

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
MS
19 — L
40

Gabrielis Biel sacre theo-
logie licentiati nostre tempestatis profundissimi: sacri canonis misse tam mystica quam litteralis expositio: iamiam summa cum diligentia iterum atque iterum reuisa et correcta: ni-
hil de prioribus omissis: aliquibus tamen tum in columnis: tum in marginibus additis: quo fa-
cilius ea que volet lector inuenire potest.

Sacri canonis misse expositio resolutissima: lr̃alis ac mistica: dissolvēs simul ꝛ scholastica dubia: circa eucharistie sacrosancte mysteria: viri ꝙ preclari magr̃i Gabrielis Biel sacre theologie licēciati peritissimi: ꝑ eundē ordinariē ī alma Tuwingeñ. vniuersitate lecta. Ex viri clarissimi: ingenij quondā acerrimi mgr̃i Eggelingi de brunswig sacre theologie licētiati ꝓfundissimi: vita pariter ꝛ doctrina ꝓfulgidi: lectura: ī insigni metropoli mogūtina ad clerū ꝓnūciata declarata ꝛ exposita: paucꝫ omissis pluribus additis ac mutatis: ꝙ acuratissimē cōportata Incipit feliciter.

Oratio initialis

In nomine sup benedicte trinitatis: patris ꝛ filij ꝛ spūssancti: Amē: In huiꝰ lectiōis mee principio ꝫ tria mihi ꝑficienda cōspicio. Primū legende materie breuis recōmendatoria introductio. Scd̃m preuia temeritatis excusatione: theologica breuior ꝓfestatio. Tertiū presentibꝰ dn̄is meis ꝛ ꝓceptoribꝰ grãꝝ breuissima relatio In primi execucōe assumo verba q̄ digessit iesus filius Syrach hierosolimita eruditissimꝰ. Ecci 15. Cibauit illū pane vite ꝛ intellectus. Nostris patres optimi: fide certissima illustrati: primum hūane nature ꝓpagatiuū principiū: a sūmo deo in culmine corꝑalis creature de nō esse leuatum Pane cognitiōis necessarie: qua creatorē suum seqꝫ ceteris cū creaturis ab eo ꝓductū agnosceret. Nec nō qd deo: quid supiori: quid sibi: quid equali: quid inferiori deberet: quid deniqꝫ agere quid cauere oportuerat excellētiore quadā noticia illustratū. Alijs quoqꝫ virtutibꝰ et donis: q̄bus castissimo amore suo inhereret iam cognito creatori: delectabiliterqꝫ seruiret preditū fuisse: quatinꝰ expleto dispēsatiōis sibi credite officio: nulla morte media: tandē in paradisum alterū translatū ipo totiꝰ boni fonte beatifice ac interminabiliter frueretur. Sꝫ proch dolor honoris et bonoꝝ hō impatiēs: dū reiecto cōditoris timore: superbiēs precepto ligari contēpsit: vitā perdidit pariter ꝛ intellectū. Indicat hoc ipm horrenda quedā ignorātie ꝓfunditas: errorū oīm mater: que cūctos ade filios in tenebroso q̄dam suscipit sinu. Amor quoqꝫ tot rerū ꝓphanarum et noxiaꝝ: mordaciū ꝑturbationū: meroꝝ: formidinū: insanoꝝ gaudioꝝ: litiū: fraudiū: ceterorūqꝫ vitioꝝ. Quis em̄ ignorat/ait doct. Aure. 22. de ciui. 22. Cū quāta ignorātia veritatis: q̄ iam in infantibꝰ manifesta est. Et cū quāta abūdantia vane cupiditatis q̄ in pueris apparere īcipit homo veniat in hanc vitā: quibꝰ pro veritatibꝰ certissimis multiphanos errores: pro bonis verissimis bonoꝝ vmbrā apparentiū nanciscatur. Gratuitis siquidē spoliato homini ꝛ naturalibus vulnerato: ſm euangelicū paradigma descendentis ab hierusalē in hiericho: incidētisqꝫ in latrones: remāsit naturalis inclinatio ad verū in intellectu: ad bonū in affectu. Hinc fames illa validissima sciendi: quā pristi philosophātes acerrimis abusi ingenijs: nō filioꝝ panē/sed porcorū siliq̄s (licet frustra) pellere quesierūt. Vere frustra. nā morbus creuit ex remedijs. Quippe humana curiositas: quia satiari nequit: nunq̄ sibi sufficiens semꝑ ad vlteriora tēdit. Hinc philosophus noster ꝛ veritatis preco paulꝰ huiuscemodi vocat stultarū ꝛ sine disciplina questionū inquisitores: a diaboli laqueis captiuos: ad ipsius voluntatē semꝑ addiscentes: ꝛ nunq̄ ad scientiā veritatis ꝑuenientes. 2. ad Thi. 3. Enimuero processerunt in se confisi in regionē longinquā multiplicium erroꝝ ꝛ vanissimoꝝ cultuum: dum deum inuisibilē quē ex creatis rebus visibilibꝰ esse cōprobarunt. Deum Nō sicut deū glorificauerūt/nec grãs egerunt: sed putantes se aliqd esse: euanuerunt ī cogitatiōibus suis. Et qd curiose inuenerūt: ꝑ superbiā perdiderūt: vt ait Augꝰ ī glo. Ro. 1. Sicqꝫ obscuratū est insipiens cor eoꝝ. Dicentes em̄ se esse sapiētes: stulti facti sunt. Quid rogo insipientius q̄ seruire creature potius q̄ creatori: Quid stultius q̄ mutare gloriā incorruptibilis dei: in similitudinē imaginis: creature corruptibilis: Hinc tanta phoꝝ dissentio: qua a mgr̃is discipuli: ꝛ inter se dissiderant cōdiscipuli: dum eos nō diuina auctoritas: sed humana ducit temeritas. Nam eodē beato Augu. teste. 18. de ciui. c. 41. Palā in conspicua ꝛ notissima porticu in ortulis: in locis publicis vł priuatis cateruatim vnusquisqꝫ pro sua opinione certabat. Alij Errores Philosophoꝝ. asserentes vnū: alij innūerabiles mundos. Ipsum vero vnū: alij ortū esse, Aliy vero initium nō habere: alij interiturū: alij semꝑ futurū: alij mente diuini: alij fortuitu ꝛ casibus agi: alij immortales esse aīas: alij mortales. Et qui immortales: alij reuolui ī bestias: alij nequaq̄. Qui vo mortales: alij mox interire post corpus: alij viuere etiā postea vel paululū vel diutiꝰ/nō tn̄ semper.

Aliꝗ in corpe cõstituẽtes finẽ boni: aliꝗ in animo:
aliꝗ in vtroq̃. Aliꝗ extrinsecus posita etiã bona
ad animũ ⁊ corpus addẽtes. Aliꝗ sensib⁹ corpo
ris semp: aliꝗ nõ semp: aliꝗ nunq̃ putãtes esse cre
Errores de dendũ. Sz ⁊ de fine vltimo ꝓpter quẽ cetera oĩa
Fine vltimo. querẽda sunt. Marcus varro: vt recitat idem
Aug⁹. 19. de ciui. c. 7. tam multã dogmatũ va-
rietatẽ diligẽter scrutat⁹ aduertit: vt ad ducen-
tas octuagintaocto sectas ꝑueniret. Testis est
etiã hoꝝ multiplicũ erroꝝ Eusebius in de ꝑpa
ratiõe euangelica: qui innũeras gentiũ sectas et
recitat ⁊ reprobat. His aliisq̃ erroribꝫ: vt ratio
naliũ mentes velut blãdicijs quibusdã infatua
ret: ac dulcibus venenis incurabilibus inficeret
humane salutis insidiator diabolus: poetarum
figmentis verborũq̃ coloribus res turpissimas
velut honestare gestiens: hac verboꝝ sagena plu
rimos irretiuit. De quo q̃d bea. Hiero. aliqñ ci-
ceronianus: post doctus verberibus christian⁹
D. Hierony. sentiat aduertamus. Ait enim in ep̃la ad Da-
ad S. Dam. masum papã: Demonũ cibus est carmina poeta
rum. Secularis sapiẽtia rethoricoꝝ põpa ver-
borũ. Hec sua oẽs suauitate delectant. Et dum
aures versib⁹ dulci modulatiõe currentibꝫ capi
unt: aiam quoq̃ penetrant: et pectoris interna
deuincũt. Verũ vbi cũ sũmo fuerint studio ac la-
bore perlecta: nihil aliud nisi inanẽ sonũ: ⁊ ſmo-
nũ strepitũ suis lectoribꝫ tribuũt. Nulla ibi satu
ritas veritatis: nulla refectio iusticie reperitur.
Studiosi eoꝝ in fame veri: ⁊ virtutũ penuria ꝑ-
Nota. seuerant. Hec ille. Hoc triplici q̃d difficile rum
Funiculus tri pitur fraudiũ funiculo: erroꝝ videlicet, vanitatis,
plex fraudiũ ⁊ ignorãtie: fraudulentus prothoplasti seductor
demonis seductoris: qui ꝓstrauit in mortẽ: ⁊ ne quãdoq̃ ad salutarẽ
Erroris, veritatis cognitionẽ reuiuisceret colligauit. No
Vanitatis, et uit enĩ ille versut⁹ quia sine veritatis cognitione
Ignorantie. ad veritatẽ in qua non stetit: redire nemo potest:
nec sine dei noticia vlla homini poterit esse salus
Prouer. 19. dicente scriptura. Vbi nõ est scientia (haud du-
bium quin dei) aie nõ est bonũ. Nã vani sũt oẽs
hoies in quibꝫ nõ est scientia dei. Sap. 12. Et. 1.
Nota. Coꝝ. 14. Si quis ignorat / ignorabit. Sed be
nignissimus deus sciarũ dñs: cui⁹ sapientiã non
vincit malitia (Diligit enĩ oĩa que sunt: ⁊ nihil
odit eoꝝ que fecit. Sap. 11.) Plasma suũ aliena
fraude deceptũ in eternũ ꝑire nõ sustinens: errã-
ti mundo cognoscende veritatis famẽ ac pudẽ-
de vanitatis squalore: iamiãq̃ deficienti subue-
nire decreuit. Idcirco dum mediũ silentiũ tene
rent oĩa veritatis predicamenta. Noxq̃ peccato
rum ⁊ ignorantie mediũ iter peragerer: vt puta
veri dei cognitiõe in omnibꝫ pene extincta. Omni
potens sermo de regalibus exliẽs sedibꝫ: gemi
nam rõnaliũ cibauit inediã: dans panẽ non ven
tris / sed mentis: panẽ nõ ad ruinas huius vite q̃
Verbum Dei vapor est ad modicũ parens reparandũ: ẞ panẽ
est panis vi- vite ⁊ intellectus: ad indeficiẽtis vite beatitudi-
te, et Intellec nem consequẽdã. Dedit aũt manus liberalissi-
tus. ma panẽ dulcẽ: defectũ totuplicẽ restaurantem.

Panẽ verbi ex ore dei ꝓcedentẽ: quo pasceretur
intellect⁹. Et panẽ verbũ factũ carnẽ: quo vita
nutriret ⁊ affectus: q̃uis ad vtrunq̃ cõferat vter
q̃. An nõ panis vite: doctrina scripture canoni
ce / a summa reuelata veritate / quo vita vera co-
gnoscit: vita aie roborat: ⁊ ad vitã felicissimam
ambulat. Nõ in solo pane viuit hõ / inquit veri-
tas: sed in oĩni verbo q̃d ꝓcedit de ore dei. Deu-
tro. 8. ⁊. Math. 4. Est quoq̃ panis intellect⁹ /
intellectũ erudiens: affectũ sua eruditiõe velut
ignea lex inflãmans. Ipsa nempe est que finem
quo tenditur / ostẽdit: ipsa que viã qua itur / diri-
git. Finẽ / vitã eternã. Viã / sanctificationẽ nr̃am.
Habetis / inquit ap̃ls fructũ in sctificatione / finẽ
vero vitã eternã. Ipsa deniq̃ instruit ignorantẽ /
ipsa reducit deuiantẽ: associat itinerantẽ: indu-
cit ꝑseuerantẽ. Cui⁹ salutiferos fructus beatus
Hiero. in ꝓlo. quodã in libr. psalmoꝝ: breuiloq̃
sermone cõplectit / dicens. Hic habet infans q̃d
lactet / puer quid laudet: adolescens quid corri-
gat: iuuenis quid sequat / senior quid precetur.
Hic discunt femine pudiciciã: populi inueniunt
pietatẽ: vidue iudicẽ: paupes ꝓtectorẽ: aduene
custodẽ. Hic inueniũt reges quid audiant: iudi
ces quid timeant. Hec tristẽ consolat: letũ tẽpe-
rat: iratũ mitigat: pauperẽ recreat: diuitem vt se
cognoscat / increpat: oĩbus se suscipiẽtibus apta
medicamẽta tribuit: nec peccatorẽ despicit: sz ꝑ
pniam remediũ ei ingerit. Post hec deus ostẽdi
tur: simulachra irrident: fides asserit: ꝑfidia re-
pudiat: iusticia ingerit: iniq̃tas ꝓhibet: misericor
dia laudatur: crudelitas abdicatur: veritas req̃
ritur: mendaciũ damnat: dolus accusat: ꝓdicat
penitẽti: par consequenda ꝓmittitur: spes certa
nutrit. Sz q̃d his oĩbus est excellentius: christi
sacramẽta laudant. Hec Hiero. Hec sacra theo
logica doctrina: vera ⁊ diuina sapientia: sola est
oĩm scientiarum imperatrix ⁊ domina / quia can
dor est lucis eterne: imago bonitatis illius / ⁊ ma
iestatis dei speculũ sine macula. Sap. 7. Cui ni
si artes cetere ancillent / nõ illuminãt / sed obscu-
rant: nõ erudiũt / sed tenebris erroꝝ inuoluunt.
Nõ hanc diuinã sapientiã gentiũ principes: non
terre negociatores: nõ potentes ad bella gigan-
tes inuenerunt: ꝓpterea ⁊ perierunt. Sed ea de
supnis sedibus q̃ in altissimis habitat supsubstã Baruch. 3.
tialis sapiẽtia reuelauit: eamq̃ reuelando popu-
lum suũ humilẽ pane vite ⁊ intellectus cibauit.
Libet addere quod sequit. Et aqua sapientie sa
lutaris potauit eum. Vere aqua salutaris sapiẽ
tie: ex fonte manans sapientie / que est verbũ dei
in excelsis. Ecc̃i. 1. qui est christus dñs virt⁹ ⁊ sa-
pientia dei patris. 1. Coꝝ. 1. Magnũ ꝑfecto sa-
pientie donũ: q̃ in animas sanctas se transfert:
amicos dei ⁊ ꝓphetas: id est ꝓcul vidẽtes consti-
tuit. Sed parũ summe visum est liberalitati. ni-
si se fontẽ sapiẽtie homini per cibi ꝑuaricationẽ
damnato donaret in cibũ saluãtẽ / ⁊ spũaliter nu
trientẽ mirabili congruentia nature conditioni

⁊ lapsus reparationi. Cōiunxit nempe diuina sa
pientia in prima hoīs formatiōe rōnalē spm̄ ma-
terie corꝑali/ꝑ exemplo future societatis/que in-
ter deū ⁊ spm̄ rationalē in glorificatione eiusdem
ꝑficienda erat/vt sciret homo deū tam disparez
corꝑis ⁊ anime naturā i federationē vnā/⁊ amici
tiam tantā coniūgentē: etiā rōnalis creature hu
militatē: licet longe inferiorē posse ad sui partici
pationē glorie sublimare. Ut loquit̃ mgr̄ distin.
1.lib.2. Et q̄m ex eisdē gignimur ⁊ nutrimur in-
carnata prius. Dehinc velut impanata seu ine-
scata sub speciebꝫ sacramenti sapiētia facta est nu
tritio nostra. Lapsus deniq̄ ⁊ e paradiso extru-
sus/pecorinā induit similitudinē. ſm illud pro-
Ps.48. phete. Homo cū in honore esset/nō intellexit: cō-
paratus est iumentis insipientibꝫ: ⁊ simil' factus
est eis. Idcirco feno indiguit pabulo pecorino.
Ea propter celestis cibus angelorꝫ/mutauit se in
cibū pecoris/homine mutato in pecus. Panis
enī angelorꝫ factus est fenū/vnicus patris filius
hominis: verbū quippe caro factū est. Et iuxta ꝑ-
phetam: Omnis caro fenum. Comedunt igitur
angeli verbum de deo natum: comedunt homi
nes verbū fenū factū: pane suo viuūt angeli in ce
lis/⁊ beati sunt. Feno suo viuunt homines in ter
ris/⁊ sancti sunt. Fenū quippe istud de prato vir
ginalis vteri collectū: factū est refectio iumento-
rū. Uerbū enī vt fenū fieret/latuit in virgine/
sol in sydere/artifex in opere. O stupenda dei mi
seratio/exclamat doctor mellifluus verbum car
nem/deus cinerē/figulus lutū/vita morticinuz
induit/vt angelorꝫ panē iumenta manducarent.
Hic vere panis est vite de celo descendens: vt da-
ret vitā mundo. Nō q̄uō moyses panem dedit pa
tribus in deserto: quē manducāt eo/mortui sūt.
Nam qui ex hoc pane mādu cauerit viuet in eter
num: manens in christo: ⁊ habens christū vitam
manentē in seipso. Hic panis est intellect⁹: quo
nobis mortalib⁹ immensitatē sue potētie: incon-
prehensibilitatē sue sapientie: inenarrabilitatem
Ps.lo. sue beniuolētie: dn̄s mirabili⁹ declarauit. Me-
moriā fecit mirabiliū suorꝫ/inq̄t psaltes dn̄i/hoc
cibo spūaliter satiat⁹ misericors/⁊ miserator dn̄s
escā dedit timentibꝫ se. In prompto est quemad
modū sacrosanctū hoc ediliū/methaphisicorū/
naturaliū/logicorꝫ/ceterorūq̄ phorꝫ: estimata
suorꝫ principiorꝫ theorematā castiget: ⁊ verū in
eis intellectū administraret/quorꝫ deductiōis ve
ritas vetat. Panis iste bene a pan qđ sonat totū
dr: quia totū quod ad salutē pertinet/confert ho
mini viatori. Lapsus siq̄dē hō oia ꝯfundit. Cō
stitutū a plasmatore ordinē pulcherrimū teme
rauit. Nam deū ꝑ inobedientiā contēpsit carnē
de sua carne/⁊ os de suis ossibus productū/pro
ximā suā incusauit/in seipso rationē voluntatis
ductricē appetitui subegit. Indiguit itaq̄ ad ꝑ-
fectā restaurationē triplici remedio. Sacrificio
quo placaret̃ deo: charitatis diffusiōe qua cōica
ret ꝑximo/gratia reformatiua ordinis in seipso.
Omnia hec confert panis christi excellentissimū
sacramentū. Nam ipm̄ est sacrificij oblatio quo
ad deū. Charitatiua cōio ad ꝑximū. Uiaticum
⁊ refectio ad seipm̄. Sacrificiū eniz sicut ⁊ verbū
abbreuiatū fecit nobis dn̄s sup terram/hostiam
vnam/vnicā/mundā/plenā bonis/plenā effecti-
bus/omnibꝫ illis pro quibꝫ offerri consueuerat
hostia litteralis. In hoc sacrificio corꝑis sui ⁊ san
guinis/noua fecit oia veteris testamenti oblati-
ones ⁊ sacramenta/pascalē agnū/manna deser-
ti/panes ꝓpositionis/thauros ⁊ vitulos immo-
landōs/hircū emissariū/passeres/turtures/⁊ co
lumbas/vinum ⁊ libamina/sal i omni sacrificio
atq̄ oleū/neq̄ mel/neq̄ fermentū. Deniq̄ quoti
dianum bis sacrificiū cū matutino vespertinum
Hinc beatus Bern. in sermone de sacramento.
Christus ait pro salute mundi semel factus ho-
stia salutaris: reconciliatorio generalis: omnibus
sacramentis/tam precedentib⁹ q̄ sequētib⁹ vir
tutē dedit ⁊ efficaciā: vt tanta ⁊ tali hostia sancti
ficarentur omnes liberādi per illam. Et beatus
Aug⁹.1. de ciui. dei. c.20. Hui⁹ inquit veri sacri-
ficij multiplicia variaq̄ signa erant sacrificia pri
sca sanctorꝫ. Cum hoc vnū per multa figuraret̃:
tanq̄ verbis multis vna res diceret̃: vt sine fasti
dio multū cōmendaretur. Est deniq̄ sacramen
tum illud cōmunio/qua inter se membra cum ca
pite christo charitate cōnexa cōmunicant. Nam
in hoc sacrificio tota ipsa redempta ciuitas: hoc
est congregatio/societasq̄ sanctorꝫ: vniuersale sa
crificiū offert̃ deo per sacerdotem magnū/q̄ etiā
seipsum obtulit in passione pro nobis/vt tanti ca
pitis corpus essemus ſm formā serui. Hanc enī
obtulit/in hac oblatus est/quia ſm hanc media
tor est: in hac sacerdos/in hac sacrificium. Uerba
sunt beati Augu. lo. de ciui. dei. c.6. Et sequitur
ad propositum/hoc est sacrificium christianorū.
Multi vnū corpus in christo/qđ etiā sacramen-
to altaris fidelibus noto frequentat ecclesia/vbi
ei demonstrat̃ q̄ in ea oblatione quā offert/ipsa
offerat̃. Est demū panis ille refectio anime/spm̄
restaurans desideriū satians/cor spirituale dele-
ctans/infirma roborans: gratie vitam augmē-
tans/viaticū perducens. In cui⁹ fortitudine am
bulatur per desertū huius mundi ad montez dei
oreb/qui interpretat̃ ardor/celū videlicet empy
reum seraphico ardore fulgidum. Sic cibus ille
oblatio est initiata in cruce. Facto deo sacrificiū
viaticum perducens ad terminum/cōmunio te-
nens interim proximos in vnū. Huius tanti sa-
cramenti dignissimus sacerdotum ordo ministe
rium accepit: quorꝫ officio iste panis vite morta-
libus quotidie ꝑparatur. O vere celestis indul-
gentia. O cumulata gratia. O superexcellens
gloria/sacerdotem deū suū tenere ⁊ porrigendo
aliis dispensare. Quorum quia ignorantie circa
tantum mysteriuz a domino per prophetā dam-
natur dicentem. Quia tu sciam repulisti/repellā
⁊ ego te/ne sacerdotio fungaris mihi. Ideo oim

sacerdotum indignissimus/ proprie consulens inscitie non presumptione temeraria: sed alme huius vniuersitatis matris meo precepto mihi pridem per dignissimos suos oratores insinuato/ contra nil iniustum arbitratus/ humiliter obtemperans legendi laborem/ insufficientissimus licet assumpsi. Canonem quoque misse/ quo diuinus ille sacramentalis cibus conficitur exponendum delegi. Laborem hunc non penitus reputans inutilem: quo christi sacerdotes ad sacerdotiique gradum aspirantes tanti officij dignitatem/ ritum et debite execucionis periciam contemplari. Necnon scolasticorum ingenia mysterij profunditate exerceri. Omniumque hoc salutari edulio pasci optancium consciencie ad dignam eius sumptionem informari poterunt et accendi. Opus quidem arduum et ignaro peccatori improporcionatum: cuius altissimam profunditatem gigantium humeros premere non ignoro. Desperarem penitus et deficerem/ si vel cum moabitide post terga metencium spicas eorundem manus fugientes colligere. et non magis maiorum iam collecta comportando presumerem recitare. In qua re insufficienciam propriam verbis cultioribus nescio an palliare dicam an excusare/ superfluum duxi cum ipsam plus capito operis exequendi imperfectio demonstrabit.

Protestatio theologica.

¶ In huius igitur lectionis initio theologicam protestationem frequenter per me factam renouans. Coram vobis venerabilibus ac doctissimis preceptoribus meis protestor solenniter et expresse non esse mentis mee in futuris meis lectionibus aut alijs quibusuis actibus per me volente domino faciendis. Aliquid dicere/ aut pertinaciter defendere: quod catholice fidei seu determinationi sacrosancte matris ecclesie quomodolibet obuiet/ vel pias aures offendat. Si vero (quod per suam misericordiam dominus auertat) aliquod tale ex lapsu lingue/ ignorantia/ aliaue qualicunque occasione contingeret reuoco ex nunc prout ex tunc: ex tunc prout ex nunc/ volens ea habere pro non dictis subijciens me humiliter eorum directioni: quorum est errantes corrigere et deuios ad viam catholice veritatis reducere. Uerum ne dicendorum indistincta congeries confusionem afferat placuit opus ipsum quod Sacri canonis misse expositio intitulari potest/ per lectiones partiri: et lectiones per. §. aut litteras alphabeticas vlterius secare/ quatenus studioso lectori in promptu quod voluerit occurrat/ cum nostrum quem edidimus indicem seu (vt aiunt) inuentarium inuisere placuerit.

Duodecasticon magistri Gasparis Uaslachij Symmeringensis. Ad lectorem.

¶ Grammata gloriolam redolentia desine vana:
Mundani fastus suspicere illecebras:
Atque philosophicos sacrosque reuolue libellos.
Turpia contemnens scommata musicolum.
Ausu quos diro Julianus apostata pressit.
Quod fidei nouit fortia scuta sacre
Hinc ea calcotypis pulchris cirrata iuuentus
Sancta theologie que tibi scripta damus.
Perlege nocturnis vigili cum mente lucernis.
In primis tu que es initianda sacris
Nec te presbyterum quorundam luxus inertum
Abstrahat et taluis ocia scorta sopor

Lectio. I. A
Remissa
in cubiculo cordis
deuotissima spũs
sctĩ inuocatiõe q̃-
tinus q̃ huiꝰ diui
nissimi est auctor
mũeris/sit mẽtiũ
nr̃arũ illumiator
ꝫ doctor internꝰ
sacri canõis. Cuius expositionẽ paulisꝑ exordia-
mur/pmittẽda sunt aliq̃ ad cõsecratiõis actũ(ad
quẽ canon etiã totius misse officiũ ordinat)req̃-
sita. Que tria sũt in gñe. Req̃runt eñ aliq̃ ex p-
te sacri cõficiẽdi: cõsecrãtis ministri: circũstãcia ꝑ
tpis ꝫ loci. Et hoꝝ aliq̃ req̃runt tanꝗ̃ simpliciᷣ
ad ꝯsecrationẽ necessaria: ita ꝙ eis nõ existẽtibꝰ
nõ fieret ꝯsecratio eucharistie / siue trãsubstantia
tio panis ꝫ vini in corpꝰ ꝫ sanguinẽ chr̃i. Aliq̃ re
q̃runt de ꝯgruo/ tanꝗ̃ decẽtia ad legitime ꝫ or-
dinate ꝯsecrãdũ: qͥbꝰ nõ existẽtibꝰ/ licet nõ ipediat
ꝯsecratiõis effectꝰ/q̃ est trãssubstãtiatio: impediᷣ
tñ eucharistie fructꝰ. Que igiᷣ ex pte sacri req̃rũ
tur/req̃runt de necessitate: q̃ ex pte circũstãtiaꝝ
req̃runt de ꝯgruo. Eoꝝ ꝟo q̃ req̃rũᷣ ex pte mi-
nistri/q̃dã de necessitate req̃runt: q̃dã de cõgru-
tate. Ex pte sacri req̃riᷣ debita materia ꝫ debita
ꝯsecrationis forma. De qͥbꝰ infra suo loco dicaᷣ.
Ex pte ministri aliq̃ req̃runt de necessitate/aliq̃ de
ꝯgruitate: vt dictũ est. De necessitate mĩstri req̃-
riᷣ prãs ordinis: facultas sermõis: integritas i-
tẽtionis. Propᷣ defectũ pmi nõ pñt ꝯsecrare an
geli mulieres/nec laici/ nec aliqͥ nõ sacerdotes
seu pr̃bri. Propᷣ defectũ scdi repelluntᷣ ab h̃ mi-
nisterio elingues ꝫ muti. Propᷣ defectum tertij
excluduntᷣ vsu rõnis carẽtes ꝫ fatui: etiã si fuerit
sacerdotes. ¶ B Primo scꝫ prãti ordinis pau
lo latiꝰ imorandũ est. Ubi in pmis ꝯsiderãdũ/ꝙ
multa cõpetũt ordini sacerdotali respectu corpo
ris chr̃i/tã mystici ꝗ̃ veri. Corpꝰ chr̃i mysticũ/in
telligo fideliũ ꝯgregationẽ ecclĩam videlicet ca-
1. Cor. 12. tholicã: fm illud aplĩ: Uos estis corpꝰ christi/et
mẽbrũ de mẽbro. Mẽbra dependẽtia de mẽbro
Eph. 1. .s. capite xp̃i cõmẽbro. glo. interli. Ipm dedit ca
put sup̃ oẽm ecclĩam/q̃ est corpus eiꝰ. Corpꝰ chr̃i
verꝫ est corpulẽta suba de virgine maria/ opatiõe
spũssctĩ sũpta: vel etiã natura hũana/diuine na-
ture in supposito ꝟbi vnita. De q̃ .j. dicitur. Et
h̃ fm duplicẽ acceptionẽ corpis vt distinguitur:
vel ꝯ aiam vel ꝯ spm̃. Sup vtrũꝗ corpꝰ insigneᷣ
sacerdos accipit prãtes. Sup corpꝰ mysticũ po
testatẽ ligãdi/soluẽdi/docẽdi/ꝯfortãdi: ligãdi pe
nis: soluẽdi a pctĩs: docẽdi viã salutis: cõfortãdi
sacris. Ad quoꝝ expletionẽ Paulꝰ eos hortatur
Act. 20. Attẽdite vobis ꝫ vniuerso gregi i q̃ ꝯstituit vos
spũssctũs epos/ regere ecclĩam dei/ quã acq̃siuit
sanguine suo. Epos. i. sacerdotes: q: olim idem

epus ꝫ pr̃br. ait Hiero. ad euãdrũ. eugeniũ epm
ꝫ habeᷣ in canone. 93. di. Legimꝰ. Supꝫ corpus
chr̃i verꝫ prãtem ꝯsecrãdi/ offerẽdi fidelibꝰ dispẽ
sandi. ¶ C Pro qͦꝫ clariori intellectu vidẽdũ/
q̃d sit prãs ecclĩastica/ꝫ q̃ruplex. Prãtẽ ecclĩa-
sticã causalit̃ diffinit illuminatissimꝰ doctor Jo. Definitio
gers. cãcel. paris. in tractatu de ecclĩastica prãte prãtis ecclie
sic: Est prãs a chr̃o supnaturalr̃ ꝫ specialr̃ colla- stice.
ta suis aplĩs ꝫ discipulis/ ꝫ coꝝ successoribus le
gitimis vsꝗ in fine seculi ad edificationeꝫ ecclie
militãtis fm leges euãgelicas/ ꝑ ꝯsecutiõe felici
tatis eterne. In hac diffinitiõe causali prãs po-
niᷣ ꝑ gñe. Est aũt prãs facultas ꝓpinq̃ ad exeun
dũ in actũ. dr̃ ꝓpinq̃: q: obediẽtialis remota q̃ ẽ
in q̃libet creatura rõnali respectu dei ad q̃uãlibꝫ
hierarchicã actionẽ nõ dr̃ prãs ecclĩastica. Diciᷣ
etiã potẽtia ꝓpinq̃/q̃ in passu ꝫ dispositũ remotis
impedimẽtis statim exire põt i actũ. Cã eff. cies
pncipalis tãgiᷣ cũ dr̃ a xp̃o supnaturalr̃ collata
Nõ eñ inest ecclĩastica prãs a pncipijs nature:
ꝫ ab eo q̃ naturã cõdidit. Cã materialis vel sbie
ctiua notaᷣ cũ dr̃ Aplĩs ꝫ disci. ꝫc. Formalis in-
sinuaᷣ cũ addiᷣ fm leges euãgelicas: Dant eñ
formã vtẽdi. Cã finaᷣ ꝯcludiᷣ/cũ sbdiᷣ: Ad edi-
ficationẽ ecclie militãtis: ꝑ cõsecutiõe felicitatiᷣ
eterne. Additũ etiã est: specialr̃ ad exclusionẽ do
noꝝ supnaturaliũ q̃ pñt eẽ cõia oĩ viatori. Qua
lia sunt fides/spes/charitas/ꝓphetia/ timor/pie
tas. ꝫc. Per has pticulas oĩs alia prãs excludiᷣ
q̃m oĩs alia prãs vel est naturalr̃ indita: sic pote
stas corpalis/ q̃ ad cãm efficientẽ. Uel ẽ fꝫ leges
hũanas regulata: sic prãs seclãris q̃ ad cãm for
malẽ. Uel est radicata in hñtibꝰ cã fm dona na-
turalia etiã vbi supnaturalia: vtputa fides/spes
charitas nõ adessent. Uñ prãs seclãris ꝯ quã di-
stinguiᷣ prãs ecclĩastica cõuenit alijs ꝗ̃ christia
nis. Prãs aũt ecclĩastica de necẽitate fundaᷣ in
dono supnaturali .s. caractere baptismali decõi
lege: q̃ caracter viatores facit eẽ de ecclĩa militã
te: ꝫ ita capaces ecclĩastice prãtis. Tñ charitas
seu grã gratũfaciẽs/ꝫ si valde decẽs sit suscipien
tibꝰ ecclĩasticã prãtẽ. Nõ tñ exigiᷣ ꝑ dãdo titulo
q̃si sine ea nõ possit inesse ecclĩastica prãs: prout
waldensiũ heresis errãdo asseruit. ¶ D Legiᷣ Apostolis
aũt in euãgelio sextuplex prãs a xp̃o data aplĩs
disciplĩs ꝑ scꝫ coꝝ successoribꝰ/mĩstris .s. ecclie:
q̃les sunt epi ꝫ pr̃byteri. Uñ Anacletꝰ papa. 21.
dis. In nouo. ait aplĩs decedentibꝰ: in locũ eorũ
surrexerũt epi. Et sequiᷣ: Uidẽtes aũt aplĩ mes-
sem esse multã ꝫ operarios paucos: rogauerunt Math. 9.
dñm messis mittere operarios in messem suã. Uñ Luce. 10.
ab eo electi sunt septuagitaduo discipli. Quoꝝ Episcopi
typũ gerunt pr̃byteri: atꝗ in coꝝ loco sunt cẽsti
tuti in ecclĩa. Hec ibi. Sex ꝗ̃ prãtes pdicte pro
ut eas colligit dñs Pe. de aliaco cardinalis he
sunt: prãs cõsecratiõis: scꝫ oꝝ administrationis:
pdicationis: iudicarie correctiõis: dispositiõis
ministroꝝ ecclie: accipiẽdi vite necessaria ab his
qͥbꝰ spũalia admĩstrãt. De pmis duabꝰ mag. ad

Apostolis qua-
ptas data si-
al. bno.
Episcopi in A-
stolorũ locum
Presbiteri in
discipulorum
locu subroga-

positū/eo q̄ cōferri videt̄ in ordine sacerdotali.
Prima igitur ptās est ptās cōsecratiōis: q̄ q̄libz
sacerdos rite ordinat⁹ ꝯficere pōt corp⁹ z sangui
nē dn̄i Jesu xpi. Hanc cōtulit dn̄s in vltia cena/
Luc. 22. cū dixit. Hoc facite in meā cōme. Hec ptās q̄nq̃z
dr̄ caracter vel ptās ordinis: de q̄ infra latius di-
cendū erit. Scd̄a ptās. s. administratiōis sacroꝝ
z specialr̄ sacri pnie est ptās iurisditionis spūalis
i foro pnie/ q̄ dr̄ ptās clauiū: q̄b9 sacerdotes pn̄t
apire celū z claudere. Apire dignis claudere idi
gnis. Per pctm̄ em̄ mortale q̄libet peccans clau
dit sibi celū: q2 p̄stat sibi impedimentū intrandi
celū z gaudia paradisi. Ad cuius amotionē con-
tulit deus ptātem eccl̄ie/ q̄ discernere pōt in cau-
sa ꝓpter quā celū claudit̄/ z ferre sn̄iam/ pnuntiā
do illum dignū/ z illū indignū. Dignū dolentem
de pctis z ea confitentē: indignū non dolentez de
pctis/ ꝯ̄ꝫuis confitentē. Et hoc est celū apire/ z ce
lū claudere q̄ꝫtū ꝑtinet ad ministeriū sacerdotū.
Et auctoritas hec faciendi vocat̄ ptās clauis: q̄
duplex est. s. auctoritas cognoscendi i cā pctōris
confitentis: z auctoritas sententiandi/ q̄ dicunt̄
claues. Prima clauis sciētie: scd̄a clauis ptātis.
Un̄ clauis scie nō est scia habitualis vel actualis
vt q̄dā putauerūt: q2 z si auctoritas cognoscēdi re
quirat sciam vel discretionē comitātē rectū vsuz
eius quēadmodū etiā clauis ptātis req̄rit iusti-
ciam ad rectū vsuz sui. Un̄ sicut ptās iudicādi nō
est iusticia/ imo pōt esse sine iusticia: ita potestas
vel auctoritas cognoscēdi in aliq̄ cā nō est scia vel
discretio: q̄nimo pōt esse sine discretione coḡscen
di. De q̄ pulchre loquit̄ doctor subtilis dis. 19. 4.
Cōcordat alex. de ales par. 4. q. 78. ar. 2. mē. 3.
¶ E Hec ptās ꝓmissa fuit petro a dn̄o/ cum di
Mat. 16. xit. Tibi dabo claues regni celoꝝ. zc. Promissa
Mat. 18. fuit etiā oīb9 aplīs/ cū dixit. Amen dico vobis q̄-
cūq̃z ligaueritis sup terrā/ erunt ligata z in celo.
Et q̄cunq̃z solueritꝫ super terrā erūt soluta z in ce
lis. Collata ħo fuit eis in die dn̄ice resurrectiōis
dū apparēs eis iesus in cōclaui congregatis in-
sufflauit/ z dixit. Accipite spm̄scm̄ quoꝝ remise-
ritis pctā remittuntur eis. Jo. 20. He due pote
states cōsecrationis z clauiū dicunt̄ ptātes ordi-
nis sacerdotalis: neq̃z eedē sunt/ neq̃z sil̄r tpe colla
te aplīs/ quaꝝ vna respiciat cōsecrationē corporis
christi veri/ q̄m hn̄s eā consecrare pōt verū corp⁹
z sanguinē christi virtute verboꝝ sacraliū. Secū
da respicit corp⁹ christi mysticū seu mēbra eius:
q2 hn̄s eā pōt soluere z ligare pctōres: fideles tn̄
q̄ sunt mēbra eccl̄ie nūero z si nō merito: licet so-
lutiōe fiāt/ etiā mēbra merito/ p̄ma vt dictū ē col
lata est aplīs in cena an̄ christi passionē: scd̄a post
resurrectionē. Et videt̄ q̄ etiā mō in ordinatione
sacerdotis distictis actibus z tpib9 ꝯferant̄. Pri
mā em̄ cōfert ordinator ep̄s ordinādo/ cū tradēs
ei calicē cū vino z aq̄ pane suppostro dicit. Accipe
ptātem offerendi z cōficiēdi ꝓ viuis z mortuis.
Scd̄a3 vero tradit aliq̄b9 iterpositis/ ponēs ma
nū sup caput ei⁹ z dicēs. Accipite. ss. q̄rū re. pctā.
zc. Et si in collatiōe cuiuslibz ptātis imp̄mit̄ spe-
cialis caracter: vt quidā tenēt: z recitat Sco. di.
19. 4. tā̄ꝫ ꝓbabilr̄ dictū: tūc tres sunt caracteres
ordinē sacerdotalē integrātes ſm tres ptātes col
latas. Et si collata p̄ma scꝫ ptāte consecrandi nō
ꝓcederet ep̄s ad collationē aliaꝝ: nō esset ille per
fecte in sacerdotē ordinatus. Posset q̃z conficere
corp⁹ christi: nō tn̄ ligare z soluere pctōres: q2 ad
hoc nondū fuisset sibi collata ptās. Ex hoc videt̄
opinio quorūdā doctoꝝ min⁹ ꝓbabil̄/ dicētiū q̄
vna est ptās sacerdotalis ſm essentiā z radicē: sꝫ
multiplex ſꝫ effectū. Quēq̃z cū aplīs in cena data
fuit ptās consecrādi sup corpus christi veꝝ/ etiāz
collata sit eis ptās sup totū corp⁹ christi mysticū
ip̄m. s. in mēbris eius ligādi z soluēdi: nā ħba il-
la: Hoc facite in meā cōmemoratione: q̄b9 tradi
ta est p̄ma ptās nullū penit⁹ ordinē hn̄t vel habi
tudinē ad scd̄am ptātem. Neq̃z em̄ ſcant ipsum
nec exp̄mūt: q̄ð tn̄ regulariter fit ꝑ ħba q̄b9 aliq̄
cōfert̄ ptās. Quō em̄ al̄s sciret̄ q̄ collata eēt hec
vel illa ptās? Et ꝑterea cū ħba sacralia h̄ q̄ð ſcāt
efficiūt: z verba q̄bus prima ptās confert̄ scd̄a3
ptātez penitus nō ſcent/ sequit̄ q̄ neq̃z ip̄ꝫ ꝯferāt

Lectio. II. Poest. Sacerdotali. A

DE potestates sacerdo
dotales eq̄les sunt in oīb9 rite cōsecra
tis sacerdotib9/ maiorib9 z minorib9: h̄
ē ep̄is z simplicib9 sacerdotib9. Sunt ēt inauferi
biles. Rō p̄mi pꝫ ex p̄missis: q2 cuilibz sacerdo-
ti indifferent̄ cōferunt̄ ꝑ easdē verboꝝ formas/ z
ꝑ eoꝝdem exhibitionē signoꝝ q̄si materiaꝝ: di-
cēte ordiatore sup quēlibet. Accipe ptātē celebrā
di. zc. Ac porrigēte cuilibz calicē cū pane z vino
Rursus ad manuū impositionē cuilibet: Acci-
pite spm̄scm̄ quoꝝ remise. zc. He forme sicut ee
dem: ita z eiusdem efficacie sunt in oībus sicut z
alie forme sacrales q̄ꝫtū est ex parte eaꝝ. Jtē idez
caracteres imp̄munt̄ oīb9 sacerdotib9 i sua ordi
natione in q̄b9 fundant̄ he ptātes. Rō secundi
scꝫ inauferibilitatis est: q2 caracter i sacerdotali
ordinatione imp̄ssus manet: nec vnq̄ꝫ delet̄: z ꝑ
ꝯn̄s nec ptās q̄ i eo fundat̄. Est em̄ caracter for-
ma supnaturalis a deo creata: q̄ ꝑ nullā virtutē
creatā corrūpi pōt. Ei⁹ nāq̃z desitio ānihillatio
est: ad quā virtus creata se nō extendit: sicut nec
ad creationē. Neq̃z a deo tollit̄ ꝓpt̄ q̄dcūq̃z pctm̄:
sicut cetera dona supnaturalia: q̄ūo charitas tol
litur ꝓpter pctm̄ mortale: i fides ꝓpter heresim z
spes ꝓpter desperationē q2 caracter sacerdotalis
confert̄ a deo/ etiā existenti in pctō mortali/ etiāz
actu peccandi. Ut si quis cū proposito peccandi
suscipit sacrꝫ ordinis: z ideo nulli pctō repugnat.
Quantūcunq̃z igit̄ sacerdos suspendat̄/ excōice
tur/ degradet̄: semper manet in eo ptās cōsecran
di: silr̄ z auctoritas ligandi z soluēdi. Jn cuius
signū cū hi reconciliant̄ ecclesie/ nō reordinātur
in sacerdotes: q̄ð tn̄ foret necessariū/ si ptās sacer.

Sacerdotes suspensi, excommunicati, ac degradati ptatem consecrandi, et autoritatem ligandi et soluendi nō amittunt

dotalis ꝑ hm̄oi actus auferret. De hoc btūs Augu. reprobans positionē cipriani dicētis: q̄ heretici vera sacrā nō habēt. Et illoꝝ qui dixerūt/ q̄ sacerdos recedēs ab eccl̄ia baptisma nō amittit sed ordinē ad perminianū scribens ait de hereticis z damnatis. Et habet. j. q. j. Quidā. q̄ quidā dicunt q̄ baptisma qd̄ accipit non amittit qui recedit ab eccl̄ia: ius tamē dādi qd̄ accepit amittit (. i. ordinē glo.) multis modis apparet frustra z inaniter dici. Primo/ q: nulla ostendit causa cur ille qui baptisma amittere nō potest/ ius dādi possit amittere. Utrūq3 enī sacr̄m est/ z q̄dā cōsecratione hoībꝫ dat: illud enī cū baptizat/ illud cū ordinat: z ideo non licet catholico vtrūq3 scilicet sacr̄m iterari. Nā si qn̄ ex ꝑte ipa venientes preositi ꝑ bono pacis correcto scismatis errore suscepti sunt: z si visum est opus esse vt eadē officia gererēt q̄ agebāt/ non sunt rursus ordinādi: ꝑ sicut baptismus in eis/ ita z ordinatio mansit integra: q: in ꝑcisione fuerat vitiū/ qd̄ vnitate pacis est correctū: non in sacr̄is q̄ vbicūq3 sunt ipa vera sunt. Et infra eodē. De his qui ab vnitate ecclesie catholice separati sunt nulla iā q̄stio est: q̄n habeant z dare possint: sed ꝑniciose habent/ perniciosequ3 tradunt/ qui extra vinculū pacis sunt. Neutri sacr̄o iniuria facienda est/ sicut non recte habet qui ab vnitate recedit: sed tñ habet. Et iō redeūti non reddit: sic etiā non recte dat qd̄ accepit: z iō q̄ ab eo accipit/ venienti ad vnitatē non iterat. Ex quibꝫ v̄bis Aug. constat in oībus raz apostatis q̄3 hereticis aut dānatis manere sacra christi v̄a/ q̄3tū ad se z sctā: licz ad dānationē sint habentis/ dantis/ recipientis. ¶ B Ex his infero/ q̄ periculose errant dicentes sacerdotē i peccato mortali existem non conficere: q: potestas cōficiēdi nō fundat in gr̄a/ nec ipam necessario ꝑsupponit: sed vt dictū est in caractere sacerdotali quā s̄m legē statutā ꝑrequirit. In cuius signū christus in cena cū apl̄os suos sacerdotes ordinavit/ ordinauit z iudā ꝑditorē suū sacerdotem/ s̄m doctores qui tñ tūc nō fuit in gr̄a: q: iā3 post buccellā panis intrauit in eū sathanas. Constat ergo q̄ tūc recepit consecrandi ꝑtātem. Si ergo tūc in debita materia cū certa verboꝝ forma cōsecrare attentasset/ cur nō cōsecrasset? Par rō est de quolibet sacerdote: vñ. beat⁹ Aug⁹ in li. de corꝑe dñi ait: Intra eccl̄iam catholicā in ministerio corꝑis z sanguinis dñi nihil a bono maius/ nihil a malo min⁹ ꝑficit sacerdote: q: nō i merito consecrātis: sed in v̄bo efficit creatoris z virtute sp̄ussctī. Infero scd̄o ex ꝑdictis q̄ sił errāt dicētes/ sacerdotē in mortali pctō existentē nō posse quē absoluere a pctis. Patet ex eodē fundamēto: q: ꝑtās clauiū ex christi ordinatione gratiā nō prerequirit/ vt recipiatur: sed ꝑtātem dūtaxat cōficiendi. Nō enim voluit dñs aliquē habere potestatē ligandi vel soluendi super corpus christi mysticū/ nisi haberet ꝑtātem super corpus christi veꝝ. Et si ad hoc nulla sit auctoritas expresse canonis/ sufficit ritus z vsus ecclesie/ q̄ maioris est auctoritatis auctoritate cuiuscūq3 doctoris particularis: vñ btūs Aug⁹ ex dictis Basilij inquit di. 11 ecclesiasticaꝝ. Ecclesiasticaꝝ institutionū quasdam in scriptis: quasdā v̄o apl̄ica traditione per successores in ministerio cōfirmatas accepimus quasdā vero consuetudine roboratas approbat vsus: quibꝫ par ritus z idem vtrisq3 debetur pietatis affectus. Et in ep̄l̄a ad Januariū dist. 12. illa ait. Illa ait q̄ nō scripta sed tradita sunt custodimus: q̄ quidē toto orbe terraꝝ obseruant/ datur intelligi vel ab ipis apl̄is vel ex plenarijs cōsilijs quoꝝ est in eccl̄ia saluberrima auctoritas cōmendata atq3 statuta retineri. ¶ C Sed forte quis obijceret/ christ⁹ ꝑusq3 apl̄is diceret: quoꝝ remiseritis pctā remittuntur eis/ ꝑmisit: Accipite spm̄ sctm̄: ergo videt q̄ gr̄a sp̄ussancti requiratur ad susceptionē ꝑdicte ꝑtātis. Ad qd̄ dicendū q̄ sp̄ussctūs dupliciter z datur z accipit. videlicz in gratia gratūfaciente: z in gr̄a gratis data. Primō datur ad personalē sctificationē recipientis. Scd̄o mō nō semꝑ ad personalē sctificatõnē: sꝫ aūt ad ecclie vtilitatē. De ꝑma dicit: Iustificati gratis ꝑ gratiā ipsius. s. christi. glo. per gratiam christi q̄ donū dei est. Maximū aūt donū sp̄us sctūs est: vñ z dr̄ ibidē. c. v. Charitas diffusa est i cordibus vestris ꝑ spm̄ sctm̄ q̄ dat⁹ ē vobis: gratia aūt q̄ iustificat charitas est: aut ei inseꝑabiliter cōiuncta: q̄ dat semper ad sanctificationē: q: ipa est q̄ operit multitudinē pctōꝝ. De scd̄a. 1. Cor. 12. Alij ꝑ spm̄ dat sermo sapientie: alij sermo sciē s̄m eundē spm̄: alij fides in eodē sp̄u: alij gratia sanitatū in vno sp̄u: alij operatio virtutū: alij ꝑphetia. Premisit aūt apl̄us. Unicuiq3 datur manifestatio sp̄us ad vtilitatē glorie. Diuisa sunt dona/ nō ad meritū alicuius singulariter dantur/ sed ad vtilitatē ecclesie edificande: q̄ aūt nō dat ad personalem vtilitatē/ patet: quia sic datur et reprobis: quibus allegantibus in iudicio recepta dona z dicentibus. Domine nōne in nomine tuo ꝓphetauimus: z in nomine tuo demonia eiecimus: virtutes multas fecimus/ dictur⁹ est dominus: Nunq̄3 noui vos glo. i. in nullis approbaui. Itaq3 apostoli in potestate ligandi z soluendi receperunt quidē spm̄ sctm̄: quia ipsa potestas ligandi atq3 soluendi donū est sp̄ussancti: sed gratis datū. Uñ nō dixit dñs: Accipite gratiā sp̄us sancti/ vt accipiatis ꝑtātem remittendi peccata vel vt remittatis peccata/ sed ait. Accipite spiritū sanctū quoꝝ remiseritis peccata. zc̄. quasi di. Accipite donū sp̄ussancti/ ꝑtātē3. s. remittendi pctā z accipientes hoc donū sp̄ussancti/ spm̄ sctm̄ recipitis. Nec tñ negādū q̄ christ⁹ dedit his v̄bis z signo flatus apl̄is augmentū gr̄e z charitatis. Sed nō dedit illā vt dispositionē ꝑuiam/ necessario req̄sitā ad susceptionē ꝑtātis clauiū. Sed tā q̄3 dispositionē de ꝯgruo vt digne recipiat: sicut z nūc gr̄a ꝯfert in collatiōe ordinū/ nisi impediat obex in suscipiente ad dignā ꝑtātis executionem.

Rom. 3.
Prouer. 10.
1. Pet. 4.
Mat. 7.

Uñ z si nõ ad susceptionẽ neqȝ ad executionẽ potestatis clauiũ simpliciter reqrit grã gratũ faciens: requirit tñ ad dignã ptãtis clauiu susceptionem/ eiusqȝ dignã executionẽ. Uñ sicut ordinandus se disponere debet/ vt sine pctõ recipiat ordinis sacrm/ ita etiã curet mũdus esse a pctõ: vt digne actũ recepte exequat ptãtis: qz teste btõ Augu. ꝯ donatistas: Nemo digne absoluit nisi colũba vel colũbe mẽbra. Columba .i. christus. Membra colũbe/ a pctõ mũdus. ¶ D Et ꝑ dictorũ ꝯfirmatione põt argui ꝑ locũ a maiori: si ad recipiendũ z exequendũ ptãtem ꝯsecrandi verũ corpus christi nõ reqrit necessario grã gratũ faciẽs in ministro q̃ maior est: multominus requiritur in ptãte minus digna/ respectu scȝ corporis christi mystici: sed ibi nõ requirit/ vt dictũ est; ḡ nec hic. Cõcordat his magr dis. 19. li. 4. Allegans illud Hiero. sup illo verbo Matth. 16. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Dat deus benedictionẽ digne poscẽti ꝑ indignũ ministrũ. Fallit aũt z fefellit multos vulgata snĩa: q̃ ligatus est/ aliũ soluere quõ põt. Qd vtiqȝ verũ est de ligatura corꝑali: z dum hec mẽbra ligata sunt/ qbꝰ z nõ alijs soluere põt. Alioqn nihil ꝓhibet pedibꝰ cõpeditũ z manibꝰ liberũ/ vincula alterius soluere. In ꝓposito autem nulla est ligatura corporalis: ſ dũtaxat ligatio ꝑ p̃ceptũ. Preceptũ em̃ videt sacerdotibꝰ/ vt digne z iuste opa sui ministerij exequant: nã Leui. 21. p̃cipit. Nõ de semine aaron qui habuerit maculã non offerat panes corã dño: nec accedat ad ministeriũ eius. Per maculã vitiũ intelligit/ vt dicit glo. vñ Aug. Ablata est oĩs dubitatio. Nemo summoꝝ vel secũdoꝝ sacerdotũ debȝ ad sancta accedere/ si imũdus est imo videt esse de iure naturali: vt hõ sctã sancte ptractet: vt dicit sctũs Thom. in. 4. vbi infra. Itẽ iuste qd iustũ est exequeris. Sacerdotes q̃ accedunt ad dñm sanctificent ne ꝑcutiat eos. Et ꝑ Esa. p̃cipit dñs: Mũdamini: q̃ fertis vasa dñi. Eiusdẽ. 52. ¶ E His alijsqȝ auctoritatibꝰ moti sctũs Tho. Alber. Petrus de thara. dicũt/ ꝙ suscipiens vel exequẽs ordinẽ in pctõ mortali mortalr peccat: qz facit contra p̃ceptũ diuinũ: vñ sctũs Thom. in. 4. scripto dis. 24. q. 3. dicit/ ꝙ sanctitas vite requirit ad susceptiõem ordinis cuiuslibet/ nõ de necessitate sacramenti/ sed necessitate p̃cepti. Un si malus ordinat/ nihilominꝰ ordinem habet/ tñ cũ pctõ nã in quolibet ordine quasi p̃sumptuosus mortaliter peccat/ q̃ cũ ꝯsciã pcti mortalis ad ordinẽ accedit. Hoc q̃ ad ordinis susceptionẽ. Sed q̃ ad executionem actuũ ordinis subdit circa finem. q. Lex p̃cipit vt hõ iuste ea q̃ iusta sunt exequatur. Et iõ q̃cunqȝ h qd sibi cõpetit scȝ rõne ordinis facit indigne: qd iustũ est iniuste exequit: z cõtra p̃ceptũ legis facit: z ac ꝑ hoc mortalir peccat. Quicũqȝ aũt cũ pctõ mortali aliqd sacrũ officiũ ptractat: nõ est dubiũ qn indigne illud faciat. Unde patȝ ꝙ mortaliter peccat. Et infra: Qñcũqȝ minister exhibet se in aliquo actu vt ministrũ ecclie in mortali pctõ mortaliter peccat: z totiẽs mortalr peccat quotiẽs hmõi actũ facit: qz vt dic Dionisius ca. j. celestis hier. Jnmũdis nec simbola .i. nec sacr̃ talia signa tãgere fas est. Un qn tãgunt res sacras q̃si suo officio vtetes mortalr peccãt: secꝰ si in aliq necessitate aliqd sacrm ꝯtingeret vel exeq̃rent/ in eo casu in q̃ etiã laico liceret/ sic si baptizaret in articulo necessitatis. Uel si corpꝰ christi in terra p̃iectũ colligeret. Loqt sp de existẽte in p̃ctõ mortali. Hec snĩa z si nõ oĩbꝰ placet tãqȝ nimis dura: videt tñ firmis scpture radicibꝰ inita. Et ideo ecclie ministris solicitꝰ formidanda ¶ F Sic ḡ in ꝓposito nõ est nisi ligatura precepti/ ꝓpter quã factũ ꝯ p̃ceptũ non est irritum: q̃uis peccẽt p̃ceptũ trãsgrediẽtes. Et est sil̃e i ciuilibus. Precipiat dñs seruo suo/ ne certũ vinculatũ soluat. iã seruꝰ illi ligatus est/ eo mõ q̃ p̃cepto ligari dicimur. Cõstat aũt ꝙ seruus ille ꝯuenire põt p̃cepto dñi z ligatũ soluere. Qd si facit/ non minꝰ solutꝰ est q̃ vinctus fuerat/ q̃ si p̃ceptũ de nõ soluendo sup ipm latũ nõ fuisset/ ita in ꝓposito. Preceptũ nõ ligat corꝑaliter seu realr ptãtem clauiũ/ ne ipam hñs possit exire in ptãtis actum sed ligat ne licite possit: sed nec pctõ mortali ligatur ne aliũ a mortali soluere possit: qm̃ z si mortali pctõ ligatus est/ ne possit ꝑficere actꝰ meritorios: z ita q̃si pedibꝰ bonaꝝ affectionũ tenet constrictus/ nõ tñ ligatus est pctõ mortali q̃ntũ ad illud q̃ soluit .i. ptãtem clauiũ q̃ manibꝰ aie poterit cõparari. Claudicat ergo ꝯplaris illa similitudo transferẽdo ligationẽ corꝑalẽ ad ligationẽ ꝑ ꝓhibitorũ p̃ceptuȝ vel ꝑ mortale pctm̃. Et rõnabilr misericorditerqȝ dñs ordinis ptãtẽ siue ad suscipiendũ siue ad exercẽdũ impediri noluit simplicit pctõ suscipiẽtis z exequẽtis. Ne hierarchicꝰ ordo ecclie instabilis sit/ incertus/ totusqȝ ꝯfusus. Cũ em̃ nemo sciat an amore vel odio dignus sit: et h de seipo: multominꝰ de alio nunq̃ securi eẽ possent subditi: sed nec p̃sidentes. Quippe semꝑ dubitare haberẽt pctõres/ an fuerint rite vere et sacramẽtaliter absolu ti/ cũ semꝑ dubitarẽt de mũdicia sacerdotis ex multis cõtra eos cõceptis suspitionibꝰ. Sed z ipi sacerdotes/ si ptãtem in ordinatione rite susceperint: si etiã recepta potestate vere consecrent. Si absoluãt zc. cũ se tũc vel nunc charitatem habuisse aut habere ignorent. Et licet in his nõ possit haberi certitudo euidentie absqȝ diuina reuelatione/ ꝓpter intentionẽ ordinantis/ consecrantis/ absoluentis q̃ alijs ignota est: ſm illud: Homo videt que patent: deꝰ aũt intuetur cor. Credibilius tñ est z verisimilꝰ intentionẽ debitã fuisse cõsecrãdi/ cõferendi/ ordices recipiẽdi z gñalir exeq̃ndi q̃ oppositũ. Secꝰ de mistroꝝ scitate. ¶ G Preterea nõ videt diuine bonitati consentaneũ/ alteꝝ ꝓ alterius iniquitate puniri: in his p̃sertim q̃ ad salutẽ ꝑtinent/ dũ ille alteri in sua malicia nõ cõicet. Sed si pctõres cõfitentẽ z ad absolutionem recipiendã ſm hũane fragilitatis possibilitatẽ se disponentes sacerdos

Deute. 16.

Ecclo. 9.

I. Reg. 16.

ꝓpter occultū suū pctm̄ nō absolueret puniretur pctōꝝ ꝓpter pctm̄ alienū cui nō cōicasset. Contra
Ezech. 18. illud: Filius nō portabit iniqtatē patris. Justicia iusti sup eū erit: z ipietas impij super eū erit. zc.] Jteꝝ rōnabile est/ vt deus assistat sacramento pnie ad pctōꝝ remissionē quā fcat. Assistat dico certitudinaliter respectu significati i fieri/ ne propter signi incertitudinē negligat quis sacramentū suscipe. Nāꝫ quis hominū sue fame sclator alteri hōi cordis sui secreta foꝛe facta apiret/ nisi firmissime crederet deum assistere sacerdoti ad remissionē suoꝝ pctōꝝ/ dū in se cōfitente nō sit obicis impedimentū? Nemo ꝑ re dubia z pene neutra rē tam difficilē z naturali inclinatione cōtrariā qualis est pctōꝝ cōfessio subiret: quę necessario prequirit sacrāli absolutiōi. De paulo latius de ptāte ordinis inserere placuit: q̄ materie nostre nō impertinentia videbantur.

Lectio .III. A

Tertia potestas ē potestas dispositiōis ministroꝝ ecclesiasticę: vt cuiret cōfusio z dissensiōis materia: z in ipso z inter ministros/ si hi eq̄liter z indistincte de oi ipso curā haberēt. Et hec ptās collata ē singulariter petro z eius successorib⁹. Ubi ait ei
Job. vlt. singulariter christus. Pasce oues meas. Jdipm tertio repetens. i. sis pastor z platus generalis: vt scꝫ ad te ptineat dispositio z regimē generale ouiū z ouilis. Pro q̄ ad maiorē eoꝝ q̄ dicta sunt elucidationē notandū/ q̄ iurisditio cōsistit in q̄dā platione seu supioritate sup certā plebē vel ꝑsonā. Quia sꝫ iurisditio q̄si auctoritas vel potestas dicēdi ius. Hoc aūt nulli cōpetit respectu alterius/ nisi sup ipm̄ habeat quandā plationem. Et diuidit quantū ad ꝓpositū sufficit: q: quedā est cohercitiua: de q̄ infra dr̄ quedā nō cohercitiua: z hec est que requirit in foro interiori ad absolutionē pctōꝝ: q: hec ministrat materiā poti ptāti ligādi scꝫ z soluēdi hec ptās iurisditiōis i sua plenitudine residet i sūmo pōtifice/ q̄ ad totā ecctiā vniuersalē/ q: ipsi soli⁹ est vl'r instituere rectores z platos in ecctiastica hierarchia/ cū ipi soli dcm̄ sit. Pasce oues meas. Ubi christ⁹ nō distinxit inter has z illas/ sed generaliter omniū curam sibi cōmisit. Ab eo ergo descēdit mediate vel imediate omnis eeclesiastica iurisditio in inferiores prefidentes/ quos vocat ad se in partē solicitudinis cum ipse vocatus sit in plenitudinē ptātis: vt in ca. Ad honorē. de vsu pallij Jnno. iij. Jn inferioribus vero platis est hec ptās limitata/ fm̄ sūmi sacerdotis rōnabile arbitriū. Un̄ epūs nullos pt ligare vel soluere nisi de sua diocese: vt in. c. Nullus. de parrochijs. z alie parroch. Sic etiā curatus in alienos sue parrochie nō subiectos absoluendi nullā hꝫ ptātem. Un̄. 15. q. 1. Eccl'ias. dicitur. Statuimus vt nullus alteri⁹ parrochie ter minos aut ius iuadat. Sic vnusquisꝫ suis termis cōtentus: z taliter ecctiam z plebē sibi cōmissam custodiat/ vt ante tribunal eterni iudicis ex omibus sibi cōmissis rōnem reddat: z nō iudiciū/ sꝫ gliam ꝑ suis actibus percipiat. ¶ B Hec potestas iurisditionis in foro anime interiori nō est potestas ordinis: nec cōfertur in ordinis susceptione. Nā eo ipso quo aliquis ordinatus est presbyter nō est cōstitutus platus nec curator alicui⁹ persone vel plebis. Presupponit tn̄ eam z fundatur in potestate ordinis sacerdotalis: q: nulli cōmittitur nisi sacerdoti ptātem clauiū ex ordie habenti. Nō enim per ptātem iurisditionis datur noua potestas absoluendi sacraliter: sꝫ materia subijcit/ in quā accepta potestas clauiū valeat exerceri. Coherēt ergo sibi he due potestates clauiū z iurisditionis quantū ad foꝝ aie. Jta q̄ vna sine alia nō sufficit ad soluendū a peccatis. Nō sufficit dico/ nedū ad ordinate z licite absoluendum: sed simpliciter ad absoluedum: ita q̄ si sacerdos tentauerit absoluere nō suū: nō mō peccat mittēdo falcē in messem alienā: sed oino nihil facit: qm̄ a nō suo iudice ligari null⁹ valet vel absolui: in. c. Ex aūt. de pe. z re. z codē ti. ea. Ois dicit Jnno. iij. Cum volentem confiteri non suo sacerdoti id fieri debere decernit de fauore ꝓprij sacerdotis: causam subdit dicens. Cū aliter ipse illum nō possit soluere vel ligare: ita q̄ ad absoluendum reqritur ptās clauiū/ z materia in quā absolutio recipiat seu ad quā terminet. Sicut etiam in naturalibus q̄ artificialibus ad agendū requiritur potētia seu virtus agēdi/ z materia in quam actio terminet. Ptās itaꝫ agēdi ptās est clauis. Materia ꝓinqua siue ꝑ se est peccatus. Materia secūdaria siue ꝑ accidēs pctōr subdit⁹ Subditus dico duplici subiectiōe: subiectiōe scꝫ volūtaria: z subiectiōe plati superioris. Utraqꝫ subiectio requirit: nā quantūcunqꝫ peccator sit subiectus per platū sacerdoti parrochiali/ nisi tamen voluntarie se subijciat eidem/ a pctis nō absoluetur. Quis enim diceret aliquem inuitū absolui in foro conscie? Similiter quantumcunqꝫ qs volūtarie se subijciat alicui sacerdoti/ nisi ita ille sibi ꝓfectus sit a supiore/ absoluere eum nō potest. Facit ad hoc. c. Peruenit. 16. q. 1. Ubi pasca sius papa decernit nullū pniam ac pctōrum remissionē dare posse absqꝫ ꝓprij epi fauore vel apli ce sedꝭ auctoritate: pur h̄ de monach. specialr sta tutū est in cōcilio calciodonē cadē. q. c. Qui de Et hoc quidē rōnabiliter: ne scꝫ prebeat incentiuū delinquēdi. Qḋ certe ꝓberet/ si quilibꝫ ꝑ sua volūtate posset a q̄cūqꝫ sacerdote absolui. Tolleretur etiā ex hoc nō parū erubescētia peccatoris q̄ magna ps est satisfactiōis. Tolleret insup cura z sollicitudo sacerdotū: quā adhibent circa salutē suoꝝ subditoꝝ: si ꝓ libito subditoꝝ viderēt se cōtēptos in hui⁹ sacramēti susceptiōe. ¶ C Ex his itero corollariū/ q̄ sacerdotes simplices nō curati nō possunt sibijnuicē absolutiōis bnfi-

ciū impendere/ sine sui superioris fauore cōcurrente. Patet ex dictis: quia nullus eoꝝ habet super aliū iurisditionē. Neqȝ enī sacerdotes excipiūtur ab illa sacra Lateranen. cōcilij/ cōstitutiōe qua ꝑcipitur omnibꝫ vtriusqȝ sexus fidelibꝫ suo ꝓprio sacerdoti: vel de eius fauore penito ꝛ obtēto alteri cōfiteri. De pe. ꝛ re. Om̄is. Qđ vero ibi additur ad minus semel in anno specie vocat ꝑceptū/ q̄tum ad partē eius affirmatiuā/ sm̄ quā nō obligat ꝓ semꝑ/ sed ꝓ certo tp̄e. Sed nō dat libertatem extra id tempus cōfiteri alieno sacerdoti: qꝛ eadē causa est extra id tēpus specificatū ꝛ in illo. Illa scȝ: quia vtrobiqȝ deficit iurisditio sacerdoti alieno. Hinc de pe. distin. 6. Placuit. Urbanus papa scđs generalr̄ statuit: ne q̄s sacerdotū alienū absoluat. Ait enī: Placuit vt deinceps nulli sacerdotū liceat quēlibȝ cōmissum alteri sacerdoti ad pniam suscipeꝛe/ sine eius cōsensu cui primo se cōmisit. Glo super verbo cōmisit .i. cui9 parrochian9 est: ꝛ cām addit glo. Ab alio enī nō potest ligari vel solui. Uerū de isto cōsensu requisito altercatio est inter doc. q̄busdā dicētibꝫ/ ꝙ requiritur cōsensus expressus sui ꝓlati aut sacerdotis. Ad hoc multa iura adducuntur/ inter q̄ est .c. Omnis allegatū. Ubi notāter dr̄ de licētia petita ꝛ obtenta/ qđ requirere videtur expressum cōsensum. Alijs videtur ꝙ sufficiat licētia tacita: ita ꝙ si ep̄s scit talia cōiter fieri a sacerdotibꝫ/ ꝛ nō reclamat sed sustinet/ eo ipso presumendū est eū tacite approbare. Uñ Hostien. ꝛ Guilhelm9 dicunt: cum est de more alicuius eccl̄ie vt vn9 sacerdos audiat aliū sacerdotē ꝛ absoluat: ꝛ ep̄s hoc sciens fieri cōiter tollerat/ pōt fieri: quia eo ipso ꝑsumitur tacite approbare ꝛ licentiā dare. Idem refert Asten. in sum. lib. 5. ti. 20. Cōcordat Guilhelm9 de monte lugduno: ꝛ Ray. in sum. lib. 3. His etiā cōsonat eximius doc. Joh. gerson cancel. in multis locis suis scriptis/ noīatim in tractatu de cōtractibus ꝓpōe. 16. dicens: vbi papa vel eccl̄ia aut legislator scit: ꝙ cōstitutiones sue vel nō publicantur sed dantur obliuioni/ vel nō approbantur moribus vtentiū: sed passim declinant in oppositū: tūc cōstitutiōes ille desinūt habere vim obligationis/ tanq̄ abolite ꝑ nō vsum vel cōsuetudinē oppositā: q̄ est optima positiuarū legū interpres. Alioquin tolerantia pape vel alteri9 legislatoris esset sibimet repugnans ꝛ pplis noxia. Fūdantur in hac radice/ dicit abolitiōes cōstitutionū q̄si sine numero positaꝝ in decretis: etiā que in gn̄alibꝫ cōsilijs tradite sunt: vt de ieiunādo quinquagesimā quartam/ sextam/ ꝛ septimam ferias. Uel ꝙ sacerdos celebrās duos habeat assistētes. De q̄ clare habetur dist. 4. In istis. ꝛ .c. Deniqȝ. Ita in ꝓposito/ ꝛ ius illud quo ꝓhibetur ne aliq̄s confessorem ꝑsumat eligere: nisi cū certa auctoritate quo ad sacerdotes abolitū videtur. Cū passim quilibet sacerdos confessionē alteri9 cuiuslibet sacerdotis audire nō vereatur. Que cōsuetudo: si dicatur corruptela: vix apud sacerdotes salutis erit status.

¶ O Sed forte dicis. Ad absoluendū requiritur iurisditio i absoluente: quis illā tribuit? Potest dici ꝙ prelati dum vidētes suos subditos sacerdotes sibi mutuo cōfiteri sine sp̄ali licentia/ non ꝓhibent/ arguūt/ nec puniūt. Hoc ipsum non faciendo rōnabiliter iudicantur tacite cōsentire: ꝛ per hoc iurisditiōis determinationē q̄ ad hunc vel illum (cū sit de iure positiuo: qđ variationē recipit per tacitā reuocationē) abrogare. Immo nō debet subditus facile habere opinione malā de suo prelato: eumqȝ iudicare immemorē salutis proprie ꝛ suoꝝ subditoꝝ/ maxime in his in quibꝫ eū saluare pōt. Sic ergo huic cōsuetudini cui tacite consentiunt: nō reclamando ꝓlati iurisditionem tribuunt. Nec mirū cū etiā in ceteris causis ꝛ negocijs cōsuetudo det iurisditionē nō habenti: vt in .c. Dilecti de arbitris: vbi habetur ꝙ cōsuetudo approbata dat mulieribꝫ q̄busdā in subditos ordinariā iurisditionē cōtra legē scriptā: q̄ precipit ꝙ femine a publicis officijs sint remote. Sȝ adhuc cōtra dicta sic opinātiū videtur esse .c. Si ep̄s de pnia ꝛ remis. li. 6. vbi dr̄. Nulla quoqȝ pōt cōsuetudine introduci: ꝙ aliq̄s ꝑter sui superioris fauorē cōfessorē sibi eligere valeat: qui eū possit soluere vel ligare. Ubi glo. suꝑ verbo cōsuetudie dicit. Est enim onerosa ecclesijs/ ideo non valet: ꝛ de consuetudine .c. 2. Ex eo frangitur ecclesiastice discipline neruus: de consuetudine venerabilis. Etiam esset hoc contra obedientiam principis prescribere/ quod esse non potest. De pscriptionibus: cū nō liceat. Nec ibi. Ex his videtur ꝙ consuetudo in casu nostro non tribuat iurisditionē: cū per .c. allegatū expresse reprobetur. Qui vult tenere opinionē istā/ posset dicere ꝙ .c. dicit sine superioris licentia: sine qua vtiqȝ electus cōfessor nullā habet iurisditionē/ que tamen iurisditio necessario requiritur. Hic aūt accedit licentia/ licet nō expressa: tamen tacita. Et ita .c. hoc nō est contrariū predictis: ꝓpter hoc tamen capitulum: dñs Antoninus recedit ab hac opinione dicens eam nō esse multū tutā par. 3. ti. 14. c. 19. Opinio secunda est magis pia pro excusatione sacerdotū: sic sine expresso fauore se absoluentium mutuo. Sed prima est magis tuta/ maxime: qꝛ rationes ꝛ cause/ propter quas iurisditio in ecclesia distincta est et determinata: non minus locum habent in sacerdotibus (Quorum non nulli vtinā hodie essent sicut ppl'is) q̄ in laicis in quibꝫ libera cōfessoris electio sine expresso supioris fauore repre hatur. Unde vtile foret/ vt prelati suis sacerdotibꝫ fauorē expressum tribuerent/ vt sic secure ꝛ sine scrupulo cōscientie se mutuo possent absoluere: vel qđ minus expedire videretur: ꝙ expressa ꝓhibitiōe cuiusqȝ efficaci executiōe hunc abusum seu corruptelā e medio tollerēt. Securum quoqȝ esset sacerdotibꝫ formidolosis ꝛ timoratis/ immo vere omnibꝫ/ vt fauorē a suis curatis vel superioribus prelatis verbo vel scripto obtinerent confitendi quē elegerint sacerdoti. Esset

etiā tutū scrupulosis nō absoluere/ nisi hmōi fauorē assecutos. ❡ E Scdo infero/ q sacerdos nō solū nō alienū: sed nec a quolibet crimine absoluere pōt suū subditū confitentē. Patet/ quia sicut per autoritatē supioris ministrari oportet materiā q̄tū ad personā absoluendā: ita etiam q̄tum ad peccata a quibꝫ absolui debet. Utraqꝫ enim ꝛ peccatoꝛ ꝛ peccata sunt materia potestatis clauiū ꝛ sacramēti penitētie. Et peccata quidem materia ꝓpinqua: peccatoꝛ vero remota quia ꝓpter petā cōfitens est materia qui sine peccatis absolutiōis capax nō esset. Nō eñ soluitur nisi ligatus. Et si innocēs cōfessori se offerre posset/ nō tñ posset cōfiteri vel absolui/ cū cōfiteri sit se de peccatis accusare. Et absoluere sit a peccatis liberare: vel ab eis liberatū iudicare ac ꝓnunciare. Nūc ergo summus gerarcha/ cuiꝰ est potestatē iurisdictiōis alijs impartiri/ sicut partitꝰ est ꝑsonas parrochias ꝛ dioceses/ ita ꝛ petā partiri potest. Et sicut nō oībus quos in partem sollicitudinis assumpsit: oēs generalr̄ subiecit. Ita et subiectoꝝ nō oīa peccata subegit/ sed quedā grauia ꝛ enormia petā sibi quedam epis reseruauit/ cetera inferioribꝫ curatis cōmisit. Sed ꝛ epi q̄zū est tradere materiā imediate subiectis / ꝑ eoꝝ institutionē ad curā agendā ꝑplī tñ institutis concesserunt/ q̄tum sibi pro bono regimie ꝑplī expedire iudicarūt. Ne si etiā maiora petā coꝝ potestati subijcerent: facilitas venie incentiuū prebere delinquendi/ ideo etiā sibi quedā reseruarūt. In oībus itaqꝫ his vel reseruatiōibus siue cōcessionibꝫ/ potestas clauiū in ordinationibus oībus equaliter collata: neqꝫ extendit neqꝫ restringitur sed illimitabilis manet in sua radice. Dumtaxat aūt vsus illius potestatis impedit/ ꝓ quāto tollitur materia quā hmōi ptās posset exerceri. Sicut qui fabro tollit ferrū/ nihil artis vel potestatis fabricandi aufert/ sicut nec confert ferrum tribuendo. Impedit aūt vsum eius per materie subtractionem. Et sicut gerarchis aliqñ partiꝫ subtrahit ꝛ partiꝫ ministrat/ qñ certo populo ꝛ coꝝ certis non oībus petis absoluendis pficiuntur. Ita nōnunq̄ꝫ ꝑ suspensionē ab officio ꝛ grauiores penas/ puta excōicationē/ depositionem/ aut degradationē oīs materia subtrahit: ꝛ vsus potestatis clauiū penitus impeditur. Ita vt neminē ab aliquo petō absoluere possint taliter suspensi. Et si attemptarent/ nihil facerent. ❡ F Ex his tertio infero/ q nō est simile de ptāte cōsecrandi/ ꝛ potestate absoluendi quantū ad eaꝝ exercitiū. Patet: quia illa impediri nō potest simplr̄ ꝑ superioris auctoritatē. Ista vero simplr̄ pōt impediri. ptꝫ ex p̄missis. Huiꝰ rōem assignat Sco. in 4. dist. 19. q. 1. ar. 4. quia ptās cōsecrandi est quasi potētia ꝓpinqua/ que habet materiā in natura panē scꝫ triticeū. Nec aliquid aliud cōcurrit seu requiritur. Ut eñ panis sit materia/ nō requirit q sit a consecrāte tanq̄ꝫ res ꝓpria possessa. Uel q sit ab illo vel isto coctus vel ministratus/ qꝛ oēm triticeū panē sacerdos potest cōsecrare ad quem dirigit consecrādi intentionē. Sed ptās clauiuꝫ est quasi potentia remota/ nō habens materiam in natura: quia materia huiꝰ ptātis nō est simplr̄ peccatoꝛ penitens/ sed peccatoꝛ penitens subditus duplici subiectione. Quā subiectionē petōꝛ nō habet a natura/ sed ab auctoritate superioris ꝛ ideo per eum fit materia dum subijcit/ ꝛ desinit esse materia/ dum subiectio reuocat. Cuiꝰ causa supra explicata est. ❡ G Quarta potestas/ est potestas apostolatus, id est auctoritas p̄dicādi quā tradidit dñs discipulis: dum in die ascēsionis ait. Euntes in mundū vniuersum: predicare euangeliū omni creature ꝛc. Marc. vl. Hec potestas nō cōfertur ex vi ordinatiōis sacerdotalis nec par est in oībus/ sed dūtaxat est primū apostolis collata: quos misit predicare toti orbi in loco iam allegato. Concessa est ꝛ septuagintaduobus discipulis nō per totū orbē: sed tñ per loca ad que christus erat ꝑsonaliter venturus: vt ptꝫ Luce. 10. vbi dicit/ Designauit dñs ꝛ alios septuagintaduos discipulos: ꝛ misit illos an faciē suā ad oēm ciuitatē et locū quo erat ipse venturꝰ. Horū typū ꝛ figura gerunt modo in ecclīa epi ꝛ curati. Aploꝝ epi: septuagintaduoꝝ discipuloꝝ curati: vt in canone. In nouo. 21. dist. Ceteri vero quō predicabūt nisi mittant: Et hoc vel a deo immediate: qd̄ probabūt ꝑ signa sicut moyses: vel per scripturā/ sicut iohes baptista speciale sue missionis testimoniū de scriptura ꝓtulit. di. Ego vox clamantis. ꝛc. Uel a petro aut eiꝰ successore/ mediate vel immediate: ꝛ hoc ꝓbabunt ꝑ munimēta. De quo in. c. ex iniūcto de hereticis ibi Cū doctoꝝ ordo sit q̄si p̄cipuꝰ in ecclīa/ nō debet sibi quis q̄s indifferēter p̄dicatiōis officiū vsurpare. Nam s̄m aplm̄: quō p̄dicabūt/ nisi mittant. Et veritas ipsa p̄cipit aplīs / Rogate dñm mes. vt mit. o. in mes. suā. hec Inno. ꝛ. Et leo papa vt habet in. c. Ita dñs dis. 19. ait. Ita dñs nr̄ iesus christꝰ humani gn̄is saluatoꝛ instituit: vt veritas q̄ antea legꝭ ꝛ ꝓphaꝝ p̄conio ꝯtinebat/ ꝑ aplicā tubā in salutē vniuersitatis exiret. Sicut scriptū est. In oēꝫ terrā exiuit sonꝰ eoꝝ: ꝛ i fines orbꝭ t̄re v̄ba eoꝝ. Sꝫ huiꝰ mūerꝭ sacrm̄: ita dñs ad oīm aploꝝ officiū ꝑtinere voluit: vt in btissimo petro oīm aploꝝ summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Sed cōtra illa videt: q etiā diacono cōferat p̄dicādi potestas in sua ordinatione: cū accipiēs textū euāgelij de manu epi/ dicit ei: Accipe ptātē legendi euāgeliū in ecclīa dei ꝓ viuis ꝛ mortuis: Cū aūt quilibꝫ presbyter sit diaconus: nisi forte ꝑ saltū ꝓmotꝰ: sequitur q ex ordinatione habeat hanc potestatē: ꝛ ita erit potestas ordinis nō iurisdictionis. Rñdet: q diacono nō cōfert hec potestas in sua ordinatiōe. Cū eñi diaconꝰ accipit textū euāgelij de manu epi / non dicit ei: Accipe potestatē docēdi/ predicādi euāgeliū: sed accipe potestatē legēdi euāgeliū in ec/

(Consecrandi ptās nō pōt simplr̄ impediri ꝑ superioris auctoritatem, quemadmodū ptās absoluendi

clesia dicit tam p viuis q̄ p defunctis: In nomi
ne dñi. Ex quo magis insinuat eos tūc recipere
orandi officiū q̄ p̄dicādi vel docendi. Et q ipsa
recitatio euāgelice lectiōis : magis sit oratio ad
aliqd impetrādū p viuis ꝛ mortuis : q̄ populi
edificatio. Absurdum enī intellectu/ ꝛ dictu est:
vt docens vel predicās euangeliū: docere aut p̄
dicare intelligat p viuis ꝛ mortuis. Hec Guil.
de sacris trac. de ordine: statim post principiū.
Correctionis plus ¶ H Quinta potestas: est potestas cohercitiue
correctiōis in foro exteriori: quā ecclia exercere
pōt in inuitū ad dirigendū subditos in finē bea
titudinis eterne. Hic cōtulit petro christus/ cū
Matth.18 dixit ei vice oium [Si peccauerit in te frater tu⁹
corripe eū ꝛc. Et sequit. Si te nō audierit/ dic ec
clesie: q si ecclesiā nō audierit/ sit tibi sicut ethni
cus ꝛ publican⁹. [Et i hoc loco fundat iuridica
potestas excōicandi ꝛ interdicēdi ab ecclasticis
sacramētis ꝛ fideliū cōione : qua vsus est aplus
[Dū exhortās Titū] ait: Hereticū hoiem post
Ad titū .3. primā ꝛ secundā correctionē deuita. Fūdat ꝛ i h
textu: nedū potestas excōicandi. sed ꝛ ptās defi
niendi/ discernendi/ ꝛ statuendi precepta/ leges
ꝛ canones. in hoc qđ subdit: Quecūq ligaueri
potestas accipiendi tis sup terrā. ꝛc. ¶ I Sexta potestas: est ptās
vite necessaria accipiēdi vite necessaria ab his quib⁹ spūalia ad
ab his qbus spūa ministrant. Hanc cōtulit dñs dū missis ad p̄di
lia admi Luce.x. candū apo. dixit [Edētes ꝛ bibētes q̄ apud eos
nistrantur Math.20. sunt. Dign⁹ est enī operarius mercede sua vl ci
bo suo] Qđ ꝛ apl's deducit ex radice multiplici
1. Corinth. 9. dicens: Quis militat suis stipen
dijs vnq̄: Quis plantat vineā: ꝛ de fructu eius
nō edet: Quis pascit gregē: ꝛ de lacte gregis nō
manducet: Si nos vobis spūalia seminamus:
magnū ē si carnalia metam⁹. Et post pauca: Ne
scitis: qm̄ q in sacrario operāt q̄ de sacrario sunt
edunt: ꝛ q altari deseruiūt: cū altari participant.
Ita ꝛ dñs ordinauit qui euangeliū annūciāt: de
euangelio viuere. Hec Paulus. Fundat in hac
potestate sumēdi vite necessaria rōnabilitas do
tatiōis ecclesie loco decimarū ꝛ primitiarū legis
Ex hac ptāte inuestigari posset: an sint elemosi
ne q̄ ecclastici de suis beneficijs percipiūt: sed ex
tra propositū est. Annexa fuit potestati p̄dicādi
verbū dei per christū potestas faciendi miracula
ad cōfirmationē fidei/ cū dixit: [Infirmos cura
Math.x. te/ demonia eijcite. Sed in hac potestate modo
ecclesiastici/ regulariter nō succedunt: quia fides
iam sufficienter fundata nō indiget miracul' con
firmari ꝫm beatū Grego. 27. mora. §. 14. Hec
pro deductiōe potestatis ecclesiastice breuiter in
serere placuit: sed ad primā potestatē cōsecratio
nis eucharistie. De qua principalis intentio re
deamus. Hec inquā in omnib⁹ presbyteris repe
rit. Circa quā principalr tota canonis intentio
versatur.

Christus itaq eter
ni patris filius/ verus et summ⁹ sa
cerdos seipm in ara crucis: ꝫm assū
ptam nostre mortalitatis substātiā
in humane redemptiōis preciū immolatur⁹: vt
tanti muneris iugis in nobis maneret memo
ria: ac p nobis q cotidie peccādo labimur cotidie
mistice imolaret. Corp⁹ suū i cibū: ꝛ sāguinē suū
in potū i nouissima cena tradidit sub eucharistie
sacro: dū accepto pane gratias egit : fregit/ ꝛ de
dit discipulis suis/ dicens: Hoc est corpus meū
quod pro vobis tradet [Tradidit quoq eis po
testatē similiter faciēdi/ cū subdit : Hoc facite in
meā cōmemorationē. Et vt ostenderet hoc sacra Luce.22.
mentū in ecclia vsq in finē permāsurū in passio
nis sue memoriā/ adiunxit: Quotienscūq panē
hunc manducabitis/ ꝛ calicē bibetis : mortē dñi
annūciabitis donec veniat] glo. scz ad iudiciuꝫ
Vñ vsq tunc durabit ecclesia militans ꝛ i ea eu 1. Cor. 11.
charistia. Quō aūt hunc panē manducare pos
sent ꝛ calicē bibere : nisi ipm possent cōtinue con
secrare. ¶ B Hec operatio cōsecrandi oim no Consecrandi
bilissima est ecclesie militanti cōcessarū i propter dignitas.
quā merito sacerdotiū venit extollendū. Cu⁹ di
gnitas ꝛ mia nllis valet verboꝝ pompis expli
cari. Qm̄ et linguas vincit oratoꝝ disertissimas
ꝛ culmen eminentie cuiuslibet creature. De quo Sacerdotum
beat⁹ Amb. in suo pastorali ait [Honor fratres dignitas m...
ꝛ sublimitas episcopalis: nullis poterit cōpara
tionib⁹ adequari. Si regū fulgori compares : ꝛ
principū diademati: longe erit inferi⁹ quasi plū
bi metallū ad auri fulgorē cōpares. Quippe cū
videas regū colla ꝛ principū submitti genib⁹ sa
cerdotū: ꝛ osculata coꝝ dextra coꝝ secredūt ora
tionib⁹ cōmuniri. Hec ille. Et licet cunctos na
tura homines equales : et nulla graduū alterita
te dispares pduxerit : disponendarū tamē reruꝫ
susceptū ministeriū hos ꝛ illos ceteris ptulit ꝛ p
fecit. Quo fit vt tanto clericalis eminētia terre
nos superet principat⁹ quāto animab⁹ corpora
perpetuis transitoria terrena celestib⁹ superant.
Sed quid opus est terrenis cōparationib⁹ imo
rari: cū ad sacerdotij autoritatē angeli celorū ci
ues nō audeant aspirare. Cui nāq angeloꝝ ali
qñ dixit deus : Tibi dabo claues regni celorum.
Ad illas aūt: Accipite spm̄ sanctū quoꝝ remiseri
tis peccata. ꝛc. Et qđ longe maius est: Hoc faci
te in meā cōmemorationē. Mirant deniq assi Angeli mira...
stunt ꝛ terrent: ꝫm verbū beati Grego. 4. dialo. assistunt ...
c. 50. Quis enī fideliū dubiū habere possit in ipa terrent ...
imolationis hora ad sacerdotis vocē celos ape molationis ...
riri: ꝛ in illo iesu christi mysterio angeloꝝ choros
adesse/ sūmis ima sociari / terram celestibus iun
gi: vnde quidē ex visibilibus ꝛ inuisibilibus fieri
Trāsgrediēdo perinde agmia angelica/ ad ipam
celi reginam ꝛ mūdi dominā veniamus. Hec et
si in gratie plenitudine creaturas supergrediat
vniuersas ꝛ gerarchias tñ cedit ecclesie in cōmis

Regina celi sacerdotibus cedit i[n] commissi
mysterij execucione.

ſi myſterij executiõe. Illa nempe platis octo ver
bulis: Ecce ancilla dñi fiat mihi ſm verbũ tuũ.
ſemel cõcepit dei filiũ z mũdi redemptorẽ. Iſti a
dño cõſecrati: quoqꝫ verbis cõtextã cõſecrationis
formã cũ debita intentione pferẽtes: eũdem dei
virginiſqꝫ filiũ aduocant quotidie corporaliter i
ſacrificiũ z criminũ purgationẽ: illa ꝑpetua vir-
ginitate ſeruata ſummũ celi principẽ de ſe incar
natũ/mortalẽ atqꝫ paſſibilẽ mũdo edidit ſaluato
rem. Iſti cõſecratione diuina eundẽ celi terreqꝫ
principẽ in ſacramẽto veriſſime cõtentũ impaſſi-
bilẽ glorioſumqꝫ cõtrectãt/victorẽ mortis z ba
ratri deſtructorẽ. Hec bñdicta a cuius laude de
ficit oĩs lingua natũ dñm ꝟgineis lactabat vbe
ribus: cõtrectabat manibꝫ: brachijs geſtabat pu
ellaribꝫ: ac mille talia z infantibꝫ chriſti mẽbris
impẽdit obſequia/quibꝫ educauit beatoꝝ gl'iam
z terre cibatorẽ. Iſti celeſtẽ cibum in crucis furno
rio charitatis igne coctum ore ſumunt z dant ce
teris tangeloꝝ videlicet panẽ ac dulciſſimũ cor-
dis cõfirmatorẽ. ¶ L Attẽdite ergo o ſacerdo
tes veri ſalomonis pincerne/Jeſu chriſti camera
rij/atqꝫ diſpẽſatores myſterioꝝ dei: attendite in
quo gradu z dignitate ſitis cõſtituti. Exclamat
ſanctus Grego. de hac veſtra inſignitate genero
ſa. O inquit venerãda ſacerdotũ dignitas: in quoꝝ
manibus velut in vtero virginis filius dei icar-
natur. O ſacrũ z celeſte myſteriũ: qđ p vos pr et
filius z ſpũſſanctus operaꝛ. Uno eodẽqꝫ momẽ
to idem deus qui ꝑſidet in celis in manibꝫ eſt i ſa
cramẽto altaris: ſup hoc tã inſigni ꝑuilegio ſtu-
pet celũ/miraꝛ terra/vereꝛ hõ/ horret infernus/
cõtremiſcit diabolus/veneraꝛ ꝗplurimũ angeli
ca celſitudo. Et melliflũus Berñ. O venerabil'
ſanctitudo manuũ: o felix exercitiũ: o vere mũdi
gaudiũ: cũ xp̃s tractat Chriſtũ/ſacerdos dei fi-
liũ: cui ſunt delicie eſſe cũ filijs hominũ. Quis
vnqꝫ vidit talia? Quis huic vidit ſimilia? Qui
creauit me (ſi phas eſt dicere) dedit mihi creare ſe
z qui creauit me ſine me/ creaꝛ mediãte me. Hãc
ſtupendã ſacerdocij dignitatẽ ſcriptura non va-
lens vnius noĩs ſignificatione exprimere: hos
nunc reges/nunc angelos/nũc deos crebrius ap-
pellauit. Reges quidem Apocal'. i. Fecit nos re
gnum z ſacerdotes deo z patri ſuo. z. I. Petri. 2
Uos eſtis genus electũ/regale ſacerdotiũ/ gens
ſancta/ populus acquiſitionis. Angelos vero
Malach. 2. Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſciam.
Et ſequiꝛ: quia angelus dñi exercituũ eſt. Deos
aũt Exo. 22. Utriuſqꝫ cauſa ad deos perueniet.
glo. i. ſacerdotes. Nominanꝛ z alijs nominibus
nam dicuntur clerici: appellantur ſacerdotes:
vocantur z preſbyteri. Clerici a ſorte dicunꝛ: qꝛ
cleros grece ſors latine ſonat. vnde ꝑmũ ab apo
ſtolis cõſecratum legimus ſorte electum: ideoqꝫ
omnes cleri dicunꝛ. Hic fuit btũs mathias apo
Act. I. ſtolus qui ſorte electus eſt cum vndecim apoſto
lis. Et dederunt ſortes: z cecidit ſors ſuper Ma
thiam. Dicti ergo ſunt clerici: id eſt de ſorte dñi

nominãꝛ z preſbyteri quaſi ſeniores. Preſbyter
nanqꝫ grece/latine ſenior interpretatur. Dicunꝛ
aũt ſeniores nõ annoꝝ etate/ſed moꝝ qualitate
ſicut ſcriptũ eſt: Senectus venerabilis eſt nõ di- Sap. 4.
uturna/nec annoꝝ nũero cõputata. Cani enim
ſunt ſenſus hominũ: z etas ſenectutis vita ima-
culata. Et iterũ: Corona dignitatis ſenectus q̃ Prouer. 16.
in vijs iuſticie reperiꝛ. In ſenibus ſiquidem ma
ior eſt animi trãquillitas: maior morũ honeſtas
maior animi religioſitas: maior corporis caſti-
tas. ¶ O Hec eſſe debẽt in clericis/maxime aũt
preſbyteris: qm̃ z hec ipa clericalia ſigna expri-
munt z deſignãt: vñ beatus Hiero. in epiſtola:
Clamat veſtis clericalis anime honeſtatem: cla
mat ſtatus puritate: clamat cultus caſtitatem:
clamat profeſſio religionẽ: clamat officiũ deuo
tionem: clamat ſtudiũ cõtemplationem. Debet
igitur preſbyteri morum prudentia z maturitate
conuerſationis precellere i populo: aũt magiſter
4. ſententiaꝝ diſt. 24. Appellantur z ſacerdotes Uñ dicitur
quia ſacra miniſtrantes ſeu dantes. Solis enim ſacerdotes.
ſacerdotibus ratione officij ineſt ſacrorum ſacra
mentorum miniſtrãdi poteſtas. Uel ſacerdotes
quaſi ſacra dicentes: quia verbum dei predicare
habent: horas dicere: miſſas celebrare. Uel ſa-
cerdotes quaſi ſacra conficientes: conficiũt nãqꝫ
ſacratiſſimũ chriſti corpus. Hinc in eoꝝ vnctio-
ne dicit epiſcopus. Conſecrenꝛ qm̃s dñe manus
ille: vt queciũqꝫ bñdixerint z cõſecrauerint/ſint be
nedicta z cõſecrata. ¶ E Ex premiſſis mĩre eli-
ci poſſunt dignitates z preminentie euãgelici ſa-
cerdotis ſuper ſacerdotẽ moſaice legis: quoniã
excellit in benignitate electionis: ſolẽnitate cõſe-
crationis: nobilitate ordinis: ꝑcioſitate opis: ſin
gularitate nutritiõis: poteſtate regiminis. Olim Exo. 18.
de vna tribu ſm̃ ſcꝫ leuitica cõſecrabanꝛ ſacerdo
tes. Mõ ſub lege ex omni natiõe que ſub celo eſt
ad ſacerdotium aſſumuntur: ſm doctrinã beati
Jacobi: Nolite in perſonarum acceptione habe- Jacobi. 2.
re fidem Jeſu Chriſti. Tunc fundebatur oleũ ſu
per eorum capita: ſanctificabantur manus: dex-
tera quoqꝫ auricule pollicis z pedis hoſtiarum
ſanguine liniebantur. Hodie in ſacerdotis euan Leui. 8.
gelici cõſecratione: nõ materiale oleum funditur
ſuper capita ordinãdoꝝ: nec manus arietis ſan
guine inunguntꝛ: quoniã nõ his peccata tolluntꝛ
Sed deſuper dato leticie oleo gratia ſancti ſpũs
in remiſſionẽ peccatoꝝ ꝑfunduntꝛ: quo poteſtas
traditur: ꝑ quã alioꝝ etiã crimina expianꝛ: tunc
habebãt ſacerdotes poteſtatẽ diſcernendi iter le
prã z nõ leprã corporalẽ: ac per hoc iudicare hũc
mundũ/iſtũ imundũ/habilẽ vel dignũ ad tẽpli
materialis ingreſſum. Nunc vero poteſtatẽ accipi Leui. 3.
unt iudicandi inter morbos et languores anime
egrotantis/ſoluere z ligare: aperire z claudere ia
nuam celeſtis paradiſi. Tunc tribubꝫ z populis Math. 18.
mandata dei reſerabant/ que z legẽ ex ore ipſorũ
requirere iuſſi ſunt. Malach. 2. Tũc quoqꝫ pro
peccatis populoꝝ inter veſtibulũ z altare plorã-

Jobel.2. tes deum precabãtur. Nũc vero facti iudices pec-
cata remittunt/ leges statuũt/ et animas proprias
tradere pro salute subditorum summi pastoris exẽ
Job.10. plo edocẽt. Tunc alii sunt filii leui cum ceteris
in deserto manna celesti/ vermibus in diẽ crasti-
nũ reseruato scatenti: quẽ patres manducantes
Exo.16. mortui sunt. Nunc vero supsubstantiali pane cibo
Jo.6. angelorum veri paschalis agni carne et sanguine
esurientes saturantur: qui panis est in eternum
Jo.6. manens: manducanti vitã tribuens sempiternã.
Tunc sacerdotis officiũ fuit circa oblationẽ pe-
corũ animaliũ irrationaliũ: et aspersionẽ sangui-
nis thaurorum vitulorum et hircorum. Leui. per totum.
Nunc vero summo sacerdote christo iesu assistente
futurorum bonorum pontifice/ peramplius taberna-
culum nõ manufactũ: nec huius creatiõis: neque
per sanguinẽ hircorum aut vitulorum: sed per proprium
sanguinem semel in sancta introeunte eternam
redemptionem inuenit: atque nouum sacrificiũ pa-
nis et vini eiusdem sanguinis sui et corporis secundum or
dinem melchisedech instituẽte/ omnia illius ve-
teris testamenti sacrificia abstulit: ecclesiam quoque
suam ab intollerabili iugo tot sacrificiorum libera-
uit. Sacerdotesque euangelicos qui idem precio
sissimi corporis et sanguinis sacrificiũ sub panis
et vini specie offerrent quottidie instituit: quo cõ-
scientias nostras ab operibus mortuis munda
ret/ ad seruiendũ deo viuenti: quod omnia legis sa
crificia non poterant: vt late deducit apostolus ad
Hebre.9. ¶ Quorsum hec tendunt nisi vt sacer
dotes nostri tanta sua dignitate/ virtute et potesta
te desuper nullo humano preuio merito cõces-
sa: se tante status excellentie dignificẽt vita et mo
ribus conforment. Pudeatque spurcissimis leno
ciniis delectari: carnis et mundi illecebris pol-
lui: qui ad tremende maiestatis sacrificiũ/ et mũ-
dissimũ anime cibũ preparandũ/ cõsecrandum/
offerendum/ sumendũ et dispensandũ ex plebeo-
rum turba populorum sunt assumpti. Neque ise glo
rientur quasi nõ acceperint sed humilientur sub
potenti manu dei/ qui infinita sua misericordia
hec tradidit. Et nihilominus per inflexibilem iu
sticie rigorem tempore sue visitationis tanti cõ-
missi exiget rationem. ¶ F Ne autem hac acce
pta potestate in imensum sacerdotes gloriẽtur:
sed acceptum ministerium humiliter et digne exe-
quantur/ breuiter annotandum quid in huius sui
officii execucione misse videlicet celebratione sa-
cerdos sua virtute efficiat. ¶ Circa quod aduer
Aliquid fit ab alio tripliciter. tendum/ quod aliquid ab alio effici vel fieri triplici-
ter potest accipi. Nam aliquid dicitur ab alio fie
ri vel naturali potestate/ vel meritoria operatio-
ne/ vel assistente virtute. Naturali potestate ali-
quid fit ab alio/ quando agenti ex conditione sue
nature/ seu naturali virtute et proprietate conue-
nit esse principium eius quod fit. Sic dicimus
ignem et calorem fieri ab igne: quoniam ignis ha
bet in se formam substantialem et accidentalem
puta calorem naturaliter/ per quas actiue con-
currit ad productionem ignis et caloris. De hac
virtute actiua dicit beatus Augustinus: Sic de
us res administrat vt eas proprios motus age-
re sinat: id est actiones et operationes facere secundum
gradum entitatis eorum. Et quod sic fit ab alio
dicitur vere effectus eius a quo fit et ipsum a quo
fit causa eius quod fit. Alio modo aliquid dici-
tur fieri ab alio/ non tamen naturali eius opera
tione: sed quia ab illo aliquid fit primo modo ad
quod aliud sequitur: non naturali sequela/ sed vo
luntaria quadam alterius extrinseci pactione.
Sic premiũ dicitur aliquo modo fieri a meren-
te pro quãto qui premiabitur facit aliquẽ actũ qui
ab alio acceptatur ad premiũ sibi pro huiusmo-
di operatione conferendũ. Sic mercẽnarius di-
citur operari cibũ suũ et mercede acquirere suo ope
et labore: secundum illud: Operamini cibũ qui nõ perit
sed permanet in vitã eternã/ quẽ filius hominis da
bit vobis. Glosa interlinia. Operamini .i. operi Joh.6.
bus meremini. Sic et iustificatio impii dicitur quandoque
fieri intercessione iustorum: vt cõuersio Pauli ora
tiõe prothomartyris Stephani: et quod sic fit nõ est ve
re merentis effectus: sed neque ipse vere eius est cau-
sa: quia nõ fit virtute et potestate merẽdi: sed fit per
premiantẽ/ qui acceptat huiusmodi meritũ quasi rõnem
efficiẽdi vel cõferendi premiũ. Secundum hũc modum dicitur
beatus Augustinus ad Sixtũ presbyterum: et allegat magi
strũ dis.27. li.3. quod diligere est bonus motus val
de quo meritũ est/ et donũ dei quo meremur et ipsorum
augmẽtationẽ/ et alia que cõsequẽter hic et in futu-
ro nobis apponuntur. ¶ Tertio modo aliquid dicitur
ab alio fieri aliqua virtute occulta/ nõ insistẽte ei
a quo tale fieri dicitur. sed assistente secundum quem mo-
dum malefici et incantatrices quosdam effectus
producere dicũtur: et extrahere lac vaccarum de sedi
bus vel manubriis securiũ: quod fit non aliqua na
turali virtute maleficũ: neque ex eorum merito: sed vir
tute occulta siue mala siue bona assistẽte. Sic et
sancti dicuntur fecisse miracula que facta sunt asse
stente virtute diuina: nõ semper propter merita san-
ctorum: sed aliquando propter fidẽ populorum nutriendã vel
generandã. Sic etiã nõnulli reprobi mira fecerunt
demones expulerunt etc. qui dicturi sunt in fina
li iudicio. Domine nõne in noie tuo prophetauimus: et i
noie tuo demonia eiecimus: et in noie tuo virtu-
tes multas fecimus: a iudice audituri. Nunquam
noui vos. Discedite a me oẽs operarii iniquitatis
Nõ ergo fecerũt ea virtute propria: quia in noie tuo.
Neque ex ope meritorio/ quia reprobi: nunquam noticia
approbationis a dño cogniti. ¶ G Per hoc ad
propositũ ab oibus conceditur de sacerdote celebrante
quod consecrat eucharistiã: et cõficit corpus et sãgui-
nẽ christi in altari. Unde magister dis.24. li.4. Sacer
dos consecrat et scificat corpus christi. Et sequi
tur: Ad presbyterum pertinet sacramentum corporis et sangui-
nis dñi in altari dei conficere. Et dionysius ca.3.
de ecclesiastica gerar. tradens ritũ huius sacrificii
ait: At vero pontifex cũ diuina munera laude pse
cutus fuerit sacrosctã et augusta mysteria confi-

Sacerdotes quantum ? habeat ex sanctitate
[illegible] cerdos in misse celebratione quid sua virtute faciat.
Iustificatio impii quandoque fit intercessione iustorum: Pauli conuersio et Stephani prothomartiris oratione.

cit. Jtē ⁊ Ambro. li. de sacris: Hoc qđ cōficim⁹/ corpus ex virgine est. Ad idē de cōsc. di. 1. Uasa vbi reperit̄ terminus conficere. Cōsecrare aūt et conficere christi corpus ⁊ sanguinē nihil aliud est q̄ꝫ conuertere subām panis in corp⁹: ⁊ subām vini in sanguinem christi verbis saluatoris: Unde Amb. in li. de sacris. de consc. dis. 2. Panis. Panis est i altari vsitatus ante verba sacroꝝ; vbi accessit consecratio de pane fit caro christi. ⁊ Augu 4. de trini. De cōsc. dis. 2. Corp⁹. Corpus ⁊ sanguinē christi dicimus illud qđ ex fructibus terre acceptū/ ⁊ prece mystica cōsecratū/ recte sumim⁹ ad salutē spūalē. Vn̄ magr̄ dis. 12. 4. c. 1. Sacerdotes dicuntur conficere corpus christi ⁊ sanguinem: q2 coꝝ ministerio suba panis fit caro: ⁊ substantia vini fit sanguis xp̄i. Conuersio autē hec tria dicit: scꝫ subē panis/ ⁊ vini desitionē. Accidētiū dictaꝝ subaꝝ cōseruationē: ⁊ corpis ⁊ sanguinis xp̄i sub cōseruatis speciebꝫ ⁊ accidentibꝫ presentialem inceptionē: de q̄ infra latius disseretur

Dico ergo q̄ sacerdos nullū hoꝝ triū facit sua naturali virtute p̄mo modo p̄dicto/ quo aliquid ab alio fieri dicit̄: Patet hoc de primo; q2 panis desinit esse tam s̄m materiā q̄ꝫ s̄m formam. Nam totus cōuertitur in corpus christi; vt infra suo loco dicet̄. Nūc o n̄t actiua sacerdotis virtus nihil hoꝝ facit. Formā panis non corrumpit: q2 subalis forma nō corrūpitur in materia/ nisi p̄ introductionē alicuius q̄litatis incōpossibilis illi forme. Uel per destructionē alicuius q̄litatis necessario requisite ad inexistentiā talis forme. Constat aūt q̄ sacerdos nihil hoꝝ facit p̄ ɔ̄secrationē imo nullā q̄litatē inducit vel corrumpit in materia panis per forme cōsecrationis p̄lationē: Neqꝫ materiā destruit: quia illa depēdet a solo deo s̄m theologos: ⁊ incepit esse per creationem. Jdeoqꝫ desinere nō potest nisi p̄ annihilationē vel in p̄eristens conuersionē: ad neutrū hoꝝ creata virtus se extendit. Patet de secundo: q2 sacerdos sua naturali virtute non conseruat accidentia panis ⁊ vini sine subiecto: q2 cōseruari est dependere ab aliquo in esse/ saltem eo modo quo conseruatur. Manifestū est aūt q̄ hec accidentia nō depēdent a sacerdote/ eo mō quo ibi sunt: q2 etiā manēt vel manere possunt sacerdote defuncto; vt p3 in hostia p̄ infirmis reseruata. Etiā creatura sicut in producendo req̄rit materiā/ ita ⁊ in conseruādo. Neqꝫ eni3 natura creata accidēs cōseruare pōt sine subiecto. Patet etiā tertiū: q2 sacerdos corpus Christi attingere nō pōt corporaliter/ vt ipꝫ p̄sens faciat: neqꝫ sufficit voluntatis imperium: q2 voluntas humana suo imp̄io extra se nihil facere pōt. ¶ Scđo dico q̄ sacerdos nihil horum triū facere pōt suo merito: q2 tunc sacerdos gratia iustificante carens consecrare non posset/ cum sine gratia nullus mereatur: qđ est manifeste falsum: nam/ vt dicit btūs Aug⁹ in lib. de corpore dn̄i. de consc. dist. 2. Utrū sub figura. Jntra sanctā eccl'am catholicam in mysterio corporis xp̄i/ nihil a bono maius/ nihil a malo min⁹ p̄ficitur sacerdote. Cuius rōnem subdit: q2 nō in merito cōsecrantis: sed in verbo efficitur creatoris/ ⁊ in virtute spūssancti: vt supra latius p̄batū est lec. scđa. Tertio dico q̄ hec fiūt a sacerdote virtute occulta/ nō insistēte sed assistente. Primum patet: q2 hec fiūt a sacerdote/ vt p̄batū est. Et nō p̄mo mō nec scđo: p3 q̄ tertio mō q̄ est facere aliq̄d virtute occulta. Scđm/ q̄ nō virtute insistente p̄batur: q2 q̄libet virtus insistens est creatura: q2 depēdens: sed nulla creatura sua virtute pōt attingere dictos effectus; vt statim supra est deductu. Tertiū p3: q2 sacerdos facit v̄tute occulta nō insistēte: ḡ assistēte. p3 ɔ̄n̄a: q2 oīs virt⁹ occulta aut est insistēs aut assistēs. Hec aūt virtus est virtus creatoris/ ipa videlicꝫ dei volūtas. Determinauit eñ deus se ad efficiendū p̄dicta oīa/ cum sacerdos intētione debita p̄fert v̄ba sup̄ materiā debitā ad hūc effectū a se dn̄o instituta. Vn̄ vbi supra dicit Aug⁹: Credendū est q̄ in verbis Christi sacramēta cōficiantur. Cuius eñ potentia creantur prius/ ei⁹ vtiqꝫ verbo ad melius p̄creātur. An aūt in verbis consecrationis sit aliqua virtus effectiua vel coop̄atiua respectu p̄dictoꝝ insistens/ suo loco inquiret̄. De his beatus Augu. iterū ait: Vn̄ hoc sanctissime deus q̄ sacerdotes cū sint puluis ⁊ cinis te p̄sentē habeāt manibus ⁊ oculis. Non vtiqꝫ ex debito nec ipsorum merito/ sed ex tue volūtatis bn̄placito. Hec est vera indulgentia quā nulli angelorum/ nulli archangeloꝝ/ nullis supernis spiritibꝫ/ sed hominibus: nō oībus/ sed ordinatis credimus cōcessam tanti videlicet mysterij celebratio.

Lectio. V. A

Circa hanc potestatē cōsecrandi q̄ v̄ts. habitū est inauferibiliter oībꝫ sacerdotibꝫ cōcedit̄/ occurrūt duo dubia. Primū cū auctoritas celebrādi dignissima est: ⁊ summa oīm ecclīasticaꝝ ptātum/ ecclesie a Christo traditaꝝ/ cur nō summis ecclesie hierarchis videlicet ep̄is est reseruata: Nam cū sacrm̄ confirmationis: q2 magna reuerētia tenendum est a solis pontificibꝫ debeat perfici: vt constituit Eusebius papa. de cōsc. dis. 5. Man⁹ Manus q̄qꝫ impositionis sacrm̄ magna veneratione tenendū est: qđ ab alijs perfici non potest/ nisi a summis sacerdotibus. Nec tempore apostolorum ab alijs q̄ꝫ ab ipsis legit̄ aut scitur peractum esse: nec ab alijs q̄ꝫ qui eoꝝ tenent locum vnq̄ꝫ perfici pōt aut fieri debet. Nā si aliter p̄sumptum fuerit/ irritū habeat̄ ⁊ vacuū: ⁊ inter ecclesiastica nūq̄ꝫ reputabit̄ sacra. Ergo multo fortiori ratione videt̄ q̄ hoc sacrm̄ solis ep̄is fuerat reseruandū: qđ ēt ex eo videt̄. Nā maior solēnitas requiritur in consecratione corpis xp̄i q̄ꝫ in cōfirmatione. Eadē rōne videt̄ q̄ solēnior ⁊ excellentior requiritur minister. Ad hoc dubiū respōsio

licet ꝓpter excellentissimā dignitatē dñici corꝑis
deceret ꝙ officiū cōsecrationis hmōi dūtaxat esset
pontificib (imo potius solūmodo sūmo pontifi
ci) reseruatū: tñ ꝓpter vtilitatē quā assequūtur fi
deles ex missaꝝ frequentia aliter disposuit diuina
sapia: cuius ꝓuidentia in suis institutionib re-
gitur eccl'ia. Unde multiplex rō a doctorib assi
gnat: quaꝝ inter alias he sunt. s. Diuini cultus
dilatatio: humanoꝝ defectuuꝫ reparatio: pene
mortuoꝝ mitigatio: beneficij redēptionis frequēs
recordatio: diuine familiaritatis manifestatio:
nostre elationis reprehensio. Ex hoc em̄ ꝙ ptās
hec est simpliciter sacerdotib data / ꝛ nō solū pō-
tificib / ex frequenti missaꝝ celebratione multi-
plicat cult' dei: q̄ pcipuus vel maxim' est in eu
charistie adoratione ꝛ eius sūmo patri oblatiōe.
Deniqꝫ oīs eccl'ie deuotio est in ordine ad hoc sa-
cramentū. ait Sco. dis. 8. q. 1. Propter hoc em̄
clericus deuotius ꝛ maiori diligentia ꝑsoluit of-
ficium diuinum. Propter hoc populus deuoti
us audit missam q̄ q̄dcunqꝫ aliud officiū eccle-
siasticū. Propter hoc ēt populus deuotius sin-
gulisqꝫ cū maiori diligentia confitent pctā: dū in
tendunt fm eccl'ie ordinationē saltē semel in āno
cōicare. Et reuera facile oēs diuinus cultus eua
nesceret: si nō missaꝝ frequētia seruaret. Ex hac
quoqꝫ frequentatione quottidiani defect' nr̄i re
parant: ꝛ pene aiaꝝ in purgatorio existentiū mi-
tigant: ꝛ redēptiōis beneficiū frequenter repre-
sentantur / ꝛ ad memoriaꝫ reducit: ꝛ diuina fami
liaritas ex frequenti sue ꝑsentie exhibitione insi-
nuatur: presentie dico in carne. Et exemplū hu-
militatis nobis exhibetur: vnde elatio nostra re
primitur. Efficax enim humilitatis exemplū est
ꝙ dñs voluit corp' suū a simplicib ꝑsonis tra-
ctari. Et ita ꝓpter dispendiū qđ sustineret eccl'ia
ex raritate celebrationis cauēdum: ꝛ cōmodū qđ
accidit ex frequentia assequendū / ptās illa omni
bus sacerdotibus est cōicata. Ex ꝟo maior solen
nitas requirat in consecratione tanti sacri / atte-
statur celsitudini sacrificij: ꝛ in persona consecrā-
te prouidetur nostre vtilitati: ꝛ ita nō est par ra-
tio in eucharistia ꝛ confirmatione. ¶ Sunt etiā
ideo q̄dā reseruata epīs: nō tñ ea per quoꝝ reser-
uationē dispendiū sustineret eccl'ia: vt dicit Hu-
go / ne eadē auctoritas ꝑsus ab omnibus passiꝫ
vendicata / inferiores erga superiores redderet in
solentes: ꝛ soluto obedientie vinculo scandalum
generaret: vnde singulariter epīs reseruata est cō
secratio chrismatis. Manuū impositio: cōis be-
nedictio / consecratio virginū / basilicaꝝ ꝛ hmōi:
vt per hoc coꝝ superioritas super alios sacerdo-
tes cognoscatur: atqꝫ debitū honorē ꝛ obedien-
tiam a populo cōsequant in affectu. Hec oīa vbi
Alex. de ales. Alias etiā rōnes addit btūs Tho.
in. 4. scripto di. 13. q. 1. sed ille sufficiant ad ꝑsens
¶ B Scđm dubiū: Cū tanta sit vtilitas in fre
quētatione hui' mysterij / cur etiā nō laicis iustis
est cōcessa: ꝑsertim q fm Chrif. oīs sanctus sa-
cerdos est. Unde huius iustis dr̄ qđ supra allegatū est.
Uos estis genus electū / regale sacerdotiū. Ad h̄
tridet Sco. dis. 3. q. 2. li. 4. Sine oī dubitatione 1. Pe. 2.
solis sacerdotibus tradita est ptās cōsecrādi. Uñ
de trini. ꝛ fi. catho. c. Firmiter. Dicitur ex cōstitu
tione Inno. 3. in concilio generali. Hoc vtiqꝫ sa-
cramentū (loquitur de sacro eucharistie) nēo pōt
conficere / nisi sacerdos q̄ rite fuerit ordinat' fm
claues ecclesie quas ipse cōcessit aplis eorūqꝫ suc
cessorib Jesus Christus. Ipse em̄ in vltia cena
(vt etiā supra dictū est) ait aplis: Accipite ꝛ diui
dite inter vos. Luc. 22. Glosa: Accipite ꝛ date.
Ex his ꝟbis dñi discretiue ad apl'os directis pa
tet ꝙ solis aplis immediate hanc dedit ptātem.
Ad idem qđ ibi sequitur. Hoc facite in meam cō
memorationē. oīa hmōi tñ cenantib dicta sunt
aplis scꝫ ꝛ discipulis: quoꝝ successores sunt epī ꝛ
sacerdotes / vt frequenter dictū est. Facit ad ideꝫ 1. Cor. 10.
verbū apli: Panis quē frangimus nōne partici-
patio corporis dñi est. Quē inquit frāgim' nos
scꝫ apli ꝛ discipuli. Si em̄ quilibet posset confi
cere / aliū alij frāgere nō oporteret: sꝫ quilibꝫ pos-
set de suo sacrificio cōicare. Hoc deniqꝫ tenet ro-
mana ecclesia informata ꝛ edocta ab aplis q̄ in-
formati erant a dño. Uñ q̄ cōtrariū astruunt / a fi
dei veritate deuiāt ꝛ infideles iudicādi sunt. Ad
illud ꝟo qđ allegat de Chrif. ꝛ Cano. bti Petri
Dicendū ꝙ non dicūtur sacerdotes ꝓprie scꝫ a sa
cerdotali ordine / sꝫ mystice: q scꝫ mysticū sacrifi-
ciuꝫ deo offerūt. s. seipos hostiā viuentē / sctāꝫ / deo
placentē: fm exhortationeꝫ apli ad Ro. 12. Hec
Alex. vbi s. ¶ C Sed aliquis diceret: Etiam
dñs solis discipulis dixit. Ite docete oēs gentes
baptizantes eos in nomie patris ꝛ filij ꝛ spūs san
cti ꝛc̄. Et licet sic dicendo discipulis cōtulerit oī
bus officium ꝛ ptātē baptizandi: nihilominus
ptās baptizādi data est ꝛ laicis. Unde licet sacer-
dotibus cōueniat ex officio baptizare: tñ si laic'
baptizat est vere baptizatū. Sic videt esse de po
testate consecrandi. ¶ Itē in celebratiōe duo sūt.
Cōsecratio / ꝛ cōmunicatio / q̄ etiā separari possūt
q̄uis nō debeant. vt in. c. Relatū. de cōse. dist. 2.
vbi dicit: Certū est ꝙ hi q̄ sacrificantes nō edūt /
rei sunt dñici sacramēti. Refert em̄ ꝙ quidā con-
secrantes nō cōicabant. Cōsecratio aūt est ꝓpter
cōmunionem: ergo cōio maius est q̄ cōsecratio.
Cū ergo laico concedit ꝙ maius est. s. cōio / videt
etiam concessum ꝙ minus est. i. cōsecracio. Iteꝫ
quia potestas consecrandi est ptās dignitatis: ꝗ
cōuenit digniori: sed dignior est iustus laicus sa-
cerdote petōre: naꝫ peccator nō est dignus pane
quo vescit: priuatus em̄ est omni dignitate / imo
etiam dignitate viuendi. ¶ Ad has obiectiones
dicendū / ꝙ quia potestas ꝯsecrandi ptās quedā
est quā nemo habet / nisi qui eā a dño accepit: hāc
aūt dñs imediate dedit in cena apostolis / ꝛ medi
antibus illis ceteris. Cum ergo iustus laicus il-
lam nō accepit a Christo / patet: nec ab aplis ma
nifestum est / ꝙ nō habet eam. Si em̄ vite digni-

Handwritten marginal notes:

Laici q̄ obre appellentur sacerdotes.

Chrismatis cōsecratio / Manuum īpositio / cōis benedictio / Virginū et basilicarum cōsecratio / Epīs solis reseruata.

Consecratio hostie cur et laicis nō cōcessa.

tas conferret eam/ etiā angeli ꝛ magis virgo be-
nedicta eam haberent. Qd vo apostoli hanc pote
statē laicis non dederunt/ patet ex ritu ecclesie ab
ipsis apostolis ad nos successione legittima de-
scendente/ qui magne est auctoritatis: vt sup̄ ha
bitum est lectione secūda. Tempore aūt aposto-
loꝝ baptizabāt diaconi: vt patet de Philippo di
Act.8. acono eunuchuꝫ Cādacis regine baptizāte. Et
quoniā in omni gente etiā in infidelibus a qbus
aliquis exercebat̄ cultus/ aliquib⁹ personis spe-
cialiter cōmittebat̄ potestas offerendi deo ꝛ con
secrandi ea que sunt ꝯm ritum suū offerenda: qui
ꝛ in illis primatū tenēt: quod etiā apud pharao-
Gen.47. nem regē Egypti seruatū legit̄. Cum ergo i ec-
clesia est ordinatissima potestas offerendi deo et
consecrandi: que ꝯm legem Christi offerēda: ꝛ cō
secranda sunt deo/ congruū fuit illaꝫ aliquib⁹ p̄-
cipuis personis dari. Hi autē sunt sacerdotes.
De baptizandi aūt officio non est simile: quoniā
cū illud sacramentū est necessitatis/ licet officiū
baptizandi sit sacerdotib⁹ specialiter datū: omni
bus tñ instante necessitate est concessum. Et licꝫ
sit aliqua similitudo illarū cōmissionū in gene-
re/ quantū ad hoc ꝙ vtrinqꝫ accipite scꝫ et come
dite. ꝛc. ꝛ Ite baptizate/ solis discipulis dictum
sit: tamen vt patet ex factis sequentib⁹ ꝛ ipsorum
apostoloꝝ institutionibus/ differenter cōmitti-
tur potestas consecrandi ꝛ baptizandi. Nam in
collatione ordinis sacerdotalis quo ptās conse
crandi cōfertur/ specialib⁹ signis scꝫ manuuꝫ vn
ctione: calicis cū patena ꝛ hostie porrectiōe: ꝛ cer
ta verborum forma hanc potestatē expresse signi
ficante datur potestas: vt cognoscant se in illo or
dinis sacramēto auctoritatem consecrandi acci-
pere ꝛ potestatē placabiles deo hostias offerēdi:
vt dicit Hugo. Nō sic aūt datur potestas deter-
minata ad baptizandū: sed ex consequenti ad il-
lam que est consecrandi/ ꝛ que est ligandi ꝛ soluē
di (que etiā speciali signo manus scꝫ impositione
datur) officiū baptizandi consequit̄ non specia-
liter tradit̄: ꝛ ideo etiā in necessitate aliis cōcessa
designatur. Ordinatio aūt sacerdotū ad conse-
crandum ꝛ hierarchizandū ecclesiaꝫ dei ab ipis
apostolis cepit: vt patet ex epistolis Pauli ꝛ acti
bus apostoloꝝ. Et beato Dionysio i de ecclesia-
stica hierar. c. 3. et. 6. ritū huius sacramenti et et
ordinis describente/ qui fuit tempore apostoloꝝ.
Et per hoc patet ad primā obiectionem. ¶ Ad
secundā vero dicitur post Alexandrū de ales/ ꝙ
ꝛ si cōmunio sacra sit maior in effectu sanctitatꝭ
ꝛ gratie quā confert digne suscipienti. Consecra
tio tamen est maior in excellētia siue auctoritate
potestatis: vñ magnitudo hec ꝛ illa nō sunt eius
dem generis: ꝛ ita nec magis nec minus: ꝛ ꝓpter
hoc non sequitur/ ꝙ qui potest in hoc quod mai⁹
est: potest etiam in illud quod minus est: sicut lu
cere excellētius est ꝙ̄ calefacere: nec tamen quic-
quid pōt lucere/ pōt calefacere. Instantia est de
luna. ¶ E Ad tertiā dicit̄/ ꝙ est dignitas meri-
ti ꝛ est dignitas auctoritatis vel officij. Sacer-
dos iniustus ꝛ si caret dignitate meriti/ gaudet
tñ dignitate officij. Laicus iust⁹ econtrario caret
dignitate auctoritatis/ gaudet tñ dignitate me
riti. Ptās aūt cōsecrandi consequit̄ dignitatē au
ctoritatis/ nō meriti: vt supra patuit. Nō in meri
to cōsecrantis. ꝛc. Illa tñ ptās quanto maior et
dignior est/ tanto malis sacerdotibus ea abuten
tibus periculosior est. Nā ꝛ si dñs suoꝝ bñficioꝝ
ingratos/ nōnunqꝫ per beneficioꝝ subtractioneꝫ
castigat grauius tñ punit dum illa nō tollit: sed
ea permittendo conseruat in reprobis ad eoꝝ in-
gratitudinis confusionem/ verecundiam/ ꝛ gra-
uioris damnationis iudiciū: vt qui in sordibus
est sordescat adhuc. Et sicut multo tempore non Apoca.22.
sinere peccatoribus ex sententia agere: sed statim
vltionem adhiberi magni beneficij indicium est:
vt habetur. 2. Macha. 6. ita peccatoribus dona
sua conseruare: eosqꝫ in peccatis sustinere: vt cuꝫ
iudicij dies aduenerit in plenitudine peccatorum
puniat/ grauis ire indicium est. Ad qđ pertinet il 1.Thes.2.
lud apostoli: de iudeis gratiā Christi cōtemnen
tibus: vt impleāt pctā sua semper. Peruenit eñi
ira dei super illos vsqꝫ in finem: sic ꝯm Augu. ad
Perminianū sacramētalis ptās in bonis ꝑma-
net ad premiū: in malis permanet ad iudicium.
Sic tñ beneficiū saluatoris iusto iudicio dei ꝑ-
manet in sacerdotibus malis: vt qđ in eis fuit in
dicium diuine familiaritatis ꝛ quasi arra glie ex
cellentie/ sit illis in penā ꝛ confusionē maiorē co-
ram electis pariter ꝛ damnatis. Ecce habēt sacer
dotes Christi/ vñ in dño glorientur: habēt vñ ti-
meant ꝛ humilient̄: habent vñ mundē ꝛ sollicite
corā dño ambulent: vt in gloria cū fideliter my-
steria dei dispensantibus ꝑmientur. Et tantū de
potestate ordinis necessario requisita in ministro
ad effectum consecrationis.

Lectio. VI. A

Nter ea que ex parte ministri ad huius sacrificij perfectio-
nem de necessitate sacramenti supius dictū est re
quiri: scđm fuit ꝯmonis facultas. Per cuius de
fectum ab hoc ministerio excludunt̄ muti ꝛ elin
gues: etiā si fuerint sacerdotes rite ꝛ legittime or
dinati. Cum enim sicut cetera noui testamēti sa-
cramenta: ita ꝛ eucharistie cōsecratio certam exi
git materiā: expressam quoqꝫ verboꝝ formā: ꝯm
illud Aug. ome. 80. 1. q. 1. Detrahe. Accedit ver-
bū ad elementū ꝛ fit sacramentū: si alteꝝ illorum
deficit/ nō fit consecratio. Et quoniā verboꝝ for
mā muti ꝛ elingues proferre nō valent/ manife-
stum est ꝙ nō possunt hoc tantū conficere sacra-
mentū. ¶ Et si queritur: Quid si sacerdos mu-
tus cetera in altari ageret: ꝛ alius sacerdos con-
secrationis verba proferret: nōne mutus conse-
craret: Nec obstat vt videt̄ ꝙ vnus a plurib⁹ ba
ptizari nō pōt: quin eadē hostia siue panis possit

a plurib⁹ consecrari. Nam cõsueuerunt presbyteri cardinales romanũ circũstare põtificẽ / ꝛ cum eo pariter celebrare. Similiter i multis ecclijs consuetũ est in ordinationib⁹ sacerdotũ nouellos sacerdotes suo ordinatori ep̃o concelebrare: qd etiã regulariter in cõsecratiõe episcopi obseruat: tunc em̃ ordiator ep̃s vna cũ duobus ep̃is coadiutoribus ꝛ nouello ep̃o cõsecrato missam cõsecrationis simul ꝑficiunt. Ad hoc rñdetur / ꝙ in casu sacerdos mutus nõ cõsecrat: lꝫ cerimonialia in gestis ꝛ vestitu ꝑficeret. Cuius rõ est / qꝛ nihil eoꝝ facit que sunt de necessitate cõsecratiõis. Nã vestes sacre ꝛ gest⁹ corpis cerimonialia sunt: ꝛ nõ sunt de necessitate cõsecrationis: vt. j. dr̃. Formaꝫ aũt q̃ de necessitate reqrit ipse nõ ꝓfert: ideo non cõsecrat. Sacerdos tñ astans si formã cũ intẽtione cõsecrandi ꝓfert / vere cõsecrat: licet cerimonialia nõ ꝑficiat. Et in casu est vera cõsecratio: sed nõ per mutũ: sed per sacerdotẽ verba cõsecrationis (vt dictũ est) proferentẽ. Nec est simile si mutus puerũ intingeret seu imergeret: ꝛ mãcus formam ꝓferret: in hoc casu puer baptizatus nõ eẽt qꝛ sacramentũ baptismi nõ nisi ab vno baptizante ꝑfici potest: quoniã forma baptismi vnam personam exprimit: scꝫ. Ego te baptizo ꝛc̃. Que forma si in casu a mãco ꝓferretur falsa esset: qꝛ ipse nõ baptizat cũ nõ imergat. Si vero diceret / nos baptizamus. ꝛc̃. iam forma debita nõ seruaretur Est sententia Alexãdri ꝛ Scoti. ¶ B Sed contra h̃ qd additũ est / ꝙ vnus panis põt a plurib⁹ cõsecrari / hoc nõ videt: qm̃ aut isti plures concelebrantes verba cõsecrationis simul proferrent / aut nõ. Neutrũ dici põt: nõ simul: qꝛ tũc frustra ꝓnunciantur / ꝛ superfluũt quecũqꝫ ꝓferũtur nisi ab vno solo: cũ ab vno solo ꝓnũciata sufficiũt ad consecrandũ: si nõ omnes simul: ꝛ cõstat ꝙ q̃ primo pronũciat cõficit. Quid ergo faciunt ceteri? Nunquid iterãt sacrm̃? Sed hoc est incõueniẽs: qm̃ ꝛ si sacrm̃ eucharistie est iterabile q̃tũ ad sumptionẽ: nõ tñ q̃tum ad eiusdẽ materie cõsecrationem: vt vult Tho. in. 4. scripto di. 6. ꝛ doc. concorditer. ¶ Itẽ posset cõtingere / ꝙ ille nõ cõficeret q̃ celebraret ꝑncipalr̃: ꝛ ille ꝯficeret q̃ scd̃ario celebraret. i. q̃ cõcelebraret ꝛ sic intẽtio ꝑma ꝑncipalr̃ celebrãtis defraudaret. Ad illa rñdet Alex. de ales par. 4. q. 36. ar. 8. Cardinales inq̃t presbyteri cõsueuerunt romanũ circũstare pontificẽ / ꝛ cũ eo pariter celebrare. Cũqꝫ cõsumatũ est sacrificiũ de manu eius cõmunionẽ accipere / signantes apostolos qui cũ domino pariter discũbentes sacramenta de manu eius eucharistiam acceperũt: ꝛ in eo ꝙ celebrant ostendunt apostolos a domino ritũ huius sacrificij didicisse: vnde hec ẽ causa ꝯcelebratiõis. ¶ Cõsequenter dicendũ est ꝙ simul debent cõsecrationis verba proferre. Et tunc ad illud qd obijcit dicendũ / ꝙ verba ceterorum nõ inaniter proferunt: qꝛ licet ꝓlatio vnius sufficeret ad consecrationẽ: tamẽ quia intẽtio est omniũ vnã celebrare cõsecrationẽ / assequunt qd intendũt. Et quantũ ad cõsecrationẽ ꝛ quantũ ad significationẽ / ad quã nõ sufficerent verba ab vno prolata. Et quia intẽtio dirigit opus / eo ipso ꝙ est vna omniũ intẽtio: est etiã vna omniũ operatio / id ẽ cõsecratio ¶ Si queris: quid si non simul proferãt verba? Rñdet idẽ doctor post Innocentiũ: Sane põt dici ꝛ probabiliter respõderi / ꝙ siue prius siue posterius proferant sacerdotes / referri debet eoꝝ intentio ad instãs prolationis episcopi cui ꝑncipaliter cõcelebrant: ꝛ tunc om̃es simul cõsecrãt ꝛ cõficiũt: q̃uis nõnulli sentiãt ꝙ qui prius pronũciat ille cõsecret. Nec aliorum fraudat intẽtio: quia factũ est quod intendũt. Hec Alexander. ¶ Uerũ quia pauci ordinãdi in hoc sunt satis instructi / ideo videtur cautior modus ꝙ presbyteri in sua ordinatiõe nõ concelebrẽt episcopo: nec canonẽ legent: qui modus in metropoli mogũtina obseruat: cui cõprouinciales se merito cõformarẽt. Iuxta c. De his. di. 12. Et de cõsecra. dis. 2. Institutio. Et hec sufficiant de secundo ex parte ministri ad cõsacrãdum de necessitate requisito. ¶ C Tertium qd de necessitate ad cõsecrandũ ex parte ministri requiritur / est integritas intẽtionũ: hec em̃ nõ modo ad cõsecrationem / sed etiam ad cuiuslibet sacramẽti perfectionem requirit. Sed ad propositũ de consecratione eucharistie disseramus. ¶ Qꝫ aũt integritas intentionis requiratur ex eo pꝫ: quia consecrare est actus humanus: nam soli homini concessus est: vt ex predictis patet. Ideo necesse est vt fiat per actũ humanũ: sed actus qui fit preter intentionẽ casualiter vel fortuitu: aut ex quadam fantasia / nõ est actus humanus. Sicut fricare barbam sine intentione preuia ꝛ similia: qm̃ hos habemus cõiter cũ brutis. Preterea ministerium cõsecrationis est opus voluntatis rõnalis ꝛ deliberate: qd aũt est hm̃oi nõ pertinatia vl̃ impetu exercendũ est: sed cõsideratione rõnis et directione intẽtionis. Iniuria em̃ ꝛ irreuerẽtia fieret sacr̃o / si sine intentione fieret. ¶ Itẽ sacr̃a data sunt a Christo ecclesie: ideo nõ conficiunt aut dispensant nisi ꝑ ministros ecclie: ergo est actus sacr̃alis actus ministerij ecclesiastici. Necesse igitur est vt cõcurrat intẽtio mĩstri vt agat tanq̃ minister ecclesie. Prima ratio est Scoti in. 4. dist. 6. questio. 6. Alie sunt Alexan. 4. par. q. 13. ar. 1. Sed cuius intẽtio requirit tanq̃ obiecti? Hoc est quesitũ: Quid intẽdere debet sacerdos? Respondet: debet intendere facere illud quod ecclesia intendit. Huius enim in actu hoc minister ẽ. Intendit aũt ecclesia facere per suos ministros institutos qd fecit Christus. Et quid fecit Christus? Certe benedixit / gratias egit / fregit / ꝛ dedit discipulis dicẽs. Accipite ꝛ comedite: hoc est corpus meũ. Et hec dicẽs / panẽ in corpus / vinum in sanguinẽ transsubstantiauit. Hoc ḡ intendit ecclesia vt fiat cõuersio. ꝛc̃. a Christo per sacerdotis ministeriũ: ꝛ hoc est quod intendere debet sacerdos cuius intẽtio vt ministri referri debet ad

Intētionem ecclesie cuius est minister. Nec tamē oportet ꝙ ptendendo ꝓcogitet particulariter vt panis in corpus/⁊ vinū in sanguinē suo ministerio conuertatur: sufficit ꝙ in genere intēdat hoc facere quod ecclesia per suū ministeriū intēdit facere: etiam si nesciat vel nō cogitet in particulari quid illud sit quod facere ecclesia intēdit. Unde vt dicit Scotus in. 4. distin. 13. questio. 2. Scismaticus ⁊ heretic⁹/⁊ ꝙ plus est heretic⁹ circa eucharistiā habere potest intentionē ecclesie in conficiendo: si intēderet in vniuersali qđ Christ⁹ instituit faciendū/⁊ quod ecclesia facit: licet nō intendat in speciali: quia credit eucharistiam nihil valere: hoc est nō esse seu continere verum corp⁹ Christi: sicut aliquis bone fidei posset ꝓferre verba incantationis/quibus vtuntur magi vel mage circa illā materiā circa quam aliȷ̄ vtūtur: non credens ea quicꝙ valere: intendēs tamē in generali illa proferre ad illū finē ad quē illi proferunt quasi diceret ⁊ intenderet: fiat quod fieri potest: licet crederet ꝑ illa nihil fieri posse. Illa ergo generalis intentio sufficit cum ceteris requisitis ad conficiendum. Propter quod et sacerdos hereticus cōficere potest/dum huiusmodi intentionē habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte. 4. questione. 35. arti. 5. Cum ergo hec generalis intentio sufficiat: ⁊ potestas conficiendi est inauferibilis: necꝙ ꝑ heresim/necꝙ per penam canonicam tolli potest: vt supra lectione secūda probatū est. Patet ꝙ qui ius sacramentale amittere nō potest: nec ius conficiēdi amittere potest. ¶ D Sed contra hoc videtur Nam verba consecrationis efficatiam habent ex fide: vnde Aug. cum dixerat: Accedit verbum ad elementū ⁊ fit sacramentū. subdit: Non quia dicitur/sed quia creditur. ¶ Item sacramenta noue legis habent fundamentū baptisma quod est sacramentū fidei: ideo omnia sacramēta habent fidem/fundamentū ⁊ virtutē a fide. Fides est fundamentū omniū bonoꝝ. Glo. in ca. Illi offerunt. 1. q. 1. Ideo si infidelis aut hereticus attentat cōficere/deficit in opere suo ab eo quod ē fundamētum/⁊ a quo debet esse virtus sacramēti: ⁊ ꝑ consequens nō conficit. ¶ Item Aug. ⁊ habetur. 1. q. 1. Extra ecclesiam catholicā non est locus veri sacrificiȷ̄. Item Hiero. super Amos: Odit deus sacrificia hereticoꝝ. Detestatur fetorē coꝝ: ⁊ ergo cum ipi celebrant nec seipm mittit/ nec angelos/ vt intersint sacrificio: sed si nō est ibi celestis missus/nō est ibi missa. Ob hoc eniꝫ dicitur missa eo ꝙ celestis missus ad consecrandū ⁊ viuificandū corpus aduentat: magister dis. 13. 4. Et ita non cōficiūt verū corpus Christi. ⁊ Cyprianus in epistola cōtra hereticos. ⁊ habet. 1. q. 1. Si quis. Constat eucharistiā fieri non posse: vbi nulla spes est ⁊ fides falsa: vbi omnia per mendaciū geruntur. Multa ad idem adduci possunt. Itē mag. dist. 13. quarti. In huius mysteriȷ̄ expletione sicut formā seruari ita ordinē haberi/vt scꝫ sit sacerdos. Et intentionem adhiberi oportet/vt illud facere intendat: sed si nō credit de illo mysterio sicut veritas habet/nunquid ṗt intendere illud conficere? Et si non intendit/nunquid conficit? quasi diceret/non. ¶ E Ad illa respondet concedendo ꝙ sacramenta habent aliquā efficatiā ex fide: que fides est eis essentialis: non fides ministrantis/sed fides ecclesie. Et hoc quia sacramenta sunt eccłie sed ipsi ministro ratione actualis ministeriȷ̄ intētio est necessaria/ne excellentie sacramenti/actio irrationalis ⁊ per hoc nō humana ꝑiudicet. Unū qꝛ sacramētū est ecclesie requirit fides eccłie: ⁊ qꝛ actualiter ministratur a consecrante/requirit intentio cōsecrantis. Per hoc ad Aug. Extra ecclesiam nō est locus veri sacrificiȷ̄. Respondetur dupliciter. Primo extra ecclesiam. i. extra formam ecclesie. Uel sic: extra ecclesiam non efficit sacramentū quod figurat. s. salutē: quia hereticus conficit ⁊ accipit ad sui damnationē: ⁊ cōfert aliȷ̄s in simili errore positis. Unū. 1. q. 1. Ex quidā. Quāuis posset generaliter dici sacramenta que apud hereticos nō aliter ꝙ in ecclesia celebrant vera et rata esse quantum ad se: falsa vero ⁊ inania quantum ad effectum: ⁊ in his a quibus male tractantur: ⁊ in his a quibus male sumuntur. Nec miꝝ Ipsa eniꝫ salus nostra buccellā iude dedit/ statiꝫ cum buccella non bonus/sed malignus spiritus intrauit. Non quia bonus nō daret bonū: ß quia malus male accepit bonū: sicꝙ bonū effectū non habuit: quia vbi illud faceret nō inuenit. ¶ Ad secundum dicendum/ꝙ fides que est fundamentum ⁊ virtus sacramentoꝝ nō est fides ministri cōsecrantis/aut etiam fides suscipientis: sed est fides ecclesie/quā sequitur intentio conficientis: quā intentionē generalē ecclesie habere potest hereticus: nō solū in alio/sed etiā in hui⁹ sacramenti articulo: vt supra dictū est. Et dicit idem Alex. de ales. Ad Hieronymū dr ꝙ in sacramentis hereticoꝝ quedā sunt que a deo sunt: ⁊ illa nō odit deus: vt caracter ordinis ⁊ verba cōsecrationis: ⁊ vi illoꝝ conficiunt heretici: que etiaꝫ sunt communia eis ⁊ ecclesie: ⁊ sic ex eo qđ est eis ⁊ ecclesie cōmune cōficiunt. Sunt etiam in coꝝ sacrificiȷ̄s quedam mala. s. infidelitas/perfidia/inobediencia; ⁊c. hec odit dominus. Quantum ad ea que bona sunt: id est consecrationē que fit in forma ecclesie mittit seipsum ⁊ angelos: assistit eniꝫ signo suo qđ esse voluit certum efficax ⁊ practicū nō obstante malitia ministroꝝ. ¶ Ad auctoritatem Cypriani dr/ꝙ intelligi debet de hereticis q̄ formā eccłe non tenent. Quod patet per illud qđ addit: Ubi omnia per mendaciū gerunt. Illa dicuntur geri per mendaciū que extra formā eccłe gerunt. Uel si aliud voluit: in hoc errauit ⁊ correctus est a beato Aug. ¶ Ad magistrū dicendū ꝙ magister soluit cum subdit: Aliqui dicūt: nō recte sentientē de illo mysterio posse intendere: nō quidē illud cōficere/quod iam esset recte credere: sed illud agere quod geritur ab aliȷ̄s: ⁊ sic adhi-

Scismaticus et hereticus an consecrare possint.

Missa unde

a pluribꝰ consecrari. Nam cõsueuerunt presbyteri cardinales romanũ circũstare põtificẽ / ⁊ cum eo pariter celebrare. Similiter ĩ multis ecclĩjs consuetũ est in ordinationibꝰ sacerdotũ nouellos sacerdotes suo ordinatori epõ concelebrare: qđ etiã regulariter in cõsecratiõe episcopi obseruat᷑: tunc em̃ ordiator epũs vna cũ duobus epĩs coadiutoribus ⁊ nouello epõ cõsecrato missam cõsecrationis simul ꝑficiunt. Ad hoc rñdetur / ꝙ in casu sacerdos mutus nõ cõsecrat: lꝫ cerimonialia in gestis ⁊ vestitu ꝑficeret. Cuius rõ est / qꝛ nihil eoꝝ facit que sunt de necessitate cõsecratiõis. Nã vestes sacre ⁊ gestꝰ corpis cerimonialia sunt: ⁊ nõ sunt de necessitate cõsecrationis: vt. ĩ. dr. Formaꝫ aũt q̃ de necessitate req̃rit᷑ ipse nõ ꝓfert: ideo non cõsecrat. Sacerdos tñ astans si formã cũ intẽtione cõsecrandi ꝓfert vere cõsecrat: licet cerimonialia nõ ꝑficiat. Et in casu est vera cõsecratio: sed nõ per mutũ: sed per sacerdotẽ verba cõsecrationis (vt dictũ est) proferentẽ. Nec est simile si mutus puerũ intingeret seu imergeret: ⁊ mãcus formam ꝓferret: in hoc casu puer baptizatus nõ eẽt qꝛ sacramentũ baptismi nõ nisi ab vno baptizante ꝑfici potest: quoniã forma baptismi vnam personam exprimit: scꝫ. Ego te baptizo ⁊c̃. Que forma si in casu a mãco ꝓferretur falsa esset: qꝛ ipse nõ baptizat cũ nõ imergat. Si vero diceret / nos baptizamus. ⁊c̃. iam forma debita nõ seruaretur Est sententia Alexãdri ⁊ Scoti. ¶ B Sed contra h̃ qđ additũ est / ꝙ vnus panis põt a pluribꝰ cõsecrari / hoc nõ videt᷑: qm̃ aut isti plures concelebrantes verba cõsecrationis simul proferrent / aut nõ. Neutrũ dici põt: nõ simul: qꝛ tũc frustra ꝓnunciantur / ⁊ superfluũt quecũqꝫ ꝓferũtur nisi ab vno solo: cũ ab vno solo ꝓnũciata sufficiũt ad consecrandũ: si nõ omnes simul: ⁊ cõstat ꝙ q̃ primo pronũciat cõficit. Quid ergo faciunt ceteri? Nunquid iterãt sacꝫm? Sed hoc est incõueniẽs: qm̃ ⁊ si sacꝫm eucharistie est iterabile q̃tũ ad sumptionẽ: nõ tñ q̃tum ad eiusdẽ materie cõsecrationem: vt vult Tho. in. 4. scripto di. 6. ⁊ doc. concorditer. ¶ Itẽ posset cõtingere / ꝙ ille nõ cõficeret q̃ celebraret ꝑncipalr̃: ⁊ ille ꝯficeret q̃ scđario celebraret. i. q̃ cõcelebraret ⁊ sic intẽtio ꝑma ꝑncipalr̃ celebrãtis defraudaret᷑. Ad illa rñdet Alex. de ales par. 4. q. 36. ar. 8. Cardinales inđ presbyteri cõsueuerunt romanũ circũstare pontificẽ / ⁊ cũ eo pariter celebrare. Cũqꝫ cõsumatũ est sacrificiũ de manu eius cõmunionẽ accipere / signantes apostolos qui cũ domino pariter discũbentes sacramenta de manu eius eucharistiam acceperũt: ⁊ in eo ꝙ celebrant ostendunt apostolos a domino ritũ huius sacrificij didicisse: vnde hec ẽ causa ꝯcelebratiõis. ¶ Cõsequenter dicendũ est ꝙ simul debent cõsecrationis verba proferre. Et tunc ad illud qđ obĩcit᷑ dicendũ / ꝙ verba ceterorum nõ inaniter proferunt᷑: qꝛ licet ꝓlatio vnius sufficeret ad consecrationẽ: tamẽ quia intẽtio est omniũ vnã celebrare cõsecrationẽ / assequunt᷑ qđ intendunt. Et quantũ ad cõsecrationẽ ⁊ quantũ ad significationẽ / ad quã nõ sufficerent verba ab vno prolata. Et quia intẽtio dirigit opus / eo ipso ꝙ est vna omniũ intẽtio: est etiã vna omniũ operatio / id ẽ cõsecratio ¶ Si queris: quid si non simul proferãt verba? Rñdet idẽ doctor post Innocentiũ: Sane põt dici ⁊ probabiliter respõderi / ꝙ siue prius siue posterius proferant sacerdotes / referri debet eoꝝ intentio ad instãs prolationis episcopi cui ꝑncipaliter cõcelebrant: ⁊ tunc om̃es simul cõsecrãt ⁊ cõficiũt: q̃uis nõnulli sentiãt ꝙ qui prius pronũciat ille cõsecret. Nec aliorum fraudat᷑ intẽtio: quia factũ est quod intendũt. Hec Alexander. ¶ Verũ quia pauci ordinãdi in hoc sunt satis instructi / ideo videtur cautior modus ꝙ presbyteri in sua ordinatiõe nõ concelebrẽt episcopo: nec canonẽ legent: qui modus in metropoli mogũtina obseruat᷑: cui cõprouinciales se merito cõformarẽt. Iuxta c. De his. di. 12. Et de cõsecra. dis. 2. Institutio. Et hec sufficiant de secundo ex parte ministri ad cõsacrãdum de necessitate requisito. ¶ C Tertium qđ de necessitate ad cõsecrandũ ex parte ministri requiritur / est integritas intẽtionis: hec em̃ nõ modo ad cõsecrationem / sed etiam ad cuiuslibet sacramẽti perfectionem requirit᷑. Sed ad propositũ de consecratione eucharistie disseramus. ¶ Q aũt integritas intentionis requiratur ex eo patꝫ: quia consecrare est actus humanus: nam soli homini concessus est: vt ex predictis patet. Ideo necesse est vt fiat per actũ humanũ: sed actus qui fit preter intentionẽ casualiter vel fortuitu: aut ex quadam fantasia / nõ est actus humanus. Sicut fricare barbam sine intentione preuia ⁊ similia: qm̃ hos habemus cõiter cũ brutis. Preterea ministerium cõsecrationis est opus voluntatis rõnalis ⁊ deliberate: qđ aũt est hmõi nõ pertinatia vl̃ impetu exercendũ est: sed cõsideratione rõnis et directione intẽtionis. Iniuria em̃ ⁊ irreuerẽtia fieret sacꝫo / si sine intentione fieret. ¶ Itẽ sacꝫa data sunt a Christo ecclesie: ideo nõ conficiunt᷑ aut dispensant᷑ nisi ꝑ ministros ecclie: ergo est actus sacꝫalis actus ministerij ecclesiastici. Necesse igitur est vt cõcurrat intẽtio mĩstri vt agat tanq̃ minister ecclesie. Prima ratio est Scoti in. 4. dist. 6. questio. 6. Alie sunt Alexan. 4. par. q. 13. ar. 1. Sed cuius intẽtio requirit᷑ tanq̃ obiecti? Hoc est quesitũ: Quid intẽdere debet sacerdos? Respondet᷑: debet intendere facere illud quod ecclesia intendit. Huius enim in actu hoc minister ẽ. Intendit aũt ecclesia facere per suos ministros institutos qđ fecit Christus. Et quid fecit Christus? Certe benedixit / gratias egit / fregit / ⁊ dedit discipulis dicẽs. Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meũ. Et hec dicẽs / panẽ in corpus / vinum in sanguinẽ transsubstantiauit. Hoc ꝫ intendit ecclesia vt fiat cõuersio. ⁊c̃. a Christo per sacerdotis ministeriũ: ⁊ hoc est quod intendere debet sacerdos cuius intẽtio vt ministri referri debet ad

Intētionem ecclesie cuius est minister. Nec tamē oportet q̄ p̄tendendo p̄cogitet particulariter vt panis in corpus/ et vinū in sanguinē suo ministerio conuertatur: sufficit q̄ in genere intēdat hoc facere quod ecclesia per suū ministeriū intēdit facere: etiam si nesciat vel nō cogitet in particulari quid illud sit quod facere ecclesia intēdit. Unde vt dicit Scotus in .4. distin. 13. questio. 2. Scismaticus et hereticus/ et q̄ plus est hereticus circa eucharistiā habere potest intentionē ecclesie in conficiendo: si intēderet in vniuersali qd Christus instituit faciendū/ et quod ecclesia facit: licet nō intendat in speciali: quia credit eucharistiam nihil valere: hoc est nō esse seu continere verum corpus Christi: sicut aliquis bone fidei posset proferre verba incantationis/ quibus vtuntur magi vel mage circa illā materiā circa quam alij vtūtur: non credens ea quicq̄ valere: intendēs tamē in generali illa proferre ad illū finē ad quē illi proferunt quasi diceret et intenderet: fiat quod fieri potest: licet crederet per illa nihil fieri posse. Illa ergo generalis intentio sufficit cum ceteris requisitis ad conficiendum. Propter quod et sacerdos hereticus cōficere potest/ dum huiusmodi intentionem habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte .4. questione. 35. arti. 5. Cum ergo hec generalis intentio sufficiat: et potestas conficiendi est inauferibilis: neq̄ per heresim/ neq̄ per penam canonicam tolli potest: vt supra lectione secūda probatū est. Patet q̄ qui ius sacramentale amittere nō potest: nec ius conficiēdi amittere potest. ¶ D Sed contra hoc videtur Nam verba consecrationis efficaciam habent ex fide: vnde Aug. cum dixerat: Accedit verbum ad elementū et fit sacramentū. subdit: Non quia dicitur/ sed quia creditur. ¶ Item sacramenta noue legis habent fundamentū baptisma quod est sacramentū fidei: ideo omnia sacramēta habent fidem/ fundamentū et virtutē a fide. Fides est fundamentū omniū bonorum. Glo. in ca. Illi offerunt. 1. q. 1. Ideo si infidelis aut hereticus attentat cōficere/ deficit in opere suo ab eo quod ē fundamētum/ et a quo debet esse virtus sacramēti: et per consequens nō conficit. ¶ Item Aug. et habetur. 1. q. 1. Extra ecclesiam catholicā non est locus veri sacrificij. Item Hiero. super Amos: Odit deus sacrificia hereticorum. Detestatur fetorē eorum: et ergo cum ipsi celebrant nec seipsum mittit/ nec angelos/ vt intersint sacrificio: sed si nō est ibi celestis missus/ nō est ibi missa. Ob hoc enim dicitur missa eo q̄ celestis missus ad consecrandū et viuificandū corpus adueniat: magister dis. 13. 4. Extra non cōficiūt verū corpus Christi. et Cyprianus in epistola cōtra hereticos. et habetur. 1. q. 1. Si qs. Constat eucharistiā fieri non posse: vbi nulla spes est et fides falsa: vbi omnia per mendaciū geruntur. Multa ad idem adduci possunt. Itē magister dist. 13. quarti. In huius mysterij expletione sicut formā seruari ita ordinē haberi/ vt scz sit sacerdos.

Et intentionem adhiberi oportet/ vt illud facere intendat: sed si nō credit de illo mysterio sicut veritas habet/ nunquid p̄t intendere illud conficere? Et si non intendit/ nunquid conficit? quasi diceret/ non. ¶ E Ad illa respondetur concedendo q̄ sacramenta habent aliquā efficaciā ex fide: que fides est eis essentialis: non fides ministrantis/ sed fides ecclesie. Et hoc quia sacramenta sunt ecclesie sed ipsi ministro ratione actualis ministerij intētio est necessaria/ ne excellentie sacramenti/ actio irrationalis et per hoc nō humana p̄iudicet. Unde q2 sacramētū est ecclesie requiritur fides ecclesie: et q2 actualiter ministratur a consecrante/ requiritur intentio cōsecrantis. Per hoc ad Aug. Extra ecclesiam nō est locus veri sacrificij. Respondetur dupliciter. Primo extra ecclesiam. i. extra formam ecclesie. Uel sic: extra ecclesiam non efficit sacramentū quod figurat. s. salutē: quia hereticus conficit et accipit ad sui damnationē: et cōfert alijs in simili errore positis. Unde. 1. q. 1. Ex quidā. Quamuis posset generaliter dici sacramenta que apud hereticos nō aliter q̄3 in ecclesia celebrantur vera et rata esse quantum ad se: falsa vero et inania quantum ad effectum: et in his a quibus male tractantur: et in his a quibus male sumuntur. Nec mirum. Ipsa enim salus nostra buccellā iude dedit/ statim cum buccella non bonus/ sed malignus spiritus intrauit. Non quia bonus nō daret bonū: sed quia malus male accepit bonū: sicq̄3 bonū effectū non habuit: quia vbi illud faceret nō inuenit. ¶ Ad secundum dicendum/ q̄ fides que est fundamentum et virtus sacramentorum nō est fides ministri cōsecrantis/ aut etiam fides suscipientis: sed est fides ecclesie/ quā sequitur intentio conficientis: quā intentionē generalē ecclesie habere potest hereticus: nō solū in alio/ sed etiā in huius sacramenti articulo: vt supra dictū est. Et dicit idem Alex. de ales. Ad Hieronymū dicendum q̄ in sacramentis hereticorum quedā sunt que a deo sunt: et illa nō odit deus: vt caracter ordinis et verba cōsecrationis: et vi illorum conficiunt heretici: que etiam sunt communia eis et ecclesie: et sic ex eo qd est eis et ecclesie cōmune cōficiunt. Sunt etiam in eorum sacrificijs quedam mala. s. infidelitas/ perfidia/ inobedientia; etc. hec odit dominus. Quantum ad ea que bona sunt: id est consecrationē que fit in forma ecclesie mittit seipsum et angelos: assistit enim signo suo qd esse voluit certum efficax et practicū nō obstante malitia ministrorum. ¶ Ad auctoritatem Cypriani dicendum/ q̄ intelligi debet de hereticis q̄ formā ecclesie non tenent. Quod patet per illud qd addit: Ubi omnia per mendaciū geruntur. Illa dicuntur geri per mendaciū que extra formā ecclesie geruntur. Uel si aliud voluit: in hoc errauit et correctus est a beato Aug. ¶ Ad magistrū dicendū q̄ magister soluit cum subdit: Aliqui dicūt: nō recte sentientē de illo mysterio posse intendere: nō quidē illud cōficere/ quod iam esset recte credere: sed illud agere quod geritur ab alijs: et sic adhi-

Intentio est triplex

detur intentio ꝛ impletur mysteriū. Et ita satis patet ꝙ intentio de necessitate requiritur in sacerdote. Intētio dico generalis faciendi quod ecclesia facit. ℭ F Sed queritur vtrum requiritur actualis intētio talis que dicta est in prolatione verborum cōsecrationis. Ad huius questiōis solutionē aduertendum post doctorē subtilē in. 4 distin. 6. questione. 6. ꝙ triplex distinguit̄ intentio: actualis/ habitualis/ ꝛ virtualis. Actualem intētionem habet qui habet actum in voluntate elicitum respectu huius quod intēdit: vt duꝫ quis habet actuale velle intrare ecclesiam/ actualiter intendit intrare ecclesiam. Habitualē habet/ qui habet in se habitū derelictū ex actu intentionis frequentato/ inclinātem eū ad similes actus: qualē etiam habere potest dormiens habituatus. Intentionem virtualem habet is qui ex virtute intentionis actualis prehabiti procedit in opus ex illa tanq̄ ex radice: ita ꝙ illa intētio actualis sit principium ordinatū ad omnes illos act⁹ sequētes: sicut intētio finis habet in se intentionē mediorum ad hunc finem ordinatoꝝ. Et ita in qualibet actuali intentione medij manet virtus prime intentiōis: pro quanto illud mediū non assumeretur nisi precessisset intentio prima actualis quasi finis in quem medium hoc ordinat̄. Exēplum sicut modo intendens ire ad sanctum Jacobū ex intentione hui⁹ finis ordinat multa alia necessaria ad illum finem: exequēs aūt illa ordinate nō semper cogitat de eundo ad sanctum Jacobū: sed sepe per operationes circa media vl̄ alias distrahitur ab actuali intentione prima: nihil ominus tamē omnia dicitur facere ex prima intentione: ꝛ virtualiter habere illam primam intentionē in prosecutione medioꝝ: pro quanto he actiones medie processerunt a prima actuali intentione: ꝛ in eam tanq̄ in finem ordinant̄. Qđ ex eo patet quia interrogatus/ cur hoc agis: statim respōderet: propter ire ad sanctū Jacobum. ℭ B Ad propositum dicitur: Primo ꝙ ad cōsecrādum nō requiritur intentio actualis consecrandi prolatione forme cōsecrationis. Patet: nam non requiritur maior intentio in consecratione q̄ in meritoria operatione: qꝛ operatio non est meritatoria nisi ex proprio conatu volūtatis: nō tamen excludendo gratiam. Consecratio autem efficax est ex verbo creatoris. Nunc autē in operatione meritoria non requiritur semper actualis intentio ad merendum: id est actualis relatio actus sui meritorij in deum: alioquin cōtinuans actum meritorium cum distractione nō mereretur. Et in exemplo proposito: ambulans ad sanctū Jacobum/ dum actualiter de hoc non cogitaret nō mereretur. Neq̄ sancti martyres tolerātes durissimas penas distracti/ aut forte absorpti imanitate penarum: propter quod nō semper cogitauerūt actualiter illa pati p̄ fide Christi seu iusticia meruissent: quod est inconueniēs. Et propterea nō est verisimile deū sacerdotē obligasse ad pene impossibile: vel saltem nimis difficile in illo actu/ cuiusmodi ē nō distrahi ab actuali intentione. Cum sm̄ beatuꝫ Augustinū in secūdo de libero arbitrio/ nō sit in potestate nostra quin visis tangamur: hoc est que offeruntur per intellectum voluntati. ℭ Secundo dico/ ꝙ non sufficit habitualis intentio: quia cōsecrare (vt dictum est) debet esse actus humanus. Actus aūt etiam cōformis habitui si nō fit a voluntate intēdente: sed aliunde preter intētionem euenit/ humanus nō est. Nam si quis habeat habitū inclinantem ad desiderium sanitatis: si currat non intendens per hoc sanari sed ludere: nō dicitur consequi sanitatem per actum humanū: sed casualiter vel fortuite. Sola ergo intentio habitual̄ nō sufficit respectu finis actus humani vt humani. ℭ Tertio dico/ ꝙ ad consecrādum requiritur et sufficit in sacerdote intentio virtualis: hoc est requiritur ꝛ sufficit ꝙ sacerdos habuerit intētionē actualem cōsecrādi: ex qua processit ad opus celebrationis: ꝛ sufficit hec intētio/ etiam si in verbis consecratiōis distrahatur nihil actu cogitās de cōsecratione. Et hec vera sunt/ si opus celebrationis processit ex prima intentione actuali/ sine omni motu contrarie voluntatis interueniente. Qui si interuenirēt/ ꝛ non de nouo intēderet consecrare: q̄uis proferret cōsecrationis verba non tamen consecraret: quia tunc non adesset intētio actualis nec virtualis. Hec multū quietāt scrupulosas conscientias: q̄uis nō minus congruit vt sacerdos per preuiam deuotā recollectionē virium: et intentionis firmationem omnia distrahentia ꝛ impertinentia possetenus excludat: ac deuotius actualiter intendere satagat/ abigēs manu sancte discretionis volucres cogitationū peruersaꝝ/ importune se ingerentiū: ꝛ sacrificij fructuꝫ violare cupientiū: exēplo patriarche Abrahe ne musce morientes perdāt suauitatē vngēti: id est cōsolationē et gustum dulcissimū huius diuinissimi sacramēti. Et tantū de his que ex pte ministri requiruntur ad necessitatem sacramēti/ que fuere potestas ordinis: facultas sermonis/ ꝛ integritas intentionis.

Lectio. VII. A

E Xpeditis his que ex parte ministri requirunt̄ ad simpliciter cōsecrādum/ videnda sunt cōsequenter que ex parte eiusdē requirunt̄ ad ordinate consecrādū. Et hec sunt duplicia videlicet/ impedimētoꝝ amotio: quoꝝ aliqua sunt tm̄ culpe: aliqua tm̄ pene: aliqua nec culpe nec pene. Secundū est conuenientiū appositio. Impedimenta que sunt tm̄ culpe/ quibus sacerdos impedit̄ ab ordinata celebratione sunt peccata mortalia: quod patet: nā ordinate celebrat qui celebrando non peccat. Inordinatio enim in celebrādo defectus est non naturalis/ sed moralis. Omnis eīm talis pctīn

est: ergo a cõtrario sensu/ q̃ celebrãdo peccat in-
ordinate celebrat. ❡ B Peccat autem morta-
liter quicunq̃ in mortali saltem scienter celebrat
Quod ꝓbaꝛ auctoritate ꝛ rõne: auctoritate ap̃li
1. Cor. 11. Qui manducauerit panẽ hunc ꝛ biberit calicem
dñi indigne/ reus erit corꝑis ꝛ sanguinis dñi. Et
sequiꝛ: Judiciũ sibi mãducat ꝛ bibit .i. damna-
tionẽ. Dãnationẽ aũt nõ inducit nisi pctm̃ mor-
tale: nõ aũt ħ dũtaxat de cõicãte: ꝟ ẽt m̃lto mag̃
ꝛ celebrante dr̃. Vñ glo. bti Ambr. Jndigne mã-
ducat qui al'r celebrat q̃ʒ a christo traditũ est. Et
qui indeuota mẽte accedit ad eucharistiã/ vel in
volũtate peccãdi manet: ꝛ ille reus erit corporis
ꝛ sanguinis dñi .i. mortis Christi penas dabit .i.
ac si xp̃m occiderit puniet. Hec glo. cũ dicit/ Qui
aliter celebrat mysteriũ eucharistie q̃ʒ a xp̃o tradi-
tũ est: ħ dicit q̃ʒtũ ad cõficiẽtes siue cõficere volẽ-
tes q̃ nõ d'uota mẽte ex cordiſ desiderio ad eucha
ristie ꝯsecrationẽ accedũt. Sic em̃ tradidit Xp̃s
ex maxime charitatis desiderio. Vñ ꝛ ait ap̃lus:
Desiderio desideraui hoc pascha mãducare vo-
biscũ anteq̃ʒ patiar. Luc. 22. Hoc aũt facit q̃ non
discernit corp⁹ dñi ab alijs cibis: sed indiscrete et
negligenter tractat ꝛ sumit: venerationẽ singula
riter huic sacramẽto debitã nõ exhibens. Quod
notaꝛ per apostolũ cũ addit: Nõ dijudicans cor
pus dñi. ❡ Et quod sequiꝛ in glosa: Vel in volũ
tate manet peccãdi: dicit quantũ ad cõficientes
ꝛ sumentes. Sic ꝛ illud glose: Jndign⁹ est ꝛ re⁹
qui beneficium eius in irritũ ducit: qð facit quis-
quis sacramentũ salutis nõ tractat: vl' sumit (ob
stante mortalis peccati obice) ad salutẽ. ❡ Jtem
magister dist. 12. quarti: Jndignus est qui aliter
celebrat mysteriũ q̃ʒ Christ⁹ celebrauit: vel q̃ ha
bens mortale peccatũ accedit. Probaꝛ idẽ ratio
ne: quoniã actus conficiendi eucharistiam nobi-
lissimus ꝛ excellentissimus actus est omniũ po-
testatũ ecclesie: ergo hũc multo magis peccat in-
digne ꝛ in mortali peccato exercens q̃ʒ aliũ actuʒ
cuiuscũq̃ʒ potestatis vel ordinis. Sed exercens
alium actum ordinis in mortali/ mortaliter pec
cat: vt. s̃. lec. 2. deductũ est: ꝟ a maiori cõficiẽs ꝛ
exercẽs eucharistiã in mortali pctõ peccat grauio
ri mõ mortal'r: q: actus cõficiẽdi eucharistiã nobi
lissimus est oium actuũ ecclasticoꝝ: vt. s̃. dedu-
ctũ est. Preterea ois cõsecrãs ẽt sumere debet eu
charistiã: vt in. c. Relatũ. de cõse. di. 2. vbi dr̃ oibꝫ
modis tenendũ est: vt quotienscũq̃ʒ sacrificãs cor
pus ꝛ sanguinẽ dñi nr̃i Jesu Xp̃i i altari imolat:
totiẽs ꝑceptionis eius ꝑticipẽ se ꝓbeat. Cũ ꝟ su-
mens ꝛ mãducãs in mortali idigne sumit ꝛ mor
taliter peccat: ꝟ ꝛ cõsecrãs: q: cõsecrãs ẽt est mã
ducãs. ❡ C Ex etiã sumẽs i mortali peccet mor
taliter: Et ħ deducit btũs Tho. in. 4. scripto di.
9. q. 3. q: talis abutiꝛ sacr̃o: ꝛ q̃ʒto sacr̃m est dig-
nius/ tãto abusus grauior: q̃ vero abutaꝛ pʒ ex
tribus q̃ in ħ sacr̃o attenduntꝛ que sunt sacr̃m tm̃/
sacr̃m ꝛ res/ ꝛ res ꝛ nõ sacramentũ. Quantũ ad
p̃mũ habet rationẽ cibi ꝛ potus: cibus aũt non

competit nisi viuenti: ꝛ ideo carens vita gratie ꝑ
mortale mortuus est spũaliter: ꝛ ita abutitur sa
cramento. Peccatũ em̃ tale ideo mortale dicitꝛ/
eo q̃ mortificat animã quo ad gratiã gratificant
tem: nõ quo ad gratiã gratis datã: quã etiam ha
bent heretici/ pagani/ iudei/ qui tamen ẽt maxi-
me peccare videntur: ꝛ tamen vt cõmuniter alijs
habiliores videntꝛ. Quoad scd̃m sumitꝛ ibi Chri-
stus qui est scũs sctõꝝ: vñ receptaculũ eius de-
bet esse sanctũ: ideo q̃ sumit cũ cõtrario sanctita
tis .i. cõsciẽtia mortalis pc̃ti abutiꝛ. Quo ad ter
tiũ/ q: accedẽs significat se ad vnitatẽ corꝑis Xp̃i
mystici tendere. vñ si pctm̃ mortale in conscien-
tia teneat ꝑ qð a corꝑe mystico separaꝛ fictionis
culpã incurrit: ꝛ ita abutiꝛ sacr̃o. Hec Tho. Ex
illis sequiꝛ q̃ sacerdos in mortali pctõ celebrans
peccat duobꝫ mortalibꝫ pc̃tis distinctis. Vno q: i
digne cõsecrat: alio q: indigne manducat. Patet
clare ex p̃missis: q: mãducare ꝛ ꝯsecrare duo act⁹
sunt distincti: ꝛ in qualibet indigna executiõe cõ
mittiꝛ pctm̃ mortale. ❡ Sed di. aliqs. Si ita se
habet officiũ cõsecrãdi/ impossibile esset sine mor
tali eucharistiã cõsecrare aut sumere: ꝛ ꝑ ꝯñs nul
li est sacr̃m illud ad salutẽ: ꝓbatur tñ sequela: q:
cõsecrans aut est in pctõ mortali vel nõ. Si pri-
mũ ee dictũ indigne sumit ꝛ ad iudiciũ: ꝛ ita mor
taliter peccat. Si non: tq: tñ nemo de se scire põt
an odio vel amore dignus sit. Quis potest dice- Eccle. 9.
re mundũ est cor meũ: purus sum a peccato? Jn Prouer. 2.
tali dubio accedens ꝑiculo mortalis pc̃ti se expo
nit: ꝛ per cõsequens mortaliter peccat: s̃m illud: Eccli. 3.
Qui amat periculũ peribit in illo. ❡ D Ad hu
ius replice solutionẽ duo videnda sunt. Primo
quot modis aliquis diciꝛ esse in mortali: ꝛ q̃ ho-
rum modoꝝ reddunt accedẽtẽ indignũ. Scd̃o
quomodo in cõsecratione ꝛ sumptione possit vi-
tari nouũ mortale. De p̃mo notat Sco. di. 9. 4.
q. vnica/ q̃ aliquis potest intelligi esse in mortali Aliqs est in pctõ tripl'r.
tripliciter. Primo in actu siue actualiter: q: tũc
peccat actualiter pctõ mortali actu interiori vel
exteriori: vt puta qui habʒ volũtatẽ respectu act⁹
peccati p̃teriti/ p̃sentis/ vel futuri. Hec em̃ volũ-
tas que est actus elicitus est mortale peccatum.
Primo ꝛ intrinsece quo nõ existente actus impa
tus nunq̃ʒ est pctm̃. ❡ Pro cuius declaratione Actus volunta-
notandũ q̃ actus voluntatis est duplex. s. actus tis duplex.
volũtatis elicitus/ ꝛ actus voluntatis imꝑatus
Actus voluntatis elicitus est actus ꝓductus ab
ipsa voluntate sine imperio ipsius voluntatis: vt
velle peccare: velle dare elemosinã: Sed act⁹ im
peratus volũtatis est actus ꝓductus ab aliqua
potentia mediãte imꝑio volũtatis/ dũ talis act⁹
possit esse in potestate voluntatis: vt velle audi-
re lectionẽ imperatũ a volũtate: velle facere hoc
vel aliud imperatũ a volũtate. ❡ Scd̃o aliquis
intelligiꝛ esse in peccato: q: post peccatũ p̃teritũ
de quo nõ recolit/ nõ penituit nec penitet. ❡ Ter
tio quia ꝛ si penituit aut penitet/ nondum tñ est
cõfessus/ ꝛ in foro ecclesie absolutus. Quisquis

ergo aliquo triũ modorũ fuerit in mortali indi
gne cõsecrat ꝛ sumit: ꝛ accedendo nouũ peccatũ
mortale icurrit: nõ tñ equalr sed alter altero ma
ius. Nã pmo mõ in pctõ mortali existẽs grauissi
me peccat; dũ se que indignũ ꝛ imundũ nouit p
parare negligit: ibi em ẽ pctm omissiõis: ꝛ pctm
cõtemptus: nã Christo qꝫtũ in se est cõtumelia fa
cit. Vñ pctõ iude cõparat in glo. venerabilis Be
de/ Marci. 14. sup illud: Ve aũt hõi p quẽ filꝰ
hois tradetur. In sempiternũ ve hõi qui ad men
sam dñi indigne accedit: ille eniz in exẽplũ iude
filiũ hois tradit: nõ iudeis qdẽ pctõribus/ sed tñ
pctõribus: mẽbris. s. suis ꝗ accipe dñici corpis
sacm̃ temerarie psumit: tales eñi sunt de pmo
mõ: qꝛ sciẽtes se in mortali qꝺ actu cõtinuant ac
cedere nõ formidãt. Qui vo scdõ mõ sunt i pctõ
mortali: licet minus qꝫ pmi/ peccant tñ mortali
ter p negligentia qua se pbare negligunt/ id est
examinare/ maxime si hec negligentia fuerit affe
ctata crassa vel supia/ qꝛ si affectata fuerit auget
peccatũ ꝛ aggrauat: nã ꝛ ipsa ignorãtia fꝫ se pec
catum est: vñ Aug. ad Valentinũ. In eis ꝗ scire
noluerunt/ ignorãtia ipsa pctm̃ est. Et de hac di
cit Ambr. Grauissime peccat qui ignorãter pec
cat: ideo grauissime quia piculosissime. De h ma
gister dist. 22. li. 2. Si vero crassa fuerit: id est ta
lis que per debitã diligentiã si adhibita fuisset ex
cludi potuisset ꝛ si excusat a tanto pro quãto mi
nuit cõtemptũ quẽ prior ignorantia auget: nõ ta
men excusat a toto id est nõ excusat simpliciter a
mortali peccato. Vñ Augu. vbi supra. Ignorã
tia eorũ nõ qui scire nolunt: sed qui tanqꝫ simpli
citer nesciunt nullũ sic excusat vt eterno igne non
ardeat: sed fortasse vt minus ardeat. Si aũt fue
rit ignorãtia inuincibilis simpliciter excusat: de
quo infra dicetur. ¶ E Similiter ꝗ sunt i mor
tali: tertio modo: id est nõ cõfessi post mortale cõ
missum/ licet penitentes ꝛ cõtriti/ accedẽtes mor
taliter peccãt: vt tenẽt dñs Albertus/ Scotus/
Richardus/ Gerson in regulis moralibus. c. de
penitẽtia. ꝛ in suo triptito de cõfessione. Et est ra
tio Scoti: qꝛ nõ tñ debet accedẽs recõciliari deo/
sed et ecclie/ vt digne suscipiat sacm̃ vnitatis ec
clesie. Etiã ppter hoc ordinauit ecclia vt oẽs vtri
usqꝫ sexus añ festũ pasche quo cõicare tenenꝰ/ oia
pctã sua cõfiteantꝰ ꝛ sic cõfessi cõicent. Et eadẽ rõe
quocũqꝫ tpe anni cõicare quis voluerit. De hoc
venerabilis Hugo in li. de eccꝰ stica ptãte ligãdi
ꝛ soluendi ait. Audacter dico: si ante sacerdotis
absolutionẽ ad cõmunionem corpis ꝛ sanguinis
Christi quis accesserit/ p certo sibi iudiciũ mãdu
cat ꝛ bibit. Etiã si cũ multũ peniteat ꝛ vehemen
ter doleat ꝛ ingemiscat. Et hoc est simpliciter ve
rũ si cõfessoris copia haberi põt. Si vo nõ occur
rat opportunitas cõfitendi distinguendum est fm
Scotũ. Si põt sine scandalo differre celebratio
nem aut cõionem/ debet expectare confessionez.
Si vo iminear scandalũ/ nisi statim celebret aut
cõmunicet: vtputa si sacris vestibꝰ indutꝰ memo
raretur alicuius pcti mortalis cõmissi ꝛ nõdũ cõ
fessi: nec haberet ad manũ idoneũ cõfessorẽ/ tũc
cũ cõtritione ꝛ volũtate cõfitendi tpe opportuno
põt celebrare: vt scandalũ euitetꝰ sine nouo mor
tali etiã cũ merito. Silr de alio cõmunicaturo i
simili casu censendũ est: vt exẽpli causa in aliq̃ re
ligione vel ecclia ɔsuetũ est vt oẽs nõ sacerdotes
certo die cõmunicent: si tũc alicui ex his tpe cõio
nis occurrit mortale nõ cõfessum: nec habere po
test idoneũ cõfessorẽ/ potest nihilominus cũ con
tritione in actu/ ꝛ cõfessione in voto tpe oportu
no faciẽda accedere: ꝛ nõ cõfessus cõicare. Nec ẽ
dicendũ qꝛ talis peccet mortaliter vel trãsgredia
tur pceptũ vt euitet scandalũ: qꝛ nullũ pceptum
excludit ipm̃ ab illo actu/ i hoc casu/ qꝛ dilatio cõ
fessionis in actu q̃ tunc habetꝰ in affectu nõ exclu
dit eũ/ qn sit mẽbrũ ecclie militãtꝭ habile ad actꝰ
in quibꝰ mẽbra cõmunicãt: ꝛ tenetur vitare scan
dalum pximi. Hec Scotus. Eadeꝫ ratio videtꝰ
de curato/ qui propter necessitatẽ infirmorũ aut
subditorũ ad audiendã missam de die dñico obli
gatorũ/ misse celebrationẽ sine scandalo omitte
re nõ potest. ¶ F Sed diceres quid de veniali
Respõdet Sco. vbi supra/ dicẽs: De veniali nõ
oportet dubitare: qꝛ de illo nõ est necessitas peni
tẽtie: ꝛ p cõsequens nec cõfessionis. Dicendũ igi
tur qꝛ qꝫuis vtile sit se a veniali p ɔfessionem siue
alia remedia purgare: p quãto reddunt hominẽ
tepidum/ grauẽ ꝛ obnubilatũ/ deuotionẽ tollũt
aut minuũt: adimuntqꝫ cautelã cauendi maio
ra: fm illud: Qui spernit modica paulatim deci 1. Cor. 3.
dit: tamẽ nõ videtur absolute necessariũ/ qꝛ h ipo
cõsecraturus prius confiteatur aut etiam conte
ratur. Quod ex eo patet: nam hoc nõ est necessa
rium ad secure moriendũ: quia si quis in veniali
decedit sine mortali etiam moriens in actu pec
cati venialis saluabitꝰ: ꝛ vapulabit tamẽ fm illud
apostoli. Si quis superedificat lignum fenũ/ sti Ecci. 19.
pulam id est peccata venialia: fm glo. Gregorij.
Sequitꝰ: Si cuius opus arserit detrimentũ pa
tietur: ipe autem saluus erit: sic tamen quasi per
ignẽ/ scꝫ purgatorij. Nõ videtur autẽ qꝛ sacerdo
ti necessarium sit confiteri hoc peccatũ ante cele
brationem: de quo nõ tenetur conteri vt ingredi
atur regnum celorũ. Huius ratio assignari põt:
quia peccatũ veniale nõ repugnat gratie i facto
esse: hoc est/ stat simul cum gratia: tale eñ nõ esset
veniale: sed ad mortẽ/ si tolleret vitã anime que ẽ
gratia. Nec repugnat gratie in fieri: hoc est non
impedit gratie infusionẽ: neqꝫ augmentationẽ.
Vnde si adultus cupit baptizari dolens de suis
peccatis mortalibus: et actu peccans venialiter
iustificatur ꝛ gratiam recepit. Ratio est quia sa
cramentũ baptismi confert gratiã nõ ponẽti obi
cem. Obex aũt nõ admittẽs gratiã peccatũ mor
tale est: fm Scotũ distin. 4. q. 1. lib. 4. Itẽ fm
omnes peccatũ veniale ixistẽs nõ prohibet quẽ
meritorie agere: imo sepe per actũ charitatis fer
uidum extinguitur: ꝛ quo ad culpã ꝛ quo ad pe

nam: quẽadmodũ aque gutta cõsumitur a vehementi flãma: ideo nõ impedit grãe augmentationem. Si igitur neq̃ tollit grãm inexistentẽ: neq̃ impedit ipsius infusionẽ: nec augmentationẽ: nõ videtur q̃ sacerdos teneaṫ ipm cõfiteri ad hoc vt digne celebret. Nõ mõ digne ꝑ nõ imputationẽ ad nouũ pctm̃ mortale: ſ etiã digne ⁊ meritorie ¶ B Sed diceres ſm cõmune dictũ licet pctm̃ veniale nõ opponatur charitati/opponitur tñ feruori charitatis. Feruor enim charitatis est charitas: sicut intensio caloris est caliditas intensa Respondetur q̃ peccatum veniale nihil charitatis tollit: tum quia si aliquid eius tolleret/ ꝑ venialiũ multiplicationẽ tota charitas posset tolli/ ⁊ per consequens nõ essent venialia/sed mortifera. Tum quia charitas ſm ordinatam dei potẽtiam minui non potest: quia non habet contrarium nisi mortale: quod totam tollit. Diciṫ autem tollere seu minuere feruorem charitatis pro quanto ex actu peccati venialis relinquitur quidam habitus in voluntate/qui ipsam impedit/ne possit in actum charitatis ita intẽsum/sicut posset tali habitu circumscripto. Inclinat enim habitus peccati venialis ad actus consimiles eis a quibus genitus est: ⁊ per hoc impeditur conatus potentie ad actum oppositũ meritoriũ. Simile est in nouiter conuersis/qui propter habitus viciosos in eis derelictos ⁊ post iustificationem remanentes nõ expedite ⁊ faciliter exercent actus virtuosos. Sꝫ istis obuiare videtur auctoritas beati Augu. in eccliã. dogma: ⁊ allegat magister dist. 12. li. 4. c. vltimo/ Licet quis peccato mordeatur: si peccandi tñ de cetero nõ habet volũtatẽ ⁊ satisfaciat lachrymis ⁊ orationibꝰ/accedat securus: sed hoc de illo dico quẽ mortalia peccata nõ grauant. Hec auctoritas videtur intelligi de venialibus ꝓpter hoc qd̃ in eo sequiṫ. Hoc dico de illo quẽ mortalia nõ grauãt. Rñdet Scotus dist. in. 9. quarti/ q̃ hec auctoritas intelligi potest ͦ mortali peccato cõfesso ⁊ dimisso ꝑ penitentiã/ q̃ si quis de illo mordeatur/quasi nõ plene satisfecerit de eodẽ ⁊ peccãdi de cetero nõ habeat volũtatem/satisfaciat lachrymis ⁊ orõnibus ꝓ eodem ⁊ accedat securus. Et tũc sequiṫ. Et hoc dico de illo quẽ mortalia nõ grauant: hoc est qui sine peccato mortali nõ dimisso accedit. Et q̃ nõ apte exponiṫ de veniali/ex eo videṫ/ q̃ ad digne celebrãdũ nõ sufficit cõtritio vel dolor de pctis: sed req̃ritur etiã confessio ſm ꝓmissa. Cũ aũt dicat btũs Augu. ⁊ peccãdi nõ habet volũtatẽ securus accedat ⁊ nõ addit/ ⁊ cõfiteaṫ: videṫ q̃ aptius exponatur vt dictũ est de mortali q̃̃ de peccato veniali: q̃ ſm illa verba non cõcluderet necessitas cõfitendi venialia/ſm intentionẽ dicentiũ oppositũ sed dũtaxat detestatio seu dolor de venialibus: ⁊ ita patet primũ quis modus mortalis peccati facit accedentẽ noui peccati reum.

Lectio. VIII. A

Nunc de secundo videlicet q̃uo caueri possit nouum pctm̃ mortale in consecratione ⁊ sumptione huius sacramenti. Attendenda est hic doctrina apostoli qua dicit: Probet ergo seipm̃ homo/ et sic de pane illo edat ⁊ de calice bibat. Scdm̃ hãc quilibet cõsecraturus aut cõicaturus priusq̃ accedat debet seipm̃ probare. i. suã conscientiã diligenter examinare an pctõ mortali sit euacuata. Debet igiṫ attendere diligenter si detesteṫ pctã ꝑterita. si displiceant pñtia: si ꝓpositũ firmũ habeat cauendi futura: q̃ si aliqd̃ hoꝝ defuerit/ abstinere debet a missa donec seipsum iudicauerit: ⁊ ꝑ seueritatẽ pnie se exercẽs purgationem meruerit pctõꝝ quatinus sic a seipso iudicatus nõ iudiceṫ a dño. Cessat enĩ vindicta diuina/ si cõfessio precurrat humana. ait glo. beati Aug. vbi ſ. Alioquin in pctõ (vt dictũ est) accedens irreuerentiam facit deo quẽ suscipit in sacramento: ⁊ eterne damnationis iudicium incidit indigne accedendo. ¶ Sed forte queris: q̃̃ta diligẽtia in examinãdo reqriṫ/ vt indignꝰ accessus caueaṫ. Rñdeṫ ſm doct. ⁊ ꝑsertim doctorẽ subtilẽ in. 4. di. 17. q. 1. ⁊ Jo. gerson in suo triptito. Tãtam debet facere diligentiã in examinatiõe cõscientie recogitando preterita peccata quantam faceret in magno ⁊ arduo negocio pro magna ⁊ ardua re lucranda aut incommodo graui vitando. Hec siquidem inqsitio diligẽs etiam cuilibet sufficit ad fructuose cõfitendũ ſm eosdẽ: vt sic ad memoriã reducat iuxta humane fragilitatis possibilitatẽ ꝑterita pctã/ hus ꝑ cõtritionẽ ⁊ cõfessionẽ nõ deleta. Eaq̃ detestetur: q̃ contra dei mandata cõmissa siceq̃ vt dictũ est confiteaṫ. Hac diligẽtia adhibita/si alicuius pcti obliuiscitur ꝑ accessum ad hoc sacrm̃ vnũ e duobus cõsequiṫ aut virtute sacri peccatũ hoc remittiṫ: aut ad cognitionẽ talis pcti cor illustraṫ: quatinus per penitentiã diluaṫ: vt vult Durãdus in. 4. disti. x. q. x. Et recitat Gerson in tractatu de pol. noc. cõside. 2. Sicut frequenter expertũ est/ q̃ deuote celebrãtes/ in pluriũ pctõꝝ cognitionẽ deuenerunt/ q̃ occulta fuere prius. Secus de his qui per crassam ⁊ supinã negligentiam pctã grauia non aduertunt aut obliuiscuntur. ¶ B Sed adhuc diceres: si tanta preuie recollectionis diligẽtia requiriṫ/ trepidabit necesse est quisquis accesserit tanq̃ incertus: si debitam diligẽtiã ad rememorandũ pctã cõfitenda/ adhibuerit vel nõ: ⁊ semꝑ incertus: ⁊ per ꝯñs in periculo accedit. ¶ Pro huius solutione aduertenda est doctrinalis distinctio certitudinis. Est enim triplex certitudo ſm Gersonẽ vbi supra. s. supernaturalis ⁊ naturalis: moralis. Certitudo supernaturalis est/ cui innitens ꝑ nullã potentiã falli potest: hec a solo deo est q̃̃tũ ad veritates contingentes. Hec etiã est certitudo ꝑmi principiũ ⁊ ꝓpositionum per se notaꝝ: vt quodlibet est vel nõ est. Hãc habuere ꝓphete in his que ꝑ diuinã reue

1. Cor. II.

Triplex est certitudo.

Veniale peccatum an tollat charitatis fervorem.

lationem acceperūt: talē etiā certitudinem habe
mus ꝛ nos de articuloꝝ fidei veritate: ꝛ omnib⁹
in canone biblie ꝯtentis in eo sensu in q̄ a sancto
sunt spiritu reuelata. His nāq̧ assentiendo falli-
aut decipi nō possumus: quia deus qui summa
ꝛ infallibilis est veritas nō potest falsum tāq̧ ve
rum reuelare. Hec certitudo nō accipitur ✱ reb⁹:
alioquin nō esset infallibilis: cum sm apostolū ꝛ
Rom. 8. Omnis creatura vanitati subiecta est. Et sicut ꝺ
nihilo omnia producta sunt: ita per potētiā crea-
toris possunt singula in nihilum redigi ꝛ colla-
bi. ¶ Alia est certitudo naturalis: ꝛ hec est verita
tum a reb⁹ acceptaꝝ q̄bus innitens falli non po-
test per naturā. Hanc certitudinē habemus de
multis euidentibus veritatibus cōtingentibus
ꝛ necessarijs sm naturā: vt sol oritur. Talē certitu
dinem habemus de existētia reꝝ intuitiue cogni
taꝝ cōtingētiū. Itē de ꝓpositiōib⁹ naturaliter
necessarijs: vt ignis est calefactiuus. Circa qua-
rū veritates stante cōmuni cursu nature nullus
fallitur: licet ꝑ potentiā supnaturalē ꝛ miraculum
quis falli posset. ¶ Tertia certitudo moralis si-
ue ciuilis: ꝛ hec nō est ex euidentia rei: sed surgit
ex ꝓbabilibus cōiecturis grossis ꝛ figuralib⁹ ma
gis ad vnā ꝑteꝫ q̄ȝ ad alterā / qualis sufficit i mo
rali negocio ꝛ agibilibus humanis: vt vult phi-
losophus. 1. Ethicoꝝ. c. 1. ¶ C Ad ꝓpositū nr̄m
Prima certitudo supnaturalis ꝛ reuelatiōis nō
requiritur: vt sacerdos de sufficienti sue examie cō-
sactie securus digne accedat: hodie nāq̧ nulli ta
lem reuelationē accipiunt. Que si necessaria fo-
ret / spūssanctus ecclesie sue rector ꝛ gubernator /
qui eā a culpabili errore ꝓseruat: nequaq̄ȝ gene-
raliter ecclesie sacerdotes errare ꝑmitteret / quin
potius reuelaret: quod sine sua reuelatione sciri
nō posset. Nā sicut natura in necessarijs nō defi-
cit: ita nec deus in ecclie sue regimine filij sui spō
se: eiusdeꝫ precioso sanguine ꝑ lauacrū aque ab-
lute ꝛ sanctificate: sm illud apostoli: Christus se
Eph. 5. ip̄m tradidit pro ecclesia vt illā sanctificaret: mū
dās eā lauacro aque in verbo: vt exhiberet se si-
bi gloriosam ecclīam nō habentē maculaꝫ: neq̧
rugam. Fatuū ergo esset hanc reuelationis certi
tudinē expectare. Certitudo etiam naturalis eui
dentie nō requiritur: qm̄ naturalis hominis co-
gnitio nō extendit se ad euidentē notitiā hui⁹ suf-
ficientis diligentie ꝛ expiationis peccatoꝝ q̄ con
secrans digne cōficeret: qm̄ hec dignitas depen-
det ex clementi oīpotentis dei bonitate: nostram
qualēcunq̧ dispositionē misēriter tanq̄ȝ sufficiē-
tem acceptāte. Ad sciendū aūt hanc dei volunta
Eccle. 9. tem: naturalis hoīs cognitio non ascendit. Ne
scit inquam homo an amore vel odio dignus sit
Quis eīm̄ nesciat fieri posse: sꝫ Gersoneꝫ de pol.
noc. cōsi. 1. vt hō detur in reprobū sensuꝫ de meri
to ꝑcedentiū peccatoꝝ: vt nō videat peccata sua:
ꝛ per hoc nihil sibi cōscius sit: ꝛ tn̄ nō in hoc insti
ficatus sit. Et velut Aman supbissimus ad consi
lium Hester veniens: qd̄ sibi ad honorē putat ad
suspendium sibi inueniat ꝑparatū. Hester. 5. et
7. c. Aut si auditurus est: Amice quō huc intra Math. 22.
sti non habens vestem nuptialem: aut si talibus
annumeratus est: de q̄bus ꝓpheta in psalmo. 68
nō tam imprecatiue q̄ȝ ꝓnūciatiue dixit: Fiat mē
sa illoꝝ coram ipsis in la. ꝛ in retri. ꝛ in scādalū.
Obscurentur oculi eoꝝ ne videant. ꝛc̄. Confor-
miter ad illud apostoli. Propter hoc multi inter
vos imbecilles ꝛ dormiunt multi. Que imbecil-
litas ꝛ dormitatio magis ad animā q̄ȝ ad corp⁹
referri putantur. Hec omnia certitudinem eui-
dentis tollunt. Hec Gerson de pol. noc. cōsidera
tione. 1. ¶ D Ex quib⁹ certe deducitur necessitas
humiliationis nostre ad deū: vt nō glorietur ante
eū stulta ꝓsumptio oīs carnis. Nec vltra appo-
nat se magnificare hō super terrā: quatinus ex
hoc desperemus de viribus nr̄is: neq̧ ponam⁹
carnem brachiū nostrū: sed tota spe ꝓijciamur i
deū: vt ipse nos enutriat. Neq̧ putemus nos ali
quid esse cū nihil simus nos seducētes. Galatha
rum. 6. Lu. 17. Sed iuxta verbū Christi cū fece-
rimus oīa que ꝑcepta sunt / dicamus nihilomi-
nus: serui inutiles sumus. que debuimus facere
fecimus: sciētes quia nō sumus sufficiētes ex no-
bis / quasi ex nobis cogitare aliq̄d: sed sufficiētia
nostra ex deo est / qui fecit nos idoneos mi̅stros 2. Cor. 3
noui testamenti. Tertia certitudo ꝓbabilis. s. ꝛ
cōiecturalis sufficit / quā habere potest sacerdos /
si conatus est vitā ꝑteritā / ꝓsertim a prima con-
fessione diligēter facta examinare: si pctā in hoc
suo examine occurrētia detestetur ꝓpter deū: si ea
cōfiteatur paratus cōfiteri oīa oblita si memorie
occurrerēt. Si nō placet obliuio / sed magis desi
deret ad oīm pctōꝝ suoꝝ illuminari memoriaꝫ.
Si nihil volūtarie omittit qd̄ reminiscētiā pctō
rum adducere posset: Si firmū ꝓpositū oīa mor
talia cauendi habeat: ꝛ cōiecturaliter scire pōt / si
hanc diligētiā fecerit: sicut ꝛ in aliq̄s hūanis suis
actibus scire potest q̄ȝ diligenter / quō / qualiter /
propter quid operetur. Hec ergo diligentia eiusq̧
cōiecturalis certitudo sufficit ad digne celebran
dum. Quod ex eo patet: quia nō requiritur maior
diligentia in examinatione cōsciētie ad digne ce
lebrandū q̄ȝ ad secure moriendū: talis aūt sic se
examinans / dolēs / ꝛ confitens peccata sua / si mo
reretur saluaretur: qꝛ nō requirit dn̄s vltra pos-
sibilitatē humane fragilitatis. ¶ E Si dicis /
omnibus predictis stantibus adhuc potest ma-
nere peccatū aliquod mortale: qd̄ si latuerit cele-
brans in mortali ꝛ extra gratiā celebrat: ꝛ per cō
sequens indigne celebrat. Ad hoc dicēdum q̄ ad
cauēdū indignā celebrationē nō requiritur q̄ sa
cerdos sit in gratia ꝛ charitate: ꝛ ideo sine mor-
tali: qm̄ si sic vt dictuꝫ est dispositus accedat nō
indigne accedit. Quia sic accedendo etiam si fue
rit in mortali / non nouo mortali peccat: licet eti-
am non digne accedit: ita digne vt per consecra-
tionem ꝛ participationē eucharistie mereatur si
bi grām infundi: licet alterū de duob⁹ supdictis

diligentia maior nō requirit in examinatione cōsciencie ad digne celebrandū q̄ ad securē moriendum

consequat' vel remissionē peccati ignoti: vel illu
minationē ad eius memoriā / ꝙ si preteritur/ grati
am cōsequitur. Unde patet ꝙ inter indignū ac-
cessum ꝛ dignum datur medium: vt indign⁹ ac-
cessus dicatur quo nouuꝫ mortale incurrit'. Di-
gnus quo gratia augetur: medius quo neqꝫ no-
uū peccatū incurritur/ neqꝫ gratie augmentū ꝑ-
cipitur. Et ꝑ hoc respōdet' ad replicā supra lectio
ne. 7. motā: negādo ꝙ impossibile est sine morta
li eucharistiā cōsecrare aut sumere: quoniā mul-
ti sumunt nō solū sine nouo mortali / sed etiā cuꝫ
merito ꝛ gratie augmento. Unde glo. Hierony
Mat. 14 mi sup verbo Biberūt ex eo omnes. Felix ebrie-
tas/ salutaris satietas/ que quāto copiosius su-
mitur/ tanto sobrietate mētibus dignat' donare
Et ad probationē negel' vtraqꝫ pars ꝓbationis.
Prima quoniā stat cōsecrātē esse in peccato mor
tali: et tamē nō indigne sumere aut cōsecrare: vt
statim declaratum est. Unde superius caute ad
ditum fuit/ scienter: ita ꝙ consecrans in mortali
scienter/ indigne accedit. Similiter secūda pars
negetur: quia licet homo nō posset scire ꝑ euiden
tie certitudinē se esse sine mortali: potest tamē de
hoc habere certitudinē coniecturalē: et quibusdā
signis habere spei fiduciā: vt dicit Alexā. de ales
4. parte. que. 46. mēbro. 1. Et subdit. vñ Bern.
in sermone de septuagesima. Nescit homo vtruꝫ
dignus sit amore an odio: sed spei fiducia cōsola
tur nos scriptura/ ne dubitationis huius anxie
tate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt
quedam signa et indicia manifesta salutis: vt in
dubitabile sit eum esse de numero electorum: in
quo ea signa permāserunt. Et postponit quattuor
Jo. 8. Primū si deuote audit verbū dei. s̄m illud: Qui
ex deo est verbum dei audit. Alia tria sunt opera
vite agere: a peccatis continere: comissa deflere
1. Jo. 5. que ponit sermo. 2. super canonē Joannis expo
nēs illud: Tres sunt qui testimoniū dant in ter-
ra: spiritus/ sanguis/ et aqua. Fidelis sermo inde
ꝛ omni acceptione dignus/ quo salutis testimo-
nia cōmendant'. Quis est qui testimoniū habet
effusi sanguinis Christi/ nisi qui cōtinet a pctis.
Habet ꝛ ab aqua testimoniū qui laborat i gemi-
tu suo lauās per singulas noctes lectū suū i sane
sanctū superuenisse spūm certissime noua cōuersatio
testat'. Jā vt breuiter reperā ꝛ a sanguine ꝛ a spū
habes testimoniū ab aq̄/ ꝛ si cōtines a pctis: si di
gnos agis penitētie fruct⁹: si facis opa vite. Hec
Bern. Hinc accipit' ꝙ habēs ꝓpositū a pctis ab-
stinendi: dolens de pctis comissis: ꝓponens obe-
dire mandatis: cū ceteris supradictis habet cer
titudinem sufficientē. Hinc ait Alex. Talis acce
dens ad corpus Christi cū debita reuerētia non
peccat/ nec exponit se discrimini. Sufficit eñ ha
bere notitiā ꝑsumptionis ꝑ cōiecturas eo modo
quo dictū est. Et hoc videt' innuere apl's q̄ nō ait/
dū digne accedendi regulam ponit/ sit sine pecca
to: aut habeat in se grām/ sed ꝓbet semetipm hō.
Glosa id est examinet: ꝛ sic de pane illo edat. ꝛc.

¶ f Et per hoc ad illud: Nemo scit vtrū amore Eccle. 9.
vel odio dignus sit. Dicendū ꝙ loquit' de amore
ꝛ odio finali. Uñ ibi sequitur. Sed oia in futurū
reseruātur incerta: vel si loquitur de presenti/ vt
cōmuniter exponitur. Dicendum ꝙ loquitur de
scientia per certitudinem euidētie. Hoc enim so-
nat verbū scit. Quod vero additur ex Prouer.
Quis dicere potest mundum est cor meū? Dicen
dum ꝙ non intendit dicere ꝙ nullus sit sine pec-
cato mortali: sed loquitur ibi sapiens cōtra pre-
sumptuosos/ qui seipsos temerarie iactāt/ ac de
suis meritis laudant: hi eo ipso ꝙ tales sunt ma
li sunt. Unde glosa ibidem non dicit: quis habet
quis dicitur: Beati mundo corde. Sed quis po Mat. 5.
test dicere/ quia temerarium est se laudare: Uel
intelligitur de peccato veniali. ¶ Sufficit er-
go quemadmodum ex predictis colligitur/ certi-
tudo moralis / ad cauendum indignuꝫ accessum
ad eucharistiam venerabile sacramentū. Hec au
tem certitudo moralis excludit scientiaꝫ ꝛ firmā
fidem de inexistenti peccato: ꝛ compatitur secum
vacillationē quādā animi ꝛ suspitionem seu hesi
tationē/ ꝛ scrupulū non sufficientis adhibire dili
gentie seu indispositionis. Sed nō debet quis ꝓ
pter hec celebrationē suspendere seu ꝑtermittere
Est eñ scrupul⁹ seu hesitatio/ dubitatio quedā/
seu formido: consurgens ex aliquibus cōiecturis
debilib⁹ ꝛ incertis: ꝛ hic stat cū morali certitudi
ne. Sicut etiā apparet ꝛ in ciuilib⁹ negotijs/ vbi
ꝓpter leuē timorē d̄ damno nō dimittunt nego-
ciatores suarū mercantiarū exercitia: sed magis
s̄m ea que probabilius accidere cognouerint aut
estimauerint operantur ꝛ exequūtur. ¶ G Si
diceres s̄m beatū Grego. Piarum mentium est
cognoscere culpā vbi culpa nō est: multo magis
cognoscenda est culpa vbi dubiū culpe est. Et per
consequens etiam in leui dubio celebrandū non
est. Rñdetur s̄m dñm Altissiodorens. ꝛ Joannē
Gers. cancella. Parisieñ. ꝙ in dubio probabili
cōmitteret se discrimini: qui stante illo probabili
dubio celebraret: ꝛ ita peccaret periculo se com
mittens: secus in dubio leui. Est aūt probabile
dubiū qñ pro vtraqꝫ parte sunt rationes eque for
tes que faciunt animū trepidare/ ne alicui parti-
um audeat cōsentire: vt si habeat fortiora moti-
ua ꝙ non fecerit debitā diligentiā in recolligen-
do ꝛ examinādo se de peccatis ꝯmissis/ ꝛ detestā-
do ea q̄ꝫ ꝙ fecerit: vel certe rationes eque fortes.
ꝛ in tali dubio celebrans peccat. Si vero verisi
militer estimat se fecisse diligētiam quā tenetur: ꝛ
timet tamen de opposito ꝛ bona fide plus credit
se fecisse q̄ꝫ nō fecisse: ꝛ in tali dubio celebrat/ nul
lum peccatū est: nec periculo se cōmittit. Huic al
ludit verbū beati Aug. supra allegatū. Licet de
peccato mordeat': hoc est scrupulis ꝛ suspitioni-
bus agitet': quasi nōdū satis penituerit/ aut cla
re satis cōfessus fuerit: vel nōdum pro eis satisfe-
cerit: si peccandi tamen de cetero nō habet volun
tatem: ꝛ satisfaciat lachrymis nō quidē sensibili

ter defluentibus. Ille eñ nõ requirunt necessario ad peccati remissionẽ: sed lachrymis spũalibus que sunt peccatoꝝ cõmissoꝝ detestatiões et satisfaciat orationibus / petendo veniã / ⁊ dignã sui dispositionẽ a dño. Sequit: Accedat secur⁹: videlicet nõ obstante tali remorsu ac scrupulis. Ad idem facit quod dicit Alexan. de ales pte. 4 questio. 46. membro. 3. arti. 2. Quando existẽs aliquis in mortali peccato fm veritatem non tñ habet conscientiã mortalis peccati / ꝗ preparat se sufficienter fm conscientiã suã vt digne accedat: non tñ sufficienter fm veritatem bene accedit / ꝙ in ipsa susceptione confertur sibi gr̃a: ⁊ resurgit a morte peccati / ⁊ vnitur corpori christi. Nonne vt dicunt sancti / hoc sacramento vniũtur membra xp̃i corpori. Vñ dico ꝙ ꝗ vnita sunt fortius vniũtur: ⁊ quãq; gratia collata in ipsa susceptione sacramenti vnit non vnitum. Et allegat beatũ Augusti. in quodã sermone de ver. euãgelij plane dicẽtem / ꝙ qñ manducat viuificat mortuos. Hec alexander. ¶ H Ad beatũ Grego. respõdet cancella. Agnoscere culpã ꝑ firmũ assensum vbi non est / non est pium / sed stolidum ⁊ fatuũ. Unde ⁊ ve eis imprecat per prophetã. Ue qui dicitis bonum malũ / ⁊ malũ bonũ. Neq; hoc voluit btũs Gregorius. Sed agnoscere id est timere culpam cum reputat culpam ex quadam leui suspitione: vbi fm veritatẽ quã euidẽter nescit culpa nõ est: hoc est piarum mentium / que nõ solũ abstinent ab his que sciunt vel firmiter credunt esse culpas: sed et ab his que suspicãtur esse culpas. Nec solũ a malo / sed etiã ab omni specie mali: fm apostoli consilium abstinere satagũt. Ualet hec doctrina scrupulosis / in quibus nulla est animi cõstantia / qui iugiter in expletione suoꝝ officioꝝ timẽt culpabiliter se deficere: quãdoq; propter minima que vel modici vel nullius sunt ponderis abstinentes ab operib⁹ laudabilib⁹ ⁊ virtuosis: sicut aliqui abstinent a largitione elemosinaꝝ in ecclesia: q2 stulte timent hoc eis imputari ad hypocrisim: aliꝗ a celebratione missaꝝ ex modicissima ꝑturbatione mentis. Debent aũt hi consilijs superiorũ et doctoribus deuotis viris acquiescere: ⁊ ad eoꝝ consiliũ contra tales vacillationes / trepidationes et scrupulos audacter ⁊ viriliter operari / quatinus fiant robusti / solidi / ⁊ tranquilli in suis operationibus: sic eñ plerũq; vincunt hmõi scrupuli ⁊ abscedunt. Qui vero renuunt ac spernunt superiorum ac prudentũ consilia ad deponendum tales scrupulos ⁊ arrogantia ⁊ supbia sunt suspecti ꝑponendo scilicet sua iudicia maioꝝ doctiorumq; consilijs ⁊ iudicijs: tales deniq; vix aut nunq̃ liberari possunt a scrupulis: nec ad solidam cõsciẽtie quietem perueniẽt: sed magis nõnũq̃ ad tantam pusillanimitatẽ prolabuntur: vt vix quodcũq; opus audeant explere: fitq; eis persepe peccatum fallente conscientia: quod aliunde peccatum non foret. Et rursum nullam pacem / nullã conscientie puritatem obtinere valent: priuantq;

se sepe hospite gratie qui est spiritussanctus. De quo dicit propheta: In pace factus est loc⁹ eius. Attẽdendum est hic consiliũ beati Bernardi qd super hac re prestitit. Erat ex discipulis eius quidam tantis inquietat⁹ scrupulis: vt ad celebrandũ nullo pacto auderet accedere. Dixit ei deuotus Bernardus hoc precipiens. Uade frater et in fide mea celebra. Obediuit discipulus / ⁊ scrupuli omnes protinus discesserunt. Laudanda et imitanda tam deuoti patris industria q̃ discipuli humilis obedientia. Hec de impedimẽtis que sunt tantum culpe.

Lectio. IX. A

Impedimenta ꝗ sunt pene tantum / sunt pene iuris siue canonis ꝗ etiã ipediunt ordinatã cõsecrationẽ. Est aũt pena canonis pena inflicta per canones vel saltem fm canones prohibens vel arcens punitũ ab aliquo actu ecclesiastico / qui alias sibi liceret. Dicitur per canones: quia aliquãdo hmõi pena incurritur ipso facto dum canon fuerit late sententie / vt est canon. Si quis suadẽte. 17. q. 4 Per quẽ excõmunicatus est quisquis manus violentas inijcit in clericũ / etiã sine iudicis declaratione. Dicit vel fm canones: quia aliquãdo pena ipsa nõ statim ipso facto incurritur: sed per iudices fm canonũ dispositiones infligit: vt quando canon hec vel illa facientẽ mandat excõmunicari. Dicit qui alias sibi liceret: q2 nõ ẽ pena laico ꝙ nõ conficiat: quia hoc al's sibi nõ conuenit: sed sacerdoti pena est. Neq; homini pena est si volare prohibetur. Sunt aũt quãtũ hic sufficit sex pene tales / sc3: Depositio / degradatio / infamia / irregularitas / excõmunicatio / interdictum / ⁊ suspensio: quaꝝ omnium amotio requirit vt sacerdos ordinate celebret. Quia ligat⁹ aliqua dictarum sex penaꝝ celebrans facit contra prohibitionem eccl'ie: ⁊ ita celebrãdo / mortaliter peccat: ꝑsertim si nõ ignorat se aliqua dictaꝝ penaꝝ ligatum. Ignorat dico: ignorantia nõ iuris / sed facti: nam ignorantia iuris nõ excusat: quia tenetur ille qui exponit se ad tm̃ actum / scire iura fm que potest rite exercere tantum actum. Ignorantia aũt facti excusat: vt si quis ignoret se a iudice excõmunicatũ / ⁊ ita excõmunicatus celebraret: vt de clerico deposito vel excõmunicato in pluribus ca. continetur. Dũmodo tñ ignorantia fuerit probabilis / nõ crassa aut supina: vt in ca. Apl'ice. de clerico excõmunicato. Quoniã si per famam alicui cõstaret cõtra eũ latã fuisse excõmunicatiõis sententiã / etiã si de lata in eum s̃nia dubitaret / deber potius abstinere q̃ sacramenta dñica pertractare: quia in dubijs via tutior est eligenda / ꝙ si in tali dubio celebrat: penã quã canon his ꝗ post excõicationem diuina celebrare ꝑsumpserint infligit / incurrit: licet cum talibus misericorditer dispensetur: vt in ca. Illud dño. De clerico excõ-

municato. Nec solum sic celebrantes peccāt: sed etiā irregularitatē incurrūt: vt i titulo allegato in diuersis ca. patet. Inter illas tamen penas canonis nō includit excōmunicatio minor: in qua licet celebrans grauiter peccet: tamen irregularitatē nō incurrit: vt in eodē titulo ca. Si celebret vbi dicit: Si celebret minore excōicatione ligatus/licet grauiter peccet: nullius tñ notā irregularitatis incurrit. Et sequit. Peccat aūt conferendo ecclīastica sacramenta: sed ab eo collata virtutis nō carent effectu. ℂ B Pro aliquali et generali harū penarū notitia notandū fm Scotum di. 25. li. 4. q. 1. ꝙ depositio est maxima penarum supra noiatarꝫ: qꝛ est totalis amotio a statu clericali: et si degradatio sit amotio ab omni gradu clericali/tūc idem est depositio et degradatio. Si autē degradatio sit depositio tm̄ a determinato gradu/reseruato gradu aliquo clericali: vt a gradibus maioribus/reseruatis ordinū minorum gradibus: tunc degradatio est quedam pena partialis respectu depositionis. Remouetur autem depositus a statu et gradu clericali: nō ꝙ caracter ordinis sibi tollatur: nec per cōsequens ordines suscepti: sed tollitur fauor exeqndi actū cuiuscūqꝫ ordinis: et etiam priuilegium clericale quod competit ordinatꝫ. Unde et talis traditur curie seculari: Ita ꝙ quantum ad ecclesiasticos actus licite exercendos/quantum ad tutelā personarum ecclesiasticarꝫ: et quantum ad forum degradatus totaliter excluditur a numero personarum ecclesiasticarum. Ista pena nunqꝫ a iure: sꝫ precise infligenda est a iudice/fm formā que habetur de penis degradationis: lib. 6. Nec nisi ꝓpter enormia crimia/qualia sunt heresis/scisma reuelatio confessionis: vt habetur in diuersis capitulis et canonibus. Nec tollitur seu remittitur hec pena/nisi per restitutionem in integrū a solo papa: Quis legitime depositus non legatur postea restitutus. ℂ C Secunda pena est infamia/que est status lese dignitatis quantū ad vitam et mores: sicut fama est status illese dignitatis quantum ad vitam et mores. ℂ Et est differentia inter infamem et infamatū. Nam infamatus est is qui de crimine aliquo ꝓpter quod ius determinat aliquem infamem fore ab aliquo accusatur. Sed infamis est nō propter impositionem hmōi criminis: sed qui crimen tale publice cōmisit: vel a iudice coram quo probatur crimen eius iudicatur infamis. Et ita omnis infamis est publice notatus de crimine quod ius punit pena infamie. Sed quandoqꝫ non est de hoc in iudicio conuictus: et tunc est infamis tantum in iure et non a iudice. Quandoqꝫ conuictus: et tali pena a iudice damnatus: et tūc est vtroqꝫ modo infamis/et a iure et a iudice. Contrahitur autem hec pena infamationis ex impositione criminis infamatorij: sed pena infamie cōtrahitur (vt dictum est) a iure vel a iudice tali pena puniēte. Crimina vero ꝓpter que hec pena infligitur tanguntur. 3. questione. 7. Infames. Et. 6. questio. 1. Omnes. vbi dicitur/ꝙ omnes ifames dicimus quos leges seculi infames appellāt. Hec pena ꝙ ad infamationē tollitur purgatiōe canonica. vt in capitulo. Ex tuarum. De purgatione canoni. Quo ad infamiam tollitur restitutione in integrum ab eo qui sic potest restituere. Ut de testibo testimoniū in glo. super verbo emendatus. Ista pena simpliciter grauior est qꝫ depositio quantū ad vitam ciuilem/nisi depositio includat illam: quia ista prohibet ab omni actu legitimo etiam post actam penitentiam: quia talis persona vilis est/et infamibus porte dignitatis patere non debent. De regulis iuris. Infamibus. libro. 6.

ℂ D Tertia pena est irregularitas: et hec est inhabilitas ad susceptionē ordinum et executionē actuum eorundem. Ista frequenter incurritur a iure: Quis posset aliquando infligi a iudice fm iura. Incurrit aūt a iure ex qbusdā criminibus et ex qbusdā nō criminibus. Ex quibusdā q̄ qñqꝫ possunt esse crimina/qñqꝫ non crimina. Ex criminibus q̄tuor ꝑtinentibus ad ordies vel actꝰ eorꝫ: que sunt simonia/furtū in ordine/ministerium in ordine nō suscepto/cōtumacia in nō seruādo penas ecclesiasticas. Sequitur etiam irregularitas ex tria non crimina: scꝫ seruitutem: illegitimitatem: turpem aut enormē mutilationem vel infirmitatē. Sequitur etiam irregularitas duo que quandoqꝫ esse possunt cū culpa/quandoqꝫ sine culpa. Hec sunt/homicidium/bigamia. Hec omnia cū sequentibus latiorem exigūt tractatū qui principalius ꝑtinet ad dominos canonistas.

ℂ E Quarta pena est excōmunicatio maior. Hec enī simpliciter est excōmunicatio/que est exclusio alicuius a cōione fideliū: nō quidē exclusio corporalis q̄ fit ꝑ incarcerationē aut realē exclusionē ab alijs: sed ꝑ ꝓhibitionē/ne cōmunicet cum alio vel alij cū eo. Excōmunicatio vero minor nō est nisi excōicatio fm quid: qꝛ fm quid excludit a cōmunione fideliū: qꝛ in sacramētis tm̄. Hec incurritur qñqꝫ a iure/qñqꝫ a iudice: A iure quidē in casibus pene innumerabilibus qui olim fuere pauci. Nec tamē a iure nec a iudice infligi debet nisi pro mortali. Nec quocūqꝫ sed graui/qđ etiā cōcomitat cōtumacia: quia qꝫdiu aliquis paratus est satisfacere pro culpa: et audit ecclesiā: quare habendus esset sicut ethnicus et publicanus: cū fꝫ Christū pena ista infligat quasi vltima illi qui non vult audire ecclesiam qui est finaliter cōtumax. Hec relaxat per illum qui excōmunicauit/si est excōicatio a iudice vel eius superiore. Si vero iure/ꝑ absolutionē eius qui cōdidit ius/vel cui absolutio est reseruata aut commissa vel cōcessa. Ista pena cōparata ad p̄cedentem est simpliciter grauior: quia excludit ab omī cōione fidelium alias licita. Irregularitas vero tantum ab his que pertinent ad ordines. Sed ista reputatur leuior: qꝛ facilius remittitur. Sed hoc est ad oppositum: nam ideo facilius remitti

Infamis et infamatus differunt.

Depositio

Degradatio

Degradatio quibus ex causis infligat.

Infamia

Irregularitas

Excommunicatio maior

Excommunicatio minor

tur: quia grauissima est z a pluribus excludit. Ille etiam due pene irregularitas z excōmunicatio possunt esse publice vl' priuate. Et quo ad hoc ꝙ possunt esse priuate sunt minus graues q̄ȝ altera duaꝝ primarū que semper sunt publice. ¶ F Quinta pena est interdictum que est arctatio a quibusdam actibus ecclesiasticis exercēduȝ vel ab assistendo quibusdam talibus. Et illa pena licet aliquando possit infligi loco z non persone: quandoqȝ persone z nō loco: quādoqȝ vtriqȝ. Et sicut infligitur ita seruanda est: tamen vt est distincta pena a ceteris frequentius infligit' loco z non personis: id est non nisi vt in loco: vt scilicet in tali loco nō liceat celebrare solenniter diuina: nec alys interesse. Illa pena interdicti seu ꝓhibitionis cōtrahit' quandoqȝ a iure: vt exempli gratia: De receptantibus extraneos vsurarios quoꝝ terre q̄ȝdiu in eis fuerint ecclesiastico sunt supposite interdicto: vt in ca. vsurarum voraginem. De vsuris libro. 6. Infligitur vero a iudice propter causas innumeras: comunis tamē propter inobediētiam populi terre: relaxatur per illum qui posuit interdictū. Quādoqȝ etiam a iure: vt in ca. Alma mater. de sententia z excōmunicatione libro. 6. Sexta pena est suspensio et est prohibitio alicuius ab aliquo alias sibi conueniente/ z hoc ad tempus. In hoc distinguitur ista pena specialiter contra alias. Hec est multiplex: Quedam est suspensio ab officio: quedam a beneficio: quedaȝ ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquando a iudice/ aliquando a iure. Tollitur autem ab eo qui eam tulit vel eius superiore. Istam materiam latius tractat Scotus distinctione. 22. questione. i. libro. 4. Hec breuiter tacta sufficiant.

Lectio. X. A

T Ertium ordinate cōsecrationis impedimentū remouendū: nec est culpa nec pena. Et hoc ē duplex scilicet solutio ieiunij nature: z corporalis immundicia in certo casu. ¶ Circa primū est notanduȝ s'm doctorē Scotum questio. 3. distin. 8. libr. 4. ꝙ duplex est ieiuniū: scilicet nature z ecclesie. Ieiunium nature est carentia cibi suscepti in stomachum/ vel in via ad stomachum/ a principio diei a quo quis dicitur ieiunus. Cibi dico s'm durandum: hoc est cuiuscunqȝ rei que nutrire potest siue in se siue alteri coniuncta. Ieiuniū ecclesie est quo aliquis vnā comestionē vnius diei nō transgreditur per extraordinariam refectionē s'm morem ecclesie. Unde ea que sumuntur propter alios cibos deducendos: puta potum post prandium: vel digerendos/ sicut species medicinales aut electuaria/ ieiunia ecclesie non soluunt: Ita nec medicina qualibet hora diei sumpta. Per hoc ad propositum dicitur/ ꝙ tam ad celebrādū q̄ȝ ad manducandū ordinate z licite/ non sufficit ieiunium ecclesie: sed regulariter requiritur ieiunium nature. Hoc patet per beatuȝ Augustinū ad inquisitionem Januarij. Et habetur in canone de consecratione distin. 2. Liquido. Placuit spirituisancto/ vt ad honorem tanti sacramenti prius in os christiani dn̄icuȝ corpus intraret q̄ȝ alij cibi. Et ratio huius principalis est diuina institutio quā Christus discipulis suis dedit. Uel ꝑ ipsos ꝓmulgauit/ vel saltē instituēdū reliquit. Ad quod sonat canon allegatus dicens: Nanqȝ saluator quo vehementius cōmendaret mysterij huius altitudinē/ vltimū hoc voluit infigere cordibus z memorie discipuloruȝ: a quibus erat ad passionem digressurus. Et sequitur ad propositū. Et ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt Apostolis per quos ecclesiam dispositurus erat hunc locū scilicet institutionis seruaret. Et ꝑ hoc tollitur obiectio de Christo qui post agnū typicū cū discipulis comestū eucharistiam sumpsit z dedit/ ꝓpter causam scȝ statim supra expressam. Et vt figuraȝ veritas sequeret'. Ibi q̄ȝ noua inchoaret vbi vetera terminabat. De q̄ infra vn̄ sequit' in auctore Aug. Si em̄ Christus maluisset vt post cibos alios sꝑ reciperet' credo ꝙ eū morē nemo mutasset. Cū v° ait ap'lus de hoc sacramēto loquens. Propter qd̄ frēs cū veneritis ad mādicādū inuicē expectate: si quis esurit domi mādicet: vt nō ad iudiciū cōueniat'. Statiȝ subtexuit q̄ ad sacramēti eiusdē ordinē ꝑtinēt scȝ quo mō ieiuni. zc. Cetera cū venero disponā. vbi datur intelligi/ q2 multū erat vt ep'la illis totuȝ agendi ordinē insinuaret: qd̄ vniuersa ꝑ orbē seruat eccl'ia ab ipso ordinatū esse qd̄ nulla regionū diuersitate variat'. Hec ibi. Probat' etiā idē per ca. ex ꝑte de celebratiōe misse: vbi dr/ ꝙ sacerdos nō debet vinū perfusionis. i. ablutionis accipere cum voluerit eodem die missam aliam celebrare Itē. 7. q. i. c. Nihil. Null' post cibū z potū quelibet etiā minimū missas dicere p̄sumat. Si ꝗ ablutio que t'n ad cautelā accipit' z modica est impedit: quanto magis omne qd̄ in os sumit' z in ventrem traijcit' impedit. Et eadem rōnabilis est hec institutio ꝓpter tanti sacramēti reuerentiaȝ/ que maior est regulariter in prāso q̄ȝ ieiuno. Et vt prius querat' cibus sp'ualis q̄ȝ corꝑalis. ¶ B Sed dice. Dictū est ꝙ ieiuniū nature est abstinentia a cibo a ꝓncipio diei. Un̄ sumitur principiū diei? Ad hoc dicit': licet p'ncipiū diei s'm diuersos diuersimode sumat'. Nā quidā a meridie/ quidā ab occasu/ q̄dā ab ortu solis diē incipiūt. In ꝓposito t'n s'm beatū Thom̄. di. 15. 4. eccl'ia incipit diē a media nocte. Et ideo si quis post mediā noctem aliquid sumpserit ꝑ modū cibi aut potus/ nō debet illa die celebrare: nec cōionem sacri participare. Nec refert dicit btūs Tho. in. 3. parte summe z post eū Durandus/ vtrū post cibū z potum dormierit aut etiā cibus digestus sit quantū ad rōnem p̄cepti. Et hoc est cōtra glo. in. c. ex ꝑte de celebra. misse dicentē: Anteq̄ȝ cibus digestus sit/ cor-

pus Christi sumi nō debz. Et allegat ad hec an. Tribus. De cōsec. di. 2. Sed ille canon nihil ad ppositū: qz loquit de ieiunio seruando post sumptionē sacri / nō ante. Vñ dicit. Qui mane sūpsit sacrm ieiunet vsqz ad sextam: qui tertia vel quarta / vsqz ad vesperam. Sed z hoc ipm abrogatū est p ecclie generale cōsuetudinē: qd approbat Hostien. q nec credit dormitionē esse necessariā. Et quāqz nō refert quantū ad rationē pcepti / vtruz dormierit aut cibū digesserit: refert tñ quantum ad pturbationē mentis quā patiunt hoies pter defectū somni. Ex quo si quis multū perturbat debet a cōione sacramenti abstinere. Sed qd de reliquijs ciboz manētibus in ore si traijciantur casualiter. Respōsio. Nō impediūt a celebratione: tū quia traijciuntur per modū saliue: tū qz nō sumuntur tanqz de nouo illo die. Idē dicitur de reliquijs aque: qua os abluitur dūmodo nō traijciant in tanta quantitate / vt maneant in ppria specie aque: sed quasi conuerse sint in saliuā. Dicit etiam hic Richar. de media villa dis. 8. 4. q. 3. articulo secūdo Nec est acquiescendū dicentibus / q illi qui post dictū matutinū in sero bibit nō est licitū celebrare sequente die / nisi prius itez dicto matutino. Hoc em non inuenitur statutū. Et hec Richar. Verū licet nō sit necessarium tale abstinere: videtur tamen q sit valde congruū cum matutinale officium ad diem istū pertinet / a cuius principio celebrans tenetur esse ieiunus ieiunio nature. ¶ C Dictum est autem regulariter: quia in casu potest sumi z consecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus casus est quasi generalis quantū ad sumentes .s. corporis infirmitas grauis. Unde quādo timetur periculū mortis immīnentis / periculū esset negare infirmo / licet pranso poscenti sacramentū cum sit viaticū Et ideo dandū est ei qui proficiscitur ex hoc mūdo / vt per ipsum perueniat ad terminū: Concordat Richar. disti. 8. 4. Alius est casus specialis quo ad cōsecrantē / quo etiā nō ieiunus potest cōsecrare z sumere: z est casus iste. Minister ppat calicē sacerdoti / z p errorē p vino ponit aquā sacerdos supponens ministrū bene fecisse procedit ad consecrationē z calicis sumptionem: in cuius sumptione aduertit esse aquā / ipsa in ventrē traiecta. In quo casu tenetur sacerdos sanguinē de nouo consecrare / z consecratum sumere: qz pius per aque sumptionem soluerit ieiunium nature. Quod probatur: quia quando sunt duo pcepta ordinata: preceptū superioris magis ligat Est autem vnū preceptum Christi z ecclesie sumptum ex ratione sacramenti / q ipm quando conficitur integrū perficiatur: quoniā sacrificiū i se est quoddam integrū ex duobus. De qua integritate seruanda habetur scriptum ecclesie mandatum de consecra. di. 2. Comperimus. vbi dicitur: Aut sacramenta integra pcipiāt ab integris arceātur: z loquitur ibi canon de sacerdotibus cōficientibus z non sumentibus. Et subditur ratio quia diuisio eiusdem sacramenti sine grandi sacrilegio non potest puenire: ergo non obstante quocunqz alio precepto ecclesie: maxime quod non respicit propriam z essentialem rationem sacramenti tenetur celebrans ad illam integritatē seruandum: ergo qui iam percipit aquam: tenet simpliciter ad complendū illud quod pretermisit: scilicet ad consecrationē sanguinis. Et confirmatur per canonem Nihil. 7. questio. 1. vbi sic habetur: Nullus minister atqz sacerdos absqz puentu patentis molestie cum ceperit imperfecta officia presumat omnino relinquere. Et si quis hoc temerarie presumpserit / excōmunicationis sententiam sustinebit. Relinqueret aūt imperfectum eucharistie sacramentū qui corpus Christi consecraret sine sanguine. Saltē quantū ad significationem passionis Christi que perfectius significatur per vtrasqz species panis z vini qz per alteram tm. Unde dicit btūs Aug. in li. sententiarum psperi. Et habetur de consecra. di. 2. Dū frangit. Duz frangit hostia / vulneratio Christi itelligit. Dū sub speciebus vini sanguis eius sumitur / eiusdem sanguinis effusio de latere Christi designatur. Et tunc vltra. Si tenetur cōsecrare / tenetur z sumere: per ca. relatū de conse. di. 2. §. allegatū: vbi dz q qui sacrificantes nō edunt / rei sunt dñici sacri. Et seqtur: Qui talis est / a cōmunione vno anno nouerit se repulsum. Tenet ergo nō ieiunus eucharistiā sumere. ¶ D Sed di. ergo in casu sacerdos erit pplexus: qz tenetur sumere z sumendo in casu sumit non ieiunus: z per 9ñs cōtra pceptū in ca. Liquido. Et ita peccat transgrediendo preceptum ecclesie. Ad hoc respondetur q ecclesia nō ita stricte phibet nō ieiunum percipere / sicut prohibet diuisionē sacri: que videt esse phibita a Christo z a primeua eius institutiōe. Nec etiā ita stricte phibet nō ieiunū pcipere sicut pcipit consecranti sacerdoti cōsecratum sanguinē sumere. Ex vna em parte habet sacerdos pceptum Christi: vt. s. sanguinē cōsecret post corpis consecrationē: habet z districtū ecclesie pceptum de percipiendo cōsecratū. Ex alia āt parte nō habet nisi leue pceptū ecclesie cōparatiue. s. de ieiunio. Ibi em nō ponit q suscipiens nō ieiunus sit reus dñici sacramenti: neqz q cōmittat sacrilegiū. Nec repellitur a cōione per annū / sicut in priori pcepto. Nō est ergo ille pplexus: qz seruare debet pceptū Christi z ecclesie qd est strictius: z omittere pceptū ecclesie qd est minus strictum. Nec ecclesia voluit illū ligari in hoc casu p scōm pceptū: sed magis voluit eū nō seruare z ligare ad oppositū. Et ptz ex alio q ieiuniū nō est ita necessaria cōditio in suscipiente: qz in die parasceues particula posita in calice percipit cū vino nō cōsecrato. Et verisimile est q vinū citius descendat in ventrē qz illa particula: ergo ex cōsuetudine ecclesie sacerdos percipit eucharistiā nō ieiunus. ¶ Itēi pmo casu generali licet sumere eucharistiam nō ieiuno. s. infirmitatis. Sed in nul-

lo casu licet celebranti diuidere sacrm̄/aut consecratũ nõ sumere/nisi in casu impossibilitatꝭ. Puta si sacerdos deficeret. De q̃ infra. Vñ patet nõ esse ita strictũ ꝑceptum de ieiunio/sicut de nõ diuidendo ꝛ sumendo. Hic ergo habet locũ regula cancel. Gerso. in suis moralibꝫ regulis. Si incidant duo ꝑcepta incõpossibilia ex culpa sua agat illud qđ de se est magis obligatoriũ: ꝛ a nouo peccato imunis existit. ℭ E Si querit̃: In casu postq̃ sacerdos depꝛehẽdit se sanguinẽ nõ cõsecrasse/ ꝓ eo ꝙ defuit materia debita: vbi incipiet cõsecrationẽ dñici sanguinis? Rñdet sctũs Tho. ꝙ debet sacerdos aliã hostiam ponere ꝛ ipã simul cũ sanguine cõsecrare. Sed nõ apparet hoc fore necessariũ ẜm Sco. q2 sunt distincte forme cõsecrationis corporis ꝛ sanguinis seorsum ꝛ diuisiꝫ efficaces. In vltimo eñi instanti ꝓlationis verboꝝ super panem incipit esse corpus Christi: ꝛ nõ dependet efficacia huius forme ex forma cõsecrationis sanguinis: nec econuerso. Melius igitur (ve videtur) dicit̃/ꝙ caute suppleat̃ qđ omissum est ẜm ꝑdicta. Et quo ad hoc cõcordat Hostieñ. dicens. Si timet scandalũ sacerdos in ꝓgatiõe misse sufficit dicere tm̄ verba cõsecrationis sanguinis. Si dicis/in cõsecratione calicis de nouo orit̃ scandalũ populi: ideo videtur ꝙ sit omittẽda. Responsio. Scandalũ illud contemnẽdũ est: q2 est scandalũ pharisceoꝝ acceptũ ꝛ nõ datũ: nam factũ illud bonũ est in se: ꝛ necessarium sacerdoti ad euitationẽ mortalis peccati: ꝛ quilibet debet iudicare hoc bonũ si causam nesciat/supponẽdo sacerdotem hoc sine rõnabili causa nõ facere: quã causam q̃squis eã sciret/deberet vtiqꝫ approbare. Hoc aũt scandalũ dñs contemnere docuit Mat. 15. dũ dñs dixerat: Audite ꝛ intelligite/ nõ qđ intrat in os coinquinat hoiem. Et discipuli rñdentes dño aiebant. Scis q2 pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt? Rñdit. Sinite eos: ceci sunt ꝛ duces cecoꝝ. Ois plantatio. ꝛc. Videt̃ tñ nihilominꝰ ꝙ cauere posset celebrãs ne scandalũ accipiat̃: si caute ꝓcedat. Nã vadẽs q̃si ꝓ vino ablutionis post cõionem percipiendo/infuso vino in calicẽ ad aquã adhuc in calice manẽtẽ. Vel si tota ꝑus exhausta fuerat/aqua de nouo admixta/poterit redire in mediũ altaris ꝛ stans in breui tꝑe ab illo loco (Simili mõ postq̃ cenatuꝫ ꝛc.) incipiendo cõtinuare poterit vsqꝫ Quotiescũqꝫ: vel vsqꝫ ibi: Unde ꝛ mẽmores. Et illis verbis ꝓlatis cũ debita reuerentia percipere iã veꝝ sanguinẽ Christi. Nec illud ở facili ꝑcipiet̃: q2 fieri potest in valde breui tꝑe. Hec est intẽtio Scoti di. 8. 4. q. 3. Sed adhuc di. quis. Videtur ꝙ ieiuniũ nature regulariter nõ req̃rat̃: nã aplꝰs. 1. Coꝝ. 11. disponẽs de sumptione huius sacri: corripiẽs Corithios ꝓ eo ꝙ cenas suas in ecclia mãducaturi cõferebãt/subiũxit in fine ca. Si qs esurit domi mãducet. Quibꝫ verbis innuere videtur ꝙ anteq̃ ad ecclesiã cõuenirent deberẽt domi famẽ extinguere: ne imoderate in ecclia de sp̃eb̃ sumerent. Rñdetur ẜm bem̄ Aug. Aplꝰs reꝑhendit illos qui pransi eucharistiã sumpserunt. Et ideo illud verbũ: Si quis esurit/domi mãducet: nõ debet intelligi domi ante q̃ veniat ad ecclesiam: sꝫ post recessum ab ecclia: ita ꝙ nõ satisfaciat fame sue de eucharistia: sed expectans qđ sibi necessarium fuerit in domo sua percipiat. Et ideo laudabilis est ecclesie latine cõsuetudo: que eucharistiã dispensat in modica quantitate: q̃ nõ possit suscipi ad crapulam: ꝛ sufficit valde ad reuerentiã debitam sacramenti: vnde glo. super illo. Si quis esurit/domi mãducet suos cibos ꝛ terreno pane pascatur: ne post eucharistiam sumat. hec glosa. ℭ F Secundum impedimentũ amouendũ est imundicia corporalis: vbi in primis considerandum/ꝙ nulla corporalis imundicia de ꝑ se impeditiua est celebrationis aut sacre cõionis. Hanc cõsiderationẽ deducit sctũs Bonauen. in 4. sen. dist. 12. q. 3. Et patet satis ex verbis Christi si perpendatur benedicendi ratio. Mat. 15. Nõ lotis manibꝫ mãducare non coinq̃nat hoiem: q2 nulla passio talis aut exterior imundicia de ꝑ se peccatũ ẽ aut de necessitate cõiuncta pctõ. vñ glo. marginalis. Mat. 15. nunc allegata. Nihil est extra hoiem qđ interius inq̃net. ꝛ glo. interli. Aug. Non timeo imundiciã obsonij/sed cupiditatis. Obsonium cibus est delicatꝰ qui post cenã sumit̃. Notanter dictũ est de per se: q2 de ꝑ accidẽs rõne alicuius cõcomitãtie vel sequele in oĩa impedire potest. Pro cuius declaratione aduertẽdũ ẜm Jo. gerẜ. cãcel. de materia celebrationis consi. 7. ꝙ q̃dã est imũdicia corꝑalis cõiuncta imundicie spirituali ẜꝫ veritatẽ: aut ẜm quãdã similitudinẽ vel cõformitatẽ: vt actꝰ fornicationis in vigilia perpetratus quo ad ꝑmũ: ꝛ imũdicia in somnis sordidis: q̃ ad secũdũ. Alia est imũdicia corporalis que visa vel cogitata horrorẽ ꝛ abominationem quandã generat: q̃uis nulla sciat̃ iesse peti titas vel effigies: quales sunt lepra mẽstrua ꝛ inaturalis fluxus seminis/ꝛ alie infirmitates corꝑales. ℭ De vltimis ergo dicẽdũ est ꝙ nec a celebratiõe nec a cõione impediũt. Nam afflicto nec punito non est afflictio addẽda: immo potius eius miserie miserandũ: vt in ca. ex parte de clerico egrotãte: ꝙ ꝯo codẽ ti. c. tua nos/ꝑcipit̃ ꝙ sacerdos diuino iudicio lepre morbo ꝑcussus remoueat̃ ab administrationis officio: nõ ꝑ hoc interdicit̃ leproso facultas celebrãdi oino: sed tm̄ populo parrochiali ꝓpter scãdalũ ꝛ abominationẽ populi: vt patet ex verbis decretalis. Erat eñi is de q̃ loq̃t̃ prelatus ecclesie parrochialis: vñ priuatim nisi nimia esset debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex. de ales parte. 4. q. 47. mẽbro vlti. Et post eũ btũs Tho. in. 4. dist. 9. q. 4. ar. vl. Verum ẜm Hugonẽ cũ remoueat̃ a cõmuni cohabitatione: multo fortius a sacris ordinibꝫ ꝑcipiendis. Si tñ sit p̃sbyter leprosus/cessabit a ministerio quo ad sanos: sed leprosis cantare et ministrare poterit diuina. ℭ G De menstruatis

Obsonium qd.

Menstruati ob/[illegible] abstinere debent a celebratione
Seminiflui

z feminifluis φ nō habēt necesse abstinere : patet per btm̄ Gregoriū anglo℞ episcopū in quadam epistola scribentē: z habeť dist. 5. Ad eius. Mulier dū fm̄ cōsuetudinē mēstrua patiť / pbiberi ac clesiā intrare non debet: q2 ea nature superfluitas in culpā reputari nō debet. Silr̄ nec debet pbiberi a cōione sacramēti: vñ ibidē sequiť: Sancte cōionis mysteriū in eisdē diebus pcipere pbiberi non debet. Si aūt ex veneratiōe magna pcipere non psumpserit / laudāda est: sed si susceperit / nō est iudicāda. Bonarū quippe mētiū est ibi culpas suas agnoscere vbi culpa non est: q2 sepe sine culpa agiť / qđ venit ex culpa. Vñ etiā cū esurimus sine culpa comedimus / qbus ex culpa pmi homis factū est vt esuriamus. Hec Grego. ¶ Idē pōt dici (ait Alexā. de ales) de viro feminifluo: eadē etiam rōne de muliere tēpore purgatiōis post partū. Ut. dis. 5. Cū enim. Et de purgatiōe post partū ca. vnico. Pariformiter de ceteris corporalibus imūdicijs secūdi generis: de qbus tn̄ beat⁹ Tho. hāc facit distinctionē. Quia aut est perpetua / vel diuturna / vel temporalis z cito purgabilis. Si primū / nō est ꝑpter hoc abstinēdū: ne propter imūdiciā corporis perdať fructus mētis. sicut accidit in leprosis vel patiētib9 fluxū sanguinis vel seminis. Si secūdū: tūc si aliquis fuerit in mente bene dispositus / sumere nō pbibeť: q̄uis etiā possit ad tēpus laudabiliter abstinere ꝑpter reuerētiā tāti sacramēti. Hec Tho. ¶ De imūdicijs aūt primi generis que etiā distincte sunt / q̄rū alique cōiuncte sunt fm̄ veritatē imūdicie spirituali / que est peccatū mortale. Iste q̄dem nihil dubij habēt q̄n impediāt: vt actus fornicatiōis / adulterij et cuiuslibet alteri⁹ incōtinentie turpioris: q̄m z cōiugib9 accessuris indicitur cōtinentia triduana. Vñ de cōsc. dis. 2. Omnis homo. dicitur: Omnis homo ante sacrā communionē abstinere debet diebus tribus aut quattuor aut septē. De quo infra diciť. ¶ Alie s̄o que cōiunguntur peccatis fm̄ quandā similitudinē: vt resolutio seminis in somno: que nō est pctm̄ sed similitudo pcti. De ista pollutione z imundicia varie senserunt doctores (nā Alexand. de ales: quē sequiť Albertus / sctūs Bonauē. Petr⁹ de palude) tenet φ q̄ habuit pollutionē nocturnā: etiā si causam culpabilē nō habeat: nihilominus abstinere debet a celebratione / nisi in casu necessitatis aut vitationis scandali: debet inq̄ de cōsilio / non de preceptorita φ mortaliter peccet si celebret. Causam assignat Alexāder de ales: q2 in hoc actu q̄si oīno ordo virtū peruertiť: vnde fm̄ Aug. In hoc opere anima fit tota caro: z sicut gustato spiritu desipit omnis caro: sic ecōtra z amplius gustata carne desipit spiritus: z fit carnalis. Generat etiā frequenter in aīa hebetudinē quandam discrasiam z deordinationē: ideo abstinendū est donec fuerit reordinata natura: quod fit regulariter spacio viginti quattuor hora℞: vnde ad tantū tēpus abstinere debet post pollutionē. Unde

si dormitiōe meridiana cōtingat pollutio debet in crastino abstinere a celebratione misse / nisi forte ad nonā celebrareť: vt in tēpore ieiunij quādo explete sunt viginti quattuor hore. Hec alexāder paucis interpositis. ¶ Ricardus de media villa libro. 4. distinctiōe. 9. q. 2. arti. 3. finaliter hanc materiā resoluit. Si pollutio in somno pueniat ex causa que e.t peccatū mortale / impedit de necessitate. Si ex veniale pcedente / infirmitate / vel superfluitate / tūc nō impedit. Addit etiā φ periculū vomitus impedit. ¶ Beat⁹ Tho. dis. 9. 4. q. 3. latius prosequiť / z multipliciter distinguit / pmittens φ ad dignā cōmunionē requiruntur tria. Mūdicia cōscientie: erectio mentis ad deū: mūdicia corporalis. Mūdicia cōscientie non tolliť nisi per pctm̄ mortale. De quo supra dictum est. Erectio mentis ad deū / p actualē scz deuotionē per mentis hebetudinē vel occupationē / aut euagationē: interdū etiā sine pctō amittiť. Corporalis mūdicia / p corporis inquinationē tolliť. Primo z pncipaliter pctm̄ impedit. Scdo indeuotio siue mentis hebetudo. Tertio corpalis imūdicia. Propter qđ celebraturi aut tractaturi aliqđ sacrm̄ ob reuerentiā manus lauāt. Et quādo q̄ hec tria cōcurrunt in vna pollutiōe / q̄nq̄ duo / q̄nq̄ vnum: z fm̄ hoc magis vel minus impedit. ¶ Scdo distinguit de pollutiōe in ordine ad causam z modū. Causa est triplex: Extrinseca spūalis: intrinseca spūalis: intrinseca corpalis. Extrinseca spūalis est demon illudēs dormiēti excitās fantasmata. Intrinseca spūalis / dū fantasmata apparent dormiēti ex reliquijs pcedentiū cogitationū. Intrinseca corpalis: z hec aut aliquando fuit volūtati subiecta: vt q̄n puenit ex superfluitate cibi z potus pcedentiū. Q̄nq̄ nō fuit voluntati subiecta: vt dū accidit ex debilitate virtutis retentiue seminis. Vel ex virtute nature superflua expellēte: siue q̄cunq̄ alia infirmitate. ¶ Mod⁹ triplex scz pmo cū imaginatione turpi z consensu volūtatis: scdo cū imaginatiōe turpi z sine ꝯsensu volūtatis: tertio sine imaginatione turpi. In oībus his pollutionib9 corpalis imūdicia est cōmunis: sed mētis hebetatio nō est nisi in illis in qbus pollutiōes cum imaginatiōe accidunt. In alijs eñ somnialib9 resolutionib9 q̄ sine imaginatiōe accidunt aīa nihil pticipare videť. ¶ I Ex his sumať determinatio hui⁹ docto. in q̄ttuor positionibus. Prima si illusio nocturna accidit ex mortali pcedēti: puta ex cōsensu volūtatis certo vel pbabiliter dubitato oīno abstinēdum est. ¶ Scda ꝑositio: Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illusione accidit / cuius in nobis causa p turpē imaginationē vel delectationē non pcessit (qđ ex eo cōsiderari pōt / si frequenter accidat: z pcipue in dictis quib9 cōicandū est) non est a cōicatione aut celebratiōe abstinendū: quia signū est φ diabolus fructū eucharistie pcipiende auferre conať. Sic legiť cōsultū cuidā monacho in vitaspatrum. ¶ Tertia ꝑositio: Si pollutio

Ad dignā cōionē tria requiruntur

Causa pollutionis est triplex.

bmôi ex nature infirmitate vel alˀs non p̄cedente
pctō accidat: z sine imaginatiōe turpi/non impe-
dit: si necessitas immineat aut deuotio exposcat: si
tñ ꝓpter reuerentiā abstineat dū infirmitas non
fuerit ꝑpetua/laudādus est. ℭ Quarta ꝓpositio
Patiens pollutionē sine mortali p̄cedēti siue cū
veniali siue sine pctō: p̄cedenti tñ imaginatione
turpi: licet nō peccet mortaliter extra casū neces-
sitatis celebrādo vel cōicando: minˀ tñ reuerenter
ter accedit peccat venialiter. Et qm̄ difficile est
discernere oia p̄dicta circa pollutionez in somno
accidentē: ideo ꝯsulit tanq̄ tutius abstinere: dū
necessitas celebrandi aut cōicandi nō immineat.
Abstinere aūt viginti quatuor horis: vt s̄ dictū ē.
Hec videt̄ esse snia bti Tho. ꝑ ipm diffusius de-
clarata. Uerū qꝛ in p̄missis vident̄ q̄dā dubia et
quedā obscura: ideo clarius de hoc impedimēto
disserit clarissimˀ doctor Joh. ger. cācel. in duo-
bus libellis de hac materia ad timoratarꝫ ꝯsciē-
tiarꝫ cōsolationē editis: cuiˀ determinatio magis
placet. ℭ R Pro q̄ aduertēdū in p̄mis q̄ nulla
pollutio in somnis inchoata z ꝑfecta a celebrati-
one impedit: qꝛ pctm̄ in se: vel qꝛ cōtaminet cor-
pus Christi. Sed si impedit/impedit: qꝛ tollit de-
bitā reuerentiā. Primū pꝫ: qꝛ nulla talis ē pec-
catū/ex famosa illa regula Aug. Pctm̄ est adeo
volūtariū/ q̄ si nō esset volūtariū/ nō esset pctm̄.
In somno aūt deficit libertas volūtatis: qꝛ ꝑfe-
ctus rōnis vsus: ḡ nihil in somno est volūtariū.
Minorē satis ostēdit btūs Tho. vbi s̄. Rursus
ista est expressa determinatio bti Aug (. 12. super
Gen. ad l̄ram) Ipa fantasia q̄ fit in cogitatiōe ser
mocinātis/ cū expssa fuerit in visione somniātis
vt inter illā z vera cōiunctionē corporꝫ nō discer
nat̄/cōtinue mouet̄ caro. Et sequit̄: qd eū motū
seq̄ solet cū h' rā sine pctō fiat/ q̄ sine pctō a vigi-
lantibꝫ dicit̄. Itē idē. 1. de ciui. dei. c. 25. Si illa
cōcupiscētialis inobediētia q̄ adhuc in membris
moribundis habitat: p̄ter nostre volūtatis legē
q̄si lege sua mouet̄: quāto magis absq̄ culpa est
in corꝑe nō cōsentiētis: si absq̄ culpa est in corꝑe
dormiētis: loquit̄ de oppssione non cōsentientis.
Itē actus exterior nullū pctm̄ est nisi denomina
tione extrinseca: nō plus q̄ vrina q̄ dr̄ sana: qꝛ si-
gnificat sanitatē. Ideo si in aio nō sit pctm̄ ꝓprie
dictū/ dū libertate nō vtitur/ nullus ꝓ tūc actus
exterior tanq̄ vitiosus culpat̄: nō vtit̄ aūt liber-
tate in somno: qꝛ nec vsu rōnis. Requirit em̄ rō-
nis vsus oꝑationes virtutū z potentiarꝫ sensiti-
uarꝫ ꝑ statu isto/ q̄ in somno sunt ligate. Qm̄ z si
intellectˀ nr̄ nō sit potētia organica: z ita non vta
tur sensu tanq̄ organo: vtit̄ tñ eo tanq̄ potentia
p̄uia: sine cuiˀ oꝑatione nō vadit in actū: vt patꝫ
3. de aia. Dicētes oppositū cōtradicūt non solum
theologice/sed philosophice determinatiōi. Nec
bñ qd rn̄deant/si fiat eis argumentū de infanti
bus z furiosis/ ac aliis nō vtentibꝫ rōne: quos ꝓ
tūc nō peccare noua trāsgressione cōcors ē oium
snia. Pōt tñ hmōi pollutio esse pcti effectˀ/aliq̄n
pcti mortalis/aliq̄n venialis. ℭ Dictū est aūt no
tāter: pollutio in somnis inchoata / z perfecta in
somno: qm̄ posset aliq̄s vigilans impurꝫ habere
desideriū se polluēdi: q̄ vigente caderet i somnū/
in q̄ sui pollutio ꝑficeret̄: posset silr̄ pollutionē in
somnis ceptā expergiscens male cōsumare. Con
stat in his casibus radicē pollutionis esse liberaꝫ
z flagitiosam/ propter quā illud opus obscenum
imputabil̄ ad culpā. Si v̄o vtrobiq̄ in p̄ncipio
z fine fuerit rōnis carentia: z ꝑ hoc cōsensus vo-
luntatis/ liber etiam erit talis actˀ a culpa mor-
tali: etiā si nullo accedente cōsensu vigilando cō-
pleretur: palā est ratio: qꝛ libertate carebat. Se-
tentia hec est etiā beati Thome. Poterit tamen
aliquis peccare postmodū cōplacendo sibi in ta-
li voluptate probrosa quā habuit: sed ꝓpter hoc
prior pollutionis actˀ non redderet̄ culpabiliter
vitiosus: sed sequens illa cōplacentia a volunta
te libere elicita: q̄uis si ipa seminis resolutio fa-
cta placeret: nō quia voluptas/sed qꝛ nature exo
nerationē vel sanitatē afferret/ absq̄ sui qui pati
tur ꝓcuratione vel assensu s̄m beatū Tho. pecca
tum nō haberet. ℭ L Secundū etiā scꝫ q̄ pol-
lutio nō impedit propter timorē cōtaminatiōis
corporis Christi: manifestū est. Nihil em̄ attinet
ad corpus Christi in sacramēto corꝑalis imundi-
cia sumentis vel cōtrectantis: sicut nec ad radiū
solarē aut sp̄ualium substantiarꝫ aliquā: quoniā
z si in sacramēto sit verꝫ corpus Christi: nō tamē
est ibi s̄m cōditiones corꝑis naturaliū causarum
actionibꝫ attingibilis: sed modo quodā spiritua
li/quo rōnalis sp̄us est in corꝑe materiali. De q̄ i
fra dicit̄. Manifesta sunt hec etiā parꝫ instructis
ℭ Tertiū ostendit̄ scꝫ/ q̄ dum impedit ꝑpessa re
solutio: impedit/ qꝛ tollit debitā reuerentiā. Re-
quirit em̄ digna huius sacramēti susceptio deuo
tum discretionis iudiciū/s̄m aplm. 1. Cor. 11. q̄
nō dīudicantē corpˀ dñi indignū decernit. Exi-
git itaq̄ reuerētia debita animū clarū nō hebetē
recollectū nō per vagas maxime lubricas cogita
tiones: aliorsum notabiliter distractū/serenum/
constantē z quietū: nō dubiū/scrupulis fluctuā-
tem. Nunc aūt somnialis pollutio etiā que nul-
lo accedente cōsensu accidit: nōnunq̄ reddit ani
mū scrupulosum/inquietū/ deiectū/ hebetē z dis-
tractū ita vt nequeat cogitatiōes turpes aut lu-
bricas sufficienter repellere: z ita ad predictā dis
positionē attingere.. Unde sicut cogitatiōes vo-
luntarie z lubrice disponunt maxime ad hmōi fe
das cōmotiones: ita viceuersa ex hmōi cōmotio
ne et carnis stimulatione ꝓueniunt sepe somnia
de nocte: z cogitationes lubrice in vigilia de die:
quēadmodū iratus aliter z aliter cogitat q̄ mi-
tigatˀ/ z timēs q̄ securus. Remanet etiā i hmōi
(licet inuolūtariˀ patiat̄) aliq̄ carnalis degusta
tio: vnde mens hebetat̄ z distrahit̄ etiam nolēs:
que tamē debitā reuerentiā tollunt. Debitā dico
nō debito precepti/ cuius trāsgressio inducit pec-
catum mortale: sed debito congruitatis z consi-

lis tenuius omissio frequenter nõ caret veniali. Un de extra necessitatis causam pollutus qui mortalis peccati reus non fuerit: licet nondũ ab hebetudine mẽtis z distractiõe purgatus z recordinatus ad celebrandum accedens: dum laudabiliter posset abstinere non peccat mortaliter tamen a veniali nõ excusatur. Est expressa sententia sancti Tho. vt supra. Quia aũt obscenitas humoris istius cũ suis reliquijs nõ perpetuo durat: ideo nec ppetuo a celebratiõe impedit: z licet p reformatione animi assignetur spacium vigintiquattuor horarũ: vt supra dictum est. Potest tamen aliquis vna hora purgatior effici q̃ alius in centum: z per hoc ad celebrandũ aptior: porro si timeatur reuersio taliũ illecebrarũ pre celebratiõis possunt/ vtiq̃ hec ẽt post vigintiquattuor horas contingere: vel ex corruptela nature vel ex diabolica operatione. Scõm hec ergo citius vel tardius accedendũ erit ad hoc venerabile sacrm reuerendissime celebrãdũ: citius ab his quoq̃ facilis est conuersio pter fortem in sctis cogitationibus habituationem: pter etiã strenuã carnis subiectionem: vt in viris cõtemplatiuis z vere religiosis. Tardius vo in nouiter cõuersis/ non exercitatos sensus habentibus/ z secularibus quibus hmõi reliquie tenacius adherescũt. De his i figura dictũ est antiquis. Leui. 15. Deu. 23. vt taliter imũdi separent ab alijs vsq̃ ad vesperã z vestium lotione: q̃s btũs Gre. sic exponit/ q̃ nisi pri ignis tentatiõis recesserit/ reũ se q̃si vsq̃ ad vesperã cognoscat. Cõstat aũt nullas tales cõstitutiões veteris testa. q̃ ceremoniales erãt/ ad obligationes nr̃as trahendas esse nisi iudaizare vellem. Ideo vestra hoc loco z lotio materialis nõ ad lrãm accipiende sunt: sed tãdiu hõ se reputet imũdum: vt extra castra sacrorũ mysteriorũ secedat/ q̃diu tales in eo vigent peccati reliquie/ hebetudo. s. mẽtis z cogitationis carnalitas. ¶ M Ex his primo infero q̃ nulla corporalis imundicia de g se impeditiua est celebrationis: sed de paccidẽs/ rõne alicuius cõcomitantie in aia vel sequele. Patet p vtraq̃ pte ex pmissis. ¶ Scdo infero q̃ nõ solũ sine pctõ etiã cũ merito contingit pollutũ in somno celebrare: sicut etiam q̃nq̃ ipsa pollutio i somno nõ ex pcedenti pctõ accidit/ sed ex merito. Prima pars patet: pmo de his q̃ post pollutionem aio reformati z al's nõ indispositi accedunt: habẽt eñ q̃ ad dignã celebratione requirunt. Patet scdo de his q̃ cũ hanc imũdiciã ex demonis illusione accidisse certis indicijs deprehendunt celebrãtes nõ vt cedãt/ sed vt tentatoris fallacijs fortiter obnitant. Ptz tertio de his q̃ vt susceptro officio satisfaciant/ vel cõmissorũ necessitati/ aliorum cũ q̃bus viuũt cõformitati/ sublatione scãdali: aut instiganti deuotioni ppriẽ celebrãt. Cũ eñ hi pia ferunt intẽtione/ nec habẽt legittimũ impedimẽtum/ nõ est dubiũ eos celebrando mereri. ¶ Secunda pars patet: q: nõnunq̃ accidit ex arta abstinẽtia in pane z aqua/ q̃ℓ pspicuũ fecit experiẽtia:

Jtẽ aliqñ ex cogitationibus de carnali vitio meritorie habitis: vt si quis pdicaturus est cõtra carnis vitia detestanda. Nõne sup his cogitare habet ac doctorũ scripta reuoluere: aut etiã cõfessione audiens de his audire z inquirere? Posset vtiq̃ cũ magno merito. Nihilominus occurrere fenter in somnis aliqñ pcogitatarũ impudicitiarũ simulachra: z ipm ex illis sicut in alijs ad pollutionem concitari posse q̃s neget? Nõnunq̃ deniq̃ expertũ est fuisse q̃ dum celebraturi erãt sequẽti die/ cũ cubandũ erat orationibus specialibus contra hmõi sordes se armare nisi sunt ex ipsa orationũ armatura fantasmata illecebrarũ innouarunt: et in illud quod verebatur inciderunt: omnes hos in huiusmodi suis cogitatiõibus pcedentijs quis dubitat meruisse? Accidit nihilominus ex merito q̃ñ q̃ occasionaliter: vt dũ illusiones demonum inuidentium bonis profectibus celebrare volẽtiũ cõtingunt: vel ad terrendũ z inquietandũ timorose cõsciẽtie puritatẽ: vel pro boni operis vt celebrationis impedimento: vel vt vigilanti place at q̃d somnians pertulit: vel vt demon abstinentiam periculosam z indiscretã vite rigorem suadeat: z sic mororosum in insaniã precipitet: vel vt deo pspicio z permittẽte deuotã mẽtẽ sic exerceat vt ex tali fedidate stimulatã in humilitate custodiat. Loquitur nõ difformiter ad pdicta scribens Augustino anglorũ epõ beatus Grego. vt habetur di. 6. in. c. Testimoniũ. Ponit em multiplicẽ harũ illusionũ distinctione. ¶ N Ex cui verbis Cancel. duo memoranda colligit. Primũ/ q̃ sepe tales illusiones animus nesciẽs pertulisse magis dolendus est q̃ fecisse. Et loquit de illusione q̃ ex nature supfluitate vel infirmitate euenit addens q̃ hec oino timenda nõ est. Secundũ q̃ bonarũ mentiũ est ibi agnoscere culpã vbi culpa nõ est: sic tamẽ agnoscat (ait Cancel.) vt nõ indiscrete impediat opatio iusta/ neq̃ corporis debita sustentatio deseratur. Nec pterea aliquis conscientiam sibi fabricet z nutriat erroneam/ ne cadat in scillã cupiens vitare caribdim. Et subdit. Patietur fortasse aliquis hesitationes varias dum ad comedendũ vel dormiẽdũ accesserit. Diceres sic: polluerís/ si hoc z hoc nõ omiseris: si tibi non precaueris: cõtemnat talia necesse est/ qui discrimen maius iminere circũspicit: si nõ parem cum alijs viuẽdi formã prudenter insequit. Scrupulosis ergo contra scrupulos agendũ est/ z firo opere pede certandũ: tales eñ scrupulos euincere melius q̃ per cõtemptũ nequimus/ tñmodo sit cõtemptus iste timor reiecto/ z regulariter non absq̃ pcõsilio alterius pfertim superioris cõsilio: alioquin timor imoderatus facit casum: aut precipitat inconsulta psumptio. Hec Cancel. Sed cõtra predicta potest dupliciter obijci. Primo: Nã coniugati possunt sine peccato imo cũ merito misceri: z tñ indicit eis triduana abstinentia: vt supra tactũ est: ergo videt q̃ in nullo casu liceat pollutũ celebrare. ¶ Secundo cõtra illud quod

dictū est/ꝙ impeditus hac illusione a celebratione potest reformari ante spaciū vigintiquattuor horaꝝ/⁊ sic celebrare. Nā sic ⁊ fornicarius similiter in breui se posset recolligere: ⁊ ab oibus peti reliquijs animā extergere: posset igit̃ statim celebrare. ℭ De pma obiectione est snia Alexādꝛ de ales ⁊ alioꝝ doctoꝝ/ꝙ si cōiugati pdicti accedāt ex deuotione pſertim dictꝭ solēnibus nō peccāt: qn̄ nō causa adimplende libidinis/sed vel causa reddendi debitū/vel affectu gignendi prolis cōmixti sunt: nam ad reddendū debitū cōiugi preceptū obligat/dicente aplo. I. Coꝝ. 7. Uir vxori debitū reddat/⁊ vxor viro. Nō aūt videt̃ ꝙ de obediendo precepto prohibeatur a sacra cōmunione. Canon ꝯo supra allegatus de conse. dist. 2. Ois homo. intelligit̃ ſm glo. ꝙ abstinere debet quantū est in se vt nō exigat: exactus tamen reddat omni tempore. 33. q. 5. Si dicat. De scḋo loqtur beatus Grego. ⁊ habetur. 33. q. 4. Uir cū ꝓpria. Si quis sua coniuge non cupiditate voluptatis raptus: sed solūmodo ꝓcreandoꝝ liberorum gratia vtitur: iste profecto seu de ingressu ecclesie seu de sumendo dn̄ici corporis sanguinisq mysterio/suo est iudicio relinquendus: qꝛ a nobis nō debet ꝓhiberi accipere/q̄ in igne posit' nescit ardere: relinquēdus est suo iudicio ꝓpter statum mentis sue quē ipe melius nouit. vn̄ si mente nō ardet cōcupiscentie reliquijs/nō impeditur a cōmunione. Addit Cancella. etiam si cōmisceantur causa incontinentie vitande maxime in altero coniugum. ℭ D De secunda obiectione dicit Caned. ꝙ rarissimum est hoc: scilicet ꝙ fornicator se in breui extergere possit ab omnibus reliquijs fornicationis: et de his que vix aut nunq̄ eueniunt: docto. parum tractant: si tamen immineret graue scādalū ꝓ omissione/si deniq magis ex surreptione diabolica: aut vehemēti tentatione tale flagitiū apud se raro cōmisisset. Si pterea grādis cōtritio cōcurreret/audeat q̄ ꝓfundius sapit talē ꝓhiberi. Fateor nō audeo. In hoc casu ⁊ alijs sicut ꝑspicuū est ex p̄missis/relinquēdi sunt multi sue cōsciētie ⁊ iudicio/circūstantijs oibus quas prudētia circūspicit indagatis ℭ Ex oibus pcedētibus pōt hec doctrinalis resolutio finaliter elici. Pollutus in somno/absq ꝯsensu in vigilijs sequente vel p̄uio/dū se nō sentit magis hebetē: ⁊ ꝑ cogitatiōes ad carnalia reflexū alijs īpedimentis nō obstantē/etiā extra casum necessitatis aut remouēdi scandali pōt sine petō ⁊ meritorie celebrare/dū deuotio trahit/pietas suadet/aut susceptū officium exigit/vel requirit.

Cōdō de pollutiōe

Particule singule patent ex premissis.

Lectio. XI. A

Expediti de impedimētis a ministro sacrā oblaturo hostiā remouendis. Dicendū est de cōuenientibus ipsi ministro apponēdis. Hec aūt sunt duplicia: permanentia ⁊ transitoria. Prima sunt ornamēta ⁊ sacrate vestes. Transitoria vero/signa gestus/⁊ orationes. ℭ Circa primū aduertendū ꝙ ſm beatū Hieronymū religio christiana alteꝝ habet habitum in ecclesiasticis officijs/⁊ alium in cōmuni vsu. Et rationabiliter quidem ad denotandū ꝙ ſm mutationē vestium vita mutet̃ in melius ſm spm̄: vt quoq ecclesiastici his vestibus vtentes/populo christiano prebeāt bone cōuersationis exemplū: quo per exutionē antiquarum vestiū veteris expoliatio hominis cum suis actibus ⁊ vitijs scz ⁊ peccatis: ⁊ per induitiones nouarum/noui hominis reformatio per iusticiā sanctitatis designetur. Assumptus aūt est sacrarum vestium ritus partim: vt dicit Hugo li. 2. de sacra. parte. 4. ca. 1. a veteri testamento/partim a ꝑribus noui test. adiectus. Precepit enim dominus moysi vt faceret Aaron sacerdoti ⁊ filijs suis vestes sanctas in gloriam ⁊ decorē: vt sic loti ⁊ sacris vestibus induti sacerdotio fungerentur. Exo. 28. Simile habet̃ Ezech. 44. Ipsi ingredientur sanctuariū meū: ⁊ ipsi accedēt ad mēsam meā vt ministrent mihi/⁊ custodiāt ceremonias meas. Cūq ingrediētur portas atrij interioris vestibus lineis induant̃: nō ascendat super ipsos quicq̄ laneum quādo ministrāt in portis atrij interioris. Uestes he ad lr̃am celebrantē sacerdotem a populo discernunt/tegūt ⁊ honestāt: vt cerimonialiter ordinate ⁊ inoffense etiā quantum ad exteriorē cultum ⁊ gestus sūmo huic assistat sacrificio: vnde aplus. I. Coꝝ. 14. Omnia in vobis honeste ⁊ ſm ordinē fiāt. Nec parum exteriores cerimonie populo ꝓficiūt: cui' ex his pascitur deuotio: ⁊ in exercitatis ex his animus suscipit incremētum: sed ad spūalem haꝝ intelligētiam indagādum cōuertamur. ℭ B Sūt igitur sex indumēta presbyteroꝝ simpliciū: idest nō episcopoꝝ/quibus vti debēt in celebrādis missarū solēnijs: que etiā in sua ordinatione recipiunt Et cōgruit vt vnusquisq quod precepit in consecratione honoris: hoc retineat etiam in oblatiōe seu ꝑceptione sue salutis: vt habetur. 23. dist. Ecclesiastica: vbi subditur ꝙ sacerdos etiā solū per se offerens aut sacramentū percipiēs: vt in infirmitate ſʒ glos. nō aliter ꝙ orario. i. stola vtroq humero circūseptus accedat: sicut tempore ordinationis sue dinoscitur consecratus. Hec autē indumēta sunt/amictus/alba/cingulū/manipulus/stola siue orariū/planeta siue casula: que (vt dicit̃ de cōse. dist. I. Uestimēta) esse debēt sacrata ⁊ honesta: nec alijs vsibus q̄ ecclesiasticis et deo dignis officijs deputāda. Sunt autē sex/vt ipso numero ⁊ cōmunis sacerdotū officia ⁊ virtutū ꝑfectio significetur. Sex em̄ sunt in quibus potestas eoꝝ cōsistit: ait Alex. de ales parte. 4. q. 36. mēbro. 9. §. 1. que sunt cathecizare/baptizare/ꝑdicare/cōficere/soluere ⁊ ligare. Hec em̄ opa cōmunia sunt sacerdotib' ⁊ epis. Est deniq senarius numerus perfectus surgens ex suis partibus

aliquotis. Senarius igit numerus ꝑfectionem virtutū significat/ qbus debēt sacerdotes perornari. Sūt itaqꝫ hec sacrata indumēta/ non tm̄ ad honestatē ⁊ ornatū celebrantis: sed etiā ad significationē gestoꝝ ac virtutū capitis ⁊ membrorū id est Christi ac ministri celebrātis: vnde hec indumēta: vt dicit dn̄s Inno. de officio misse par. I ca. 10. aliud significat i capite Christo: aliud in mēbris: nā ⁊ caput et membra sacerdotis nomine nūcupantur. Ad caput dicit ps̄. Tu es sacerdos in eternū fm̄ ordinē melchisedech. Ad membra dicitur. I. Pe. 2. Vos estis genus electuꝫ regale sacerdotiū. Prius ergo exponenda sunt eorū significatiōes ⁊ mysteria fm̄ ꝙ capiti congruunt/ ac deīde fm̄ ꝙ mēbris ꝯueniūt. ¶ C Quo ad primū occurrit duplex significatio. vna velut exterioꝝ a Christo passoꝝ: alia mag' mystica virtutū christi ⁊ interioꝝ. ¶ Circa primū aduertendū/ ꝙ qr sacerdos celebrās Christū eiusqꝫ mortē ⁊ passionē representat: fm̄ illud apl̄i. 2. Coꝝ. II. Quotiēscūqꝫ māducaueritis panē hunc ⁊ calicē biberis/ mortē dn̄i annunciabitis donec veniat. Cōgruū est vt qui i ꝑsona typū Christi gerit pro nobis morientis: vt appropiatior fiat representator: etiā similitudinē teneat in vestimentis ⁊ nr̄e salutis armis. Sitqꝫ sacerdoti oblaturo ad gloriā/ qḋ summo pontifici in vespertino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad cōtumeliam intulit. Deniqꝫ cōgruū est vt q̄ crudelitas sacrilega (benignissimū dn̄m extrinsecis quibusdā habitibus deridendo) Christo intulit: Nūc suis expoliando: nunc ludicris vestiendo: nunc ligādo: nūc flagellis cingendo ⁊ sic plenū cōtumelys ad altare crucis ꝑtrahendo. Hoꝝ omniū memoriā sacerdos Christū imolaturꝰ in altaris sacrificio

Amictus. exprimat ⁊ declaret. ¶ Unde amictꝰ quo caput tegit sacerdotis/ velamē significat quo perfidi iudei i domo Cayphe Christi faciē velabāt/ ꝑcutientes/ illudētes ⁊ dicentes: Propheriza nob̄ Christe quis est qui te ꝑcussit. Mat. 26. ¶ Alba vestē

Alba. ludicrā ⁊ albam qua velut stultꝰ ab Herode illusus remissus est ad Pilatū. Luce. 23. ¶ Planeta

Casula. siue casula vestem purpureā representat/ q̄ in Pilati pretorio post flagellationē a militib' irrisus cōtumeliose salutatus ac ꝑcussus inimicis suis est ostensus: dicēte Pilato: Ecce hō. Joh. 19. ¶ Zo

Zona. na/ manipulus/ stola tria ligamina quib' in captione/ in flagellatione/ in crucis baiulatiōe do

Manipulꝰ. minus ligatus legit: q̄uis tn̄ zona ipa significare poterit flagella corpꝰ Christi ambientia. Et sto

Stola. la iposita collo/ crucis patibulū Christi humeris impositū/ ⁊ ad locum caluarie baiulatū. Manipulus ꝟo sinistri brachij quo amoris signa gestari solent ornamentū quasi partis cordi ꝓpinquioris significare potest nō incongrue magnū illud vinculū quo solo salus nostra vinciebat/ scꝫ igēs nostre redēptiōis desideriū: quo artiebat ad passionis sue qua saluaremur consumationē: fm̄ ꝙ ait Luce. 12. Baptismo (haud dubiū qn sanguinis habeo baptizari: ⁊ quō coartor vsqꝫ dū perficiat. Nō em̄ claui ferrei quātumlibet grossi eū in cruce tenere potuissent viuū/ quē tamē sacrū magnum valde tenere nō potuit mortuū. Hec breuiter sufficiāt de pma significatiōe exterioꝝ a Christo passoꝝ. Allegorice. ¶ D Quantū aūt ad mysteriū

Amictus. allegorie in capite Christi. Amictꝰ q̄ sacerdos caput obnubit Christū dn̄m sacerdotē magnū fm̄ ordinē Melchisedech ꝓ nob̄ humanā assumpsisse naturā/ qua suam occuluit deitatē significat: q̄ deitas ꝑ caput significat. Caput em̄ Christi deitas ē: fm̄ illud apl̄i. I. Coꝝ. II. Caput viri Christus: caput Christi deꝰ. Hoc etiā in Apoc. ca. 10 representat. cū Christꝰ in specie angeli fortis nube amicti de celo descēdentis describit. Cui ꝯsonat illud Esa. 19. Ascendit dominus super nubē candidam vt ingrederetur Egyptuꝫ. Veniens nāqꝫ ad illuminandū egyptum .i. mundū ignorantie tenebris obscurū dei filius: magni cōsilij āgelus amictus est nube lucida. Siue vt glosa ibidē dicit: Corpus humanū assumpsit/ nō grauatū corruptione virilis cōmixtiōis sub quo occuluerat deitatē: hoc ergo latibulū carnis amictus significat sacerdotis ¶ Alba linea totū corpus tegēs

Alba. puritatē denotat corporis Christi de virgine gloriosa sine originalis macula criminis assumpti/ totiusqꝫ vite ⁊ cōuersatiōis Christi cādorē. Valde em̄ distat vestis linea a pelliceis tunicis ꝺ mortuis animalibus factis: quibus post peccatū vetus ille Adaꝫ vestitus ē. Gen̄. 3. Quia plurimū a cōuersatione veteris hominis viciosa/ nouitas vite distat virtuosa: quā Christus in se ptulit/ verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptismo. De q̄ apostolus Col. 3. Expoliantes vos veterem hominē cum actibus suis ⁊ induentes nouū eū qui renouatur in agnitionem dei fm̄ imaginē eius q̄ creauit eum. ⁊ ad Ephe. 4. Renouamini spū mentis vestre/ ⁊ induite nouū hominē q̄ fm̄ deū creatus est in iusticia et sanctitate veritatis. Siquidē vestimēta Christi semꝑ fuere candida. qui peccatū nō fecit: nec inuentus est dolus in ore eiꝰ. Esaie. 53. ⁊ I. Petri. 2. Et hoc est ꝙ in eius transfiguratione facies eius vt sol resplenduit/ ⁊ vestimenta eius facta sunt alba sicut nix. Mat. 17. ¶ Zo

Zona. na sacerdotalis qua vestimēta cōstringunt cum membris/ vinculū hoc fortissimū significat/ quo nostram naturā filius dei colligauit: nō quidem formaliter ꝗ causaliter ⁊ effectiue. Vinculū hoc charitas est: quā apostolus dicit vinculū ꝑfectionis: ad Col. 3. De hac dicit Joh. 3. Sic deus dilexit mundū vt filiuꝫ suū vnigenitū daret: ⁊ oīs qui credit in eum nō pereat/ sed habeat vitā eternā. Hec est zona aurea qua precinctū ad mamillas Joānes vidit similē filio hoīs. Apoca. I. Nec huic dissonat qḋ Esa. II. dicit. Erit iusticia cīctoriū lumboꝝ eius: quoniā iusticia legalis virtus est cōmunis/ oēs virtutes includens. Quid aūt charitate iustius? Quid charitate ꝑfectius? que sola ceteras virtutes perficit atqꝫ format/ vt ve-

re sint virtutes. Habet deniq3 zona duas extremitates: q2 charitas feruet in corde/et radiat in opere. Habet etiam duo ꝓcepta/quibꝫ ꝑcipit diligi deus ac deinde proxim⁹: ita christū incarnari fecit charitas patris z dilectio nostre redemptionis: nā incarnatus est ex obedientia patris: z propter salutē redemendi ꝑditi hominis. ¶ ꝶ Sto-

Stola. la que sup amictū collo sacerdotis incūbit/obedientiam et seruitutē signat quā propter seruorū salutem omniū dominus subijt. Phil. 2. qui cū in forma dei: esset nō rapinā arbitratus est se esse equalem deo: sed semetipsum exinaniuit/formā serui accipiēs: fact⁹ obediens pri vsq3 ad mortē: mortem autem crucis. Causam quippe mortalitatis non contraxit origine/nec cōmisit in opere: sed qd nō rapuit exoluebat. Dedit eñ illi calicem pater nō iudex: amore/nō ira: voluntate/nō

Manipul⁹. necessitate: gratia/nō vindicta. ¶ Manipulus quē in leua ponit sacerdos/brauiū significat qd christus obtinuit in vianā ꝑ manipulū brauiū vel premiū qd est beatitudo designat. Leua vero ꝓsens est vita/ꝫm beatū Grego. in omel. paschali: ꝫm ꝙ scriptū est: Leua eius sub capite meo/et dextera illius amplexabit me. Canti. 2. Christ⁹ aūt singulari priuilegio viator fuit/z ꝑfectus cōprehensor. Viator: q2 meruit nobis vitam z suo corpi glām: vt vult magr li. 3. dis. 18. Fuit z cōprehēsor: q2 ab instanti sue cōceptionis fuit aīa sua btā ꝑ clarā diuine essentie visionē z ꝑfectissimā fruitionē atq3 summā delectationē: vt tāgit magr li. 3. dis. 16. z. 18. Licet illa btitudo portionis supioris in portionē inferiorē nō redūdabat speciali z nouo miraculo: vt vult Sco. dis. 15. li. 3. Donec ꝑ beatificā suā passionē nostre opus redēptionis cōsūmaret. Hoc dñs ipse voluit innuere dum loquēs in terra se esse dicit in celo: ait eñ Joh. 3. Nemo ascendit in celū nisi qui descendit de celo/filius hominis qui est in celo. Ecce fili⁹ hominis adhuc in terra positus se esse dicit in celo vtiq3 ꝫm humanitatē ꝫm quā hominis est filius Nō eñ erat in celo per localē humanitatis sue ꝑsentiā: que cū sit creatura non deus licet deitati vnita nō est vbiq3. Fuit aūt christi humanitas in celo adhuc in terris posita ꝑ actualem beatitudinis glām/que ꝑ celū designat. Sicut alibi beatitudo dicit paradisus latroni ꝑmissa: quam ipse passionis sue die fuit habiturus. Non vtiq3 locum beatoꝝ celū videlicet empyreū qd ante ascēsionē dñicam nullus hominū beatoꝝ credit introisse. ¶ ꝶ Planeta qua corpus sacerdotis contegitur plenitudo gratie christi significat/qua mēbra christi adornantur: quia de eius plenitudine omnes accepimus gratiā ꝓ gratia. Joh. 1. Vel si

Planeta.

Casula. magis placet. Casula magni sacerdotis vniuersalis est ecclesia/quā sibi dñs copulauit: z copulādo virginē fecit: sanctificās atq3 mūdans eam lauachro aque in verbo: vt exhiberet se sibi gloriosam ecclesiam nō habētem maculā neq3 rugam ad Ephe. 5. Hec est vestis magni sacerdotis Aaron/nō rumpēda nec scindēda. Leui. 21. In cuius oram vngētum gratie a capite barbā descendens influxit: dū de plenitudine capitis gratie christi acceperūt/primo apostoli/deinde omnes ceteri. Casula hec est vnica/integra/vndiq3 clausa: quia vna est ecclīa christi sponsa matri sue electa. Una est columba mea ait spōsus cādidus z rubicundus in cāticis. 6. ca. Una z integra propter fidei vnitatē z sacramētoꝝ integritatē: cunctis q3 erroribus hereticoꝝ clausa3. Hinc ad Eph. 4. Unū corpus vnus spiritus/vna spes vocatiōis/vnus dñs/vna fides/vnum baptisma/vnus de⁹ z pater omniū. Una deniq3 ecclesia ex iudeis z gentibus collecta: in vno angulari lapide christo coniuncta: vt tangitur ad Ephe. 2. Casula tamē sacerdotis manuū extensione quodā modo diuiditur in partem anteriorē z posteriorē: quia christi passio in cruce distinxit ecclīam veteris testamēti ab ecclesia noui testamenti: quoꝝ illa ꝓcessit/illa sequebat: vtraq3 tñ in capite vnita: vtraq3 christi passione redēpta: vtraq3 in christi laude cōsona. Unde z q ꝓcedebant et qui sequebant clamabāt dicentes: Osanna filio Dauid: benedictus qui venit in noīe dñi. Matth. 21. Hec de significatiōe vestiū que caput cōcernit per allegoriā.

Lectio. XII. Tropologice A

Nunc attēdamus eorundē repsentationē ꝫm ꝙ mēbris conuenit ꝑ tropologiā: ꝫm hanc eñ repręsentāt vestes virtutū qbus aīa celebrantis immo z sumentis debet intus spūaliter adornari: nā mensa hec sacramētalis cena magna est: nuptiale cōuiuiū est quā magnus paterfamilias et rex regū filio suo fecit: z ad eā multos .i. omnes fideles inuitauit. Ad quā si quisquis sine nuptiali veste intrans discubuerit/ligatis manibus et pedibus in exteriores tenebras detrudet. Matthei. 22 Ideo sacerdos hec sacrosancta mysteria celebraturus: nō i cōmunibꝫ sed sanctis z sacratis vestibus vestē nuptialē designantibus accedit que habitū mentis tam sacerdotis ꝙ circūstantium ac cōcelebrantiū representāt. Nō eñ in sua tm̄ persona sacerdos/sed simul in persona circūstantiū z totius ecclesie sacrā offert hostiā. Concelebrant sacerdoti circūstantes z spūaliter communicātes: nō cōficiendo cū sacerdote qd tm̄ sacerdotis est sed cū eo hostiā patri a sacerdote cōsecratā/seq3 ipsos sacrificiū placabile deo pri offerendo. Unde est illud in canone (Hanc igit oblationē seruitutis nostre: sꝫ z cūcte familie tue zc. propter hoc scriptura omnes christifideles regale nominat sacerdotiū. Vos estis inquit genus electū/regale sacerdotiū/gens sancta/popul⁹ acquisitionis: vt enarretis virtutes eius q nos vocauit in admirabile lumē suum. 1. Pe. 2. z Apoca. 1. Fecit nos regnū z sacerdotes deo patri suo Significāt itaq3 vestes sacre quicqd ad dignam

ꝑparationē tam celebrantis q̄ circūstantis ⁊ cōmunicātis populi requirit. Et primo quidem ex ipso vestiū numero ꝑfectio significat. Est eni3 sextus numerus ꝑfectus ꝑcise ex partibus suis aliquotis q̄ sunt. 1. 2. 3. resultās vt dictū est: Debēt igit esse sancti ⁊ ꝑfecti q̄ tm̄ mysteriū celebrare vl participare ꝑsumūt. Hinc sacerdotibus ait dñs Sacerdotes q̄ accedunt ad dñm sanctificentur ne ꝑcutiam eos. Exo. 19. et Mat. 5. omnibus dicitur. Estote perfecti sicut ⁊ pater vester celestis ꝑfectus est. Hec ꝑfectio sicut numerus senarius ex. 1. 2. 3. integrat ex vno ouili qd̄ est ecclia. Siquidem necesse est cōsecrantē ⁊ cōmunicantē siue sumentē esse vnitū ecclesie catholice: nec ab eo ꝑ penam canonicā ꝑcisum: vt sup habitū est. Ex duobus ꝑmis practicis legis diuine ⁊ natural ꝑncipijs / que duabus legalis iusticie partibus: q̄ sunt declinare a malo ⁊ facere bonū. Ex tribus deniq3 theologicis virtutibus: fide. s. recta: spe firma: charitateq3 perfecta que per vestes significantur.

¶ B Prima ergo vestis amictus vel superhumerale cōuenienter significat primā virtutē necessariā ad salutē que est fides: nam sine fide impossibile est placere deo. Heb. 11. Est aūt amictus q̄si substractoriū ceteri ornatus sacri. Stringit collum ⁊ duabus cordulis sub pectore colligat. Sic fides substātia est ⁊ fundamentum totius edificij spiritualis. Idcirco aplus fidem describens / vbi

Fides supra ait. Fides est substantia rerū sperādarum argumentū. i. certitudo vel ꝓbatio fm glo. nō apparentium. Nam sine fide nec sperare contingit / nec amare celestia. Amare nemo pōt incognitū. Au. de trini. Sed nec sperare quis valet qd̄ posse futurum esse nō credit / tū spes sit certa expectatio futurorum bonorum. Qd̄ ṽo possibile nō credit / non expectat: nec efficaciter appetit: fm eundē ibidem. Hinc abacuk ꝓpheta totā anime vitā fidei attribuit: Justus inquit ex fide viuit. Hac abscedente non potest vita spūs ꝑmanere. vñ Esai. 7. Si nō credideritis non ꝑmanebitis. Fides hec corde possidet / voce gutturis ꝓpalat. Corde nāq3 creditur ad iusticiā ore fit cōfessio ad salutē. ad Rom. 10. ¶ Habet quoq3 fides duo ꝑncipalia obiecta diuinitatē videlicet ⁊ Christi humanitatem / que obiecta omnes articuli apostolici symboli respiciunt: Ad illa representanda humerale collo circundatur ⁊ duabus cordulis pectori colligatur. Quāuis aūt oibus in Christo pie viuere cupientibus necessaria sit fides: maxime tamē his qui huic mysterio participāt vel ministrāt: ꝓ quanto maxima in eo relucent mirabilia / omnē humani intellectus capacitatem transcendētia: fm illud ps. Memoriā fecit mirabiliū suorum misericors ⁊

Amictus miserator dñs. escam dedit timentibus se. ¶ Celebraturus ergo amictu foris caput ⁊ pectus exornans / fidei scuto se intus armare satagit: q̄ vniuersa inimici ignea tute possit excipe tela: ne vacillet si oculus corporis oculo discordet mentis Aliud foris cernens: aliud intus credēs. Aduersario (inquit Petrus) fortes resistite i fide. 1. Petri. 5. Jacula nāq3 venenata hostis antiquus excecuit: quibus nōnūq3 etiam deuotorū corda dubitationis infidelitatisq3 veneno ꝑcutit: tāto vtiq3 facilius quanto abdita sacrificij huius mysteria rōnis discursu intelligi minus valent. Quibus obuiantes fm apostoli consiliū in captiuitatē redigamus oēm intellectum in obsequiū Christi. Glo. i. fidei Christi. 1. Cor. 10. Scutū bonū fidei est credere sicut ecclesia credit. Etiā si minus credita intelligunt / dum tamen firmiter credantur. Nisi credideritis ait Esa. fm aliā translationem nō intelligetis. c. 7. Magnū hoc ⁊ solidum fundamentū est credere sicut ecclesia credit. Hec eñ supra petrā firmā fundata est: quā (⁊ si venti scrupulorum seuiant quantū libet: flumina fantasmatū irruant quomodolibet) nō mouebūt nec prosternent. Quicquid eñ dubitationis malignus suggesserit aut humana infirmitas alligata sensibus ingesserit / cōtrauiatur fidelis ⁊ prudens minister in hac petra solidet / dicens: Credo sicut ecclesia credit. Hec eñ veraciter dicēs omnia credenda / accedit fide implicita: dum vera esse credit in genere oia que catholica credit ecclia: etiam si in particulari multa ignoret: paratus animo quodlibet particulare credere / dū rite innotuerit illud ad fidē ecclesie pertinere. Magna prsus huius fidei implicite vtilitas ⁊ efficacia quā ponit dñs Inno. in glo. c. Firmiter. de trini. ⁊ fide cath. ita dicens: Intantū valet fides implicita (vt dicūt quidā) q̄ si aliq̄s ca3 habet credēs q̄cquid ecclia credit: licet false opinet rōne naturali motus / q̄ pater maior vel prior sit filio: vel q̄ tres persone sint tres res a seinuicē distantes: nō est hereticus / nec peccat: dū hunc suū errorē nō defendit / ⁊ hoc ipm credit: q2 credit eccliam sic credere: et suam opinionē fidei ecclesie supponit: quia licet sic male opinet / tñ nō est illa fides sua: imo fides sua ē fides ecclie. Hec Inno. Magnū reuera remediū ⁊ nullū scrupulosis: imo curiosis efficacius ⁊ huius sacrosancti mysterij abdita inq̄rentibus pernecessariū. Cōtingit eñ nōnunq̄ volentibus circa hoc sacramentū questiones solutionū inquisitione euoluere / vna succisa hydre velut plura capita succrescant. ¶ C Narrat Parisieñ. cācel. Gerson super magistrū tractatu. 9. de quodam scholastico deuotiōis spm̄ habēte: cuius aio insederunt scrupuli multi q̄stionū circa hoc bñdictū sacrm̄. Petebat hic instātia cōtinua solutionem dubiorum suorum a maximis theologis quos nouerat Parisius: sed crescebat morbus ex remedijs Et sicut de Emoroissa legit peius indies habuit ex remedijs ⁊ impensis. Cōsuluit tandē vnus ex eis / vt ad orōnem totū se cōuerteret: ⁊ cōtra scrupulos oēs ageret: suscipiēs sacramentū dicens: Credo sicut ecclesia credit. Credidit hō ⁊ accessit serenatus est ⁊ solidatus: nec parū illuminatus circa venerationē huius sacramenti. Hec Gers. ¶ Simile recitat de sctō Bern. qd̄ supra lectione

8. iuxta finē est habitū/ Euenit etiā nōnūq̄ ꝙ nō tā meritoriū est credere q̄ velle credere: sicut q̄n-q̄ plus est velle dolere sensibiliter de pctīs ⁊ nō posse/ q̄ ipm sentire dolorē. Ita desideriū paupe rū ex. d. aur ꝓpheta: ꝑparationē coꝛ .c.au. auris tua. Preparatio illa est ſm ſupioꝛē anie partem id est ſm intellectū ⁊ volūtatē: ⁊ nō ſm ea que no bis inuitis inferioꝛ sensualitas aduehit: qualia sunt cogitationū volubilitas / ⁊ fantasmatū tur ba. Huic igit̄ anchoꝛe firmiter adherenti nihil in fide periculi eē pōt. Hec ꝓpter scrupulosos ad de re placuit/ occasione accepta ex amictu fidem si-gnificanti. ¶ Amictu etiā vt vult Hugo ⁊ Ale xan. de ales q̄ sup humeros circūquaq̄ distendi tur opeꝝ fortitudo significat̄. Humeri eniz foꝛ-tes sunt ad opera peragēda: ſm illud de Isachar Gen. 49. Supposuit humeros suos ad poꝛtan-dū: factus est tributis seruiens. Sciat ergo sa-cerdos se nō debere ocijs vacare/ sed operib⁹ vir-tutū insudare: ſm illud. 2. Thimo. 2. Laboꝛa si-

Alba. cut bonus miles chꝛisti. ¶ D Secunda vestis est alba ꝑ quā cōscientie mūdicia designat̄. Alba eñ que sup humerale imponit̄ larga/ candens-coꝛp⁹ tegit/ ⁊ ne defluat cingit̄: qua sobrietas ac vite mūdicia castitate fulgida designat̄. Eccs. 9 Omni tēpoꝛe vestimēta tua sint candida. Glo. id est coꝛp⁹ castū: nā ⁊ de sacerdotib⁹ dicit̄: Mū damini qui fertis vasa dñi. Esa. 52 Hiero. quo q̄ in ꝓlo. sup Malach. Per Moysē dñs p̄cepe rat sacerdotes tarbernaculi ab oi coꝛꝑali vitio/ li-beros hostias oñi vitio vacuas offerre. Sequit̄ Unde sacerdotes angelos dei esse hoc i loco scri-ptura testatur: vt sicut angeli puri sunt ⁊ mūdi. Mundi inq̄ ab inq̄namēto moꝛtalis pcti gene raliter: ⁊ specialiter a vitijs mūdi carnalib⁹ gule videlicet ebrietatis ⁊ ois intēperantie. Texit au tē de lino / ꝑ qđ significat̄ ꝙ sicut linū non habet candorē ꝑ naturā: sed cū multis assequit̄ laboꝛi-bus / tunsionib⁹ ⁊ trituris: ita sacerdos mundi-ciā ꝑ naturā nō habet / nisi multis attritionibus ⁊ laboꝛib⁹ afflictus ꝑ grām obtineat: ⁊ apli exem plo castiget coꝛpus suū/ ⁊ in seruitutem redigat: ne cū alijs p̄dicauerit reꝓbus ip̄e fiat. 1. Coꝛ. 9. Tegit deniq̄ totū coꝛpus: nulla ex ꝑte coꝛꝑis vllo tēpoꝛe voluptatib⁹ viuendū esse demonstret. Debet eñ euangelici sacerdotis cōtinētia esse ꝑ-petua: legalis aūt tempoꝛalis fuit. Propter qđ feminalia ⁊ si sacerdotib⁹ noue legis ꝓpter hone statē ⁊ significationē cōueniant: non tñ inter ve-stes sacerdotales istis sicut illis p̄cepta sūt: q2 sa-cerdotes noue legis occidentalis ecclesie quoꝛu2 hec sunt indumēta ad ꝑpetuā tenent̄ continentiā ad quam nō tenebant̄ sacerdotes veteris legis: tenebant̄ tamen tēpoꝛe ministerij sui. Indixit eis lex ꝙ tempoꝛe illo haberent feminalia/ in signu2 ꝙ tunc cōtinere deberent: vñ Hugo de sacris. ꝑ. 4. li. 2. c. 4. Voluit sermo dei in sacro officio mi-nistros dei ad tegēda infirma coꝛꝑis ꝓpriū ⁊ sin-gulare opimentū habere: vt ꝑ hoc ostenderet pu

diciciā ⁊ castimoniā illoꝝ: p̄cipue cum serā tra-ctarent vnicam ⁊ singularem esse debere. Unde ministri noui sacerdotij hoc operimentū in sacro officio singulare nō assumūt: quib⁹ est inuicta ser uande castitatis necessitas: sicut est quotidie of-ferendi cōcessa potestas. Ministri v̄o veteris fi-gure tēpoꝛe sacrificij feminalia sumūt q̄ ministe-rio expleto soluūt: qm̄ a ꝯtactu carnis vetus lex sancta tractaturos ꝓhibuit: quos rursum exple ta vice ad operā carnalis cōmercij relaxauit: hec Hugo. Est demū alba larga que in ve. testa. fue rat stricta ꝓpter spūm seruitutis in timoꝛe: nam lex timoꝛis erat. In noua/ larga ꝓpter spūm ad-optionis in libertatem. Roma. 8. Et quia tunc continentia deo placet quando ex libertate spiri tus offertur. Sunt enim eunuchi qui seip̄os ꝓ-pter regnu2 dei castrauere. Mat. 19. ¶ E Hec quoq̄ alba cingulo siue zona p̄cingitur et suc-cingitur. Precingit̄ quidē quo p̄ncipalis tempe-rantie species castitas ip̄a adherere ministro eu-charistie debere firmiter designat̄. Precingitur circa lūbos: vt nullis incentiuoꝝ stimulis casti-tas dissoluat̄. ſm illud Luce. 12. Sint lumbi ve stri p̄cincti. Lumbos aūt p̄cingimus ait beat⁹ Grego. cū carnis luxuriā ꝑ carnis continentiam coartamus: ad Ephe. 6. State succincti lūbos vestros in veritate. Succingit̄ ne defluat: vt ex-pedit⁹ ad pietatis opera nulla ocij lascivia nau-fragetur. Nihil eñ tm̄ castitatē impugnat sicut ocij fastidiu2. vñ Naso. Ocia si tollas perire cu-pidinis arcus. Bona quippe opera sicut castita tem magnificant: sic castitas opera pietatis ex-oꝛnat. vnde vbi supra Grego. Nec castitas ma-gna est sine bono opere: nec opus bonū est aliqđ sine castitate. Ideoq̄ cū dixerat/ Sint lumbi ve-stri p̄cincti: ꝑ quod castitatē cōmendauit: statiz addidit: Et lucerne ardentes in manib⁹ vestris: per qđ ad lucis opera castitate iam candidos in uitauit. ¶ Succingit̄ nihilominus alba ne de-fluat: per qđ omnē supfluitatē a sacerdotis vita excludi opoꝛtere penitus demonstrat̄: nā ⁊ leui-tici generis sacerdotibus vinū ⁊ quicqđ inebria-re poterat/ cū in templo ministraturi erant: dñs interdixit Leui. 10. Et in c. de vita ⁊ honesta. cle. ⁊ crapula. Et ca. Clerici officia. Clericis crapu la/ ebrietas/ taberne/ secularia negotia/ aleaꝝ lu dus/ supfluus/ lasciuus deaurat⁹/ rubei aut viri dis coloꝛis habitus. Fibule ⁊ coꝛrigie auri vel ar genti oꝛnatum habentes: ⁊ ānuli nisi quib⁹ ex of-ficio cōpetit interdicunt̄. Indicitur autē coꝛona ⁊ diligens ecclesiastici officij ⁊ bonoꝝ studioꝝ ex ercitiū: indumentū clausum nec nimia breuita-te vel longitudine notandū. Et dñs Luce. 21. di scipulis ait: Attendite vobis ne foꝛte vestra coꝛ-da grauent̄ crapula ⁊ ebrietate ⁊ curis huius se culi. Neq̄ eñ pōt castitas saluari vbi regnat in-gluuies. teste Hiero. Uenter mero estuās despu mat in libidinē ⁊ ad Ephes. 5. Nolite bibere vi-nū in quo luxuria est. Habet quoq̄ cingul⁹ bra-

Cingulus.

chbia duo ſeſe cōplectentia: qd̄ duplicē ſignificat mundiciā: mētis ſcʒ ⁊ corporis: qm̄ nō ſoluʒ carnali cōtagio perit caſtitas: ſed etiā mētali cogitatione impudica cōſenſu accedente. vnde beatus Jaco. in ſua canonica. c. 1. Vnuſquiſqȝ temptatur a ſua cōcupiſcētia abſtractus ⁊ illectus. Concupiſcentia aūt cum conceperit parit peccatū: ⁊ dominus Mattbei. 5. Qui viderit mulierē ad concupiſcendum eam iam mechatus eſt eam in corde ſuo. Magna reuera mentis corporiſqȝ mundicia fulgere debet ſacerdos euangelicus in templo dn̄i ſanctū ſanctoꝝ tractaturus: cū olim templum illud figurale legis miniſtri introire nō poterant niſi purificationibus multimodis ꝑmundati. Que tunc in figura acta ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. 1. Corꝫ. 10. Populo deniqȝ ad montem Syna vt angeli vocem Moyſi precepta dantem audirent acceſſuro dicitur Exodi. 19. Eſtote parati in diē tertiū ⁊ ne appropinquetis vxoribus veſtris. Sed nec licuit Dauid ⁊ pueris ſuis panes edere ꝓpoſitionis niſi a proprijs vxoribus cōtinentibus: vnde ſacerdoti Abimelech in nobe querenti: ſi pueri mundi ſunt? Reſpondit Dauid. Si de mulieribus agitur/ continuimus ab heri ⁊ nudiuſtertius. 1. Regū. 21. Eadē ratione filijs iſrael in figura ꝓceptū eſt vt agnum paſchalem nō niſi ꝓcinctis ederent lumbis. Exo. 12. Recogitet ergo ſacerdos veſte candida mundiciam ſignificari. Cingulo continentiam vt illic nō ſordeſcat. Hic non eſtuat vita ſpiritualis: ait Alex. de ales. ¶ F Sequitur quartū indumentum ſcilicet ſtola ſiue orariū qua obediētia humilis deſignatur. Hug. vbi ſupra. c. 10. Ipſa enim ſuper collū imponitur/ vt iugū dn̄i ſacerdos ſuſcepiſſe demonſtretur: ⁊ deorſum deſcendit vſqȝ ad genua que flectuntur: vt tam ſuo deſcenſu qȝ genuū attactu humilitatē repreſentet. Unde pōtifex in ſacerdotis ordinatione orariū ei imponēs dicit. Accipe iugum domini. Jugū enim domini ſuaue eſt/ ⁊ onus eius leue. Suaue ſcilicet in proſperis/ leue in aduerſis: qm̄ fidelis deus qui non permittit temptare hominē vltra qȝ poterit: ſed faciet cū temptatione ꝓuentum vt poſſit ſuſtinere. 1. Coꝝ. 10. Ideo ad vtrunqȝ latus tenditur/ dextrū ⁊ ſiniſtrū: vt nō tantū in proſperis ſicut is de quo Propheta in pſ̄. ait. Confitebitur tibi cū benefeceris ei: ſed etiam in aduerſis obediat domino. Quod vt fieri poſſet facilius/ formā crucis in pectore ſua cancellatione pretendit: vt ſumme obedientie exemplū quod in cruce dn̄s pertulit factꝰ obediens patri vſqȝ ad mortem/ mortem autem crucis ſemper in corde teneat. Ut aūt obedientia integra perſeueret in proſperis ⁊ aduerſis: neceſſe eſt vt munita ſit prudentia ⁊ paciētia. Prudētia opus eſt in proſperis/ qua mala ꝓcaueantur futura. Pacientia vero in irruentibus aduerſis ne precipitent in mala. Quo ad primum dicitur Math. 10. Eſtote prudētes. Quo ad ſcd̄m. Hebre. 10. Pacientia vobis neceſſaria eſt vt reporte tis ꝓmiſſionem. ¶ Ea ꝓpter ſtola quibuſdam nexibus colligatur: qua virtutes paciētia ⁊ prudētia cōſeruari deſignant. Pacientia ne aliquo impulſu temptationis obedientia moueatur: vnde dictum eſt. In paciētia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Luce. 21. Prudentia/ ne blandimentis peccatoꝝ ſubuertatur. Prouer. 4. Poſſide prudentiam ⁊ ne dimittas eam ⁊ cuſtodiat te: dilige eam ⁊ conſeruabit te. ¶ G Quintū indumentum ſcilicet manipulus vel phanon vigilantiam deſignat: ſepe enim diuino cultui mācipatis/ ſurrepit accidia que animū reddit dormientem. Un̄ eſt illud Pſ̄. Dormitauit anima mea pre tedio. Gerit igitur ſacerdos manipulū alio nomine ſudarium in ſiniſtro brachio: quatinus mentis ſudore deterſo ⁊ animi tedio ac torpore depulſo/ bonis operibus diligenter inuigilet. Un̄ ſacerdotibus dicitur illud Prouer. 6. Diſcurre/ feſtina/ ſuſcita amicū tuū/ ne dederis ſomnū oculis tuis/ ne dormitent palpebre tue. Hec Alex. Uel ꝓ eo qȝ brachio manus ſiniſtre īponi debꝫ in quo digiti diſcretionis ſunt/ ſignificare poterit diſcretionem deuotam ⁊ cordialem qua ſacerdos ſm̄ apoſtoli preceptū/ corpus domini diſcretionis iudicio dijudicet: deuote diſcernendo. Quis eſt quē ſacrificare ⁊ ſumere preſumit: quis eſt in ſe: quis ſibi? In ſe quidem bonū ſummū/ eternū/ potentiſſimum/ ſapientiſſimū/ benigniſſimū: patri cōſubſtantialem/ perſona diſcretū: quē adorant angeli: demones contremiſcunt: pauet omnis creatura: ⁊ ſic de alijs innumeris perfectionalibus attributis. Item quis ſibi: quia ſuus ⁊ vniuerſitatis auctor/ gubernator/ conſeruator/ redēptor: per creationem pater: per incarnationē frater: iudex per finalem diſcuſſionē ⁊ premiator. Qui hominem creauit dū non eſſet: reparauit dum male eſſet: ſeipſo cibauit dū inedia cōſumptus eſſet reſuſcitabit poſtqȝ eſſe deſierit: omni depulſa miſeria eternaliter beatificabit: dijudicabit demum probando ſeipſuꝫ: ⁊ ſic de pane illo edet. De qua probatione ſupra lec. 8. dictū eſt. ¶ H Ultimū veſtimētū eſt planeta ſiue caſula: que quia ſuprema/ rotunda lata/ cetera omnia tegit ⁊ manuuꝫ eleuatione diuiditur: charitatē oīum virtutū ſupremam: operientē peccatoꝝ multitudinē repreſentat. Et quia nunqȝ excidit/ ſed hic inchoata in futuro cōſummata in eternū perſeuerat. 1. Coꝝ. 13. recte per caſule rotunditatē eternitatis figura deſignatur. Cuius diuiſio i partes duas duo charitatis obiecta vel duo eiuſdem ꝓcepta inſinuat: ſicut latitudo dilectionis latitudinem/ ſe vſqȝ ad inimicos extendentē repreſentat: hāc eñ ab offerente dn̄s exigit: vnde Mat. 5. Si offers munus tuū ad altare ⁊ ibi recor. fu. quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuū ⁊ vade recō. fratri tuo/ ⁊ tunc veniēs offer munus tuū. Debet ergo accedens habere affectum amoroſum quatinus accedat nō metu pene/ aut humano pudore: multo minus vanita-

Stola.

Manipulus.

Planeta.

tis appetitu: non pharisaica hypocrisi: non desi derio turpis lucri/ questum estimans pietatem: nõ qualibet alia superstitiosa aut viciosa corru ptaue intentione: sed ex diuini amoris feruore/ vt tanto bono vniatur ⁊ cõmunicet: vt ordinatã medicinam contra quottidianos defectus appli cet. Ut maximum dei donũ cum gratiarum ac tione humiliter acceptet. Ut virtutum ⁊ gratie profectum in se augeat. Ut Christo⁊ ecclesie sub ditus obediat. Ut proximis viuis ⁊ defunctis sa tisfaciat. Ceterosq; huiusmodi sacratissime obla tionis fructus in se ⁊ proximis cõsequatur: imi tans Christuz quem sumit ⁊ sacrificat/ ꝑ aposto lus in huius sacramenti institutione loquentem. Desiderio desideraui manducare vobiscum hoc pascha anteq̃ patiar.

Lectio. XIII. A

DE cõueniẽtibus que

transeuntia sunt apponendis: videlicet orationib᷒ breuiter dicendũ. Sunt au tem orationes que missam antecedere debẽt du plices: quedam Christi representant passionem: quedam dicuntur ad celebrantis purificationez ⁊ deuotionem. Prime sunt hore canonice. Se cunde sunt quidam psalmi ⁊ orationes que pre paramenta dicimus. Hore canonice septẽ sunt. Matutinum / Prima/ Tertia/ Sexta/ Nona/ Uespera/ Cõpletoriũ: licet aliqui/ vt Archidia. in rosario matutinũ separent ab alijs horis: po nens pro prima hora diei artificialis laudes ma tutinarum. Cui consonare videt̃ illud beati Be nedicti. 91. distin. Presbyter. dicentis: Prophe ta dicente septies in die laudem dixi tibi. Qui se ptenarius sacratus numerus a nobis sic imple tur: si matutine/ prime/ tertie/ sexte/ none/ vespere/ cõpletorijq; tẽpore nostre seruitutis officia persol uamus. Naz de nocturnis vigilijs ipse ait. Me dia nocte surgebam ad confitendũ tibi. Institute aũt sunt hore ad laudandum deum ꝑ beneficijs suis: inter que maxima sunt beneficiũ creationis septem diebus expletum Gen. 1. Et beneficium redemptionis septem quodammodo horis pactũ hunc numerum diuine laudis etiã ꝓpheta se te nuisse asserit. ps̃. 118. dicens. Septies in die lau dem dixi tibi. Licet ꝙ dicit septẽ/ s̃m beatũ Aug. in glo. etiam vniuersitatem indicet: q2 septez die bus omne tempus currit. Uerum quia maius ẽ beneficium redemptionis per dominicã passio nem cõsumatũ beneficio creationis: s̃m illud: Maius est peccatorem iustificare q̃ hominem creare. Nam enim peccatorẽs redemit verbi faci litate quomodo dixit: ⁊ oĩa facta sunt: sed trigin ta annis operatus est salutez nostrã in medio ter re/ affixus cruci: addictus morti: ludibrijs depu tatus: ait Bern. sermo. 19. de diuersis: Ideoq; hore canonice vt huius beneficij iugis memoria in cordibus orantiuz perseueret: laus quoq; do mino/ honor/ reuerentia / ⁊ gratiarum actio pro tanto beneficio redderetur: horis illis/ quibus dominica passio inchoata est continuata ⁊ consu mata canonice hore eisdem temporibus depu tantur. ¶ B Cepit inq̃ Christi passio quantũ Matu
ad violentiam ab extrinseco illataz hora noctis tine
tertia: in qua primum rabidorũ iudeorum furia violentas manus iniecit in dominũ: ⁊ hoc in or to ab oratione surgentem ⁊ eis voluntarie occur rentem. Ibi traditus/ comprehensus / ligatus: a discipulis derelictus. Ad Annam primũ. dein de ad Cayphã contumeliose tractus /ligatus/ accusatus: falso testimonio reprobatus: vt blas phemus iudicatus/ consputus/ velatus/ irrisus/ alapis colaphis cesus: alijsq; innumeris affec tus iniurijs: tota nocte illa tenebrarum potesta ti traditus: innocens agnus: vt Augustino pla cet petius exponitur: ⁊ sine intermissione contu melijs exprobratur: quibus respondet officium
matutinũ. ¶ C Oriente aũt sole manefacto prima Prime
diei hora post iteratũ/ funestũ/ tenebrosumq; cõ siliũ: post insanas calumniantiũ voces: post cõ mentaricias subordinatorum testium falsitates ad examen Pilati pontificum delegatione trãs fertur: vt Lucas tradit in principio capituli. 23 Nouis accusationum fraudibus impetitur vt populi subuersor: imperij destructor: regni ap petitor: Diuini honoris sacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus/ colaphis/ alapisq; cesus sputis oblitus/ clamoribus ꝯdamnatus: iudici presentat̃: vt inter tot mortis iudicia nõ auderet Pilatus absoluere quem omnes vellent perire. Hec varia iudicis disceptatio: impudentium ca num obstinatio. De tyranno ad tyrannũ irrisoria pariter ⁊ dolorosa missio ⁊ remissio: seditiosi la tronis prelatio: innocẽtissimi corporis nudatio: virginee carnis sanguinolenta flagellatio: mille vulnerum spinosa coronatio: ludicre vestis pur puratio: vulnerati capitis percussio: subsannato ria salutatio: execratorũ sputaminũ iniectio: ala parum iteratio: innumerabiliumq; blasphema rum irrogatio: patientissimum dominum hora diei prima vsq; tertiam affixere: quibus prima
canonici hora officij deputatur. ¶ D Tertia ho Tertie
ra iudeorum vocibus crucifigitur: dũ crucifige crucifige clamoribus sacrilegis geminat̃. Sedi tioso barraba dimisso/ morte turpissima condem nat̃ ab iniquo iudice vano timore ⁊ fauore corru pto: gloria (vt Leo ait) manib᷒ ⁊ ore polluto eisdẽ labijs ad crucem mittitur: quib᷒ ante vicibus se ptem innocẽs ꝓnuntiatur. Sicq; agn᷒ sine ma cula inimico⁊ volũtati seuissimo⁊ traditur: vt Lucas scribit ⁊ pene sue modus nullus: nullus terminus designat̃. Hinc vestibus spoliat̃ suis/ cõfusibiliter alienis induitur. In medio damna to⁊ tanq̃ princeps latronũ eijcitur: ⁊ crucis one ratus patibulo loco supplicij auctis cõtinue do lorib᷒ ⁊ blasphemijs punitur. His itaq; a tertia hora vsq; ad sextã a dño passis tertia⁊ hora ca

Sexte. nonica deputatur. ¶ Ex hinc imolande hostie
crucis ara struitur: hostia sacrificio preparatur.
Nā pudicicie auctor toto nudatus corpore / affli
ctione nimia nō sine acceptorū innouatione vulne
rum proprijs spoliatus indumentis: mēbris vsqz
ad ossium oīum dinumeratione penalissime distē
tis: manibus pedibusqz ferreis clauis transfixis /
altari superaponitur: imo vinculis ferreis alliga
tur: voluntariūqz sacrificiū conquassatione nimia
violētat. Sic salutaris hostia / spectaculū deo pri
angelis z hoībus: inimicis pariter z amicis. imo
z vlulantibus tenebrarū principibus facta leuat: qua
tinus exaltatus a terra / vt olim pmiserat traheret
omnia ad seipm. In hoc altari durissimo reclina
torio / hostia nostra: filius hominis nō habēs vbi
caput suū reclinet: hostia pacifica: hostia pro pec
catis totius humani generis / velut holocaustū
tribus horis tota passionis igne refrigerio crescē
tem adolet in suauissimū odorē patri. In augmē
tum doloris animā transuerberantis matris / lu
minantibus celo z elementis cōpacientibus / gau
dentibus inimicis / z blasphemantibus: lugenti
bus z flentibus mulieribus z amicis: z vere ho
stia suauissimi odoris / que in tantis penis que ce
lum obscurauerunt / terram mouerunt / petras z tē
pli velum sciderūt: monumēta aperuerunt: z pe
ne totam mundi machinā dissoluerunt: sue dul
cedinis z misericordissime suauitatis etiā felleo
amaricato poculo obliuisci nō norat: quin potius
amorem vehementissimū nostre redemptionis /
vocibus omni melodia dulcioribus personās de
clarabat. Voces loquor / quibus in cruce pendēs
testamentum condidit: z sua amicis et inimicis
legando largiter dispensauit. Remissionem vide
licet ignoranter peccantibus regnum conuersis
veniam petentibus / matri discipulū pre ceteris
dilectū. Corpus satisfactorijs penis exterminan
dū / iusticiā discipulis ac ceteris christianis: veri
tatem patribus z prophetis / spūm manibus sūmi
patris. Sic fons misericordie suorū nemīnē dere
liquit: qui in vltimi supplicij crescentibus penis
z angustijs se a summe dilecto patre deo / omniū
quidē / specialiter suo derelictū clamore tam vali
None. do q̃ miserabili declarabat. ¶ D In his dolo
rum crementis ad horā nonā perueniēs / lachry
mis precibusqz fusis. Hebreo. 5. omnibus ad per
diti generis redemptionē patiendis secundum prophetarum oracula cōsumatis pro nobis factus male
dictus: quia maledictus oīs qui pendet in ligno
vt nos a maledicto legis redimeret. Gal. 3. Et q
peccatū nō nouit / deus pater pro nobis fecit pecca
tum. 2. Cor. 5. Glo. i. hostiā pro peccatis: vt de pec
cato. i. de similitudine carnis pcti dāmaret pctm
Rom. 8. Inclinato igitur spinolēto capite in ma
nus patris tradidit spm: nostre reparationis pre
ciū / quo soluta est inimicitia: deletū qd aduersus
nos erat chyrographū decreti contrariū nobis: ipm
quidem tulit de medio affigens illud cruci: z ex
polians principatus z potestates traduxit confi
denter palam triumphans illos in semetipso: ad
Colo. 2. Sic enim placuit per eū recōciliari omnia
in ipso / pacificās per sanguinē crucis eius / siue q
in terris siue que sunt in celis. Col. 1. His itaqz
in orationibus canonicis hore sexte z none dedi
cantur: sicut lanceatiōi ac depositiōi de cruce ve
spera / z gloriose cōpletoriū sepulture. ¶ E Et
licet primitus ex ecclesie consuetudine vel consti
tutione hore canonice distinctis horis correspon
denter ad predictas dominice passionis horas le
gi ac celebrari cōsueuerint: vt colligitur ex. c. pre
sbyter. de celebratione miss. z eodem titu. ca. 1.
in clemen. vbi dicitur / q diuinū officiū nocturnū
z diurnū horis debitis celebretur: presertim in ca
thedralibus regularibus z collegiatis ecclesijs.
Tamen contra illā ordinationē obtinuit consue
tudo ecclesiarū metropolitanarū cathedralium z
aliarū: vt nō sic distinctis z interpellatis temporū
horis legant: que ad modū in alijs materijs mul
te cōstitutiones antique in desuetudinē transie
runt: z abolite sunt ex toto vel ex parte. Et qz ta
lis recessus cōstat legislatori pape vel ecclesie nō p
hibenti nec punienti: videtur implicite obliga
tionem priorem si qua fuerat relexare / tollere seu
reuocare. Qui vero ad partem non in conuentu
ecclesiarū legunt / possunt secundum exigentiam suorū
officiorū z honestarum occupationū horas pro
magna parte simul legere. Unde cōsulet eccl esia
rum minorū sacerdotibus in allegato c. presbyter.
q de mane dicant oēs horas vsqz ad vesperas: et
deinde si voluerint exeant ad opus rurale. Et di
cit dñs Antoninus. 3. par. sūme: ti. 13. c. 4. q curi
ales z alij occupati solent dicere horas de mane
vsqz ad vesperas exclusiue: de sero vesperas cū com
pletorio: qd etiā pari rōne licere puto studentibus
clericis / vt soluto seruitutis sue penso intendere
quietius studio possint. Sic etiā ex rōnabili cau
sa nōnullas horas licet preuenire. Unde secundum beatum
Tho. in quotlibet. Propter necessitatē honesta
rū occupationū licet pōt quis dicere de sero ma
tutinas z in alijs horis tēpus preuenire: sicut hoc
etiā quandoqz in solēnibus ecclesijs fieri solet: sicut in
plerisqz ecclesijs in pfesto corporis Christi in sero ma
tutina dicunt in fauorē populi: vt sic copiosius ad
officiū diuinū indulgentijs petitorū allectus con
currat. Sic in capella pape tenebrose matutine
hebdomade sancte precedenti sero canunt: vt sine
noctis periculo cardinales z prelati interesse pos
sint. Et hoc quidē licet secundum sctm Thomā qz meli
us est deo vtrūqz reddere scz z debitas laudes et
alia honesta officia q̃ pro vnū aliud īpedire. Sec
tamē si hoc fieret vt indulgeret somno aut voca
ret ocio / nō esset excusatio huiusmodi preuentiōis a pec
cato: Si vero propter honestas occupationes legi
nō possunt debitis horis proprijs: melius est preue
nire q̃ tardare. Preuenire enim secundum hugonē est pro
uidentie: tardare vero negligentie. Et siue preue
niant siue tardius dicant dūmodo non transeat
dies: qui quantū ad hoc videtur teneri: non arcta

Vespera
Completorium
nonae canon[...] quando di[...] sit et dber[...]

mediā noctem ante horaꝝ solutionē nō de se peccatur mortaliter: qꝛ preceptū de horis dicendis nō refertur ad tempus horaꝝ eiusdem diei ſ̃ ad totam diē: vt vult dñs Anthoninus vbi supra. ❡ F Et licet ex causis p̄dictis hore canonice legi possent extra horas determinatas: intellectus tamen verboꝝ referri debet ad horas debitas ab ecclia primo determinatas: vt si quis legat (Jam lucis orto sydere) ante solis ortū / aduerbiū (iam) nō importare debet tempus illud quo legit: sed referri ad horam solis ortui determinatā / neqꝫ ex hoc quis mendaciū incurrit. Quis enim diceret hunc mētiri qui in noctis medio legeret / q̄ hora dici consueuerunt legi: puta dicendo (hora nona dñs expirauit) q̄uis si diceret. Nunc est hora nona / falsum pferret. Nō ergo ad tēpus lectiōis sed ad horam z tempus in eo ꝙ legitur intentas vel designatas: sic ecclia canit annis singulis (hodie deus hō factus est zc̄.) qō tñ die quo canitur cōstat nō esse factū. Sed redeundo ad ꝓpositum Que hore p̄cedere debent misse officium. Respōdetur cōmuniter ſm oēs doctores / ad minus requiritur ꝙ celebrans matutinas dixerit: alioqn qui nōdū matutinis dictis celebrat / peccat mortaliter. Allegat ad hoc Guil. z Hostiē. z est ratio quia facit cōtra generalē z approbatā ecclesie cōsuetudinē dist. xi. In his rebus. vbi dicit: Sicut preuaricatores diuinarum legum ita contēptores ecclesiasticaꝝ ꝯsuetudinū cohercendi sūt. De primis vero dicitur ꝙ celebrās anteq̄ dicat primas / non peccat mortaliter / nisi esset contra preceptum aliquod speciale vel statutū. Credo tamen ꝙ cōgruit in talibus attendere morem ecclesie cathedralis vel collegij aut regularis cuius est pars vel subditus. Quidā tñ credentes missam esse precipuū memoriale dominice passiōis / que hora nona completa est / horas vsqꝫ ad nonā prius dicunt. Alij dictis matutinis primis z tercijs sistunt in sextis. Tūc siquidem Christus qui per sacerdotem in altaris sacramēto offertur ad altare crucis salutifere creditur processisse. Qui etiam modus in multis tam cathedralibus q̄ regularibus z collegiatis ecclesijs laudabiliter obseruatur: in quibus missa summa post tertiam et ante sextam / decantatur. Alij post sextam z ante nonam celebrant quoniā sexta hora Christus in cruce leuatus est: in quo doloribus acerrimis laborauit. In his ergo q̄ plus ad decētiam / reuerentiam z deuotionē pertinent q̄ preceptū / quilibet nō speciali obligatione constrictus suo sensu abundet: quod proprie deuotioni amplius seruire dinoscitur eligat. ❡ G Alie orationes que misse premittende sunt ad sacerdotis purificationem ac excitandum deuotionē que preparamenta dicuntur sunt quinqꝫ psalmi / scilicet: Quam dilecta tabernacula. Bñdixisti dñe. Inclina aurem. Credidi ꝓpter qd. z De profundis clamaui. Dicuntur aūt ex institutione pape Celestini ſm Guilhel. in rationali / maxime a pontificibus et episcopis: z ex quadam deuotione z decentia ac reuerentia a simplicibus etiā sacerdotibus. Et rationabiliter dicunt quinqꝫ / ſm Innocentiū in de officio misse: vt quicquid imundū z facinorosum quinqꝫ sensuū transgressione cōmissum est / quinqꝫ psalmoꝝ oratione detergatur. Dicuntur aūt specialiter predicti quinqꝫ psalmi plus q̄ alij quinqꝫ ſm eundem: quia quedā in illis continentur que directe conueniunt celebraturis / altaris mysteriū z eucharistie sacramentū: vt patet in p̄s discurrenti. Preces vero z collecte que adijciuntur manifeste pertinēt ad ipetrandū cordis mundiciā z munimē: sic psalmi z orationes que ad lotionē manuū / z ad induitionē sacrarum vestium dicuntur simul z psal. Judica me deus z discerne. q̄ ad progressum ad altare legitur ad idem ptinent. De cōfessione aūt publica que fit ante officij inchoationem / ipso quoqꝫ officio quantū ad ea que canonem precedunt / que longiorem tractatum requirūt hic rescindo: ne ad principalis intenti materiā expositionem videlicet canonis tardius veniamus. ❡ H Restat aūt adhuc aliqua p̄mittere de circūstantijs temporis assistentium atqꝫ loci: z primo de consecrationis loco. Possunt autem distingui triplicia consecrationis loca / remota / propinqua / propria. Remota sunt ecclesie z dei templa. Propinqua sunt altaria. Propria calix z patena. ❡ Ubi notandū ꝙ nō in omni loco fieri debet consecratio / sed in certo ad hoc officiū specialiter deputato: sicut nec vete. testa. oblationibus quilibet locus fuerat cōmunis: sed certus ad hoc a dño designatus. vñ Deuto. 12. precipitur / ꝙ in certo loco quem elegerit dñs deus offerant. Unde dicitur ibi: Caue offeras holocausta in omni loco quem videris: sed in eo quē elegerit dñs in vna tribuū tuaꝝ offeras hostias. vnde de consc. dist. i. c. i. dicitur. Si iudei. Qui vmbre deseruierunt / loca in quibus sacrificabant habebant consecrata: non in alijs q̄ deo dicatis locis munera deo offerebant multo magis nos quibus veritas patefacta: et gratia per Jesum Christum data est templa domino edificare / prout melius possumus ornare eaqꝫ diuinis precibus z sanctis vnctiōibus suis cū altaribus z vasis: vestibus quoqꝫ z reliquis ad diuinū cultū explendum vtensilibus deuote z solenniter sacrare. Et nō in alijs q̄ dño sacratis ab epis templis celebrare / nec sacrificia dño offerre debemus. Item eadem dist. c. Nullus presbyter dicit Siluester papa: Nullus p̄sbyter missas celebrare p̄sumat / nisi in consecratis ab epo locis q̄ sui participes de cetero voluerit esse sacerdotij. Et eadem dist. c. Sicut. dicitur. Sicut non alij q̄ sacrati deo sacerdotes debēt missas celebrare / nec sacrificia sup altare offerre: sic nō in alijs q̄ in sacratis dño locis / id est tabernaculis diuinis p̄cibus ab epis delibutis missas cantare z sacrificia offerre licet / nisi sūma coegerit necessitas. Sanius est ergo missam nō cantare vel audire / q̄ in

bis locis vbi fieri nō oportet/nisi sūma ꝑ necessitate cōtingat: qm̄ necessitas legē nō habz. ¶ Si queraṫ que sit tanta necessitas. Respondeṫ ꝙ illa determinaṫ/de cōse. dis. I. Cōcedimus. vbi dicitṫ ex cōcilio Triburień. Cōcedimꝰ vt siccubi qd peccatis nostris exigentib ꝑpluriumū factū est a normānis z sclauis/ab vngaris z malis christianis si aliquo qualicūqz mō ecclie fuerint incēse et cōbuste/in capellis cū tabula sacrata missas iterum celebrari/donec ecclie ipe restaurari queāt. Glo. sup verbo. Capellis. i. oratorijs nō cōsecratis/alś si cōsecrate/nō esset opus ꝑmissione. Uel forte capelle nō erant ecclie cū antiquitus dicerētur capelle tuguria capraꝝ pellibus tecta: vl' hec referas ad solennitates maximas. Seqtur: In itinere ꝓpositis si ecclia defuerit sub diuo seu i tentorijs: si tabula altaris cōsecrata/ceteraqz sacra mysteria ad illud officiū ꝑtinentia ibi affuerint/missarum solennia celebrare concedimus. ¶ I Et nota ꝙ ibi dicit/cōcedimꝰ: vbi ſm Alexan. de ales notaṫ fauor generalis celebrādi missam tali necessitate ingruēte. Nō aūt existente tali necessitate nō licet nisi concedente epo loci. De voluntate eī̄ z cōcessione epi loci sine tali necessitate licet celebrare missam in loco nō consecrato. Ut de cōse. dist. I. Missaꝝ. vbi dicitur: Missaꝝ solēnia non vbicūqz/sed in locis ab epis cōsecratis vel vbi ipse permiserit celebrāda esse censemꝰ Similiter habetur in ca. Sic ergo. eadem dist. Debent ergo canones in quibus dicitur/ꝙ nō lz celebrare nisi in locis consecratis intelligi/nisi necessitate vrgente vel episcopo loci ꝯcedente. Hec Alexan. Uerūtamen ſm Guilhel. Non licet celebrare in mari vel fluminibus/vbi probabiliter timeṫ ne mutāte naui sanguis dominicus effundaṫ aut sacramentū inordinate cōmoueaṫ. Introitus tñ misse z cetera que consecrationē nō respiciunt legi possunt. Itinerātes ergo in mari vl' in terra vbi p̄dicta haberi nō possunt ab auditione misse in die dominico ac ceteris festis excusantur. Nec in casu ſm Sco. in. 4. dist. 13. q. 2. ligantur p̄cepto obligante ad misse auditionē i sabbato: quoniā occurrentib duob p̄ceptis incōpossibilibus maius p̄ceptū absoluit ab obſuātia minoris in tali casu. Est aūt rōnabile locū celebrationis cōsecratū esse ꝑpter sacrosctī corpis Christi p̄sentiā: qd ibi conficitur qd est sanctūsanctorū/Christus. s. oia sanctificans: ideo oia ad illud sacrificiū ꝑtinentia ꝯsecrata esse debēt. Sacerdos ministri/altare calix/pāni. zc̄. vt dicit Tho. in. 4 dist. Etiā ꝑpter angeloꝝ p̄sentiā/q ſm btm̄ Gregoriū in dialo. li. 4. assistūt illi sacrificio. Itē propter oronum nostraꝝ celeriorē exaudinonē: propter deuotionis excitationē: impedimentoꝝ diabolice tētationis exclusionē ceterosqz effectus bonos ecclie cōsecrationē cōsequētes. Et noie ecclesie hic intelligēde sunt etiā capelle consecrate. In his eī̄ celebrari potest sine speciali fauore episcopi ipsius loci/eo ipso ꝙ est consecrata: vt in. c. Si quis. de conse. distin. I. z clarius in glo. super illo verbo: Celebrare concedimus. eadem dist. c. Cōcedimus. ¶ Debet etiam locus consecratus nō esse interdictus neqz a iure neqz a iudice: A iure quidem/si est pollutus sanguine vel semine. De consecra. ecclesie. ca. vltimo. Et de adulteris. ca. Significate. A iudice aūt per interdicti sententiam ꝯtra locū lataꝫ. nā in talibus celebrandū non est: vt infra dicitur. ¶ R Locus magis ꝓpinquus est altare consecratū z lapideū: integrū nō enormiter fractū. De primo est statutū in concilio Agarbeneń. ꝙ altaria nō solū vnctiōe chrismatis/sed etiam sacerdotali benedictione sacrentur: vt in ca. Altaria placuit. de consecra. distin. I. Et hoc eisdem congruitatibus quibus cōgruit ecclesiam fore consecratā. Scdm̄ scilicet ꝙ debet esse lapideum/patet ex primo: quia alioquin vngi non debet: vt in cap. Altaria si non. vbi statuitur ex concilio Iponeń. ꝙ altaria si nō fuerint lapidea/chrismatis vnctione non consecrentur. Est autem rationabile ꝙ altaria sint lapidea: ſz Alexandrum de ales parte. 4. q. 36. membro. I. propter lapidis cōmunitatem/fortitudinem/siue durabilitatem: z propter significationem: nā propter cōmunitatem est facilis ad habendum: z propter durabilitatem habet aptitudinem vt cōsecretur. Non enim conueniret quod aliquid vnctione sacra consecraretur/nisi esset solidum z durabile. Propter significationē: nam petra Christum significat z Christi fidem. vnde. I. Coꝛ. 10. Petra aūt erat Christus. z Math. 16. Super hanc petram: id est fidei confessionem/edificabo ecclesiam meā. Nam vt Christus fundamentuz est ecclesie ita z fidei christi. Utrunqz enim dicit aplus primū. I. Coꝛ. 3. Fundamentū aliud nemo potest ponere preter id qd positū est/quod est Christus Iesus. Secūdū Heb. II. Fides est substantia reꝝ sperandaꝝ. Nunc aūt in altari Christus offertur: z fides necessaria est z quantum ad susceptionem: ꝙ vero in vete. test. de diuersis materijs fiebant altaria/scz de lignis sethim. Exodi 27: Item de auro. 3. Reg. 7. Salomon fecit altare aureū. Item de terra. Exodi. 20. Alia est ratio: quoniā in veteri testa. vnū tantū fuit altare holocausti: z hoc in deserto mobile erat cum tabernaculo: ideo congruebat vt esset ligneum. In templo vero hierusalem immobile/sed vnicum: ideo potuit fieri de auro: qd fieri nō posset si multiplicandum fuisset: ſm ꝙ in lege euangelica multiplicatur ꝑpter materie raritatem z preciositatē vñ nec ligno nec terre nec auro cōueniunt conditiones altaris que dicte sunt: saltem cuilibet simul scilicet cōitas/soliditas/z significatio. Nec oportet figurā in omnibus circunstantijs respondere figurato: nec est cōtra predicta/ꝙ in ecclesia Lateraneń. est altare ligneum: qd quidem altare ob apostoloꝝ principez (qd super hoc altare dicitur dominicū celebrasse sacramentū) z sanctoꝝ precedentiū martyꝝ reuerentiā reseruatur. Li

Occurrentibus duobus p̄ceptis incōpossibilibus maius p̄ceptum absoluit ab obseruantia minoris.

Hoc altaris ritū primus exhibuit

cet beatus Siluester papa decreto firmasset/ vt nullū deinceps altare esset nisi lapideū. hoc quoq3 altare idez beatus Siluester stabiliuit/ vt sup illud nullus nisi romanus pontifex audeat celebrare. Ab episcopatu aūt apostoloꝝ ꝑncipis vsq3 ad tempus beati Siluestri seuiēte ꝑsecutoꝝ rabie certa nō erat episcopalis statio: sed vbicunq3 necessitas cōpulit siue in criptis siue i domib⁹ religiosoꝝ siue aliis quibuscūq3 locis missam celebrabāt super altare ligneum in modū arche concauū: quod portabat a sacerdotibus vbicūq3 romanus episcopus latitabat: super qđ die cene et sabbato sequente a summo pontifice ministeriuz peragitur sacerdotale. Hec Alexā. ¶ L Tertiū scꝫ q debet esse integrū non enormiter fractū/ Patet de cōsecratione eccl'ie vel altaris. c. I. ꝛ ca. Ex in dubiis. q si altare motuz fuerit/ aut lapis ille solūmodo superpositus qui sigillū cōtinet cō fractus aut diminutus debet denuo consecrari. Motū. i. mutatū quo ad formā ita q formā amiserit per diminutionē vel augmentū/ dicit glosa. Tabula ꝯsecrata de loco ad locū mouet: nec tamē cōsecratur. c. Cōcedimus. de conse. di. I. Qđ verū est si nō est affixa structure inferiori: sicut altare portabile. Cōsecratio em̄ altaris ꝑcertim intelligitur esse in cōiunctione mense id est lapidis supioris ꝛ structure inferioris: ergo si mensa fuerit mota/ vel aliquis de lapidib⁹ inferiorib⁹ tangens ipsam execrat altare/ ꝛ est cōsecrandū. Hec glo. in ca. Si motū. de ꝯse. dis. I. Dicit tñ Pisanus q hoc intelligit de lapidib⁹ ꝑncipalib⁹. Similiter dicit q nō est recōsecrandū altare/ si tota mensa cum sibi adherentibus transferat. Quādocunq3 aūt sigillum quo sigillantur reliquie fractum vel diminutū fuerit: siue sit in tabula/ siue mensa/ siue in structura inferiori execratū est altare ꝛ reconsecrandū. Et dicitur notanter enormiter lesum: quia lesio modica nō execrat altare vt in ca. ligneis. de conse. ecclesie. Que aūt dicatur enormis lesio/ dicit glo. in cap. Si motū. de conse. dis. I. Si est enormiter fracta vltra scilicet medietatem. Alii dicunt vt Guil. quando per diminutionem nō tollitur forma/ nō censetur enormis: sm Hostieñ. aūt tunc est enormis: quando in angulis siue in cornibus in quibus ꝑcipue solet fieri altaris cōsecratio scꝫ in iunctio fit lesio talis: credo per quā tollit pars iuncta. Uel enormis destructio debet esse talis: que iducat deformitatem arbitrio episcopi iudicandā: sm Inno. Similit si fit additio per quā nō tollitur forma altaris nō est recōsecrandū: q2 sacrū trahit ad se nō sacrū: dicit glo. in allegato ca. Si motū. Etiā sine reliquiis altare consecrari non debet: vt in. c. Placuit. De consecra. dist. I. ¶ Dicitur etiā altare quasi alta ara rōne situs: quia eleuatū est super terrā. Item rōne sacrificii altissimi corporis scꝫ ꝛ sanguinis dñi. Uel dicit altare ab ardore: q2 in lege veteri holocausta cremabant in altari: ex qua lege traxit originē. Uerūtamen Noe primum altaris ritum exhibuisse creditur. Gen. 8. Edificauit Noe altare dño: deinde Abraaz vsuz altaris in oblationibus habuit: exhinc ritus legalis sacrificii in altaribus inoleuit. ¶ M Debet aūt altare ornatum esse duabus palliis ꝛ corporali consecratis de sindone munda non de serico aut intincto/ sed albo terreno lineo de cōse. di. I. Consulto. vbi dicitur. Consulto omniū statuimus/ vt sacrificiū altaris nō in serico panno aut intincto quisq3 celebrare missam presumat: sed in puro linteo ab episcopo cōsecrato: terreno scilicet lino procreato atq3 contexto: sicut corpus domini nostri Jesu Christi in munda sindone linea sepultum fuit. Rōnabiliter quidē duplici rōne scꝫ mundicie maioris/ ꝛ mysterii ꝑfundioris. Inter omnia eniz genera pannoꝝ: illa que sunt de lino puro ad candorē perspicuū perducta mūdissima sunt: ꝛ mundari melius possunt: ꝛ ꝑfundius significant que dño cōtingebāt: vt allegati canonis verba insinuant. Dicit em̄ in lino puro in quo notatur innocēna ꝛ puritas oimoda sine quacūq3 macula saluatoris. Purū est enim cui nihil alterius nature est permixtū. Sequit/ terreno: quo notatur corpus saluatoris passibile ꝛ mortale: ex corpore terreno virginis assumptū. Addit/ lino procreato atq3 cōtexto. i. panno lineo multiplici tonsione ad candorē perducto: quo notatur Xp̄s qui multiplici cruciatur ꝑssura peruenit ad gloriam. Representat deniq3 sindonez mundā: qua dominicū corpus sepulture traditum fuerat inuolutum. ¶ Debet etiam altare igne siue lumine celebrationis tempore esse fulgidum. De quo in capitulo vlti. de celebratione missaꝝ. Sacerdos sine igne celebrans punitur. Scribitur etiā Leui. 6. Ignis in altari meo semper ardebit. Ille ignis etiā sub aqua vixit septuaginta annis babylonice captiuitatis: vt habetur. 2. Mach. I. q extinctus fuit Antiocho vendente sacerdotium Jasoni: vt dicit Aug. ꝛ habetur. I. q. I. Sicut eunuchus. Significat aūt ignis siue lumen fidem populi/ que nō debet esse abscondita sub modio: sed manifesta posita super candelabrū: vt ingredientes ecclesie vnitatē videant opera ex fide relucentia ꝛ glorificent patrē qui in celis est. Et rationabiliter adhibet ignis luminosus/ vbi ille tractat qui venit ignē mittere in terrā quē vult vehementer accendi. Luce. 12. Quiq3 de se dicit. Ego suz lux mundi qui sequitur me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Jo. 8. ¶ N Locus ꝓprius cōsecrationis quo scilicet imediate sacramentales cōtinentur species sunt calix ꝛ patena ꝛ est corporale/ sed de illo iam dictū est. Calix ergo ꝛ patena quales esse debent determinatū est i concilio Remeñ. ꝛ habetur de conse. dist. I. Calix: vbi dicitur sic: Calix dñi cum patena si nō ex auro omnino/ ex argento fiat. Si quis aūt tam pauper est/ saltem vel stanneū calicē habeat: de ere aūt ꝛ auricalco nō fiat: quia ob vini virtutez eruginem facit/ pariterq3 vomitū prouocat. Nul

lus autem in ligneo aut vitreo Calice presumat missam cantare. Item eadem distin. ca. Vasa. legitur: q vasa in quibus sacrosancta conficiuntur mysteria sunt calices et patene. De quibus Bonifacius martyr et episcopus interrogatus. Si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere? Respondit: Quondam sacerdotes non aureis/ sed ligneis calicibus vtebantur. Seuerinus. 16. Romanus episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit: deinde vrbanus decimus papa omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim sicut in reliquis cultibus magis et magis per incrementa tempoꝝ decus succreuit ecclesiarū. Nostris enim diebus qui serui patrisfamilias sumus: ne decus matris ecclesie minuatur: sed magis cumuletur et amplificetur: statuimus vt deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis et sanguinis dn̄i nostri Jesu Christi in ligneis vasculis vllo modo conficere presumat: ne vnde placari debet inde irascatur deus. Hec ibi. Hoc statutū factū fuit in concilio Triburiceñ. ¶ Si replicatur calix fm Hugo. significat sepulchrum: patena lapidem supraapositū/ quod quia fuit excisum de petra. Mar. 15. videtur. q calix esse deberet de petra. Rñdetur q nō conueniret celebrare in vase lapideo/ propter vasoꝝ lapideorum ineptitudinem: neqꝫ in ligneo ꝓpter porositatem et humoꝝ imbibitionem: neqꝫ in vitro vel cristallo propter fragilitatem/ ne sic dominicus sanguis effusiōis periculo exponatur. Nec oportet q signans et signatum in materia conueniāt: vñ et calix aureus et patena propter forme concauitatem et sacramentalem veri corporis et sanguinis Christi continentiā sepulchrū domini representāt. ¶ Si iterū obijcitur illud Ambro. lib. de officijs: et habetur. 12. q. 2. Aurū. Aurū sacramenta nō requirunt: neqꝫ auro placent que auro non emuntur. Ornatus sacroꝝ redemptio captiuoꝝ est: et vere illa sunt vasa preciosa que redimūt animas a morte: ille verus thesaurus est domini qui operatur quod sanguis eius operatus est. Ex quibus videtur q aurum non debet impendi in vasa sacri mysterij/ sed in alimoniā pauperū et redemptionem captiuoꝝ. Rñdetur q beatus Ambro. et canon ibi loquitur in casu quo res eccl'ie distrahende sunt/ scꝫ in extrema necessitate pro alimonia paupeꝝ et pro redemptiōe captiuoꝝ. Vñ dicitus ibi. Nonne dicturus est dn̄s. Cur passus es tot inopes mori fame? Et certe habebas aurum de quo ministrasses alimoniā. Cur tot captiui in ea priuitatem ducti nec redēpti ab hoste occisi sunt? Quid dices: Timui ne tēplo dei ornatus deesset rñdebis Aurū sacramenta nō querunt et c. vt s. Aliqui exponūt sic: Nō querunt ad sui efficatiā: nō em̄ minorē efficaciā habent si in alterius modi vasis cōficiantur. Vel nō querūt ad hoc vt inde magis placeant. Nō em̄ ex eo q in auro cōficiuntur magis placēt deo/ sed ex cōficiētiū sctitate et virtute. Hec Alex. Nūc de cōsecratiōis tēpe.

Lectio. XIIII. A

Sequitur nunc de tēpore siue hora diei qua missam celebrare cōgruit. Ubi pmittendū q duplex ē missa: quedā est missa cōuentualis siue popularis q tanqꝫ pncipale diei officiū in cōuētu totius populi seu parrochianoꝝ dicto singulis celebratur: que et parrochialis missa solēnis publica vel sūma qn̄qꝫ appellat. Alia est missa puata peculiaris vel votiua: q a sacerdotibꝰ ex speciali instituti one/ bñficio vel deuotiōe nō sic p toto populo celebratur. De pmis. c. Ut dn̄icis. de parrochijs De secūdis habetur in ca. Quid laicoꝝ. De cele. miss. Et de vtrisqꝫ loquit Aug. in ca. Et hoc. De conse. dist. 1. vbi dicit: Attendendū q misse peculiares que per dies solēnes a sacerdotibus fiunt nō ita in publico fiant/ vt pter eas popul' a publicis missarum solemnijs que hora tertia canonice fiunt abstrahatur: sed sacerdotes qui in circuitu vrbis aut in eadem vrbe sunt: et ppl's in vnum ad missaꝝ publicam celebrationem conueniant De missis igitur solēnibus dicitur/ q tribus horis institute sunt: scꝫ tertia hora diebus festiuis: Tertia in diebus profestis: nona in diebus ieiuniorum. De conse. distin. 1. ca. Nocte sancta natiuitatis. vbi dicitur: Reliquis vero tēporibus missarum celebrationem ante horaꝫ diei tertiam minime sunt celebrande: quia in eadem hora et dominus crucifixus est: et super apostolos spiritus sanctus legitur descendisse. Item in ca. Solent. eadem disti. innuitur q tempore ieiunioꝝ missa nona hora celebrari debet/ ratio assignatur a doctoribus: nam in missa recolitur mors Christi/ q hora tertia crucifixus est linguis iudeoꝝ: hora sexta manibus militum: hora nona expirauit. In ieiunijs vero quatuor tempoꝝ dū ordines celebrantur potest missa post nonam circa horam vesperinaꝫ cantari. In sabbato aūt sancto pasche circa noctis initiū: vt in ca. Solent. allegato. §. in ieiunijs. Incipit aūt noctis initiū in vespera q est extrema pars diei. i. vltima. Ultima āt pars diei incipit statim post horā nonā transacta meridie. Et hoc fm modū loquendi phoꝝ q dicunt q quelibet pars cōtinui minor medietate pertingens vsqꝫ ad vltimū eius punctū est dia vltima pars: fm hoc multas partes eiusdē cōtinui vltimas cōcedentes: quaꝝ tn̄ vltimaꝝ partiū semp vna est pars alterius: sic in ꝓposito. Pars diei designata post meridie id est post medietatem diei/ potest dici pars eius vltima/ q uis nō fm vsualē loquendi modū. Et p q̄to est vltima pars diei/ potest vocari sequentis noctis initiū: vtpꝫ in ꝓposito illa pars diei sabbati sancti/ cū nocte sequente ad diem sanctissimū pasche cōputat. Vñ dicit in orone. De q hāc sacratissimā noctē glia dn̄ice resurrectionis illustras. Similia dicuntur in bñdictione paschalis cerei. Hec nox est i qua de

fractis vinculis mortis/ Christus ab inferis victor ascendit. Et fm hoc posset intelligi. a. Sabbato. de cõse. dis. 3. vbi dicit. Traditio eccl'ie habet illo biduo sc3 parasceue z sancto sabbato pasche sacraméta penitus nõ celebrari. Loquit de sacramẽto eucharistie. Qd vero videt si pars diei post nonã ad noctẽ referat. De hoc vide. c. q a pñbo. 75. dis. z glo. ibidẽ multiplicẽ. ℭ B Sed videt q hi canones de sabbato sancto pasche/ et quattuor tempor quantũ ad horas diei abrogati sint per contrariã consuetudinẽ: qm neq3 in vrbe neq3 in capella pape presente summo põtifice officiũ differt vsq3 ad vesperas vel vsq3 ad initiũ noctis: sed vsq3 ad meridiem terminatur: licet seruentur quantũ ad horas canonicas psoluendas. Nam in sabbato scrõ pasche omnes hore minores leguntur ante officium misse z vespere includuntur misse officio z eadẽ oratione que cõplenda dicitur missa z vespere simul cõcludunt. Sic in ieiunijs professor none in multis ecclesijs leguntur statim post missam: tñ ante meridiẽ z prãdij horã In quadragesima vero none ante missaz legunt: z vespere statim post missam ante meridiem dicuntur: z hora refectionis vltra meridiẽ nõ differtur: Et si sic intelligunt hore hodie stat cõstitutio cõcilij Cabilonen. De conse. dist. I. Solent. vbi dr. Solent plures qui se ieiunare putãt in quadragesima/mox vt signũ audierint ad horam nonã comedere/qui nullatenus ieiunare credendi sunt si ante manducauerint q3 vespertinuz celebretur officiũ. Concurrendũ est eñi ad missas z auditis missar solennijs z vespertinis officijs: z largitis elemosinis ad cibũ accedendũ est. Si vero aliquis necessitate constrictus fuerit/ vt ad missaz venire nõ valeat estimata vespertina hora cõpleta oratione sua ieiuniũ soluat. Si aũt p horam nonã z vespertinã intelligũtur hore diei meridiem sc3 sequentes manifestũ est generalẽ eccl'ie consuetudinẽ in oppositũ laborare. ℭ C Misse vero priuate possunt celebrari a principio diei vsq3 ad horã misse publice inclusiue/siue hora tertia siue sexta siue nona celebret. Satis in hoc concordant doctores z simul ecclesie ritus. Vñ Leo papa ad discop Alexandrinũ epm: Necesse est in quit vt quedã populi pars sua deuotione priuet si vnius tñ misse more seruato sacrificiũ offerre nõ possunt nisi prima diei parte cõuenerint: vt habetur de cõse. dist. I. Necesse. vbi in rubro z nigro dicitur: Etiã prima parte diei missas celebrare licet. De nocte aũt exceptis noctib dñice natiuitatis z resurrectionis: de quibus habet in ca. de cõse. dist. I. Nocte. Et ca. solent: nõ licet celebrare/ qz hoc sacrm ad tẽpus gratie pertinet qd per diẽ designatur: iuxta illud Ro. 13. Nox precessit: dies aũt appropinqbit. z dicit Guil. Credo q qui scienter ante diem celebrat/cũ hoc sit cõtra generalez eccl'ie cõsuetudinẽ mortaliter peccet: nisi sit super hoc specialiter per epm vel superiorẽ dispẽsatum. Videtur tñ q ille nõ sit gñalis mos eccl'ie cũ in hyeme frequenter celebretur hora sexta post mediã noctem dũ adhuc tenebre sunt. In casu tñ vt p cõicando infirmo in mortis periculo constituto dũ alas non haberetur eucharistia/ licet ante diez celebrare. fm Alex. z Pe. de palude. Principiũ aũt diei accipiendũ est nõ ab abscensu solis super nostrũ orisontem: vt dicit Sco. in. 4. dist. 13. q. 2. sed ab illa hora ex qua radij solares incipiunt illuminare nostrũ emisperiũ: qd dicitur principium aurore: z incipit vna hora z quinta parte hore ante corporalẽ solis ortũ: fm auctorẽ li. de crepusculis: z patet per situationẽ linee crepusculi in facie astralabij. Hec Scotus. ℭ D Consequenter videndũ de circũstantib: de hoc aũt sic habet de cõse. di. I. c. Hoc quoq3 ex constitutione Sotheris pape. Hoc quoq3 statutũ est/ vt null' psbyteror missar solennia celebrare psumat/ nisi duob pñtibus/ sibiq3 rñdentibus z ipse tertius habeat: qz cũ pluraliter ab eo dr: Dñs vobiscũ: z illud in secretis/ Orate p me zc. aptissime conuenit/ vt ipsius respondeat salutationi. Ad hũc aũt canonẽ ita rñdet Alex. de ales par. 4. q. 36. mem. 5. Dicendũ q quedã retroactis tpibus statuta erant ob reuerentiã tanti mysterij que postea abrogata sunt p vsum z pter necessitatem z vtilitatem. Multiplicato eñi numero psbyteror necesse fuit z vtile (ne frequenter cessarent a missar solẽnijs) vno assistẽte celebrare. Sacerdos vero dicendo: Dñs vobiscũ: z Orate p me loquit ecclesie/ z ad eccl'iam debet cõuertere intẽtionẽ. Et ita qd dicitur/ q nullus psumat celebrare nisi duobus psentibus zc. intelligit quantũ ad intẽtionẽ sacerdotis q debet cõuertere intẽtionẽ ad plures vel assistẽtes/ vel ad eccl'iam: q plures verbis expressis rñdeant vel voto. Vel põt dici q intentio decreti est/ q nullus ex cõtẽptu celebret vno tñ assistẽte: hn tñ potest in necessitate. Vñ Inno. recitato pdicto decreto rñdet sic. Aliud est necessitatis articulus z aliud religionis cõtẽptus. Hic quoq3 credendũ est z satis auctoritatibus sacris cõprobat/ q angeli dei comites assistũt orãtibus fm illud pphete. In conspectu angelor psallam tibi deus meus. z illud Tho. 12. Qñ orabas cũ lachrymis ego obtuli orõnem tuã dño. Ad idem est btũs Grego. 4. dialo. z fm Bern. sermone de dedicatione. Dicit etiã glo. in dicto ca. q reclusus missam solus cantare potest dũ clerici copia nõ suffragatur. ℭ E Sed circa pmissa de loci z tpis circũstantijs: queritur que pena illor qui ex premissis aliqd hor obmiserint: puta qui nõ vestibus sacris aut in loco nõ sacro seu vasis indebitis sine igne vel tempore incongruo celebrarẽt/ aut predictar aliqua vel plura obmitterent. Ad hoc respondetur primo q omissio horum oium vel aliquorum ceteris existentibus/ que supra ad celebrationẽ eucharistie de necessitate requiri expressa sunt: sc3 debitis materia forma/ministro/ z intẽtione nõ impedit effectũ principalẽ consecrationis qui est trãssubstantia panis z vini in verũ

corpus et sanguinē dñi nostri Jesu Christi. Nam hec scilicet vestes/locus/tēpus/vasa/ ignis/ministri/circunstantes/ preuie orationes / et similia sunt de genere illorū que nō simpliciter ad conficiendum requiruntur: qm non requiruntur ex ordinatione Christi qui sacramentū hoc instituit et sine his consecraretur: sed requiruntur ex ordinatione ecclesie: licet nō tempore vno/sed successiue ob reuerentiam tanti sacramenti: ob significationē et deuotionis tam populorū q̄ ministrorū excitationem: ecclesia aūt circa sacramentorū essentialia nihil immutat. Sicut enim sacramenta a solo deo poterant institui: ita a solo deo possunt mutari: ab eo nanq̄ sacramenta instituuntur a quo habent cū certitudine efficaciam: qui ppe cū sint signa practica/efficacia et certa. Certitudinē aūt et efficaciā nemo sacramentis dare potest nisi solus deus: siquidē effectus sacramētalis est gratia inherens vel subsistens scz charitas infusa: vel esse corporis Christi per transsubstātiationem presentia vtrunq̄ a solo deo est qui grām infundendo creat et naturā transsubstantiando mutat: sequitur q̄ solus deus sacra instituit. Unde minus bñ sentiūt qui sacra quedā ab aplis aut ecclesia asserūt instituta: licet apli precones esse poterant institutionis a Christo facte. Tamen circa ritū et vsus sacramentorum eorūq̄ dispensationē ecclesia quedam instituere potest/ atq̄ eam instituta mutare pro rerum et temporū qualitate. Sententia est doctoris subti. dist. 4. q. 3. et aliis plerisq̄ locis. Nihil aūt dubiū quin obmittens aliquid predictorū ex contemptu aut scienter quin peccet mortaliter faciens in hoc temere contra constitutionem aut consuetudinē generalē romane ecclesie: vnde beatus Aug. in li. ex dictis Basilii. et habetur di. 11. Ecclesiasticarū. ait. Ecclesiasticarū institutionū quasdā in scriptis: quasdā vero aplica traditione per successores in ministerio cōfirmatas accepimus. Quasdā vero cōsuetudine roboratas approbauit vsus quibus par ritus et idem vtrisq̄ pietatis debetur affect⁹. Et psequendo declarat exemplariter in mysterio misse et cōsecratione fontis et vnctione baptizatorū etc. Idē ad Casulanū pſbyterū: Sicut puaricatores diuinarū legū ita cōtemptores ecclesiasticarū cōsuetudinū coercendi sūt eadem dist. In his. ¶ § Sed de pena canonis dicit Sco. vbi supra. In nullo pmissarū incurrit irregularitas nisi in duobus casibus. Primus si scienter celebrat quis in loco interdicto a iudice. Alius si celebrat in calice nō idoneo. Primū probatur per ca. Postulasti. de clerico excōicato ministrante. Et p ca. Tanta. de excessibus prelatorū. Clarius tñ et expressiue habetur in ca. Si qui. § Is vero. de sentē. excō. li. 6. Et notanter additū est in loco interdicto a iudice qūo celebrans in loco interdicto a iure nō a iudice vt in loco/ humano semine vel sanguine polluto nō incurrit irregularitatem: vt in allegato cap. Si qui dicitur. Si qui in ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta vel qui presentibꝰ maiori excōicatiōis nodatis scienter celebrare psumit; licet temerarie agat: irregularitatis tñ (cū illud nō sit expressuꝫ in iure) laqueū non incurrit. Is vero qui scienter in loco celebrat supposito interdicto: nisi sup hoc priuilegiatus existat aut a iure sit concessum eidem/irregularitatē incurrit: a qua nequit p aliū q̄ per romanū pontificem liberari. Et hoc verū si peccatū fuerit notorium: quoniā si notoriū non fuerit sed priuatū/non est peccatū in loco hmōi celebrare: quia reconciliatione nō indiget: vt sentit Joan. in summa confessio. et Hostien. et Scot. q. supra allegata. ¶ Secundū scz de calice nō idoneo: probatur de celebratione missarū. c. vlt. Ubi sacerdos qui in calice nō idoneo celebrauerat/iubetur officio et beneficio perpetuo priuari: veruꝫ q̄ hec pena infligitur propter multa: qr vide licet celebrauit in pane fermentato/in calice ligneo: sine igne et aqua. Et ita dubiū est si propter quodcunq̄ horū separatim debeat infligi depositio: qr omnia supradicta in simul concurrebant. Et tm de his que requiruntur ad celebrationē tam de necessitate sacramenti q̄ de necessitate ministri siue respiciāt sacrū siue ministrū/siue circūstantias temporis loci et circūstantiū/q̄bus nō existētibꝰ sacerdos cōficere nō poterit ordinate. Sed nūc tex. canonis

Explicit pars proemialis canonis.

¶ Incipit pars principalis et executiua.

Lectio. XV.

Aggressuri canonis expositionē post ea de qu bꝰ differendis materie coegit connexio magistri pies et dñi/ diuini mecū ipetratores subsidii orocōcurrite: quo negato frustra incassumq̄ labor/ et opera impēditur. Et sicut ciro dicitur dequid magistrate spūsancto docet: ita eius sermo ma gisterio obscurū est dequid humana voce profertur. Postulemus aūt ea nobis ipartiri q̄ dignissimū eucharistie sacrm: circa qd principal' canonis versat intētio exigit et requirit. Hec sm predicta sunt fides/spes/et charitas. Charitas vt pulset et excitet affectū vt rōni imperet: quatin⁹ ad tāz fructuosam tanti sacrificii indaginē actū cōsiderationis dirigat. Fides intellectū illuminās/q̄tinus cōsideratio ei inuētis fidelr assentiat. Spes vt appetitū solidet/quatinus tanti fruct⁹ mysterii longanimiter expectet. Charitas/q̄ toto corde diligentes tanti beneficii auctorē: qd canonis officio cōficit gratiā quā possumus repēdamus ipsius beneficii amorosa cōsideratione exercitio ac condigna ponderatione; quo ad excitandum nostrā dilectionē tantā ad nos indignos charitatem maiestas illa benignissima demonstrauit. Quo nāq̄ magis diuina Christi bonitas ineffabile suā ad nos miseros et paupes charitatē ostēderet/nisi per hoc q̄ ipse qui se in precium patri pro nobis in cruce obtulit/seipm etiā in cibum nobis tribuit.

Missa a principio quales

Missam qui primo celebrauerit Instituerit

Lectio XV

Ut ſicut ſoluendo preciũ a morte perditos redemerat: ita cibũ tribuendo celeſtẽ / infirmos nos ad vitam ſpũalem gratie roboraret. Fides quã cũ apoſtolis deuote augeri oremus / qua diuinorum memoria mirabiliũ oẽm naturalis rõnis ꝑſpicacitatẽ excedentiũ in ſacro: de quo canon noſter / ſacrũ capiamus: cuius intelligentia nec arte põt nec doctrina hominũ indagari. De q̃ beatus Aug. Miro mihi videtur que de hoc ſacramento legũtur. Fides eſt neceſſaria / ſciã rõnis ſuguacua. Scientia rõne ꝛ intellectu colligit: fides auctoritate videtur. Hec ergo ſunt que fidem neceſſario exigunt / rõnem omnino nõ admittunt: expedunt ſimplicẽ creditorẽ: arguunt improbũ diſcuſſorẽ. Et poſt pauca. Credi nãq̃ oportet ſalubriter qđ inueſtigari nõ poteſt vtiliter. Spes rurſuz ad roborandum nos erigitur: ne cũ retro abeuntibus ad huius ſacramenti predicationẽ / dũ nõ ſubito que veritas ꝓtulit verba itellectu capiebant dicentibus: Durus eſt hic ſermo. Quõ poteſt nob hic dare carnem ſuã ad manducandũ: ꝛ nos ab incepto recedamus: ſed longanimiter cũ diſcipulis expectemus veritatis intellectũ: qui perſeueranter Chriſto adherentes inſtrui meruerunt / et plene conſequi qđ ſperabant. ❡ B Ut ergo deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendũ myſteriũ Chriſti: vt oportet ſermone ſale condito huius rei gratia flectamus cũ ap̃lo genua nr̃e mentis ad patrẽ. Eph. 3. dñi noſtri Ieſu Chriſti ex quo omnis paternitas in celis ꝛ in terra nominatur: vt det nobis ſm diuitias glorie ſue virtutem corroborari per ſpiritum eius in interiori homine: habitare per fidẽ Chriſtũ in cordibus noſtris: in charitate radicati ꝛ fundati: ſine qua ſcia nõ edificat ſed inflat: vt poſſimus cõprehẽdere cũ oĩbus ſanctis que ſit huius ſacroſancti ſacrificij latitudo in pctõꝝ expiatione. Longitudo in perſeueranti filioꝝ alendoꝝ ac eccleſie ſuſtentatione ſublimitas in celeſtiũ fructuum exuberatione: ꝓfundum in myſterioꝝ occulte ſapientie cõprehenſione. Scire etiã ſupereminentẽ ſcientie charitatem Chriſti in huius beneficij largiſſima donatione: vt impleamur in oẽm plenitudinẽ dei: nunc virtutũ / tunc beatitudinis premioꝝ. Ei aũt qui potens eſt omnia facere in nobis ſuperabundantius q̃ȝ petimus aut intelligimus ſm virtutẽ gr̃e que operatur in nobis / ipſi gloria in eccleſia pro tãto eccleſie ſacrificio in Chriſto ieſu in oẽs generationes ſeculi ſeculoꝝ. Amen. ❡ Huius itaq̃ orationis impetrandi fiducia ſtipati: ſimul aggrediamur ſpe comite qualẽcunq̃ ſacri canonis expoſitionem cuius tale eſt initium.

TE igitur clementiſſime pater per Ieſum Chriſtum filium tuum dominum noſtrum. ꝛc.

❡ C Iſte eſt canon / ſecreta / actio / ſeu ſacrificium pars principalior totius officij miſſe: in qua premiſſis populi illuminatione cõſecrandorũq̃ munerum oblatione agitur de ipſoꝝ munerũ conſecratione: qua in verum Chriſti corpus ꝛ ſanguinem ſubſtantialiter conuertuntur. ❡ Dixi primo: Iſte eſt canon. i. hec verboꝝ congeries hac in clauſula [Te igitur] incipiẽs vſq̃ ad myſterij cõſumationẽ: q̃ ſm Albertũ ꝓtendit vſq̃ ad illam clauſulã [Oremus preceptis ſalutaribus moniti. ꝛc] vel ſm Alex. vſq̃ ad finẽ orõnis dñice canon dr̃. Dicitur ꝛ ſecreta actio ꝛ ſacrificium. Ideo canon qr̃ canon grece / latine ſonat inſtitutio: ſm Papiam / ſm Iſido. li. 6. ethi. c. 16. idẽ eſt q̃ regula diſtin. 3. Canon. Hec aũt verboꝝ cõnexio quã canonẽ appellamus regulariter ꝑtim a Chriſto partim a ſctis patribus inſtituta ẽ. A Chriſto quidẽ inſtituta ſunt verba ſubſtãtialia q̃ formã integrant conſecratiõis. Cetera vero q̃ ad laudẽ dei dicunt ꝛ orõnes q̃ ꝓ pop̃lo offerunt a ſctis patribus nõ vno tẽpore: nec ab vno tñ ſm Inn. ꝛ Durandũ in rõnali: ſed a diuerſis ꝛ diuerſis tp̃ibus particulariter edita ſunt: ꝛ ꝑ Gelaſiũ pap. II. a bto Petro ꝓncipaliter ſũt ordinata: cui tñ etiã poſteri quedam addita ſunt: vt infra ſuis in locis apparebit. Ad hoc de cõſe. di. 1. Iacobus: vbi dr̃ in glo. verba quibus corpus conficit ab ipo dño ſunt tradita: ſed poſt alij alia addiderũt ad decorẽ ꝛ ſolẽnitatem. Nã ꝛ beatus petrus quaſdã orõnes q̃ in canone legunt fert inſtituiſſe: vñ Hugo de ſacramentis li. 2. par. 8. c. vlti. ait: Celebratio miſſe in cõmemorationẽ paſſionis Chriſti agit. Et poſt pauca: Hãc miſſam beatus petrus ap̃ls ꝓmus in antiochie dr̃ celebraſſe: in q̃ tres tñ orõnes in initio ſi dei dicebant: incipiẽtes ab eo loco vbi dr̃ [Hanc igit oblationẽ] Sed cõtra illud eſt qđ Actuũ. 2. dicit: Erãt aũt ꝑſeuerãtes in doctrina apoſtolorũ ꝛ cõicatione fractiõis panis ꝛ orõnibus: qđ ſm glo. ꝛ doc. cõiter exponit de ſacrali pane eucharíſtie q̃ tunc q̃ttidie cõicabant. vñ dñs Anthoninus in ſua chronica ti. 6. c. 2. §. 1. exponens illũ textũ ait: Cõgregatis ſil in domo aliq̃ ꝑmiſſis orationibus ꝛ q̃buſdaȝ ceremonijs deuotis: vt pie credi põt: ꝛ ſi nõ ꝑ ſcripturã expſſum eſt oẽs cõicabant etiã laici: qđ ſacrm cõficiebãt ipſi ap̃li vel alij diſcipuli ordinati a Chriſto vel ab ap̃lis eius in ſacerdotes. Itẽ de cõſe. diſ. 1. Iacobus. dicit: Iacobus frater dñi ſm carnẽ cui ꝓmũ credita eſt / hieroſolymitana eccl̃ia. Et baſilius ceſarien. ep̃s cuius claritas ꝑ totũ orbẽ refulſit in ſcripturis addiderunt nobis miſſe celebrationẽ. Glo. i. ordinẽ celebrande miſſe. Põt ergo forte dici q̃ Hugo loquebat de celebratiõe poſt ap̃lorum diuiſionem facta: dum beatus petrus in certo loco ſedem ꝓmã cõſtituit. Uel primus intelligit celebraſſe cũ ſolẽnitate pontificali: vt dicit dñs Anthoninus parte. 1. ti. 6. ca. 8. ❡ D Dicit etiã canon ſecretum ꝓpter tria: ſcꝫ rõne ſignificatiõis / opatiõis / ꝓlationis. Dicit ſecretũ rõne ſignificationis duplicis: in Chriſto ſcꝫ ꝛ celebrãte. In Chriſto q̃dẽ / qr̃ rep̃ſentat ſecretũ hoc quo Chriſtus latuit / ꝛ ſe abſcondit a turbis. vñ ſm Innocẽ. ꝛ Alexan. de

cles par.4.q.37.mē.2.ar.1. Dñs Jesus vbi fuit honorifice susceptus hierosolymis cū ramis palmaꝝ z laudibꝰ. Joh.12. iudei volebant eū capere ꝓpter qḋ recessit ab eis z abijt in bethaniā: z abscondit se ab eis. Nō metu formidinis / sed prouidentia dispensationis: qꝛ nondū venit hora eius qua adueniente spōtaneus accessit. vñ Math. 26. ait. Surgite eamus / ecce appropinquat qui me tradet. Et cū (vt Joh. 18. ait) cohors venisset cū laternis z facibꝰ z armis vt apphenderent eū ipse sciens omnia que super ipm ventura erāt processit dicens: Quē queritis? Et respondentibus eis: Jesum nazarenū. Dixit: Ego sum. Et abierūt retrorsum z ceciderunt in terrā. Potestate q̄ ꝗ accepta surgendi: iteꝝ quęrēti dño quē quererent respōdentes: Jesum nazarenū. Rursū dixit eis Jesus: Dixi vobis quia ego sū. Si ergo me queritis sinite hos abire. Illud ergo lanbulum quo dispensationis gratia latuit significat hoc secreti silentiū. In sacerdote aūt silentiū significat mentis: quo sine tumultu z verboꝝ strepitu mētis deuotio ad deū dirigat: qui exauditor est cordis non vocis: nā ſm beatū Grego. Illā orōnem deus nō exaudit / cui ille q̄ orat nō intēdit. Tunc eñ sacerdos debet intrare cubiculū cordis z sensuū intercluso hostio deum patrē orare nō i multiloquio / sicut ethnici faciūt: sed in corde puro cōscientia bona z fide nō ficta. Neqꝫ exorandus est clamoribus qui renū scrutator est z cordiū. Hiere.17. quod Anna typū gerens ecclesie insinuabat: que nō clamorosa petitione / sed tacita deuotione qḋ petijt impetrauit. Dicit eñ.1. Regū.1. ꝙ Anna loquebat in corde suo tantūqꝫ labia illiꝰ cōmouebant: z vox penitus nō audiebat. Et in ps. Dicite in cordibus vestris z in cubilibus vestris cōpungimini. Verba tamē sunt proferēda ne qḋ petere vel intēdere debemus ignoremus.

¶ Dicit etiā secretū rōne operationis: qꝛ operatio illa occultissima est z abscondita oi intellectui rationalis creature. Quid eñ secretius z mirabilius q̄ꝫ ꝙ panis z vinū substātialiter desinant remanentibꝰ ꝓprijs z cōibus eoꝝ accidentibus. Ex qbus ratio in cognitionē substātie cōsueuit deuenire. Percipit oculus panis colorē / gustꝰ ipsius saporē. Olfactus odorē z tamē fallitur ratio iudicans esse panē. Quid insup secretius z ab humanis corpis z mentis sensibꝰ remotiꝰ / q̄ꝫ ꝙ gloriosa Christi persona que in cruce pependit: nō q̄dem gloriosa sed mortalis: z nunc residet ad dexteram patris gloriosa z imortalis: ſm omes suas partes tam essentiales q̄ꝫ quantitatiuas sub parua hostia z qualibet eius parte: ſm esse suum veꝝ z reale cōtinetur. Absconditum est hoc mysteriū a mūdi sapientibus z reuelatum paruulis fidelibus / omnē intellectum suū captiuantibꝰ in obsequiū fidei / veritatē illā occultissimā ſ; certissimā astruentis. Idcirco etiā sacerdos celebrās quibusdā velat cortinis in lateribus altaris dependentibꝰ: ad designādum ꝙ sacerdos itrat ad maximū fidei sacramentū: sꝫ in cuius figuram sancta sanctoꝝ in mosaico tabernaculo dependente velo claudebant: nec nisi summo sacerdoti semel in anno licuit introire: vt habetur Hebreorū.9. Unde statutū est vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco cōsistere: vt sacerdos possit libere sacramentū .i. sacrum secretū deuotius celebrare. De vita z honesta. clericoꝝ.c.1.

¶ E Dicitur tertio secretum rōne prolationis: ne scꝫ tanti mysterij verba ꝑ q̄tidianū vsum et manifesta prolatione vilescant: z in locis nō cōpetentibus passim z indiscrete dicant. Et sint dicentibꝰ in ruinā: vt dicit Alexan. vnde beatus Dionysius in ecclesia. hierar. de ritu sacrificioꝝ loquens dicit: Greci hoc videntes deridebant / putantes tam humilibus ꝟbis tantum sacrificiū inesse nō posse. Fertur etiam ꝙ cū antiquitus publice z alta voce canon diceretur omnes pene per vsum illum sciebant: et in plateis z vicis illum decantabant. Unde cum quidā pastores in agro pane supra lapide posito canonem dicerēt / ad prolationē verborum illorū panis cōuersus est in carnem: ipsi aūt igne de celo acerrimo diuino iudicio sunt percussi. Propter quod sancti patres statuerūt vt de cętero canon diceretur sub silentio. Sed intelligendū ē ꝙ hec conuersio panis in carnem non fuit facta virtute illorum verboꝝ: quoniā non nisi prolata a sacerdote rite cōsecrato cum debita intentiōe virtutē hēbāt cōuersiuā substantie panis i corpꝰ Christi: ſ; aliunde facta est diuino miraculo: quomodo cruor fertur effluxisse de hostia cōsecrata ad punctionē infidelium iudeoꝝ. Sicut z de quibusdā imaginibus Christi z sanctorum ad lectionē peruersoꝝ factum fuisse referunt historie: z hoc in vindictā impioꝝ: vt sic eoꝝ infidelitas / peruersitas ac temeritas puniretur: manifestareturqꝫ potētia diuina: insinuaret quoqꝫ nō in ludo z iocis vtēdū esse sacramentalibꝰ verbis ac diuinis mysterijs: sed cū reuerentia z timore eis modo a fine quibꝰ sunt a Christo z sanctis patribꝰ instituta. Factū quoqꝫ est ceteris in exemplū z terrorē, ne similiter deo irreuerētiam faciāt sacra mysteria in ludibrium cōuertendo. Possunt tamē nihilominus sacri canonis verba legi / exponi / masticari / pia z religiosa voluntate ac inuestigari: a quo z ad quid instituta sunt ac doctrinaliter disputari: sicut in p̄sentia ꝑ agimus / quo sensu intelligenda / q̄ eorū efficacia z cetera ad maiorē deuotionē z gratitudinem excitantia etiam virtuose z meritorie. Dicēte scriptura sacra cuius canon ille pars est per organum sapientie: Qui me elucidant vitā eternam habebūt.

¶ F Dicitur tertio actio: vnde mos locutionis habet cum sacerdos ad illa verba peruenit dicere / iam est in actione. Nominat aūt actio duplici de causa. Primo / qꝛ in ipa sanctissimū Christi mysteriū pagit. Scdo quia causa nostra corā misericordi deo ꝑ sacerdotē tanqꝫ corā iudice deducit. Peragit siquidē h Christi mysteriū: quo ex maxima z ineffabili charitate ꝓ spi

rituali refectione in via peregrinātibus ordit car
nē ꝓpriaʒ in cibū/ ⁊ sanguinē suū in potū: que vt
iugiter pegrinātes sibi possent applicare ⁊ in vsū
salutarē assumere: verba certa ad hoc instituit/ q̄
bus ab idoneo mīstro sup certa materia / intētio
ne debita ꝓlatis statim ibi esse inciget veꝝ corp⁹
suū ⁊ sanguis eius naturalis. Uerba autē q̄bꝰ h̄
pagit canonis nomē sibi vendicat: vtiqꝫ/ qꝛ actio
ꝓprie accipiendo nō est nisi a ꝑncipio libero ⁊ cō
tingenter agēte: ꝓpter qḋ Damas. dicit bruta nō
agere/ sed magis ꝑ nature impetū duci. Uocau
te qḋ hic ꝑ verba agitur sit a ꝑncipio liberrimo/ ⁊
maxime cōtingēter operāte: diuina scʒ volunta-
te/ que est cota causa cōtigētie ⁊ libertatis in cre-
aturis. ¶ Agit secūdo causa nostra in canone co
rā summo omniū iudice Christo deo nostro ꝑ sa
cerdotē/ qui nūcius est inter spōsum ⁊ sponsam/
Christū scʒ ⁊ ecclīā. Hic quidē offert corp⁹ ⁊ san
guinē Christi/ que per canonis verba cōsecrauit/
ꝓ salute viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ misericordissimo deo
memoriā faciēs passionis vnigeniti sui: que pla-
cita fuit ⁊ acceptissima oblata in cruce sup̄bene-
dicte trinitati: ꝓpter cuius memoriā in oblatiōe
sacerdotis eādem hostiā offerētis/ deus ipse agit
⁊ liberalissime ꝯcedit viatoribus dona plurima
Nunc cōuersionē ꝑ grām: nūc cōseruationem in
gratia: nūc cōtra mūdi pericula firmamētū: nūc
angeloꝝ custodiā: nūc tentationuʒ refrenationē
nūc detentoꝝ in purgatorio liberationē: et alia
multa de quibꝫ infra deo duce latius tractabit.
¶ B Dicit quarto sacrificiū: qꝛ ꝑ hunc canonē
de exigui panis specie ⁊ modici vini calice/ cōficit
sacrificiū absqꝫ vlla cōparatiōe placidius cruen-
tis veteris instrumēti victimaꝝ ⁊ holocaustorū
hostijs ac decimaꝝ ꝑmitiaꝝ legalib⁹ sacrificijs:
que oīa sacrificiū nostrū figurabāt: ⁊ aduenien-
te nostri sacrificij veritate cessabāt: qm̄ ꝑfectius
oīa prestat ꝓ quibꝫ cōsequēdis illa litteralia ꝑsol-
uebāt. Offerebāt em̄ veteres illi sacrificiū ꝓ pec-
cato: hostiā pacificā ꝓ gratia referenda vel impe
trāda: holocaustū ꝓ vnione offerentiū cū deo per
amorē intimū: put hec leuitici tradit histo. Oīa
aūt hec nostrū sacrificiū prestat. Qua propt' iu-
re sacrificij nomen obtinet canon: cuius orōni-
bus verbis ⁊ consecratione sacrificium illud cō-
ficitur ⁊ immolatur: quo etiā que dicta sunt lar-
gius ⁊ ꝑfectius impetrātur. Dic ergo canō secre
ta vel actio seu sacrificiū est ꝑncipalior pars mis-
se. Ad cuius intellectū aduertē dū est q̄ sm Ale-
xan. de ales par. 4. q. 37. in ꝑncipio: Officiū di-
cit quasi efficium ab efficiendo dictū. Prima lr̄a
propter sermonis decorē mutata. Uel dr̄ ab offi
ciendo vt quisqꝫ illa agat que nulli officiāt: sed ꝓ
sint omnibꝫ: vt dicit Rabanus. Et vt idem dicit
Officioꝝ genera licet sint plurima: illud tamen
ꝑcipue qḋ in diuinis rebus habet/ officiū nomine
censetur esse nūcupādū. ¶ Missa vo multiplici
ter dicit. Qn̄qꝫ dicit missa totū qḋ dicit ab introi
tu vsqꝫ ad Ite missa est. Qn̄qꝫ dicit pars que pri

mo canit scʒ introitus que dr̄ missa / eo q̄ angel⁹
mittit. Qn̄qꝫ dicit missa illud qḋ dicit ab introi
tu vsqꝫ ad offertoriū que dicit missa catecumino-
rū. i. nouiter in fide instructoꝝ nondum baptiza-
toꝝ: ⁊ sic dicit missa ab emittēdo: qꝛ tunc emitte-
bant foras. Tūc em̄ diaconus dicere solet: Exe-
ant catecumini foras. Inde missa dicit sm Isi-
do. Quia sacramētis altaris itéresse nō possunt
qui nondū regenerati noscunt. Amplius em̄ nō
licʒ neqꝫ iudeis/ neqꝫ paganis / neqꝫ catecuminis
interesse: qꝛ nōdum sunt membra eccl̄ie: de qui-
bus accipitur illud Ioh. 2. Iesus aūt non crede
bat se eis. Qn̄qꝫ dicit missa solū canon: vel etiam
illa canonis verba: quibꝫ corpus dn̄icum cōficit
eo q̄ tunc mittit Christus corporalē suā ꝑsentiaʒ
exhibens sacramēto sm quā acceptionem misse
dicit Christus in cena: ⁊ apl̄i post missionē spiri-
tussancti missam celebrasse: licet totū misse offici
um sm q̄ nūc institutū est neqꝫ omnia verba ca-
nonis que tēporis successu addita sunt protule-
runt. ¶ D Misse itaqꝫ ꝑmo modo accepte ca-
non est pars ꝑncipalior: sic em̄ accipiendo missaʒ
potest diuidi in quattuor ptes. In ꝑma insinuat
illuminatio populi: que extēditur vsqꝫ ad offer-
toriū inclusiue. In scd̄a parte cōsecrandoꝝ obla-
tio: que incipit ab offertorio exclusiue/ ⁊ termina
tur in principio canonis [Te igitur] In tertia
parte oblatoꝝ cōsecratio ⁊ imolatio: que exten-
ditur vsqꝫ post cōmunionē. In quarta parte ac-
cepti beneficij diuini rememoratio/ que extendit
vsqꝫ ad finem. ¶ Aliter diuidit missam Alber-
tus magnus in partes tres: scilicet in introi-
tum in quo est tanti boni aduocatio. In instructi
onem/ in quo de hoc bono perfecta ponitur illu-
minatio. Et in oblationem/ in quo est istius boni
adeptio/ distributio ⁊ cōmunicatio. Et hec tertia
pars respicit canonem. Adeptio vero boni princi
palius est in misse officio. Unde manifestum est/
q̄ canon est principalior pars misse: ꝓpter quam
alie partes misse premittunt ⁊ sequuntur. ¶ Uel
melius diuiditur missa in tres partes. s. in prepa
rationem tam populi q̄ʒ materie cōsecrande: In
eucharistie cōsecrationē ⁊ oblationē. In cōsecra-
te cōmunionē ⁊ mysterij ꝯclusionē. Prima pars
dici pt missa catecuminoꝝ ꝓ eo q̄ maior ei⁹ pars
admittit catecuminos. Secūda canon. Tertia
cōmunio: de hoc infra lectiōe. 61. ¶ Quia aūt ca
non coheret aliqꝫ misse partibus tanq̄ʒ cōsequēs
antecedētibꝫ qḋ notat per notam illatiuā [igitur]
in ꝑncipio canonis positā. Ea propter breuiter ꝓ
cedentia canonē ꝑcurramus: vt sic canonis cohe
rentiam clarius agnoscamus. ¶ I Eoꝝ itaqꝫ
que in laudem fiunt ⁊ solennitatē cōsecrationis:
sm Alex. q. 36. parte. 4. §. vlti. Quedam prece-
dunt missaꝝ solennia: quedā sunt de integritate
ipsius misse primo modo accepte. Missam pre-
cedunt tria. s. Confessio/ altaris osculatio/ thuri
ficatio sm morem romanū. Quibus significant
tria que reddunt fideles dignos ad celebrandū/

z ad celebrationi assistendum. Primum est pec-
catorum purgatio. Secundum membrorū cū
capite vnio. Tertium celebrantis z assistentium
deuotio siue deuota oratio. Quia ergo iustus
prior .i. in sermonis principio est accusator sui.
Prouer.18. Sacerdos sacris vestibus (de qui-
bus dictū est) ornatus/añq̄ sacrum inchoat offi
ciū corā astantibꝰ peccata sua cōfitet. In qua cō-
fessione attendendū est q̄ peccata in genere non
in specie (vt quidā minus ꝓuide faciunt) cōfiten-
da sunt: qꝛ hec cōfessio manifesta est/nō occulta.
Silr assistētes sua peccata cōfitent/vt purgari a
peccatis mereant: fm illud ps̄.31. Dixi cōfitebor
aduersum me iniusticiā meā dño: z tu remisi. im
pieta. pec. mei. Delet eñ cōfessio generalis pctā
venialia/z oblita criminalia: fm magistrū in. 4.
di.21. allegantē ad hoc beatū Aug. Sed de hoc
alibi. ¶ Pectora eñ in cōfessione pcutiūt: exem
plo publicani q̄ pcutiebat pectus suū dicēs: De9
ꝓpicius esto mihi peccatori. Lu.18. vt sic iustificati ī
domus suas descendāt. ¶ R Scdo accedēs sa-
cerdos osculat altare significās q̄ Christus q̄ est
sacerdos in eternū fm ordinē melchisedech sacrā
sibi ecclām copulauit. Cant.1. Osculet me oscu
lo oris sui. Osculo siquidē os ori cōiungit. Et ī
Christo nō solū est humanitas vnita deitati: ve℞
etiā spōsa ecclīa spōso Christo est copulata: fm il-
lud Esa.61. Induit me vestimēto salutis: z indu
mēto iusticie circūdedit me: quasi sponsum deco
ratū corona: z quasi spōsam ornatā monilibꝰ su-
is. Uox est ecclīe ad Christū eius spōsū: fm glo-
sam/ qui oꝑtet eos in ecclīa eodē noīe appellari di-
gnat scꝫ spōsi: imꝑfectos ꝟo sponsas. Ipe ḡ spō-
sus Christus sponsos fecit z spōsas: tamē vna in
capite z mēbris est ecclīa. Hec glo. Christus er-
go sponsus est ecclīa tota spōsa; vñ Job.3. Qui
habet spōsam sponsus est. ¶ Per altare signifi-
cat ecclīa: de quo Exo.10. Si altare lapideū fe-
ceris mihi/ nō edificabis illud de sectis lapidibꝰ.
Per lapidis sectionē fideliū diuisio designatur.
vnde dñs sectionē lapidū in altari ꝓhibens/diui
sionē fideliū in ecclīa reprobat. Diuisionē dico ꝑ
errores z scismata. ¶ L Tertio sequit thurifi-
catio/qua significat deuotio z oratio celebrātis
z assistentiū directa ad deū. Iuxta illud ps̄.140
Dirigat oratio mea sicut incensum in conspectu
tuo dñe. Quod etiā signatū est in Apocal. ca.8.
vbi dicit: Stetit angelus iuxta arā tēpli habens
thuribulū aureū in manu sua: z data sunt ei in-
censa multa: vt daret de orationibꝰ sanctoꝶ sup
altare aureū quod est ante thronū dei. Angelus
ille sacerdos est: Malach.2. Labia sacerdotis cu
stodiunt scientiā: z legem requirūt de ore eiꝰ: qꝛ
angelus dñi exercituū est Ante altare/id est ī cō-
spectu ecclesie. Per thuribulū aureū Christus in
carnatus significat: cuius bonitas z inmēsa cha-
ritas per thuribulū aureū plenū igne intelligit.
Habere aūt thuribulū vt incenset/ moraliter in
struit q̄ si quis vult incensum orationis ac deuo

tionis deo offerre thuribulū incarnationis ꝑ fi-
dem debet tenere. Nā sine fide scꝫ mediatoris im
possibile est deo placere: ad Heb.e.11. Tunc eñi
a deo nostrū munus accipit: cū sup dñice incar-
nationis fidē posuerit quicqd operat. Grego. in
glo. Exo.20. Et data sunt ei incensa multa: id ē
orationes deuote/vt eis offerat deo de orōnibꝰ san
cto℞. Et dicit glo. orōes de orōnibus z nō ora-
tiones: qꝛ dñs nō omnes orationes exaudit: sed
illas que sunt ad salutē: vt patet de orōne aposto
li.2. Cor.12. qui ter dñm rogauit vt discederet
a se stimulus carnis angelus sathane eū colaphi
sans: z respōsum est ei. Sufficit tibi gratia mea.
Nam virtus in infirmitate perficit. Sup altare
aureū id est in summitate ecclīe triūphātis. An-
te thronū dei/ id est diuinā maiestatē. Hec breui
ter de precipꝰ officio misse tacta sufficiant.

Lectio. XVI. A

Que vero in ipso mis-
se officio ad laudē z solēnitatē canonē ꝓ
cedunt/ad illuminationē populi perti-
nent: vel ad cōsecrandā ꝓ oblationē/ vt dictū est:
prime partis sunt particule decē. ¶ In prima in
sinuatur illuminatio populi: vt intelligat aduē-
tum Christi esse desiderandū: z hoc fit per introi-
tum qui desiderium aduentus Christi in carnem
representat: de quo Luce.10 Multi reges z pro
phete voluerunt videre que vos videtis zc̄. Lu-
ius repetitio clamorū multiplicationē designat
dicentiū z clamātiū: illud Esa.16. Emitte agnū
dñe dominatorē terre. Et illud eiusdē.45. Rora
te celi desup z nubes pluant iustū/ aperiat terra
z germinet saluatorē. Itē illud Esa.64. Utinā
dirūperes celū z descēderes. z similia. ¶ Et no-
ta q̄ sacrificiū illud memoriale est dñice passiōis
fm illud.1. Cor.11. Quotiēscūq̄ panē hūc man
ducaueritis z calicē dñi biberis/ mortē dñi annū-
ciabitis donec veniat. Ideo totū misse officiū ad
passionē dñi representādū ordinat. Et qꝛ Christꝰ
nō fm diuinitatē/ sed fm carnē assumptā passus
est: ideo in ipo officio aduētus in carnē primo z ꝓ-
gressio eiꝰ ad passionē insinuat: z deinde ipa pas-
sio signis z verbis exp. imit fm Alexā. ¶ In se-
cūda particula illuminat populus vt intelligat
aduentū Christi nō solū desiderādū fuisse: sed etiā
postulandū: hoc ꝑ Kyrie eleison. ¶ In tertia vt ī
telligat ipm esse acceptandū/ siue eidē esse cōgra-
tulandū: ꝑ Gloria in excelsis. ¶ Quarto vt intel
ligat postulationi gratie illius esse insistendum/
.s. ꝑ collectā. ¶ Quinto vt intelligat doctrine il
lius q̄cūq̄ sit ꝓphetaꝶ z aplo℞ totaliter esse ini-
tendū: scꝫ epistolā que de ꝓphetaꝶ z apostolorū
scripturis sumit. ¶ Sexto vt intelligat q̄ in sta
tu psentis miserie penitentie lamento est insisten-
dū/ scꝫ per graduale. ¶ Septimo q̄ de expectati
one leticie est gaudendū: scꝫ ꝑ allia. ¶ Octauo q̄
eiusdē mandatis est solicite z deuote obediendū

scilicet per euangeliū. ℭ Nono ꝙ fidei documēta sunt publice confitenda / scilicet per symbolū ℭ Decimo ꝙ deo sunt dona ꝛ munera offerenda scilicet per offertoriū. Hec aūt decem fuerunt necessaria ad suscipiendū Christū aduenientem in carne visibiliter: ꝛ tūc etiam necessaria sunt ad suscipiendū eundem Christū venientem sub sacramento inuisibiliter. Hic est eñ quasi nouus aduētus / cū Christus qui ſm carnē erat absens in hoc sacramento fit presens. Et hic quidē aduentus desiderandus est / postulandus / ꝛ acceptandus: innitendū quoqꝫ est eius gratie ac intendendum eius doctrine: necnō propter eius memoriā īmiscendum gemitu penitentie: a qua sua cepit predicatio: atqꝫ exultandū propter spem superne leticie. Sed ꝛ mādata eius diligentius obseruanda: ꝛ fidei eius verba publice confitenda: et per ipsam fidem deo dona ꝛ sacrificia sunt offerēda: que omnia decet excellenter ꝛ diligētius fieri in eius presentia. Hec omnia Alexā. qui latius singula prosequitur. q. superius allegata. Sed hec breuiter commemorata sufficiant.

Secunda pars misse.

ℭ B Post populi illuminationē sequitur cōsecrandorū oblatio que est pars misse scḋa: ꝛ p̄paratio immediatior ad tertiā misse partē / que est canon noster. Hanc secundā partē licet Alex. incipiat post offertoriū populi in oblatione munerū consecrandorū / tñ dñs Albertus eam in ipso offertorio inchoat / ꝛ in canonis p̄ncipio terminat. Scḋm quem pars illa in quinqꝫ subdiuidit̄: scꝫ in salutationē / offertoriū / preparationē / secretā ꝛ conclusionē / que est prefatio. ℭ Circa primū sacerdos populū salutās dicit. Dñs vobiscū. Primo quidem salutauit populū post introitū ante orationē / ad consolandū de desiderio quo aduocatus est dñs: optans vt cū eis sit dñs ad eiusdē desiderij cōpletionē. Secūdo cū euangeliū legeretur salutauit: vt cū eis sit dñs ad instructionis perfectionē: modo salutat vt dñs assit ad offerendorum receptionem: quasi di. ſm Albert. Dñs vobiscū: vt in sacrificiū deo offeramini. Dñs vo. vt circa saporem oblatiōis afficiamini. Dñs vo. vt oblato sacrificio icorpemini. Nā dñs nobiscū est dū nos sibi oblatos suscipit qñ nos circa suū sacrificiū affici facit ꝛ qñ nos sibi vnit. Cui ex personis offerentiū respondet̄: Et cū spū tuo. quatinus hoc sacrificiū in spū offeratur ꝛ a dño acceptetur: ſm illud Dañ. 3. In aīo cōtrito ꝛ spū humilitatis suscipiamur. Et illud ps̄. 50. Sacrificium deo spūs contri. cor contritū ꝛ humiliatū deus nō despi. Et illud Jo. 4. Deus spūs est: et eos qui adorant oportet in spū ꝛ veritate adorare ℭ Deinde sequit̄ offertoriū / cui p̄mittit sacerdos verbū ad orationē exhortatoriū: Oremus. ꝛ tñ orationē nō statim dicit / ad innuendum ꝙ pura oratio exigitur vt deo munera ꝛ dona placabilia

Ois qd offerantur. Oratio eñ est pius affectus mentis in deum directus. Et populus offerendus dño prius debet toto in ipsuꝫ eleuari affectu vt de se dignū deo faciat sacrificiū. Exhortationem igitur statim offertoriū subsequitur dictū ab offerēdo: qꝛ tunc cantāte clero fiunt oblationes. Nō enim solum sacerdos sed cū sacerdote ppl̄us sua vota deo offerre debent: ꝛ in tam sctā oblatione omnes participare. vnde Rabanus: Post euangeliū oblationes offerunt̄ a pplo: ꝛ offertoriū cātat̄ a clero: qḋ ex ipā causa vocabulū sumpsit / q̄si offerentiū canticū. ℭ C Sunt aūt tria offerenda: vt dicit Alexā. Primo ipse persone: secundo manuales oblationes: tertio ipi sacrificio necessaria: scꝫ panis vinū ꝛ aqua. Sed de hoc tertio ī sequenti clausula. Canit̄ aūt offertoriū solēniter dū sacerdos populi munera suscipit ad significādū / ꝙ que duo offerunt̄ cū mēt̄ iubilo offerri debent: qꝛ hilarē datorē diligit deus: ꝛ oblatio no- 2. Co. 9
stra spōtanea esse debet nō coacta: ſm illud. Ois Exo. 35
voluntarius ꝛ p̄nus aīo offerat ea. s. dona dño: ꝛ Ecci. 35. In omni dato hilarē fac vultū tuū: et in exultatiōe sanctifica decimas tuas. Vñ ꝛ Dauid. 1. Paralip. vlti. Ego in simplicitate cordis mei vniuersa hec letus obtuli: ꝛ populū tuū qui hic repertus est vidi cū ingenti gaudio tibi offerre donaria. Dñs de⁹ Abraā ꝛ Isaac ꝛ Israel patrū nostrorū custodi in eternū hanc voluntatē cordis eorū ꝛ semp̄ in veneratiōe tui / mens illa p̄maneat: vel vt dicit Inno. Offerenda cantat̄: quia p̄ sacrificiū laudis offert̄. ps̄. Circuibo ꝛ imolabo in taberñ. eius ho. vo. can. ꝛ psal. dicā dño. Hec aūt cōsuetudo tracta ē a lege. 2. Paral̄. 29. Cūqꝫ offerrent holocausta ceperunt laudes canere domino atqꝫ in diuersis organis q̄ Dauid rex Isrl̄ preparauerat cōcrepare. ℭ D Circa hec videndū an populus ad offerendū in missa obliget̄ / simul ꝛ que dona licite offerant̄. Circa p̄mū Grego. papa. 7. ita statuit: vt habet̄ de cōse. distin. 1. Ois christianus. Ois christian⁹ p̄curet ad missarū solēnia aliquid deo offerre: ꝛ ad memoriam reducere qḋ dñs per moysen dixit: Nō apparebis Exo. 23
vacuus in cōspectu meo. In collectis sanctorum patruꝫ liquido apparet / ꝙ oēs Christiani offerre aliqḋ ex vsu sanctorū patrū debent. Hec ibi. Sonat ad idē. c. Statuimus. 16. q. 1. vbi dicit̄ / qḋ oblationes ꝛ decime quas populus dare debet extra parrochialē ecclīam sine ꝯsensu epī dari nō debent. Et. 32. dist. Preter hec: vbi dicit̄ / ꝙ oblationes eccl̄ie dei fideliter reddant̄ a laicis⁹ al's a sancte ecclesie cōione separent̄. Verūtamē hec duo vltimo allegata ca. quidā intelligunt de oblationibus inter viuos vel causa mortis factis. Hoc est de donationibus ecclesijs sponte factis propter viuentes vel mortuos ea conditione: vt de illis fiant certe oblatiōes cui⁹ opinionis est Ray. Sed primū capitulū qḋ de quottidianis oblationibus loquitur / a diuersis diuersimode intelligitur ꝛ exponit̄. Hugo dixit: vt recitat Host. in rubrica de parro. ꝛ alie parrochianis. §. In tertia /

q quilibet cogi pōt per excōicationē offerre fm tenorē dicti ca. Omnis christianus. Alij intelligunt dictū ca. de oblatione interiore seu bonorū operum. Utrunq3 aūt repbat Hostiē. Primū per hoc q in hoc dicto ca. dicitur: Omnis christianus pcuret ad missarū solēnia aliqua deo offerre. Notandum inquit q dicit missarū solēnia/ quasi dicat de solēnib9 locorū festiuitatib9: in quibus tenet quis totā missam audire: sicut dñicis dieb9 z alijs festis q̄ annumerant de ferijs. c. Cōquestus. Contra scdam opinionē similit dicit/ q in festis istis tenet offerre aliqd corpale. Nec em subdit de oblatiōe interiore vel bonorū operū tm intelligi pōt: q2 ad illā tenet qlibet sine missarū solennitatib9. Hec ille. Siquidē quilibet semp habitualiter tenet offerre deo suā voluntatē per humilē obedientiā: p quā tenet semp z si nō p semp opera que in pcepto sunt pficere. Ad hoc facit qd in ipo ca. dicit: Reducere debet ad memoriā: qd dñs p Moysen dixit: Nō apparebis vacu9 zc. vbi ad lrām dñs loquit de oblatione z sacrificio corpali. Dicit ergo Hostiē. post recitatas opiniones pdictas: Tu dicas q in pcipuis festiuitatibus tenet quis offerre z cogi pōt/ maxime cū sit quedā generalis cōsuetudo hoc vbicūq3 terrarū: Precipuas festiuitates que sint/ supra declarauit eas esse de quib9 alle. c. Cōquestus. Huic concordat glo. c. Ois christianus. sup verbo vacu9 q̄ dicit: Uacuus a bonis opib9/ vel ad lrām: z est cōsiliū in dieb9 priuatis: sed in dieb9 festiuis pceptum: z ad eas dandas parrochiani sint cogendi. Hec glo. ¶ E Sed inter hec quasi via medie incedendo quattuor vident tenēda. Primū Omnis christianus officio misse assistens tenet offerre oblationem interiorē spūalem: z hoc actu virtute vel habitu. Hec oblatio nihil aliud est nisi oblatio suipsius p pmptā z obedientē sue voluntatis diuine volūtati subiectiōem: q̄ semp ex aio dicere possit deo illud saluatoris: Nō mea s3 tua voluntas fiat. Hanc oblationem ab omnib9 requirit dñs: hinc p Salamon ait: Prebe filimi cor tuū mihi. Prouerb. 23. z in ps. Sacrificate sacrificiū iusticie z spe. in dño. Sūma autē iusticia est reddere dño se ipm p obedientie debitum. hinc Eccs. 4. Melior est obedientia q̄ stultorū victime. Cōcordat Samuel pphet. 1. Reg. 15. z Eccl. 34. Salutare sacrificiū est attēdere mādatis z discedere ab omni iniqtate. Hoc est sacrificiū de quo pene omnes clamāt pphete: vnde z in ps. 39. Sacrificiū z oblationem noluisti: aures aūt (haud dubiū quin ad obediendū) pfecisti mihi. Et sequit: In capite libri scriptū est de me/ vt facere volū. tuā: deus meus volui. z le. t. in medio cordis mei. Sine hac spūali oblatiōe cetera corporalia deo minime sunt accepta: dicēte aplo: Corporalis exercitatio ad modicū vtilis ē: pietas autē ad omnia vtilis est: pmissionē habēs vite que nunc est z future. Pietas ad cultum z religionē omnipotentis dei refertur. Glo. qua religat voluntas ppria loco obedientie sub voluntate diuina. Hic pmissionē hab3 vite zc. vt hic bonis spiritualibus abundet/ z temporaliū sufficientiam habeat: vt dicit glo. inter. Deniq3 ad Cain q̄ munus dño obtulit: seipsum aūt diabolo mancipauit. Dicit in glosa beati Grego. 32. moraliū. Genes. 4. Nonne si bene offeras male aūt diuidas peccasti? Bene obtulit qui creaturā creatori obtulit: Male autē diuisit qui de bonis suis deo z seipm obtulit diabolo: Hinc ibidem dicit: Respexit dñs ad Abel z mūera eius ad Cain aūt et munera eius nō respexit. Prius respicit dñs psonam: deinde ad munera. Nec vnq3 possūt placere munera nisi placeat persona. Nō em placēt munera nisi per gratiā: gratia aūt prius iustificat subiectū .i. animā vel personā q̄3 eius operationē: prius naturaliter z si non tēpore. Et q̄uis hec interior oblatio omni tpe deo sit offerēda. singulariter tn in missa (in qua cōmemorat illa singularis oblatio Christi/ qua se patri obtulit pro nobis: factus obediēs vsq3 ad mortē crucis) dignū est deuotius offerri. ¶ F Secundū: offerre aliquid de exteriori substātia in misse officio est op9 meritoriū deo gratū z acceptū/ vtile z fructuosū. Opus dico supererogatiōis z filij z non generaliter pcepti. Primū sc3 q sit opus meritoriū patz qm opus illud meritoriū est qd refert finaliter in deum ipm recognoscēdo summū bonū a quo nobis omnia bona interiora et exteriora spiritualia z corpalia sunt donata. Sicut aūt hoc recognoscimus quantum ad interiora offerendo nostram voluntatē: ita quantū ad exteriora offerēdo corporalem substantiā. Nā sicut hō p censum quem tpali dño offert/ recognoscit dñm in se habere tēporale dominiū: ita per oblatiōem corpalē deo oblatam tanq3 per signum oblationis interioris idipsum quo ad dominū pfitemur: qd tangitur Deutero. 26. vbi dicitur: Tolles de cunctis fructibus tuis primitias: z pones in cartallo: pgesq3 ad locum quē dominus deus tuus elegerit vt inuocetur nomen eius. Accedesq3 ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis/ z dices ad eum: Profiteor hodie coram domino tuo/ q ingressus sum in terram pmissionis. Et sequitur: Idcirco nūc offero tibi primitias frugum terre/ quā domin9 dedit mihi. Sic per oblationē recognoscit se pertinere ad dominū: omniaq3 se a domino gratuitu recepisse: ¶ G Ex etiam oblatio exteriorū sit grata domino: z accepta patet: quia in veteri testamento precepta: z in nouo comendata pariter z persuasa. Naz licet in ceteris dñs multa Israelitico populo miraculose donauerit. Siquidē preparauit viam per mare rubrū in deserto: in inuio viam preuia nube monstrauit: noctis tenebras ignis columna illustrauit: manna de celo pluit: aquam de petra produxit: in terraz promissiōis induxit: eamq3 gentilibus perditis: habitatoribus tribus distribuit: ac in omnib9 pplo necessaria ipe prouidit. Ea tamē que ad se deum perti-

Margin notes, left column:
Mat. 26. (beside "tua voluntas fiat. Hanc oblationem ab omnib9")
1. Thim. 4. (beside "nunc est z future. Pietas ad cultum z religionē")

Margin note, right column:
O p9 merito/rium (beside "Opus dico supererogatiōis z filij z non generali-")

nebant: z ad ministros sibi deputatos voluit cō-
munibus populi oblationibus perfici. Unde ta
bernaculū suū de donarijs populi fieri precepit:
z suos ministros partē in terre distributione ha-
bere noluit: sed eos de oblationib⁹ decimaꝝ/pri
miciaꝝ/sacrificioꝝ z victimaꝝ populi viuere vo-
luit: vt sic populi zeluz ad se ad sibi deputatos
famulos cōprobaret. His aūt hodie in ecclīa de
cime succeduntz populi christiani oblatiōes. In
Luc.21. nouo quoqꝫ testamēto dominus cōmendauit vi-
Mar.5. duam/duo era in gazophilaciū mittentē. Consu
luit etiaz munus ad altare post fratris reconcilia
tionē offerri. ¶ Est deniqꝫ dignū vt qui spiritua
lia de altari percipiunt: etiā tēporaliū participi-
um cōferant ad altare. hinc aplus Romano. 15
Si spiritualiū eorum pticipes facti sunt/ debent
z in carnalibus ministrare eis. Est quoqꝫ offerē
tibus vtile: quoniā specialiter participāt fructuz
sacrificij: z ꝓpter suam deuotionē z sacerdotꝫ spe-
cialem applicationē: quo scz sacrificij fructū offe
rentibus applicādo specialiter impertit. Nec ex
hoc vilior est pauperꝫ cōditio qd offerant nō ha-
bentium/aut minima offerentium. Tū quia vi-
dua tm̄ duo era/offerens cunctis diuitibus ma-
iora tribuentibus est pelata. Tum quia vbi de-
ficit substātia: sufficit voluntas pia. Unde Gre-
go. omel.5. Ante dei oculos nunqꝫ est vacua ma
nus a munere/si fuerit arca cordis repleta bona
voluntate. Nam oblatio interior que nunqꝫ vo-
lenti deficit prefertur exteriori habentibus/ vtra
qꝫ simul melior est. Nō habentib⁹ sola sufficit vo
luntas pia. ¶ G Tertium in his festiuitatibus
in quibus ex generali loci cōsuetudine omnes ge
neraliter offerre consueuerunt: qualia sunt quat-
tuor festa principalia. De quibus in c. Alma. de
sententia excō. li.6. Singuli tenent offerre z ō ne
cessitate precepti se cōsuetudini cōformare. Sin
gule intellige vtriusqꝫ sexus annos discretionis
habentes: qui fm ca. Omnis vtriusqꝫ. de penitē
tia z remissi. in paschate venerabilē eucharistiam
suscipere sunt astricti. Hec est omniū canonista-
rū ac beati Tho. scda scde snia. q.86. art. 4. Uñ
z addunt qꝫ possunt cogi per episcopū: cui⁹ i hoc
est officium implorandū. Alloquit ad hoc. Ad
aplicam. de simo. ¶ Quartū: presbytero parro
chiali pauperi/nec al's vnde viuat: z populo mi-
nistret habenti/tenent subditi offerre vt habeat
quo viuat/ z eis spiritualia ministeria impēdat.
Hec veritas est legis nature z diuine: quā apl's
Cor.9. tradit dicens: Quis militat suis stipendijs vn-
qꝫ? Quis plātauit vineā z de fructu ei⁹ nō edit?
Quis pascit gregem/ z de lacte eius non mādu
cat. Et ne quis hoc apostolū suo sensu z non fm
legem dei dicere putet/subdit: Nunquid fm ho
minē hec dico? An z lex nō hec dicit? Scriptum
eñ est in lege Moysi: Nō alligabis os boui tri-
turanti. z velut exponens legem addit. Nūquid
de bobus cura est deo? An ꝓpter nos/ vtiqꝫ dic?
nam ꝓpter nos scripta sunt. Et sequit: Si nos
vobis spiritualia seminamus/magnū est si nos
vestra carnalia metamus? Et sequitur: Nescitis
quoniā qui in sacrario operantur que de sacra-
rio sunt edunt? Et qui altari deseruiunt/cum al
tari participāt. Ita z dñs ordinauit his qui euā
gelium annūciant de euangelio viuere. Hec apo-
stolus. Ait eñ dñs Luce.10. postqꝫ phibuit euā
gelizantib⁹ portare saculū z perā ostendens eis
vnde viuerent: Edentes z bibentes que apud il
los sunt. Dignus est enim operari⁹ mercede sua
¶ H Ex his verbis Christi z apl'i duo notātur
Primū qꝫ sacerdotes populo seruiētes in doctri
na euangelij et ministerio ecclesiastico et sacramē
tali viuere debent z sustentari impensis z puisi-
onibus populi: vt decenter officio suo cōgruentē
z vtiliter possint ac salubriter suo populo deser-
uire. Nam de cōitate viuere debet/quisquis cōi-
tati seruit: patet manifeste ex pallegatis. ¶ Se-
cundū/qꝫ de puisione populi sacerdotes susteta-
ri debēt: nō luxuriari/ nō supbire/ nō diuitiaꝝ ac
cumulatiōe pauperes opprimere: aut eis onero
sos se reddere. Unde a diuitijs cōgregandis co-
hibuit euangelizantes dñs dū perā z sacculuz
eis abstulit. Et aplus dum euangelizātes ō euā
gelio viuere cōstituit/ grauiter eos obiurgans q
in questu euangelium ponentes/ questum existi
mant pietatem. Questus aūt magnus eē debet
ministris ecclesie/ pietas cū sufficientia: z quales
esse debeant clericoꝝ diuitie nō tacuit/ cuz addit
Habētes inquit alimenta z quib⁹ tegamur his
cōtenti simus. Nam qui volunt diuites fieri in-
cidunt in tentationē z in laqueos diaboli z in de-
sideria multa inutilia z nociua que mergunt ho
minē in interitū z perditionē. Nihil intulimus in
hunc mūdū: haud dubium quin nec auferre qd 1.Tim.6.
possumus. Huius exemplū aplus in se pretulit
qui ne esset onerosus populis quibus euangelizauit
victū manuū labore acquisiuit: vt habet Act.2
Unde in canone dist.9. Clericus. dicit. Cleric⁹
victū sibi artificiolo vel agricultura absqꝫ officij
sui dūtaxat detrimento preparet. Idez habetur
in duob⁹ ca. sequentib⁹. ¶ I Qualis aūt exteri
ora z corpalia offerri debeant dñs Albertus cir-
ca hanc materiā tradit dicēs: Exterior oblatio
debet esse pinguis deuotione/ lata charitatis di-
lectione: munda acquisitiōe/ vtilis valore. Debꝫ
esse pinguis deuotione vt plus de cordis deuoti
one qꝫ de manu procedat fm illud ps. Holocau
sta medullata offerā tibi. z Eccī.35. Oblatio iu-
sti impinguat altare z odor suauitatis est añ cō-
spectū dñi. Debet esse lata charitatis dilectōe ne
fiat proximi rancore aut odio vel cū primi de tri-
mento: quia fm beatū Grego. nullū sacrificium
dñs accipit nisi qd in altari boni operis flamma Omel. 35.
charitatis accendit. Hic dñs ait: Si offers mu- Mat.5.
nus tuū ante altare z recordatus fueris qꝫ frater
tuus habet aliqd aduersum te/ relinque ibi mu-
nus tuū ante altare/ z vade prius recōciliari fra
tri tuo: z tunc veniens offeres munus tuuz. vbi

glosa: Prius charitatē primo exoluat/qui munus suū deo placere exoptat. Hoc quo ad pmū. ¶ Quo ad secundū reprehendit dñs errorē scribarū pahriseorū dicentiū: Melius fore si substātia terrena domino offeratur in templo/ q̄ si alēdis parentibus pauperibus impendat. Et simile videtur si oblatio facta pergat in detrimentū aliorum quibꝫ offerens est debitor/ siue vroris siue liberorū siue creditorū: nō em̄ perficienda sunt cōsilia in fraudem preceptorū: in hoc eni casu nō essent cōsilia. Non tamē propter hoc de suis qs prohibetur facere elemosynā aut oblationē aut prouidere saluti anime propter heredes quibus nōdum est ius quesitū in hereditate/ cum saluti corporis prouidere possit cōtradictionibꝫ eorum nō obstantibus quibuscūqꝫ. ¶ Debet esse mūda acquisitione id est non res iniuste acquisita ꝛ non de re non sua: vnde Prouer. 3. Honora dñm de tua substātia ꝛ de primitijs frugum tuarum da pauperibus: quasi dicat: Quod tuū est/ non qđ alterius offeras dño: nā imolantis ex iniquo oblatio est maculata: ꝛ nō sunt beneplacite subsannationes iniustorū. Subsannatio enim ꝛ nō oblatio ē qui offert de furto/ de rapina/ de vsura/ vl' aliter de iniusto lucro. vnde Ecci. 24. Dona iniqua nō probat altissimus: nec respicit in oblationibus iniquorū: nec multitudine sacrificiorū eorū propiciabit peccatis: clamat eni rapina/ clamat vsura/ clamat pauperū sudor cōtra opprimentes eos. Quare qui offert sacrificiū de substātia pauperum/ quasi qui victimat filiū in conspectu patris sui. Ecc. 4. De re ergo non sua ad cuiꝰ videlicet restitutionē iniustus possessor tenet: neqꝫ oblatio/ neqꝫ elemosyna fieri potest: sed nec scienter recipi debet: vt declarat Joh. cancella. parisi. in de solicitudine ecclesiasticorū ca. 12. nisi forte nesciret cui facienda esset restitutio: tūc em̄ per modū restitutionis cōuerti posset in pios vsus/ pro his quibꝫ debent per oblationē vel elemosynā. de quo al's. ¶ Debet etiā esse mūda acquisitione vt nō sit turpiter acquisita. i. vt nō sit preciū peccati. vnde Deu. 23. precipit: Nō offeres mercedē prostibuli in domo dei tui. Et hoc ꝑpter cauēdū scandalū ne videatur ecclesia fouere pctā si ð peccati lucro oblationē reciperet: vt dicit btūs Thomas scda scdē. q. 46. ar. 3. ¶ R Debet eē quarto vtilis valore vt ꝑficiat ad finē ꝑpter quem offert: Qui in genere duplex est. Primus est cōfessio siue prestatio supremi dominij beneficētie/ misericordie/ ꝛ ceterarū ꝑfectionū in deo: ꝛ q̄ ad hūc finē offerunt debēt habere aliquē ordinē siue cōuenientiā ad representandū ea in quorū testimoniū offerunt: sicut candele tenebrosa illuminantes significant diuinā sapientiā cūcta illuminātē ꝛ cognoscentē: sic vestes sacre/ colores/ thura/ altarium ornatus/ incensum/ ꝛ cetera multa offeruntur/ ac diuino cultui applicant: quorū significationes Durandus in rōnali particulatim ꝑsequit. Ita etiā a plagis ꝛ a periculis liberati offerunt nōnunqꝫ imagines vel signa de auro/ argento/ cera/ aut alia materia prestantes per hec dñm esse horū misericordē medicū/ curatorē aut liberatorē: sic legitur philistijm obtulisse quādo qꝫ anos aureos ꝛ totidem mures aureos dantes gl'iam deo israel: recognoscētes se ab eo plagas anorū ꝛ muriū ꝑpter oblationes arche dñi a filijs israel sustinuisse ꝛc. ¶ Alius finis oblationis est sustentatio ministrorū ecclesie: ꝛ talis oblatio eē debet que possit cōuerti in eorū vtilitatem. Unde Malach. 1. dñs loquitur: Intulistis munus nunquid suscipiā illud de manu vestra: Et sequitur: Maledictus dolosus qui habet i grege sua masculū/ hoc est perfectū ꝛ valens/ ꝛ votū faciens imolat debile domino. Et premisit: Si offeratis cecum/ claudū ꝛ languidū/ nōne malum est: Offer illud duci tuo si placuerit ei: aut si susceperit faciem tuam dicit dñs exercituū. Per debile claudū ꝛc. intelligit qđ cōuerti non potest in vtilitatē ecclesie ꝛ ministrorū eius: pariformiter peccant q̄ falsam aut fractā monetam aut res viliores offerunt: que omnia ꝯm sanctū Tho. scda secunde q. 44. arti. 3. ad dei cōtemptū referunt/ dū vilia ꝛ minꝰ vtilia offerunt: vnde ꝛ Malach. 1. Polluistis nomē meū in eo qꝫ dicitis/ mensa domini despecta est. Hoc autē facto dicit: qui vilia ꝛ despecta ad mensam domini offert. ¶ L Ex quibus patet qꝫ ad sustentationē ministrorū ecclesie omnia offerre licet que ad victum conferūt ł vestitum: aut etiā ad subleuandū alias eorū necessitates: vt puta ad vtensilia/ libros/ ꝛ similia subleuandas. Cōferunt dico mediate sicut nūmisma vel imediate vt panis/ vinum ꝛc. quibꝫ vesci possunt/ vestiri/ ꝛ in ceteris necessitatibus subleuari. ¶ Sic ad protestationē qꝫ omnia habemꝰ a domino: de omnibus oblationes fieri possunt quorum exempla multiplicia nobis exhibet veteris pagina testamenti. Unde si aliqua offerātur viuentia vel non viuentia deo vel in honorem huius sancti vel illius: que ad finem ad quē offerūtur nullam habent conuenientie rationem/ magis videntur sapere superstitionē q̄ religionem. Uerūtamē singulas rationes in singulis ꝑquirere nō est necessarium poplo simplici ꝛ fideli: dū sequitur intentione simplici ritum ꝛ consuetudinem ecclesie ac hominū bonorū: intendendo qđ ecclesia intendit: stante in eo semper fidei soliditate ꝛ integritate ac animo ad informationem parato. Sufficit insuper leuis coniectura: vt si oratio dicatur nouenaria in honorē nouē chororū angelorū/ vel septenaria in cōmemorationē septem donorū spiritussancti: vel quinaria in memoriam qnqꝫ vulnerū Christi: aut trina in honore beatissime trinitatis: sic suo mō de elemosynis ꝛ alijs opibꝫ bonis si totiēs fiāt vl' totiēs: sic qꝫ ad honorē hꝰ scti/ huiꝰ gn̄is oblatiōes fiāt aialia/ galli/ galline porcelli ꝛc. mlta: qꝛ hec ꝯfert ad sustētatiōē ministrorū ecclesie: dūmodo tn̄ nō addat positiue ac particulariter aliqua intentio praua ꝛ oīno contra-

Mat. 16.

1. Reg. 6.

nebant: ⁊ ad ministros sibi deputatos voluit cō-
munibus populi oblationibus perfici. Unde ta
bernaculū suū de donarijs populi fieri precepit:
⁊ suos ministros partē in terre distributione ha-
bere noluit: sed eos de oblationib9 decimaꝝ/ pri
miciaꝝ/ sacrificioꝝ ⁊ victimaꝝ populi viuere vo-
luit: vt sic populi ꝯcluꝫ ad se ad sibi deputatos
famulos cōprobaret. His aūt hodie in eccl'ia de
cime succedunt ⁊ populi christiani oblatiōes. In
Luc.21. nouo quoqꝫ testamēto dominus cōmendauit vi-
Mar.5. duam/ duo era in gazophilaciū mittentē. Consu
luit etiaꝫ munus ad altare post fratris reconcilia
tionē offerri. ¶ Est deniqꝫ dignū vt qui spiritua
lia de altari percipiunt: etiā tēporaliū participi-
um cōferant ad altare. hinc ap'lus Romano. 15
Si spiritualiū eorum pticipes facti sunt/ debent
⁊ in carnalibus ministrare eis. Est quoqꝫ offerē
tibus vtile: quoniā specialiter participāt fructuꝫ
sacrificij: ⁊ pter suam deuotionē ⁊ sacerdotꝫ spe-
cialem applicationē: quo scꝫ sacrificij fructū offe
rentibus applicādo specialiter impertit'. Nec ex
hoc vilior est pauperꝝ cōditio qd offerūt nō ha-
bentium/ aut minima offerentium. Tū quia vi-
dua tm̄ duo era/ offerens cunctis diuitibus ma-
iora tribuentibus est prelata. Tum quia vbi de-
ficit substātia: sufficit voluntas pia. Unde Gre-
go. omel. 5. Ante dei oculos nunq̄ȝ est vacua ma
nus a munere/ si fuerit arca cordis repleta bona
voluntate. Nam oblatio interior que nunq̄ȝ vo-
lenti deficit prefertur exteriori habentibus/ vtra
qꝫ simul melior est. Nō habentib9 sola sufficit vo
luntas pia. ¶ G Tertium in his festiuitatibus
in quibus ex generali loci cōsuetudine omnes ge
neraliter offerre consueuerunt: qualia sunt quat-
tuor festa principalia. De quibus in c. Alma. de
sentētia excōi. li. 6. Singuli tenent' offerre ⁊ ꝺ ne
cessitate precepti se cōsuetudini cōformare. Sin
gule intellige vtriusqꝫ sexus annos discretionis
habentes: qui fm ca. Omnis vtriusqꝫ. de penitē
tia ⁊ remissi. in paschate venerabilē eucharistiam
suscipere sunt astricti. Hec est omniū canonista-
rū ac beati Tho. scd'a scd'e snia. q. 86. art'. 4. Un̄
⁊ addunt ꝙ possunt cogi per episcopū: cui9 i hoc
est officium implorandū. Alloquit' ad hoc. Ad
aplicam. de simo. ¶ Quartū: presbytero parro
chiali pauperi/ nec alis vnde viuat: ⁊ populo mi-
nistret habenti/ tenent' subditi offerre vt habeat
quo viuat/ ⁊ eis spiritualia ministeria impēdat'.
Hec veritas est legis nature ⁊ diuine ⁊ quā ap'ls
Cor.9. tradit dicens: Quis militat suis stipendijs vn-
q̄ȝ: Quis plātauit vineā ⁊ de fructu ei9 nō edit:
Quis pascit gregem/ ⁊ de lacte eius non mādu
cat. Et ne quis hoc apostolū suo sensu ⁊ non fm
legem dei dicere putet/ subdit: Nunquid fm ho
minē hec dico: An ⁊ lex nō hec dicit: Scriptum
eñ est in lege Moysi: Nō alligabis os boui tri-
turanti. ⁊ velut exponens legem addit. Nūquid
de bobus cura est deo: An pter nos/ vtiqꝫ dic̄:
nam pter nos scripta sunt. Et sequit': Si nos

vobis spiritualia seminamus/ magnū est si nos
vestra carnalia metamus: Et sequitur: Nescitis
quoniā qui in sacrario operantur que de sacra-
rio sunt edunt: Et qui altari deseruiunt/ cum al
tari participāt. Ita ⁊ dñs ordinauit his qui euā
gelium annūciant de euangelio viuere. Hec apo-
stolus. Ait eñ dñs Luce. 10. postq̄ȝ phibuit euā
gelizantib9 portare sacculū ⁊ perā ostendens eis
vnde viuerent: Edentes ⁊ bibentes que apud il
los sunt. Dignus est enim operari9 mercede sua
¶ H Ex his verbis Christi ⁊ ap'li duo notātur
Primū ꝙ sacerdotes populo seruiētes in doctri
na euangelij et ministerio ecclesiastico et sacramē
tali viuere debent ⁊ sustentari impensis ⁊ puisi-
onibus populi: vt decenter officio suo cōgruere:
⁊ vtiliter possint ac salubriter suo populo deser-
uire. Nam de cōitate viuere debet/ quisquis cōi-
tati seruit: patet manifeste ex pallegatis. ¶ Se-
cundū/ ꝙ de puisione populi sacerdotes sustēta-
ri debēt: nō luxuriari/ nō supbire/ nō diuitiaꝝ ac
cumulatiōe pauperes opprimere: aut eis onero
sos se reddere. Unde a diuitijs cōgregandis co-
hibuit euangelizantes dñs dū perāꝫ ⁊ sacculuꝫ
eis abstulit. Et ap'lus dum euangelizātes ꝺ euā
gelio viuere cōstituit/ grauiter eos obiurgans q
in questu euangelium ponentes/ questum existi
mant pietatem. Questus aūt magnus eē debet
ministris ecclesie/ pietas cū sufficientia: ⁊ quales
esse debeant clericoꝝ diuitie nō tacuit/ cuꝫ addit
Habētes inquit alimenta ⁊ quib9 tegamur his
cōtenti simus. Nam qui volunt diuites fieri in-
cidunt in tentationē ⁊ in laqueos diaboli ⁊ in de-
sideria multa inutilia ⁊ nociua que mergunt ho
minē in interitū ⁊ perditionē. Nihil intulimus in
hunc mūdū: haud dubium quin nec auferre qd I.Tim.6
possumus. Huius exemplū ap'lus in se pretulit
qui ne esset oneri populis quibus euangelizauit
victū manuū labore acquisiuit: vt habet' Act. 2
Unde in canone dist. 9. Clericus. dicit'. Cleric9
victū sibi artificiolo vel agricultura absqꝫ officij
sui dūtaxat detrimento preparet. Idē habetur
in duob9 ca. sequentib9. ¶ I Qualia aūt exteri
ora ⁊ corpalia offerri debeant dñs Albertus cir-
ca hanc materiā tradit dicēs: Exterior oblatio
debet esse pinguis deuotione/ lata charitatis di-
lectione: munda acquisitiōe/ vtilis valore. Debꝫ
esse pinguis deuotione vt plus de cordis deuoti
one q̄ȝ de manu procedat fm illud ps̄. Holocau
sta medullata offerā tibi. ⁊ Eccl'i. 35. Oblatio iu-
sti impinguat altare ⁊ odor suauitatis est añ cō-
spectū dñi. Debet esse lata charitatis dilectōe ne
fiat proximi rancore aut odio vel cū primi detri-
mento: quia fm beatū Grego. nullū sacrificium
dñs accipit nisi qd in altari boni operis flamma Omel. 35.
charitatis accendit. Hic dñs ait: Si offers mu- Mat. 5.
nus tuū ante altare ⁊ recordatus fueris ꝙ frater
tuus habet aliqd aduersum te/ relinque ibi mu-
nus tuū ante altare/ ⁊ vade prius recōciliari fra
tri tuo: ⁊ tunc veniens offeres munus tuuꝫ. vbi

glosa: Prius charitatē primo exoluat/qui mu-
nus suū deo placere exoptat. Hoc quo ad pmū.
¶ Quo ad secundū reprehendit dñs errorē scri
Mat. 16. barū z pahriseorū dicentiū: Melius fore si substā
tia terrena domino offeratur in templo / q̄ si alē
dis parentibus pauperibus impendat. Et simi
le videtur si oblatio facta pergat in detrimentū
aliorum quibus offerens est debitor / siue vxoris si-
ue liberorū siue creditorū: nō em̄ perficienda sunt
cōsilia in fraudem preceptorū: in hoc eni casu nō
essent cōsilia. Non tamē propter hoc de suis qs
prohibetur facere elemosynā aut oblationē aut
prouidere saluti anime propter heredes quibus
nōdum est ius quesitū in hereditate / cum saluti
corporis prouidere possit cōtradictionibus eorum
nō obstantibus quibuscūqz. ¶ Debet esse mūda
acquisitione id est non res iniuste acquisita z non
de re non sua: vnde Prouer. 3. Honora dñm de
tua substātia z de primitijs frugum tuarum da
pauperibus: quasi dicat: Quod tuū est / non qd
alterius offeras dño: nā imolantis ex iniquo ob
latio est maculata: z nō sunt beneplacite subsan-
nationes iniustorū. Subsannatio enim z nō ob-
latio ē qui offert de furto / de rapina/de vsura/vl
aliter de iniusto lucro. vnde Eccl. 24. Dona ini
qua nō probat altissimus: nec respicit in oblatio
nibus iniquorū: nec multitudine sacrificiorū eorū
propiciabit peccatis: clamat eni rapina / clamat
vsura/ clamat pauperū sudor cōtra opprimentes
eos. Quare qui offert sacrificiū de substātia pau
perum/ quasi qui victimat filiū in conspectu pa-
tris sui. Ecc. 4. De re ergo non sua ad cuius videli
cet restitutionē iniustus possessor tenet: neqz ob-
latio/ neqz elemosyna fieri potest: sed nec scienter
recipi debet: vt declarat Joh. cancella. parisi. in
de solicitudine ecclesiasticorū ca. 12. nisi forte ne-
sciret cui facienda esset restitutio: tūc em̄ per mo
dū restitutionis cōuerti posset in pios vsus / pro
his quibus debent per oblationē vel elemosynā.
de quo alias. ¶ Debet etiā esse mūda acquisitione
vt nō sit turpiter acquisita. i. vt nō sit preciū pec-
cati. vnde Deu. 23. precipit: Nō offeres mercedē
prostibuli in domo dei tui. Et hoc ꝓpter cauēdū
scandalū ne videatur ecclesia fouere pctā si de pec
cati lucro oblationē reciperet: vt dicit btūs Tho
mas scda scde. q. 46. ar. 3. ¶ R Debet eē quar
to vtilis valore vt pficiat ad finē ꝓpter quem of-
fert: Qui in genere duplex est Primus est cōfes-
sio siue prestatio supremi dominij beneficētie / mi
sericordie/ z ceterarū pfectionū in deo: z q̄ ad hūc
finē offerunt debēt habere aliquē ordinē siue cō-
uenientiā ad representandū ea in quorū testimo-
niū offerunt: sicut candele tenebrosa illuminan-
tes significant diuinā sapientiā cūcta illuminā-
tē z cognoscentē: sic vestes sacre/colores/thura/
altarium ornatus/incensum/ z cetera multa offe
runtur/ac diuino cultui applicant: quorū signifi
cationes Durandus in rōnali particulatim p-
sequit. Ita etiā a plagis z a periculis liberati of-
ferunt nōnunqz imagines vel signa de auro / ar-
gento/ cera / aut alia materia prestantes per hec
dñm esse horū misericordē medicū/curatorē aut
liberatorē: sic legitur philistijm obtulisse quādo 1. Reg. 6.
qz anos aureos z totidem mures aureos dantes
gl'iam deo israel: recognoscētes se ab eo plagas
anorū z muriū ꝓpter oblationes arche dñi a filijs
israel sustinuisse zc. ¶ Alius finis oblationis est
sustentatio ministrorū ecclesie: z talis oblatio eē
debet que possit cōuerti in eorū vtilitatem. Un-
de Malach. 1. dñs loquitur: Intulistis munus
nunquid suscipiā illud de manu vestra? Et seq-
tur: Maledictus dolosus qui habet i grege suo
masculū/hoc est perfectū z valens/ z votū faciēs
imolat debile domino. Et premisit: Si offeratis
cecum/claudū z languidū/nōne malum est? Of-
fer illud duci tuo si placuerit ei: aut si susceperit fa
ciem tuam dicit dñs exercituū. Per debile clau-
dū zc. intelligit qd cōuerti non potest in vtilitatē
ecclesie z ministrorū eius: pariformiter peccant q
falsam aut fractā monetam aut res viliores of-
ferunt: que omnia fm sanctū Tho. scda secunde
q. 44. arti. 3. ad dei cōtemptū referunt/ dū vilia
z minus vtilia offerunt: vnde z Malach. 1. Pol-
luistis nomē meū in eo q dicitis / mensa domini
despecta est. Hoc autē facto dicit: qui vilia z de-
specta ad mensam domini offert. ¶ L Ex qui-
bus patet q ad sustentationē ministrorū ecclesie
omnia offerre licet que ad victum conferūt z ve-
stitum: aut etiā ad subleuandū alias eorū necessi-
tates: vtputa ad vtensilia/libros/ z similia suble
uandas. Cōferunt dico mediate sicut nūmisma
vel imediate vt panis/ vinum zc. quibus vesci pos
sunt/vestiri / z in ceteris necessitatibus subleuari
¶ Sic ad protestationē q omnia habemus a do-
mino: de omnibus oblationes fieri possunt quo
rum exempla multiplicia nobis exhibet veteris
pagina testamenti. Unde si aliqua offerātur vi-
uentia vel non viuentia deo vel in honorem hu-
ius sancti vel illius: que ad finem ad quē offerū-
tur nullam habent conuenientie rationem/ ma-
gis videntur sapere superstitionē q̄ religionem.
Uerūtamē singulas rationes in singulis pqui-
rere nō est necessarium poplo simplici z fideli: dū
sequitur intentione simplici ritum z consuetudi
nem ecclesie ac hominū bonorū: intendendo qd
ecclesia intendit: stante in eo semper fidei solidi-
tate z integritate ac animo ad informationem pa
rato. Sufficit insuper leuis coniectura: vt si ora
tio dicatur nouenaria in honorē nouē chororū an
gelorū / vel septenaria in cōmemorationē septem
donorū spiritussancti: vel quinaria in memoriam
qnqz vulnerū Christi: aut trina in honore beatissi
me trinitatis: sic suo mō de elemosynis z alijs operibus
bonis si totiēs fiāt vl' totiēs: sic q ad honorē hu
sctī/huius gñis oblatiōes fiāt aialia/galli/galline
porcelli zc. m ita: qz hec ꝯfert ad sustētatōē ministro
rū ecclesie: dūmodo tñ nō addat positiue ac par-
ticulariter aliqua intentio praua z oino contra-

ria diuine religioni: dūmodo etiā in talibus non
ponat̄ firma spes: quasi a deo vel sanct̄ꝫ aliter q̄
ꝑ tales obseruationes auxiliū cōsequi nō posset:
⁊ quasi in illis quedā sit necessitas / vt ꝑ eas ⁊ nō
aliter inducat̄ deus ⁊ sancti illud facere qđ petun
tur. Dum demū nō passim querat̄ tentari deus
ꝑ inuocationē sanctorū suoꝝ: vel oblationes eis
factas / quasi debeat semꝑ miraculose illud face-
re qđ petitur: p̄sertim dum petunt̄ cōmoda tem-
poralia / ⁊ quādoqꝫ parū conferentia ad salutem.
De quibus late satis et vtiliter scribit cancel̄. pa
risien. Joānes ger. i tractatu de directōe cordis.

Lectio. XVII. A

SEquitur tertia parti-
cula huius secūde partis misse: q̄ fm do
minū Alber. est p̄paratio qua interim ad offerē-
dum ⁊ cōsecrandū se preparat sacerdos. ¶ Pre-
parat aūt se tribus: scꝫ incenso / lotione: ⁊ oratiōe
Incenso se preparat deuotiōis odore ꝑ lotiōem
mūdicie nitore: ꝑ orōnem cordis ardore. Nā sa-
crandis muneribꝫ ꝑ subdiaconū p̄paratis: ⁊ per
diaconū sacerdoti oblatis: ꝑ sacerdotēqꝫ in alta
ris medio suꝑ pallas explicatas (quoꝝ mysteria
ꝓpt̄ breuitatē transeo) collocatis / munera ipa sa
cerdos incensat ac thurificat: thurisqꝫ incensum
in thuribulo (vt Alex. ait) suꝑducit / ⁊ crucis mo
dū circūducit: quatinus thuris incēso ⁊ crucis
signaculo omnes diabolice malignitatis ⁊ frau-
dis conatus excrescerētur: ne cōtra sacerdotē vel sa-
crificiū aliquomō p̄ualeat. Nam ⁊ fumo huius-
modi omne genus demoniꝫ extricatur: vt ait ra-
phael angelus Thob. 6. Significat nihilominꝰ
hec thurificatio bis facta vnctionē dn̄i qui a ma
ria magdalena bis vnctus legit̄. Primo pedes:
Lu. 7. Secūdo caput / dum fracto alabastro vn
gentū effudit suꝑ caput iesu. Mat. 14. Et reple-
ta est tota domus odore vngenti. Joh. 12. Pro-
pter qđ sacerdos vndiqꝫ totū altare incensat: de
signans q̄ factū hoc totā vndiqꝫ respersit ecclesi-
am: sicut dominꝰ ipe testat̄ Mat. 26. Amē dico
vobis / vbicunqꝫ p̄dicatū fuerit hoc euangeliū in
toto mundo / dicet̄ q̄ hec fecit in memoriam eius
Ex hac autē vngenti perditione (vt iudas ait) oc
casionem accepit idem dn̄ice traditōnis: qua do-
minū iudeis crucifigendū tradidit: cuius memo
ria in hoc sacrificio celebratur. ¶ B Preparat
se scđo sacerdos iterata manuū lotōne: non ꝓpter
timorē ꝯtaminatōis corporis christi / quod nulla
corꝑali immūdicia ꝯtaminari potest vel macula-
ri: tum qꝛ gloriosum: tum quia eo mō quo est in
sacramento corꝑaliter tangi non potest / cū nō sit
in sacramento quantitatiue seu ꝑ modum quāti
tatis situalis: qui modus ad corꝑalem contactū
requiritur: sed cum iam manibus sacerdos tra-
ctare habet sacramenta / propter eoꝝ reuerentiaꝫ
fulgere etiam debet manuū corporali mūdicia.
Fit deniqꝫ hec locio ad excitandum se ad internā

deuotionem ac puritatem quā p̄cipalissime in-
tēdere debet. Unde sollicite satagendū est vt nō
tam exteriora manuū q̄ interiora mentium inqui
namenta purgent̄: quia non tantū inquinat ho-
minem tractare sacramenta illotis manibꝫ / quā-
tū illotis animabꝫ: vnde fm Innocē. Lauat ma-
nus corꝑaliter / vt mundet actus spiritualiter. et
Alexan. de ales / hic moraliter insinuat̄ q̄ sacer-
dos oblaturus hostiam lachrymis ꝯpunctōnis
lauare debet ꝯscientiam. ps̄. Lachrymis stratuꝫ
meū rigabo: ne scꝫ indignus accedens ad tantuꝫ
sacrificium reus fiat corporis ⁊ sanguinis domi- I. Cor. xi
ni. Est aūt hec scđa lotio: ꝑus eīn ad celebrādum
se p̄parans / in alio loco manus abluit: vt fm Al
bertū / qui p̄mo ad missam se parat se lauit ab ini-
quitate: mō sacrificiū oblaturus quasi ampliori
indigens lotōne etiā a venialibꝫ peccōꝝ se purget
reliquiīs: dicens cum ꝓpheta: Lauabo: non iam
inter peccatores / sed inter innocentes: Manus
meas / ⁊ circūdabo altare tuū domine. hanc inte- Ps. xxv
riorem ablatiōem petijt dauid / dicēs: Amplius
laua me ab iniusticia mea dn̄e. Ac si dicat: Laua
sti a mortalibꝫ: laua me etiā a venialibꝫ: qꝛ nemo
adeo lotus est vt non indigeat lotione vlteriori in
tanti oblatōne sacrificij. Hoc quoqꝫ signauit do-
minus Joh. 13. qꝛ cum loti essent apl̄i / cum acce-
derent ad refectōnem mense dn̄i paschalis ⁊ litte-
ralis agni / noluit eis exhibere corpus suum: nisi
iterato lauaret pedes eoꝝ: quo significata est affe
ctuum ablutio / dicēs: Qui lotus est / non indiget
nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et ista
lotio ortum habuit a lege Exo. 30. vbi dicitur: Fa
cies labiū eneū ad lauandū / ⁊ missa aqua lauabūt
in ea Aaron ⁊ filij eius manus ⁊ pedes quando ī
gressuri sunt tabernaculum testimonij: ⁊ quando
accessuri sunt ad altare vt offerant thus domino
¶ Ex illo patet q̄ ritus quorundam quo abluti-
onem hanc differunt vsqꝫ ad finem prefationis ē
minus ꝯueniens: tum quia figura precedere de-
bet figuratū: ⁊ ita corporalis lotio manuū signi-
ficans interiorē lotionē mentiū / que fit ꝑ orōnem
precedere debet orationem. Tum quia verba ca-
nonis dependent ad prefatōem ⁊ hymnū sequen-
tem: Sanctus / sanctus / sanctus: ita vt non lice-
at q̄cunqꝫ alia verba interponere / ne coherētium
sensus diuidat̄. ¶ Ad lotōem autē manuū ꝓfer-
ri solet ille psalmi versiculus: Lauabo inter inno
centes manus meas: ⁊ circundabo altare tuum
domine. ꝑ quem importunissime corrumperetur
sententia ꝑ ꝯtinuatio. ¶ C Preparat se tertio
orōnis suffragio. Et hoc dupliciter fm Alber. s.
p̄mo ꝑ seipm̄ orādo. scđo orōnis suffragium a po
pulo postulando. Quo ad p̄mum tres facit ora
tiones fm ꝯsuetudinem ecclesie romane. In p̄ma
postulat̄ acceptio diuina ipsius sacrificij ⁊ sacrifi
cio assistentium. In secunda postulatur consecra
tio sacrandoꝝ munerum: in illa scꝫ Ueni sancti-
ficator. In tertia postulat̄ oblatōnis ꝑfectus quan
tum ad sanctorum honorē ⁊ salutē circūstantiū.

In quibusdã ecclesijs dicit̃ p̃ma tantũ scz: In spi
ritu humilitatis ꝛ aio contrito suscipiamur do
mine a te: vt sic fiat sacrificiũ nostrũ / vt a te susci-
piatur hodie ꝛ placeat tibi dñe deus. Et sumpta
sunt hec verba ex oratione azarie Dañ. 3. in cami-
no ignis facta. Sacerdos aũt dicens in spũ hu-
militatis ꝛ animo contrito duo tangit / que orõ-
nem faciunt exaudibilem: scz humilitatẽ ꝛ cõtri-
tionem. De primo dicitur Eccl. 35. Oratio humi
liantis se penetrat nubes. De scdo Esai. vlti. Ad
quem respiciam nisi ad pauperculũ ꝛ contritum
spũ. Quia aũt sacrificium offertur in recordatio
nem passionis dñi: cũ recordamur ꝙ sacrificium
illud in ara crucis oblatũ est ꝑ peccatis nostris /
offerimus in spũ humilitatis recognoscentes pctã
nostra: ꝛ in aio contrito pcti dolorem in corde sen
tientes. In hac ergo humilitate ꝛ contritione ec-
clesie petit sacerdos suscipi oblationẽ sacrificij / cer
tus qḋ sic oblatum a dño nõ rejcitur. Uñ in ps.
Cor cõtritũ ꝛ humiliatũ deus nõ despicies. Alie
due orationes clare sunt. ¶ D Sed hic aliquis
diceret sacrificiũ (vt dicit Rabanus) dicitur quasi
sacrũ factũ qḋ prece mystica liter consecratur in
memoriã dñice passionis. Qḋ autẽ tale est oino
est acceptũ ꝛ benedictum a deo ꝛ consecratũ. Uñ
frustra postulatur in prefactis orationibus sacri
ficij acceptatio a dño / benedictio ꝛ consecratio.

Sacrificium capit̃ tripl'r. Respondet Alexan. ꝙ sacrificiũ dicit̃ tripliciter.
Uno modo dicitur actus consecrantis siue ipsa
consecratio actionis: ꝛ sic sumitur in illa oratiõe
in spiritu humilitatis. Alio modo dicitur hostia
consecrata: sic accipitur in secunda oratione. Ue
ni sanctificator oĩps eterne deus benedic ꝛ sancti-
fica hoc sacrificium tuo sancto nomini preparatũ.
Tertio mõ dicitur ipa hostia cõsecrata ẜm diffi-
nitionẽ Rabani allegatã: ꝛ de sacrificio sic sum
pto nõ fiunt orões due p̃dicte. Sed de eo sic ac
cepto iclinato capite dicit sacerdos tertiã oratio-
nem. Suscipe sancta trinitas hanc oblationẽ. ꝛc̃
qua petit vt sacrificiũ tertio modo acceptũ qḋ est
hostia cõsecrata a dño: sancta scz trinitate suscipi
atur: nõ q̃tum ad se: sic eñ semꝑ est acceptissima
ẜm illud patris: Hic est filius meus dilectus in
quo mihi bñ cõplacui. Matth. 3. ꝛ. 17. Sed q̃-
tũ ad institutiõis sue finẽ ꝛ fructũ: q̃ est gratiarũ
actio diuinoꝝ bñficioꝝ cõmemoratio: inter q̃ pre
cipuũ est dñica icarnatio / passio / resurrectio / ascẽ
sio. ꝛc̃. Sanctoꝝ honor ꝛ collaudatio ꝛ salutis i
via adhuc peregrinãtiũ ꝓmotio. De quibus in-
fra latius tractabit̃. Et hec tangunt̃ ac petunt̃ in
orõne ista: vt patet eã aduertẽti ¶ E Premissis
itaq; his orõnibus q̃s sacerdos cõsecrãs ad deũ
fundit: quatinus oblatio sua ꝑfecta ꝛ placida fiat /
etiam ecclesie suffragia interpellat: sic eñ placet
deo sacrificiũ: ẜm illud Malac. 3. Placebit deo
sacrificiũ iude ꝛ hierusalẽ: sicut dies seculi ꝛ anni
antiqui. Judas confitens / hierusalez pacis visio
interpretat̃. Est itaq; sacerdos iudas totus abla
tione ꝛ orõnis cõfessiõe. Est ꝛ Hierusalẽ pacis et

vnitatis ecclesiastice suffragij intercessione: ideo
cõuertit se ad pplm / petens in vnitate ecclie orõ-
nis suffragia dicens. Orate ꝑ me fratres vt meũ
ꝛ vestrũ sacrificiũ acceptabile fiat apud deum pa
trem omnipotentẽ. Aliqui addunt. Et sorores:
propter sexuũ discretionẽ: sed alij vtrũq; includũt
in nomine sexus principalioris / attẽdentes illud
apl̃i: Nõ est masculus neq; femina: oẽs eñ vos Gal. 3.
vnum estis in Christo. Appellatione fratris in-
nuit ecclesie in vnitate charitatis colligationẽ et
pacis vnionem. Recte aũt petit orõnuz interces-
siones: memorans illud apl̃i ad Hebreos. 5. qm̃ ꝛ
ipse circundatus est in infirmitate: ꝛ ita vt homo
infirmus indiget ecclesie adiutorio. Hinc Jaco.
5. Orate pro inuicem vt saluemini: multum eniz
valet oratio iusti assidua. Quod vero dicit. Ut
meũ ꝛ vestrũ sacrificiũ ꝛc̃. innuit ꝙ vt dictum est
tam offerentes q̃s oblata offeruntur in altari do
mino: cuius oblationis signũ fuit exteriorũ ob-
latio facultatũ. Unde ꝛ debet queadmodũ ꝑ po-
pulo ita ꝛ pro seipso offerre ꝑ peccatis. Ipse eniz
est homo ex hoibus assumptus: ꝑ hoibus consti-
tutus loco eius scz Christi / qui est totius sanctita
tis ꝑfector: vt Alber. loquit̃: ꝛ ideo vt hõ indiget
suffragio. Ut vero in loco dei cõstitutus / offert ꝛ
sanctificationem perficit: ẜm illud apl̃i ad Heb.
5. Omnis pontifex ex hoibus assumptus pro ho
minibus cõstituitur in his que sunt ad deum. ꝛc̃
Huic aũt sacerdotis petitioni quidã respondent
Memor sit dñs sacrificij tui: ꝛ holocaustũ tuum
placabile fiat. Alij. Spũssanctus superueniet in
te: ꝛ vir. altis. obum. tibi. Quidam / vt Romani
respondent: Suscipiat dñs sacrificiũ de manibꝰ
tuis ad laudem ꝛ gloriã noĩs tui: ad vtilitatem
quoq; nostram totiusq; ecclesie sue sancte amen.
¶ Sed forte quis diceret: inconueniens videtur
in tanto officio tot fieri diuersitates. Unde vide-
tur ꝙ hec varietas nõ sit in ecclesia permittenda
sed abolenda potius ꝛ damnanda. Respõdet bea
tus Ans. in epistola ad Ualerianũ Magdeber-
gensem archiepm / querentem de diuersitate mo
doꝝ qui fiunt circa celebrationẽ huius sacramen
ti dicens. Sic habemus a sanctis patribus / ꝙ si
vnitas seruat̃ charitatis in fide catholica: nihil
officit cõsuetudo diuersa. Et si multe sunt diuer-
sitates q̃ nõ in summa sacramẽti vel virtute eius
aut fide discordant: neq; oẽs in vnã consuetudi-
nem colligi possunt. Estimo eas potius i pace tol
lerandas / q̃s discorditer cũ scandalo dãnandas.
Ex his patet q̃ diuersitas tollerãda: nã ꝑ summã
sacramenti intelligunt̃ illa que p̃cise requirũtur
ad esse sacramenti. ¶ F Sequit̃ statim q̃rta par
ticula secũde partis p̃ncipalis misse / que dicit̃ se-
creta ẜm Alex. de ales: q2 tunc incipit mysterium
passiõis dñi in oblatiõe eoꝝ q̃ sunt cõsecrãda. vñ
ibi ꝑ correspõdentiã quandã repñsentatiue ichoa-
tur machinatio q̃dã iudeoꝝ: ꝛ tractatio de mor-
te Xpi: ꝓpter quã dñs abijt i regionẽ iuxta deser- Job. iii
tũ. In illa eñ pte initiũ est oblatõis: q̃ ẽ mysteriũ

Judas Confitens ... / hierusalem pacis visio / interpretatur.

passionis dñi: sicut illa machinatio fuit initium
passionis eiusdem exhibite in corpe Xpi. ¶ Dicit
etiã hec oratio secreta cum ceteris verbis sacri ca
nonis sm Alber. pter rõnes supra lect. 15. recita-
tas. Quia iam in illa oratione q̃ secreta dicit san
ctissima postulant ꝛ offerunt: q̃ a populo cõi ce-
lari debet vt amplius venerent. Ostensa em̃ sepĩo
per visum discuntur ꝛ vilipẽdunt: ꝛ forte nõnũq̃
ad visus alios adhibent. In cuius signũ Nume-
ri. 4. mandat Aaron ꝛ filijs eius / vt ipsi soli igre
dientes tabernaculũ oia eius vasa inuoluant ꝛ
portanda dum mouenda sunt castra singulis fi-
lijs Caath distribuãt. Ipsi aũt filij Caath ac cete
ri nulla curiositate videãt q̃ sunt in sanctuario p̃-
usq̃ inuoluant / alioquin morient. Nã multi visu
sanctissima cõtinẽtes dũ publice eis ostendant /
accipiũt occasionẽ mortis in eis: q̃ si forent oper-
ta ꝛ inuoluta ꝛ ab eis celata venerarentur. Hinc
Mat. 7. dicitur. Nolite sanctũ dare canibus: ꝛ
margaritas nolite pijcere ante porcos / ne forte
conculcent eas pedib⁹ suis: ꝛ canes conuersi dirũ
pant vos: q2 audita ista vilescũt popularibus: ꝛ
ꝛ sacerdotes verbis eoꝝ lacerant. vñ ꝛ btũs Dio
nysius scribẽs ad Thimoteũ de eccl'iastica hier.
eadẽ precipit: Obserua inquit diligentius ne san
cta sanctoꝝ efferas: ne ꝓphanis luminibus violã
da permittas: reuerberis magis occulta / q̃ dei
archana mysteria spũalib⁹ inuisibilibusq̃ notio-
nibus honorabis: atq̃ intemerata seruabis / ne-
quaq̃ ea passim rudibus tradens: sed sanctis so
lis sacraꝝ reꝝ intellegẽtias secretius pandens.
¶ Et notandũ q̃ prime secrete non p̃mittit ime-
diate inuitatio ad orõnem per verbũ [oremus]
sed scđe / si plures secrete legãt. Debet em̃ nume-
ꝛ ordini collectaꝝ cõformiter respondere nume-
rus ꝛ ordo secretaꝝ. Et post cõionem. i. complẽ-
daꝝ / ita q̃ tot secrete ꝛ eodẽ ordine sil'r ꝛ cõplen-
de dicant / quot ꝛ quo ordine dicte fuerant colle-
cte: nõ plures nec pauciores / nec alio ordine. Cu
ius causa tacta est lec. 16: q2 ipa inuitatio p vbu3
oremus cũ salutatiõe ppli p̃missa est ante offeren
dam / quã respicit p̃ma secreta: quare ad eam ore
mus nõ est repetẽdum. ¶ In secretis aũt q̃ pene
per singula officia variant: petit q̃ ppl's offerẽs
in suis donis deo in vnitate corporis Christi icor
porandus ipsi acceptabiliter offerat: vt patet in
prima secreta p̃me dñice aduẽtus: vbi dr sic. Sa
cra nos dñe potenti virtute mundatos / ad suum
faciãt puriores venire p̃ncipiũ. Omniũ em̃ boñ
principiũ q̃tũ ad oblationẽ est oblatio q̃ Christ⁹
obtulit seipsum. Et hoc facile attendi põt in oib⁹
secretis nisi q̃ aliqñ ꝓpter festũ qđ agitur de Chri
sto vel sanctis / in secretis de ipsis festiuitatib⁹ mẽ
tio adhibet: vt gratia festi Christo populus offe
rens veniat. Sic ergo perficiẽs cõcludit alta vo-
ce / dicẽs. Per oia secula seculoꝝ. q2 qđ in cõclusi
one est / oib⁹ expedit scire tã clericis q̃ ideotis. Di
citur ĝ sm Alber. Per dñz nrm Jesum Christũ
ꝛc. vt sciat q̃ q̃cquid petitur nõ nisi in noie Chri-
sti exaudit. Põt nihilominus exaltatione vocis
sm Alex. significari / q̃ Christus iteꝝ palam am
bulans se tanq̃ verũ paschalẽ agnũ añ q̃nq3 dies
pasche / luna decima p̃me mẽsis p̃sentauit hieru-
salẽ publice a turba cũ ramis palmaꝝ susceptus /
ꝛ inter lunã decimã ꝛ decimã quartã ingrediens
ꝛ regrediẽs clamabat publice docens in templo.
¶ Respõdet aũt sacerdotis minister vel chorus
[Amẽ] qđ ad conclusionẽ tm̃ refert: ꝛ interp̃tat
p veꝝ est / sm Alber. nõ p fiat: ac si dicat: tu dic3:
Per dñm ꝛc. qui viuit ꝛ regnat ꝛc. Nos corde et Prouer. 8.
ore pfitemur ꝛ dicimus veꝝ est: ac si dicat. Justi
sunt oẽs sermones tui: ꝛ nõ est in eis prauum q̃d
atq̃ puersum. ¶ O Audiens sacerdos hanc po
puli cõfessionẽ pcedit ad quintã huius partis se
cũde particulã videlicet ad p̃fationẽ q̃ p̃locutio
interpretat: q2 iã sacerdos sentiẽs populũ ad al-
tiora paratũ / p̃loquit eis publice de sacramenti
altitudine ꝛ reuerẽtia: ꝛ ab hac p̃locutione illud
qđ cãtat nomen p̃fationis accepit. ¶ Diuiditur
aũt sm Alex. in partes tres. Primo fideliũ cõgre
gatoꝝ ad cõfitendũ dño excitatio ꝓponitur. Se-
cundo confessionis exhibende rõ declaratur ibi ꝛ
Uere dignũ. Tertio cõfessionis exhibite accepta
tio postulat / ibi: Cũ q̃b⁹ ꝛ nostras voces. ¶ Ex-
citatio intentionis populi in trib⁹ est scđm Alb.
In eulogio salutatiõis: in cõmunione pfectiõis
in exhortatiõe gratiarũ actionis. Eulogiũ saluta
tionis cõtinet salutationẽ p̃sbyteri / ꝛ deuotã re-
sponsionem ppli. Salutatio est [Dñs vobiscu3]
q̃ optat diuini adiutorij assistẽtiã ad altissima sa-
cramẽti mysteria: angelice etiã pfectioni tremen
da: nõ curiose discutienda / sed humilitate cordis
a populo suscipiẽda ꝛ venerãda. Suscipiẽda in
cena spũali in qua reficiẽdi sunt pane viuo / q̃ de
celo descendit. Unde ꝛ prefatiõis officium ad il- Joh. 6.
lud referri potest / quod legitur Luce. 22. Misit
dominus Petrũ ꝛ Joannẽ dicẽs. Euntes para-
te nobis pascha vt manducemus. Et post: Ipse
ostendit vobis cenaculum grande stratũ ibi pa- Mar. 14.
rate. Et hoc sonat qđ dicit prefatio / id est prelo-
cutio: quasi preparatio ad hostie cõsecrationẽ et
cõsecrate sumptionẽ. ¶ Respondet aũt populus
[Et cum spũ tuo] optãs vt que nõ nisi spiritus-
sancti operatione fieri possunt: eodẽ spiritu sacer
dotis spiritũ subleuãte ꝛ sibi vniente nedũ sacra-
mentaliter / sed ꝛ spiritualiter per sacerdotẽ perfi Joh. 4.
ciãtur: qm̃ spiritus est deus / ꝛ eos qui adorãt eũ
in spiritu ꝛ veritate oportet adorare. Et maxime
in hoc sacramento in quo sine spiritu caro nihil p
dest: sed spiritus perficit omnia. Dicente dño de
huius sacramenti perfectione: Joh. 6. Spirit⁹
est qui viuificat: caro aũt non prodest quicq̃. Re
sponsione hac audita sacerdos populũ in cõmu
nione charitatis ad altiora pficisci volens expsse
hortatur / dicens. Sursum corda. supple leuate.
De hac exhortatione ita dicit Cyprianus papa ꝛ
vt habetur de conse. dist. 1. Quando. Quãdo sta
mus ad orationẽ fratres dilectissimi inuigilare ꝛ

incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio carnalis hominis et secularis abscedat: nec quicquam animus aliud quam id solum cogitet quod precatur: ideo et sacerdos ante orationem prefatione premissa parat fratrum mentes dicendo: Sursum corda: ut dum respondet plebs: Habemus ad dominum. admoneatur nihil se aliud quam dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium pectus et soli deo pateat: nec ad se hostem dei tempore orationis venire patiatur. Hec ibi.

¶ H Ait ergo sacerdos: Sursum/ intellectu veritatis: affectu charitatis: virtute conversationis: et rectitudine intentionis. De prima ad sugna elevatione dicit ps. Accedat homo ad cor altum et exaltabitur deus. Ad cor altum intellectu veritatis accedit/ qui in sacramento nihil carnale cogitat: sed omnia alta esse intelligit/ ut quod in cibo sumptus Christus dentibus non discerpitur: nec sacerdotis divisione dividitur. Sumptione non digeritur ut pereat: sed manens integer sumptus nos sibi incorporat. In altare descendens in dextera patris manet: ut nos sibi incorporatos ad eiusdem patris dexteram exaltet. et huiusmodi. ¶ De secunda exaltatione dicit apostolus ad Col. 3. Que sursum sunt sapite/ non que super terram. Sapimus enim et querimus celestia per charitatis fervidam exaltationem: et hoc in sacramento efficitur/ quando et nimiam domini dilectionem pensantes advertimus/ quod ipse se nobis dat in cenam: quo nos sibi incorporet: et sic ad alta domus patris ubi omnes eterne vite abundant panibus nos elevando perducat. ¶ De tertia elevatione dicit idem ad Phil. 4 Nostra conversatio in celis est. Unde et salvatorem ad nos in sacramento expectamus dominum Jesum Christum quod incorporando nos sibi reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. ¶ De quarta sursum elevatione dicitur Job. 16 Ad deum stillat oculus meus: hoc est oculus alte intentionis/ qui devotione et memoria dominice passionis stillat lachrymando: et non nisi in altum ad deum dirigitur tendendo et pergendo: et omnia soli deo attribuendo. Hanc autem exhortationem facit sacerdos conformiter ad illa verba Job. 16. Terra ne operies sanguinem meum: neque locum in te latendi inveniat clamor meus: et ideo terreno et depresso corde sanguis Christi non debet operiri: et clamor quo ad communionem dei vocamur latere non debet sub affectu terreno: sed potius corde elevato ad celum hec omnia venerari. Ad hanc autem sacerdotis excitationem respondet ex persona assistentis populi: Habemus ad dominum: quia ad altius aliquid cor exaltari non potest: nec in aliquo tutius locari ut altissima et spiritualia dei dona percipiat. Trenorum. 3. Levemus corda nostra cum manibus in celos. Totum enim cor in celestibus habitare debet: quod tam celestia et sublimia dona expectat: et quod angelicis laudibus voces carnis iungi desiderat: ne improperium illud incidat. Appropinquat populus iste ore suo: et labiis suis glorificat me: cor

Esa. 29 autem eius longe est a me. ¶ I Huic responsioni sacerdos excitando populi intentionem/ annectit exhortationem quandam/ qua exhortatur populum ad gratiarum actiones/ dicens: Gratias agamus domino deo nostro. Se populo coniungit: et unice dicens in sua et populi persona agamus: quia unius sunt domus protici pes in corporis et sanguinis domini/ quo in unum corpus mysticum cum capite membra omnia uniuntur. 1. Cor. 10. unum corpus multi sumus omnes qui de uno pane et de uno calice participamus. Gratie autem aguntur quando dona domini digne percipiuntur: discrete cognoscuntur. et magna devotione in ipsum referuntur. De perceptione digna dicitur. 1. Paral. ultimo. Tua sunt omnia: et que de manu tua accepimus dedimus. Sic enim digne accipitur a deo donum cum nos indignos divinis esse beneficiis estimamus: et per hoc grate accepimus (Seneca. 2. de beneficiis: Qui grate beneficium accipit primam eius pensionem soluit) dum et ea que reddimus a domino esse minime dubitamus. Sic et discrete co- 1. Cor. 3 gnoscuntur a nobis/ si cum apostolo dicamus: Non spiritum huius mundi accepimus/ sed spiritum qui ex deo est: ut sciamus que a deo donata sunt nobis. Omnia enim dona deus dat in spiritu: et in spiritu data cognoscuntur qualia sunt: et quantam in nobis efficiant virtutem/ magna devotione in ipsum datorem deum referunt: et deum ut vtuntur ad finem propter quem dantur: et solum deum ex his laudari et magnificari exoptant: dicentes cum apostolo Juda illud in fine sue canonice: Soli deo salvatori nostro gloria/ magnificentia/ imperium/ et potestas ante omnia secula/ et nunc et in omnia secula seculorum.

¶ K Hortatur autem sacerdos ad agendas gratias domino deo nostro [domino] quod nos redemit/ ps. Rede- Ps. 30 misti nos domine deus veritatis. Ex hoc namque quod nos redemit acquisitum est ei ius possidendi: et ita ratio dominandi. Unde Aug. Tanti emit nos ut solus possideret (deo) quod nos creavit. Deu. 32. possedit/ fecit et creavit te (Nostro) quia salvabit. ps. Deus noster deus salvos faciendi. Tunc enim verissime erit noster quando erit omnia in omnibus: id est omnium bonorum abundantia. Ipse est deus quod nos de nihilo creavit: ipse deus qui suo nos sanguine redemit: ipse est noster qui suo munere nos salvabit: ipse quod creando dedit naturam qui redimendo dedit gratiam qui salvando confert gloriam. Vel (domino) nos sua virtute portanti ad Heb. 1. Portans omnia verbo virtutis sue. Deo/ nos sua sapientia regenti. Ps. Qui regis israel intende. Nostro/ regnum nobis preparanti. Joh. 14. Vado parare vobis locum. Hec est ratio triplex quare deo referende sunt gratie.

¶ Huic exhortationi sacerdotali chorus respondet assentiendo: Dignum et iustum est. Dignum/ quantum ad ipsum: quoniam ipse est dominus deus noster. Justum/ quantum ad nos: quia nos populus eius et oves pascue eius. Dignum/ pro magnifica liberalitate qua dona confert. Justum/ pro debito receptionis donorum. De primo Jaco. 1. Dat omnibus affluenter et non improperat. Ex hoc enim ipse gratiarum actione dignissimus: quia magnifice dat: non manu retracta: sed manu aperta liberalitate tota nullis

pcedentibꝰ meritis: qꝛ prior dilexit nos. I. Jo. 4. nulla retributione expectata. Ps. 115. Quid retribuā dño ꝓ oibus que retribuit mihi. De secundo. I. ad Thes. vlti. In oibus gratias agite.

Lectio. XVIII. A

POst excitationē fidelīū ad cōfitendū dño ꝓ dignas gratiaꝝ actiones. Sequitur altera pars pfationis/qua sacerdos sue exhortationis rōnem ostēdit. Et diuidit in ptes duas: fm duas rōnes diuine laudis a nobis exhibende. Prima est excellentia diuina. Scda laus angelica/ q̄ ibi tangitur. Per quā maiestatē tuā. ¶ Circa pmū sacerdos primo responsionē approbat. Scdo rōnem diuine laudis declarat ibi. Nos tibi semp. ¶ Circa pmū ait approbando respōsionē ppli qua respondit: Dignū ꝛ iustū est. Vere dignū ꝛ iustū est. Dignum: qꝛ nos mera voluntate cōdidit. Justū: qꝛ pura miscdia nos redemit. Equū: qꝛ nos gratuitu iustificat. Et salutare: qꝛ nos ppetuo glorificat. Vel dignū rōne sue excellētie. Justum/ratione sue bñficētie: multū enī placet deo gratitudo. Salutare/rōne sui pmissi. Hec Alex. Aliter exponit dñs Alber. Has nanqꝫ dictiones referens eas ad quinqꝫ q̄ considerant in sacro ¶ Est enim sacramentū sincere veritatis: excellētis nobilitatis: eximie liberalitatis: pōderate equitatis: summe virtuositatis. ¶ Quo ad primū dicit: Vere: qꝛ hoc sacrm nō tantū cōtinet gratiā significatiōe quō veteris testamenti sacra. De quibꝰ ad Heb. 10. Umbrā habens lex futuroꝝ bonoꝝ nō ipam imaginē rerum. Hoc est nō ipsam veritatem reꝝ sanctaꝝ imaginatā: qꝛ boni gratie fuerunt signa nō causa/sed cōtinet in veritate auctorem omnis gratie: sic enim dicitur Jo. 1. Lex per Moysen. s. in vmbris ꝛ figuris data est: sed gratia ꝛ veritas per Jesum Christum facta est. ¶ B Quo ad secundū dicit dignū: qꝛ ipm solū est deo dgnū sacrificiū: nā cū in veteris legis sacrificio quereret quid digne deo offerret/nullū inuentū est/dicente Michea. 6. Quid dignū offerā dño? nunquid offeraꝫ ei holocaustomata ꝛ vitulos anniculos? Nunqd nō placari pōt dñs in milibꝰ arietū? An in multis milibꝰ hircoꝝ pinguiū? Nunquid dabo pmogenitū meū ꝓ scelere meo: fructum ventris mei pro pctō anie mee? q. d. nō. Michee. 6. Propter qđ Joh. repñtans gemitū antiquorum hoc nostro sacrificio carentiaꝫ dixit. (Apoc. 5) Ego flebam multū: qꝛ nemo dignus inuentus est apire librū ꝛ videre illū/Christū. s. vite librū. Istud ꝟo sacramentū oia apit huius libri secreta diuina ꝛ celestia: ꝛ ideo quibusdā interpositis dr ibi de laude dignitatis istius. Et cū apuisset librū quattuor aialia ꝛ viginti quattuor seniores ceciderunt corā agno habentes singuli cytharas ꝛ phialas aureas/plenas odoramentoꝝ/que sunt orationes sanctorum: ꝛ cantabant canticum nouum dicentes Dignus es domine deus noster aperire librum ꝛ soluere signacula eius: quoniā occisus es ꝛ redemisti nos deo in sanguine tuo. Liber est secretum consiliū diuine sapiētie / quo disposuit sacramentis ornare vel ordinare ecclesiam. Hoc nemo aperire potuit/nisi is qui in sanguine suo de corde suo sacramenta ꝓfluere fecit: ꝛ ideo quattuor aialia euangelice pdicationis in se figurā pferentia: vt rationem sacramentoꝝ intelligāt sicut homo: In sacrificiū se exhibeant vt vitulus: fortiter mortē vincant vt leo: altissima cōtēplatione verbum apud deū cōprehēdant vt aquila. Et viginti quattuor seniores qui significāt duodecim patres vete. te. ꝛ duodecim aplos noue gře patres/ statim cadunt in facies suas. In vna fide pcedentiū ꝛ sequentiū tam dignū sacramentū venerantes ꝛ iucunda laude cytharizantes omniū virtutum cōsonantia: habētes phialas auro diuinitatis splēdentes: hoc est diuinis cordibus flagrantes omni odoramento deitatis ꝛ bonitatis: statim in venerationem tanti excitantur sacramēti in testimonium eius excellentissime dignitatis.

¶ C Quo ad tertiū dicitur iustū: qꝛ magnitudine doni liberalis sequit magna obligatio eius cui donatur faciende rationis: fm illud Grego. Cum crescunt dona/ crescunt donorū rationes. Ex maximi igitur sacramenti dono/maxime donanti dño obligamur: ideo iustū est ꝓ summo sacramenti huius dono summas deo agere grās: summas dico nobis possibiles. Est deniqꝫ iustuꝫ ex huius sacri institutiōe: siqdē iustū est tenere diuina instituta ꝛ illa maxime q̄ ad tantā nobis instituta sunt vtilitatem. Hinc ps. Utinam dirigant vie mee ad custodiēdas iustificatiōes tuas. (Ps. 118) Iniunxit dñs frequētationē huius sacri dicens. Luce. 22. Hoc facite in meā cōmemorationeꝫ: in tāto sue charitatis ꝛ nostre vtilitatis affectu: et ideo iustū: ꝛ nihil tā iustū est vt sacramentū istud omni deuotione ꝛ gratitudine celebret. ¶ Quo ad quartū addit equū. Cū enī oia dñs in pondere disposuit numero ꝛ mensura. Sap. 11. Et diuina equitas exigit vt remetiat ea qua mensum est mēsura. Luce. 6. Necesse est per equitatem respōdeamus dño in rōne dati ꝛ accepti. Cuꝫ aūt nihil habeamus ꝓportionabile deo reddendū ꝓ ineffabilibꝰ donis ab eo acceptis ꝓ grauissimis offensionibꝰ in eū cōmissis: dedit nobis in hoc diuinissimo sacramento seipsum/qui se prius dedit in redemptionis nostre preciū vt cum offerentes summo patri sacrificiū ꝓ pctis: hostiā placationis: holocaustū intime ac perfecte vniōis suo dono eque mensura respondeamus: dū equale donū reddimus ipm scꝫ ꝑ deuotā huiꝰ sacrificiū oblationē: quē in dono sūmo a patre misericordia ineffabili recepimus. Unde nō tm̄ iustū s; equuꝫ est per hoc sacrm dignas grāꝝ rependere actiōes ¶ Quo ad quintum concluditur: ꝛ salutare. Est enim sacrm illud summe virtuositatis: qꝛ eterne salutis ꝛ omniū salutariū effectuū vnica causa,

Unū salutare est gratias deuotissimas rependere: vt sic cōtinue in hoc sacro ab ipo in nos z in cū a nobis effectus fluāt z refluāt salutares: hoc salutare in desiderio erat patrum. vnde ait Jacob:
Gen. 49. Salutare tuū expectabo dñe. Et sceūs simeon puer Jesum tenēs in manib: viderūt inquit oculi mei salutare tuū: qd parasti ante faciē oim populo. Lu. 2. ❡ D Cōsequēter rōnem hui diuine laudis agiens sacerdos addit [Uere dignū z iustū est/ equū z salutare. Nos tibi semp z vbiq gratias agere] Semp: qz in tpe grē z in eternitate glie: qm sicut i tpe pcipit Christus vere qdē sed latens in sacrali ac figurali specie: ita in eternitate pcipit in veritatis faciali manifestatione.
Ps. 33. Thob. 4. Omni tpe benedic deū. Et ps. Benedicā dñm in omi tpe: semp laus eius in ore meo. [Ubiq] qz p ipm restaurant q in celis sunt et q in terra. Et ideo trina mudi machina grās agit Celū p angelice ruine restauratiōe. Terra p ecclesie militātis redēptione. Infern p eorū q ibi erāt: z in purgatorio tenent liberatiōe: vt sic i no
Phil. 2 mine dñi omne genu flectat/ celestiū/ terrestriū / z infernoz. Et ideo sacrificiū hoc offert p celestib in laudē: p terrestrib ad gratie perceptionē: pro his q in inferno z in purgatorij sunt penis ad li
Ps. 112 berationis supplicationē. psal. In omni loco dominatiōis eius bñdic aia mea dño. Eū autē cui gratie agende sunt dignis cō binationib exprimit dicēs [Dñe sancte] seruos suos sanctificās a peccatis iustificādo [Pater omps] filios exaltans in merito extollendo [Eterne deus] cultores suos remunerās eternaliter btificando: vel [domine sancte] suos in sctitate cōseruando [Pater oipotēs] filios regni potent generādo [Eterne deus] suos in intuitua sui cognitiōe glorificādo: vel tertio fm Albertū [dñe sancte] sanctificātia dona de thesauris tue dñationis in h sacro magnifice pparando [Pater omps] paterne charitatis affectū dulcissimū in filio z pane potenti pparatione aptius declarādo [Eterne de] deitatis tue alimonia mortales ad eternitatis inmortalitatē mirabiliter vegetādo. De pmo ps. Gloria z diuitie in domo eius. De scdo: Parasti in dulcedine tua paupi deus. De tertio: Memoriā fecit mirabiliū suoz. Tanto dño patri/ deo iustū est gratias agere: p Christū dñm nrm: tanq pmediatorē z aduocatū nrm. Per eā pposicio mediationem notat. Naturas aūt qb mediat notat qd sequit [Christū] Christ vnct iterprtat: cui vnctio deitas: natura vncta humanitas. Ut sicut carnalis tangit fontē quo haurit/ z ortū quē rigat. Ita Emanuel noster Christ dñs tāgit deū a quo tanq a fonte fluūt gratiaz charismata: z per humanitatē tangit eos in quos pfluūt p ipm tanta gratiaz dona. 1. ad Thimo. 2. Mediator dei z hominū homo Christ Jesus [dña] vniuersitatis pductiōe [noster] precij charissimi q tenebamur solutione. 1. Pe. 1. Non corruptibilibus auro z argento redempti estis de vana vestra cōuersatione paterne traditionis: sed pcioso sāguine agni imaculati. ❡ E Ostensa prima diuine laudis rōne: que est diuine nature excellētia. Addit scdā rō que est laus angelica: quā sequit (pro cōiunctione vocū nostraz laudib angelicis) deuota supplicatio. Et cōcludit pars misse per hoc qd subiungit: cōmunis angeloz z hominū adorande trinitatis excelsa laudatio/ cū dicit: Sanctus sanctus sanctus. Sequit ergo per quē scilicet Christū maiestatē tuā laudāt angeli zē. Per Christū a quo habēt esse: qz ipse est dei virt z noticiā qz est dei sapiētia. 1. Coz. 1. Per illum enim angeli laudant/ adorant/ tremunt [Laudant] p eū p quē facti sunt scz filiū. Gen. 1. Dixit deus fiat lux. i. angelica creatura. Uerbo dixit z verbo
fecit: qz vbo dñi celi firmati sunt [Adorāt] vnde Ps. 96
2. Esdre. 9. exercitus celi te adorāt. ps. Adorate deū omnes angeli eius [Tremūt] Job. 27. Columne celi cōtremiscūt z pauēt ad nutum eius: [Laudant] inq virtuti maiestatis testimonium exhibendo [Adorant] excellentiā maiestatis reuerendo [Tremunt] potentiā maiestatis administrando siue eidem famulando. Tremere eniz dicūtur/ nō metu formidinis cū sint perfecte btī/ sed admirationis cōceptu z obedientie famulatu. Sunt eniz omnes administratorij spūs et in
ministerium missi propter eos q hereditatē capiunt salut. Heb. 1.
His nāq verbis innuit q diuia maiestas maxie est laudabilis: eo q est laudabil ab angelis quorū testimoniū est maxime autenticū. Maxime reuerēda eo q adorabilis a dominātibus: qui habēt dñiū ordinatū super bonos inferiores angelos. Maxieq admirabilis eo q tremenda a potestatibus que aduersarias virtutes subditas habent: z cōceptū mandatū in pncipatibus/ archangelis z angelis sibi subditis perficiunt: vt tractāt expositores beati Dionysij in de celesti hierarchia. Hec Alexan. par. 4. de officio misse. Et sequit: Celi/ scz deū laudant. i. viā laudandi pstant ps. Laudate eū celi celorū: z aque oēs que sup celos sunt laudēt nomē dñi. Cuncta nāq que sunt rōnalia z nō rōnalia deū laudant/ aut materiā laudis dant: Et dicit celi celorū pluraliter/ qz plures sunt celi: Plures etiā celorū influentie quib ista inferiora pducunt in esse: z in esse cōseruant: Possunt tñ per celos throni intelligi in quibus dñs sedere dicit quasi in tribunalibus/ dum per eos sua iudicia discernit: Unde Esai. vlti. Celū mihi sedes est: Silr z p virtutes ordo pmus infime hierarchie: que fm btm Grego. cōtinet tres choros / virtutes/ archangelos/ angelos/ potest intelligi. Uel noie virtutum oēs spūs celestes designari quidā volunt: vt habetur in glosa ps. vlti. Laudate dñm oēs angeli eius: laudate eū omnes virtutes eius [Uirtutes] generale nomen est omniū virtutū celestium: vt sic virtutū noie oēs angelici spūs q specialib noib expressi nō sunt intelligant: quorū nullus a diui
nis laudibus secernit: sicut scriptū est: Laudant Ps. 148.

cũ oẽs angeli eius [Ac beata seraphin] in plura
li. Seraphin in fine p. n scriptũ neutri generis:
nõ vnũ angelũ solũ sed totũ supremi ordinis an
gelicũ agmen significat. Dicũ seraphin a dono
charitatis quo excellentius p̃sidẽt. Interp̃taꝝ
em̃ ardor vel incendiũ siue ardentes. Hi [cõcele
brant] id est pari voto celebrant laudes diuinas
[socia exultatione] nõ em̃ absq; exultatione per
maxima laudes deo psoluunt. vñ ps̃. Beati qui
habitant in domo tua dñe: in secula seculoꝝ lau-
dabunt te. Hec oĩa Alex. de ales vbi supra parte
4. de officio misse. ❡ f Subtilius potest hec
particula exponi ꝑm dñm Albertũ [Per quem
maiestatẽ. ꝛc] Nam ꝑ eam ostendiꝝ eius cui in
hoc sacrĩo gratie agende sunt supereminens magni
tudo angelice vocis p̃conio. Quo tria notãtur:
Laudis altissime p̃coniũ: reuerentie summe im-
pensum obsequiũ: in altissimis cõcelebratũ gau-
diũ. Et in primo hoꝝ duo notaꝝ: mediatoris in
laude officiũ: laudati culmen eximiũ. De primo
diciꝝ. Per quẽ .s. mediatorẽ angelis data est lau
dis materia: qm̃ sua mediatione pficitur eorum
custodie effectus Et casus eoꝝ reparaꝝ defectus
ꝛ in custodia pmoueꝝ pfectus. Custodiũt nanq;
Ps. 90 angeli hoĩes/sicut dicit ps̃. Angelis suis manda
uit de te: vt custodiant te in omnibꝰ vijs tuis. Et
qm̃ Christus sue redẽptionis ope angelice custo
die effectũ dedit: ideo laudant angeli ꝑ Christũ
hãc materiã laudis dantẽ: hoc Apoc. 12. signatũ
est: vbi dicit beatus Joannes: Audiui vocẽ ma-
gnã de celo dicentẽ: Nũc facta est salus ꝛ virtus
ꝛ regnũ dei nostri: ꝛ potestas Christi eius: q: pie
ctus est accusator fratrũ nostroꝝ/ qui accusabat
illos ante cõspectũ dei nostri die ac nocte: hoc est
accusabiles reddidit: ꝛ ipsi vicerunt eũ ꝑpter san-
guinẽ agni: ꝛ post pauca: Propterea letamini ce
li ꝛ q̃ habitatis in eis. Vox magna hec vox ẽ lau
dantiũ angeloꝝ in contẽplatiõe tante gratie: vt
dicit Grego. admirantiũ dei cõsiliũ qualiter per
Christũ hominẽ a diaboli captiuitate absoluit: ꝛ
angelicã custodiã ad officiũ salutis ꝑuexit: ac eti
am ꝑ hoc ruine angeloꝝ reintegratio defectus:
Eph. 1. vt habet aplus: Gratificauit nos scꝫ pater in di-
lecto filio suo in quo habemus redemptionẽ per
sanguinẽ eius/ remissionẽ peccatoꝝ ꝑm diuitias
gratie eius q̃ superabundauit in nobis in omni sa
pientia ꝛ prudentia: vt notũ faceret nobis sacra-
mentũ voluntatis sue ꝑm beneplacitũ eius: qđ
ꝑposuit in eo in dispensatione plenitudinis tem-
poꝝ. Instaurare oĩa in Christo q̃ in celis ꝛ que in
terra sunt in ip̃o. Simile ad Col. 1. Hec ergo re
stauratio casus angelici causa est ꝛ materia lau-
Luc. 15 dis in officio isto mediatoris/ qui Drachmã de-
cimã inuenit/ ꝛ eã in loco cadẽtis angeli reposuit
hinc Amos. 9. In die illo suscitabo tabernacu-
lum Dauid qđ cecidit ꝛ reedificabo apturas mu
roꝝ eius: ꝛ ea q̃ corruerant instaurabo: ꝛ reedifi
cabo illud sicut in diebꝰ antiquis. Tabernaculũ
illud celũ est/ celestiũ mansio excubiaꝝ: qđ diciꝝ

etiã nostri dauid Christi. s. ex Dauid sc̃e incarna
ti: qui manu fortis ꝛ aspectu desiderabilis inter
pretaꝝ: q: ip̃e ꝑpugnator est ad saluandũ vt ma-
nu fortis: ꝛ in eo desiderãt angeli pspicere: quia
aspectu est desiderabilis. Hoc aũt tabernaculũ
cecidit in ruina angeloꝝ: ꝛ muroꝝ apturas susti
nuit in defectu vacuaꝝ mansionum. In homine
deniq; in celũ assumendo vnde collapsa suppleri
poterant/ etiã corruit in ꝓthoplasti lapsu. Pater
ergo per Christi mediationẽ illud tripliciter ree-
dificauit: q: hoiem a casu redemit: angeloꝝ nũe
rum ex hoibus reintegrauit: ꝛ paratas angeloꝝ
mansiones hominũ introductione repleri ordi-
nauit. ❡ Ex mediatione quoq; Christi custodie
promouetur pfectus: q: virtute sanguinis Chri
sti manus adiuuaꝝ angelica vt hoiem facilius
ꝑuehat ad virtutũ ꝑfectionẽ. vñ diciꝝ in ps̃. In Ps. 90
manibus portabunt te: quia opibus angeloꝝ
portamur ad pfectum/ remoto ꝑ Christi sangui
nẽ pondere circũstantiũ peccatoꝝ. Qđ etiam in
hoc significari põt/ q: victo ꝑ nobis a Christo ten
tatore in deserto / ne inducamur in tentationem
per peccatũ nos obruentẽ: Accesserunt angeli et Mat. 4.
ministrabant ei. Sic igiꝝ tripliciter ꝑmoueꝝ laus
angelica per officiũ mediatoris. ❡ G Laudati
vero culmẽ eximiũ tangiꝝ in verbo (maiestatem
tuam) Est em̃ ꝑm interpretationem noĩs maie-
stas magnitudo superueniens stans: que nũq; de-
clinat ad paruitatẽ. Hãc aũt indeclinabilitatem
deus maxime in hoc sacrificio ostendit: in q̃ mi-
rabili maiestatẽ efficit: vt incõprehensibilis in tã
parua specie comprehendaꝝ in sacramẽto. Sum
ptus manet in seipso regnãs eternaliter/ in ara
mactaꝝ in ministerio. Dixit salomon: Si celi ce- 3. Reg. 8.
loꝝ te capere nõ possunt/ quanto minus domus
hec quã edificaui: Et nos admirãdo dicere pos-
sumus: quanto minus forma hec minima panis
ꝛ vini que est in altari: Sed hec est maiestas diui
na/ que verbũ abbreuiatũ fecit sup terrã. Esa. 10
Abbreuiatũ in verbi incarnatione: ꝛ adhuc ma Ro. 6.
gis abbreuiatũ nobis in panis ꝛ vini specie: to-
tum deum ꝛ totum hominem sine maiestatis di
minutione ꝑm oẽm sui veritatẽ ac magnitudinẽ
cõtinente: vt esset in nobis corꝑaliter ꝛ sp̃ualiter
in sacramẽti ꝑceptione. Hinc magna gl̃ia domꝰ
huius nouissime eccl̃ie scꝫ magis q̃ p̃me. i. syna-
goge: vt diciꝝ Aggei. 2. q: replebo domũ istã glo
ria dicit dñs exercituũ: cum venerit desideratus
cũctis gẽtibus (haud dubiũ) q̃n Xp̃s qui in hoc
eccl̃ie sacrificio corꝑaliꝝ habitat: in synagoge vo
hostijs tantũmodo in figura. In hoc ẽt sumptꝰ
sacrificio integer manet apud patrẽ in celo. Su-
miꝝ a nobis vt in ip̃o viuamus: manet vt ipsi in
celo cõregnemus. De p̃mo Joh. 6. Qui mandu-
cat me viuet ꝑpter me. De secũdo Luce. 22. Ego
dispono vobis sicut disposuit mihi pater meꝰ re
gnũ vt edatis ꝛ bibatis super mensam meã in re
gno meo. Virtute em̃ huius alimonie rẽdimus
cõtinue ad huius sacramenti p̃ncipiũ qđ est Xp̃s

in figure ꝓprie integritate regnans in celo apud
patrē vt illi cōregnemus. Nemo aūt ſm naturaꝫ
aſcendere poteſt niſi participet naturā ſuꝑioris:
ideo naturā regnantis influit ſumma maieſtas/
vt per ipſam menſam quā ſumimus ad locum re
gnantis in celū tendamus. Macratur deniqꝫ in
myſterio ⁊ imortalis ꝑmanet: nā in cōmemora-
tionē ſue paſſionis ⁊ mortis in ſacramēto offert ⁊
⁊ ſumitur: Quotienſcūqꝫ manducabitis ⁊c̄. mor
1. Cor. 11. tem dn̄i annūciabitis donec veniat. Unde calice
vtimur ꝓ ſepulchro: patena ꝓ lapide ad os ſpelū
ce obuoluto: pallis ⁊ corporalibus ꝓ ſindone et
ſudario quibus inuolutū fuit corpus dn̄icum a
Joh. 19 Nicodemo ⁊ Joſeph pietatis officio. Credimus
tn̄ firmiter ⁊ profitemur ꝙ Chriſtus reſurgens a
mortuis iam nō morit: mors illi vltra nō domi-
Ro. 6. nabitur: ꝙ enī mortuus eſt/ pc̄tō mortuus eſt ſe-
mel: ꝙ aūt viuit/ viuit deo: hoc eſt viuit ad ſimili
tudinē dei/ qui ſolus habet imortalitatē ⁊ lucem
habitat inacceſſibilē. 1. ad Thim. vlti. Que vnqꝫ
in celo vel in terra oſtenſa maior maieſtas ⁊ pror-
ſus nulla. Ideo maieſtas in hoc ſacramento lau
danda eſt ꝑ angelos/ ꝑ Chriſtū dn̄m noſtrū: in cu
ius ſacrificio ac ſacerdotio vt dictū eſt hec maie-
ſtas tripliciter declarat. ¶ H Poſt laudis al-
tiſſime preconiū tangit reuerētie ſumme impen-
ſum beneficiū in eo qđ ſequit: Laudant angeli:
adorant dn̄ationes: tremunt poteſtates. In hoc
enī ſacramēto ſumma virtus eſt ⁊ honor. Uirtu-
2. Ethi. tē decet laus: honorē reuerētia. Eſt enī laus vir-
tutis preconiū: ⁊ honor exhibitio reuerētie in vir-
tutis teſtimoniū. Et hec reuerētia duplex: ſ; ꝙ
reſpicit magnitudinē reuerēde virtutis: vel par-
uitatē/ reuerentiā exhibentis. Et ſm hec ponun-
tur tria: laudant angeli: adorant dn̄ationes: tre
mūt poteſtates. ¶ Circa ꝓmū qꝛ cōe celeſtiū ſpiri
tuum officiū eſt laudare dei virtutē: qua de hoſte
humani generis per hoc ſacrificiū triumphauit.
Ideo dicit: laudant angeli. 2. Paral. vlti. in ora
tione Manaſſe regis iude dr̄: Laudabo te ſemꝑ
oibus dieb᷒ vite mee: qm̄ te laudat ois virtus ce
loꝝ. Nō aūt accipit hic [angeli] ſpecialiter ꝓ in-
fimo angeloꝝ ordine: ſed potius ſicut btūs Dio
nyſius. c. 5. et. 11 celeſtis hierar. docet: Angelos
oēs celeſtes appellare virtutes cōſueuimus. ⁊. c.
8. Cōmunis eſt celeſtib᷒ oib᷒ angelica cognomi-
natio quoꝝ (vt Damaſcenus ait) vnum eſt cōe
opus hymnis laudare deū. In his enī ꝑfationis
noſtre verbis/ dicit Alber. Nec noia ordinū cele-
ſtium ſpirituū. Nec diſtributio per hierarchias
deſcribit: ſed cōmunis laudis ꝑconium celeſtiū
ſubſtātiaꝝ in ſacro declarat: vn̄ in pſ. 102. Bn̄di
cite dn̄o oēs angeli eius potētes/ faciētes verbū
illius: ad audiendā vocē ſermonū eius. Laudāt
ergo oēs angeli. i. oēs celeſtes ſpūs diuinam in ſa
cramēto maieſtatē. Hoꝝ laus (vt dic̄ btūs Gre
go.) ammiratio eſt in ſapientia ⁊ maieſtate talem
in ſacramento virtutē ꝑficiētis. ¶ I Ad reuerē
tiam aūt tanti honoris quantus eſt in ſacramen-
to pertinet/ vt ſequit: Adorāt. Eſt enī hoc ſacra-
mentū plenū omni gratia: nō ſolū gratia creata
ſed plenū deo/ qui eſt gratia ſubſiſtēs ⁊ increata:
⁊ fons totius gratie ⁊ virtutis: propter qđ debe
tur ei honor ſummus q̄ eſt cultus diuinus. Gre
ce theoſebia dictus: a theos deus/ ⁊ ſebes pietas
quaſi dei cultus ſiue pietas. Nā pietas ſm btūm
Aug. ꝓprie dei cultus itelligi ſolet: quē Greci eu
ſebiam vocant. appropriatius tn̄ alij nō euſebiaꝫ x. deci. c. 1.
qđ bonus cultus: ſed theoſebiā qđ ex dei cultu cō
ceptū reſonat dicere maluerūt. Hinc etiā dei cul-
tus latria nuncupat: quo ⁊ ſi Greci licet raro ꝓ
ſeruitute vſi ſunt: tn̄ pene ſemꝑ ꝓ ea q̄ deo debet:
ſic ⁊ vſus latinoꝝ habet latriā ꝓ ſola theoſebia
accipere: que/ vt dictū eſt/ eſt cultus dei qui latet:
qm̄ lucē habitat inacceſſibilē. Un̄ Eſa. 42. Uere 1. Thim. 9.
tu es deus abſcōdit᷒. Hūc dei cultū adorationeꝫ
etiā dicimus/ ꝓpriiſſime accipiendo nomen ado-
rationis. vn̄ Math. 4. Scriptū eſt/ Dn̄m deum
tuū adorabis: ⁊ illi ſoli ſeruies. Talis cultus hic
in verbo adorāt ſignificat: q̄ ē deo patri ꝑ dn̄m
noſtrū Jeſum Chriſtum exhibent oēs angeli: ſm
illud Hebreo. 1. Et cū iterū introducit ꝓmogeni
tū in orbē terraꝝ dicit: ⁊ adorēt eū oēs angeli ei᷒.
Introducit pater primogenitū iterꝝ quotiēs hoc
ſacramentū cōficit ⁊ ſumit. Qđ hic inducitur vt
⁊ homines ad ſimilē cultū ⁊ reuerentiā in hoc ſa-
cramento exhibendā exemplo angelico procurē
tur. Inducit aūt hic ordo dominationū qui pri-
mus eſt ſecūde hierarchie: q̄ tn̄ ex vi nois minus
ad exhibendam reuerentiā inclinari/ putari poſſet
ꝓ eo ꝙ ſm Dyoni. cap. 8. celeſtis hierarchie/ do-
minationis nomen ſignificat celſiorē intelligētiā
quandā totius ſeruitutis ignarā: omniūqꝫ ſub-
miſſione infima liberā: nulli tyrānice ſimilitudini
vllo mō ſeipſum ſubijcientē: que ad illud qđ vere
⁊ ꝓprie eſt ſumi ſcꝫ dominantis dei exemplar tota
intentione conuerſa: ſeipm̄ inquantū pōt: ⁊ que
poſt ſe ſunt ad ſummi boni exemplar effingit: ſū-
me ſemꝑ dominātis deitatis ꝓ viribus ꝑticeps
fit: cū ergo memorat illos volūtarie inclinari ad
reuerentie adorationē: qui in altitudine ſemper
ferunt omni actu ⁊ deſiderio diuine dominatio-
nis ꝑticipes fieri: quoꝝ magis videt adorari q̄
adorare: idipm̄ de alijs ſuꝑnis ſpiritib᷒ nullo mō
dubitet: nos quoqꝫ cū omni deuotiōe ſilia facia-
mus. De hoꝝ adoratiōe ſcribit Apoca. 5. Et au-
diui vocem angelorum multoꝝ in circuitu thro
ni ⁊ animalium ⁊ ſeniorum: ⁊ erat numerus eo-
ruꝫ milia milium dicentiū magna voce: Dign᷒ eſt
agnus qui occiſus eſt accipere virtutē ⁊ diuinita
tem ⁊ ſapientiā ⁊ fortitudinē et honorē ⁊ gloriam
⁊ benedictionē. Et ſequit: Et omnē creaturam q̄
in celo eſt ⁊ que in terra ⁊ ſubtus terram ⁊ mare ⁊
que ſunt in eo omnes audiui dicentes/ ſedenti in
throno ⁊ agno: Benedictio ⁊ honor ⁊ poteſtas et
gloria in ſecula ſeculoꝝ. ¶ K Eſt aūt honor re
uerentie exhibitio nō ſolum in adoratione q̄ eſt re
cognitio ſumme maieſtatis: ⁊ ei᷒ ꝓfeſſio q̄ adorat.

Sed etiam in recognitōne ꝓprie paruitatis eius q̄
adorat respectu magnitudinis illius qua adora-
tur. Hec est altera species reuerentie. Per p̄mā
fit accessus q̄dam ad summū ip̄m videlicet ado-
randum. Per scḋam fit q̄dā recessus ꝛ relapsus
ad ꝓpriam fragilitatē. Hanc innuit qḋ sequitur
(Tremunt potestates) Tremor em̄ ex ꝓprie fragi
litatis ꝛ superne maiestatis ꝯsideratione oritur.
ꝛ quia oīs creatura quātūcunq; ꝑfecta/ꝯparata
ad illam summā naturā q̄ sola vere est: nō modo
parua sed oīno nulla videt̄: q2 vt dīt Boeti⁹. ij. de
ꝯsola. phi. ꝓsa. vij. Infiniti atq; finiti nulla vnq̄
potest esse collatio. Vn̄ ad immēsam huius sa-
cramēti maiestatē necesse est omnē creaturam tre
mere ꝛ pauere. Vn̄ ꝛ beatus patriarcha Jacob in
somnis videns scalā stantē sup terrā/cuius sum-
mitas celū tāgebat: angelos quoq; dei ascenden-
tes ꝛ descendentes ꝑ eā/ꝛ dn̄m in scale innixū. Ascē
dentes ad dn̄m adorandū: descēdētes ad supos
tremendo. Cunq; euigilasset/vere ait dominus ē
in loco isto: pauensq; q̄ terribilis est locus iste in
Gen.28. quit: Non est hic aliud nisi domus dei ꝛ porta ce
li. Quāuis ergo locus omnis pauendus sit ꝛ ter
ribilis: in quo deus sua ostendit sacramenta: ta-
mē locus sacramentaliū specierū specialr̄ est oīni
reuerentia tremend⁹: in quo ea ostendit que i cru
ce ꝑfecit: vbi ꝛ saxa scissa sunt ꝛ monumenta aper
ta: vbi terra tremuit ꝛ ip̄e sol/lucis sue radios ab
scondit. Et sicut in priori honoris specie induxit
dominatōes/ita ꝛ nunc potestates/cum dicit Tre
munt potestates. nam potestatum est libera seue
ritate corripere quod rectitudini legum diuina-
rum non ꝯgruit: ꝛ vindicare in omne qḋ legibus
obstando repugnat. Et ideo potestatū nō est tre-
mere q̄r (vt Dionysi⁹ vbi supra ait) est insupabili
ꝯstantia ordinatissime ad diuina tēdere: ꝛ q̄ post
se sunt agmina dei imitatōne ꝓmouere. Ex ḡ tre-
munt tremore reuerentie non timiditatis coram
ineffabili maiestate (cognoscētes suam potestatē)
nihil esse respectu diuine ꝛ immēse q̄ in sacramen
to ꝯtinet̄. quib⁹ inesse pauor minus videbat̄: ostē
dit humanā fragilitatē merito pauere/cum au-
dit tremere potestates. Nam reuera hec est illa i/
comparabilis maiestas: ad cuius nutū colūne ce
li pauent ꝛ ꝯtremiscunt. Si ḡ columne celi id est
angeli ſm glo. reuerentia illius magnitudīs cō-
tremiscūt: multo magis omnis homo in se ꝯcus
sus in reuerentia ad sacramentū debet ꝯtremisce-
re ꝛ pauere. ℂ L Post itaq; manifestū summe
reuerentie impensum beneficium seq̄t̄: In altissi-
mis concelebratū gaudiū/in eo quod subditur:
(Celi celorūq; virtutes ac beata seraphin socia
exultatōne concelebrant) Ubi tria inducunt̄: Ce-
li/celoꝝ virtutes/beata seraphin. Celi hic dicun
tur anthonomatice celoꝝ angelice virtutes qui
supra se eum qui in sacramēto est venerant̄: sicut
Ps.148. dicitur in psalmo: Laudēt eum celi celoꝝ. ꝛ iteꝝ
Laudate dn̄m de celis: laudate eum in excelsis.
Ip̄e em̄ ascēdit dignitate etiā ſm assumptā natu
ram super oēs celos/hoc est vertices angelicos.
Qui descendit ip̄e est qui ascēdit super oēs celos Eph.4
vt adimpleret om̄ia. ℂ Celoꝝ autē virtutes sūt
quibus virtus celestis sine obstaculo perficit̄: hi
dicti sunt angeli dei mandata/voluntatē ꝛ decre
ta inuincibiliter ꝑficientes: vt dicitur in psalmo
cij. Benedicite dn̄o om̄es virtutes eius: ministri
eius/qui facitis voluntatē eius. Hi concelebrāt
eū qui pre om̄ibus voluntatē patris perfecit. vn̄
de Joh. xvij. Opus consummaui quod dedisti
mihi vt facerē/ait Christus ad patrē. Et iterum:
Meus cibus est vt faciam voluntatē eius qui mi
sit me vt perficiam opus eius. Johan. iiij. Celi er
go celebrant quē super se contēplantur. Celorū
virtutes celebrant eū a quo est oīs virtus eorū
Verbo em̄ domini celi firmati sunt: ꝛ spiritu oris
eius om̄is virtus eorum. Os patris filius est/a
quo in angelos fluit virtutis spiritus ad omnes
dei voluntates ineuitabiliter perficiēdas: ita q̄
nec lex nature inferioris retrahat: nec infirmitas
potentie deprimat: nec virtus contraria impedi-
re valeat. ℂ M Ac beata seraphin. significatur
supremus angeloꝝ ordo seu chorus/qui tot⁹ ar-
dens siue incendens ſm Dionysiū interpretatur.
ca. vij. ecclesiastice hierar. Hoc agmen quia diui-
ne maiestati continenter assistit: perpetueq; loca-
tū sit: ꝛ ardentissime in deū semper tendit/antho
nomatice beatū dicitur: eo q̄ admirabilibus ꝛ pu
rissimis firmissimisq; dei theorēis ꝛ delectationi-
bus perfruatur. Nihilominus quantūuis bea-
tū sit: vt in vestibulis dei collocetur: tamen sup
se contēplans altitudinē sapientie: ꝛ delectatiōis
huius sacramenti concelebrat solenniter ꝛ iocun
de sacramenti istius altitudinē/quā sup se venera
tur: quia ergo illa altissima agmina sic cōcelebrāt
oīno irrationabile est si aliquis hominū huic cele
britati se subtrahat/ne in sui reprehensionē audi
at illud Job. xxxviij. Ubi eras cū me laudarent
astra matutina ꝛ iubilarent om̄es filij dei: Astra
matutina dicit angelica lumina/in principio cū
celo creata: ꝛ filios dei per conuersionē sui in deū
in gratia confirmata. Ecce ad excitandū nostrā
tarditatē ad huius sacramēti venerationē illi an-
gelorū inducūtur ordines: quorū exēplis ad eo
rum imitationem homo efficacius moueretur.
ℂ N Sequitur prefatōis pars vltima qua cō-
fessionis exhibite acceptatio postulatur: cū con-
cluditur (Cū quibus ꝛ nostras voces vt admitti
iubeas deprecamur) In quibus verbis tangitur
supplicatio/vt voces hūane concelebrationibus
celestibus misceantur. Duas em̄ om̄ipotens de-
us rationales condidit creaturas: angelicā ꝛ hu
manā qui laudibus diuinis insisterent/ꝛ ei grati-
arū redderent actiones (vt tangit magister disti.
I. li. scḋi sententiaꝝ) quas dum pari voto celebrāt
tanq̄ inferiores ꝛ superiores corde in celesti cy-
thara sociantur. De qua Apoca. xiiij. Et audiui
vocem quasi cytharedoꝝ cytharizantiū in cytha
ris suis: ꝛ cantabant quasi canticū nouū. Dicit

ergo [cū quibꝰ] scȝ angelis [⁊ nostras voces] humiles quidē sed rōnabiles: quia vox est sonus cū intentione prolatus [vt admitti] in laude sacramēti [iubeas] o deus omnis sanctitatis pfector [depcamur] qꝛ sine tuo iussu iuuāre a nobis fieri nequit: ꝙ scȝ inter angelos nostra vox audiaꝛ. Depcamur aūt [supplici cōfessione] nō superba psumptione: sed ante maiestatē tuā pni laudem tuā humili cōfessione [dicētes: Sanctus/ scтūs/ sanctus] ¶ Hec breuiter de expositione prefationis quottidiane. Sunt enim ⁊ alie pfationes/ nō quidem ab illa diuisione: sed pro magnitudine festi aut tēporis qualitate ad maiorē deuotionis excitationem/ ex festi materia ⁊ tēporis causas diuine laudis sugaddentes: quaꝝ decē sunt numero vt habeꝛ de conse. dist. i. Inuenimus. vbi dicitur Inuenimus has nouē pfationes in sacro cathologo tm̄ recipientes. Unā in albis paschalibus: aliā in die ascensionis dn̄i: tertiā in die penthecostes: quartā de natali dn̄i: quintā de apparitiōe dn̄i: sextā de aplīs: septimam de sancta trinitate: octauā de cruce: nonā de ieiunio in quadragesima tm̄modo dicenda: decima vero addiꝛ de btā virgine: septuagesima distinctione sanctoꝝ canonum ex concilio Piaceñ. sub Urbano papa. Quaꝝ sententie in his que quottidiane pfationi superaddunt satis sunt manifeste.

Lectio. XIX. A

Post prefationeȝ quam ad confitendū dn̄o mirabilia in hoc sacramento operāti pplꝰs excitatus est: simul ⁊ cōsitende laudis rō declarata. Premissa deniqꝫ ad dn̄m supplicatione p acceptatiōe diuine laudis sequitur cōis angelorum hominumqꝫ adorāde trinitatis excelsa laudatio/ dū finita pfatione chorꝰ voce concordi hymnū canit [Sctūs sctūs sctūs dn̄s deus sa. pleni sunt ce. ⁊c.] Hūc aūt hymnū fm Guil. Durandū in rōnali/ in missa cantandū instituit Sixtus papa. Et rōnabiliter post pfationis depcatiuā cōclusionē: qm̄ ex nobis nō est/ ꝙ nostra vox inter angeloꝝ ac celestiū virtutum cōcrepantiū voces audiaꝛ. Idcirco sacerdos i psona eccl'ie militantis in pfationis cōclusione deprecaꝛ: vt saltē deꝰ noster nostras voces admitti iubeat cōcentibus angeloꝝ socia exultatiōe laudes diuinas cōcelebrantiū. Et quia celestis militie exercitus sine interceptiōe/ diuinam laudant gloriam/ ipsius maiestatē ⁊ sanctitatē venerātes: fm illud ps̄. 83. Beati qui habitant in do. t. dn̄e: in se. secu. laudabunt te. cupiētes nostra vota laudibus cōnumerari angelicis: angelicū hymnum pariter cōcinnimus nō ppria psumptione: sed humili deuotione ⁊ supplici dicentes. Sctūs sctūs sctūs dn̄s deus sabaoth. Hic itaqꝫ hymnus vox est angeloꝝ ⁊ hominū. Prima eius pars angelorum est: vn̄ Esa. 6. Seraphin clamabant sub excelso dei solio. Sanctus sanctus sctūs dn̄s deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius: ⁊ Apocal. 4. Quattuor animalia nō habebant requiem die ac nocte/ dicentia. Sanctus sanctus sanctus dn̄s deus omps: qui erat ⁊ qui est ⁊ qui venturus est. Secunda eius pars est hoīum/ qui preibant/ comitabātur ⁊ seqbanꝛ dn̄m in Hierusalem loco sue oblationis ⁊ vespertini sacrificiū se psentantem/ dicentiū. Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in noie dn̄i. Joh. 12. Cōgrue aūt hymnus ille qui sacrificio pmittitur ex predictis duabus vocibus cōponitur: qꝛ in sacrificio isto placito ima summis ⁊ terrena celestibꝰ: fm Gre. 4. dialo. cōiūguntur. Et fm hoc hymnus iste diuiditur in duas partes: in angelicā scȝ ⁊ humanā. Et secunda pars subdiuiditur in orōnem ⁊ gratiarūactionē. Secūda ibi. Benedictus. Uoce angelica/ vnitas essentie ⁊ psonaꝝ trinitas in deo cōmendatur. Uoce humana vnio deitatis ⁊ humanitatis in Xp̄o pdicatur. Diciꝛ ergo in pma parte Sanctus: Nā sanctus a sanctio is it/ qđ diciꝛ a sanguis ⁊ est firmare/ decernere/ statuere/ conserare. Sic ⁊ leges sancte ⁊ mores sancti/ ⁊ homines in fide firmati sancti dicuntur: ⁊ dicūtur sancti a sanguine hostie: ⁊ hoc de veteri cōsuetudine. Nihil em̄ sanctū apud veteres dicebatur/ nisi qđ sanguine hostie esset consecratū vel respersuȝ: nā ⁊ que purificari volebant/ sanguine hostie vngebantur: vnde postea sancti dicebantur/ quasi sanguine vncti. De quo late apostolus Hebre. 9. Lecto inquit omni mādato a Moysi vniuerso populo accipiēs sanguinē hircoꝝ ⁊ vitulorum cuȝ aqua ⁊ lana coccinea ⁊ ysopo: ipm̄ quoqꝫ librum ⁊ oēm populū aspersit dicens. Hic sanguis testamenti qđ mādauit ad vos dn̄s. Etiā tabernaculum ⁊ omnia vasa ministerij sanguine simil'r aspsit: ⁊ oīa pene in sanguine fm legem mūdantur. Sic ergo sanguine ad dei cultū firmabantur: vt talia ad cōmunes vsus applicare nō liceret. Dicitur ergo fm hanc acceptionē sanctus .i. firmus. ¶ B Dicitur etiā sanctus. i. sepatus a negocijs scȝ seculi: ⁊ ab his qui carnaliter viuunt: vt dicit glosa Origenis lec. xix. super illud. Scti estote: Scti. i. separati ab omni imundicia corporali ⁊ spūali. Etiā tertio dicitur sctūs quasi sine terra. nam grecus sermo agyos extra terrā sonat. Est ergo sanctus firmus ab omni impfectione sepatus: a terra ⁊ omni creatura sublimiter eleuatus: que verissime diuine essentie cōueniunt/ q̄ est firma: quia imutabilis ⁊ eterna: ab omni imperfectione separata: quia simpliciter perfectissima. Et super oēm creaturam sine pportione eleuata quia intēsiue infinita. In cuius significationem verbū sanctus ter dicitur. Dicitur etiā ter sctūs ⁊ semel dn̄s deus: vt trinitatis ⁊ vnitatis mysterium cōprobetur. Trinitas in triplicatiōe nominis sanctus ostenditur. Unitas in simplici et nō repetita prolatione nominis deus significatur/ vt declarat Magister dist. 2. li. 1. sententiaꝝ: quasi diceret. Sanctus pater/ sanctus filius/ sanctus

spiritussanctus. Nam sanctitatē patris filius attestatur Joh. xvij. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi. Et sequitur: Sanctifica eos in veritate. Est enim pater sanctus sanctificans nō sanctificatus: quia nō ab alio sed a seipso sanctus. Sanctitatē filij praefertur angelus ad Mariā loquens: Quod enim ex te nascetur sanctum vocabitur filius dei. Luce. 1. Sanctitatē paracleti eloquitur Christus. Joh. xx. Accipite spiritumsanctum/ quorum remiseritis etc. Sanctitatē totius trinitatis lex promittit Leui. xix. Estote sancti/quoniam sanctus sum dominus deus vester. ¶ L Est autem deus sanctus: nō sanctificatus sed sanctificans creaturā. Est autem sanctitas in his tribus personis: Verius est hec tres persone non ratione proprietatum personalium aut relationum originis que trinitatē multiplicant: alioquin nō esset eadē sanctitas in tribus. Et cum sanctitas dicat perfectionem simpliciter neutra personarum esset simpliciter perfecta: pro quanto quelibet persona careret aliqua perfectione simpliciter scilicet sanctitate/que est in alia persona: et per hoc neutra esset deus: quia neutra esset summe perfecta. Et quelibet persona posset aliquid melius cogitari. s. bonū quod perfectiones omnium personarum saltem virtualiter contineret. Deus autem (vt dicit Aug. 1 de doctrina christiana. et Anshelmus) est quo nihil melius cogitari potest. Inest autem sanctitas ratione essentie que vna est in tribus et indiuisa: nec in eis numeratur/sicut nec eternitas aut omnipotentia: et ideo pater/filius et spiritussanctus nō sunt tres sancti: sicut nec tres eterni: aut tres omnipotentes: sed vnus sanctus sicut vnus omnipotēs et eternus. Nō etiam inest sanctitas diuinis personis per realem informationem: quemadmodū in nobis sanctitas inuenitur per actualem gratie informationem: et per hoc in nobis sanctitas est accidēs: nunc adueniens/nunc transiens/nunc rediēs per realē anime mutationem et sanctificantis gratie creationem vel annihilationem: sed est sanctitas in deo per predicationem et verissimā idētitatē: quoniā sanctitas predicatur de qualibet persona identice. i. predicatione dicente: hoc esse hoc. Et quelibet diuinarum personarum realiter ē sanctitas: et omnes tres vna sanctitas. ¶ Eo modo personis inest sanctitas quo inesse accipitur: cū in prefatione canit ecclesia: Et in personis proprietas: et in essentia vnitas: et in maiestate adoretur equalitas. Persona siquidem diuina cum sit deus vere simplex est et incomposita nō habēs in se proprietatē vt quodam aduenticiū vel accidēs: quo modo tabula habet albedinē aut anima nostra sciam: sed ipsa vere est suamet proprietas. i. illud reale quod per proprietatē significatur: vt pote est illud reale quod sanctitas/bonitas/eternitas: et pater sua paternitas: filius sua filiatio et spiritussanctus sua passiua spiratio: sic quelibet persona diuina est quicquid habet excepto correlatiuo quod aliquo modo habet. ¶ D Sequitur in hymno [dominus deus] sine replicatione et singulariter: ad ostēsionē essentie diuine vnitatis. Unde et dicitur in symbolo Athanasij: Dominus pater/dominus filius/dominus spiritussanctus: et tamen nō tres domini/sed vnus est dominus. Similiter non tres dij/sed unus est deus. Et hoc quia vna ratio dominij/vna ratio diuinitatis in tribus que est ipsa diuina essentia: propter cuius vnitatē ille tres persone vnus sunt dominus/vnus deus: secundum illud Deuter. 6. Audi israel/dominus deus tuus vnus est. Propter eandem rationem dicit beatus Aug. Pater et filius et spiritussanctus sunt vnus creator/non tres creatores: quia ratio creandi vna est scilicet essentia diuina in tribus. Propter idem ecclesia determinauit quod pater et filius sunt vnus spirator spiritussancti, nō duo spiratores: de summa trini. et fi. ca. quia principiū spirandi voluntas diuina idem est: et vnū est in patre et filio: et non numeratur in eis. Unū dico in specie tantum (quomodo humanitas in sorte et platone conceditur esse vna: propter quam tamen vnitatē nō conceditur quod sortes et plato sunt vnus homo: sed sunt duo homines) sed vnū numero: seu secundum vnitatem verissimā que est vnitas numeralis. ¶ Additur in hymno [sabaoth] quod virtutū vel exercituū interpretatur. Dicitur autem dominus deus sabaoth. i. dominus virtutū et exercituū: eo quod omnis virtus exercituū celestium et terrestriū est in manu eius. Est quippe exercitus in celis simul et in terris angelorum et hominū: quia sancta ecclesia in triumphantibus in celis et militantibus in terris est vt castrorum acies ordinata. Can. 6. Unde secundum Innocē. tot exercitus deus habet in terra quot sunt ordines in ecclesia et tot sunt in celis quot sunt ordines in angelis. Exercitus enim est multitudo aliquorum habentiū ordinē ad vnū in eis supremum ipsis presidentem: quarum multitudinū plures sunt tam in celo quam in terra: ideo vtrobique exercitus multi numerantur. ¶ E Sequitur [Pleni sunt celi et terra gloria tua] quod dicitur celi/non est ab angelis dictum: vt patet Esaie. 6. sed a patribus additum: et a Sixto papa et a Grego. ordinatum. Dixerunt namque angeli: Plena est omnis terra gloria tua: vt supra allegatū est. Pleni tamen nihilominus sunt celi et terra. i. angeli et homines secundum Inno. gloria domini. Angeli quidē sunt pleni gloria. i. beatitudine eterna: inquantū facie ad faciē clare et intuitiue sine medio diuinitatis gloriam contemplantur: eamque per amorem perfectissimum perfruuntur. In quibus/ visione scilicet perfecta fruitione beatitudo eterna essentialiter consistit. Dicuntur autem pleni non secundum naturalē capacitatē/sed secundum exigentiā meritorum. Nam secundum quod angeli in morula qua viatores beatitudinē meruerunt/gratia qua perfusi fuerant magis in sua cōuersione ad deū vsi sunt: secundum hoc et nunc clariori cognitione illustrātur et intensius amorosiusque deo perfruuntur. Pleni ergo sunt/quia quietantur et saturantur: vt maiorem beatitudinem sibi nō optēt: neque de aliorum maiori beatitudine murmurēt: quoniam se et alios beatitudinem secundum cōdecētiam diuine bonitatis: et exigētiam meritorum noscūt recepisse: in quo et ordinem diuine iusticie laudāt/et magnificētiam diuine bonitatis extollūt. Plena est et terra gloria domini Nam terra. i. terrigene pleni sunt gloria: nō in re possessione/sed in spe et promissiōe. Dedit enim dominus hominibus potētem filios dei fieri his qui in eū credunt. Joan. j. Qui namque crediderit et baptizatus fu

erit salu⁹ erit. Marci vl. Vel plena est terra glo-
ria Christi qui dñs est dñantiũ. Gloria inquam
passionis/resurrectõnis/ ascensionis: qz in omnẽ
terram exiuit sonus discipulo℞ eius: ⁊ in fines or
bis terre verba eo℞. glĩam christi pdicantiũ. De-
mum plena est glorioso corpe Christi terra: qḋ vi
aticũ ꝯcessum est hominibꝫ ipsos pducẽs ad glori
am sempiternã. Vel plena est terra gloria dñi. i.
gloriosa ⁊ suaui dñi ordinatõe ac totius creature
gubernatõe qua sapientissime gubernant̃ ⁊ regũ-
tur: in quo singulis gloria dñi relucet tanq̃ i ve-
stigio seu imagine: vt de quolibet entium ve℞ sit
Gloria dñi sup te orta est. vel ƒm Innocẽ. ad litte
ram [Pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua]. i. celum
⁊ terra diuina gloria replent̃: quia diuinitas est
vbiq̃: ƒm illud Hiere. xxiij. Celum ⁊ terrã ego im-
pleo. Vñ ⁊ psalmista: Si ascendero in celũ tu il-
lic es: si descendero ad infernũ ades. Nã est super
oia nõ elat⁹: subt⁹ oia nõ ꝓstratus: inter oia nõ in
clusus: extra oia non exclusus. vñ Job. xj. Excel-
sior celo est/quid facies ꝓfundior inferno: Unde
cognosces: longior terra mẽsura eius ⁊ latior ma
ri. ¶ F Sequitur [Osanna in excelsis] Que ẽ
pars secũda huius hymni ⁊ vox humana. Nam
turbe que precedebant ⁊ q̃ seq̃bant̃ Christũ ꝓce-
dentẽ ad hierusalẽ clamabant [Osanna in excel-
sis] Osanna dictio est hebraica q̃ interp̃tat̃ obse-
cro vel salua. Et ꝯponitur ƒm Remigiũ ab osy/
qḋ est salua/⁊ anna/ qḋ est aduerbium vel interie-
ctio obsecrandi. Et ƒm hoc deberet dici osyanna:
sed vsu dr̃ osanna: vt sit ꝯpositum ex corrupto ⁊ in
tegro. Vel dr̃ osanna per finalephã: q̃ est figura
tollens vocalẽ de medio dictõis. Aug⁹ autẽ dicit
ꝙ osanna in toto in alterius lingue interp̃tatiõem
transire non põt. Clamauerũt autem turbe osan-
na. i. salua/subaudi nos. Sed qua salute seq̃tur:
[in excelsis]. i. in celis: qz ad dandam salutẽ eter-
nam ⁊ celestẽ Christus aduenit. Clamauerũt tur
be q̃ p̃cedebãt ⁊ q̃ seq̃bant̃ eandem ꝯfessionis lau-
dem ⁊ obsecratõis vocem/ƒm Beð. qz vna est fi-
des eo℞ q̃ añ incarnatiõem dñicam fuerũt/⁊ que
post venerũt. vñ Petr⁹: Credimus saluari ꝑ gra
tiã dñi nostri Jesu christi sicut illi. Act. xv. Chry
sost. aũt exponẽs illud Mat. xxj. Turba aũt q̃ p̃ce
debat ⁊ que sequebat̃ clamabat/osanna filio Da-
uid: ait Memores populi mirabiliũ eius q̃ ostẽ
dit eis ⁊ sanitatum quas ꝓstitit eis exultantes in
cordibꝫ suis: ante ⁊ retro clamabant: osanna filio
Dauid. Qui p̃cedebant seniores erãt patriarche
⁊ prophete/⁊ ceteri sancti/qui ante Christi aduen
tum eum p̃dixerunt ⁊ cognouerũt eum esse ventu
rum. Sequentes aũt iuniores. i. apl'i/martyres/
⁊ ceteri doctores/qui post Christi ascensionẽ ope
ra eius p̃dicabant ⁊ p̃dicant. Qui ⁊ si diuersis tẽ-
poribus fuerunt/tamẽ in eis non fuit diuersus/sꝫ
vnus exultatõis sp̃us. ¶ Et ponitur bis osanna
in excelsis ƒm Innocẽ. propter duas partes salu-
tis: que sunt stola mentis ⁊ stola corporis: vel do
tes anie ⁊ dotes carnis: q̃si diceret: Obsecramus

salua nos ƒm animã ⁊ ƒm corpus. Inuenitur et
hic laudis versiculus in ps̃. cxvij. O dñe saluum
me fac. Ex eñ turbe clamauerunt osanna/ps̃. di
xit: O dñe saluũ me fac. ꝙ vero turbe dixerunt:
Benedictus q̃ venit in noie dñi. ps̃. eisdẽ verbis
subiungit: in quibꝫ tangit̃ gratiarũ actio ⁊ ꝯfessio
mysterij incarnatiõis Christi: vñ dr̃ Benedictus.
subaudit̃/sit: [q̃ venit] ƒm humanitatẽ assumptã
[in noie dñi]. i. in nomine patris: q̃ dñs est celi ⁊
terre. Ip̃o dño teste Joã. v. Ego veni in nomie pa
tris mei. Venit aũt Christus in noie patris ƒm Be
dam: qz in omnibꝫ q̃ gessit ⁊ docuit nõ suã sꝫ p̃ris
gl'am quesiuit. Unde ait Joan. viij. Ego glorifi-
co patrẽ meũ: ego gl'am meã nõ q̃ro. ¶ H Ali-
ter exponit̃ hymnus iste ƒm dñm Alber. magis i
ordine ad eucharistie sacramentũ quod verbis ca
nonis ꝯficitur: q̃ hũc hymnũ immediate subseq̃t̃
vnde ait: ter dr̃ sanctus ꝓpter trium ꝑsonarũ (vt
multi dicunt) discretiõem: q̃ oẽs singulariť in hoc
sacramẽto sunt opate. Virt⁹ eñ altissimi (vt dicit
Cassian⁹) ꝑ appropatiõem est patris q̃ obumbra
uit dum sui ꝑfectã imaginẽ in vtero virginis ⁊ sa-
cro nostre redemptõis imp̃ssit. Umbra eñ dr̃ for-
ma in speculo: resultãs in speculo ex facie respici
entis. Et in hoc sensu sumit̃ vmbra q̃ virginẽ ob
umbrauit: ƒm Origenẽ: sp̃us aũt scũs superueni-
ens tam in vte℞ in q̃ noster panis/a muliere eter
na. s. sapia ꝑfectus: q̃ etiã in sacro in quo suba pa
nis in ip̃m transsubstantiat̃ sua virtute ⁊ opatõne
oia ꝑfecit. Filius xp̃o est q̃ oia a sp̃ũsctõ ꝑfecta ⁊ in
vtero ⁊ in sacro sibi vnit: ratiõe cuius vnionis dr̃: Joã. 6.
Caro mea vere est cibꝫ: ⁊ sanguis meus vere ẽ po
tus. Et qz sanctus dr̃ sanguine firmatus: ⁊ in san
guine Christi opatione trinitatis omnis nostra re
ligio fundata ⁊ firmata est ⁊ mundissima effecta/
ter dr̃ sanctus: qz ibi sanguini suã pater imaginẽ
imp̃ssit: sp̃ũssanctus sanguinẽ ⁊ carnẽ mundatos
formauit filius formata ⁊ mundata sibi vniuit.
Dicit̃ etiam ter sanctus: qz tribꝫ sanctis conficit̃
hoc sacrm̃: scꝫ antiquo: nouo ⁊ eterno: scꝫ corpo-
re: aĩa ⁊ deitate Christi. Corp⁹ christi dr̃ antiquũ
qz de massa corpis Adam sumptũ: ⁊ hoc sctũm:
qz immune ab omni pctõ assumptũ: ip̃m eñ nõ
seminis ꝯmixtione/sed sp̃ũsscti opatõne in virgi-
ne conceptũ: debito originalis pcti nõ fuit obno
xium: qz ⁊ si de massa ꝑditõnis assumptũ: nõ tñ ꝑ
legẽ ꝓpagatõis descisum ab Adam: qbꝫ dũtaxat
aie coiuncte debito tenebant̃ originalis iusticie.
Immunẽ quoq̃ a morbida qualitate quẽ fomi-
tem aut carnis legẽ dicim⁹: q̃niã sp̃ũsctũs in vir
ginẽ superueniẽs: sanguinẽ istũ purgauit: de q̃ sine
libidine ⁊ q̃liber noxia q̃litate corp⁹ illud mũdissi
mũ formauit. Vñ glo. Joã. iij. suꝑ illud. Qui de
sursum venit/suꝑ oẽs est. De sursum. i. de altitu/
dine humane nature ante peccatũ p̃mi parẽtis:
qz de illa altitudine assumpsit verbũ humanã na
turã: ⁊ nõ assumpsit culpã cuius assumpsit penas
Scdm sanctũ in sacro isto. s. aĩa Christi nouũ ẽ/in
tempe incarnatõnis filij a patre de nihilo creata.

Et hec sancta: quia in ipso creationis momento omni sanctitate ꝛ omni gratia ꝛ sapiētia est repleta: vñ ad Col. ij. dicit de Christo / in q̄ sunt oēs thesauri sapientie ꝛ sciencie dei reconditi. Tertiū sanctū ꝛ vere sctissimū est diuinitas filij que corpus sctm̄ ꝛ aiam sanctitate plenā assumpsit: ꝛ in personam filij vniuit: vt omni sanctitate redūdaret ille homo ad totius ecclesie sanctitatē ꝛ copiā hinc Joh. 17. Ego pro eis sanctifico meipsum. ¶ H Hac igitur ratione dicitur ter sctūs / quasi diceremus: Christus in hoc sacro cōtentus sctūs est propter carnis sctitatē: ꝛ iterū sctūs ꝓpter anime plenitudinē. Tertio sanctus ꝓpter deitatis infinitaꝫ perfectionē. Propter vnitatē aūt diuine essentie in tribus ꝑsonis hec ꝑficientis addit singulariter dñs deus sabaoth: in quibꝫ verbis significatur istius operationis facultas cū dicitur dñs / modus cū dicitur deus / virtus cū dicit sabaoth. Facultas in verbo: dñs. Jobel. 3. Dñs diues est in omnes qui inuocant eū: q: omni thesauro pecuniaꝝ possessionū ac bonoꝝ oiuꝫ superpositus. Modo in verbo deus. Sapienter enim deus ꝑficit omnia: quia videt omnia sua sapiētia. Perficit vtiliter: q: oia circuit prouidētia ꝛ solicitudinis cura. ps̄. Dñs solicitus est mei: ꝛ. 1. Pe. 5. Ipsi cura est de nobis. Perficit charitate maxima: quia deus ardens ignis est. ſm illud Deuter. 4. Dñs deus tuus ignis consumens est. Uirtus in verbo Sabaoth: qđ virtutū vel exercituū sonat. Sctā enim ecclesia de oibus terribilis est in triūphantibus ꝛ militantibus: ꝛ totus eius exercit⁹ huic sacro vel assistit vel ministrat. Ministrat em̄ ecclesia ꝛ assistit celestis curia: vt demonū virtus excludat ne impediat corporis Christi ad caput vnionem: ꝛ hec virtus ab eo profluit: de quo in ps̄ dicitur. Dñs virtutū ipse est rex glorie. Et hac ratione dicitur: dñs deus sabaoth: vt describat trinitatis laudabilitas in opere sacramēti. ¶ Sequitur [Pleni sunt celi ꝛ terra glīa tua] Celi glīa dicitur ꝑ beatitudine triumphantiū: in quorum laudē hoc sacrificiū offertur: vt dicūt Gre. Aug. Ambro. Terra ꝑ terrigenis ponitur: ꝛ quātū ad illos gloria ꝑ gratia. Uñ plena est terra gratia in qua offertur sacrificiū in adiutoriū militantium pariter ꝛ in cibū. Cōprehenduntur etiā sub terra qui sunt purgatorijs in penis / ꝑ quibus offertur in suffragium. Sic igitur spūs dñi qui operat in sacramento repleuit orbem terraꝝ: ꝛ hoc qđ continet oia / qđ nihil aliud est nisi celum: hoc em̄ ſm Damas. cōtinentia est visibiliū ꝛ inuisibiliū creaturaꝝ. Hic ergo spūs scientiā habet vocis: vtiqꝫ laudis / quā ꝑstitit hoibus ꝛ angelis: quatin⁹ sic omne genu flectat celestiū / terrestriū / ꝛ infernoꝝ ꝛ omnis lingua cōfiteatur q: dñs nr̄ Jesus Xp̄s in hoc sacro oblatus / est in glīa dei pr̄is. Hec igit laus resultatiōis q̄ ad ꝑfectionē sctitatis resultat chorus in aula ecclīe in qua fit ꝑfectio sanctitatis. ¶ J Subdit [Osanna in excelsis] Osanna .i. salua obsecram⁹ in celebratione sacri sanguinis: q: nō est salus sine sanguine Christi: sine sanguine em̄ nō fit remissio pctōꝝ: ad Heb. ix. Sed nec penaꝝ. Zach. ix. Tu aūt i sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu i quo nō erat aqua. [In excelsis] in celis: vt oēs in sacramento sanguinis salues in quo tot⁹ relucet operatio trinitatis: ꝛ ꝑ qđ celi ꝛ terra pleni sunt tue gloria maiestatis. Est ergo hec petitio vt saluet gratia sanguinis ab omni inq̄namento terrene cōtagionis. ¶ Sequitur [Bñdictus q̄ venit in noie dñi] qđ est grarum actionis: vt sicut p̄res ꝑcedentes aduentum eius vt Abram ꝛ ꝓphete ꝛ cōcomitantes vt aplī: ꝛ sequentes vt martyres / cū ꝑsecuti sunt diuersis tpibus / vna fide ad passionem venientē qua semetipm̄ hostiā pro oibus obtulit: ita in eadem fide ꝛ grarum actione recipiamus ꝛ ꝑsequamur cū venientē in altari: offerendū pro nobis oibus in sacrificiū salutare. Dicim⁹ aūt in hac gratiarum actione bñdictus: nō q: ex nr̄a actione ei beatitudo augeat: aut sibi bonū qđcunqꝫ accrescat. Sed a nobis bñdicitur .i. bñdictus ꝑdicat / laudat ꝛ canit: q: ipse venit plenus benedictionibus. Et q: sicut dicit Eccī. 44. Bñdictionē oiū gentiū pater dedit illi: ꝛ testamentū noue grē cui nunqꝫ aliqd supordinandū est in sanguine suo cōfirmauit sup caput eius. Nā ſm aplm̄. Bñdict⁹ est qui bñdixit nobis in omni bñdictione spūali. Sic ergo bñdicendo grās agentes in laude dicimus sibi bona que ipse in nos ꝑfluxit: ſm illud ps̄. Eructauit cor meū ver. bo. di. e. opera mea regi. Sic bñdictū dicimus q̄ venit: sic semel se offerendo ita q̄tidie oblationē illā in sacro repñsentando ps̄. Bñdictus dñs die q̄tidie. ꝑsperū iter ad salutē ꝑ suā oblationē faciat nobis deus salutariū nostroꝝ. In noie dñi q̄ dominij diuini potentiā notā nobis facit: nos ab infimis exaltando: a paupertate suis copijs releuando: ꝛ sua dñali virtute cōtinēdo: ne ad pedestria ꝛ stabularia declinemus. ¶ Addit Osanna vt saluet scōs salute a miseria pene ꝑ glīam: q: iusticia culpe saluauit ꝑ grām: ꝛ sic suscitet de puluere egenū. ꝛ de stercore erigit pauperē: vt sedeat cū ꝑncipibꝫ / ꝛ soliū glorie teneat in celis: ꝓpter qđ cōcludit ꝛ nūc [in excelsis] sicut ꝛ ꝑus additū est: i q: ista sunt excelsa glorie sue / q̄ nisi per ipm̄ attingere nemo pōt. Uñ angeli cecinerunt. Gloria in altissimis deo Lu. 2. 1. Re. 2.

Oremus ergo dñm benedicētes ꝛ dicentes: Bñdictus sit ꝛ in eternuꝫ supbenedictus / q̄ venit in noie dñi: oꝑatione diuina in altaris sacro / quatinus eū sic venientē honorifice suscipientes: bñdictionē in ꝑsenti ꝛ in futuro largiter cōsequamur. Amē. ¶ K Qm̄ aūt misse officiū qđ in canone principaliter consistit: ob memoriā dñice passionis institutū est. In plerisqꝫ sacramentarijs inter ꝑfationē ꝛ canonē imago crucifixi depingit: vt nō mō intellectus / sed ꝛ picture aspect⁹ memoriā inspiret dñice passionis: vt dicit Alexan. de ales. Et rōnabiliter quidē: qm̄ q̄ oculis vident fortius mouēt / q̄ꝫ q̄ ore ꝑferunt / ꝛ solo ꝑcipiūtur auditu

Hinc damas. iiij. li. sniaꝝ multotiēs nō ſm mētē
būtes dni paſſionē: imaginē crucifixiōis Chrī vi
dētes in ſalutaris paſſiōis memoriā venim⁹ ꝛ ꝓ
cidentes adoram⁹. Hinc ꝛ ezech. ꝓpha iuſſus eſt
pigere trāſmigratōēꝫ hierl'm: vt ppl's iudaic⁹ ſen
ſibilib⁹ formiꝫ moueret eā agnſcere futurā. vn̄ Eze.
xij. Tu ḡ fili hoīs fac tibi vaſa trāſmigratiōis et
trāſmigrabis ꝑ diē corā eis: trāſmigrabis autem
de loco ad locū alterū in ꝯſpectu eoꝝ: ſi forte aſpi
ciāt: qꝛ domus exaſperās eſt: ꝛ efferes foras vaſa
tua / q̄ſi vaſa trāſmigrātis ꝑ diē in ꝯſpectu eoꝝ.
Ubi greg. in cōmēta. Quia oculos ad videnduꝫ
hn̄t ꝛ nō vident: aures ad audiendū hn̄t ꝛ nō au
diūt. Da eis imagineꝫ ꝛ picturē / ꝛ formis oſten
de corporis: vt venturā captiuitatem nō ſolū audi
ãt ſed ꝛ oculis recog̃ſcāt. Un̄ ſatis oñdit̃ fortius
mouere imagines q̄ꝫ vba. Et hec eſt pcipua ratō
cur chriſtiana religio admittit ſacras veneran
daſq̄ꝫ ſctōꝝ imagines: vt ſcꝫ ſimplicioribꝫ eēt me
moriale ꝑpetuū / ꝛ deuotionē ſapientiū excitarēt.
Cōgruū ḡ eſt vt oculis ſacerdotis paſſionis Chri
ſti mēoriale celebrātis: crucifixionis imago obij
ciat̃ / q̄ ad de ipā cogitādū fortius inuitet̃. Et id
circo ait Alex. forte diuina factū eſt puidentia / lꝫ
hūana h̄ ꝓuocauerit induſtria: vt ab ea lr̄a canon
inciperet / q̄ ſui forma crucis ſignū oñderet in figu
ra T. Lr̄a et eīm thau / q̄ ꝑma eſt in canone myſte
riū crucꝫ hꝫ inſinuat: dicēte dño Ezec. ix. Signa
thau in frontibꝫ viroꝝ dolentiū ꝛ gementiū. De
q̄ latius) In q̄buſdā etiā codicibꝫ vt Durād⁹ in
rōnali dicit: maieſtas pr̄is depingit̃ ꝛ imago cru
cifixi: vt ſacerdos q̄ſi pn̄tem videat quē inuocat
ꝛ quē allogt̃ dicēs: Te igit̃ cle. ℂ L. Hoc ḡ cru
cis ſignū non ſolū intuet̃ ſacerdos / ſed etiā oſcula
tur: vt oſculo qđ pacis ſignū eſt oñdat: ꝙ ꝑ crucē
pacificati ſum⁹ ꝛ recōciliati deo prī: vt dꝛ Col. j.
Cōplacuit ꝑ eū recōciliari oīa in ipō pacificans ꝑ
ſanguinē crucis ei⁹: ſiue q̄ in terris ſiue q̄ in celis
ſunt. Seruant̃ aūt diuerſi ritus in ordine oſculā
di: aliq̄ ꝑmo oſculant̃ pedes crucifixi: ꝛ poſtea pe
des maiſtatis diuie: in ſignū ꝙ ꝑ filiū dei crucifi
xionē ad pr̄is deducimur maieſtatē. Alij mō cō
trarū ꝑmo oſculāt̃ pedes maieſtatꝫ: poſtea crucifixi:
in ſignū ꝙ nemo venit ad filiū niſi pr̄ traxe
rit eū. ꝙ qꝫ oē donū optimū deſurſum eſt deſcen
dēs a prē luminū: Alij q̄ duplicē picturā nō hn̄t
ꝑmo oſculant̃ altare: poſtea crucē in codice: eadē
q̄ dicta ſunt repn̄tātes. ℂ Uertit ſe etiā ſacerdos
canonē inceptur⁹ ad orientē: vt ſcꝫ ſolem iuſticie
Chriſtū dn̄m aduocet ꝑ ꝯſecrationē ad altaris ſa
cramentū. Ab illo eīm loco materialis ſol orit̃: q̄
vite origo eſt ꝛ eā. Trahit aūt hoc ipm ex ve lege
originē ſm Guil. in q̄ ſacerdos legalis cū orabat
faciē habebat v̄ſus ꝓpiciatoriū: qꝛ exinde loquēs
dn̄s ꝓpiciabit̃ pplo. Exo. 26. Ideoq̄ꝫ Chriſtus q̄
ꝓpiciatio eſt ꝓ pctis nr̄is: qꝛ in canone petit̃ do
nari ꝑ ſacerdotē: merito ad illā partē celi ſe vertit
ad quā ꝓpiciatorium fuerat collocatū. ℂ Incep
turus quoq̄ꝫ canonē ſacerdos iunctis manibus
ſe inclinat: ſignans Chriſti inclinationē / qua in fa
ciem pcidēs in horto orauit: vt ſi fieri poſſet trāſi
ret calix paſſiōis: cui⁹ meditatio intm̄ dn̄m anxi
auit / vt factus ſit ſudor eius tāq̄ꝫ gutte ſanguis
in terrā decurrētis. Lu. 22. Fit etiā hec inclinatio
verſus terrā / vt ſacerdos ſe hūiliet / ꝛ terrenum ſe
agnoſcat: ſeq̄ꝫ ꝑ hoc idignū ꝓprijs viribꝫ iudicet
ad tm̄ myſteriū ꝑagendū. ℂ Iungit manus / vt
verbis attentio copulet̃ iuxta beati Bern̄. exhor
tationem: Fratres imolantes hoſtiā laudis iun
gamus verbis ſenſum / ſenſui affectū / affectui ex
ultationē / exultatiōi maturitatē / maturitati hu
militatē / humilitati libertatē. ℂ Hinc quoq̄ꝫ mi
niſtrantes poſt tergū vadūt ſacerdotis / diſcipulo
rum fugā figurātes: vel alijs exemplū retro cedē
di dantes ne cuiuſq̄ꝫ voce vel aſpectu ſacerdotis
intētio diſtrahat̃. ℂ Ultimo pulſatur cāpanella /
vt fideles intra eccl'e areā cōſtituti / ad cordis ꝓ
parationē excitent̃: quatin⁹ in ſpū ꝛ v̄itate ado
rent deuotius hoſtiā ſalutarē / quā poſt ꝯſecratio
nem oīum oſtendit aſpectibus adorandam.

Magiſtri Gaſparis haſla-
chij ſymmeringēſis ad clerū ep'la adhortatoria.

GAbriel Biel vir oīum
peritioꝝ ſine cōtrouerſia ꝑitiſſimus / ca
thonianā illā nobiliſſimā ſequutus ſen
tētiā: hoc eſt nō ſibi ſoli ſꝫ toti ſe mundo genitum
credens: imortalitatē eternāq̄ꝫ famā poſteris re
liquit. Eſtimās nullis ſe rebꝫ litteraꝝ ſtudijs ſe
motis ceteros pſtare poſſe. Cūctis ſaltē phie di
uine ſtudio anhelātibꝫ dās typū ꝛ exēplar. Qua
re o ſacerdotes: o diuini noīs pcones dulciſſimi
q̄d in hac vmbratili q̄ſi vita alacriori ſtudio / co
natu ve celeriori / diuina non capeſſatis officia?
Quid belluine ſuccūbere voluptati? Quid alex
andrinis delitijs deditos eſſe? Quid tā ſedētaria
fatigatiōe pigro iminere? Quid die noctuq̄ꝫ ma
ximos comis gradatīꝫ ſcanſilibꝫ labores impen
dere iuuat? nō cogitatis illō. j. Pe. ij. regale vos
gen⁹ ſacerdotū appellitari. Ite pš. 119. ꝓmiſſio
nē eterni ſacerdotij regio indente ꝓpha. Tu es ſa
cerdos in eternū ꝛc. Quare oībꝫ alijs opatiōib⁹
poſtpoſitis vr̄am ſctitatē / ſtatum veſtrū nobiliſſi
mū / virtutibꝫ bonis moribꝫ / ꝛ qđ eſt maximū bo
nis exēplis (cū alteri malefaciēdi dare occaſionē
apud ſūmū deū qđ maxie in ſe hēat grauitat̃) ex
colētes nō hoīes tm̄ ſꝫ dij vocabimi. Et q̄ aūt di
uerſa ſūt ſtudioꝝ gn̄a: maxie illud vnicuiq̄ꝫ acce
ptādū / qđ ſuo ſtatui nō diſcrepare videt̃. Et ſi ſa
cerdotis ſit officiū deū colere / puris lotiſq̄ꝫ mani
bus ꝛ mūdo corde ꝯtrectare / ſūme ſibi videt̃ ne
ceſſariū: hmōi Gabrielis nr̄i op⁹ ꝛ die ꝛ nocte ma
nibꝫ voluere exinde vt poſſit (qđ maximū ſui ſta
tus eſt) Chriſtū. ſ. in altaris hoſtia trāſſubatū itel
ligere: quem nullis nec exteriorībꝫ nec interioribꝫ
(ſolo intellectu excepto) ſenſibꝫ cognoſcere poteſt
Datū Baſ. 1510. decimo Kalen̄. Februarias.

Lectio. XX.

A

Eigit cle
mētissime pr̄ p
Jesum Xp̄m fi
liū tuū dn̄m no
strū͡ supplices
rogamus. ꝛc.]
Expediti de cō
tinuatiōe text⁹
sacri canonis p
notā illationis
(igit̄) ō signata.
Ad ei⁹ diuisiōe͡ʒ
ꝛ lr̄e expositiōe͡ʒ
pcedim⁹. Diui
dit̄ āt variē va
riōs: nā Guil. i
rōnali triplice͡ʒ
recitat diuisio
nē: quaꝝ vna in
ptes. xj. alia in ptes. xiij. tertia in sex ptit̄. Alex. de
ales diuidit in tres ptes ſbdiuidēdas: dn̄s Alb.
sil̄r in tres / nō tn̄ eadē sed lōge alia diuisiōe. Sed
q̄si mediū tenētes dicim⁹: q͡ʒ text⁹ sacri canōis v͡ʒ
ab illo loco [Te igit̄] vsq͡ʒ ad dn̄ice orōnis p̄fatio
nē / q̄ incipit ibi. Oremus p̄ceptis salutarib⁹ moni
ti: ibi em̄ terminat̄ canō s͡ʒ dn̄m Alb. vt tactū est
s̄. lec. lj: Hic inq͡ʒ text⁹ ꝯuenienter diuidit̄ i ptes
sex p̄ncipales. In q͡ꝝ p̄ma petit̄ a deo bn̄dictō ap
positoꝝ munerū / q̄ p tota eccl̄ia offerūt̄. In scd̄a
ponit̄ scōꝝ inuocatio: quoꝝ merit͡ʒ ꝛ p̄cib⁹ nobis
dona a dn̄o cōferūt̄ ibi: Cōicātes. In tertia petit̄
sacrificioꝝ oblatoꝝ acceptatio: q̄ electi a p̄fidis di
uidunt̄. In q̄rta ponit̄ v̄boꝝ forma q̄b⁹ cōsecra
tio cōficit̄ ꝛ panis viniq͡ʒ sub͡e in Xp̄i corp⁹ ꝛ san
guinē cōuertūt̄. In q̄nta ponit̄ cōsecratoꝝ cōme
moratio: ꝛ sal⁹ petit̄ his q̄ sacrificio p̄fruūtur. In
sexta subinfert̄ refrigeriū ac suffragiū postulatio: ꝛ
iterata scōꝝ inuocatio: q̄tin⁹ q̄ petim⁹ a dn̄o cō
cedant̄. Tertia ibi: Hāc igit̄ oblationē. Quarta
ibi: Qui p̄die. Quinta ibi. Vn̄ ꝛ mēores. Sexta
ibi: Memēto etiā dn̄e. ¶ Prima ps in duas ſb
diuidit̄: in q͡ꝝ p̄ma dirigit̄ petitio ad dn̄m vt ap
posita munera scificet. In scd̄a fit specificatio p
q̄b⁹ scificata mūera deo libet / ibi: In p̄mis q̄ ti
bi. Diuisio p̄me p̄ticule p͡ʒ ex p̄ncipio seq̄nt͡ʒ lect.
¶ B Prima ps incipit a lr̄a T siue t. Te igit̄.
q̄ḋ s̄m Inno. nō videt̄ sine diuina p̄uidētia factū.
Est t. lr̄a mystica s̄m Isi. j. li. ethi. c. iij. Sūt em̄
q̄nq͡ʒ lr̄e mystice apud Grecos. y. q̄ḋ humanā vi
tā designat θ Theta mortē. ꝛ alpha p̄ncipiū ω o
finē: q̄ due lr̄e ad Christū ptinēt: s̄m illḋ Apo. j.
Ego sum alpha ꝛ o / p̄ncipiū ꝛ finis. Et theta quā
hebrei thau dicūt / nos t. Dr̄ āt thau hebraice q̄si
signū. Lr̄e āt grece ꝛ latie ab hebraicis videt̄ exor
te. Formant̄ em̄ lr̄e grece ab hebraicis: ꝛ q̄tū ad
sonū ꝛ quantū ad nomē: ꝛ latine a grecis: nā ap̄d
hebreos p̄mo dictū ē aleph: deinde ex simi enūtia
tione ap̄d grecos tractū est alpha: inde apud lati
nos a. Traslator aūt ex simi sono alterius lingue
lr̄am ꝯdidit vt nosse possim⁹ linguā hebraicā om
niū aliaꝝ linguaꝝ ꝛ lr̄aꝝ esse mr̄e͡ʒ: sic q̄ thau hebreo
formata est theta grece ꝛ t. latie. Insinuat āt t. lr̄a
siue thau mysteriū cruc͡ʒ dn̄ice / ex sui forma ꝛ for
matiōe ip̄m rep̄ntās. Est deniq͡ʒ signū illḋ s̄m b.
Hie. q̄ḋ imp̄ssū fuit q̄bꝰdā facieb⁹ / ad dn̄i iussionē
q̄ sic signat͡ʒ cōcessa est sal⁹ ꝛ liberatio ab interitu
mort͡ʒ angeli pcutiētis: de q̄ Ezech. ix. ita scribit̄ ꝛ
Dixit dn̄s ad viꝝ indutū lineis h̄nte͡ʒ in lūbis at
tramētū scr̄ptoris. Trāsi p mediū ciuitat͡ʒ in me
dio hierl̄z: ꝛ signa T sup frōtes gemētiū viroꝝ ꝛ
dolētiū: sup cūctis abomīatiōib⁹ q̄ fiūt in medio.
Post hec dixit sex vir͡ʒ. Trāsite p mediā ciuitate͡ʒ
p⁹ eū: ꝛ pcutite sup quē nō viderit͡ʒ signū T nemī
pcat ocul⁹ vr̄. Et post pauca. Oēm āt sup quē vi
derit͡ʒ signū T nō occidat͡ʒ. ¶ Illḋ q͡ʒ signū est
illḋ sup q̄ Moyses serpentē eneū erexerat i deser͡to Joh. 3.
quē īspiciētes saluabāt̄ a morsib⁹ serpētū ignitoꝝ
Nu. 21. de q̄ saluator: Sic Moyses exaltauit ser
pentē in deserto: ita exaltari op͡ʒ filiū hoīs. Fact⁹
est em̄ fili⁹ hoīs obediēs p̄ri vsq͡ʒ ad mortē: mortē
aūt cruc͡ʒ. Phil. 2. q̄ crux instar lr̄e T figurata fu
it: ex stipite. s. ꝛ ligno trāsuersali suppōsito: stipite
nō eminēte: vt verificaret̄ illḋ Lu. 9. Vulpes fo
ueas habēt ꝛ volucres celi nidos: fili⁹ āt hoīs nō
h͡ʒ vbi caput suū reclinet. ¶ C Illḋ fuit ēt signū
de q̄ Apo. 7. dr̄. Vidi alteꝝ angelū ascēdētē ab or
tu solis / habētē signū dei viui. Glo. Vexillū cruc͡ʒ
clamātē voce magna q̄tuor angelis q̄b⁹ datū est
nocere terre ꝛ mari dicēs: Nolite nocere t̄re neq͡ʒ
mari neq͡ʒ arborib⁹ / q̄usq͡ʒ signem⁹ seruos dei nr̄i
in frōtib⁹ eoꝝ. Et q̄z in canone misse passio Xp̄i re
memorat̄ q̄ in cruce ꝯsūmata est: ideoq͡ʒ congruū
fuit ꝛ rōnabile vt ab ea lr̄a inchoaret̄: q̄ crucē pl⁹
ceteris rep̄ntaret: q̄lis est lr̄a T vt sc͡ʒ p ei⁹ inspe
ctiōnē sacerdos i memoriā reduceret̄ dn̄ice passio
nis: Q̄ḋ salutifere cruc͡ʒ signū laudabil̄r fideles
in q̄tidiani vsus sensibilib⁹ reb⁹ / puta libris / pa
rietib⁹ / statuis imp̄mūt ꝛ exēplo sacerdotis oscu
lant̄: vt ad passionis Christi memoriā excitent̄: ꝛ
ex ei⁹ rememoratiōe sanent̄ a suggestiōib⁹ serpē
tū infernaliū. Sic olim sanati sunt filij isrl̄ a mor
sib⁹ serpentū ignitoꝝ p inspectionē serpētis i cru
cis signo erecti. ¶ Magna em̄ est crucis virtus /
magnū crucis mysteriū: vn̄ s̄m Inno. Crux sani
tatē restituit: bn̄dictionē impēdit: discernit a p̄fi
dis: liberat a piculis: hostes expellit: victores cō
stituit. Crux mysteriū fidei: sacr̄m spei: clauis sci
entie: forma iusticie: magnificētia regū: gloria sa
cerdotū: sustētatio inopum: paupeꝝ cōsolatio: ce
coꝝ lumē: claudoꝝ bacul⁹: desolatoꝝ spes: resur
rectio mortuoꝝ. Verba sunt originalr̄ bt̄i Joā.
chris. in ome. d̄ cruce. Hui⁹ crucis laudes Raba
nus fulden̄. monach⁹ ꝛ mogūtine sedis archiep̄s /
mirādo cōpegit artificio / figuris / prosa / ꝛ metris
nihil eoꝝ omittēs: q̄ḋ ad ei⁹ magnificā laudē hu

manitus poterit inueniri. Hec de lra .t. siue T canonis principiorum cui⁹ exordiū. Te igitur clemē. pater
¶ D Ad cuius intellectū notandum q̄ nomen Pater dupl'r in scriptura accipit. Accipit enim qn̄q; pr̄ essentialr̄ qn̄q; notionalr̄. Essentialiter attribuit toti trinitati: ⁊ singulis psonis coniunctim ⁊ diuisim. Sicut cetera noia essentialia/ q̄ de singulis psonis in oibꝫ sil' in singulari nūero pdicantur: sicut increatus/ imēsus/ etern⁹/ oīps/ dñs de⁹. De q̄ in symbolo Athanasij. Etern⁹ pr̄: eternus fili⁹: etern⁹ spūssctūs. Et tñ nō tres eterni: s; vnus eternus. ⁊c̄. Noia eñ essentialia/ sicut de psonis singulis: ita de oibꝫ sil' singulariter nō plurali nūero pdicantur: secus de noie psona/ siue suppositū: qd̄ licet dicat̄ fm̄ subam p̄ se nō dr̄ relatiue fm̄ btm̄ Aug. 7. de tri. ca. 5. excipit tñ a supdicta regula fm̄ eundē lib. 8. de tri. c. 5. vt recitat magr̄ dist. 23. pmi senten. Et isto mō essentialr̄ scꝫ accipitur pr̄ in cātico Moysi. Deu. 32. Nōne ipse est pr̄ tu⁹: q̄ possedit/ fecit ⁊ creauit te. Sic etiā accipit Mat. vj. in orone dñica: Pater noster q̄ es i cel'. Et generalr̄ sic accipi pōt/ qn̄ de eo pdicat̄ terminus importās aliqd cōueniens toti trinitati: sicut est opatio q̄libet ad extra. Opa eñ trinitatꝫ ad extra sunt indiuisa. Nā pr̄ ⁊ filius ⁊ sſ. sicut inseparabiliter sunt: ita inseparabiliter opant̄: ait Aug. 1. de tri. c. 4. Et Magr̄ dist. 1. li. 3. Et dr̄ notāter accipi pōt: q2 aliqn̄ etiā respectu termini essentialis. i. couenientis tribꝫ: accipit nō essentialr̄: vt cū in symbolo aplo⁊ dr̄. Credo in deū patrē oipotētem creatorē celi ⁊ terre. vbi patrē/ accipit p psona pr̄is tm̄: licet sequat̄ oipotentē ⁊ creatorē celi ⁊ terre/ qui sunt termini essentiales couenientes oibus tribꝫ. Sed h̄ est ex eo q2 statim addit̄. Et i iesum Christū filiū ei⁹ vnicū/ dñm nostrū. p qd̄ innuit̄ discretio ei⁹ a filio. Similit̄ hic. Pr̄is ⁊ filij ⁊ sſ. vna est diuinitas ⁊c̄. Patris/ silr̄ filij ⁊ sſ. accipiuntur psonaliter: lꝫ q̄ sequit̄: vna diuinitas sit terminus essentialis: eo q̄ h̄ expsse innuit̄ discretio psona⁊. ¶ Alio mō pr̄ accipit notionalr̄ vt est p̄priū pme psone/ q̄ a nullo est: ⁊ est termin⁹ psonalis/ vnā tm̄ psonam imptans: ⁊ sic semper accipit qn̄ ponit̄ respectu pdicati/ psonalē p̄prietatem importātis: etiā cū exclusione cetera⁊ psona⁊: vt cū dicim⁹. Pr̄ a nullo est: nec factus/ nec creatus/ nec genit⁹/ nec pcedens. Silr̄ pr̄ genuit filiū sibi coeternū ⁊ consubalem. Pōt tñ qn̄q; capi notionalr̄ respectu pdicati essentialis: sed non cū exclusione alicuius psona⁊: vt hic pr̄ creauit mundū. Pr̄ incarnauit. i. incarnari fecit filium. Pr̄ tradidit i mortē filiū. Pr̄ pōt accipi notionaliter/ etiā pōt accipi essentialr̄: ⁊ fm̄ hoc fm̄ nonnullos hec pticula pōt dupl'r exponi. Uno mō vt accipit essentialiter: ⁊ tunc resumi debet pma ps hymni pmissi: vt sic O de⁹ trinitas. i. [pater clementissime] q2 sctūs es: q2 dñs sabaoth. i. exercituū es: q2 pleni sūt celi ⁊ terra glo. tua [Igitur] id est ideo vel idcirco [supplices te rogamus]
¶ E Sed cōtra hanc expositionē videtur esse qd̄ statim sequitur: Per Iesum Xp̄m filium tuū Nā Christus nō est filius totius trinitatis: quia non filij: q2 nihil impossibilius q̄ꝫ q̄ idem gignat se: fm̄ btm̄ Aug. 1. de trini. ca. Neq; est filius spiritussanctus: q2 spiritussanctus posterior ē filio origine: quia a filio pcedens: ⁊ tñ tā filius q̄ꝫ spiritussanctus ptinent ad trinitatē: ⁊ cū patre sūt vna tota trinitas. ¶ Ad qd̄ respōdet q̄ Xp̄s dici potest filius trinitatis: nō generatione diuina/ s; creatione humana: nā generatione diuina a solo patre est: vt dicit Athanasius in simbolo: Filius a patre solo est: nō factus/ nec creatus/ sed genit⁹ Loquit̄ de filio fm̄ naturā diuinā/ nō fm̄ assumptā. Creatione aūt hūana. i. nature hūane quam inseparabiliter tota trinitas opata est/ filius est trinitatis: sicut ceteri hoies a deo pducti: fm̄ quā Christus etiā a tota trinitate fact⁹ seu creat⁹ est: ⁊ ita trinitatis filius. Nō quidē q̄ creari aut fieri pmo cōueniat Christo q̄ deus est increatus: s; ei cōuenit p cōicationē ideomatū: rōne hūanitatis assumpte sicut dr̄ passus/ mortu⁹. ⁊c̄. Scd̄m quē modū etiā dicit Christ⁹ Joh. 14. Pr̄ maior me est. licet sit equalis patri. ¶ Uerūtamē alijs hec expositio videt̄ a lr̄a extranea: q2 quotiens in diuinis sermonibꝫ nomē filius addit̄ noi pater/ discretio importatur: ⁊ termini Pater filius non essentialiter sed notionalr̄ accipiunt̄. Neq; he locutiones approbant̄: Christ⁹ est fili⁹ verbi: Christus est fili⁹ spūssctī: q̄ tñ eadē rōne cōcedēde sunt qua illa: Christ⁹ est fili⁹ trinitatis. Et q̄uis possent habere veros intellectus/ tñ ne aliquibꝫ det̄ errandi occasio vitant̄. ¶ F Et pter hoc Alex. de ales/ dñs Alber. Guil. ac ceteri hāc particulā tm̄ exponūt de pr̄e accipiēdo notionalr̄. Et sic resumi debet scd̄a ps hymni: vt sic: Pat' celestis q2 magnificasti nobiscū miscdiam tuā/ vt mitteres filiū tuū vnigenitū. Cui turba canticū laudis acclamauit: Bndictus q̄ venit i noie dñi. Ideo [clementissime pater te supplices rogamus] Sic patris auctoritatē insinuat: ipm solū inuocādo ait Alex. quē alloquit̄ tanq̄ꝫ pn̄tem per gratiam qui nusq̄ꝫ deest per essentiā/ potētiā ⁊ psentiā. Uel fm̄ dñm Alber. ⁊ vltimā expositionē hymni sic [Pater] q2 sanctus es: ⁊ celū ⁊ terrā gloria replesti p eucharistie sacrm̄ [Igitur te rogamus] quibus rōnem ⁊ causa⁊ te rogandi dedisti per hoc q̄ celū ⁊ terrā glia sua p sacrm̄ implesti. O pater q̄ paterna vtute nos formas/ paterno affectu dulcissime de nob cogitas: paterna pudentia bono⁊ tuo⁊ heredes nos ordinas: paterna disciplina istituēs vtilit̄ nos sctificas. Format eñ nos ad imaginē suā paterna vtute: q2 nulli⁹ vtutis in celo ⁊ i terra est p̄priū formare natū ad imaginē p̄priā/ nisi paterne vtutis. Esa. 44. Nunc dñe pr̄ noster es tu: nos vo lutū: ⁊ fictor nr̄ tu: ⁊ opa manuū tua⁊ oēs nos. Eccī. 17. Ad imaginē suā deus creauit hoiem: ⁊ fm̄ seipm̄ vestiuit illū virtute. Format aūt nos vtute dū inuisibili imagini dei. i. filio q̄ est imago dei inuisibilis/ in sacramēto per gratiā

vnimur ⁊ incorꝑamur. Ad cuius incorꝑationis
ꝯsignationem hortať nos aplus .1. Cor. 15. Fra
tres sicut portauimus imaginem terreni/ porte-
mus imaginē celestis. Qualis terrenꝰ tales ⁊ ter
reni: ⁊ qualis celestis/ tales ⁊ celestes. Rursus pr̄
paterno affectu dulciter de nobis cogitat/ dū ꝑ
stat panē de celo/ omne habētem in se delectamē
tū/ ⁊ oēm suauitatē saporis. Sap. 16. Angelorū
esca nutriuisti pplm̄ tuū: ⁊ paratū panē de celo ꝑ
stitisti illis sine labore/ oē delectamētū in se haben
tē/ ⁊ oīs saporis suauitatē. Substātiā ei tuā ⁊ dul
cedinē quā in filios habebas/ ostendebas: ⁊ deser
uiēs vniuscuiusqꝫ volūtati ad qđ quisqꝫ volebat/
ꝯuertebať. Unde ⁊ hic panis/ panis filioꝝ cani-
bus nō mittēdꝰ dr̄: q̄ vtiqꝫ a patre porrigiť. Insu
ꝑ paterna ꝓuidētia bonoꝝ suoꝝ heredes nos or-
dinat/ dum ꝑ incorꝑatōem qua nos filij sui corꝑi
ꝑ huius sacri sumptōem vnit: nos filios suos effi
cit ⁊ veros heredes spū: qui vaporat de sanguine
eius q̄ potamur. Sicut ait aplus ad Rom. viij.
Accepistis spm̄ adoptōnis in quo clamamus/ ab
ba pater: q̄ testimoniū reddit spūi nostro q̄ sumꝰ
filij dei: si aūt filij/ ⁊ heredes. Heredes quidē dei:
coheredes aūt Christi. Demū paterna disciplina i
struendo nos sanctificat: de q̄ ad Heb. xij. Pa-
ter spirituum erudit nos/ ad id qđ vtile est in reci
piendo sanctificatōem eius. Hanc licet multis re
cipiamus modis: ꝯuenientissime tamē in hoc sa
cramento/ in quo illi ꝑ spūm vnimur/ q̄ nunqꝫ re-
cessit a disciplina patris. ¶ G Et vt citius impe
tremus quod petimus addimus: Clemētissime.
Habet quippe humana industria vt dum petiti-
onis sue effectum expectāt ⁊ desiderant/ obsecra
ti laudes petendo ꝓponat: vt sic ꝑ hoc eius beni-
uolentiā captet. Qualiter videre est apud orato-
res/ q̄ in suis exordijs iusticiā ⁊ famam aliaqꝫ lau
dis ꝓconia ꝓmittunt: vt sic animū eius que orāt
ad sui inclinent desiderij implementū. Sic fecit
prudēs mulier Judith/ cū hostiū iudaice plebis
ꝯtritionem impetrare a dn̄o voluit/ huiuscemodi
exordio cepit: Dn̄e deus patris mei Simeō qui
dedisti illi gladiū i defensionē alienigenaꝝ/ respi-
ce in castra assyrioꝝ/ sicut tunc in castra egyptioꝝ
videre dignatus es. Orauitqꝫ: Deus celoꝝ/ cre
ator aquaꝝ ⁊ dn̄s totius creature/ exaudi me mi-
serā depcantē/ ⁊ de tua misericordia ꝓsumentem
Judith. ix. Et ita ꝓ̄scoꝝ patꝝ ꝑlimos fecisse scri-
ptura ꝯmemorat. Addiť ꝫ Clemētissime. i. mise-
ricordissime: qđ ꝓ̄dicatū laudis est: q2 misericor-
Clemētia quid. dia eiꝰ sup oīa opa eiꝰ. ¶ Est aūt clemētia fm̄ Al
ber. virtꝰ q̄ facit quē ꝓ̄stabilē sup malicia/ que cō
tra ipsum ꝯmissa est/ maxime quantū ad penas ꝓ
ipsis infligendas. Sic eñ clemētia spectat ad iu-
dices ⁊ ꝓ̄sidentes/ q̄ꝝ est miscdiam reis exhibere:
fm̄ illud Jaco. 1. Miscdia superaltat iudicium.
Un̄ ⁊ Seneca: Clemētia est inclinatio animi ad
lenitatē in pena exequēda. Ait eñ li. ij. de clemen
tia ad Neronē: Clemētia est tempantia animi in
potestate vlciscendi. Uel est lenitas superioris ad-
uersus inferiorē in ꝯstituēdis penis. Et sequiť qđ
dictū est: Itaqꝫ dici pōt ⁊ inclinatio animi ad le-
nitatē in pena exigēda. Hec aūt maxime ꝓ̄sides de-
cet: vt in li. 1. idē ait: Nullū clemētia ex oībꝫ ma-
gis q̄ regē ac ꝓ̄ncipē decet. Et qm̄ deꝰ rex regum
ac ꝓ̄ncipū ꝓ̄nceps: viuorūqꝫ ac mortuoꝝ iudex ē/
maxime deo ꝯuenit: ꝑ quā ⁊ ipse sp citra ꝯdignū
punit: nec letať in ꝑditiōe viuoꝝ. Sap. 1. Siqđē
pius est ⁊ nō pasciť cruciatu fm̄ Greg. li. dia. neqꝫ
obliuisceť misereri deus: neqꝫ ꝯtinebit in ira sua
miscdias suas. ps̄. lxxvj. Cōgrue itaqꝫ ad patris
clementiā in nostra petitōe qua petimꝰ miscdiā
nobis exhiberi aspiramꝰ/ dicētes: pr̄ clementissi
me. q2 sanguis q̄ h offerť ꝓ multis effusus est i re
missionē petōꝝ. Mat. xxvi. Et qm̄ benignꝰ/ mi-
sericors ⁊ ꝓ̄stabilis est: sup malicia. Johelis. ij.
¶ H Pater igiť clementissime te Rogamꝰ. cō-
fidentes/ de impetratōe eius qđ petimꝰ: anima-
ti pariter et docti: spe verboꝝ apl̄i tui. Jaco. 1. c.
sue canonice. Postulet aūt nihil hesitans a te do
mino q̄ das oībꝫ affluēter/ ⁊ nō improperas. Qui
nanqꝫ hesitat similis est fluctui maris q̄ a vēto mo-
ueť ⁊ circūferť. ¶ Est aūt rogatio (fm̄ Alb.) incli
natio eiꝰ q̄ rogať ad exauditōis ꝯsensum ab eo q̄
rogat: ⁊ ꝑ hoc differt a petitōe q̄ fm̄ eūdē est expres-
sio eius qđ desiderať fieri ab eo q̄ exauditurus ro
gať. Non est aūt rogatio siue petitio/ locutio vel
orō vt q̄busdam videť optatiua: fm̄ Guil. parisi
eñ. in de diuina rethorica circa ꝓ̄ncipiū: sed ora-
tio alterius inclinatiua: non eñ q̄ optat vel desi
derat aliquid/ id eo ipso petit nam multi optāt si-
ue desiderāt qui nō petūt. Multi etiā optāt siue
desiderāt q̄ habere nō lūt: sicut viri sancti ⁊ sapien-
tes q̄ multa ꝯcupiscūt ⁊ desiderāt: a q̄bꝫ tñ absti-
nēt se viril̄r ⁊ auertūt. Qui aūt petit: indubitāter
ostendit se velle obtinere qđ petit. Hec Guil. Ita
qꝫ in ꝓposito rogamus ⁊ petimꝰ deū patrē clemē
tissimū/ vt nobis q̄ petimꝰ tribuanť. Quomodo
aūt intelligendū sit deū petitōibꝫ ad petita ꝯferē
dum inclinari: inferius diceť/ cū de sanctoꝝ im
ploratōibꝫ sermo fiet. ¶ Addiť: Ac petimus. ad
exꝓ̄mendū affectꝰ magnitudinē. Accumulat eñ
fm̄ Alex. verba depcatoria dicēs: Rogamꝰ ⁊ pe-
timus: vt sic geminata postulatōe meliꝰ obtine-
at qđ intēdit. Et plural̄r loq̄ť/ fcās se vice oīum
orōnem effundere deo patri. ¶ I Petimꝰ autē
nō supbi/ sed supplices. i. humiles: qm̄ ab initio
supboꝝ supplicatio non placuit dn̄o: sed humili
um. Judith. ix. vñ ⁊ Jaco. iiij. Supbis deus resi-
stit: humilibꝫ aūt dat gr̄am. Humiles ergo non
ꝓ̄sumentes de nostris meritis/ nec in iustificatio
nibꝫ nostris/ ꝓ̄sternimus ꝓ̄ces nostras aū faciem
tuā: sed in miseratōibꝫ tuis magnis ⁊ multis cū
viro desiderioꝝ sancto Daniele (Eiusdē. ix.) scien
tes quoniam orō humiliantis se celos penetrat:
⁊ nō discedet donec altissimꝰ eam aspiciat. Eccl.
xxxv. Unde ⁊ legimus q̄ phariseꝰ ille q̄ iusticias
suas allegauit corā deo spretꝰ est: vbi publicanꝰ
confitens humiliter/ iustificatus abscessit. Luce

xviij. Et quia duo sunt quibus petens obtinet quod in-
tendit. s. diuina clementia ex parte exorati/ et humi
litas ex parte orantis. Ideo propter primum dicitur/ pa
ter clementissime. Propter secundum/ supplices peti-
mus et oramus. Petimus autem Per iesum Chri-
stum fi. t. dominum nostrum. tanquam per mediatorem inter
te patrem et nos miseros peccatores: qui propiciatio est
pro peccatis nostris: qui lauit nos in sanguine suo
et reconciliauit nos perditos tibi: regenerauitque
nos in spem viuam: per quem cum essemus tenebre facti sumus
lux in domino. Per hunc ergo mediatorem/ te patrem clemen
tissimum rogamus et petimus/ per quem impetrandi certitu-
dinem accepimus: Ipse etenim vita eterna sub iuramenti
pollicitatione nobis promisit: Amen amen dico vobis. si quid
petieritis patrem meum in nomine meo/ dabit vobis. Joh. xvj
Propter quod merito per ipsum imploramus. Et quia per te
rogamus et petimus domine noster Jesu christe: aperi igi
tur pro nobis os tuum sanctissimum: os benedictum.
Te namque os tuum aperiente omnes nostri accusatores
obmutescent: te prestante patrocinium cause nostre
nulli ex aduersis consurgent. Si namque tu pro nobis
quis contra nos? Te dante vocem gratiosissimam
pariter et patri gratissimam/ vocem illam angelorum elo-
quijs incomparabilem: an auertet pater misericordiarum
aures suas? Qui te a nobis audiri mandauit di-
cens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi be-
ne complacui: ipsum audite. Mat. xvij. Quomodo te pro
nobis interpellantem non exaudiet? Tu enim susci-
pere dignatus es patroni et aduocati officium: te/
ste dilecto tuo discipulo: Aduocatum habemus apud
patrem/ Jesum Christum iustum: et ipse est propicia-
1. Joh. 2 tio pro peccatis nostris. Hinc nostram age fideliter
causam. Non opus est vt iterum sanguinem tuum fun-
das viuificum in sanctificationem nostram: sufficiat no
bis vt preces fundas placationis in conspectu patris
An denegabis nobis preces rogatus: qui et sangui-
Heb. 4 nem proprium tribuisti non petitus? Tu namque appares
vultui dei pro nobis vt semper viuens interpelles pro
nobis. Ideoque per te Jesum Christum dominum nostrum fi-
lium tuum/ patrem rogamus et petimus. ¶ R. Qui-
bus verbis describitur Christus quadrupliciter. Pri
mo quantum ad effectum salutarem: quia Jesum quantum
ad dignitatem regalem: quia Christum quantum ad proprie-
tatem personalem: quia filium tuum quantum ad presidentiam
vniuersalem. quia dominum quantum ad profectum humana-
lem: quia nostrum. Quo ad primum dicit euangeli. Vo
catum est nomen eius Jesus. Lu. ij. cuius interpre
tationem Mat. c. j. aperit: Ipse enim saluum faciet po-
pulum suum a peccatis eorum: venit enim saluum facere quod
perierat. Lu. xix. Nec venit vocare iustos/ sed pec-
catores: quoniam non est opus bene habentibus medico / sed
Act. 4. male. Mat. ix. et Petrus apostolus. Non est aliud no
men sub celo datum hominibus in quo oportet nos sal
uos fieri. Ipsum enim est nomen domini salutiferum: quia omnis
quicunque inuocauerit nomen domini saluus erit. Johel. ij
Ecce effectum salutarem. Describitur in nomine Christus
dignitas regalis: quia Christus vnctus interpretatur:
et ipse quidem vnctus est secundum illud psalmi. de eo: Vnxit
te deus deus tuus oleo leticie pre participibus suis. Re-

ges quippe prophete et sacerdotes in lege vngeban
tur et ipse rex fuit/ propheta et sacerdos Rex/ Joh. xij
Benedictus qui venit in nomine domini/ rex Israel: et ite-
rum: Noli timere filia syon: ecce rex tuus venit ti
bi. Mat. 21. Et psalmista. de Christo loquens. Sedes
tua deus in seculum seculi: virga directionis virga
regni tui. Et iterum. Deus iudicium tuum regi da: et iu
sticiam tuam filio regis: et in Apoca. 19. Habet in ve-
stimento suo scriptum rex regum et dominus dominantium
Ecce dignitatem regalem. ¶ Notatur tertio proprietas
personalis in verbo [filium tuum] de quo in psalmo. Filius me
us es tu/ ego hodie genui te. Et precursori/ voce Luc. 3.
patris lapsa de celo dictum est: Tu es filius meus
dilectus in te mihi complacui. Vnde et ait vox verbi
Joannes: Et ego vidi et testimonium perhibui: quia hic est
filius dei. Joh. 1. Lucas quoque. Et quod nascetur ex te
sanctum vocabitur filius dei. Ipse quoque se dei patris fi
lium nedum verbis creberrimis: sed et signis et virtu
tibus certissimis declarauit. Unde ecco nato post
eius illuminationem loquens ait: credis in filium dei?
Sequitur: Et vidisti eum/ et qui loquitur tecum ipse est.
Joh. 9. et eiusdem. 20. hec scripta sunt/ ait Joannes
Qui veritati testimonium perhibuit vt credatis: quia
Jesus Christus est filius dei: et vt credentes vitam ha-
beatis in nomine eius. ¶ 4. Innuitur etiam presidentia
vniuersalis in verbo [dominus] ad Eph. 4. Deus pa-
ter constituit illum ad dextram suam in celestibus super omnem
principatum et potestatem et virtutem et dominationem. etc. Et
omnia subiecit sub pedibus eius: et dedit ipsum caput super
omnem ecclesiam. Ipse quoque dominus ait Mat. vlti. Da
ta est mihi omnis potestas in celo et in terra. Iterum vos
vocatis me magister et domine/ et benedicitis: sum etenim
Joh. 13. Item ad Heb. 2. apostolus. Constituisti eum super
omnia opera manuum tuarum: vbi Amb. Ecce potestas Chri
sti ostenditur. Sicut enim a diuino opere nihil excipitur/
ita nec a Christi potestate. Item ad Phil. 2. Propter
quod et deus exaltauit illum: et dedit illi nomen quod est super
omne nomen: vt in nomine eius omne genu flectatur celestium et
terrestrium et infernorum. Attende hic presidentiam vniuer-
salem. Signatur demum profectus humanalis in verbulo
[noster] Siquidem noster Jesus/ noster Christus/ noster filius/ no-
ster dominus. Paruulus enim natus est nobis: et filius da Esai. 9.
tus est nobis. Datus in antidotum nostre saluationis
in pabulum nostre refectionis: in sacrificium nostre reconcili-
ationis in sacramentum nostre sanctificationis: in precium nostre redem
ptionis: quia Jesus. i. saluator in aduocatum nostre alle-
gationis: in magistrum nostre eruditionis: in lumen
nostre illuminationis: in directionem nostre viationis
quia Christus. i. vnctus: in scutum nostre protectionis:
in ducem nostre gubernationis: in propugnatorem nostre
defensionis: in iudicem nostre remunerationis
quia dominus noster. Magna igitur fiducia preces fundi
mus ad te patrem clementissimum: vbi assiduum ha
bemus interpellantem Jesum prudentissimum ad
uocatum Christum: mediatorem acceptissimum patris
celestis filium petitionis effectum largitorem cum
patre potentissimum celi et terre nostrum et vniuersi-
tatis dominum. Rogamus ergo et petimus supplices
te pater clementissime per Jhesum Christum filium tuum dominum nostrum

Lectio. XXI. A

VT accepta habeas ⁊ benedicas: Hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata. Capta beniuolentia eius qui petitur in verbo [Te pater clementissime] Cōmemorato etiā mediatore/ cuius merito ora nostra patri acceptabilis reddit͛. In verbo [Per Jesum Christū filiū tuū dn̄m nr̄m] Insinuato deniq̧ supplicandi affectu q̄ mēs orātis in sublime tollit͛/ in verbo [Supplices rogamus ⁊ petim⁹] Sequit͛ expressio eoꝝ q̄ a clemētissimo patre obtineri desiderant͛. Que duo sūt. Primū vt grata sint offerenda munera. Scd̄m vt accepta habeas. Scd̄z cū dicit͛: Et benedicas Et tertio offerēda cōgruis vocabulis designātur cū sequit͛: Hec dona: hec munera hec sctā sacrificia illibata. In his trib⁹ versabit͛ hec lectio. xxi.

¶ B Petimus ꝰg͛ quo ad primū. Te pater cle. vti. i. accepta habeas. i. placida tibi sint ⁊ grata/ hec dona ⁊ munera/ que panis sunt ⁊ vinum: terrena ⁊ a terrenis tibi oblata: ⁊ idcirco diuine maiestati tue indigna: tn̄ q꞉ ꝑ filiū vt a nobis iugiter offerantur sunt instituta: petimus igit͛ vt in honorē dilecti filij tui hec dona accepta habeas: vt placida sint tue volūtati. Quia em̄ oblatiōes/ holocausta ⁊ vete. le. sacrificia / neq̧ sufficiētia erāt nec tibi placuerunt. Idcirco filius tu⁹ in vltima cena finē eis imponere volēs: acceptis in manib⁹ pane ⁊ vino grās agens/ bn̄dixit: dixitq̧ discipulis: Hoc facite in meā cōmemorationē. Per qđ hec ipsa dona ⁊ munera nobis in sacrificiū cōmēdauit. Petim⁹ igitur vt accepta tibi sint nostra munera: noua filij tui instituta: quibus superuenientib⁹ vetera sunt ꝓiecta: sic em̄ in lege mādasti superuenientib⁹ nouis vetera ꝓiacitis. Leui. xxvj. Et recte in tpe plenitudinis gratie vetera imperfecte legis sacrificia proijcienda fuerāt: q꞉ imperfecta ac insufficiētia fuerant: qm̄ deo non placuerunt: peccata nō abstulerunt: nec gratumfacientem gratiā cōtulerunt. De primo dicit Hiere. vj. ca. Holocausta vestra non sunt accepta: ⁊ victime vestre nō placuerunt mihi. ⁊ Osee. vj. Misericordiam volo/ nō sacrificiū. In Ps̄. quoq̧: Quō si voluisses sacrificiū dedissez vtiq̧/ holocaustis nō delectaberis. Et in alio Ps̄. Nō acciplā a domo tua vitulos: neq̧ de gregibus tuis hircos. De secūdo idem ꝓpheta dicit: Holocaustū ꝓ pctō non postulasti. ⁊ apostolus ad Hebre. x. Impossibile est sanguine hircoꝝ ⁊ thaurorū auferri peccata. De tertio idem apl̄us ad Roma. iij. Et operib⁹ legis nō iustificabitur ois caro. ⁊ Ezech. xx. Dedi eis precepta nō bona/ ⁊ iudicia in quibus nō viuent. Precepta scʒ quantū ad sacrificia/ ⁊ ceremonialia ac iudicialia in quibus nō viuent: vita scʒ gratie. Et iterum ad Gal. ij. Si ꝑ legem iusticia ergo Christus gratis mortuus est. Quia igitur pater clemētissime/ legis oblationes ⁊ sacrificia reprobas tanq̄ inutilia ad eterne vite consecutionem ⁊ remissionē peccatoꝝ. Te supplices per Jesum Christum filiū tuū petimus: vt accepta habeas hec nostra dona/ munera/ ⁊ sacrificia/ q̄ idez filius tuus in quo tibi bene complacuit nos tibi offerre voluit pro cursu legis euangelice ⁊ gratie

¶ C Sed predictis videtur obuiare illud Leui. iiij. Si peccauerit anima de populo terre offerat caprā immaculatā: ⁊ adolebit eam sacerdos super altare in odorem suauitatis domino ⁊ dimittetur ei. Videtur ergo ꝙ legis sacrificia placuerunt domino/ ⁊ accepta fuerant ad remissionem peccatoꝝ. Item ibidem. xviij. c. Custodite leges meas atq̧ iudicia: que faciens homo viuet in eis Vita aūt hominis spūalis est per gratiam iustificantem: igitur videtur ꝙ gratiam contulerunt. Preterea ad Hebre. ix. Si sanguis thaurorū et hircorū ⁊ cinis vitule aspersus inquinatos sctificat ad emundationē carnis: quanto magis sanguis Christi: Et post pauca: Omnia pene in sanguine mundātur ꝭm legē. Ex quibus verbis videtur elici posse ꝙ per sanguinē animaliū oblatorum in sacrificiū remittūtur pctā delinquentiū.

¶ Pro horum solutione aduertendū/ ꝙ in sacrificio veteris legis tria cōsideranda occurrunt. s. caro ⁊ sanguis animalis qđ offerebatur. Secundo res spiritualis que figurabat͛: vt in agno vel vitulo Christus in capra penitentia: in boue vita robusta ⁊ actiua: in aue vita sublimis ⁊ contēplatiua. Tertio ꝑsone pro quib⁹ sacrificiū imolabat͛: ⁊ hoꝝ fuerūt due spēs: quia quedā digne: q̄dam fuerūt indigne. Indigne/ que sacrificiū huiusmodi carnaliter tm̄ attendebant. Digne vero que ea spūaliter intellexerūt: ⁊ in Christū in eis figuratū explicite vel implicite credentes: ꝭm spiritualē hoꝝ intellectū vitam suā ordinauerunt.

¶ Secūdo aduertēdū ꝙ pctā remitti ꝑ illa sacrificia dupliciter pōt intelligi. Vno mō quantum ad reatū culpe/ q̄ ⁊ cordis macula ⁊ dei offēsa appellat͛. Alio modo q̄tū ad reatū pene: pene dico nō debere ꝓ pctō i inferno vel purgatorio soluēde sed pene legis quā incurrebant ex esu prohibitoꝝ ciboꝝ/ ⁊ ex tactu morticinij: propter que ꝓhibiti fuerunt iudei ab ingressu templi: ⁊ ita facti quasi irregulares: de quo Nume. xix. Pctā remitti ꝑ sacrificia dupl͛r intelligitur.

¶ Tertio notandū ꝙ sacrificia veteris legis iustificare dupliciter accipitur. Vno modo ꝙ cōferāt grām gratū facientem/ que vera ꝑfecta ⁊ gratuita iusticia qua redditur deo honor ⁊ debita obedientia Alio modo ꝙ in horum sacramentoꝝ exhibitione iustificentur sacrificantes iusticia que est virtus moralis ⁊ politica: que acquirit͛ ex frequenter iuste operari: sicut cetere virtutes morales ex actibus frequentatis.

¶ D Per has distinctiones respondetur ad obiecta. Unde dicendum ꝙ sacrificia illa ꝭm se sumpta / ⁊ virtute operis operati deo nō placebāt: neq̧ propter ipsa deus peccata sacrificantium remisit quantū ad culpe reatum siue conscientie maculā. Et ꝭm hoc intelligi

de sunt auctoritates inducte/ille Hieremie: Ui-
ctime vestre non placuerunt mihi. Et illa aposto
li: Impossibile est sanguine hircoꝝ auferri pecca
ta: quia ad hoc victime ille institute non fuerant
a deo: neqꝫ ad hec attingere potuerūt. Cum fue-
rint res pure corporee ꝛ materiales que ad pec-
catoꝝ deletōem nullum efficiētis cause ordinez
habuere. Uerūtamē ꝑ hec sacrificia remittebant
peccata quātum ad penā legis: ꝛ immūdicias cor
porales q̄ fuerūt irregularitates quedaz ꝯtracte
ex contactu cadaueꝝ/vel aliaꝝ corporaliū immun
diciaꝝ/que ꝓhibebāt ab ingressu tēpli: ꝛ reddide
runt ꝑsonas inidoneos ad cultū dei. He pene ꝛ im
pedimēta tollebant ꝑ q̄dam sacramētalia illius
legis. Et ſm hoc intelligitur dictū apl'i/ꝙ san-
guis hircoꝝ ꝛ cinis vitule inq̄natos sctificat ad
emundatōnem carnis. Carnis dr̄ non anime: ad
deuotidū ꝙ grām que imundiciā mētis delet nō
contulerūt. Sicut in noua lege dispensatio cum
male nato ad susceptōem ordinū tollit irregula-
ritatē: sed grām non infundit. Dicūt tn̄ doctores
cōmuniter ꝙ hec sacramenta oblata in charitate
ex obediētia dei instituētis/in ꝓtestatōem vere fi-
dei saluatoris: q̄ ꝑ hec venturū credidere ꝛ ꝓte
stabant deo placuerunt: ꝛ remissionē peccatoruz
quantū ad delendū reatum aie ꝓfuerūt: ꝛ gratiaz
gratūfaciētem cōtulerūt. Et ſm hoc intelligi de-
bet illud Leui. 4. Facta mentōe de sacrificio sed
tur: ꝛ orabit sacerdos ꝓ eo/ꝛ dimittet ei scꝫ pecca
tum: non q̄dem ex oblato munere sed ex offeren-
tis deuotōe. Et similiter illud ad Gal. ij. Ex ope
ribꝫ legis non iustificabit homo nisi ꝑ fidem Je-
su Christi. Duꝝ siq̄dem dicere videtur ꝙ aliquis
ex obediētia ꝛ charitate seruet p̄ceptum dei: ꝛ nō
mereat: quodqꝫ deus det p̄ceptū alicui ꝛ nolit p̄-
ceptū obseruantē mereri: quātūcūqꝫ ex obedien-
tia ꝛ deuotōne obseruet. Neqꝫ tn̄ ex his sequit ꝙ
fuerint vera sacrificia: q2 non cōtulerūt grām vir
tute opis opati: sed virtute boni motus interio-
ris volūtatis: que non necessario reqrit in sacra-
mētis noue legis: sed sufficit remotio obicis: vt
declarat Sco. in. iiij. dist. j. q: v. Sacrificia tamē
ista veteris legis inq̄tum sub p̄cepto cadebāt/iu
stificabant iusticia morali ꝛ politica/etiā seclusa
deuotōe que dicta est offerētis. Inquātū scꝫ ope-
ra legis que iusta erant: q2 diuinis p̄ceptis cōfor-
mia: generabant habitū iusticie que virtus mora
lis est in offerentibꝫ. Hec em̄ ex frequētatis acti-
bus gignit naturaliter: ꝛ nō gratuito infundit su-
ꝑnaturaliter. ¶ E Et ſm has distinctōes trāse
unt auctoritates hincinde allegate q̄ videtur op
posite ꝛ sibiinuicē repugnare. Oia tn̄ hec vete. ꝛc.
sacrificia ꝑ vnicū Christi sacrificiū in cruce euacu
ata sunt: cuius nos quotidie memoriā facimus/
offerētes eādē hostiā in altari. Un̄ petimꝰ a patre
sacrificiū nostꝝ acceptū haberi: ꝛ sue maiestati di
gnū non muneꝝ naturali ꝓprietate: sed mediato
ris Christi institutōne. ¶ Ut vero ipa munera ap
ta reddātur cōuersioni in veꝝ corpus Christi/ad

ditur [Et benedicas] hec. s. munera. i. bn̄dictiōez
virtutis tue ꝛ gratie in ea diffundas: vt idonea sint
tam diuino sacro: vt dr̄ Alber. non em̄ nostꝝ ē bn̄
dicere sed tuum: nostꝝ autem est te inuocare o pa
ter clemētissime vt tu bn̄dicas. Nume. vj. Inuo
cabūt nomē meū sup filios israel: ego aūt bn̄dicā
eis. Rogamus ḡ ꝛ petimꝰ supplices clemētissimū
patrē/quatinꝰ bn̄dicat ꝛ sctificet munera oblata
vt in viuū sacrificiū cōuertant: veꝝ. s. corpꝰ Chri
sti ꝛ veꝝ eius sanguinē. ¶ F Exprimunt aūt offe
renda munera panis. s. ꝛ vinū aqua mixtū triplici
nomine/cum dr̄ (Hec dona: hec munera: hec san
cta sacrificia illibata) eadē sacrificia sūt his noibꝫ
designata ſm Alex. Nam q̄ sacris altaribꝫ offerū
tur munera dicunt/dona ꝛ sacrificia. Un̄ Mat.
v. Si offers munꝰ tuū ad altare ꝛc. ꝛ ad Heb. v.
de pontifice dicit: ꝙ constitutꝰ est a deo vt offerat
dona ꝛ sacrificia ꝓ pctis. Nō ḡ ꝑ p̄missa aliud ꝛ aliud
ꝛ aliud dr̄: sed res vna ꝓ sui magnitudine diuer-
sa appellatōe laudat. Hoꝝ enim verboꝝ inculca
tio pie deuotōis est exercitatio/ꝛ ineffabilis com
mēdatio sacfi. Siq̄dem non inuenit aliqd̄ voca-
bulū q̄ tm̄ sacꝫ digne valeat appellari/nisi ꝙ gre
ce dr̄ eucharistia: qd̄ exponit bona grā. Prono-
men hec/demonstratiuū pōt demōstrare ad lrām
subas oblatas panē ꝛ vinū: vel ꝑ tropologiā offe
rentē ipm. Uel ꝑ allegoriā q̄ in his substantijs si
gnificat Christū. Nā q̄dlibet hoꝝ nō incōuenient
dici pōt donū/munꝰ ꝛ sacrificiū. Et ſm hoc tripl'r
potest exponi. ¶ Quo ad p̄mū quātum ad litte-
ram/possunt hec oblata tripl'r considerari: vl' vt
ex liberalitate dei in nos ꝓfluunt: ꝛ sic dicunt do
na. Uel vt a nobis pie recipiunt: ꝛ ita sunt mune
ra: vt autem deo a nobis offeruntur sunt sacrifi-
cia. Unde Isidorus: Donum ꝓprie dicitur quod Donū q̄d.
inferiori a superiore confertur. Jacobi. j. Omne
datum optimum ꝛ omne donum perfectum de-
sursum est. Munus quod ab inferiori superiori
presentatur Gen. iiij. Respexit dominus ad Abel
ꝛ ad munera eius. Sacrificium/quod creatori of
fertur. ps. Uoluntarie sacrificabo tibi. ꝛ in alio:
Sacrificate sacrificium iusticie ꝛ sperate in domi
no. Et ſm hoc sunt dona nobis ad sustentationē
a deo collata: munera a nobis deo vt laudet red
dita: sacrificia/quia pro peccatis nostris deo ob-
lata nos sacros efficiunt: vnde Alexander his vo
cabulis tribꝫ insinuatur ꝙ hec demonstrata sunt
nobis a deo collata: a nobis deo presentata ꝛ ob
lata in verum ꝛ summum sacrificium transsub-
stantiata. Sic ergo ſm Innocen. donum est dā-
tis: munus recipientis: sacrificium offerētis. Do 1. Pa. vi.
na itaqꝫ offerimus cuꝫ Dauid dicentes: Que de
manu tua recepimus offerimus tibi: quia offer-
ri non possunt nisi dona dei. Non enim iniuste ac
quisita aut temporalia lucra offerri possūt: vt su
pra habitum est. Munera vero dum voluntarie
reddimus. Nō enim offerri possent nisi eēnt nr̄a
munera: q2 munera sunt voluntaria: ꝛ hec repo-
ni possunt in dei donaria. Exo. xxv. Omnis vo-

luntarius z prono animo offerat dño. Uñ i psal. Filie Tyri in muneribꝫ vultũ tuũ deprecabũtur Exponit Albertus: Filie Tyri in muneribꝫ sunt anime angustiate huius seculi in labore: vel acq̃rentes vel possidentes que dño debẽt offerri. vnde z magi: Uenimus cum muneribꝫ adorare eũ Mat. ij. Sacrificia aũt offerimꝰ dum sacꝝ facimus: ſm Isido. Dum p̃ce mystica in memoriam passionis dñice ꝯsecramus. Et ſm hoc aliqui (vt refert Alexan.) sic distinguũt: Hec dona scꝫ nature: hec munera scꝫ deuotõis nostre: hec sancta sacrificia illibata maiestati diuine: vt hec dona referatur ad naturam: hec munera ad gratiaꝫ: hec sacrificia ad incorruptõnis glãm. ¶ G In his p̃oribus expositõnibus ꝑ pnomen hec/ipa dona p̃sentia panis z vinum ad sensum demonstranẽ. Et huic consonat Augꝰ. Dona offerimus cũ nos ipsos deo offerimus: munera cum eius beneficiorum memores sumus: sacrificia illibata cuꝫ ei humilitatẽ ac laudes impendimus. vñ p ŝ. Sacrificium deo spũs ꝯtribulatꝰ: cor ꝯtritũ z humiliatũ deꝰ nõ despicies. Possunt nihilominꝰ ꝑ pronomẽ hec/ad intellectũ offerẽtes mystice demonstrari: vt nos offerẽtes intelligamur ꝑ dona/munera z sacrificia. ¶ Potest etiã tertio ꝑ pnomina ille q̃ venit offerendus ad intellectum allegorice demonstrari. i. Christꝰ quantũ ad corpꝰ z sanguinem sic intelligendo: Rogamꝰ te pr̃ cle. vt hec dona/hec munera/hec sacrificia: hoc est christũ/i cuius corpus z sanguinẽ hec materialia dona panis z vini subã oranẽ ꝯuerti [accepta habeas z benedicas] faciẽdo. s. vt effectuꝫ optatũ habeant in illis ꝓ quibꝫ offerimus. Dicĩ aũt christus q̃tum ad corpus z sanguinẽ donum/munus z sacrificium. Donum inq̃tum a patre nobis datus est liberalr̃. Esa. ix. Filius datus est nobis. Munꝰ in quantum hec spũsancti formatõne in vtero virginis deuote sunt recepta: ſm illud Luc. j. Ecce ꝯcipies in vtero z paries filium. z seq̃tur: Spũs sanctus superueniet in te zc̃. Sacrificium inq̃tuꝫ ex nimia charitate in cruce seipm̃ obtulit sponte i sacrificiũ nostre redemptõnis: ſm illud Esaie. liij Oblatus est/q2 voluit. z ad Eph. v. Dedit semet ipsum pro nobis oblatõem z hostiam deo in odorem suauitatis. ¶ Uel dr̃ christus donum/munus z sacrificium q2 ipm̃ pater dedit: filiꝰ obtulit: spũssanctus accepit: singuli tñ dederũt: obtulerunt z receperũt: sed ad distinctõem dr̃ pater dedisse ꝓpter auctoritatẽ: filiꝰ obtulisse ꝓpter humilitatem: spũssanctus accepisse ꝓpter benignitatẽ. ¶ Ex premissis itaq̃ patet quomodo offerentes oblata z qui patri offerendus in eis significatur: sunt dona/munera z sacrificia. ¶ H Dicĩ etiã pluraliter hec dona/hec munera zc̃. quia panis z vini p̃us q̃ ꝯsecrentur z diuerse sunt species substantiaꝝ/z diuerse substãtie speꝝ: sed vbi ꝯsecratio celestis accesserit/spẽs q̃dem remanẽt/substantie ꝯuertunẽ: vt sint diuersa ꝯtinentia/vnum vero ꝯtẽtum. Nam idem sub vtraq̃ specie ꝯtineẽ scꝫ totus christus: lꝫ nõ in idem vtraq̃ panis z vini suba ꝯuertaẽ: de quo infra latiꝰ. ¶ Uel referẽdo p̃nõ ad corpus Christi ſm vltimã expositõem. Quãq̃ christus vnus z in se indiuisus totaliter i tegraliterq̃ contineaẽ: dicitur tamen pluraliter/hec dona/hec munera/hec sacrificia/ꝓpter diuersitatẽ realem sui corpis z sanguis: que sunt diuersa z p̃mo contenta sub dictis speciebꝫ ex vi consecrationis sacramentalis. Non enĩ corpus christi est sanguis christi/neq̃ sanguis christi est corpus christi vl̃ ꝑs eius: pars dico illius corporis qđ ẽ p̃muꝫ signatũ specieꝝ panis. Hoc enĩ est corpus illud quod est primum ꝑceptibile ab anima rationali: tale autem nõ est sanguis: cum sanguis nec sit animatus nec animalis ſm physicos. z phs. ij de aia. c. xj. Ex aere q̃dem enĩ aut aqua impossibile est ꝯstare animatũ corpus: oportet enĩ firmũ esse. Relinq̃tur aũt mixtũ ex terra/z ex his esse: vt vniuersalr̃ caro z ꝓportionabile. Et Cõmentator ꝯmen. xxj. Impossibile est enĩ sicut dr̃ ſm phum/vt constitutio corporis esset ex aere aut aqua: animalia enĩ necessario indigent corpore duro. seq̃ẽ: Ut est caro z eius simile in animalibꝫ carẽtibus carne. Hoc etiam consonat ꝯmuni dicto doctorum asserentiũ sanguinẽ christi nõ fieri p̃ñtẽ speciebus panis ꝑ se z directe vi consecratõis: sꝫ ꝑ q̃ndam cõcomitãtiã: qđ veꝝ nõ esset si sanguis esꝫ ꝑ se ꝑs corpis. Quia ḡ realr̃ plura sunt/sanguis/corpus z sub distinctis spẽbꝫ ꝑ se continenẽ: petimus in plr̃/vt hec dona/hec munera/hec sctã sacrificia accepta habeat z bñdicat. ¶ I Et dicũtur hec dona sctã z illibata sacrificia (ſm Alexã.) sctã rõne significatõis nõ ſm se: sed q2 ſcãt sacrosctm̃ corpꝰ z immaculatũ sanguinẽ christi. Et illibata/nõ q̃si nõdũ gustata: sed illibata: i. immaculata: q2 sine macula cordis z corpis oꝑtet offerri quatinus z cor ab iniq̃tate mundeẽ/z corpus ab immũdicia: ſm illud Esa. lij. Mũdamini q̃ fertis vasa dñi. ¶ Uel dicunẽ sancta. i. ad sanctum vsum deputata: quõ Amelech dixit ad David in figura huius sacramẽti: Non habeo panes laicos ad manũ: sꝫ tm̃ panẽ sanctũ. j. Reg. xxj. Panis laicꝰ cõis panis est/q̃ sacerdotibꝫ in officio nõ committiẽ: sed panis dr̃ sctificatꝰ z sctis mistrandus. ¶ Uel referendo hec dona/hec munera zc̃. ad id qđ signãt/z in qđ cõuerti oranẽ. s. corpus et sanguinẽ christi: sicut sunt sancta z illibata. i. mũda: z nulla sordiũ aut pctõꝝ contagine maculata: quia sanctispũs operatõne de purissimis sanguinibus gloriose virginis formata z vnione inseparabili: ſm Damas. ineffabili summe z sctissime deitati vnita: rõne cuius in ipis ois sctitas redundat. Uñ z scribiẽ ps̃. xv. Non dabis sanctuꝫ tuũ videre corruptõem. Nec in se solum sctã sunt z immaculata: sed etiã quo ad nos. Nos enĩ sanctificauerũt z mũdauere a sordibꝫ peccatoꝝ: ſm illud Apocalip. j. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ De his muneribꝫ z donis oblatis frumẽto scilicꝫ de quo panis z vino dicitur

Zach.ix. Bibentes inebriabunt quasi vino: z re
plebunt vt phiale/ z q̄si cornu altaris: z saluabit
eos dñs eorum in die illa: vt gregē populi sui: q2 la-
pides eleuabunt sup terrā ei9. Quid em̄ bonum
eius est z quid pulchrū eius/ nisi frumētū electo-
rum z vinū germinans virgines? Que exponēs
dñs Alber. ait. Hec de sacro altaris intelligunt
q2 bibētes dñi calicē inebriabunt amore eterno-
rum vsq3 ad obliuionē sui z terrenorum q̄si vino qd
letificat deū z hoies. Ebrietasq3 illa fm glosam
placebit deo sicut sacrificium altaris: phialis em̄
super altare liba fundunt. vel fm Alber. illo vino
replent phiale spūalis animi deuotiōe: quorum i-
tima sanguis dñi infundit: z sic eū replet deuoti
onis odoramento/ vt his sanctificati z confortati
sacramētis/ efficiant cornua altaris ad vētilan
dū oē qd deo nō militat. Et sic salute sacramenti
saluabit eos dñs eorum in die illa noue. s. gratie/ q2
tunc clare fulget ad tenebrarum purgationem: sal-
uabit aūt sicut peculiarē gregē populi sui/ cui de
seipso pabulū pparauit. Lapides enim sctī hoc est
ministri noui testamēti solidi/ viui z pciosi: tunc
eleuabunt in dignitatē in terra ecclie/ quib9 meri
to ppetue sanctitatis sacra cōmittunt. Et hāc re
fectionem in illibato sacrificio determinat dicēs
Quid est bonū? Bonū inq3 ois boni bonum: qd
oia bonificat: sine quo nihil est bonū. Et qd pul
chrū eius/ qd oia mundat z pulchrificat/ nisi fru
mentū? quo toto amore fruendū est. Electorum qui
a massa pditionis p grām vocatiōis diuine sepa-
Eph. 1. rati sunt: z ante mūdi cōstitutionē electi in ipso.
Hoc aūt frumētū illibatū sacrificiū est/ quod ad
gustū vel vsum alieno deo nūq3 libatū fuit. Apo.
2. Dabo ei manna absconditū/ qd nemo nouit ni
si qui accipit. Uel fm glo. Frumentum electorū
saluator est; quia ipse est panis qui de celo descen
dit: z confirmat cor electorum/ qui bibitur ab his q
sancti sunt corpore z spū: q introducti in cellā vi-
nariā gaudentes sequuntur agnū quocunq3 ierit
Hec glo. Sanguis aūt est vinū germinans vir-
gines: id est virgineas mentes: z tam virgineas
nō germinaret omni germine virtutū/ nisi z ipm
esset virgineū: z ideo penitus illibatū. Uel fm gl.
germinans virgines/ id est populū in vnum deū
credentē: qui prius cultu idolatrie cōstuprabat.
¶ R Dū aūt hec profert sacerdos/ tribus cruci-
bus panē z vinū signat/ vtrūq3 cōiunctim. Nā
z in sequentib9 frequenter hmōi signationes ite
ratam anteq3 post consecrationē: vt infra patebit
¶ Ubi in primis aduertendū q hmōi cruces qui
bus sacrificiū signatur nō fiunt dūtaxat ad cōse-
crandum hostiā: fm bt̄m Tho. par. 3. q. 83. ar. 3
alioquin post consecrationem fieri non deberēt.
Sed principaliter per crucis signa modū z ordi
nem dñice passionis repñsentat: vt dicit Inno. q
verba canonis ad consecrationē z effectū ipsius
impetrandū ptinēt/ signa ad hystoriā recolendā.
Unde q2 sacrificiū istud pfectissimū z memoriale
est dñice passionis vt nihil desit quo vel visus vel
auditus tā salubri memorie cooperet: vniuersa i
huius sacri cōsecratione ac dispensatione concur
rētia siue visu siue auditu pceptibilia ad passiōis
dñice repñsentationē sunt ordinata: vestes scilicet
z vasa/ altaris palle z tabula ceremonie z verba
vt ex pdictis pz. Cū g Christi passio in cruce sit
cōsumata/ cōuenienter p signa crucis ipsa passio
repñsentat: vt hoc signo q passio cōsumata est ei9
memoria mentib9 tenacius infigat. Et qm̄ passio
quibusdā gradibus cōpleta est: siquidem alique
passionis ptes pcesserūt crucifixionē: aliq in cru
ce sunt cōsumata: ideo z cōgruo ordie singula re-
pñsentent q crucifixionē pcessere p crucis signatio
nes an̄ cōsecrationē factas: q vero in cruce z post
crucē acta sunt vel passa p eas q consecrationē se-
quut/ designant. Crucē pcesserunt dñi traditio
z ad morte venditio/ z mortis ipsi9 in sacri huius
institutiōe psignatio. In traditione cōsiderantur
psone a quib9 Christus traditus est ad mortē. In
venditiōe psone quib9 vēdit9 est. Persona quoq3
vendētis z venūdati: q oia repñsentant per cruces
in canonis pncipio: z circa hec verba [Bñdictā/
ascriptam/ ratam] Et iterum circa hec verba [Cor
pus z sanguis cōsignatas: vt patebit in processu.
¶ L Christi itaq3 triplex traditio designatur p
tres cruces in horum verborum [Hec dona/ hec mu-
nera/ hec sancta sacrificia illibata] prolatione de
signatas. Tradit9 est em̄ Xps a deo/ a iuda/ a iu-
deorum pplo/ a deo patre/ a filio/ a spūsancto. A
deo pre fm illō Rom. 8. Proprio filio suo nō pe-
percit deus: sed p nobis oibus tradidit illū. Tra
didit em̄ filiū p ordinādo eius passionē ad huma
ni generis salutē: dandoq3 homini Christo volun
tatem patiēdi. Et nō cohibēdo occidētiū seuiciā
immo dando eis q cogitauerūt in dñm faciendi
facultatē. Uñ dixit Christus Pilato. Non habe Joh. 19
res aduersum me ptātem vllā nisi datū esset tibi
desup. Tradidit etiā seipm filius. j. Pe. ij. Tradi
dit aūt iudicanti se iniuste. z ad Eph. v. Christus
seipm tradidit p ecclia vt illā sanctificaret/ mun-
dās eā lauacbro aque in verbo: vt exhiberet ipse
sibi gloriosam ecclām nō habentē maculā/ neq3
rugam. Item a spiritusancto. Is enim est qui p
os Cayphe pphetauit. Expedit vt vnus moriat
pro populo/ z nō tota gens pereat. Joh. 16. ¶ De
secunda traditione iude habetur Luc. 24. Juda
osculo filium hominis tradis. z Matthei. 26.
Querebat oportunitatem iudas vt eum trade-
ret. ¶ De tertia dicitur de funesto iudeorum cō-
silio. Uinctum adduxerunt eū/ z reddiderunt eū
pontio Pilato presidi. Math. 27. Et Pilatus
ad Christum. Gens tua z pōtifices tui tradide-
runt te mihi. Joh. 19. Prima traditio qua tradi
tus est a se/ a patre/ z spiritusancto facta est ex cha
ritate nimia. Joh. 3. Sic deus dilexit mundum
vt filiū suum vnigenitū daret. Et iterū in perso-
na redempti hominis loquens apostolus ait ad
Gal. 2. In fide viuo filij dei q dilexit me z tradi-
dit seipm pro me. Secunda fuit ex auaritia. Nā

cōstituerunt ei haud dubiū quin iude triginta argenteos: querentis iudeis: quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eū tradā. Mat. 26. Tertia facta est ex inuidia. Sciebat eīm Pilat⁹ φ ex inuidia tradidissent illū. Ibid. 27. Tradidit ergo illū deus ex dono: iudas p munere: iudeus i sacrificiū illibatū: qd tn̄ nō iudei/sed gentes libauerunt: qm̄ ablatū est ab eis regnū dei: ⁊ datū genti facienti fructū eius. Math. 21. In huius ergo triplicis traditionis memoriā: quā deus fecit ex dono: iudas p munere: iudei in sacrificiū illibatū singuli aūt ad mortē. s. crucis: tres cruces facimus: vnā in prolatione verbi [hec dona] scđam verbi [hec munera] tertiā in verbo [hec sancta sacrificia illibata] ℭ M Scđm Durandū aūt in rōnali ēt fiunt tres cruces in canonis exordio ob reuerentiam eius cuius potentia fit cōuersio hoꝝ donorum ⁊ muneꝝ in veꝝ sacrificiū/corpus scꝫ ⁊ Christi sanguinem. Hic eīm est deus trinus cuius opera indiuisa sunt: que tota trinitas tradidit ipsum ad mortē: vt tota redimeret nos a morte p ipsum. Uel scđm eundē in memoriā trine crucifixiōis Christi. Prima fuit in voluntate ꝓsequentiū iudeorū/ qñ collegerūt pōtifices ⁊ pharisei cōsiliū qūo Jesum occiderēt. Ab illo eīm die cogitauerūt occidere eū. Jo. xi. Scđa fuit in vocibꝫ clamātiū: crucifige crucifige eū. Mat. 26. Tertia fuit in transfixione manuū ⁊ pedū: nā crucifixerunt eū/ ⁊ cū eo latrones: vnū a dextris/aliū a sinistris. Luce. 23. Uel scđm Alber. fiunt tres cruces ꝓpter tres Christi illusiones. Fuit eīm derisus corā pontificibus/ corā Pilato ⁊ corā Herode. Uel ꝯsignatio triplicis traditionis ꝓncipalioꝛ ē: q̄ scđm Alex. tūc cepit cū filijs ex decreto patris/ ⁊ ex cōsilio spūssancti: necnō ex ꝓprio bn̄placito veniens hierosolymā semet ipsum exposuit passioni. Sequit̄ in primis. ⁊c̄.

I Lectio. XXII. A

N primis que tibi offerimus pro ecclesia tua sancta]

Postquā sacerdos depcatus est deū patrē/ vt sua clementia apposita munera sanctificet. In illa scđa prime partis ꝑticula specificat p quibus hec ipsa dona ⁊ munera deo offerat. Et subdiuidit̄ in partes quattuor. In prima petit ea acceptari pro tota ecclia generaliter. In scđa p summis ecclie capitibus specialr̄ ibi [Una cū famulo tuo.] Tertio p omnibꝫ recte credentibꝫ fraternalr̄ ibi [Et omnibꝫ orthodoxis] Quarto p quibusdā specialibus singulariter ibi [Memento] ℭ Circa p̄mū quattuor petit. Primo tranquillitatē pacis. Secūdo custodiā ab aduersarijs. Tertio membroꝝ ecclie adunationē. Quarto cōuenientē totius ecclie gubernationē: vñ dicit [Rogam⁹ ac petimus] In primis. te pater clementissime vti accepta habeas: hec dona/ hec munera: que tibi offerimus. Offerimus/ scđm Albert̄ .i. ad te porrigentes ⁊ eleuantes ferimus: vt sicut dicimus sursum corda/habemus ad dñm: ita nos extēdentes eleuamus oblationē cordiū eleuatione ⁊ manuū ꝓtēsione. Unde ⁊ Aaron pectora et armos dextros separans ab hostijs/ eleuauit corā domino: sicut p̄cepit Moyses Leui. 9. Pectora q̄dē pro cordis eleuatiōe. Armos dextros p operis ꝑfectione eleuās per intētionē ⁊ deuotionem corā dn̄o. Dicit aūt offerim⁹ in plurali: licꝫ vnus solus sacerdos celebrans offerat: qꝛ sacerdos nō in sua dūtaxat persona sacrificat: sed in ꝑsona totius ecclesie. Qua propt̄ nihil in sacro ecclie a bono magis/ nihil a malo minus ꝑficit̄ sacerdote: qꝛ nō in merito sacerdotis/ sicut nec in ꝑsona sed in merito ecclesie cuiusqꝫ ꝑsona offert̄: ⁊ in ꝟbo creatoris cōficit̄. Nō ergo sacerdotis iniq̄tas impedit sacramēti effectū: sicut nec medici infirmitas virtutē impedit medicine: vt latius supra dictuꝫ est lec. ij. In persona ergo ecclesie ait sacerdos: offerimus tibi. scꝫ deo patri clementissimo: qꝛ tibi soli vni deo nō idolis offerendū est. Exo. xx. Nō adorabis ea scꝫ idola neqꝫ coles. Ego sum dominus deus. Offerimus aūt tibi in ꝓstationē supremi dominij/ qđ habes sup oīa. Nā ⁊ sacrificium describit̄/ φ est oblatio facta deo/ in recognitionē supremi dominij. ℭ B In primis notatur ordo huius oblationis quantum ad eos p q̄b⁹ fit oblatio: qm̄ ⁊ si charitate spūalia bona oībus cōmunicāda sint: cum omnes diligere tenēamur/ nihilominus charitas est ordinata: scđm illud Canti. ij. Introduxit me rex in cellā vinariā ordinauit in me charitatē. Unde offerendū est p̄mo/id est p̄ncipaliter p ecclesia tota. Deinde pro ꝑsonis singularibꝫ: quoniā bonū cōmune preponendū est bono p̄uato ⁊ singulari/ tanq̄ nobili⁹ minus nobili. Uñ ⁊ phūs. j. Ethi. Amabile quidem vni: melius aūt genti ⁊ ciuitati. Hunc aūt ordinē primū orandi ⁊ offerendi p omnibꝫ generaliter: ac deinde p his qui in sublimitate constituti sunt: tangit aplūs. j. ad Thim. ij. Obsecro primū omniū fieri obsecrationes/ orōnes/ postulationes/ gratiarū actiōes p omnibꝫ hominib⁹: ⁊ p regibꝫ/ ⁊ p omnibꝫ q̄ in sublimitate sunt constituti: vt quietā ⁊ tranquillā vitā agamus in omī pietate ⁊ castitate. Hec eīm bonū est ⁊ acceptum corā saluatore nostro deo: qui vult oēs hoīes saluos fieri/ ⁊ ad agnitionē veritatis venire. Ubi glo. Harmonia/ misse hic ordo oñdit̄. ℭ C Pro ecclesia tua] Quia ecclesie nomē frequēter occurrit/placuit hic varias nominis ecclesie acceptiones interserere: vt cōfusio quā parere solet latēs equiuocatio euitetur. Has āt latius ꝓsequitur Guil. ockam li. v/ p̄me partis sui dialogi ca. 31. q̄ in plerisqꝫ imitant̄ dñs Petrus de aliaco Cardinalis Cameraceñ. ⁊ Joh. gerson cancel. Paris. ℭ Nomē ecclie varias habet significatiōes. Qñqꝫ eīm accipit̄ p tēplo materiali diuino cultui deputato: ⁊ ita accipit̄ in veteri testamēto Deuter. 32. Non intrabit ecclīam manser. id est de scorto natus vsqꝫ ad decimam generationem. Et in no-

no testamēto. j. Coꝝ. xj. Nunqd domus nō habe
tis ad mãducandū ꝛ bibendū aut ecclām dei cō-
temnitis? Illo mō etiā accipit. xvj. q. j. Quicun-
qȝ. Et. xvj. q. v. Laicoꝛ. vbi dr / ꝙ nemini lȝ ecclām
edificare nisi de fauoꝛe epi. Alio mō accipit p tē-
plo spūali: ꝛ sic adhuc multiplr accipit: quando
qȝ multū generalr p quolibet spūali templo do-
mini: hoc est p qualibet rōnali creatura quam de
us inhabitat p grām / quō de templo loqtur apo
j. Coꝝ. iij. Nescitis qꝛ templum dei estis vos: et
spūs dei habitat in vobis. Licet foꝛtemintis pro
pꝛie: qꝛ eccla grece / ꝯuocatio latine dr. Cōuoca-
tio aūt nō est vnius / sed pluriū. Accipit ḡ aliter p
ꝯgregatōne fideliū. i. cognoscentiū catholicas ve
ritates / siue vniuersali siue particulari. Et ita ad-
huc multiplr accipit. Qnqȝ p ꝯgregatōne catho
licas veritates clare ꝛ hñfice cognoscētiū: ꝛ hec
congregatio vocat eccla triumphans / q̄ est bea-
toꝝ in patria: qui aduersus diabolū militiā chri
sto tenentes finalr triumpharunt. De q̄ dr in ps.
Laus eius in eccla sanctoꝝ. Hec est illa ecc̄a que
sancta est ꝛ immaculata fm scotū ꝛ oēs sui ptes
sine macula atqȝ ruga: ꝛ vt sponsa castissima spō-
suȝ suū Christū beatifico amoꝛe amplexat: in cu-
ius delicijs ppetue viuit: nec ab eius amplexibus
aliqñ abrumpi pt aut separi / spūalr fornicando:
qꝛ in amoꝛe ꝛ dilectē e sponse firmiter stabilita et
ꝯfirmata. Alio modo accipit p congregatōne co
gnoscentiū veritates catholicas enigmatice ip-
sis p fidē assentiēdo. Uoco aūt catholicas verita-
tes qbo qlibet viatoꝛ actu vl habitu explicite vel
iplicite assentire tenet: ꝛ hec congregatio vl mul
titudo hoīm vocat eccla militās: qꝛ exercet Chri
sti militiā aduersus ipi⁹ hostes / diabolū. s. carneȝ
ꝛ mūdum. De hac dr Act. xx. Attendite vobis et
vniuerso gregi / in q̄ posuit vos spūssctūs regere
ecclām dei. Et sic accepta adhuc duplr accipit.
Uno modo tm̄ pro eccla vniuersali que est vnica /
extra quā nō est salus. De qua dt aplus: Christū
dedit caput sup oēm ecclām que est coꝛpus eius.
ad Eph. j. ꝛ simile ad Col. j. Et hoc modo ꝯphen
dit in se omnes fideles bonos ꝛ malos. Scdm
ꝙ exponūt doctoꝛes sancti parabolas euangeli-
Mat. 13 cas: Simile ē regnū celoꝝ sagene misse in mare.
Et illā: Simile ē regnū celoꝝ homini regi qui fe
cit nuptias filio. Ibidem. xxij. Itē. xxv: Sile ē re-
gnū celoꝝ decē virgibꝫ q̄ exierūt obuiā spōsoꝛ spō
se. In quaꝝ parabolaꝝ expositiōe dicunt sancti /
malos intra eccle gremiū contineri: dummō ta-
mē in fide nō errēt: de quo btūs Aug⁹ in de fide
ad pe. pre. ꝗ. c. xliij. ait: Firmissime tene ꝛ nullate
nus dubites aream dei esse ecclām catholicaȝ: ꝛ
intra eam vsqȝ in finem seculi mixtas frumēto pa
leas ꝯtineri. i. bonos ꝛ malos sacramentoꝝ com
munione misceri: ꝛ in omni pfessione siue clerico
rum siue monachoꝝ siue laicoꝝ bonos esse siml
ꝛ malos: extra hanc ecclām foꝛe paganos / iude-
os / hereticos / scismaticos iam dixerat ca. xxxviij.
atqȝ extra hanc ecclām saluari neminē posse eti-
am si pro Christi nomine sanguinem fuderit. cap.
xxxix. demonstrauit: Ad idem btūs Grego. in ho
melia. xxxviij ꝛ home. xj. ꝛ hom. . xvj. sup Ezech.
Itē ꝫ. xviij. moraliū exponēs illud Job. xxviij. Au
ro locus est in quo conflat. Una est ecclia in qua
qsquis cōflari voluerit: ab omni etiā poterit pec-
catoꝝ soꝛde purgari. Siquid p deo amaritudi-
nis / si qd tribulatōis / extra hanc positi sustinetis
incēdi potestis tm̄ modo / nō purgari. ¶ D Hoc
mō adhuc varie accipit eccla: vno mō p cōgrega
tiōe oīm fideliū actu existēntiū q̄ est ecclia vera. Alio
mō p eccla repñtatiua / q̄ est conciliū gñale i spū
scō legitime cōgregatū. De qua eccla fm pluriū
expositōes intelligit illud verbū Christi de corre
ptōne fratris / si te nō audierit dic eccle: Math.
xviij. Eccla em̄ vera omniū fideliū multitudo p-
pter suā dilatatōem nunqȝ congregat / neqȝ cōgre
gari potest ad quodcūqȝ discernendū: sed conuo
cant patres de omnibꝫ mūdi partibꝫ q̄ diffiniunt
ꝛ decernunt: ꝛ hec faciētes ecclām veram repñsen
tant. Et sic ecclia est supmum tribunal in terris
habens auctoꝛitatē sup quamlibet psonaȝ singu
larem cuiuscūqȝ status eminētie aut dignitatis
extiterit: etiā si papalis / put in constitutōe freqns
cōcilij constantien. clarius diffinit. ¶ Accipit eti
am adhuc eccla p congregatōe / nō tm̄ omniū fi-
deliū actu existentiū: sed oīm q̄ fuerunt a tempo-
re Christi ꝛ aploꝝ vsqȝ nunc sibi succedentiū. Et
distinguit a synagoga Moysi: ꝛ sic accipit btūs
Augusti. in epla fundamenti dicens: Euangelio
lio nō crederē nisi eccle auctoꝛitas me compelle-
ret. Hoc em̄ modo eccla maioꝛis est auctoꝛitatis
q̄ȝ euangeliū: quia huius eccle euāgelista scptoꝛ
euangelij est ps: totum aūt maioꝛis auctoꝛitatis
est sua parte. Hoc mō accipit etiā ecclām Augu.
in li. contra manicheos ꝛ recitat dist. xj. c. Palaȝ
vbi ait: Palā est ꝙ in re dubia ad fidē ꝛ certitudi
nem valeat auctoꝛitas eccle catholice: que ab ip-
sis fundatissimis aploꝝ sedibus vsqȝ ad hodier-
num diem succedētiū sibimet: ꝛ epōꝝ ꝛ tot popu
loꝝ consensione firmat: vbi eccla catholica epōs
ꝛ populos a tempoꝛe apostoloꝝ vsqȝ ad hodier-
num diem sibimet succedentes impoꝛtat. Et hec
vocat eccla christiana que cepit oꝛtum a Christo:
pmo in iudea: ꝛ vocabat pmo eccla hierosolymi
tana. vnde Act. viij. Et factum est in illa die per-
secutio magna in eccla que erat in Hierosolymis
Secunda fuit antiochena / in qua apostol⁹ Pe-
trus pmum resedit: ꝛ ibi pmum innotuit nomen
christianus. Unde fideles primo vocabantur di-
scipuli ꝛ fratres: postea vocati sunt christiani: vn
de Actu. xj. Fuerunt autem apostoli ꝛ fratres, q̄
erant in iudea. Et seqtur in eodem caplo: Et an-
num totū cōuersati sūt scȝ Paul⁹ ꝛ Barnabas ibi
in eccla: ꝛ docuerūt turbam multā / ita vt cogno
minarent primuȝ Antiochie discipuli christiani.
Idem recitat in caplo Sacrosancta. dist. xxij. in
textu ꝛ glo. ¶ E Accipit adhuc ecclesia pro cō
gregatione omnium fidelium a principio mun-

di vsq ad cõsumationẽ seculi: et sicnõ solũ cõprehẽdit ecclesiam Christi/sed etiã synagoga Moysi sit et eos q fuerũt sub lege naturali. Et illo modo accipit btus Aug. x. de ciui. dei. c. vlti. vbi vult q nõ solũ a tpe corpalis psentie Christi et aplorum ei sed ab ipso Abraã vsq in huius seculi finẽ pegrinando pcurrit. Et btus Grego. in omel. dñice in septuagesima dicit: Uniuersalis ecclesia q ab Abel iusto vsq ad vltimũ electũ qui in fine mundi nasciturus est/quot sanctos protulit/q̃si tot palmites misit: sic etiã ecclesia synagoga noiat. Numeri xx. Cur eduxistis ecclesiã dñi in solitudinẽ. ¶ Accipit etiã ecclesia p tota multitudine pdestinatorũ/tã saluator q saluandorum siue iã sint beati in re/siue beati in spe/ siue beatificãdi in re: ita accipit btus Augu. in multis passibus: psertim in Enchiri. Accipiendã inqt est ecclia non solũ ex parte qua pegrinat a solis ortu vsq ad occasum/laudans nomẽ dñi: verum etiã q in celis ex quo cõdita est semp cohesit deo nec vllũ malũ sui casus expta est: et sue parti pegrinanti sicut oportet opitulatur: quia ei q vna erit cõsortio eternitatis: nũc vna est vinculo charitatis/que tota instituta est ad colendũ deũ. Idẽ sup illud ps. xxxvi. Junior fui etem senui ait dñs in corpore suo qd est ecclesia iunior fuit in pmis hominibus: et ecce iã senuit Et postmodũ. Caput nrm Christus est: corpus illius nos sumus. Nunqd soli nos et nõ illi q fuerunt ante nos. Oẽs qui ab initio seculi fuerunt iusti/caput Christũ habent. Jllũ eni venturũ crediderunt quẽ iam nos venisse credim: et in ei fide ipsi sanati sunt/ in cuius et nos: vt esset ipe caput ciuitatis Hierlm oibus cõnumeratis fidelibus ab initio vsq ad finẽ. Adiunctis et legionibus angelorum et exercitibus: vt fiat illa vna ciuitas sub rege vno et vna quedã puincia sub vno imperatore. Felix in ppetua pace et salute laudans dñm sine fine beata. Et in tali acceptione loquit Pascasius in li. de sacramẽtis: Ecclesia sponsa dei corp Christi est Christus caput eius: et oẽs electi mẽbra ei dicuntur. ¶ F Accipitur etiã ecclesia aliqñ pro pctorum multitudine et iniquorum/q opponit ecclesie electorum. de quo in ps. 25. ait Dauid: Odiui ecclesiam malignantiũ. quã btus Aug. in li. de ci. dei babylon. i. ciuitatẽ cõfusionis vocat: et in psenti currere pmixtim cũ ecclia siue ciuitate dei: sed finaliter separandã et sempiterne miserie subijciendam/cũ suo capite diabolo latissime declarauit. Hui ecclie abominatiõẽ cõsiderãs pphera regius ps. 54: Uidi inqt iniquitatẽ et cõtradictionẽ in ciuitate. Et iterum. Sup muros eius iniquitas et labor in medio ei et iniusticia: et nõ defecit de plateis eius iniqtas et dolus. Et de huius ciuitatis incola dicit: Noluit intelligere vt bñ ageret. ¶ Sz horrẽda hac malignãtiũ dimissa ecclesia ad eã q fideliũ est reuertentes inuenimus et alias ecclesie acceptiones. Accipit etiã ecclia nõ tm p hac ecclesia vniuersali: sed etiã p ecclesia pticulari/que est pars ecclie vniuersalis: et tales plures sunt. Hoc

mõ dicit aplus ad Ro. vl. Salutant vos oẽs ecclesie Christi. pmisit etiã: Quibus gratias ago: nõ ego tm sed et cuncte ecclesie gentiũ/ et domesticã ecclesiam eorum. Et in Apoca. Joannes septẽ scripsit ecclesijs Asie. et fm hoc dicimus ecclesia oriẽtalis/ecclia occidẽtalis: et prticularius ecclã moguntina/ecclesia cõstan. et ita in ca. allegato Sacrosancta. distinguitur inter ecclesiam Rom. Alexãdrinam/Cõstãtinopolitanã/Antiochenã: et in seqntibus ca. multis eadẽ dist. Sic etiã ait Petr. Salutat vos ecclesia q est in Babylone. et sic accipit in diuersis scripture locis. Et oibus his modis suprascriptis quibus ecclesia accipit p aggregatione fideliũ cõprehendit tam viros q mulieres/tam laicos q clericos: et forte alijs modis nõ accipitur in sacra scriptura. Et ita ad ecclesiã his modis accepta fideles laici et mulieres ptinent: et ecclesiastice psone sicut sunt clerici. ¶ Uerũ in iure canonico nomen ecclesia hz alias significationes a pdictis/quibus tm ad clericos restringit. Et sic adhuc multipliciter accipit: fm q notat extra de verborum significationi. Cũ clerici placentini in gl. super verbo vocabulũ. Aliqñ tantũ pro epo: aliquando designat oẽs viros ecclesiasticos: et qñq ponitur pro maiore parte capituli: qñq restringitur ad canonicos maioris sue matris ecclesie: quandoq signat quamlibet ecclesiã prouintie. Allegant ad hoc iura in allegata glo. Clerici eni iurium cõditores et expositores hoc nomẽ ecclia sibi approp auerunt/vocãtes se tm ecclesiasticos pter quandã pncipalitatẽ et eminentiã ipsorum super alias personas ecclesie: ratione actuũ spũalium ad quos exercendũ potestatẽ ipsi/nõ laici receperunt. ¶ G Possunt aũt acceptiões ille diffuse breuiter sic sũmari: Ecclesia accipitur aliqñ p rõnali creatura: in bono p ecclia sanctorum: qñq in malo p ecclia malignantiũ. Jn bono vniuersalissime p cõgregatione oim angelorum beatorum et viatorum fideliũ. Qñq tm p ecclia triũphantium. Qñq tm p cõgregatione deo militantiũ: Et sic tripliciter: vel oim a pmo iusto ad vltimũ in fine mundi nasciturum: et sic cõprehendit synagogam et Christi eccliam. Scdo p sola cõgregatiõe christianorum tã preteritorum q̃ pñnũ: Tertio p cõgregatione oim fideliũ nũc existentiũ. Et qlibet harum ecclesiarum dicit ecclia vniuersalis vera: et ecclia vniuersalis repñtatiua que est cõciliũ generale. Accipitur etiã ecclia nõ pro congregatione vniuersali omniũ fideliũ existentiũ nũc: sed p congregatione aliqua particulari tam clericorum q laicorum vnius puincie/diocesis/ciuitatis/vel dom. Qñq et pro cõgregatione clericorum tm. Qñq pro vno hõmine tm. Accipit p domo materiali diuino cultui dedicata. ¶ Ad ppositum itaq redeundo/petit sacerdos vt accepta habeat pater clementissimus hec dona/munera et sacrificia pro ecclesia nõ domo materiali q peritura est: nõ p triumphante: quia illius est pro nobis orare et intercedere: nõ pro aliqua ecclesia particulari alias secluden-

Marginal notes: l. Pe. J. — Acceptiones ecclesie.

do. Sed p ecclesia vniuersali q̄ est fideliū hn̄tiuȝ
cōionem in ecclīasticis sacris. Illi etiā ecclesie vni
uersali ⁊ nulli particulari cū exclusione aliorum da
tū est hoc sctm̄ sacrificiū offerre p salute suorum
mēbrorum: quapropter in huius sacrificij oblatiōe
p ipsamet ecclesia.i.corpe ex omnibus membris
cōstituto/orat in primis minister ecclesie d. [Te
igit pr̄ clemētissime rogam⁹ ⁊ petim⁹ vt accepta
habeas dona ⁊ munera q̄ tibi offerimus. In pri-
mis p ecclesia tua] ❡ H Additur [Sctā] No
men sancta qd importet iā supra dictū est lec. 19.
in angelici expositione hymni. Sed cū vniuersa
lis/q̄ hic designat ecclīa nomē sit collectiuū: ⁊ ni-
hil aliud q̄ hoīes Christi fide ⁊ sacris vnitos si-
gnificet (quorum pars maior sctā nō sit/sed reproba
qr neq3 spūssancti vncta gratia/neq3 a pctis sepa
rata/neq3 ad celestia a terrenis cōuersatione leua
ta: quoniā multi vocati ⁊ pauci electi. Mat. 20.
per latā portā ⁊ spaciosam viaȝ que ducit ad pdi
tionē multi intrant. Angustā vero portā ⁊ artaȝ
viā q̄ ducit ad vitā inueniūt pauci. eiusdē.5.) du-
bium esse posset quō ecclīa dicit sancta. Siquidē
nō a minore s3 a maiore denoīatio fieri solet. Ad
qd dicitur q ecclīa ex oībus fidelibus aggrega
ta vere sancta dr ⁊ est: nō obstante pluriū mēbrorum
prauitate ⁊ malicia. Et hoc mltis ex causis. Pri
ma sm Alex. de ales: qr est deo siue diuino cultui
dedicata: nā vt habetur in glosa Orige. Leuit.
19. super illud. Sancti estote. Illa sunt sancta q̄
a cōibus vsibus separari debent/⁊ diuino cultui
mancipari. Quō sancta dicunt vasa ministerij ⁊
⁊ sctā vestimenta: loca quoq3 in vrbibus vel sub-
urbibus sacerdotibus deputata: pmogenita q̄q3
boū vel pecorum. Nunc aūt Christi ecclīa populus
scilicet xp̄ianus ex cunctis iudeis ⁊ gentib9 colle-
ctus de idolatria ⁊ ignorātie tenebris vocatus: ⁊
ad vnius veri dei cultū electus recte dicitur sctūs
Vn̄ apl's ad Eph.j. Bn̄dictus deus ⁊ pr̄ dn̄i nr̄i
Jesu Christi: q bn̄dixit nos in oī bn̄dictione spūa
li in celestib9 in Christo: sicut elegit nos i ipso añ
mūdi cōstitutionē: vt essemus scti ⁊ imaculati in
cōspectu ei⁹ in ꝯitate. Et idē.j. Pe.ij. Vos estis
genus electū/regale sacerdotiū/gens sctā/popu
lus acq̄sitiōis: vt virtutes annūcietis eius q de te
nebris nos vocauit in admirabile lumē suū: qui
aliqn̄ nō ppl's/nunc aūt populus dei. Ecce patet
q eo ecclesia vniuersalis dr sctā: qr p fidē ab infi-
delibus separata est: ⁊ ad colendū verum deū cōuo
cata. ❡ Scdo dr ecclīa sctā rōne forme/nō rōne
partiū materialiū: cuȝ eīm ecclesia corpus sit my
sticū/ad instar corpis veri h3 partes materiales ⁊
formam. Materiales hoīes fluentes ⁊ sibinuicē
succedentes. Formā ꝯo mysticā Christi/fidem vē
ram. Propter qd ecclīam diffinientes aiunt. Ec
clesia est corpus Christi mysticū fide animarum:
hec aūtē Christi fides vera est/recta ⁊ sctā: pter
quā totū corpus ecclīe dr sctm̄: sicut hō sctūs est
pter aīam sctām: licet in corpore aliq̄ sit macula
seu turpido. ❡ I Tertio dr sancta ratione ca-
pitis Christi q est sanctussanctorum. Dan̄.9. Cui ec
clesia matrimonialiter est cōiuncta/⁊ vt sponsa ir
repudiabilis copulata: sm illud Osee.ij. Despō-
sabo te mihi in fide. et.ij. Cor.xj. Despondi vos
vni viro virginē castaȝ exhibere Christo. Sic er-
go sctā dr a sanctitate capitis/qd principalissimū
est in ea. Nec modo a Christo/sed etiā ratiōe par
tium digniorum. Hi sunt homines sancti ⁊ iusti q
donec mūdus finiet in ecclīa esse non desinēt: ex
Christi pmissione suā assistentiā ecclīe promitten
tis vsq3 ad seculi cōsumationē. De quo venerabi-
lis Beda. Et hoc intelligit q vsq3 ad finem secu-
li non sunt deserendi in mundo qui diuina man
sione ⁊ inhabitatiōe sunt digni in ecclīa. Et qr ab
excellētiore ⁊ digniore denoīatio fieri assolet: ⁊ re
cte ecclīa pter sanctos in ea q digniores sunt no-
men sibi vēdicat dignitatis. ❡ Quarto sctā dici
tur ecclīa: qr sanctitas intimius ⁊ inseparabilib9
sibi pter sanctos/q̄ malicia pter reprobos co-
heret. Malicia eīm nō semper est in ecclesia s3 nūc
adest/nunc abest: sed nunq̄ fuit puata sanctita-
te: nā ante lapsum pmorum parentū ecclīa in eis fu
it sine malicia. Silr post lapsum penitētib9 parē
tib9 pmis/an̄ parricidiū Cain. Itē post diluuiuȝ
priusq3 a filio Cham pr̄ Noe derideret. Nūq̄ aūt
(vt dictū est) fuit sine sctitate: qr dn̄s amat iudi-
cium/⁊ nō derelinquit sctōs suos: in eternū cōser
uabuntur. Et hoc itelligēdū videt de sctitate sm
pdestinationē: alioqn post lapsū Ade ante penite
tiam fuit ecclesia sine sctitate/sm nūc pn̄te iusti-
ciam. Et post finalē malorum separationē extirpa
ta malicia/ecclīa sctitate ppetua pfruetur. Ibunt hi in ignē eternū/iusti aūt in vitā eternam
Mat.25. In qua non intrabit aliqd coinquina-
tū aut abominationē faciēs/aut mēdaciū. Apoc.
.j. Cū ergo vnūquodq3 potius denominat ab eo
qd inest quasi per se/q̄ ab illo qd inest per accidēs
hinc digne ecclesia sancta potius q̄ peruersa aut
reproba appellatur. ❡ K Quinto dr sancta a
suo rectore. Regit quidē a spūsctō quē Christus
promisit apl'is p ecclīa/que tūc in eis consistebat
Rogabo inquit patrē meū ⁊ aliū paracletū mit-
tet vobis: vt maneat vobiscū in eternū/spm̄ veri-
tatis. Joh.14. Itēȝ paracletus aūt spūssanctus
quē mittet pr̄ in noīe meo ille vos docebit omnia
ibidē. Et iterum: Multa habeo vobis dicere: s3 nō
potestis portare mō. Cū aūt venerit spūs verita-
tis ille docebit vos oēm veritatē. Joh.16. Per q̄
⁊ multa similia intelligit regimen ecclesie cōmissuȝ
esse spūisctō: Christo recedēte s3 sui psentiā corpa
lem. Et iō in symbolo aplorum post articulū de spū
sancto seqt statim arti. de ecclīa/cū dr: Credo in
spūmsctm̄: sctām ecclīam catholicam: vt sit sensus
Credo in spūmsctm̄ regentē/gubernantē ⁊ sctifi
cantē ecclīam catholicā. De quo dicit Alb. in ex-
positiōe symboli. Resoluēdus ē h articul⁹ sm p-
priū op⁹ spūssctī. Hoc est: credo in spm̄sctm̄: non
tm̄ in se ⁊ sm se sanctū: sed etiā credo in eū sm p-
priū opus ei⁹ qd est sctificare ecclīam. Neq3 eti-

mandum est articulū illum intelligi debere de ec
cl'a triūphāte cui sctitatē inesse nullus dubitat chri
stianus: sed de eccl'a militāte quam christus se fun
damētū pollicitus est supra firmā petram. i. fidei
confessionē: z contra quā porte inferi nō preualebunt.
Que certe confessio fidei nō perit statui eccl'e tri
umphantis: q: teste aplo. j. Cor. xiij. Cum vene
rit qd pfectū est/euacuabit qd ex pte est. Vñ cum
oīs christianus illā ecclam pfiteat sanctā quam
dñs supra firmā fundauit petrā. i. fidei cōfessionē:
q nō est triūphātis/sed militātis eccl'e: sed q hāc
ecclam pfiteat in symbolo/cū dr: Credo sctā ec
clam catholicā. Hec deniq est snia bti Grego. in
registro: z bti August. in expositiōe symboli.

¶ Sexto dr eccl'a sancta ppter sanctas leges z or
dinatōnes qbus regit z gubernat: leges scz euan
gelicas inobliquabiles z diuinas: leges etiā ipsi
us eccl'e in diuinis fundatas: quarum transgressi
ones vtriq diuinā legem soluūt: illam scz q dñs
dr Luc. x. Qui vos audit me audit: z q vos sper
nit/me spernit. Nam in fide z moribus z his que
sunt de necessitate salutis/eccl'a vniuersalis errare
nō pōt: promittente dño Lu. xxij. Ego p te roga
ui Petre vt nō deficiat fides tua. Et iterū: Porte
inferi nō pualebūt aduersus eam. Matt. xvj. Et
illud de fraterna correctiōe: Si te nō audierit/dic
eccl'e/si ecclam nō audierit/sit tibi sicut ethnicus et
publicanus. Mat. xviij. In quibus z aliis fundat
ptās diffiniendi/determinādi/statuendi/decernē
di pcepta/leges/z canones cōstituendi. ¶ L Se
ptimo dr eccl'a sancta a sanctitate sacramentorū/q
in ipa per eccl'e ministros continue dispensant: q
nec inquinari possunt p maliciam ministrorū: sed
semp deo placent z psunt suscipienti non ponen
ti obicem/siue p bonos siue p malos dispensent.
Sic dr. xv. q. viij. c. vlt. Non potest aliquis quan
tumcūq pollutus sit/sacra diuina polluere/que
purgatoria cunctarū cōtagionū existūt: q etiā san
cta sunt coinqnari nō pñt. Et sequit: Sumite er
go intrepide ab oi sacerdote christi mysteria quia
oia in fide xpi purgāt. ¶ Octauo sctā ē eccl'a ex
indefectibili assistentia Christi spōsi sui z ppetua
mansione spūssancti. De qbo dictū est. Nam man
sio sua quā Christus pmisit eccl'e/nō itelligit cōtus
ad corpalem pñtiam (Sic etiā abiit in celū: z do
nec seculū finiat sursum est dñs. Augus in de tri
plici habitaculo) sed p fidē/doctrinā z charitatē.
Et quōo nō esset sctā hec eccl'a p qua sctificanda/san
ctus sctōr Christus sanguinē suū fudit: vt testatur
aplus ad Eph. v. Christus dilexit ecclam z tradi
dit semetipm p ea: vt eā sctificaret: mūdās eā la
uacro aq in vbo vite/vt exhiberet ipse sibi glori
osam ecclam non habentē maculā/aut rugā/aut
aliqd hmōi: sed vt sit sctā z immaculata. Sctām
deniq esse necesse est/p q sctificāda Christus q sem
p exauditus est p sua reuerētia/patrem orauit di
cens: Pr sancte serua eos in noīe tuo qs dedisti
mihi. Joā. xvij. Et infra: Sctifica eos in verita
te. Nō p eis rogo tm/sz p eis q credituri sunt per

verbū eoz in me. ¶ Demūnono dr eccl'a sctā/qa
tm in ea/z nullo mō extra eam pt qs sanctificari/
sancteqz ad salutē viuere: z si extra eam sacra pce
pta vera sint/nequaq tm salutifera. De quo btūs
Aug. in de fide ad Pe. pte. j. Baptismus qdem ex
tra ecclam esse pōt/sed nisi in eccl'a pdesse nequit.
In eccl'a igit catholica tm modo pōt pdesse pce
pto baptismatis z opera misericordie/z nominis chri
sti gl'osa confessio: si tm in eccl'a catholica bñ viua
tur. Et pmisit: Si qs elemosynas largas faciat
z p noīe Christi sanguinē fundat/p eo q in hac vi
ta nō tenuit eccl'e cath. vnitatē/nō habebit eternā
salutē. de fi. ad pe. pte. ij. c. xxxiij. Nam z in dicto
diluuij neminē legimus extra arcā potuisse saluari
Ad idem btūs Grego. vt s allegatū est. Merito
ergo sancta dr eccl'a intra quam solam z non ex
tra vlla sctitas repit. His de causis doctores san
cti cōformiter ad vba symboli aplorū. Aug. Hie
ro. Greg. Ambr. Cypan. Hil. Pascasius/Chry
sosto. Bern. ceteriq sancti ecclam sctām pfiteri
nullatenus dubitauerūt. Attendentes eam fm p
missa esse diuino cultui dedicatā: certissima fide
formatā: sctō capiti cōcorpatā: membrorū sctitate
firmatā: veritatis spū gubernatā: iustissimis san
ctionibus statutis z legibus fulcitam: sacre purificā
tibus adornatā: indefectibili pñtia sponsi sustenta
tam: solā sctitatis gre cōtētiuam. ¶ M Catho
lica. Catholicū grecū est: z fm btm Isidorū. viij.
Ethi. tm valet. i. vl'is latine: vl quasi simul cōple
ctens. Dicit g eccl'a fm eūz catholica (li. j. snia
suarū ca. xix. z vbi s li. ethi. viij.). i. vl'is/eo q vl'r p
totum sit mundū diffusa. Nō etiā sicut cōuenticu
la hereticorū in aliqbus regionū ptito coartantur
sed p totū terrarū orbē dilatata diffundit. Quod
etiā apl's approbat dicēs ad Roma. j. Gras ago
deo meo p oibs vobis: q: fides vestra annunciat
in vniuerso mūdo. Siue dr catholica. i. vl'is q in
vnitatē cūctos cōiungit credentes: hinc z vniuersi
tas abvno cognominata est: ppter qd in vnitatē
colligit. Eccl'a g catholica sicut p totū mūdū ex
tendit: ita z oim gentiliū societate cōstruit. Et h ē
qd fm btm Aug. dñs pmisit Abrae: In semine
tuo bñdicent omnes cognatōes terre. Gene. xxij. Benedi
cent in te omnes cognatōes terre. Gen. xij. Et ne
de iudeis dictū puteē ait Augu. q sunt semen
Abrae in quo bñdicende sunt omnes gētes: apl's
exponit Gal. iij. dicēs: Abrae dicte sunt pmissio
nes z semini eius: z non dr seminibus quasi in mul
tis/sed tanq in vno: z semini tuo qui est Christus.
In Christo hec oēs gentes bñdictōnem habiture
tanta auctoritate pmissionē receperūt q est tanta
exhibita veritate. Vñ z pudebit dicere illam his
dictā ad pugillum orbis esse coartatā. Hec Aug.
Ecce fatet Augu. non in vna gēte tm repiri illarū
bñdictōem Abrae pmissam q certe cōsistit in fidei
Christi illustratōne: sed in finibus orbis. Item idē
Aug. exponēs parabolā zizaniorū: Qui seminat
semen bonum/paterfamilias est (ager) mundus.
(semen) filij regni. Illos ergo posuit in agro

idest mūdo: nō in aliqua pōrtiuncula terre: sed in orbe toto ab ortu solis vsq; ad occasum. Hoc sal-
(Mat. 4.) uator noster declarat/ cū ait. Si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus. i. in illa pte mūdi aut illic/ supple ē fides catholica nolite credere. Si dixerint in penetralibus est/ in doctrinis occultoꝝ hereticoꝝ nolite credere. Est ergo fides catholica post eius publicationē sicut fulgur q̄ exit ab oriēte ꝛ paret in occidente. Ita exponit beatus Tho. in glo. ca. pallegata. ¶ N Ex quibus verbis patet vniuersalitas catholice fidei ꝛ eccl'ie. vñ ꝛ beatus Aug. de quest. euang. dicit/ ꝙ orientis ꝛ occidentis nomine totū orbem voluit significare per quem futura erat ecclesia. Et licet ecclesia primitiuorum patrū sanctoꝝ tpibus per totum orbez diffusa ramos suos a fine in finem tetenderit. A solis quoq; ortu vsq; ad occasum laudabatur nomen Iesu Christi: vt euidentissimū foret ecclesiaz fore catholicā. i. vniuersalem: dū Egypti desertū tot stellis quot anachoritis effulsit: totaq; Asia ꝛ Africa fide Christi gl'iabat: nūc tñ tpibus peccatis exigētibus sicut olim hebreoꝝ: ita nūc christianoꝝ relicte sunt domus deserte: ꝛ redacta cernitur ad solius Europe angulū eccl'ia. Propter qḋ q̄tū ad loca fidei Christi subiecta infideliū cōparatione nō vniuersalis sed paruula dicitur. Est tñ ꝛ nunc vniuersalis sincere veritatis continentia/ vere salutꝫ efficiētia/ ꝛ indeficiente fideliū pseuerantia: solā quippe veritatē oēm cōtinet necessariā ad salutem: sola p̄destinatos colligit ad boni summi fruitionē: sola victrix pmanet ad brauij cōsecutionē: que licet tanq̄ petri nauicula tēpestatū fluctibꝫ quatiat'/ nequaq̄ tñ absorbebit': q̄m in fine post dieꝝ tribulationē iteꝝ cōualescēs triūphabit: dū fiet vnū ouile ꝛ ouiū pastor vnus dñs noster Iesus Christus cū patre ꝛ spū sancto deus in secula benedictus.

Lectio. XXIII. A

Quam pacificare: custodire: adunare ꝛ regere digneris toto orbe terrarū] ¶ Quattuor q̄ supra expressa sunt (q̄ sacerdos petit per hec q̄ttuor verba Pacificare/ custodire/ adunare/ regere) specifice designat. Unde orat fm Inno. [Quā] scꝫ ecclesiam sctām catholicā [pacificare digneris] vt pacē habeat ab hereticis ꝛ scismaticis [Custodire] digneris a vicijs ꝛ demonibꝫ [Adunare] q̄ dispsa est inter paganos ꝛ pfidos [Et regere digneris] in psperis ꝛ aduersis. Idem tñ fm eundem videt' esse pacificare qḋ adunare/ custodire qḋ regere. Tunc em̄ pacificat' cū fideliū mentes adunat: vt p spm̄ sanctū charitate perfusa multitudinis credentiū sit cor vnū ꝛ anima vna. Tunc custodit cū inter mundi pericula regit/ ꝛ de sancto mittit auxiliū vt eam de syon tueat'. Ille certe pacificāt ꝛ vnit. Ille regit ꝛ custodit/ q̄ pter ipsius eccl'ie regimen/ vnū pposuit vniuersis/ vt oēs ab vno sicut corp⁹ a capite gubernent'. Uel fm Alexandrū Pacificare p charitatis inherentiam cuꝫ deo. i. Ioh. 4. Qui manet in charitate i deo manet. nā in deo manentes pacē habēt. vñ Ioh. 6. In me pacē habebit. Custodire ne pereant ob ingruentiā periculoꝝ ꝛ tentationū. Quia nisi dñs custodierit ciuitatem/ frustra vigilat qui custodit eam. Adunare/ per morū conformitatem ꝛ volūtatem: vt multitudinis credentiū sit cor vnū. Re- (Act. 4.)
gere/ in pgressu virtutū: vt dicat cum ps̄. Dñs regit me ꝛ nihil mihi deerit. Uel fm dñm Albertū Pacificare pace tpis p̄sentis/ ꝛ pace eternitatis. Custodire a malo incurrente: ꝛ i bono ad vtrāq; vitā conferente. Ps̄. Custodi me dñe vt pupillā oculi: sub vmbra alaꝝ tuaꝝ protege me. Pupilla custodit' supra ꝛ infra: ꝛ velocitate q̄dā mirabili palpebris obtegit': ne qḋ incidat virtutis visiue turbatiuū. Ita p nos dep̄cantes exaudi/ ne desuper malignus spūs virus immittat pestiferum: ꝛ a deorsum cōsurgant vitia ecclesie tue turbatiua. Sed custodi in limpiditate sua: vt virtutem ꝓpriam nō amittat. Protege sub vmbra alarum tuaꝝ. Umbra aūt precio dñi est sub alis veritatis ꝛ virtutis: ꝛ veritate illuminetur: ꝛ virtute ad bonū proficiat. Adunare hoc est ad vnū redigere Hoc inq̄ vnū qḋ est cōis per oēm ordinē graduū ecclesie. Totus em̄ ordo eccl'ie ꝛ graduū diuersitas in ecclesia in vnū stare debent ad vnū caput principale in celis qḋ est deus: ꝛ ad vnū caput vicarium in terris: qḋ est pontifex summus Christi in terra vicarius. ¶ B Hec ordinatio in celo p̄fulget: in naturis ostendit': in Christo opibus exēplatur: in diuinis legibus p̄cipitur in toto corpe Christi mystico obseruat': in celo em̄ angeli ad archangelos: archangeli ad principatus: principatus ad ptātes: ptātes ad virtutes: virtutes ad dñationes: dñationes ad thronos: throni ad cherubin: cherubin ad seraphin: fm obedientie ꝛ illuminationis ordinē ordinant'. Et ipsa multitudo angeloꝝ que in q̄libet est agmine ad vnā psonā q̄ in ipo preeminet adunat'. Et subdit Alber. Ordo celi vocat': q2 ois ordo relatio est multoꝝ in gradibꝫ differentiū ad vnū. Omniū aūt hoꝝ graduū tā multipliciter differentiū varietas ad vnū consumat' deū/ oiuꝫ p̄ncipiū atq; finē. Hinc Iob. 38. Nūq̄d nosti ordinē celi/ ꝛ rōnem eius pones in terra. Hoc ipm̄ in naturis ostenditur: nā multi ramusculi ad virgas: mlte virge ad ramū multi rami ad stipitē: multi stipites ad radicem que vna est infiguntur: vt oia socia fiant ꝛ participia virtutis q̄ est in radice: aplš ad Ro. xi. Socius radicis oliue ꝛ pinguedinis factus es. Sic multe grues vnā sequūtur: sic mlta mēbra in corpore vnius capitis pcipiūt bñficia. Sicut enim (1. Cor. 12.)
multa mēbra in vno corpe habem⁹: oia āt mēbra nō eundē actū habēt: ita multi vnū corpus sum⁹ in Christo. Patet q̄q; hic ordo in Christi operibus in quibꝫ exēplificat': q2 Christi opus est semp in vnū colligere dispersa: sicut e regione diaboli

opus est dispergere adunata. Hinc Joh. x. Fiet
vnū ouile ⁊ vnus pastor ouium. ⁊ Mat. xij. Qui
nō cōgregat mecū dispergit: ⁊ qui nō est mecum
cōtra me est. In diuinis quoq̄ legibus p̄cipit
ꝙ sicut dicit beat⁹ Dionysius ca. iiij. de cele. hie
rarchia: Lex diuinitatis est ꝑ prima media/ꝑ me
dia vltima reducere. Talis aūt reductio vltimo
rū ad ꝑma ꝑ media/ nō potest esse nisi i ordine ad
vnū primū: vt sicut est descensus illuminationū
⁊ charismatū ab vno ꝑmo: sic reductio est ad vnū
principiū. Hec enī lex sicut superiora mouet ⁊ li-
gat ad inferiorū ꝓuidentiā ⁊ curā: ita inferiora li
gat ad supiorū obedientiā: vt oia hoc mō ad inui
cē sint cōnexa. ¶ C Demū hec ordinis aduna
tio i toto corpe Christi mystico obseruat. Sicut
enī vt in Ezech. iiij. scribit/ octo gradib⁹ ascende
bat ad diuinitatis tēplū: ita ⁊ in ecclīa octo gra-
dus ordinati sunt: Papatus/ patriarchatus/ ꝑ-
matus/ archiepātus/ ꝑpositura/ sub q̄ archidia-
conatus cōprehendit/ decanatus ⁊ parrochalis
cura: oia ad vnū rediguntur q̄ Petri clauib⁹ cōmit
tunt. vñ Mat. xvj. Tibi dabo claues regni celo
rū: q̄dcūq̄ ligaueris sup terrā/ erit ligatum et in
celis: ⁊ q̄dcunq̄ solueris sup terrā/ erit solutū et
in celis. Et porte inferi non ꝑualebunt aduersus
eā. Ecce celū iminet clauib⁹: q̄ claues celi appel-
lant. Terra clauib⁹ subijcit: q̄ quicq̄d in terris
ligant ⁊ soluūt/ corā deo ligatū ⁊ solutū reputat
Infernus cōprehendit sub ptāte: q̄ non ꝑualet
tenere quem clauis voluerit eruere. Hec claues
vni cōmittunt/ vt plenitudo potestatis in vno oste
dat ⁊ in alios ab illo (fm ꝙ in parte solicitudinis
vocant) deriuent: vñ Esa. xxij. de Christo ⁊ ei⁹ vi
cario sūmo pōtifice dicit: ꝑ personā Eliachim iu
sti designatū: Uocabo seruū meum eliachim: ⁊
erit quasi pater habitantib⁹ hierl'm/ ⁊ domui iu-
da: ⁊ dabo clauē domus dauid super humerum
eius/ ⁊ aperiet: ⁊ nō erit qui claudat: ⁊ claudet/ ⁊
nō erit qui aperit. Et figā illū paxillū in loco fide
li: ⁊ erit in soliū glorie domus patris sui: ⁊ suspē
dam super eū oēm gl'iam domus patris sui. Pa-
xillus dicit fm expositionē Alber. q̄ sibi iminet
totū ecclesie tabernaculū. Gloria aūt tota nō eēt
suspensa in eo/ nisi in dispositiōe patrocinio ⁊ re-
gimine haberet omnē gl'iam ecclesie q̄ est domus

P̄r est ṗnci- pium diuini tatis.

dei pr̄is sui. Demū superbenedicta trinitas hūc
custodit adunationis ordinē: in qua pater ordi-
ne nature ⁊ originis ṗncipiū est totius diuinita-
tis. Filius a patre solo ꝑ generationē: spūssctūs
a patre ⁊ filio ꝑ cōmunē patris ⁊ filij spirationē
oia acceperunt: sic ḡ in diuinis stat ad vnū ꝑmū
Hec Alber. Sequit [Et regere] fm eundē: Re
gere est regulis legalib⁹ ⁊ canonicis vnūquēq̄ in
expletionē sui officij dirigere. ps̄. xliiij. Uirga di
rectionis virga regni tui. In virga significat re-
giminis ptās: in virge rectitudine p̄cepta princi
palia legalia/ quibus est regendū. Unde cū dñs
mitteret Moysen ad regēdū dixit: Uirgam hāc
tolle in manu tua/ in qua factur⁹ es signa. Exo-
di. iiij. ¶ D Hec igit quattuor que oram⁹: pa-
cificare/ custodire/ adunare ⁊ regere sic diuersifi-
cantur: vt duo accipiant fm recessum a malo: et
duo fm accessum ad bonū. Scdm recessū a ma-
lo dupliciter. Est enī malū ecclesie extrinsec⁹ ad
ueniens ⁊ impugnans: ⁊ est malū intrinsecus sur
gens/ bonū adimens. Cōtra malū extrinsec⁹ im-
pugnās ecclesie tranquillitatem/ petimus pacifi
cationē: vt absq̄ vllo terrore vitā in silentio trāsi
gentes/ optata cunctis mortalib⁹ pace fruantur
Cōtra malū intrinsec⁹ surgēs petim⁹ ecclie custo
diam: hoc enī malū pctm̄ est a q̄uo nos custodi-
re per grām oramus ne in ecclesia pctā ⁊ vitia in
ualescant. Alia duo q̄ petimus in ordine ad bo-
nū/ respiciunt aut bonū ecclie/ aut bonū persone.
Quo ad primū dr̄ adunare: q̄ bonū ecclie nō ꝑ-
cipit nisi in adunatiōe cū mēbris ecclie. Quo ad
scdm dicit: ⁊ regere: q̄ bonū persone est vt q̄libet
congruo regimine tendat in bonū ꝓpriū ⁊ ꝑsona-
le. Hinc Apoca. vij. Agn⁹ dei reget eos ⁊ dedu-
cet ad vite fontes aquarū. Hec autē oia fm ordi-
nē a capite descendunt in corpus: quia pacifica-
tio ecclie est in p̄latis sic ab incursu malorū eccle-
siam ꝑseruantib⁹: ⁊ ideo murū se debēt ponere ꝑ
ecclesia/ ⁊ in se suscipere ictus ⁊ insultus hostiū.
Sic dr̄ Joh. x. Bonus pastor animā suā ponit ꝑ
ouibus suis. Hinc dñs quibusdā desidiosis im
properat Ezech. xiij. Nō ascendistis ex aduerso:
nec opposuistis vos murū ꝑ domo israel. Simi-
liter ad p̄latos refert custodia: q̄ ipsi sunt custo-
des ecclesie. Sic dr̄ Esaie. lxij. Sup muros tuos
cōstitui custodes tota die ⁊ tota nocte. Adunatio
etiā in ipsis reperitur: q̄ ab ipsis ꝑfluunt charis-
mata ⁊ dona quibus adinuicē ecclesie mēbra adu
nantur. vñ ad Eph. 4. Solliciti seruare vnitatē
spūs in vinculo pacis. Regimen quoq̄ ecclesie in
ipsorū est manibus: vñ dictū est eis Act. xx. Atte
dite vobis ⁊ vniuerso gregi in quo posuit vos spi
ritus sanctus regere ecclīam dei quā acq̄siuit san-
guine suo. ¶ E Orantes aūt dicimus [Digne
ris] Quia dignatiōis est q̄d dñs facit/ nō nostri
meriti. Digneris itaq̄ .i. dignū iudices ecclesiā
tuā sanctā pacificare/ custodire/ adunare/ ⁊ rege-
re: quia nihil fieri dignum est nisi quod de tua be
nignitate ⁊ misericordi voluntate dignum iudi-
care volueris: neq̄ enim q̄ bonū aut iustū est ali
quid/ ip̄m deus vult: sed q̄ deus vult/ ideo bonū
est ⁊ iustū. Uoluntas nanq̄ diuina nō ex nr̄a bo-
nitate: sed ex diuina voluntate bonitas nr̄a pen-
det: nec aliquid bonū nisi q̄ a deo sic acceptum.
Rō aūt quare sic vel sic acceptat aliq̄ diuina vo-
luntas/ nō est bonitas ꝑsupposita in obiectis qui
buscūq̄ aliis a se deo: sed ratio est in ipsa sola diui
na voluntate: quia enī ipse acceptat aliqua i tali
gradu: ideo sunt bona in tali gradu/ ⁊ nō ecōuer
so. Nam sicut voluntas diuina est causa oium
vt sint/ ita etiam causa electorū vt suis donis di-
gni sint: vt ita nihil sit q̄d nō de interiori atq̄ in-
telligibili aula summi imperatoris egrediatur fm

ineffabilem iusticiā: nō nostrā/sed suā: vt dı̄ Aug: iiij. de trini. c. v. Non ergo nisi uolūtas causa pma est sanitatis z egritudinis/pmiorꝝ atqꝫ penarū/ gratiarꝝ z retributionū. Ideo petimus vt non ppter nostras iusticias/sed suam bonitatē ecclesiā suam pacificet zc̄. quod innuit verbum digneris
ℭ F Sequitur [Toto orbe terrarꝝ] supple diffusam. Vocata siqͥdem est eccl'a de omnibꝫ finibus terrarꝝ: quod signatum est Act'. ij. Quoniā cum aplī inceperunt euangeliū chꝛisti pdicare/loquebant' oim linguis. Erāt eīn in Hierl'm habitātes viri iudei ex omni natōe que sub celo est: quibus omnibꝫ pdicabant aplī linguis suis. Et hoc ē qd de chꝛisto capite eccl'e loquit' dn̄s p Esa. xlix. Dedi te in lucē gētium/vt sis salus mea vsqꝫ ad vltimum terre. De hoc etiam pphetatū est p Esa. ij. dicētem: Et venient pplī multi z dicēt: Venite ascēdamus in mōtem dn̄i/z in domū dei Jacob ingrediamur. i. in eccl'am: z ostēdet nobis viā suam/et ambulabimus in ea. Et hoc est qd in euangelio ait Matt. viij. Multi ab oriente z occidente. i. ex omni tribu z gente venient. Et in ps. Omnes gentes quascūqꝫ fecisti venient z adorabūt corā te dn̄e. Quod vt verꝫ fieret pcepit chꝛistus aplīs dicēs Euntes in vniuersum mūdum docete omnes gētes/z pdicate euangeliū omni creature. Qd z fideliter impleuerūt sm q de ipsis pdictū fuerat: In oēm terrā exiuit sonus eoꝝ: z in fi. or. ter. ver. eoꝝ. Propter qd z dn̄s Actu. j. qrentibꝫ de restitutōne regni israel/respondens subiecit: Vos eritis mihi testes in hierl'm z in omni iudea z samaria vsqꝫ ad vltimū terre. Sic ꝑ impleta est pmissio Abrae fidelis Gen. xvij. Eris pater multarū gentiū. Qm̄ eius fides dilatata est p totū orbem ita vt z nos ipi de gētibꝫ ad fidē ipsi vocati sumus dicente aplo: Si ꝑ vos chꝛisti/ꝑ semē Abrae estis Gal. iij. Sic verificatū est illud Esaie. lxij. Videbunt gentes iustum tuum/z cūcti reges inclytum tuum. i. filiū dei/quem Abraam futurꝝ credidit: z credendo fidei oculis vidit. sm illud Joan. viij. Abraā exultauit vt videret diem meum: vidit et gauisus est. Ex quibꝫ satis pꝫ eccl'am chꝛisti toto orbe diffusam. Hinc z btūs Gregor. parabolam Mat. xiij. de sagena missa in mare/de eccl'a exponit/que ex omni gn̄e piscium. i. ex omni natōne z tribu hoies cōgregat. Sic in cātico btōꝝ Ambrosij z Aug. dı̄: Te p orbē terrarꝝ sctā confitet' eccl'a.
ℭ Ex qͥbus solui pt qͥ undā qͥstio: Quid erit et quid est de omnibꝫ habitātibꝫ in finibꝫ terre/aut isulis maris viuentibꝫ sm dictamē natural' rōis ad quos fides chꝛisti nō puenit/damnabunt' illi/ vel saluabunt'? Patet ex pmissis: qꝛ eccl'a toto orbe terrarꝝ diffusa est. Vel sm inhabitatōem fidelium vel fidei ppalatōnem. Hinc venerabilis Hugo de sacramentis pte. vj. ca. v. li. ij. ait: Ego vel neminē talem esse/vel si forte aliqͥs est/si eius culpa nō obstitisset audire aut scire potuisse ac debuisse sine cunctatōe affirmo: maxime cum scptura dicat: in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ. In omni terra qͥdem vel auditi sunt cōtemptores damnabūt' Vel audita nō sunt p culpa sua z ignorātes ignorant' z nō saluant'. ℭ Dn̄s Armican⁹ pmas Hibernie dı̄: Posito q tales essent: qd nō est verisile non artant' lege chꝛisti: z excusant p ignorantiā ne scꝫ peccent nouo pctō per non receptiōem baptismi z similiū: tamē penā legis iuste subire cogunt': q est pter transgressionem pmoꝝ parentū separant' a ppetua visione dei: sicut paruuli decedentes ante susceptiōem baptismi. Vel potest dici q cum deus non deficit homini in necessarijs ad salutē: si fuerit aliquis talis bn̄ vtēs naturalibus: z faciens qd in se est/ad cognoscēdam viam iusticie z salutis: aut p immediatā internāqꝫ spūs sancti illuminatōem: aut p alicuius instruentis adhibitōem pandet' huiuscemodi via salutis: etiam si inter infideles constitutus fuerit. Cui⁹ rei testis est Cornelius cēturio Actu. x. z eunuch⁹ cādacis regine Act. viij. Ad quoꝝ pmū missus fuit Petr⁹ apl's. ad scdm Philipp⁹ diacon⁹. Historie note sunt. Testis est z Barbara vgo. z martyr/ q inclusa a patre in turri/illuminata est: z beata Chꝛistina a dn̄o miraculose baptizata/vt historie testant'. Huius snīe est cancel. parrhis. Gers. cum plerisqꝫ alijs. ℭ G [Una cum famulo tuo papa nostro z antistite nostro. N. Et rege nostro N.] Ista est scda ps partis secūde pme partis pncipalis/in qua postqꝫ sacerdos petijt sacrificium acceptari z bn̄dici p tota eccl'a gnal'r: petit acceptari z bn̄dici p summis eccl'e hierarchis z capitibꝫ spēal'r: vnde dı̄: petim⁹ acceptari hec nostra sacrificia p eccl'a tua vna cum famulo tuo papa nostro N. Una. i. simul vel pariter: z est aduerbium congregandi: z notat in psenti associatōnem capitis cum corpore. papa em̄ capud est eccl'e saltem vicariū z ministeriale: vt infra dicet'. Petit ꝑ sacerdos accepta haberi hec sacrificia p ecclesia z papa. i. p corpe z capite mysticis. ℭ Nomē papa in scpturis nō inuenit': sed sumptū dı̄ ab interiectione pape/q admiratōnis affectū importat: vn̄ eis pprie cōuenit z attribuit' q in cōuersatōne sunt admirabiles vita/sanctitate z doctrina: ad quē sensum dn̄s Jesus chꝛistus noster summ⁹ est papa. De quo scribit' Esa. ix. Et vocabit' nomē eius admirabilis. Sic olim omnes episcopi vite pollentes sanctitate pape sunt vocati. Unde beatus Hiero. in eplis ad Augu. scribens ait: Domino vere sancto z btissimo pape Augustino. Sic Augustinus ad Paulinū libros beatissimi pape Aurelij epi. Et Bonifacius comes ad August. Ora venerabilis papa vt talis de inimicis vltio sepe pcedat. Et tn̄ neqꝫ Augustin⁹/neqꝫ Aureli⁹ fuit epus romanus: sic refert' grecos cūctos presbyteros papas noiare. Nunc vero nomē papa/soli romano attribuit' pontifici: q dı̄ papa/quasi pater patrꝝ. i. epoꝝ z sacerdotū: qui iure pres appellant'. xcvj. dist. In scpturis zc̄. sequēti. Quis dubitat. vbi dı̄ Gregor. ad Hermannum metensem episcopū: Quis dubitat sacerdotes chꝛisti/regū

et principiū omniūq; fideliū patres ꝛ magistros
censeri. Itē Thelesphorus papa.vj.q.j.sacerdo
tes. Oēs q̄ aduersus patres.i.sacerdotes armā-
tur infames esse censemus. Patres eñ oēs.i.sa-
cerdotes venerandi sunt/nō respuēdi aut infamā
di. Refert etiā Eusebius cesariēn. ꝙ excellentia
romani imperij extulit papatū romani pontificis
super alias pro eo ꝙ disti.xcvj.c.Constantinus.
legit: Constantinus imperator quarta die sui ba
ptismi pontifici romane ecclesie contulit: vt in to
to orbe terraꝝ pontifices ꝛ sacerdotes ita hūc ca-
put habeant sicut iudices regē. Qd̄ etiā posteri⁹
confirmatū est ꝑ ꝯcilium generale. Uñ idem cesa
riensis: Nicena inqt synodus hoc contulit ꝓuile
gium romano pōtifici: vt sicut romanoꝝ rex Au
gustus p̄ ceteris appellat: ita romanus pontifex
p̄ ceteris epūs papa velut ꝓncipalis pater voca-
retur. ¶ I Et recte q̄dem papa.i.pater ꝓnci-
palis: qr caput est fideliū ꝛ totius eccl'e militātis
xxij.dist. Sacrosancta. Petrus dict⁹ est cephas
ꝛ caput: eo ꝙ ꝓncipatū teneret apl'atus. Nō aūt
tm̄ Constantini ordinatōe neq; patꝝ/sed diuina
romana eccl'a ꝓmatū obtinuit. Unde in codex ca-
none Sacrosancta.dt Anacletus qui fuit quar-
tus post beatū Petrum successor beati Clemen-
tis: q̄ sedit anno.104.ꝛ ita longe p̄cessit Constan
tinū. Sacrosancta romana ꝛ aplica eccl'ia nō ab
apl'is sed ab ipo dño ꝛ saluatore nostro ꝓmatum
obtinuit: sicut beato Petro apl'o dixit Tu es Pe
trus ꝛ sup hāc petram ꝛc. Et sequit: Hec vero apo
stolica sedes a caput ꝛ cardo (vt prefatum est) a do
mino ꝛ nō alijs ꝯstituta est. Et sicut cardine hosti-
um regit: sic hui⁹ apl'ice sed s auctoritate oēs ec
clesie dño disponēte regunt. Hinc.vij.q.j.Mu
tatōes. Antheri⁹ papa de btō Petro loq̄ns ait:
Petrus sctūs magister noster ꝛ ꝓnceps aposto-
loꝝ. Et Leo papa.xxiij.q.j.Cum btūs Petrus
a dño accepit ꝓncipatū.vñ ꝛ btūs Dionysius in
li.de diuinis no.c.iij.ipm vocat verticē.i.capita-
neum. Uel ꝫm aliā trāslatōem: Petr⁹ supmū de-
cus ꝛ antiqssimū theologoꝝ culmē. Et in libel-
lo quē sc̄pserat de morte apl'oꝝ Pe.ꝛ Pauli dt:
cum separarentur ab inuicem ducti ad supplicia:
Paul⁹ Petrū alloq̄t in hec verba: Pax tecum
fundamētū eccl'aꝝ/pastor ouiū ꝛ agnoꝝ Christi.
Item Marcell⁹ papa.xxiiij.q.j.Rogam⁹.ait:
Rogam⁹ vos frēs dilectissimi vt nō aliud doceā-
tis atq; sentiatis q̄ȝ qd̄ a Petro ꝛ reliq̄s apl'is at-
q; patrib⁹ accepistis: ipe eñ est caput toti⁹ eccl'ie.
Et beatus Aug⁹ li.ij.de vnico baptismo: Puto
ꝙ sine vlla sui ꝯtumelia Cyprianus Petro apl'o
ꝯparet/quātum attinet ꝛ ad martyrij coronam.
Ceteꝝ magis vereri debeo ne in Petꝝ ꝯtumeli-
osus existā. Quis eñ nescit illū apl'atus ꝓncipa
tu cuilibet episcopatu p̄ferendū: sed ꝛ si distat ca-
thedraꝝ gratia/vna tamē est martyꝝ gloria. Et
ponit.ij.q.vij.Puto. ¶ Ex omnibus his patet
Petꝝ fuisse caput eccl'e: ꝛ ꝓmatum inter oēs te-
nuisse: cum autem q̄libet papa canonice intrans

successor sit Petri: sequitur ꝙ quilibet talis oēs
dignitatē/auctoritatē ꝛ principalitatem habeat
quam habuit Petr⁹. Is eñ qui in ius succedit
alterius eo iure quo ille vti debet. De regulis iu-
ris. Is q̄.li.vj. Nam si min⁹ haberet q̄ȝ ꝓmus/nō
esset vera successio/vt arguit glo. In casu simili i
ca. Cum oēs.de ꝯstitutoib⁹. Et ꝑ ꝯsequens etiā
nunc papa caput est eccl'e ꝛ hierarcha summus:
sicut fuit Petrus tempe apl'oꝝ: ꝛ si mō non reful
geat his virtutib⁹ q̄bus Petrus ceteros precel-
lebat. ¶ R Beatus siq̄dem Petr⁹ nō mō officij
dignitate/verūetiā virtutū excellētia prestabat/fi
de scȝ/humilitate ꝛ charitate: nam propter fidei
eminentiam que fundamētum est ecclesie ꝛ toti-
us spūalis edificij Petro datum est: vt ad questi
onem fidei de Christo pro omnib⁹ respōderet: di
cens ad Christū: Tu es Christ⁹ fili⁹ dei viui. Ex q̄
fide arras accepit p̄fecture eccl'e. Dicente ei dño
Ego dico tibi quia tu es Petrus: ꝛ super hāc pe
tram edificabo eccl'am meam. Et iterū: Et ego Mat.16.
pro te rogabo vt non deficiat fides tua: ꝛ tu ali-
quādo cōuersus confirma fratres tuos/per pre-
dicatōem videlicet ꝛ doctrinam vere fidei ꝛ euan
gelij. Precellens humilitas claruit/cum corre-
ptōem Pauli qui ipo fuit inferior: ꝛ in faciē ei re-
stitit/patienter ꝛ humiliter tolerauit.ad Gal'.ij.
Patet ꝛ ex sua p̄fectōe super ceteros a Christo q̄
eos nouit qui se humiliant exaltare. Charitatis
excellentia patet ex furore opeꝝ siue vigilantia et
discursu ꝑ lucrifactōe aiaꝝ: vt tradit Actuū hi-
storia. Patet etiam ex Christi q̄stione eiusq; respō
sione: cum enim quereret Christus: Simon ioan
nis diligis me plus his? Respondit: Tu scis do
mine quia amo te: Post quā responsionē tertio
datam/statim dñs sibi pascendas cōmisit oues:
vñ pȝ dignitas Petri/ne dum ex p̄latōne qua fa
ctus est caput eccl'e/sed etiam ex virtutum excel-
lentia ꝛ Christi domini imitatōe singl'ari. In quo
vtinā haberet tot imitatores quot habere sui ꝓn
cipatus ꝛ officij cernitur appetitores. Longe alij
mores aliq; pompe videntur in successorib⁹ q̄ȝ in
Petro: cuius successione gratulant. De q̄ ad Eu
geniū papā beat⁹ Bern.in li.de ꝯsideratōe ita scri
bit: Inter hec tu pastor p̄cedis deaurat⁹ tā mul-
ta circundatus varietate/oues quid capiūt? Si
auderem dicere: demonū plus q̄ȝ ouium pascua
hec sunt. Et post pauca: Petrus hic est qui nosci
tur p̄cessisse nō gemmis ornatus vel sericis: non
tect⁹ auro: aut vect⁹ equo albo: nec stipat⁹ milite
nec circūstrepentib⁹ ministris: absq; tamē his cre-
didit satis posse implere mandatū Christi saluta
re. Si amas me/pasce oues meas. In his non
successisti Petro/sȝ Constātino. Hec ille. ¶ Ue-
rūtamē ꝛ si papa tanq̄ȝ homo viator nōdū in gra-
tia ꝯfirmat⁹ q̄nq; deuiat: qm teste Chrys.nō lo-
ca hominē sanctificāt/sȝ homo locū.xl dis. Mul
ti. Neq; sanctoꝝ filij sunt qui tenēt loca sanctoꝝ:
vt ait Hiero.eadē dist. Non est.ꝛ Grego. Anasta
sio p̄sbytero: Non loca vl' ordines creatori nostro

nos primos faciũt: sed nos aut merita bona con
iungunt/aut mala disiũgunt: eadẽ dist. Nõ loca
Nõ tñ capitis dignitatẽ amittit nisi in heresiz la-
psus extra ecclᷓam fieret eadem dis. Si papa. In
quo casu lz heresim ꝑtinaciter defendens nõ esſz
caput eccl'e: nihilominus non esset eccl'a sine capi
te: quoniã verum caput eccl'e Christ⁹ est: ait apl's
ad Eph. j. Ipm dedit caput sup omnẽ ecclᷓam: q̃
est corpus eius. Itẽ ca. v. Christ⁹ caput est eccl'e
ipe saluator corꝑis eius. Itẽ ad Col. j. Ipe est ca-
put corꝑis eccl'e. Caput mysticũ sicut corp⁹ my-
sticũ est eccl'a: ꝓpter similitudines repertas in cor-
pore vero. Quas exp̃mit apl's. i. Cor. xij. Pos-
sumus igiꝰ ↄsiderare in capite scz ordinẽ/ꝑfectio
nem z virtutem. Ordinem/qꝛ caput est p̃ma pars
hominis: z inde est φ omne p̃ncipiũ consueuit di
ci caput: ẜm illud Ezech. Ad oẽ caput vie edifi-
casti signũ ꝓstitutiõis tue. Perfectiõem/qꝛ in capi
te vigent oẽs sensus interiores z exteriores: cum
in ceteris membris sol⁹ sit sensus tactus. Et inde
est quod dr̃ Esa. ix. Longeuus z honorabilis ipse
est caput. Virtutem/quia ceteroꝝ virtus z mo-
tus est a capite: ꝓpter virtutẽ sensitiuã z motiuaz
ibi dominãtem: ꝓpter qđ z ꝓpli rector caput eius
dr̃: ẜm illud. j. Regum. xv. Cum esses paruus in
oculis tuis/caput in tribubꝰ factus es. He capi-
tis conditiões Christo vere competunt respectu
eccl'e corporis eius: ꝓpter quod nomen capitis
congrue ad ipsum translatum est: habet enĩ ordi-
nem eminentie. Unde de ipo dr̃ in ps̃. Ego p̃mo
genitum ponam illũ excelsuz pre regibꝰ terre. Et
vere p̃mus z excelsus: qꝛ omnes alij grãm recepe
runt per respectũ ad grãm suam. Hinc ad Ro. 8
Quos p̃sciuit hos z p̃destinauit conformes fieri
imaginis filij sui. Ut sit ipe p̃mogenitus in mult's
fratribꝰ suis. ¶ Scđo habet ꝑfectiõem quantum
ad plenitudinem omniũ gratiaꝝ: ẜm illud Joã.
j. Uidimus glãm eius glãm q̃si vnigeniti a pr̃e:
plenũ gratia z veritate. ¶ Tertio virtutem habz
influendi grãm in membra ecclesie corporis sui:
nam de plenitudine eius oẽs accepimus. Joã. j.
Quippe ẜm diuinitatẽ ipe est auctor gr̃e fidei/ce-
terorũq; donoꝝ spũaliũ: q̃ influit z causat effecti
ue p̃ncipaliꝰ in nobis in ꝑticipatiõe sacramẽtoꝝ: z
ẜm humanitatẽ vero causa est meritoria eorundẽ
Nam ꝓpter passionẽ quã sua sponte ẜm humani-
tatem subijt/deus pater statuit hec dona confer-
re hoĩbꝰ: q̃ p̃ncipia sunt sensus z motus operati-
onum spũalium z vitalium in recipientibꝰ ea. Et
propter influxum hoꝝ donoꝝ a Christo in mem
bra eccl'e Christ⁹ dr̃ caput eccl'e nõ ꝑ ꝓprietatẽ/sed
ꝑ similitudinẽ capitis naturalis. ¶ M Papa
etiam est caput eccl'e ẜm p̃dicta ꝓpter conformes
similitudines: lz multum differẽter a Christo.
¶ Primo ꝓpter ordinẽ z ꝓpinquitatẽ ad deum rõ
ne officiũ: qꝛ ipe summus est hierarcha in eccl'ia:
ad quẽ stat z reduciꝰ tanq̃ in suum p̃ncipiuz oĩs
ordo eccl'asticus: vt dr̃ Inno. tertius in ca. Soli
te, de maio: z obe. Papã in Petro oĩbꝰ p̃fecit cõ-

stituens eum pastorẽ ouiuz suaꝝ gñalẽ/nõ discer
nens has oues ab illis/cum dr̃: Pasce oues me
as: id est ẜm Chrys. loco mei p̃posit⁹ z caput esto
fratꝝ: vt ipi te in locũ meũ assumẽtes vbiq; ter-
raꝝ te in throno sedentẽ p̃dicent z confirment.
¶ Secũdo caput est ꝓpter ꝑfectiõem accepte po-
testatis. Que ẜm sui plenitudinẽ in ipo residet vt
in capite: sicut z in Petro papa p̃mo/cui dñs cã-
q; eterne vite clauigero terreni simlꝰ z celestis im
perij iura cõmisit: vt habeꝰ dist. xxij. Omnes. de
quo Chrys. sup Mat. Fili⁹ q̃ patris est z ipsius fi
lij potestatẽ Petro vbiq; terraꝝ commisit: z ho-
mini mortali omnẽ auctoritatẽ dedit: vt ecclᷓam
vbiq; terraꝝ amplificet. Uñ z eccl'a de ipo canit:
Tu es pastor ouium p̃nceps aploꝝ. Plenitudo
aũt ptãtis Petro collata transit in successores.
¶ Diciꝰ etiã tertio caput ꝓpter virtutẽ influxiuaz
dependet siquidem ab eo totus ordo eccl'iasticus:
vt dictũ est in dispositiõe ministroꝝ eccl'e: z ab ip-
so fluit mediate vel immediate oĩs ptãs spũalis
siue in p̃latis maioribꝰ siue in simplicibꝰ p̃sbyter's
Uñ Leo papa dist. xix. Ita dñs. dr̃: Ita dñs po-
testatẽ clauiũ ad oĩm aploꝝ officiũ ꝑtinere volu-
it: vt in btissimo Petro oĩm aploꝝ summo: hu-
ius muneris sacrm̃ p̃ncipaliꝰ collocaret vt ab ip-
so quasi a quodam capite dona sua velut in cor-
pus omne diffunderet: vt exortem intelligeret se
ministerij esse q̃ ausus fuisset a Petri soliditate re
cedere: hũc enĩ in consortiũ indiuidue vnitatis as
sumptũ/id qđ ipe erat dñs voluit noiari: dicẽdo
Tu es Petrus/z sup hãc petrã edifi. ecclᷓam meã
vt eterna edificatio tẽpli mirabilꝰ munera gratie
dei in Petri soliditate cõsisteret. ¶ N Magna
aũt est hui⁹ capitis a p̃mo capite differentia: quia
Christus caput est eccl'e ẜm omne tp̃s p̃teritũ/p̃-
sens z futuꝝ: qꝛ oẽs q̃cunq; saluati sunt/q̃ saluã-
tur/z q̃ saluabunꝰ in Christi noie salutẽ ꝑcipiunt
qꝛ nõ est datũ aliud nomẽ hoĩbꝰ in q̃ oporteat sal
uos fieri q̃ in noie Jesu: vt ait Pe. Papa aũt est
caput eccl'e ẜm tempus determinatũ/scz ẜm tẽ-
pus sui pontificat⁹. Unde scribiꝰ de sacerdotibꝰ
z cõfessoribꝰ/in q̃bus summ⁹ sacerdos cõp̃hen
diꝰ. Plures facti sunt sacerdotes idcirco φ mor-
te ꝓhiberenꝰ ꝑmanere. Jesus aũt in eo φ maneat Heb. 7.
in eternũ sempiternũ habet sacerdotiũ. vnde in
ps̃. Tu es sacerdos in eternũ. Christus quoq; ca
put est eccl'e ẜm omnẽ statũ vie scz patrie militan
tis z triũphãtis: qꝛ datum est ei nomẽ qđ est sup
omne nomẽ. In quo flectaꝰ oĩe genu celestium Phil. 2.
terrestriũ z infernoꝝ. Papa aũt caput est eccl'e ẜz
determinatũ statũ p̃sentis scz ꝑegrinatiõis z vie.
Unde dictũ est ei: Quodcũq; ligaueris sup terrã
vt intelligaꝰ pape potestas ad viatores in terris
consistentes limitata. ¶ Preterea Christus ca-
put est eccl'e p̃ncipale z primariuz: in se omnia do
na z gratiaꝝ charismata continẽs: z ꝓpria virtu
te z auctoritate membra viuificans: ac motum z
sensus spũales influens. Papa vero caput est ec
clesie secundariũ ministeriale z vicariũ: nõnunq̃

virtutib9 gratia z donis vacuum. Nec enim ipse influit vitam spūalem in mēbra: neq3 ipse dat mēbris sensum z motum/nisi vt minister z vicarius Christi. Propter quod dr aplus. ij. Cor. v. Pro christo legatōne fungimur tanq3 deo exhortante p nos. ¶ O Et p hoc patet q eccla nō est monstruosa z biceps seu bicapitalis: qz nō habet duo capita ex equo z pncipalia: sed vnū pncipale z aliud vicem eius tenens/quod nullam inducit mōstruositatē. Sunt em tanq3 vnum caput/inquantum caput pncipale agit p papam tanq3 p vicarium z vicem suam sua cōmissione tenētem: sicut rex iturus in regionē longinquā regit p gubernatorē: et etiā in casu p coadiutorē. Patet etiā q ecclia per mortē pape nō est acephala/nec a suo spōso viduata. Nō em deserit ecclam suam Christus cui suam inseparabilem pmisit pñtiam Mat. vl. dicens: Ego vobiscū sum omnib9 dieb9 vsq3 ad cōsummatōem seculi. Huius aūt famulū z ministrū recognoscit se papa/immo z seruoz eius dum in bullis suis se scribit seruū seruoz dei. Et in altaris officio p eo orantes dicimus: Una cum famulo tuo papa nostro. Pro hoc g famulo christi z vicario ei9 p quē ecclam suā regit z dirigit/tanq3 p homine errare potēte oramus: z rōnabilr. Nam vt docet btūs Bonifaci9 martyr/p eius ppetuo statu vniuersitas fideliū tāto instantius orat/quanto suaz salutem post deum ex illius incolumitate animi aduertit cōpensius dependere: vt habet distin. xl. Si papa. Oramus g p papa vt a periis z erroribus q tanq3 membris capitis infirmitas eccle maxime nocet/misericorditer pseruet: vt quoq3 iuxta diuine legis sanctionē/z naturalis iuris equitatez suscepta vtat potestate: non in destructiōem/sed edificatōem eccle: pareteq3 dño suo regimine plebem pfectā.

2. Cor. 10.

¶ Et sequit [Papa nostro N.] Per qd intelligi dat q celebrās orans p papa/nomē eius debet exprimere: vnde dr Pelagius papa allegante Alber. Ab vniuersi orbis cōmunione sunt separati/qui qualibet dissensione inter sacra mysteria apli pontificis nomē fm cōsuetudinem non frequentant. Debēt g celebrātes noiare mō Innocentiū: q diuina puidentia apicem aplatus tenet dum hec scribimus. Hoc aūt intelligēdū est q nemo celebrantiū ex cōtemptu nomē pape pretermittere debet: ideo addit: q qualibet dissensione. Si em celebrās nomē pape nō crasse ignorauerit vel legendo canonē nō occurrerit: z ita p papa sine nominis sui expssione orauerit/non estimo illuz peccatum incurrere. Nec oportet p rememoratōne nois sacerdotē diu tardare: ne cōfusio/tedium aut scandalum in pplo oriat: z ppter mentis distractio causa vitandi maioris pīculi caueat. ¶ P [Pro rege nostro N.] Postq3 sacerdos in psona eccle orauit p papa qui est pnceps z supmus in potestate ecclastica z spūali: cōseqnter orat p rege q supmus pnceps est in ptāte terrena z seculari. Unde fm Inno. sicut sunt due vite celestis scz z terrena/vna qua spūs viuit cū deo: altera q ex spū viuit caro: z vtraq3 nutrit vt possit subsistere celestis spūalib9/terrena corpalib9. Ita sunt due ptātes/ecclastica videlz z mundana: vna que moderat spūalia: alia que corpalia. Ista p clericos/illa regit p laicos: z ista vacet celestib9: illa corpalib9 Ista quārum ad animam/illa q3rum ad corpus. He due potestates duo gladij sunt: de qb9 dño apli dixerūt Lu. xxij. Dñe ecce duo gladij hic. He sunt z duo luminaria magna/que posuit dñs in firmamēto celi: hō est eccle. Due. s. dignitates/pōtificalis auctoritas z regalis ptās: vt dr Inno. in ca. Solite. de maiori. z obedientia. Illis duab9 ptātib9 gubernatio z regimen mundi est cōmissuz. De ptāte spūali patuit ex verbis Christi ad Petz. Pasce oues meas. non discernens illas ab istis. De seculari patet ex verbis eiusdem cum rndit iudeis qrentib9/vtz liceret censuz dare cesari. Reddite q sunt cesaris cesari. Ex verbis bti Petri apli Subditi estote oi humane creature pp deū/siue regi tanq3 pcellēti: siue ducib9 tanq3 ab eo missis ad vindictā maloz/laudem vero bonoz. j. Pe. ij. De ambab9 simil scribit Gelasi9 papa Anastasio impatori xcvj. dist. Duo quippe. dicens: Duo quippe sunt impator auguste quib9 pncipalr hic mundus regit: auctoritas sacra pontificū/z regalis ptās. In quib9 tāto grauius est pōdus sacerdotū quāto etiā p ipsis regib9 vl legib9 hoium in diuino sunt reddituri examine rōnem. Et btūs Aug9 vt habet. xxiij. q. v. Non frustra. ait: Non frustra instituta sunt/ptās regalis/ius cognitoris/vngule carnificis/arma militis: disciplia dñantis: habēt oia ista modos suos/causas/rōes z vtilitates hec cum timent mali coercent: z boni quieti inter malos viuunt. Cui cōcordat Paul9 Ro. xiij. dicens: Ptātes seculares esse a deo ad terrorē maloz z laudē bonoz. vñ ait: Uis non timere potestatem/bonū fac: si aūt malefeceris/time. Nō em sine causa gladiū portat. Et btūs Isido. li. iij. sententiaz suaz. c. liij. Principes seculi nonnunq3 intra ecclam potestatis adepte culmina tenent: vt p eandem potestatē/disciplinam ecclasticā muniant. Ceteq3 in ecclia potestates necessarie non essent: nisi vt qd nō pualet sacerdos efficere p doctrine sermonē/potestas hoc impleat per disciplinē timorē: sepe p regimē terrenū celeste regimē pficit: vt qui intra ecclam positi contra fidem et disciplinā agunt/rigore pncipum conterantur. Ipsaq3 disciplina quam eccle vtilitas exercere nō pualet/ceruicib9 supboz potestas pncipalis imponat. Et sequitur: Cognoscāt pricipes seculi deo debere se rōnem reddere pter ecclesiam quā a Christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax z disciplina eccle p fideles pncipes: siue soluatur ille ab eis rōnem exiget q eoz ptāti suam ecclam credidit. Hec Isido. z habet eadem q. Principes. Ex qbus satis patz q regis interest z seculariς potestatis ecclam in pace z trāquillitate tutare z defensare. Et quia eccla defensionem recipit a regia potestate/iure naturalis potestatiς obligat vt sub-

fragiū qualē pōt maxime spūale rependat: qđ fa-
cit ꝑ sacerdotē obsecrādo vt clemētissimus pater
accepta habeat hec sctā sacrificia ꝑ rege nostro.
¶ Q. Fit aūt orō ꝑ dignitate regia post orōnes
factā ꝑ papa: qꝛ ptās suprema sacerdotalis exce
dit regiā / antiq̄tate / dignitate ꝛ vtilitate. Antiq̄
tate / qꝛ iubente deo sacerdotiū institutum est: vt
patet Exod. xxviij. Post sacerdotiū instituta est
ptās regia ad populi petitionē: vt habeť. j. Reg.
viij. ꝛ. ix. ac xij. ca. Cuius regula qua viuere de-
bet ꝛ regere describiť Deu. xvij. Excedit etiā di-
gnitate: vt supra cū agereť de dignitate sacerdo-
tali aliqualiter dictū est lec. iiij. Et ex eo etiā pa-
tet qꝛ maior est q̄ benedicit / ꝛ q̄ benediciť minor:
ſm aplm ad Heb. vij. Sine vlla contradictōe qđ
minus est a meliori benediciť. Rex aūt in impa-
torē ꝑmouēdus cōsecrať / bñdiciť / vngiť ꝛ coro-
nať a sacerdote sūpmo papa: vt patet in ca. Ue-
nerabilē. de electōe. Hic vt dicit Inno. in c. So
lite. de maio. ꝛ obe. allegato: Quāta est differen
tia inter solē et lunā tanta inter pōtifices ꝛ reges
cognoscať. Premisit aūt: Fecit deus duo magna
luminaria in firmamento celi. Luminare maius
vt p̄esset diei et luminare minus vt preesset nocti
Utrūq3 magnū / sed alteꝝ maius. Ad firmamen
tū igiť celi / hoc est vniuersalis ecclesie / fecit deus
duo magna luminaria. i. duas instituit dignita
tes: q̄ sunt pontificalis auctoritas ꝛ regia ptās:
sed illa q̄ p̄est diebus. i. spūalibus maior est: que
v̄o carnalibus minor. Hinc ꝛ impator papā vo-
cat dominū / cui vt maiori p̄stat iuramentū. lxiij.
dis. Tibi dño pape. Et caput eidē tanq̄3 maiori
submittit dist. eadē. Ualentinian⁹. Unde ꝛ sacer
dotes / patres ꝛ magistri regū et principū appel-
lanť. xcvj. dist. Quis dubitat. Propter qđ et Cō
stantinus impator indignum iudicat sacerdotes
iudicare: vt scribit beatus Greg. Mauricio im-
peratori. xj. q. j. Sacerdotibus. Hinc ꝛ impera
tores christiani executiones suas p̄sulibus sub-
dere debent non p̄ferre: dist. xcvi. Si imperator.
Et papa transfert ptātem supremā secularem de
gente in gentem: vt in ca. allegato. Uenerabilem.
Et imperatorē deponere pōt. xv. q. vi. Ali⁹. Itē
iuncta glosa: Et ip̄m potest excōmunicare. xcvi.
dist. duo sunt. Ex quib⁹ oībus patet excellētia di
gnitatis sacerdotiī super potestatem secularem.
¶ R. Excedit tertio ꝛ ip̄am vtilitate: qꝛ pote-
stas sacerdotalis ꝑ se respicit bona spiritualia / et
ip̄am animā. Secularis v̄o bona temporalia et
corpus: ꝛ ista dirigit in finē naturalē / pacē ciuilē
ꝛ politicā3 / quietā sc3 ꝛ pacificā cohabitationem:
in signū cuius reges ꝛ principes ad genua sacer
dotū ꝓuoluti: ex osculata eoꝝ dextra orōnib⁹ eoꝝ
se cōmittūt ꝛ credūt cōmuniri: vnde ꝛ ipsi sacer-
dotes ꝓ eisdem in diuino sunt reddituri examine
rōnē. dis. xcvi. Duo sunt. Hinc qꝛ sacerdotiū p̄est
spūalib⁹ mai⁹ lumē dictū est. Sicut ḡ aīa plus ē
q̄3 esca / ꝛ corp⁹ q̄3 vestimētū: ita ptās spūalis pl⁹
est q̄3 secularis: ꝛ iō recto ordine post orōnē ꝓ pa-

pa orat sacerdos pro rege: h est ꝓ cōstituto in sup̄-
ma dignitate laicali. Nec3 refert in ꝓposito vtrū
impator sit an nō: qꝛ semꝑ dignissim⁹ est statu in
ordine laicoꝝ inter p̄ncipes ꝛ seculariū ptātes.
¶ Ueꝝ hāc clausulā nōnulli referūt ad regē hūc
in cui⁹ regno sacerdos celebrat: vel etiā p̄ncipem
secularē sup̄mū terre in q̄ celebrat. Sicut illđ qđ
sequiť [ꝓ antistite nostro] referť ad ep̄um istius
diocesis in q̄ missam dicit sacerdos. Ad orādum
aūt ꝓ p̄ncipe hortať aplus dicens. i. ad Thim. ij.
Obsecro p̄mū fieri orōnes ꝛ obsecrationes ꝓ re-
gib⁹ ꝛ oīb⁹ q̄ in sublimitate sunt constituti: vt q̄e-
tā vitā ꝛ tranq̄llā agam⁹ cū oī pietate ꝛ castitate
A p̄ncipe siquidē fluit in nos rectitudo iusticie et
pacis / q̄ ad regimē ꝛ gubernationē bonoꝝ exte-
rioꝝ ꝛ defensionē a ꝑuersis ꝛ ꝑtinacib⁹ q̄s ferire
habet gladio sibi cōmisso: vñ ꝛ btūs Hiero. legi-
tur ad orandū ꝓ rege q̄sdā exhortatus fuisse / di-
cens: Orate ꝓ vita Moloch regis babylonie et
ꝓ vita Balthasar filij eius: sint dies eorum sicut
dies celi. ¶ S. Sequitur in textu: Pro antisti-
te nostro. N. Antistes dr quasi ante alios stans
Et diciť antistes ſm Ianuensem q̄libet sacerdos
qm̄ cuiuslibet talis est stare añ ꝑplm ꝑ orōnem ad
deū / ꝛ oblationē sacrificij / ꝓ pctō ꝛ salute populi
impetrāda. Uñ ꝛ de sacerdotib⁹ veteris test. scri
bitur / q̄ plorabāt inter vestibulū ꝛ altare / dicen-
tes: Parce dñe parce pplo tuo. Iohel. ij. Accipi
tur aūt nunc antistes cōiter: cuius maxime est sa-
lutē popli ꝓcurare ꝑ orōnes / p̄dicationes ꝛ vite
imitabilis rectitudinē. Uñ ꝛ Christ⁹ gregē suam
specialr ep̄is cōmēdauit: vt in actib⁹ Paul⁹ ait:
Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi. In q̄ spūsscūs
posuit vos ep̄os regere ecclīam dei. Hinc aplus
scribit. i. ad Thim. iij. Oportet ep̄m irrep̄hensi-
bilē esse / virū prudentē doctorē ꝛc. Amb. q̄3 in
suo pastorali: Magna sublimitas magnā habe
re debet cautelā. Grādis honor grandi debet soli
citudine circūuallari. Cui pl⁹ crediť / plus ab eo
exigiť. Ita ꝛ Aaron sūm⁹ sacerdos instāter ꝓ po
pulo interpellabat. Uñ legiť Nu. xvij. Cū ignis
egressus a dño multa hoim milia consumpsisset
Moyses mādauit Aaron vt cito ꝑgēs ad poplm
rogaret ꝓ eis: vñ Aaron stās inter viuos ꝛ mor
tuos ꝓ pplo dep̄cat⁹ ē ꝛ cessauit plaga. ¶ T. De
bēt aūt orare sacerdotes ꝓ antistite suo. i. suo pō
tifice: ſm Innocē. illi q̄ nō sunt in romana dioce
si / q̄tinus vnitate spūs in vinculo pacis obseruēt:
qm̄ ſm Alb. ꝑ ip̄m a papa p̄mo capite et sup̄mo
dona graꝝ in nos descēdūt: sicut vngētū p̄mo de
scēdit a capite in barbā q̄ capiti adheret: a barba
stillat in suꝑiora a suꝑiorib⁹ in media: et fluit vsq3
ad orā ꝛ fimbriā vestimēti. Illi aūt q̄ sūt de roma
na dioc. nō orāt ꝓ alio antistite q̄3 ꝓ sūmo pōti-
fice: qꝛ ille cū h q̄ est ep̄s vl̄is / est etiā ipsoꝝ ep̄us
ꝑticularis. Nō eñ aliū habet ep̄m romana dio-
cesis q̄3 sūmū ꝛ vl̄em: ꝓpter qđ nōnulli dicunt q̄
romana ecclīa sup̄ alias ecclīas tenet p̄ncipatum
qꝛ sc3 ep̄s roman⁹ est ep̄s vl̄is ꝛ caput: ſm supius

dicta totius ecclesie militantis. Que propter et ipa caput est ⁊ magistra aliaꝝ ecclesiaꝝ eo loquēdi mō quo Metropolitana ecclia dr̄ caput oium ecclesiaꝝ suffraganeaꝝ: qꝛ scʒ eius epūs est caput ⁊ supior: qꝛ archiepūs earū. In cuius signū aiunt ꝙ ecclesia Antiochena / in qua Petrꝰ (vt historie referūt) septē annos sedit sed ꝑusq̄ꝫ Romā adijt ꝑmatū tenuit super alias ecclesias. Postq̄ꝫ vo Petrus sedē suā Romā trāstulit Romana ecclia facta est pima / ⁊ caput aliarū. De quo habet̄. 24. q. 1. Rogamꝰ. De hac materia diffuse tractat venerabilis inceptor Guil. ockam in suo dialo. pte 1. li. 5. ꝑ multa capitula tangens diuersas opiniones cū motiuis suis. Debet aūt sacerdos offerēs ꝓ ecclesia scā catholica vna cū papa nostro ⁊ antistite exprimere epī nomen: sicut s. dictum est de papa: vt attentior / certior / ⁊ particularior sit applicatio huiꝰ sacrificij ad ꝑsonas illas que in sublimitate sunt cōstitute: q̄ curā nostri gerunt ⁊ solicitudinē ac ꝓ nobis redditure sunt rōnē sequitur.

Lectio, XXIIII. A

ET omnibus ortho-doxis.

Postq̄ꝫ vtranq̄ꝫ ptātem ecclīasticam scʒ ⁊ secularem oratione sua dño cōmendauit / orat sacerdos pro cūctis fidelibꝫ orthodoxis / que sub vtraq̄ꝫ potestate fidem catholicā tenent / venerantur ⁊ colunt. Dicuntur aūt orthodoxi. i. recte gloriosi: vnde orthodoxus ab orthos grece qḋ est rectum latine: ⁊ doxa gloria: quasi vir recte glorie. Uel sm̄ Papiā: Doxos. i. doctrina vel regula: vnde orthodoxus quasi rectam regulā seu doctrinā credendo ⁊ viuēdo tenēs. Orat ergo ꝓ oibus orthodoxis. i. oibus fidelibus christianis ⁊ recte Christi fidē ac doctrinā tenētibus. Hi em̄ tm̄ recte poterunt gloriari / quibꝫ conscientie testimonium consonat de fide nō ficta. Nā Paulo attestante. 2. Coꝝ. 1. Gloria nostra hec est testimonium cōscientie nostre ꝙ in simplicitate cordis ⁊ sinceritate dei / non in sapia carnali / sed in grā dei cōuersati sumus ⁊ excluduntꝰ ergo a fructu huius sacrificij: infideles / heretici ⁊ scismatici: ꝓ his nō orat sacerdos dicens. Et oibꝫ orthodoxis. Tales nāq̄ꝫ qꝛ recta fide ⁊ vnione carēt / neq̄ꝫ Christo capiti neq̄ꝫ ceteris ecclesie cōnectuntꝰ mēbris. Siqdem fides vinculū est vniens mēbra capiti: sicut patuit in descriptiōe ecclīe supra posita. Ecclesia est corpus mysticū fide Christi animatū. Sūt em̄ nō viuētes mystice ⁊ spūaliter quicūq̄ꝫ fide carēt. Qm̄ iustus ex fide viuit. Abacuk. 2. ⁊ Ro. 1. ⁊ per cōsequens nutrimēti spūalis influxus scʒ vite sensus ⁊ motꝰ ad vitaliter oꝑandū a capite Christo nullatenus sunt capaces. Sunt em̄ a corꝑe Christi rupto vnionis vinculo ꝑcisi: ⁊ iō sicut ramus ꝑcisus a radice: ita a corꝑe Christi qḋ est ecclīa dismēbrati / nutriri / ⁊ refici nō pn̄t oꝑatiōe huiꝰ viuifici sacri: siquidē vitā nutriēdi nutritio ꝑsupponit. Recte igitꝰ oibus orthodoxis oīonem sacerdos applicat: qꝛ eius sacrificij memoriā agit / qḋ Christus summꝰ sacerdos ꝓ oibꝫ ecclīe sue mēbris in diuo orbis medio cōsumauit: sm̄ illud prophete psā. 73. Operatus est salutē in medio terre. Et ad Eph. 1. Instaurare oia ꝑ sanguinē eiꝰ scʒ Christi q̄ ↄ in celis ⁊ q̄ i terra. Debitū itaq̄ꝫ est sacerdos Christi typū gerēs offerat sacrificium ꝓ oibus orthodoxis: ꝓ quibus idipsuʒ obtulit Christus in ara crucis: nullūq̄ꝫ excludat orthodoxorū tenax minister liberalis dñi / q̄ sacrificij fructum voluit esse copiosum: sm̄ illud psā. Copiosa apud eum redemptio. Neq̄ꝫ cōgruit vt ibi dispensator sit parcus / vbi liberalissimꝰ est dñs: ideo ꝓ orthodoxis oibꝫ sine exclusione orat: vt in suo ministerio fidelis inueniatur. ¶ B [Atq̄ꝫ catholice ⁊ apostolice fidei cultoribus] Tales em̄ sunt recte gloriosi qui deū recte fidei confessione glorificant: ⁊ sm̄ catholice ⁊ apostolice fidei regulā vere colūt: ad quos aplūs ad Gal. scribēs ait ca. vlti. Et q̄cūq̄ꝫ hanc regulā scʒ fidei Jesu Christi secuti fuerint / pax suꝑ illos ⁊ miscdia. ¶ Sʒ dice. Suꝑflue videtur additū: catholice ⁊ aplice fidei cult. qꝛ sufficienter includitur in verbo oibꝫ orthodoxis. Rndetur ꝙ nō suꝑfluit: qꝛ fidei cultus ꝑ hoc additū expressius declaratꝰ: in eo ꝙ cōditiones fidei q̄ vere deus colitꝰ manifestiꝰ exꝑmuntꝰ. Est em̄ fides ista catholica: est ⁊ apostolica. Catholica / qꝛ eius ꝑncipia nō particulariter sed vniuersalr̄ toti mūdo sunt tradita: nō sicut lex vetus q̄ dūtaxat vni populo israelitico: semini scʒ Abrae data ceteros nō obligabat: nā Abrae dicte sunt ꝓmissiones salutis ⁊ seminis eius. ad Gal. 3. Ideo ꝑcipue a semine Abrae de q̄ nasciturꝰ erat Christus: deus fuerat colēdus. Qui postq̄ꝫ ꝑ carnis assumptioneʒ venit: legē tulit vniuersalē vniuerso mūdo necessariā. Cuius ꝓmulgationē iniūxit aplīs dicēs Ite in orbē vniuersuʒ ⁊ ꝑdicate euangelium vniuerse creature: Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit saluus erit. Mar. vl. Qḋ astruit necessitatem baptismi generaliter quo ad oēs tribꝫ nationes ⁊ gentes. Per huius nāq̄ꝫ susceptionē ascribitꝰ suscipiens familie Christi: cui soli patet introitꝰ regni celestis. dicēte saluatore Joh. 3. Nemo ascendit ad celū nisi q̄ descendit de celo filius hois q̄ ē in celo. Christus. s. totus cū corꝑe suo ⁊ mēbris. Hinc dñs ad Nicodemū: Nisi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ spū nō pōt introire in regnū dei. Ibidē. Est ergo fides catholica. i. vlis q̄ nullū respuit se suscipe volētē. Solaq̄ꝫ est q̄ suos ꝓfessores ad regnū ⁊ etnā btitudinē ꝓuehit ⁊ ꝑducit. ¶ C Est etiā fides aplica: hoc est ꝑ aplos toti mūdo cōcorditer ꝓmulgata. Uel aplica. i. in aplis tanq̄ꝫ firmis radicibꝫ fundata. Apli nāq̄ꝫ accepta ꝓmulgāde fidei cōmissione anteq̄ꝫ in oēm terrā se segregarēt ad ꝑdicādū fidē i fines orbis terre / cōuenerūt in Hierlm ⁊ fidei articulos q̄s ꝑdicaturi erāt siꝰ cōtulerūt fideiq̄ꝫ symbolū ediderūt: vt vniformis esset eoꝝ doctrina: nec inter eos forēt scismata: ꝑ q̄s totus fideliū cetus in vnitatē fidei fuerat

colligendus. vñ apl's. j. Coꝝ. j. Obsecro vos fratres ꝑ nomē dñi nostri Jesu Christi / vt idipm dicatis oēs ⁊ nō sint in vobis scismata. Quibꝰ vt idē Paulus apl's ꝯcorditer euangelizaret ad apl'os ascendit / conferens cū eis doctrinaliter: vt dr̄ ad Gal. ij. Ascendi hierosolymā cū Barnaba assumpto Tito: ⁊ cōtuli cū illis euāgeliū qđ p̄dico in gētibus / ne forte in vacuū currerē aut cucurrissem. Est etiā fides in apl'is tanq̄ radicibꝰ firmis firmata: nā apl'i fidē fundarūt sup p̄mū fundamentum. s. Christū. ad Eph. ij. Supedificati sup fundamētū apl'oꝝ ip̄o summo lapide angulari Jesu Christo: vñ ⁊ ipsi apl'i fundamēta fidei ⁊ eccl'e dicunt̄. ps. lxxxvi. Fundamēta eius in mōtibꝰ sctīs. De quo etiā Pelagiꝰ papa. xxiij. q. j. Pudenda. Una est eccl'a cui in canticis canticoꝝ dr̄: Una est colūba mea / quā nullā aliā esse constat nisi que in ap'lica est radice fundata: a q̄bus ip̄am fidez vniuerso orbe ꝓpagatā esse nemo potest dubitare. Et subdit: Qđ ⁊ vobis lz notissimum sit eīno / beati August. testimonio cōprobemus: audite quid in quodā ope suo p̄clarissimus doctor dicat eccl'ie: ait em̄: Si nullo mō recte pōt dici eccl'a in q̄ scisma est / restat vt qm̄ nulla eccl'a esse non pōt / ea sola sit q̄ in ap'lice sedis ꝑ successiones ep̄oꝝ radice constituta / nulla malicia hominū valet extingui. Ex q̄bus patet eccl'e fidē in apostolica radice fundatam esse: qđ Nicolaus papa in ca. Fundamēta de electōe. li. vj. clarius dr̄: ait em̄: Fundamenta eccl'e militantis in montibꝰ sanctis ꝓpheta rememorans. Per montes apl'os ⁊ p̄dicatores patenter insinuat / q̄bus tota huius sacrificij fabrica innitit̄: q̄ vt firme bases eccl'e sup Christo solidant̄. Supfluum videtur allegare ad hoc plurima: cū Apoc. xxj. clare scribit̄: Murus ciuitatis habēs fundamēta duodecim: ⁊ in ip̄is duodeciz nomina apl'oꝝ ⁊ agni. Ciuitas illa aut est eccl'a militās (⁊ habet̄ ꝓpositū) aut triūphās: ⁊ si illius ciuitatis celestis apl'i sunt duodecim fundamēta / vbi nec p̄dicarūt, nec p Christo sanguinē fuderūt quanto magis erunt fundamēta eccl'e militātis / quā doctrina ꝑ imbribꝰ rigarūt / ⁊ p̄cioso martyrio cōsecrarūt. ¶ D Sed cum dicit apl'us / fundamētū aliud nemo ponere potest p̄ter id qđ positū est Jesus Christꝰ: q̄uo apl'i dici pñt fundamēta? Sed ad hoc facile dr̄ per distinctōnem fundamenti. Est em̄ fundamētum p̄mū ⁊ p̄ncipale sine quo nulla fundari pōt eccl'a: ⁊ illud est Christus ip̄o dicēte Joā. xv. Sine me nihil potestis facere: sine scz p̄mo ⁊ p̄ncipali fundamēto. Aliud est fundamentū minus p̄ncipale siue secundarium sine q̄ posset q̄dem fundari eccl'a / lz de facto sine eo fundata non sit: ⁊ tale fundamētum sunt apl'i ⁊ inter eos p̄ncipalius Petrus: vñ ⁊ Petrꝰ frequēter fundamentū dr̄: vñ Aug. in ep'la seu libro cōtra ep'lam Donati loquēs de Petro dr̄: Cū in illo tanq̄ in Petro fundata sit ecclia. Et in s̄mone de cathedra Petri / Petꝝ itaq̄ fundamētū ecclesie noīauit: haud dubiū q̄n Christꝰ / dicēs: Tu es Petrꝰ / ⁊ sup hāc pe. edi. ec. meā. Seq̄tur: ideo digne hoc fundamētū eccl'a colit: sup quod eccl'astici edificij altitudo cōsurgit. Et post pauca: Dignum est vt fundamētum hoc in eccl'a honoret̄ / ꝑ qđ celum ascēdit̄. vbi Augꝰ Petꝝ fundamētū noīat. ¶ De p̄mo fundamēto loq̄tur apl's: Fundamentū aliud nemo ponit ⁊c. ⁊. j. Coꝝ. x. Petra inquit erat Christꝰ. Hec petra sup quaz fundanda erat eccl'a / cū dominꝰ dixerat: Tu es Petrus / ⁊ sup hāc pe. edi. ec. meā. q̄ exponēs beatus Augꝰ in de ṽbis dñi dr̄: Dñs nr̄ Jesus Christꝰ dixit Petro: Tu es pe. ⁊ sup h. pe. edi. ec. meā. sup hāc petrā quā cōfessus est: sup hāc petrā quā cognouisti / dicēs. Tu es Christꝰ filiꝰ dei viui / edificabo eccl'am meā. Sup me edificabo te: nō me sup te: nam volentes homines edificare sup hoīes / dicebant: Ego sum pauli: ego sum apollo: ego ṽo Cephe. ⁊ alij nolētes edificari sup Petrū / sz supra petrā dicebāt: Ego suz Jes̄u Christi. Hec Augu. Hunc errorē circa eccl'e fundamētum videns apl'us reprobat. j. Coꝛ. j. subiūgens ad premissa ṽba: Ego sum pauli: ego apollo: ego Cephe. Diuisus ẽ est Christus? Nunq̄d Paulꝰ p vobis crucifixus est: Aut in noīe Pauli baptizati estis? q̄si diceret / non. Igit̄ neq̄ Petrꝰ neq̄ Paulꝰ neq̄ aliquis alius citra Christum est aliq̄d. i. eccl'e fundamentū. Ea ꝓpter subsequēter in eadem ep'la cap. iij. dr̄: Quid igitur apollo: quid paulus? Ministri eius sunt cui credidistis: ⁊ vnicuiq̄ sicut dñs dedit supple debet ministrare. Ego inquit plantaui scz ꝑ p̄dicatōem: Apollo rigauit ꝑ baptisationem: sed incrementū deus dedit ꝑ fidei ⁊ charitatis infusionē. Jtaq̄ neq̄ q̄ plantat est aliquid: vt Paulꝰ: neq̄ q̄ rigat est aliq̄d / vt Apollo: sup̄ qđ scz fundari posset eccl'a: sed q̄ incremētū dat deꝰ ip̄e. s. est eccl'e p̄ncipale fundamentū. Et subdit: Ut sapiens architectus fundamentū posui scilz Christum. De quo dixi q̄ nemo aliud potest ponere. Et iterū petra erat Christꝰ. Unusquisq̄ aūt videat quomō supedificet. Et intantū pensauit apl'us hoc eccl'e fundamentū: q̄ nihil ausus erat loqui / nisi qđ sup illud fundamentū fuisset fundatum. vñ apl's ad Ro. xv. Nō em̄ audeo aliq̄d loq̄ eoꝝ q̄ ꝑ me nō efficit christꝰ. Et post pauca: Sic aūt p̄dicaui euangeliū hoc / nō vbi nomiatus est Christus a pseudo. s. ꝓphetis vel apostolis / ne supra alienū fundamētū edificarē. Nō p̄dicauit apostolus in locis vbi p̄us annunciatus est Christꝰ ꝑ pseudo apl'os: ne super errore ab eis seminato q̄ difficulter eradicat̄ q̄si super alieno fundamento edificaret: ⁊ ideo p̄uenit eos / ⁊ in his p̄dicauit q̄bꝰ p̄us nihil annūciatū erat de Christo: vt in talibꝰ solidū poneret fidei fundamētū. ¶ E Ex q̄bꝰ pz q̄ nō Petrꝰ sz petra in euāgelio Christi designat̄: cū dixit Christus: Super hāc pe. e. ec. meā. Et h̄ apte dr̄ q̄dam glo. ibidē exponēs: Sup hāc petrā. i. sup hunc Christū in quē credis: quē vnicū voluit esse deus sue eccl'ie fundamentum: apostolorum vero neminez. vnde addit: Tu es Petrꝰ a me petra

vt mihi fundamēti retineā dignitatē. Ad idē Au-
gusti. sup Job. Eccl'ia in hoc seculo diuersis ten-
tationib⁹ velut imbrib⁹ / fluminib⁹ et tēpestatib⁹
quatit: sed nō cadit: q2 fundata est sup firmā pe-
trā: vñ petr⁹ nomē accepit. Nō eñ a petro petra
ꝫ a petra petr⁹: sic nec xp̄s a chr̄iano: ꝫ chr̄ian⁹ a
chr̄o vocat: iō q̄ppe ait dñs: Sup hāc pe. edi. ec.
meā: q2 dixerat petr⁹. Tu es Christ⁹ fili⁹ dei viui
sup hāc petrā quā cōfessus es edi. ec. meā. Petra
aūt erat Christ⁹. Idē in li. retrac. ait: Dixi in q̄dā
loco de ap'l'o Petro / q̄ in illo tanq̄ in petra edifi-
cata sit eccl'ia. Sed scio me sic postea sepi⁹ expo-
suisse qd a dño dictū est: Tu es petrus: et sup hāc
pe. edi. ec. meā: vt sup hūc intelligeret quē confes-
sus est petr⁹ di. Tu es Christ⁹ filius dei viui. Et
post pauca: Nō eñ dictū est illi: tu es petra: ꝫ tu
es petrus. Petra aūt erat Christ⁹ / quē cōfessus ē
simon. Hec petra Christ⁹ est lapis ille viuus et an-
1. Pe. 2 gularis. De q̄ petrus dixit: Ad quē accedētes la-
pidē viuū ab homib⁹ quidē reprobatū: a deo aūt
electū et honorificatū: et ip̄i tanq̄ lapides viui su-
peredificamini domos sp̄ūales: sacerdotiū san-
ctū / sp̄ūales hostias / acceptabiles deo per Jesū
Christū. Et subdit: Propterqd cōtinet scriptura
Ponā in syon. Glo. i. eccl'iam p syon figuratā: la-
pidē angularē / summū / p̄batum / electū / p̄ciosum
et qui crediderit in eū non cōfundet. Idē habetur
ad Ro. ix. Per q̄ verba ambo illi romani ap'l'i pe-
trus et Paulus p̄bant Christū ex scriptura lapi-
dē esse et petrā fundamentalē. De q̄ et ap'l's alio lo-
Eph. 2. co dicit: Jam nō estis hospites et aduene: sz estis
ciues sanctoꝝ et domestici dei: supedificati super
fundamentū ap'l'oꝝ et p̄phetaꝝ ipso summo lapi-
de angulari Jesu Christo: i quo ois edificatio cre-
scit in templū sanctū in dño. Sup q̄ dicit Remi-
gius: Fundamentū ap'l'oꝝ et p̄phetaꝝ omniumq̄
Christus est: qui in fide illius stabiliti et fundati.
et infra: Omnis eñ qui fidē Christi habet / super
ip̄m fundatus est ip̄o sūmo lapide angulari Chri-
sto. Et cōcludit qd facit p intellectu omniū q̄ di-
cta sunt: qm̄ Christus est fundamentū et lapis an-
gularis summus: q2 ab ipso incipit fides: et i ip̄o
et ab ipso perficit atq̄ complet: ideo oēs electi in
ip̄o sunt fundati / cōiuncti et adunati: et p̄pter hoc
ip̄e est lapis. De quo dicit p̄pheta: Quē reproba-
uerunt edificantes q̄ factus est in caput anguli / q̄
facit vtraq̄ vnum / et cōclusit iudeos et gentiles in
vnā eccl'iam tanq̄ duos parietes: sicut lapis iste i
tēplo Salomonis ab edificātib⁹ reiect⁹: q̄ postea
sedit in summitate edificij: in angulo duos parie-
tes coniungens: per quē Christus est figuratus.
¶ F Ex quib⁹ cōcluditur q̄ Christus est funda-
mentū principale et radicale et primū: sup qd fun-
data est ecclesia: quia ab eo fides incipit / in eo sta-
bilit. Et p̄ter ip̄m nulla firmitas / stabilitas nul-
la / nulla soliditas inueniri p̄t / q̄ sp̄ūale posset edi-
ficiū supportare: quia nō est datū aliud nomē ho-
ibus in quo oportet saluos fieri q̄ nomen Christi
¶ Apostoli vero sunt fundamenta fidei et ecclesie

secundaria et minus principalia: fundati in funda-
mento primo: qm̄ ipsi fidem per operosam predi-
cationem dilatauerunt: confitentes Christū co-
ram regibus et principibus et omni populo minas
iudicū / terroresq̄ tyranoꝝ vsq̄ ad sanguinis p-
prij effusionē magna cōstantia contemnentes. vñ
dixit Petrus minantibus iudeis et prohibentib⁹
apostolis ne oino loquerētur: aut docerēt in noie
Jesu. Si iustū est in ꝯspectu dei vos potius audi-
re q̄ deum iudicate. Non possumus nō loqui que
vidimus et audiuimus. Act. 4. Et Paulus mul-
tomagis cōualescebat et cōfundebat iudeos / affir-
mās qm̄ hic est Christus. Act. 9. Et omnes apo-
stoli vnanimiter leuauerunt voces suas ad deū
orātes. Dñe respice in minas eoꝝ: et da seruis tu-
is cum omni fiducia loqui verbū tuū in eo q̄ ma-
num tuā extēdas ad sanitates et signa et prodigia
fieri per nomen sancti filij tui Jesu. Et sequit. Et
repleti sunt oēs sp̄ūsancto: et loquebantur verbū
cū fiducia. Et virtute magna reddebant aposto-
li testimoniū resurrectionis dñi nostri Jesu Chri-
sti / et gratia magna erat in oibus illis. Act. 4. Et
quidem ibant gaudentes a conspectu consilij qm̄
digni habiti sunt p nomine Christi cōtumeliam
pati. Act. 5. ¶ G Quia ergo ad ipsoꝝ predica-
tionem augebat credētiū in dño viroꝝ et mulieꝝ
multitudo / ita vt in plateis eijcerent infirmos et
ponerent in lectulis: veniente Petro / saltem vm-
bra illius obūbraret quēpiam illoꝝ et sanarentur
ad infirmitatib⁹ suis Act. 5. Ipsi dicitur funda-
menta ecclesie secūdaria: q2 fidē Christi in cordi-
bus multoꝝ plantauerūt que est veꝝ spiritualis
edificij fundamētū. ad Heb. xj. Fides est substan-
tia reꝝ sperandaꝝ. Substantia. i. fundamentū et
causa omniū bonoꝝ sperandoꝝ: faciens ea subsi-
stere in nobis. vt dicit glo. in ca. Gloriosus de re-
li. et venera. sanctoꝝ li. 6. Dicit de apostolis glo-
riosissimos christiane fidei p̄ncipes / athletas dei
electos: iustos seculi iudices / vera mūdi lumina
Christi redēptoris apostolos numero duodena-
rio contentos: qui viuentes in carne predictā ec-
clesiam suo sanguine plantauerunt: ipsam erigen-
do sublimiter: et disciplinis sanctissimis dirigen-
do. Sunt ergo ap'l'i fundamēta eccl'ie fundantes
ecclesiam nō super se / sed supra Christū primū ve-
rum et vnicū principale fundamentū / nō eñ ad se
sed ad Christū vocabāt pp'l'm. Sunt fundamēta
fundata super Christū et fundantia super Christū
Christus vero fundamētū fundās nō fundatū: et
ideo fundamētū fundamentoꝝ. Ex hoc ē qd di-
cit btūs Aug. sup Ps. 86. quemadmodū aperte
d2: Christus est scrūs scrōꝝ: ita figurate d2 fun-
damentū fundamentoꝝ. Si ergo sacra cogitas /
Christus est scrūs scrōꝝ: si gregem sub di cogitas
Christus ē pastor pastoꝝ si fabricā cogitas Chri-
stus est fundamētū fundamētoꝝ: q2 g apostolis
nō cōuenit ratio fundamenti p̄ncipaliter et prima-
rie: ideo qñq̄ ab eis negatur / q̄ sint ecclesie fun-
damenta s'm modum scripture: qui sepe ea ne-

pat ab eis: q̄ nō ꝑncipaliter cōueniūt eis illis: licet cō
Lu. 18. ueniāt secūdario: sic em̄ Nemo bon⁹ nisi sol⁹ de⁹
Et de baptista dñi dr̄ Job. j. Nō erat ille lux. Et
tm̄ de apl'is quib⁹ minor nō erat Joānes dicitur:
Uos estis lux mūdi. Mat. v. Et rursum de Jo-
anne. Ille erat lucerna ardens ⁊ lucens. Joan. 5
¶ H Itaq₃ scripture q̄ sonāt ꝙ solus Christus
fundamentū sit: ⁊ ꝙ sibi soli fundamēti dignita-
tē retinuit/intelligi debēt ꝑncipal'r: cū quo stat ꝙ
apl'i sunt fundamēta secūdaria: sicut in fundamē
to corporalis edificij petra ponit' supra petram.
Una tñ est omniū fundamentū oia supportans/
ita apl'i sunt fundamēta sup Christū oia suppor-
tantem fundata: ⁊ inter apl'os Petr⁹ ꝓpter fidei
sui soliditatē ⁊ cōstantiā quandoq₃ petra dicitur/
⁊ pre ceteris apostolis ecclesie fundamētū: vnde
beatus Ambro. in omel'. li. j. nomen Petrus sibi
attribuens ait: Fidelior factus est Petr⁹ postq̄
fidē perdidisse defleuit: atq₃ ideo maiorē gratiā
reperit q̄ amisit: tanq̄ em̄ bonus pastor tuendū
gregem accepit: vt qui sibi ante infirmus fuerat/
fieret firmamentū omnibus: ⁊ qui se interroga-
tionis tentatione mutauerat: ceteros fidei stabi-
litate fundaret: deniq₃ pro soliditate deuotionis
petra ecclesie dicit': sicut ait dñs: Tu es Petrus
⁊ super hanc petrā edificabo eccl'iam meā. Et sub
dit Ambro. Petra dicit' eo ꝙ primus in nationi
bus fundamenta posuerat: ⁊ tanq̄ saxum immo
bile scʒ a finali constātia totius corporis christiani
tatis cōpagē moleq₃ cōtineat: vt habetur dist. l.
Fidelior. Hinc ⁊ sepe in cōsueto sermone nauicu-
la Petri ecclesia dicitur: ⁊ fides ecclesie fides Pe
tri/hoc est fides quā Petrus p̄dicauit ⁊ docuit.
Et propter eandem rōnem dr̄ fides apostolica:
q₂ per apostolos per iussionem Christi promul-
gata/qui huius fidei auctor est ⁊ magister ⁊ inspi
rator. Pro omnibus huius fidei professoribus
orans ⁊ sacrificans sacerdos dicit: Et omnibus
orthodoxis catholice ⁊ apl'ice fidei cultoribus.

Lectio. XXV. A

Memento dñe famulo
rum famularūq₃ tuarū. N. et N.] Hec
est quarta pars secunde partis ꝑncipalis: in qua
postq̄ sacerdos orauit pro omnibus recte credē-
tibus fraternaliter: in hac particula orat pro qui
busdā specialibus singulariter. Et diuiditur in
tres partes fm̄ Albert. in quarū primo tangitur
pro quibus ⁊ qualibus oratur. In secunda qd̄ ꝑ
eis a deo desideratur ibi: Pro spe salutis. In ter
tia quid ad exaudiendū allegatur/ibi: Tibiq₃.
¶ Circa primū dicit [Memento dñe] Circa qd̄
verbū statim oritur questio: Cū nihil ignoret dei
sapientia/nec alicuius valet obliuisci/quid est ꝙ
postulat sacerdos vt quorundā memoret'? ¶ Ad
qd̄ respondetur/ꝙ sacerdos hec dicens nequaq̄
intendit vt deū ad oblitorū rememoratione cre-
tet: sicut nec petit ⁊ orat vt q̄ necessaria nobis sūt
deū instruat: aut quēadmodū nobis misereatur
doceat ⁊ inclinet. Nō em̄ obliuisci potest deus si
cut nec ignorare: nos quidē multorū q̄ nouimus
obliuiscimur: ad q̄ iterū cognoscēda ꝑ ipsos vel ha
bitus post actualē cognitionē derelictas vel de-
relictos: nūc locutione/nūc visione/nūc alicuius
silis occurrētis cōsideratiōe/nunc doctrinarū col
latiōe alijsq₃ modis q̄pluribus excitatas vel ex-
citatos in recordatione reducimur oblitorū. Nō
sic omnisciens ⁊ a fine ad finē attingēs dei sapien
tia: Cuius oculis nuda sunt oia ⁊ apta. Heb. 4.
In qua nō est cognitiuorū actuū vicissitudo: qm̄
apud eū nec est trāsmutatio nec vicissitudinis ob
umbratio Jaco. j. Ego inquit sum deus ⁊ nō mu
tor. Malach. 3. Nā vnico intelligendi actu im-
mutabili ⁊ eterno q̄ est immēsa ei⁹ essentia cūcta
nouit: p̄sentia p̄terita ⁊ futura ⁊ possibilia ꝑ oia ⁊
singula sue notioni eternaliter sunt presentia. vñ
Boe. 5. de conso. me. ij. Huic scʒ deo ex alto cūcta
tuenti nulla terre mole resistūt. Nō nox atris nu
bibus obstat q̄ sint/q̄ fuerint veniāt: q̄ nō mentis
cernit in ictu: quē q₂ respicit oia solus/verū pos-
sis dicere solem. Et p̄sa vlti. Est deo semper eter
nus ac p̄ntarius status. Scia q₃ eius oēm tem
poris supgressa motionē/in sue manet simplici-
tate p̄sentie: infinitaq₃ p̄teriti ac futuri spacia cō-
plectens oia q̄si iā gerāt' in sua simplici cōsiderat
cognitiōe. Hec Boe. Cōsonat illud Salo. Pro-
uer. 15. In omi loco oculi dñi cōtēplant' bonos ⁊
malos. Et sequit': Infernus ⁊ perditio corā dño
q̄to magis corda filiorū hoim? Hiere. 23. E vici-
no ego sum dicit dñs: nō de lōge deus oia cogno-
sco. ¶ B Que ḡ in nob est obliuio ꝑ passionē ⁊
cognitiōis mutationē/deo attribuim⁹ ꝑ effectū
fm̄ Alb. De⁹ dr̄ scire q̄s approbat apl'us: Nouit 2. Th. 2
dñs q̄ sunt ei⁹. Et dr̄ nescire q̄s reprobat Math.
7. Nunq̄ noui vos. Rursus dr̄ obliuisci malorū
cū mal⁹ ad bonū cōuertit'. vñ: Si impius egerit Eze. 18.
pniam oim iniqtatū ei⁹ nō recordabor. Et dr̄ ob
liuisci bonorū cū bon⁹ ad mala ꝯuertit'. vñ ibidē:
Si iustus a sua iusticia se auerterit/oēs iusticias
eius nō recordabor. De⁹ ḡ qñq₃ recordat' ad mise
randū: fm̄ illud Job. 7. Memēto mei deus: q₂
vētus est vita mea. Qñq₃ recordat' ad puniendū
vñ ps̄. Memēto dñe filiorū Edom in die hier'lm
Cū ḡ pet' vt aliquorū meminerit/petit' vt illorū
misereat' fm̄ illud: Reminiscere miſationū tuarū
dñe: ⁊ misc̄diarū tuarū que a seculo sunt. Et ꝙ eos
gr̄a sua visitet q̄ mereant': aut ꝙ bona eterna vel
tp̄alia cōferat ꝓpter p̄cedētia merita. Sic orauit
Ezechias rex Juda: vt hr̄ Esai. 38. Obsecro dñe
memēto ꝙ ambulauerim corā te in veritate ⁊ cor
de ꝑfecto: ⁊ qd̄ bonū est in oclis tuis fecerim. Sic
⁊ orat ꝓpha in ps̄. Memēto nr̄i dñe in bñplacito
ppl'i tui. Uisita nos i salutari tuo. De hoc ēt btūs
Aug. li. xj. confes'. suarū in principio ita ait: Nūqd
dñe cum tua sit eternitas ignoras q̄ dico tibi aut
quid tēpus vides que fiunt i tempore. Cur ergo
tibi tot rerū narratione digero: nō vtiq₃ vt per me

noueris ea: sed affectũ meũ excito in te: ꝛ coꝝ qui hoc legũt: vt dicamus oẽs: Magn⁹ dñs ꝛ laudabilis nimis. Et sequit: Nam ꝛ oramus. Et tamẽ veritas ait: Nouit pater vester qd vobis op⁹ sit priusq̃ petatis a deo. Affectũ ḡ nostꝝ patefacimus in te ↄfitendo miserias nostras ꝛ misericordias tuas sup nos / liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in nobis: ꝛ bñficemur in te. Hec Aug. ¶ C Hoc itaq̃ modo orat sacerdos dicẽs [Memento]. s. p grẽ appositõem ꝛ pctõꝝ remissionẽ [Domine] q̃ diues es in misc̃dia / ꝛ ois grẽ locuples possessor: cui ad saluandũ cũ volueris subest posse. Sapiẽ. xvj. Tu vite ꝛ mortis habes ptãtem: deducis ad portas mortis ꝛ reducis. Eiusdẽ. xvj Igit memẽto [Famuloꝝ famularũq̃ tuaꝝ] Famuloꝝ ꝑponit ꝓpter sex⁹ dignitatẽ: ꝓpter quam vir caput est mulieris / cui subiecta esse debꝫ: sm apl'm. j. Coꝝ. xj. ꝛ. j. ad Thimõ. ij. Dicit aũt nõ viri ꝛ mulieris: sꝫ famuloꝝ famularũq̃ tuaꝝ. s. te recte colentiũ p catholicã fidem. Per quam se famulos deo subiectos recognoscunt: cumq̃ celi ꝛ terre dñm ↄfitent. Pro talibꝫ orãs sacerdos qd petit facilius poterit impetrare. Vñ cum Salomõ sapiam a sede magnitudinis sibi mitti peteret: vt secũ esset: secũq̃ laboraret: p quam ꝛ sciret qd acceptũ esset cora deo omni tp̃e: statim post Sap. 9 petitõem famulat⁹ sui memorat dicens: Da mihi dñe sediũ tuaꝝ assistricẽ sapiam: ꝛ noli me reprobare a pueris tuis: qm̃ seruus tuus sum ego ꝛ filius ancille tue. i. eccl'e q̃ me genuit p veram fidem ad tua obsequia. Et ꝓpheta orans p aĩe sue salute ꝛ sua ab inimicis liberatõne sui famulatus meminit dicẽs: Educes de tribulatõne animam meam: ꝛ in misc̃dia tua disperdes oẽs inimicos meos: ꝛ pdes oẽs q̃ tribulant animã meam: quoniam ego seruus tuus sum. Et itez: Ad te leuaui ocl'os meos q̃ habitas in celis. Ecce sicut oculi ser. in manu dñi sui. Et sicut ocli an. in ma. dñe sue: ita oculi nostri ad dñm deũ nostꝝ donec misereat nostri. Nec frustra fundit orõ pro famulis dei ꝛ ministris: q꞉ illis ꝓmisit Christ⁹ suam assistẽtiam in celis. Volo inquit pater vt vbi ego sum / illic sit ꝛ minister meus. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eum pater me⁹ qui in celis est Joã. xij. Orat ḡ p famulis ꝛ famulabꝫ: q꞉ famulatus ꝛ humilis seruit⁹ dep̃cati animũ ad ↄcessionem petitoꝝ assolet inclinare. ¶ E Et h̃ locus est vbi ↄgruit ꝙ sacerdos pro his pro quibꝫ vult specialiter oret: quod nota copulatõis innuit sm Alexan. posita cum dr̃: Famuloꝝ famularũq̃ tuarum [Et omniũ circũstantium] Et / em̃ non solꝫ copulare ptem ↄtentam toti ↄtinenti: qd aũt dicitur famuloꝝ famularũq̃ tuaꝝ ↄtinet: q꞉ omniũ fideliũ eccl'am importat: qd cõiungitur oim circũstantiũ cõtinet: q꞉ ptem eccl'e rep̃sentat. Pars aũt continet a toto: ideo vt apta sit copulatio famuloꝝ famularũq̃ tuaꝝ specificari debet p certos p q̃bꝫ sacerdos special'r sacrificat: ꝛ sic nõ erit totũ continẽs cui apte copulat: ꝛ oim circũstãtiũ qui nõ sunt ptes hoꝝ famuloꝝ famularũq̃ tuaꝝ Ideo ponit in codicibꝫ. N. ꝛ N. ꝛ nõnullis rubrica inserit [Hic fac memoriã viuoꝝ] vñ Innocẽ. Ex hac verboꝝ forma cum eo quod sequit: ꝛ oium circũstantiũ / manifeste cõuincit ꝙ hic q̃dem sit locus vbi sacerdos spẽal'r illos p quibꝫ orare voluerit debet noiare. Debet tñ noia viuoꝝ dumtaxat recensere: qm̃ in sequentibꝫ locus occurrit / vbi defunctoꝝ erit memoria specialis. ¶ Potest aũt celebrãs viuoꝝ nomina vocal'r exp̃mere: aut solũ cogitãdo mẽte recitare / p q̃bus voluerit specialiter orare: eisq̃ altaris sacrificiũ pticulariter applicare. Non em̃ de hoc p̃ceptũ eccl'e inuenit: sꝫ põt celebrãs p sua deuotõne ꝛ loci vbi celebrat ↄsuetudine psonas quibꝫ sacrificium special'r applicat vel vocaliter exp̃mere: secrete tamẽ sicut cetera canonis verba vel dumtaxat mental'r cogitare. ¶ E Et q̃q̃ non egeat deus intentõne nostra vel orõne pticulari sicut nec aliis bonis nostris vt aliq̃s q̃buscũq̃ bñfaciat: vt dicit Gers. in de sollicitudine eccl'iastica꞉ psonarũ pticula. 56. Nihilomin⁹ vult q̃dam sm ordinẽ sue sapie dare ꝛ ↄferre: dũ ad ipsum spẽal'r dirigimus orationes nr̃as / q̃lia nõ eẽt datur⁹ sine illis vt non sint vacua ꝛ inania sue sapie opa. Sic ꝛ deus noscit menta intentiõis ꝛ corda ↄferentiũ bona temporalia ꝛ elemosynas p augmẽtatõne cultus diuini: ꝛ tñ dat aliqua bona ↄferẽtibꝫ / dũ fiunt suffragia postmodũ p illis q̃ ꝛ q̃lia nõ daret si dimitterent nec fierent. Patet in illis q̃ in suis testamentis aut aliunde ↄstituunt aliquid restitui vel pauperibꝫ dari: q̃ lꝫ sic dando pñt mereri: non tñ ꝓficit eis tantũdem hec volũtas nõ sequente effectu sicut sequente: qm̃ in casu maneret iste ordinans adhuc ad restitutõem postea obligat⁹. Hec Gerson. Qd merito attendũt q̃dam remissi testamentoꝝ executores: vt fideliter iuxta testantium pias voluntates singula studeant exeq̃ ꝛ implere. Qd q̃ debitoribꝫ debita nõ minuant / vt inde elemosynas faciãt largiores. Attẽdere debẽt h̃ testatores: vt nõ desidibꝫ / torpentibꝫ / aut al's minus timorãtis executõnes suaꝝ studeant cõmittere voluntatũ: ne p executõnis negligentiã / dum non fiunt q̃ ordinarũt / suffragijs ꝛ donis p̃uent q̃ deo cõferret ad instãtiã orõnũ / elemosynaꝝ ꝛ ceteroꝝ si fierent ordinatoꝝ. Non dissimil'r fit in missa si sacerdos celebrans his vel istis specialiter virtutẽ sacrificij nõ applicat / non largit de⁹ bonũ: vl' remittit eisdẽ penas pctõꝝ: qd largiret ꝛ faceret ad applicatõem sacerdotis specialem. ¶ F Debet ergo sacerdos si quosdaꝫ special'r p suam celebratõem adiuuare voluerit spẽaliter p eis orõem ad deum dirigere: ꝛ eis ꝟtutem sacrificij spẽal'r applicare. Neq̃ em̃ gratis ꝛ supuacue ordinauit ecclesia / q̃ sp̃m sponsi sui habet: vt p [memẽto] vnũ in certo canonis loco p aliq̃bus viuis specialit. Et p [memẽto] scdm in alio canonis loco p quibusdam defunctis pticulariter memoria haberetur. Nec frustra ꝛ inutil'r fideles missas p se spẽal'r

dici pcurant: instituentes bñficia/ dotãtes eccle
sias z altaria / volentes eos qui sua recipiunt sti-
pédia ad orandum p se special'r obligare cõditio-
nes z limitationes certas ad h ipm vtiles expli-
cantes qd expedire docet pfatus doct. in alle. tra
ctatu pticule. xvj. z. xx. z psonis recipientibꝰ pso-
nis cõferẽtibꝰ etiam affinibꝰ z cognatis. Attende
ois z videbis expediẽs esse psone recipienti tpalia
q limitet ad certa suffragia qbꝰ reddat animus
eiꝰ magis solicitus debitũ soluere: z intẽtionem
suã in deũ dirigere: q̄tinus p̄terea maneat eius
ɔsciẽtia securior/ q̄ poterit cognoscere q obligati
one soluta quietꝰ manet. Nec paruipendẽde sunt
ait ille due rõnes quibꝰ addit in tertia. Constat
nãqꝫ apud deũ q̄ nouit oia/ q̄ z dicit: Ego deꝰ et
nõ mutor: nihil necessitatis esse apire nr̃as inten
tiões z affectꝰ exponere. Hoc aũt requirit ꝓpter
nos orãtes: vt exhibeamꝰ nos tales nobis pio q̄
lẽ cupimus deũ esse nobis pios/ amicos/ sedulos
cõpatiẽtes: z ita de reliq̄s affectibꝰ. Sed quis ne
sciat q orãs plꝰ mouet z afficit in seipo / dum ad
particularia respicit: dũ bñfactoꝝ munera: dum
intentiões/ dũ necessitates considerat/ q̄ꝫ in q̄dam
vniuersalitate z generalitate se tenẽdo. siquidem
pticularia magis mouent. Hoc q̄ ad sacerdotes
ab aliq̄s bñficia recipientes. ¶ B De aliq̄s subdit
Videbis rursus pticula. xxj. circa psonã cõferen
tẽ tpalia expediẽs esse frequẽter z necessariũ ali-
qñ suffragia limitare. Primo si ad illa suffragia
pcurãda tenet ex voto ꝓprio / vel ex sacerdotis in
iũcta pnia: vel ex alterius sacro legato vel mãda
to. Certũ est pinde suffragia eccl'ie vel singularꝫ
psone nõ tm̃ valere p mille aut oibꝰ q̄tuꝫ vni pro
sunt/ si p vno tm̃ fiant. De q̄ infra lec. xxvij. vide
bit. Addit p tertio pticula. xxij. Videbis deniqꝫ
circa psonas affines vel attinẽtes psone bñficiuꝫ
cõferentis referre q̄ꝫ plurimũ si viderint z senserint
p successionẽ tẽpoꝝ z generationẽ: q talis parens
coꝝ vel affinis tante fuit pie solicitudinis: vt p se
z suis talia fieri cõstituerit pietatis officia. Nõne
mouet z cõmouet pinde pces cũ gratiarũ actiõe/
z laudibꝰ ad deũ referre: Nõne pbabile est eosdẽ
eiusdem fore: vt quẽadmodũ ille fecit z ipsi faci-
ant. ¶ Ex qbꝰ satis deducit pficuũ esse z vtile taꝫ
celebrãtibꝰ/ q̄ꝫ sua cõferentibꝰ/ q̄ꝫ etiã ceteris fide-
libꝰ pticularem z specialẽ misse z orationẽ ac suf-
fragioꝝ ceteroꝝ applicationẽ esse/ quã vsus eccl'ie
habet. Cui si quis detrahit se imprudenter deci-
pit. Nec sobrie/ sed plus sapit q̄ꝫ oportet cõtra do
ctrinam apl'i ad Rom. 12. ¶ Sed circa hanc ma-
teriam latius declarandã quedã mouebo dubia/
vt hoꝝ solutione clarius pateat cuius sit sacrifi-
cium applicare huic vel illi: quẽadmodũ fieri de-
beat ne celebrans z pia vota fidelium suscipiens
vel seipsum vel sibi cõmissos / vel ecclesiam cuius
minister est contingat in sacrosancta tanti sacri-
ficij ministerio defraudare.

Inter hec dubia aut
questiunculas pma z scda respiciunt sa
cerdotẽ celebrantẽ. Tertia missaꝫ p se
vel suis special'r ordinantẽ. Quarta vtrũqꝫ cele-
brantẽ scꝫ z eũ p q̄ celebrat. Quinta respicit mo-
dũ quo applicatio cõgrue ordinat. ¶ Est ḡ q̄stio
pma vtrũ applicatio fructus z virtutis sacrificij
subsit celebrãtis ptati. ¶ Scda vtrũ applicatio-
nẽ virtutis sacrificij impediat malicia vel suspen-
sio celebrãtis ministri. ¶ Tertia questio q̄ũo fide
li liceat p se vel aliquibꝰ celebrari missam speciali
ter ordinare cũ teneat oẽs fideles eq̄liter sibi di-
ligere. ¶ Quarta q̄ũo dantes z recipientes tpa-
lia vt spũalia rependant a prauitate simoniaca ex
cusentur. ¶ Quinta erit de seruãdo ordine in vir
tutis sacrificij applicatiõe. ¶ B Ad primã que
stioneꝫ videtur per hanc cõclusionẽ affirmatiue
Sacerdos offerens sacrificiũ in psona eccl'ie põt
eius fructũ z virtuteꝫ alicui vel aliquibꝰ special'r
applicare. Hec conclusio declarat: q2 lꝫ sacerdos
organũ sit z minister eccl'ie: vt infra dr in solutiõe
scde q̄stionis. Per qd deus pces ecclesie admittit
z gratiarũ dona his p quibꝰ eccl'ia p sacerdotem
orat influit: q2 tñ deo dicatus est/ sctificatus z cõ
secratus: ac diuino cultui specialiter mancipatꝰ:
supremũqꝫ gradũ in eccl'iastica policia tenet rõne
ordinis sacerdotalis. Ideo vltra hoc q eius est
sacrificiũ offerre: etiã ipsius est virtutẽ sacrificij z
oblationis determinare: vt illis vel illis indigen
tibus pmiũ reddẽdũ p hmõi ecclesie sacrificio cõ-
feratur. vñ dic Guil. in tractatu de sacris in par
te de sacro ordinis. Si necesse fuit p causis tepo-
ralibus aduocatos habere iurisqꝫ secularis pe-
ritos / q̄ eas agerẽt corã iudice p reis z oppressis
simplicibus z indoctis: q̄to amplius cõsulendũ
fuit impicie z cõmunitati simplicitatis hominuꝫ
in causis aiaꝝ suarũ: cũ ipi eas vel nescirẽt vel ne
quirẽt officioꝝ z artificioꝝ occupationibꝰ ipedi
ti: vt instituerent ad hoc ministri z aduocati: q̄ui
nus causam istorũ agerent corã iudice viuorũ et
mortuoꝝ. ¶ Est aũt secularis aduocati officium
indigentiã partis p qua aduocat corã iudice alle
gare: z iudicis animũ ad miserẽdũ inducere et in
clinare. Ita erit z in policia eccl'iastica: vt sacer-
dos gradũ eminentẽ in ea tenens: parrociniũ illi
specialiter applicet: p q̄ aduocatiõis officio fungi
tur celebrãdo. Ad hoc inducit doctor subtilis cõ
gruentiã in quodli. q. 20. vbi tractat materiã hãc
diffuse/ dicẽs: Ubi in domo aliqua rite ordina-
ta est bonũ quoddã distribuẽdũ diuersis sm coꝝ
exigentiã vel indigentiã: rõnabile est q dñs do-
mus non imediate singulis distribuat: sed talis
distributio alicui vel aliquibꝰ certis ministris cõ-
mittat. Ita ait videmus regulariter in familiis
ordinariis: eque igit vel magis ita esse debꝫ in do
mo dei q̄ est ecclesia/ q bonũ i virtute sacrificij cõ-
municãdũ nõ solus deus distribuat: sed aliquis
minister in eccl'ia. Nulli aũt hoc magis cõuenire

pōt in ecclesia ꝙ̄ꝫ sacerdoti offerenti sacrificiū cui sicut cōuenit determinare intentionē suā ꝑ quibꝫ specialiter offerat: sic sibi conuenit dispositiue determinare cui virtute sacrificij bonū qd̄ impetrat̄ reddatur. ¶ L Et si quis diceret: Sup bonū qd̄ nō debet̄ alicui non habet ius assignādi illud alij. Bonū aūt qd̄ debet̄ virtute sacrificij nō debetur sacerdoti vt celebranti: qm̄ ipe dūtaxat est nūcius offerens petitionē eccl'ie: ⁊ ita bonū qd̄ virtute sacrificij debet̄/nō debet̄ sibi: esset eñ eadem virtus sacrificij si ipe esset i pctō mortali. ¶ Ad h̄ dicendū/ ꝙ licet bonū reddendū rōne sacrificij nō debeat̄ sacerdoti ꝑ se: sicut nec ꝓcedit ex suo merito ꝑsonali; debet̄ tñ eccl'ie fm̄ sacerdotis distributionem. Nā ipse ex ordine suo quē tenet in eccl'ia nūcius est sponse ad sponsum offerēs petitionem specialiter ꝑ determinatis ꝑsonis: ⁊ ita dispositiue determinās eis id qd̄ reddit̄ ꝑ talibꝫ petitionibus: ⁊ ꝙ̄uis quilibet sctūs ⁊ virtuosus in eccl'ia possit pro quolibet sibi placito deum exorare: hoc tñ ex officio cōpetit sacerdoti: nō ceteris ꝙ̄ꝙ̄ quibusdā alijs ex alijs officijs alij act⁹ ecclīastici conueniāt. In quoꝝ diuersitate officioꝝ ecclesie constat pulchritudo: vt btūs Hiero. ad Damas. papā. Et habet̄. x. q. j. Qz sacerdotes ait. Qz sacerdotes pro oibus solent orare quoꝝ elemosinas ⁊ oblationes accipiunt: q̄ fronte ꝑsumūt laici oblationes quas christiani ꝑ pctis suis offerunt vel ipsi comedere vel alijs cōcedere cū ipsi nō debeāt ex officio suo ꝑ populo orare. Et Alexāder papa .j. q. j. Ipsi. Ipsi sacerdotes ꝑ populo interpellāt ⁊ pctā populi comedunt qz ꝑcibus suis ea delent atqꝫ cōsumunt. ¶ De actibꝫ vo ecclesiasticoꝝ officioꝝ ⁊ eoꝝ varietate dicit btūs Gregor. 89. dist. Singula. Singula ecclesiastica iuris officia singulis q̄buscunqꝫ personis singillatim cōmitti iubemus. Sicut eñ in vno corꝑe multa mēbra habemus/oia aūt mēbra nō eundem actū habent. Ita in eccl'ie corꝑe multa mēbra sunt: fm̄ veridicam Pauli sniam. 1. Coꝝ. 12. In vno codēqꝫ spirituali corꝑe cōferendū est hoc officiū vni: alij cōmittendū est aliud. Neqꝫ eñ quantūlibet exercitate vni ꝑsone: vno tēpore duarū rerū officia committēda sunt: qz si totū corpus est oculus vbi auditus. Et sequit̄ ad ꝓpositū: Sicut eñ varietas membroꝝ ꝑ diuersa officia: ⁊ robur corporis seruat ⁊ pulchritudinē repn̄sentat: ita varietas personaꝝ ꝑ diuersa nihilominus distributa officia: et fortitudinē ⁊ venustatē sancte eccl'ie dei manifestat. Et sicut indecorū est in corꝑe humano vt alterū mēbrū alterius fungat̄ officio: ita nimirum notiū simulqꝫ turpissimū est/si singula reꝝ ministeria ꝑsonis totidē non fuerint distributa. Et eadem dist. c. ad hoc idē Greg. ait. Ad hoc dispensationis ꝓuisio gradus diuersos ⁊ ordines cōstituit esse distinctos: vt cū reuerentiā minores potioribus exhiberēt: ⁊ potiores minoribꝫ dilectionem impenderēt/vera cōcordia fieret/⁊ ex diuersitate cōtextio: ⁊ recte officiorū generet̄ administratio singulorū. Neqꝫ eñ vniuersitas alia poterat rōne subsistere/nisi hmōi magn⁹ eā differētie ordo seruaret: qz vo q̄qꝫ creatura in vna eadēqꝫ q̄litate gubernari vel viuere nō pōt: celestiū militiarum exēplar nos instruit: qz dū sunt angeli sunt archāgeli: liquet qz nō sunt equales: sed in ptāte ⁊ ordine sicut nostis differunt alter ab altero. Hec ibi. ¶ D Scdm̄ hoc ḡ sunt i eccl'iastica hierarchia diuersi status ⁊ ordines fm̄ q̄s Christi ministerium peragit̄/eccl'ia regit̄/gr̄e ⁊ dona dispensantur. Vñ sicut papa rōne supꝑmitatis ptātem hꝫ dispēsandi thesaurū eccl'ie/cōferēdo nūc plenissimā remissionē pctōꝝ: nūc partē tertiā penarū auferendo: nūc certi numeri dieꝝ vel annorū indulgētiā cōferendo fm̄ ꝙ viderit eccl'ie vnitati ⁊ pplorū deuotioni expedire. Ceteri q̄qꝫ epi certos indulgentiarū dies cōcedūt: imo ⁊ simplices sacerdotes d̄ eodē thesauro ꝑ pnie sacr̄m indulgentiā a penis largiunt̄: ꝑ applicationē thesauri eccl'ie ad illas vel illas ꝑsonas fm̄ cōcessam ptātem. Ita ⁊ in ꝓposito recipit q̄libet sacerdos ptātem ex ritu ⁊ institutione eccl'ie: vt merita totius eccl'ie illi vel illi possit applicare: vt pro ipsis illis aliqd̄ bonū cōferat̄. Sic igit̄ auctoritatē habet sacerdos dispēsandi merita ecclesie ex ordine nobili quē tenet in eccl'ia. ¶ E Ex q̄ sequit̄ ꝙ sacerdos nō tm̄ est organū ⁊ instrumētū: ⁊ ꝑ hoc nō hñs virtutē applicādi actionē vel actiōis effectū: sed est ēt minister ⁊ dispēsator. Licet eñ bonū qd̄ impetrat̄ virtute sacrificij nō impetret̄ virtute meriti personalis ipsius sacerdotis (nā ꝙ̄tū ad virtutē sacrificij est instrumentū ⁊ mere instrumētū: qz organū inaiatū licet sit organū viuū ꝙ̄tū ad meritū ꝑsonale in celebrando: qz sic mereri est eius inq̄tū in se viuit vita gr̄e) ꝙ̄tū tñ ad illud bonū impetrādū qd̄ debet̄ virtute sacrificij qd̄ eque ꝓuenit: ēt si non viuat vita gr̄e est organū ꝑcise ordinis. Illud eniꝫ bonū impetrat̄ virtute meriti eccl'ie/in cuius ꝑsona fit oblatio: ⁊ ob cuius gr̄am oblatio acceptat̄. Tñ qz rōne ordinis habet gradū excellētie i ecclesia/ꝓpter hūc cōuenit sibi nō mō offerre: sed etiaꝫ oblationis virtutē determinare. vt fm̄ p̄dicta nō sit tm̄ nuncius ⁊ organū: sed simul etiā minister ⁊ dispensator. Hec est snia Scoti vbi. s̄. ¶ F Si diceres: pōt ne sacerdos q̄ minister est ⁊ dispensator ꝑ libito suo distribuere bonū misse virtute sacrificij debitū: ita scꝫ ꝙ hoc bonū specialr̄ reddat̄ illi cui ipse applicat specialr̄. Sunt q̄ dicūt ꝙ nō ⁊ ꝙ̄ ad hoc ꝙ applicatio sua habeat effectū opꝫ ꝙ eā faciat fm̄ bn̄placitū dei: q̄ solus est dator illi⁹ boni fm̄ suū ꝓpriū bn̄placitū: ideo nō datur illi cui sacerdos applicat/nisi sacerdos in applicando se cōformet datoris volūtati. Sed hāc sniaꝫ Sco. loco quo supra ar. ij. improbat: Nā ille nullā videt̄ habere auctoritatē applicandi vel assignādi aliquod bonum cuius applicatio nunq̄ꝫ tenebit nisi fiat fm̄ volūtatē alterius: deq̄ applicans regulariter habere nō pōt certitudinē determinataꝫ cui debet applicare. Sacerdos āt regulariter

nō pōt habere certitudinē determinatā de diuina volūtate/cui velit dare bonū reddendū virtute sacrificij p missa: qꝛ hoc deus in spēali nō reuelat. Nec etiā in scriptura de hoc doctrina habeť/nisi multū remota ꝛ vniuersalis q̄ nō sufficit ad sciendum volūtatē diuinā in spēali. Igiť si nunq̄ȝ applicatio facta p sacerdotem in speali haberet effectū/nisi esset facta ꝯformiter diuino beneplacito sequitur ꝙ nullam habebit sacerdos auctoritatem applicandi virtutē sui sacrificij nisi multū in vniuersali. Neqȝ eius applicatio pficua foret/nisi casualr̄ vel p diuinū miraculū: puta quia casu fieri posset ꝙ sacrificiū applicaret illi cui ſm dei iudicium esset applicādū. Uel qꝺ sibi reuelareť p miraculū q̄ esset dei volūtas in hmōi applicatōe. Similr̄ arguit Sco. in materia de pnia. li. iiij. distin. xviij q. j. contra eos q̄ dicunt ꝙ pniam condignā sacerdos imponere teneť: licȝ quam peccator ſm dei iusticiam agere teneť: quā si sacerdos imponēdo nō attingit sed minorē/luet peccātor residuuȝ in purgatorio. Uñ arguit Sco. Nulli ꝯmittitur ptās arbitrādi in causa aliqua/cui⁹ arbitriū nūq̄ȝ erit ratum/nisi fiat ſm iudicium ꝛ bn̄placitū partis. De q̄ tñ determinate scire non pt̄ arbiter. Sȝ bn̄placitū dei quo ad pniam ꝯdignā ꝛ pūctualeȝ regulariter scire nō pōt sacerdos: ḡ ſm illud iudiciū dei pūctualr̄ iniūgere pniam sacerdos non astringiť. Modicū eñ esset arbitriū immo pene nulla arbitrandi ptās in sacerdote: si semp ſm voluntatē alterius partis arbitrari teneret: quam tamē volūtatē nosse nō pt̄. Sic etiam in ꝓposito. ¶ B Unde ad id qꝺ q̄rebať/an sacerdos p libito suo possit ꝟtutem sacrificij applicare cui voluerit/est sub distinctōne videndum. Quandoqȝ ei habeť certa doctrina vel obligatio seu p̄ceptū de applicatōe certo modo facienda: q̄nq̄ȝ vero talis nō habeť. Si pmū/debet sic sacerdos in applicatōne ꝯformare doctrine vel p̄cepto: ꝙ si contrarium fiat/forte dr̄ Sco. nec ei cui applicať proficit ꝛ applicanti nocet: qꝛ si ꝯtra doctrinam vel preceptū applicādo peccat. ¶ Pro cuius declaratione latiori notādū ſm eūdem ar. ij. vbi ē in q̄libe. ꝙ missa pt̄ intelligi valere ꝛ efficaciaȝ habere

Missa hȝ efficaciā duplr̄ duplr̄. Uno modo ex ope opante. Alio mō ex ope opato. ¶ Ex ope operante hoc est ex merito psonali psone celebrantis: ꝓpter quod ꝯfert de⁹ petita a sacerdote eis q̄bus orōnem ꝛ misse sacrificiuȝ applicat. Ex opere opato. i. ex ipā ꝯsecratōne oblatōe ꝛ sumptōne venerabilis eucharistie non habendo respectum ad psonalem sctitatem aut meritū sacerdotis. Et hoc pōt intelligi duplr̄. Uno mō ꝙ hic valor sit ex diuina institutōe: qui efficaciter determinauit se ad ꝯferendū quosdam effectus gratuitos ꝛ salutares ad ꝯsecratōnem/oblatōnem ꝛ sumptōem corporis ꝛ sanguinis Christi factā a sacerdote: sicut dicim⁹ de ceterꝭ sacris noue legis/ꝙ hn̄t virtutē ex Christi institutōe: ita ꝙ ipsis exhibitis aliq̄bus assistit deus causando in eis quosdā effect⁹ salutares. s. remissionē peccātoꝝ ꝛ gratiā gratūfacientē: ꝛ hoc mō missa pficeret etiā si p impossibile nullus mortaliū esset in gratia. Sicut baptismus tollit originale/ꝛ ꝯfert gratiam infanti baptizato: etiā si cūcti viatores eēnt peccatores. Quā efficaciā sacroꝝ meruit Christi passio: sacris v̄o ꝯtulit spēalis Christi institutio ¶ Alio mō intelligiť missa habere effectū ꝛ eē acceptā deo ex ope opato/p̄cise rōne oblatiōis sacrificij qꝺ in missa p̄ficiť nō attendēdo Christi institutionem: qꝛ oblatio nō videť grata deo ꝛ accepta/nisi sit alicuius offerētis grati ꝛ accepti. Iuxta illud Geñ. iiij. Respexit dñs ad Abel ꝛ ad munera eius. Prius ad Abel offerētem q̄ȝ ad munera oblata. Hinc vidua paupcula plus omnibus in gazophilaciū misisse dr̄/Lu. xxj. Quia que misit/ex voluntate misit magis accepta. Nam ſm beatū Grego. Non pensat deus quātū/sed ex quāta ꝛ q̄li volūtate offerať. Hinc passio Christi patri acceptissima fuit: qꝛ eam Christ⁹ eterni patris fili⁹ in quo semp patri ꝯplacuit/volūtarie eaȝ in animarum nostraꝝ salutē obtulit: quā si iudeus crucifixor sol⁹ obtulisset/patri minime placuisset. Et ita intelligendū est qꝺ dr̄ Sco. arti. ij. ꝙ eucharistia nō p̄cise rōne rei ꝯtente plene accepťať: sed oportꝫ ꝙ sit oblata. Hoc eñ bonū in eucharistia ꝯtentū/equale est/quando reseruať in pixide ꝛ qñ offerť in altari: ꝛ tñ nō eque valet eccl'e reseruatū in pixide ꝛ oblatū in officio misse. Ultra igiť bonū contentū in eucharistia ad hoc ꝙ pficiat eccl'e requiritur eius oblatio: ꝛ ad h̄ ꝙ oblatio sit placita ꝛ accepta requiriť ſm p̄missa/ꝙ offerēs sit placens et acceptus. ¶ H Est aūt duplex offerens. s. offerens immediate ꝛ psonalr̄. Alius offerens mediate ꝛ pncipalr̄. Primus est sacerdos cōsecrans ꝛ sumens sacramētū/q̄ ita in psona sua auctoritate tamen diuina hec pficit/ꝙ nemo alius in sic offerendo secum ꝯcurrit. Offerens vero mediate et pncipalr̄ est eccl'a militans in cuius psona sacerdos offert: ꝛ cuius est in offerendo minister. Est eñ hoc sacrificiū/sacrificium totius eccl'e: in cui⁹ signū sacerdos nō ex sua psona dr̄ Oro: sed ex persona eccl'ie oremus. Nec dr̄ in p̄mis/que tibi offero: sȝ q̄ tibi offerimus. Et post ꝯmunionē: Proficiant nobis q̄sumus dñe hec sacra q̄ sumpsim⁹: ꝛ q̄uis ipse solus offerat ꝛ sumat psonalr̄: vnde ecclesia offert p ipm tanq̄ȝ p ministrum quē ad h̄ instituit ꝛ ordinauit. Primus offerēs nō semp gratus est deo: nec semp sibi placet: qꝛ sepe peccātor est. Scdm offerēs deo est semp acceptū: qꝛ eccl'a semp sancta est ꝛ vnica spōsa Christi pudica/casta/nesciens maculā neqȝ rugā: cum ḡ missa semp valorem suum hȝ ꝛ accepta est deo. Iuxta illud Ioān vj. Panis quē ego dabo p meseȝ ꝛ sacerdotes caro mea est pro mundi vita. Non ergo erit hoc regulariter ꝓpter offerens p̄mum/quod nonnunq̄ȝ displicet: ergo erit ꝓpter offerens secūdū scȝ ecclesiam/que semp grata est deo: quia semp in ea sunt homines sancti ꝛ virtuosi/quoꝝ actiones ꝛ merita deo placent: qui ꝛ digni sunt in habitatione

spũssancti: vt dr Beda sup illud Mat. vl. Ego vo
biscum sum vsq̧ ↄsummatõem seculi. ¶ J Et
ex hoc alicui videri posset φ missa vno tempore
efficacior est/et magis accepta deo q̃ȝ alio. Et re
gulariter φ missa sacerdotis boni existẽtis in gra
tia/cuius ꝑsonale meritũ est partiale meritũ ec-
clesie/melior est q̃ȝ si ipse sacerdos esset extra grãm
Patet/qꝛ hoc mõ missa est accepta: qꝛ eccl'ia sa-
crificiũ misse offerẽs est accepta: eccl'ia aũt acce-
pta est ꝓpter membroꝝ suoꝝ ꝛ gratiaꝝ in eis exi-
stentiũ merita: qm̃ eccl'e meritũ nõ est vl'e platoni
cũ seu meritũ abstractũ extra homines particula
res ꝑ se extñs: sed est ꝑsonaꝝ ꝛ membroꝝ eccl'iam
ↄstituentiũ. cũ aũt vno tp̃e sint plꝰes homines bo-
ni ꝛ virtuosi q̃ȝ alio/sequit̃ φ eccl'ia vno tempore
magis accepta est q̃ȝ alio. Et quoniam valor mis
se hoc modo est ex merito ecclesie: sequitur φ fm̃
φ variat̃ eccl'e meritum/variat̃ ꝛ misse valor ꝛ p̃
mium: ꝛ hoc fm̃ veram iusticiã retributiuã/fm̃
quã nõ dat̃ tantum p merito minore quantũ ꝑ ma
iore. ¶ K Secũdo aduertẽdũ fm̃ eũdem Sco-
tum in q̃dlibe. j. φ meritum vel specialr̃ ipa orõ q̃
inter opa meritoria magis habet ratõnem meriti
applicabilis alteri: qꝛ de rõne sui est placatiua dei
ꝛ recõciliatiua sibi/potest intelligi in triplici gra-
du valere alicui siue ꝑ aliquo: videlꝫ spẽalissime/
gn̄alissime: spẽalr̃ modo medio. Specialissime
semꝑ valet celebranti seu oranti quãdo est in gra-
tia: ipse eñ habet motum animi bonum ꝛ elicit
bonum opus. Isti motus ꝛ opus nõ sic sunt alte
rius ꝑ quo orat sicut orantis: nec põt ille ordina
ta volũtate illud alteri dare φ non sit suum meri
tum: qꝛ magis tenet̃ ex charitate se q̃ȝ aliũ dilige
re: immo forte non posset dare qn ẽt suũ. ¶ Alio
modo gn̄alissime valet toti ecclesie: nec debꝫ orãs
aliquẽ excludere de eccl'a: sed intentõne habitua-
li omnes includere. ¶ Tertio modo valet illi cui
ꝑ orantẽ spẽalr̃ applicat̃: non eñ valet ei specialis
sime: patꝫ ex membro p̃mo: nec p̃cise valet sibi ge
neralissime sicut cuicunq̧ de eccl'ia: qꝛ tunc fru-
stra essent speciales orões ab eccl'a ordinate: alia
scꝫ ꝑ viuis/alia ꝑ defunctis. Et iterum pro viuis
aliĩs ꝛ aliĩs: puta ꝑ benefactoribꝫ/amicis ꝛ aliĩs
diuersis personis/statibꝫ ꝛ congregatõnibꝫ/cau-
sis ꝛ necessitatibus in missali romano specialiter
assignate. Frustra inquam: quia non plus vale-
rent illis q̃ȝ cuiq̧ generalr̃ de eccl'ia. ¶ Per hoc
ad ꝓpositum: p̃ma applicatio scꝫ specialissima de
terminata est: qꝛ semꝑ fit ipsi celebrãti. Silr̃ scda
scꝫ generalissime q̃ semꝑ fit toti eccl'e. Et has du
as determinatões facit regula charitatis que de
bet esse p̃mo ꝛ potissime ad seipsum: ꝛ generalr̃ ad
omnem proximum: quapropter nullum de eccl'ia
debet excludere: sed intentõne habituali (vt dictũ
est) omnes includere: nec solum applicare debet
missam toti eccl'e: scdo mõ ex ordine charitatis: sꝫ
ex institutõe ꝛ vsu eccl'e/ex qua orare habet ꝑ om̃i
bus orthodoxis catholice ꝛ apostolice fidei culto
ribꝫ. ¶ Potest tñ iudicium eccl'e arcere sacerdo-
tes officiũ offerentes: vt dr Herb. sup magnificat
tractatu. ix. partitõne. iiij. ne per expssam eccl'e orõ
nem comp̃hendat excõicatos: vt. xj. q. iij. Excõi-
catos. ꝛ ca. sequenti. Non tamen excludit eccl'ia
eos ab affectu eoꝝ charitatiuo: immo si excõmu-
nicati fuerint in charitate/nõ possunt a virtute sa-
crificij sicut nec ab aliĩs suffragiĩs eccl'e p̃ijci ꝛ ex-
cludi: quia charitas facit bona oim̃ q̃dammõ cõ
munia: fm̃ illud ps̃. cxviij. Participem me fac
deus o. ti. te. ꝛ cus. mã. tua. Excludunt̃ tñ ab ex-
p̃ssa orõne eccl'e que statuit sic pro eis orari nõ de-
bere: vt sic ab inobediẽtia resipiscãt/ꝛ ad eccl'e gre
miũ redeant. ¶ L Unde dr Durandus: Suf-
fragia eccl'e possunt valere duplr̃. Uno modo ex
ex vi charitatis/q̃ omnes fideles ↄnectit vt sint
vnũ in dño: ꝛ istũ valorem nõ potest excõicatio ex
cludere: qꝛ si sit iniusta/nõ tollit charitatẽ ab ex-
cõicato. qua manẽte manet vnionis vinculum ꝛ
cõio. Si vero sit iusta sic charitatẽ non tollit/sed
ablatã p̃supponit. Neq̧ eñ ferri debꝫ nisi ꝑ mor
tali pctõ quo charitas tollit̃. xj. q. iij. Nemo epo
rum. vbi dr: Nemo episcopoꝝ quemlibꝫ sine cer-
ta ꝛ manifesta peccati causa cõione p̃uet ecclesia-
stica: sub anathemate aut sine cõsciẽtia archiepi
scopi aut coep̃oꝝ nullũ p̃sumat ponere/nisi vñ ca
nonica docet auctoritas. Quia anathema eter- Anathema q̃d.
ne est mortis damnatio: ꝛ nõ nisi ꝑ mortali debꝫ
imponi crimine: ꝛ illis q̃ aliter corrigi nõ potue-
rũt. Itaq̧ q̃ sic excõicat̃/seip̃m mortalr̃ peccando
p̃uauit gratia ꝛ charitate: ꝛ per ↄsequens suffra-
giĩs q̃ ꝓfluunt a charitate. Alio modo p̃nt vale-
re suffragia eccl'e ex intentõne facientis: quia scilꝫ
ecclesia dirigit suam orõnem vt illis ꝓsint ꝛ suf-
fragent̃. Et illum valorem excõmunicatio exclu
dit: qꝛ eccl'a orare pro talibꝫ excõmunicatis nõ di
sposuit. Et hoc facit ↄformiter dei iudicio q̃ pu-
nit peccatores quandoq̧ flagellis castigando vt
eos a peccatis retrahat: quãdoq̧ auxilia sua sub-
trahendo/vt ita infirmitatẽ suã cognoscant: hu
miliati redeant: sic eccl'a inquantũ excõicatum se-
parata cõione fidelium vt erubescat: imitatur iu
dicium diuinũ q̃ flagellis castigat: inq̃ȝtum sepa
rat ip̃m a suffragiĩs spẽalibꝫ imitat̃ iudiciũ q̃ deꝰ
hominem sibiĩpsi relinquit/vt ꝑ humilitatẽ se co
gnoscens redeat. ¶ M Quãuis igitur sacer
dos generalissime debeat sacrificiuꝫ suum toti ec
clesie applicare/nõ tñ debet vocalr̃ ꝑ excõmunica-
to orare/nec ei suum sacrificiũ applicare: potest ta
mẽ al's ꝑ eo singulariter orare/vt deꝰ cor suũ im-
mutet/vt deposita temeritatis cõtumacia ad gre
miũ eccl'ie reuertat̃. Sed de hac orõne p̃uata nõ
loq̃mur in ꝓposito: sed de orõne q̃ fit ex ꝑsona ec-
clesie ꝑ mẽbris suis nõ rebellibꝫ. Et q̃ȝuis eis vir
tus sacrificij sic nõ applicet̃: nõ tñ totalr̃ a fructu
sacrificij excludunt̃/si sint in charitate: quia sicut
ꝑ excõicatõem charitas non tollitur/ita nec fru-
ctus charitatis q̃ est cõio ꝛ participatio boni q̃ð
ex charitate succrescit: ad talem eñ participatio
nis p̃uatõnem se ptãs eccl'ie non extẽdit. Recepit

nancꝫ ecclesia ptātem in edificatōem: ſm aplum
ij. Coꝛ. x. nō in deſtructōem/q̄ ſeqret̄ ſi quem fide
lē a charitate ꝛ cōione ſctōꝝ excluderet ꝑ ſuam ex
cōmunicatōem. Hoc eñ eſſet corp⁹ Chriſti myſti
cū mēbꝛatim lacerare/vinculū ſpūalis vnionis rū
ꝑe/ꝛ ꝯpagem totius eccl'aſtice ꝯgregatōis diſſol
uere. Itaqꝫ gladius eſſet in manu filij ad trucidā
dum matrē datū membro ad ꝯcidendū corpus/
qḋ nephas eſt ꝛ inſanū. ¶ Sic ꝗdē excōicatio me
dicinalis eſſe debet/nō moꝛtalis/diſciplinās non
eradicans. De ſnia excōi. Cum medicinalis. li. vj
ſile dr̄ Auguſt. in omel. de pnia. Et habet̄. ij. q. j.
Multi. Et aplus. j. Coꝛ. v. Excōicando tradi
dit hoiem cum patris vxoꝛe inceſtū ꝯmittētem ſa
thane in interitū carnis: vt ſpūs ſaluus ſit in die
dñi. Quē locū exponēs btūs Hiero. ſuper libꝛuꝫ
Iudicū. dr̄: Tradunt̄ petōres ſathane in interitū
carnis/cum ꝓ delictis ſuis a Chꝛiſti corꝑe ſepa
rant̄: ꝛ de eccl'a ꝑ ſacerdotē pellunt̄: vt notat⁹ ab
omnibꝫ erubeſcat/ꝛ ꝯuerſo eueniat ei id qḋ ſequi
tur: vt ſpūs ſaluus fiat in die dñi nr̄i Ieſu chꝛiſti
Et habet̄. xj. q. iij. Audi. ¶ N. Et ſic foꝛte intel
ligūt ꝗdam dicentes (q̄uis incaute) ꝙ excōicatio
nō ligat aiam ſed corp⁹: qꝛ ſeparat a cōione ꝛ con
uictu fideliū ciuili ꝛ exteriori ꝑticipatōe ſacramē
rum: nō a fructu aie q̄ dat̄ eccl'ie ob cōia ſuffragia
ꝛ orōnes eiuſdē: q̄uis interdū ꝓuet̄ ꝗs ꝓpter excōi
catōem fructu excellēti ex applicatōe eccleſie ſpēa
li orōnum/ꝛ ex ꝑticipatiōe ſacramētoꝝ eiuſdem.
Priuant̄ eñ fructu ꝛ bono qḋ ꝓuentuꝝ erat eis
ex officio ſepulture ꝛ exeqaꝝ ſuffragijs illa nāqꝫ
excōicatis ab eccl'a nō impēdut̄. Priuant̄ ex fru
ctu/q̄ ꝓueniret ex ꝑticipatōe ſacroꝝ. ſ. ſacre com
munionis/pnie/ſuſceptōe ordinis ꝛc. a ꝗbꝫ omi
bus arcent̄ ab eccl'a. Quāuis non ſit negandum
vſqꝫquaqꝫ quoſdā ꝑticulariter excōicatos pl⁹ me
reri ꝑ ꝟtutem patiētie/humilitatis ꝛ obedientie:
ꝗbꝫ ſe abſtinēt ab exteriori ꝑticipatōne ſacroꝝ/q̄
vtēdo eorū dē cōione. Sicut ꝟbi gr̄a: Si ꝗs de fa
cto ꝯtrahēs cū ſua ſoꝛoꝛe quā nō poſſet ꝓbare ſo
roꝛē ſuā eſſe: ꝛ poſtea ad coꝛ rediēs cū a thoꝛo ſepa
raret: ꝛ ꝓpter hoc ab eccl'a excōicaret̄ qꝛ nollet red
dere debitū ꝯiugale. Certū eſt ꝙ tenet̄ poti⁹ ſuſti
nere excōicatōnem/q̄ cōmittere inceſtū cum ſoꝛo
re: quā excōicatōis penam humilr̄ ſuſtinēs obedi
endo eccl'e in ſubtrahēdo ſe a ſacroꝝ cōmunione
meret̄: ꝛ participando contra ꝓhibitōnem eccl'ie
peccaret. Si ḡ ſic intelligit̄ dictū ꝓmiſſum ſcꝫ ꝙ
excōicatio non ligat aiam. i. non tollit bona anie
neqꝫ ſepat ab eterna btitudine q̄ bonuꝫ eſt/ad qḋ
cetera oia oꝛdinant̄. Et hoc intelligendo de excōi
catōe ſm ſe p̄ciſe: videt̄ ꝙ dictū hoc ꝟitatē habet
q̄uis nihilomin⁹ ſepe ſit in detrimētū anime pro
quāto retardat a btitudine ꝛ gl'a. Nam ꝓpter ex
cōicatōem pene petis cōmiſſis/ꝛ q̄tū ad culpe re
atū remiſſis debite ꝓpter ꝓuatōem indulgentiaꝝ
ꝛ ſuffragioꝝ eccl'e tardi⁹ ſoluunt̄. Preterea au
gmento gratie quod ſacramentoꝝ ſuſceptio con
fert: ſimilr̄ ꝓpter excōicatiōem ꝓuantur/qua im
pediunt̄ ſic excōicati a participatōe ſacramentoꝝ
ꝛ ꝑ hoc certus gl'e gradus ꝑ excōicatōeꝫ eius tol
litur: q̄ ſcꝫ rñderet gratie ſacramētali. Non tamē
excōicatio vt talis. i. vt pena p̄ciſe ſimpliciter ex
cludit a gl'a: lꝫ poſſit excludere a tanta. Peccatū
eñ ꝓpter quod excōicat̄ ſi excōmunicatio fuerit iu
ſta/niſi reſipuerit ꝑ pniam ꝛ ꝑ eccl'e reconciliatio
nem quantum in eo fuerit excludit ſimplr̄ a gl'a.
¶ O. Ex illo ſequitur ꝙ non ſemꝑ eſt excōmuni
catus a deo q̄ excōmunicat̄ ab hoie ꝛ p̄lato. Nec
ſemꝑ habet̄ ratum in celis qḋ fit a p̄ſidente in ter
ris: ſed dumtaxat dū ligat ꝛ ſoluit claue nō errā
te. Nō eñ cōmiſſum eſt p̄latis ligare ꝛ ſoluere iu
xta ſuoꝝ motus capitū: ꝛ ſuaꝝ bn̄placita volun
tatū. Sed prudenter ꝛ legitime ſm iuris diuini
ꝛ humani diſpoſitōem. Et hoc dicere non eſt pre
bere occaſionē cōtemnendi gladiū ꝑtātis ſpūa
lis. Negare ſcꝫ eius ꝑcuſſionem ad id qḋ non po
teſt attingere: quin potius ſtulta ipius extractio
ꝛ vſus indiſcret⁹ ipm reddit obtuſum odibileqꝫ.
Neqꝫ enim leuiter extrahi debꝫ gladius ille: ſed
ꝓ inobediētia tm̄ ꝛ criminibꝫ grauibꝫ ꝛ manifeſtꝫ.
Nec furoꝛ illum extrahat/ſed diſcretio rōnis: re
ſtringenda eſt eñ ſub rōne poteſtas. Nec ꝗd agē
dum ꝓuſq̄ concita ad tranq̄llitatem mens rede
at: ait Grego. ad Mauriciū impatoꝛem. De hoc
late tractat̄. ij. q. iij. in pluribꝫ caplis. ¶ Debꝫ er
go p̄latus gladio hoc ferire in ſpūalem ſaluteꝫ ec
cleſie ꝓpter quam conſeruandū membꝛū putri
dum moꝛboſumqꝫ excōmunicatōis gladio p̄ſcin
ditur: ꝛ in coꝛrectōem ac emendatōem eius q̄ ex
cōmunicat̄ vt ſic excōmonicatio habeat ratiōem
medicine curatiue reſpectu eius cui infligitur: et
p̄ſeruatiue reſpectu alioꝝ. Noſtris aūt tempori
bus gladius ille dilatat⁹ eſt vſqꝫ ad ꝓphanas lai
coꝛum cauſas/ac ſeculari foꝛo agendas: intantū
vt nōnunq̄ ꝓ debito quinqꝫ ſolidoꝝ ꝗs excōmu
nicatione feriat̄: quo abuſu gladius ille ita obtū
dit̄: vt in cauſis vꝛgentioꝛibꝫ vbi vſus eius expo
ſcitur acumē ſcindēdi ꝑdidiſſe videatur/ita vt ei⁹
ꝑcuſſio magis vilipenſionē inducit ꝛ conteptum
q̄ coꝛrigendaꝝ ſalutē animaꝝ: verūtamē timē
da eſt ſemꝑ paſtoꝛis ſnia etiā ſi fuerit iniuſta: vt dr̄
beatus Grego. in ome. ¶ P. Redeundo ad ꝓ
poſitū videndū eſt de tertia applicatōe media. ſ.
ꝛ ſpeciali: quoniam de ꝑmis duabꝫ ex iam dictis
patet. Hec q̄ꝫ determinata eſt ex inſtitutōe ꝛ oꝛ
dinatōne eccl'e que in diuerſis parrochijs inſtitu
it diuerſos ſacerdotes parrochiales: qui tenētur
officiare eccl'as ꝛ celebrare ſpēaliter ꝓ ſuis parro
chianis. Conſimilr̄ in diuerſis collegijs ſunt di
uerſi ſacerdotes inſtituti ad offerendū ſacrificiuꝫ
altaris ſpecialiter ꝓ ſuis fundatoꝛibꝫ: etiam pro
illis qui ſunt in tali collegio/ex quadam ſingula
ri fraternitate/ſocietate/cōuictu ꝛ vnione tanq̄
membꝛa eiuſdem corꝑis qḋ eſt collegium. De q̄ i
pſ. Ecce q̄ bonū ꝛ q̄ iocūdum habitare fratres
in vnū. Et Prouer. xviij. Frater q̄ iuuat̄ a fratre
quaſi ciuitas firma. Et de hoc pōt accipi illḋ hel

Hiero. ad Rusticū monachuȝ: In apib⁹ princeps
vnus est: ⁊ grues vnā sequunt̄ ordine litterato.
Sequit̄ singuli ecclesiaꝝ epi/singli archiepisco-
pi/singuli archidiaconi/⁊ omnis ordo ecclastic⁹/
suis rectorib⁹ nititur. Et habet̄. vij. q. j. In apib⁹
Habent aūt eccle singule suos ꝓprios rectores/
non tm̄ ad correctōem faciendam/sed ad reconci
liatōem peccatoꝝ p salutarem hostiam ⁊ orōnē
eccle impetrādam. Vñ Alexan. papa. j. q. j. Ipsi.
ait: Ipi sacerdotes p ꝓplo interpellāt/⁊ pctā ꝓpli
comedūt: q̄z ꝑcib⁹ suis ea delent atq̄ ꝯsumūt: q
quanto digniores fuerint/tanto facilius in nece
ssitatib⁹ p quib⁹ clamāt exaudiunt̄. Ex quibus pȝ
ꝓprios sacerdotes suis fore specialr̄ obligatos.
¶ Q. Sumit̄ etiam determinatio huius ap-
plicatōis medie ⁊ specialis ex iusticia/vt scȝ fiat
pro illis qui bona nature/fortune ⁊ anime specia
liter ꝯtulerunt/quales sunt parentes qui cū ma
gna sollicitudine filios suos educarūt postq̄ eos
in naturali esse cōstituerunt. Sunt ⁊ bñfactores
alij q donarunt solenniter monasteria/eccl'as ⁊ be
neficia: vt ministros in eis residentes ⁊ his tpali-
bus vtentes/ad orandū ⁊ celebrandū p eis spēa-
liter obligarēt. Sunt ⁊ p̊dicatores ⁊ magistri q
ingenti laborāt diligentia vt alios rite instituant
quatin⁹ ad vitam btissimā pficiant morib⁹ ⁊ do-
ctrina: p qb⁹ om̄ib⁹ ex eq̄tate iusticia sacerdos vt
oret ⁊ celebret est specialr̄ obligatus. ¶ Veruȝ in
hac applicatōe fm p̊fatum doc. loco quo sup̄ gra
dus inueniunt̄/fm quos spēalius ⁊ singularius
p vno q̄ alio sacerdos fructum sacrificij refert pt
Et pñt tot grad⁹ poni p q̄t placet sacerdoti/diffe
renter fm magis ⁊ minus spēalr̄ celebrare. Et h
veꝝ/nisi in sacerdotis obligatōne aliud cautuȝ sit
verbi gratia: ponamus q̄ aliquis sacerdos velit
missam suam valere trib⁹ specialr̄: vltra hoc q̄ va
let toti eccl'e generalissime: sint hi pater/eccl'ie sue
fundator/⁊ socius suus vel amicus fidelis. Sit
p̄mus a. secundus b. tertius c. nec refert an in q̄li
bet gradu sit vna psona tm̄/an plures ex eq̄. Ve-
lit ergo q̄ missa tm̄ valeat a. quantum alicui va-
lere potest alteri a se celebrante. Et ipsi b. valeat
quantū alteri valere potest post a. ⁊ ipsi q̄ntū vale
re pt alicui post a ⁊ b. Esto igit̄ q̄ ex ordine eccl'a-
stico vl' bñficio recepto teneat̄ quis offerre pro ali
quo spēalr̄ in p̄mo gradu. Non illi p̄iudicat si in
secundo gradu offerat vel applicet fructum sacrifi
cij alteri: ⁊ tertio gradu tertio: ⁊ sic de q̄tcūq̄ gra
dib⁹. Siqdem nunq̄ applicatio facta posteriori/
subtrahit aliquid illi cui facta est in gradu priori.
¶ R. Cui aūt fieri debet applicatio in quo gra
du dubiuȝ est: an. s. curat⁹ debȝ in p̄ori gradu ap-
plicare parrochianis q̄ parētib⁹ ꝓprijs: an econ-
uerso p̄us parentib⁹ q̄ parrochianis ⁊ fundatori
bus. An p̄us ⁊ magis p iustis ⁊ iniustis: an poti-
us p mortuis q̄ viuis. ¶ Et possunt fieri rōes ex
varijs medijs: puta q̄ legi naturali lex positiua
non p̄iudicat. Ideo videt̄ magis obligari paren-
tib⁹ q̄ fundatoribus ⁊ parrochianis/quorū ob-
ligatio est positiua: parentū v° naturalis. Nā
p̄sumēdum aliquē positiua lege/quē obligare vo
luit ꝯtra legem nature: neq̄ sua obligatōne im
pedire sacerdotē quo minus reddere possȝ libere
parentib⁹ qd̄ tenet̄. ¶ Sed ad oppositū: si paren
tes fuerint parrochiani alteri⁹ sacerdotis/habēt
eum sibi tanq̄ filijs spūalib⁹ obligatū: sicut hui⁹
sacerdotis parrochiani habēt hūc tanq̄ patrem
spūalem sibi obnoxium. Obligatio aūt spūalis
filiatōnis videt̄ esse efficacior q̄ carnalis. Sic ex
maiori indigentia videt̄ magis applicandum ob/
latiōnis beneficiū mereri non potentib⁹: puta de-
functis ⁊ peccatorib⁹ a deo separatis: vt isti libe-
rent̄/hi ꝯuertant̄. Sed ad oppositum/ex maiori
vtilitate videri posset orandū magis p viuis via-
torib⁹ vt eis gratia augeat̄: ⁊ ex consequenti meri
ta/q̄ pro mortuis vt sola pena remittat̄ quibus
non prestatur maior gratia/nec crescunt merita.
Sic ex charitatis ordine magis videt̄ diligend⁹
iustus q deū diligit ⁊ primū/⁊ a deo diligitur/q̄
petōr se ꝯtrario habens mō. ¶ S In his suffi-
cit doctrina ⁊ regula vniuersalis p quietatōne ce
lebrantis. vnde fm Sco. Securius videt̄ q̄ ta-
lem gñalem applicatōem faciat in missa vl' an mis
sam: Digneris dñe oblatiōem istam acceptare p
illis qbus nosti me teneri spēalr̄: ⁊ in ipo gradu q
me nosti obligari: ⁊ q̄tum ad spēalem determina-
tionem ad aliquem vel aliquos tutius est eam fie
ri sub ꝯditione: si deus omnipotēs tibi placet: ve
rūtamē q̄z pticularis determinatio omittēda non
est: Tum ꝓpter multiplicē sacerdotis obligatōeȝ
Tum ꝓpter ingratitudis euitatōem: tum ꝓpt̄ de
uotōis actualis augmētatōem: quā naturalr̄ pa
rit bñficioꝝ recordatio si gratia dei ꝯiungat̄: nā
pticularia magis mouent. Tum ꝓpter certiorem
debiti impletōem ⁊ conscientie serenatōem. In tā
tis obligationū angustijs salubre est consiliū cā-
cel. parrhis. Joā. gerf. tracta. de sollici. ec. pticu.
xliij. ita dicēns: Ex humilitate laudabili potest fi
eri coram deo cessio q̄dam oīm bonoꝝ spūalium
in manib⁹ eius ꝓportionabilr̄ ad forum exterioreȝ
de temꝑalib⁹ bonis rōne debitoꝝ: ⁊ hoc ex consi
deratōne tot exactoꝝ quib⁹ obnoxij sumus: ⁊ q
nos premunt ⁊ q̊dammodo suffocant/dicentes:
Redde qd̄ debes. vt sunt creatio/recreatio/redē
ptio/debitoꝝ totiens facta remissio. Preterea tā
crebra nunc vno mō/nūc altero mediate ⁊ imme-
diate bonoꝝ multipliciū facta receptio. Quo ca
su pauꝑ homūcio sic dep̄hensus ⁊ angustiatus di
cere pt ad deū: Dñe vim patior responde pro me
Tu inq̄ q p̄cium nostꝝ es/nostra iusticia/nostra
redēptio copiosa/redde creditorib⁹ meis quemo-
do vis ⁊ scis: tm̄mō vita grē in hac paupertate me
sustētes ⁊ satis est. Idē in trac. de orōne. ꝯside. ix.
de eodē tractās ita dr̄: Quisq̄s tu tādem ordina-
tus es ad orādū/nō tm̄ p te sed etiā p ceteris pote
ris in ipa meditatōe tua discurrere: vt ab obligati-
one tua te apud deū ⁊ hoiem dissoluas: nihilomi
nus si qd in me ꝯsilij ēnoli eē nimiū scruplosus:

circa tue oꝛonis nūeꝝ/pōdus z mensurā. Cōmitte totū illud deo/q̄ trib⁹ digitꝭ potētie z sapie clementie appendit molē terre. Qui numerat multitudinē stellaꝝ: z oibus eis noia vocat. Qui numerū novit arene maris: dic ei tota spei fiducia. Debitoꝛ sum pr̄ noster/supra quam possit exiguitas mea solvere. Debitoꝛ/qꝛ me creasti: debitoꝛ/qꝛ imemoꝛ tui: viciis me soꝛdidans cōtra tua p̄cepta: z tm̄ mihi parcens nō me damnasti. Debitoꝛ iteꝝ primis: qꝛ de laboꝛe manuū suaꝝ z sudoꝛe vultus sui comedo panē in abundantia. Debitoꝛ carni mee z sanguini: debitoꝛ oꝛantib⁹ p me: debitoꝛ lapsis p me: z ita de reliquis sine numero. Tot igit̄ pressus exactionib⁹/quid agā/q̄ me vertam? Dn̄e vim patioꝛ/rn̄de p me. Sed qd rn̄debis p me? Recte proꝛsus. Si dividas vnicuiq̄ illud quantulūcūq̄ suffragioꝝ qd offerre paupertas mea pōt: qd quantum sit solus vides. Nolo calculū ponere cū singulis primis z benefactoꝛibus meis. Tu p parte tua recipias missam istam Tu oꝛonem: tu bonū opus alteꝝ: tu sapientissime meritoꝝ z suffragioꝝ ponderatoꝛ deus/distribue singulis put vnicuiq̄ opus est ad vtilitatē suā/ad liberationē meā: Exēplū in civilib⁹ applico mihi: Debitoꝛ itaq̄ nō h̄ns vnde solvat creditoꝛib⁹ suis/solet vel cogit̄ cedere oib⁹ bonis suis tā habitis q̄ habituris: retenta necessitate victus sui prout oꝛdinaverit iudex vel advocatus. Ita de spūalib⁹: Cedo corā te dn̄e z pie de⁹. Hec ille. ¶ Nec tm̄ illa sic accipienda sunt/vt sacerdos obmittat determinatā z specialē applicationem. In hac sola generalitate intentionē suā figēs: qm̄ vt supra dictū est/deus s̄m oꝛdinem sue sapientie aliqua dare statuit p̄pter speciales nostras oꝛationes z sacrificiū specialiter applicatū: q̄ al's his p̄termissis nō daret. Sed p̄pter nimiū scrupulosos: qꝛ p nullā specialē determinationē a scrupulis servant̄: vt bi facta determinatiōe speciali de q̄ certi esse non pn̄t/an facta sit put fieri deberet/recurrant ad hoc cōsiliū applicationis generalis. ¶ T Fuerunt nōnulli q̄ oꝛdinē dare nisi sunt (q̄ specialiū cōmissoꝝ memoꝛia sit habēda) ad oblivionis remediū z confusionis ac fastidii sublevamen. Vn̄ qdam ex oꝛdine sex casuū grāmaticalis declinationis noim/quasi magis celebrāti noto/oꝛdinē memoꝛandoꝝ tradiderūt: vt a nīo sive a recto q̄ p̄mus est casuū.i.a seipso sacerdos a q̄ oꝛdinata charitas īcipit vivoꝝ memoꝛiā exoꝛdiat̄. Scdo gti.i.p genitoꝛū parentū ac propinquoꝛū carnaliū z spūaliū subdat memoꝛiā. Tertio dati.i.fundatoꝝ patronoꝝ offerentiū ac bn̄factorum a quib⁹ tp̄alia receperūt. Quarto acti.i.inimicoꝝ: nā actūs ex vocabuli interp̄tatiōe casus est adversarioꝝ. In h̄ tanq̄ pfecti Christi imitantes exemplū pariter z doctrinā dicētis in evangelio Mat.5. Diligite inimicos vestros: bn̄facite his q̄ oderūt vos: z oꝛate p psequētibus z calūniantibus vos: vt sitis filii patris vestri q̄ in celis ē q̄ facit solē suū oꝛiri sup bonos z malos: z pluit super iustos z iniustos. Quātū ad ea em̄ q̄ a deo h̄nt inimici diligēdi sunt: naturā scꝫ q̄ ad dei imaginē creati sunt/q̄ p̄ximi z frēs sūt: z qꝛ a Christo redēpti ad fidē tanq̄ regni coheredes sunt vocati. Nō q̄ ad culpā z defectus in q̄s a seipsis z suggestione diabolica inciderunt. Quinto vocativi.i.errantiū infideliū z pctōꝝ/vt ad fidē z cōversationem sanctā a suis erroꝛibus z viciis convertant̄. Vel voci.i.p̄latoꝝ p̄sidentiū z rectoꝝ spūaliū z tp̄aliū ad ecclesie regimē vocatoꝝ: p quib⁹ vt specialr̄ oꝛetur apl's hoꝛtatur.j.Thi.2. Obsecro inquit p̄mo oim fieri obsecratiōes/oꝛones/postulationes/grāꝝ actiones/p oib⁹ hoib⁹/p regibus et oib⁹ q̄ in sublimitate cōstituti sunt: vt quietam z tranquillā vitā agam⁹ i oi pietate z castitate. Per reges/oēs intelligunt̄ rectoꝛes. Sexto ablativi.i.eoꝝ q̄b⁹ bona aie/coꝛpis/aut fame abstulim⁹/occasionē dāni spūalis aut tp̄alis dedimus: v̄bo vel exēplo/q̄b⁹ obnoxii sumus ad restitutionē: s̄ꝫ illud salvatoꝛis Mat.5. Si offers munus tuū añ altare zc̄. Veꝝ z si h̄ mō celebrantis memoꝛia iuvari possit/nō tn̄ hic oꝛdo/supradictoꝝ graduum oꝛdini corrn̄det: nā in p̄oꝛi gradu applicāda est virtus sacrificii his quib⁹ magis obligamur. Sum⁹ aūt magis obnoxii eis q̄s dānificavim⁹. Itē ecclie rectoꝛib⁹ tanq̄ spūalib⁹ parentib⁹ q̄ p ablativū z voc̄m s̄m dicta intelligunt̄/q̄ inimicis et infidelib⁹ ac ecclie psecutoꝛib⁹ q̄s actūs commemorat. Processus etiā ille plixius videt̄ z distractionem sacerdoti: z fastidiū ingerens populo circūstanti. Qd oimode cavendū est/cū nō sibi nec pro se tm̄ sacerdos/sed ecclie z circūstātib⁹ in hoc officio debeat deservire. Ideo nōnulli alio modo memoꝛiā oꝛdināt magis corrn̄dētē ad grad⁹ supradictos: vt in p̄mis specialē memoꝛiā faciāt toꝝ p q̄b⁹ p ista vice celebrare constituere q̄ variari possunt: vt sint nunc illi nūc alii. Nō em̄ celebrās tenetur in oib⁹ missis eundē determinatiōis modū observare: vt scꝫ sp in p̄mo gradu specialis applicationis applicet parentib⁹ vel fundatoꝛib⁹/aut spūalib⁹ filiis.zc̄.sed nūc istis nūc illis. Qm̄ si sacerdos obligatus est multis/est tm̄ illa obligatio q̄tū ad missam celebrandū p̄cepti affirmativi: qd nō obligat ad sp sed p aliqñ z certo mō: alioqn sacerdos teneret̄ quottidie celebrare: qd tm̄ beatus Aug. nec laudat nec vitupat. Laudaret aūt celebrare z vituparet nō celebrare quottidie/si ad id sacerdos teneret̄. Ideo dū ex fundatione sui bn̄ficii vel officii aut ex cura aiaꝝ sibi imposita non obligatur ad celebrādū/potest applicare cui voluerit In quo simplices sacerdotes nō curati maioꝛi gaudēt libertate p q̄to rōne bn̄ficii (si qd obtinent) solis fundatoꝛib⁹ sint obligati: z frequenter ad certas missas s̄m tenoꝛe ꝫ fundationis q̄s cū psecerint ad plures nō tenent̄: igit̄ in aliis q̄ntū ad determinatiōes sūnt libertoꝛes. Ideo nunc celebrare pōt specialr̄: z in primo gradu medie applicationis p parentib⁹: nūc p certo benefactoꝛe nūc p certo liberā do seu cōvertēdo pctōꝛe: z hoc

vel viuis vel defunctis. ℂ X Et s̄m hec p̄mo et in p̄mo gradu memoria est habēda ꝓ illo vel illis ꝓ quo vel q̄bus hac vice p̄ncipaliter celebratur. Suo tn̄ loco .i. in memoria viuoꝝ si i hac vita fuerint. Vel mortuoꝝ / si hinc ꝑ morte transierint. Deinde scd̄o parentū ꞇ cognatoꝝ carnaliū ꞇ spūalium. Tertio cure sue subiectoꝝ tanq̄ spiritualiū filioꝝ si curatus fuerit. Quarto cōfratrū suorū membroꝝ eiusdem corporis / si sit ecclia religiosa collegiata vel dom⁹ p̄uata. Quinto fundatoꝝ patronoꝝ ꞇ benefactoꝝ tp̄alium ꞇ spūalium. In q̄bus q̄libet sibi regulā ꞇ ordinē cōstituat s̄m cōgruitatē ꞇ exigentiā sibi cōiunctoꝝ q̄ ꝓmpti⁹ sue occurrāt memorie. Nō tn̄ opus est vt memorandoꝝ noīa occurrāt aut recitent̄ sufficit ꝙ persone occurrant menti. Dū v̄o noīa occurrūt / in gr̄o casu mente tenenda vel ore exp̄mēda sunt. vt: Memēto dn̄e famuloꝝ famularūq; tuaꝝ. huius ꞇ illius aut illoꝝ / q̄tinus debita ꞇ cōgrua p̄cedētiū ꞇ sequentiū in textu canonis fiat cōnexio. Et q̄m non satis certū est / quis cui in graduū p̄fatoꝝ ordine p̄ponendus sit intēdat celebrans generaliter vt dn̄s iustissimus oīuz distributor acceptare dignetur sacrificiū pro his eo ordine ꞇ modo quo se nouerit obligatū. Addens saltē mente hoc vel eq̄ valens. Et oīm q̄bus me nosti debitorem. ℂ Ne aūt in hac memoria vel sacerdoti distractio vl' circūstantibꝫ fastidiū surrepat: seruet̄ regula Sco. vt scꝫ sacerdos ante accessum altarꝭ se recolligat ac intentionē suā ad eas ꝓ quibus specialiter celebrare disposuit dirigat ac intentionem talem deo offerat. Sic enī sufficiet in missa eoꝝ memoriam habere in cōmuni: qꝛ deus oblationē ꞇ deuotionem suā ꝓ illis acceptat ꝓ q̄bus ordinauit se velle offerre. Et ita nō oportet morā facere in memoria dū ibi intētio ad eos refertur generaliter: quorum memoria prius habita est in speciali. Et tn̄ de questione prima.

Lectio. XXVII. A

Ad secūdam questionem qua q̄situ est vtrū applicationē v̄tutis sacrificij īpediat malicia vl' suspēsio celebrātis ministri. R̄ndet̄ ꝑ hāc cōclusionē. Personalis suspēsio aut malicia sacerdotis non tollit virtutē sacrificij al's rite ministrantis. Hec cōclusio declarat̄: Nā q̄uis sacerdos pctōr sit et extra gr̄am: ꞇ per ꝯn̄s nihil in se habet vn̄ possit a deo sua oblatio ꞇ obsecratio acceptari in ordine ad aliq̄d bonum cōferendū: quia tn̄ oblatio hec ꞇ oratio nō est sua principaliter / sed ecclesie sponse Christi: inter quā ꞇ Christū nūcius est / ei⁹ orōnē portās in ore / quā porrigit exaudiēdā pr̄i misericordiaꝝ: sequit̄ ꝙ sua ꝑsonalis malicia nō reddit orōnem illā ꞇ oblationē deo execrabilē ꞇ inexaudibilē. Nō enī obsecrādo innitit̄ gr̄e ꝓprie sctitatis sed dilectiōi ꞇ charitati aliene. vn̄ Guil. parif. in li. de sac̄tis. tract. de ordine. Aliud inq̄t est iterpellare ꝓ alio vt amicū siue beniuolū: ꞇ inniti gr̄e ꝓprie sctitatis. Et aliud interpellare vt nunciū / et p̄ces ꞇ interpellationē offerre aliene (vt ita dicamus) charitatis. Illud em̄ p̄mū oīum est ꞇ singuloꝝ sctōꝝ: istud aūt ꝓpriū est sacerdotū. Ex officio q̄ppe sacerdotali sacerdos nō p̄ces suas ꞇ supplicationes offert pr̄i miscd'iaꝝ / sed p̄ces ꞇ supplicationes ecclie: vt internūcius ꞇ mediator. Et sicut aduocatus nō iura vel statuta sua allegat / sed aliena: ꞇ v̄ba ei⁹ cui patrociniū p̄stat in ore gestat sic ꞇ sacerdos ex officio publico verba / interpellationes ecclie ꞇ orōnes in ore gestat: ꞇ eas quodāmodo pr̄i miscd'iaꝝ ore suo porrigit audiēdas ex ꝑte ecclie sue. Et illud dicit diligēter attendendū qꝛ illud est q̄d errare fecit hereticos circa illud sacerdotale officiū scꝫ interpellādi. Nō enī attendebant ꝙ sacerdos ex sacerdotali officio p̄ces ecclesie nō suas offerat: ꞇ ꝓpter hoc interpellationē maloꝝ sacerdotū irritā ꞇ nullā dicebāt: sumētes occasionē ex illo q̄d dicit̄ Iob. 9. Pctōres deus non audit. Quo verbo magna cecitate abusi sūt. Ille enī ꝓprie exaudit̄ / cuius desideriū adimplet̄. Orō vero quā ore gestat sacerdos / nō sua est ꝫ ecclesie: q̄ orō quā sic porrigit si exaudit̄: ecclia exauditur non sacerdos. Quēadmodū ē petitio aliena in scriptis oblata p̄ncipi / recipit̄ ob gr̄am ei⁹ cuius est ꞇ ex cuius noīe offert̄: qui ꞇ in ea loquit̄ petēs ꞇ supplicās / ꞇ ipē ꝓprie exaudit̄: q̄re ꞇ ei⁹ desideriū adimplet̄ ac ꝑ ipo petitio admittit̄. Nō autē ille ꝑ quē petitiōis scriptura porrigit̄: sic dicim⁹ ꞇ de petitiōe ecclie q̄ ꝑ sacerdotē licet malū p̄ncipi deo porrigit̄. Nō enī refert̄ an voce an scriptura petitio offerat̄. Nec aliud aliq̄d vendicare debet in gr̄a exauditiōis ꝓcurator q̄ ꝑ vocē petitionem porrigit / q̄ȝ ille q̄ ꝑ scripturā: nec vox amplius aliq̄d hꝫ vel opat̄ in eadē gr̄a q̄ȝ scriptura. Cōstat āt ꝙ ei q̄ ꝑ scripturā petitionē porrigit / nihil gr̄e fit: ꝫ ei cuius noīe ꞇ ꝓ q̄ fit: ita nec ꝓprie dici pōt ꝙ malū sacerdotē de⁹ exaudiat in h̄ casu. ℂ B Deniq; deus ecclie p̄cibus / flexus tn̄ ꝑ sacerdotē ad concedendū q̄d petit / nō propter sacerdotem talē cōsentit: in eo ꝫ q̄d cōcedit exaudit̄ ecclia nō sacerdos. Ecclie enī vox (interior scꝫ intellect⁹ ꞇ ꝯcatio orōnū vocaliū q̄s offert sacerdos) ē quā audit pater miscd'iarū. Exteriorē aūt strepitū ꝑ se non curat. Qui enī strepitu tn̄ exteriori clamat / illum deus apud se tacere reputat. Ex quibus satis patet cōclusio. Quāuis enī sacerdos malus sit / neq; in se habeat vt possit sacrificiū deo placere: ab eoq; in ordine ad spiritualia bona cōferēda acceptari: qꝛ tn̄ nūcius ꞇ ꝓcurator est ecclie deo dilecte: in hac oblatiōe q̄ ex officio sibi incūbit / respicit de⁹ ad ecclesiā p̄ncipaliter offerentē ꞇ petentē nō obstante malicia nunc̄ȝ offerentis. Et si ꝑ impossibile i ecclesia tota militante / nullus esset deo accept⁹: obsecratio huius sacrificij nihil a deo impetraret in rōne oblatiōis: qꝛ sic nullus esset in ecclia offerēs ꞇ petens sibi gratus. Unde oblatio illa posset esse sibi grata / placita ꞇ accepta / inquantū oblatio sa-

Quis exaudiatur.

crificij efficaciā habet ex merito eccl'e offerentis: secus in genere habet efficaciā ex institutiōe Christi ¶ Et ad hoc videt' sonare Guil'. parrhi'. in loco sup' allegato: volēs saluare dictū bti Cypa. martyris/ dicētis hereticoꝝ sacra inania esse/ irrita et vacua. Cum eñ eccl'a hereticoꝝ ecclia sit malignantium ꝛ deo odibilis: repuca adultera ꝛ apostotatrix/ manifestū est (dr) ꝙ nec eam ꝑ se nec per nūcios audit deus: ꝛ ꝓpter h dum sacerdos nūcium ei' se gerit determinare/ nihil impetrat: neqꝫ in aliq̄ vllaten' exaudit'/ cū p̄ces porrigit noīe eccl'e manicheoꝝ aut alteri' secte dānate: nō nomie sctē eccl'e catholice/ qꝛ nō ē nūci' ꝛ ꝓcurator catholice/ sꝫ eccl'e malignātiū: cui' orōem gestat in ore/ intēdēs ꝓ sua secta/ nō vlt sctā eccl'a veniā ꝛ grām postulare. Hinc qꝛ vox illa vox est diabolice fictionis/ q̄d mirꝫ si nihil impetrat: qꝛ vo vox sacerdotis eccl'e catholice/ vox est sancte eccl'ie ꝛ deo dilecte ꝯgregatiōis: quid mirꝫ ꝙ hanc exaudit pater miscdiaꝝ: ꝛ exauditiōem eius ꝓcurat celestis aduocatus eiusdem eccl'e spōsus. Quid mirꝫ si illā repellit vt vocē ꝑtis aduerse/ istā admittit vt vocem placentis amice. Longe eñ distat petere panem filioꝝ dare canibꝰ a patre miscdiaꝝ/ ab eo ꝙ est petere panem filioꝝ dare filijs ab eodēꝫ patre. Longe etiā sunt ꝑsone canine a ꝑsonis filioꝝ: ꝑsone adultere ꝛ apostotatricis a ꝑsona sponse incorruptibilis castitatis ꝛ inseꝑabilis charitat'. Vox coruina a voce colūbina/ latrat' canin' a voce filiorum. Et ꝙ dr' btūs August. sacra hereticoꝝ efficacia fore intelligi debet/ dum seruāt formā ꝛ ritum eccl'e vniuersalis: illam aūt mutare intelligunt' qñ tota petitio eoꝝ/ eoꝝ est: h est eoꝝ noīe/ ex eoꝝ parte/ ꝛ ꝓ eis determinate. Hoc eñ est cōtra formā eccl'e catholice: immo ecclia catholica ab eoꝝ orōne penitus excludit': vñ sic petit' ex parte inimicoꝝ dei: petit' ꝛ ꝓ inimicis dei qd obsistit impetrationi: qualiter nō est de nostris sacerdotibꝰ/ licet q̄ñqꝫ malis. Nō eñ vt dictū est meritis suis aut ꝓpria sanctitate: et nec ꝓprio noīe petūt/ sed nomine ꝛ meritis sctē eccl'e/ cui veniā/ puritatē ꝛ gratiam postulāt. Hec Guil'. ¶ C Sed hic aliq̄s opponeret auc. bti Grego. in pasto. Cum is q̄ ad intercedendū mittit' displicet/ irati anim' ad deteriora ꝓuocat'. Ad quā dr ꝙ hec v̄itatē hꝫ qñ aliq̄s mittit' ad intercedendū ex ꝓpria ꝑsona fauore ꝛ gratia suꝑpsiue: talis eñ placare nō potest iratū Secus si mittit' tanq̄ꝫ nunci' ad intercedendum noīe ꝛ meritis alterius grati ꝛ accepti: tunc placari potest animus irati/ gratiositate nō nūcij/ sꝫ nūcium mittētis. Sicut est videre in nūcio ferente petitōnes litteratorias/ q̄ nūcius q̄uis displiceat obsecrato: tñ petitiōem audit intuitu ꝛ fauore ei' q̄ illum misit. Vel aliter dici p̄t/ ꝙ mal' sacerdos nō mittit' ab eccl'a ad intercedendū ad deum ꝓ salute populi/ immo poti' ꝓhibet'. Statuit eñ ecclesia vt missam nullatenus dicat displicens nec reconciliatus deo: cuꝫ vo se ingerit peccat. Est tamen nuncius nō ex missione eccl'e/ sed ex officio et ordine. ¶ Aliter ꝛ melius dr ꝓdictus doctor/ ꝙ ē verum ꝙ animus ad deteriora ꝓuocat': sed cōtra eum q̄ temere intercedere p̄sumit ꝛ maiestatem iudicis non veret'/ spurcicias vitioꝝ ꝛ pctōꝝ suoruꝫ impudenter ꝛ irreuerenter oculis eius ingerens. Simil'r ꝛ ꝯtra eum q̄ talē ad intercedendū scienter mittit: nullaten' aūt ꝯtra eccl'am sctōꝝ q̄ in illa ꝑte oīno innocēs est ꝛ immūnis: alioq̄n ex alieno delicto eccl'a incurreret offensam dei: qd sentire iniq̄ssimū ē: sibi ḡ hmōi p̄sumptor iudiciū mādūcat ꝛ bibit. Ecclia aūt de fonte illo saluatoris haurit aquas salutares: vt dr Esa. xij. ¶ D Secūdo q̄s opponeret: Si fructum misse non impedit malicia celebrantis q̄n deus det dona sua ad obsecratōem mali sacerdotis sicut ꝛ boni/ cur canones multos sacerdotes ꝓhibēt celebrare: Ad hoc rñdetur ꝙ gñal'r omnes sacerdotes in mortali crimine existētes ꝓhibent' a celebratōe: q̄uis fructus celebratōis aliq̄s pro q̄bus celebrant nullatenus subtrahat': ꝛ h ꝓpter salutem ꝓp̄am celebrantis: qꝛ dr aplś. j. Coꝝ. xj. Qui māducat ꝛ bibit indigne/ iudiciū si. mā. ꝛ bibit. Nec vult ecclia salutē ꝓcurare multoꝝ cum interitu ceteroꝝ presertim mistroꝝ suoꝝ: sed nec sacerdotē in peccat' existētem mouere dꝫ ad celebrandū salus aliena/ si illā cū detrimēto salutis ꝓprie ꝓcuret: cum dicat Christ' Mat. xvi. Quid ꝓdest hoī si vniuer. mūdū lucret': aie vo sue detrimētum patiat': aut quā dabit homo ꝯmutatōem ꝓ aīa sua: Et btūs Gre. Quid ꝓdest facule ꝙ alijs lucet: cum ipsam edax flamma ꝯburit. ¶ Singulariter tñ multi sacerdotes ꝓpter pctā spēalia a celebratōe suspendunt': qꝛ ipoꝝ pctā huic venerabili sacrō spēal'r repugnant ꝛ aduersant'. Hoc sacrm eñ est sacramētum fidei: ideo repellūt' heretici defectū fidei patientes. In hoc sacrō est vinculū charitatis: ideo repellunt' scismatici q̄ rumpūt vinculū ecclia̅stice vnitatis. Sacrm h est vas grē: vñ dr eucharistia/ .i. bona grā. Ideo repellunt' simoniaci q̄ grāꝫ dei emere ꝛ vendere nō erubescūt. Sacrm h sacrm est cōionis: vñ ꝛ cōio appellat'. Ideo repellunt' excōicati q̄ a cōione eccl'e sunt exclusi. ¶ Itē est sacrm dignitatis immo dignissimū: ideo repellunt' degradati/ q̄ oī dignitate eccl'astica sūt ꝑuati. ¶ Itē est sacrm ꝟtutis ꝑfectiue: ideoqꝫ repellunt' suspēsi ꝛ irregulares q̄ manus hñt ligatas ꝓpter quod in exercitiū eccl'astice ꝑtāt' ſm act' hierarchicos q̄ sunt purgare/ illuminare/ ꝑficere/ admitti nō debent. ¶ Item in hoc sacrō eleuatio mētis esse debet in deum singularis: ideoqꝫ repellūt' fornicarij q̄ tanq̄ꝫ carnales nō p̄nt ea q̄ spūs sunt degustare: ſm illud apli: Aialis hō nō ꝑcipit ea q̄ sunt spūs dei: stulticia eñ est illi. j. ad Coꝝ. ij. Tertio possꝫ opponi ꝯtra ꝓdicta: Sacerdos mal' carēs grā q̄ vita est aīe est mēbꝝ ꝛ organū mortuū: ḡ ꝑ ipm nō p̄t fieri influx' grē ꝛ vite spūalis a Christo capite. Antecedens pꝫ: qꝛ caret vita. Consequentia ꝓbatur: quia membrum aridum ꝛ organum mortuum/ nō potest esse mediuꝫ influxus vite in

Sacri eucharistie diuersa noia.

aliud mēbrū: vt manifestū est in corpe vero: ergo
nec in mystico. ¶ E Pro solutione huius oppo
sitionis notādū/ q̄ q̄uis eccl'ia dicat̄ corp᷒ Chri
sti/ ⁊ fideles huius corpis mēbra. Christus vo ca
put: tñ magna differētia est huius mystici corpo-
ris ac mēbroꝝ suoꝝ ⁊ capitis/ a corpe mēbris et
capite naturalib᷒/ quo ad ꝑticipationē influxus
vite sensus ⁊ motus. Vñ in toto corpe naturali/
puta humana est vna vita oīum partiū q̄ ab ipsis
participat̄ ordine q̄dam. Quia p̄mo vita in corde
reperit̄: qḋ ꝫm p̄hm/ est primū viuēs: ideo princi-
piū vite appellat̄. Post hoc recipit̄ in aliis mem-
bris ꝫm q̄ magis vel minus ꝓpinque se hñt ad id
principiū vite. Est q̄ꝫ hec deriuatio vite a corde
naturalis: ita q̄ nō est in cordis ꝑtāte vitam in se
cōtinere ⁊ ceteris mēbris non cōicare. Nec etiam
cor cōtingenter ⁊ libere respiciat mēbra: ita q̄ pos-
sit influere vitā in mēbrū distās absq; h̄ q̄ influat
in membrū ꝓpinquius. Sicut nec est in ꝑtāte so-
lis lumē in aerē nō diffundere: neq; est in eius po
testate illuminare partē aeris distantē/ q̄n prius
illuminet partē aeris ꝓpinquā: ⁊ hoc inest talib᷒
causis ex conditione sue nature. Est ergo in corpe
naturali vna vita: aīa sc; vegetatiua/ q̄ quodam
ordine incipit esse in corpe: p̄mo in corde: deinde
in mēbris ꝓpinquiorib᷒: ⁊ sic donec membra singu
la viuificent̄: nō sic in corpe mystico qḋ est eccl'ia et
suis membris. Sicut eñ hec mēbra nō continuā
tur adinuicem/ vt quid vere vnū cōstituant: sic in
isto corpe nō est vna vita numero: sed qḋlibet mē-
brū viuēs viuit ꝓpria vita distincta a vita alteri᷒:
alia siquidē est gr̄a ⁊ charitas sortis: alia platōis
nec constituunt vnā gr̄am numero/ sicut ꝑtes vi-
te aīalis bruti cōstituunt vnā vitā sc; vnā totalē
aīam: sicut ꝑtes corpis vnū totale corpus nūero.
¶ Participatio etiā vite spūalis corporis mysti-
ci nō est similis ꝑticipationi vite naturalis corpis
materialis a p̄ncipio vite. Nā p̄ncipiū vite spūa-
lis Christus est q̄ est caput eccl'ie: a q̄ descēdit gra
tia q̄ est vita ⁊ oꝑationū meritorioꝝ vitale princi
piū. Est aūt Christus huius gr̄e causa nō natura
lis/ sed mere libera ⁊ gratiosa/ influens hanc vitā
cui vult/ ⁊ ꝗñ vult. Neq; ordinē talē hab; ad mē
bra eccl'ie/ vt nō possit vni mēbro īfluere/ nisi p̄us
influat alteri. Qm̄ ⁊ si in eccl'ia vnū; mēbrum sit
causa influxus vite in aliud: vt sacerdos est cau-
sa baptizato ⁊ confitenti infusionis gr̄e: nō tñ nisi
ministerialis. Nō enim causat gr̄am effectiue in
q̄cunq;: q2 gr̄a a solo deo creat̄: sed est causa mini
sterialis: q2 ꝑ ministeriū sacerdotis causat deus
gratiā/ quo ministerio nō adhibito deus gr̄a; nō
influeret. Et qḋ sic est causa vite dūtaxat ministe-
rialis/ nō oportet viuere vita tali q̄ ipsum cui vita
cōcedit̄ ꝑ ipm. Nec oportet q̄ sit ꝓpinquus princi-
pio vite in ꝑticipando talē influxū: sed sufficit q̄
sit ꝓpinquius in gradu ⁊ ordine ministrandi. Vñ
sacerdos sic vitā influit in membra eccl'ie ex susce-
pto ministerio qḋ sibi conuenit: non ex ꝓpria vita
spūali ⁊ sanctitate/ sed ex officio ⁊ ordine. Sicut
eñ nō facit militē virtus ⁊ fortitudo bellica: sed
ascriptio p̄ncipis ⁊ institutio. Nec robur corporis
sup̄ decē milites decurionē: sed p̄ncipis electio et
tradita ꝑtās. Neq; ꝓcuratorē prudentia ⁊ soler-
tia ꝓpria: ꝫ constitutio a dn̄o litis ⁊ cause. Sic sa
cerdotē influere vitā gratie suo mō non facit sancti-
tas vite: sed ordo ⁊ officiū sacerdotale. Rōne cu-
ius cōpetit sibi offerre preces eccl'ie spōse Christi ⁊
cui Christus qḋ pie desiderat negare non potest.
¶ F Per hoc pat; rn̄sio ad oppositionem: Li-
cet eñ sacerdos mal᷒ sit organū mortuū ecclesie
ꝓ quāto caret in seipō vita gratie: influere tñ eam
pōt in alia mēbra ministerialiter. Qḋ nihil aliud
est dictu nisi q̄ pōt exhibere suū ministeriū: offe-
rendo p̄ces ⁊ sacrificando ꝫm institutionē Christi
⁊ eccl'ie: cui᷒ ministeriū Christ᷒ opat̄ effectū: ad
quē ipm ministeriū est ordinatū. Nec est simile de
mēbris naturalib᷒ corpis ⁊ mēbris officialibus
eccl'ie certo misterio deputatis: vt pt; ex p̄missis.
¶ G Sed adhuc restat breue dubiū/ cū dictū
sit q̄ sacerdos celebrās nuncius est deferēs eccle-
sie preces ad sponsum ⁊c. Et si h̄ saluari posset q̄
ad sacerdotē i mortali pctō occulto existētē: qūo
aūt veꝝ est quo ad suspensū ⁊ excōicatū/ quē eccle
sia manifeste ꝓhibuit ne tali legatiōis officio fun
geretur: ⁊ ita in officio qḋ celebrat cōtra ꝓhibitio
nē eccl'ie nō videt̄ q̄ gerat tanq̄; nuncius ꝑsonam
ecclesie. ¶ Ad qḋ dicendum q̄ sacerdos rite cele-
brans quantū ad materiā/ formā/ ⁊ intentionē:
hoc est habēs determinatā panis ⁊ vini materiā/
ꝓferēs formā a Christo institutā: intēdens qḋ ec-
clesia intēdit: q̄ sunt de essentia officij ⁊ cōsecratio
nis: vt dictū est lect. vj. Hec inq̄; sic agens/ sicut
vere cōsecrat ita nuncius est eccl'ie: eiusq; personā
gerit: licet fuerit suspēsus/ excōicatus/ vel degra-
datus: ⁊ ꝑ h̄ ab eccl'ia ꝓhibit᷒. Cui᷒ rō est/ q2 esse
sic nūciū eccl'ie ⁊ ei᷒ ꝑsonā gerere est inseparabili-
ter ordini ⁊ officio sacerdotali annexū: q̄ semel su
scepto p̄uari nō pōt: ꝓpter caracteris in susceptio
ne ordinis impssi indelibilitatē. Nec ꝓhibitio ec-
clesie hoc efficit/ vt officiū ꝓhibit᷒ simpliciter exer-
cere nō possit: sed vt nō licite possit. Est eñ in hoc
quasi procurator ⁊ nūcius irreuocabilis ecclesie/
habēs formā sui officij: quā tenendo quotiēs offi
cium exercet ꝑsonā ecclesie repn̄sentat: licet hoc fa-
ciens cōtra ꝓhibitionē peccet. Exemplū ad hoc i
humanis: Si p̄nceps cōstituit officialē irreuoca
bilē ⁊ ꝑpetuū/ ꝫm certā sibi traditam formā suo
nomine regentē: licet postea prohibeat ne aliqua
faciat. Nihilominus q̄ post prohibitionē ꝫm for-
mā in sua institutiōe traditā agit: virtute p̄me cō
missionis in persona sui dn̄i agit/ ⁊ factum tenet
licet sic faciendo dominum offendat. Ita ⁊ in pro
posito/ q̄ vo sic ꝓhibitus: ⁊ nihilominus celebra
re attentās: vere cōsecret seruatis p̄dictis substā-
tialib᷒/ supra ostensum est lect. 2. Hec est de secun
da questione. ¶ H Questio tertia qua quesitū
est/ qūo alicui liceat ordinare vt missa specialiter
celebret̄ ꝓ se: cum q̄libet tenetur oēs primos sibi

equaliter diligere. Nā sic specialr ordinando diminuit bonū proximi: quod est contra fraternā charitatē. Est ꝛ contra rōnem huius sacrificij/ qđ ideo comunio dicit/ q2 oibus cōiter valet. Et bonum quanto cōius tanto diuinius: ideo huic cōmunicati nihil subtrahendū erit ꝑ specialē applicationē. Questio ista cū ꝑcedentibꝫ/ ꝛ earū solutione videt̄ ꝑsupponere ꝙ missa celebrata pro pluribus: minus valeat cuilibet plurium q̄ si ꝓ paucis siue paucioribꝫ aut ꝓ vno solo celebraret̄: de quo paulo latius videndū est. ¶ Ubi nūc ꝑmittendū/ infra latius declarandū/ ꝙ in effectu siue fructu misse plura bona cōprehendūtur: scꝫ malorū ablatio puta solutio pene ꝓ pctis debite: ꝛ bonorū gratuitoꝝ collatio/ tā gratie gratūfacientis/ q̄ȝ gratie gratis date. Sicut ꝛ Christi passio quā missa repñtat: pene debitū quo tenebamur obnoxij absoluit: celū aperuit: gratiā ꝛ gloriā ꝛ bona cuncta nobis meruit. ¶ J Quantū ad pene solutionē cōmunis est ꝛ pene oim snia/ missaꝫ vnā nō tantū valere pluribꝫ/ si pro eis ex equo celebret̄/ quantū valeret si vni soli vel paucioribus applicaret̄. De hoc btūs Tho. in scripto. 4. dist. 45. q. pncipali. 2. dicit. Suffragia vno modo valent ad hoc ꝙ ꝑ intentionē vnius alteri applicantur: ꝛ sic satisfactio vnius alteri cōputat̄. Et hoc mō non est dubiū quin magis valent ei pro quo fiunt imo sic ei soli valēt. Satisfactio em̄ ꝓprie ad remissionem pene ordinat̄: vñ q̄ȝtum ad dimissionem pene precise valet ad suffragiū ei ꝓ quo fit. Ex sequit̄. Magis valet suffragiū alicui qđ pro eo singulariter fit/ q̄ȝ qđ fit pro eo cōiter ꝛ ꝓ multis alijs. Sic eniꝫ effectus suffragij diuidūtur ex diuina iusticia inter eos pro quibus fiunt. Ideꝫ sentit Magister eadē dist. dicēs. Pōt dici plura subsidia cōtulisse diuiti ad celeriorē solutionem/ nō pleniorē. ¶ Quantū vero ad collationē boni quidā vt ꝓpositꝰ ꝛ ceteri dicere volebāt/ ꝙ missa nō plus valet vni vel paucis si pro illis celebrat̄/ q̄ȝ valeret eisdem si simul pro pluribus diceretur. Qđ sic ostendere nitunt̄: Bonū spūale ꝓportionatur spūi: sed spūs est vbiq̄ȝ totus: ꝛ nō cōicatur ꝑ partes: igit̄ bonū spūale cōicatur sine diuisione ꝛ ita nō minuit̄ licet pluribꝫ cōicetur. Hoc etiam exemplo corporali declarat̄/ vbi minus apparet q̄ȝ in ꝓposito. Nā aliqua corꝑalia de q̄bus minꝰ videtur q̄ȝ de spūalibus nō minus cōicantur cuilibet si pluribꝫ cōicent̄ q̄ȝ si ei soli cōicarentur. Patet de lumine candele simul illuminātis plura illuminabilia ꝛ equaliter sicut si illuminaret quodcunq̄ȝ illoꝝ solū. Patet etiā de voce q̄ equaliter simul immutat quēcunq̄ȝ multoꝝ audiētiū sicut si immutaret vnū coꝝ tm̄. Ad hoc facit auct. btī Hier. de cōse. dist. 5. Nō mediocriter vbi inter alia sic habet̄: Cū ꝓ centū aiabus missa vel psalmus dr/ nihil minus q̄ȝ si pro vnoquoq̄ȝ coꝝ diceret̄/ accipit̄. ¶ K Alij vo aliter opinant̄: videlicet/ ꝙ missa plus valet paucis vel vni: etiā quantū ad collationē boni/ si ꝓ eis determinate celebrat̄/ q̄ȝ si cū illis etiā pluribꝫ alijs applicaret̄. Et hoc siue attendat̄ valor misse correndens ex oꝑe operato institutionis scꝫ Christi: siue ex merito offerentis ecclesie/ siue ex oꝑe operante ꝑsonalis meriti celebrātis. Qđ sic probat̄: q2 oi merito finito fm plenā iusticiā corrñdet adequate aliquod ꝑmiuꝫ determinatū ad certū gradū: sed meritū celebrationis misse est finitū: ergo sibi correspōdet in ꝑmio bonū finitum ꝛ ad certū gradū determinatū. Cōña est in tertio prime. Maior nota: q2 fm iusticiam retributiuā oportet esse ꝓportioneꝫ ꝑmij ad meritū. 5. ethico. Ergo finito merito nō correspōdet infinitū/ sed determinatū ꝑmiū: finiti em̄ ad infinitum nulla vnq̄ȝ est ꝓportio. 2. de cōsol. phi. Minor aūt probat̄ de quolibet merito misse: nā de merito ecclie offerentis ꝛ de merito ꝑsonali sacerdotis celebrātis manifestū est ꝙ infinitum nō est. Neq̄ȝ em̄ gratia q̄ radix est meriti/ neq̄ȝ actus ex gratia elicitus ecclie vel sacerdotis q̄ creature sunt est infinita ꝛ infinitus: ḡ nec meritū. Meritū em̄ cōmensurat̄ gratie ex qua ꝛ actui qui ex ea elicitur. ¶ De merito vo sacrificij quod sequitur institutionē Christi ita patet. Naꝫ q̄ȝuis in sacramēto eucharistie sit plenitudo ois gratie ꝛ meriti spūalis/ immo in ipo cōtinet̄ Christꝰ q̄ est gfa increata ꝛ infinita: tm̄ quantū ad fructū cōferendū tam in rōne satisfactionis/ q̄ȝ boni gratuiti collationis cōstituit ipm in pondere/ numero ꝛ mensura. Quod sic patet: q2 longe minus est meritum oblationis Christi in sacramento misse/ q̄ȝ fuerit eius in cruce. In cruce eniꝫ Christus se imediate obtulit: factus verum sacrificium: semel moriēs ꝓ redēptione omniū predestinatorū efficaci: fm illud Hebre. 9. Christus pontifex futuroꝝ bonorum per ꝓprium sanguineꝫ introiuit semel in sancta/ eterna redemptione inuēta. Et. 1. Pe. 3. Christus semel mortuus est iustus pro iniustis. In officio aūt misse idē sacrificiū est ꝛ oblatio: non per iteratam mortē/ sed per mortis semel passe rememoratiuā representationē. Quis aūt dubitat eē maioris efficacie mortem semel in sanguinis effusione acerrimis cum doloribus/ ꝓ morti addictis pio patris conspectui offerre/ q̄ȝ tantū mortis semel passe memoriā. Unñ ꝛ semel tm̄ passus ē ꝛ tamen quottidie mortis illius vnice memoriā in hoc sacramentali sacrificio representamus: vñ beatus Ambrosius super epistolā ad Hebre. In Christo semel oblata est hostia ad salutem potēs. Quid ergo per nos? Nonne per singulos dies offerimus? Et si quottidie offeramus/ ad recordationem mortis eius fit: ꝛ vna est hostia nō multe: quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacramentum exemplum est illius. Et sequitur: Christus Hostiam obtulit/ ipsam offerimus et nunc: sed quod nos agimus recordatio est sacrificij. ¶ L Ex quo certum est/ ꝙ missa non equiualet passioni ꝛ morti Christi quantum ad meritum: quia in misse sacrificio Christus nō iterum moritur: licet mors eius (vnde omne meritū) spe

cialius in eo cōmemoret: fm illud Lu. xxij. Hoc
facite in meā cōmemoratōem. Aliodn sicut Chri
stus semel tm̄ passus est ad totius mundi redem
ptōem: ita ꝛ vna missa sufficeret ꝑ redemptōe aia
rum omniū ab omnibꝫ penis purgatorij: ꝛ ad im
petratōem totius boni: qḋ tm̄ dicendū non ē. Ali
oqn frustra essent tot sacerdotes: frustra etiaꝫ tot
misse pro varijs impetrandis ab eccl'ia ordinate.
Est ergo fructus ꝛ bonū corrn̄dens fm diuinam
iusticiā merito misse minus eo qḋ corrn̄det passi-
oni ꝛ morti Christi: ꝛ ꝑ conseq̄ns est finitum ꝛ ad
certū gradū determinatū. Sed omne finitum in
ptes diuisum minus est in ꝑtibꝫ q̄ꝫ in toto: ꝛ si to-
tum ꝓuenit vni/nihil eius prouenit alteri. Unde
patet ꝙ missa celebrata spealr̄ pro vno vel ꝑ pau
cis/plus valet illi ꝛ cuilibet de paucis/q̄ꝫ si cele-
braret simul ꝑ pluribꝫ siue pro multis: ꝛ hoc taꝫ
ad pene solutōem q̄ꝫ quo ad boni gratuiti colla-
tōem. Et hoc intelligendo in eodē gradu applica-
tōnis: quia si vni applicat in certo gradu priori/
nihil minus consequit ille si mille applicarent in
gradu posteriori/vt supra dictū est. Quia nisi sic
tūc aliqs possꝫ impetrare ꝑmam grām quotcūqꝫ
peccatoribꝫ sicut vni: qꝛ hic non reqrit pene solu
tio/sed dei placatio ꝛ impetratio ab eo. ¶ Item si
cut plures pene minores equiualent vni maiori
pene: ꝛ ideo nō relaxant/nisi ꝑ opus satisfactōnis
maius vel plura opa satisfactoria. Sic ꝛ de pluri
bus bonis impetrandis ꝙ equiualent vni bono
maiori: ꝛ ideo non nisi per plura bona impetrant
vnū bonū maius. Igit non est rō quare nō suffi-
cit ad deletōem mali aliqd: sicut sufficit ad impe
trandum boni/immo scdm videt maius: vt dicit
Sco. in q̄dlibe. addens exemplū in amicicia hu-
mana/qꝛ dilectus ꝑ suam supplicatōnem meret
maius bonū vni/q̄ꝫ si supplicaret ꝑ multis. Pro
vno em̄ exaudit vt tātum bonū impetret ei. Et si
pro multis peteret/vel nō ꝑ omnibꝫ/vel nō tan-
tum bonū impetraret: ꝛ hoc fm iustaꝫ amicicie le-
gem. ¶ M Per hoc ad rōnes aliaꝝ opinionū.
Ad ꝑmam de spū q totus est vbicūqꝫ est nec com-
municat ꝑ ptes/ita ꝛ bonū spūale. Dicit ꝙ spūs
lꝫ extensiue non diuidat: tm̄ numeralr̄ spūs a spū
distinguit. Sunt em̄ singuloꝝ corpoꝝ animato
rum singule anime: ꝛ ille habent bonitateꝫ natu-
ralem magis extensam q̄ꝫ vna eaꝝ: immo equi-
ualentē bonitati magis extense: fm illud. vij. de
trinita. Plus aliquid sunt duo homines q̄ꝫ vnus
homo. Et ꝑ hoc distinguit pluralitas in diuinis
a pluralitate in creaturis: qꝛ aliquid plus sunt
duo in creaturis q̄ꝫ vnū. Nō sic in deo: nō em̄ ali-
qd maius sunt pater ꝛ filius q̄ꝫ solꝰ pater. Boni
tates etiā plures spūales sunt maioris valoris: ꝛ
ideo reqruntur plura bona/vel vnum maius bo-
nū: ꝓpter qḋ retribuant. Non em̄ q orando mere
tur viuificare vnum mortuū/eadē rōne meretur
viuificatōem quorūcunqꝫ mortuoꝝ: ita bonum
spūale licet cōmunicet sine diuisione quantitati-
ua fm extensionē: tamen ꝯmunicat cū distinctio

ne/scꝫ illud illi/ꝛ aliud alteri: qꝛ idem indistinctū
numero nō potest pluribꝫ cōicari: requirit igitur
distinctū meritū equale ꝓpter qḋ reddat: quale
dico intensiue. In his em̄ q nō mole magna sunt
idem est maius esse qḋ meliꝰ esse: fm btm̄ Augu.
vj. de trini. Maius aūt bonum/ꝛ si non diuidit
ꝑ partes/habet tm̄ plura parua sibi equalia: ꝑ eo
ꝙ vt dictū est plura bona equalia meliora sunt al
tero illoꝝ: ꝛ in illis bonis paruis est distictio. Et
ita lꝫ vnū spūale bonū magnū in se est indiuisibile
diuisibile tm̄ est vel magis distinguibile in equiua
lenti: in plura bona minora/q possunt pluribꝫ di
stincte reddi ꝑ illo vno bono maiori. Non igitur
idem bonū spūale ꝑ ptes reddit: realiter diuiden
tes bonum spūale: sed dat in multis bonis mi-
noribꝫ/que simul equiualent maiori bono: ꝛ disti
cta respectu illius boni habent ꝑtialem valorem.
¶ Ad exemplum de lumine eque plura illuminā
te/dr ꝙ exemplum est ad oppositū: quia idem lu-
men nō eque illuminat multos diuersimode fm
distantiā approximatos: sed magis ꝓpinquiores
ꝛ minus remotiores: ꝙ vero eque distantes eque il
luminant rō est: qꝛ lumē diffundit sperice: ꝛ q̄cū-
qꝫ infra eandē speram ꝓpinquitatis ꝯtinent/sunt
tanq̄ꝫ vnū illuminabile q̄ꝫtum ad rōnem tanti lu
minis susceptiuū/cuius ptes eque illuminantur
nec vna ꝑo minus q̄ꝫ plures: nec plures plus q̄ꝫ
vna. Sed si idem bonum spūale fuerit pluribꝫ cō
municandū/nō pt fm se ꝯmunicari: qꝛ idē nūero
nō pōt esse in pluribꝫ: sed fm bona numero distin
cta singulis cōicat. Si ergo quotlibet distincto-
rū tātum bonū est quantū id bonū merito adeq̄tū
ꝛ cum plura hmōi bona nūero distincta sunt ma-
ius bonum q̄ꝫ vnū solum: sequit ꝙ plus reddet
q̄ꝫ sit bonū hmōi merito adequatū. ¶ N Pre-
terea exemplū nihil est ad ꝓpositū: quia lux tanq̄ꝫ
agens in illuminando nō est determinatū ad pro
ductōnem effectꝰ sui in certo numero: sed quotq̄c
passa eque disposita ꝛ approximata offerunt ꝓdu
cit in q̄libet effectū de nouo eiusdē intēsionis: ꝛ si
infinita passa applicarent ꝓduceret infinitos effe
ctus. Secꝰ in retributōe iusta: vbi determinatuꝫ
est certū bonū certo merito: ꝛ nō maius reddēdū:
ꝛ cū illud idē ꝛ indistinctū nō pōt reddi pluribus
oporet reddi ꝑ ptes fm equalentiā: q̄ necessario
(qꝛ ꝑ partes) minoris valoris sunt singule q̄ꝫ to-
tum/cuius sunt ptes ꝑ equalentiā. Sicut si vnꝰ
florenꝰ in se. i. in florenos indiuisibilis dari debe
ret. xxviij. cū nō posset totꝰ dari singulis/opteret
ꝑ solidos singulis cōicari: ꝛ cū. xxviij. solidos va
let florenus/reciperet q̄libet vnū solidū: ꝛ ita omēs
xxviij. vnū florenū. Sile est de voce. ¶ Ad auc. be
ati Hiero. dōm fm gl. ibidē ꝙ h referēdū ē ad ipꝫ
celebrātē: vt sit sensus: Nihil minꝰ accipit ab ipo
celebrāte: qꝛ siue ꝑ vno siue ꝑ mult' missa dicat/
sp specialissime valet celebrāti ꝛ equalr̄: qn̄ ē eque
dispositꝰ/ꝛ eque ordinate facit qḋ facit: h est/eque
tenet ꝑ multis qn̄ ꝑ multis ꝛ ꝑ vno qn̄ pro vno.
Uel illud referendū est ad casuꝫ in quo loquitur

Hiero. scꝫ ꝙ nõ minus valet vna missa dicta pro centũ cũ cordis hilaritate/ ꝗ̃ si pro vno quolibet diceretur cũ cordis anxietate. Premittit eniꝫ ibi sic. Melior est quinqꝫ psalmoꝝ decantatio cum cordis puritate ⁊ serenitate ⁊ spũali hilaritate ꝗ̃ totius psalterij modulatio cum anxietate cordis ⁊ tristicia. Et tunc subdit qđ adductũ est. Cũ igitur ꝓ centũ. ⁊c̄. Et illud secundũ fuit forte specialiter ad intentionẽ beati Hier. volentis loqui ad consolationem monachoꝝ/ ꝙ si pro multis tenerent orare/ tñ nõ oporteret tot psalmos legere ꝙ vrgeret in fastidiũ. Sed melius satisfit illis si ꝓ eis dicantur pauciores cũ hilaritate. Et melius etiã valet dicenti/ si stare potest cũ obligatione q̃ obligatus est hmõi multis. Et hec sententia ꝓbabilior videtur/ quã approbat Sco. ⁊ Gers. cãcel. paris. ℭ O Ex quo sequũtur aliqua correlaria Primũ. Obligatus celebrare ꝓ duobus obligationibus distinctis/ nõ satisfacit celebrando vnã missam pro ambobus istis. Patet: qꝛ talis min⁹ soluit ꝗ̃ se obligauit: nã obligauit se cuilibꝫ duorum ad dicendũ missam pro eo specialiter/ illam sibi applicando quantũ applicari põt alicui specialiter. Cũ aũt missam illã applicat ex equo duobus: ⁊ vna missa nõ tm̃ valet duobus quantum vni tantũ fm dicta: patet ꝙ non soluit debitum. ℭ Dicitur autẽ notanter: obligationibus distinctis: qꝛ si vna obligatione se obligaret ꝓ multis. Gratia exempli: Celebrare ꝓ parentibꝫ. a. ⁊ suis cõsanguineis/ satisfaceret vnã missam celebrãdo Neqꝫ eñ alia p̃sumitur fuisse intentio celebrãtis Loquit ergo correlariũ in casu: quo quis se obligat duobus ⁊ cuilibet seorsum celebrare pro eo missam p̃ncipaliter ⁊ specialiter. ℭ Scđm correlarium. Obligatus ad specialiter missaꝫ ꝓ vno celebrare fraudat eũ si simul iungit aliũ vł alios quibꝫ missam applicat in eodẽ gradu vel priori. Istud correlariũ s̄nialiter est Cancel. paris. in de soli. eccle. ꝑsonarũ ꝑti. 32. Patet: qꝛ diminuit bonum sibi ex sacrificio misse debitũ/ in eo ꝙ sibi soli in tali gradu ex obligatione applicare debuit: etiã alteri in eodẽ gradu applicando. Nã bonum sic applicandũ: qꝛ determinatũ est ⁊ finitũ/ diuisum in partes cuilibet parti minuit: vt deductuꝫ est. Et si detur oppositũ scꝫ ꝙ missa tantum valet duobꝫ q̃tũ vni: valebit ergo tm̃ tribus/ tantum mille/ tantũ toti mũdo/ quantũ vni si ꝓ vno specialiter dr̄: ⁊ ita nõ erit melior cõditio ꝓcurantis sibi missam peculiariter dici. Silr̃ sic. Si qs ad centũ missas dicẽdas obligat/ sub voto vel ex iniuncto in foro pn̄ie: aut alterius iusticie absolueret' e dicendo vnã missam: qꝛ vna missa tm̃ valet ꝓ centũ cuilibet quantũ si cuilibet specialis dicit ⁊ ita quantũ centũ: qđ est impossibile vel inopinabile: frustra eñ tunc fierent p̃uate institutiones ⁊ anniuersaria cõtra generalẽ cõsuetudinẽ eccl̃ie/ atqꝫ ritũ. ℭ P Dicit aũt notãter: in eodẽ gradu qꝛ si in casu sacerdos alios adiũgit in alio gradu vel per superadditas o̅ones: vel in memoria viuoꝝ aut defunctoꝝ fm generalẽ eccl̃ie morẽ: nõ fraudat eũ ꝓ q̃ specialiter se missam dicere obligauit. Tum qꝛ ꝑ hoc bonũ illi debitũ nõ minuitur: vt patet ex p̃dictis. Tũ qꝛ hic ritus eccl̃ie cui se in hoc sacerdos cõformat sicut debet manifestus est ⁊ nõ ignorat. Tũ quia tp̃alia conferens ꝓ sacerdotis sustentatione/ ⁊ eũ modo p̃dicto obligãs: aliã intẽtionẽ in obligãdo sacerdotẽ habere nõ p̃sumit. ℭ Ad cui⁹ elucidationẽ dict⁹ Cãcel. q̃sdã mouet q̃stiones/ dicens: Queramus a cõferente tp̃alia q̃stiones aliquas: vt ex sua r̃sione veritas magis emineat. Et p̃mo. Vis o frater vt i missa quã ꝓ te dici cõstituis nulla dicatur in locis suis alia penitus oro ꝗ̃ ꝓ te: Puto respõdebit sicut ⁊ r̃ndere debebit/ ꝙ hec fieri nõ ꝓhibet. Vis rursus vt in memẽto tam ꝓ viuis ꝗ̃ ꝓ defunctis nullus cõmendatus habeat nisi tu ⁊ tui: Respondere oportet ꝙ hoc nõ intendit: qm̄ institutioni ecclesie iã ipse repugnaret. Vis p̃terea ꝙ volentes ad offertoriũ venire/ q̃tinus ipi misse participes sint repellant: Certe nec hoc dicet/ si ritũ ecclesiãsticũ plene cognouerit. Quid vis igit tibi fieri ꝓ peculiari missa tua: Si r̃nderit: Volo tota mea sit/ tota cedat in spũalem vtilitatem meã: tota valeat ad remissionẽ pctõꝝ meoꝝ ⁊ satisfactiõis debite vel iniuncte redẽptionẽ. Sed an hoc ita vis frater/ ꝙ sacerdos nihil sibi mereatur/ aut nihil se ip̃m iuuet: nihil ꝓ seip̃o satisfaciat: nihil deniqꝫ impẽdat obsequiũ parẽtibꝫ: nihil bñfactoribꝫ: nihil cõmendatis: Silr̃ vt tu cõferas nihil ecclesie toti militanti: Nolo dicet: ⁊ iure dicet. Subdit. Quid supest igit non referre quantitatẽ suffragij deo/ q̃ ⁊ qualis tibi dedita est: Nolito murmurare/ sciet profecto scit ille qui montes ponderat in statera tua similiter dona mensurare. Adde ꝙ in oblatione tua alij fortasse sunt melioris conditionis vt ꝑcipent ꝗ̃ tu ip̃e. Quo petes: hoc inq̃ꝫ modo: qꝛ de bonis eoꝝ vno modo vel alio male quesitis facis elemosynã: facis fundationẽ: dilatas pompã tuã: facere vis nomẽ tibi. Aut modestius sentiendo loquendoqꝫ: tu debitor es parentibus/ patrie bñfactoribꝫ: deniqꝫ vniuerse cõioni sanctoꝝ. Hec Cãcel. Respicit hoc correlariũ cõuentus/ sacerdotes parrochiales/ q̃ institutis iã cõmemorationibꝫ/ anniuersarijs/ missis/ ac diuinis cultibus eisdem supinducunt alios eorundẽ officioꝝ fructus participãtes. Vt cũ (exẽpli causa) missa ac officiũ defunctoꝝ certo die iã institutum sit ꝓ sex ꝑsonis: adiungunt de nouo illis sex alios: absqꝫ tamẽ augmẽto cultus dei in numero officiorum vel personarũ: videãt illi an p̃mis institutionibꝫ satisfaciat. ℭ Q Sed di. Est ecclesia aliqua cathedralis vel al'a curata/ q̃ singulis diebus (q̃bus fm morẽ vel statuta illius eccl̃ie agi potest officium ꝓ defunctis) ipsum officium ex veteribus fundationibus facit: nec supersunt dies vacantes ab huiusmodi officio/ quibus noua institutio fieri posset noui officij. Veniunt persone/ vel eiusdem ecclesie vel alie petentes pro se

z suis fieri cōmemoratione anniuersariā tēpora-
lem vel ꝑpetuā. Nūquid repellent: z sic peior ē cō
ditio pn̄tiū q̄ꝫ ꝑteritoꝝ. Aut si assumunt frauda-
buntur priores: cū cultus diuinus ꝓpter illos nec
in numero officioꝝ nec personaꝝ officia facientiū
augeat. Pro solutione notet correlariū sequens.
¶ Correlariū tertiū: Ut cōsciētie seruent / fraus
quoqꝫ in futurū caueat: vtile est vt in nouis mis-
saꝝ / officiorū / anniuersarioꝝ institutionibus ac
fundationib⁹ / z modus agēdi officia / z ecclesie cō
suetudo / ac priores obligationes fundatorib⁹ ac
tēporalia cōferentib⁹ expresse z intelligibiliter de-
claretur. Quōqꝫ sic assumant noua vt veterib⁹ de
bita nō minuantur. Patet: qꝛ sic accepte mutuo
cōsensu sup modificatione rationabili obligatio-
nis instituentiū / z institutione assumentium: tale
prius bene masticata obligatione seruata nulli fit
iniuria: ſm regulā iuris: Scienti z volēti nō fit in-
iuria. Unde si in casu priori volēs instituere nouū
anniuersariū cōsuetudinē ecclesie nouit: scitqꝫ ꝓ
se nō fieri speciale officiū / sed se suosqꝫ priorib⁹ of-
ficia instituentib⁹ addi in gradu posteriori / satis
fit agendo ſm ecclie consuetudinē sibi notam. qḋ
si eā ignorauerit / z sibi in certo die anniuersariū
agi petierit / informet prius taliter ꝙ intelligat offi
cium qḋ petit ꝓ se solo nō fieri sed pro aliis in prio
ri gradu quib⁹ ipse adiungēdus erit in gradu po-
steriori: vel etiā in eodē si priora ita sint instituta
vt etiā alij in eodē gradu possint adiungi. Sic ne
mo repellit / z sciēs quēadmodū institutio sua as-
sumit nō fraudat. Hec cōformiter ad intentionē
Scoti z Cācel. loc. allegat. dicta sunt. ¶ R Si
dicis: qd de fundationib⁹ iā factis nō cū tali cla-
ra verboꝝ expssione: z vbi qn̄qꝫ nescit fundatio-
nis forma scriptis sup h ꝑditis aut vetustate con
sumptis. Dicēdū ꝙ in hoc casu recurrendū est ad
generalē ecclie cōsuetudinē rōnabilē / vel ad bono-
rum viroꝝ informationē: melius tn̄ ad ordinarij
supioris declarationē: hoc eniꝫ securius est / eo ꝙ
nemo in causa sua credit bonus iudex. ¶ Correla
riū quartū: Ad beatitudinē tēdenti expedit z vti
le est missas ꝓ se specialiter ꝓcurare. Patet. qꝛ cū
plus valeat missa dicta ꝓ vno principalr sibi taꝫ
ꝑ viā satisfactionis z redēptionis / q̄ꝫ ꝑ viā impe-
trationis alicuius boni spūalis ad btitudinē ꝓ-
mouētis / vt ꝓbatū est: q̄ꝫ si diceret pro se z aliis.
Et hoc tā ex opere opato q̄ꝫ ex merito ecclie z ꝑso-
nali celebrātis. Utile est cuilibet z ꝓ celeriori re-
dēptione a satisfactorijs penis z ꝓ maiori gloria
cōsequēda / missas sibi ac ꝓ se specialr procurare.
Nā vtile est ꝑegrini ad eternā btitudinē anhelāti /
vt impedimēta ab eius ꝑceptione retardatiua ꝓ
posse studeat amouere. Obligatio vero ad penā
satisfactoriā siue in purgatorio / siue in hoc mūdo
impedit a btitudinis cōsecutione. Nemo siqdem
quantūcūqꝫ a petis sit absolutus beatitudinem
pōt adipisci cū obligatiōe ad penā: qꝛ nec ad penā
in beatitudine soluendā nec post: nō cū beatitudi
ne. Quia scriptū est. Absterget deus omnem la-
chrymam ab ocu. sanctoꝝ: z mors vltra non erit
neqꝫ luctus / neqꝫ clamor / neqꝫ dolor. Apocal. 21.
Neqꝫ post: qꝛ beatitudini pena nō succedit: quia
ibunt bn̄dicti in vitam eternā. Mat. 25. q̄ neq̄ꝫ
interrūpitur per penā qualēcunqꝫ: vt origenē di-
cūt posuisse alternationē in glīa z pena. opꝫ ergo
beatificandū prius ab oi inqnamēto culpe purga-
ri / z ab oi pene debito liberari. Missa aūt ab hu-
iusmodi debito liberat in toto vel in pte ſm pro-
portionē fructus misse ad liberatione pene: qui si
totus vni solo applicat / citius liberat illū q̄ꝫ si illi
z sil aliis ipartit. Sicut si in ciuilib⁹: duoꝝ qlibꝫ
decē flor. alicui obligat ꝓ quo debito vterqꝫ car
ceri mācipatus est: si quis soluit decē pro vno sta-
tim liberat: sec⁹ si solueret ꝓ vtroqꝫ. Utile est de-
niqꝫ cuilibet sibi ꝓcurare gratiā / virtutes / z do-
na / quib⁹ in via ad merendū maiorē gloriā adiu-
uetur: que ēt per misse sacrificiū impetrant. Sic
si amicus regis facilius impetrat ꝑ viam suppli
cationis liberationē vni captiuo q̄ꝫ oibus: z etiaꝫ
maiora dona vni q̄ꝫ pluribus: ita z pma gr̄a / z ce-
tera dona: z citius z intēsius conferuntur vni ex
merito orōnis z sacrificij q̄ꝫ multis: vt pꝫ ex sup-
dictis. ¶ S Per hoc pōt responderi ad tertiā
questionē / ꝙ ꝓcurans sibi specialr bona spiritua-
lia nō agit cōtra charitatē ꝓximi: nam charitas
ad ꝓximum in hoc potissime consistit / vt velim⁹
ꝓximo inesse dilectionē dei gratuitā. i. vt velim⁹
proximū diligere deum ꝓpter se tanq̄ꝫ summū bo
num: qꝛ per hoc volumus proximo inesse maxi-
mum bonū. s. actū summe iustitie. s. actū amoris /
amicitie in deū cū gr̄a: qui inter oia dona creata
principatū tenet: ſm beatū Aug. imo ſm aposto
lum. j. Cor. 13. Maior hoꝝ charitas: vtiqꝫ non
sine actu. Per hoc etiā diligit proximus ad eter-
nā btitudinē cōsequendā: que nō confertur nisi di-
ligenti deū ꝓpter se: z hoc ergo est diligere ꝓximū
sicut seipm̄: velle proximū cōdiligere sup oia deū
¶ Nec sibiipsi preparans viā ad btitudinē / ꝓcu-
rando sibi per specialia suffragia ad beatitudinē
promouentia: z impedimentoꝝ remotionem que
ab eadem sunt retardatiua minus vult proximū
per perfectā dei dilectionē ad equalē ꝑuenire bti-
tudinem ad quā ipse aspirat. Neqꝫ per istā specia
lium suffragioꝝ procurationē subtrahit pro ꝓxi
mo debitū: tum qꝛ per hoc ꝙ missam sibi vel aliq
bus specialiter applicat vel applicari procurat:
nō diminuitur bonū quod virtute sacrificij debe
tur toti ecclesie cuius est proximus membrum.
Tum quia ꝑ hāc determinatā applicationē bonū
proximi nō minuitur: qꝛ nihil tollitur in quo ꝓxi
mus habꝫ ius quesitū. Potuit eīm missa illa tāq̄ꝫ
opus supererogationis omitti sine iniuria proxi
mi: Unde posset remurmuranti proximo dici.
Amice non facio tibi iniuriam: tolle quod tuum
est: id scilicet qḋ tibi debetur generaliter vt mem
bro ecclesie z vade. ¶ Quod vero additur ꝙ ꝓ-
ximū tenetur diligere quilibet sicut seipm̄. Dicen
dum ſm magistrū dist. 29. li. 3. ꝙ [sicut] nō dicit

dilectõis equalitatẽ: q̃tum ad actus d' ligẽdi in-
tensionẽ: aut effectus exteriores exhibitiõem/ sed
q̃tum ad bonũ finale. s. btitudinẽ eis optandam
Un̄ aut: Charitate oibꝫ optare debemus vt bona
paria mereant̄: sicut apl's dr. j. Cor. vij. Uolo
omnes homines esse sicut me. Optanda est enĩ mi
noribꝫ pfectio maioꝝ: vt ipsi fiant pfecti: ⁊ sic pa-
rem mereant̄ btitudinẽ. Et seqt̄: Diligendi sunt
frẽs q̃ntum nos. i. ad tãtum bonũ diligamꝰ ad
q̃ntũ nos: vt tãtũ bonũ optemꝰ eis in eternitate ⁊
si nõ tãto affectu: vt ibi (quãtum vel sicut) silitu-
dinẽ dicat/ nõ q̃ntitatẽ. ¶ Uel etiã diligendꝰ est p
ximus pari dilectõne. i. eadem: nam eodẽ charita-
tatis habitu oẽs diligẽdi sunt. Nam eadẽ est cha
ritas habitualis infusa/ q̃ diligere debemꝰ deũ p
pter seipm/ nos/ ⁊ pximũ in deo: inimicum pter
deum. ¶ T Qd etiã addit̄ q bonũ quãto cõi-
us tanto diuinius ⁊ melius (vt sic ostendat̄ meli
us fore missam cõmunit' applicare multis q̃ȝ pau
cis) nõ pbat ad qd adducit̄. Accipit̄ enĩ hec au-
ctoritas ex pho. j. Eth. dicẽte: Amabile qdem bo
num est vni soli: melius vo ⁊ diuiniꝰ genti ⁊ ciuita
ti. Loqt̄ ibi de bono qd est causa finalis obiectiua
cõitatis: ⁊ etiã vnius q est pars ciuilis ciuitatis.
Tale bonum si amabile est cõmẽdare vni soli/ erit
amabilius ⁊ melius id pcurare cõitati: vt expo-
nit Cõmẽtator cõmẽ. j. Et vocat illud diuiniꝰ ẜm
sctm̄ Tho. in suo cõmen. eo q magis ptinet ad sili-
tudinẽ dei/ q est bonum vniuersale ⁊ vniuersalis
causa omniũ bonoꝝ. Intelligit̄ igit̄ auctoritas
hec de bono quod totum in se sine sui diminutiõe
pluribꝫ cõmunicat̄: idem enĩ melius est q̃nto pluribꝫ
cõmunicat̄: nõ qdem in se/ sed eis q ipm pticipãt.
Hoc aũt nõ pt intelligi nisi de bono cõicabili ob-
iectiue: qꝛ nihil idem pt totũ pluribꝫ cõicari ĩ cre-
aturis formalr. Tale aũt bonũ est beatitudo ob
iectiua/ ipe. s. deus oim finis obiectiuus. Et hoc
bonũ debemus vniformiter omnibꝫ velle ẜm di-
cta. Bonũ aũt qd nõ pticipat̄ a pluribꝫ in se/ sꝫ in
minoribꝫ bonis equalẽtibꝫ isti vno bono: nõ est ex
hoc melius q pluribꝫ cõmunicat̄: nec in se patet:
nec eis a qbꝫ pticipat̄: qꝛ quãto sic pluribꝫ ptici-
pat̄ tanto cuilibet eoꝝ minus bonum prouenit.
¶ U Et ita pꝫ mentio ad hãc q̃stionẽ: Quõ li
cet cuilibet sibi spẽalr q̃rere salutis adiutoria per
misse sacrificiũ sibi determinate applicandũ sin-gle
sione charitatis in pximuꝫ. Nec repugnat illud
apli. j. Cor. xiij. Charitas nõ q̃rit q sua sunt: qd
veꝝ est/ sua tempalia repetẽdo cum scãdalo pxi-
moꝝ. Uel q̃ sua sunt tm̃/ vt dr glo. s. alios exclu-
dendo q̃tuꝫ ad bonũ finale omnibꝫ pariter optã
dum q̃tum ad affectũ penitus ⁊ effectũ. Sic enĩ
nõ lꝫ excludere pximũ/ cum charitas facit oĩa
cõmunia: differenter tamẽ ẜm determinatõeꝫ gra
duum supradictam.

A Lectio. XXVIII. A

Ad quartã questionẽ.

qua q̃sitũ est/ quõ dãtes ⁊ recipiẽtes tpalia vt re-
pendant spũalia/ a prauitate simoniaca excusent̄
¶ Pro cuius breui decisione psupponit̄/ q simo- Simonia
nia est studiosa volũtas vel cupiditas emẽdi vel vẽ- quid.
dendi aliqd spũale vel spũali annexum: vt in gl.
j. q. j. Quidã. ⁊ est in pncipio q. Itẽ in ca. q studet
eadẽ q. Un̄ simonia nõ est aliud ẜm dñm Antho
ninũ in sum. pte. ij. ti. j. c. v. q̃ȝ emere vel vendere/
vel aliũ cõtractũ nõ gratuitũ facere p spũalibꝫ ha-
bẽdis pcio rei tpalis. Uolũtas ibi ponit̄ nõ p po-
tẽtia sed p actu eius. Dẽ enĩ pctm̃ actuale actu
volũtatis cõmittit̄. Studiosa dr. i. deliberata: nã
etiã sola volũtate pria rõnis deliberatiõe cõmitt̄
simonia põt: lꝫ ab eccl'a nõ puniat̄ dum non pce
dit in opus extra. ¶ Noie emptõis ⁊ venditõnis
cõphendit̄ omnis cõtractus nõ gratuitꝰ/ exce-
pta pmutatõe q licite fieri pt/ seruatis conditõibꝫ
debitis ⁊ circũstantijs reqsitis. ¶ Spũale vero
ẜm Rich. in. iiij. distin. xxiij. tripl'r dr. s. essentialr
vt gr̃a ⁊ virtutes. Causalr/ vt sacramenta/ que cau
sant gr̃am suo modo. Et effectiue vel actualr/ vt
pdicare/ corrigere/ visitare/ orare ⁊ hmõi que sunt
actus spũales. ¶ Annexam spũali etiã dr dupl'r/
ẜm sctm̃ Tho. in. iiij. Uno mõ qꝛ dependẽs a spũ
ali: vt bñ'e eccl'astica bñficia: qꝛ non competit nisi
habẽti officiũ clericale. Alio mõ qꝛ ordinat̄ ad spi
ritualia: vt ius patronatꝰ/ ius decimale/ vasa sa-
cra ⁊ silia. ¶ Sub pcio aũt cõphẽdit̄ oẽ munꝰ
tpale qd pecunia estimari pt. Et ponit btũs Gre
go. triplex genus muneris quo simonia cõmittit̄
scꝫ munus a manu/ a lingua/ ab obsequio/ q sunt
pecunia/ pces/ famulatus: dum s. p illis spũalia
conferunt̄/ vt hoꝝ intuitu simonia committitur
¶ B Sed cum dr spũalia dari p tempalibꝫ seu
intuitu cõmodi tpalis/ notãda est mgr̃alis distin-
ctio dñi Petri de aliaco card. cameracẽn. quã re-
petit Gers. in fine trac. d' simonia. q quadruplex
potest esse intuitꝰ ad cõmodũ tpale in datõe ⁊ mi-
nistratõe spũaliũ. Primꝰ intuitꝰ põt referri ad cõ-
modum tempale tanq̃ȝ ad pcium rei spũalis qua
si sit adequatio valoris vnius rei ad alterã: sicut ẽ
in emptõne ⁊ venditõne in ciuilibꝫ. ¶ Secundo
potest fieri intuitus ad commodũ tempale/ tan-
q̃ȝ ad motiuũ pncipale dandi vel ministrandi spi
ritualia vel tanq̃ȝ ad finem vltimũ in quo sistit in
tuitus spũalia cõferentis vel recipientis. ¶ Ter-
tio potest fieri intuitus ad cõmodũ tempale tan-
q̃ȝ ad motiuũ minus pncipale: vel tanq̃ȝ ad fineꝫ
subordinatum sub vltimo fine. ¶ Quarto mo-
do potest fieri intuitꝰ ad cõmodum tempale tan-
q̃ȝ ad rem debitã iure diuino pro sustentatõne illi-
us qui spũalia subministrat. Iuxta doctrinã Chri
sti ⁊ apli: Dignus est opariꝰ mercede sua. j. Thi.
v. ⁊ Lu. x. ¶ Primus intuitus ⁊ secundus sunt
vere simoniaci iure diuino ⁊ humano. Et si con-
currit error in intellectu: scꝫ q talia fieri possint si-
cut dr in pmo membro: vel q licite fiant sicut po
nitur in vtroq; modo: tunc incurritur heresis p-
prie dicta/ si assit pertinacia. Pro illo facit quod

dicit beatus Grego. in regi. Altare. decimas. ꝛ ss. emere vel vendere simoniacā heresim esse nullus fidelium ignorat. Et habet. j. q. j. Presbyter. Dictum est si credat hoc posse fieri vel licite fieri: qa heresis ex sua rōne dr errorem circa credibilia: et ꝑtinet ad intellectū sicut fides cui opponitur. Si qs aūt ex cupiditate vel auaricia ſm exteriorem apparentiā cōmutare vellet spūale ꝑ temporali/ nō tamen credens hoc posse fieri in corde/ h esset simoniacus ꝛ nō hereticus: qa in intellectu circa credibilia nō erraret. Cum aūt hoc fieri posse credit aut licite fieri/ iam errat circa catholicā veritatē: ꝛ si affuerit ꝑtinacia/ est vere hereticus. Dicuntur aūt cōmuni appellatōe simoniaci heretici: nō simplr ꝛ ꝓprie loquendo: sed propter similitudinem actus: qꝛ ita opantur quasi estimarent donum spūssancti pecunia posse possidere: q̄ estimatio est heretica. Si aūt ferat intuitꝰ tertio ꝛ quarto modis: sic pōt ministratio spūalium ꝑ tempalibꝫ esse licita/ meritoria ꝛ a simonia penitꝰ aliena. Hoc attento ꝙ seruet illud apostoli. j. Thessa. v. Ab omni specie mala abstinere vos. Hoc est ꝙ administratio spūalium facta sub altero tali intuitu/ non apparet ex modo suo fieri ꝑmo intuitu vl secūdo: vt si non exerceant spūalia nisi ꝑus dent tempalia: aut si turpiter exigant cum scandalo et auaricie nota. In quibus itaqꝫ casibus suspecti possunt haberi de simoniaca prauitate. Ad h bene loquit btūs Prosper. in de vita ꝯtemplatiua. Sacerdos cui dispensatōnis cura cōmissa est/ nō solum sine cupiditate/ sed etiam cum laude pietatis accipit a populo dispēsanda: ꝛ fideliter dispēsat accepta: vt vnde paupibus subministrat/ inde ꝛ ipe tanq̄ paup voluntarius viuat. Et sequit. Quid est aliud de euangelio viuere: nisi laborantem inde vbi laborat necessaria vite recipe. ¶ E

Per hoc ad q̄stionē respondet: ꝛ est ꝯclusio ꝑma/ ꝙ sacerdos rependens spūalia ꝛ accipiens temporalia intuitu tertio vel quarto excusat a simonia. quoniam non cōmutat spūale ministerium/ orōnem scꝫ vel missam pro temporali ex obligatione quasi ciuili vel legali: tanq̄ sit vera ꝯmutatio vnius pro alio/ appreciati ꝑ ꝑcio: immo talis ap̄ꝑciatio ſm valorē inter hec fieri nō pt: qꝛ spūali bono cuncte opes terrene ꝑ equalētiam ꝯparari nō possunt. Sicut de sapia Salomon ait Prouer. 8. Melior est sapia cūctis opibꝫ ꝑciosissimis ꝛ om̄e desiderabile ei ꝯparari non potest. Et Petrus apostolus ꝯdemnans Simonem dixit Act. viij. Pecunia tua tecum sit in perditōem: qꝛ existimasti donum dei pecunia possideri. Neqꝫ commutat sacerdos ꝑ tempali laborē suū corpalē: qꝛ nō est verisimile ait Scotus/ ꝙ aliqs tm̄ daret ꝑ labore corpali habitu in illo actu: immo neqꝫ in pure corpalibꝫ: dr Durandꝰ: Sub venditōne cadit labor operantis ſm ipm opus opatuꝫ: quis em̄ vnq̄ (dicit) emeret laborē opant: nisi propter fructum opis. Et ideo ridiculum est (ait) dicere/ ꝙ minister posset laborē suū vendere vbi opꝰ suū vendere non pt. Et ꝑter hec qꝛ actus celebrandi spūalis est quantū ad suum ꝑncipiū/ ꝛ q̄tum ad suū finē: qꝛ cōpetit sacerdoti ex officio ꝛ ptāte spūali: ꝛ ꝑ ipm spūale bonū ꝯfert: qd ſm veritatē nec vendi potest: nec locari: etiā ſm apparētiā sine simonia. Non ergo celebrat sacerdos missam ꝑ pecunia vel re tpali: vt hec ꝑpositio pro/ notat appciationem huius ꝑ illo: si rite celebrat neqꝫ ꝑ pecunia. i. ꝓpter pecuniā: vt scꝫ hec dictio ꝑ/ vel propter sit nota cause finalis vltimate ꝛ ꝑncipalis: q̄ si intentio sacerdotis sistat in pecunia quasi in vltimo fine non referendo suam celebratōem in finē vlteriorem ꝛ digniorē: qꝛ ꝛ hoc simoniacum esset. Et ſm hec intelligenda sunt verba reprobantiuꝫ spūale ꝑ temporali cōmutari. ¶ D Sed quomodo tunc celebrabit pro pecunia volēs cauere simoniā: Quō intentiōem suam rectificabit/ ne si lumē intētōnis scꝫ oculus qd in eo est tenebre fuerit/ totū corpus actōis sue ꝯtenebrescat. Responsio: tripl'r id fieri potest. Pmo ſm Scotuꝫ: vt celebret ꝑ tempalibꝫ tanq̄ pro aliquo sibi libere oblato/ cum mendicatōne orōis ꝛ spiritualis suffragij. Sic em̄ tenebit recipiens oblatum illd bonum tempale ſm iusticiam exaudire mendicantem spūalia q tempalia contulit ex iusticia: recipiendo tpalia se obligat liberalr: hoc est sine conuentōe ꝛ ꝯmutatōne ad orandū pro benefactore. Unde religiose volens facere institutōem (exempli causa) alicuius anniuersarij ꝑpetuo die certo ꝑagendi in aliquo collegio seu monasterio dicat: Assigno vobis talem vel talem agrum/ domum aut decimā: ꝛ peto vt anniuersariū ꝑ me ꝛ amicis meis taliter ꝑagatis. Ex hac receptōne liberaliter donata/ cum petitōne suffragij ſm iusticiam surgit obligatio ad audiendū ꝑces cum dato huiusmodi porrectas. De hoc clarius infra. ¶ E

Secundo sic rectificabit sacerdos suam intentionem: vt nō impendat spūale ꝓpter pecuniā/ tanq̄ ꝓpter finē ꝑncipalē: sed tanq̄ ꝓpter finē minꝰ ꝑncipalē ꝛ scd̄arium/ referēdo intentōem ad suā sustentatōem: vt nunc aut posterius liberius occupari posset circa spūalia exercitia: ita vt pecunia recepta sit finis sub fine: ita vt finis ꝑncipaliter sit gloria dei: ꝛ salus animaꝝ ꝑ spūale opus ꝓmouenda. Cui vt possit insistere pecuniam potest recipere: quoniam sine tempalibꝫ spūalia diu subsistere non pn̄t in hac mortalis vite miseria. Recipiat igit non tanq̄ ꝑcium spūalis operis: sed tanq̄ necessariū decentis sustentatōis. Un̄ ꝛ Gerson in de sollicitudie ecclia. ꝑsonaꝝ parte. xij. ait: Iste siqdem iustus ꝓprius ꝛ verus est titulus suscipiē di temporalia/ scꝫ tanq̄ decentem sui sustentationem. In hoc em̄ titulo qui dr sustentatio ministri saluatur omnis receptio moderata reꝝ temporalium ꝑ spūalibꝫ ſm Durandum. Moderata dico in ordine ad ꝑsonam statum ꝛ officium impendēdū: vt non solū attēdant necessaria victꝰ ꝛ amictus: sed cetera officiū ꝛ ꝑsone statum cōcernentia: vt si ꝑdicator est/ libri ꝛ similia ad spiritualis

officiis executiõnem necessaria. Unde dr Gerson in
tracta. de symbolo ppõne. viij. Ecclastic⁹ officians
ex debito bñficio suo: sicut freqñtando horas ca
nonicas vel mortuoꝝ exeqas: non ideo ꝯuincit si
moniacus si recipiat aut recipe intendat distribu
tiões tempales assignatas illis qui talibus assi-
stunt officiis: etiam dum aliqñ sub hac intentiõe
mercedis vadit ad aliqđ officiũ ecclasticũ/ al's p
tunc nõ iturus. Gratia exempli: Habens offici-
um pdicatiõis aut penitẽtiarie/ cui pro sustenta-
tione vite annexa est pbenda in eccl'ia cathedrali: i
qua certis horis solis psentib⁹ dantur quotidia-
ne distributiões. Isti qui ppter officium suum sin
gulis horis interesse non possunt (hñt enim ille
studere/ ille ꝯfessionem penitẽtiũ audire) eligunt
hi horas illas vt visitent in quib⁹ lucrant distri-
butiões tempales: ceteris se absentant z suo of
ficio deseruiunt. Quis diceret hos simoniacos/
dũ intrãt choꝝ horis quib⁹ recepturi sunt tempa
lia/ al's non intraturi: Non referẽtes illa tempa-
lia in aliud/ nisi in sustentatiõem ꝯgruam quã al's
habere nõ possent: Congruã dico/ suo officio/ ad
dei laudẽ z animaꝝ salutẽ exercẽdam. ¶ Ex quo
pz q fallit argumentum multoꝝ: Ille vadit ad
chorum ppter pecunias al's non iturus. Ille ce-
lebrat ppter pecunias al's nõ celebratur⁹/ igit est
simoniacus. Sed oportet addere: facit hoc pro-
pter pecunias pncipalr. Hoc aũt non facit qui re
fert actum suum ad dei honorẽ: z pecunias in su
stentatiõem sui: quatinus sic spũalib⁹ officiis me
lius possit intendere z vacare. ¶ Attendat tamẽ
quilibet diligenter ne mentiat iniquitas sibi: vt
nõ ex auaricia z cupiditate p talia spũalia opa si-
bi multiplicet diuitias plurimas z superuacuas/ z
pter necessarias: pompam z curam carnis nõ spi-
ritus agat in deliciis. ¶ F Tertio intentiõnem
suam rectificabit celebrans p bono tempali/ qua
si p mercede z pmio minus principali sibi debito
iure diuino z naturali/ p sustentatiõe vite corpora
lis: scḋm regulam Christi z apli: Dignus est opari
us mercede sua. Luc. x. Et. j. ad Coꝝ. ix. Qui ser
uit altari cum altario participat. Nemo militat
suis stipẽdiis vnq̃. Si nos vobis seminam⁹ spi-
ritualia/ magnũ ẽ si nos vestra carnalia metam⁹:
Ita z dñs ordinauit his q euãgeliũ annũciãt de
euangelio viuere. Uiuere dr aplus non luxuriari
Sic ergo ex debito ministratiõis spũalium suffra
gioꝝ/ iustum est vt ministranti spũalia corporalia
redonent. Unde dr Gerson ỏ simo ppõne. v. Ob-
ligatus ministrare spũalia z ministrãs ea/ habet
verum ius z potestatẽ recipiendi tempalia absq
h q mẽdicet ea. Et sub hac intentiõe lz minus pn
cipali potuit vel potest obligare se ad ministran-
dum spũalia: z p mercede vel stipendio aut cibo
z sua sustentatiõe recipe tempalia. Sicut exẽplifi
cari posset in omni statu eccl'astico/ tam seculari
um q religiosoꝝ a maiorib⁹ ad infimos. Hec Ger
son. ¶ Ex h fundamento pt sacerdos iam sibi ad
sumpt⁹ sufficiẽs ex pftimonio vel al's pie collato:

se ad obligandũ spũales actus obligare: z tem-
poralia ab eo recipe/ vt stipendiũ debitũ ministrã
ti: scḋm Joã. in summa. Et h nõ ex cupiditate lucri
vel ad satisfaciendũ sue cupiditati/ intentiõne con
uertendi/ qr recipit aliunde in pios vsus. Nõ eñi
hec redonatio boni tpalis iusta videt tm̃ ex indi-
gentia psone spũalia ministrãtis: sed ipa reꝝ con-
ditio talis est q res tempalis organice subseruit
spũalib⁹ reb⁹. Et sic bñficium dr corrñdere officio
vt retributio ipsi ministratiõni. Ex se eñi iustuz est
vt illi ꝯsequantur stipendiũ: qui p tempore suuz
ꝯmodare regiunt obsequium. xij. q. ij. Charitatẽ
Unde accidit ipsi officio z ministratiõi spũali vtrũ
fiat p psonã pauperẽ vel diuitẽ. Que aũt p se in-
sunt nõ tollunt ab eo qđ p accidens est. Al's enim
pmotus ad curã/ si accrescẽte patrimonio ditare
tur: gratis teneret sine receptiõne tempalium spũ
alia ministrare. Quod non videtur veꝝ: qr nemo
tenet suis stipendiis militare contra aplm supra
allegatum. ¶ G Uerũtamẽ sic sibi sufficientes
obligantes se ad pstandũ suffragia ceteris/ suam
ptem faciunt deteriorẽ: p quanto satisfacientes p
debitis alienis/ retardant satisfactiõnem pro deli
ctis ppriis. Satisfactiõem quippe quam aliis im-
pendunt sibi negãt: cum opus satisfactoriũ im-
pensum vni nõ tollit penam p peccatis debitã al
teri: vt dictũ est. ¶ Quo nõ obstante pmiũ essen-
tiale sibi non minuit. Nam pmiũ essentiale quod
meret sacerdos celebrãdo dum fuerit in charita-
te: nõ minuit sacerdoti qñtũcũq offerat spẽaliter
ad satisfaciendũ: z hoc siue p se siue p alios mults
vel paucis: aliodn nõ expediret satisfacere p pec
catis/ si in diminutiõem gl'e (que incompabilr me-
lior est q liberatio a pena quacũq satisfactoria tẽ
porali) verteret. Minus siqdem esset penam tem
palem sustinere q quãtocũq gradu eterne gl'e p-
petuo spoliari. Nam actioni meritorie debet tan-
tum pmij eterni/ quantum debet simili actiõi in il
lo in quo non est satisfactoria. Hoc est si duo quo
rum alter ad satisfaciendũ p pctis tenet: z alter
nõ tenet (q uis putet se teneri) faciant opus meri
toriũ ex simili charitate/ z equali conatu volunta
tis stante eadem actus intentiõe: ceterisq parib⁹/
ordinet vterq actum illum in satisfactiõem p pec
catis suis. Illi meritorio actui corrñdet idẽ pmi-
um essentiale in vtroq: nec maius in vno q i alio
lz vni sit satisfactio/ alteri nõ. s. nõ indigẽti. Nec p
pter hoc melior est ꝯditio pctõris penitẽtis q in-
nocẽtis pnia non indigentis. Quia põt rõnabilr
teneri q sicut opus ex charitate factũ valet peni-
tẽti ad tempalis pene redemptiõem: ita valet al-
teri innocenti ad aliqđ aliud donũ tempale: puta
sanitatẽ vel multiplicatiõem tempaliũ: vel pserua-
tiõem spẽalem a malo. Illud aũt pmium essentia
le non datur nisi facienti opus meritoriũ: q uis
enim vnus p alio possit satisfacere: z vnus alium
a penis debitis liberare. Posset etiã vnus alteri
ꝯuersionem a peccatis/ z ita pmam gratiam sicut
Stephan⁹ Paulo impetrare: null⁹ tamẽ alteri

merc̄ eternā beatitudinē nec beatitudinis gra-
dum aliquē. Stante semꝑ immutabilr̄ sn̄ia illa:
Opera eni̅ illoꝝ sequunt̄ eos. Apoca. xiiij. ꝛ illo
Pauli. j. Coꝝ. iij. Unusquisqꝫ proprium merce-
dem recipiet ſm suum laborē. ꝛ ad Gal. vj. Que
seminauerit homo hec ꝛ metet. Manet ergo sa-
cerdoti ꝓ alijs celebranti saluū ius suum ad bti-
tudinē: q̄ dat̄ ex oꝑatiōe eius meritoria. Nec illa
sibi minuit̄: nec alteri ꝓpter suam celebratiōis ap
plicatōem impartit̄. Secus de pmio accidenta-
li. ¶ D Si ṽo obijceret̄ ꝯtra p̄dicta ꝑ dictū
beati Hiero. ad Damas. papam. j. q. ij. Clericos
Clericos aūt illos ꝯuenit eccl'e stipendijs susten-
tari: quibꝫ parentū ꝛ ꝓpinquoꝝ nulla suffragan-
tur subsidia. Qui aūt ex bonis parētum ꝛ opibꝫ
sustentari possunt: si qd̄ pauperꝝ est accipiunt: ꝓ
fecto sacrilegiū ꝯmittunt: ꝛ ꝑ abusionē taliuꝫ iu-
dicium sibi māducant ꝛ bibunt. Et hn̄a Prosꝑ
in de vita ꝯtempla. Et hr̄. j. q. ij. Pastor. Pastor
eccl'e his quibꝫ sua sufficiunt: non debꝫ aliq̄d ero
gare. Quoniamq̄dē nihil aliud est habentibꝫ da
re q̄ꝫ ꝑdere. Nec illi q̄ sua possidentes dari sibi ali
quid volūt/sine grandi peccato suo vnde pauꝑ vi
cturus erat accipiunt. Ad hoc gl. in ca. Clericos
tripl'r rndet sup̄ ṽbo sacrilegium. Primo ꝙ illō
dictum Hiero. exhortatio est/non p̄ceptum. Uel
secūdo de his loquit̄ qui occasiōe patrimonij am
pliandi quod habent a diuinis se abstrahunt ob
sequijs: quibꝫ se absentātibꝫ dandum nō est. Uel
tertio loquit̄ hic de quarta paupibꝫ debita/q̄ da-
ri ꝓhibet̄ abundantibꝫ. Concordat glo. in c. Illi
aūt. xij. q. j. dicēs: Loquit̄ de clericis vagabūdis.
Uel non debent recipe eccl'astica bona vt sibi re-
seruent: pn̄t tn̄ vt distribuant paupibꝫ: ꝛ ita non
intelliguntur rapere bona pauperꝝ/si in pauperꝝ
vsus ꝯuertunt̄. Ulricus dr̄/ꝙ clericus qui habꝫ
sufficiens patrimoniū/si deseruit eccl'ie potest su-
stentari de bonis eius: sed si non deseruit/sꝫ in ma
los vsus dispensat/peccat. Gerson in tractatu d̄
sollicitudine eccl'asticaꝝ ꝑsonaruꝫ ꝯticu. xxxiij. dr̄
Uellet fortassis aliquis dicere ꝙ recipiens tem-
poralia dum ꝓus habet sufficientiā ꝓ sustentatōe
status sui: vel ex patrimonio vel pie collato/pec
cat: ꝛ fraudat tam primū q̄ꝫ seipm̄/cū tota rō ꝯfe
rendi ministris eccl'e/videt̄ esse sustentatio sui/nō
diuitiaꝝ accumulatio/vel ornatus pompatic⁹.
Sed hec assertio durior est q̄ꝫ oportet. Et p⁹ mo-
dicum: Contingit aliq̄n t̄p̄alia p̄ter vl' vltra nec̄i-
tatem pn̄tem/nō ꝓ solo statu recipiētis recipe: sed
ad alioꝝ ꝓuidētiā piamqꝫ releuatōem. Hoc satꝫ
ꝯfirmāt sn̄ie doctorū: vn̄ Amb. in lib. de officijs:
Aurū hꝫ eccl'a nō vt seruet/sed vt eroget ꝛ subue-
niat in necessitatibꝫ. Et btūs Hiero. xij. q. ij. Glo-
ria. ait: Glīa ep̄i est pauperū opibꝫ prouidere.
¶ J Ex quibꝫ satis deducit̄/ꝙ si clerici debent
paupibꝫ ꝛ indigentibꝫ ꝓuidere ꝙ pn̄t vltra victū
tenere: immo vltra ꝯdecentiā status quo ad se: cū
nemo tenet̄ elemosynas facere de his que ad sui
status exigentiā req̄runt̄/nisi in extrema necessi-
tate ꝯstitutis. Extrema eni̅ necessitas ꝓximi p̄fe-
renda est soli decētie ꝓprij status. Facit ad hoc ver
bū Prosꝑi in de vi. ꝯtēp. xij. q. j. c. Illi q̄. Illi qui
tam infirmi sunt vt possessiōibꝫ suis renūciare nō
pn̄t: si ea q̄ acceptum erāt dispēsatori relinquant
nihil hn̄tibꝫ ꝯferenda/sine peccato possidēt sua:
q꞉ ꝛ ipi q̄dammodo sua relinquunt/qn̄ ꝓprijs cō-
tenti rebꝫ/nihil eorū q̄ labori vel ordini suo debe-
ri arbitrant̄ accipiūt. Facit ad ideꝫ ca. Qm̄ q̄cq̄d
16. q. j. ꝛ c. sacerdos. j. q. ij. qd̄ allegat factū Pau
li apl'i/q̄ de laboribꝫ manuū suarū vitā qn̄qꝫ du- j. Cor. 9
xit: relinq̄ns bona sibi debita apud eos q̄bꝫ euan
gelizauit: cuius potestatē haberet ab eis recipien
di vite nec̄aria: vt ip̄e ait. ꝛ in h̄ opus exercuit su-
ꝑerogatōis. Nō eni̅ q꞉ manibꝫ laborauit/ius pe-
tendi stipēdiū ꝑdidit: sed iuri suo spōte cessit: non
in p̄iudiciū sue ꝓtātis ꝛ alioꝝ in accipiēdo tempa
lia. Sic eni̅ iam possessionati clerici ꝛ religiosi si
laboribꝫ honestis manuum intēderēt: non licite
retinerēt que habēt/ꝛ que data sūt a fundatoribꝫ.
Qd̄ nō apparet ꝛ videt̄ ꝯtra btm̄ Augu. in de opi
bus monachoꝝ dicētem: Si euangeliste sunt/si
ministri altaris sunt/fateor ꝓtātem habent viuē
di de sumptibꝫ fideliū. Et idem ꝑmisit dominus
apostolis: ꝛ iussit a subditis recipere necessaria/
vt quisq̄s vellet possit. Si q̄s ṽo vti nollet/nō cō
tra iussum faceret: sed a suo iure recederet. Hec
August. Huic libertati Paul⁹ insistebat dum qn̄
q̄ꝫ stipēdia suscepit/qn̄qꝫ nō: vt testat̄ ip̄e sic dicēs
ij. Coꝛ. xj. Cum essem apud vos/nulli onerosus
eram. Gratis dei euāgelium euāgelizaui vobis.
Al'as aūt eccl'as expoliaui/accipiens stipendia ad
ministeriū vestrū. ꝛ ad Phil'. vi. dr̄ se plures acce
pisse ab illis tam in ꝓpria ꝑsona q̄ꝫ ꝑ nuncios. Et
non solum hoc/sed ꝛ ꝓ alijs collectas ordinauit.
Qd̄ facit ad ꝓpositum. s. ꝙ clericus vltra decenti
am qn̄q̄ꝫ ꝓprij status/iuxta tn̄ bonā fidem recipe
p̄t ꝓ releuatōe pia alioꝝ. Unde dr̄ apl'us. j. Coꝛ.
xvi. Facite collectas ꝑ vnā sabbati ꝛ vnusq̄sqꝫ apd̄
se reponat/recōdens qd̄ sibi placuerit: vt cum ve
nero collecte fiant. Cum aūt pn̄s fuero quos ꝓ-
baueritis ꝑ ep̄l'as/hos mittā ꝑferre gratiam ve-
stram in hierlm̄. Sic ꝛ dn̄s dona in loculos rece
pisse ꝛ ꝓ se ꝛ ꝓ alijs egenis paupibꝫ legit̄. vn̄ Joā.
xiij. cum dr̄ Jude: Qd̄ facis fac citius. Putabāt
q̄dam ex discipulis ꝙ Christ⁹ diceret ei eme q̄ no-
bis necessaria sunt ad diē festū: aut vt egenis ali-
q̄d daret. Et ibidē ca. xij. Quare hoc vngentū nō
venijt trecētis denarijs ꝛ datū est paupibꝫ. Ex q̄-
bus deducit̄ ꝙ ꝑsona eccl'astica vltra ea que ad ꝓ
prium statum ꝑtinent/ꝓ pia releuatione egentiū
ꝛ pauperum bona tempalia recipere non vetat̄.
¶ K Conclusio secunda ad questionē quar-
tam respiciens dantē tempalia. Dans tempalia
vt rependant̄ spūalia quarto intuitu suppposito a
simonie vitio similiter sicut recipiens excusatur.
Patet ꝑ illa que adducta sunt de recipiente: sec⁹
si pmo intuitu daret. Hic eni̅ intuitus tam dantē
q̄ꝫ recipiētem ꝯstituit vere simoniacū. Secūdus

vero intuitus 7 tertius/nō dantē tēpalia sed recipientem respiciunt: qm̄ manifestū est q̄ dans tēporalia vt recipiat spūalia in q̄libus erogatis finem nullū cōstituere pōt. ¶ L. Ex omnibus i responsione ad quartā questionē p̄missis: p̄nt hec duo sūmatim colligi. Primū q̄ conferens temporalia ad institutionē ecclesiastici bn̄ficij/vel diuini cultus augmētū/pōt rōnabiliter cōditiones certas apponere sue intētionis explicatiuas quibus tēpalia hmōi recipientes/ad certos actos spiritua les exercendos obligent. Hec est snīa Sco. in suo q̄dli. q. 20. frequenter allegata: sic em̄ ait. Multi dotauerūt monasteria 7 ecclias vt ministri talibus tenerentur celebrare p̄ eis: 7 p̄ illis p̄ quibus intendebāt eos obligare. Et subdit dicēs: Et est illa obligatio rōnabilis/vt q̄ recipit elemosynas tēpales/refundat benefactori suffragiū spirituale orōnis 7 oblationis: sicut de tēpali beneficio refundendo p̄ spūali p̄dicationis officio aplus ait. Si

1. Cor. 9. nos vobis spūalia seminam⁹ magnū est si vestra carnalia metamus. q. d. Nō. Licitū igitur est 7 rōnabile q̄ faciens elemosynā redrat orōnem. Vñ rōnabilr facit q̄ cū elemosyna sua iponit obligationē orandi p̄ se 7 suis. Accedit ad consensū huius veritatis vsus cōis ecclie/q̄ sic habet 7 recipit: cui si q̄s contradicit imprudēter se decipit ait Gerson in de solī. eccle. persona. par. 19. addens hoc congruere tā p̄sone recipiēti q̄ danti siue conferenti q̄ etiā eius cognate vel affini. ¶ Elemosyna aūt sic determinata transit ad quēcunq̄ succedentem cū onere imposito/ita q̄ cuncti successores hmōi tēpalia recipientes ad imposita implēdo onera obligantur. Facit hoc clare ca. Significatum. De p̄ben. in tex. 7 glo. ¶ Scdm̄ qd̄ ex p̄missis colligit. Licitū est recipienti tēpale bn̄ficiū sic limitatū/se ad solutionē impositoꝝ onerū obligare. Et hoc siue recipiēs sit singularis p̄sona siue cōitas/siue platus noie cōitatis. Patet/q2 si cōferens pōt licite beneficia certis actibus spūalibus rependendis onerare: 7 suscipientē ad eorū executionē obligare: licitū erit suscipientē hmōi obligationis onus suscipe: nō tñ intelligenda est hmōi obligatio p̄ modū cōuētionis legalis: p̄ cōmutatione spūalis p̄ tēpali: ꝗ modo p̄us expresso fm̄ tertiū 7 quartū intuitus modū. ¶ M Sed dubitare q̄s posset an recipienti hmōi tēpalia liceat in casu recedere ab obligatiōe 7 onere recepto munere imposito. Ad hoc rn̄det Cancell. Parif. in tract. supra allegato parti. 25. 7 seqn. Ponens tres casus siue causas quibus existētibus aut aliquo eoꝝ/imposita onera 7 obligatio cessant in toto vel in parte. Hi sunt causa euidentis necessitatis: vrgentis vtilitatis: legitime dispensationis ¶ Necessitas incūbit nūc vel ex importētia vel infirmitate recipientis: nūc ex fortuitis demolitionibus ecclesiaꝝ: nūc ex dissipationib⁹ hereditatū atq̄ redditū q̄b⁹ sustētandus erat minister ecclesiasticus cuius bn̄ficiū qd̄ dabat p̄ter officium p̄orsus deperijt. In q̄ casu nō videt minister astrict⁹ remanere seruitio nisi forsasse/aliū de obligatio remaneret. Ex q̄ videt q̄ hn̄s bn̄ficiū vñ tm̄ recipit q̄rū sui status 7 cōditiōis necessitas exigit et nō vltra/si casum impossibilitatis exequēdi officiū incidit: vt infirmitatē corpalē/captiuitatem aut hmōi/missas aut etiā canonicas horas si q̄s negligit infirmitatis tpe post cōualescentiā: non tenet iterare: q2 necessitas hec infirmitatis corpalis sufficienter hmōi excusat: secus si pinguē prebendam teneat: vnde nō solū decentē statū tenere sufficit iuxta q̄litatē 7 cōditionē sue p̄sone: verum 7 elemosynas aliunde tribuere aut pecuniam in arca cōgregare/aut al's dispergere: tūc em̄ officiū qd̄ ex persona sua soluere nō valet/p̄ aliū exequi op3 ne fraudetur in suffragioꝝ spūaliū beneficio tēpalia conferens copiose. ¶ Scda causa est vrgētior vtilitas/q̄ q̄nq̄ cōtingit ex tp̄is successu: vbi op3 iuxta Canonistaꝝ verbum q̄ alia ratio reformet pactū. Nec est id absonū: qm̄ etiā in iuramētis 7 votis gn̄aliter emissis de futuro plerūq̄ sic accidit: vt que gn̄aliter p̄missa bona esse videbantur/fiant in casib⁹ particularib⁹ vel nō seruanda vel imutanda: q2 noxia sunt vel inutilia/moribus aut ecclie ritib⁹ dissona siue maioris boni impeditiua. Exēpli causa. Aliq̄s instituit missam quottidie p̄ defunctis dicendā de requiē. Ueniat dies natalis/resurrectionis/vel penthecostes/conflu ant parrochiani ad audiendū missaꝫ/nō est alius ex casu q̄licūq̄ q̄ celebret. Puto nullus dicet cantandū esse officiū Requiem/p̄pter scādalum populi/propter celebratē festi. ¶ Tertia cā est dispensatio superioꝝ. Et dico supioꝝ: qm̄ nō omniū est passim tales casus decidere sub generalib⁹ regulis emergēt, sed ad prelatos spectat interpretatio iuridica/ad doctores scholasticos: presertim q̄n poterit esse rōnabilis dubitatio de duplici casu priori sc3 necessitatis 7 vtilitatis. Vñ tutius est in his sumere dispensationē supioꝝ p̄prie vel ordinariā vel cōmutationē/q̄ i his proprio iudicio inniti/cum nemo in causa sua bonus iudex esse censeatur. ¶ N Istis casib⁹ semotis tenetur recipiens tēpale beneficiū/fm strictā iusticiā 7 obligationem implere voluntatē beneficiū conferentis: 7 orationes sibi specialiter applicare: fm moderationē 7 determinationē factas ab eodē: q̄ si secus fecerit/erit iustitie limites: nec est fidelis dator fidei obseruator: p̄ter qd̄ tales ab alijs plura bn̄ficia recipere nō p̄nt: q̄b⁹ ad p̄ora suffragia eis applicanda specialiter se astringat: vñ fm Sco. ecclie iā dotate/intelligendū est sufficienter: quaꝝ ministri rōne ordinatiōis ecclie vel elemosynarū iā sunt dotantib⁹ 7 certis p̄sonis specialr obligati ad certū numerū missaꝝ vel quorūcūq̄ suffragiorum (ad quā tñ sufficiūt) nō p̄nt se obligare licite ad missas vel suffragia talia alijs soluēda in receptione nouaꝝ elemosynaꝝ. Cōcordat Gers. de simo. parti. 49. dist. recipiens tēpalia se defraudat/deñ 7 p̄mū/dū supinducit ad reddituꝫ iam cōstitutos nouas p̄ alijs obligatiōes p̄oribus in

compassibiles aut earuz destructiuas: aut si sine augmento suffragiꝗ aut cultus diuini nouas cōmendationes suscipiunt z posteriores: ac nouas prioribus anteponunt: cōstat ꝙ tunc priorū fundatores fraudanẗ: qm̄ ab eis suffragiū ipsis debitum tollitur z aliꝗs applicatur. Secus si fm̄ p̄dicta manente applicatiōe suffragiꝗ prioribꝫ fundatoribus in gradu suo eadē suffragia in alio posteriori gradu applicarētur nouissimis fundatoribꝫ. Sic em̄ nihil p̄oribꝫ piret: vez posteriores fraudarentur/ si ipsi tpalia impēdissent ac fundassent suffragia sibi principaliter z in priori gradu applicanda: vtputa si ignorent eadē suffragioꝝ officia p alios p̄us fundata. ℂ O Hinc salubriter hortaẗ dictus Cācel. vbi s̄. ꝑticula. ·11. dicēs. Recipiens tpalia/ p̄sertim cōitas p se z successoribus cū bona fide z sagaci discretione cōsideret in recipiendo tpalia: p̄mo quid liceat: scd̄o quid deceat: tertio quid expediat z prosit nedū ad presens sed ad futurū. Euenit nāqꝫ sicut in agēribus iter longū/ ꝙ paruū pōdus in se, z in principio aut p paruo tpe sit tollerabile: qd̄ per successionē continuaz reddiẗ velut importabile. Sic de paruis z paucis suffragiꝗs dū vel iunguntẗ aliꝗs/ vel ꝑpetuanẗ inuenire possumus ꝙ in principio ipsoꝝ persolutio modica reputaẗ: dū vo in ꝑpetuitatē transeūt onus magnū estimaẗ. Et subdit ꝙ memoria hominū labilis est/ ꝙqꝫ supuenientes nō de facili suā intentionē applicant ad insolita: ꝙ insuper custodienda est vniformitas apud fratres: sicut in cōuictu ita z i officio/ cātu/ alioqꝫ ritu: z ita de aliꝗs cōsiderationibꝫ hmōi. Fiuntqꝫ nihilominus frequenter obligationes in oppositū aut ꝓpter inaduertentiam inconsiderationēqꝫ recipientiū: aut vrgente penuria: aut ꝓpter cōplacentiā cōferentibus faciendā: aut q2 nō audent recipiētes apponere cōditiones p seipsis licitas/ decentes z expedientes. Quare sic: Quia nō placerent conferentibus: fit deniqꝫ hoc ꝓpter auariciā recipientiū et eoꝝ turpē questū: q̄ casus statim habet culpam/ siue fiat in augmentū p̄ter necessarioꝝ iaz fundatoꝝ cenobioꝝ: siue ꝓpter famā siue alias causas minus licitas. ℂ P Ex hac radice magnū potest sumi argumentū ad reprobationē pluralitatis beneficioꝝ in eadē ꝑsona/ vltra iustā necessitatē z vtilitatē ecclie ac cōdecentiā status ꝑsone beneficia possidentis. Si em̄ susceptū bn̄ficiū sufficiens est ad honestā z sufficientē sustentationem ministri ecclie p̄sumiẗ z iure p̄sumiẗ/ ꝙ bn̄ficiuz instituens voluit possessorē obligare ad sibi vtilius: z ita ad p se z suis principaliter z specialr̄ orādum. Si ergo vltra hoc aliud recipit beneficium instituēti scd̄o receptū ad sil'e obligaẗ. Et si ambobꝫ idē suffragiū p̄stat/ q̄libet eoꝝ fraudaẗ z bonuz integrū cuilibet debitū diminuiẗ fm̄ p̄dicta. Sic fit ꝙ violaẗ iusticia/ frangiẗ fides/ fraus cōmittiẗ/ aie defunctoꝝ a penis liberanẗ tardius. A celi gaudiꝗs suspendunẗ diutius: ac p hoc tota celestis curia/ leticia quā de eoꝝ haberent presentia spoliaẗ/ z dei cultus minuiẗ/ sic de⁹ fm̄ predicta fraudaẗ. Ineq̄litas i clero pacis inimica oritur/ retrahunẗ ceteri a bn̄ficioꝝ institutione: z q̄n tū ad instituta volūtates vltime illudūẗ. Secus in bn̄ficiꝗs exilibꝫ/ vbi nō est p̄sumēdū ꝙ p̄mi fundatores voluerint possessores ad p se tm̄ suffragia applicanda p̄ncipalr̄ obligare/ cū nō contulerūt vnde sufficiēter z decēter vitā ducere possint. Et dato ꝙ fecerint/ hec eoꝝ cōstitutio/ epikeiā recipit fm̄ cōsiliū z prudētiā sapientium. In q̄ casu plura bn̄ficia fm̄ Cancel. dici p̄nt vnū/ sicut i magnis frigoribꝫ multe tunice vna dicuntur morali vnitate: z si oia illa nō sint nisi ad sufficientiā status occupātis. ℂ Q Attenderēt hoc vtinā quidā clericoꝝ auari z ambiciosi bn̄ficia bn̄ficiꝗs addentes/ q̄ beneficiꝗs satiari nō possunt: platuras dignitates/ ꝑsonatus/ z cetera incōpassibilia non solū ex p̄dicta radice/ s3 ex sacris canonibꝫ pluribusqꝫ sanctionibꝫ sil' plura possidētes: nō vtiqꝫ in ꝓfectū ecclie/ nō in salutē aiaꝝ. Sed vt lautius inde viuant/ ne dicā luxurienẗ dilatent familiam: incedant purpurati/ exaltēt nomē: amplient famam: magnificent parentelā: noscūt nōnūqꝫ bn̄ficiorū redditus: patronos ignorāt: cōputant stipendia: imposita onera nō attendūt. Inter ceteras excusationes in pctis ac malicie defensionē/ dispensationē/ eiusqꝫ ꝓuisionē allegantes: in augmētum sui erroris papā dn̄m oim̄ bn̄ficioꝝ ac ecclīastico rū bonoꝝ astruentes. Nihil q̄qꝫ iustius esse aiūt/ q̄ꝫ vt q̄libet moderator sit ac dispensator rei sue. ℂ Sed falluntẗ miseri/ affectu neglectuqꝫ deprauati: z inaniter sibimet de dispensatiōe blādiuntẗ. Potest papa dispensare/ sed super ius humanū. Equitas aūt z naturalis rōnis iusticia immutabilis ꝑseuerat. Quāqꝫ ergo papa dispēsare possit/ vt incōpatibilia humano iure sil' ab eodē possideantur: tn̄ incōpatibilia ex p̄dicta radice p dispensationem pape non erunt cōpatibilia/ extra casus saltē memoratos/ cōem sc3 ecclie vtilitatē z ꝑsone possidentis indigentiā. In his em̄ casibus incompatibilia esse nō censenẗ. Nā z dotator particularis beneficiꝗ recte instructus ad cōem ecclie vtilitatem/ sue ꝓprie cederet ac cedere teneẗ affectioni. Deniqꝫ papa oēm p̄tātem quā habet super ecclias ꝑsonas z ecclīastica bona recipit ad ecclie edificationē nō destructionē. vn̄ ait ap̄ls. ij. Coꝝ. x. Si amplius gloriat⁹ fuero de p̄tāte nostra/ quā dn̄s nobis dedit in edificationē nō in destructionē vestraz nō erubescā. ℂ R Ois igitur dispensatio a p̄tāte ap̄lica manās in ecclie edificationē: cult⁹ diuini augmentū ac salutē aiaꝝ/ tolleranda est: q̄ aūt preter hec conceditur cassa est z inanis. Neqꝫ persone vtilitas in dispensatione attendenda est principaliter/ sed ecclesie/ dicente ap̄lo. j. Coꝝ. x. Omnia in gl'iam dei facite: sine offensione estote ecclesie dei sicut z ego per oia oibus placeo: non querens qd̄ mihi vtile est: sed qd̄ multis/ vt salui fiant. Vn̄ z Bern̄. li. de consi. ad Eugeniū papā. Nō sum tam rudis inquit vt ignorē positos vos

dispensatores in edificatóem nõ in destructõnem. Deniqȝ querit inter dispensatores vt fidelis qs inueniat; vbi necessitas vrget excusabilis dispensatio: vbi vtilitas puocat/dispẽsatio laudabilis est. Utilitas dico cõmunis non ꝓpria: nam cuȝ nihil hoꝝ est/nõ plane dispensatio sed crudelis dissipatio est. Concordat idem in epl'a ad Theobaldũ comitẽ: vbi ait: Honores z dignitates ecclasticas nõ ignoro deberi his q eas digne ẽm deuȝ ministrare velint z possint. Nec cuiqȝ plures in pl'ib ecclesijs habere lȝ/nisi dispensatõne quadã ob magnã vel eccl'e necessitatẽ vel vtilitatẽ/nõ ppriam sed cõem. Illud ad Ruꝑtũ: Quid tibi blãdiris de dispensatõne ap'lica/cuius intus ɔsciam diuina tenet snia. Unde si ideo teneant plures ꝑbende/vt lautius qs viuat: vt ꝓpinqs subueniat vt honoribꝯ intumescat: vt citius ad episcopatũ ꝑueniat: alijsve hmõi de causis: non plane fidelis est dispensatio/sed crudelis dissipatio: non excusans/sed incusans. Non ḡ papa tale habet dominiũ sup bñficia vt ad nutũ z volũtatem suam possit de ipsis qualitercũqȝ ordinare: sed dominium habet sup hec z cetera: quoddam regitiuuȝ vt fideliter z prudenter possit ea ministrare. Unde z Gerſ. in trac. de ptãte eccl'e dr: Potestas eccl'astica papalis non ita habet dominia z iura terreni simul z celestis imperij/ꝙ possit ad libitũ de bonis clericoꝝ disponere: q̄uis ɔcedi debeat ꝙ habet in illis dñium quoddam regitiuum/directiuum/regulatiuũ z ordinatiuũ. Hinc dispẽsator est verius q̄ dñs: ẽm illud Pauli: Sic nos existimet homo vt ministros Christi z dispẽsatores ministerioꝝ dei/nõ excludens Petꝝ q ait: Nõ q̄si dñantes in clero. Dispensatori aũt opus est fidelitate z prudentia. Lu. xij. Quispũtas est fidelis dispensator z prudens quẽ ɔstituit dñs sup familiam suam: fidelitate vt bonũ in cõem vtilitateȝ ordinet. Prudentia vt rõnem dispẽsandi agnoscat: z nõ ꝓcedat ex sola sua volũtate: neqȝ ipsam vt legem ɔstituat: qḋ est hoĩs rõne nõ vtẽtis. Unde ad Eugeniũ papã Bern. Quõ nõ indecẽs est tibi ait/volũtate p lege vti: Tu ne es maior domino tuo: q ait: Nõ veni facere volũtatẽ meam: ꝙ q̄ nõ minus deiecti q̄ elati animi est veluti rõis expertis: non p rõne sed p libito agerẽ: nec iudicio agi/sed appetitu: qd tam bestiale: Et post modicum: Sic degenerãdo qḋ absit/generale opprobriuȝ fecisti ꝓprium. Hõ cum in honore non intellexit/cõparatus est iumentis insipieñ. z s. fac. est illis. Et dr dominꝯ cameraceñ. ꝙ si papa p libito distrahat bona eccl'e/z non ea dispensat bona fide/de iure non tenet. Et nõ soluȝ tenet tũc ad pniam de pctõ: q̄si ꝓpter abusum sue rei: sed infideliter agit z tenet ad restitutõem si aliunde haberet: q: fraudator est rei aliene: secus si esset dñs. ¶ S Esto ergo ꝙ papa ɔsentiat in pluralitatẽ bñficioꝝ/sileat eccl'a/nullus possessorem inquietet/calculum postulabit deus: dicturus ad quemlibet: redde rõnem villicatõis tue: z tunc cognoscet deus faciens iudicium z iusticiã: q in multa patiẽtia sufferens vasa ire non agnoscit. ¶ Quid aũt z quãtuȝ ɔditio status clerici de bonis eccl'e reqrat: z cũ bona fide stare possit. Origenes agit exponens illḋ Matth. xxiiij. Quispũtas est fidelis seruus dĩ. Quoniam z ẽm simplicẽ intellectũ opus habemus vt fideles simus ad dispensandos eccl'e redditus: vt nõ deuoremus q̄ sunt viduaꝝ: z vt memores simus paupeꝝ: z ne occasionẽ accipientes ex eo qḋ scriptũ est: Dñs ɔstituit his q euãgeliũ ꝑdicant de euãgelio viuere: ampliꝯ q̄ramus q̄ cibum simplicẽ z necessaria vestimẽta: z nõ ampliꝯ teneamus nobis q̄ his qui necessitatẽ patiuntur. Hec ille. ¶ Uideat igit q̄libet que necessitas vrgeat: q̄ vtilitas ꝑueniat: quali intentiõe moueat: z quo fine ducat vt in bñficijs sit pluralis. Et si qd hoꝝ reperit a rectitudine claudicare/pluralitatẽ abijciat tanq̄ saluti impedimẽtũ. Nec pluris estimet damnũ in arca q̄ damnũ in consciẽtia. Nec querat excusatõem in peccatis supioris auctoritate se muniẽs ꝑ dispensatõem: qm̄ vt sit recta in executõe opoꝛȝ eam naturali eq̄tate z diuinis legibus regulari. Neqȝ iccirco minus ardebit in baratro/q cũ licẽtia plati demergit in iferno. Si vero inuenit oĩa equa z iusta/sollicitꝯ sit fidelr vices rependere deo grãs z laudes/eccl'e generali/ac stipendia ministrantibꝯ spẽalr/orõnes z spũalis suffragij famulatũ. ¶ Quinte q. de ordine seruãdo in ꝯtutis sacrificij applicatõe rñsio pȝ ex dictis ad q̄stionẽ ꝑmã sup lec. xxvi. Ideo breuitati ɔsulens post digressionẽ longã: nõ aũt vt autumo inutilẽ ad textũ nostri canonis reuertamur.

Lectio. XXIX. A

Et omniũ circũstantium

Et omniũ circũstantium quoꝝ tibi fides cognita est z nota deuotio] ¶ Orauit sacerdos spẽalr p cõmissis singulariter: ɔñr orat spẽalr p circumstantibꝯ non ɔmissis peculiariter. Patet autem ex hac clausula euidẽter ẽm Inno. z Alex. de ales/q̄ sanctũ z salubre est missaꝝ solennijs interesse/cum sacrificiũ eucharistie p circũstantibꝯ specialiter offerat. Ut aũt cuncti fideles sacri huiꝯ muneris misse fierẽt spẽalr ꝑticipes/sancta eccl'a more pie matris ꝓfectũ sitiensilioꝝ salubriter instituit vt oẽs fideles ɔueniant in sacris solennitatibꝯ ad eccl'am missas audiant: z añ finem non recedant. Unde de ɔse. dist. j. Missas. dr: Missas secularibꝯ die dñica totas audire speciali ordine ꝑcipimꝯ: ita vt añ bñdictõem sacerdotis populus egredi nõ ꝑsumat: qḋ si fecerit/ab episcopo publice confundat. Idẽ in ca. sequẽti: Cũ ad celebrandũ. Itẽ in ca. Oẽs. eadẽ distin. dr: Oẽs fideles q cõueniũt in solẽnitatibꝯ sacris ad ecclesiam z scripturas ap'loꝝ z euangeliũ audiãt. Qui aũt nõ ꝑseuerat in orõne vsqȝ dum missa ꝑagat: nec sctãm cõionem ꝑcipiãt velut inq̄etudines eccl'ie cõmouentes cõuenit cõione ꝑuari. Et ꝙ nõ rece-

dat añ bñdictionē sacerdotalem: nō intelligendū
est de qualibet missa: sed dūtaxat de missa cui po
pulus ex p̄cepto eccl'ie tenet interesse/q̄lis est mis-
sa maior in die dñica z festis solēnib9. ¶ Uñ no-
tanter d3 in allegatis capl'is / die dñica z solēnita
tibus: nā in his audire missam est p̄ceptum: vt di
cit glosa in ca. allegato. Missas. Nā in textu ha-
bet p̄cipim9. Itē de cōse. dist. j. Qui in die. vbi p̄-
cipiunt excōicari q̄ in die solēni cōuentui eccl'ie se
subtrahūt: sed nemo excōicādus est nisi p̄pter trā-
gressionē p̄cepti q̄ mortale pctm̄ inducat. De mis-
sa maiori .i. parrochiali habet de conse. dist. j. Et
hoc. Et extra de parrochi. Ut dñicis. Et de cele-
bratiōe missaꝝ. Quidā laici. De hoc etiā sup̄ lec.
14. ¶ B Et dicit doctor subtilis .iij. snīaꝝ dist.
9. q̄ hoc p̄ceptū eccl'ie de audiendo integrā missā
in die dñica z solēni est specificatio diuini p̄cepti
affirmatiui: Diliges dnm̄ deū tuū ex toto corde
tuo. zc. quantū ad actū z quantū ad tempus: si-
cut in ve. le. specificatū fuit quantū ad diem sab-
bati: vt videlicet illo t̄pe die sc3 dñico z solenni de
us colatur z adoret in oblatiōe illius summi sa-
crificij eucharistie quā offert sacerdos summo pa
tri vere z sacr'aliter / ppl's circunstans sp̄ualiter.
Nā tēpus in p̄cepto illo affirmatiuo qd̄ non obli
gat p̄ semper nō est expressum: sed ab eccl'ia adie-
ctum. Sicut regulariter p̄cepta legis nature de-
terminationē recipiunt p̄ legē humanā: sicut lex
nature dictat malū esse puniēdū / bonū premian-
dū: sed qua pena z mō / determinat lex positiua.
¶ Debet ergo audiēs missam stare quiet9 / intus
recollectus / mēte in deū ascendere ip̄m adorādo
magnificādo / laudādo / gr̄as agendo: vt satisfa-
ciat p̄cepto eccl'ie de audiendo missam: z vt parti
ceps fiat oꝛonis sacerdotis specialiter dnm̄ p̄ cir-
cūstantibus dep̄cātis. Unde notanter d3 circū-
stantiū nō circūgirantiū / pambulantium / z cōfa-
bulantium: q2 tales nō solū nō fiūt p̄ticipes misse
sed etiā peccāt transgrediendo preceptū eccl'ie de
audiendo missam die dñica: si aliam missam nō
audierint ea die. De q̄ Cancel. in trac. de oratiōe
Cognoscāt z obseruēt tā clerici q̄3 laici quos op3
diebus dñicis z festis diuino interesse officio z s̄-
uitio / q̄ nō absoluuntur ab hoc debito dum sciē-
ter fabulationib9 intendūt: sed multipliciori rea-
tu se cōstringūt: q2 nedū nō obseruāt preceptū: sed
z alios impediūt: q2 in eccl'ia sanctissimo dei ta-
bernaculo scandalum inhonorationē q3 faciunt.
Subdit. Stent ergo vel sedeāt: z si nō vocaliter
orando saltē in modesta quiete z silentio aiaduer
tant / considerantes nedū ea q̄ dicūtur vel canun
tur: sed z ea q̄ mystice p̄agunt in ritib9 z vestibus
sacris q̄ p̄terea in picturis p̄sentant: z sic de alijs.
Hec ille. ¶ C Ad qd̄ implendū religiose horta
tur Greg. x. in ca. Decet. de emu. eccle. li. 6. dicēs.
Decet domum tuam sanctitudo. Decet vt cuius
in pace factus est locus eius / cultus sit cum debi
ta veneratione pacificus. Sit itaq3 ad ecclias hu
milis z deuotus ingressus: sit in eis q̄eta conuer
satio deo grata: inspiciētib9 placita / q̄ consideran-
tes nō solū instruat sed z reficiat. Conuenientes
ibidē / nomen illud qd̄ est super omne nomē a quo
aliud sub celo nō est datū hoibus quo saluos fie-
ri credentes oporteat. Nomen v3 Iesu Christi q̄
saluū facit populū suū a pctis coꝝ exhibitione re
uerentie specialis / attollant. Et qd̄ general'r scri-
bitur: vt in noie Iesu omne genu flectat / singula
riter in seip̄is implentes: p̄cipue dū agunt missa
rū sacra mysteria: gloriosum illud nomē q̄ñcūq3
recolit flectāt genua cordis sui: vel qd̄ capitis in-
clinatione testent. Attendāt in locis eisdē inten-
tis p̄cordijs / sacris solēnijs deuotis oꝛonib9 insi
stant. Nullus in locis eisdē in quib9 cū pace ac q̄e
te vota cōuenit celebrari seditionē excitet / conda
mationē moueat / impetūue cōmittat. Cessent in
locis illis vniuersitatū z societatū quarūlibet cō
silia cōtiones z publica p̄lamenta. Cessent vana
z multo fortius fedaz p̄phana colloquia. Cessent
cōfabulationes quelibet. Sint postremo alia q̄-
cūq3 q̄ diuinū possint turbare officiū: aut oclos
diuine maiestatis offendere ab ipsis p̄rsus extra-
nea: ne vbi pctōꝝ est venia postulanda / ibi peccā-
di detur occasio / aut dep̄hendantur pctā cōmitti.
Cessent in ecclesijs earūq3 cemiterijs negotiatio-
nes: z p̄cipue nundinaꝝ ac fori cuiuscūq3 tumul-
tus / ois in eis seculariū iudicioꝝ strepitus cōqui
escat. Et infra. Qui vero p̄missas inhibitiones
petulanti aio cōtēpserint / p̄ter p̄cessum ordinario
rum z deputandoꝝ ab ipsis / diuine vltionis z no
stre poterūt acrimoniā formidare: donec suū con
fessi reatū firmato p̄posito deliberauerint abstine
re. ¶ Ex quo satis deducit / q̄ t̄pe diuinoꝝ in sa-
cratis locis quietus sine strepitu debet quilibet
apparere: maxime dū misse solēnia p̄aguntur vt
de numero sit coꝝ circūstantiū: p̄ quibus special'i
ter sacerdos sacrificiū offerens deo patri / idipsu3
petit acceptari dicens. Memento dñe famuloꝝ
famularumq3 tuarum [z omnium circūstantiū]
¶ D Nec tñ hoc sufficit sicut nec solū sufficit re
mouens p̄hibēs: q2 sicut in naturalibus actus
actiuoꝝ nō suscipiūtur nisi in passo disposito: ita
z actiones sp̄uales certā p̄requirūt dispositionē.
Ita in p̄posito requirit etiā certa dispositio p̄ re-
ceptione fructus misse. ¶ Cōsistit aūt hec dispo
sitio audientiū missam in duobus q̄ hic exprimū-
tur cū in canone d3 [Quoꝝ tibi fides cognita est
z nota deuotio] Requirit p̄rimo fides vt credat
sub speciebus panis z vini: post consecrationis
verba / veꝝ corpus Christi z verus eius sanguis
cōtineri: quod q2 nō fit virtute naturali nec pote-
state creata: sed infinita creatoris potentia tran
scenditq3 capacitatem z intelligentiam cuiuscūq3
creati intellectus: nec rōne dep̄hēdi pōt: requiritur
ad huius veritatis assensum ipsa fides: Uñ dicit
beatus Aug. Mira mihi videntur q̄ de illo sacra
mēto legunt. Fides est necessaria / scientia rōnis
fugatiua. Sciētia rōne z intellectu colligit. Fi-
des auctoritate videt. Hec sunt ergo q̄ fidem de

necessitate exigunt/ rõnem oĩno non admittunt. Expetunt simplicẽ creditorẽ: arguũt improbum discussorẽ. Et post pauca. Credi nãq3 op3 salubriter qđ investigari nequit vtiliter. Hec ille. Requirit̃ ꝗ̃ fides circũstantiũ/ vt ipsis ꝓficiat oblationis sacrificiũ: per quã in vnitatẽ recipiuntur sacramenti: ⁊ adherent ceteris mẽbris corpis mystici/ ⁊ Christo huius corpis capiti. Sicq3 viuũt ⁊ spũalis vite influxũ ꝑcipere possunt. Nam fides operans ꝑ dilectionẽ purificat corda circunstantiũ: vt ⁊ ipsi in oblatione illa que sua puritate puritatẽ mystici corpis repñsentat spũaliter offerant̃. vñ Act. 15. Fide purificans corda. ¶ Secũdo requirit̃ eorũdem attentio ⁊ eleuatio mentis in deũ ꝑ deuotũ affectũ/ ꝗ̃ desiderent oblationem hui⁹ hostie salutaris sibi ꝓficere ad salutẽ: ⁊ hoc innuit̃ cũ dicit̃. Et nota deuotio. supple ad h̃ sacramentũ/ qua tibi vniunt̃ virtute charitatis per affectũ sicut fide vniunt̃ veritate ꝑ itellectũ: sicq3 veritate ⁊ virtute vniant̃ per intellectũ ⁊ affecũ. Que fides ⁊ deuotio/ ⁊ si hoĩes latet/ tñ tibi deo cognita est ⁊ nota. Cognita per approbationem ⁊ nota ꝑ acceptationẽ: tibi ꝗ ꝓpiciaris fidelibus ⁊ deuotis/ ſm Inno. qui solus vides in cõsciẽtijs qui recte credunt ⁊ deuote diligunt/ ꝗ scrutator es renũ ⁊ cordiũ: deus scientiarũ ⁊ dñs ⁊ occultorum oĩm ꝑscrutator; in cuius cõspectu nulla creatura est inuisibilis. Tibi etiã cui omne cor patet quo ad fidẽ ⁊ adhesionẽ: ⁊ oĩs voluntas loquitur ꝑ desideriũ ⁊ deuotionẽ: ⁊ quẽ nullũ latet secretũ per occultationẽ: qm̃ oĩa aperta sunt ⁊ nuda oculis tuis. His aũt duob⁹ existentib⁹ in audientib⁹ missã: fide scʒ ⁊ deuotione/ fructũ diuine grẽ hui⁹ sacramẽti percipiũt: ⁊ nõnunq̃3 abũdantius q̃3 sacerdos offerẽs. ¶ E Unde subditur [Pro quibus tibi offerimus] Quibus scʒ famulis ⁊ famulabus tuis: ⁊ oĩbus circũstãtibus fidelibus ⁊ deuotis/ offerimus: qđ dicit̃ in plurali ad denotandum ꝙ sacerdos loquitur: vt sup̃ tactũ est in persona totius ecclesie que est offerens ꝑncipale. vel ſm dñm Alber. Dicit̃ offerim⁹ ñs/ ad denotandũ vnitatẽ corporis mystici .s. ecclesie: q̃ in tot⁹ multitudinis fideliũ ⁊ cleri seruitute offert hostiã salutarẽ: ⁊ est idẽ in sñia cũ ꝑori. ¶ Subditur [Uel qui tibi offerunt] id est vel eorũ circũstantium fidelium ꝗ tibi mediate ⁊ spũaliter offerunt. Offerunt eñ circũstãtes mediate/ sacerdos celebrans imediate: offerunt ⁊ spũaliter. Sic etiã spũaliter dicunt̃ hoc sacrm̃ manducare ꝓ quanto deuote se humiliant in cõspectu corpis Christi: fide credentes altissima huius sacri mysteria/ oẽm itellectũ suũ in obsequiũ Christi captiuantes: vt loquitur aplus. 2. Cor. x. ac desiderantes fieri participes huius hostie salutaris. De quib⁹ btũs Augu. ait. Ut quid paras dentem ⁊ ventrem. Crede ⁊ manducasti. Cui concordat Inno. Nõ solum offerũt sacerdotes sed ⁊ ceteri fideles. Nã quod specialiter adimplet̃ ministerio sacerdotũ: hoc vniuersaliter agunt vota fideliũ. Hinc dicit dñs Albertus ꝙ hec particula qui tibi offerunt/ referri debet ad illud qđ ꝑmissum est: scʒ quorũ tibi nota est deuotio: qꝛ sicut sacerdos offert sacrm̃ ministerio: ita illi offerunt voto. Speciali eñ voto offerunt illi qui se ⁊ sua deferunt ad altare: ⁊ ideo etiaʒ specialiter in altaris oblatione cõtinent̃ ⁊ illorũ specialis est recordatio. Et addit. Fit ergo hec oĩo specialiter ꝓ offerentibus/ ⁊ ꝯsequenter ꝓ alijs: ⁊ ideo monẽdus est pp̃ls vt offerat: qꝛ ꝑ oblationes speciali voto hostie cõiungunt̃. Et vt dictum est ipsi offerũt voto quẽ sacerdos offert ministerio. Alia aũt particula scʒ tibi offerimus/ referri debet ad illã quorũ tibi fides cognita est: qꝛ non nisi in fide ambulãtibus hec oblatio applicatur. Uel aliter ſm Inno. Memento eorũ pro quibus tibi offerimus: sed ⁊ eorũ sacerdotũ qui tibi offerunt. Quãuis eñ sacerdos ꝓ pp̃lo offerat/ offert tñ nihilominus ⁊ ꝓ se: offert itaq3 sacerdos/ offert ⁊ popul⁹. ¶ F [Sacrificiũ laudis] Sacrificium dr̃ ſm dñm Alber. ab effectu: qꝛ sacros nos efficit. Laudis vo: qꝛ nihil in eo est nisi qđ est laudis pulchritudinis ⁊ honoris. Hinc ps. Sacrificiũ laudis honorificauit me: ⁊ illic iter quo ostendã illi salutare dei. Iter eñ ad salutẽ per nullũ vnq̃3 fuit sacrificium nisi per illud. Uel ſm Innno. ⁊ Alexã. Sacrificiũ laudis dr̃/ qꝛ propter hoc maxime deum laudare debemus. ꝙ nõ solũ se pro nobis dederit in ꝑciũ: sed etiã se dederit nobis in cibũ: vt per ꝑciũ redimeret nos a morte. Per cibum nos aleret ad cõseruationẽ spũalis vite: ⁊ roboraret in via ad cõsecutionẽ vitalis glie sempiterne. Joan. vj. Qui manducat me viuet ꝓpter me. Iter nãq3 nullũ patuit ad salutẽ per qđcunq3 sacrificiũ veteris legis: qm̃ neq3 auferebãt pctã que regnum celorũ claudunt: neq3 grãm cõtulerunt q̃ ad ipm̃ aditũ patefecit. Uel dr̃ sacrificiũ laudis: qꝛ Christus ipm̃ cũ laude ⁊ gratiarumactione instituit. Sic eñ legitur gratias agens benedixit, ⁊ fregit ⁊c. sic ⁊ sacerdos cum laudib⁹ sacrificium offert. ¶ G [Pro se suisq3 omnibus. Preponitur ꝓ se quia charitas ordinata q̃3q̃3 ad oĩa se extendit tñ a seipsa incipit: hoc est in ipsum in quo est primo ⁊ ꝑncipaliter tendit. Sic eñ quilibet se primo et plus diligit: postea ceteros ordine quodã: vnde Canti. 2. Introduxit me rex in cellulã vinariam o. in me. ca. Nec solũ ex charitate infusa q̃ est ordinata ⁊ ordinate se quisq3 plus diligit: verum ⁊ ex inclinatione ⁊ amore naturali: imo plus ex illa q̃3 ex ꝑmo. Hec eñ facit vt plus ipm̃ qđ qs est amet̃ q̃3 quod non est. Et inter ea que quis nõ est: plus diligitur hoc cum quo quis habet maiorem similitudinem ⁊ participationem. Bonitas siquidẽ ⁊ vnitas rationes sunt diligibilitatis: vt dicit Scotus in. iij. Quia aũt quilibet maxime sibi est idem ⁊ vnus: ⁊ ideo plus se diligit: ⁊ post hoc ea cũ quibus est plus vnũ. Exemplũ in vidua Sareptena ⁊ Helia. iij. Reg. 17. vbi dixit propheta. Uerũtñ mihi primũ fac de ipsa farinula subcinericium panem et affer ad me. Tibi autem ⁊ filio tuo fa

Sacrificiũ qđ ⁊ vnde.

cies postea. Hanc vnitatē vel quasi vnitatē hoc est participatōem alicui⁹ vnius esse rōnem diligibilitatis exemplariter declarauit Guil. Parrhi. ita dicens: Societatē naturalē ꝛ amorem inter fratres facit cōio cause essendi. Cōmunicat em̄ in patre: ꝛ si addita fuerit ꝯmunicatio i matre/erit fortior. Naturalius em̄ se plus diligūt qui simul cōmunicāt in patre ꝛ in matre/q̄ꝫ qui in altero. Cui ꝯmunicationi si addideris communionē in victu erit fortior ꝯmunionis amor inter eosdem. Et si addideris vt cōmunicēt in magisterio/erit fortior. Item si addideris ꝯmunionē in lege/addes ꝛ fortitudinē eidem amori. Et si addideris ꝯmunionē in ꝓfessione vel ordine/addes ꝛ aliā cām fortitudinis ꝛ ꝯfirmatōis. Et si addideris iteꝝ communionē in ꝑncipe vel ꝑlato/augebitur ex hoc ꝛ amplius firmabitur ip̄a communio. Et si addideris ꝯmunionem domus/erit adhuc ex hoc augmentū fortitudinis. Subdit causam omniū p̄missoꝝ dicens: Radix autem in omnib⁹ his ē vnitas ꝛ ꝯmunio eiusdē amati: vel ſm quosdam ip̄a similitudo ꝛ assimulatio. Iuxta hunc moduꝫ cōmunicatio in duce vnit milites: ꝛ ꝯmunicatio in signo bellatores: ꝛ ꝯmunicatio in domo seruos ꝛ famulos: ꝛ cōmunicatio in mercede vel ope operarios: ꝛ ꝯmunicatio in pastore vel grege vel pascuis oues: ꝛ ꝯmunicatio ꝯmercioꝝ negociatores. Concludit q̄ quāto in pluribꝫ ꝛ maioribꝫ magisq̄ꝫ amandis homines ꝯparticipant/tanto maior est in eis societas/familiaritas ꝛ dilectio: nisi aut inuidia aut alterius pestis corruptio hec impedierit. Recte ergo pro se suisq̄ꝫ offerunt fideles missam audientes. Suis dico/quibus magis vinculo nature ꝛ familiaritatis sunt cōiuncti: quia ad hoc est inclinatio naturalis que semꝑ recta est: quia a deo indita cui voluntas si fuerit consona/ ꝛ ip̄a recta erit: ꝛ hoc nisi ꝓhibita sit ꝑ regulam superiorem: ne illi se conformet qđ in ꝓposito minime regitur. Orant igitur ꝓ suis consanguineis ꝛ affinibꝫ familiaribus/amicis ꝛ benefactoribꝫ: ſm Innocē.

Mat.9 Sic ꝑnceps q̄dam accessit ad Iesum interceden
Joā.11. cedens ꝓ filia. Pro patre suo orauit Martha.
Mat.8 Centurio ꝓ puero paralytico: Et flentes vidue

deꝑcabantur Petrū vt resuscitaret tabitaꝫ noie Dorcas/ostendētes ei quas fecerat illis tunicas Act.ix. Ita ꝛ mō fideles ac deuoti per se ꝛ ꝑ sacerdotē orant ꝓ suis varia sibi conditōne cōiunctis: Et licꝫ etiam teneamur diligere inimicos/ſm illđ Mat.v. Diligite inimicos vestros. tamē d̄r Alexan. seruare debemus ordinē charitatis. Cantic. ij. Introduxit me rex in cell'. vinariā o. in me. ca. Et addit: Estimo nihilo min⁹ q̄ si sacerdos ꝓferendo hec verba suos inimicos amplecteret' vtilius sibi/ꝛ deo aceptabilius hec eadem proferret

¶ H [Pro redemptōne animaꝝ suaꝝ. pro spe salutis ꝛ incolumitatis sue.] ¶ Hec est secunda ꝑticula quarte partis ꝑncipalis partis secunde/in qua postq̄ꝫ tactum est pro quibus ꝛ qualibus orat'/ostendit' quid pro eis a deo desideratur

Sunt aūt ſm Inno. ꝛ Alexan. post magistrum. iij sniaꝝ dist. xxvij. iij. bonorum genera: scꝫ corporalia/sp̄ūalia ꝛ eterna. Prima sunt infima/secunda media/tertia sup̄ma: pro quibꝫ sacerdos offerendo sacrificium orat: Pro summis/cum d̄r: ꝓ spe salutis. Pro medijs/cum p̄misit: pro redemptione animaꝝ suaꝝ. Pro infimis/cum vltimo addit: ꝛ incolumitatis. Ita vt verbum [salutis] ad anime salutem que in beatitudine perficitur: ꝛ incolumitatis ad sanitatē corporis referat'. Utraq̄ꝫ enim salus mentis ꝛ corporis est ab eo qui dicit: Salus populi ego sum. Et quia vtraq̄ꝫ salus ꝓuenit de redemptione anime. i. peccati omissione sicut ecōtra de reatu peccati procedit infirmitas vtriusq̄ꝫ ſm sententiam veritatis Joan. v. Ecce iam sanus factus es: iam noli amplius peccare ne deterius aliquid tibi contingat. Deniq̄ꝫ dominus docet nos pro his tribus orare Matth. vj. Pro eternis: Adueniat regnum tuum. Pro spiritualibꝫ: Fiat volūtas tua sicut in celo ꝛ in terra Volūtas dei est sctificatio nostra. j. ad Thes'. iiij. Sanctificatio aūt q̄ est ꝑ gratiam ꝛ charitatē bonum est sp̄ūale. Pro corꝑalibꝫ: Panem nostrum quotidianuꝫ da nobis hodie. Offerimus igitur pro eternis vt dentur nobis ad p̄mium: pro sp̄ūalibus/vt dentur nobis ad meritū: pro corporalibus/vt dentur nobis ad amminiculū/vt ꝑ corꝑalia ꝑueniamus ad sp̄ūalia/ꝛ ꝑ sp̄ūalia ad eterna. Orans ergo sacerdos ꝑmo d̄r [Pro redemptione animaꝝ] non pro temꝑali lucro vel terreno appetitu: sed pro redemptiōe animaꝝ. i. remissione peccatoꝝ. Quibus remissis anima redempta est ſm illud ps̄. Et ip̄e redimet Israel ex omnibꝫ iniquitatibus eius. Peccatum enim captiuam detinet animam: ſm illud Prouer. v. Iniquitates sue capiunt impium. Et funibus peccatoꝝ suoꝝ constringetur. Peccati vero stipendium mors ē. Roma. vj. Remisso igitur peccato anima liberatur ꝛ a morte redimitur: Et rationabilit' petitur remissio peccatorum ꝛ animarum redemptio/ꝑ hanc oblatōem gloriosi corporis ꝛ preciosi sanguinis Christi: quia horum oblatio in cruce/redemptiōem animaꝝ nostraꝝ oꝑata est ꝛ peccatoꝝ remissionē. De ꝑmo. j. Pe. j. Scientes q̄ non corruptibilibꝫ auro ꝛ argento redempti estis/sed precioso sanguine quasi agni immaculati. Et Apoca. v. Redempti estis sanguine agni immaculati. Huius redemptionis oblatio nostra iugis est cōmemoratio. vn̄ Mat. xxvj. Hic est calix noui testamenti q̄ ꝓ multis effundet' in remissionē peccatoꝝ: vn̄ ꝛ ſm btm̄ Hiero. Uerbū qđ iudei in malum sibi ꝛ filijs suis imꝑcabant' dicentes: Sanguis eius suꝑ nos: ꝛ suꝑ filios nostros. nobis optamus in salutē ꝛ remissionē pctōꝝ ꝛ redēptōnem animaꝝ. Est aūt redēptio aīe a pctō: est ꝛ redēptio a p̄senti miseria ꝛ exilio. vtraq̄ꝫ fit ꝑ Christi sanguinem q̄ offert'. De ꝑmo d̄r Apocalip. j. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. De scđo Heb. x Habemus fiduciā ꝑ sanguinē ei⁹ in introitu san-

rop. Per introitū aūt sanctop regni celestis qđ sancti introierūt a miserijs huius seculi eripimur. Et de exilio ad patriā: de merore ad sempiternā leticiā reuocamur. vñ Esa.35. Ambulabunt qui liberati sunt a dño: et redempti conuertent̄ et venient in syon cū laude et leticia sempiterna sup capita ipsop gaudiū et leticiā obtinebūt: fugiet dolor et gemitus. ¶ I Petita itaq̄ peccatop remissio ne quā pcedere oportet salutē: etiam p ipsa salute orat dicens [Pro spe salutis].i. beatitudinis: id est beatitudine sperata. Spe nanq̄ salui facti sumus. ad Roma.8. Est aūt vita beata id pro quo pncipaliter orare debemus: cūq̄ petere tāq̄ sum mā nostrā pfectionē ad quā condita sumus a dño. vt dicit Aug. ad proba. in de orando deū. Cetera aūt oīa que petimus non petimus/ nisi fm q ad hanc ordinant̄. Ita et saluator pūs petere docuit vt nobis adueniat regnū suū/ q vt panis quotidianus tribuatur. Unde et Mat.6. docet. Primū qrere regnū dei et iusticiā eius: et de hic alia oia adijcient̄. Pro qbus obtinendis sacerdos addit. [Et incolumitatis sue].i. cōmoditate corporis/ que ad salutē et beatitudinē obtinendū ordinatur Pro quo et orauit pheta cum dixit. Cōserua me dñe qm speraui in te. Et iterp. Ne proijcias me in tēpore senectutis/ in qua plures corporis aduersitates assolent aduenire. Unde sequitur. Cū defecerit virtus mea ne derelinquas me Ps.70.

¶ Exponit̄ aūt hec clausula fm dñm Alber. sc3 p spe salutis et incolumitatis tn: ita vt ambo hec salus et incolumitas ad corpus referant̄. Unde cū petit sacerdos p spe salutis/ petit pro debilibus et infirmis. Cū p spe incolumitatis/ pro valentibus et sanis. Sanitatē aūt petimus infirmis: vt fortiores fiant in dei seruitio. Ad qđ et ipse per se dominus multos in corpore infirmitate grauatos curasse legitur et sanasse: vnde et ipse igratos de sanitate recupata arguit/ cum ex decē leprosis mūdatis vnus tm̄ regressus magna voce magnificans deum pstratus in terrā gratias egit a domino audiuit: Nonne decem mundati sunt/ et nouem vbi sunt: Non est inuentus qui rediret et daret glīam deo nisi hic alienigena. Istā sanitatem a domino concedi testatur pheta dicens. Benedic aīa mea dño. Sequit̄. Qui sanat omnes infirmitates tuas: qui redimit de interitu vitā tuam. Incolumitas petit̄ p sanis et valētibus: qz incolumitas est pfecte sanitatis integritas: quā nisi deus sua misericordia cōseruet ipsa stare nō pōt tanq̄ sup fundamentū debile fundata. Nā in corpore cōtinua est pugna calidi et frigidi / humidi et sicci / leuis et grauis/ duri et mollis / aliarūq̄ cōtrarietatū que in corpore sunt humano: vñ scribit̄ Sap.16. Nō herba neq̄ malagma sanauit eos: sed sermo tuus qui sanat oia. ¶ Est etiā quedā spes salutis spes euadendi machinationē inimicop. Sicut in ps. dr̄. Erue a fra. deus a me. et de ma. ca. v. m. Salua me ex ore leonis et a cop. vnicor. humi. meā. et Dan.13. Et saluatus est sanguis innoxius in illa die: sanguis sc3 Susanne de insidijs iniquorū iudicū. Et de his omnibus dr̄ in ps. Dñs cōseruet eū et vi. eū: et bī fa. eū in ter. et nō tr. adet eā in manibus inimicop eius. Dñs opē ferat illi super lectum do. eius vniuer. stratū eius v. in infir. eius. Pro hac salute liberationis a fraudibus inimicorū similiter offert et orat sacerdos dicens. Pro spe salutis et incolumitatis sue. ¶ K Sequitur [Tibiq̄ reddunt vota sua eterno deo viuo et vero]

Hec est tertia particula partis quarte: in qua vt deus exaudiat ibona cop p quibus petitur allegātur. vnde dicit̄. Memento dñe illop p quibus tibi offerimus sacrificiū laudis qui tibi reddūt vota sua / id est deuotionē vel affectionem suam vel bona opera sua. ¶ Sed hic sunt duo dubia. Primū circa porem tertum/ cū dicit̄. 2. Cor.12. Uirtus in infirmitate perficitur. Et cū infirmor tūc potens sum. Quid est q pro corporis incolumitate offertur sacrificiū ab ecclesia. Rñdet Alexā. vt infirmitati nostre cōdescendens nobis occasionem impacientie pcludat: et cōseruata vel reddita sanitate gratiarū actiones domino referamus ¶ Scdm dubiū circa pñtem textū. Cum nostra donemus et aliena reddam': qūo vota si sua sunt reddunt fideles et non potius donāt. Et si reddūt quo sua sunt et nō potius aliena: Respondet Innocen. et Alexan. Uotū et generaliter opus bonū/ et hominis est et dei. Dei ppter auctoritatē gratie Hominis ppter libertatē arbitrij. Propter qđ dicit aplus .1. Cor.15. Non aūt ego sed gratia dei mecū. et .1. Cor.3. Coadiutores sumus dei. Et hō confirmat beatus Augustinus sup illud ps. Adiuua nos deus salutaris noster. dicens. Hoc verbo ait salutar/ noster/ satis exponit: quaz pauper tatem voluit intelligi in hoc q dixit. Quoniam pauperes sumus nimis. Ipsa quippe est infirmitas cui salutaris est necessarius. Cum vero adiuuare nos vult: nec ingratus est graue/ nec tollit liberum arbitrium. Qui em̄ adiuuatur ipse etiam per seipsum aliquid agit. Cōcordat Magister li. 2. dist.27. dicens. Ex gratia incipiunt bona merita: et cum ex gratia sola esse dicuntur/ non excludit̄ liberū arbitriū: quia nullū meritū est in hoie/ qđ non fit per liberū arbitriū. ¶ L Pro cuius intellectu aduertēdum/ q in actu meritorio duo est cōsiderare. Primū est ipsa substantia siue realitas actus. Scdm acceptabilitas actus. Substantia actus est a libero arbitrio seu volūtate simul et a gratia: qz gratia et voluntas sunt due cause partiales/ et vna causa totalis actus illius. Uoluntas tamen est causa pncipalior: qz volūtas habet rōnem potentie. Gratia rōnem habitus. Potentia aūt vtit̄ habitu et nō ecōuerso. Et preterea ille actus liber dr̄ quantū ad suū pduci. Hec aūtē libertas est a volūtate non a gratia vel charitate: quia hec est qualitas quedam naturaliter actiua sicut calor in igne vel alia qualitas quecunq̄. Ex hiis duobus surgit pncipalitas quo ad volūtatē respectu substātie actus eliciti. Acceptabilitas

aūt ipsius actus meritorij similr̄ est a volūtate ⁊ etiā a charitate. Nō em̄ actus quicunqȝ a deo acceptare in ordine ad beatitudinē cōferendā / nisi sit libere a voluntate elicitus. Neqȝ tn̄ hoc sufficit: ꝟ oportet ꝙ hoc sit s̄m īclinationē charitat̄. Que q̄ rō ponit̄ merendi / ip̄a est causa principalior q̄ ad acceptabilitatē: ⁊ hoc ex ordinatione dei plus acceptātis actū: q̄ est a charitate inclināte q̄ȝ q̄ est a potentia eliciente: q̄uis vtrūqȝ requiratur. Et ꝓ illo facit dictū beati Aug. in de lib. ar. Grā se habet ad liberū arbitriū sicut sessor ad equum. Idē in epistola ad Sixtū: Volūtate inquit cōcomitāte nō ꝑueniente / pedissequa nō dn̄a bō meretur. Et ibidē. Quid est hōis meritū ante gratiā / cū omne bonū meritū nostrum nō in nobis faciat nisi gratia? In quib⁹ verbis videt̄ ꝑncipalitatē in merito attribuere grē / q̄uis non secludat voluntatem. Sunt ḡ vota ⁊ bona merita nostra et dei: nostra vt dictū est ex lib. ar. Dei ex gratia ad ipsa inclināte. Cōgrue igit̄ dr̄: q̄ tibi reddunt vota q̄si tua ex gratia. Cōgrue etiā subiungit̄ vota sua ex volūtate: q̄ quasi libere elicita. Libere em̄ erit voluntas in opera talia sicut in quecūqȝ alia. Hinc ait ꝓpheta: Anima mea in manibus meis semꝑ quo ad operari / sed nō quo ad esse: q̄ sic a solo deo est. Et illud Eccl̄i. 15. Deus ab initio ꝯstituit hoīem / ⁊ reliquit eum in manu consilij sui: adiecit ei mandata ⁊ p̄cepta. Sequit̄: Apposuit tibi aquā ⁊ ignē ad qd̄ volueris porrige manū tuam Ante hoīem vita ⁊ mors: bonū ⁊ malū qd̄ placuerit ei dabit̄ illi. Ex quib⁹ satis intelligi dat̄ ꝙ opa hoīs in ipsius sunt ptāte. ¶ M Sequit̄ [Eterno deo viuo ⁊ vero] Alexan. Dij dicuntur ⁊ homines ⁊ demones ⁊ simulachra vel imagines: ꝟ homines adoptione / demones vsurpatione / imagines nūcupatione. Per adoptionē vt ibi: Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi oēs. Ps̄. 81.: Exodi. 7. Moysi dictū est cōstituite deū pharaonis. Per
Ps̄. 95. vsurpationē / vt ibi omnes dij gentium demonia Hi deitatē sibi vsurpant: hoc est gl̄iam dei debitaȝ. Vn̄ Mat. 4. Sathan dixit Christo hec tibi dabo si ꝓcidens adoraueris me: scȝ latria adoratione vt deū. ⁊ Esa. 14. In celuȝ ascendam super astra celi exaltabo soliū meū. Ascendā super altitudinē nubiū ⁊ ero similis altissimo. Per nuncupationē appellarūt deos opera manuū suarum lapides scȝ ⁊ ligna. ⁊c̄. De q̄bus Sap̄. 13. Infelices aūt sunt ⁊ inter mortuos spes illoꝝ est qui appellarunt deos opera manuū suarū. Et in psal. 113. Simulachra gentium argentū ⁊ aurū opera manuū hominū. Os habent ⁊ nō loquent̄: oclos habent ⁊ non videbunt. Primi sunt veri ⁊ viui / sed nō eterni. Nā de eis dr̄ in ps̄. 81. Vos autem sicut homines moriemini: ⁊ sicut vnus de principibus cadetis. Secundi sunt viui / sed nec eterni nec veri. Non eterni / quia mutabiles: licet q̄ ad finis carentiā sunt ꝑpetui. Eternus em̄ esse nō potest nisi imutabilis tam substantialiter q̄ȝ accidē-
Eternitas qd. taliter: Nam s̄m Boe. 5. de conso ꝓsa vlti. Eternitas est interminabilis vite tota ⁊ siml̄ possessio. Quod soli deo cōuenit: q̄ est q̄cquid esse pōt: nec transmutatiōe aut vicissitudine variat̄. Jacob. 1: Apud quē nō est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Neqȝ veri sunt qui in veritate non steterunt. Nā ab initio homicida erat / ⁊ in verita- Job. 8.
te non stetit: ⁊ veritas non est in eo. Tertij nec veri sūt nec viui nec eterni: q̄ nec veritatis capaces / q̄ surdi ⁊ muti. Nec sensu ac intellectu p̄diti: nec incorruptibilitate dotati. Ad hoꝝ omniū exclusionē dr̄. Tibi deo eterno viuo ⁊ vero. Solus em̄ deus ꝑ essentiā est deus eternus viuus ⁊ verus. Esa. 44. Absqȝ me nō est deus: imo est eternitas ipsa vita ⁊ veritas. Cui neqȝ vita neqȝ virtus neqȝ eternitas accidere potest: quia simplex ⁊ incōpositus: ⁊ nulli oīno cōponibilis. Ens oīno primū ⁊ independens: ens necessarium: ens perfectissimum. Hinc ab alio esse non capit. De cuius eternitate dr̄. 1. ad Thim̄. vlti. Qui solus habet immortalitatē. Glo. vera imortalitas vera est eternitas. De vita. iij. Regū. 17. Viuit dn̄s in cuius cōspectu sto. De veritate Roma. 3. Est aūt deus verax: omnis homo mendax. ¶ N Vel dicitur deo eterno vero ⁊ viuo ad innuendū ꝙ tres persone diuine operātur in hoc sacramēto. Licet em̄ hec tria appropriata ꝑsonarū / eternitas / veritas / vita sint cōmunia omnib⁹ trib⁹ ꝑsonis: quia eternus pater / eternus filius / eternus spiritussctūs. Sic verus ⁊ viuus pater / verus ⁊ viuus filius / verus ⁊ viuus sp̄ūssanctus: tamē per appropriationem quādā eternitas patri attribuitur: q̄ ꝑncipium est sine ꝑncipio origināte. De quo in symbolo Athanasij dicitur. Pater a nullo est nec factus nec creatus nec genitus. Sunt autem a patre omnia / filius per generationē / sp̄ūssanctus ꝑ spirationem: cetera cuncta per creationē. Veritas appropriatur filio quia procedit per modum intellectus vt verbum ad quem pertinet veritas. Vn̄ ⁊ de seip̄o Job. 14. Ego sum veritas. Et ꝓpheta de filio loquens ait. Veritas de terra orta est. Vita appropriatur spirituisancto: quia procedit per modū voluntatis ad quem specialem ordineȝ habet vita: vt dico sp̄ūalis. Unde in symbolo Niceno dicitur: Et in sp̄ūmsanctū dominū viuificantē. Operat̄ aūt pater transsubstantiationē panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinē Christi: q̄ hō fieri nō potest nisi per infinitā potentiā que patri appropriat̄. Ordinat filius ꝑ sapientiā vt sint sub speciebus humano vsui cōuenientibus panis scȝ ⁊ vini. Sp̄ūssanctus confert grām digne sumentibus per suā clementiā vt recte dicatur eucharistia: quod est interpetratuȝ bona gratia. Et licet hec obsecratio: vt dicit Inno. ⁊ Alexan. specialiter dirigatur ad patrē ꝓpter auctoritatē ꝑncipij: vt dictū est / s̄m ꝙ ip̄e fili⁹ docet nos orare. Mathei. 6. Pater noster qui es in celis. ⁊c̄. Propter quod etiā in ꝑncipio canonis dr̄. Te igitur clemētissime pr̄ per Jesum Xp̄m dn̄ȝ nr̄. sup. rogamus ac peti. tū indiuidue trinitati sacrificium laudis

offertur/tam scz patri q̄z filio q̄z spūiscō: quoꝝ sicut indiuisibilis est maiestas/sic ꝛ indiuisibilis adoratio. Iuxta qḋ ṽitas dr: Ueri adoratores adorant patrem in spū ꝛ veritate. i. in filio ꝛ spūsancto quia pater essentialr est in filio: ꝛ filius naturalr in patre: ꝛ spūsſ. subalr in vtroq̄z. Sm̄ hoc q̄ offertur laudis sacrificiuz deo eterno. i. deo patri. deo ṽo. i. deo filio: deo viuo. i. deo ſſ. q̄ lz sint tres in ꝑsonis: vnus tn̄ sunt de⁹ in eēntia q̄ est indiuidua trinitas: cuius indiuisa est adoratio q̄ spēalr in hoc sacrificio exhibetur.

Lectio. XXX

Communicātes et memoriā venerantes. ¶ Hec est pars secūda ꝑncipalis totius canonis. In q̄ post petitōem bn̄dictōis appositoꝝ munerū ꝓ tota eccl'a offerendoꝝ in p̄cedēte ꝑte pmissā ponit sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ p̄cibꝫ ꝛ meritis eorūdem donoꝝ nobis a deo facta est collatio. Et diuidit in duas ꝑtes. In ꝑma sanctoꝝ ꝯmemoratio ꝑmittit. In secunda ꝑ eoꝝ p̄ces ꝛ merita supplicatio subinfert ibi/quoꝝ meritis. Prima ꝑs subdiuidit in ꝑticulas quattuor. In ꝑma tangit sctōꝝ cōis memoria venerabilr. In scd̄a fit memoria glose ṽginis Marie ꝑmo ꝛ ꝑncipaliter/ibi In ꝑmis. In tertia exꝑmunt quorundaz apostoloꝝ ꝛ martyꝝ noīa spēalr/ibi: Sed ꝛ beatoꝝ. In quarta additur omniū sanctoꝝ memoria generaliter/ibi: Et omniū sanctoꝝ tuoꝝ. ¶ Circa ꝑmū dr [Cōmunicantes] Pro cuius intellectu aduertendū sm̄ Innocen. q̄ extra vnitatē eccl'e non ē locus offerendi sacrificiū vnitatis. Ideo sanctoruz memoriam agimus in sacrificio quatinus in ipōrum orōne ꝯmunionem habētes sacrificium offeramus. Scriptum est eīn: Alienigena nō vescet ex eis q̄m̄ sancta sunt. Leui. xxij. Ideo solum illū ad esum hu⁹ agni recipimus q̄ nostre ꝯiunct⁹ est domui: videlz omnem domestici fidei a ꝑncipe vsq̄z ad plebeū/a pharisco vsq̄z ad publicanum. Et sanctis aūt ꝛ fidelibꝫ viatoribꝫ vna domus ꝛ ecclesia constat: vt supra habitū est. ideo ꝛ non rumpatur vnitas offerimus laudis sacrificium cum sanctis ꝯmunicantes. Cōicantes. s. in vsu ꝛ oblatione huius sacrificij cuz sanctis q̄ hoc sacrificio medio salutē ꝯsecuti sunt: q̄m̄ ipm̄ est viaticū ad vitam eternā ꝑducens. Qui mādūcat meā carnē ꝛ bibit meū sanguinē/vitam eternā habebit. Ioā. vj. Cōicātes dixi in vsu: qꝛ de sanctis dr q̄ erāt ꝑseuerātes in doctrina aplōꝝ ꝛ in ꝯmunicatiōe fractionis panis. Act. ij. Cōmunicam⁹ igit cum sanctis in hoc sacrificio ꝑ ꝯtinuatōnem. s. qꝛ ab ipsis dum viuerent cōionem ꝛ vsum illius sacrificij accepim⁹ ꝑ ipōꝝ patrocinio in ipsa ꝑseueram⁹. Uel ꝯmunicantes in via cum sanctis sm̄ Innocenti. In vna fide quā ꝛ ipsi viatores habuerunt. Cōmunicātes ꝛ in spe qꝛ quod ipsi sperabant ꝛ nos speramus. In patria ṽo ꝯmunicabimus sanctis ꝑ rem quā ipsi hn̄t q̄n̄ eaz ꝛ nos habebim⁹. Nos siq̄dem fidem habem⁹ ꝛ spem: ipsi visionē ꝛ rem. Nos ꝑcurrimus stadiū/ipsi possident brauium. Nos pugnamus in via: ipsi triumphāt in patria. Uel sm̄ dn̄m Alb. Cōmunicam⁹ cū sctīs in sacro altaris: qꝛ qḋ illi ꝑcipiūt in rei ṽitate/nos frequētamus in sacramētali specie. Cōio em̄ est ꝑceptio vnius ꝛ eiusdē in quo vniunt q̄ cōicāt: q̄uis diuersi diuersimode illud vnū ꝑcipiāt. Sic em̄ in symbolo dicim⁹ Credo sctōꝝ cōionē. Et apl's Hebre. xiij. Bn̄ficentie ꝛ cōionis nolite obliuisci: talibus em̄ hostijs ꝓmeret deus. ¶ B Sequitur [Et memoriā venerātes] Semꝑ venerāda ē sanctoꝝ memoria. Et q̄uis multis de causis ꝯmemoratōnem sctōꝝ ꝑagit eccl'ia: vna tn̄ sufficit ad nostrum ꝓpositum: q̄ est/vt nos fragiles ꝛ mortales sctōs immortales venerātes: ipsisq̄z nos ꝯmēdātes/mereamur ipōꝝ meritis ꝛ p̄cibꝫ adiuuari/ quatin⁹ ad deum plene glorificandū eorum societati ꝯiungamur: vt sm̄ Inno. Memoriā apostolorum ꝛ martyrū: ꝛ p̄cipue ṽginis glose: vt ipōrū suffragio de fide ꝑducamur ad visionem: de spe ad rem: de stadio ad brauiū: de via transeamus ad patriā. ¶ Et dt Alexā. In hac ꝯmemoratōne sanctorū obseruat eccl'a quod antiq̄tus fieri solebat: vt in orōnibꝫ patrum memoria recoleret/q̄tinus eorum meritis suffragantibꝫ facili⁹ quod petebāt impetrarēt. Sic Moyses ꝓ ppl'o peccāte intercedens inq̄t: Recordare Abraā Isaac ꝛ Iacob seruorū tuorū. Exo. xxxij. Et post pauca seq̄t Placat⁹ fact⁹ est dn̄s. Sic Azarias i fornace succensa: Ne auferas a nobis inq̄t misc̄diam tuā domine deus noster/ꝓpter Abraam dilectū tuum: ꝛ Isaac seruū tuū: ꝛ Iacob sctm̄ tuū. Dan. iij. Dominus q̄z dixit ad Salomonē: Scindā regnum tuum ꝛ dabo illud seruo tuo: verūtamē in diebꝫ tuis nō faciā ꝓpter Dauid patrē tuū. De manu filij tui scindā illud: nec totū regnū auferā: sed tribum vnā dabo filio tuo/ꝓpter Dauid seruū meū ꝛ Hierl'm quā elegi. iij. Reg. xj. Multū q̄dem patrum merita filijs suffragāt. Un̄ cū Ezechias diuinū ꝑpstularet auxiliū/audiuit: Protegam vrbē hāc ꝛ saluabo eā ꝓpter me ꝛ ꝓpter Dauid seruū meum. iiij. Reg. xx. Nō tn̄ inuocant sancti tanq̄z datores bonorū ꝓ q̄bus oram⁹: sed vt intercessores apud dn̄m: vt eorū p̄cibꝫ adiuuemur ad ꝯsecutionē ei⁹ qḋ postulam⁹. ¶ C Sed circa hūc textū nr̄i canonis q̄ sctōrū implorāt auxilia/tres occurrūt dubitatōes. ¶ Prima: verū sctī in patria orēt ꝓ nobis existentibꝫ in via. ¶ Scd̄a: cū de⁹ ꝑ suam eternā ꝓuidentiā ꝛ oīa nouit futura ꝛ immutabilr disposuit faciēda: ad q̄d ꝓsunt sanctorum orōnes: q̄bus deum nec informare nec a statuto possunt ordine immutare. ¶ Tertia: cum sancti a nobis distātia lōgissima seiūcti sunt: quomodo oratōnes ꝛ clamores nostros ꝑcipiunt. ¶ Circa materiam ꝑme questionis fuit heresis quorundā nimia temeritate oim̄ sctōrū cultū penitus tollere volētiū: q̄ nullū sctis honorez impendi debere

mussitabant: neq͛ p͛ces vllas ad eos dirigi: sȝ nec coꝝ reliquias venerari. Huius auctor ꝛ heresiarcha primo fuit Jouinianus ꝛ Eunomius: ꝛ post hos Vigilantius. Quem errorē cum suis auctoribꝫ btūs Hiero. in ep͞la siue libello quē ꝯtra Vigilātiū quē dormitātiū noiat scripsit / egregie recitat ꝛ ꝯfutat. Tenuit itaq͛ Vigilātius hereticus / q͛ sancti in patria pro nobis non orāt: immo nullius mortui p̲ alio exaudiēdam fore orōnem. Et ideo frustra nos ad sctōs clamare p̄dicauit / ac eorum patrocinia implorare: sed vniuersoꝝ preces orōesq͛ ad solū deū dirigendas esse asserebat. Ac p̲ suo errore duabꝫ vijs argumentabat̄. s. ex diuina perfectione ꝛ ex sanctorum statu ꝛ conditione. ℭ D Ex p̄mo sic: Nam orando p̄ncipalr̄ petimus vitam eternā ꝛ alia dūtaxat inq͛tum ad illā ꝯsequēdam ordinant̄: vt grām ꝛ vite sanctitatem vt docet btūs Aug⁹ ad Probā. de orando deum. Solus aūt deus est qui btificat / solus q͛ gratiam infundit qua nos in via sanctificat: s͛m illud ps̄. Grām ꝛ gl͞am dabit dn̄s. Ideo ad hoꝝ consecutionem frustra sancti implorant̄: qui neq͛ gl͞am neq͛ grām q̄ a solo deo creant̄ ꝛ infunduntur nobis tribuere possunt: quippe ad terminū creationis nullā creatura habere penit⁹ pōt actiuitatem ℭ Deniq͛ quid opus est sanctos inuocare p̲ quocunq͛ ꝑpetuo vel temꝑali ꝯsequendo cum deus omnia solus dare sufficiat q͛ omnipotēs. Om̄ia dare velit: q͛ liberalissim⁹ ꝛ cl͞mēs pl⁹ nos amās q̄ sanctoꝝ singli: immo q̄ pariter vniuersi: quā suam dilectōem: vt Joan. iij. dr̄: in hoc ostendit deus pater q͛ filiū suū vnigenitū dedit: nec pepcit illū p̲ nobis tradere in mortem ignominiosissimam: mortē scilȝ crucis: ꝛ q͛ filium tradidit q͛ño nō oia cū illo nobis donauit: vt dr̄ ap͞lus ad Roma. viij. Iniuria ḡ q̄dam dei videt̄ ad sanctos recurrere in his q̄ dn̄s ip̄e paratissimus est donare Maxime cum frequenter dn̄s sub iuramēti attestatōne p̲misit omnia se datuꝝ q̄ ab ip̄o fidelr̄ peterent̄: Amen amen dico vobis (ait ap͞lis Joan. xvi.) Si quid petieritis patrē in nomine meo dabit vobis. Immo ad petendū nos excitat: Petite ꝛ accipietis: q͛rite ꝛ inuenietis: pulsate ꝛ aperietur vobis. Lu. xi. ꝛ Mat. xxi. Oia q̄cunq͛ petieritis in orōne credentes accipietis. Neq͛ credendū est sctōs misc͛diores fore / ꝛ ad veniam promptiores q̄ dn̄s ip̄e misc͛diaꝝ pater ꝛ deus totius ꝯsolationis ac fons ip̄e gratiaꝝ. ij. Coꝝ. i. ℭ Ex secūdo scilȝ statu ꝛ ꝯditōne sanctoꝝ sic arguunt: Sancti nobis auxiliari nec meritis possunt nec precibus. Et non ponit̄ alius subuentōnis modus a sanctis ꝛ doctoribꝫ. Non meritis: q͛ neq͛ p̄teritis neq͛ recētibꝫ: nam p̲ p̄teritis iam sufficiēter p̄miant̄: s͛m illud Apoca. xiiij. Opa eīn illoꝝ sequunt̄ illos. Nec putādum q͛ p̄mium meritis p̄cedentibꝫ sanctoꝝ correspōdens diuidat̄: ꝛ sanctis q̄ meruerūt pars cedat ꝛ pars eis p̲ quibus orāt reseruet̄. Nam vnusquisq͛ quodcunq͛ fecerit bonū recipiet a dn̄o: ad Ephe. vi. ꝛ Ps̄. lxi. Tu reddes vnicuiq͛ iuxta opa sua. Deniq͛ si non plenius s͛m merita sua p̄mium sancti reciperent: vbi promissio dn̄i: Mensurā bonā / ꝯfertam / coagitatā ꝛ supeffluētem dabūt in sinū vestꝛꝫ. Luc. vi. Immo quilibet sanctoꝝ longe amplius p̄miatur q̄ meruit a dn̄o. Cuius misc͛dia semꝑ sicut punit citra condignū (vt dr̄ Augu. sermo. v. ad fratres de heremo) ita ꝛ p̄miat vltra ꝯdignum. Non ergo videtur aiunt illi q͛ sanctoꝝ merita quoꝝ retributōem plenissimā receperunt alijs p̲ficiant: vt eoꝝ intuitu noua bona ꝯferantur. Sicut enim diuina iusticia non punit bis in idip̄m. Naum. i. Non ꝯsurget tribulatio duplex / nec diuina misericordia bis p̄miat idem meritum. Recentia quoq͛ merita quibꝫ aliquid de nouo premiantur nō habent: q͛ statum meriti excesserūt: quippe in termino sunt / non in via: nō currūt in stadio / sȝ brauium acceperūt: cursum merēdi ꝯsummarunt: fruunt̄ reposita iusticie iam corona. ℭ Et ꝑ hoc videtur probari posse q͛ nō orant pro nobis: q͛ oratio est opus maxime meritoriū. Ipsi autē nūc mereri nō possunt / igit̄ nec orare. ℭ Et ex alio idem arguit̄: Aut vident deū velle ꝯferre illud p̲ quo orant: ꝛ sic frustra fundunt p̄ces / cum videāt deum infallibilr̄ collatuꝝ quod affectant. Si vero viderint deum aut nolle aut non velle ꝯferre / nequaq̄ orabūt: q͛m ꝑ oia ꝯcordant diuine voluntati: nec vnq̄ petunt aut desiderant fieri qđ deū non factuꝝ recognoscūt. His ꝛ similibꝫ rōnibus decepti sunt dicti heretici. Decipiunt̄ ꝛ nunc nōnulli nostro tp̄e chr̄iani. Ideo p̄mo ostendenda est veritas. Scdō argumēta hec sophistica sunt soluēda. ℭ E Credendū est igit̄ firmiter ꝛ nullatenus dubitādū sctōs in patria p̲ nobis intercedere / nobisq͛ suffragari meritoꝝ prece siue voto Merito dum p̄cedētia eoꝝ merita nobis suffragant̄. Et p̄ce vel affectu / dum nostra vota a dn̄o cupiunt impleri. Et in hoc orāt p̲ nobis desiderio nō voce / dum affectuose desiderāt hec vel illa nobis a dn̄o ꝯcedi intuitu suoꝝ meritoꝝ vel affectuum. Hec est snīa mḡri in. iiij. dist. xlv. Que veritas auctoritate ōndit̄ ꝛ rōne. Auctoritate vtriusq͛ testamenti vet̄. ꝛ no. sīr ꝛ sctōꝝ patꝝ. Multa eīn ꝯtulisse dn̄m viuētibꝫ ꝑpter merita patrum dormientiū ꝛ in sinu Abrae q̄escentiū est ve. te. historia. Vn̄ ait ad Isaac dn̄s Gen. xxvi. Multiplicabo semē tuum sicut stellas celi: daboq͛ posteris tuis vniuersas regiōes has: ꝛ bn̄dicent̄ in semine tuo oēs gentes terre: eo q͛ obedierit Abraam voci mee: ꝛ custodierit p̄cepta ꝛ mādata mea: ꝛ ceremonias legesq͛ seruauerit. Et sequit̄: Noli metuere q͛ tecuꝝ sum: benedicamq͛ tibi ꝑpter seruū meū Abraā: Itaq͛ frequenter dn̄s factur⁹ bn̄ficia posteris ꝯmemorat se deū Abraā / Isaac ꝛ Jacob: vt pȝ Exo. iij. ꝛ in plerisq͛ locis alijs. Faciūt ad illō sup̄ allegata. Norūt hec certissime patres ve. te. ea ꝑpter tum orabāt dn̄m nostꝝ / patꝝ merita recēsebāt: vt sic eoꝝ suffragantibꝫ meritis facili⁹ audirent̄. Ipos deniq͛ p̲ nobis intercedere et

oꝛare expꝛeſſius eadē pagina teſtaꝛ. Nam dominꝰ volens Hieremie oſtẽdere ꝙ peccatis populi exigentibus exaudiendus non eſſꝫ ꝓ populo: ait Hiere. xv. Si ſteterint Moyſes ⁊ Samuel coꝛam me/ nõ eſt anima mea ad ꝓplm iſtū. quaſi diceret: Si hi q̄ te maioꝛes ſunt oꝛarēt ꝓ ꝓplo illo nõ audirē/ quanto minus te. Sed nihil eſſet dictu ſi nõ aliq̄ñ ſancti pro populo oꝛarent/ nec oꝛare poſſent. Simile eſſet ac ſi diceret: Si lapides intercederent non audirē/ nec te exaudiā. Preſupponit igitur dñs Moyſen ⁊ Samuelē aliq̄ñ ꝓ ꝓplo oꝛare. Item. ij. Mach. xv. dr̄ de ꝓpha Hieremia dudū defuncto: Hic eſt qui multū oꝛat pro populo ⁊ ꝓ ſancta ciuitate Hieruſalē/ Hieremias ꝓpheta dei. Ex q̄ exaudita fuerit eius oꝛatio/ ex eo quod ſequitur manifeſtū eſt. Seqꝛ eñ: Et extendit Hieremias dexterā/ ⁊ dedit Jude gladiū dicēs: Accipe ſctm̄ gladium aureū munus a deo ꝙ eijcias aduerſarios populi mei Iſrael. ¶ Ex nouo etiam teſtamẽto ad idem ꝓferri poſſunt teſtimonia: nam ſaluatoꝛ noſter ſanctus ſanctoꝝ ⁊ hꝛiſſimꝰ hꝛoꝝ ſm aſſumptā hūanitatis naturā ꝓ nobis in celo oꝛat ad patrē. Sicut apl̄s ait Rom. viij. Quia ⁊ Chꝛiſtꝰ Jeſus etiā interpellat ꝓ nobis. Item ad Heb. vij. Jeſus ſempiternū habet ſacerdotium: vnde ⁊ ſaluare in ꝑpetuū põt/ accedēs per ſemetipm̄ ad deum viuens ad interpellādū pro nobis. Joan. quoqꝫ in pꝛima cano. c. ij. ait: Hec ſcribo vobis vt non peccetis. Sed ⁊ ſi quis peccauerit/ aduocatū habemus apud patrē Jeſum Chꝛiſtū iuſtū: ⁊ ip̄e eſt ꝓpiciatio ꝓ peccatis noſtris. Cum ergo Chꝛiſtꝰ caput noſtꝝ ꝓ nobis intercedit apud patrem/ cur hoc nõ de mēbꝛis eiꝰ (hꝛis. ſ.) credamꝰ: Maxime cū hereticoꝝ argumenta magis locū habere videanꝛ in Chꝛiſto q̄ in ſanctis: tanto vtiqꝫ magis quo beatioꝛ ⁊ patris volūtatē clariꝰ recognoſcit. ¶ Intercedit aūt ꝓ nobis Chꝛiſtus/ nõ ſm naturā diuinam ſm quam equalis patri cū eo ꝯdonat petita: ſed ſm humanā ſm quam minoꝛ eſt patre: ⁊ meruit in oīb exaudiri. Nec dubium ſanctos eum in hoc imitari in celis/ ſicut eū imitati ſunt fideliter hic in terris. ¶ Pꝛobaꝛ auctoꝛ. ſctoꝝ: nam Hiero. ꝯtra Vigilantiū ſcribens/ acerrime eum repꝛehēdit: eo ꝙ ſanctos negauit ꝓ nobis oꝛare. Augꝰ etiā de verbis apl̄i ait: Iniuria eſt ꝓ martyꝛe in eccl̄a oꝛare: cuius debemus oꝛōnib ꝯmendari. Et itꝝ loquens de purgādis in ꝯſummatōe ſeculi moꝛientib: Eſtimo inquit eū quaſi ꝑ ignem trāſeuntem ſaluari meritis ⁊ intercessionib celeſtis eccl̄e: q̄ ꝓ fidelib ſemꝑ intercedit/ donec impleaꝛ Chꝛiſtus. ſ. in membꝛis ſuis. Sanctus quoqꝫ Joannes Damaſ. in ſuo. iiij. ſententiaꝝ ait: Si quis multū laboꝛat ducem inuenire q̄ ip̄m alicui moꝛtali regi adducat: ⁊ ꝓ eo ad ip̄m verbū faciat: quāto magis ſancti dei duces generis humani q̄ ꝓ nobis ad deū interpellationes faciant: querendi ſunt ⁊ honoꝛandi. ¶ Superfluum puto adducere Ambꝛoſiū/ Gregoꝛiū/ Bedā/ Bern. Magiſtꝝ/ ceteroſqꝫ innumeros in re tam manifeſta: cū eccl̄e vniuerſalis ritus ⁊ doctrina vetuſtiſſimi nos doceant ſanctos venerabiliter inuocare: cuius excellẽtiſſima eſt auctoꝛitas a qua diſſentire catholico ꝓbās non erit. ¶ B

Poteſt idem rōne breuiter oſtendi. Nā quāto q̄s ex charitate ꝓximū magꝭ diligit/ eo amplius ei ſalutem a deo ꝯferre deſiderat. Longe aūt ſcti in celo magis diligunt nos q̄ exiſtentes in terris. Nam
charitas nõ excidit in celo: ſed ꝑficitur ⁊ ꝯſummatur. Salutē aūt alteri deſiderare a deo/ eſt ꝓ eo intercedere: vt dictum eſt. Itē cõſtituti in terris iubemur multiplici ſcripture exhoꝛtatōne ꝓ nobis mutuo oꝛare: ſicut ait Jacobꝰ. v. Oꝛate ꝓ inuicem vt ſaluemini. Qđ ⁊ ſollicite fecerunt apoſtoli: nā ardentiſſime ꝓ alijs oꝛauerunt: ⁊ alioꝝ oꝛatōnes ꝓ ſe fieri poſtulabant: vt pꝫ tranſcurrenti epiſtolas Pauli: ⁊ recte: quoniā teſte Jacobo vbi ſupꝛa Multū valet oꝛatio iuſti aſſidua. Multum per oēm modum: qm̄ oꝛauit vnus homo Moyſes/ ⁊ ſexcentis milib pugnatoꝝ veniam impetrauit. Oꝛauit Helias ⁊ celū clauſit ne plueret annis tribus ⁊ mēſib ſex. Rurſus oꝛauit ⁊ pluuiā largiſſimam arētib/ terre ⁊ hominib impetrauit. iij. Regū. xvij. ⁊ xviij. Sed ⁊ dñs amicis Job/ q̄ recta locuti nõ fuerāt/ ꝑcepit vt ad Job ſe ꝯferrēt: petentes quatinꝰ ꝓ eis offerret ſacrificiū ⁊ oꝛaret/ vt nõ īputareꝛ eis ſtulticia eoꝝ. Sic Stephanꝰ oꝛans ꝓ ꝑſecutoꝛib/ Paulo ꝯuerſionē impetrauit. Et Paulus oꝛās. 276. ſuis cõnauigantib vite ꝑſi/ dio fuit. Et ſic eſt videre de innumeris q̄ in carne viuẽtes alijs oꝛādo bñficia plurima impetrarūt. ¶ H Et mira hereticoꝝ hebetudo/ cum viuos ꝓ ſeſe fructuoſe oꝛare concedunt: vtpote coacti apertiſſimis vtriuſqꝫ legis teſtimonijs/ idipſum negent de beatis q̄ certiſſime apud deum potentioꝛes ſunt effecti/ quo ꝑſentioꝛes ac beatioꝛes: dicente dño de eis: Qui minoꝛ eſt in regno celoꝝ/ maioꝛ eſt illo. ſ. Joāne baptiſta. Mat. xj. Si ergo adhuc in carne infirmi ⁊ mutabiles in via conſtituti: ⁊ ideo ꝓ ſeipſis ſolliciti oꝛōnib ſuis ceteris ꝓfuerūt: quāto magis foꝛtes facti ſalutis ſue ſecuri: in patria ciues ⁊ domeſtici dei conſtituti: in charitate quoqꝫ fraterna conſummati/ ꝓ fratribus in via relictis inſtanter ⁊ votis ⁊ meritꝭ laboꝛabunt. ¶ Hanc rōnem hꝛis Hiero. contra Vigilantiū tāgit/ cum ait: Apoſtoli ⁊ martyꝛes adhuc in coꝛꝑe conſtituti poſſunt oꝛare ꝓ ceteris: q̄ñ ꝓ ſe adhuc debent eſſe ſolliciti: quāto magis poſt coronas ⁊ triūphos. Oꝛauerunt in via exiſtentes ⁊ poſtq̄ cum Chꝛiſto eſſe ceperūt minus valebūt: Tunc oꝛa clauſuri ſunt: ⁊ ꝓ his q̄ in toto mundo euangelio crediderunt mutire nõ potuerunt: q̄ſi diceret: Nullo modo hoc credendū eſt: ⁊ beatus Bernar. in ſermone de vigilia apoſtoloꝝ Petri ⁊ Pauli: Qui potens erat inquit in terra potentioꝛ eſt in celis ante faciem dñi dei ſui. Sicut dum adhuc viueret miſertus eſt peccatoꝛibus/ ⁊ oꝛauit pro eis. Nunc tanto amplius/ quanto verius cognoſcit miſerias noſtras oꝛat pꝛo nobis pa

Margin notes: 1. Coꝛ. 13 (beside "charitas nõ excidit in celo"); Exo. 32 (beside "ſexcentis milib pugnatoꝝ"); Job. vlt. (beside "gū. xvij. ⁊ xviij."); Act. 27. (beside "Paulus oꝛās. 276.")

trem: qꝛ illa beata patria charitatē eius nō minuit sed augmētauit. Et similia multa ponit in scriptis suis. ¶ I Demū ex facto eadem veritas nō tam colligit͛ q̄ palā oculis exhibet͛. Quis dinumerare sufficit quanta beneficia p̄stita sunt in terris ad deuotā sanctoꝝ inuocatōem ꝛ reliquiarū veneratōem: ꝙ si nō sufficiant ꝓbatissime historie fides adhibeat͛ beato August. xxij. de ciui. dei. c. viij. vbi. xxv. miracula recitat q̄bus ip̄e vt plurimum interetat: inter q̄ ꝛ mortuoꝝ suscitatōnem ꝯnumerat/ q̄ martyꝝ intercessione a dn̄o sunt exhibita. Neq3 de⁹ q̄ erroris auctor esse non pōt talia p̄staret male petentib⁹/ his scꝫ q̄ sctōs inuocarent: si inuocandi non essent. Operosissima deniq3 ecclesiaꝝ ꝛ monasterioꝝ edificia in memoriam sanctoꝝ/ ꝓpter impensa mortalib⁹ bn̄ficia eoꝝ auxilia petentib⁹ constructa/ p̄dicte testimonium perhibent veritati. Unde manifestū est q̄ temeraria ac blasphema est heresis eam negantiū. Qui cū honore glo͛se v̄gini omnibusq3 patriarchis/ ꝓphetis/ aplis/ martyrib⁹/ ꝯfessorib⁹/ v̄ginib⁹/ ꝯtinentibus/ omnibusq3 debitum electis tollere conant͛: etiam dn̄m q̄ in sanctis suis in q̄bus tot opat͛ mirabilia laudat͛/ impie non desinut blasphemare.

¶ R Per hoc ad ratōnes ꝓ heresi inductas. Ad p̄mam dum arguūt ex diuina p̄fectōne ꝓpter quam solus de⁹ beatificat in patria ꝛ gratificat i via. Dicendū ꝙ lꝫ deus solus gl̄am donet ꝛ gratiam creet: nec sancti effectiue cōcurrant concreando. Possunt tamē ꝯcurrere impetrando ꝛ orando/ vt deus beatificet vel gratificet sine quoꝝ oratione/ tali pro quo oratur/ nec beatitudinē conferret nec grām: sicut amicus p̄ncipis impetrat quādoq3 alteri donū a p̄ncipe respectu cuius tamen impetrans nullā habet actiuitatē: qđ nihilominus p̄nceps nō daret/ nisi amic⁹ talis orādo impetraret. Non ergo frustra imploram⁹ sctōs q̄s nō vt creatores gratie siue bt̄ificatores inuocam⁹ sed vt mediatores quoꝝ meritis ꝛ intuitu nobis deus ꝯfert que ex nostris accipere sumus minus digni. ¶ Et ꝙ consequenter arguunt: Deum solum ad oīa ꝯcedenda sufficere ꝛc. Nihil concludunt. Deus em̄ q̄ omnia efficere ꝛ p̄stare pōt sine ꝯcursu cuiuscunq3 cause secūde in genere cause efficientis: non sua necessitate vel indigētia: sꝫ gratiosa ꝛ suaui volūtate admittit ꝯcursum creature ꝯcausantis in multis actionib⁹ suis. Quandoq3 ad terminū ip̄m ꝓductōnis: vt in generatiōe naturali/ puta ignis ex igne ꝛc. Quandoq3 ad dispositōnem eius quod recipit effectum productū ꝑ creatōem: vt in ꝓductōe hominis ex patre ꝛ matre: lꝫ ad anime creatōem naturalis virtus parentum non attingat actiua: sed tm̄ ad materie dispositōem corporis scꝫ formatōem/ cui anima īfundenda est q̄ a solo deo creat͛: quo tn̄ corpe nō formato nullaten⁹ aīa a deo crearet͛. Qnq3 ad mediandū inter se deum datorē ꝛ hoīem accipientē. Sic Moyses (Deute. v.) sequester ꝛ medius fuit inter deū ꝛ populū: vt sic suauiter inferiora reducat ad sup̄iora ꝑ media: vt dt Diony. in de angel. hierarchia. c. iiij. Sicut ergo inferiores talis ordinis angelos illuminat ꝑ sup̄iores: ꝛ nonnunq̄ ꝑ angelos homines: ita placuit viatores ad se reducere mediātib⁹ intercessione ꝛ auxilio beatorū. Nec ita agendo minus diligit q̄ sancti vt hereti ci assumunt: sed ex summa ꝛ ordinatissima charitate hec ita disponit sua sapiētia infinita: qua nō solum fortiter ac potenter/ sed etiā suauiter oīa prout nouit vnicuiq3 ꝯuenire ministrando a fine vsq3 in finem attingit. Sap. viij. Magna quippe dignitas creature ꝛ magne charitatis indiciū in creatore est/ ꝙ suis amicis hanc ꝯtulit potestatē vt auxilio eis esse possint ad salutē q̄ huius ꝑ sua indignitate minus sunt capaces. Sicut est videre in humana republica: in qua rex qđ dare vult vult nōnunq̄ ꝑ intercessionē alicui⁹ dare alicui q̄ nō esset statim dignus exaudiri. Peccatorib⁹ deniq3 singularis est consolatio/ q̄ ad sanctoꝝ interpellatōem qn̄q3 magis animant͛ q̄ iudiciis: quorum etiā sanctitatis defectū supplere pt probitas aliena. Sic loquit͛ btūs Bernar. in s͛mo. de beata v̄gine/ cuius p̄ncipiū est: Signū magnū circa p̄ncipium. Prudentissim⁹ ꝛ clemētissim⁹ artifex qđ quassatū fuerat non ꝯfregit: sed vtili⁹ oīno refecit vt videlꝫ nouū Adam formaret ex veteri ꝛ Euam trāsfunderet in Mariā. Et q̄dem sufficere poterat Christ⁹/ siq̄dem ꝛ nūc oīs nostra sufficientia ex ip̄o est: sed nobis bonū non erat hominē esse solum. Et seq̄tur: Fidelis plane ꝛ ꝑpotēs mediator dei ꝛ hoīm̄ū homo Christus Jesus: sꝫ diuinam in eo verent͛ homines maiestatem. Absorpta videt͛ in deitate humanitas: non ꝙ sit mutata substantia/ sed affectio deificata. Non sola cantatur illi mis͛cdia/ cantatur pariter ꝛ iudicium. Quia ꝛ si didicerit ex his que passus est ꝯpassionem vt misericors fieret: habet tamē ꝛ iudiciariā potestatem. Deniq3 deus noster ignis consumēs est. Quid ni vereatur peccator accedere/ ne quemadmodū fluit cera a facie ignis: sic pereat ip̄e a facie dei. Opus est ergo mediatore ad mediatorem istum: nec alter nobis vtilior q̄ Maria. Hec ille.

¶ R De eo ꝙ arguunt ex statu ꝛ ꝯditione sanctoꝝ/ dr ꝙ nobis subueniunt meritis ꝛ voto siue p̄ce. Meritis dico preteritis ꝛ recentib⁹. Preteritis: meruerunt enim in via vt bona conferantur non modo sibi sed ꝛ aliis. Cum enim meritum nihil aliud est q̄ aliquid acceptatū ab aliquo in ordine ad bonum retribuēdū alicui. Meritū qd Summa autem dei liberalitas opera bona sanctorum in via existentiū facta ad honorem dei acceptauit/ vt nō solum ad summa bona sanctis retribuenda etiā longe huiusmodi merita excedentia: sed etiā ad multa bona in via vel patria aliis tribuenda: qui per nouum voluntatis actum illud bonum sibi applicant ꝛ faciunt quasi suum: ita ꝙ summa dei liberalitas non solum minori bono tribuit mai⁹ bonum: sed etiam plura bona/ dum meritū nō solum merenti/ sed et aliis ad ipsum recurrenti-

bus ꝓficiat. Sētētia est Sco. dist. 18. lib. 3. Sic est videre in simili: nam princeps aliquis militē ꝓpter actū strennuū ⁊ multū sibi gratū non solū abundanter remunerat: sed etiā ꝓpter eius fauorem aut p̄ces alijs bn̄ficia impendit. Sic Nabuchodonosor nedū Danielē somniū qđ aufugerat sibi narrantē fideliterq̄ interp̄tantē in sublime extulit: munera multa ⁊ magna dedit: ⁊ sup oēs ꝓuincias Babylonis p̄ncipē ac magistratū ⁊ prefectū cōstituit super cunctos sapientes: quo vtiq̄ eū liberaliter ⁊ magnifice remunerauit. Sȝ etiā ad verbū eiꝰ socios suos Misac/ Sydrach/ ⁊ Abdenago p̄fecit sup opera ꝓuincie Babylōis vt habetur Dan̄. 2. Itaq̄ sc̄ti plenissime ⁊ liberaliter a dn̄o recipiunt longe plus q̄ meruerūt: puta pro actu vel passione horaria bonū sempiternū / ⁊ ꝓ merito finito p̄miū obiectiue infinitū summū scȝ bonū: nihilominus tn̄ dn̄s in tantam sui eos recepit amicitiā: vt etiā beneficia donare velit alijs ad ipsos sanctos recurrentibꝰ. Nec propter quoscunq̄ aut quotcūq̄ / quibꝰ sanctoꝝ succurrūt merita minus sanctis retribuit vt isti falso imaginātur. Nec est simile qđ adducūt de diuina iusticia ⁊ misericordia que punit citra condignū: nec punit bis in idipsum/ ad bonū intellectū quē tradit Magister di. 15. li. 4. Sȝ mis̄cdia premiat vltra condignū: ideo nō solū maiora sed etiā plura bona retribuit: vt dictū est. Hinc scribitur Exo. xx. Ego sum deus zelotes visitans iniq̄tates patruȝ in filios in tres ⁊ q̄ttuor generationes eoꝝ q̄ oderunt me: ⁊ faciēs mis̄cdias in milia his q̄ diligūt me ⁊ custodiūt p̄cepta mea. Sic plenissime Abraam remunerat̄ ꝓ obediētia qua filium obtulit: ⁊ tn̄ multa ꝓpter hanc ꝓmisit dn̄s/ ⁊ exhibuit semini eius. Gen̄. 22. Ita de Dauid ⁊ plerisq̄ alijs.

¶ M Subueniunt etiā nobis sancti in patria recentibꝰ meritis: nā oꝛone sua/ licet non sibi/ tn̄ nobis merentur beneficia. Oratio eni᷑ sua dispositio est de congruo vt ꝓpter eam deus cōcedat id qđ impetrat illi cui petit: ⁊ ita est meritū non sancti ꝓ se: sed illi cui reddit̄ id qđ huic oꝛoni quasi ꝓ premio proximo correspōdet: vt dicit Sco. in. 4. dist. 45. q. 4. Nec est inconueniens q̄ aliquis existens in termino quo ad se ꝑ oꝛonem suam alteri mereat̄: vt ibidē dicit. Per hoc soluit̄ q̄ subijciūt q̄ q2 oratio est opus meritoriū nō cōuenit sanctis in patria. Oratio eni᷑ nostra nunc duplicem habȝ effectum. Unū quia est meritoria oranti: immo opus valde meritoriū. Aliū/ q2 ex quo specialiter dirigitur ꝓ alio/ meritoria est illi ꝓ quo offertur. Primo mō: Bti nō habēt oꝛōnem eis meritoriā nec oꝛo eoꝝ habet p̄mū effectū: sed sc̄do modo est meritoria. Siquidē rōnabile est/ q̄ beatus velit merita sua illi valere ad salutē qui ipsȝ specialiter inuocat/ ⁊ sibi desiderat ꝑ illa merita subueniri. Sc̄tōs aūt hoc desiderare ⁊ velle/ ac suū desiderium deo ea intētione offerre/ vt ab ipso habeat̄ acceptū ad hmōi effectū/ est orare mētaliter sc̄tōruȝ. Et hec oꝛo (vt dicit Sco. vbi sup̄) nō repugnat beatitudini: q2 bn̄ potest aliquis beatitudinē summā adeptus velle: vt ꝑ sua merita ꝑ que illā perfectionem attigit/ alius ꝑ suā oꝛonem attingat: ita vt sua merita nō sibi tn̄ sint ꝓpria/ sed ⁊ alijs de bn̄ficentia dei ꝓsint. Sic posset aliquis summū gradum adeptus i amicitia regis ꝑ aliqua obsequia velle orare ꝓ alijs: nō vt ꝑ oꝛōnem hmōi ad maiorem gradū amicitie attingat: sed vt illa merita ꝑ que ad illū gradū attigit alijs ad ea recurrentibꝰ succurrat: supposita liberalitate regis acceptantis illa: nō tn̄ pro illo/ sed etiā pro alijs. Et ꝑ hoc patet quō oꝛone nobis auxiliant̄.

¶ N Quod vo vltimo arguunt/ querendo an videant deū exaudire velle vel nō: neutrū dare oportet: nedum de finali salute eius ꝓ quo orāt: sed nec de sue orationis exauditione. Nec oportet q̄ si deus reuelet beato Petro Joannē petere saluari q̄ reuelet sibi Joannē saluandū aut oꝛonem suā pro Joanne exaudiendam vel nō. Uñ si nō reuelat̄ pot Petrus orare ⁊ expectare effectū. Si aūt reuelaret̄ Petro determinate q̄ deus nollet effectū istū p̄stare/ Petrus nō oraret. Si vero reuelat̄ q̄ exaudiet̄/ orabit Petrꝰ/ ⁊ nō frustra: q2 sicut deus vult Joānē saluare/ ita vult ꝑ determinata media / vtpote ꝑ oꝛonem talis sc̄ti ipsum cōsequi salutē. Non ergo sanctoꝝ intercessione p̄destinatio mutat̄: ſȝ illud impetrat̄ qđ ad eoꝝ precē cōferri ordinatū est ab eterno: vt vult btūs Grego. li. 1. dial. c. xx.

¶ Ex quibꝰ patet p̄ces nostras spemq̄ cōsequende beatitudinis ꝑ mediatores sc̄tōs in celo inanes non esse: sed ordine a deo instituto nos ad eorum auxilia confugere debere / ac debita veneratione eos semper implorare: vt saluemur eoꝝ meritis atq̄ votis. Unde ⁊ fidenter ad sanctorum preces recurrere deo placere credēdum est: cui sanctorum honoratio ⁊ veneratio est accepta. Quicquid eni᷑ obsequij ⁊ honoris eis impēditur/ deo impendit̄/ qui sic ipsos fecit gloriosos: ea propter non parū honorant deū ⁊ sanctos qui ipsoꝝ implorant auxilium apud dei misericordiaȝ. Magnifice siquidem de ipsorum gloria sentiunt/ q̄ eos tante gratie apud deū esse credunt/ q̄ suffragari nobis viatoribus possūt. In quo ⁊ deus summe laudatur de misericordia: ⁊ ipsius summa magnificentia/ qua constituit suos famulos ⁊ amicos in tanta/ vt succurrere possunt ceteris potestate.

Lectio. XXXI. A

Soluta questione prima restat respondere ad sequentes duas: quarum altera fuit: Cum deus per suam eternam prouidentiā ⁊ omnia nouit ⁊ immutabiliter facienda disposuit / ad quid prosunt sanctorum orationes: quibus deum nec informare/ nec a statuto possunt ordinē immutare. Hec questio partim ex priori pendet / et rationem dubij innuit: quia deus imutabilis est ⁊ nihil ignorat. Ad quā respondetur per duas propositiones

p̄ma. Alio fine orandus est deus: et alio fine oran-
Quõ deus orandus. dus est hõ. Prima parũ patet: q2 deus nõ est orã
dus quasi nostra orõne flectendus: aut quouis
modo a sue voluntatis instituto imutandus est/
quoniã simpliciter est imutabilis: neq3 flecti põt
de nolle in velle/vel de vno velle in aliud: neq3 ali
quid de nouo velle qd nõ ab eterno voluit. Oran
dus aũt est deus vt nosipsos excitemus orantes
et puocemus ad deuotionẽ et nostre miserie com-
passionez. At ecõtra nõ ob aliud hominẽ rogam⁹
nisi vt ipm ad misericordiã moueamus: fine ergo
contrario laborat intentio deum orando et hoiem
deprecando: ibi quidẽ finis est imutatio orantis
hic eius cui deprecatio dirigit. vnde Guil. pari.
in de rethorica diuina ca. 2. ponens differentiã in
ter oratorẽ spũalem et secularẽ/ dicit: Orator se-
cularis intẽdit orõne sua mouere iudicem/ et incli
nare in partẽ suã: vt lez p parte sua iudicet et sen/
tentiet. Orator vero spũalis p orõnem suã quã co
rã altissimo fundit/ nõ intendit ipm mouere quẽ
scit indubitanter in vltimate stabilitatis imobi-
lissimũ: sed potius semetipm vel a malo in quo est
in bonũ/vel a bono in meli⁹: qd est dicere. Quia
intendit semetipm facere idoneũ p orõnem: vt ei
cõcedatur qd impetrare intendit: vt si petimus li
berationem a malo/ q̄rimus intuitu istius petitio
nis malũ a nobis deus auferat. Si petimus do
nationẽ alicuius boni: vt intuitu orõnis efficia-
mur hoc accipe digni et idonei. Nõ vt p illã orõnẽ
flectamus deum/ vt hoc nobis cõferat q̄si nunq̄
cõferre voluerit: et tunc primo velle conferre inci
piat: sed ab eterno hoc conferre disposuit: ad peti
tionem tñ nostrã factã vel faciendã tẽpore certo.
¶ B Secus est de homine qui petitiõibus vin
citur: vt hoc vel illud faciat qd nunq̄ facere dispo
suit: et ita de nouo incipiat velle facere. Et q2 varie
se habent iudices: secularis scz et diuin⁹: varieq3
se habent oratores. Hinc nõ incõgrue fm eũdem
contrario modo causa nostra versanda est coram
deo et corã homine. vnde dicit. Confessio reatus
in secularibus iudicijs reis obesse consueuit ad pe-
nam. Ante tribunal vero dei miseratoris omniũ
nõ solũ nõ obest ad penã: imo etiã pdest ad veniã.
Eo ipo corã deo nostrã causam facimus meliorẽ/
quo purius et sincerius nosipsos condemnamus
nullã excusationẽ ptendẽtes: ita sane liberationẽ
a morte spũali cuius rei fueramus deo facto ppi-
cio consequimur. Ista est lex: hoc est statutũ in cu
ria dei: quã pmulgauit per os sapientis/ dicens.
Pro. 28 Qui abscõdit scelera sua nõ dirigetur. Qui vero re
liquerit et confessus ea fuerit miscdiam cõsequetur.
Per hanc legẽ obtinuit in consistorio dei rex Da-
uid miscdiam: imo qd plus est p solum ppositum
Ps. 31 cõfessionis: sicut ipsemet testatur/ dicens. Dixi con
fitebor aduersum me iniusticiã meã dño: et tu re-
misisti impietatẽ peccati mei. Et sequitur. Ampli⁹
illa lex ore apostolico pmulgata est. Si nosmet-
ipsos dijudicarem⁹ nõ vtiq3 a dño iudicaremur.
¶ Cõtraria horum obseruari cernimus in curia fo-
rensi iudicijs humani: vbi cõfessio et accusatio sui
ipsius de crimine damnationẽ et iudicium infert/
etiã cũ examinatione vite corporalis. ¶ C Ora-
mus igitur ad deũ vt pmissum est: nõ vt mutet pro
positũ ad nostrã orõnem/ sed vt orõne nosipsos di
sponamus et efficiamur idonei impetrare qd peti
mus. Volens itaq3 deum tibi fore pium et miseri
cordẽ esto tibiipsi pius et misericors. Est enim du
rus duris: pius pijs: bonus bonis: seuerus ma-
lis. Talẽ ita3 illum inuenies/ qualis et tu fueris
in tuis desiderijs: nõ q̄dem p mutabilitatez eius
sed p tuã. Volens insup in curia sue iusticie abso
lutionẽ consequi teipm accusabis/ iudicabis/ con
demnabis: et sic remissionẽ impetrabis: nõ p mu-
tabilitatẽ sui: sed p mutationẽ tui: Cui enĩ pecca
tor incipit detestari peccatum: mutatur q2 hz in se
detestationẽ quã primus nõ habuit: si petit ipsorum
deletionẽ iterũ mutatur: q2 habet in se petitionem
quã prius nõ habuit. Deus aũt delendo vel remit-
tendo pctũ nõ mutatur q2 nihil in se recipit quod
in ipso prius nõ fuit. Si nãq3 deus vult pctã oran
tis nõ imputare ad penã/ nec punire ad eius dete-
stationem et petitionẽ: nõ incipit hoc de nouo vel
le: sed ab eterno hoc voluit nõ imputari/ cũ p illo
precaretur et detestaretur. Sicut si ego statuerẽ in me
ipo inimico meo velle remittere offensam ad suã
supplicationẽ: quã futurã p certo tẽpore ex reue-
latione vel qualitercunq3 puiderem/ remittendo
ad suã supplicationẽ/ nõ mutarer p tunc: q2 nul-
lum actũ nouũ in me haberẽ quẽ prius nõ habui:
sed ipse in se mutaretur de nõ petente in petentem.
Suo mõ ab eterno deus vidit petitionẽ hominis
futurã/ siue p remissiõe pctõrum/ siue p impetratio-
ne alicuius alterius boni: et ad talẽ petionem fien
dam in tẽpore determinato/ determinauit se ab
eterno remissurum peccatũ vel collaturũ illud bonũ
qd petetur: et hoc fine omni sua mutabilitate: q̄3-
uis hoc nõ fit sine mutabilitate ei⁹ q̄ petit. ¶ Se
cunda ppositio: Per preces ad sanctos vt ipsi p
nobis interpellent fusas/ nõ intendimus deũ per
eos quasi nescientẽ q̄d nobis expediat informare
Pater/ qm̃ non nescius est miseriarũ nostrarum cu-
ius oculis oia aperta sunt atq3 nuda. ad Hebr. 4
Unde metrista quidam: Est nihil occultũ quod
nesciat alta maiestas. Qui videt e celo quicquid
in orbe latet. ¶ D Cur autẽ sanctos oramus
tanq̄ mediatores satis lectione p̄cedenti dictum
est: quibus tres sequentes addi possunt rationes
Prima propter nostrã inopiã in merendo: q2 enĩ
adhuc in corpe mortali sumus cõstituti quod ag-
grauat animã/ et ad terrã deprimit/ nõ possumus
attenta mente opera bona et merita feruentia ex-
ercere: vt igitur cũ miscdia dñs iusticiam seruaret/
voluit vt quibus merita ppria nõ sufficiunt ad do-
ni alicuius impetrationem/ patrocinarentur et suc-
currerent aliena. ¶ Secunda causa est sanctorũ
gloria: nã vt ista cognoscatur per ipsos decreuit fa
cere mirabilia in corporibus: et p eos operari salu
tem in animabus: vt ex hoc in ipsorum laudes assur-

gere/ꝛ ad vitā eorūdem imitatiōem alliceremur/
quia ad eādem glām puenire ꝛ cum ipīs gaudio ꝑ
frui mereremur. ¶ Tertia causa ꝓpter dei reuerē
tiam: vt scꝫ petōr qui deū offendit/q̄si nō audens
in ꝑsona ꝓpria ꝓpter peti scoriam corā maiesta-
te altissima pariter ꝛ tremēda apparere/recurre-
ret ad scōs purissimos ꝛ deo gratos/q̄ petōris ꝑ
ces altissimo p̄ntarent: easq̄ suis adiunctis meri
tis ꝛ ꝓcibus magis redderent exaudibiles placi
das atq̄ gratas. ¶ E Tertia questio: Solu
tio tertie q̄stionis q̄ q̄rit modū quo scti in celis au
diant nostras ꝓces fusas in terris/ex eo pendet:
Quibus modis bti qui a corꝑe seꝑati sunt siue
etiam in corꝑibꝫ glosis deo assistunt/cognoscant
Cognitio an- preces nostras. ¶ Pro cuius intellectu notandū
gelicē duplex q Augu. sup Gene. ad lrām distinguit duplicē
cognitiōem angeloꝝ beatoꝝ. s. matutinam ꝛ vesꝑ
tinam: vnde exponens illud Geñ. j. Diuisit lucē
a tenebris: appellauitq̄ lucem diem/ꝛ tenebras
noctem. Factūq̄ est vesꝑe ꝛ mane dies vnus. Co
gnitōem angeli compat diei siue luci eiusdem: et
ignorantiā nocti vel tenebris. Vult ḡ q cognitio
angeli dicat̄ dies. Et quia diei due sunt partes:
Principium qd̄ dr̄ mane: ꝛ finis qui dicit̄ vesꝑa
His compat duplicē angeli cognitiōem. Cogno-
scit enim angelꝰ res vel in creatore siue in v̄bo: aut
in creatura: siue cognoscat in seipō angelo ꝑ spēs
ꝯcreatas: siue in ꝓpriis gn̄ibꝫ ꝑ spēs a rebus rece-
ptas. Prima cognitio est supnaturalis ꝛ beatifi-
ca ꝛ in lumine glorie. Scd̄a ē naturalis in lumi-
ne nature. Prima cognitio est qua in verbo ꝛ lu-
mine glīe cognoscit beatifice/clare ꝛ nude diuinaꝫ
essentiam ꝛ creaturas in ipō tanq̄ in limpidissi-
mo speculo ꝛ exemplari immēso sibi relucētes: et
hec est ꝑfectissima. Sicut cognitio ꝯclusionis co
gnitis p̄ncipiis: siue hec cognitio infundat̄ ange
lis beatis immediate a v̄bo: siue eliciat̄ ab intel-
lectu angelico lumine glorie eleuato. ¶ F
Secūda cognitio est qua angelꝰ in lumine nature
id est naturali intellectus sui virtute ꝛ viuacitate
cognoscit res creatas: siue in seipō angelo siue in
ipsis rebus cognitis ad intellectum statiꝫ supra
expressum. Et ex rebus sic cognitis/creatis ꝛ factis
ascendit ad cognitōnem creatoris fm̄ illud apo-
stoli ad Roma. j. Inuisibilia dei a creatura mun-
di ꝑ ea q̄ facta sunt intellecta ꝯspiciuntur. Qd̄ lꝫ
a btō Bern. s̄mo. v sup Cant. exponat̄ de homie.
Facit eñ vim in v̄bo quo dr̄ a creatura mūdi non
celi. Verūtñ est ꝛ de creatura angelica: vt innuit
glo. interl. ibi. ab homine nō solū ab angelo. Et dr̄
naturalis/quia ad ipām sufficit natura cognosci
tiua sine adminiculo alicuiꝰ doni supnaturalis
stante tñ adminiculo cōis influentie dei. Vtraq̄
cognitionū inest obiectiue tam creatoris q̄ crea-
ture. Nam p̄ma cognitio scꝫ reꝝ in v̄bo/vna est ꝛ
indistincta qua cognoscit̄ v̄bū ꝛ relucētia in v̄bo.
Hac eñ nude ꝛ beatifice diuinā eēntiā cognoscit
ꝛ oia relucētia sibi in v̄bo. Nec relucētia sine v̄bo:
ꝛ dico sibi qꝛ lꝫ omnia cognoscibilia reluceant in
verbo: nō tñ oportet oia cognoscibilia cognosce-
re cognito v̄bo/alr̄ tollerent̄ actus hierarchici q̄
sunt illuminare/purgare/ꝑficere. Est eñ verbuꝫ
q̄si speculū volūtariū/ondens videnti se q̄ntuꝫ vo
luerit/non q̄ntum relucet. Que ḡ nō ondit se vi-
denti nō relucēt illi. ¶ Et q̄uis cognitio v̄bi ꝛ re
rum in vno v̄bo sit vna/ipē tñ angelꝰ distincte co-
gnoscit v̄bum/ꝛ q̄dlibꝫ relucentiū sibi in v̄bo. Fa
ciente hoc deo noticiā illam creante in angelo ꝛ ꝑ
fectōe speculi. i. essentie rep̄sentantis omnia distin
cte. Nam ꝛ deus ipē vnica cognitōe ꝛ cognoscēdi
rōne q̄ est diuina essentia/ꝑfectissime ꝛ distinctissi
me oīa nouit. Longe ꝑfectꝰ cognoscit angelꝰ res
in v̄bo q̄ in seipō vel in gn̄e reꝝ ꝓprio. ¶ G Se
cūda vō cognitio multiplicat̄ fm̄ multiplicitatē
obiectoꝝ cognitoꝝ: q̄m̄ res in se vel in ꝓprio gene
re quas distincte cognoscit/cognoscat distinctis co
gnitōnibꝫ. Sic alia cognitōne distincte cognoscit
se ꝛ creaturas: ꝛ creatorem ex creaturis confuse
vel indistincte. Prima cognitio in v̄bo vocatur
matutina. Scd̄a dr̄ vesꝑtina. Matutina/quia ē
in v̄bo qd̄ est p̄ncipium reꝝ. Oia ꝑ ipm̄ facta sūt.
Joā. j. Vesꝑtina dr̄ scd̄a: qꝛ est cognitio reꝝ in cre
atura: q̄ inq̄ntum est creatura/est in declinatōne ꝛ
casu. Unde non dr̄ illa cognitio angeli matutina
ista vesꝑtina ꝓpter admixtionē tenebraꝝ ignoran
tie. Sicut lux matutina sit ꝛ vesꝑtina admixta ē
tenebris/cum in angeloꝝ cognitōe nihil ignorā-
tie sit admixtuꝫ: sed ex causa dicta. ¶ Sed dicū
cognitio reꝝ naturalis angeli sit duplex/scꝫ reꝝ
in seipō ꝑ spēs ꝯcreatas: ꝛ in genere ꝓprio ꝑ spēs
a rebus cognitis receptas: cur non ponit̄ triplex
cognitio/vespertina/matutina ꝛ meridiana: sicut
sunt he tres ptes diei/cui comparat̄ cognitio an-
gelica. ¶ Solutio fm̄ Alex. de ales pte. ij. q. xxiij
art. j. q quia non potest angelꝰ cognoscere res ni-
si in creatore aut creaturis: ideo btūs Augꝰ distī-
xit tm̄ duplicē cognitōem angeloꝝ. Et p̄mam di-
xit cognitōem matutinā q̄ est in v̄bo. Secundam
q̄ est in creatura siue sit in ipō angelo/siue in ꝓprio
rerum genere appellauit cognitiōem vesꝑtinā. Li
cet illa scd̄a sit duplex/quaꝝ vna cognoscit rem ꝑ
spēs concreatas etiam absentē ꝛ nō existentē/sꝫ fu
turā. Alia tm̄ rem p̄sentē ꝑ spēs a rebꝫ acceptas.
Vñ ad Orosiū ait Aug. Ipā creature cognitio in
semetipā vesꝑtina/q̄ dei cognitiōe erat mane. Et
idem in eodē: Scia angeloꝝ in seipis/in compa-
rōne ad sciam q̄ est in v̄bo dr̄ vesꝑtina. ¶ H Ha
rum trium hec est distinctio: Qm̄ illa q̄ est in v̄bo
nullo mō depēdet a re creata: sed illa q̄ est in ange
lo/ad minus dependet a forma seu specie ꝯcreata
ipsi angelo: qꝛ intellectiua est plena formis: sed il
la q̄ est reꝝ in ꝓpriis generibꝫ a rebꝫ creatis simpli
citer dependet. Ex quo infert Alex. q ille tres rō-
nes cognoscendi fm̄ nobilitatē eaꝝ differūt. No-
bilior eñ est forma increata q̄ cōcreata ipsi ange-
lo: ꝛ ꝯcreata q̄ forma a rebꝫ accepta. Rō eñ co-
gnoscendi in v̄bo est ipā diuina essentia: ꝛ non ali-
qua spēs media inter essentiā ꝛ cognitiōem. Sicut

in scda z tertia est aliqd repsentās mediū inter cognitū z cognitionē. Cōgrue ḡ sola pma scz in verbo dr matutina/qz in pncipio. Alie due vespertine qz in creatura. Uel q Aug⁹. matutinā quando qz noiat diurnā. vñ. xj. de ciui. dei c. 39. Illi inquit angeli sctī nō p verba sonātia deum discunt sed p ipm psentiaz imutabilis veritatis. Hec est verbū eius vnigenitū / z ipm verbū z patrē z eorū spūmsctm / tāqz esse inseparabilē trinitatē: singulasqz in ea psonas esse vnā substantiā: z tamen oēs non tres deos esse/sed vnū deū ita nouerunt: vt eis magis ista qz nosipsi nobis cogniti sumus. Ipam qz creaturā melius ibi / hoc est in sapiētia dei tanqz in arte q facti sunt/qz in ea ipa sciūt: ac p hoc z seipos ibi melius qz in seipsis: verūtn z in seipis sciunt. Facti sunt em/z aliud sunt qz ipe qui fecit. Ibi ergo tāqz in diurna cognitiōe: in seipis aūt tanqz in vespertina. Multū em differt vtrū in ea rōne cognoscat aliquid fm quā factū est/an in seipo. Et sequit. Oia em aliter cognoscūtur ab angelis vbi hnt causas rōnesqz suas. i. fm quas facta sunt incōmutabiliter pmanētes/aliter i seipsis. Illa clariore/hac obscuriore cognitione velut artis atqz opationū. Que tn opa cū ad ipius creatoris laudē venerationēqz referunt/tāqz mane lucescit in omnibz oculis cōtemplantiū. Itē libro. 4. super Geñ. ad lrām. Cognitio q est in verbo ad diē ptinet: q est in seipsis ad vesperā ptinet. ❡ I Posset etiā nō impbabilr dici/q sicut lux solis meridiana omniū clarissima est: nec pōt irreuerberatis oculis intueri: ita vocabulū hoc cognitio meridiana soli diuine cognitiōi q deus in se oia cognouit lucidissime reseruat. Ad cognitionem nanqz sui z oim cōprehensiuā nullus creature oculus accedere pōt: dicēte aplo. j. ad Thi. 6. Lucē habitat inaccessibilē. Illa ḡ lucidissima cognitio diuina/sola meridiana merito nominat. ❡ Et q dicta sunt de angelis/suo modo intelligūtur z de btis aiabz. Uñ Magr in. 4. di. 45. ex cognitione angeloz similis argumentat de beatis. ❡ K Cognitione itaqz rez in pprio genere pñt sancti cognoscere oōnes nras vocales / dum ad ipsas hnt debitā approximationem z presentiam Nō em intellectus creatus intelligit naturali cognitione salt intuitiue qdcunqz intelligibile quātūcunqz distans. Nā cū ad intuitiuā sui cognitionē obiectū coagat (fm btūm Aug. 9. de tri. c. 12. Dis res quācūqz cognoscimus generat in nobis noticiā sui. Ab vtroqz em noticia pariter a cognoscente z cognito) nō videt q creatura agere possit ad suā cognitionē p infinitā distātiā. ❡ Quid aūt de mētali oōne/an btūs vel etiā angel⁹ sufficienter psens videre possit cogitationes mentis z affectiōes alteri⁹: sunt opiniões apud do. Sūt em q dicūt q mētis cogitatiões z affectiones hōis occultas z clausas cuilibet creature: quam occultare pōt ita vt illam videre nemo possit/nisi cui voluerit reuelare: vel saltē ille q intimior est cuilibet creature qz creatura sibiipsi qlis est sol⁹ deus

Uñ cōsequēter dicūt q solus deus est scrutator cordiū: cui consonat illud. ij. Paral. vj. Tu solus nosti corda filioz hoim Et in ecclasticis dogmatibz ca. xlix. Internas anime cogitatiōes diabolū nō videre certi sumus: z ne hoc cōcessum putetur angelis bonis / addit: Secreta aūt cordium ille solus nouit: ad quē dr: Tu sol⁹ nosti corda filioz hominū. z. j. Coz. ij. Nemo scit hoim qd est in homine/nisi spūs hois qui est i homie. Et huiusmodi multa adducūt qb⁹ nitunt pbare q solus deus scrutat corda z renes/id est affectiones. ❡ L Sed istis nō obstātibz sunt q probabiliter oppositū tenent videlicet Sco. in reper. li. 2. dist. ix. z doctor anglicus Guil. ockam in. 2. q. 13. scz q quilibet angelus z eadē rōne qlibet beatus naturaliter pōt distincte intuitiue cognoscere cogitationes alioz. Nec in hoc dependet a volūtate cogitantis. Unde posita cogitatione vel affectione nō est in ptāte angeli cogitantis vel volētis occultare eā alteri angelo vel beato qui ille possit ea distincte cognoscere ex suis naturalibz / dummodo ad ipsum habeat debitā psentiā z nō impediatur. Et ita ex suis naturalibus cognoscere pōt angel⁹ z btūs oōnes mentales orantis viatoris stante debita psentia z sublato impedimēto. Nā cū intellectus viatoris suos act⁹ cognoscat: tñ nō intellectus beati qui est pfectior. Nā quicqd cognoscit potentia minus perfecta/ cognoscit etiam pfectior. ❡ Item ois potētia cognitiua disposita nō impedita z pfecta cognoscere pōt naturalr quicquid sub eius obiecto cōtinet. Sed cogitatiōes z affectiōes cōtinent sub obiecto itellectus qd est ens inquātū ens: ergo pōt intelligi a quolibet intellectu sufficienter psente z non impedito. ❡ Itē cause naturales non obsunt imperio voluntatis create: quin positis eis eo modo quo naturaliter agere sufficiūt agāt: ḡ cogitatiōes et volitiōes cū intellectu psente naturaliter causant sui cognitionē. Nec videt quō angelus vel beatus cogscat essentiā aie orantis q est sibi intimior qz accidentia inherentia/cogitatiōes scz z affectiones: z nō cognoscat inherētia accidētia scz cogitationes et affectiōes. ❡ Item beati cognoscūt oēs motus z opationes corpales orantis: ergo multo magis opationes pure spūales / qles sunt cogitationes/ qz tales sunt purū intelligibile z imateriale. Sicut intellectus beati q nō dependet in cognoscendo a sensibz: sicut intellectus noster in via: sed ex sua naturali pfectione ppria cognoscit intelligibilia principia sine medio sensuū. Huic snie concordare vident verba beati Aug. in carmine de gloria paradisi loquētis de ciuibz paradisi celestis: dicit em. Nā z pectoris archana penetrant/alterutrū vnū volūt: vnū nolunt: vnitas est mentium. ❡ Dictū est aūt dūmodo ad ipm habeant debitā psentiā: qm (vt dictū est) nō pōt intellectus finitus p quācūqz distantiā videre intelligibile. Additum est etiā dūmodo nō impediatur: qz impediri potest p deum suā influentiā subtrahentē/ ne con

currat coagendo cū intellectu beati ad cognitionem secretoꝝ cordis viatoris. Sicut creditur ſm sanctoꝝ doctrinas prohibere malignos ſpūs eis nō coagēdo / ne videant ea q̄ in cordibꝫ hoim versant᷑: q̄ nisi ꝓhiberēt᷑ ex naturali sua ꝑfectiōe possent sicut cetera sensibilia / ꝛ intelligibilia intueri. Prohibet aūt deus misericorditer ne tonus salutis inimicus suis dolosis artibꝫ ꝛ tentatione seuiore salutis proposita in mente hoīs impediret. Qui maligni tētationes moderat᷑ / nec permittit hominē tentari vltra q̄ȝ potest sustinere .j. Coꝛ.x. ¶ X aūt deus dr̄ scrutator cordiū ꝛ solꝰ noscere corda hoium ꝛ similia / intelligendū est vniuersaliter ꝛ necessario ac inimpedibiliter: ita ꝙ simpliciter impossibile sic ne videat coꝛ cuiuslibet seipso ꝛ sine cuiuslibet alterius āminiculo: ꝛ hoc ꝓpriū est soli deo. Btūs vero ꝛ si videt coꝛ vnius non tñ ea que sunt in cordibꝫ oim: q2 nō habet ad omnia corda debitam p̄ntiam nec videt necessario q2 impediri pōt: nec seipso: q2 nō sine cooꝑatiōe obiecti ꝛ generali influentia dei. Qm̄ alr̄ ex auctoritatibus illis ꝓbaret᷑ ꝙ nunq̄ȝ quis posset cognoscere cogitationes alterius: nec quisq̄ȝ suas si solꝰ deꝰ cognosceret corda: ꝛ ita nec deus posset illis beatis reuelare: nec angelus angelo mētaliter loqui q̄ oia erronea sunt ꝛ falsa. ¶ M Nec valēt que Greg. de Arymino in suo .2. dist.9. obijcit p̄mo dicens / ꝙ nullū genus entiū priuat᷑ vniuersalit᷑: vel vt in pluribꝫ ſm indiuidua ꝛ tp̄a operatiōe sibi naturaliter cōpetente seu nata cōpetere. Genꝰ aūt angeloꝝ ꝓ semꝑ vel in pluribꝫ ſm indiuidua ꝛ tēpora priuat᷑ cognitione distincta cogitationū hominū: ꝛ ꝑ cōsequens patet ꝙ ipsi nō sunt naturaliter apti ad talē cognitionē. Prima pars antecedentis patet per illud Aug. 7. de ciui. dei. c. 30. Sic deus administrat cūcta q̄ creauit vt ea proprios exercere ꝛ agere motus sinat. Et cōfirmat Alr̄ em̄ inquit posset dici ꝙ albedo posset naturaliter albedinē ꝓducere sicut calor calorē. Sed ꝙ non ꝓducit ex eo est / ꝙ deus suspendit ea a tali actione nō coagēdo sibi: qḋ tn̄ nullꝰ dicit. ¶ Secūdo respondendo motiuis ponit ꝙ beati non habēt debitā p̄sentiā ad cogitatiōes alterius: ꝛ ideo eas videre nō pn̄t. Est aūt debita p̄sentia / p̄sentia subiectiua / ita ꝙ necesse est intellectū cognoscentē cogitationē esse subiectū illaꝝ cogitationū. Vn̄ nisi cogitationes inhereāt intellectui intellectus non est sufficiēter p̄sens / p̄sentia q̄ sufficit ad cognoscēdū. Cuius signū addit: q2 si per potentiā dei duo homines essent simul in eodē loco p̄mo: tunc intellectus eoꝝ essent sibi p̄sentes / q2 indistantes: ꝛ tn̄ vnus nō intelligeret cogitationes alterius: q̄ȝ uis essent eque dispositi ꝛ cognitiōes vtrorumq̄ȝ eiusdē rōnis. Cuius nulla alia causa assignari potest nisi ꝙ requirit᷑ p̄sentia subiectiua siue inhesionis. ¶ N Sed ista nō cogunt. Nō primū: quia tam prima pars sui antecedentis q̄ȝ scḋa deficiūt. Nā p̄me parti dat᷑ instantia de genere demonum qui multis actibus ꝛ cognitionibus ad quos habent naturalē potentiā ꝑpetuo priuant᷑. Similiter ꝛ beati tristicia (que naturaliter sequit᷑ de cebus nolitis ꝛ tn̄ accidentibꝫ) perpetuo p̄uant᷑: eo ꝙ ois tristicia repugnat beatitudini. Itē ſꝫ multos potētia vegetatiua in hoie si nō p̄ueniret᷑ creatione aie ꝓduceret formā / imperfectiorem tn̄ aia sicut in ceteris viuentibus: a qua tn̄ actiōe ſm totam speciē imꝑpetuo suspendit᷑. Auctoritas vero bti Aug. nō habet hoc ad qḋ inducit᷑. nā h. Aug. c. p̄cedenti ostēdit ꝙ deus summus oia operat᷑ / ꝛ nature vim operandi ipse tribuit. Que per multa declarat / que gētiles q̄dam suis dijs falsis attribuere. Et in ca. xxx. subdit ꝙ deus idem vbiq̄ȝ totus nullis inclusus locis: nullis vinculis alligatus: in nullas partes sectilis: ex nulla pte mutabilis: implens celū ꝛ terrā: p̄sente potentia nō indigente natura. Sic itaq̄ȝ administrat omnia que creauit / vt etiam ipsa ꝓprios exercere ꝛ agere motus sinat. Ex q̄ nihil aliud vult nisi ꝙ deus q̄ est omniū vnicus creator ꝛ creatorū gubernator ita gubernat omnia que fecit: ꝙ etiā secū in q̄busdam actionibus coagere permittit. Nec ex illo inferri potest ꝙ omnes operationes naturales agere permittat: aut ꝙ non quasdā a suis naturalibꝫ actionibus in quas possent ad tp̄s vel perpetuo suspendat: ſm ꝙ placuerit sue ordinatissime voluntati. Nec ad aliud inducunt hec verba Aug. nisi ad hoc ꝙ deus oia operat᷑: quedā mediante creatura / quedam immediate seipso. vñ subdit. Agit multa per angelos / sed nō nisi ex seipso beatificat angelos. ¶ Qḋ vo in cōfirmatione addit ꝙ posset dici de ipsa albedine ꝛc̄. Sic vtiq̄ȝ posset dici / sed sine rōne / cū ad id dicendū nulla rō vel leuis apparētia inueniri pōt. Ad dicendū vero ꝙ intellectus possit omnia cognoscere / que sub eius obiecto primo cōprehendunt᷑: ꝛ ita actus alterius intellectus sicut alium intellectum videre que sibi sunt eque presentia / sunt rōnes probabiles ꝛ vt sicut patet solubiles. ¶ O Secūda etiam pars antecedentis / scꝫ ꝙ genus angeloꝝ pro semꝑ vel in pluribus p̄uatur cognitione distincta cogitationum hoim non est probata. Unde credi potest ꝙ vt plurimū angeli ꝛ beati videant mutuas cogitationes ꝛ etiā hominū quibus sunt presentes saltē illas quas beati nō volunt alijs celare: q2 ꝓbabile est ꝙ quātum ad illas nō concurrat deus. Nihil em̄ incōueniens sequi videtur / ꝙ angelus hominis custos secreta cordis eius videat: p̄sertim cū hoc fructū custodie nō impediat / sed promoueat. Itē qūo alias oꝛones viatoꝝ angeli custodes ad nos missi dn̄o offerēt: Sicut Raphael dixit Thobie. Qñ orabas cū lachrymis ꝛc̄. ego obtuli oꝛonem tuā dn̄o: si non eas in nobis viderent. eiusdem .12. Sunt em̄ efficatiores mētales q̄ȝ oꝛones vocales: ꝛ lachryme cordis q̄ȝ oculorū. Et per huuc modū facile intelligitur quemadmodum angeli sibi loquunt᷑. Celāt suas cogitatiōes dū illas nolunt sciri ab alijs: ꝛ tūc dn̄s cuius voluntati sunt indeclinabiliter addicti / nō cōcurrit

ad causandum cognitóem secretoꝝ in alijs ange-
lis. Loquunť dum in se cognitónes eliciüt ⁊ act⁹
interiores/vt ceteri cognoscūt:⁊ tūc his formatꝫ/
ceteri p̄ñtes naturali v̄tute cognoscūt: nec impe
diunť ꝑ subtractóem diuine influentie. Sic etiā
saluať qūo angelus vel beatus multis eque p̄e
sentib⁹ vni vel aliquib⁹ loquiť/⁊ nō omnib⁹: volen
do vnū cogitatóem suam scire ⁊ nō aliū:⁊ ꝑ h̄ deo
ꝯcurrēte respectu vnius ⁊ suspēdente suam co-
ctóem respectu alterius. ¶ Q̄ð v̄o doctor ille se
cūdo dr/ꝙ debita p̄ñtia ad videndū cognitónem
est p̄sentia subiectiua: videť oino volūtariū ⁊ nul-
la rōne subnixum. Cum em̄ ita actus intellectus
⁊ voluntatis eque ꝯtinenť sub obiecto p̄mo intel-
lectus sicut cetera intelligibilia: ⁊ oim sub obie-
cto p̄mo alicuius potētie eque contentoꝝ nō dissi
milis reqritur p̄sentia ad cognitóis formatióem/
sed q̄cunq₃ p̄ñtia sufficit vni ꝯtentoꝝ sufficit ⁊ al-
teri: sicut est videre in visibilib⁹. Nam obiectum p̄
mum visus est color: ideo q̄cunq₃ p̄sentia vni⁹ co
loris sufficit vt videať/similis p̄sentia alteri⁹ suffi
cit: ⁊ sic de alijs. ¶ Cum ergo in nullo alioꝝ intel
ligibiliū requiritur talis p̄sentia quare poti⁹ hic:
Et ita eadē facilitate ꝯtemniť qua p̄bať. Et miꝝ
videtur quomō angel⁹ qui distincte videt intelle-
ctum alterius angeli/non videt omne intelligibi
le in illo intellectu viso existēs/stante generali influ
entia dei. ¶ Item ex illo sequereť ꝙ sol⁹ angelus
posset cognoscere suas cognitóes/q₃ soli sibi inhe
rēt: ⁊ ita nunq̄₃ ali⁹ possꝫ eas videre: ⁊ ꝑ ꝯsequens
nullus alteri loqui ⁊ sua secreta aperire: q̄ð est cō-
tra oēs: q₃ null⁹ alius potest esse p̄ñs p̄sentia sub
iectiua illis: cum idem accidēs nō possit in diuer
sis subiectari. ¶ P Et ad signū quo intentū
probare nitiť dr/ꝙ si illi homines essent viatores:
neuter cognoscit intuitiue cogitatóes alteri⁹. Si
cut nec intellectū vel essentiā anime alteri⁹: quia
intellectus corpori immersus ita alligatus ē vi-
rib⁹ sensitiuis/ꝙ nullius extra se habere pōt noti
ciam sine fantasmatib⁹: vt pꝫ. iij. de aīa. Et ideo
nullius rei extra se noticiam intuitiuaꝫ habere p̄t
q̄ð sensus intuitiue nō cognouit. Propter quod
substantiam rei intuitiue non possumus distincte
cognoscere ꝑ statu illo: sed nec actus ꝓprios co-
gnoscere possꝫ nisi illos elicuissꝫ p̄uijs fantasmati
bus ad eum mouentib⁹. Cum ergo nullū fantas-
ma mouēs mediate vel immediate ad cognitióis
formatóem alterius hois in potētia cognitiua il-
lius p̄cessit: non miꝝ si ille cognitóem alterius in
tuitiue nō videt q̄₃uis sit sibi p̄sens. Secus de in-
tellectu corpori nō immerso/q̄ intelligibilia ime-
diate sine ministerio sensuū app̄hendit: non mi-
nus q̄₃ sensus sensibilia: q̄m potētia sup̄ior ⁊ in co
gnoscendo est ꝑfectior. ¶ Q Redeūdo nunc
ad ꝓpositā q̄stionē dicēdū/ꝙ sancti in patria q̄ de
facto in celis sunt/naturali cognitóe puta vesper
tina/que est cognitio reꝝ in ꝓprio genere nullas
orónes nostꝝ in terra ꝯsistentiū: neq₃ mētales ne
q₃ vocales cognoscunt/propter immoderataꝫ di

stantiā inter nos ⁊ ip̄os. Nec em̄ q₃ improportio
nata hꝫ naturalē cognitóem intuitiuā/q̄ est de re-
rum existētia impedire. Et de h̄ p̄t accipi illō Au
gust. Esa. lxiij. in glo. interli. Abraā nesciuit nos.
Mortui em̄ sc̄ti nesciūt q̄d agāt viui etiā ip̄oꝝ fi-
lij. Accipiť hec glo. de v̄bis Augustini in libro de
cura ꝑ mortuis agēda. vbi dr: Si tāti patriarche
q̄d erga p̄plm ab eis ꝓcreatū/agereť ignorauerūt:
qūo mortui viuoꝝ reb⁹ atq₃ actib⁹ cognoscendis
adiuuādisq₃ misceñť. ¶ De cognitóe aūt matuti-
na/an illa videant orónes nostras/nūc videndū
Et dico p̄mo: Nō est de rōne beatitudinis essenti
alis/vt nostras orónes aut alia facta nostra ma-
tutina cognitóe videant in v̄bo. Probať: quia il
lud q̄ð nihil est obiecti beatifici nō est necesse in be
atitudine intueri: sed orónes nostre ⁊ quelibꝫ cre
atura non sunt aliquid obiecti b̄tifici: igitur. mi-
nor patꝫ: quia obiectum beatificū est diuina eēn-
tia/que ex sua infinita ꝑfectóne sufficienter beati-
ficat quēcunq₃ intellectū creatū/immo ⁊ increa-
tum diuinū nullo alio secū ad beatificādū ꝯcur-
rēte: q̄ð b̄tūs Aug. innuit cum ait: B̄tūs est dn̄e
q̄ te videt: etiā si alia nesciat: ⁊ alia tecū videat/nō
ꝓpter hoc beatior. ¶ Vtꝝ aūt videre nostras orō-
nes ꝑtineat ad eoꝝ beatitudinē accidētalem non
ꝑ oia certū est: vn̄ venerabilis Hugo de sancto vi
ctore de sacra. li. ij. p̄te. xvi. cap. xj. ita dr: Multi
in questionem adducūt/si sancti p̄ces supplicāti-
um audiūt/si vota postulantiū ad ip̄oꝝ vsq₃ co-
gnitónem ꝑueniūt: difficile est iudicare de hmói.
Qūo em̄ scia nostra certa esse potest de ipsis qui
eam quā de nobis h̄nt sciam nec capere possum⁹
nec inuestigare: Hoc vnum certū est: animas san
ctoꝝ in secreto diuine contēplatónis constitutas/
eoꝝ q̄ foris aguntť tantū scire quātum illis vł ad
gaudiū vel nobis ad auxiliū ꝓdesse constat. Nos
intercessores querimus apud deum. Quid am-
plius vis: Times ne forte non orent q̄ semꝑ orāt:
Qūo nō orabūt ꝑ te q̄ñ tu oras: qui ⁊ q̄ñ tu non
oras orare tñ nō cessant: Si non audiūt inquis:
ego in ventū fundo v̄ba non audiētib⁹ ⁊ non intel
ligentib⁹ loquens: Ecce dicamus: Non audiunt
sancti verba postulātiū: neq₃ ad beatitudinē illo-
rum attinet ista nosse q̄ foris agūť. Ecce dicam⁹:
non audiūt. Nunq̄d deus non audit: Quid er-
go laboras inuestigare q̄d audiunt ⁊ quātum au
diunt sancti quos oras/cum ip̄e de⁹ audiat ꝓpł
quē oras. Ip̄e videt humilitatē tuā qui remune-
raturus est deuotónem tuā. Tñ si audiūt ⁊ quan-
tū audiūt/quid est audire nisi scire: Vnum est lu-
mē in quo audiunt ad ꝑcipiendū/⁊ vident ad co-
gnoscendū/in quo si quid forte foris agiť/q̄ð mo
do interim nō audiunt aut nō vidēt/mysteriū est
dispensatóis/nō detrimētū felicitatis. Inueniun
tur tamen quidam sanctoꝝ patrum q̄dā ita diffi
niuisse quasi nihil sit in creaturis q̄ð non videant
qui videntem omnia vidēt. Ego amplius iudica
re nō p̄sumo/nisi hoc solū/quoniā tantum vident
quātum illi placitū est quē vident ⁊ in quo vidēt.

Hec Hugo. ¶ R. Ex illa auctoritate tria dicū
tur. Primū q videre creaturas in verbo z ea que
foris aguntur nō ptinet ad beatitudinē essentialē.
Quia dicit q illas nō videre nō est detrimentū fe
licitatis. ¶ Scdm/q vidēt in verbo z sciūt quic-
quid ad beatitudinē eoꝝ accidentalē ptinet. Dicit
enim q sciunt intantū quantū illis ad gaudium
nobis ad auxiliū prodesse cōstat: vtrunq3 aūt pti
net ad beatitudinē accidentalē. ¶ Tertiū q tan-
tū audiunt in verbo z vident quantū placet ver-
bo illis ostendere in quo vident. Et fm hoc intel-
ligere oportet illud Aug. in meditationibus suis
ca. 25. Qui scientem cuncta sciunt quid nescire ne
queunt. Nota (quid) nō capit quesitiue sed infini-
te p aliquid. Ab de his dictū intelligit q ad bea-
titudinē eoꝝ ptinēt siue essentialē siue accidenta-
lem/siue de his q deo quē vidēt eis cōplacet reue-
lare. Ideo Grego. ij. mora. §. 4. moderatius loq
tur. Quid de his inquit q scienda sunt nesciunt/
qui scientē oia sciunt. Vñ pbabiliter dr q licet nō
necessario sequit ad sanctoꝝ beatitudinē vt ora-
tiones nostras audiant de cōgruo tñ de' eis reue
lat oia q ipsis ab hoibus offeruntur: siue ipos ma
gnificando z laudando/siue eos orando z auxilia
implorando. Coadiutores quidē sunt dei in pro
curando salutē electorū: q cū nōnunq3 cōferat pro
pter sanctoꝝ merita z intercessiones tanq3 p me-
dia ad hoc ab eterno ordinata/reuelant eis orō-
nes viatoꝝ p quibo intercedūt. Hoc etiā ad gau-
diū eoꝝ accidentale ptinet. Letant em̄ amplius
dū intelligunt hoies in terris degentes eoꝝ suf-
fragiū postulare/quatinus conciues fiant in illa
celesti curia. Sicut z plerīq3 ex ipsis salutē alioꝝ
sunt orōnibus cōsecuti. Huic cōsonat magr dist.
45. li. 4. Non est inquit incredibile aias sanctoꝝ
que in abscondito faciei dei veri luminis illustra
tione letant/in ipsius cōtēplatiōe ea q foris agun
tur intelligere/quantū illis ad gaudiū vel nobis
ad auxiliū ptinet. Sicut em̄ angelis ita z sctis q
deo assistunt petitiones nostre innotescunt in ver
bo dei qd cōtēplant. Et satis cōcordat btūs Tho
mas in. 4. scripto eadem dist. q. 8. dicēs. Vnus-
quisq3 beatus tantū de aliīs rebo necessarium est
vt in essentia diuina videat quantū pfectio beati
tudinis requirit: vt homo habeat quicquid velit
z nihil inordinate velit: hoc aūt recta volūtate q-
libet vult: vt ea que ad ipm ptinent agnoscat. vñ
cū nulla rectitudo sanctis desit/volūt agnoscere
ea que ad ipos ptinent: z ideo op3 q illa in verbo
cognoscant. Hoc etiā ad eoꝝ gliam ptinet/q au-
xilium indigentibo prebeant ad salutē. Sic enim
dei coopratores efficiunt: quo nihil est diuinius
fm beatū Diony. ca. 3. eccl'ie hier. ar. Manifestu3
ergo est q cognoscūt vota/orōnes/z deuotiones
hoim q ad eoꝝ auxiliū cōfugiūt. Hec Tho. In q
dicto Thō3 (necessariū) nō debet dicere necessitatē
simpliciter: cuius oppositū includit cōtradictio-
nem: s3 cōgruitatis certitudinē. ¶ S. Ex qui-
bus oibus satis patet questiōis tertie solutio/sc3
q scti cognoscunt orōnes nostras cognitione ma
tutina in verbo: quā cognitionē nulla cognitoꝝ
distantia impedit. Nō aūt cognitione vespertina
z naturali in pprio genere pter eoꝝ distantiā im
moderatā. Cū ergo potentes fecit deus sanctos
apud se: vt nobis qd optamus valeant impetrare
merito ipoꝝ memoriā agimus in cōsecratiōe hu-
ius sacrosancti sacrificij. Nō vt aliqd ad ipsius p-
fectionē operent: q2 ad hoc nō acceperūt ptātem/
sed vt eoꝝ meritis adiuuemur et sanctificemur/
q̄tinus digni z salubriter ipm perficiamus: z am
pliorē effectū gratie eoꝝ intercessione cōseq̄mur.
¶ Et pōt hec esse vna rō quare ante Christi corpo
ris consecrationē ecclesia sanctoꝝ memoriā statu
it peragendā. Edocta fuit ad hoc ve. test. figuris
qm legalis sacerdos z pontifex dum in sanctasan
ctoꝝ introiuit noia duodecim tribuū in rationa-
li descripta intulit. Sic sacerdos euangelicus ad Exo. 39
sctāsanctoꝝ ingressurus pcedentiū patru3 infert
memoriā dicens cōicātes z memoriā venerātes.
Dicit venerātes nō solēnizantes: q2 memoria in
plus est q3 solēnitas. Ecclesia enim de aliquibus
sanctis facit memoriam/de quibus non facit so-
lennitatem ac festiuitatem.

Lectio. XXXII.

A

IN primis gl'iose sem-
perq3 virginis Marie genitricis dei et
domini nostri Iesu Christi] ¶ Hec est
secūda pars partis pme ptis pncipalis scde toti'
canonis: in qua fit memoria pmo z principaliter
beatissime Marie virginis gloriose/vginis z theo
tice. Recte in primis/nō tantū quia sanctoꝝ san-
ctissima pcellens gra z glia: nedū sctōs sed etiam
angelicos spūs vniuersos. Nec mō i pmis: q2 tu
tissimū nostre calamitatis est asilū z misericdie sinus
generalis: sed ideo pncipaliter i pmis eius memo
riā in hoc sacrificio veneramur: q2 singularis hu-
ius sacrificij ministra fuit z liberalissima dispēsa-
trix. De pmo Hier. ad Paulā. Ceteris p partes
pstat: Marie vero sil' se tota infudit gratie pleni
tudo. Per quā ascēdit sup oē humanū gen'/ascē-
dit vsq3 ad angelos: sed z ipsos q3q3 trāscēdit: z ce-
lestē oēm supgredit creaturā. De q btūs Bern. i
ser. cui' pncipiū est: Fecūde virgis. ita ait. Intue
or quēadmodū vsq3 ad angelos plenitudine gfe
supra angelos spūsctō superueniente puenit. Est in
angelis charitas/est puritas/est humilitas: qd
hoꝝ nō enituit in Maria? Et sequitur. Cui angelo
rum aliqn est dictū. Spūssanctus superueniet in te
z virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq3 et qd
nascet ex te sanctū vocabit filius dei. Deniq3 veri
tas de terra orta est nō de angelica creatura. Nec
angelos sed semē Abrae apprehendit. Magnum
est angelo vt minister sit dni: sed Maria sublimi
us quoddam meruit vt sit z mater. Fecunditas
itaq3 virginis supereminens gloria est: tantoq3 ex
cellentior angelis facta munere singulari/quāto

differẽtiꝰ ꝑ ministrio nomẽ mr̃is accepit. Hanc
inuenit grãm plena iam gratia: vt charitate fer/
uida/ virginitate integra/ humilitate deuota fie
ret nihilominus sine viri cognitiõe grauida / sine
dolore puerpera. Hec Bern. De scdo idẽ in alio ſ
mone cuiꝰ pncipiũ est. Signũ magnũ. Oibꝰ oia
facta est: sapiẽtibꝰ ⁊ insipiẽtibus copiosissima cha
ritate debitricẽ se fecit. Oibus miscdie sinum ape
ruit: vt de plenitudine eius capiant vniuersi. Ca
ptiuus redemptionem/ eger curationẽ/ tristis con
solationem/ pctõr veniã/ iustus gratiam/ angelus
leticiã: deniqꝫ tota trinitas gl'iam/ filiũ psona hu/
mane carnis substantiã: vt nõ sit qui se abscõdat
a calore eius. Ecce misc die sinũ. ¶ B Audiamꝰ
⁊ miseroꝝ asilũ. De hoc idẽ in alieno sermone sic
loquitur. Voluntas dei totũ nos habere voluit
per Mariã. Hec inqꝫ voluntas eius est/ sed ꝓ no
bis. In oibus siquidẽ ⁊ per oia ꝓuidens miserie
tentationẽ nostrã solatur: fidem excitat/ spem ro/
borat/ diffidentiã abigit/ erigit pusillanimitatẽ.
Ad patrẽ verebaris accedere / solo auditu territꝰ
ad folia fugiebas: Iesum tibi dedit mediatorem.
Quid non apud talẽ patrẽ filius talis obtineat?
Exaudiet vtiqꝫ pro sua reuerentia. Pater enim
diligit filiũ: an vo trepidas ⁊ ad ipm? Frater tuꝰ
est ⁊ caro tua/ tentatus ꝑ oia vt misericors fieret.
Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forte ⁊ in
ipo maiestatẽ verearꝭ diuinã/ qꝛ licet factꝰ sit hõ/
mansit tñ deus. Aduocatũ habere vis ⁊ ad ipm:
ad Mariã recurre. Pura siquidẽ humanitas in
Maria: nõ modo pura ab omni cõtaminatione
sed ⁊ pura singularitate nature. Nec dubius di/
xerim/ exaudiet ⁊ ipa ꝓ reuerentia sua. Exaudiet
vtiqꝫ matrẽ filius ⁊ exaudiet filiũ pater. Filioli in
quit Bern. Hec est pctõꝝ scala: hec mea maxime
fiducia est: hec est tota ratio spei mee. Quid eñ?
Potest ne filius aut repellere aut sustinere repul/
sam? Non audire aut non audiri filius põt? Neu
trũ plane. ¶ De tertio qꝛ ipsius merito in pmis
sumus memoriã venerãtes: qꝛ specialis huiꝰ sa/
crificiĳ ministra et despensatrix est liberalissima.
Ipa nãqꝫ est mulier illa euãgelica q̃ tria farine sa
ta cõmixta fermẽtauit. Lu. xiĳ. Satũ vnũ/ vbũ
qꝺ erat in pncipio apud deũ / ⁊ deus erat verbũ.
Alteꝝ: Anima q̃ de nihilo creata est ⁊ añ nõ erat.
Tertiũ: Caro de massa corruptionis sine corru/
ptione aliqua diuino segregata artificio. In qui
bus tribꝰ triplex genus potentie: qꝺ nõ erat crea/
tũ: qꝺ ꝑierat recreatũ: qꝺ supꝑ oia erat paulo mi/
nus ab angelis minoratũ. Hec vinculo indisso/
lubili in ꝑsone coeunt vnitatẽ. Hec euãgelica fa/
rine sata pariter fermẽtant: vt sit panis angelo/
rũ quẽ manducet hõ: cor eius confirmãs in hoc sa
cramẽto. Vñ felix mulier bñdicta in mulieribꝰ ⁊
in cuius castis visceribꝰ supueniente igne spũsſcti
panis ille est coctus. Felix inqꝫ mulier q̃ i hec tria
sata imisit fidei sue fermentũ. Siqdẽ fide conce/
pit/ fide ⁊ pepit: dicente Elizabeth: Beata q̃ credi
disti: quoniã ꝑficient in te q̃ dicta sunt tibi a do/
mino. Hec Bern. sermo. 2. de natiuitate Christi
¶ C Ecce quẽadmoduꝫ fuit huiꝰ panis ⁊ sacri
ficĳ ministra. Panis qdem vt dictũ est: sacrificĳ
aũt cruci qua velut in ara sacrificiũ oblatũ est as/
sistens: ⁊ simul participato dolore patri offerẽs.
Et per hoc liberalissima eius dispensatrix: qꝛ pa
nẽ hunc sicut cetera bona oia per manus eiꝰ mũ
dissimas accepimus. vñ Bern. ser. de vigi. nati/
uitatis Christi: Cõfuse sunt ⁊ cõmixte due spẽs di
uinitas scꝫ ⁊ humanitas in vtero virginis: spiri/
tusancto illas suauiter cõmiscẽte. Sed qꝛ tu dignꝰ
non eras cui donaretur/ datum est Marie: vt ꝑ
illã acciperes quicqd haberes. Que ꝑ hoc qꝛ ma/
ter est genuit tibi deũ. Per hoc qꝛ virgo est exau/
dita est ꝓ reuerentia sua/ in causa tua/ ⁊ totius ge
neris humani. In pmo est remediũ: in scdo adiu/
torium: qꝛ nihil nos deus habere voluit qꝺ ꝑ ma
nus Marie nõ trãsiret. Hec ille. ¶ Et ꝓpter hoc
fm dñm Alber. recte ꝑ ꝓpiciatoriũ designat: i q̃
dñs corporaliter apparuit vt ꝓpiciaretur. In qꝺ
angeli oẽs versis vultibꝰ respiciũt: vt etiã ab ipsa
recipiant splendoris illuminationẽ. Propter idẽ
quoqꝫ recte figurata dꝛ ꝑ arcam testamẽti q̃ vir/
gã Aaron/ tabulas Moysi ⁊ mãna qꝺ de celo da
tũ est cõtinebat. Sic virgo beatissima intra se con
tinuit Christũ benedictũ ventris sui fructũ/ in q̃
fuere. Deitas dulcissima ꝑ mãna designata: ani/
ma sapientissima/ ꝑ tabulas lege dei digito scrip/
tas figurata. Caro mũdissima q̃ morte nõ aruit:
qm̃ tertia die resurrexit/ ꝑ virgã Aaron q̃ frondue
rat designata. ¶ D Tangunt aũt in premissis
verbis sex laudũ preconia virginis gloriose: sci/
cet imprecessibilis dignitas: intercessibilis felici/
tas: inamissibilis ṽginitas: nominis sublimitas
mirabilis fecunditas: fructus ipsius imensitas.
¶ Impcessibilis dignitas tangit in verbo initiali
[In primis] Ipsa nãqꝫ est quã vt Bern. ait ome.
2. super Missus est. deus in celestibꝰ singulari do
natus glorie: singulari in terris ꝓuenire cura
uit ⁊ gratia/ qua ineffabiliter ⁊ intacta cõciperet et
pareret icorrupta. Ipa virgo singularis que (vt
Damas. ait) a nullo illustriũ vincit. De q̃ Sedu
lius in carmine paschali li. 2. metro eleganti ita
cecinit. Salue sancta parens enixa puerꝑa regẽ.
Qui celũ terrãqꝫ tenet ꝑ secula: cuius Nomen et
eterno cõplectens oia giro. Imperium: sine fine
manet/ que vẽtre beato Gaudia matris hñs cuꝫ
virginitatis honore. Nec pmã similẽ visa est / nec
habere sequentẽ. Sola sine exẽplo placuisti femi
na Christo. Singularis in ortu/ singularis in toti/
us vite ꝓcessu. De pmo btũs Hiero. ad Paulam
Hec inquit q̃ diuinis angelicisqꝫ laudata est pre/
conĳs atqꝫ ṗdicata: a patriarchis siqdem figuris
⁊ enigmatibꝰ ꝑsignata: a ꝓphetis ꝓnunciata: ab
euangelistis exhibita ⁊ monstrata: ab angelo ve/
nerabiliter et officiosissime salutata. Et beatus
Bern. vbi supra. Quod Moysi monstratũ est in
rubo ⁊ igne: Aaron in virga ⁊ flore: Gedeon i vel
lere ⁊ rore. Hoc apte Salomõ ꝓuidit i forti mu

liere ꝛ eius p̄cio. Apertius Hieremias p̄cinuit de femina ꝛ viro: aptissime Esaias declarauit de virgine ꝛ deo: Gabriel tādem exhibuit ipam salutādo. ¶ De scdo. s. progressu dr Ambro. lib. de v'ginitate: Sit vobis tanq̄ in imagine Marie vita descripta. De qua velut ex speculo refulget species castitatis ꝛ forma v'tutis. Hinc sumatis exēpla viuendi vbi tanq̄ in exēplari magisteria sunt ꝓbitatis expssa/ que quid corrigere/ quid aufugere/ quid tenere debeatis ostendunt. Et beat' Hierony'. Ipa in vigilijs inueniebat' prior: in sapientia legis eruditior: in humilitate humilior: in carminib' dei p̄stātior: in charitate gratiosior: in puritate purior: in omni v'tute pfectior. ¶ Inercessibilis eius felicitas innuit' in verbo [gloriose] ipsa siqdem s'm deductōem bti Aug. in s'mo. de ei' assumptōe est magnifice assumpta ad eternā beatitudinis sublimitatē in corpe ꝛ aīa gl'osa. Meruit eīn exaltari sup choros angeloꝝ/ ꝛ peruenire vltra q̄ nostre humanitatis est natura: vbi non natura tollit'/ sed magnitudo gl'e demonstratur. Ad thronū siqdem celestē intemerata v'go mater pcessit: atq̄ in regni solio post Christum gl'osior residet sublimata: vt dr Hiero. epl'a statim allegata. ꝛ Bernar. ser. j. de eius assumptōe: Quātum gr'e adepta est p̄ ceteris tūc ꝛ in celis obtinet gl'e singl'aris. Nec in terris loc' dignior vteri v'ginalis tēplo: in q̄ dei filiū Maria suscepit. Nec i celo regali solio/ in q̄ Mariā filius sublimauit.

¶ E Uirginitas inamissibilis designat' cū additr' [Semperq̄ virginis] quia virgo erat carne/ virgo mēte/ virgo pfessione/ virgo ante partū/ virgo in partu/ virgo post partum. Unde Aug. sup Joannē: Sicut in sepulchro vbi repositū erat corpus dn̄i: nec antea nec postea corpus iacuit: sic vterus Marie: nec an̄ nec post qcq̄ mortale ꝯcepit. Itē sup illō Ezech. xliiij. Porta hec clausa erit ꝛ nō aperiet': ꝛ vir nō trāsibit p eam: qm̄ dominus de' Israel ingressus est p eam: eritq̄ clausa pncipi. Quid est/ porta hec erit clausa/ nisi q̄ Maria semp fuit intacta. Quid est/ vir nō trāsibit p eam: nisi q2 Joseph nō cognouit eā. Nec solum v'go/ sed v'go singularis/ v'go purissima. De q̄ s'mo. iiij. btūs Bern. de assumptōe ait: Que eīn angelica puritas v'ginitati illi (haud dubiū qn Marie) audeat ꝯparari/ que digna fuit spūssancti sacrariū fieri ꝛ habitaculū filij dei? Si req̄ precia de raritate pensamus/ q̄ pma in terris angelicam ꝓposuit ducere vitam sup oēs est. Sequitur Immobile ꝓpositum v'ginitatis qd nec angelo filium pmittēte aliq̄tinus titubauit. Quō inqt fiet istud. Neq̄ eīn mō quo fieri solet in ceteris/ virū penit' non cognouit: sed nec filij desiderio nec spe prolis. Hec Bern. ¶ Nominis sublimitas exꝓmit' vt in v'bo [Marie.] Maria/ maris stella/ interp̄tatur/ ꝛ matri v'gini ꝯuenientissime adaptatur. Aptissime siqdem syderi ipa compat': quia sicut sine corruptōe sydus suum emittit radium: sic absq̄ sui lesione v'go parturit filium. Nec sydus radius suū minuit claritatē: nec v'gini fili' suam itegritatē. Ipa est igit' nobilis illa stella ex Jacob orta: cui' radius vniuersum mūdum illuminat: cuius splēdor ꝛ p̄fulget in supnis: ꝛ inferos penetrās terras etiā pl'ustrās ꝛ calefaciēs/ magis mētes q̄ corpa/ fouet v'tutes/ excoquit vitia. Ipa inq̄ est pclara ꝛ eximia stella sup h' mare magnū ꝛ spaciosum necessario subleuata: micans meritis illustrans exēplis. Quā sequēs non deuias/ ipā rogās nō desperas: ipam cogitās non erras: ipsa tenente nō corruis: ipa ꝓtegente nō metuis: ipsa duce nō fatigar': ipa ꝓpicia aduenis: ꝛ sic in teipo expieris q̄ ꝯmerito dictū sit nomē v'ginis Maria: Hec Bern. omē. ij. sup Missus est. Utilitas imploratōis v'ginis gl'iose. ¶ Mirabilis fecunditas tangit'/ cum additur [genitricis] Uere mirabilis v'ginea fecunditas quam admirās ꝓpheta ait Hiere. xxxi. Nouū faciet dn̄s in terra. Mulier circūdabit virū: Maria Christū. Uirū eīn fuisse Chr'm non solū cum diceret' vir ꝓpheta potēs in ope ꝛ s'mone credimus: sed etiā cum tenera adhuc infantie mēbra dei mater/ blādo vel fouerat in gremio/ vel duraret in vtero. Uir eniz erat Jesus/ nedū etiā natus/ sꝫ sapia: nō etate/ animi vigore nō corpis: maturitate sensuū/ nō corpulētia mēbroꝝ. Neq̄ eīn min' habuit sapiētie vel potius nō min' fuit sapia Jesus ꝯceptus q̄ nat' paruus q̄ magnus. Siue ergo latens in vtero/ siue vagiens in p̄sepio/ siue iam grādiuscul' interrogans doctores in templo: siue iam pfecte etatis docēs in populo: eque pfecto plen' fuit spūsctō. Itē alius ꝓpheta Añq̄ parturiret pepit. Anteq̄ veniret temp' partus peperit masculum. Quis audiuit vnq̄ tale? Quis vidit huic sile? Esa. vlt. Anteq̄ parturiret/ anteq̄ in partu laboraret/ an̄ q̄ venit partus/ anteq̄ venit dolor ex partu peperit masculū/ Maria Chr'm. Glo. interli. ¶ F Fructus ei' immisitas subiūgit' in v'bo [dei ꝛ domini nostri Jesu Chr'i] q̄ solus pelagus est infinite substantie: vt dr Damas. Et bonum quo nihil melius cogitari pōt. Teste Ans. Et sententialiter Aug'. j. de doctrina christ. Huius vera genitrix est ꝛ mater v'go Maria. vñ Damas. i suo. iiij: Dei genitricē vere sanctā p̄dicamus. Sicut eniz deus vere ex ipa genitus est: ita ipa vere dei genitrix dr. Deum eīn aimus ex ipa genitū: nō vt deitate v'bi pncipiū essendi accipiendi ex ipa: sed dei v'bo ex ipa incarnato ꝛ genito. Non eīn hoiem nudum genuit sancta v'go: sed deum veꝝ/ nō nudū sed incarnatū. Neq̄ negās ipam dici christotheocon. i. Christi matrē absolute eam negat genitricē Chr'i: sed ꝯtra Nestoriū q̄ sub illo vocabulo voluit eā negare esse matrē dei/ ponēdo q̄ pepit purum hominē. Qui error dānat' est in ꝯcilio ephesino: vt habet'. xv. dist. Canones. §. Tertia synod. Et. xvi. di. Sexta synod'. §. iij. In ephisina. Sꝫ eam dicēdā esse theotocon. i. dei matrem asseruit. Nō h' negauit Mariā matrē Chr'i/ q̄ vnā psonaꝫ/ Chr'i ꝛ v'bi ꝯfitet': sed noluit cōicare in s'mone cū heretico/ q̄ suū pfidie venenum sub illo vocabulo

occultabat. Marie itaqȝ fecūditas que gaudiuȝ
matris habet cum ꝟginitatis honore: ꝛ si eius ꝓ-
uilegium est singulare ꝛ ꝯtinuo indicibile inueni
tur: vt sicut nemo assequi possit/sic nec eloqui q̄-
dem. Sed si adiicias: cuius mater ē: dei.s. ꝛ dñi
nostri Jesu Christi: q̄ iam poterit lingua etiā si an
gelica sit dignis extollere laudibꝫ ꝟginem matrē
Matrē aūt nō cuiuscūqȝ sed matrē dei: vt ait Bern.
in sermo.j. de assumptōe ꝟginis. Quis em̄ ait eti
am si linguis hoim angelorūqȝ loquaꝛ explicare
queat quēadmodum superueniente spūscrō/obum
brante ꝟtute altissimi caro factum sit verbū dei:
ꝑ quod facta sunt oia: ꝛ dñs maiestatis quē non
capit vniuersitas creature: intra ꝟginea sese clau-
sit viscera factus homo. Hic est fruct⁹ terre subli-
mis: qꝛ sup̱ oia deus in secula bn̄dictus. Ro.ix.
Mat.vl. Cui a patre data est oīs ptās in celo ꝛ in terra. Jō
dominus noster q̄ venit saluare q̄d perierat: vn-
de antiq̄ suspirabant patres/deuotissime claman
tes: Rorate celi desup̱ ꝛ nubes pluant iustū: ape-
riaꝛ terra ꝛ germinet saluatorē. Esa.xlv. Ideo ad
ditur Jesus. Jp̄e demū de spūscrō pre ꝑticipibus
suis vnctus. De cuius vnctiōis plenitudine oēs
accepimus grām ꝓ grā Joā.j. Jō ꝯcludiꝛ [Chri
sti.] Huius ergo dei ꝛ dñi nostri Jesu Christi geni
tricis gl̄ose semꝑqȝ ꝟginis Marie memoriā in ꝓ
mis veneramur. Sequiꝛ: [Sed ꝛ beatoꝝ apo-
stoloꝝ] ¶ B Post memoriā btīssime ꝟginis
subdiꝛ memoria beatoꝝ apostoloꝝ. Et digne ac
merito: qꝛ ipsi tradiderūt nobis ritum ꝛ formam
offerendi hoc sacrificiū: vt habeꝛ.j.Coꝝ.xi. Ipsi
huius sacrificij testes fuerunt idonei/q̄ in cena vl
tima qua Christ⁹ sacrificiū hoc in salutē mundi in
stituit: p̄sentes ꝓmi hoc sacrificio vsi sunt. Ipsi a
Christo tunc sacerdotes ordinati ptātem accepe
runt sup̱ corpus Christi veꝝ ꝯsecrādū ꝛ dispēsan-
dum: ꝛ sup̱ corpus Christi mysticū aliq̄s ordinan
dis eādem ptātem cōcedēdi. Vn̄ eis dixit Christ⁹:
Accipite ꝛ comedite ꝛc̄. Et iteꝝ: Accipite ꝛ bibi-
te ex h̄ oēs. Ac deinde dixit: Hoc q̄tienscunqȝ fece
ritis/in mei ꝯmemoratōem facietꝭ. De quo ē di
ctū est. Ipsi deniqȝ fuerunt testes p̄cipui passiōis
Christi ꝛ resurrectōis vt legiꝛ in actibꝫ aplo̅ꝝ: q̄ꝝ
hoc sacrificiū est memoriale p̄cipuum. ¶ Seq̄ꝛ:
[Ac martyrum tuoꝝ.] Hoꝝ memoria rite pagiꝛ
quia ꝓ semel oblata hostia semetipsos obtulerūt/
viuentē hostiam deo placētē ꝛ acceptabilē: q̄ eti-
am (quēadmodū apli) testes fuerūt nostre fidei.
Martyr em̄ grece testis est latine. Vn̄ ꝛ de eis in
telligi p̄t illud apli ad Heb.ij. Ab his q̄ audierūt
sal⁹ in nos ꝯfirmata est: ꝯtestāte deo signis ꝛ por
tētis ꝛ varijs ꝟtutibus ꝛ spūssancti distributio-
nibus sc̄m suam volūtatē. ¶ Aduertendū aūt ꝙ
patriarchaꝝ ꝛ ꝓphetaꝝ ꝛc. ꝛc. memoria non pagiꝛ
qꝛ q̄uis fide ꝛ deuotōe in spū sacrificium hoc co
gnouerunt ꝛ spiritualr̄ ꝑticiparunt: sacramenta
liter tamē ipo nunq̄ȝ vsi sunt: q̄m longe p⁹ eoꝝ tē
pa nosciꝛ institutū. Sȝ cur hꝛ̄ōꝝ ꝯfessoꝝ q̄ꝝ ma-
gnifice memoriā inter sanctos veneraꝛ eccl̄a nul-
la fit in p̄nti loco ꝯmemoratio. Rn̄det Innocen.
ꝙ canon forte p̄fertim q̄rum ad illam ꝑtem ꝓus
sit editus/q̄ȝ memoriam ꝯfessoꝝ celebraret eccl̄a
Nam oēs vere sancti q̄ ꝯmemoranꝛ in canone ꝓ-
cesserūt Siluestꝝ p̄ter Joannē ꝛ Paulū/Mar-
cellinū ꝛ Petꝝ martyres q̄ primo successerūt. Ec-
clesia ꝟo post temp⁹ Siluestri cepit sanctoꝝ ꝯfes
soꝝ memoriā venerari. Nam sedes epāles q̄ iuxta
dispositōem hti Petri sunt in singulis ciuitatibꝫ
antiquit⁹ ꝯstitute: non in memoriā confessoꝝ/sed
in apostoloꝝ ꝛ martyꝝ p̄cipue btīssime ꝟginis ve
reꝝ deuotio dedicauit. ꝙ ꝟo canon tempus beati
Siluestri p̄cessit/ex eo ꝯuincitur sc̄m eundem In-
nocen. qꝛ apostoloꝝ cathalogus non repiꝛ in ca-
none disposit⁹: sicut in emendacioribꝫ codicibus
sancti euāgelij repiꝛ. Nam in p̄oribꝫ editiōibꝫ.i. in
ꝓmis translatōnibꝫ: vt d̄r Hiero. non solum euā-
gelistaꝝ mutatus est ordo: sed ꝛ ꝟboꝝ ꝛ sententi-
arum ꝯfusa erat ꝯmixtio. ¶ H Poniꝛ ꝛ alia
rō a magistro in rōnali: quia hoc sacramētum insti-
tutū est in memoriā passionis Christi. Cū aūt cō-
fessores ꝓ Christo passi nō sunt/saltē in publico vi
tam tortor penis nō extorsit ꝓ Christo: ideo in h̄
sacrificio passionis Christi eoꝝ memoria nō habe
tur. Et refert idem Guil. ꝙ Grego. tertius hec ꝟ
ba q̄ sc̄m ꝯsuetudinē q̄rundam eccl̄aꝝ ꝓferuntur
addidit: Necnō ꝛ illoꝝ sanctoꝝ quoꝝ hodie solē
nitas in ꝯspectu tuo celebraꝛ dñe de⁹ noster in to
to orbe terraꝝ: q̄ꝝ certe ingens ꝛ magna est mul-
titudo. Vn̄ idē lib.vij.ti. de sctōꝝ festiuitatibꝫ sui
rōnalis d̄r/ꝙ Constantin⁹ impator ꝑtes trās mari-
nas petēs/inuenit Eusebiū cesariēsem epm̄ viꝝ
sctīssimū: cui d ixit: Pete a me vnde eccl̄a tua di-
teꝛ. Ille ꝟo rn̄dit: Eccl̄a mea satis abūdat in di-
uitijs. Sed rogo te vt mittas ꝑ ꝑtes mūdi q̄ no-
mina sctōꝝ ꝛ tp̄a passionū/ꝛ sub q̄bꝫ qualr̄ ꝛ in q̄
bus locis passi sunt rescribāt: qđ ꝛ factū est. Et re
fert idem Eusebius ꝙ die quolibȝ anni plusq̄ȝ q̄n
qȝ milia sanctoꝝ festa ꝯcurrunt: excepto die Ka-
lēdaꝝ ianuarij/quo gentiles epulis intenderunt
ꝛ solennitatibꝫ/ꝛ nō ad martyrizandū sctōs. Idēqȝ
Hiero. in epl̄a q̄ suo kalēdario p̄poniꝛ: Et qꝛ ho-
rum sanctoꝝ festiuitas ab eccl̄a diebꝫ singulis ce
lebrari nō p̄t/huius occasione forte hec ꝑticula a
dicto Grego. est apposita. ¶ I Exprimūtur
aūt duodecim aploꝝ noia cū addiꝛ [Petri] q̄ fu
it summ⁹ ac caput aploꝝ: cui claues regni celo-
rum collate sūt: q̄ ꝛ ceterorū ꝯfirmator fuit/post-
q̄ȝ a negatōe dñi ꝯuersus surrexit. sc̄m ꝟbū Chri-
sti Lu.xxij. Et tu aliq̄n cōuersus cōfirma frēs tu-
os. Cuius adhuc successor toti⁹ eccl̄e obtinet ꝓn-
cipatū. ¶ [Pauli] q̄ nō ab hoibꝫ neqȝ ꝑ hoiēȝ ele
ctus est: sȝ ꝑ Christū nūero ꝛ gradui aploꝝ addi-
tus: vt eēt vas electōis portās nomē dñi corā gē
tibus ꝛ regibꝫ ꝛ filijs Israel. Act.ix. Hic in tertiū
celū rapiꝛ vt audiat secreta verba q̄ nōlȝ homini
loqui. Hic gloriaꝛ in tribulatōibꝫ/non ignorans
cogitatōes sathane: abūdantius oibus laborauit
Gratie omnia tribuit: viuit nō ipe/sed viuit in eo

Christus/ꝗ gladio triũphans etiã mortuus testi-
monia fidei fert Christo: vt hꝫ passiõis eius histo
ria. ¶ [Andree] ꝗ ad vnius iussionis vocẽ Chri-
stum sequebaꝛ. Qui ⁊ de huius sacri ṽitate cum
Egea ꝓcõsule disputabat. Hic ꝑmus aplo ꝓvo-
catus/etiã germanũ suũ Petꝝ Christo adduxit/
ad exẽplũ magistri/in cruce desideratissima triũ-
phauit. ¶ [Jacobi]. s. maioris exvocatõe ad apo
stolatũ/ad quẽ pulsꝫ Jacob alter ascẽdit: h q̃rũ
ad martyꝛij laureã in aplis ꝑmatũ tenuit/quam
ꝑus ipe suscepit: vt habeꝛ Actu. xij. Misit Here-
des rex man⁹ vt affligeret q̃sdam de eccl'a. Occi/
dit aũt Jacobũ frẽm Joãnis gladio. ¶ [Joãnis]
dilecti dñi ꝗ in cena sup pectus dñi recũbẽs euã/
gelũ (vt Beda dꝛ) ab ipo sacro dñici pectoris fon
te potauit: ꝗ mysterij huius altitudinẽ ⁊ fructuꝫ
p̄ ceteris plus reserauit. Cui ⁊ Christus ṽginẽ ma
trem in cruce ṽgini ꝯmendauit. ¶ [Thome] ꝗ
⁊ didimus dꝛ: quod interp̄taꝛ latine dubius: ꝗa
de dñica resurrectõe plus ceteris dubitauit. Un-
de clauoꝝ locis digitos inferens ac dominico la
teri manus/credidit: ⁊ omne dubitatõis vuln⁹ a
nobis ⁊ infidelitatis amputauit. ¶ [Jacobi] scꝫ
minoris ꝗ Christo simillim⁹ in corꝑis figuratiõe
necnõ ⁊ religionis imitatõne frater dñi appellari
meruit: ⁊ hierosolymitanã ecclam post dñi ascẽsi
onem ꝑmus episcopando rexit. ¶ [Philippi] ꝗ
specialiter de patris ⁊ filij inseꝑabili deitate instru
ctus: etiam q̃nꝗ panum q̃bus saturad⁹ in deser-
to fuerat populus mysteriũ q̃rẽte domino: Phi
lippe vnde emenius panes vt mãducent hi: intel
ligere meruit. ¶ [Bartholomei] ꝗ sol⁹ fuisse dꝛ
nobilis ⁊ phus inter aplos. Qui teste Dionysio
diuine ac mystice theologie sacramẽta nouit: ⁊ ꝑ
vera diuina ⁊ increata sapia excoꝛiatus viuus te-
stis ⁊ doctoꝛ fact⁹ est idone⁹. ¶ [Matthei] ꝗ de
thelonario vocat⁹ a Christo: ex publicano factus
est apl's ⁊ euãgelista: spũaliũ talentoꝝ distributoꝛ
⁊ ꝯuiuioꝝ dei ꝑgatoꝛ: ꝗ ⁊ in huius sacramẽti im-
molatõe interfectus/seipm dño obtulit hostiam
viuam. ¶ [Simonis] ꝗ frater erat Jacobi mino
ris dictus chanane⁹ ex zelo christiane religionis.
Chana q̃ppe zelus interp̄taꝛ vel ad differẽtiam
Simonis Petri. Uel a vico chana ville galilee: i
qua dñs ꝑmo in vinũ aquã mutauit noiatus: ar
ticulũ symboli/cõionẽ sanctoꝝ adiecisse dꝛ: an q̃ꝛ
hoc sacrm quod ꝯmunio dꝛ designaꝛ. ¶ [Et tha
dei] qui tertius frater Jacobi minoris ⁊ Simõis
fuit. De quo ⁊ metra cõia sonãt: Anna solet dici
tres ꝯcepisse marias: Quas genuere viri Joachi
Cleophas/Salomeqꝫ. Has duxere viri Joseph
Alpheus/Zebedeus: Prima parit Christuꝫ/Ja-
cobum scda minorẽ. Et Joseph iustuꝫ pepit cum
Simone Judam: Tertia minorẽ Jacobũ volucrẽ
qꝫ Joannẽ. Diciꝛ aũt Thadeus q̃si appꝛhendens:
qꝛ ꝑ fidem Christũ firmissime tenuit: ⁊ ꝯtra ṽita-
tis corruptores acerrime scripsit. Ad ꝯstantiam
semel acceptate fidei/exemplis relapsoꝝ angelo-
rum ⁊ hominũ terribilius: futuriqꝫ iudicij com-
memoratõe fideles animauit. Hic dꝛ ⁊ Judas qꝺ
interp̄tatur ꝯfitens vel gloriosus. Uel per ethi-
mologiam q̃si iubilum dans. Habuit em̄ ꝯfessio
nem fidei/glam regni/⁊ iubiluꝫ gaudij sempiter
ni. ¶ Hos duodecim elegit dñs/vndecim in ter
ra ꝯsistens/duodecimũ Paulũ de celo: ꝗ ſm be-
atũ Aug. in q̃dam ſmone sunt duodecim filij Ja
cob: hi duodecim ꝑncipes plebis Jsrael: hi duo-
decim fontes reꝑti in Helim: duodecim castra in
Ramasse vsqꝫ ad mõtem syna: duodeciꝫ lapides
in veste sacerdotali: duodecim panes ꝓpositionũ
duodecim exploratores missi a Moyse: duodc-
cim ppli terram ꝓmissionis ingredientes: duo-
decim lapides altaris: duodecim lapides de Jor
dane eleuati: duodeciꝫ lapides in eodẽ altari: du
odecim duces Salomonis: duodeciꝫ stelle in co
rona spõse: duodecim fundamẽta: ⁊ duodeci por
te ciuitatis dei: duodecim mẽses anni: duodeciꝫ
hore diei. Jsti sunt missi de manu potẽtis in cor-
da inimicoꝝ regis. Per hos rex noster pacificus
debellauit mundi ꝑncipem ⁊ vasa eius diripuit.
¶ R His duodecim aplis addita sunt nomi
na duodecim glosoꝝ martyꝝ/qui semetipos ob
tulerunt hostias viuentes deo acceptabiles ꝓ ꝯfes-
sione nominis ⁊ passionis Christi: cuius memo-
ria agiꝛ in missa. De quoꝝ fide ⁊ martyꝛij causa/
vt dꝛ Alb. indubitabilis extitit certitudo. Mul/
toꝝ aũt alioꝝ martyꝝ noia h nõ ponunꝛ ſm eun
dem: qꝛ vt legiꝛ in eccl'astica historia: aliqñ here
tici cum martyꝛib passi sunt: eo ꝙ tũc eccl'a syno
dos visitatões ⁊ examinatões hẽre non potuit vt
discerneret hos ab illis ꝓpter ꝑsecutõem tyranno
rum. Neqꝫ tamẽ negãdũ ẽ q̃n plẽs sint martyres
de q̃b non min⁹ eccl'a est certa: eo ꝙ passionẽ pro
Christi noie subierunt/q̃ꝫ de hic scriptis. ¶ Sed
cur illoꝝ noia canoni non inseruntꝛ/certũ est ꝙ ꝓ-
pter pluritatẽ nimiã in sctoꝝ ꝯmemoratõe nõ oia
poni expediebat. Cur aũt ceteroꝝ noia ⁊ nõ alio-
rum canoni sunt inserta/euidẽs rõ assignari nõ p̄t
qꝛ latet nos q̃ cause ꝑores p̄res induxerũt ad isto
rum potius q̃ꝫ alioꝝ insertõem noim. Multe cõ
iecturales assignari possent: vna ſm Alb. s. ta-
cta ꝓpter notionẽ passionis ⁊ fidei ipoꝝ. Neqꝫ for-
te oim est vna rõ: q̃m alio quoꝝ noia h ponunꝛ ꝓ-
pter sue passionis ꝑmcuitatẽ: qꝛ vicꝫ passi sunt in
ꝑncipio nascẽtis eccl'e. Quoꝝdã ꝓpter tormento
rum immanitatẽ: q̃rundam ꝓpter ꝯstantie in pa-
tiendo singularitatẽ: ⁊ ita de alijs. Uerꝝ tñ est ꝙ
aliq̄ dicũt canonẽ ꝯpositũ ex spẽali instinctu dei ⁊
ordinatõe. Jn signũ cuius referũt ꝙ aliqui p̄res
ex singulari q̃dam reuerẽtia ⁊ deuotiõe quam ad
certos sanctos habuere ipoꝝ noia studuerunt ap
ponere/⁊ q̃rundaꝫ iam appositoꝝ remouere. Sꝫ
trãsacto die in crastino repperierũt illos deletos ⁊
ꝑores lr̃is aureis inscriptos. ¶ L Ponuntur
aũt ꝑmo martyres eximij ꝗ in ꝑncipio nascentis
eccl'e floruerũt in apice summi apl'at⁹. ¶ [Lini]
ꝗ fuit ꝑmus papa post btm̃ Petꝝ: ⁊ hoc in regi-
mine/non ex ordinatiõe Petri. Cui ꝯtrarium vi-

detur q Joannes tertius scribit epis germanie z
gallie. Et habet. viij. q. j. Si Petrus. vbi dicit:
Si Petrus princeps aplo℞ adiutores sibi asciuit
Linum z Cletum: nō tñ ptātem pontif. cij aut sol
uendi aut ligandi normā eis tradidit: sed succes-
sori suo clemēti/qui sedem aplicaz post eum z po
testatem pontificalē/tradente sibi btō Petro te-
nere pmeruit. Linus vo z Cletus ministrabant
exteriora: princeps aūt aplo℞ Petrus vbo z orō-
ni instabat. Sed glo. ibidē soluit dicēs: Patet h
q Linus z Cletus nō fuerūt apostolici: z hoc ve-
rum q post Petr℞ statim nō fuerūt aplici: sed Cle
mens fuit post eum aplicus. Uidens autem Cle
mens q hoc erat pniciosum exemplo/q aliquis
sibi eligeret successorē/renūciauit papatui: z tūc
electus fuit Linus: eo mortuo electus est Clet⁹: z
quo mortuo denuo electus fuit Clemēs: z sic Cle
mens fm vnā ɔputatōem fuit scds: z fm aliā fu
it qrtus. Uersus: Disputat h mūd⁹: quart⁹ fue-
rit ve secūdus. Hec glo. ¶ Itaqz fm ordinatiōez
beati Petri qui moriturus apphensa manu Cle
mētis in auribꝫ totius eccl'e ait: Clementem hūc
vobis ordino episcopū: cui soli mee pdicatōnis z
doctrine cathedrā trado: quē pre ceteris expert⁹
sum deum colentē: discendi studio deditū/sobri
um/benignū/iustum/patiētē/scientē non nullo℞
ferre: etiā ex his qui vbo dei instituunt iniurias:
vt scribit ipe Clemens in epistola ad beatū Jaco-
bum epm hierosolymitanū. Linus ergo pm⁹ p⁹
beatum Petr℞ in cathedra Petri vsqz ad suā pas
sionem sedit: qui plura p Christo pertulit gene-
ra tormento℞. ¶ [Cleti] q Lino in papatu suc-
cessit/multꝫ passiōibꝫ z signis clarissimis. ¶ [Cle
mentis] qui post trāsitū cleti itez in papā elect⁹: z
beati Petri discipul⁹ z pedissequus: omnes act⁹
eius describens duodecim libris/quos itinerari-
um appellauit. ¶ [Sixti] pape z martyris qui
in missa℞ solēnijs hymnū angelicū: Sctūs Sā-
ctus Sctūs. cum Agn⁹ dei. ɔstituit decātari.
¶ [Cornelij] pape z martyris successoris bti Fa
biani: cui⁹ indubitatū apud sctōs pāes Ambrosi
um z Augustinū fuit martyriū. ¶ [Cypriani] epi
scopi carthaginēsis: cuius tāta fuit fides/vt lata
sue ɔdemnatōis sentētia publice clamaret: grati
as deo in ɔsistorio tyranni. In cuius corde in testi
moniū fidei figura crucis in specie auri fuisse dr
depicta. ¶ [Laurētij] ecclesie romane archidia-
coni/qui certa z indubitata fide rogum sustinet: z
vt viuus in Decij impatoris psentia assaret. Hic
facultates eccl'e larga manu dispsit z dedit paupi
bus: ideo iusticia eius manet in seculum seculi.
¶ [Chrisogoni] cui⁹ z mira fides extitit/vt spō-
te gaudens z letus/mortis subiret supplicium.
¶ [Joannis z Pauli] q impialis aule domestici
se gloriose christianos confessione publica ostende
runt: z Julianū apostatā ɔtēpserūt. In quorum
laude canit eccl'a: Isti sunt due oliue z duo cande
labra lucentia ante dnm. Zach. iiij. quos eadem
fides z passio fecit esse germanos. ¶ [Cosme z
Damiani] frat℞/qui in arte medicine clarissimi: z
gratis ppter deū artis sue officia exhibentes/a ve-
ro medico vocati sunt ad sanandū languores gra
uissimos anima℞. ¶ [Et oim sancto℞] in ɔmu-
ni quorum nomina nota z viāde plixitatis cau-
sa omittunt. ¶ M [Quorum meritis pre-
cibusqz concedas: vt in omnibus protectōnis tue
muniamur auxilio per christum dominū nostr℞.]
Postqz sancto℞ specialis generalisqz premissa ē
ɔmemoratio/addit per eorum pces z merita ad
deum deuota supplicatio: vn̄ dr: [Quo℞] san-
cto℞ [meritis] .i. opationum meritoria℞ intui-
tu maxime supero gatōis: vt dr Alber. in hac mor
tali erumnosaqz vita pfecta℞: q z alijs proficere
poterant [precibusqz] suo℞ piorum desiderio℞
pro nobis tibi oblatis: nunc in gloria. Qm̄ z de
ipsis ve℞ est generalr/qd de sancto Hieremia pro
pheta. ij. Macb. c. xv. scr. bit specialr: Hic est fra
trum amator z populi dei Israel. Hic ē qui mul
tum orat p populo z vniuersa ciuitate sancta dei
vniuersali scꝫ eccl'a: [concedas] z misedr iter largi
aris. [Ut in omnibus] credendis/intelligēdis/
appetendis z agendis [tue] semp [protectōnis] ac
defensionis [muniamur auxilio] ɔtra omnes in
imico℞ visibilium z inuisibiliū machinatōes: qui
bus qm̄ humana fragilitas abducit a via vitatꝫ
z iusticie: z adheret falsis supstitiosis nonnunqz
assertōibꝫ: declinat quoqz a via mandato℞ diui-
no℞. Auxilium vo tuum habentes securi stam⁹
ɔtra oia aduersa z nociua. Quia tu solus potēs
es: z inditiōe tua cuncta sunt posita: nec est q tue
possit resistere volūtati. Hester. xiij. Hoc auxilio
se tueri pphera gratulat⁹ ait: Auxiliū meū a dño
qui fecit celum z terrā: sibiqz impari instāter ora-
uit: De⁹ inqt in adiutoriū meū itēde: dn̄e ad adiu
uandū me festina. ¶ Et notādū fm Alex. de ales
q in hac ɔmemoratōe sancto℞ q fit an̄ ɔsecratōez
corpis christi implorat suffragiū sancto℞. In ea
vo q fit post ɔsecratōem sancto℞ ɔsortium postu
latur: qz nimi℞ anteqz corpus christi qd est vni-
uersalis eccl'ia ɔsecret. i. anteqz regnū adueniat/
necessariū est nobis in via sctō℞ suffragiū: vt me-
ritis eo℞ z pcibus diuine protectionis muniamur
auxilio. Sed vbi corpus christi fuerit ɔsecratuꝫ/
id est vbi regnum aduenerit/assequemur in pa-
tria ɔsortium sancto℞: vt societate z ptē cuꝫ sctis
aplis z martyribꝫ habeamus: qd in ɔmemoratio
ne sctō℞ ifra postulat. ¶ N Et nota q in hac
sctō℞ inuocatōe/nō tm̄ scti maiores/vt Petrus z
ceteri apli in btitudine z gloria deo primiores: z
sed etiam inferiores z mediocres: vt Linus z ce-
teri martyres ex nomie exprimuntur. Etiam certi
nominandi eliguntur/vt per hoc instruamur q
licite nunc ad hūc/nūc ad illū maiorē vel minorez
orōnes fundere possumus: z ad spēales recurre-
re/deuotione z fiducia speciali. Quo illorū error
reprobatur/qui non ad varios sanctos pro varijs
subleuandis defectibꝫ recurrendum dogmatiza-
bāt. Unde nōnunqz fidelium turbatur deuotio: z

⁊ reuerentia sctoꝝ: q̄ rōnabili varietate discreta
crescit: cōfusa vniformitate minuit ⁊ tepescit. Ut
āt sctoꝝ inuocatio discrete a nobis fiat ⁊ pulchra
varietate amicta crescat: cōsiderāda est varietas
donoꝝ etiam in sanctis tam in via q̄ȝ in patria di
scretorum. Uerū enim est ⁊ in sctis illud virgilia
nū. Nō oia possumus omnes: qm̄ nec oia nec eadē
omnibus data sunt: sed diuersi diuersa recepe-
runt dona: omnia tn̄ ad cōmunem eccl'ie vtilita-
tem. Qd pulchro paradigmate deducit Aposto-
lus. 1. Coꝝ. 12. Diuisiones inquit gratiarū sunt/
vnus aūt spūs. Diuisiones ministrationū sunt/
vnus aūt dn̄s. Diuisiones operationū sunt: idē
aūt deus qui operat oia in oibus: alij enim dat
sermo sapientie: alij gratia curationū: alij opera
tio virtutū: alij ꝓphetia: alij genera linguarum.
Et sequit: Nunquid oēs apl'i: nūq̄d oēs prophe-
te: nūquid oēs doctores: nunquid omnes virtu-
tes: nunq̄d oēs habēt grām curationū. ⁊c. Sed
vnusquisq̄ꝫ ꝓpriū habet donū: vnus quidem sic:
alius vero sic. 1. Co. 7. Qd veꝝ est (ait Gers. tra
ctatu de orone) nedū in viatoribꝫ sed etiam in bea
tis. Quo respectu canit eccl'ia. Nō est inuētus si-
milis illi q̄ cōseruaret legē excelsi. Cui consonat
illud Joh. 14. In domo patris mei mansiones
multe sunt. i. distincta meritoꝝ p̄mia ac distincta
priuilegia: vnde etiā cōsequit, varius beatoꝝ ho
nor ⁊ gloria. Sic loquit btūs Aug. in de sancta
virginitate: Quia vita eterna pariter erit omni-
bus sanctis: equalis denarius oibus attributus
est. Quia vero in ipsa vita / distincta fulgebūt lu
mina meritoꝝ / multe mā̄siones sunt apud patrē
ac ꝓ hoc in denario quidē nō impari nō viuit ali⁹
alio ꝓlixius: in multis aūt mansionibꝫ honorat
alius alio clarius. ❡ O Ex quibꝫ cōcludit san
ctos diuersos diuersas gratias ⁊ priuilegia siue
dona varia a dn̄o cōsecutos: ⁊ quantū ad seipsos
⁊ quantuȝ ad necessitates vel defectus viatorum
subleuandos/seu dona varia ⁊ bn̄ficia impetran
da. Et hoc etiā quo ad ꝑsonas / tp̄a /loca poterit
silr̄ estimari: vt q̄ quidā dati sunt patroni certe ꝓ
uincie: quidā certe ꝑsone: quidā certis ꝑsonis: q̄-
dam certis beneficijs impetrandis. Quidā etiaȝ
ꝓpicij magis magisq̄ꝫ exorabiles inuocati certis
loco ⁊ tp̄e q̄ȝ alio loco aut tp̄e alio. Que eīm a deo
sunt/ordinata sunt. Roma. 13. Uñ eterna sua in
effabiliq̄ꝫ sapientia nō solū ꝓuidit ac ꝓordinauit
ea q̄ facturus erat: sed etiā per quos a quibus me
dijs: elegitq̄ꝫ singulis loca ⁊ tp̄a determinata ali
oquin quō rn̄disset discipulis: Non est vestrū no
sce tp̄a vel momenta q̄ pater posuit in sua potesta
te. Act. 1. Sic ergo nō oim generū miraculaꝝ sin
gulos sanctos suos dn̄s operatus est in terris: sed
ꝑ quosdā illa / per quosdā alia: ita legimus q̄sdaȝ
frequentius spūs imundos expulisse: vt Cyriacū
diaconū: alios frequentius cecos illuminasse / vt
Laurētiū: alios marinos sedasse fluct⁹ / vt Mar
tinū ⁊ Nicolaū: alios celo astris ⁊ nubibus impe
rasse: vt Josue / Helias: alios ēt bestias curauisse

vt Hieronymus / Blasius: ⁊ sic varios sanctos ī
terris varias curasse infirmitates. Nec mirū qm̄
licet singuli singulas amplexati sint anime virtu
tes: tamen vnus in hac/in illa alius magis ⁊ ma
gis claruisse putat. Exempli causa: vt fm̄ Greg.
1. mora. §. 13. Abel de inocētia: Enoch de actōis
mūdicia: Noe de spei lōganimitate Abraā de obe
diētia: Isaac de cōiugali castitate: de laboꝝ tolle
rātia Jacob: de retribuēdis bonis pro malis Jo
seph: de mā̄suetudine Moyses: Job de paciētia.
⁊c. Qui vero in certaꝝ v̄tutū exercitijs amplius
meruerūt/nihil ꝓhibet credere a dn̄o ꝓ singulari
quadam remuneratiōe in beatitudine obtinuisse
vt similes virtutes impetrare valeāt eis qui se in
terris inuocare deuotius studuerunt: quatinus
appropriate in his sublimētur in quibꝫ meruerūt
Sic enim legimus quosdā a carnis tentationibꝫ
liberatos per inuocationem beate Agnetis/ An-
dree/ Hieronymi/ Nicolai. Per btm̄ Petrū obe-
dientie donū: per Paulū illuminatiōis: ꝑ Joānē
charitatis obtinuisse: ⁊ ita de alijs multis. Et id-
circo sanctos quosdā suos oratores transmisisse
legimus ad alios/ etiā celestes ad terrenos maio
res ad minores. Sicut de btō Petro recitat Gre
go. iij. dialo. c. 25. qui puellā paralyticā sanandā
sue ecclesie custodi nomine Abundio delegauit.
❡ P Uerūtamen sancti sic ad certa beneficia cō
ferenda vel impetranda ꝓuilegiati: nō ꝓpter hoc
impotentes sunt ad auxilia in alijs cōprestanda.
Sicut nec vni virtuti excellenter dediti virtutes
ceteras reliquere. Unde quo sancti maioris fue-
runt meriti: ⁊ modo amplioris glorie eo efficatio
res credunt ad omnia nobis apud dn̄m generali
ter impetrāda. Sic apl'os legimus infirmitates
singulas curauisse: licet ex speciali causa maiores
sancti ad minores aliq̄n sanandos remiserūt: vt
minoꝝ nondū manifesta sanctitas palam fieret
vel ꝓpter aliud huiusmodi. ❡ Pariformiter cre
dendū certis personis aut patrie certos sctōs spe
cialiter patrocinari. Si eīm hec de angelis credi-
mus/cur nō etiā de sanctis ad angeloꝝ societatē
assumptis. Ibi videlicet specialiter/vbi viuentes
conuersati sunt: vel populi curam gesserunt: vel
vbi corpora eorum requiescunt et reliquie: Seu
vbi ecclesias sibi possident dedicatas. Nā in tali-
bus frequentius miraculis claruere: ⁊ beneficia
plurima suis cultoribus/ ⁊ loca huiusmodi deuo
te visitantibus prestiterunt. Sic de beato Bene
dicto scribit beatus Gregorius / q̄ quedam mu-
lier mente capta dum errans casu ad specum bea
ti patris peruenit ac ꝑnoctauit: mane sana exiuit
ac sana ꝑmansit. 2. libro dialo. c. vlti. Sic beatus
Martinus Turoñ. vndecim mille virgines Co-
lonienses ab hostiū insidijs ⁊ obsidione liberauit.
Sic habetur. 4. Regum. 13. q̄ cum cadauer cu-
iusdam defuncti proiectum fuisset in sepulchruȝ
Helisei cōtinuo reuixit. Et mater beate Lucie cu
ius hodie festum agimus/ad tactū sepulchri bea
te Agathe est a profluuio sanguinis liberata. Et

de sancto Hieremia scribitꝫ ꝙ multū orauit ꝓ populo ⁊ sctā ciuitate hierl'm: in qua olim ꝓphete officio fungebatꝫ: vt est supra allegatū. ❡ Q Sic etiā certis tēporibꝫ exorabiliores se reddūt: vt puta in suis natalicijs ac ceteris coꝝ festiuitatibus. Sic de scrō Martino legitꝫ ꝙ dū sarcophagū ei⁹ trāsferre conarētur frustra tribus diebꝫ ⁊ noctibus in orōnibus/ vigilijs ac ieiunijs laborarūt/ donec expectarēt diē natalicij eius pontificatus In quo apparēte quadā celesti virtute/ cooperāte sancto Martino facilime vota cōpleuerūt. De his omnibꝫ btūs Aug⁹ ad ecclīam hypponē. ita scribit: Ubiqꝫ deus est: nullo loco clauditꝫ/ qui cōdidit oia: ⁊ eū a veris adoratoribus in spū ⁊ veritate adorare oportet: vt in occulto exaudiens: in occulto iustificet ⁊ coronet. Uerū ad illa que hominibꝫ nota sunt/ quis pōt eius perscrutari consilium/ quare in alijs locis hec miracula fiant ⁊ nō in alijs. Multis eīn notissima est sanctitas loci/ vbi sancti Felicis nolēsis corpus cōditū est: ꝗ volui vt pergerēt: qꝛ nobis facilius fideliusqꝫ scribi pōt/ ꝗcquid in coꝝ altero fuerit diuinitus ꝓpalatum. Nā ⁊ nouimus Mediolani apud memorias sanctoꝝ: vbi mirabil'r ⁊ terribiliter demones cōfitentꝫ furem quendā qui ad eū locū venerat/ ve falsum iurādo deciperet: cōpulsum fuisse furtum confiteri/ ⁊ qꝺ abstulerat reddere. Nunquid affrica martyribꝫ plena est: ⁊ tn̄ nusqꝫ scimus talia fieri. Sicut eīn qꝺ aplūs dicit: nō oēs sancti habēt curationē: nec oēs habēt dijudicationē spirituū/ ita nec in oībus memorijs sanctoꝝ ista voluit fieri ille: ꝗ diuidit ꝓpria vnicuiqꝫ put vult. Hec Augusti. ❡ Huic suffragioꝝ distributioni quā sctis inesse credimus in patria fauēt distincta angeloꝝ officia: ꝑ que aliȷ̄ alijs ꝑsunt/ tam ꝓuincijs qꝫ regnis qꝫ ꝑsonis: sicut in Danie. legimus. Propter qꝺ potentiores eos quis dubitat ad impetrandū bn̄ficia eis quibꝫ ꝑsunt qꝫ alijs. Uñ ⁊ Danieli reuelatū est principē Persaꝝ restitisse Gabrieli. 21. diebus: eo ꝙ legatio Gabrielis nocitura erat persis: eiusdē ca. x. Quē Persaꝝ ꝑncipē btūs Gre. 18. mora. angelū genti prepositū dicit. Et quō restitit satis declarat Nicolaus de lyra in postilla super Danielē. ❡ R Sed nūc qualis varietas cultui sanctoꝝ cōcedet breuiter annectamus. Illud aūt supponendum ꝙ in sanctoꝝ veneratione non tam sanctos qꝫ in sctis dn̄z veneramur. Dū enim in sanctis magnifica dona gratiam ⁊ opera laudamus: quid aliud qꝫ dn̄m qui omnia operatur in omnibus in sanctis suis mirabilem predicamus? Siquidē omne datū optimū ⁊ omne donum perfectū desursum est descēdēs a patre luminum. Jac. 1. Nō eīn sanctoꝝ cultus in sanctis finaliter terminari debet: sed per sanctos dirigi in deū tanqꝫ in oia boni originē atqꝫ finē alioqn idolatriā saperet/ dū creaturā ꝓpter se eīn sine relatione actuali vel habituali in finē vltimū ꝗ deus est coleremꝰ. Jn omni igitꝫ sanctoꝝ cultu si recte colimus diuinā potentiam/ sapientiā/ ⁊ bonitatem laudamus. Scd̄m que diuina attributa omnium sanctoꝝ cultus triplicē cōplectitur modū. Unus dum de donis gratia/ beatitudine ⁊ gloria sctōꝝ exultamus/ gratias referentes dn̄o qui tāta suis contulit. Gaudemus quoqꝫ de salutaribus profectibus/ qui nobis ex hoc ꝓueniūt: totoqꝫ mētis annisu ad coꝝ cōsortiū ⁊ gloriā aspiramus. Hec facientes diuinā bonitatē attollimꝰ ⁊ confitemurqꝫ dn̄o: qm̄ bonus: qm̄ in seculū misericordia eius qui tātis tamqꝫ desiderabilibꝫ bonis suos electos largiter cumulauit. ❡ Scd̄o sanctos colimus/ dū coꝝ fidem ⁊ doctrinā quā spūsancto inspirati exēplo ⁊ verbo sparserūt amplectimur: ⁊ ꝗ ad possumus imitamur: diuinā in hoc confitentes sapientiam/ cuius magisterio ⁊ vnctione homines mortales nobis similes diuina nobis mysteria ac vite viaꝫ certissimam demōstrarūt. ❡ Tertio modo sctōs veneramur dū ad coꝝ suffragia auxiliaqꝫ nos infirmi/ nos miseri deuote recurrimus ⁊ cōfidenter diuinā benedicentes potentiā/ qui talē dedit hominibus potestatē. Hos tres modos colēdi sanctos eccl'ia tenet/ dum in sanctoꝝ festiuitatibꝫ virtutes coꝝ cum gaudio ⁊ exultatione magnificat: doctrinas ⁊ exempla a filijs suis imitanda recitat ⁊ eorum intercessiones ⁊ auxilia implorat.

❡ S His itaqꝫ modis discreta varietate nobis colendi sunt sancti/ ne stulte oberrando/ dum illi diuine sapientie cui nihil inordinatū ⁊ irrationabile placet placere cupimus plurimū displiceamꝰ. Audiamus quoqꝫ in obprobriū nostri illō Mat. 15. Sine causa colunt me: sed in oībus: s̄m traditionem aplicam rōnabile sit obsequium vestrum Ro. 12. ❡ Unde talis discretio seruetur ꝗtinus quo ad primū modū maiores ꝓpensioresqꝫ grāꝝ actiones dn̄o impendamꝰ/ ac festiuioribꝫ ceremonijs laudū ꝑconia in illoꝝ sanctoꝝ solēnijs decātemus/ ꝗ a dn̄o maiorē grām ac munera i via ac gl'iam abundantiorē sunt in patria consecuti: ꝗusqꝫ magis diuino munere eccl'ie dei ꝓfecisse credimus. Propter qꝺ s̄m eccl'ie ritum gl'ose virgini Marie super oēs puras creaturas/ deitati suppositaliter nō vnitas in gr̄a pariter ⁊ in gl'ia sublimatē maiorē debemus reuerentiā/ ac ꝓ ea que oim redēptorē peperit ⁊ salutē maiores deo reddere gr̄as obligamur. Sic ⁊ btm̄ ioannē baptistā quo veritatis testimonio inter natos mulierū maior nō surrexit festiuitate solēniꝰ veneramur. Similiter ⁊ primoꝝ patrū/ beatissimoꝝ apostoloꝝ fundamentoꝝ eccl'ie a dn̄o specialiter electorū honorem ceteris sanctis oībus anteponimus. Deinde quattuor euangelistaꝝ quattuorqꝫ eccl'ie doctoꝝ qui plus ceteris eccl'ie creduntꝫ ꝓfuisse/ solēnia sub duplici officio colimus: sꝫ ꝙ statutū est in. c. Gloriosus deus. de reli. ⁊ ve. sanctoꝝ li. 6. Alios vero minores martyres/ cōfessores ꝟgines equaliori cultu veneramur. Recte inqꝫ hec in eccl'ia varietas fuatꝫ. Nam s̄m aplm. 1. Coꝝ. 15. Sicut stella differt a stella in claritate: sic erit resurrectio mortuoꝝ. Jō eccl'iastica hierarchia: vt in suis actōibꝫ

imitet celeste illā sanctoꝝ in gloria diuersitatem/
varietate officioꝝ rōnabili eam ipam representat.
¶ X Sic quo ad scōm modū: Quāuis oim
sctōꝝ vita ⁊ doctrina sit imitabilis/illoꝝ tn̄ exem
pla amplius attēdēda sunt ⁊ imitāda: qui vel in
his virtutibus laudant specialr. Uel qui magis sta
tum ꝯcernunt cuiuslibet: aut quoꝝ ꝯtraria vitia
plus impugnant. Ita regularis ꝓpositi viri eos
magis imitari habet qui regule fuerūt institutores
vel institute ꝑcipui zelatores. Sic monachi
nigri Bn̄dictum/albi Norbertū/Cistercienses
Bernardū/regulares August. anachorite Joan.
baptistā/cordati Frāciscū/ꝑdicatores Dn̄icū plꝰ
ceteris venerant. ¶ Sic etiam si qs vitio quolibz
acrius impugnat/eum venerādo attēdat: q̄ ꝓ op
positā virtutē victor fuit. Sic tētatꝰ in fide Abra
am ⁊ Petrꝝ diligentius honoret. Quoꝝ alter cō
tra spem credidit in spem: vt pater fieret multaꝝ
gentiū: nec in ꝓmissionis dei hesitauit diffidentia
dum filium vnigenitum immolare iubet: in q̄ si
bi seminis multiplicatio est ꝓmissa. ad Rom. iiij.
⁊ Hebreo. xj. Alter inter diuersas hoim de Chri
sto opiniones: filiū dei viuū paterna reuelatōe re
cognoscens publice confitet. Mat. xvi. Si quez
ꝑsecutoꝝ sollicitat vindicta David/consideret ⁊
Stephanū. Quoꝝ ille dum in capitalē inimicū
ad mortē actu se q̄rētem vindictā sumere potuit/
noluit. j. Reg. xxiiij. Iste ꝓ suis occisoribꝫ dn̄m ex
orauit: Si torquet inuidia/Samuelē inuoca et
Paulū. Quoꝝ ꝑmus ita deijciētē se dilexit ꝑplꝫ/
vt ꝓ eis nō orare/peccm̄ reputaret. j. Reg. xij. Se
cūdus ꝯo anathema esse optat ꝓ fratribꝫ a sua ꝑ
secutōe nō cessantibꝫ. Ad Ro. ix. Si carnis petulā
tia stimularis/Joseph emulari ⁊ Joannem Zebe
dei: quoꝝ hic castitatē a dn̄a sua impugnatā sub
vite ꝑiculo custodiuit Gen̄. xxxix. Iste iā nuptijs
ascriptus lene ꝯiugis respuens pectus dn̄m ꝯgo
sequutus est: vt testat Hiero. in ꝓlogo sup Joan.
¶ Si displicētes rerū euētus ad impatiētie mur
mur te agitāt/Job venerare ⁊ Alexiū: quorū vnꝰ
in oium exteriorū amissione passionū/liberorum/
corporisqꝫ sanitate nihil stultū ꝯtra dn̄m loquit
sed ecōtra bn̄dixit. Alter paterna in ede in medijs
diuitijs ⁊ familia despici elegit: ⁊ paupertatē ac ser
uorū ꝯtumelias incognitꝰ patienter tulit. ¶ Si
immoderatus gehēne timor ⁊ ꝯmissorū nimietas
peccatorū ad desperatōem te impellūt: Manas
sem ꝑmo idolatrā: ⁊ ꝓphetarū occisorē: postea in
captiuitate ꝯuersum ad memoriā reuocet: de q̄
ij. Paral. xxxiij. Atqꝫ famosam illam peccatricez
Mariā magdalenā imitādo colat: q̄ plurima a
domino ꝑuilegia ꝯuersa ꝯsecuta est/ꝺm euāgeli
cā veritatē. ¶ Si supbia te vexat/humilimā dei ge
nitricē amplectere: q̄ cū summa sup āgelicos spi
ritus dignitate leuaret: deumqꝫ sibi subditū ma
terna auctoritate haberet/ꝓfundissimam humili
tatē mente tenuit: ꝯbis exhibuit/⁊ in omni ope
re suo teste euāgelio declarauit. Et sic i alijs pos
set pariformit demōstrari. Pro q̄ bn̄ ad ꝓpositū

loquit btūs Grego. ome. xv. sup Ezech. ꝟsus fi
nem. ¶ V Quātū ad tertiū modū sūt multi
respectibꝫ nūc ad vnū/nūc ad aliū ꝯuertere nos
possumꝰ auxilia petituri: de q̄ Gers. in tractatu
de orōne ita scribit: Cōuertere igitur ad aliquē san
ctorū vel sctām/q̄ deo primior est in glificatōne: si
cut ⁊ meriti maioris fuit: aut ad aliquē sanctorū
qui familiari quadam deuotōne cognitus est: vt
patronus eccl'e/in qua baptismū suscepisti: vel in
qua bn̄ficiū vel ordinē sortitus es: vel cuius tem
plum ingressus es: aut cuius noie insigniris: seu
cuiꝰ vitā imitari soles ⁊ colere ex l'ris tibi cognitā
Inter hos mira fiducia semp adeūdus est angelꝰ Propriꝰ āgelus adorādꝰ
ꝓprie custodie deputatus. Et pari rōne sanctus il
le vel sancta/quē vel quā sibi q̄s libet elegit singu
lariter in patronum. Sicut ꝯmendabilis multo
rorum mos habꝫ eligere vnum ex apl'is: quē iter
ceteros spēali veneratōis deuotiōe amplectunt.
Quod idem cācel. in de mēdicitate spūali ꝯmēdat.
Nec frustra id fieri putādum est: qm̄ scti illi quos
spēalr veneramur/etiam singularia nobis patro
cinia impendūt. Sicut de quadā matrona reci
tat Grego. ome. xxxij. Hec cum freq̄nter ecclam
btōrū martyrū Processi ⁊ Martiniani deuote vi
sitaret/q̄dam die eosdē sctōs martyres obuiā ha
buit dicētes sibi: Tu nos mō visitas: nos te i die
iudicij req̄remus: ⁊ q̄cq̄d possumus ꝑstabimꝰ ti
bi. Ecce quanta certitudine ꝓmiserūt sancti isti as
sistentiam matrone/a qua spēalr visitabant. Ro
gari em̄ volūt sancti: ⁊ vt ita dixerim ait Gregor.
q̄runt vt querantur. Et subdit: Hos ergo adiuto
res vestris orōnibus querite: hos ꝓtectores vestri
reatus inuenite: qꝛ ne peccatores puniri debeant
rogari vult ⁊ ipē q̄ iudicat. Rursus ait Cancel. ad
aliquem sanctorū ꝯuertere ꝓ necessitatibꝫ aliqui
bus subleuandis. Uel impetranda q̄dam spēali
gr̄a: q̄ sctūs vel sctā ꝑuilegiatū donū recepisse me
morat vt opem ferat. qꝛ diuisiones gr̄arū sunt: vt
supius est deductū. ¶ X Ex his patꝫ queād
modū ordinata varietate ꝯuerti possumꝰ ad san
ctos: vl' maiori apud deū gl'a fulgētes: vel nobis
magis familiari deuotōe notos/aut ad ꝑstādū q̄
poscimus singulari ꝑuilegio dotatos. Uel tandē
nobis certa ꝯuersatōe/aut alijs causis antedictis
magis notis. ¶ Hic em̄ ordinatꝰ sctōrū cultus
multa fidelibꝫ ꝯfert bona: vt dr̄ Henri. de has. su
ꝑ Gene. Nam ꝯfirmat fidem/eleuat spem/auget
charitatē/deuotōem accēdit/iustos letificat/pec
catores ꝯfundit. Fides em̄ viatoribꝫ indubia red
dit: scū audit qꝛ in ea ꝑsistētes sic sublimati sunt a
deo: ⁊ ei tn̄ placuerūt. Eleuat spem celestē ꝯseq̄n
di gl'am quādo media ipa cognoscimus quibꝫ si
miles nobis mortales ad ipam ascenderunt: eos
qꝫ ad hanc ꝯsequendum indubitatos patres ⁊ au
xiliatores fidelissimos audimus. Auget charita
tem: dum eos hanc perfecte exercendo: tanta in
telligimus ꝓemia meruisse Deuotionem accen
dit: nam exempla sanctorum audita ⁊ considera
ta: nōnunq̄ꝫ plus accendunt q̄ꝫ ratiocinatio aut

simplex doctrina: fm Grego. omel. 15. in Ezech.
in plogo sui dialogi. Iustos etiã letificat dñ pro
terrenis celestia/pro tẽporalibus eterna dñm au
diunt suis dilectoribꝰ ipsos quos colũt mensura
plenissima tribuisse. Peccõresqꝫ cõfundit qñ san
ctoꝝ cõparatiõe apparet inexcusabilis eorum ne
gligentia: qꝫ cũ sancti angelicã duxere vitã ipsi be
stias imitati/sũma bona perdiderũt: qꝫ ⁊ ipsi sicut
illi, si volebant poterant acquisisse. Cõfundunt ni
hilominus vtiliter ad superbiã ex quibusdaꝫ bonis
suis operibꝰ tentati: dũ oĩa opa sua bona in ocu
lis suis vilescũt ex cõparatione eorum ad magna
illa merita beatoꝝ. ❡ y Et quemadmodum di
scretus sctõꝝ cultus cõmendabilis est deo/⁊ san
ctis acceptus/⁊ cultoribꝰ vtilis vite pfectus. Ita
indiscretus deo sanctisqꝫ displicet: ⁊ cultoribꝰ tan
qꝫ supsticiosis culpã auget. Est aũt indiscretꝰ dũ
nulla rõnabili subsistente causa maiori solẽnitate
festiuioribusqꝫ ceremoniis agũtur festa sanctoꝝ/
inferioris ordinis qꝫ sanctoꝝ ordinis superioris.
Silr si sanctus extollit indiscrete per excessum in
virtutibus ⁊ donis vite vel patrie habitis. Aut dũ
aliqua dona/virtutũ opera/vel miracula sancto
attribuunt ficte: qꝫ nulla eũ scriptura cõmemorat
habuisse. Aut qñ dũ aliqs nõ sctũs aut ignotꝰ
pro sancto colitur. ❡ Siquidem indiscretus est
ille cultus/dũ qdam eccle questum pietatem esti
mantes/propter solas quottidianas distributio
nes aliquẽ simplicẽ martyrẽ/cõfessorẽ/vel virgi
nem solẽnioribꝰ ceremoniis agũt in pulsibꝰ/lumi
nibus/vestibus sacris/cantu/organis/qꝫ festa
aplorꝫ: imo qñqꝫ qꝫ festa beatissime virginis aut
Christi. Nec hoc ideo culpandũ/ne nimius sctis
honor impendat: nã nulli sancto etiã minimo ho
nor sue glorie cõdignus ab homine impendi põt/
hoie scꝫ mortali/qui est puluis ⁊ cinis ⁊ vermiũ
esca: cũ eoꝝ pñsentia angelis sit venerãda: imo qꝫ
eoꝝ vnicuiqꝫ laus est a deo: vt dicit aplus. j. Co
rinth. 4. Sed propter sanctoꝝ merita silr ⁊ gliaꝫ
discernanda decet talis moderatio: vt summis fe
stis Christi potiora qꝫ possumus exhibeamus: nõ
qꝫ illa sint condigna: sed qꝫ nõ valemus impende
re maiora. Deinde ceteris moderatiori cultu ser
uiendũ est magis ⁊ minus fm differẽtiã ⁊ distin
ctionem eoꝝ quos festiuamus. Inter quos indi
scretos maxime excedunt qui sanctis latriã qꝫ so
li deo debetur exhibent: siue actu mentis/siue ex
terioribus ceremoniis ipsam ex ppria institutiõe
vel cõsuetudine significantibus. Ut cũ (exẽpli cau
sa) eccla in letaniis ⁊ deũ ⁊ sanctos inuocat diffe
rentiam in verbis habet: nã a patre misericordiam pe
tit/dicẽs. Pater de celis miserere nobis. A san
ctis intercessionẽ postulat/dicens. Sctã Maria
ora p nobis. Indiscrete quicqd deo reseruatur si
ne differentia sctis attribuũt. Sic peccant qꝫ sctis
sacrificant: qꝫ idolatria est. Solus enĩ deus sacri
ficioꝝ oblatione adorãdus est: licet enĩ in honore
sctõꝝ eccle ⁊ altaria cõsecrẽtur: ⁊ ipsi missaꝝ solẽ
niis honorent: tñ sacrificia soli deo offeruntur.

Unñ nemo põtificũ assistẽs altari sanctoꝝ Petri ⁊
Pauli dicit aliqñ. Offerimus tibi Petre aut tibi
Paule. Sic nõnunqꝫ stulti hoies errant/qꝫ feriã
do ⁊ ieiunando sctõs honorant minores: forsasse
pter aliqd tpale damnũ cauendũ vel remouen
dũ aut bonũ cõsequẽdũ/⁊ maiores sanctos prete
reunt: nec ieiunãt/nec celebrãt/dũ id eccla preci
pit ppter bona ppetua cõsequẽda. Nõ attẽdentes
illud bti Bern. ser. 49. sup Cant. Ingratum est
spũi scto qcquid obtuleris/omisso eo ad qd tene
ris. ❡ Dictũ est aũt vigilanter sine rõnabili cau
sa. Sunt enĩ cause plures pter qs inferioris or
dinis sancti festiuius honorant: ita tamen vt la
trie cultus nõ impediatur. Una si fuerint ecclesie
patroni: aut si corporaliter in eis requiescũt: vel eo
rum relique cõseruantur: aut qꝫ ibi passi sunt: aut
fidelibus illius loci viui vel defuncti plura bene
ficia cõtulerũt: tales enĩ eccle magis tenẽtur eis
ad gratiarũ actiones ppensius rependendas. Et
possent addi cause supra tacte. Non enĩ irrõnabi
le iudicabit/vt huic sctõ festiuius seruiã quẽ spe
cialiter in virtutibꝰ habeo imitari: vel cuiꝰ suffra
gia ex ppria necessitate magis cõgruit implorare.
❡ Z Est quoqꝫ indiscretus ⁊ reprehensibilis ille
cultus vt dicit Henricus de Has. sup Gen. Dũ
in cõmendandis virtutibꝰ sanctoꝝ in via possessa
rum siue in gloria cõsummataꝝ/oĩa p excessuꝫ de
nuntiantur/p superlatiuũ qꝫ soli deo proprius est
vt nõ remaneãt verba quibꝰ deũ in talibꝰ suã crea
turam excedere enarremus: vnde cum de deo ve
rissime canit ecclesia. Tu solus altissimus. nõ vi
detur de qcunqꝫ sctõ dici posse: tu sctissimus iu
stissimus/brissimus fm sermonis pprietatẽ. Si
ue enĩ affirmatiue siue negatiue exponat suplati
uus/certũ est ipm soli deo ꝯuenire: vñ tales locu
tiones dũ de sctis inueniunt/sunt hyperbolice im
pprie. In qbꝰ suplatiuus p (valde) exponẽdus ẽ:
vt brissimꝰ. i. valde vel multũ brũs. Et ppter mo
dus ille improprius extẽdẽdus nõ est sed potius re
stringẽdus. Magis tñ abusus ille reprehensibilis
est/si pdicata qꝫ fm vsuꝫ eccle soli deo patri ⁊ media
tori Christo attribuunt: vt opo saluator. ⁊c. etiã
sctis applicantur: maxime si hoc ppter questũ fit.
Indiscretior ⁊ ille cultus est ⁊ blasphemie proxi
mus dum dona/virtutes/opa aut miracula non
habita sctis attribuunt: aut in eis qꝫ facta nõ fue
runt laudant falso: aut in celis sublimatio ascri
bitur: quã nõ sũt cõsecuti. Ad hos dici põt verbũ.
Job. 13. Nõ indiget deus/sed neqꝫ sctis eius men
daciis vestris: ⁊ pro eo vel illis dolos loquamini.
Laus illa plurimũ displicet sctis qꝫ veritati stabi
liter inniti/mẽdaciis delectari nõ pñt. Cultores
etiã hmõi qꝫ mẽdacia in doctrina religiõis cõmit
tũt grauiter peccãt: vel si ita esse credũt/fatue le
uitatis arguunt: qꝫ deo i suis suis displicet: quos
vt Aug. in de vita Xpi ait. Graues prudentes/pi
os/irreprehensibiles eẽ cõuenit. ❡ ⁊ Sꝫ ⁊ nimiũ
oberrant qꝫ p sctõ colũt qꝫ sctũs nõ est: nec vite sue
testimonium habet legendas vel penitus apocri-

phas: vel aliqñ ab infidelibus aut falsis Christianis ob questũ: quo nõ deus sed idolũ auaricie colitur cõfictas. In quo cultu pphano diabol⁹ plurimũ delectat: ꝛ q̃ntum valet cooperatur: vt in errorem pertrahat cultorẽ veritatis. Ob quã etiã causam pseudo pphetis ꝛ magis assistit apparẽtibꝫ miraculis. Sic scribit Seuerus sulpitius in vita beati Martini/ ꝙ latro quidã a multis peregrinantibꝫ colebat: qui etiã error tandẽ per btm̃ Martinũ sublatus est. Talis modi error est cũ ad loca nõ cõsecrata peregrinationes fiunt: vel ad sanctos nouiter notos ꝛ incognitos omissis veteribus/ quasi nõ possent inuocãtibꝫ se/ aut cõdigne colentibus ea impetrare q̃ a minus notis petuntur: vt dicit Henricus de Hass. vbi s̃. ¶ Errant nihilominus in postulãdis auxiliis a sctis: q̃ vel nõ petenda petũt aut principaliꝰ a ꝑmo petũt/ q̃ secundario ꝛ minus ꝑncipaliter petenda fuerãt Aut q̃ cupite inordinatis modis a sanctis obtinere querunt. Uel q̃ ita a minoribꝫ sanctis auxilia querũt: vt hec maiores sanctos/ imo nec deuz dare cõfidant. Propter qḋ ꝛ maiori reuerẽtia se cõuertunt ad minores sanctos q̃ʒ ad maiores vel ad deũ: sed hoꝝ prosecutionem relinquo ꝓpter nimiam digressiõis ꝓlixitatem. ¶ Solet aũt sacerdos dũ dicit cõicantes. ꝛc. ẜm morẽ multarũ ecclesiarũ manus altius versus celum tendere. Cuius causam digestã nõ inuenio: sed puto ꝙ nõ incõuenienter hic mos inoleuit: vt gestus corpis sententie cõcordet ẜmonis. Nã cũ hac clausula cõionis significat cõnexio/ qua eccl'ia militans triũphanti cõnectitur: manus in altũ versus celũ eleuans: hoc idẽ membroꝝ erectiõe repñsentat quasi se erigendo/ velit superne se cõiũgere ciuitati.

Lectio. XXXIIII. A

Hanc igit̃ oblationem

b Hec est pars tertia canonis principalis in qua postq̃ʒ in parte scḋa precedenti/ posita est sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ꝛ precibus dona nobis a deo conferunt̃. In ista parte petit̃ acceptatio oblatiõis ac sacrificij: qua electi a ꝓfi dis/ ac oblatiões placide a displicẽtibꝫ discernuntur. Et diuidit̃ in tres ꝑticulas ẜm tres petitiones quas ꝑ illas cõplectit̃. In prima petit̃ qḋ dictũ est q̃tũ ad oblationẽ generaliter. Scḋo petunt̃ sacrificãtibus cõmoda tꝑaliter ꝛ eternaliter. Tertio petit̃ oblatiõis ꝑfectio q̃tũ ad finẽ principalem/ q̃ est trãssubstãtiatio specialr̃. Secũda ibi Diesq̃ʒ nr̃os. Tertia ibi. Quã oblationem. ¶ In ꝑma pte dicit [Hanc igitur oblationẽ seruitutis nostre: sed ꝛ cuncte familie tue quesumus domine vt placatus accipias] Dicit [igit̃] ad denorãdum ꝙ hec ps est conclusio huius qḋ ꝑmissum est .q.d. Igit̃ q2 nõ est locus offerẽdi sacrificiũ vnitatis extra vnitatẽ ecclesie: sanctoꝝ memorie cõicantes: ꝛ in eorũ cõione sacrificiũ offerẽtes: q̃ ritũ huius sacrificij nobis tradiderunt ꝛ ipm̃ offerendo grãm ꝛ misc̃diam cõsecuti sunt: rogamus quatinus eis intercedentibꝫ [hanc oblationẽ] hec dona/ hec munera/ hec sancta sacrificia illibata [seruitutis nostre] quã scʒ facimus in vero cultu soli deo debito [Sed ꝛ cũcte familie tue] scʒ sub crucis vexillo ac milicie christiane militantis [quesumus dñe] deus opĩe ꝛ clementissime pater [vt placatus] meritis ꝛ ꝓcibus btissime ꝟginis Marie/ sctõꝝ aplõꝝ/ martyrũ/ ꝛ oĩum electorũ tuorũ [accipias] .i. gratãter acceptes. ¶ B ꝯ dr/ nr̃e ẜuitutis/ dr ꝓ clero ẜm Alber. ꝛ qḋ sequit̃/ ꝛ cũcte fa. tue/ addit̃ ꝓ laico pplõ. Sic enĩ ẜuitus regis in cubiculariis ꝛ dapiferis/ pincernis/ marscalcis ducibus/ ꝛ aliis regalis aule ministris: ita est seruitus dei in templo ad oblationis consecrationẽ ordinatus: scʒ ianitoꝝ/ ceroferarioꝝ/ exorcistarũ/ acolitorũ/ lectorũ/ subdiaconorũ/ diaconoꝝ/ ꝑsbyterorũ/ epoꝝ. ꝛc̃. q̃ ẜuitus theosebia ꝛ dei cultus dr. De q̃ lec. 18. Et sicut victoria nõ est regis tm̃ sꝫ oim̃ q̃ in ẜuitute reg' ad victoriã aliqḋ cõferũt. In exercitu enĩ regis vnus exercitui codnat: alter arma parat: tertius sellat equos: q̃rtus parat milites: q̃nt⁹ ordinat acies: pugnat sext⁹: refrenat ꝑcedẽtes septim⁹: octauus postremos ad adiutoriũ ꝑmoꝝ recuruat. Et victoria est ꝑ modũ diuersum oim̃ illorũ: ꝛ q̃cunq̃ʒ illorũ defuerit rex victoriã nõ cõsequet̃. Ita in oblatione ianitor tẽplũ in q̃ fit oblatio mundũ custodit. Ceroferarius tenebras visibiles ꝛ inuisibiles repellit. Exorcista vis demonis excludit/ ne cõicantes a cõionis perceptione impedire possit. Acolitus virtutẽ fidei exponit. Subdiaconus materiã immolandarũ hostiarũ ad sacrĩm suggerit. Diaconus oblationi ꝛ pallas corꝑalis in altari disponit. Sacerdos aũt vt perfectior sctitatis oblationẽ ꝑficit: ꝛ ideo oim̃ clericorũ est aliq̃ mõ oblatio. Et h̃ attẽdens btũs Greg. dicit. Hãc igit̃ oblationẽ ẜuitutis nr̃e/ h̃ est ad cuius ꝑfectionẽ tota nr̃a ordinata est ẜuitus. [Sed ꝛ cũcte familie tue] Hoc ꝓ laico pplõ additũ est: q̃ (sicut dictũ est) voto cõcurrit ad hanc oblationẽ/ ꝓ q̃to sacerdos personã totius ecclie cuius ipsi ꝑtes sunt ꝛ mẽbra gerit: de q̃ Cant. 6. Terribilis est ecclia vt castrorũ acies ordinata. ꝛ Gen. 32. Castra dei sunt hec. Et ẜm hoc exponit Alber. qḋ subdit̃ [Quesumus dñe vt placat⁹ accipias] scʒ seruitute cleri ꝛ voto totius populi: accipias/ vt prius. .i. acceptã habeas: ꝓ oibus scʒ ꝓ quibꝫ tibi offertur. Malach. 3. Placebit deo sacrificiũ iuda ꝛ Hierl'm sicut dies seculi ꝛ sicut anni antiqui. Juda enim qui interpretatur confitẽs ꝛ glorificans significat clerum confitentem confessione veritatis in predicatione ꝛ glorificatione In laude autem Hierusalem populum significat: cuius sacrificium placet per acceptationem deo/ sicut dies seculi: hoc est sicut sacrificium a diebus seculi a sanctis oblatum. Et placet sicut anni antiqui qui sunt anni eterni qui non deficiunt: hoc est sicut acceptum est ab eterno in preordinatione dei. Hec dñs Albertus. ¶ Petitur autem

m iiij

acceptari hoc sacrificiũ nostrorum nõ quantum est ex parte sacrificij in se: quia illud deo displicere nõ potest. Hic enim sacrificatur filius: de quo paterna vox ait: Hic est filius meus dilectus in quo mihi bñ complacui. Mat. xvij. Sed petitur acceptari quantum est ex parte ministrorum ecclesie. quia quandoque accepta non est: quia indigne hoc sacrificium tractant et offerunt. Unde de talibus dicitur Hiere. xj. Quid est quod dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Nunquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es. ¶ E [Diesque nostros in tua pace disponas] Ista est pars secũda partis tertie principalis/in qua sacrif. cantibus commoda petuntur. Et primo temporalia/secundo eterna: que sunt liberatio a dãnatione/et associatio electorum glorie. Et has tres petitiones beatus Grego. in canone dicitur addidisse secundum Innocen. vnde petit sacerdos: Diesque nostros in tua pace disponas. O domine per eum qui pro nobis traditus est in manus eorum qui pacem oderunt. [Atque ab eterna damnatione nos eripi] scilicet iubeas Per eum qui pro nobis temporali morte damnatus est. [Et in electorum tuorum iubeas grege numerari.] Per eum. s. qui pro nobis deputatus est cũ iniquis. In his tribus profitetur ecclesia in deo esse vniuersale et supremum dominiũ/quo ad triplicem mundi machinam/hoc est quo ad omnes creaturas. Per primum. s. dies nostros et cetera. recognoscit ipsum dominum in terris. Per secũdum/Atque ab eterna: profitetur ipsum dominum in inferis. Per tertiũ Et in electorum et cetera. profitetur ipsum dominum in celis. Et petuntur in his tribus duo secundum dominum Alber. Unum pertinens ad tempus: aliud pertinens ad eternitatẽ. Ad tempus pertinet illud quod dicitur: Diesque nostros. s. huic vite concessos in quibus multa turbantia oriuntur: secundum illud ad Ephe. v. redimẽtes tempus: quoniam dies mali sunt. In tua pace: quia illa sola secura est. Disponas: quia tue solius sapientie est mala futura preuidere.

¶ Hinc Inno. et Alex. quadruplicẽ pacem distinguunt. s. pacem peccatorum fugiendam: pacẽ temporis que indifferẽs est: de per se non mala: et ideo acceptãda. Pax iustorum: et hec duplex. s. pax pectoris et pax eternitatis: et hec desiderãda. Sed de his infra latius circa periculam: Pax dñi sit semper vobiscum. ¶ Ad eternitatẽ pertinẽt duo que sequuntur Unum eterni mali deuitatio: aliud eterni boni adeptio. Quo ad primum dicitur: ab eterna damnatione nos eripi. Quo ad secundũ: Et in electorum tuorum iubeas grege numerari. ¶ D Rationabiliter autem petitur ab eterna damnatione liberatio/propter tormentorum et penarum immanitatẽ: que dãnatis perpetuo infligitur secundum corpus et animam. Corpus quidem penis varijs quo ad oẽs sensus afficitur: anima secundum oẽs suas potentias cruciatur. Nam quo ad visum ẽ ibi luminis priuatio quod delectabile est oculis videre: secundum illud Eccẽs. xj. Dulce lumẽ et delectabile ẽ oculis videre solem. vnde Mat. xxij. Ligatis manibus et pedibus proijcite eum in tenebras exteriores. et Sap. xvij. Ignis quidem nulla vis poterat illis lumen prebere. Nec syderum limpide flamme illuminare poterãt illam noctem horrẽdam. Est et aliud crucians visum fumus. s. execrabilis. Apoca. xiiij. Fumus tormentorum eorum in secula seculorum ascendet. Erit et ibi existentiũ aspectus horribilis. Sap. xvij. Persone tristes illis apparentes pauorem illis prestabunt. et Esaie. xiij. Unusquisque ad proximum suum stupebit: facies combuste facies eorum. Est et ibi fletus oculorum lesiuus. Ibi erit fletus et stridor dentium. ¶ Quo ad auditum: Est ibi sonus horribilis. Sap. xvij. Sonitus descendens perturbat illos. Item gemitus miserabilis. Ibidẽ: Et videntes turbabuntur timore horribili/gemẽtes pre angustia. Itẽ blasphemia execrabilis. Apoca. xvj. Blasphemauerũt homines deum propter plagam: quoniam magna facta est vehementer. ¶ Quo ad olfactum est ibi sulphur fetens. Apoc. xiiij. Cruciabuntur igne et sulphure in conspectu angelorum. Et in ps. Ignis et sulphur pars calicis eorum. Item pix ardens. Esai. xxxiiij. Conuertentur torrentes eius in picem: et humus eius in sulphur: et erit terra eius in picem ardẽtẽ nocte et die/et non extinguetur in sempiternum. ¶ Quo ad gustũ: Absinthiũ amarum cibus. Hierem. ix. Ecce ego cibabo populũ istum absinthio et potum dabo eis aquam fellis: Item fel draconum potus. Deut. xxxij. Uua eorum vua fellis: et potus amarissimus: fel draconum vinum eorum: et venenum aspidum insanabile. ¶ Quo ad tactum est ibi ignis vrens: Mat. xxv. Ite maledicti in ignẽ eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Item vermis corrodens. Esa. xiiij. Detracta est ad inferos superbia tua: subter te sternetur tinea: et operimentum tuũ erũt vermes. Item bestia mordẽs. Deuter. xxxij. Dentes bestiarum mittam in eos. Itẽ malleus percutiens Prouerb. xix. Parata sunt derisoribus iudicia: et mallei percutientes stultorum corporibus. Item: Estus inseparabilis et frigiditas intolerabilis. Job. xxiiij. Transibunt ab aquis niuium ad calorem nimium. ¶ Nec hec solum corpus affligent: verum in ipsius penam/quo ad omnes suos sensus secundum Basiliũ omnis feditas et immũdicia squalor et impuritas electorum post diem iudicij in inferno aggregabuntur. ¶ E Affligitur et anima in suis potentijs sensitiuis et intellectiuis: vñ secundum Diony. Est ibi proterua fantasia/demens concupiscentia et furens tristicia. Torsiones et dolores tenebunt eos: scribitur Esa. xiij. quantum ad concupiscibilem: Peccator videbit et irascetur: dicit propheta quantum ad irascibilem. Est in intellectu pena dãni/que est carentia visionis diuine essentie que est in damnatis maxima penarum: de quo Chrys. Si mille mihi gehennas ponas/nõ tantum reputo sicut ab illius gloriose societatis iocũditate expelli. Et iterũ: Excludi a bonis eternis et alienũ effici ab his que preparata sunt iustis tm̃ generat cruciatum et dolorẽ: vt etiã si nulla pena extrinsecus torqueret/hec sola sufficeret. Et intelligendũ videtur hoc de pena damni que consequitur peccatũ actuale: quia illam comitatur tristicia et pena vermis: p

quanto sic damnati odiūt carentiā diuine visionis/inquantū in eis est ꝑpter demerita propria. Quod odiū tristicia sequit: qꝛ tristicia est (ſm Augusti. 14. de ciui. dei. ca. 15) de his rebꝰ que nobis nolentibus accidūt. Pena aūt damni q̄ sequitur originale in pueris sine baptismi susceptiōe decedentibꝰ: est in ipsis pena mitissima: ſm btm̄ Augu. in de baptismo paruuloꝝ: z hoc forte qꝛ eam tristicia nō cōcomitat. ¶ Est z in intellectu pena alia q̄ noiari pōt pena excecationis. Determinatur em̄ intellectus ab igne detinēte obiectiue ad intensam z ꝑpetuā sui cōsiderationē: vt non possit exire ſm imperiū voluntatis: nūc in cōsiderationē huius/nūc alterius. De quo accipi pōt illō Hiero. Tanta est in inferno vis doloris/ꝙ mens ad aliud dirigi nō pōt/nisi ad qđ doloris vis impellit. ¶ Est in voluntate remorsus cōtinuus et obstinatio in malo: de q̄ Augꝰ in de ſi. ad pe. In inferno z si spūs erit penitudinis: non tñ erit correctio volūtatis. Sap. v. Penitentiā agentes et ꝑ angustia spūs gemētes. ¶ Has penas in quadā sūma numerat Inno. in de vilitate cōditiōis hūane in fine di. Ibi erit fletꝰ z stridor dentiū: gemitus/eiulatus z vlulatꝰ/luctus z cruciatꝰ: stridor z clamor/timor z tremor/dolor et labor/ardor z fetor/obscuritas z anxietas/acerbitas et asperitas/calamitas z egestas/angustia z tristicia oblivio z cōfusio/torsiones z punitiōes/amaritudines z terrores/fames z sitis/frigꝰ z cauma sulphur z ignis ardebunt in secula seculoꝝ. Qui hec fideliter corde ꝑtractat/dicere pōt cū ꝓpheta Circūdederunt me gemitus mortis: dolores inferni circūdederunt me. Quis em̄ hec meditans nō anxie terret? Sed felix terror trāsitorius qui timorē eternū excludit. Felices qui ſm pā alibi: Uiuentes descendūt in infernū. Per hoꝝ diligētem cōsiderationē vt caueant/ne morientes descendāt dū cauere nō possunt: z ibi irremediabiliter ꝑmaneant in eternū. ¶ Merito igitur sacerdos ne Christi sanguine a tātis penis sufficienter redēpti: ꝑ peccatoꝝ recidiuā iteꝝ eisdē deputent petit patrē clementissimū in ꝑsona fideliū a damnatione ꝑpetua liberari. Et hoc in missa/qua vt frequēter dictū est dñice passionis memoria agit ꝑ quā solā a dānatione nos cōtingit ꝑpetua liberari. ¶ F Scđo petit in ꝑsona eorundē fidelium boni eterni adeptionē in verbo. Et in elec. t. tu. gregi numerari. Electoꝝ videlicet qui ꝑ gratiā finalis electionis a massa ꝑditionis peccatorū sunt separati. Quales sunt ab eterno ꝑdestinati/vt in ipoꝝ cōsortio ꝑpetuo gaudeant z letētur. Huic gregi si āumerati fuerimus/beatitudine nō ꝑuabimur: quia stabilis certusq̄ est electoꝝ numerus in ꝑdestinatione patris/a q̄ nullus vnq̄ excidit: quia ille minui non potest: ſ nec augeri vt vno tempore maior sit/alio minor. Neq̄ illi ascribit quisq̄ de nouo. Oēs electi ab eterno sunt predestinati: sicut z reprobi ab eterno ꝑsciti. Neq̄ ascriptus deletur propter dei imutabilitatem: que saluari nō posset ponēdo nouitatē in predestinatione z reprobatione finali. Requirit em̄ successiua cōtradictorioꝝ verificatio de eodē mutationē/aut i altero extremo/aut motu vel tēporis lapsu. Sed ad eternitatē nihil facit tempus vel motus: nec sufficit mutatio in predestinato vel prescito: quia nihil in re extra deū ponitur causa ꝑdestinationis: de qua alibi. ¶ Sed si numero electoꝝ nemo addit/quō petit sacerdos vt in electoꝝ tuoꝝ iubeas gregi numerari? Solutio: vno modo petit vt cōnumeremur electis ſm presentem iusticiā: hoc est vt habeamus gratiam quā habentes electi dicimur ꝓ statu presentis vite ſm quem modū dicit btūs Aug. Si nō es predestinatus/fac vt ꝑdestineris. z Ambr. Si tu noueris mutare vitā/deus nouit mutare sententiam. Aliter dicit ꝙ nō petit sacerdos vt de nouo cetui electorū ascribamur: ſ vt cū electis numeremur in eterna btitudine intuitu orōnis sue tanq̄ medio a deo ordinato ad eterne vite consecutionem ſm modū supra lec. xxxi. expositū. Merito ergo petit sacerdos numerari inter dei electos: quia illis ꝑparata sunt gaudia: q̄ oculus non vidit: auris nō audiuit: q̄ nec in cor hominis ascenderunt. Que lingua ait Grego. in omelia. 37. dicere aut quis intellectus cape pōt/quanta sint gaudia angelorum choris interesse: cū beatissimis spiritibꝰ glorie conditoris assistere: ꝑsentē dei vultū cernere: incircūscriptū lumen videre. Magna est multitudo dulcedinis tue ait ꝓpha/quā ꝑparasti diligentibus te. Panē em̄ ibi angeloꝝ ore pleno mācucabit hō: z de calice inebriat q̄ preclaro. Sed indicibilia cur edicere laboramus. ¶ Concludit oratio [Per Jesum Christum dñm nostrū] Ad quā nullus respondet/amen. dicit Alber. nisi angeli qui in hoc ministerio esse dicūtur. Hāc orōnē legens sacerdos/ꝓfunde se inclinat: z ſm Alber. quasi capitis nutu dicēs. Hanc igit/oblationem ipsam demōstrat. ¶ Sequitur G [Quā oblationem tu deus] Hec est pars tertia tertie ꝑtis principalis canonis: in qua post petitionē acceptationis hostie generalr z cōmodoꝝ sacrificantiū spālīter z eternaliter petitur ꝑfectio oblationis q̄tū ad finem ꝑncipalē: q̄ est trāssubstātiatio specialr vt scꝫ ex eisa z potu materialibus fiat nobis corpus z sanguis Jesu Christi dñi nostri veꝝ z verꝰ ¶ Et diuidit in duas partes. In ꝑma petit oblationis gratificatio. In secūda corporis z sanguinis Christi cōsecratio ibi. Ut nobis fiat. Quo ad primū dicit [Quam oblationem] scꝫ seruitutis nostre: z cuncte familie tue .i. terrenam materiam ad corpus filij tui destinatā tu deus pater clemētissime [q̄sumus] facere digneris [in omnibus] benedictā. ¶ In oibus/multipliciter exponitur: ſmq̄ includere potest multiplex distribuibile/et aliud z aliud determinare. Potest em̄ determinare a parte suppositi vocatiuū casum/scꝫ tu deus: vt sit sensus: tu deus existēs in oibꝰ scꝫ creaturis z naturis sine tui diffinitione: in oi loco sine tui

circūscriptiōe: in omni tp̄e sine vicissitudine z sul
mutatione. Uel pōt determinare ip̄m suppositū
scz nos quesumus: vt sit sensus: nobis in omnib⁹
nostris virib⁹ tota cogitatione: tota mēte: toto in
tellectu q̄sumus: vt hanc oblationē facere digne
ris benedictā. ¶ Pōt etiā determinare appositū/
z hoc q̄druplicter. Quia vel distribuit p̄ modo
.i. facere digneris hāc oblationē in oibus .i. oibus
modis: vel oimode z rōnabiliter benedictā: et sic
pōt capi aduerbialiter p̄ oimode. Uel distribuit
p̄ offerentibus .i. facere digneris eā bn̄dictā in oi
bus scz offerētibus. Uel distribuit pro hostijs: vt
sit sensus. Digneris eam facere benedictā in oib⁹
hostijs .i. transferre in eam hostiā: que in idem su
per omnes hostias est benedicta z ascripta zc̄. scz
in corpus z sanguinē: vt infra sequit̄. Hec est ex
positio dn̄i Inno. Uel pro his p̄ q̄bus fit oblatio
vt sit sensus. In oibus .i. pro oibus gradibus cle
ri z populi nullū ab oīone excipientes. Et hec est
Alb. Nā pusillū z magnū ipse fecisti z equaliter
est illi cura de omnib⁹. Sap. 6. ¶ H Petit aūt
sacerdos q̄nq3 in hac p̄ma oīonis parte / s̄m q̄nq3
noia que hic ponunt̄: scz benedictā/ascriptā/ratā
rōnabilem/acceptabilem. ¶ Exponūtur aūt hec
quinq3 vocabula q̄ntupliciter: scz. In ordie ad di
stinctionē effectuū sacramēti. In cōparatione ad
hostias veteris testamēti. In oppositione imanis
iude sacrilegij. In ordine ad dona q̄ nobis opta
mus cōcedi. In ordine ad rē sacrificij. ¶ Primo
mō exponit beatus Aug. vt habet̄ de cōse. dist. 2.
Utrū sub figura. qui dicit sic. Hāc ergo oblatio
nem [digneris facere bn̄dictam] per quam bene
dicimur [Ascriptā] per quā hoies in celo ascribū
tur [Ratā] per quā in visceribus Christi censea
mur [Rationabilem] p̄ quā a bestiali sensu exua
mur [Acceptabilēq3] vt qui nobis ipsis displice
mus per hanc acceptabiles eius filio vnico sim⁹.
Nihil aūt rōnabilius q̄3 vt nos qui iam similitu
dinē mortis ei⁹ in baptismo accepimus: similitu
dinem quoq3 carnis z sanguinis sumam⁹. ¶ Se
cundo modo exponit Alber. Petit eniz sacerdos
vt ab hostia hac excludant̄ quinq3 que fuerunt in
oblationibus antiquis imperfectis. Antique em̄
oblationes fuerunt vacue a gratia: z ideo nulla
ab ipsis p̄fluxit benedictio. Nec fuerunt ascripte
ad eternā memoriā: sed potius ne idolis hoies il
lius temporis seruirent ordinate. Nō etiam fue
runt rate z firme: sed figurales z mutande atq3 fi
niende. Fuerunt etiā insufficientes/nec deo acce
pte quantū ad gratie z vite eterne collationē: vt
hec multipliciter probant̄ ex vtriusq3 testamenti
testimonio. Ideoq3 horum contraria petit sacer
dos in p̄senti oīone quantū ad oblationē nostrā
vt scz deus eam facere dignetur benedictā: vt per
ip̄am spiritualiū bonoꝝ multiplicatione benedi
camur. Ascriptam / vt per ipsam societati angelo
rum ascribamur. Ratam/ vt ipsa vsq3 ad cōsum
mationē seculoꝝ in profectū salutis perfruamur.
Rationabilē/vt per ipsam vti sufficientē in finem

rationalis creature deducamur. Acceptabilem/
vt per ipsam deo placidi efficiamur. ¶ I Ter
tio s̄m Innocentiū exponunt̄ hec quinq3 vocabu
la in ordine ad quinq3 dona opposita imani sacri
legio Iude traditoris. Nā Judas scarioth a dia
bolo supplantatus imane sacrilegium p̄petrauit
dum quarta feria ante pascha filium dei triginta
argenteis pharisеis vendidit / in recōpensationē
damni quod incurrerat ex effusione vnguenti su
per benedictū caput Christi. Et post pauca sub
dit Innocen. Illa vēditio fuit maledicta/proscri
pta/irrita/iniqua/z detestabilis. Petimus ergo
o deus vt tu facere digneris hanc nostrā oblatio
nem benedictā/ascriptam/ratam/rationabilē/ac
ceptabilem. Judas aūt maledictionē dilexit z ve
nit ei: benedictionem noluit/ z elongata est ab eo.
Sed tu deus digneris hanc oblationem nostraz
facere benedictā/per quā nos in celestibus bene
dicas. Judas deletus est de libro viuentiū/ z nō
est cum iustis scriptus: sed tu deus digneris hāc
oblationē facere ascriptā/ per quā nos in celestib⁹
ascribas. Judas se laqueo suspendit: z episcopa
tum eius alter accepit: sed tu deus hanc oblatio
nem digneris facere ratam/per quā ratum sit no
stre salutis promissum. Judas exijt cōdemnatus
z oratio eius facta est in peccatū: sed tu deus hāc
oblationē facere digneris rationabilē / per quam
rōnabile fiat nostre seruitutis obsequiū. Judas
reddidit mala pro bonis/ z odiū pro dilectione re
tribuit: sed tu dn̄e digneris hāc oblationē facere
acceptabilem/per quā nos tibi reddas acceptos.
¶ Quarto exponūtur hec vocabula in ordine ad
quinq3 dona nobis per hoc sacramentū conferen
da. Primo mali remotionē cum dicimus benedi
ctam. Petimus em̄ benedictionē p̄ remotionē a
nobis maloꝝ culpe z penalis miserie. Secundo
imp̄ssionē bonoꝝ spiritualiū: p̄ que efficimur so
cij̄ beatoꝝ: per hoc quod dicit̄ ascriptam. Tertio
collatoꝝ bonoꝝ stabilitionē: per hoc quod sequi
tur ratā. Quarto discretionē credendoꝝ z agen
doꝝ/cum dicimus rationabilē. Quinto accepta
tionē operū nostroꝝ ad vitam beatā: cū dicit ac
ceptabilē. ¶ Quinto exponūtur hec eadē verba i
ordine ad rem sacramēti q̄d est corpus z sanguis
Christi s̄m Alex. de ales/ z Innocen. sic. Quā ob
lationē tu deus facias trāsmutari in eā hostiam/
que est oino benedicta/ ascripta/ rata / rōnabilis/
acceptabilis. Benedicta dicit̄ salutaris hostia .i.
ab omni pctō maledictionis causa imunis: tā ori
ginali q̄3 actuali: tam criminali q̄3 veniali. Lu. 1.
Benedictus fructus ventris tui. Ascripta dr̄ .i. fi
guris z scripturis veteribus designata: tam in
paschali agno. Exo. 12. tam in manna celico. Exo
di. 16. tam in Isaac imolādo. Gen̄. 22. q̄3 in Abel
imolato. Gen̄. 4. Hic enim est agnus qui occisus
est ab origine mundi. Apoc. 13. Rata dicitur non
quasi transitoria sicut vetus oblatio / q̄ cessit vbi
noua successit: sed que permanet in eternū s̄m or
dinem melchisedech. Rationabilis dicit .i. habēs

effectum ꝯgruum: quasi nō penalis sicut legalis erat q̄ in sanguine hircoꝝ ⁊ thauroꝝ nō poterat a pctō mūdare: sed que sanguine ꝓprio conscientias emūdat ab opib⁹ mortuis. ad Hebre. ix. Acceptabilis dr̄ non quasi illa de qua dī ꝓpheta: Sacrificium ⁊ oblatōem noluisti. Et iteꝝ dī domin⁹ Non accipiam de domo tua vitulos neq̄ de gregibus tuis hircos. Sꝫ illa de qua Eccli. 35. Sacrificiū iusti acceptū est: ⁊ memoriā eius non obliuiscit̄ dn̄s. ⁊ Eiusdē. xlv. Ipm̄ elegit ab omni viuēte offerre sacrificiū deo incēsum/ ⁊ bonum odorem in memoriā placare ꝓ ꝓplo suo. Loqt̄ de Aaron sacerdote ad lrām. ¶ Hec aūt expositio tangit conditōes ipsius vere hostie. Et p̄mo vt considerate in se: scd̄o in comparōe ad p̄figuratēem legis. Tertio ẜm comparōem ad mutatōem legis q̄ habebat aliam succedentē/ q̄tum ad oblatōem hostiarum: qd̄ non habet hostia ista. Quarto ẜm comparatōem ad effectum. Quinto ẜm comparationem ad illum cui offert̄. ¶ R Uel sic: Quam oblatōem bn̄dictā ꝑ consecratōem/ ascriptā ꝑ approbatōem/ ratam ꝑ confirmatōem. i. quā oblatōem cōsecratā/ approbatā ⁊ cōfirmatā a te digneris facere rōnabilē hostiā ⁊ acceptabilē. Rōnabilē inq̄. i. talem que diuine rōni cōueniat: ⁊ acceptabilem. i. q̄ bn̄placito diuino complaceat. cui apte subiungitur/ vt nobis corpus ⁊ sanguis fiat ⁊c̄.

Differt rōnabile ⁊ rōnale.

Refert dicere rōnabile ⁊ rōnale ẜm Alexā. Quia rōnabile dr̄ quod ẜm consonantiā rōnis procedit. Rōnale quod vtitur rōne. Petimus ḡ vt deus hāc hostiā bn̄dicēdo consecret/ et confirmet q̄tū ad diuinā memoriā ibi ascriptā. i. talem que d̄ memoria sua nulla possit obliuione deleri. Et petimus eam ratam fieri. i. talem que de ꝓposito suo nulla possit mutatōe cōuelli. Ut acceptet q̄tum ad duo. s. q̄tum ad iudicium rōnis/ ibi: Rōnabilem. Et q̄tum ad bn̄placitū volūtatis/ ibi: Acceptabilē. Consecratio refert̄ q̄tum ad ipm̄ sacramentū: cōfirmatio ad p̄mium: acceptatio ad meritū/ ꝙ oblatiōis memoria dei non deleat̄/ vel a ꝓposito dei non euellatur/ intelligit̄ q̄tum ad p̄mium oblatōis. Premium inq̄ fidelium: acceptatio autem dei respicit meritum fidelium. Sequit̄

¶ L [Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat dilectissimi filij tui domini nostri Jesu christi.] Paruula tertie partis p̄ncipalis in qua petita hostie gratificatōe petit̄ eius consecratio ꝑ cōuersionem eius in verum corpus ⁊ sanguinē christi. vnde dicitur [Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat.] Nobis. s. ad nostram vtilitatem ⁊ salutem. Ex substātijs tibi oblatis/ substantijs scꝫ panis ⁊ vini/ fiat corpus ⁊ sanguis ꝑ transsubstantiatōem scꝫ harū in istas sanguinē ⁊ corp⁹ tua infinita virtute ⁊ potētia: quia illa sola efficiente id fieri potest. Corpus dico ⁊ sanguis filij tui domini nostri Jesu christi dilectissimi tibi ⁊ nobis. Nobis/ quia nos a morte cui addicti eramus ꝓpter transgressionē p̄moꝝ parentū liberandis/ seip̄m in morte obtulit deo patri tanq̄ p̄cium nostre redemptōnis. Seq̄ in cibum ⁊ potum nobis tribuit: vt nos ad vitā aleret sempiternā: ẜm illud Joan. vj. Caro mea vere cibus/ ⁊ sanguis meus vere est potus. Propt̄ quod merito a nobis summe dilgi debet tanq̄ noster creator ⁊ reparator. ¶ Petimus autem vt nobis fiat corpus ⁊ sanguis christi conformiter ad verbum matris gloriose: que annuncianti angelo futuram christi corpalem conceptōnem/ respondit: Fiat mihi ẜm v̄bum tuum. Ad cuius ꝓlatōem formatū est in eius castis visceribus illō corpus in quod cōuerti petimus hostie nostre substātiam. Additur idem v̄bum fiat: quia eadē req̄ritur potentia nūc in cōuersione que requirebat̄ tunc in verbi incarnatōne: immo que req̄rebat̄ in p̄ma conditōe creature. vnde Gen. j. dr̄: Fiat lux ⁊ facta est lux. ¶ M Dicit̄ etiam fiat deprecatiue: vt designet̄ ꝙ sacerdos sua naturali actiua v̄tute non operat̄ ad p̄sentiam corporis ⁊ sanguinis christi in altaris sacramento: sed est tm̄ minister ⁊ instrumentum huius ineffabilis conuersionis. Unde non in propria ꝑsona loquit̄ facio/ sed fiat/ v̄tute scꝫ omnipotentis: in cuius potestate ē facere hunc trāsitum substātie in substantiam: sicut eius potētie subsunt q̄tum ad totū esse ⁊ nō esse. Dicat igitur vt nobis fiat. Quid? certe corp⁹ ⁊ sanguis. Corp⁹ sub speciebus panis: panis substantia in ip̄m trāseunte. ⁊ sanguis sub speciebus vini/ substantia vini in sanguinem transeunte. Cuius? [Dilectissimi filij tui.] Cui essentiā tuam o pater qua deus es ꝑ gn̄atōnem eternam tribuisti non ꝑ ꝑticule alicuius decisionē: quomodo carnalis pater ꝑ seminis decisionē corpis materiam filio subministrat: sed totam tuā essentiā indiuisibilem indiuisibilit̄ cōicasti: vt ꝑ oia tecum sit vn⁹ deus tibi ꝑ oia cōsubstātialis: ⁊ ꝑ consequēs ve tibi dilectissim⁹: qr ip̄a diuina eēntia obiectū est infinite diligibile cuilibet potēti infinite diligere/ qualis est pater celestis deus infinitus. Est em̄ eēntia diuina infinite ⁊ summe diligibilis/ nedum in se/ sꝫ etiā in quocunq̄ est ꝑ identitatē qualiter est in filio/ cui est rō essendi deum. Dilectissimi igit̄ dr̄/ filij tui. Tui/ nō ꝑ adoptōem/ sed ꝑ naturā: ẜm illō Hila. Et ptāte ⁊ v̄tute nature patris fili⁹ gignit̄ [Domini nostri] qr dedisti illi oēm ptātem/ ⁊ q̄ in celo est ⁊ q̄ in terra: ⁊ oia subiecisti sub pedib⁹ ei⁹: vt in ipsius noie flectat̄ omne genu in sup̄mi dn̄ij prestatōem: ⁊ nostre subiectōis recognitōem. [Jesu Christi] saluatoris ⁊ mediatoris nostri: quem misisti vt saluum faceret ꝓplum tuum a peccatis eoꝝ: vt esset ꝓpiciatio ꝓ peccatis: teq̄ offensum placaret/ ac nos tibi displicētes recōciliaret ⁊ restitueret in p̄stine amicicie grām atq̄ gradū. Huius dilectissimi filij tui dn̄i nostri Jesu Christi petim⁹ dari nobis corp⁹ ⁊ sanguinē/ ꝓpter multiplicem fructū ac ꝑfectum nobis ex eis ineffabilit̄ consequentem. Et tm̄ de textus illius expositōne.

¶ N Sed nunc breuiter aliq̄d de ritu q̄ in horum v̄borum prolatione obseruat̄ videam⁹. Unde hic fit corporis erectio post inclinatōem p̄uiā

in orōne: Hanc igiť. Fit etiā manuū eleuatio ꝛ ad
celum tensio. Fit tertio signoꝝ crucis q̄na forma
tio. Erigit se sacerdos in corꝑe: vt ꝛ ad celum mē
tem erigat cum fiducia obsecrādo/ quatinus mā
na celeste quod supra nos est/ in altaris sacramen
tū descēdat/ id patre clementissimo efficiente. Sic
ꝓpheta oculos leuārat in celū vnde auxiliū ꝑstola
batur. Unde ait ps̄. cxxij. Ad te leuaui oc̄los me
os qui habitas in celis. Erigit quoq3 corpus in
hac diuinissima orōne: petēs vt nobis caro ꝛ san-
guis Christi donet: ad significādum ꝙ sicut se eri
git corꝑalr̄/ ita surrexit sp̄ualr̄ a pulueribus pec-
catoꝝ/ que ad ima deꝑmunt mentez. Eleuat ma
nus vt in sua petitōne citius exaudiatur: exem-
plo Moysi cui dominus cum sursum manus tetē
dit/ victoriā ꝯcessit liberalr̄ quam petiuit: vt ha-
beť Exo. xvij. Etiam in ꝓlatōe hoꝝ verboꝝ dile-
ctissimi filij tui dn̄i nostri Jesu Christi manus altius
leuat ꝛ deponit ad excitandū (ꝯformiter ad verba
dilectōnis) affectum. Quasi dilectissimū filium
amorose affectōis brachijs ad se stringere deside-
ret deuotissime ꝛ amplecti. ❡ D Tertio for-
mat sacerdos in hac orōne quinq3 cruces: tres cō
iunctim suꝑ oblatam ꝛ calicem in his ꝟbis: Bene
dictam/ ascriptam/ ratam. Quartā diuisim suꝑ
oblatam solā in ꝟbo corpus. Quintā suꝑ calicez
solū in ꝟbo/ ꝛ sanguis. Cuius a varijs varie assi-
gnanť rōnes: nam Alb. dr̄ ꝙ quia bn̄dictio hostie
ascriptio ꝛ ratihabitio siue ꝯfirmatio est a patre ꝑ
mo ꝑfectore sanctitatis. Et hanc in eaz significat
ꝓcedere sacerdos ꝑ tres cruces quas facit. Quia
aūt rōnabilis ꝛ acceptabilis est hec oblatio ex sip
sa/ in istis ꝟbis rōnabilem ꝛ acceptabilē non facit
cruces. Simil̄r in ꝟbo/ corpus ꝛ sanguis: quib3
incorporatōnis virtus ꝛ ꝟtus viuificatiōis desi-
gnať/ que a deo ꝓcedunt in sacramētuz: ideo hec
ꝑferens/ duas cruces facit. Sed aliter Innocēs
ꝛ Alexan. dicunt. Sed pluribꝰ dimissis corrįspō-
denter ad dicta supra lec. xxi. ꝓpe finem ꝑt dici/ ꝙ
ꝑter hoc ꝙ crucis signatōem sicut in ceterꝭ sacra-
mētis materia ꝑparatur ꝛ sanctificať/ vt idonea
fiat sacramentali conuersioni/ ſm illud Stepha
ni pape: de ꝯse. dist. v. Nunqd. Nūqd nō oia cha
rismata sacerdotalis ministerij crucis figura ꝑfi-
ciunť. Nunqd baptismatis vnda nisi cruce sancti
ficata pctā relaxat? Et vt cetera ꝑtereamus sine
crucis signaculo quis sacerdotij gradus ascēdit.
❡ P Preter hec habent ꝛ mysticas signifi-
catōnes. Nam sicut per tres cruces in ꝑncipio ca
nonis in his ꝟbis factas: Hec dona/ hec mune-
ra/ hec scā sacrificia illibata: significatur triplex
Christi traditio: ita ꝑ cruces h̄ facta designatur
Christi venditio/ in qua ꝯsiderantur ꝑsone qbꝰ vē
ditus est dn̄s: q̄ sunt sacerdotes/ scribe ꝛ pharisei:
ꝛ illi designanť ꝑ tres cruces suꝑ oblatā ꝛ calicem
factas. Considerant̄ etiā ꝑsone venditores Jude/
ꝛ venditi Christi: q̄ quia multū fuerūt discrete/ et
vita ꝛ sanctitate distincte/ significať per duas cru
ces: quaꝝ vnam facit suꝑ oblatam/ aliam suꝑ ca
licem dicēs: Corpꝰ ꝛ sanguis. ❡ Uel etiā ꝑ tres
ꝑmas crucisignatōnes importatur venditōnis ꝑ
cium/ ter decem i. triginta argentei: vt vult bea-
tus Tho. ptē. iij. q. lxxxiij. ar. v. ❡ Alie plures ra
tiones quaꝝ alique videnť satis pueriles ꝛ impti
nentes/ quas ꝛ Albertꝰ satis acerbe reprobat al-
legantur. Quia tamē hic ritus in eccl̄a ꝯmuni-
ter ab omnibꝰ obseruať: nemo hunc ꝑtermittere
aut ꝯtemnere ꝑsumat/ qualicūq3 ex motiuo hoc
venerit in vsum aut sit statutum/ ne quis vt sapi-
ens in oculis suis ac singularis arguať/ recedat-
q3 a moribꝰ sancte matris ecclesie errare nō poten
tis tanq3 ferus singularis viā solitudinis ingredi
ens vbi deuijs multiplicibꝰ abduci ꝑtinc finē op
tatū ac desiderabilem ꝯsequať.

Lectio. XXXIIII. A

Qui pridie q̄3 pateret

accepit panē ꝛc.] Ista est ꝑs quarta ca-
nonis ꝑncipalis in qua ꝑmissis oratio
nibꝰ ad patrem clementissimū ꝓ appositoꝝ muneꝝ bn̄dictōe: sanctoꝝ ꝯmemoratōe/ pro
bn̄dictōis impetratōne: addita deꝑcatōne/ ꝓ ob-
latōnis acceptōne. Procediť nunc ad sacrificij ꝑ-
fectōem/ scz materie idonee ꝛ sanctificate ꝯsecra-
tionem: qua panis viniq3 substantie in verum cor
pus Christi ꝛ sanguinem substantialr̄ ꝯuertunť.
❡ Et diuidiť in duas partes ꝑncipales. In pri-
ma poniť ꝯsecratio panis qui in corpus Christi
ꝯuertitur. In secūda subdiť ꝯsecratio vini qđ in
eius sanguinē trāssubstātiať/ ibi: Simili mō. ❡ Cir
ca ꝑmum ꝑmo: modus institutiōis huius sacra-
menti a Christo ꝑmittiť. Scđo ꝟboꝝ subdiť for-
ma q̄ ꝯsecratio ipa ꝑficiť/ ibi: Hoc est enī. ❡ Pri
ma pars subdiuidiť in quattuor ꝑticulas. In ꝑ-
ma tangiť huius gratiosissime institutōis tempꝰ
ꝛ hora. Secūdo ineffabilis transsubstantiatōis
terminus a quo ꝛ materia/ ibi: Accepit panem.
Tertio poniť huius sanctissime institutōnis mo
dus ꝛ circūstantia/ ibi: Et eleuatis oculis. Quar
to tangiť institutionis finis ꝛ rō motiua/ ibi: De-
dit discipulis. ❡ Quo ad ꝑmum dr̄ [Qui pridie
q̄3 pateret.] Qui scz dilectissimꝰ filiꝰ tuus domi-
nus noster Jesus Christꝰ. ꝑdie. i. ꝑcedenti die q̄3
pateret. In qbus verbis vt dictum est tangiť insti
tutōis huius sacramenti tempus. ❡ B Fuit
aūt de hoc tempe altercatio inter grecos ꝛ lati-
nos. In h̄ qdem ꝯcordant ꝙ in vltima cena insti-
tutū est h̄ diuinissimū sacramētum: sed quota die 1. Cor. 4.
mensis cena celebrata sit/ discordia fuit. Unde di
xerunt greci cenā fuisse factā tredecima luna ꝑmi
mensis: ꝛ ꝯsequenter dicūt Christū ꝯfecisse in fer
mētato: ꝓpter quod ꝛ ipsi in fermentato celebrāt
hoc sacrificium: ꝛ nos latinos quia in azimis ce-
lebramus negant vere conficere. Contra quos be
atus Ans. scripsit elegantem ep̄lam siue libelluz
de fermento ꝛ azima intitulatū. Et q2 illa depen-
dent ꝛ vnū ex alio firmamentū accepit. s. tp̄s cene

ex ꝯfectio eucharistie ex azimo aut fermento: ideo simul hic ptractāda sunt: lȝ secūdū de azima ⁊ fermēto magis sequentē pticulam (accepit panem/ vbi de materia huius sacramēti tractabit̃) respicere videat̃. Primo ergo vidende sunt rōnes grecoꝝ ac coꝝ error. Scd̕o declaranda erit v̄itas. Tertio rōnes in ꝯtrarium dissoluende. ¶ C

Quātū ad pmū arguūt greci pbare nitētes ꝙ dominus cenā nouissimā cum discipulis cenauerit tredecima die mensis pmi nysan/ quam nos dicimus martiū f̄m lunatōem. Christ⁹ cenā celebrauit die immediate pcedēte dię passiōis suꝫ hec fuerat tredecima: igit̃ cenā fecit die mēsis .xiij. Cōsequētia tenet expositorie p reductōnem: ⁊ maior pꝫ ex decursu oim euāgelistaꝝ. Nam in ipa nocte cena facta instructisq3 discipulis/ surgens a cena ⁊ introiens ortum in latere montis oliuarum/ captus est/ mane crucifixus: vnde ait Joan. ca. xviij. Hec cum dixisset Jesus/ egressus est cum discipulis suis trans torrētem Cedron/ vbi erat hortus: vbi introiuit ipe ⁊ discipuli eius. Et ꝯseqnter describit captōem eius Luce quoq3 c. xxij. dn̄s in cena dixit Petro: Dico tibi Petre: nō cātabit hodie gall⁹ donec ternegen nosse me. Hodie/ dię ōr naturalē includētem noctē illam ⁊ sequēs mane. Et seqtur ibidem: Adhuc qd̕ scriptū est oportet impleri: Et cum iniquis deputatus. Adhuc/ ōr noctem eādē qua hec v̄ba Christus ptulerat. Marcus quoq3 ⁊ Mat. dicūt dn̄m in cena dixisse discipulis: Oēs vos scādalum patiemini in me in illa nocte. Paulus vo. j. Coꝝ. xj. apertissime ait: Dn̄s Jesus in qua nocte tradebat̃/ accepit panē. Ex qbus manifeste pꝫ cenam in qua Christ⁹ instituit hoc sacr̄m/ ea nocte fuisse celebratā qua dominus traditus est ⁊ mane crucifixus. Minorē scȝ ꝙ dies illa fuit .xiij. mēsis pmi/ sic pbare nitūtur. Cena pcessit diē immolatōis veri agni paschalis hoc est passionē Christi in cruce qua se patri obtulit: vt ōr apl's. j. Coꝝ. v. Pascha nostꝝ oblatus ē Christ⁹. Haud dubium qn a seipo: vt ōr idem ad Heb. ix. Sanguis Christi q p sp̄m scm̄ semetipꝫ obtulit immaculatū deo: emūdauit ꝯscientiam nostram ⁊c̄. Et hec fuit .xiiij. luna: ⁊ p ꝯsequēs cena facta est .xiij. luna. ¶ Ꝙ aūt Christus passus sit .xiiij. luna: sic pbant: Ueritas debet correspōdere vmbre ⁊ figura rei: agnus autem paschalis fuit vmbra ⁊ figura veri paschalis agni ⁊ immolatio immolatōis: igit̃ ea die Christus ver⁹ agn⁹ dei immolari debuit in cruce q agn⁹ typic⁹ in lege. Agnus aūt typic⁹ imolari pcept⁹ est luna .xiiij vt habet̃ Exo. xij. vbi de agno paschali ōr: Seruabitis eum vsq3 .xiiij. diem mensis hui⁹. Immolabit eum vniuersus cet⁹ filioꝝ Jsrl̄ ad vesperam ¶ Preterea Joan. xiij. ōr: An diem festuꝫ pasche sciens Jesus qr venit hora eius. Et post: Cena facta cū discipulis cū diabol⁹ misisset in cor ⁊c̄. Ex quib⁹ v̄bis videt̃ ꝙ cena fuit facta an̄ diem pasche sed dies pasche fuit .xiiij. luna: vt habetur Leuiti. xxiij. Decimaquarta die mensis ad vesperā celebrabitis pascha: igit̃ cena q pcessit diē pasche facta fuit .xiij. luna. ¶ Jtem Joā. xviij. habet̃/ ꝙ iudei non introierūt domū Pilati vt nō ꝯtaminarētur: sed māducarēt pascha. Ex quo arguit̃ Christus illa die passus q iudei māducauerūt pascha Hoc aūt factū est (scȝ pasche māducatio) decima quarta luna: ḡ cena pcedēs passionis diem/ facta est luna tertiadecima. Et h̄ ꝯcordat ei ꝙ pncipes iudeoꝝ dixerūt: vt scribit̃ Matt. xxvj. Nō in die festo/ ne forte tumultus fieret in pp'lo: ⁊ ideo non crucifixerūt Christū in pma die azimoꝝ luna qntadecima/ q fuit celeberrima: nō aūt crucifixerūt post: ḡ an̄ scȝ luna .xiiij. ¶ Jtem de sctis mulieribus legit̃ Lu. xxiij. ꝙ viso monumēto in quo positū fuit corpus dn̄icū/ reuertētes parauerūt aromata ⁊ vngenta. Hec aūt pparatio fuit die in q licuit opari f̄m legē: aliter em̄ mulieres sancte cōtra legis pceptū nō laborassent/ pparādo vngēta ⁊ emēdo aromata: ⁊ ita nō erat dies qntadecima lune: qr die qntadecima fuit solēnitas ⁊ pma dies azimoꝝ: sicut ōr Exod. xij. Septē dies azima comedetis. Et seqtur: Prima dies erit sancta atq3 solēnis/ ⁊ septima eadē festiuitate venerabilis/ nihil opis facietis in eis exceptis his que ad vescendū ptinent. Dies ergo passionis Christi quo ⁊ sepultus est/ fuit decimaquarta luna quam precessit cena. Fuit igit̃ cena tertiadecima luna cum discipulis celebrata. ¶ Jtē glo. sup illud Lu. xxij Appropinqbat dies fest⁹ iudeoꝝ ōr. Inter pascha ⁊ azima hoc distat/ ꝙ pascha vocabat̃ sola dies i qua agnus comedebatur ad vesperam. i. quartadecima luna pmi mensis. Dies azimoꝝ erant a qntadecima luna vsq3 ad .xxj. diem eiusdē mēsis xv. itaq3 dies erat pma solēnitas ⁊ festum azimorum in quo dn̄s nō est crucifix⁹: sed die pcedente f̄m illud pncipū iudeoꝝ: Non in die festo ne forte tumult⁹ fiat in pp'lo. Ex hoc ꝯsequēter inferūt/ ꝙ Christus in pane fermētato ꝯfecit: quia cenauit tertiadecima luna: in qua nondum fuerat azima in domibus iudeoꝝ. Cōsecrauit em̄ in pane quo tunc vtebant̃ iudei: non aūt vtebant̃ azima an̄ vesperā diei .xiiij. q comedebāt pascha: vt h̄r Exodi xij. ¶ Preterea ad idem arguūt: Magis ꝯuenit ꝯficere in fermētato q̄3 in azima: nam fermētatuꝫ expssius r̄pñtat Christū q̄3 azima. Fermentū enim significat charitatis feruorē: vt vult glo. Mat. xiij sup illud: Simile est regnū celoꝝ fermētorē. Sȝ p azimā r̄pñtat̃ puritas Christi a pctō. Mai⁹ autē bonū est feruor charitatis q̄3 puritas a pctō: ergo fermentū repsentat Christū q̄tū ad maius bonum q̄3 azima. ¶ Jtem arguūt: Si dn̄s nolebat nos s̄uare ritū iudeoꝝ: videt̃ ꝙ nec ipe s̄uauerit: nō ꝯfecit in azima. ¶ Jtē adueniēte v̄itate cessare debuit figura: ḡ adueniēte Christo q veritas est. Joā. xiiij. cessare debet vmbra. Existēte igitur vero pane scȝ Christo Joā. vj. Ego sum panis viuus ⁊c̄. cessare debuit panis figuratiuus. s. panis azimus: nec de cetero sumi in vsum: alioqn vtentes eo iudaizarēt. ¶ Jtem ꝯtra latinos arguūt: Uos

qđ ꝑcepit lex quantū ad azima obseruatis ad lit-
terā. Littera aūt occidit. i. Coꝛ. iij. Sic ẜ facien-
tes mortē opamini/nō meremini ad vitā. ¶ Item
obijciūt/in euangelio vbi fit mentio huiꝰ sacri/in
greco habet archon: sed archon ꝓ fermentato ac
cipit/ideo ꝯficiendū est in fermētato. ¶ D
His rōibꝫ greci ꝓmoti dicūt in solo fermētato pos
se cōfici eucharistiā ꝛ in tantā insaniā ꝓrupeꝛunt:
ꝙ qꝛ euāgeliste Mat. Mar. ꝛ Lu. ponunt cōtra-
rium vt patebit: ausi sunt dicere ꝙ falsuꝫ scripse-
runt: ꝛ ꝙ Joānes eos correxit. Vn̄ vt dꝛ Inno. ip
si asserūt parasceue luna decimaq̄rta extitisse: in q̄
verus agnus est immolatꝰ: vt legis impleret fi/
gura: q̄ decimaq̄rta luna ꝑmi mēsis paschalem
agnū iusserat immolari. Dn̄s igit eadem die paś
surum se esse ꝑnoscēs/in ꝑcedēti vespa necessitate
cōpulsus anticipauit comedere pascha: quo tūc
licite poterat comedi fermētū: ꝛ ita ipsi in fermen
tato cōficiūt. Hoc de illo scꝫ recitatōe erroris gre
coꝝ cum suis ꝓbamentis. ¶ E Quātū ad se
cundū est veritas ostendenda: vnde sine omni du-
bitatōe credēdum est ꝙ Christus agnum pascha-
lem māducauerit decimaq̄rta luna sm̄ legis dis-
positōem/quam nō venit soluere sed adimplere.
Et qm̄ in eadē cena post agnū typicū eucharistiā
cōfecit: in qua seipm̄ agnū veꝝ discipulis suis de
dit sub specie panis. Nec erat tunc panis fermen
tatus in iudeoꝝ domibꝫ. Dedit ergo seipsum suis
discipulis sub specie panis azimi māducādū: nā
Exo. xij. dꝛ: Edent carnes assas igne nocte illa et
azimos panes. Et sequit: Habebitis aūt hūc diē
in monimentū: ꝛ celebrabitis cum solennē dn̄o in
gn̄atōibus vestris cultu sempiterno. Septem di
ebus azima comedetis: in ꝑmo die nō erit fermē-
tum in domibꝫ vestris. Quicunqꝫ comederit fer-
mentū/ꝑibit aīa illius de Isrl̄ a ꝑma die vsqꝫ ad se
primū diem. Prima aūt dies incepit a vespa lu-
ne decimaq̄rta. Vn̄ sequitur ibidem: Primo mēse
xiiij. die mensis ad vesperā comedetis azima vsqꝫ
ad diē duodecimū eiusdē mēsis ad vesperā septeꝫ
diebꝫ fermētum nō inuenietur in domibus vestris.
¶ Ex qbꝫ manifeste patet ꝙ ad vespam diei. xiiij.
ꝑmi mensis q̄ comedebat agnus paschalis vsqꝫ
ad duodecimū diē eiusdē mēsis non fuit fermen-
tū in edibꝫ. Christus igit eadē die post agnū lega
lem eucharistiā conficiēs/nō in pane fermentato
sed in azimo cōfecit. ꝙ aūt christꝰ decimaq̄rta lu-
na agnum pascalē comedit ꝛ nō ꝑueniendo deci-
materna die/patet: qꝛ Mat. xxvj. dꝛ: Prima au
tē die azimoꝝ accesserūt discipuli ad Jesum dicē
tes: Vbi vis paremꝰ tibi māducare pascha. Et se
quit: Et parauerūt pascha. Vespe aūt facto dis-
cumbebat cū duodecim discipulis. Vn̄ glo. Pri
ma die azimoꝝ. i. decimaq̄rta die ꝑmi mēsis/quā
do obiecto fermētato agnū imolabāt ad vespam.
¶ Itē Mar. xiiij. Die ꝑmo azimoꝝ qn̄ pascha im
molabāt/dicūt ei discipuli: Quo vis eamꝰ ꝛ com
paremus tibi vt māduces pascha. Et sequitur:
Et parauerūt pascha. Vespe aūt facto venit cum
duodecim. ¶ Itē Lu. xxij. Venit aūt dies azimo-
rum in q̄ necesse erat occidi pascha. Et misit Pe
trum ꝛ Joānē ꝛc̄. sequit Et parauerūt pascha. Et
cum facta esset hora discubuit: ꝛ duodecim disci-
puli cū eo. Fecit ẜ dn̄s pascha eo die q̄ nec̄e erat
occidi pascha: hec fuit decimaq̄rta luna mēsis ꝑ-
mi: vt pꝫ ex ꝑdictis. ¶ F Ex quo seqt ꝙ non
in fermētato sed azimo ꝯfecit. Item ritus ꝯsecrā-
di in azimis eccl'e romane habet ex institutiōe apo
stoloꝝ cū qbꝫ dn̄s cenauit: quibꝫ ꝑsentibꝫ eucha-
ristiam confecit/eis dedit: eosqꝫ in dispensatores
eucharistie cōsecrauit: qđ est maximū argumentū
ad ꝓpositū confirmādū: vnde Inno. id soluꝫ suffi-
cit latinis contra grecos/ꝙ constātinopolitanā
eccl'am multarum heresum corruptio fermēta-
uit: vt nō solū hereticos/verū etiā heresiarchas ꝓ
duceret. Romanā aūt eccl'iam sup apostolice fi-
dei petrā stabili soliditate fundataꝫ/nulla ꝑsus
heretice prauitatis ꝓcella potuit cōquassare: sed
illud semꝑ integra fide seruauit: qđ ab ipsis apo-
stolis accepit: q̄ eam ꝑsentialr̄ sacris doctrinis in
struxere: ꝛ ecclastici ritus regulaꝫ docuerūt. Ab
ipsis ẜ beatis apl'is Petro ꝛ Paulo q̄s ꝛ viuos ha
buit ꝛ defunctos custodit: huius sacrificij ritum
accepit: quod hactenus inuiolabili cultu serua-
uit. ¶ Veꝝ lꝫ consecrādū est in azimis quōꝛ Chri
stus consecrauit ꝛ romane eccl'e ritus habꝫ/nihil
ominꝰ tn̄ in fermētato pōt confici: qꝛ non differt
fermentatū ab azimo substātialr̄ ꝛ sm̄ spēm: lꝫ ac
cidēte solo. Et sicut indifferēter ex vino albo ꝛ ru
beo conficit: lꝫ Christus in altero tm̄ confecit: ita
sm̄ btm̄ Ans. non tm̄ ex azimo/sed etiā ex fermen
tato confici pōt. Vn̄ btūs Ansel. in epl'a allegata
ait: Propter hoc solū videt se ꝛ carnem suaꝫ pa-
nem vocasse/ꝛ de pane corpꝰ suum fecisse: qꝛ sicut
ille panis azimꝰ vel fermētatꝰ dat vitā transitori
am: ita corpus eiꝰ eternā: nō qꝛ fermentatꝰ est vel
azimus. Hec Ans. Indifferēter ẜ se hꝫ q̄tum ad
hoc ꝙ ex vtroqꝫ potest cōfici veꝝ corpus Christi:
vn̄ ꝛ greci vere conficiunt ceteris paribꝫ: nec ex h̄
tantū arguendi sunt/q̄tum ex hoc ꝙ damnāt cō
ficientes in azimo/dicētes ꝙ non conficiunt: vn
de in hoc errāt ꝛ heretici iuste iudicant. ¶ G
Orta est aūt hec dissentio grecoꝝ a latinis: qꝛ si-
cut dꝛ Leo papa: qn̄ error vigebat de legali obser
uantia/q̄ fuit Ebionitaꝝ: q̄ dixerūt necessariū eē
christianos iudaizare: ꝛ ꝑ consequēs pascha suuꝫ
in azimo cōficere: decreuerūt ꝙ eccl'a nō cōficeret
de azimo sed fermentato q̄usqꝫ error ille cessaret.
Vn̄ eccl'a ꝑmo cōficiebat de azimo. Scđo de fer-
mētato. Tertio cessante hac cā redijt eccl'a roma
na ad ritū ꝑmū ꝛ confecit ex azimo. Greci ꝟo tā
q̄ supbi noluerūt ad ritū ꝑmū redire: ꝛ ex h̄ coa-
cti sunt suū errorē defendere. Primo dicentes se
hūc ritum accepisse a patribꝫ. Scđo qꝛ hoc non
sufficiebat/addiderūt rōnem/ne iudaizarēt. Ter-
tio qꝛ nec hoc sufficiebat/si dn̄s confecisset in azi-
mis/ausi sunt dicere/ꝙ dn̄s conficiebat de fermē
tato. Et qꝛ euāgeliste cōtrarium dicunt/ausi sunt

blasphemare q euãgeliste falsũ dixerũt. ¶ Quare aũt eccl'ia romana nõ indistincte ex vtroqꝫ pane fermentato scꝫ ⁊ azimo cõficit sicut ex vino albo indifferẽter ⁊ rubeo: rñdet Alexã. de ales par. iiij. q. xxxij. mẽbro. iij. Et si in vtroqꝫ pane confici posset / nihilominus panis azimus magis congruit cõsecrationi. Et hoc rõne multiplici. Prima ex debito confirmationis corpis qḋ est eccl'ia ipi capiti Christo qḋ de hmõi pane cõfecit. ¶ Secunda expressio puritatis singularis sacramenti cũ re contenta. Panis em̃ azimus rõne q̃ est sine fermento expssiue repsentat puritatẽ singularem hũane nature in Christo: q̃ sicut azima de fermentato sumpta est: sic sumpta est de massa corruptionis sine oi corruptione peccati. Tertia rõ. Expressio simplicitatis singularis sacri cũ re cõtenta. Sicut em̃ in genere panis azimus est simplicissimus: qꝛ in minori substantia esse non posset panis: sic Christus in genere hoiꝫ simplicissimus. i. minime est diuisus. In ipo em̃ sunt oẽs virtutes ⁊ dona: ⁊ vniuersaliter oia bona in medio indiuisibili: sicut loquimur de medio virtutis: qḋ virt' apprehẽdẽs pũctualiter est perfectissima: ⁊ ab excessu ⁊ defectu que vitium inducũt remotissima. ¶ Quarta rõ: Insinuatio diligentie adhibende vt mẽbra corpis christi mistici cõforment se in puritate cũ corpore Christi vero. Puritas em̃ azimi diligenti obseruãtia pparat / ne extra mediũ suũ deuiet. Sic sumẽtes azimã carnẽ Christi se diligẽtissime pparent: vt in se custodiãt mediũ puritatis: vnde Ans. In lege vbi fere oia in figura fiebant pceptũ fuit in pascha azimũ panem comedere: vt ostenderet q christus quẽ expectabãt pur' ⁊ mũdus futurus esset. Et nos qui manducaturi eramus corpus eius / siír eẽ moneremur puri ab omni fermẽto malicie ⁊ nequitie: Et he rationes haberi possunt ex epl'a beati Ans. s̃. allegata dicẽtis. Apertissimũ est qꝛ meli' sacrificat de azimo / q̃ꝫ de fermentato. Tũ qꝛ valde aptius / purius et diligẽtius fit: tũ qꝛ dñs hoc fecit. Aptius dicit ratione expssionis singularis simplicitatis qua cõuenit sacrm cũ re. Purius rõne expssionis singularis puritatis / qua cõuenit sacrm cũ re. Diligentius rõne insinuationis diligentie adhibende ex parte mẽbroꝝ / vt se cõformẽt capiti. ¶ Sic g̃ colligendo summarie q̃ dicta sunt dꝛ / q cõficere in azima nõ est de necessitate sacri. Differentia haꝝ necessitatũ patet supra lec. j. Primũ o n̄sum est qꝛ in fermentato si attentat fit cõsecratio. ¶ Secũdũ patet qꝛ sic cõsecrans peccat faciẽs cõtra ritũ ⁊ pceptũ eccl'ie. Vñ de cõse. dist. 2. Isaac punit q̃ in fermentato cõsecrauit. Et dicit Sco. 4. dist. xj. q. 6. in fine. Forte grauiter peccant etiã greci / q̃ se non conformant ecclesie Petri: maxime cum hic habet fundamentũ solidũ: qꝛ sic Christus instituit hoc sacramentũ celebrandum / ad minus si nõ necessario quin aliter fieri possit / tamen sic magis cõgrue celebrat. ¶ D Quantũ ad tertiũ soluẽde sunt rõnes grecoꝝ. ¶ Ad primũ qua arguit q dominus tertiadecima luna cũ discipulis cenauit: conceditur q cena facta est die imediate pcedente diẽ passionis: sed negat q illa fuerit tertiadecima luna: sed vt visum est fuerat facta decimaquarta luna. Ad pbationẽ negat q dñs passus sit. xiiij. luna: sed passus est decimaqnta luna. Et ad probationẽ dꝛ q veritas corrñdebit figure. ¶ Ad cuius intellectũ notandũ fm Alex. q circa agnũ typicũ duo fiebant scꝫ imolatio ⁊ comestio. Quantũ ad comestionẽ vmbra rñdit veritati ⁊ figura rei: qꝛ decimaq̃rta luna scꝫ in cena comedebat agn' typicus ⁊ agnus verus. Nã facta cena de agno paschali dedit dñs discipulis agnũ verũ scꝫ corp' suum: similiter imolatio rñdit imolationi. Immolatio em̃ figuralis agni facta est luna decimaq̃rta ⁊ imolatio veri agni siír luna. xiiij. inchoata est / qꝛ post cenã nocte iouis. xiiij. luna icepit passio Christi: qñ factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terrã. Lu. 22. Item nocte illa fuerat captus / ligatus / cõsputus / colaphis ⁊ alapis cesus. Mar. 14. Sic ergo nocte illa inchoata fuit imolatio: ⁊ die sequenti cõsummata: ⁊ sic figure veritas rñdebat. Vñ glo. super illud Lu. 22. Venit aũt dies azimoꝝ dicit. Licet sequẽti die id est decimaquinta luna sit crucifixus / hac tamen nocte qua agnus imolabat: ⁊ carnis sanguinisqꝫ sui sacra discipulis sacra celebranda tradidit: ⁊ a iudeis tentus ⁊ ligatus ipsius imolationis. i. passionis sue sacrauit exordiũ. ¶ Aliter põt dici fm veritatem legis qua dies currebat a vespa in vespeꝝ: vt dꝛ Leui. 23. A vespera vsqꝫ ad vesperam celebrabitis sabbata vestra. Et de festo pasche hoc plane determinatũ est: vnde Exo. 12. habetur. Primo mense decimaq̃rta die mensis ad vesperũ comedetis azima vsqꝫ ad. 21. eiusdem mensis ad vesperã. Cũ g̃ vesperũ. xiiij. diei quo imolabat agnus fuit pars sequẽtis diei: eodẽ die verus agnus imolatus est quo agn' typic'. ¶ I Et si obijcit Ante resurrectionẽ dñi dies pcessit noctẽ fm magistrũ in histo. In nocte aũt resurrectionis terminatus ordo naturaliũ / qui est vt dies pcederet noctẽ: deinde creator tẽpoꝝ fecit vt nox pcederet diem. Rñdet q ille ordo quo dies noctẽ pcessit fuit fm cursum cõem tẽpoꝝ: nihilominus speciali rõe ordinatũ fuit in lege / q in solẽnitatibus nox precederet diẽ ⁊ currerẽt dies solẽnes a vespera in vesperũ. Cui' rõ fuit: qꝛ ille solẽnitates fuerũt figure solẽnitatũ tpis gratie in quib hmõi ordo fuatur ⁊ maxime solẽnitatũ patrie q̃ sequunt ad noctẽ tribulationis vie. ¶ K Ad secõm siír ⁊ ad tertiũ rñdet p distinctionẽ hui' noie pascha: vñ fm Inno. ⁊ Alex. nomen pascha multipliciť accipit ⁊ equocatiõe hui' nois greci decepti sunt. Accipit em̃ qñqꝫ p hora imolationis agni typici: vñ Lu. xxij. Appropinq̃bit dies festus azimoꝝ qui dꝛ pascha. Glo. Pascha dꝛ solus dies in q̃ agn' occidebat ad vesperum. i. decimaq̃rta luna pmi mensis. Qñ accipit p agno paschali typico: vñ Luce vbi supra. Venit aũt dies azimoꝝ in qua necesse erat

occidi pascha. Quãq3 accipit̃ p vero agno paschali
q̃ est Christus dñs. j. Cor. 5. Etenĩ pascha nrm
imolatus est Christus. Quãq3 p die festo azimorũ
q̃ fuit q̃ntadecima post equinoctiũ vernale. Joh.
xiij. Ante diẽ festũ pasche sciens Jesus. Quãq3 acci
pit̃ p cibis paschalibꝫ/ panis scʒ azimis/ quibꝫ ve
scebant̃ tpe paschali. De q̃ Exo. xij. Primo men-
se. xiiij. die mensis ad vesperam comedetis azima
vsq3 ad. xxj. eiusdẽ mensis ad vespam: ꝛ sic accipi
tur Joh. 18. Nõ introierunt ꝓtoriũ ne cõtamina-
rentur sed manducarent pascha. ℭ Per hoc ptʒ
ad argu. q̃ btũs Joan. cũ dixit. Añ diẽ festũ pa-
sche. accepit pascha p ꝑma die azimoꝝ q̃ fuit. 15.
luna mẽsis ꝑmi. Et hoc innuit̃ cũ dr: añ diẽ festuʒ.
Differt enĩ dicere fm Alex. diẽ pasche ꝛ diẽ festũ
pasche: nec sunt idẽ vt ptʒ ex lege. Dies enim pa-
sche est decimaq̃rta luna: dies festus pasche quin
tadecima luna. vñ Leui. 23. Mense decimo. xiiij.
die ad vesperũ phase dñi est. i. pascha: ꝛ decimaq̃n
ta die mẽsis huius solẽnitas azimoꝝ dñi est: ꝛ ita
ante diẽ solẽnem pasche q̃ fuit luna. xv. facta fuit
cena dñi. i. xiiij. luna ad vesperã: ꝛ ita nõ est p gre
cis sed magis contra eos. Jn illa aũt auc. Joh. 18
vbi dr: Ut mãducarent pascha. accipit̃ pascha pro
azimis panibꝫ: vt dictũ est q̃s comedebãt septem
diebꝫ. ℭ Et p hoc ad illud qđ addit̃. Nõ in die fe
sto. ꝛc̃. Dicit̃ q̃ causa huius dicti ꝛ dispositionis
iudeoꝝ addit̃/ ne forte tumultus fieret in populo
Non enĩ ꝓpter festi reuerentiã disposuerant cru-
cifixionem differre: sʒ ne tumultus fieret in pplo/
q̃ in maxima copia ad festũ illud confluxerat. Et
ita ne de manibꝫ coꝝ raperet̃: ideo nacta oportu-
nitate ꝛ submota causa tumultꝰ ppli/ iuda se of-
ferente ad tradendũ illũ sine tumultu fecerũt cõ-
trariũ mutãtes ꝓpositũ: ꝛ hoc diuina dispositiõe
vt veritas corñderet figure: q: q̃ntadecima lũa
eduxerat pplm hebreoꝝ de egypto: ꝛ eodem die
mors Christi eduxit pplm suũ de tenebris pcti vt
Jnn. Porro dispositio sacerdotũ cõtra dispositi
onẽ dei ꝑualere nõ poterat: q̃ disposuerat vt verꝰ
agnꝰ in diebꝫ paschalibꝫ imolaret̃. ℭ L. Ad q̃r
tũ de scis mulieribꝫ vngenta post dñi sepulturaʒ
ꝑparantibꝫ: dr ab aliquibꝫ q̃ ꝑma die azimorum
scʒ die passionis dñi q̃ solẽnis erat/ interdicta fue
re opera seruilia: vt Leuiti. 23. Primus dies erit
vobis celeberrimus: oẽ opꝰ seruile in eo nõ facie-
tis. Hmõi aũt vngẽti ꝑparatio q̃ cõgruebat defũ
ctis: q: fuit opus miscdie nõ reputabat̃ inter ser-
uilia: ꝛ ita p hoc qđ dicebat̃ Exod. 12. Nihil opis
facietis in eis exceptis his q̃ ad vescendũ ptinent:
nõ excludebat̃ q̃n opa spũalia fieri poterant qua-
le fuit opus mulieꝝ. Dicũt igitur q̃ mulieres san
cte ab hora q̃ viderant Xpm positũ in monumen-
tũ: sicut dr Luce. 23. vsq3 ad vesperũ eiusdẽ diei ꝑ
parauerũt vngenta q̃ habebãt: ꝛ ad vesperũ a pre
paratione quieuerunt fm legẽ ꝓpter sabbatũ. De
q̃ ꝑceptũ fuerat in lege/ q̃ a vespa celebrarẽt vsq3
ad vesperã sine aliquo opere: tunc enĩ non licebat
ꝑparare q̃ ad cibũ erãt necessaria. Jlla etiaʒ dies
sabbati inter oĩs sabbata celeberrima erat: ꝛ pro
pter pascha ꝛ ꝓpter sabbatũ. Licuit ergo ꝑparare
vngẽta luna. xv. q: hoc fuit opus miscdie/ ꝛ ideo
nõ seruile. ℭ Sed cõtrariũ videt̃ Mar. 16. Cum
transisset sabbatũ Maria magdalena ꝛ Maria
iacobi ꝛ Salome emerũt aromata/ vt venientes
vngerẽt Jesum: igit̃ die veneris dñice passionis
nõ parauerũt aromata: q: nõdum fuerãt empta.
ℭ Solutio fm glo. Emerũt. i. empta parauerũt
qđ enĩ residuũ fuerat nõ paratũ/ die veneris para
uerunt dũ trãsisset sabbatũ. Uel aliter iudei mul
tos sumptus facere solebãt circa funera. Nam et
Nicodemus q̃ venerat ad Jesum nocte ꝑmũ ve-
nit ferens mixturã mirrhe ꝛ aloes q̃si libras cen-
tũ Joh. 19. Ecce sumptus magnus. Mulieres
igit̃ videntes nõ sufficere vngenta q̃ parauerant
die veneris post sabbatũ plura emerũt ꝛ illa para
uerunt: vt dicit Marcus. ℭ Aliter posset dici q̃
mulieres ille iã instructe in fide Christi non cura-
bant hmõi legalia obseruare: vñ Jnno. q̃ aũt mu
lieres in die pasche dicuntur vngenta parasse nõ
obest: q: nõ erant sub lꝫa sed sub gratia. ℭ Uerũ
huic videt̃ cõtrariũ qđ Lucas dicit. Et sabbato q̃
dem siluerũt ꝓpter mandatũ: ex quo ptʒ q̃ legis
mãdata seruabant. ℭ M. Jdeo adhuc alr dici
põt/ q̃ ille mulieres cognoscentes Christi morteʒ
futurã ante mortẽ eius parauerunt necessaria ad
cõdẽdũ corpus eius: vñ Jnno. Mulieres reuer
tentes fm Lucã portauerũt vngentũ ꝛ aromata/
q̃ ante longe parauerunt: q: frequenter audierãt
dñm moriturũ. Nõne magdalena iã parasse vide
tur p inspirationẽ ꝑoccupasse ministeriũ inunctio
nis. Teste veritate que dicit: Mittẽs hoc vngen
tũ hec in corpus meũ ad sepeliendũ me fecit. Et
iterũ: Sinite illã vt in die sepulture mee seruet il
lud. Sic vngentũ qđ ꝑus inceperat cõsũmauit.
ℭ Posset adhuc dici q̃ reuertẽtes mlieres a mo-
numento ꝛ sepultura parauerũt aromata/ nõ sta
tim p tunc: q: nullũ vel minimũ tẽpus videt̃ flu
xisse inter horã sepulture ꝛ vesperã sabbati q̃ ince
pit solẽnitas sabbati. Nã sero depositus est dñs
de cruce: vt dicit Mat. 27. Et ꝓpter parasceuẽ
iudeoꝝ in monumẽto orti qđ ꝓpe erat posuerunt
Jesum: vt dicit Joh. 19. ca. ꝛ Luc. 23. Parasceue
erat ꝛ sabbatũ illucescebat. i. vespera q̃ incepit so
lennitas sabbati: fm illud Leuit. 23. A vespera in
vesperã celebrabitis sabbata vestra. Sed trans-
acto sabbato quo siluerunt ꝛ fineʒ habuit in fine
sequentis diei: tunc quidẽ emerunt aromata que
defuerunt: vt dicit Mar. Dum trãsisset sabba
tum ꝛc̃. emerunt aromata vt venientes vngerent
Jesum. Uenientes nõ statim tũc propter noctem
de ꝓximo iminentẽ: sed expectabant mane sequẽ-
tis diei/ q̃ fuit ꝑma sabbati. i. ꝑma post sabbatũ: ꝛ
ideo sequit̃ in Marco. Et valde mane vna sabba
toꝝ veniũt ad monumẽtũ orto iã sole. ℭ N. Ad
quintũ de glo. Lu. xxij. que dicit q̃ sola dies mã-
ducationis agni dicat̃ pascha ꝛ aliq̃ dies azimo-
rum. Dicendũ q̃ glosa ponit differentiã inter il-

lam dictõem pascha/in vna fcatione tm̄/fm quã accipit in illo textu quē ibi exponit. Preter autē illam etiã ꝛ aliter accipit vt dictū est:ꝙ aūt ex illo infert ꝙ Christus in fermentato ꝯfecit:illud non sequit/etiã si verū esset qđ greci ꝓbare laborāt:scꝫ ꝙ christus tꝑe manducandi agnū paschalē preuenissꝫ/ꝛ cum discipulis luna terciadecima cenasset. Qui si ita ꝓuenisset diē legittimuꝫ comedere pascha:sciens ꝙ futurū erat sup eum/vtiqꝫ ꝓuenisset comedere agnū fm ceremonias ꝛ dispositōem legis:q̄ ꝑcepit ꝙ non nisi cum azimis comederet:ꝛ sicut preuenisset comedere agnum/ita ꝛ ꝓuenisset comedere azimū. Et discipuli qui ꝓparauerūt pascha ꝓparassent ꝛ azima:ꝛ ita ex hoc greci intētum suum habere non possent.s.ꝙ christus in fermentato confecisset. Falsum tamen est añs ꝙ cena facta sit luna decimatercia. ¶ Ad sextum q̄ arguunt ex fcatōe fermētati/ꝓpter quã magis congruit sacro q̄ azima/dr̄:Et si fermētum exprimit fm glo.allegatã quod melius est in christo scilꝫ charitatē/non tamē in ꝓpria ꝛ expssa similitudine christū exprimit:qꝛ non solus christus charitatem habuit:ꝫ solus summã:quã summaꝫ appropare non fcat fermentū. Azima autem fcat puritateꝫ singularē christi solius/scꝫ naturã nostram sumpta sine oī corruptōe infectōis.vñ Inno.ridens grecis dicētibꝰ/ꝙ fermētū fcat tumorē veteri virginalis ꝛ vinculū vnionis dr̄. Nam ꝛ si fermentū fcat tumorem veteri virginalis ꝛ vinculum vnionis. Porro multo religiosius illud azima insinuat/ꝙ fm aplm̄ christus de massa peccatrice corpus sine pctō suscepit tāq̄ de fermēto susceperit azimum. Et vt inter christū ꝛ ꝓplm̄ malicie ꝛ neqcie nihil sit:sic inter frumentū ꝛ aquã in azimo nil veteris masse vel aduene corruptōnis interuenit:nam ꝑ frumētū christus/ꝑ aquã ꝓpls designatur:fm illud:Nisi granum frumēti cadens in terraꝫ mortuū fuerit ipm solū manet. Joan.xij. Et illō:Beati q̄ seminatis sup oēs aquas Esa.xxxij. glosa .i.corda gentium emolita. Aqua sine fermento mixta frumēto designat ꝓplm̄ sine peccato christo ꝯiunctum:q̄ illud soleat designare ꝙ sicut azimus panis de pura massa sine fermento cōficitur ita corpus christi de illibatã virgine sine crimine ē conceptum. Sunt ꝛ alie congruentie supra tacte. ¶ D Ad septimū breuiter dr̄/ꝙ dñs nolens nos iudaizare nō h̄ q̄si ex lege retinuit/sed de nouo instituit:sicut ꝛ de baptismo in aqua constituto. Judei aqua lustrabantur ꝛ nos aqua lustramur:nō aūt ex legis ordinatōe/sed ex christi domini nostri institutōe. De hoc stati infra. ¶ Ad octauum dr̄/ꝙ adueniēte veritate cessare debet figura sub rōne figure. Pot est tamē manere materia figure/nō vt figura vitatis venture fcatiua:ꝛ ita cessauit eius agni paschalis:cessauit ꝛ panis azimus in ea significatōne qua instituta sunt in lege q̄m agnū paschali tempe agnellos māducamꝰ ꝛ nōnunq̄ panes azimos:nec tamē hec facientes iudaisamus:vñ btūs Ans.facere aliquid quod fiebat fm legem nō est iudaizare/nisi fiat intentiōe adimplendi legem:vt qui ex infirmitate circumcidi se faceret non vt ritum legis obseruaret/non iudaizaret. Ex aūt aiunt nos iudaizare/ait Ansel.nō est verū:qꝛ non sacrificamus de azimo vt legem veterē seruemꝰ:sed vt diligētius fiat:vt dominū q̄ hoc non iudaizando fecit/imitemur. Cuꝫ eñ facimus aliquid qđ vt iudaismū seruarēt faciebant/non iudaizamus:qꝛ nō ꝓpter iudaismū sed aliam causam hoc facimus. Si eñ in diebus pasche azimū panē aliqs comedit:siue qꝛ nō hꝫ aliū:siue qꝛ magis illo delectat q̄ fermērato:aut si qs ꝓpter infirmitatē ꝓpuium circūcidere cogitur. Aut si boui suo trituranti quis ne esuriat os non alligat:nullus nisi insipiens hoc agentē iudaizare iudicabit. Cum ergo nos panem azimū sacrificamus/non vt per azimum tanq̄ per figuram dñm Jesum futurū esse significamus:sꝫ vt ipsum panē in corpꝰ eiꝰ diuina coopante vtute sanctificemus:nequaq̄ in hoc legis vetustatē obseruamus:sed euāgelij veritatem celebramus. Item simili rōne nec ipsi deberēt conficere in fermētato qꝛ ꝑceptū fuit in lege Leuiti.xxiij.ꝙ offerrent panes ꝓmitiaꝛ fermentatos.vnde Inno. Si ꝓpter hoc repudiadum est azimum/quia lex illud admisit/pari rōne repudiabit fermētatū/qa lex ait:Offerent panes fermentatos cum hostia gratiaꝝ que offert pro pacificis. Leuiti.vij. ¶ P Ad nonum de eo ꝙ lrã occidit dr̄:Verū est si seruatur qđ ve.te.lrã ꝑcipit vt ꝑcepti legis:ꝛ hoc q̄tū ad sacrificia ceremonialia ꝛ figuralia. Secus si tanq̄ de nouo ꝑ legem gratie statuta sint assumpta:vt supra dictum est. Verū argumētum hoc beatꝰ Ans.retorquet in grecos dicēs:Sic vos conficitis de fermentato:qꝛ dr̄ a ꝓpheta scꝫ Amos.iiij. Offerte mane victimas vestras tribo dicto decimas vestras ꝛ sacrificate de fermentato laudem. Aut hoc ꝑ ꝓba approbādo vl' reprobādo. Si reprobādo/igit ex h̄ nō debetis auctoritatē assumere conficiēdi in fermētato. Si approbādo/ꝛ vos seruatis hoc ad lrãm/ꝛ lrã occidit:ergo vos sub iacetis illi damnatōi qua dānatis vos. ¶ Ad decimum ꝙ obijciunt de noīe archon/respondet Alexan.ꝙ nomē archon aliqñ accipit ꝑ fermentato/aliqñ ꝑ pane azimo:nā Exo.xxix.dr̄:Archos azimos.similr Nume.vj.vbi nos habemus canistꝝ panum azimoꝝ/ipsi hñt archos refertos oleo:aliquando accipitur pro fermētato ꝛ azimo communiter:vnde ratio illoꝝ non valet. Patet itaq̄ ex dictis veritas nostri textus/quantum ad tempus cene designatum/cum dicit:Qui pridie q̄ pateretur.

Lectio.XXXV. A

Accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas] Hec est secunda particula prime partis subdiuisionis ꝓncipalis partis quarte totiꝰ canonis

In qua tangit̃ ineffabilis trãssubstãtiationis terminus a quo/siue materia. Un̄ dicit̃. Accepit scʒ Christus. Uolens etenim aĩas nostras reficere cibo spũali animo cõgruenti: per nil aliud id facere statuit q̃ȝ per carnẽ ꝓpriã ⁊ sanguinẽ eius naturalẽ: vt nulla esset natio tã grãdis q̃ haberet deũ tam ꝓpinquũ sibi q̃ȝ nobis summa ⁊ excellentissima diuinitas adest: in eo ꝙ corpus suum cui inseparabiliter ⁊ ineffabiliter vnita est nobis tradere disposuit in cibũ/⁊ sanguinẽ in potũ. Hoc vt perficeret accepit panem in sanctas .i. sanctificantes ac venerabiles manus suas ꝓpter vnitam manibus deitatẽ: ꝓpter quã summa veneratione sunt adorabiles: scʒ theosebia que est latrie cultus: vt tactu sanctaꝝ ⁊ diuinarũ manuũ suaꝝ pane materiali vim sacramenti cõferret. Hoc est ipm̃ i materiã huius viuifici sacramenti deputaret ac ordinaret: quatinus oĩ tp̃e in veꝝ corpꝰ Christi trãssubstantiari posset. Sicut eñ tactu mundissime sue carnis (ẜm Bedã) vim regeneratiuã contulit aquis: ita ⁊ acceptiõe panis i venerabiles scãsq̃ȝ manus suas vim pani tribuit: vt ex eo tanq̃ȝ congrua materia corpus suũ confici possit. Et hoc significatũ est Joh. 6. vbi dñs panes quinq̃ȝ quibus refecturus erat turbas: in manus suas accepit et benedixit: ꝓusq̃ȝ turbis distribuendos discipulis dedit. De his manibus dr̃ Cant. 5. Manus eius tornatiles/auree/plene iacinctis. Tornatiles dicuntur: q2 in oẽm oꝑationem mobiles ⁊ volubiles. Auree q2 in oĩbus eoꝝ oꝑationibus splẽdet virtus deitatis. Plene iacinctis: qui lapis ẽ celestis virtutis ⁊ coloris: q2 in oĩbus oꝑationibus celestẽ indicat vitã ⁊ intentionẽ. ❡ B Cũ ergo hac acceptione panis in manus sanctas ac venerabiles Christi: panis accepit vim essendi materia huius sacramenti/tractandũ est de huius sacñ materia. Ubi ꝓmo videndũ est que sit huius sacñ materia Scd̃o de eius cõgruitate ac institutionis causa. ❡ Quo ad primũ est oium catholicoꝝ doctoꝝ cõcors sñia: ꝙ huius sacramẽti materia simpliciter necessaria panis est ⁊ vinũ. De hoc Alexan. papa. Et in concilio Carthaginensi: vt habet̃ de conse. dist. 2. c. In sacramẽto. Statutũ est imo Christi institutio cõmemorata est/ꝙ in sacramento corporis ⁊ sanguinis dñi nihil amplius offeratur q̃ȝ qd̃ ipse dñs tradidit: hoc est panis ⁊ vinum aqua permixtũ. Ex dr̃ aqua permixtũ/cõgruitatis est nõ necessitatis. Ideo statim sequit̃. Nec amplius in sacrificijs offerat̃/q̃ȝ de vuis ⁊ frumẽtis. Uerũ de aqua cur vino admiscetur infra videbit̃. Itẽ eadem dist. c. cũ omne. Julius papa reprobat errorem coꝝ qui ꝓ vino ausi sunt lac apponere. Un̄ ait. Cũ enim magister veritatis verũ salutis nr̃e sacramentũ suis cõmẽdaret discipulis/nulli lac sed panẽ tm̃ ⁊ calicem sub hoc sacramento cognoscimus dedisse. Et sequitur. Cesset ergo lac in sacrificando offerri: q2 manifestũ est/⁊ euidens exẽplum euangelice veritatis illuxit/ꝙ preter panẽ ⁊ vinum aliud offerri non licet. ❡ Ex quo sequitur ꝙ nõ est cõueniens materia huius sacramenti farina aqua elementari coagulata neq̃ȝ pasta: quia materia huius sacramenti est panis nõ autẽ pasta huiusmodi dicit̃ panis. Et q̃ȝuis probabile sit pastam ⁊ panẽ nõ differre specie essentiali/quia per decoctionem paste ab igne nõ fit vt videt̃ nisi extractio humoris aquei cõmixti cum partibus farine: que mixtio est per solam iuxta positionem partiũ humoris ⁊ farine. Hec autẽ separatio humoris nõ mutat spẽm: quia per ipsam nihil tollit̃ pertinens ad rei essentiã: sicut ⁊ talis cõmixtio speciem nõ variat: quia nõ est ibi vera cõpositio/nec constitutio alicuius vnius ex his que adinuicem miscentur: sed quodlibet remanet in natura propria ab alio distinctum. Et q̃ȝq̃ȝ ita esse sit probabile: non tamen de pasta potest confici: quia instituit Christus panem visualem pro materia huius sacramenti: quia talis cõmuniter consueuit nobis esse sacramentum/propter congruentias infra assignandas. ❡ Sed occurrit triplex dubiũ Primum vtrũ omnis panis ẜm substantiam sit apta consecrationis materia. Secundũ/vtrum omnis panis ẜm quantitatẽ. Tertiũ/an omnis ẜm qualitatẽ. ❡ C De primo dubio/vtrũ ois panis cuiuscũq̃ȝ substãtie/siue de spelta siue de siligine: An solus triticeus sit cõsecrabilis: est multoꝝ doctoꝝ sentẽtia/ꝙ solus panis triticeus est materia apta huius sacramenti: ita ꝙ si in pane spelticeo vel siligineo attentaret̃ nihil fieret. Cuius causam ꝓcipuã dicunt diuinã institutionem. Hanc aũt institutionẽ cõiungunt ex cõparatione Christi qua se grano frumenti cõparauit. Frumẽti dicũt .i. tritici: q2 granũ tritici nobilissimũ est ⁊ qd̃ q2 inter cetera grana plus habet de medulla/per anthonomiã granũ frumenti appellatur. Un̄ asserunt Christũ in pane ex tali grano cui se cõparauerat sui corporis instituisse sacm̃. Aplos quoq̃ȝ in tali pane cõsecrationẽ frequentasse: ⁊ illius panis vsum ecclesie reliquisse. ❡ Pro ista opi. ⁊ sententia allegatur btũs Augu. super illud Joh. 12. Nisi granũ frumẽti cadens in terrã mortuũ fuerit ipsum solũ manet. Cũ sint multa grana frugũ nulli se cõparat nisi illi scʒ grano frumenti. Unde mos cepit ecclesie de illo solo grano cõficere corpus dñi. Huius opi. videntur esse sctũs Thom. doc. subtilis/Durandus/Gerson/⁊ pleriq̃ȝ aliȷ̃. ⁊ Alexã. de ales parte. 4. q. 22. Sunt aũt plura alia grana tritici habentia solũmodo differẽtias accidentales: vt forte spelta ⁊ candith/de quibus cõfici lʒ ⁊ cõficit̃ in quibusdã terris. Cui consentit Duran. credens ꝓbabiliter inter speltã ⁊ triticũ solũ esse differentiã accidẽtalẽ cõtra sanctũ Tho. cuiꝰ ꝓbabilitas ex cõi dicto vulgari accipit̃: quo dr̃ ꝙ in quibusdã partibus seminato tritico in certos agros nascit̃ spelta: qd̃ videtur argumentũ idemptitatis ẜm spẽm: q2 ex granis ⁊ seminibus generant̃ vt freq̃nter similia ẜʒ spẽm. Deducitur etiã hec idemptitas specifica ex similitudine accidentiũ proprioꝝ ⁊ cõmuniũ spelte ⁊ tritici. Mul

tū siquidē appropinquāt quo ad quantitatē/ figu
rā/ ⁊ colorē/ ⁊ quo ad alia: q̄ etiā q̄uis remote in-
dicāt tñ diuersitatē ⁊ idēptitatē in forma specifica
¶ Dñs Albertus dicit in quarto ꝙ q̄uis spelta
sit alterius speciei a tritico: est tñ panis de spelta
materia apta ⁊ vere cōsecrabilis/ ⁊ hoc/ qꝛ spelta
est spēs frumēti. Addit ꝙ si Christus vsus est pa-
ne triticeo/ tñ in tali vsu videt̄ dedisse virtutē ge-
neri ſm oēm suā spēm. ¶ Sed illud dicit Duran-
dus: nō videtur bene dictū/ qꝛ in certis sacris illō
qđ assumit̄ ꝓ materia sicut est vnū noīe: ita ē vnū
specie: sicut patet de aqua baptismi ⁊ oleo extre-
me vnctionis. Nō enī nisi aqua elementaris ma-
teria est baptismi: ⁊ nō nisi oleū oliue materia vn-
ctionis: nō oleum nucū aut seminis rapaꝝ: opor
tet ergo ꝙ panis q̄ est materia huius sacramenti
sit idē ſm spēm: nec sufficit idēptitas ſm genus.
¶ Tho. de Argentina dicit. Vellē ꝙ in isto pun
cto ⁊ in q̄buslibet aliis in q̄b⁹ tractat̄ de his q̄ ad
necessitatē ꝑtinent sacroꝝ: sine q̄bus nō putatur
esse veritas in sacris/ doc. nunq̄ꝫ sibi cōtradicerēt
⁊ sicubi hoc fieri cōtingeret/ ꝙ eccl'ia Romana ꝑ
determinationē suā remediū adhiberet: huic ad
dit duo dicta. Primū ꝙ cōsultius est ꝙ sacerdos
in sua cōsecratione vtat̄ pane triticeo/ qꝛ oēs do-
ctores christiani fatent̄ talē panem couerti in cor
pus dñi/ ꝓlatis certis verbis a ministro idoneo.
Multi enī ⁊ magni doctores ⁊ solennes negant
panē spelticeū in Christi corp⁹ cōuerti. Secūdū
dictū est ꝙ nō probat̄ sufficiēter per alios ista ne-
gatiua ꝙ panis spelticeus non est consecrabilis.
¶ Ad cuius intellectū sciendum fore dicit/ ꝙ ſm
Isido. li. 18. ethimo. ca. 3. frumentum est in plus
q̄ꝫ triticū. vnde dicit Isido. Frumēta sunt que ari
stas habēt: reliqua vero q̄ aristas nō habēt fruges
appellant̄. Ideoq̄ꝫ dicit ibidē siligines ⁊ multa si
milia de genere esse frumentoꝝ: eo ꝙ aristas ha-
bent: imo ip̄m triticū genus dici frumenti mul-
tas habēs spēs. vñ dicit: Siligo genus tritici a
selecto dictū: nā in pane spēs eius ꝑcipua est. Et
de ordeo trimensi dicit: Trimēse triticū ideo nun
cupatū: qꝛ satū post tres mēses colligit̄. ¶ O Cū
igit̄ neq̄ꝫ ex fide/ neq̄ꝫ ex sacra scriptura/ neq̄ꝫ ex sta
tuto eccl'ie in decreto aut decretalib⁹ cōtēto: neq̄ꝫ
ex originalibus sanctoꝝ doctoꝝ haberi possit/ ꝙ
solus panis triticeus sit materia cōsecrabilis: nō
ꝓbatur sufficienter hec negatiua ꝙ panis de spel-
ta nō sit cōsecrabilis. Vñ de sū. tri. ⁊ fi. ca. c. j. vbi
fit mentio specialis de hoc venerabili sacr̄o/ non
fit limitatio materie ad panē triticeū. Silr̄ in ca.
Cū marthe. de cele. miss. hec artatio non ponitur
vbi singulariter de hoc sacr̄o ꝑtractat̄: neq̄ꝫ in de-
cretis de cōse. dist. ij. limitatio ad panē triticeū re
perit̄: vbi rō diffuse de hoc sacr̄o agit̄: vt p̄tꝫ etiā
in ca. s. allegatis. Silr̄ ex euangeliis aliud habe
ri nō pōt: qꝛ nullibi habet̄ determinatio: locutio
de materia huius sacr̄i q̄ꝫ qđ dicit̄. Accepit Jesus
panem. Non aūt videtur quin panis sit vniuocū
ad omnem panē vsualem: siue sit de tritico/ spel-
ta/ siligine vel ordeo. Sicut ⁊ frumentū vniuocū
esse videtur ad triticū/ speltā/ siliginē ⁊ ordeū: q̄ꝫ-
uis hec sese excedant in ꝑfectione: sicut homo/ asi-
nus/ leo: de quib⁹ vniuoce dr̄ aīal. Ex quo videt̄
concludi ꝙ non valet dictū quorundā dicentiū ꝙ
frumentū qñ per se stat ponit̄ ꝓ suo significato fa
mosiori siue digniori qđ est triticū: quia illa regu-
la habet veritatē tñ in analogis que sunt vere eq̄
uoca nō in vniuocis. Nunc aūt frumentū non est
analogū: qꝛ nec equiuocū ad triticū/ speltā siligi-
nem. ⁊c̄. Quāuis sit analogia quedā ꝑfectionis
inter ſcata sua: sicut generaliter in significatis ꝑ
quodcūq̄ꝫ genus. Genus siq̄dem plures sub se cō
tinet spēs ꝑfectione differentes: cū nulle due spe-
cies sint eiusdē ꝑfectionis: qꝛ hñt se vt nūeri. viij.
metaphisice. Nec tñ propter hoc genus ꝑ se posi-
tum/ stat ꝓ specie ꝑfectiori: vt patet de aīal/ lapis/
brutū. ⁊c̄. Non sequit̄/ est aīal ḡ est homo: Nec se-
quitur/ nō est homo ergo nō est aīal. Quō sequere
tur in analogis: est hō ḡ est hō viuus. Et sequitur
nō est hō viuus ḡ nō est hō: imo sequit̄/ est homo
pictus ergo nō est homo. Sic in ꝓposito non seq̄-
tur/ hoc est frumentū ergo est triticū. Nec sequit̄/
hoc nō est triticū/ siue hoc est spelta: ergo nō est fru
mentū: cum vt dictū est frumentū vniuoce dicat̄
de oībus habentibus aristas etiam apud vulgū.
¶ E Videt̄ igitur sufficere ad hoc ꝙ aliquid sit
materia apta cōsecrationis ꝙ sit panis: dum tñ
sit de granis aristaꝝ. Hinc panis coct⁹ de fabis/
pisis/ lentibus/ vel alio legumine nō habente ari-
stas nō est cōsecrabilis. Hinc in. c. de conse. dist. ij
i sacr̄o s. allegato habet̄: nec amplius i sacrificiis
offerat̄ q̄ꝫ de vuis ⁊ frumentis. Pro illo facit ꝙ
apparatus illius decreti nō excludit ab hoc bene-
dicto sacr̄o aliqđ veꝝ frumentū/ sed dumtaxat p̄
per ⁊ loliū. ¶ Ad hoc pōt rō adduci. Sancta ma-
ter eccl'ia satagens filios suos in honorē sui spon
si educare: vbi cōspicit occasionē ruine vel deuia
tionis, monitis salutaribus ⁊ statutis solicita est
obuiare: ⁊ vbi maius periculū imminet prouidet
vigilantius. Multa autē statuta edidit circa hoc
sacramentum venerabile: puta ꝙ sacerdos sit ie-
iunus/ ꝙ certis ⁊ benedictis vtatur vestibus: ꝙ
non celebret nisi in loco cōsecrato non interdicto/
ꝙ nō nisi in altari lapideo charismatis vnctione
benedicto non nisi tempore certo: nec sine igne et
ministro. Et circa sacramentum sanguinis mul-
ta sunt statuta: ꝙ scꝫ vino aqua apponatur: ⁊ ꝙ nō
in calice ligneo/ vitreo/ aut cupreo celebretur: aut
cōsecratus simul sumatur: ⁊ cetera multa: quoꝝ
tñ nullū est de veritate ac necessitate sacramenti/
quin sine quolibet hoꝝ imo sine oīb⁹ simul sacer-
dos de facto si attentaret consecrare/ vere confice
ret: qꝛ tñ illa conferunt ad reuerentiā ⁊ honorem
Christi ⁊ deuotionem populi: siue ad quasdam si
gnificatiōes mysticas/ placuit eccl'ie ea oia in cōse-
cratione tā digni ac ineffabilis sacr̄i obseruare: s
si materia cōsecratiōis corꝑis Christi est solus pa
nis triticeus longe maius ꝑiculū esset ipsum non

assumere/ꝙ in consecratõne sanguinis vti vino
aqua non ꝯmixto: aut ꝑtermittere quodlibet ꝑdi
ctoꝝ. Quoniã ꝑ assumptõnem panis non triticei
omitteretur aliqd essentiale/ac quod foret de neces-
sitate sacramẽti: quo frustraretur totus effectus cõ
secratõis: quia nihil fieret/eo ꝙ deficeret debita
materia. In alijs aũt tñ omitteretur aliqd requisi-
tum de bene esse sacramẽti vel ꝯsecrantis: tamẽ
nullibi reperitur ecclãm ꝑcepisse/vt solus panis tri
ticeus ad corporis Christi ꝯsecratiõem assumatur:
ꝛ ecclia ꝓuida circa minus necessaria negligens
esset circa necessaria: ꝛ ꝓhiberet scillam/ꝛ relinq-
ret caribdim: quod de eccla sponsa Christi q̃ spõ-
si sui spũ regitur/nephas est cogitare. Maxime eti
am cum iã multos annoꝝ centenarios hoc ipm
apud catholicos doctores solẽnes versum est in
dubium: vt pꝫ de Alberto magno ꝛ sequacibus
suis. ¶ F Videtur igitur ꝓbabile ꝙ panis vsua-
lis de frumento confectus/siue sit de spelta vł de
alio frumẽto sit apta materia consecratõnis. Ni-
hil enĩ plus ꝯuincitur ex euangelijs nisi ꝙ Christus
accepit panem. Neqꝫ aliquis sanctoꝝ doctoꝝ ex
originalibus determinatiue locutus est. Vñ nõ
videtur tutum ac securũ quẽcũqꝫ scholasticũ docto
rem etiam acerrimi ingenij ac ꝓfunde scientie dif
finire hanc negatiuã: ꝛ determinare ꝙ panis de
spelta aut alio vero frumẽto nõ est apta materia
ꝯsecratõis: cum vt dictum est ad hoc non habea
tur euidens canonis auctoritas: nec diuina reue
latio/nec cogẽs rõ/nec eccłe determinatio. ¶ De
niqꝫ periculosum videtur: vt in simili arguit do-
ctor subtilis in ꝑmo dist. xxvj. ꝑiculosum inqꝫ est
articulum fidei limitare vel restringere ad certuꝫ
intellectũ specialem dum saluari potest in gñali.
Hic enĩ faceret a fide apostatare/cũ aliqd in h sen
su credendũ ꝓponeretur: vbi sine repugnantia scri
pture ratõnis ꝛ auctoritatis in alio sane intelligi
posset. Hoc propterea esset credibile/certum po-
nere in dubium ꝛ in certitudinẽ. Non enim certuꝫ
est quod ex incerto dependet: hoc autem in ꝓposi
to fieret. Certum quidem est ex scriptura sacra/
ꝙ Christus consecrans corpus suum accepit pa-
nem: quoniã hoc euangeliste scribunt. Dicere aũt
ꝙ hoc non saluatur nisi in isto sensu particłari/ꝙ ac
cepit panem triticeũ: ꝛ illũ ꝑ hoc tanqꝫ materiam
consecratõnis instituit: est trahere certũ ad dubi
um: quia ille particularis sensus (vt dictum est)
ex nullo autentico potest deduci. ¶ Difficile qui-
dem est ꝛ forte impossibile Christũ vsum fuisse in
ꝯsecratõe pane triticeo. Hoc tñ posito adhuc cer
tum nõ est neqꝫ euidẽs/Christũ ꝑ hũc vsum de-
terminate hũc panẽ vt materiã ꝯsecratõis institu
isse ꝛ nõ potius omnẽ panẽ: immo si hoc fecisset/ve
risimile est euãgelistas hoc determinate expssisse/
ꝛ nõ in quadam generalitate explicasse: ex quo in
dubium quid ꝛ qualiter Christus fecit rationabi
liter posset reuocari/quomodo ecclãm sic in incer
to reliquisset/maxime in aliquo simpliciter neces-
sario requisito ad sacramenti veritatem. ¶ Pre-
terea Christus in ꝯsecratõne calicis vsus est vino
mixto cum aqua: vt inferius patebit: nemo tamẽ
dt aquam cum vino esse materiam necessariam sa
cramenti sanguinis ex tali vsu: sed vinum dunta
xat. ¶ Amplius/Christus (ponamus) vsus est vi
no albo in ꝯsecratõe sanguinis: ꝛ quis dicet ex ta
li vsu vinum rubeum non esse materiam aptã ꝯse-
cratõi/cum tamẽ ꝓbabile sit vinum rubeũ specie
differre a vino albo/ꝓpter diuersas proprietates ꝛ
operatõnes quas habent: que diuersitatem vide
tur arguunt quarundam qualitatũ ꝓpriaꝝ conse
quentium formas specificas. Vinum quippe ru-
beum vt fertur constipat/album laxat/quod nõ
competit eis ex aliquo humano artificio aut in-
dustria: sed ex naturali ꝓprietate que formam cõ-
quitur specificam. Immo forte non omnia vina
alba sunt eiusdẽ speciei specialissime: sicut nec oĩa
pira/nec omnia poma/vbi arguitur diuersitas ex
vapore/ teneritudine folliculoꝝ/ vitium/ ꝓpagi-
num/ folioꝝ/que videntur tantum differre quã-
tum arbores diuersoꝝ fructuũ/diuersoꝝ scꝫ po/
morum ꝛ diuersoꝝ piroꝝ. Accidentia aũt maxi-
me ꝓpria/media sunt arguendi differẽtiam speci-
ficã naturaꝝ quo ad nos/qui ꝓprios substantiaꝝ
conceptus non habemus. ¶ Preterea Christus
ſm omnes doctores apostolos sacerdotes ordi-
nauit: dicens ad eos: Hoc facite in meam ꝯme-
moratõem. Facite hoc inqꝫ quod ego feci. Quid
aũt fecit Christ⁹: Accepit panẽ ꝛ fregit ꝛc̃. dicẽs
Hoc est corp⁹ meum. Ergo sacerdos hoc ipsum
nunc faciens ꝛ certa vba ꝓferens consecrat/sicut
Christus consecrauit. Accipiens autem panem
de spelta aut alio frumento accepit panem: ergo
consecrat sicut Christus. ¶ Ex autem beatus Tho
mas ꝛ ceteri arguunt Christum vsum fuisse pane
triticeo/non concludit propositum: quia hoc cer
tum non habetur. Et si hoc poneretur/adhuc nõ
haberetur intentuꝫ: quia de vino hoc non sequitur/
est vsus vino albo: ergo vinum rubeuꝫ nõ est ma
teria sacramẽti sanguinis: inter que tamen appa
ret differentia specifica. ¶ G Ex eodem fun-
damẽto nõ ꝯcludit ratio Durandi/dicẽs ꝙ mate
ria corporis Christi est vna ſm nomẽ: ergo debet eẽ
ſm spẽm: quia hoc fallit vt appet in materia san-
guinis. ꝙ autem dt sic esse in ceteris sacramentis
ꝓpositum suum non ꝯcludit. In baptismo quidẽ
sic est: quia christus instituendo materiam baptis
mi/vsus est hoc nomine aqua/dicens: Nisi quis
renatus fuerit ex aqua. Quod etiã ſm Porphi.
est spẽs spẽalissima: dicente pho in Thopi. Omis
aqua omni aque est eadem specie. Instituẽdo au
tem materiaꝫ corpis christi dicũt euãgeliste/ꝙ ac
cepit panem: vtuntur ibi euãgeliste nomie panis
qd genus esse videtur/sub se certas continens spẽs
¶ Quod dicit de materia vnctionis ꝙ sit oleum
oliuarum/non oleum nucum: si hoc veꝝ ẽ habetur
ex determinatione ecclesie: que si in ꝓposito habe
retur cessaret questio: sed si non habetur/nec sancti
hoc exprimunt/stat dubium ibi sicut hic. Dum ad

dit ꝙ vsus panis triticei ab aplis ad nos vsq3 de
scendit/ nō videt hoc vniuersaliter verū: cū3 dicat
Alex. de ales. pte. 4. q. 32. mēbro. 4. ꝙ in quibus-
dam terris cōficitur de spelta ꝛ candidib. Dicit9
quo ad panē3 triticeū qui ad nos descendit forte
plus introductus est ꝓpter reuerentiā sacramen-
ti q̃3 ꝓpter necessitatem: q2 triticū est nobilior spe-
cies frumenti: eapropter plus q̃3 alia frumēta est
assumptū3. Sicut laudabiliter in quibusdā bene
ordinatis ecclesijs vinū optimū qd ex crementis
haberi pōt datur celebrantib9/ ꝓpter reuerentiam
magis q̃3 necessitatē. ¶ Ex etiā adducit cōpara-
tio Christi qua cōparauit se grano frumēti nihil
videt facere ad ꝓpositū: q2 nō cōparauit se grano
tritici sed grano frumenti indifferenter ꝛ indistin-
cte. Pro quo facit auctoritas allegata Augu. di
centis. Cū multa sunt genera frugum/ nulli se cō
parat nisi illi: volens per hoc a cōparatione seclu
dere fruges nō verū frumētū. Et preterea ex tali cō-
paratione nullus panis factus est materia sacri/
sed ex speciali institutione Christi materia ei9 effe
cta est. ¶ Et qd dicit btūs Aug. ꝙ inde cepit mos
eccl'ie in tali grano cōficere/ verū est: ꝛ hoc institu-
tione subsequente: q̄ si subsecuta nō fuisset/ qs pa
nem assumeret ad cōsecrandum corpus Christi:
Hec dicta nō tanq̃3 cōclusio certa accipiant ꝛ suf-
ficienter probata: sed tanq̃3 ꝓbabiliter cā scholaa-
stici exercitij adducta: ꝛ neq3 eccl'ie determinatio
ni/ nec canonice scripture/ neq3 originalibus patrū
sanctorū dictis repugnātia/ melius sentienti: nul
lo preiudicantia. Hec de materia primi dubij.
¶ D Quantū ad scd'm dubiū de quātitate ma-
terie. Dicunt quidā ꝙ sacerdos nō potest cōsecra-
re materiā panis nisi in determinata quantitate:
in tanta sc3 quāta cedere debet in vsum fidelium.
Cuius rōnem assignāt ex verbis Hug. de sancto
Victore: Sacramentū irritū reputat si contra
institutionē celebrēt. Debet igit intētio ministri
esse concordare institutiōi sacramēti. Institutio
aūt sacri est ꝓpter vsum fideliū: vt sc3 vtātur ipso
in ꝓfectū gratie ꝛ virtutū: igit si minister intēdat
cōsecrare tm̄ panē quātus cedit in vsum fideliū/
verū est sacr'm/ aliter nō. ¶ Preterea ministris ec
clesie data est ptās/ nō in irrisionē fidei ꝛ sacramē
torū/ sed in edificationē eccl'ie ꝛ fideliū: s'm apl'm
ij. Cor. x. Ptātem dedit nobis dn̄s in edificatio-
nem ꝛ nō in destructionem. S3 irrisio esset fidei ꝛ
sacri si sacerdos cōsecrare posset totū panē qui est
in foro/ ꝛ omne vinū qd est in cellario. ¶ Sed re-
sponsio illa aliqs nō placet: nā vt arguit b. Tho.
parte. iij. q. 74. ar. 2. Si sacerdos intendat con
secrare ꝓpter finē malū vt irrideat veneficia faciat
aut incātet: nihilominus ꝓpter ptātem sibi datā
ꝓficit sacramentū ꝛ tñ hec intentio magis est dif-
formis institutioni q̃3 prior. ¶ Preterea intentio
ministri requiritur ad sacramenti perfectionem ꝛ
sed nō quecūq3/ sed illa que est de his q̄ intrinsice
pertinent ad ipsum/ ꝛ nō illa que est de contingen
tibus. Nam si quis baptizaret puerū nō ea inten

tione vt baptizatus consequeret salutē: sed cupi-
ditate pecuniarū vel alia peruersa intētione: puta
quia baptismū ad salutē nil credit ꝓficere/ huius
intentionis defectus effectū sacramenti nō euacu
at/ quo minus sit vere sacramentū: dū tamen ser
uat formā ꝛ ritū ecclesie: intendens qd ecclesia fa
cere cōsueuit: q̃uis baptismū nihil valere credat
vt supra dictū est lect. 6. Propter qd etiam btūs
Aug. concedit hereticos baptizare: sic in ꝓposito
vsus sacramenti eucharistie nō est de illis q̄ sunt
intrinseca sacramento: cum illud sacramētū quo
ad fieri consistat precise in consecratione materie
immo per vsum desinit esse sacramentum: ꝛ non
consistit in vsu sicut cetera sacr'a. Ideo intentio
de vsu sacramēti nō est de necessitate sacramenti
¶ Qd aūt dicit Hugo de sancto Victore ꝙ sacra
mentum irritū habetur si contra institutionē cele
bretur/ intelligendū est qn̄ celebrat cū omissione
eorū que instituta sunt obseruari: tanq̃3 ptinentia
ad necessitatē ꝛ essentiā sacramēti. De quorū nu-
mero nō est intentio vsus sacramenti. ¶ Dicitur
ergo s'm illos ꝙ quilibet sacerdos potest cōsecra-
re panē in tāta quantitate quantā pōt habere pn̄-
tem. Cuius rō est/ q2 cōcurrentib9 oibus que sunt
de necessitate sacramenti est verū sacramentū: sed
pane quantūcūq3 magno pn̄te sacerdoti/ si ipsu3
cōsecrare intendat: ꝛ profert verba ad hoc a Chri
sto instituta/ iam cōcurrunt oia q̄ ptinent ad hoc
sacr'm intrinsice: ꝛ que absolute requirunt: g̃ vere
conficit. ¶ Dicitur aūt notāter: q̃tocūq3 pane p̄-
sente: quia panē absentē etiā modice quantitatis
cōsecrare nō potest. Hinc sacerdos existens in ec-
clesia nō pōt cōsecrare panē in foro. Cū eīm forme
verborū cōsecrationis cōtineant in se ꝓnomen de-
monstratiuū: ideoq3 requirit p̄sentiā materie cō-
secrande. ¶ Et per hoc ad secundū argumentum
inductum respondetur/ ꝙ licet ministris ecclesie
nō sit data potestas propter hoc vt abutantur/ ni
hilominus tamen abuti possunt: tam illa que ē iu
risdictionis q̃3 illa q̄ est cōsecrationis. Sententia
est beati Tho. ꝛ Durandi. ¶ De tertio dubio q̄li-
tate sc3 materie panis: vtrū in azimis seu fermen
tatis confici possit/ satis dictum est precedenti le-
ctione: ideo de hoc non plura. ¶ J Placet si-
mul tractare de materia consecrationis sangui-
nis: ne eorūdem repetitio fastidium ingerat lele-
genti. Est autem materia consecrationis sangui-
nis/ vinum de vua vitis expressum. Ratio princi
palis est institutio Christi qui ī vino vitis hoc sa
cramentum instituit. vnde Luc. 22. Accepto cali
ce dixit: Dico vobis/ nō bibam de gn̄atione vitis
donec veniat regnum dei. ꝛ Mar. 14. Jam non
bibā de genimine vitis huius/ vsq3 in diem illum
cum illud bibam nouū in regno dei. De cōgruen
tia postea dicetur. ¶ Ex quo sequitur ꝙ vinū po-
morū aut artificiale nō est apta materia cōsecrati-
onis sanguinis Christi: q2 nō ē vinū vitis: nec ē sim
pliciter vinū: sed equiuoce ꝛ s'm quid. ¶ Secun-
do seqt ꝙ vinū in vua nō expssum nō est materia

apta cõsecrationis sanguis Christi: qz liquor ille
in vua magis habet rõnem comestibilis q̃z pota-
bilis. Et de hoc dr de cõse. dist. 2. Didicim⁹ z ca.
seqn. Cũ oẽ. vbi ꝓhibet cõiunctio vbarũ in hoc sa
crificio: z cõcedit in necessitate expssio vini de bo
tro in calice. ¶ Sequit tertio ꝙ agresta non põt
esse huius sacri materia: qz nõdum habet vini spe
ciem: sed est in via ad vini generationẽ: z quãq̃z
nõ videat differre nisi per maturũ z imaturũ hoc
tamen arguit diuersitatẽ specificã. Requirit em̃
ad veritatẽ vini ꝙ sit digestũ in vua: nã digestũ z
indigestũ variat spẽm. Agresta aũt nõ est digesta
ideo sicut nõ ex pasta corp⁹/ita nec ex agresta san-
guis dñi cõficit. ¶ Quarto sequit ꝙ nec acetum
est materia cõsecrabilis. Patet: qz nõ est eiusdem
speciei cum vino/sed est vinũ corruptũ: vnde non
fit reditus de aceto in vinũ. Uerũ Alexã. de ales
distinguit de aceto: qz vel deductũ est ad vltimum
corruptionis a qua nõ cõtingit regredi in vinum/
qd simpliciter est alterius speciei z de illo sanguis
Christi nõ cõficitur. Uel nõdum ad tantã corru-
ptionem est deductũ: sed est quasi vinũ acidũ nõ-
dum plene corruptũ: z de illo potest fieri consecra
tio. Ad hoc allegat Innocen. dicentem. Licet dili
genti studio vinũ optimũ sit inquirendum: vt in
sacrificiũ offerat: vitiũ tñ vini nõ maculat mũdi-
ciam sacri. Quo circa siue nouum vinum qd dici
tur mustũ siue vinũ acidũ qd appellatur acetũ in
sacrificiũ offerat/ sacrm cõficitur z diuinitus con
secratur. Et dicit Alexãder/ꝙ in aliquib⁹ regioni
bus solũ cõficit ex aceto: qz ad illas regiones non
potest deferri vinũ manens in suo esse potissimo.
Itẽ quedã glo. de cõse. dist. 2. Sicut. dicit. De ace
to cõficit si ex vino factũ fuerit al's nõ: qz ꝓpe eadẽ
visa est. Ex quibus tñ si caute attendantur verba
manifestũ est ꝙ nõ loquunt de aceto ꝓprie qd iaz
vini spẽm mutauit. Sz de aceto large. i. de vino
acido quod est in via ad corruptionẽ/ nõdum cor
ruptum/ sed adhuc ꝓpriã speciem vini seruans.
¶ Quinto sequit ꝙ in musto põt fieri cõsecratio
quia mustũ vinũ est quod attestat eius dulcedo
que signum est digestionis z proprietas q̃ vini fa
cit opus. Nã letificat/calefacit/z inebriat qd vini
speciem arguit. Nõ tñ vsq̃ quaq̃ tantum est qua
lecunq̃ mustũ assumere ꝓpter eius impuritatem
qz feces cõmixte substãtie vini in sanguinẽ nõ con
uertentur: ꝰ dũtaxat substãtia vini. Idcirco ma-
gis videtur ad reuerentiaz huius sacri pertinere
vinũ purũ z defecatũ/ q̃z vinũ nouũ siue mustum
turbidũ. ¶ R Sed dubia quedã circa hãc ma
teriam occurrũt. Primũ/ vtrũ solũ vinũ sit mate
ria apta cõsecrationis: an requirat aque admixtio
Secundũ/ vtrũ aqua vino admixta in sanguinẽ
cõuertat. ¶ Q aũt aqua requirat de necessitate
sacri/ ita ꝙ sine aque admixtiõe vinũ nõ cõuertat
in sanguinẽ arguitur multis mediis. Primo au
ctoritate canonis: nã Alex. papa vt habet de con
secra. dist. 2. c. s. Oibus orthodoxis scribẽs dicit:
Nõ debet in calice dñi aut vinũ solũ aut aqua so-
la offerri: sed vtrũq̃z ꝑmixtũ: qz vtrunq̃ ex latere
eius in passione sua ꝓfluxisse legitur. Et Cypria-
nus papa eadẽ dist. c. Sicut. dicit. In sacrifican-
do calicẽ dñi offerri sola aqua non potest: qm̃ nec
vinũ solũ põt. Nã si vinũ tantum quis offerat san
guis Christi incipit esse sine Xpo. Qñ em̃ vtrũq̃
miscetur z adunatiõe cõfusa sibi inuicẽ copulant/
tũc sacrm z spũale z celeste efficit. Et statim sequi
tur. Sic vero calix dñi nõ est aqua sola z vinũ so
lum/nisi vtrũq̃ misceat: quõ nec corpus dñi põt
esse sola farina nisi vtrunq̃ adunatũ fuerit et co-
pulatũ: z panis vni⁹ cõpage solidatũ. Ex his ar-
guitur sic. Ex aqua sola nõ potest cõfici sanguis
Christi: igit nec ex vino. Dicit em̃ ex aq̃ sola nõ pt
offerri nec vinũ solũ. Similiter ex alia similitu-
dine. Ex farina sine aspersione non potest confici
corpus Christi: igit nec sanguis ex vino sine aq̃.
Dicit em̃ calix dñi nõ est vinũ solum/sicut nec cor
pus dñi potest esse sola farina. Cõcordat Julius
papa eadem dist. Cũ oẽs. vbi dicit. Non potest ca
lix dñi aqua sola esse aut vinũ solũ/nisi vtrunq̃
misceat. Et quasi rõnem ꝑmisse. Cũ in calice in-
quit vino aqua miscetur: Christo populus adu-
natur: z credẽtium plebs ei in quẽ credit copulat.
Sequitur. Nam si vinũ tm̃ quis offerat/sanguis
Christi icipit esse sine nobis. Si vero aqua sit so-
la/plebs incipit esse sine Christo. Facit ad idem
Martinus papa eadẽ dist. Non opz. vbi dicitur:
Nõ opz aliud aliquid in sacramẽto offerri preter
vinũ z aquã z panẽ/que in typo Christi benedicũ
tur: qz dũ in cruce Christus pẽderet/ de corpore
eius effluxit sanguis z aqua: hec tria vnũ sunt in
Christo Jesu. Hec hostia z oblatio dei in odorem
suauitatis. Simile habetur in. c. statim sequẽte.
¶ Itẽ rõe ad idẽ: aut Christus instituit aquã ad-
misceri vino aut nõ. Si primũ/ igit videt necessa
rio apponẽda: qz nihil aliud offerre licet q̃z quod
dñs tradidit eadẽ dist. In sacramento. Si scdm/
tũc temeraria ꝑsumptiõe apponit ab ecclesia Ro
mana: quia sacramenta neq̃ instituere habet nec
mutare: vt supra ꝓbatũ est lect. 14. ¶ Item illud
est de substantia sacramẽti qd directe ducit in illd
ꝓpter qd institutũ est sacramẽtũ. Sed hoc sacra-
mentũ institutũ est in recordationẽ passiõis dñice
Luce. 22. Hoc facite in meam cõmemorationem
Hoc aũt facit aqua in hoc sacro vt ex canone Ale
xan. pape patet supra allegato. Itẽ res huius sa-
cramẽti necessario significari debet ipso sacramẽ
to: sed res huius sacramẽti est vnio corporis mysti
ci cũ capite. Hec aũt per admixtionẽ aque fcatur
nã aqua populũ significat fidelem. Apocal. 17.
Aquas q̃s vidisti populi sũt. vñ Beda sup Mar
cum: Qz nos in Christo z Xpm in nobis manere
oportet: vinũ cũ aqua miscet: qz teste Job. aque
populi sunt. ¶ L Sed istis nõ obstãtib⁹ rñde-
tur ad dubiũ/ ꝙ aque admixtio nõ est de necessi-
tate sacri: licet sit de necessitate ministri consecrã-
tis. Distinctio harũ necessitatũ supra lec. 1. decla-
rata est. Primũ patet per Magistrũ. 4. sniarum

dist. xj. Si quis non intēdēs introducere heresim oblivione aut ignorātia aquā pretermiserit: non videt irritū esse sacramētū: sed ille grauiter est corripiēdus. Ad h̄ facit auctoritas Cypriani pape de cōse. dist. ij. Scriptura. vbi dr̄: Si quis de antecessoribꝰ nostris vel ignoranter vel simplr̄ hoc nō seruauerit quod nos dominus facere exemplo ꝛ magisterio docuit: potest simplicitati eiusdem indulgentia dn̄i venia cōcedi. Nobis v̄o nō potest ignosci q̄ nūc ammoniti ꝛ instructi sumus / vt calicem dn̄i cū vino mixtū / qd̄ dn̄s obtulit offeramꝰ. Nō aūt ignorātia vl' simplicitas excusaret / si aqua nō apposita nō fieret ꝯsecratio. Itē dr̄ grecos aquam non apponere / ꝛ tn̄ nō negat eccl'a latinoꝝ eos vere conficere. Itē nihil est de necessitate huius sacramenti materialr̄ qd̄ nō remanet: neqꝫ ſm substātiā neqꝫ ſm accidēs. Sꝫ aqua admixta nō manet ſm subam: quia ꝯuertit̄ in vinū: neqꝫ ſm accidēs / qꝛ non manet odor neqꝫ sapor. Panis vero ꝛ vinū ꝛ si transeunt ſm substantiā / manēt tamē ſm accidentia ꝛ ꝓprietates. ¶ Item in nullo euāgelio legit̄ dn̄m apposuisse aquā vino in institutione huius sacri: sed solum ꝯfecisse de pane ꝛ vino. Si aūt eēt aqua de suba sacri / vtiqꝫ facta esset mētio sicut de pane ꝛ vino. ¶ Item in sacris noue legis nihil est de substātia ex pte sacroꝝ / nisi qd̄ efficit quod figurat: sed aq̄ apposita nihil efficit: quia nec veꝝ corpus nec mysticū: qꝛ effectiue ꝛ significatiue est ibi vtrūqꝫ: etiā si aqua nō apponatur.

¶ M Scd̄m sꝫ q̄ aqua sit apponenda: ꝛ si minister nō apponeret / grauiter peccaret. Patet satis ex allegatōibꝫ in ṗncipio dubij adductis: tū qꝛ ꝯtra eccl'e ṗceptū multiplr̄ expssum ageret: tū quia sine aqua celebrādo Christum non imitaret̄: tum qꝛ dn̄icam passionē non sufficienter exṗmeret: tū qꝛ significatōes mysticas tolleret. ¶ Christus siqdem q̄ ad scd̄m credit̄ vinū cū aq̄ miscuisse anteqꝫ vinū in ꝓpriuum sanguinē ꝯuertisset. vnde Damas. iiij. sententiaꝝ suaꝝ: Christus inq̄t calicem ex aqua ꝛ vino mixtū tradidit discipulis suis dicēs: Bibite ex hoc omnes: hic est calix sanguinis mei. Cui ꝯsonat illud: In sacramento corporis ꝛ sanguinis dn̄i nihil amplius offeratur q̄ꝫ qd̄ ipse dn̄s tradidit: hoc est panis ꝛ vinum aqua mixtū. De ꝯsc. dist. ij. In sacramēto. Ad idem facit c. Scriptura. eadē dist. Quotienscūqꝫ calicem in ꝯmemoratōem dn̄i ꝛ passionē eius offeremus: id est quod constat dn̄m fecisse faciamus. Et seq̄t̄: Calicē dn̄i cū vino mixtū ſm q̄ dn̄s obtulit offeramus. Huius aūt ꝓbabilitas sumit̄: qꝛ vinum terre illius forte est ꝛ substātiosum. Cum aūt christus vixit tempatissime / ꝓbabile videt̄ vinum cū aqua miscuisse. ¶ Deniqꝫ Pascasius q̄ꝫtuꝫ ad tertium inquit: Cur in calice aqua misceat̄ / illa permaxime inquit causa est: quia de latere christi vbi passio complet̄ sanguis pariter ꝛ aqua manauit. Quod certe apl̄i mysteriū plene intelligentes fiē dum in calice censuerunt: vt nihil deesset nobis de sacro ad cōmemoratōem passionis: qd̄ tūc extitit in cruce in ꝯsummatōe nostre redēptiōis. Hoc quo ad passionis sufficientē expssionē. Tolleretur etiā mystica significatio. s. vnio: q̄ vt argutum est aptissime p̄ hāc aq̄ admixtionē designat̄. ¶ Per hoc ad rōnes in oppositū factas q̄ ꝓbare nitunt̄ / q̄ aqua requirit̄ de necessitate sacri. Ad auctoritatem Alexā. pape / q̄ ad hoc sonat q̄ vinū solū sine aqua offerri nō debꝫ. Et in auctoritate Cypriani: Nō pōt. respondet Innocen. q̄ v̄ba illa determinari debent qꝛ recipiunt exceptōnem hoc modo. Non pt̄ nisi ex simplicitate ꝛ ignorantia fiat. Vel nō potest. i. nō debet: quia illud dr̄ fieri nō posse: qd̄ de iure siue licite fieri nō potest. Solum eñ vinum legitime ꝛ sine ṗcepti trāsgressione non pōt offerri. Ita exponit magister dist. xj. q̄rti ꝛ ceteri doctores. Similr̄ dr̄ q̄ illa aduerbia / sic ꝛ sicut / dicūt nō oīmodā similitudinē / cum aqua sola vino solo compat̄: ꝛ vinū sine aqua farine non aspse: dicūt eñ similitudinē decētis ꝛ legitime ꝯsecratōis. Unde neutꝝ potest fieri legitime ꝛ sine ṗcepti transgressione. Sꝫ in hoc est dissimilitudo: qꝛ ex aq̄ sola ꝛ farina nō ꝯspersa nullo mō ꝯfici pt̄: ex vino aūt solo ꝯfici pt̄: lꝫ non legittime. ¶ Et p̄ h̄ pꝫ solutio ceteraꝝ auctoritatū. Sic etiaꝫ qd̄ dr̄ si offerunt vinū solū: incipit esse sanguis vel christus sine nobis ꝛc. id est nobis nō ꝓficit huiusmodi oblatio: vt exponit glo. in ca. Cum omne. allegato. Vel sanguis incipit esse sine nobis q̄ꝫtuꝫ ad significatōeꝫ: quia deest aqua que nos christo vniendos significat. Sic si aqua sola / plebs icipit eē sine christo. i. significat̄ esse absqꝫ significatiōe christi.

N Ad rōem cum arguit̄: Aut christus admiscuit aquam / aut non: dr̄ q̄ admiscuit vt dictū est: nec impedit q̄ nullus euāgelistarum hoc scribit. Multa enim fecit dominus que scripta non sunt: vt habetur Joan. vlt. Et maxime in institutione huius sacramenti: vt habetur de celebratione missaꝝ. Cum marthe. ꝛ Cū infertur. Ergo necessario est apponenda: negetur consequentia. Quoniam dominus instituendo sacramentum / non tm̄ apposuit que erant de necessitate efficacie / sed etiam que erant de necessitate significatōnis. Unde hec appositio aque non est necessaria q̄ꝫtuꝫ ad efficaciam sacramenti: est tamen necessaria q̄ꝫtum ad plenitudinem significatōnis. Dominus enim apposuit aquam tanq̄ꝫ congruam propter significatōnem expressiorem / non tanq̄ꝫ necessariam simpliciter. Et quod in prolatione additur: Nihil offerre licet: verum est: nec licet offerre calicem sine aqua: si tamen fit / non est irritum sacramentum. ¶ Ad aliam dr̄ concedendo maiorē / intelligendo eam de illo propter quod sacramentū per se ꝛ principalr̄ institutum est. Sed ad minorem dicitur / q̄ recordatio passionis non est finis per se seu propter quem institutum est principaliter: sed spiritualis nutritio anime ꝛ fructus huiꝰ sacramenti. Neqꝫ eñ diceret dominus: Hoc facite in meam commemoratōnem. si non fuisset alius finis principalior. Sed hoc dixit / vt celebran-

tes hoc sacrm̄ ꝓpter finem ꝑncipalē: vitam scȝ aīe ⁊ vnionē cū Christo gratuitā (quē expssit dn̄s: Si ꝗs manducauerit ex hoc pane/ viuet in eternum. Et panis quē ego dabo/ caro mea est ꝓ mūdi vita. Et sequit̄: Qui mādu cat carnē meam ⁊ bibit sanguinē meū/ in mē manet ⁊ ego in eo) Propter hanc ꝗdem celebrātes nihilominus recordarentur passionis sue. Exemplū: Cum aliꝗs ex amore gratuito ꝓstat bn̄ficiū aliq̄ꝺ amico/ bn̄ vult ꝙ amicus suus recordet̄ bn̄ficij accepti/ ne arguendus sit ingratitudinis: nō tn̄ illa recordatio est ꝓpter q̄ꝺ ꝓstat bn̄ficiū: sed vtilitas quam vult amicum ex eo ꝯsequi. ¶ Ad vltimū dr̄: res huius sacramēti q̄ est vnio ⁊c. significari dȝ ꝑ aliq̄d sacramenti: non ideo aque admixtio qua hec vnio significatur/ est de necessitate sacrī: qȝ hec vnio etiaȝ significat̄ ꝑ aliq̄d aliud in hoc sacro. s. corpꝰ Christi verū quod est res ⁊ signum. vnde Hugo de sacramētis lib. ij. pte. viij. c. vij. Hec res scȝ corpus Christi est integrū sacramētū alterius rei scȝ vnitatis capitis ⁊ membrorū. Vn̄ ait: Corpus ⁊ sanguinem sacrm̄ esse credimus gratie spūalis: qua scȝ gratia membra capiti vniunt̄. ¶ O Nunc de scd̄o dubio/ verū aqua vino admixta in sanguineȝ Christi ꝯuertat̄. De hac q̄stione recitat Inno. tertius in c. Cum marthe. de celebratōe misse tres opiniones: Quarū vna est/ ꝙ aqua adiuncta vino manet in sua specie/ vini accidentibꝰ circūfusa: ita ꝙ vini saporē assumit: nō tamē sui substātiam derelinq̄t. Hec opinio quam ꝓ tertia recitat Innoc. est ꝯtra btm̄ Ambro. in lib. de offi. dicētem: ꝙ in sacramento altaris post ꝯsecratōnem nihil est nisi corpus ⁊ sanguis Christi. vnde ait: Ante benedictōnem illa spēs nominat̄: post benedictiōem corpus significat̄. Et habet̄ de ꝯsecra. dist. ij. ante benedic. Et btūs Augꝰ in lib. sniarū ꝓsperi. eadem dist. Nos aūt fatemur ante ꝯsecratiōem panem esse ⁊ vinū q̄ꝺ natura formalr̄. post ꝯsecratōem vo carnem Christi ⁊ sanguinē: quod bn̄dictio ꝯsecrauit. Item Ambro. de sacris eadē dist. Panis. Calix ē vini ⁊ aque plenus: vbi vba Christi opata fuerūt/ ibi sanguis efficit̄ q̄ plebē redemit. Ad idem multa adduci pn̄t ex dist. ij. de ꝯse. vbi nullibi mētio fit ꝙ manet post bn̄dictiōem aqua sed tm̄ Christi sanguis. ¶ Preterea si aqua maneret i ꝓpria specie vino in sanguinē ꝯuerso: tūc non liceret sacerdoti in casu eadē die duas missas aut plures celebrare: sicut nec lȝ semel non ieiunū (ieiunio nature) celebrare: vt supra habitū est lec. x. q̄ꝺ tamē falsum est/ cū in plerisq̄ȝ casib lȝ vna die plures missas celebrare. Probat̄ aūt illa consequentia/ tuȝ qȝ celebrās sumēdo Christi sanguinē sil̄ sumeret aquā calici admixtā i ꝓpria natura ⁊ specie manentē: ⁊ sic solueret ieiuniū nature: quare nō posset secundo celebrare. Et hanc rōnem tangit glo. in c. Cū marthe. allegato. ¶ Ideo fuit scd̄a opinio/ ꝙ vinū conuertit̄ in sanguinē: ⁊ aqua in id q̄ꝺ cum sanguine de latere Christi effluxit. vn̄ dicūt Cum de latere Christi duo ꝑcipue fluxerūt sacramenta/ redemptōis in sanguine/ ac regeneratōis in aqua: in illa duo vinū ⁊ aqua q̄ ꝯmiscentur i calice diuina vtute mutant̄. Horum aliqui dicunt ꝙ aqua ꝯuertit̄ in humorē aqueū quē fleuma vocant: vt recitat̄ in ca. In quadā. de celebra. misse. ¶ Sed hi tripl̄r deficiunt. Primo/ quia sicut hores negant actiuitatē vini in aquā. Secūdo/ quia s̄m hoc aqua seorsum esset ꝯsecranda sicut vinuȝ seorsum a pane ꝯsecrat̄. Virtus eñ verboruȝ nō se extendit ad aliq̄d quod in vbis nō exꝑmit̄. Cū aūt dr̄: Hic est calix sanguinis mei: exꝑmitur sanguis Christi/ ⁊ nō aqua q̄ effluxit ex latere Christi. Tertio peccant in hoc/ ꝙ dicūt humorē qui fluxit de latere christi humorē fuisse fleumaticū ⁊ non aquam. Hoc aūt reprobat Innocen. in cap̄. In q̄dam. de cele. mis. Vbi contra tales ponit q̄ttuor rōnes/ ꝓbantes ꝙ vera aqua fuit que fluxit de latere christi. ¶ P Ideo fuit tertia opinio/ ꝙ aqua cum vino transsubstantiat̄ in sanguinē mixta vino. Hāc opinionē ꝓbabiliorē dr̄ Inno. quā cōiter sequunt̄ doctores theologie. s. Tho. Sco. ⁊ ceteri tanq̄ȝ indubitatā. Si tamē sic intelligit̄. ꝙ aq̄ post admixtiōem cū vino/ ꝑ actiuitatē vini trāsit ⁊ ꝯuertit̄ in vinum: ⁊ facta vinū ꝯuertit̄ in sanguinem christi. Vnde dr̄ Sco. in. iiij. disti. xj. q. vij. Vino apponere aquam nō est simpl̄r necessarium de necessitate sacramēti: qȝ etiam quādo apposita nō est/ ꝯuertit̄ in sanguinem/ nisi ꝑus sit ꝯuersa in vinum. Sicut eñ modicū vinū admixtū aq̄ absorbetur ab aqua/ ⁊ ꝑdit vtutem ⁊ spēm vini: vt si gutta vini in doliū aque mittat̄/ statim corrumpitur ⁊ ꝯuertit̄ in aquaȝ: ita vice uersa modica aq̄ missa in calicem vini ⁊ vino alterat̄: ⁊ tandem corrumpit̄ ⁊ ꝯuertit̄ in vinum. Et sic aqua in vinum naturali operatōne cōuersa ꝑ transsubstantiationem supnaturalem cōuertit̄ in christi sanguinem/ ⁊ non al's nec aliter. ¶ Vnde modica aqua apponi debet ne vinū distrahat̄ a sua specie per nimiaȝ aque appositōem: sed ecōuerso aqua ꝓpter sui modicitatē a sua specie cito in vinum transeat: ⁊ demum totum in sanguinem cōuertat̄. Et tāto minus de aqua apponendū est/ quāto vinum debilius fuerit ⁊ minus substantiosum. ¶ Et si queris quanta aqua sufficit: Rn̄det Alex. de ales ꝙ vna gutta sufficit quātumcūq̄ȝ parua sit dummō possit a suo toto separi. Et hinc sumit̄ alia rō ꝑter eā q̄ supra posita est: cur forte ⁊ optimū vinū in hoc sacrificio offerendū est: vt sit vigorosum ad alterandū ⁊ cōuertendū aquam appositā in se: ⁊ a propria sua specie transmutandū. ¶ Propter idem caute faciūt celebrantes qui aquam satis tempestiue ⁊ hora bona/ vt in ꝑncipio misse vel an̄ euāgelium vino cōmiscent: quia cōuersio aque in vinum nō fit ꝑ miraculuȝ: sicut vini cōuersio fit immediate a virtute diuina in sanguinē: sed fit per naturalē actōem vini in aquam/ que requirit preuiā alteratōem. Hec autem fieri non potest in instanti/ sed in tempore. Oportet enim qualitates aque corrumpi ⁊ qualitates alias vini forme cō-

uenientes introduci: vt corrupta forma aque ad introductiõem qualitatũ ei discõuenientiũ: in materia iam ↄtrarijs qualitatib⁹ d[i]sposita forma vini generet̃. Hec aũt q: fiunt ab agente naturali/ non possunt nisi in tp̃e ⁊ successiue fieri. ❡ Q. Huius absorptiõis aque in vinum/ per quam nõ manet in se/ Alexander de ales ponit quasdã mysticas rõnes: vt scʒ sit conformitas signi ad signatum. Per hãc enim vnionem aque vino ipsã absorbente significat̃ triplex vnio ꝑfecta qua vnum ab altero quodãmodo absorbet̃. Prima est vnio membroꝝ cum capite que non habent esse distinctum a capite. Secunda est nostre mortalitatis absorptio. Tertia est gentium insertio. ❡ Primo hec mixtio aque cum vino ꝑ̃cat vnionẽ mẽbrorũ cum capite/ q̃ vnio est res huius sacri: sicut eñ hꝫ ab Inno. tria sunt in hoc sacro/ forma visibilis panis ⁊ vini: v[er]itas corporis ⁊ sanguinis Christi: v[ir]tus spiritualis vnitatis ⁊ charitatis cõmunicantis populi. Primũ est sacrm̃ tm̃. Scd̃m est sacramẽtuʒ ⁊ res. Tertium est res tm̃. ❡ Sed notanduʒ ꝙ est vnitas charitatis membroꝝ mystici corporis Christi adinuicem huius signum ⁊ causa est corpus verum: vnde Inno. Uerũ corpus christi est res prima/ q: significat̃ ⁊ ↄtinet̃ a p̃mo: ⁊ sacramentum tertij/ q: significat ⁊ efficit tertium. i. vnitatẽ ecclesiasticam. Alia est vnio corporis cum capite: cuius causa est corpus christi veꝝ: sed vnius vniõis hec mixtio est signũ. Hac aũt v[ir]tute vnionis qua si mutat̃ homo in deũ: ſm ꝙ dt ap̃ls. j. Coꝝ. vj. Qui adheret deo vnus spũs efficit̃. Uñ ⁊ huius cibi spũalis alia est v[ir]tus q̃ʒ cibi materialis: nam materialis cibus ↄuertit̃ in sumentem: iste aũt cibus ↄuertit in sui naturã sumẽtem. Cibus grandium (ait Aug⁹) tu mutaberis in me: nõ ego mutabor in te. Quia igit̃ virtute huius cibi qua fit hec vnio mutat̃ homo in deum/ vt sit ↄformitas signi ad rem: ↄueniebat vt aqua mutaret̃ in vinum. ❡ Significat secũdo hec aque mixtio aliam vnionẽ que est nostre mortalitatis absorptio. Aqua eñ nostram mortalitatẽ designat. ij. Reg. xiiij. Omnes morimur ⁊ tanq̃ʒ aque dilabimur in terrã. Per vinum quo signatur sanguis Christi/ eiusdẽ mortalitatis absorptiõem siue mortificationem. j. Coꝝ. xv. Absorpta est mors in victoria. et Osee vl. Ero mors tua o mors. Licet aũt in nobis morimur/ in christo tñ viuim⁹. Col. iij. Mortui estis/ ⁊ vita vestra abscondita est cum christo in deo. ❡ Significat etiã hec aque mixtio vnionem gentiũ que inserẽde erãt eccl'e de iudeis: sicut oleaster oliue: ad Ro. xj. Aqua aũt ↄuertit̃ in naturã vini/ in signum ꝙ gentes erant ↄuertende: ⁊ fideli ecclesie ex iudeis incorporande. Propter quod dictum est Petro: Occide ⁊ manduca. Actuũ. x. Sicut eñ qd̃ manducat̃ in naturã ↄuertit̃ manducantis/ sic aqua que gentes incorꝑandas significat in naturã vini ↄuertit̃. Per qd̃ eccl'a de iudeis que gentes incorporat representatur. ❡ Neq̃ʒ huic mixtioni ⁊ vini conuersioni obest: quod pro se tertia opinio recitata assumpsit/ scilicʒ de latere christi fluxerunt sacramẽta redemptiõnis in sanguine/ ac regeneratiõis in aqua ⁊c̃. quoniam in sacramento redemptiõnis/ aqua apposita non est signum regeneratiõnis. Et quidem aqua sacramẽtum regeneratiõnis non mutata nec ↄmixta: sed in baptismo sub ea proprietate qua sibi ꝓ̃prijssime ↄuenit virtus abluendi/ in sacramento autem redemptiõnis apposita vino ⁊ mutata in vinũ est significatiuũ vnionis populi cũ capite glo̾so christo/ ea proprietate qua aqua quia semꝑ defluit in terrã populũ significat/ qui continue decurrit in mortẽ: ſm illud sup̃ allegatũ: Omnes morimur ⁊ tanq̃ʒ aqua dilabimur in terraʒ. Hec igitur sunt rõnes mystice cur aqua in vinum prius est cõuertenda. ❡ R. Sed forte quis diceret: Quid si in instanti ↄsecratiõis aqua nonduʒ ↄuersa est in vinum: nunq̃d ⁊ ip̃a ↄuertitur in sanguinem: Et quia supra responsum est ꝙ non/ q̃d fiet de aqua: Respondet̃: si fuerit in tanta quantitate ꝙ ip̃a cõuertisset vinum in se/ si vinum non fuisset p̃us conuersum in sanguinem: tũc alterabit spẽs remanẽtes post consecratiõem: ⁊ in instanti quo corrũperetur forma vini si non fuissʒ ↄuersum: ⁊ introduceretur forma aque in materiã vini/ corrumpunt̃ qualitates vini: ⁊ deus creat nouam substãtiã cõpositam ex materia ⁊ forma aque sub qualitatib⁹ de nouo introductis. ❡ Et dico notãter ꝙ deus creat: quia aqua nõ potest educere formã de materia/ quia nulla est ibi: nec potest ip̃am materiaʒ ꝓducere que a solo deo creatur/ recte sicut de corruptiõe specieꝝ in eius mãducatiõe. De quo infra. ❡ Si autem aqua illa est tam modica ꝙ vinum ip̃am in seip̃m cõuertisset si nõ fuisset trãssubstãtiatum/ tũc spẽs vini remanentes post consecratiõeʒ alterãt aquã corrumpẽdo ipsius qualitates: ⁊ in instanti quo vinum corrũperet aquã/ si esset prius/ corrumpetur forma aque ⁊ ꝓduceret̃ forma vini noua in materia aque: vel ab accidẽtib⁹ vel a deo ſm diuersas opiniones. De quibus infra. Et saluaretur ibi tamdiu sanguis christi q̃ʒdiu manẽt spẽs vini trãssubstãtiati: non tamen sub specieb⁹ vini de nouo ꝓducti inciperet esse sanguis christi. ❡ Et notãdũ ꝙ h̃ q̃dem sanguis sub nullis speciebus incipit esse aut manet/ nisi istius vini supra quod prolata est verboꝝ forma ad consecratiõem sanguinis requisita. Hec aũt non est prolata suꝑ vino de nouo ex aqua genito post consecratiõnem q̃m etiã si post consecratiõem vinum puꝝ apponeretur spẽb⁹ non transit in sanguinẽ: sicut aqua nõ benedicta addita bñdicte efficit̃ bñdicta: ⁊ oleum nõ consecratũ additũ consecrato reddit̃ cõsecratũ. Non sic in ꝓposito: nam sanguis christi in calice: q: nõ est extra venas corporis christi: sʒ in venis glorificatis: ideo ei nullus liquor appositus potest cõmisceri: nec ꝑ cõsequẽs aliq̃s in ip̃ʒ cõuerti: nisi diuina v[ir]tute v[er]bis consecratiõis assistẽte. In aqua aũt bñdicta est ꝑfecta vnio alteri⁹ aq̃ apposite cũ aq̃ bñdicta ⁊ cõstituũt vnã aquã: ꝓpter qd̃ totũ re

ſul tāis ſoꝛtit nomē aq̄ bn̄dicte: ita ⁊ in oleo. Nec ex bn̄dictōne aque vel olei fit ſubſtātialis trāſmutatio aque vel olei qualis fit in ꝓpoſito: vbi ſubſtantia vini ꝯuertit in ſubſtātiam corꝑis Chꝛiſti. ¶ S Sed qd̄ de ſumente calicem in quo appoſita aqua nōdū eſſet in vinū ꝯuerſa/⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns nec in ſanguinē: nōne ſolueret ieiuniū impediens ab iterata celebratōe? Reſpondetur/ſolueret quidem ieiuniū/ſed nō impediretur ab iterata celebratione: quia ignoꝛantia inuincibilis excuſat. Non enim poteſt ſciri vel euidenter apphendi inſtās huiuſmodi ꝯuerſionis a ſacerdote/niſi foꝛte tanta fuiſſet aqua appoſita/ꝙ notabiliter deprehenderet ſapoꝛ aque/tunc eſſet ab iterata celebratōe abſtinendum. ¶ Si queritur qualis eſſe debeat aqua. Et quid ſi apponeretur roſacea vel ex aliis herbis diſtillata. Reſpondet ꝙ debet eſſe aqua talis quali creditur Chꝛiſtus vſus fuiſſe in vltima cena: hoc eſt aqua elemētaris: verūtn̄ qꝛ elemētaris aqua ſi non apponit nō impedit ꝯſecratio: ideo ſi apponeret modicū aque diſtillate ꝙ non poſſet coꝛrumpere vinum: lꝫ apponēs grauiter peccaret effectus tn̄ ꝯſecratōis non impediret. Sententia ē Alex. ⁊ ſcti Tho. ¶ Si demū queꝛit: Nunqd̄ ſufficiat ſi aqua admiſceat in dolio: qꝛ an̄ miſſe inceptōem frequenter calix per aque ⁊ vini infuſionē preparat. Solutio ſm̄ Alex. Non ſufficit: qm̄ cū ꝯmixtio aque ⁊ vini eſt ſacr̄alis/non debet fieri an̄ q̄ꝫ myſteria inchoent/vel fiat ꝑparatio ad inchoandū ⁊ in vaſis ſanctificatis ⁊ miniſtris ad hoc oꝛdinatis: vnde in miſſa ſolenni ſolet apponi poſt euāgeliū: in ꝑuatis vo ſolet fieri ante: qm̄ i miſſa ſolenni ꝓpter cantū choꝛi ⁊ ꝑfatōis copioſius tempus habet/quo pōt fieri aque in vinum tranſmutatio/q̄ꝫ in miſſa priuata que legitur ſine cantu.

¶ C Nunc iuxta diuiſione in ꝑncipio hui⁹ lectōis factam/videndū eſt breuiter de ꝯgruitate inſtitutōis huius ſacri ſub materia panis ⁊ vini. Aſſignant aūt doct. ſancti varias cauſas inſtitutionis/quaꝛuꝫ vna ꝑncipalioꝛ eſt alia. Principalis itaq̄ꝫ cauſa eſt/vt nutrimēto ꝯuenienti animā ad vitam ꝑ baptiſmum regeneratā dn̄s aleret cibo vite miniſtrato ꝯtra cibum illum ꝑmoꝝ parētū/q̄ erat cibꝰ moꝛtis: vn̄ eis dictū eſt: In quacunq̄ꝫ die ex eo comederetis/moꝛte moꝛiemini. Gen. ij. De cibo aūt iſto dr̄: Quicunq̄ꝫ manducauerit ex hoc pane/viuet in eternum. Joan. vj. vn̄ Innocen. Ut ſuam erga nos charitatē oſtenderet: ⁊ noſtram erga ſe charitatē accenderet/dedit ſe ꝓ nobis in ꝑciū/vt ꝑ ꝑciū nos redimeret a moꝛte: ꝑ cibum aleret nos ad vitā. ¶ Alia cauſa eſt ad guſtū diuinitatis inuitatio. Inſtituit em̄ diuina ſapientia (ait Alexan. de ales q. xxx. mēb: o. vlt. ꝑtis. iiij) ſacr̄m coꝛꝑis ⁊ ſanguinis ſui/vt ad guſtū diuinitatis ſue ꝑ guſtuꝫ humanitatis nos dn̄s inuitaret. ¶ Tertia eſt moꝛtis ſue ꝯmemoꝛatio/q̄ amoꝛeꝫ noſtrum debꝫ ſibi totaliter vendicare. Hoc facite inq̄t in meam ꝯmemoꝛatōem. ⁊. j. Coꝝ. xj. Quotienſcunq̄ꝫ mā. panē ⁊ ca. bi. moꝛtē dn̄i an. do. ve.

¶ Quarta pctōꝝ quotidianoꝝ venia: vnde Inno. Dedit nobis dn̄s hoc ſacramētum ſalutis vt quia q̄tidie peccamus: ⁊ ipſe iaꝫ moꝛi nō pt: ꝑ hoc ſacramētū qḋ in memoꝛia moꝛtis accipimus/in remiſſionē peccatoꝝ q̄tidie ꝯſequamur. ¶ Quinta eſt ſcripturaꝝ ⁊ figuraꝝ impletio. Eſa. vij. Uocabit nomē ei⁹ emanuel: qḋ interꝑtat nobiſcū deus. ⁊ Mat. vl. Ego vobiſcum ſum: inquit dominus: vſq̄ꝫ ad cōſummatōem ſeculi. Sed de hoc infra cum de figuris q̄bꝰ ꝑfiguratū eſt/lati⁹ dicet.

¶ D Cur aūt cū cibꝰ ſit anie/multaq̄ꝫ ſint cibo ꝝ genera/q̄re ſub ſpecie panis ⁊ vini placuit illud inſtituere. Ad hoc ponit mgr̄ diſ. xj. q̄tri tres rōnes. Prima vt fides habeat meritū/dum ſumeret coꝛpus Chꝛiſti ſacratiſſimū ſub aliena ſpecie occultatū. ¶ Scd̄a/ne abhoꝛreat anim⁹ qḋ cerneret oculis/dum māducādū in ſpecie ꝓꝑa ꝓponeretur veꝝ hoīs Chꝛiſti coꝛpus. ¶ Tertia/ne ab infidelibꝰ noſtre fidei inſultaret. Un̄ Aug. Nihil rationabilius q̄ꝫ vt ſanguinis ſilitudinē ſumamus vt ita ⁊ v̄itas non deſit: ⁊ ridiculum nullum fiat a paganis ſi bibamus cruoꝛē occiſi hoīs. De hoc ſunt metra: Sumit occulte Chꝛiſt⁹: ne ſit tibi ſtulte Hoꝛroꝛ vel riſus: ſitq̄ꝫ lucroſa fides. ¶ His tribus addit rō quarta ſm̄ Hugonē/q̄ eſt ſignificationis ꝑfectio. Significatōis dico duplicis. ſ. veri ⁊ contenti Chꝛiſti coꝛꝑis: ⁊ ſpūalis refectionis/⁊ ſaginatōnis mentis. Habet enim panis expꝛeſſaꝫ ſimilitudinē coꝛꝑis: nam panis materia granum ſcꝫ frumenti in terram iacit: in terra moꝛtificat vt multum fructum afferat. Grana cōtrita in farinā reſoluunt/q̄bꝰ appoſito liquoꝛe paſta cōficit/que cocta ignis caloꝛe/in panē ꝑfectum maturat. Sic Chꝛiſtus terre inſerit vtero ſcꝫ virginali. De qua ꝓphetice ſcriptū eſt: Bn̄dixiſti dn̄e terrā tuaꝫ auertiſti captiuitatē Jacob. Et iteꝝ. Terra noſtra dabit fructū ſuum. In terre medio moꝛtificat⁹ ē. Un̄ ſalutis fructus plurimus ſubſecutus eſt/ſcꝫ totius humani generis a diabolica ſeruitute redēptio/peccatoꝝ remiſſio/regni celeſtis apertio/ac immarceſſibilis glīe ac beatitudinis plenitudo. Ex quo multiplici fructu integrat myſticū Chꝛiſti coꝛpus: eccl̄a ſcilꝫ militans ⁊ triumphās: que ex multis membꝛis colligitur/fidei liquoꝛe ⁊ diuini amoꝛis ardoꝛe inuicē cōbinatis. ¶ Refectio inſuꝑ mentis quā ꝑ hoc ſacr̄m dominus preſtat/q̄uo apertius ſignificari potuiſſet q̄ꝫ in pane ⁊ vino/quo ꝑfecta refectio celebꝛatur: ⁊ quotidie alimur/ac in vita coꝛꝑali ſuſtentamur/cōfoꝛtamur/roboꝛamur. De quo ꝓpheta: Panis coꝛ hoīs cōfirmat: ⁊ vinum letificat coꝛ hoīs. Qui panis q̄a cōmunis eſt omnibꝰ/vſuſq̄ꝫ eius delectabilis ſine faſtidio/licet q̄tidianus. Cōgrue itaq̄ꝫ Chꝛiſt⁹ ſapientia patris/ſacr̄m ſpūalis refectionis in pane ac vino inſtituit: vt ſicut materia baptiſmi que ſignum eſt interioꝛis ablutōis eſt aqua/inter cetera magis ad coꝛꝑis lotōem cōgrua: ꝑ quā ſpūaliter regeneramur ⁊ in eſſe ſpūali cōſtituimur. Sic materia eucharıſtie diuiniſſime qua in vita ſpiri-

tuali fouemur/nutrimur/⁊ augmentamur est panis/qui corporali refectione est aptissim⁹: nec aliqñ sicut ceteri cibi est fastidio ⁊ horrori. ¶ X De hoc pulchre scribit venerabilis Hugo li. ij. de sacra. par. 8. c. 8. in verba hec. Voluit sapientia dei q̃ se p visibilia manifestat ondere: qm̃ ipsa aiaꝝ cibus ⁊ refectio est. Et ꝓpter ea carnē assumptam in eduliū ꝓposuit: vt p cibū carnis ad gustū inuitaret diuinitatis. Sed ne rursum humana infirmitas contactū carnis in assumptione horreret/cōsueti ⁊ ṗncipalis eduliȷ̃ specie illā velauit: ⁊ sic sumendā ꝓposuit vt sensus in vno foueret/ ⁊ fides in altero edificaret. Fouet em̃ sensus in vno/dū solita tantū ⁊ consueta pcipit. Edificat aūt fides in altero dū in eo qḋ videt quale sit illud qḋ nō videt agnoscit. Proponitur igitur spēs panis ⁊ vini vt doceat plena ⁊ pfecta refectio esse in sūptiōe corpis ⁊ sanguis christi ex diuinitate christi. Plena aūt refectio cib⁹ ⁊ potus est: cibi aūt ⁊ potus/ panis ⁊ vinū principalis substātia est. Et ꝓponit spēs ex ṗncipali substantia refectionis vt in ea sumat: ⁊ p eā veritas corpis ⁊ sanguinis christi significaret. Sicut ipse testat dicēs. Caro mea vere est cibus ⁊ sanguis meus verē est potus: Que tn̄ corpis ⁊ sanguinis sumptio: q2 sola sine spūali effectu salutē nō confert. Idē ipse saluator manifestat/dicēs. Caro nihil ꝓdest: spūs est qui viuificat. Virtus ergo ⁊ plenitudo spūalis refectiōis q̄ in corpe christi ⁊ sanguine est/ p spēm q̄dē panis ⁊ vini significat. In pceptiōe aūt gr̃e infusio iterne ⁊ eterne refectionis pficit. Et sic q̄dē cum tria in vno ibi sint. In ṗmo q̄dem signū inuenitur secundi. In scḋo aūt causa tertij. In tertio vero virtus scḋi ⁊ veritas ṗmi: ⁊ hec tria in vno sunt ⁊ vnū sacramentū. Claret itaq3 q̃uo diuinissime eucharistie sumptio sacm̄ est ⁊ imago pticipationis Jesu q2 hoc ꝙ eius sacm̄ visibiliter pcipimus: signum est ꝙ ei spūaliter vniri debemus. Ipsa aūt eucharistia. i. bona gr̃a: ipsa sc3 hostia sacra diuinissima vocat: qm̃ diuinos facit ⁊ participes diuinitatis eos qui se digne participant. Et q2 ipsa signū est ⁊ veritas/in q̄ vera caro in specie panis sumitur ⁊ in carne eius digne sumpta ipsius etiā diuinitat3 susceptio ⁊ participatio ⁊ cōsortium condonatur. Hec venerabilis Hugo. ¶ Y Patet igitur q̃3 cōgrue id qḋ nobis est ṗncipalis cibus ⁊ potus/ corpus dn̄i significat: q̄ verus cibus est aie ⁊ perfectus: habēs in se cōditiones perfecti cibi: q̄ nouē fm dn̄m Alber. in de officio misse pte. ij. numerantur. He sunt cibi nobilitas ex genere: suauitas ex sapore: nutritiuitas ex virtute: ad cibatū ꝯgruitas ex sititudine: penetrabilitas ex subtilitate: vnibilitas ex cōnaturitate: ⁊ firma hesibilitas ex cibati apprehēsione: q̄ per longū ꝓsequitur: ꝫ resecandū tur ꝓpter nimiā ꝓlixitatē. ¶ Sūt ⁊ alie cause q̄re sub duplici specie institutū sit/que reseruant vsq3 ad eā canonis partē vbi de sanguinis cōsecratione agitur: ad lec. sc3. lij. ¶ Z Habet aūt mos ⁊ rubrica docet Romani ordinarij/ꝙ sacerdos celebrans dicens hec verba. Qui pridie. ⁊c̄. digitos suos pollices ⁊ indices vtriusq3 manus ducat super pallā corporalis tergēs eos: l3 etiam ante canonis inceptionē lotos/ad significandū ꝙ hoc sacrificiū nō nisi mūdis manib9/nō vitiatis/nō pollutis debet venerabiliter ac sūma reuerentia pertractari. Eapropter ⁊ ep̄us sacerdotes ordinās/ manus eoꝝ chrismate vngendo sacrificat: vt digne sanctis manibus tractēt hostiā salutarē. Fit aūt hec tersio digitoꝝ quibus dn̄icū corpus sub speciebꝫ tractandū est: nō ꝓpter timorē cōtaminationis corpis Christi/quasi ip̄m possit corpali immūditia maculari. Cū sit sub hoc sacro modo nō q̄titatiuo ⁊ q̄si indiuisibili/quo aia intellectiua ē in corpore: fm quē modū a nullo corpe contingi potest. Sed fit potius ad reuerentiā exhibēdam excitandā quoq3 deuotionem ⁊ attentionē ad bn̄dictū christi corpus: qḋ realiter post ꝓlata consecrationis verba sub spēbus panis cōtinet. Magnam em̃ requirit puritatē ⁊ reuerentiā imolatio huius sacrificij: q2 inter oia sacrificia ip̄m est potius: ⁊ in dignitate queq3 alia supexcedit. Dicēte Alex. papa: vt habet de cōse. dist. ij. Nihil. Nihil in sacrificijs maius esse pōt q̃3 corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i Nec vlla oblatio hac potior est: sed oēs hec precellit/ q̄ pura cōscientia dn̄o offerenda est: ⁊ pura mēte sumenda atq3 ab oibus veneranda. Et sicut potior est ceteris/ita potius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Debet aūt sacerdos hec verba ꝓferendo panē de palla corporali/vbi ante canonis inchoationem repositus fuerat suscipere: sicut christus accepit panem in manus suas volens consecrare: dans per hoc formam ⁊ exemplū similiter faciendi. Debet ⁊ sacerdos cauere ne multū ante hostiam sic in manus receptā eleuet priusq3 consecrationis verba proferat: ne circūstans populus panem nondū consecratione in corpus dn̄i cōuersum adoret: ⁊ ita idolatriā incidat dū pro christo panem adorat. Vn̄ nō satis cauta est nōnulloru3 sacerdotū consecrantiū solicitudo/ qui hostiā cōsecrandam in manus recepturi genua flectunt in altum eleuant/populo respiciente: ⁊ post ad consecrandum procedunt. Teneat ergo in manu hostiam sacerdos nō multū eleuando ipsam de altari: nec genuflectat quousq3 consecrationis mysterium est perfectum: quod vsq3 ad verboꝝ consecrationis panis (que sunt: hoc est enim corpus meū) prolationem integram perficitur. Siquidem/vt infra dicitur/ in primo non esse verborum incipit esse corpus Christi sub speciebus panis/ in eode3 panis substantia desinente.

Lectio. XXXVI.

E A T eleuatis oculis in celum ad te deum patrem suū omnipotentem] Hec est tertia pars subdiuisionis quarte partis principalis Canonis. In qua premissis huius sacrosancte institutionis hora ⁊

materia/tangit eius modus et circūstantia. Unde dicit: Et eleuatis oculis in celū. Et eleuatis. id est sursum leuatis oculis scʒ mentis ⁊ corporis: in celū a quo oē datū optimū est descēdens ad te deum eius sm hūanitatē patreʒ suū sm diuinitatē oipotentem per deitatis infinitatem: que sm Dama. pelagus est infinite sube. Etiā oipotentē p creationis ⁊ trāssubstātiationis potētem: quia infinita est omni potentia/ tibi patri oipotenti ⁊ clementissimo gratias agens ⁊c. In quibʒ verbis sm alex. de ales arduitas sacri ⁊ dignitas sacri designatur. Nō enim sic fecit dñs in institutiōe alicuius alterius sacramenti: de quo de conse. dist. 2. Nihil. dicit Alexā. papa quintus vt supra allegatū est in fine lectiōis precedentis. Nihil in sacrificijs maius esse pōt/ quā corpus ⁊ sanguis christi: nec vlla oblatio hac potior est: sed oēs hec pcellit/ quia pura cōsciētia dño offerenda est/ ⁊ pura mente sumenda atqʒ ab oibus veneranda. Et sicut potior est ceteris/ ita potius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Sed hic diceret aliquis/ cū nullus euangelistaꝝ institutionem huius viuifici sacramēti describentiū/ Christum eius institutorē oculos suos ad celū eleuasse commemoret: quis tante presumptiōis extitit ⁊ audacie vt verba suo de corde interponere tentauerit: ⁊ quod Christus in celū oculos suos leuarit affirmaret. Respōdet dñs Inno. quod tria cōmemorantur hic in ca. de cele. miss. Cū marthe. que nullus euangelistaꝝ describit/ videlicet. Eleuatis oculis in celū. eterni testamenti/ mysteriū fidei. Sed vnde tunc canoni hec inserta sunt quasi Christus sic fecerit ⁊ sic dixerit. Rñdet idem quod formā istoꝝ verborū acceperūt apli a christo: ⁊ ab ipsis aplis cepit ecclesia. Multa siquidē tā de factis quā verbis dñicis ptermiserunt euāgeliste: que tñ apli vel facto suppleuisse vel verbo expssisse leguntur. Paulus nanqʒ in actibʒ aploꝝ sic ait. Meminisse nos oportʒ verbi dñi nostri Jesu Christi quod dixit. Beatius est dare magis quā accipere. Hoc nullus quatuor euā-
h Cor. 15. gelistarum scripsit: nullus etiam eoꝝ expressit quod ad Coꝝ. de Christo scribens ait. Uisus est plus quā quingentis fratribus simul. Deinde visus est ⁊ Jacobo: nouissime aūt oim tanquā abortiuo visus est mihi. Euangeliste etiā mutuo inter se supplesse leguntur/ que ab eoꝝ aliquo vel aliquibʒ omissa sunt. Unde cū tres euāgeliste posuerunt: hoc est corpus meū/ solus Lucas adiecit: quod p vobis tradetur. Et cū Mattheus ⁊ Marcus dicant p multis/ Lucas dicit p vobis: Mattheus aūt in remissionē peccatoꝝ adiungit. ¶ Ceterū ea que adduntur in canone misse possunt ex alijs locis euāgelij cōprobari. Joannes enim suscitationem Lazari describens/ Jesum sursum oculos leuasse asserit/ ⁊ dixisse. Pater gratias ago tibi quoniam audisti me. ⁊c. Et infra. Si tunc igitur in celum oculos leuanit ad patrem/ cū ad corpus exanime animam Lazari reuocauit: probabilius esse videtur/ quod tūc oculos leuauerit ad deū patrem in celū/ cum panem ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinem propriū cōmutauit. Hec ibi. ¶ B Leuauit aūt oculos in celum ad deum patrem suum omnipotentem duplici de causa. Prima/ vt nobis insinuaret se potestatem a deo patre hoc opus magnificum perficiendi accepisse. Hoc siquidē ⁊ in alijs locis plurimis verbo attestatus est. vñ Mat. 12. Oia mihi tradita sunt a patre meo. Et iterū Joh. 7. Doctrina mea nō est mea/ sed eius qui misit me patris. Quāuis enim Christus verus fuit ⁊ est deus patri per omnia equalis: quia tamen per generationē a patre originatur: qua generatione sibi a patre cōmunicata est essentia qua deus est. Omnipotentia qua ei equalis est: ⁊ quicquid pater habet eo dumtaxat excepto quo sibi opponitur: id est paternitatis relatione: quoniam relationes in diuinis opposite originis sunt in eodem supposito incōpossibiles: ideoqʒ patri omnia que facit attribuit quia omnem faciendi potestatem a patre se accepisse pfitetur. Data est inquit mihi ois potestas que est in celis ⁊ que in terra. Mat. vlti. Sic in recognitionem quod hanc potestatē transsubstantiandi panem ⁊ vinū in corpus suū ⁊ sanguinem a patre accepit: oculos suos in hac actione ad deū patrem eleuauit. ¶ Secunda causa est propter nostrā eruditionē: vt scʒ per suā actionē nos istruat quatinus in principio actionum nostraꝝ oculos mentis ad deū tanquā ad auctorē ⁊ datorē bonoꝝ omnia subleuaremus: de quo ait Inno. Hoc ad nostram instructionē faciebat Christus: vt ⁊ nos oculos cordis nō deprimamus in terram: sed eleuemus in celum si quod petimus volumus impetrare. Sic fecisse pphета legitur. Oculi mei semp ad dominū. Et iterū. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Sic sacerdos hec pferens/ etiam suos corporales oculos sursum eleuet in celum/ quatinus excitatus mentis oculis recognoscat ministerium illud angelicis humeris tremēdum a solo dño celoꝝ rege accepisse. ¶ Sequitur. [Tibi gratias agens] Tibi scʒ omnipotēti deo patri suo gratias agens de tāto dono/ de tam excellenti gratia: de tam efficaci cibo: sacramento dignissimo ⁊ mysterio tam pfundo. Circa quod diuina virtus secretius operatur Joh. xj. Gratias ago tibi quia audisti me. Ego aūt sciebā quia tu semp me audis. et. 2. ad Coꝝ. 9. Gratias deo super inenarrabili dono eius. Hec Alber. ¶ Uel gratias egit sm Inno. nō pro se/ sed p nobis: id est nostra reparatione ⁊ salute omniū per hoc sacramentum futura: quia per vsum istius sacramenti augetur gra que est causa salutis. Uel gratias egit nobis in exemplū: vt ⁊ deū in singulis actibʒ nostris pre oculis habentes: gratiarumactiones de oibus bonis collatis referamus. vñ Ber. Sicut de veteribus terminandis: sic de nouis incipiendis gratias egit Christus: nobis pariter exēplum tribuens: in omnis boni operis inchoatione vel perfectione patrem qui est in celis esse glorificandum. vñ ad Eph. 5. Gratias agentes semper pro omnibʒ in nomine dñi nostri Jesu christi

deo patri. ¶ Uel gratias egit fm Chryf. docens nos qualr oportet nos hoc mysteriū perficere, ondens per hoc ꝙ in sumptōe ⁊ ante sumptōem huius sacramenti ꝑexigit deuotio ⁊ orō/ac mētis in deū eleuatio: atqꝫ vt in aduersitatibꝰ positi a gratiarūactōe non cessemus. Uñ subdit Chryf. Accepto pane gratias egit: iam primus passioni: vt ⁊ nos gratias agamus in flagellis positi. Et dr Innocen. ꝙ ex hac gr̄arumactōe hoc sacrm̄ sacrificium laudis appellat: quia scꝫ cum laudibꝰ ⁊ gratiarūactōe Christꝰ ipm̄ instituit. ¶ Sequitur:

C [Benedixit] Ad ꝓlatiōem huius verbi facit sacerdos crucem suꝑ oblatā: nō qꝛ Christꝰ benedicendo panem crucem formauerit: qꝛ nondum facta fuerat crux caracter benedictōis ⁊ sanctificationis: sed fit a ministro nūc post crucis Christi sanctificatōem/ꝑ contactuꝫ preciosi corꝑis ⁊ sanguinis crucifixi/suꝑ materiā panis ⁊ vini. Tum propter materie sanctificatiōem: qꝛ cruce Christi oia scificant: vt in c. Nunqd. de ꝯse. dist. v. vt supra habet lec. xxj. Tum ad repñtādū. Nā due cruces hic fiunt in ṽbo bñdixit/repetito. Primo ad repñtandum ꝓsignatōem passionis Christi factā in cena ꝑ huius sacri institutōem sub specie panis ⁊ vini: vt dr sanctus Thom̄. in. iij. ꝑ. q. lxxxiij. art. v. in solutōe tertie rōnis. ¶ Secundo fm Alexā. ad significanduꝫ ꝙ morte Christi hic spēaliter repñtata duplex hominis natura scꝫ corpus ⁊ aīa redempta est. ¶ Tertio ad insinuādū dominum i duplici natura: corꝑe scꝫ ⁊ aīa passionē sustinuisse. Nam corpus ad carnem/sanguis ad animam (cuius sedes in sanguine esse dr) referri solet.

¶ Quia aūt bñdicendo Christꝰ consecrasse intelligit: querit vtꝝ aliquo sensibili signo/an certoꝝ verboꝝ ꝓlatōe/an sola ṽtute ⁊ ꝑtāte consecrauit ⁊ ꝑ hoc qua forma consecratōis dominus vsus ē. Et circa hoc Alexā. ꝑte. iiij. q. xxxiij. mem. ij. quattuor recitat opiniones: non tamen eo ordine quo hic recitant. ¶ Prima fuit/ꝙ sicut Christus prius baptizatꝰ est q̄ formā baptismi instituit: ita et ꝑus ꝯfecit q̄ verba aliqua protulerit. Ipe siqdeꝫ quia est verbum patris/sine verbo sua ṽtute confecit. Nobis autem q̄ diuini ṽbi ṽtute egemus/dedit formam ṽboꝝ qua ꝯsecramꝰ/vt sic differētia in ꝯsecrando inter ministros ⁊ sacri auctorem appareret. Huic fauere videt Inno. Sane potest dici inqt ꝙ Christus ṽtute diuina confecit: ⁊ ꝑus formam expssit sub qua posteri benedicerent. Ipe nanqꝫ ꝑ se virtute ꝓpria benedixit: nos autem illa ṽtute quam verbis indidit. ¶ Pro ista opinione qdam arguunt: Si christi corpus non fuissꝫ sub sacramento añ istoꝝ ṽboꝝ ꝓlatōem/non vere dixisset Christus: hoc est corpus meum. Oportuit ergo corpus christi ꝑexistere in sacramēto añq̄ dixit: hoc est corpus meū/vt vera esset oratio. Precessit ergo aiunt aliqua benedictio ꝯsecratiua: et de illa intellexit euangelista cum ait: bñdixit. i. cōsecrauit. Huius opinionis videt fuisse Franciscꝰ maronis/addens qꝛ Christus ꝓtulit hec ṽba indicatiue nos recitatiue. Indicatiuū aūt ꝑsupponit hoc qd̄ indicat. Cum ḡ dixit: hoc est corpꝰ meum: oportuit ad ṽitatem huius locutōnis/ꝑexistere id qd̄ ꝑ ꝓnomen h̄/indicaret: nō aūt sic oportet ad nostrā ꝓlatōnem ṽboꝝ: quia recitatiue tm̄ ꝓferimus illa verba: ideo non oꝑtet ꝙ aliquid ꝑexistat. Sed q̄uis non sit dubium christū sola virtute sine ṽbis ⁊ signis potuisse panem in corpus suum ꝯuertere: hoc tm̄ ita fecisse nulla rōe aut auctoritate ꝓbat. ¶ D Unde est scda opinio/ꝙ dominꝰ accipiens panē bñdixit ⁊ consecrauit illū quadam bñdictōe secreta/nobis ignota: ad quaꝫ facta est trāssubstātiatio: postmodum fregit/dedit discipulis suis dicēs: Accipite ⁊ co. hoc ē corpus meū. ⁊ in ꝓlatōe hoꝝ ṽboꝝ ꝯtulit eis potestatem ⁊ vim ꝯuertēdi in posteꝝ/paneꝫ in corpꝰ christi. ¶ Tertia opinio est/ꝙ dominꝰ ꝯfecit hoc verbo/hoc est corpus meum. sed ṽbū illud dixit bis lꝫ non scribat nisi semel. Postq̄ enim bñdixit/tacite dixit illud ṽbum: hoc est corpus meū. ⁊ tunc ꝯfecit: ⁊ qꝛ tacite dixit/tacuit euāgelista. Per illd̄ aūt ṽbuꝫ secūdo dictū/duo nos docuit. s. quid fuit ꝙ scꝫ dedit corpus eius: ⁊ qualiter alius consecrans facere deberet. Oēs ille opiniōes quia nulla auctoritate ꝓbant: ⁊ quia suꝑflua videt eorundem ṽboꝝ repetitio: ideo ea facilitate ꝯtemnunt qua acceptant. ¶ Ideo est quarta opinio ceterꝭ ꝓbabilior ⁊ ꝯmunior/quam etiam tenere videntur Alexan. ⁊ Alber. ⁊ sctūs Tho. ⁊ ꝯmuniter alij: videlꝫ ꝙ christus in vltima cena ꝯsecrauit ꝑ eadem verba ꝑ que nos ꝯficimus. Qōꝫ semel tm̄ ꝓtulerit ipa: ⁊ ꝑ vnicā eoꝝ ꝓlatōem omnia tria. s. consecratio/significatio ⁊ informatio fiebāt. Protulit tm̄ nō eodē ordine quo hic sunt posita/quo ⁊ euangelista ponit: qꝛ nō fuit euāgelistꝭ cura seruare ordinem ṽboꝝ quo prolata sunt a dño. Sicut ⁊ in multis alijs: sed dumtaxat facta ⁊ ꝓlata a domino narrare. Ordo aūt talis fuit: Accepit panem ⁊ bñdixit dicēs: Hoc est corpus meū. ac deinde fregit ⁊ dedit discipulis suis dicēs: Accipite ⁊ manducate. Et hoc (videlꝫ/qꝛ dñs ꝯsecrauit horum verboꝝ ꝓlatōne semel facta) magis videtur elici ex verbis euangelij ⁊ dictis sanctoꝝ patrum: vnde Eusebius emissenus. Et habet in canone de cōse. dist. ij. Quia corpꝰ. Inuisibilis ait sacerdos visibiles creaturas in substantiā corꝑis ⁊ sanguinis sui verbo suo secreta potestate cōuertit ita dicens: Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meum. Et sanctificatōne repetita: Accipite ⁊ bibite ait: Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum precipientis domini repente ⁊ ex nihilo substiterunt excelsa celorum/ꝓfunda fluctuum/vasta terraꝝ: ita pari potestate in spūalibꝰ sacramentis/vbi precipit ṽtus/seruit effectus. Ecce plane dr ꝙ dominus conuertit visibiles creaturas in substantiam corꝑis ⁊ sanguinis sui/hec verba proferendo: hoc est corpus meum. Item ꝯueniēs est ꝙ ꝯsecratio que exercetur ab ecclesia eadem forma verborum fiat qua fiebat ab ipso: a quo ecclesia habet confi

ciendi auctoritatē. ¶ E Uerū sunt quidam tenentes cū opinione quarta Christus his verbis semel platis: hoc est corpus meū / cōsecrauit: sed dicunt q̄ ea post fractionē panis ꝓtulerit. Unde dicunt q̄ christus cōsecrauit post diuisionē omniū partiū panis / in termino scȝ vltime fractiōis: in quo cōsecrauit dicendo. Hoc est corpus meū. Sicut enim duodecim fuerunt apostoli / et ipse tredecimus: ita in tredecim partes fregit panē: et ꝓ vltimo instanti fractiōis porrexit discipulis, et cōsecrauit. ¶ Et si opponitur q̄ ecclesia que christū imitatur prius consecrat q̄ frangit. Respondent q̄ duplex est fractio sacramenti: quedā ad figurandū / quedā ad distribuendū. Illa que fit ad figurandū fit a sacerdote in altari post consecrationem. de qua inferius dicitur Illa vero que fit ad distribuendū multis qui sunt sacramentū percepturi / potest p̄cedere cōsecrationem: vt si quis cōficeret ꝓ multis / non habens distinctas hostias: sed vnū panē integrū cōgrue prius frangeret in particulas et postea consecraret: ita christū dicunt confecisse: sed primū est cōius. ¶ Si queris quid fregit christus? Respondeo id qđ frangit sacerdos euāgelicus: species scȝ sacramentales et nequaq̄ corpus dn̄i: de quo infra loco suo dicendū erit. ¶ Sequitur. F [Dedit discipulis suis dicens. Accipite et manducate ex hoc omnes] Hec est quarta pars subdiuisionis partis quarte principalis: in qua ostensis diuinissime eucharistie institutionis modo atq̄ circūstantia / tangitur eiusdem institutionis finis et rō motiua: vnde dicitur: Dedit discipulis suis. Christus nanq̄ hoc sacramentū instituit sm̄ frequēter repetens / vt esset memoriale signū passiōis sue et vt esset remediū cōtra peccata quotidiana anime. Hec aūt conueniunt huic sacramento plus ꝑ sui vsu: q̄ cōueniāt ei sm̄ se. Hinc dicit ap̄ls. j. Cor. xj. Quociensciūq̄ manducabitis panē hunc / et calicem bibetis / mortē dn̄i annūciabitis. Nō dicit cōficietis / sed sumitis. et Aug. in li. snia ꝑ prosperi. Dū frangitur inquit hostia / dū sanguis de calice in ora fideliū funditur: quid aliud q̄ dominici corporis in cruce imolatio: eiusq̄ sanguinis de latere effusio designatur. Et habetur de conse. dist. ij. Dū frangitur. Item Ambr. super ep̄lam ad Hebre. et habetur eadē dis. In christo. Nos ꝑ singulos dies hostiā offerimus ad recordationem mortis Christi. Itē Aug. li. de trini. Qui dn̄i morte liberati sumus / huius rei memoriā in edendo et potando carnē et sanguinē que oblata sunt significamus. Eadē dis. Quia morte. Remissio etiā peccatorū plus fit per vsum huius sacramenti q̄ per ip̄m in se. Nō enim tm̄ prodest in pixide cōseruatum sicut oblatū et sumptū in vera fide et deuotiōe. vn̄ Aug. eadē dist. Uerū sub figura. Quia quotidie labimur: quotidie pro nobis imolatur Christus. Ad idē Pascasius ca. imediate precedente. Hinc frequenter Christus volens exprimere fructum huius sacramenti dixit: Qui mādūcat carnem meā et bibit sanguinē meū habet vitam eternam. Manducatio et potio huius sacramenti est vsus. Hinc et volens discipulos suos Christus fructus huius sacramenti p̄ticipes fieri / postq̄ corpus suū cōsecrauit non sistebat in cōsecratiōe. Neq̄ dedit discipulis vt ip̄m honorifice cōseruarent: sed dedit in sui vsum dicens: Accipite et manducate. Et quoniā per vsum mādūcatio trāsit et cōsumitur / dedit eis quotiens vellent cōsecrādi potestatē dum addit: Hoc facite in meā cōmemoratiōnē: vt ita nunq̄ fructu (vsum sacramēti consequente) priuarentur propter sacramenti carentiā et defectū. Ex his satis patet q̄ cōsecratio ad vsum qui est eius manducatio tanq̄ ad finē quodammodo proximū ordinatur: quia Christus postq̄ accipit panem benedixit / dedit discipulis suis vt manducarent. ¶ Dedit aūt discipulis suis qui secū in vltima cena agnuȝ paschalem / qui figura fuit huius sacramenti comederūt: vt sicut cū ipsis finem dedit sacrificiis legalibus ac ceremoniis iudeorū: ita cū ipsis inchoaret sacrificiū nouū vsq̄ in finē mūdi duraturū. ¶ Dedit discipulis suis ad instruendum q̄ nemo hoc sacrm̄ digne percipit nisi ipsius fuerit discipulus. Sunt aūt Christi veri discipuli qui quod summus veritatis Magister de hoc altissimo sacramento credendū ꝓposuit / fide certissima firmiter amplexantur. Propterea nō fuerunt veri discipuli qui audita Christi doctrina de hoc sacro abierunt retrorsum / dicentes. Quomō potest hic nobis dare carnē suā ad mādūcandū? Durus est hic sermo. Quis potest eū audire? Joannis. vj. Discipuli Christi sunt qui p̄ceptis eius studiose obtēꝑant: sm̄ q̄ dixit Joh. 15. Uos amici mei estis / si feceritis que p̄cipio vobis. Propterea nō fuerunt veri discipuli Christi: quibus imprecans dixit. Uos propter traditiones vestras irritum fecistis mādatū dei. Mat. 15. Discipuli xp̄i sunt / qui valde in fraterna solidantur charitate. De quo Joh. xiij. In hoc cognoscent omnes q̄ discipuli mei estis si dilectionē habueritis adinuicē. Hec siquidē dilectio discernit discipulos ac filios dei a discipulis diaboli: vt Bern. ait. Quā si habuerimus / profecto ait cognoscent oēs pusilli et magni q̄ veri sumus discipuli christi. Qui enim dilectionem et charitatem nō habēt / quō essent eius discipuli / qui preceptū dedit charitatis? Propterea non fuit verus Christi discipulus seruus ille nequā qui conseruo suo debitū dimittere recusauit. Mat. 18. ¶ Sequitur. G [Accipite et manducate] Accipite cum beniuolentia et non rapite cū violentia: qr̄ qđ vobis porrigitur panis est filiorū qui sumendus est de manibus donantis cū amore et dilectione. Non rapiendus vi et violēta extorsione ne forte magis rapinam cōmitteret quis dū rapit alienū / q̄ accipere reuerenter quod gratuito et liberaliter ministrat dn̄s omnium. Rapiūt aūt violenter qui prohibiti aut indigni et velut canes immundi panem hunc filiorum canibus nō mittendū accipiunt / aut tollunt: magis volentes hac sumptione peccata que dimittere nolūt pal-

liare/ꝗꝫ ꝑ humilē ſue indignitatis recognitionē ad tempus abſtinere/donec a petis mūdati: poſſunt purgata conſcientia ſalubriter manducare: accipientes hunc panē de manu donantis humiliter ⁊ deuote. Quō eñ diſcipuli Chriſti auſi fuiſſent manducare dñm ſuū ⁊ magiſtrum/ niſi eos ad manducandū quaſi amicos ⁊ filios ſuos inuitaſſet/ dicens. Accipite ⁊ manducate. Et iterum: Qui manducat me ipſe viuet ꝓpter me. Accipite ait dñs. Non eſt intelligendū dicit Inno. ꝙ ſumptū corpus de manu dñi ſibijnuicē diſcipuli miniſtrarent: ſed qui cōſecrauit idē ⁊ miniſtrauit/ dicens [Accipite] ſcȝ de manu mea [⁊ manducate] qḋ vobis offero. Accipite cū deuotione. Manducate cū veneratione. Uel accipite per fidem: manducate ꝑ charitatē. Uel accipite in officiū: mäducate vt aie alimentū. Uel accipite ſacr̃aliter: manducate ſpūaliter: duplicē huius ſacr̃i cōmeſtionē ſm̄ Inno. ſignificans. Dupliciter ſiquidē corpus chriſti comedit̃: qꝛ dupliciter intelligit̃. Uerū ſcȝ qḋ de virgine traxit chriſtus ⁊ in cruce pependit. Et myſticū qḋ eſt eccl'ia xp̄i ipſa vegetata. De vero corpore dñs ait Hoc eſt corpus meū quod pro vobis tradet̃. ⁊c̄. De myſtico dicit apl'us. Unum corpus ⁊ vnus panis multi ſumus. Corpus chriſti verū comedit̃ ſacramētaliter. i. ſub ſpecie panis. Corpus chriſti myſticū comedit̃ ſpūaliter in fide cordis. De comeſtione ſacramentali ait dñs: Accipite ⁊ mäducate hoc eſt corpus meū. De comeſtione ſpūali dicit. Niſi mädu. carnē filij hoīs/ ⁊ bi. meū ſan. nō habe. vitā in vobis. Hec Inno. ¶ Neqꝫ tñ ex hoc negandū eſt corpus chriſti verū ſpūaliter manducari: qꝛ ſicut manducat̃ corpus chriſti myſticū ꝑ hoc ꝙ aliquis aſſumitur in ſocietatē fideliū aut firmius in ipſa ſolidat̃: ita mäducat̃ corpus chriſti verū ſpūaliter/ cū quis mēbꝛū chriſti efficit̃ ⁊ chriſto incorporat̃: ipſiqꝫ fortius ꝑ fidem ⁊ dilectionē cōiungit̃. Uñ dicit Hugo li. ij. pte. viij. c. v. Deniqꝫ carnes agni comedimus qñ in ſacr̃o verum corpus ſumendo per fidem ⁊ dilectionem chriſto incorꝑamur. Alibi qḋ manducat̃ incorporatur: qñ aūt caro chriſti manducatur nō qḋ manducat̃ ſed qui manducat ei quē mäducat incorporat̃. Idcirco voluit Chriſtus a nobis mäducari vt nos ſibi incorporaret: qḋ nō intelligit̃/ niſi de ſpūali manducatiōe: qꝛ in ſacr̃ali tm̄ nō fit hec incorꝑatio: nō tñ ſpūalis excludit ſemꝑ ſacramentalē. ¶ H Pro cuius intellectu notandū ꝙ manducatio corporis chriſti dupliciter intelligit̃ ſpūalis. Uno mō ex pte modi. Alio mō ex pte effectus. Ex parte modi quidē: qꝛ eſt manducatio corporis chriſti nō ſub ꝓpria ſpecie carnis ⁊ lineamentis corporalibꝫ humano corpori cōuenientibus: ſed ſub ſpecie aliena ſub qua latet ⁊ vt ſic nō ſubijcitur alicui corporaliū ſenſuū. Sub qua ſpē habet quodāmodo modū exiſtēdi ſpūs: qꝛ ibi eſt mō inuiſibili ⁊ inſenſibili. Hec manducatio ſpūalis vere eſt mäducatio ſacramentalis: ⁊ opponit̃ mäducationi corꝑali ſeu carnali. De qua intelligebant iudei ⁊ quidā diſcipuli/ cū chriſtus faciēs ſermonē corā aplis ⁊ quibuſdā alijs dixit. Niſi qs manducauerit carnē meā ⁊ biberit ſanguinē meū nō habebit vitā eternā: dicētes. Durus eſt hic ſermo: quō pōt hic nobis dare carnē ſuā ad manducandum: ⁊ abierunt retro ꝓpter duriciā ſermōis eius. Intellexerunt quidā carnē ſuā mäducandā quō in cadauere vendit̃: aut in macello petiat̃ ac dentibus laniatur: ⁊ ideo fuerunt ſcandalizati. Unde Chriſtus agnoſcens ꝙ inter ſe murmurabant dixit: Hoc vos ſcandalizat/ ꝙ ſcȝ dixi carnē meā a vobis manducandā. Sed cū videritis filiū hoīs aſcendentē vbi ꝑus erat in diuinitate ſcȝ tūc videbitis/ qꝛ nō eo mō quo putatis corp⁹ meū erogabo vobis vt morſibus conſumat̃: qꝛ cū ipſo corpore integro vtiqꝫ aſcēſurus ſum in celū. Sic exponit beatus Aug. Recedentibꝫ aūt illis a chriſto duodecim manentibus/ apl'os inſtruxit de eo qḋ dixerat. Spūs inq̄t eſt q̄ viuificat: caro nō ꝓdeſt quicq̄. Uerba q̄ locutus ſum ad vos ſpūs et vita ſunt. Caro nō ꝓdeſt quicq̄/ quō ſcȝ illi intellexerunt carnales diſcipuli carnem chriſti carnaliter manducandā. Spūs eſt qui viuificat. i. caro mea ſpūaliter ſumpta viuificat. Uerba que locutus ſum ad vos de carne mea manducanda ſpūs ⁊ vita ſunt. i. ſpūalem habent intellectū: ſm̄ quē caro mea vitā preſtat/ ſcȝ ſumpta ſpūaliter ſub ſacramento: vñ Aug. in expoſitione. iiij. pſ. ⁊ habetur de cōſe. diſt. ij. Prima quidē. Intellexiſtis ſpiritualiter/ ſpūs ⁊ vita ſunt ſcȝ verba q̄ locutus ſū vobis. Intellexiſtis carnaliter/ etiā ſic illa ſpirit⁹ ⁊ vita ſunt: ſed tibi nō ſunt ſpūs ⁊ vita q̄ ſpūaliter nō intelligis/ ſpūaliter intelligite q̄ locut⁹ ſū. Nō hoc corpus qḋ videtis mäducaturi eſtis: ⁊ bibituri illū ſanguinē quē fuſuri ſunt q̄ me crucifigent. i. non eadem ſpecie ⁊ repſentatione in q̄ vidiſtis mäducaturi eſtis carnē meā ſed in ſacr̃o. Uñ ſeq̄tur. Sacramentū aliqḋ cōmendaui vobis/ ſpiritualiter intellectū viuificabit vos: caro aūt nō ꝓdeſt quicq̄. Sed quō illi intellexerūt ſic reſponderunt. Carnē q̄ppe ſic intellexerūt/ ſicut in cadauere vendit̃. ⁊c̄. vt ſupra. Per que verba nō intēdit btūs Aug. excludere veritatē corꝑis chriſti in ſacramēto eucbariſtie: ſed oſtendere volebat ꝙ corpus illud nō erat mäducandū viſibiliter in ſpecie humana/ in q̄ a iudeis videbat̃: ita vt ꝑ partes ſicut aīalium ceterorꝫ carnes diſcerperet̃. Erāt tñ idē corpus mäducaturi ſub ſpecie panis inuiſibiliter occultatū. Et hoc eſt qḋ idem ſubdidit. Sacramentū aliqḋ vobis cōmendaui/ ſpūaliter intellectū viuificabit vos: non volēs ꝙ corpus xp̄i ſic tm̄ ſpūaliter ⁊ myſtice ſub ſacr̃o manducandū/ ſed ſpūaliter. i. inuiſibiliter ꝑ virtutē ſpūs ꝑ quē ⁊ viuificat. ¶ I Et ꝙ hec ſit mens btī Aug. patet ꝑ eundē in ep'la ad Hyrineū vbi dicit. Nō hoc corpus qḋ videtis manducaturi eſtis: ⁊ bibituri illū ſanguinē quē effuſuri ſunt q̄ me crucifigent. Ipm̄ quidem ⁊ nō ipſum/ ipſuꝫ inuiſibiliter/ ⁊ nō ipſuꝫ viſibiliter: quia ipm̄ ſub ſpecie panis ⁊ vini viſibili

nō visibiliter in ꝓpria specie corporis sui. Vñ idem in lib. sniaꝝ Prosperi. Caro eius est quam forma panis opertam in sacramento accipimus. Et sanguis eius quem sub vini specie potamus. Et habet eadem dist. Hoc est. Ad idem facit qđ dr Augu. in ca. Vtꝝ sub figura. eadem dist. Et nota ibi glo. reducentē modos loquēdi improprios ad sermonis ꝓprietatem. Et quoniam corpus christi sub panis velamine vere ꝯtentum non apparet corporaliter in ꝓpria specie: idcirco potest dici quoddam spūale. Et ſm hoc dr Ambro. in li. de mysterijs. In illo sacramēto christus est: quia corpus est christi nō ergo corporalis esca/ sed spūalis. Et seqꝉ: Corpus enī dei est corpus spūale/ corpus christi corpus diuini spūs est. ¶ Concordat btūs Hiero. super eplam ad Ephe. Dupliciter inquit caro christi et sanguis intelligitur. Vel illa spūalis et diuina de q̄ ipse ait: Caro mea vere est cibus: et sanguis meus vere est potus. Et nisi mandu. carnē meam et bibe. meum sanguinē/ non habebitis vitam eternam Vel caro mea q̄ crucifixa est/ et sanguis q̄ militis effusus est lancea: Et habetur eadem dist. Dupliciter Per hoc quod dr caro illa diuina et spūalis/ non distrahiꝉ a veritate carnis realis: quasi ex hoc qꝫ dr spūalr ibi esse/ non sit ibi vere et realiter: qr eadem ipa ſm substantiā et realitatē qua tracta est a virgine et passa est in cruce ibidē ꝯtineꝉ. vñ Augu. Voluit dñs in mysterio. glo. i. in sacramēto vere carnem suam et sanguinē suū cōsecratōe spūsſcti potēnalr creari. i. trāssubstātiari: vt sicut de vgine per spm̄ſctm̄ vera caro sine coitu creaꝉ: ita p eandem ex substantia panis et vini mystice idē corpus christi cōsecreꝉ. Corpus christi veritas est et figura. veritas/ dum corpꝰ christi et sanguis vtute spūſancti in vtute ipsius ex panis et vini substantia efficiꝉ. Figura vo illud quod exterius sentiꝉ. Ecce speciem que sentiꝉ nominat corpus christi. Itē Amb. in ca. Omnia. de cōse. dist. ij. ait: Licet figura panis et vini videaꝉ/ nihil tñ aliud q̄ȝ caro et sanguis post consecratōem credēdū est. Unde ipa veritas ait ad discipulos: Hec inquit caro mea est p mūdi vita. Et vt mirabilius loquar nō alia plane q̄ȝ que nata est de vgine et passa in cruce et resurrexit de sepulchro: hec inq̄ȝ ipa est: et ideo christi caro ē q̄ p mūdi vita adhuc hodie offerꝉ: et cū digne accipiꝉ/ vtiq̄ȝ vitā eternā in nobis opaꝉ. Panem quidem istū quē sumimꝰ in mysterio: illum vtiq̄ȝ intelligo panē qui manu spūſancti formatus ē in vtero vginis: et igne passionis decoctus in ara crucis Panis enim angeloꝝ factus est hominū cibo. vñ ipse ait Joan. vj. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Et itē: Panis quē ego dabo ca. mea est p mūdi vita. Ex his nāq̄ȝ duabus sententijs aperte datur intelligi: qr panis est. et ille/ nō duo sed vnus panis: et caro vna procul dubio vnū corpꝰ efficiciꝉ (iste in pma auctoritate et ille in scđa designatus/ vt glo.) Illud vere/ istud sane qđ sumptū est de virgine: quod passum est et sepultum: qđ resurrexit et in celū ascēdit: et sedet ad dexterā dei pr̄is et qđ ē

venturꝰ iudicare viuos et mor. Hec ibi. ¶ K Ex omnibus his infero pmū membꝝ tacte distinctionis/ qꝫ māducatio corporis christi veri sub sacramēto altaris pt dici spūalis et diuina: et qꝫ nō māducaꝉ corporalr quomodo iudei ipam manducādū intellexerūt. Qđ pꝫ ex eoꝝ responsione: Durꝰ est hic sermo et quō pt hic nobis dare corpus suū ad māducandum. ¶ Est igiꝉ hec māducatio spūalis. i. non corporalis vel carnalis: sed non est spiritualis. i. refectiua spūs. Et hoc regulariter: qa ipa cōmuni noie vocaꝉ a doct. manducatio sacramentalis: cui accidit vt māducās spūaliter reficiatur: qr cōmunis esse pōt bonis et malis. Nisi enī et mali hoc mō manducarēt: quomō dixisset apostolis: Qui manducat et bibit indigne/ iudiciū sibi manducat et bibit. Quō pterea dixisset Augu. Qui indigne accipit sacrm/ acqrit magnum tormentū. in ſmo. de vbis euāg. et habeꝉ de consecrati. distin. ij. Quid est. Et idem: Qui discordat a christo/ nec manducat carnem eius/ nec bibit sanguinē eius. s. spūalr quo ad effectum: et si tante rei sacramentū ad iudiciū sue pditōis quotidie accipiat. Et in c. Sicut iudas. eadē distin. Augusti. Quisquis indigne sumit corpus christi non efficit: vt qr malus est malū sit scꝫ qđ accipit: aut qr nō ad salutē accipit nihil accipit. corpus enim et sanguis dñi nihilominus erat in illis quibus dicebat aplš: Qui māducat indigne/ iudicium sibi māducat et bibit. Nisi etiā boni sic manducarent/ quō dixisset aplus: Probet aūt seipm hō: et sic de pane illo edat et de calice bibat. Et christus: Qui māducat carnē meā et bibit sanguinē meū habꝫ vitam eternā. Quō pterea dixisset Aug. iiij. de trinita. corpꝰ et sanguinē christi mystica pce cōsecratū recte sumimꝰ/ ad salutē spūalem in memoriā dominice passionis in c. Corpus. di. ij. sepe allegata ¶ L Scđo mō pōt intelligi māducatio spūalis ex pte effectus: qr. s. ad ipsam seqtur refectio spūalis/ ipsius videlꝫ anime soliditas et robur in vita spūali. Et ſm hoc manducare spūalr extenso vocabulo nihil aliud est q̄ȝ credere christum et ipm amare: vel credere in ipm p fidem formatam q̄ scꝫ p dilectōem operaꝉ. vñ Augꝰ sup Joan. Credere in christū iesum: hoc est manducare panem viuum: qui credit manducat inuisibilr/ saginaꝉ qr inuisibilr renasciꝉ. Idē in lib. de remiss. et pnia. Vt quid paras ventrē et dentē: crede et māducasti Et tam large loqtur Augu. de spūali manducatione: vt eam extēdat ad patres ve. te. q̄ institutionem huius sacrosancti sacri longe pcesserunt: et ad puulos baptizatos: añ sacralem huius sacri pceptōem vita functos. Vñ sup illud apli. j. Jo. x. Patres nostri eādem escam spūalem māducauerūt: et oēs eūdē potū spūalē biberūt et c. dr et ponit de cōse. dist. ij. Inqt. Inqt aplš oēs eandem escam spūalem māducauerunt. Spūalem itaq̄ȝ eādē. Nā corpalē aliā: qr illi māna māducauerunt: nos aliud et oēs eūdē potū spūalē biberūt/ aliđ illi/ aliud nos: sed specie visibili: qđ tñ idē est virtu-

et spūali. Sed q̄ illa esca eadē spūalis ⁊ q̄s potus idē, nisi caro ⁊ sanguis Christi: mediator dei ⁊ hominū. Qui erat cibus ⁊ satietas angeloꝝ, s̄m diuinitatem: factus est cibus ⁊ potus viatoꝝ s̄m humanitatem. Nō solū illoꝝ qui post aduentū suū in carnē in ip̄m crediderunt: sed etiā p̄cedentium qui illud futurū q̄d nos preteritū nō dubitamus crediderūt. Illi siquidē ve. te. patres carnē Christi spūaliter mādūcarunt: q̄ñ explicite vel implicite crediderūt filiū dei carnē humanā de n̄ra mortalitate assumpturū: eandēq̄ daturū in cibū sub eucharistie sacr̄o. Sic igit̄ eandē escā comederūt sub manna quā ⁊ nos sub hostia: nō q̄ sub māna verū corpus christi cōtineret̄ sicut sub hostia: s̄ q̄ manna figura fuit corporis Christi sub hostia q̄d ipsi manducando manna spūaliter intellexerunt. Idem igit̄ spūali virtute fuit q̄d ipsi manducauerunt/ ⁊ q̄d nos mādūcamus: quia corpus Christi p̄ māna designari fide crediderunt: ⁊ nos fide affirmamus idip̄m sub hostia cōtineri. Simili mō eundē potū nobiscū biberūt/ Christi sc̄z sanguinem/ cū biberunt aquā de petra: p̄ quā effusionē sanguinis Christi de latere intellexerunt significari. Per quā ⁊ futurā X̄pi passionē crediderunt ⁊ p̄ eā sperauerunt a morte p̄petua liberari: q̄d ⁊ nos firmiter credimus ⁊ speramus. Patet igitur ex verbis b̄ti Aug. patres ve. te. corpus X̄pi spiritualiter mādūcasse nō aliter q̄ per fidē ⁊ dilectionem. ℭ M De pueris etiā q̄ spūaliter manducant corpus christi in susceptiōe baptismatis: p̄z per eundē super illud ap̄li. Unus panis ⁊ vnum corpus multi sumus. in sermone de infantibus. Et habetur de cōse. dist. 2. Q̄r passus. Nulli inde aliquatinus est ambigēdum vnūquēq̄ fidelium corporis ⁊ sanguinis dn̄ici tunc esse participē/ q̄ñ in baptismate membrū efficitur X̄pi: nec alienari a panis sanguinisq̄ illius cōsortio: etiam si antequā panem illū comedat/ calicemq̄ bibat: de hoc seculo migrauerit in vnitate corporis christi constitutus. Sacr̄i quippe illius participatiōe ac b̄nficio nō priuabit̄: q̄m in se hoc q̄d illud sacr̄m s̄cat inuenitur. Quid aūt hoc sacr̄m significet in eodem. c. explanat dicēs. Heretici q̄ñ accipiunt hoc sacr̄m/ testimoniū contra se accipiunt: q̄r illi querūt diuisionem/ cū panis ille s̄cet vnitatē. Et post pauca Ita dn̄s noster Jesus x̄ps nos significauit: nos ad se p̄tinere voluit: mysterium pacis ⁊ vnitatis nostre in mensa cōsecrauit: in mensa sc̄z vltima cene. Significat igit̄ s̄m mentē Aug. hoc sacr̄m vnitatem nostrā seu corporis christi mystici q̄ est per fidem ⁊ charitatē. Q̄d expresse declarat in quadā omel. ⁊ habet̄ eadē di. Hoc sacr̄m. vbi dicit. Hoc sacr̄m pietatis est signū vnitatis/ vinculū charitatis: qui vult viuere accedat ⁊ credat ⁊ incorporet. Hunc cibū ⁊ potū societatē vult intelligi corporis ⁊ membroꝝ suoꝝ: q̄d est ecclesia in predestinatis. Societas aūt ⁊ vnitas in p̄destinatis: ex nullis ita attendit̄ in p̄senti vita/ quantū ex fide ⁊ charitate: quia hic effectus quidā sunt ⁊ media quib⁹ beatitudinē ad quā predestinant̄ hoies consequūtur. Sicut ergo q̄r paruuli in baptismo fidem et charitatē suscipiunt/ societatē intrāt eccl̄ie: ⁊ mēbra corporis christi mystici efficiunt̄: ⁊ ita christo vniunt̄ ⁊ incorp̄ant̄ ipsiq̄ spūaliter adherēt. Per q̄ñs Christū spūaliter mādūcare dicunt̄: q̄r in ipsis est vnitas ⁊ societas cū ceteris Christi mēbris q̄ que per hoc sacr̄m vt dictū est s̄cantur. Q̄d cōfirmat idem ad Bonifaciū scribēs. Nec cogitetis inquit vitā habere nō posse paruulos/ q̄ sunt expertes corporis ⁊ sanguinis dn̄i nostri Jesu x̄pi/ dicente dn̄o. Nisi mand. car. filij hois. ⁊c̄. De cōse. dist. 4. In eccl̄ia vbi glo. sup̄ verbo cogitetis q̄si di. nō dubitetis imo certi sitis q̄ vitā habere nō possunt paruuli/ si sint expertes corporis christi. Corp̄is/ glo. i. vnitatis eccl̄ie quā illa s̄cat. Ideo sequit̄ statim cap. sequenti. Nulli est aliquatinus ambigendū vnūquēq̄ fidelē corporis ⁊ sanguis christi participē fieri q̄ñ in baptismate membrū christi corporis efficit̄. ⁊c̄. vt s̄. allegatū est. Ex q̄bus satis patet q̄ paruuli baptizati s̄m Augu. in hoc corpus christi ⁊ sanguinē spūaliter percipiūt/ q̄r sc̄z in christum credunt/ ⁊ ip̄m diligunt: sibiq̄ vniūt̄ ⁊ incorporant̄ saltē p̄ habitus fidei ⁊ charitatis receptos in baptismate: licet nō actualr̄. Et hoc est q̄d dictū est in p̄ncipio illius mēbri distinctionis p̄misse/ q̄ mādūcare christū spūaliter est in Christū credere actu vel habitu: ⁊ sibi p̄ hoc vt capiti tanq̄ membrū incorp̄ari. ℭ N De hac manducatione spirituali dicunt communiter doctores intelligi debere verbū christi scriptū Joh. vj. Nisi manduca. carnem meā. ⁊c̄. Ex hoc ex verbis euangelij premissis huic verbo ⁊ sequentibus ipsum cōcludunt. Unde christus his qui saturati erant ex quinq̄ panibus ⁊ duobus piscibus/ nō tamen in eum credentibus: sed signum vt crederent petentibus dixit. Amen dico vobis: queritis me/ non quia vidistis signa/ sed quia manducastis ex panibus ⁊ saturati estis. Operamini cibum qui non perit: id est operam date vt habere possitis cibum spiritualem qui nō perit vt cibus corporalis sumptus ad hoc vt nutriat: sed qui p̄manet in vitam eternā/ quem filius dabit vobis Illis autem petentibus semper hunc panem dari eis declarat christus quis est ille panis: ostendens cum hoc modū quomodo debeat manducari dicēs. Ego sum panis vite: qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me non sitiet. Per quod exprimitur modus quo hoc pane vti debet q̄ vult vt nō esuriat nec sitiat: qui est ire in christū ⁊ credere in christū: que duo idem sunt: quia nō corpore sed mente per fidē charitate formatā itur in christum: vnde beatus Augustinus in de verbis dn̄i Credere in deum est credendo deum amare/ credendo in eum ire/ credēdo ei adherere: ⁊ ei vt mēbrum incorporari. ℭ Ex quibus patet/ q̄ idē est in christum credere ⁊ in christum ire: ⁊ qui credit in Christum incorporatur Christo: et fit membrum eius: ⁊ per hoc manducat Christū ⁊ panem

vite:quem q̄ edit nō esuriet:sed habebit vitā eter- nam. Murmurantibus aūt iudeis:q: Christus se dixit panē vite:repetit qd̄ premisit dicens: Amē dico vobis ꝙ qui credit in me habet vitā eternā: ego sum panis vite. Et post pauca: Si quis mā ducauerit ex hoc pane/viuet in eternū. Per quod apparet idem esse credere ꝛ manducare/ Christo met sic exponēte. Manifestū est eñ/ꝙ ad nō esu- rire ꝛ sitire peruenit̄ ꝑ mādūcare ꝛ bibere. ad qd̄ scʒ nō esurire ꝛ sitire etiā ꝑuenit̄ ꝑ venire ad Chri- stū ꝛ credere i Christū:ipo dicente:Qui venit ad me nō esuriet:ꝛ qui credit in me non sitiet. ¶ Q aūt manducare hunc panē sit idē qd̄ manduca- re carnē eius declarat mox subiungens: ꝛ panis quē ego dabo caro mea ēst ꝓ mundi vita. Et liti- gantibus iudeis ꝛ dicētibus: Quomō potest hic no- bis dare carnē suam ad manducandū:respondet Christus cōfirmans quod dixit: Amen amen di- co vobis/nisi manducaueritis carnē filij hominis nō habebitis vitā in vobis ꝛc̄. que sequūtur. Et quibus Christi verbis videt̄ ꝙ manducare carnē filij homīs ꝛ manducare panē qui de celo descen dit. idē sunt quod credere in Christū:q: qui credit in Christū nō esuriet: q̄ credit in Christū habʒ vi- tam eternā: sicut manducās panē quē Christ⁹ ꝓ- misit non esuriet: ꝛ habet vitā eternā. ¶ Q Et est singulariter attendendū/ ꝙ quotiēs Christus loquitur de pane siue de carne sua manducanda semꝑ addit vel ꝓmittit vitam eternā: vñ quoti- ens Joh. vj. loquit̄ de pane totiens de vita facit mentionē:que vtiqʒ non semꝑ sequit̄ manducatio nē sacramentalē:cum ip̄a quandoqʒ fiat ad iudi- ciū ꝛ damnationē: ſm ap̄lm. Videt̄ igit̄ loqui de spūali: quā vita eterna consequit̄ iuxta doctrinā Christi. ¶ Prefatā sententiā suꝑ ceteros doct̄. ex planat btūs Aug. suꝑ Joh. vbi multa de hac ma teria ponit/exponēs verba Christi: vbi inter cete ra loquens de mādūcatione corꝑis Christi ita di- cit: Deniqʒ iā exponit quō id fiat qd̄ loquitur: ꝛ et quid sit manducare corpus eius ꝛ sanguinem bi- bere. Qui manducat carnē meā ꝛ bibit sanguinē meū/in me manet ꝛ ego in eo. Hoc est manduca- re illā escam ꝛ bibere illū potū /in Christo mane- re ꝛ illū manentē in se habere. Et per hoc qui non manet in christo/ꝛ in quo christus non manet/ ꝓ- culdubio nec manducat eius carnem/ neqʒ bibit eius sanguinē: etiā si tante rei sacramentū ad iu- diciū sibi manducat ꝛ bibit. Hec Aug. ¶ Idēʒ in omelia sequēti expꝛsse declarat dicens. Exposuit aūt christus modū attributionis huius doni sui quomodo daret carnem suā ad manducandū di- cens. Qui manducat carnē meā ꝛ bibit sanguinē meū in me manet ꝛ ego in eo. Signū quia man- ducauit ꝛ bibit hoc est: si manet ꝛ manet̄: si habi- tat ꝛ habitatur/si erit ꝛ nō deserat̄. Hec ille. Ecce causam ꝓpter quā qui mādūcat habet vitam eter nam: quia videlicet ipse manet in Christo velut membrū christi: ꝛ christus in eo tanqʒ caput viui- ficans ipsum. Manet aūt ꝛ habitat Christus in

nobis per fidem dicente ap̄lo. Inhabitare Chri- stum per fidē in cordibus vestris. Eph. iij. Ma- net etiā in nobis ꝛ nos in eo per charitatem. teste Joanne. Deus charitas est: qui manet in charita te in deo manet ꝛ deus in eo. j. Joh. 4. Ideo aūt viuit ille in quo est christus: quia ipse est vita. Di- cit enim de seipso Joh. 14. Ego sum via/veritas ꝛ vita. ꝛ Deu. iij. dicit de eo. Illi aūt adhereas/ip se enim est vita tua. Ideo quilibet tunc spūaliter viuit/ cū christus per fidē ꝛ charitatē manet in ip so/q: iustus ex fide viuit. Gal. iij. Tunc igit̄ man ducat illū cibū: sine quo nō habet̄ vita / carnem scʒ christi: de qua ipse dixit: Nisi manducaueritis carnē filij hoīs/nō habebitis vitam in vobis. De hac materia infra plus dicetur lec. 84. ꝛ. 87. vbi tractabitur / vtrū manducatio sub vtraqʒ specie sit necessaria ad salutē. ¶ Sequit̄ P [Ex hoc omnes] Illa particula a nullo euāgelistaꝝ repe- ritur addita ꝓmisse particule/scʒ accipite ꝛ come- dite: sed eā mox sequit̄. Accipiens calicē gratias egit ꝛ dedit discipulis suis/dicens: Bibite ex hoc oēs: vt refert Mattheus. Credit̄ aūt ad hunc ap positū locū ꝑ ap̄los in ꝑncipio nascentis ecclesie a qb̄ ad sanctos patres deriuata deuenit in vsum ecclīe vsqʒ in hodiernū diē. Apostoli ꝟo eā credunt tur a christo audiuisse in cena/ dum cōsecrato pa- ne porrexit ꝛ dixit. Accipite ꝛ manducate ex hoc oēs. Q aūt hec verba christi verba sint testatur Ambro. li. de sacra. ꝛ ponit̄ de conse. dist. 2. panis in altari. ita dicēs. Didicisti q: accipis corp⁹ chri sti. Vis scire q: verbis celestibꝰ consecrauit. Acci pe q̄ sunt verba q̄ dicit sacerdos. Fac nobis inquit hāc hostiā sanctā/rōnabilē. ꝛc̄. Inde oīa illa euā- geliste sunt. Accepit panē gratias egit/fregit. ꝛc̄. vsqʒ ad accipite siue corpus siue sanguinē. Inde verba christi sunt. Accipite ꝛ bibite ex hoc omnes Et post pauca. Deinde audi dicentē: accipite ꝛ co medite ex hoc oēs. Nō est aūt verisilē a quoqʒ hec verba addita ad verba euangelistaꝝ preterqʒ ab ap̄lis q̄ cōsecrationi christi interfuerūt. De hoc sa tis supra dictū est in ꝑncipio huius lectionis: vbi tactū est ꝙ nō solū ea que ab euangelistis accepi- mus de christo certa fide tenemus: sed etiam ea q̄ ap̄lica traditiōe in vsum venere ecclīe: vt habetur dist. xj. Ecclīasticarū. Sic eñ tanqʒ fidei articu- lum tenem⁹ ꝙ christus descēdit ad inferna: q: in symbolo ap̄loꝝ ponit̄ qd̄ in nullo euāgelistaꝝ re- perit̄. Nec solū ea obseruamus q̄ ꝑ ap̄los ad nos ꝑ scꝑta descēderūt: ſʒ etiā ea q̄ ecclesia ab ipsis acce pit ꝛ in cōsuetudinē duxit: vt dicit Aug. in ca. alle gato a Dam. 4. lib. sniaꝝ suarū: cuiusmodi sunt multa q̄ in dispensatiōe sacroꝝ obseruamus vt ꝙ ter imergimus baptizādo ꝛ similia. ¶ Q Et nota ꝙ ꝓnomē hoc/cū dicit christus. accipite ꝛ come. ex hoc oēs: nō demōstrat aliqd̄ fragmētoꝝ: cum sin- gulis singula fragmenta distribuit: nā ꝑ se fregit panē in partes iuxta numeꝝ discꝑloꝝ: qb̄ singul̄ de manu ꝓpria singulas porrexit ꝑticulas. Et lʒ nō videat̄ necessariū fuisse vt eos singlōs ꝑmone

ret quatinus mãducarẽt ex hoc omnes: sicut dñ
cis porrexit calicẽ: qꝛ dñ darat semel ꝯsecrauit ca-
licẽ; ⁊ ideo nisi vnusquisqꝫ ꝑtem vini ꝯsecrati reser
uasset sequenti discipulo/non potuissent oĩes ex
eo bibisse; ideo pmonitos eos esse oportebat: vt ꝗ
libet sequenti discipulo ꝑtem reseruaret: quod fa
ctum videt ꝑ vbum Christi dicẽtis: Diuidite inter
vos (vt Lucas refert) ⁊ bibite ex eo oĩs: vt ceteri
dicũt euãgeliste; tñ sub ꝑticularꝫ specie corpus su
um tradens dixit: comedite ex hoc oẽs: ipos ad sa
cramẽti huius ꝯmunionẽ inuitãdo: qꝺ est sacrm
amoris/ex charitate maxima institutũ: a quo ne-
minẽ quantũ in se est secernere voluit: licet pecca
tores ꝓpter pctm quod a deo separat/accedere ꝓ
bibeant. Neqꝫ ꝑ hanc ꝓpositõem ex/cum dixit: ex
hoc oẽs. diuisionẽ innuit sui corporis ꝑ ꝑtes discer-
pendi. Longe id est ab intẽtiõe Christi. ¶ R
Sed hic notãdũ ꝙ in scriptura sepe agi videt de
vno cũ tñ agit de diuersis: vt in ꝓposito/cum dr
Accepit panẽ benedixit/fregit/ dedit discipulis
suis. Hic de vno. s. de pane videt fieri locutio; cũ
tamẽ fiat de diuersis: bñdixit ꝗdem panẽ sed fre-
git: non panẽ sed panis formã siue spẽm; ⁊ dedit
naturale corpus suũ. Nõ oĩno dissimilr dixit ꝺm
Innocen. Manducate ex hoc oẽs. Pronomẽ hoc/
vt dictũ est demonstrat integꝝ corpus Christi: et
ex ꝓpositio/ innuit formã diuersam: vt sit sensus:
Comedite corpus integꝝ sub diuersa tñ ⁊ distin
cta specie panis: ⁊ sic species panis diuidit/⁊ cor-
pus integꝝ manducat. Et ꝺm hoc dr btũs Au-
gusti. Unusquisqꝫ accipit ꝑtem suam. Per ꝑtes
manducatur Christus; ⁊ manet integer tot⁹ (de
ꝯse. dist. ij: Qui mãducat.) vt referat partialitas
⁊ diuisio ad sacrm/hoc est ad spẽs ꝑtinentes: tota
litas vo ac integritas ad ꝯtentum. Dixit igit do-
min⁹: Comedite ex hoc oẽs. ex hoc. s. corpꝫ: de ꝗ
dixit: hoc est corp⁹ meũ. Comedite nõ faciẽdo ꝑ-
tes ex corpe: sed qꝛ feci vobis ꝑtes de pane/sub ꝗ-
bus omnibꝫ corpus meũ ꝯtinet quod offero ve-
strum cuilibꝫ mãducãdũ. Et ita (ex) quod ꝓponi-
tur ꝓnomini (hoc) quod corpus Christi demon-
strat: notat diuisionẽ/nõ in corpore/sed in corpo
ris sacramẽto. Fuerunt aũ hec vba ꝓlata a Chri
sto postꝗ panem consecrauit: sicut ⁊ post conse-
cratõem discipulis suis dedit. Nam ⁊ fregit post
ꝗ ꝯsecrauit ꝺm opinionẽ magis cõem supra posi
tam: vt patuit ex pmissis. Nec ꝑiculũ fuit decidẽ
tiũ ꝑticularꝫ ex fractõne: qm̃ ita solitus erat Chri-
Lu.vlt. stus frãgere manibꝫ sicut ali⁹ cultro scidere. Pro
pter qꝺ nouerũt eum discipuli in Emaus post re
surrectõem in fractõe panis.

Lectio. XXXVII. A

Circa hunc textũ tria mouent dubia. Primũ/vtrꝫ Judas fue rit vn⁹ ex discipulis Christi corp⁹ sacramẽ talr sumẽtibꝫ: Scdm: Quale corp⁹ de dit dominus discipulis/mortale an immortale:
Tertiũ/an Christus in cena sumpserit corp⁹ ⁊ san
guinem suum cum discipulis: ¶ Dubiũ pmum
orit ex textibꝫ euangelistarꝫ. Uidetur eñ ex quo-
dam passu Judam iam exisse ꝯuiuiũ christi ⁊ disci
pulorꝫ/ꝓusꝗ Christus corpus suum sumendum
discipulis tradidit ⁊ calicẽ ad potandũ. Nam vt
refert Mar. Christus bibentibꝫ calicẽ/statim di-
xit: Dico aũt vobis/ꝙ nõ bibã ammodo de hoc ge
nimine vitis vsqꝫ in diẽ illum cũ illud vobiscũ bi-
bam nouũ in regno patris mei. Uobiscũ/videtur
demonstrare assumendos ad regnũ patris. Et qꝛ
hec verba ad omnes tunc pñtes loquebat/oẽs
tunc pñtes assumendi fuerant ad regnum pa-
tris/⁊ in eo cum christo bibituri. Et ex hoc videt
sequi ꝙ Judas pñs nõ fuerit/qui ad regnũ assu
mendus non erat; ⁊ ita christi corpus nõ accepit.
¶ Ex illo passu videtur interfuisse ꝯuiuio/cum
christus suis discipulis tradidit suũ corp⁹ ad mã
ducandũ. Nam ꝺm Lu. Christus tradẽs calicẽ
dixit: Hic calix noui testamẽti est in meo sangui-
ne/qui pro vobis effundet. Uerũtamẽ man⁹ tra-
dentis me/mecũ est in mensa. Ex quo sequitur ꝙ
Judas qui dñm tradidit/fuit secũ i mẽsa. Quot
quot aũt fuerũt in ꝯuiuio/eucharistiã acceperũt:
teste Marco: biberũt ex eo oẽs: ergo ⁊ Judas bi-
bit: ⁊ ꝑ ꝯsequens ꝓus mãducauit: qꝛ post corpo
ris sumptõem tradidit calicem. ¶ Preterea Ju-
das cum accepit panis buccellã exiuit cõtinuo ⁊
erat nox vt dr Joã. xiij. c. Christus aũt post alios
cibos tradidit eucharistiã/post. ꝗ. s. cenauit: vt dr
Lucas: Accepit indens calicẽ postꝗ cenauit/di-
cẽs: Hic est calix ⁊c. Uidet ergo ꝙ ꝓus exierit ꝗ
christus traderet eucharistiã. ¶ Item christ⁹ tra-
dens calicem ⁊ dicens: Hic est calix noui testamẽ
ti in meo sanguine/qui pro vobis effundetur: nul
lum pñtium excepit. Multos aũt excepit cuꝫ
dixit apostolis: Beati eritis si hec scitis ⁊ feceritis Jo.xiij.
ea: statim excipiendo adiecit: nõ de omnibꝫ dico.
Ego scio quos elegerim. Et iterꝫ: Uos mũdi estis
sed nõ omnes. Ibidem: Igit videt ꝙ ad omnes
bibentes calicem sanguinis effusio habuerit effi-
caciam quo ad vite eterne consecutõem. Cum aũt
iudas beatitudinem consecutus non est/sequitur
ꝙ non fuit vnus ex his quibus christus dixit ver
ba pmissa: Hic est calix ⁊c. ¶ Preterea christ⁹ do
cuit sanctũ non esse dandũ canibꝫ; ideo non vide-
tur ꝙ suum sacratissimũ corpus dederit iude ꝓ-
ditori: maxime quia iudas accipiendo mortali-
ter peccasset: cuius vt videtur christus occasio fu
isset porrigendo. Contra illud beati Augu. cap.
xxj. li. lxxxiij. q: De auctore nemo deterior fuit.
¶ B Ad hoc dubium respondet dñs Inno.
Tenendũ forte est in illo casu sine aliorꝫ preiudi-
cio qꝺ Joan. insinuat/ꝙ iudas cum accepisset buc
cellam exiuit cõtinuo scꝫ ad tradendum christum
Erat eñ nox: post alios autem cibos tradidit eu
charistiã; vt dicitur ex illa Luce. xxij. Similiter ⁊
accepit calicem postꝗ cenauit. Accipiẽs aũt huc
cellam nõ accepit corp⁹ christi: vt dr btũs Aug.

z p ꝯsequens prius erivit Judas q̄ Christus traderet discipulis eucharistiā. Ex quo Lucas post calicem ꝯmemorat traditorē/pōt intelligi p recapitulatiōem/q̄ frequentius fit in sacra scriptura: vt scz factū prius narret posterius: sicut Mat. xxvj. commemorat in vnctiōe Marie pedes dn̄i z caput vngentis post biduū añ suam passionē: cū tñ Joan. dicat illud factū añ sex dies pasche. Eiusdem. xij. ¶ Idem tenet Hilarius/q Christus corp⁹ suū iude nō tradidit ꝑpter textū Mat. supra allegatuz. Non bibam ammodo de genimine vitis zc. Judas aūt postea nō bibit: g̃ nec tunc. Sed auctoritatib⁹ illis non obstantib⁹ oppositū ei⁹ qd̄ dictū est/cōius sustinet: z a sanctis doctorib⁹ approbat: vnde dr̄ Diony. in de ecclesiastica hierar. c. iij. In qua (haud dubium quin nouissima cena) auctor ipe signoꝝ. s. Christus/eum q̄ secum non pie neq̧ ꝯcorditer pceperat in cena/a ꝯtubernalium sorte iustissime separat/vbi dr̄: non pium neq̧ ꝯcordez videlz Judam secum in cena pcepisse. Et loq̇tur ibi Diony. de sacro eucharistie. ¶ Item Chryso. sup Matth. dr̄: Judas pticeps mysterioꝝ ꝯuersus nō fuit. vñ fit scelus ei⁹ immanius; tum qz tali ꝑposito imbut⁹ adiit mysteria; tum qz audiens melior fact⁹ nō fuit nec metu/nec bn̄ficio/nec honore. ¶ Ad idem brūs Bern. in q̄dam sermo. De vna mensa comedūt Judas z Petr⁹: Petr⁹ ad salutē/Judas ad damnatōnem. Pro illo etiā facit qd̄ dr̄ brūs Aug⁹ (z habet. j. q. j. Christus) Quid fecit nobis q̄ traditorē suum tāta patiētia ptulit: vt ei pmā eucharistiā ꝯfectam/manib⁹ suis z ore suo ꝯmendatā sicut ceteris aplis traderet. ¶ Itē sup Joānem: Cuz intinxissz panē Jesus dedit Jude Simonis scharioris: sed nō (sicut putāt q̄daz negligenter legētes) tūc Judas corp⁹ Christi accepit. Intelligendū est eñ q iam omnib⁹ eis distribuerat sacm̄ corpis z sanguinis sui: vbi z Judas ipe erat. Sicut scrūs Lucas euidentissime narrat: z magister. iiij. sniaꝝ. dist. xj. ꝑpe finem: Eucharistia intincta non debet dari populo ꝓ supplemēto cōionis: qz nō legit Christū alicui discipuloꝝ pbuisse panē intinctū nisi Jude: tūc ꝯo nō accepit corp⁹ Christi Judas: sed tm̄ panē. Corpus ꝯo z sanguinē Christi añ/cum aliis discipulis pceperat. Hec magister. ¶ Item Bern. in ser. de cena dn̄i. Sciendū est inq̇t q oib⁹ iam scz qñ porrexit Jude panē intinctū distribuerat sacm̄ corpis z sanguinis sui: inter quos z Judas fuit. ¶ E Per hoc intelligit z exponi pōt text⁹ Joan. sup inductus ad oppositū: qz Christ⁹ iam dedit discipulis scz z etiā Jude corp⁹ z sanguinē: qñ Jude porrexit panē intinctū: qz dr̄ brūs Aug. postq̄ distribuit corp⁹ suū z sanguinē/ventū est ad hoc vt fm narratōem Joannis/iude buccella panis porrigeret/p quod suum expssit: lz tacite ꝓditorem. Et quod dr̄ Lucas: postq̄ cenauit accepit calicem/referri dz ad esum agni paschalis qui comestus fuit in cena pncipali: inter quam z institutōem sacri tēpus aliqd̄ fluxit: qz illa cena agni paschalis facta: lauit pedes discipuloꝝ: prusq̧ discipulis suis corpus suum dedit ad manducādū: z post pedū lotōem resedit: z cenā pmā p pedū lotōem interruptam ꝯtinuauit: vñ dr̄ Matt. Cenantib⁹ illis accepit iesus panem. z tūc pmo instituit sacm̄ et dedit oib⁹. Et deinde adhuc posterius dedit iude panem intinctū: vt dr̄ Joā. In signū hui⁹ dr̄ Lucas bis: z accepto calice semel scz ante lotōnem pedum post esum agni paschalis: z semel post institutōem sacri: vñ Aug⁹. Lucas de duplici calice mentōem facit. Primo de calice vini post pascha iudeoꝝ. Scd̄o de calice sanguinis sui. His ꝯcordat brūs Hiero. in glo. sup Marcum: exponēs illud Marci: Et biberūt ex illo oēs. Ebrietas felix/salutaris societas/q̄ quāto copiosius sumit/tāto sobrietatē mētib⁹ dignat donare. Et seq̇tur ad ꝑpositū: Et iudas bibit/sed nō saturatur nec sitim extinguit eterni ignis: q̄ indigne sumit mysteria Christi. Hic macula lune ostendit q̄ nūq̄ delet. Luna eccle comparat merito/q̄ a se non habet splēdorem/sed a sole certis modis suscipit lumē. i. a Christo q̄ pmanet in eternū. Sūt eñ q̄dam in eccl̄a q̄s sacrificiū nullū emūdat: sed insipiens cogitatio pducit ad culpas/q̄ se crudelitatis ceno miscuerunt. Sanguis eñ noui testamēti q̄ ꝓ multis effundit/nō oēs emūdat. Hec Hieronymus. ¶ D Per hoc ad pmū argumētū sumptū ex ꝟbis Mat. q Christ⁹ dixit discipulis suis: Nō bibā ammodo zc. Rn̄det brūs Tho. pte iij. q. lxxxj. ar. ij. q Christ⁹ loq̇tur discipulis a quorum collegio iudas se separauit: nō aūt Christ⁹ euz exclusit. Et ideo christus q̄tū est in se/etiā cum iuda vinū biberet in regno dei: sed h̄ ꝯuiuiū ipe iudas repudiauit. Vel pōt dici q dictio vobiscū/referenda est ad discipulos nō oēs ibi pn̄tes/sed pdestinatos: de quorum numero iudas non fuit. ¶ Ad secundū dz q non aliter accipiendū est dictū Luce/q̄ ꝓ vobis effundet: q̄ dictū Matthei z Marci q̄ dicūt: Qui pro multis effundet. Vñ sanguis christi ꝓ oib⁹ effusus est q̄tum ad sufficientiā: qz q̄tum fuit ex se sufficiēs fuit ꝓ saluatiōe oim hoim. Fuit eñ effusio hec oblata a supposito diuino scz Christo filio dei qd̄ fuit suppositum infinitū/qz deus. ideoq̧ accepta fuit quasi meritū sufficiens a patre ꝓ remissione etiam infinitoꝝ pctōꝝ si essent. Est aūt effusus ꝓ multis q̄tuz ad efficiētiam. quia ꝓ pdestinatis in q̄bus solis operat collatōem btitudinis. Et fm illud accipi debet dictū Luce: q̄ ꝓ vobis effundet scz discipulis pdestinatis: nō tñ cū exclusione alioꝝ pdestinatorum: de q̄ꝝ numero nō fuit iudas. ¶ Qd̄ addit q iudas nō est except⁹ sicut cū dn̄s ait: Vos mundi estis/sed nō oēs. dz q qz ꝟba Christi in vno sensu simplr vera fuerunt: etiā de ipo iuda ꝓ quo sanguis Christi effusus est q̄tum ad sufficiētiam: iō excipi nō debuit: sed hec ꝟba: Vos mūdi est̄. nō ꝯueniebāt iude/q̄ tpe platōis eoꝝ immūdissimus fuit: ideo merito except⁹. ¶ Ad tertiū dz/q doctrina christi intelligi debz/vbi scrm̄ canib⁹ sine scan-

dolo negari potest ibi dandū nō est: vbi aūt nō/dā
dum est. Nunc aūt sine manifestatōe criminis se-
creti non fuisset denegatū Christi corpus/qđ ob-
latum fuit ceteris omnibꝫ. Ne ergo occultuꝫ cri-
men Jude alijs reuelaret/ipm a cōione non repu
lit/dans in hoc nobis doctrinā ꝛ exemplū/ne ta
les occulti pctōres a cōione repellant̄: ne ħ faciē-
tes magis pditores q̄ꝫ correctores videamur: vt
vult Inno. de offi. mis. Hinc statutū est in ca. Si
cerdos. de offi. iu. or. Si sacerdos ꝑ certo aliquē
esse reū sciat alicuius criminis: vel si ꝯfessus fue
rit ꝛ emendare noluerit/nisi iudiciario ordine ꝗs
ꝓbare possit/non debet eum arguere nominatim
sed indeterminate: sicut christus dixit: Unus ve
strum me traditurus est. Sed si ille cui damnum
illatum est petierit iusticiā/pōt excōicare actorem
damni: lꝫ etiā ei ꝯfessus sit. Sed tn̄ nō pt eum no
minatim remouere a cōione/lꝫ sciat eum esse reuꝫ
qꝛ non vt iudex scit/sed vt deus: sed debet eum ad
monere ne se ingerat: quia nec Christus Judam a
cōione amouit. Hec Eugenius papa. Et in c. de
ꝯse. dist. ij. Non ꝓhibeat dispēsator pingues ter-
re. i. diuites in pctis. glo. in mensa dn̄i mandu-
care/sed exactorē moneat timere. Concordat glo
sa Augustini sup illud. j. ad Cor. v. Nos a cōio-
ne quēq̄ꝫ ꝓhibere nō possumus/nisi aut spōte cō-
fessum: aut in aliquo iudicio eccl'astico vel secula
ri nominatū vel ꝯuictum. ℭ E Sꝫ circa hāc
canonis ꝑticulam querit dns Innoc. Cum min⁹
malū sit reddi suspectū de crimine q̄ꝫ ꝯmittere cri
men: ꝛ de duobꝫ malis/cum vrget necessitas mi-
nus malū eligendum sit: cur discretus sacerdos
non negat eucharistiā criminoso/quatinus min⁹
incurrat/vt maius malū euitet: id est potius red
datur suspectus q̄ꝫ manducet indigne. Soluit/
dicēs: Sane cū nemo debet vnū mortale cōmit-
tere ne ꝓximus aliud malū ꝯmittat/eligendum
est potius sacerdoti non ꝓdere peccatorē q̄ꝫ vt ille
non peccet: sed ille potius debet eligere vt absti-
nendo reddat̄ suspect⁹/q̄ꝫ cōicando manducet in
dignus. vñ Aug⁹ in li. q̄stionum sup Gen. Peri-
culosissime admittit̄ hec ꝯpensatio vt nos facia-
mus aliqđ mali/ne alius grauius malū faciat.
Peccauit igit̄ Judas sumēdo corpus Christi de
manu dn̄i: qꝛ se pctōrem agnouit. Nec in hoc ca-
su potest quis famā suā celare: qꝛ maius p̄ceptuꝫ
restringit ad nō indigne ꝯmunicandū/q̄ꝫ ad ꝯser
uatōem ꝓprie fame. Debet ergo pl⁹ se abstrahere
a ꝯmunione peccator cum dispendio fame q̄ꝫ cor
pus dn̄i ꝑcipe cum detrimento anime. Qđ qꝛ iu
das nō fecit ꝯmunicādo/mortaliter peccauit.
ℭ Querit consequenter Innocen. vtꝝ christ⁹ ad bo
nū vel ad malū tradidit Jude eucharistiā: arguit
ad partes: non videt̄ q̄dem dedisse ad bonum: qꝛ
al's sua fuisset intentōe defraudatus: cōtra illud
ꝓphete: Oia q̄cunq̄ꝫ voluit fecit. Judas em̄ non
ad bonum sed ad malū accepit. Sꝫ nec ad malū
dedisse videt̄: qꝛ Christ⁹ nō est auctor maloꝝ: sꝫ vl-
tor. ℭ Soluit: Uerissime dici potest q̄ si illa ꝑpo
sitio ad/denotat intentōem vel affectum: cum dr̄
dedit ad malū. falsa est ꝓpositio. Si vo consecuti
onem innuat vel effectū/vera est: qꝛ scꝫ male acce
pit bonū/ad malū accepit bonū: qꝛ malū seq̄bat̄
in eo ad susceptiōem boni. iiij. sniaꝝ dist. ix. Et ex
hoc docemur dr̄ apl'us: Qui mādučat ꝛ bibit ca
licem dn̄i indigne/iudicium sibi mādučat ꝛ bibit
q̄ꝫ sit cauēdū accipere male bonū. Ecce em̄ factū
est malum dum male accipit̄ bonū. Sicut econ-
tra apostolo malū factū est bonū: cū bene accipit̄
ab ipo malum. s. dum stimulus sathane patien-
ter portat̄. Ergo ꝛ mala ꝓsunt bonis: sicut ange
lus sathane Paulo. Et sancta obsunt malis: bo
nis sunt ad salutē mala: malis ad iudicium bona
qꝛ mali male accipiūt qđ bonū est. Et ex hoc patꝫ
q̄ Judas Christo auctore nō est factus deterior:
qꝛ sibi nullū malum intulit/sed bonum: corpus
. s. suū sctissimū porrexit: qđ factū est sibi malū: q̄a
male sumpsit. Et sic verificat̄ illud qđ de christo
scribit̄: Positus est hic in ruinā ꝛ in resurrectiōeꝫ
multoꝝ in Jsrael. Unde Paulus de se ꝛ alijs bo
nis christianis dixit/q̄ alijs sumus odor mortis
ad mortem: alijs odor vite ad vitam. Jta ꝛ hodie
bonus p̄dicator in eccl'a dum vitatē p̄dicat/mul
tos mittit ad gaudiū eternū. Hos. s. q̄ eius p̄dica
tōem reuerenter suscipiunt/firmiter adherendo
his que credenda ꝓponit/ꝛ opere implendo: que
agere mādat: suadet ex scriptura/ꝛ p̄cipit. Mul-
tos etiam mittit ad ignem sempiternuꝫ/qui spre
tis ei⁹ sermonibꝫ in scripture incōmutabili verita
te fundatis/se p̄cedentiū malis moribꝫ ꝛ depraua
tis abusionibꝫ quas consuetudines appellant/tu
entes: sermōes huiusmodi rectos ꝛ salubres par
uipendūt ꝛ postponunt: ꝛ in animaꝝ suaꝝ graue
ꝑiculum ꝛ iacturā. Sic igit̄ quēadmodū sermo
idem vtilis est multis ad saluteꝫ/multis occasio
ad maiorē damnatōem. Sic ꝛ christi corp⁹ bn̄ dis
positis ipm suscipiētibꝫ medicinalis est aīe refe-
ctio: male sumētibꝫ iudiciuꝫ est ꝛ damnatio ex pra
ua sumentiū voluntate. ℭ F Ad scōm dubi/
um quo questiū est/quale corpus Christus dedit
discipulis: mortale an imortale/passibile an im-
passibile. Uenerabilis Hugo li. ij. de sacra. ꝑ. viij.
c. iij. Ego inq̄t in hmōi q̄stione sicut in alijs ꝓfes-
sus sum/oia secreta magis venerāda q̄ꝫ discutiē-
da censeo. Simplicitate fidei hoc sufficere puto:
si dicimus tale dedit quale voluit: ꝛ rursus/qua
le dedit ipe nouit: ideoq̄ꝫ tale dedit quale voluit:
quia omnipotens erat ꝛ potuit omne qđ voluit.
Jđ aūt ipe nouit q̄le dedit: qꝛ sapia erat ꝛ nō potu
it ignorare qđ fecit. Propterea leuius se a q̄stiōe
absoluit: ꝛ fortasse tuti⁹ in semetipo subsistit: qui
non dr̄ mortale/ne videat̄ dicere contra sacramē
ti dignitatē. Nec dr̄ immortale dedit/ne estimet̄
credere contra eam que in christo ante resurrectio
nem fuit mortalis corꝑis vitatem. Propter hoc
fortasse melius est/vt neutꝝ diffinire p̄sumamus
q̄uis tn̄ credat̄ q̄ alterꝝ fuerit. ℭ Quāq̄ꝫ autem
hoc bene ꝛ catholice sit dictum: non tn̄ quietat de

presenti materia dubietatē: nempe lʒ Christ⁹ dedit tale quale voluit: ⁊ quale voluit ip̄e nouit: nesciť tñ quale dare voluit / ⁊ quale se dedisse agnouit. Verūtñ q: factum tale mere ꝯtingens erat / ⁊ a solius dei bn̄placito ⁊ voluntate dependebat / ip̄m certe ⁊ veraciter sciri non potest: nec plene inuestigari: sicut nec diuina voluntas in quacunq; alia op̄atione / circūscripta reuelatōe: que de p̄senti materia nunq̄ legiť facta. Et q̄uis ita sit / tamen doctores se circa illud occupātes om̄i semota temeritate: qḋ verisimilius Christū fecisse credi poterit doctrinalr̄ docuerūt: non tamen omnino in eadē s̄nia ꝯcordātes. Vñ ip̄emet Hugo declinās ad p̄tem vnā ait: Ego (si alterꝝ dicēdū est) absq; p̄iudicio v̄itatis magis ad illud sensu accedo: vt corpus impassibile ⁊ immortale quantuʒ scʒ ꝑtinet ad sanctificatōem sacramēti tradidisse dicať. Et infra: Si em̄ hoc potuit vt ip̄e seipsum manibꝫ gestaret / ⁊ discipulis sine corruptiōe sui se edendū distribueret: ⁊ tñ ip̄e q̄ dedit ⁊ q̄ dabať: q̄ portauit ⁊ q̄ portabať idem eēt: qḋ mirꝝ est si dr̄ q̄ ip̄e in eo q̄ dabat mortalis fuit: ⁊ in eo q̄ dabatur immortalis fuit: ⁊ tñ ip̄e q̄ mortalis dabat ⁊ qui immortalis dabať / nō duo sed vn⁹ fuit ip̄e. Quō em̄ immortalis nō dabať q̄ inuisibilr̄ sumebatur ⁊ incorruptibilr̄ manducabať. Inuisibilr̄ sumebatur q̄tum ad formam dico ꝓprij corporis sui: non q̄tum ad sp̄em sacramēti sui. Inuisibilr̄ em̄ sumebať: q: in eo q̄ sumebať quod ip̄e erat nō videbať. Christ⁹ em̄ sumebať ⁊ sp̄es panis ⁊ vini tm̄ videbanť: ideo dico inuisibilr̄ sumebatur: ⁊ quod erat nō videbatur. Si ergo in eo quod dabat qḋ ip̄e erat videbatur: ⁊ in eo q̄ dabatur quod ipse erat non videbať. Et si in eo quod dabat tenebať ⁊ crucifigebať: ⁊ in eo q̄ dabať frangebať ⁊ nō diuidebať edebať ⁊ non corrumpebať. Quid miraris si in eo quod dabat mortalis dr̄: ⁊ in eo q̄ dabať immortalis ⁊ impassibilis p̄dicať. ¶ G

Si quis aūt obijcit ꝯtra hoc q̄ añ resurrectōem dn̄s Jesus christ⁹ corpus mortale portabat: ⁊ hʼ discipulis tradidit: q: dixit: Hoc est corpus meum. ⁊ p̄ ꝯsequens dedit ipsis corpus mortale. Respondet Hugo: Hoc ip̄i indubitāter profitemur mortalem fuisse dn̄m iesum s̄m humanitatē susceptam: q: si mortalē fuisse non crederem⁹ / mortuum negaremus. Humana ergo natura in christo mortalis fuit / sed volūtate / non necessitate: ex eo em̄ quo p̄ grām ab omni pctō mūda / v̄bo dei in vnitatē p̄sone iuncta est: ab omni mortis necessitate ⁊ debito libera facta est: vt nihil morti deberet p̄ eo q̄ pc̄i nihil haberet. Sustinuit tñ sponte mortalitatē: q: mortē sustinere volebat. Si ergo sponte mortalitatē portauit / q̄usq; mortē gustaret: ⁊ ita mortalitatē deponeret. Quid ḡ volūtate non necessitate mortalis fuit / ipsius mortalitatis ꝓprietatē / s̄m q̄ ordo rō temporis postulabat: p̄usq̄ eam p̄ mortē exueret totā aliq̄n ex p̄te q̄n voluit deposuit: ⁊ rursum q̄n voluit recepit: vt in hoc ip̄o p̄baret q: inq̄tuʒ eam sustinuit ex necessitate non esset: q̄ sic p̄ potestate inq̄tum voluit eam nō habere sustinere oino non posset. Legiť in euāgelio q̄ dn̄s Jesus christus cum v̄bū vite p̄dicaret: ⁊ ad vitā mortales ⁊ morituros inuitaret ꝫlantes ⁊ inuidi hostes / quē rōne ꝯuincere nō poterant / furore extinguere volebant. Itaq; quasi in eum qui nihil amplius mortale haberet man⁹ iniecerunt / ⁊ duxerunt in supercilium montis vt eum inde p̄cipitarēt. Ip̄e aūt ut ostenderet se quidem mortalē esse / sustinuit vt teneretur: ⁊ vt iterꝝ demōstraret q: volūtate non necessitate mortalitatē et passibilitatē ferebat: non sustinuit vt p̄cipitaretur. Cum em̄ eēt ducēdus / teneri se patienter tolerabat. Cum aūt esset p̄cipitandus / potēter p̄ mediū illoꝝ trāsiens ibat. Q̄n voluit tenebať: quādo voluit nō tenebať. Quātū voluit ⁊ q̄n voluit naturā mortalitatis admisit: q̄neū aūt eam sustinere noluit: ⁊ q̄n noluit / eandē a se p̄tātem remouit. Transiens inq̄t p̄ mediuʒ illoꝝ ibat. Nunqḋ putas q̄ christus luctando se de manibꝫ inimicorum subtraxerit / cū ab eis teneretur: vt trāsiēs liber p̄ mediū illoꝝ iret. Ergo fortitudo corpis sola in eo laudanda est / non virtus deitatis: Nō ita conuenit: sed exhibuit se qualē voluit: admittens ad se ex eo qḋ sponte portabat quantū voluit. Si ergo christus mortalitatis naturā s̄m dispositiōis rōnem diuine p̄us q̄ eam p̄enniter victurus exueret s̄m t̄p̄us: aliq̄n ex p̄te deposuit: ⁊ iterꝝ cū tēpus postulabat assumpsit. Quid mirꝝ est / si dicať aliq̄n p̄ causa ⁊ rōne temp̄is s̄m aliquid ⁊ totā deposuisse: in qua tñ adhuc cum temp⁹ postulabat passurus fuit: Si ergo hoc esse potuit / vt ipse se ip̄m manibꝫ gestaret: ⁊ discipulis sine corruptōe sui edendū distribueret: ⁊ tñ ip̄e q̄ dedit ⁊ qui dabatur: ⁊ qui portabat ⁊ qui portabať idem esset: quid mirꝝ est si dr̄ q̄ ip̄e in eo q̄ dabat mortal' erat ⁊ in eo q̄ dabatur immortalis fuit: ⁊ tamen ip̄e q̄ mortalis dabat ⁊ qui immortalis dabatur / non duo sed vnus fuit ip̄e. Hec Hugo. In quibꝫ hoc vult in summa / q̄ sub sacramento corpus suum christus immortale ⁊ ip̄assibile tradidit discipulis suis: quod tamē adhuc passurꝝ erat in p̄pria specie carnis. Pro illo dicto Hugonis facit glo. sup̄ illud Mat. xvij. transfiguratus est ante eos / dicēs: Illud corpus qḋ habuit per naturā dedit discipulis in cena: non mortale / nō passibile. Et sup̄ illud Leuiti. ij. Si fuerit oblatio de sartagine ⁊c. dr̄ glo. Carnem suam ante passionem esui non aptam / esui aptam fecit. Constat aūt q̄ caro passibilis non erat apta esui: ergo fecit eam impassibilem. ¶ H

Sed contra hanc opinionem arguunt alij: Si sacrm̄ p̄ triduū mortis christi reseruatum fuisset: aut beat⁹ Petrus in triduo consecrasset: sequereť q̄ vnū ⁊ idē corpus simul ⁊ semel fuisset viuū ⁊ mortuū / passibile ⁊ impassibile: passibile in cruce / impassibile in sacro: mortuum in sepulchro / viuū in sacro: ⁊ ita idem corpus in cruce fuisset vulneratū: ⁊ simul t̄pe in hostia integꝝ ⁊ illesum. ¶ Propter hoc est opinio alioꝝ ꝯtraria re

nentiũ q̄ christus dedit discipulis suis corp⁹ passibile ⁊ mortale. Vñ magister dist. xj. q̄rtí. q̄ esnē. Discipulis corpus tale dedit quale tūc habuit. i. mortale ⁊ passibile: nūc vero sumif a nob impassibile ⁊ imortale: nec tñ maiorē habet efficaciā Item Inno. Quia incredibile iudicaf vt fm eandē naturā simul fuerit Christus mortalis ⁊ imortalis: qd tñ ei cōgruebat fm eandē psonā / pōt salua fide cōcedi q̄ tale corp⁹ christus tūc dedit / q̄le tunc habuit mortale scʒ ⁊ passibile. Nunc autem sumif a nobis imortale ⁊ impassibile: nec tamen maiorē habet efficaciā / sicut nec maiorē potentiā Et quasi ridens mortuis Hugo subdit / q̄ ergo passibilis edebaf ⁊ tñ nō ledebaf / nō erat humane nature / sed diuine potentie: qua valebat quicquid volebat oīno. Idē sentit glo. j. Cor. xj. dicēs Pōt queri quale corp⁹ discipulis suis dedit dñs. Et rñdet per verba magistri statim allegata. De dit tale quale habuit. ⁊c. Hoc idem tenet beatus Tho. scđs Bonauē. Egidius de roma / ⁊ doctores cōiter. De hoc tñ q̄ improbario p̄me opiniōis tangit: an scʒ possibile sit vnũ ⁊ idem corpus pro eodē tpe esse sil' mortuũ ⁊ viuũ / animatũ ⁊ inanimatũ / pati ⁊ habere dotē impassibilitatis: ⁊ an illa sequanf ad positionē illā p̄mā: q̄ inninf aliqs p̄ncipijs: posterius scʒ lec. 46. pertractādis adeo vsq ibi differaf / vna cū solutionib rōnum hinc in de adducrarũ. ❡ J De tertio dubio scʒ vtrum Christus sumpsit corpus ⁊ sanguinē suũ in cena Recitat Alex. de ales parte. 4. q. 44. ⁊ post eum scđs Tho. parte. 3. q. 81. duas opiniones. Nam quidā dixerunt q̄ Christus in cena corpus ⁊ sanguinem suũ discipulis suis tradidit / non tñ ipse sumpsit. Nō eñi aiunt de christi factis ⁊ dictis asseri debet qd auctoritate sacre scripture non traditur. In euangelijs aūt nō habef q̄ christus corp⁹ suũ māducauerit / aut sanguinē suũ biberit: ergo nō est asserēdũ. ❡ Itē nihil a seipso ē diuisũ / neq christ⁹: ḡ assumptũ est diuisũ a sumēte. ergo. Itē frustra assumpsisset: q̄ aīa Christi nō indiget nutritione: sacrm aūt corporis christi nutritio est spiritualis aīe. Sed hec opinio nō acceptaf: q̄ obuiat scripture canonice sane intellecte ⁊ auctoritatibus sanctorũ. Vñ respondetur ad dubiũ q̄ christus in cena accepit corpus suũ manducando / et sanguinem suũ potauit p̄mo / ⁊ dehinc suis discipulis tradidit. Vñ sicut Christus suscepit circūcisionē ⁊ baptismũ q̄ fuere maxima sacramēta q̄rũ ad ad necessitatē in ve. ⁊ no. testa. non tñ suscepit necessitate purgationis: sed dispensatione nostre informatiōis: vt esset aliis exemplũ ⁊ informatio: vt que obseruanda ab alijs instituerent prius ipse obseruaret: fm illud Act. j. Cepit Iesus facere et docere. vñ Chriso. super Mat. 26. dicit. Bibit et eo vt audiētes hoc nō dicerēt: quid sanguinem bibo ⁊ carnem māduco. Vt eñi nō turbarenf sicut turbati fuerūt / qñ multi abierūt retro / prius sanguinem suũ bibit. Hoc etiā innuit tertius euangelicus vbi legif in Mat. Marco ⁊ Luca / q̄ Christ⁹ accepit panem ⁊ calicem: quod non est intelligendum q̄ accepit solũ manib ad distribuendũ discipulis: sed eo modo accepit quo accipiēdum alijs tradidit. ❡ Q aūt sic intelligendũ est p̄bant sanctorũ auctoritates: nā Rurb. iij. dicit glo. super illud. Cūq comedisset ⁊ bibisset. Comedit christ⁹ ⁊ bibit cum in cena corporis ⁊ sanguinis tradidit sacrm aplis. Vñ q̄ pueri cōmunicarunt carni ⁊ sanguini ⁊ ipse participauit eisdē. Itē Leuiti. viij. super illud. Cūq de sanguine arietis. glo. Sicq̄ P̄rimo sacerdos / postea filij eius sanguine vngebantur / q̄ Christus in cena p̄mo sanguinē accepit / deinde discipulis suis dedit. Itē alia glo. ibidem. Cū bibit ⁊ alijs bibere dedit / itelligibilē sanguinē sup altare. i. corp⁹ suũ fudit. It ē ad Heldibiam Hiero. ⁊ habef de cōse. dist. ij. Nec moyses dedit vobis panē verũ: sed dñs noster iesus ipe cū aplis cōuiua ⁊ cōuiuiũ: ipse comedēs ⁊ q̄d comeditur. Vñ de hoc etiā q̄dam metrice dixit. Rex sedet i cena turba cinctus duodena. Se tenet i manibus: se cibat ipe cibo. ❡ Per hoc ad p̄mũ p̄ʒ quō hec veritas in euangelio continetur / sane fm scrōꝝ expositionē intellecto. ❡ R Ad secundus dz q̄ aliquid a se esse diuisum pōt intelligi dupliciter. Vno mō quantũ ad intrinseca. i. substantialiter: vel fm naturā quā diuisũ nō retineret naturam ⁊ subam eius a q̄ diuidif. Alio mō quātũ ad loca aut extrinseca: ⁊ sic pōt esse diuisum a seipso. Pro quāto idē pōt esse in diuersis locis: ⁊ in vno loco habere aliq̄d qd i alio loco nō haberet. Sicut dz de aīa q̄ est in pede ⁊ in corde: ⁊ habet intellectionem ⁊ volitionē in corde nō in pede: saltem non opʒ. P̄rimo mō idē a seipso diuidi nō pōt / sed hōscdo mō: q̄ sic idē diuidi a se non est aliud nisi idē esse in diuersis vbi: vel habere aliquid in se in vno loco ⁊ eo carere in alio loco. Qd quō est possibile postea patebit. Ad tertiũ patebit statʒ. ❡ L Sʒ dicqueri posset an Xp̄s sumpsisset seipm in cena sacraliter vel sp̄ualiter. Et videf q̄ nō sp̄ualiter / q̄ manducatio sp̄ualis grām auget ⁊ vnit māducantem Xp̄o ⁊ incorpat: sed Xp̄s est sibiipsi summe vnus / ⁊ habet grām inaugmētabilē ab instāti sue cōceptiōis: igif nō sp̄ualiter. Nec sacraliter tm: q̄ hoc est tm malorũ. Itē sic minus dedisset se sibi q̄ discipulis quib dedit ad māducādũ sacramentaliter ⁊ sp̄ualiter. Rñdent quidā vt recitat Alex. de ales. q. 44. par. 4. mēbro. 2. q̄ Christus sumpsit se: ⁊ nec sacramentaliter nec sp̄ualr. Vñ dicūt hanc diuisionē māducatiōis vel sūptionis in sacralem ⁊ sp̄ualem esse māducatiōis mēbrorũ ⁊ nō capitis. Cuius māducatio nō erat p̄pter alicuius defectus reparationē: aut p̄pter effectũ gratie in ipso assequendũ: sed vt esset exemplũ nostre māducationis. Sed hoc nō placet Alexan. ideo rñdet q̄ sumpsit sacraliter tm: nā sicut baptismũ suscepit sacraliter tm ⁊ nō rē: sic ⁊ hoc sacrm. Fuit eñi in christo cognitio huius sacri quā presupponit sacralis sumptio. Nō aūt fuit sp̄ualis manducatio: q̄ nō sp̄ualis refectio p incorporationē: q̄

sibi incorporari nō potuit q̄ sibi idē fuit. Incorporatio aūt distinctionē ponit incorporati / z eius cui fit incorporatio. Neq3 charitatis augmentatio: q2 licet Christus fuit viator / fuit tñ perfectissimus apprehensor: z ideo proficere non poterat / nec habitu charitatis nec motu feruoris. Alius autē viator qñq3 perfectus si digne z spūaliter recipit hoc sacrm / intendit in eo charitas motu vel habitu. Ratiōe eñi gratie vnionis / q̄ maiorē nō pōt habere creatura / nō potuit in christo augeri gratia. Ab instāti eñi cōceptionis / tanta abundauit gratia / q̄ nulla ei potuit fieri additio: sed nec meritū sibi / licet meruit nobis. Nō ergo spūaliter manducauit sed sacraliter tm̄: non spūaliter propter vltimitatē sue perfectionis z sanctitatis. ¶ M Per hoc ad rationes in contrariū. Ad illā que arguit q̄ manducatio sacralis est tm̄ malorū / hoc negetur: qm̄ non tm̄ malicia sumētis est causa sacramētalis sumptionis: sed qñq3 perfectio gratie fm vltimitatē perfectionis. Uñ rō sacralis sumptiōis tm̄ est: quia sumēs non est capax spūalis effectus huius sacramenti. Hoc aūt pōt cōtingere duplici de causa: aut propter maliciā sumentis z hoc indignitatis est: vt in peccatoribus: aut propter plenitudinē gratie: z hoc perfectionis est z in solo Christo fuit. ¶ Ad aliud patz / q̄ nō minus dedit sibi q̄3 discipulis quantum ad veritatē primi cōtenti in sacro / sc3 corporis z sanguinis sui nec quantū ad gratiā z charitatē: quam licet tūc nō recepit / tñ eā prius in summo habuit: ita q̄ maiorē fm ordinatā dei potentiam habere nō potuit. ¶ Addit tñ Alex. q̄ndā modū fm quē saluari posset xp̄m sacraliter māducasse / di. Uel pōt dici q̄ in spūali māducatiōe sunt plura instar modificationis corporalis sc3 deliberatio / delectatio / assimulatio / vnio seu incorporatio. Quātū ad duo prima / sc3 deliberationē z delectationē māducauit se: q2 plene deliberauit z cōsiderauit q̄d sumebat z q̄ntū erat z quale. Plenā etiā ibi habuit delectationem. Quanto eñi magis cognoscebat totam virtutē mysterij z melius dispositus erat / tāto magis delectabiliter sumpsit. Quātū ad alia duo nō manducauit se: vt patet ex premissis.

Lectio. XXXVIII.

A

H Oc est enim corpus meum] Premissa huius sacramēti institutione quantū ad tēpus z materiā modū / finē / z rōnē motiuā facta a christo. Subditur verborū forma quibus perficitur ipsa cōsecratio Quāuis eñi (vt sͣ dictū est) xp̄s dñs dei pr̄is naturalis filius eidē cōsubalis natura / equalis virtute z potētia / sua diuina potāte panē i corpus suum cōuertere potuit absq3 verborū q̄rūlibet prolatione / sola sua qua celū z terrā creauit / z vniuersa de nihilo oipotenti voluntate: vsus tñ est paucis certisq3 verbis quibus panē in corpus suū transsubstātiauit. Perfecturus eñi hoc sacrm ait cōcenantibus aplis. Accipite z comedite: hoc est corpus meū. Nec solus ip̄e his verbis vti voluit in sua personali cōsecratione: verū z aplos quibus se p̄mū dedit in cibū: nec tñ aplos sed oēs eorū in sacerdotio legittimos successores rite ab eccl'ia ordinatos pro vt supra lec. 2. et. 6. latius est pbatum. His ergo verbis cōtulit dñs vim consecratiuā eucharistie. De quo Pascasius in quodā trac. de sacro sic ait. Nulli dubiū q̄ sicut qñ in noie patris z filij z spiritussancti / ter mergimur in fonte vtiq3 baptizamur: nō in virtute z potāte illius qui hoc dicit: sed in virtute christi q̄ hoc precepit / dicēs. Ite docete oēs gentes / baptizantes eos in nomi. zc. Sic et hoc sacrm nō meritis / nō verbis humanis: id est in persona hois prolatis: sed procul dubio diuinis efficitur z consecratur mādatis. Idcirco estimandū non est q̄ alteris verbis / q̄ vllis meritis / q̄ potāte alicuius ista fiant: sed verbo vtiq3 creatoris. Et post modicū. Propterea veniēdum est ad verba Christi: z credendū q̄ in eisdē verbis id conficiatur: Reliqua oia que sacerdos dicit aut clerus canit / nihil aliud q̄3 laudes z gratiarūactiōes sunt aut certe obsecrationes / fideliū postulationes z petitiones. Uerba aūt christi sicut diuina sunt / ita et efficatia: vt hoc sc3 proueniat qd̄ iubet. Celū inquit Matth.
Christus z terra transibunt / verba aūt mea non transibunt: sed facient oia ad q̄ missa sunt. Cū igitur dixit Christus. Accipite z manducate ex hoc oēs: hoc est corpus meū. illico ibi cōparuit corpus suū. Et subdit Paschasius. Sane forte putares q̄ de illo solo vno pane / z i illa hora hoc esse iusserit. Ad quod tollendū adiungit. Hoc facite i meā cōmemorationē. Unde fatendū q̄ quicquid illud fuit qd̄ apli a Christo perceperunt: hoc totum est istud qd̄ sacerdotes z fideles percipiūt. Et si velis audire quid est. Hoc est inquit corpus meū qd̄ pro vobis tradetur. In hoc ergo verbo creatur illud corpus / q2 diuinū verbū z omnipotentia plenum est. Et q̄ dicit: hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: crede o fili quia ita est / qm̄ ipse dixit z factū dubitare nō potes. Ipse mandauit z creatum est. Preceptū ergo posuit: in meā cōmemorationē hoc facite: z ideo quotienscūq3 fit catholice / vere hoc fit qd̄ dictū est: hoc est corpus meum. ¶ Ex quibus verbis Pascasij satis habetur q̄ his verbis Christi: hoc est corpus meū / corpus christi cōsecratur. Hoc ip̄m expsse dicit Ambro. de conse. dis. 2. Panis est in altari. Ubi inquit sacrm conficitur iam nō suis sermonibus sacerdos / sed sermonibus vtitur christi: ergo sermo christi conficit sacrm. Accipe que sunt verba christi. Accipite z manducate hoc est corpus meū. Idem Inno. in ca. Cum marthe. de cele. miss. Forma ait verborū qua Christus vsus est / cū panē z vinū in corpus z sanguinem transsubstātiauit / est que ponitur in canone misse qua vniuersalis vtitur ecclesia: quā apostoli acceperunt a christo / z ab ipsis eorum acceperunt successores. ¶ B Sed pro intellectu dicendorū de forma huius sacramenti / notandū q̄ pārte loquēdo refert loqui de forma huius sacramenti: et de

forma ꝯsecratiōis huius sacramēti: qđ singulare est in hoc sacͦ. Siqͥdē ſm Sco. q. j. diſ. viij. li. iiij oīa alia sacͣa ꝯsiſtunt solū in vsu q̄dam ꝛ in fieri: ita ꝙ idem ibi eſt sacͣm ꝛ ꝑceptio sacͥ: ſicut idem eſt baptiſmus/ꝛ ꝑceptio baptiſmi. Nō eñ baptiſmus eſt aqua/aut ꝯfirmatio chriſma. Sed hic ē lotio facta in aqua cū certa ꝟborum forma: ꝛ hec eſt vnctio hominis in fronte facta a pontifice sub forma verboꝝ debita. Nec in his ꝑmanet sacramentum transeunte vſu ſeu tali ꝑceptōe aut actu. Sacramētum vero eucharistie eſt quoddam permanens etiam ante vſum eius/qui conſiſtit in ꝯſumptione: ꝛ hoc ꝯgruum erat: qꝛ Chriſtus ꝑmanenter voluit eſſe nobiſcū: ergo in aliquo ſigno ꝑmanente cuiuſmodi ſignū eſt ſacramētum iſtud. Habet ergo sacͣm eucharistie eſſe permanens et non ſucceſſiuum. Eſt enim ſacramentum eucharistie ſpecies panis ꝛ vini/corpus ꝛ ſanguinē Chriſti ꝯtinens: vel etiam ipm̄ corpus Chriſti ſm certam ſacramēti acceptōem: ꝛ tam ſpēs ꝯtinentes q̄ꝫ corpus Chriſti ꝯtentum res ſunt permanētes. Rei aūt ꝑmanentis forma eſſe non p̄t qđ ſucceſſiuum: cū res habēs formā non poſſit eſſe ſine forma: ꝑmanens aūt manet: ſucceſſiuū ꝟo nō: quia eius eſſe ꝯſiſtit in q̄dam fieri. Et quia verba non poſſunt eſſe niſi in quadam ſucceſſione ꝓlationis ſaltem vocalia/de q̄bus nunc eſt ſermo: ideo manifeſtū eſt ꝙ non poſſunt eſſe forma sacͥ eucharistie: aliogn ceſſantibus verbis non eſſet ſacramentum eucharistie. Qđ dicere foret hereticū: immo ceſſantib⁹ verbis ꝯſecratōis incipit eſſe ſacramentum eucharistie. Deſinūt eñ verba per ꝑmum nō eſſe/ꝛ ꝑmum non eē ꝟboꝝ eſt ꝑmū inſtans eucharistie. Unde patet ꝙ nō ſunt ſimul ꝟba conſecrationis eucharistie ꝛ ſacramētū eucharistie. Conſecratio aūt huius ſacramēti q̄ eſt q̄dam via ad ſacramētū/eſt res ſucceſſiua ꝯſiſtēs in fieri/ꝛ ita reqͥrit certā formā ꝟboꝝ: q̄ dici pñt ꝟba ſacramentalia ſm Sco. li. iiij. diſt. viij. q. j. Uerba vtiq̄ꝫ ſunt forma ꝯſecratōis ſacramēti/nō forma sacͥ: qꝛ ꝑtinēt nō ad eſſe ſacramēti/ſed ad fieri ſacramenti: ꝑtinent aūt ad eſſe ꝯſecratōis/quod ꝯſiſtit in fieri/ vt dictum eſt. Alioꝝ aūt ſacramētoꝝ forme ſunt verba: qꝛ alia ſacramēta non ſunt niſi in fieri ſicut ꝛ ipa verba. ¶ C Si q̄ris ergo que eſt forma ſacramēti eucharistie: poteſt dici ſm doctorē ſupͣ dictū/ꝙ in sacͦ eucharistie nō eſt aliqͥd tanq̄ꝫ materia/ꝛ aliud tanq̄ꝫ forma ſicut in ſacramentis ceteris. Cuius rō eſt: qꝛ iſtud ſacramētum eſt ꝑmanens: ꝛ ideo (vt dictum eſt) non poſſunt aliq̄ verba ad eius eſſentiā ꝑtinere. In quocunq̄ꝫ enim ſacramento diſtinguunt̄ materia ꝛ forma. Signū viſibile dꝛ eſſe materia: ꝟba ꝟo forma. In iſto autem sacͦ ſole ſpēs panis ꝛ vini ſunt ſacramētum q̄ ſunt forme q̄dam accidentales ſine materia: vt infra dicet̄: quaꝝ nō eſt alia forma. ¶ Sed dicis: ſpēs ille non ſunt ſacramentū niſi inq̄ꝫtum ſunt ſigna rei ſacramentalis: non habēt ergo eſſe sacͣm ex eo ꝙ ſpecies panis ꝛ vini ſunt: ſed ex repſentatione rei contēte: igit̄ ſaltē ſignificatio erit forma ſacramenti q̄ dat eſſe ſacramento. Rñdeo breuit̄ ꝙ in sacͦ eucharistie. i. in eo ꝙ eſt sacͣm tm̄ ꝛ non res: non eſt aliqua realitas ꝑter ſpēs illas ſenſibiles. Neq̄ꝫ repſentatio aut ſcatio addit aliquam rem ſpēb⁹ q̄ ſit aliqͥd ſacramēti. Sed qꝛ ſacramētū nō eſt terminus abſolut⁹ ſed ꝯnotatiuus: ideo ſupponit ꝓ ſpēbus panis ꝛ vini/ꝯnotando inſtitutōem/qua inſtitute ſunt a Chriſto ad efficaciter ſignificandū rem ꝯtentam: ſed illa inſtitutio vel eſt Chriſt⁹ inſtituens/vel ſpēs inſtitute/aut vtrunq̄ꝫ ſimul. Et nihil dr̄ diſtinctū a ſpēbus quod ſit aliquid ſacramēti: niſi quis diceret ꝙ ſacramentum diceret relatōem vel reſpectū ſupadditū/quē non opinor eſſe ponendū. Quotiens ergo dicunt̄ verba eſſe forma ſacramēti eucharistie/intelligendū eſt ꝙ ꝟba certa ſint forma ꝯſecratōnis eucharistie ꝛ ita conſequenter loquendum erit de forma.

¶ D Quia aūt inter cetera diuine pietatꝭ beneficia humane ſaluti ꝓſtita. Inſtitutio huius ſacramenti mirabilis excedenſq̄ꝫ humanā intelligētiam ꝑdicat̄: ſm illud ꝓphete: Memoriam fecit mirabiliū ſuoꝝ miſericors ꝛ miſerator dñs: eſcā dedit timētib⁹ ſe. Pš. cx.
Sunt quoq̄ꝫ in eo nōnulla curſui nature contraria/ac intellectu difficillima: tñ ꝓſuppoſita fide certiſſima: abſq̄ꝫ temeritate ſcrutandi diuinā tremēdamq̄ꝫ maieſtatē cū omni humilitate ꝛ timore ex doctorib⁹ orthodoxis q̄rēdū nobis eſt ꝛ laborandū/ſi ad aliqualē creditoꝝ intelligentiā ꝑtingere valeamus: quatinus innoteſcat qđ ꝟe/qđ pie/qđ ſobrie/de hoc mirifico ac mirabili ſacramēto aſſeri/quodve negari: qđ deniq̄ꝫ ꝟitatem fidei impugnātib⁹ poſſit catholice reſpōderi. Diuino ergo ꝯfiſus auxilio vt in dicēdis vitet̄ ꝯfuſio/hoc ordine ſtatui ꝓcedendum. Ut in ꝓſecutōe forme quattuor ꝑncipalr̄ inquirantur. Primo de forme integritate. Secūdo de forme efficacia ꝛ ꝟtute. Tertio de forme ꝟitate. Quarto de cōuenienti dictoꝝ expͥſſione. ¶ Circa ꝑmū inueſtigabit̄ que ꝛ quot verba ſint de forme conſecrationis eſſentia. ¶ Secundo/an illa forma ad conſecrandū ſufficiat ſi ꝑtermitterent̄ verba canonis ꝓcedentia ꝛ ſequentia. ¶ Tertio/vtrum propter mutatōem quorundā ꝟborum forme/impediatur conſecratōis efficacia. Circa ſecūdum ꝑncipale tractabit̄/quis effectus ſequit̄ ad ꝓlatōem debitam forme. ¶ E Et qm̄ ſm oēs catholicos tractatores ibi incipit eſſe corpus Chriſti: qđ conſiderari poteſt ſm habitudinē oīm ꝑdicamentoꝝ: qꝛ viris ſcholaſticis loquor/placuit ſm ordinem coꝝ inq̄rere mirabilia dei in h̄ ſacramento. ¶ Quantū ad ꝑdicamentū ſubſtantie: vtrū ibi ſit veꝝ ꝛ ſubſtātiale corp⁹ Chriſti. Qua ſubſtātiali mutatōe inceperit eſſe corp⁹ chriſti in ſacramēto. Quid etiam in quid conuertatur. Que ſubſtantia maneat/que deſinat. Et an deſinēs annihilet̄. ¶ Quātū ad ꝑdicamentum q̄ntitatis/vtrū corpus chriſti ſit q̄ntū in sacͦ ſm ꝓprias dimenſiones q̄s habꝫ in celo. Utꝝ habeat poſitiōem ſitus

in loco. Utrū totus in toto sacro/ z totus in qua-
libet parte/cū ceteris etiā p̄dicamentū situs con-
cernentibꝫ. Pro eo q̄ vtraq̄ p̄dicamēta q̄ntitatis
z situs positionē respiciū: illō in toto/istō in loco.
¶ Quātū ad p̄dicamentū relationis. Utrū acci-
dētis panis z vini manētis afficiant corpus xpi.
Utrū inhesiue sint in aliq̄ subiecto: aut stent per
se sine subiecto. ¶ Quantū ad p̄dicamentū quali
tatis: Utrū oēs p̄prietates z qualitates natura-
liter corpori christi inexistentes in celo insint sibi
in sacramento. ¶ Quantum ad predicamentum
actionis: Utrū ois actio sibi cōueniens in loco in
quo est circūscriptiue possit sibi cōuenire in sacro.
¶ Quātū ad p̄dicamētū passiōis: Utrū corpus
xpi in sacro possit a causa naturali transmutari.
¶ Quantū ad p̄dicamentū habitus: quia de pre
dicamento situs vt supra videndū erit cum predi
camento quantitatis: Utrū in sacro corpus chri
sti sit ornatū dotibus glorie. Itez an sit ab oculo
corpali vel intelligibili vt in sacramento visibile.
¶ Quātū ad p̄dicamentū vbi: Utrū localiter de
scēdat de celo vt esse incipiat in sacramēto. Utrū
sibi vt in sacramento possit inesse motus localis.
Utrū sit in sacramēto circūscriptiue vel diffiniti-
ue. Utrū simul z semel esse possit in diuersis vbi.
¶ Quantū ad predicamētū quando: quando in-
cipit esse in sacramento: Utrum corpus christi et
substantia panis pro aliquo instanti sint simul.
Quando desinat esse sub speciebus sacramenti.
¶ Ad finē secūdi principalis. An respectu corporis
Christi z eius p̄sentie in sacramento/verba conse
crationis formā integrantia: habeant aliquā vir
tutē effectiuā naturalē vel supernaturalē. ¶ Cir-
ca tertiū p̄ncipale tractabit̄ q̄uo forma sit oratio
in se vera. Quid demonstrat p̄nomen hoc. Et de
singulis dictionibꝫ i ea positis/est/corpus/meū:
qua cōgruentia ibi dicant̄. ¶ Circa p̄ncipale q̄r-
tū q̄uo loquendū sit: vt cōuersio panis in corpus
christi z cetera apte exp̄mant̄: an p̄ verbum est vel
fuit aut erit. Itē an p̄ p̄positionē ex/vel p̄positio-
nē de/vel in/aut aliā. Et q̄m ex oim̄ p̄dictoꝝ inue
stigatione patebit in sacro verū corpus christi exi
stere. Utrū vt ibi/sit adorandū latria adoratione
¶ Debis oibꝫ z alījs eis adherētibꝫ tentandū est
inuestigare priusq̄ ad sequentis textus p̄cedatur
Ad hoꝝ tn̄ executionē me noui inidoneū penitus
z obrutum z nisi diuina p̄ueniat gratia in execu-
tione deficientē. Idcirco patres humanissimi dn̄i
ac fratres deuoti orōnum vestraꝝ supplicia im-
ploro suffragia/quatinus diuine sapientie se nob
peccatoribꝫ in hoc sacramento benignissime offe-
rentis ducatu fretus vera inueniā: inuēta quoq̄
sermonibꝫ cōgruis clare intelligibiliterq̄ merear
doctrinare amen. ¶ F Quantū ad primū intel
ligendum est/q̄ forme consecrationis eucharistie
integritas ponit̄ cōstitui ex his quattuor verbis
Christi: scz p̄ noie hoc/vbo est/noie corpus/z p̄no
mine meū: nā sicut in ceteris sacris forme illud si-
gnificāt qd̄ efficiūt: vt exēplicā. Forma baptismi
interiorē purgationē aīe: forma p̄nie z absolutio-
nē a pctīs: p̄ hec verba baptizo/absoluo: ita z hec
forma s̄cat corpus christi: qd̄ ad verboꝝ prolatio-
nem p̄ntialiter exhibetur. Sacerdos em̄ p̄ferens
hec verba/debita cū intētione: z sup̄ debitā mate
riā vere conficit hoc diuinissimū sacr̄m. Et lz hec
verba tm̄ sint de necessitate sacr̄i: vt infra docebi-
tur. Sunt tn̄ cetera verba canonis de necessitate
ministri: vt rite z legittime cōsecrationē perficiat
Quilibet em̄ sacerdos celebrans ordinationi scōꝝ
rum patrū z eccl'ie se tenetur cōformare. Hec for-
me consecrationis cōiunctionē (em̄) inseruit rōna
bili ex causa vt dicet̄: q̄ ceteris q̄ttuor cōnumera-
ta dici solent q̄nq̄ esse cōsecrationis verba. Qd̄ nō
vacat a mysterio: sic em̄ q̄nq̄ verbis corpus chri
sti cōsecrat̄ in sacro/qd̄ totidē verbis concipiebat̄
in v̄ginis vtero: ipsa nāq̄ angelo salutanti/ cōsen
tiente z dicente. Fiat mihi s̄m verbū tuū. incarna
tum est patris verbū. Peccatoꝝ etiā (q̄ huius sa
cramenti digna p̄ceptiōe delent̄) publicanus ve-
niā meruit q̄nq̄ verboꝝ orōne/cū p̄cutiēs pectus
suū orauit/ dicēs. Deus p̄picius esto mihi pctōꝛi
Silr̄ q̄nq̄ verbis crimina paralytico relaxauit/
dicens. Fili remittūtur tibi pctā tua. Paradisus
quoq̄ ad quā christi corpus tanq̄ viaticū ducit/
q̄nq̄ verbis latroni p̄mitti: dicente in cruce dn̄o
Hodie mecū eris in paradiso. ¶ Q ergo hec ver
ba/hoc est corpus meū/integrent formā cōsecra-
tionis eius tanq̄ essentialia forme sic pōt ostendi.
Hec verba integrāt formā cōsecrationis quibus
christus cōsecrauit corpus suum z sanguinē/ his
aūt verbis christus consecrauit: ergo. Maior vi
detur manifesta: q2 ad hoc solū verbis christus cō
secrauit: vt nobis formā id faciendi traderet: alio
quin sola volūtate panē z vinū i suū corpus z san
guinē conuertere potuisset. Minor declarata est
lectione prima. Itē forma debet esse cōueniens
in s̄cādo sacrali signo: sacr̄m aūt eucharistie signi
ficat p̄sentiā corporis christi: nō in vsu/s̄ in esse per-
manenti. Hoc aūt s̄cant hec verba: hoc est corp9
meū: z nulla alia a christo in ministratiōe huius
sacr̄i dicta: aut i canone misse scripta: igit̄ ipa sūt
consecrationis forma. ¶ G In hoc etiā differt
hec forma a formis alioꝝ sacroꝝ: nā q2 cetera sa-
cramenta cōsistunt in vsu quodā: forme ceteroꝝ
sacroꝝ importāt vsum materie: puta actū bap-
tizandi vel cōsignandi chrismate vel abluēdi: z iō
p̄ferunt̄ in p̄sona ministri exercētis hmōi actus.
sicut dr̄. Ego te baptizo: Ego te cōfirmo. Uel mi
nistri imp̄antis: vt in sacro ordinis. Accipite ptā-
tem: vel ministri deprecantis: sicut in sacro extre-
me vnctionis. Per istā vnctionē z suā p̄issimam
misericordiam indulgeat tibi. zc. Hoc aūt sacr̄m tāq̄
res p̄manens nō cōsistit in vsu/ licet ordinetur ad
vsum/ideo eius forma nō debet exp̄mere aliquez
actū/sed existentiā rei p̄manētis. Nec debēt p̄fer
ri in p̄sona ministri/sed ex p̄sona ipsius Christi lo
quentis: vt det̄ intelligi q̄ minister in p̄fectiōe hu
ius sacr̄i nihil agit/nisi q̄ p̄fert verba xpi. Osten-

dicitur hāc etiā esse formā/hoc est corpus meū: sanctoꝝ patrū auctoritatibꝫ. Nam Eusebius emissenus: vt habet de cōse. di. 2. Quia corpus ait. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substātiā corporis ꝛ sanguinis sui verbo suo secreta ꝑtāte conuertit ita dicens. Accipite ꝛ comedite: hoc est corpus meum. Et sanctificatione repetita: Accipite ꝛ bibite: hic est sanguis meus. ¶ Itē Ambro. libro de sacra. conse. distin. 2. Panis est in altari inquit. Consecratio aūt quibꝫ verbis ꝛ cuius sermonibus est? Dñi Jesu. Et sequit. Ubi aūt sacrificiū conficit iam non suis sermonibꝫ sacerdos/ ſ vtit̃ ſmonibꝫ Christi: ergo ſmonibꝫ xp̄i cōficitur hoc sacr̄m. Et sequit. Accipe q̄ sunt verba Christi Dicit sacerdos. Qui ꝓdie q̄ꝫ pateret. Accepit inquit in sanctis manibꝫ panē. Anteq̄ꝫ cōsecraretur panis est: vbi aūt verba christi accesserunt/corpꝰ christi est. Audi dicētē: accipite ꝛ comedite ex hoc oēs: hoc est eñ corpus meū. Ad idē loquitur Ambro. in eodē libro de sacra. ꝛ habet dist. q̄ sup̄. Reuera ꝓe finē. Ipse clamat dñs Jesus: hoc est corpus meū. Ante benedictionē verboꝝ celestiū alia spēs nominat: post cōsecrationē corpus signatur Silr̄ dr̄ li. 3. de sacra. ꝛ habet in ca. In calice. eād dist. Item hr̄ns Aug. in ca. Uerū sub figura. eād dist. Credendū est inquit ꝙ in ṽbis Christi sacra cōficiātur. Cuius eñ potētia creant prius: eius vtiq̄ꝫ verbo ad melius ꝓcreant. Reliqua oīa que sacerdos dicit aut clerus chori canit/nihil aliud q̄ꝫ laudes aut grarūactiones sunt aut certe obsecrationes ꝛ fideliū petitiones. Un̄ ꝛ sacerdos dicit prius euāgeliste verba assumēs. Qui ꝓdie q̄ꝫ pateretur: in hoc q̄ creat̃ illud corpus. Hec Aug. Itē Magister dist. 8. 4. lib. sniaꝝ. Cū ꝓferuntur hec verba: hoc est corpus meū. hic est sanguis meus. cōuersio fit panis ꝛ vini in substantiā corporis ꝛ sanguinis christi. Reliqua ad laudē dei dicūtur. Ad hoc faciunt verba Pascasij ꝛ alioꝝ in ꝓncipio huius lectiōis allegata. Ex his satis pꝫ ꝙ forma huius consecrationis est verba christi illa que dicta sunt. Hoc est corpꝰ meū. ¶ H Sed diceret Christus in cena discipulis ait. Accipite ꝛ comedite/hoc est corpus meū. Si ergo in verbis Christi fit cōsecratio: ad formā ꝑtinēt etiā illa ṽba xp̄i accipite ꝛ comedite. Et per ꝯñs forma non est solum hec q̄ttuor verba: hoc est corpus meū. Et ad hoc videnť sonare auctoritates suprascripte Eusebij ꝛ Ambrosij. Rn̄det Alex. de ales ꝛ post eū sanctus Tho. ꝙ solū hec q̄ttuor verba sunt essentialia forme: hoc est corpus meū/ꝛ nō illa: accipite ꝛ comedite. Cuius rō est: qꝛ ꝑ formā exꝑmi debet aliqđ ꝑfectū vel faciendū circa materiā consecrandā vel trāssubstantiandā in corpus Xpi: per ista aūt verba: accipite ꝛ comedite nō exꝓmit̃ aliquid ꝑtinēs ad cōsecrādā/nec ad consecrationem ipsam vt ꝑfectā: sed respiciūt vsum sacri q̄ nō est de necessitate sacri: ꝛ sequit̃ ꝑfectionē seu cōuersionē. Significāt eñ ꝙ sumi debet sacr̄m: q̄ sumptio ꝓ supponit trāssubstationē iā ꝑfectā: ꝛ ita ꝑ hec ṽba:

Hoc est corpus meū/exprimit̃ tota ꝑfectio huius sacri: scꝫ p̄sentia veri corporis christi q̄ ē de essentia sacri: ꝛ sufficit etiā sine vsu eius: ꝙ autem addūt illa: accipite ꝛ comedite ab Eusebio ꝛ Ambrosio dr̄: ꝙ qñq̄ꝫ adduntur qñq̄ꝫ non: vt pꝫ in diuersis auctoritatibꝫ. Qñ aūt addunt̃ siue a sctis siue in canone/nō addūt̃ tāq̄ꝫ sint essentialiter de forma cui virtus trāssubstātiandi data est: sed quia illis exprimit̃ ꝙ ꝓpter hoc fit cōsecratio hmōi sacramēti: vt id qđ consecratur sumatur in vsum. i. in cibū fideliū. Ipsa eñ cōsecratio nō est simpliciter finis cōsecrantis: sed potius vsus fideliū: ad hoc eñ cōsecratur corpus ꝛ sanguis: vt fideles eo vtantur māducādo: ꝛ māducātes capiti ꝛ mēbris fortius vniant̃: qđ insinuare volentes addunt forme. Accipite ꝛ comedite. Pōt etiā dici ꝙ aliqua dupliciter dicuntur esse de forma: vel qꝛ eis data est virtꝰ trāssubstātiandi: ꝛ illa sunt essentialia ꝛ de necessitate forme: vel illa q̄ nō sunt solū essentialia/ſ ꝓcipiunt vsum sacri: ꝛ sic verba. Accipite ꝛ comedite sunt de forma. Hec de primo. ¶ I Quantū ad scđm est dubiū: vtrū ꝓtermissis verbis ꝓcedētibus. Qui ꝓdie q̄ꝫ pateret̃ cū alijs que sequunt̃ ꝑ hec sola: hoc est corpus meum fieret cōsecratio. Hic Sco. videt̃ declinare ad partē negatiuā: qꝛ verba sacralia ex vi verboꝝ debēt significare illud qđ efficiūt in sacro. Sed qꝛ vi cōsecrationis efficitur ꝙ ibi vere incipit esse corpus Christi: ergo hec verba debēt significare corpus christi ibi cōtineri Prefata aūt verba: hoc est corpus meū/prolata a sacerdote sine alijs ꝓcedentibus adiunctis: nō significant corpus christi: sed significāt magis corpus sacerdotis ꝓferentis: qꝛ (per meū) corpus restringitur ad corpus loquētis. Un̄ licet minister possit intendere loqui velle in ꝑsona christi/cū dicit: Hoc est corpus meū: non tñ ꝓpter hoc significatum terminoꝝ illoꝝ est ꝙ (corpus meum) ex vi verboꝝ importaret corpus xp̄i/sed corpus proferentis: sicut si ego dicerē doctrina mea nō est mea Sed si dicerē. Christꝰ dixit doctrina mea nō est mea/sed eius q̄ misit me patris. Jam significo ꝙ hec doctrina nō est mea/sed christi: rōne eiꝰ qđ ꝓmittitur/christus dixit. Qđ si nō premitteret̃ nō significat̃ doctrina esse alterius q̄ꝫ hec ṽba loquētis. Meū eñ quantū ad possessorē demonstrat ꝓmam personā/que est persona loquētis. Si ṽo loquens non in sua/sed alterius ꝑsona loquit̃/hoc designari opꝫ per aliqua verba adiuncta: alioqn ſm ꝓprietatē ſmonis importat̃ persona loquēs: sicut in ꝓposito. Nisi ꝓmittant̃ verba quibus significet̃ ꝙ sacerdos illa verba Hoc est corpus meum/proferat in persona Christi: de vi verboꝝ denotat̃ corpus sacerdotis: in ꝓlatione manifestum est non fieri cōsecrationē. Addit etiā Scotus/ꝙ non est intelligendū ꝙ ex necessitate ꝛ essentialiter sint pertinentia ad cōsecrationem: sed necessario sunt ꝓmittenda. ꝛ non solum illa/sed plura precedentia in canone. Illa videlicet que ad hoc faciūt vt ex vi sermonis haberi possit/ꝙ hec verba: hoc

est corpus meũ. pferant a sacerdote in psona Chri
sti. vnde dr: Non sine causa eccl'a ita cõuertit totũ
canonem misse/ q ab illo loco/cõicantes/vsqz ad
illum locum: Supplices te rogam⁹. nõ est aliq̃
orõ q̃ non cõnectat cum pcedente/vel p cõiunctõez ꝛ
sicut Hanc igit. vel p pnomen infinitu: vt Quã
oblatõem tu deus. ꝛ Qui pdie q̃z pateret. Et p⁹
cõsecratõem: supra que ppitio. Vel relatõnem:
vt ibi: Simili mõ postq̃z. ¶ K Sed hec opi-
nio nõ videt satis fundata: ꝛ ṽbis serõz sup alle-
gatis cõtraria: q̃bꝫ dr / q oia ṽba reliq̃. s. pter ṽba
christi nihil aliud q̃z laudes sunt ꝛc̃. Ideo dicunt
alij q ad cõsecratõem sufficiant minster idoneus / i
tentio debita/forma instituta/ꝛ materia requisita.
Forma autem a Christo instituta hec est: hoc est
corp⁹ meum. Qua si vtit sacerdos cum debita in
tentione sup materia cõueniente/vtiqz videtur cõ-
secrare/omnibꝫ alijs circũscriptis. Consequẽter
dicunt/q ad formam cõsecratõis nõ reqrit q ipsa
significet illud qđ cõtinet in sacrõ seu qđ efficit per
sacrm vel p cõsecratõem: ꝛ hoc ex ordine ꝛ serie ver
boꝝ ipsius. Sed sufficit q forma hoc significet
ex ordinatione christi ꝛ intentione ministri vtentis
hac forma. Ordinauit autem christus instituens
hanc formã q quotiens sacerdos ipa vtit sup de-
bita materia/totiens vult assistere ꝛ efficere qđ si-
gnificat. Potest aũt sacerdos ex intẽtione loq vel-
le ex psona christi/cum dr: hoc est corpus meum:
sine q̃buscunq̃z alijs. Sufficit igr̃ q pdicta ṽba si-
gnificẽt id qđ efficit ex intentõe ministri pferentis
q̃uis id nõ significẽt ex pprietate sermonis. Et pre
terea arguit Durandus: Si oporteret verba cõ-
secrationis ex serie pcedentium ṽboꝝ significare
corpus christi hic contineri/tunc non fieret conse
cratio solũ p hec quattuor verba: hoc est corpus
meum/alijs non pmissis. Sed eadem rõne nõ fie
ret etiã alijs ṽbis ptermissis vel nõ pmissis. Qđ
pꝫ: qꝛ ṽba pcedẽtia recitant vt plata a christo scꝫ
accipite ꝛ mãducate ꝛc̃. Constat aũt q p hãc seriẽ
verboꝝ nõ significat q corpus christi sit pñs sub
his spẽbꝫ panis ꝛ vini quas tenet sacerdos in al-
tari: sed solum sub spẽbꝫ panis quas accepit chri
stus in vltima cena ꝛ benedixit: ergo p illa verba
non eẽt pñs corpus christi spẽbꝫ panis existenti
bus in altari: qđ est simplr̃ erroneũ. Sufficit igi
tur dr Durandus q vt dictum est forma cõsecra-
tionis significat corpus christi vt presens specie-
bus/quas tenet minister ex intentione ministri/q̃z
uis aliud significẽt ex serie ṽborum. Idem tenet
Petrus de candia: similr̃ sctũs Tho. pte. iij. q̃sti.
lxxviij. ar. j. in solutõe vltime rationis addens ra-
tionem: qꝛ canon nõ est idem apud oẽs/nec sꝫ oĩa
tempa: sed diuersa sunt a diuersis apposita. Et ad
dit sctũs Thom. Unde dicendum est/q si sacer-
dos sola pdicta ṽba pferret/cum intentõe cõficien
di h̃ sacrm pficeret hoc sacrm: qꝛ intentio faceret
vt hec ṽba intelligerent quasi ex psona christi pla
ta: etiã si ṽba pcedentia nõ recitarent: grauiter tñ
peccaret sacerdos si conficiens/vt pote ritũ ecclie
non seruans. ¶ Nec arguit cõnexio verboꝝ cano-
nis vt arguit Sco. qꝛ etiã canon ipe cõnex⁹ est hy
mno angelico: ꝛ hymn⁹ pfationi: prefatio secrete:
ꝛ ita omnia ista requirerent de necessitate ad con-
secratõem. Fit aũt cõnexio pter sententie cõtinua-
tõem: sicut tot⁹ canõ scripture/tota scꝫ biblia ac
cipit sicut vna oratio copulatiua: vt sit vna scri-
ptura ꝛ sñia indiuisa. Et ista vltima opinio cõior
est ꝛ ṽior: qꝛ ṽba sacramẽtalis forme non sortiun
tur suam efficaciã ex significatõe qua sicant id qđ
in sacramẽto efficit ex ordine ꝛ serie ṽboꝝ: sed ex
institutõe Christi. Potuissꝫ aũt Christus institu-
isse verba nõ significatiua p forma cuiuslibet sa-
cramẽti: sicut nõnulli dicũt hec ṽba: hoc est cor-
pus meum. dum pferunt in canone accipi mate
rialr̃. Unde q̃cunq̃z ṽba christus instituerer pro
forma/ex Christi institutõe significarẽt id qđ effi-
ciunt. Propter qđ Hugo dt/q sacra ex similitu-
dine repsentant/ꝛ ex institutõne significãt: ex scti
catõne cõtinent grãm spũalem lib. j. pte. ix. cap. j.
Hec de scdo. ¶ L Nunc q̃ztum ad tertiũ vi-
dendũ est de mutatõe forme an aliqua ꝛ que im-
pediat eius effectũ. De hoc querit Innoc̃. de offi.
misse. Querit inq̃r vtꝝ additio vel subtractio vel
trãspositio vel mutatio fiat in illa forma verboꝝ
quã christus expssit: vt si dicat: hoc est corp⁹ meũ
quod sumpsi de ṽgine. Vel subtrahendo: hoc est
corpus. Vel trãsponẽdo: corpus meum hoc est.
Vel interponẽdo: hoc vtiqz est corpus meũ. Vel
mutãdo: hoc est corpus Jesu: si effectũ cõsecratio
nis impediat. Respondet: Sane fecit dominus
hominem rectum: sed ipe infinitis miscuit se q̃sti
onibus. His itaqz ptermissis q̃ q̃nq̃z magis sub-
uertunt animũ q̃z edificent. Illud p certo sciatur
q grauiter peccat q̃ quodlibet hoꝝ quorũcunqz
mutare attentauerit: maxime si formã intẽdit mu
tare vel heresim introducere: quia forma verbo-
rum quã Christ⁹ expssit/p oia debet illibata serua
ri: q̃uis sm phm/noia ꝛ ṽba transposita idem si-
gnificant/ne vtile p inutile vitiet. ¶ Particulari
us tñ hãc q̃stionẽ tractat Sco: ꝛ ceteri doctores
sm quẽ aduertẽdũ q sm phm. v. phys: q̃druplex
est mutatio: sm subam/sm q̃ntitatẽ/sm qualita-
tem sm vbi siue locũ. sm ista quattuor pt intelli-
gi fieri mutatio in forma cõsecratõis vel etiã alteri
us sacri: vt etiã tangit Innocen. vbi s̃. ¶ M
Secõm subam fit mutatio/si loco vnius ṽbi po-
nit aliud ṽbũ. Et h̃ cõtingit duplr̃. Uno mõ ponẽ
do aliud ṽbum sm q̃d: puta sm vocẽ tm̃: idẽ ta-
mẽ sicãs: vt si fiat mutatio sm ideomata sic q lo
co huius dictõis corp⁹ latine/ponat dictio greca
vel hebraica huic synonima: ꝛ hec mutatio non
ĩpedit cõsecratiõem. Unde si pſbyter ptim pferret
latinum/ptim hebraicũ vere cõficeret: quia nihil
omitteret necessario reqsitum ad consecratõem
Accidit eñ forme cõsecratõis esse grecã/latinã/he
braicũ/vel ex his mixtã: dũmõ sit ex verbis expri
mentibꝫ id qđ Christus p ea exprimi voluit. Pec-
caret tñ sacerdos sic ṽba cõmutãs: qꝛ ordinauit ro

mens ecclesia/ q officia ecclesiastica dicātur z sacramēta ministrent in latina grāmatica: z h rōnabiliter: qz illud pōt distinctius scribi z pferri. Scđo modo fit variatio ponendo aliud verbū fm vocē z significatū. Et hoc dupliciter. Primo modo ponendo verbū oino desperatū in significando: vt si loco illius termini corpus/ ponat terminus vestimentū. Dicendo hoc est vestimentū meū: z tūc nihil fit: z censetur forma simpliciter variari. Scđo mō ponēdo verbū generalius ad aliqđ verbo in forma positoꝝ: vt si diceret: hoc est mea substantia. Et sic iterū nihil fit: qz cū in christo multe sube sint/ nō ſcauit pfata locutio psentiā determinate z certe sube: quā tū christus p consecrationis formā exhibere voluit. Si eñ aia pñs fieret vi cōsecrationis: hec esset vera: hoc est suba mea: sicut modo corpus est pñs: z ita ex p dicta locutione nesciret que suba esset q̄ cōtineret sub speciebꝫ panis ad plationē forme sacralis. ℂ N Scđo modo pōt fieri variatio in dicta forma verboꝝ fm q̄titatē dictionū discretā: vel p additionē vel subtractionē. Additio aūt pōt fieri vel in pncipio vel in medio: vel in fine. In principio vt si diceret sacerdos. Accipite z comedite cū reuerentia: hoc ē corpus meū. Hec additio nō impedit cōsecrationem qz nō variat formā: sed oino est ad ipm impertinēs Determināt eñ verba ista: accipite z comedite q̄ nihil sunt forme. Secus si scipm formā aut eius partē distraherent a ppria ſcatione. Ut si qs diceret: accipite z comedite dico in psona mea: hoc est corpus meū. In fine: z tunc aut addit terminus distrahens aliquē terminū a suo ſcato: z hec ipedit consecrationē z mutat formā: vt si dicat sacerdos. Hoc est corpus meū aereum vel fantasticū / aut aliqđ silr: aut addit aliqđ specificans magis formā aut impertinēs: vt si dicat: hoc ē corp⁹ meū/ qđ traxi de virgine/ nō impedit cōsecrationē: quia forme integritatē seruat. Silr si diceret cōsecrās hoc est corpus meū: adorate hostiā. ℂ Aut fit additio in medio: z hoc fit p aliqđ distrahēs aliquez terminū forme a suo vero ſcato: z tūc nihil fit: vt in pori exēplo. Ut dicēdo: hoc est aereū corp⁹ meum: vbi corpus distrahit a veritate corpis christi p hoc additū aereū: vel etiā a veritate corpis christi: ita q dictio corpus non supponeret pro corpe christi: vt si diceret: hoc est mortale corpus meū: vbi corpus supponit p vero corpe: sed nō est p corpore christi qđ nō est nūc mortale. ℂ Aut fit p cōiunctionē disiunctiuā z alterū terminū impertinentē: vt dicendo: hoc est corpus vel vestimentū meū siue hoc est corpus vel aia mea: qz ibi nō significatur determiate id qđ p cōsecrationē cōficit cū disiunctiua verificari pōt p altera partiū indifferenter: z sic censet forma variari. ℂ Aut fit p vba impertinentia: z hoc dupliciter. Aut eñ tunc soluit per illa vnitas forme qđ iudicari pōt ex cōi mō loquendi: si scz p talē interpositionē sic soluitur sermonis cōtinuitas/ q nō generat talē sensum i audientibꝫ: quē forma talis generaret sine hmōi interruptiōe: z tunc impedit cōsecratio: vt si dicat sacerdos hoc est. Et subdat. Trahe nolā z dic fabulantibꝫ vt exeant ecclesiam: z tunc subderet: corpus meū. z sic iterū nihil efficit. Aut p talē interpositionē cōtinuitas forme nō soluit: nec impeditur oro a causando sensum in audiente/ quē faceret tali interruptiōe circūscripta: tūc fit consecratio vt si dicat. Hoc (tace) est corpus meū. Sic nō censet forma mutari: z nō impedit cōsecratio: nec oportet ppter talē interruptionē orōnē rursus incipere: sed sufficit cōtinuare. ℂ O Si aūt fit variatio in quantitate forme per subtractionē. Aut tūc subtrahit aliqđ q̄ttuor verboꝝ q̄ sunt de essentia forme tunc nihil fit: qz illud qđ remanet nō determinate significat illud esse qđ p cōsecrationem efficitur: vt si dicat: est corpus meū: vel hoc corpus meū: aut hoc est meū: seu hoc est corpus. Aut si subtrahit aliqđ adiectū p ecclesiam scz cōiunctio eñ: hec mutatio nō impedit cōsecrationem. Aut subtrahit aliq̄ syllaba p syncopā vel omittit aliq̄ lrā: vt dicēdo: Hoc est corp⁹ me. vel hoc est corpus meū: qz p talē subtractionem nō impedit sensus qn audiens capiat verū sensum sermonis prolati nec variat forma z fit cōsecratio. ℂ P Detertia variatiōe fm qualitatē q̄ maxime cōmittitur ex incongrua vel inepta locutione seu prolatione fm finalē terminationē: z hec fit: aut ex imperitia lingue. Ut si sacerdos grecus volens celebrare dicat ignorās latinā grāmaticā: hoc est copu meum vel hoc est corpū meū: aut corpus meus: sic iterū nō impedit cōsecratio: qđ verū est/ si talis sit incōgruitas: q̄ nō phibet quin capi possit sensus vers forme cōsecrationis: z qūo hoc sit possibile: ex hoc satepossumus: qn lrati audiūt loqui illiteratos incōgrue: z tñ concipiunt quid dicere velint quātum ad singula verba. ℂ Aut fit ex quadā inaduertentia aut etiā scienter z voluntarie: z sic iterū nō impeditur cōsecratio dum audiens concipere possit qđ p orōnem significet: q̄uis grauiter peccet celebrans nō conformando se pceptis ecclie q̄ statuit formā illibatā obseruari. Hic eñ magis cauendū est q̄ꝫ in aliīs verbis: imo q̄ꝫ in aliīs sacramentis ppter reuerētiā sacri ineffabilis dignitatis. Nec tñ auderē dicere ait Sco. q. iiij. dist. iiij. quarti/ q nō vitans talē variationē peccet mortaliter: si nō ex cōtemptu sed ex quadam infirmitate vel in cōsideratione humana non pcaueret in oibꝫ quantū posset. ℂ Q De quarta variatione que fit fm vbi/ p trāspositionē dictionū: dicendū est q vix in pposito fieri pōt vt effectus cōsecrationis impediat: qz q̄litercunqꝫ fiat trāspositio hoꝝ q̄ttuor verboꝝ: hoc est corpus meū: semp eundē sensum faciūt in audiēte. Uñ siue dicat: hoc meū est corp⁹: vel hoc ē meū corp⁹: vel meū est hoc corp⁹ siue est hoc meū corp⁹ (nisi q̄sitiue pferret: z tunc nihil fieret: qz tūc sensus orōnis variat⁹ esset: z p pñs forma sine q̄ nō fit cōsecratio) In aliīs quidē trāspositionibꝫ q̄ttuor dictionū effect⁹ cōsecrationis nō impedit. Intelligendū tñ i oibus pmissis

variationib⁹ consecrationē nō impedientib⁹: siue ſm substantiā/quantitatē/qualitatem/ siue vbi: qđ verū est q̄ nō impediūt sacri effectū: dū sic varians nō intēdit p istā suam variationem inducere heresim vel errorē in ecclesiam: neq̄ abijcere formā ecclie quasi inutilē vel inefficacē ⁊ suā introducere: vt sufficientē ⁊ magis efficacē/ aut p̄cisam ⁊ necessariā. Qm̄ si aliqđ dictoꝝ intendat non consecrat: q̄z deficit intentio requisita ad cōsecrandū/ que est q̄ vti debet verbis p̄fatis tanq̄ forma qua vtit ecclia: qđ sufficit/etiā si crederet eā esse inefficacē ad consecrandū. Hoc aūt sic varians non facit/ dū vtit verbis illis variatis non tanq̄ forme ecclesie. Intelligit aūt qđ dictū est de variatione q̄ nō impedit/dū sic varianti deficit intētio ecclie q̄ est velle p dicta verba cōsecrare tanq̄ p sufficientem ⁊ efficacē formā a Xp̄o institutā: ⁊ ab ap̄lis ⁊ sanctis patribus vsq̄ ad nostra t̄pa frequentatā: Que si deest/non fit consecratio ſm beatū Aug.

¶ R Hec oīa sunt de mente doctoris irrefragabilis Alex. de ales par. 4. q. 33. ar. 3. membro. iij. qui sub breuib⁹ q̄ dicta sunt summās ait. Dico sine p̄iudicio/q̄ si mutatio verboꝝ nō variat intellectū forme tradite a dn̄o/dūmodo fiat ex simplicitate p̄ferētis: aut ex defectu naturali/ sicut si aliquis diceret/hoc est colpus meū vel corpu meū/ cōficit: si p̄pter heresim introducendū/nequaq̄. Si autē mutatio intellectū variat forme tradite a dn̄o/verba variata virtutem transsubstantiādi nō habēt. Et subdit. Si diceret: hec est caro mea nō cōsecraret: q̄z est alius intellectus huius verbi ⁊ illi⁹: sicut nō baptizaret qui diceret: In noīe gignentis ⁊ geniti ⁊ p̄cedentis ab vtroq̄: q̄z alius est intellectus huius sermonis ⁊ illi⁹/cui dn̄s cōtulit vim regeneratiuā. ¶ Et si cōtra predicta replicaretur. Dn̄s istis verbis: hoc est corpus meū/ sub hac forma expressis dedit virtutē trāssubstantiandi vt nunc supponitur: igitur qualitercunq̄ varientur non habent hanc virtutem: ⁊ per cōsequens nihil efficiunt. Respondet Alexan. q̄ dn̄s dedit hanc vim huic forme ⁊ non alie: sed non est alia nisi varietur intellectus verboꝝ. Unde quacunq̄ lingua p̄ferant verba instituta virtutē habent: ⁊ hoc est quia intellectus verbi nō mutat: quo non mutato forma mutari non censet. ¶ Et iteꝝ obijceretur: cū dicit/hoc est colpus meū: vel hoc est corpu meū: hec verba nō habent ſm veritatem intellectū verboꝝ/quib⁹ dn̄s virtutem dedit. Dicendū q̄ si non habent ſm veritatē institutionis/habent tamen ſm vsus accomodationē: ⁊ hoc sufficit. Hec Alexander.

Lectio. XXXIX. A

NUnc quantū ad tertium p̄ncipale p̄misse diuisionis restat cōsiderare de forme efficacia: hoc est/qs sit effectus huius forme: siue quid sequat ad prolationē debitā hoꝝ verboꝝ. Et primo quantum ad p̄dicamentū substantie videndū est vtrū prolatis rite cōsecrationis verbis sub speciebꝰ panis fit verū corpus Christi. Et in hoc q̄ dico rite prolatis/volo oīa intelligi q̄ requirunt de necessitate huius sacri: scz minister idoneus/forma instituta materia debita ⁊ intentio req̄sita. ¶ Recitat aūt Magister li. 4. sen. dist. x. heresim quorūdā: p̄mam heresim inter discipulos Christi exortā imitantium: q̄ diuinā virtutē iuxta modū naturaliū rerū metientes/audacius ⁊ periculosius vitari cōtradicūt: asserentes corpus x̄pi vel sanguinē nō esse in sacro: nec substātiā panis vel vini in substātiam carnis ⁊ sanguinis conuerti. Sed ita Christū dixisse: hoc est corpus meū: sicut ap̄ls dicit. j. Coꝛ. x. Petra aūt erat x̄ps. Dicunt corpus christi ibi esse in sacramento tm̄. i. in signo māducari a nobis. Qui errandi occasionē sumunt e verbis veritatis/vnde p̄ma heresis facta est in disciplis Christi: de cōse. dis. ij. Prima quidē. cū enī diceret Nisi quis māducauerit carnē meā ⁊ biberit sanguinē meū/non habebit vitā eternā. Joh. vi. Illi nō intelligentes dixerunt: Durus est sermo hic quis pōt eū audire: ⁊ abierunt retro. Illis abscedentibus instruxit duodecim remanentes: Spiritus est inquit q̄ viuificat: caro nō prodest q̄cq̄. Uerba q̄ locutus sum vobis/vita ⁊ sp̄us sunt: q̄si ſm expositionē Aug. sup p̄s. iiij. diceret: Intellexistis sp̄ualr. sp̄us ⁊ vita sunt. Intellexistis carnaliter: etiā sic sp̄us ⁊ vita sunt/sed tibi non sunt. Sp̄ualiter intelligite q̄ locutus sum. Nō hoc corpus qđ videtis maducaturi estis: ⁊ bibituri illū sanguinē quē fusuri sunt q̄ me crucifigēt. Sacramentū vobis cōmendaui/sp̄ualiter intellectū viuificat vos caro aūt non prodest quicq̄. Et sequitur ibidē de cōse. dis. ij. Prima q̄dē/Donec seculum finiat sursum est dn̄s: sed tn̄ etiā hic nobiscū est veritas dn̄i. Corpus enī i quo resurrexit vno loco esse oportet: veritas aūt eius vbiq̄ diffusa ē Jtē vna persona de⁹ ⁊ homo: vbiq̄ p illud qđ deus est: in celo p illud quod homo est. Christ⁹ etiā dicit: Pauperes semp habebitis vobiscū: me autem non semp habebitis. ¶ B His aliisq̄ similibus vtunt prefati heretici in assertione sui erroris. Periculosissimus est error iste: ⁊ p̄niciosissimus cōtra fidei vtilitatē: cōtra diuine charitatis magnitudinē: cōtra sacramēti dignitatē ⁊ excellentiā. Magna est enī vtilitas fidei ex hoc q̄ sub specie panis cōtinet veꝝ corp⁹ Christi. Ex illa enī cōtinentia multa accidunt circa hoc sacramētū/ que sunt supra potestatē nature: quoꝝ fides ē fidelib⁹ valde vtilis ⁊ meritoria. Hoc idē est etiam charitatis Christi maximū indiciū/q̄ sua p̄sentia corporali voluit nobis vtilissime p̄uidere: vt docent sacramenti huius fructus diligenter masticati. Ex p̄sentia deniq̄ christi eo mō quo ibi ē declarat multipliciter potentia dei: ex quo sacri huius dignitas elucescit. ¶ C Cōtra hāc heresim eū oīb⁹ doctorib⁹ catholicis a romana ecclesia approbatis/qui de eucharistie sacro scripserūt/uni-

tas in hoc clarissimū doctorē Guil. ockā in trac.
suo glorioso de sacro. pono hāc ꝯclusionem: Cor
pus Christi qd sumptū est de virgine Maria: qd
passum est ꝫ sepultū/quodqꝫ resurrexit/ꝫ ad celū
ascendit/ac sedet ad dexterā dei patris: in quo fi-
lius dei vētur⁹ est iudicare viuos ꝫ mortuos: sub
specie panis vere ꝫ realr̄ ꝯtinetur. Hec conclusio
ꝑ rōnem naturalē ostendi nō pt̄: sed ad huius veri
tatis noticiam accedere oportet ꝑ fidem. Est enim
simulr̄ de articulis fidei eo mō quo ṽitas alicu⁹
sacramēti ꝑtinet ad articulos fidei: vt dr̄ Scot⁹
dist. x. scripti. iiij. q. j. De hoc itaqꝫ articulo dubi-
tare non lꝫ: cum ꝯter ipm ꝑ vnigenitū dei filiuꝫ
fuisse aplīs reuelatū/ꝫ a ꝑncipio tradiꝫ traditum:
ex quo eucharistie sacrm̄ fuit ab ipo dño institutū
Testes sunt euangeliste: nam sanctissimus euan-
gelista Matt. xxvj. c. Accepit inqt panē ꝫ benedi-
xit ac fregit/dedītqꝫ discipulis suis: ꝫ ait: Accipi
te ꝫ comedite/hoc est corpus meuꝫ. De q̄ ꝫ Mar
cus c. xiiij. ait: Manducātib⁹ illis accepit Jesus
panem ꝫ bñdicēs/fregit/dedit eis ꝫ dixit: Sumi
te/hoc est corpus meū. Quib⁹ consentit Lu. xxij.
dicēs: Accepto pane gratias egit ꝫ fregit ꝫ dedit
eis/dicēs: Hoc est corpus meū qd pro vobis datur
Hoc facite in meam ꝯmemoratōem. Joānes qꝫ
euāgelista refert ṽba saluatoris: simul ꝫ ṽitatem
Joã. vj. ꝫ vtilitatē huius sacramēti denotās: Panis quē
ego dabo caro mea est ꝑ mūdi vita. Et sequitur:
Nisi māducaueritis carnē filij hois ꝫ bibe. meum
sanguinē/nō habe. vitam in vobis. Qui mandu
cat meā carnē ꝫ bibit meū sanguinē/habꝫ vitam
eternā. Silr̄ ꝫ Paulus. j. Coꝝ. xj. Dñs inqt Je-
sus in q̄ nocte tradebat̄ accepit panē ꝫ grās agēs
fregit ꝫ dixit: Accipite ꝫ māducate/hoc est corp⁹
meū qd ꝑ vobis tradet̄. Hoc facite in meā cōme-
moratōem. Item. j. Coꝝ. x. Panis quem frangi
mus nonne cōmunicatio corꝑis dñi est. Ecce tot
auctoritates canonice scripture concorditer affir
māt corpus Christi realr̄ ꝫ veraciter sub specie pa
nis datū fuisse aplīs: ac eisdē fuisse a saluatore ꝓ-
ceptū: vt in memoriā passionis dñice corp⁹ christi
sub specie panis offerrēt. Hoc facite inquit in meā
ꝯmemoratiōem. ¶ D Hec aūt verba christi
figuratiue dicta non sunt: sicut illa: Ego sum vi-
tis vera. aut: Petra aūt erat Christ⁹. vbi vitis et
petra non accipiunt̄ sm̄ ꝓprietatē/sed sm̄ simili-
tudinē. i. ego sum vitis. i. ego sum similis viti ꝫ pe
tre: ꝓpter qd ꝑ vitem ꝫ petram significor. Sic etiā
verius dicere potuisset Christus de agno pascha
li: hoc est corpus meuꝫ/q̄ꝫ de azimo pane. Nam
agnus paschalis vtiqꝫ corp⁹ Christi figurabat:
cuius oblatio ꝫ comestio euanuit/cum Christus
seipm in cruce obtulit: seipm nobis in cibū dedit
quēadmodū cessat figura adueniente veritate/et
vmbra accedente luce. ¶ Ut aūt sciat̄ quādo ver
ba Christi figurate intelligenda sunt vel ꝓprie/ser
uāda est regula bti Aug. in li. lxxxiij. q̄stionum. q.
lxix. nō longe a ꝑncipio: Solent inqt circūstantie
scripture illuminare sn̄iam/cū ea q̄ circa scriptu-
ram sunt ꝑn̄tem q̄stionem ꝯtingentia diligēti dis
cussione tractant̄. Hec Augu. Uniuersalr̄ enim
intellectus ṽboꝝ Christi an loquat̄ figuratiue/an
non/colligi potest ex ꝓcedentib⁹ vel sequentib⁹ ibi-
dem: vel ex alijs scripture locis. Unde cū Christ⁹
ait: Ego sum vitis vera. subiūxit: vos palmites.
Constat aūt q̄ discipuli nō erāt palmites natural̄
vitis: sed dumtaxat spūales, sic dicti ꝓpter q̄ndaꝫ
similitudinē reꝑtam in vtrisqꝫ. Nam sicut palmi
tes veri trahunt originē ex vite q̄ est ipsis viuendi
ꝑncipium/vt fructus afferāt carpētib⁹: ita ꝫ di-
scipuli spūalem vitā a christo spūalis vite princi
pio ꝫ origine receperunt: ꝫ multos fructus vite ꝑ
ennis/ꝑ suas opꝫosas ꝓdicatiōes attulerūt. Cum
aūt dixerat: Hoc est corpus meū. subdit: qd pro
vobis tradetur. Et iteꝝ cum dixisset: Hic est san
guis me⁹. addit: q̄ ꝑ multis effundet̄: vt dr̄ Mat
theus. Per q̄ manifeste ꝑꝫcat senō locutū fuisse de
corꝑe suo figuratiue/cū dixerat: hoc est corp⁹ me
um: hic est sanguis meus. sed de corꝑe illo qd tra
dendū erat in mortē ꝑ salute gn̄is humani: ꝫ san-
guine ex eodē corꝑe fundendo. Ad hoc late valēt
dicta Aug. vbi s. q. lxix. Hoc aūt corp⁹ morti tra
ditū veꝝ corpus christi fuit: q̄ ṽe in corꝑe suo na-
turali crucifixus est. Et sanguis in cruce fusus/
verus Christi sanguis fuisse a nullo fideli dubita
tur. Pateꝫ hoc idem ex diffusa ꝓdicatōne hui⁹ sa-
cramēti: Caro mea vere est cibus: ꝫ sanguis me⁹ Joã. vj.
vere est potus. Et panis quē ego dabo caro mea
est ꝑ mūdi vita ꝫc. q̄ ibi habent̄. Nec vnq̄ꝫ alicꝫ
hoim hoc ꝓdicare ꝓsumpsisset/nisi Christus q̄ ve
ritas est/hoc ꝑmū docuisset/dum accipiēs paneꝫ
fregit ꝫ dixit: Accipite ꝫ comedite/hoc est corpus
meū. ¶ E Sic qꝫ christū locutū fuisse/ꝫ hāc
fuisse ei⁹ intentōem/sancti patres scp̄ture sacre ex-
positores vita ꝫ doctrina ꝓbatissimi/nos scriptis
suis multiplr̄ docuerūt: quoꝝ ꝑplures sententi-
as Gratianus collegit de conse. dist. ij. vñ Eusebi
us emissenus eadē distin. Quia corp⁹. ait: Quia
corpus assumptū ablaturus erat ab oculis ꝫ illa-
turus sydeꝛib⁹/necessariū erat vt in die cene sacra
mentū nobis corꝑis ꝫ sanguinis ꝯsecraret: vt co-
leret̄ iugiter ꝑ mysteriū quod semel offerebat̄ in ꝓ
cium: vt q2 quotidiana ꝫ indefessa currebat ꝑ oim
salute redemptio ꝑpetua esset redemptōnis obla
tio: ꝫ ꝑennis victima illa viueret in memoria: ꝫ ꝑ
ꝓsens esset in gratia. Et sequit̄: Recedat ꝫ omne
infidelitatis ambiguū: q̄mquidem q̄ actor est mu
neris/ipse etiā testis est veritatis. Nam inuisibilis
sacerdos visibiles creaturas in subam corporis ꝫ
sanguinis sui ṽbo suo secreta potestate cōuertit/
ita dicēs: Accipite ꝫ comedite/hoc est corp⁹ meū
ꝫc. ¶ Itē Leo papa in synodo romana eadē dist.
In q̄bus. Est cib⁹ refectōis ꝫ cibus sanguinis. si-
cut eīm caro dñi vere est cib⁹/ita sanguis vere ē po
tus. Est corpus de quo dictum est: Caro mea ve-
re est cibus: ꝫ sanguis meus vere est potus. Cir-
ca hoc corpus aquile sunt/q̄ alis circūuolāt spū-
alibus: vnde ꝫ idē corp⁹ Christi edimus: vt vite

eterne possimus esse pricipes. Itē Hilarius papa
eadem distin. Corpus Christi. Corpus christi qđ
sumit̄ de altari figura est/dum panis ꝛ vinū vide
tur extra: v̄itas aūt dum corpus ꝛ sanguis chri-
sti in v̄itate credit̄ interi⁹. ¶ Itez Hilari⁹. viij. de
trini. statim post pncipiū multa de hoc scribit et
habent̄ aliqua eadē dist. In christo. Si ve carnez
corpis nostri christus assumqsit/ꝛ ve homo ille q̄
ex Maria natus fuit christus est. Nosq̄ vero sub
mysterio carnem corporis sui sumimus ꝛc.
¶ F Item btūs Hiero. in sermo. dnice. v. post
epiph. dr: Singuli aūt totū accipiūt christuz do
minū: ꝛ singulis portōnib⁹ totus est: nec per sin-
gulos minuit̄: sed se in singulis pbet. ¶ Itē idez
ad Heluidiū: Nec Moyses dedit vobis panē ve
rum: sed dñs Jesus ipe ꝯuiua ꝛ ꝯuiuium: ipe co
medēs ꝛ q̄ comedit̄. eadē distin. Nec Moyses.
¶ Itē btūs Ambro. li. de sacra. eadē dist. Panis
est in altari. ait: Panis est in altari vsitat⁹ an̄ v̄ba
sacramētoꝝ/vbi accessit ꝯsecratio/de pane fit ca
ro christi. Et infra: Quod erat panis an̄ ꝯsecrati
onem/iam corpus christi est post consecrationez.
Quia sermo christi creaturā mutat: ꝛ sic ex pane
fit corpus Christi: ꝛ vinū cum aqua in calice mi
xtum fit sanguis/ꝯsecratōe v̄bi celestis: Et seqt̄:
Christus testificat̄ q̄ corp⁹ suū ꝛ sanguinē accipi
mus. De cuius fide ꝛ testificatōe dubitare nō de-
bemus. ¶ Itē idem in eodē/eadē distin. Reuera.
Reuera inquit mirabile est q̄ deus manna plue-
rit patrib⁹ ꝛ quotidiano celi pascebant̄ alimēto.
vnde dictum est: Panez angeloꝝ mādicauit hō
sed tn̄ panē illū qui māducauerūt oēs in deserto
mortui sunt. Ista aūt esca quam accipitis/iste pa
nis viuus qui de celo descēdit/vite eterne substā-
tiam administrat. Et quicunq̄ hunc panē man-
ducauerit/nō morietur ineternū. Considera vtꝝ p̄-
stantior nunc sit panis angeloꝝ/an caro Christi:
q̄ vtiq̄ corp⁹ est vite. Manna illud de celo: h̄ sup
celū. Illud celi/hoc dñi celoꝝ. Illud corruptōni
obnoxiū si in diē alteꝝ seruaret̄: hoc alienū ab oī
corruptōe. Quicunq̄ religiose gustauerit/corru-
ptōem sentire non poterit: illis aqua de petra flu
xit/tibi sanguis ex Christo: illos ad horā sanauit
aqua/te sanguis diluit in eternū. Judeus bibit ꝛ
sitit/tu cum biberis sitire non poteris. Illud in
vmbra/hoc in v̄itate. Et sequit̄ post pauca: Po-
tior est lux q̄ vmbra/v̄itas q̄ figura/corp⁹ creato
ris q̄ manna de celo. Et post multa miracula re
citata quib⁹ ostendit possibilitatē ꝯuersionis sub
stantiaꝝ panis ꝛ vini in veꝝ corpus Christi sub-
dit. Sz qd argumētis vtimur? Suis vtamur ex
emplis incarnatōis astruam⁹ mysterij veritatem
Nūqd nature vsus p̄senssit cū dn̄s Jesus ex Ma
ria nasceret̄? Si ordinē q̄rimus/viro mixta femi
na generare consueuerat. Liquet igitur q̄ preter
nature ordinē v̄go generat: ꝛ hoc quod ꝯficim⁹/
corpus ex virgine est. Quid hic nature ordinem
queris in Christi corpe/cū p̄ter naturā sit ipe dñs
Jesus partus ex virgine. Uera vtiq̄ caro christi ē
que crucifixa est/q̄ sepulta est. Ipe clamat domi-
nus Jesus hoc est corp⁹ meū. An̄ bn̄dictōem ver-
boꝝ celestiū alia spēs noiat̄: post ꝯsecratōez Chri
sti corp⁹ significat̄. Ipe dr sanguinē suum/an̄ cō-
secratoem: aliud dr post ꝯsecratōnem. Sanguis
nuncupat̄: tu dicis amē: hoc est/veꝝ est. Quod
sermo sonat/affectus sentiat. ¶ G Idē in c.
Dia q̄cunq̄. eadē dist. Dia q̄cunq̄ voluit domi-
nus ait fecit in celo ꝛ in terra. Et qꝛ voluit sic/fa-
ctū est ita. Licet figura panis ꝛ vini videat̄/nihil
tn̄ aliud q̄ caro Christi ꝛ sanguis post ꝯsecratio-
nem credēdū est. Un̄ ipa v̄itas ait ad discipulos
Hec inqt caro mea est p mundi vita. Et vt mira
bilius loquar/nō alia planc q̄ q̄ nata est de Ma-
ria/ꝛ passa in cruce: ꝛ resurrexit de sepulchro/hec
inq̄ ipa est: ꝛ ideo Christi caro est q̄ p mundi vita
adhuc hodie offert̄. Et cum digne accipit̄/vitam
vtiq̄ eternā in nobis operat̄. Panem q̄dem istuz
quem sumimus in mysterio: illū vtiq̄ intelligo
panē q̄ manu sancti spus format⁹ est in vtero v̄gi
nis: ꝛ igne passionis decoctus in ara crucis. Pa
nis eīm angeloꝝ fact⁹ est cib⁹ hominū. vnde ipe ait
Ego sum panis viuus qui de celo descēdi. Et itē
Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi
vita: Ex his nanq̄ duabus sententijs aperte dat̄
intelligi: qꝛ panis iste ꝛ ille non duo/sed vnus pa
nis ꝛ vna caro pculdubio vnū corp⁹ efficit̄. Illō
vere/illud sane: qđ sumptū est de v̄gine: qđ pas-
sum est ꝛ sepultū: qđ surrexit/ꝛ in celū ascēdit: ꝛ se
det ad dexterā dei patris: ꝛ qđ est venturꝰ iudica-
re viuos ꝛ mortuos. ¶ Ad idem loquit̄ idem in
ca. In calice. eadē dist. Idē in li. vij. de sacramen-
tis eadē dist. Sicut est. Sicut est verus dei fili⁹
dñs noster Jesus Christus nō quēadmodū homi
nes p grām: sed filius ex substantia p̄ris/ita vera
est Christi caro: sicut ipe dixit: quam accipim⁹: et
verus sanguis eius potus. Ego sum inquit pa-
nis viuus/qui de celo descendi. Et rn̄dēs cuidaz
replice que fieri posset addit: sed caro non descen
dit de celo: qūo ḡ descēdit de celo panis viuus?
Rn̄det: Quia idē dñs Jesus ꝯsors est diuinitatꝭ
ꝛ corporis: ꝛ tu qui accipis carnem diuine ei⁹ sub
stantie in illo pricipas alimēto. ¶ Idem in libro
de mysterijs eadē dist. In illo. In illo sacro Chri
stus est: qꝛ corp⁹ est Christi: nō ḡ corpalis esca/sed
spūalis. Un̄ ꝛ apl's de typo ei⁹ ait: qꝛ patres no-
stri eadem escā spūalē māducauerūt. Corpus eīm
dei corpus est spūale: corpus Christi corpus diui
ni spūs est. ¶ H Dicte v̄itati egregi⁹ doctor
Aug⁹ etiam multiplex phibet testimoniū. vn̄ i li.
sniaꝝ Prospi eadē dist. Nos aūt. ait: Nos ām in
specie panis ꝛ vini quā videmus/res inuisibiles
.i. carnē ꝛ sanguinē honoram⁹. Nec similr̄ comp̄-
hendimus has duas spēs quēadmodū an̄ conse
cratōem apphendebamus/cū fideliter fateamur
ante ꝯsecratōem esse panem ꝛ vinū qđ natura for
mauit: post ꝯsecratōem v̄o carnē christi ꝛ sangui-
nē quod bn̄dictio ꝯsecrauit. Et in eodem li. idem
dicit eadem dist. Hoc est. Hoc est quod dicimus.

q̄ modis omnibꝫ approbare ꝯtendimus. Sacri-
ficium ecclīe duobꝫ modis ꝯfici duobꝫ constare:
visibili electorꝝ specie/ ⁊ inuisibili domini nostri ie
su Christi carne ⁊ sanguine: ⁊ sacramento in re sa-
cramēti. i. corpore christi. Item: Caro eiꝰ est quā
forma panis opertam in sacro accipimus. Et san-
guis eius quē sub vini specie ⁊ sapore potamus.
¶ Idem li. de trini. eadē dis. Quia morte. Quia
morte dn̄i liberati sumus huius rei memores in
edendo ⁊ potando carnē ⁊ sanguinē q̄ pro nobis
oblata sunt significamus. Item eadē dis. Utrū
sub. Utrꝝ sub figura an sub ꝟitate hoc mysticum
calicis sacrm̄ fiat: veritas ait: Caro mea vere est
cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Alioquin
quō magnū erit: Panis quē ego dabo caro mea
est ꝓ mundi vita: nisi vera sit caro? Sed q̄a pbās
nō est vorare dentibꝫ/ voluit dn̄s hunc panem ⁊ vi
num in mysterio/ vere carnem suā ⁊ sanguinē su-
um consecratōe spūssctī potenter creari: ⁊ quoti-
die ꝓ mūdi vita mystice immolari: vt sicut de vir
gine ꝑ spm̄sctm̄ vera caro sine coitu creat᷑: ita per
eūdem ex substātia panis ⁊ vini mystice idē corpꝰ
christi consecret᷑. Corpꝰ christi ⁊ ꝟitas ⁊ figura est.
Ueritas/ dum corpus Christi ⁊ sanguis ꝟtute spi
ritussancti in ꝟtute ipsius ex panis ⁊ vini substan
tia efficit᷑. Figura ꝟo est id q̄ exteriꝰ sentit᷑. Et seq
tur: Credendū est ꝙ in verbis Christi sacramen
ta conficiant᷑: cuius enī potētia creant᷑ ꝑus/ eius
vtiqꝫ ꝟbo ad melius ꝓcreant᷑. ¶ Idem in epl̄a ad
Hirineū: Corporeū illō māna nūc est tāti res mi
raculi: qꝛ venit q̄ ꝑfectū est. Perfectus aūt pa-
nis de celo corpus est ex ꝟgine. ¶ Itē sup ꝑs. xx
xiij. ome. ij. Accesserunt ad Jesum iudei vt crucifi
gerent: nos accedamus vt corpus eius ⁊ sangui-
nē accipiamus. Itē vere magnus deus ⁊ magna
misericordia eius/ q̄ dedit nobis mādūcare corpus su
um in quo tanta ꝑpessus est: ⁊ sanguinem bibere.
Itē in ꝑs. xxviij. ad iudeos: Iā ⁊ securi bibite san
guinē quē fudistis. Itē in ꝑs. lxxv. Ipsum sangui
nē quē ꝑ insaniā fuderūt/ ꝑ grām biberūt. Itē in
ꝑs. xxvij. De carne Marie carnem accepit: ⁊ ipsaꝫ
carnem ad mādūcandū ad salutem dedit. Simi-
lia multa in varijs psalmorꝝ expositōnibus ponit
quorꝝ quedam in ca. Accesserunt. eadē dist. notā-
tur. ¶ I Beatꝰ quoqꝫ Greg. in ome. pascha
li eadē dist. Quid sit. sil'r docet: ait enī: Quid sit
sanguis agni nō iam audiēdo sed bibendo didici
stis: qui sanguis sub vtrunqꝫ postem ponit᷑/ quā
do nō solū ore corporis sed etiam ore cordis hau-
ritur. Hec salutaris victima illā nobis mortē vni
geniti ꝑ mysteriū reparat: qui licet resurgens ex
mortuis/ iam non moritur: mors illi vltra nō do
minabit᷑: tn̄ in seipo immortal'r ⁊ incorruptibiter
viuens iterꝝ in hoc mysterio moritur: eius quoqꝫ
vbiqꝫ corpus sumit᷑: eius caro in salutē populi
patit᷑: eius sanguis nō iam ꝑ manus infidelium/
sed fideliū in ara ꝓfundit᷑. Et sequitur: Uno codē
qꝫ tp̄e ac momento in celo rapit᷑ ministerio ange
lorꝝ corpi Christi sociandus: ⁊ ante oculos sacer-
dotis in altari videt᷑. Tanta est ecclesie vnitas in
christo vt vnius vbiqꝫ sit panis corporis Christi/
⁊ vnus sit calix sanguinis eius. Calix enī queꝫ sa
cerdos catholicus sacrificat/ nō aliꝰ nisi ipse queꝫ
dn̄s aplīs tradidit: qꝛ sicut diuinitas verbi dei ē
vita q̄ totū implet mūdū: ita lꝫ in multis locis et
innumerabilibꝫ diebꝫ illic ꝯsecretur corpus/ non
sunt tn̄ multa corpa Christi/ nec multi calices: sꝫ
vnum corpꝰ Christi ⁊ vnꝰ sanguis cū illo: q̄ sum
psit in vtero ꝟginis: ⁊ q̄ dedit aplīs. Diuinitas
enī ꝟbi replet id q̄ vbiqꝫ est/ ⁊ ꝯiungit ⁊ facit: vt si
cut ipsa vita est/ ita ⁊ vinū corpus eius sit in verita
te. Unde aduertendū est ꝙ siue plus siue minus
quis inde ꝑcipiat/ omnes equal'r corpus Christi i
tegerrime sumunt: ⁊ general'r omnes ⁊ spēaliter
vnusquisqꝫ. Item idem: Quotidie ipse comedi-
tur ⁊ bibitur in veritate: sed integer ⁊ viuus atqꝫ
immaculatus manet. Et ideo magnū ⁊ pauēduꝫ
est mysteriū: quia aliud videtur ⁊ aliud intelligi-
tur. Hec Hugo. ¶ Nec tn̄ quēqꝫ moueat ꝙ cor-
pus christi verꝝ in sacramēto mysteriū dr̄. Ex quo
ꝟbo heretici nutrimētū trahūt erroris: vt dr̄ do-
minus Inno. ca. Cum marthe. de cele. miss. Di/
centes: In sacramēto altaris nō esse corꝑis christi
⁊ sanguinis ꝟitatem: sed imaginē tm̄ ⁊ spēm ⁊ fi-
gurā: ꝓ eo ꝙ scriptura interdū ꝯmemorat id q̄
in altari suscipit᷑ esse sacramētū ⁊ mysteriū ⁊ exem-
plum. Sed tales ex eo laqueū erroris incurrūt:
qꝛ nec auctoritates scripture ꝯueniēter intelli-
gunt: nec sacramenta dei suscipiunt reuerenter.
Si enī qꝛ figura est sacramētū altaris/ ꝟitas ne-
gat᷑: ergo nec mors nec resurrectio Christi cū sit fi
gura/ ꝟitas est credenda. Siquidem mortem ⁊ re-
surrectiōnem christi/ similitudinē ⁊ imaginem esse
aplus manifestat. Christus inquiens mortuus est
ꝓ delictis nostris: ⁊ resurrexit ꝓpter iustificationē
nostram. Apostolorꝝ enī ꝑnceps Petrus in epl̄a
sua scribit: Christꝰ passus est pro nobis vobis reli
quens exemplū vt se. ve. eius. Sic ergo tā mors
christi q̄ resurrectio eius est exemplū: vt nos pec
catis mortui iusticie iam viuamus. Quare si non
fuit ꝟitas quia fuit exemplū: ergo nec veritas fu
it Christus: nec vere a mortuis resurrexit. Sꝫ ab
sit a fideliū cordibꝫ error iste/ cum ꝓpheta de ipo te
stetur/ ꝙ vere languores nostros ipe tulit: ⁊ dolo
res nostros ipse portauit. Dicit᷑ tn̄ mysteriū fidei
quoniā aliud ibi credit᷑ q̄ cernat᷑: ⁊ aliud cernitur
q̄ credat᷑. Cernit᷑ species panis ⁊ vini: ⁊ creditur
veritas carnis ⁊ sanguinis christi. Hec ibi. ¶ K
Item Eusebiꝰ: Cū reuerēdū ad altare cibis spūa-
libꝫ satiādus ascēdis/ sacrꝝ dei tui corpꝰ ⁊ sangui
nē fide respice. Honora/ mirare/ mēte ꝯtinge/ cor
de manu suscipe. ⁊ hr̄ dist. ij. de ꝯse. Quia corpus
Itē Leo papa: Sic ⁊ sacre mēse cōicare debetis/
vt nihil ꝓrsus de ꝟitate corꝑis ⁊ sanguis ābigat᷑
Itē Basiliꝰ: O miraculū: o di nimia beniuolētia
q̄ sursuꝫ sedet ad dexterā p̄ris: sacrificiū tn̄ tp̄e ma
nibꝫ hoīꝫ cōtinet᷑. Itē Pascas᷑. vt ꝫ i ꝑn. lec. xxxij.
Ad idē mgr̄ sniarꝝ li. iiij. di. x. mltas sctōꝝ adducē

auctoritates. Venerabilis quoqꝫ Hugo li. ij. de sa
cramētis pte. viij. p multa capitula hanc fidei ve
ritatē ꝛ ꝯfirek ꝛ pbat. vñ ca. vij. ait: Qđ videmus
spēs panis est ꝛ vini. Qđ aūt sub specie illa credi-
mus/ vez corpus christi est ꝛ verus sanguis Jesu
christi/ qđ pependit in cruce ꝛ fluxit de latere: nec
p panem ꝛ vinū corpus ꝛ sanguinē tm̄ significari
credimus/ sed sub specie panis ꝛ vini verum cor-
pus ꝛ vez sanguinē consecrari: ꝛ spēm qdem visi-
bilem sacramētū esse veri corpis ꝛ veri sanguinis
Corpus aūt ꝛ sanguinē sacrm̄ esse gratie spūalis.
Et queādmodū species illic cernit cuius res vel
substātia ibi esse nō credit: sic res ibi veracit ꝛ sub
stancialr psens credit: cuius spēs non cernit. Vi
det eñ spēs panis ꝛ vini: ꝛ substā panis ꝛ vini non
creditur: creditur autez substantia corporis ꝛ san
guinis christi/ ꝛ tm̄ spēs non videt. Qđ ergo videt
fm spēm/ sacrm̄ est ꝛ imago illius qđ creditur fꝫ
corpis veritatē. Et qđ creditur fm corpis vitatez
sacramētū est illius qđ pcipit fm grām spēalem
Sacramētū ergo altaris ꝛ eucharistia diuina in
vero corpore ꝛ sanguie dñi nostri Jesu christi ima
go est fm spēm panis ꝛ vini in qua cernit: ꝛ res ē
fm substātie sue vitatez in qua credit illic atqꝫ p
cipit. Et rursum: Qđ nunc visibilr fm sacramē-
ti spēm/ ꝛ corporalr fm carnis ꝛ sanguinis verita
tem/ Christum in altari sumimus sacramentū est
ꝛ imago ꝙ ipm eundez inuisibilr ꝛ spūalr fm gra
tie infusionem ꝛ spūlsct pticipatiōem in corde su
mere debemus. Ergo diuinissima eucharistia q̄ i
altari fm panis ꝛ vini spēm: ꝛ fm corporis ꝛ san
guinis christi vitatem visibilr ꝛ corporalr tracta
tur/ sacramētū est ꝛ signum: ꝛ imago inuisibilis ꝛ
spūalis pticipatōis Jesu/ que intus in corde p fi-
dem ꝛ dilectōem pficit. Hec Hugo. ¶ L Itē
Inno. in de offi. miss. Cū sacerdos illa Christi ver
ba pnūciat: Hoc est corpus meū: hic est calix me
us: panis ꝛ vinū in corpus ꝛ sanguinē cōuertunt
illa vbi virtute qua vbum caro factū est/ ꝛ habi-
tabit in nobis: qua dixit ꝛ facta sunt/ mandauit ꝛ
creata sunt vniuersa. Ego igit qui vitā eternam
habere desidero/ carnem christi veraciter comedo
ꝛ sanguinē eius veraciter bibo: illam vtiqꝫ carnē
quā traxit de virgine: ꝛ sanguinē quem effudit in
cruce. Ego corde ꝛ ore confiteor ipm dñm Jesuz
christū in hoc sacro māduco/ fret⁹ auctoritate ipsi
us dñi. ¶ Probat idem confessio Berengarij fa
cta in generali cōcilio Nicolao papa psidēte: ꝛ ha
bet in ca. Ego. de cōse. dist. ij. qua ait: Consentio
sancte romane eccl'e ꝛ apostolice sedi: ꝛ ore ꝛ cor-
de pfiteor panem ꝛ vinū que in altari ponuntur
post consecratōem nō solū sacrm̄/ sed etiam verū
corp⁹ ꝛ sanguinē dñi nostri Jesu christi esse. ¶ De-
mum hāc veritatem vniuersalis eccl'a (cuius post
euangeliū nulla maior est auctoritas) determina
uit in concilio generali sub Innocē. iij. celebrato/
habet in ca. Firmiter. de sancta trinitate ꝛ fide ca
tholica vbi dr: Una vero est fidelium vniuersa-
lis ecclia/ extra quam nullus oino saluat: in qua

idem ipe sacerdos est ꝛ sacrificiū Jesus christus:
cuius corpus ꝛ sanguis in sacro altaris sub speci
ebus panis ꝛ vini veraciter continet. ¶ M
Hanc etiā veritatē Guilhel. parrhis. in tract. solē
ni quē de sacris edidit in pte de sacro eucharistie
c. sine partitōe. ꝛ iuxta pncipiū psuadet ex tribꝫ of
ficijs q̄ Christus p nobis suscepit. s. psbyteri/ ad-
uocati ꝛ medici. Vñ qꝛ in missa fit populi sancti-
ficatio/ necesse est Christum vt sacerdotē fidelissi-
mū interesse p expletōne officij sacerdotalis. Hoc
eñ exigit fidelitas sacrificantis/ vt assit cū ad sa
crificium postulat aduenire. Est aūt officiū sacer-
dotale sacramētare siue sanctificare qđ certe nō i-
plet nisi p hostiā/ qua gratia sanctificatōnis popu
lo impetrat. Nulla aūt hostia est qua possit scīfi-
cari populus nisi illa quam christus in cruce ob-
tulit/ q̄ est ipsemet Christus/ fm ꝙ homo: sicut de
aplus ad Heb. ix. ꝙ semel in ꝯsummatōe seculo-
rum ad destructōem peccatoꝝ p hostiā apparuit
Et ibidē. x. c. Sanctificati sumus p oblatōem Je
su christi semel. Necesse est igit hūc venire ex offi-
cio sacerdotali suscepto ad sacrificādū populum
p hostiam. Nō est aūt Christus sacerdos nisi ifor-
ma humana/ ꝛ in eo ꝙ hō: igit vt sic psentē se facit
in altaris sacramēto. Iuxta hūc modū/ qꝛ fidelis
est noster aduocatus/ necesse habet interesse cause
quam agendā suscepit/ quotiens causa nostra agi
tur ꝛ pñtia eius desiderat. Causa aūt totius ec-
clesie in missa agit. s. corā deo pre/ p sacerdotē tan
q̄ pcuratorē. Necesse igit habꝫ interesse ꝛ causaꝫ
agere hic noster aduocat⁹. Nō est aūt aduocatus
neqꝫ causam agit nisi inqm̄tum homo: ergo inq̄-
tum homo necesse habet assistere pcuratori sacer
doti maxime qꝛ causa ista nō agit nisi p interpel-
latōem/ si nō nisi ex ore eius digna est suscipi ꝛ per
munus qđ ipsemet est. Tertio/ qꝛ fidelis medic⁹
egrum quē curādū suscepit/ habet visitare q̄tiens
hoc reqrit infirmitas: ꝛ hoc cum vngentis ꝛ me-
dicinis q̄ curatiōi eiusdem sunt necessaria. Quia
igit vnusqsqꝫ de eccl'a eger est: ꝛ medicatōne indi-
get siue ad curatōem/ siue ad ꝯseruatōem/ siue ad
pseruatōem/ siue ad ꝯfortatōnem: ꝛ vnumquēqꝫ
curandum mirabili miseratōe suscepit/ necesse ha
bet ad curandum quotiens opus erit aduenire.
Opus aūt est quotiens de medicatōe eius agitur
ꝛ sanatōnem eius intenditur. Quia ergo ad hoc
missa agitur: ꝛ quicquid in ea fit/ fit vt huiusmo-
di egro medicatōnis impendat officium ꝛ sanita-
tis beneficium/ necesse habꝫ misse officio interesse
ꝛ hoc in eo ꝙ medicus/ hoc est in forma humana
cum corpe suo quod est velut antidotū solidissi-
mū ꝯtra omnes humores noxios vitioꝝ: ꝛ cum
sanguine suo q̄ est velut syropus mulcebris ꝛ dul
cissimus: ꝛ medicina liquida valēs ꝯtra oia aiaꝝ
languores atqꝫ vulnera: quorum duorum virtu
tes in ipa dominica passione potissimum clarue-
runt. Scdm hoc igit qꝛ venerādum corp⁹ christi
medicina est saluberrima/ qua curāt q̄tidie nostre
infirmitates: ꝛ sacrm̄ eius est placabilissimū quo

lapsi deo patri recōciliamur: ⁊ sanctificatiōis nostre est sacrm̄ sacratissimū q̄ deo patri vt filij charissimi cōiungimur ⁊ incorꝑamur: ⁊ cibus est nostre refectionis quo in vita spūali subsistim⁹ ⁊ solidamur/necesse est ipsius in missaꝝ solēnijs/ in q̄bus oia ista ꝑagunt̄ sacratissimā ⁊ verissimā adesse p̄sentiā. Non eñ sufficit designatio siue figuratio corporis istius viuifici ⁊ sanguinis ad ista p̄dicta ꝑagenda: sed necessario requirūt istius viuifici panis p̄sentissimā veritatē. Neqꝫ eñ figura neqꝫ aliqua designatio medicine prestare potest vllo mō salutē: sed sola ipsius p̄sens veritas salutem facit. Silr̄ impossibile est ꝑ solā ⁊ inanem figuram ⁊ designationē sacrificij placari iratū/aut reconciliari offensum absqꝫ sacrificij veritate: similiter neqꝫ sacrari aut scificare possibile est quē q̄ꝫ absqꝫ sacri veritate/cū sacri scꝫ sola figura. Eodē mō impossibile est aliquē refici/pasci/aut potari sola figuratione panis ⁊ vini: aliodn sufficerent nobis figure ⁊ picture ad ista quattuor ꝑagenda: ⁊ frustra laborarent̄ circa missaꝝ solēnia. Sufficeret inq̄ꝫ picture sacraꝝ oblationū ⁊ sacrificiorū ad reconciliationē ⁊ placationē: figure panis ⁊ vini ad medicationē ⁊ refectionē. Hec aūt insania ad hoc deducit/ vt pictura diluuij sola sine veritate mundū submergat: ⁊ pictura ignis quo mundus inferior conflagrandus est iam mundum exurat: atqꝫ pictura sola panis pascat atqꝫ reficiat: sic et pictura vini potet ⁊ inebriet: q̄ certe nemo admittit cōpos rōnis. Uenit aūt in partē sic loquentiū dementia/ vt oīno nō distinguant quantū ad virtutē ⁊ efficaciā inter signa ⁊ res/inter figurā ⁊ veritatem/cū candē virtutē attribuant signis ⁊ veritati. Nimiū ergo desipiunt heretici atqꝫ falluntur astruentes corpus Christi nō realiter vere i sacramēto altaris cōtineri: sed dūtaxat in quadam designatione ⁊ figura cōtra Christi euangelium ⁊ tot sanctoꝝ testimonia patrū in quo elucet ipsoꝝ detestanda temeritas: ⁊ p̄sumptio temeraria qua sensui ꝓprio ꝑterui innitunt̄/sententiā suā maioꝝ auctoritatibus p̄ferendo cōtra sapientis exhortationē. Fili ne innitaris prudentie tue: neqꝫ sapiēs sis apud temetip̄m. Uerū hec ꝑsuasiones Guil. magis ostendunt congruitatem corporalis p̄sentie christi q̄ꝫ demonstrent assistentie necessitatem.

¶ N De eodē etiā loquit̄ Alber. in li. de sa. ꝑ. ij. Quid inquit necesse est tm̄ facere apparatū pani ⁊ vino/nisi significarent corpus ⁊ sanguinē Christi? Quid ad hoc ordinarent̄ sacerdotes/ cōsecrātur altaria/tēpla ac cetera que ad ritum ⁊ altaris cultū ꝑtinent/si nihil in his fieret nisi q̄ panis bñdiceretur q̄ corpus christi tm̄ figuraret. Adhuc aūt adoratio ⁊ veneratio q̄ fit a pplo exhiberet̄ creature. Sicqꝫ in oī missa idolatria cōmitteret̄: quia cultus debitus creatori pure exhiberet̄ creature/ qd̄ nephariū est dicere. ¶ Quō etiā btūs Dionysius de hoc sacro loquēs/verbis vtit̄ q̄ soli deo digne attribuunt̄. Ait eñ in de ecclesiastica hierarchia ca. iij. loquēs de venerabili eucharistie sacro. At vero pontifex cū diuina munera laude prosecutus fuerit/sacroscā ⁊ augustissima mysteria conficit: ⁊ que ante laudauerat/ venerandis operta ⁊ abdita signis in cōspectu agit: diuinaqꝫ munera reuerenter ostendens/ad sacrā illorū cōionē ⁊ ipse cōuertit̄: ⁊ reliquos vt cōicent hortatur. Et post multa: Describit eñ pōtifex in his ferme sensibiliter muneribꝫ in cōspectu dans Christū iesum nostrā spiritalē vt in imaginibus vitā/ex diuinitatis occulte perfecta ⁊ inconfusa nostre mortalitatis assumptione clementissime ꝓprietatē ex nobis accepisse: atqꝫ ad diuisibile nostrū sine mutatione sui ex vnitate naturali processisse. Per hanc beatificam clementiā ad participationē sui suorumqꝫ bonoꝝ inuitare genus humanū. Si tñ ipsius clementie inseramur ipsam quantū p̄has est imitando: sicqꝫ veraciter cōsortes dei diuinorūqꝫ participes efficiamur. Hec Diony. sm̄ nouā translationem. In quibus satis patet eū sensisse dn̄m iesum Christū in sacro realiter: sed operū speciebus panis ⁊ vini contineri.

¶ O Ex oībus p̄cedentibꝫ satis reor probatū esse hanc fidei nostre veritatē/ q̄ sub speciebꝫ panis ⁊ vini post cōsecrationē rite factā verū Christi corpus/verusqꝫ ei⁹ sanguis/nō sicut in signo: sed in se realiter continet̄/cōtra dānatam heresim hanc veritatē negātiū. Neqꝫ pro eis facit qd̄ ꝓ se adducūt: q̄ eñ hec verba christi/ hoc est corpus meū: nō sint accipienda sicut illa: Ego sum vitis vera. Aut sicut illa aplī: Petra autem erat Xp̄s satis supra declaratū est. Uerba vero beati Aug. supra ꝓ sua heresi allegata: Magr̄ dist. x. quarti determinat dicens. Non his negat Aug⁹ corpus Christi a fidelibus sumi vel esse in altari: sed his veritas aplos ⁊ in eis nos instruxit q̄ ipsius corpus nō per partes discerptū vt putauerunt illi discipuli q̄ retroierunt: sed integrū nec visibilr̄ in forma hūana: sed nob̄ inuisibilr̄ sub forma panis ⁊ vini/corp⁹ ⁊ sanguinē traderet. Quē sensum btūs Aug. cōfirmat/ dicēs. Ip̄m q̄dem ⁊ nō ip̄m corpus qd̄ videbat̄ māducabat̄: ip̄m inuisibiliter/nō ip̄m visibilr̄. Item ⁊ si necesse est illud visibiliter celebrare: necesse est tñ inuisibiliter intelligi: ita etiā intelligendū est corpus christi esse in vno loco scꝫ visibiliter in forma humana. Ueritas tñ eius. i. diuinitas vbiqꝫ est: ⁊ veritas etiam eius. i. verū corpus in oī altari est vbicūqꝫ celebratur. Sic etiā illud intelligendū est. Paupes semper habebitis vobiscū: me aūt nō semꝑ habebitis: sm̄ corporalē p̄sentiam sm̄ quā cū eis cōuersabatur. Similiter ⁊ illud/ q̄ hō est in celo est visibiliter: inuisibiliter aūt est in altari: qꝛ nō in forma humana apparet: sed forma panis ⁊ vini operitur. Uñ ⁊ inuisibilis eius caro dr̄ q̄ vere est in altari: sed qꝛ nō in specie sua apparet/dicitur inuisibilis. Ait eñ Aug. Sacrificiū ecclesie duobꝫ cōstat/visibili elementoꝝ spē: ⁊ inuisibili dn̄i nr̄i Jesu Xp̄i carne ⁊ sanguine: sacramento ⁊ re sacramenti. i. corpore Christi. Ecce inuisibilē dixit carnē Christi: qꝛ forma panis operta sumitur ⁊ tractatur.

Lectio. XL.

A

Ostensa corporali p̄sentia corpis xp̄i sub sp̄ebus panis ad prolationē forme sacr̄alis. Consequenter inquirendum est qua mutatione incipit corp⁹ Christi esse in sacramēto. ¶ Circa quod notandū ꝙ q̄uis exp̄sse tradat̄ in scriptura/ꝙ corpus christi veraciter sub speciebꝫ panis cōtinetur ⁊ a fidelibus sumit̄: vt patuit lectiōe p̄cedenti: tn̄ quō ibi sit christi corpus/an p̄ cōuersionē alicuius in ip̄m an sine cōuersione incipiat esse corpus christi cum pane manētibꝫ subā ⁊ accidētibꝫ panis: nō inuenitur expressum in canone biblie. Vn̄ de hoc antiq̄tus fuerunt diuerse opiniones: vt recitat Magister dist. xj. quarti. Vn̄ colliguntur tres opiniōes que habētur Cū marthe. in glo. extra de celebra. miss. ⁊ Inno. de offi. miss. parte. 3. ca. 18. easdē recitat. ¶ Vna ꝙ panis suba manet simul cum corpore christi: ⁊ nihil p̄exīstēs ibi ante cōsecrationē desinit esse. ¶ Secūda tenet ꝙ substātia q̄ fuit panis p̄mo/postea est caro christi. ¶ Tertia tenet ꝙ substātia panis ibi desinit esse ⁊ manēt accidentia tm̄ sapor/color/pondus/⁊ similia: ⁊ sub his accidentibus incipit esse corpus christi. ¶ Quartam opi. addit magister vbi s̄. ꝙ panis suba nō cōuertitur sed annihilatur: vel in p̄iacentem materiā resoluitur. Sed nūc opinio tertia ab oībus doctoribus catholicis acceptatur: scꝫ ꝙ suba panis nō manet: sed realiter veraciter in substantiā corporis Christi cōuertit̄ transsubstātiat̄ seu cōmutat̄. Tum q᷑ de sacramētis tenēdū est sicut tenet scta̅ Ro. ecclesia: vt habetur de hereticis ad abolendā. Nūc aūt ipsa tenet ⁊ determinauit panē transsubstantiari in corpus Christi ⁊ vinū in sanguinē: vt habetur de sum. tri. ⁊ fi. ca. Firmiter. vbi sic dicit̄ Ipse Iesus christus sacerdos est ⁊ sacrificiū cuius corpus ⁊ sanguis in sacro altaris sub speciebꝫ panis ⁊ vini veraciter cōtinetur. Et sequit̄. Trāssubstantiatis pane in corpus ⁊ vino in sanguinē p̄tāte diuina ¶ Ad idē sunt auctoritates plurime sanctoꝝ: quaꝝ plures ca. p̄cedente sunt allegate. Vn̄ Eusebius emissenus de conse. dist. ij. Quia corpus. Inuisibilis inquit sacerdos visibiles creaturas in substantia corporis sui ⁊ sanguinis verbo suo secreta p̄tāte cōuertit. Et sequitur. Nouū tibi ⁊ impossibile esse nō debet/ꝙ in Christi substātiam terrena ⁊ mortalia cōuertuntur. Itē Ambr. libro de sacramentis vt supra allegatum est in ca. Panis de conse. dist. ij. Panis est in altari vsitatus ante verba sacramentoꝝ: vbi accessit cōsecratio de pane fit caro Christi. Sequitur. Si ergo tanta vis est in sermone dn̄i Iesu/vt inciperet esse qꝺ nō erat: quanto magis operatorius est vt sint que erāt ⁊ in aliud cōmutentur. Et sic qꝺ erat panis an̄ cōsecrationē/iam corpus christi est post cōsecrationē: q᷑ sermo christi creaturā mutat: ⁊ sic ex pane fit corpus christi: ⁊ vinū cū aqua in calice mixtū fit sanguis cōsecratione verbi celestis. Itē Aug. ⁊ habetur eadē dist. Verū sub figura. Voluit dn̄s hunc panē ⁊ vinū in mysterio vere carnē suā ⁊ sanguinē suū cōsecratiōe sp̄ussancti potētialiter creari. Et sequitur. Ex suba panis ⁊ vini mystice corpus christi cōsecrat̄. Et infra. Corp⁹ xp̄i ⁊ sanguis in virtute sp̄ussancti ex panis ⁊ vini suba efficitur. Et sequitur. Per sp̄m sanctuꝫ hanc scꝫ panis subam suā efficit carnē: ⁊ transfit vinum in sanguinē. Et infra. Credendū est ꝙ in verbis Christi sacra conficiant̄: cuius enī potentia creantur p̄us scꝫ panis ⁊ vinū: eius vtiqꝫ verbo ad melius p̄creantur. Itē in ca. Cū marthe de celebra. miss. Panē ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinē p̄prie cōmutauit. Itē venerabilis Hugo li. ij. ꝺ sacris p̄. viij. ca. ij. Sacrm̄ corporis ⁊ sanguis sui ipse dn̄s Iesus Christus instituit/qn̄ post cenā veteris pasche: panē ⁊ vinū in corpus ⁊ in sanguinē suū potentia transmutans ap̄lis sumēdū distribuit. Et ibidem ca. 9. idem ex intentione declarās: at p̄ verba s̄ctificationis vera panis ⁊ vera vini substātia in verū corpus ⁊ sanguinē Christi cōuertitur: sola specie panis ⁊ vini remanēte/ ⁊ substātia in substantiaꝫ trāseūte. Cōuersio aūt ipsa non s̄m vnionē/sed s̄m trāsitionem credenda est: qm̄ nequaqꝫ essentia essentie in augmentū accedit: vt per illud qꝺ accedit id ad qꝺ accedit maius fiat: sed transitione vel id qꝺ accedit cum illo ad qꝺ accedit vnū fiat. Nec sic in pane Christi corpus cōsecrare dicimus: vt de pane corpus christi esse accipiat: nec q̄si nouū corpus subito factū: de mutata essentia scꝫ panis: sed in ip̄m corpus verū mutatā essentiā nec ip̄am subam panis ⁊ vini in nihilū redactā q᷑ desijt esse qꝺ fuit: ꝟ mutatā poti⁹: q᷑ cepit esse aliꝺ qꝺ nō fuit. Et aliud ip̄m qꝺ cepit supple suba panis eē/ex ea eē nō accepit: q᷑ p̄us panis fuit ꝟ ipsa esse accepit qn̄ desijt eē qꝺ fuit. Ex his ⁊ aliq̄s plurimis auctoritatibꝫ sctōꝝ habet̄ ꝙ corp⁹ xp̄i est i̅ sacro per transmutationē vel cōuersionē aut trāssubstantiationem substātie panis ⁊ vini in corp⁹ ⁊ sanguinem Christi. In dictis aūt auctoritatibꝫ sunt quedā sobrie exponenda: quibus dicitur ꝙ panis ⁊ vinū fit sanguis ⁊ corpus christi/que quō intelligenda sint postea lec. 49. docebitur. Et p̄pter hoc p̄dicta verboꝝ forma dicit̄ conuersiua: ⁊ q᷑ dū ipsa rite a sacerdote super panē ⁊ vinum p̄fertur/panis ⁊ vini substātia in corpus ⁊ sanguinem christi cōuertunt̄. ¶ C Quia ergo ex determinatiōe eccl̄ie cōformiter ad sanctoꝝ auctoritates credendū est corpus christi in sacramento esse p̄ cōuersionē panis in ip̄m. Videndū quō intelligenda sit ipsa cōuersio: vbi tria sunt perquirenda Primo q̄d sit cōuersio. Scꝺo quid in quid cōuerti possit. Tertio qua specie conuersionis panis in corpus Christi cōuertatur. ¶ Quo ad primū notandum ꝙ conuersio que est transitio vnius in aliud ad duo dicit: scꝫ desitionē alicuius rei ⁊ successionem alterius. Si enī legitur aqua cōuersa in vinū in nuptijs Ioh. ij. Desijt in idrijs aqua ⁊ suc-

cessit vinū: hoc est ꝙ forma aque in hydrijs desijt
esse/ ⁊ successit forma vini in materia aque. Uel to
ta aque substantia desijt: tota substantia vini suc-
cessit: quippe fieri vtrūqꝫ potuit. Quod autem ho-
rum factum sit ipse nouit qui fecit. Sic in gn̄atōne
naturali ignis ex aere/ aer ꝯuertit̄ in ignem/ dum
corrupta forma aeris succedit forma ignis: sic al
bum vertit̄ in nigꝛ̄/ dum albedini desinēti succe-
dit nigredo. ¶ Est ergo cōuersio successio entita-
tis positiue ad entitatem positiuā desinentē. Il-
lud vͦo fm̄ opinionē Scoti dr̄ succedere quod ad
desitōem alteri⁹ nouū esse recipit: aut in eē qđ ha-
bet conseruat̄: ita ꝙ nisi aliud desineret/ ipm̄ non
reciperet nouū esse: nec in esse quod habet conser-
uaret̄. Ex quo sequitur ꝙ corruptōni vermis in
terra non succedit sol in celo/ q̄uis corrupto ver
me conseruet̄: maneret eñ nihilominus si vmis
corruptio non p̄cessisset. ¶ Secūdo sequit̄ ꝙ de
ratōne successionis non est ꝙ succedens sit in ea-
dem materia sub eisdē accidentibꝫ: vel in eodē lo-
co in quo/ qbus/ vel quo fuit id cui succedit. Pa
tet ex dc̄is. Unde si deus ꝯseruaret solem in celo
ad destructōem alicuius aīalis in terra/ alr̄s non cō
seruaturus/ sol q̄tum ad esse in quo conseruatur
succederet animali: ⁊ animal desinens cōuerteret̄
per consequens in solē. ¶ Tertio sequitur ꝙ nō
est de ratione successionis vt sit nouitas aliqua in
succedente: quia si res aliqua in suo esse quod ha-
buit sine sui mutatōne conseruaret̄ ad corruptio-
nem alicuius rei: alr̄s non conseruanda illa succe-
deret rei corrupte/ sine sui mutatōe ⁊ qualibet no
uitate. Sentētia est Scoti q̄dli. q. x. ¶ Et posset
rō assignari: qm̄ quia res de nouo producta/ id est
accipiens eē post non esse ad desitōem alteri⁹ suc
cedit desinenti rōne res ꝯseruata. i. accipiens esse
post esse p̄cedens ⁊ desitōem alterius succedit ei
nulla enim potest assignari ratio diuersitatis/ cū
conseruatio est quedam productio: nam vtrobi-
qꝫ ad esse cause sequitur effectus/ qui causa cessan
te non sequeret̄. Posita eñ causa sufficiente ⁊ p-
ducente ponit̄ effectus de nouo/ si p̄us non fuerit
aut ponit̄ non de nouo si p̄us fuerit: ⁊ hoc si ea-
dem fuerit causa p̄ducens ⁊ cōseruans. Nec mi-
nus hꝫ esse effectus a causa conseruante q̄ a cau-
sa p̄ducente: qꝛ ita ꝯseruatum non esset submoto
ꝯseruante: sicut p̄ductum non esset remoto p̄du-
cente. ¶ D Per hoc patꝫ ad secūdum qđ in
quid ꝯuerti possit: nam tunc res aliqua ꝯuerti p̄t
in aliam dum vtraqꝫ est in potestate agentis q̄tū
ad esse vel conseruari ⁊ non esse/ simplr̄ vel fm̄ qđ.
¶ Unde dr̄ p̄mo ꝙ non solum corpus in corpus
aut substantia in substantiam/ seu accidens in ac-
cidens: sed spūs in spm̄/ ⁊ corpus in spūm/ ⁊ spiri
tus in substantiā corꝑalem: substantia in accidēs
⁊ accidens in substantiam: ⁊ generaliter quodli-
bet creatum in creaturam quālibet potest ꝯuerti
diuina potestate. Patet: quia cum quelibet crea
tura aque est in plena potestate dei q̄tum ad esse
⁊ non esse/ potest quamlibet creaturam annihila-
re: ⁊ ad desitōem alterius cuiuscunqꝫ producere: ⁊
similiter potest quamlibꝫ creaturam conseruare
ad desitionem alterius. Quod cum facit creatu-
ram que desinit/ in eam quam sic ꝯseruat vel pro
ducit/ ꝯuertit. Nec tamen ꝓpter talem ꝯuersionē
vnum fit reliquū: hoc est si corpus ꝯuertit̄ in spi-
ritū/ nō ideo corpus fit spūs/ neqꝫ materia fit for
ma si in formā ꝯuerteret̄: nec substantia accidens
vel ecōuerso/ cum cōuerti vnum in aliud nō ē vnū
fieri aliud: sed est vni desinenti succedere aliud: li-
cet in casu ex corpore fit spūs/ ⁊ ex materia fit for-
ma/ quod nihil aliud est dictu/ nisi ꝙ desinēti cor-
pori succedit spiritus. Sicut in generatiōe natu
rali ignis ex aere/ aer non fit ignis: nec forma ae-
ris fit forma ignis: sed forma aeris corrumpitur
⁊ producitur in eadem materia forma ignis/ qđ ē
conuerti aerem in ignem/ siue formaꝫ aeris in for
mam ignis. ¶ Secundo dicitur ꝙ nihil conuerti
potest in deum vel in aliquod intrinsecum deo.
Probatur: quia nihil intrinsecum deo est in po-
testate dei q̄tum ad esse ⁊ non esse: cum esse intrin-
secum deo est deus: ⁊ necesse esse ⁊ non possibile
non esse. Potentia eñ diuina est tm̄ respectu pos
sibilium: vt declarant doctores circa distinctōem
p̄mā: ⁊ ideo non succedit esse diuinū cuicunqꝫ cre
ature desinenti/ cum siue creatura desinat siue nō
necessario est deus: nec solum necessario est/ sꝫ ne
cessario est immutabilis: ⁊ ideo non tm̄ quo ad eē
non succedit: sed etiam q̄tum ad omnem modū
sui esse nulli creature succedit. ¶ E Sed for-
te quis diceret contra p̄mum: Illud videt̄ esse cō
tra beatum Augustinū super Genes̄. dicens lib.
vij. Omne corpus in omne corpus posse mutari
non defuerunt qui assererent: corpus autem ali-
quod conuerti in animā/ fieriqꝫ naturaꝫ incorpo
ream/ nec quenqꝫ sensisse scio/ nec fides habꝫ. Et
eodem libro expressius habetur idem: Omne in-
quit corpus in omne corpus mutari posse credi-
bile est: quodlibet autē corp⁹ posse mutari in ani
mam/ credere absurdum est. ¶ Item Boetius in
lib. de duabus naturis dr̄: Neqꝫ corporea substā
tia in incorpoream substātiam mutari potest: nec
incorporea in seinuicē mutari ꝓprias formas mu
tant: sola eñ in seinuicē mutari possunt: que ha-
bent vnius nature cōmune subiectum. ¶ Itē nō
videt̄ ꝙ substantia possit cōuerti in accidēs: qꝛ nō
potest fieri in herēs: nec absolutū pōt cōuerti in re
spectiuū: qꝛ tūc absolutum requireret duos ter-
minos. Item quātitas panis non potest cōuerti
in corpis Christi quātitatē: qꝛ nō pōt corp⁹ Chri-
sti quantificari ꝑ quantitatē panis/ cum nō sit de-
bita cōmensuratio. ¶ Ad illa dr̄ ad p̄mū ꝙ beat⁹
Augu. ibi loquitur de cōuersione p̄me p̄ductio-
nis/ ⁊ fm̄ modum illius p̄ductōnis vbi de corpo
re materiali aliud corpus p̄ductum est: vt de ma
teria informi celū ⁊ elemēta: ibi incredibile nō est
de quolibet corꝑe/ quodlibet p̄duci potuisse: sed
non de corpore in spiritū: quia ostendere vult ꝙ
anima non est producta de materia siue corpore

materiali. Vel pōt dici q̄ vult q̄ minus possibile est corpus in spiritū conuerti / q̄ corpus quodlibz in quodcūq̧ corpus: q̄ plus conueniunt corpora quecūq̧ inter se q̄ corpus cum spū. Verū hoc di ci posset referendo ad potentiā naturalem: sed respectu diuine potentie: cui oia eque subsunt: nec vnū est magis possibile altero. Ideo finaliter pōt dici beatū Aug. ita opinatū fuisse: vel fm aliorū opinionē locutū esse. Nec ꝓbat qd̄ opinatur: nec assertiue loquit̄ asserendo vnum / negando aliud sed dicit credibile est. Et in alia parte: nec quenq̧ sensisse scio / nec fidem habet. z postea: absurdū est hoc asserere. i. non est visitatum nec certum. ¶ Ad Boetiū dr̄ q̄ loquit̄ de cōuersione naturali z immediata / que requirit subiectuz cōmune z principia agendi z patiendi mutuo in cōuersis. Dicit enim ibidē q̄ nō pōt es in lapidē permutari qd̄ intelligi nō pōt nisi de cōuersione naturali z immediata. Quō aūt ratio sua teneat cōtra Euticē: cōtra quem ibi loquitur alibi videndū est. ¶ Ad tertiū z quartū dr̄ / q̄ fundatur super falsa imaginatiōe: que est q̄ terminus ad quē conuersionis induat cōditiones termini a quo: qd̄ falsum est: q̄ si terminus ad quē cōuersionis recipit esse fm conuersionem: recipit esse fm cōditionē ꝓprie nature: vt patet etiā in cōuersione naturali. Ideo si accidēs cōuertitur in subam. suba seruat cōditionem suā: z econuerso si suba in accidens / accidens tenet suas cōditiones: z si absolutū in respectiuum / respectiua habebit fundamētū z terminos suos: quos nō habuit absolutū conuersum. Sic si quātitas panis cōuerteret̄ in quantitatē corpis xp̄i (posito q̄ quantitas sit accidens absolutū) corpus Christi propter hoc nō extenderetur quantitate panis q̄ cōuersa desinit esse: sed q̄titate sua ꝓpria / q̄ succedit quātitati panis cōuerse: z ꝑ hoc patet scōm

¶ F Quo ad tertiū scz qua specie conuersionis panis cōuertatur in corpus christi. Nā in allegatis auctoritatibꝫ qñq̧ dr̄ mutari / qñq̧ cōuerti: et qñq̧ transsubstātiari. Quō ergo se habeat cōuersio ad transmutationē: quō ad transsubstātiationem inq̄rendū. Dicendū itaq̧ est q̄ mutatio multipliciter accipit̄ tam a pho q̄ a sanctis: pñt autē acceptiones iste reduci ad tres. Vñ pōt accipi mutatio large siue cōmunissime: z sic mutari est rē incipere vel desinere esse: aut se habere aliqualiter posterius qualiter se nō habuit prius instantanee vel successiue: z sic est genus ad motū z conuersionem: q̄ motus dicit successionē: z conuersio desitionem cōuersi / que nō importat mutatio in specie. Similiter ad creationē z annihilationē z alterationem: q̄ in genere importat quicq̄d illi termini important in specie. ¶ Scd̄o mō accipit̄ stricte ꝓ receptione alicuius forme substātialis vel accidentalis de nouo: vel dimissione talis forme ꝓhabite instantanea vel successiua: z illo modo materia pma si fuisset creata sub forma. i. simul creata cū forma / in instanti sue creationis fuisset mutata q̄ in illo instāti recepisset formā quā ante hoc instans nō habuisset. ¶ Tertio mō accipit̄ strictissime z sic mutari ē subiectū ꝓsuppositū recipere formā vel locū ꝑus nō habitā vel habitū: vel talē perdere instātanee vel successiue. z sic accipit̄. viij. phisicoꝝ / vbi innuit̄ / q̄ mutari est rē aliter se habere ꝑus z posterius. Ex illo pz q̄ cōuersio nō est mutatio scd̄o vel tertio modis saltē non oportet: sed tm̄ pmo mō: q̄ qd̄ his duobꝫ vltimis modis mutatur non desinit: qd̄ aūt conuertitur desinit esse.

¶ G Sed quō se habeat cōuersio ad transsubstātiationē aduertendū / q̄ est conuersio quedā naturalis quedā supernaturalis. Naturalis est q̄ fit a pncipijs nature ꝓsupposito subiecto vtriq̧ termino: vt est cōuersio aeris in ignē. Supernaturalis est que fit actione diuina speciali ꝓter ordinez nature: z ista si fit inter terminos substātiales dr̄ transsubstātiatio. Si inter terminos accidētales posset dici transaccidentatio. Si inter terminuz a quo qui est substātia / z ad quē q̄ est accidēs posset circūlocutiue dici transsubeaccidentatio. Sic ecōuerso posset dici trāsaccidētis subatio. ¶ Pōt aūt transsubstātiatio ad ꝓpositū sic describi est cōuersio sube totius in subam nō habentē cōmunez materiā cū priore. Cōuersio ponitur ꝓ genere: q̄ vbicūq̧ est transsubatio ibi est conuersio: z nō ecōuerso. Primū patet q̄ in omni transsbatione terminus a quo desinit esse. Si eñ maneret nō esset transsubstantiatio: q̄ nihil transiret in aliud. Dicitur substantie / ad excludendū transaccidentationē. Dicit̄ totius: qd̄ debet accipi mixtum. i. cathegoreumaticeꝫ sincathate. simul: vt exponit̄ ipm z nihil ipsius q̄n ipm. Per hoc excludit̄ generatio naturalis: in qua licet totū cathegore. i. integrum trāseat in totū: vt dicit phus in de generatione. Generatio est transitio huius totius in hoc totū. Siquidē in generatione ignis ex aere totus aer corrūpitur / z totus ignis ꝓducitur cathegoreuma / nō tn̄ totus aer capiendo corpus mixtim: q̄ nō q̄cquid est aeris corrūpitur: q̄ materia q̄ est primo pars aeris z postea ps ignis nō corrūpit̄ sed manet sub vtroq̧ termino. Dicit̄ in subam propter cōuersionē sube in accidens: q̄ nō transsubstātiatio sed magis trāssubeaccidentatio. Dicitur vltimo / nō habentē cōeꝫ materiā cū alia ꝓpter cōuersionem forme subalis per generationē de nouo ꝓductā: q̄ lz ibi fit cōuersio totius forme corrupte in formā ꝓductā: q̄ nihil forme corrupte manet / tñ nō est transsubatio: q̄ forma corrupta z forma genita hñt eādē materiā cōem. ¶ H Ex his patet q̄ trāssubatio est spēs ꝯuersionis supnatural': z ꝑ ꝯñs spēs cōuersiōis in gñe. Pz q̄ nulla potētia natural' pōt in trāssubationē: q̄ nulla hꝫ i sua ptāte totā subam cōpositā q̄tū ad materiā z formā: cū materia natural' sit ingenerabil' z incorruptibilis: neq̧ subam simplicē vt formā nisi mediāte subiecto cōi vtroq̧ termino trāsmutationis: sꝫ vbi manet materia cōis ibi nō est trāssubstātiatio vt patuit: ergo nll'a ꝟtus natural' hꝫ in sua facultate trāssubatiōeꝫ: sola itaq̧ potētia diuia q̄ est infinita

Cõuersio duplex.

Trãssubstantiatio quid.

dñs in sua ptãte materiã ⁊ formã ⁊ omne creatũ ⁊ creabile põt subas trãssubari. ¶ Ex ꝑ hoc ad ꝓpositũ dr/ ꝙ cõuersio qua suba panis cõuertit̃ in sbstantiã corꝑis Xpi est trãssubatio: panis ꝗ3 transsubstantiat̃ in verũ corpus christi. Probat̃: quia ibi fit cõuersio totius sube panis quantũ ad materiã ⁊ formã. Nã ibi desinit esse simpliciter tam materia panis ꝙ̃ eius forma / forte ꝑ subtractionem diuine ꝯseruationis: saluatis accidentib᷒ in suo esse sine subiecto: ⁊ succedit ꝑ verã pñtiaȝ in locũ sube panis sub eisdẽ accidẽtibus verũ corp᷒ christi ad panis desitionẽ: ergo est ibi vera transsubatio: tenet ꝯña ex q̃d nominis transsubatiõis ¶ Possibilitas añcedẽtis quantũ ad oẽs partes satis patet: attento ꝙ oĩa creata sunt eque in potentia obedientiali dei. Factũ ꝓbatũ est auctoritate eccl̃ie ⁊ scrõꝝ: qꝛ rõne ꝓbari nõ potest. Et licet ita est ꝙ sub accidentib᷒ q̃ ante conuersionẽ erant in suba panis/ p̃sens est ꝑ cõuersionẽ corpus Christi: nec tñ afficit̃ ab eis. Tñ vt s̃ dictũ est/ sic esse p̃sens accidentib᷒ non est de rõne transsubationis. Tũ qꝛ deus posset facere corpus suũ pñs accidentib᷒ panis simul ⁊ sube panis: ita ꝙ panis nõ desineret sed maneret cũ corꝑe christi: cũ hoc nullã includit cõtradictionem: vt statim patebit: ⁊ postea cõuertere panẽ in corpus christi iam pñs: destruendo panis subam ⁊ cõseruando corpus suũ ad desitionẽ panis: ⁊ tunc non est successio substãtie ad subam sub accidẽtib᷒ illis: quia prius fuit corpus christi sub accidẽtib᷒ illis eodẽ mõ quo postea desinẽte pane: ⁊ sic nõ succederet. ¶ I Posset hic dici ꝙ adhuc esset successio corporis christi/ nõ quantũ ad esse hic denouo / sed quantũ ad conseruari sub speciebus panis. Sic enim põt esse conuersio in p̃existens: vt statim infra. Tũ quia sicut suba panis/ ita ⁊ accidentia eius possunt cõuerti in corpus Christi: ⁊ sic desinerent esse: ⁊ per consequens corpus christi nõ esset p̃sens accidentibus. Tũ quia (vt sentit Sco.) suba panis posset trãssubstantiari in corp᷒ Xpi vt existens in celo absq3 hoc ꝙ acquireret nouã presentiã ad species vel locum panis: qꝛ deus põt velle corpus suũ cõseruare siue esse in celo in ordine ad desitionẽ panis in altari al's nõ cõseruaturus: in quo casu panis desinens transsubaretur in corpus Christi: vt patet ex quid noĩs transsubationis: ⁊ tamen nõ esset in loco vel sub speciebus panis conuersi: licet de facto ꝑ transsubationẽ panis in corpus Christi/ corpus christi realiter fit p̃sens accidentib᷒ panis ⁊ loco: qui pane ꝑus ꝙ̃ desinerat cõtinebat. Hec oĩa recitata sunt ſm opinionẽ doctoris subtilis in q̃oli. q. x. ⁊. iiij. dist. xj. ¶ R Scdm vero opinionem Guil'. ockam successio vltra p̃missa dicit p̃sentiaȝ eius qd succedit accidentib᷒: vel loco eius cui succedit. Et ſm hoc describit trãssubationem sic: est successio sube ad subam desinẽtẽ esse simpliciter i se/ sub accidentib᷒ aliquib᷒ proprijs sube desinentis addendũ est: vel ad minus in eodem loco: etiam addi oportet nõ habentis materiã cõmunem cum substantia desinente. ¶ Ex q̃ patet ꝙ ad trãssubationem requiritur aliqua nouitas in termino transsubationis: qꝛ noua p̃sentia eius speciebus vel loco sube desinentis/ nisi forte per miraculum prius ante cõuersionẽ fuisset presens substãtie desinenti: vt in casu statim supra dicto. Sufficit enim ꝙ si nõ esset presens ante cõuersionem/ fieret de nouo presens per cõuersionẽ. ¶ Secundo patet ſm illũ doctorem/ ꝙ suba panis non potest trãssubstantiari in corpus christi: vt in celo: qꝛ deficeret eius presentia. Si aũt suba panis cum accidentibus cõuerteret̃ in corpus Christi/ sufficeret ꝙ corpus Christi per cõuersionẽ de nouo inciꝑet esse in loco quo fuerat panis suba cũ suis accidentib᷒: sic si sola accidentia cõuertentur in corpus ¶ Si diceres. Posito ꝙ panis desineret in ordine ad corpus Christi: vt in celo absq3 eius presentia ad spẽs panis/ panis mutaret̃ ⁊ nõ annihilaretur: quia desitio eius non est absolute in nihilũ: ꝟ3 ad aliq̃d vere existens sc3 corpus Christi in celo: ⁊ neq3 est corruptio/ qꝛ nõ in materia: ergo trãssubstantiatio. ¶ Respõdetur ꝙ talis mutatio panis est mutatio panis large capiendo mutationẽ: sed nulla illaꝝ: sed est quedã mutatio supernaturalis cui nõ est nomen impositũ/ qꝛ nunꝙ̃ facta est nec fiet/ licet fieri posset. Haruȝ opinionũ diuersitas magis consistit in quid noĩs transsubstantiatiõis ꝙ̃ in re ipsa. ¶ L Sed circa ista mouentur q̃tuor dubia. Primũ/ nam videtur ꝙ cõuersio illa que fit in sacro non sit transsubstantiatio: quia nõ est ad substantiã tanꝙ̃ ad suũ terminũ formalem igitur. Tenet cõsequentia: quia omnis denominatio cuiuscunq3 transmutationis sumenda est a termino formali. Antecedens patet: qꝛ illa cõuersio est ad vbi: sc3 ad p̃sentiam corporis Christi loco ⁊ speciebus panis tanꝙ̃ ad terminũ formalem ⁊ nõ ad substantiam corporis xpi. Quod ꝓbatur qꝛ ad illud est cõuersio tanꝙ̃ ad terminũ formalẽ qd succedit desitioni panis: huic aũt non succedit substantia corporis Christi sed presentia. Quod probat̃: quia substantia corporis Christi nõ recipit nouũ esse ad desitionẽ panis: manifestũ est qꝛ prefuit. Nec cõseruatur in ordine ad desitionẽ panis: qꝛ etiam si non fieret conuersio: hoc est/ si panis nõ desineret/ nihilominus substantia corporis Christi cõseruaretur in suo esse: ⁊ sic patet primum ꝙ nõ succedit suba corporis xpi. Scdm etiã pt3/ qꝛ corpus Christi accipit nouã p̃sentiam ad spẽs panis: qbus (desinente pane) nunc de nouo est pñs: ergo succedit quantũ ad p̃sentiam localẽ. ¶ Scdm dubiũ vtrũ panis cõuertat̃ in solũ corpus xpi/ an etiã in sanguinẽ/ in aiam vel in deitatẽ. Et videt̃ ꝙ nõ solũ in corpus sed etiã in sanguinẽ ⁊ animã: qꝛ ad desitionẽ panis incipit esse sanguis christi ⁊ aia sub speciebus panis: ergo cõuertitur in sanguinẽ ⁊ aiam. Tenet cõsequẽtia: qꝛ hic est desitio panis ⁊ successio sanguinis ⁊ aie christi Ergo cõuersio hui᷒ in illa. Tenet ꝯña: qꝛ ista duo iportat cõuersio ⁊ nihil aliud. Oppositũ determi

nat magister dist.xi.vt infra in rñsione ad dubiũ.
¶ Tertiũ dubium/qualis mutatio sit panis desi
tio: an sit annihilatio an corruptio. Et videt̃ ꝙ sit
annihilatio: qꝛ nihil panis manet/nec materia/
nec forma/ꝛ p̄fuit: ergo annihilat̃. Oppositũ: q̄a
quod ꝯuertit̃ in aliud non annihilat̃: substãtia pa
nis cõuertit̃ in corp9 Christi: ergo. ¶ M Quar
tum dubium est ꝯtra hoc ꝙ panis ꝯuertit̃ in cor
pus Christi. Articul9 fidei in vniuersali traditus
nõ est limitãdus ad intellectũ sp̄ales/maxime nõ
ad illum q̃ est difficilior/ꝛ ad quẽ plura vident̃ se
q̃ naturali rõni ꝯtraria ꝛ plura miracula. Sicut
eñi in naturalib9 pluralitas sine necessitate vitan
da est: ita ꝛ in supnaturalib9 supfluitas miraculo
rum. Sꝫ absq̃ cõuersione panis potest saluari to
ta veritas sacramenti ꝛ caueri miraculoꝝ plura-
litas: ꝛ incõueniẽtia rõni naturali cõtraria. Er-
go: ꝯña nota ꝛ minor. Prima pars patet dicen-
do ꝙ cũ substantia panis manente esse veꝝ corp9
christi: qꝛ ad v̄itatem sacramẽti nihil aliud reqri
tur nisi veritas signi ꝛ significati: substãtia panis
cum suis accidẽtib9 eque ꝛ magis põt esse signũ
sicut sola accidẽtia: quia suba panis cum suis spe
ciebus est nutrimẽtum/ꝛ nõ sole sp̄es: ideo mag̃
panis significat corpus christi in rõne nutrimen-
ti sp̄ualis. Silr̃ qꝛ ex multis granis panis confi-
citur vnus/significat vnitatẽ corpis veri ꝛ mysti-
ci/quod nõ cõuenit accidẽtib9: ergo. Signatum
etiã scꝫ corpus Christi eque potest saluari cũ sub
stantia panis sicut cum accidẽtib9 solis: quia non
magis repugnat substantie esse cum substantijs
q̃ꝫ cum accidẽtibus se nõ afficientib9: neq̃ꝫ accidẽ
tib9 cũ accidẽtib9 ꝯtrarijs: sed in sacro cũ accidẽti
bus panis est corpus Christi/ꝛ etiã accidẽtia cor
poris Christi: vt quantitas maior corpis christi:
si ponit̃ accidens distinctũ a suba. Itẽ caliditas
corporis Christi cũ frigiditate hostie: ꝛ sic de alijs
accidẽtib9 corporis ꝛ panis: quoꝝ multa vident̃
contraria. ¶ Secunda pars minoris pꝫ scꝫ ꝙ vi
tarent̃ miracula: quia dicendo ꝙ substãtia panis
maneret cum corpe christi/non oporteret ponere de
sitõem materie panis: cuius desitio est miraculo
sa. ¶ Item caueret̃ ꝙ accidens non esset sine sub
iecto. Item vitaret̃ ꝙ sit actio ꝛ passio nullo sub-
iecto p̄supposito. Item vitaret̃ deceptio sensuum
Item ꝙ sit nutritio sine substantiali nutrimento
Item vitatur ꝙ materia vel que p̄fuit vel q̃ nun-
q̃ꝫ fuit de nouo creatur: vt dum ex sacramẽto gene
rantur vermes: siue dum corpus ad sumptiõem
specieꝝ sacramẽtaliũ nutrit̃ ꝛ similia. Maior ꝓ-
batur: qꝛ ex quo fides nobis data est vt sit via ad
salutẽ: ita debꝫ teneri put magis est idonea ad sa
lutem. Sed ponendo aliquẽ talem intellectũ su
pra modũ difficilẽ: ꝛ in plerisq̃ꝫ rõni naturali ꝛ rõ
ni ac experientie repugnantẽ/est occasio auertẽdi
omnes philosophos ꝛ naturalẽ rõem sequentes
a fide: vel saltem impediendi eos ne conuertant̃
ad fidem: dum dr̃ eis talia esse de substantia fidei
que videntur tam sensui q̃ꝫ intellectui repugna-
re. Immo videt̃ ꝙ negando substantiã panis tot
occurrunt hic difficilia intellectu quot in articu-
lo incarnatõis. Et miꝝ videt̃ arguit Scotus ꝙ
in vno articulo qui nõ est p̄ncipalis articulus fi-
dei debeat talis intellectus asseri: ꝓpter quem pa
teat contemptui oim sequentiũ rõnem. ¶ Item in
sacramẽto veritatis nulla debet esse falsitas: ꝛ acci
dentia ista significant naturaliter substantias q̃s
affecerunt: ꝛ si non manet ibi illa substantia/signi
ficatio eorum erit falsa. Nec valet dicere ꝙ signi-
ficant corpus christi quod ibi vere continet̃: ꝛ h̃
ex institutõe christi. Et illa s̃catio est vera: quia si-
gnificatio naturalis non mutat̃ ꝓpter significati-
nem ad placitũ: ideo non obstante institutõe chri-
sti manet significatio naturalis/qua significãt pa
nem: ꝛ ideo coꝝ significatio naturalis erit falsa: sꝫ
si maneret suba panis/vtraq̃ꝫ significatio tam na
turalis tam ad placitũ esset vera. ¶ N Ad p̄
mũ dubiũ respondeo p̄mittens ꝙ tria cõcurrunt
in trãssubstantiatõne panis in corpus christi/due
scꝫ mutatõẽs ꝛ vna successio. Primum est muta
tio deꝑditiua termini a quo scꝫ substantie panis q̃
desinit esse simplr̃. ¶ Secũdum est successio cor-
poris Christi qua sm̃ esse suum non nouũ sed p̄-
existens succedit desitõi panis: ꝛ illa successio fie-
ri posset sine mutatõe corporis christi. Posset eñi
deus velle cõseruari corpus suũ in celo ad desitio
nem panis in terra/ita ꝙ pane in terra desinente
si corpus suum nõ esset in celo/ipm̃ de nouo ꝓdu
ceret in celo: in quo casu essꝫ successio corpis chri
sti sine ei9 mutatione. ¶ Tertium est mutatio lo-
calis acquisitiua termini ad quẽ. s. corpis christi ꝛ
qua incipit de nouo esse p̄sens sp̄ebus panis sine
perditione sui vbi in celo ad desitionem panis.
¶ Et illa sunt separabilia. Primum a secundo:
qꝛ panis posset desinere esse simplr̃/licet non suc-
cederet aliud: ꝛ tunc illa desitio esset annihilatio.
Secũdum etiã separari põt a tertio: quia posset
corpus christi cõseruari in celo in ordine ad desiti
onem panis in terra/absq̃ꝫ hoc ꝙ fieret p̄sens spe
ciebus panis. Sed tunc non esset trãssubstantia-
tio sm̃ Ockam: licet esset sm̃ Scotũ. Tertiũ eti-
am posset separari a p̄mo: qꝛ posset corp9 christi fi
eri p̄sens speciebus panis/pane non desinente: ꝛ
esset simplex mutatio localis sine transsubstãtia-
tione. Põt etiã illud tertiũ separari a secũdo: q̄a
possꝫ fieri p̄ñs sp̄ebus panis ꝛ cõseruari: nõ ãt ad
substãtiam panis desinentẽ. ¶ O Transsub
stantiatio ãt sm̃ opinionẽ Ockam cõnotat oia il-
la tria: lꝫ p̄ncipalr̃ cõnotet secunduꝫ. Sicut prãn-
dere cõnotat actõem ꝛ tempus: quia quocũqꝫ de-
ficiente nõ esset trãssubstantiatio/sed sortiret̃ ali-
ud nomen impositũ vel imponendũ. Secũdũ tñ
p̄ncipalissime cõnotat/quia ab illo impositum ẽ
nomen transsubstantiatio. Scdm̃ Scotũ aũt so
lum duo p̄ma cõnotat/ꝛ non tertiũ. Nam sm̃ eũ
deficiente tertio/manentib9 duob9 p̄mis adhuc
saluat̃ rõ trãssubstantiationis. ¶ Vñ sm̃ eum tri-
pliciter fieri potest trãssubstãtiatio: vl̃ ꝙ vna suba

desinens esse cõuertat̃ in aliã succedentẽ sibi fm esse nouũ simplr̃: siue in loco p̃oris sube desinẽtis siue in alio loco. Ut si ad desitionẽ lapidis fm se totũ deus p̱duceret aurũ vel angelũ/ lapis transsubstãtiaretur ĩ aurũ vel angelũ. Uel scd̃o ꝙ substantie desinẽti succedat alia substãtia fm esse suũ nõ nouũ: sed p̃existẽs in locũ siue sub accidentib̃ prioris sube. Sicut in ꝓposito corpus Christi fm suã subaz succedit sube panis: ⁊ fit p̃sens eius speciebus. Uel tertio ꝙ sube desinenti succedit alia suba quo ad cõseruari in suo esse iam habito: sine sui mutatione/ q̃uo panis transsubstãtiari posset in corpus christi vt in celo. Quantũ ad p̃mos duos modos concordat ockã/ nõ quo ad tertiũ: cõcedit quidẽ sic fieri posse: sed nõ diceret̃ tunc trãssubstantiatio. Nã deus posset velle/ suũ corpus eẽ nõ solũ post desitionẽ panis/ ꝟ in ordine ad ei⁹ desitionem: ita ꝙ si nõ p̃haberet esse/ vellet ipsuz de nouo p̱ducere in esse. Et fm hoc/ sicut deus dicit̃ rem creare qñ vult eaz esse post nõ esse simpliciter/ ⁊ conseruare cũ vult eam esse post idẽ esse preacceptũ. Ita põt velle aliquid esse/ siue quantũ ad esse nouum/ siue quantũ ad esse antiquũ/ in ordine ad aliã rem totaliter desinentẽ: ⁊ sic dr̃ fm Sco. res desinens cõuerti ⁊ transsubstãtiari in aliam: fm ockam vero vltra illa requirit̃/ ꝙ res fm esse suuz nouũ vel antiquũ succedat in locũ desinentis: vt possit dici trãssubtatio: ⁊ ita doctores illi nõ dissident quantũ ad rem: sed tantũ quantum ad vocabuli rõnem. ¶ P Per hoc ad formã rõnis dubij neget̃/ ꝙ cõuersio illa in sacro nõ fit ad substantiam tanꝗ̃ ad terminũ formalẽ. Ad probationem est ad vbi tanꝗ̃ ad terminũ formalẽ: ⁊ nõ ad substantiam corporis Xp̃i: negetur illa copulatiua: qꝛ vt patuit ibi sunt due mutatiões: ⁊ successio sube ad substantiã. ⁊ ꝓpter successionẽ sube ad substantiam principaliter dr̃ transsubtatio: ⁊ nõ propter alias mutationes: licet ipse requirant̃. Et sic vocando terminũ formalẽ transsubtationis illud qd̃ principaliter cõnotatur per nomen transsubtatio: vbi. s. nõ est termin⁹ formalis: sed suba corporis xp̃i cõseruata in ordine ad desitionẽ panis. Sicut in generatiõe naturali forma q̃ p̱ducit̃/ p̱ducitur in materia forme corrupte: ⁊ ita in loco forme corrupte: ⁊ sic acq̃rit nouũ vbi: ⁊ tñ vbi nõ est terminus formalis generationis siue p̱ductionis forme. ¶ Et cũ arguit̃ ꝙ suba corporis christi nõ cõseruat̃ in ordine ad desitionẽ panis/ neget̃. Ad probationẽ cõcedit̃/ ꝙ corpus christi ꝑmaneret si panis nõ desineret. Sed ꝓpter hoc nõ tollit̃ q̃n conseruetur ad desitionẽ panis: qꝛ illud dr̃ cõseruari ad desitionẽ alteri⁹/ qd̃ si aliud non desineret non cõseruaret̃: aut si aliud desineret ip̃m de nouo p̱duceret̃ si nõ esset. Et scd̃m est in ꝓposito: qꝛ desinente pane ꝑ verba cõsecratiõis/ si corpus Christi nõ esset in naturali sua cõsistentia de nouo p̱duceretur a deo ad ꝓlationẽ verboꝝ cõsecratiõis: per quã desijt substãtia panis. Et cũ arguit̃ ad p̱bandum ꝙ vbi sit terminus formalis: qꝛ corpus christi quantũ ad nouũ vbi qd̃ acq̃rit/ succedit desitioni panis. Cõcedit̃ ꝙ vbi est terminus formalis/ sed nõ trãssubtationis/ sed motus localis q̃ est alia mutatio a trãssubtatione: req̃sita tñ fm vnũ modum loquendi ad transsubtationem/ nõ fm aliũ. ¶ Q Si querit̃ iuxta modũ loquendi ockã/ cũ id in qd̃ fit trãssubtatio succedit in locum cõuersi: ⁊ vtrũ semper sit in loco conuersi diffinitiue: vel an possit in eod̃ eẽ circũscriptiue. Ad hoc r̃ndet ockã q. vj. quarti in solutione q̃nti dubij/ ꝙ eẽ in hoc loco diffinitiue vel circũscriptiue accidit transsubtationi: qꝛ põt esse transsubtatio: siue id in quod fit transsubtatio sit in loco vno mõ vel alio: licet de facto in transsubtatione sacr̃ali corpus Christi est in loco hostie nõ circũscriptiue/ sed diffinitiue: vt infra patebit. Tñ si esset substantia panis transsubstantiari equalis corpori christi in celo posset corp⁹ christi ibi esse circũscriptiue: sicut in celo ꝑ partes suas loco ⁊ situ distinctas: posset etiã ibi esse diffinitiue/ sicut placet deo trãssubstãtianti. Nec solũ substãtia equalis/ sed ⁊ minor ⁊ maior potest trãssubstantiari in subam habentẽ esse in loco conuerse circũscriptiue: ⁊ hoc vel tanꝗ̃ in loco adequato maiori vel minori: adequato quidẽ: qꝛ etiã naturaliter idẽ corpus põt fieri sub maiori loco ⁊ q̃ntitate/ ⁊ minori circũscriptiue/ sine acq̃sitione ⁊ deperditione alicuius partis illius corporis: vt patet de corpore p̃mo raro: postea denso ⁊ ecõuerso. Multo magis põt deus cõdensare corpus suum vt existat circũscriptiue in minori loco ꝗ̃ sit in celo: ⁊ ꝑ consequens põt intantũ cõdensare corpus suũ ⁊ eius ꝑtes: vt possit circũscriptiue esse in loco paruo hostie: q̃ casu manerẽt ꝑtes distincte eius abinuicẽ loco ⁊ situ sicut in celo: nõ tñ tantũ distarent sicut in celo: esset enĩ corpus minus ⁊ caput ⁊ singula mẽbra minora sub hostia ꝗ̃ in celo. Similiter posset deus rarefacere corpus suũ vt cõsisteret maiori loco circũscriptiue/ ꝗ̃ sit locus eius in celo. Posset quoqꝫ deus granũ milij trãssubstantiare in maximũ montẽ/ existentẽ in eodẽ loco grani diffinitiue vel circũscriptiue ꝑ sui cõdẽsationẽ. Nõ enĩ implicat ꝯtradictionẽ corpus q̃ntumlibet magnũ ꝑ diuinã potentiã condensari ad quãlibet paruitatẽ: ⁊ ita posset mõs maxim⁹ cõdensari ad paruitatẽ grani milij sine ꝑditiõe cuiuscunqꝫ sibi essentialis. Posset etiã granũ milij trãssubstantiari in montẽ/ manente montis magnitudine moti ad locũ grani: licet locus grani nõ erit sibi adeq̃tus. Nec oportet id in qd̃ fit conuersio esse in loco cõuersi adequate ⁊ p̃cise: sed sufficit ꝙ sit p̃ns illi loco/ siue adeq̃to siue maiori siue minori/ dummodo nõ sit totalr̃ separatũ a loco cõuersi. Nam si ex aq̃ generat̃ vapor/ nã est ille vapor p̃cise ĩ loco aq̃ cõuerse in vaporẽ: sed occupat longe maiorẽ. Sic ecõuerso dũ vapor conuertit̃ in aquã/ aq̃ habebit locũ minorem loco vaporis. ¶ R Pro maiori autẽ ostensione possibilitatis h̃mõi trãssubtationis ⁊ clariori eius intellectu possunt notari aliq̃ ꝓpositiones. Prima. Deus ꝑ suã oĩpotẽtiã infinitam

Pro intellectu transsubstantiatiõis.

pōt qualibet creatā subām fm oēs suas partes si est cōposita: vel si fuerit simplex fm totā suā ⁊ perfectam essentiā destruere. Patet: q2 q̄cū𝔮 ꝓducit pōt destruere: cū fm pħm facilius sit destruere q̄ cōstruere. Nō eīm q̄cū𝔮 subā ex hoc q2 creata est cōtrarit necessitatē essendi simplr: q2 ꝑ sui creationē nō cōsequitur exemptionē a diuina potentia: ꝗ sicut contingenter mere creata est/ ita contingenter mere a deo cōseruaꝛ. Pōt ğ deus subtrahere suā manutenentiā siue conseruationē respectu cuiuscū𝔮 sube: quo facto quelibet haꝝ desinit esse: q2 sine eius conseruatione vadit in nihilū: sicut ꝑ ei9 cōseruationē saluaꝛ in esse. ¶ Scđa ꝓpō. De9 potest ꝑ eandē suā potētiam aliquā subām totaliter nouā in esse ꝓducere. Patet: q2 cū sit infinite potentie/ nō est eius potentia ꝑ ꝓductionē creaturarū iā actu ꝓductaꝝ exhausta: nec man9 sue potentie abbreuiata: q2 oēs ille finite sunt numero ⁊ ꝑfectione. Siquidē oīa fecit deus in numero/ pondere ⁊ mensura: ergo vltra has pōt alias totaliter nouas ꝓducere. ¶ Tertia: Deus pōt eadē virtute qua p̄mo res i esse ꝓducit de pure nihilo: ipas iā annihilatas fm idem esse qđ habuerūt reparare. Patet: q2 nō est maior rō impossibilitatis: vt res reproducanꝛ postq̄ in nihilū transierūt/ q̄ vt ꝓducerenꝛ postq̄ nunq̄ fuerunt. Utro𝔮 eīm modo ꝓducunꝛ de pure nihilo est. ¶ S Quarta: Deus pōt subām quā de nouo ꝓduxit: siłr eam q̄ p̄fuit ⁊ actu est transferre ad locū sube q̄ totaliter desinit esse: ⁊ facere p̄senē accidentib9 desinentis sube cōseruatis. Patet p̄mū: q2 min9 est trāsferre q̄ creare. Prima pꝫ ꝑ ꝓpōnem scđam: ergo ⁊ scđm. Scđa ꝑs ꝓpōnis/ q2 accidentia cōseruari sine subiecto nullā includit cōtradictionē: ergo a deo negandū nō est. ¶ Preterea accidētia dependent ad subiectū tanq̄ ad causam extrinsecā: q2 ꝓpe suba nō est de essentia accidentis: ⁊ ita extrinseca accidenti. Sed oēm causalitatē cause extrinsece deus pōt supplere: nō q2 subȷ̄ciaꝛ accidētib9 fm q2 ea sustentet .i. cōseruet. ¶ Quinta. Pōt de9 subām destructā in loco in q̄ p̄fuit reparare in ordine ad aliā esse desinentē: etiā eā q̄ actu est in loco suo in quo actu est ad alterius sube desitionē conseruare: ita q2 eam si nō esset de nouo ꝓduceret ad totalem desitionē alterius sube in alio loco. Pꝫ ex p̄oribꝫ: ⁊ q2 nulla h̄ pōt assignari cā impossibilitatis: q2 nulla oīno implicaꝛ cōtradictio. ¶ Ex illis manifeste apparet possibilitas trāssubationis fm ambas vias sup̄tactas. Pōt eīm deus substātiā panis destruere ex ꝓpōne p̄ma. Pōt corpus suū in ordine ad desitionem panis conseruare ex ꝓpōne q̄nta. Pōt illud facere p̄sens speciebus panis cōseruatis ex ꝓpōne q̄rta. Hec cū facit panez in corpus suū trāssubstātiat: vt pꝫ ex trāssubstātiationis diffinitiōe. Pōt eīm agens naturale formam in formā cōuertere corrūpendo formam in materia existem: ⁊ aliā in eandē materiā introducendo/ siue de nouo ꝓducēdo: nō materiā quā nō habet in sua facultate quātū ad esse ⁊ nō esse. Hec sūt est in p̄tāte dei non minus q̄ forma: ğ pōt totā materiā ⁊ formā in totū conuertere: destruēdo illud totū ⁊ ꝓducēdo aut cōseruando illud totū.

¶ T De scđo dubio d2 p̄mo/ q2 panis nō conuertiꝛ in deitatē: q2 patet ex statim s̄ dictis q2 in deitatē nihil cōuerti pōt/ ip̄am𝔮 ꝓpter suā necessitatē ⁊ imutabilitatē nulli posse succedere. Scđo ex eisdē dictis pꝫ/ q2 q2 q̄libet creatura in quamlibet cōuerti pōt p̄tāte diuina: panis suba cōuerti pōt in aīam Christi ⁊ sanguinē: sed an de facto cōuertaꝛ panis in aīam ⁊ sanguinē ⁊c̄. q̄tiens missa rite celebraꝛ: de h̄ querit dubiū. ¶ Ubi h̄ primo firmiter tenendū est q2 facta cōsecratione sub spēbus panis est veꝝ corp9 christi/ tale q̄le est in sua naturali cōsistentia .i. q̄le est ad dexterā p̄ris: non mortuū/ sed viuū: ⁊ ꝑ ꝯñs vitalib9 humorib9 plenum nō mortale/ sed glosum. Est ğ ibi aīa Christi/ sanguis/ diuinitas/ ac cetera q̄ in corꝑe sunt aut i celo existi vniunꝛ: hec sufficienter s̄ sunt declarata lec. xxxix. ⁊ xxxvij. ¶ Sed an oīa ista sint ibi ꝑ cōuersionē panis in illa: siue ex vi cōsecratiōis: aut q̄dlibet hoꝝ sit terminus formalis ⁊ ꝑ se conuersionis an solū corp9 Christi: hoc est qđ nūc inquirimus. ¶ Pro cui9 declaratione est notādū post venerabilē Guil. ockā. q. vj. li. iiij. Et in tracta. suo glioso de sacro eucharistie. ca. iiij. q2 conuersio et trāssubatio duplr accipiꝛ. Uno modo cōiter siue large put s̄ descripta est: ⁊ hoc mō ꝯuersum desinens ꝯuertitur in q̄dlibet sibi succedēs. Alio mō accipiꝛ mag9 ꝓprie ⁊ stricte: ⁊ sic ꝯuersio est successio alicui9 p̄mo ⁊ p̄ncipalr intenti a ꝯuertēte: non q2 ꝯiunctū alteri ad cōuersum desinēs. Illud autē d2 p̄mo ⁊ p̄ncipalr intendi a ꝯuertēte/ qđ non intendiꝛ q2 cōiunctū alteri: sed etiā si esset per se ab aliȷ̄s separatū intenderetꝛ a cōuertente tanq̄ terminus ꝯuersionis: ita q2 cōuertens faceret ipsum succedere desitioni ꝯuersi: etiā si ip̄m esset ab oībus alȷ̄s separatū. ¶ Scđo aduertendū q2 terminus ꝑ se ⁊ formalis etiā dupliciter pōt accipi. Uno mō vt distinguiꝛ a termino ꝑ accidēs: et sic termin9 ꝑ se cōuersionis/ d2 entitas illa positiua q̄ vere succedit cōuerso: ⁊ h̄ mō q̄libet ꝯuersio habet terminū ꝑ se. Et si vni rei ꝯuerse succedūt plā a se distincta: q̄dlibet illoꝝ est terminus ꝑ se ⁊ formalis. Immo in casu erūt tot cōuersiones quot sunt succedētia distincta: q2 mot9 ⁊ mutatio vnitatē accipiūt a termino. Termin9 aūt ꝑ acciñs d2 q̄ nō succedit cōuerso sed coniunct9 est succedenti: sicut caliditas posset dici termin9 ꝑ acciñs albefactionis si albū calefieret. Talis aūt termin9 ꝑ accidens simplr nō est termin9 ꝯuersionis vel ꝓductionis: q2 simplr non ꝓduciꝛ illa ꝓductione: nec succedit cōuerso. Sic eīm nihil potest ꝓduci nisi a causa ꝑ se: ita simplr loq̄ndo nihil est termin9 ꝓductionis nisi termin9 ꝑ se. Suo mō de conuersione. Alio mō d2 termin9 ꝑ se ⁊ formalis vt distinguiꝛ cōtra terminū min9 p̄ncipalē: ⁊ sic terminus ꝑ se ⁊ formalis est termin9 p̄ncipaliter a conuertēte intētus ad intellectū statim explīm. ¶ U Per

hoc rñdet ad dubiū ꝑ duas ꝓpõnes. Prima acci piendo ꝯuersionem ꝛ trāssubstātiatõem ꝑmo mõ siue cõiter/suba panis ꝯuertit ac trāssubstantiat nõ solū in corpus Christi/sed etiā in aīam: in sanguinē ꝛ in accidētia corꝑi Christi inherētia tāqꝫ in terminos ꝑ se: ꝑmo mõ accipiēdo terminū per se Probat: qꝛ illo mõ panis ꝯuertit in oē succedēs desitioni panis: sed oīa q̄ dicta sunt succedūt pani: Ergo. ꝯña nota: ꝛ maior pꝫ ex notabili. Et minor ꝓbat: qꝛ ad desitõem panis ꝑ ꝓlatõem verboꝝ sacralium oīa illa incipiūt esse sub spēbꝰ panis: ergo succedūt. Sic em̄ panis substātiā conuerti in aīam Christi/nihil aliud est qꝫ ad ꝓlatõez vboꝝ sacraliū ꝑ q̄ desinit panis sub eiꝰ spēbus incipere esse aīam christi. Et qꝛ ita vere incipit aīma Christi de nouo esse sub spēciebꝰ panis sicut corpus christi: ꝛ ita vere ac si panis ꝯuersus eēt ꝑmo ꝛ solū in aīam christi: ꝛ ideo aīa vere ꝛ ꝑ se est terminus ꝯuersionis huius lꝫ non terminus ꝑmo intentus. Ex illo sequitur q̄ tot sunt conuersiones in consecratõne eucharistie/quot ibi incipiunt esse de nouo sub spēciebꝰ panis entia realr̄ distincta et abinuicem separabilia: vnde est transsubstātiatio panis in corpus. Itē panis in aīam. Itē panis in sanguinē. Itē transsubē accidētatio panis in accidētia: lꝫ tm̄ vnum sit ꝯuersum ꝛ trāssubstātiatum scꝫ suba panis. Sicut si in aliq̄ subiecto acq̄rerent plura accn̄tia simul tpe: vt color/caliditas/raritas ꝛc̄. nõ obstāte mobilis vnitate sunt ibi diuerse mutatõnes: tot q̄t q̄litates introducunt: ꝛ quelibet q̄litas esset terminus sue mutatõis ita in ꝓposito. ¶ X Scd̄a ꝓpõ/accipiēdo ꝯuersionē scd̄o mõ stricte ꝛ ꝓprie: ꝛ sil̄r terminū ꝑ se ꝛ formalē pro termino ꝑmo intēto: Cõuersio panis nõ fit in animā christi/nec in eiꝰ sanguinē/nec in accn̄tia: sꝫ tm̄ in corpꝰ christi tanqꝫ in terminū eiꝰ ꝑ se ꝑmum et formalē. Probat: qꝛ tm̄ corpus christi est ibi ꝑ se nõ vt ꝯiunctum: qm̄ si esset separatū ab aīa ꝛ a sanguine/sicut fuit in triduo mortis Christi: tunc ad ꝓlatõem vboꝝ ꝯsecratõis esset tm̄ ibi corpus cuꝫ diuinitate ꝛ nec aīa/nec sanguis/nec oꝑatõnes vitales. Ad ꝓlatõem em̄ vboꝝ consecrationis a sacerdote cū materia ꝯueniēte cū debita intentõe diuina potestate sem̄ꝑ incipit esse sub spēbus panis id quod sc̄atur ꝑ terminos forme ꝯsecratõnis. i. corpus Christi: ꝛ tale quale est in naturali ꝯsistētia. i. cū oībꝰ sibi vnitis ꝛ inherētibꝰ ꝛ ꝯiūctis ꝛ ad hec req̄sitis. Et qꝛ nõ sꝑ eadē insunt corꝑi/nec eadem ꝯiuncta sunt: ideo nõ sꝑ eadē sunt p̄ntia spēciebus panis ad vba ꝯsecratõnis. Illud itaqꝫ qd̄ sꝑ p̄ns est facta ꝯsecratione: ꝛ qd̄ sc̄atur expsse per vba ꝯsecratõis/est ꝑmo intentū a deo cõuertente cetera vero secundario. ¶ Y Et ita accipiunt conuerti ꝛ terminū ꝑ se ꝯuersionis doct. dicētes corpꝰ christi esse spēbꝰ panis tm̄ vtute vborum sacramētaliū ꝛ ex vi ꝯuersionis: aīam vo ꝛ sanguinem ꝛ accn̄tia ibi esse ꝑ ꝯcomitantiā: qꝛ ꝯiuncta sunt corꝑi in sua consistentia naturali: cui si ꝯiuncta nõ essent/non ꝯtinerent sub speciebus: quãtū cunqꝫ sacerdos cum intētõne debita ꝓferret vba ꝯsecratõis suꝑ ꝯuenienti materia. Silr̄ cuꝫ dicūt subam panis ꝯuerti in corpus tm̄/ꝛ non in aīam vel sanguinem: ꝛ ita loquitur glo. de conse. dis. ij Quid est Christum māducare. dicēs: In solā carnē panis ꝯuertit/ꝛ vinū in sanguinē. Et mgr̄ di. xj. q̄rti sniaꝝ: Licet sub vtraqꝫ spē sumat totus Christus: tm̄ nõ fit ꝯuersio panis nisi in carnē: nec vini nisi in sanguinē. Carnē ponit ꝓ corꝑe. Et per hoc ad rõnem dubij dr̄/q̄ ꝓcedit de ꝯuersione ad trāssubstātiatõem cõiter dicta/quõ etiā definita ē Sed accipiēdo ꝓprie ꝛ stricte ꝛ definitõi supͣ dicte addere oportet ꝑ se ꝑmo ꝛ ꝑncipalr̄: vt dicatur: Trāssubstātiatio est cõuersio substātie totiꝰ in substantiam ꝑ se ꝑmo ꝛ ꝑncipalr̄/nõ hn̄tem cõem materiā cū cõuersa. Et exponant termini ꝑ se/ꝑmo et ꝑncipalr̄: ꝛ nūc expositi sunt. Et ita pꝫ ad illud dubium: quõ panis cõuertit vel nõ cõuertit in soluꝫ corpus vel etiā in aīam ꝛ sanguinē ꝛc̄.

Lectio. XLI A

AD tertiū dubiū precedenti lectõe motum. s. an panis desitio dici debeat annihilatio an corruptio Rn̄dendo. Notādū q̄ illud dubiū oritur ex incertitudie q̄d nois vocabuli. Nõ em̄ apd̄ oēs eodē mõ accipit vocabulū annihilatõis. Certum est aūt q̄ annihilatio dr̄ desitõnem rei: nõ tm̄ oēm. Desitio vo est trāsitio rei aliq̄n̄ entis in nõ esse. Siq̄dem desinit qd̄ nõ esse incipit: vt patꝫ ꝑ eiꝰ expositõem. Trāsit aūt res in nõ esse multiplr̄: q̄nqꝫ ꝑ solā seꝑatõem ꝑtium suaꝝ: partibꝰ ipis separatim manentibꝰ/sic hõ desinit ꝛ trāsit in nõ eē separata aīa intellectiua a corꝑe: lꝫ maneat aīma seꝑata ꝛ silr̄ corpus. Sic totum integrale siue sit res vna continua naturalis: vt lignū/lapis/siue cõtiguū artificiale: vt domꝰ/tunica/desinit esse si ꝑtes ab inuicē seꝑent localr̄: ipis tamē manentibus in suo esse. Q̄nqꝫ transit res in nõ esse ꝑ desitõem alterius ꝑtium essentialiū altera ꝑte manēte. Sic oīs res naturalis cõposita ex materia et forma materiali siue extensa corrumpit/ꝛ transit in nõ esse/ꝑ hoc q̄ forma eius substātialis nõ manet/manēte tm̄ materia q̄ est sue cõpositõis pars altera. Sic lignū desinit simplr̄ ꝛ transit in nõ esse dum ex eo generat ignis: quia manēte materia ligni/corrūpit forma ligni/ꝛ itroducit forma ignis in eandē materiā. Sic etiā brutū cū morit transit in nõ esse: qꝛ corrūpit forma brutalis/ꝛ introducitur forma cadaueris in materiā bruti manentem. Q̄nqꝫ res desinit ꝛ trāsit in nõ esse s̄m se totū: q̄a nihil ipius manet/sed quodlibꝫ ipius ita trāsit in nihil siue in nõ esse: hoc est ita simplr̄ s̄m se ꝛ q̄dlibet sui non est: sicut nõ fuit an̄ mundi ꝓductiõem. Et isto mõ trāseunt in nõ esse oēs res composite ex partibꝰ diuersaꝝ rõnū/siue habeāt ꝑtes siue non/dum desinūt: siue etiā sint res totales ꝑ se subsistētes vt angelus: siue materie inherentes vt forme

substãtiales z accidẽtales. Vñ in corruptiõe compositi substãtiales puta bruti vel aeris: ita forma substantialis trãsit in non esse z nihil ipsius forme manet: sicut añ mundi creatõem nihil ipsius fuit z ita transit in non esse forma in corruptõe compositi: sicut angelus si simplr destrueret. Nec refert q̃tum ad non esse q forma desinit in materia: et q angelus desinit extra materiam. Nam vbicunq̃ res fm se z quodlibet sui desinit nihil ipsi9 manet. ℭ B Nec ideo forma desinens in materia min9 trãsit in nihil aut in nõ esse: qz fm aliq̃s manet in potẽtia materie. Tum qz no plus manet in potẽtia materie q̃ in potẽtia agẽtis: sed nõ obstãte illo esse qð hz in potẽtia agẽtis trãsit in purum nihil. i. in nõ esse simplr: g̃ silr nõ obstat q manet in potẽtia materie. Itẽ non obstante illo esse i potentia materie/forma põt creari a deo: q̃a om̃e producibile a natura de potẽtia materie põt simpliciter creari a deo: sed quicquid creatur de nihilo producitur: fm magrm distin. j. li. ij. sententiaꝝ. Ergo non obstante illo esse in potẽtia materie trãsit in puꝝ nihil. ℭ Preterea/forma materialis põt a deo annihilari: z ita reduci ad purum nihil: et tamen annihilata manet in potentia materie: qz potest reproduci ad esse actuale in materia: z hoc est esse in potentia materie. ℭ Si dicis/ q forma corrupta non põt reproduci ab agẽte naturali. v. physico. z. ij. de generatõne in fine. Sed solum a deo nõ de potẽtia materie/sed p creatõem. Illud est p dicto pbando: qz tũc forma naturalr in materia corrupta nõ manet in materia potẽtia: quia nõ põt reproduci de potẽtia materie: qz nõ p agẽs naturale/nec p agẽs supnaturale: qz de9 nõ agit de potẽtia materie/ q̃ nõ indiget in sua actõne materia. ℭ Preterea/illud esse in potẽtia materie nõ est aliqð esse reale distinctũ a materia z agẽte. Nihil enĩ aliud est q̃ posse pduci ɔcurrente materia sicut esse in potẽtia dei agẽtis nihil alið est q̃ posse pduci a deo agente: z non dr aliquod esse creabile in deo: vt ondit mgr dist. xxxv. pmi: in simili. de esse in scĩa dei. Posse aũt pduci a deo/vel posse pduci ɔcurrẽte materia/nihil ponit impossibile sic pduci: ideo illo nõ obstãte tale possibile est purum nihil. Silr z accidẽs qð abijcit in alteratiõe trãsit simplr in non esse: sicut nõ fuit ab initio ante mũdi pductõem. ℭ Itẽ desitio rei siue in materia siue rei totalis potest fieri aliq̃ñ a causa naturali: sicut in generatõe substantiali siue accidẽtali q̃ñ corrũpit totũ ɔpositũ silr z forma substantialis z gñat noua forma in pori materia: z per hoc nouũ ɔpositũ. Qñq̃ fit a causa supnaturali non concurrẽte actiua cã naturali: vt si de9 immediate destrueret formã hoĩs vel asini in materia: silr ĩ destructõe charitatꝭ z grẽ. ℭ C Cõseq̃nter nota q annihilatio duplr põt accipi. Vno mõ vt ẽ desitio rei fm se z q̃dlibet sui q̃ redigit in puꝝ nihil: sicut fuit puꝝ nihil ante mundi creatõnem. Hoc est q̃ ita trãsit in non esse simplr/q nihil ipsi9 manet in materia: sicut nihil ei9 in natura fuit añ mũdi pductõem: z h a cã nõ reqrẽte in sua actõe materiã. ℭ Ex q̃ pz q illo mõ distinguit a corruptõe ɔpositi subalis: qz illud in sua corruptõe nõ desinit fm se z quodlibet sui: manet enĩ materia. Distinguit etiã a corruptõe forme substantialis vel accñtalis in materia naturali: qz licet forma talis simplr transit in nihil/vt probatũ est: qz tamẽ hanc desitõem causat cã q reqrit materiã: ideo nõ annihilat: sicut econuerso: lz forma p gñatõnem pducta ṽe pducat de nihilo: h est postq̃ nihil fuit qz tñ pducit ab agẽte qð reqrit materiã: ideo non creat/sed fieri dr ex vel de potẽtia materie: non q prius fm q̃dcũq̃ esse fuit in materia: sz qz ad ei9 pductõem a tali agẽte reqrit materia manẽs. Ita forma corrũpit in potẽtia materie/non q fm aliqð sui manet in materia/sed qz ad ei9 corruptõem ab agente tali naturali reqrit materia. Secundo modo accipit annihilatio vt nõ solũ negat esse annihilati/sed etiã negat successionẽ cuiuscunq̃ positiui: z illo mõ nihil qð conuertit in alið/q̃uis simplr desinat esse annihilat. Et definit vt s/addẽdo sine successione alicuius entitatis positiue. vl ℭ E Per hec ad dubiũ rñdet p duas ɔpõnes Prima accipiẽdo annihilatõem pmo mõ: substãtia panis ṽe annihilat in cõuersione eius in corpe Christi. Probat: qz ṽe redigit in puꝝ nihil fm se z quodlibet sui/ad sensum s̃ positũ. pbat/qz substãtia panis nõ hz verius vel actuali9 esse in corpore Christi succedẽte q̃ in potẽtia dei creatiua fm continentiã ṽtualẽ vel pfectionalẽ/aut q̃cũq̃ alio mõ expmat. Sed nõ obstãte tali esse in potẽtia di vere annihilaret/si desineret fm se z quodlibz sui materiã scz z formã/nõ succedẽte corpe christi: ergo nec obstat esse qð dr hr̃e in corpe Christi. ɔña nota cũ maiori. Sed minor pbat: qz nisi sic/non posset a deo annihilari: qz q̃ntũcũq̃ reducit ad pmũ nihil/sp manet in potẽtia dei: qz sp põt recreari a deo sic potuit prius q̃ erat creari. ℭ Itẽ sic impossibile ẽ q aliq̃d habeat esse p9 nõ esse nisi p gñatõez vel p creatõnem: ita impossibile est aliq̃d acq̃rere nõ esse post esse/nisi p corruptõem vel annihilatione. Sed suba panis cõuersa in corp9 christi/acq̃rit nõ esse post esse: z nõ p corruptõem: qz illa presupponit materiã manentẽ: qð nõ ẽ in ɔposito: qz totũ trãsit in totũ: g̃ p anihilatõem. Sz h posset facilr dici q acq̃rit nõ esse post esse p cõuersionem supnaturalẽ/q̃ videt esse mediũ inter corruptõem z annihilatõem: z sic etiã cõuersio posset forte poni mediũ inter gñatõem z creatõem. Et põt cõseq̃nter dici q si q̃d cõuerteret supnaturalr in aliq̃d de nouo fm se totũ pductiuũ q̃ ad materiã z formã. Illð sic pductũ de nouo nõ crearet nec gñaret: sz inciperet eẽ p cõuersionẽ alteri9 in ipm: z p h nõ oĩno esset de nihilo: iõ pma rõ est efficacior. Illa autez posset fieri cõtra ɔpõnem seq̃ntẽ: z soluit vt nũc soluta est. ℭ F Scða ɔpõ: Accipiẽdo annihilationẽ scðo mõ/vt. s. negat successionẽ entitatis positiue/panis suba in corp9 Christi cõuersa nõ anihilat. Pz qz licet fm se totum desinat/tñ succedit

corpus Christi: ad cuius successionẽ ordinatꝛ tota
lis desitio panis. ¶ Et si qs di. Desitio panis est
mutatio deꝑditiua: realꝛ sepabilis a successiõe cor
poris Christi: ẽ siue succedat corpus christi siue
nõ/nõ variatꝛ in se desitio panis: sed si nõ succede-
ret corpꝰ christi simplꝛ annihilaretꝛ: ẽ etiã si succe
dit annihilatꝛ. Quia eadẽ est mutatio panis siue
corpus christi succedat siue nõ. Rñdetꝛ: verũ est ꝙ
mutatio panis est eadẽ siue succedat corpꝰ christi
siue nõ essentialꝛ: qꝛ sꝑ est eadẽ desitio/ꝛ idẽ termi
nus intrinsecꝰ/puta nõ esse simplꝛ panis: tñ non
sortitꝛ ꝓpter h̃ eadem denoiatõem cognotatiuam.
Annihilatio enĩ est cõnotatiuũ cognotãs ꝑuatio
nẽ successiõis: iõ ista entitate dꝛ panis annihilari:
ea non entitate (qꝛ cõnotatũ deficit) nõ annihilatur.
Sicut idẽ hõ qñqꝫ dꝛ albꝰ qñqꝫ nõ/sine sua varia-
tõe essentiali: ꝛ qñqꝫ alicui dexter/qñqꝫ sinister/si-
ne qcũqꝫ sui mutatõe: sed nõ sine mutatiõe alterꝰ.
Sic eadẽ panis desitio dꝛ annihilatio/si non assit
successio alterius: ꝛ dꝛ nõ annihilatio si assit. Rõ-
nes dubij laborãt in equoco huiꝰ termini annihi
latio: ꝛ pꝫ solꝰ ex dictis. ¶ B De quarto du-
bio/qꝺ inqrit cur ad tam difficilẽ intellectũ limi-
tauit eccl'a articl'm de sacr̃o eucharistie. De h̃ vari
as rõnes assignare laborãt sctũs Bonauẽ. Alexã.
de ales/ꝛ post eum sctũs Tho. q in. iiij. scꝑ. dist. xj.
q. j. dt/ꝙ opio tenẽs ꝙ panis suba manet cũ suba
corꝑis Christi/ est incõueniẽs/impossibilis ꝛ here
tica. Incõueniẽs/qꝛ tollit reuerẽtiã debitã Chri-
sto: vt continetꝛ in hostia. Sibi enĩ vt in euchari-
stia debetꝛ cultus latrie: sed si ibi maneret panis/
nõ deberet talis exhiberi: qꝛ essꝫ occasio idolatrie
remanẽte ibi pane. ¶ Item tollit ꝯcatõem huius
sacramẽti: debꝫ enĩ illud ꝑmum ꝯcare corpꝰ chri-
sti vt ꝑmũ signatũ: sed si ibi maneret suba panis/
ip̃a hꝯet rõem ꝑmi signati. ¶ Itẽ tolleretꝛ debitꝰ
vsus sacr̃i: qꝛ si ibi maneret suba panis/essꝫ de ci-
bus corꝑalis. Usus aũt huiꝰ sacr̃i est ꝙ sit cibus
spũalis. Impossibilitatẽ ꝓbat: qꝛ nihil pt icipe eẽ
vbi ꝑus nõ fuit nisi ꝑ sui mutatõem vel alterius i
ip̃m. Sed si panis maneret ꝛ nõ ꝯuerteretꝛ in corpus
christi/corpus christi mutaretꝛ localꝛ: ꝛ cum simꝛ
ꝛ semel in diuersis locis corpꝰ Christi cõsecretur/
oporteret ip̃m simul ꝛ semel ad diuersa loca mo
ueri qꝺ ẽ impossibile: qꝛ cõtingeret ꝯrios motꝰ in
esse eidẽ: vel saltẽ diuersos eiusdẽ spẽi. ¶ Tertiuꝫ
ꝙ sit hereticũ ꝓbat: qꝛ ẽ cõtra ṽitatẽ scꝑture. s. ver
ba christi instituẽtis/dicẽtꝭ/Hoc ẽ cor. m. Si aũt
suba panis maneret/veriꝰ diceretꝛ: h̃ est corpꝰ me
um/ꝙ h̃ est corpꝰ meũ. ¶ D Sꝫ ꝙ iste rõnes
nõ sint efficaces/oñdit Sco. q. iij. dist. xj. q̃rti sui
scꝑti. Inefficacia ꝑme pꝫ: qꝛ non mõ est idolatria
adorare christũ in eucharistia: ꝛ tñ negari nõ põt
qn sit ibi creatura aliqua. s. spẽs ille: sed nõ est ado
randũ sensibile cõtinẽs/sed christꝰ cõtẽtus. Sic si
panis maneret/diceretꝛ Christum cõtineri sub pa
ne q̃nto ꝛ q̃li/ꝛ tñ nõ adorari panẽ/sed christũ cõtẽ
tũ in pane: vt in signo. Nec etiã simplices non po
tẽtes distinguere panẽ a corꝑe christi: nec nũc nõ
potẽtes distinguere inter accñtia panis ꝛ corpus
Christi sunt idolatre. In oĩbꝫ enĩ est vna visio/ꝙ
simplices adorãt in fide eccl'e: ꝛ h̃ sufficit ad salu-
tẽ. Maiores aũt distincte adorãt cõtentũ Christũ
ꝛ nõ signũ/siue signũ cõtinẽs sit accñs tñ: siue sb-
stãtia panis cũ accñte. ¶ Scd̃a rõ magꝭ ẽ ad op-
positũ: qꝛ vt argutũ est in ꝓpõne dubij/si ibi mane
ret panis: duplex ꝯcatio essꝫ vera: naturalis ꝛ ad
placitũ: nũc aũt nõ pt saluari nisi altera vera.
¶ Dicitꝛ ẽ ad rõem/ꝙ ꝑmũ ꝯcatum ex institutõne
diuina dꝫ esse corpus christi: ꝛ ita est siue maneat
suba panis siue nõ. Primũ aũt ꝯcatũ accñtiũ qꝺ
naturalꝛ ꝯcãt/sꝑ est suba illa quã ꝑmo affecerunt:
qꝛ illa naturalis ꝯcatio nõ mutatꝛ: illa idẽ ꝯcant fi
deli ꝛ infideli. ¶ Nec tertia rõ ꝓbat: qꝛ mõ manife
stũ est ꝙ ille spẽs nutriũt: ꝛ tñ nõ negatꝛ hic esse ci-
bum aie cũ datꝛ cõtentũ sub cibo corꝑali: ita etiaꝫ
si poneretꝛ ibi panis manere/esset ibi nutrimentuꝫ
corꝑale/ꝛ tñ cõtentũ sub illo esset tñ nutrimẽtuꝫ
aie spũale. Rõ etiã ꝓbans impossibilitatẽ nihil va
let: qꝛ oñdetꝛ infra ꝙ corpꝰ christi nec mutatꝛ localꝛ
acqrendo ꝑntiã nouã ad diuersa vbi/diuersas scꝫ
spẽs sacr̃ales. Quo aũt nõ est impossibile diuer-
sos motus/sursum/deorsum ꝛc. inesse eidem aut
veriꝰ idẽ moueri diuersis motibꝫ: infra dicetur.
¶ Ultimũ de hic/ꝛ hoc/nihil ad ꝓpositũ. verum ẽ
enĩ/h̃ est corpꝰ meũ. ꝛ silꝛ verũ est/h̃ ẽ corpꝰ meum
nõ h̃ accñs sed ꝯtentũ sub accñte. Eodẽ mõ si essꝫ
suba panis/nõ h̃ qꝺ est suba panis eẽt corpus chri
sti: sed hoc qꝺ est cõtẽtum sub pane/est corpꝰ chri-
sti. Maluit aũt saluator vti h̃ vocabulo (hoc) q̃
(hic) qꝛ sic magis exꝑmitꝛ ṽitas/lꝫ vtrunqꝫ eẽt ve-
rum. Alie ꝑsuasiones doctoꝝ videntꝛ minus effi-
caces. ¶ I Tenenda est ẽ hec ṽitas ꝙ panis
suba non manet/sed ꝯuertitꝛ in corpus Christi ꝓ
pter eccl'e determinatõem: ꝛ auc. sctõꝝ: vt patuit
in ꝑncipio p̃cedentis lec. Eccl'ia enim determina-
uit istũ intellectum esse de ṽitate fidei in symbolo
edito sub Inno. iij. in concilio lateranẽ. sicut al-
legatũ est: vbi magis explicite ponitur ṽitas cre-
dendoꝝ q̃rundã/q̃ in symbolo aplõꝝ Athanasij
vel Niceni cõcilij. Et qcq̃d ibi dꝛ credendũ/tenen
dũ est esse: de suba fidei post istã decisionẽ solennẽ
eccl'e. ¶ Sed cur hũc intellectũ difficilẽ scti dice-
re ꝛ eccl'a determinare elegerũt/cũ scꝑture pñt ex
poni ꝛ saluari ꝯm intellectũ facilẽ de hoc articl'o
Rñdent h̃ Sco. ꝛ Bona. ꝙ eo spũ exposite sũt scri
pture ẽ cõdite: ꝛ ita eccl'ia catholica eo mõ expo-
suit ẽ spũ ṽitatis edocta fuit: ꝛ ideo intellectum
hũc difficilem elegit/qꝛ verꝰ est. Nõ enĩ in ptãte ec
clesie fuit hũc intellectũ verũ facere vel nõ verũ/sed
dei instituentis. Intellectũ aũt hũc a deo verũ fa-
ctũ ꝛ traditũ eccl'a explicauit/directa in hoc vt cre
ditꝛ a spũ spõsi sui Christi: spũ scꝫ sctõ/quẽ ꝓmisit
christus eccl'e vt maneat cũ ea in eternũ. Hec ẽ ve Joã. 14
ritatis spũ recta/in his q̃ fidei sunt errare non pꝫ
vñ lꝫ Christus potuisset instituisse ꝙ ad ṽba cõse
cratõis corpus suũ pñs essꝫ sube panis non desi-
nenti silꝛ ꝛ eiꝰ accñtibꝫ: ita tñ non instituit: sed or-

dinauit q̄ fieret pn̄s accn̄tib9 tm̄/ad subst̄ātie pa-
nis destrōem. Ordinatio aūt hec fortasse innotu
it eccl'e longo tp̄e post sacramēti institutōnem. Et
credit' p̄mū sctis patrib9 reuelata/q̄ scp̄tis suis po
steros docuerūt: vl' saltē ip̄i p studiosam scp̄tura-
rum explanatōem inuenerūt: q̄r auctates ē posi
te sunt. ❡ K. Nō ḡ fecit eccl'a p̄mo hāc veraz
q̄ panis p̄uertit' in corp9 christi/nō hāc v̄itatem
p̄mo tenendā statuit: sed eā ab initio institutōnis
sacri fuisse verā declarauit: q̄ an̄ eius declaratiōem
nō sciebat' fuisse v̄a ex sufficiēti auctoritate. Quā-
uis em̄ btūs Amb. z alij sctī p̄res ip̄am astruētes
nō defuerūt: quia tamē ip̄oꝝ auctoritas ad assen
tiendū ip̄oꝝ dicꝫ nemine p̄pellat/nisi in diuinis
fundata fuerit scp̄turis: aut diuine innitat' reue-
latōi: ideo anteq̄ hec p̄staret licuit q̄busdam con
tradicere eoꝝ dictis z oppositū opinari. vn̄ beat9
Hiero. Si q̄d dixero q̄d nō aliq̄ duoꝝ testamēto
rum pbauero/nō mihi credat'. Et btūs Augu. in
ep̄la. viij. ad Hieron. Solū canonicis scriptorib9
h̄ honor est exhibēd9/vt q̄cunq̄ dixerint/h̄ ip̄o ve
ra esse credant'. Et post modicū alios ita lego vt
q̄ntalibet sctitate quātave doctrina polleāt: non
ideo veꝝ putē q: ip̄i ita senserūt: sꝫ q: mihi per ali
os auctores vel canonicas vel pbabiles rōnes:
que v̄o non oberrēt/psuadere potuerunt. z habet'
dist. ix. Ego. vbi multa ad hoc p̄positū: cuius erē
plū familiare est. Licꝫ btūs Tho. sctūs credat'/z
ab eccl'a canonizat9/q: tn̄ multa scp̄sit ad q̄ suffi-
cientem auctoritatē z rōnem nō habuit: nec constat
de reuelatōe diuinitus sibi facta: ideoq̄ hodie in
scholis publice sibi p̄dicit': z qd̄ mai9 ē/sctūs sctō
Gal. 2. p̄tradicit: sic p̄dicit btūs Aug. btō Cypriano de ba
ptismo hereticoꝝ z scismaticoꝝ. sil'r z btō Hiero.
de rep̄hēsione Pauli: q̄ rep̄hēdit Petꝝ: z sic ō m̄l
tis similib9. ❡ L. Cū aūt eccl'ia aliquā veritatē
determinat/innitit' diuine reuelatōi/aut saltē di-
uinis scripturis: p q̄ꝝ diligētē expōnem v̄itates
quasdam extrahit/q̄s vt credendas p̄ponit q̄ p̄ori
bus incognite fuerūt/saltē sic explicite declarate
nō q̄ nouas v̄itates (vt dictū est) faciat/q̄ p̄us ve
ritas nō fuit: sed veritatem q̄ sp fuit vera declarat
q̄si p̄us non sufficienter cognitam. Sic in p̄cilio
Niceno determinatū est sp̄m sctm̄ a patre z filio p
cedere: cuius oppositū dicebāt greci: nec tn̄ p̄pter
h̄ an̄ determinatōem tenentes oppositū fuerūt he
retici: q: an̄ nō fuit hoib9 certū id esse veꝝ/q̄d post
repertum est esse veꝝ modis ante dictis. Sic nouis
sime in p̄cilio Basilien. in sessione. 36. anno. 1439
determinata est hec v̄itas/q̄ btā z gl'osa virgo ori
ginali petō nunq̄ subiacuit: quā determinatōem
sub plūbo z sigillo concilij generalis vidi/z ma-
nib9 tenui. Non h̄ tūc factū est veꝝ p eccl'e deter-
minatōnem: sed declaratū est esse veꝝ qd̄ p̄us fuit
veꝝ. Sed id fuisse veꝝ/ex sufficiēti auctoritate ne-
sciebatur: p̄pter qd̄ p̄us oppositum sine culpa z te-
meritate teneri potuit z defendi. Et s̄m hoc verū
est qd̄ dt btūs Grego. sup Ezech. q̄ p incrementa
tempoꝝ creuit noticia sacraꝝ l'raꝝ: q: v̄itates ca
tholice de die in diē magis z magis explicate sūt.
Sic dixit p̄pha: sup senes intellexi: z sup oēs doce
tes me intellexi. Et dn̄s ap̄lis: Multa habeo di-
cere q̄ non potestis portare mō: cū aūt venerit ille
sp̄ūs veritatis docebit vos oēm v̄itatē. Sic in p
posito/declarauit eccl'a panē subari in corp9 chri
sti z nō manere: z ita corpus Christi esse p̄sens spe
ciebus panis sine suba panis. Nō sua volūtate be-
neplacito aut sapia: q: non est fides in sapia ho-
minū/q̄ stulticia est apud deuꝫ. s̄m ap̄lm: Sꝫ q: 1. Co. 3.
veꝝ h̄ esse eccl'ia cognouit. ❡ M. Et p h̄ ad
rōnem dubij dr̄/q̄ intellect9 cuiuslibet articuli in
v̄bi traditus ad illum intellectū sp̄ūalē limitād9
est/q̄ verus est: nō curādo an sit facilior vel ad in-
telligendū difficilior siue sequant' plura miracula
siue pauca. Et ita intellectus ille q̄ panis p̄uerti
tur z nō manet cum corpe Christi p̄sente solis spe
ciebus: quia verus est z oppositus falsus/ab eccl'a
est determinat9: debetq̄ ad eum suscipiēdū capti
uari cuiuslibet intellectus fidelis in obsequium fi-
dei Christi: vt dt ap̄lus. q: plus p̄t deus sua om̄i 2. Co. 10
potētia efficere q̄ creata intelligētia cape. s̄m q̄
dt btūs. Aug. Fateamur deuꝫ aliqua posse z nos
intelligere non posse: neq̄ deus laborat faciendo
miracula ad q̄ꝝ multiplicatōem fidelis gratula
ri habet/nō refugere. Gratulari inq̄/q: tam potē
tē deum colit q̄ tam mirabilia opat' p̄pter salutē
hoīs q̄ create nature excedūt z facultatē z intelli-
gētiā. Infidel' q̄s p̄ls plus in fidei admiratiōem
q̄ eius derisionē suspēdi p̄t: immo ad credenduꝫ
allici z p̄moueri: dum audit tantā auctoris fidei
potētiā/vt omne id posse astruat' quod p̄tradicti-
onem nō includit. Multaq̄ eū mirabilia sup na-
ture cursum p̄pter fidelium suoꝝ amorē z salutē
opari: sicq̄ se sub potēti manu sua humilient z su
um cui credunt auctorem glorificent. Sic enim
multi infideliū ad fidem sunt allecti auditis in-
suetis effectib9 z miraculis: z in admiratōnem su-
spensi: rursus ex admiratōe docibiles reddiri: z a
domino m'scditer p meritū sctōꝝ suoꝝ illumina
ri. Et si q̄ aliij p̄pter miracula z fidei nr̄e ardua scā
dalizant': non potētes aut non volentes credere
nisi his q̄ in natura aspiciūt: ac p hoc fidem tanq̄
falsam aut vanā p̄temnūt: q̄d aliud q̄ v̄bum chri
sti amplectendū est. Ois plātatio quā nō planta- Mat. 15
uit p̄r meus celestis eradicabit'. Sinite eos/ceci
sunt z duces cecoꝝ. Utilius em̄ scandalū nasci p
mitti' q̄ v̄itas relinquit': ait Gregor. Sic q̄dam
christi falsi discipuli ad salutiferā ip̄si9 de h̄ sacro
doctrinā sup humanū intellectū eminētē scanda-
lizati sunt: z abierūt retro/in damnatōis laqueuꝫ
sap̄os p̄cipitātes: p̄pter quos tn̄ Christus v̄itatē
ac mirabilia hui9 sacri nō tacuit: sꝫ publice p̄dica
uit/dicēs: Caro mea vere est cibus zc̄. ❡ N. Joh. 6
Neq̄ em̄ ex intellectu credibiliū fidē nāscisci op-
tet/sed ex fide intellectū: dicente Esa. Nisi credi-
deritis nō intelligetis. eiusdem. vij. ca. s̄m aliam
trāslationem. Si quem igit' a fide reuocāt mira-
cula: sciat se non esse idoneū christi sectatorē: q̄ fi-

dē miraculis istituit ꝛ roborauit. Cessent deniq̃ȝ
hūana (ait Maximus in ser. de innocentib⁹) dū
tractanꝫ diuina. Necesse est hūana succūbere dū
celestia p̄dicanꝫ: silere naturalia cū veritates lo-
quunꝫ. Nō itaq̃ȝ ad lucrandū fieri irrisorē verita-
ti cedendum fuit aut miracula minuenda: q̄ ad fi
dei robur ꝛ fideliū vtilitatē benignitas opata est
saluatoris: sed ꝓpter ea venerandus ꝛ collaudan-
dus est deus: ac sua dilectio nimia agnoscenda.
Sicq̄dē minorari ꝛ abȳ re miracula est fidei fir-
mamentū tollere. Nā ad robur fidei etiā p̄dicato
ribus in orbē vniuersum missis ꝑtātē dedit signo
rū vt noua q̄ p̄dicarēt/nouitate miraculoꝝ cōpro
barent: ꝛ fidē verbis facerēt nō sapia hūana ꝫ mi
rabilia facta diuina. Sicq̃ȝ dū nō hūanis ꝑsuasi-
onib⁹ sed diuinis crederenꝫ opationib⁹: fides meri
toria suo p̄mio nō fraudarenꝫ: q̄ nō hȝ meritū vbi
p̄bet hūana rō experimentū. Oportet igiꝫ ab ap-
parentijs naturalib⁹ animū reuocare/ ꝛ veritati
matris eccl'ie fideliter adherere: ꝛ a fide non adul
terari: seq̄ndo nr̄am intelligētiā quā experimur in
multis deficere ꝛ errare. ❡ Per ꝫ sufficiēter rn̄-
sum est rōnib⁹ dubij. Fides em̄ tunc ꝓficit nobis
ad salutē qn̄ innitiꝫ ꝟitati in Christo fundate: nō
vanitati ꝛ naturalis cognitiōis infirmitati. ꝛc.

Lectio. XLII. A

OStenso q̄ panis cō-
uertitur i corpus xp̄i tāq̄ȝ in terminū
formalē ꝑ se cōuersiōis: videndū est q̄d
accipiꝫ noīe corꝑis christi in qd̄ cōuertiꝫ panis ſb
stantia. An suba q̄dā simplex: an aliq̄ cōposita ex
materia ꝛ forma. Et posset q̄dē breuiter rn̄deri/ q̄
corpus in qd̄ cōuertiꝫ suba panis est ꝓximū perfe
ctibile ab aia christi intellectiua. i. id qd̄ cū aia in-
tellectiua cōstituit hūanitatē christi/tanq̄ȝ altera
eius ꝑs essentialis: qd̄ verū est/si nō ponanꝫ plu-
res forme vitales in christo. Utrū aūt illud pri-
mum ꝑfectibile sit materia simplex/an cōpositū
ex materia ꝛ forma: sunt diuerse opiniōes ꝫm di-
uersitatē opinātiū de vnitate subalis forme eius-
dem compositi: ꝛ pene tot q̄t sunt doctores in hac
materia scribētes. Un̄ ꝓfundiori hāꝝ discussiōe
dimissa nihil determinando: duos modos recita
bo ꝫm duas oppositas opiniones/quib⁹ materia
ista resolui posset: stāte semꝑ firma hac ꝟitate suffi
cienter ꝫ ostensa/ q̄ sub spēb⁹ sacꝛalib⁹ est illud ve
rum ꝛ idē corpus christi qd̄ cōceptū ꝛ natū est de
virgine/pependit in cruce/iacuit in sepulchro/re-
surrexit ꝛ sedet ad dexterā paterne gl'ie: in q̄ ventu-
rus est dn̄s Jesus iudicare mortuos atq̃ȝ viuos.
Etiā si sciri nō possit certe ꝛ determiate q̄d sit illd̄
corpus adeq̄te: illud em̄ credere sufficit ad salutē
illud scire ꝛ sic est optabile ꝛ bonū/ nō tm̄ necessa
rium. Un̄ Egidius de Roma doc. famosus/q̄ in
q̄nq̄ginta theoreumatib⁹ multū laborauit: hui⁹
sacri mirabilia explicare/ac nodos dissoluere q̄sti
onū: cū ad hāc materiā venit/fateꝫ de veritate sue
positiōis (q̄ ponit corp⁹ i qd̄ cōuertiꝫ panis suba
esse materiā nō absolute ꝛ ꝫm se: ꝫ organizatā et
hn̄tē modū q̄ntitatiuū: ꝓpter quē pt dici corp⁹) si-
bi sufficienter nō cōstare: ideo q̃ȝ eidē firmiter nō assē
tit dicēs. Sufficit mihi scire q̄ panis cōuertiꝫ in
corp⁹ christi: qd̄ fuit formatū ex sanguib⁹ virgis/
qd̄ fuit imolatū in cruce. Et vinū in verū sangui-
nē q̄ ꝓ redēptiōe hūani gn̄is fuit effusus: cui hoc
nō sufficit/ cū freno fidei q̄rat vlteri⁹: Mihi autē
ꝫ sufficit: nā malo in simplicitate manere q̄ȝ de ar
duis temere iudicare. ❡ B Ingrēdo igiꝫ q̄ddi
tatē corꝑis in qd̄ cōuertiꝫ panis: videꝫ q̄ opinio-
nes diuerse de vnitate forme pn̄t reduci ad duas
oppositas. Una q̄ in cōposito subali pl'es sūt for-
me subales/siue ille multiplicenꝫ ꝫm pluralitatē
p̄dicatoꝝ q̄dditatiuoꝝ de tali cōposito p̄dicabili-
um: siue ꝫm diuersas opatiōes a forma ꝓcedētes
Siue ponanꝫ i hoīe tm̄ forma corporeitatis/quā
aliq̄ noīant formā mixtiōis: ꝛ forma vegetatiua/
sensitiua ꝛ specifica q̄ est intellectiua. Siue alr̄ ꝫȝ
varios modos ponēdi sic opinantiū. ❡ Scd̄a opi
nio est/ q̄ sicut in vno cōposito nō sunt plures ma
terie diuerse rōnis: sic nec plures forme substātia-
les. Sȝ om̄e cōpositū subale cōponiꝫ ex materia
eiusdē rōnis: ꝛ vna forma specifica q̄ in hoīe ē aia
intellectiua. Un̄ hō sortiꝫ nomē sube ꝛ corporis/
tā ex materia q̄ȝ aia intellectiua sil' siue cōiunctiȝ.
Diciꝫ vero corp⁹ aiatū aialis rōnalis ꝑ vnicā for
mā/aiam scȝ intellectiuā/ q̄ opaꝫ operatiōes vita
les in hoīe. Ipā vegetat corpus /ipa sensificat/ ipa
rōcinaꝫ: licet ꝑ alia ꝛ alia organa nō sil'r q̄lificata.
Un̄ eo ipo qd̄ aliqd̄ est cōpositū ex aia itellectiua
ꝛ materia p̄ma ē suba/corp⁹ aiatū/aial hō: vt pȝ
manifeste ꝑ cōes definitiōes hoꝝ terminoꝝ. Un̄
tenet q̄ in hoīe ꝛ in q̄libet cōposito subali/ preter
formā specificā nō est alia suba /nisi simplex mate
ria p̄ma q̄ manet eadē nūero ingenito ꝛ corrupto
imediatis. i. q̄ꝝ vnū succedit alteri. ❡ C Conse
quēter notādū q̄ corp⁹ accipiꝫ tripl'r post Greg.
de arimino in. ij. scrip. dist. 16. q. 2. Uno mō vt est
spēs imediata sube: ꝛ sic ꝫcat subam totalē cōposi
tam ex materia ꝛ forma. Totalē dico. i. q̄ nō ē ꝑs
alteri⁹: q2 gn̄a ꝛ spēs p̄dicamentalia nō imꝑtant
res ꝑtiales: q2 res ꝑtiales nō sūt ꝑ se in p̄dicamē-
to: sȝ tm̄ reductiue ꝫm multos. Itē genus p̄dicaꝫ
de oīb⁹ spēb⁹ ꝛ indiuiduis ſb eo cōtētis. Sub cor
ꝑe aūt tāq̄ȝ sub gn̄e cōtinēꝫ oēs spēs specialissime
ꝛ indiuidua sube ꝫcantes res cōpositas: vt hō/asi
nus/ Joānes/ Petr⁹/ paul⁹: tales āt ꝫcāt res tota
les ꝑ se in gn̄e: ꝛ ꝑ ꝯn̄s corp⁹ nō verificaꝫ de eis si
ꝫcaret rē ꝑtialē. ❡ Correlariū. Si in eodē cōposi-
to subali sunt pl'es forme cōpositum ex materia ꝛ
vna forma tm̄ nō esset corpus. Gr̄a exēpli. Si in
hoīe essent q̄ttuor forme/corꝑeitatis/vegetatiua
sensitiua/ ꝛ rōnalis: cōpositū ex materia ꝛ forma
corꝑeitatis p̄cise nō est corp⁹ sic accipiēdo corp⁹: ꝛ
q2 q̄cq̄d cōtineꝫ ſb gn̄e/cōtineꝫ etiā ſb aliq̄ spē spe
cialissima: sȝ illud cōpositū p̄cise nec ē aiatū nec i-
aiatū/nec hō/nec asin⁹: sȝ hn̄ est ꝑs hoīs. ❡ Alio

mō accipit vt est spēs q̄titatis cōtinue: z sic ipoztat trinā dimēsionē: longitudinē/ latitudinē z pfunditatē: z sic dimēsio realr distinguit a suba et q̄litate extēsa: tūc corpus illo mō nō supponit nisi p accidēte scz q̄titate trine dimēsionis. Si nō distinguit/ tūc supponit indifferēter p suba vel q̄litate extēsa: cōnotādo trinā dimēsionē ptiū. ¶ Tertio mō accipit corp⁹ p altera pte cōpositi subalis/ vt cū dicamus hoiem cōponi ex corpe z aia: ibi em̄ nō capit corpe vt est spēs imediata sube: q2 sic hō nō cōponit ex corpe/ sed est corpus: sic nō cōponit ex aiali/ sed est aial: nec sortes cōponit ex hoie/ sed est hō. Et sic videt q corpus est in pdicamēto relationis sic pz: q2 ipoztat formalr ptē tot⁹ cōpositi z ita respectu ad totū. Et illo mō materia pma ē corpus: sicut accipit Cōmētator. j. phic. cōmē. 63 vbi posita dif. de duplici alteratiōe / subali z accidētali ait. Et cū ɔsideraverit illō qō defert vtrāq3 transmutationē/ inveniūt ip3 idē nūero: z est corpus demōstratū. Videmus em̄ idē corpus in eodē loco trāsferri de carneitate in terrestreitatē: z de terrestreitate in vegetabilitatē. zc. vbi p corp⁹ intelligit materiā. Ad idē. j. methaphi. cōmento. 31. vbi materiā quattuoz elementoz vocat corpus. In hac pcatione cōiter accipit a sctis. Vn̄ Joan. dam. oēs hoies ex aia z corpe cōpositi sunt: z oēs naturā aie percipiūt/ z subam corpis possidēt. Itē b. Hier. in explanatiōe fidei catholice humanitatem dicit cōstitui ex aia z corpe. In his corpus accipitur p altera parte cōpositi. Sic capit corpus phs. ij. de aia/ cum dicit. Aia est actus corporis.

¶ D Verū quidē adhuc distinguūt de corpe illo mō accepto q2 vno mō accipiūt generalr p altera parte essentiali cōpositi: q̄ cū forma cōstituit totū z sic ois materia pma est corpus. Hoc mō concedendū est q aer habet corpus silr ignis/ z q̄cunq3 omogenea subalia: sic accipit Cōmētator vbi sup. Alio mō accipit strictius p altera pte cōpositi organizata cū forma cōstituens totū: z illo mō materia in aialib9 perfectis est corpus z nō in omogeneis. Sic cōcedim⁹ q aial cōponit ex corpe z aia: nō aūt lapis vel terra aut aqua vel aer. ¶ Secūdum ponētes aūt plures formas subales in eodē cōposito/ adhuc op3 ponere vlteriorē distinctionē corporis: vt dicit alterā partē cōpositi etiā organizatam: q2 pōt accipi vno mō p primo perfectibili a forma vltima siue specifica. Fm quā acceptionē verū est q ois hō cōponit ex duab9 partib9 tm̄: scz corpe z aia intellectiua: ibi corpe accipit p toto illo subali qō est pfectum aie intellectiue. i. p cōposito ex materia z forma corporeitatis vegetatiua et sensitiua. Alio mō capit corpus p cōposito ex materia z sola forma corpeitatis: z sic corpus non est altera pars/ sz forte quarta vel sexta vel centesima fm q ponuntur plures vel pauciores forme subales in eodē cōposito. Et hoc mō op3 accipere corpus fm eos qui ponunt plurimas formas vel ad minus p cōposito ex materia z forma vel formis nō vitalib9. Et per hoc hūt dicere q corpus in qō cōvertit panis tanq̄ in terminū per se formalem est cōpositū ex materia z forma corpeitatis: excludendo formas vitales. i. vegetatiuā/ sensitiuam/ z intellectiuā. Patet q2 hūt dicere q corpus in qō cōvertitur panis est illud qō manet idē in Christo vivente z mortuo. Illud aūt nō includit formam vitalē: illa em̄ nō fuit in corpe christi mortuo in sepulchro. Ex q̄ sequit/ q corpus nō dicit pcalse pximum perfectibile ab aia intellectiua fm sic opinantes. Patet: q2 primū pfectibile ab aia intellectiua includit oēs formas/ pter aiam intellectiuā z sic includit aia3 vegetatiuā z sensitiuā/ q̄ nō sunt partes corporis in qō cōvertit pmo suba panis: q2 ille separate fuerūt corpe christi moriente. Et hec rn̄sio videtur esse de intētione Scoti quantū ad hoc q corpus sit cōpositū ex materia z forma corpeitatis: cōtra sctm̄ Tho. z Egi. ponētes vnitatem forme subalis in vno cōposito. Quē etiam in hoc imitat Guil. ockā. Vn̄ ait Sco. q. iij. dist. x. ɔpe finē. Dico q corp⁹ christi per se includit materiam z ad minus formā vnā mixti piorem intellectiua: z p istā formā est in actu essentiali z primū receptiuū aie intellectiue: licet nō sit per eā in genere corpis/ vt corp⁹ est genus/ nisi per reductionem. Et in illud cōpositū qō tm̄ per se ē pars hois fit p se ɔversio panis. i. tot⁹ in totū: z partiū i partes: z per ɔñs hec forma est termin⁹ formalis conversionis/ siue forma termini cōversionis: hec āt manet eadē siue aia vniat ei siue nō: q2 hec pior est naturalr saltē informādo ipsa aia: z in triduo mā sit aia nō manente ibi: z ita in triduo fuisset eadē res sacri si sacrm tūc māsisset: q2 forma corpeitatis nō fuit separata in christo: z per ɔñs nec separata a materia sua vt in eucharistia. Sicut em̄ idē nūero fuit res ista fm se i exñtia naturali/ ita etiā idē cōpositū nūero: qō est pmus terminus cōversionis māsisset semp in eucharistia. Hec Sco. zc.

¶ E Sed q2 paucitas est sp ponēda vbi plā ponēdi nulla est necessitas cui tanq̄ pncipio phisico vterq3 Sco. z Ockā frequēter innitunt: nec aliq̄ necessitas cogēs ad ponendū plures formas substantiales in eodē cōposito apparet: ideo secunda opinio q̄ pluralitatē formaz vitat pbabilior videtur. Nā oēs rōnes q̄s aliq̄ cōtra hāc opinionē iducunt/ tā phisicas q̄3 theologicas sufficiēter soluit Greg. de ari. in. ij. dist. 16. q. 2. Inter q̄s due rōes theologice pōderant. Una si in vno cōposito non esset nisi vna forma subalis: tunc nō esset idē corpus in genito qō fuit in corrupto: nam corrupto hoie statim inducitur forma cadaueris: z illa cu3 materia manente cōstituit corpus. Illud aūt corpus cōpositū ex materia z forma cadaueris nūq̄3 fuit in viuēte tāq̄3 pars ei⁹: z p ɔñs nō est idē corpus in genito qō fuit in corrupto. Cōsequētia nota: z pma ps antecedentis pz: q2 corrupta vel separata forma specifica statim introducitur alia forma specifica. Et sic materia nō pōt stare nuda naturaliter: sed sp pvata vna forma introducit alia forma. Ita pfectibile a forma specifica/ siue sit mate-

ria siue ɔpositū manēs: duꝫ puat vna forma spe
cifica recipit aliā. Nec pōt stare nudum a forma
specifica: ideo corrupta forma asini statim intro-
ducit in materiā forma cadaueris. Illa corrupta
introducit forma vermis vel pulueris terrestris:
illa corrupta/ forma graminis vel alterius mixti
q̄ oēs sunt specifice. Scōa ps pꝫ/ qꝛ illud sic ma-
nēs dr corp⁹ defuncti hois vł aialis. ¶ Ex hoc āt
sequunt duo incōuenientia theologicalia. Unuꝫ
ꝙ illud qđ iacuit in sepulchro nunq̄ fuit corpus
Christi viuentis nec resurgentis. Scōm/ ꝙ fru-
stra venerarent reliquie scōꝝ: nam ossa illa vene
rant tanq̄ corpa vł pres corpoꝝ olim scōꝝ: ꝛ ita
rediret heresis Eluidij/ quam studiose reprobauit
beatus Hiero. in epła ɔtra eundē. Sꝫ si in his nō
est nisi vna forma/ puta cadaueris vel pulueris:
illa nunq̄ fuit in scīs: ꝛ p ɔńs nec corpus ɔposi-
tum ex forma specifica ꝛ materia fuit aliqñ pars
scōꝝ. ¶ F Sed rōnes iste seipas soluunt attē
ta distinctōe corpis supposita. Naꝫ si accipit cor
pus vt est spēs sbē/ certū est ꝙ nō manet idē corp⁹
in genito qđ fuit in corrupto/ etiā sm eos. Sic ei
corp⁹ corrūpit ꝛ simplr nō manet: qꝛ sic corp⁹ nō
est sba pcialis/ sed totalis. Si accipit scōo mō/ vt
est de q̄ntitate/ nihil ad ppositū: qꝛ ɔuersio nō fit i
q̄ntitatem. Si tertio mō p pfectibili p formā spe
cificam/ illud non ɔstituit ex materia ꝛ forma ca-
daueris/ sed est subiectū forme cadaueris idem in
genito qđ fuit in corrupto. Et ideo ita est ɔtra ar-
guentes sic ɔ opi. scōam: nā certū est ꝙ viuēs cor-
rūpit in cadauer: certū etiā est ꝙ ossa illa q̄ dicūt
reliquie scōꝝ/ sunt res q̄dā totales p se in gñe ꝛ in
certa spē: ꝛ ita hñt formas specificas q̄ nunq̄ fu
erūt pres scōꝝ. Nam defuncto btō Hieron. scōm
cadauer suū (Sic em̄ noiat Eusebi⁹ ꝛ Cirillus ei⁹
discipuli ꝛ ɔtemporanei) nunq̄ fuit ps bti Hier.
viuētis: sed materia cadaueris siue subiectū for-
me cadaueris qđcunq̄ fuerit: Ueneramur autēꝫ
scōꝝ reliquias/ nō qꝛ totū illud qđ sensib⁹ subijcit
fuit ps scōꝝ/ sed qꝛ materia vel sba forme reliqui
arum vere ꝛ eadē numero fuerūt in scīs: ꝛ iteruꝫ
reunient in resurrectōne aiab⁹ scōꝝ pticipes glie
corpis. De corpe Christi parebit infra. ¶ Ad ppo
situ sm hanc opinionē tenētem/ ꝙ in eodem com-
posito sbali nō ē nisi vna forma sbalis: dr ꝙ in hu
manitate Christi nihil est nisi materia ꝛ aia intel-
lectiua tanq̄ pres eius essentiales ex q̄b⁹ compo-
nit. ¶ G Ex aūt sit corpus illud in quod cō-
uertit sba panis/ sunt diuerse ośōes. Btūs Tho
mas. iij. p. q. lxxv. ar. vj. ponit ꝙ corp⁹ illud in qđ
ɔuertit panis/ est aliqđ ɔpositum ex materia et
aia intellectiua/ non vt intellectiua est: nec vt cō-
stituit ɔpositum qđ est hō: sed vt dat esse corpore-
um/ ꝛ ɔstituit ɔpositum qđ est corpus. Sed hoc
sustineri nō potest: qꝛ ɔuertit in illud corpus qđ
fuit idem in sepulchro/ ꝛ in cena vel cruce: sed illđ
nō includit aiam/ cum aia Christi nō fuit in sepul
chro. ¶ Egidi⁹ dixit theoreumate. xxviij. ꝙ corp⁹
illud in quod conuertit substantia panis est ma-
teria/ non absolute ꝛ sm se: qꝛ in hoc errauerunt
oēs phi antiqui/ dicentes materiā esse corpus: vt
dr Theo. xxx. Sed organizata. s. materia habens
quendā modū quātitatiuū/ pter quem ipa potest
noiari corpus: sic em̄ dr phus/ ꝙ anima est actus
corpis. i. materie habētis pres seu modū quēdaꝫ
quātitatiuum/ nō tamē includendo quantitateꝫ:
qꝛ illa non est de essentia hominis. Ille tamē mo
dus dr/ non est quoddam accidēs supadditū ma-
terie essentie: sed est derelictus in materia ex adia
centia quantitatis: ꝛ est realr ipamet materia sub
stans certis dimensionib⁹ siue quantitati: quia vt
sic censet habere pres etiaꝫ distinctas a partibus
quantitatis. Et pter hoc etiam materia vt sub
tali modo habet esse/ pt dici q̄ddam totū siue q̄d
dam ɔpositum: vt declarat theo. xxix. vt ita vere
possit dici totus panis ɔuertit in totū corpus. Et
sm hoc pōt etiam idem fuisse corp⁹ Christi viuū ꝛ
mortuū: nō solū rōne materie sed rōne illius ter-
mini/ modi existendi sub quantitate: vt declarat
theoreumate. xlvij. Ideo aūt negat quantitatem
esse in p se termino cōuersionis: quia tunc nō esset
transsubstantiatio si requireret in p se termino ali
quod accidens. Etiā tūc ibi esset quātitas pmo:
qđ ipse negat ꝛ aliq̄ cōiter. ¶ Ista opio ꝛ si bñ possꝫ
intelligi/ tamen modus loquendi videt implica-
re. Non em̄ simul stant ꝙ modus ille quantitati
uus sit idem materie realiter/ ꝛ non sit derelict⁹ a
quantitate: qꝛ materia nō derelinquit nec causat
a quantitate. Simılr non stat ꝙ modus ille ad-
ueniat materie ex adiacentia formarum ceteraꝝ:
vt ipe frequent dr: ꝛ ꝙ sit idē materie: qꝛ ideꝫ non
cōuenit sibi ipi. Itē si est idē materie/ quomō ma-
teria pōt dici ex ipo quoddam cōpositū. ¶ Has
opiones cum opione Henrici de Gandauo tenen
tis in homine duas esse formas substātiales: late
recitat Sco. cum suis motiuis ꝛ latius nitit im-
probare. Cuius tamen rōes sufficiēter soluit Gre
go. vbi supra in q̄stum pcedunt contra vnitatem
forme substātialis in composito. ¶ H Po-
test ergo dici/ sustinendo vnam tm̄ formā substan
tialem esse in hoīe q̄ est anima intellectiua/ ꝙ pa-
nis ɔuertit in materiā pmam humanitatis Chri
sti/ tanq̄ in terminū pmum p se ꝛ formalē ɔuersio
nis facte/ vi ɔsecratōis. Que materia est corpus:
vt dr alterā prem compositi sbalis/ q̄ cuꝫ forma
constituit totum. Et hec materia siue corpus est
alia numero a materia panis: hec etiā est eadē nu
mero in Christo viuēte ꝛ mortuo. Ipa etiam ma
teria iacuit nuda i sepulchro: nuda dico a forma
substātiali/ nō nuda a formis accñtalib⁹. Non tñ
cōuertit panis pmo/ in aggregatum ex materia ꝛ
accñtib⁹ sibi inherētib⁹: qꝛ accñtia illa variabilia
sūt: nec sp manēt eadē in eodē subiecto. i. materia
Christi: qꝛ alia accñtia puta pallor vel nigredo/
frigus/ rigor ꝛc. fuere taꝫ in corpe christi mortuo
q̄ in viuo. Termin⁹ aūt p se hui⁹ cōuersiōis sp est
idē vt ē dictū est. Ideo dicere ꝙ forma cadaue-
ris successit aie intellectiue in christo moriente qđ

de alijs sanctis neminē negare puto: nō sic in xp̄o
de q̄ ꝓpha in ps̄. Nō dabis sanctū tuū videre cor
Act.2. ruptionē: vt allegat btūs Petrus: atq̄ȝ exponens
ait. Prouidēs ꝓpha locutus est de resurrectione
Christi: q̄ȝ neq̄ȝ derelictus est in inferno: nec caro
eius vidit corruptionē. Sctūm tuū. glosa: corpꝰ
sanctificatū. Per hoc ꝓbat humane fragilitatis
expertem: ꝛ supergressum esse humanā cōditionē.
Hec glo. Uideret aūt corruptionē cōi lege fragili
tatis hūane: si separata aīa ac in infernū descēdē-
te: corpus in sepulchro formā susciperet cadaue-
ris. Si ḡ forma cadaueris nō successit: nec alia for
ma specifica: q̄d hoꝝ magis obuiat phisicis pnci
pijs / materiā stare nudā: an ipāȝ stare sine forma
specifica. vtrūq̄ȝ negaret phs: q̄ ponit ad corrupti
onem vnius sc̄d̄ḡnationē alterius. Utrūq̄ȝ fieri ꝑ
deū cōcedere hȝ catholicus eo q̄ neutrū implicat
cōtradictionē. ¶ I Si vero q̄s dicere nō refuge
ret / separata aīa christi aliā formā succedere in ma
teria / noiectur vt liber. Jaȝ manifestū est q̄ corpus
cōpositū ex materia ꝛ illa forma succedēte q̄d ia-
cuit in sepulchro nunq̄ȝ fuit in Xp̄o: neq̄ȝ pars hu
manitatis christi. Nō ḡ in h̄ corpus cōuertitur pa
nis: q̄ȝ corpus in q̄d cōuertit̄ idē est in sepulchro ꝛ
in viuēte christo: vt plerisq̄ȝ auctoribꝰ sanctoꝝ pa
trum ꝓbatur. Uñ Amb. vt habet̄ de conse. dist. ij
Oia q̄cūq̄ȝ. Idē in q̄ens corpus q̄d de virgine sū-
ptū est: q̄d passum est ꝛ sepultū: ꝛ resurrexit ꝛ in ce
lū ascēdit: loq̄t̄ de corpore in q̄d cōuertit̄ panis i
eucharistia. Itē Leo in ser. de ascen. Nō dubia fi-
de sed certissima sciētia tenemus / eā naturā in pa
tris consessurā throno q̄ iacuerat in sepulchro.
Itē Aug. in de fide ad pe. Idē hō in vtero matrȝ
ꝛ pependit in cruce / ꝛ iacuit in sepulchro / ꝛ resur-
rexit. Sed non p̄t illa idēptitas intelligi nisi rōne
partis q̄ est corpꝰ. Itē in ep̄la ad Felicianū. Illaȝ
carnē in sepulchro nō deseruit quā in vtero forma
uit. Itē Greg. sup illō Joh. 19. Maria stabat ꝛc.
Qd̄ moriēdo in sepulchro posuit / surgendo super
angelos leuauit. Itē super illō Jone glo. Tu sub
leuans de corruptione idipm corpus ꝛ eandē car
nem resurgere q̄d in humo cōdita fuerat. Multa
ad idē s̄ allegata fuerant. Et per hec p̄tȝ solutio
rōnum s̄. ¶ K Sed di. nō solū est idem corpus
sed ꝛ eadē caro: vt dicūt q̄dā auctoritates. Et in
ps̄. Caro mea requiescit in spe. ꝛ Act. ij. Nec caro
eius vidit corruptionē ꝛ eadē rōne eius ossa. Ma
teria aūt nō pōt dici caro neq̄ȝ os / cū illa non sunt
eiusdē rōnis. Materia aūt est eiusdē rōnis in oi-
bus organis. Rn̄det̄: caro ꝛ ossa sunt termini con
notatiui: ꝛ accipiūt̄ dupl̄r. Uno mō vt supponūt
ꝑ corpore de suba. i. ꝑ cōposito ex materia ꝛ forma
specifica cōnotādo accidentalē dispositionē: ꝛ sic
panis nō conuertit̄ in carnē: vt s̄ dictū est: q̄ȝ non
in corpus vt est spēs sube. Nec sic est eadē caro vi-
ui ꝛ mortui: nec eiusdē rōnis est in hoie ꝛ pecore.
Alio mō accipit̄ vt supponit ꝑ corpore tertio mō
accepto. i. altera parte cōpositi q̄ est materia: con
notando certas dispōnes accidentales: ꝛ sic est ea

dem caro in viuo ꝛ mortuo. Etiā caro ꝛ ossa sunt
eiusdē rōnis essentialis / sed nō accidentalis: sicut
hō albus ꝛ calidus. Sūt etiā eiusdē rōnis in hoie
ꝛ pecore. Nec sequit̄ sunt eiusdē rōnis: ergo caro
est os ꝓpter defectū cōnotati: sicut hō iustus ꝛ in-
iustus sunt eiusdē rōnis essentialis. Nec tn̄ ꝓpter
hoc iustus est iniustus. Et tn̄ de hac materia in
q̄ eligat quis q̄d placet / seclusa temeritate ꝛ perti
nacia: stante semper humili subiectione intellectꝰ
ꝓprij determinationi ecclesie / ꝛ fidei orthodoxe.
¶ L Adhuc restat videre an conuersio illa fiat i
t̄pe vel in instanti. Ad q̄d est vna r̄nsio doctoꝝ oi-
um: q̄ȝ vt dicit Alex. 4. par. q. 38. mē. vj. Totus
panis in totū corpꝰ cōuertit̄ indistincte: ita q̄ nō
vna pars sube panis in vnā partē corporis xp̄i: alia
in aliā: ꝓut determinatū est ab Inno. iij. sic dicen
te. Utrū partes in partes / aut totū in totū / aut to
tale trāseat in totale / nouit ille q̄ facit: ego q̄d resi
duū est in igne cōburo. Si tn̄ q̄rentis instat impro-
bitas: ego salua fide concesserim / q̄ totalis panis
in totale corpus conuertit̄ / ita vt nulla pars pa-
nis transit in aliquā partē corporis. ¶ Et h̄ satis
patet ex p̄missis: nā cū conuersio nō dicit aliud ni
si desitionē panis ꝛ successionem corporis: desinit
aūt totus panis s̄m se ꝛ q̄dlibet sui: ꝛ succedit to-
tū corpus christi. Manifestū est q̄ totū conuertit̄
in totū: ꝛ ita fit corpus Xp̄i totū simul p̄ns specie-
bus panis: ꝛ nō pars post partē: ꝛ ita nō successiue
ꝛ per consequens instantanee. i. totum simul Nō
eīn pōt esse successio ex parte termini q̄ totus sil̄ in
troducitur / ꝛ nō pars post partē. Nec ex parte su-
biecti successiue ad forme receptionē dispositi: q̄ȝ
nullū est hic subiectū / cū totū transeat in totum.
Nec ex parte agentis limitati: q̄ȝ agēs est infinitū
ꝛ ꝓpter idē nulla pōt esse resistentia. Dicit̄ ergo q̄
in fine ꝓlationis verborū incipit esse corpus Xp̄i
sub spēbus panis ꝛ desinit esse panis. ¶ Et si di
ceres / licet virtus diuina cōuertēs sit infinita: tn̄
operatur ad ꝓlationē verboꝝ sacralīū que nō pōt
esse subita. ¶ Ad illud r̄ndet Alex. licet virtus di-
uina operet̄ ad verbi ꝓlationē / non tn̄ s̄m ꝓlatio-
nem successionis / operatur eīn virtus diuina nō
nisi ꝓlatis verbis / sed non durante verboꝝ ꝓla-
tione. Operat̄ aūt in fine ꝓlationis ꝛ non an̄: q̄ȝ
ita placitū est sue oipotenti volūtati. ¶ M Sȝ
forte q̄s replicet: signo instans vltimū esse panis
ꝛ simil̄r p̄mū instans corporis xp̄i sub spēbus pa-
nis: vel sunt vnū instans vel diuersa. Si p̄mū / ḡ
simul sunt corpus xp̄i ꝛ panis ꝯtra p̄us dicta. Si
diuersa / ꝛ cū instātia nō p̄nt esse imediata cadit tē-
pus mediū: ꝑ q̄ vt videtur introducitur corpus
xp̄i ꝛ ita successiue. Solo: panis desinit simul cuȝ
v̄boꝝ ꝓlatiōe ita q̄ idē ē instās desitiōis ꝓlatiōis
v̄boꝝ ꝛ desitionis panis. Cū aūt ꝓlatio v̄boꝝ est
successiua: ꝛ res successiua desinit per p̄mum non
esse / ꝛ non per vltimū esse: alioquin daretur vltia
pars cōtinui q̄ necessario foret indiuisibilis: ideo
non datur vltimū esse panis: sicut nō dat̄ vltimū
instans ꝓlationis: sed dat̄ p̄mū nō esse ꝓlationis

fit z panis: z illud est pͥmū esse corporis xp̄i sub
spēbꝫ panis. Et per h̄ p̄tz solo replice/ nō admittē
do qd assumit̄: signo vltimū esse panis: illud eniz
nō est signabile: qꝛ desinit nō per vltimū eē / sꝫ per
p̄mū nō esse. Et huic satis cōcordat sniali̇r Alex.
de ales par. 4. q. 38. mē. 8. vn̄ ait. Sumere est in
stans in quo est corpus xp̄i p̄mo: z illud est termi-
nus huius mutatiōis q̄ est trāssubatio. Sed qꝛ in
t̄pe nō cōtinuant̄ adinuicē instātia sed inter q̄ibꝫ
est t̄ps mediū / nō est sumere instās ꝓ̄mū an in-
stans vltimū trāssubationis: i quo instāti ꝑimo
an̄ vltimū est panis qꝛ z si sic sumere instās indiui
sibile vltimū nō cōtinuo/ nō t̄n penultimū. Un̄ nō
est sumere instans in q̄ vltimo est panis: instans
em̄ instanti nō pōt cōtinuari sed t̄ps instanti. Un̄
totū illud t̄ps in quo est panis cōtinuat̄ illi instā-
ti in quo p̄mo est corpus christi. Hec ille. Hoc ḡ
instās in q̄ p̄mo est corpus christi est p̄mū non esse
panis: z terminat t̄ps ꝓlationis verboꝝ. Tm̄ de
illo. ¶ Et per ꝯn̄s de his q̄ respiciūt corpus Xp̄i/
s̄m cōsiderationē p̄dicamēti sub̄e: scꝫ de veritate
corporis christi in sacr̄o. Qua mutatiōe incipit eē
ibi. Quid i q̄d cōuertit̄. Que sub̄a maneat. Que
desinat. z an desinēs annihilet̄. An cōuersio instā
tanee an in t̄pe perficiat̄. ¶ N Pro cōplemēto
t̄n z clariore ac specialiore decisione coꝝ q̄ respici-
unt sub̄am eucharistie: s̄m diuisionē ē lec. 38. fa-
ctam. Adhuc videndū an totus Christus fiat p̄-
sens altaris sacr̄o ad legitimā cōsecratiue forme
ꝓlationē. ¶ Pro cuius solōne duo p̄mitto p̄am-
bula. Primū ꝙ nomen Xp̄s noiat suppositū ver
bi diuinū subsistens in duabus naturis: diuina
scꝫ z humana. vn̄ Dam̄. li. 3. Hoc nomē Xp̄s per-
sone dicimus: nō monotropos .i. vno mō dictū:
sed duaꝝ naturaꝝ esse significatiuū scꝫ diuinita-
tis z hūanitatis. Et Aug. cōtra Maximū. Chri-
stus vna persona est gemine sub̄e. Ex illo p̄tz ꝙ lꝫ
sint tria supposita diuina: scꝫ p̄r z filius z .sp̄s. qꝛ t̄n
solus filius subsistit in natura hūana: qꝛ solus ip
se incarnatus est: christus supponit ꝓ solo filio nō
ꝓ patre nec sp̄s. Supponit em̄ ꝓ persona diuina/ cō
notando hūanam naturā hypostatice sibi vnitā:
vn̄ dimissa natura hūana/ verbū nō esset Xp̄s ꝓ-
prie loquendo. Deficeret em̄ cōnotatū quo deficiē
te deficit z supp̄ō s̄m logicos. Sicut deus dn̄s est
t̄n deficiente creatura nō esset dn̄s: eo ꝙ deficeret
cōnotatū huius termini dn̄s: cōnotat em̄ seruū.
Nō existente aūt creatura non est seruus cui dn̄s
dn̄aretur: z ita non esset dn̄s: vt vult btūs Aug.
v. de tri. ca. xv. z allegat magister dist. 31. ¶ Ex il-
lo patet ꝙ verbū nō semper fuit Xp̄s: qꝛ non ante
assumptionē humanitatis. Nec obstat illud ap̄li
Heb. 13 Christus Jesus heri z hodie/ ipse z in secula. Qꝛ
simpl'r verū est s̄m rigorē logice: christus fuit he-
ri z hodie z ab eterno/ q̄uis verbū nō fuit christ⁹
ab eterno. Suppositū em̄ illd̄ qd̄ est christus fuit
ab eterno/ q̄uis nō ab eterno vnitā habuit sibi na
turam humanā. ¶ Secundo sequitur ꝙ proprie
loquendo z de rigore verboruꝫ i in triduo mortis

Christi verbū nō fuit christus. P̄tꝫ/ qꝛ in illo tri-
duo nō habuit sibi hūanitatē vnitā: qꝛ nō fuit hu
manitas Xp̄i in illo triduo: licet fuit corpus z aia
in vtrūqꝫ deitati vnitū qꝛ t̄n aia fuit sep̄ata a cor-
pore nō fuit ibi humanitas: nā hūanitas cōposi-
ta est ex vtroqꝫ: vt dicit Hier. z allegatū est supra.
¶ O Ex q̄ seq̄tur tertio ꝙ si aliqua p̄dicata xp̄o
attributa sunt ꝓ triduo ratione hūanitatis: ꝙ ta
les orōnes sunt tropice z figuratiue: h̄ est nō sunt
vere de virtute s̄mōis sed admittūtur per figurā:
vt illa Aug. super Job. Quis nō est derelictus in
inferno? Christus. Sed in aia sola. Quis iacuit
in sepulchro? Christus. Sed in corpore solo: qꝛ
in his singulis christus est. In his singulis xp̄m
cōfitemur. Et illa Amb. in li. de sp̄ūsancto. Chri
stus pependit in ligno. Christus iacuit in sepul-
chro. Et illa symboli. Christus est sepult⁹: Chri-
stus descendit ad inferna. Hec inq̄ꝫ z sil'es s̄m pre
fatū modū loquēdi per sinecdochē cōcedunt̄: qꝛ
diuinū suppositū māsit vnitū corp̄i xp̄i: z sil'r aie
in triduo/ vt dictū est: q̄ fuerunt partes humani-
tatis eius: rōne quantū partiū toti Christo predi
cta p̄dicata attribuūtur: s̄m hunc ḡ intellectū cō
ceditur: Christus iacuit in sepulchro. i. corp⁹ hūa
nitatis Xp̄i cui mansit vnitū verbi suppositū / ia-
cuit in sepulchro. Et illa: Christus descēdit ad in
ferna ad hunc intellectū cōceditur: aia Xp̄i diui-
nitati vnita descēdit ad inferna. ¶ Notādū t̄n de
illis. Christus descendit ad inferna: Christus ia-
cuit in sepulchro: q̄ s̄m rigorē logice vere sūt. Nō
aūt ille. Ad inferna descēdit Xp̄s: in sepulchro ia
cuit Xp̄s: quaꝝ differētia p̄tꝫ ex logica: qꝛ al'r ap-
pellant termini cōnotatiui positi a parte eiusdem
extremi: al'r dū ponuntur a p̄te diuersoꝝ. Uerum
nōnulli ḡnali⁹ de noie xp̄i loquūt̄: dicētes ip̄z sup
ponere ꝓ diuio supposito: cōnotādo ip̄m subsiste-
re in natura capaci assūptionis suppositalis: siue
sit totalis siue p̄tialis. Et hi admittunt p̄fatas lo
cutiōes ꝓprie/ nō p̄ figurā: t̄n p̄ ideomatū cōicatio
nē. ¶ P Sed nō stādo in ista diuersitate videa
mus an Xp̄s s̄m totā diuinitatē z s̄m totā huma
nitatē sit i h̄ sacr̄o. In vtraqꝫ em̄ na ē rep̄ire q̄ndā
totalitatē: in diuia q̄ est s̄m iclusionē oim triū p̄so
naꝝ: sic em̄ Xp̄m s̄m totā deitatē eē in h̄ sacr̄o est
Xp̄m eē cū p̄re z sp̄s. In hūana vero natura ē reperire
duplicē totalitatē: vnā s̄m p̄tes essentiales: aliā
s̄m p̄tes integrales. Et sic xp̄m eē in sacr̄o s̄m to-
tā naturā hūanā/ est xp̄m eē in sacr̄o s̄m corpus et
aiam: z s̄m oēs p̄tes inteḡles caput/ pedes: z sic
de aliis. Scd̄o supponit̄ ex ē dict̄ ꝙ aliq̄d d̄r eē i
sacr̄o dupl'r: vel ex vi ꝯsecratiōis vl' cōuersiōis: qd̄
scꝫ est termin⁹ p̄ se ꝯuersiōis z p̄mo intēt⁹. Scd̄o
mō p̄ quādā cōcomitātiā: qꝛ coniunctū ei qd̄ p̄mo
mō est p̄n̄s. ¶ His p̄missis ponuntur. v. ꝓpōnes.
Pria/ Xp̄s deus z hō s̄m diuinā naturā pariter z
humanā p̄n̄s est venerabil' eucharistie sacr̄o. Hec
veritas satis deducta est ex auctoritatibꝫ canōis
z sanctoꝝ lec. 39. z p̄n̄ alique breuiter cōmemo-
rari. De summa tri. z fi. ca. Idem ipse sacerdos z

sacrificiũ Jesus Christ⁹. Jesus aũt christus de⁹ et hõ est subsistẽs in natura diuia ⁊ humana. ⁊ ꝯcordat hrũs Hiero. de ꝯse. dis. ij. Nec Moyses. Nec inqt Moyses dedit vobis panẽ veꝝ: sȝ dñs iesus ipe ꝯuiuiũ ⁊ ꝯuiua: ipe comedens ⁊ q̄ comeditur. Jtẽ illud est sub sacro qđ mãducat̃ ⁊ sumit̃ sumpto sacro. Hoc aũt est Christus. Aug. de cõse. di. ij. Qui mãducat. Mãducat̃ Christus/ viuit mãducat⁹: q: surrexit occasus. Jtẽ Hiero. eadem dis. Singuli. Singuli inqt totũ accipiũt Christum dñm. Jtem Amb. li. de offi. ea. dist. Añ bñdictionem. Jn h̄ sacro Christ⁹ est. Ad idẽ ptes adduci pñt q̄ hñt̃ eadẽ dist. ⁊ .iiij. sniaꝝ. ꝯcordãt oẽs doc. Jnnocẽ. Hugo/ ⁊ ceteri. Quia ḡ ibi est christ⁹: ⁊ christus hr̃ vtranq̃ naturã diuinã ⁊ humanã/ seq̄tur q ibi sit vtraq̃ natura. ¶ Q Scđa ꝓpositio: Sub hostia ꝯsecrata ꝯcomitãter est ipa diuinitas ⁊ dei filius. Nõ tñ ibi sic est pr̃ ⁊ spũssanctus. Prima ps pȝ: q: diuina natura vnita est corpori christi: nec ipm vnq̃ dereliqt: ḡ qđ corpus est ibi ꝑ se vi ꝯsecratõis vt dictũ est. Q aũt diuinitas non dereliqt corp⁹/ pȝ ꝑ btm̃ Aug. sup Joan. Mors ad tps aiam ⁊ carnem seꝑauit/ sed neutꝝ a verbo dei. Jtẽ Dama. li. iij. sen. Christ⁹ qđ semel assumpsit/ nunq̃ dimisit qđ intelligi oportȝ q̄ntum ad ptes essentiales: q: in triduo dimisit humanitatẽ q̄ in triduo nõ fuit: sed nõ ptes q: nec corp⁹/ nec aiam. Cum ḡ diuinitas ⁊ ꝟbum (qđ est filius dei) nõ sit ibi ex vi ꝯuersionis/ nec in ipm panis ꝯuertit̃: vt s̄ dictũ est. Est ãt coniũcta corpi assumpto qđ nõ dereliqt/ seq̄tur q sit ibi ꝑ cõcomitãtiã. Secunda ps ꝓpõnis pȝ: scȝ q nõ sit sub hostia pater ⁊ spũssctus sic cõcomitãter sicut deitas ⁊ fili⁹. Sũt q̄dẽ sub sacro pr̃ ⁊ spũss. q̄ ꝓpter immẽsitatẽ diuie nature sunt vbiq̃: etiã ꝓpr̃ identitatẽ essentie non pñt seꝑari a filio/ vt fili⁹ sit alicubi ⁊ nõ ibi sit pater ⁊ spũss. q: q̄libȝ haꝝ ꝑsonaꝝ est in alia ꝑ circũ-

Jo. 14. cessionẽ/ ⁊ simplr̃ inseꝑabiles sunt. Vñ dixit christus Philippo: ego in prẽ ⁊ pr̃ in me est. Nõ ãt sunt in sacro eo mõ ꝑ cõcomitãtiã sicut essentia ⁊ fili⁹: nam essentia ⁊ fili⁹ sunt ibi ꝑ cõcomitãtiam: q: vniti hypostatice corpi assumpto: sȝ nec pr̃ nec spũss. assumpsit hũanã naturã/ ⁊ ita nec ptes eius. Non eñ pr̃ fact⁹ est hõ: nec spũss. incarnat⁹ est/ vt ꝓbat mgr̃ dist. j. tertij. ⁊ di. xvj. ꝑmi li. sent. ¶ R Vtꝝ aũt debeat cõcedi simplr̃ q ibi sit pr̃ ⁊ ss. per cõcomitãtiã/ lȝ nõ sicut ꝟbũ: videt̃ mihi salua ꝑ saniore snia q vis est in noie: q: de re cõstat. Constat q̄dem q ibi est pater ⁊ spũssctũs duplici rõne. Primo/ q: sunt deus/ ⁊ ꝑ cõseq̄ns vbiq̃. Scđo/ q: sũt cõsbales ꝟbo: ḡ sunt vbi ꝟbũ/ ita q si ꝑ impossibile nõ eẽnt vbiq̃: nihilomin⁹ eẽnt in sacro in q̄ ẽ ꝟbum/ ꝓpter cõsubstãtialitatẽ ꝟbi. Cõstat etiã q ibi est ꝟbum ꝑ assumptõem corpis q̃uo non est ibi pr̃ ⁊ spũss. ¶ Possȝ igit̃ dici q aliq̄d dr̃ esse in sacramẽto ꝑ cõcomitantiã duplr̃: immediate ⁊ mediate: ꝑmo mõ dr̃ esse ibi qđ est vnitũ siue cõiunctũ ei qđ est ibi ꝑ se ⁊ ꝑmo: nõ ꝑ aliud. i. nõ ꝓpter h̄ q ẽ cõiunctũ alicui coniũcto ei qđ est ibi ꝑmo ⁊ per se

sic est aia sub spẽbꝫ panis/ q: immediate cõiunctã est corpori. Scđo modo qđ est ibi ꝓpter coniũctionẽ ei⁹ cũ cõiũcto illi qđ est ibi ꝑ se ꝑmo: sic accñtia aie grã/ charitas/ aie christi sunt in sacro: nõ q: vnita sunt corpi qđ est in ꝑmo ⁊ ꝑ se: sed q: vnita sunt aie q̄ cõiũcta est corpi. Per hoc posset dici q ꝟbum est in sacro ꝑ cõcomitãtiã ꝑmo mõ immediate/ q: vnitũ immediate corpi. Nõ eñ est vnitũ ꝑ aiam/ alioquin triduo nõ fuissȝ vnitũ corpi aia tũc seꝑata: qđ pȝ falsum. Pater aũt ⁊ fili⁹ sũt ibi q: vniti ⁊ cõsbales ꝟbo qđ est immediate vnitum corpori: ⁊ sic nõ sunt ibi ꝑ cõcomitãtiam ꝑmo mõ immediate sȝ scđo mõ. ¶ S Tertia ꝓpõ q̄ respicit hũanitatẽ Christi q̄ attẽdit̃ penes ptes essentiales eiusdẽ est illa: Corp⁹ christi est sub spẽbꝫ facta cõsecratõe ꝑmo ⁊ ꝑ se. Aia ꝟo est ibi ꝑ cõcomitantiã immediate. Prima ps ꝓbata est s̄. scđa probat̃: q: tale est corp⁹ christi in sacro q̄le ẽ in sua naturali existẽtia. Jn naturali aũt existẽtia est viuũ ⁊ nõ mortuũ: q: Christ⁹ resurgẽs ex mortuis iã nõ moritur. Nõ viuit aũt nisi ꝑ aiam: ḡ nõ est sine aia. Q aũt sit ibi ꝑ cõcomitãtiã pȝ: q: nisi essȝ cõiũcta corpi nõ essȝ ibi: vñ in triduo fuissȝ corp⁹ in sacro sine aia: vt freq̄nter dictũ est. Q etiã immediate/ pȝ/ q: aia immediate cõiũgit̃ corpi/ ipsiq̃ inheret/ ⁊ ipm viuificat: nõ ꝑ aliqđ mediũ cui ꝑus inhereat. Et sicut dictũ est de aia/ ita dõm est de ꝑcioso christi sanguine: qđ etiã est in corpe ⁊ sacro ꝑ cõcomitãtiã immediate. Nõ eñ pt̃ corp⁹ hũanũ viuere naturalr̃ sine sanguine. Est est immediate cõiũctũ corpi nõ ꝑ aliud cui sit essentiali⁹ coniũctum. Ro. 6.

¶ Quarta ꝓpõ respiciẽs ptes integrales. Oẽs ptes integrales corpis Christi/ caput/ pect⁹/ man⁹ pedes ⁊ cetere ptes integrales ꝑ se ⁊ ꝑmo habẽt ꝑ̄sentiam ad spẽs sacrales ꝓbat̃: q: ꝑ se ⁊ ꝑmo est ibi corp⁹. Cum aũt corpus nihil est q̄ sue ptes siĩ sumpte: ḡ ꝓpositũ: maxime q: Christi corp⁹ nũq̄ fuit mõstruosum aut imꝑfectũ: ḡ sꝑ habuit oẽs ptes ad corpis ꝑfectõem reqsitas. Erat eñ speciosus forma p̄ filijs hm ꝓpham. ¶ Sȝ est caute cõsiderandũ q noia ptium integralium q̃nq̃ dicũt ptes totius cõpositi etiã ex materia ⁊ forma specifica compositas: ⁊ sic caput nõ est tm̃ materia vel forma corporeitatis hm sic opinantes. Sed ẽ cõpositũ ex materia ⁊ aia viuẽte sic disposita ⁊ qualificata. Alio mõ dicũt tm̃ materiã substractiue et nõ formã specificã cõnotãdo certã formã ⁊ q̄lificatõem. Quõ etiã in corpe mortuo dicimus esse caput ⁊ mẽbra: ⁊ sic pt̃ etiã distingui õ carne ⁊ ossibꝫ. Et ꝑ h̄ pñt ꝯcordare doc. q̄ꝝ aliq̄ dicũt q caput carnes ⁊ ossa nõ sũt eadẽ i viuo ⁊ mortuo. nec noia hec vniuoce important ptes illas in corpe viuo et mortuo sȝ eq̄uoce. sic̄ hõ ꝑcat viuũ hoĩem ⁊ mortuũ. Alij oppositũ afferũt: ꝑma opi. ꝟa ẽ hm ꝑmã acceptõem: scđa hm scđam acceptõem illoꝝ noĩȝ caput/ man⁹ ⁊c̃. Jn ꝓpõne aũt nr̃a accipi dñt scđo mõ ⁊ nõ ꝑmo mõ: q: ꝑmo mõ accipiẽdo sũt ibi ptim ꝑ se ⁊ prio q̄ntũ ad materiã: ⁊ ptim per concomitantiã quo ad formã. ¶ T Ex his colligit̃

q̄ q̄ttuoꝛ p̄rincĩa ad pfectã corpoꝛis xp̄i cõsistẽtiã sunt in sacro venerabili. Primũ/corp⁹ christi gloriosum: sc̃dm p̄ciosus ei⁹ sanguis: tertiũ bñdicta ei⁹ aĩa: quartũ diuinitas excellẽtissima. Corpus ex vi cõuersiõis siue per se p̄mo: cetera tria per cõcomitantiã q̄dã ordie ſm Franciscũ maronis ſm que hñt esse in christo in exñtia naturali. Nã sanguis est ibi ex cõcomitãtia imediata: q꞉ pertinet imediate ad dispositionẽ corp̄is vt sit susceptiuũ aĩe: q̄ nõ viuificat corp⁹ sine sanguie. Sc̃do est ibi aĩa ex cõcomitãtia mediata: q꞉ p̄supponit sanguinẽ in corp̄e: sine q̄ corp⁹ nõ viuificat. Tertio est ibi deitas ex cõcomitãtia remota: q̄ q̄uis imediate sit vnita corpori ⁊ etiã mãsit vnita corp̄i: aĩa ⁊ sanguine separatis i triduo. s. tñ in incarnatiõe facta est vnio ad totũ hoiem p̄mo: ⁊ ex p̄ñti ad p̄tes humanitatis: ⁊ iõ q̄si remota ⁊ vltima cõcomitãtia dr̄ esse sb̄ sacro. Ex q̄ p꞉ q̄ aliter loquit̄ ille doct. de medio q̄ sit dictũ est. Loq̄tur eñ h̄ dõ medio q̄si disponẽte: vt mediate dicat̄ vniri vel cõiungi: qd̄ reqrit aliqd̄ mediũ q̄si disponẽs aliud ad sui cõiũctionẽ. Nõ q̄ illo medio vniat̄: ⁊ sic aĩa mediante sanguine vnit̄ corpori: q꞉ nõ vnit̄ corp̄i sine sãguie disponẽte corpus: nõ aũt vnit̄ sanguini. Supra aũt dictũ est de medio suscipiẽte vnionẽ. i. de medio q̄ p̄us vnit̄ alicui: ⁊ p̄pter h̄ q̄ vnitũ est illi ⁊ illud alteri/vnit̄ ẽt illi alteri. Et sic nec sanguis nec aĩa nec deitas mediate vnit̄ corpori: ꝫ singulũ horũ imediate vnit̄ corpori. Et ſm hoc q̄dã sunt ibi per ꝯcomitãtiã ad corpus xp̄i ⁊ q̄dã per cõmitãtia ad cõcomitãtiã: de q̄b dicet̄. De illis q̄ttuoꝛ sup̄dictis ẽt loquit̄ sc̃tus Bonauẽ. dis. xj. q̄rti. q. j. ar. iiij. aliq̄ mõ cõformit̄ Frãcisco di. q̄ ibi est corpus xp̄i vi cõuersiõis: sanguis rõe cõmixtiõis: aĩa rõe cõnexiõis: diuitas rõe vnionis. q̄ ẽt notari p̄ñt ex v̄bis xp̄i. Ego sum pa. vi. q̄ de ce. descẽdi. Panis q̄tũ ad corpus seu carnẽ. vñ. Caro mea vere est cibus. ibidẽ. Viuus per aĩaꝫ q̄ nõ viuificat sine sanguine. Qui de celo descẽdi ex deitate: nõ motu locali/ꝫ hũanitat̄ assumptiõe. ¶ V Sexta p̄põ nõ solũ hec q̄ttuoꝛ noiata: corpus/sanguis/aĩa/deitas sunt in sacro eucharistie: sed etiã eaꝝ p̄prietates accñtia ⁊ perfectiões nature ⁊ glie. P꞉: q꞉ vt frequẽter dictũ est/q̄ tale est corp⁹ sub hostia q̄le est in naturali exñtia q̄tũ ad suas partes ⁊ p̄prietates maxime absolutas/ſm eos q̄ ponunt respectus: q꞉ de respectiuis p̄sertim ad vbi nõ ita: de q̄ postea. Vñ sunt ibi q̄ttuoꝛ dotes glie corpoꝛis/determiata partiũ armonia: ac q̄litates p̄mei scḋe: cõplexio debita partiũ officialiũ ⁊ organoꝝ. Sũt eñ ibi in optima dispõne naturali q̄tũ ad oẽs q̄litates singulis inexñtes. Sed de q̄titate corpoꝛis ac partiũ: ac coꝝ situ ⁊ distantia locali dicet̄ lec. sequẽti. Nec solũ ibi sunt oia q̄ faciunt ad perfectionẽ corpoꝛis ⁊ mẽbroꝝ: ꝫ etiã ea q̄ sunt ad corpoꝛis ornatũ ⁊ decorẽ: vt capilli/vngues/barba/⁊ cetera q̄ pertinẽt ad glo̾si corpoꝛis speciositatẽ q̄ xp̄s resumpsit in sua mirifica ⁊ gliosa resurrectione: in q̄b sedet ad dexterã patris: sanctoꝝ aspectibus p̄ñtatus. Sunt ⁊ ibi perfectiões aĩe naturales ⁊ gliose: scꝫ cognitiones diuine essentie ⁊ rerũ oium in v̄bo ⁊ p̄prio gñe. Silr̄ ⁊ fruitio btã ac affectiões/amores/ceteriq̄ volũtatis actus ⁊ delectatiões. Necnõ ⁊ exterioꝝ sensuũ ⁊ interioꝝ op̄a ⁊ q̄litates. Si eñ aliq̄ haꝝ pfectionũ deesset xp̄o vt in sacro: tunc esse in sacro redũdaret in magnã iperfectionẽ corpoꝛis ⁊ aĩe Christi. Perderet eñ aliquã perfectionẽ vt ibi exñs q̄ sibi inexisteret in celo: qd̄ videt̄ absurdũ dicere. Nã sic minus delectabile esset xp̄o q̄tũ ad corpus ⁊ aĩam esse in eucharistia q̄ in celo: si vt ibi careret aliq̄ perfectiõe aut delectatiõe corporali vel sp̄ũali. Sicut ⁊ angelis custodib nr̄is magis triste foret si nobiscũ i terris exñtib aliq̄ deesset perfectio q̄ adesset in celis. Vñ etiã nobiscum exñtes/sp̄ vidẽt faciẽ p̄ris. ¶ Neq̄ eñ necessariũ est qd̄cũq̄ absolutũ i corp̄e aut aĩa xp̄i tolli/p̄pter nouã eius p̄ñtiã ad sp̄ẽs sacrales/qd̄ eis inest in celo. Nullo ergo priuat̄ in sacro quod inest in celo. Et hoc de facto: quia ſm absolutã dei potẽtiã oppositũ nõ est ipossibile. vt infra dicet̄. ¶ Et p̄ oibus illis vna est rõ: q꞉ cũ p̄pter cõuersionẽ panis in solũ corpus xp̄i: per concomitãtiã sunt ibi sanguis/aĩa/deitas: q꞉ cõiũcta sunt corpori ⁊ vnita: eadẽ rõne ibi sũt ⁊ illa q̄ sanguini aĩe aut deitati sũt vnita: nõ eñ p̄pter p̄ñtiaꝫ corpoꝛis sui in eucharistia vult Xp̄s ip̄m corpus p̄uare suis p̄prietatibus ⁊ perfectionib: nec illis sibi cõiũctis. Vult q̄ p̄mo esse sub hostia corpus suũ vi cõuersionis ad sensum ẽ expssum: vult illd̄ corpus suũ gloriosum comitari aĩam diuinitateꝫ sanguinẽ. Vult illa cõcomitantia nõ esse imperfecta nec suis operatiõib/donis naturalib ⁊ gratuitis esse p̄uata. Per hoc p꞉ q̄mo totus Xp̄s est in hoc salutifero sacro. Et hec de his q̄ p̄dicamentũ substantie respiciunt ad p̄sens sufficiant.

Lectio. XLIII A

E Xpeditis vtcũq̄ his ſm p̄orẽ diuisionẽ q̄ cõueniũt subẽ p̄dicamẽto: ꝯñr vidẽdũ ẽ de respiciẽtib corp⁹ xp̄i q̄tũ ad q̄titatẽ ⁊ sitũ. Cũ aũt ſm catholicã v̄itatẽ totus xp̄s ſm vtrãq̄ naturã diuinã ⁊ humanã. Et ſm oẽs partes sue hũanitat̄ gliose officiales ⁊ integrales atq̄ organicas/silr̄ cũ singl̄aꝝ p̄prietatib ẽ in sacro eucharistie sb̄ sp̄ẽb panis: vt lec. prima ⁊ alijs p̄cedẽtib diffuse ostẽsum est. Indrẽ da ẽ intelligẽtia hui⁹ v̄itatis. Int̄ cetera eñ mira ⁊ magna hui⁹ sacri mirabilia hoc singl̄r mirabile est: ⁊ hũanã videt̄ excellere intelligẽtiã: q̄ corpus tã speciosũ in sua q̄titate lineamẽtis ⁊ figura perfectissimũ/cũ oim mẽbroꝝ ⁊ organoꝝ p̄fcã distinctiõe ẽ sb̄ parua hostia: cui⁹ q̄titatẽ lõge excedit. Videt̄ eñ incõprehẽsibile q̄mo caput sit p̄sse vbi digit⁹: pes vbi ocul⁹: cor ⁊ epar vbi man⁹: venter cũ dorso: tibia cũ collo ⁊c. salua partiũ distinctiõe ⁊ sine eaꝝ cõfusione: ⁊ mẽbrũ mai⁹ nõ maiorẽ locũ occupet q̄ mẽbrũ minus/puta vẽter q̄ ocul⁹.

Ponēdo est ꝙ̄ pmo veritas tenēda: deinde ei⁹ in-
telligētia inquirenda. ¶ Quo ad pmū sic hec ꝓpō
post venerabilē Guil. ockā in tract. de venerabili
sacro. c vi. Quāuis corpus christi realr̄ ꝛ veracit̄
sub speciebꝫ panis cōtineat̄ / nō tū in sacro altaris
loco circūscribit̄: ꝛ totū corpus xp̄i sb̄ tota hostia
ꝛ totū corpus christi sub qualibet ꝑte hostie realr̄
cōtinet̄. Totū dico sincathegoreumatice .i. ꝗlibꝫ
ꝑs. Vel mixtim .i. ip̄m ꝛ nihil ip̄ius qn ip̄m. de ꝗ
infra lec. lxx. Probatur hec veritas testimonijs
scrōꝝ patrū. vnde btūs Hier. in ser. dn̄ice. v. post
epi. d cōse. di. ij. Singuli. Singuli accipiūt xp̄m
dn̄m: ꝛ in singulis porciōibꝫ totus est: nec ꝑ sin-
gulos minuit̄ sed integrū se in singulis ꝑbet. Itē
Hilarius papa in .c. Vbi. eadē dist. Vbi ꝑs ē cor
poris / est totū. Eadē rō est in corpe dn̄i in manna
qd ei⁹ figura p̄cessit. De ꝗ d̄r. Qui pl⁹ collegerat
nō habuit ampli⁹ neqꝫ ꝗ min⁹ parauerat habuit
min⁹. Itē glo. sup illo qd dicit Hila. in fine ca. iaꝫ
allegati. Nō em̄ ꝗtitas visibilis in hoc estimāda
mysterio sed virtus sacri sp̄ualis / dicit: Nō est sic
ꝗtitas estimāda vt sub minori quātitate minus
sit corpus xp̄i: ꝛ sub maiori maius: qꝛ vbicūqꝫ ꝑs
siue dicas ꝑs speciei totū corp⁹ est / siue ꝑs corpis
xp̄i .i. manus vel pes / totū corp⁹ est. Nō tn̄ dicen-
dū est ꝙ oia mēbra mixta sunt: ꝛ vbi caput ibi mi
xtim pes vel man⁹: sed vbi ꝑs ibi totū: qꝛ nō ma-
iorē locū occupat totū ꝗꝫ ꝑs ꝛ ecōuerso. Hec glo.
Qd dixit mixtim intelligo .i. cōfuse: de ꝗ postea.
¶ B Ex ꝗbꝫ colligit̄ maīfeste pmo ꝙ tot⁹ Chri-
stus est in tota hostia / ꝛ tot⁹ in ꝗlibet ꝑte. Scd̄o
ꝙ etiā ꝗlibet ꝑs corpis xp̄i est in ꝗlibet ꝑte hostie.
Tertio ꝙ in ꝗcūqꝫ ꝑte hostie est vna ꝑs corporis
xp̄i / ibi sunt oēs. Quarto ꝙ vbi caput Christi ibi
man⁹: Vbi pes ibi ocul⁹: ꝛ sic de alijs ꝑtibꝫ. Qd
verū est / si vbi dicit locū extrinsecū sp̄ēꝝ: sec⁹ si di
cit intrinsecā corpis ꝑtē. Cui⁹ intellect⁹ ex sequē-
tibꝫ pendet. Huius veritatis possibilitas sic acci
pi pōt. Nihil negare debet christianus posse fieri
diuina virtute nisi qd ꝑ rōnes ex ꝑ se notis pōt euī
denter ꝓbari includere cōtradictionem. Vel nisi
hoc elici pōt ex sc̄ptura sacra aut recept' seu deter
minatis ab ecclīa. Nō em̄ iuxta modū causarum
naturaliū diuinā artare debemus potentiā / cū di
uina p̄tās oēm creaturā ꝑ virtutē in infinitū exce
dat. Nec ad negandū aliq̄d posse fieri diuina vir-
tute experta sufficiūt / cū totū ordinē naturaliū cau-
saꝝ possit deus imutare ꝛ cōtra cōem cursū natu
raliū causaꝝ cōstet eū multa fecisse. Quis em̄ vn-
ꝗꝫ naturalr̄ expertus est virginē sine viro cōcipere /
duo corpa sil̄ existere: mortuos ad vitā resurgere:
accn̄tia sine subiecto sb̄sistere: aliaqꝫ innumera ꝗ
tn̄ cōstat diuinit⁹ esse facta: teste vtriusqꝫ testamē-
ti scp̄tura. Nō igitur negare aliq̄ debemus a deo
fieri posse: qꝛ ip̄a nō naturalr̄ fieri expimur. Ad ꝓ-
positū igit̄ duo supponant̄. Primū deus ꝑ suam
absolutā potentiā pōt facere vnā aliquam subam
f̄ꝫ se totā coexistere pluribꝫ corporibꝫ. Pꝫ qꝛ hoc
nullā includit cōtradictionē / cū ꝑ ꝓpōnes ꝑ se no-
tas possit euidenter ꝓbari. Ex ꝗ statim sequitur /
ꝙ vna suba ꝑ eandē diuinā potentiā pōt f̄m se to-
tā coexistere alicui toto ꝛ cuilibꝫ eius ꝑti. Si em̄
pōt coexistere pluribꝫ corpibꝫ a se distinctis ꝛ sepa
ratis: multo magis pluribꝫ ꝑtibꝫ eiusdem corpis
coexistere pōt. Vtroqꝫ em̄ cōcesso pōt euidenter ꝑ
veras logicales regl'as ꝗ oīnotitie ꝛ scie deserui-
re noscunt̄ oīs cōtradictio euitari. Sicut inferi⁹
soluēdo rōnes ꝗrūdā ad oppositū arguētiū osten
det̄. Quāuis nō possit euidēter ex puris naturali
bus ꝓbari: ꝙ ita factū sit siue fiat. Non ꝙ̄ negare
debet catholicus qn deus facere pōt ꝙ aliq̄ suba
tota f̄m se ꝛ quālibet ꝑtē suā coexistere posset ali-
cui corpi toti ꝛ cuilibet eius ꝑti. Ita em̄ tenem⁹ ꝙ
aīa intellectiua est tota in toto corpe: ꝛ tota in ꝗ-
libet ei⁹ ꝑte. Sic etiā asserim⁹ ꝙ angelus est tot⁹
in aliq̄ loco definitiue: ꝛ totus in ꝗlibet eius ꝑte: ꝛ
nec alterutrius oppositū ꝓbari pōt ꝑ demonstra
tiuā rōnem. ¶ C Scd̄m: Deus ꝑ suā absolutā
potentiā pōt duo corpa siue eiusdē sp̄ēi siue diuer
saꝝ facere coexistere sil̄ eidē loco. Pꝫ vt p̄us quia
nullā hoc includit cōtradictionē. Sic em̄ credim⁹
ꝙ saluator noster xp̄s clausis ianuis intrauit ad
discipulos: clauso resurgens ꝓdijt de sepulchro la
pide ab hostio monumēti nondū ꝑ angelū reuolu
to. Etiā clauso virginis vtero nat⁹ est huic mun-
do. Ascendit in celū nullo celesti corpe diuiso. Ex
ꝗ etiā sequit̄ ꝙ due ꝑtes ꝛ ꝗtlibet plures eiusdem
corpis: imo oēs eidē loco pn̄t coexistere. Nā qua
rōne duo corpa separata pn̄t ꝑ diuinā potentiā eidē
loco coexistere: eadē rōne ꝛ due ꝑtes eiusdem cor-
poris pn̄t eidē loco coexistere: ꝛ eadē rōne tres par
tes quattuor / sex ꝛ siml̄ oēs. Nam penetratio di-
mensionum licet nature sit impossibilis: non ta-
men deo. Etiam de facto plures forme accidenta
les extense coexistunt eidem loco: ꝛ inherent eidē
materie ꝛ subiecto. ¶ Ex quib⁹ sequit̄ ꝙ deus ꝗ
plus potest facere ꝗꝫ nos possumus intelligendo
cōprehendere: facere pōt ꝙ tota substantia corpo-
ris Christi coexistat toti hostie ꝛ cuilibet eius par
ti: qꝛ potest facere ꝙ sua substātia coexistat diuer-
sis corporibꝫ siue locis / ꝛ ita diuersis partibꝫ ho-
stie. Et per hoc ꝙ ꝗlibet pars corporis sui coexi-
stat cuilibet parti hostie. Potest ꝛ facere ꝙ plures
substantie corporee possunt simul coexistere eidē
loco: ꝛ per hoc pōt facere plures imo oēs corpis
sui partes esse simul sub qualibet parte hostie. Ex
hoc cum facit / corpus suū totum est sub tota ho-
stia ꝛ totum sub qualibet eius parte: quia omnes
sue partes coexistunt singulis partibꝫ hostie: ꝛ ꝑ
consequens non est in sacramento circūscriptiue:
quia nō est sic in loco hostie / ꝙ vna pars corporis
coexistat vni parti loci ꝛ non illa sed alia coexistat
alteri: ex quo omnes partes coexistunt omnibus
Est autem in hostia siue in loco hostie definitiue /
sicut anima intellectiua aut angelus dicitur esse
in loco: quia realiter ꝛ vere est in loco hostie ꝛ non
extra: saltem non oportet. Potest enim esse extra
sub alia hostia ꝛ similiter esse extra in celo.

¶ D Quāuis aūt hec sic simplr credere suffi cit cuilibz orthodoxo/qz tñ h sum⁹ in scholastico gymnasio/vbi nedū qd credēdum/sed queādmo dum credēda catholice intelligant inuestigādū est q̄ntum humana fragilitas sinit. Eisqz loqr q parati esse debebūt ad satisfaciēdū oi poscēti rōez

I. Pe. 3. de ea q in nobis est spe. Qui exēplo Pauli sapiēti

Rom. I bus z insipiētibꝫ debitores ↄstituent. Potētes ex

ad Tit. I hortari in doctrina sana: z eos q ↄtradicūt argu ere. Jō vltra inqrēdū est: an corpus christi fm di mensiones ꝓprias quibꝫ extendit in celo sit in sa cramēto. Et an ↄcedendū sit q corpus christi sit tātū in sacro q̄ntū fuit in cruce/siue q̄ntum nūc ē in celo. Vtrū etiā q̄ntitas sua sit in sacro. Item q̄ modo saluet figura debita hūani corpis/si ps nō distat a pte: aut qūo distant si sunt sil. Qūo ocul⁹ sit in capite z nō in pede: z qūo saluabit ptium or ganicaꝝ distinctio. Et gnalr qūo vitari possit p tium ↄfusio. Que oīa sunt difficilia intellectu. Vñ doctor irrefragabilis Alex. par. iiij. q. xl. mē. iij. ar. iiij. dr: In hoc sacro qdā sunt fm naturā: q̄ dam sup naturā/sed nō sup intellectū: qdā sup in tellectū z sup naturā. Scdm naturā sunt ibi acci dentia q̄dam: sicut color/sapor/in magnitudine z aptitudo accidētis respectu actus sui: sicut albe dinis ad immutādū visum. Sup naturā sunt ac cidentia sine subiecto: vt color/sapor/rotunditas sine suba: hoc aūt est supra naturā/sed non sup in tellectum. Intelligit eñ intellectus accidentia si ne subiecto p abstractōem. Sup naturā z intelle ctum est ibi Christus in tota q̄ntitate in quāta est in celo: z nō excedit terminos illius parue formu le: h aūt est sup naturā z intelligentiā. Dicēdū igit q lz corpus christi nō excedat formā illā/nō tñ est eiusdē q̄ntitatis: qz ↄtinentia illa qua corp⁹ chri sti pur est in sua q̄ntitate ↄtinet sub illa forma/nec excedit illam: nō est aliqua ꝟtute nature/sed ꝟtu te sup naturā z mirabilr: vñ mirabilis est illa cō tinentia non naturalis. Et sequitur: Unde q̄tum ad hūc articulū soli fidei intēdēdū est: qz neqz simi le est in exemplo inuenire: neqz ad h pt intellect⁹ human⁹ attingere: vñ dr Inno. In hoc sacro cre dere iubemur/discutere ꝓhibemur. Unde in hoc sacramēto ex captiuatōne intellect⁹ illi⁹ q credit z nō intelligit/nō modicū est meritū fidei. Hec Ale xander. ¶ Sed alij doctores būs Tho. Egidi⁹ Sco. Ockam/z eoꝝ sequaces nitunt aliq modo rōnem intelligēdi apire/sed multiplr diuersificāt. Vñ qz difficultas intelligēdi modū existendi cor poris christi sub eucharistia depēdet ptim ex hoc vtꝝ q̄ntitas sit accidēs distinctū a suba z qualita te. Uel an sit res ipa quanta/suba scꝫ vel qualitas ideo possunt ille opiniones pmo reduci ad duas sibi ↄtrias/quaꝝ vtraqz multos habet imitatores. Quas ↄmemorat doc. subtilis in. iiij. scripto di.

o Doct. ij. q. ij. ¶ E Prima est q quātitas ↄtinua si

l' de q̄n- ue extēsiua est q̄dam essentia absoluta realr distin

z suba cta a suba quāta z silr a qualitate quāta: sicut al bedo vl' caliditas est entitas qdā absoluta distin cta realr a re alba. Vñ imaginant hi q suba vel q̄ litas ex se nō hz ptem extra ptem fm quā pōt exte di: sed h cōuenit sube vel qualitati p qddā accñs supadditū: quasi mediās int' subam z qualitatez/ inherēs sube. z fz aliqs substās qualitatibꝫ/ita q qualitates iherēt quātitati tāqz subiecto imedia to: z sbe tāqz mediato: fm alios inherēs sbe z nō substās qualitatibꝫ: reqsitū tñ ad h q qualitates inhereāt sbe. Nā fm illos/qualitates extēse non pñt iherere subiecto suo sbe nisi fuerit in q̄titate extēsa. Vñ fm illos/qcqd est quātū: vl' ē quātuz/ qz idē quātitati: vl' qz hz q̄titatē sibi inherētē: vl' inherētē suo subiecto z sibi coexitē. Primo mō ip samet quātitas est quāta. Scdo mō suba cui inhe ret. Tertio mō accñtia qbꝫ coassistit p inhesionē ei dem subiecto cui inheret hmōi accñtia. ¶ Tenen tes g hāc opi. de q̄titate ad ꝓpositū nostꝝ de exñ tia corpis christi in eucharistia int' se sunt diuersi: vñ qdā dicūt q sicut corp⁹ christi realr est in sacro ita etiā ei⁹ quātitas qua extēdit in celo/est realr in sacro. Asserūt eñ q vbicūqz est suba aliqua ibi eti am necessario sunt oīa accñtia absoluta sibi inhe rētia. Consequenter dicūt q illa q̄titate nō extendi tur corp⁹ Christi localr in sacro: qz nō est ibi quā titas Christi mō suo. i. mō quātitatiuo/sz modo sube. Mod⁹ sube fm se est esse in loco definitiue. Suba eñ q̄tū est de se/est in loco indiuisibilr z de finitiue: sicut aīa intellectiua in corpe: qz rō substā tie fm se est indiuisibilis/z eque ↄuenit toti sube z cuilibet ei⁹ pti. Cui⁹ rō est fz eos: qz quātitas chri sti nō est ibi tanqz pm⁹ z p se termin⁹ ↄuersionis: sed ↄcomitant ad pmū terminū. Nā vt sup dictū est/ↄuersio panis fit in subam corpis Christi tāqz in pmū z p se terminū quā ↄcomitant sua accñtia. Ex hoc est sub eucharistia/eo mō est ibi q terminat ↄuersionē. Substātia corpis Christi est ibi tāqz p pri⁹ z p se termin⁹/q ex se nō hz modū exñdi quāti tatiuū/ↄmēsuratiuū siue extēsiuū: g est ibi mō suo ꝓprio. i. tota in toto/z tota i qualibꝫ pte. Quan titas aūt ibi est p ↄcomitātiā naturalē ad substāti am. g erit ibi nō mō suo ꝓprio sz mō sbe: etiā tota i toto/z tota in qualibet pte: z nō mō quātitatiuo. Sunt eñ ibi cōtrario ordine dimēsiones corpis Christi: z dimensiones corpis cōmensuratiue lo cati. Nam dimēsiones corpis cōmēsuratiue in lo co locate sunt in illo pmo/z ideo modo quātitati uo: z p eas est ibi substātia/z etiā mō quātitatiuo. Sz dimēsiones corpis christi sūt in sacro nō prio nec sicut in loco ꝓprio: g sūt ibi fm modū substan tie q est ibi pmo: z nō mō suo quantitatiuo. Uult ergo dicere hic modus q quantitati fm ꝓpriā na turam conuenit modus quantitatiuus/vbi est p se z primo: hic autem non conuenit sibi illo mo do/quia hic est concomitanter. Illi consequēter habent concedere q corpus Christi est in sacramē to quātū: z est ibi tātū quātū est in celo: qz vt ibi hz eandē quātitatē numero quā hz in celo: sicut eñ qcqd habet albedinem est albū: ita quicquid ha bet in se quantitatem est quantū: non tamē est ibi

quante siue quantitatiue: qz nõ ꝯmẽsurat̃ specie-
bus vt sit ps in pte vna: ꝛ alia pars corpis christi
in alia: ꝛ ad hunc modũ declinãt beatus Thom̃.
ꝛ Egidius. ¶ F Aliter põt dici tenẽdo eandẽ
opinionẽ de quãtitate / ꝙ quãtitas q̃ est accidens
inherens corpi christi in celo non inheret sibi in sa
cr̃o. Sz corp⁹ Christi est ibi sub spẽbus simplr si
ne quãtitate: qz extẽsio ꝯuenit sibi ꝑ quantitatez
q̃ ibi non est: ideo corp⁹ christi nõ est ibi extensum.
Aiunt em̃ ꝙ q̃ntitati essentialis est mod⁹ quãtita-
tiuus / nec ab ea separi põt. Ꝯseq̃nter dicũt illa ab
soluta tñ ꝯcomitari corpus Christi sub sacr̃o / q̃-
bus talis mod⁹ existẽdi in sacr̃o ex ꝑ: ꝛ ijs rõibꝫ nõ
repugnat / talis aũt est q̃ntitas: iõ nõ ꝯcomitatur
Dicũt ergo illi ꝙ sepata q̃ntitate ptes corpis chri
sti nõ sunt extra seinuicẽ in hostia: sed vna ps cor-
pis sit cũ alia. Põt em̃ de⁹ facere ptem subintrare
ptem: ꝛ vltra illam q̃ subintrauit cũ ea quã subin-
trauit iterũ subintrare aliam: ꝛ sic vltra subintrei
bunt seinuicẽ vsq3 ad minimã q̃ntitatẽ naturalẽ.
ꝛ sic saluat̃ vitas cuiuslibet ptis: ꝛ tñ nulla est ex
tensio ptis extra ptem: sicut saluat̃ vitas materie
ꝛ forme / q̃uis nõ sint extra seinuicem. ¶ G
Tertij dicunt ꝛ distinguũt triplicẽ positiõem / q̃ in
gñe duplex est: sed vna subdiuidit̃: vna est positio
q̃ est differẽtia q̃ntitatis: hec dr̃ ordinẽ partium
ad totum absolute nõ curãdo de loco extrinseco.
Illa necessario est in quãto ꝯtinuo ꝑmanente: nec
enim est intelligibile aliq̃d esse quantum dimensi
onatum q̃n sit signare in toto ordinez huius ptis
ad illam fm̃ q̃ntitatẽ interiacentẽ: ꝛ illam oporꝫ
saluari in ꝯposito. Alia est positio que dr̃ ordinem
locati ad locũ siue ordinem ꝯmensuratiuum par
tis locati ad certam ptẽ loci: siue simplr toti⁹ aut
partiuz ad locũ ꝯtinentẽ: siue ps sit in certa pte lo
cantis siue in q̃libet pte cũ toto. Hic ordo ptinet
ad p̃dicamẽtũ vbi: qd̃ importat habitudinẽ siue
ordinem locati ad locum / siue circũscriptiuã siue
diffinitiuã. Tertia est positio q̃ p̃supponit dupli-
cem ordinem ptiũ iam dictũ. s. ad totũ ꝛ ad locuz:
ꝛ vltra dr̃ ordinẽ ptium ad locũ ꝯmensuratiuum
vel circũscriptiuum: fm̃ quem ptes locati ꝛ coex
tenduntur ptibꝫ loci: ꝛ hec ptinent ad p̃dicamentuz
situs. Vñ positio q̃ est p̃dicamẽtũ sit⁹ / p̃supponit
positiõem differẽtiã q̃ntitatis ꝛ vbi: ꝛ specificat vbi
ꝛ hec positio dr̃ mod⁹ q̃ntitatiu⁹ vl̃ dimẽsiu⁹. Ꝯ-
seq̃nter dicũt isti / ꝙ hãc habitudinẽ seu positiõem
possibile est deũ separe a q̃nto vel a positiõne p̃ma
non solũ ꝑ negatiõem termini puta loci: sicut possꝫ
facere aliqd̃ corpus extra vniuersum: qz tũc non
eẽt loc⁹ ꝯtinẽs: cuius ptibꝫ ꝯmẽsurarent̃ partes
locati. Sed etiã posito termino cui p̃senti possꝫ fi
eri ꝯmẽsuratio corpis ꝯtenti: ita ꝙ posset esse quã
tum in loco / ꝛ habere coexistentiã ad aliud quãtũ
sine tñ coextẽsione ptium vnius ad ptes alterius
quam dr̃ positio situs. Hec est opinio Sco. in. iiij
di. x. q. j. Quã sic ꝑsuadet: Quecũq3 natura cõ-
tingenter respicit q̃libet formã alicui⁹ generis
respicit cõtingenter totũ genus simpliciter. i. non
necessario ex causa extrinseca: qz qd̃ a natura itrin
seca determinat sibi aliquod genus / necessario de
terminat sibi aliquã spẽm illius gñis: qz vna na-
tura non habet necessitatẽ ad opposita disiuncta /
q̃n habeat necessitatẽ ad vnũ illoꝝ. Sz corp⁹ ꝯtin
genter se habet ad quãcũq3 positiõnem: ergo corpus
etiam habet positiõem ptium in toto non simplici
ter sed habet necessario ad positiõem situs: nec co
existentiã q̃nti ad q̃ntum est simplr rõ necessaria il
lius positiõis scd̃e: qz ꝯtingit intelligere coexisten
tiã alicuius ipsi toti: absq3 h̃ ꝙ intelligat̃ coexistẽ
tia ptis vnius pti alterius. Nec em̃ coextensio est
alia ab illa etiã q̃n se ꝯcomitant̃: nec ista in sua rõ-
ne formali includit illã: ergo absolute corp⁹ quantũ
h̃ns p̃mam positiõem posset esse sine oĩ positiõe ex
trinseca: ꝛ intelligi põt q̃tum ad coexistentiã habe
re aliq̃d q̃ntum sine ista positiõe: vnde quantitatẽ
conseruari sine positiõne extrinseca non est aliud ni
si absolutũ ꝯseruare sine respectu extrinsecus ad-
ueniente. Sic etiam coexistiam ꝯseruare sine po-
sitiõne scd̃a / non est aliud nisi relatiõem vnam ꝯser
uare sine alia relatione extrinseca. ¶ H Ista
opinio videt̃ ꝯcordare cuꝫ p̃ma in hoc / ꝙ q̃ntitas
corpis christi in celo realiter sit in sacr̃o. Ex q̃ cor
pus Christi vt ibi / est vere quantũ: lꝫ vt ibi non ha
bet modum q̃ntitatiuũ. Modus em̃ q̃ntitatiu⁹
qui dr̃ positiõem situs / non est passio q̃nti: sicut ri
sibile hoĩs: sed accidẽs ꝑ accidẽs ei⁹: qz est respe-
ctus extrinsecus adueniẽs ptibus quãti ad par-
tes alterius quãti. s. loci. Habet etiã cõcedere hec
tertia opinio ꝙ in corpe Christi sub sacr̃o sit pars
extra ptez: put extra respicit ꝑ se ipãs ptes corpis
ꝛ eaꝝ positiõem / q̃ est differẽtia q̃ntitatis. Sed si
extra respicit locũ / sic ps nõ est extra ptem. i. extra
illum locũ in q̃ est alia ps: qz totum q̃ntũ h̃ns eo
dem mõ ptes suas extra seinuicẽ in toto põt hr̃e p̃-
sentiã sui ꝛ oĩm ptiũ ad aliqd̃ vnũ extra indiuisibi-
le vl̃ q̃ntũcũq3 modicũ diuisibile. Hoc mõ saluat
hec opinio ptium corpis Christi eãdem quantita
tem / ꝯtinuatiõem / distantiã / ꝛ ptium mediatiõem
vnionem / sepatiõem / incõfusionẽ / figurã in ordine
ad totũ in sacr̃o sicut in celo: sed nõ sic in ordie ad
locũ spẽs. s. sacr̃ales. Quia in sacr̃o est eadem quã
titas dimensiua inherens corpi Christi q̃ ẽ in celo
Nã oẽs ptes ꝯtinuate sibi in celo ꝯtinuant̃ in sa-
cramento. s. collũ capiti / brachia scapulis: man⁹
brachijs: Mediat q3 inter collũ ꝛ man⁹ brachiuꝫ
Vnit̃ oculus capiti tanq3 ps toti ꝛ nõ vẽtri. Se-
parat̃ pes a pectore nõ ꝑ abscisionẽ / sed interiacen
tem corpis ptem: ꝛ ꝑ hoc ꝯfusio ptium tollitur: qz
manent distincte inter se: ꝛ q̃ eq̃d est ps ptis in ce-
lo manet ps eiusdẽ ptis ꝛ nõ alterius in sacr̃o: nec
sunt ptes inter se: sꝫ manẽt extra se: ꝛ ꝑ hoc saluat̃
eadẽ figura corpis / intelligẽdo totũ illud dictuꝫ
in ordine ad totũ / nõ in ordine ad locũ: nam in or-
dine ad locũ sic̃ sunt intra se. i. vbicunq3 est vna ps
ibi oẽs. Nec pl⁹ distat pes a capite q3 a tibia: nec
maiorẽ locũ occupat q3 ocul⁹: aut totum q3 mini
mus corpis pũct⁹. ¶ I Cõtra p̃mũ modũ ar

guit Sco. Un ūq̄ð sꝫ siue sit termin⁹ ꝑmus trans
subatōis siue scðs: si tñ est ibi hꝫ ꝓꝓetates suas q̄
sibi necāriōꝛ naturalr̄ ꝯueniūt. qð ꝓbaꝛ exemplo
quia si deus creet subam quātam vel natura ge-
neret: ꝛ ꝯcomitet q̄ntitas vtrusꝫ ꝓductōis: ter-
minus ꝑmus est suba ꝛ quantitas ꝯcomitans: ꝛ
tñ tam in generato q̄ꝫ in creato q̄ntitas habꝫ suū
modū realē/sicut hr̄et si ꝑmo terminaret aliquā
mutatōem. Quia alia habitudo ad agēs nō vari
at naturā rei/siue ad idē agēs siue ad aliud: h̄ ē si-
ue sit termin⁹ ꝑm⁹ siue scðs/siue mediat⁹ siue im-
mediat⁹: ḡ nec carebit q̄ntitas suo mō naturali: ꝓ
pter h̄ tñ/qꝛ nō est ꝑm⁹ termin⁹ transsubatōnis/
dum tamē ibi sit realr̄. ¶ Item dare subiecto mo
dum q̄ntitatiuū ita ꝯuenit q̄ntitati ex ꝓpria natu
ra/sicut albedini cōuenit dare albū esse suo subie-
cto. Sed impossibile est albedinē esse in subiecto/
ꝛ subiectū nō esse albū/vel nō hr̄e modū essendi al
bū: ḡ impossibile est q̄ntū esse in subiecto/ꝛ subie-
ctū nō hr̄e modū q̄ntitatiuū. ꝯn̄a nota cū mino-
re. maioꝛ pꝫ/qꝛ sicut dare eē albū est effect⁹ forma
lis albedinis/ita dare modū q̄ntitatiuū effectus
formalis q̄ntitatis: sed impossibile est effectū for-
malē separi a forma inherēte. ¶ Itē quero/vtrū
dare modū q̄ntitatiuū cōuenit q̄ntitati ꝑ se vel ꝑ
accn̄s: si ꝑ se/ḡ separi nō p̄t: si ꝑ accn̄s/ḡ conuenit
alicui ꝑ se/ꝑ cuius vnionē vel p̄ntiā conuenit quā
titati. Sicut sube cōuenit mod⁹ quātitatiu⁹ ꝑ ac-
cidens/ꝛ ꝑ inhesionē q̄ntitatis: ꝛ ita q̄ntitas chri
sti habebit modū q̄ntitatiuū ꝑ aliō accn̄s in celo.
Tūc q̄ro/an illð accn̄s etiā sit in sacr̄o: ꝛ stabit ar-
gumentū de illo sicut de q̄ntitate. Si nō/tūc non
omne accn̄s absolutū corꝑis christi in celo conco
mitaꝛ in sacr̄o. ¶ K Contra scðm modū ar-
guit Sco. qꝛ ille videꝛ tollere a corꝑe christi posi
tōem in toto ꝛ oēm figurā q̄ necāario forte ē ad coꝛ
pus aiatū. Si eñ totū subintrat totum vsqꝫ ad
minimā ꝑtem naturalē/non distat caput a pede:
nec erit ordo ꝑtiū ad totū necessario ad corp⁹ aia-
tū. Sed h̄ facilr̄ diceret cōcedēdo illatū. Sed oꝛ
do ꝑtium ad totū ꝛ distātia ac figura/ꝛ si requira
tur ad corp⁹ aiatū naturali mō exn̄s/non tñ sim-
plr̄: p̄t eñ corpus aiatū ꝑ potētiā diuinā miracu
lose cōseruari sine his. Sic etiā s̄m eum/lꝫ corp⁹
aiatum naturalr̄ nō possit cōsistere sine debita di-
stantia partiū in ordine ad locū: neqꝫ figura cōme
surratiua sine ordie partiū corporis ad partes lo-
ci. In q̄ solo videꝛ cōsistere figura: tñ miraculose
per potētiā dei p̄t cōsistere sine illis. ¶ L Cō
tra opionē Sco. arguit Ockā in suo. iiij. q. iiij. ꝛ i
trac. de sacr̄o c. xxix. q̄rēs de illo ordine partiū i to
to quē dr̄ q̄ntitas/aut est ordo partiū situalis: ita
ꝙ vna pars ē superioꝛ aut iferioꝛ: vna an̄/alia re-
tro: vna v̄sus oriētem/alia ꝟsus occidētem: aut
est ordo perfectōis/aut toti⁹ ꝛ partis: q̄uo oculus
est pars capitis nō pedis. Aut ordo causalitatis
q̄uo vna pars est cā alteri⁹: aut ordo originis vel
nature vel tēporis/q̄ vna p̄cedit aliā origine/tēpo
re vl̄ natura. Ali⁹ ordo nō videꝛ assignabilis ipoꝛ
tatus per positiōem/vt est differētia q̄ntitatꝫ. Si
ꝑmus ordo. s. situalis/ille nō p̄t esse sine locali di-
stantia partiū. Sed qꝛ localr̄ partes nō distāt/nō
erit ibi ille ordo/nec aliq̄s alioꝝ ordinū imperaꝛ
per q̄ntitatē: qꝛ q̄libꝫ coꝝ ita poterit cōpetere sub
stātie corporis Christi si separata essꝫ penit⁹ a quā
titate: qð etiā facere s̄m eum deo est possibile/sicͭ
q̄n est cōiūcta q̄ntitati. Cōseruata eñ tota corpo-
ris christi suba absqꝫ h̄ ꝙ sit q̄nta: ita tūc essꝫ pars
vna perfectioꝛ/ꝛ alia sicͭ nūc: nec pl⁹ pars vna essꝫ
pars alteri⁹. Nūc nec ꝑoꝛ tēpore vl̄ natura nunc
q̄ꝫ nūc: ꝛ ita null⁹ ordo partiū sube pōt cōpetere
partib⁹ corporis Christi in toto q̄n est cōiūctū q̄n
titati: q̄n cōueniat eisdē q̄n quātitas fuerit separā
ta: p̄ter ordinē situalē/q̄ sol⁹ sufficͭ ad h̄ ꝙ sit q̄ntū
Talis aūt ordo partiū req̄rit distātiam partium
localem q̄ nō est ibi: igiꝛ nullū ordinē partiū in to
to dr̄ quantitas/p̄ter situalē q̄ qꝛ ibi non est/non
erit ibi quantitas. ¶ Item omne quantū cōtinu-
um est lōgū/latū ꝛ ꝓfundū: qꝛ superficies corp⁹
aut linea s̄m ꝑhm in p̄dicamētis: sꝫ he dimēsiōes
req̄runt localē partiū distātiā. Itē vbicūqꝫ est di-
stantia partiū intrinseca vl̄ extrinseca potest fieri
motus localis de parte in ꝑtem distātem: sed ille
fieri nō p̄t sine ordine partiū in loco. ¶ Itē oē q̄n-
tū cōtinuū ꝑmanēs ꝛ finitū est figuratū: qð ꝛ ipse
cōcedit de corpore christi vt in sacr̄o. Ad figuram
aūt non sufficit ordo partiū in toto sine ordie par-
tium in loco. Nā facta sola locali mutatōe parti
um mutaꝛ figura: vt si pedes ponerēꝛ suꝑ caput
oculi in loco aurīū ꝛ ecōuerso/seruato oīno alio oꝛ
dine ꝑtium. Seruato aūt ordine ꝑtium in loco/
nō mutaꝛ figura: ḡ ad rōem figure req̄riꝛ ordo ꝑ-
tium in loco: ꝛ ꝑ consequens ad rōem quātitatis.
¶ M Itē posito ꝙ corp⁹ Christi nullibi eēt
in naturali cōsistētia/sed solū in sacr̄o: qð s̄m eum
possibilē est: cui⁹ tunc figure essꝫ in sacr̄o? Nulla
assignari possꝫ cum manētib⁹ ceteris ordinibus
ꝑtium ad totū/q̄litercunqꝫ mutaꝛ ordo situalis/
manet ordo quem dr̄ quantitas: ḡ vel haberet in
casu oēm figurā simul/vel nullā. Sicut si de⁹ cre
aret de nouo subam ligni cū oīb⁹ accn̄tibus solu-
tis: ꝛ ita cum quātitate sine positōe situali: cui⁹ fi-
gure esset? Nulla posset assignari rō q̄re pl⁹ dice-
reꝛ quadratū/q̄ꝫ triangulare aut rotūdū: nec pos
set plus dici pedale q̄ꝫ bipedale. De tñ sunt par-
tes quātitatꝫ cōtinue ꝛ figure: ꝛ q̄cq̄d ꝯtineꝛ sub
gn̄e/contineꝛ sub aliqua spē: nec etiā tale quātum
essꝫ raꝝ nec densum: nec posset maioꝛari nec mi-
noꝛari/cū nō possꝫ dici ꝙ partes q̄nqꝫ ꝓpinquus si
bi adiacerēt vl̄ remoti⁹: qð tñ ꝯtingit in ꝯdensati
one ꝛ rarefactōe. ¶ Item nō videꝛ ꝙ in corpore
omogeneo possit saluari ordo partiū ad totū sub-
lato ordine ad locū: cū p̄ter ordinē partiū ad locū
nulla oīno sit dr̄ia positōis inter eas. ¶ Et si ad
oīa illa diceret ꝙ lꝫ partes in casu nō distēt extrin
sece in ordine ad locū/distāt tñ intrinsece per par
tes interiacētes intrinsece: per quā intrinsecā di-
stantiā saluaꝛ etiam figura intrinseca licet non ex-

f

trinseca: rōnes aūt ille solū pcedūt de distantia et
figura extrinsecis. ¶ Contra querit: qd intelliga
tur p interiacentiā ptiū intrinsecā: cū em oēs ille p
tes simul sint respectu cuiuslibet pūcti loci seu cō
tinentis: quō inter duas interiacet quasi median
do alia pars: nisi sic intelligat q brachiū interiacet
inter manum z scapulā: qz man⁹ est ps brachij et
non scapule: sed ista interiacentia saluat sine quā
titate: oporteret etiā exprimere qd dicat ille ordo.
¶ Preterea videt penit⁹ in intelligibile q partes
distent in ordine ad totū / z nō in ordine ad locum
pītem z ptinentē. Quō em intelligi pt q caput
tripedalr distet a tibia p ptes interiacētes: z nō si
militer haberet eūdem ordinē in ordine ad locum
extrinsecū. Signo em ptem loci correspondentem ca
piti / z ptem loci ptinētē tibia / aut est eadem vel di
uerse. Si eadem pcise / quō intelligit distantia in
trinseca / cum caput / tibia z ptes interiacētes sint
simul pcise. Non est em intelligibile q sit sol: z sit
aliqd corpus nō hñs certū ordinē distātie ad solē
Si aūt sunt diuerse ptes loci / tunc corpus erit in
loco illo circūscriptiue: quia pars vna in vna pte
alia in alia: qd in pposito non pceditur. Inter illos
modos tenentiū quātitatē esse distinctā a substan
tia z qualitate / scōs mod⁹ videt planior z intelligi
bilior: nec contra eum militat rō Sco. vt patuit.
¶ N Scōa opinio pncipalis Guil. ockam z
suoꝝ sequaciū tenet / q quātitas nō sit accñs ab
solutū distinctū a suba quanta z a qualitate quā
ta: q subal' qualitas formalr dicat quāta. Et hāc
opinionē putāt etiā esse phi / q vt aiunt: non inue
nit distinxisse inter quātū z quātitatē. Ad cui⁹ eui
dentiā vt nō laboret in equiuoco / describūt quātita
tem dimēsiuā de qua h loquimur. Nō em h loqui
mur de quātitate discretiua pfectōis aut duratio
nis / sz de quātitate molis. Est g quātitas molis
vel dimēsiua id quo res hz ptem extra ptem: siue
ptem distantem a pte. Omne em extensum z solū
tale est quantū: illud aūt est extensum qd hz ptem
extra ptem. Non em sufficit hre ptes realr distin
stinctas ad hoc q res dicat quāta: alioqn scientia
charitas / gratia / qz hnt ptes seu gradus intensio
nales ex quib pponunt / dicerent z essent quante
quātitate molis: quod non pcedit. ¶ Quo pmis
so dicūt q suba materialis z similr qualitas hz p
tes ex qbus pstituit seipa z nō p accñs supadditū
cū deus pt pducere z pseruare subam quālibet si
ne quocūq accidente. Sublatis igit omnib acci
dentib a suba / pōt manere suba eadem: z ita par
tes eius sine quib non est suba ex partib compo
sita. Et ille ptes possunt distare a se / z vna eē extra
aliam: z p pns esse quāta separatis omnib accidēti
bus p diuinā potētiā: nihil em impossibile inclu
dit q de⁹ subam nudā materialē d nouo creet: ita
q ptes eius pducat in distinctis locis sine omni
accidente. Itē q separaret accidentia a suba mate
riali naturalr pducta / conseruando ptes eius in
eisdem sitibus in quibus erant. Non em necessi
tat de⁹ rem aliquam localr mouere pter destru
ctōem cuiuscūq / qd nō est de essentia sua / re z lo
co manentib. In vtroq casu suba illa est quāta:
qz ptem extra ptem habet sine quocūq accidente
sibi inherēte / vel in eodē subiecto coexistente: z nō
est quanta sine quātitate: g quātitas qua est quan
ta / nō distinguit ab ea: cū oib alijs amotis adhuc
manet quāta. ¶ Itē p illud est suba quāta per qd
habz ptem extra ptem: p illud aūt habz partez ex
tra ptem p quod est pīsens loco quo circūscribit.
Est autem pīsens loco p suas ptes z per nihil sup
additū / qz si per aliqd supadditū / maxie p quātita
tē: qro p qd suba est pñs quātitati / si seipa z p par
tes suas eadē rōne seipa z p ptes suas erit pñs lo
co. Si per aliqd accñs / de illo silr qrit: z vel dabit
aliqd in q est stat⁹: cui. s. seipa immediate est pīsens
z eadem rōne stabit in pmo: vel pcedit in infinitū
quod est impossibile. ¶ O Dicit g fm hāc
opinionē q corp⁹ christi (vt in sacro) nō est quātū
qz vt ibi non habz partem extra partē: sz oēs par
tes coexistūt silr cuilibz pūcto spēi sacralis: vt ē p
batū est. Nihilomin⁹ corp⁹ christi quātū in celo / z
fm se totū in sacramēto z oēs suas partes: etiā cū
oib accñtib suis absolutis ipm in celo afficienti
bus vere realiter z integre tanq in loco suo non
ipm circūscribente / sed definiente. Quō aūt hoc
sit possibile / declaratū est s: z pt qdam exēplaris
manuductio dari: nam deus pōt naturalr rē ali
quam pdensare ad minorē quātitatē sine egressu
alicuius absoluti. In qua pdensatōe omnes par
tes prius sibi immediate / manēt imediate: z partes
mediate sibi magis approprinquant / z sic minorez
locū posteri⁹ occupāt q prius: sicut opposito mo
do in rarefactōe vniformiter partes corporis ra
refacte immediate manēt immediate: z qlibet p
tes mediate posterius plus distāt q prius: z tamē
nec in rarefactōne nec pdensatōne fit partium no
ua continuatio vel diuisio. i. ptes prius diuise per
partes medias non continuant per immediatōez
Nec partes prius ptinue vel immediate diuidunt
lz in pdensatōe fit aliqs ingressus siue approxima
tio partiū: in rarefactōne aliqs egressus z elonga
tio partium. ¶ Potest aūt deus corpus quātūli
bet magnū per suā oipotentiā pdēsare ad quātūli
bet paruam z minimā quātitatē / vt maximū mō
tē ad quātitatē grani milij. Qd si faceret / fit ma
gnus ingressus partium z approximatio: tamē si
ne partiū diuisione / aut noua ptinuatōne / aut pe
netratōne. Uerum adhuc maneret distantia cu
iuslibet partis a qualibet: licet modica. Si tñ cō
densaret ad pūctū indiuisibile / iam tolleret eis di
stātia partiū z figura corporis sine tñ diuisiōe par
tium / sed cū eaꝝ penetratōe. Ita aliqualr imagi
nari possumus in venerabili sacramento q oms
partes corporis Christi per mirabilem eius ope
ratōem sibi mutuo z cuilibet puncto hostie coexi
stunt indiuisibiliter / sine earum diuisione / z noua
quarumcūq partium ptinuatōe. Uerum omnes
partes sibiinuicem efficiunt immediate negatiue
id est non mediate tali medio quo posset fieri mo

tus localis de vna ad aliam: licet in celo sint mediate. Hoc enim fieri/ nullam implicat contradictionem ideo a deo non est negandum. ¶ P Et quod patet quod secundum logice rigorem illa concedi debet/ corpus Christi quantum est in sacro: et illa negari/ corpus Christi est in sacro quantum. Similiter illa corpus christi vt in sacro est quantum: si (vt in sacro) tenet se ad partem predicati. Nam prima tamen valet: corpus christi quod alicubi habet partes extra partes/ est in sacro quod constat esse verum: quia corpus christi habens partem extra partem in celo est in sacro. secunda vero illa. Corpus Christi habet in sacro partem extra partem quod verum non est: quia in sacro omnes partes sunt simul. Quo autem differant secundum appellationem terminorum conotatiuorum in eis positorum remitto ad logicam. ¶ Consequenter dicunt/ quod ordo positionis partium in toto non est separabilis ab ordine partium in loco/ saltem existente loco. Sed sicut in proposito/ partes corporis Christi similiter sunt in ordine ad locum: quia respectu cuiuslibet puncti speciei/ ita simul sunt respectu totius: et quelibet pars respectu cuiuslibet partis: ex illa tamen partium simultate non sequitur partium diuisio vel confusio: sed manet omnis ordo partium quo ad se et ad totum qui est in celis/ excepto solo ordine situali. Manet ordo perfectionis: nam etiam in sacro pars perfectior in celo/ est perfectior: minus perfecta vt caput pede Manet etiam ordo totius et partis: quia sicut in celo/ ita et in sacro oculus est pars capitis et non pedum: et pro hoc oculus est in capite et non in pede: et digitus in manu et non in collo: quamuis caput/ oculus/ digitus/ manus sint similiter adequate in eodem loco: quia oculus pars est capitis non pedum. In/ enim non potest hic dicere aliam habitudinem nisi partis ad totum: vt patet transcurrendo omnes modos essendi in. Et est simile: quia licet simul sint in lacte albedo et dulcedo: tamen gradus albedinis non sunt partes dulcedinis: et in composito partes materie non sunt partes forme: et tamen non distant secundum situm ¶ Manet etiam ordo dist. partium organicarum. Nam ad distinctionem organorum non requiritur localis distantia: sed distinctio realis dispositionum naturalium/ quibus extrinsecus est organum/ siue partes distent siue non. Nam quamuis manus retentis eisdem dispositionibus esset similiter in eodem loco cum oculo: non tamen per manum non videret sed per oculum. Manent igitur in sacro partes organice suis dispositionibus qualificate: et adinuicem realiter et non localiter distincte. ¶ Q Si queris/ quid de figura partium organicarum/ que videtur necessario requiri ad organizationem partium. Dicitur quod figura simpliciter non requiritur ad organizationem: quia potest dominus oculum conseruare in omni sua naturali dispositione absque hoc quod sit circumscriptiue in loco in quo casu vere est oculus: et tamen nullam habebit figuram: quia figura est quantitas linea vel lineis clausa: vnde quia figura conotat certum partium situm et distantiam: sicut in sacro non est positio situalis: ita nec figura. Nec est magis inconueniens figuram non esse partium vt in sacro/ quam eas vt ibi non habere positionem situalem/ nec situalem distantiam. ¶ De ordine causalitatis aut prioritatis nature vel temporis non est difficultas. Si aliquis talis est partium

in celo/ idem est in sacro. Non est igitur secundum hanc opinionem corpus christi in sacro quantum nec figuratum: nec partes eius vt ibi sunt distantes. Est tamen corpus christi verum/ organizatum/ integrum/ perfectum/ constans partibus suis distinctis et inconfusis. Et in hoc secunda omnes opiniones concordant. Sed prima et tertia opiniones in hoc discordant a secunda et quarta: quia illi dicunt corpus Christi in sacro esse quantum per quantitatem propria sibi inherentem: licet non habeat modum quantitatiuum. Isti dicunt quod corpus Christi in sacro non est quantum: nec habet ibi in se quantitatem que sit accidentalis forma sibi inherens. Prima autem in hoc discordat a tertia quod dicit quantitatem corporis Christi non habere suum proprium modum in sacro: quod est modus quantitatiuus. Tertia dicit quod habet suum proprium modum: ille autem non est modus quantitatiuus. Intelligendo per modum quantitatiuum propriam extensionem: secundum quam res potest esse in loco commensuratiue. Sed est positio que est ordo partium ad totum non ad locum. ¶ Tres prime opiniones concordant in quarta: quia ponunt quantitatem esse accidens absolutum inherens rei quante. Quod negat opinio quarta. ¶ R Posset tamen quantum ad aliquid opinio tertia cum quarta concordari per equocationem nominis quantitatis. Nam diffiniendo quantitatem vt ponit opinio quarta definitur: et similiter quantum dimensiuum: quod est res habens partem extra partem siue distantes a parte inter quas potest fieri motus localis: quo etiam communiter accipitur quantitas et quantum: certum est corpus Christi in sacro non esse quantum quia sic quantitas includit ordinem partium ad totum et locum/ verum vel imaginarium: quod non est in sacro. Si autem accipitur quantum pro re vna numero habente partes realiter distinctas natas distare localiter pro natura: sic corpus Christi est quantum in sacro. Si sic accipit opinio tertia est intelligibilis et probabilis. In paucis discordans a quarta. In eo manet discordia: quia ponit quantitatem distingui a re quanta: quod quarta negat: alioquin opinio tertia est difficilis intellectu. Eligat quis quod a pietate fidei non discordat. Et tamen de his que predicamentum quantitatis ac situs concernunt secundum diuisionem lectione. xxviij. premissam.

Lectio. XLIIII. A

E Xpeditis vtcunque his que secundum predicamenti quantitatis habitudinem corpus Christi respiciunt. Transeundum est ad predicamentum relationis: et ingrediendum de accidentibus que ante consecrationem panem et vinum affecerunt et sensui apparent: videlicet colore/ sapore/ odore/ qualitatibus primis tangibilibus/ ponderositate et ceteris. Cui subiecto inhereant/ an sint sine subiecto. Inhesio enim respectiue dicitur: nec intelligi potest absque eo quod inheret et eo cui inheret: hoc est vt alii dicunt sine fundamento et termino. Forma inherens fundamentum est: et subiectum cui inheret terminus: primo itaque ea dicemus que certa sunt. Secundo que non similiter ab omnibus sunt opinata. ¶ Quo ad primum quinque pono propositiones. Prima: species panis et vini manent eedem post consecrationem que fuerunt ante consecrationem. Species sunt accidentia panis et vini qualia sunt qua-

litates sensibiles/color/sapor/odor/qlitates prime tangibiles:calor/frigiditas/humor/siccitas/raritas/densitas/figura/quātitas: et si q̄ sunt similia: patet illud ꝑ experientiā sensuū. Sensus nāq3 circa ꝓpriū obiectū nō decipit̃: z cū eadē appetit ꝑus q̄ añ: si nō sunt eadē illudit̃ sensib. Contra illud bti Amb. et allegat magr̄ dis.xij.iiij.sententiarū. nihil falsi putandū est in sacr̄o pietatꝫ/ sicut fit in magoꝝ pstigijs: vbi delusione quadā falluntur oculi vt videat̃ esse qd̄ nō est. Item venera. hugo de scrō victo. li.ij. de sacra: parte. viij. c. vij. In sacr̄o inqt tria ibi discreta ꝓponunt̃. Spēs videlicet visibilis/ z veritas corꝑis/ z virtus gratie spūalis. Aliud est eñ visibilis spēs q̄ visibilr cernit̃. Aliud est veritas corꝑis z sanguinis q̄ sb visibili specie credit̃. Aliud gr̄a spūalis q̄ cū corpore z sanguine inuisibiliter z spūaliter ꝑcipit̃. Qd eñ videmus spēs panis est z vini: qd autē sub specie illā credimus/ verū corpus Christi est z verꝰ sanguis: et paucis interpositis. Et spēm quidē visibilē sacrm̄ est veri corꝑis z sanguinis veri. Corpꝰ aūt et sanguinē sacrm̄ esse gr̄a spūalis. Et quēadmodum spēs illic cernit̃ cuius res vel suba ibi esse nō credit̃: sic res ibi veraciter z subaliter pñs creditur/ cuius spēs nō cernit̃. Uidet̃ eñ spēs panis z vini: z suba panis z vini nō credit̃ zc. Ex quibus manifeste habet̃ spēs panis z vini q̄ sunt accidentis ꝑmanere in sacr̄o immo ipas esse sacramentū.

¶ B Scda ꝓpō: Accidētia illa cōsecratione facta nō inherēt sube panis z vini: patet: qz panis z vini suba ibi nō manet: vt s̄ ꝓbatū est: z vba Hugonis ꝓmissa satis innuūt. ¶ Tertia ꝓpō: accidētia z spēs sacr̄ales nō inherēt corpori et sanguini Christi: nec eos afficiūt nec denoiant. Patet per magr̄m dis.xij. li.iiij. sniaꝝ. c.j. Ibi nō est inquit suba nisi corꝑis z sanguinis dn̄ici: q̄ non afficit̃ illis accidentib. Nō eñ corpus Christi talē habet in se formā: sed q̄lis in iudicio apparebit. Itē corpus christi ad q̄litates sensibiles de nouo nō alterat̃: qd tñ cōtingeret/ si accidētia panis corpꝰ christi informarēt. ¶ Itē q̄litates cōtrarie nō sunt simul in corꝑe Christi et eadē eiꝰ parte: sed qualitates panis z vini sunt contrarie: vt siccitas panis/ humiditas vini: vt ad sensum ptꝫ. Silr̄ cōtingit in q̄litatib differētiarū hostiarū cōsecratarū: q̄ non sunt simul in corꝑe christi. ¶ Quarta ꝓpō: Spēs z accidētia in sacr̄o nō inherēt aeri circumstanti tanq̄ subiecto/ ꝓbat̃: qz nullū sacramentū nec fm se totū nec fm partē sui distat loco et situ a subiecto suo ꝑmo: sed ad sensum apparet q̄ aliqua pars hostie loco z situ distat ab aere circūstāte/ z a q̄libet parte eiꝰ: non g̃ est in aere subiectiue. ꝯña nota maiore: minor patet de partib interiorib specierū q̄ nō tangūt aerē. ¶ Itē subiectū accidētis nō est locus accidētiū: sed subiecti z accidentis sibi inherētis est idē locus. Aer aūt circūstās accn̄tis est locus coꝝ: qz terminus corporis cōtinentis accidētia. Etiā alius est locus aeris z aliꝰ locus specierū: qz alia z alia cōtinentia: nam aer cōtinet spēs nō aūt cōtinet seipm. Q̄ vo subiectū nō sit locus accidētis/ patet: qz locus situ distinguit̃ a locato: z nō est simul cū locato penetratiue: quippe locus diuisus est a locato situaliter. iiij. phisi. Subiectū aūt z accidens sunt simul: z ideo idē est locus sube z accidētis. Sicut locus lactis est etiā locus albedinis ac dulcedinis inherētis. ¶ Ex illis sequit̃ ꝓpō qnta/ q̄ accidētia q̄ sunt spēs sacr̄ales nō sunt in suba tanq̄ in subiecto/ patet: quia nō sunt in suba panis ex ꝓpositione scda: nec in suba corporis Christi ex ꝓpōne tertia: nec in suba circūstātis aeris ex ꝓpōne quarta: nec pōt ibi fingi alia suba: sunt tñ ibi realiter ex ꝓpōne pma.

¶ C Sed restat dubiū/ an sint in aliquo subiecto accidentali: de illo sunt opini. Sunt eñ qui dicūt solā quātitatē posse esse sine subiecto: qualitates vo materiales licet possint esse sine subiecto subali ꝑ diuinā potentiā/ nō tñ sine subiecto accidētali. Inherēt eñ q̄ntitati tanq̄ subiecto immediato/ sine q̄ cōseruari nō pñt in esse. Cuius rōnē assignāt: qz sola q̄ntitas indiuiduat̃ ꝑ se: z omnia alia accidentia ꝑ q̄ntitatē: g̃ si aliqd accn̄s esset/ z nō in quātitate/ esset hec res/ z nō esset hec. ¶ Itē si esset albedo separata a quantitate/ esset sensibilis z nō esset sensibilis. Sensibilis: qz ꝑ se esset de tertia specie q̄litatis. Et esset nō sensibilis: qz nō quantū nō pōt sentiri: qz indiuisibile sentire pōt. De sensu z sensato dubitatione vltima: q̄litas autē nō est diuisibilis nisi ꝑ quātitatē. ¶ Item sine quātitate albedo esset q̄litas spūalis: qz indiuisibilis z sine materia z quātitate: et tñ esset q̄litas corꝑalis: qz de tertia spē qualitatis. ¶ Itē quarto si esset sine quātitate/ z ꝑ ꝯñs spūalis/ non esset repugnātia q̄n inesset spūi z sic spūs posset esse albus. ¶ D Sed hanc opi. reprobat Sco. q. xij. dis. xij. silr rockā. q. vij. q̄rti. ostendentes q̄ q̄dlibet acciden s absolutū ꝑ diuinā potentiā pōt esse sine subiecto. Nā essentialius dependet q̄litas ad subam tanq̄ ad subiectū q̄ ad quantitatē: esto q̄ etiā inheret quātitati: qz suba est primū subiectū. Essentialior aūt est dependētia ad ꝑmū q̄ ad aliqd posterius. Si g̃ pōt qualitas manere sine dependentia actuali ad subam: multo magis potest esse sine dependētia actuali ad quātitatē. ¶ Preterea magis dependet quantitas a suba q̄ q̄litas a q̄ntitate: ponēdo quantitatē subiectū medium inter subam z q̄litatē: sed quantitas conseruat̃ a deo sine suba: g̃ z q̄litas cōseruari pōt sine quātitate: maior patꝫ: qz ꝑorē z vehemētiorē influentiam habet causa ꝑma sup causatū q̄ causa secunda: sed in gn̄e cause subiectiue suba est causa ꝑma quātitas posterior z scda. ¶ Preterea qualitas ꝑfectior est quātitate: g̃ si quātitati non repugnat esse ꝑ se/ multo magis non repugnat qualitati: q̄ aūt qualitas sit ꝑfectior quātitate/ patet multiplr. Tū qz qualitas est ꝑncipiū agendi actione reali/ quātitas nō. Nō eñ ē quātitas de virtutib actiuis: tū qz nobiliorib substātijs correspōdēt q̄litates nobiliores: nec sic quantitas: et qz non oportet

nobiliorē subam esse maiorē quātitatē: vt patz de elementis que sunt quantitate maiora ⁊ tn̄ ignobiliora. Tum qꝛ ꝑ qualitates sube attingūt fines suos: vt pꝫ de accn̄tibꝯ bꝛificis nō ꝑ q̄ntitatē. Tū qꝛ q̄ntitas ꝯseq̄t ꝯpositū rōne materie: q̄litas rōne forme. Forma aūt simplr̄ ꝑfectioꝛ est materia. Tum qꝛ qualitates magis ꝯueniūt cum ꝑfectiōe simplr̄: vt sapia/intelligētia/velle: quoꝝ est eadē rō formalis cū sapia diuina ⁊c̄. qđ nullo mō q̄ntitati ꝯuenit. ¶ E Igit̄ est alia opinio quā puto verā: ꝙ omne accn̄s absolutū ꝑ diuinā potētiā esse pt̄/ꝑduci ⁊ ꝯseruari sine subiecto/tam subali q̄ꝫ accn̄tali. Vn̄ si ponit̄ quantitas accidens mediū inter subam ⁊ qualitatē/pt̄ q̄litas esse sine q̄ntitate sicut quantitas sine suba. Probat̄: qꝛ omne absolutū a q̄libet alio absoluto realr̄ ƀm se ⁊ q̄dlibet sui distinctū pt̄ deus separare ⁊ separatim ꝯseruare. Quod ꝑbat: oīs res sufficienter dependet a suis causis. Quicq̄d eñ necessario requirit̄ ad esse alterius/ita ꝙ sine eo aliud esse non pt̄ distinctū ab eo essentialr̄/est causa eius in aliquo genere cāe: vt deduci pt̄ ex definitōe cause. Sꝫ cuiuslibet cāe extrinsece causalitatē pt̄ deꝯ supplere. Res vo absoluta ƀm se ⁊ q̄libet sui distincta ab alia/⁊ qualibꝫ eius ptē necessario ad esse alterius requisita/est cā eius extrinseca: siq̄dem sole ptes rei essentialis .s. materia ⁊ forma sunt cause ꝯpositi intrinsece: ergo eius causalitatē pt̄ deus supplere: ⁊ sine eo id cuius est causa ꝯseruare. Unde manifeste sequit̄ ꝙ q̄dlibet accn̄s absolutum a quantitate realiter distinctū/sine quantitate ꝯseruare: similr̄ sine substantia ⁊ ita sine subiecto. ¶ Item nō plus includit ꝯdictōem vnū accidēs absolutū esse sine subiecto q̄ꝫ aliud: ⁊ quantitatē esse sine subiecto/non includit contradictōem: ǧ nec qđcunqꝫ aliđ. ꝯn̄a nota cū minore: maioꝛ pꝫ soluendo rōnes opinionis opposite. ¶ F Vn̄ ad pmā dꝛ ꝙ fūdatur in falso fundamēto: nulla eñ res indiuiduatur ꝑ aliud sibi extrinsecū: sed q̄libꝫ seipā est singularis. Etiā si ponerent̄ differentie contrahentes naturā ad singularitatē/illi non erūt alterius generis: qꝛ ƀm sic loq̄ntes sicut in quolibet genere est inuenire supmum in illa coordinatōe: ⁊ silr̄ genera ⁊ spēs medias: ita est inuenire aliqđ infimū per se in illa coordinatōe de q̄ oīa p̄dicant̄ ⁊ ipsum de nullo. Ideo q̄litates etiā si essent in q̄ntitate nō ē hoc ꝑ quātitatē formalr̄: de quo alibi magis tractandū est. ¶ Ad secundā dꝛ/ꝙ si albedo esset sine quantitate/esset visibilis in potētia remota/⁊ insensibilis in potētia ꝓpinqua: qꝛ ƀm illum moduꝫ existendi q̄.s. nō haberet ptem extra ptem dimēsiue non esset visibilis: possꝫ tn̄ extendi/⁊ sic esset visibilis in potētia ꝓpinqua: ⁊ hoc sufficit vt sit de tertia spē qualitatis. ¶ Ad tertiā distinguit̄ qꝛ q̄litas pt̄ dici corꝑalis ⁊ materialis. Vel qꝛ nata ē ꝑficere materiā ⁊ corpus: vel qꝛ est extēsa aptitudinalr̄. i. habet ptes q̄ pn̄t extēdi. Vel tertio quia actu extendit̄ pmis duobꝯ modis qualitas non quanta nata tn̄ esse quanta est corꝑalis ⁊ materialis: non tertio mō. Angelus aūt ⁊ intellectio ⁊ volitio nullo mō sunt corꝑalia. Angelus quia non habet ptes: intellectio ⁊ volitio ⁊ si habēt partes graduales/tn̄ ƀm illos non sunt extensibiles/sed intensibiles. ¶ Ad quartā dꝛ ꝙ sublata quantitate non esset spūalis/si spūale dꝛ nō extēsibile: ⁊ esto ꝙ esset spūalis/non ideo sequit̄ ꝙ posset inherere angelo: qꝛ non sola extensio causa est quare nō pt̄ subiectari in angelo. Nam non q̄libꝫ qualitas potest inherere cuilibet subiecto/sed ex natura ꝓpria q̄dam substantie determinant sibi certas qualitates quaꝝ sunt receptiue: ⁊ quarundā ex natura ꝓpria non sunt receptiue: cuius alia rō danda non est: nisi qꝛ hec natura est hec. Sic lapis non est receptiuꝯ visionis: nec celum coloris: q̄uis ille q̄litates sint extense: ⁊ ita etiā res spūales diuersaꝝ spēꝝ possunt sibi determiāre aliquas qualitates spēales spēcie differentes: quarum vna potest ꝑficere illam huius spēi/⁊ nō aliā spūalem subam alterius spēi. G Sed adhuc forte q̄s diceret/videt̄ simplr̄ impossibile accn̄s esse sine subiecto: tum qꝛ accidens definit̄ ꝑ subiectū: nūc autē impossibile est alicui ꝯuenire definitū nisi ꝯueniat ei definitio/cum sint ꝯuertibilia. ¶ Item sicut suba habet se ad esse ꝑ se/ita accidēs ad esse in alio sed impossibile est esse subam ⁊ nō esse ꝑ se: igit̄ impossibile esset esse accidēs ⁊ non esse in alio. ¶ Itē tunc deus posset facere subam sine accidēte/⁊ ita hominem sine quātitate/colore/figura: ⁊ ita sine carne ⁊ ossibꝯ ⁊ sine organis. ꝯn̄s videt̄ falsum: qꝛ corpus organicū est de essentia hoīs: qꝛ aīa q̄ est de essentia hoīs/definit̄ .ij. de aīa. actus corporis organici. Non igit̄ potest esse nisi in corpore organico. ꝑbat̄ ꝯn̄a: qꝛ caro ⁊ ossa ⁊ organa nō distinguunt̄ nisi accidentalr̄. ¶ Item tunc deus posset facere intellectōem ⁊ volitōem sine subiecto: quia vtraqꝫ est accidens absolutum: pterea tunc posset etiam accidens respectiuū esse sine subiecto: cōsequens falsum/qꝛ non potest intelligi sine fundamento ⁊ termino multo minus esse: ꝑbat̄ tamen illatum: qꝛ oēs rōnes adducte ad ꝑbanduꝫ ꝙ accidens absolutū pt̄ esse sine subiecto equalr̄/concludunt de accidente respectiuo: qꝛ subiectum respectus habꝫ rōnem cause extrinsece respectu relatiōis: ⁊ illā pōt deus supplere: nam subiectum seu fundamentū nec est relatio nec pars eius. ¶ Itē simitas est accidens nasi/⁊ non videt̄ posse fieri sine naso. ¶ H. Ille obiectōes mote sunt propter infideles ⁊ pħos/q̄ spēalr̄ ꝓpter hunc articulum inuehere solēt ꝯtra fidem ⁊ eam deridere. Iđ ad pmam rn̄deo/ꝙ accidens definit̄ ꝑ subiectum non in actu/sed in aptitudine: hoc est ꝙ accidēs non definitur esse res que actu inheret/sed que naturaliter apta nata est inherere: ⁊ hec definitio cōuenit accidenti siue inhereat siue non: ⁊ est ꝯuertibilis cum accidente: quia non potest esse accidēs quin natum sit inherere. Hec responsio est de mēte sancti Bonauenture in quarto distinctio. xij. q. j. ¶ Ad secundum dicitur/ꝙ maioꝛ non est ve-

ra/nisi qle in alio dicat aptitudinē ad inherendū sic verum est/sicut substantia totalis est per se/id est non apta nata inherere. Si autē vtrunq3 dicit actum non est bona diuisio entis/in ens per se/et ens p accidens. ¶ Preterea esse p se/non videtur sube esse essentiale/nec esse de eius rōne formali: quia non conuenit materie nec forme subali/que tamen vere sunt substantie fm phm in pdicamentis: Non pturbent vos partes substātie zc. Item non videtur plus repugnare totali substantie inherere alteri/q3 supponi ab alio. Neq3 enim p se est que ab alio supposital: ideo sicut non implicat contradictōnem q psona extrinseca terminat esse suppositale substantie totalis/ita vt non videtur implicare q suba totalis q3tum ad esse suū p se/dependeat ad aliud: l3 sibi pueniat sine alio esse p se. Sicut esse suppositale pueniit substantie p se: z tamen pōt q3tum ad illud esse dependere ad aliud. Si hoc nō placet/sufficit solutio pma. ¶ Ad tertiū pcedil/q deus posset substātiam facere sine accidente: z cum infert de homine sine qualitate z figura: pcedit q3tum ad figuram z quantitatez z cetera accidentia. Sed de organis/carne z ossibus dz: Si illa distinguūl p formas substantiales diuersaz rōnum: sic homo sine illis esse nō posset. Non enim est homo sine forma sensitiua/vegetatiua/intellectiua zc. siue sit vna siue plures. Si aūt tm distinguunt p dispositōes accītales conceditur: quia hoc nullam implicat contradictionem: vnde pt hominē pseruare sine manib9 z pedibus/immo sine capite quod est pncipium membroz. Unde legit de sanctis Albano z Dionysio q decollati capita sua manib9 portarunt p longa spacia ad locū sepulture: z si ad tempus vixerūt sine capitib9 poterūt simil'r viuere p miraculū p tēpus quātūlibet magnū. ¶ I Ad quartū cōcedil illatum: non eīm plus repugnat diuine eēntie pducere aut pseruare accidēs spūale sine subiecto q3 materiale. ¶ Ad qntum dicerent q negarent oēs respectus: qz ratio illa falsum supponit. Supponit eīm esse aliquas res respectiuas distinctas ab absolutis: qd illi nō admitterēt: fm illos vo qui admittūt hmōi res quas respectiuas habent psequenter dicere q non possunt esse sine fūdamentis z terminis/q3uis sint extrinseci respectui. Cuius rō est/qz respectus est essentia q̄dam vel natura cuius essentia est habitudo īter duo extrema: z vtrūq3 extremoz est de rōne essentiali respectus: ideo tollere alteꝝ extremū siue terminū siue fundamentū est tollere essentialem rōnem respectus: z ita destruere naturā eius. Unde non qz respectus est accidens/ideo requirit subiectū vel fundamentū: sed qz respectus est respectus: ideo reqrit cuius sit z ad qd sit; etiā in diuinis vbi non est accidēs: z ideo l3 deus supplere posset causalitatem fundamēti z termini: vt si respectus esset a solo deo causal'r effectiue/non posset esse respect9 sine illis: quia eius natura essential'r dependet ab illis: non sic quecunq3 res absoluta dependet a caussis extrinsecis secundis. Fortassis etiam dici posset/q deus posset respectū conseruare absq3 inhesione/sed non absq3 extremis: z pꝑter hanc rōnem nōnulli negant respect9. ¶ Ad vltimū de simitate nasi dz/q simitas non est accidens absolutum distinctum a naso: sicut nec general'r figura a re figurata. Sed illi termini simitas/figura zc. sunt termini pnotatiui/pnotantes certum ordinem ptium rei extense: q ordo non est accidēs distinctū a partib9 z a toto: sed partes ipe sic vel sic distantes z ppinque: z ideo qnq3 pdicant de re/qnq3 nō: ideo dicunt accidentia non realia sed logicalia. i. non res ille significate. s. partes substantiarum: sed pceptus hec repñtantes sunt accidētia. i. accītal'r pdicabiles. Nec de possibili. ¶ K

Sed qd de facto tan oia accītia panis z vini sint sine subiecto: an vnum accidens inhereat alteri in sacramēto. Ad hoc fm diuersimode opinātes de quantitate diuersimode respondet. Nam tenētes quātitatē non distingui a re quāta/sed quālibz rē extensam/p suas ptes z nō p accidēs supadditū extensam: quā opinionē tenet Ockam. pñr habent dicere q oia accidētia sint simpl'r sine subiecto: qz non est ibi quantitas aliqua distincta a qualitatibus zc. sed qnelibet qualitas puta albedo/sapor rei/est suamet quantitas: z cū qualitas nō sit in qualitate/manifestū est q nulla qualitas est in quantitate: z p pseques quelibet qualitas simpl'r est sine subiecto. ¶ Qui vo tenent q quantitas sit accidens absolutum/possent adhuc dupl'r dicere: Uel q sola quātitas sit simpl'r sine subiecto/cetere qualitates sint in quantitate tanq3 in subiecto primo vel immediato. Aliter/q sicut quantitas est simpl'r sine subiecto/ita z cetera accidentia. ¶ Consequenter q qualitates materiales in quocunq3 corpore sunt/sunt immediate in materia siue substantia tanq3 in subiecto/z non in quantitate: extendunt tamē ad extensionē subiecti. Unū primo subiectū extendit p quantitatē sibi inherentē. Cetera accidentia p eandem quātitatē sibi in eodē subiecto coexistentē. Et non oportet dicere ad saluandā accidentiū extensionē/q inhereant quantitati: sed sufficit q coexistat eis quantitas in eodez subiecto/p quam habent partes extra partes.

¶ L Et hoc dictū. s. q accītia oia sint p se in sacramēto sine subiecto: magis videt posse pbare auctoritatib9 originaliū doctoꝝ. Naz mgr in. iiij dist. xij. Si qrit inqt de accītib9 q remanēt/. s. de speciebus/sapore z pondere/in quo subiecto fundēntur: potius mihi videtur fatēdū esse sine subiecto q3 in subiecto. Nec valet hec euasio si dicet/q vult q qualitates nō sint in aliqua suba: p eo q mgr q̄si rōem sui dicti/quare qualitates non sint in subiecto assignans subdit: qz ibi non est suba nisi corpus z sanguis dñi q nō afficit illis accītib9. Nec responsio non sufficit: qz nunq3 dici pt accidens sine subiecto q3diu subsistit in suo subiecto primo z immediato: ideo qualitates non possunt dici esse sine subiecto si sunt in quantitate: quia quātitas

est subiectū imediatū eap. Nec possent dici subsi
stere per se si essent in quantitate. Sed magr̄ vbi
ꝑus loquēs de qualitatib᷒ de quib᷒ ꝑus dicit ꝙ
sunt sine subiecto/dicit: remanēt illa accidētia ꝑ
se subsistentia ad mysteriū ritū: ad gustus fideiq;
suffragiū: quib᷒ corpus christi habens formā suā
& materiam tegit: & subdit: Ne mireris vel insul
tes si ibi accidentia videant̄ frangi/ cū ibi sint si-
ne subiecto. ¶ Itē ecclia solēnizans festum corpo
ris christi legit sic: Accidētia sine subiecto i eodē
existunt vt fides locū habeat dū visibil'r inuisibi-
le sumit̄ aliena specie occultatū: & sensus a decep
tione imunes reddant̄ q̄ de accidentib᷒ iudicant
sibi notis. Ecce generaliter de accidentib᷒ sensibi
libus loquit̄ ꝙ illa sine subiecto existunt. Nec esti
mo ꝙ reperit̄ ab aliquo sanctoꝝ p̄m originaliū
doctoꝝ traditū: sed nec a pho/ꝙ accidentia aliq̄
sc3 qualitates sint in quātitate tanq̄ȝ in subiecto
magis phus ad oppositū loquit̄: vñ. 4. metaph.
Accñs nō accidit accñti nisi q2 ambo accidunt ei
dem subiecto. Nihil em̄ hoc illi magis q̄ȝ illō huic
Siľr in p̄dicamēto sub̄e dicit. Maxime ꝓpriū
esse sub̄e cū sit idē numero ꝟm sui mutationē esse
susceptiuū cōtrarioꝝ. Si ḡ accidens puta quāti
tas etiā susciperet cōtraria accidētia ꝟm sui muta-
tionē: nullo mō esset ꝓpriū sub̄e: q2 nec oi nec soli
cōueniret: vñ cū dicit ꝙ maxime ꝓpriū est substā-
tie. &c. ꝑ hoc videt̄ velle subam ab oib᷒ separare/
q̄si ꝑ illud qđ soli sub̄e cōuenit: licet vtraq; aucto
ritatū phi ab aliis exponat̄ & glosef̄. Et ex inten-
tione ꝓbat ꝙ nō cōuenit quātitati: replicat enim
de orōne quā ponit spēm quātitatis: ꝙ ei insint
cōtraria ꝟm sui mutationē sc3 verū & falsum: & sol
uit cōcludēs/ꝙ suscipere cōtraria sibi sub̄e sit ꝓ-
priū & nō alteri cōueniat. Nec de respiciētib᷒ p̄di
camentū relationis. ¶ M Quātū ad ea q̄ re-
spiciūt p̄dicamētū q̄litatis occurrit duplex cōsi-
deratio: vna de qualitatib᷒ panis & vini remanē-
tib᷒. Altera de q̄litatib᷒ subam corꝑis Christi cō
comitantib᷒: & de vtrisq; pōt esse cōsideratio: vel
q̄ ad se/vel in ordine ad oꝑationes earū & passio-
nes. Scđa consideratio locū habebit sequenti le-
ctione: vbi dicet̄ de his que respiciūt p̄dicamēta
actionis & passiōis. ¶ Quo ad primā vidēdū est
verū oēs qualitates sub̄e panis & vini inherētes
añ cōsecrationē/maneāt facta cōsecratōe. Et ibi
d2 ꝙ nulla qualitas accidentalis q̄ fuit in pane &
vino ante cōsecrationē: mutat̄ quantū ad suum
esse ꝑ ipam panis & vini cōuersionē. Manēt em̄
oēs q̄litates q̄ fuerūt in pane & vino etiā post con
secrationē in eisdē sitib᷒/sed non in eisdē subiectis
sicut ꝑus istud satis ꝓpōne p̄ma p̄tis lec. decla-
ratū est. ¶ Et d2 notater: nō mutant̄ ꝑ cōuersio-
nē: q2 fieri p̄nt mutatiōes illaꝝ q̄litatū ꝟm diuer
sas spēs mutatiōis. Possunt em̄ intēdi/possunt
remitti/rarefieri/condensari/cōgelari &c. vt expe
rientia docet: sed he mutationes non fiunt virtu
te cōuersionis: nā cōuersio illa est trāssubstantia
tio: vt supra dictū est: in qua sola substantia desi
nit esse nō accidētia. Vñ aūt accidentiū mutatio-
nes fiant/dicet̄ lectiōe sequēti. ¶ N De quali-
tatib᷒ corporis Christi dictū est ī lec. 42. Et pōt
sūmarie repeti: ꝙ oēs qualitates imo oīa accidē-
tia absoluta corpori Xpi in celo inherētia: quoꝝ
rōnib᷒ formalib᷒ modus existendi sub sacro defi-
nitiuus nō repugnat. Inherēt etiā corꝑi chri sub
sacramento: & qm̄ ille modus existendi qualitati-
bus nō repugnat nō plus q̄ȝ sub̄e. ideo cōcomitā-
tur corpus Christi in sacro qualitates sue oēs.
¶ Ad hoc posset adduci cōgruentia: Nā corpus
christi gloriosum resurgens ex mortuis nō mori
tur. deponendo animā que est vita: ita nec mori-
tur deponēdo aliquā ꝑfectionē vel gl'iam corꝑis
Moreret̄ aūt illi ꝑfectioni qualitatiue quam de
poneret in sacro. Sic em̄ mori dicit̄ res ei a q̄ se-
parat̄: ꝟm quē modū loquit̄ aplūs ad Roma. 6.
Existimate vos esse mortuos pctō: viuentes aūt
christo. ¶ Preterea sicut in naturalib᷒ nihil po-
nit̄ frustra/ita nec in gratuitis/& maxime i sacro
salutis: nihil aūt ꝓficeret saluti vtētiū hoc sacro
dimissio cuiusq; qualitatis corpus christi ꝑficien
tis: ideo nō est asserendū vt etiā supra tactū est le
ctiōe. xlii. Nec obstat ꝙ figura corꝑis Christi & q̄n
titas nō manet ꝟm aliquoꝝ opinionē: q2 ille re-
pugnāt mō existendi in sacro: q̄m multū vtilis est &
magnū fidei fructū parit/dū p̄sentie corꝑis chri-
sti nullā habemus experientie euidētiā: sed simpli-
citer credimus in obsequiū Christi intellectū no-
strū captiuātes. ¶ O Sed diceres contraria
nō sunt simľ etiā in hoc sacramento. Qualitates
aūt panis & vini cōtrarie sunt q̄litatib᷒ corporis
christi: nō ergo erunt simul cū speciebꝫ sacramēti
Ad hoc dicit̄ ꝙ qualitates contrarie nō sunt simľ
in eodē subiecto: nō aūt simpliciter repugnat eis
simul esse in eodē loco. Nulle em̄ qualitates con
trarie sunt in eodē subiecto adequate in sacramē
to: nā qualitates cōtrarie panis & vini non sunt si
mul neq; subiecto nec situ nec loco. Sed qualita
tes panis & vini cōtrarie qualitatib᷒ corꝑis Chri
sti sunt simul cū illis loco nō subiecto: ille em̄ sunt
sine subiecto/iste sunt in corpore christi subiectiue
Similiter q2 mēbra corporis christi sunt simľ in
qualibet parte hostie, etiā qualitates membroꝝ
sunt simul: & tm̄ alique sunt cōtrarie: puta frigidi
tas cerebri/& calor epatis: nō tamē sunt in eodeȝ
subiecto. Nam membra manēt distincta quib᷒ in
herent qualitates contrarie: & hec breuiter cōme-
morata esse sufficiat: q2 partim in precedentibus
habita sunt & cetera sequentib᷒ reseruantur.

Lectio. XLV A

CONsequenter consi-
derandū est de actione & passione q̄ fiūt
aut fieri possunt/ꝑ vel circa qualitates
tā sensibiles in sacramēto q̄ȝ insensibiles corpus
Christi efficientes. Primo aūt de q̄litatib᷒ sensi-
bilib᷒ sine subiecto remanētib᷒ videndū est: vtrū

possunt habere omnem actõem quã habere potuerunt in subiecto: ac deinde an ois transmutatio passiua possit causari ab agente naturali circa accidẽtia in eucharistia manẽtia q̃ fierent si essent in subiecto. ℂ Circa pͥmum aduertendũ ꝙ triplex actio põt ꝯuenire accidẽtibꝰ/ vna respectu substãtie generande/ ꝛ due respectu accidentis ꝓducendi: vna respectu cognitõis causande in potẽtia cognitiua/ altera realis in passum habẽs realr contrarium. ℂ Quãtũ ad pͥmum est quorundã opinio/ ꝙ accidẽs separatũ non põt esse pͥncipiũ generandi subam/ nec pͥncipale nec instrumentale: sed nec corrumpendi substãtiam intãtũ ꝙ si tota substãtia ignis in sphera sua destrueret̃: remanentibꝰ oibꝰ accñtibꝰ: ꝛ ita maximo calore gutta aque ibi posita nunq̃ corrumpet̃ ab illis: q2 sicut gñatio substãtie ita ꝛ corruptio eius nõ potest fieri nisi a substãtia. Huius pͥncipale motiuum est/ q2 totale causans non pt̃ esse imꝑfectius causato. Cum ergo spẽs essent totale agẽs (nõ eñi cũ eis ꝯcurrit aliq̃ substãtia) cũ substãtia panis ꝛ vini nõ sint: nec alia ergo spẽs q̃ sunt accñtia non possunt esse cause respectu substãtie gñande vel corrũpẽde. Et nõ corrũpẽde: q2 nihil põt corrumpe substãtiã nisi habeat ṽtutẽ ꝓducẽdi substãtiã: ꝛ p hoc pꝫ fm illã opinionẽ/ ꝙ spẽs sacrales nõ possunt ꝓducere substãtiam in quacũq̃ materia: ꝛ hec est opinio Sco. di. xij. q. iij. quarti scͥpti. ℂ Aliť opinat̃ btũs Tho. in iiij. scͥp. eadẽ dis. q. j. quam Sco. vbi s̃ recitat et improbat. Tenet aũt ꝙ spẽs in ṽtute forme sbalis pñt agere ad formã sbalem tanq̃ ad terminũ sue actionis: quã ṽtutẽ receperũt a forma panis ꝛ vini/ dum pͥmo in pane ꝓducte sunt ꝛ vino: que ṽtus in eis manet desinẽtibꝰ pane ꝛ vino: sicut eis manet idẽ esse qd̃ in eis receperũt. ℂ B Sed quicq̃d sit de illis opionibꝰ/ pt̃ h dici post Guilh. ockam/ ꝙ accñs põt esse causa ꝑtialis substãtie generãde ꝛ corrumpẽde tam ꝯiunctũ q̃ separatum. nec oportet refugere ad ṽtutẽ a substãtia receptã Sed hoc ꝯuenit sibi a ꝓpria natura. Nam eadem rõne qua ꝑsuadet̃ substãtiã esse cãm substãtie/ eadẽ etiã ꝓbat̃ accñs esse cãm sbe/ licꝫ neutꝝ potest demõstrari: nam sicut ad pñtiam substãtie sequit̃ ꝓductio vel corruptio substãtie/ q̃ nõ corrumpet̃ vel ꝓduceret̃ in eius absentia: ꝛ ideo substãtia dꝛ ꝓductiua vel corruptiua substãtie: vt pꝫ de igne ꝓducẽte ignẽ ꝛ corrũpẽte aquã. Sic etiã ad pñtiam caloris ꝓducit̃ ignis ꝛ ꝯsumit̃ aqua: qd̃ non fieret sine pñtia caloris: immo aliqñ ad pñtiã caloris sine igne ꝓducit̃ ignis vt in motu forti confricatõis: vt in molẽdinis nõnunq̃ ꝯtingit: nunq̃ autem ad pñtiam ignis sine calore. Nec aliqua alia via põt ꝓbari aliq̃d esse cãm alterius. Verum rõ non demonstrat: q2 instantia est de aĩa intellectiua q̃ a solo deo causat̃: ꝛ tñ ꝓductiõem eius ꝑcedit ꝯmixtio maris ꝛ femine sicut in generatione bruti: vñ si esset hec materia informata forma ignis: ꝛ alia esset informata forma aque sine omnibus accidentibꝰ hincinde: tũc posset deus experire certitudinalr: vtꝝ substãtia gñaret substãtiã sine accidentibꝰ. ꝛ si sic/ tunc posset sustineri ꝙ accidẽtia non essent cause ꝑtiales illius gñatõis substãtie. Si nõ/ tunc necesse foret ponere ꝙ accñtia essent cãe ad minꝰ ꝑtiales sbe: sic etiã si ad pñtiam accidentiũ separatoꝝ ꝓduceret̃ suba/ posset certe sciri ꝙ accñtia ꝓducerent substãtiã pͥnpaliter sine substãtia ꝯcurrẽte. sed q2 nullibi est inuenire substantiã sine accidẽtibus/ nec accidentia extra substãtiã naturalr: ideo certitudo hrĩ neq̃t. ℂ C Neqꝫ videt̃ posse demõstrari ex se notis ꝙ aliqua creatura causet quẽcũq̃ effectũ efficiẽter: q2 possꝫ ꝑtinaciẽs dicere: ꝙ ois effectus positiuꝰ immediate est a solo deo/ quãtumcũq̃ ꝯcurrũt cause scd̃e: sicut dꝛ de ꝓductiõe anime intellectiue: cui posset applicari illud aplĩ: Ego plantaui/ Apollo rigauit: deus aũt incremẽtũ dedit. q̃si diceret: Et si a creatura actiua passiuis applicant̃/ deꝰ tñ est qui opat̃ omnia in omnibꝰ: ꝛ posset rõ addi/ quia sine deo nihil ꝓducit̃: vt patꝫ in igne Caldeoꝝ pueros non ꝯburẽte: ꝛ in similibꝰ multis miraculis ꝛ ipse solus in pͥncipio creatõis mundi omnia produxit: ideo videt̃ ꝙ eque ꝓbabile est accñtia partialr ꝓducere subam sicut ꝙ sube ꝓducant substãtias/ cum neutꝝ sine altero ꝓducit. ℂ Nec ratio Scoti aliq̃d ꝓbat: q2 admisso ꝙ cã totalis nõ sit imꝑfectior causato: nõ sequitur ideo ꝙ causa ꝑtialis nõ possit esse imꝑfectior causato. Nulla autẽ creatura pt̃ esse causa totalis efficiẽs cuiuscũq̃ effectus: q2 deus est causa pͥncipalis cuiuslibet effectus positiui: q̃ sine alterius cause ꝯcursu potest ꝓducere effectũ: ꝛ nulla causa secũda sine ea: ideo in omni actõe cause totalis efficiẽs est ꝑfectior causato/ ꝓpter deũ pͥncipalr ꝯcurrẽtẽ. Et si illa ꝓpositio ꝙ causa non est imꝑfectior causato/ restringeret̃ ad causas secundas: tunc patit̃ multiplicẽ instantiã: vt pꝫ de ꝓductõe animaliũ ex putrefactõe vbi non concurrit aial viuens. Et si dꝛ ꝙ concurrit celum: celum nõ est ꝑfectius essentialr viuente: fm btm̃ August. dicẽtem/ ꝙ viuentia in ꝑfectione pͥponunt̃ nõ viuentibꝰ. ℂ D Per hoc ad ꝓpositum dꝛ post Alex. de ales ꝑte. iiij. q. xl. art. j. mẽ. ij. §. ij. ꝙ spẽs sacrales hñt eandem ṽtutem agendi in materiã exteriorẽ: quam haberẽt si eẽnt ꝯiũcte substãtie panis ꝛ vini. Ad hoc allegat Alexander Innocentiũ dicentem: Spẽs prout sunt mirabilr non pͥuantur ṽtute nec ꝓprietatibꝰ naturalibꝰ/ naturalr exeunt in huiusmodi opa: q2 eis sunt ꝓpria per naturã: ꝛ per hoc patꝫ ꝙ spẽs tanq̃ obiecta possunt ꝓducere sensatõem sui cum potentia: puta videri possunt/ odorari/ tangi ꝛc̃. q2 ad illas actões nihil ꝯfert subiectum. Non enim sentiunt̃ ꝓpter subiectũ: sed ex ꝓpria natura sunt q̃litates sensibiles. Suo modo dicẽdũ est de accidẽtibꝰ realibꝰ. Potest eñi caliditas hostie ꝓducere caliditatẽ in aere circũstãte/ aut alio tãgẽte: humiditas humiditatẽ naturalr: sic ergo patꝫ ꝙ spẽs ille agunt naturalr ad ꝓductõem sbe/ ꝛ eiꝰ corruptõem: vt ad corruptõem musce cadẽtis in calicẽ ad

gñationē gutte aq̄ ex aere si spēs panis ceñt cōgelare ꝛ subito calide illa te: pñt ꝓducere q̄litates reales: sūr ꝛ spūales in potentia sensitiua ꝛ intellectiua tanq̄ obiecta. Et notanter additum est in materiam exteriorem: qꝛ an spēs ille seipsas alterari possunt: hoc est vna aliā corrūpere/ ꝛ aliā in locuz corruptū abducere: vt si spēs panis cōgelate mitterentur in vini spēs calidas/ an spēs vini remitterēt frigiditatē ꝛ ꝓducerent caliditatē in particula cōgelata: dicet̄ statim infra. ¶ E Per hoc consequēter dicit Alex. q. xl. par. iiij. ar. ij. mē. ij. §. ij. ꝛ post eū sctūs Bona. ꝙ spēs vini inebriare pñt: licet nō pñt naturaliter reficere vel nutrire: vñ dicit: Uirt⁹ naturalis relicta in spēbꝰ naturalit̄ potest imutare sensus: vñ bene cōcedo ꝙ virtus vini mirabiliter relicta in specie pōt naturalr̄ agere in gustū: ꝛ in tanta quantitate posset sumi ꝙ inebriaret naturalr̄. Uirtus eñ hmōi qꝛ est naturaliter diffusiua/ pōt se naturalr̄ diffundere ꝑ aera vsq̄ ad cerebrū ꝛ ꝑturbare spūm/ ꝛ sic inebriare: sicut etiā q̄nq̄ ex forti odore vini q̄dā inebriantur: qui tñ vinū nō biberūt. Et ad hoc adducit̄ illud. qđ habet̄ in textu ꝛ in glo. ꝙ aliqui inebriati sunt ex vsu speciez: quos notat aplūs cum dicit: Alius q̄dem esurit/ alius aūt ebrius est. vbi glosa notat eos qui munera q̄ offerebāt altaribꝰ pro sacrificio cōficiendo: pacto illo sibi resumebant: nec aliis nō habentibꝰ cōicare sinebant: sed soli sumebāt: vt inde etiā inebriarent̄ aliis esurientibꝰ. Hec glo. Non tñ naturaliter reficiūt ꝛ nutriunt: nā refectio est q̄ñ loca euacuata ꝑ caloris naturalis actionē replent̄ nutrimēto digesto: ꝛ sic precedit nutritionē. Nutritio dr̄ q̄ñ alimentū simile factum vnit̄ alendo: ꝛ informat̄ forma partiali viuentis: Hec ergo ꝛ refectio ꝛ nutritio fieri nō potest ex solis speciebꝰ ꝛ accidētibus: de quo statim dicet̄. ¶ F Nunc de mutatione passiua que fieri potest circa illas spēs: quedā mutatiōes fieri possunt in speciebꝰ manente nihilomin⁹ eucharistia. Quedam fieri possunt circa spēs ꝓpter quas desinit esse eucharistia: q̄ aūt sint ille vel iste notari pt̄ ꝑ hāc regulā: ꝑ nullā trāsmutationē factam circa spēs sacrales desinit esse corp⁹ Christi sub eisdem cū qua maneret sub̄a panis aut vini/ si nō fuisset facta ꝯuersio: ꝛ q̄ñcūq̄ fit trāsmutatio circa spēs sacrales ꝑ quā corrūperet̄ panis sub̄a aut vini si essent. Desinit esse corpus Christi in eo instāti in q̄ desineret panis aut vinū. Instituit eñ deus sub eucharistie. i. sub speciebꝰ panis ꝛ vini: quā ex nimia charitate dedit spōse sue eccl'ie: tādiu cōseruare spēs eisq̄ succedentes sine subiecto: ꝛ sub illis ac q̄buscūq̄ in locū earū succedentibꝰ p̄sentiā sui corporis ꝛ sanguinis exhiberet q̄diu sub illis maneret sub̄a panis ꝛ vini/ si ꝯuersi nō essent. ¶ Secūda regula: Deus ea volūtate qua eucharistiam esse voluit in eccl'ia/ disposuit oēs trāsmutatiōes ꝛ effect⁹ circa illas spēs pñre actiuo naturali causare inmediate: ad q̄s agēs naturale ꝓpter subiecti defectū nō pt̄ attingere: q̄s tñ agēs naturale causaret si sub̄a conuersi ꝑmaneret: ꝛ h̄ non nouo miraculo: sed volūtate qua instituit eucharistiā: ne si spēs viderent̄ intrāsmutabiles meritū fidei euacuaret̄. Uoluit eñ dñs vt nulla naturali experiētia ꝓbari posset pñtia sui corporis sub istis speciebꝰ: sed sola fides cerneret: vñ merita sui fructū reportaret. ¶ G Et ideo oēs trāsmutatiōes q̄ fierēt naturalr̄ circa istas spēs: siue in subiectis/ siue in q̄ntitatibꝰ/ siue q̄litatibꝰ ꝑ gñerationem/ corruptionē/ alterationē/ rarefactionē/ vel cōdensationē: si nulla facta fuisset cōuersio: etiā nūc fiūt facta conuersione: Quedā a causis naturalibus: q̄dā a solo deo inmediate supplēte actionē causaꝝ naturaliū: nec ꝑ hoc aufert de⁹ ab gente naturali suā ꝓpria actionē. Nō eñ aufert q̄ sibi cōpetere pñt scz trāsmutatiōes de forma in formā / existente subiecto / terminos hmōi trāsmutationū deficiente. Actiones aūt q̄ naturalibꝰ agentibꝰ conpetere nō possent: scz vbi nō est subiectū vtriusq̄ termini trāsmutatiōis ꝓpter desitionē sub̄e panis et vini conuersoꝝ/ illā sua potētia imediata supplet siue nouo siue antiq̄ miraculo paꝝ refert. Nō eñ deus laborat faciēdo miracula ad suoꝝ salutē fideliū. Si eñ effect⁹ super naturā a deo imediate ꝓductus de nouo: nō dr̄ nouū miraculū: qꝛ nō producitur volūtate noua: sed voluntate antiq̄: tū ex ꝑte dei nulla sit volūtas noua: sed q̄cunq̄ de nouo fiūt a deo/ sunt ab eterno imutabili voluntate volita/ nullū erit miraculū nouū: Si vo dicitur nouū miraculū: qꝛ effect⁹ nou⁹ est / totiēs fiunt a deo miracula noua/ q̄tiens a deo ꝓducit̄ effectus imediate supra naturā. ¶ H Pōt addi tertia regula: Nulla transmutatio acquisitiua pōt fieri a causa naturali nisi in subiecto p̄supposito: patet/ qꝛ nisi sic creatura posset creare: qꝛ q̄cquid producitur ꝛ nō de potētia subiecti/ creat̄. nā qđ nō ꝓducitur de potētia subiecti/ ꝓducit̄ de nihilo: qđ vero de nihilo producit̄ creatur. Fm magistrum di. stin. j. Quia in hoc discernit creare a facere: quia creare est aliquid de nihilo producere. Facere vo aliquid producere siue de nihilo siue de subiecto p̄supposito. ¶ Dicit̄ notanter/ nulla transmutatio acquisitiua: quia fm Guilhel'. ockā. Trāsmutatio deꝑditiua fieri pōt nullo etiam presupposito subiecto. Creatura eñ fm eum licet nō possit creare/ potest tamē annihilare. Cuius rōnem in suo quarto scripto. q. viij. assignat: qꝛ q̄ñ agens naturale equaliter ꝛ indifferent̄ se habet ad multa seu infinita sub aliqua specie causabilia: equalit̄ vel eque primo facit omnia vel nullū. Cū aūt agens creatū equaliter ꝛ indifferenter se habeat ad oēs effectus causabiles in aliqua specie/ puta ad infinita indiuidua sub specie humana: ꝛ quia omnia creabilia sunt purum nihil/ non plus appropinquat vnū creabile agenti naturali q̄ aliud: ꝛ per cōsequens equalr̄ omnia talia respicit: ꝛ ita si posset creare/ ratio assignari non posset quare pl⁹ crearet vnum q̄ mille/ immo q̄ infinita. Quia autē creatura nō pt̄ simul creare infinita/ nō pt̄ aliquid

creare. Agens aūt naturale aliter respicit vnum annihilabile q̄ȝ aliud: eo q̄ quodlibet eoꝝ est in actu ⁊ vnū pōt plus appropinq̄re agēti naturali q̄ȝ aliud: ideo plus pōt annihilare vnū q̄ȝ aliud. Unde mirabile ait videt̄/ si modicū frigus separatū approximaretur maximo igni q̄ ignis ille nō posset illud frigus modicū destruere. Nō potest aūt destrui nisi ꝑ annihilationē. ¶ Uerū illa rō videt̄ cōq̄ procedere de generatiōe forme de potētia subiecti: ideo sicut ibi dicatur ita in ꝓposito: q̄ causa naturalis determinat̄ quo ad indiuiduū a causa prima scȝ deo: qui q² est causa volūtaria/ in volūtate sua est cōcurrere ad ꝓductionē vni⁹ ⁊ non alterius. ¶ J Ideo alij dicūt cōmuniter/ q̄ sicut creatura nō potest creare/ ita nec annihilare: q̄ q̄ȝ ois virtus creata p̄supponit subiectū in oī sua actione/ tā acq̄sitiua q̄ȝ deꝑditiua. Et hoc tenendo: q² vtrūq̄ȝ ꝓbabile/ nō oportebit addere in regula acquisitiua. ¶ Per hoc descendēdo ad particularia/ dicit̄ p̄mo q̄ nulla transmutatio passiua ad substantiā in loco specieꝝ sacramētaliū ꝓducendam pōt fieri virtute agentis naturalis: hoc est dictu/ q̄ nulla virtus naturalis pōt ꝓducere substātiaȝ in loco specieꝝ: sub speciebꝫ spēs sacr̄ales succedētibus: patet/ quia illa substātia cū non ꝓducat̄ de potentia subiecti creat̄. Nulla autē virtus creata attingit effectiue ad terminum creatiōis: vt nunc supponit̄. Ex quo patet q̄ illa substātia immediate ꝓducit̄ a deo ꝑ scd̄am regulā suprapositā. Gratia exempli: Si ꝑ putrefactionē spēs sacramentales alterent̄ intantū q̄ si ibi esset substātia panis ipā corrumperet̄ ⁊ generaret̄ vermis: in illo casu vermis ꝓducit̄ imediate a deo. Sic si producit̄ ignis/ cinis aut puluis/ aut nutrimentū in corp⁹ sumētis species cōuertendū. ¶ R Sed querit̄ an in casu totū cōpositū producat̄ a deo/ an sola materia. Et si materia/ an illa redeat que cōuersa est in substātiā corporis Christi: hoc est materia panis ⁊ vini eadē numero. ¶ Quāuis hic varia respondēt doctores tn̄ breuiter dicit̄ post Sco. ⁊ ockā/ q̄ deus potest creare totā substātiā/ potest creare solā materiā: ⁊ eandē que conuersa est vel aliā de nouo. ¶ Primū patet: q² ibi necessario ꝓducit̄ cōpositū qd̄ afficiat̄ accidētibꝫ panis si mansisset incōpossibilibꝫ: illud aūt a virtute naturali ꝓduci nō potest: cū ibi producat̄ simul materia et forma. Materia aūt a virtute naturali produci non potest. Qd̄ aūt cōpositū necesario producat̄ patet: q² deus statuit nulla accidentia conseruari sine subiecto/ nisi ea sub quibꝫ cōtinet̄ corp⁹ Christi: ideo alteratis spēbꝫ sacr̄alibꝫ vsq̄ȝ ad gradum incōpossibilē substantie panis/ si ibi esset/ desinit corpus christi esse p̄sens. Et q² illa accidentia sm̄ gradū incōpossibilē nō erant sine subiecto: necesse est igit̄ redire materiā: illa aūt non redit nuda. Nec tali inesse possunt accidentia naturaliter: ergo redit informata substātiali forma ⁊ ita composita. ¶ Scd̄m patet: q² creata materia in eodem instanti dispositiōes q̄litatiue pñt cōcurrere cū deo ad educendā formā quam eduxissent de materia panis si ibi esset. Tūc aūt cōcurrissent ad ꝓductionē forme vermis/ ignis/ cineris/ pulueris/ vel nutrimenti: ergo ⁊ nūc: tenet ꝯña: q² nullū impedimentū assignari pōt/ nisi diceret̄ q̄ p̄supponunt materiā vt priorē: ⁊ ideo in istanti creationis materie nō sufficiūt agere/ q² deficit p̄oritas. Sed h̄ non impedit: q² ista p̄suppositio ⁊ p̄oritas non est tēporis sed nature. Un̄ si existente sole ꝓduceret̄ aer: vel etiā simul cū sole in eodē instanti illuminaret̄ aer quo ꝓduceret̄ sol ⁊ aer: instanti dico tp̄is nō nature: cōcurrētibꝫ g̃ dispōnibꝫ q̄litatiuis cum deo ad ꝓductionē forme sola materia immediate creat̄ a deo: ⁊ forma naturalr̄ generat̄. Ueꝝ sm̄ opi. Sco. tenētis q̄ accidētia nō attingūt substātiā tanq̄ȝ terminū sue actiōis: oportet dicere q̄ prima forma subal̄ a solo d͞o creat̄: sequētes vero naturalr̄ ꝓducuntur. Tertium patȝ scȝ q̄ p̄t reproducere eandē materiā nūero q̄ ꝯuersa est/ ꝯ eos q̄ dicūt corruptū vel ānihilatū idē nūmero redire non posse: q² nihil seq̄ns ānihilationē materie/ non est alteri⁹ rationis cū nihilo p̄cedēte creationē materie: sic termin⁹ ānihilatiōis ad quē: ⁊ terminus creatiōis a q̄ nō sunt diuersi ⁊ nō ē maior distātia ad nihil seq̄ns q̄ȝ p̄cedēs ānihilationē ⁊ creationē g̃ eadē potētia p̄t sup hāc ⁊ illā: g̃ q̄ pōt creare de nihilo/ p̄t etiā redactū ad nihilū recreare. ¶ Item vnū nō pl⁹ implicat ꝯdictionē q̄ȝ aliud: g̃ sicut p̄mū p̄t deus scȝ creare de nihilo: ita p̄t illud qd̄ transiuit in nihil recreare: pōt nihilomin⁹ nouā materiā q̄ p̄us nō fuit creare sicut placuerit sue sapiētissime volūtati. ¶ L Ex illo patȝ quō spēs sacr̄ales nutriūt: ⁊ q̄d in nutritiōe sumētis eucharistiā conuertit̄ in subām corꝑis sumentis: nō enī spēs ille q² spēs in subām ꝯuerti nō pñt. Sȝ nutrimentalis suba de nouo ꝓducta i instāti desitiōis corꝑis chr̄i reficit ⁊ nutrit ꝑ oia: ac si panis ꝯuersus fuisset i nutrimētū. ¶ Quartū/ q̄ p̄t nouā materiam creare dubiū apud fideles nō hȝ. Et his satis videt̄ ꝯcordare dn̄s Inno. li. iiij. de ecclias. offi. di. Si vo q̄rat̄ q̄d a mure comedat̄ vel q̄d incineret̄ cuȝ sacr̄m cremat̄. Rn̄det̄ q̄ sicut miraculose suba panis ꝯuertit̄ in corp⁹ dn̄icū ⁊ incipit esse sb̄ sacr̄o sic ipā q̄dāmodo miraculose reuertit̄: cū ipm̄ corpus dn̄icū ibi desinit esse. Sicut enī in alijs opibus mirabilibus expleto officio ꝓpter qd̄ condita erāt: illa q̄ mirabilr̄ erāt cōdita redacta sunt in p̄mū statū: sic d͛ de colūba in q̄ apparuit spūssanctus: videlicet q̄ ꝑacto officio suo in p̄iacētem redijt materiā vn̄ assumpta est. Silr̄ ⁊ de stella magoꝝ ductrice/ q̄ ꝑacto officio mox eē desijt reuertens in p̄iacentē naturā vnde sumpta fuerat: vt habetur in glo. Mat. ij. Sic dicunt esse in ꝓposito q̄ qñ species desinunt esse sacr̄m/ substātie naturales specieꝝ in suū reuertunt̄ statum/ sicut p̄us fuerant miraculose transmutate. Huic ꝯsentit Alexā. ⁊ sanctus Bonauen. ¶ Uerum non est omni mō simile de speciebꝫ sacramētalibꝫ: quia in illis apparitionibꝫ columbe ⁊ stelle materia non

desĩit nec ↄuersa est: ꝛ ideo pacto officio desinente forma columbe ꝛ stelle/ materia manet eadem ante ꝛ post/ sola forma mutata. Hic vero tota panis substantia quo ad materiã ꝛ formam trãsit: qꝛ totũ ↄuertiť in totum: ꝛ ita nulla materia manet. Et ideo si illi de reditõe subͤe intelligunt ħ de materia tm̃/ ita ꝙ materia ip̃a eadeꝫ q̃ fuit in pane numero vel specie ꝑ nouam creatõem: verum est dictum illoꝝ. Si v̾o intelligũt ꝙ etiã forma panis redeat/ ꝛ ita totus panis non videť posse sustineri qꝛ vel in eo instanti rediret in quo qualitates sunt forme panis incompossibiles: vel añ vl' post. Nõ ꝓmum/ qꝛ tũc qualitates essent in subiecto sibi incompossibili/ qd̾ implicat: nec post/ eadem ratõe: nec añ/ qꝛ tũc panis esſꝫ simul cum corꝑe Christi: qꝛ corpus Christi manet vsqꝫ ad instans incõpossibilitatis: ideo materia redit ꝑ nouam creatõnem ip̃a q̃ p̄fuit: vel alia eadẽ sp̃ẽ cũ ꝓ ozeð nouo creať ꝛ forma/ nõ panis: sꝫ cui ↄueniũt qualitatiue dispositiones puta vermis/ ignis/ cineris/ pulueris vl' nutrimẽti gñať in materia redeunte: vel etiam a solo deo creať/ vt s̃ dictũ est. ¶ Nisi diceret sicut videť dicere Innoc. ꝙ Christ⁹ qꝛ in eucharistia est vt nutrimẽtũ sp̃uale/ est ibi q̃ꝫdiu sp̃ẽs sunt nutrimentũ ↄueniẽs corporali. i. q̃ꝫdiu panis sub huiusmodi sp̃ẽb' esset ↄueniens nutrimentum corporale. Panis aũt ꝛ vinum nõ q̃ꝫdiu manent ẜm subam/ sunt ↄueniens nutrimentũ corꝑale: sed ꝑ mutatõem qualitatũ certam/ cessant esse nutrimẽtum/ q̃ꝫuis manẽt ẜm subam: ꝛ sic corruptis sp̃ẽbus ẜm eam habitudinẽ ẜm quam essent ↄueniẽtes nutrimẽto desinit eẽ corpus christi ibi: ꝛ iõ redit suba panis q̃ põt affici sp̃ẽb' non ↄueniẽtibus nutrimento: de qua ꝓus naturalr̃ gigniť vermis vel ignis ꝛc̃. Sed illud est contra ↄmune dictum doctoꝝ: ꝙ tamdiu manet Christus sub sp̃ẽb'/ q̃ꝫdiu manet ibi substãtia panis si non esset ↄuersus. ¶ Item tũc difficile esset inuenire gradum certuꝫ alteratõis sp̃ẽꝝ vsqꝫ ad quẽ p̄cise maneret eucharistia. ¶ M Sed forte di. Si sacramẽtũ nutriret/ sacerdos sumẽs eucharistiã solueret ieiunium: ꝛ ita nõ posset eodem die bis celebrare. Iteꝫ sacr̃m est cib' sp̃ualis ꝛ non corꝑalis. Nam inter alias hec vna est causa quare panis nõ manet cũ corpore Christi in eucharistia: ne sacr̃m reficeret ꝛ corporalr̃ quod est cib' aĩe. Item Amb. dꝛ ꝙ est cibus mentis/ non ventris. ¶ Ad ista dꝛ ꝙ sacramentum istud reficit ꝛ nutrit corporalr̃: vt ex premissis patet: alioqñ exꝑimentũ accipi posset de p̄sentia corꝑis christi. Si scꝫ qs sacramẽtũ sumẽs in magna quantitate/ ꝛ nullũ aliũ cibũ nihilominus deficeret: verũtñ si illud p̄cise nutrit qd̾ conuertiť in subam rei alite/ sacrꝫ nõ nutrit: lꝫ sumẽs sacr̃m nutriať: sed suba siue nutrimẽtũ rediẽs ẜm p̄dicta nutrit. Illud eñ/ nõ sp̃ẽs ↄuertiť in substãtiam rei alite. Et ita intelligendũ est cum dꝛ/ ꝙ sacramẽtũ nutrit seu sp̃ẽs nutriunt. i. sumens sacramentũ etiam sine alio cibo nutriť. ¶ Et ꝑ hoc ad ꝓmũ dꝛ ꝙ sacerdos sumẽs ħ sacr̃m non soluit ieiuniũ nature: qꝛ sacr̃m nõ est cib' corꝑalis: tum qꝛ ↄtentum. s. corpus Christi tm̃/ est cib' mentis/ ꝛ nõ corꝑis: nec ip̃o aliquatinus nutriť corp⁹ nec est p̄sens ei qd̾ nutrit sicut accñtia alterata. Tum qꝛ sequens cibatio ex suba reuersa/ est p̄ter intentionem ↄsecrantis ꝛ sumẽtis: ꝛ oĩno impꝰtinẽs ad ip̃sum sacr̃m. Tum qꝛ nihil ei⁹ qd̾ sumiť ↄuertiť in subam sumẽtis. Tum qꝛ illud qd̾ ↄuertiť in sbaꝫ sumẽtis non sumiť de foris: nec traijcitur ꝑ viam naturalẽ ad stomachũ sicut cib': sed intus de nouo creať vt dictũ est: ideo nõ soluit ieiunium. Sicut nõ soluit ieiuniũ cib' ante mediũ noctis sumptus ꝛ post mediũ noctis digestus: ꝛ in sumentis sustãtiã ↄuersus. Siq̄dem solus cibus de foris sũptus in via ad stomachũ soluit ieiuniũ: etiaꝫ si nõ ↄuerteretť in substãtiã aliti sicut q̃dam medicine. ¶ Ad secũdum dꝛ ꝙ est cibus sp̃ualis ꝛ nõ corporalis q̃ꝫtum ad nutritõem q̃ꝫdiu ibi est veritas sacri: non eñ cibat carnalr̃ inq̃ꝫtum est sacramentũ sed ad cibãdum sp̃ualr̃ est ordinatuꝫ. Ip̃a autem cibatõne sp̃uali terminata ꝑ desitõem p̄sentie corporis Christi/ cibat corꝑalr̃ ꝑ substantiã redeuntẽ. Que aũt sit causa ꝙ nõ manet panis supra dictũ est: lꝫ illa in argumẽto tacta sic esse ↄgruitas quedam. Ad tm̃ Amb. dꝛ ꝙ Ambrosi⁹ loquitur de ip̃o corꝑe Christi ꝙ est cib' anime tm̃: ẜm Alexan. de ales vbi s̃. ¶ N Consequẽter de transmutatõne passiua accidẽtiũ eucharistie. De motu locali sp̃ẽꝝ plane dꝛ ꝙ motus localis sp̃ẽꝝ fieri põtest virtute naturali sicut earũdem añ ↄsecrationem: hoc est ita separata moueri possunt sicut cõiũcta/ ẜm oẽs doc. qꝛ si teneť ꝙ motus sit accidẽs successiuũ distinctũ realr̃ a mobili ꝛ loco/ erit subiectiue in mobili: ꝛ qꝛ accñtia quãtitas ꝛ qualitas sunt mobilia/ eis inheret motus sicut subiecto. Cum ergo in motu hm̃oi est assignare subiectum motus scꝫ accidens motum localr̃/ põt agens naturale mouere accidẽtia seu sp̃ẽs localr̃ tanq̃ꝫ subiectum motus. Nulla eñ alia causa est ꝙ agẽtia naturalia non agũt circa hoc sacr̃m nisi sublatio subiecti vt patet ex tertia regula. Nisi diceretur ꝙ accidẽs non põt informare accidens: sed omne accidens immediate inheret substantie. Qualitates v̾o mouenť ad motũ subiecti/ ꝑ motũ nõ inherentẽ sꝫ coassistẽtem: sicut etiã de quantitate vna opinio recitata est. Tunc de motu sicut de qualitatib' supposito ꝙ nõ sint in quãtitate statim dicetur. Si v̾o motus nõ distinguitur a mobili/ tũc in motu locali sp̃ẽꝝ nõ est mutatio acq̄sitiua alicui⁹ noue rei: nec deꝑditiua ita ꝙ in motu locali nouum ꝓduciť aut corrũpiť: sed mobile fit p̃ñs de nouo alicui loco cui ꝓus non fuit p̃ñs: ꝛ ħ fieri ꝑ agẽs naturale nihil plus req̄rit nisi mobile ꝛ locũ: ꝛ hec sunt in ꝓposito siue accñtia sint i subiecto siue nõ. Sꝫ ↄñr videndũ est de mutatõe passiua et ꝓmo ad q̃ntitatẽ/ deinde ad q̃litatẽ. ¶ O De ꝓmo si teneť ꝙ q̃ntitas nõ distinguiť realr̃ a substãtia aut q̃litate extẽsa: tũc nõ est sp̃ẽalis difficultas de quãtitate eucharistie: cũ illa sit realr̃ quali-

tates ibi sine subiecto remanētes. Tenēdo autē ſm aliam opinionē ꝙ quātitas sit accidēs distinctum a re quāta: cū experientia manifestū est/ ꝙ species pñt rarefieri ⁊ condensari ad pñtiam agentis naturalis: ⁊ ita mutat̃ quantitas. Dicit̃ ꝙ si ꝑ rarefactōnem noua quātitas maior introducit̃: ⁊ ꝑ condensatōem minor siue totalis siue ꝑtialis: ſm diuersitatē opinionū de rarefactōe ⁊ condensatōe aut noua subtilis substātia generat̃ que ꝑtibꝫ rari interponit̃. Quodcūqꝫ dr̃/ consequēter dicēdum est: qꝛ quātitas nō est in subiecto/ rarefactōem ⁊ cōdensatōem specierꝫ eucharistie non fieri ab agente naturali ꝑ tertiā regulā: sed imediate a deo supplente in hoc actiuitatē cause naturalis ꝑ secūdā regulam. Que aūt opinio de rarefactōe ꝓbabilior sit videāt naturales phi. iiij. physi. disputātes Si aūt fieret additio alicuius rei quante ad spēs sacramētales: vt vinum nō consecratū admisceret̃ spēbꝫ vini/ nō ꝓpter hoc mutat̃ quātitas spērū vini ꝑistēs: qd āt ibi fieret/ dictū ē s lectōe. xxxv. ¶ Item de mutatōe quātitatis ꝑ diuisionem specierꝫ infra dicet̃ cū de fractōne sacri tractabit̃. De mutatōne ad qualitatē siue qualitates. Si tenet̃ ꝙ qualitates omnes in sacro sunt sine subiecto. Dicendū ꝙ omnes transmutatōes earꝫ acq̄sitiue fiunt immediate a deo ⁊ non a causis naturalibꝫ. Tum qꝛ qualitates noue q̄ acq̄runt̃ nō educunt̃ de potētia materie. Tum qꝛ ⁊ ipe manēt sine subiecto. Utrūqꝫ actiuitatē excedit cause naturalis: ⁊ ꝓducere aliq̄d de potētia subiecti/ ⁊ ꝯseruare accidēs sine subiecto. ¶ De mutatōe deꝑditiua si tenetur ꝙ natura possit annihilare: dr̃ ꝙ oēs transmutatōes deꝑditiue facte in sacro/ fiunt a causis naturalibꝫ. Diceret̃ ꝗ ſm illos ꝙ in intentōe caloris sacramētalis causa naturalis remittit frigus sed sola causa supnaturalis intendit calorē: quia remissio est corruptio gradus q̄litatis. Intēsio est ꝓductio gradus noui. ¶ Si vero tenet̃ ꝙ qualitates sint subiectiue in quantitate: ⁊ causa naturalis nō p̄supponit neĉario materiā ꝑmā nec subiectū sbale/ sꝫ subiectū in gñe sit suba vl' accñs: tūc oēs trāsmutatōes q̄litatū in eucharistia fieri solite/ fiūt ꝑ cās naturales q̄ educunt nouas q̄litates de potētia q̄ntitatis: q̄ est subiectū qualitatū. Si vero teneret̃ ꝙ causa naturalis in sua actōe p̄supponit materiā ꝑmam/ ⁊ subiectū subale: de cuius potentia educat formas tam subales q̄ꝫ accñtales. Tunc ꝯsequēter dicēdum ꝙ omnes trāsmutationes circa spēs sacrales fiūt imediate a deo. ¶ Et ex his pꝫ breuiter q̄d dicendū est de transmutatione passiua accñtium eucharistie ſm varias phorum opi. Accidentiū dico sensibiliū q̄ fuerūt i pane aut eis successerūt. ¶ P Consequēter vidēdū est de actōibꝫ ⁊ passionibꝫ corꝑis christi: ⁊ accidentiū eius vt in sacro. Et ꝑmo de actōne: ⁊ secundo de passiōe. Et vtrobiqꝫ tam de facto q̄ꝫ de possibili. ¶ Premittit̃ aūt hec regula generalis. De facto nulla fit actio vel passio in corꝑe Christi ⁊ eius accñtibꝫ/ ꝑ quā posset sumi experimentū p̄sentie corꝑis christi sub spēbꝫ sacri. Patꝫ ex p̄missis: qꝛ voluit deus sacrm̄ istud ac mysteriū esse occultū sensui ⁊ patere fidei/ vt sic fides p̄mio suo non frustret̃. Unde ⁊ si aliq̄ oꝑatio naturalit̃ fieri posset per corpus christi eiusve accñtia vt in sacro/ aut aliquis effectus vel transmutatio fieri a causa naturali/ deus coagendo non ꝯcurrit: ⁊ ita oꝑatōnem hmōi impedit/ ne experimētū sumat̃ de corꝑis christi pñtia in sacro. Quo p̄misso de actōne corporis christi/ nō loq̄mur h̄ de ea q̄ ꝯcomitat̃ pñtiam corporis christi: hoc est q̄ inest corꝑi Christi ꝑmo i celo/ ⁊ ꝑ ꝯcomitātiam etiā sibi inest in sacro. De illo dicet̃ infra cum de his q̄ p̄dicamētū vbi/ concernunt tractabitur: vbi etiā aget̃ de motu locali corporis Christi vt in sacro. Sꝫ de illa actōe q̄ sibi ꝑmo competit vt in sacro: q̄ ⁊ ꝯpeteret sibi si solum esset in sacro ⁊ nullibi extra: ⁊ sic etiā de passionibꝫ. ¶ Primo igit̃ de actōibꝫ cognitiuis de facto. De q̄bus Sco. in. iiij. dis. x. q. v. ponit duas cōclusiones. Prima/ nulla sensatio pt̃ ꝑmo inesse Christo vt i eucharistia. Motiuū est: qꝛ organum sensus non est in corꝑe christi vt in eucharistia modo quātitatiuo/ q̄ tm̄ requirit̃ ad hoc vt immutet̃ ab obiecto. Ad h̄ enī vt fiat visio corꝑalis/ oportꝫ talem esse approximatōem organi ⁊ obiecti: vt possit fundari piramis: cuius basis sit in obiecto/ ⁊ conꝰ in oculo. Hec req̄rit ꝙ vtrūqꝫ ⁊ obiectū ⁊ oculꝰ habeat modū quātificatiuū vt sit in loco circūscriptiue. ¶ Secūda cōclusio: Omis oꝑatio spūalis pura intellectus ⁊ volūtatis pt̃ ꝑmo inesse Christo/ vt in eucharistia. Hāc deducit/ qꝛ aīa Christi quia beata intelligit vt angelꝰ/ q̄tum ad hoc ꝙ nō depēdet intelligēdo a sensibꝫ aut sensibilibꝫ. Sicut ꝗ angelꝰ alicubi exñs pt̃ intuitiue intelligere obiectū sibi ꝓportionatū sibi pñs: ita ⁊ aīa christi in eucharistia. Potest ergo intuitiue videre intellectu oīa ad eucharistiā ꝓportionatā distantiā habentia seipsam/ spēs sacrales/ aīam sacerdotis: ⁊ q̄cunqꝫ intelligibilia debitā pñtiam habētia. Et hec intuitio ꝑmo inest aīe christi vt hic in sacro: non vt inest illi aīa ꝑmo vt est in celo. Unde pt̃ elici ꝙ aliq̄ videt aīa christi ꝑmo vt in sacro: q̄ nō videt visiōe intellectiua in proprio gñe ꝑmo vt in celo. Puta oīa hic localit̃ p̄sentia/ supposito ꝙ immoderata distantia impediat intellectōnem creatam: sicut nec angelus existens in celo videt in ꝓprio genere que videt hic inferius intuitiue. Ex isto infert corelarium/ ꝙ christus ꝓpter suum esse in eucharistia nō tm̄ non ꝑuat̃ aliqua oꝑatōe quā habet vt i celo: sed etiam vt in eucharistia est habet aliquā oꝑatōem ꝑmo/ quam per consequēs cōcomitāter habet vt in celo/ vt puta intellectōem ⁊ volitionē cuiuscunqꝫ obiecti cuius angelus hic p̄sens haberet: ⁊ ꝑ ꝯñs non ad imꝑfectōem est sua ꝙ sit in eucharistia: sed ad multitudinē ꝑfectionū. ¶ Q Prime conclusioni non assentit Ockam. Unū cōtra eam ponit hāc cōclusionē: Suppositis his q̄ fidei sunt/ nō pt̃ sufficiēter ꝓbari ꝙ Christus in sacro nō possit corꝑali oc'lo obiecta visibilia videre ⁊

videri: quā sic pbat: qꝛ nō minus pōt pncipiū ha
bere actionē suā naturalem qñ se toto est pñs ali
cui toti passo seu obiecto / ꝙ dū ꝑ vnā partē est p̄
sens vni parti passi: ꝛ ꝑ aliā partē pñs alteri parti
passi. Est aūt corpus Christi ꝛ oia eius accidētia
corꝑalia se toto pñs toti hostie ꝛ cuilibet ei⁹ parti
ideo eodē mō pōt esse pncipiū actiuū ꝛ passiuū re
spectu visionis: sicut si vna ꝑs ei⁹ coassisteret pti
hostie ꝛ alia alteri. Nā si albedo in pariete tota co
assisteret toti parti: et tota cuilibet parietis parti
nihil minus videret tūc ꝙ nūc. ¶ Itē posito acti
uo sufficiēti ꝛ passiuo pōt sequi actio. Nec ꝓposi
tio hec neganda est nisi ꝓpter rōnem q̄ hic non ap
paret: vel ꝓpter auctoritatē scripture: q̄ silr in ꝓpo
sito nō apparet. Uel ꝓpter experientiā q̄ hic nō cō
cludit: qꝛ de⁹ suspendit actionē causarū naturali
um ne agāt: vt patet ex regula p̄missa. Sed ocu
lus includendo potentiā in corꝑe christi est suffici
ens agēs cū obiecto ꝛ sufficiēs passum receptiuū
visionis: ergo pōt poni visio. ¶ Et si dicit ꝙ tam
organū ꝙ obiectū sint circūscriptiue in loco. Re
spondet ꝙ h̄ nō est ꝓbatū. Et si allegat auctor ꝑ
spectiue de Pirami de radiosa: dicit ꝙ auctor ꝑ
spectiue loquit pure naturaliter oibus habētib⁹
se ordine naturali / nullo cōcurrēte miraculo: ꝛ de
his q̄ ipse expertus est. Nunꝙ em̄ vidit colorem nisi
extensum: in talib⁹ visio fit ꝑ modū piramidis ꝛc̄.
ad bonū intellectū. i. requirit talis approximatio
ꝛ situs obiecti ꝛ organi: ꝙ si traherent linee ima
ginarie includētes obiectū ab obiecto ad oculū:
haberent figurā piramidis cuius basis esset in re
visa ꝛ conus in oculo: qḋ verū est qñ obiectū vi
sum est maius oculo. Sed deus pōt facere colorē
nō extensum: ꝛ tunc videret nō per talem figurā.
¶ Deniꝙ etiā hec figura pōt hic saluari: qꝛ linee
Piramidis terminant in pūcto indiuisibili ima
ginario contingente in oculo: ideo nō requirunt
extensionē oculi. ¶ Silr quātū ad visionē passi
uā corꝑis christi: licet nō sit in loco circūscriptiue /
est tn̄ in loco definitiue q̄ locus est extensus: ꝛ po
test fundare basim piramidis: vt si linee traheren
tur ab extremitatibus hostie cōtinētis corpus xpi
precise ad oculū sacerdotis haberēt figurā Pira
midis: ꝛ hoc sufficit ad hoc ꝙ videat: saltē opposi
tum ꝓbari nō pōt. Unū videt ꝙ oculus Christi in
vna ꝑte hostie posset videre se i alia parte. Sicut
posset si ocul⁹ eēt in diuersis locis circūscriptiue.
¶ Nec obest si diceret ꝙ idē nō distat a se: ꝛ distā
tia requirit obiecti ab organo ꝛ fiat visio: qꝛ eo
mō idem distat a se dū est in loco definitiue: quō
distaret a se si esset in loco circūscriptiue. Ista aūt
sufficerent ad causan. ī visionē / ergo in illa: de q̄
magis infra cū de vbi tractabit. ¶ R Suo
mō dicit vtraꝙ opinio de reliq̄s ...ꝑalib⁹ actiōi
bus sicut de visione sensus. Un ... opin. diceret
ꝙ nullā corꝑalē oꝑationē pōt habere corpus chri
sti in eucharistia p̄mo vt ibi: pōt aūt habere oēm
spūalē. Cū corpus noio / ꝛ aiam ꝛ vtriusꝙ accñs
intelligi volo: ꝛ voco actionē corꝑalē cuius termi
nus est res extensa vel naturalr extensibilis. op
posito mō spūalis actio dr cuius termin⁹ est res
ꝑ naturā nō extensibilis: cuiusmodi sunt intelle
ctiōes ꝛ volitiones: de quib⁹ dictū est. ¶ Funda
mentū p̄me opi. est qꝛ actio corꝑalis requirit ex
tensionē ꝛ modū quātitatiuū agentis ꝛ passi. Se
cunda opinio negat p̄mū: nā dicit corpus christi
sub hostia posse calefacere hostiā si deus ei⁹ actio
nem non suspenderet: ꝛ sic de aliis actionib⁹. Ne
gat em̄ ꝙ requirit modus existēdi ꝙtitatiuus in
agēte. Nā qñ sunt duo actiua quoꝝ vtrūꝙ est ex
se actiuū: ꝛ hñt consimilem modū existendi / si vnū
potest agere in passiuū sufficienter dispositū ꝛ pre
sens / etiā pōt agere ꝛ reliquū. Aia aūt intellectiua
potest agere in corpus: qꝛ ꝓm hñm Aug. ix. de tri.
Aia magnā immutationem habet respectu cor
poris sui: nō obstante ꝙ nō habet modū existendi
quantitatiuū in corꝑe: ergo pari rōne q̄litates cor
poris christi pñt agere in aliud corpus q̄ hñt con
similē modū existendi in sacrō sicut aia in corpore
ꝛ sunt ex se agentia: ꝛ pōt applicare passum bene
dispositū: g̃ possunt agere. Existentib⁹ em̄ actiuo
sufficienti ꝛ passo disposito / nisi deus suspendat
actionē fit actio. ¶ Nec videt ꝙ ideo minus suf
ficiēs sit actiuū: qꝛ ꝓm se totū est eque pñs pas
so / ꝙ si esset p̄sens ꝑ partes inequaliter. Nō em̄ vi
det ꝙ intēsissimus calor si esset in puncto ideo mi
nus vel remissius ageret: cū etiā ꝓm Auicennā / si
calor esset separatus ab oī subiecto / adhuc posset
habere actionē omnē quā habere pōt in subiecto
sed tunc nō esset necessario in loco circūscriptiue /
sed tm̄ definitiue. Etiā virtus vnita fortior est se
ipsa dispersa: ideo nō requirit extensio partiū agē
tis: sed quanto magis sunt simul / tanto fortius
agunt. ¶ Itē idē pōt agere in seip̄m actiōe corpo
rali. vt patet de aqua reducente se ad p̄stinā frigi
ditatē post eius calefactionē remoto calefacien
te ꝛ sue nature dimissa: ꝛ tn̄ idē a seipo non distat
localiter: nec habet talē modū existendi q̄ntitati
uū q̄ cōuenit ei respectu extrīseci puta loci. ¶ Itē
modus accñtalis pncipij actiui non impedit acti
onē eius q̄ sibi conuenit a natura intrinseca. Sed
esse in loco circūscriptiue est accidentale / qualitati
et subest g̃ ꝓpter eius ablationē nō aufert illud qḋ
est naturale. ¶ Dicit g̃ illa opi. ꝙ oēm actionem
quā pōt hr̄e corp⁹ christi tā corꝑalē ꝙ spūalē si es
set in loco circūscriptiue: pōt etiā hr̄e vbi est in lo
co definitiue / passis eq̄liter dispositis. ¶ S Con
sequēter de trāsmutatiōe passiua circa corp⁹ Chri
sti ꝛ sua accidentia videndū. Et p̄mo an possit vi
deri oculo corꝑali: scḋo an oculo intellectuali: ter
tio de aliis trāsmutationib⁹ corporalib⁹. ¶ Cir
ca p̄mū correspondenter ad p̄dicta respondet ꝓm sco
tū / ꝙ corpus christi eiusꝙ accidētia nec ab oculo
corꝑali christi / nec cuiuscūꝙ alterius glorioso vel
mortali videri possunt: patet motiuis sup̄dictis
Sed ꝓm opinionem oppositam dicit / ꝙ corpus
ꝛ eius accidentia possent corporali oculo in de
bita distantia consistente: vtputa sacerdotis in

altari ⁊ circũstantiũ videri: si de⁹ actionẽ natu-
raliũ causarũ nõ suspẽderet: suspendit aũt ex cau
sa supradicta. ¶ Sed tũc q̃rit: Cũ partes corpo
ris christi sunt sil' indistincte localr/sil'r ⁊ colores
partiũ/quõ discerni pñt ⁊ quõ colores videri. Cũ
tñ colores etiã extensi certo mõ situatim se impe-
diũt: vt si tenue albũ puta pãnus subtilis albus
ponat̃ sup intensum rubeũ vel nigrũ color albus
non videt̃. ¶ Rñdet̃ fm sic opinantẽ/ q̃ ꝑ visionẽ
corporalẽ ptes diuerse rõnis/discernunt̃ ꝑ suas
q̃litates. Sed ptes eiusdẽ rõnis non discernunt̃:
sicut patet de albedine intẽsa/ cuius partes gra-
duales discerni non pñt: ⁊ ptes duoꝝ luminũ in
eodẽ medio nõ pñt ꝑ visum distingui. ¶ De colo
ribꝰ partiũ q̃ sil' sunt: dr̃ q̃ maior est difficultas
de colore respectu visus q̃ de alijs sensibilibꝰ re-
spectu alioꝝ sensuũ: quia diuersitas situs coloris
q̃nq̃ impedit coloris visionẽ: nõ sic i alijs sensibi-
libꝰ. Nã calor imutat tactũ fm oẽm sitũ ꝓportio-
natũ: ideo difficile est videre q̃ colores in corpore
christi/an oẽs an aliq̃ nõ oẽs videant̃: ⁊ si nõ oẽs/
q̃s p̃dominet̃: q̃ de illo nullã habem⁹ experienti
am. Vñ licet illa simultas coloꝝ ꝑtiũ corꝑis chri
sti possent se impedire ne oẽs viderent̃: non tñ est
tm̃ impedimẽtũ q̃n aliq̃d videret̃: si de⁹ nõ suspẽ
deret actionẽ coloꝝ: illis nõ coagendo: sicut in ex
emplo p̃dicto: licet color albus non videat̃/tñ co-
lor rubeus vel niger videt̃. ¶ X Sed hic posset
q̃ri/an aliq̃ mõ concedi posset q̃ christus videt̃ in
sacr̃o oculo corꝑali. Cũ cõiter pp'ls asserit se vidis
se christũ dñm dũ vidit sacr̃m. ¶ Pro isto notan
dũ q̃ oculo corꝑali aliq̃d dr̃ videri q̃druplicit̃ scz
ꝑ se/ꝑ accidẽs/ꝓpter ordinẽ ad aliud visum: ⁊ ꝓpt
cõiunctionẽ similẽ cũ visu. ¶ Per se videt̃ qd vi-
deret̃ si esset ab omi alio separatũ: ⁊ sine q̃ nihil vi
deret̃: sic videt̃ tm̃ color vel lux: q̃ color etiã si eẽt
a subiecto separatus videret̃: vt in sacr̃o ⁊ sine colo-
re vel luce nihil põt videri oculo corporali. Ideo
color vel lux est ꝓprium obiectũ visus. ¶ Per ac-
cidens videt̃ q̃ accidenti ꝑ se visibili subijcit̃. Sic
dicimur videre solẽ/ parietẽ/ꝓpter lucem ⁊ colo-
rem q̃ vel q̃ est/subiectiue in sole ⁊ pariete: sic dicit
phs. ij. de aĩa/ q̃ diarrij filius videt̃ ꝑ accñs q̃ co-
lor q̃ in ipo est videt̃ ꝑ se: ⁊ hoc mõ videm⁹ substã-
tias corporeas. ¶ Propter certũ ordinẽ ad aliđ
visum ꝑ se/ nõ informationis sed cõtinentis ⁊ cõ-
tenti: dicimur videre cõtentũ/dũ videmus conti-
nens: vt hoiem armatũ/ dũ arma quibꝰ indutus
est videm⁹. Et hoiem/cũ tñ solũ vestes videmus
ac vinũ in vase duci/cũ solũ vas ꝯtinẽs videmus: ⁊
sic in scripturis dicunt̃ quidã angelos vidisse: q̃
corpus ab angelo assumptũ viderunt: vt legit̃ de
Manue Judicũ. xiij. vbi dr̃ Intellexit Manue
angelũ dñi esse: ⁊ dixit ad vxorẽ suã: morte mori-
emur: q̃ vidimus dñm. ¶ Quarto ꝓpter spũalẽ
vnionẽ vel cõiunctionẽ alicuius eo quod videtur
aliq̃ p̃moꝝ triũ modoꝝ videri dr̃: sicut dr̃ de⁹ vi-
Baruch.3 sus in terris ab hoibus. Post hoc in terris visus
est ⁊ cum hoibus cõuersatus: q̃ scz cõiunctus est
spũali vnione corpori christi: qd visum est secũdo
modo ꝑ accidẽs. Sic dixit dñs: Quia vidisti me Job.vi
thoma credidisti. Me demõstrat christũ loquen
tem filiũ dei/quẽ eo vidit: q̃ corpus dñi cui vni-
tũ est verbũ vidit: quõ etiã q̃ humanitatꝫ xp̃i sunt
verbo attribuunt̃ ꝑ cõcõmunionẽ ideomatum.
¶ V Scđm hanc distinctionẽ rñdet̃/ q̃ corpus
christi vt cõtentũ sacr̃o nõ videt̃ oculo corporali ꝑ
se neq̃ ꝑ accidẽs. Patet q̃ nõ per se: q̃ corpus est
subã ⁊ nulla subã ꝑ se videt̃/ cũ nulla subã videre
tur separata a colore ⁊ luce. Scđm ptꝫ q̃ accidẽ
tia q̃ videnť nõ subiectant̃ in corꝑe christi: ideo ꝑ
ea nõ videt̃ corpus christi: alioquin infidel' eadem
accidẽtia vidẽs/ etiã videret corp⁹ christi: qd fal-
sum patet. ¶ Preterea fidelis eodẽ mõ videt ho-
stiam añ cõsecrationẽ ⁊ post: nec aliud iudicat vi-
sus post cõsecrationẽ q̃ prius iudicauit: ⁊ prius nõ
iudicauit ibi esse corpus christi: ergo nec post. Cũ sit
eadẽ visio cõtinuata vt pono: cuius naturalis si-
gnificatio nõ variat̃: ita nec iudiciũ p̃cise cogniti-
onẽ illã sequẽs. ¶ Scđo dr̃/q̃ etiã nõ videt̃ corp⁹
christi in sacr̃o q̃rto mõ/ patet: q̃ corp⁹ christi nõ
habet specialẽ vnionẽ ad species q̃ videnť: cũ nec
sint partes corporis christi: nec informẽt ipsum/
nec suppositant̃ ab eo. ¶ Tertio dicit̃ q̃ corpus
christi videt̃ in sacr̃o tertio mõ dicto: patet q̃ vi-
dent̃ spẽs sub quibꝰ vere ⁊ realiter continet̃ chri-
stus licet nõ ꝑ oia sicut contentũ in continente lo-
catur: vt vir armatus ab armis: ⁊ vinũ a vase: q̃
corp⁹ christi continet̃ definitiue/ illa circũscripti-
ue. Neq̃ ꝓprie spẽs sunt locus corꝑis christi. Sꝫ
locus specierũ est locus definiens corpus christi:
vt s̃ declaratũ est. Verũ ille modus terti⁹ est ma-
gis improprius: q̃ vidẽdo vas cõtinẽs vinũ/ vinũ
in veritate nõ videt̃: ideo in iudicio q̃ iudicamus
nos vinũ videre viso vase sepe decipimur. Nec est
illud iudiciũ sensus sed intellectus: ⁊ ideo freq̃n-
ter scti dicũt corpus christi sub sacr̃o nõ videri: sꝫ
fideliter credi. Aliudq̃ videri aliud intelligi: vt in
auctoritatibꝰ supra allegatis in diuersis passib⁹
loquunt̃ in illis scti/ de eo q̃ ꝓprie. i. per se vel per
suũ accidens videt̃. Sic etiã licet improprie satis
cõcedi posset: q̃ vidẽdo sacr̃m videm⁹ deũ: q̃ vi-
demus corp⁹ christi tertio mõ cui specialr̃ vnitus
est deus. Hoc ergo caute videat q̃ ad pp'lm rudẽ p̃di
cat: q̃ aut subtiliora sileat/ aut si opus fuerit de
his sermonem facere: ita clare ac distincte infor-
met: ne dũ voluerit se oñdere doctorẽ subtilẽ/fiat
in pp'lo magister erroꝝ: ⁊ nõ tam instruat q̃ sim-
plices in fide turbet ⁊ seducat. ¶ X De visione
intellectuali cõcordant Geo. ⁊ ockã quantum ad
intellectũ separatũ: nõ quantũ ad cõiunctũ. Vñ
de intellectu sepato siue angelico siue humano:
vel etiã cõiuncto ⁊ beato: q̃ de his est par ratio.
(Hi eñ sunt similes in eo q̃ imediate possunt co-
gnoscere obiecta intelligibilia: ⁊ nõ indigẽt mini-
sterio sensuum vt nũc supponit̃. Item per videre
intellectus/intelligit̃ cognitio intuitiua obiecti)
dicit̃ p̃mo. Quis intellectus nõ alligatus sensib⁹

in intelligendo/siue angelicus/siue anie separa-
te/siue coniuncte ⁊ bte/naturalr pot videre existen
tiã corporis Christi in eucharistia/patet: Nã ois
intellectus talis intuet res: vt in se habẽt esse fm
ꝙ sunt fm se intelligibiles. Nõ eñ capit talis in
tellectus cognitionẽ subaꝝ ex cognitione acciden
tiũ: sicut intellectus nr̃ p statu isto. Uñ qꝛ color est
ꝓpriũ obiectũ sensus: ⁊ ideo ois color obiect⁹ sen-
sui imediate cognoscit in se: ⁊ nõ vnus ꝑ aliũ: ita
pariformiter qꝛ totum ens est obiectũ intellectus
(id est ens in sua generalitate fm quã includit sb
stantiã ⁊ accidens) q̃dlibet ens imediate ⁊ in se in
telligit ab intellectu ⁊ vnũ ꝑ aliud: qꝛ qdlibꝫ ens
si esset separatũ ab oibꝫ alijs/in debita approxi-
matione exñs ad intellectũ hmõi/intuitiue cognõ
sceret/ qdlibet ens dico finitũ ⁊ creatũ. Sec⁹ eñ
est de deo/ q̃ nullius creati intellectus est obiectũ
naturale/sed voluntariũ. Non igit accidẽtia pa-
nis occultari possũt angelis (siue bonis siue ma-
lis: aut intellectui hois bti vel sepato) corp⁹ chri-
sti: vt sub eis exñs/qn videat. Dũ nõ fuerit distan
tia imoderata/q̃nimo sicut possunt videre accidẽ
tia panis sepata ⁊ absentiã substãtie panis: ita eti
am naturaliter videre pñt p̃sentiã corpis Christi
sub illis speciebꝫ: qꝛ nõ est vnũ magis obiectũ in-
tellectus q̃ aliud: ⁊ hoc stante semꝑ cõi coactione
dei. Sicut eñ intellectus talis põt immediate vi
dere aliũ intellectũ angelicũ vel humanum/ita ⁊
quãlibet substãtiã materialẽ ⁊ qdlibet intelligibi
le creatũ sibi p̃sens. Nec aliquis modus acciden
talis obiecti impedit eius intuitiuã cognitionẽ:
qꝛ substãtia sicut est pꝛ quocũq; modo accidẽta-
li: ita ꝓus ⁊ in se intelligibilis: ⁊ ꝑ cõsequens mo-
dus accidẽtaliter posterioꝛ nõ impedit cognitio-
nẽ prioꝛũ. Est aũt ille modus existendi corporis
christi sub speciebꝫ eucharistie ipsi accidẽtalis: er-
go nõ impedit eius cognitionẽ. ¶ Y Notãter di
ctum est stãte semꝑ cõmuni influentia siue coacti
one dei: qꝛ si angelo malo ꝑmittat vti sua naturã
li potẽtia/ põt intelligere qcũq; intelligile crea-
tum sibi presens: ⁊ ita posset intelligere mysteria
gratie: ex quo posita sunt in effectu: ⁊ sic p̃sentiam
corpis christi in eucharistia. Sed sicut dicit ma-
gister di. vij. ij. sniarum/multa possunt ex naturã
sua que nõ ꝑmittunt eis: ⁊ credit ꝙ angelus ma
lus videre nõ permittit mysteria gratie: ⁊ ita nec
p̃sentiã corpis Christi sub specie sacramẽtali. Vñ
Egidius theol. xvj. Probabile inqt videt ꝙ de⁹
tã excellẽs sacr̃m celet aliquibꝫ substãtijs separa-
tis: ⁊ nõ ꝑmittat demones oẽm illã cognitionem
habere de sacro eucharistie: quã habere possent ex
naturali earũ virtute. Et sic exponẽda est auctori
tas bti Ambro. de mysterio incarnationis: q̃ di-
cit ipm malignũ spm latuisse: nõ absolute qn qli-
bet malus angelus possit videre integritatẽ vir-
ginis marie/ tã in mẽte q̃ in carne: sed nõ fuit ꝑ-
missus ꝓpter certas causas: vt nõ impediretur re-
demptio nostra eo mõ q̃ ꝑuisa est: vñ sicut nõ sem
per ꝑmittunt demones facere q̃ possent ex natu-
rali virtute (sicut deducit btũs Aug⁹. ⁊ allegat ma
gister dis. vij. li. ij. ꝙ magi phar aonis demonũ au
xilio fecerũt ranas ⁊ serpẽtes: nõ in eoꝝ auxilio fa
cere potuerunt cinipbes. De quo ita btũs Aug⁹.
dicit: Ex ineffabili dei potentia fit vt qd possent
mali angeli si ꝑmitterent: ideo nõ pñt: qꝛ nõ per-
mittunt. Neq; occurrit alia rõ cur nõ potuerunt
facere cinipbes q̃ ranas serpẽtesq; fecerũt/ nisi qꝛ
ibi aderat maioꝛ dñatio prohibentis dei ꝑ spiritũ
sanctũ. Hec ꝓhibitio est nõ ꝑ modũ p̃cepti/ sed ꝑ
subtractionẽ causalitatis) sic in ꝓposito creditur
deũ non cooꝑari demonibꝫ ad visionẽ sacrosancti
corpis. ¶ Et si legit aliq̃n demones huic sacro re
uerentiã exhibuisse/ h forte factũ est qꝛ ex vbis/ si-
gnis/ hoim/ factis/ aut miraculis contingẽtibꝫ/
cõijciebãt ibi adesse dei maiestatẽ: cui vt aplus ait
ad Phil. ij. Oẽ genu flectit/celestiũ ⁊ terrestrium
⁊ infernoꝝ. Aut forte dimisse sunt ꝓprie naturę
fm quã (vt dictũ est) cognoscere pñt p̃sentiã cor-
poris Christi. ¶ Z Si querat an angeli ⁊ beati
videant existentiã corpis christi visione beatifica
in vbo. Dicendũ qꝛ visio beatifica vt talis termi-
nat ad diuinã essentiã ⁊ nõ ad aliquã creaturam.
Nõ eñ est de rõne btitudinis cognitio cuiuscũq;
creature fm illud bti Aug. li. ꝯfes. Beat⁹ est dñe
q̃ te videt: etiã si alia nesciat. Si aũt te ⁊ alia vide
at nõ ꝓpter h beatioꝛ. Accidit ĝ btitudini hãc vel
illã creaturã videre actu btifico in verbo. Illa eñ
videt in verbo q̃ speculũ illud sanctissime trinita-
tis lucidissimũ volũtarie in se dignat ostendere:
ideo btifica videt visione si ostẽdit: si nõ/ nõ videt:
qd autẽ hoꝝ fiat/dubiũ nobis est. ¶ Probabile
tñ est/ꝙ videre existẽtiã corpis xpi in sacro ꝑtinet
ad btitudinẽ accñtalẽ aiaꝝ btaꝝ: qꝛ ille dum erãt
viatrices habuerũt fidẽ q̃ firmiter crediderũt cor
pus christi cõtineri sub hostia. Visio aũt succedit
fidei in patria tanq̃ p̃miũ merito: licet essentiale
p̃miũ succedẽs fidei sit visio diuie eẽntie/ q̃ suffici
enter p̃miat oẽ meritũ fidei. Tñ q̃ ad p̃miũ acci-
dẽtale oino ꝓbabile ẽ ꝙ visio clara ⁊ cognitio cui
dẽs oim articuloꝝ fidei succedat fidei. Neq; ẽ in-
cõueniens hoies btõs aliq̃ videre in vbo/ q̃ in illo
nõ videt angeli: esto ꝙ nõ viderẽt. Sicut etiã aie
btẽ recipiũt aureolas virginũ/doctoꝝ ⁊ martyꝝ
q̃ nõ dãt angel. ¶ De itellectu cõiũcto viatoꝝ aliter
⁊ alit est dicẽdũ fm duas opiniones tactas de vi-
siõe corpali. Nã qꝛ itellect⁹ coniũct⁹ nihil extra se
cognoscit intuitiue nisi qd a sensu intuitiue cognitũ
est: ⁊ p̃sentat itellectui i fantasmate: fm illud. iij.
de aia: oꝑtet intelligẽtẽ fantasmata speculari. Di
cẽtes corp⁹ xpi in sacro corpali oculo videri posse
naturalr: Si nõ sbtraheret suã coactionẽ deus/
hñt dicere ꝯñr/ꝙ etiã intellect⁹ cõiunctus videre
põt christi existentiã in hostia. Siquidẽ qcq̃d co-
gnoscit sensus intuitiue cognoscit q̃ est potẽtia infe-
rioꝛ: etiã cognoscit intellect⁹ cõiunct⁹ q̃ est poten-
tia supioꝛ. Qui aũt negãt sensum cognoscere pos
se: habẽt ꝯñter negare hoc idẽ de intellectu cõiun
cto quantũ ad notitiã intuitiuã. ¶ Habent autẽ

viatores fideles noticiã enigmaticã presentie corporis Christi per fidem longe certiorem quã quicquam noticia naturali experientia causata: quia illi falsum subesse non potest: nec falli potest. Experientia autem fallax. Unde nonnumquam videre dicimur ea que fide tamen cernimus seu cognoscimus: et fides oculus dicitur qui decipi non potest. Unde et beatus Aug. fidem sciam noiat/non propter euidentiam (quia secundum apostolum: Fides est argumentum non apparentium) sed propter ineffabilem certitudinem. Et hoc modo etiam admitti posset modus loquendi dicentis. Christum vidi sub hostia .i. firmiter credo/preter modos predictos: vt sic intelligatur. Uidi Christum in sacro .i. vidi sacrum in quo continetur veraciter Christum firmiter credo. Et secundum hoc intelligenda sunt verba quorundam sacerdotum ostendentium eucharistiam infirmis et querentium. Credis hoc quod vides esse verum corpus Christi: vt sit demonstratio et relatio ad intellectum .i. credis hoc quod fide concipis esse sub hostia visa esse corpus Christi: vel quod fiat demonstratio et relatio ad sacrum .i. credis sub hac specie quam vides esse corpus Christi. Cautius tamen diceret: credis sub hoc sacramento esse verum corpus Christi. ¶ Z Finaliter de aliis transmutationibus passiuis ad formas corporales. An alique tales possint fieri naturaliter siue per causas naturales in corpore Christi vt in sacro videndum. Et est primo dicendum quia corpus Christi in sacro est gloriosum: doteque glorificati corporis comitantur ipsum vt in sacro. Est ergo ibi impassibile et imortale/propter quod nullum agens naturale in ipsum agere potest ad eius transmutationem etiam si esset localiter in sacro. ¶ Sed quid si adhuc esset mortale sicut fuit in cena: potest breuiter dici quod illud fieret quod in cena factum est: de quo supra lec. xxxvii. ¶ Sed quid si deus non suspenderet actionem suam nec causarum naturalium/tunc variabitur responsio secundum duas opiniones tactas. Diceret enim opinio prima Sco. quod nullum agens corporale potest habere quamcumque actionem/circa corpus christi: vt circa passum: vt est in sacro: eo quod deficit illa habitudo situalis inter agens et patiens: que secundum eum necessaria est ad actionem et passionem: vt dictum est. Unde consequenter dicit quod corpus Christi vt in sacro nec nutritur nec respirat: nec aliquo modo transmutatur. Unde videtur consequenter dicendum quod si corpus Christi mortale et passibile esset sub hostia: et nullibi extra in consistentia naturali: conseruatis speciebus perpetue: numquam moreretur nec transmutaretur: quia ei vt ibi non posset applicari corrumpens naturale/eo quod non est in loco dimensiue: nec in seipsum agere posset: aut vnum membrum in aliud eadem ratione. Sed secundum aliam opinionem oppositum dicendum: scilicet quod omnis transmutatio naturalis que fieri posset circa corpus Christi si esset in sacro dimensiue: etiam nunc fieri posset cum ibi sit definitiue: vt supra dictum est. Si deus relinqueret res suis naturis: et non suspenderet actionem earum.

Lectio. XLVI. A

E Xpeditis his que respiciunt predicamenta actionis et passionis tam quod ad sacrales species corporis christi continentes/tam quod ad corpus Christi contentum. Consequenter dicendum foret de habitudine eiusdem corporis quantum ad predicamentum habitus: videlicet vtrum sit in sacro vestitum dotibus glorie sicut in celo: et vtrum sub illis sit visibile ac sensu perceptibile. Uerum quia de secundo sufficienter dictum est lec. prima. de primo etiam aliquid commemorandum est supra lec. 42. prope finem: et dicetur infra: quoniam ex dicendis intellectus eius pendet et ideo his dimissis transeundum est ad predicamentum vbi. ¶ Et quantum ad illud duo sunt principaliter tractanda. Primum vtrum corpus Christi simul esse possit in diuersis locis/puta in celo et in sacro. Itemque vtrum etiam possit sacraliter esse in pluribus altaribus. Secundo de locali motu corporis Christi: vtrum de celis descendat mediante ad hostiam in hora consecrationis. Item vtrum localiter moueatur motis speciebus. ¶ B Circa primum est multorum doctorum opinio: quod licet corpus Christi sacraliter sit in pluribus locis / puta in omnibus altaribus et locis vbi consecratur eucharistia/vel vbi reseruatur/fide ad hoc concedendum compellente: tamen quod corpus christi et quodcumque aliud esse in pluribus locis sic separatis circumscriptiue et secundum proprias dimensiones est simpliciter impossibile. ¶ Quod multipliciter probare nituntur: tum quia sit impossibile est aliquid esse extra terminos proprios: sed termini loci et locati sunt simul: ergo quod est extra terminos loci est extra terminos proprios. Tum secundo quia impossibile est idem esse vnum et plura: sed si idem esset commensuratiue in diuersis vbi/esset plura: quia sicut locatum commensuratur loco secundum quantitatem continuam/ita etiam secundum quantitatem discretam. Tum tertio quia sicut res per naturam propriam est tamen in vna specie dicitur per vnam dimensionem est tamen in vno loco simul quia sicut natura ad speciem / ita dimensio ad locum Tum quarto/quia quecumque vbi distincta possunt esse termini motus: sed termini motus sunt contrarii et contraria duo inesse eidem non possunt: ergo diuersa vbi non possunt simul conuenire eidem. Tum quinto/pari ratione qua idem posset esse in pluribus locis posset esse in omnibus: et sic vbique: quod repugnat limitationi creature: et est proprium dei. Tum sexto/quia idem temporale non potest esse diuersis temporibus prius scilicet et posterius: ergo idem locale non potest esse in diuersis locis. ¶ Item illa positio includit multa contradictoria. Infert etiam eidem inesse contrarias Infert etiam multa absurda et intelligibilia. Primum probatur: quia sequeretur quod idem esset sursum et deorsum dextrum et sinistrum/ante et retro / que sunt contraria respectu eiusdem. ¶ Item idem esset calidus et frigidus vt si esset in stuba calida: et foris esset etiam in medijs niuibus. Sic enim ignis produceret calorem in eum in stuba sicut in aliud sibi collateralem: et similiter niues producerent frigiditatem in eundem existentem in medio niuium: quia vbique agens haberet passum dispositum et sufficienter sibi approximatum: et ita de similibus. ¶ Item sequeretur quod idem moueretur et quiesceret/moueretur hic/quiesceret rome: hic sanus/ibi infirmus: hic vulneratus/ibi integer perfectus

z sanus: hic videns ibi cecus z exoculatus: h ace
phalus z sine capite aut alijs membris truncatꝰ/
ibi totus oībꝫ membris ꝯceptus: hic patibulo af
firus aut aquis ꝑfocatus/ibi solatijs indulgens
ꝯuiuijs z voluptatibꝫ deditus: hic fame deficiēs
ibi abūdāti se cibo reficiens: tandē hic viuus/ibi
mortuus. Hec sequunt/si in diuersis locis circū
scriptiue existenti diuersa exhibent: vt si idem hic
fuerit z Rome: z vnum opposito ꝝ hic/aliud Ro-
me exhiberet. ¶ Item seqret idem distare a seipso
hec oia videnꝫ implicare manifestā ꝯtradictōem/
cum semꝑ terminus ꝑuatiuus infert suū negati-
uum: vt seqꝫ: cecꝰ ꝫ nō vidēs q̄ esit/ꝫ nō mouet:
viuit ꝫ nō mortuus: z ecōuerso. Est rome z hic: ꝫ
distat. Est idem ergo nō distat: nam inter ea que
idem sunt/nihil mediat. Item seqtur ꝙ naturalr
eadem materia subijcit diuersis formis substāna
libꝫ specificis. Nam si idem nutrimētū ꝯueniens
diuersis aīalibꝫ ponat in diuersis locis: z sumat
a diuersis aialibꝫ in illis locis existentibꝫ/singulo
rum ꝟtus nutritiua ꝯuertet illud in suam substā
tiam: z sic eadem materia nutrimenti erit sub di-
uersis formis substātialibꝫ: z aiabit diuersis sen-
sitiuis aiabꝫ spē distinctis. ¶ Silr si idem lignuꝫ
distantibꝫ ignibꝫ applicet/siue diuersi ignes eidēꝫ
ligno in diuersis locis existenti/quilibꝫ ignis in il
lud tanq̄ꝫ in passum sibi ꝓportionatū z sufficiētr
applicatum/ꝑduceret formam ignis: z non vnā/
quia agētia sunt diuersa/ergo plures: z materia
est eadem/ergo. ¶ Item seqret ꝙ quantumcūqꝫ
paruulus ignis posset ꝯburere oia combustibilia
Habet eīm ignis hic combustibile sibi approxima
tū: z ibi aliud: z in tertio loco tertiū/poterit age-
re in quodlibet: qꝛ suꝑ quodlibet habet domini-
um agendi: z ita simul in infinitis. Sed ꝟtus que
posset simul in multa parua passa/posset simul ī
passum magnū integrandū ex illis paruis: z ita
minimus ignis posset ꝯburere totum ꝯbustibile
integrandū ex omnibꝫ ꝯbustibilibꝫ. Uel ponatur
ꝙ ille vnus applicet totiens singulis partibꝫ con
bustibiliuꝫ: quot sunt partes suꝑ quas habet do
miniū: z sic ꝯbureret omnes ꝑtes oīm ꝯbustibili-
um/z ꝑ ꝯseqns oia ꝯbustibilia: q̄ oia videnꝫ absur
da. ¶ L Sed illis nō obstantibꝫ est alia opi
nio doctoris subtilis in. iiij. dist. x. q. ij. z Guilhel.
ockam ac suoꝝ sequaciū/q videt ꝓbabilior: qꝛ ma
gis attribuit z magnificat dei omnipotētiā: que
tenet ꝙ corpus christi nō solū in diuersis locis eē
possit sacramentalr/sed etiam ꝑ diuinā potentiaꝫ
esse possit in diuersis locis circūscriptiue z localr
z in tot in quot placuerit sue omnipotēti volunta
ti. Et quod dr de corꝑe Christi: similr de quolibꝫ
corpore asserendū est: qm̄ oia corꝑa/immo omēs
creature equaliter sunt in potētia obedientiali re-
spectu omnipotentie dei: hoc est dictu/equaliter
ois creatura obedit omnipotentie dei. ¶ Rō autē
ꝑncipalis z generalis huius opinionis est aliquo
tiens supra tacta: quia nihil est negandū ab omni
potentia dei quod non includit ꝯtradictiōem cui

denter: vnde dr Sco. vbi supra/ꝙ deo est possibi-
le omne quod non includit ꝯtradictōnem: est ma
xima mihi certissima. Et Ockam tract. de sacra.
c. vj. Nihil debet christianus negare posse fieri di
uina ꝟtute/nisi quod ꝑ rōnem ex ꝑ se notis: q̄ nul
lus potent dubitare/potest euidenter ꝓbare iclu
dere ꝯtradictōem. Uel nisi hoc possit elici ex scri-
ptura sacra. Non eīm iuxta modū causaꝝ natura
lium potētiā diuinā artare debemꝰ: cū diuina po
testas ꝟtutem creaturaꝝ oīm in infinitū excedat.
Hec ille. Idem aūt corpꝰ esse in diuersis locis lo-
calr z circūscriptiue non includit ꝯtradictiōem/
vt patebit soluēdo rōnes supra adductas: nec eiꝰ
oppositū habet in scriptura canonica/aut ecclesie
determinatōe: nec ex his euidēter ꝓbari pōt: ideo
negandū non est a potētia dei absoluta. ¶ Prete
terea corpus Christi esse in diuersis locis sacrali-
ter ꝯcedere oportet ꝫm fidem catholicā: sed est eq̄
immo magis possibile corpus christi esse in ꝑlibꝫ
locis localr q̄ꝫ sacramentalr: ergo. Ꝯ sit eq̄ pos-
sibile patet: quia nō magis repugnat sibi ꝙ sit to-
tum in diuersis locis: z ꝑtes ꝑcise in ꝑtibus illoꝝ
locoꝝ/q̄ꝫ ꝙ sit in illis totum in toto/z totum in
oībꝫ partibꝫ. Sed secundum de facto cōceditur:
ꝫ ꝑmum de possibili non est negādū: ꝙ ꝟo sit ma
gis possibile: quia in ꝑmo sunt duo miracula: in
secundo sufficit vnū: siue in ꝑmo sunt duo suꝑ na
turā/in secundo eīm vnū. In ꝑmo eīm miraclosum
est z supra naturā/ꝙ corpus est in loco totum in
toto z totū in qualibet parte: hoc eīm ꝫm naturaꝫ
ꝯuenit spūi soli. Secundum supra naturam est-
ꝙ idem corpus est in diuersis locis abinuicem se
paratis. s. diuersis hostijs ꝯsecratis. In secundo
autem non est nisi illud scdm miraculū/z nō ꝑmū
Non enim videt quin vbicunqꝫ deus potest face
re aliquam subam sub modo sibi non naturali/ꝙ
etiam ibi possit eam facere sub modo suo naturali
Cum ergo corpus suū potest facere ꝑsens diuer-
sis hostijs/totum toti z totū cuilibet parti/qui ē
modus non naturalis substātie materiali/poterit
z ibi facere corpus suum modo naturali. ¶ D
Nec valet illud in quo plurimū se fundāt opinā
tes oppositū. s. ꝙ in sacramento est ꝑ ꝯuersionem
alicuius scꝫ panis in corpus christi: z ideo potest
esse in omnibꝫ locis in quibus fuit substātia in ip-
sum conuersa. Non tamen est in aliquo illoruꝫ lo
coꝝ per dimensiones proprias/sed per dimensio
nes panis conuersi zc. z ita nō potest esse/nisi vbi
fuit substantia conuersa. Nec aliter q̄ꝫ mō substā-
tie cuius est esse totū in toto zc. vt supra habitum
est lectione. xliij. Quia cōuersio panis in corpus
Christi non est rō formalis corporis Christi eē in
loco panis conuersi: quia potest cōuersio fieri abs
qꝫ hoc ꝙ illud in quod fit cōuersio/succedat in lo
cum conuersi: vt habitum est supra lecti. xl. Si-
militer posset esse corpus in hostia sub conuersio
ne alicuius in ipsum: puta si simul esset cū substā
tia panis: quod licet non ita sit de facto/tamē ita
posse fieri dubitandū nō est: vt patet supra lec. xl.

Quia licet opinio que hoc tenuit ita esse de facto hodie nō tenetur: non tñ reprobata est tanq̃ dicens aliqḋ impossibile. Illo ergo posito / iam non esset ibi per cōuersionē. ℂ Itē posset suba quanta equalis corpori Christi cōuerti in corpus christi quantū: q2 quodlibet creatū potest conuerti in quodlibet creatū 7c. vt supra lectio. xl. 7 tunc erit corpus christi in loco cōuersi localiter 7 circūscriptiue: q2 modo quantitatis cōuerse: 7 ita pōt esse localiter in pluribꝫ locis. ℂ E Ideo dicit q̄ nihil includit simpliciter impossibile / idem corpus esse in diuersis locis localiter. Sicut nec impossibile est plura corpora esse simul penetratiue in eodem loco: quod cōcedere oportet tā de corporibꝫ gloriosis q̃ nō gloriosis: vt supra probatū est lec. .xliij. q̃uis vtrumq̃ sit naturaliter impossibile. Unde venerabilis Hugo de sancto Uictore lib. ij. de sacra. par. viij. cap. xj. ad propositum querit Quomodo inquis corpus Christi vnum eodem tempore in diuersis locis esse potest: hic est ibi est 7 totū vtrobiq̃ est: 7 in multis locis similiter / noli mirari. Qui locū fecit / corpus fecit 7 locū in corpore / 7 corpus in loco: 7 qui fecit vt vnum corpus in vno loco esset / fecit sicut voluit. Et si voluisset / aliter facere potuisset: nā 7 quando vult aliter facit: 7 est sicut ipse vult semper. Quia aūt sicut ipē fecit vt corpus vnū in loco vno esset: tu qḋ factuʒ est vidisti: 7 nescis aliud nisi qḋ factū esse vidisti. Idcirco miraris quando aliud vides vel audis / q̃ videre 7 audire cōsueuisti. 7 sequit᷑. Idcirco cū quid mirari ceperis: 7 dixerit tibi forte cogitatio tua / q̄uo hoc esse possit: cogita facientem 7 desinet esse mirabile quicquid illud fuerit. Et si forte mirabile nō esse desierit / tamen incredibile non erit. Si factor omnipotēs cogitatur / nō erit impossibile quicquid erit. Hec Hugo. ℂ F Sed pro solutione obiectoꝝ ꝓ opinione cōtraria ponit Scotus tres regulas: quibꝫ ostendit qḋ concedenduʒ est de corpore christi in diuersis locis existente: qḋ ue negandū. ℂ Primū quecunq̃ sunt ꝑora essentialiter ipso vbi / vniformiter insunt corpi habenti diuersa vbi. Que vero posterius vel simul natura variant᷑ ad variationē vbi. ℂ Scḋa / sicut passum existēs i vno loco reciperet formā a duobꝫ agētibus sibi ibidē approximatis / sic ipm patiet᷑ ab eisdē: existēs in duobꝫ locis sibi in eisdē approximatis: 7 intelligendo de passione ad formā absolutam. ℂ Tertia sicut corpus in vno loco existens se haberet in rōne actiui ad diuersa passa ibidem sibi approximata in illo loco: sic ipm existens in duobꝫ locis se habet ad illa sibi illis approximata. ℂ Per pmā regulā hoc patet q̄ oē accidēs absolutū qḋ inest alicui in vno loco / etiā sibi inest in alio / si fuerit simul in diuersis locis. Uñ si aliqs fuerit in Basilea 7 Rome / si hic fuerit calidꝰ / albus sanus / iuuenis 7c. etiā rome est talis: 7 econuerso: qualis fuerit rome / talis hic. Similiter 7 negatiue / qualis nō fuerit hic / talis non est rome. h tamē nō oportet de motu ad locū: q2 nō sequitur Si mouet᷑ hic / q̄ etiā localiter moueat᷑ rome nec econuerso. Motus em̄ localis est respectu loci: 7 ideo non oportet q̄ sit idē in diuersis locis. ℂ Ex scḋa 7 tertia regulis habet᷑ q̄ si in aliq̄ existēte hic 7 rome aliqua qualitas ꝓducitur hic / illa etiā inerit eidē rome: 7 si aliq̄ destruit᷑ h / desinit etiā rome. Et si aliquod passuʒ fuerit fortius in resistendo hic / resistit agenti debiliori th roma: vt gratia exempli: Frigiditas summa hic illā resistet agenti in roma: si agens in roma fuerit approximatum: nimirū q2 si fuerit in subiecto hic qḋ etiā est rome est etiā in eo rome. Ueꝝ iste regule vident᷑ habere veritatē intelligendo eas ſm cursum nature post miraculū: hoc est posito aliquo corpe ꝑ miraculū ad diuersa loca ꝑ potentiā diuinā: 7 postea dimittendo res suis naturis: sic vedent᷑ habere probabilitatē. Sed loquēdo cōsequenter ſm diuinā potentiā absolutā: de qua loquit᷑ opinio opposita inducens argumēta: quibꝫ probare nitit᷑ q̄ etiam ꝑ diuinā potentiā absolutā non pōt idē corpꝰ simul esse i diuersis locis / regule ille nō vident᷑ subsistere. Qḋ etiā doctor ille videt᷑ sentire q̄ ponit regulas pmissas. nā. q. 4. dist. x. quarti scripti dicit: Posset dici q̄ nō est necesse / posita existētia corporis Christi hic 7 alibi / q̄ illa que insunt corpi sub vna existentia insint sibi sub alia: loquendo etiam de formis absolutis: nec tamē sequit᷑ cōtradictio vt cōsequenter declarat. ℂ G Ideo posset poni alia regula de mente Guil. ockā. Quecunq̃ sunt abinuicē realiter distincta 7 seꝑabilia: deus pōt vnū coꝝ ponere in diuersis locis: 7 aliud cōseruare in vno alio loco tm̄. Gratia exempli. Sit corpus aliquod calidū / substantia corporis 7 caliditas realiter distinguūtur / 7 possunt seꝑari: q2 potest manere substātia corrupta caliditate. Potest ergo deus substantiam corporis ponere ad plura vbi: 7 caliditatē cōseruare in eo in vno loco tm̄: 7 patet: q2 quecūq̃ cōtingenter coniungunt᷑ 7 inter se 7 eidem tertio: potest vnū illorum cōuenire illi tertio absq̃ hoc q̄ aliud cōueniat eidē: sed presentia huius loci 7 qualitas absoluta contingēter cōiungunt᷑ inter se 7 respectu corpis: ideo nō oportet q̄ si vna cōiungat etiā alia cōiungat᷑. Pōt ergo qualitas cōiungi corpori / sine ꝑsentia eius ad illud vbi. Et sic sibi inexistere in alio vbi: 7 nō hic ℂ Preterea nō est maius qualitatē simpliciter separare a subiecto q̃ separare quo ad certum vbi. Primū pōt vt est in sacr̄o: ergo etiā scḋm. ℂ Itē ꝑ nihil cogit᷑ deus si vnā rē ponit ad diuersa vbi: q̄ ideo aliud ab eo seꝑabile similiter ponat ad diuersa vbi. Ex qua regula patet q̄ nō est necessarium / q̄ si aliqua res fuerit hic 7 rome / q̄ eius accidentia similiter sint hic 7 rome. Potest enim aliquid accidens sibi hic inesse 7 nō rome: ita q̄ illḋ accidens nō replicet᷑ ad replicationē sui subiecti. ℂ Et per hoc respondendū est ad rōnes alterius opinionis: que pro maiori parte ita ꝓcedunt contra presentiā corporis Christi sacramētalē pluribus locis; sicut cōtra presentiā localē. ℂ H Ad

primā cōcedit maior/ ꝙ res nō pōt esse extra terminos suos: quia nō extra se. Ubicūqȝ eñ fuerit nō separat a seipō: Minor aūt/ termini loci et locati sunt simul: si intelligit adequate nō est vera: quia qn̄ locatū est in pluribꝰ locis/ nullius loci termini sunt adequate simul cū terminis locati. Si intelligitur nō adequate/ ꝯn̄a nihil valet. Et id argumentū fieri pōt de corpore christi/ qd̄ vere locatus est in celo ⁊ in loco specierū: qȝ nō minus locatur indiuisibile ꝑ locū definientē/ q̄ȝ diuisibile ꝑ locū transcribentē: licet nō eodē mō. Corpꝰ aūt christi est in sacro mō rei indiuisibilis. i. totū in toto ⁊ totū in q̄libet eius parte. ❡ Ad secundū cōcedit ꝙ idē nō pōt esse plura ad sanū intellectū. Ad ꝓbationē de cōmēsuratione cōtinua ⁊ discreta dicitur: verū est de facto ⁊ naturaliter: ideo de facto vnū locatū nō est in pluribꝰ locis: nō aūt sic est fm potentiā diuinā. Nā fm illā/ sicut plura possunt esse in eodē loco penetratiue: vt sup̄ frequēter dictum est per potentiā diuinā: ita possunt esse plura loca vniꝰ per candē potentiā. ❡ Ad tertiū negat ꝯn̄a: qȝ natura habet se essentialiter ad esse illiꝰ speciei: nō sic dimēsio ad locū. Nā mere cōtingēter habet se quelibet dimensio ad locū: quia nullus locꝰ est essentialis dimensionibꝰ locati: qȝ pōt locatū esse extra talem locū. Sub alijs verbis soluit Sco. q̄ tñ idem important. ❡ Ad quartum de terminis motus cōtrarijs dr: ꝙ termini motus realis qui sunt locus a quo ⁊ locus ad quē nō sunt cōtrarij: qȝ pn̄t res eiusdē speciei: vt partes eiusdē aeris vł eiusdē aque: sed ꝑuatio et forma inter q̄ est motꝰ: vt non esse in loco a: ⁊ esse in loco a sunt cōtrarij. i. nō ꝯueniūt eidē: q̄s Sco. vocat ꝑmos terminos motꝰ: sic eñ motꝰ est int̄ terminos ꝯrios: qȝ int̄ ꝑuationē ⁊ habitū. ❡ Ad q̄ntū cōcedit ꝙ idē corpus posset ꝑ diuinā potētiā de facto eē vbiqȝ: nec sic eē vbiqȝ est ꝓpriū deo: sȝ eē vbiqȝ ꝑ naturā ꝓpriā ita ꝙ impossibile sit esse locū in q̄ nō esset/ est ꝓpriū deo: ⁊ h̄ nulli creature cōmunicat. ❡ Ad sextū dr ꝙ idē tēporale pōt esse diuersis tēporibꝰ: qȝ hodie et heri ⁊ cras ⁊ ꝑus ⁊ posterius. i. in tēpore ꝑori et posteriori: qȝ in p̄terito ⁊ futuro: verum si prius ⁊ posterius includerēt negationē: vt ꝑus diceretur qd̄ p̄cederet posterius ⁊ nō esset cū posteriori: sic nō est simile: qȝ esse in pluribꝰ locis nullā includit negationē. ❡ Si dicis etiā si nō includūt negationē/ adhuc nō pōt idē esse simul in diuersis tēporibus. Rn̄dēt: qȝ diuersis tēporibꝰ repugnat esse simul/ cū tēpus sit res successiua siue aliquid sit in tp̄e siue non: ideo diuersis et eidē repugnat esse simul in diuersis tēporibꝰ/ nō aūt diuersis locis: immo oīa loca pn̄t simul esse tēpore: etiam sīl loco per potentiā diuinā. ❡ Ad rōnes de incōuenientijs q̄ adducunt: primo de cōtrarijs/ et de illis positionū differētijs sursum/ deorsum/ ante/ retro ⁊c: iam dictū est/ ꝙ ille nō sunt cōtrarie: qȝ possunt esse eiusdē speciei. Sed loquēdo de contrarijs ꝓprijs scȝ formis naturalē repugnantiā in eodē subiecto habētibꝰ: vt calor ⁊ frigus. De illis sunt duo modi loquendi: quidam dicunt ꝙ simpliciter repugnāt/ ⁊ ꝙ sunt tales nature que formaliter repugnant ex ꝓpria natura: ideo nō possunt esse simul etiam per diuinam potentiam: qȝ naturā ꝓpriam mutare nō possunt. Hoc enim implicat/ qȝ si mutat res naturā suā/ iam non est res illa. Natura eñ rei est sibi essentialis: ⁊ ideo mutata natura rei/ mutatur res ipsa. Est enim natura res ipsa vel forma rei. Sed vnde hoc ꝓbet nō facile inuenit nisi per experientiā: q̄ experimur ꝙ vnū contrariū expellit aliud: nec se cōpatiunt in eodē. Sed experiētia cursus naturalis nō p̄iudicat diuine potētie que est sup̄ ordinē naturalem. Nec valet si diceret/ ꝙ contraria inferūt cōtradictoria. Hac enim rōne cōtraria nō possunt simul esse vera: qȝ sequeretur ꝙ contradictoria essent simul vera. Illud eñ nō est verū de qualitatibꝰ cōtrarijs: sed de ꝓpōnibꝰ cōtrarie oppositis: vt omnis hō currit: nullus homo currit: ille inferūt cōtradictoria: qȝ sequitur/ nullus homo currit: ergo aliq̄s hō nō currit: q̄ est contradictoria huius/ oīs hō currit. Sed ex illa a est calidum nō potest euidenter inferri: ergo a non est frigidum: et ideo qualitates cōtrarias esse simul in eodē subiecto: qȝ nō includit ꝯdictionē euidēter non erit simpliciter impossibile nec negandū: qm̄ deus posset cōtraria simul ponere ⁊ cōseruare in eodē subiecto. ❡ Et si dicis/ si sūt simul/ vnū corrumpet aliud: sicut videmus etiā cum sunt in diuersis subiectis sibi approximatis. Dicit ꝙ ita videmꝰ fieri naturaliter: tamē oppositū fieri posset super naturaliter. Posset eñ deus suspendere actionē earū/ sicut suspēdit actionē ignis in camino respectu trium puerorū. Per hoc ad rōnem illā dr fm illum modū/ ꝙ nō est incōueniens idē esse calidū ⁊ frigidum: ⁊ hoc verū est non tm̄ de existēte in diuersis locis: sed etiā de existēte solū in vno loco. Scdm ꝙ nōnulli dicūt corpora dānatorū simul pati ab intēso calore ⁊ frigiditate in inferno: et nō tm̄ per vicissitudines. ❡ R. Uel scdm aliorū opinionem pōt dici/ ꝙ in casu argumenti non ꝓducunt qualitates contrarie: qȝ ille simul existentes in stuba calida ⁊ in medijs niuibꝰ nō simul calet ⁊ friget: sed alterum tm̄ cōtingit fm regulas scoti. Quia aut frigiditas niuis/ ⁊ caliditas stube habent ad seinuicem ꝓportionem equalitatis vel inequalitatis. Si primū/ non fit actio: si secundū/ tunc illa qualitas que habet ꝓportionē minoris inequalitatis agit tm̄ ꝓducēdo similē: ⁊ cōtraria in agendo impedit: vt si frigiditas niuis est fortior calore stube: talis exn̄s vtrobiqȝ non calefiet in stuba sed frigefiet. Si aūt calor est fortior calefiet vtrobiqȝ. ❡ Uel dicet ꝙ licet cōtraria repugnēt in eodem subiecto in vno loco naturaliter consistentia: possunt tn̄ inesse eidē subiecto in diuersis locis replicato: hoc est habēt repugnantiā in eodē subiecto ⁊ loco/ nō aūt in diuersis subiectis: vt patȝ de corpe Christi in sacro: nec in eodem subiecto in diuersis locis replicato: et ideo nihil impedit aliqd̄

idem rome esse calidū: ꝑrbisius esse frigidū/ si fuerit vtro biqꝫ. ℂ L Ad nonū vbi inducunt̄ mlta ꝑuatiue opposita de eodē/ ex q̄bꝫ inferunt̄ cōtradictoria/ dicēdū ꝙ cū ꝓcedunt de corpe Christi in diuersis altaribꝫ etiam in vno altari ⁊ in naturali consistentia existenti: puta in cruce ⁊ in hostia: in sepulchro ⁊ in hostia: in celo ⁊ in hostia: ideo distinguendū est de negatōne ꝑuatiue inclusa in ꝑuatiuis: vel negant habitum simpliciter inesse: hoc ē nullibi ⁊ nullo modo inesse: vt quiescens valet tātum. i. aliquid non motū: ⁊ infirmus. i. aliquis nō sanus: cec⁹ aliqs non vidēs: acephalus nullibi habens caput: mortuus nō habens vitam: ⁊ sic de alijs. Et illo mō accipiunt̄ qn̄ ꝑdicant̄ simpliciter sine determinatōe sibi addita. Et tunc opposita ꝑuatiue inferunt opposita ꝯtradictoria: vt bene sequitur a est videns ⁊ cecus: ergo videns ⁊ nō videns: ⁊ sic de alijs. Aut negant habitum in esse non simpliciter sed certo modo vel loco per determinatōem sibi additā expssam: vt quiescens Rome. i. non motus rome: cecus in tenebris. i. nō videns in tenebris: mortuus in cruce. i. non habēs aīam in cruce ꝑñtem ⁊ viuificantē. Et tunc terminus ꝑuatiuus non infert ꝯtradictoriū: vnde nec sequitur/ qescit hic: ꝫ non mouet̄. sicut non seqt̄: cec⁹ hic ꝫ cec⁹: mortuus hic ꝫ mortu⁹: qꝛ in oībꝫ locis arguit̄ a ꝑte in mō ad totū/ siue ab inferiori ad supius negatiue/ q̄ ꝯña nō valꝫ: sicut nō seqtur nō est coloratus colore albo: ꝫ non est coloratus ℂ Et ꝑ hoc pꝫ ꝙ accipiēdo ꝑuatiua ꝑmo modo oēs ꝓpōnes de ꝑdictis ꝑuatiuis in casu argumenti sunt negande. s. a hic quiescit: a est infirmū/ cecum/ acephalum/ mortuū: vt (hic) determinat ipsum a: nec seqt̄: Nō mouet̄ hic ꝫ qescit: sicut non seqt̄: nō mouet̄ hic ꝫ nō mouet̄. Et ita nunq̄ termini ꝑuatiue oppositi ꝑdicantur simul de eodem Unde lꝫ vnus in aliquo loco qesceret/ in alio moueret̄: in vno oculo exocularet̄: capite truncaret̄ aut ceteris membris. In vno loco anima desineret informare corpus ⁊c̄. ⁊ non in alio: tñ de tali ꝯcedendū nō est ꝙ mouet̄ ⁊ quiescit: ꝙ est oculat⁹ ⁊ exoculatus ⁊c̄. qꝛ oēs ille de ꝑdicatis ꝑuatiuis sunt simplr̄ false. ℂ Si vero termini ꝑuatiui accipiunt̄ scđo modo/ tūc oīa illa sunt ꝯcedenda scꝫ idem qesceret ⁊ moueret̄/ esset viuum ⁊ mortuum nec tamē inferunt̄ ꝯtradictoria: qꝛ tunc mortuuꝫ tantū valet/ aliquod in certo loco in quo natū est habere vitam in se/ nō habet vitam. Et ille stāt sit a corpus in certo loco habet animā se viuificantē. Et ita fm opinionē Hugonis tactā supra lectiōe xxxvij. si sacramentū in cena fuisset reseruatū per triduum: qꝛ ibi fuisset impassibilr̄/ fuisset corpus Christi simul viuū ⁊ mortuum: viuū in sacramēto/ mortuū in sepulchro: vt manifeste patet resoluendo terminos. Sed fm eādem opinionē ⁊ eundem casum/ corpus Christi in sepulchro nō fuisꝫ simplr̄ mortuū/ capiēdo mortuū scđo mō: qꝛ falsum fuisset dicere ꝙ corpus istud iacens in sepulchro/ nullibi habuisset vitā. ℂ M Nec videat̄ alicui absurdū dicere idem viuū ⁊ mortuū secundo modo accipiēdo mortuū: qꝛ cū eadē materia ꝑ diuinā potētiam potest subijci diuersis formis specificis/ potest etiam replicari ad diuersa loca. Ponat̄ ꝙ hic subijciat̄ forme asini/ alibi forme lapidis/ in casu ista materia hic viuit vita sensitiua/ alibi non viuit: hic est animata/ alibi est inanimata. i. ibi nō habet aīam. Et hoc verum si animatū inanimatū accipiunt̄ vt differentie accidentales. Secus si accipiunt̄ vt sunt differētie essentiales opposite: sic em̄ simplr̄ impossibile est idem eē animatum ⁊ inanimatū: sicut impossibile est idē h eē hoiem/ ⁊ alibi esse ⁊ nō esse hoiem: lꝫ em̄ h sit ꝯpositū ex aīa ⁊ corpe/ ⁊ alibi sit idē corp⁹ sine aīa: qđ credo possibile: nihil tamē qđ hic est homo/ ē alibi nō homo: qꝛ illud idē qđ hic est ⁊ alibi/ nec hic nec alibi est hō solū/ nanqꝫ corpus est: idem hic et alibi in casu/ ⁊ corpus nō est homo. Homo eniꝫ neqꝫ est corpus tm̄/ nec aīa tm̄/ sed ex vtroqꝫ animal compositū: ⁊ tale ꝯpositū in casu nō est hic et alibi. Suo mō dr̄ de alijs terminis absolutis puta lapis/ terra/ animal/ corpus ⁊c̄. ℂ Concedit̄ ita qꝫ ꝙ in casu argumēti idem moueret̄ ⁊ quiesceret: idem esset vulneratū ⁊ integrum: idem videns et cecus: idem acephalus ⁊ mēbris truncatus: ⁊ integer ac ꝑfectus. Idem h patibulo affix⁹ aut aq̄ suffocatus: ⁊ alibi solacijs indulgēs/ ꝯuiuijs ac voluptatibꝫ deditus: idem viuus ⁊ mortu⁹: ideꝫ hic fame deficiens/ alibi sufficienti cibo reficiens Nam possibile est nutrimentū hic sumptū ꝯuerti in substantiā aliti: ⁊ illud sic ꝯuersum non replicari ad aliū locū cū sit realr̄ distinctū a corpe nutrito: qꝛ ei de nouo additū. Ex quo ꝯsequenter seqt̄ ꝙ possꝫ alibi mori fame ⁊ h impinguescere. Posset em̄ corpus alibi sicut hic resolui ꝑ actōes caloris naturalis/ ita ꝙ anima vtrobiqꝫ partes materiales resolutas desineret informare: ⁊ hinc fieret restauratio deꝑditi per nutrimentum hic conuersum in substantiam aliti ⁊ non alibi: ⁊ ita ꝑ cōtinuam resolutōem alibi ⁊ restauratōis defectum tandem anima simplr̄ desineret informare corp⁹ alibi/ lꝫ non hic: ⁊ ita alibi moreret̄ animal/ hic viueret. Sic etiā staret idem corpus hic viuere saluum/ alibi putrescere tanq̄ cadauer mortuum. Nec est magis impossibile materiā stare sub forma cadaueris in vno loco/ ⁊ eandē in alio loco stare sub forma viuētis/ q̄ꝫ h stare sub forma viuētis ⁊ alibi sub forma lapidis vl̄ alia q̄cunqꝫ. ℂ N Ad decimū dico/ ꝙ si distantia distinguit diuersitatē terminoꝝ inter quos est aliqđ mediū/ sic ideꝫ nō distat a seipo. Si aūt distinguit mediuꝫ aliqđ inter hoc ⁊ hoc/ nō curādo an termini sint disiuncti vel nō/ tūc idem pt̄ distare a seipo: quod nihil aliud est dictu/ nisi ꝙ aliqđ idem est in diuersis locis inter que est realis distantia. ℂ Si dicis/ si idē potest esse in locis distantibꝫ/ tunc idem posset ad seipm̄ moueri ac sibi obuiare: a se recedere/ ⁊ seipsum circumire: immo secum loqui/ disputare/ coream facere/ secum pugnare/ luctari: ⁊ si idem ha

deret mille loca: facere magnū exercitū in campo ꝛ similia multa: vt chorū clericoꝝ cōstituere: ꝛ diuersis vocibus cantare tenorē ꝛ contra tenorē et discantū. ꝛc. ℭ Ad illa dicit Sco. Puerilia sunt sensui ꝛ imaginationi innitentia: Unde oia illa tanq̄ possibilia cōcedenda sunt: nec illa implicāt aliquā cōtradictionē: nec maiorē includunt repugnantiā q̄ idem corpus esse in diuersis locis: qđ cum cōcessum est ꝛ ꝓbatū esse possibile / q̄ sequuntur neganda nō sunt: nisi manifestam includerēt cōtradictionē. ℭ Et si dicis / si sic idē impedit seipsum / tunc nūq̄ posset illud qđ ad diuersa loca replicatum est redire ad vnū vbi: q꞉ sit corpus replicatum ad duo loca a / sit vnus locus b / alter c. Si corpus a debeat redire ad vnū locum: vel ergo de b ad c / vel de c ad b. Sed si corpus existens in b / migrat ad seipm̄ in c: cū venerit in c / expellit seipsum de c ad aliū locum. Et corpus quod fuit in b manet in c: ꝛ sic adhuc manet in diuersis locis: q꞉ expellens in c: ꝛ expulsum in alio loco. sic etiā econuerso si de c redit ad b. ℭ Ad hoc respondetur / ꝙ si a est in aliq̄ loco scꝫ b: ꝛ post ꝑ diuinā potētiam ponitur simul ad alium locū scꝫ c / nō est imaginādū ꝙ a migret de b in c per mediū: sed incipit esse in c per diuinā potētiā absq̄ hoc ꝙ deserat primū locum b vel migret per mediū. Sic etiam desinit cōseruari in c nō regredit̄ per b in mediū: sed desinente in c cōseruat̄ in b: ꝛ ita manet in vno loco: ꝛ de hoc latius infra. Et sic ad argumentū dicit̄ / ꝙ in causa a redeundo ad vnū locum: nec redit de b in c / nec de c in b / per mediū se mouēdo: sed sic redit ad vnū locum: quia conseruat̄ in vno loco vbi placet deo: ꝛ in aliīs desinit esse absq̄ quacūq̄ migratione de loco in locū. ℭ O Ad vndecimum concedit̄ cōsequens illatū tanq̄ possibile. Unde nō implicat ꝙ eidē materie in diuersis locis replicare possunt inesse simul diuerse forme substantiales / ꝛ cōtrarie accidētales: vt sup̄ dictū est. ℭ Ad duodecimū dicit̄ ꝙ ignes illi ex equo distinctis locis eidem ligno in illis locis replicato ꝓducūt duas formas vel vnā / etiam in duobus locis: s̄m ꝙ determinant̄ a prima causa quantū ad indiuiduū: nec est magis impossibile duas formas eiusdem speciei informare eandem materiā / q̄ diuersas formas specificas informare eandē materiā: neutrū implicat cōtradictionē neutrū potest natura nisi p̄cēdente miraculo: nec impedit ꝙ sunt diuersa agentia: q꞉ diuerse causectiā totales possunt causare eundē effectū: vt alibi declaratur. ℭ Ad vltimū d꞉ ꝙ cōsequēs non est impossibile: nā etiā naturaliter sine miraculo / ignis paruus ꝛ cōbustibilibꝫ augetur: nec deficeret sed cresceret in infinitū si semꝑ adiicerent̄ cōbustibilia: nec idō sequit̄ ꝙ sit infinite ꝑfectionis in agendo: q꞉ non pōt in quācūq̄ resistentiā: q꞉ quodcūq̄ cōbustibile quantūcunq̄ paruū si fuerit maioris resistētie nō agit in ip̄m. Aucto aūt igne / augetur et eius actiua virtus: secus aūt si ignis non augeretur. ℭ P Ex his ergo patet ꝙ nullam cōtradictionem includit idem corpus esse in diuersis locis circūscriptiue: nō plus q̄ esse in diuersis locis definitiue. ℭ Scđo ꝙ non oportet ꝙ oia absoluta q̄ insunt siue vniunt̄ alicui i vno loco / insint eidē in pluribus locis si ip̄m ad plura loca replicetur. Quod etiā duplici exemplo ostendit̄. Primū de natura assumpta a verbo: nam s̄m opi. pene omniū / vnio nature humane est simul vnioni accidētis ad subiectū: nō tamē in oibus: ꝛ illa similitudine nō obstāte pōt verbum esse alicubi: immo de facto vbiq̄: ꝛ tn̄ natura humana assumpta nō est vbiq̄: est ergo alicubi verbum vbi nō est natura humana: ꝫ eodem mō pōt esse in ꝓposito ꝙ subiectum alicuiꝰ forme sit in pluribꝫ locis: ꝛ forma solum informet ip̄m in vno loco. Nec impedit illimitationi verbi: q꞉ sicut verbū est simpliciter illimitatū: ita subiectū qđcunq̄ est illimitatū q̄tum ad potentiā obedientialē dei / ꝛ quantū ad aliqua loca. ℭ Scđm exēplū est: q꞉ s̄m alios corpꝰ replicatū ad duo loca habet duo vbi: ꝛ duas p̄sentialitates ad illa: ꝛ tn̄ illa vbi ꝛ p̄sentialitates non replicant̄ ad replicationē corporis locati. Sic corpus Christi existens in celo potest habere aliqđ accidens absolutū in celo: ꝛ illo careret in sacramēto / ꝓuis de facto oia creditur habere in sacro: vt sup̄ habitū est. ℭ Tertio habet̄ ꝙ ꝓpter replicationē eiusdē corꝑis ad diuersa loca / nō sequit̄ agens naturale agere ꝑ distantiā improportionatā: nō eīm oportet ꝙ si corpꝰ vnum sit hic ꝛ rome: si h approximat̄ ignis ꝙ generet calorē in roma. Non eīm oportet calorē hic genitū in illo corꝑe qđ est h ꝛ rome / etiā inherere sibi rome: etiā si calor replicaret̄ ꝛ esset hic ꝛ rome. Nō tn̄ ꝓduceret̄ p̄mo rome ab igne hic applicato: sꝫ ꝓduceret̄ p̄mo hic / et esset rome ꝑ cōcomitantiā: nō ꝑ se ꝛ p̄mo. Et tm̄ de ista materia: q̄ si nimis extensa est / veniā dabit adiutoriū scholasticū cui loquor. ℭ Q Restat videre de locali motu corporis christi. Et primo vtrū corpus christi localr̄ mutet̄ dū vi cōsecrationis incipit esse sub speciebꝫ panis. ℭ Scđo vtrū in hora cōsecrationis descendat localiter de celis ꝑ media ad spēs sacr̄ales. ℭ Tertio vtrū moueat̄ localiter motis speciebꝫ: ꝛ si sic / ꝑ quē moueatur. ℭ De p̄mo est opinio quorundam scti Thome et egidiī theo. ꝛc., recitat Scotꝰ dis. x. q. j. ꝙ corpus christi incipit esse in altari sine sui mutatiōe localī ꝓpter cōuersionē panis in corpꝰ christi: ꝛ iō non oportet corpꝰ Christi in se mutari. Sufficit eīm ꝙ aliq̄d mutet̄ in ip̄m ad hoc ꝙ incipiat ibi esse presens: q꞉ vniuersalr̄ sicut genitū est vbi prius fuit corruptū nō ꝑ aliquā loci mutationē ꝓpriā geniti: ita illud in qđ cōuersum est aliq̄d ꝑ cōuersionem est vbi p̄us cōuersum fuit: ꝛ non ꝑ mutationē loci ꝓpriā termini a quo. ℭ Sed hec opinio satis supra reprobatur / per hoc ꝙ conuersio non est ratio formalis corporis Christi essendi sub speciebꝫ panis: vide supra. D ℭ Preterea p̄sentia corporis sub speciebꝫ panis: potest esse per se terminus alicuius mutationis et nō cōuersionis: quia illa est

ad substantiā corporis christi tanq̄ ad ꝑ se terminū: ergo nō ad p̄ntiā localē: cū eiusdē mutatiōis non sint plures ꝑ se termini: nec potest alia mutatio assignari: cuius p̄sentia localis sit ꝑ se terminus nisi mutatio localis: ergo. ¶ Item si aliquod corruptum ꝯuertit in genitū / non obstante illa conuersione erit ibi mutatio localis geniti: s̄m Ockā q. iiij. vj. quodli. Sicut enī materia non pt̄ habere nouam formā sine sui mutatōe: ita nec corpus potest habere nouū vbi qd̄ p̄us nō habuit sine corporis illi⁹ mutatōe. ¶ Nec valet si diceret / q̄ corpus christi non est in loco immediate sed mediantibus speciebꝰ sub quibꝰ fuit substātia: ⁊ ita nō est ibi sicut in loco ꝓprio: qꝛ omne qd̄ competit alicui mediante alio cui p̄mo competit / non ꝯpetit illi nisi ꝓpter spēalem vnionē ad alterꝫ quam p̄us nō habuit. Sicut exempli causa: ignis calefacit: q̄a calefacere p̄mo ꝯuenit calori qui informat ignē: ⁊ ita calere ꝯuenit igni ꝓpter spēalem vnionē caloris ad ignem. Similiter ꝟbum dr̄ passum / quia passum p̄us ꝯuenit nature humane que vnit̄ verbo speciali vnione / sine qua verbum non diceretur passum. Sed vnio corporis Christi nō est specialis ad spēs panis: non enī est alia nisi q̄ angeli ad corpus cui assistit: sed si angelus esset p̄sens spēbus / non esset in loco specierꝫ propter illas species: sed esset in loco per suam substantiam definitiue: ⁊ si de nouo acquireret locum illum / mutaretur localr̄: ergo ⁊ corpus Christi nō est in loco specierum ꝑ spēm tanq̄ ꝑ rōnem formalē. Et cū de nouo incipit esse sub spēbꝰ / mutat̄ localr̄: quia acquirit locum quem p̄us nō habuit. ¶ Item sicut existens in loco ita q̄ ꝟe ⁊ realr̄ totum est in toto ⁊ pars in parte / est in loco ꝑ se circūscriptiue: ita existens sic in loco q̄ totaliter vere ⁊ realr̄ est in toto / ⁊ totum in qualibet parte / est per se ⁊ vere in loco definitiue: sic est de corpore christi: ergo non est in loco ꝑ spēs tanq̄ ꝑ rōem formalem existēdi in loco. ¶ R Ideo est alia opinio tenens q̄ corp⁹ Christi non sit p̄sens sacro de nouo sine sui mutatōne ⁊ mutatōe locali. ¶ Sed notandū q̄ quādo corpus mouetur de loco quem deserit / ad locum quē acq̄rit / ibi sunt due mutatōes locales. Vna deꝑditiua loci quē relinquit. Alia acquisitiua loci quem intrat: ⁊ ꝑ ꝯsequēs q̄tuor termini: qꝛ q̄libet mutatio habet duos terminos / p̄uatiuū ⁊ positiuū. Prima enī dictarꝫ mutationū est de termino positiuo ad terminū p̄uatiuū: qꝛ d̄ esse in tali loco ad non esse in tali loco. Secūda est de termino p̄uatiuo in terminū positiuū. s. de non eē in loco ⁊ ad esse in eo. Et si fit cū expulsione alterius corꝑis extra terminū ad quem / sunt ibi quattuor mutatōes ⁊ octo termini: patet / quia eadem rō est de corpore expulso sicut de corpore expellente. Si vero moueret̄ corpus aliqd̄ de loco suo / ⁊ nō expelleret aliud de loco ad quē: sicut in penetratione dimēsionū / tūc nō erūt nisi due mutatōes p̄dicte. Si aūt corpus nō recedēs a p̄ori loco fieret de nouo p̄sens alīq loco sine expulsione existentis in illo: tunc non est nisi vna mutatio acquisitiua ⁊ nulla deꝑditiua: cuius termini sunt p̄uatio noui vbi / ⁊ acquisitio eius. Mutat̄ enim tale corpus de non esse in loco a / ad esse in loco a. Nec aliter intelligibile est corpus esse vbi p̄us non fuit nisi aliquo horꝫ modorꝫ. Cum aūt corp⁹ Christi incipiens de nouo esse sub sacro non deserit locū in celo vbi p̄us fuerat: vl̄ etiā in sacro in alio altari cōfecto. Patꝫ q̄ est p̄ns de nouo ꝑ sui mutatōem localem s̄m vltimū modū dictū: ita q̄ manēs p̄ns oī loco cui p̄us scꝫ an̄ hanc ꝯsecratōem fuit p̄sens / incipit de nouo esse p̄sens illis spēbꝰ quibꝰ p̄us nō fuit p̄sens. Q enī non obstante ꝯsecratiōe maneat p̄ns in celo / pꝫ per btm̄ August. de ꝯse. dist. ij. Prima q̄dem. Donec seculū finiat̄ sursum est dominus. ⁊ hoc intelligendū s̄m Sco. nisi placeret ex aliqua gr̄a speciali descendere. Qd̄ nō ponit̄ hic enī ꝓpter ꝟitatem eucharistie / ⁊ rōnabilr̄. Alioq̄n angelici spūs ⁊ anime beate: ⁊ etiam oculi corporum iam glorificatorꝫ p̄uarent̄ iocundissima visione gl'osissime humanitatꝭ christi / in qua oēs (Petro teste) delectant̄. Priuarent̄ inq̄ huiōi humanitatis visione / si a celo discederet sub missarꝫ celebratōe: dum p̄ntem se faceret altaris sacramento: Nam ad visionē intuitiuā rei (saltē in ꝓprio genere) req̄rit̄ certa approximatio obiecti ⁊ potentie que in ꝓposito videret̄ non esse. Hoc aūt incōueniens videtur / q̄ ꝓpter viatorꝫ salutem minuat̄ gaudium ⁊ delectatio btōrꝫ. Manēs igitur in celo fit p̄sens christi corpus in altaris sacro: cui p̄us non fuit p̄ns: ⁊ ita nō sine mutatiōe sui. ¶ S Sꝫ tūc est dubium qualis sit illa mutatio: an debeat dici mutatio localis: videt̄ q̄ questio illa sit de q̄d nominis termini: nam de re satis ꝯstat: nam certum est q̄ hec mutatio est ad locū spērꝫ sacramentaliū tanq̄ ad terminū. Acq̄rit enī corpus Christi hūc terminū de nouo ꝑ ꝯsecratōem sacerdotalē. Constat etiā q̄ nō deserit nec deꝑdat locū p̄orem sed manēs in loco quo p̄us fuerat / acq̄rit nouum vbi. s. locum sacramēti. Constat similr̄ q̄ illa mutatio fit instantanee ⁊ nō successiue / puta tota simul in p̄mo non esse plationis forme ex dictis lectione. xlij. ¶ Ex quo patꝫ p̄mo q̄ non potest dici motus localis: qꝛ nō est mutatio successiua. Motus aūt ꝯnotat successionē. Restat ergo q̄ sit mutatio localis vel alia cui nondū nomen impositum est. Si g̊ mutatio localis distinguit quālibet triū mutationū sup̄dictarꝫ indifferēter. s. acq̄sitiuā tm̄ vl̄ deꝑditiuā tm̄: vl̄ acq̄sitiuā ⁊ deꝑditiuā simul et sit eius quid noīs. Mutatio ꝑ quam aliquid acq̄rit nouum locum: vel ꝑdit habitū: vel facit vtrūq̄ simul / sic est mutatio localis: qꝛ p̄ma ꝑs quid nominis sibi ꝯuenit. Si ꝟo mutatio localis distiguit vtrunq̄ ꝯiunctim / ⁊ neutram ꝑtem seorsum / sicut videt̄ dicere phus. v. phisi. Motus est a subiecto in subiectū: tūc mutatio illa non erit mutatio localis: nec comp̄hēdit̄ sub aliqua specie mutationis a pho posita: nec mirꝫ cum hec mutatio sit sup̄naturalis / facta sola diuina virtute / qualeꝫ

nunꝙ̃ expertus est ꝑhus: eo ꝙ doctrina ꝑhi ad eaꝫ nõ ptigerat. Est ergo mutatio cui nomen impositum nõ est: q2 cũ̄ naturalr in locali mutatõe nunꝙ̃ separant̃ abinuicẽ mutatio deꝑditiua loci et acq̃sitiua: cum in locali mutatõne mobile deserit ꝑorem locũ ⁊ acq̃rit alium: ideo mutatio localis ex ꝯmuni vsu dr vtranq3 mutatiõem ꝯiunctim et neutram separatim: ⁊ lꝫ sint realr distincte mutationes: tñ noĩa eas distincte seu sepate ſcantia nõ sunt imposita. Et sic accipit mutatõnem localem Alexan. Capiendo tamẽ mutatõem ꝑmo mõ est vere mutatio localis: q2 vere acquirit nouum locum in quo ꝑus nõ fuit: lꝫ nõ sit in eo ꝯmensuratiue/sed tñ definitiue: q2 totũ corpus in toto ⁊ totum in qualibet pte loci: nec tñ ideo minus vere ẽ in loco specieꝝ/ꝙ̃ si esset ibi totum in toto/⁊ pars in parte.

Lectio. XLVII A

Consequenter videndum est de duob9 dubijs alijs p̃cedenti lectõne motis. Quoꝝ ꝑmũ est/vtꝝ corpus Christi in hora ꝯsecratõis descẽdat localr ꝑ medium ad spẽs sacñ altaris. Ad quod plane dr/lꝫ corpus christi ad legitimã verboꝝ formaliũ ꝓlatõem incipit esse sub spẽb9 panis/per sui mutatõem noui loci acquisitiuam: non tamẽ mouetur descendẽdo de celo per mediuꝫ vsq3 ad sacramenti locum. Primũ patꝫ ex declaratis lectõe p̃cedenti. Secundũ ꝓbat̃ auctoritate bti Joan. Damasceni dicentis: Quia ꝯsuetudo est hominib9 panem comedere ⁊ vinũ bibere ⁊ aquã cõiugauit eis eius diuinitatẽ: ⁊ fecit ea corpus ⁊ sanguinẽ eius. Non qm̃ ipm corpus qđ assumptum est de celo/descẽdat: sed qm̃ ipe panis ⁊ vinum trãsit in corpus ⁊ sanguinẽ Christi. Hec Damasce. Cum etiã innumera sint altaria in quib9 celebrat̃ sacꝝ illud mysteriuꝫ/si moueret̃ ꝑ medios orbes celi ⁊ spheras elemẽtares ad singula hmõi altaria corpus Christi esset in ꝯtinuo motu: ⁊ moueret̃ ad ꝯtrarias positionũ differentias simul. s. ad oriẽtem ⁊ occidẽtẽ/meridiem ⁊ septẽtrionẽ: ꝓ varietate situs altariũ: qđ est absurdũ ⁊ ridiculosuꝫ. Tenet eccl'a corpus christi nullibi esse ꝙ̃ in celo ⁊ in altaris sacramẽto/nisi ex spẽali causa ⁊ gratia Christus se vellet alicui oñdere. Queãdmodum legit̃ beato Petro passionẽ declinãti extra romaꝫ post suã ascensionẽ occurrisse: ⁊ q̃renti: Domine quo vadis: r̃ndisse. Vado romã iteꝝ crucifigi.

B Sꝫ dicis/cũ corp9 christi ante ꝯsecrationem est in celo: quõ facta ꝯsecratõne potest venire ad sacramẽti locũ/⁊ nõ moueri: vel instantanee mutari ꝑ mediũ qđ est inter celũ empyreũ ⁊ sacñ locũ: nõ cũ̄ videt̃ intelligibile. Ad hoc dicẽdũ ꝙ imaginatio hui9 dubij ꝓcedit/ac si locus corporis in celo/esset termin9 a quo inciperet motus vl' mutatio corpis Chñ ad locũ sacramẽti: qđ nõ ita est. Nam existẽtia corpis christi in celo nihil facit ad hoc ꝙ corp9 Christi incipiat esse in sacño. Eq̃ cũ̄ inciperet in sacño esse ad legitimã forme ꝓlationem/si corpus christi nõ esset in celo. Falsa cũ̄ est illa imaginatio q̃ imaginat̃/ꝙ cum corp9 Christi incipit esse in sacño: de aliq̃ loco in q̃ est/sua naturali ꝯsistẽtia veniat ad locũ sacñ ꝑ media intercepta. Sed quodcũq3 corpus exñs in certo loco potest de9 immediate ponere in alio loco/absq3 h̃ ꝙ relinquat ꝑorẽ locũ: ⁊ absq3 hoc ꝙ mutet̃ ꝑ medium. Sicut cũ̄ de9 p̃t rem que nõ est actu/de nouo ꝓducere in loco quo voluerit/absq3 hoc ꝙ de alio loco veniat seu moueat̃: ita p̃t corp9 actu existens in loco/ponere immediate in loco alio q̃ placuerit absq3 hoc ꝙ moueat̃ de ꝑori loco ꝑ mediuꝫ. Nec scđm mai9 est vel difficili9 ꝑmo. Ex hoc eñ ꝙ rem actu ꝓduxit/non est fact9 impotens vt minus possit circa rem ꝓductam ꝙ̃ potuit ꝑus ꝙ̃ ꝓduxit. Deus ergo q̃ vocat ea q̃ nõ sunt/sicut ea q̃ sunt; etiam ea q̃ sunt vocat quocunq3 voluerit/vt ibi sint ꝑmo ⁊ immediate/sicut ea que non sunt: ⁊ ꝑ ꝯsequens non ꝑ motũ eius ꝑ loca media. Ro. 4. Ordo cũ̄ in mouẽtib9 creatis ꝯstitut9 naturalis/q̃ mouens creatũ nõ p̃t mouere mobile de extremo in extremũ/nisi relicto ꝑori loco moueat ꝑ medium/nõ ꝯstringit oĩpotẽtiã dei. Eadem nãq3 potẽtia q̃ põt vnum corpus ponere ad diuersa loca simul/p̃t etiã corpus ponere in loco q̃ voluerit/vt ibi sit statim ⁊ immediate sine eius motu ꝑ qđcunq3 medium/etiã siue aliqđ in ipm ꝯuertat̃ siue non. Ita cũ̄ p̃t me hic manẽtem immediate ponere in Roma absq3 ꝯuersione alicuius rei rome existẽtis in me/sicut cũ ꝯuersione. Cõuersio cũ̄ (vt supra dictũ est lec. p̃cedẽti D.) nõ est ratio formalis alicui existẽdi in loco ꝯuersi. Statuit itaq3 summus sacerdos Christi vt legitime ꝓlatis verbis ꝯsecrationis sub spẽb9 panis ⁊ vini/pñs sit verum corp9 suum ⁊ sanguis: non curãdo vbicũq3 sit in ꝯsistentia naturali/nihil siq̃dem ꝓmouet: nihil impedit eius existentia naturalis ad hoc ꝙ sit sub sacramento: sed ꝑ ṽtutem ꝯsecratõis q̃si de nouo oritur siue creatur Christi corpus sub speciebus.

C Vñ tenet Sco. q. iiij. dist. x. li. iiij. ꝙ existẽtia corpis Christi sub sacño nõ necc̃ario p̃suppomit ei9 exñtiã sub mõ naturali: q2 illa nõ dependet ab ista. Est cũ̄ exñtia indifferẽs ad oẽm modũ existẽtie: ꝗ̃ saluari p̃t in vno mõ sine alio: p̃t ꝗ̃ corp9 Christi esse mõ sacñali/⁊ nullibi esse mõ naturali.

Preterea existentia sub mõ naturali nõ de eẽntia existentie sub mõ sacñali: nec est eius causa: ergo ista nõ dependet ab illa. Primũ ptꝫ: q2 res eucharistie nõ habet in sacño modũ naturalẽ scꝫ extensiuũ. Haberet aũt si modus naturalis esſꝫ de essentia illius existẽtie sacramentalis: q2 qđ est de essentia alicuius nõ p̃t ab eo separi. Scđm ptꝫ: q2 deus est causa exñtie sacñalis. De9 cũ̄ est causa immediata/ꝙ corp9 Christi est sub spẽb9 sacñalib9: ⁊ nõ corpus in existẽtia naturali. Ex h̃ Sco. vbi s̃. infert duo corre. Primũ/añ incarnatõem Christi potuit eucharistia fuisse ita vera sicut nunc: tam

quantũ ad significatõem q̄ ꝗ̄tum ad rem signatam ⁊ ꝯtentam. ¶ Scðm/ꝙ post incarnatõnem posset corp⁹ Christi desinere esse sub mõ naturali ⁊ tñ in eucharistia remanere ꝗ̄tum ad veritatem signi ⁊ signati ac ꝯtenti. Utrunq; patet: q᷑ ad corpus christi realr̄ ꝯtineri in eucharistia/nõ necessario sequitur corpus illud habere existenciam modo naturali: ergo ꝑmum potuit fieri sine secũdo: siue ꝑcedendo siue remanendo post destructiõem illius secundi. Ubicunq; eñ res potest habere eē veꝝ ⁊ reale/ibi postq̄ nõ fuit potest ꝑduci ⁊ incipe simplr̄ esse. Corpus aũt christi in sacramento habꝫ veꝝ ⁊ reale esse: ergo si nõ esset/possꝫ ibi sub illo mõ exñdi ꝑduci ⁊ incipe esse simplr̄: lꝫ nullibi esset sub alio modo essendi. ¶ D Unde si deus instituisset sacramentũ illud sub eadem efficacia ante incarnatõem Christi/qua post incarnatõem instituit ad legittum ĩ verbo ꝑ ꝓlatõem: ita tunc sub spẽbꝫ panis fuisset verum ⁊ idem corp⁹ Christi illud quod nunc sumptum est de virgine sicut mõ: fuissꝫ eñ tunc eadem materia corporis christi/eadẽ anima/eadẽ vnio verbi que nũc ẽ. Illa tñ fuisset differẽtia: quia tunc ad ꝓlatõem vborum/corpus Christi fuisset de nouo ꝑductũ: ⁊ incepissꝫ esse simplr̄. Nunc aũt non de nouo ꝑducit᷑: nec incipit simplr̄ esse/sed incipit esse ibi in sacramẽto. Sic etiam si corpus christi simplr̄ nũc desineret esse: ita ꝙ nec esset in existentia naturali nec sacramentali: ⁊ sacerdos legittime celebraret iam de nouo incipet esse simplr̄ sub sacramento/et de nouo ꝑduceret᷑: ac vbum de nouo incarnaretur: sicut enim semel incarnatũ est verbum ⁊ pro certo tempe ex vgine: ita potuit ꝑus vel posteri⁹ incarnari ⁊ idem corpus assumere: non ex vgine eñ qð potuit ꝑus vel posterius incarnari/certuꝫ est cum nullũ tp̄s necessitet eternũ. Omne eñ tempus deus posuit in sua ptãte ꝗ̄tũ ad omne opus temporale. Quod aliũde q̄ ex vgine pꝫ: quia nihil sumpsit ex vgine nisi materiã corpulẽte substãtie: hec aũt materie portio fuit ꝑus q̄ vgo: nam tota materia in ꝑncipio simul ꝑducta est: nec ẽ generabilis nec corruptibilis nec augmẽtabilis nec diminuibilis. Poterat ergo illam portõem materie ꝑus q̄ fuerat vgo/vbicunq; fuerat a sua forma substantiali separare: ⁊ eam anima intellectiua eadem qua nunc animare: ⁊ ita corpus humanum idipm̄ qð nũc est: q᷑ eãdem materiã ⁊ formã assumere/⁊ hoc vel sub modo existẽdi sacr̄ali vel sub existentia naturali: ⁊ in tale corpus sic de nouo formatum potest ⁊ potuit ꝯuertere panis substantiã. Ita eñ pt̄ panem ꝯuertere in non existens ante ꝯuersionem ⁊ ip̄a ꝯuersione ꝑductum (sicut pꝫ in ꝯuersione naturali aeris in aquã ⁊ aque in vinum in vite) sic potest ꝯuertere panem in actu existẽs. Nõ eñ plus reqrit᷑ ad ꝯuersionẽ nisi ꝙ vterq; terminus cõuersionis sit in plena potestate ꝯuertentis ꝗ̄tum ad esse ⁊ non esse: sic aũt oĩa possibilia existĩa ⁊ nõ existentia sunt in ptãte diuina. Nec in casu quo ꝑus esset sub existentia sacramentali ⁊ post ꝑduceret᷑ sub existentia naturali simplr̄ incipet esse sub existentia naturali: nec simplr̄ ꝑduceret᷑: q᷑ iam vere esset ꝑductum sub alia existentia sub qua vere est: sicut ⁊ nũc non ꝑducit᷑ simplr̄ sub eucharistia: ex quo ꝑus est sub naturali existẽtia. Similiter si manens in sacramento desineret esse in consistentia naturali non simpliciter desineret: licet desineret sub isto modo existendi: conformiter ad ꝑdicta de corpore Christi in cruce/sepulchro ⁊ in sacramento/si reseruatum fuisset in triduo. Non ergo sequitur ꝙ res incipiat ꝑus q̄ incipiat: aut esse desinat postq̄ desierit. ¶ E Sꝫ diceres/nõ obstãte ꝙ fuissꝫ corp⁹ christi in eucharistia: potuissꝫ nihilomin⁹ fuisse formatuꝫ de sanguinibꝫ vginis sub mõ existẽdi naturali: ⁊ ita assumi: ⁊ sic vbum incarnari postq̄ fuit incarnatũ in eucharistia: ⁊ sic incarnari postq̄ fuit icarnatũ/qð est impossibile. ¶ Ad illud ðr Sco. possibile fuisset illud corpus fuisse formatũ de sanguinibus virginis sub modo essendi naturali: non obstante ꝙ eucharistia vera ꝑcessisset: sed illa formatio non fuisset tũc inceptio corporis nisi fm̄ qd: q̄ ꝑ habet esse simplr̄ in eucharistia. ¶ Sed diceres quomodo poterat corpus iam aiatũ aĩa intellectiua ⁊ ꝑfectũ formari de sanguinibꝫ vginis in aiat[ũ] cuꝫ corpi christi ꝑfecto nõ possit fieri additio. Ad huius intelligentiã vt mihi videt᷑ aduertẽdũ primo/ꝙ si in eucharistia fuisset idẽ corp⁹ qð nũc añ incarnatõem ex vgine ⁊ postea incarnatũ ex vgine necẽ fuit eãdẽ materiã in eucharistia substare aie intellectiue Christi: ⁊ in vgine sbstare forme sanguinis/eandẽ dico numero: ⁊ aliõqn nõ fuissꝫ idẽ corpus qð nũc. Materia eñ corporis Christi q̄ nunc substat aie Christi/substeterat forme sanguis ĩ virgine. Cũ ꝗ̄ fm̄ ꝑmissa lectõe prima eadẽ materia numero pt̄ replicari ad diuersa loca sine replicatione forme: immo in diuersis pt̄ locis substare diuersis formis. In casu nr̄o potuit forma sanguis in vgine in ea parte materie qua erat eadem in eucharistia corrumpi: ⁊ anima Christi informabat materiã eãdem in eucharistia: etiã eam incipe ĩformare in vtero vginis: ⁊ eam ibi viuificare: ⁊ ꝑ iuxtapositõem ꝑtis materie q̄ steterat sub forma nutrimenti augmentari: ⁊ anima christi eãdem materie ꝑtem vt ibi etiã informare: ⁊ ita crescere vt ibi ⁊ nasci tandem ⁊ lactari ⁊c̃. Unde oportet imaginari ꝙ tota materia corporis Christi sub eucharistia/extra eucharistiã sub naturali existẽtia sit multiplr̄ diuisa: partim substans forme sanguinis in virgine: partim forme nutrimenti iam assumpti a virgine/ꝯuertendi in sanguinem: partim forme alterius rei in cibum ꝯuertende: ⁊ aliquãdo a virgine sumende. Quas licet simul iunctas informat anima Christi in sacramẽto/non tñ informat simul in vgine ⁊ alibi vbicũq; fuerit replicata ac diuisa. Informabit tñ successiue dũ iuxta ponũt᷑ portõi materie in vgine: vel post natiuitatem extra in corpore nati: successiue inq; donec informet omnes materie ꝑtes in naturali existentia quas

simul informat in eucharistia. Et lz in illis trans-
mutatoib9 multe forme substantiales corrumpũ
tur/vt forma sanguinis/nutrimẽti/cibi zc. nulla
tamen noua forma pducit: sed aia Christi eadem
in eucharistia dudũ creata successiue informabit
singulas materie ptes extra/quas informat simł
in eucharistia. Sic ergo corpus christi iaz existẽs
in sacro/pt ɔcipi in vgine/crescere/nasci/nutriri
zc. nõ accipiẽdo nouũ esse: qz qcqd accipit ibi pus
habet in eucharistia: sed accipiet nouum modũ
essendi/siue de nouo esse ibi. Et est aliquo modo
simile si Christus instituisset eucharistiam statim
post ɔceptoẽm eius in vtero: licet tunc cresceret/
nutriret corpus in vtero: z post natiuitatẽ in con
sistentia naturali: nõ tñ opret q ibi mutaret in sa-
cramento: vt supra dictũ est. Si reseruatũ fuisset
in triduo. cui nõ placet modus ille q̃rat alium: li
bens em̃ cedo snie saniori. ¶ F Mira sunt
hec z extra nature ordinẽ ɔstituta: sed non tam ad
mirãda in his infinita dei vtus z potẽtia q̃z immẽ
sa ipsius benignitas z misc̃dia: qua adhuc loquẽ
tibus sacerdotib9 z corpus suum aduenire postu
lantib9/non voce fragili sed facto rñdet efficaci.
Ecce assum: nec raptim suam exhibet pñtiaz quẽ
admodũ suis discipulis apparuisse legit post re-
surrectoẽm: ac ipis sensus in eum figere volentib9
subito disparuit. Nõ vtiqz sic suam pñtiam in h
venerabili exhibet sacro: qñimmo manducãdus
expectat: z se digne mãducanti vitã pmittit eter-
nam. Si quis inquit manducauerit ex hoc pane
viuet in eternũ. Mirãdũ q semel venit filius dei
p mundi salute/carnẽ suã crucifixioni/sanguinem
suum effusioni expositur9. Quotidie se pntat eã-
dem suam carnem comestioni: z eundẽ fusum san
guinẽ potatoni/ad refectoẽm aie fideliũ in eternũ
victure/amore ineffabili traditurus. Hinc plus
fideli assurgendũ est: z mente deuotissima in gra
tiarũactoẽ prumpendũ/p tanto diuine misericor-
die exhibito beneficio: q̃z suspendendum in admi
rationem ex infinite potentie z virtutis facto mi-
raculo. ¶ G Uidet tñ sonare cõtra pdicta
vbum beati Grego. iiij. dialo. li. c. l. Et in omel.
paschali. z habet de ɔsc. distin. ij. Qd sit sanguis.
Quis inquit fidelium dubiũ habere possit in ipa
immolatois hora ad sacerdotis vocem celos ape
riri. In illo christi mysterio angelor choros adesse/
supma z ima sociari: vnũ ex visibilib9 z inuisibi
libus fieri: ex qb9 verbis videt corp9 de celo descẽ
dere/z terrene materie sociari: quod obuiat supra
dictis. Ad hec tripl'r respondetur. Uno modo q
verba illa Grego. nõ dicunt accipi ppie in eo sen
su/quem fm pmariã institutoẽm generant: quia
celi in ɔsecratiõe eucharistie minime rumpũt aut
diuidunt. Sed dicta sunt per quandam tropuz
ad eleuatoẽm mentis in deũ: vt dum mens audit
corpus Christi/qd in celo residet in summa ptãte
z glia/ad vocẽ sacerdotis psens altarib9 fieri sursũ
rapiat in ɔtemplatoẽm diuine misc̃die z pietatis
reuerẽtiaqz exhibeat debitã cum sui humiliatoẽ

in ɔspectu tante maiestatis. Dicunt aũt celi apiri
in hora ɔsecratonis: qz illud quod per vba sacer
dotis ɔficit z ɔsecrat/aditus ad celestia fidelibus
pparat. Hoc qppe corpus Christi est peregrinãti
um cib9 z viaticũ/in cuius fortitudine ambulant
vsqz ad mõtem hereditatis dei: cuius p hũc cibũ
certissimũ pign9 dat. ¶ Uel scdo dicunt celi ape-
riri in immolatois hora: qz ad vocẽ sacerdotis pa
nis q in ei9 manib9 tenet/in id qd in celis est tran-
subat. Hos duos modos tãgit glo. in ca. alleg.
¶ Uel tertio vt exponit Gers. sup magnificat: Di
cunt inqt in tali hora celi apiri nõ p fractoẽm sed
p spũalem influentiã: qualr optabat ppha dicẽs:
Utinam dirumperes celos z descenderes. Et ite
rum: Rorate celi desup. Sicut legit Dalilam de Judic. 16
Sansone dixisse: Nũc apuit mihi cor suum. Nõ
vtiqz p ptium cordis diuisionẽ/sed p secreti cor-
dis reuelatoẽm. Sic in pposito celi dicunt apiri:
qz celestia nobis secreta z occulta manifestant in
corpe christi: p qd spũaliũ gratiaz z celestiũ chari
smatũ dona exuberãter nobis egentib9 largiunt.
Et fm omnes tres expositoẽs intelligi potest qd
seqtur: summa imis sociant. Iuxta pmam sociãt
ima summis. i. hoies mortales beatis: quia hoc
sacro medio hoies ad btitudinem perducuntur.
Iuxta scdam sociant summa imis. i. diuinissimũ
corpus christi spẽb9 corruptibilib9 vini z panis.
Iuxta tertiã sociant ima summis. i. viatores triũ
phantib9 iam in celis/p quanto ɔnectunt in vno
christi capite ibi z hic psente. ¶ H Restat nũc
tertiũ videre. s. vtr corpus Christi moueat mot
spẽbus: z si sic/an moueat vtute sacerdotis ho-
stiã mouentis/an ab aliq̃ supiore potẽtia. ¶ Quo
ad pmũ in pposito solũ est intentio de motu loca-
li siue ad vbi: qz de motu ad formã absolutã sub-
stantial' vel accidentalẽ satis pz ex pdictis: acci-
pio etiam motũ localẽ extensiue p omni mutatoẽ
diuisibili vel indiuisibili/hoc est successiue vel in
stãtanea/q̃ acqrit nouũ vbi siue nou9 loc9/siue mo
bile sit in loco circũscriptiue vel definitiue. ¶ Itẽ
aliqd eẽ sic mobile pt intelligi vel p se z pmo: alio
mõ p accñs vel ɔcomitãter: p se z pmo mouetur/
qd moueret etiã nullo alio qd nõ est ps ei9 sic mo-
to. Sed p accñs z ɔcomitanter/qd mouetur ad
modũ alteri9 qd nõ est ps eius: q nõ moto ipm nõ
moueret. Est g oim snia q motis spẽb9 corporis
Christi ɔtinẽtib9/mouet z corpus Christi. qd ptz:
qz motis spẽb9 localr/corpus Christi fit pns aliq
loco. s. loco spẽr ad quẽ mouet: cui pus nõ fuit p
sens: z ita mouet localr: mot etiã nob mouet oia
q in nob sũt. Sicut g aia intellectiua mouet ad
motũ corporis/ita mouet corpus Christi ad mo
tũ sacri ɔtinẽtis. Sz sũt q tenẽt q corpus Christi
vt i sacro nõ pt moueri p se pmo/sz tñ p accñs ad
motũ spẽr. Cõtra qs Sco. z Ocki tenẽt opposi-
tu. s. q pt moueri pmo z p se/capiẽdo moueri sic ex
tẽse sicut dictum est. Rõ est: qz qcqd p se pt z im-
mediate esse in loco circũscriptiue vel definitiue p
se est mobile. Nunc aũt corpus christi potest eẽ in

loco spē℞ p se ꝛ immediate: ꝛ ita p se ꝛ immediate moueri. Nō em̄ ē in loco formalr p spēs panis sub quibꝰ ꝯtinetur: quia ad hoc ꝙ sit in loco ambiente spēs / non est simplr necessarium ꝙ sit p̄sens speciebꝫ / sed tm̄ ex ordinatōe diuina: de qua certificata est eccl̄a. Posset enim deus de potētia sua absoluta corpꝰ suum facere isto mō presens aeri ꝯtinenti spēs destructis spēbus: ꝛ successiue nūc vni parti aeris / nunc alteri: ꝛ corpus suum absq̧ spēbus transferre de loco hostie ad quācūq̧ partem vniuersi: ꝛ semp sub eodem mō existendi diffinitiue / cum alio corpe replente locum sicut modo cū spēbꝫ: mouet̄ g̊ corpꝰ Christi motis spēbꝫ p̄mo ꝛ immediate. ❡ I Sed a q̄ an sacerdote mouente spēs. Dic dr̄ doctor subtilis. q. v. disti. x. lib. iiij. Ex isto motu non mouet̄ nisi a solo deo immediate / ꝛ non a sacerdote mouente spēs / rationem hanc assignans: Quia qn̄ alique ꝯiungunt̄ p̄nsic p actū voluntatis se ꝯtingenter habentis ad illam ꝯiunctōem: si vnum illorum sit mobile fm̄ se oīno improportionatū alicui mouenti ipm̄: nō eadem motōe p̄t mouere vtrunq̧ ꝯiunctorum: quia si mouet vnum quod est sibi ꝓportionatū / nō propter hoc p accidens mouet reliquū: qꝛ reliquum nō est p̄ns isti moto: nec vt actꝰ potētie nec ecōuerso: nec ex alia necessitate naturali / sicut graue ē p̄sens cui innitit̄: ꝛ ꝓpter hoc simul mouet̄ cū illo: sꝫ tm̄ modo sibi est p̄ns volūtate ꝯtingenter se habētē ad illā ꝯiunctōem / q̄ p ꝯ̄ns p̄t non velle coniunctōem illam: stante tn̄ motōe alterius illorum. Exemplū: Si angelus volūtarie faceret se p̄sentem lapidi. Si moueo lapidē / non ꝓpter hoc moueo angelū: qꝛ nec est mobilis a ṽtute mea p se et p accidēs: qꝛ nec est forma nec pars alicuius mobilis a me p̄sc. Si g̊ esset p̄ns lapidi moto a me ꝛ termino motus: hoc nō essꝫ p actum meū / sed per actōem suam ꝓpriā / qua faceret se p̄ntē illi. Eodē mō in ꝓposito / cū Christi corpus sit p̄ns spēi tm̄ p actū volūtatis diuine. Si facio spem nouū habere vbi seu locū / p illā motōem nō erit ibi corpus Christi: qꝛ nullo mō subest p̄sentialitas illiꝰ corporis / neq̧ noua neq̧ antiq̄ p̄tāti mee. Nec etiā p accidēs: qꝛ nec est forma nec ps illius quod subest mee motōni. Nec ꝯtrariat̄ hec regula: motis nobis mouent̄ q̄ in nobis sunt: qꝛ nō dr̄ / a q̄ moueat̄. Stat g̊ adhuc regula: qꝛ mouet̄ q̄dem motis spēbꝫ / sed a deo / nō a mouente spēs. Non tamē necessario motis spēbus mouet̄ a deo: sed regula intelligitur de his que in nobis sunt p aliquam naturalem habitudinem vel colligantiā q̄ nō est in ꝓposito. Ex illo pꝫ ꝙ ista motio corpis Christi ad motōem spē℞ est miraculosa. An aūt sit nouū miraculū an antiquū / quo dn̄s ꝯstituit ꝙ corpus illud sit in loco spē℞: dicat̄ vt s̄ lec. xlv. ❡ K

Ex hꝫ que dicta sunt ṽa sint q̄ntum ad sacerdotē celebrātem / ꝙ ille nec alius hō mouēs species ad aliud vbi moueat corpus Christi. Sed mouetur immediate a deo: tn̄ q̄ntū ad anim̄ Christi tenet Guil. ockā ꝯtrariū. vn̄ tenet ꝙ possit moueri ab aīa Christi. Qd̄ sic ꝓbat / qn̄ aliqd habet modum essendi ꝯuenientē mobili / ꝛ modum essendi ꝯuenientem mouēti / nō est incōueniens illud mouere ꝛ aliud moueri. Corpus aūt christi hꝫ modū essendi in sacr̄o ꝯuenientē mobili: ꝛ aīa eius modū conuenientem mouēti / saltem q̄ntum ad potentiā non organicā. Vn̄ sicut angelꝰ potest se mouere in loco / ita ꝛ aīa intellectiua pōt mouere corpus suū siue habeat modū quātitatiuū siue non. Unde dr̄ ille doctor / ꝙ aīa Christi p̄t corpꝰ suum mouere in celo organice / eo ꝙ ibi ē circūscriptiue: in sacr̄o p̄t mouere corpus suum nō organice. ❡ Ad cuiꝰ intellectū notādū / ꝙ est duplex potētia mouendi corpus organicū / organica. s. ꝛ non organica. Potentia organica est que in sua opatōne vtit̄ organo corpali / ita ꝙ sine illo opatōem huiusmodi pficere non pōt: vt est potētia sensitiua. Potētia motiua motu ꝓgressiuo. Per oppositum potentia nō organica: vt voluntas ꝛ intellectus. Mouere aūt organice est mouere primo vnam partem corporis / ꝛ p illam aliam distantē a p̄oꝛ: sicut ꝯtingit ī motu animaliū / ꝙ p̄mo mouet̄ cor / deinde pars cordi ꝓpinquior / ꝛ p illā alia / ꝛ sic deinceps: sicut ē videre in motu ꝯposito ex pulsu ꝛ tractu. Mouere nō organice est mouere eque p̄mo totū ꝛ ptem.

❡ Anima ergo Christi corpꝰ suum in eucharistia nō p̄t mouere organice: qꝛ cū totum corpꝰ ꝛ oēs partes sue sunt simul: nec vna ps ab alia distat localr / non p̄t vnam mouere p aliam: sed omnes eq̄ p̄mo. Potest aīa Christi velle: ꝛ credit̄ ꝙ de facto velit corpus suū mouere ad motū hostie ꝓpter cōformitatem voluntatis sue ad volūtatē diuinam qua vult corpus ad motū hostie moueri. Sic ergo volendo / si moueat̄ hostia / mouet tūc corpus suum: nō organice / qꝛ totū simul eo mō quo ē sub hostia tanq̄ causa partialis / ꝯcurrendo cum deo causa p̄ncipali. Si ṽo anima Christi suspenderet volūtatē suā in hmōi motōe / tunc corpus suū a solo deo moueret̄ ad motū hostie: immo si non esset ꝯtraria ordinatio dei volētis corpꝰ illud esse vbi ē hostia seu species / posset anima corpus suū mouere quiescēte hostia: ꝛ ecōuerso / q̄escere mota hostia / ꝛ p h̄ se separare ab hostia: ꝛ in tali motu esset cā p̄tialis ꝯcurrēs cum deo ad hmōi motū. ❡ L

Ex illis pꝫ p̄mo / ꝙ mota hostia corpꝰ Christi mouet̄. Scd̄o / ꝙ nō mouet̄ a sacerdote hostiā mouēte / neq̧ p se neq̧ p accn̄s. Tertio / ꝙ sic mouetur a volūtate diuina statuēte ꝛ ordināte / ꝙ facta ꝯuersione panis in corpꝰ christi / ipm̄ corpꝰ a spēbꝫ non sepat donec māserint in ea dispōne q̄ ꝯseruassent panis subam / si ꝯuersus nō fuissꝫ. Quarto ꝙ sic a solo deo mouet̄ nulla ꝯcurrēte creatura fm̄ op. Sco. Sꝫ fm̄ opi. Ockā ꝯcurrere p̄t aīa Christi q̄ hꝫ dn̄ium sup corpꝰ suū / etiā fm̄ illū modū exn̄di in sacr̄o. Quinto ꝙ corpus Christi sic mouet̄ per se p̄mo ꝛ nō p accidēs ad motū hostie / siue a solo deo / siue a deo aīa Christi cū deo ꝯcurrēte: quod q̧ posset sic a deo ꝛ aīa Christi moueri ad alium locum hostia quiescente: ꝛ tm̄ de his que cōcernūt

ꝓdicamentū vbi. ¶ M Quantū nūc ad predi-
camentū qn̄/videndū esset: qn̄ corp⁹ christi eēt in
sacr̄o: vtrū pro aliquo instāti simul sint sub spēb⁹
suba panis ꝛ corpus christi. Itē qn̄ desinit ibi esse
corpus Christi. De ṗmis duobus dictū est supra
lec.xlij. et lec.xl. De tertio dicēdi locus aptior oc-
curret dū de sumptione huius sacramēti tracta-
bitur. ¶ Ideo his omissis videndū est de vltimo
huius partis: scꝫ vtrū verba cōsecrationis formā
integrantia/habeant aliquā virtutē effectiuā na
turalē vel supnaturalē respectu ṗsentie corporis
christi: qua videlicet effectiue cōuertāt panem in
corpus christi: faciātqꝫ corpus christi realiter esse
ṗns altaris sacr̄o. Et hic q̄dē cōcors est doctorū
ſnia/ꝙ cōsecrationis ṽba nihil hoꝝ efficiāt ex na
turali sua virtute aut ꝓprietate. Cum eñ verba
ista nihil aliud sunt q̄ꝫ voces ꝓlate ab ore ꝓferen-
tis: nullā habēt naturalē virtutē nisi immutatiuā
auditus ad sui apprehēsionē: sicut quicūqꝫ alius
sonus. Naturale eñ est cuilibet obiecto cuiusuis
potētie apphēsiue/ipam ad sui cognitionē vel ap
prehensionē immutare. Sicut albedini naturale
est: vt reducat potentiā visiuā (ceteris parib⁹) ad
actū se vidēdi. Sic sono conuenit vt immutet au
ditum ad sui auditionē ad apphensionē: ꝛ hoc re-
spectu cuiuslibet auditus bene dispositi. Et si pre
ter hoc/etiā intellectū immutet ad apphensionem
rerū ꝑ ipsas voces significatarū/id nō cōuenit eis
ꝑ naturā ꝓpriā: sed ex impositione aut hn̄placito
instituētis: in cuius signum hūc effectū immutā-
di non habēt respectu cuiuslibet audientis voces
ipsas: sed tm̄ respectu eius cui nota est earū impo
sitio: ꝛ qui habet in se species seu habitū rerum si-
gnificatarū. Alr̄s etiā audiris vocibus nō cogitā-
tur res significate ab audiente eas ꝛ impositionē
nō ignorante. Hec aūt immutatio siue ad vocum
ipsarū ꝑceptionē/ siue ad rerū significatarū cogi
tationē: nihil facit ad realē cōuersionē panis aut
vini in corpus ꝛ sanguinē christi: vt manifestū ē:
ꝛ ideo neqꝫ ex naturali ꝓprietate: neqꝫ ex volunta-
rie impositionis significatione conuenit vocibus
actiue cōcurrere ad ꝯuersionē sepe dictā. ¶ Pre
terea naturalis ꝓprietas vocū est eadē apud oēs:
ꝛ earū significatio volūtaria silr̄ eadem est apud
oēs impositionē earū nō ignorātes/a quocunqꝫ
ꝓferant̄: vtraqꝫ etiam infuit vocib⁹ an̄ eucharistie
institutionē. Sed si a laico ꝓferant̄ nō fit conuer
sio: vt ex ṗmissis patet. Sic si ante incarnationē
christi ꝓlata fuissent/ nulla fuisset facta cōuersio:
q̄re ad cōuersionē hmōi ṽba cōsecrationis nullam
habet efficaciā ex naturali ꝓprietate: neqꝫ ex impo
sitionis grāmaticalis significatione. ¶ N Utrū
aūt actiue concurrāt ꝑ virtutē supnaturalē a deo
influxā vel datā ad hmōi cōuersionē. Altercatio
est non parua int̄ doc. catho. nā alex. de ales ꝑte
iiij. dis. xxxix. ꝛ post eū b. Tho. in. iij. ꝑte. q. lxxviij
art. iiij. recitat opi. dicentiū/ ꝙ cū dr̄ cōuersio hec
fit virtute ṽboꝝ: virtute ṽboꝝ extenso noie dicit̄:
nō qꝛ aliq̄ qualitas data sit ṽbo per quā ṽbū ope
ratur: sed ex diuina institutiōe hoc firmatū est ꝙ
illo ṽbo ꝓlato a sacerdote intētione cōficiēdi pa-
nis trāssubat̄. Un̄ ad ꝓlationē illi⁹ ṽbi/verbū in-
creatū opat̄. Illa ḡ ordinatio ṽbi/ infallibilr̄ ad ta
lē effectū ṽtus dr̄: q̄ non est aliq̄ q̄litas data ṽbo:
nec aliud de nouo creatū. ¶ Sed hanc opinionē
reprobāt: tū qꝛ tunc nō bn̄ diceret̄ penes ṽbū for
mam attēdi ipsius sacr̄i. Sic eñ ṽbū simplr̄ eēt
materiale ꝛ nullo mō actiuū: sicut nec panis ꝛc.
esset forma cū forme sit agere. Tū qꝛ sicut in ṗsna
opatiōe naturali vbi de⁹ opat̄ mediante creatura
dat̄ ṽtus creature/ mediāte q̄ opat̄: ita videt̄ ꝙ a
sili in omni opatione miraculosa/ vbi de⁹ operat̄
mediāte creatura/dat̄ aliq̄ ṽtus creature. Tū qꝛ
hoc repugnat dignitati sacr̄oꝝ no. le. q̄bus (vt ex
multis scrōꝝ auctoritatib⁹ habet̄) nō solū cōuenit
vt ꝟcent: sed aliq̄ mō vt causent qḋ ꝟcant. Cum ḡ
h̄ sacr̄m ceteris dignius est/ ꝓ quāto cōtinet grāꝫ
increatā ꝛ subsistētē/christū scꝫ/vere ꝛ realr̄. Alia
nō continēt grām vere ꝛ formalr̄: sed ꝟcant grām
accidentalē: ꝯñs igit̄ est ꝙ in ṽbis formalib⁹ hui⁹
sacr̄i sit quedā ṽtus creata ad ṗdictā conuersionē
faciendā. Tū demū qꝛ ad hoc sunt multe scrōꝝum
auctoritates etiam ḡ allegate. Inter q̄s sunt ille
Amb. sup eplam ad Coꝝ. Anq̄ꝫ cōsecret̄/ panis ē
ꝛ vinū: vbi aūt ṽba christi operata fuerint/corp⁹ ꝛ
sanguis efficit̄ christi. Ecce dicit ṽba operata fu
erint. Item idē: Qḋ erat panis an̄ cōsecrationē/
iā corp⁹ christi est post cōsecrationē qꝛ sermo chri
sti creaturā mutat: hec aūt mutatio est operatio
q̄dā. Idē in li. de sacr̄is: Ubi sacr̄m cōficit̄/iā non
suis sermonib⁹ vtit̄ sacerdos: sed sermonib⁹ chri-
sti: igit̄ sermo christi h̄ conficit sacr̄m. Ecce plane
dicit ꝙ sermo cōficit. Et iterū ibidē: Ex pane fit
corp⁹ christi ꝯsecratiōe ṽbi celestꝫ. Idē: Si tātū
valuit sermo Helie/vt ignē de celo deponeret: nō
tm̄ valebit christi sermo vt spēs mutet elemētoꝝ.
Idē: Ubi ṽba christi opata fuerint/ ibi sanguis
efficit̄ q̄ plebē redemit. Igit̄ vide q̄ꝫ potens est ser
mo christi vniuersa cōuertere. Itē Augu. Credē-
dum ꝙ in verbis christi cōficiant̄ sacr̄a: cuius eñ
potētia creant̄ ṗus/eius vtiqꝫ verba ad meli⁹ ꝓ-
creant̄. Itē Eusebi⁹: Inuisibilis sacerdos/visibi
les creaturas in subam corporis ꝛ sanguinis sui
secreta potestate cōmutat/dicens: Accipite ꝛ co-
medite ꝛc̄. Itē damas. Uerbū dei est verbū acti-
uum ꝛ oipotēs: ꝛ loquit̄ de ṽbo christi q̄ fit cōuer
sio panis in corp⁹ christi. Itē hugo li. ij. de sacr̄is.
parte. viij. Per ṽba scrificationis vera panis et
vera vini suba in verū sanguinē ꝛ corp⁹ christi cō-
uertit̄/sola specie panis ꝛ vini remanente: ꝛ suba
in subam trāseunte. ¶ O His aliisqꝫ sanctorū
auctoritatib⁹ videt̄ colligi posse/ verba ista ꝑ vir-
tutē aliquā cōcurrere ad sacr̄i cōfectionē: nō natu
ralē ḡ supnaturalē. Unde tenēt ꝙ verba christi .i.
tradita a christo/ habēt virtutē cōuertēdi elemē-
ta in corp⁹ christi ꝛ sanguinē. Et hec ṽtus data ē
verbo creato a verbo increato. Nec hoc excludit
quin ibi virtus increata sit intime operās: sicut ē

oībus in quib⁹ cooperat̄ ꝟtus creata. Nulli eñ creature data est ꝟtus sufficiēs ad ꝓducendū per se aliq̄d in esse ꝓprio. Hanc aūt insufficientiā supplet virtus diuina ei influēdo ꝛ cooperādo. Data est ergo ꝟbis virtus supnaturalis hmōi ꝛ ceteroꝝ sacroꝝ: quoꝝ virtute res sacroꝝ efficiunt̄: virtute diuina cooperāte: licet effectio illa pncipalius attribuēda est virtuti increate cooperāti. Vñ ꝛ si virtus data verbis a verbo increato/ opatiua sit ad trāssubationē: tamē pmo ꝛ pncipaliter accipienda est ipsa cōuersio virtute increati. Hec omnia Alexāder. Cui cōsentit sctūs Tho. in iiii. dicēs: Cū hec ꝟba ex psona christi pferunt̄: ꝛ eius mādato: cōsequenter quandā virtutē instrumētalē per applicationē ministri ad pficiendū hoc sacrm̄: q̄ instrumētaliter cōcurrit ad trāssubstantiandū panem in corp⁹ christi. Sicut in aliis sacris est virtus supernaturalis cōcurrēs instrumētaliter ad causandū: ꝛ si nō grām/ tamē effectū sacrālē: puta caracterē in habentib⁹ caracterē: vel quendā ornatū aīe in non imp̄mentib⁹ caracterē: que est dispositio quedā p̄uia ad grām: que gratia est pncipalis effectus sacri. ¶ P Hec aūt positio licet sit multoꝝ: videt̄ tñ multa difficilia implicare et valde incerta. Dubium quippe est/ qñ hec virtus spūalis pdicte verboꝝ forme infundat̄: vtrum scȝ in pncipio plationis verboꝝ: ꝛ si sic tūc tot erunt virtutes in hac forma cōsecrationis quot dictiones: immo q̄t syllabe: quot littere dictionū. Accidentia eñ numerant̄ ad numerationē subiectoꝝ realiter distinctoꝝ. Distinguunt̄ aūt ab inuicem realiter dictiones littere ꝛ syllabe huius orōnis: ergo ꝛ accidētia in eis: ꝛ ꝑ ꝯsequēs virtus eis inexistens. Hec aūt cōcedere absurdū videt̄: qđ nec rō probat nec auctoritas cogit. ¶ Preterea dato ꝙ sic cōtinue generaret̄ noua ꝛ noua virtus ad plationē noue dictionis syllabe aut lr̄e: pari mō cōtinue corrūperet̄ hec virt⁹ sicut subiectū ei⁹ scȝ ꝟba plata syllabe ꝛ lr̄e: qꝛ corrupto subiecto corrumpit̄ ꝛ accidēs: quo cōcesso nō vident̄ oēs ille virtutes habere aliquā actionē respectu conuersionis: qꝛ cū illa sit platione orōnis cōpleta/ ad eā neq̄q̄ videt̄ agere virtus pme dictionis huius forme q̄ transijt et non est. Agere eñ p̄supponit esse/ qđ maxime ex eo patet: qꝛ ipsa cū esset nullā induxit dispositionē in panē ad sui desitionē: qꝛ nō videt̄ panis realiter per hāc alterari vt vadat in nō esse: ꝛ nō videt̄ agere etiā dispositiue ad desitionē panis: quō pma gutta cadēs dicit̄ agere ad cauationē lapidis: quā vltima gutta inducere putatur q̄dāmodo in ꝟtute p̄cedentiū/ q̄ egerūt ad eā dū fuerunt: ꝛ si nō egerunt ad panis desitionē/ ꝑ ꝯñs nō agunt ad trāssubstantiationē panis in corpus christi. Maxime qꝛ sm̄ sic dicentes corpus christi nō mutat̄: ergo ad ipm̄ nō est actio in cōuersione tm̄ ad panis desitionē q̄ mutat̄. ¶ Et si diceretur ꝙ virtus inexistens pme dictioni cōseruaret̄: ꝛ trāsfunderet̄ in scđam dictionē: et sic vsq; ad vltimā/ tūc accidens migrabit de subiecto in subiectum: qđ nec fides ponit/ nec conuincit ratio aut si ꝟtus duntaxat datur ꝛ infunditur in vltimam dictionem vel litterā: iā nō est ipsa virtus huius forme/ sed vltime lr̄e. ¶ Q Preterea neq; talis virtus agere posset ad trāssubationem in se: qꝛ pro nullo instanti est cū trāssubatione: nā cū fit trāssubstantiatio tūc illa virtus est corrupta. Fit eñ trāssubstātiatio instātanee: vt habitū est sup̄. Et ꝑ instanti ꝑ quo fit corpus Christi p̄sens nulla virtus est in verbis: qꝛ nec in illo aliquod verbū vel pars ei⁹ est. Nā primū instās esse p̄sentie corporis/ est primum instās nō esse ꝟboꝝ: ꝛ ꝑ ꝯñs virtutis existētis sube in verbis. Neq; posset idipsum inducere aliquā dispositionē: qꝛ aut illa esset in pane/ ꝛ tūc qꝛ dispositio necessitās ad aliquā formā est ꝑ instanti introductiōis forme: sequit̄ ꝙ ꝑ instāti trāssubationis sit panis: qꝛ existēte eius dispositione est etiā eius subiectū: qđ nō cōceditur in ꝓposito: aut ērt in corpe christi/ ꝛ tūc nō est dispositio ad fieri corpis christi: qđ est cōtra sic opinātes. ¶ Itē cū in aliis sacramētis virtus verboꝝ sm̄ illos nō agit ad gratiā accidentalē / sed ad caracterem vel ornatū/ q̄ nō ponunt̄ hic: quō pōt dici ꝙ agāt ad grām subālē scȝ corpus Christi. ¶ Videt̄ etiā hoc esse contra dicta quedā sanctoꝝ: nam btūs Aug⁹ in de verbis dñi ait: Sicut de virgine per spiritū sanctum vera caro sine coitu creatur/ ita per eundem ex substātia panis ꝛ vini mystice idem corp⁹ christi cōsecrat̄. Idē habet̄ a Dama. lib. iiij. Item Amb. li. de sacris: Sermo christi q̄ ex nihilo pōt facere qđ nō erat/ nō pōt ea q̄ sunt mutare in id qđ erat: quasi diceret/ potest. Sed verbū quod facit aliquid ex nihilo vt sit/ verbum est eternum ꝛ increatum. Idem: Sermo christi conficit sacramētum: q̄s sermo christi/ nisi hic quo facta sunt oia: Hoc autem verbū quo facta sunt omnia / verbū est eternū ꝛ increatū. ¶ Q Propter hec ꝛ multa alia est alia opinio quā multi tanq; magis probabilem amplectunt̄: negantes omnem virtutē instrumentalē: concurrentē effectiue ad trāssubstantiationē inexistere verbis cōsecrationis. Unde dicunt ꝙ sola diuina potentia ꝛ virtute panis in corpus christi conuertat̄: quia panis in hac cōuersione desinit esse: vt habitum est tam sm̄ materiam q̄; sm̄ formam. Ad hāc desitionem substātie cōposite nō potest agere virt⁹ creata: sicut nec ad annihilationē ꝛ ad creationem. Et huic fauet ca. Firmiter. de trini. ꝛ fide catho. vbi dicit̄: Panis transit in corpus: ꝛ vinum in sanguinē potestate diuina. Et plures alie auctoritates sanctorum hincinde suprapositē. ¶ Sed tunc est dubium/ quomodo illa verba dicuntur consecratiua: ꝛ quomodo corpus christi dicit̄ esse p̄sens speciebus panis ex vi verboꝝ: Et sacerdos celebrans dicit̄ per hec verba pficere ꝛ ꝯsecrare eucharistiā. Ad hec plane respondet̄/ ꝙ ipa ideo dicunt̄ cōsecratiua: qꝛ ad ipsoꝝ prolationē fit consecratio: ꝛ ad nullā aliā plationē quorūcūq; verborū. Non quidē ꝙ ipsa ꝑ virtutē aliquā eis inexistentem ad

cõuersionem ↄcurrāt. Sed qꝛ deus ↄuersionē illam operat᷑/dum v̾ba hec ꝓferunt᷑. Sic qđē ordinauit/ꝙ quotiēscūqꝫ sacerdos hec v̾ba legitime ꝓfert/totiēs vult ip̄e assistere ad ↄuertendū panem in corpus suum. Et fm̄ h̄ sacerdos đr cōficere ꝛ consecrare: qꝛ facit aliquē actū scꝫ verborum ꝓlatōem/qui requirit᷑ ad h̄ vt fiat conuersio. Requirit᷑ dico nō ex natura rei/sed ex ordinatōne dei cū ecclesia paciscētis: ꝙ ad talē ꝓlatōem idonei ministri eccl'e ip̄e assistere vult: ꝛ ↄuertere panem in sub̄am corꝑis sui. Et hoc videt᷑ dicere beatus Aug⁹. Vn̄ hoc sanctissime deus/ꝙ sacerdos cum sit puluis ꝛ cinis te p̄ntem habeat manibꝫ: nō vtiqꝫ ex debito aut eius merito: sed volūtatis tue beneplacito. Hec est v̾a indulgentia quā nulli angeloꝝ/nulli archangeloꝝ/nullis sup̄nis spiritibꝫ/sed hominibꝫ: nō oībꝫ/sed ↄsecratis credimus concessam. ¶ S Placuit igit᷑ deo v̾ba instituere in eccl'a p̄dicta regulariter/ad quoꝝ ꝓlatōem legitimā cōuersio fieret sua misericordia ꝛ volūtate: qđ fecit cum đr: Hoc facite in meam cōmemoratōem. hoc.s. qđ ego feci: quasi diceret. Accipite panē ꝛ dicite: Hoc est corpus meū ꝛ ꝑ hoc fecit pactū cū eccl'a: vt q̄tiens sacerdos illa verba ꝓferret/totiens vult assistere/ꝛ corporis sui p̄ntiam pane in ip̄m cōuerso exhibere: ꝛ ꝓpter hoc sacerdos đr ministerial'r cōsecrare: vnde Pascasius: Sacerdos non ex se đr/ꝙ ip̄e creator corporis ꝛ sanguinis esse possit: quia si hoc possꝫ (qđ absurdū est) creator fieret creatoris. Sed ip̄e primo obsecrat ꝑ filium patrē/ꝑ quē ad eū accessum habet vt nobis fiat corpus ꝛ sanguis dilectissimi filij sui: qđ christus indulsit/ vt in v̾tute ꝛ verbo spūssancti noua creatura fieret ad nostre reparationis salutē. Hoc aūt semꝑ fieri ꝑ sacerdotē ad ꝓlatōem verboꝝ testat᷑ in verbis q̄ p̄mittit ibidē cum đr: Et qđ semel factū est ꝑ christū/continue fieri non dubito ꝑ sacerdotē. Q̄uo aūt corp⁹ christi fit p̄sens vi verboꝝ/satis est expositū supra lectōe q̄dragesima. ibi quere. Et q̄uo sacerdos đr eucharistiam conficere expositū est sup̄ lectōe. iiij. in fine. ¶ T Ad v̾itatem huius sententie manuducimur ꝑ alia quedam facta Christi ꝛ sanctorum: que dum recte intelligimus/facile est his q̄ nunc dicta sunt/assensum commodare. Legitur

Mat.6 Christū sanasse mulierē ad vestimēti fimbrie tactum. Nunq̄d christus v̾tutem aliquā influxit sui fimbrie vestimēti qua sanitatē efficeret mulieris? Nō vtiqꝫ: sed ip̄e immediate sanitatē cōtulit dum mulier in fide fimbriā tetigit. Ita in ꝓposito/deus est q̄ substātiam panis in corpus christi cōuertit/dum sacerdos v̾ba ꝓtulerit/q̄ ad h̄ ipse instituit: nec in verbis causat v̾tutem aliquā que vlterius effectiue cōcurrat ad panis cōuersionē sed ip̄e tanq̄ꝫ causa totalis cōuersionem illam ꝑficit/dum sacerdos hec verba legitime protulerit. ¶ Similiter beatus Maternus suscitauit mortuum/duꝫ baculo beati Petri apostoli cadauer tetigit: non vtiqꝫ per aliquam virtutem baculo inexistentem. Sed deus virtute sua infinita mortuo vitam reddidit: dū Maternus baculo corpus mortuū tetigit. ¶ Btūs Petrus vmbra sanauit īfirmos: vt in actibꝫ legit᷑. Quis diceret v̾tutem effectiuā sanitatis fuisse in vmbra: que nō est res aliqua/sed luminis ꝑuatio: cui nulla poterit competere actiuitas. Si q̄dem agere p̄supponit esse: ꝛ quod nihil est in natura/ non est actiuitatis vllatenus susceptiuū: sed deus ip̄e ad ostendendum fidei veritatē quam Petrus p̄dicabat ad transitum Petri infirmis ꝛ inualidis restituit sanitatem. ¶ Sic serpens eneus ꝑseruabat filios Israel a morte/a serpentum morsibꝫ venenatos/non per virtutem in ere existentē. Putabāt hoc quidam ideote propter hoc serpentem plus debito venerātes ꝛ idolatriā ↄmittētes: propter quod rex sanctus Ezechias eum ↄtriuit ꝛ occasionem idolatrie sic remouit. iiij. Regū. xviij. Sic in ꝓposito in verbis consecratōis non est v̾tus aliqua supnaturalis: ꝑ quam actiue concurrant ad effectum sacramētalē: id est panis in corp⁹ Christi transsubstantiatōem. Sed Christus ex pacto quod cum eccl'ia sponsa sua pepigit suo signo assistens ↄuersionē efficit. Et ideo đr signum nedū certum/sed efficax: qꝛ infallibiliter assistit Christus id efficiens. ¶ V Et ꝓpter hoc verba illa dicunt᷑ causa transsubstantiatōis: nam qꝛ causa est ad cuius esse sequitur aliquid: ꝛ ad esse siue ꝓlatōnem verborum debitam sequitur presentia corporis Christi ꝑ conuersionem panis in ipsum: ideo dicunt᷑ causa huius presentie ꝛ cōuersionis. Vnde notat Ockam q. j. quarti/ꝙ cum causa đr illud ad cuius esse sequitur aliud. Dupl'r potest accipi illud ꝛ intelligi. Vno modo quando ad p̄sentiam alicuius sequitur aliud esse ex natura rei siue naturaliter. Alio modo quando ad esse vnius sequitur esse alterius ex sola voluntate alicuius. Quomodo dicimus ꝙ actus meritorius ē causa respectu premij ex sola voluntate diuina p̄miante: ꝛ talis causa dicitur causa sine qua non: ꝛ non ea que est causa primo modo. Nam in naturalibus non contingit dare causam sine qua non: respectu alicuius effectus/sed solum in voluntarijs. Sic ergo verba consecrationis ꝛ generaliter sacramēta noue legis sunt cause sine qua non effectus sacramentalis: hoc est gratie accidentalis vel effectus gratuiti. Sicut in ꝓposito/ ꝛ nō cause proprie dicte ex natura rei. Et hoc sufficit ad saluandum dicta magistri ꝛ aliorum sanctorum/dicentium sacramenta esse causas gratie: quia deus sic instituit ꝙ non cōferatur gratia accidentalis vel substantialis nisi positis sacramentis/ꝛ eis positis confertur: ꝛ ideo sunt causa sine qua non: nec propter hoc oportet ponere virtutem aliquam supernaturalem: per quam sint cause illo modo: sed sufficit sola voluntaria institutio diuina. Non ergo sunt causa eo modo quo ignis per virtutem caloris sibi inexistentis est causa calefactōis passi debite applicati. neqꝫ etiā sicut

intellectus est causa actus fidei meritorij: z volū
tas meritorie dilectionis ꝑ charitatē supnatura
liter infusam. Que infusa charitas z si fuerit ha-
bitus supnaturaliter infusus / naturaliter tñ in-
clinat actū ea mediāte a potentia elicitū in deum
tanq̄ȝ in finē vltimū. Sed verba sunt tm̄ causa si
ne qua nō ex volūtate diuina (vt dictū est) cōuersi
ōnis ad coꝝ ꝓlationē legitimā consequētis. Re-
sicut ad actū meritoriū sequit̄ intēsio habitus
charitatis: fm̄ mētē btī Aug. dicētis: Charitas
meret̄ augmentū sui. Non quidē q̄ actus ille me
ritorius actiue causaliter cōcurrat ad causandū
nouū gradum charitatis: qz charitas a solo deo
creatur z infundit̄: sed ordinauit de⁹ q̄ quotiens
quis elicit actū meritoriū / totiens z ipse intendere
disposuit habitū charitatis q̄ huius act⁹ causale
est ꝓncipiū. Intendere dico ꝑ nouū gradū charita
tis de nouo a se creatū / z ꝓori habitui vnitum: et
ꝓpter hoc ille actus meritorius dr̄ causa intensio
nis charitatis: pro quāto sine eo charitas nō intē
deret. ℂ X Simili mō actus meritorij dicunt̄
esse cause btitudinis future. Nō ita q̄ ip̄e causent
effectiue btitudinē q̄ tanq̄ȝ merces a solo deo con
fertur: sed qz ex dei ordinatione z liberalitate pla
cuit ipsi dare tantū bonū in futura vita z elicienti
hos tales actus in p̄nti vita. Sic paterfamilias
cōducēs seruū in vineā suā ꝓ denario diurno: ex-
pleto labore tribuit mercedē laboris: quā nō cau
sat labor ex sua natura: sed causare dicit̄ ex pacti-
one cōducentis z conducti: ꝓpter quā placuit ser-
uo tales labores ꝑficere in ordine ad denariū ꝓ-
missum: z placuit conducēti dño dare denarium
in ordine ad labores tales exhibitos. ℂ Nec cuiq̄ȝ
absonū videat̄ z fictū deū in noua lege cū fidelib⁹
hmōi pacta celebrasse: cū etiā in lege veteri simi-
lia fecisse legat̄: vñ ait: Hoc est pactū meū qd̄ ob-
Geñ. 17. seruabitis: Circūcidet̄ omē masculinū ex vobis.
Et infra: Masculus cuius caro ꝓpucij circūcisa
nō fuerit / delebit̄ aīa eius de pplo. Ubi a contra-
rio sensu arguit̄: Si circūcisa fuerit / saluabit̄. Et
ex hoc pacto statuto deus huic circūcisioni assistit
remittendo originale peccatū: z causat gratiam /
que mediū est hoiem ꝑducendi ad salutē. ℂ Hec
sunt dē intentione doc. subtilis z Guilhel. ockā /
que vident̄ rōnabiliora et intelligibiliora q̄ȝ snīa
ꝓoris opi. tenētis / q̄ verba cōsecratiua cōcurrunt
effectiue ad cōuersionē panis in corpus christi / ꝑ
virtutē supnaturalē verbis influxā: qz etiam nec
virtus illa influeret̄ nisi ex pactione diuina ipsam
influente facta cū ecclia. Dicere em̄ oportet deum
decreuisse totiens velle hmōi virtutē supnaturalē
infundere / quotiēs sacerdos illa rite ꝓtulerit. Si
cut ergo ibi recurrit̄ ad pactū quantū ad influxū
huius virtutis in verba: ita rōnabilius recurrit̄
ad deū in ipsa cōuersione immediate: qͥ que requirit
infinitā potentiā fm̄ opinionē oim. Dīa etiā sal-
uari possunt facilius z euadi multe difficultates
nō ponēdo hmōi virtutē in verbis q̄ȝ ponēdo / q̄re
supfluitas hec videtur resecāda. Et opinio ꝓmo

recitata z vltimo declarāta seruāda. ℂ Y Pre-
terea nec cogunt motiua aliorum supra inducta.
Non primū quo arguūt q̄ alr̄ verba non possent
vere dici forma sacti / cum forme sit agere. Nam
quō verba sint forma sacti eucharistie dictum est
supra lect. xxxviij. vbi ostensum est q̄ non sunt for
me sacti eucharistie / sed forma cōsecrationis. Nec
tm̄ forma cōsecrationis ꝓprie accipiēdo pro forma
substātiali vel accidentali que informat subiectū
cuius est agere: sic em̄ verba sunt forme aeris cui
inherēt: sed sunt forme metaphisice. vñ qz ad sa-
cramēta requirunt̄ q̄dā signa sensibilia z verba /
illud qd̄ est sensibile in sacto vt lotio in baptisma-
te: vnctio in cōfirmatione zc̄. dr̄ materia similitu
dinaria: qz magis materiale: z verba dicunt̄ for-
ma / qz magis spūalia: etiā qz expssiua significati
ua gr̄e sacralis. Huius aūt forme metaphisice nō
est agere ꝑ aliquā virtutē sibi inexistentē. Nec tñ
oēm actionē oportet tollere a verbis. Concessum
est em̄ q̄ sunt cause sine qua nō: ita concedi pōt / q̄
agunt sicut causa sine qua nō: hoc est ad eorū le-
gitimā ꝓlationē sequit̄ cōuersio ex pactione di-
uina. Sicut ergo agunt ex pactione diuina ꝓpter
qd̄ ad eoꝝ esse. i. ꝓferri sequit̄ conuersio: nec aliter
agit ignis calorē / nisi q̄ ad eius presentiā incipit
esse calor in ligno apposito: licet hoc cōueniat igni
caloris sibi naturaliter inexistentis: verbis ex pa
ctione dei suo signo assistentis. ℂ Neq̄ȝ scdm̄ co-
git sed magis est ad oppositū: nā in hoc distingui
tur miraculū ab opatione naturali: qz in miracu
lo ꝓprie accepto solus de⁹ operat̄: et si q̄nq̄ȝ illud
facit ad ꝓces sanctoꝝ: nemo tñ dicit q̄ petro insit
virtus supnaturalis effectiua ei⁹ qd̄ petitur: sicut
nec fimbrie nec vmbre petri: vt dictū ē. ℂ Z Si-
militer tertiū nō cōcludit: qz admisso q̄ sacramen
ta legis noue causent / qd̄ significant: vt cōcessum
est: tanq̄ȝ causa sine qua nō: non sequit̄ q̄ causent
ꝑ virtutē supnaturalē eis inexistentē: nec per hoc
distinguuntur ab oibus sacramentis veteris le-
gis: qz hoc etiā cōuenit circūcisioni. Et si nō aliq̄s
a circūcisione aūt distinguūtur: qz cōferunt ma-
iorem gratiā: z qz aperiūt regnū celoꝝ qd̄ non fe-
cit circūcisio: siue hoc fecerint ex vi sacramēti: vel
quod verius est ex solutione debiti. ℂ Sunt et
alie excellētie sacramētorū noue legis / sup sacra-
menta veteris testamēti: vt q̄ gratiam conferunt
ex opere operato: nō sicut sacramenta veteris le-
gis / excepta circūcisione: sed tm̄ ex deuotione vtē
tis sacramēto: z illa instituta sunt a deo immedia
te: qz a christo in assumpta natura: ista vo a deo ꝑ
angelos: vt vult Aug. ij. et. iij. de trini. q̄si ꝑ totū:
et cetera de quib⁹ dicendum non est per singula.
ℂ Quartū etiā q̄ multas sanctorū auctoritates
allegant nō est cōtra opi. qz nihil aliud habet̄ ex
oib⁹ auctoritatib⁹ inductis / nisi q̄ ad ꝓlationem
verboꝝ legitimam fit conuersio: propter qd̄ vba
dici possunt causa conuersionis mō supra exposi-
to: z ꝓpter hō dicunt̄ opatiua z mutare creaturā: z
spēs elementoꝝ efficere corpus christi z sanguinē

tesse actiua/ et sermo oīpotens: qz cōcurrit tanq̄ causa sine qua nō ad cōuersionē q̄ reqrit in agente pncipali potentiā infinitā. Omis ergo illa cōueniunt verbis cōsecrationis p virtutē christi assistentē/ et hec oīa operantē: nō p virtutē verbis insistentem: nec hoc haberi pōt ex aliqua auctoritatū allegatarū. Quo aūt intellectu sacerdos dicaꝛ his verbis cosecrare/ et corpus christi et sanguinē conficere: satis late dictum est supra lec. iiij. Et tm̄ de isto scdo pncipali diuisionis ꝰ. lec. xxxviij.

Lectio. XLVIII A

Expeditis his quere spiciunt forme cōsecratiōis integritatē effectū et efficaciā. Cōsequēter inquirendū est de ipsius veritate et cōuenientia / quātū ad singulos terminos ipam integrātes eorūqꝫ significatione. Nā veritas ꝓpōnis ex eiꝰ sicatiōe resultat: et sicatio cuiuscūqꝫ complexionis ex sicatione suarū partiū. Integraꝛ aūt forma cōsecrationis ex his q̄ttuoꝛ terminis: hoc est corpus meum: vt habitū est ꝰ lec. xxxviij. De pmis duobꝫ terminis scꝫ pronomine hoc/ et verbo est/ maioꝛ est difficultas. Dubiū em̄ videꝛ quid p pnomē hoc/demonstreꝛ: et qd tēpus p copulā est importeꝛ. Et quibꝫ tm̄ maxime dependet veritas oꝛonis: nā cū pnomen hoc sit demōstratiuū positū respectu copule de pn̄ti/ demōstrat aliqd p̄sens in p̄spectu oꝛationē proferētis vel apphendētis. Vel ergo demonstrat panis substantiā quā celebrās manibꝫ tenet: aut species quas sensu pcipit: aut corpꝰ christi qd fide cernit. Nō pma duo/ qz tūc ꝓpositio cēt falsa: qz nec panis substātia nec species sunt corpus meū. i. christi: nec ꝓpositio affirmatiua vera esse poterit: cuius extrema nō supponūt p eodē. Nec demonstrāt tertiū scꝫ corpus christi: qz illud nō est p̄sens dū oꝛatio pfertur: sed incipit esse sub speciebꝫ panis qn̄ oꝛatio pfecte pꝛolata est: et tūc oꝛatio nō est: ergo nec vera est. ❡ Similiter et copulata est: aut impoꝛtat tempus pcise coexistens sue plationi: et pꝛo illo tpe non est ibi corpꝰ christi aut tēpus coexistens plationē totius ꝓpositiōis: sed nec pꝛo illo tpe est ibi corpus christi: quia non est sub speciebꝫ panis an̄ conuersionem panis in ipm̄: sed existēte oꝛone nondum est cōuersio. Aut impoꝛtat instans cōuersionis sed illud nō est presens/ nec coexistit oꝛoni vel eiꝰ parti: qz instās cōuersionis est pꝛimū nō esse oꝛonis: vt dictū est lectione. xlij. Sic ergo apparet dubietas et difficultas huius materie. ❡ De qua sunt diuerse opiniones et plures modi soluēdi eiꝰ nodū apud doc. Qui tm̄ possunt pmo reduci ad duas. ❡ B Pꝛima tenet q dum hec verba pꝛoferunꝛ a sacerdote ministro christi/ p (hoc) nihil demōstraꝛ: nā ministter celebrās nō pfert illa verba significatiue sed recitatiue tanq̄ a christo dicta: nō ergo intendit p pronomē hoc rē demōstrare: sed dūtaxat recitare facta christi que gessit: et q̄ verba dixit/ dum corpus suū consecrauit: et cōsecratū discipulis suis vt mādūcarēt tradidit: sicut cū dico: Christus dixit petro: Tu es petrus. p pronomē tu: non demonstrando personā cuiuscūqꝫ: sed dico christum hāc ꝓpositionē dixisse: Tu es petrꝰ. In q̄ ꝓpositione christi/ tu demōstratiue accipiebaꝛ: sed in ꝓpositione quā ego profero / tu sicut ceteri eius termini accipiꝛ materialiter et nō significatiue vel personaliter: et ita nihil demōstrat. Sic in ꝓpositione sacerdos dicit: Hoc est corpus meū: p (hoc) non demonstrat corpus christi: nec aliqd aliud: sed recitat christū dixisse hanc ꝓpositionē/ cū ipse consecrauit ac discipulis suis dedit. Et fm hoc pꝛefata oꝛatio nō est cōsecratiua vt significatiua veri vel falsi: sed data est nobis tanq̄ signum vt cognoscamus/ q illa oꝛone pꝛolata a sacerdote: corpꝰ christi realiter sit p̄sens p diuinū bn̄placitū. ❡ Et videtur esse intentio dn̄i Inno. de officio misse par. iiij. c. 66. et. ix. ita dicentis: Sane dici pōt q p hoc sacerdos nihil demonstrat nec vtatur enūciatiue sed recitatiue. Sic cum ait: Ego sum vitis vera. Ego sum lux mundi: et talia innumerabilia. Sic quidē loquens sacerdos: ego sum lux mundi: per ego nō demonstrat se in ꝓpꝛia psona: neqꝫ sic loquitur in persona christi. Sed dicit christum dixisse: ego sum lux mundi. vnde dum euangeliū legitur in ecclesia/ semper pmitꝛ: Dixit iesus discipulis suis: ego sum lux mundi aut simile: ita in ꝓposito. ❡ C Hanc opinionem videtur etiam tenere glosa in capitulo: Qui scelerate. de cōsecr. dis. ij. vbi qrit dicens: Solet q̄ri quid demōstreꝛ p hoc pronomen: hoc: Et sequiꝛ: Ad ꝰ dico. Per hāc dictionē hoc/ nihil demōstraꝛ: nā ipa materialiter ponitꝛ. ❡ Pꝛo hac etiā opinione videnꝛ sonare verba canonis pcedēntia et seqn̄tia. Vn̄ sacerdos volēs cōsecrare/ de christo loquēs ait: in sua nō in persona christi: Qui pdie q̄ pateretur. accepit panē: gratias agēs fregit/ deditqꝫ discipulis suis/ dicēs: Accipite et mādūcate/ hoc est corpꝰ meū. ❡ Et pterea q nō loquaꝛ in psona christi sed in psona sua referēs facta et verba christi: videꝛ ex vbis canonis que sequunꝛ formam cōsecrationis: quibꝫ de sanguine christi dꝛ: Qui pꝛo multis effundeꝛ. Cōstat aūt q in posterum sanguis christi nō effundeꝛ. Quia moꝛs illi vltra non dn̄abiꝛ. cū effundeꝛ sit futuri tpis. Si loquiꝛ sicatiue oꝛo erit falsa. Ideo pꝛobabile videꝛ q sacerdos dūtaxat recitatiue loquiꝛ: recitando verba christi q̄ ipse ptulit dicēs de sanguine suo: qui pꝛo vobis et pro multis effundetur. Rō. 6.

Hāc opinionē Inno. et glose allegate doc. cōmuniter nō appꝛobāt. Et cōtra eā arguūt Alexā. de aleo. par. iiij. q. xxxiij. Et post eū btūs Tho. et alij plurimi medij: quoꝝ duo magis ponderantur. ❡ Pꝛimū qz si verba illius forme accipenꝛ materialiter et nō sicatiue: tūc nō applicarenꝛ ad materiā corporalē p̄sentē in corpꝰ christi conuertendā/ plꝰ q̄ ad quācūqꝫ aliā/ imo ad nullā: qz nullā sicarēt et ita per ipm̄ non cōficeretur sacrm̄: qz fm Augꝰ. sup Job. eo q verbum accedit ad elementum fit

sacr͂m. Non aūt accedūt ꝟba ad elementū nisi si-
gnificādo ipm. ℭ Scdm: qꝛ ꝑ illam positōem nō
euadit difficultas q̄stionis: qꝛ q̄uis sacerdos sic
loq̄ndo nihil demōstret: tn̄ Christ⁹ q̄ his ꝟbis cō
secrauit: aliquid in cena ꝑ pnomen hoc/demon-
strauit. Non eñ christus ea recitatiue ꝓtulit qua
si ab alio dicta: sed ſcatiue ꝛ indicatiue tanq̄ͣ a se
ꝑ͛mo plata. Et ideo hoc accipit demonstratiue:
ꝛ ꝯsequens aliq̄d demonstrat: ꝛ redit eadē diffi-
cultas q̄ ṗus. Silr̄ si Christus mō eēt viatoꝛ ꝑ il
la ꝟba posset ꝯsecrare/nō recitatiue accepta/sed si
gnificatiue. ℭ D Sed volēs sustinere opini-
onem Inno. q̄ fuit vir magn⁹ papali auctoritate/
ꝛ sciētie diuine ꝛ humane ꝓfunditate facile rn̄de
ret ad rōnes. Nam ad ṗmam diceret/ꝙ non ob-
stante ꝙ verba ista materialiter accipiunt/nihilo-
minus accedit verbum ad elementū/vt fiat sacra-
mentū. Accedit ad elementū/nō ꝙ materiam vel
elementū aut aliquid aliud demonstret: sed acce
dit ꝑ intentōem sacerdotis: verba illa ad elemen
tum applicātis. Intendit eñ sacerdos ꝑ verba il
la christi q̄ recitat: materiā panis in cōspectu suo
existentē ꝯsecrare. Cui recitationi assistit deus/cō
uertēdo panem in corpus Christi: ipm pn̄s faci-
endo speciebꝫ panis: vn̄ fm hoc ordinauit Chri-
stus/ꝙ qn̄cūq̄ sacerdos cū intentōe cōsecrandi su
ꝑ materia debita sua verba recitat: tunc infallibi
liter ꝛ efficaciter vult causare pn̄tiam sui corporis
in vltimo instāti platōnis. ℭ Et fm hoc accedit
ꝟbum ad elemētū/nō tn̄ ex intentōe ministri vo-
lentis ꝑ eoꝝ recitatōem ꝯsecrare: sed etiā ex ordi-
natōe Christi instituētis/vt ad eoꝝ legittimā reci
tatōem ṗfatus ꝯsequat effectus. Vn̄ si deus insti
tuisset vocē non ſcatiuam quācūq̄ ꝛ nobis inco-
gnitam/vt esset forma consecratōnis: nihilomin⁹
ꝑ legittimā illi⁹ incognite vocis platōem/accede-
ret ꝟbum ad elementum vt fieret sacramētū. Ne
q̄ eñ ꝯuenit ꝟbis esse formā sacramentalē ex eoꝝ
significatōe: sed ex Christi institutiōe. Unde verba
non sunt effectiua rei sacr͂i inq̄ntum vera vel non
vera/significatiua vel non significatiua: sed inq̄n-
tum a Christo instituta/tanq̄ͣ signa efficacia/pro
pter assistentiā Christi ea sic instituētis. ℭ Ad secū
dum diceret cū Inno. ꝙ Christ⁹ ꝑ illa in cena non
consecrauit: vt ṡ tactū est lectōe. xxxvj. vn̄ Christ⁹
dicēs: Accipite ꝛ mādu cate/hoc est corpus meū/
ꝑ hoc/demonstrauit corpus suū iam ṗsens factū
speciebꝫ panis quas manu tenebat: non ad plati
onem hoꝝ ꝟboꝝ/sed ex ꝯsecratōe an̄ hoꝝ verboꝝ
plationē a christo facta: qui fm Innocē. non ꝟbis
sed sua virtute diuina in cena consecrauit. Cui eti
am Franciscus maronis ꝯsentire videtur q̄ntum
ad hoc ꝙ christus sine verbis cōsecrauit. Consen
tit ꝛ Durandus q̄ntum ad hoc/ꝙ verba illa a sa-
cerdote plata tenent materialr̄. Quod etiam ꝓ-
babile reputat Rupertus holkot/ꝛ quidam alij.
ℭ E Uerꝫ ad illud qd̄ addit: Si christ⁹ mo-
do esset viatoꝛ/his ꝟbis ꝯsecrare posset in vltimo
instanti platiōis eoꝛundē/effectū scꝫ trāssubstan

tiatōem causando: q̄ pferret illa verba non recita
tiue sed ſcatiue. Et tūc stat difficultas quō illa sit
vera: hoc est corp⁹ meum: sic ſcatiue a christo ꝓ-
lata. Difficilius est rn̄dere. Similr̄ nō videtur ꝙ
christus alia forma sit vsus q̄ͣ ea quā discipulis su-
is tradidit: nam fm sctm̄ Ambro. sacerdos cōse-
crat in ꝟbis Christi. vn̄ ait li. de sacr͂is. Consecra-
tio quibꝫ verbis ꝛ cuius sermonibꝫ est. Respōdet:
dn̄i Jesu. Et sequit: Ubi sacrificiū conficit. Jam
non suis sermonibꝫ sacerdos/sed vtit sermonibus
christi: g͛ sermonibꝫ christi hoc ꝯficit sacramētuꝫ.
Hec Ambro. Et hr̄ in cap̄. Panis. de ꝯse. dist. ij.
Sed si verba accipiunt materialr̄/iam non sunt
verba christi q̄ ista ꝓtulit ſcatiue. Nō eñ sunt ea-
dem ꝟba q̄ nō idem ſcant: ꝛ si voces forent simi-
les. ℭ Itē forme sacr͂ales sunt efficaces: qꝛ effici-
unt qd̄ ſcāt. Si g͛ ꝟba accipiunt materialr̄ ꝛ non
ſcatiue/nihil ſcant: nō g͛ efficiunt quod ſcant
ℭ F Propt͛ illa duo ꝛ similia lꝫ solui possent
est alia opinio/ꝙ ꝟba illa accipiuntur non materi
aliter sed ſcatiue: ꝛ pferunt a sacerdote non reci-
tatiue/sed enūciatiue. Nō aūt in ꝑsona sacerdotis
ea pferentis/sed in ꝑsona christi. ℭ Sed statim oc
currit dubiū quō sacerdos hec ꝟba nō proferat re
citando facta ꝛ verba christi/cū loquēs in ꝑsona
sua: Qui ṗdie ꝛc̄. recitat acta q̄ christus in huius
sacr͂i institutōe gessit: in cuius signum christū exṗ
mit in tertia ꝑsona cum dt̄: Qui scꝫ christus ṗdie
q̄ͣ pateret accepit panem ꝛc̄. Et cum ꝑuenit ad
verba christi/vt indicet illa recitatiue dicere/pre-
mittit verbū dicēs: qd̄ ꝟbum restringit terminū
a se transitiue rectū ad suppositōnem materialem.
ℭ Ad qd̄ dicendū est fm hanc scđam opi. ꝙ sacer
dos recitatiue loquit/recitans act⁹ christi: ꝛ etiaꝫ
ꝟba illa: Accipite ꝛ mādu cate ex hoc oēs. q̄ restri
gunt ad suppositōem materialē/ꝑ ꝟbum dicens/
qd̄ ṗmittit vsq̄ ad ꝟba ꝯsecratiōis: nam vsq̄ ad
illa loquit in ꝑsona sua ꝓpria. Dum aūt pferenda
sunt verba ꝯsecrationis/cessat loq̄ in ꝑsona sua: ꝛ
assumit ꝑsonam christi/tanq̄ͣ eius ꝓcurator aut
vicarius ad hoc officiū ꝑ eam institutus pferēdo
verba illa: hoc est corpus meū ſcatiue: sicut chri
stus ea pferret/si in ꝑsona ꝓpria pn̄s loqueret: ꝛ si
cut in cena vltima ea credit ꝓtulisse. Vn̄ sacerdos
quasi distinctōem siue pausam faciēs/post illa ver
ba: fregit/deditq̄ discipulis suis dicēs: Accipite
ꝛ mādu cate ex hoc omnes. que recitatiue ꝓtulit in
sua ꝑsona ſcatiue: quasi nouā orōnem incipiens/
in persona christi subiūgit: hoc est corpus meum
ℭ G Sed tunc vidēdū quō ꝓpositio illa sit
ꝟa: ꝛ quid ꝑ hoc/demōstret: an demōstret ad sen
sum qd̄ in ꝯspectu est: vel ad intellectuꝫ id qd̄ ibi
nondū est: hoc est/an demonstret panis vel eius
spēs aut corp⁹ Christi. ℭ Et quideꝫ hic varij sūt
modi dōc: quos breuiter tangēdo ꝑcurrā/ꝛ post-
modū saluādi veritatē magis claꝝ ꝛ facilem ape
riam. Sunt qui dicunt ꝙ hoc demonstret panē:
sed ꝟbū est/nō capit substātiue: sed vt valet tm̄. i.
significat: vt sit sensus: Hoc est corpus meum. i.

panis significat corpus meũ. Et ita sacerdos ꝓferens hanc ꝓpositionẽ in ꝑsona Christi verũ dicit. Verũ si sic dicẽtes negẽt corpꝰ christi vere ⁊ realiꝛ cõtineri in sacramento: ⁊ panẽ transubstãtiari in corpus christi: sed Christũ tantũ figuratiue locutũ fuisse cũ dixit. Accipite hoc est corpus meũ Ad instar huiꝰ locutiõis: ego sum vitis vera ⁊c. corpus ꝗ christi nõ esse in sacramẽto nisi tanꝗ̃ in signo. Heretica est ⁊c. lec. xxxix. satis reprobata. Ideo tãꝗ̃ fidei ac veritati ꝯtraria refellẽda est ⁊ relinquenda. Alij vt Richar. de scto victore i li. de tri. tenet ꝙ in hac oꝛone: hoc est corpꝰ meũ: est demõstratio mixta/ partim ad sensum partim ad intellectum: vt sit sensus orationis. Hoc est corpus meũ: hoc .i. illud in qđ panis diuina virtute est trãsmutandus est corpꝰ meũ. Et ad illã positionẽ videꝛ etiã declinare Richar. de media villa di. 8. quarti. ꝙ hic est demõstratio ꝑtim ad sensum: partim ad intellectũ: sic intelligẽdo ꝙ demõstraꝛ hic aliqđ qđ est obiectũ sensus: ⁊ aliqđ qđ est obiectũ itellectꝰ. Primũ in obliquo. Scđm in recto: vt sit sensus. Hoc .i. aliqđ sub hac specie sensibili est corpꝰ meũ Et hoc verũ est nõ restringẽdo illđ ad aliquã differentiã tꝑis. Vñ fm eũ ꝓnomẽ hoc supponit ꝓ illo qđ actu ꝯtineꝛ: vel de ꝓximo cõtinebiꝛ in futuro sub hac sensibili spẽ: q̃ disiunctiua vera est ꝓ secũda eius pte. Et ex hoc dicit ꝯñter: ꝙ corpus xp̃i esse sub sacro nõ est causa veritatis huius ꝓpõnis hoc est corpus meũ: sed corpꝰ Xp̃i statim fore sub istis speciebus/ est causa veritatis prefate locutionis. Unde sensus est: hoc est corpꝰ meũ .i. illđ qđ statim erit ꝓsens sub hac specie sensibili q̃ videtur est corpus meũ: ⁊ hoc verũ est. ¶ H Fundamentũ Richar. est: q: cũ fm grãmaticos tẽpus nõ accidit noi neꝗ̃ ꝓnoi qđ loco nois poniꝛ: ꝓnomen vel nomẽ a pte subiecti positũ nõ restringiꝛ ad aliquã tꝑis differentiã: ⁊ ideo pñt supponere ꝓ suo significato qđ est/ vel fuit/ vel erit/ sic indifferẽter significat. Nec põt dici indr̃ ꝙ restringaꝛ ꝑ verbum ꝓsentis tꝑis ad supponendũ tm̃ ꝓ aliq̃ qđ pñs est Sicut cũ dꝛ hõ est albꝰ: terminꝰ hõ nõ restringiꝛ ad standũ ꝓ albis tm̃: sicut cũ dꝛ hõ albus: q: restrictio nõ fit nisi ꝑ restringẽs in distans .i. a parte eiusdẽ extremi positũ. Sic ḡ hoc demõstrat aliqđ sub specie sensibili/ siue nũc sit ab ea/ siue fuerit siue erit. Demõstrat eñ sine restrictione tꝑali. Et equalet ꝓpositioni disiunctiue diuersas tꝑis differẽtias importãti. scꝫ illi: hoc qđ cõtineꝛ: cõtentũ fuit: vel cõtinebiꝛ sub his speciebꝰ est corpꝰ meũ. ¶ Et quantũ capio illũ doctorẽ vult dicere: ꝙ lꝫ copula veniat extrema ꝓ tꝑe ꝑ ipsam iportato: nõ tñ restringit extrema ad supponendũ ꝓ suis fcatis tantũ sibi ad tẽpus copule correspõdentibus. Licet ꝓpositio solũ verificeꝛ ꝓ illis. Vñ ꝯñter dicendũ: ꝙ in illa/ hõ viuit: hõ supponit nõ tm̃ ꝓ hominibꝰ q̃ sunt in tꝑe ꝓsenti/ sed etiã ꝓ Adã ⁊ Antichristo. Licet illa ꝓpositio solũ verificeꝛ ꝓ hoibꝰ q̃ sunt. Sicut hic hõ currit: hõ irrestricte supponit tam pro homine currente ꝗ̃ ꝓ sedente ac quiescẽte: licet solũ verificeꝛ ꝓ homine currente. In proposito hoc demonstrat aliquid: scꝫ corpus christi quod nunc est vel erit sub speciebus: ⁊ illud quod erit sub speciebus panis iam est corpus christi: ⁊ sic propositio simpliciter est vera. ¶ I Alexander de ales par. 4. q. 33. post aliorum reprobationem dicit: ꝙ hec oratio: hoc est corpus meũ: est significatiua ⁊ opatiua: significatiua ex prima sui impositione: operatiua ex forme sacralis institutione. Rõne qua est significatiua: hoc demõstrat signatũ ꝑ signũ. Rõne q̃ est opatiua: insinuaꝛ aliqđ in aliud cõuertẽdũ. Vñ est hic demõstratio signati ꝑ signũ in signatũ cõuertẽdũ. Signũ est panis: signatũ est corpꝰ christi: in qđ panis est ꝯuertẽdus. Hoc ḡ demõstrat ad intellectũ corpus xp̃i qđ est signatũ panis ꝯuertẽdi in ip̃m. Vñ sensus huiꝰ/ hoc est corpus meũ: est signatũ hoc signo qđ est panis transsubstantiãdus in corpus meũ i est corpus meũ. Et sic ptꝫ ꝙ nõ est idẽ dicere/ hoc est corpus meũ: ⁊ corpus meũ est corpus meũ. Hec positio nõ fauet heresi: q̃ dicit corpus christi tm̃ ꝑ panẽ significari: ⁊ ꝑ hoc illã esse verã / hoc est corpus meũ: q: panis significat corpus christi. Non eñ dicit Alexan. ꝙ hoc demonstret panẽ sed significatũ ꝑ panẽ. Nec dicit panẽ tm̃ fcare corpꝰ Xp̃i ita ꝙ nunꝗ̃ cõuertaꝛ in corpꝰ christi: sed dicit panem cõuertendũ esse in corpus Christi: ⁊ hoc ipsi cari in demõstratione ꝑ hoc. Nam hoc demõstrat corpus christi significatũ ꝑ panẽ cõuertẽdũ i corpus christi. ¶ Guil. antisidorẽ. in summa sua dicit: ꝙ ꝓnomen hoc habet vagam demõstrationẽ. Ut sit sensus huius oꝛonis: hoc .i. exñs sub hac forma panis/ est corpus meũ. Ut cũ diciꝛ: tu aperi: tu habet indeterminatã demonstrationẽ. Ille eñ q̃ extra domũ ẽ dicit: tu apꝑi nesciẽs q̃s sit intꝰ nihil determinate demõstrans ꝑ (tu) Ita in ꝓposito: hoc demonstrat exñs sub forma illa: nõ determinãdo illud particulariter. ¶ Huic positiõi videꝛ fauere Durãdus dicẽs: ꝙ in ꝓposito sit demõstratio ad intellectũ: nõ quidẽ alicuius indiuidui signati/ sed solũmodo indiuidui vagi. Ut sit sensus: hoc .i. contentũ sub hoc .i. sub speciebꝰ: loquẽdo in generali: non in speciali de pane vel corpore: est corpus meũ. ¶ R Btũs Tho. par. 3. q. 78. ar. 5. Et redit in idem: dicit ꝙ hec locutio/ hoc est corpus meũ: resoluiꝛ in illã .i. cõtentũ sub hoc est corpus meũ. Contentũ dicit indeterminate: nõ determinãdo ad panẽ. Quia sic locutio esset falsa Nec ad corpus christi: q: sic significareꝛ ꝙ corpꝰ christi esset corpus xp̃i. Et hec dicit est ratio quare cũ ꝓnoie hoc nõ poniꝛ nomen a pte subiecti: ne scꝫ eius demõstratio ad aliquã certã speciẽ substãtie determinareꝛ: sed ideterminate demõstret cõtentũ sub spẽbꝰ: qđ cõe est ⁊ substantie panis ⁊ corpore christi: q̃ ambo successiue cõtineñꝛ sub speciebus panis. ¶ Huic positioni etiã consonat Egidius theo. 42. Itẽ glo. interliniaꝛ. Matth. 6. dicit/ ꝙ est demõstratio ad sensum quasi ad intellectũ talẽ. Hoc est corpus meũ .i. illud qđ sub illa

ſpecie viſibili videt̃ eſſe corpus meū. Ad ſimilitu
dinē quā diceremꝰ viſo angelo ſub ſpecie huma
na: hoc eſt angelus. In glo. videt̃: non dicit viſio
nem corporalem: ſed intellectualē .i. intelligitur.
¶ Sanctus Bonauē. in quarto. diſ. vij. poſt reci
tationē ꝛ reprobationem multarū opi. dicit: ꝙ hoc
demonſtrat ſubſtantiā panis ſub accidentibus q̄
oculis cōſpici poſſunt: que eſt terminus a quo cō
uerſionis (Eſt) vero: eſt operatiuū: ꝛ nō dicit inhe
rentiam vel idēptitatē extremoꝝ: ſed cōuerſionē.
Et hoc eſt ſpeciale in iſta oratione. Unde cum dr̄:
hoc eſt corpus meum: nō ſignificatur ꝙ panis ſit
corpus: ſed ꝙ ad prolationem huius verbi panis:
trāſit in corpus. Ualet ergo: eſt tantū: id eſt tran
ſit vel conuertitur. ¶ Illa opinio differt a priori
bus in duobus. Primo: quia dicit: ꝙ (hoc) non
demonſtrat corpus chriſti: ſed panis: ſubſtantia
ſub accidētibus oculis apparētibus. Secūdo di
cit: ꝙ (eſt) nō accipitur ſubſtātiue: vt dicit rei exi
ſtentiā: ſed cōuerſiue vt importat conuerſionem
alicuius in aliqd. Un̄ valet tm̄. i. tranſit vel con
uertitur. ¶ Oppoſitū vtriuſqꝫ dicunt alie opi.
ſcꝫ ꝙ hoc demonſtrat corpus chriſti: et accipitur
(eſt) ſubſtātiue. ¶ Omnes ergo predicte opi.
preter Innocentij in hoc concordant. Primū ꝙ
hec oratio: hoc eſt corpus meum: non accipit̃ ma
terialiter ſed ſignificatiue: eo mō quo chriſtus ꝓ
tulit: dum per eam in cena cōſecrauit. Quia eadē
forma quā nobis tradidit: etiā ipſe conſecrauit.
Non aūt eſſet eadē forma: ſi per nos prolata cape
retur materialiter: cum forma chriſti qui protu
lit eam: capitur ſignificatiue. ¶ Secundum: ꝙ
oratio illa eſt cōuerſiua. Per eam enim panis cō
uertitur in corpus chriſti. Et ideo ſignificabit ter
minū a quo cōuerſionis qui eſt panis: ꝛ terminuꝫ
ad quem qui eſt corpus chriſti. Et ideo nō poteſt
eſſe ſynonima illi: corpus meū eſt corpus meū: q̄
eſt conuerſiua: ꝛ tm̄ ſignificat terminū ad quem.
Nec importat conuerſionem. ¶ Tertium: ꝙ ora
tio illa que eſt forma conſecrationis eſt oratio ve
ra: quia in ſacramento veritatis nō debet eſſe ali
qua falſitas. ¶ Laborant aūt opi. quō illa tria
inueniant̃ in hac oratione: hoc eſt corpus meuꝫ.
Uidetur enim difficile ſaluare ꝙ eſt vera ꝛ ſimul
cōuerſiua. Nam quia vera: neceſſe eſt extrema vni
ri: hoc eſt ſupponere pro eodem: ſiue vt alij dicūt
eſſe idem. Cum aūt p̄dicatū ſcꝫ corpus ſupponit
pro corpore chriſti: in cuius perſona ſacerdos lo
quitur: neceſſe eſt ſubiectum ſcꝫ hoc pro eodē cor
pore ſupponere ꝛ ita nō ꝓ pane: qđ ſi eſt. Ualebit
illā: corpꝰ meū eſt corpus meū: ꝛ ita nō erit con
uerſiua. ¶ Hanc difficultatē faciliter videtur
euadere ſanctꝰ Bonauen̄. qꝛ dicit quo ad primū:
ꝙ hec ē vera ꝛ extrema ſupponūt ꝓ eodē ſed nō ꝓ
corpe chriſti: ſꝫ ꝓ pane. Hoc eīm qđ eſt ſubiectū de
mōſtrat panē. Et p̄dicatū nō eſt corpꝰ meū: ſꝫ hoc
totū ens qđ ꝯuertit̃ in corpꝰ meum. Nā (eſt) valet
tm̄. i. trāſit vel cōuertit̃. Et ita ad illā vocalē: hoc
eſt corpꝰ meū: correſpōdet illa mētalis: hoc panis con

uertit̃ in corpꝰ meū: cuiꝰ p̄dicatū eſt ens qđ cōuer
titur in corpꝰ meum: vt patet in reſoluēdo. Hoc
aūt p̄dicatū ſupponit ꝓ pane: ꝛ cōnotat eiꝰ cōuer
ſionē in corpus chriſti. Sed qꝛ dicere ꝙ (eſt) valet
tm̄. i. trāſit vel conuertit̃: videt̃ oīno voluntariū.
Nec aliq̄ grāmaticoꝝ ſic impoſuerūt. Nec oſtēdi
pōt: ꝓ quē theologū data ſit ſibi hec ſignificatio:
ideo ea facilitate reſpuit̃ qua acceptat̃. vn̄ ꝛ Ale.
q. xxxiij. mē. iij. ar. ij. §. ij. Licet hec orō: hoc eſt cor
pus meū. inq̄t: ſit operatiua virtute ſibi collata a
dn̄o inſtituēte hoc ſacrm̄: nō ꝓpter hoc ſubtracta eſt
ſibi ꝓpria ſcatio quā hꝫ ex impoſitione: neqꝫ ſm
ſe totā: neqꝫ ſm partē ipſius aliquā. Un̄ qđ dico
eſt: qđ dico corpꝰ: qđ dico meū: ꝓprias retinēt ſi
gnificationes: et modos eēntiales ſcādi hic ſicut
alibi. Hec ille. ¶ Et propter oēs alij opinā
tes p̄dicti: dicūt ꝙ (eſt) ſcatiue eſt ſubſtātiuū. Et
q̄ntū ad p̄dictā difficultatē ſoluendā: ſatis in hac
ſnia cōcordāt: licet ꝟbis nō eiſdē. Ex p̄dicatū hu
ius orationis: hoc eſt corpꝰ meū: eſt corpꝰ meū: qđ
ſupponit ꝓ corpe chriſti. Subiectū ꝟo (hoc) demon
ſtrat ꝯtētū ſub ſpēbꝫ panis: viſui p̄ſentibꝫ i inſtā
ti ꝯuerſiōis: ſi illud eſt corpꝰ chriſti. Ita ꝙ (hoc) duo
demōſtret: ſcꝫ corpꝰ chriſti nondū p̄ſens ad intel
lectū: ꝛ panē aut ſpēs eius p̄ntes ad ſenſum. Qđ
ſic pōt declarari: Nā ꝓnomē ponit̃ loco nois: et
nō tm̄ loco nois abſoluti: ſed etiā cōnotatiui. Et
ſi eſt demōſtratiuū: demōſtrat illud ꝛ ſub ea habi
tudine qua nomē loco cuiꝰ ponitur ſcat. Un̄ non
ſolū demonſtrat abſolute rem aliquā ſed pōt de
mōſtrare ipſam cū oibus circūſtantijs: quibꝫ ſi
gnificari pōt per nomē: ſiue incōpletū ſiue cōple
tum. Siquidē ꝓnomen demōſtratiuū non eſt ſi
gnificatiuū: niſi ex intētione ꝓferētis. Non enim
inſtitutū eſt primaria inſtitutione ad ſcandū ali
qd determinate: ſed ad ſignificandū qđcunqꝫ pro
quo ꝓferens eo voluerit vti. Ideo pōt poni loco
cuiuſcūqꝫ nois abſoluti ꝓprij vel cōnotatiui: im
poſiti vel imponēdi: ſimplicis vel cōpleti. Sic im
ꝓpoſito ꝓnomē hoc demōſtrat corpꝰ chriſti ad in
tellectū: nō abſolute: ſed cōnotat panē p̄ſentē ſub
ſpēbꝫ ſenſibilibꝫ in ꝓſpectu exiſtētibꝫ conuertēdū
in corpꝰ ipm. Eſt eīm in poteſtate demonſtrantis
rem ſic vel aliter demonſtrare: ꝛ ita ꝓ iſto vel alio
noie ponere. vn̄ nomē loco cuius ponit̃ ꝓnomen
hoc: eſt illud cōpletū hoc. i. ens vel aliquid in qđ
panis ſub illis accidentibus cōuertendus eſt. Et
hoc cōpletū ſupponit ꝓ corpe chriſti: ꝛ cōnotat pa
nem ſub illis ſpeciebꝫ eiuſqꝫ conuerſionē. Hoc er
go demōſtrat ad intellectū illud pro quo ſuppo
nit. i. corpꝰ chriſti: ꝛ demōſtrat ad ſenſum panē ꝛ
ſpēs: quē vl̄ quas cōnotat. Et ſic intellecta oratio
ſimplr̄ eſt vera: ſiue eſt importat tēpus ꝓlationis
ſiue p̄ciſe: ſiue ꝓlationis totiꝰ orōnis: ſiue inſtās
cōuerſionis: qꝛ pro quolibet illo tpe: ꝛ inſtanti hoc
in qđ cōuertendus eſt panis: eſt corpus chriſti. Il
lud eīm in qđ conuertendus eſt panis: eſt corpus
chriſti ante ꝓlationem huius orationis: ſub pro
latione ꝛ poſt prolationē. Sic ergo patet veritas

orōnis: patet etiā q̄ est ꝯuersiua: quia importat
vtrunq̄ terminū ꝯuersiōis/immo ⁊ ip̄am ꝯuersio
nē: nō tñ eodē mō s̄candi/sed terminū ad quē sub
stratiue/terminū a quo ⁊ ꝯuersionē formaliter seu
ꝯnotatiue. Patet etiam q̄ non est idem dicere: h̄
est corpus meum: ⁊ corpus meū est corpus meū
q̄ꝛ lꝫ extrema vtrunq̄ supponant ꝓ eodem scꝫ cor
pore Christi: nō tñ ꝯnotāt idem/vt declaratū est.
Et ita videt̄ q̄ q̄libet dictaꝝ opinionū possit sal-
uari. lꝫ vna magis ꝓprie loquat̄ q̄ alia. ¶ N
Et lꝫ sic videat̄ difficultas euacuata q̄tuꝫ ad de
mōstratōem ꝓnoīs hoc: tñ adhuc latet maior dif
ficultas/ꝑ quam adhuc v̄itas forme poterit im-
pugnari. Et est hec: Forma ꝯsecratōnis in oī casu
possibili est efficax/ ꝓlata a sacerdote/debita intē-
tōne sup̄ materiā ꝯgruā. Ponat̄ igit̄ casus/q̄ cor
pus Christi nullibi sit añ ꝯsecratōem nec in celo/
nec alibi in sacramento: q̄d est possibile. Celebrat
sacerdos. Ad ꝓlatōem forme in vltimo ꝓlatōnis
verboꝝ incipit esse corp⁹ christi de nouo sub spe-
ciebus panis. De nouo dico/tñ post p̄orē existen-
tiā interruptā in casu. Accidit eñ ꝯuersioni q̄ cor
pus christi sit ante ꝯuersionē in naturali ꝯsistentia
vt habitū est sup̄ lectōe ꝓxima. Illo ḡ casu posito
ꝓcederet rō in p̄ncipio huius lectōnis facta: quia
licet hoc/demonstrat corpus Christi/in quod cō-
uertēd⁹ est panis: ⁊ ita illud q̄d p̄dicatū s̄cat/ta-
mē nec ip̄m nec p̄dicatū supponit respectu cuius
copule est: q̄ꝛ siue dicat tp̄s sue ꝓlatōis/siue ꝓla-
tōis toti⁹ ꝓpōnis/ꝓ illo nō est corp⁹ Christi. Nec p̄t
dicere instans ꝯuersionis: q̄ꝛ illud nō est cū ꝓlati
one ꝓpōnis. Est eñ p̄mum non esse ꝓponis ꝓ quo
ꝓpositio non est: sed immediate añ hoc fuit. Ita-
q̄ cum illud instans non sit p̄ns/nec simul cū orō
ne/nō p̄t importari ꝑ v̄bum est p̄ntis tp̄is. Sic
ḡ residebit maior difficultas in s̄catōe copule est/
q̄ꝫ demōstratōe ꝓnoīs hoc. ¶ O Circa h̄ la
borauerūt Sco. ⁊ Ockam. nescio si alter coꝝ sa-
tisfecerit curioso lectori. Guilhel. Ockā hui⁹ oc-
casione inuestigat qñ ꝓpō vocalis sit vera: an in p̄n
cipio ꝓlatōis/medio vel in fine. ij. q̄dlibe. q. vlt. Et
xxx. q̄d. q. xj. Et posset q̄ri/quādo ꝓpō vocalis dꝛ
esse. ¶ Pro quo breuit̄ aduerti p̄t/q̄ ꝓ alio tp̄e ꝓ-
positio vocalis est/⁊ ꝓ alio v̄a est s̄m q̄sdam. Et q̄ꝛ
dici nō p̄t/q̄ ꝓpō vocalis nunq̄ est: nec p̄t dici esse
qñ oēs p̄tes sue simul sunt: q̄ꝛ ille cū sibi succedāt
nunq̄ sil' sunt. Nec dici p̄t q̄ est qñ nulla p̄tiū ei⁹
est. Relinq̄t̄ ḡ q̄ tūc est/qñ aliq̄ p̄tiū ei⁹ est/sit p̄ma
sit media/sit vltima: q̄ꝛ non est maior rō de vna q̄ꝫ
de alia. Est ḡ ꝓ toto tp̄e ꝓlatiōis sue/⁊ ꝓ q̄libet ei⁹
p̄te. ¶ Et nota vocabulū ps/q̄ꝛ nullus terminus
dꝛ ps ꝓpōnis/nisi ꝯiungat̄ aliq̄s cum quibus con
stituit ꝓpōem. Propō aūt tunc dꝛ v̄a/quādo s̄cat
sic esse sicut est in re/si fuerit de p̄nti/de inesse ⁊ af-
firmatiua: nō autem s̄cat nisi qñ sibi mētalis cor
respondet: quia vocalem ꝓpositionem significare
nihil aliud est q̄ꝫ eam instrumentalr̄ immutare si
ue mouere cognitiuā ad cōcipiendum ꝓpositōem
mentalem. Illa aūt solū cōcipit̄ in fine ꝓpositōis

vocalis: q̄ꝛ audiens/Hoc est corpus: ignorat an
dictur⁹ sit ꝓferēs asini/aut hoīs/aut meum: ideo
nō format mētalem ante cōpletam ꝓlatōem toti⁹
vocalis. Est ḡ vocalis vera/qñ complete ꝓlata
est/⁊ tunc non est. Quādo autem ꝓlata est cōple
te: tūc sub sp̄ebꝫ panis est verum corpus christi ⁊
ita illa/Hoc est corpus meū: demonstrando con
tentum sub speciebus: scꝫ corpus Christi simplr̄-
citer v̄a est: q̄ꝛ quādo s̄cat ꝓpositionalr̄/tunc facit
sicut s̄cat: q̄ꝛ tñ in fine ꝓlatōis sue ꝓpositionis
s̄cat. Siquidem mentalis semꝑ sua vera est: q̄ꝛ nō
format̄ an ꝯpletam ꝓlationem vocalis. ¶ P
Sed q̄uis hec imaginatio sit subtilis/non ta-
men videt̄ satisfacere: q̄ꝛ esto q̄ mētalis formetur
vocali ꝑfecte formata: tamen copula mētalis nō
importat tp̄us ꝓ quo mentalis concipit̄: sꝫ ma-
gis tempus ꝓ quo vocalis profertur. Unde posi
to casu q̄ angelus a esset p̄cise tp̄e ꝓlatōis huius-
modi angelus est: ⁊ nō vltra: tunc hec esset vera/a
est. Et si in mentali que formatur ad ꝓlatōem vo
calis/est importaret tp̄us ꝯceptōis mentalis/ip̄a
esset falsa: quia qñ mentalis est/a non est: vt ponit
casus. Oportet ergo q̄ copula mentalis vocali
correspondentis/importet idem temp⁹ q̄d copu-
la vocalis: alr̄ nō essent synonime. Et ideo in p̄o
ri casu quo corpus Christi ꝑ hanc ꝯuersionem de
nouo incipiet esse simplr̄. Illa/hoc est corp⁹ meū
si est/importet tp̄s sue ꝓlatōis/non esset vera: eti-
am in vltimo instanti sue ꝓlatiōis: neq̄ mentalis
sibi correspōdens. Licet ꝓ illo vltimo instanti cor
pus christi ꝯtinet̄ sub speciebus panis: eo q̄ est/
nō importaret illud instans. Etiam videt̄ satis in
usitatum dicere q̄ ꝓpō est vera qñ non est. Nec vi
detur q̄ veꝝ ⁊ falsum a p̄te p̄dicati ampliant sub
iectū ad p̄teritū. Ideo potest ꝓbabilr̄ dici/q̄ ꝓpo-
sitio vocalis est vera/qñ est: ⁊ nō/qñ nō est. Conse
quenter etiam q̄ mentalis correspondens vocali/
est simul cum vocali in fieri/lꝫ nō in esse. ita q̄ mē-
talis etiā successiue formatur sicut vocalis: subie
ctum mentale ad ꝓlatōnem subiecti vocalis: co-
pula ad ꝓlatōem copule vocalis/p̄dicatū ad p̄di
catū: lꝫ mentalis maneat desinente vocali. Ma
nent eñ partes mentalis simul: non sic vocales.
Consequēter dꝛ/q̄ vocalis tūc vera est/quādo res
ita se habent sicut ip̄a significat vel significaret si
aliquis eam apprehēderet ⁊ eius mentalē forma
ret: vnde si q̄s dicat: deus est: vera est etiā si null⁹
eam ap̄p̄hendit. Sicut etiam euangeliū in libro
scriptum veꝝ est: etiā dum nullus ip̄m ap̄p̄hēdit
Significat aūt vocalis qñ est: tūc eñ mouet ad
formandū mentalē ꝑ p̄tes/⁊ nō qñ esse desijt. Ue
rum in hoc nō stat pōdus p̄ntis disputatōis. Sꝫ
in hoc solū q̄d tp̄s importat copula est/in p̄dicta
ꝓpositione: quia si precise importat tempus sue ꝓ
lationis/vel etiam prolationis totius orationis/
hoc est corpus meū adequate. Indubie in casu il
la est falsa: quicq̄d etiam demonstret̄ ꝑ ꝓnomen
h̄: q̄ꝛ p̄dicatum corpus meū/nō supponit cū ꝓ to
to tempe ꝓlatōis non sit corpus Christi s̄m casuꝫ

¶ Q Jccirco notandū ꝙ est/in dicta oratōne
q2 pn̄tis tempis/temp⁹ pn̄s importat. Cum aūt
pn̄s tempus sit diuisibile (q2 nō pono instātia ī
diuisibilia) dubitari pt/quāto tpe possimus vti ꝑ
tempe p̄senti. Ad quod dicendū/tanto quāto pla
cet: ita tamē ꝙ includat pn̄s nūc. Unde possum⁹
vti ꝑ tpe p̄senti hora pn̄ti/die pn̄ti/mense pn̄ti an
no pn̄ti/hoc est hora includēte pn̄s nūc die inclu-
dēte pn̄s nūc/ꝛ sic de alijs. Cū aūt aliquo tempis
spatio vtimur ꝑ pn̄ti. (Exempli cā/pn̄ti die) quic
quid est ꝑ aliqua parte hodierne diei pn̄s dr̄ esse
illa die siue hodie/ꝛ ita esse. Quātus ergo est/dr̄ tē
pus pn̄s: est tm̄ in bn̄placito ꝓferentis quanto tē
pore velit vti ꝑ pn̄ti. An magno/paruo/vel instā
ti si ponerent. Et sm̄ hoc variant ꝓpositiōnes in
veritate ꝛ falsitate. ¶ R Per hoc ad ꝓpositū
Dico ꝙ in illa: hoc est corpus meū (hoc) demon-
strat corpus Christi in qd̄ ꝯuertendus est panis/
speciebꝫ visibilibꝫ subiectus: vt dictum est. Est/si
gnificat pn̄s tp̄s includēs ꝓlatōem huius voca-
bli cum instanti terminante ipm̄: qd̄ est ꝑmum in
stans nō esse eius/qd̄ est instans ꝯuersionis: vt va
leat tātū hec orō: hoc est corp⁹ meū. i. hoc conten-
tum in quod ꝯuertendus est panis ꝛc̄. In aliqua
parte temporis includētis ꝓlatōem/ꝛ instās ter-
minans est corpus meū. Et hoc est vez/etiā si de
nouo corpus christi inciperet esse simplr̄ in instanti
ꝯuersionis. Nam de eo vez est dicere qd̄ est: q2 est
contentum sub spēbus in primo n̄ n̄ esse ꝓlatōis
verboz: quod ex suppositōne est pars temporis p̄
sentis importati per est. Et hanc responsionē tan
git Scotus in. iiij. dist. viij. q. ij. post tredecim cō
clusiones quas ponit ad inuest gandū quādo ꝓ-
positio sit va: qd̄ impoꝛtꝫ vbum est. Et qd̄ demō
stret ꝓnomē hoc: tandem declinat ad hoc/ꝙ (est)
importat tp̄us sm̄ intētōem exꝓmētis: ꝛ qntū est
in se: ꝛ in q̄ꝫtum est minister dei: q̄ orationi assistit
sm̄ intentōem quam habere debet minister ad fa-
ciendū qd̄ sic intendit. Hec aūt est/vt tota oratio
referat ad vltimū instans ꝓlatōnis ipsius oratio
nis. siue hoc sit ex virtute sermonis/siue ex deter/
minatōe ꝓferētis: ꝛ hoc non tm̄ in se/sed in ordine
ad ꝑncipale agens assistens ad agendum. ¶ Et ꝑ
hoc ad rōnem in ꝑncipio huius lectionis factam
dr̄/ꝙ ꝓnomen hoc/demonstrat ad intellectū cor-
pus christi/pro quo ꝛ supponit. Et demōstrat ad
sensum substantiam panis ꝛ species quas conno
tat vt dictum est. Et licet corpus Christi non sit
p̄sens dum oratio ꝓfertur: sufficit ꝙ sit p̄sens in
tempe p̄senti qd̄ ꝑ copulā est/importat. Est/enim
importat totū temp⁹ includens temp⁹ ꝓlatiōis ꝛ
instans cōuersionis tanq̄ꝫ p̄sens/ex intentōe quaꝫ
habere debet ꝓferens sacerdos: ꝛ ita erit simplr̄
vera. ¶ S Uez quicqd sit de hac disputatio
ne logica: hoc tenendū est/ꝙ hec oratio non ē for
ma sacramētalis vt vera: sed vt tale signum prece
dens forte tempe vel ad minus natura suam veri
tatem. i. ꝯuersionem ꝑ quam ꝓpsitio est vera. Et
nec vt vera nec vt falsa est conuersiua: sꝫ vt sic tanq̄ꝫ
dispositio previa a deo instituta ad effectū sacra-
mentalē. Cui dn̄s ex pacto assistit ad causandum
talē effectū in termino sue ꝓlatōnis siue significet
hoc siue aliud/siue vera siue falsa. Non itaqꝫ ne-
cesse est ministro de eius veritate disputare. Suf
ficit ei intēdere ꝓferre hanc orōnem eo modo ꝛ fi-
ne q̄ christus instituit eam ꝓferēdā. Et hec est in-
tentio debita quā hr̄e debet actualr̄ vel habituali
ter: vt declaratū est lectōe. vj. qua exn̄te. ꝛ ipo orō
nem vocalr̄ distincte ꝓferente: assistit deus ad ꝑ-
ficiendū effectū: etiā si sacerdos ip̄a vba tanq̄ꝫ im
peritus latini ideomatis nō intelligeret aut actu
ad eoꝝ significatōem non attenderet. Nec cautū
est celebranti in hora consecrationis secum dispu
tare/ac sollicite intendere qd̄ per ꝓnomen demō-
stret: sed attendat/vt verba integre ꝓferat. Uelit
qꝫ hoc fieri ad verboꝝ a se ꝓlatoꝝ expssionem: ꝙ
Christus instituit ꝛ ecclesia credit. ¶ T Omis
sa nūc vtcunqꝫ veritate huius orōnis: hoc est cor-
pus meū. que est forma ꝯsecratōnis. Etiam pau-
lulum addendū est de eius ꝯgruitate/q̄ꝫtum ad
singulos terminos in ea positos. Cōgruitate nō
dico grāmaticali que manifesta est: sed verboruꝫ
in ea ordinatoꝝ aptitudine ꝛ ꝯuenientia/ad rem
ipsam q̄ ibi significat ꝛ agitur. Posset enim ali-
cui videri vt arguendo recitat doct. irrefrag. pte
iiij. q. xxxiij. mēb. iij. art. ij. Q inepte poneret hoc
ꝓnomen hoc/ꝑ subiecto: qd̄ sm̄ vim vocabuli de
mōstrat id qd̄ est in ꝓspectu ꝓferētis: nihil aūt ta-
le nec panis/nec spēs. (Siqdem hec tm̄ sunt pn̄-
tia in ꝓspectu ꝓferentis) nihil hoꝝ est corp⁹ Chri
sti. Ideo ponēdū erat aliud subiectū expsse impor-
tans idem cum p̄dicato: vt ab omnibꝫ audiētibꝫ
ꝛ ꝓferentibꝫ statim depꝛhenderet eius veritas.
¶ Item q2 forma ista conuersiua qua trāssubstā-
tiat panis in corpus christi: que fit ꝓlatōne facta
In ip̄aqꝫ virtus infinita ꝑ quam creata sunt oīa/
opat: quodammodo creans sub his speciebꝫ cor
pus christi q̄ꝫtum ad nouā eius p̄sentiam. Opera Gen.i.
aūt creatōnis ꝑ verbum fiat/imꝑatiui modi expri
munt/vt est illud: Fiat lux: fiat arida ꝛc̄. Cōueni
entius fuisset ponere verbum transitōnem ꝛ pro
ductionē sub tpe futuro ꝛ modo imꝑatiuo impor
tās vt fiat/vel ꝯuertat aut simile: q2 vbum est/qd̄
est substātiuū importās subsistentiā rei/nō transi-
tionem/ꝛ hoc indicatiue sub tempe pn̄ti. Itē in ce-
teris sacramētoꝝ formis ponit verbum impor-
tās opatōem ministri circa materiā sacramēti: vt
baptiso/ꝯfirmo/inungo/absoluo. Ideo ꝛ h̄ poni
deberet hmōi vbum: vt ꝯficio vel reficio. vt sic ex
primeret/non solum opatio dei inuisibilr̄ operan
tis/sed etiam ministri visibiliter circa materiā ali-
quid actitantis. Preterea cum hoc sacramēto re
ficitur anima tanq̄ꝫ cibo vite: ꝛ caro magis con-
uenit cibo ꝛ refectōi q̄ꝫ corp⁹ qd̄ ossa includit: ma
gis erat dicēdū: h̄ est caro mea. Unn̄ ꝛ dn̄s ait. Ca
ro mea ve est cibꝰ. Et panis cuius partes sunt ei Joh.6
usdem rōis/expssius significat carnē Christi omo-
geniā q̄ꝫ corpus qd̄ habꝫ partes similes ꝛ dissimi-

les. Vñ ⁊ Christus: Panis quē ego dabo caro
mea est p mūdi vita. Caro dr/nō corpus. Item
transsubstanciatio sm rōnem nois dr substantiaꝫ
mutatā in substanciā: ideo magis dicēdū fuit: h
est substātia mea. Preterea magis dicendū erat
corpus Christi/ꝙ meū: qꝛ pferunt a sacerdote lo
qnte de christo in tertia psona: Qui pdic ꝙ pate
ret accepit: benedixit: fregit. Vbi si relatio fit ad
christū/magis dōm fuissꝫ: hoc est corpus tuum
Mar. vlt. ¶ Item lꝫ christus dixit discipulis: In nomine
meo demonia eijcient: tn̄ discipuli eijcientes dixe
Act. 16 runt in noie Christi: sicut Paulus dixit spūi phi
tonisse: Precipio tibi in noie Jesu Christi exire ab
ea. Et Petr᷒ Act. iij. In noie Jesu christi nazare-
ni surge ⁊ ambula. Dicēdo etiā corpus Christi:
omnis dubietas tolleret ⁊ error simpliciū dubi-
tātiū vel putantiū sacerdotē loq̄ in psona sua.
¶ V Ad ꝯgruitatis ostēsionē ⁊ obiectoꝝ so
lutōem notat sctūs Bonauē. post Alex. dist. viij.
q̄rti. q. vij. Ꝙ hec oīo singulari͛ sc͛atiua est inter
omnes orōnes. Nam alie orōnes tm̄ sunt indica
tiue veritatis vl͛ existētie eius qd significāt. Hec aūt
quod significat efficit ⁊ opatur. Nec soluꝫ est oīo
hec singularis ꝯparando ad alias ꝯmunes lo-
cutōes: sed etiam singularis ꝯparando ad alias
formas sacramētales. Sicut ⁊ hoc sacrm̄ nō so-
lū omniū alioꝝ dignissimū est/sꝫ ⁊ supmirabile ⁊
singularissimū. Vn̄ sicut sex notant͛ in hoc vene-
rabili sacramēto singularia: ita eadē singulariter
oportuit p ei᷒ formā designari. ¶ Primū est mira
bilis illa ꝯuersio panis in corpus Christi: cuius
ꝯuersiōis mira singularitas in supioribꝫ exposita
est: ideo oratio que dicitur forma huius sacramē
ti nedum est sc͛atiua sed operatiua. Efficit enim
qd significat tanꝙ causa sine qua non: vt sup lec.
xlvij. dictum est. ¶ Scdm/ꝙ opatio illa siue con
uersio ad successiuā orōnis plationē facta: non ē
successiua sed instantanea. ¶ Tertiū/ꝙ nō est opa
tio siue pductio alicui᷒ rei noue vel non existētis
sed terminus ei᷒ est ens actu ꝯpletum/subaliter
nō mutatū. ¶ Quartū/ꝙ ꝯuersio illa terminat͛
ad illud ens. s. corpus Christi: vt est signū alteri᷒
videlꝫ corpis Christi mystici eccl͛e scꝫ fideliū que
Eph. I. est corp᷒ capitis christi sm aplm: Dedit illum ca
put sup omnē ecclam que est corpus ei᷒. ¶ Qui
tū/ꝙ hec ꝯuersio fit vꝛtute verbi increati/non ta-
men sine ministro sacerdote vba certa sup mate-
riā certā cum intentōe debita pferēte. ¶ Sexto/
ꝙ sacerdos nullā opatōem habet pter voꝝ pla
tōem circa materiam ꝯuertendā. Siqdem ad ef
fectum ꝯuersionis nō reqrit͛ ꝙ sacerdos materiā
scꝫ panē ⁊ spēs tangat/leuet/frangat/aut dispen
set. Sine omnibꝫ his sola verboꝝ platōne: cum
intentōe ꝯsecrandi fit ꝯuersio/etiam si nec tangat
dispenset/frangat/aut fumat. Non sic in alijs sa
cramentis. In baptismate non sufficit platio ver
boꝝ sup pueꝝ ⁊ aquā: sed reqrit͛ lotio in aqua q̄ ē
opatio sacerdotis baptisantis. Et in confirmatio
ne vnctio in fronte ꝯfirmandi: que similr͛ est opa-
tio epi ꝯfirmatoris, sine quibꝫ nihil efficiunt vba
¶ X Hec sex subtilr͛ ⁊ aptissime designant͛
p quattuor verba forme. Nam quia forma ē ope
ratiua p subiectū ei᷒ sc͛ari oportuit: ⁊ conuersum
⁊ illud in qd erat ꝯuertendū siue ꝯuersio nō desi-
gnaret͛ opatio sine eo in qd ꝯuersio fit/non eēt v
oīo. Et cū illud importat͛ p pdicatū: oportuit il-
lud designari ⁊ p subiectū. Sed illa duo in subie
cto p terminū simplicē vnū tm̄ modū sc͛and ..
re fieri nō potuit: qꝛ vno modo significanda non
erāt. Nec apte in breui forma vborum quā opor
tuit distincte pferre poneret͛ ex multis terminis
ꝯpletum. Ideo aptissime positū est pronomē de
mōstratiuū hoc: qd vnicum in voce ad intentōeꝫ
debitā pferentis haberet duplicem demōstratio
nem/ad sensum ⁊ ad intellectū. Ad sensuꝫ demō
straret panis subam sub visibilibꝫ spēbꝫ psentem
ꝯuertendum. Et ad intellectū: corpus christi nō
dū pn̄s tanꝙ huius ꝯuersionis terminum. Pro
isto supponēdo illas ꝯnotādo: qd sic aptissime fit
p pnomē demonstratiuū/qd ex pmeua institutōe
habet demonstrare ad intentōnem ministri confi
ciens. Nec oportuit illam significatōem patere
omnibꝫ idcotis: cuꝫ secretissimū est hui᷒ sacramē
ti mysteriū: vt vult Diony. in de ecclesiastica hie-
rarchia. Neqꝫ ab intellectu significatiōis oratio-
nis dependet virtus ꝯsecratōis vt dictū est. Hec
quo ad pnomen hoc. ¶ Quia etiā termin᷒ huius
ꝯuersionis que pncipalr͛ in orone significatur/est
actu ens non mutatum substantialr͛: non debuit
poni vbum mutatōem ei᷒ importans: puta fieri
sicut dicimus ex aere aquā fieri: vbi importatur
substantialis mutatio termini: qꝛ pductio aque
simplr͛ p verbū fieri: sed debuit poni p vbum eēn
di vt significaret͛ ꝯuersio esse sine mutatōe termi-
ni. Et qm̄ cōuersio illa fit non successiue/sed instan
tanee: vbi simul est fieri ⁊ factū esse. Instans etiā
cōuersionis non diuidit͛ a tpe plationis p tpus vel
instans mediū/quasi post platōem futuꝝ: sed in-
stans terminās platōem/ipm est instans cōuersio
nis. Ideo vbum essendi nō debuit esse futuri tem
pis sed pn̄tis tempis: quia terminus rei pn̄tis/p
sens indicat͛. Et lꝫ vtus conuersiua sit infinita vir
tus/scꝫ verbi increati p quod facta sunt omnia: tn̄
per hanc in illa cōuersione nihil nouum creatur.
Neqꝫ cōuersio illa est ad nouā pn̄tiam corporis
Christi: tanꝙ ad terminū formalē: sed ad ipm cor
pus christi: ad cui᷒ subalem existētiā desinit esse pa
nis cōuersus: vt habitū est lec. xl. Ideo nō dr cō
uersio h trāslocatio sed trāssubatio. Corpus aūt
Christi in hac cōuersione non creat͛: qꝛ ante fuit ⁊
p conuersionem transsubstantialr͛ non mutatur:
ideo non debuit poni vbū imparatiuū/vocās rē de
nō esse ad esse/fiat vel creet͛: sed verbum est substā
tiuū sc͛ans immutatam ⁊ semp existentem corpo
ris Christi substantiā. Hoc de verbo est. ¶ Y
Quia etiā cōuersio fit panis in corp᷒ Christi/tā-
ꝙ in signum alterius: quia corpus Christi res ē
sacramenti panis: ⁊ sacramentū corporis mystici

qd ex multis mēbris diuersoꝝ officioꝝ cum vno
1.. 2.12. capite christo ꝯnectit. Signans vniōnē mēbroꝝ
fideliū cum christo nō sufficit dicere caro. Qd li-
cet sufficeret ad rōem cibatōis spūalis exprimēdā
(ꝓpter quod Christus de cibo loqtur/vtit nomi
ne caro) ad signādū aūt vtrūqȝ qd ptinet ad rōem
sacramēti: dicēdū erat corpus: qd ꝯmune ē ad to
tum omogeniū ⁊ eterogeniū. Vn̄ institutōne sa-
cramenti dixit christus: Accipite ⁊c. hoc ē corpꝰ
meum. Et lȝ panis quia cibus/⁊ eiusdem rōnis
in suis partibus apte significet carnē Christi: qꝛ ta
tn̄ ex multis granis ꝯficit ꝑ aque admixtionem
vnitis ⁊ in pastā redactis: apte ſcat corpus chri-
sti ex multis mēbris ꝯnexū: aīa eius sacrosancta
viuificatū: vt vult btūs Augꝰ. sup Joannē. Vt
ḡ vtrūqȝ ſcaret: ⁊ corpꝰ christi vt cibꝰ vite ⁊ vt my
stici corporis significatū congruentius dr corpꝰ
qȝ caro. Quia etiam tota operatio ista fit virtute
verbi increati hoc sacramentum instituentis ⁊ dis
pensantis sub hac verboꝝ forma: minister ex po-
testate a deo sibi tradita hoc idē ministeriū aliter
facturꝰ/eadē ꝟba assumit: nō tn̄ in sua sȝ in Chri-
sti pncipalis ⁊ summi sacerdotis ꝑsona. Jō ꝟba
Christi nō mutata pferre dȝ. Vn̄ nō corpus Chri
sti vel corpus tuū/sȝ meū dicere optȝ: qd non sa-
cerdotis sed Christi corpꝰ demōstrat. Et lȝ sacer
dos in pcedētibꝰ verbis loquatur de christo in ꝑ
sona tertia: in his tn̄ loquit in ꝑsona christi pma.
vt dictū est. Necqȝ est simile de potestate eijciendi
demones tradita: ⁊ de potestate ꝯficiendi: qꝛ ibi
nō instituit formā aliquā. Nec eiectio demonum
facta est virtute verboꝝ sed ꝟtute fidei ad christū
Plus eni ibi fides opata est qȝ verba. Vnde fre-
quēter dixit christus in suis miraculis Fides sal
uum te fecit. aut/fiat tibi sicut credidisti. Hic au
tē formā sacri istituit: quā mutare nō licebit. Qꝛ
demū sacerdos nullā hȝ circa materiā eucharistie
opatōem preter ꝓlatōem verboꝝ: non debuit ali
ud ꝟbum opatōem sacerdotis circa materiam si
gnificans addi: sicut in alijs sacramentis. ¶ Et
ꝑ hoc patȝ qꝛ ꝟba illa quattuor sufficiunt/qꝛqȝ cō
gruentissime sūt posita: nec supflua nec diminu
ta. Patȝ etiā ꝑ hac obiectiōem solutio sufficiens.
Nō tn̄ intelligēdū qꝛ illa ꝟba sic necessaria sunt qꝛ
ꝑ alia a deo forma institui nō potuit. Potuit eni
qcunqȝ voluisset instituere: sed ex ꝯgruitatibꝰ al-
legatis fuerūt magis apta. Et tn̄ de forme con-
secratōis panis ꝯgruētia ⁊ certissima ꝟitate.

Lectio. XLIX. A

E Xpeditis tribus pn
cipalibꝰ diuisionis lectōis. xxxviij. pre-
misse membris. s. forme integritate eiꝰ
efficacia ⁊ veritate. Restat quarti mem
bri ꝓsecutio quod est de ꝯuenienti singularissime
conuersionis expressione. Qua scȝ habitudie no
mina terminoꝝ huius ꝯuersiōis significatiua po
ni debeant in locutione: vt ꝯuersio ipa catholice

et vere exprimat. Sūt aūt noia terminoꝝ huius
ꝯuersionis panis ⁊ corpus Christi: aut eius equi
pollētia. Panis nomē est termini a quo: corpus
christi/termini ad quē. Inqrendum itaqȝ an ipsa
ꝯuersio his noibꝰ exprimi possit ꝑ ꝟbum esse/fieri/
posse esse: simplr in rectis vel mediāte ꝓpositōne
ex/de/vel in/in obliqs. Inueniunt nempe oratio
nes varie diuerseqȝ apud sanctos/quibꝰ de hac
sacrosancta trāssubstātiatōe sunt locuti. Nā ⁊ bea
tus Amb. eam nūc ꝑ verbū potest/exprimit in lib.
de sacramētis: vbi dr. Quo aūt pt qd panis est eē
corpus Christi. Rndet/ꝯsecratōe. Nūc ꝑ ꝟbum
erat ⁊ est. Ibidē: Qd erat panis an̄ ꝯsecratiōem/
iam corpus christi est. Ibidē: Nunc per verbum
fit. Vn̄ idem in li. de cathezizandis rudibꝰ. Pa-
nis ⁊ calix fit nobis alimētū resurrectōis. In lib.
de sacramētis. De pane fit corpus christi. Et seq
tur: Ex pane fit corpus christi: ⁊ vinū fit sanguis
christi. Vbi etiā addit ꝓpositōes ex/ de. Et seq ibi
dē: calix sanguis efficit. Similr ⁊ beatus Augu
sti. varie loquit: Nam in li. sniaꝝ Prosperi. Ce-
lestis panis qui christi caro est. Et sequit ibidem
quasi se exponens: Vocat corpus christi cū sit re
uera sacrm. Idē in c. Qui māducat. de ꝯse. dis. ij
Panis est corpus christi. Calix sanguis. Idē li.
iiij. de trini. Corpus ⁊ sanguinē christi dicimꝰ/qd
ex fructibꝰ terre acceptū/⁊ pce mystica ꝯsecratuȝ
recte sumimꝰ ad salutē spualē. Qd aūt ex fructi-
bus terre acceptū est ⁊ pce mystica ꝯsecratū pa-
nis est. Dicit ḡ panē esse corpus christi. Itē ꝑ fit/
exprimit in c. Nō ois. e. disti. vbi dr: Nō ois panis
sȝ accipiēs bñdictōnem christi/fit corpus christi.
Itē in c. Vtꝝ sub figura. in e. dist. exprimit ꝑ ꝓposi
tōes ex/⁊ in. Vn̄ ait: Ex suba panis ⁊ vini corpus
christi mystice ꝯsecrat. Et sequit: Corpꝰ christi ⁊
sanguis in ꝟtute spūssci ex panis ⁊ vini substan
tia efficit. ⁊ sequit: Ipe. s. christus qui est per spm
sanctū: hanc videlicet panis substantiā suam effi
cit carnem: ⁊ trāsit in vinum ⁊ sanguinē. Item in
ꝯfessione Berēgarij/vt habet e. dist. Ego Berēga
riꝰ ꝯfiteor eādē fidē me tenere de sacramētis dni-
ce mēse/quā hec scā synodus auctoritate euan-
gelica ⁊ apostolica tenendā tradidit: mihiqȝ fir-
mauit: panē ⁊ vinū q in altari ponunt nō solū sa-
cramentū/sed etiā veꝝ corpus ⁊ sanguinē domi-
ni nostri Jesu christi esse. Itē Eusebiꝰ emissenus
sic exprimit. Inuisibilis sacerdos visibiles creatu
ras in substātiam corporis ⁊ sanguinis sui secreta
ptāte ꝯuertit. Seqtur: In christi substātiā terre-
na ⁊ mortalia ꝯuertunt. Ecce oibꝰ modis in lecti
onis huius pncipio ꝓpositis: sancti vtunt de vene
rabili eucharistia dogmatizantes. Sed videndū
qui modi sint ꝓprij: qui figuratiui: vt obscura ex
ponant: ⁊ ad sermonis ꝓprietatem q sunt minus
ꝓpria reducant: qd ⁊ glose dictaꝝ auctoritatū fa-
ciunt. ¶ B Suppono itaqȝ ex frequenter di-
ctis: qꝛ in hac ꝯuersione qua panis ⁊ vinū in cor-
pus ⁊ sanguinē christi transsubstantiat: panis ⁊
vinū sm se ⁊ qdlibet sui desinunt/manentibꝰ acci-

dentib⁹:quib⁹ desinētib⁹ succedit corp⁹ christi:qd
nō de nouo pducit: sed preexistens incipit de nouo
esse sub illis accidētib⁹. Nihilqȝ qd est aliqd ipius
panis vel vini:nō materia:nō forma:non aliq̄ po
cius:intrat/coniungit/aut manet in vel cū corpe
christi ꝛ sanguine sub accidētib⁹ remanentibus.
Hec est catholica veritas: hic intellectus queȝ in
oibus sermonibus cōuersionē istā exprimētibus
ꝯcipere oportet ꝛ tenere: ꝛ quibuscūqȝ sermonib⁹
exprimat cōuersio ac trāssubātio panis ꝛ vini in
corpus christi: nihil aliud intelligit p cōuersionē
ꝛ trāssubstātiationem / qȝ omīmoda panis ꝛ vini
desitio ꝛ ꝛ corpis ꝛ sanguinis christi sub remanen-
tibus accidentibus successio. Et ad hunc intelle-
ctum debēt retorqueri ꝛ exponi. Sed nūc viden
dū q̄ locutiones fm sermonis ꝓprietatē sunt con-
cedende. ¶ Pro q̄ aduertendum/ q duplices pos
sunt formari ꝓpositiones in ꝓposito: quedā in qb⁹
panis qd importat terminū a quo cōuersionis et
corpus christi qd importat terminū ad quē sunt
extrema totalia: quedā in quib⁹ non sunt totalia
extrema. ꝓpositiones in quib⁹ panis ꝛ corp⁹ chri-
sti sunt totalia extrema sunt simplr false de rigo-
re verboꝝ: siue sint de inesse/ siue de possibili: etiā
cuiuscūqȝ tpis p̄sentis/ p̄teriti vel futuri. Cuius
rō est: qꝛ ois ꝓpositio de inesse affirmatiua cuius-
cunqȝ tpis fuerit/ importat vnionē extremorū p
tpe p copulā importato: id est qꝛ importat p sub-
iectū ꝛ p̄dicatū sunt idē: siue magis logice loquē-
do/ q extrema scȝ subiectū et predicatū supponāt
pro eodē. Si aūt fuerit de possibili/ importat vni
onem illā esse possibilē pro aliquo tpe. Hinc est il
lud/ q nunqȝ ꝓpositio de inesse: de p̄terito vel de
futuro est vera: nisi sua de presenti aliqn̄ fuit/ vel
aliqn̄ erit vera: qꝛ omne tēpus p̄teritū aliquādo
fuit p̄sens: ꝛ omē futurum aliqn̄ erit p̄sens. Sic
nūqȝ ꝓpositio de possibili est vera/ nisi sua de ines-
se sit possibilis. Cū ḡ hec: panis est corp⁹ christi/
simpliciter est impossibilis. Ideo oēs ille sūt fal-
se ꝛ impossibiles: panis erit corp⁹ christi: corpus
christi fuit panis: panis pōt esse corp⁹ christi. Pa
nē possibile est esse corp⁹ christi: Similiter ꝛ eorū
cōuerse. Et quia nō sunt dabiles alie ꝓpositiones
affirmatiue de inesse ꝛ possibili a p̄dictis/ in qui-
bus sunt totalia extrema. Sequit qd dictū est q
oēs tales sunt false. ¶ C Propositiones vo in
quib⁹ nō vtrūqȝ terminoꝝ panis ꝛ corp⁹ christi est
totale extremū: sed ad minus vnus eoꝝ est pars
extremi / sunt in duplici differētia: Aut sunt am-
bo recti casus: aut alter eoruȝ est obliq̄ casus. Si
ambo sunt recti casus: tunc p̄dicant mediāte ver
bo fit/ efficit/ incipit esse ꝛ siqua sunt similia. Et
tunc ad veritatē talis requirit q extrema ad mi-
nus successiue supponāt p eodē. Vn̄ illa / albū fit
nigrū / nūqȝ erit vera/ nisi illud qd iā est albū/ ali-
quādo fit nigrū: Ita q p illo p quo supponit ali
quādo supponat nigrū. Sic de illa. Peccator fit
iustus: ꝑsecutor fit discipulus: ꝛ silibus. Vn̄ illa
est simpliciter falsa: Hō fit asinus. hō fit cadauer.

Embrio fit hō: qꝛ illud qd est hō: totū scȝ cōposi-
tū nūqȝ erit nec fit illud qd ē vel erit cadauer. Cō-
positū eīm ex materia ꝛ forma cadaueris nūqȝ fu
it hō: licet materia hois pōt fieri materia cadaue
ris. Et materia embrionis pōt fieri materia hois
Et materia hois fieri pōt materia asini: licet per
multas trāsmutationes medias. Et ad hūc in-
tellectū qn̄qȝ (licet improprie) ꝯceduntur ille: hō fit
cadauer: lignū fit ignis: qꝛ pars hois aut ligni
ꝑs cadaueris vel ignis. Sed siue ꝓprie siue iprō-
prie/ nō est illa vera fm vim vboꝝ: Panis fit cor-
pus xp̄i: qꝛ nec nunc nec posteri⁹ qd est panis/ pōt
eē corp⁹ xp̄i: ideo nec simul nec successiue panis ꝛ
corp⁹ xp̄i p eodē supponunt. Nec ꝑs panis aliqñ
erit ꝑs corpis xp̄i: qꝛ in cōuersione panis tot⁹ desi
nit: nec aliqd ei⁹ intrat corp⁹ xp̄i. Vn̄ oēs ille sunt
simplr false: panis fit corpus christi: panis fact⁹
est: aut fiet corpus christi. Sic de vbo efficit/ inci
pit esse ꝛ silib⁹. ¶ D Si aūt alter terminorū po-
nit in obliquo: tūc regulariter ponit cū additiōe
p̄positionis ex/ de vel in: Ita q ex vel de additur
termino a q̄. i. pani: vt ex pane vel de pane fit cor-
pus christi. Et tūc prepositio ex vel de pōt dicere
circūstantiā cause materialis: vel circūstantiā or-
dinis: vt cū dicimus/ Ciphus fit de vel ex auro/ q̄
ad p̄mum: vel ex mane fit meridies: vt dr. v. Me
taph. q̄ ad secundū. Primo mō adhuc falsum est
dicere: ex pane fit corp⁹ christi: qꝛ valebit/ ex pane
tanqȝ ex materia fit corp⁹ christi: q̄ falsa est vt iam
dictū est. Scdo mō cōcedit: qꝛ tūc tm̄ dicat ordinē
sube panis ad p̄ntiā corpis christi. Et valet tātū:
ex vel de pane fit corp⁹ christi: id est post desitionē
panis fit p̄sens corp⁹ christi. Siue pani succedit
corp⁹ christi: h mō etiā cōcedit: ex nō hoie fit hō. i.
post esse nō hois succedit esse hois: qd nihil aliud
est dicere/ nisi postqȝ aliqd nō fuit hō fit hō. Silr
cōcedit: ex nō albo fit albū. Quā forte phus nō cō
cederet/ nisi ꝓpter cōe subiectū vtriusqȝ termini Si
vo ponit p̄positio in/ addit termino ad quē: id est
corp⁹ christi: vt dicēdo: Panis trāsit vel cōuertit
in corp⁹ xp̄i. Et tūc denotat circūstātiam termini
ad quē ꝯuersionis ꝛ ꝛ ideo ipa vera est: ꝛ inter alias
magꝭ ꝓpria. Nā tātū valet: panis trāsit in corp⁹
xp̄i: id ē panis trāsit vl ꝯuertit: cui⁹ trāsitus seu
ꝯuersiōis corpus xp̄i est termin⁹ ad quē: qd nihil
aliud est nisi q desitioni panis q̄ transit de esse ad
nō esse: termin⁹ ad quē. i. illud qd succedit/ ē corp⁹
christi. ¶ E Ex qb⁹ sūmarie colligit/ q solū his
locutionib⁹ vere exp̄mit trāssubstātiatio panis in
corpus christi. In quibus ablatiuo pane/ addit
ex vel de: Aut accusatiuo corp⁹ christi addit p̄po-
sitio in. Et secūda pro tāto est magis ꝓpria: quia
nō denotat cōmunē materiā vtriqȝ termino con-
uersionis. Et ad alterā illarum reducere oportet
omnes alias si in veritate debeant saluari: et hoc
vult glosa de conse. dis. ij. quia corpus: super ver-
bo/ cōuertunt. Bene dicit inquit conuertunt: vel
trēssubstātiantur: vel vt alij dicūt transeunt vel
transeant: non fiunt nec incipiunt. Nihil enim fit

vel incipit esse corpus christi. Potest tamē cōcedi q de pane conficiatur vel fiat corpus christi sicut de aqua fit crystallus: sed securius nō conceditur hoc. Et vbicūq inuenit panis vel de pane fit vel cōficitur corpus christi: sic intelligitur id est transit in corp⁹ christi. Vel expone sic.i.sub specie panis: vel latet vel incipit esse vel latere corpus christi: vbi añ cōsecrationē nō erat. Si em̄ panis corpus christi fieret: singulis diebꝰ ei adderet aliqd q prius non erat: τ sic semꝑ augmentaret. Item qualiter vniretur diuinitati ille panis τ iste. Itē si panis est corpus christi: ergo aliqd qđ nō est natum de ꝟgine: τ sic aliquid inanimatū est corpus christi: qđ est animatū τ inanimatū: q nō solum de virgine habuit originē. Nō intelligas ergo q aliqđ augmentū sumat ex tali cōuersione nec eo mō quo cibus cōuertitur in carnem: sed ibi est corruptio.i.desinit ibi esse suba panis τ vini: nulla tamen generatio. Vñ nō pōt dici q fit ibi vera trāsubstātiatio ꝗtrum ad hoc q noua essentia ibi generaret. Hec glo. cuius intētio patet. Licet verba glosatorē theologum nō fuisse sua improprietate demōstrent. Ex his satis patet quō auctoritates supra posite τ similes sint moderāde: τ ad sensum catholicum reducende. Et tm̄ de illo.

¶ F De diuinissimi sacramenti Eucharistie veneratione seu cultu.

Quia autem ex predictoꝝ omniū inuestigatione sufficiēter patuit in hoc sacramento christū contineri et q ad corpus et aiam: ineffabilēq deitatē restat ꝑ cōplemento illius ꝗrti mēbri inqrere q cultu: qua ve adoratione diuinissimū illud sacramentū tam a sacerdote celebrāte ꝗ a circūstātibꝰ debeat venerari. Ad hoc em̄ statim facta cōsecratione reuerēter in altū fert hostiam ipsam populo ostendens quatinus visa eucharistia ab hominibꝰ suppliciter adoret. ¶ Ad huius ꝓsecutionē aduertendū q cōmuniter ponūtur tres species adorationis large accepte siue venerationis: q grecis frequenter nominant vocabulis: scz theosebia siue latria: dulia: τ yperdulia. Vtimur aūt grecis vocabulis: q in latino eloquio nō habemus noia simplicia quibus explicent que per hec noia intēdimus designare. Unde btūs Aug⁹.x. de ciuitate dei.ca.j. loquēs de cultu soli deo exhibendo ait. Ad significandū deo debitū cultū: qm̄ mihi satis idoneū nō occurrit latinū: greco vbi necesse est insinuo / quid velim dicere. Consequēter exponit ibidē quid noie theosebia: quid latria significetur. De quo supra lectione.xvij. dictū est in expositione huius clausule ꝑfationis. Adorāt dñationes τc̄. ¶ Ideo breuiter per latriā in ꝓposito intelligenda est theosebia .i. cultus vel seruitus soli deo debitus qui et adoratio strictissime sumpto vocabulo dici solet. ¶ Quia aūt deus colitur actu sacrificij. Est autē sacrificiū ſm beatū Aug⁹.x. de ciuita. dei. ca.vj. Omne opus qđ agitur vt sancta societate inhereamus deo relatū scz ad illū finem boni quo veraciter esse beati possimus. Sequitur q omni actu in deū rōnabiliter ordinato deus colitur. Est autem hmōi act⁹ duplex: interior τ exterior. Et ſm hoc duplex distinguitur latria. Interior latria dicitur actus fidei spei ac charitatis. ſm beatū Augustinū in Ench.ca.ij. τ sequentibus. Hi em̄ soli in religione qua deus colitur sequēdi sunt: vt ibidem dicit ca.iij. Harū nāq virtutū actibus debita deo reuerētia exhibetur. Unde quotiēs actum fidei spei aut charitatis elicio: totiens deum colo deum veneror: deū adoro. ¶ Cū em̄ in deo summū dominiū credo: meditor agnosco ipmq vniuersale principiū / creatorē / gubernatorē / τ principem. In ipso cōsistere summū dominiū: omnisq potestatis plenitudinē: sine cuius nutu nec foliū cadit de arbore. In cuius manu omnia sunt posita: cuius voluntati resistere nullus pōt: cuius sapientiā nil latere: prouidentiam cūcta disponere credo. Eius bonitatem liberalissime cōmunicare a quo omnibus donatum est esse τ viuere: creata cōseruare cōseruata in suos ꝓprios fines fortiter suauiterq ordinare: sueq beatitudinis rationalem creaturā participē facere: lapsa reparare: perpetue captiuitatis filios ꝑcioso sanguine redimere: redēptos glorificare: nulla sui vtilitate aut necessitate: sed misericordissima ac ꝑpetua qua nos dilexit charitate: ac cetera innumera infinite sue ꝑfectionis opa mēte ꝓfiteor. Hec credēdo ac meditādo actu fidei deum adoro atq colo. ¶ B Cūq ex borū pertractatione agnosco ipm deum esse rōnalis creature bonū quā ad se beatifice possidendū ac fruendū creauit in quo tanq in summi boni possessione quicqd desiderari potest summe habet. Acꝑ assurgo ad concupiscendū ipsum mihi plus oibus: tanq summū mihi bonū τ cōmodū: et ꝓpter eū sic possidendū / ꝑpetuo omnia alia paruipēdo. Incipio eum diligere amore concupiscētie: qm̄ est ꝓprius actus spei. Cū ꝟo vltra ꝓgredior meditādo oēm hāc suā liberalissimam diffusionem: nō ex ꝓuenientibꝰ creature meritis: sed intrinseca ac naturali bonitate sua: liuore carens (vt Boetius loquitur.iij. de consolati.) pcedere: ac per hoc solum ipm essentialiter bonū sibi solū sufficientissimū: ac summe ꝑfectū: et ꝓpterea ab omni sua creatura coli / reuereri / honorari / timeri / ꝓpter se τ super omnia amari: sibiq seruiri τ subijci debere dignissimū esse debitum τ iustissimū. Et idcirco actū ꝑfecte dilectionis: quō ipsuz nō ꝓpter cōicata beneficia: sed ꝓpter seipm elicio. Sint quoq mihi creationis / cōseruationis / redēptionis / iustificationis / gratificationis / beatificationis: beneficia vie quedā et effectus excitantes τ ducentes ad diligendū qui omniū borū est causa. Diligēdū dico in se τ ꝓpter se finaliter: meq totum sibi per obedientiā perfectā subijciendū. Hic actus dilectionis perfect⁹ est et amor amicitie ac fruitio: ꝓpriusq effectus charitatis quo deū colo theologica charitate. Hi sunt actus interioris re

uerentie/honoris ac cultus latrie: quo deum ex
tollo/magnifico sup oia/tanq̄ vnicū summū bo
nū adoro. Quippe nihil aliud est deum adorare/
magnificare/extollere/reuereri/nisi deū talez cre
dere/vt talē desiderare/ac super omnia diligere.
Qd est ipm talem summū scz esse/z sibi z omib
dominari velle: ac p hoc oia alia estimare tāq̄ ni-
hilū coram eo. Nec se nec aliud velle sibi pponere
nec amare. hoc est qd Raban⁹ sup Gene. dr: Ado
rare est deum tota mentis intentōne tendere. Nō
autem mente tēdimus nisi actu voluntatis aut
intellectus. ¶ Ecce habes quid est colere z ado-
rare deū actu interiore qd breuissime dici potest
post btm̄ Augu. Ei adherere fide/spe/z charitate
Hic eni verus dei cultus fm eum in ench. ca iiij.
incboat fide/spe tenetur/pficit charitate: nec tn̄
abinuicē q̄tinus pfecte sint separant. Hic est ver⁹
dei cultus quo pr celestis colit in spū z veritate:
fm illud saluatoris Joan. iiij. Veri adoratores
adorabunt patrem in spū z veritate. Spūs ē de
us/z eos qui adorant eum in spū z veritate opor
tet adorare. Nam z pater tales quērit qui adorēt
eum. vbi glo. sup verbo /in spū z veritate: Nō in
templo: non in hoc monte: sed interius in intimo
cordis templo z in veritate cognitōis. Hec glo.
Quid est /in intimo templo cordis: nisi in amoro
sa affectione volūtatis. Nam cor frequēter p vo
luntate ponit in scriptura. Jn veritate agnitiōis
in fide trinitatis. ¶ H Latria exterior signū
est aliqd sensibile in pstatōnem latrie interioris
exhibitū. vt sunt actus z gestus interiores: quib
quis pfitet intus in se credere/sperare/z amare
eum cui foris exhibet/vt summū bonū/omniuz
creatorē: salutis z omnis boni causale pncipiuz
atq̄ finem. ¶ Sunt aūt hi act⁹ ritus quidam/q
fm christiane religionis pietatē obseruant. vt ob
latio sacrificij: laudū z canticoꝝ vocalis platio:
manuum ꝯpositio aut extēsio: pectoris tunsio:
capitis nudatio: genuū inflexio: corporis toti⁹
pstratio z similia. De hac duplici adoratōne loq
tur beatus Joan. Dam̄. in suo quarto. Quia in-
de ex duplici natura ꝯpositi sumus. Jntelligibili
s. z sensibili: duplicē adoratōem deo offerimus
scz spūalē q. s. ꝯsistit in interiori mētis deuotiōe z
corpalem que ꝯsistit in exteriori corporis humili
atione. Et quia in omnibus actib latrie/id qd ē
exterius refert ad id qd est interius sicut ad pnci
palius: ideo ipa exterior adoratio fit pp̄ter interio
rem: vt scz p signa humilitatis que corpalr exhi
bemus: excitet noster affectus ad subijciendū se
deo: qz connaturale est nobis vt per sensibilia ad
intelligibilia pcedamus. Hec Tho. scda scde. q.
lxxxiij. art. ij. Verū signa ista sensibilia equiuoca
sunt: quia z deo exhibent z creature. Non autē
simili sed diuersa intentōne. Et fm hoc qn̄q̄ sūt
signa adoratōis latrie/qn̄q̄ dulie. Cum ergo si-
gna illa exhibent in pstatōem summe maiesta-
tis potentie ac bonitatis diuine: p ea deus adora
tur adoratōe latria: quia vt sic/nulli pure creatu
re sunt exhibēda. Nam si hec adoratio interior vl
exterior pfata intentōe exhibet alicui qd nō est ve
re z essentialiter de⁹/nō est latria sed idolatria: qz
illud cui impendit qdcunq̄ fuerit circa deū est ve
lut vmbra z idolū respectu dei vere lucis z pfectis
simi entis. Vn̄ dr idolatria: i. latria exhibita ido
lo. ¶ Et qz ex actib frequēter elicit/generatur
habit⁹: latria nō solū accipit p actu summe ado
ratōis/sed etiā p ipo habitu: fm quā acceptiōem
dr ꝟtus ad religionem pertinens. ¶ J Se
cunda spēs adoratōis est dulia. Et dr dulia a du
los grece quod est seruus latie. Jnde dulia. i. ser-
uitus. Et accipit dulia tripl'r ppie/cōmuniter/z
cōmunissime. Proprie accipit p ꝟuitute siue re
uerētia quā serui z subiecti impēdere debēt dn̄is
suis z supioribus. Et sic loquit Aug. x. de ciui. dei.
ca. j. Ea seruitus que debet hominib fm quā p̄-
cipit aplūs/seruos dn̄is suis subditos esse debe-
re. alio noie hoc est nō latria/grece nuncupari so-
let. Vocabulū aūt illud grecum non expmit: sed
cōmuni vocabulo a doctorib cōiter dulia noiat.
Et quia duplices sunt serui. Quidam mancipia
seu possessio dn̄i qbus dn̄i ipi vtunt sicut ceteris su
is reb ad ppriā vtilitatē. Quibus z n̄s fm Aristot.
in politic. pncipat dispotico. i. dn̄atiuo princi-
patu. Alij sūt serui naturalr/q carēt naturali pru
dētia. nec vigēt naturali rōne. De qbus dr p phs: Ho
mines corpe robusti/intellectu aūt deficiētes ꝯna
turalr sunt alioꝝ ꝟui: q tn̄ simplr sunt liberi eisq̄
pncipant politice z ciuiliter. Ad vtrosq̄ extendit
se dulia. Est eni dulia ppie accepta ꝟtus qua ser
ui z subditi suis dn̄is z supiorib honorem ac re-
uerentiā exhibere debēt fm id Petri: Serui sub
diti estote dn̄is: non tm̄ bonis z modestis/sed eti
am discolis. j. Petri. ij. Jta in veteri lege scdo ge
niti primogenitos vt suos dn̄os z maiores ado-
rabant. Vn̄ Gen̄. xxvij. dixit Jsaac ad Jacob fi-
lio suo: Esto dn̄s fratrꝝ tuorum z incuruent an-
te te filij matris tue. ¶ Dulia ꝟo ꝯmuniter sum
pta/dr seruitus q̄dam reuerentialis/fm quā rō-
nales z intellectuales creature se mutuo honore
pueniūt z venerant: pp̄ter quasdā speciales rati
ones: pp̄ter aliqd diuinū vel virtuosum in ipis re
pertum aut saltem eis possibiliter non exclusum.
Et fm hoc legit homines alios quosdā adorasse
qui tn̄ neq̄ fuerūt ipoꝝ dn̄i nec rectores/sed ad
captandū beneuolentiam vel mitigandam iram
aut ad designandum aliquam virtutem seu in si
gnuz specialis amoris z amicicie. Sic legitur de
Moyse in Exo. xviij. q egressus in occursum co
gnati sui Jetro ipsuz adorauit. Sic Jacob de me
sopotamia progrediens: in terram pronus ado
rauit septies fratrem suum Esau appropinquan-
tem. Gen̄. xxxiij. Et Dauid adorauit Jonathan
filium Saul. pmi Regum. xx. ¶ K Et no
tanter dictum est propter aliquod diuinū in istis
rationalibus creaturis cōmuniter repertum. Hoc
diuinum est q sunt conditi ad dei imaginem.
Unde dicit Damascenus: Cuius gratia nos inui

cem honoramus. nisi q: ad imaginē dei facti sumus: ꝓpter qḋ et. j. Petri. ij. dicit. Omēs honorate. Nam sicut charitas ⁊ dilectio extēdit se ad omnes dei imagine insignitos beatitudinis quoq (q̄ trinitas ipsa est ad cui⁹ imaginē insigniti sunt) capaces. Et hoc mō extendit se dulia ad oēm creaturam non damnatā. Nō em̄ extenditur ad demones ⁊ reprobos per damnationis sententiam a beatitudine perpetuo exclusos. In quibus et si ꝓ dei ꝗꝛum ad naturalia perseuerat nec deleri pōt: tn̄ q: a deo perpetuo sepati: beatitudinē fm ordinatā dei potētiā adipisci nō possunt tāq̄ inimici a deo proscripti: a nobis nullatenus sunt honorandi. Sic etiā ꝓpter alias gratias et dona gratis data naturalib⁹ supaddita: vt sapientia/ virtus/ ⁊ cetera dona gratis data: que ad edificationē vel ecclesie vel persone a deo donantur dulia adorant: quasi in hoc alios non habentes talia ꝓcellētes. Sic in politicis phus dicit: q̄ hoīes rōne vigentes naturaliter alioꝝ sunt dn̄i ⁊ rectores: ⁊ ꝓ hoc ceteris mag' honorādi. Sic pharao honorauit Joseph. Et Nabuchodonosor danielē. Et lex docet senes honorandos dicens. Corā cano capite cōsurge: ⁊ honora personā senis: ⁊ time dn̄m deū tuū. Leuit. xix. Sic gratiā dei habētes honorandi sunt. De q̄b⁹ btūs Grego. sup Ezech. Boni ⁊ virtuosi honorandi sunt: ne forte ꝓ eos ille ꝓuocet qui eoꝝ corda inhabitat. Magis aūt creatura iam beata rōnabiliter est adorāda. Sic Abraā adorauit angelos Gen̄. xviij. Josue cecidit ꝓnus in terrā adorans angelū eiusdem. v. ca. Verū q̄ intelligit pn̄t in angelis ꝑsonā dn̄i adorasse mittentē. Verū q: vt dictū est: signa adorationis exterioris sunt equiuoca. Aliud significantes dum deo: aliud dum creature exhibent: ꝓpter qḋ ea q̄ cōmuniori vsu ad diuine maiestatis ꝓstationē exhibent: creature exhibēda non sunt. De quo btūs Aug. x. de ci. dei dicit. Multa de cultu diuino vsurpata sunt: que honorib⁹ deferunt humanis siue humilitate nimia siue adulatione pestifera. Ita tamen q̄ ea quib⁹ deferunt hoīes habent q̄ dicunt colendi venerādi. Si aūt multum eis additur ⁊ adorādi. Quis vo sacrificandū censuit nisi ei quē deū aut sciuit aut putauit aut finxit. Ideoq Joannes angelū in Apoc. ca. vlti. sibi loquentē adorare volens ꝓhibitus est ab eo dicente. Vide ne feceris. Tū ad ostendendū dignitatē hominis quā cōsecutus est per christū vt angelis equatur. Vn̄ subditur ibidem. Conseruus tuus sum: ⁊ fratrū tuoꝝ. Tum ad excludendum idolatrie occasionē. Vn̄ subdit: Deū adora: ꝓpter cui⁹ occasionis vitationē/ Mardoche⁹ noluit adorare supbissimū Amā timēs ne honorē dei trāsferret ad hoiem: vt dicitur Hester. iij. ¶ L. Dulia cōmunissime sumpta extendit se etiā ad latriam: put dicit reuerentiā ⁊ honorē exhibitos ⁊ minoribus ⁊ parib⁹ ⁊ superiorib⁹: nedū participatū dominiū habētib⁹: puta creaturis: sed etiā vniuersalissimo creatori se habēti illimitatā ⁊ vniuersalem ꝓsidentiā. Et ita loquit Glo. sup illud ps̄. Dn̄e deus meus in te speraui. iuncta Glo. super illud ps̄. In ecclesijs benedicite deo: dn̄o de fontibus israel. Ps̄. lxvij. Dn̄e dicit per omnipotentiā cui debet dulia. Deus per creationē cui debetur latria. Et beatus Aug⁹ sup illud Matth. iiij. Dominū deum tuū adorabis ⁊ illi soli seruies dicit. Seruitus duob⁹ modis ac diuersa significatiōe solet appellari. Dicit em̄ latria dicit ⁊ dulia. Sz dulia intelligit seruit⁹ cōmunis: hoc est: seu deo/ seu homini seu cuilibet rerū nature exhibita. Ab etiam seruitus id est dulea grece nomen accepit. Latria autē appellatur seruitus illa que sola diuinitatis cultui debita nec vlla est participanda creature: vn̄ idolatre nuncupant. Hec Aug⁹ qui duliā in hac auctoritate accepit tertio modo siue largissime. ¶ Sed notandū q̄ q: in deo consideramus dignitatē ⁊ ꝑfectionē creature incōicabilem fm nomen: vt est essentia diuina ⁊ natura/ q̄ creature incōicabilis est. Vn̄ creatura de⁹ ꝓprie vel diuina natura dici nō pōt. Cōsideremus ⁊ in deo dignitatē cōicabilē: non fm eundē gradū sed fm idē nomē: vt sapientiā/ potētiā/ bonitatē/ ꝓsidentiā/ dominiū. Nā ⁊ creatura dr potēs/ sapiēs/ dn̄s ⁊c̄. Rōne ꝑfectionis incōicabilis creature ⁊ debet deo adoratio latria: q̄ simplr incōicabilis ē creature ⁊ intellige fm nomē. Rōne perfectionis cōicabilis: debet deo honor et adoratio cōicabilis fm nomen cōicabile: qḋ est dulia cōiter acceptum. Et sic loquit Glo. allegata. Deo cui debet latria .i. honor incōicabilis quēadmodū deitas est incōicabilis. Dominiū em̄ cōmunicat creature fm q̄ dicimus q̄ deus potēs facit creaturam potentē. Sapiēs est: ⁊ facit creaturā sapientem: bonus est ⁊ facit creaturā bonā: ita q̄ participat ei⁹ bonitatē. Et fm h̄ debet ei honor q̄ descēdit in cōmunionē: scz rōne dignitatū: in quarū participatione dicim⁹ esse creaturā. Et iste honor noiat noie cōmuni qḋ est dulia. Et ita patet sensus huius Glo. Bn̄dicite deo cui debet latria. Dn̄o cui debet dulia. Vel vt addit in ps̄. vij. Dn̄e per potentiā cui debetur dulia. Deus per creationē cui debetur latria: q: creatio actiua nō cōicat creature: sed bene potētia cōicat. ¶ M Nō tn̄ intelligenda sunt hec q̄ in deo differant essentia/ dominiū/ sapiētia/ q̄si distincte ꝑfectiones: q̄rū vna sit creature cōicabilis: alia incōicabilis. Nā nihil distinctū ab essentia dicit potētia/ sapia ⁊c̄. In deo em̄ est tm̄ vna ꝑfectio que est diuina essentia: ⁊ hec omnib⁹ modis est sapientia/ veritas/ ⁊ potentia. Nec sapientia plus vel veritas est sapientia q̄ essentia. Unde non plus distinguitur sapientia ab essentia: a bonitate vel eternitate: q̄ sapiētia a sapientia: Quod plane dicit beatus Augustinus: in de triplici habitaculo. Oīa vnū sunt in deo excepto qḋ ad relationem ꝑtinet. Nam sapiētia ⁊ veritas dei ⁊ eternitas: nō diuersa sūt sz vnū sūt: sicut ⁊ oīa. Sapia em̄ dei nō magis sapientia q̄ veritas est. Et nō mag' veritas/ veritas est q̄ sa

pientia/q̃z eternitas/q̃z cetera dei. Omnia vnum eñ sunt in deo: z nõ solum inter se eadem sunt in deo: sed non aliud sunt q̃z ipse deus. Hec ille. Et ita nec aliquid in deo realiter cõmunicat̃ creature z nõ aliud/puta potẽtia/sapientia/nõ substancia vel essencia. Nihil eñ est qđ in deo realiter cõmunicat̃ creature: sed ƒm nomẽ tñ: hoc est nomẽ potẽtia: nomẽ sapiẽtia: vniuoce attribuit̃ creature z deo: z hoc ƒm rationẽ generalẽ nõ specificã. Non eñ est sapiẽtia dei eiusdẽ rõnis specifice z sapientia creature: q2 illa est substãtia/ista accidẽs. Nomẽ autẽ deus/diuinitas/nõ attribuit̃ vniuoce z ꝓprie creature. Et ƒm h̃ nõ sunt rõnes diuerse adorationis in deo realiter: ꝓpter quas diuerse adorationis spẽs deberent̃ deo. Sed quõcunq̃z a nobis cõsiderat̃ deꝰ: siue in se absolute vt infinite pelagus substantie: siue in ordine ad creaturã vt creator: dñs conseruator: ꝑ potẽtiã/sapientiã/bonitatẽ/semꝑ debet̃ sibi adoratio latrie: q2 totũ est idẽ in deo. Nec dulia ista q̃ debet̃ dño ƒm ꝑdictam glo. distinguit̃ a latria: sed est actus latrie. Neq̃z dulia accepta distinguit̃ a latria nisi sicut genus a specie. Et sicut idẽ est: sortes z hõ z animal ita idẽ actus adorationis: puta quo ꝓfiteor deũ summũ: infinitũ: omnipotentẽ zc. est actus latrie z dulie generaliter accepte. Sic g̃ sapiẽtia diuina z deus idem sũt: sic dulia deo debita z latria idẽ sunt. Sicut aĩal rõnale z hõ: licet nomẽ dulia generale sit ad actũ adorationis diuine: z ad actum adorationis creature. ℭ N Licet autem tñ sit vna ratio adorationis in deo q̃ est infinita dei maiestas: etiã quibuscũq̃z terminis differẽtibꝫ exprimat̃. Est tñ differẽtia aut multiplex ratio debiti in creatura/qua ipsa creatura obligat̃ ad colẽdũ deũ cultu latrie: ƒm multiplicitatẽ beneficiorũ z gratiarũ a deo acceptarum: sic debitor est homo: Rõne beneficij creationis: rõne bñficij redẽptionis: iustificationis: glĩficatiõis. Etiã q2 nõ equaliter oẽs recipiunt non est equale debitũ: q2 iuxta
Matth.25 euangelicã parabolã. Cui plus cõmittit̃ plus debet. Unde vni dedit dñs duo talẽta: alij quinq̃z. Et plus debuit cui quinq̃z cõmisit q̃z cui vnũ. Et sic ex parte cõmissi seu accepti nõ est equale debitum: tñ equalis honor: q2 honor respondet dignitati: z eadẽ dignitas est in deo qua accipio hoc et illud. His sententialiter cõcordat doctor irrefragabilis. ꝑte. ĩ. q. xxx. ℭ O Diuidit̃ autem cõmuniter dulia: primo modo vel scđo mõ accepta: vt scꝫ tantũ creature debet̃. In duliã maiorẽ z duliã minorẽ. Dulia maior est tertia species diuisionis ꝓncipalis siue ꝓme suprapositе q̃ iꝑdulia dr ab iper qđ est suꝑ: q̃si excellẽs dulia. Minor dulia simpl'r obtinet nomẽ dulia gñale sine addito. Iꝑdulia ẽ seruitꝰ q̃dã reuerẽtial' exhibita rõne excellẽtie singularissime z eminentie in eo cui exhibet̃. Qualis est reuerẽtia exhibita virgini gloriose: in qua est ꝓrogatiua excellẽtissime z singularissime dignitatis: pure creature cõcessa; in eo ꝙ est mater dei: q̃ excellit cherubin z seraphin z oẽs angelicos spũs. Hec etiã iꝑdulia ƒm quosdã ꝯuenit monarchis ecclesie: pape z imꝑatori. Qđ admitti potest faciẽdo cõparationẽ statuũ officiorũ et dignitatũ in ecclesia militante: ibi manẽdo precise. In his eñ supremus z excellentissimus status in spiritualibꝫ est papatꝰ. In secularibꝫ est maiestas imꝑialis. Sic admittit papa tanq̃z supremꝰ hierarcha in policia ecclesiastica: vt sibi fideles ꝓsternant̃ vsq̃z ad pedũ oscula: nõ quidem rõne sanctitatis ꝑsonalis (si recte est sibi cõscius z rõnis compos/cũ sit homo fragilis: nesciens sicut ceteri an amore vel odio dignꝰ sit) sed rõne dignitatis sui status: q2 vicarius est christi in terris: qui potestatis plenitudinẽ cõcessit petro/z cuilibet suo legitimo successori. Hinc fortassis crucẽ gerit i sandalis quã osculandũ offert: tanq̃z locũ gerens crucifixi/honorem illũ nõ sibi vsurpans: sed in dñm cuius signũ osculat̃ retorquens. Claues etiã habet in signo siue armis: quia successor eius est: cui singulariter clauium potestas in sua plenitudine est collata. Sic z reges z imꝑatores patiunt̃ ꝓstrationes: z vsq̃z ad terram genuflexiones sibi exhiberi. Sicut legit̃. ij. Regũ. xiiij. Dauid nõ repulit adorantes se suꝑ faciẽ terre: sed magis petita cõcessit. In quo non repꝛehendunt̃ tanq̃z honorẽ sibi indebitũ arrogãtes. Uerũ loquẽdo de iꝑdulia cõparando ad vniuersitatẽ creaturarũ nõ potest reuerentia illa iꝑdulia nũcupari. ℭ Dulia minor siue simpliciter dicta: est reuerentia cõmunis alicui exhibita nõ in attestationẽ alicuius excellẽtie singularissime: sed ƒm rationẽ excellentie communẽ multis: qualis est reuerentia exhibita prelatis inferioribꝫ. In sacris ordinibꝫ constitutis: aut in dignitatibꝫ: ꝑsonis virtuosis: hominibus sapiẽtia ꝑcellẽtibus imo z beatis angelis animabus sanctis: potentibus nobis ferre auxiliũ: aut nostrã indigentiã releuare. Uel ƒm suam generalitatẽ/quibuscũq̃z creaturis rõnalibꝫ z intellectualibus beatitudinis capacibꝫ: ƒm dei potentiã ordinatã. Et põt quelibet harũ specierũ accipi vel ꝓ actu interiori: vel pro actu exteriori: vel ꝓ habitu ex actibus hmõi generato correspõdent̃ ad dicta superius de latria. ℭ P Quia autẽ materiam adorationis intrauimus: paulo latius in ea moremur: vt particularius nosse possumus q̃ quomodo adorare oporteat. Ne idiscreta nostra adoratio sit aut negligens in nostram sugillationem audiamus a domino: vos adoratis quod nescitis. Joannis. iiij. Et illud Matth. xxv. Quãdiu vni ex minoribus illis non fecistis/nec mihi fecistis. Inquiramus igitur. An creature rationales et res insensibiles a nobis adorande sint. Ut exempli causa: crux christi: imagines sanctorum: et reliquie: ac cetera ad christũ vel membra eius: hoc est sanctos ꝑtinentia. ℭ Scđo an christi humanitas sit latria veneratione adorãda. Ex qbꝰ clare patebit: que quõ in altaris sacro consistentia sunt adoranda. Quantũ ad primum notandum ꝙ adoratio in suis specieb꞉ latria: dulia: et

hyꝑdulia descripta est in sua ꝓpria ẜcatione proutẜ tm̄ ↄuenit nature intellectuali seu rationali/ ꝛ rõne cuiusdã supioritatis ꝛ excellẽtie tanq̃ obiecto ꝓprio suiꝗ ꝑ se adorando. Accipiẜ aũt ꝛ largiꝰ vt etiã extẽdit se ad ea q̃ nõ ꝑ se aut ꝓpter se: sed ꝑ accidẽs ꝛ ꝓpter aliud venerantẜ: nec ꝑncipalr̃ ad ea terminaẜ adoratio: sed ad aliud ꝑ ea ad q̃ habent aliquẽ ordinẽ repñtatõis/ ↄtinentie/ coniũctionis aut alterius hm̃õi habitudinis. Et quia adoratio nõ ↄuenit illis tanq̃ obiectis adorationis actũ terminantibꝫ: sed quasi mediꝭ ꝑ q̃ adoratio terminaẜ ad obiecta ꝑ se ꝛ ꝑncipalia: ideo eoꝝ adoratio eisdẽ noĩbus nominaẜ: ꝛ ad easdem spẽs reduciẜ adoratõnis/ q̃ sunt ꝑncipaliũ obiectoꝝ/ ꝓpter q̃ illa venerantẜ. Et per hoc adoratio non ↄuenit vniuoce his ꝛ illis/ sed analogice. ꝛ sic adoratio prout attribuiẜ illis minus ꝑncipalius est veneratio alicuius/ non ꝓpter se/ sꝫ propter aliquam habitudinẽ spẽalem quam habꝫ ad aliud ꝑncipalr̃ adorãdũ. Et illo mõ põt silr̃ distingui i spẽs latriã/ duliam/ ꝛ hyꝑduliã: vt latria dicaẜ reuerentia vel veneratio que debeẜ alicui/ nõ tanq̃ simplr̃ summo/ sed tanq̃ habenti spẽalem habitudinẽ ad simplr̃ summum latria ꝓprie dicta adorandum: ꝛ sic suo modo de alijs spẽbꝫ. ℭ Q

ℭ Est aũt hec habitudo rei inanimate aut insensibilis ad naturã intellectualẽ vel rõnalem adorabilem in gñe duplex. Una est rõne repñtatõnis. Alia rõne spẽalis ↄiunctõis aut vnionis: vt quia ps ↄtinens/ habitus. i. vestis/ possessio ↄtingens vel aliquod simile. Repñtatio aũt fit tripliciẜ. Una fundaẜ in silr̃itudine rei repñtantis ad repñtata/ que imitaẜ ipam in q̃busdam accñtibꝫ similibꝫ. Sicut imago picta vel sculpta ẜm silẽꝫ ↄtractõem ꝛ figuratõem mẽbroꝝ christi/ siue i ea figura in q̃ natus est: siue in q̃ ꝑdicauit: siue q̃ crucifixus in ligno pepẽdit: siue q̃ a mortuis resurrexit/ ascẽdit/ vel ad iudiciũ venturꝰ expectaẜ: ẜm quã in recordatõem venire facit ꝑsonã Christi veri dei ꝛ hominis. Alia est repñtatio q̃ sumiẜ non ex figurali silr̃itudine membroꝝ Christi. Gr̃a exẽpli: ẜm corꝑalia lineamẽta: sꝫ ex q̃dam extẽsione vel distẽsione ptiũ/ brachioꝝ. s. ꝛ cruriũ sctissimi corꝑis Christi in cruce pẽdẽtis. Et ꝑ hoc etiã in recordatiuã christi sic passi faĉ noticiã deuenire. Sicut crux picta vel sculpta etiã sine imagine appendentis ad memoriale dñice passionis. Tertia ẽ repñtatio nõ ex aliqua ꝑdictaꝝ silr̃itudinũ: sed ex volũtate ꝛ bñplacito dei: q̃ voluit ꝑ aliq̃ ꝑcedentia facta christũ ẜcare ꝛ figurare: sicut petra deserti ꝛ serpens eneꝰ christũ figurabãt. Imagines ꝑmis duobꝫ modis adoranẜ silr̃i spẽ qua adoraẜ repñtatũ. Un̄ si fuerint imagines Christi/ adorãẜ eadẽ spẽ qua Christus. i. adoratõe latria. Si btissime ꝟginis hyꝑdulia. Si bti Petri vel alteriꝰ scti dulia. Hec tm̄ adoratio magis terminaẜ ad rem ẜcatam q̃ ad ipam imaginẽ. Un̄ Damas. li. iiij. sententiaꝝ: Honor qui exhibeẜ imagini/ refertur ad illũ cuiꝰ est imago. Un̄ dr̃ magnꝰ Basiliꝰ: Honor imaginis ad prhotypũ ↄuenit. i. exẽplar. Est em̄ prhotypon ꝑma forma seu forma exẽplaris. Ad quã facta est imago. De hac adoratione imaginis Christi hr̃ in q̃dam decreto synodi Cõstãtinopolitane: vbi dr̃: Sacratã imaginẽ dñi nostri Jesu christi ꝛ oĩm liberatoris ꝛ saluatoris eq̃ honore cũ libro euãgelioꝝ sãctoꝝ adorari decreuimꝰ. Et infra: Si qs ꝰ nõ adorat hyconã saluatoris Christi: nõ videat formã eiꝰ qñ veniet in glã pr̃na glificari ꝛ glificare sctõs suos: sꝫ alienus sit a ↄmunione ipius ꝛ claritate. Quia aũt repñtãs tertio mõ hꝫ rõeꝫ imaginis nõ sic adoraẜ. In illis em̄ non apparet aliqua sensibilis imitatio similitudinis/ rõne cuius repñtet statim Christus sed dũtaxat ex aliquo occulto mysterio. Un̄ ꝛ figure mystice dicebanẜ: ꝓpter qꝺ non statim intuentẽ in rememoratõem figurati ꝑducebãt. Et sic facile adoratio terminareẜ ad rẽ illã figurãtẽ/ ꝛ nõ ad figuratũ ptẽdereẜ. Qꝺ ↄsiderãs rex Ezechias serpẽtẽ eneũ q̃ iussu dei ꝑ Moysen fuit erectꝰ: vt ipius aspectu iudei a morsibꝫ serpentũ sanarentẜ/ laudabiliter ↄtriuit: ↄsiderans populum ipsum serpentẽ adorãdo: gl̃am non deo/ sed serpenti tribuere: vt habeẜ. iiij. Reg. xviij. ꝛ in c. lxiij. dist. qa sancta. ℭ R Ex his apperet q̃ in adoratõne imaginũ ꝛ alioꝝ ꝑ accidẽs adoratorum: q̃uis sit vnus actꝰ exterior/ vt genuflexio vel aliud signuꝫ reuerẽtie: tm̄ in adoratõe interiori sunt duo actus distincti/ quoꝝ vnus terminaẜ ad imaginẽ: nõ tm̄ absolute vt est hec res materialis/ hic lapis/ ꝺ aurum vl̃ lignũ. Sꝫ ad rẽ ipam inq̃tũ ẽ imago christi vl̃ alicuiꝰ scti. Hic actꝰ ẽ q̃dã recognitio q̃ recognosco rẽ illã vt ordinatã ad repñtandũ Christũ Uel ↄplacẽtia qua mihi ↄplacet res illa vt talis imago honorãda ꝓpter prhotypũ. Et ille actꝰ pertinet ad latriã analogice. Alius actꝰ est q̃ immediate terminaẜ ad prhotypũ/ q̃ recognosco id qꝺ repñtaẜ tanq̃ summe bonũ vniuersale oĩm ꝑncipiũ. Ad quẽ actũ eliciendũ moueor ꝑ apphẽsionẽ imagis. Et ꝺ actꝰ ẟe est actꝰ latrie ꝓprie dicte: qui solũ terminaẜ ad imaginatũ/ ꝛ nõ imaginẽ. Non em̄ vidẽdo imaginẽ recognosco ipam imaginem quã video esse summũ bonũ: siue considerẽ ipam in rõne imagis: siue absolute vt rem aliquã in se. Et ideo q̃ dr̃ eodẽ actu adorãdã esse imaginẽ/ ꝛ illud cuiꝰ est imago: intelligẽdũ puto de actu exteriori: cui corñdent duo interiores/ q̃ꝝ vnꝰ terminaẜ ad imaginẽ/ aliꝰ ꝑcise ad prhotypũ. Forte tm̄ q̃tũ ad actꝰ effectꝰ sustineri possꝫ/ q̃ etsꝫ vnꝰ effectus terminatꝰ ad vtrũq̃ ordine q̃dam. Sicut eodẽ actu diligo creaturã ꝛ deum/ dum diligo creaturam propter deum: qui ẜm aliquos simul est vsus ꝛ fruitio. Usus inq̃tuꝫ terminaẜ ad creaturã: Fruitio inq̃tũ terminaẜ ad deũ: nõ aũt sic de actu intellectꝰ. Et sic accipiẽdũ ẽ qꝺ in decreto synodi Cõstãtinopolitane sup̃ allegato dr̃: Dignũ est vt ẜm cõgruẽtiã rõis ꝛ antiq̃ssimã traditõeꝫ/ ꝓpter honorẽ q̃ ad ꝑncipalia ipa refertur deriuare yconẽ. i. imagines honoreẜ ꝛ adoreẜ. Adorentur

tanq̄ non per se quasi in ipsis sit aliqua virtus. vñ
reuelari aut iuuari possit humana īfirmitas: sed
tanq̄ signa christi ⁊ sanctoꝝ qui ferre possunt au
xiliū postulāt. Et hoc est ꝙ dicit canon venerabi
les de cōse. dist. iij. Venerabiles inquit imagines
christiani nō deos appellāt: nec seruiūt eis ī dijs
nec spem salutis ponūt in ipsis nec ab eis expectāt
futurū iudiciū: sed ad memoriā ⁊ recordationem
primituoꝝ venerant eos ⁊ adorāt. Sed ad ado
randū Christi imaginē hortat͛ btūs Aug. de visi.
infirmoꝝ vbi loquēs de tali imagine dicit. Hanc
cōplectere humiliter / venerare suppliciter / cū hec
ad memoriā tibi reducat crucifixū. Hic est vnus
modus loquendi de imaginū adoratione. ¶ S
Alij sunt qui distinctionē supradictā adorationis
non attendunt: sed adorationē presertim latria in
sua ꝓpria accipiūt significatione. Hi dicūt ꝙ ima
go neq̄ vt ꝯsiderat͛ in se ſm ꝙ est lignū / lapis / aut
metallū: neq̄ vt ꝯsiderat͛ ſm rōnē signi ⁊ imagi
nis est adorād a qr qualitercūq̄ ꝯsideret͛ est res q̄
dam insensibilis ⁊ creatura: cui adoratio latria
minime est exhibēda. ¶ Qđ vero christiana religio
imagines sustinet in ecclesia ⁊ oratorijs: nō per-
mittit eo fine: vt ipse adorent͛: sed vt fideliū men-
tes ꝑ earū inspectiones excitent͛ ad reuerētiam ⁊
honorem exhibendū his quorū sunt imagines in
quorū cognitionē recordatiuā ducūt. Et hic mo
dus dicēdi videt͛ esse Roberti holkot sup illud sa
piētie. Infelices sunt: ⁊ inter mortuos est spes il-
lorū q̄ appellauerūt deos suos opa manuū suaꝝ
vbi sic dicit. Non video esse benedictū ꝙ eodē ho-
nore honoret͛ deus ⁊ imago eius. Sed mihi vi-
detur dicendū: ꝙ neq̄ adoro imaginem chrīi quia
lignū nec qr imago: sed adoro Christū corā imagi
ne christi: qr scʒ imago christi excitat me ad aman
dū christū. Hic modus loquēdi originē videt͛ tra
here ex dicto q̄dā btī Greg. q̄ Sereno epō Mas
siliensi imagines destruēti ne adorent͛ ita scribit:
vt habet͛ de ꝯse. dis. iij. ꝑlatū. Perlatū est ad nos
ꝙ in considerato zelo succēsus sanctorū imagines
sub hac quasi excusatione ne adorare debuissent
cōfregeris. Et quidē quia eos adorare vetuisses
oino laudamus. Fregisse vo rephendimus. Dic
frater a quo factū sacerdote aliqn̄ auditū est qđ fe
cisti. Aliud est em̄ picturā adorare: aliud ꝑ pictu-
re historiā quid sit adorandū addiscere. Nam qđ
legentibꝫ scriptura: hoc ⁊ ideotis prestat pictura
cernentibꝫ: qr in ipsa ignorātes vident qđ seq̄ de-
beant. In ipsa legūt qui lrās nesciūt. Vñ ⁊ preci-
pue gentibꝫ. i. laicis pro lectione pictura est. Ad
idem videt͛ sonare Damas. libro. 4. senten. dicēs
qr nō omnes nōscunt litteras neq̄ lectioni vacāt:
patres excogitauerunt velut quosdā triumphos
in imaginibus hoc describere ad velocem memo
riam. Qua ꝓpter multotiens nō ſm mentē habē
tes dñi passionē: imaginē crucifixionis christi vi-
dentes: ⁊ in salutaris passionis memoriā venien-
tes: procidētes adoramus Christum. Ecce dicit
Christū adorari ad inspectionem imaginū ducen

tium in noticiā ⁊ rememoratiuā Christi. Hoc etiā
dicitur in cano. allegato venerabiles. vbi addit
in fine: sed nō seruiūt eis imaginibus cultu diui-
no: sicut nec alicui creature: q̄ innuit͛ imagines
non adorari latria. ¶ T Inter hos duos mo-
dos maior ē discordia in locutiōe q̄ in re. Vterq̄
enim modus hoc intendit ꝙ creatura adorari nō
debet latria adoratione ꝑ se tanq̄ terminus ado-
rationis: ⁊ hoc latria ꝓprie dicta. Vterq̄ etiā ad
mittit ꝙ ad apprehēsionē imaginis mens fertur
cognitiue ⁊ affectiue in prothotypum ipsum ado
rando. Vterq̄ etiam modus admittit ꝙ videns
imaginē habet actū aliquem respectu imaginis:
qui terminat͛ ad imaginē ipsam / vt est representa
tiua imaginati. An autē aliquis horum actuum
debeat dici adoratio imaginis: videtur esse diuer
sitas. Que videtur ita resolui posse: ꝙ actus ille
quo cognitiue ⁊ affectiue feror in prothotypū sit
adoratio latria: dubiū non est. Vtrum aūt actus
quo feror in imaginē debeat dici adoratio. Dicit͛
ꝙ est adoratio analogice ⁊ improprie: nō autem
ꝓprie: quoniā est respectu creature. Si vero vnus
actus fuerit exterior: vel vnus elicitus interior:
respectu vtriusq̄ imaginis ⁊ ꝓthotypi: ille ē ado-
ratio latria proprie quatinus terminat͛ ad ꝓtho
typum: ⁊ adoratio analogica inq̄tū terminatur
ad imaginem. ¶ V Ex illis patet quorundam
hominum stolidus error: qui adeo ad imagines
afficiunt͛: vt ī ipsis credāt esse aliqđ numinis gra
tie vel sanctitatis: quibus potētes sint facere mi
racula: ꝓstare sanitates: eripere a periculis: ⁊ a no
cumentis ac insidijs preseruare. Ex hoc assurgē
tes ad eorum venerationē vt premissorū aliquid
consequant͛. Arguit͛ ex eodem: nōnullorum indo
cta simplicitas ⁊ indiscretio qua reuerentius ado
rant imagines pulchras q̄ turpes nouas q̄ vetu
stas: aut ecōtra ornatas venustiori auro ⁊ purpu
ra q̄ nudas: credētes eos eo sanctiores quo ꝓcio
siores. Et vt Bernar. ait: offerentes libentius au
ro tectis vbi magis cernit͛ diuitiarum cumulus
Arguitur ⁊ alioꝝ rudis leuitas q̄ improuide vo-
ta emittūt: ad ꝑegrinādū se obligant nunc ad illā
nūc ad aliā ecclīa intuitu certaꝝ imaginū: creden
tes illa maiori ī illa q̄ sites ī alijs fulgere virtutib
clarere miraculis: ⁊ maiori fulciri ꝑtāte. Hec oia
in vnam transeūt superstitionē. In quā nō incide
rent: si rationē adorationis ac veri cultus atten-
derent: aut si ignorant informationē humiliter a
doctoribus reciperēt. Patet siquidē imagines fo
re res insensibiles que ex certa partiū suarū figu-
ratione ⁊ ordine imaginis nomen sortiunt͛. vnde
eis cōuenit res alias significādo repńtare. Ra-
tio aūt adorationis in deo vt dictū est: est perfe-
ctio summa ac vniuersalis ꝓuidentia. In creatu-
ris vero est aliquid diuinū: puta virtus / potestas
aut excellētia aliqua singularis a deo ꝑticipata:
quoꝝ qr neutrū reperit͛ in imagine: nulla talis ꝓ
pter se adoranda est neq̄ auxilium quodcunq̄ ab
eis postulandū est. Neq̄ em̄ vident neq̄ audiūt /

neq̄ se intelligunt venerātes. Sunt eñ creature inanimate / quibꝫ nec est sensus neq̄ intellectus. Omnia eñ que dicta sunt a deo et sanctis quorū sunt imagines: qui ꝛ per se corā imaginibꝫ odorādi sunt fideliter expectant. Ipse ꝟo imagines per accidēs honorant: nō ꝑpter virtutē potentiā aut gratiā eis inexistentē: sed ꝑpter repñtationē coꝝ quibꝫ talia insunt. Hinc vt sup̄ allegatū est neq̄ ipsis vt dijs seruimus: nec spem salutis in eis ponimus: nec iudicium ab ipsis expectamus. ❡ Et si aliquādo miracula fiunt hominibꝫ etiā ad ea cōfluentibꝫ: adiutoria aut sanitates prestant. Non hec virtute imaginū sed virtute dei: ministerio bonorū angeloꝝ ad intercessiones sanctoꝝ cōtingunt. Vel etiā nōnunq̄ operatione demonū ad fallendū inordinatos cultores deo ꝑmittente ꝑ gēte taliū infidelitate. Nec tñ ꝑpter hoc imagines ꝑijciēde sunt: aut de oratorijs eliminā de occasione idolatrie deuitāde. Aut pegrinationes ad certas imagines vel certa loca: ꝑsertim cōsecrata vl' etiā cōsecrāda penitus reprobanda. Non eñ vsq̄ quaq̄ negandū est / quin in certis locis singulariter relucent beneficia dei: ꝛ maiora crebrius q̄ in alijs: vel ꝑpter sctōꝝ reliqas ibi ꝯditas: vel occulta ministeria futuris tp̄ibꝫ ibi celebrāda aut celebrata. Vel alias causas nobis occultas / ꝑpter q̄s deus vnū locū elegit suo cultui nō aliū. Sic primo elegit tabernaculū qđ ꝑ Moysen erigi mandauit. Deinde locū in silo. Deinde templū Salo-

Deu.12 monis in hierusalē. Vñ ait moyses. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quē videris: sed in eo quē elegit dñs ꝛc̄. Ibidē. Nam ꝛ Iacob. vt habet Geñ. xxviij. Post scale cui⁹ summitas celū tetigerat visionē q̄ angeloꝝ in ea ascēdentiū ꝛ descendentiū ait. Vere dñs est in loco isto ꝛ ego nesciebā: surgēsq̄ erexit lapidē in titulū fundēs oleum desup: appellauitq̄ nomē loci illius bethel: qđ interp̄tat domus vel habitaculū dei. Vñ ꝛ dixit. Terribilis est loc⁹ iste: nō est hic aliud nisi dom⁹ dei ꝛ porta celi. Iddirco locū istū tituli erectione sacrificio ꝛ voto q̄ dño vouerat honorauit. Edoctus quā eñ diuinit⁹ vidit: q̄ta ꝛ mirabilia opaturus erat in loco isto. Nam ibi fundandum erat templū ad dei specialē cultū. Ibi consūmaturus erat dñs opus nostre redēptiōis: seip̄m patri in cruce offerens. Propinquus eñ erat locus crucifixiōis. Ideo post reditū de Mesopotamia ibidē sacrificiū obtulit: vt habet. Geñ. xxxv. Non locū ꝑpter locū sed ꝑpter mysteria ibidē futura: in loco isto dño sacrificauit. Vñ Aug⁹. in glo. sup lapidē libauit Iacob non lapidi. Sic nec reprobari pōt. Si dū in vno loco vel corā vna imagie crebrescūt miracula: sanitates ꝛ cetera beneficia in eodē loco: non locū sed deum qui inibi opat laudare: nec imaginē sed coram imagine deū ꝛ sanctos cōtingat adorare. Itaq̄ nō inanimatis: sed deo ac sanctis eius honor / laus / ꝛ adoratio impendat. De hoc latius sup̄ lec. xxxij. dictū est: qua rationabili discretione: nunc in vno loco: nunc in alio: nūc in vno tempore: nunc in alio: nunc ad vnū sanctum nunc ad aliū ꝓ diuersis donis virtutibus ꝛ gratijs recurrere licet easq̄ deuotis orationibꝫ impetrare. Ec quō in sanctoꝝ venerationibꝫ diuina bonitas / sapiētia / potentia extollit ꝛ laudatur: ꝛ multa huic ꝑposita applicanda. Hec de imaginū adoratione rōne repñtationis. Nūc de adoratione rerū ratione specialis vnionis ad naturā rationē adorabilē dicendum. Qđ tamen sequenti lectioni reseruandum est.

Lectio L A

Res adorande ratione specialis coniunctionis rebꝫ ꝑpter se adorandis. Sunt hec quedā speciali quadā habitudine coniuncte fuerunt deo Christo vel sanctis: velut ꝑtes coꝝ sicut reliquie sanctoꝝ q̄ sm se vel eius materiā fuerūt partes corpoꝝ sanctoꝝ dum in terris vixerūt: vt ossa vel pulueres in quos resoluta sunt coꝝ corpora. Vel vt arma triūphi sicͭ crux chri: claui / lancea / corona / flagella colūna / ꝛ similia. Suo mō de sanctis velut vestes ꝛ res alie in coꝝ vsum ꝑ corporū ꝛ membroꝝ sanctoꝝ contactū venientes. De sanctoꝝ reliquijs tenēdū q̄ ille venerande sunt tāq̄ ea q̄ fuerūt ꝑtes corpoꝝ sanctoꝝ: saltē sꝫ materiā eaꝝ: vt dictū est supra lectione. 42. Partes aūt simili adoratione adorande sunt cū toto. Cū ergo sancti dulia adorandi sunt: simili adoratione dulie coꝝ reliquie sunt adorāde. Simili dici nō eadem: quia adoratio dulie analogice attribuit sanctis ꝛ partibꝫ: que non sunt creature rōnales / hoc est partibꝫ materialibus: ꝑpter animā rōnalē cui debet dulia ꝑprie dicta: siue sit actu pars siue fuerit pars. Ceteris partibꝫ puta corpi vel parti eius debet dulia analogice siue sit actu ꝑs sancti siue fuerit aliqñ pars eius. Et hec clare patent resoluendo terminos in coꝝ quid noīs: puta latriā ꝛ duliā. Sūt eñ sanctoꝝ reliquie venerabiliter honorāde: vt ꝓbat beatus Hiero. contra vigilantiū qui cultū reliquiaꝝ sanctoꝝ reprobauit. Qđ ex hoc etiā ꝓbat: qꝛ ꝑ cōtactū illoꝝ: multa dñs beneficia cōtulit ad eaꝝ dignitatē declarandā. Sic ad cōtactū sepulchre btē Agathe / curata est mater sctē Lucie a sanguinis ꝓfluuio. Ad cōtactū ossiū Helysei ꝓphete: vita restituta est mortuo. ❡ Ad contactū semicinctioꝝ Pauli ꝛ sudarioꝝ: sanati sunt languidi. Sic de straminibus in quibꝫ cubauerat beatus Martinus legitur ꝛ similibus. ❡ Honor ergo siue adoratio dulie sanctoꝝ reliquijs impensus vel impensa quantū ad interiorem actū: nihil aliud est q̄ recognitio iterior quā hmōi reliquie creduntur esse vel fuisse partes corporum sanctoꝝ dum vixerunt in hac mortali vita / quibus deuote seruierunt domino: ꝛ meruerunt gloriam: cuius post resurrectionem dum reunientur animabus sanctoꝝ participes erunt per dotes glorie corporis. Hec inquam recognitio ꝛ

complacētia volūtariis: ꝯsequēs est ſm rem act⁹
dulia interior: analogice non ꝓprie: quia non re-
cognoſcunt tanq̄ rōnales creature habentes i se
diuina gratie dona ꝛ merita ac virtutes dei per
actus beatificos capaces ſm potentiā dei ordi-
natam: q̄ recognitio est actus dulie ꝓprie accepte
Sed recognoſcunt tanq̄ aliquid ptinēs ad eas
Et actus exterior reuerētialis in signū interioris
actus exhibitus/est dulia exterior hmōi reliquijs
debitus. ¶ Et quia nō habemus distinct⁹ actus
exteriores: distincte latriam vel duliam ꝓprie vel
analogice dictā repñtantes: ideo in variaꝝ rerū
adoratōib⁹ eisdem actib⁹ exteriorib⁹: nō tñ eisdem
actū interiorē significantib⁹ vtimur: vt genu fle-
ctimus coram venerabili sacramento: corā ima-
gine crucifixi: coraꝫ sanctoꝝ reliquijs: Idē signū
foris eadem. s. genuflexu/sed nō idem actus inte-
rior. ¶ B Suo modo dicēdū est de ceterꝭ
supradictis vt armis triūphalib⁹/vestib⁹/sepul-
chris ꝛ alijs olim ad vsum sanctoꝝ ptinentib⁹.
¶ Generalr igit oia ꝯiuncta adorandis: eadem
specie adoratōis analogice adoranda sunt: quib⁹
ea ad que ꝯiuncta fuerūt adorant proprie. Si la
tria latria. Si hyperdulia/hyperdulia. Si dulia/du
lia. Sic ppuciū christi ꝛ sanguis christi de corpe
ei/in cruce fluens. Si adhuc in terris ꝯseruant/
sicut vtrūq̄ in eccl'a lateranēsi vrbis rome ꝯtineri
dr: ꝛ in die scrō pasche populo adorandum osten
ditur. Si vnq̄ domin⁹ resurgēs nō reassumpsit
totū sanguinē fusū: ꝛ quicq̄d fuit de veritate hu
mane nature: eadē adoratōe adoranda sunt quā
humanitas Christi: non vt ꝯiūcta verbo. Nam p̄
puciū si adhuc reseruat in terris: non est vnitū di
uinitati: q2 non est actu ps corpis: sed quoddam
suppositū p se: sicut q̄libet pars integralis sepa-
ta a toto est p se suppositū: nō aūt sunt plura suppo
sita verbi. Nec hoc est cōtra Damas. quod semel
assumpsit nō dimisit. Ueꝝ eñ h est q̄tū ad ptes
essentiales totales humanitatis Christi: nā to-
tū corp⁹ nūq̄ dimisit nec in sepulchro: nec aiam
dimisit etiā in inferno. Nā dubiū nō est/q̄n ptes
corpis materialis p actōem caloris naturalis re
solute dimisse sint. Similr ꝛ ppuciū post circūcisi
onē vbicunq̄ fuerit: ante resurrectiōem non fuit
vnitū hypostatice deitati. Quō aūt humanitas
Christi adorāda sit/statim dicet. Nō difformiter
dicēdū erit de cruce dñica/clauis/lancea/ꝛ ceterꝭ
christi sanguine rubricatis. ¶ C Ueꝝ de cru
ce christi duplr loq̄ possumus: ſm sctm̄ Tho. in
iij. scripto di. ix. q. ij. Aut de cruce q̄ est imago cru
cifixi: siue picta/siue sculpta/siue de quacūq̄ ma
teria fabricata/etiā si fuerit de ligno dñico. Et sic
dicēdū est sicut de alijs imaginib⁹ Christi/q̄ ado
randa est latria sicut ꝓthotypus: ad sensū tamē
ṗus expositū. Scd̄o modo loq̄ possumus de ip̄o
crucis ligno: in quo sal⁹ nostra christus pepēdit:
nō vt imago s3 vt tale lignū mēbris christi in eo
suspēsis ꝯsecratū. Et sic dr Thomas nō est adorā
dū latria s3 hyperdulia: q2 nō ptinet ad ꝑsonā ꝟbi s

cut ps eius: sed est res q̄dam eius in qua salutē
opatus est in medio terre. ¶ Beatus Bonauē. di
cit q̄ vtroq̄ modo ꝯsiderata debet sibi duplex ser
uitus: adoratōis ꝛ veneratōis. Adorationis la/
trie: ꝛ veneratōis specialis/q̄ nec est latria nec du
lia. Nam ſm eum honor exhibitus in famulatū
complacentie, est honor adoratōis latrie. Ille ve
ro qui exhibet in obsequiū reuerētie/est honor ve-
neratōis. ¶ Sed ꝯcordiret ad p̄dicta dici potest:
q̄ crux Christi ꝛ cetera salutꝭ nr̄e arma/q2 res q̄dā
sunt ad christū ptinētia. Ip̄a eñ vt Ans. loquit:
sunt instrumēta fortissima/q̄b⁹ omnipotēs ꝟtus
ꝛ inuestigabilis sapiētia dei restauratōem mundi
potēter ac mirifice opata est: ip̄o q̄ attactu mem-
broꝝ Christi dedicata/ꝛ tanq̄ p̄ciosissimis mar-
garitis ornata sunt. Et ideo adoratio coꝝ ad ean
dē spēm adoratōis reducit: qua adorat christus:
cui spēali q̄dam habitudine ꝯiungunt: hoc ē ado
ratōne latria non ꝓprie dicta sed analogice: q̄ ado
ratio q̄tū ad interiorē actū nihil aliud est nisi act⁹
intellect⁹/quo talia cognoſcunt: tanq̄ res q̄dā
siue arma: spēali q̄dam habitudine ad Christū p
tinētia: vel etiā act⁹ volūtaris sibi in his vt talib⁹
ꝯplacētis. Et hec missio nullā patit difficultatē.
¶ D Sed nūc de humanitate christi q̄ spe-
cie adoratōis illa est adorāda vidēdū est. De h aūt
varie sunt opiniones ex diuersis sctōꝝ auctorita
tib⁹ ortū trahētes. Uñ in hoc oēs vident ꝯcorda-
re: q̄ hūanitati christi in se ꝯsiderate/nō vt vnite:
debet dulia maior vel minor ſm diuersas ei⁹ cōsi
deratōnes: vt infra dicet. Considerata autē vt a
verbo assumpta ꝛ nature diuine in verbo hypo-
statice vnita. sic de eius adoratōe inueniunt tres
opiniones. Una tenet q̄ vt sic adoranda est du-
lia maiore que hyperdulia dr. Motiuū/quia sol⁹
deus adorand⁹ est latria: ꝛ natura nō cōmunicat
alteri nature sua ideomata. Uñ nō dr hūana na-
tura de⁹/l3 vnita diuinitati. Nec dr eterna/infini
ta creatrix: l3 vnita sit nature infinite eterne crea
trici. Et ita dr q̄ non sit adoranda latria: l3 vnita
sit summe maiestati latria adorande. Allegant p
se glosam sup illud ps. Adorate scabellum pe-
dum eius: que dr. Caro christi sine impietate a ꝟ-
bo dei assumpta adorat a nobis. Non illa dico
adoratōe que latria est/que soli creatori debetur
sed illa que dulia dignior est. Secūda opi. tenet/
q̄ humanitas christi considerata vt vnita verbo
latria est adorāda. Moti auctoritate Joānis da-
masceni. Et allegat mgr. iij. sententiaꝝ distin. ix.
Non inadorabilē carnē dicētes. Adorat eñ in
vna ꝟbi hypostasi. Sed: Non vt nudam carnē
adoramus: sed vt vnitam diuinitati in vnam hy
postasim dei verbi duabus reductis naturi. Ti-
meo carbonē tangere ꝓpter ligno copulatū ignē
adoro Christi dei mei simul vtrāq̄ naturā ꝓpter
carni vnitā deitatē. Itē btūs Aug. in ſmone sup
illud: Non turbet cor vestꝝ ait. Ego dñicā car-
nē immo pfectā in christo hūanitatē iō adoro q̄ a
diuinitate suscepta ꝛ deitate vnita est: vt non ali-

um et alium: sed vnum eundemq3 deum z homi nem filium dei esse confiteat. Deniq3 si hominez separaueris a deo: illi nunq3 credo nec seruio. Ue lut si qs purpurā vel diadema regale iacēs inue niat: nunq3 ea conabit adorare: Cum vo rex ea fuerit indut: piculū mortis incurrit/si ea cū re ge qs adorare ɔtempserit. Ita in Christo dño hu manitatē nō solā vel nudam/sed diuinitati vnitā vnū filiū/deū vez z hoiem vez/si qs adorare ɔtempserit/ eternalr morietur. Item supra ps. xcviii. Caro sine ipietate a vbo dei assumpta ado ratur a nobis: quia nemo carnem eius mādu cat nisi pus adoret: sed q adorat nō terrā intuet/sed il lum potius cuius scabellū est pter quē adorat. ¶ Dicunt ergo illi q secus est de exhibitiōe hono ris z alijs pprietatibꝰ. Honor nō respicit hāc prē vel illā/sed respicit ipam psonā. Unde q̄uis pur pura z vestimētū regis non participet pprietates eius absolutas: ɔmunicat tñ in honore z reuerē tia. Et ideo qz est vna psona in Christo/cui debet reuerētia summa. vna adoratiōe latrie est adoran da q̄tum ad vtranq3 naturam diuinā scz z hūa nam. Sicut eadē adoratiōe adorat in vno homi ne caput z pes. Et hanc approbat sctūs Bona. in iij. scrip. dist. ix. q. j. vñ dr: Concedendū est q chri stus homo nō solū adorādus est latria: sed etiam eius humanitas in q̄tum verbo est vnita: q̄uis put in se cōsiderat nō debeat ei nisi dulia. Quo niā aūt Christi humanitas nunq3 est a vbo sepa rata: ideo semp consideranda est vt ɔiuncta: z semp adoranda est latria. Hec Bonauē. ¶ E Ter

Latria ca pit tripl'r

tia opi. q humanitas Christi vt verbo vnita ado rat latria: sz nō ppriissime sed large sumpta. Pro cuius intellectu rememorādum q sm Alexā. de ales/latria tripl'r sumit. Uno modo ppie p cul tu soli deo debito: siue sm dignitatē in cuius pri cipatōe nō est creatura: vel in cuius pricipatōe est creatura. Scdo mō stricte vt restringit vocabu lū ad seruitutē q debet creatori rōne dignitatis: in cuiꝰ pricipatōe non est creatura. Sic accipit la tria in glo. pcedēti lectōe allegata. Deo/cui debe tur latria: domino/cui debetur dulia: cuiꝰ intel lectꝰ ibidē declaratꝰ est. Tertio mō accipit large/ vt non dr solū seruitutē q debet dignitati diuine sed etiā creature vnite ipi. Hec videt esse Raba ni dicētis: Caro Christi latria adoranda est sicut vbū: sed nō omni specie latrie: qm̄ adoramꝰ eam oino pstrati in terrā/sic q credamꝰ/q nos crea uit de nihilo: nec sacrificamus ei sicut dō/sz ado ramus eam/qz p ipam redempti sumus. Sic er go dr latria extēso noie/siue large z vt sup dictū ē analogice. Prime due opi. accipiūt latriā pprie: tertia vo vt patuit large. ¶ Ueritas huius que stionis: Utz humanitas Christi ɔiuncta verbo/ adorāda sit latria: facile inuestigat si loco huius vocabuli latria/eius qd nois ponat: z qs sit actꝰ latrie interior qui pncipalis est intelligat. Nam. de exteriori nō est difficultas/cū eodem actu exte riori adoramus latria z dulia creatorē z creatu-

ram sm subordinatōem tñ ad aliū z aliū actū in teriorem: vt frequēter dictū est. Latria em̄ vt sup habitū est lec. lxix. est reuerētia exhibita alicui vt summo z vniuersali oim pncipio. Actus interior latrie aut est actus intellectus aut volūtatis vel vtriusq3/pter illos nō est alius. In intellectu aūt respectu vniuersalis boni non est alius actus ni si cognitio siue pfessio eiꝰ tanq3 summi boni: q est actus fidei: extēdēdo nomē ad sciam z omnez fir mam adhesionē veri. In volūtate nō est actꝰ aliꝰ ordinatꝰ nisi dilectio eiꝰ tanq3 summi boni in se: z summi boni creature rōnalis. ¶ Nullus horum actuū haberi pōt respectu cuiuscūq3 creature si ue vnite verbo siue nō. Quero em̄ vtrū humana natura vnita diuine in supposito verbi sit summū z vniuersale omniū pncipiū. Item vtz vt sic vni ta sit summū bonū sup omnia diligendū. Certuz est q neutz ɔcedit: ergo ad naturā humanā ver bi (q licet vnita sit verbo/distinguit tñ realiter a verbo z a diuina natura) non pt terminari actus latrie qualitercūq3 ɔsideret. ¶ F Sequēs er go Alexan. de ales/pmitto q refert multū loqui de humana natura in christo/z de homine Chri sto. Nam hō/nomē est suppositi siue psone: nō sic hūana natura. Unñ hō Christus/est suppositū vbi subsistētis in natura hūana. Persona em̄ vbi/qa subsistit in duobꝰ naturis/humana scz z diuina: eadē vna z indistincta est deus eternus pter di uinā naturā: est hō verus pter naturā humanā. Humana aūt natura in christo est ɔpositū ex car ne z aia: qd manēs creatura assumptū est a psona verbi. Sicut idem homo est credēs in deū z dili gens deū: credēs p actū fidei: diligēs p actū cha ritatis: nec tñ actus fidei est actus charitatis: nec actus fidei est hō credēs: sz aliqd in noie distinctū ab hoie. Et ideo lz actꝰ fidei z actꝰ charitatis duo sint/nō tñ duo sunt hō credēs z diligēs: sz vnꝰ ipse est q credit z diligit/q̄uis p aliud credit z per ali ud diligit. Ita duo sunt realiter z essentialr disti cta natura z humana z diuina: hec temporalis/ ista eterna: hec creatura/ista creatrix eēntia. Una autem est persona z penitus indistincta verbi scz filij dei: que subsistit eternalr in natura diuina: et ex tempe assumpsit humanā. Et p hoc eadē z in distincta est deus z homo/deus ab eterno/hō ex tpe. Refert igit loqui de adoratōne humanitatis christi/z de adoratōne hominis Christi. Licet nō nunq3 sancti vno vtant pro alio prout est frequēs id apud Aug. Uerbū suscepit hominē: vbi hoiem accipit p natura humana: qz verbū nō suscepit p sonā sed naturā. Ista nūc supponant ex tertio sen tentiarū. Quibus pmissis ponunt quattuor ppo siciones. ¶ G Prima/hō christus vna adora tione que est latria pprie accepta est adorandus. patz qz homo christus est psona verbi z ita deus: z p ɔñs ea adoratiōe que solius dei est adorandꝰ. Hec aūt est latria pprie dicta. Item credendum z pfitendū est hominē christū esse summū z vniuer sale omniū principiū: qz deus sm illud symboli.

Dñs noster Jesus christus dei filius deꝰ ⁊ homo est. Ab hac adoratõe natura humana secludenda nõ est: nõ ꝙ natura humana sit terminꝰ huiꝰ adoratõis: sed quia tota ꝑsona ꝟbi (hoc est ꝑsona verbi in humana ⁊ diuina natura subsistens) adoratur. Hec em̄ ꝑsona (qua ꝟe est hõ) est summum ⁊ vniuersale oim̄ ꝓncipiũ. Et ad hoc seruit similitudo purpure ⁊ diademat; regis. Silr ignita carbonis. Jdeo Dam̄. postq̄ dixerat: Adoro christi dei mei simul vtrãq; naturã: ꝓpter carni vnitã diuinitatẽ. addit: Non em̄ quartam appono ꝑsonã in trinitate: sed ↄfiteor ꝑsonam vnam verbi ⁊ carnis eius. His ꝟbis insinuare videt christi humanitatẽ cum ꝟbo vna adoratõe esse adorandam attendẽdo vnitatẽ ꝑsone/ qd̄ nihil aliud est dictu/ q̄ adoro simul vtrãq; naturã ad hunc sensuz. i. adoro christi ꝑsonã in vtraq; natura subsistentẽ. Hoc idem ꝑtendunt verba beati Aug. supra allegata. Scd̄a ꝓpositio/ humana natura in se considerata/ adorãda est dulia maiore siue summa q̄ hyperdulia est vocata. pbat: q2 in se ↄsiderata est creatura: sed ꝫm grãm ⁊ glãm omniũ creaturaꝝ ꝑfectissima: ꝗ sibi debet summa seruitꝰ creature debita que hyꝑdulia est dicta. Jp̄a deniq; est qua redempti sumꝰ ac patri reconciliãti quodammodo instrumẽtalr: q2 redemptõez ip̄am ꝓncipalr operata est diuinitas ꝑ humanitate tanq̄ causam meritoriã; Verũtamẽ nõ ois ↄsideratio illius nature est eius adoratio. Nam si ↄsidero naturã illaz generalr sub rõne entis. Hec ↄsideratio nõ meretur dici adoratio: q2 nõ est recognitio eius tanq̄ nature intellectualr hñtis excellẽtiã aliquã ex dono diuino. Similr ↄsideratio qua considero eaz vt naturã intellectualẽ simplr: nõ cum excellentissimis suis donis ⁊ gratijs. Hec ↄsideratio est q̄dem actus adoratõnis/ sed dulie minoris: q2 illo non ↄfiteor eam vt singulariter alias naturas intellectuales excellentem: sed tanq̄ vnã inter illas. Ex hoc est ꝙ q̄dam dicũt ꝙ humana natura christi siue corpus eius ⁊ anima potest ↄsiderari quadruplr. Vel vt est entitas q̄dam in se extra nihil: id est q̄ nõ est nihil: sed vt est aliquid extra suã causam efficiẽtem. Vel in ↄparatõe ad suam originẽ q̄tum ad ꝑtem materialẽ: vt scz ꝫm corpus formatũ est de ꝟgine speciali ⁊ immediata oꝑatione spũssancti. Vel tertio in ordine ad ꝑtem formalẽ que est aia intellectiua ad dei imaginẽ creata beatitudinis capax. Vel quarto vt deo vnita: vl' vnione gratuita excellentiore: vel vnione hypostatica ⁊ ꝑsonali q̄ est singularissima. Primis duobꝫ modis nõ est adorabilis: tertio adorat dulia minore: quarto dulia maiore ⁊ summa. ¶ H

Tertia ꝓpõ: Natura hũana vt diuine in Christõ hypostatice vnita nõ est adorãda latria ꝓpe dicta pz ex ꝑmissis: q2 latria ꝓprie dicta solꝰ deus adorat. Humana aũt natura vnita deitati in christo nõ est deus: q2 ꝑ illã vnionẽ licet excellẽtissimã nõ erit terminus creature: nec mutat q̄tum ad substantialia: ⁊ ita manet creatura. Et patet hec propositio satis ex supra inductis post recitatõem trium opinionũ. ¶ Quarta ꝓpositio/ accipiendo latriã cõiter/ humana natura in Christo adorãda ẽ latria: patet q2 hec adoratio nihil aliud est q̄ recognitio eius vt summe ⁊ singulariter vnite deo ⁊ eius vt sic dilectio. Et hic actus intellectus ⁊ voluntatis est actus latrie large accepte. Et ꝑ has ꝓpositiões clare ⁊ resolute intelligitur quomodo adorãda sit humanitas christi. Et qd̄ dictũ ẽ de humanitate pariformiter intelligendũ est de partibus eius scz corpe ⁊ anima/ attribuẽdo cuilibꝫ qd̄ suũ est. Nec aliud puto sensisse sctõs ⁊ doctores si coꝝ dicta ⁊ ꝟba bene ⁊ resolute intelligãtur. Nam btũs Aug. in supra allegatis/ volẽs ꝙ humana natura vt vnita ꝟbo non debz speciali adoratione adorari: sed eadem qua verbuz cui est vnita: vult ꝙ humana natura nõ est adoranda tanq̄ ꝑsona distincta a ꝑsona verbi cõtra hereticos: ponentes duas ꝑsonas/ sicut duas naturas: vñ dixit August. quasi rõnem assignãs q̄re humanitatẽ adorat deo vnitã: vt nõ alium ⁊ aliũ: sed vnuz ⁊ eundẽ deũ ⁊ hoiem filium dei esse ↄfitear. Jlla ergo adoratione qua adorat ꝑsonã que latria ẽ adorat etiã ↄiunctam humanitatẽ: id est adorat personam in humanitate coniuncta subsistentẽ. Unde actus ille quo ꝑsonam illaz. i. christi in humanitate simul ⁊ diuinitate subsistentẽ confiteor mente esse verum deũ ⁊ hominẽ: ⁊ summũ ac vniuersale oim̄ ꝓncipium: est actus adoratõnis latrie: qui ꝓncipaliter terminat ad personaz verbi sed partialiter ad naturã humanã. Est em̄ assensus ꝓpositiõis cuius extrema totalia supponũt ꝑ persona ꝟbi: ↄnotant tamen etiam naturã humanam per ꝑtem vnius extremi significatã. ¶ Et ꝑ hoc possunt ↄcordari opin. Quod em̄ dicit ꝙ sic vel sic ↄsiderata natura humana christi/ est sic vel sic adoranda: nihil aliud est/ nisi ꝙ hec vel illa ↄsideratio humane nature est hec vel illa spẽs adoratõnis. Nam ꝓpter aliam ⁊ aliam ↄsideratiõem eiusdem non mutat obiectũ adoratõnis: sed mutat ip̄a consideratio siue ↄsideratõnis actus/ qui est realiter ip̄a adoratio interior. Horum ꝗ actuum vnus potest dici adoratio latria: alius dulia maior vel minor: aliq̄s etiã oino nec est adoratio vt dictuz est. Et hec videt esse snia Alexan. q̄ sub epilogo dicta resumens dr: Respiciendo ꝑsonaz vna est adoratio scz nature ⁊ persone. Respiciendo diuersitatem naturaꝝ: differens est adoratio Diuina em̄ natura semꝑ adorat latria. Humana considerata in se semꝑ minori dulia: quia sctm̄ sctõꝝ. Considerata ꝟo vt diuinitati vnita adorãda est latria: extenso noie latrie. Hec ille. ¶ J

Sed ꝑdictis obuiare videt: q2 sic latria esset virtus theologica/ ⁊ non moralis: cuius oppositum doctores cõiter determinãt. Nam si actus latrie est actus fidei/ spei ac charitatis ꝫm superius dicta. Et eorũdem actuuz eadem est ꝟtus: quia idẽ habitus sequitur ꝙ latria sit virtus theologica: immo a fide ⁊ spe ⁊ charitate indistincta. Ad hu-

ſus ſolutõem ſupponitur ꝙ virtus moralis ⁊ theologica nõ diſtinguunt̃ penes fines: eo ꝙ omnium v̾tutũ vnus eſt finis: ipſa ſcʒ felicitas ſm phꝫ in ethicis. ſed penes obiectũ. Nam v̾tus theolo-
Definit vir. teo gica deum habet pro obiecto. Moralis autem aliquid circa deum: vt fides eſt reſpectu dei: vt habitus inclinãs ad aſſentiendum illi: deus eſt trinus ⁊ vnus. Charitas eſt habitus inclinans ad diligendũ deum vt ſummũ bonũ in ſe. Spes eſt habitus inclinãs ad diligendũ vt ſummum bonum noſtꝝ. Prudentia vero eſt circa agibilia tãꝗ obiectum. Fortitudo circa timores ⁊ audaciã. Temperantia circa delectatõem ⁊ triſticias. Juſticia circa ea quibus homo ſe bene habet ad alterꝝ. ❡ Supponitur ſecũdo ex dictis ꝙ latria eſt cultus deo debitus. Hic aũt eſt duplex/ exterior ⁊ interior: loquendo de exteriore/ ſic manifeſtum eſt ꝙ latria eſt virtus moralis: quia ſic habet pro obiecto non deũ/ ſed aliquod opus exterius/ vt ſacrificium/ genuflectione/ aut aliud opus extrinſecum: quo reueremur deũ vt ſummũ ⁊ vniuerſale omniũ ꝓncipiũ. Eſt eñ latria exterior/ capiendo pro habitu/ habitus inclinans ad agẽduꝫ huiuſmodi opera exteriora. Et ita frequẽter loquũtur doctores. Unde ſctũs Bonauen. diſt. ix. q. ix dr̃: ꝙ cultus deo debitus quattuor nominibꝫ nominatur: grece theoſebia ⁊ latria: latine pietas ⁊ religio. quorum duo ſcʒ theoſebia ⁊ pietas ꝓprie pertinent ad actum interiorem. Latria ⁊ religio ad exteriorẽ. Nam ⁊ ſi cultus ⁊ ſeruitus frequenter pro eodem accipiunt̃. Cultus etiã lꝫ dicat actum interiorẽ ⁊ exteriorẽ: m̃ cultus magis reſpicit actũ interiorẽ. Seruitus vero exteriorẽ. Latria ſm Augu. cũ ſit ſeruitus/ ꝓprie reſpicit actũ exteriorẽ/ ſicut theoſebia: quia eſt idem ꝙ cultus diuinꝰ: ideo ꝓprie reſpicit actum interiorẽ. Virtꝰ vero q̃ reſpicit actũ exteriorẽ/ eſt in genere v̾tutis cardinalis. Hinc eſt ꝙ latria eſt in gñe v̾tutis cardinalis. Et q̃ reſpicit actum exteriorẽ ſub ratõne debiti in comparatõe ad alterum: ⁊ hoc eſt iuſticie: ideo continet̃ ſub virtute cardinali que eſt iuſticia. Et quia ſpẽs iuſticie ſm quam ordinat̃ ad venerãdũ naturã ſuperiorẽ: ſicut dr̃ Tulius/ ẽ religio. Hinc eſt ꝙ latria eſt in genere virtutꝭ/ ſicut in genere remoto. In genere virtutis cardinalis quaſi in genere ſubalterno. In genere iuſticie/ ſicut in genere propinquo. In genere vero religionis/ ſicut in genere proximo. Hec Bonauen. Loquendo autem de actu interiori/ qui ⁊ ipſe ſm cõmunẽ acceptõem ad latriam pertinet/ ſm quam nõ diſtinguit̃ latria a theoſebia. Sic magis videtur dubiũ ad quã v̾tutẽ ꝑtinet. ❡ R Pro q̃ aduertẽdũ ꝙ circa cultũ dei poſſumꝰ habere triplices actꝰ ad totidẽ v̾tutes ꝑtinentes. Põt eñ ratio recta dictare nunc deum eſſe colendũ. Poteſt volũtas ſe cõformare huic dictamini/ ⁊ velle colere deum: quo velle imperat elici actũ diuini cultus. Poteſt etiã potentia elicitiua cultus talẽ actũ elicere. Sicut in ſimili/ rõ põt dictare nũc eſſe ſpeculãdũ de trinitate ꝑſonaꝝ ⁊ vnitate eſſentie. Voluntas poteſt ſe ↄformare ⁊ velle ſpeculari: quo velle imperat itellectui vt ſpeculetur. Intellectus poteſt imperio volũtatis ſe ↄformare ⁊ ſpeculari. Quilibet horum actuum gñatiuꝰ eſt habitus/ quoꝝ ꝓmus ꝑtinet ad prudentiã q̃ dictat de agẽdis. Scðs ad v̾tutem moralẽ appetitiuam. Tertius ad theologicã. Primi duo ſunt ꝓctici: tertiꝰ eſt ſpeculatiuꝰ. ❡ Sic in ꝓpoſito: q̃a actus interior quo deꝰ colitur/ eſt actꝰ fidei/ ſpei/ vel charitatis. Poteſt recta rõ dictare iam eẽ actualiter credendũ/ ſperandũ in deum/ vel diligẽdum eum. Põt volũtas ſe conformare/ ⁊ volendo hmõi actus elicere/ intellectui ⁊ ſibiipſi imperare vt eliciant. Põt intellectꝰ iuxta voluntatis imperiũ actu credere: ⁊ volũtas diligere ⁊ ſperare. ❡ Primus actus dictatiuus eſt actus intellectus/ quia rõnis recte: ⁊ ꝑtinet ad prudentiam. ❡ Secũdus eſt actus volũtatis/ ⁊ ꝑtinet ad virtutẽ moralẽ: q̃a obiectũ eius ꝓpꝛium ſicut actus ꝓmus cui ſe ↄformat/ eſt actus colendi deũ non ipſe deꝰ. ❡ Tertius eſt actꝰ vel intellectꝰ vel volũtatis/ ꝑtinens ad v̾tutem theologicã: quia actus fidei/ ſpei vel charitatis. Suo mõ de habitibꝫ derelictis. ❡ Latria ergo interior/ dr̃ aliquem triuꝫ actuum/ aut coꝝ habitus: ⁊ q̃dem ꝓmũ non dr̃. Non eñ eſt latria actus vel habitus dictatiuꝰ/ ſꝫ inclinatiuꝰ ad colendũ vel ad velle colere ſecũdo modo/ vel ad ipſm colere tertio mõ. Et ſic latria interior/ vel eſt velle elicere actum diuini cultus aut habitꝰ ad hoc inclinãs: ⁊ ita ꝑtinet ad virtutem moralẽ: ⁊ reducit̃ ad iuſticiã. Vel eſt ipſe actꝰ elicitus quo colit̃ deus/ vel habitus ad hũc inclinans: ⁊ ſic capiẽdo ꝓ habitu eſt v̾tus theologica fides/ vel ſpes/ vel charitas. Hoꝝ eñ actibꝰ colitur deus. Et hoc videtur velle ſanctus Bonauẽtu. cũ ꝑoribꝫ addit: Theoſebia dr̃ cultum interiorem/ qui ꝓprie ſpectat ad v̾tutes theologicas/ ſicut eſt dilectio/ fides ⁊ ſimilia. Et ſm hoc poſſũt ↄcordari docto. Nam dicẽtes latriã eſſe virtuteꝫ moralẽ/ loquunt̃ vel de exteriori vel de interiori vt non dr̃ actum colẽdi deũ: ſed actũ qui eſt velle colere deum: aut habitũ ex hmõi actu derelictũ. Sed illa latria nõ adorat̃ deus: q̃a actus q̃ adoratur deus/ terminat̃ ad deũ tanq̃ ad obiectum. Latria aũt illa terminat̃ ad actũ volũtatis vel intellectus quo adorat̃ deus. Sicut velle videre ſeu amare deũ: non terminat̃ ad deum tanq̃ ad obiectũ: ſed ad actũ videndi vel amandi deũ. Capiendo aũt latriã ꝓ actu vł habitu quo adoratur deꝰ: ⁊ ꝑ ↄñs q̃ terminat̃ ad deũ tanq̃ ad obiectũ ſic eſt virtus theologica: vt dictum eſt ſtatim.

❡ L His de adoratõe in genere declaratis/ redeũdum eſt ad adoratõem eucharíſtie. Et quia in euchariſtia multa ſunt. Sunt eñ ibi ſpẽs ſacramentales/ accidentia ſcʒ que continẽt chriſtũ. Eſt ibi totus chriſtus/ diuinitas verbi/ ⁊ humanitas: ⁊ humanitatis partes/ anima ſcʒ ⁊ corpꝰ ⁊ vtriuſq̃ accidẽtia: vt ꝫ. Lec. xlij. ꝓpe finẽ. Que

singula quõ differenter adorãda sunt: satis patet
ex quattuor ꝓpõnibꝰ sup̃ positis. Nã ptes ꝛ totũ:
qꝛ simili adoratione/adorant ea adoratione qua
adorat humanitas christi: adorat etiã eiꝰ anima
bñdicta / corpus gloriosum ꝛ mẽbra eius. ¶ De
accidẽtibus vero dicendũ sicut de pertinentibus
ad humanitatẽ christi: vt ſ dictũ est in principio
huius lectionis. Debet igit in sacro totus chri-
stus adorari latria ꝓprie dicta. ¶ Vñ dum sacer
dos in misse officio sacramentũ leuans in altum/
pplo ostẽdit: adorãdus est christus latria actu in-
teriore ꝛ exteriore. ¶ Interiore/ magna mentis
deuotione/ ꝗeto corde / exclusis tumultuantibus
temporaliũ rerũ cogitationibꝰ: se recolligat quis
circũstans ad deũ creatorẽ suũ / redemptorem et
saluatorẽ: ꝗ veraciter ſm vtrãqꝫ naturã sub sacra
mentalibus speciebꝰ: ꝗs corꝑalibus videt oculis
inuisibiliter continet adorandum. Dicens verbo
mẽtali ſm Alexan. de ales. Adoro te iesu christe
saluator qui ꝑ mortẽ tuã redemisti mundũ quem
credo sub hac specie quã video cõtineri. Adoro ꝑ
fidẽ te christũ in hoc sacramẽto contentũ: ꝓfiten-
do verũ deũ/verũ hoiem / eterni patris cõsubstan
tialẽ filiũ pro nobis hoiem factũ: ꝗ ꝗs creasti san
guinis ꝓprij effusione amarissima morte: a mor-
te ꝑpetua redemisti: in cuius salutarẽ memoriam
ꝑsentẽ te exhibere dignatꝰ es his speciebꝰ. Vt ite-
rũ sis hostia ꝛ sacrificiũ pro nr̃is reatibꝰ quotidi-
anis: quẽadmodũ pro vniuerso mũdo in cruce fa
ctus es hostia generalis. ¶ Adoro te ꝑ charitatẽ
diligẽs corde toto te summũ et incomprehẽsibile
bonũ: ꝗ dilexisti nos dũ inimici essemꝰ: teipm̃ in
mortẽ tradẽs: vt nos patri recõciliando amicos
faceres. ¶ Adoro te sola spes oim vera bona dili
gentiũ: summa ꝛ finalis beatitudo in te confiden
tiũ: viaticũ militantiũ: cibus iusticiã esurientiũ/
mediator dei ꝛ hoim: tuam plenissimã satisfactio
nẽ (in cuius memoriã patri libaris acceptabile sa
crificiũ) ꝓ me extẽde: ꝛ ꝑ hoc pñs holocaustũ oia
mea pctã expiãdo misericorditer dele. ¶ M Po
test ꝛ quilibet fidelis in eleuatione ꝛ ostẽsione hu-
ius viuifici sacramẽti rememorãdo mediatori: op
probriosam christi ostensionẽ: dũ post flagellati-
onem ꝛ corꝑis sui liuores: post perditã forme spe
ciẽ: pulchritudinẽ ac decorẽ pilatus eũ tanqꝫ de-
spectũ ꝛ virorꝫ nouissimũ: sceleratissimorꝫ iudeorꝫ
aspectibꝰ ꝑsentauit: ac voce cõtẽptibili demõstra
uit/ dicẽs: Ecce homo. Et iterũ: Ecce rex vester.
¶ Meditet insuper in sacri eleuatione christi in
crucis patibulo ignominiosam eleuationẽ qua
inter iniquos ꝛ latrones suspẽsus: ab intuentibꝰ
impijs contẽptibiliter irrisiones et contumelias
sustinuit multimodas. Sicqꝫ pro cõtumelijs op
probrijs ꝛ blasphemijs adorãdo latrie reuerẽtiã
impendat. Pensando quãtus pro qualibus tan
ta sustinuit: ꝛ ad grãs agẽdas se totum incliner.
¶ Similiter adoret latria exteriori: decẽti corpo
ris gestu in sacramẽti eleuatione: ad significandũ
internã fidẽ ꝛ reuerentiã: qua ipm̃ actu interiori
vt oim creatorẽ deũ ꝛ dñm venerat. Atqꝫ vt sicut
in sua crucifixione ab incredulis turpiter confu-
sus/ blasphematus / irrisus fuit verbis ꝛ exterio-
ribus inordinatis capitis ꝛ mẽbrorꝫ motibꝰ. Ita
viceuersa a fidelibus in sacrosancto misse officio
(quo illius passionis memoria agitur:) exteriori
corꝑis gestu honoret. ¶ Debẽt igitur humiliter
nudata fideles capita christo in sacramẽto quod
ostenditur inclinare: cuius caput spinarum acu-
leis pro delictorꝫ nostrorũ expiatione mille vulne
ribus cruentatũ: in mortis hora ad nos (quorꝫ sa
lutis causa agebat) dolorosissime: sed benignissi
me est inclinatũ. Nam inclinato capite tradidit
spiritũ. ¶ Debẽt genua in terrã flectere se humi-
liantes ei: qui seipm̃ exinaniuit formã serui acci-
piens: factus obediẽs patri vsqꝫ ad mortẽ: mor-
tem aũt crucis. ¶ Et sicut inuerecũdissimi canes
derisores genu flectẽtes: eternã dei patris sapien-
tiã blasphemauerũt/ dicẽtes: Aue rex iudeorum.
Et iterũ: Si rex israel est: descendat de cruce: ꝛ ce
tera hmõi. Ita ecõtrario genua curuãtes: intus
corde humilient: adorãtes ꝛ dicentes. Illud bea-
ti Ans. Adoro te christe rex israel/ lux gentiũ/ prin
ceps regũ terre: dñe sabaoth: virtus oipotẽs dei
fortissima. Debent ꝛ manus deuote componere
cõtra crudelissimorꝫ iudeorꝫ ꝛ gentiliũ furorem:
manus suas impie alapisando / colaphisando /
crucifigendo extendentiũ. Rursus debẽt manus
suas in celũ tendere cũ mentis affectu: sicut chri-
stus suas misericorditer in cruce extendit. Vt sic
exaltatus oia traheret ad seipsum: ꝛ tendẽdo ma-
nus: summo patri gratias agere/ dicẽtes: Grati
as tibi domine pater referat omnis lingua: suꝑ-
abundantia bonitatis tue: qui vnico filio cordis
tui non pepercisti: sed pro nobis illũ tradidisti in
mortẽ: vt tantũ tanqꝫ fidelem aduocatũ habere-
mus in celis corã te. ¶ Debent ꝛ pectora tũderet
in memoriã diri vulneris dominici pectoris ap-
ti lancea militis. Vnde sanguis ꝓfluxit ꝛ aqua:
in lauacrũ simul ꝛ redemptionẽ peccatorꝫ. ¶ De
bent etiã tũdere in cõfessione laudis dei ꝛ fraudis
ꝓprie/ dicẽtes illud Ans. Tuas christe miseratio-
nes ꝑdicamus tue suauitatis memoriã cũ abun-
dantia eructamꝰ: tibi christe sacrificiũ laudis im
molamꝰ pro multitudine bonitatis tue quã ostẽ
disti nobis: semini nequã: filijs sceleritatis ꝛ ꝑdi
tis. Sic deuote se gerẽtes in adoratione christi in
sacramento: gratiã multiplicẽ et fructũ plurimũ
reportabunt. ¶ N Sed proch pudor est cerne-
re plurimos in ecclesia qui beneficijs dei ingra-
ti paruã vel nullã huic diuinissimo sacramẽto ex
hibent reuerentiã. Stant erecti non attendẽtes
illud apli Phil. ij. vbi post cõmemoratam christi
humiliationẽ vsqꝫ ad mortẽ crucis subdit: ꝓpter
qꝺ et deus exaltauit illum: ꝛ dedit illi nomen qꝺ
est super omne nomẽ. Vt in nomine eius oĩe ge
nu flectat celestiũ terrestriũ ꝛ infernorꝫ. Et omis
lingua confiteat: quia dñs Jesus christus in glo
ria est dei patris. Quibus rogo cõparandi sunt

qui hunc honorē christo exhibere contēnunt: quē demones omittere nō audent. Sed qm̄ detestandi sunt qui etiā in summi sacrificij ostensiōe capita sua/nudare negligunt: Et cū aplus virū velato capite orare non permittit. Omis em̄ vir inquit orans vel ꝓphetās velato capite: deturbat caput suū. j. Cor. xj. Caput aūt viri christus: quāti cōtemptus arguit: qui etiā Christū in sacramēto sb oculis p̄sentē velato capite adorare p̄sumit. Cōtra tales ꝑcedit verbū dei ꝑ Esa. c. j. Filios enutriui ꝛ exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Exaltaui: dū nostrā naturā assumpsit. Enutriuit: dū se nobis in hoc sacramēto cibū vite tradidit. Et sequitur Cognouit bos possessorē suū: ꝛ asinus p̄sepe dn̄i sui. Jsrael aūt. i. videns deū ꝑ fidē me nō cognouit: ꝛ ꝓplus meus non intellexit. Quō em̄ cognoscūt in sacramēto ꝯtineri redēptorē suū. Quō suū iudicē intelligūt qui debitā subtrahēdo reuerentiā viso sacramēto: nec amore liquescūt in gratiarū actiōes. Nec timore humiliant in iudic(?) sui recognitione hec de populo circūstante. ¶ Sacerdos vero celebrans ꝑlatis verbis consecrationis humiliter se inclinet: ac prius christū in sacramento deuotissime adoret: nō vocali sono: ꝟ corde attento. Hec vel similia ruminans. Adoro te preciosum preciū redemptiōis nostre/hostia pacifica: que sola odoris tui suauitate inestimabili patrē qui in altis habitat: ad respiciendum humilia inclinasti: ꝛ filijs ire placabilem reddisti. ¶ Eleuando vero hec cogitare poterit. Respice domine sancte pater de sanctuario tuo: ꝛ de excelso celoꝝ habitaculo: ꝛ intuere hāc sacrosanctā hostiā quaꝫ tibi offert magnus pontifex noster sanctus puer tuus dn̄s Jesus pro peccatis fratrū suorū: et esto placabilis sup̄ multitudine malicie nostre. Et ita deuote ꝛ humiliter deponat oblatā: ponens in loco suo in palla mundissima corpalis. ¶ O Sꝫ occurrunt hic duo dubia. Primū vtrū peccator videns sacramentū/videndo peccet: sicut peccat tangendo ꝛ sumendo ꝓpter eius indignitatē. Secundū: quia pōt error cōtingere in cōsecratione: ꝓpter quē effectus consecrationis impedit: ita vt nō fiat cōuersio panis in corp⁹ christi. Ut si consecrās nō sit sacerdos: aut quia errat in forma: aut quia deficit cōficiendi intētio ꝛc̄. Nec potest circūstans esse certus de transsubstātiatiōe facta: imo nec ip̄e sacerdos celebrans: quia euidēter scire nō potest se esse sacerdotē: quia incerta est sibi intentio sui ordinatoris. Quō adorans sacramentum euadere potest periculū ydolatrie. Si enim adorat hostiā nō consecratā quā putat cōsecratā: ydolatriam cōmittit. ¶ Ad primū dr̄ sm̄ Alex. par. iiij. q. liij. mē. vj. ꝛ alios doc. ꝙ quia ordinatū est ab ecclesia vt sacramentū eucharistie imediate in altum eleuet vt videat: ꝛ saluator christus adoretur: nō tm̄ a iustis/sed ab omnibus. Inspicere ergo corpus sub sacramēto intentiōe adorandi: nulli ē illicitū. ¶ Rationabiliter aūt hoc instituit ecclesia: quia ex illa inspectiōe accidit spūale cōmoduꝫ inspicienti: non tm̄ iusto/sed etiā peccatori. Tum ex ponderatiōe charitatis saluatoris: tum ex subuentione beneficij reparatoris: tum ex recordatione passionis redemptoris. Hec em̄ debent ꝛ iustus ꝛ peccator in corporis christi intuitiōe recordari/quantū fuit beneficiū reparatiōis: quāta passio redemptoris: quāta charitas saluatoris. Ex qua recordatiōe cordis cōpunctio oritur: ac mentis deuotio accendit. Un̄ nonnunq̄ꝫ peccator ad cōtritionē mouet ꝛ gratiā cōsequit. Nec est simile de sumente in peccato ꝛ inspiciente. ¶ Tū quia nō est tanta irreuerentia in videndo sicut in sumēdo: quia videns nō ꝑtingit videndo ad substātiā corporis christi: sed tm̄ ad sacramētales species: sed qui manducat/nō solū sumit species: sed Christū sub speciebus vere contentū. ¶ Tum: quia sumēs in pctō abutit sacramēto non sic videns. Abutit quidē in peccato sumens: quia impedimentū ponit spūali cibatiōi. ad quā ordinata est corporalis manducatio tanq̄ꝫ ad effectū ꝓpriū. Uidens autē in pctō nō abutit: quia adorare pōt visum ꝛ colere ꝑ fidē: ꝛ que dicta sunt in memoria reuoluere: ad que ip̄a sacramēti ostensio est ordinata. ¶ Tuꝫ tertio: quia manducans in pctō transgredit preceptū apostoli: immo Christi ꝑ apostolū p̄cipiētis ꝓbet autem seip̄m hō: ꝛ sic de pane illo edat et de calice bibat. j. Cor. xj. Hoc autē negligendo peccator transgredit: nō sic peccator inspiciens sacramentū intentiōe adorandi cōtrauenit: sed magis cōcordat institutiōi ecclesie. Neq̄ꝫ em̄ adorando irreuerentiā facit: nec se nō p̄parando ad gratiaꝫ negligentiā cōmittit: eo ꝙ nō tenet se ad gratiam p̄parare ꝓpter visionē sacramenti: quia ostensio nō ordinat per se ad gratiā videnti cōferendā: vt vult sanctus Bonauen̄. in. iiij. dis. xi. q. vj. ¶ P. Sic etiā nō est par ratio in tangēte: quia visio sacramenti fit in distantia: tactus vero in cōiunctione. Nā ꝛ si tangens nō attingit substantiā corporis Christi: attingit tamē ip̄as species immediate corpus Christi cōtinentes. Tum etiā quia tangēs in peccato abutit sacramēto: quia tangendū non est nisi ꝓpter dispensationē sumenti. Hoc autem est actus ordinis quē laicus facere p̄sumens grauiter peccat: officiū sibi indebitū vsurpādo. Sicut legit de saule qui offerens holocaustū dn̄o quod sacerdotū erat regnū perdidit: vt habet. j. Regū. xiij. Et Ozias lepra ꝑcussus est: eo ꝙ incēsuꝫ adolere p̄sumpsit in altari thimiamatis: vt habet. ij. Paral. xxvj. Similr̄ ꝛ sacerdos tangens in pctō grauiter peccat: sicut sm̄ hea. Tho. Ois exercēs actū ordinis sui in mortali/peccat mortalr̄. Agit etiā cōtra p̄ceptū: q̄ dr̄: Mūdamini vos q̄ fertis vasa dn̄i. Si itaq̄ꝫ ferens vasa dn̄o sanctificata/mundus esse p̄cipit: q̄tomagis qui fert seu tangit in sacramēto sanctū sanctoꝝ dn̄m ip̄m. In casu tm̄ licet laico vel sacerdoti pctōri tāgere: vt si iaceret in luto vili: aut vbi expositū esset imminenti periculo comestiōis a porco vl' cane. In illo casu si pctōr sacerdos vl' laic⁹ motus fide ꝛ reuerentia

ipm̄ tolleret ꝛ poneret in loco ꝯgruenti nō peccaret. In tali em̄ casu tangere ꝓhibitū nō est/ sꝫ multomagis ꝑceptū: quia tenet̄ irreuerētiam ꝛ inhonestam eius collatōem impedire. ¶ Oza ꝟo tangens arcā dei declinantē: bobus calcitrantibꝫ: ꝛ ideo ꝑcussus contra ꝑceptū fecit: quia tenere cognita vxore illa nocte tetigit/ vt q̄dam dicunt: qđ nō licebat. Uel vt lyra đr in postilla. ij. Regum. vj. quia sua ordinatōne vehebat̄ in plaustro: que leuitaꝝ humeris portari ꝑcepta erat. Ideo dum calcitrabāt boues/ ꝑcussus est: ideo nō ꝓpter tactū ꝑcise/ sed ex causis dictis ꝑcussus est. ¶ Ubi nihilomin⁹ fm̄ glo. notādū est quātū delinquat q̄ ad corpus dn̄i reus accedit/ si ille morte mulcta tur q̄ arcā dn̄ici corꝑis figurā minori q̄ꝫ debuit reneratōe corripuit. ¶ Q Si replicat̄ de Bethsamitis/ q̄ ꝑcussi sunt plaga magna/ ꝑ eo q̄ viderūt archā dei reductā ad philistijm: vt hr̄. j. Reg. vj. Sed longe digni⁹ est sacramentū eucharistie archa federis in lege. Rn̄det̄ q̄ quia ꝑceptū fuit/ ne archa nuda videret̄. vn̄ Nume. iiij. legit̄: q̄ Aaron ꝛ filijs eius mandatū est vt intrarēt sanctuarium ꝛ inuoluerēt archā: ipamq̄ꝫ sic inuolutam traderent leuitis portandā. Et đr ibidē: Alij nulla curiositate videant q̄ sunt in sanctuario ꝑusq̄ꝫ inuoluant̄: alioq̄n morient̄. Ideo bethsamite/ qꝛ curiositate ducti archā nudā ꝯtra ꝑceptum viderunt/ a dn̄o sunt ꝑcussi: qđ nihilomin⁹ etiā in figura illis ꝯtigit nostri/ significans q̄ simplicioribus nō lꝫ archana dei ꝑscrutari/ q̄ in sacra latent scriptura ꝑ archam ꝑcata. fm̄ illud Prouer. xxv q̄ scrutator est maiestatis/ opprimet̄ a gl̄a. ¶ Duplr̄ autē est videre maiestatē dei: scꝫ ꝑ fidem: ꝛ sic videre licet omnibꝫ. Alio modo ꝑ scrutiniū: ꝛ sic nō licet nisi ꝑfectis ꝛ instructis in diuina sciētia. De nō videndo aūt sacramētū nō est ꝑceptū nisi his qui nondū baptismatis sacramēto sunt initiati. Illi em̄ admittēdi nō sunt: sed finita missa cathecuminoꝝ expellendi. de quo supra lect. xv. Un̄ ad vidēdū admittunt̄ oēs q̄ fide ꝛ sacramētis christo iuncti sunt ad mādūcandū solū qui charitate dn̄o sunt vniti. Uerūtamen si quis ex humilitate nō figeret visum ad sacramētū: sed in terrā oclos deflecteret/ se indignū reputās tanti sacramēti visione/ nō reprobat̄: similis in hoc publicano: qui oculos ad celū leuare non audēs: pectoris ꝑcussione ꝛ humili orōne veniā impetrabat: vt refert Lucas c. xviij. Potest em̄ q̄nq̄ꝫ opus bonū supererogatōis ex humilitate obmitti: qua tn̄ omissiōe alter nō tenet̄ abstinere: vt vult bea. Tho. in. iiij. scripto. dist. ix. q. iij. ¶ R Ad scđm dubium Respondet̄ fm̄ Alex. par. iiij. q. xxx. mē. iij. arti. j. §. iij. Et post eū bea. Tho. Et sanct⁹ Bonauent. in. iiij. distin. ix. Q hostia siue eucharistia in altari adorari debet sub ꝯdit̄ōe: si seruata sunt seruāda hoc est omnia req̄sita ad ꝯsecratōnem. Et hoc habituali: hoc est tacita vel expressa. Non em̄ oportet q̄ adorans hostiam in missa/ actualr̄ seu expresse ꝯditōeꝫ apponat. Nec forte expedit maxime simplicibꝫ: ne dubitatōi circa fidē sacramenti locū dare assuescāt. Sed sufficit q̄ habeat ꝯditionem illam habitualr̄ siue tacite: ita q̄ intentio sua taliter sit instituta: q̄ si sciret defectū circa necessaria ad ꝯsecratōem req̄sita fuisse ꝯmissum/ non adoraret. Uel si ꝯditio ꝑdicta tp̄e adoratōis in cogitatōe occurreret/ ipam apponeret. Hac itaq̄ꝫ habituali ac tacita ꝯditōe existente/ adorās sine actuali ꝯditōe: vtputa de ea non cogitās adorando non peccat: etiam si hostia nō fuerit ꝯsecrata: q̄a nō adorat purā creaturā: sed christū fm̄ intentionē suā: q̄uis sacerdos non ꝯsecrans aut volūtarie aliquid ad ꝯsecratōem req̄situ omittēs: q̄ꝫtuꝫ in se est facit ꝑplm̄ idolatrare: q̄a offert purā creaturam ad adorandū: vt đr Tho. ¶ Hec aūt habitualis intētio nō sufficeret: si quis adoraret angelum sathane transfigurantē in se Christū. Naꝫ si ille adoret̄ sub ꝯditione/ si tu es Christus: non peccat sic adorās: quia tunc nō adorat sathanā/ sꝫ christum: quia non stat oratio nisi sit cōditio. nec ad alium refert̄ oratio/ nisi etiam ad quē refertur orōnis intētio. Si aūt habitu tn̄ habeatur ꝯditio/ nō actu/ nō vitat̄ idolatrie pctm̄: nec excusat̄ hō rōne ignorātie facti. ¶ Habꝫ em̄ triplex adiutoriū talem vitādi errorē. s. sacre scripture monitōem q̄ nobis ꝑcat q̄ angel⁹ tenebraꝝ se transfert in angelum lucis. ij. Cor. xj. Item q̄ multi venient in nomine meo đr dominus/ dicētes: ego suꝫ christus: ꝛ seducent multos ꝛc̄. Matth. xxiiij.

¶ Secundū adiutoriū est orōnis remediū. Naꝫ si oraret deum toto corde vt reuelaret̄ ei veritas: nō ꝑmitteret de⁹ eum decipi. In hoc em̄ casu intelligit̄ illud Joan. xvj. Quicq̄d petieritis patrē in noīe meo dabit vobis. In noīe meo qđ ē Jesus qđ interꝑtat̄ salus. Hoc est: q̄cq̄d petieritis pertinēs ad salutē: vt exponit bea. Aug⁹. Un̄ qui in casu nō orat/ nō adhibet oēm diligētiā quā debꝫ. ¶ Tertiū est suspensio actus adorandi fm̄ Bonauen. Sic legit̄ de sancto Luciano p̄sbytero: q̄ reuelatōem sibi veram factā ꝑ Gamalielē hn̄i Pauli didascalū nō statim acceptauit nec credidit: sꝫ se suspēdit donec ꝑmissa orōne visio ipa tertio sibi manifestaret̄. Uel tertiū adiutoriū fm̄ Alexā. est appositio actualis ꝯditōis: cuius appositōe potest vitare periculum. Ut si tu es Christus/ adoro te. ¶ ¶ Si ḡ talis apparitio ostendit̄ alicui: q̄a res insolita est ꝛ noua: ideo nō debꝫ ꝑcipitare sententiā: sed diligēter ꝯsiderare ꝑusq̄ꝫ adoret: fm̄ illud. j. Joan. iiij. Probate spūs si ex deo sunt: p̄emisit aūt: Omni spiritui ne credas: rōem subiūgens: quia multi pseudo ꝓphete exierunt in mundum. Sic virgo prudentissima audita salutatōe angelica non statim assensit: sꝫ turbata in sermone angeli/ cogitabat q̄lis esseꝫ illa salutatio. Propter qđ etiā legit̄ de q̄dam sancto patre/ cū apparuit ei diabolus in specie christi/ clausit oclos/ dicēs se nolle christū videre in hac vita/ cui⁹ humilitate diabolus confusus abscessit. Quo contra narratur de multis qui leues corde ad tales re-

uelationes se reputārēt ydoneos desiderauerūt eas: 7 sunt in insanias 7 stulticias 7 pericula pcipitati. Quō aūt discerni debeant visiones vere a falsis: multa scripserūt patres opuscula. Inter q̄ singulari pconio dignū est opus qḋ cancellarius parisieñs Gerson de pbatione spirituū cōpilauit. Ubi plurimū valere docet humilitatē: qua hō visionibꝰ hmōi iudicat se indignū. Quia ꝰvisiones hmōi 7 apparitiōes insolite sunt/ nō excusat errātē in earū adoratiōe intētio habitualis. Sed ipse dispēdat cui talia cōtingūt donec certificet vel admin' sub conditione actualiter apposita adoret. Cōsecrata vo hostie solita est 7 cōsueta: ideo sufficit ibi habitualis cōditio: si cōsecratio debito mō facta est. Un̄ nulli vl' pauci in hac adoratione peccant. Oēs em̄ hāc cōditionē tacite aut habitualiter habēt. Qḋ ex hoc manifestū est/ si adorās requireret: qḋ faceres si cōsecratio debito mō facta non esset. Haud dubiū quin fidelis quisqꝫ requisitus responderet: nequaꝗ̄ adorarem.

Lectio. LI A

Restat circa hāc materiā adhuc dubiū: quid agendū si in loco hostia appareret alia spēs: puta carnis vel pueri: cruoris vel agni aut simil'. Utrum sub his spēbꝰ debeat christus adorari: 7 an ibi christꝰ cōtineat 7 quō. ¶ Pro pmi solutione notandū ꝙ hmōi apparitio ex duplici causa fieri solet: qn̄qꝫ ꝑpter ardēter amātes qui magno 7 estuanti desiderio christū sub sacro sibi ostēdi humiliter 7 deuote deprecant: quoꝝ precibꝰ diuina pietas qn̄qꝫ cōdescēdit: vt sic eoꝝ deuotio amplius accendat. Uel ꝑpter hesitātes in fide sacramēti: vt ad veritatē fidei miraculo inuitent 7 solident. Pōt 7 fieri diuina pmissione illusione demonis ad decipiendū 7 fallendū incautos. Quēadmodū in conuentu quodā fratrū minoꝝ obseruātiū opidi Isennac partiū Thurigie: nostris tēporibus cōtigisse relatione accepi. Fraticellū vnū laicū celebranti astitisse: 7 dū tēpus cōionis q̄ sacerdos sumere sacramentū solitus est: aduenerat frater ille laicꝰ ex q̄dā indiscreta deuotione cōmunionē sacre eucharistie desiderabat: apud se putans se bene dispositū ad tāti sacramenti perceptionē. Et sic minus caute in seipō cōplacentes: apparuit quidam in specie angeli particulā apparenter porrigens. Aperuit stultus ora: sumēs de manu porrigentis apparentē hostie particulā: 7 cōtinuo a diabolo obsessus est 7 grauiter vexatus. Postea tamen elapsis aliquot diebus: fratrū orationibꝰ liberatus est. ¶ B Sed de pmo psequamur q̄ adhuc duplr̄ pōt cōtingere: aut cū diuina reuelatione: ꝙ sub specie tali christus veraciter contineat. Aut ꝙ fiat apparitio sine tali reuelatione. Si pmo mō cū tali reuelationi falsum subesse non possit sicut nec fidei nostre: quā per reuelationē accepimus. Dubitandū nō est ei cui facta est reuelatio christū sub tali specie veraciter cōtineri. Quapropter potest 7 debet a tali catholice 7 laudabiliter adorari. De q̄ Pasca. de quodā pīsbytero narrat: qui cū digno moderamine sanctā christo ꝓpicio duceret vitā. Cepit omnipotentē deū pcibus pulsare: vt sibi mōstraret corpis christi naturā: nō ista inquit ex infidelitate: sed ex mentis pietate petiuit. Fuit em̄ a puericia diuinis legibus imbutus et ꝑpter amorē supni regis olim patrios fines dereliquit: et dulcia liquerat arua: 7 erat sedulo christi discere mysteria. Idcirco eius amore succensum: magis gn̄die pciosa munera offerens/ poscebat sibi pmōstrari: que forēt species latitās sub forma panis 7 vini. Uenerat ergo dies vt idē celebrās pie solēnia missarū: more solito ꝓcubuit genibꝰ. Te pcor omipotēs inquit: pande mihi exiguo in hoc mysterio naturā corpis christi vt mihi liceat eum cōspicere pñsentē corporeo visu: 7 formā pueri quā olim sinus matris tulit vagientē nūc manibꝰ cōtrectare. Qui dū talia pcaret Angelus de celo veniens affatur sacerdotem. Surge inquit ꝓpere: si christū videre placet: adest pñsens corporeo vestitus amictu: quē sacra puerpera gessit. Tūc venerabilis pībyter pauidus vultu se erigēs: vidit super arā patris filiū puerū quē symeō infantē portare suis vlnis meruerat. Cui angelus inqt: Si christum videre placuit quē prius sub specie panis verbis mysticis consecrare solebas: nūc oculis inspice /manibus attrecta. Tūc sacerdos celesti munere fretus: qḋ dictu mirū est vlnis tremen tibus accepit puerū: et pectꝰ ꝓpriū pectori christi cōiunxit. Deinde perfusus in amplexū dat oscula deo: atqꝫ suis labijs pressit pia labia christi. Quibus sic actis pclara mēbra filij dei restituit in vertice altaris: 7 repleuit celesti pabulo christi mensam. Tūc rursus hō pstratus depcatus est dn̄m vt dignaret ipe iterū verti in pristinā spēm. Qua expleta orōne/ surgēs e terra inuenit corpus christi in formā remeasse priorē. Et concludendo dicit: Mira oipotētis dispēsatio: q̄ ob vnius desiderium ita se prebere dignatus est visibilē: 7 non in formā sicut alijs quibusdam/ sed in forma pueri: q̄tenus 7 veritas paresceret in ostenso: 7 sacerdotis desideriū impleret ex miraculo: nostraqꝫ fides firmaret ex relatu. Hec ille. ¶ C Utrū aūt talis effigies pueri apparētis sit ꝓpria species 7 figura christi: aut sit aliqua forma miraculose aliunde creata sub qua christus latet. Dubitari potest. Similiter vtrū sub tali specie apparente sit christus: eo modo quo in hostia sub specie panis 7 totus scꝫ sub toto: et totus sub q̄libet parte. Aut sit sub illis dimensionibus circūscriptiue: caput videlicet sub capitis figura: et pes sub figura pedis: 7 ita de alijs partibus. ¶ Beatus Tho. aliā distinctionē ꝓ respōsione ad pncipale dubiū motū: scꝫ an ibi christus vere cōtineat in parte.iij.q. lxxvj.ar.vj. ponit/ dicens: ꝙ duplr̄ cōtingit talis apparitio qua quandoqꝫ miraculose videt caro/ aut sanguis/ aut puer in hoc sacramento. Qn̄qꝫ

cõtingit hoc ex parte videntiũ: quoꝝ oculi immutant̃ tali immutatione: ac si viderent expresse exterius carnẽ vel sanguinẽ aut puerũ: nulla tamen mutatione facta ex parte sacramenti. Et hoc q̄dẽ videt̃ contingere: qñ vni videt̃ sub spẽ carnis vel pueri. Aliis tamẽ videt̃ sicut p̄us sub spẽ panis: vel qñ ad horã videt̃ sub specie carnis vel pueri: postmodũ sub specie panis. Nec tñ h̄ ꝑtinet ad aliquã deceptionẽ: sicut accidit in magoꝝ p̄stigijs: q2 tales species diuinitus formantur in oculo ad aliquã veritatẽ figurandã: ad hoc sc3 vt manifestet̃ vere corpus christi esse sub hoc sacr̃o. Sic etiã christus sine deceptione apparuit discipulis euntibus in emaus sub specie ꝑegrini. Dicit em̃ bea. Aug9. in li. de. q. euãge. ꝙ cũ fictio nr̃a refert̃ ad aliquã significationẽ nõ est mendaciũ: sed aliqua figura veritatis. Et q2 per hunc modũ nulla immutatio fit ex parte sacramẽti: manifestum est ꝙ nõ desinit esse christus sub hoc sacramẽto tali apparitione facta. Qñq3 vero cõtingit talis apparitio non per solã immutationẽ videntiũ: sed specie que videt̃ realiter exterius existente: 7 hoc tũc videt̃ esse qñq3 sub tali specie ꝙ ab omnib9 videt̃: nõ ad horã tñ / sed per longũ tẽpus ita permanẽte. Et in hoc casu quidã dicunt: ꝙ est ꝓpria species corpis christi. ℭ Nec obstat ꝙ qñq3 nõ videtur ibi totus christus: sed aliq̄ pars carnis. Uel etiã ꝙ nõ videt̃ in specie iuuenili: sed in effigie puerili: q2 in potestate corporis gloriosi est ꝙ videatur ab oculo nõ glorioso: vel s̃m totũ vel s̃m partem 7 in effigie ꝓpria vel aliena. Hoc aũt sanct9 Tho. reprobat: q2 s̃m eũ corpus christi nõ põt videri nisi in vno loco: in quo circũscriptiue cõtinet̃. Uñ cũ in ꝓpria specie videat̃ in celis: non sic videt̃ in hoc sacramento siue in terris. Etiã quia corpus gloriosum qḋ apparet vt vult: post apparitionem cũ voluerit disparet: vt ḋr Luc. vlti. ꝙ ab oculis coꝝ discipuloꝝ euanuit. Hoc autẽ qḋ sub spẽ carnis apparet / diu ꝑmanet: q̄nimo qñq3 legit̃ inclusum 7 multoꝝ episcopoꝝ consilio in pixide reseruatũ: qḋ nephas esset de christo sentire s̃m ꝓpriã speciẽ. ℭ D Ideo dicendũ / ait Tho. ꝙ manẽtib9 dimẽsionibus q̄ p̄us fuerũt: fit miraculose quedã mutatio circa alia accidẽtia. Puta figurã 7 colorem et alia hmõi: vt videat̃ caro vel sanguis: aut etia3 puer. Et sicut s̄ dictũ est / hec nõ est deceptio: quia fit in figurã cuiusdã veritatis: sc3 ad ostẽdendum ꝑ hanc miraculosam apparitionẽ ꝙ in sacramẽto est vere corpus christi et sanguis. Et sic patet ꝙ remanẽtib9 dimẽsionib9 que sunt fundamẽta illorum accidentiũ remanet vere corp9 christi in hoc sacramẽto. Nec videt̃ ꝓpria spẽs corporis christi: sed species miraculose formata vl' in oculis intuentiũ: vel etiã in ip̄is sacramẽtalib9 dimensionib9 que manẽt etiã in mutatiõe facta circa eas q̄rum ad alia accidẽtia. Hec oia bea. Tho. ℭ Et potest hic dicẽdi modus sic intelligi: ꝙ sicut in sacr̃o saluant̃ dimensiones panis q̄ sub q̄litatib9 sensibilibus colore sc3 7 odore / sapore 7 ceteris ꝑtendunt et indicãt speciẽ panis. Ita in hac trãsformatiõe diuina virtute suꝑaddunt̃ alia accidẽtia sensibilia: q̄ indicant speciẽ carnis vel pueri. Et s̃m h̄ dimensiones ille q̄ prius erant figure rotũde: aliam figurã postea acquirũt / s̃m diuinũ bñplacitum. Et forte in hac suꝑfusione accidentiũ carnis ad illas dimensiones siue q̄ntitatẽ panis: accidentia sensibilia panis q̄ prefuerũt / cedũt: q2 forte idem subiectũ hec 7 ille q̄litates pro eodẽ tp̄e afficere nõ possunt. ℭ E Egidius de ro. theo. xiij. videtur dicere: ꝙ illa species pueri nõ est ꝓpria species 7 figura christi: sed quedã forma miraculose facta: 7 in hoc concordat cũ sancto Tho. Sed in hoc discordat: q2 dicit ꝙ dimẽsiones panis diuina virtute cõuertuntur in accidẽtia carnis siue pueri: 7 nõ in accidẽtia corpis christi: 7 ita dimẽsiones priores nõ manẽt. Et sub illis accidẽtib9 est corpus christi: sicut p̄us fuit in accidẽtib9 panis. Et sicut accidẽtia panis q̄ prius apparebãt / nõ erãt accidẽtia 7 dimẽsiones ꝓprie christi: ita nec dimensiones ille pueri vel carnis post apparẽtes / sunt dimensiones christi: q̄uis sub illis vere christus cõtineat̃: sicut 7 cõtinebat̃ sub priorib9 accidẽtibus panis. Fundat se etiã doctor iste in rõne Thome q̄rũ ad id in quo cõcordat: q2 vnũ corpus nõ potest localiter 7 s̃m ꝓprias dimẽsiones nisi in vno loco. ℭ Cũ aũt christus sit sic in celo. Nec verisimile sit ip̄m ꝓpter hmõi apparitiões deserere celũ. Dimẽsiones ille carnis vel pueri nõ sunt ꝓprie dimensiones corpis christi. Qḋ si aliq̄s nõ haberet ꝓ incõuenienti christũ pro tali tp̄e deserere celum corporaliter: q2 tñ eodem tp̄e cõtingunt apparationes ille in diuersis locis: sequit̃ nihilominus vnu3 corpus s̃m ꝓprias dimẽsiones esse in diuersis locis quod reputat impossibile. Sed quicq̄d sit de illo dicto in se: patet ex p̄missis: ꝙ ratio illa nullũ habet fundamentũ: cũ supra sufficiẽter ꝓbatũ est: idem corpus esse in diuersis locis nullã includere cõtradictionẽ: 7 ꝑ ꝯñs nõ esse simpl'r impossibile. ℭ F Alioꝝ modus est cui videt̃ consentire Alex. ꝙ in istis apparitionib9 q̄ tñ a deo fiunt: 7 non humana ꝓcuratione aut diabolica illusione apparet christus: seq3 ostẽdit in ꝓpria specie 7 accidẽtib9 suo corpori inherẽtib9: q̄liter ostẽdit se discipulis suis post suã resurrectionem: 7 petro post ascẽsionẽ: et qḋ apparet est caro christi vera. Nec obstat ꝙ nõ sꝑ videt̃ totus christus: s3 aliq̄ ꝑs carnis. Sicut in miraculo beati Grego. quo petẽte panis christi formã accepit digiti. Aut ꝙ nõ semꝑ apparet in forma virili quã habet in celo: in q̄ apparuit 7 petro / dicẽte sibi: dñe quo vadis: sed aliqñ in forma pueri: vt in apparitiõe Paschasij s̄ posita. Quia in potestate corpis gl'iosi est: vt ab oculo non glorioso videat̃ s̃m se totũ vel s̃m partẽ in quãtitate magna vel parua: forma illa vel alia: sub fulgore claritatis glorie vel sine: etiã vt appareat vni / 7 ab vno videat̃ / 7 nõ alteri / nec ab alio cernat̃. ℭ Et quicq̄d sit de corpe glorioso generaliter: h̄ tñ esse in potestate christi: in cui9 potestate

sunt oia corpa: z q̄ntum ad esse/z q̄ntum ad sic vel
sic esse seu apparere/nullus habet ambigere fide-
lis: z ad illam positōem arguit Alex. Cu hmōi re
uelatões fieri solēt in misericordi ɔdescēsione defe
ctus fidei alicuius/vt fides huius sacramenti ro
borek. Si aūt caro aut sanguis sic apparens essꝫ
caro vel sanguis alicuius animalis vl' subito cre
ata/nullum argumentū v̄itatis induceret ad fi-
dem ꝓbādam vel roborandā/sed solummō caro
aut sanguis christi. Unde nō videk q ob causam
ꝑtactam debeat apparere caro vl' sanguis nisi ipi
us dn̄i. Qm̄ lꝫ v̄tute aliqua ostenderek alicui he-
sitanti caro vl' sanguis alienus (Licꝫ forte ex hac
ostēsione excitarek ad credulitatē) nō tm̄ hec fides
ꝓueniret ex signo vel ostensione veritatis/sed po
tius falsitatis: quia ex hoc q in tali apparentia/ta
le apparēs credit esse corpus dn̄i vel caro christi
crederek v̄itas ipius sacramēti. Si eīn crederek
esse caro vel sanguis bruti nunq̄ꝫ propter h̄ cre-
deretur nec credi deberet veritas sacramenti.

C B Quia ergo ostēsio veritatis ipius sa-
cramēti dꝫ fieri p indicia v̄a z non simulata vel fi-
cta: videk dicēdū q caro vel sanguis in hmōi ap-
paritōne est vera caro dn̄i/aut verus sanguis chri
sti. C Et si obijcik q aliqn̄ apparuit caro i loco sa-
cramenti diuturnitate tp̄is corrumpi z denigra-
ri: sicut accidit in marchia teruisina: vbi a muliꝫ
dictꝫ videk corrumpi: vt pꝫ ex certitudine sensu-
um. Caro autem Christi est incorruptibilis z glo
riosa. Respondet ille doc. q illud nunq̄ꝫ accidit
qn̄ a dn̄o fit ista apparitio: sed solum quādo fit ꝓ
curatione humana vel operatione diabolica.

C Nec obstat si dr̄/q christus non est nisi duobꝫ
modis scꝫ manifeste in ꝓpria forma in celo aut ve
late sub speciebꝫ panis z vini in sacramento. quia
hoc verū est regulariter. Dispensatiue tm̄ ꝓpter fi-
dei robur/aut deuotōis fomentū/aut aliam cau-
sam ostendit se qn̄qꝫ: aut corpus suum sine vela-
mine/fm q noscit fidelibꝫ expedire. Unde ɔtin-
git q vno tp̄e vni ondit carnē suā sub sacramenti
velamine/alteri in se z nude. Un̄ accidit vt vn9 vi-
det z hostiā z carnē velatā sub panis specie z ali9
carnē reuelate/vt sic ex facti noticia z relatiōe fide
digna certuꝫ habeak. Nec hoc est impssibile deo
cū z angelis in corpe assumpto vni se ostēdit z nō
alteri eque pn̄ti: vt patꝫ Dan̄. x. vbi dr̄: Uidi ego
Daniel solus visionē. Porro viri qui erant mecū
nō viderūt. Loquik aūt de visione angeli apparē-
tis in specie viri/lineis vestiti: z in alia forma vni
q̄ꝫ alteri: Qd̄ ergo pōt angel9 in corpe alieno/po
test Christus in corpe suo. C Differentia etiaꝫ quā
bea. Tho. sup̄ ponit qn̄ apparitio manet zc. non
est ꝓbabilis: qꝛ in miraculo bea. Greg. vbi ad fir
mādū plebis fidem/sacramētū v̄sum est in cruen
tā carnē: z statim ad orōnem eiusdē rediit in pa-
nis spēm. C Hec sentētia sic pōt ꝑsuaderi. Quia
diuina misericordia que hanc apparitiōem facit/
ɔdescēdens infirmitati hoim/vt fides recta de sa
cramento elucescat ac roborek/nequaq̄ꝫ decipit: ne

q ad idolatriā committendā nos incitat: quie tā
ɔmitterek dum hoies miraculo inducti in adora
tionem tanq̄ꝫ veri corpis z sanguinis Christi pro
cumberēt z adorarēt/dum miraculū tale appare
ret vel in sacerdotū manibꝫ/vel in loco hostie. Ad
idolatriam aūt hoies ꝓuocare deū/nephas ē co
gitare: cum idolatrie vltor est deus z punitor.

C H Ex hac opi. recitatiōe satis apparet/
q oēs illi modi in hoc ɔcordant/q sub illa specie
miraculose apparēte v̄e est corpus christi: nisi q
bea. Tho. sentit/q desinentibꝫ dimensionibꝫ pa-
nis nō manet corpus christi. Nō ꝗt in tali appa
ritōe desinunt: quia eis manentibꝫ pn̄t alia acci-
dentia mutari. C Sed an species illa apparens
sit spēs corpis christi: ita q accidētia illa apparē
tia inhereant corpori christi: variank opiniones.
Nā pme due opi. hoc negāt: sed dicūt esse speci-
es miraculose ꝓductas: sub qbꝫ nō aliter ē corp9
Christi q̄ꝫ fuit prius sub speciebus panis. s. totum
sub toto z qualibꝫ ei9 pte. C Scdm tertiā opionē
dicerek/q spēs ille apparētes/sunt ꝓprie corpori
christi z ei inherētes/sub qbꝫ corpus christi totuꝫ
vl' ps est circūscriptiue tanq̄ꝫ sub ꝓprijs dimēsiōibꝫ
Nec obstat q corpus christi est sil' in celo z in ter-
ra/z vbiq̄ꝫ fm ꝓprias dimēsiones. Neqꝫ q ibi ma
gnū/hic puum/hic talē habens colorē z figuraꝫ
ibi aliū z aliā. Quia nō oportet q si corp9 idē po
natur in diuersis locis/q vtrobiqꝫ habeat eandē
quantitatē/qualitatē z figurā/vt sup̄ lati9 dedu-
ctū est Lec. xlvj. Omnes ḡ modos illos esse pos-
sibiles infinite potētie dei: puto fideli nō dubitā
dū. Null9 eīn illoꝝ ɔtradictōem includit: z rōes
hincinde adducte nō demōstrant: z facile soluuūk

C I Quid aūt de facto dicendū sit: qd ḡ ho
muncio dicere possum/vbi tanti doctores disce-
ptant. Sed imitādus est mihi doctor irrefraga-
bilis Alex. ꝓfitēdo ꝓpam ignorātiā. vn̄ ait: In ca
su posito nihil me scire ɔfiteor. Un̄ nihil definien
do vel asserēdo dico: sed salua sententia melior
tm̄ opinādo. Hinc videk cautius pie dubitare fa
cti hmōi modū: q̄ꝫ curiose z temere aliquē ꝑdicto
rum sine rōne sufficiēti z auctoritate determinare
Hinc dr̄ venerabilis Hug. li. de sa. z post eum In
nocen. Ego diuina mysteria z sacramenta magis
venerāda q̄ꝫ discutienda ꝓfiteor. Scriptum ē eīn
non comedens ex eo crudum qd/nec coctū aqua
sed assum tm̄ igne. Crudū quid comedit qui te-
merario ausu de agno isto immaculato definire
nō erubescit: qd̄ neqꝫ p rōem/neqꝫ p auctoritatem
neqꝫ p sctōꝝ patrum ꝓbabiles sentētias digestū
esse dinoscik. Ille v̄o comedit agnū coctū aqua/
qui ex instabili z nō fundata ac fantastica quasi rō
ne z impertinēte auctoritate definit de hoc sacramē
to sub quo verus agnus latitat: qd̄ veris rationi
bus z scripturis nō ꝓbat. Ille vero bene sentit de
hoc sacramēto/q sine ambiguitate nō ꝓfert sentē
tias/nisi quas Christus sua charitate z euāgeli-
ste ac apli spūsancto succēsi docuerūt: aut feruēs
sanctoꝝ studiū lucidauit. Tūc qdem agnū come

dit assum igne: qñ doctrine tales tanta refulgent veritate: tãta sunt digesta maturitate vt nihil pestiferũ: nil eis noxiũ qḋ officere poterit ministrat. Hinc quia neuter modoꝝ pfatoꝝ solide innitit auctoritati aut indeclinabili rõni: securius videt sm pdicta pie dubitare: ꝙ sine hesitatione aliqd temere definire. Quãuis z si in hoc satis concordant qḋ sub illa specie miraculosa verũ corp9 christi cõtineat: z hoc pia credulitate sustineri possit. Dũ pbabiliter cõstat illas apparitiones diuino miraculo fieri. Quia tñ nõ sp de miraculo cõstat: nemo leuis esse debet ad adorandũ. Sed poti9 aim suũ suspẽdere: quousq3 a deo/ab hoie vel scriptura doceat. Aut sub cõditione (si nihil fraudis appareat) adorare. Ut dicendo: Si tu es christus: te vt christũ adoro: z hͨ cõditione nõ tm habitualit/sed etiã actuali. ¶ R. Ex p hoc patet responsio ad scḋam diuisionis partẽ sup in responsione ad primũ dubiũ partitã: sc3 qd agendũ dũ apparitio fit sine reuelatione diuina: an tunc adorandũ. Cui cõcordare videt factũ qḋ recitat Alex. ex narrõne magni ac fide digni viri Laufranci. Cum em pbyter quidã missam celebrãs inuentã sup altari verã carnẽ: et verũ in calice sanguinẽ sm pprias carnis z sanguinis speciẽ sumere formidaret: rem primus episcopo suũ cõsiliũ quesiturus aperuit. Episcopus aũt cũ multis coepiscopis ad hͨ cõuocatis: calicẽ illũ cũ eadẽ carne z eodẽ sanguine dñi diligẽter opertũ z sigillatũ inclusit in medio altaris: p summis reliquijs reseruãdis ppetuo. Qḋ hodie seruat ecclesia: qñ aliqua negligẽtia vel miraculũ nouũ in tãtis mysterijs accidit. ¶ L. Ex hoc etiã dat informatio sacerdoti: si cui hoc accideret: vt celebrãti hostia in forma pueri z in calice sanguis appareret. Debet em talis primo preces fundere ad deũ z ipm deuotius exorare vt sua misericordia dignet sacramentũ hoc reducere in pristinam formã mãducationi cõgruentẽ. Exemplo bea. Grego. et Pascha. Et dũ forma panis redit: debet reuerenter sacramentũ illud sumere. Qḋ si forte sacerdotis pces nõ exaudirent: cum tũc qḋ apparet rõnẽ ac speciẽ cibi ac potus nõ haberet: rõnabiliter abstinet a sumptione. vñ dicit beat9 Hiero. sup Leui. z habet de ↄse. dis. ij. de hac qdẽ. De hac quidẽ hostia q̄ in christi cõmemoratione mirabiliter fit edere licet. De illa vo quã christ9 in cruce obtulit edere nõ licet. Qḋ expõnẽs Ale. dicit. De hostia quã obtulit christus in cruce sm illã formã in qua apparebat: cũ inter nos cõuersabat visione corporali: nulli licet edere quasi diceret. Si deus faceret vt appareret sanguis in calice aut caro in altari/ sumendũ nõ est. Nec tamẽ ex hoc sacerdos transgressor fieret pcepti ecclesie: qḋ ponit eadẽ distin. relacũ/vbi dicit: Quicunq3 sacerdotũ sacrificium oblaturus accesserit: et se a cõione suspẽderit: repulsum se nouerit annovno. Intelligitur quidem hoc decretũ quãdo illud sacramentũ permanet in sua forma manducationi apta. Leges nanq3 z statuta ad ea que cõmuniter accidunt adaptantur. ¶ Dicunt tamen quidam ꝙ sacerdos in hoc casu debet accipere aliam hostiam z illam de nouo cõsecrare: que si iterum apparet in specie carnis/ debet secundam accipere: vt mãducet consecratã pter canonem allegatũ: et. c. sequentẽ cõpcrimus. Ubi precipit ꝙ aut integra percipiat aut ab integris arceant. Priores tamẽ dicunt ꝙ in casu sufficit mãducatio spũalis: z non requirit secũdaria cõsecratio. Sacramentũ vero transformatũ recondendũ erit cum alijs reliquijs: sicut factũ fuerat in simili casu sup recitato. Et hec salua in oibus saniori sententia dicta sufficiant: quantũ ad omnia diuisionis sup Lec. xxxviij. posita membra. Sequit nũc textus sacri canonis.

Lectio LII A

Simili modo postquã cenatum est accipiens et hunc preclarũ calicem in sanctas ac venerabiles manus suas. Item tibi grãs agens: benedixit dedit discipulis suis: dicẽs: accipite z bibite ex eo oẽs. ¶ Postq̃3 in quarta principali canonis parte: q̄ de sacrificij huius perfectione agitur: determinatum est de ydonee ac sanctificate materie cõsecratione qua panis substantia in verum Christi corpus cõuertitur in prima eiusdem partis particula. In hac particula secũda agitur de consecratione vini: qua eius substãtia in verũ christi sanguinem trãssubstantiat. ¶ Et subdiuidit in tria huius particule mẽbra. In primo tangitur modus institutionis huius sacrosancte cõuersionis. In scḋo subditur forma cõsecrationis. In tertio additur significationis efficacia consecrati sanguinis: scḋa ibi: hic est calix: tertia ibi: hͨ facite. ¶ Circa primum primo tangit huius sacrosancte conuersionis tẽpus z hora cũ dr: Simili mõ postq̃3 cenatũ est. Scḋo huius cõuersionis materia cũ sequit: accipiens z hunc preclarũ calicem in sanctas ac venerabiles manus suas. Tertio adiungitur huius tã sancte institutionis modus z circũstantia/cũ infert. Itẽ tibi grãs agẽs zc. ¶ Circa primũ dicit: Simili mõ quo christus cõsecrando panẽ: istũ in carnẽ suã cõuertit ad vini cõsecrationẽ accessit. Modo inq̃3 simili q̃3tum ad eius bonitatẽ/q̃3tum ad charitatẽ/ q̃3tum ad virtutẽ/ z q̃3tum ad gestorũ cõformitatẽ. Siquidẽ bonitas que fecit vt corpus suũ nobis traderet in cibũ eadem operata est: vt sanguinem suum: quatenus pleno frueremur conuiuio cõmunicaret nobis in potum: quia sm beatũ Dionysium. Boni est bona adducere. Charitas fecit vt sanguine nos redimeret: sm illud Hieremie. xij. Reliqui domum meam/dimisi hereditatem meam/ dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius. Sedes anime in sanguine est: secundũ illud Leuitici decimoseptimo capitulo. Anima carnis in sanguine est: z ego dedi illũ vobis: vt super altari in

co expletis animas vestras ꝛ sanguis pro aie piaculo sit. Et sicut pane in suũ corpꝰ cõuerso: ita vino in sanguinẽ suũ trãssubstãtiato nos nutriens eiusdẽ redemptionis sue memoriã ꝛ fructũ in nobis renouaret. Hinc zacha. ix. dr̃. Quid enim bonũ eius est: ꝛ quid pulchrũ eius nisi frumentũ electorũ: ꝛ vinũ germinãs virgines. Virgines diuina fecit: vtea potestate infinita qua panẽ in corpus: etiã vinũ cõuerteret in sanguinẽ. Ut sicut caro eius hac cõuersione vere facta est cibus: ita et cõuersione simili sanguis fieret vere potꝰ. Joh. 6 Caro mea vere est cibus ꝛ sanguis meus vere est potus. Hec totius cõformitas fecit vt eisdẽ ceremoniis seruatis id ipm corpꝰ .s. ꝛ sanguis sb vtrisqꝫ speciebꝫ crederetur ꝛ esset. Ideo sicut ibi: panẽ in manus suas venerabiles ꝛ sanctas accipiens / ac patri gratias agens / benedixit: in corpus suũ conuertit ꝛ discipulis suis dedit. Ita ꝛ hic calicem in easdem manus sumens: ꝛ itẽ patri gratias agẽs ꝛ bñdicens / in sanguinẽ suũ vinũ conuertit: ꝛ eisdem suis discipulis ministrauit. Qꝛ ergo similis effectus in vtraqꝫ ꝯuersiõe. Ideo similes cerimonie. ❡ B Igit̃ simili modo postqꝫ cenatũ est] a Christo scꝫ ꝛ apostolis: vtraqꝫ cena: agni scꝫ paschalis tipici: ꝛ corporis sui. accepit. ꝛc̃. Nam vltimo post oẽs cibos legales sacramentũ instituit et tradidit. Et vt pfectis veteribꝫ vmbris legis noua gratia institueret sacramenta: ꝛ ipsa arctius figeret in suoꝝ discipuloꝝ ac fideliũ corda. De tpe vero huius institutionis facte. xiiij. luna mensis primi: ꝛ de ieiunio celebrando ac cõficientibꝫ ꝛ sumentibꝫ h̃ sacramentũ. ẽ dictũ est lec. 34. ꝛ lec. x. Ideo nunc resciduntur. sequit̃ [Accipiens] scꝫ Christus [ꝛ hunc preclarũ] idest pre aliis clarũ nõ figuralẽ vmbrosum ꝛ nubilũ: vt vete. testa. sacrificia fuere: sed lucidã veritatẽ cõtinentẽ. Ideo de calice vete. testa. tanqꝫ nõ satis claro dixit. Luce. xxij. Nõ bibã de generatiõe vitis donec regnũ dei veniat. Matth. 26. vsqꝫ dũ bibam illud nouum vobiscũ in regno patris mei .i. in ecclesia q̃ regnũ dei dr̃. fm Greg. cõfirmata eius potestate. Hunc eñ preclarũ calicẽ quottidie bibit: ꝛ sibi inbibit in mẽbris suis que hoc potu salutifero corpori suo mistico incorporant̃: ꝛ ei per huius sacramenti gratiã vniunt̃: Hinc in p s̃. calix meus inebrians qꝫ preclarus est. Ad quã sobriã ebrietatẽ virgines / vt statim dictũ est germinantẽ: hoc est fidẽ incorruptã ꝛ perfectã charitatẽ tribuentem: spiritussanctus. Canti. 5. inuitat amicos / dicens Comedite amici ꝛ bibite: ꝛ inebriamini charissimi [Calicẽ] ❡ Calix fm Alber. a calore dicit̃: qꝛ calore charitatis accendit. Hinc in ps̃. dr̃. Calicẽ salutaris accipiã: ꝛ nomen dñi inuocabo. ❡ Hic notandũ ꝙ calix accipit̃ tripliciter. Uno mõ p vase receptiuo potus vel liq̃ris. Et ita dñs christus calicẽ recepit in sanctas suas manus: vt referunt euangeliste: hoc est vasculũ illud in quo fuerat potus. Scdo accipit̃ p passiõis amaritudine. h̃ mõ accipit̃ Matth. xx. cum dixit dñs filiis Zebedei

Potestis bibere calicẽ quẽ ego bibiturꝰ sũ: hoc ẽ potestis subire passionẽ ꝛ mortẽ quã ego patiar p redemptione humani generis. Et dr̃ calix passio iuxta veterẽ cõsuetudinẽ ad mortẽ cõdẽnatis potus in calice offerebat̃. fm illud Prouer. xxxi. Date siceram merentibꝫ: ꝛ vinũ his qui amaro sunt animo. Bibant ꝛ obliuiscant̃ egestatis sue ꝛ doloris sui non recordent̃ amplius. ꝛ Amos. ij. Uinũ dãnatorũ bibebãt. Tertio mõ sumit̃ p poculo in calice contento. Et sic accipit̃ Hiere. 49. Quibꝫ nõ erat iudiciũ vt biberẽt calicẽ. ꝛ Mar. 9. Quisquis potũ dederit vobis calicẽ aque frigide: quia christi estis: amẽ dico vobis nõ perdat mercedem suã. Sic in cõi locutiõe accipit̃ quo dicimus: ille ebibit totũ calicẽ. i. totũ potũ vel liquorẽ q̃ fuit ĩ calice. Et ita videt̃ cepisse christus cũ dixit. Hic ẽ calix sanguinis. In proposito vero accipitur primo mõ cũ dr̃ ex psona euãgeliste: accipiens ꝛ hunc preclarũ calicẽ in sanctas ꝛ venerabiles manꝰ suas: idest vas: nõ vtiqꝫ vacuũ sed cũ vino: quia premisit nõ bibã amodo de genimie vitis. Per qd̃ expssit vini liquorẽ fuisse in calice cõtentũ. ❡ C Ponit̃ aũt hic circa sanguinis cõsecrationẽ calix siue vas cõtinens vinũ cõuertẽdum in sanguinẽ: plus qꝫ circa cõsecrationẽ corporis: vbi absolute dr̃: accipiens panẽ: nõ dr̃ in sportella vel disco: quia cõsecrat̃ sanguis in rõne potꝰ. Nullus aũt liquor cõuenientẽr ẽ potabilis nisi in aliquo vase aut receptaculo cõtineat̃. Corpus aũt consecrat̃ in rõne cibi. Cibus vero solidus rationẽ cibi hꝫ: etiam si in nullo vase cõtineat̃. Et quia ad litteram nõ cepit christus vinũ in manꝰ immediate sicut panẽ: sed accepit in calice contentũ: ideo nõ dr̃: accepit vinũ sed calicẽ. ❡ Addit̃ etiã pnomen hũc demõstratiuum. Accipiens nanqꝫ sacerdos calicẽ in manus de christo loquens dicit: accipiẽs scꝫ christꝰ hũc calicem: hunc scꝫ eundẽ quẽ ego accipio. Sed quia dictum est: ꝙ calix aliquando accipit̃ pro vase: et aliqñ pro poculo in vase cõtento: potest hec identitas referri ad ipm vas vel ad vasis liquorem. Si refertur ad vas: non est idem quod sacerdos accipit: ꝛ quod christus accepit quantũ ad materiam ꝛ substantiã metalli. Sacerdos enim accipit calicem sacrũ de auro ꝛ argento: vel vbi paupertas ecclesie cogit de stanno: vt supra dictũ est Lec. xiij. Christus aũt qui apostolis suis possessionem auri ꝛ argenti interdixit: non creditur fuisse vsus calice argenteo vel auro: sed forte nec stanneo: qui paupertatem suam nobis declarãs / ait: Uulpes foueas habent: ꝛ volucres celi nidos: filius aũt hominis nõ habet vbi caput suum reclinet. Est ergo hic demõstratio non ad sensum / sed ad intellectum vt sit sensus: Hunc calicem: id est calicem eiusdem rationis quantũ ad liquoris cõtinentiam. Si vero calix accipitur pro potu in calice contento: aut pro vino cõuertendo in sanguinem: iterũ erit demonstratio impsonalis. Hunc calicem. i. vini liquorem eundem nõ numero: sed specie vel genere propinquo: tenendo aliqua vi-

ne differre specie essentiali. Uel si acciperet̃ ꝑ vi-
no conuerso ad est Christi sanguine p̃cioso/in quẽ
continuo ꝑ ꝯsecratõis verba vinũ ꝯuertit̃. sic est
demonstratio personalis: quia eiusdem rei nume
ro. Nam idem sanguis numero ⁊ non alius est in
quem vinum qđ in manus suas cena facta susce-
pit/ꝯuersum est: ⁊ in quẽ vinũ qđ nũc sacerdos i
suas manus accipit/ꝯuertit̃. ¶ D Accipi-
ens itaq̃ Christus calicẽ cũ vino/vtiq̃ p̃claꝝ ꝓ-
pter p̃clari ac corusci sanguis sui puritatẽ in quẽ
vini liquor/non in sanguinẽ hircoꝝ aut vituloꝝ
q̄ in veteri testamẽto sacrificio offerabat̃ vertẽd⁹
est: instituit vinũ in materiã ꝯsecrationis sui sanctis
simi sanguinis suo facto: dum ipm̃ vinum diui-
na sua ꝟtute/in veꝝ ⁊ ꝓpriũ ꝯuertit sanguinẽ: et
aplis suis/eorũq̃ successoribꝫ vini sic ꝯuertendi
contulit potestatẽ. Nam postq̃ ineffabili amore
suos discipulos refecit cibo angeloꝝ: ꝓpria scili-
cet carne sub specie panis vsui humano congruẽ-
tissima: vt amplius charitatis sue immẽsitatẽ ex-
ꝑmeret: instituit ⁊ eosdem reficere potu sacratissi
mo/sanguine suo dignissimo sub specie vini po-
tui ꝯuenientissima: vt sic nobilissima spũalis nutri-
tio anime/ꝑfecta corporis refectõe significaret̃. Ad
nutritõem eñ corporis ꝑfectã/nõ ꝑtinet solus cibo
ꝑtinet etiã pot⁹. Idcirco postq̃ accepit panẽ/sub
cuius specie tradidit in cibũ ꝓpriã carnẽ: accepit
⁊ calicẽ vini: sub cuius specie ꝫ in potum tradi-
dit ⁊ sanguinẽ. Et quoniã humanus sanguis in
ꝓpria specie sine horrore non est potabilis/clemẽ
tissimus redẽptor volẽs illũ tradere in potũ: sapi
entissime cum extranea velauit spẽ: vt sic ſm̃ Hu-
gonẽ sensus foueret̃ in vno/⁊ fides in alio edifica
ret̃. Fouet̃ sensus/dum solitã ⁊ ꝯsuetam ac gratã
spẽm potus percipit. Edificat aũt fides in alte-
ro: dum in eo qđ videt/q̃le sit illud quod nõ videt
agnoscit. Alijs q̃ꝫ ex causis ꝯmẽdauit p̃ciosũ san-
guinẽ suũ sub aliena spẽ: q̃ sup̃ lect. xxxv. sunt cõ
memorate. Quibꝫ addunt̃ ꝯgruentie que sequũ
tur. Quia eñ Christ⁹ sacerdos erat in eternũ ſm
ordinẽ melchisedech in sacrificiũ panẽ ⁊ vinũ offe
rẽtis. Cõgruebãt vt ad instar ei⁹ quẽ p̃misit post-
q̃ obtulit panẽ acciperet ⁊ vini calicẽ: vt figure fi-
guratuꝫ videret. Expressior eñ sacramẽti corporis ⁊
sanguis Christi figura erat sacrificiũ Melchise-
dech sacerdotis. Ampli⁹ vt h̃ sacrificiũ ꝟe ⁊ ꝓpin
que gereret similitudinẽ eius quod ſcat/accepit
calicem vini. Uoluit q̃dem christus hoc sacramẽ
tum ſcare suum corpus veꝝ ⁊ sanguinẽ natura-
lem/⁊ spũalem refectiõem/⁊ mentis inebriatiõeꝫ
¶ E Idcirco postq̃ accepit panem hñteꝫ cõ
gruam ſcatõnem corporis ⁊ refectiõis spũalis. Ac
cepit ⁊ vinum habẽs ꝯgruentiã ad ſcandum san
guinem ⁊ spũalem inebriatiõem. Uinum q̃ppe ex
vite succrescit. in vua colligit̃. in ea ꝑ solis ardorẽ
maturat̃: ⁊ in torculari p̃lo exp̃mit̃: vt fiat potus
reficiens/⁊ sitis ardorem restringens. Et ꝑ hoc
plene ꝯpetit sibi Christi sanguinẽ ſcare. Nãꝫ ipse
succreuit ex vite fecũdissima/ꝟgie. s. b̃ndicta. De

qua ⁊ caro ⁊ sanguis Christi traxit originẽ. Chri
stus q̃ꝫ ipẽter vita est salutaris: quã p̃mo ꝓtulit
ꝟgo g̃riosa/⁊ veri exploratores/apl̃i. s. ⁊ ꝓphe/ad
nos humeris suis fortiter ⁊ ꝯstãter gestãtes ꝑ fi-
dẽ ⁊ p̃dicatõem detulerũt. In q̃ liq̃r ille p̃ciosus
sanguis/immẽso ardore amore est maturat⁹ vsq̃
dũ passiõis p̃lo in torculari: patibulo videlꝫ cru
cis exp̃meret̃: ⁊ ꝓflueret in potũ toti⁹ hũani gñis
refectiuũ ⁊ in extinctiõem sitis spũalis q̃ ex ardo-
re ꝯuenit ⁊ ꝯcupiscẽtia petõꝝ. Quo nanq̃ liq̃re
alti⁹ potuissꝫ christ⁹ inebriatiõem mẽtis designa-
se/q̃ ꝑ vinũ in quo q̃tidie in vita corꝑali iocunda
mur ⁊ reficimur: ſm illud P̃s. Et vinuꝫ letificat
cor hoĩs. Accepit igitur vinũ in calice/tanq̃ ma
teriã ad ꝯsecratõem sui sanguinis magis ꝯgruẽ-
tẽ. Item in sacramẽto cibi spũalis debꝫ attẽdi ali
qua oꝑatio substãtalis: id est p̃ncipalis: per quaꝫ
ab alijs distinguit̃ sacramẽt̃. Et cũ in baptismo
dat̃ esse substãtiale ꝑ gñatõnem spũalem/vt vult
Dionysius. Et in sacramẽto ꝯfirmatõnis datur
incrementũ ⁊ robur spũale. Ita ad idem esse ꝯser
uandũ ac deperditũ restaurandũ ⁊ augendũ/dat̃
in eucharistia edulũ spũale. Edulium aũt spũa-
le cũ dat̃ ꝑ sacramẽtũ visibile/nihil causat in gra
tia qđ ex sacramẽti siĩtudine non ſcat. Hoc au-
tem sacramẽtũ institui debet in elemẽto corpora-
lis refectõis cibi scꝫ ⁊ potus. ¶ F Est auteꝫ
alia oꝑatio corꝑali refectõe cibi: alia pot⁹. Ideo
sicut post cibũ corꝑalẽ sumit̃ pot⁹ ad ꝑfectõeꝫ nu-
trimẽti corꝑalis/q̃ diuisam habꝫ opatõem in sa-
tisfactõe sitis: ⁊ latõe nutrimẽti/⁊ q̃sdã alias. Ita
post nutrimẽtũ spũale sumit̃ pot⁹ ad ꝑfectõnem
spũalis nutrimẽti. s. sanguinis: q̃ ⁊ diuersam ope
ratõem habet a corꝑe. Corpus eñ dedit Christ⁹
in ꝯmunionẽ sui ⁊ mẽbroꝝ: sanguinẽ aũt dedit i
redemptõem petõꝝ. He aũt sunt diuerse oꝑatio
nes: nulla eñ existẽte redẽptõne facta vł faciẽda/
adhuc esse possꝫ ꝯmunio: etiã posita ꝯmuniõe ca
pitis ⁊ mẽbroꝝ: nõ oꝑteret q̃ eo mõ quo nũc/essꝫ
redemptio: vt pꝫ in angelis/vbi est mẽbroꝝ cõio/
⁊ nõ redemptio. Uel si hoc nõ placet/in statu in-
nocẽtie si hõ ꝑmansissꝫ/potuit deus incarnari si-
cut nũc: ⁊ tamen non pati. Fuisset ergo tũc ꝯmu
nio/⁊ non redemptio. Diuerse ergo vident̃ gratie
communionis ⁊ redemptõnis. Cum ergo domi
nus sic multiplicauerit sacramẽta vt omnes gra
tias habeamus in sacramentis: nõ sufficit habe
re g̃ram ꝯmunionis ꝑ corporis sumptõnem: q̃ in sa
cramento significat̃ ꝑ elemẽtũ panis: nisi etiã ha
beremus g̃ram redemptõis ꝑ sanguinẽ: q̃ signifi
cat̃ ꝑ elemẽtũ vini. Hac ergo rõne christus vtrũ-
q̃ instituit. Et lꝫ sanguis habeat̃ in corpore sub
specie panis: non tamen ex virtute sacramentali
hoc est/non vi consecrationis sacramentalis/sed
potius ex vnione naturali: q̃ humores vniun-
tur cum corꝑe/cuius sunt humores. Oportꝫ au-
tem propter effectum sacramentalem/vt habea
tur sanguis ex virtute sacramenti ad nutriendũ
pertinente. Et ita oportuit/vt ibi esset consecra-

tio alterius elementi/puta vini: sub quo virtute sacramenti sanguis dñi contineretur: ne sacramentum eet imperfectũ alimẽtũ. ¶ S Quo ãt sint operatões speciales potus in sacramẽto/cõsequẽter exponit dominus Albertus: Ex principalis operatio nutrimenti est restauratio deperditi in vita spirituali. Non enim pt esse vita spiritualis/quin ex multis occupatõibus z negligentiis hois fiat aliqua deperditio spiritualis per fam. m z carentiam alimenti spiritualis: que per hunc spirituale cibum restauratur. Per potum autem q institutus nutrimẽtũ mẽbris/fit hec restauratio spũalis: vt sic christo fortiter incorporemur: inhereamus et maneamus in ipõ/sicut hi qui per humorem sanguinis suo corpori sumus influti. Unde z ipe dt Joan.vj. Qui mãducat carnem meam z bibit sanguinẽ meũ/in me manet/z ego in eo. Sic aũt sibi influti z coherẽtes/spũ ipius pticipamus z vitam. Qui manducat inquit me/z ipe viuet pter me. Hinc Eccl.iiij. Sapia vitam filiis suis ispirat: z suscipit exquirẽtes se: z pibit in via iusticie. Sapientia Christus est/qui corpus suum cõmunicando membris suis/z sanguinẽ influendo/influit z inspirat eis spm z vitam: z sic in suã incorporationem suscipit inquirentes se: preiens eos in omni via iusticie: quia nisi sic/simus in ipo: viã iusticie non possumus tenere. Subdit z alias spẽales operatões. Idem Albertus: quia vngit ad salutis sanitatẽ: per ipum dat spẽale pignus spũs. Lauat viciorum sordes: rigat arida: extinguit malo calore incensa: tingit z coronat ac christo consignat/per longũ pseqũit. de qbus cum de fructu huius sacramẽti tractabit spũ calamum ducente dicet Alexãder de ales parte.iiij. q.xxxj. mẽbro.ij. etiã plures ponit rõnes. Unã ponit vt duplici ratõni institutõnis respondeat duplex spẽs sacramenti. Institutum eñ est ad augmentum/vt firmior sit vnio mẽbrorum corpis christi cũ capite: z vt firmior sit recordatio redẽptõis facte p Christi sanguinẽ fusum in cruce. Specie panis q est sacramẽti corporis/affert effectus vnionis. Specie vini q est sacramẽtum sanguinis/memoria redẽptõnis Alia rõ: Nam duplex est mysticum huius sacramenti. Unũ est respondẽs incarnatõi: aliud passioni. In incarnatõne facta est vnio diuine nature cum humana. Unde christus caput est ecclesie: cui vnita sunt membra: qd significat in sacramento corporis Christi sub specie panis. In passione facta est redemptio nostra effusione sanguinis: qd significat in sacramẽto sanguinis sub specie vini liquetis. In sumptõe igitur corporis christi sub specie panis significat piunctio membrorum corporis Christi cum capite facta per incarnationem. In sumptione sanguinis sub specie vini/redemptio nostra per sanguinis christi effusionẽ. Uñ in hoc vno sacramento signat quod est incarnatõnis: et quod est passionis: propter quod est pfectissimũ sacramentorum. Aliam rõnem assignat vt significetur in christo duplicis nature assumptio. In nobis duplicis nature redẽptio. Uñ glo.j. Cor.xj sup illo: Hoc facite in meam cõmemorationem. Dicit: Cum totus sub specie panis/tot sub specie vini sumitur: cur non in vna/sed in duabus dedit: Ut ostenderet christus totam humanam naturam/id est corpus z aiam sumpsisse: vt vtrunque redimeret. Panis eñ ad corpus refert/vinum ad animam: quia vinum operat sanguinẽ in quo est sedes anime. Ergo in duabus speciebus celebratur hoc sacramentũ: vt anime z corpis susceptio in Christo z in nobis vtriusque liberatio significetur. ¶ J Item sub duplici specie institutum est pter duplicem eius effectũ. Ualet enim vt dt Ambrosius/ad tuitõem corpis z anime. Et licet illud quod sumitur sub speciebus panis vel ad vtrũque: z similiter quod in vino sumit: quia in pane totum z integrum: z similiter in vino totum z integrum sumitur. Sz si in pane tm sumeretur alterum tñ significaretur: scz q ad tuitionem corporis valeret. Si in vino tm sumeretur/solum significaretur q pro salute anime sumeretur: quia vinum saguinẽ significat: in quo vt dictum est sedes anime esse dicitur. Omnes ille rõnes reduci possunt ad quinque. Nam sub distinctis speciebus panis z vini institutũ est/propter perfectam significatõnem spiritualis nutrimenti: correspondentiam veritatis ad figuras veteris testamenti: perfectam similitudinẽ ad rem sacramenti. Seruire effectum distinctõi corpori z sanguini p appropriatõnem conuenienti: variam representatõnem in christo sumenti: quorum membrorum declaratio ex premissis satis patet. ¶ Sed statim surgit dubium: Cum sint distincte spẽs/quomodo saluari possit vnitas sacramenti. Sed de hoc dicet post expeditam consecratõis formam. Et quoniam in his verbis/Accipiens calicem. tangit institutio materie/que est vinum in sanguine transsubstantiandũ. De materia ista tractatum est supra lectõne.xxxv. ¶ R Sequitur [In sanctas z venerabiles manus suas.] exponatur vt supra lectõne allegata.z.xxxvj. vbi pene eadẽ verba/panis consecratõni premittuntur. Nam tactu sue manus/vino contulit vt semper posset in suum sanguinẽ cõuerti: vt dt Albertus: id est materiam consecrandi sanguinis instituit. [Item] .Iterum [gratias agens tibi] scilz patri de humani generis redemptõne/per sanguinem suum iam in christo fienda. Eadem quippe nocte tentus z mane sequenti crucifixus/sanguinem fudit: q nos ab eterna morte redemit. Hanc enim amore intensissimo desiderauit: z cum gaudio portionis superioris perfecit. Unde Luc.xij. ait: Baptismo habeo baptisari: z quõ coartor: donec pficiatur. Et ad Heb.xij. proposito sibi gaudio sustinuit crucem/confusione cõtempta. [Benedixit] omni benedictione gratie consecrando/z vinum in suum sanguinem transsubstantiando. In quo verbo sacerdos cruce signat calicem: vt sm Albertum significetur hec benedictio: a primo per

fectore sctificatõis/pat re celesti ꝓfluere in sacramẽtum. ¶ Utrum autem Christus bñdicendo ac ꝯsecrando signo aliquo corꝑali aut ꝟbo vsus sit aut sola diuina ꝟtute vinũ in sanguinẽ suum cõuertit: q̄ ꝯuersio hic ꝑ bñdictõnem intelligitur Dictũ est s. Lec. xxxvj. vbi hec ꝟba vna cũ mysterio crucis: quã hic sacerdos facit suꝑ calicem latius exponunt. Seqtur: ¶ [Dedit] nõ vẽdidit/ nõ reddidit: sed gratuito dono gratis dedit: vt eius exemplo nullo fauoris aut pecunie ꝓcio: aut timore hũano dignissimũ sacramentũ canib' ⁊ indignis: aut petõrib' publicis porrigam': sꝫ gratis acceptum/ dignis gratis deꝝ. vnde subditur. [Discipulis suis] qui soli digni fuerãt: ⁊ si non omnes: nulli tñ publice indigni fuere. Occultũ eñ adhuc fuerat ceterꝭ pctm̃ Jude. Hinc Mat. vij. Nolite sctm̃ date canib': ⁊ margaritas nolite mittere añ porcos/ ne forte ꝯculcet pedib' suis ⁊ canes ꝯuersi dirumpant vos [Dicẽs: Accipite] in officiũ. s. consecrandi ⁊ dispensandi. j. Cor. iiij. Sic nos existimet hõ vt ministros Christi ⁊ dispensatores mysterioꝝ dei vł mysteriũ dei. Utrũ qꝫ eñ ponit glo. [Et bibite] ad incorꝑatõem mihi: nõ ad fastidiũ/ sꝫ celestis desiderij augmẽtum Ecc. xxiiij. Qui edũt me adhuc esuriẽt: ⁊ q̄ bibũt me adhuc sitiẽt: nõ ꝑ famis sitisqꝫ defectũ/ sꝫ ꝑ spũ inherẽdi feruẽs desideriũ: ⁊ omne tollẽs fastidiũ. [Ex eo] . s. calice vel sanguine [Omnes] sine distinctõne. Actuũ. x. In ꝟitate comperi/ qꝛ non est acceptor ꝑsonaꝝ deus. Latiorẽ expositõem cum dubijs quere supra.

Hic est eñ calix sangui-

nis mei noui et eterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis ⁊ pro multis effundetur in remissionem peccatorum.] ¶ Post modum institutionis sacramẽti sanguinis/ sequitur forma cõsecrationis: qua etiam nos Christus vti voluit in sui sanguinis sanctissimi confectõne. Et ꝓmo ponitur forma ipa necessaria sm omnes. Secũdo notatur effectus huius sacrosancti sanguinis. ¶ Forma est [Hic est calix sanguinis mei] ¶ Effectus notãtur tres. Primus: quia testatꝛ nobis hereditatẽ. Scđs: quia declarat in mysterio fidẽ. Terti': quia ꝓstat peccatoꝝ remissionẽ. De ꝓmo dicit [noui ⁊ eterni testamenti.] Noui: qꝛ in ritu ⁊ effectu nouum est. Apocalip. xxj. Dixit q̄ sedebat in throno: Ecce noua facio oĩa. Leuiti. xxvj. Nouis suꝑuenientib'/ vetera ꝓijcietis. Jerẽ. dies veniẽt ⁊ feriã domui Jsrł ⁊ domui Juda fed' nouũ. Eternũ dr: qꝛ nunq̃ reperiat alteri' testamẽti vel sacri suꝑ ordinatõnem: sicut sacris veteris legis suꝑ ordinatũ est aliud testamẽtũ ⁊ alia sacramẽta vnde Hiere. xxxj. Sanctũ dñi nõ euellet: ⁊ nõ destruet in ꝑpetuũ. Et Esa. lv. Feriam vobiscuꝫ pactũ sempiternũ. Et ad Hebre. x. Una oblatiõe cõsummauit in eternũ sanctificatos. Et ideo dr testamentum: quia in sanguine confirmauit oẽs testatas ꝓmissiones. Hinc ad Hebre. ix. Ubi testamentum est/ mors necesse est intercedat testatoris. Testamentũ enim in mortuis confirmatũ est. Alioquin nondum valet dum viuit qui testatus est. Et Zacha ix. Tu in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu/ in quo nõ erat aq̃.

Mysterium dr a mystin grece quod est secretum. Miste- riũ vnde
Secretum enim fuit qualiter morte vitam eternam/ ⁊ sanguine perficeret sanctitateꝫ. vnde Esa. xxiiij. Secretum meum mihi. Secretum meuꝫ mihi. Et Job. xxviij. Profunda fluuiorum scrutatus est: ⁊ abscondita perduxit in lucem. Fluuij sunt flumina vulnerum/ quorum est profunda sapientia qualiter sanguine christi redẽptus ẽ mundus. Et in hoc ꝓfundo omnia mysteria fidei sunt reuelata. Nam deus pacis eduxit de morte pastorẽ magnũ in sanguine testamẽti eterni. [Qui] scꝫ sanguis [pro vobis] discipulis meis. Nam ⁊ episcopus ⁊ sacerdos indiget sanguine redemptionis: quoniam ⁊ de pontifice dr apł's ad Heb. v. Et ipe circũdatus est infirmitate: ꝓpterea debet quẽadmodũ pro populo. Jta etiã ꝑ semetipo offerre pro peccatis [Et pro multis] scilicet predestinatis efficaciter: ⁊ pro omnibus autẽ sufficiẽter. [effundetur in remissionem peccatorum.] tanq̃ nostre redeptõnis precium. Hinc. j. Pet. j. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis a vana vestra conuersatõe paterne traditionis/ sꝫ precioso sanguine tanq̃ agni immaculati Christi Ad Hebr. ix. Sine sanguinis effusione non fit remissio. ideo dixerit nos: ⁊ lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Apocal'. j. ¶ M Est autem hec forma: Hic est enim calix ⁊c. certa forma/ forma congrua/ forma sufficiens ⁊ perfecta. Certa: quia a Christo instituta/ ab apostolis promulgata/ ⁊ per sanctos patres in nos deriuata. Accepit enim hanc formam romana ecclesia a sũmo apostolorum principe Petro: qui fuit vltime cene/ in qua hoc sacramentum institutum est/ conuiua. Unde Innocen. de officio misse. Romana ecclesia super apostolice fidei petram stabili soliditate fundata: id integra fide seruauit/ quod ab apostolis accepit: qui eaꝫ principaliter sacris instituere doctrinis: ⁊ ecclesiastici ritus regulam docuerunt. Ab ipis ergo apostolis Petro ⁊ Paulo/ quos ⁊ viuos habuit ⁊ defunctos ritum circa huius sacrificij oblatõnem accepit: quem hactenus inuiolabili cultu seruauit. Jdem in ca. Cuꝫ marthe. de celebra. missarũ. Credimus q̄ formã verboꝝ/ sicut in canone reperitur/ apostoli a Christo ⁊ ab ipsis eorum receperunt successores.

¶ N Nec obstat q̄ hec forma verborum in nullo euangelista/ vt hic describitur/ posita reperitur: quia vt ibidem dicit Innocentius: Multa tam de verbis q̃ de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa/ que apostoli vel supleuisse verbo vel facto expressisse leguntur. Hic dicit Alexander de ales parte. iiij. quostione. xxxiiij. Magis videtur q̄ prefata forma verborum quã seruat ecclesia: fuit forma tradita a domino.

ꝙ alis posita in euãgelijs :que post scripta erant :
z variata ꝼm diuersitatẽ traditionum z trãslatio
nũ. Nec ipsi euãgeliste in forma verboꝝ ꝯueniũt
Vñ Matth. hanc ponit formã: Hic est eñ san-
guis meus noui testamẽti: q̃ pro multis effunde
tur in remissionẽ peccatoꝝ. Marcus illam: Hic
est sanguis meus noui testamẽti :qui pro multis
effundeꝛ. Lucas: Hic est calix nouũ testamentuꝫ
in meo sanguine: qui pro vobis fundeꝛ. Et Pau
lus. j. Cor. ij. Hic est calix nouuꝫ testamentũ in
meo sanguine. In sensu tamẽ satis côueniũt :quẽ
omnes narrare volebãt apostoli :ergo q̃ ecclesiam
instituerũt/ ꝼm ꝙ a dño acceperũt/formã tradide
runt. Euãgeliste vo facta et opera christi narra-
uerũt. Plus ꝙ historiographi/attẽdentes ad fa
cta in se/ z ad veritatẽ intellectus/ꝙ ad verba. Jõ
frequẽter idẽ factũ/eandẽq veritatẽ :nõ eisdẽ ver
bis: sensu tamẽ nõ dissonis scriptitarũt Unde nõ
fuit necesse ait Alexander: vt tanta diligentia ap
poneretur in euãgelijs de forma pscripta a dño scri
benda :in q̃bus referunꝛ opera dñi vt opa erant:
sicut vbi tradita est forma a dño pscripta :non vt
indiceꝛ opus christi; sed vt illa mediãte fiat quod
christus fecit: id est cõuertaꝛ panis z vinũ in cor-
pus z sanguinẽ christi. Ibi eñ debuit illa forma
pcise obseruari: cui dñs dedit virtutẽ cõuertẽdi.
Hec Alexãder. O ¶ Et pter hoc multi do
ctores dubitant: Utrũ sacerdos vtens forma ali
qua/ab euãgelistis tradita/vere cõficeret sangui
nẽ :quia dubiũ est :vtrũ ipi euangeliste intẽdebãt
formã cõsecrãdi tradere: aut christi dumtaxat fa-
cta narrare. Multi tamẽ cõcedũt sacerdotẽ tali
forma vtentẽ/vere christi cõficere sanguinem. In
cuius argumentũ assumũt :quia ecclesia non ne
gat grecos ꝯficere :q̃ tamen nõ vtunꝛ forma qua
nos vtimur. Sed illa vt refert Richar. Hic est
sanguis meus noui testamẽti/q̃ pro vobis z mul
tis effundeꝛ. Et hoc cõiter teneꝛ. Nec tamen ex h
sequiꝛ ꝙ forma nr̃a nõ sit certa: quia in sentẽtia sa
tis cõcordat cũ priori: z prior cũ ista. Et ita opor
tet dicere/ ꝙ modica variatio forme q̃ntũ ad cer-
tas dictiões: dũ tamẽ pncipalis sensus nõ muteꝛ
nõ reddit formã inefficacẽ: De quo supra cum de
forma panis agebaꝛ: lectiõe. xxxviij. latius dispu
tatũ est. ¶ Usus pterea rhomane ecclesie formã
in canone positã/certissimã facit: etiam si in scptu
ra non reperireꝛ, pter magnã consuetudinis hui9
ecclesie auctoritatẽ: de quo beatus Aug9. in libel
lo de cura p mortuis agenda: ita scribit: Si nul
la esset auctoritas sacre scpture/que doceret ora-
re pro defunctis: tanta est auctoritas ecclesie rho
mane z ꝯsuetudinis eius obseruare/vt nemo illã
insequens poterit errare. Item in epistola quadã
ad btm̃ Hieronymũ: Contra ecclesie fundantissi
mum morẽ nemo sentiat. Hec de eius certitudi
ne. ¶ Hinc cum forma expssa in canone ab oibꝰ
obseruetur in ecclesia romana: nemo ambigere de-
bet de eius certitudine/aut quouis modo de ei9
efficacia hesitare. ¶ P Est etiã forma illa cõ

grua: quia in hoc sacramento significaꝛ sanguis
Christi/vt effusus in pcium nostre redemptionis
z vt ministratus in potũ nostre refectionis. San
guis aũt de se neutꝝ horum dt exp̃sse/sed p cõ-
iunctiõem ipsius cum calice: vt effusus z vt potã
dus offertur ac proponitur. Calix nanq ꝼm pdi
cta transsumiꝛ ad signandũ tam passionẽ ꝙ potũ.
Et propter hoc ꝯgruentius dr: Hic est calix san-
guinis mei: ꝙ/Hic est sanguis meus :quia expsf-
sius significaꝛ z passio z refectio. Perfecta quoq
est z sufficiẽs :quia forme sacramentales vt com-
muniter hoc significant quod efficiunt. Hec aũt
significat sanguinẽ Christi cõtineri in calice: qđ z
efficitur. ¶ Q Per hoc iam ad expositioem
illoꝝ verboꝝ: Hic est calix sanguinis mei/pus di
missam redeamus. Primus terminus est pno-
men hic: quod demonstrat partim ad sensum: p-
tim ad intellectũ sanguinẽ Christi: in quem speci-
es vini finitis verbis consecratõis conuertuntur
Demonstrat autem sanguinẽ in rõne potus. Un-
de valet: Hic scꝫ sanguis meus in potum tradi-
tus/est calix zc̃. Et cõsequẽter queciq s. lectõne
xlviij. de pnomine hoc/dicta sunt/ ꝓposito seruiũt:
z simil'r dicendum de pronomine hic. Hec est sen
tentia Alexandri vbi supra :cui satis concordant
sanctus Tho. z sanctus Bonauentura. Sequiꝛ
calix. Calix vt dictũ est, ꝓprie ſcat vas potum con
tinens: tamen transsumiꝛ vel pro potu vel p pas
sione. Hic non capitur proprie/sed transsumpti-
ue pro potu. Unde sensus est: Hic scꝫ qui erit in
fine consecrationis/est potus sanguinis mei/ꝼm
doctores supradictos. Et addiꝛ/sanguinis mei/
specificat calicem pro potu acceptuꝫ. Ut sit sen-
sus: Hic est calix: id est potus sanguinis mei. h
naturalis z veri: ꝼm illud Joã. vj. Sanguis me
us vere est potus. Et btũs Hierony. super psal-
mũ. lxxv. loquens iudeis / ait: Sanguinẽ quem
per insaniam fuderũt/p gratiam biberũt. Et san-
ctus Bonauẽ. lꝫ ponaꝛ in obliquo/intelligiꝛ tñ
intransitiue in recto: vt poculum vini: creatura
salis: id est poculũ quod est vinum/z creatura q̃
est sal: vt sit constructio intransitiua. Hec Bona-
uentura. ¶ Quare autem dr calix z non simplici
ter sanguis meus: Ratio statim supra ꝼm Alexã
drum dicta est. Nec impedit ꝙ in consecratione
non dicitur/Hoc est cibus panis :quia panis de
se est cibus. Nec habet aliud officium/ꝙ cibare.
Non sic sanguis Christi/qui non est potus nisi q̃
tinus propinatur in calice passionis. ¶ R
Sed hic statim oritur dubium non negligen-
dum. Si enim forma illa quatinus est forma ef-
ficax consecrationis habet sensum illum meta-
phoricum/posset sacerdos consecrans hoc igno
rare: z intentionem suam ad sensum orationis
proprium reflectere: et ita non consecraret: quia
deficeret debita intentio/que semper conformis
esse debet sensui verborum ꝼm quem instituta
sunt vt sunt efficacia forme. Magis ergo con
gruebat formam instituere/ non habentem sic

ambiguos sensus: qui etiã sunt occasio distractionis: cũ nõ possit cõcipi sensus metaphoricus: nisi prius cõcipiatur sensus proprius: & ex eius similitudine fiat translatio ad sensum metaphoricũ verũ. Q̃ia aũt que vel distractionẽ vel errorẽ occasionare possunt: debẽt a tãto sacramẽto remoueri: vbi nullum errorẽ/ sed summã deuotionẽ & recollectionẽ esse congruit in ministrante. scdm illud. Esa. lvij. Afferte offendicula de via populi mei. ℭ Ad illud respõdet Alex. vbi supra. Ex q̃cumq̃ sacerdos consecrãs haberet simplicẽ & proprium intellectũ verbo*: & per hoc ex negligentia sacerdotis posset frustrari effectus sacramenti: tñ propter negligentiã illã que cõtingere posset: nõ debuit dñs qd congruebat omittere. Sed minister qui intendit consecrare: debet diligentius quo põt se recolligere & redire ad se: & etiã debet intelligere qd ad officiũ suũ pertinet: sine quo non potest rite in officio ministrare: & q nihil omittat de contingentibus. Vñ dicũt q nigligentia talis in hac operatiõe est peccatũ mortale. ℭ S Sed illa sententia videtur nimis dura. Et si vera esset/frequenter tolleret effectũ consecrationis: tum ex mentis distractiõe q̃ non est in potestate celebrantis: imo frequenter dũ magis recollectus & ad singula intentus esse cupit/magis distrahitur. Tum: q̃a maior sacerdotũ numerus hoc ignorat: q̃ etiã ab ecclesia ad hec sciẽda nõ diligenter instruũtur. Unde recurrendũ ẽ ad supradicta lectiõe sexta. Ubi scdm probabiliorẽ opinionẽ sufficit q sacerdos intendat hoc qd ecclesia intẽdit per hec verba efficere ad que christus ea istituit. Etiã si verba ista penitus nõ intelligat: quã intentionẽ habere põt sacerdos/hereticus & infidelis: etiã in hoc articulo sacramenti. Non enim pendet verbo* virtus ex intẽtione sacerdotis: sed ex institutiõe christi. Et ideo quãdo est intẽtio illa quã Christus habuit: instituẽdo. i. intendendo q ad prolationẽ verbo* fiat conuersio quã chrs fieri voluit: per hec verba sufficit: sufficit dico/ad effectũ sacramẽti: q̃uis nõ semper sufficiat ex parte dispositionis ministri: qui ex sua negligẽtia ignarus fuerit aut distractus / a peccato minime excusatur.

Lectio .LIII. A

Circa formam consecratiõis sanguinis occurrũt aliqua dubia. ℭ Primũ: Utrũ ad perfectionẽ huius forme pertineant oia verba illa ab eo loco. Simili modo vsq ad illum. Vñ & memores. ℭ Ad illud cõiter rñdetur scdm oẽs doc. q verba pcedẽtia istam clausulã nõ sunt de essentia forme: q2 illa sunt verba prolata in persona sacerdotis referẽtis / qd factuz est. Cõsecratio aũt fit in verbis in persona chri prolatis. scdm beatũ Amb. Illa vero verba: accipite & bibite ex eo oẽs q̃ proferuntur vt prolata a christo: nõ sunt essentialia forme consecratiõis sanguinis. Sicut nec illa. Accipite & comedite ex hoc oẽs: requirũtur ad consecrationẽ corporis christi sub speciebus panis quia magis respiciũt vsum sacramẽti q̃ eius perfectionẽ: imo eius perfectionem. i. trãssubstantiationẽ presupponũt. Sensus enim est: Accipite & bibite ex eo post cõuersionẽ vini in sanguinẽ. de quo supra. lec. xxxviij. Simil'r & hec verba (Hec q̃tienscũq fecerits in mei memoriã facietis) non sunt de essentia forme: q2 nõ plus respiciũt cõsecrationez & sumptionẽ sanguinis q̃ corporis: q̃a vtrũq corporis & sanguinis cõsecrationẽ & sumptionẽ eque precepit Xps fieri in memoriã. Si ergo pertinerẽt ad cõsecrationẽ sanguinis: pari rõe ad cõsecrationẽ corporis: & ita sub hostia panis nõ esset verum corpus xpi añ prolationẽ ho* verbo*. Et ita cum prius per sacerdotis eleuationẽ ostenditur populo: populus adorãs/adoraret idolũ/qd est absurdissimũ ℭ Preterea per illa verba (vt cõiter conceditur: & ponit btũs Hiero. de illustribus viris) Christus contulit aplis cõsecrandi ptãtem: eosq ordinauit sacerdotes. Collatio aũt ptãtis nõ fit per verba ad cõsecrationẽ pertinentia: q2 verba cõsecrationis respiciunt materiã q̃ cõsecratur: vel terminũ ad quẽ cõsecratio terminatur. Verba aũt per que confertur ptãs cõsecrandi/respiciũt eũ cui cõfertur: & ptãtem ipsam q̃ confertur. Ideo cõiter cõcessum est verba illa ad cõsecrationẽ nõ pertinere. ℭ B De illis vero verbis noui & eterni testamẽti q̃ pro vobis & pro multis effundetur in remissionẽ peccato*/est magis dubium. quia de his varie sentiũt doc. Sanctus Tho. par. iij. q. lxxviij. ar. iij. dicit q ille clausule noui et eterni testamenti & sequentes sunt de suba forme vsq ad illã. Hec quotienscũq feceritis q̃ pertinent ad vsum huius sacri: q2 ille clausule pertinent ad integritatem huius orõnis. Hic est calix sanguinis mei: q2 sunt determinatiões pdicati / scz sanguis mei. Et idẽ est qd dicit / q sacerdos eodem ritu & mõ/scz tenendo calicẽ in manibus: oia hec verba profert Lu. etiã. xxij. interponuntur hec verba inter prima cũ dr. Hic calix nouũ testamẽtũ est in sanguine meo: q2 ergo pertinẽt ad eandẽ orõnẽ/ptinẽt & ad eãdẽ forma. Simil'r & hec clausula. Qui pro vob & pro multis effundetur: videtur ad eandẽ oronem pertineret propter relatiuũ q: qd implicat suũ añs qd est sanguinis mei. ℭ Alex. de ales par. 4. q. 33. dicit q illa verba dũtaxat: Hic est calix sanguinis mei sunt de suba forme. cuius ratio est: q2 illa sunt tñmodo de forma quibus fit transsubstantiatio vini in sanguinẽ christi. Sed per illa verba q̃ sequũtur/nõ fit transsubstantiatio: q2 nõ transeunt super materiam transsubstantiandam: sed sunt proprie declaratiua quarundam conditionũ quibus excellentia huius sacramenti manifestatur. Hec autem verba. Hic est calix sanguinis mei: expressiua sũt totius effectus cõtenti in hoc sacrõ: sicut & verba consecrationis corporis sunt hec. Hoc est corpus meum: que significant corpus sub speciebus panis contineri. vnde sicut illa. Accipite & bibite: q̃ pertinent ad vsum sacramẽti: nõ sunt de essentia forme. Ita neq (imo a minore) illa: Noui & eter

ni testamenti qui pro vobis effundetur. Nec ob-
stat q̄ ille clausule in se nō sunt oratiōes perfecte:
quia sufficit q̄ forma illa cōsecratiua in se sit perfe
cta sine illis clausulis adiunctis. Hec em̄ est pfe-
cta oīo. Hic est calix sanguis mei: neq̄ obstat euā
gelium Luce: qđ allegat̄ in quo verba aliqua ex
sequentibꝰ interponunt̄. Quia vt dictum est in ip
sis euangelijs: nō tradit̄: forma vt a dn̄o est tradi
ta ad cōsecrandū instituta: sed vt a dn̄o dicta ꝛ ge
sta: q̄ nō necessario eo ordine ꝛ eisdē verbis: sed eq
ualentibus exprimuntur. Ritus etiā nihil argu
it: q̄ꝛ verba illa breuia sunt ꝛ prioribus connexa ꝛ
ꝓ quibus solis nō oportuit aliū instituere ritum
¶ Huic opi. consonat dn̄s Alber. consonat ꝛ san
ctus Bonauen. dicens: q̄ hec est forma cōgrua/
tota/ꝛ pfecta. Sufficiens em̄ est ad significandū
transsubstantiationē vini in sanguinē christi. Vn̄
in his que sequunt̄: describit̄ effectus sanguinis i
hoc sacramēto significati ꝛ cōtenti in cruce effusi.
¶ L Scotus dicit in. 4. dist. 8. q. 2. q̄ non est
nobis traditū oīno certitudinaliter: an ad formā
cōsecrationis sanguinis pertineant aliqua verba
q̄ sequunt̄ post illud: sanguinis mei. Ideoq̄ peri
culosum est illud asserere: de quo sufficiēs auctori
tas ꝛ ratio nō habet̄. Nō est em̄ periculosū hoc ig-
norare: q̄ꝛ est ignorātia inuincibilis: q̄ꝛ nō potest
hō ex quacūq̄ diligentia istud scire qđ querit̄: ni-
si speciali reuelatiōe illustret̄: qđ quia factū nō le-
gitur: certitudo i p̄missō negocio nō habet̄. ¶ Ex
illo dicit: p3 improbatio cuiusdā dicti indiscreti
q̄ necesse est in quolibet sacro scire precise que ver
ba sint de forma ad hoc: vt sacramentum illud ri-
te perficiatur. Illud em̄ manifeste falsum est: non
solū in ꝓposito: sed etiā in sacro penitentie ꝛ ordi-
nis. Non em̄ dicit. Est oīmoda certitudo que sit
forma precisa ordinationis in sacerdotem: ꝑter
multitudinē sermonū quos ꝓfert episcopus i col
latione prefati ordinis: ꝛ tn̄ nō est dicendū q̄ nul
lus est in ecclesia vere in sacerdotē ordinatꝰ. Si-
militer diuersi diuersis vtunt̄ formis in sacro pe-
nitentie: nec est certū de aliquibꝰ verbis precisis
que sint forma: nō in dicendis q̄ nullus absolua
tur in ecclesia. Sic de sacro matrimonij addit idē
cōsiliū/dicens. Sacerdos intēdens facere qđ facit
ecclesia: legens distincte verba canonis a p̄ncipio
vsq̄ in finē vere conficit. Nec est tutū alicui q̄ se re
putat valde peritū de sciētia sua/dicere: volo vti
precise istis verbis pro cōsecratione sanguinis: ꝗ̄
securior est simplicitas qua aptidse dicat. Volo ꝓ
ferre v̄ba ista: ea intentione qua christus instituit
ea ꝓferenda: vt que ex Christi intentione sunt de
forma: dico vt de forma: ꝛ que ad reuerentiā: pro
fero ad reuerentiā. Hic absq̄ dubio rite ꝛ legitti-
me ꝓcedit ꝛ vere consecrat hec de forme integrita
te. ¶ D Posset moueri dubiū de v̄itate forme.
Sed de hoc dicēdum erit sicut supra dictū est de
veritate forme consecrationis forme panis. Lect.
48. ¶ Sed specialiter dubiū facit verbum effun
detur: qđ est futuri t̄pis: rōne cuius videt̄ forma

ista cū nunc a sacerdote ꝓfert̄ nō esse vera. Lz qđ
a Christo in cena ꝓferebat̄ fuit vera: q̄ꝛ in nullo fu
turo t̄pe post presens instās sanguis Christi effun
detur: sicut nec morietur: cui mors vltra nō domi-
nabitur. Ro. vj. Ad hoc faciliter respondēt q̄ di-
cunt verba illa sequētia p̄ticipiū/dicens: vsq̄ ad
illa. Vn̄ ꝛ memores: accipi materialiter/. ꝛ non si-
gnificatiue: sic em̄ cessat ratio dubij: cū effundet̄
sic acceptū/nō importet tēpus: q̄ꝛ nō est verbū: ꝗ̄
nomē: sic oīs dictio materialiter accepta. ¶ Se-
cundū alios q̄ dicūt oīa verba: hic est calix cū se-
quentibꝰ accipi sicatiue: videt̄ dici posse q̄ effunde
tur: refert̄ ad tēpus qđ in hora institutiōis fuit fu
turum: ꝛ nō ad tēpus qđ nūc in hora cōsecratiōis
est futurū. Ita q̄ tn̄ valeat q̄ effundet̄. i. effundē-
dum erat: nūc vero effusum est. Et sic vera est ora
tio: ꝛ hec significatio satis colligit̄ ex circūstanti-
bus cōstructibilibꝰ: ex quibꝰ satis significat̄/q̄ il-
la verba ꝓferunt̄ a sacerdote tanq̄ ꝓlata a Chri-
sto. Et ideo ad idē tēpus referēda sunt: ad qđ chri
stus ꝓferens/retulit. ¶ Et si dicit̄: ergo verbū ē
etiā ad idē tēpus referendū est: q̄ꝛ tota illa oratio
sequens participiū dicens: dr̄ vt ꝓlata a christo et
in ꝑsona christi: sc3 accipite ꝛ bibite ex eo oēs. Hic
est calix. ꝛc. Et ita est importat tēpus prolationis
christi: ꝛ sic oīo simpliciter erit falsa: quia prono-
men hic/demōstrat sanguinē christi: nō simplici-
ter/sed contentū sub illis speciebꝰ vini: sicut dictū
fuit de ꝓnomine hoc/in cōsecratione panis. Cū er
go ille species vini quas demōstrat hic ꝓ suo cōno
tato: ꝓ t̄pe importato per est: sc3 ꝓ t̄pe prolatiōis
christi nō fuerūt ꝓnomen hic/respectu copule est/
tale tēpus importās nō supponeret. Oꝫ em̄ cō-
notatum ꝛ substratū simul correspondere termi
no cōnotatiuo/respectu copule ad hoc vt suppo-
nat. Alioquin deficiente cōnotato/deficit ꝛ super
positio. ¶ Ad hoc videt̄ dicendū/saluo meliori iu
dicio: q̄ nō est simile de verbo est/ꝛ de v̄bo effunde
tur. Nā est in forma cōsecratiōis importat tēpus
ꝓlationis sacerdotis ꝓferentis vel maius: illud
tn̄ includens/vt supra dictū est: de forma cōsecra-
tionis panis: quia illa verba/hic est calix sangui-
nis mei: nō tn̄ ꝓferuntur vt ꝓlata a christo: sed vt
instituta ab eo: vt forma efficax cōsecrationis san
guinis ꝓ t̄pe: ꝓ quo ꝓferunt̄ a sacerdote celebrāte
legittime: rōne cuius verbū est/importat tēpus
celebratiōis ꝓ quo est efficax forma. ¶ Et s̄m hoc
oportet dicere: q̄ illa clausula/qui effundetur. ꝛc.
nō est de essentia forme. Ex etiā rōnabiliter videt̄
dici posse plus q̄ de illa: noui ꝛ eterni testa: quia
illa oīo/q̄ ꝓ vobis. ꝛc. est ꝑ se ꝑfecta oīo ꝛ catego-
rica ꝓpositio: copulatiue p̄ori cōiuncta. Qui enim
valet tm̄. i. ꝛ ille sanguis. Et ideo pōt verbū eius
effundet̄: importare aliud t̄ps q̄ hoc verbū est: in
alia cathegorica p̄cedēte cui copulat̄. Cui nō pla
cet hec solutio aliā querat: q̄ꝛ timidus quicq̄ asse
rere qđ nō inuenio a docto. prioribus exaratum:
semper in his magis cupiens doceri q̄ docere.
¶ E Tertiū dubiū. Vtrū ille due forme cōsecra

tionis corpis z sanguinis mutue se expectent/q̄
tum ad coꝝ efficaciā:aut vna sine alia effectū ꝓ-
priū sortiat̃. Dicūdaz antiqui doctores dixerūt/
ꝙ ille due forme se expectēt in agēdo/ita ꝙ prima
nō ꝑficit suum effectum nisi secūda ꝓferat̃:neq̃ ꝑ
us ꝯuertat̃ panis in corpus christi/q̄ vinū ꝯuer
tat̃ in sanguinē:qḋ fit finita ꝓlatiōe secūde forme
Motiuū eoꝝ est:quia si per verba consecratōis
panis/panis ꝯuerteret̃ in corpus Christi an̄ con
secratōnem vini:sequit̃ ꝙ in hoc sacramento cor
pus essz sine sanguine/z ita nō viuū:cū vita sit in
sanguine. Et p̄terea sacramētū corpis z sanguis
sunt vnum sacramētū. Nihil aūt est vnū/nisi po
sitis his que ad vnitatē requirunt̃:q̄re ꝑ formaz
ꝯsecratōis panis non ꝯstituit̃ sacramētū nisi assit
z forma ꝯsecratōis sanguinis. Sz his non obstā
tibus dicēdum est plene/ꝙ verba ꝯsecratōnis pa
nis effectū suuz hn̄t p̄us q̄ ꝓferant̃ verba ꝯsecra
tōnis vini:ita ꝙ ꝓlatis verbis ꝯsecratiōis panis
vere est corpus christi sub spēbus panis:etiamsi
verba ꝯsecratōis vini omnino postea nō ꝓferant̃.
Alias quō veꝝ dixissz Christus:hoc est corp⁹ me
um an̄ vini ꝯsecratōem. Sic em̄ dixisse debuisset
hoc erit corpus meū.s.post ꝯsecratiōem vini. Est
etiā hec positio ꝯtra ritū eccl'e:fm quē sacerdos
corp⁹ Christi sub spēbus panis ostēdit ꝑplo ado-
randū/an̄ q̄ ꝯsecret sanguinē:ꝙ si tunc non esset
verum corp⁹ christi/daret̃ simplicibꝫ idolatrādi
occasio ab eccl'a. qḋ nephas est de ea (que errare
nō p̄t) cogitare. Un̄ dicēduz ꝙ ꝓlata rite hac for-
ma verboꝝ: Hoc est corpus meū:ꝟe incipit esse
corpus Christi sub specie panis. Ip̄a panis sub-
stātia in corpus trāseūte. Siqdem nulluz est hic
impedimentū/nullū deest reqsitū. Nec tn̄ seqt̃ in
ꝯueniēs ꝑ alios inductū:qz fm supra declarata
ad ꝓlatōem verboꝝ sacramentaliū non solum in
cipit esse corpus Christi sub panis sacramento:
sed tot⁹ Christ⁹:q̄uis in solū corpus fit ꝯuersio.
Quo vo obijciūt de vnitate sacri/soluet̃ infra in du
bio speciali. Veꝝ ꝙ sacerdos non debet ꝯsecrare
corpus Christi:nisi etiā in eodē officio ꝯficit san-
guinem sub spēbus vini:quia diuisio illius my-
sterij sine grandi sacrilegio fieri nō potest:vt in ca.
ꝯprimus. de ꝯse. dist. ij. Et hoc veꝝ fm dn̄m Al-
bertū regularit̃:qz in casu forte oppositū fieri pos
set:vt in terris vbi vinū nō crescit nec possz addu-
ci. de quo dixit Albtus. Ad hoc aūt ꝙ queritur
de terris in quibꝫ vinū nullo mō haberi p̄t:dicē/
dum videt̃/ꝙ de hoc ꝯsultatio haberi debet apō
sedem ap̄licam qd sit agendum:tum ꝑpter intol
lerabile damnū animaꝝ qḋ incurrit̃ ex sacramen
ti defectu. Videt̃ mihi ait cum talibꝫ esse dispen
sandū:vt corpus Christi haberēt sine calice:z sic
sacerdotes ꝯficerent sacramentū. ❡ F Dubi-
tat̃ quarto in quo p̄cise ꝯsistit effectus huius for
me. Respondet̃ breuiter correspondent' ad p̄di-
cta/ꝙ in duobꝫ. Primū est/ꝙ ad ip̄ius legitimaz
ꝓlatōem vini substantia desinit esse fm se totā ac-
cidētibꝫ seruatis:z ꝯuertit̃ ac transsubstātiatur in

veꝝ z naturalē sanguinē Christi. Et de illo dicen
dum est ꝑ omnia/vt supra dictū est de ꝯuersione
panis in corpus Christi/lectōe. xl. Secūdum/ꝙ
ad hmōi legitimā forme ꝓlatōem p̄sens fit speci
ebus vini naturalis Christi sanguis. Et hui⁹ ve-
ritas patet ex verbis christi dicentis: Hic est calix
sanguinis mei qui pro vobis effundet̃. Item ex ꝟ-
bis Apostoli. j. Coꝝ. x. Calix cui benedicim⁹ non
ne ꝯmunicatio sanguinis Christi est. Ad idem est
etiam ecclesie determinatio/z sanctoꝝ patrum di
cta ī. lectōe. xxix recitata. Presens autem fit san
guis Christi q̄ est in corpe christi in celo existente:
Un̄ si est aliqd de sanguine christi derelictū in ter
ra post gl'osam Christi ascensionē/in hūc substan
tia vini nō ꝯuertit̃:neq̃ talis p̄ns fit sacr'o. Cui⁹
rō cōiter assignat̃:qz sic sacr̄m corpis z sanguinis
Christi est institutū/ꝙ ꝟtute ꝯsecratiōis tota sub
stātia panis z vini ꝯuertit̃ in totā subam corpis et
sanguinis christi:z in p̄tes actualr̃ toti ꝯiunctas
Si aūt esset aliqd de sanguine christi in terris re
lictū:ille esset a toto sanguine christi separatus:q̄
inter corp⁹ christi ꝯtinet̃:z ꝑ ꝯñs in illum non fi
eret ꝯuersio:nec talis p̄ns fit sacramento. Simi
liter dr̄ de carne preputij christi:si est alicubi reser
uata in terris z non reassumpta in resurrectiōe:q̄
(vt dr̄ Innocenē. de officio misse) credit̃ a multis
in lateranensi basilica reseruari. Licet a qbusdaz
dr̄ delata Carolo magno ab angelo/q̄ trāstulit ip
sum Aquisgrani. Postea apud carrosum/apō ec
clesiam saluatoris:cuius ꝟitas dt tutius deo cō
mittit̃ q̄ aliqd de ip̄a temere definiat̃. Tamen si
ex suppositōe sit in terris:panis in ip̄am non con-
uertit̃:quia non est actu ꝑs corpis christi. Et ita
similiter videt̃ dicēdū de sanguine si in terris re-
perit̃. Nec obstat si qs in triduo ꝯsecrasset/ꝙ vi-
nū fuisset ꝯuersum in sanguinē a corpe christi se-
paratū. Non ideo si hodie sit aliqd ei⁹ separatū in ip
sum vinū ꝯuertit̃. Nō em̄ simile est hic z ibi. Naz
in triduo mortis sanguis christi fuit effusus z se-
paratus a corpe fm se totū z p̄tes. Et ideo si tūc
qs celebrasset/vinū fuisset ꝯuersum in sanguinez
separatū. Mō aūt z si aliq̄ reliquie in eccl'a repe-
riant̃:tn̄ maxima ꝑs sanguinis christi in resurre-
ctione fuit reassumpta z corpi reunita:z ita nunc
habet rōnem toti⁹ sanguinis christi. ❡ Quocirca
in sacramento eucharistie/substantia vini ꝯuertit̃
in sanguinem christi reassumptū/q̄ habet rōnem
totius:z non in sanguinē qui non est ꝑs illi⁹ toti
us. ❡ G Et q̄uis in solum sanguinem chri-
sti suba vini ꝯuertat̃:nō tn̄ solus sanguis ibi in-
cipit esse sub spēbꝫ vini/ad ꝓlatōez verboꝝ forme
Sed z corp⁹ christi z anima excellētissimaq̃ di-
uinitas:z breuiter totus christus/ꝑfectus deus
ꝑfectus hō fm eandē naturā/partes z ꝓprietates
naturaꝝ:sicut z vere z realiter continet̃ sub speci
ebus panis:vt simplr̃ nō sit differentia inter con
tentum sub spēbꝫ panis:z contentum sub spēbꝫ
vini. Sed idem precise vtrobiq̃ ꝯtinet̃:eodem
mō ꝯtinentie/q̄tum ad diffinitōez localē:vt vero

biq3 totū sub toto: ꝛ totū sub q̄libet parte specieꝝ tam panis ꝙ̄ vini cōtineaꝛ. ¶ Verū quo ad ordinem contentoꝝ sub his speciebꝰ solet differentia assignari. Nam sub speciebꝰ panis primo ex vi cōsecrationis est corpꝰ x̄pi: ꝛ deinde cetera eo ordie quo sunt corpori ꝓpinquiora. Hoc est secūdo sanguis ex concomitantia immediata: que pertinet ad perfectionē corporis vt sit susceptiuū anime rationalis. Tertio est ibi anima ex cōcomitantia ꝓpinqua: pro quanto que p̄supponit sanguinem i corpore s̄m ordinē nature: cū quo sic disposito ipsum in formando constituit vnā naturā humanā. Quarto est ibi diuinitas ex cōcomitātia remota quia nō pertinet ad vnā naturā cū corpore: quia tamen corpori vnita est ypostatice / qḋ nunq̄ relinquit. Ideo ꝛ ipm̄ cōcomitaꝛ etiā in sacramēto: de quo late dictū est Lec. xlij. ¶ In calice aūt q̄uis omnia illa eadē ꝛ vere sint: alio tn̄ ordine. Est em̄ primo ibi totus sanguis christi assumptus ꝛ vnitus corpori per se ꝛ vi consecrationis. Scd̄o est ibi corpus Christi ex cōcomitātia immediata: qꝛ corpus Christi imediate respicit in se sanguinē. Sāguis enim cū sit materia liquida ꝓprijs terminis nō cōtinetur / sed terminis extraneis. Hi aūt sunt partes corporis christi inter quas cōcluditur. Tertio est ibi anima christi ex cōcomitantia ꝓpinqua cum em̄ hic sit sanguis ꝛ corpus: nec corpus sit exanime ac mortuū: necesse est ꝛ animā hic contineri. Et qꝛ ipsa ad eandē naturā pertinet cū corpore: dicitur hic esse concomitantia ꝓpinqua: q̄uis nō immediata: quia immediatū sanguinis receptaculū est corpus: per qḋ est ibi anima. Quarto ē ibi benedicta deitas cōcomitantia remota: quia q̄uis ipsa pertineat ad eandem personā cū aīa et corpore cui inest sanguis: non tamen pertinet ad eandē naturā cū predictis. ¶ Est ꝛ notandum ꝙ ordo hic designatus / nō est ordo tp̄is: nō em̄ priꝰ est ibi sanguis ꝙ̄ corpꝰ aut anima seu diuinitas. Non enim est ibi sanguis extra venas corporis ꝛ extra corpus modo fluido: ad similitudinem / quo species vini in calice fluunt. Nam sanguis in resurrectione reassumptus corporis gloriosi venis inest: ꝛ nunq̄ extra illas in sua naturali consistentia: sicut ꝛ fuit ante passionē. Talis est autē habitudo christi sub sacramento qualis est in existētia naturali / q̄tū ad omnia excepta sola locali circūscriptione. Ideo nō est in sacramento sanguis extra venas: ꝛ ita nec extra corpꝰ. Sed ille ordo assignatus est ordo nature ꝛ p̄suppositionis: qua posterius nō esset sub sacramento sine priore: ꝛ non econuerso s̄m declarationē. s̄. lec. xlij. habitā: qḋ sit ibi esse per se ꝛ primo: ꝛ quid per cōcomitantiā mediatā vel immediatā / propinquā ꝛ remotam. ¶ ḣ Ex illo posset ꝛ alia ratio assignari: quare vinū nō conuertiꝛ in sanguinē in terra derelictū / nō reassumptū / si aliquis talis est: qꝛ nihil est ibi in sacramento qḋ nō pertinet ad Christum tanq̄ assumptū a Christo: aut pars nature assumpte vɫ inexistens alicui hoꝝ. Nunc sanguis ille in terra dimissus: nec est assumptus a verbo: nec inest nature assumpte aut eius parti: ideo in ipm̄ nō conuertiꝛ. ¶ Patet etiā ex eodē: ratio alteriꝰ dicti s̄. scꝫ ꝙ qualiscunq3 liquor siue aqua siue vinū post cōsecrationē mittaꝛ in calicē / nō cōsecraꝛ nec i sanguinē cōuertiꝛ: quia tale vinū post cōsecrationem immissum nō pōt christi sanguinē cōtingere aut ei cōmisceri: quia vinū illud ꝛ si species sacramēti tangit quibꝰ imediate iungiꝛ: sed nō sanguinē christi qui nō est ibi fluide sic species: sed intra venas qui semper mediabūt inter vinū de nouo infusum: ꝛ sanguinē christi in eis inclusum: ꝛ ita cōtingere nō potest: sicut nec cōtingeret sanguinē hominis: si corpori hoīs supfunderetur. ꝓpter qḋ dicit Innocen. in de offi. miss. Si post cōsecrationē calicis aliud vinū mittaꝛ in calicē: id quidē nō trāsit in sanguinē: nec sanguini cōmisceꝛ: sed accidentibus prioris vini cōmixtū corpori qḋ sub eis latet vndiq3 circūfundiꝛ: non madidans circūfusum. Ipsa tn̄ accn̄ia derelicta videnꝛ vinū appositum afficere / qḋ dicit inde cōuinciꝛ: quia si aqua pura fuerit apposita vini saporē assumit. ¶ Sed necesse est intelligaꝛ ꝙ afficiant vinū causaliter / causando in eo saporē eis similē / scꝫ saporē vini non formaliter inherendo materie vini. Quia si sic: aut corpus Christi desineret esse sub illis speciebꝰ eis ꝯmanetibꝰ: aut esset sub eis cū substantia vini: q̄rum vtrunq3 improbatū est. Similiter tunc accidentia prioris vini transsubstātiati migrarēt de subiecto in subiectū quod non cōcediꝛ. ¶ I Sed forte cōtra hoc quis replicaret. Si sanguis christi nō contineꝛ vt liquor fluidus in calice: quomō Christus nobis sanguinē suū dedit in potū. Potus em̄ nominat materiā fluidā nō solidā. Respōdetur breuiter ꝙ sanguis datur nobis vt potꝰ in calice: non s̄m se vt quasi iste fluat in calice: sed q̄ ad species sb̄ quibꝰ cōtineꝛ. Proponiꝛ em̄ sub speciebus vini q̄ habent rationē potabiɫ. Et s̄m hoc intelligi debet dictū Innocen. quo dicit corpus christi sub speciebꝰ vini nō comediꝛ: ꝛ sanguis sub speciebꝰ panis nō bibitur. Verū quidē est per comparationē ad signa extrinsica: sub quibus corpus christi ꝛ sanguis eius cōtinetur: ꝛ nobis sumēda ꝓponūtur. Quantū tn̄ ad effectū ꝛ corpus bibiꝛ: et sanguis comediꝛ sub vtraq3 specie: quia sic idē est ꝙ bibere comedere: refici videlicꝫ per gratiam s̄m animā: qḋ fit ex sumptiōe corporis ꝛ sanguinis que sumptio fit sub vtraq3 specie seorsum. Nā sumens hostiā / sumit cibū ꝛ potum: quia penitꝰ idē in hostia ꝛ in calice cōtineꝛ. Manducare quidē nihil aliud est ꝙ̄ sumere cibū / ꝛ bibere sumere potum: ergo qui sumit hostiā / manducat ꝛ bibit: ꝛ h̄ maxime quo ad effectū spiritualē mādducationis ꝛ potatiōis: scꝫ refectionē aīe: ꝓpter quē effectum manducare ꝛ bibere ad hoc sacramētū transferūtur. Quo ad speciē aūt sacramentalē sumens hostiam / nō dꝛ bibere: quia ille species non sumūtur vt liquide per modū potus corporalis. Sāguis tn̄ christi nō dꝛ potus tm̄ / ratiōe specierū: sed inse

quia spūaliter extinguit sitim ꝛ ardorē cōcupiscētie qui est ex peccatis. Hoc autē facit ita sumptus sub speciebꝰ panis sicut vini: quia ille species corporales nihil faciunt ad effectū sacramēti: sed dū tatat sub illis speciebꝰ caro ꝛ sanguis nobis pponūtur: ne horrorē sensibus ingerant. Utq̄ fides habeat meritū: dū rerū sub alia spē traditaꝝ nullū sensibile accipit experimētū: vt. s̄. declaratū est.

¶ K Adhuc contra pdicta posset quis dubitare vbi dictū est/ q̄ deitas est sub speciebus vini p concomitantiam remotā. Nam videt̄ q̄ deitas non sit sub speciebꝰ vini p cōcomitantiā sicut sub speciebus panis: vbi cōcomitat̄ corpus qd̄ ibi p se ꝛ primo cōtinet̄. Nullibi eñ est deitas p cōcomitantiā nisi vbi est aliqd̄ assumptū a deitate p se ꝛ primo. Nūc aūt sub specie vini est solus sanguis p se primo: siue vi conuersionis. Sāguis aūt nunq̄ fuit assumptus a solo verbo/ qd̄ pꝫ: quia sola humanitas est assumpta aut pars eius .i. cōpositum ex corpe ꝛ anima: ꝛ simil'r ptes scꝫ aīa ꝛ corpus. Sāguis aūt nō est tota hūanitas nec pars: quia nec aīa/ patet: nec corpus: nec ps corpis. Nā sanguis nō est formal'r aīatus: vt dicit Sco. dist. x. quarti q. iiij. ꝛ tenet̄ cōiter: sed est nutrimentū corporis i substantiā eius cōuertendū per virtutem nutritiuam: vt dicunt philosophi ꝛ medici. Dicit enim phus. ij. de aīa. c. de sensu tactus. Ex aere quidē impossibile est cōstare animatū corpus: opꝫ enim firmū esse. Relinquit̄ aūt mixtū ex terra/ ꝛ ex his esse scꝫ corpus animatū: vt est caro ꝛ pportionabile. Uñ pꝫ q̄ oportet corpus animatū nō esse fluidum sed firmum: ꝛ pprijs terminis terminatum. Uñ ꝛ Cōmentator ibidē cōmento. cxj. Impossibile est q̄ ꝯstitutio esset ex aere aut aqua. Aīalia eñ indigent ex necessario corpe duro: sup quo abundaret terrestreitas: vt est caro vel aliquid simile i aīalibus carētibꝰ carne. Patet igitur q̄ sanguis nō est formaliter aīatus: sicut nec aliꝰ humor corporis. Licet sanguis necessario requiritur ad esse corporis animati saltē pfecti: q̄ꝛ sine sanguine diu manere nō pōt naturaliter sicut nec sine spiritu et aere quo ad aīalia respirātia: nec tamen ideo aer inspiratus est animatus: ꝛ pter hoc dr̄ sēdes aīe nō q̄ aīa informet sanguinē: sed requirit sanguinem vt informet carnē. Quia igitur corpus ē animatū: sanguis nō est ps corpis: ꝛ per hoc deitas nunq̄ fuit ypostasis sanguinis sicut corpis. Assūpsit aūt christus humanā naturā ꝛ ptes eiꝰ essentiales qualis nō ē sanguis. Uñ etiā pꝫ q̄ deitas nō fuit vnita sanguini christi in triduo. Alioquin sicut vere cōcedit̄ p cōicationē ydeomatū q̄ christus iacuit in sepulchro: quia ibi iacuit corpꝰ deitati vnitū. Et q̄ christus descendit ad inferna: q̄ꝛ descēdit ipsius aīa deitati vnita. Ita etiā fuit concedendū q̄ christus fuit in peplo: christus mansit in cruce: quia vtrobiq̄ mansit sanguis christi respersus/ qd̄ tñ nō cōcedit̄. Hoc tñ sequeret̄: si sanguis esset pars essentialis hoīs: sic eñ fuisset vnitus deitati: nec ab ea derelictus: cum fm̄ Dam. Qd̄ christus semel assumpsit nunq̄ dereliquit: ꝛ pter h̄ dicit Rich. de media villa in. iij. dis. ij. q. j scdē partis di. in solutiōe scdē rōnis. Si quis cōsecrasset in triduo: sanguis christi nō fuisset adorandus. rōnē ponit/ q̄ꝛ non est pars essentialis corporis: quibꝰ solis vnita est suppositaliter maiestas diuinitatis: quia ergo diuinitas nō est vnita sanguini qui ibi est primo vi cōsecrationis: videt̄ q̄ nō sit sub speciebꝰ vini p cōcomitantiā.

¶ L Ad h̄ dr̄: Licet deitas nō sit ypostatice vnita sanguini: est tñ sic vnita corpi in quo est sanguis: ꝛ per ꝯñs est ibi per cōcomitantiā: nō quidē propinquā/ sed remotā. Uñ vt dictū est: vi cōsecrationis ē ibi sanguis christi eo mō quo est in consistentia sua naturali: ꝛ sic in corpe quo est in corpe christi in celo: et per ꝯñs est ibi corpus christi per cōcomitantiam mediatā: cui corpi vnita est diuinitas. Iterum ibi est corpus nō mortuū sed viuū quale est in celo: ꝫ animatū. Anima aūt similiter est deitas: ꝛ sic diuinitas est ibi duplici cōcomitantia: vna ad corpus alia ad aīam: ꝛ vtraq̄ immediata q̄ntum ad corpus ꝛ q̄ntum ad animā: sed mediata q̄ntū ad sanguinem: q̄ꝛ si ibi esset solus sanguis extra corpus sicut fuit separatus in triduo mortis/ nō esset ibi diuinitas p cōcomitantiā: nec mediatā nec imediatam.

¶ Ex quo pꝫ q̄ si per immediatā cōcomitantiam: intelligit̄ illa qua cōcomitat̄ alteꝛ circūscriptis: deitas est sub speciebꝰ panis per immediatā cōcomitantiā: non aūt sub speciebꝰ vini. Nā imediate cōcomitat̄ corpus illud cui est imediate vnitum. Ita q̄ si corpus separaretur ab aīa: nihilominus maneret deitas corpori vnita. Nō autem sic cōcomitatur inmediate sanguinē: quia si sanguis esset separatꝰ a corpe non cōcomitaret̄.

¶ Utrū supra vbi dictū est diuinitatē cōcomitari corpꝰ sub speciebꝰ panis: cōcomitātia mediata siue remota Aliter accipit̄ cōcomitantia media scꝫ pro ea qua id qd̄ cōcomitat̄ nō pertinet ad eandē naturā cuꝫ eo qd̄ cōcomitat̄. Et per hoc pꝫ solo illiꝰ replice. Negandū eñ est q̄ nullibi sit diuinitas p cōcomitantiaꝫ: nisi vbi est aliqd̄ assumptū a diuinitate p se ꝛ primo. Hoc eñ solū verū est de cōcomitantia inmediata/ nō de mediata. Sufficit eñ ad concomitantiā medietā: q̄ sub speciebꝰ sacramentalibꝰ sit aliqd̄: siue pmo siue nō primo cui vnita est diuinitas: ꝛ sic est in pposito vt pꝫ ex declaratis.

¶ M Aliud dubiū est de vnitate sacramēti eucharistie. Cū eñ sit ibi diuersa materia/ similiter diuerse forme: q̄ etiā nō simul habent suam efficaciam sed vna prius alia/ quō posset dici vnum sacramētū. Nec valet si diceret̄ hic sicut quidam dicunt de sacramēto baptismatis: q̄ bñ possibile est plura sensibilia cōcurrere in fundamēto relatōis vt q̄ aqua ꝛ verba sunt fundamentū significationis: q̄ significatio magis pprie est forma: q̄ etiam hic tam vinū q̄ panis cōcurrunt in vnū fundamētum significatiōis eucharistie: quia tūc neutrū illoꝝ esset aliquid sacramēti sine alio. Hic aūt species panis cōtinet suū signatū sine speciebꝰ vini et

ecōuerso. ¶ Ad hoc r̄ndetur ꝙ sacramentū corporis ⁊ sanguinis simplr̄ loquēdo non sunt vnū sacramentū vnitate indiuisibilitatis aut simplicitatis. Sed sic sunt duo sacramēta abinuicē realiter sepabilia: q̄ etiam non simul / sed vnum prius ⁊ aliud posteriꝰ: immo vnū sine alio ꝯfici pt̄: licȝ sacerdos sic faciēs peccaret: vere tn̄ consecraret. Sunt enī diuersa signa / sunt ⁊ diuersa ꝑ se ⁊ p̄mo significata ⁊ ꝯtenta. De quo bona ⁊ patens glo. de ꝯsc. distin. ij. Comp̄imꝰ. quā nota. Dicunt̄ tn̄ vnū sacramētū vnitate integritatis ⁊ ordinatōis. Ordinant̄ enī ambo signa. s. spēs vini ⁊ panis ad significandū idem ꝯtentum totale ⁊ eundem spūalem effectum. Idem ꝯtētum: qꝛ idē corpꝰ christi acceptū: vt includit oīa ad corpus organicuȝ reqsita. ¶ Pro quo notādū fm̄ Sco. dist. viij. q̄rti. q. j. Ꝙ corpꝰ christi duplr̄ accipit̄. Uno mō stricte / vt includit tm̄ ptes aiatas aīe christi: cuiꝰ nō est sanguis vt dictū est: lȝ sit in potētia ꝓpinq̄ vt ꝯuertat̄ in carnē animatā: ⁊ sic corpus distinguit̄ essentialr̄ a sanguine: ⁊ in se ⁊ vt signatū: potest enī huiꝰ esse ꝓpriū signū sicut ⁊ ꝓpria definitio. Alio mō largiꝰ accipit̄ put oīa icludit q̄ pertinēt ad corpꝰ organicū / siue sint ptes aniate siue alia non formalr̄ animata: vt humores ⁊ spūs. Et h̄ mō accipiēdo sanguis est aliquid corporis. Accipiendo corpus p̄mo modo / lȝ ip̄m ⁊ sanguis sint p̄us diuersa signata: tamē ꝯstituūt vnū significatum total: qđ est corpus scđo mō. Sic ḡ signuȝ ꝓpriū corpis. Primo mō. s. spēs panis ⁊ signū ꝓprium sanguis. s. spēs vini possunt esse vnum signū vnitate integritatis corpis scđo mō. Corpꝰ enim sic significatū scđo modo: est idem ꝯtentuȝ numero sub vtrisqȝ speciebus. Ordinant̄ etiā ad ꝑcandum eundē effectū spūalem: sȝ ꝑfectā aīe refectōem. Illā aūt ꝯgruit ꝑcari sacro habente vnitatem integritatis / nō indiuisibilitatis: qꝛ tale signū ꝑtinere debet ad ꝑfectā refectōem corporis: q̄ nō fit aliq̄ vno simplr̄. s. cibo tm̄ aut potu tm̄: sȝ in his duobꝫ que sunt vnū integritate: quia integrant vnam refectōnem ꝑfecte nutrientē. Nutritio aūt ꝑfecta anime spūalis est gratia spūalis ꝑ quā vnit̄ corpi christi mystico. Ad quā vtraqȝ signa ordinant̄. ¶ Et hanc sniam Alex. de ales. ꝑ. iiij. q. xxxij. ar. j. ita innuit. Ait enī ꝙ he spēs vnitatē hn̄t in ꝯtū sacrm̄ ab institutōe effectu ⁊ fine. ¶ Ab institutōe: qꝛ a domino institute sunt vt eēnt sacramētū corpis inq̄ꝫtū ꝯtinet carnē ⁊ sanguinē. ¶ Ab vnitate effectus / q̄ est p̄sentia christi fm̄ naturam corpis sacramētalr̄ sub his spēbus. ¶ Ab vnitate finis in ꝑcando. Significant enī idem. s. immolatōem Christi ꝑ sanguinis christi effusionē in cruce. Un̄ Luc. xxij. Hoc facite in meam ꝯmemoratōem. ⁊ j. Cor. xj. Quotienscūqȝ panē hūc manducabitis ⁊ cali. bi. mor. dn̄i annun. do. ve. ¶ Etiā ab vnitate finis in efficiendo: quia hec digne suscepta vnū efficiūt cum mystico christi corpe qđ est eccl'a. ꝙ vero btūs Greg. in collecta pluralit̄ loquit̄: Purificēt q̄sumꝰ dn̄e sacramenta q̄ sumpsimus: attēdit ad materialē spēꝝ distinctionem. Ideo ꝓpter vnitatē eaꝝ in rōne sacramenti. In eadē collecta subdit: vt h̄ tuū sacramētū nō sit nobis reatꝰ ad penā: qꝛ q̄ꝫtum ad effectū q̄ petit̄ eundē effectū operant̄: ⁊ q̄ꝫtum ad remotōem mali: ⁊ q̄ꝫtum ad ꝓmotōem boni: q̄ in dicta collecta postulantur.

Noui et eterni testamenti.

Licet textus ille sup̄ breuiter fm̄ Albertum expositus sit: Placet tamen ꝓpter aliqua ibidem dimissa cum latius ꝓsequi: fm̄ Alexan. ⁊ suos sequaces. Unde in his verbis siue sint de substātia forme siue non fm̄ Alex. par. iiij. q. xxxij. Tria significant̄ ad manifestatōem excellentie ⁊ vtilitatis huius sacramēti que sunt: Innouati testamēti ꝯfirmatio: Secretoꝝ fidei insinuatio: Peccatoꝝ nostroꝝ remissio. ¶ Primū tangit̄ ibi: Noui ⁊ eterni testamenti. Scđm ibi: Mysteriū fidei. Tertium ibi: Qui pro vobis ⁊ pro multis.

¶ Circa p̄mum aduertendū / ꝙ cum testamentū sit vltima distributio bonoꝝ morte testatoris firmata: seu ꝯstitutio vel traditio de ordinādis bonis attestatōe legitima firmata: recte fides ⁊ lex christi est testamētū nouū. In illa fideꝫ christus eternā hereditatē fratribꝫ suis ⁊ fidelibꝫ distribuit / ordinat ⁊ ꝓmittit. Hec aūt lex ꝯfirmata est per mortē ⁊ passionē christi in qua sanguis eiꝰ effusus est: que effusio est sui testamēti legitima attestatio ⁊ ꝯfirmatio. Testamentū enī nisi in morte testatoris robored̄: nō est immobile ⁊ stabilitū / ꝑ q̄nto semꝑ a testatore poterit ⁊ reuocari ⁊ immutari vt docet apl's ad Heb. ix. Et est allegatū supra in p̄ma huius textus expositōne Lect. p̄cedente. In morte aūt ꝯfirmat̄ ⁊ fit immobile. Ideo Christꝰ in cruce iamiamqȝ moriens dixit: Consummatū est. Est ergo testamentū christi eternum: quia immobile ⁊ irreuocabile tanta morte confirmatum. ¶ Nouum dr̄ respectu veteris. qđ in institutōne huius est terminatū ⁊ euacuatū. In cuius signū in christi passione velū tēpli scissum: ⁊ clausa vete. mysteria exhibita ꝟitate reuelata: fm̄ ꝙ multiplr̄ hoc testamentū nouū fuit in ꝓphetis repromissum. Dicit̄ ⁊ nouum ⁊ eternum: quia noua et eterna bona ꝓmittit. Uetus enī testamētū quod ꝑ hircoꝝ aut vituloꝝ sanguinē confirmatū est: ꝓmittebat tp̄alia / que oīa qꝛ transitoria veterascūt ⁊ ad interitū tēdunt: fm̄ illud apl'i ad Heb. viij. Dicēdo / nouū veterauit antiquum: qđ aūt antiq̄tur ⁊ senescit ꝓpe interitū est: ꝓmisit aūt melioris testamenti mediator est: qđ in melioribꝫ ꝓmissiōibus sancitū est. De quibꝫ bonis ac ꝓmissionum firmitate. Itē apl's ad Heb. ix. loquit̄: Christus inquit existēs pontifex futuroꝝ bonoꝝ / ꝑ amplꝰ ⁊ ꝑfectius tabernaculū / nō manufactū. i. nō huiꝰ creatōis: neqȝ ꝑ sanguinē hircoꝝ aut vituloꝝ / sȝ ꝑ ꝓpriū sanguinē introiuit semel in sancta / eterna redemptōe inuētā. ¶ O Nō ḡ sola scp̄tura diuina cōtinens mandata / testamētū dr̄: sȝ ⁊ pro

missio testamentū dr: s𝔪 illud ad Heb. ix. Ideo noui testamēti mediator est: vt repromissiōes accipiant qui vocati sunt hereditatis eterne. Et s𝔪 hoc exponitur: Hic est calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamenti. i. noue ⁊ eterne ꝓmissionis confirmator: sicut ꝓmittit ipse dn̄s Joh. vj. Qui mā du. car. meā ⁊ bi. san. habet vitā eternā: que vera est hereditas Christi. Hinc ait aplus Rom. viij. Et si filij ⁊ heredes. Heredes quidē dei: coheredes aūt christi: quo ad ꝑceptionē scʒ beatitudinis ⁊ glorie. Christus quidem est naturalis heres: quia natural' dei fili⁹: ⁊ ideo natura beatus. Nos aūt dei filij sumus adoptiui. Vn̄ ⁊ nobis hereditas filij: beatitudo. s. Christi ꝓmittit ⁊ datur ex testamento morte christi cōfirmato. Per hanc em̄ mortē meruit: vt introitus regni celoꝝ cōcederetur omnib⁹ mādata ipius ꝯseruantib⁹. Quapropter dixit: Si vis ingredi ad vitā/serua mandata. Vel etiā s𝔪 Innocen. dr nouū. i. vltimū: id est post te. ve. institutū. Quō ⁊ dies vltima dr nouissima. vt s𝔪 Alex. inde ꝓbat eternū. i. ꝑpetuū. vn̄ asseritur nouū. i. vltimū. Sic ergo eternū dr non ꝓpter carentiā principij: ſʒ ꝓpter negationē successionis alter⁹. Nullū em̄ aliud subsequit istud: sicut illud secutū est ve. testa. Hinc damnat quorundam error hereticoꝝ dicentiū: ꝙ sicut testamēto veteri qđ appellāt testamentū patris: successit testamentū nouū qđ dicunt testamentū filij. Ita et illi succedet testamētū tertiū: qđ erit testamētum spūssancti. Hui⁹ erroris falsitas manifesta est: qꝛ dicit veritas q̄ fallere nescit: ꝙ hic est sanguis eterni testamenti. Eterno aūt nihil pt̄ succedere: alioquin nō esset eternū. Si dicis nouū: quō eternū: Nam qđ eternum est: ita pn̄cipio caret sicut fine. Ad hoc respondet: ꝙ q̄ꝝtū ad dei p̄ordinationē ⁊ ip̄am hereditatē quā ꝓmittit/eternū est: quia ab eterno ordinatū est: ⁊ ab eterno p̄paratū. Sed q̄ꝝtum ad exhibitionē nouū. Sic ergo simul est eternum ⁊ nouū: sed respectu diuersoꝝ. hec. Tho.

¶ Adhuc dr testamentū christi nouū: quia nouo mō dedicatū. Vetus em̄ testamentū dedicatū est ⁊ cōsecratū/sanguine irrationaliū pecudū. Vn̄ lecto legis mandato a moyse omni ꝑplo/ppl's testamētū accepit: ⁊ se ad obseruādū obligauit. Moyses ad confirmandū testamentū ⁊ legē/sanguine hircoꝝ aspersit librū ⁊ oēm ppl'm/dicēs. Hic est sanguis testamēti cōfirmatiu⁹ qđ ad nos mādauit dn̄s. Historia habet Exod. xxiiij. ⁊ cōmemorat apl's ad Heb. ix. Testamentū vero nouum nouo mō dedicatū est: scʒ sanguini noui hois: sanguine agni immaculati. Ex quo etiā pꝫ excellētia noui testamēti supra testamentū vetus. Cōgruebat aūt nouū testamentū sanguine cōfirmari: vt sic esset correspōdentia figurati ad figurā. Om̄ia em̄ ve. te. ceremonie ⁊ sacrificia: figura fuerūt noui testamenti in vnico sacrificio Christi consummato. Sequitur. P

Misterium fidei.

Hic tangit scđs effectus q̄ est secretoꝝ fidei isinuatio. Vn̄ dr sanguis ille misteriū fidei referendo ad fidē passiōis ⁊ mortis Christi que fuit sacratissimū secretū sub figuris ve. te. latens ⁊ ascondutum: p̄cognitū tn̄ a patrib⁹ tanq̄ꝫ misteriū generalis redēptiōis toti⁹ humani generis. Hec autē fides crucis ⁊ passiōis christi: per sanguinē ipsius manifesta est. Nō em̄ effluxit sanguis sine vulneratione ⁊ corꝑis passiōe. Vel pōt referri ad fidē q̄ habet đ veritate corꝑis ⁊ sāguinis: q̄ licet sint res cōtente sub specieb⁹ sacramētalib⁹: sunt tn̄ et ipsa sacramentū significatiuū vnitatis fideliū ꝑ grāꝫ ⁊ charitatē. De quo sup̄ lec. xxxix. dictū est. Quia igit sanguis christi sacramentū est spūalis virtutis fidei ⁊ charitatis: quib⁹ fideles corꝑi mistico adunant: quas in digna eius ꝑceptiōe suscipim⁹. Sāguis ille dr mysteriū fidei. Vel tertio dr mysteriū fidei: quia est fidei obiectū. Ad cui⁹ intelligendā existentiā sub sacramētalib⁹ simbol' fides est summe necessaria: quia ad eius intelligentiāꝫ hūana fragilitas ascēdere nō potest. Excedit q̄ppe create rōnis acumen ⁊ sensum: ꝓpter multa mirabilia q̄ sola diuina potentia sup̄ naturā operat. Vn̄ salubriter credit/suguacie inuestigat. Est ḡ mysteriū fidei: qꝛ obiectū secretissimū sola fide cognoscibile. Nec tn̄ ideo minus est in sacr̄o corporis ⁊ sanguinis veritas: qꝛ mysteriū hic a Christo dr. De quo. s̄. lec. 39. sufficienter puto dictū. ¶ Et licet sacr̄m illđ/sacramentū sit charitatis: vt dicit Chrif. Est em̄ indiciū diuine ineffabilis charitatis: quā in passione (cuius memoriale est) exhibuit: ⁊ inductiuū ⁊ allectiuū ad charitatē: ⁊ similis effect⁹ iductiuū sicut charitas. Hoc em̄ sacramēto vniunt membra ad inuicē capiti/sicut ⁊ charitate. ¶ Cōuenientius tn̄ dicitur mysteriū fidei q̄ꝫ charitatis: qꝛ mysteriū dr ꝓprie occultū vel secretū: qđ conuenit fidei que est nō apparentium/quasi absconditoꝝ vel secretoꝝ argumentum ad Heb. xj. Charitati aūt ꝓprie nō cōuenit mysteriū eo ꝙ ipsa fiunt quasi experimentaliter oīa manifesta. Vn̄ Joh. xv. dixit dn̄s aplis: Vos dixi amicos: qꝛ oīa que audiui a patre meo nota feci vob. ¶ Quāuis etiā in oib⁹ sacramentis sit aliquid occultū et secretū fide credendū: tn̄ sicut baptismus specialiter dr sacr̄m fidei: ꝑ eo ꝙ dicitur ianua sacramentoꝝ (qꝛ in eo p̄mo infunditur fides ⁊ ab eo est primus status fideliū: scʒ generatio spūalis imprimitq̄ꝫ characterē fidei) Ita ⁊ sacramentū eucharistie. Est sacramentū aūt mysteriū fidei: qꝛ totū fidei est qđ in hoc sacr̄o contingit: ⁊ sola fide cōprehensum in conuersione/in contento/in accidentibus/in sumptione. Nihil tale est in alijs sacramentis: licet cooperatio eorum ad gratiam occulta sit ⁊ ad fidem pertinens: non tamen sic cetera omnia. Sequitur. Q

Qui pro vobis et pro

multis effundetur in remissionē peccatorum.] Hic tangitur effectus tertius

q est peccatorum nostrorum remissio ac multorum salus et iustificatio. Unde dicitur qui scilicet sanguis pro vobis iudeis quos per apostolos quibus loquebatur intellexit: quorum generis fuerunt iudei: et pro multis scilicet gentilibus per vos ad fidem convertendis: effundetur scilicet in passione statim imminente in remissionem peccatorum. unde dixit petrus Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis a vana vestra conversatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati Christi/et incontaminati. i. Pe. i. Et Apoca. i. Lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Dicitur autem pro vobis et pro multis et non pro omnibus: quia licet quantum ex se sit sufficiens pro remissione peccatorum omnium hominum: et non tamen efficaciam habet in omnibus hominibus: propter quorundam hominum indispositionem: qui ponunt obicem gratie dei: quam nobis meruit passio christi. Unde dicitur communiter: quod effusus est sanguis christi pro omnibus quantum ad sufficientiam: non quantum ad efficientiam. Sufficit enim tollere omnia peccata: ubi non invenit obicem contrarie voluntatis. Efficit enim salutem in solis predestinatis et electis. Hi enim soli per ipsum consequuntur remissionis gratiam: et future hereditatis gloriam Unde ad Heb. ix. Christus semel oblatus est ad exhaurienda multorum peccata. Multorum dicit/non omnium. ¶ Electi autem erant discipuli quos signavit dominus/cum dixit pro vobis: et alii plures ex iudeis et gentibus: propter quos dixit: et pro multis. ¶ Vel potest ita distingui secundum Alexandrum. quia sacerdotes debent pro se specialiter et pro aliis orare. ut dicit apostolus ad Heb. v. Loquens de pontifice ex hominibus assumpto. Quoniam et ipse circundatus est infirmitate: debet quemadmodum pro populo. Ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Ideo dicit pro vobis scilicet sacerdotibus et pro multis scilicet subditis. ¶ Effundetur/non dicitur secundum partem sed secundum totum. Liquor quippe de vase fundi tur secundum partem: fundi quidem dicitur/sed non effundi. De sanguine autem Christi hic dicitur effundetur. i. totaliter et penitus de corpore fundetur. ¶ Quamvis autem una gutta tam preciosi sanguinis sufficiens fuisset pro toto mundi redemptione: ut vult beatus Ans. Cur deus homo. Et beatus Bern. Voluit tamen Christus ipsum liberaliter et largiter fundere: ut dilectionis sue et virtutis magnitudinem demonstraret: quatenus ad se super omnia diligendum nos invitaret. ¶ R Cetera quidem omnia deus fecit in pondere/numero/et mensura: non sic in sui effusione sanguinis. Ibi enim neque numerum servavit/ut centum: aut mille guttulas funderet: nec pondus ut eius nobilitatem appreciaret aut cum nostra in dignitate per uncias libraret/nec mensuram ut calicem unum vel duos propinaret: quibus reddendum premium mensura passa compensaret. Sed totum dedit/totum fudit: ut copiosa esset apud eum redemptio. Ut in virtute effusi sanguinis iusticie nostre de se indigne premium sublimissimum quod in cor hominis non ascendit: pondus glorie immensum/ quod auris non audivit: et mensuram superefluentem quam oculus non vidit: longe actis prius peccatis omnibus sortirentur. Effundendus igitur erat sanguis: non de capite tantum/aut tantum de manibus et pedibus sed de his

et toto residuo corpore: quod providens Esa. liii. dicit. Non erat ei species neque decor: reputavimus eum quasi leprosum a deo percussum et humiliatum. Haud dubium propter plagarum universalitatem. Unde et non incongrue dici potest de eo quantum ad penam. quod dicitur Esa. i. ca. de peccatoribus quo ad culpam. A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Nimirum quia vere languores nostros pertulit: et dolores nostros ipse portavit. Eiusdem. liii. Et licet ex scriptura canonica non habeamus certum testimonium de numero vulnerum Christi: pro quo preciosus ille sanguis tam prodige effluxit Dicitur tamen quod quibusdam devotis personis numerus hic revelatus est. fertur enim quod fuerunt. m. cccc. lxxv de quo communiter habentur hec metra. Septuaginta quinque quatercentum milia quinque. Tot fertur Christus pro nobis vulnera passus. Unde si quis per singulos dies integri anni: diceret quindecies dominicam orationem: pro singulo vulnere unam orationem obtulisset: quod patet multiplicando numerum dierum/anni. s. ccc. lxv. per. xv. resultabit numerus supradictus. Similiter si quis psalmum. xxix. Exaltabo te domine: quoniam suscepisti me (qui simul de passione canitur et resurrectione: ut non passio terreat quos spes resurrectionis letificat: ut dicit Aug. in glo.) singulis diebus per annum diceret: vel singulis feriis fertiis septies vice septem horarum canonicarum per annum legerit: pro quolibet vulnere versum unum in gratiarum actione rependit. Habet enim psalmus ille. xv. versus preter gloria patri. Aliis pie videtur quod passus sit legiones vulnerum scilicet. 6666. Verum quicquid sit de numero vulnerum: certum est quod totus sanguis effluxerat: propter quod in eius persona propheta aruit/inquit: tanquam testa virtus mea. ¶ S Neque tamen semel effusus est: sed vicibus multis. Unde preter effusionem eius in circumcisione: sexties legitur effusus in passione. Primo in oratione facta in orto post cenam ultimam: ubi factus iesus in agonia prolixius orauit. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Secundo in flagellatione: de qua dicitur: Et tradidit eis iesum flagellis cesum. Tertio in coronatione: de hac habetur Job. xix. Et milites plectentes coronam de spinis/imposuerunt capiti eius. de quo Ans. in sermone. Coronatus incedit. Sed ipsa eius corona cruciatus est illi: et mille puncturis speciosum eius caput divulnerat. Quarto in manuum perforatione. Quinto in pedum affixione. De his Lucas ibi crucifixerunt eum et latrones: unum a dextris: et alium a sinistris. ¶ De clavis vero solus Joannes facit mentionem: cum Thomam refert dixisse: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum: et mittam digitos meos in locum clavorum. Cui et dominus dixit. Infer digitum tuum huc: et vide manus meas. Sexto in lateris apertione. de qua idem Job. Et unus militum lancea latus eius aperuit: et continuo exivit sanguis et aqua. Primo: scilicet sanguis quo toto defluxo sequebatur aqua in testimonium totius sanguinis effusi: ut vult Simon de cassia. Ad quid autem effundendus erat sequitur cum additur.

In remissionē peccato-

rū. vnde.j.Joā.j. Sanguis filij ei⁹ emūdat nos ab omnib⁹ peccatis. Et ad Col.j. Eripuit nos d̄ ptāte tenebrarū: ⁊ trāstulit nos in regnū filij dilectōis sue. In quo habemus redemptiōem p̄ sanguinē crucis eius/remissionē peccatorū. Cōplacuit eīm p̄ri recōciliari p̄ eum in ip̄o pacificās p̄ sāguinē crucis ei⁹: siue q̄ in celis siue q̄ in terris sūt. Ibidē. ¶ Hoc aūt multipl'r p̄figuratū ē in ve.te. Nā p̄ sanguinē agni liberati sunt ab angelo oīa
Exo.12 p̄mogenita egypti p̄cutiēti. Per sanguinē mūdati sunt a pctīs: vt pʒ p̄ totū Leuiticū: vbi dr̄: q̄ sine sanguine nō fiebat pctōrū remissio. ppter qd̄ dicit aplus ad Heb.ix. Oīa pene in sanguine mundant̄: ⁊ p̄ sanguinē quoq̧ fuit pp̄l's sanctificat⁹/dū Moyses aspgens sanguinē sup̄ pp̄lm: hic est ait sanguis testamēti/qd̄ mūdauit ad vos deus. Similiter non sine sanguine patuit ingressus sūmo sacerdoti semel in anno in sancta sanctorū: sed nec tabernaculum nec vasa ministerij: sine sanguine scīficata sunt: vt tangit apl's ad Heb.ix. ppt' qd̄ subdit: Oīa pene in sanguine s̄m legem mundant̄ ⁊ sine sanguinis effusione non fit remissio. Hec aūt oīa figuralia fuerūt: vt tāgit idem.j. Cor.x. Et p̄ sanguinē Christi in nobis in veritate ɔpleta. vnd̄ vbi sup̄ ait apl's: Si eīm sanguis hircorū ⁊ cinis vitule aspsus/inq̄natos sanctificat ad emūdationē carnis: q̄to magis sanguis Christi q̄ p̄ spūm sanctū semetip̄m obtulit immaculatū deo emundabit ɔsciētiā nostrā ab opib⁹ mortuis/ad s̄uiēdū deo viuēti. Et ideo noui testamēti mediator est: vt morte intercedēte in redēptōem earum p̄uaricationū q̄ erāt sub p̄ori testamēto: repromissionē accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ad idem sunt innumera scripture testimonia: q̄ longum esset adducere in re satis fidelibus manifesta. V

Hec quotienscunq̧ fece

ritis in mei memoriam facietis. ¶ Hoc est mēbrum tertium secunde p̄ticule quarte partis p̄ncipalis. In quo post traditā p̄ore membro formā ɔsecratōnis. Addit̄ s̄cationis efficacia consecrati sanguinis. Et s̄m Guil. in rōnali. Hec clausula respicit tam ɔsecratōem corp̄is q̄ sanguinis ⁊ sic exponi potest: Hec quotienscūq̧ feceritis.i. ɔsecraueritis siue obtuleritis/hec scʒ corpus ⁊ sanguinem [in mei memoriam facietis] Hec quidē vna causa fuit institutōis sacramenti huius in ecclesia militante: vt ip̄m esset signum memoriale ⁊ rep̄sentatiuum istius summi sacrificij qd̄ Christus obtulit in cruce: in qua sustinuit mortem in corp̄e: ⁊ sanguinē fudit in p̄cium redemptōis nostre. de quo bea. Amb. sup̄ ep'am ad Hebre. In christo ait semel oblata est hostia ad salutē sempiternā potēs. Quid ḡ nos? Nōne p̄ singulos dies offerimus: sʒ ad recordatōem mortis eius: ⁊ vna est hostia/nō multe: q̄ semel oblat⁹ est Christus.

Hoc aūt sacrificiū exemplū est illi⁹. Id ip̄m sp̄/id ip̄m p̄inde h̄ idē est sacrificiū. Alioq̄n diceret̄ q̄m in multis locis offert̄: multi sūt christi: nequāq̧. sed vn⁹ vbiq̧ est Christ⁹: ⁊ ḡ plen⁹ existēs/⁊ illic plenus. Sicut eīm qd̄ vbiq̧ offert̄ vnū est corpus/⁊ nō multa corp̄a: ita ⁊ vnū sacrificiū. Pōtifex aūt ille est q̄ hostiā obtulit nos mūdātē. Ipām ipsam offerim⁹ et nūc q̄ tūc oblata est/ɔsumi nō pt. Qd̄ nos facim⁹ in ɔmemoratōem fit eius: qd̄ factū est. Hoc eīm facite ait in meā ɔmemoratōem. Et habet̄ de ɔse. dist.ij. in Christo. Ecce dicit bea. Amb. q̄ vnū est sacrificiū qd̄ obtulit Christus: ⁊ qd̄ nos offerim⁹ q̄uis nō eodē mō offerat̄. Ab ip̄o q̄dē oblatū ē in morte: a nobis nō in morte: q̄ Christ⁹ resurgēs ex mortuis iam non morit̄/Rom.vj. sʒ in mortis recordatōeʒ offert̄ a nobis. Vn̄ nostra oblatio nō est reiteratio sue oblatōis: sʒ rep̄ntatio. Et ppter hoc dr̄ bea. Aug. in li. sen. Prosp̄i. Semel oblatus est in semet ip̄o Christ⁹: ⁊ tn̄ q̄tidie immolat̄ i sacramēto: qd̄ ita intelligendū ē: q̄ in manifestatione sui corp̄is in distinc. suorū membrorū oīm verus est deus ⁊ verus hō: semel in cruce pepēdit: offerēs p̄ri seip̄m hostiā viuā: passibilē ⁊ mortalē viuorū ⁊ mortuorū redēptōis efficacē: eorū.s. quos altitudo diuini ɔsilij redimēdos iudicauit/p̄sciuit/p̄destinauit: vocauit modis ⁊ t̄pibus quibus id congruebat. Et h̄r de ɔse. dist.ij. Semel. Ecce dr̄ August. q̄ Christus in ppria forma ⁊ specie hūana obtulit se in cruce: sed ita nō offert̄ a nobis quotidie: sed in sacramēto ⁊ extranea spē: vt rep̄sentet ip̄a oblatio illud qd̄ olim factū est. Facit eīm nos moueri tanq̧ videamus dn̄m mori in cruce. Et ideo dr̄ sup̄ psal.xx. vt habet̄ ca. immediate p̄cedente. Et ponunt̄ in glo. v'sus qui sequuntur: Claudit̄ hoc vase nostri pia victima phase: Viua saluatoris semel in cruce/sp̄ in aris. Quos recreas Jesu/iam sacri corp̄is esu. A vicijs munda sacrati sanguis vnda. Sʒ credit̄ Jesus: remanet integer esus. Res occultat̄/q̄re: q̄ si videt̄/Forsitā horreres ⁊ manducare timeres. Ut sine subiecto nubes in aere pendet/Et centp̄ terre sustentat abissos in mari: Sic vini color/sapor ⁊ pondus q̧ panis. Hec ibi. ¶ X Vn̄ ad rep̄ntādam distinct⁹ passionē Christi in immolatōe huius sacrificij/sanguis sep̄atim in calice ɔsecrat̄: q̄ in passione Christi sanguis fuit a corp̄e Christi sep̄atus. Et ppter hoc in canone plus ad ɔsecratōem sanguis q̧ corp̄is addit̄. Hec q̄tienscunq̧ feceritis i mei ⁊c. Licʒ ad vtrūq̧ referat̄: q̄ exp̄ssior est s̄catio passionis Christi p̄ sanguinē q̧ p̄ corpus: q̄a corpus eē p̄t sine passiōe. Sāguis sep̄ari non p̄t sine corp̄is vulneratōne. Iccirco hāc Christi passionē p̄ sacri (sub spēb⁹ sensibilib⁹) ɔsecratiōem: nō ita approp̄ate designat. Vn̄ ⁊ in die passiōis.s. parasceues sacerdos nō ɔsecrat: sʒ sumit sacm̄ tm̄mō sub spē panis/ad refectōnem pot⁹ in p̄sona tot⁹ eccl'e/q̧ ad s̄catōem passiōis: q̄ fit p̄ ɔsecratōnem corp̄is ⁊ sanguinis sub distictis spēb⁹: q̄ scā m̄r ecclesia p̄ totū officiū qd̄ p̄agit die illo: ɔmēorat pas

fionem Christi: z effusioné sanguinis de sanctissi-
ma sua carne. ¶ Alio mõ exponi põt hec pticula/
Hec q̃tienscunq̃ feceritis. [Quotienscũq̃ fece-
ritis].i. mãducaueritis z sumpseritis. [Hec] .s.
corp⁹ z sanguinem sub speciebus panis z vini [i
ma memoriam facietis] Non em̃ dumtaxat ↄse
cratio sub distinctis speciebꝫ repñtat passionẽ
christi: sed etiam mãducatio corpis z potatio san
guinis sub eisdẽ spẽbꝫ/eãdẽ christi passioné ꝑcat.
vñ aplꝯ vtrũq̃ hec simul ↄplectẽs ait: Quotiẽ
cunq̃ em̃ mãducabitis panẽ hũc z calicẽ bibetis
morté dñi annũciabitis donec veniat. j. Corinth.
xj. De quo bea. Augu. in de trini. z habet de ↄse.
disti. ij. Quia morte. Quia morte dñi liberati su
mus. huiꝰ rei memores in edendo z potando car
nem z sanguiné q̃ p nobis oblata sunt ꝑcamus.
Item de eodẽ in li. sniaꝝ Prospi de ↄse. di. ij. Dũ
frangit. Dũ frãgit hostia: dum sanguis de calice
in ora fideliũ funditꝫ: qd aliud q̃ dñici corpis in
cruce immolatio/ eiusq̃ sanguis de latere effusio
designat. ¶ Qualitercũq̃ aũt hec ṽba exponan
tur iuxta tñ doctoꝝ pbabilioré sniam plata sunt
a christo dũtaxat ad aplos: z in ipis ad quoslibet
coꝝ legittimos successores. Istis q̃dem dictũ est
a dño: Hoc facite in meã ↄmemoratiõem. Facite
.i. ↄficite. ¶ Hic eos in sacerdotes ordinasse cre-
ditur: z ipis ptãtem ↄsecrandi ↄtulisse: vt accipi
tur a Hiero. de illustribꝫ viris: vt etiã sup̃ allega-
tũ est. Si ḡ ad omnes fideles gñalr se extenderẽt
tanq̃ ad oẽs a Christo plata: oẽs recepissent po-
testatem ↄsecrandi/ qd nemo dr. Hinc z soli sacer
dotes hodie in eccl'a romana corpꝰ z sanguinem
domini pticipant sub distinctis speciebus. Non
tñ inducti ad rememorãdũ christi passioné. cuiꝰ
ipi sunt ministri spẽalr in eccl'a deputati. Sꝫ ꝑpt
pceptũ eccl'e ipos ad hoc faciendũ districte obli-
gans. De q̃ in ca. Cõperimꝰ. de ↄse. dist. ij. supra
freq̃ntiꝰ allegato. q̃ canõ de solis sacerdotibꝫ loq-
tur: vt ptꝫ ex Rubrica z glo. Hinc tñ occasionem
acceperunt Bohemi/ dicẽtes: Sumptõnem sub
duplici spẽ esse de necessitate salutis omni fideli:
de quo infra cũ de mãducatõe ac sumptõe agetꝫ
latius dño ↄcedente dicet. ¶ V Merito aũt
ac ↄgrue agit hec christi memoria in eccl'ia: ꝑpter
multiplex malũ euitãdũ qd incurrimꝰ ex obliuio
ne dei ac suoꝝ bñficioꝝ. Incurrimꝰ em̃ ingrati-
tudinem p quam amittimus diuinã grãm: ac di
abolice subijcimur potestati. de quo Deut. xxxij.
dr: Deũ qui te genuit dereliq̃sti: oblitꝰ es dei crea
toris tui. Propter qd ait: Abscondã faciẽ meã
ab eis. i. subtrahã grãꝫ q̃ est fons oĩs meriti. Ubi
Esa.17 aũt fons perit/ riuus necessario arescit. [Eris de
serta/ qꝛ oblitus es dei creatoris tui. De secundo
habet ad Rom. j. Sicut nõ pbauerũt. i. noluẽ-
rũt habere deũ in noticia: tradidit illos in repro-
bũ sensũ/ vt faciãt ea q̃ nõ ↄueniũt. Faciẽdo aũt ea
q̃ nõ ↄueniũt. i. peccãdo obligamur z incorpora-
mur diabolo: q̃ caput est oĩꝫ maloꝝ: ꝑm be. Gre
go. In q̃ ãt magꝭ secludi poterat dei obliuio/ cuiꝰ

q̃ memoria artiꝰ fideliũ cordibꝫ infigi/ q̃ in obla
tiõe z sumptõe corpis veri z naturalr sanguinis
Christi in sacramẽto. In q̃ teste pñ. Fecit dñs me
moriã mirabiliũ suoꝝ: p q̃ sursũ tollit rõ ad me-
ditãdũ summã ac immensam dei potẽtiã p fidem z
cognitõem. In q̃ deus ostẽdit suã maximã chari-
tatẽ z dilectõem/ in eo q̃ seipm tradidit in mortẽ
vt nos a morte liberaret: se etiam nobis traderet
in cibũ quo aleremur ad vitam. Per q̃ multum
inflammat affectus ad ipꝫ diligẽdũ. In q̃ demũ
patefecit maximã suã liberalitatẽ in nos paupes
z egenos: magis q̃ in eo q̃ in h sacramẽto se mã
ducantibꝫ: pignꝰ se dedit pmisse future glie. In
h em̃ erigit spes nostra z roborat illo fruẽdi i glã
quẽ nunc velatũ sumimꝰ in via. Et quõ non erit
nobis futura beatitudo: q̃ esse nũc dignat noster
cibꝰ spũalis refectio. Iure itaq̃ hec agunt a sa-
cerdotibꝫ potestatẽ hãc a christo accipiẽtibꝫ i pas
sionis memoriã: p cuiꝰ passiõis meritũ/ hec nobis
dona z q̃cunq̃ gratuita sunt donata a pẽe/ coope
rante spũs. Cui sit salꝰ z imperiũ p infinita secula
seculorum: Amen.

Lectio. LIIII. A

V Nde z memores do
mine nos serui tui sꝫ z plebs tua scẽã:
eiusdemq̃ filij tui dñi dei nñi tam bea-
te passiõis: nec nõ z ab inferis resurrectõis/ sed et
in celos g'ose ascensionis. Offerimus p̃clare ma
iestati tue/ de tuis donis ac datis/ hostiã puram/
hostiam sanctam/ hostiam immaculatã/ panẽ san
ctum vite eterne/ z calicem salutis perpetue.]
¶ Post q̃ in p̃cedẽti pte quarta posita sunt ṽba
formalia z substantialia ↄsecratõnis sacrosancti
corporis Christi z p̃ciosi sanguinis. In hac parte
quinta p̃ncipali totius canonis/ subdit ↄsecrato-
rum rememoratiua oblatio/ ac salut̃ petitio his
qui pfruũtur ↄsecratis. Et subdiuidit in tres In
quarum p̃ma ponitur consecratoꝝ (in memoriã
Christi) oblatio. In secunda petitur oblatoꝝ ac-
ceptio/ ibi: supra que ꝓpicio. In tertia postulat
diuine gratie pticipatio/ ibi: Supplices. Prima
pars tres habꝫ clausulas. In p̃ma tãgitur offerẽ
tium qualitas z differẽtia. In secũda christi z opa
tionũ eius claritas z memoria/ ibi: Eiusdẽ christi
filij tui d. d. n. tã btẽ zc. In tertia/ ↄsecratoꝝ vari
etas ac diuersa noĩa/ ibi: de tuis donis ac datis.
Quo ad p̃mũ: qꝛ dñs ipe hec in sui memoriã p̃ce
pit fieri di. Hoc facite in meã ↄmemo. [Unde]
.i. ex h p̃cepto sacerdos in psona eccl'e ad pẽꝫ dr:
O pater clemẽtissime. [Unde] .i. ex q̃ Christꝰ fili
us tuꝰ voluit/ vt illa in sui memoriã faceremꝰ: q̃
ipe benignissimꝰ in vltia cena facere z instituere di
gnatꝰ est p sua benignitate z misericordia. [Nos
serui tui] sacerdotes z presbyteri/ qui nostrorum
ordinum ministeria ad hec offerenda accepimus
Uos autem sacerdotes dñi vocabimini: ministri Esa.61.

dei nostri. Nos inq͂ serui q̄ succedim⁹ apostolis
quos in sacerdotes fili⁹ tuus ꝑsonaliter cōsecra-
uit: z in ministeriū suū specialiter deputauit: dū
eis dixit: Hoc facite in meam cōmemorationē.
Nos in idē opus ab ecclesia ordinati: z potestatē
ab eodē christo dño nostro accipientes. [Sed et
plebs tua. i. tota cōitas christiana. [sancta] .i. sa
cratis sacramētis ībuta. Uel sancta. i. fide z cha
ritate in susceptiōe baptismatis sanctificata. Ul'
sancta. i. sanct' legib⁹ regulata. Adhuc sancta. i.
sanguine christi abluta: z i christi spōsā iugiter
copulata. De cui⁹ sanctitate latius supra habet.
Lec. xxij. Nos inq͂ serui tui: sed z plebs tua sctā.
[memores] eiusdem christi fi. t. Hic memorāda
scz christ⁹ z operū suorū claritas ꝑponunt. Me-
mores ei⁹ cui⁹ nunq͂ habēda est obliuio: vt dicit
Albert⁹. Ps. lxij. Sic memor fui tui sup stratū
meū: in matutinis meditabar in te: q: fuisti ad-
iutor me⁹. Et iterū ps. cxxxvj. Adhereat lingua
faucibꝰ meis si nō meminero tui. [Eiusdē] cui⁹
corpus z sanguinē confecimus z participamus.
[christi] mediatoris dei z hoim: cuius corporis
z sanguinis participatiōe in ipo incorporati ma
nemus sicut ipse ait Joh. vj. Qui mādu cat car-
nē meā et bibit sanguinē meū in me manet z ego
in eo. z Joh. xiiij. Sicut palmes nō potest facere
fructū nisi māserit i vite: ita nec vos nisi i me mā
seritis. [filij tui.] tibi cōsubstātialis: q̄ tecū vnus
est in essentia: sicut ipe ait Joh. x. Ego z pr̄ vnum
sumus: vt ꝑ ipsum ad te clementissimū patrē ac-
Ad Rom. 5. cessum habeam⁹. Justificati ex fide pacē habea-
mus ad deū per dnm nostrū iesum christū: ꝑ quē
accessum habeamus per fidē in gratiā istā in qua
stamus z gloriamur in spe filioꝝ dei: ꝓpter h̄ eñi
vt ait Aug⁹. vniuit sacrificiū z offerēte cū patre
vt nō resisterem⁹: sed per sacrificiū z offerentē ac-
cederem⁹ vsq͂ ad patrē: Ipse eñi christ⁹ sacerdos
z sacrificiū: verus est cubiculari⁹ z verus hostia-
rius: qui ad secreta patris introducit. In cui⁹ fi-
gura Gen. xliij. dr̄. Introduc viros domū: q: ho-
die mecū sunt cōmesturi in meridie: hoc est in ple
na luce: z charitatis feruore reficiēdi sunt dulce-
Joh. 10 dine diuinitatis mee. Uñ dicit. Ego sum hostiū
ꝑ me si q̄s introierit saluabit: z ingredie z egre-
diet z pascua inueniet: z ibidē: Huic hostiari⁹ apit
vbi dicit glo. Aug. ꝙ christ⁹ est mediator: est ho-
stiū z hostiari⁹ fidel' introducēs ad patrē. [Dñi]
Rom. 10 qui facultatibus diues est in oēs. Idē dñs oim
diues in oēs. [Dei] quia nisi de⁹ esset: nos vsq͂
ad se per hostiā nō introduceret. Joh. x. Deū ne-
mo vidit vnq͂ vnigenit⁹ qui est in sinu patris ipe
enarrauit. [Nostri.] q͂uis eñi sit dñs z de⁹ oim:
tamē noster deus est ꝑ specialē curā z prouidētiā
quā gerit de nobis: z specialē misericordiam quā
exhibet nobis: per gratiā nos vocans in sortem fi
lioꝝ et sanctoꝝ: quoꝝ ipse se deū noiari nō ꝯfun
ditur. vñ Apoca. vi. Et ipsi populus eius erūt z
ipse deus cū eis erit eorū deus. Et in Ps. xciiij.
Ipse est dñs deus noster: nos autē ꝑplus eius: z

oues pascue ei⁹. ¶ B [Tam beate passionis.]
Hic operū claritas: quoꝝ memoria habenda est
designat. Unde tria cōmemorāda ꝓponit sancta
mater ecclesia: scz christi passionē/resurrectionē:
et ipsius in celū ascensionē. Quorū primū qd̄ est
passio. fm Innocen. z Alex. accēdit charitatē: se-
cundū scz resurrectio corroborat fidē: tertiū. i. as
censio amplificat spem. Quid eñi magis accēdit
charitatē in nobis: q͂ ꝙ ꝓprio filio suo nō peper
cit deus: sed ꝓ oibus nobis tradidit illū. Rom.
viij. Qui fm patris volūtatē ꝓ nobis factus est
obediens vsq͂ ad mortē: mortē aūt crucis. Quid
etiā magis in nobis cōfirmat fidē: q͂ ꝙ christus
qui se resurrecturū predixit: tertia die resurrexit a
mortuis/ꝑmicie dormientiū: vt sicut per hoiem
mors: ita ꝑ hoiem resurrectio mortuoꝝ. Et sicut
in adā oēs moriunt: ita z in christo oēs viuifica-
bunt. Ad Rom. v. Quid demū mag' amplificat
spem: q͂ ꝙ christus ascendēs in altū captiuā du-
xit captiuitatē: dedit dona hoibus. Ephes. iiij.
vt sic vbi esset iste: ibi esset z minister ei⁹. ¶ Sed
forte hic q̄s diceret. Ex hoc dñs hic fieri pcepit in
memoriā eius passionis: quare hic addit memo-
ria resurrectiōis z ascēsionis. respōdet Alexā. q.
xxxvij. ꝑ. iiij. Christus pcepit in hui⁹ sacrificij ce-
lebratione memoriā fieri sui passionis ꝓpter hoc:
vt facientes assequerent fructū eiusdē: ad quē asse
quendū maxime promouet fides resurrectionis/
spes ascēsionis. Ideo haꝝ memoria nō inutiliter
infertur. ¶ Uel aliter pceptū dñi intelligi pōt in
mei memoriā facietis. i. in mei patiētis resurgen
tis z ascendentis. Non ergo voluit dominus so-
lum fieri memoriā sue passionis: sed etiā resurre-
ctionis z ascensionis ac ceteroꝝ christi operum.
¶ Dicit ergo celebrans. Memores tā beate pas-
sionis: id est passionis tam excellenter beatificā-
tis. Christi eñi passio causa est meritoria aperti-
onis regni celorum: quod clausum fuit ab origi-
ne mundi vsq͂ ad christum patientem. Est z cau
sa gratie collate in p̄senti: z beatitudinis in futu-
ro que nulli mortalium vnquā concessa est: neq͂
concederetur nisi in virtute passionis christi. Un
de ait christus. Nemo venit ad patrem nisi per
me. Johis. xiiij. Et iterum. Cum exaltatus fue-
ro a terra omnia traham ad meipsum: Ibidem.
xij. Uel beate passionis que a peccatis liberat et
absoluit: que impedimentum prestant beatitudi
ni: ad quam nullus ingreditur peccato macula-
tus. Nihil eñi inquinatū intrabit in illud. Apo-
calipsis. xxj. vnde z propheta loquens de christo:
attritus est ꝓpter scelera nostra: vulneratus est
propter iniquitates nostras: cuius liuore sanati
sumus: vtiq͂ a morbo peccati. Uel fm Albertū:
tam beate passionis q̄ mortuos a vinculis mor-
tis absoluit. Unde Christo in passione moriente Mat. 27.
monumēta aperta sunt: z multa corpora sancto-
rum qui dormierunt surrexerunt: z ingressi sunt
ciuitatē sanctā: z visi sunt mult'. Uel quarto tā
beate passiōis ꝓpter btitudinis patiētis. Passus

siquidē christ⁹ q̄ de⁹ fuit fm diuinitatē et sic na-
turaliter: ꝛ fm aīe portionē supiorē p̄clarā visio
nē ꝛ fruitionē. Vñ ꝛ sanctus scōꝝ dr: ꝓpt̄ qḋ ei⁹
passio ꝓpter ꝯiūctionē duplicis beatitudinis me-
rito dr beata. ℭ C. Nec nō ꝛ ab inferis resurre
ctionis]. ab inferis ad q̄s i triduo fm aīam chri
stus descēdit: vt sanctos inibi detentos liberaret
p̄ces scꝫ ꝓphetas. In quib⁹ scꝫ licet nil purgandū
erat ꝓpt̄ pctm̄ tñ ad̄e portā regni clausā suis me
ritis btitudinē attingere nō poterāt: sꝫ expecta-
bant p̄ cu͂ solutionē: qḋ fuit sanguis in passiōe xp̄i
fusus: quā tota trinitas acceptauit tanq̄ causā
meritoriā apertionis regni celoꝝ. Quāuis eñ de⁹
ꝓpter passionē christi futurā cōtulit grām q̄s a pec
catis mūdabat/nulli tñ cōtulit btitudinē p̄ius q̄
fuerit exhibita in facto ꝛ ope exteriore. Unde ꝛ re
surgens a mortuis secū duxit q̄s purgatos inue-
nit: eisq̄ visionē diuine essentie ac fruitionē cōtca
uit quā in passiōis hora latroni cōfitēti repromit
tens/dixit: Hodie mecū eris in paradiso. Ab in-
feris: h̄ est a sinu abrae q̄ limbus patrꝝ dicebat:
ꝛ a loco purgatorij: de q̄ petrus ap̄ls loquēs de
christo ait. Hunc deus suscitauit a mortuis solu
tis doloribꝫ inferni: qḋ intelligi nō pōt de iferno
inferio: i de quo nemo liberat: neq̄ ibi est redem
ptio. Neq̄ etiā de limbo patrū: q: ibi nō erāt do-
lores/s͂ cōsolationes: vt pꝫ Luc. xvj. Intelligit
igit de inferno. i. purgatorio in q̄ erant pene sen-
sibiles: de quibꝫ q̄sdā eripuit dñs a mortuis resur
rexit. Ul' fm Alber. Nec nō ab inferis resurrecti
onis: qua resurgēs alios secū resurgere fecit: q̄s-
dam in re/quosdā in certa ꝛ felice spe. In ipso eñ
resurgim⁹ a morte aīe ad iustificationē: ꝛ a mor-
te corpis ad gl'iam ad Rom. iiij. Mortu⁹ est ꝓpter
delicta nostra: ꝛ resurrexit i iustificationē nr̄am:
quo ad primū: et. j. Cor. xv. Mortui resurgent
p̄mitie christ⁹. Deinde q̄ sūt christi in aduētu ei⁹.
ℭ D. Sequit. [Sed ꝛ in celos.] Non in aerē/
vt iret in babilonē: vt Abacuc. Dan. vi. Nec i pa-
radisum terrestrē: vt Enoch ꝛ Helias: de quib⁹
Gen. v. et. iiij. Regū. ij. sed in celos: nō vnū tm̄/s͂
ad Eph. 4. sup oēs: vt dicit ap̄ls: Qui descēdit: ipse ē q̄ ascē
dit sup oēs celos vt adimpleret oīa. ℭ Per oēs
nāq̄ celos in quibꝫ beati resīdēt: hoc est per oēs
angeloꝝ choros ascēdit: oēs ꝛ singulos suis illu
minatioībꝫ repleuit: ꝛ idcirco decē diebꝫ celebrat
ascensio dñi: q: nouē angeloꝝ choros cōscendit:
ꝛ in. x. trinitatis celo ad dexterā patris cōsedit.
Et sicut a sūmo celo egressio ei⁹. Ita fm ꝓphetā
occursus eius vsq̄ ad summū ei⁹. Nec fit q̄ se ab-
scondat a calore ei⁹: [Gloriose.] q: in corpe glo-
rioso ꝛ imortali in quo resurrexit/ad celos ascen
dit. Nā resurgēs ex mortuis iā nō morit. Rom.
vj. Uel gloriose: q: nulli⁹ extranee vtutis admi
niculo: sed ꝓpria virtute ꝛ potentia ascendit. Vñ
Grego. in omel. Redēptor noster nō curru/non
angelis subleuat⁹ legit: q: q̄ fecerat oīa/sup oīa
sua virtute ferebat: vel tertio gloriose ꝓpter assi-
stentiā angelicaꝝ virtutū: ꝛ celestium gloriosoꝝ
spirituū: occursumq̄ exercitus toti⁹ celestis mili
tie: atq̄ ꝓpter turbā gloriosam christū ꝯcomitan
tem. Duxit quidē secū patres sanctos veteris te
stamēti ꝓphetas et patriarchas: ac oēs quos de
sinu abrae ꝛ iferno liberauit: fm illud Ps. Ascē
dēs christus in altū captiuā duxit captiuitatem
[Ascensionis] qui nos in hostia christo incorpo
ratus in celos ascendere facit. Michee. ij. Ascen
dit iter pandens ante eos Joā. xvi. Expedit vob
vt ego vadam: quia vado vobis parare locū: ꝛ si
abiero ꝛ parauero vobis locū: iterꝫ venio ac acci
pio vos ad meipsum: vt vbi sum ego/ ꝛ vos sitis
Eiusdē. xiiij. quia ascēdo ad patrē meū ꝛ patrem
vestrū: deum meū ꝛ deum vestrum. Ibidem. xx.
Hec ergo sunt tria christi magnalia: quorū nos
serui tui et plebs tua sancta memores sumus.
ℭ Dum autē hec verba sacerdos ꝓferre incipit:
in modū crucis manus suas extendit ad vtrūq̄
altaris cornu. Ut sic corpis gestu manuū christi
extensionē in cruce factā repr̄sentet: fm magrm
in rōnali: quaten⁹ passio christi que mēte memo-
rat ꝛ verbis significat: etiā gestu corpis explicet.
Uel fm alios fit expansio brachioꝝ ad cornua al
taris: vt significet ꝛ insinuet q̄ christus ꝑ iudeis
ꝛ gentib⁹ passus sit: que per duo cornua altaris
designant. ℭ Dicens vo: nec nō ab inferis resur-
rectionis manus ad se reducens parū erigit in si
gnū q̄ christ⁹ inuictus leo a mortuis resurrexit:
sicq̄ ꝛ resurrectio significetur signis que verbis
explicatur. ℭ Demum dicens ꝛ in celos gloriose
ascensionis: manus aliquātulū alti⁹ erigit vsq̄
ad humeros: in signū q̄ christus eleuatis mani
bus ferebat in celū. Ut sic etiā ascensio significet
per corporis nutus: sicut passio ꝛ resurrectio de
signat. ℭ E. Sequit: [Offerimus.] Hic ad-
ditur tertia clausula in qua tangit consecratorū
varietas ꝛ diuersa noia. Unde dicit: Nos serui
tui sacerdotes ꝛ plebs tua sancta/passiōis/resur
rectionis ꝛ ascēsiōis: filij tui (clemētissime pater)
simul memores. [Offerim⁹] simul nō tñ simili
mō. Nos eñ sacerdotes offerim⁹ in ministerio ꝛ
ope: sed plebs tua scā voto dūtaxat ꝛ deuotiōe.
Sacerdotes nāq̄ soli ꝯsecrāt ꝛ soli offerūt vt ꝑ-
sone publice ꝑ salute toti⁹ ecclesie. Alij aūt offer
re dicunt: q: desiderāt ꝛ precant deū: vt sacerdo
tis oblatio accepta habeat: ꝛ sal⁹ q̄ petit fidelibꝫ
ꝯcedat. Offerim⁹ igit o pr̄ clemētissime. [precla
re maiestati tue]. i. pre ceteris clare: fm Innocē.
Nā si iusti fulgebūt sicut sol in regno patris eter
ni: q̄to magis ꝑfulget diuia maiestas/radiat ꝛ
chorusca in loco beatoꝝ: vbi de⁹ ipse gloriosus
sicut ē facie ad faciē intuet: vbi nihil obscuritatis
admixtum. Sed in dispari claritate scōꝝ est par
gaudiū: vt dic Aug. Offerim⁹ igit maiestati tue
[de tuis donis]. i. frugibꝫ terre: q̄tū ad panē q̄
ꝯuersus ē i carnē xp̄i. [ac datis]. i. fructibꝫ arbo
rū q̄tū ad vinū in saguinē christi ꝯuersum. Non
q̄ in oblatiōe hic sit panis ꝛ vinum: sed quia que
offerunt ex pane ꝛ vino sūt cōsecrata: ꝛ sub speciebꝫ

panis z vini remanētibȝ latentia. Et iccirco offer
re nos dicimꝰ de fructibȝ segetū z arborꝝ. Uel ex
poni pt: vt dona ad spūalia/z data ad tgalia refe-
rant: vt sit sensus: Inter cetera dona spūalia z da
ta tgalia q̄ nobis ꝯtulisti: offerimꝰ maiestati tue/
tanq̄ potissima dona z data [Hostiā puram/bo
stiam sanctā/hostiam immaculatā] ipam scȝ eu-
charistiam/q̄ possunt exponi in ordine ad eucha-
ristiam in seipa: vł causalr in ordine ad nos. Pri
mo mō duplr: vel p impuritatū exclusionem: vł
pfectionum positōem. Primo mō sic ſm Alexā.
Hostiā purā.i.mūdā a fomite originalis peccati
Hostiā sctām/sine fece ac terra pcti mortal. Ho-
stiā immaculatā/sine ꝯtagiōe pcti venial. ¶ Uel
purā/p cuiuslibȝ pcti ad eliminatōem q̄tū ad co
gitatōem. Sctām/q̄tū ad locutiōem: immacula
1.Pe.2 tā/q̄tū ad opatōem: qz ipe solꝰ ē q̄ pctm̄ nō fecit:
nec inuētꝰ est dolꝰ in ore eꝰ. Uel scdo/hostiā purā
q̄tū ad deitatē q̄ est lux purissima/in q̄ nō sunt te
nebre vlle.1.Joā.1. Habitat em̄ lucē inaccessibi
lem.j.Timoth.vj. Hostiā sanctā/q̄ ad aiam omi
gra z sanctitate plenissimam. De cuꝰ plenitudie
oēs accepimꝰ grām p gra: Joā.j. In co nāq̄ oēs
thesauri sapie z scie dei abscōditi sunt: ad Col.ij.
Hostiā immaculatā/q̄tū ad carnē de purissima
ẏgine sctispūs opatōe ꝯceptā: z iō oī naturali cor
poris pfectōe decorā. In ps. Speciosus forma
p filijs hoim dif. est gra in la.tuis: ꝓpte.hc.te zc.
Et seqᷓ: Specie tua z pulchritudine tua intēde
psge pcede z regna. ¶ F Uel tertio/Hostiaz
purā/causalr: id est nos purificātē z a fomite ori-
ginalis criminis. Sicut em̄ p vnius hois pecca
tum mors intrauit in orbē terrarꝝ: Ita p vnius
hois Jesu Christi grām in plures gra abūdauit:
Ro.v. Et hostiā sctām nos sanctificātē: z omnez
ẏtutē z sctimoniā tribuētē. Joan.xvij. Ego p eis
sanctifico meipm. Uñ sanctussanctorꝝ dicta quo
sacramēta cunctos sanctificātia pfluxerunt. Ho
stiā immaculatā: id est actualis peccati maculas
a nobis abstergentem. Cōtinet em̄ in hac hostia
agnꝰ sine macula: q̄ seipm̄ tradidit p eccla/vt eam
sctificaret: mūdās eam lauacro aq̄ in ẏbo: vt ex-
hiberet se sibi glosam ecclam nō hn̄tem maculaz
neq̄ rugam Eph.vj. Seqᷓ [Panem sanctum]
in se scȝ: qz panis est angelorꝝ/ꝯfirmans in vitam
eternā. Hinc em̄ est ẏtus viuēdi eternalr. Uñ ad-
ditur [Uite eterne] Joan.vj. Hic est panis verꝰ
q̄ de celo descēdit/vt det vitā mūdo. Si q̄s mā-
ducauerit ex hoc pane/viuet in eternum. [Et ca
licē salutis ppetue: in q̄ est potus inebrians: san
guis.s.christi ppetue salutis causatiuus. Unde
ait Christus: Qui bibit sanguinē meū/in me ma
net z ego in eo. De hō calice in Ps. dr: Calix meꝰ
inebriās q̄ pclarus est. Inebriās sobria iocundi-
tate z leticia ppetua: que nō adest vbi salus abest
Uel/ Sanctū vite eterne/esurientibȝ/z calicē salu
tis ppetue/z sitientibȝ iusticiam. Matt.v. Beati
q̄ esuriūt z sitiūt iusticiā/qm̄ ipi saturabunt. Sa-
turabunt nō ad fastidiū/q̄uo cibo corpalis replet
ad nauseam. Sed ad ppetuā dilectōnis spūalis
iocunditatē: quo crescunt desideria ex desiderati
abundantia. Unde qui me edunt/adhuc esuriēt:
z q̄ me bibunt/adhuc sitient. Eccl.xxiiij. Esurien-
tes em̄ panis ille implet bonis: fastidiosos diui-
tes huꝰ mūdi amatores/dimittit inanes. Hinc
ppēdere habent fideles sacerdotes/cum q̄nta pu
ritate ꝯsciencie/z mentis p̄paratōne/cordisq̄ de-
uotōne accedere debent ad hanc hostiā purā/san-
ctam z immaculatā: panē vite z calicē salutis p-
petue oblaturi. Ne si peccato obnoxij offerāt: sit
corꝝ oblatio quasi q̄ victimat filiū in ꝯspectu pa-
tris. Eccl.xxxiiij. Ne si accedāt seipos non pban-
tes/magis filiū dei rursum crucifigāt/q̄ ipsum
offerant in sacrificiū beneplacitū deo patri in re-
cōciliatōem peccatorꝝ. ¶ G Quia aūt ſm
Innocen. ecclesia se dominice passionis memorē
dixerat: statim acerbiorē sue passionis spēm reco
lit/in quinq̄ crucibȝ quas format sacerdos ad p
latōem verborꝝ z statim p̄missorꝝ: scȝ hostiā puraz
zc. ¶ Et nota hic que supra dicta sunt lectōe. xxj
de ordine signorꝝ crucis. Format autem q̄nq̄ ad
significādū q̄nq̄ Christi plagas/seu vulnera i cru
ce infiicta: que sunt petre viuentis foramina: in q̄
bus residet immaculata illa colūba fructuose ni
dificās. Cant.ij. Duo scȝ manuū/z totidē pedūt
z vnum lateris: q̄ fideli ꝯtemplāt memoria. For
mat aūt tres cruces ꝯmuniter sup oblatā z cali-
cem: quoniā in tribȝ p̄mis ẏbis vtrunq̄ simul in
telligit: qz noie hostie/corpus z sanguis significa
tur. Dr nanq̄ hostia/ab hostio vel ab hoste: ſz He
bre.ab hostio: qm̄ ad hostiū tabernaculi offereba
tur. Utrūq̄ aūt z corpꝰ z sanguis christi ad ho-
stiū celi sursum est introductū: z ex oblatōne huiꝰ
hostie/totus hō in celū eleuat. Uel ſm gētiles ho
stia dr ab hoste: quia cū ꝯtra hostes pugnare sta-
tuerant/faciebant hostia.i.sacrificia. Quapro-
pter z hic nomine hostie z corpus z sanguis intel
ligit Christi: quia Christus pugnaturꝰ ꝯtra hostē
humani gn̄is corpꝰ z sanguinē obtulit: z ad eius
oblatōem genus humanū de seruitute diabolica
est ereptum: z libertati p̄stine restitutuz. Due au-
tem alie cruces diuisim fiunt: Una super oblatā
Alia super calicem: quia corpus z sanguis p duo
vltima verba discrete significant: scȝ p panez san
ctum corpus: p calicem salutis sanguis. Unde
nunq̄ in signaculo crucis panis sepat a calice/ni
si cū separate in canone nominant: qualit fit in p
posito: z ante ꝯsecratōem vbi dr: vt nobis corpus
z sanguis fiat zc. Uerum ſm Alexan. z Innocē
erecta pars crucis solummodo super panē: trās-
uersa vero super calicem protendi debet: quoni-
am erecta pars crucis corpus Christi suscipit: et
pars transuersa brachia distendit: quod verum ē
quādo ponit oblata cum calice lateraliter: scȝ in
latere sinistro versus septentrionē. Calix ex dire-
cto versus austrum. Secus si oblata ponitur an-
te calicem versus sacerdotem. Tunc pars crucis
erecta fit super calicem z oblatam. Pars trans-

uersa sup calicē dū crucis signū fit super verbū ħ. ¶ Uel s̄m wilb. in rōnali. Due cruces sepatim facte: significant corpus christi ⁊ aniam in morte fuisse separatas. ¶ Et notandū ꝙ cruces añ consecrationem facte significāt ea que acta sunt ante crucifixionē christi. Iste ṽo que post consecrationē fiunt: ea repñsentāt q̄ christus in cruce et morte est ꝑpessus. ¶ D Iuxta hec orit̃ q̄stio s̄m Innocen. ⁊ Alex. nō ꝑtereūdo silentio. Cū em̄ plene ⁊ ꝑfecte cōsecratio sit celebrata. Nā substātia panis ⁊ vini iā ꝑ cōsecrationē transijt in substantiā corꝑis ⁊ sanguinis christi: quare sup eucharistiā benedictā ⁊ plenissime cōsecratā: adhuc bn̄dictionis insignia imprimunt̃. Rn̄det Inno. premissa ꝓtestatiōe non preiudicādi saniori sñie: ꝙ in canone aliud verba significant: aliud signa pretendunt. Significāt em̄ verba ⁊ referunt̃ ac principaliter spectant ad eucharistie ꝯsecrationē ac oblationē. Signa ṽo principaliter pertinēt ad historiā dn̄ice passionis recolendā. Nā verbis vtimur ad cōsecrādū panē ⁊ vinū in corpus ⁊ sanguinē christi Signis ṽo vtimur ad recolendū ea que per hebdomadā añ paschalē gesta sunt ⁊ acta circa christū. Scd̄m hoc igit̃ dicendū ꝙ signa nō reqrunt̃ ad consecrationē: quia illa iā perfecta est ꝑ verba ad hoc instituta: sed referūtur ad passionē christi recolendā: que post ꝯsecrationē eucharistie a christo in cena factā est ꝯsummata. ¶ I Sed forte dicis: nō solū bn̄dictionis signa: sed etiā ṽba subiūgunt̃ q̄ ad cōsecrationē ꝑtinere vident̃: ⁊ innuere ꝙ nondū sit cōsecratio ꝯsummata. Sicut illa verba ante dominicā orationē ꝓlata (per quē hec oia semꝑ bona creas/sanctificas/viuificas.) Itē dum diuiso sacramento particula vna sanguini cōmiscet̃: dicit sacerdos s̄m ordinariū romanū. (Fiat hec cōmixtio et cōsecratio corꝑis ⁊ sanguinis ⁊c̄.) Ad h̄ rn̄det Alex. q. xxxvij. ꝑte. iiij. post dn̄m. Innocen. Ex q̄rū ad ordinē eucharistie ꝯsecrandi caplm̄ illud: qui pridie. In quo fit cōsecratio/ in fine canonis subijci debuisset: qm̄ in eo ꝯsecratio ꝯsummat̃. Sed ordo iste impediuisset ordinē historie recolende: quia qd̄ gestū fuit in medio: recolerēt̃ i fine. Prouidus igit̃ canonis ordinator vt ordinē seruaret historie: quasi quadā necessitate cōpulsus: caplm̄ illud. Qui ꝑdie q̄ⱥ pateretur: quasi cor canonis in medio collocauit vt que sequunt̃ intelligant̃ p̄cedere/ s̄m illā figurā: q̄ sepe fit: vt que narratiōe succedūt/ intellectu p̄cedūt. Uel potius vt tā lr̄e q̄ⱥ historie suus ordo seruet̃: Hec Alex. ¶ Uñ videt̃ dicendū ꝙ quecūqȝ sequētia verba q̄ cōsecrationē sonare vident̃ intelligēda sunt nō ꝓ tpe ꝓ quo referunt̃: sed ꝓ instanti ꝓlatiōis forme cōsecratiōis. Nō em̄ possunt simul dici q̄ simul facta sunt ⁊ fiunt. Licet igit̃ ꝓ diuersis tpib̄ dicant̃: sunt tñ accipiēda ac si ꝓ eodē instāti ꝓferant̃. Uñ oia verba canonis eucharistie cōsecrationem designātia/ referēda sunt ad istas cōsecrationis ⁊ intelligēda ac si ꝓ eodē instāti simul cū forma ꝯsecrationis fuissent ꝓlata. Ita ꝙ verba p̄sentis tpis i illis successiue ꝓlata: idē tpe scȝ ꝓlatiōis forme consecrationis: q̄si tunc p̄sens importent: vt exēpli gratia. Per quē hec oia dn̄e semꝑ bona creas/ sanctificas/ viuificas/ bn̄dicis cōuertendo in sanctū viuū ⁊ benedictū corpus et sanguinē eius: nō modo cū hec ꝓferunt̃: sed tunc cum verba cōsecrationis ꝓferunt̃ seu ꝓlata fuerunt. Similiter cū dicit̃: Fiat hec cōmixtio ⁊ cōsecratio nō que nūc fit: sed que facta est in termio ꝓlationis forme consecrationis.

Lectio. LV. A

S Upra que propicio ac sereno vultu respicere digneris: ⁊ accepta habere.

¶ Hec est scd̄a pars p̄ncipalis ꝑtis q̄nte principalis canonis. In q̄ post rememoratiuā oblationē ꝯsecratoꝝ ꝑte p̄cedēte. Addit̃ petitio acceptatiōis oblatoꝝ. Et in duas subdiuiditur ꝑticulas. In p̄ma petit̃ acceptatio. In scd̄a acceptationis ꝑ patrū oblatiōes nostrā figurātes adiditur ⁊ specificatio/ ibi: Sicuti accepta habere dignat̃ es. ¶ Circa p̄mū ait [supra que] scȝ dona ⁊ data tibi i h̄ sacrificio oblata corp̄ scȝ ⁊ sanguinē christi filij tui/ o p̄r clemētissime [respicere digneris] de celo tuo habitaculo: sicut olim ꝓpheta tu⁹ orauit: vt in ecclām respiceres/ dicēs: Respice de celo: et visita vineā ista sanguine filij tui sup̄ quā hic respicere peteris plantatā. Supra. i. desuꝑ celesti vētuto respectu. Ubi tibi sedē eē Esaias testat⁹ est. Celū inq̄t mihi sedes est: ⁊ t̄ra scabellū pedū meoꝝ q̄ dona ⁊ data: panē scȝ vite et calicē salutis perpetue q̄ pluraliter referunt̃ rōne ꝯpricatū ꝑ hec ṽba hostiā purā/ sanctā/ imaculatā/ ꝯsignotaꝝ. Respicere digneris: Nā ⁊ hoc p̄r clemētissime pollicit⁹ es. Esa. lxvj. Ad quē respiciā inquiēs nisi ad pauperē ⁊ ꝯtritū spū: ⁊ trementem sermōes meos. Hic aūt ꝓ̄ nos oblat⁹: christus scȝ paupcul⁹ fuit: cū nud⁹ tibi in cruce offerebat̃: oim tpaliū reꝝ etiā necessariaꝝ ⁊ amicoꝝ possessiōe pariter ⁊ vsu spoliat⁹/ totus/ liuorib⁹/ plagis/ ⁊ vulnerib⁹ attrit⁹. Attrit⁹ est ꝓ̄ scelera nr̄a: cui⁹ liuore sanati sum⁹: Esa. liij. Tremebat quoqȝ sermonē patris dum offerens/ dixit: Non mea sed tua voluntas fiat. ¶ Supra hūc itaqȝ oramus digneris respicere: non nostris meritis/ sed tua misericordia dignatione propicio ac sereno vultu. [propicio:] id est placabili vultu: facilitate dimissionis peccati ꝓ quo offertur hostia: vt effectum remissionis peccatoꝝ nostrorum cōtra te cōmissoꝝ audire mereamur. Propici⁹ ero peccatis eoꝝ: ⁊ iniquitatū eoꝝ nō recordabor amplius. Hiere. iij. Pro hac siquidē remissione: ip̄e filius tuus p̄cabat̃ in cruce tibi offerens. Pater ignosce illis: quia nesciunt quid faciunt. [ac sereno vultu] . i. benigno ⁊ hilari. Hec em̄ duo vultum faciunt serenū: quia iracundiā tollūt: mansuetudinē ostendunt: ac inferunt bonitatē ⁊ mi-

sericordiā. Hinc in Ps̄. David: Illuminet vultū suū sup̱ nos ⁊ misereat̄ nr̄i. Et Nume. vj. Sacerdoti Aaron dictū est a dn̄o: Sic bn̄diceris filijs isrl̄: Bn̄dicat tibi dn̄s ⁊ custodiat te: ostēdat dn̄s faciē suā tibi/ ⁊ misereat̄ tui. Cōuertat dominus vultū suū ad te: ⁊ det tibi pacem. ℭ B Nec tn̄ h̄ rude estimādū est, deū p̄priū vultū habere ad modū hoīs corp̱alē: q꞉ deꝰ spūs est/ oīs line amētī figuralis expers. Dicit̄ tn̄ habere vultum p̱ metaphorā. In vultu eīm ⁊ facie aīalis vigēt cognitiue potētie obiectoꝝ app̄hensiue. Ita q꞉ deo oīa aperta sunt ⁊ obiectiua p̄ñtia cognita dr̄ habere vultū: hoc est oīm intuitiuā cognitionē. Petimus igit̄ vt sereno vultu. i. serena cognitōne respicere dignet̄/ sup̱ dona sibi oblata/ cognitiōe nō nuda ⁊ speculatiua. Sed ↄcomitāte diuino beneplacito: vt scʒ ex cognitōe oblatōis huiꝰ benignitatē exhibeat offerētibꝫ. Nec tn̄ putādū deum ex nostra petitōe quoq̄mō mutādū. Vn̄ Inno. Nō est estimādū q̄ vultꝰ dei qñqꝫ immutet̄: q̄si sit qñqꝫ serenꝰ: qñqꝫ nō serenꝰ. Sʒ tūc vultū serenat et sup̱ nos illuminat/ cū misericordiam suam sup̱ nos exhibet ⁊ declarat. Sicqꝫ vultꝰ dei serenatio nō est vultus eius immutatio: sed singularis doni ⁊ beneficij collatio: q̄ ꝑcepto/ humano mō de deo iudicamus ip̄m ad nos vultū h̄r̄e p̱piciū ⁊ serenū. Igit̄ respicere dignet̄ oclo amoris: q꞉ vbi amor ibi oculꝰ Ecc̄i. xxxvj. Miserere nr̄i deꝰ oīm/ ⁊ respice in nos: ⁊ ostēde nobis lucem miserationū tuarum [Et accepta] id est grata [habere] ip̄m nostrum sacrificiū/ p̱ oībus q̄ tibi clemētissime p̄r̄ in ip̄a offerunt̄ hostia. Ps̄. L. Tunc acceptabis sacrificiū iustitie: hoc est qꝺ p̱ oībꝫ exhibuit iusticiaꝫ satisfactōis. Petimꝰ aūt vt acceptū ⁊ gratū habere dignet̄ pa. cle. h̄ sacrificiū nō in se tm̄: q꞉ ip̄m sibi displicere nō p̄t. Scriptū q̄dē est de Christo: q̄ in isto nr̄o offert̄ sacrificio: patris ad ip̄m dilapsā esse vocē: Hic est filiꝰ meꝰ dilectꝰ in q̄ mihi ↄplacui. Quippe p̱pter hoc sacrificiū acceptuꝫ restitutum est genus humanū in amicitiā dei: a q̄ lapsū est p̱ Ade trāsgressionē. Dep̄catio igit̄ q̄ petit̄ acceptari ad offerētes p̱tinet: vt q̄ peccatis suis terrētur: ⁊ de p̱pria diffidūt ꝟtute/ hostiā acceptabileꝫ offerētes/ p̱ eam se acceptos fieri postulāt: quā nequaqꝫ acceptā dubitant. Orāt igit̄/ vt acceptā habeat q̄ꝛtū ad offerētē. Vn̄ Gen̄. iiij. Respexit dominus ad abel ⁊ munera eiꝰ. Glo. Ex dantis corde datū acceptat̄ vel refutat̄. Subdit̄:

Sicuti accepta habere

dignatus es: munera pueri tui iusti Abel: et sacrificium patriarche nostri Abrae: ⁊ quod tibi obtulit summus sacerdos tuus melchisedech: sanctum sacrificium immaculatam hostiam.

ℭ Hec est secunda particula huius ꝑtis q̄ addit̄ specificatio huiꝰ oblatiōis nr̄e acceptatiōis/ p̱ oblationē patrū eā figurantiū. Adducunt̄ aūt figure tres: q̄rū semp̱ vna plus manifestat de ꝟitate q̄ alia. Prima eīm manifestat oblati passionem. Secūda oblati vnigeniti dignitatē. Tertia sacrificij ritū ⁊ veritatē. Dicit igit̄: Sicuti ⁊c. Sicuti aduerbiū s̄m Inno. ⁊ Alex. ⁊ Alber. siltudinē innuit/ nō equalitatē. Multo q̄ppe acceptius est h̄ sacrificiū/ q̄ꝫ qꝺ obtulit Abel/ q̄ꝫ qꝺ obtulit Abraam/ q̄ꝫ qꝺ obtulit Melchisedech. Nulla eīm oblatio hac potior/ sed hec omnes p̄cellit. de ↄse. di. stin. ij. ⁊ Hugo de sacris lib. ꝙ. p̱. viij. ca. j. Sacramentū corp̱is ⁊ sanguinis Christi vnū est ex his in q̄bus p̄cipalr̄ salus ↄsistit: ⁊ inter oīa singulare: q꞉ ex ip̄o oīs sanctificatio est. Hec enim hostia p̱ mūdi salute oblata: oībꝫ p̄cedentibꝫ ⁊ seq̄ntibꝰ sacramentis ꝟtutem dedit/ vt ex illa sanctificarēt p̱ illam liberādos omnes. Valet eīm res magis q̄ꝫ vmbra: ꝟitas q̄ꝫ figura. Ip̄am igit̄ similitudinem magis debemus attēdere q̄ꝫ q̄ntitatē. Siltudinē dico talē/ q̄lis esse poterat typi ad ꝟitatē. Ista eīm sacrificia q̄ h̄ annumerant̄/ figure fuerūt huiꝰ nostri sacrificij veri: de quo hic habet̄ s̄mo. Quapropter dignꝰ est hoc q̄ꝫ illa. Istud nāqꝫ acceptū est ex se ⁊ p̱pter se ex op̱e operato. illa autem tm̄ ex fide ⁊ deuotōe offerentiū. Nō igitur (sicut) notat equalitatē in similitudine: s̄m eundem gradū similitudinis q̄ꝛtum ad ip̄a sacrificia in se: sed aliqualem q̄ꝛtum ad offerentes. Unde sensus est Supra quā pater cle. re. did. ppi. ac. sereno vultu ⁊ ac. ha. [Sicuti accepta habere dignatꝰ es: ⁊ accepta tibi fuerūt] munera Abel/ Abraam/ et Melchisedech ex fide ⁊ deuotōe offerentiū. ita et acceptū habeas nostꝝ sacrificiū vltra hoc q̄ ex se tibi placet: etiam gratū sit ex nobis offerentibus h̄ est tales nos offerētes facito fide ⁊ deuotōne q̄les fuerunt Abel/ Abraam/ Melchisedech. Et vt nostra petitio sortiat̄ effectū: conemur etiā nos his p̄iibꝫ q̄ꝝ placuerūt sacrificia assimilari. Assimilemur itaqꝫ Abel: quatenꝰ qꝺ recte offerimus/ recte diuidamꝰ: quod q꞉ Cayn nō fecit/ peccauit. Sua nāqꝫ recte cui debebat/ obtulit: deo. s. Sed retinēs sibi seip̄m: ⁊ cor suū auferēs/ deo male diuisit. Abel aūt acceptū deo in corde intꝰ obtulit holocaustū: q꞉ nō se sibi retinuit: sed deo totuꝫ se subdidit ⁊ impēdit. Jō respexit deꝰ ad Abel ⁊ munera eiꝰ: ad Cayn āt ⁊ munera eiꝰ nō respexit Gene. iiij. p̄us ad Abel/ postea ad munera eiꝰ respexit q꞉ nō offerēs placuit ex oblato: sʒ munꝰ ex offerēte. Siltr̄ Abraā egregia fide totū se p̄us offerebat altissimo: ⁊ p̱pterea placidas hostias offerebat.

ℭ D Et vt placidū sibi deꝰ faceret Abrae sacrificiū: Primo ab illo affectū exigebat. Tolle inq̄t filiū tuū quē diligis Isaac: ⁊ offeres illū in holocaustū sup̱ vnū mōtiū quē mōstrauero tibi: statimqꝫ p̄mp̄tū inuenerat ad obediēdū: ⁊ p̱ vnigenito quē in corde obtulit/ arietē inuenit/ quē occidit Gen̄. xxij. Melchisedech q̄ꝫ nisi se p̄us pꝰ munus acceptū obtulissꝫ/ futuroꝝ cāꝫ minime ꝓuidisset: q̄ꝝ intuitu mysticū panē ⁊ vinū in sacrificiuꝫ obtulit. Erat eīm sacerdos dei altissimi Gen̄. xiiij. Nos igit̄ ad offerēdum assistētes/ si recte diuidi-

mus p̄us nos in sacrificiū offeramus: ac deinde
sicut munus Abel/sicut sacrificium Abrae/sicut
hostiam Melchisedech/vota nostra dn̄s acce-
ptabit. Munera dr̄ pueri tui Abel [Munera]
scʒ q̄ de tuis donis accepit offerēs de p̄mogenitꝭ
⁊ adipibꝫ gregis sui: Gen. iiij. [Pueri]. s. obedi
i. Cor. 14 entia ⁊ puritate: nō sensu ⁊ intellectu. Un̄ Apl's
Nolite fieri pueri sensu ⁊ intellectu/sʒ malicia p̱-
uuli estote: sensu aūt p̄fecti. Nā puer centum an-
noꝝ morietᵣ: ⁊ pctōr centū annoꝝ maledictꝰ erit:
Esa. lxv. Ecce puer meus electus queʒ elegi: po
Esaie. lxv. [Tui] s̄m quandam assimulationem:
sui sup eum sp̄m meū. [Justi Abel] in quo occi-
sus est agnus ille ab origine mūdi: q̄ est sacrificiū
nostꝝ: Apoc. xiij. [Et sacrificiū patriarche nostri
Abrae] patris scʒ patꝝ: ⁊ patris multaꝝ gentiū
Nostri: q̄ʒ nō tam israelitice plebis q̄ʒ populi tui
christiani est pater: illius p̱ carnē/istius p̱ fidem
Gen. 17. Unde dr̄: Nō vltra vocaberis Abram/sed Abraā
vocaberis: q̄ʒ p̄rem multaꝝ gentium te ꝯstitui:
Gen. 22 q̄ tibi obtulit vnigenitū s̄m illud: Per memetip
sum iuraui/dr̄ dn̄s: q̄ʒ fecisti hāc rē: ⁊ non pepercisti
vnigenito tuo p̱pter me: bn̄dicens benedicam te:
Sequitᵣ [Et quod] scʒ sacrificiū [obtulit tibi] pri
mus ⁊ [summus sacerdos tuus Melchisedech]
rex salem/p̄ferens panē ⁊ vinū/reddēdo grās tibi
deo de victoria Abrae venienti de cede q̄ttuor regū
vt hr̄ Gen. xiiij. Sacerdos tuꝰ nō solū q̄ʒ tibi mi-
nistrās/sed q̄ʒ te significās. Glo. Gen. xiiij. Mel
chisedech q̄ interp̄tatᵣ rex iusticie: ⁊ dr̄ rex pacis:
Christū s̄cat/p̱ quem recōciliari sumꝰ: ⁊ qui in fi-
ne seculi iuste iudicaturꝰ est. [Sanctū sacrificiuʒ
immaculatā hostiam. Illam clausulā vt Innocē. re
fert/addidit ad canonē Leo papa. Et pōt referri
ad sacrificiū Melchisedech: q̄d dr̄ sanctū ⁊ imma
culatū: nō in se formalr̄/sed figuratiue p̱pter sacri
ficiū nostꝝ/q̄d in illo exp̄ssius fuit p̄figuratum.
Quapropter ⁊ illi/nostri sacrificij ꝯditōnes attri
buuntᵣ. Hoc q̄dem scm̄ est p̱pter plenitudinē gra
tie ⁊ v̄tutum copiā. (Non em̄ dedit deꝰ sp̄m filio
suo ad mensurā) q̄ in hoc nostro sacrificio ꝯtinetᵣ.
Joā. iij. Est ⁊ sacrificiū immaculatū q̄ ad innocē-
tiā ⁊ pcti immunitatē. Christus em̄ nec pctm̄ fe
cit: nec inuētꝰ est dolꝰ in ore eius: Esa. liij. ⁊ j. Pet.
ij. Uel sanctū est quo ad nos: ⁊ p̱ quāto nobis ex h̄
sacrificio gratia ⁊ sp̄ualiū v̄tutū dona largiuntᵣ:
q̄ sunt nostra sanctitas vie: ⁊ pignus future glīe/
⁊ p̱petue sanctitatis. ¶ E Quia autem in te
xtu illo mentio fit de figuris q̄bꝫ hoc sacrificium
p̄figuratū est aliquid latius de figuris ipsis est
tractandum. s. de figuraꝝ rōne ⁊ ꝯgruētia/nūe-
ro ⁊ sufficientia/ordine ⁊ excellentia. Circa p̄muʒ
ponit Alex. p̱. iiij. q. xxix. ar. j. rōnes tres/q̄bꝫ con
gruebat p̄figurari. s. rōne difficultatis/s̄catōnis/
dignitatꝭ. Rōne difficultatis: q̄ʒ illud sacm̄ inter
oīa sacra: immo inter oīa credibilia/difficillimuʒ
est ad credēdū: ḡ hoīes debuerūt manuductōne
assuefieri figuraꝝ: ⁊ sic p̱gredi ad eius credulita-
tem. Propter s̄catōem: q̄ʒ Christus passus (q̄ da

tur vita fidelibꝫ) hoc sacramento s̄catur ⁊ conti-
netᵣ. Congruebat aūt Christū passum pluribꝫ fi-
guris figurari eadē rōne ꝯueniebat illa sacramē-
ta p̄figurari: in q̄bꝫ Christus passus p̄ncipalr̄ s̄ca
tur. In duobꝫ autem sacramentis scʒ baptismo/
⁊ sacramento altaris p̄ncipaliter significatᵣ Chri
stus passus. Nam de baptismo dr̄ aplus: Conse Ro. 6
pulti sumus in baptismo christo in morte. De eu
charistia vo ait dn̄s: Hoc facite in meā ꝯmemo- Luc. 22
ratōeʒ. Un̄ ⁊ ista duo sacramēta fluxisse dicuntur
ex latere christi militis lancea apto: q̄ʒ in sanguie
⁊ aqua q̄ de eodē latere fluxerūt/sacramētū eucha
ristie ⁊ baptismi. (baptismi q̄dem in aqua/eucha
ristie in sanguine) significabatᵣ. Eadē igitᵣ rōne q̄
baptismꝰ: etiā eucharistie sacramētū debuit p̄fi-
gurari. Propter dignitatē: Prefiguratio enim
rei attestatᵣ eius dignitati. Inter omia aūt sacra-
menta noue legis sacramentū eucharistie digni
simū est ⁊ excellētissimū/q̄ʒ nō tm̄ grām accidēta-
lem significat sicut cetera sacramēta: sʒ grāʒ sub-
stantialē ꝯtinet vere ⁊ realiter/Christū scʒ domi-
nū fontē oim̄ grāꝝ. Et q̄ʒ expectabatᵣ tanq̄ʒ donū
dei excellentissimū: ꝯgruebat vt p̄figuraretᵣ: qua
tenus sic q̄dammodo certificarentᵣ expectātes: et
ex hoc magis ꝯsolarentᵣ: ⁊ expectati dignitas mō
straretᵣ. ¶ F De figuraꝝ āt pluralitate ⁊ nu
mero dr̄ s̄m Alex. ⁊ Albertū/q̄ꝫ q̄uis multa fue-
runt sacrificia ⁊ an̄ legē ⁊ in lege deo oblata a pa-
tribꝫ: tn̄ illud vnum in omnibꝫ est significatū. Nā
tot gratie ⁊ salutares sunt huius sacramenti effe
ctus: ⁊ tanta legis imp̱fectio/q̄ꝫ p̱ vnam figuram
siue signum nō poterat exp̄sse significari. Uarijs
ḡ figuris significatᵣ. Et q̄ʒtum ad materiā q̄ est si-
gnum tm̄. Contētū q̄d est res ⁊ signū: Rem ⁊ nō
signū scʒ diuersitatē grāꝝ: Effectuuʒ ⁊ op̱ationū
multiplicitatē. Quātū ad materiā q̄ est panis/si
gnificatᵣ in panibꝫ: angelis ab Abraā: Gen. xviij
oblatis/p̱positiōis: Exo. xl. Primitiaꝝ. Leuitici
xxiij. Helie subcinericio. iij. Regū. xix. Ordeaceo
in hostes volutatū. Judicū. vij. In his q̄nq̄ʒ pa-
num generibꝫ significantᵣ quinq̄ʒ q̄ sunt in Chri-
sto p̱ panē s̄gnificata. s. nature puritas: nature sā
ctitas: regalis dignitas: nutrimenti efficacitas.
Sup̱ inimicos triumphans humilitas. Nature
puritas s̄catur in pane angelis ab Abraā oblato:
de quo ita scribitᵣ: Apparētibꝫ angelis Abrae se-
dente in hostia tabernaculi sui: festinauit Abraaʒ
in tabernaculū ad Sarā: dixitq̄ʒ ei: Accelera tria
sata simile: ꝯmisce ⁊ fac panes subcinericios q̄s
⁊ posuit corā eis vt sequēs textꝰ declarat. In his
tribꝫ satis simile ꝯmixtis: q̄ sunt farinula purissi-
ma signatᵣ triplex puritas. Puritas deitatis si-
ne furfure mutabilitatis. Jaco. j. apud quē non
est trāsmutatio/nec vicissitudinis obumbratio.
Puritas anime sine furfure peccati originalis.
Sapiētie. viij. c. Sortitꝰ sum animam bonam.
Puritas corporis sine furfure libidinis ibidem
Cum essem magis bonus/veni ad corpus inco
inquinatum. Nature autem sanctitas per pa-

nes ꝯpositiōis significat. De quibꝰ dr.j. Regum
xxj. Non habeo panes nisi panem scm̄. Simun
di sunt pueri maxime a mulieribꝰ manducēt: di
xit Achimelech sacerdos in Nobe ad Dauid. Nō
licebat eni̅ illū panē manducare nisi a sanctis: ꝛ i
loco scō. Sic ꝓpter huiꝰ panis christi sanctitatē
non lꝫ eum comedere nisi sanctos. Alioqn si indi
gne sumit/ nō ad vitā sed ad iudiciū sumit sempi
ternū. j. Cor. xj. ❡ Regalis aūt nobilitatis di-
gnitas significat ꝑ panes ꝓmiciaꝝ. Primicie eī
nobiliores fuerunt in fructibꝰ Hiere. ij. Sanctus
israel dn̄o ꝓmicie frugū eiꝰ. ꝛ iterū: Honora dn̄m
de tua suba: ꝛ de ꝓmicijs frugū tuaꝝ da paupe-
ribꝰ. De optimis nostrꝭ dn̄m honorare iubemur
Nutrimenti efficacia ꝛ viatici virtus significatur
in pane Helie: q̄ in panis sibi ab angelo ꝓsentati
fortitudine: ambulauit quadraginta diebꝰ ꝛ q̄-
draginta noctibꝰ vsqꝫ ad montē Oreb. Et ideo
viaticū appellat: qꝛ ꝑ totam viā ambulātes nos
ꝯfortat. vn̄ Josue. v. Per totā viā deserti nō defe-
cit cibus mānatis filijs israel. Triūphās christi
humilitas ꝯtra om̄es inimicos: ac patiētis mor-
talitas figurat ꝑ panē subcinericiū/ ordeaceū in
somnis visum volui in castris Madian. Ip̄aqꝫ
subuertere/ ꝛ terre funditꝰ coequare. Judicū. vij.
Humilis eni̅ christi passio/ oia inimicoꝝ castra sb
uertit. Phil. ij. Exinaniuit semetip̄m formā ꝓui
accipiēs. Hūiliauit semetip̄m factꝰ obediēs vsqꝫ
ad mortem/ mortē aūt crucis: ꝓpter qđ ꝛ deꝰ exal
tauit illū: ꝛ donauit illi nomē/ qđ est sup om̄e no-
men: vt in noie eius omne genu flectat/ celestium
terrestriū ꝛ infernoꝝ: ꝛ oīs lingua ꝯfiteat: qꝛ dn̄s
Jesus in gl̄a est dei patris. Quāuis enim humi-
litas durus cortex esse videat: ꝛ mortalitatis pas
sio decoctio videatur sub cinere: tamen virtus cō
fortatiua latet intus q̄ diabolū vincit: ꝛ inimico
rum castra subuertit. ❡ G Contētū ꝟo hu
ius sacri Christus passus: q̄ res est ꝛ signū: figura
tur ꝑ oblatōem aialium terestriū simul ꝛ volatili
um. In agro quē obtulit Abel. Gen̄. iiij. Vacca
trienni quā obtulit Abraā Gen̄. xv. ꝑ vitulū te-
nerrimū quē idē obtulit in cibū āgelis Gen̄. xviij.
Per agnū paschalē ꝛ hedū. Exo. xij. Per arietes
vitulos ꝛ hircos q̄ in leuitico ꝛ locis diuersis ꝓ-
cipiunt offerri. Precipue ꝑ immolatōem veruc-
cis seu arietis: quē Abraā patriarcha ꝓunigeni-
to obtulit Gen̄. xxij. Per holocaustū vitule rufe:
cuius cineribꝰ ꝛ sanguine oia expiabant: ꝛ cuius
sanguis ꝑ pontificem semel in anno in sancta san
Leu.16 ctoꝝ inferebat. Etiā in auibꝰ turture/ columba ꝛ
passere. Leui. j. ꝛ. xiiij. In agno q̄dem ꝓpter patiē
tie mansuetudinē. Et ego tanq̄ agnus māsuetꝰ
q̄ portabat ad victimā: Hiere. ij. ꝛ Esaie. liij. Si-
cut ouis coram tondente/ sic non aperuit os suū
In hedo aūt ꝓpter passionis causam q̄ est duplex
Gen̄.17 pctm̄. s. originale ꝛ actuale. Pergens affer mihi
duos hedos optimos/ q̄bus libenter vescit pat
tuus: quos cum coctos intulerꝭ/ bn̄dicat tibi pr̄
tuus. Hircus ꝛ capra duas seq̄las signant pctō

rum: quas etiam Christus abstulit sua passione.
Hircꝰ eni̅ pcti fetorē in vilitate eiꝰ ꝓpter ꝯsuetu-
dinē eiꝰ ꝓcat. Capra aūt ꝑ libidinē/ pnitatē ad pec
catū rep̄sentat: que purgauit dn̄s in sua passione
Leuitici. iiij. de ꝓncipe dr: Offert hircum de ca-
pris immaculatū hostiā dn̄o. Solus aūt Chri-
stus silitudinē carnis pcti habēs ꝛ nullū pctm̄: ē
hircus immaculatꝰ de capris: hic est peccatores
ꝛ peccatrices a patribꝰ descēdēs. Verꝫ ex autem
siue aries dux gregis ꝓncipatū christi in regno fi
deliū designat. Unum de bn̄ gradiētibꝰ est aries
dux gregis: nec est qui resistat ei. Hūc offert abra
am quo rep̄sentat qualr immortalis manet dei
tas sicut Jsaac: ꝛ immolata humanitas ducꝭ no-
stri gregis: qđ ꝓcat aries immolatꝰ. ❡ H
Commemoratio aūt passiōis q̄ quotidie fit in ob
latōe huius sacrificij in altari: ꝑ iuge sacrificiū qđ
mane fiebat ꝛ vespere de agnis: vt dr Numeri. xx
viij. Agnos anniculos immaculatos duos quo
tidie in holocaustū sempiternū: vnū offeretis ma
ne/ alterꝫ ad vesperū. Mane q̄dem ad grām vir-
tutis: qua mane in vita ista egemus ad meritꝫ.
Vespere aūt in periculosa infirmitate: quia tunc
egemus sacramento ad viaticū: de q̄bꝰ in Ps̄. di-
cit: Dirigat orō mea sicut incensum supple ma-
tutinū. In ꝯspectu tuo/ eleuatio manuū tuaꝝ sa
crificium vesꝑtinum. s. in recōmendatōne anime
Mane semina semen tuū/ ꝛ vespe non cesset ma-
nus tua: qꝛ nescis vtrum hoc vel illud citius orī
atur: et si vtrunqꝫ/ melius erit. In vitulis āt boū
rep̄sentabat hoc sacrificiū ꝓpter saginā/ maturita
tē ꝛ vtilitatē. Saginatus est enim vitulus omnī
pinguedine deuotōis. Luc. xv. Occidit pater vi
tulum saginatū: quia saluū illum recepit. Ma-
ture etiā incedit bos ꝛ caute: ꝛ fortiter vngulā fi-
git: ꝛ vtilis est ad arādū. Sic Christus caute pe-
dē posuit: nulli malū/ omnibꝰ bonū exemplū de-
dit: hoim corda vomere ꝓdicatōis arauit. Pro-
uer. xiiij. Ubi multi sunt segetes/ ibi manifesta est
fortitudo bouis. In auibꝰ aūt ꝑ turturē designa
tur ꝑ gemitū: ꝛ hoc in oratione ꝑ columbam: q̄a
ad patriā reuolare Christus docuit: qđ pre auibꝰ
ceteris colūba nouit. Qui sūt hi qui vt nubes vo
lant/ ꝛ quasi colūbe ad fenestras suas. In passere
aūt/ qꝛ fugere ꝑntium insidias docuit. Passer ei
aliud ꝓsidium nō habꝫ nisi fugā. Un̄ in ps̄. passe
ri se ꝯparat: Factus sum sicut passer solitarius ī
tecto. In singulari m̄ sacrificio vitule rufe Nūe-
ri. xix. signat: ideo quia sicut in sanguie vitule ru
fe vniuersa expiabant: ꝛ cū sanguine eius erat in
troitus in sancta sanctoꝝ. Ita ꝛ in sanguine chri-
sti vniuersalis fit expiatio peccatoꝝ. Et per san-
guinē eius apertus est introitus in regnum celoꝝ.
Un̄ ad Heb. xiij. Quoꝝ animaliū sanguis infert
ꝑ pontificē in sancta sanctoꝝ: hoꝝ corpa cremāt
extra castra: ꝓpter qđ ꝛ Jesus/ vt scrificaret ꝑ suū
sanguinē ꝓplm extra portā passus est. Et ibidem
ix. Nō eni̅ in manufactis sanctis introiuit Jesus
exēplaria veroꝝ: sed in ip̄m celum vt appareat vul

tui dei pro nobis. Sic igit signat in animalibus
contentum in hoc sacrameto christus passus res si
mul z signũ. ¶ I Signat tertio propter diuer
sitaté grãtia: quas continet hoc sacramẽtũ virtualiter
z effectiue: que sunt res huius sacramẽti: z non si
gnum per oblatõem z sacrificia rerum inanimata
rum: vt salis/ similaginis/ mellis/ olei/ thuris/ et
adipis. Mel enĩ lz non sit oblatio legis Leui. ij.
Est tñ in verbis sapiẽtie: z ostendit dulcedinem
sacrificij: que in sacrificijs holocaustis z pacificis
offerebant: sicut tangit Leuit. j. z. ij. z deinceps.
¶ In his igit sacrificijs psignatũ est sacramẽtuz
sex modis. In sale discretio rõnabilitatis: qz ni
Leui. 2. hil fecit Christus nisi congrua rõne. In omni sacri
ficio offerens sal. Ad cuius imitatiõem etiã apls
nos hortat rõnabile obsequm vestrum. Rom. xij.
¶ In similagine hui9 sacrificij mũdissima puri
tas. Leui. ij. De simila purissima erit sacrificium
Ecci. 24 In melle sancti spũs dulcedo. Spũs meus sup
mel dulcis: z hereditas mea sup mel z fauum.
Canti. j ¶ In oleo aũt pinguedo figurat deuotiõis. Ole
um effusum nomẽ eius. ¶ In thure notat odor
Canti. 3 orõnis z virtutis. Que est ista que ascendit de de
serto sicut virgula fumi/ ex aromatibus mirrhe et
thuris. ¶ In adipe z piguedine significat hoc sa
crificiũ/ quo ad crassitudinis dulcedinẽ in spũssã
Leui. 3. cti intima consolatõne. Omnis adeps dñi erit iure
perpetuo. Et in ps. Sicut adipe z piguedine rep.
aia me. z labijs exul. lau. os meũ. Hinc ecclia ca
nit: Pinguis est panis Christi: z pbebat delicias
regibus. Et ita sacramẽtũ hoc contrum ad multitu
dinẽ grãtiarum suarum/ ac pinguedinẽ z consolatõem spũs
in his sacrificijs est signatũ. ¶ K Figuratur
quarto contrum ad effectuũ suorum z operationũ mlti
tudinẽ in modis oblationũ. Sunt autẽ modi illi
vniuersi numero quinqz: z sextus modus saluat
in omnibus illis. Et sunt holocausta pacifica/ vi
ctima/ hostia/ immolatio. In omnibus istis saluat
oblatio: quia quodlibet istorum deo offerebatur.
¶ Holocaustũ enĩ dr qd totũ incendebat igne: si
cut agni iuge sacrificiũ: z sacrificium vitule rufe
Pacifica vero q pro pacis propiciatõe (vel iam facte vt
in Christo faciede: tum pro pctõrum recõciliatõe) offe
rebãtur. Et hec nõ tota incẽdebat: sed pars creme
bat dño: pars cessit sacerdoti offerenti: z pars in vsus
eius qui obtulit pacificam: z pro quo offerebatur.
¶ Hostia aũt vt dr Esicius: vel ideo dicebat q
ad hostiũ tabernaculi ducebat/ manibus offerenti
um impositis capiti eius: vt sic significaret q per
ipsa ad scta pateret accessus. Uel ideo/ quia pro vin
cendis vel iam victis hostibus offerebat. ¶ Uicti
ma aũt vt idẽ Esicius dr/ dicebat: vl qz victa offe
rebat: vel quia offerebat in victoria qua homo vi
cisse gaudebat. ¶ Immolatio dicebat/ q cũ offe
rebat/ molã quandã habebat in capite in signũ q
h aial ad dei sacrificia ptinebat. Mola dr puls ex
farina/ aqua z sale: q olim victime inter cornua p
fundebant. Hinc dr verbum immolare. i. victimã
mola perfundere: vt dicit Januens. ¶ In omni
bus autem his saluat oblatio: quia qdlibet illo
rum corã deo offerebat/ anteqz in toto vel in pte
incenderet. ¶ Hec oia in nostro implet sacrificio
spũalr. Nostrum quippe sacrificiũ totũ in igne chari
tatis z spũssancti oblatum est: z offert quotidie qd
signatum est. Gene. viij. Ubi postqz Noe de ar
cha egressus est/ saluatus est ex aqua: qd salutẽ p
baptisma consecutam figurauit: secundum illud. j. Petri. iij
In diebus Noe cũ fabricaret archa: pauci. i. octo
aie salue facte sunt sup aquam. Qd z vos similis
forme saluos facit baptisma. Postqz igit sic Noe
egressus archã saluat9/ edificauit altare: z tollẽs
de cũctis aialibus z volucribus mũdis/ obtulit holo
caustũ sup altare: z odorat9 est dñs odorẽ suaui
tatis: qz siue sint aialia dei q laborãt in necessitati
bus hui9 vite/ siue sint volucres celi/ contemplatõe
celestia petẽtes in holocaustũ p ignẽ charitatis z
spũssancti incẽsi in altari/ hoc est in sacrificio al
taris deo oblati: in odorem suauitatis acceptãt.
Immũdi vero nihil cuz altari nostro hñt cõe: quia
sacrificio nro nõ sunt vniti. Tolle filiũ tuũ quem Gen. 22
diligis Isaac: z offeres eũ in holocaustũ sup vnũ
montiũ quẽ dixero tibi. Mons aũt ille eleuatõez
spũs repsentat: quã in nobis operat virtus sacra
menti. ¶ L Hec aũt hostia etiã inter oẽs est
singulariter pacifica: q pacẽ fecit inter nos z deũ
Ipse est pax nostra q fecit vtraqz vnũ mediũ parie Ad Eph. 2
tem inimiciciarum soluẽs in carne sua. Et Joã. xvj.
ait: In mũdo pssuram habebitis: in me aũt pacez
¶ Hec hostia pacifica diuidit: qz pars deo ad lau
de offert: pars aũt pro eccla laborante: pars pro purgan
dis in purgatorio pticipat: de quo infra dicetur.
¶ Hec etiã oblatio verissime hostia est: quia z ho
stes potẽter deuicit: z p seipm q hostium est/ in ce
lũ introduxit. Hinc Esa. lxiij. Propugnator sum
ad saluãdũ. Et Joã. xvj. Ego vici mũdũ: Christ9
enĩ exiuit vincens vt vinceret. Apoc. vj. De scdo
dr Rom. v. Per ipm accessum habem9 ad deum:
z gliamur in spe filiorum dei. ¶ Hec etiam oblatio
spẽalr dr victima: qz Christus vict9 obedientia pa
tris/ volũtarie se obtulit. Fact9 est obediens vsqz Ad Phil. 2.
ad mortẽ: mortẽ autẽ crucis. His vinculis liga
tus fuit qñ ait: Nõ sicut ego volo/ sed sicut tu vis Mat. 26
fiat. His quoqz Paul9 ligat9 fuerat qñ dixerat:
Alligat9 spũ vado in Hierlm/ ignorans qd mihi
futurum sit in ea. His vinculis vincunt oẽs q seipos
victimãt pro Christo. Uincti manibus pergent: reqz Esa. 45
adorabũt: reqz depcabunt. Ideo etiã victima di
cebat: qz in victoria offerebat. Per hanc enim in
Christo oẽs vincim9 z mortẽ: z eum q habz mor
tis imperiũ. Heb. ij. vt p mortẽ destrueret illũ q
habebat mortis imperiũ: z liberaret eos q timo
re mortis p totã vitã obnoxij erãt seruituti. Ubi est I. Cor. 15.
mors victoria tua: vbi est mors stimulus tuus.
Scdo: Deo aũt grãs q dedit nobis victoriã p Je
sum Christũ dñm. no. Hec deniqz hostia singularit
immolatio vocabat: qz olim offerẽdo mola im
ponebat: vt deo sciret esse oblata. Ita Christ9 in
oblatõem sctãm signat9 est a deo patre z manibus

offerentiū. A deo quidē ſicut dicit Job. vj. Hūc eīm pater ſignauit de⁹. A manibꝫ offerentiū purpura/ veſte alba/ arūdine p ſceptro/ z corona ſpinea ſignat⁹ eſt. Cāt.3. Egredimini filij hieru͂m: et videte regē ſalomonē in diademate quo coronauit eū mater ſua. Ab hac mola imolationis nomē congrue accepit nr̄a oblatio Pō. Immola deo ſacrificiū laudis z redde altiſſimo vota tua. Circumibo z immolabo in tabernaculo ei⁹ hoſtiā laudis In oīb⁹ his ſaluat ſalutaris oblatio: q̄ ipſe ſummus pōtifex obtulit ſe in oibus his. Et ad omia hec q̄ dicta ſunt Eſa. liij. Oblatus eſt qꝛ voluit: cuius oblatio nr̄a ſanctificatio fuit. vñ Johā. xv. Ego p eis ſcifico meipm̄. Beſt: Ego p eis ſanctifico meipm̄: vt ipſi i me ſint ſcti z oblati. Oblati eīm ſumus ſemel in chriſto moriēte in cruce: offerimur in eo quotidie i hac altaris hoſtia/ ad celi hoſtiū nobis p hoſtiā hanc apertū. Hec oia Alber. li. ij. de miſ. officio. ¶ M Doctor ꝯo irrefragabil' Alex. de aleſ. q. xxix. pte. iiij. mēbro. ij. octo ponit pfigurationes huius ſacrificij. Prima fuit in oblatiōe panis z vini melchiſedech. Gen. xiiij. Secūda in agno paſchali. Exo. xij. Tertia in māna. Exo. xvj. Quarta in aqua q̄ fluxit de petra Nūe. ij. z. j. ad Coꝛ. x. Quinta in diuerſis legis ſacrificijs. Leui. ij. z ſequētibꝫ. Sexta i hedo quē coctum obtulit manue. Judic. xiij. Tulit hedum de capris z libamenta/ z poſuit ſupra petrā zc. Septima. j. Reg. xiiij. In fauo mellis quem ionathas ſummitate virge ꝯuertit ad os. Octaua in fluxu aque z ſanguinis de latere chriſti Joannis. xix. Dicit eīm Aug. q̄ flux⁹ ille figura fuit baptiſmi z eucharīſtie. ¶ Prima figura fuit figura hui⁹ ſacramenti q̄ntū ad exterioꝛē formā z effectū primū/ ſcꝫ refectionē ſpiritualē. In illa oblatione panis z vini repſentata fuit forma exterioꝛ ſacramēti/ z refectio ſpūalis. Vñ ſicut hic ē in re ita ibi fuit in figura. ¶ In ſcđa ſcꝫ agno paſchali fuit figura ſacramenti z rei/ hoc eſt chriſti: Nam ſicut agnus paſchalis datus fuit in ſignū liberationis a ſeruitute egypti: ita agnus eſt in liberationē a ſeruitute diaboli. Nō eīm dari debet hoc ſacramētum niſi exiſtentibꝫ in gratia. Fuit etiam innocētia chriſti ſignata p agnū cuius manducatio a calciatis ad iter precinctis baculos in manibus habētibus: cum lactucis agreſtibꝫ et azimis panibꝫ: diſpoſitionē coꝝ qui manducant quatinus ad ſalutē ſumant ſignificat: vt ſcꝫ ſumentes ſint ſine pcti fermento. Penitentia pro peractis amaricati pctis: fide diuinitatis et humanitatis imbuti in inquirēdis myſterijs ſimplices non curioſi: mente z coꝛpe caſti: pcedentiū patrū imitatores: aiaꝝ ſuaꝝ cuſtodes: ad patriā cum deſiderio feſtinantes/ q̄ oia late pſequit' btūs Greg. in omel'. paſchali. ¶ In tertia ſcꝫ māna ſignat' effectus ſuauitatis Sapi. vj. Panē de celo pſtitiſti eis/ oēm delectamētū in ſe habentē et oēm ſaporē ſuauitatis. Suauitas nāqꝫ in manna fcat plenitudinē grē in chriſto: de cui⁹ plenitudine accipientes aia delectat'. ¶ In q̄rta ſcꝫ aq̄ q̄ fluxit de petra fcat' effectus hui⁹ ſacri/ q̄ eſt extinctio eſtus pcti: eiuſqꝫ ablutio facta p ſanguinē chriſti. vnde Amb. li. de ſacra. Illis aqua de petra fluxit: tibi ſanguis fluxit de chriſto. ¶ In q̄nta. i. ſacrificijs ſignificat' oblatio chriſti i h̄ ſacro repſentata. Oblatus eīm fuit in paſſiōe tanq̄ holocauſtū/ tanq̄ hoſtia pacifica/ z q̄ſi victima pro pctō. Inquantū eīm innocēs fuit z nullius debitoꝛ/ imolatio illi⁹ holocauſtū fuit: qđ non obtento aliquo ſed totū in obſequiū dei offerebat'. Totus inq̄ p nobis nihil p ſe. Inquantū aūt fiebat in recōciliationē cū deo z angelis fuit hoſtia pacificoꝝ: pacificās oia: z q̄ in celis z q̄ in terris. ad Col. j. Inquantū fuit redēptio nr̄a fuit victima p pctō. In oblatione manue ſupra petrā ſignatur/ q̄ oblatio noſtra fieri debet in fide chriſti q̄ eſt petra: de q̄ aplus. j. Coꝛ. x. Petra autē erat chriſtus. ¶ In ſeptima ſcꝫ fauo mellis/ quo ad os ſuū virga intincta ionathas applicuit: q̄litas fcat' offerentis ſacerdotis q̄ debet habēre vite ſanctitatē: qđ p ionathā ſignificat'/ q̄ grā interptat': z ordinis dignitatem qđ p vgā importat': z chriſti cui⁹ pſonā gerit fidei et vite imitationē: qđ p intinctionē virge in fauū mellis z applicationē ad os importat'. Chriſtus eīm fauū mellis eſt ppter duplicē naturā: diuinā in humana/ qđ eſt mel in cera. ¶ In octaua ſcꝫ ef fluxu ſanguinis de chriſti latere oſtendit': vñ hoc ſacrm̄ habet efficacie ſue ortū: ſcꝫ ex paſſione chriſti q̄ in altario apriōe eſt ꝯſummata. Hec alex. in ſnia. ¶ N Ex ꝯo magr' ſnia p̄ diſ. viij. quarti libri ponit tm̄ q̄ttuoꝛ figuras. ſ. māna/ effluxū ſanguinis de latere chriſti: oblationē melchiſedech z agnū paſchalē: pōt breuiter dici q̄ magr' nō voluit ponere oēs figuras ſed magis expſſas. Poſſunt eīm hec q̄ttuoꝛ figure diſtingui penes quattuoꝛ pncipales effectus hui⁹ ſacri/ ſcꝫ viuificare: z q̄ntū ad illū figurat' p ſanguinē q̄ eſt vita hois cauſaliter: qꝛ aia ois carnis i ſanguinē eſt. Leui. xvij. Et ſanguis chriſti mūdat ꝯſciētias noſtras ab opibꝫ moꝛtuis: ad Heb. x. ¶ Alius eſt viuificata nutrire: z q̄ntū ad h̄ ſignificat' p māna Sapi. xvj. Angeloꝝ eſcā nutriuiſti ꝑplm̄ tuū. ¶ Tertius effectus eſt vires reſtaurare: z quātū ad hoc fcat' p panē et vinū oblatū a melchiſedech abrae reuertēti de plio/ in q̄ ꝑdita reſtaurauit. ¶ Quartus effectus eſt protegere a ptāte aduerſarioꝝ: et q̄ntū ad h̄ ſignificat' p agnū paſchalē/ cui⁹ ſanguine cuſtoditi ſunt filij iſrael ab angelo exterminatore. ¶ Vel pōt dici q̄ ille q̄ttuoꝛ figure poſite ſunt ſm̄ q̄ttuoꝛ q̄ in hoc ſacro concurrūt: ſcꝫ ſignū tm̄ res et ſignū: res tm̄/ z cauſa: q̄ ſunt ſpēs panis et vini/ chriſt⁹/ grā/ ſanguis effuſio. Primū p oblationē melchiſedech: ſecūdū p agnū paſchalē: tertiū p māna: quartū p effluxū ſanguis de latere repſentat'. Alie ab alijs aſſignant' cauſe: ſꝫ ille ſufficiāt: z tm̄ de nūero z ſufficientia figuraꝝ. ¶ De tertio ſcꝫ figuraꝝ oꝛdine z excellētia: dr̄ aūt figura excellētioꝛ q̄ expſſi⁹ fcat: z q̄ntū ad h̄ dr̄ q̄ figu-

rese hñt sicut excedētia ꝛ excessa. Nā ſm diuersa in h̄ sacto ꝯsiderata/nec hec figura excellit/nec illa: nam q̄ntum ad sacr̄m tm̄ rep̄sentādū/excellit figura Melchisedech: q̄ntū ad sacr̄m ꝛ rem/agnus paschalis: q̄ntum ad rem tm̄/manna deserti: q̄ntum ad causam effluxus sanguinis christi: ꝛ hec satis patent ex p̄missis. ¶ Q Sed sunt duo dubia. Primū/q̄re plus sacrificia hoꝝ trium patꝝ Abel/Melchisedech/Abrae/q̄ꝫ cetero rum ꝯmemorant̄. Scḋꝫ/cur pon⁹ hec sacrificia de lege nature/q̄ꝫ de lege mosaica in canone assumunt̄. ¶ Ad p̄mū dr̄/ꝙ ideo hoꝝ patꝝ sacrificia ꝯmemorant̄: quia sicut illoꝝ sacrificia typi fuere ꝛ figure sacrificij nostri/ita ꝛ patres ipsi fuere figura christi. Abel em̄ inocēs ꝛ iustus/a fratre suo inuidiose interfect⁹ est: ꝑ quod significat̄ Christ⁹: qui a fratribꝫ suis iudeis inuidia obcecatis/maliciose in mortē tradit⁹: ꝓpter quod dr̄ Joan. apoca. xiij. Ex agnus Christus ab origine mundi occisus est/in suis. s. in Abel: in cuius occisione p̄figuratus est: vt dr̄ glo. Abraā q̄ꝫ figura fuit christi in magna sua obediētia/qua parat⁹ fuit offerre ꝓpriam suā subam in filio suo vnigenito. Et christus obediens fuit patri offerēdo seip̄m in mortē ad volūtatē ꝛ bn̄placitū p̄ris. Fuit etiā in h̄ Abraam figura christi/ꝙ patriarcha fuit ꝛ p̄nceps patrum/non tm̄ israelitice plebis/sed ꝛ ꝓpli christiani: illi⁹ ꝑ carnem/isti⁹ ꝑ fidē: ſm illud Gene. xvij. Nō vocaberis vltra Abrā/sed appellaberis Abraam: q2 p̄rem multaꝝ gentiū te ꝯstitui. Sic christus pater est oim̄ q̄ fecit vtraq̄ vnū: q̄ lapis ē angularis/duos in se parietes/iudeos ꝛ gentiles cōiungens in fidei vnitatē. In quo ꝛ oēs mō sp̄ūali ter renascimur/ꝛ filij dei efficimur ꝑ g̃ram adoptōis: q̄ ꝛ iuxta p̄missionē Abrae factam/de suo fuit semine ortus. Melchisedech q̄ꝫ figura christi fuit: q2 fuit rex salem. i. rex iusticie ꝛ pacis. Fuit sine patre ꝛ sine matre/ꝛ sine genealogia. Sacerdos dei altissimi bn̄dixit Abrae ꝛ obtulit decimas: ꝑ q̄ Christū apte figurabat. de quo ꝓpheta Orietur in diebꝫ eius iusticia ꝛ abūdātia pacis/donec auferat̄ luna. i. eccl̄e mortalitas. ꝛ Esai. ix. Ip̄e p̄nceps pacis/pater futuri seculi. Hinc p̄nceps pacis fuit/sine patre ex tp̄e/sine matre i eternitate/sine genealogia in diuinitate. Bn̄dixit oibus fidelibꝫ ꝛ occurrit pulsans ad hostium/preueniens singulos in benedictōnibus dulcedinis Occurrit quidem peccatoribꝫ in multa miseratione ꝑ immissionem sanctaꝝ cogitationum: vt a peccatis se ꝯuertant. Occurrit ꝛ iam ꝯuersis in multa dulcedine ꝑ multiplicatōem gratiaꝝ/donoꝝ ꝛ v̄tutum. Obtulit ꝛ decimas ꝑ restauratione ruine angelice. Cecidit q̄dē draco magnus Lucifer/ꝛ traxit secū tertiā ꝑtē stellaꝝ. Iuxta visionem beati Joānis in apoca. c. xij. Christus autē ꝑ nature hūane assumptōem obtulit se deo patri quo illa pars angeloꝝ q̄ cecidit est integrata: ne vacuitas esset in illa hierl̄m sup̄na. Et sicut p̄res christi/ita eoꝝ oblatōnes figure fuerūt nostri sacrificij: vt pꝫ ex supradictis. ¶ P Ad secūdū dubiū r̄ndet̄ ſm Alber. ꝙ ideo sacrificia legis nature sunt adducta: q2 illa in fide semꝑ fuerūt accepta. Hostie aūt legis ve. min⁹ accepte fuerunt ꝛ ad tp̄us tolerabant̄: vt eas carnalis ꝓpl̄s magis deo offerret q̄ꝫ idolis immolaret: eo ꝙ ꝓpl̄s ille ꝓnus fuit ad idolatriā: vn̄ Leuiti. xvij. Postq̄ꝫ mādauit de hobꝫ ꝛ eoꝝ adipibꝫ immolari dn̄o/q̄si causam assignās addidit: ꝛ nequaq̄ꝫ immolabūt vltra hostias suas demonibꝫ cum q̄bus fornicati sunt. Vn̄ de sacrificijs ꝛ hostijs illius leg̃ scribit̄ ꝑ Hiere. vj. ca. Holocausta vestra nō sunt accepta: victime vr̄is nō placuerunt mihi. Et ꝑ Osee. c. vj. Misericordiam volo ꝛ non sacrificiū. Et iteꝝ in ps̄. Non accipiā de domo tua vitulos neq̄ꝫ de gregibꝫ tuis hircos. Nūquid manducabo carnes thauroꝝ/aut sanguinē hircoꝝ potabo: ꝛ similia multa q̄ ostendūt sacrificioꝝ illoꝝ inacceptabilitatē q̄ntū ad pctōꝝ remissionē ꝛ gratie collatōem. Nam q̄ ad p̄mū dr̄ apl̄us: Impossibile ē sanguinem hircoꝝ aut thauroꝝ auferre peccata ad Hebre. x. Quo ad scḋm ait Ro. iij. Ex opibꝫ legis non iustificabit̄ ois caro. Et ad Gal. ij. Si ꝑ legem iusticia/g̃ Christus gratis mortu⁹ est. Sꝫ de hoc latius ē lec. xxj. ¶ Potest etiā dici ꝙ non tm̄ ꝯmemorant̄ sacrificia hoꝝ patꝝ tanq̄ꝫ figure nostri sacrificij/q̄ntum ꝯmemorant̄ ꝓpt̄ patrū illoꝝ acceptabilitatē. In q̄ꝝ p̄mo ꝯmēdat̄ ꝯstās iusticia: in scḋo fides: in tertio obediētia. Vn̄ orat sacerdos vt accepta sint sacrificia/sicut patꝝ illorum fuere. Sequitur Q

Supplices te rogamus

Supplices te rogamus omnipotens deus: Jube hec ꝑferri per manus sancti angeli tui/in sublime altare tuum/in cōspectu diuine maiestatis tue: vt quotquot ex hac altaris ꝑticipatōe sacrosanctū filij tui corpus ꝛ sanguinē sumpserimus/omni bn̄dictōe celesti ꝛ gratia repleamur. Per eundem dn̄m nostrum. Amen.

¶ Hec est ps tertia ꝑtis q̄nte p̄ncipalis canonis In qua post petitā oblatoꝝ acceptatōnem/petit sacerdos diuine gratie ꝛ benedictionis participatōem. Et habet tres ꝑticulas. In p̄ma ponit̄ petitionis instātia: In scḋa petitōis forma/ibi: Jube hec. In tertia iungit̄ petitōis finis ꝛ substātia ibi: Vt q̄cūq̄ꝫ. ¶ Quo ad p̄mū dr̄ [Supplices] .i. humiles [te rogamus] Allegamus aūt hūilitatē nostrā in petēdo bn̄dictiōis g̃ram. Instructi doctrina Jacobi apl̄i dicētis: Deus sup̄bis resistit: hūilibꝫ dat gratiā. Eiusdē. iiij. Hinc rogam⁹ nō ex nostra iusticia: q̄m illa an̄ faciē tuā est tanq̄ꝫ pānus mēstruate. Esa. lxiiij. sed innitētes hūilitati ꝑ quā nihil de nobis p̄sumimus: sed solum de tua misericordia rogamus ꝛ petimus/scientes ꝙ oro humiliū celos penetrat/ꝛ nō discedit donec altissimus eam inspiciat. Eccl̄i. xxxv. Rogam⁹ igit̄ te [omnipotēs deus] q2 nemo potēs est p̄stare q̄ petimus. Quis enim imperabit āgelis vt vota no

ltra ꝓferant ante ꝯspectū tue celsitudinis/ nisi tu deus oipotēs: q̄ rex es ⁊ dñs angeloꝝ. Quis ꝑfundere pōt celesti bñdictione ⁊ imbre supne gratie corpus ⁊ sanguinē christi filij tui participātes nisi tu deus oipotens q̄ pater es misericordiaꝝ ⁊ totꝰ cōsolationis: qui ꝑuenis in bñdictionibꝰ de mēsa quā parasti māducātes. [Jube hec perferri.] Tante sunt ꝓfunditatis hec verba dicit Innoc. vt intellectus humanꝰ vix ea sufficiat penetrare. Nā ⁊ btūs Grego. Tanti sacramēti dignꝰ interpres in .iiij. lib. dialo. ca. l. tanꝗ̄ de re ineffabili ineffabiliter loquēs: Quis inquit fideliū dubiū habere possit: in ipsa immolatiōis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri: in illo Jesu christi mysterio angeloꝝ choros adesse: sūmis ima sociari: terrena celestibꝰ ꝯiūgi. Unū ꝗ̄ ex visibilibꝰ ⁊ inuisibilibꝰ fieri. Idē: Uno eodeꝗ̄ tpe ⁊ momento ⁊ in celū rapit̄ ministerio angeloꝝ ꝯsociādus corpꝰ christi. Et añ oculos sacerdotis videt̄ in altari: ⁊ ponunt̄ hec verba de cōse. dist. ij. Quid sit sanguis. Quoꝝ expositionem requires supra.

¶ R Subdit Inno. Saluo tñ occulto celestis oraculi sacro pñt hec ṽba: licet simplicius/ tñ securius intelligi sic/ tripliciter quidē: fm q̄ ꝓnomē hec pōt demōstrare: vel fideliū vota: vel corporis ⁊ sanguis sacra: vel ꝑ ea mystice significata. Primo mō sic: [Jube hec] scꝫ vota fideliū. Supplicatiōes ⁊ p̄ces [perferri .i. repñtari. per manus sancti angeli tui] .i. ꝑ ministeriū angeloꝝ q̄ (vt aplus ait) sunt oēs administratoꝝ spūs: ad Heb. j. Hi quidē nūciant deo nostras orationes quas fundimꝰ: iuxta illud qd ait angelꝰ ad Thobiā. xij. Qñ orabas cū lachrymis ego obtuli orationē tuā dño: ⁊ fm Alber. Nō dr hic ꝑ scti angeli tui ꝓ vno angelo tm̄: vel pro vno angeloꝝ choro: sed pro oibꝰ. Oēs em̄ celestes essentie (vt dicit btūs Diony.) angeli vocant̄: q̄ꝝ inumera ē multitudo: fm illud Dañ. vij. Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies milies centena milia assistebāt ei. Hoc aūt maxime intelligendū est fieri dicit in sacramēto altaris: allegās illud Grego. statim supra positū. Assistūt aūt angeli non ad hoc sacrm cōsecrandū: q̄ ad h̄ nō acceperunt ptātem: sed in hac ab hoibꝰ excedunt̄: vt s̄ habitū est lectiōe. iiij. Assunt aūt vt honorē ⁊ reuerentiā exhibeāt regi suo christo: in cuius vultū respicere (vt Pe. ait) semꝑ delectant̄: vt ꝗ̄ vota ⁊ p̄ces ⁊ desideria sacerdotis ⁊ totꝰ ppli deo repñtēt: fm illud Apoca. viij. Ascēdit fumus aromatū in cōspectu dñi de manu angeli. Nō autē h̄ petit̄ fm btm̄ Augu. vt deus ꝑ angelos noscat ꝑmo q̄d petimꝰ aut desideramus: q̄ oia nouit anteꝗ̄ fiāt. Dañ. xiij. vñ ⁊ christus ait: Scit pr̄ vester q̄d opus sit vob anteꝗ̄ petatis. Mat. vj. Sed q̄ necesse hꝫ rōnalis creatura tpales causas in deū ⁊ ad eternitatē referre: siue petēdo q̄d erga se fiat: siue cōsulēdo q̄d faciat: aut q̄d deo iubēte implēdū esse cognoscat h̄ nobis euidēter vel latēter angelꝰ reportet. Sic em̄ deꝰ iuxta ordinē sue sapie statuit/ vt infima ꝑ media reducant̄ ad supma: vt vult Diony. in. li. de ange. hierar. Sic docet hoies ꝑ angelos/ inferiores ꝑ supiores: vt ois illuminatio a p̄re luminū ordinate ꝓcedat. ¶ Uel aliter exponit̄ hec particula [Jube hec ꝑferri]. Hec .i. corpus ⁊ sanguinē filij tui [in sublimi altare] .i. in celū: nō fm realē loci trāslationē: q̄ iā ibi residet i forma gloriosa: sed fm acceptationē gratā inq̄ntū tibi hec corpus ⁊ sanguinē offerimus: petētes vt ex eorū participatiōe celesti grā replcamur. ¶ S Uel tertio [Jube hec perferri.] Hec .i. signatū per sacramēta corpis ⁊ sanguinis: qd est ecclia militās eccliaꝫ militantē eiusꝗ̄ mēbra: Jube tu pater celestis ꝑferri [in sublime altare tuū] .i. ecclīam triumphantē q̄ altare dr: iuxta hoc Leui. vj. Ignis in altari meo semꝑ ardebit. i. feruor charitat̄ in ecclia triūphante: ⁊ dr altare: q̄ ibi sacrificat̄ sacrificiū laudis. Ps̄. Beati qui habitāt in domo tua dñe: in secula seculoꝝ laudabūt te. [In ꝯspectu diuine maiestatis tue] .i. supme ⁊ altissime diuinitatis tue/ q̄ in celo ⁊ ecclia triūphāte singulari fulgore rutilat. [Per manꝰ scti angeli tui] .i. ꝑ ministeriū ⁊ seruitiū angeloꝝ: vt s̄. Ul' ꝑ manus sancti angeli tui .i. christi filij tui q̄ est angelꝰ magni cōsilij: fm illud Esa. ix. Uocabitur nomē eius magni cōsilij angelꝰ. [Ut quotquot] de seruitute cleri a vel voto ppli [ex hac altaris participatione] hoc est ex sacrificij altaris cōione [sumpserimus:] ⁊ hoc sacr̄aliter vt celebrās: vl' spūaliter tm̄ vt pplus circūstans: [sacrosctm̄ filij tui corpus] sqd operatiōe spūsscti de purissimis sanguinibꝰ virginis formatū/ inseparabiliter modo ineffabili excellētissime diuinitati vnitū est: propter qd rectissime sacrosanctū dr: q̄si bis sanctū/ ex plenissime gratie ⁊ ṽbi ꝑsonali vniōe. [Et sanguinē] naturalē ꝓ nobis fusum/ eiusdem filij tui [omni celesti bñdictiōe.] oim spūaliū charismatū/ grāꝝ/ donoꝝ ⁊ virtutū [repleamur:] q̄ sine hoꝝ largitione oē opꝰ nostrū est inualidū. Repleamur fm mentē a te patre luminū: a q̄ ē oē datū optimū/ ⁊ oē donū ꝑfectū. Cōcludit̄ [Per eundē christū dñm nostrū.] quē cōstituisti mediatorē inter te ⁊ nos petōres miseros: atꝗ̄ aduocatū: vt causam nostrā corā te pijssimo iudice ⁊ iustissimo ageret: ⁊ ꝓ nobis efficaciter interpellaret: q̄si diceremꝰ: Nō ꝑ merita nostra placere tibi poterit nostra oratio. Placeat igit̄ tibi saltē ꝑ dñm nostꝝ Jesum christū filiū tuū i q̄ tibi bñ cōplacuisse testatus es. Per hūc ad te accedimꝰ q̄tinus ad te ipse ꝑ semetipm accedat: cui ⁊ ꝑus concessisti vt introiret ꝑ sanguinē ꝓpriū in sancta tua eterna nostra redemptione inuēta ad Hebre. ix.

¶ X Sacerdos aūt hāc dicēs orōnē/ humiliter se inclinat/ osculat̄ altare/ manꝰ cōplicat: et tres cruces format. Inclinatio illa fm Inno. ⁊ alex. significat christi humiliationē ⁊ iclinationē: qua imminēte passione positis genibꝰ ꝓcidit in faciē orās: Pater mi si possibile est transeat calix iste. Uel fm alios fcat illā in cruce inclinationē qua

chriſtus inclinato in cruce capite tradidit ſpūm.
Uel tertio ſacerdos humiliter ſe inclinat: vt ꝑ ſi-
gna ſenſibilia fcet internā humilitatē/qua debet
ſupplicās veſtiri: vt eius orō ſit acceptior exaudi
ri: vtq̄ humilitatē corꝑe demōſtret quā ſermone
explicat ſe tenere/ dicēs: Supplices te rogam⁹.
¶ Cōcellat etiā ſub hac orōne manus ſuas ante
pectus: ſm quarundā ꝯſuetudinē eccleſiarū: ſm
magiſtrū in rōnali: ad deſignādum ꝙ humilitas
orōnis ꝑ inclinationem deſignata tūc primū di-
gna eſt exaudiri: dū ex fide ꝓcedit pectoris atq̄
mētis. Ex fide dico ꝑ dilectionē oꝑantē: q̄ opera
tio ꝑ manus intelligit. ¶ Uel ſm aliaꝝ ꝯſuetu-
dinē eccl'iaꝝ/orat concellatis manib⁹ ad altare:
quaſi facto ⁊ opere ipſo dicat: Obſecro te ꝑ paſſi-
onē ⁊ crucē filij tui: iube hec ⁊c. Concellatio em̄
manuū ⁊ ſuppoſitio ad altare crucifixionē chriſti
fcat. In quo ſe obtulit ſacrificiū ꝓ expiatiōe pec
catoꝝ. Rurſus dū dicit: vt quotq̄t ex hac altaris
ꝑticipatiōe/altare oſculat: repñſentās ꝑ hoc oſcu-
lū inde: vt dicit Inno. ⁊ vt ſicut ad ꝓditoris oſcu
lū ſe chriſt⁹ inclinauit: ita inclinet ſe ſacerdos ad
oſculum reuerētie ⁊ honoris: ſm Alber. ꝟo vt ſe
fieri participē altaris ſacrificio cū alijs oib⁹ oſtē
dat. Sicut olim dauid ſe particip oim bonorū
fieri petijt cū ait: Participē me fac de⁹ oim timē
tiū te: ⁊ cuſtodientiū mādata tua. ¶ Scōm ali-
os oſculū altaris fcat recōciliationē noſtrā cum
deo/factā in morte chriſti ꝑ hoc ſacrificiū cōmē-
ratā: nā oſculū/pacis eſt ſignū. Oſculant aūt q̄-
dā ter altare: ſm magiſtꝝ in rōnali: agētes ꝑ hoc
gratias trinitati: cui ꝑ paſſionē chriſti hūanū ge-
nus eſt recōciliatū. Alij aūt bis/ad repñſentandū
geminā in chriſto naturā: ſeu ad fcandū ipſū in
corꝑe ⁊ aīa paſſū. Alij ſemel/ad ſignificādū illud
vnicū oſculū proditoris: vl' vnicā chriſti mortē ⁊
nr̄i recōciliationē. ¶ U Deinde facit ſacerdos
quartā crucis ſignationē: que licet mul- -ra di-
uerſis exponat in ordine ad diuerſa in corꝑe chri
ſti vero vel myſtico fcata. Tn̄ ſequēs ordinē ſup
lec. xxi. in his ſignis expoſitū dico poſt ſctm̄ tho-
mā ꝑte. iij. q. lxxxiij. ar. v. ꝙ in hac q̄rta ſignatiōe
fit trina crucis ſignatio. Prima in verbo corp⁹:
ſcda in ꝟbo ſanguinē: tertia in ꝟbo oī bn̄dictiōe.
Prima fit ſuꝑ oblatā q̄ corp⁹ chriſti: ſcda ſuꝑ ca-
licē/q̄ ſanguis chriſti vi ꝯſecrationis ꝑmo cōtine
tur: tertia ante faciē ſacerdotis. Per primā igit
cōmemorat corꝑis chriſti rigidiſſima extenſio: q̄
iuxta ꝓphete vocē/oia eius oſſa dinumerari pote
rāt. Foderūt inq̄t man⁹ meas ⁊ pedes meos di-
numerauerūt oia oſſa mea. Pſ. xxj. Cui q̄ſi cō-
patiētis affectu eccl'ia canit: Flecte ramos arbor
alta: tēſa laxa viſcera: ⁊ rigor lenteſcat ille quem
dedit natiuitas: vt ſuperni mēbra regis miti ten
das ſtipite. ¶ Per ſecundā crucē effuſio largiſſi
ma ſanguinis: q̄ oī defluxo hūore corp⁹ ſctiſſimū
torruit: qđ idē ꝓpha nō tacuit/cū in ꝑſona chriſti
pō ꝑallegato ait: Sicut aq̄ effuſus ſum: ⁊ diſper
ſa ſunt oia oſſa mea; factū eſt cor meū tanq̄ cera
liqueſcēs in medio vētris mei. Aruit tanq̄ teſta
virt⁹ mea: ⁊ lingua mea adheſit faucib⁹ meis: ⁊ i
puluerē mortis deduxiſti me: et in hymno ꝑfato
Clauis miti corpus ꝑforat: ſanguis vnda ꝓfluit
terra/pōtus/aſtra/mūdus/q̄ lauantur flumine.
¶ Per tertiā paſſionis fruct⁹: vnde ꝓfluit in nos
oīs bn̄dictio deſignat: q̄ iō an̄ ſacerdotis faciē fi-
gurat. ¶ X Hac aūt bn̄dictionis plenitudinē
Alb. dicit ꝑ ocs illas tres cruces fcari: vt ꝑ ꝑmā
ſuꝑ corp⁹ factā fcetur plenitudo bn̄dictiōis: a ꝑ-
mo ꝑfectore letitatis ſcʒ chriſto ī corp⁹ chriſti my
ſticū ꝓcedere. Per ſcdam ſuꝑ calicē ſignatā fcat
in idē corp⁹ chriſti myſticū gr̄am recipi. Per ter
tiā an̄ faciē ſacerdotis figuratā/fcat eandē gra-
tiā i ſacerdote ⁊ eis ꝓ q̄b⁹ offert ꝑmanere. Scōm
magrm in rōnali: ꝑme due cruces fcāt ꝙ chriſt⁹
ꝓ duob⁹ ꝑplis paſſus eſt. Uel ſm alios/ꝙ ꝑ mor
tē chriſti ⁊ ſanguis effuſionē a duplici morte/cor
poris ſcʒ ⁊ aīe liberati ſum⁹. ¶ Tertia aūt fit an̄
ſacerdotis faciē: vt crucis ⁊ paſſionis chriſti tene
at memoriā: ſicq̄ paſſionis ſocius fact⁹/fiat par
ticeps ⁊ regni: ſm illud aplī: Si cōpatimur ⁊ cō- Ro. 8.
regnabim⁹. ¶ Uel ꝑ tertiā crucē fcari pōt ꝙ per
chriſti paſſionem in cruce ꝯſumatā: crux facta eſt
figura demonib⁹ formidabilis: q̄ ꝯtra eos effica-
citer munimur ⁊ defenſamur. ¶ Uel ſm alios ꝑ
has tres cruces fcatur diuerſitas paſſionis/cor
poris q̄ ad vulnerationē: ſanguinis q̄ ad effuſio
nē: faciei q̄ ad velationē: cōtumelias: ⁊ multipli-
cē irriſionē. Inno. ꝟo nō attēdens ordinē lec. ꝑ-
allegate poſitū/ dicit ꝙ ideo fiūt tres cruces: q2
chriſt⁹ in agonia factus tertio orabat/ eundē ſer
monē dicēs: Uel crux ſuꝑ corp⁹/vincula ſignifi-
cat q̄b⁹ ligat⁹ fuit dn̄s: ſuꝑ calicē/flagella repñſen-
tat an̄ faciē ſacerdotis ſignata/ ſputa ⁊ alapas q̄
bus chriſti facies lita eſt atq̄ percuſſa ſignificat.
Sic vario mō exponit iſta crucis ſignatio: ꝫ pri
ma expoſitio rationabilior videt ⁊c.

Lectio. LVI. A

Memento etiā dn̄e fa-
mulorū famularumq̄ tuarum. N. et
N. qui nos precesserunt cum ſigno fi-
dei: et dormiūt in ſomno pacis. Ipſis
domine ⁊ omnibus in chriſto quieſcētibus locū
refrigerij lucis ⁊ pacis vt indulgeas depcamur.
Per eundē chriſtum dominū noſtrum. Amen.
¶ Hec eſt ſexta pars principalis totius canonis
In qua poſt conſecratoꝝ rememorationē ⁊ peti-
tam ſalutē his qui ſacrificio ꝑfruuntur. In par-
te iſta ſubinfert refrigerij ac ſuffragij poſtulatio
⁊ iterata ſanctorū inuocatio/quatinus petita a
domino cōcedant. Et diuiditur in partes duas.
In prima petitur refrigerium pro defunctis. In
ſecūda petit ſuffragiū pro viuis/adiunctis ſctō-
rū mēorijs/ibi: Nobis q̄ʒ ⁊c. ¶ Circa ꝑmū duo
facit. Primo orat ꝓ q̄buſdā mortuis ſpecialiter
In ſcdo ꝓ oib⁹ in chriſto q̄eſcētib⁹ generalr/ibi:

Et oibꝫ in christo ⁊c. ¶ Quo ad pmū dicit [Memēto etiā.] Etiā signu est cōtinuatiuū distinctorū abinuice: ⁊ in pposito cōtinuat hāc orōnem pxime pcedenti: vt sit sensus/cū hoc ꝙ petimus ꝙ nos viui celesti bñdictione ⁊ gra repleamur. Etiam petimus dñe vt memoria habeas famulorū famularūqꝫ tuarū ⁊c. credētes nostrū sacrificiū nō solū pdesse viuis/sed ⁊ defunctis: vñ Innocē. Orat pia mater ecclesia nō solū p viuis sed etiā p defunctis: ⁊ eos sacre oblationis intercessioni cōmendat certissime credēs/ꝙ sanguis ille pciosus q̄ p multis effusus est in remissionem peccatoꝝ nō solū ad salutē viuentiū: verumetiā ad absolutionē valeat mortuorū. Et vt magis ostenderet ecclia fidē qua tenet ad nostrū sacrificiū mortuis pdesse. Statuit ⁊ decreuit vt in q̄buslibet missarū solēnijs/loco debito defunctoꝝ memoria habeatur: vn de cōse. dis. j. Uisum. Decretū est in concilio Cabilonen. in hūc modū: Uisum nob est vt in oibꝫ missaꝝ solēnijs/p spiritibꝫ defunctoꝝ loco cōpetenti in ecclia ad dñm depcet. Sicut enī nulla dies excipit q̄ nō p viuentibꝫ ⁊ quibuslibet necessitatibꝫ dñm depcet: ita nimirū nulla dies excipi debet/q̄n p aiabꝫ fideliū pces ad dominū in missarū solēnijs fundant. Antiquus igit hunc morē tenet ecclia vt in missarū solēnijs: ⁊ alijs pcibꝫ dño spūs quiescentiū cōmēdent: dicēte btō Aug. Nō sunt pretermittēde supplicatiōes p spiritibꝫ mortuoꝝ quas faciēdas p oibꝫ in christiana ⁊ catholica societate laudamus. Defunctoꝝ etiā tacitis noibus/coꝝ quos sub generali cōmemoratione suscepit ecclia: vt qbꝫ ad ista desunt parētes aut filij aut qcunqꝫ cognati vel amici/ab vna eis exhibeat pia matre ecclia. ¶ B Orat ergo [Memēto dñe ⁊c.] Hoc est fm Alber. Nō sint erga te famuli tui ⁊ famule de numero illoꝝ de q̄bus nullā vis habere memoriā ⁊ noticiā. De q̄bus p pphetā dixisti: Nominū coꝝ non recordabor amplius p labia mea. ⁊ Mat. vij. Multi dicēt mihi in illa die: dñe dñe: ⁊ tunc cōfitebor illis q2 nunq̄ ego noui vos. Illi enī i dei memoria nō sunt/qui deleti sunt de libro vite. De quibꝫ dicit In ciuitate tua imaginē coꝝ ad nihilū rediges. Hi sunt quibꝫ gre bñficiū nō impēdis: sed hi q̄ sunt in noticia tua: sicē ille cui dixisti Exo. xxxiij. Teipsum noui ex noie/inuenisti gratiā corā me. Dicit aūt Memēto: nō ꝙ velit deum q̄si oblitū aliquoꝝ ad memorandū excitare: q2 in deū nulla penitus cadit obliuio. Immutabilis est enim neqꝫ in ipso q̄ntūcunqꝫ acuū est vicissitudo: vt Jaco. j. Apud quē nō est trāsmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. ¶ Dicit ergo: Memēto dñe sacerdos: vt sic ptrahat in deū oēm affectū suū tāq̄ patrē clementissimū: vt qd desiderat ⁊ petit iā deo cognitū/misericordit tribuat/ac largiat. ¶ Ita dicit beatus Aug⁹. ij. cōfessio. se locutū fuisse ad dñm dicēs: Cur inquit tibi dñe tot narrationes rerū dirigo. Nō vtiqꝫ vt p me noueris ea: sꝫ affectū meū excito in te: cōfitēdo tibi miserias nras/ et misericordias tuas sup nos: vt liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in nobis: et beatificemur in te q̄ paupes sum⁹. ¶ Sequit: [Famuloꝝ famularūqꝫ tuarū] qui tibi in obedientia mandatoꝝ tuorū famulati sunt: q2 de his q̄ nunq̄ famulari voluerunt nulla est apud deū recordatio. ij. Thimo. ij. Nouit dñs qui sunt eius. Job. x. Cognosco meas ⁊ cognoscūt me mee. Exprimit aūt sacerdos famulatū coꝝ p quibꝫ orat: vt qd petit valeat citius impetrare: exēplo sapiētis: qui cū sapientiam de sede magnitudinis sibi mitti peteret ita tim induxit famulatū di. Da mihi dñe sediū tuarū assistricē sapiētiā. Et post pauca subdit: Qm seruus tuus ego sum. Et pphēta dauid petēs ab inimicis suis ac tribulationibꝫ liberari/seruitutis sue memorat. In misericordia tua inquit disperdes inimicos: ⁊ pdes oēs q̄ tribulant aiam: Ps. 142.
qm ego seru⁹ tu⁹ sum. Fit autē h̄ q2 more hūano famulatus ⁊ humilis seruitus: ⁊ animū ad exauditionē inclinare consueuit. ¶ C Sequitur: [Qui nos pcesserūt] Tāgit mortuoꝝ pietatē ⁊ pfessionē: Qui nos pcesserūt ante nos decedendo. [Cum signo fidei.] h̄ est sacrā fidei venerabiliter ⁊ reuerēter suscipiēdo. De illis enī spes ē apō ecclam/⁊ p illis intercedit. j. Coꝝ. v. Quid mihi inquit aplus de his que foris sunt iudicare: vel fm Inno. cū signo fidei .i. cū caractere christianitatis: q̄ fideles ab infidelibꝫ discernunt: fm illud Audiui numerū signatoꝝ centū q̄draginta quatuor milia ex oi tribu filiorū israel. In susceptione q̄dē baptismatis q̄ introit⁹ est ⁊ fidei ianua/ imprimit quoddā signum spūale ac indelebile in aiam baptizati: p qd discernit baptizat⁹ a nō baptizato: fidelis ab infideli. De quo s̄ dictū est lectione. ij. Et hoc cōi noie dicit caracter ⁊ signum christianitatis. De q̄ habet in ca. Maiores: de baptismo ⁊ eius effectu/vbi dicit Inno. Qui ficte accedit ad sacrm baptismi scꝫ caracterem recipit christianitatis impssum. Uel sic/q̄ nos pcesserunt cū signo fidei .i. q̄ dū vixerunt/apparuerūt in eis signa ꝙ fuere fideles et vere christiani. De quibꝫ desperandū nō est/sed magis p eis orādū. ¶ Sequitur: [Et dormiūt in somno pacis] .i. in pace cōsciētie mortui sunt sine pctis mortalibus ⁊ dei offensa: sed in dei amicitia ⁊ gra. His enim dūtaxat psunt orōnes viuentiū. Frequēter autē scriptura defunctos dormiētes vocat: p eo ꝙ sicut dormiētes somno naturali a somno euigilāt sic ⁊ mortui a somno resurgent. vñ Aplus: Nolo vos ignorare de dormiētibꝫ vt nō cōtristemini sicut ⁊ ceteri q̄ spem nō hñt. j. Thes. iiij. ⁊ Joh. xj. dñs inquit: Lazarus amic⁹ nr̄ dormit: vadā vt a somno excitē illū. Et declarās q̄si somno dormiret subdit euāgelista: Dixerat Jesus de morte eius. Illi autē scꝫ discipuli putauerūt/q2 de dormitiōe somni diceret. Tūc ḡ Jesus manifeste dixit eis: Lazar⁹ mortu⁹ est. ⁊ Lu. viij. Puella non est mortua sed dormit: ⁊ deridebāt eū: sciētes q2 mortua esset. Et vere q̄ nature mortui sunt/deo

Apoca. 7.

dormiūt: nā ſm Aug. nō tā facile quis dormien
tē a ſomno excitat/ q̄ʒ facile deus a morte reſuſci
tat. Ex hoc aūt verbo qḋ hic dr̄: In ſomno pacis.
dicit Alber. Hi dormiunt in ſomno pacis/ vel q̄
nūc in regno recepti pace fruunt̄/ dicētes: In pa
ce in idipſum dor. ⁊ re. ⁊ Apoc. xiiij. Ammodo iā
dicit ſpūs/ vt requieſcāt a laborib⁹ ſuis. Uel q̄ ſunt
in purgatorio: hi eñ ꝑ certā expectationē ſunt in
pace cordis: q̄ʒ in ſecuritate grē: ⁊ liberati ab omi
mutabilitate: ⁊ ſtrepitu mūdi: vñ ſecure expectāt
ſue purgatiōis terminū: ⁊ liberationē a penis ac
penaꝝ locis. ¶ D Ex h̄ etiā verbo videt̄ innui
ſm Alb. q̄ aie in purgatorio nō affligunt̄ miſte
rio demonū: q̄ʒ cū demōib⁹ ſomnū pacis nō ha
berēt: ſed purgant̄ ꝑ ſeipſas: ſicut auꝝ purgat̄ ⁊ ru
tilat i igne. vñ. j. Coꝝ. iij. Uniuſcuiuſq̄ʒ quale ſit
opus ignis ꝓbabit: ſi cui⁹ op⁹ arſerit/ ipſe tñ ſal
uus erit: ſic tñ q̄ſi ꝑ ignē. Uñ non opinor ait Alb.
q̄ demones aias purgādas deferant ad loca pe
naꝝ: q̄ʒ ſancte ſunt aie ille. Et dicit dauid: Non
Ps. 37 tradas beſtijs aias ꝯfitētes tibi. Hoc eſt nō tra
das eas ꝑtāti demonū affligēdas qui ſunt beſtie
dicte: ⁊ aias pauperū tuorū ne obliuiſcaris in fi
nē: q̄ʒ purgatos educis de locis penaꝝ. Sed po
tius aie pōdere venialiū pctōꝝ q̄ ſecū portant de
corꝑe excūtes: tendūt ꝓfunde ⁊ min⁹ ꝓfunde pro
diuerſitate venialiū delatoꝝ ſecū ad loca penaꝝ
ſicut diuerſi pōderis grauia tēdūt deorſum: ⁊ iō
Zach. iiij. dr̄ iniq̄tas ſedere ſuꝑ talentū plumbi: ⁊
in Ps. lxxiij. dicit̄ de pctis: Sicut onus graue
grauate ſunt ſuꝑ me. Illis ergo valēt ſuffragia.
¶ Hic aūt ſm Inno. Alex. ⁊ Alber. ſacerdos q̄
rū voluerit habere debet memoriā ſpecialem: ſcʒ
defunctoꝝ/ parentū/ ꝯſanguineoꝝ/ ſpēalr̄ cōmiſ
ſoꝝ: ⁊ eoꝝ quib⁹ miſſam ſuā ſpecialiter applicare
maluerit: quoꝝ memoriā non vocaliter noiatim
exꝓmit/ ſed tm̄ mētaliter ꝑſonas ipſas cogitabit
ne ſcʒ aſtātium deuotio turbet̄: aut ne in vanam
laudē miſſas dici procurantes extollant̄. De hac
memoria quoꝝ ſcʒ fieri debeat ⁊ q̄ ordine: ac ce
teris hāc materiā reſpiciētib⁹ ſatis dictū eſt ſuꝑ/
cū ageret̄ de memoria viuoꝝ lec. xxvj. ⁊ ſequēti:
q̄ hic ſuꝑfluū foret repetere. Tactum eſt ibidē/ q̄
memoria eſſe debet breuis/ additi ſunt etiā modi
breuiandi. Cui cōſentit Guil'. parif. in diuina re
thorica: vbi de breuitate orationis loquit̄/ ita di
cēs: Qui miſſas adeo longas faciūt q̄ tedio ꝓli
xitatis ſuccorda circūſtantiū a gratia deuotiōis
areſcunt: ⁊ ipſam refectionē ſpūalē quā in miſſis
ꝑcipere deberēt in moleſtie amaritudinē eis ver
tūt. De his igit̄ pōt ꝯqueri ꝑplus circūſtans ⁊ di
cere: Dederūt in eſcā meā fel. Stulticia igit̄ hu
iuſmodi hoim eſt hec: vt ꝓ pugillo deuotionis qḋ
eis imiſſis tribuit̄/ totius ꝑplī deuotionē deo au
ferunt: ⁊ ꝓ trib⁹ aut q̄ttuor (vt ita dicat̄) lachry
mis cōpunctiōis aut deuotionis/ vaſa magna. i.
corda deuote ⁊ lachrymoſe orantiū effundāt: ibi
ḡ breuis eſſe debet orō/ vbi breuitas ei⁹ alioꝝ de
uotiōi orantiū militat ⁊ deſeruit: nunq̄ʒ tñ ꝓlixi
tas et longitudo orationis deo diſplicet: niſi vbi
ipſa ꝓlixitas alijs impedimētū ꝓſtat orādi. Hec
Guil'. ¶ De illis ḡ ſacerdotib⁹ q̄ in publico corā
ꝑplō celebrāt loquit̄ Guil'. ¶ Sequit̄ [Ipſis do
mine ⁊ oibus in chriſto quieſcētib⁹.] Ubi poſtq̄ʒ
ſacerdos aliquoꝝ defunctoꝝ memoriam habuit
ſpecialiter: hic oim facit memoriā generalr̄. Uñ
dicit: [Ipſis ſcʒ q̄s ſpeciali deſignauim⁹ recorda
tiōe: [⁊ oibus in chriſto quieſcentibus] . i. in fide
⁊ cōfeſſione chriſti defunctis: vel ſm Albertū in
ſignis fidei quieſcētib⁹ a laborib⁹ vite exterioris.
Job. iij. Requieuerūt feſſi robore. ⁊ ibidē: Nunc
eñ dormiēs ſilerē ⁊ ſomnō meo requieſcerē. De q̄
b⁹ etiā dicit̄ Apoc. xiiij. Bti mortui q̄ in dn̄o mo
riunt̄. [Ut indulgeas] . i. cōcedas ex tua beniuo
lentia ex miſcdia q̄ ſuperaltet iudiciū. Jacobi. ij.
[locū refrigerij:] in q̄ nō eſt ardor penaꝝ. Non h̄
erat/ q̄ſi in grā decedētes expertes ſint refrigerij di
uine cōſolatiōis. Nō eñ ſunt de illis quib⁹ nullū
ſubuenit refrigeriū/ q̄lis fuit diues epulo q̄ in pe
nis clamauit: Pater abraā mitte lazarū vt intin Lu. 16.
gat extremū digiti in aquā vt refrigeret linguā
meā: q̄ʒ crucior in hac flāma. Nec tñ qḋ poſtula
uit obtinuit: q̄ʒ dicēte abraā: Chaos magnū fir
matū eſt iter nos ⁊ vos: vt hi q̄ hic ſunt illuc trāſ
ire nō poſſunt: neq̄ʒ inde huc tranſmeare. Chaos
hoc ꝓfundiſſimū immobilitas eſt diuie ſnie/ que
nullū ſctōꝝ in patria ꝑ cōpaſſionis ſuffragiū per
mittit trāſire ad ſubuentionē in inferno damna
toꝝ. Nec aliquē dānatoꝝ ꝑmittit ꝑ refrigerij ad
eptionē trāſire liberatū ad locū btōꝝ. Hic eſt lo
cus refrigerij q̄ petit̄ in grā defunctis ſcʒ q̄ntū ad
penā ignis. Quia licet cōſolationē hn̄t ex certitu
dine adipiſcende btitudinis: ⁊ charitate dei q̄ re
plent̄: nō tñ hn̄t refrigeriū a pena quā adhuc ſu
ſtinēt ꝓ pctis in vita preſenti cōmiſſis: ⁊ nō plene
quātū ad ſatiſfactionē remiſſis. Tale eſt refrigiū
qḋ ꝑ aquā deſignat Zach. ꝓpha ca. ix. Tu in ſan
guine teſtamenti tui emiſiſti vinctos de lacu in q̄
nō eſt aqua/ refrigeriū ſcʒ ab afflictiōe penaꝝ: q̄ʒ
uis nō ſit refrigeriū diuine cōſolationis. ¶ Seq̄
tur: [Lucis] . i. locū illū in q̄ nō eſt obſcuritas te
nebraꝝ. Sunt eñ aie in purgatorio ꝓuate apta
dei viſiōe in q̄ eſt lux maxima: habitat eñ lucem
inacceſſabilē. In his ḡ tenebris ſunt: nō in tene
bris culpe infidelitatis aut deſperatiōis: habēt
eñ lumē cognitionis ſpei ⁊ charitatis. De q̄bus
illud accipi pōt Michee. vij. Ne leteris inimica
mea ſuꝑ me: q̄ʒ cecidi. Cōſurgā. Cū ſedero in te
nebris/ dn̄s lux mea eſt. Irā dn̄i portabo/ donec
cauſam meā iudicet ⁊ faciet iudiciū meū. Addu
cet me in lucē: ⁊ videbo iuſticiā ei⁹. ¶ Et pacis:
in q̄ nō eſt afflictio hoſtiū. Apoc. xxj. Abſterget
deus oēm lachrymā ab oculis ſctōꝝ ⁊c. Uel pa
cis/ cōtra vermē ꝯſciētie: q̄ in his q̄ a pace eterni
tatis ꝑfecta ſeiuncti ſunt nō morit̄. Donec perue
niat ad locū vbi delectabunt̄ multitudine pacis
cū placebūt corā deo in lumine viuentiū. Hic lo
cus refrigerij lucis ⁊ pacis/ celū eſt empyreū: lo

cis hoꝝ locus ꝯsolatõis ꝛ refrigerij: de q̄ Sap.
iiij. Iust⁹ si morte pręoccu. fu. in refrigerio erit. Lo-
cus claritatis ꝛ lucis / quē claritas dei illuminat
ſm illud Apoc. xxi. Ciuitas non eget ſole neq; lu
na vt luceant in ea. Nā claritas dei illuminabit
eam: ꝛ lucerna eius eſt agnus: locus ſecuritatis
ꝛ pacis. Eſai. xxxij. Erit opus iuſticie pax ꝛ cult⁹
iuſticie ſilentiū ꝛ ſecuritas vſq; in ſempiternum.
Et ſedebit ꝑplus meus in pulchritudine pacis: ꝛ
in tabernaculis fiducie / ꝛ in requie opulēta. Hic
locus celeſtis eſt ciuitas / cuius pax eſt ordinatiſſi
ma ꝛ ꝯcordiſſima ſocietas fruendi deo / ꝛ inuicē
in deo: vt dt Augu. xix. de ciui. dei. c. xiij. [Depca
mur] omnes ſcil; nos qui ſacrificium tibi offeri-
mus ſiue ſacerdotali miniſterio ſiue voto: ꝑmuȝ ſacer
dotem ſcd̃m reſpicit ꝑplm circūſtātem. ❡ F
Concludit [Per eundē Chriſtū dn̄m noſtꝝ] q̄
ad inferos deſcēdēs defunctos liberauit a locis
penaꝝ: inducēs locū refrigerij beatitudinis eter
ne. Ipe etiā eſt ſplendor paterne glie: lux ꝛ veritas
quem expectabant ſedentes in tenebris: vt edu-
cerent ad locum diuine claritatis. Ipe eſt q̄ poſt
labores ꝛ miſerias ꝛ anguſtias pacē ꝛ requiem re
promiſit dicēs Ioan. xvj. In mūdo ꝑſſuram ha-
bebitis: in me autem pacem. Congrue igitur pe
timus ꝑ dn̄m Ieſum Chriſtum / vt in ipo donet
deſcendētib⁹ defunctis locus refrigerij / lucis ꝛ pa-
cis. Et q̄uis multi in Chriſto dormierūt / q̄ de fa
cto locū lucis ꝛ pacis inhabitāt q̄tum ad aiam:
ꝛ ita ſuffragio viuoꝝ non egent / tn̄ hos ab alijs
non diſcernimus: ſed generalr ꝑ omnib⁹ in Chri-
ſto dormientib⁹ ſupplicamus. vnde dt Aug. in li.
de cura ꝑ mortuis agenda: ꝛ habet. xiij. q. ij. Nō
eſtimemus. Quāuis enim altaris ſiue orōnum /
ſiue elemoſinaꝝ ſacrificia non ꝑ q̄b⁹ fiunt omni-
bus proſint / ſed his tn̄ ꝑ quib⁹ dum viuunt coo
perant vt ꝑſint: ſed q̄ non diſcernim⁹ q̄ ſint / opꝫ
ea ꝑ generatis omnib⁹ facere vt nullus eoꝝ pre
termittat / ad q̄s hec bn̄ficia poſſint ꝛ debeant ꝑ-
uenire. Melius enim ſuperūt illa his quib⁹ nec
obſunt nec proſunt / q̄ eis deerunt pro quibus ꝑ
ſunt. ❡ Et quia hic memoria agit mortuoꝝ / cō-
gruū eſt aliquid de eoꝝ ſuffragijs tractare: ea ta
men q̄ circa memoriam viuoꝝ tractata ſunt mi-
nime repetēdo. Videndū igit erit de ſex. Primo
vtꝝ viuorum ſuffragia defunctis ꝓdeſſe poſſint.
Scd̃o / an omnib⁹ / an aliq̄b⁹ proſint: q̄b⁹ ꝛ quib⁹
nō. Tertio / quib⁹ ſuffragijs iuuari poſſint: ꝛ que
horum magis ꝑſint. Quarto / vtrum indulgētie
ꝓficiant tranſeuntib⁹. Quinto / ad quid proſint.
Sexto / quoꝝ ſuffragia ꝑſint: an tn̄ exiſtentiū in
gratia: an etiam ſuffragia peccatoꝝ. Et vtrum
ſuffragia ꝑ defunctis facta ꝓficiant actori. Et ſi
ſic: an tantū ei ꝓficiant quantū ſi ꝑ ſeipo faceret /
ꝛ ſuam intētōem ad alium nō dirigeret. ❡ B
Quātū ad ꝑmū fuit error q̄rundā hereticoꝝ / ne
gantiū aias ab hinc decedentiū poſſe viuentium
ſuffragijs adiuuari: ſuam ꝑfidiam diuerſis rōni
bus munientes ꝛ ſcꝑture auctoritatib⁹. Nam ſcri

ptum eſt in pſ. Reddes vnicuiq; ſm opa ſua. Et
Apoc. xiiij. Opa eīn illoꝝ ſequunt illos. Item. ij
Coꝝ. v. Oēs nos oportet manifeſtari ante tribu
nal Chriſti vt reci. vnuſq̄ſq; ꝑpa corꝑis q̄ geſſit /
ſiue bonū / ſiue malū. Ite. j. Coꝛ. iij. Vnuſq̄ſq; ꝑ-
priā mer. recipiet ſm ſuū la. ꝛ ad Ro. xiiij. Vnuſ-
q̄ſq; ꝑ ſe reddet rōnem deo. Itē ad Gal. vj. Que
ſeminauerit hō / hec ꝛ metet. Et ibidē: Vnuſq̄ſq;
onus ſuū portabit. Et btūs Hiero. ꝛ habet. xiij.
q. ij. In pn̄ti. In pn̄ti ait ſeculo ſcimus ſiue orati
onib⁹ ſiue ꝯſilijs inuicem nos poſſe adiuuari. Cū
autem ad tribunal Chriſti venerimus / nec Iob /
nec Daniel / nec Noe rogare poſſe ꝑ quoq̄; / ſ; vnū
quēq; portare onus ſuū. ❡ Ex his oib⁹ ꝛ ſimilib⁹
ſequi videt / q̄ defuncti actuū ſuoꝝ quos in cor-
pore geſſerūt ꝑmia ꝯdigna ꝑcipient: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ni-
hil tunc eis ꝓficient opera alioꝝ. ❡ Ad idem ar-
guit rōne: Ad iuſticiā dei ꝑtinet vt vnicuiq; tri-
buat ſm merita ꝓpria: iuſticia aūt dei nō deficiet:
igit nō ꝑt aliq̄s ex alteri⁹ opibus accipe liberatio
onis ſuffragiū. ❡ Item ad diuinā iuſticiaȝ ꝑtinet
ſūr reddere bona ꝑ bonis / et mala ꝑ malis: ſed
nullus punit ꝑ malis alteri⁹. Ezech. xviij. Aīa
q̄ peccauerit ipa morietur. Filius nō portabit iniq̄-
tatē patris: ꝰ nec vnus iuuat ex bonis alterius.
❡ Idē ꝑ idē: Opus eſt meritoriū ꝛ laudabile / ſc;
ꝑ volūtatis libertatē: in inuolūtarijs enim neq;
laudamur neq; vituꝑamur. iij. Ethi. Sed ex bo-
no vnius nō laudat alter: ꝰ nec opus vnius po-
terit alteri eſſe meritoriū. ❡ Itē ꝓficere ex ope ali-
quo / eſt exiſtentiū in via: ſed mortui ſunt in termi
no recipiendi ſm merita: ſm illud apl'i: Statu-
tū eſt oib⁹ homib⁹ ſemel mori poſt hoc iudicium:
ad Heb. ix. Unde ꝛ de mortuis intelligit qd̓ legi-
tur Iob. xix. Semitā meaȝ circūſepſit / ꝛ tranſire
nō poſſum. Nullus eīn iuuat ex ope alterius ni-
ſi ſit aliqua vite cōicatio: ſed viuoꝝ ꝛ mortuoruȝ
nulla eſt cōicatio: ſm phm. j. Eth. ergo ſuffragia
viuoꝝ mortuis nō ꝑſunt. ❡ D Sȝ ꝯtra hūc
errorē eſt veritas fidei / ſcriptura ſacra / ac ſanctoruȝ
dogmata / eccl'e quoq; ritus ꝛ determinatio atq; rō
❡ Rō: quia charitas q̄ eſt vinculū eccl'e / membra
vniens: nō ſolū ad viuos ſe extendit / ſed etiam ad
mortuos q̄ in charitate decedunt. Charitas eīn
eſt vita anime q̄ nunq̄ excidit: q̄ nec in hoc ſecu-
lo nec in futuro finit: vt dt glo. j. Coꝝ. xiij. ꝛ ideo
opera viuoꝝ cōia facit etiā defunctis. Oēs eīn fi-
deles viui ꝛ defuncti ꝑ charitatē vniti / vnius cor
poris eccl'e mēbra ſunt / l; diuerſoꝝ ſtatuū. Mē-
broꝝ aūt eiuſdē corꝑis vnū ꝑ aliud conſtat iuua
ri poſſe. Hinc. ij. Machab. xij. dr: q̄ vir fortiſſi-
mus Iudas / collatiōe facta duodecim milia dra
chmas argenti miſit Hieroſolymā / offerre ꝑ pec
catis ſacrificiū: iuſte ꝛ religioſe de reſurrectōne co
gitans. Niſi eīn eos qui ceciderāt reſurrecturos
(ſc; a penis in q̄bus erant) ſperaret ſuperfluum vi
deret ꝛ vanū orare pro mortuis. Hec eīn eſt reſur
rectio ꝑma / qua anima reſurgit a penis in quib⁹
detinet. Et ſcd̃a reſurrectio eſt corporum a ſepul

Viuorum suffragia an defunctis prosint

christi vñ z dr de resurrectione prima Apoca. xx. Beatus est z sanctus q̃ habet partē in resurrectione prima: qz illi mors in eternū nō dñabit. Vñ cōcludit vbi s̃. Sancta igit est z salubris cogitatio p defunctis exorare: vt a peccatis resoluatur Ex hac auctoritate luce clarius patet/ q mortui orationibꝰ viuoꝝ possunt a peccatis/ hoc est peccatoꝝ penis solui. ℂ Ecclesie etiā ritus hāc veritatē approbat: vñ btūs Aug. in li. de cura agenda p mortuis: Nō parua est vniuerse ecclīe (q̄ in hac cōsuetudine claret) auctoritas: vt in p̃cibus sacerdotis q̄ dño deo ad eius altare fundunt locū suū habeat etiā cōmemoratio mortuoꝝ. Hec aūt cōsuetudo ab ipsis instituta est aplīs: vt dicit Dam. in quodā sermone de suffra. mortuorū. Mysterioꝝ ɔscij discipuli saluatoris z sacri aplī in tremēdis et viuificis mysterijs memoriā fieri eoꝝ q̄ fideliter dormierūt sanxerunt. ℂ Hoc idē patet per btm̄ Diony. c. vi. eccle. hierar. vbi citū cōmemorat/ q̄ in primitiua ecclīa p mortuis orabat: vbi etiā Diony. replicando z soluēdo ostendit orōnes viuoꝝ valere defunctis ad remissionē petōꝝ/ per infirmitatē humanā admissoꝝ: vnde ait: Accedens deinde venerādus antistes/ precē sacram sup mortuū peragit. Et sequit: Precat oratio illa diuinā clementiā: vt cūcta dimittat p infirmitatē humanā admissa petā defuncto: eūqz in luce statuat: z regione viuoꝝ in finibus Abrae Isaac z Jacob/ in loco vbi aufugit dolor z tristicia z gemitꝰ. Ista vt reor p̄spicua sūt beatissima sctōꝝ premia: hec Dionysius aplīs contemporaneus/ z beati Pauli discipulus. Augꝰ. q̄z in suo enchi. c. xix. Neqz negandū est defunctoꝝ aīas pietate suoꝝ viuētium reuelari: cū p illis sacrificium mediatoris offert: vel elemosyne fiūt in ecclesia. ℂ Itē beatus Ambro. in li. de obitu theodosij imperatoris: z habetur. xiij. q. ij. Quia alij aīt. Alij tertiū diem/ alij tricesimū/ alij septimū/ alij quadragesimū obseruare ɔsueuerūt. Et sequit: Vtraqz obseruatio habet auctoritatē qua necessariū pietatꝭ implet officiū. Beatus Grego. ad idē multa in. iiij. li. dialo. scribit: quoꝝ aliq̄ postea ponent. Ad idem facit magr̄ dist. xlv. quarti libri sententiaꝝ: et Hugo de sacra. li. ij. par. xvj. Ex quibꝰ z alijs multis satis manifestū est aīas fidelium defunctoꝝ suffragijs iuuari viuorum. ℂ I Per hoc ad auctoritates z rōnes hereticorum. Ad auctoritates potest tripliciter respōderi. Vno mō q oēs intelligende sunt quantū ad p̄miū essentiale beatificū: z quantū ad penā eterne dānationis: illud eñ quilibet recipit fm propria merita. Nec p suffragia quorumcūqz iuuat: vt infra dicet. Vel intelligunt de p̄mio in finali iudicio cuilibet reddendo. Post illud eñ extremū z tremendū iudiciū cessabunt suffragia: cessabit z quecūqz penaꝝ diminutio z glorie augmētum/ tā essentialis q̄ accidentalis. Vsqz tunc eñ gaudiū accidentale beatorū per opera viuorum meritoria augetur: z maxime illoꝝ quibus beati occasio fuerūt p doctrinā verbi/ scripti vel exēpli p̄ces/ auxilia: ac cetera huiꝰmōi: similiter z penā accidētalis damnatorū. Sicut de Arrio loquitur Aug. Debent g̃ auctoritates intelligi de redditione p̄miorū z penarū in finali iudicio futura: q̄ eñ tunc reddentur/ manebūt sine fine: fm illud Mat. xxv. Et tunc ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitā eternā. ℂ Vel tertio q suffragia que fiunt p mortuis z viuis/ dici possunt opera illoꝝ p quibꝰ fiūt. Tū qz vt ista eis p̄ficerēt post mortē/ ipsi suis operibꝰ dū viuerēt meruerunt: z ita sua fecerūt: qz suis p̄cedentibꝰ meritis reddūtur. De quo beatus Augꝰ. i enchi. ca. cix. Eis sez defunctis p̄sunt hec/ qui cum viuerēt vt hec sibi postea p̄desse possent meruerunt. Et sequit: Hic oē meritū cōparat q̄ possit post hāc vitā releuari quispiā vel grauari. Nemo aūt speret qd hic neglexit eū obierit apud deū p̄mereri. Nō igit ista que p defunctis cōmēdandis frequētat ecclīa/ illi apli sunt aduersa snie q̄ dictū est: Oēs eñ stabimus ante tribunal christi: vt referat vnusquisqz fm ea q̄ p corpus gessit: qz etiā hoc meritū sibi vnusquisqz dum in corpe viueret cōparauit: vt ei possent illa p̄desse. Tū qz opus qd p aliquo fit efficit eius p quo fit: appropriat eñ ei p intentionē facientis. Tum qz quod est eius qui vnū mecū est quodāmodo z meū est. Vñ nō est contra diuinā iusticiā/ si vnus fructū accipiat de operibꝰ factis ab alio qui vnū secū est in charitate: z maxime p eo factis. Nā z fm humanā iusticiā contingit: vt satisfactio vnius p alio acceptet: vt vult beatus Tho. in quarto scripto dist. xlv. q. iij. Extra oēs auctoritates allegate q̄ de p̄prijs operibꝰ loquūtur: q̄ quisqz gessit in corpe/ sunt p̄dictis cōsentanee z nullatenus aduerse. ℂ R Auctoritas etiam beati Hiero. de tribunali extremi iudicij loquit: in illo eñ finali iudicio vt dictū est/ cessabūt orōnes sanctoꝝ. Vel potius sic intelligit quod q̄lqz meruit/ meruit aūt decedēs in grā/ vt ei p̄ficerent viuoꝝ suffragia. Nō ergo iob/ daniel aut noe rogare potuerūt: vt noua merita cōsequantur defuncti. Possunt aūt rogare vt p̄cedentibꝰ meritis hec reddant. Vel vt Gratianus. c. allegato dicit/ verba Hieronymi de impenitentibꝰ accipienda sunt. De quibꝰ p̄pheta: Nō dabit deo placationē suā: nec preciū redēptionis aīe sue: z idō frater nō redimet eū sed laborabit i eternū. De alijs aūt intelligi nō pōt. Hec gratianus. Nec obstat qd Eccēs. ix. dr: Mortui nō habēt partē in hoc seculo/ neqz in ope qd sub celo gerit: qz verbū h̄ est cōcionatoris/ veritatem nō determinātis vt patz ex textu. Etiā licet mortui nihil habeāt de opere qd fit in hoc seculo p cooperationē p̄priā (qz hoc seculū excesserūt) hñt tñ aliq̄d de fructu q̄ opa consequit. Ad instar q̄rundā mercatoꝝ societatē ad inuicē habētiū: q̄ p̄cipiant aliq̄d de lucro p istos socios/ q̄ laborādo discurrūt p mūdi partes: cū ipsi domi resideant z quiescāt. Sic z eiusdem corpis membra: licet nō omnia in eodē officio laborent

Ps. 48.

fructũ tamen laboꝝ singuloꝝ omnia ꝑticipant.
Quãuis eñ manus nõ digerant/sed stomachꝰ.
Nec cibos in os inferat stomachus/sed manus
tñ nõ sibi tñ/sed oĩb mẽbris stomachus digerit
ꝛ toti corpi manus cibũ inferunt: ꝛ pedes totum
corpus portant: oculi toti corpi vident ꝛc. Ita
eiusdem corpis mystici eccl'e scꝫ membra: tam ea
q̃ transierũt/q̃ȝ illa q̃ sup sunt cõicant: neqꝫ defun
cti desinũt esse mẽbra eccl'ie: quia capiti charitate
sunt vniti: ꝛ non ꝑcisi sicut charitate nudati: igit
participare pñt fructũ suoꝝ mẽbroꝝ. ¶ L
Ad rõnes. Ad ꝑmã pꝫ/ꝙ nõ est ꝯtra iusticiã dei q̃
vnicuiqꝫ scḋm ꝓpa merita retribuit: qꝛ scḋm ꝑdicta
opus qđ ꝓ aliquo fit efficit eius ꝓ quo fit: vt stati
supra dictũ est. ¶ Ad scḋaꝫ dr ad minorẽ/ꝙ verũ
est ꝙ nullus punit ꝓ malis alterius: q̃ non aliq̃
mõ sunt sua. Naꝫ iuste aliq̃s ꝓ malis alioꝝ: q̃ ali
quo mõ ꝑ occasionẽ/ꝯsensum aut aliam ꝯmunio
nẽ etiã ad eũ ꝑtinent: vñ dr Exo. xx. Ego sum deꝰ
tuus fortis zelotes/visitãs iniq̃tatẽ patꝝ in filios
in tertiã ꝛ quartam generatõnem eoꝝ q̃ oderunt
me. Ita etiam nullus iuste bonũ ꝯsequitur ex bo
no alterius nihil eĩno ad se ꝑtinentis: secus vbi ẽ
aliqua ꝯmunio eoꝝ aut ꝯiunctio: vt in proposito.
Unde vbi sup̃ sequit. Faciens miscḋiam in milia
q̃ diligunt me: ꝛ custodiũt ꝑcepta mea. Unde au
ferre aliq̃d quod sibi debet/directe iusticie repu
gnat. Dare aũt aliq̃d ei cui non debet/actus est
liberalitatis/ꝛ iusticie non repugnat: licꝫ iusticie
metas excedat. Ad quod facit illud Matth. xx.
Amice non facio tibi iniuriã: tolle qđ tuũ est ꝛ va
de: nõne ex denario diurno ꝯueni tecum. volo au
tẽ huic dare sicut ꝛ tibi. ¶ Ad tertiũ negat maior
Non eñ ꝑ omnia simile est de laude ꝛ merito: nã
laus nõ dat alicui nisi scḋm ordinẽ ad actũ q̃ aliq̃s
bene disponit. Et qꝛ nullus bene disponit ex ope
re alterius: ideo ex opere alterius nullus lauda
tur nisi ꝑ accidens: ꝓ quãto ipe aliq̃ mõ opeꝝ illo
rum est causa/ꝯsilium/vel ꝑbens auxiliũ/aliquo
mõ inducẽdo: sed opꝰ q̃nqꝫ est meritoriũ alicui:
nõ dispositiõe quã iam hꝫ: sed q̃ȝtum ad aliquod
ꝯsequẽs dispositõem vel statũ eius: vt dr Thom.
Uel põt dici breuius ꝙ opus suffragiĩ est volun
tariũ volũtate añcedente. Uult eñ quilibet iustꝰ
iuuari post hãc vitam suffragiĩs superstitum.
¶ Ad quartam dr scḋm scm̃ Tho. ꝙ anime in pur
gatorio exñtiũ q̃ȝtum ad aliq̃d sunt in termio: q̃ȝ
tũ ad aliq̃d in via. In termino sunt q̃ȝtũ ad meri
tũ ꝑmiĩ essentialis: ꝛ q̃ȝtũ ad certitudinẽ statꝰ bti
tudinis ꝛ miserie: ꝛ q̃ȝtũ ad hoc via eoꝝ est circũ
scpta/vt nõ possint vlteriꝰ ꝑ aliqua opera trãsmu
tari q̃ȝtum ad statum adipiscẽde felicitatis. Sũt
autem in via q̃ȝtum ad hoc ꝙ nondũ apꝑhende
runt finale ꝑmium ꝛ vltimã retributõem ad quã
ambulãt ꝑ ꝯtinuam satisfactionẽ ꝓ pctis. Et q̃ȝ
tum ad hoc via eoꝝ non est circũscpta/quin pos
sint ab aliĩs iuuari. ¶ Nec contra illud est ṽbuꝫ
apli: Post hoc iudiciũ: qꝛ siue loquat de vniuer
sali in fine seculi/siue de ꝑticulari iudicio statim

post mortem celebrãdo intelligit de iudicio fina
lis retributõnis: ꝛ q̃ȝtũ ad illud sic iuuari nõ pñt
viuoꝝ suffragiĩs. Uel pt dici ꝙ iudicio ꝑticulari
nõ solũ iudicat quã retributõem ꝑpetuã habitu
rus sit hõ: sed etiã q̃b purgatõib(attẽtis suffra
giĩs futuris) ꝑueniet ad finalem retributõem.
¶ Ad quartũ dr/ꝙ minor nõ est ṽa. Ostensũ eñ
est ꝙ mortuoꝝ ꝛ viuoꝝ est ꝯmunicatio q̃ȝtum ad
opa vite spũalis/tanq̃ȝ mẽbrorum eiusdẽ corpis
charitatis nexu vnitoꝝ. Phs ṽo loquitur de cõ
municatõe opeꝝ ciuiliũ/q nõ est eoꝝ q̃ sunt extra
vitã ciuilẽ quã excesserũt mortui: nõ aũt vitã spũ
alem grẽ q̃ etiã mortui in Christo viuũt. ¶ M
De scḋo ꝑncipali scꝫ q̃b ꝓsint viuoꝝ suffragia
an solũ exñtib in purgatorio/an etiã exñtib in in
ferno. Nam q̃ btitudinẽ adepti sunt/his nõ indi
gẽt. Ad h dubiũ rñdet btũs Augꝰ. in suo enchi.
c. cix. ꝛ allegat mgr disti. xlv. li. iv. Non eñ inde
oĩb ꝓsunt. s. eccl'e suffragia. Et q̃re nõ oĩb pro
sunt/nisi ob differẽtiã vite quã q̃sqꝫ gessit in cor
pe/premisit: Hec eis ꝓsunt/qui cum viuerent/vt
hec sibi postea ꝓdesse possent meruerunt. Est eñ
q̃dam viuendi modus nec tam bonꝰ vt non req̃
rat ista post mortẽ: nec tam malꝰ vt ei nõ prosint
ista post mortẽ. Est ṽo talis in bono/vt ista nõ req̃
rat: ꝛ est rursus talis i malo/vt nec his valeat cũ
hec vita transierat adiuuari. Primi boꝝ dicũtur
mediocriter boni ꝛ mediocriter mali: secundi val
de boni: tertiĩ valde mali. ¶ Ex quibus dici pos
sunt tres ꝓpositõces ad dubiũ responsiue. Prima
eccl'e suffragia pro defunctis post mortẽ impen
sa non prosunt beatis. Et nota ꝙ dicitur suffra
gium. Nã suffragiũ de sui rõne importat quãdaꝫ
auxiliatõem q̃ ꝯpetit indigenti. s. ei q̃ defectũ pa
tit. Et ideo q̃ȝuis opib meritoriĩs viuoꝝ crescat
gaudiũ accidentale btõꝝ: non tñ ꝓpter hoc dicũt
suffragia respectu btõꝝ/opa bona viuoꝝ. Sic in
tellecta ꝓpositio patꝫ: qꝛ hec ipsi non requirunt/
cũ his nõ indigeat: habẽt eñ q̃cq̃d volũt/ꝛ nulli
us indigẽt. De quib in ser. de verbis apli. Idem
Aug. ait: ꝛ habet de ce. mis. Cum marthe. Iniu
riam facit martyri q̃ orat pro martyre. Et pari rõ
ne iniuriã facit cuilibet alteri btõ ꝓ ipso orãs/quia
omnes sunt in statu non deficientie: sed in statu
beatitudinis ꝛ sufficientie. ¶ Secunda ꝓpositio:
Suffragia eccl'e ꝓsunt defunctis in purgatorio
carceratis. Patet/quia tales sunt q̃ ea requirunt
id est desiderant ꝛ eis prodesse esse possunt: nam in
penis detinentur a quib liberandi sunt: quoruꝫ
liberatio potest per ecclesie suffragia accelerari.
Item aliqui defuncti suffragiĩs iuuari possunt:
sed nulli potius q̃ȝ illi: vt patet ex verbis Augu.
Illi enim meruerunt dum viuerẽt/vt post mor
tem iuuari possint. Quõ meruerunt: ꝑ h certe ꝙ
mãserũt in vnitate eccl'e ꝑ charitatẽ: in q̃ finalit
decesserũt: ꝓpter qđ manserũt mẽbra eiusdẽ cor
poris Christi cuiꝰ ꝛ viui: ideo in bonis spũalib cũ
viuis cõmunicant: vt dictum est ꝑcedenti dubio
Meruerũt autem merito conditionato liberari

a penis/si aliqui opa pietatis ⁊ sacrificiū altaris
pro ipsis exhibeāt: quod si nō fiat/penā illā susti-
nebūt quousqȝ satis patiant᷑ ſm eoꝝ quantitatē
peccatoꝝ. Meritū igit᷑ illud nō est aliud nisi pse-
uerātia finalis in charitate: ꝑ quam manēt in sta
tu in quo possunt alioꝝ viuoꝝ scȝ operibꝰ cōmu-
nicare: ⁊ sic ꝑ ea in penis releuari. ¶ N Ter-
tia ꝓpositio: Quibusdā defunctis ꝑpetue dānati
oni ascriptis/viuoꝝ pietates nō ꝓficiūt: q̄ in suis
penis nullis poterūt suffragijs releuari: patet ꝑ
illud Aug. Pro valde malis/⁊ si non sunt adiu-
menta mortuoꝝ/qualescūqȝ viuoꝝ ꝯsolatōes sūt
Utrum aūt ulli damnatoꝝ suffragijs viuoꝝ iu-
uari possunt/opiniones sunt apud docto. Sunt
eñi qui in ꝓdicta beati Augustini auctoritate. iiij.
membra faciūt. Nam sicut duo sunt genera ele-
ctoꝝ/valde boni/⁊ mediocriter boni: sic duo sūt
gn̄a reproboꝝ/valde scȝ mali/⁊ mediocriter ma-
li: ⁊ ſm hoc ꝑmā ꝑ. eñ auctoritatis bti Augu. di
stinguūt in duo mēbra: intelligētes ꝑ mediocrit᷑
bonos/eos q̄ sine mortalibꝰ in charitate decesse-
runt/cum debito tñ satisfaciendi ꝓ venialibꝰ pec-
catis aut mortalibꝰ quo ad culpā remissis: ⁊ de
his accipiūt illud Aug. ꝙ est q̄dam modꝰ viuē
di nō tam bonus vt nō requirat ista post mortem
Per mediocriter aūt malos intelligunt decedē-
tes in fide catholica informi: cū mortalibꝰ licȝ tñ
nō grauissimis: ⁊ ideo damnatis. De q̄bus acci-
piūt id qđ in Aug. sequit᷑: Nec tam malus vt eis
non ꝓsint post mortē. Illis dicūt valere suffragia
non vt aliqñ non puniant᷑ siue vt liberent᷑/sed vt
minus puniant᷑. Et ad hunc sensum retorquent
ṽba q̄ subdit Augꝰ auctoritate s̄ allegata. Qui
aūt ꝓsunt/aut ad hoc ꝓsunt vt sit plena remissio
aut certe vt tolerabilior fiat ipa damnatio. Pri-
mū referūt ad mediocriter bonos: scȝ existentes ĩ
purgatorio. Secūdū ad mediocriter malos scȝ
existentes in inferno. Al's eñ q̄ño dixisset Augu.
vt tolerabilior sit eoꝝ damnatio: ⁊ non potius vt
tolerabilior sit eoꝝ purgatio. Ualde autē mali q̄
bus non prosunt/sunt infideles/idolatre/genti-
les/iudei/heretici ⁊ pessimi ac obstinatissimi chri
stiani: de quibus intelligunt illud beati Grego.
ad Bonifaciū: Cōgruit vt sacerdos pro mortuis
catholicis memoriam faciat ⁊ intercedat: non ta
mē impijs (q̄uis christiani fuerint) tale q̄d age-
re licebit: ⁊ hāc opinionē tenet glo. xiij. q. ij. Tps
⁊ in c. Cū marthe. de cele. mis. ¶ O Et pōt
hec opinio q̄busdam rōnibꝰ muniri. Primo/q̄a
hi ꝓ q̄bꝰ Machabeꝰ misit Hierosolymā. I2000.
drachmas argenti: vt s̄ allegatū est. Fuerūt in in
ferno: q̄ in mortali decesserūt: qm̄ contra legem
de donarijs idoloꝝ acceperūt/furtiue sub tuni-
cis abscondētes. ¶ Itē in vitaspatꝝ de sctō Ma
chario legit᷑/ꝙ caput cuiusdā inuētū in via ad ꝑ-
ces eius/risum dedit/ꝙ fuerit sacerdotis genti
lis damnati: ⁊ tñ ꝯfessuȝ est se ⁊ alios orōne Ma-
charij iuuari. ¶ Itē Dama. in ser. narrat beatum
Grego. ꝓ Traiano gentili orātē vocē diuinitus

allatā audisse. Uocē tuā audiui/⁊ veniā Traiano
do: cuius rei ait testis est oriens ⁊ occidēs. Sed
ꝯstat Traianū dānatū fuisse: ⁊ q̄ gentilis erat/et
q̄ multorū martyrum sanguinē fudit: vt ibidem
de Dama. ¶ Item suffragia viuis valent in mor
tali petō existētibꝰ: ḡ ⁊ defunctis in mortali dam
natis: plus eñ valȝ defunctꝭ q̄̄ viuis: vt vult Di
ony. c. vlt. eccle. hierar. ¶ Item pena damnato-
rū potest augeri ꝑ mala opa viuentiū/sicut dt Au
gust. ꝙ ignorat᷑ pena Arrij: q̄ nescit᷑ quot eius er
rore sunt subuertendi: ḡ ⁊ minui potest per bona
opa viuentiū/inter q̄ sunt suffragia: qm̄ prior est
deus ad miserendū/q̄̄ ad puniendum. ¶ P
Ad q̄d aūt ꝓsint damnatis suffragia/sequēti du
bio reseruandū foret: q̄ tñ hic occurrit materia/
nunc ꝓsequamur. Et de hoc tāgit Alb. circa hūc
textū canōis q̄ttuor opi. Prima est Prepositini.
⁊ Augu. de anchona in de ptāte ecclastica. ⁊ glo-
se allegate/ꝙ suffragia facta ꝓ damnatis medio
criter malis ꝓsunt ad diminutiōem pene: tollunt
eñ aliquid de pena/nō vt liberent᷑/sed vt minus
puniant᷑. Et si contra hoc arguit᷑ sicut ipsi argu-
unt: ⁊ ponit glosa allegata: Pono ꝙ certū opus
pietatis puta elemosyna/tollat centesimaȝ par-
tem pene eius ꝓ quo fit: ergo si fiāt centū elemo
syne ex equali charitate faciētis/tota pena illi re-
mitteret᷑: qđ negāt sic opinātes. Rn̄det Preposi
tinꝰ ⁊ glo. ꝙ in casu posito/scđa elemosyna nō tñ
tollit de pena q̄̄tū ꝑma ſm q̄̄titatē: sed ſm ꝓpor
tōem. Un̄ sicut ex casu ꝑma elemosyna tollit cen
tesimā ꝑtem totiꝰ pene: sic scđa elemosyna tollit
centesimā ꝑtem remanētis pene: ⁊ sic de alijs. et
q̄ pena est diuisibilis in ꝑtes eiusdē ꝓportōnis in
infinitū: post quācūqȝ centesimā ablatam adhuc
manēt ꝑtes. xcix. igit᷑ nunq̄̄ tollet᷑ tota pena: ⁊ ta
mē ꝑ quodlibȝ suffragiū sic aliq̄d aufert᷑/⁊ fit pe-
na tollerabilior. ¶ Ponit Prepositinꝰ exēplū/in
diuisiōe linee vel cuiuscūqȝ q̄ntitatis ꝯtinue. Si
fit diuisio ſm ꝑtes eiusdē quātitatis stabit diui-
sio ad certū numerū ꝑtiū: vt ad duas medietates
vel tres/tertias: vel cētum cētesimas: aut mille
millesimas: q̄bꝰ ablatꝭ nihil manet. Si ṽo fit di
uisio in ꝑtes eiusdē ꝓportōis/vt ꝑmo auferat᷑ me
dietas totiꝰ/scđo medietas residui/tertio medie-
tas remanētis/fit ꝓcessus in infinitū: manet eñ
sꝑ aliq̄d diuidēdū. ¶ Sȝ ꝯtra hāc rn̄sionē eā im
probādo arguit Alb. ⁊ bn̄ di. Querat᷑ a Preposi
tino q̄ sit cā ꝙ scđm suffragiū minꝰ in q̄ntitate pe
ne tollit q̄̄ ꝑmū: cū in oī natura equalr̄ agētia eq̄
liter tollāt ⁊ abijciāt de passiuo. Pn̄t aūt seq̄ntia
suffragia ec̄. eq̄lia ꝑmo: q̄ ꝓcedere pn̄t ex eq̄li cha
ritatis feruore ac deuotōe: ⁊ cū nulla pt̄ assigna-
ri cā rōnabilis: neqȝ dictū illud ex auctoritate ꝓce
dit eadē facilitate ꝯtēnit᷑ q̄ ꝓbat᷑: vn̄ eā reputat tā
q̄̄ fictōem in nullo fundatā. ¶ Q Scđa opi.
est Cātoris ꝑhis. ⁊ Stephani cāturarieñ. q̄ dicūt
ꝙ suffragiū dānatis impēsū tollit aliq̄d de pena
iferni: ⁊ scđm si fuerit eq̄le ꝑmo tātū q̄ntū ꝑmo ĩ ca
su posito: ꝯsequenter ꝯcedunt ꝙ possunt tantuȝ

multiplicari eccl'e suffragia/ꝙ pena totalr tollit vel verius tota suspendit: quia ꝯsequenter dicūt ꝙ suspensa tota pena/ damnatus iteꝝ in easdem penas relabit: qꝛ nemo liberat a penis siue relapsu nisi ꝑ grām diuinā/ cuius damnatus non est ꝑticeps nec susceptiuus. Hoc ꝯfirmāt per dictū Joan. Chryso. q̄ distinguit/ ꝙ duplex est misericordia dei. s. liberans ꝛ relaxans. Liberans est q̄ ex toto indulgens liberat: ꝛ vt dr/ non est sup oia opera dei: qꝛ non est super damnatos. Miscđia relaxans q̄ est citra ꝯdignum puniēs/ in omni iudicio ꝑtem pene relaxat ꝛ nunꝗ̄ totā: ꝛ hanc dr eē sup omnia opera eius: etiā sup damnatos: de q̄ intelligit illud ps̄. Oēs vie dn̄i misericordia ꝛ veritas. ꝛ illud Jaco. ij. Superaltat aūt miscđia iudiciū. Ponūt aūt huc relapsum maxime fieri post diē iudicij: tūc q̄dem spūs damnatoꝝ resumptis corꝑibꝫ/ detrudent in ignē eternū/ sine spe oīs venie. ¶ Sed ꝯtra illos querit q̄ sit causa ꝙ iam liberatus iteꝝ relabit in penā: qꝛ apud iustū iudicem si aliq̄s satisfecit ꝓ reo: ꝛ iudex satisfactōnem acceptauit: iam iniustū est reum iteꝝ in penā reuocare. Hoc quoqꝫ dictū minime ꝓbant: auctoritas q̄ꝫ oino imꝑtinēs est ꝓposito. Non em̄ vult Chrys. ꝙ ex dei miscđia ꝯtinuo relaxet aliq̄d de pena damnatoꝝ postq̄ꝫ inflicta est: sed ꝙ ex dei miscđia nō tāta infligit quantā meruit suo peccato. Punit em̄ deus citra ꝯdignum. Etiam cōtra istā opinionē allegat Alb. auctoritates canonis/ illam scꝫ Job. xv. de damnato. Non recedit de tenebris/ ramos eius arefaciet flamma: ꝛ auferetur spū oris sui: nō credit frustra errore deceptus/ ꝙ aliq̄ ꝑcio redimēdus sit. Itē Prouer. vj. Zelus ꝛ furor viri nō ꝑcet in die vindicte: nec acq̄escet cuiuscūqꝫ ꝑcibꝫ: nec recipiet ꝓ redemptiōe dona plurima. ¶ R Ideo est tertia opi. Guil. altisiodorēsis. q̄ dr/ ꝙ pena damnatoꝝ ꝑ eccl'ie suffragia: nec minuit nec suspendit. Prosunt tn̄ damnatis vt tollerabilior sit eoꝝ dānatio: qꝛ ꝑ suffragia cōfortant/ vt leuius ferre possint ignis incendium. Sicut qn̄ quis pondere magno grauatus lassitudine debilitat: si q̄s in faciem eius fundat aquā frigidā: ille pondus q̄d portat/ in nullo alleuiat: ꝛ tn̄ portantē ad leuius sustinēdū ꝯfortat ꝛ refrigerat: ꝛ in hoc sensu dixit diuitē guttā aque petere vt refrigeret. ¶ Sed ꝯtra hos argui potest sicut cōtra priores: qꝛ si certū suffragiū tribuit cōfortatōem certi gradus: duplex suffragiū ꝑstabit duplicem ꝯfortatōnis gradum: ꝛ sic possent tantum multiplicari suffragia: ꝛ ꝑ ea ꝯfortatio/ ꝙ nihil damnatus sentiret de pena. ¶ Preterea contra hanc opi. ꝛ oēs eius modos arguit ꝙ viuoꝝ suffragia damnatis simplr non ꝓsunt. Primo ꝑ verbum Abrae quod respondet diuiti aque guttam ad lingue refrigeratōem petēti. Chaos magnū firmatū est inter nos ꝛ vos ꝛc̄. ꝛ p̄misit: Tu recepisti bona in vita tua/ ꝛ similr Lasarus mala. Nūc aūt hic ꝯsolat/ tu vero cruciaris. Ex quo patet ꝙ tm̄ chaos mediat inter damnatos ꝛ ceteros: ꝙ etiam minimū ꝯpassionis suffragiū a sanctis ad damnatos no possit deriuari. Si em̄ suffragium negat a patre Abraā iam domestico dei: ꝛ consimilit a sancto Lazaro/ q̄uo poterit ad eos deriuari suffragium a viatoribꝫ mortalibꝫ potētibꝫ deficere. ¶ Preterea btūs Augu. Si scirē inq̄t patrem meum in inferno/ non plus orarē ꝓ ipo q̄ꝫ ꝓ diabolo. Et. xxj. de ci. dei. ꝛ hoc. xxiiij. Si ecclia esset certa de aliquibꝫ hic in vita cōstitutis ꝙ eēnt in ignem mittēdi eternū/ ꝓ eis nō oraret. Hoc autem stultū foret ꝛ fatuū ꝑtermittere/ si oronibꝫ et suffragijs viuoꝝ/ pena damnatoꝝ aut tolli possꝫ aut minui. Item btūs Grego. xxiiij. mora. ꝛ satis ꝯcordat beatus Augu. loco allegato. Eadē causa est/ cur non oret nunc (scꝫ post diē iudicij) ꝓ hominibꝫ eterno igne damnatis: que nunc causa est vt nō oret ꝓ diabolo angelisqꝫ eius eterno supplicio damnatis: q̄ etiam nunc causa est ꝙ sancti nō orant pro infidelibꝫ impijsqꝫ defunctis: qꝛ de eis vtiqꝫ quos damnatos eterno supplicio iam nouerunt: ante illum iusti iudicis ꝯspectum/ oratōnis sue meritū cassari refugiunt. In inferno igit damnatis suffragia nō ꝓsunt. ¶ Item ex Augu. habis magister dist. xlv. quarti dicit/ ꝙ q̄ sine fide operāte ꝑ dilectōem eiusqꝫ sacris de corꝑe exierūt: frustra illis a suis/ hmōi pietatis officia impendunt cuius cum hic essent pignore caruerunt: non misericordiā sibi thesaurizantes/ sed iram: sed oēs damnati sunt hmōi: quare suffragia eis a viuis impensa non ꝓsunt. ¶ Seruit ad idem rō duplex. Prima qꝛ iusticie obuiat/ manēte petō: penā illi correspondentem minui. Manet aūt petm̄ nec vnq̄ꝫ minuit seu remittit damnatis: qꝛ remissio peccati non fit nisi ꝑ grām: cuius damnati capaces nō sunt/ neqꝫ habere possunt volūtatē bonā: qꝛ obdurati sunt in malo: ꝛ si bonū volūt/ nō tn̄ bn̄: qꝛ sꝑ defecit ꝑncipalissima finis circūstantia: ꝛ adest ꝑuersa qua seipos finē ꝯstituunt: quippe seipsos diligunt sup omnia ꝛ odiūt deum. Juxta illud Superbia eoꝝ qui te oderunt ascendit semꝑ. Si igitur damnatus immobiliter manet i peccato/ stat immobiliter pena tali peccato debita: quia pena ordinat culpam/ ne in vniuerso sit dedecus culpe sine decore iusticie/ per penā ordinantis culpam: vt deducit beatus Ansel. ¶ Secunda ratio: sublata ꝯmunione viuoꝝ ad mortuos tollūtur ꝛ mutua suffragia. Sed viuoꝝ ad damnatos nulla ē ꝯmunio: ꝛ ꝑ ꝯn̄s viuorum suffragia ad damnatos deriuari non possunt. Sunt em̄ damnati extra vinculū charitatis: fm quam solum opa viuorū ꝯtinuant defunctis. ¶ Et addit tertia rō fm sctm̄ Tho. in. iiij. scripto. dist. xlv. q. v. ar. j. Nam damnati sunt totalr in termino q̄ꝫtum ad animā ꝛ extra viā/ recipientes vltimā pro meritis retributis retributōnem: sicut ꝛ sancti qui sunt in patria. Qđ em̄ restat de pena vel gloria corꝑis: hoc eis rōnem viatoris non prebet: cum gloria essentialiter ꝛ radicaliter existat in aīa: silr ꝛ miseria dānatoꝝ: ꝛ ideo nō p̄t pena eoꝝ diminui: sicut nec p̄

mium sctõꝝ augeri q̃tum ad gl'm essentialem. Est ergo opinio pdicta: vt dr biũs Tho. vbi sup̃ presumptuosa: vt pote sctõꝝ dictis ↄtraria ⁊ vana: nulla auctoritate fulcita/ ⁊ irronabilis/ ꝓpter rõnes iam ↄtra eam inductas. S Eit igitur alia opi. bti Tho. ⁊ ceteroꝫ doctoꝝ cõiter: q̃ tenẽt q̃ suffragia viuoꝝ nõ ꝓsunt dãnatis q̃tu ad penas peccatoꝝ/ ꝓ q̃bus damnati sunt: q̃uis mõ relevandas: nec q̃ ad penã dãni: neq̃ quo ad penas sensus. Quo ad penã damni q̃ est carẽtia visionis diuine essentie: nam huius pene oblatio non potest fieri nisi ꝑ collatiõem visionis diuine: sicut in aliis ꝑuationibus. Siquidem ꝑuatio a subiecto non tollit nisi ꝑ positiõem habitus oppositi. Non enim ab homine aufert cecitas/ nisi ꝑ positiõem visus. Positio aũt visus diuine essentie beatificat: fm illud Joan. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscant te solũ veꝝ deũ ⁊c. Cognoscãt inq̃ clare ⁊ intuitiue/ q̃ cognitio visio appellat. Hec q: fm quenq̃ gradũ beatificat: sicut ⁊ gratia fm quẽq̃ gradum gratificat: ideo fm quẽq̃ gradũ tollit damnationẽ. Quo ad penã sensus ↄsistit in aliquo positiuo reali afflictiuo sensus damnati/ siue corporis/ siue mentis: ⁊ maxime mẽtis: q̃ fm Aug. xj. de ciuita. dei. c. iij. verissime sensus dr̃ qualis est pena ignis ⁊ vermis. Neq̃ eñi illa tollitur vel minuit ꝑ suffragia viuoꝝ in damnato/ q̃tum ad eam q̃ infligit ꝓ pctõ mortali: q: illa est eterna: dicẽte christo: Ite maledicti in ignẽ eternũ/ qui paratus est diabolo ⁊ angelis eius. Mat. xxv. Qd̃ vbum ꝑtractans btũs Augu. xxi. de ciui. dei/ ait: Nimie ꝓsumptiõis est dicere cuiq̃ ipoꝝ eternum supplicium nõ futuꝝ: quos deus ituros dixit in supplicium eternũ. Et Esa. Vermis eoꝝ nõ morietur ⁊ ignis eoꝝ non extinguet. Notanter aũt dictũ est q̃tum ad penas illoꝝ peccatoꝝ ꝓ q̃bus damnati sunt/ scꝫ mortaliũ: q: de venialibus peccatis ⁊ mortalibus hic remissis quo ad culpã/ nõ q̃ ad penã satisfactoriã. tenet Sco. in suo quarto dist. xxi q. j. q̃ eis etiã in inferno nõ debet nisi pena temporalis/ cũ venialis culpa sufficiẽter punit pena tẽporali: ⁊ pena mortalis eterna/ dimisso mortali ꝑ penitẽtiam mutat in tẽporalẽ: illa igit tpali solura nihil remanet soluendũ. Qd̃ dictum ⁊ si probabile est quo ad peccata mortalia ⁊ venialia hic dimissa: tamen pro veniali cum quo q̃s moritur/ nõ dimisso q̃ ad reatũ culpe/ nõ videt veꝝ: q: cum tale pctm̃ quo ad culpã ↄtinuat ꝑpetuo fiẽ ⁊ mortale/ nõ pt tolli pena/ manẽte culpa. nõ aũt tollit culpa venialis sicut nec mortalis post hãc vitã in damnatis: q̃bus semp placere nunq̃ displicet culpa/ displicẽtia debite circũstãtionata circũstantia finis: que requirit ad remissionem culpe. Hanc aũt habere non possunt obstinati in inferno: igitur non potest tolli aut minui pena non dimissa culpa. Si ergo opinio illa vera est q̃tu ad pena hic dimissam quo ad culpã/ posset ꝓbabilr̃ dici q̃ q̃tum ad illa ꝓficerent damnatis viuorum suffragia. Nã cũ damnati ꝓ illis pctis possint satisfacere patiẽdo tempalem penã in inferno: ita ꝓ eis pt quis satisfacere tempalr̃ in via. Satisfactio eñi tempalis põt fieri ab vno ꝓ alio. Uerum q̃ oppositũ eque ꝓbabilr̃ potest sustineri/ scꝫ q̃ stante positiõe pdicta/ vnus non potest satisfacere pro alio cum quo nõ hꝫ aliquã cõionem. Uiuoꝝ autẽ cũ dãnatis nulla est cõmunio vt dictũ: nec fm pdicta ipi meruerũt in via vt eis ꝓdessent suffragia post mortem. Et hoc sentire videtur Richar. de media vil. in. iiij. dist. xlv. q. ij. T Per hec ad rõces ꝑme opinionis: ad ꝑmã auctoritatẽ Augu. in ench. In qua se fundant iuriũ glosatores. Et q̃dam alij doctores/ dicendũ q̃ diuisio beati Augu. quã ibi ponit/ nõ est quadrimẽbris: sicut ipsi sentiunt/ sed trimẽbris. Nam idem sunt mediocriter boni ⁊ mediocrit mali: illi scꝫ q̃ decesserunt in gfa cũ pctõ veniali/ aut cũ debito pene ꝓ pctis mortalibus hic ꝑ pniam q̃ ad culpã dimissis: nam mediocriter bonus est/ etiã mediocriter malus. Qd̃ satis clare patet ex verbis beati Augu. Nã ponit tm̃ tres modos viuendi: ait eñi: Est q̃dam viuendi modus nec tam bonus vt requirat ista/ scꝫ suffragia post mortẽ: nec tam malus vt ei illa nõ ꝓsint post mortem. Ecce ꝑmus modus viuẽdi. Sequit: Est ꝯo talis in bono vt ista non requirat: ⁊ est rursus talis in malo/ vt nec his valeat (cum hec vita trãsierit) adiuuari. Primũ ergo modũ viuẽdi ↄtra mentẽ beati Augu. diuidũt in duos/ cũ sit tm̃ vnus modus viuẽdi/ medius inter duos extremos. Unus extremus est talis q̃ non indiget iuuari. Alius extremus q̃ non potest iuuari. Medius qui indiget ⁊ potest: ⁊ ille est mediocriter bonus/ q: põt: ⁊ mediocriter mal'/ q: indiget iuuari. Item q̃ est mediocriter bonus/ aut est aliquãtulũ malus/ vel oĩno nõ mal'. Si scꝫ tunc est valde bonus: nihil oĩno habẽs mali seu debite malicie/ culpe nec pene. Si ꝑmũ/ habetur ꝓpositũ. Sic de mediocriter malo/ aut habet aliquid bonitatis/ ⁊ sic est mediocriter bonus: aut nihil bonitatis/ et sic est valde malus. Et hoc etiam patꝫ: q: Aug. resumẽs dictã diuisionẽ circa finem c. Iteꝝ ponit tm̃ tria membra/ vbi dr̃: Cum ergo sacrificia siue altaris siue q̃rumcũq̃ elemosynaꝝ ꝓ baptizatis omnibus defunctis offerũtur ꝓ valde bonis gratiarũ actiões sunt: pro non valde malis ꝓpiciatiões sunt: pro valde malis/ ⁊ si nulla sunt adiumenta mortuoꝝ/ qualescũq̃ consolatiões viuoꝝ sunt. Ubi non valde malos nominat/ quibus ꝓsunt suffragia: nec inter illos distinguit. Hoc etiam sentit Durãd' in suo. iiij. Absurdum etiã videt q̃ illi dicũt: ꝑ valde malos intelligi q̃ fidẽ nõ habuerũt/ q: ꝑuuli decedẽtes in solo originali fidẽ nõ habuerũt: ⁊ tñ nõ fuerũt magis mali q̃ fideles damnati/ q̃ multa mortalia ↄmiserũt: qd̃ etiã pena õndit/ cũ illi tm̃ pena damni/ isti pena dãni ⁊ sensus puniũt. Maior ãt pena maiorẽ arguit maliciã: q: pena corrñdet culpe. Et si dicerẽt ꝑ valde malos intelligi infideles adultos q̃ et infidelitati pctã actualia addiderũt ⁊ fideles quiori

bus peccatis obnoxios. Tūc sequitur ꝙ decedētes in originali tm̄ nō essent valde mali: ⁊ sic ꝓdessent eis suffragia ſm Aug. ꝯñs falsum: q2 nō habēt nisi penā dāni: q̄ vt ꝑ remissum est nec tolli pōt nec minui/ nisi ꝑ collationē btitudinis q̄ repugnat dānatis. Qd aūt dicit Aug⁹. ꝙ quibꝫ ꝓsunt suffragia/ad hoc ꝓsunt: vel vt sit plena remissio vel certe vt tolerabilior sit coꝝ damnatio. Respondet ꝙ ibi accipit dānatio large/ ꝓ q̄lißʒ punitione ad quā aliquis est iudicatus: ſm quā acceptionē includit etiā penā purgatorij. Unde ⁊ btūs Grego. dicit/ ꝙ codē igne purgātur boni quo reprobi puniunt. Et in alijs cōmunibꝫ locutionibꝫ dicimus aliquē condemnari ad certā pecuniariā penā: siue ad aliqđ tēporale supplicium. ¶ V Ad illud de machabeis dicendū ſm Thomā. vel qđ illa donaria inuenta sub tunicis mortuoꝝ nō fuerūt accepta in reuerentiā idoloꝝ: sed iure belli eis debebant: tm̄ per aliqualē auariciā venialiter peccauerūt: ideo nō fuerūt in inferno: ⁊ ita suffragia eis poterāt valere. ¶ Vel ꝓbabilius ꝙ in ipsa pugna vidētes sibi iminere periculū pctm̄ suū cognouerūt ⁊ penituerūt: ſm illud ps̄. Cū occideret eos querebāt eū: ⁊ ita pctm̄ remissum fuit ꝑ penitentiā: ⁊ ꝑ ꝯñs non fuerūt in inferno/ sʒ purgatorio. ¶ Ad aliud de sancto machario ⁊ capite inuento: dicendū ꝙ illud adiutoriū nō erat ad pene diminutionē: sed ad hoc solū vt ibidē dr̄/ ꝙ eo orante concedebat eis vt mutuo se viderēt: ⁊ in hoc aliquod gaudiū non verum sed fantasticū habere dicunt/ dū implet illud qđ desiderant. Sicut ⁊ demones gaudere dicunt/ dū ad pctā pertrahunt hoies/ q̄uis per hoc eorum pena nullatenus minuat. Sicut nec angelorum gaudium minuit dum nostris malis cōpatiunt. ¶ Ad illud de traiano potest dici ꝙ ad preces bti Gregorij traianus fuit ad vitā reuocatus: et ad statū viatoꝝ: ⁊ ibi grām cōsecutus: ꝑ quā pctōꝝ remissionē obtinuit: et ꝑ ꝯñs imunitatē a pena: sicut apparet in omnibꝫ illis q̄ fuerūt miraculose resuscitati: quorū plures ꝯstat idolatras ⁊ damnatos fuisse. De his oibꝫ sil'r dicere oportet ꝙ nō erāt in infernū deputati finaliter: ſm p̄sentē iusticiā ꝓpriorum meritorū: ß ſm supiores causas quibꝫ preuidebant ad vitā reuocādi: de eis aliter disponēdū erat. Et ita definitiua ⁊ irreuocabili sentētia traian⁹ dānatus nō fuit: q̄ sola facit quē dānatū. Vel dr̄ ꝙ aia traiani fuit simpl'r liberata ꝑ absolutā dei potentiā. Qd aūt dr̄ aias dānatoꝝ iuuari nō posse/ intelligit ſm legē cōem. Vel dicūt alij/ ꝙ aia traiani nō fuit simpliciter liberata a pena inferni: sed pena eius fuit supēsa ad tēpus scʒ diē iudicij. Nec tm̄ oportet ꝙ hec fiant oībus ꝑ suffragia eccl'ie: q2 alia sunt q̄ legi cōi accedūt: ⁊ alia q̄ singulariter ex ꝑuilegio alicui conceduntur. Alij dicūt ꝙ liberat⁹ fuerat a pena sensus nō dāni. Sed q̄litercūq3 dicat/ hec duo stabūt: Primū ꝙ de potētia absoluta de⁹ posset oēs dānatos btificare. Secūdū ꝙ de lege cōi in inferno nulla est redēptio: neq3 q̄ ad pene ablationē: neq3 coꝝ diminutionē: ⁊ h̄ q̄ ad pctā in vita nō dimissa. ¶ X Ad penultimū dr̄ ꝙ q̄tū ad h̄ magis acceptat suffragiū ꝓ mortuo q̄3 ꝓ viuis i mortali existētibꝫ: q2 magis indigēt cū sibi nō possint auxiliari sicut viu⁹ pōt. Sed q̄ tū ad hoc viuus est melioris ꝯditiōis: q2 potest trāsferri de statu pcti mortal' ad statū grē: qđ de mortuis fieri nō pōt: ideo nō est eadē rō orādi ꝓ mortuis ⁊ viuis. Et ē aliq̄ rō orandi ꝓ viuis existētibꝫ in mortali: q̄ nō hʒ locū in mortuis. ¶ Ad vltimū negetur ꝯñs: q2 nō est sil'e tū q2 dānati pena augeri pōt/ manente sua difformi volūtate: q2 punit citra cōdignum. Sed ea manēte pōt minui: q2 vt dictū est/ manēte culpa/ pena illa corrñdens culpe non pōt tolli aut minui ſm diuinā iusticiā: penā ꝓ culpa ordinantē. Sed culpa in dānatis semꝑ manet: scʒ voluntas peruersa contra deū. Ideo sicut op⁹ bonū ab alio factū/ et ad suffragiū dānati ordinatū nō minuit eius penā: multo minus per opus bonū qđ q̄s facit nō ꝓ ipso/ sed occasionalr̄ ex ei⁹ doctrina ipsa iuuari pōt: tū q2 pena infligit arrio ꝓ peruersa sua doctrina: q̄ meritto auget propter nouū malū ex ea ꝯñs: sed ꝓpter sanā doctrinā quā damnatus reliquit in terra nō punit: q̄ ex bonis sequētibꝫ nulla pena minuit. ¶ Vel breuiter dr̄ ꝙ ideo nō est sil'e: q2 dānatus est in statu in q̄ pena ei⁹ nō pōt minui propter volūtatis obstinationē. Pōt aūt augeri/ q2 nunq̄3 potest vsq3 ad cōdignū/ ſm iusticiā dei strictissimā puniri. ¶ Si dicis q̄uis nulla pena tali remittit: tm̄ aliqđ bonū sibi conferendū est ꝓpter bona q̄ occasione suorū p̄cedētiū operū fiunt. Sicut beatitudo accidētalis sanctorū auget/ ꝓpter bonū qđ ex eorum occasione agit. Respondet ꝙ sicut merita eterne vite (q̄bꝫ dānatus meruit: dū in gratia fuit) per pctm̄ mortale superueniens moriunt: nec aliqđ premiū consequūtur post mortē in beatitudine: ꝓpter pcti mortalis obicē: quē volūtarie obtendit: ⁊ quo impediunt ne consequant beatitudinē: ac premioꝝ ipsis meritis corrñdere debentibꝫ se reddiderūt incapaces: ita ⁊ p̄miorū accidētaliū. Unī nullū bonū irremuneratū/ nisi is q̄ remūerari deberet/ ipedimētū remūeratiōis spōte p̄beret: sic ē ⁊ i ꝓposito. ¶ Vel pōt dici ꝙ si dānatus bona remuneranda facit/ deus futurorū p̄scius illa retribuit in p̄senti vita. Unī dixit abraā diuiti refrigeriū petenti: Fili recor. q2 rece. bona i vi. tua. Nō sic in btis in quibꝫ radix boni opis manet/ scʒ charitas: ideo sunt maioris boni capaces. In dānatis aūt manet iniqtas ⁊ ꝑpetuū dei odiū imobil'r ꝑseuerās ꝓpter qđ capaces sunt maioris pene: ⁊ iuste ab oī dei speciali dono bñficio nouo c. ferendo sunt seclusi. Unī p̄ceptū est mistris parabolice: vt hoiem sine nuptiali veste ad nuptias ingressum: ligat manibꝫ ⁊ pedibꝫ ꝓijcerēt i tenebras exteriores: ꝑ qđ significat desertio damnati ab omni subsidio ⁊ suffragio/ ⁊ imobilitas in malo. ¶ Y Ponit tm̄ Alber. vnū modū/ quo vt dicit sustineri posset

suffragia eccl'e valere damnatis: vnde dr q vermis ↄsciẽtie de trib⁹ remordet. s. de pctõ a seipo ↄmisso: secundo de bono a seipo omisso: ꝛ tertio de bono cuius ipse potuit esse causa vt fieret ab altero. De pmis duob⁹: quia preterita sunt/ nulla est pene mitigatio. De tertio crescit ꝛ mitigat. Si ei ꝑ malum suum causa est mali in alio/ totiens crescat vermis/ quotiens crescat ꝛ dilatat malum illud in alijs quos inuoluit. Si autẽ causa fuit vt bonũ fieret ꝑ alios: totiens decrescit vermis qñ tiens bonũ illud multiplicat. Decrescit/ intelligo non quãtũ ad tristiciã vermẽ ↄsequentẽ que infuit: sed a tristicia/ que infieret si bonũ illud nõ multiplicaret. Per hoc aũt nulla pena minuitur: sꝫ aliqua pena accidentalis ne infiat impeditur.

¶ Sanctus Tho. etiã tãgit vnũ modũ q suffragia possunt pficere damnatis: non qͥ̃tum ad pene interruptiõem vel diminutiõem: sed qꝛ ex hmõi suffragijs/ eis aliqua doloris materia subtrahit/ q eis adesse posset: si ita se abiectos ↄspicerent/ q sui p eis nullã curã haberẽt: sed hoc ipm beatus Tho. reprobat: qꝛ ſm ↄmunẽ legẽ ibi sunt spũs defunctoꝝ/ vbi non vidẽt qcunqꝫ agunt aut eueniũt in ista vita: vt dr Aug⁹ in de cura p mortuis agenda. Qđ pcipue veruꝫ est de damnatis: ꝛ ita non cognoscũt qñ p eis suffragia fiunt/ nisi supra cõem legem aliquib⁹ damnatoꝝ illud reuelaret: qđ oĩno incertũ est. Unde tuti⁹ est dicere simplr dicere q suffragia non psunt damnatis: nec eccl'a intẽdit p eis orare/ vt ex auctoritatib⁹ inductis apparet. Cui ↄsonat illđ Eccl's. ix. Qđcunqꝫ potest manus tua instãter opare: qꝛ nec opus nec ratio nec sapia/ nec scia sunt apud inferos: quo tu properas. Et tm̃ de illo dubio.

Lectio. LVII. A

N Unc de tertio principali scꝫ quib⁹ suffragijs anime defũctoꝝ iuuari possint: ꝛ si plurib⁹ q bonum magis psint. ¶ Ad pmã hui⁹ qstionis ptẽ btũs Greg. ad Bonifaciũ (vt. xiij. q. ij. Hic. recitat) qͥ̃ttuor suffragioꝝ gñã annumerat: ait eñi: Aie defunctoꝝ qͥ̃ttuor modis soluũt: aut oblatõib⁹ sacerdotũ: aut pcib⁹ sctõꝝ: aut charorum elemosynis: aut ieiunio cognatoꝝ. ¶ Per oblatões sacerdotũ misse celebratio accipit: p orões sctõꝝ cuiuslibet boni hois/ siue in via siue in pria eñ's deuota p defunctis obsecratio. Elemosyna aũt p quẽcũqꝫ fiat dr elemosyna chari: qꝛ charus est q bñficiũ impendit. Signũ eñi dilectiõis exhibitio est opis: ſm eũdẽ omel. xxx. Sic ꝛ qbuscũqꝫ fiũt ieiunia aut alie corpis afflictões/ cognati sunt eoꝝ p qb⁹ fiunt/ carnales vl' spũales. Dicitur nẽpe cognat⁹ qsi ↄnatus: qꝛ vi amoris ei agglutinat: ꝛ qsi ↄnascit aia defuncti tanqꝫ veri amici. ¶ Sunt aũt hi qͥ̃ttuor modi gñales/ ad qs oẽs alij reducunt. Uñ ad ieiuniũ oẽs carnis afflictiones: vt vestiũ aspitas/ discipline/ pegrinatio/ labor corpalis: ꝛ qcunqꝫ ad corpis afflictiõem assumunt ptinẽt. Ad elemosynas reducunt oia opera miscõie/ corpalia ꝛ spũalia. Ad orõem reducũtur oia spũalia exercitia/ vt meditatões sctẽ/ grãꝝ actiones/ theologie studium ac ↄtemplationes. Ad oblatões sacerdotũ omnia sacrificia ꝛ oblationes/ q immediate deo aut cultui diuino ac ecclesie ministris applicant: vt sunt oblatões pecunie/ cereoꝝ/ animaliũ/ ornatuũ/ ꝛ similiũ. Beatus vo Aug. in li. de cura p mortuis agenda. tria annumerat/ omittens ieiuniũ cognatoꝝ. vnde ait: Nõ estimemus ad mortuos p qb⁹ curam agimus ꝑuenire/ nisi qđ p eis siue altaris/ siue orõnum/ siue elemosynaꝝ sacrificijs solenniter supplicam⁹. et seqtur: Corpi aũt humano quicquid impendit/ nõ est psidium salutis/ sꝫ humanitatꝭ officiũ: ſm aplum: qꝛ nemo vnqꝫ carnẽ suã odio habuit. Ad hoꝝ intellectũ notãdũ/ q (vt docet btũs Thom. in quarto scripto dis. xlv. q. vj. art. j.) suffragia viuoꝝ psunt defunctis ſm q vniunt viuẽtib⁹ charitate: ꝛ ſm q intẽtio viuentiũ refert ad mortuos. Et ideo vniuersa opa pñt suffragari mortuis q ptinent ad cõicatõem charitatis: vel ad directõem in alterꝫ intentõnis. Eapropter vniuersa opa bona q ex charitate fiunt: oia quoqꝫ q ex intẽtõne ꝛ intuitu subueniẽdi (qꝛ quasi p illis ex ꝑsonis defunctoꝝ) fiunt/ eis pficiũt. Ad charitatem aũt (pcipue eucharistie oblatio) ptinet: qꝛ ẽ sacramentũ eccl'astice vnionis/ ↄtinens illum in q tota eccl'a vnit ꝛ solidat scꝫ Christũ: vnde eucharistia est quasi qdam charitatis origo seu vinculũ. Elemosyna vo ad charitatẽ ptinet tanqꝫ eius effectus: est enim precipuus eius effectus. Sic ista duo eucharistia ꝛ elemosyna ex pte charitatis pcipue mortuis suffragant. ¶ Ex pte vo intentõnis in mortuos directe pcipue valet orõ: qꝛ ſm suaꝫ rõnem non solum dr respectuꝫ ad orantem sicut cetera opera: sed directius ad eum pro quo orat. ¶ Ieiuniũ vo/ qꝛ in rõne sua non ↄtinet quod ad charitatẽ/ vel ad intentionis directõem pertinet: sed hec sunt ei quasi extrinseca: propter qđ etiam Aug. nõ posuit: ideo ad vtrũqꝫ põt reduci. Et qꝛ ex charitate põt assumi: ꝛ qꝛ corpis afflictiuũ est: põt tanqꝫ penale op⁹ satisfactoriũ p penis defunctoꝝ ex eorũdẽ ꝑsonis dño ↄferri. Et h respectu trib⁹ pdictis ſm Aug. positis annumerauit Grego. ieiuniũ qsi suffragij gen⁹ quartũ. Nec incassũ: qm̃ cũ aie in purgatorio nõ nisi satisfactorias penas soluãt: qb⁹ solutis/ suffragijs non indigẽt: ꝛ multũ iuuant dũ p eis opus penale (quale est ieiuniũ) deo offert. Opus eñi penale eo q penale satisfactoriũ est. ¶ Ex his ptꝫ respõsio ad pmam ptem qstionis. s. qb⁹ suffragijs anime defunctoꝝ iuuari possunt. Unde respondet breuiter/ q oib⁹ opib⁹ bonis: nã oia opa bona fieri possunt ex charitate. Sic etiã oia opa bona possunt eis applicari ex intentionis directõe. Potest eñi qđcũqꝫ op⁹ fieri ea intentione/ vt prosit spiritib⁹ defunctoꝝ.

¶ P Pro responsione ad scđam ptẽ q. scꝫ q

opa magis ꝓsint liberati ói defunctoꝝ. Aduertendũ ꝙ suffragia habẽt effectũ vel ex genere operis/ vel ex dispositiõe operãtis. Ex genere operis illa pcipue vel magis suffragant defunctis: in qbus cõcurrũt plures vel pauciores rões de supdictis. Ex opante vo illa magis ꝓficiũt q ex psona magis accepta(ꝓpter maiorem charitatẽ aut deuotionẽ aut aliã dispositionẽ: z mai9 meritũ operãtis)impendunt. Meritũ dico/ vel operantis psonale/vel eccle totius generale: cuius psonã operãs in suo ministerio repsentat: vt tangit Sco. in suo qdli. q. xx. circa principiũ. ¶ Itẽ põt opus suffragij valere vel ex pte operãtis pncipalis tale opus fieri ꝓcurãtis: vt testatoris/fundatoris vel alterius opus fieri mãdantis/ petentis vel ordinãtis. Uel ex pte op9 hmõi exeqntis: vt testamẽtarij amici familie opus faciẽtis zc. Hanc distinctionẽ alij sic exprimũt/vt in idẽ redit: Suffragioꝝ quedã ꝓficiũt ex opante tm̃: alia ex opere operato: alia simul ex ope operato z operante Ex operãte tm̃ q ex sola dispositione z acceptatione agentis acceptant a deo: vt sacrificia ve. tes. z opera nõ priuilegiata q quisqz ex spõtanea voluntate operat. Ex ope opato q ex ipso ope exhibito etiã circũscripta dispositione opantis qntũ ad eius esse acceptũ/habẽt suũ effectũ: vt est sacrificiũ altaris z eccle sacramẽta/q effectũ hñt ex institutione christi: nõ ex dispositione ministri offerentis vel dispensantis: de quo sup lec. xxvij. z in alijs pluribus locis. Sic nõ est impiũ sentire de oratione dñica: de horis canonicis z alijs orõnibus/quas ecclesia dicendas instituit: q quandã vim accipiũt ex parte diuini z ecclesiastici mãdati: vt dicit Gerson cãcel. paris. in tractatu de oratione. Ita sunt quedã que effectũ sortiunt ex priuilegio: vt indulgentie vel similia. Itẽ sunt opera que etiã valent ex opere operato/ nõ ex sua institutione sicut sacramẽta: s ex effectu ex ipso opere accidẽte: sicut elemosyna paupeꝝ indulgentiã reuelante: sequit oratio eorundẽ ꝓ anĩa defuncti ad deũ pro eo cuius intuitu fiunt: vt dicit beatus Tho. ¶ L Ex his potest respõderi ad hãc questionis partẽ magis ad particularia descẽdendo per aliquas ꝓpositiones. ¶ Prima: Inter oĩa mortuoꝝ suffragia quãtũ ad liberationẽ defunctoꝝ excellit eucharistie oblatio per manus sacerdotũ/ecclesie ministroꝝ. Hec ꝓpositio est de mente Aug. Greg. magistri/z ceteroꝝ/q inter defunctoꝝ suffragia pmo loco ponũt altaris sacrificiũ Et põt illud ostẽdi rõnibus z exẽplis. Ratione: nam illa magis suffragant defunctis in quibus principaliores et plures rões suffragandi concurrũt: vt statim supra dictũ est. Sunt aũt rationes fm supra dicta charitatis cõmunio: intẽtionis directio: meritũ z pia supplicatio: z hoc tam ex efficacia operis operati/qz operis operãtis: et hoc vel eius q operat /vel eius in cuius psona/vł coꝝ ex quoꝝ psonis operat. Oẽs ille rões perfectissime cõcurrunt in sacrificio altaris. Cũ eñi sacramentũ eucharistie sit sacr̃m ecclesiastice vnionis/continens christũ in quo tota ecclesia vnit: sitqz origo quedã z fomentũ charitatis/vt dictum est: manifestũ est ꝙ in effectu huius sacrificij oẽs cõicant: qui cum capite christo z inter se p charitatis vinculũ vniunt. Nã hanc vnionẽ nõ solũ solidat z conseruat: sed etiã expsse significat: vt dicit Aug. in de sacr̃is fideliũ: z allegat magister dist. viij. quarti. Unus panis z vnũ corpus eccl̃ia dicitur/ ꝓ eo ꝙ sicut vnus panis ex multis granis cõponit /sic eccl̃ia ex multis fidelibꝫ charitate copulante cõnectit. Huius vnionis etiã corp9 christi sumptũ de virgine est sacramentũ .i. significatiuũ: qz sicut corp9 christi ex multis mẽbris purissimis z imaculatis cõstat: ita societas eccl̃ie ex multis psonis a criminali macula liberis aggregat. Propter qđ etiã sacr̃m illud cõio nuncupat qz eius beneficiũ cõicant oẽs eccl̃ie vniti: nõ solũ q in terris viuũt/ sed etiã qui trãsierunt: z q iã beatitudinẽ adepti sunt: z qui in via purgatiõis ad eã tendut. Uñ. dist. ix. quarti dr: Nulli ambigendũ est tunc quenqz corpis sanguinisqz dñi participẽ fieri/ qñ christi mẽbꝝ efficit: nec alienari ab illi9 panis calicisqz cõsortio. Etiã si añqz panẽ illũ edat z calicẽ bibat/de hoc seculo in vnitate corporis christi cõstitutus abscedit: qz illius sacri bñficio nõ priuat/qñ ille in hoc qđ sacr̃m illud signat inuenit. In huius rei testimoniũ hostia sacra in tres partes in altari diuidit: vt significet effectũ ei9 participare: z qui in btitudine/ z q in purgatorio/z q in h seculo delitescũt: de q infra latius tractabit. Nullũ ergo op9 tm̃ ꝓdest defunctis p cõmunionẽ charitatis quantũ eucharistie oblatio que hui9 cõmunionis signũ est fomentũ z origo. ¶ D In hac etiã oblatione intentio dirigit nõ solũ ad viuos/sed etiã ad mortuos. Intentio dico nõ solũ ministri celebrantis/sed ecclesie vniuersalis: que memoriã defunctoꝝ in missa fieri instituit: eiusqz personã sacrificãs minister gerit. In huius officij cõmissione sacerdotali scꝫ ordinatione dicit: accipere potestatẽ offerendi pro viuis z pro defunctis. Est ergo nũcius eccl̃ie ad deũ orãdo ꝓ mortuis: quare psonã representat ecclesie se mittentis. ¶ Est etiã ibi rõ meriti. Nam si ꝓbat quia opus aliquod meritoriuꝫ est in ecclesia/ siue glorie/siue gratie/siue remissionis culpe aut pene. Poterit ne aliquid esse magis meritoriũ illo sacrificio. In hoc enim illius vnici z perfectissimi sacrificij fit memoria z inuocatio/ per cuius virtutem celi aperti sunt: gratia datur per quã solã opera nostra esse possunt meritoria/omnium peccata hominũ remittunt: ac celestis gloria nostro peccato perdita redonatur. Ipse enim qui in hoc sacrificio patri offert clauis est dauidis: q claudit z nemo aperit. Aperit z nemo claudit. Apocalip. iij. Ipse fons gratiarum z caput ecclesie: de quo solo gratia fluit in barbam aaron descẽdẽs in oram vestimenti: psalmo. cxxxij. De eius nãqz plenitudine omnes accepimus/ gratiã pro gra-

cta. Joh. j. Ipse est quē deus pater fecit pctm̄ pro nobis .ij. Cor. v. Idē sacrificiū quo oim peccata hoim expiant. Ipse est sine cuius vniōe (quā hoc sacrificiū prestat) nemo gloriā in celo consequit ipso dicēte: Nemo ascēdit in celū nisi qui de celo descēdit: fili⁹ hois qui est in celo. Joh. iij. Nec potest aut vnq̄ potuit post primi hois lapsum op⁹ aliqđ gratū esse deo patri ⁊ acceptū/ nisi in virtute hui⁹ sacrificij vespertini/ in fine hui⁹ seculi oblati: ad Col. j. Cōplacuit p eū recōciliari oīa in ipso pacificās p sāguinē crucis eius: siue que in terris/ siue que i celis sunt. Et ideo sacramentū illud sacrificiū dicit ⁊ eucharistia. Sacrificiū propter peccatoꝝ remissionē: eucharistia ꝓpt̄ gratie infusionē. Est aūt ibi ratio meriti nō tā ex operante q̄ ex opere: non em̄ solū effectū habet expiandi peccata ex celebrantis deuotione: sed multo magis ex ipsa oblatione .i. christo: iterū in memoriā sue passionis benedicte oblato: q̄ effectus nō minuit per quācūq̄ sacerdotis indispositionē/ formā ⁊ intentionē ecclesie obseruantē. Et licet haberet effectū ex opere operato cōe sit oibus legis noue sacramentis: magis tamē huic approprıat sacrificio: in quo vere ⁊ realiter cōtinet christus/ sacerdos ⁊ sacrificiū/ seipsum patri representans ⁊ p nobis offerēs in holocaustū: vt deducit apostolus ad Heb. ℭ In hoc quoq̄ sacrificio est ratio pie supplicationis: nā in eo fiunt expresse orationes pro defunctis: ⁊ specialiter cōmissis: ⁊ generaliter p vniuersis: vt patet ex p̄missis. ℭ Hec aūt oratio ⁊ supplicatio q̄ fit in misse officio ceteris omnibꝫ efficacior est: quoniā fit in p̄sona non tm̄ sacerdotis (vt dictū est) sed etiā specialiter ex personis coꝝ qui missam ipsam celebrari ordinauerunt/ sit defunctus ipse dū dixit: sint testamentarij: sint amici: sint circūstantes: sint offerētes. Generaliter vo ex p̄sona toti⁹ eccl'ie spōse christi vnice: cui⁹ oratio repulsam nō patit. Ex omniū horū deuotione ⁊ merito efficaciā suam colligit oratio celebrātis. ℭ Preterea: si aliqua orō priuilegiata est s̄m p̄dicta: vel q̄ a christo instituta: aut quia ab ecclesia ordinata: nihil ita sicut misse officiū priuilegiatū esse constat. Hoc em̄ quo ad essentialia a solo christo institui potuit: ⁊ quantū ad superaddita/ videlicet ceremonias/ orōnes/ ⁊ cetera ab eccl'a noscit ordinata. Nihil ibi sonat a sacerdote sua sponte dictatum: sed verba christi in euāgelio/ in cōsecratione ⁊ dñica orōne: et in ceteris verba proferunt ecclesie. Nō em̄ debet sacerdos verba sua miscere: aut de suis addere: aut de institutis minuere: sed verba christi ⁊ eccl'ie in eius persona/ integre/ solicite ⁊ deuotissime personare ℭ Deniq̄ quicquid poterit deuotio celebrantis cooperari/ in hoc maxime officio exhibet. Nā qui ad hoc officiū celebrans vel circūstans indeuotū se exhibet: vbi rogo deuotus apparebit. Totius em̄ ecclesie deuotio in hoc officio colligit/ nutrit ⁊ augeť: vt bñ declarat Sco. in. iiij. dist. viij. q. j. ℭ E Posset etiā exemplis plurimis misse efficacia in subueniēdo defunctis ostendi: quorū nō nulla recitat beatus Grego. lib. iiij. dialo. c. liiij. et. lvj. et. lviij. et alijs que relinquo p̄dicatoribus inquirenda. Rōnem aūt efficacie idē Grego. allegato ca. lviij. ponit: quia hec singulariter victima inquit ab eterno interitu saluat: q̄ nobis mortem vnigeniti per mysteriū reparat: qui licet surgens a mortuis nō moritur: ⁊ mors ei vltra non dominabiť: tamē in seipso imortaliter ⁊ incorruptibiliter viuens: iterū pro nobis i hoc mysterio sacre oblationis imolať. ℭ Sed circa hoc occurrit duplex dubium. Primum vtrum ad anime liberationē tantundē valeat missa a quocunq̄ sacerdote bono vel malo celebrata. Secūdo vtrū intersit aliquid quale officiū dicať: Requiē videlicet vel aliud de domīa aut de passione dñi/ aut sancto aliquo. ℭ Ad primū presupposins his q̄ supra lectione. xxvj. dicta sunt. Respōdeť breuiter q̄ quantū est ex opere operato/ tantundē valet missa ad liberationem defunctoꝝ/ siue a bono sacerdote celebreť siue malo. Malū dico qui in mortali p̄cō de quo nō penitet irretitur. Sacramenta em̄ nō ex ministerio sed ex institutiōe christi suā habent efficaciā: vt supra dictum est. Ideo dū missa rite perficitur/ fructus quem ex vi sacramenti operatur: nec minuiť nec auferť. Dicente beato Augu. in li. de corpori christi: In mysterio corporis ⁊ sanguinis dñi/ nihil a bono maius/ nihil a malo minus perficiť sacerdote. ℭ Quantū vo est ex parte operis operantis (⁊ hoc vt gerit p̄sonam ecclesie: vel vt est instrumētum motū per alium ad celebrandū: quia vt sic non gerit personā suā/ sed personā eccl'ie vel ordinātis missam) nō impedit malicia sacerdotis plus q̄ cuiuslibet alterius nō celebrantis: sic em̄ fructus misse colligitur ex merito ecclesie/ resultante ex membrorū deuotione: vel specialiter eius q̄ ordinat missam celebrari. De quo late dictū est lectione. xxvij. circa principiū. In quantū vo gerit personam suam propriā malus sacerdos celebrādo paꝝ vel nihil proficit defuncto. Sic em̄ locum habet verbum Grego. in pasto. etiā supra allegatū ⁊ expositū. Si is qui displicet ad intercedendum mittitur/ irati animus ad deteriora prouocatur. Unde ⁊ qui scienter malum sacerdotē in sua malicia perdurantem ad celebrandū induceret/ haud dubiū grauiter peccaret. Nō tamen leuiter quisq̄ iudicandus est malus: cum duodecim sint hore diei: in quarum singula peccator potest per penitentiam cōuerti: ⁊ interior cōuersio ac iustificatio nobis sit occulta. Bonus vo sacerdos deuote celebrās multum cooperatur liberationi anime defuncte: quoniā si multū valet oratio iusti assidua s̄m sententiam Jacobi apostoli: etiam vbicunq̄ fiat: quanto magis quando fit in missa: et tanto iungitur sacramento. Ideo ceteris paribus ⁊ secluso pusillorum scandalo magis optanda est ⁊ procurāda missa boni sacerdotis ⁊ deuoti q̄ suspecti ⁊ vagi. Hec sunt de intentione doctorum

beati Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. iij. ar. iij.
Et dis. xij. q. j. ar. v. similiter Scoti dis. xij. quarti
q. ij. prope finē. ¶ F Ad secūm dr q in missa duo
sunt/scz sacrificiū z orōnes. Sacrificiū qd est pre
cipuū in missa/idē est in omnibꝫ missis quecūqꝫ
officia dicant. Ideo ex hac parte idē valet defun-
cto quodcūqꝫ officium dicat / siue requié siue de
domina. Sed quantū ad orōnes/ille videntur effi
caciores ꝑ quas magis excitat devotio orantis:
z intentio magis dirigit ad eos ꝑ quibus orat.
Et qꝛ in officio requie, orōnes z laudes ibi dicen
de expresse leuāt ꝑ defunctis nō sic in aliis: ideo
ex hac parte officiū requié videt plus valere. Po
test tamē ex parte devotionis excitande plus va
lere officium de dñi passione/ aut de dña/ aut alio
sancto: ad quē celebrās vel missam dici ꝓcurans
maiorē habet devotionē. Similiter ꝓpter inter-
cessionē sancti de quo missa dicit: z q ad subuen-
tionē defuncti simpliciter implorat, potest missa
de sancto magis valere defuncto. ¶ Reducunt
etiā ad sacrificiū oblationē cetera q̄ pro defuncto
offerunt ad dei cultū ꝑtinentia: vt eleū cereis ibu
ra vel cetera q̄ ad cultus dei z ecclesiarꝫ ornatum
offerunt. Hinc Dama. in sermo. de mortuis/
docet cereos/oleū z hmōi pro defunctis offerri.
Dum enim cerei circa altare/pbeterū aut tumu-
los incenduntur/ex persona defunctorꝫ christum
verum lumen et eternū i eiusdeqꝫ fidē que lumen
est intellectus viatoris profitemur. Dū thura in
cendimus/ ex eorū persona christū vna cū patre
z spūsancto vnū solum deū verū adoramus. Dū
aquā benedictā spargimus/demones ne orōnes
fideliū impediant z ne corporibus illudant fuge
mus. Sic quecūqꝫ ad altare offerunt/siue in pe-
cunia siue in aliis esculentis, poculentis ac ceteris
vel ad protestationē fidei. Vel communionis tāti
sacrificij: vel ad sustentationē ministrorꝫ altaris
z eccle: plurimū valere animabꝫ fidelium dino-
scunt. Unde z allegatū est supra: Iudas macha-
beus pecunias misit hierosolymā offerri ꝑ peccatis
defunctorꝫ. Et ita q̄cunqꝫ taliū ad honorē dei s'm
ritū ecclesie ꝑ defunctis offerunt aut agunt/ad
oblationē sacrificij reducunt. ¶ G Propositio
secunda: Post sacrificij oblationē multū predest
pro defunctis exorare/ac devotas p̄ces fundere.
Maxie eas q̄ fiūt in ꝑsona eccle/aut q̄ sunt ꝑui
legiate: vt s̄ dictū est. Similiter z meditationes
sancte pro defunctis assumpte, studiū theologie/
predicationes/sacramentorꝫ participationes eu-
charistie/penitētie z aliorꝫ. Sicut z quecūqꝫ me-
ritoria opa possunt quantū ad meritū defunctis
applicari: pōt enim quilibet meritū suum vndecū-
qꝫ acquirat aiabꝫ fideliū impartiri: vt infra di-
cet. ¶ Propositio tertia: Dehinc plurimū valēt
elemosyne tā corporales q̄ spūales: z illet ōīm
ex diātis devotione/sed etiā ex pauperꝫ quibꝫ im-
pendunt suffragijs z orōne. ¶ Propositio quar
ta: Valent demū ieiunia/discipline peregrinati
ones/ z quecūqꝫ corporis afflictiua ꝑ defunctis as-
sumpta: qꝛ eorū q sunt penalia/sunt ꝑ pena defun
ctorꝫ satisfactiua. Pena nāqꝫ ꝑ penā soluit, minuit
z si sufficit totaliter liberat. Et tm̄ de ista q̄stione
¶ H Ad quartā principalē q. Utrū indulgētie
prosunt defunctis. Nō querit hec q̄stio de indul-
gentijs quas defunctus ꝯsecutus est dum vixit:
de his eni dubiū nō est quin plurimū proficiant.
Ipse enim sunt q̄ tollūt penā peccatis debitā: quo
rū debito sublato non remanet in purgatorio pe
na soluenda. Sed de indulgentijs quas viui de
functis amicis impetrant vel consequi nitūtur.
Gratia exēpli: Papa omnibꝫ contribuētibꝫ tan-
tū ad huius ecclesie fabricā concedit relaxationē
trium annorꝫ. Vel partē satisfactiōis aut totius
est questio: si quis contribuit ꝑ fratre suo. Utrū
pater defunctus particiꝑet hmōi indulgentias.
De isto sunt opi. apō docto. btm̄ Tho. in quarto
scripto dis. xlv. q. vj. arti. ij. tenet partē affirmati
uam/tamē sub quadā distinctione quē. Sequit
Aug. de anchona z Anthonin⁹ pte. iij. ti. xxij. z
plures alij ¶ Distinguit igit: qꝛ indulgentie pos
sunt fieri sub duplici forma. Uno mō largiūtur
illis qui certū opus pietatis implent: vt qui visi
tat ecclesiam sancti Petri/habebit tales indulgē-
tias. Aliqn̄ etiā extendunt pro illis ꝑ quibus fit
tale opus: vt si hec sit forma: quicunqꝫ hoc opus
pietatis facit/ipse vel alius ꝑ quo facit/talem re-
missionē consequit. Primo mō indulgentie non
prosunt defunctis: quia non possunt opera pieta
tis facere ꝑ quibꝫ indulgētie sub tali forma ema-
nantes ꝓcedunt. Nec viuus tale opus perficiēs
potest fructum indulgētiarꝫ in alios trāsferre: qꝛ
eius nō est applicare ad aliquid intentionē eccle
per quā cōmunicant cōmunia suffragia thesauri
spūalis: vnde indulgentie vigorē habēt. Hec enim
applicatio ad papā pertinet: z ecclesie platos/po
tentes cōcedere indulgētias. Secūdo modo ꝓ
ficiūt defunctis, si opus pietatis ꝑ quo date sunt
indulgentie per facientem mortuis applicat. Illa
enim applicatio fit s'm intentionē concedentis. Nō
enim est aliqua ratio ait Tho. quare ecclesia possit
transferre merita cōmunia quibus indulgentie
innitūtur ad viuos et nō ad mortuos. Adducit ad
hoc rōnem: quia meritū totius ecclesie est effica-
cius merito vni⁹ ꝑsone: sed meritū ꝑsonale suffra
gat defunctis, vt dictū est: ergo multo fortius ec
clesie meritū cui innitunt indulgētie. ¶ Item in
dulgentie prosunt existentibꝫ de foro eccle: s̄ exi
stētes in purgatorio sunt de foro eccle: alioquin
eccle suffragia eis nō ꝓdessent. Itē cōsuetudo ec
clesie dū facit p̄dicare/et vicē cōcedit: q assumēs
crucē habet indulgentias etiā ꝑ duabꝫ vel tribꝫ:
aliqn̄ ꝑ decē aiabꝫ tam viuorꝫ q̄ mortuorꝫ: quod
esset deceptio nisi mortuis ꝓdessent. ¶ Alia est
opinio Hostien. q indulgētie et vī indulgētie nō
valēt defunctis/cū nō sint de foro eccle. Nā forū
ecclesie ligandi z soluendi/nō extēdit se ad viuē-
tes in terris. Dicente dño Petro. Quodcūqꝫ li-
gaueris sup terrā/erit ligatū z in celis: et quod-

cũq3 solueris sup terram/ erit solutum et in celis. ¶ Et ő3 notãter ex vi indulgẽtie: q3 opa illa bona p q̃bus indulgẽtie ꝯcedunt possunt valere defunctis sicut alia opa bona ꝛ meritoria: si eis applicantur: nõ tñ plus valent ꝓpter indulgẽtias: nec minus q̃3 si nulle indulgẽtie essent concesse. ¶ Et arguũt ad inconueniẽs: q3 sic papa posset liberare quemcũq3 vellet de purgatorio: immo dãdo plenarie remissiõis idulgẽtias/ posset euacuare totũ purgatoriũ. Semp etiã inueniret causas rationabiles ita pro defunctis sicut p viuis: puta beneficia ꝛ auxilia impẽdenda necessitatibus ecclesie cultui diuino augmentando hospitalibus pauperibus: ꝛ sic de alijs que reputant cause sufficientes indulgentias largiendi. ¶ Item tũc ecclesia ꝛ papa negligenter agerent: in tam crebris indulgentijs tem poribus nostris concessis: non extendendo illas ad animas defunctorum/ per conuenientes clausulas bullis inserendas. De qua tamẽ tanq̃3 de pia matre presumendũ nõ est/ ꝙ ita obliuioni traderet filios suos defunctos: maxie cum nõ esset certior modus liberandi animas a purgatorio q̃3 p indulgentias plenarias. Sicut em̃ viuus qui cõsequitur indulgentias plenarie remissionis (si morit sine recidiua) euolat: vt dicunt doctores. Ita defunctus tẽtus in purgatorio si pro eo quis indulgentias plenarie remissionis consequeretur/ simpliciter liberaret. Stulte igitur tanti sumptus fierent in exequijs: ac labores in sacrificijs/ orõnibus/ elemosynis/ ieiunijs quoꝝ quãtitas effectuũ incerta est: cum per impetrationẽ indulgentiaꝝ certe liberari possent ꝛ euolare. ¶ Itẽ in omni genere suffragioꝝ apud beatũ Augu. vel Grego. nulla fit mẽtio de indulgentijs. Cui hec opinio Hostieñ. placet. Posset respondere ad rõnes beati Tho. Ad primam que querit rõnem quare merita cõmunia eccl'e per indulgentias possunt a papa transferri ad viuos ꝛ nõ ad mortuos. Dicit ꝙ ratio est/ q3 hec translatio nõ fit nisi ratione potestatis clauium iurisdictionis spiritualis. Hec aũt data est im̃ quo ad viuos super terrã: nõ ad defunctos qui sunt extra ecclesiã militantẽ ꝛ eius iurisdictionẽ. Non ergo extendit se vltra restrictionẽ qua a dño qui eã dedit restricta est. ¶ Et per hoc patet solutio secũdi: licet em̃ meritũ totius ecclesie sit efficaci' merito vnius persone: tamẽ meritũ cõmune ecclesie nõ est ita in potestate/ sicut meritum ꝑsone quantum ad satisfactionẽ est in potestate facientis: nã opus satisfactoriũ personale est in potestate ꝑsone facientis tanq̃3 suũ: ideo potest illud reseruare sibi vel dare alteri cui maluerit: viuo vel defuncto. Sed meritũ cõe ecclesie cui innitunt indulgentie/ est in ptãte pape ex cõmissione christi: quãtũ ad ei' dispensationẽ que limitata est tm̃ ad viuos. ¶ Ad tertiũ ő3 ꝙ defuncti non sunt de foro ecclesie militãtis: nec sequit ꝙ ideo eccl'ie suffragia eis nõ ꝓsint: q3 illa suffragia q̃ ꝓsunt sũt personalia merita: licet aliqua facta sint in persona ecclesie. Illa aũtẽ vt dictũ est possunt trãsferri in viuos ꝛ defunctos: q3 personali merito põt quis satisfacere pro eo qui nõ est de foro suo: aut de eodem de quo ipse est. Non aũt iudex vt talis soluere vel ligare potest eũ qui non est de suo foro. De hoc ꝙ addit de cõsuetudine ecclesie in ꝑdicatiõe crucis ꝛc. Dico ꝙ nõ constat de hoc mõ: nã ꝛ contra Turcos nostris diebus etiã ꝯtra Bohemos crux predicata est. Similiter plenissime indulgẽtie in reductione grecoꝝ tẽpore concilij Basilen. Item in anno iubileo tẽpore Nicolai pape anno ꝛc. 1450. Et nullibi apposite sunt conditiones per quas extenderet ad purgandos in purgatorio. Estimo autẽ ꝙ in casu hui' dubij esset necessaria determinatio ecclesie.

Circa hanc indulgentiarũ materiã defunctis applicandarũ sequit additio necessaria que nũc suo loco hic adiuncta est quãq3 non ab re collector ꝛ post ipsum impressor in fine huius operis primaria impressione eã annexuerint: cuius tenor is est: R

Cum in lectiõe qnquagesimaseptima tractarẽ de indulgentijs/ ingrens vtrũ indulgẽtie ꝓsint aiabus defunctoꝝ/ recitatis opiniõibus ꝯtrarijs doctoꝝ. In solutiõibus rõnũ p opi. tenentiũ partẽ. q. affirmatiuã/ cõtra Hostien. q̃ tenet partẽ negatiuã. Rñdeo ad rõnẽ bti Tho. dixi nõ ꝯstare de hac cõsuetudine eccl'ie dũ sc3 ꝑdicat crucẽ ꝙ assumens crucẽ p certo nũero aiaꝝ assequit remissiões plenarias pctõꝝ. Presertim q3 nr̃is tpibus/ cõtra bohemos tpe Martini pape q̃nti/ ꝛ contra turcos tpe Pij scdi ꝑdicata sit crux: silr tpe concilij Basilien. p reductione grecorũ. Et anno dñi. 1450. q̃ fuit iubileus magn'/ date sunt indulgẽtie plenissime remissionis: q̃ tñ ad aias defunctoꝝ extense nõ sunt. Dũ itaq3 illa scripsi/ nõdũ venerat ad manus meas declaratio dñi Sixti pape/ nouissime de medio sublati: qua declarat indulgentias ꝓficere p modũ suffragij etiã aiabus in purgatorio existẽtibus/ dũ ad ipsas p summũ pontificẽ extẽse extẽdunt. Hinc ꝛ modern' põtifex dñs innocentius octau' indulgẽtias hmõi olim p Pium secundũ ꝛ Sixtũ ꝓfatũ/ visitantibus eccl'iam Xancontẽsem: ꝛ fabrice ei' ꝯtribuẽtibus ad aias in purgatorio redimẽdas p modũ suffragij extẽsas: etiam ad ꝯtribuẽtes ad sctãm cruciatã ꝯtra turcos extẽdit. Silr Calixt' papa tales indulgẽtias dedit i hispania eccl'ie Tyrasinẽ. Sic ꝛ paschasi' quint' dedit indulgẽtias plenarias p modũ suffragij aiabus i purgatorio: q̃s vndecim summi põ

nauigentur q̃ modu suffragij vosuit similis quo intelligantur,

cifices ɔfirmauerūt: vt legit in littera autētica/in introitu capelle eccl'e sancte Praxedis de vrbe: in q̃ ɔtinet columna/ad quā saluator noster in domo Pilati ligat⁹ fuerat ⁊ flagellatus. Et fuit data i[n]dulgētia sub hac forma: Quicūq̃ celebrauerit vl' celebrari fecerit q̃nq̃ missas p aīa parentis vl' amici existētis in purgatorio: dict⁹ Pascali⁹ dat remissionē plenariā p modū suffragij tali aīe. Et ibi h[abe]t q̄ dict⁹ Pascali⁹ post mortē cuiusdā sui nepotis/dictas q̃nq̃ missas p aīa nepotis sui in ipsa capella celebrauit: ⁊ p⁹ celebratōem q̄nte misse dū esset adhuc in altari: apparuit sibi supra altare in testudine fenestre/q̄ est an altare/Virgo Maria visibilit' extrahens nepotis animā a purgatorio. Hec autētice scripture legūt in introitu dicte capelle. ¶ Itē summi pōtifices dederūt plenarias indulgētias p aīab[us] in purgatorio/visitātib[us] ecclām bti Laurētij extra muros vrbis: in hunc modū/Quicūq̃ singulis q̄tuor ferijs toti⁹ anni dictā ecclam deuote visitauerit/p aīa pris aut alteri⁹ existētis in purgatorio: dicti summi pontifices dāt remissionē plenariā aīe p modū suffragij p q̄ eccl'a ipsa mō p[re]dicto est visitata. ¶ L

Et qd frequenter repetitū est/p modū suffragij/ nō est intelligēdū/q̄si mod⁹ suffragij tollat efficaciam indulgētiar/ita q̄ opus illō p q̄ dant idulgētie factū p aīab[us]: nō pl⁹ valeat aīab[us]/q̄ si idem opus vel suffragiū factū esset p eis/nullis indulgentijs adiūctis: sicut q̄dam intelligere voluerūt. Sic em̄ frustra daret indulgentia p aīab[us]: nihil em̄ p[ro]ficeret/nec aliqd suffragio impēso super adderet: ⁊ p hm̄oi indulgētiar ɔcessione ppl's deciperet: qd de eccl'a ⁊ de sede aplica est nullatenus p[re]sumēdū. Sz qd addit p modū suffragij/excludit modū iudiciarie ptatis: q̄ de iudiciale absolutōem ⁊ pene debite in aliā penā voluntarie ac deuote assumptā ɔmutatōem. Et ille modus iudiciarie auctoritatis/nō habet locū in viuis: q̄ iudicial'r absoluunt: ⁊ quib[us] pena debita in aliam voluntarie ab eis ac deuote assumptā ɔmutatur: vt vult Alex. de ales. p. iiij. q. lxxiij. m̄e. v. ⁊ post eū sci Bona. in. iiij. dist. xx. q. v. Uiui em̄ dūtaxat assumsit volūtarie opus illud vtputa pegrinationem: elemosynā/orōnem/ɔtributōem ad op⁹ salutare/vl' aliud hm̄oi p q̄ dant indulgētie. Cū aūt hm̄oi opus defuncti adimplere nō pūt: dū illud fit p eis ab alio: iam opus alteri⁹ suffragat' eis vt possint ɔsequi indulgētias/nō minus q̄ si ipi p se opus illud adimplessent. Et ita indulgentie p[ro]ficiunt eis p modū suffragij. i. pp[ter] aliqd opus ab alio factū: ⁊ eis p modū suffragij applicatū. Sicut cū papa dat indulgētias oib[us] ɔtra infideles pugnātib[us]: aut pugnatorē p se mittētib[us]: tūc indulgētias pugnātes assequūt' p modū auctoritatis iudiciarie/⁊ mittētes p modū suffragij: qd maxie verū est/si esset aliqs paup nō hn̄s suis expēsis mittere: ⁊ alius su⁹ amic⁹ p paupe siue paupis nomine mitteret: iam paupi p[ro]ficerēt indulgētie p modū suffragij: p q̄nto op⁹ p q̄ indulgētie ɔcesse sūt sibi p modū suffragij applicatū est. ¶ Uerū dt sanctus Bonauē. Si qs ɔtēdat vicariū Jesu Christi habere iudiciariā ptātē sup eos q̄ sunt in purgatorio/nō est ei multū resistēdū dummō hoc diceret rō vel auctoritas manifesta. Sana em̄ fide h[oc] tenendū est/q̄ dn̄s suo vicario plenitudinē sue potestatis ɔtulit: ⁊ tantā quantā decebat puro hō[min]i dari ad edificatōem corpis sui/qd est eccl'ia. Hec Bonauē. Cui alludit auctoritas Chryso. sup illō Mat. xvj. Tibi dabo claues regni celor. quā allegat Alexā. vbi d[icit]: Homini mortali celi ⁊ terre ⁊ oīm q̄ in eis sunt ɔmisit ptātē de⁹: ⁊ ecclam validiorē celo demōstrauit. Et subdit Alex. Ex h[oc] patet q̄ in collatōe clauiū/maxima fuit summo pōtifici collata ptās: ⁊ p[ro]babil'r vl' verisimilit' p[re]sumit' q̄ thesaurus eccl'e est in illi⁹ ptāte. Et q̄ illis qui sunt in purgatorio/q̄z rōne charitatis in q̄ decesserunt. sunt idonei ad bn̄ficior ecclasticor susceptōem/pt illis bn̄ficia cōicare: ⁊ sic pt illis facere indulgentiā ⁊ relaxatiōes. Hec Alexan. ¶ Hanc g[o] sniam asserentē indulgētias p[ro]ficere aīab[us] i purgatorio/p modū suffragij eo mō quo sup in p[ri]ma opinione recitatū est lectōis hui⁹ nō iam velut opinionē/sed sniam certā amplecti deberi existimo: tum pp[ter] pluralitatē doctor eā asserētiū. s. Alexan. de ales/sci Bona. bti Tho. Egidij/Durandi/Pe. de tharātasio/Rich. de meuil. Tho. de argentina/⁊ alior plurimor. Tum maxime ⁊ p[rinc]ipaliter pp[ter] determinatōem summor pontificū prior ⁊ modernor. ¶ Et ideo restat videre rōib[us] ⁊ motiuis p opposita opinione/adductis lec. p[re]cedenti ⁊ ibidē nō solutis. ¶ M Ad p[ri]mā q̄ arguit q̄ aīe in purgatorio nō sūt de foro eccl'e li. ⁊ sol. hoc em̄ solū extēdit se ad existētes in terra ⁊c. Rn̄det fm Alex. q̄ sup terrā esse dicunt' q̄ntum ad solutōem ⁊ ligatōem/q̄usq̄ fiat reductio siue ingressus in regnū: vtpote dū aīe tpalib[us] ⁊ terrenis iuuant' suffragijs. ¶ Itē aīe in purgatorio dicunt' esse sup terrā: q̄z sunt de eccl'a militante ⁊ nō triūphante. Et sicut hi q̄ sunt in terra/sūt in via/⁊ nō in termino: ita existentes in purgatorio sunt i via ⁊ nō in termino. Sūt em̄ in trāsitu ad patriā/q̄ntū ad purgatōem q̄ purgant' p penā: p quā velut p viā trāseūt ad patriā: lz sint in termino quantū ad ɔfirmatōem: quia amplius peccare non pūt/ nec mereri. Etiā si ɔcedit' q̄ nō sunt sup terra fm plr: sunt tn̄ sup terrā q̄ntū ad absolutōnem a penis: q̄z hoc meruerūt existētes in terr': a q̄ discesserūt in charitate: vt scz illis indulgētie ⁊ cetera applicari possint eccl'e suffragia. Sūt g[o] in terr' q̄ntū ad suffragia eccl'e ⁊ indulgētias q̄ eis cōicari pūt. Et ita sunt de foro eccl'e rōne meriti q̄ meruerūt in terris vt iuuari possint: lz fm statum p[re]sentem nō sint de foro eccl'e ad aliqd de nouo merēdū vl' demerēdū. ¶ Itē sunt de foro eccl'e pp[ter] delictū: nam q̄lib[et] reus sortit' for rōne delicti q̄cunq̄ se transferat/etiā extra locū in quo ɔmisit delictum remanet sp q̄ntū ad delictū sub iurisdictōe domini in cui⁹ dn̄o deliq̄t: ad quē spectat cū pp[ter] tale deli-

Indulgentie sunt a[n]iab[us] purgatorii

cti punire vel penã remittere. iij. q. vj. c. vl. Qui crimẽ. Et iõ pót papa remittere penã existẽtibus in purgatorio / debitã pctis in terra cõmissis: nõ tñ pót simili rõne absoluere existẽtes i inferno / a penis pctõꝝ in terra cõmissoꝝ: qꝛ illi nõ sunt capaces remissionis: qꝛ charitate nudati in pctis sunt obstinati: manẽte aũt pctõ in volũtate nõ potest tolli pena pctõ debita. Uel dicunť esse sup terrã ꝗ̃tum ad forũ miscõie: ꝛ si non q̃ ad forũ iusticie. ¶ Itẽ qꝛ virtute clauiũ eccłie dũ existerẽt sup terrã fuerũt obligati ad sustinendũ penã tẽporalẽ / hic i purgatorio soluendã / in quã i ꝯfessione fuit eis cõmutata pena eterna. Ideo licet nũc nõ quo ad oĩa sint de foro eccłie: tñ ꝗ̃tũ ad solutionẽ pene sũt de foro eccłie: ꝛ pñt solui de thesauro ecclesie. ¶ M Quidã etiã tractãtes auctoritatẽ christi. Quecũqꝫ solueris sup terrã ꝛc̃. dicũt ꝙ illa additio: sup terrã / pót determinare pnomẽ tu inclusum in ꝟbo solueris. Et tũc est sensus: Quõcunqꝫ tu Petre existẽs sup terrã meꝰ vicariꝰ / solueris: erit solutũ ꝛ in celis .i. approbabiť a me in celis: claue scꝫ nõ errãte. Alio mõ pót determinare / qđ cũqꝫ: ꝛ tũc est sensus: Qđcũqꝫ solubile sup terrã existẽs / tu Petre solueris: illud erit solutũ ꝛ in celo. Et vtrũqꝫ sensus verus est / etiã referendo ad aĩas in purgatorio. De pmo sensu manifestũ est / qꝛ Petrus exñs in terra ꝑ modũ suffragij soluit aĩas in purgatorio. De scđo etiã sensu patet: qꝛ ꝛ papa soluit aĩas q̃ sunt sup terrã ꝗ̃tiũ ad meritũ ꝛ forũ: ꝛ tales sunt aĩe in purgatorio. ¶ Si dicis papa nõ habet aĩas ligare exñtes in purgatorio: ergo nec soluere: cũ vtraqꝫ auctoritas simul ꝯiũctim est tradita. Rñdet Alex. verũ est añcedẽs / nisi ex aliq̃ causa speciali meruit aliqs eiectionẽ a liminibꝰ eccłie: ꝛ ita subtractionẽ suffragioꝝ: ꝯsequẽtia tñ nõ valet. Et est rõ / qꝛ aĩe dũ viuerent in corpe / nõ meruerũt vt ligari possent post mortẽ: meruerũt aũt vt iuuari ꝛ solui possent post mortẽ: etiã tũc nõ est tẽpus ligãdi sed soluẽdi. Patet ita multiplex expositio auctoritatis. Qđcũqꝫ solueris sup terrã ꝛc̃. ¶ Posset etiã breuissime dici / ꝙ auctoritas illa loquiť de ligatione ꝛ solutione ꝑ modũ iudicialẽ auctoritatis: nõ aũt de solutiõe ꝑ modũ suffragij: q̃ mõ soluit papa aĩas i purgatorio: ꝛ illo mõ pót aliqs soluere bona / cõicando ei q̃ nõ est de sua iurisdictione. ¶ Ad scđm qđ inducit incõueniẽs ꝙ papa posset quẽcũqꝫ liberare de purgatorio: ꝛ etiã posset euacuare purgatoriũ qñ vellet. Diciť ꝙ sicut dicũt sctũs Tho. ꝛ Bonauẽ. ꝙ indulgẽtia vt valeat requiriť causa rõnabilis. Et dispẽsatio bonoꝝ eccłie cũ moderamie ꝛ discretione faciẽda est. Alioqñ nisi discrete fiat deus nõ acceptabit: qꝛ ipse parcẽ miscõiaꝝ sic misereť / vt semꝑ velit timeri suã iusticiã. Preterea indulgẽtie nõ danť nisi ꝓpter aliqđ opus pium et vtile eccłie: qđ necesse est fieri ꝑ viuos p defunctis vt extẽdat se ad defunctos: vix aũt vel nunq̃ a viuis tot pietatis opa fierẽt: vt ꝑ ea oẽs aĩe in purgatorio existẽtes a penis euolarẽt. Si tñ ita fieret ꝑ viuos / nihil incõueniens est ꝑ indulgentias euacuari purgatoriũ: sicut ꝛ per cetera suffragia ecclesie intantũ multiplicata / ꝙ sufficerẽt ꝓ redẽptione aĩaꝝ oĩm in purgatorio penas soluẽtium purgatoriũ posset euacuari. Non ergo quascũqꝫ vult papa de purgatorio liberat: sed eas ꝓ quibꝰ fit opus piũ ꝓ quo indulgentie concedunť. Et si semꝑ inueniť causas rõnabiles dandi indulgentias: pót semꝑ eas dare: nec tñ sic euacuatur purgatoriũ: qꝛ nõ semꝑ proni ꝟ desides sunt viui ad agendũ pia opa ꝓ defunctis. Et vtinã tãtus esset in viuis feruor charitatis: vt suis suffragijs aĩe oẽs de purgatorio tollerenť. ¶ Ad tertium qđ inducit negligentiã eccłie ꝛ põtificis. Pro eo ꝙ nõ extendũt indulgẽtias q̃ cõiter danť ad aĩas defunctoꝝ. Cui addať q̃rta rõ: q̃ arguit ꝙ in genere suffragioꝝ / apud btm̃ Aug. et Grego. nõ fit mẽtio de indulgẽtijs. Rñdeť ꝙ vt dictũ est / cum discretione multa thesaurꝰ eccłie dispẽsandus est ad ecclesie vtilitatẽ. Uñ maioribꝰ eccłie necessitatibꝰ maiores indulgẽtie reseruanť. Ita qꝫ defunctis suffragia impẽdenda sunt: vt ꝑ hec viuis occasio nõ detur desidie: ꝛ abijciendi onera satisfactiõis ꝓprie. Hoĩes eñ tardi ad opa satisfactiõis si passim darenť indulgẽtie plenarie ꝓ aĩabꝰ cũ ꝑeos liberarenť a penis: omitterẽt opa satisfactionis: qđ foret magnũ malũ viuentibꝰ: cũ ꝑ hoc ꝓ uarenť pmio essentiali eterno corrñdẽte operibꝰ satisfactorijs: qđ est maiꝰ malũ q̃ꝫ pati penã q̃ciicũqꝫ tpalẽ. ¶ Et qđ addiť de Aug. ꝛ Grego. dicendũ / ꝙ ante tpa bti Grego. modicus vel nullus fuit vsus indulgentiarum. Nunc aũt crebrescit eaꝝ vsus: ꝙ sine dubio eccłia habẽs spũm spõsi sui christi: ꝛ ideo nõ errãs / singula ꝓut expedit tẽporibꝰ suis distribuit / mota ꝛ illuminata a spũ dei. Qui nouit tpa q̃ pater in sua posuit ptãte quoꝝ mysteria indagare nõ sufficimus: dicẽte filio: Nõ est vestrũ nosse tpa ꝛ momẽta q̃ in sua pr̃ posuit ptãte. Act. j. ¶ Possumus tñ cõijcere aliq̃s causas / cur magis mõ q̃ꝫ olim vsus indulgentiarũ crebrescit: qm̃ in eccłia pmitiua calescente adhuc recẽter effuso christi sanguine / hoĩes feruidi sanctissime viuebãt. Et si qñqꝫ hũana ex fragilitate ceciderũt / magnã egerũt pniam: vt ptꝫ in sctis martyribꝰ. Et in li. vitaspatrũ ac legendis sctõꝝ. idcirco indulgẽtijs nõ egebãt. ¶ Item vt timor trãsgressiõis mãdatoꝝ dei induceret in cõuersos fideles / graues pnie iniũgebanť ꝛ pene: sicut patet de Saphira ꝛ Anania marito eiꝰ: q̃ ꝓpt̃ mẽdaciũ statim subitanea morte correpti sũt: vt habeť Act. v. Uñ magnus timor cecidit in ecclesiam. ¶ Fuerũt ꝛ hoĩes proni ad suscipiendũ ꝛ agẽdũ cõdignos pnie fructꝰ: fm̃ exhortationẽ Joh. baptiste. Ideo tũc nõ fuit necessariꝰ nec ꝯueniẽs indulgẽtiaꝝ vsus. Nũc ꝟo tepescẽte charitate i his vltimis tpibꝰ: nec satisfactiões ꝯdigne iniũgunť nec modice iniũcte perficiunť: ideo valde necessarius est copiosus indulgentiaꝝ vsus: vt qđ ꝑ accidiã deficit ꝑ alioꝝ suffragia suppleať. Sic cũ vi-

uentes tepidi sunt ad iuuandum aias per satisfactionis opera condignas decens est et nunc indulgentias ad eas extendere, ut non careant beneficio auxilio. Unde de hoc arguit Alex. de ales ad propositum dicens. Pater misericordie omnibus providit secundum ordinatissimam dispositionem et misericordissimam suam pietatem. Sed recta ordinatio charitatis que exigit ut unus ab alio possit adiuvari, hoc maxime exigit circa eos qui se iuvare non possunt. Si ergo hominibus in hoc seculo cum indigent auxilio providit deus de auxilio per indulgentias ecclesie conferendas: cum illi de purgatorio indigeant auxilio: et se iuvare non possint: videtur quod de indulgentiis eis conferenda maxime providere debuit. Adde maxime eo quod ope quam alia auxilia negligentius impenduntur. Non ergo pia mater ecclesia negligens fuit circa filios suos defunctos: non sepe nec frequenter indulgentias huiusmodi impertiendo, sed ordinate has distribuit ut utrisque conveniat vivis et defunctis, prout tempus et conditio exigit: et prout regitur directore spirituali. ¶ P Ad quartum quod arguit, quod inutiliter sumptus fierent in exequiis anniversariis etc. Dicendum quod neque stulte neque frustra fiunt suffragia defunctorum in sacrificiis, in orationibus, abstinentiis ac elemosynis: licet anime pro quibus hec fiunt indulgentias plenarias consequerentur. In cuius rei signum etiam pro baptizatis in infantia defunctis, non inutiliter exequie per sacrificium oblationes et cetera fiunt: unde Alex. de ales par. te. iiij. q. xlij. art. ult. ait, Ecclesia instituit sacrificium altaris offerri debere pro parvulis decedentibus in innocentia baptismali: de quibus constat quod statim evolant: cuius multe sunt rationes scilicet conformitatis ecclesiastice observatio. Devotionis fidelium et maxime parentum excitatio beneficii redemptionis recordatio: connexionis parvulorum cum membris corporis Christi mystici significatio: aiarum purgandarum sarcine sublevatio: debite laudis divine expressio. Ut enim conformitas ecclesie in exequiis mortuorum conservetur: ut devotio fidelium et maxime parentum excitetur: ut beneficium redemptionis quod maxime locum habet in parvulis merito passionis salvandis rememoretur: ut connexio parvulorum cum membris corporis Christi mystici significetur, ex hoc parvulorum exequie sicut ceterorum membrorum celebrantur: ut purgandarum aiarum sarcina sublevetur: et ut debitum divine laudis exprimatur: quod scilicet salvatori exhibenda est, ex hoc quod sine parvulorum meritis gratie sue sinceritate salvantur, convenit: ut pro illis missarum solennia celebrentur et salutaris hostia offeratur: Ex hoc enim quod pena aiarum purgandarum illorum gratia mitigantur: et laus deo extollitur: et devotio fidelium ad eorundem meritum excitatur: accrescit parvulis materia gaudiorum. Hec Alexander. ¶ Si ergo hec pro parvulis nullis actualium peccatorum maculis fedatis agenda sunt: de quorum beatitudine nullum relinquitur dubium: quanto magis omittenda non sunt pro adultis pro quibus indulgentie plenarie procurantur: ubi adhuc de earum liberatione a purgatorio aliquale dubium esse posset: non dum si indulgentiam perciperent plenariam, vel

esse posset an causa indulgentiarum sit ea quam deus approbat: an conferentis intentio sana sit et integra: et non subdola ex simonie vitio vel avaricie procedens quod licet non sint facile presumenda: non tamen sunt vendicanda certa: nam clave errante, prestans clavium debita caret efficacia. ¶ Q Denique et si certum foret defuncti aiam indulgentie effectum consecutam esse: non ideo ex premissis causis et rationibus omittenda sunt suffragia: sicut nec pro parvulis quorum certa est salvatio: quia magis hic quam ibi dicte militant rationes. Nam per hec suffragia magis quam per indulgentias procuratas laus et honor redditur deo: fructus amplior accrescit subvenienti amico: et augetur cumulatius gloria accidentalis liberando. Manifestum est enim quod misse sacrificium, preces devotas, multiplicatas elemosynas et crebra ieiunia, magis deum glorificari: cuius potentiam, misericordiam, iusticiam, benignitatem: in his operibus ex charitate dei gloriam pro motu et principaliter et secundario ad anime liberationem exhibitis protestamur quam per unum solum opus contributionis ad sancta cruciata, vel ecclesie particularis edificationem, vel pauperum in hospitali aliquo collectorum sustentationem. Sic etiam quia illa suffragia defunctis impensa per modum satisfactionis magis proficiunt facientibus vivis quam indulgentie defunctis acquisite, non sunt aliquatenus omittenda. Quomodo autem suffragia defunctorum facientibus ea proficiant, dicetur lect. lviij. et in allegatis ibidem. ¶ R Magis denique proficit aiabus liberatio per suffragia satisfactoria charorum quam per solas indulgentias concessas ex potestate clavium: nam per istas tantum tollitur pena: sed per satisfactoria charorum opera, et penarum animarum tollitur: et gaudium eis accidentale perpetuum cumulatur. Gaudent enim plurimum de profectu amicorum suffragia impendentium: gaudent amplius de honore deo per huiusmodi suffragia exhibito: gaudent de auxilio ceteris animabus per huiusmodi suffragia impenso. Siquidem indulgentie alicui anime acquisite, ei tantum et non aliis proficiunt ad pene mitigationem aut totalem liberationem. Nunquam autem suffragia fiunt pro una sola aia licet principaliter fiant pro una. Semper enim in divinis officiis, orationibus et ceteris suffragiis non pro una sola fit sacrificium, oratio vel suffragium. Sed etiam memoria fit omnium defunctorum in charitate decedentium. Siquidem ab omnibus oratiundo additur. Et anime omnium fidelium defunctorum requiescant in pace. Unde magis proficit animabus liberari per opera satisfactoria quam per indulgentias: licet per illa tardius, per istas citius liberentur. quoniam satius videtur ad tempus penam pati, quam gaudio etiam accidentali perpetuo privari. Quia tamen raro a vivis opera satisfactoria impenduntur que sufficiant ad anime liberationem ideo consultum est ut indulgentie dum pro animabus conferuntur, nullatenus negligantur. Nec propter indulgentias acquisitas cetera omittantur: quoniam et si animabus per indulgentiam liberatis non proficit satisfactionis suffragium ad pene sublationem: proficit tamen eis ad glorie augmentum: proficit aliis animabus propinquorum, vel generaliter omnibus ad pene mitigationem: proficit fa

Annotationes manu scriptae (margo superior): Anime in purgatorio ... in non fuit, hoc ... suffragia a vivis ...

(margo dexter): Indulgentias ... frustra ... Animabus ... torio magis ... liberatio per ... satisfactoria ... ... sola ... gentias ... ... clav...

(margo inferior): pro parvulis in infantia baptizatis sacrificium altaris offerendum licet statim ad celum evolent.

cienti ad meritum gratie/z glorie augmentum/ deo ad honorem z cetera. Per hec etiã deduci po test insufficiẽtia solutionũ rationum adductaruʒ pro hac opinione: immo pro declarata veritate Et tñ de illo. ¶ S De q̃nta questione pñci pali. s. ad quid suffragia valeant defunctis iaʒ ex pmissis patʒ responsio. Ideo breuiter respondet p quattuor ꝓpositiões. Prima/suffragia viuoꝝ non valent defunctis ad status mutatõnem: sta tus dico damnatõis vel btitudinis. Probat: qꝛ p nulla suffragia ecclesie ĩpetrari potest vt aliq̃s defunctus de statu damnatõnis mutetur ad sta tum salutis/stante immutabiliter hac sententia. Eccẽs. xj. Lignũ vbi ceciderit siue ad austꝝ/siue ad aquilonẽ/ibi erit: glo. Locũ quẽ hic tibi ppa raueris/in futuro habebis. Rõnem assignat bea tus Tho. q. iiij. dist. xlv. q̃rti scripti ar. j. quia soꝛs glorie reddit̃ ẜm mensurã accipiẽtis: hoc est dis positõis dignitatis eius ad pmiuʒ. Unusquisq̃ autem ex suo actu disponit̃/non ex actu alterius actu inq̃ voluntario. Nihil autẽ voluntarii esse potest/nisi sua ꝓpria voluntate. Et ad hoc facit il lud Diony. eccle. hierarchie: Qui pie inquit vi xerũt lucidissima diuinaq̃ vita/p merito ab eq̃ssi mis iancibꝫ redditur/pro merito haud dubium suo/non aliorum. ¶ Secunda ꝓpositio: per viuo rum suffragia defunctis non comparant̃ merita noua. Patet/quia si nouum eis meritum acqui reret̃/acquireretur nouus gradus beatitudinis: z mutaret̃ status pmij essentialis: cuius opposi tum dr̃ pma ꝓpositio. Patet etiam ex allegatis auctoritatibꝫ in pma questione: ex quibus suffici enter deductũ est/ꝙ beatitudo vnicuiq̃ redditur ẜm ꝓpria merita. ¶ Tertia ꝓpositio: Suffragia viuoꝝum valent defunctis ad beatitudinis acce leratõem: pbatur/quia suffragia ẜm pmissa va lent ad remissionẽ pene satisfactorie in purgato rio in toto vel in pte: quam tenent̃ in gratia dece dentes pati/in supplementũ satisfactõnis condi gne hic neglecte. Huiꝰ pene debito manẽte nul lus beatificari potest: qꝛ nec cum debito pene sit soluende in beatitudine. Hoc eñ est impossibile qꝛ omnis pena repugnat beatitudini: nec posteri us soluende: qꝛ nihil est post beatitudinem/cum ipa sit eterna fine carens: z per consequens etiaʒ omne debitum pene repugnat beatitudini. Re misso itaq̃ huiusmodi debito/sublatũ est impedi mẽtũ btitudinis: quo sublato/acceleratur btitudo Sententia est Scoti in quarto scrip. distinc. xxj. ¶ Quarta ꝓpositio: Suffragia a viuis defunctis impensa/augent in eisdem btitudinem acciden talem. Patet illa ꝓpositio: quia cum aĩme in pur gatorio sunt beatificande: z in beatitudine nõ so lum gaudebũt de pfectionibꝫ diuinis (qd̃ pertinet ad beatitudinẽ essentialẽ) sed etiã de bonis ꝓpriis z omniũ electoꝝ. Et quia suffragiuʒ est quoddã bonum etiam in facientibꝫ remunerandũ: gaude bũt de hoc bono primi/sicut de oibꝫ bonis pri moꝝ. Hoc aũt gaudiũ qꝛ est de bono creato z de

bono creature ptinet ad btitudinem accidẽtaleʒ Sic z de liberatõne vniꝰ aĩe a penis purgatoꝛij oẽs alie aĩe in purgatorio gaudent: z ꝯsolatiõem quãdam accipiũt. ¶ T Et ẜm hũc modum suffragiũ vni aĩe specialr̃ impẽsuʒ valet oibꝫ. Tho. q. vij. dist. xlv. Ualoꝛ eñ suffragioꝝ vno mõ valʒ ex radice charitatis q̃ facit oĩa cõmunia: z sic attẽ ditur magis ẜm quãdam interiorẽ ꝯsolatõnem: ẜm ꝙ in charitate existẽs/gaudet ac ꝯdelectatur de bonis alterius/q̃ ẜm pene diminutõnem. Et sic magis valet ei qui habet maioꝛẽ charitatẽ/lʒ p eo specialr̃ non fiat. Nam qui magis diligit p ximũ/magis gaudet ac delectat̃ de bono ꝓxi mi: q̃uis p b pene nõ minuant̃/nisi q̃tum illud gaudiũ de alteriꝰ bono/puta liberatõis: aut meri to suffragiũ impẽdẽtis/sensum pene q̃si suspẽdẽ do/vel patiẽtẽ ꝯfortãdo minuit: qꝛ ẜm pbm. vij. Ethi. Delectatio de quocunq̃ minuit tristiciam inexistentem. Et ẜm hũc intellectũ vadit opinio Prepositini lec. xxvij. recitata/scilʒ ꝙ suffragia p vno facta/nõ magis ei ꝓficiãt p q̃ fiũt/q̃ illis qui sunt magis digni: sicut cãdela aliq̃ q̃ accẽdit p aliq̃ diuite: magis ꝓdest illis secũ existẽtibꝫ q̃ hñt oculos clarioꝛes: z lectio q̃ p vno legit̃/nõ minus ꝓdest aliis q̃ simul audiũt: immo eis ampliꝰ qui sensu magis sunt capaces. Secus aũt de valoꝛe ex hoc ꝙ p intentiõem faciẽtis alteri applicat̃: sic ei vt dictũ est/habet rõnem satisfactiõis translate in alteꝝ. Satisfactio aũt ꝓprie/ad pene remissionẽ ordinat̃: q̃tũ aũt ad dimissioneʒ pene/pn̄cipue ei valet p q̃ fit: z q̃tũ ad hoc nõ assimilat̃ suffragiũ lumini vel lectõi. Nam lumẽ postq̃ accẽsum fue rit/naturalr̃ agit illuminãdo: nõ ẜm intentõnem z volũtatẽ ponẽtis seu accẽdẽtis. Debiti eñ solu tio liberat ẜm intẽtõem soluẽtis: p quo eñ debi tum soluẽs/intentõem suã dirigit z ordinat: is z nõ aliꝰ a debito liberat̃. Quãtũ aũt ad ꝯsolatõeʒ z gaudiũ qd̃ infert ceteris de bono primi dilectis sic nõ agit ẜm intẽtõem faciẽtis suffragiũ: sed q̃si naturalr̃ ẜm dispositõeʒ alioꝝ in charitate. Qua re velit/nolit/impendens suffragium p vno/cete ri qui hũc aut impẽdẽtem diligũt/magis de suf fragio gaudent. Et q̃tum ad hoc nõ incõuenien ter assimilat̃ lectõi z lumini: z de hac materia lati us vide in lectõe iam allegata. Ubi etiã latiꝰ tra ctat̃/vtꝝ suffragiũ/si pluribꝫ impendit̃/tãtũ valʒ cuilibʒ pluriũ q̃tũ ad pene solutõem/q̃ntũ vale ret/si vni soli impẽderet̃. Itẽ q̃mõ se habeãt obli gati ad suffragia pluribꝫ: vtꝝ vno suffragiũ actu (exempli gratia) vna missa celebrata satisfaciat oibꝫ. Silr̃ z de applicatõe suffragioꝝ/ꝓsertim fru ctus misse: quẽadmodũ fieri possit z debeat a sa cerdote: z multa alia ad hec ptinẽtia/supra cũ de memoria viuoꝝ ageret̃ latius/tractata sunt: z iõ hic dimissa. ¶ V Restat sexta questio s̃ mo ta. s. quoꝝ suffragia ꝓsint/an tñ existentiũ in gra tia: an etiam pctõꝝ. ¶ Ad hanc q̃stionẽ q̃tuʒ ad ea suffragia quoꝝ vtus ꝯsurgit ex ope opato iam respõsum est statim s̃. Silr̃ q̃tũ ad opus operãs

dum faciens agit vt minister in ꝑsona alteri⁹. Jõ brevius dr post scm̃ Tho. dist. xlv. q. iiij. art. iij. et Rich. eadē distin. ꝙ opus suffragiũ fieri pt ab aliquo dupl'r. Uel vt a causa ꝑncipali non mota/ sʒ movente mandante aut ordinante opus fieri. Alio mõ tanq̃ a causa instrumentali/ puta dũ faciens opus agit vt motus ab alio: vt q̃ facit ad alterius mandatũ vel ordinatõem. Sequitur aũt opus ꝯditõem agētis ꝑncipalis magis q̃ instrumentalis. Unde si auctor opis ꝑncipalis/ siue ꝑ se faciat/ siue ꝑ alium mãdet fieri: nõ fuerit in charitate/ dũ mãdat vel ordinat: siue fiat executio operis ꝑ bonũ vel malũ ministꝝ/ non ꝓdest defuncto nisi forte ꝑ accidens: vt si paupes elemosynaʒ recipientes excitant̃ ꝑ hoc ad orandum ꝓ defuncto Sed iste est effectus opis opati: de quo nunc loquimur. ¶ Et dico notanter/ dum mãdat. qꝛ licʒ auctor ꝑncipalis postq̃ mandauit ante operis executõem iustificet̃: qꝛ m̃ opus sequit̃ ꝯditõem auctoris/ dum auctor fuerit operis. i. dũ ordinauit opus fieri: nõ ꝓdest defuncto. Sil'r ꝛ ecõuerso/ si dum ordinat op⁹ fieri/ fuerit in grã: licʒ post incidat in mortale ꝑusq̃ op⁹ fiat: nihilominus valet opus defuncto: quia habet vigorē suũ ex prima eius ordinatõe. Si vo faciens opus facit ipm̃ vt instrumentũ motũ ab alio: quia opus fit in ꝑsona ꝑncipaliter mouẽtis ꝛ ex cuius ꝑsona fit. Unde fit ex ꝑsona eccl'e/ q̃ nunq̃ caret gratia semꝑ valʒ Si vo ex ꝑsona ꝑuati homis ordinantis/ sequit̃ illius conditionẽ: si fuerit in gratia/ tunc cũ ordinauit valet suffragiũ: nõ aũt valet si tũc fuerit in mortali: lʒ recuꝑet postea grãm ante executiõem opis/ nisi de nouo mãdaret aut de nouo acceptaret. Uerũ eligibilius est executõem opis fieri ꝑ bonũ ministꝝ/ q̃ ꝑ malũ: qꝛ si ꝑ bonũ opus ordinatur/ ꝛ ꝑ bonũ fiat executio: tũc cum ꝑncipali concurrit etiã deuotio ꝑsonalis ministri/ quam minister vt ꝑncipaliter agens sue deuotionis potest trãsferre in defunctũ. ¶ X Ex illo sequitur ꝙ cauti⁹ est ordiare suffragia ꝓ defunctis ꝑ officia eccl'e/ vt ꝑ missas ꝛ exeq̃as funerales. Illa etem̃ sꝑ valent defuncto/ si capax fuerit: nõ obstãte indispositõe ordinãtis ꝑticularis seu mistri exeq̃ntis Nam ista suffragia fiunt ex ꝑsona eccl'e vt principaliter agentis: ꝛ vices suas ministris ꝯcedẽtis/ vt ex eccl'e ꝑsona suffragia sua applicẽt cui voluerit: vt s̃ patuit lec. xxvi. ¶ Secũdo sequit̃ ꝙ cautũ valde ꝛ vtile foret/ vt volẽs ordinare elemosynas vel alia suffragia ꝓ defunctis/ siue alijs/ siue ꝓ seipso post morte exequẽdã: se ꝑus ꝑ penitentie sacrm̃ purgaret/ ac se deo reconciliaret: quatinus ea in gratia existens ordinaret: qꝛ tunc in vtute illius ordinatõis in grã ordinatoris facte/ valerent futura suffragia/ etiã si pctõres exequerent̃.

¶ Hec aũt respõsio fundat̃ in alia scti Tho. q̃ tenet ꝙ satisfactio iniũcta/ facta in mortali/ nõ tollit penã pctõ dimisso debitã: quã tenet in. iiij. scꝫ. dist. xv. q. iij. art. ij. ¶ Uerũ tenẽtes oppositã opinionẽ doc. subtilis in q̃rto dist. j. scilʒ ꝙ in peccato mortali põt quis satisfacere ꝓ pctõ ꝑus dimisso: ita ꝙ satisfactio illa tollat penã: lʒ non sit placans nec reconcilians/ ita ꝙ si quis ꝓ mortali sic post ꝑorem pniam ꝯmisso damnaret̃/ ꝓ pctis prius dimissis quo ad culpã: ꝛ impleta satisfactõne iniuncta: si fuerat ꝯdigna in mortali: nõ punit̃ in inferno. Et supposito ꝙ alter ꝓ altero potest satisfacere/ quod omnes tenẽt. Uidet̃ posse dici ꝙ suffragia ꝓ defunctis facta ab existẽte in mortali tanq̃ a ꝑncipali causa: ꝓ quãto sunt opa satisfactoria: etiã valent existẽtibꝫ in purgatorio ad pene solutõem. Si nanq̃ is q̃ facit/ possʒ ꝓ suis pctis satisfacere/ q̃uis sit extra grãm: q̃nto magis pro alio existẽti in grã: q̃les sunt vincti in purgatorio. Et ista opĩo est magis pia: lʒ ꝑor sit securior ꝛ minus dubia. Satis em̃ certũ est ꝙ suffragia q̃ impendũtur ab eo q̃ est in grã/ tanq̃ a ꝑncipali agẽte valẽt. De alijs nõ ita certũ. ¶ Y Et qꝛ incidit materia de ordinatõe suffragioꝝ: videndũ est vtꝝ ordinãs aliq̃d in testamento ꝓ se fieri/ vt celebrare missas/ dare elemosynã/ augeri cultũ diuinũ: idq̃ ꝑ testamẽtarios negligat̃: aut etiã ordinatũ ꝑ ministros eccl'e/ aut heredes omittat̃: defunctus nihilomin⁹ absolutõeʒ a pena ꝯsequat̃. Sʒ hec determinatio q̃stionis seq̃nti lec. reseruet̃.

Lectio. LVIII. A

SUperest soluere q̃stionẽ in calce statim lectõis ꝑcedentis motã. Primo/ cui⁹ solutõe rememorãdũ est qd̃ s̃ in ꝑncipio ꝑcedẽtis lectõis lati⁹ habitũ est: ꝙ suffragia ex duobus valẽt. s. ex oꝑe opantis tam ꝑncipalis q̃ instrumẽtalis exequẽtis. Scdo ex oꝑe opato/ nõ solũ ex institutõe Christi vel eccl'e: vt pʒ in sacris ꝛ orõnibꝫ et actibꝫ ꝑuilegiatis. Sʒ etiã q̃nq̃ ex effectu ꝯseq̃nte ipm̃ opus opatũ: vt ex orõne paupeꝝ ꝓ defunctis elemosynas recipientiũ. Quo in memoriã reuocato/ simul ꝛ ad q̃d valẽt mortuoꝝ suffragia. Respõdet̃ ꝑ aliq̃s ꝓpõnes. ¶ Prima/ ordinãs in testamẽto aliq̃d ꝓ se aut suis: aut q̃buscũq̃ fidelibus post morte. Si tũc cũ ordinat/ fuerit in charitate efficaciã suffragiũ ꝑ eũ ordinati: corrñdentẽ oꝑi opanti ꝑncipalis agentis: quatin⁹ est meritoriũ ꝑmij essentialis qd̃ est augmẽtũ grẽ ꝛ glĩe plene ꝯsequit̃/ siue fiat opus ordinatũ/ siue non. Ipsa ꝓpositio est bti Tho. in q̃rto scripto dist. xlv. q. v. art. ij. in solutõne vltimi argumẽti. Et ꝓbatur qꝛ talis effectus corrñdet bono motui aie quẽ elicuit ex charitate/ ordinãdo hmõi suffragiũ in finẽ debitũ ꝛ vltimũ q̃ de⁹ est. Hoc est ordinans hmõi suffragium ꝓ se ꝛ suis: vt citius deo iungatur eorumq̃ ꝯsortio: de quibꝫ Psalmista dr ps. lxxxiij. Beati q̃ habitant in domo tua dñe: in secula seculoꝝ laudabũt te. Sicq̃ ꝑ eũ cũ ceteris deus collaudet̃: ac sua volũtas in scrõꝝ ꝑdestinatõne impleat̃: ꝛ ita finaliter ꝓpter deũ. Iste aũt actus bo-

Suffragia p defunctis magis p officia Eccl'e i. missas et exequias funerales, sunt ordinanda q per nos.
Cautio ut suffragia valeant, et si peccatores illa exequuntur.

Lectio LVIII.

ni motus ordinantis iam ꝑfectus est: nec depen-
deta suffragio post futuro q̃tũ ad merita: g̃ siue
fiat suffragiũ siue nõ / nõ fraudabit̃ pmio sibi de-
bito: immo q̃tum ad augmẽtũ gr̃e statim conse-
quit̃ pmiũ: ꝛ q̃tũ ad gl'am. Stat tñ ipm ꝯseq̃ ꝑ
us q̃ suffragia fiant. ℭ B Secũa ꝓpõ: Or-
dinãs in testamẽto vel al's suffragia post mortem
agenda: si illa nõ fiant / frustrat̃ suffragioꝝ effica-
cia corñdẽte opi opanti agentis ꝑncipalis quan
tũ ad pmiũ aliqð accñtale quod est pene allevia-
tio / ꝛ detentiõis in purgatorio abbreviatio. Hec
ex Rich. in. iiij. distin. xlv. q. v. ꝑncipali art. iij. Et
pꝫ: q꞉ q̃tum ad hũc effectũ / meritũ est ꝯditiona-
le si fiat: ideo nõ extẽte ꝯditiõne / nõ existit meritũ.
Unde advertẽdum ꝙ ordinãs aliqd fieri in cha-
ritate / sic ordinãdo dupl'r meret̃. s. pmium essen-
tiale / qð est augmentũ gratie in ꝑsenti / ꝛ gl'ie in fu
turo. De quo ꝑcedens ꝓpositio. Scðo meret̃ p-
mium accidentale multiplex: quoꝝ est vnũ: ꝙ si
fiat ordinatũ ꝑ ipm ꝙ ꝓsit sibi ad pene purgato-
rij alleviatõem: ꝛ isto pmio frustrat̃ / si ordinatũ ꝑ
ipm nõ fiat: q꞉ vt pꝫ ex dictis / general'r suffragia
post mortem illis ꝓsunt dumtaxat: q dum vixe
rũt / meruerũt vt eis post mortẽ ꝓdessent: nec tñ ꝓ
sunt si nõ fiant: ita in casu nostro spẽali: alioquin
nõ pl' ꝓdessent facta / q̃ nõ facta. ℭ Et notãter di
ctũ est / si tũc cũ ordinat fuerit in charitate: q꞉ si or
dinãs nõ fuit in charitate dũ ordinavit: nihil me
ret̃ ꝑ suã ordinatiõem: etiã si ordinata fiat q̃tũ ẽ
ex opante: siue postea recuꝑet charitatẽ / siue nõ: ꝛ
nisi ꝑ novũ actũ recuꝑata charitate / ordinatiõez
illã innovet et ratihabẽdo: q꞉ tũc ex illo actu novo
in gr̃a elicito / sortit̃ efficaciã: siue nõ recuꝑet ꝛ dã-
net̃. Nec ei tũc ꝓficiet q ad penã ꝑ venialibꝫ mor
talibꝫ hic dimissis in inferno tp̃al'r soluẽdam: vt
pꝫ ex pmissis. ℭ Tertia ꝓpositio: ordinans in te-
stamẽto suffragiũ post mortẽ impendendũ / nullũ
penitus effectũ ꝯsequit̃ ex oꝑe opato / si suffragiũ
negligat̃. Patꝫ manifeste: q꞉ neglecto suffragio
nullum est opus operatum. Ex nihilo aũt nihil
fit: ꝛ qð nõ ẽ futuꝝ / nihil vtiq꞉ causabit. ℭ Quar
ta ꝓpositio: ordinãs in testamẽto suffragiũ / si ne-
gligit̃ / effectu eius frustrat̃: quẽ ꝯsequeret̃ ex ope-
re opato / q̃tũ ad orõnes mi̅stroꝝ eccl'e / tam earũ
quas facturi erãt ex ꝑsona eccl'e / q̃ ex ꝑsona sua et
ꝑsonali devotiõe: simil'r ꝛ pauꝑeꝝ q recepturi erãt
legatum: patꝫ vt s. Nam non impleto suffragio
nihil opat̃. Preterea dũm ministri ꝛ pauꝑes non
recipiũt legatũ / nõ tenent̃ ad suffragiũ spũale im
positũ legato: nec grati esse pñt de bñficio q bñfi
cium non receperit. ℭ C Ex his sequit̃ qn
ta ꝓpositio: Ordinãs in testamento suffragiũ ꝛc.
frustrat̃ effectu liberatiõis a pena purgatorij / cor
respõdẽte suffragio ex oꝑe opato / dũ suffragiũ ne-
gligit̃: patꝫ: Nam opi opato si fuerit penale / cor
respõdet vt tali aliq̃ remissio pene satisfactorie in-
q̃tũ penale: naꝫ s'm Rich. Opatio exterior vltra
bonitatẽ actus interioris / valet ad accidentale p-
miũ / quale est remissio pene purgatorij q tempa-

lis est. Simil'r si fuerit elemosyna / ex eo ꝙ est que
dam sustẽtatio pauꝑis ꝓpter dei impẽsa / hꝫ remit
tere aliqd pene pctis purgãdis debite. Hinc Da
nie. iiij. dr̃ Pctã tua elemosynis redime. ꝛ Ecc̃i. iij
Ignẽ ardẽtẽ extinguit aqua: ꝛ elemosyna resistit
pctis: ꝛ deꝰ ꝓspector est eiꝰ q reddit gr̃am. ꝛ Tho-
bi. xij. ait Raphael angelꝰ: Elemosyna a morte
liberat: ꝛ ipa est q purgat pctã: ꝛ facit venire invi
tã eternã. Hac g̃ liberatiõe caret ordinãs suffragi
um / dũ ipm negligit̃. Sicut si qs ad restitutiõem
aut debiti solutiõez obligatꝰ morte ꝑvenit̃ / q̃uis
talis si ꝯtritꝰ moriat̃ / ordinavitq꞉ restitutiõem fie-
ri ab heredibꝫ: si restitutio negligit̃ / nõ q dẽ dãna
tur: q꞉ i gr̃a decessit: nec penas ꝑpetuas luet: mt̃
to tñ tardiꝰ a penis purgatorij liberabit̃ / q̃ si de-
bitũ solueret̃: vt dr̃ Rich. loco allegato. ℭ D
Ex istis ꝓpõnibꝫ sequũt̃ aliq̃ correlaria ꝑ modum
doctrinaꝝ. Primũ / nõnunq̃ qs fraudat̃ bonis
etiã spũalibꝫ ex culpa alteriꝰ pꝫ in ꝑtactis casibꝫ i
qbꝫ testator fraudat̃ effectu ordinatoꝝ ꝑ ipm suf
fragioꝝ / ꝓpter negligentiã alioꝝ / puta executoꝝ.
Hoc aut veꝝ est s'm btm̃ Tho. in tp̃alibꝫ: vt in li-
beratiõe a penis purgatorij q sunt tẽpales. Ex pᵒ
ad eternã retributiõem / nullꝰ fraudari pt̃ nisi ꝑ ꝑ
pam culpã. ℭ Scðm: stat aliquẽ in gr̃a decedẽtẽ
penitꝰ frustrari effectu suffragioꝝ q̃tum ad opꝰ
opatũ: etiã si fiant: pꝫ in casu quo suffragia intan
tũ differũtur ꝙ ꝑus is cui fiunt purgatꝰ est: sic ei
suffragia post eiꝰ liberatiõem impẽsa / nõ ꝓsunt ad
eius liberatiõem iam facti. Hec Thomas. ℭ Ter
tiũ: Stulte ꝛ insipiẽter agũt q restituẽda elemo-
synas / orõnes / ꝛ testamẽta q in vita ipi exeq posſ-
sunt / heredibꝫ aut testamẽtarijs exequẽda cõmit
tunt. Patꝫ triplici rõne. Prima / q꞉ si ipsi in vita
exequerentur / ꝑter valorem quem habẽt ad re-
missionẽ pene / est etiã eis meritoriũ maioris gra-
tie ꝛ glorie. Plus eñi meret̃ effectual'r dãs elemo
synam / q̃ tñ dare ordinans. Supaddit enim ali
qð opus exterius in merito operi iteriori. ℭ Se-
cũda: q꞉ plus valet ad remissionẽ etiã pene / tunc
erogare rem suã in pios vsus qñ est in dantis po-
testate / q̃ ordinare vt tunc detur qñ retineri non
potest: tũc eñi dat̃ nõ quasi suũ / sed quasi alienũ.
Nec attẽdũt tales sua in vita retinẽtes / ꝙ servan
do ꝑdunt / q erogando servare potuerũt. Nam si
cut Isido. li. iij. sniaꝝ suaꝝ ca. lxiiij. ait: Terrena
oĩa servãdo amittimꝰ / largiẽdo servamꝰ. Patri-
monii retentũ perit: erogatũ manet. Hinc Ecc̃i.
xiiij. Añ mortẽ bñfac amico tuo: ꝛ s'm vires tuas
exporrigens da pauꝑi. Et sequit̃: Nõne aliq̃ relin
qs dolores ꝛ labores tuos ꝛc. Et qs magis ami
cus tuus q̃ anima tua. Miserere ait tue places
deo Ecc̃i. iij. Et q sibi nequã / cui aliq̃ bonus erit.
Ecc̃i. xiiij. ℭ Tertia rõ: q꞉ testamentoꝝ executo-
res / heredes ꝛ amici raro fideles inveniunt̃. Un
de qui in vita sua exequit̃ / certus est de suffragio
nec in scuissimis purgatorij penis expectare ha-
bet suffragiũ: Qui vo ꝯmittit post mortem exe-
quenda / incertus est si fiant: certus aũt est de pe

na donec fiant. Nã experiẽtia teste/ frequẽter trãsit defunctorũ memoria cũ sonitu: et pcul ab oculis fit pcul a memoria cordis: prorsũ est q defunctorũ ordinationes eomõ fiant quo ipsi viuẽtes voluerunt. Aut eñ oĩno negligũt/ aut tardius adimplẽt: qm̃ plus relicte amant diuitie q̃ defunctorũ aĩe. Surde sunt aures supstitũ ad voces
Job.19 de penis clamantiũ: Miseremini mei: miseremini mei saltẽ vos amici mei: qz manus dñi tetigit me: quare me psequimini sicut deus: et carnibus meis saturamini. Uere psequunt defunctos carnibusqz eis saturant/ dum relictis diuitijs abutunt: et debita pietatis suffragia negligũt aut negligẽter impẽdunt. De h btũs Hiero. sup Lucã ait: De substãtia quã habebimus null9 fidelior dispensator est qz nosipsi. Dũ ḡ licet/ et dũ tẽp9 habemus solicite tribuam9: memores sim9 q quidã sapiẽs dixit: Munera q̃ dat mortes/ munera nõ sunt. Dicit ḡ nõ esse deo placabilia mũera nostra data post mortẽ: vt ea q̃ in incolumitate vite hui9 dant. Quod ḡ voluerit habere in pãtria eterna/ preparet sibi quousqz dum morat in hac presenti vita: qz q̃ hic recondit in manu paupis: illuc inueniet in p̃sentia diuine maiestatis. Melius est ergo vt quisqz viuẽs que habet deo offerat/ q̃ alij post mortẽ eius: qz qui seipm̃ negligit: post mortẽ frustra penitebit. Uñ et dñs fideli suo dispensatori dictum est: Euge serue bone: in modico fidelis: intra in gaudiũ dñi tui. Hec ille. ℭ E Plus valet morituro si pordinat suffragia sibi impẽdenda/ q̃ si eadẽ eo nõ ordinãte impẽderent: qz si pordinat in charitate existens duo ɔsequẽt bona. Primo qz ex ipso actu ordinatiõis sic ex gr̃a pcedente vt dictũ est/ cõsequẽt essentiale premiũ: augmentũ scz gratie et glorie: qd̃ non ɔsequeret p ordinationẽ alior/ vel executionẽ aliorũ. Sol9 eñ eliciens actũ meritoriũ cõsequit essentiale p̃miũ et nullus alter. ℭ Secundũ: qz ordinãs sic in charitate suffragiũ p se fieri post mortẽ/ cõsequit remissionẽ pene: dũ fit executio ordinatiõis sue siue fiat p existẽtes in charitate siue nõ. Si ṽo ipse nõ ordinasset: et executio fieret p nõ existẽtes i gr̃a et charitate sm̃ p̃dicta nihil sibi proficeret: essent eñ tunc executores p̃ncipales actores. ℭ Circa qd̃ duo auisamẽta non negligẽda pono. Primũ est vt quisquis testamentũ cõdere voluerit: ac p se aut p alijs suffragia ordinare: aut donationẽ ecclesie vel paupib9 facere: aut bñficia vel alia ad diuini cultus augmentũ instituere: studeat se prius deo recõciliare/ et p sacr̃m pñie a petis purgare: ac sic recupata gratũ faciente gratia ordinationẽ/ institutionẽ/ donationẽ/ deo offerat: sic certus erit/ q p̃ter meritũ essentialis premij qd̃ statim ordinãdo cõsequit/ oĩa ordinata pficient ad medelã et anime sue liberationẽ. ℭ Scd̃m/ q eũ in extremis munit sacramẽtis/ remouet p ratificantẽ cõsensum oĩa per se ordinata ad diuinũ honorẽ principaliter: etiã quecũqz p alios et sua pro pa ordinãda. Sic eñ si qua pri9 ordinasset extra gratiã: per istũ nouũ consensum reputabunt sibi ac si nunc de nouo per eũ fuerint ordinata: ad qd̃ faciendũ etiã per circũstantes solicite moneatur. ℭ F Quartũ correlariũ: Testamentor executores amici et heredes infideliter agũt et grauiter peccant: qui suffragior executionẽ sine rõnabili causa differũt. Patet clare/ qz cõtra primi charitatẽ agunt: nec defuncto fidẽ seruant quẽ sua negligenti dilatiõe misere cruciant penis acerbissimis: cũ ip̃m (cõmissa exequendo) ab eisdẽ liberare potuissent. Hinc egentiũ necatorib9 cõparant vt habet in. c. xiij. q. ij. Qui oblationes: et duob9 c. sequentib9: ait eñ ibidẽ cõciliũ Carthaginẽse/ Narẽse et Agatẽse. Qui oblationes defunctor/ aut donatas/ aut in testamento relictas retinent aut difficulter reddũt: tanq̃ gentium necatores excõmunicent et vt ĩfideles ab ecclesia abijciant: qz et fideles de h corpe votor plenitudine/ et pauperes cõsolatione alimonie: et necessaria sustentatione fraudant. Hi ergo tales quasi egentiũ necatores: et velut nõ credẽtes iudiciũ dei habendi sunt. Uñ et btũs Hiero. Amico inquit rapere quippiã furtum est. Ecclesiã fraudare sacrilegiũ est accepisse pauperib9 erogandũ/ et exinde aliqd̃ subtrahere/ oĩm p̃donũ crudelitatẽ supat. Hec ille. ℭ G Sed hic incidit alia q̃stio: vtrũ magis pficit statuere anniuersaria ppetua aut certuz cultũ diuinũ: vel elemosynas ppetuas certis vicib9 singulis annis exequẽdas/ q̃ si vna vice oĩa illa impendant. Exẽpli causa: Quis vult ad pias causas erogare viginti florenos/ vtrũ plus pficiat et distribuere vna vice oĩs paupib9 aut ecclie ministris: vt eadẽ die celebrant. c. missas aut emere. j. flo. annui cẽsus: q̃ singul annis certo die eroget in pios vsus/ elemosynas scz paupeꝝ aut mĩstris illa die celebrãtib9. De h nõ inuenio aliqd̃ particulariter ad hoc definitũ: ideo q̃ dico ad dandũ occasionẽ altius speculãdi dico/ nõ aliqd̃ determinãdo. ℭ Quantũ ad p̃miũ essentiale facile dicit q si vtrobiqz est eadẽ charitas et idẽ conatus voluntarius: ac cetera sunt paria/ est idẽ meritũ: et p cõsequens nõ dispar p̃miũ: nã quantũ ad illud premiũ volũtas p facto habet. Neqz eñ in hoc meri to magnitudo opis sed attendit affectus. Propter quod vidua duo era in gazophilatiũ mittẽs a domino prefertur ceteris omnib9 maiora mittentibus. Sed loquẽdo ad profectũ accidentalis Lu.21.
premij: quod est liberatio a pena purgatorij videtur posse distingui: quia potest ocul9 intentionis instituentis instituendo respicere ampliationem diuini cult9 et honoris/ ac primor edificationẽ principaliter: aut instituẽdo magis pro peccatis proprijs satisfactionẽ. Si primũ/ magis pficit ad remissionẽ pene instituere cultũ ppetuũ et elemosynas ppetuas q̃ tẽporales: qz quãto magis in opere querit diuinus honor et primi edificatio/ tãto magis opus est meritoriũ essentialis p̃mij. Procedit enim ex feruentiore charitate dei et proximi que non q̃rit q̃ sua sunt: s q̃ sunt Jesu christi

z primi. Et quanto opus est magis meritorium
essentialis pmij/tanto etiã magis est satisfactoriũ
p peccato: vt declarabit̃ sequenti dubio. magis
autem querit̃ diuinus honor in cultu pperuo/q̃
tpali. Silr̃ z edificatio primoꝝ: qꝛ nedum pñtiũ
sed etiã futuroꝝ. ¶ D Si dicis/suffragium
futuꝝ nõ pdest ad pene liberatõem pusq̃ exhibea
tur: vt pꝫ ex ꝓpositõe quinta. z ideo fructuosius ẽ
instituere suffragia q̃ statim fiant/q̃ q̃ post longa
tpa explebunt̃: qualia sunt hmõi ppetua. Respõ
det̃ q vez est de suffragio simplr̃ futuro/scilꝫ qđ
neq3 in se/neq3 in sua radice p̃sens est: sed dum fi
unt fundatões pperuoꝝ suffragioꝝ/iam totum
simul exponit̃ a fundatore: vnde obligabunt̃ fu
turi ad suffragioꝝ opa: vt in casu/siue ordiet. xx.
missas simul legi/siue singulis annis decem per
petuo fundãs redditus vnius floreni p ministris
eccl'e/semp habet exponere in prompto z simul. xx
flo. z sic iam in actu ponit̃ fundatio futuroꝝ: in q̃
sicut in radice p̃sentia sunt omnia futura suffra
gia: qꝛ iam factum est vnde fiant in futuro. Se
cus in prioribus ꝓpositõibus/vbi nõ p̃cedit aliqua fun
datio/nihil etiã seqt̃: sed dũtaxat ꝯmittit̃ vt fiat
institutio: z ita nõ ponit̃ in actu radix z fundatio
futuroꝝ. Et qꝛ illa institutio in longũ/fit ad ma
iorẽ dei honoꝝ z primoꝝ edificatõnem/acceptat̃
a deo vt p̃uisa ad remissionẽ tante pene/quantuꝫ
soluerẽt exhibita. Sicut z passio Christi prius con
tulit grãm patribus/q̃ exhiberet̃ a Christo: eo q p
pter eam vt p̃uisam p̃res salui facti sunt z iustifi
cati. Indignũ enĩ videt̃ q is q̃ p̃ponit diuinũ ho
norẽ ꝓprio ꝯmodo/sentiret ex hoc iacturã. ¶ Uel
si vtiq3 insistis/q saltẽ suffragia plus valebunt ex
hibita p̃cise ex ope opato q̃ nõ exhibita: vt videt̃
sentire Rich. dicẽs/q si bonꝰ hõ mittat elemosy
nã paupi p seruũ: q̃ ex malicia elemosynã paupe
ri non porrigit/minuit̃ q̃dem meritũ mittentis/
nõ quo ad impetratõem gratie/sed q̃tum ad re
missionẽ pene: maxime qꝛ si ille paup elemosynas
recepisset/feruentius oraret p eo. Dicendũ z si ali
quo mõ minuit̃ remissio pene: q̃ p̃cise correspon
det operi opato: tñ ex alia pte auget̃/p q̃nto iusti
ficatio facta est ex maiore charitate: q̃ magis que
rẽs deũ paruipendit ꝯmodũ suũ. Uñ maior re
missio pene correspondet tante charitati instituẽ
tis suffragia ppetua ꝓpter diuinũ cultũ/q̃ corre
spondebit suffragijs si actu simul ex minori chari
tate fuissent exhibita. Si vo instituẽs magis di
rigeret oculũ ad ꝓpriũ ꝯmodũ: circa tñ dei ꝯtem
ptũ/posset dici q ista suffragia (si tñ aliquid vale
rent) plus valerẽt exhibita statim/q̃ in longũ di
lata. Et dico (si tñ valerẽt) qꝛ verti põt in dubiũ
si valeãt/dum p̃ncipalr̃ intendunt̃ ꝓpter commo
dũ ꝓprium. s. liberatõem a pena/ꝓpter defectum
circũstãtie finalis vltimi. Ista enĩ circũstãtia defi
ciente nõ erit institutio meritoria pmij essentia
lis: qꝛ z si p̃cederet ex habente charitatẽ/nõ tñ eli
citur ex charitate: quod requirit̃ ad tale meritũ:
potest tamẽ esse aliquo modo meritoria pmij acci

dentalis: hoc est alicuius boni tẽpalis/quale est
remissio pene purgatorij. Si hec respõsio nõ pla
cet/cedo libens mie seniori. ¶ J Ad vlti
mã q̃stionẽ superius lec. lvj. factã: videlꝫ vtꝝ suffra
gia facta p defunctis etiã valeãt siue p̃sint viuis
facientibus ea. Et vtrum tantũ actori p̃sint q̃ntuꝫ
p dessent si intentõem suã ad aliũ nõ dirigeret. Di
stinguendũ erit de valore suffragij fm btm Tho.
dist. xlv. quarti scripti. q. iij. art. vlti. sententiali
ter: q valor suffragij ex charitate p̃cedentis ẽ du
plex fm duplex meritũ. Meritũ videlꝫ pmij eẽn
tialis: hoc est alicuius gradus btitudinis que est
visio z fruitio dei pfecta. Est z meritũ pmij acci
dentalis/hoc est alicuius boni temporalis/vel eti
am eterni: qđ nõ est de eẽntia btitudinis/vt gau
dium quod habet̃ de bono creature. Inter pmia
accidentalia est etiã remissio pene purgatorij: de
qua p̃ncipalr̃ nunc agit̃. Quãtum ad pmiũ essen
tiale ꝯmuniter dicunt̃ opera meritoria/q̃tuꝫ ad
pene redemptõem dicuntur satisfactoria. ¶ Hac
distinctõne pmissa dicitur pmo/q suffragia q̃tũ
ad premium essentiale/tñ valent viuis scꝫ actori
z non defunctis: z hoc si suffragium elicitur ex
charitate. Patet satis ex dictis supra lectõne. lvj
in responsione ad questionẽ ibi motam: z lectõne
lvij. in responsione ad quintam questiõnẽ. ¶ Sꝫ
vlterius quesitum est/an tñ valeat actori/et hoc
quo ad premium essentiale/ac si pro se fieret z in
tentio sua ad alium non dirigeretur. Ubi posset
generalius queri: vtrum opus satisfactorium ex
intentione satisfaciendi z soluendi debita pro pec
cato commisso/siue a se/siue ab alio/tantum va
leat actori ad pmium essentiale/quantum sibi va
leret/si intentionem suam tñ ad beatitudineꝫ ac
quirendam dirigeret: z non ad penam redimen
dam. Uerbi gratia: Imponitur in foro peniten
tie opus aliquod satisfactorium: Penitens exe
quitur illud in charitate/intentione satisfaciendi
pro suis peccatis. Utrum tale opus tantum pre
mium mereatur in beatitudine/quantum mere
retur si non esset iniunctum pro penitẽtia: nec ha
beretur respectus a faciente ad pene solutionẽ de
bite pro peccatis. R Ad hanc questionẽ re
spondetur per quattuor propositiones notatu di
gnas. Prima/exequens opus satisfactionis sibi
impositum in foro penitentiali ex charitate/me
retur in illa executione premium eternum. Pro
batur: quia omnis actus bonus viatoris proce
dens a charitate est meritorius premij eterni: pa
tet per illud saluatoris Joannis. xij. Si quis mi
hi ministrat me sequatur: z vbi ego sum/illic z mi
nister meus erit. Ministramus charitatis operi
bus: ergo erimus vbi ipe est: non in terris/sed in
beatitudine/in qua semper est Christus: qꝛ eter
naliter est beatus: tota scriptura ꝯcordat. ¶ Se
cunda propositio: Nulla actio meritoria est mi
nus meritoria premij eterni/ex eo q cum hoc q
est meritoria: est etiam satisfactio vel redemptio
temporalis pene peccatis debite. Patet qꝛ nisi sic

nimis punirent̄ boni ⁊ electi: si aliq̄s grad⁹ eter-
ni premij debitus tolleretur aut minueret̄ in recō
pensationē pene tēporalis remittēde: imo meli⁹
cōsultiusq̄ foret totā penā purgatorij soluere/ q̄
ꝓ sublatione illi⁹ pene aliquo gradu glorie care-
re. Subtractio eni illius gradus glorie/ excede-
ret longe quācunq̄ tēporalē penā: ⁊ sicut grauior
est pena dāni q̄cūq̄ pena sensus etiā eterna: mul
to magis grauior pena est/ pena dāni quantū ad
hūc gradū eterna quacūq̄ pena tēporali. Simi-
liter stulte tunc facerēt ↄfessores penitentiā p mo
dū satisfactionis imponētes: ⁊ ꝓsertim in hoc ꝙ
opa deuotōis ⁊ meritoria opa vite eterne in sa-
tisfactionē imponūt/ dicentes: Opa bona que fa
cies sint tibi in remissionē peccatoꝝ: q̄ tollerent
partē pmij debitā illi merito. Stulte etiā facerēt
homines ꝓ pctis suis se in hoc seculo affligentes
Consultiusq̄ esset viatoribꝰ oia sua opa facere p̄
cise ꝓpter amorē dei: ⁊ ad merendū beatitudinē
⁊ omnē satisfactionē vsq̄ ad purgatoriū differret
qđ est cōtra illud Lu. iij. Facite fruct⁹ dignos pe
nitētie. Cōtra etiā patrū doctrinas ⁊ ritū eccl'ie
¶ L Tertia ꝓpositio: actioni meritorie satisfa-
ctorie debet̄ tm̄ p̄mij eterni/ quantū debet̄ simili
actioni in istomet satisfacienti vel alio: vbi talis
meritoria actio non esset satisfactoria. i. redēptio
pene tēporalis: ceteris oibus paribus. Pro intel
lectu huius ꝓpositionis pono: Sint duo quoꝝ
vnus tenet̄ ad penā tēporalē: alius non tenet̄: q̄
remissa est sibi oīs pena: putet tamen se obligari
ad aliquā penā. Faciant hi opera certa aīo satis
faciendi: ⁊ sit equalis charitas in vtroq̄: equalis
quoq̄ conatus: equalis deniq̄ intentio actus: ⁊
ita de alijs. Nulla sit inter eos differentia/ nisi ꝙ
vnus obligatus sit pene: alter nō: licet ambo pu
tent se obligatos. In illo casu nō minus p̄mij de
betur actioni satisfactorie/ q̄ ei q̄ nō est satisfacto
ria. Patet ꝓpositio ex eo: q̄ nulla actio merito-
ria est minus meritoria ex hoc ꝙ simul est satisfa
ria: ⁊ per consequēs cū in huiusmodi actionibus
(de quibus casus) est oimoda paritas: excepto so
lo ꝙ vnus satisfacit/ non alterius in quo nihil est
soluendū: que disparitas nō facit differētiam in
merito: ideo nec erit differentia in premio: debet̄
igit̄ equale premiū essentiale vtriq̄. ¶ Quarta
ꝓpositio/ actioni meritorie et satisfactorie: debet̄
quādoq̄ maius premij/ q̄ simili actioni merito-
rie nō satisfactorie in ipsomet vel alio: patet quia
in illo qui habet satisfacere illa actio ē meritoria
tanti gradus beatitudinis quāti in illo alio q̄ nō
indiget satisfactiōe: ⁊ cū hoc est redēptiua alicu-
ius pene in eo q̄ habet satisfacere ⁊ nō in alio cui
totum dimissum est: licet i casu ignoret/ licet sibi
valeret equaliter ad remissionē pene si esset debi-
tor pene. Nā vtriq̄ eq̄liter valeret/ si vterq̄ equa
liter indigeret: et si neuter indigeret/ neuter q̄ ad
illum effectū valeret. Sicut ignis rem humidā
et frigidā calefacit ⁊ exiccat: aliā rē eque frigidā
sed summe siccā: calefacit quidē/ sed non exiccat;
exiccaret aūt si humida esset. Potest tamē rōna-
biliter dici ꝙ sicut tale opus ex charitate factum
valet vni illoꝝ: vt dictū est ad redemptionē pene
tēporalis: illi: scz q̄ habet satisfacere. Ita valet al
teri ad aliquod aliud bonū tēporalē: puta sanita
tē vel multiplicationē temporaliū: vel ꝓseruatio
nē a malo speciale: ⁊ cetera hmōi. Vel ex hoc va-
lore colligit̄ thesaurus ecclesie. Unde per indul-
gentias subuenitur indigētie proximoꝝ ad satis-
factionem obligatorum. ¶ Ex quo sequit̄ ꝙ stul
ta est hec ⁊ impia parcitas/ qua q̄s subtrahit suf
fragia proximis timore diminutionis p̄mij/ se ꝓ
tali opere in beatitudine manentis: patet q̄ per
hoc p̄miū nō minuit̄. ¶ Quinta ꝓpositio: Stat
quādoq̄ opus suffragij ex intentione pro defun
ctis facti esse maioris meriti q̄ si fieret solo respe
ctu beatitudinis acquirēde sibi ipsi. Patet: quia
maiori charitate videt̄ accēsus: q̄ scintillas mit-
tit ad alios: maxime ad inimicos q̄ is qui sibi so
li sollicitus est. Charitas eni nō que sua sunt que
rit tm̄: s; que alioꝝ ⁊ ignis intensus in modio in-
cludi nō potest/ s; erumpit: ⁊ purior est amor ille
quasi minus habens de ꝓprio siue amore concu-
piscentie: qui frequenter minuit amorē amicitie:
⁊ per consequēs meritū: quia solus amor amici-
tie dei principium est meriti: nō amor ↄcupiscen-
tie dei vel ipsius. ¶ M Quantū ad meritū
premij accidentalis: ⁊ presertim remissionē pene
temporalis: de quo magis ad propositū. Aduer
tendū/ ꝙ opus satisfactoriū potest valere ad re-
missionē pene alicui dupliciter/ scz directe ⁊ indi
recte. Directe valet illi ad quē intētio actoris di-
rigit̄ tanq̄ ad illū ꝓ quo opus illud operat̄. In-
directe/ qn̄ hoc mō actoris intentio nō dirigitur:
sed al's ad aliquē fruct⁹ opis deriuat̄. Prio mo
do ⁊ directe nō valet actori ad pene remissionem
nisi inquantū fieret vel ꝓ illo q̄ suffragio nō indi
geret: vt si is ꝓ q̄ fit iā esset btūs: vel ꝓ eo q̄ iuua-
ri nō posset: vt dānatus. In hoc eni casu/ q̄ nō ꝓ
ficit illis ꝓ quibꝰ fit/ reuertit̄ meritū ad eū qui fa
cit: s̄m illud ps̄. xxxiiij. Oratio mea i sinu meo cō
uertatur. et Luce. x. Si nō fuerit fili⁹ pacis/ pax
vestra ad vos reuertet̄. Esse enim debet habitua
lis intentio facientis suffragium/ ꝙ sibi proficiat
si illi pro quibus facit capaces nō fuerint. Si v̄o
capax fuerit is pro quo fit: non proficit ad hunc fi
nem actori: q̄ vt dicit beatus Tho. vt s̄. Opus
suffragij reputatur quasi eius pro quo fit: igitur
ita absoluit eum a debito pene: ꝙ nō absoluit fa-
cientem a debito ꝓprio pene: quia in tali recom-
pensatione attendit̄ eq̄litas iusticie. Opus autē
satisfactoriū ita potest applicari vni reatui: ꝙ al-
terū non cōpensat. Nam reatus duoꝝ peccatoꝝ
requirit maiorē satisfactionē q̄ vni⁹. Cum ergo
totum opus applicat̄ alteri qui eo indiget/ nihil
remanet actori: nā qui s̄m humanā iusticiā ꝓ al-
tero debitū soluit: tali solutione seipm̄ a debito
ꝓprio nō liberat. Et de hlatius dictū est sup̄ lect.
xxxvij. et. xxxviij. ¶ N Indirecte v̄o plīmū valet

actori: ne dũ ad remissionẽ pene quã ipse nũc de
bet: vel ex committendis pctis debebit. Sed etiã
ad augmentũ gratie ad pseuerantiã in bono: vel
ad primã gratiã impetrandã. ¶ Primũ ptz: qr
per hoc merent̃ actores: vt dũ ad eundẽ statũ ve
nerint etiã superstitũ suffragijs adiuuari possint
Nã vt supra dictũ est: illis mortuis pstunt suffra
gia viuoꝝ: qui dum viuerent meruerunt vt pos-
sint eis post mortẽ hec pdesse. Et licet p finalẽ p-
seuerantiã in gratia generaliter hoc mereãtur: vt
dictũ est: specialiter tñ hoc merent̃ z appropriate
faciẽdo nũc miscdiam cũ predecessoribꝫ defunctis
suis. Nã scriptũ est: Qua mẽsura mensi fueritis
remetiet̃ vobis. Mat. v. z iterũ: Bti misericor-
des qm̃ ipsi misericordiã ꝯsequent̃. Mat. v. Ita
reuera z nos si mõ misericordes fuerimus in de-
functos / merebimur similibꝫ suffragijs suffragijs
subleuari: alioquin iudiciũ sine misericordia fiet
ei: q nõ facit misericordiã. Jaco. ij. ¶ Nec impro
babiliter hanc vnã esse causam inter ceteras esti-
mandũ est cũ frequẽter tã tarda z imperfecta sit te-
stamentoꝝ expeditio: quia z ipsi dũ vixerunt ne-
gligẽtes extiterant executores circa suoꝝ prede
cessoꝝ testamenta. Scdm patet: qr hos quibꝫ vi
ui impendunt suffragia habituri sunt pro se dili-
gentissimos intercessores. Licet enĩ nunc purga
torij ignis carcere teneant̃: sunt tamẽ amici dei
z magni apud deũ meriti: qui ingrati bñficiorũ
esse nõ possũt: ideo liberati suis liberatoribꝫ vicẽ
rependẽtes: pro eis potẽter dñm exorabunt. Nõ
enĩ cum ipsi nũc suffragia impenderes etiã purga
torijs tenebant̃ ignibus: quo tũc nõ minorẽ satis
factionẽ orõnibus impẽdent q̃ receperũt. Sed
dũ adhuc in vita existunt / pseneris vite gratie au-
gmentũ eiusq; pseuerantiã impetrabũt. Nec hoc
enĩ eos facere credendũ est dum liberati sublima
bunt̃ ad gloriã: sed pie putandũ / q hoc ipm agãt
adhuc existentes in purgatorio: nã qui ibi existen
tes corporalia viuis pstant beneficia: quomodo
nõ magꝰ spũalia impetrabũt. ¶ Legit̃ autem et
scribit Petrus damiani de beato seuerino colo-
niẽsis ecclĩe episcopo / q satisfactionis detentꝰ pe
nis miraculis claruit in terris. Similiter de be-
ato pascasio romane ecclesie diacono refert btũs
Greg. lib. iiij. dialo. ¶ O D Neq; negandũ est
plerosq; diutius purgari qui maioris sunt meri
ti: z p ꝯsequens potentiores apud deũ: nonnullis
citius liberatis aut euolantibꝫ: quod manifestũ
est de pueris ante vsum rõnis in baptismali inno
cẽtia defunctis q euolant: z minoris meriti sunt
existẽtibꝫ in purgatorio. Et ex illo patet quartũ
scz q possunt impetrare primã gratiã. Tertium
enĩ scz pseuerãtiam manifestũ est ex scdo: qr eadẽ
rõne qua impetrãt augmentũ grẽ impetrãt z pse
uerantiã. Sed quartũ patet: nã stat facientẽ opꝰ
satisfactoriũ esse i pctõ mortali: z licet tũc ipsum
opus parũ prosit fm pdicta: pensant tamen anie
sancte defunctoꝝ nõ tam opus q̃ affectum: qr p-
fecta in eis est charitas; z non desinent rependere
affectum. Rependent autẽ in eo qd magis neces-
sariũ est ei cui rependunt inquantũ possunt. Pos
sunt aũt orõnibꝫ impetrare primã gratiã capacis
qua nihil magꝰ necessariũ peccatori: qui quoniã
viator est capax est gratie: illam ergo primo im-
petrabunt: siue adhuc existentes in purgatorio:
siue iam assumpti in celo. Sic enĩ legimus mul-
tis concessam primã gratiã orationibus sancto-
rum tam viatorum q̃ comprehẽsoꝝ. Similiter
stat eum qui facit suffragiũ in gratia existentem
recidiuare in mortale. Cui iterũ liberati a pur-
gatorio suis orationibus impetrare possunt con
uersionẽ a peccato: z ita primã gratiã. Nec impe-
dit q sunt extra viam: z nihil sibi mereri possunt
quia possunt orationibꝫ suis pro nobis ad deum
factis gratiã z remissionem nobis impetrare: si-
cut etiã sublimati in gloria: de quo supra lec. xxx.
¶ P Non ergo nobis negligenda est suffragi
orum impertitio defunctis: quorũ precibus deo
confidimus reconciliari: quinimmo ea suffragia
solicite z diligenter impendere. Ex quibus nihil
vtilitatis ꝓprie perit / sed impensum reddetur cũ
vsura. Aut enĩ ipsi quibus impẽdimus capaces
sunt suffragioꝝ aut non: si non / redeũt nostra ad
nos suffragia. Si sunt capaces maiorem ab eis
siue a deo per eos recipiemus retributionem: qd
maxime verum est / si suffragia impendimus nõ
turpis lucri gratia: sed gratis ex charitate dei et
dilectione fraterna. De primis enim vehemẽter
timendum ne eis dicatur: Amen amen. Recepe
runt mercedem suam quod vtiq; timere habent:
qui nõ pro sustentatiõe vite / sed satisfactione aua
ritie suffragia mortuoꝝ in questum ponunt: vbi
q; se pro beneficioꝝ pluralitate aut quottidiana
distributione alijs se obligãt: se miserabiliter ne-
gligunt. Non enĩ illi sperare possunt retributio-
nem z suoꝝ defectuũ futurã per eos subleuatio-
nem: sicut qui pietate cõmoti quasi elemosynam
illam indigentibus impertientes suffragia fa-
ciũt. De his apostolus cum. ij. ad Coꝝ. viij. Ad
faciendũ elemosynã hortaret̃ dixit: Vestra abun
dantia illoꝝ inopiam suppleat: vt illoꝝ abundã-
tia sit vestre inopie supplementũ: vt fm glo. Si
cut hic ministrãt sanctis: scz per suffragia impen
sa eis / vicem sancti reddant in futuro. Et enĩ de
hac materia suffragiorum.

Lectio. LIX. A

N Obis quoq; pec-
catoribus famulis tuis de mul
titudine miserationum tuarum
sperantibus partem aliquã et so
cietatem donare digneris: cum tuis sanctis apo
stolis z martyribꝫ: cũ Joanne Stephano Mat
thia Barnaba Ignacio Alexandro Marcellino
Petro Felicitate Perpetua Agatha Lucia Ag-
na Cecilia Anastasia: z omnibus sanctis tuis: in
tra quoꝝ nos consortium non estimator meriti:

sed venie quesumus largitor admitte. ¶ Hec est
secũda pars pĩncipalis partis sexte ꝛ vltime par
tis totius canonis. In qua post petitum refrige
rium pro defunctis: petit̃ suffragium ꝓ viuis: et
consortiũ cum sanctis triumphantis ecclesie mẽ
bris. Et subdiuidit̃ pars illa in tres particulas.
In prima captat̃ eius qui petit̃ beniuolẽtia. In
secunda petitionis exprimit̃ materia/ibi: Partẽ
aliquã ꝛc̃. In tertia eius per quẽ petimus indu-
citur ꝑsona/ibi: Per christũ dñm nostrũ. Quo
ad primã partem dicit̃: [Nobis q̃z.] Nobis ſm
Alber. quoqꝫ/qui ꝓ alijs mortuis intercessimus
ꝛ sacrificiũ ꝓ eoꝝ liberatiõe a penis obtulimus:
cũ tñ nos magis hac gratia indigeamus. Debet
eñ sacerdos quẽadmodũ ꝓ alijs: ita etiã pro se-
ipso offerre ꝓ peccatis: vt dicit̃ ad Heb. v. Qm̃
ꝛ ipse circũdatus ẽ infirmitate: ibidẽ. Quasi di-
ceret cũ patriarcha iacob. Iustũ est vt aliquando
ꝛ domui mee prouideã. Gen. xxx. Dixit illi: non
mihi sed domui mee. Ita ꝛ sacrificãs nõ dicit mi
hi sed nobis: qꝛ ſm p̃dicta/ sacrificiũ quod offer
tur sacrificiũ est militantis ecclie: in cuius ꝑsona
sacerdos sacrificat atqꝫ petit. Addit: [peccatori
bus.] Peccatores se ꝛ alios viuos ꝓnunciat: qꝛ
ꝛ ille dilect⁹ christo discipul⁹/qui ob vite sue pu-
ritatẽ sup pectus dominicũ recũbere meruit: de
seipso ꝛ alijs ait: Si dixerimus qꝛ peccata nõ ha
bemus/nosipsos seducim⁹: et veritas i nobis nõ
est. Et addit Innocẽ. ꝛ post eum Alexan. de ales
Licet omni tẽpore debeamus ex corde nos reco-
gnoscere peccatores: p̃cipue tamen illud expedit
in misse sacrificio: qδ in remissionem pctõꝝ cele-
brat̃. ¶ B Sed forte dice. Cũ scriptũ sit/pecca
tores deus nõ exaudit: vt habet̃ Iob. ix. Quare
in hac petitione sacerdos peccatũ suũ ꝛ alioꝝ al
legat. Videt̃ eñ ꝙ hoc petitioni prestet obstacu-
lũ ne exaudiat̃. Ad qδ dicit̃ ꝙ peccator vt pecca-
tor petens ea q̃ saluti obuiãt ꝛ sunt nociua deo
non exauditur saltem placato: quia ad sui dãna
tionẽ exaudiri posset a deo irato: sicut dicit btũs
Grego. ꝙ deus quãdoqꝫ concedit iratus: qδ ne-
gat placatus. Peccator etiã petens aliq̃d quasi
in signũ aut testimoniũ sue ꝓbitatis/ nõ exaudit̃
Deus eñ falsitatis testis esse nequit. Et ſm hoc
inductũ videt̃ verbũ ceci: Scimus qꝛ pctõres de
us nõ exaudit: in approbationẽ scꝫ sue ꝓbitatis.
Peccator tñ cũ petit aliquid a deo cũ humili sui
recognitiõe/ac peccatoꝝ suoꝝ quasi indign⁹ ex-
audiri: sicut fecit q̃ ait: Dñe nõ sum dignus vt in
tres sub tectũ meũ. Matth. viij. Et iste: Qui pre
multitudine pccõꝝ suorum sursum ad celos ocu
los suos attollere nõ audebat: sed ꝑcutiẽs pect⁹
se peccatorẽ fatebat̃/dicens: Deus ꝓpici⁹ esto mi
hi peccatori. Lu. xviij. Horũ exẽplo quĩ petit ea
q̃ ad salutẽ ꝑtinent: a deo gratiose exaudit̃: et eo
amplius quo se magis humiliat: ꝛ vera cõfessio
ne peccata sua dãnat. Respexit in quit ꝓpheta in
orationẽ humiliũ/ꝛ nõ spreuit prece eoꝝ. Sic eñ
Daniel ꝓ liberatiõe ppl̃i orans: primo pctã ꝯfite-
bat̃ di. c. ix. Peccauimus/ iniquitatẽ fecimus in
omnẽ iusticiã tuã: neqꝫ in iustificationib⁹ nostris
ꝓsternimus preces nostras ante faciẽ tuã: sed in
miserationib⁹ tuis multis ꝛc̃. Sic deniqꝫ quot-
tidie clamat ecclesia ad dñm. Peccatores/te ro
gamus audi nos. Nihil ẽ obstat impetrationi ꝙ
nobis peccatorib⁹ petimus aliquid celestis doni
ꝛ beneficij impertiri. Magis autẽ spectat ad dei
beniuolẽtie captationẽ pctõꝝ recognitio/osten-
dentes per hoc multitudinẽ misericordie diuine
in hanc nostrã fiduciã proijcientes: nõ p̃sumẽtes
de nostra iusticia: quẽadmodũ fecit ille pharise⁹
euẽgelicus: cuius ꝓpterea oratio est repulsa. Lu-
ce. xviij. Hinc Prouer. xviij. Iustus prior accu-
sator est sui. ¶ Sequit̃ [Famulis tuis] per verã
ac humilẽ obedientiã: vt supra expositũ est. [De
multitudine miserationũ tuarum sperantibus]
in qua ꝓpheta cõfisus peccatoꝝ petiuit remissio-
nem/dicens: Scd̃m multitudinẽ miserationum
tuarũ/dele iniquitatẽ meã. Et iterũ peccatoꝝ su
orum obliuionẽ petens ad eandẽ multitudinem
miserationũ ꝯfugiens. Reminiscere inquit mise
rationũ tuaꝝ dñe: ꝛ misericordiarũ tuarũ que a
seculo sunt. Dilecta iuuentutis mee/ꝛ ignorantꝭ
as meas ne memineris dñe. Nec incassum sacer-
dos supplicans refugiũ habeat ad dei miseratio
nẽ: qꝛ misericordia eius sup oĩa opera eius. Ipsa
est que superexaltat iudiciũ: quã neqꝫ potens est in
ira sua cõtinere. Quis eñ vnq̃ꝫ sperauit in dño
ꝛ derelictus est. Respicite filij nationes hominũ
ꝛ scitote qꝛ nullus sperauit in domino et cõfusus
est ait: Iesus sirach. Ecc̃. ij. Qδ attendens btũs
Aug. se cũ in proprijs virib⁹ spem posuit confitet̃
derelictũ. Sperabã inquit aliq̃n in virtute mea
que nõ erat virtus: ꝛ cũ sic volui currere: vbi ma
gis stare credebã/ibi magis cecidi. Factusqꝫ sum
magis retro q̃ꝫ ante. Dicebã eñ: Hoc faciã: illud
perficiã. Fiebatqꝫ post hec: nec hoc nec illud: quo
niã de meis viribus cõfidebã. Nunc aũt ꝯfiteor
tibi dñe rex/pater celi ꝛ terre: quoniã nõ in forti-
tudine sua roborabit̃ vir: vt nõ gloriet̃ añ te stul-
ta presumptio omnis carnis. ¶ Dicitur autẽ de
multitudine miserationũ: nõ ꝙ in deo sint multe
misericordie: quia nulla ẽ ibi pluralitas vbi oĩa
sunt vnũ: vbi non obuiat relationis oppositio vt
vult Boeti⁹ ꝛ Ans. Deus eñ summe simplex est
ꝛ est quicq̃d habet/ excepto ꝙ pater non est filius
quem habet. Est ergo in deo vna dũtaxat miseri
cordia que est ipse deus misericors. Dicit̃ plura-
liter: de multitudine miserationũ tuaꝝ: ꝓpt̃ va-
rios ꝛ multos diuine misericordie effectus: q̃ nõ
nunq̃ꝫ dei miserationes nominãtur: sic loquitur
Esaias propheta. c. lxiij. post recitationẽ pluriũ
effectuum misericordie dñi/dicẽs: Vbi est zelus
tuus ꝛ fortitudo tua: multitudo viscerũ tuoꝝ et
miserationũ tuarũ. ¶ Sequit̃ C Partẽ ali-
quã. ¶ Hec est particula secũda: in qua exprimit
petitionis materiam. Hoc est illud quod petitur
nobis pctõrib⁹: qδ est habere partẽ siue dei parti

cipationē beatificā cū sanctis aplīs et martyrib9
iam in gloria sublimatis: vt transferat nos a po-
testate tenebrarū: ꝛ det nobis partē sortis sancto-
rū in lumine. ad Col. j. ꝛ in ps̄. xv. Dñs pars he-
reditatꝭ mee. Et sequit᷑: Funes ceciderūt mihi in
preclaris/ etenī hereditas mea preclara est mihi.
Funes scȝ consortiū nostrorū partes in beatitudi
ne mensurantes: ceciderūt nobis in p̄claris par
tibus hereditatis eterne. Sed eū deus sit omia
in nobis. j. Cor. xv. Salus premiū ꝛ gloria sin-
gulorū. Salus inquit populi mei ego sum. Quid
est q̄ dicit᷑ partē aliquā donare digneris: q̄si non
omnes electi sint vnū et eundē denariū recepturi
iuxta parabolā Mat. xx. vbi dicit᷑: Receperunt
ꝛ ipsi denarios singulos: quo itelligit᷑ beatitudo
que est vna omnib9. Respondet hic Alex. de ales
pte. iiij. q. xxxvij. Licet vnū ꝛ idē sit premiū singu
lorū scȝ deus ipse in cuius visione clara/ felicitas
cōsistit eterna: s̄m illud Joh. xvij. Hec ē vita eter-
na vt cognoscāt te verū deū ꝛ quē misisti Jesum
christū: tamē s̄m differentiā meritorū alius plus
alius minus diuina visione fruunt᷑: vñ dicit apo
stolus. j. Cor. xv. Stella differt a stella in clari-
tate. Sic ꝛ erit in beatis diuersa claritas visiōis
diuine essentie: s̄m diuersam participationem lu
minis glorie sub q̄ diuina videt᷑ essentia ad quā
disponit diuersitas meritorum. Hinc dixit dñs
Jn domo patris mei mā̄siones multe sunt. Joh.
xiiij. Quia multi sunt stat9 ꝛ grad9 deū timentiū
sine tamē diuersitate dei cogniti siue visi: vnde si
cut est vnus sol qui ab vniuersis videt᷑ ꝛ vna lux
siue claritas solis que oia terrena illuminat: nihi
lominus tamē ab aliq̄s clarius/ ab aliq̄s min9 cla
re videt᷑ s̄m differentiā perfectionis oculorū intu
entiū. Jta vnus est deus/ vna diuina essentia: q̄
oēs beatificat ꝛ ab omnib9 beatis videt᷑: ab aliq̄s
tamē limpidius/ ab alis minus limpide/ s̄m dif-
ferentiā ꝛ gradus meritorū: s̄m quā sumit᷑ exces-
sus in beatitudine. ⁋ D Una est igit᷑ oim bea
titudo obiectiua/ diuina scȝ essentia: oēs btificās
per eundē denariū: quē singuli militātis ecclesie
operarij sunt a dño percepturi. Cū quo stat q̄ in sin-
gulis beatis sit alia ꝛ alia beatitudo formalis/ q̄
nō est nisi actus visionis/ quo singuli visione pro
pria vel suo itellectu recepta deū facie ad faciē cō-
templant᷑. Sicut eundē solē diuersi nō vna s̄ di
uersis visionibus contuent᷑. Et s̄m hoc sacerdos
petit partē beatitudinis nobis dari: vt participes
efficiamur beatitudinis sanctorū: vt partialitas
illa referat᷑ ad visionis actū/ nō ad obiectū visuȝ.
Quelibet enī visio dici potest pars beatitudinis
p̄ quanto est aliquid multitudinis actuū in toto
cetu omniū beatorū. Uel potest quelibet creata
visio beatifica dici pars beatitudinis/ pro quāto
nō representat obiectū beatificū s̄m totā rationē
sue cōprehensibilitatis. Est enī obiectū beatificū
sicut in se infinitū: ita infinita cognitione cogno-
scibile: ꝛ sola tali cōprehēsibile/ que impossibilis
est omni creature. Jdeo omnis cognitio creature

que cognoscit deū dicit᷑ quodāmodo pars diuine
cognitionis: q2 nulla talis est diuine essentie s̄m
totū illud: s̄m qd̄ est cognoscibile: q2 pōt adhuc
clarius videri. Uñ quantūcunq3 p̄fecte limpide
ac clare videat᷑ diuina essentia: etiā a supmo an-
gelo: immo ab anima christi imp̄fecta tamē visio
creata: ꝛ infinite distans a visione increata a qua
deus seipm̄ videt. Hec enī est infinita que solum
cōprehendit diuinā essentiā: id est ea sola videt᷑ di
uina essentia tāta quāta in se est hoc est infinita: q̄
potest dici totalis beatitudo: quia ibi solū ē ade-
quatio cognoscentis actus cognoscēdi/ ꝛ cogno
scibilis siue obiecti cogniti. Nec tamē adequatio
s̄ idēptitas: quia idē est in deo essentia visa: deus
visus ꝛ actus videndi. Nō ergo petit partē beati
tudinis sacerdos/ quasi deus s̄m aliq̄d sui videa
tur ab vno beato: ꝛ s̄m aliquid sui lateat illum et
videat᷑ ab alio: q2 cū sit essentia simplicissima/ ca
rens omni partialitate: a quocūq3 videt᷑ tota vi-
detur et indiuisa: sed petit partē beatitudinis: id
est participationē beatitudinis: hoc est formalē
beatitudinē siue actū beatificū: s̄m q̄ creature cō
uenit: quo clare possumus videre deū: nō s̄m to-
tam suā cognoscabilitatē: sed s̄m nostri intellect9
capacitatē: ꝛ meritorū nostrorū exigētiā. Sic enī
ꝛ nō aliter videt᷑ a beatis. ⁋ E Jdeo sequitur:
[Et societatē] cū sanctis. Jn hoc enī est summa
iocunditas societatis beatorū: q̄ oēs simul beati
sicc deū intuent᷑: de quo in ps̄. lxxxvj. Sicut letā-
tium oim habitatio est in te: p̄ continuū ꝛ stabilē
aspectū: in quo oēs cōmunicāt beati/ ꝛ societatē
habere dicunt᷑: q2 vniuscuiusq3 sctōrū bona effici-
untur oim in beatitudine cōmunia. ⁋ Sequit᷑:
[Donare digneris] tua scȝ gr̄a ꝛ benignitate: cō
tra errorē pelagianorū asserentiū hoiem ex puris
naturalibus posse assequi btitudinē. Nec ad hoc
req̄ri speciali donū gr̄e: neq3 ad meritoriā māda
torū ip̄letionē. Uñ sicē gr̄am q̄ opamur meritorie
a solo deo creāte accepim9: ita p̄babile valde ē q̄
actū btificū q̄ p̄fectior ē gr̄a/ sol9 de9 infundit in-
tellectui btō: vt sic illud p̄hbet Gratiā ꝛ gloriā da
bit dñs: eq̄liter intelligat᷑ q̄tū ad vtrūq3. Cui nō
dissonāt metra q̄ ponit Alb. circa hūc tex. Quic-
q̄d habes meriti p̄uētrix gr̄a donat. Nihil de9 in
nob̄ p̄ter sua dona coronat. Si de9 coronat: ꝛ nō
nisi actu btifico. Jpse ḡ hūc donat: nō cū btis elu-
cit. Sȝ de h̄ alibi. ⁋ Seq̄t᷑: [Cū tuis sctis aplīs
ꝛ martyrib9] q̄s firma fide credim9 illa beatifica
dei visione p̄frui: ꝛ inuicē cōgaudere eterna ꝛ io-
cūdissima societate: q̄les sunt quorū hic noīa re-
citant᷑. Dicit Alber. q̄ ecclīa tm̄ tāgit eos de quo
rū fide ꝛ btitudine sufficienter est certificata. Ali
os nō tāgit nisi in cōmuni. ⁋ Et hic fit scd̄a ꝛ ite-
rata sanctorū cōmemoratio: qd̄ s̄m Jnno. signū
est q̄ canon nō simul ab vno est cōposit9: sed suc
cessiuis tēporibus particulatim a plurib9. Unde
in hac cōmemoratione supplent᷑ ex magna parte:
qui de primitiue ecclesie sanctis deesse videbātur
in cōmemoratione prima. Unde dicit᷑: [Cum tu

is sanctis apostolis] quoꝝ sonus exiuit in omnē terrā: ⁊ in fines orbis terre eoꝝ ꝟba / ipis regnū dei qd̄ hic petit̄ ꝑdicantib;. [Et martyribus] fidei testib; :q̄ vt regni dei fierēt ꝓcipes / mortis ꝓ fide Christi nō timuerūt subire suppliciū. ¶ F

Exprimunt̄ aūt quorūdam sanctoꝝ noīa apostoloꝝ scȝ / martyꝝ ⁊ ꝟginū / octo sexus virilis / ⁊ septē sexus feminei: ad ꝟcandum ꝟm magistrum in rōnali. q̄ ꝑ hoc sacrificiū septē charismata scȝ spiritussancti dona / octo beatitudinib; ꝯiungātur in digne hoc sacramentū māducante. Vñ sequit̄ [Cum Joanne] Istū (dt Alber.) opinor Joannē baptistā / q̄ ⁊ martyr est: ꝓpter qd̄ ⁊ hic inter martyres numerat̄. De quo dixit dn̄s Inter natos mulieꝝ nō surrexit maior Joāne baptista ⁊c. qui ⁊ finis legis fuit: ⁊ vsq; ad ipm̄ ꝓphete ꝓphetauerūt. Matth. xj. Ad idē Inno. dr̄: Posset ꝑ Joannē nō euāgelista / sed baptista intelligi / nisi ꝑmitteretur / cum sctīs apostolis ⁊ martyrib;. Per quod ꝯuincit̄ q̄ apl̄i tm̄ ⁊ martyres subnotent̄ / q̄ꝛuis Joannes inter martyres possȝ ꝯnumerari. Alīq̄s aūt videt̄ q̄ fiat hic iterata ꝯmemoratio Joannis euāgeliste: q̄ꝛ ioannes baptista h̄ sacrificiū nō ministrauit: q̄ꝓpter h̄ nō inducit̄: sed q̄cq̄d sit de dicto in se / rō modicū facit: q̄ꝛ h̄ petit̄ ꝯsortiū cū sanctis: sȝ nō dubitat̄ de sctītate vtriusq;. Dato igit̄ q̄ intelligat̄ de Joāne euāgelista: cur in hac ꝯmemoratōe repetit̄ / ⁊ Stephano sociat̄: q̄ ⁊ Mathie ꝑponit̄ ⁊ Barnabe. R n̄det idē Inno. Sane inq̄t ioannes in ꝑma ꝯmemoratōe cū apostolis numeratur ꝓpter dignitatē apostolatꝰ. In scd̄a ꝟo repetit̄ / ⁊ Stephano sociat̄ / ꝓpter ꝑuilegiū castitatis ⁊ celibatus. Joānes em̄ ⁊ Stephanꝰ ꝟgines sunt ⁊ sequunt̄ agnū quocūq; ierit: quapropter ⁊ ceteris ꝑmittunt̄: Virginitas Joānis inde ꝯmendat̄ q̄ꝛ Christus in cruce matrē ꝟginē discipulo ꝟgini ꝯmendabat: ex qua hora accepit eā discipulus in suā custodiā. In Stephano ꝟo i hoc maxima ꝟginitas ꝯꝓbat̄ / q̄ deputatus est ab apostolis ad ministeriū viduaꝝ: ⁊ q̄ꝛ factus est ꝑpositus feminaꝝ / testimoniū meruit sincerissime castitat̄. Aliq̄ q̄dam dicūt q̄ hic ꝑ Joannē intelligit̄ Marcus / q̄ fuit binomius: vocabat̄ em̄ Marcꝰ ⁊ Joānes: sed paꝝ refert quēȝ hoꝝ canonis ordinator denotauerit. Oēs q̄dem sancti / oēs de hoc numero sunt: quoꝝ cōio ⁊ societas postulat̄. ¶ [Stephano] q̄ sanctitatis habuit ꝑconiū singulare: de quo in actib; apl̄oꝝ ca. vij. Stephanꝰ plenꝰ gratia ⁊ fortitudīe / faciebat signa magna ⁊ ꝓdigia in ꝑpl̄o: q̄ in hora disputatōis plenus spūsancto / intendens in celum in concione iudeorum positus vidit glīam dei: ⁊ Jesum stantem a dextris virtutis dei: ⁊ ꝑmus sui sanguinis effusione Christo testimoniū ꝑhibuit: vnde ⁊ ꝓthomartyr. i. martyꝝ ꝑnceps appellat̄. Qui ⁊ Christi imitatꝰ vestigia / in passionis hora positis genib; voce magna clamauit: Dn̄e ne statuas illis hoc peccatū. Vñ in ꝓsa de eo canit̄: O Stephane signifer regis summi bone / nos exaudi ꝓficue: qui es pro inimicis tuis exauditus. Paulus tuis ꝑcib; Stephane te quōdā ꝑsecutus Christo credit. Te Petrꝰ christi ministꝝ statuit: tu Petro normā credēdi astruis: ad dexterā summi patris ōndendo quē plebs furens crucifixit. ¶ G Sequit̄ [Mathia] q̄ sorte electꝰ in apl̄m / vt iret in locū de quo ꝑuaricatus est Judas / vt fieret testis dn̄ice resurrectōnis. Que sors (ꝟm btm̄ Diony.) nō fuit nisi impetratio signi / quo cum spūssctus assumendū ostēdit: ⁊ nō Joseph iustū: quē apostoli secū ex aliis statuerant orantes: Tu dn̄e q̄ nosti corda oim̄ / ostende quē elegeris ex his duob; vnum accipere locum ministerij huius ⁊ apostolatus / de quo ꝑuaricatus est Judas: vt abiret in locum suū: ⁊ dederūt sortes eis: ⁊ cecidit sors suꝑ Mathiā: ⁊ annumeratus est cū vndecim apl̄is. ¶ [Barnaba] q̄ etiaȝ signo quod dedit spūssanctus / segregatus est in apostolatus officiū cū Paulo. Vñ Act. xiij. dixit spūssanctus: Segregate mihi Paulum ⁊ Barnabā in opus ministerij quo assumpsi eos. Hic primus cum Paulo fuit apostolus gentiū: ⁊ ideo a reliquiis gētiū / nobis scȝ / est spēalr̄ honorandus. vñ Actu. vbi supra: Tunc ꝯstanter Paulꝰ ⁊ Barnabas dixerunt ad iudeos: Vobis oportebat ꝑmū loqui verbum dei: sed quia repellitis illud ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce ꝯuertimur ad gentes / sicut ꝑcepit nobis dn̄s dicēs Esa. xl. Dedi te in lucem gentium: vt sis salus mea vsq; ad vltimum terre. ¶ [Ignacio] q̄ gloriosissimus fuit martyr / apostoloꝝ ꝯtemporaneus / gloriosissime virginis matris dei pedissequus ⁊ capellanꝰ beati Joannis euangeliste discipulꝰ: qui sub Traiano imperatore condemnatus / ad bestias romā delatus: rogabat vt sancti in eius passione nō deficerent: qui protestatus est in theatro / q̄ non vt malefactor puniretur / sed vt Christi discipulus. Qui bestias que sibi de virtute mansuebantur / contra se vt deuorarentur prouocabat: qui publice in hec verba prorupit: Ignis / crux / bestie / ossium confractio / membroꝝ diuisio / tormenta diaboli / in me pro Christo veniant / vt Jesu fruar: vt hec ipse in epistola quā romanis direxit / scribit: q̄ cum esset in dentib; leonis / alta voce dixit: Frumentum Christi sum / dentibus bestiarum molar vt panis mundus inueniar. Qui (vt de eo Dionysius scribit) aliud in ore non habuit / nisi amor meus crucifixus est. Hic ⁊ multas laudes in diuersis epistolis de domini matre conscripsit. Et cum fuisset mortuus / inuenta sunt hec ꝟba: Jesus christus: aureis litteris in corde ipsius scripta. De hoc sic ait beatus Bernardus suꝑ psalmū. xc. Magnus est ille Ignacius auditor discipuli quem diligebat Jesus: martyr ⁊ ipse: cuius preciosis reliquiis paupertas nostra ditata est. Mariam in pluribus epistolis quas ad eaȝ scripsit / christiferam ꝯsalutauit. Egregius quidam titulus dignitatis ⁊ commendatio honoris vniuersi. ¶ [Alexandro] qui papa fuit vrbis ⁊ orbis sextus a beato ac sancto Petro / successor Euaristi

Ignatius
virginis
nus
Euangelista
huius
Ignatius a
sub Traia
Ignatij cor
litteris
habuit
Alexander

in papatu. Ab aureliano comite sub Adriano im-
peratore cum beatis Euencio z Theodolo: post
cōuersionē Hermetis prefecti z Quirini tribuni
rome martyrio coronatus est: cuius corpus ro-
me apud sanctā Sabinā in altari summo quiescit.
¶ Marcellino z Petro: quoꝝ primus p̄sbyter:
secūdus exorcista/cū arthemio z domo sua mar-
tyrio coronari meruerūt: quoꝝ aīas dorothe-
us qui eos decollauerat vestibꝫ splēdidis z gem-
mis indutis/vidit angelorum manibus in celū
deferri: vnde z christian⁹ est effectus. ¶ H Cō
sequenter nominanꝭ sancte de femineo sexu. Vñ
dicitur [Felicitate] illustri femina vidua/ matre
septē filioꝝ christianissimoꝝ ianuarij/felicis/phi
lippi/siluani/alexādri/ vitalis z martialis/in cō
spectu matris diuersis suppliciorꝝ generibꝫ inter
emptoꝝ: in quoꝝ vnoquoqꝫ speciale martyrium
perpessa est. Et tandem a Publio p̄fecto sub an
thonio/augusto capite truncari iussa: datis p̄us
filijs salutaribꝫ monitis martyriū cōsummauit
que ob miram in tormentis sui ac filioꝝ constan
tiā z temporis prioritatē (siquidē ante consequē-
ter nominatas passa est virgines) in eoꝝ recitati-
one nominū est prelata. ¶ Perpetua priuilegio
castitatis z fidei etiā martyrio coronata. ¶ Aga
tha virgine ac martyre sanctissima: que et vberū
amputationē iussu quintiani prefecti in deciana
persecutione passa: beati Petri apostoli visitatio
nē in carcere/ z totius corporis sanitatē meruit:
q̄ post passa multoꝝ tormentoꝝ genera/angelo-
rū sanctitatis testimoniū in sepultura accepit: q̄
tabulā hanc scripturā (Mentē sanctā spontanea
honorē deo/z patrie liberationē) ɔtinentē capiti
sancti corporis cōiunxerūt: cuius postea velo ca-
pitis paganoꝝ populus ab incēdio ignis ex sili-
cie montibus irrumpentis: z cathinensium ciui
tas liberatur. ¶ Lucia immobilis cōstantie vir-
gine: que in pauperes distracto matrimonio ac
matri sanguinisflue curationis beneficio apud se
pulchrū sancte Agathe cōcesso/per gladiū z ignē
contra diabolū eiusqꝫ ministrū paschasiū p̄fectū
loco z fide immobilis triūphabat. ¶ Agna siue
Agnete nobili romana/corpore iuuencula/ mēte
cana: que teste Amb. tredecimo etatis anno mor
tem pro christo moriendo perdidit/z vitam inue
nit. Nam z mūdi diuitijs carnisqꝫ delicijs spon-
sa christi inestimabiles anime margaritas /ac ci-
clades auro charitatis textas p̄posuit. Octaua
passionis die parentibꝫ apud sepulchrū eius exe-
quias agentibꝫ/ agno niue cādidiore eius dextre
adherente apparuit in choro sanctaꝝ virginum/
dicens: Cum his omnibus lucidas sedes accepi.
Nam z viuens nuda ad lupanar/crinibus tamē
melius tecta q̄ vestibꝫ ducta/ angelū preparatū
ad virginitatis sue custodiā inuenit. Qui locum
turpitudinis claritate circūfulgens stolā candi-
dissimā induit virginē: z ab oī carnis pollutione
mūdissimā cōseruauit. ¶ I Cecilia clarissimo
romanoꝝ genere exorta: q̄ euāgeliū christi semp
gerebat in pectore: et nō diebꝫ neqꝫ noctibꝫ a collo-
quijs diuinis z orōne cessabat: z intus cilicio/fo-
ris vestibꝫ deauratis ornata/cantantibꝫ organis
soli deo decātabat: Fiat dñe cor meū z corp⁹ meū
immaculatū vt non ɔfundar. Hec duos fratres
Tiburtiū z Valerianū spōsum suū cōuertit: Al
machiū tyrānū supauit: angelos dei ɔuersis fra-
tribus cū vernātibꝫ sertis demōstrauit. Et teste
Vrbano papa/ christo tanqꝫ ouis argumentosa
seruiebat. Et tandē militibꝫ christi cōsortatis in
bullienti balneo ꝑcussa martyriū consummauit.
¶ Anastasia pretestati illustrissimi Romani filia
infideli publio nupta: q̄ cū largissimas faculta-
tes in paupes z sctōs quibꝫ sedule ministrauit di
stribueret: z ea ꝓpter artissimo carceri mācipareꝭ
a marito: cōsolatorias ep̄las a sctō Chrisogono
martyre dedit z accepit: z tandem ignis incēdio
triūphauit. ¶ Sed querīꝭ hic cū s̄m ꝓbabilē sen
tentiā ꝑ Joannē hic in p̄ncipio noiatū nō baptista
s̄ euāgelista designaꝭ: vt s̄ dictū est: cur in canōe
scti Joānis baptiste mētio noiatum nō habeꝭ: cū
tñ fuerit sanct⁹ q̄ natus. Ipse q̄ꝫ christi q̄ in hoc
sacro cōtineꝭ z sumiꝭ preco fuerat/cū digito ostē-
dit: baptizauit z efficacissimo testimonio appro-
bauit. Ad hoc rñdet Alexan. q. xxxvij. ꝑtis quar
te. In canōe misse celebraꝭ sacramentū dñice pas
sionis: ꝓpter qđ solūmodo ibi ɔmemoranꝭ q̄ pas
si sunt ꝓ dño. i. martyres. Et illi dūtaxat q̄ imita
ti sunt dñm ordine temꝑis: z cōformitate euolatio-
nis: tales eñ ꝓprie dicunꝭ martyres. i. testes/ scꝫ
passi christi. Ipm eñ martyriū indiciū est passio-
nis dñi: ipsa repentina euolatio est indiciū virtu-
tis eiusdē. Neutrū ɔuenit ioāni baptiste q̄ añ pas
sionē dñi passus est: z post passionē suā nō euola-
uit sed ad limbū descēdit: ꝓpter qđ in canōe misse
nō cōmemoraꝭ. ¶ Sequiꝭ: Et oībus sctis tuis/
quoꝝ fides z merita deo sunt nota: de quibꝫ dici-
tur Job. xxv. Nunqđ est nūerus militū eius [In
tra quoꝝ consortiū] est sortis sue participationē
q̄ꝝ indubitata est glīa. [Nos] offerētes ministe
rio z voto ac desiderio altaris hoc sacrificiū: vt
scꝫ cū eiusdē sctis tuis easdē btitudinis sortes ob
tineam⁹: vt s̄m orōnē apl̄i ad Eph. iij. cōprehēde
re possim⁹ cū oībꝫ sctis: q̄ sit lōgitudo z latitudo
sublimitas z profundū. Scire etiā supeminentē
christi charitatē: vt impleamur i oēm plenitudinē
dei. [Nō estimator meriti:] q2 vt dic̄ Esa. Oēs
iusticie nr̄e sūt sic̄ pānus mēstruate: eiusdē. lxiiij.
Jō nō possum⁹ p̄sumere q̄cq̄ de ostione merito
rū. Si eñ tu p̄r celestis z clemētissime iniqtates
nr̄as obseruaueris/qs sustinebit: Nō g̃ intuitu
nr̄oꝝ meritoꝝ nec i iustificationibꝫ nr̄is ad hoꝝ
ɔsortiū petim⁹ admitti. Scietes illud apl̄i/q̄ i h
tpe relique s̄m electionē gr̄e salue fient: si aūt ex gr̄a
iā nō ex opibꝫ. ad Ro. xi. Sed z cū fecerim⁹ q̄cun
qꝫ p̄cepta sunt nobis/habem⁹ dicere s̄m xp̄i sen-
tentiā. Serui inutiles sum⁹: qđ facere debuim⁹
fecim⁹. Lu. xvij. Te g̃ clemētissime pater q̄ nō es
meritoꝝ estimator: qđ nō iuxta exigētiā meritoꝝ

retribuis citra ꝯdignū puniendo: Dicēte ꝓpha in ps̄. Non ſm pctā nostra fecit nobis: neqꝫ ſm iniquitates nostras retribuit nobis: ⁊ ſupra condignum remuneras. Non enim ſunt condigne paſſiones huius tp̄is ad futurā glām que reuelabit in nobis. Ad Roma. viij. Das em̄ menſuram bonam ⁊ ꝯfertam ⁊ coagitatā ⁊ ſupeffluentē. Nō ḡ eſtimatoꝛ meriti [ſꝫ venie queſumus largitoꝛ admitte.] Benignꝰ em̄ es ⁊ miſericoꝛs: ⁊ multe miſericoꝛdie/⁊ p̄ſtabilis ſuꝑ nequitia. Johe. ij. Qui ſolus veniam largiris: ſi qͥdem ſolus peccata dimittis: ſolus glām p̄ſtās ⁊ gliam. Nam ⁊ pater miſericoꝛdiaꝝ es: nō ꝯtinēs in ira miſericoꝛdias tuas: queſumus. Queſumꝰ itaqꝫ vt veniaꝫ largiendo ad ꝯſoꝛtiū ſanctoꝝ nos admittas: qꝛ ſic admitti ſoliꝰ indulgētie benignitatis liberali

Ps. 50 tatis tue eſt ſic Dauid dr̄: Benigne fac dn̄e in bona volūtate tua ⁊c. Ut de viuis lapidibꝫ edificentur muri celeſtis hieꝛlm. Muri inqͣ ꝑ angeloꝝ lapſum rupti: nō niſi tua benignitate ex nobis hominibꝫ reparādi. Niſi em̄ tu dn̄e edificaueris domū: inuanū laboꝛāt q̄ edificāt eam: neqꝫ ſufficientes ſumꝰ ex nobis tanq̄ꝫ ex nobis cogitare. Sed oīs nr̄a ſufficiētia ex te clemētiſſimo patre deo.

¶ R Sed contra illud qḋ dr̄: non eſtimatoꝛ meriti: videt̄ eſſe multiplex ſcripture auctoꝛitas: qua oñdit̄ deus eſſe ponderatoꝛ meritoꝛum. Nam. ij. Paral. xv. Erit merces operibꝫ veſtris Sicut habetur Hiere. xxxj. Item Sap. x. Reddet deus mercedē laboꝝ ſanctoꝝ ſuoꝝ. Et Eccl. xvj. Miſericoꝛdia faciet vnicuiqꝫ locum ſm me-

Ps. 51. ritum opeꝝ ſuoꝝ. In ps̄. Reddet vnicuiqꝫ iuxta opera ſua. Item Mat. v. Merces veſtra copioſa eſt in celo. Merces reſpectū dr̄ ad meritum ſicut ⁊ p̄mium. Item. j. Coꝝ. iij. Unuſqͥſqꝫ ꝓpriaꝫ mercedem recipiet ſm ſuum laboꝛem. Et. ij. Coꝛin. iiij. Qḋ in p̄nti eſt momentaneū ⁊ leue tribulatōis noſtre: ſupꝛa modū in ſublimitate eternuꝫ pondus glie opat̄ in nobis. Non aūt aliter temporalia operant̄ eterna niſi ꝑ modum meriti. Itē ibidem: Repoſita eſt mihi coꝛona iuſticie quam mihi reddet iuſtus iudex. Et multa ſimilia ad idē adduci poſſent: quibus oſtenditur deus eſſe iuſtus iudex: ⁊ remuneratoꝛ bonoꝛum ⁊ maloꝛum Non autem poteſt eſſe iuſta remuneratio/niſi fiat ſm eſtimatōem meritoꝝ. Ad idem ſunt auctoꝛitates ſctōꝝ patꝝ ⁊ doctoꝝ innumere: quibꝫ docetur beatitudo eſſe p̄mium ꝓ meritis. Quāuis facile poteſt dici ad textū noſtꝝ: ꝙ ideo dr̄ deꝰ nō eſtimatoꝛ meriti: qꝛ nō p̄ciſe p̄miat ſm merita: ſꝫ ex ſua liberalitate ſupaddit. Unde vt dictum eſt ſemꝑ p̄miat vltra ꝯdignum: ⁊ punit citra condignum. Non ergo negat eſtimatōnem meriti ſimplr/ſed eſtimatōem ad p̄mium merito p̄ciſe condignum. ita ꝙ neqꝫ excedat in p̄miando: neqꝫ deficiat in puniendo: ⁊ hoc ſufficit ad veritatē textꝰ nr̄i. ¶ L Uerū qꝛ auctoꝛitates ille videntꝰ innuere ꝙ opibꝫ noſtris mereamur p̄miū eternum. Nō inutile q̄ri p̄t. Utꝝ opa noſtra q̄ tp̄alia ſunt mereant̄ beatitudinē q̄ eſt eterna. Pꝛo cuius reſolutōe aduertendū p̄mo/ꝙ opera noſtra dupl̄r p̄nt ꝯſiderari. Uno modo ſm ſ ei vt a nobis opata ꝟtute noſtra actiua naturali: quā accepimꝰ in p̄ma noſtra ꝯſtitutōne. In qua facultatē accepimus libere operādi: ſiue opa bona/ſiue mala ſm ꝙ dixit ꝓpheta: Aīa mea in manibꝫ meis ſemper.

Ps. 118 In manibꝫ me. a. i. in p̄tāte mea ſemꝑ: vt ꝑ ipam faciā ſiue bonū ſiue malū. ⁊ Eccl. xv. Deꝰ a p̄ncipio conſtituit hoīem: ⁊ dereliquit illū in manu cōſilij ſui. Adiecit mandata ⁊ p̄cepta ſua: Si volueris mandata ꝯſeruare/ꝯſeruabūt te. Appoſuit tibi aquā ⁊ ignē: ad qḋ volueris poꝛrige manū tuam. Añ hoīem vita ⁊ moꝛs/bonū ⁊ malū: qḋ placuerit ei/dabit̄ illi. ¶ Alio modo conſiderari p̄nt opa nr̄a vt nō ſolū ſunt a noſtra ꝟtute actiue. Sꝫ ad eoꝝ ꝓductiōem ꝯcurrit cū noſtra volūtate ſingulare donū dei, qḋ grām appellamus. De q̄ loqͥtur aplus. j. Coꝝ. xv. Gratia dei ſum id qḋ ſum ⁊ gratia eius in me vacua non fuit. Abundatius his oībꝫ laboꝛaui: non ego ſed gratia dei mecum Et beatus Augu. in de libe. ar. Gratia ſe habet ad liberum arbitriū ſicut ſeſſoꝛ ad equū. Seſſoꝛ autem actiue regit ⁊ mouet equum: ita ⁊ grā mouet volūtatē ad aliquē actū eliciendū vl̄ opandū.

¶ M Eſt etiā aduertēdū/ꝙ ad actus meritoꝛij rōnem duo reqͥrunt̄ in gn̄e. Pꝛimū eſt libera eius electio. Scd̄m/eius ad p̄mij retributōem acceptatio. Pꝛimū requirit̄ ex parte elicientis eiꝰ eius ſcꝫ qui meret̄. Scd̄m ex ꝑte eius a quo p̄mium reddit̄. Pꝛopter p̄mum actus naturali neceſſitate ꝓductus nō eſt meritoꝛius: ſicut curſus ſolis ⁊ aſtroꝝ. In volūtarijs em̄ neqꝫ laudamur neqꝫ vituperamur. iij. Eth. Meritum aūt vt diſtinguit̄ ꝯtra demeritū: eſt actus imputabilis ad laudē. Pꝛopter ſcd̄m/actus bonus bonitate morali tm̄/nō gratuita/nō eſt meritoꝛiꝰ ad vitam ſeu reſpectu beatitudinis. Talis em̄ non acceptat̄ a deo ad beatitudinē ꝯferendā: qm̄ actui moraliter bono/facto extra grām: nullus beatitudis gradus coꝛreſpondet in p̄mio. Cū dicat apl̄s: Gratia dei vita eterna Ad Ro. vj. Et ad Eph. ij. Gratia eſtis ſaluati ꝑ fidem: nō ex vobis. Dei em̄ do-

nū eſt: nō ex opibꝫ: ne qͥs gloꝛiet̄. Uñ p̄t actꝰ meri- Actꝰ me-
toꝛius ſic notificari in gn̄e. Actus meritoꝛius eſt ritoꝛius
actus a voluntate libere ꝓcedens/ſiue elicitus ſi- quid.
ue imꝑatus ad retributōem alicuius p̄mij acceptatus. Acceptat̄ aūt actus ad p̄mij retributionem/qñ aliqͥs bonū aliqḋ ſeu p̄miū retribuit operanti vel alteri ꝓ quo opat̄ intuitu talis opatōis ita ꝙ tale bonū nō retribueret niſi actus p̄ceſſiſſet Ex quo ꝑꝫ ꝙ hō iuſtus/opibꝫ iuſticie non meretur illuminatōem a ſole: qꝛ eque facit deus ſolē ſuum oꝛiri ſuꝑ iuſtos ⁊ iniuſtos. Matthei. v.

¶ N Diuidit̄ aūt ꝯmuniter meritū ſm doctoꝛes/in meritū ꝯgrui ⁊ meritū condigni. Meritū ꝯdigni ſuꝑ rōem meriti addit debitū reddē- Meritū
di p̄miū ſm iuſticiā. Uñ meritū ꝯdigni eſt actus cōdigni.
a volūtate libere ꝓcedēs: ad retributiōem p̄mij

ſm debitū iuſticie/acceptatus. Dicitur ſm debi-
tū iuſticie: q̄ſi p̄mium quātum ad valorem aut di
gnitatem deficeret vel excederet dignitatem vel
valorem meriti: ꝛ hoc ſiue ſm ꝓportionem geo-
metricam ſiue arithmetricam: hoc eſt ſm iuſticiā
diſtributiuā vel ꝯmutatiuā nō ſuaret̄ iuſticia in p̄
miando. Hoc eſt/ꝙ talis p̄miatio non fieret p̄ci-
ſe ſm iuſticiā: ſ3 vel ſm liberalitatē ſi p̄miū exce-
deret: vl' citra iuſticiā ſi deficeret. ¶ Requirit̄ ita
ꝙ ad meritū de ꝯdigno q̄dam equalitas p̄mij ad
meritū ſm alterā duaꝝ ꝓportionū. Hec aūt eq̄li
tas attēdit̄/vel ex natura actus: vel ex ordinatōe
pacto ſeu ꝯuentōe: ſiue etiā pmiſſione acceptātis
Exemplum p̄mi: vt dum merces ꝯmenſuratur
opi: ita ꝙ opus ſm ſe tantū valet p̄mianti/quan-
tum p̄mium reſeruatū. Ita ꝙ p̄mians tantā vtili
tatē ꝯſequi pōt ex ope merentis q̄tum ex premio
Exemplū ſecundi: vt q̄n ex libera pmiſſione ꝛ cō
uentōe pmittit̄ tantū p tali. Sic dr̄ in parabola
euāgelica: Nonne ex denario ꝯueniſti mecū. Ami
ce nō facio tibi iniuriā. ſ. dando ſm ꝯuentiōem fa
ctam: tolle qđ tuū eſt ꝛ vade: Mat. xx. Ubi iuſti
cia ſeruata fundat̄ in ꝯuentōe/nō in natura act⁹.
Et ſiue ſic/ſiue ſic attendat̄ condignitas ſiue eq̄-
litas: exigit opus meritorium aliq̄d in operante:
aliq̄d in ope: ꝛ aliq̄d in p̄miante. In opante/ꝙ ſit
amicus: inimicus eñ ſm btm̄ Aug. nō eſt dign⁹
p̄mio/ſed pena. Et allegat magiſter in ſcđo diſti.
xxvj. Ex quo ſequitur ꝙ peccator nihil meretur
de ꝯdigno apud deum: q2 nō eſt amic⁹ ſed inimi
cus dei. Silr eñ odio ſūt deo impi⁹ ꝛ impietas
eius: Sap. xiiij. Et ibidē. iiij. Fruct⁹ impioꝝ inu
tiles. In ope reqrit̄ ꝙ ordinet̄ ad vtilitatē vel bo
norē p̄miantē. Ideo opus exiſtentis in gratia nō
ordinatū finalr̄ in deum/nō eſt meritū de ꝯdigno
Si eñ ad opus eſſe meritoriū ſufficeret ſola co-
exiſtentia gr̄e aut charitatis: tūc opus indifferēs
a tali opatū eēt meritoriū de ꝯdigno: qđ implicat
tūc eñ nō eēt indifferens. In p̄miante requiritur
acceptatio ſiue ordinatio actus p̄mio3 tale. Hec
aūt ordinatio in deo nō eſt niſi diuina voluntas:
q̄ voluit ab eterno actum ſic elicitū vel imꝑatū eē
meritū ꝯdignū tali p̄mio/vel ex natura actus/vel
ex ſua pactōe ac pmiſſione qua voluit eſſe debitor
talis p̄mij ſic opantis. Quo dumtaxat nō actio
tp̄alis eſſe pt̄ meritū ꝯdignum p̄mij eterni. Sem
p eñ p̄miū eternū eſt mai⁹ bonū merito tp̄ali. Et
iuſticia ſtricta nō reddit meli⁹ bonū p minore bo-
no/ſm ſe ꝯſideratū: ꝛ naturalē eius ꝛ intrinſeca3
bonitatē: ꝙ tō eſt ꝯdignum/tm̄ eſt ex gratuita ac
ceptatōe diuina: ſic ſe obligare volētis opanti.

Meritū d̄ ꝯgruo — Meritum de congruo eſt actus libere elicit⁹ ac-
ceptus ad aliq̄d bonū retribuendū: nō ex debito
iuſticie. Et hec non reqrit dictas ꝯditōes in ope-
rāte/in ope/ꝛ in p̄miāte. Hoc mō op⁹ bonū de ge-
nere factū ab inimico ſic acceptat̄ ad aliq̄d bonū
retribuendū: vt bon⁹ mot⁹ naturalis aīe pctōris
q̄ facit qđ in ſe eſt: ſine quo nō daret̄ gr̄a iuſtificās
eſt meritū gr̄e de congruo. Similr̄ ſi aliq̄s bonū
aliqđ retribuit facienti opus bonū de genere: nō ta
mē ad honorē vel vtilitatē retribuētis: bonū illđ
factū eſt meritū de ꝯgruo boni retributi. Sic eti
am ſi q̄s bonū excedēs actū opantis/nō ex debito
p̄cedētis pacti ſed nuda liberalitate donet: nō da
turus illud niſi opatio illa p̄ceſſiſſet: in p̄miando
talis opatio eē3 meritū de ꝯgruo/nō de ꝯdigno.
¶ Q Per hec reſpondet̄ ad q. motā p ꝓpoſi-
tiōes. Prima/opus noſtꝝ ꝯſideratū ſm intrinſe
cam ſuam bonitatē quā habꝫ p̄ciſe ex ſe ꝛ volūta-
te eliciēte gratia circūſcpta: nō eſt meritū beatitu
dinis: nec de congruo nec de ꝯdigno. Probatur
q2 nulli ꝯfert̄ beatitudo ꝓpter opus elicitū ex na
turali aut morali v̄tute hoīs gr̄a circūſcripta.
Statuit ſiq̄dem de⁹ ſm ordinē ſue ſapie: nullum
fore glīficandū in patria niſi fuerit p⁹us gratifica
tus in via. Sed nec actū aliquē p̄miare in patria
beatitudine: cuius nō fuit principium gratia vie
Un̄ ꝛ oportet paruulos q̄ nullū pctm̄ ꝯmiſerunt
baptiſari vt grām recipiāt ſi glīam ꝛ beatitudinē
debeāt adipiſci. Quapropter dixit aplꝰs: Si lin-
guis loquar hominū ꝛ angeloꝝ/ꝛ tradam corp⁹
meum vt ardeam: charitatē aūt q̄ eſt gratia/non
habuero/nihil mihi pdeſt ad vitam eternam ſc3.
j. Coꝝ. xiij. Et btūs Aug. Gratia ſola eſt q̄ diui-
dit inter filios regni ꝛ pditōnis. Patet hoc idem
ex ſupra allegatis. Et ſic intelligi pōt illud beati
Bern. in ſer. de annunciatōne dñica di. Credere
oportet ꝙ vitam eterna3 nullus pmereri poterit
bonis opibꝫ ſuis. Sic loquit̄ glo. ſup illđ Rom.
vj. Gratia dei vita eterna: vt intelligerem⁹ nos
deū ad vitā/nō noſtris meritis/ſed ſua miſeratiōe
pducere. ¶ Scđa ꝓpō: opus bonū de genere vel
etiā moraliter elicitū a volūtate gr̄a non coexiſten
te nihil meret̄/neq3 tp̄ale nec eternū de ꝯdigno.
Pa3: q2 deficit ſcđa ꝯditio ſupra poſita. ſ. digni
tas ex pte operantis. Meritum eñ de cōdigno
vt dr̄ Alexan. de ales vbi ſupra: Eſt ſeruitiū deo
digne debito modo impēſum. Exiſtens aute3 in
mortali pctō/nō pt̄ digne exhibere ſeruitiū dō: q2
in eo eſt idignitas pcti/p qđ eſt in odio dī. Operi
bus aūt impij nō p̄mium debet̄/ſed pena: tanq̄
opibus inimici. ¶ P Tertia ꝓpoſitio: opus
bonū moralr̄ extra grām factum/de ꝯgruo mere
tur aliqđ bonū ſpirituale vel tp̄ale. Patet: quia
apud largiſſimū retributorē: nullū bonū manet
irremuneratū. Itē multa bona dant̄ peccatoribꝫ
nō ex debito iuſticie ꝓpt̄ aliq̄ opa p̄cedētia: qbꝫ nō
p̄cedentibꝫ/illa bona nō darent̄. Ergo illoꝝ bo-
noꝝ opa p̄cedentia ſunt merita. Tenet ꝯſequētia
ex q̄d noīs meriti ſupra poſiti: q2 talis opatio eſt
libere elicita: ꝛ a deo ad opus bonū retribuēdum
acceptata. Sunt ḡ merita ꝛ nō ꝯdigna vt patu-
it ex ꝓpoſitōe ſcđa: ḡ ſunt merita de cōgruo. Pre
terea multa bona ꝯceſſa legimus infidelibꝫ ꝛ etiā
idolatris intuitu quorūdam bonoꝝ operū. Sic
eñ legit̄ de Achab impio rege iſrael. iij. Re. xxj.
Nōne vidiſti humiliatu3 regem Achab corā me:
q2 ig̊ humiliat⁹ eſt mei cā: non inducā malu3 in

dieb9 eius. Item de rege Nabuchodonosor idolatra similia habent in Daniele. Preterea pecca
tori facienti qd in se est/dat dñs grām: quā non da
ret/nisi qd in se est faceret: fm illud Zach. j. Con
uertimini ad me/z ego puertar ad vos. Et Jaco.
iiij. Appropinquate deo/z appropinquabit vobis.
Meretur ergo peccator grām de congruo/faciē
do quod in se est: q̄ est bonū spūale. ¶ Forte que
Facere ris: Quid est facere qd in se est. Rñdet Alex. par
qd i se ē. te. iij. q. lxix. arti. iij. Ad videndū inqt qd est face
re qd in se est/est notādū: q in quolibz homie p na
turā est recta rō: z hec rectitudo boni est notio: in
dita a creatore: qua quelibz anima pōt cognosce
Ps.99 re suū pncipiū. s. deū: fm Ps. Scitote quoniaz
dñs ipe est deus: ipe fecit nos/z nō ipsi nos. Per
hoc enim q qlibet naturalr scit se non semp fuis
se/scit se factū esse: z ita scit se habere pncipium: z
scit q ab illo pncipio hz quicquid habet/z non a
se. Scit etiā q ab illo debz petere bonū. Quoqz p
illū debent suppleri oēs sui defect9. Si g fm istaz
notionē opet homo/suo arbitrio recurrēdo ad il
lū quē scit suū esse pncipiū: z quē scit esse adorādū
z petit ab eo lumē cognitōis fidei/z boni/facit qd
in se est: z hoc est facere quod in se est generalr in q
liber homine. Plus aūt est in fideli existēti in pec
cato mortali de lumine: qz ipe habet fidem infor
mē: qz sine charitate. Hec aūt fides informis ra
diat ad duo. s. ad diuinā iusticiā/damnātē repro
bos: z ad diuinā misericordiā/saluantem iustos.
Et pmo creabit timor in eo: z et secūdo spes: et
h est facere qd in se est. Hec Alex. Ex quo hoc eli
cit/q iste facit qd in se est q illuminat9 lumie rōis
naturalis/aut fidei/vel vtroqz: cognoscit pecca
ti turpitudinē: z ppones ab ipo resurgere: deside
rat diuinū adiutoriū quo possit a petō mūdari: z
deo suo creatori adherere. Hec facienti de9 grām
suā tribuit necessario/necessitate nō coactiōis/sed
immutabilitatis: vt ibidē declarat Alex. Statu
it eñi deus hec facienti infundere grām p quā a cri
minib9 emūdat. Inde dr apls ad Eph. v. Sur
ge q dormis z exurge a mortuis: id est opib9 mor
tis/faciendo qd in te ē: z illuminabit te Christus
¶ Q Quarta ppositio Comparādo opa fm
se z intrinsecā bonitatē quā habēt ex volūtate eli
ciēte ad pmiū btificū: bona opa ex grā facta: pmij
btifici nullaten9 merita sūt pdigna. Illa ppositio
patz p illud Apli ad Ro. viij. Nō sunt condigne
passiones huius tpis ad futurā gloriā q reuelabi
tur in nobis. Itē Esa. lxiiij. Uniuerse iusticie nre
qsi pannus mēstruate. Itē Luc. xvij. Cū feceritis
omnia que pcepta sunt vobis/dicite/serui inuti
les sumus: qd facere debuim9/fecimus. Ex qb9
pz q opa nostra impfecta: etiā qz alr debita: z p
pter creatōem nostrā de non esse ad esse: z pter re
demptōem a damnatōe: z pter iustificatōem ab
impietate zc. nō sunt pdigna pmio futuro in bea
titudine. Probat etiā rōne: qz inter meritū de cō
digno z pmiū/est qdam pmensuratio z equalitas
valoris. Sed inter opa nostra z pmiū beatificuz
nulla est pportio aut equalitas/psiderādo opera
fm intrinsecā bonitatē: z vt sunt a volūtate nra.
Nam opa nostra sunt tpalia z quasi momētanea
Premiū vo ppetuū. Deniqz visio btifica z frui
tio que dant in pmio/sine compatōne pfectiora
sunt qcunqz actu viatoris in deū relato. Unde di
cit doctor subtilis/q si deus p vnicū instans dū
taxat pferret homini btitudinē/claram scz dei vi
sionē z pcomitantē fruitōem: sufficiēter remune
rasset oia opa bona que homo toto tpe vite sue p
fecit: pter magnā pfectōnem btitudinis z immo
deratum eius excessuz super omnia opera nostra
¶ R Quinta ppositio: Considerādo digni
tatez opis meritorij ex grā coefficiēte cū libero ar
bitrio: z ex spūsancto mouēte: atqz ex diuia pmissi
one z ordinatōe eius ad pmiū beatificū opera no
stra ex gratia elicita sunt meritoria pmij beatifici
de pdigno. patet p auctoritates in pncipio huius
dubij adductas: que innuunt/q beatitudo sit p
mium ac merces nostrorū operum: z ita opa no
stra merita: sed dignus est mercēnarius merce
de sua Luc. x. Ideo apls ait: Reposita est mihi co 2.ad Ti.4
rona iusticie/quā reddet mihi in illa die iustus iu
dex. Qd āt reddit fm iustū iudiciū/videt eē mer
ces pdigna. Itē glo. sup illud Ps. Misericors
z miserator z iust9 dñs dr: Misericors est cuz ex
pectat: miserator dum iustificat: iustus dū remu
nerat. Itē Act. v. Ibant apostoli gaudentes a cō
spectu psilij: quoniā digni habiti sunt pro noie Je
su/pumeliā pati. Itē Aug. li. v. ptra Julianū. c.
v. Deus pmo elegit indignū/sed eligēdo facit di
gnū. Itē Grego. xix. moral. Gratia veniens facit
vt digni simus ascendere ad celestia. Et Ans. in
monologion: Si creatura rōnalis que eminet
omnib9 creaturis amet deum: nihil potest esse p
cium huius nisi de9. Multa ad idē adduci pnt:
Item Beda in omelia de filijs Zebedei dr Ita igi
tur pmia pollicet electis/vt z digna premijs me
rita pmōstret. Ecce aperte dr/digna merita pre
mijs: z loquitur de premio eterne beatitudinis.
Probat etiā rōne: qz meritū pdigni requirit eqli
tatem quidam cū pmio fm iusticiā. Hoc aūt est
in pposito cū ceteris reqsitis sup positis. Nā eq
litas est ex mouēte pmo qd est spūsctūs: qui per
gratiā mouet volūtatē. Hic aūt est bonum infini
tū rōne cuius opus meritoriū equat pmio obie
ctiuo/qd est deus trinitas: de quo Gen. xv. Ego
merces tua magna nimis. Un z spūsanctus est
pignus hereditatis nostre. ij. ad Cor. j. Est etiaz
equalitas ex parte mouētis secundi: qd est gratia
respectu pmij formalis: quod est visio z fruitio: z
hoc in vtute etsi nō actu sicut semen arboris in q
est virtus ad totam arborem. Per gratiā etiam
fit opus velut deiforme: z opus consors diuine
nature. Adoptamur eñi p gratiā in filium: cui de
bet hereditas ex ipo iure adoptiōis: fm illud ad
Ro. 8. Si filij/z heredes. Ex pte dei pmittentis
est iusticia in reddendo. Justū eñi est vt seruet p
missum. Hinc dr mercennario: Tolle quod tuuz Mat.5

est. Non reddere aūt suum/ iniustū esset. Hec aūt iusticia nō est ex natura actus/ sed ex liberalissima dei ꝓmissione: q̄ volens se debitorē ꝯstituit: ⁊ sua voluntate se obligauit tali operi tm̄ reddere premiū: ⁊ ita surgit ibi ꝯdignitas ex veritate pollicentis: quia stante illa dn̄i pollicitatōe: iustū est reddere/ ⁊ iniustum non reddere: licȝ illa iusticia ex sola liberalissima voluntate dei pendeat: tāta p̄mia pollicentis. Et iste ꝓpōnes concorditer sūt de mēte Alex. parte. ij. q. lxx. Sancti Tho. j. ij. q. vlti. Sancti Bonauē. dist. xxvj. secundi. Et doctoris subtilis ⁊ alioꝝ. ¶ S Et per hoc facile exponunť auctoritates hincinde allegate: Quaꝝ aliq̄ loquūť de opere nostro ꝯsiderato q̄tum ad subam actus/ put eliciť ex libero arbitrio. Alie vero de eis s̄m q sunt a spūsancto ⁊ a gratia. Unde breuiter vtrūq; ꝯp̄hendens sanctus Bonauē. dr: Opus meritoriū ꝯsideratum in compatōe ad voluntatis seu arbitriȷ̄ libertatē: ⁊ dispensatoris liberalitatē/ ⁊ tp̄is optunitatē/ est opus meritoriū merito ꝯgrui. Compatū vo ad gratie dignitatē/ ex qua fit opus mouente spūscto. Ad pollicentis ꝟitatē: ⁊ opis difficultatē sic ē meritū ꝯdigni. Nā in hoc op⁹ arduū est/ q: est sup̄ vires volūtatis elicientis: in eo q homo eleuať supra seipsum/ ⁊ bonoꝝ ꝓprio p̄ponit bonū eternū. Hinc tale genus opis eterna remuneratōe dignū est. Hec sanctus Bonauen. Gr̄a etiā p̄ quā sic volūtas eleuatur/ eo modo quo p̄mium est infinitū/ ip̄a est infinita: quia gratia vie non distinguiť realiter a charitate patrie nisi forte sicut pars a toto. Nam gr̄a est charitas q̄ manet in p̄ria/ fide ⁊ spe euacuat'. Nūq̄ em̄ excidit charitas: vt dr apl's. j. Cor. xiij. Et gloria ip̄a est gratia consummata. Et ita sicut nec oculus vidit/ nec auris audiuit ⁊c̄. q̄ p̄parauit deus diligentib; se: Ita nec intellectus viatoris cōp̄hendit pfectionem gratie virtualē: q: non p̄t pfecte ⁊ ꝯp̄hensiue cognosci gr̄a/ nisi ⁊ p̄mium cognoscať: qd est effectus eius tanq̄ cause meritorie. Sic etiā lȝ ex natura rei deus nullius creature p̄t esse debitor: tm̄ ex natura sue immutabilis ꝟitatis ⁊ liberalis ac volūtarie pollicitatōis/ se p̄t facere debitorē sue creature. Ita etiā q stante sua ꝓmissione qua pollicitus est dare vitam eternam seruantib; sua mandata: non possȝ sine iniusticia subtrahere eis p̄mia repromissa. Licet enim simpliciter nullius est debitor: ⁊ posset non dare p̄mium eternū creature sue: sicut potest differre etiaȝ creaturā annihilare: tm̄ stante ꝓmissione ⁊ ordinatōne ei⁹ ad vitā. Nec p̄t annihilare: nec non dare vitā eternā ꝓmissam. Nam hec ordinatio ⁊ promissio nihil aliud est nisi actus diuine volūtatis quo vult illi q̄nq; dare vitā. Illa ḡ volūtas cū sit immutabilis/ nō p̄t stare cū volūtate nō reddēdi. Eadē igiť necessitate qua non pōt solui scriptura Jo. x. Nec iota vnū perire. Luc. xvj. etiā non pōt reddere ꝓmissa. Scriptū aūt est/ vbi ego sum/ il-
Joā. 12. lic ⁊ minister me⁹ erit. Pater quos dedisti mihi/
ec. 17. volo vt vbi sum ego: ⁊ illi sint mecū: vt videāt claritatē meā quā dedisti mihi ante ꝯstitutōem mundi. Hec aūt visio beatitudo est ⁊ vita eterna. Ibidē: Hec est vita eterna vt co. te solū deū veꝝ ⁊ quē misisti Jesum chr̄m. Et lȝ ꝓmissio ip̄a sit contingens/ sicut ⁊ p̄destinatio: ⁊ q̄ ꝓmisit/ p̄t non ꝓmisisse: ⁊ p̄destinatū p̄t nō saluare in sensu diuiso: q̄a p̄t non p̄destinasse: tm̄ nō p̄t ꝓmissum non seruare in sensu ꝯposito. Hinc. q̄. ad Thi. ij. dr: Non pōt negare seip̄m. glo. interli. Non potest negare seipsum qui est veritas: qd faceret si dicta sua non impleret: ⁊ si p̄ impossibile ꝓmissum non seruaret/ verax nō esset/ ita si p̄miū ꝓmissum mādata eius seruantib; nō daret/ iniustus esset. Sicut in humanis/ omne ꝓmissum lȝ sponte ⁊ volūtate/ cadit in debitū. Sic ḡ debitor noster est deus sua misericordi volūtate nō rei necessitate. ¶ T Sed contra pōt opponi: Eadē rōne sequiť q gr̄a prima caderet sub merito de condigno: qd est cōtra oēs doctores: ⁊ apl'm ad rom. xj. Si ex meritis iam gr̄a nō est gr̄a: vn̄ sicut implicat gratiam nō esse gratiā posita ꝯstantia subiecti: ita implicat gratiam esse ex meritis. Et tm̄ sequiť quod dictū est: q: sicut ordinauit deus se daturū p̄mium seruanti mandata ex gratia/ ita ab eterno ordinauit dare gratiā facienti qd in se est. Sicut ergo seruās mādata mereť gl'am de ꝯdigno: ita faciēs qd in se est/ mereť gr̄am de ꝯdigno. R̄ndetur/ q faciendo qd in se est/ nō mereť p̄mā gratiā que est gratia iustificās peccōrem de ꝯdigno: lȝ mereať de congruo: nec est par rō: q: p̄ter ordinatōnem dei qua vult dare p̄miū sic facienti ad ꝯdignitatem meriti duo requiruntť: q̄ in ꝓposito deficiunt/ ita q cōdignitas opis ex trib; pēdet. s. ex dignitate opantis ex ꝯmensuratōe opis: ex acceptatōne p̄miantis. Ex dignitate opantis/ vt scilicȝ operans sit p̄sona digna: hoc est/ nō sit indigna: nō inimica. Vn̄ peccator q: inimicus dei est: nihil mereri pōt de ꝯdigno vt s̄. Cōmensuratio opis: ⁊ h̄ est vel ex natura opis vel ex p̄ncipio opandū. Mō op⁹ meritoriū vt dictū est/ ꝓpter gr̄am ex qua eliciť/ ⁊ spm̄ sāctum inhabitātem p̄ gr̄am mouētem ꝯmēsurať p̄mio tam obiectiuo q̄ formali. Nihil tale est i peccatore/ q̄ nec h̄ȝ spm̄sctm̄ inhabitātē/ nec donū supnaturale gr̄e ꝯmēsurabile. Nullū em̄ donū gratie gratis date ꝯmensurabile est gr̄e gratum facienti. Et ideo licȝ deus acceptet opus faciendi qd in se est ad grām infundendā: quā alias nō infunderet: tm̄ deficiunt alia duo correq̄sita: ⁊ ita nō est eadē rō hic ⁊ ibi. Et illa tria includunť in hac p̄ticula descriptōis meriti d̄ ꝯdigno qua dr ad retributōem p̄miȷ̄ s̄m debitū iusticie acceptat⁹: vt ibidem est declaratū. Et tm̄ de illo dubio.

Lectio. LX. A

PEr christū dn̄m nostrum. ¶ Hec ē tertia p̄ticula p̄tis secūde/ scte p̄tis principalis canonis: in qua induciť p̄sona p̄ quā petimus

patrē venie largitorē admitti ad cōsortiū beatorū. Et subdiuidit̃ in duas portiunculas. In prima facit qḋ dictū est. In secūda cōcludendo totū canonē reducit in eū q̄ circa cōfectionē corporis christi operat̃ trinitas bn̄dicta/ibi: Per quē hec oia bona sp̄ creas ꝛc̄. Circa pmū dicit: [Per christū dominū nostrū.] qui veniā quā nobis pater celestis largit̃ meruit: ꝛ celi ianua pmo aperuit. In q̄ sctōꝝ cōsortiū qḋ petim⁹ celebrat̃: vbi ipse christus oleo leticie p participib⁹ suis vnctus ꝛ pfusus: pmus patri equalis ad dexterā eius residet forma p filijs hominū speciosus. Et hic nō respōdet̃ amen: sicut in pⁱorib⁹ orōnib⁹ ꝓpter cōnexionē verborū statim sequentiū: in quib⁹ est relatiuū: cui⁹ antecedēs est qḋ hic dr̄ christū dn̄m nostrū. Sequit̃ em̄: Per quē scꝫ christū. Habēt ergo cōdependentiā ad priora: sicut relatiuū dependet ad suū añcedēs: que vt non soluat̃ nihil interponit̃. Uel secūdo q2 sacerdos secrete hanc petitionē fa citi ita vt eius v̄ba circūstantib⁹ ministris audiri nō possunt: ꝛ nemo est circūstantiū q̄ respondeat amen. Uerū hec rō paruin facit: q2 sic cōcluderet ꝙ etiā in priorib⁹ orōnib⁹ dici non deberet: in q̄b⁹ em̄ sacerdos celebrās f̄m romane eccl̄ie ordinem dicit amen: ḡ ꝛ hic dicere posset secrete. Ideo tertio dicūt q̄dā/ꝙ iō obmitti̇t̃ amen: q2 angeli sancti q̄ huic ministerio adesse credunt̃/affectātes ꝙ nos petim⁹ suo cōsortio adiuuari respōdent amē. Hec clausula q̄tū ad singulas dictiones ei⁹ frequēter exposita est: Ideo hic sufficiant. ¶ B

Per quem hec omnia domine semp̄ bona creas/sanctificas/viuificas/benedicis ꝛ prestas nobis. Hec est secūda portiuncula: in qua ea que circa corporis christi confectionē acta sunt/reducit in christū patris filium dominū nostrū. Et pmo ea que sunt ex parte sacramenti. Secūdo ea q̄ sunt ex parte psonarū in sacramēto operātiū/ibi: Per ipm̄ ꝛ in ipso. ¶ Circa pmū pōt littera tripliciter exponi f̄m triplicē hui⁹ pronois hec demonstrationē. Potest em̄ demōstrare panis ꝛ vini substantiā demōstratione simplici f̄m Alex. q2 que demōstrat/mō nō sunt: sed fuerunt psentia. Est ḡ simplex pnois demonstratio: sicut verbis verbi cōfusio. Pōt ḡ demonstrare panis ꝛ vini substantiā que fuerūt materia sacramēti: ꝛ quarū species psentes sunt sacramētum. Pōt etiā rem sacramēti psentē demōstrare carnē scꝫ christi ꝛ sanguinē. Potest etiā demōstrare eos q̄ simul offerunt̃ in hoc sacramēto/qui mēbra sunt christi: cōstituētes corpus eius mysticū ibi significatū: nō autē cōtentū. Scd̄m pmā expositionē dr̄ [Per quē] .s. dn̄m nr̄m christū mediatorē q̄ se fecit rē h⁹ sacri. [Hec oia] .s. panis ꝛ vini ꝛ aque q̄ ibi fuerāt substātias [sp̄ bona.] Uidit em̄ deus cūcta que fecerat: ꝛ erāt valde bona Gen̄. j. [Creas] cōdēdo naturā. [Sctificas] cōsecrādo materiā. [Uiuificas] trāsubstantiādo creaturā in viuā .s. xp̄i carnē ꝛ sanguinē [Benedicis] accumulādo grāꝫ q̄ pl⁹ in h̄ opere relucit q̄ꝫ in ceteris. Creas inquā f̄m cāsꝫ pmordiales: h̄ ē f̄m rōnes ydeales f̄m q̄s rōnabilit̃ facis q̄c q̄d opat̃ vt dicit Aug⁹. Sctificas/f̄m causas sacramētales: q̄ sunt v̄boꝝ forma: cōsecrātis potestas ꝛ intētio. Uiuificas/f̄m causas effectiuas pncipales: q̄ sunt tua volūtas ꝛ bn̄placitū: q̄ ipsas trāssubstātias ac cōuertis i alias viuas substātias. Bn̄dic̃ f̄m causas salutares [Et pstas nobis:] f̄m causas liberales. ¶ Uel f̄m Alb. Hec sp̄ bona creas p nature cōstitutionē. Sctificas/p v̄bū ꝛ orōem. Uiuificas/p vitalē cōuersionē. Bn̄dicis/per gratie exuberationē. Et prestas nobis/p liberalissimā largitionē. ¶ C Secūdo mō exponit̃: vt hec demōstrat rē cōtentā: sic/Per quē hec oia bona/carnē scꝫ ꝛ sanguinē: sp̄ bona: q̄tū ad oēꝫ spēcie boni. Sūt q̄ppe bona vtilia ad reformationē vite labētis spūalis. Honesta/ad rememorādū opa salutis. Delectabilia/ad pmotionē summe ꝛ intime deuotiōis. Creas ipsa i sacramētū adducēdo. Sanctificas/sacris velamētis obtegendo. Uiuificas/intercate vite vniendo. Bn̄dicis/spūalib⁹ donis ꝛ bn̄ficijs implendo. Et pstas nob misericorditer largiendo. ¶ Tertio mō put hec demōstrat signatū ꝛ nō contentū pōt sic exponi f̄m Alex. Implorata em̄ admissione pegrinātiū ad consortiū sctōꝝ/subdit̃ cōmendatio trinitatis: vt sic captata dei beneuolētia/facilius impetret̃ qḋ intendit̃. Cōmēdat̃ igit̃ pater ex auctoritate maiestatis/ibi: Per quē hec oia. Fili⁹ ex immēsitate virtutis/ibi: Semp̄ bona creas. Spūssctūs/ex cōnexiōe vnitatis/ibi: In vnitate spūssctī in particula sequēti. Uirtus ḡ filij cōmendat̃ in eo ꝙ pōt oia ex nihilo creare/ibi: Per quē hec oia. Sp̄ bona creas: ꝛ a pctis purgare/ibi: Sanctificas: et grā ꝛ virtutib⁹ viuificare/ibi: Uiuificas: ꝛ viuificatos ꝛ purgatos glīa remūerare/ibi: Bn̄dicis. Ut sic insinuet̃ ꝙ est de⁹ nature: largitor venie: auctor vite: ꝛ rex glīe. Dicit̃ ḡ [Per quē] .s. christū. [domine] sancte pater cui⁹ est auctoritas maiestatis. [Hec oia bona:] id ē oēs h̄ sacro significatos: nos scꝫ in multitudine tuaꝝ miserationū sperātes: vt nobis partē cum sctīs tuis donec in glīa stabilitaris. [Creas] in natura bona cōstituendo. Dicit em̄ Aug⁹. j. de doctri. chri. q2 bon⁹ est sumus: ꝛ in q̄tū sum⁹/boni sum⁹. [Sctificas] in ipso a pctis purgando: ipso petente Joh. xvij. Pater sancte sanctifica eos in veritate. Per quē [Uiuificas] gratia ꝛ virtutib⁹ ad vitā pparādo Nā ꝛ ipse obtulit p vita mūdi. Per quē [Bn̄dicis] viuificatos glīa coronādo. Ipse est q̄ in iudicio dicet: Uenite bn̄dicti patris mei/possidete paratū vobis regnum a cōstitutione mūdi. Matt. xv. Per quē ꝛ olim patrib⁹ veteris testamēti benedixisti ꝓmitt̃ ipm̄ q̄ ab eis f̄m carnē fuerat descensurus. Per quē [Et prestas nobis] bona gratie ꝛ glīe: sine quib⁹ nemo attingit cōsortium beatoꝝ ¶ D Sed hic q̄s dubitaret circa hūc textū: Cū pater celestis causa est immediata oīm esse ꝛ cre

atore: auctor etiam sanctitatis z pncipiũ vite oĩs q3 bñdictõnis origo: quõ hic dr creare/ sctificare/ viuificare/ z bñdicere p filiũ. ¶ Rñdet/ exquo pater est agẽs rõnale recognoscẽs oia opa sua anq3 fiant: necesse est q apud se habeat rões ideales z exemplares rez fiendaz. Habeat inq3 apud se in esse cognito: fm has pducit q̃cunq3 pducit: vt cognoscẽs z rõnabilr opet: quẽadmodũ dr phs. vij Metaph. Domus extra in re/ fit a domo intra in mẽte: q2 domificator anteq3 ꝯstruat domũ realem: pconcipit in mente qualr partes domus cõponat z ordinet vt artificiose construat. Cum aũt filius pcedit a patre p modũ intellect9: q2 vt verbũ patris in quo tanq3 in imagine pfectissima relucet: nedũ oĩs paterna pfectio: sed omne creabile a deo pter qd fm Aug. xv. de tri. c. xiiij. verbũ generari dicit de scia patris: vocaturq3 ars p̃ris omnipotẽtis. Ars plena rationũ oim viuentium

Joan. I fm illud. Qd factuz est in ipso vita erat. Cũ igit pater summ9 artifex pducit aliq̃d extra se: q2 pcõcipit: p artẽ dicit opari: z sic p filiũ qui ars est patris. Et ita dr creare p filiũ. Nõ tñ vt ppositio p: sit nota pncipij formalis pducẽdi quõ ignis calefacit p calorẽ z creat9 artifex opat p artem. Nam fili9 nõ est ars p̃ris formaliter: sicut nec ẽ sapiẽtia patris formaliter. Non enim pater sapit sapientia genita sed formaliter sua essentia: que est essentialis cognitio sapientia z ars patris. Siquidẽ nihil pater recipit a filio: s3 oĩa habet a semetipo Nec creat p filiũ: vt p sit nota cause istrumẽtalis sicut sector lignoz secat p securim sicut p istrumẽtum: qm̃ fili9 nõ est instrumentũ patris: q2 nõ minor patre. Sed creat p filiũ: vt per dicit principiũ idẽptitatẽ consubstãtialẽ: vt tm̃ sit dicere. Pater creat p filiũ tanq3 per vnũ secũ ꝯsubstantiale principiũ. Vñ nihil aliud est patrẽ creare per filiũ: q3 patrẽ z filiũ a se pductũ vnũ esse creature effectiuũ pncipiũ vnũ sc3 creatorẽ. Et licet verissime dicat: z pater creare p spm̃sanctũ: q2 pater z fili9 et spũsSctũs sunt vnus dñs: omnipotens creator: z omniũ rerũ finis z principiũ: tñ ea que ordinẽ habent ad intellectũ/ specialiter attribuunt filio. Sicut que habent ordinem ad voluntatẽ attribuũtur spiritui sancto: q2 sicut fili9 a patre pcedit per modũ intellectus vt verbũ: ita spũssanctus pcedit ab vtroq3 p modũ volũtatis vt donũ. ¶ E

S3 diceres: ex illo sequeret q licet cõuenienter diceret: pater creare per filiũ: nõ tñ sctificare: viuificare z benedicere: q2 cum illa sint dona habentia ordinẽ ad voluntatẽ: q2 gratiose z liberaliter donata attribui debẽt spũiscto: z sicut dicit creare per filiũ: dicat sanctificare per spm̃sanctũ. Ad hoc respondet q pprie z vere dicit pater: sanctificare/ viuificare: spũaliter z bñdicere p spm̃sanctũ tñ nihilomin9 pprie z ex alia causa id attribuit filio. Nam q2 fili9 sol9 est incarnat9 passus z mortuus: vt humanũ genus in adã perditũ patri recõcilaret: factus est causa meritorĩj totius boni spũalis: qd homini cõfert ad salutẽ. Neq3 vnq3 post lapsum ade: alicui hoi collata est gr̃a nisi ppter christi passionẽ exhibitã vel exhibendã quam vt sic acceptauit tota trinitas tanq3 meritum gratie conferẽde fm hoc igit: q2 christus in assumpta humana natura meruit: vt nobis a patre gratia sctitas: spũalis vita z benedictio cõferat: cõuenit ter dicit pater per filiũ sanctificare: viuificare: et benedicere: z illo modo intelligẽdo p nõ dicit idẽptitatẽ pncipij ꝯsubstantialẽ sed circũstantiã cause meritorie. Quõ etiã dicimus patrẽ aliq̃d dare p sctõs. i. p merita sanctoz: nõ q meritu3 sit causa vel ratio prebẽs patri facultatẽ operãdi: sicut calor igni pbet facultatẽ calefaciẽdi. sed q2 est aliqd acceptũ a patre in ordine ad collationẽ talis boni. Et illo mõ nõ põt q pater sanctificat per spm̃sanctũ: q2 spũssanctus nõ est causa meritoria sanctificatiõis nostre: sicut nec fili9 fm naturã diuinã: sed tm̃ fm eam in qua satiffecit p nobis id est fm naturã mortalem assumptam. F

Per ipsum z cũ ipso z in

ipso: est tibi deo patri omnipotenti in vnitate spũsscti: omnis honor z gloria. Per oĩa secula seculorũ Amẽ. ¶ Hec est vltima portiũcula z cõclusio canonis in qua reducit ea q̃ circa corporis chri cõsecrationẽ3 acta sunt in chr̃m ex parte psonarũ in sacro operantiũ personaz sanctissime trinitatis vñ dicit Per ipm̃. christũ sc3 filiũ tuũ: per quẽ hec oia que offerim9 creas: imo z totum mundũ z oia q̃ in eo sunt. Ipse eñ est verbũ p qd ioãne testãte oia facta sunt: z aplo ad Heb. i per quẽ fecit z secl'a: per quẽ opus humane redẽptionis pfecisti et ruinã angelicã restaurasti. Per quẽ hec oia bona: panẽ vinũ z aquã creata sanctificas viuificas/ benedicis. i. das virtutẽ purgãdi: viuificãdi glorificãdi z prestas nobis sctificata z trãssubstãtiata: vt sint nobis in subsidiũ purgatiõis viuificatiõis z glorificatiõis. Per hunc q̃si p mediatorẽ. j. Thi. ij. Mediator dei z hominũ homo christus iesus. tibi honor z gloria. Oẽs quidẽ rõnales creature z intellectuales hoĩes sc3 z angeli tibi canũt gloriã: te honorificãt q2 tuũ istũ vnigenitũ dignatus es mittere: z opa tam gloriosa: tã magnifica exercere. Vñ sup̃ in p̃fatione dicit. per quẽ christũ dñm nostrũ maiestatẽ tuã laudãt angeli adorãt dñatiões zc̃ Et Paulus ad Eph. iij In chr̃o iesu dño nostro fiduciã habet z accessum ad patrẽ: ad quẽ flectit genua: vt ibi dicit Rurs9 per ipm̃ met filiũ tuũ christũ tibi honor z gloria: in miraculoz suoz opatione in quib9 per filiũ glorificatus est pater. Ut expsse habet Joh. ix. in illuminatiõe ceci nati. z Joã. xj. in resuscitatõe Lazari: cui9 infirmitas nõ esse ad mortẽ sed ad gloriã dei chr̃s ipse asseruit. Idipm̃ de cecitate illuminati discipulis querẽtib9 q̃s peccauerit vt cec9 nasceret Rñdit. Nec mirũ qm̃ ipse in suis operib9 gloriã suam nõ querit sed honorificat patrem.

¶ G Sequit Et cum ipo. omnis sc3 honor z gloria: q2 cum ipso est tibi patri vnũ esse diuinũ

per qđ tecū/est vnus deus: ipso dicēte. Ego ꝛ pa
ter vnū sum⁹: scꝫ in essentia quā per generationē
te cōicāte accepit. Pater inqͭ qđ dedit mihi ma/
ius est oībus: hoc est diuina essentia qua maius
cogitari nō pōt. Est em̄ ſm Dam̄. Pelag⁹ īfinite
substātie q̄ qꝛ diuisa est in filio: merito cū ipso est
tibi honoꝛ ꝛ gloꝛia: qꝛ tibi est coeq̄lis maiestate ꝛ
Phil. 2 potētia. Hinc aplus: qui cū in forma dei esset nō
rapinā arbitrat⁹ est se esse equalē deo. Est ꝛ coeq̄
lis duratione: qꝛ coeternus. Sicut đr in simbolo
Athanasij vna est diuitas; eq̄lis gloꝛia coeterna
maiestas. Qđ etiā ꝓphetā innuit in ꝑsona patris
loquēs. Ego hodie genui te. Hodie .i. in eterni/
tate: vbi nihil futurū: nihil p̄teritū: ſꝫ hodie cōti/
nuū. Vñ blasphemātib⁹ iudeis rñdens dñs ait.
Joh. viij. Anteq̄ꝫ abraam fieret ego sum: semꝑ est
qꝛ immutabiliter est. Est ꝛ coeq̄lis btificatiōe sui
ꝛ oīm electoꝝ. Sui: qꝛ ex se naturalit̄ btūs: licet
nō a se eadē btitudine qua ꝛ pater. Joh. v. Sicut
pater habet vitā in semetipso: ita dedit filio habe
re vitā in semetipso. Vna siq̄dē necessaria cogni/
tio cōp̄hensiua summe diuine nature: vna eiusdē
eterna fruitio p̄ris ꝛ filij. Oīm electoꝝ: qꝛ in ei⁹
faciē oēs desiderant ꝓspicere angeli ꝛ hoīes. Vñ
ꝛ ipse ait. Hec est vita eterna: vt videāt te patrem
ꝛ quē misisti Jesum chꝛistū solū verū deū. Joh.
xvij. Jdcirco tibi p̄ri cū ipso oīs honoꝛ ꝛ gl'ia cū
quo operaris oīa: cū ipso disponēdo ꝛ regendo ꝑ
ip̄m creata. vñ Joh. v. Pater me⁹ vsq̄ꝫ mō opat̄
ꝛ ego operoꝛ. Et sequit̄. Queciq̄ꝫ ille facit: hec ꝛ
filius silr̄ facit. ¶ H Sequit̄: [Et in ipso.] est
tibi honoꝛ ꝛ gl'ia: in quo tanq̄ꝫ in imagine ꝛ immen
so exēplari tuo reluces ꝑfectissime. Ipse em̄ ima/
go est dei inuisibilis: p̄mogenitus oīs creature:
qm̄ in ipso condita sunt vniuersa in celis: ꝛ in ter
ra/visibilia ꝛ inuisibilia: oīa ꝑ ipsum ꝛ in ipso cre
ata sunt: ꝛ ipse est ante oēs: ꝛ oīa in ip̄o constant.
ad Col. j. Ip̄e splēdoꝛ gl'ie ꝛ figura substātie p̄ris
poꝛtās oīa verbo virtutis sue. ad Heb. j. In ipso
ꝑfectissime rep̄sentaris. Unde ꝛ Philippo petēti
oñde nob̄ patrē rñdit. Philippe q̄ videt me/ videt
ꝛ patrē. Joh. xiiij. Nec solū tu pater in ipso relu/
ces: sed ꝛ oīa q̄ sunt in tua sciētia. Nā ꝛ verbū est/
ꝛ noticia oīm q̄ in paterna memoꝛia sūt declara/
tiua: vt btūs Aug⁹. In ipso em̄ tanq̄ꝫ in speculo
limpidissimo te ip̄m ꝛ oīm creaturaꝝ rōnes itu/
eris. Est em̄ emanatio virtutis ꝛ claritatis oīpo/
tētis sincera. Candoꝛ lucis eterne: ꝛ speculum
sine macula dei maiestatis: ꝛ imago bonitatis il/
lius. Sap. vij. In quo ꝛ beati omniū quoꝝ vo/
luerint facies cōtemplant̄. In ipso quoq̄ꝫ est tibi
pater honoꝛ ꝛ gloꝛia tanq̄ꝫ in eo in q̄ semꝑ ꝛ sub/
stantialiter existis. Tu em̄ in ipso ꝛ ipse in te ꝑ cir
cūincessionē admirabilē semꝑ existis: ipso dicēte
Non credis inquit Philippo qꝛ ego i patre ꝛ pa/
ter in me est: tam singulari q̄ꝫ incomprehensibili
in existentie modo. A te em̄ genitus in idētitate
nature: nō modo specifico sicut in ceteris generā
tib⁹: q̄ generant sibi silē in specie: sed in idētitate
numerali ꝛ cōsubstātiali: ꝑ quā ip se tecū vnus est
deus simplex ꝛ verus: cui totā tuā substantiā et
naturā: oēmq̄ꝫ ꝑfectiones cōmunicasti: nec ab eo
nisi paternitatis relatiōe distingueris. Vñ ꝛ ait.
Tu p̄r in me ꝛ ego in te: adhuc aūt in ipso est tibi
honoꝛ ꝛ gl'ia: ꝛ vnū sum⁹ Joh. xvij. In illo igit̄
in quo semꝑ es: in q̄ tibi bene cōplacuit est tibi ho
noꝛ ꝛ gl'ia: tanq̄ꝫ in fine i q̄ oīa ꝯsumas. ſm Alex.
vñ Apocal'. j. Ego sum alpha ꝛ o: p̄ncipiū ꝛ finis
per ipsum ḡ ꝑ quē oīa creas: ꝛ cū ipso cū quo cre/
ata gubernas. Et in ipso: in q̄ oīa ꝯsumas: est ti/
bi oīs honoꝛ ꝛ gl'ia cū tradiderit regnū deo patri
j. Coꝝ. xv. Et subiect⁹ erit illi q̄ sibi subiecit oīa:
vt sit deus oīa in oībus. Tunc per filiū erit patri
omnis honoꝛ ꝛ gloꝛia: nunc quidem est patri ho/
noꝛ ꝛ gloꝛia per filium; sed nō omnis donec post
ꝯsummationē sicut a patre ad filiū sic a filio here
ditas reuertat̄ ad patrem: ꝓpter qđ dicit̄: in ipso
est oīs honoꝛ ꝛ gloꝛia: qꝛ tunc reuelabit̄ a filio p̄r
qꝛ qđ mō credit̄: tūc ꝑ speciē ꝛ manifestationē cla
rescit: vt habet̄ in Gło. loco allegato. ¶ J Se/
quit̄: [Sed tibi deo] nō participatiue aut nūcu
patiue aut vsurpatiue quō hoīes ꝛ demones dij
appellant̄: vt ibi. Oēs dij gentiū demōia. Et ite
rū: q̄s excecauit deus huī⁹ seculi. j. Coꝝ. iiij. Jte
ego dixi dij estis ꝛ filij excelsi oēs. Ps. lxxxj. Sꝫ
tibi deo viuo ꝛ vero ꝑ naturā ꝛ essentiā simplicit̄
infinitā. [Patri.] nō tm̄ honoꝛe cura ꝛ venera/
bilitate: q̄liter hoīes maioꝛes ꝛ p̄stātioꝛes patres
appellam⁹: sed tibi patri ꝑ naturā ꝛ oꝛiginē: qua
tibi vere ꝛ ꝓp̄ijssime ꝯuenit generatio. Vñ dixi/
sti. Nunq̄d ego q̄ generationē alijs tribuo sterił
remanebo: Abs te inquā patre: a q̄ oīs p̄rnitas
in celo ꝛ in terra noīat̄. ad Eph. iij. Tu em̄ vnica
ꝛ vera es omniū oꝛigo ꝛ p̄ncipiū. [Omipotēs.]
ꝛ ſm virtutis ꝛ vigoꝛis infinitate: ꝛ ſm auctoꝛi/
tatis liberā ꝛ vniuersalē potestatē: ſm quā singu
lis ad nutū dominaris: oīa habēs in tua ditione,
Hester. xiij. cui subest cū volueris posse. Sap. xij.
Nā oīa quecunq̄ꝫ voluisti fecisti in celo ꝛ in terra
ꝛ in oībus abyssis. Ps. 134. Solus potēs rex
regū ꝛ dñs dñantiū. j. Thi. vj. Oīa em̄ quecūq̄ꝫ
voluerit faciet: ꝛ sermo illi⁹ potestate plenus est.
Nec dicere ei quisq̄ꝫ pōt: q̄re ita facis Eccś. viij.
Nā potestas eius ptās sempiterna: ꝛ regnū eius
a generatiōe i generationē. Daniel̄. iiij. Tibi oīs
honoꝛ: qꝛ p̄stantissime es ꝟtutis: imo essentialit̄
virtus. Tibi oīs gloꝛia: qꝛ claritas tue ꝟtutis su
per oēs emicuit: ꝓpter qđ merito oīs tibi gl'ia ex/
hibet̄: ꝛ clara tui cū laude noticia oībus p̄dicat̄.
[In vnitate spūssancti.] id est cōmuniōe spūssan
cti: q̄ amoꝛ est ꝛ nexus patris ꝛ filij: in q̄ cōicant
tanq̄ꝫ in vno cōi dono ab vtroq̄ꝫ procedēte. Pro/
cedit nāq̄ꝫ spūssanctus a patre ꝛ filio tanq̄ꝫ amoꝛ
infinit⁹: ex infinita ex fecūda vtriusq̄ꝫ p̄ris ꝛ filij
volūtate. Que qꝛ est vna omnib⁹ modis in patre
ꝛ filio: spūssctūs tanq̄ꝫ amoꝛ cōmunis ab vtroq̄ꝫ
ꝓcedit tanq̄ꝫ ab vno spiratoꝛe ꝛ p̄ncipio. In ipso
igit̄ cōmunicāt tanq̄ꝫ in cōmuni ꝓducto. Vel in

vnitate spũsſcti.i.in idẽptitate essentiali spũsſcti. Quãuis em̃ spũssanctus psonaliter sit a patre ꝛ filioqꝫ distinct⁹: est tñ idẽ sibi essentialr. Una q̃dẽ est eis cõis essentia:q̃ pr̃ fili⁹ ꝛ spũssctũs vn⁹ sunt de⁹. Jn hac ꝗ̃ vnitate essentie ꝛ idẽptitate cũ spũ scõ: est tibi patri:cũ ipso:in ipso: ꝛ per ipm̃ filiũ. [Ois honoꝛ ꝛ gloꝛia.] qꝛ in hac vnitate essentie es deus vn⁹:cui soli vt ait aplus.ij.ad Thi.vlti. Gloꝛia ꝛ honoꝛ in secula seculoꝝ. Hic deus vt Aug⁹ ait:est deus trinitas q̃ hic exprimit̃ in verbis expositis. Cũ dicit̃ tibi deo patri in quo noĩatur pͥma psona scꝫ pater qui toti⁹ diuinitatis vt Diony.dicit est principiũ: per ipm̃ ꝛ cũ ipso ꝛ in ipo: secũda psona a solo patre genita: pr̃i oĩmode equalis ꝛ ꝯsubstãtialis. Jn vnitate spũsſcti exprimit̃ tertia psona a patre ꝛ filio spirato. Jn idẽptitate essentie cõsubstantialis amboꝝ patri ꝛ filio. Tibi igit̃ deo patri/cum ipso scꝫ filio/ in vnitate spũssancti/id est vna cũ spũsancto honoꝛ ꝛ gloꝛia Contra oẽs hereticos filio ꝛ spirituisancto detrahentes. Cõtra quos btũs Hiero. vt in singulis psalmis diceret̃:gloꝛia patri ꝛ filio ꝛ spiritui scõ. Sicut erat in pͥncipio ꝛ nũc ꝛ semꝑ ꝛ in secula seculoꝝ amẽ:apostolicã auctoꝛitatẽ interpellauit vñ ad Damasum papã scribens ep̃la quarta:ita ait. Jstud carmen laudis:haud dubiũ quin gloria patri ꝛc. vsqꝫ amen:omni psalmo ꝯiungi pcipias:vt fides.318.episcopoꝝ Niceni ꝯaliꝫ ꝛ nostro oꝛe pari cõsoꝛtio declaret̃: vbi deus ꝛ hõ honorabili voce pͣdicat̃. ❡ R Concludit̃ oꝛatio [Per oĩa secula seculoꝝ].i.per oẽs mũdi etates q̃ secula possunt appellari. Nã ꝑ seculũ ꝛ seclũ ꝑ sincopã:quodlibet tẽp⁹ accipit̃ aliquãtulũ lõgũ: a sequoꝛ dictũ eo ꝙ tẽpus/tẽp⁹ sequat̃. Licet ꝼm quosdã spaciũ.110.annoꝝ impoꝛtet:vt dicit Januensis:vnde secula seculoꝝ.i.omni tp̃e vel eternaliter. Si quidẽ in omni tp̃e fuit honoꝛ ꝛ gloꝛia deo. Jn exoꝛdio quidẽ mũdi deũ laudabãt ꝛ glorificabãt astra matutina. Angelice scꝫ virtutes: et ꝑ descẽsum seculoꝝ sanctoꝝ patres patriarche ꝛ pꝛophete/apostoli/martyres/ confessoꝛes/ virgines: ꝛ oẽs dei athlete: quibꝰ suã pͥsentiã pollicitus est chꝛist⁹ dei filius: vsqꝫ ad ꝯsummationẽ seculoꝝ: quibꝰ oĩbꝰ vsqꝫ tũc glorificabit̃ ꝛ laudabit̃ deus trinitas. Unde dixit ꝓpheta. Jn secula seculoꝝ laudabũt te.i.eternaliter. Si quidẽ ante mũdi ꝯstitutionẽ: ꝛ cuiuscũqꝫ creature: honoꝛ fuit ꝛ gloꝛia in psonis summa parilitate sibi inuicẽ congaudẽtibꝰ. Fuitqꝫ eternaliter ante oẽm creaturã summe gloꝛificãda ꝛ honoꝛãda altissima dei maiestas. Jn illa suꝑ benedicta trinitate: vbi est summe clara cũ laude:infinita ꝛ cõpꝛehẽsiua sue ꝑfectionis noticia. Uñ ibi est deo in se ꝛ a se summa honoꝛis gloꝛia. Gloꝛificat em̃ patrẽ filius: gloꝛificat vtrũqꝫ spũssanctus: ꝛ viceuersa q̃libet diuina psona reliquã: qꝛ quelibet clarissimã ꝑfectionis cuilibet infinite infinitã habet cũ laude noticiã. Fuit em̃ (verius. Est ꝛ semꝑ est) añ oẽm creaturã summe honoꝛificãda ꝛ laudãda ꝛ gloꝛificãda illa infinita maiestas: nec ab alia ꝯdigna q̃̃ a seipsa: cum nullius creature noticia cõmensurabilis sit substantie infinite. Nihil q̃dẽ iste summe ꝛ beatifice societati defuit. Unde ꝑ creature cõstitutionẽ magis reddet̃ honoꝛãda: nec aliq̃d glorie ex creatura accreuit. Jpsa sola est sibiꝑsi sufficiẽs honoꝛ ꝛ gl̃ia ab eterno ꝛ in secula seculoꝝ. ❡ L Respondet choꝛus vel minister [Amen] qð in ꝓposito aduerbiũ est affirmandi.i. etiã: seu verũ est. Non verbũ defectiuũ/valens tm̃.i.fiat. Nihil em̃ hic fieri petit̃ vel optat̃: qð nõ dũ est: ꝗ̃ honoꝛẽ ꝛ gloꝛiã que eternaliter est trinitati sacerdos sacrificãs fideliter ꝯfitet̃: cui circũstans fideliũ turba ꝯsonans ꝛ ipsam ꝯfessionẽ ac gratiaꝝ actionẽ appꝛobãs rñdet amẽ.i. verũ est: ꝙ ꝑ ipm̃ chꝛistũ tibi oĩpotenti patri in vnitate spũssancti est oĩs honoꝛ ꝛ gloꝛia: ꝑ oĩa secula seculoꝝ. Sic itaqꝫ ꝑfectis oĩbus que ad sacramẽti suꝑcelestis ꝛ diuinissimi ꝯsecrationẽ: ꝛ ad sacrificiũ per sacerdotẽ quidẽ ministraliter: per patrem aũt cũ filio in vnitate spũssancti oꝑantẽ pͥncipaliter ꝑtinent: canonis institutoꝛ in hac gratiarũ actiõe: ꝛ ꝓ hoc immenso dei bñficio nob peccõꝛibꝰ indignissimis exhibito: sed et ꝓ essentiali sua gloꝛia a creaturis omnibꝰ magnificãda ꝛ perpetuo collaudanda canonẽ duxerat ꝯcludendũ. Cui ꝛ nos ꝓ qualicũqꝫ eiusdẽ canonis expositiõe: ꝑ me deficiẽter foꝛis exhibitã gratias possibiles ꝛ deuotissimas referamus: agnoscẽtes fideliter quicq̃d veꝝ: quicq̃d dignũ: quicq̃d salutare sonuit: nõ meũ sed illi⁹ esse a quo omne verũ omne sanctũ: ꝛ oĩe bonũ atqꝫ datum optimũ est. Si q̃d ꝟo erroneũ: si minus clarũ: si tanto incõpꝛehẽsibili ꝛ admirabili sacramento indignũ ꝑsonuit/meũ esse palã ꝯfiteoꝛ cuius remissionẽ vt apud misericoꝛdem dñm se nobis ex nimia indebitaqꝫ charitate in hoc sacramẽto cõmunicantẽ: ac iterũ atqꝫ iterũ ꝓ nobis misericoꝛdi patri offerentẽ obtinere merear: vestrarũ oꝛationũ patres ꝛ magistri ꝛ frẽs suffragia imploꝛo suppliciter ꝛ rogo. ❡ M Nũc addenda est expositio mysterioꝝ in gestis signis ꝛ ritibus sacerdotis ꝑfata in altari ꝑferentis latentiũ. Jn pͥmis cũ post suffragia defunctis petita ad viuos rediẽs dicit. Nobis q̃ꝫ peccõꝛibꝰ: vocem exaltat: ꝛ pectus tũdit q̃ aliud ꝼcat̃ ꝼm allegoꝛiã: alið ꝼm tropologiã: ꝼm Allegoꝛiã vocẽ exaltat silẽtiũ interrũpẽs ꝼm Inno. ꝛ Alex. q̃ repñtat ꝯfessionẽ ꝛ ꝯtritionẽ latronis in illo dñice passiõis articulo increpãtis alteꝝ ꝛ dicẽtis. Nos q̃dẽ digna factis recipimus: hic ꝟo nihil male gessit. Desiderãsqꝫ ꝯsoꝛtiũ beatoꝝ ꝓ quo sacerdos petit in ipsa oꝛatione dicebat ad Jesum. Dñe memẽto mei dũ veneris in regnũ tuũ. Luc.xxiij. Uel ꝼm eosdẽ per exaltationẽ vocis ꝛ tũsionẽ pectoꝛis exprimit̃ ꝙ centurio ꝛ qui cũ ipso erant visis his que fiebant chꝛisto in cruce pendẽte timuerũt valde dicẽtes. Uere fili⁹ dei erat iste Matt.xxvij.et Luc.xxiij. dicit̃. Uidẽs aũt cẽturio qð factũ fuerat gloꝛificauit deũ dicẽs. Uere hic homo iustus erat: ꝛ oĩs

turba q̄ simul aderat ad spectaculū istud ⁊ vide-
bat que fiebāt: percutiēs pectora sua reuertebat̄.
Scdm albertū vo̅ p̄ tropologiā. Tunsio pecto-
ris p̄ hoc q̄ est ictus afflictionē inferēs: significat
satisfactionis laborē/ qui necessari⁹ est ad obtinē-
dū participationē cū sanctis que petit̄. Per hoc
aūt q̄ son⁹ tunsionis est cū sono vocis: significat
confessionē eoꝝ que in pectore latēt: per hoc q̄ fit
cū gemitu: significat ꝯtritionis cōpunctionē que
etiā necessaria est: vt consortiū cū sctis impetret̄.
Nihil em̄ inqnatū in hoc sctm̄ ⁊ diuinū cōsortiū
pōt introire. Apoc. xxj. Fit aūt hec tunsio tribus
digitis vltimis: q̄r pollex ⁊ index separi nō debēt
ꝓpter reuerentiam sacramēti post cōtactum eius
vsq̄ ad cōmunionē: ne forte si qd de hostia digit̄
adhereret: per ꝯtactum alterius corp̄is a digitis
decideret: ⁊ ita irreuerentia fieret sacramēto: vt
sic se tripliciter peccasse exp̄mat/ corde/ ore ⁊ ope.
Dum vo̅ sacerdos ꝓfert hec verba sanctificas/ vi
uificas/ benedicis: tres format cruces ꝯiunctim
sup̄ hostiā ⁊ calicem. Deinde quinq̄ cruces in ver
bis per ipm̄ ⁊c̄. que a diuersis diuersimode expo
nunt̄. Nec mirū: q̄r in hoc sacratissimo mysterio
mysteria multiplicia includunt̄. Sequēdo m̄ in
primis b. Tho. in parte. iij. q. lxxxiij. arti. v. ꝯfor
miter ad p̄dicta. lec. xxj. et. liiij. vbi dictū est: q̄ p̄
cruces importat̄ passio christi: ⁊ per eas que p̄ce
dūt ꝯsecrationē ea significant̄ q̄ passus est ante li
gni affixionē: p̄ cruces q̄ postea fiūt ea q̄ passus ē
aut egit in ligno crucis ⁊ post depositionē ⁊ fm̄ h̄
dictū est q̄ q̄nq̄ cruces facte in verbis hostiā pu-
rā ⁊c̄. designāt quinq̄ vulnera christi in sua affixi
one ⁊ lanceatione passa: ⁊ in tribus crucib⁹ in his
verbis: corpus ⁊ sanguinē rep̄sentat̄ corporis ex-
tensio: sanguinis effusio: ⁊ passiōis fructificatio.
Hunc ordinē ꝓsequēdo fit hic in verbis sanctifi-
cas ⁊c̄. sexta crucis signatio: qua fiūt tres cruces
sup̄ calicē ⁊ hostiā ꝯiunctim in verbis sanctificas
viuificas bn̄dicis: p̄ q̄ significat̄ triplex orō quā
christ⁹ fecit in cruce. Prima quā fecit ꝓ suis ꝑse-
cutorib⁹ cū dixit. Pr̄ ignosce illis: q̄r nesciunt qd
faciūt. Scda quā fecit ꝓ liberatiōe a morte cū di
cit: Deus deus me⁹: vt qd dereliq̄sti me. Tertia
p̄tinet ad adeptionē glorie cū ait. Pater in man⁹
tuas cōmendo spiritū meū. Rursus septima si-
gnatio fit fm̄ eundē tribus crucibus cū hostia su
per calicē discoopertū cū his vbis p̄ ipm̄/ cū ipso
⁊ in ipso: ad rep̄sentandū tres horas quib⁹ pepē-
dit in cruce scꝫ a sexta hora vsq̄ ad nonā. Octa-
ua signatio cōtinue subsequit̄ septimā: cū sacra-
mēto panis extra calicē vel in latere calicis factā
cum duab⁹ crucibus in verbis: est tibi deo patri
oipotēti: in vnitate spiritussancti. Quib⁹ signat̄
separatio aīe a corp̄e in morte dn̄i: Licet em̄ in
christo tres sint substātie: scꝫ diuinitatis aīe ⁊ cor
poris: tn̄ solū due fuerūt in morte ab inuicē sepa-
rate: scꝫ aīa a corp̄e. Diuinitas vo̅ a neutra fuit sepa-
rata: sꝫ vnita fuit carni i sepulchro: etiā aīe in infer
no. Istū tn̄ ordinē nō p̄ oīa seruāt. Innocē. ⁊ post

cū Alexā. vn̄ fm̄ eos: q̄r sexta feria passus est dn̄s
⁊ crucifix⁹ hora tertia linguis iudeoꝝ. Mar. xv.
Hora sexta manibus gētiliū. Joh. xix. Et circa
horā nonā inclinato capite emisit spiritū. Ibidē.
Ad significandū primā crucifixionē: linguis iu-
deoꝝ hora tertia clamātiū. Crucifige crucifige:
fiunt tres cruces in sexta signatione. Scda q̄ est
post interuallū horarū trium facta est militum
gentiliū manib⁹: designat̄ in septima signatiōe: q̄
iterū fit trib⁹ crucib⁹. Diuisio vo̅ corporis et aīe
facta in hora nona mortis christi significat̄ octa
ua significatiōe sicut sup̄ dictū est. Et illas duas
cruces fm̄ Alex. facit sacerdos cum corp̄e xp̄i ma
nu ad se cōuersa: q̄ significat̄ q̄ mortē quā christ⁹
sustinuit: que per illas duas cruces significatur:
sustinuit ꝓ nobis. j. Pe. iij. Christ⁹ semel ꝓ pec-
catis mortuus est: iustus ꝓ iniustis. ¶ O Uel
aliter tres cruces septime signationis: significāt
tres christi cruciatus: quos ipse i cruce sustinuit
passionē/ ꝯpassionē ⁊ cōpassionē: passionē in cor-
pore/ ꝯpassionē in mente: cōpassionē in corde. De
passione in corpore dicit ꝓpheta. Thren. j. O vos
omēs q̄ trāsitis per viā: attēdite ⁊ videte si est do
lor sicut dolor meus. Itē foderūt manus meas
⁊ pedes meos: dinūerauerunt oīa ossa mea. Ps̄.
xxj. De ꝯpassiōe mētis Mat. xxvj. Cepit Jesus
ꝯtristari ⁊ mest⁹ esse dicens. Tristis est aīa mea
vsq̄ ad mortē. De cōpassiōe cordis orauit ꝓ cru-
cifixorib⁹ suis. Pater inquit ignosce illis ⁊c̄. De
passione ⁊ ꝯpassiōe loquit̄ Hieronym⁹ sup̄ illud
Matt. Cepit Jesus contristari ⁊ mestus esse: vt
veritatē inq̄t ꝓbaret assumpti hoīs vere ꝯtrista-
tus est: sed nō passio ei⁹ dn̄atur aīoi verū ꝯpassio
est. Que tractās mḡr li. iij. sniāꝝ. dis. xv. dicit. Af
ficit̄ q̄s interdū timore vel tristicia: ita vt mentis
intellect⁹ nō inde moueat̄ a rectitudine vel dei cō
tēplatiōe: ⁊ tūc ꝯpassio est: aliq̄n vo̅ mouet̄ ⁊ tur-
bat̄ ⁊ tūc passio est. Hec magr̄. Passio ḡ ⁊ ꝯpassio
vt distinguunt̄: affectiōes mētis sunt nō corp̄is.
Non ergo fuit passio illa q̄ cōtra ꝯpassionē ꝯdiui
dit̄: hoc est affectio mentē deordinās: ꝟ fuit in eo
passio q̄ est dolor corp̄is ⁊ ꝯpassio q̄ ē tristicia mē-
tis: nō tñ deordinās mentē. Et iō nō habuit men
tis passionē. ¶ Facit aūt tres cruces illas cū cor
pore chr̄i sup̄ calicē: q̄r chr̄s sustinuit hmōi crucia
tus q̄ p̄ calicē significant̄ volūtarie Esa. liij. Ob
lat⁹ est q̄r ipse voluit. Ex vo̅ hostia sup̄fert̄ calici
significat̄ q̄ christus non fuit deiectus inuolun-
taria passione: sed mentis complacentia superfe
rebatur. Uel significat̄ per hoc sublimatio christi
per passionis obedientiā. ad Phil. ij. Factus est
obediens vsq̄ ad mortē: mortē autē crucis: pro-
pter quod ⁊ deus exaltauit illum ⁊c̄. Due vo̅ cru
ces que fiunt in latere significāt duo sacramēta q̄
de latere christi fluxerūt: scꝫ aqua regeneratiōis
⁊ sanguis redemptionis. Joh. xix. Unus militū
lancea latus eius aperuit: ⁊ ꝯtinuo exiuit sanguis
⁊ aqua. Unde quidam in horū duorum signorū
fine/ tangunt calicem cum hostia: per quod per-

cussio lateris christi cum lācea designat. Scdm dominū Albertū fiunt tres cruces in sexta signatione/ ad significādū q oia creata z recreata sanctificant/viuificant z benedicunt in virtute crucifixionis z passiōis christi. ¶ P Sed qrit hic Alex. Cur in platiōe hui9 vbi creās nō fit crucis signatio sicut in platiōe sequentiū verbo⁊/sctificas/viuificas/benedicis. Rñdet: Signatio crucis/indiciū est dñice passionis. Creatio aūt hoīs nō est causa passionis dñi/ſʒ lapsus hoīs reparandus: z ideo in verbo creas nō fit signatio crucis. Preterea licet hō ex pma cōditiōe naturali rōne polleret z gauderet arbitrij libertate: non tñ habebat vnde poterat merēdo pficere. Posse autē merendo pficere habet hō ex gra sacramētali: et virtute crucis siue passionis dñi. In signū ꝗ huius defectus non efficit crux a sacerdote cū dicit Omnia bona creas. Adhuc dicit Alex. de vltimis qnqꝫ crucibꝫ in verbis/p ipm ꞇc. Licet sm vsum romane ecclesie tres cruces cū hostia pmo fiāt supra calicē: deducendo hostiā a labio calicis ad labiū: z due vltime iuxta lat9 calicis. i. inter calicē z sacerdotē. Aliter tñ fiūt sm vsum quarundā ecclesia⁊ sm quē pma crux ex oi pte vltra calicē pcēdit: scđa calici coequat: tertia inter calicē coartat: quarta eadē est cū pma: qnta añ calicē pertrahit. Per pmā crucē signat passiōis christi diuturnitas: p scđam integritas: p tertiā acerbitas siue intimitas. Diuturna eñ fuit passio xpi. Non eñ incepit die mortis ei9: Sed in circūcisiōe qñ arrā dedit redēptionis nostre. Lu. ij. Et post cōtinue in paupertate z labore vitā ducebat. Ps. Pauper sum ego/z in laboribꝫ a iuuentute mea. Integra fuit: qr totū corp9 circūqꝫ patiebat. Job. xvi. Circūdedit me lanceis. conscidit me vulnere sup vuln9. Acerba fuit ptingens vsqꝫ ad interiora aie z spūs. Ps. Intrauerūt aque vsqꝫ ad aiam meā. Aqua/inundationes pena⁊ sunt. Per quartam crucē q est eiusdē dimēsionis cū prima/signat sufficiētia efficacie passiōis. Per quintā signat pfect9 sufficiētie. Sufficiēs eñ fuit redēptioni omniū: nō tñ pfuit nisi redēptis fidelibꝫ: vt dicit Bern. ¶ Q Itē dū he cruces formāde sunt: sacerdos corpale vel custodiā desup calicem remouet: in signū q illud qđ de christo fuit significatū/ſʒ clausum/erat in passiōe reuelatū. Tūc verificatū fuit illud Hiere. xxxi. Cognoscēt me oēs a minimo vsqꝫ ad maxim: in cui9 rei signū velū tēpli scissum ē a summo vsqꝫ deorsum. Mat. xxvij. Deinde sacerdos tenet corp9 dñi sup calicē: et parū eleuato calice cū ambabꝫ manibꝫ dicit: Per oia secula seculo⁊. Et dicēdo oremus/ reponit eū in loco suo sup corporale. Et dicēdo: Per oia secula seculo⁊ exaltat vocē interrumpēdo silentiū. Ad lrām vt chorus/populus vel minister audiēs: respōdeat Amen. Quo p mysteriū designat q christus clamans voce magna emisit spiritū. Uel sm alios q Centurio magna voce pnūciauit: Uere filius dei erat iste. Qđ chorus rñdet amē/signum est lamētationis mulierū/ que christū sequebant flentes dñm. Depositio vo hostie sup pallā corporalis/signū est inuolutiōis corpis dñi de cruce depositi in sindone mūda: facte p Nicodemū z Joseph de aramathia: sepeliētiū dñm i monumēto nouo: in q nondū quisqꝫ positus fuerat. Deinde tegit calicē corpali vel custodia: in signū occultationis veritatis q futura est marie tpe antichristi: qđ z Esa. vj. figuratū est: vbi legit/q duabꝫ alis seraphin velabāt caput: z duabꝫ velabant pedes: z duabꝫ volabāt. In capite pncipiū: in pedibus finis intelligit. In pncipio igit ecclie ante christi aduentū velata fuerūt que de eo fuerāt reuelata. Ale velātes caput fuerūt figure legis nature: pariter legis scpte ad moysi. Ale velātes pedes signant/q in fine tpe antichristi erit occultatio credendo⁊ z agendo⁊: qñ regnabit error falsitatis z libido improbitatis. Duabus alis volabant. In volatu ale extendunt: z elongant a corpore: nec corp9 tegūt. Uñ volatu seraphin significat pcessus ad manifestationē: q significat manifestatio veritatis significato⁊ de christo tēpore medio. i. tpe passionis. Et tñ de his mysterijs.

Explicit Canon.

Eucharistie communio z pars Secunda expositionis canonis incipit. Lectio LXI. A

IMperscrutabilis diuie charitatis altitudo: q z si se nob pctōribꝫ manifestare dignata est i filij summi patris icarnatiōe q ad nr̄a descēdit infirma/vt nos ad sua sublimia exaltaret. Nā z sup modū begnigna ineffabil trinitas i vna psona⁊ sua⁊ (ait Dyonisi9. c. j. de diui. no.) infirma nr̄a integre/verissimeqꝫ suscepit: ad seipam reuocās z astringēs ifirmitatē nr̄am: simplex Jesus eternusqꝫ tpales subijt metas: atqꝫ intra nature nr̄e terminos venit: q oēm toti9 nature ordinē excedit. Nā q origini hūane multū dedit/ q nos ad imaginē suā fecit: repationi nr̄e lōge ampli9 tribuit/cū seruili forme ipse se dñs coaptauit. Sic eñ ait Leo/in xpo ipa ad pctōres miscdia: ipa ad errātes veritas: ipa ad mortuos vita descēdit. Nec mō descēdit: ſʒ z morte sua quā p nob subijt eī ne mortis vincula qbꝫ tenebamur dirupit. Siqdē post illā hūane puaricationis pmā z vniuersalē ruinā: ex q p vnū hoiem pctm intrauit in hūc mūdū: z p pctm mors: z ita oēs hoies ptrāsijt. Nā i eo oēs peccauerūt: nemo diaboli dñationē: nemo vincula dire captiuitatꝫ euaderet. Nec cuiqꝫ aut recōciliatio ad veniā: aut redit9 pateret ad vitā: nisi coeternus pri deus fili9: etiā hoīs eē dignaret filius veniēs qrere z saluare qđ perierat: vt sic mors per Adā: ita p dñm nr̄m Jesuꝫ christū esset resurrectio mortuo⁊: quod manifestissimū nimie di-

lectionis noscit esse signū. Maiorē charitatē ne-
mo habz inquit ipe saluator: vt animā suā ponat
qs p amicis suis. Joa. xv. Sed maiorem ipe ha-
buit. Cōmendauit eīn charitatē suā de⁹ in nobis
ait aplus: qr cū adhuc inimici essem⁹: recōciliati
sumus deo p mortē filij eius. ad Romañ. v. Ecce
aptissimam summe charitatis exhibitiōem. Nec
eñ satis visum est inexhausto pietatis fonti/ vt no-
stra assumēs frater noster fieret excelsus oīm cre-
ator lapsoꝝ sufficiētissimus reparator: nisi etiā no-
stra vt ita loquar fieret factura. Dum in hoc mi-
rabili sacramēto sacerdotū misterio suā nobis ex-
hibet pñtiam sub sacramētis speꝝ symbolis: pa-
nis viniqꝫ substātia: in corpus suū z sanguinē cō-
uersa z substātialr trāsformata. O viuificū z ad-
mirabile sacrm/ quo corpali dei pñtia fruimur: q̄
celi ambitū excedētē lucemqꝫ inaccessibilē inha-
bitantē: breuissima speꝝ formula cohibitū/ ocu-
lis corporeis ɔtemplamur. O pfectū z pmagni-
ficū donū qḋ pncipalem ɔdecuit munificentiā q̄
sic se totū nobis effudit: vt nil sibi retineret in cor-
pore aīa deitate. Vere eleuata est magnificentia
tua sup celos. Nam qcquid in celo fuit gr̄e z glie
liberalitate ineffabili contulisti. Et hoc qdem do-
nū ꝑbis sacri canonis q̄ deo duce vtcunqꝫ expo-
suimus/ ɔsecram⁹/ ɔficimus/ ɔtrectamus: vt li-
ceat dicere illud. j. Joā. j. Qḋ fuit ab initio quod
audiuim⁹/ qḋ vidimus oculis nostris/ qḋ pspexi-
mus/ z manus nr̄e ɔtrectauerūt de verbo vite: et
vita manifestata est z testamur z annunciam⁹ vi-
tam eternā: que erat apud prēm: z apparuit no-
bis/ vt societas nostra sit cū patre z filio eius Je-
su Christo. Quis fratres tāte charitatis magni-
ficētiā nō mereš? Quis nō toto hilaritatꝭ affectu
suscipiet? Quis ad tāte societatis patris z filij nō
aspiret. Reuera admirāda stupēdaqꝫ sunt hec ex-
cellētissima dei dona. ¶ B Sed si qḋ supest
attētius ɔspexerim⁹ quo nos pducet incomphen-
sibilis excellētioris modi donatōis admiratio: q̄
in quis queso. Non suffecit summe liberalitati se
nobis dedisse in pegrinatōis comitē: z sociū no-
biscū in hoc eucharistie sacramento ꝺm nomē su-
um oēm in se grām ɔtinente: nisi in eo se traderet
famescētib⁹ in eduliū vegetans ad vitā eternā. In
viaticū ɔfortans nos ad pficiendū huius exilij vi-
am z in pignus eterne salutis: z oīs scitatis z cō-
munionis summā. Hoc est qḋ ꝓpheta post laudes
ꝓoris doni decātatas expectabat. Magnificētiā
glie tue loquenš inqꝫ z mirabilia tua narrabunt
Sed adhuc donū diuini expectās alimenti. Ad-
dit. Oculi oīm in te sperāt dñe: z tu das illis escā
in tpe oportuno. Aperis tu manū tuā: z imples
omne aīal bñdictōne. Ps. cxliiij. q̄si diceret/ qcqd
hactenus dedisti paꝝ est: adhuc inedia destituti/
expectamus oēs/ donec largā manū magnificen-
tie aperies: nosqꝫ oēs adhuc aīales/ done quo te-
ipm dare digneris in escā satiādo omni imples
bñdictōe. Et ecce factū est. Disposuit rex nr̄ Sa-
lomon pacific⁹ mēsam cū cibis z ꝓpositiōis pani-
bus: quos videns regina: eccle ex gentib⁹ colle-
cte figura admirata est: z p̄ stupore non remansit
in ea spūs. ij. Paraš. ix. ¶ Hoc ɔuiuiū grāde qḋ
Assuerus/ beatitudo nostra/ in ɔiunctōe Hester q̄
est ex populis eleuata parari iussit sup magnificū
cūctis pncipib⁹ z seruis suis: quo dedit requiem
vniuersis ꝓuincijs ac dona largit⁹ est: iuxta ma-
gnificentiā pncipalē. Magna equidē dona in h̄
ɔuiuio eccle sue Christus dedit/ corpus videlz i
cibū/ sanguinē in potū/ aīam in p̄ciū/ deitatēz in
ɔdimentū liberaliter exhibēdo. ¶ Hoc phase qḋ
celebrauit Ezechias rex: ad cuius p̄ficiēdū my-
steriū sanctificata est sacerdotū plurima multitu-
do: z oīs terra iuda dñm fidelr ɔfitentiū hilarita-
te pfusa est/ q̄z sacerdotū z leuitaꝝ/ q̄z vniuerse fre-
quētie q̄ venit ex israel: id est tota frequētia christi-
ani ppl'i/ ɔmunicās huic dono dñi Jesu Christi.
Hoc eñ panis ɔfirmans z vinū letificās cor ho-
mis: ac cib⁹ ligni vite: quo qui digne vescit̃: mor-
tē videre non poterit in eternum. Ad cuius sum-
ptiōem fructuosissimā q̄ supest pars officij dispo-
nit. ¶ C Postq̄z eñ sacratissimū altaris of-
ficiū/ qḋ missa dr̄: in pma sui pte pmisit pparatiōem
populi: z offerendoꝝ/ q̄ dr̄ missa cathecuminoꝝ.
Et in secunda que canon dr̄/ subiunxit ɔsecratio-
nem oblatoꝝ. In hac tertia pteq̄ cōmunio recte
nominat̃: pcedit ad participatōem ɔsecratoꝝ. In
pma pte ppl's illuminat̃: z materia idonea altari
pñtat̃. In scḋa/ forma tradit̃ qua eucharistia ɔfi-
cit̃ z summo pr̄i offert̃. In tertia z finali p sumpti-
onē sacramēti fruct⁹ ei⁹ cum bñdictōis plenitudi-
ne pcipit̃. Diuidit̃ aūt hec ps ꝺm Diony. c. iij. de
eccl'iastica hierarchi. in tres ptes. In pma/ ad sa-
crā eucharistie sumptiōem pparatio cū exhortati-
one pmittit̃. In scḋa/ ɔmunio ipa sumit̃ z dispen-
sat̃. In tertia/ cū gratiaꝝ relatiōe finis mysterijs
imponit̃. scḋa ibi: Per e. d. n. tertia in Anthi. que
post ɔmunionē dr̄: z ꝺm officioꝝ diuersitatē varia-
tur. Et qr ad dignā tāti mysterij pticipatōnem ex
nobis exurgere nō valem⁹. Dñs eñ est qui opat̃
in nobis velle z pficere p bona volūtate. Ad Eph.
ij. Neqꝫ eñ sufficiētes sum⁹ ex nobis q̄si ex nobis
cogitare: sz sufficiētia nr̄a ex deo est: q̄ fecit nos ido-
neos ministros no. te. in hui⁹ sacri institutōe incho-
ati. ij. ad Coꝝ. iij. Jō hāc a dño orōnib⁹ obtinere
opꝫet. Premittit igit̃ in pmis exhortatōnem ad
orādū misericordē z clemētissimū prēm. scḋo po-
nit ipam orōnē ibi: Pater nr̄. Circa pmū dr̄:

Oremus preceptis salu-
taribus moniti et diuina institutione formati au-
demus dicere]. ¶ Pane celesti iam cōfecto: stās
ad aram sacerdos/ alta voce premonet oēs pe-
tere hunc panem dicens [Oremus] Attendens
q̄ in patrum desiderio ante dudum est deside-
ratus: q̄uis nullus esset qui esurientibus dare et
frangere posset. Hinc Threnoꝝ. iiij. Paruuli pe-
tierunt panem z non erat qui frangeret eis. Hic
autē modo speratur a domini benignitate/ q̄ su-

ta quidem viribus sed sacerdotis manibus frangat et distribuatur vnicuique secundum quod oportet. Et ideo ad excitandum hoc desiderium: sacerdos exaltat vocem in hac oratione. Duo circa hoc faciens. Excitat enim desiderium ad petendum panem celestem: dicens in com. Oremus: deinde ad temeritatis excusationem et presumptionis allegat salutaria orandi monita et precepta: ac circa orandi modum diuine institutionis instituta. Cum enim vt premissum est in prohemio: multa requirantur ad fructuosam huius celestis alimonie manducationem: ne cibus vite vertatur in cibum mortis: sicut de eo in prosa canitur. Mors est malis vita bonis. Opus est vt oremus: ne cibo vite nobis vertatur in cibum mortis: et cibus salutaris propter nostram indispositionem fiat nobis exicialis. Indigne enim manducantes iudicium sibi manducant et bibunt: facti rei corporis et sanguinis domini: vt dicit apostolus .j. Cor. xj. ¶ D Inter requisita ad digne communicandum numeratur oratio super lec. xiij. Ad orandum autem preceptis monemur vtriusque testamenti noui et veteris euangelicis et apostolicis: ideo iubiungit preceptis. Vnde .ij. Parali. xx. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc solum habemus residui: vt oculos nostros dirigamus ad te: haud dubium quin in oratione. Item Tob. iiij. Omni tempore benedic deum et pete ab eo vt vias tuas dirigat: et omnia consilia tua in ipso permaneant: et Eccli. xviij. Non impediaris orare semper: quoniam merces dei manet in eternum. Monemur et preceptis euangelicis Lu. xviij. semper orare et non deficere. Et apostolicis. vnde .j. Thess. vlti. Sine intermissione orare. Item ad Heb. iiij. Adeamus cum fiducia ad thronum glorie dei: vt misericordiam inueniamus in auxilio oportuno: tota scriptura huiusmodi preceptis et monitis plena est. ¶ Addit [salutaribus:] quia scripture precepta ad vtilia et ea que salutis sunt dirigunt. Vnde .ij. ad Thimo. iij. Omnis doctrina inspirata vtilis est ad erudiendum/ docendum/ corrigendum ac arguendum in iusticia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Salutaria igitur sunt monita et vtilia precepta inducentia ad orandum: quibus inuigilandum est: ne contemnentes tam salubrem exhortationem dei beneficio reddamur indigni. Iuxta illud beati Grego. x. moral. Dignum profecto est vt ab eius beneficiis quisquis sit extraneus cuius iussionibus non vult esse subiectus. ¶ Sed cum monere et percipere contrarias habent conditiones: preceptum enim vim habet obligatiuam monitio vero tantum inductiuam et exhortatiuam: cur hec simul iunguntur: cum dicit preceptis salutaribus moniti. Respondet Alex. parte iiij. q. xxxij. Ex doctrina orandi et presertim huius orationis ad quam inducimur christi est qui magister est et dominus Joh. xiij. Vos vocatis me magister et domine/ et bene dicitis sum etenim. Domini autem est precipere et instruere. Magistri monere et instruere: vt ista duplex auctoritas insinuaretur dominationis .s. et magisterij copulatur hic institutio et preceptum et monitio. Preterea dicit Alex. Monitio domini licet non importet obligationem necessitatis: sicut illud quod est preceptum simpliciter: importat tamen obligationem reuerentie vt sicut ob necessitatem salutis acquirende incumbit exequi id quod preceptum est. Sic ob reuerentiam domini monentis incumbit exequi quod monet. Monita enim hic dicuntur precepta. ¶ E Sequitur [Et diuina institutione formati] .i. firmiter eruditi. Quid scilicet et qualiter orare debemus. Hoc enim nescit mortalis imbecillitas nisi doceatur. vnde ad Ro. viij. dicitur. Quid oremus sicut oportet nescimus. Vnde et filij Zebedei in petitione reprehensi sunt: quia non recte petierunt. Dicente eis christo: Nescitis quid petatis Matt. xx. Et Jaco. iiij. Petitis et non accipitis eo quod male petatis. Eapropter discipuli ne in petitione errarent christum adierunt: petentes vt quemadmodum orandum esset eos instrueret/ dicentes: Domine doce nos orare. Matt. vj. vnde et precibus eorum inclinatus plurima salutis monita circa orationis modum et formam tradidit dicens. Cum oraueritis non eritis sicut hypocrite: qui amant in synagogis et angulis platearum stantes orare vt videantur ab hominibus. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum et hostio clauso: ora patrem tuum. Tradidit et formam orandi dicens: Orantes nolite multum loqui/ sicut Ethnici faciunt. Putant enim in multiloquio exaudiri: sic autem orabitis. Pater noster qui etc. Hac diuina institutione edocti: non nostra presumptione temeraria [audemus dicere] scientes quid et quomodo: qualiter orare debemus. Christo auctore patris et doctore: qui ausum prebet orandi salutaribus preceptis: fiduciam impetrandi exhortationis monitis. Amen amen dico vobis. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis Joh. xvj. Petite et accipietis: querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. Luc. xj. Prebet et doctrinam deprecandi diuinis formans institutis. Et secundum Alex. dicit notanter formati non informati: quia notatur quod diuina institutio firmiter nobis inherere debet sicut forma ei cuius est forma. Propter quod signanter dicitur: formati potius quam informati. Licet idem importent. Vnde instituta domini debent in corde scribi. Prouer. vij. Serua mandata mea et legem meam quasi pupillam oculi tui: scribe illam in tabulis cordis tui. ¶ F Et quia ad orandum tam salubriter exhortamur. Videnda sunt aliqua de oratione quatinus ad vtiliter orandum instructi: eisdem fructuosius incumbamus. Quid enim oratione prestantius: quid fructuosius aut quid magis necessarium. Cuius excellentia ex his colligitur: vt dicit wilhel. paris. in diuina rethorica circa principium: quod omnis sacrificatio omnis benedictio omnis sacramentum et omnino quicquid in cultu diuine honorificentie agitur aut oratio est/ aut oratione perficitur. Item ex eo quod omnis ecclesia sanctorum celesti ac diuino magisterio erudita ac instituta: tanta tamque multiplici celebritate frequentat orationem: vt et die noctuque insistat et inuigilet: et eidem vite presentis tempora tanquam illi consecrata et debita perficiatur. Cuius rei nulla alia causa vel ratio estimari vel cogitari potest: nisi orationis tanta necessitas tantaque fructuositas: que tante frequentationis et instantie continuitatem exigat et requirat. Denique sicut omnes fructus oratione perficiuntur: ita nulla vera virtus nisi per orationem obtineri potest. Vnde abbas Isaac in sua colla. c. ij. ait Est virtutum et orationis reciproca quedam inseparabilisque coniunctio/ inuicem sibi mutua ratione connexa. Nam sicut ad orationis perfectionem omnis tendit structura virtutum: ita nisi huius culmine hec omnia

virtutū genera fuerint colligata atq; ꝯpacta nullo mō firma poterūt vel stabilia ꝑdurare. ¶ Videnda sunt ergo de orōne nouem in genere. Primo de ei⁹ q̄dditate ac definitōe ac cui⁹ potētie et ḋtut[is] sit act⁹. Scdo/ad quē dirigēda sit. Tertio/de spēbo orois. Quarto/de his que petēda sunt. Quinto/cuius sit orare. Sexto/de ei⁹ q̄litate: an vocalis esse debeat/an mētalis. Septimo/de attētōe. Octauo/de ei⁹ efficacia. Nono de ei⁹ merito. ¶ G Quātū ad pmū recitat Alexan. p̄te iiij. q. lxxviij. multas orōnis definitōnes verbaliter differentes: fm sententiam satis ꝯcordantes. Dam. lib. iij. c. xxiiij. ita definit. Ascensus intellectus ad deū cui ꝯsonat illa Augustini in fmo. de orōne ꝛ ieiunio pius mētis affect⁹ in deū direct⁹. Et illa Hugonis: Conuersio in deū ꝑ pium ꝛ humilem affectum. Item definit Damas. Oratio ē petitio decentiū a deo. Cui etiam ꝯsonat illa August. Rex inuisibiliū inq̄sitio Et illa glo. margi. sup illud. j. Thes. vlti. Sine intermissione orate Expressio desiderij ꝓpter bonum adipiscendum vel malū remouendū in forma ꝑ verbum exteri⁹ vel interius. Hec eñ exꝑmunt petēda: ꝑores exꝑmūt potētiā q̄ petit. Aliter definit btūs Greg. x. mora. di. Orare est amaros in ꝯpunctōne gemitus ꝛ non ꝯposita ḋba resonare. Cui similis est illa Hugonis: Deuotio ex ꝯpunctōe ꝓcedēs: que dant fm statū penitētis. Itē btūs Bern. in q̄daz epl̄a. Orō est hois deo adherētis affectio: ꝛ familiaris q̄dam ꝛ pia allocutio: ꝛ statio illūinate mētis ad fruendū deo q̄diu lz. Cui ꝯsonat ista beati Ambro. Oratio est cibo mentis ꝓclaraq; alimonia suauitatis: q̄ membra nō onerat/sed in ornamēta ꝯuertit. Ornamenta vtiq; moꝝ ac ḋtutuz. Hec due dant fm statū ꝑfectōis orantis. Hec autē definitōes diuersas orōnis ꝓprietates exꝑmunt ꝛ magis q̄dam sunt ꝓprietatū assignatōnes ꝛ laudes. vt dr Guil. q̄ ꝯuertibiles difenitōnes. Has pulchre ꝛ late ꝓsequitur Alexan. loco allegato. Definit aūt orōnem Guil. in de diuina rhetorica in sua generalitate sic: Orō est petitio q̄ ad deuz dirigit: vel ad ꝑsonas vel ꝑsonam ꝓpter ipm. Petitio aūt gen⁹ est ad orōem: q̄ generalr est locutio inclinatiua alterius ad bonum ꝑstandum vl' malum remouendum. Et dr inclinatiua/non optatiua: quia nō est idez optare ꝛ petere. Multi eñ optāt ꝛ desiderāt que non petunt: ꝛ multi optāt vel desiderāt que oino habere nolunt. Sicut viri sancti ꝛ sapientes q̄ multa ꝯcupiscūt ꝛ desiderāt fm sensualitatē/a q̄bo tñ se abstinēt viril'r ꝛ auertunt. Qui aūt petit/indubitant ōndit sese velle obtinere qd petit. Hec Guil. ¶ H Ex his patz q orō est actus q̄dam potentie rōnalis: q̄a relatus ad deū: qd referre in deū soli potentie rōnali ꝯuenit. Sed verū sit actus intellectus vl' voluntatis. nam vtrū q; vident definitōes sanctoruz astruere vt in illa ascensus intellectus ad deum Et illa Aug. Pius mētis affect⁹ in deū direct⁹ fm pmam videt q sit actus intellectus: fm secūdam q sit actus voluntatis siue affectus. Pro q̄ notat Rich. in. iiij. dist. xv. q. iiij. ar. j. q orō dupliciter potest accipi. Uno modo ꝓ desiderio obtinēdi aliq̄d a deo/quo desiderans ordinetur in ipsum. ꝛ illo modo est actus volūtatis vt elicientis ꝛ intellect⁹ vt dirigentis. Alio modo orō est ꝓpositio hmōi desiderij/loquēdo deo ꝑ modū supplicātium. Sic dr Isidorus: orare est dicere: ꝛ sic est actus intellectus vt elicientis ꝛ volūtatis vt mouentis. Ex illo patz q orō siue sic siue sic capiat: semꝑ importat vtrunq; actum intellectus ꝛ voluntatis. vterq; eñ requirit ad orōnem. Nihil eñ petit obtineri nisi affectu desideretur: ꝛ intellectu desiderium exꝑmatur ei a quo obtineri speratur. Solum eñ desideriū obtinendi nō est orō. Naz qui quod desiderat/suo ingenio ꝛ labore acquirit/nō dr orare: sed qui hoc ab alio sibi dare petit/orat. Requirit ergo expressio petitōnis verbo mētali ad minus: q̄nq; etiam verbo signo/vel verbo vocali. Sed desideriū hmōi exꝑmi nō potest, nisi habeat saltē vere: vnde orō vtrunq; dicit. Sed qd hoꝝ dicat substantiue/ꝛ qd formalr seu ꝯnotatiue est questio/ꝛ sic responsio Rich. distinguit: q2 vtrunq; potest dicere fm aliam ꝛ aliam acceptionem. Parum tñ refert: q2 deficiente ꝯnotato deficit suppositio: ideo vterq; actus reqrit vt sit orō Quia tamen orō frequentius dr petitio: ꝛ petitio est sine locutōe vel mentali vel exteriori: immo est locutio interior vel exterior: ideo potest dici q orō sit actus rōis: ille scz quo loquit deo mētal'r: a quo desiderat optata obtinere. Quō autē fiat interior locutio/habitū est supra lectōe. xxxj. Nihil eñ aliud est nisi ꝓprium desideriū mēte cōcipere/vt deus illud ꝯcedat: ꝛ hoc est mentaliter exꝑmere verbum mentale formare. Oratio vero exterior est signum aliquod sensibile orōni interiori subordinatū. Et ita beatus Thomas secūda scdē q. lxxxiij. art. j. tenet orōnem esse actum rationis. Et hoc idem innuit nomen petitio: quod ponitur pro genere definiti. ¶ Additur/que ad deum dirigitur: quia sola petitio que fit ad deuz immediate vel mediate per sanctos intercessores proprie oratio dicitur. Unde pene in omnibꝫ definitionibus supra positis exprimitur deus: tāq̄ is qui petitur. Unde vt dicit Guil'. sola petitio q̄ fit ad actorem: principalitatem potestatis in re q̄ petitur habentem est oratio. Hic autem est solus deus in cuius sunt ditione cuncta posita. Petitio vero que fit ad sanctos: quia non fit tanq̄ ad eos per quos principaliter implendum sit quod petitur: sed tanq̄ ad mediatores/id a dō fieri impetrantes: pro quāto ꝑ eos fit ad deuz oratio dicitur. Ideo additum fuit: vel ad personam vel ꝑsonas propter ipsum. Ea enim que petēda sunt/gratia scilz ꝛ gloria/solus deus dare potest.

¶ I Ex quo patz solutio scdē q. scz ad quem dirigenda sit oratio/scz ad solum deum tanq̄ ad illum qui ꝓncipalitatē habet potestatis petita cōcedendi. Unde etiā colligit cuius virtutis oratio

ta quidem viribus sed sacerdotis manibus frangatur et distribuatur vnicuique secundum quod oportet. Et ideo ad excitandum hoc desiderium: sacerdos exaltat vocem in hac oratione. Duo circa hoc faciens. Excitat enim desiderium ad petendum panem celestem: dicens in communi. Oremus: deinde ad temeritatis excusationem et presumptionis allegat salutaria orandi monita et precepta: ac circa orandi modum diuine institutionis instituta. Cum enim vt premissum est in prohemio: multa requiruntur ad fructuosam huius celestis alimonie manducationem: ne cibus vite vertatur in cibum mortis: sicut de deo in prosa canitur. Mors est malis vita bonis. Opus est vt oremus: ne cibus vite nobis vertatur in cibum mortis: et cibus salutaris propter nostram indispositionem fiat nobis exicialis. Indigne enim manducantes iudicium sibi manducant et bibunt: facti rei corporis et sanguinis domini: vt dicit apostolus. j. Cor. xj. ¶ D Inter requisita ad digne communicandum numeratur oratio supra lec. xiij. Ad orandum autem preceptis monemur vtriusque testamenti noui et veteris euangelicis et apostolicis: ideo subiungit preceptis. Unde. ij. Paral. xx. Cum ignoramus quid agere debeamus: hoc solum habemus residui: vt oculos nostros dirigamus ad te: haud dubium quin in oratione. Item Tob. iiij. Omni tempore benedic deum et pete ab eo vt vias tuas dirigat: et omnia consilia tua in ipso permaneant: et Eccl. xviij. Non impediaris orare semper: quoniam merces dei manet in eternum. Monemur et preceptis euangelicis Lu. xviij. semper orare et non deficere. Et apostolicis. vnde. j. Thes. vlti. Sine intermissione orate. Item ad Heb. iiij. Adeamus cum fiducia ad thronum glorie dei: vt misericordiam inueniamus in auxilio oportuno: tota scriptura huiusmodi preceptis et monitis plena est. ¶ Additur [salutaribus:] quia scripture precepta ad vtilia et ea que salutis sunt diriguntur. Unde ij. ad Thimo. iij. Omnis doctrina inspirata vtilis est ad erudiendum/ docendum/ corrigendum ac arguendum in iusticia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus. Salutaria igitur sunt monita et vtilia precepta inducentia ad orandum: quibus inuigilandum est: ne contemnentes tam salubrem exhortationem dei beneficio reddamur indigni. Iuxta illud beati Grego. x. moral. Dignum profecto est vt ab eius beneficijs quisquis sit extraneus cuius iussionibus non vult esse subiectus. ¶ Sed cum monere et precipere contrarias habent conditiones: preceptum enim vim habet obligatiuam monitio vero tantum inductiuam et exhortatiuam: cur hec simul iunguntur: cum dicit preceptis salutaribus moniti. Respondet Alex. parte iiij. q. xxxij. Ex doctrina orandi et presertim huius orationis ad quam inducimur christi est qui magister est et dominus Joh. xiij. Uos vocatis me magister et domine/ et bene dicitis sum etenim. Domini autem est precipere et instruere. Magistri monere et instruere: vt sic illa duplex auctoritas insinuaretur dominationis. s. et magisterij copulatur hic institutio et preceptum et monitio. Preterea dicit Alex. Monitio domini licet non importet obligationem necessitatis: sicut illud quod est preceptum simpliciter: importat tamen obligationem reuerentie vt sicut ob necessitatem salutis acquirende incumbit exequi id quod preceptum est. Sic ob reuerentiam domini monentis incumbit exequi quod monet. Monita enim hic dicuntur precepta. ¶ E Sequitur [Et diuina institutione formati] .i. firmiter eruditi. Quid scilicet et qualiter orare debemus. Hoc enim nescit mortalis imbecillitas nisi doceatur. vnde ad Ro. viij. dicitur. Quid oremus sicut oportet nescimus. Unde et filij Zebedei in petitione reprehensi sunt: quia non recte petierunt. Dicente eis christo: Nescitis quid petatis Matt. xx. Et Iaco. iiij. Petitis et non accipitis eo quod male petatis. Eapropter discipuli ne in petitione errarent christum adierunt: petentes vt quemadmodum orandum esset eos instrueret/ dicentes: Domine doce nos orare. Matt. vj. vnde et precibus eorum inclinatus plurima salutis monita circa orationis modum et formam tradidit dicens. Cum oraueritis non eritis sicut hypocrite: qui amant in synagogis et angulis platearum stantes orare vt videantur ab hominibus. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum et hostio clauso: ora patrem tuum. Tradidit et formam orandi dicens: Orantes nolite multum loqui/ sicut Ethnici faciunt. Putant enim in multiloquio exaudiri: sic autem orabitis. Pater noster qui etc. Hac diuina institutione edocti: non nostra presumptione temeraria [audemus dicere] scientes quid et quomodo et qualiter orare debemus. Christo auctore patris et doctore: qui ausum prebet orandi salutaribus preceptis: fiduciam impetrandi exhortationis monitis. Amen amen dico vobis. Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis Joh. xvj. Petite et accipietis: querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. Luc. xj. Prebet et doctrinam deprecandi diuinis formam institutus. Et secundum Alex. dicit notanter formati non informati: quia notatur quod diuina institutio firmiter nobis inherere debet: sicut forma ei cuius est forma. Propter quod signanter dicitur: formati potius quam informati. Licet idem importent. Unde institutura domini debent in corde scribi. Prouer. vij. Serua mandata mea et legem meam quasi pupillam oculi tui: scribe illam in tabula cordis tui. ¶ F Et quia ad orandum tam salubriter exhortamur. Uidenda sunt aliqua de oratione quatinus ad vtiliter orandum instructi: eisdem fructuosius incumbamus. Quid enim oratione prestantius: quid fructuosius aut quid magis necessarium. Cuius excellentia ex his colligitur: vt dicit wilhel. paris. in diuina rethorica circa principium: quod omnis sacrificatio omnis benedictio omne sacramentum et omnino quicquid in cultu diuine honorificentie agitur aut oratio est/ aut oratione perficitur. Item ex eo quod omnis ecclesia sanctorum pro celesti ac diuino magisterio erudita ac instituta: tanta tamque multiplici celebritate frequentat orationem: vt et die noctuque insistat et inuigilet: et eidem vite presentis tempora tanquam illi consecrata et debita percipiat. Cuius rei nulla alia causa vel ratio estimari vel cogitari potest: nisi orationis tanta necessitas tantaque fructuositas: que tante frequentationis et instantie continuitatem exigat et requirat. Denique sicut omnes fructus oratione perficiuntur: ita nulla vera virtus nisi per orationem obtineri potest. Unde abbas Isaac in sua colla. c. ij. ait Est virtutum et orationis reciproca quedam inseparabilisque coniunctio/ inuicem sibi mutua ratione connexa. Nam sicut ad orationis perfectionem omnis tendit structura virtutum: ita nisi huius culmine hec omnia

virtutū genera fuerint colligata atq₃ ꝯpacta nul
lo mō firma poterūt vel stabilia ꝑdurare. ¶ Ui-
denda sunt ergo de oꝛōne nouem in genere. Pri-
mo de ei⁹ q̄dditate ac definitōe ac cui⁹ potētie et
ꝟtut; sit act⁹. Scđo/ad quē dirigēda sit. Tertio/
de spēb₃ oꝛōis. Quarto/de his que petēda sunt.
Quinto/cuius sit oꝛare. Sexto/de ei⁹ q̄litate: an
vocalis esse debeat/an mētalis. Septimo/de at
tētōe. Octauo/de ei⁹ efficacia. Nono de ei⁹ meri-
to. ¶ B Quātū ad pmū recitat Alexan. pte
iiij. q. lxxviij. multas oꝛōnis definitōnes verbali-
ter differentes: ſm sententiam satis ꝯcordantes.
Dam̄. lib. iij. c. xxiiij. ita definit. Ascensus intelle-
ctus ad deū cui ꝯsonat illa Augustini in ſmo. de
oꝛōne ꝛ ieiunio pius mētis affect⁹ in deū direct⁹.
Et illa Hugonis: Conuersio in deū ꝑ pium ꝛ hu
milem affectum. Item definit Damas. Oratio ē
petitio decentiū a deo. Cui etiam ꝯsonat illa Au
gust. Rex inuisibiliū inq̄sitio. Et illa glo. margi.
sup illud. j. Thes. vlti. Sine intermissione oꝛate
Expꝛessio desiderij ꝓpter bonum adipiscendum
vel malū remouendū in foꝛma ꝑ verbum exteri⁹
vel interius. He em̄ expmunt petēda: hores exp-
mūt potētiā q̄ petit. Aliter definit btūs Greg. x.
moꝛa. di. Oꝛare est amaros in ꝯpunctōne gemi-
tus ꝛ non ꝯposita ꝟba resonare. Cui similis est il-
la Hugonis: Deuotio ex ꝯpunctōe pcedēs: que
dant ſm statū penitētis. Itē btūs Bern. in q̄daꝫ
eplā. Oꝛō est hois deo adherētis affectio: ꝛ fami
liaris q̄dam ꝛ pia allocutio: ꝛ statio illūinate mē
tis ad fruendū deo q̄₃diu lꝫ. Cui ꝯsonat ista beati
Ambꝛo. Oratio est cibꝰ mentis ꝓclaraq₃ alimo-
nia suauitatis: q̄ membꝛa nō onerat/sed in oꝛna-
mēta ꝯuertit. Oꝛnamenta vtiq₃ moꝝ ac ꝟtutuꝫ.
He due dant ſm statū ꝑfectōis oꝛantis. He autē
definitōes diuersas oꝛōnis ꝓprietates exꝓmunt ꝛ
magis q̄dam sunt ꝓprietatū assignatōnes ꝛ lau-
des. vt dꝛ Guil. q̄₃ ꝯuertibiles difinitōnes. Has
pulchꝛe ꝛ late ꝓsequitur Alexan. loco allegato.
Definit aūt oꝛonem Guil. in de diuina rhetoꝛica
in sua generalitate sic: Oꝛō est petitio q̄ ad deuꝫ
dirigit; vel ad ꝑsonas vel ꝑsonam ꝓpter ipm̄. Pe
titio aūt gen⁹ est ad oꝛōem: q̄ generalr̄ est locutio
inclinatiua alterius ad bonum ꝓstandum vl̄ ma
lum remouendum. Et dꝛ inclinatiua/non opta-
tiua: quia nō est ideꝫ optare ꝛ petere. Multi em̄
optāt ꝛ desiderāt que non petunt: ꝛ multi optāt
vel desiderāt que oīno habere nolunt. Sicut vi-
ri sancti ꝛ sapientes q̄ multa ꝯcupiscūt ꝛ deside-
rāt ſm sensualitatē/a q̄bꝰ tn̄ se abstinēt virilr̄ ꝛ a-
uertunt. Qui aūt petit/indubitant ondit sese vel
le obtinere qđ petit. Hec Guil. ¶ H Et his
patꝫ ꝙ oꝛō est actus q̄dam potentie rōnalis: q̄a
relatus ad deū: qđ referre in deū soli potentie rō
nali ꝯuenit. Sed vtrū sit actus intellectus vl̄ vo
lūtatis. nam vtrūq₃ vident definitōes sanctoꝛuꝫ
astruere vt in illa ascensus intellectus ad deum
Et illa Aug. Pius mētis affect⁹ in deū direct⁹
ſm pmam videt ꝙ sit actus intellectus: ſm secū
dam ꝙ sit actus voluntatis siue affectus. Pꝛo q̄
notat Rich. in. iiij. dist. xv. q. iiij. ar. j. ꝙ oꝛō dupli
citer potest accipi. Uno modo ꝓ desiderio obti-
nēdi aliq̄d a deo/quo desiderans oꝛdinetur in ip-
sum. ꝛ illo modo est actus volūtatis vt elicientis
ꝛ intellect⁹ vt dirigentis. Alio modo oꝛō est ꝓposi
tio hmōi desiderij/loquēdo deo ꝑ modū supplica
tiuum. Sic dꝛ Isidoꝛus: oꝛare est dicere: ꝛ sic est
actus intellectus vt elicientis ꝛ volūtatis vt mo
uentis. Ex illo patꝫ ꝙ oꝛō siue sic siue sic capiat:
semꝑ impoꝛtat vtrunq₃ actum intellectus ꝛ vo-
luntatis. vterq₃ em̄ requirit ad oꝛonem. Nihil ei
petit obtineri nisi affectu desideretur: ꝛ intellectu
desiderium expꝛmatur ei a quo obtineri speratur.
Solum em̄ desideriū obtinendi nō est oꝛō. Naꝫ
qui quod desiderat/suo ingenio ꝛ laboꝛe acqui-
rit/nō dꝛ oꝛare: sed qui hoc ab alio sibi dare petit/
oꝛat. Requirit ergo expꝛessio petitōnis verbo mē
tali ad minus: quēq₃ etiam verbo signo/vel verbo
vocali. Sed desideriū hmōi expꝛmi nō potest nisi
habeat saltē vere: vnde oꝛō vtrunq₃ dicit. Sed
qđ hoꝝ dicat substantiue/ꝛ qđ foꝛmalr̄ seu ꝯnota
tiue est questio/ꝛ sic responsio Rich. distinguit: q̄ꝛ
vtrunq₃ potest dicere ſm aliam ꝛ aliam acceptio
nem. Parum tn̄ refert: q̄ꝛ deficiente ꝯnotato de
ficit suppositio: ideo vterq₃ actus reqrit vt sit oꝛō
Quia tamen oꝛō frequentius dꝛ petitio: ꝛ peti-
tio est sine locutōe vel mentali vel exterioꝛi: im-
mo est locutio interioꝛ vel exterioꝛ: ideo potest di
ci ꝙ oꝛō sit actus rōis: ille scꝫ quo loquit deo mē
talr̄: a quo desiderat optata obtinere. Quō autē
fiat interioꝛ locutio/habitū est supꝛa lectōe. xxxj.
Nihil em̄ aliud est nisi ꝓpꝛium desideriū mēte cō-
cipere/vt deus illud ꝯcedat: ꝛ hoc est mentaliter
exꝓmere verbum mentale foꝛmare. Oratio vero
exterioꝛ est signum aliquod sensibile oꝛoni interi-
oꝛi suboꝛdinatū. Et ita beatus Thomas secūda
scđe. q. lxxxiij. art. j. tenet oꝛōnem esse actum rati-
onis. Et hoc idem innuit nomen petitio: quod
ponitur pꝛo genere definiri. ¶ Additur/que ad
deum dirigitur: quia sola petitio que fit ad deuꝫ
immediate vel mediate per sanctos intercessoꝛes
pꝛopꝛie oꝛatio dicitur. Unde pene in omnibꝰ defi
nitionibus supꝛa positis expꝛimitur deus: tāq̄₃
is qui petitur. Unde vt dicit Guil. sola petitio q̄
fit ad actoꝛem: pꝛincipalitatem potestatis in re q̄
petitur habentem est oꝛatio. Hic autem est solus
deus in cuius sunt ditione cuncta posita. Peti-
tio vero que fit ad sanctos: quia non fit tanq̄₃ ad
eos per quos pꝛincipaliter implendum sit quod
petitur: sed tanq̄₃ ad mediatoꝛes/id a dō fieri im
petrantes: pꝛo quāto ꝑ eos fit ad deuꝫ oꝛatio di
citur. Ideo additum fuit: vel ad personam vel ꝑ
sonas propter ipsum. Ea enim que petēda sunt/
gratia scilꝫ ꝛ gloꝛia/solus deus dare potest.
¶ I Ex quo patꝫ solutio scđe q. scꝫ ad quē
dirigenda sit oꝛatio/scꝫ ad solum deum tanq̄₃ ad
illum qui pncipalitatē habet potestatis petita cō
cedendi. Unde etiā colligit cuius virtutis oꝛatio

sit actus. Cū eñ orans orādo deū pstat ipo facto deū esse summū oim pncipium: oia in sua babens ptāte: erbibet sibi honorē latrie: vt p3 er di ctis 3 lec. xlx. Orādo eñ petit ab eo tanq3 ab eo q pncipalitatē h3 ptāris/qd solius dei est: vñ sic petēdo adorat: q2 deū quē orat/pfitet pmū oim pncipiū: oia pducēs/oia gubernās/oia administrans: ptinet g orō ad vtutē latrie. Huic diffinitioni Guilhelmi/satis pcordat illa Dam. Orō ē petitio decētiū a deo. Et illa mgri: Expressio desiderij zc. ita q addatur Expressio desiderij facta deo: ppter bonū adipiscēdū/vel malum remouēdum formata: p vbum interius vel exterius. Et lz deus nō indiget expssione vt noscat nostra desideria: cuius oculis nuda z apta sunt oia: tñ orās orādo deum/elicit in se cognitionem desiderij sui: vt de illud pplear: qd est exprimere z loqui deo.

¶ K Ad tertiū scz de spēb orōis tanta est varietas vt nisi speciali spūssancti illuminatōe cōphendi non pñt. Nam tot orōnis spēs assignari possunt/quot in aia vna: immo in cunctis aiab stat qūnt q̄litates generari. Scdm mēsuram nāqz puritatis in q mēs vnaqz pficit: z qualitatē stat in quo vel ex accidentib inclinat/vel p suam renouat industriā: ipa quoqz momentis singulis reformat: z iccirco vniformes orones emittī semp a nemine posse certissimū est. Aliter eñ qs qz supplicat cū alacer est: aliter cū tristicie vl despe ratōis pondere pgrauat: aliter cū spiritualib suc cessib viget: aliter cū impugnationū mole depri mit: aliter cū veniā peccatoꝝ: aliter cū acquisitio nē grē seu cuiuslibet vtutis exposcit: vel certe extinctōem cuiuslibet vitij depcat: aliter cū psidera tōne gehenne ac futuri iudicij timore pungitur aliter cum spe futuroꝝ bonoꝝ z desiderio q inflā mat: aliter cum in necessitatib z periculis/aliter cū in securitate z tranqllitate vsat: aliter cū sacra mento z celestiū reuelatōib illustrat: aliter cum sterilitate vtutū ac sensuum ariditate pstringitur vt dt abbas Ysaac de orōe. c. viij. fm omnes has z innumeras alias diuersitates orātiū/sumi pñt alie z alie spēs orationū. Preterea fm diuersas orationum psiderationes ac comparatōes nunc ad eum qui orat/nūc ad eos p qbus oratur: nūc ad ipa que pcedi postulant/aut remoueri petuntur: nūc ad radices e quib orandi affectus orit: nūc ad alia q̄dam varie sumunt orationū spēs: q oia psequi: z si nō impediret ingenij obtusitas: phiberet tñ digressionis a pncipali nrā materia nimia plixitas. Sufficiat vel tangere spēs illas qs apls. j. ad Thi. ij. exarauit. ¶ L Quattuor itaqz orōnis spēs assignat apls cum ait. j. Thi. ij. Obsecro pmum oim fieri obsecratiōes/orōnes/postulatōes/gratiarūactiōes p omnibus hominibus. Que pene tot habēt interpretes qt expositores. In coll. patꝝ collatōe. ix. distinguunt fm iiij. status hoim. Nam pmo obsecratio ad incipientes peculiarit ptinet q adhuc vitioꝝ suoꝝ aculeis z memoria remordent. Est eñ obsecratio im ploratio vel petitio p peccatis: qua vel p psentibus vel p pteritis admissis suis vnusquisqz ppūctus venia depcat. Scda orō q ad illos spealr ptinet: q in pfectu iam spūali appetituqz virtutum q̄dam mētis sublimitate psistūt. Est eñ orō vt spēs in alijs pdistincta: cum aliud aliqd offeri mus seu vouemus deo: vt cū renūciantes mundo spōdēt cordis intentōe dño seruire: aut cū pponūt firme vitioꝝ radices funditꝰ eruere: qd ad pficiētes ptinet. Tertia spēs postulatio/eos respicit q pfectōem voto z suoꝝ opib impleuēs/intercedere p alijs psideratōe fragilitatis coꝝ z charitatis studio puocant. Est eñ postulatio supplicatio q ex charitate feruore p alijs fundit. Quarta spēs gratiarūactio/ad illos respicit/q iam penalis pscie spina de cordib euulsa: securi iam munificentias dñi ac miseratōes/quas vel in pterito tribuit/vel in pñti largit/vel pparabit in futuro mente purissima retractātes ad illam ignitā que ore hominū nec pphendi/nec exprimi pōt orōnem feruentissimo corde rapiant. Et has. iiij. supplicationū spēs etiā dñs ipe in suis orōnib exemplauit. Nam obsecratōis genus assumpsit dū in orō ait: Pater si possibile est transeat a me calix iste. Vel illud qd ex eius psona cantat: Deꝰ deus meꝰ respice in me/qre me dereliquisti. Orōem vero cum dt Joā. xvij. Ego te glorificaui sup terrā/opꝰ psummaui qd dedisti mihi vt facere. Postulatōnem cum dt: Pater qs dedisti mihi/volo vt vbi ego sum/z ipi sint mecū. Joā. xvij. Itē cū dixit: Pr ignosce eis/q2 nesciūt qd faciūt. Luce xxiij. Grarūactiōem cū dt: Cōfiteor tibi pr celi et terre: q2 abscōdisti hec a sapiētib z prudentib z reuelasti ea paruulis: ita pr/q2 sic placitū fuit añ te Mat. xj. aut cum dt Joan. xj. Grās tibi ago pater: qm exaudisti me: ego aūt sciebā q2 semp me audis. Pñt tñ oia illa quattuor orōnum genera in vna supplicatione pfecta pphendi. Qd z declarari posset in orōne plixa quā fecit dñs post cenā vltimā Joā. xvij. ¶ M Glo. or. j. Thi. ij. nō multū difformiꝰ a pdictis: vult q spēs ille seu differētie orōnum assignate ab aplo/dicūt differentias orōnis fm q orō dt: qua exprmuntur petēda fm gradꝰ qb pficit a statu culpe ad statū glorie. Vñ obsecratio dt adiuratio p reb difficilibꝰ p puersione impij/aut remotōe mali. Oratio est petitio bonoꝝ: vt vtutum p iam puersis. Postulatio est petitio glie celestis iam iustis. Grarūactio est grāꝝ relatio generalr p omnib. Vtūs Tho. j. iiij. scrip. dist. xv. z. q. ij. q. lxxxiij. ar. vl. quem seqt Petrus de aliaco: Nicolaus de lyra: z alij plerīqz distinguit dictas quatuor spēs fm ea q reqruntur ad orōnem: q fuit tñ ordine quē aplus ponit. Vñ fm eum/ad orōnem tria reqrunt: qꝝ pmū est/q orās mēte ascēdat ad deū quē orat qd signat noīe orōnis/accipiēdo pphe/nō coīt. Nā fz Dam. Orō est ascēsus intellectꝰ in deū. Ascēsus dico ad cogitādū z memorādum diuinas pfectiones/potentiā/sapiētiā/bonitatē3/z ceteras. Que

etiā ideo verbis exprimunt᷑: vt p̱ ea mens ad deū
cognitōe ꝛ amore eleuet᷑: vt cum eccl'a orat: Om
nipotēs ꝛ misericors deus ꝛc̄. Scdo reqritur pe
titio q̄ feat᷑ noie postulatōis: siue determinate ali
quid ꝓponat᷑: vt illud Salo. Prouer. xxx. Duo
rogaui a te: vanitatē ꝛ vba mēdacij lōge fac a me
Mendicitatem ꝛ diuitias ne dederis mihi. qd̄ q̄
dā ꝓprie noiant postulatiōem. Siue indetermia
te: vt cum qs general'r petit exaudiri vel iuuari.
Ut in ps̄. xxx. Inclina ad me aurē tuā: accelera
vt eruas me. Et illud ps̄. lxix. Deus in adiutori
um meū intēde. Dn̄e ad adiuuādū me festina. Et
hāc noiant supplicatōnem: siue solū factū narret᷑: ꝛ
vt illud Joā. xj. Ecce quē amas infirmat᷑: qd̄ vo
cāt insinuatōēꝫ. ¶ Tertio reqrit᷑ rō impetrādi qd̄
petit/ ꝛ hoc vel ex p̱te dei q̄ petit᷑: vel ex p̱te ei⁹ q̄ pe
tit. Rō qdēꝫ impetrādi ex p̱te dei/ est dei sanctitas
ꝛ p̱fectio: ꝓpter quā petimus exaudiri: fm illud
Danie. ix. Propter temetipm inclina de⁹ meus
aurē tuāꝫ: ꝛ ad hoc p̱tinet obsecratio q̄ est p̱ sacra
prestatio. Sicut cū dicimus: p̱ crucē ꝛ passioneꝫ
tuā: li. nos dn̄e. Sic petōr qn̄ petit ꝓ se amotōēꝫ
culpe: ꝛ si eius petitio nō est accepta rōne petētis
accepta tn̄ esse pt rōe mediatoris p̱ quē fit adiura
tio: sicut si diceret petōr: Obsecro te dn̄e p̱ p̄cio
sam mortē tuam: vel p̱ dulcissimā matrem tuam
Acceptā eīn illā orōnē faceret intercessio matris
vel inuocatū bn̄ficiū passionis. Sic ꝯsueuit ec
clesia in orōnibꝫ ad patrē factis ꝯcludere: Per
dn̄m nr̄m Jesum christum vt s̄. frequēter expositū
est. Sic ꝯtestamur deū p̱ scōs q̄ sibi placuerūt
Sic in letania p̱ incarnatōem tuā/ p̱ natiuitateꝫ
tuā ꝛc̄. li. nos dn̄e. Rō ꝟo impetrādi ex p̱te petēt᷑
est gratitudo: qꝛ de acceptis bn̄ficijs grās agen
do meremur potiora nobis ꝯseruari/ augeri/ ꝛ acci
pere potiora. Uias aūt impetrādi sibi claudit q̄
de acceptis gratias non agit. Et vt dr̄ glo. Hay
monis: he quatuor spēs in officio misse inueniūt᷑
nam obsecratōes sunt q̄ p̄cedunt ꝯsecratiōem: in
quibus fit memoria Christi/ doctrine eius ꝛ san
ctoꝝ: ꝛ sic q̄dam sacra ꝯmemorant᷑. Orōnes ꝟo
sunt ea q̄ in ꝯsecratōe dicunt᷑: in qua mēs nr̄a ma
xime dꝫ eleuari in deū. Postulatōes ꝟo sunt: q̄ in
sequētibꝫ petitōibꝫ sequunt᷑: quia eterna bona et
pax determinate ꝛ general'r viuis ꝛ mortuis po
stulant᷑. Que vero post ꝯmunionē dicunt᷑: sunt
grarūactōes. Et hec quatuor cōiter in orōnibꝫ ec
cle ac collectis sil' inueniunt᷑: vt in illa orōne: Om
potens sempiterne deus/ mestoꝝ consolatio: la
borantiū fortitudo: ꝑueniant ad te p̄ces/ de qua
cūqꝫ tribulatōe clamantiū: vt omnes in necessita
tibus suis/ miscdiam tuam gaudeāt affuisse. In
qua primum/ omnipotēs scꝫ deus/ p̱tinet ad orō
nem: mestoꝝ ꝯsolatio ꝛc̄. ad gratiarūactioneꝫ: qd̄
sequitur/ ꝑueniant ad te p̄ces ꝛc̄. p̱tinet ad postu
latōem: p̱ Chr̄m dn̄m nostꝝ/ p̱tinet ad obsecratio
nē. Et ita est videre pene de omnibꝫ. ¶ Ex his āt
patet/ vt dr̄ dominus Pe. de aliaco: ꝙ obsecrati
ones/ orationes/ postulationes/ gratiarūactiones

non sunt p̱tes subiectiue: hoc est spēs orōnis pro
pter qd̄ non oportet ꝙ diffinitio orōnis ꝯueniat
cuilibet haꝝ p̱tium. Sed sunt p̱tes integrales ex
qbꝫ ꝯponit᷑ orō p̱fectissima. Consistit tn̄ orō p̄nci
pal'r in ipa postulatōe siue petitōe: vn̄ bn̄ definita
est petitio q̄ ad deū dirigit᷑: vl' ad p̱sonas aut p̱soe
nā ꝓpt' Chr̄m. Uel fm Dam̄. est petitio decētiuꝫ
a deo mediate vl' immediate. Sūt ꝛ alie diuisio
nes scōꝝ ꝛ expositōes p̄fate diuisiōis: qs late p̱
seqt᷑ Alex. Sed q̄ dicta sunt/ sufficit tetigisse.
¶ N Nunc videndū est de his q̄ petēda sūt
ꝛ de hoc breuiter dꝫ fm btm̄ Aug. ad Probā/ de
orādo deū: q̄ lꝫ desiderare/ hec licet ꝛ petere. Sꝫ
fm Rich. breui distinctōne absoluit᷑ hec questio.
Nam triplicia sunt q̄ desiderari pn̄t. Quedā qbꝫ
nō possum⁹ male vti saltē formal'r: vt ꝟtutes/ gra
tia ꝛ gloria: ꝛ talia determinate ꝛ simpl'r peti pn̄t
in orōne. Sic eīn legimus scōs simpl'r petisse:
Ostende nobis faciē tuā ꝛ salui erimus. Itē/ duri
ge me in semita mandatoꝝ tuoꝝ. Et hoc veꝝ est
de grā gratū faciēte ꝛ gloria: illis nemo male vti
pōt/ nec formal'r/ nec obiectiue: qꝛ repugnant oi
malo vsui scꝫ petō: sic ꝛ ceteras ꝟtutes charitate
formatas simpl'r petimus: qꝛ ꝓpter charitatē for
mantem eas: etiam nemo male eis vtitur obiecti
ue. Secus de moralibꝫ tn̄: id est grā nō formatꝫ
illis male vti possumus obiectiue: qꝛ de eis qs p̄t
extolli ꝛ supbire: sicut de ꝟtutibꝫ naturalibus: et
nō sunt inter summa sed iter mediocria bona nu
merāda. Quedā sunt bona quibꝫ possumus ꝛ be
ne ꝛ male vti/ vt bona naturalia: dona grē gratꝫ
date: ac p̱ bona tp̄alia: ꝛ illa nō sunt determina
te petēda ꝛ p̱ se: id est absolute: sed sub ꝯditōe si de
us p̄uidet illa ad saluteꝫ nostram esse vtilia. Illa
vero quibꝫ bene vti non possumus ea acceptādo
vt vindicta de inimicis: victoria in bellis iniustis
potentia pauperes opprimēdi/ ꝛ similia q̄ sine pec
cato adesse non pn̄t: nullo modo sunt petenda a
deo in orōne/ vt hec nobis ꝯcedant᷑. De hoc lati⁹
in petitōibꝫ dominice orōnis tractandum erit: cū
ꝙ omnia adoranda seu petenda in ipa ꝯtinent᷑.
¶ O De quinto scꝫ cuius sit orare. Ad hoc
respondet btūs Tho. q. pallegata ar. x. post Ale
xan. Et qꝛ orō est actus rōnis quo aliqs superio
rem dep̄catur: sicut imperium est actus superio
ris quo iferior ad aliquid ordinat᷑. Illi proprie
competit orare: qui rationem habet ꝛ superioreꝫ.
Unde patet ꝙ omni rōnali creature vsum rōnis
habenti: ꝛ solum tali ꝯuenit orare. Quales sunt
angeli ꝛ hoīes. De angelis bonis manifestū est.
Un Raphael. dum orabas ꝛc̄. Ego obtuli orō
nes tuas dn̄o Tobie. xij. Offerēdo aūt orōnes et
ipse orabat desiderādo orōnes Tobie a deo exau
diri. De malis Matth. viij. Demones rogabant
eum dicētes: Si eijcis nos/ mitte nos in porcos
De hominibus bonis/ prophetis ꝛ sanctis plena
est vtriusqꝫ testamenti scriptura. De damnatis.
Luce. xvj. Diues epulo orabat: Pater Abra
am/ miserere mei: ꝛ mitte Lazarum ꝛc̄. Deo vero

quia superiorē nō hō/orat a pstare ꝯuenit: ⁊ non orare: neqꝫ ex eo ꝙ vna ꝑsona est ab alia. Et per h exaudire orantē/ab ea habet a qua ⁊ essentia. Nō tñ ꝓpter hoc vna est superior alia: licꝫ origine sit prior. Unde in symbolo Athanasij tres ꝑsone coeterne sibi sunt ⁊ coeq̄les: ⁊ nulli ꝑsone diuine cōuenit orare. Ex ꝟo Christus ꝑrem orasse legit̄: non ſm diuinā naturā h egit: sed ſm humanā ꝓ nob assumptā: ſm quā ait: Pater maior me est. Joā. xiiij. Brutis q̄ rōne caret/orare nō ꝯuenit. Et licet dr̄ in Ps. Qui dat iumētis escā ip̄oꝝ: ⁊ pullꝭ coruoꝝ inuocātibꝫ eum. Inuocare capit̄ ibi pro naturali desiderio: q̄ oīs creatura etiā nō cognoscens appetit deo assimilari: vt dr̄ phs. ij. de aīa. q̄ appetit esse ⁊ ꝑmanere: ⁊ ea q̄bꝫ pōt in esse ꝯseruari. Sic ⁊ oīa dicunt̄ deo obedire ꝓpter naturalem instinctū/quo a deo mouet̄. ℭ P Alexāder de ales. q. xci. par. iiij. latiꝰ ꝓsequit̄ illā q̄stionem de ꝑsonis in diuinis de beatis/de viatoribꝫ/de damnatis. De p̄mo dr̄: Non pōt esse in diuinis: q̄a orō de sua rōne repugnat identitati substātie: repugnat etiā equalitati potētie: repugnat fontalis plenitudinis opulentie. Ergo quia in diuinis nulla est substātie diuersitas: ideo nec orō: q̄ nullus orat se. Nulla etiam potētie minoritas: igit̄ nec oratio. q̄ oīs orans magis potētē orat: q̄ aliquid pstare p̄t q̄d ip̄e non p̄t. Quia etiā in bonis nulla egestas: igit̄ non orō. Omnis enim orans orat ꝓ aliquo supplēdo q̄ caret is vel aliꝰ ꝓ q̄ orat q̄ ergo ꝑsonaꝝ in diuinis est substātie identitas/potētie equalitas: ⁊ eadem fontalis plenitudinis opulētia: nō p̄t ibi esse orō. Christo aūt ſm assumptā naturā optime ꝯuenit orare: tum ꝓpt̄ meritū tum ꝓpt̄ exēplū: tū ꝓpt̄ ꝟitatis assumpte nature argumētū: tū ꝓpt̄ officiū assumptū assequendū. Cōgruebat eñ rōne sui meriti: q̄ sua orōne merebat̄ nobis q̄ sumus minꝰ idonei ad susceptōem bñficiorū dei. Rōne exēpli: vt discipulos suos ⁊ ꝯsequēter nos ad orōnis exercitiū inuitaret. In cuiꝰ exercitio maxime aduersariꝰ supat̄: ꝓpt̄ q̄d dñs dixit Mat. xxvj. Uigilate ⁊ orate vt non intretis in temptatōem. Unde Amb. sup Beati immaculati ꝑnoctabat in orōne dñs Jesus: nō indigens petitionis auxilio: sed statuens nobis imitatōis exēplū. Orare etiā ꝯuenit Christo in argumentū ꝟitatis assumpte humanitatis: vt se ostenderet veruꝫ hominē: ⁊ vere a deo missum. Hinc Joā. xj. dicebat: Gratias ago tibi dñe/q̄ exaudisti me: ego autē sciebā/q̄ semꝑ me audis: sed ꝓpter ꝑplm istum q̄ circūstat dixi vt credant: quia tu me misisti. Ultimo ꝯgruebat Christo orare rōne officij: q̄ ip̄e sacerdotis ⁊ pontificis habebat dignitatē. Unū sic ad officiū eius ꝑtinebat sacrificiū ꝓ peccatis offerre: itaꝫ ꝓ pctōribus exorare. Unde ad Heb. v. Oīs pōtifex ex hoībꝫ assumptꝰ ꝓ hoībꝫ ꝯstituitur in his que sūt ad deū: vt offerat dona ⁊ sacrificia ꝓ peccatis. Et sequit̄ ca. vij. Jesus aūt eo q̄ maneat in eternū/sempiternū habet sacerdotiū: vnde ⁊ saluare p̄t: in ꝑpetuum accedens per semet ipsum ad deū: semꝑ viuēs ad interpellāduꝫ pro nobis. Dicit: semꝑ viuens ad interpellandū: q̄a nō tm̄ dū in humanis vitā adhuc mortalē ageret sed ⁊ nūc ⁊ vsqꝫ ad gnāle iudiciū interpellat ꝓ nobis rōne humane nature repñtatōne sui ad patrē ea parte qua homo est: ex qua parte mediator noster est: vt dr̄ glo. supra ꝟbum allegatum: scꝫ/ semꝑ viuens ad interpellandū pro nobis. Glosa interl. repñtatōne sui ex ea natura qua pontifex id est humana/quam celis intulit: interpellat ꝓ nobis. ℭ Q Nec obuiat p̄dictis q̄d de spiritusancto Paulus dr̄ ad Rom. viij. Quid oremꝰ/ sicut oportet nescimus: sed ip̄e spūs postulat ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibꝫ. Nam ſm q̄d exponit btūs Augꝰ de bono ꝑseuerantiū intelligendū est causalr̄. Postulat ꝓ nobis: id est nos postulare facit. Unde dr̄: Quid eñ est q̄ ip̄e spūssanctus interpellat nisi interpellare facit gemitibus inenarrabilibꝫ/sed veracibꝫ. Tropo eñ illo dicit quo dicimus: letū dieꝫ/q̄ letos facit. Q̄d ꝟo Damascenꝰ li. j. ca. x. loquēs de spūsancto: vocat eū interpellatorē paracletū/ita dicēs: Deꝑcatoreꝫ ⁊ interpellatorē paracletū: ⁊ vniuersoꝝ deꝑcatōes suscipientē: per omnia similē patri ⁊ filio: intelligendum est per quandā appropriatōem. Naꝫ p̄ces nr̄as ꝑ quādam approp̄atōem suscipit. Cum eñ actus dei respectu creature/sit totius trinitatis: suscipe p̄ces orantiū/attribuit̄ spūisancto: sicut ⁊ ip̄a bonitas ſm quā suscipiunt̄ p̄ces humiles miseroꝝ. Et per hunc tropū intelligende sūt plures auctoritates: in quibꝫ spūssanctus dr̄ aduocatus noster: ⁊ ꝓ delinquētibꝫ interuenire apd̄ iusticiā patris: vt loquit̄ Gregoriꝰ. Q̄d ⁊ ip̄e exponit dicēs: Aduocatus noster dr̄: quia ꝓ errore delinquētiū apud iusticiā patris interuenit. Et sequit̄: Qui etiā ꝓ delinquētibꝫ exorare ꝓhibetur: q̄m eos q̄s repleuerit/ad postulandū inflāmat et orantes facit. ℭ R De beatis angelis ⁊ sanctis ꝯsequenter ꝓsequit̄ Alexander/ostendēs q̄ eis ꝯuenit orare. Orant enim ꝓ se ⁊ ꝓ nobis. Pro se orant: non ꝓ malis amouēdis: q̄ nullum est in eis malū: sed ꝓ bonis tñ adipiscēdis. Orant eñ ꝓ bono habito/vt ꝯtinuent̄ tam angeli sancti/q̄ anime beate. Unde Gregoꝰ. ij. mora. In ip̄o deo posite/ab ip̄o aliq̄d petere dicunt̄. Nam quo mēte ardentius inherent/eo etiā de ip̄o accipiunt: vt ab ip̄o petāt que eum facere ⁊ velle nouerunt. De ip̄o ergo bibūt ⁊ ab ip̄o sitiunt: ⁊ modo nobis incomp̄hensibili in hoc q̄d petēdo esuriūt: p̄ficiēdo satiant̄. Discordarēt ergo a voluntate ꝯditoris. Si q̄ cum vidēt velle dare nō peterēt: eiqꝫ minꝰ inhererēt: si volētē dare /pigriori pulsarēt desiderio. Hic plane dr̄ de petitōe boni habiti vt ꝯtinuetur: quod notatur cū dixit: De ip̄o bibunt q̄d ab ip̄o sitiunt. Et q̄d dixit de animabus/similr̄ verū est de angelis. Aie autem beate etiam orant ꝓ nō habito. s. ꝓ corpoꝝ suoꝝ reunione: a qua in parte dependet glorie ip̄aꝝ p̄fectio. Unde Bernardꝰ in de diligēdo deū: Sine corꝑibus suis inq̄t nec

valēt nec volūt ꝯsūmari: ꝛ b. Gre.ij.mo. exponēs illō Apoc.vj. Uidi sub altari dei aīas interfecto rū ꝓpter verbū dei ꝛc. Ubi dicit ꝙ animas vindictā petere est diē iudicij ꝛ resurrectiōis corpoꝝ extinctoꝝ desiderare. Magnus eñ eoꝝ clamor est: magnū eoꝝ desideriū: ac verba illa eoꝝ sunt desideria. Pro nobis aūt orant: ꝛ ꝑ bonis adipiscēdis ꝛ malis remouēdis. De quo satis supra dictū recor esse lec.xxx.ꝛ.xxxj. ¶ S Quod vo omnibꝫ viatoribus bonis ꝛ malis cōueniat orare. Patet: quia q̄diu hic viuit vertibilis est viator ad bonū ꝛ ad malū. Nunq̄ҙ priuaṫ potētia satisfaciendi ꝛ merendi. Ideo ei cōpetit oratio que virtutē habet ꝑseruandi ꝛ purgandi. Purgādi: quia salutaris. Preseruandi: quia est virtualis. Hec eñ duo ꝑcipue orōni ascribūṫ. Nā de p̄mo dicit Hiero. sup marcū.c.vj. Orōne pestes sanātur mentis. Ecce purgatio ꝯtra incētiua vicioꝝ. De secūdo Isido. de sum.bo.li.iij.c.vij. Frequēs orō vicioꝝ impugnationē extinguit. Ecce preseruatio cōtra oīa tēptamenta. Nec obuiat ꝯtū ad malos illud Ecci.xv. Nō est speciosa laus in ore peccatoris. Nec illud Joh.ix. Scim⁹ q̄m peccatores de⁹ nō audit. Nec illud Chriſ. sup Matt. Qui orat ꝛ peccat: nō orat/ sed deū deludit. Nec illud Aug. in quodā sermone. Qua fronte postulas qd̄ promisit deus: si non facis qd̄ iussit deus. Prius audi monitionē: ꝛ sic exige promissiones. ¶ Nam quo ad primū ꝛ cetera intelligi possunt auctoritates ille de peccōre volente in peccato permanere. Et ita obstinatio. Tali in illo statu nō cōuenit orare: cū oranda ac petenda a deo non affectet. Secus de peccōre non obstinato qui affectat ac ꝓponit peccata deserere: ꝛ statū iusticie induere. Talis eñ q̄m hunc effectū ꝛ hoc ꝓpositū habet a deo iam pro illo dono ꝯuenit sibi vox laudis et gratiarūactio: que ē laus speciosa. Uel dr̄ nō est speciosa: id ē deo grata ꝛ accepta laus in ore peccatoris. Accepta inquā ad premium eterne remunerationis. ¶ De secūdo: Scim⁹ quia deus peccatores nō audit/ dicit btūs Aug⁹. ꝙ illud verbū non fuit christi/ sed ceci nondū plene illuminati. Uel vt sup̄ dictū est: Deus nō audit peccatores in peccatis ꝑmanere volētes: neq̄ҙ in his q̄ male petūt. De talibus etiā peccōribꝫ loquunṫ Chriſ. ꝛ Aug⁹ in auctoritatibꝫ allegatis. ¶ T De dānatis vo in malo obstinatis dicit: ꝙ non conuenit orare: licet possint aliqua postulare. Cū eñ orō ꝓprie accepta vt supra definita est: sic ꝯuersio ad deū per piū ꝛ humilē affectū: sitq̄ҙ petitio decentiū a deo: manifestū est cū damnati nec habeant piū ꝛ humilē affectū in deū: nec decētia petāt q̄ obstinati in malo. Ideo orō ꝓprie accepta dānatis nō ꝯuenit. ¶ Qd̄ etiā patet ex eoꝝ prauitate/ ex orationis dignitate/ ꝛ ex dei bonitate. Cum eñ cōtinue mouenṫ ꝑ contēptū in deū: nō pōt in eis esse humilis affectus: sine q̄ tñ nō pōt esse oratio quo ad primū. Orō etiā eleuat ꝓpriū subiectū scȝ mentē supra se in deum. Sicut definit Aug⁹. Oratio est pius mētis affectus in deū directus. Damnati vo penitus sunt a deo auersi ꝛ in malo depressi: ita vt eleuari supra se nō possunt: quare eis orōnis dignitas nō conuenit quo ad scd̄m. Deus q̄ҙ summe bon⁹ gratie sue munera non valentibus ꝑficere nō elargitur. Oratio autē inter diuine gratie munera numeraṫ. Ideo eā damnatis q̄ munerū gratie capaces nō sunt/ nō largiṫ. Uerū licet eis nō cōueniat orare ꝓprie: possunt tñ petere aut postulare. Petūt eñ sibi laxari man⁹ ad bonoꝝ vexationē. Sicut diabol⁹ petijt potestatē tēptandi Job. Sic dicit Glo.ij. Coꝝ.xij. super illud. Ter dñm rogaui. Exaudiṫ diabolus. Job petēs tēptandū: ꝛ nō exaudiṫ aplūs petens stimulū amouendū. Et btūs Grego.ij. moraliū Trib⁹ modis loquiṫ diabol⁹ ad deū. Uł cū vias suas insinuat. Uel electoꝝ innocentiā criminibꝫ accusat. Uel tentandā candē innocētiā postulat. Et ita accipiēdo orōnē large: pro q̄libet petitiōe facta ad deū ſm definitionē Guilhel. etiā demonibus cōuenit orare. Sic videṫ accepisse beatus Tho. cū dicit: illi cōuenit oratio/ qui rationē habet ꝛ superiorē: ꝛ ita large accipiṫ sup̄ in respōsione ad dubiū/ cū dr̄: Ab omni rōnali creature vsum rōnis habēti ꝯuenit orare. Si aūt orare acciperetur stricte: oportet addere omni rōnali creature vsum rōnis habēti: nō obstinate ꝛ dānate.

Lectio LXII. A

Nunc de sexta questione videndū que fuit de orationis qualitate. Inuestigandū ergo est de orationis qualitate: quantū ad expressionē vocis: loci cōgruentiā/ morā temporis/ gestus ꝛ situm corporis. Nā de qualitate ꝑfectionis dicet in.q.viij. de orationis efficacia. ¶ Circa primū: An oratio debeat vocaliter perfici. Premittit hic Alexan. par. iiij.q.ix. meb.ij. ar.vj. aliqua orō est pure mentalis: aliqua pure vocalis: aliqua mixta ex vtraq̄ҙ. ¶ Pure mētalis est: dū immotis labijs cor ad deū loquiṫ. Quō orabat Anna. De qua.j. Regū.j. dicit: Porro Anna loquebaṫ in corde suo: tantūq̄ҙ labia eius mouebanṫ: ꝛ vox penit⁹ nō audiebaṫ. et Glo. sup illud ps̄. Exaudisti dñe deprecationē meā dum clamarē ad te. Clamor fit ad deū nō voce/ ſ; corde: quia multi silentes labijs clamauerūt: multi strepētes corde auerso nihil impetrare potuerūt. Clama ergo intus vbi de⁹ exaudit. ¶ Pure vocalis est: qn̄ vocaliter loq̄ns nihil cogitat de his q̄ dicit/ nec in generali/ nec in speciali: ſ; castra fabricat in Hyspania aut hmōi. Hoc ē mētē versat inania ꝛ penit⁹ impertinētia. ¶ Mixta est q̄ orans mētaliter cogitat in genere vel in specie q̄ vocibꝫ enūciat. ¶ Itē orationū q̄dā est publica vł cōis: alia est ꝑuata ꝛ singularis. Publica ac cōis est q̄ ꝑ ministros ecctie in ꝑsona toti⁹ fidelis ppłi deo offerṫ. Hec non solū exigit affectū interiorē: sed ē

affectū exteriorē: quia illa est excitatiua oim fide-
lium ad bonū: ꝛ fit ꝓ omnibꝫ fidelibꝫ. Et licȝ sacer
dos exequēs orōnis officiū/non habeat qñqȝ af-
fectū: nō tñ est sine affectu iterioꝛe rōne affect⁹ mē-
broꝝ que sunt de eccl'a: qꝛ semꝑ aliqui sunt in ec
clesia q̄ hñt mētis affectū in deū directū. Alia est
oratio singularis ꝛ ꝓuata q̄ offerꝛ a singulari ꝑso
na: siue ꝓ se siue ꝓ alio aut alijs orante. Persona
singularis dꝛ que nō gerit ex officio ꝑsonam eccl'e
¶ B Tunc dꝛ ad dubium/ꝙ orō publica ne
cessario est vocalis: Oportet em̄ ꝙ talis orō inno
tescat populo ꝓ quo offertur. Quod fieri non pt
nisi sit vocalis. Debet nanqȝ se ꝑplus in hac mini
strís eccl'e ꝯformare/ipum deū ꝭm modum sibi
possibilē publice depcando. Et ideo rōnabilr sta
tuit eccl'ia/vt ministri eccl'e hmōi orōnes etiam
alta voce pnūciēt: vt ad noticiā oim poterint ꝑ-
uenire. Nec hoc tm̄ sed etiā instituit vt he cū me
lodia cant⁹ ꝑficiant: vt pꝫ ex cōi eccl'e ritu etiā in
ve. te. obseruato. Nam cantus in laudē dei fact⁹
cum intellectu: ꝛ aduertētia eorum que cantanꝛ
animos cantantiū exhilarat simul ꝛ audiētiū. Et
fugat etiam acediam que ꝭm Greg. est q̄dam tri-
sticia circa bona spūalia ꝛ diuina: que ꝓ tunc im-
minent facienda. vñ dꝛ Jaco. v. Tristatꝛ aliqs in
vobis: oret equo animo aut psallat. vbi glo. Cre
bra psalmodie dulcedine nociuā tristiciā depellat
Et ꝓba in ps. Exultabunt la. mea cū can. tibi
id est ita repleor interno gaudio cū cātauero tibi:
ꝙ in labijs meis foris apparet abūdantia gaudij
interioris. Cantus etiā ad dei laudē ordinat⁹ ob
lectat aim: ꝛ ad maiorē excitat deuotōnem. De q̄
beat⁹ Aug. dt ꝙ flebat vberrime in hymnis ꝛ cāti
cis eccl'e suauiter cantatis: qꝺ qꝫ voces ille influ-
ebant in aures eius: ꝛ eliquebatꝛ veritas in corde
Et in lib. ꝯfeſ. Reminiscor lachrymas meas q̄s
fudi ad cantus ecclesie tue dñe in ꝑmordijs recu
perate fidei mee: ꝛ nunc ipe ꝯmoueor: non cantu
sed rebꝫ que cantanꝛ cum liquida voce ꝛ ꝯuenien
tissima modulatōe. Proficit etiam cantus atētī
oni/dum anim⁹ diuti⁹ moratꝛ circa sniam verboꝝ
q̄ cantanꝛ. Profundi⁹ qꝑpe intelligere pñt ea: et
masticare qꝫ si raptim ac celeri⁹ sine cantu ꝓferā
tur. ꝓpter quod sup̄ dixit Aug⁹: ꝙ voces influe-
bant in aures: ꝛ veritas eliquebatꝛ in cor eius.
¶ Ex his pꝫ ꝙ in eccl'ia vtiliter ꝛ salubriter insti-
tutum est publicas orōnes cū cātu exerceri: dum
illud agatur deuote/honeste ꝛ ordinate: resecatis
nimiū curiosis/secularibꝫ ꝛ lasciuis: fractisqꝫ mo-
dulatōibꝫ: que magis animi distractōem ꝛ vanā
auditus delectatōem opanꝛ/qꝫ deuotiōis excita-
tōem. Magisqꝫ verboꝝ laudis diuine intelligen
tiam tollūt: dum ꝓpter nimiā artificiosam vocū
fractōem/non ꝟba/sed tm̄ cantantiū sonus per-
cipiꝛ. Qꝺ vtiqꝫ rephēsione dignū nō dubitaꝛ. vñ
beat⁹ Aug. in ꝯfeſ. ait: Cū mihi accidit vt ampli
us me cant⁹ qꝫ res que cantaꝛ moueat: penaliter
me peccare ꝯfiteor: et tūc mallē me nō audire cā
tantē. Et beat⁹ Hiero. sup eplam ad Eph. v. Cā

tantes ꝛ psallentes deo in cordibꝫ vestris/dt: Au-
diant hec illi quibꝫ est in eccl'a psallendi officium
non voce solū/sed corde cantandū est. Nec in tra
gediaꝝ modū guttur ꝛ fauces leniende sunt me-
dicamine: ne in eccl'a theatrales moduli audianꝛ
in canticis. Hec Hiero. Et idem intelligendum
de omnibꝫ corꝑalibꝫ ceremonijs ꝛ actibꝫ qui in ec
clesia gerunꝛ: que tunc laude digna cēsenꝛ: dum
tali modestia ac simplicitate fiunt: vt agentes et
inspicientes: nō solū corꝑe sed ꝛ mente exerceanꝛ
in laude dei. Caueatur pompa ꝛ lasciuia: vt ꝑ ex
teriora mens ad interiora ꝯtemplāda incitetur ꝛ
affectōes spūales in fidelibꝫ circūstantibꝫ generē-
tur. ¶ C Secundo dꝛ: Ꝙ ꝓuate ac singula-
res orōnes vtroqꝫ modo fieri possunt: corde tm̄/
aut corde simul ꝛ voce: non aūt solum voce. Pri
ma pars patet ꝑ hm̄ Augu. ad Probam Mul
tū ꝓcari est ad deū quē ꝓcamur/diuturna ꝛ cor-
dis pia affectōe ꝛ excitatōe pulsare. Nā plerunqꝫ
hoc negociū plus gemitibꝫ qꝫ sermonibꝫ agitur.
Itē Aug. Dū deū oram⁹/vt ab eo exaudiamur:
nō indigem⁹ ꝟbis multis vl' paucis. Nō em̄ am-
bitōe ꝓcum exaudit nos deus: q̄ sꝑparat⁹ est no-
bis dare suam lucem: nō solū visibilē/sed ꝛ intelli
gibilē ꝛ spūalem. Patꝫ etiam ex orōnis definitio
nibꝫ: in qbꝫ habetꝛ/ꝙ orō est ascensus mētis in de
um. Ille aūt fieri potest solo affectu sine vocum
ꝓlatōne. ¶ Scḋa pars probatꝛ: ꝙ scꝫ oratio fieri
potest simul corde ꝛ voce. Nam domin⁹ q̄ est do
ctoꝝ sapientissim⁹: modū orandi dedit vocalē/di
cens: Sic orabitis: Pater noster qui es in celis.
¶ Preterea orō obsequiū est iusticie. Iustuꝫ aūt
est dño nedū interiori cordis affectu: sed etiā ex-
teriori vocū motu obsequi. ¶ Et licꝫ sufficit orō
mentalis quo ad deū qui inspector est cordis: vti
lis tñ ē ꝓuata vocalis ꝓpter plures causas quas
assignant docto. Alexā. Thom. ꝛ ceteri post eos.
Prima est excitatio iterioris deuotōis: qua mēs
orantis ꝛ affect⁹ eleuetꝛ in deū. Nam ꝑ exteriora
signa vocū: siue etiā aliquoꝝ factoꝝ mouetꝛ mēs
hominis ꝭm apphēsionē: ꝛ ꝑ ꝯsequens etiā ꝭm
affectōem. vnde Augu. ad Probā/dt: Ex verbis
ꝛ alijs signis ad augendū desideriū sctm̄/nosipos
acrius excitamus. Et glo. Matth. vj. sup illud:
Scit enim pater vester quid opus sit vobis/dt:
Cur ergo scienti loquimur/nō vt nostre faciam⁹
indiciū volūtatis/sed vt excitem⁹ obsequiū pie de
uotōis. ¶ Secunda est mentis illuminatio. Uer
bis em̄ instruitur intellectus ad discernendū pe-
tenda: ꝓpter qꝺ dñs apostolis quēadmodū ora-
rent/doceri petentibꝫ: orōnem vocalem tradidit
quam cū ꝓferrēt vocalr intellectus ad ea q̄ peten
da sunt/a deo illūinaretꝛ: vt vult Beda sup Mar.
ca. vj. ¶ Tertia est facilior recordatio reꝝ tempe
orandi. vñ glo. Matt. vj. sup illud: Non apud
deum agendū est verbis/sed rebꝫ intentōe cordis
affectu simplici. Que cum dicimus/non eū do
cemus: sed nos tempore orandi recordamur scꝫ
rerum que petimus. ¶ Quarta mentis ob eua-

gatione custodiã: vt videlicet mentẽ ad deuotio
nẽ excitarẽt: verba vocalia in ipsa deuotione ⁊ at-
tentione teneant: ne euaget ad inutilia: ⁊ ad ora-
tionẽ impertinẽtia. Intentio nãq mentis nostre
nisi ad aliqḋ sensibile se teneat/faciliter declinat:
⁊ ad alia distrahit. Iuuat aũt plurimũ vt mane
at circa vnũ attenta: si verba vocalia orantis affe
ctui cõiugantur. ¶ Quinta est plenior debiti red
ditio: vt scz homo seruitiũ deo debitũ impendat
fm totũ illud quod a deo habet: hoc est non solũ
mente sed corpore: ⁊ hoc pcipue cõpetit orationi
prout est satisfactoria. Unde dr Osee vi. Tollite
vobiscũ verba ⁊ cõuertimini ad dñm: ⁊ dicite ei:
oẽm aufer iniquitatẽ ⁊ accipe bonũ: ⁊ reddem⁹ vi
tulos labiorũ nroꝝ. et Dam. lib. iiij. ca. iiij. Quia
vtiq ait ex visibili sumus ⁊ inuisibili natura: du-
plicẽ adorationẽ creatori offerim⁹: quẽadmodũ
⁊ intellectu psallim⁹ ⁊ labijs corporalib⁹. ¶ Se
xta est redundãtia quedã ab aia in corp⁹ ex vehe
menti affectiõe ac deuotiõe: fm illud ps̄. Letatũ
est cor meũ ⁊ exultauit lingua mea. Sepe enim
mẽs orantis deuotiõe accẽsa in fletus ⁊ suspiria
in iubilos ⁊ voces incõsiderate prorũpit. vñ Isi-
do. de sum. bo. li. iij. c. vij. vocalis vtilitatẽ orõis
enumerans/ait: Psallendi vtilitas tristia corda
cõsolatur: gratiores mẽtes facit/studiosos oble-
ctat/inertes exuscitat: peccatores/ad lamẽta inui
tat: ad pietatis affectũ aĩos inflectit. ¶ Septi-
ma est instructio proximoꝝ. vñ Glo. Matt. vj.
Uult deus rogari ⁊ venerari: vt bonitas eius de
riuet ad plurimos: ⁊ status iusticie seruet apud
subiectos. Hec aũt deriuatio nõ potest fieri ora-
tione mẽtali que ab alijs dephendi nõ põt: opor-
tet ergo adiungere vocalem vt exemplo sensibili
ceteri instruãtur. ¶ D Ex premissis satis elici
põt: qñ in priuatis orationib⁹ vocali expressione
vtendũ est: ⁊ qñ solo mentali affectu. Nã perfecti
viri qui sic inflãmant: q totaliter fert in deũ ma
ioris efficacie est mẽtalis oratio sola q̄ vocal' ad-
iuncta. Talis eñ nõ indiget voce exteriore ad de
uotionẽ excitandũ seu affectũ inflãmandũ qui iã
mẽte totus trãsiuit in deũ. Immo poti⁹ ex sono
vocali retardat. ¶ Aliter est de orõne imꝑfecti:
quia cũ talis nondũ habeat potestatẽ se totaliter
in deũ offerendi: indiget ex causis ꝑmissis vt vo-
ce excitet: ⁊ excitatus in deuotione ↄseruet. Ideo
generaliter hmõi vocib⁹ ⁊ signis tm̃ est vtẽdum:
qrũtum sufficit ad mentis excitationẽ ⁊ custodiam
Si aũt mens per has distrahat: vel quouis mo
do impediat/a talib⁹ est cessandũ. Hec aũt intel-
ligenda sunt de orõne ꝑuata que sponte offertur.
Sec⁹ si ex debito: puta officio voto aut iniũcta
penitẽtia/orõ sit dicenda. Sic eñ debitũ nõ sol-
ueret/si oratio sola mente ꝑficeret. ¶ Tertiũ scz
q oratio non solũ voce fieri debet: pbat: qr ora-
tio vocalis ordinat ad mentẽ/non econuerso. Uñ
Isido. vt supra. Oratio cordis nõ est labiorum.
Neq eñ verba depcantis deus attendit solum/
sed orantis cor aspicit. Unde melius est cũ silen-

tio orare/corde/sine sono vocis: q̄ solis verbis si
ne intuitu mẽtis. Et sequit: bonũ est corde semꝑ
orare. Bonũ etiã et sono vocis deum spiritalib⁹
hymnis glorificare. Nihil est sola voce canere si-
ne cordis intẽtione. Sed sicut ait apl's: Cantan-
tes in cordib⁹ vestris. Hoc est nõ solũ voce: sed ⁊
corde psallẽtes. Itẽ sicut supra patet. Oratio est
ascensus in deũ: ille aũt fieri nõ potest per voces
nisi ↄiuncte sint menti. Hinc ⁊ Chris. sup Mat.
Nõ audit dñs vocẽ sacerdotis/sed fidẽ Cẽturio-
nis. ⁊ Glo. Matt. vj. Uerbositas sine affectione
vacuas aures dei implere malũ est: quasi in hoc
audiamur. Quib⁹ aũt verbis in oratiõe vtendũ
est/an multis vel paucis: posterius vbi de breui-
tate orõnis dilice dicẽdũ fuerit/reseruet. Hec de
qualitate orõnis quantũ ad expressionẽ vocis.
¶ E De qualitate ꝓ loci cõgruentis presup-
posito: q duplex est oratio publica ⁊ priuata: de
vtraq dico. Et si in omnib⁹ locis fieri põt oratio
tã publica q̄ ꝑuata: cõgruentius tñ fit in locis: q
ad dei cultũ ↄsecrata sunt ⁊ specialiter ordinata:
prima pars hui⁹ ꝓpositiõis ꝓbat ꝑmo de oratio
nib⁹ publicis ex cõs ecclie ritu q ꝓcessiões istituit
cũ cãticis ⁊ orõnib⁹ ꝑ eras et aq̄s vt de Gre. ma.
legit. Qui crassante epidimie morbo in populo
romano ꝓcessionẽ instituit: qua etiã irã dñi pla-
cauit. De priuatis orõnib⁹ dñs ait: Tu aũt cum
oraueris: intra in cubiculũ tuũ ⁊ clauso hostio:
ora patrẽ tuũ in abscondito: ⁊ pater tuus qui vi-
det in abscondito reddit tibi. Matt. vj. Que tra
ctãs Isido. iij. de sum. bo. c. vij. dicit: Oratio pri-
uatis locis oportuni⁹ fundit/magisq obtẽtum
impetrat: dũ deo tm̃ teste depromit. ¶ De vtra
q sunt auctoritates multe: Nã. j. Thi. ij. ait apo
stolus. Uolo viros in omni loco orare: leuantes
puras manus sine ira ⁊ disceptatiõe: similiter et
mulieres. vbi Glo. In om̃i loco vbicũq sunt: nõ
solũ in ecclesia. ⁊ Joh. iiij. Ueri adoratores ado-
rabunt patrẽ in spiritu ⁊ veritate. Glo. Nõ in tẽ-
plo/nõ in monte hoc sed in intimo cordis templo
⁊ veritate adorandũ est. Itẽ ibidem Glosa. Cũ
deus sit spiritus nõ corpus: non aduertit corpo-
reum locũ vel templũ in quo scz oretur. Et ps̄.
In om̃i loco dñationis ei⁹ benedic aĩa mea dño. Ps. 102
vbi Glo. Sicubi nõ dñatur ibidẽ nõ benedicat.
Cũ ergo nulla creatura sit in qua deus nõ dñet:
nullus locus a laude eius excipit. ¶ Scd̃a pars
scz q ↄgruẽtius fit in ecclijs deo cõsecratis ostẽ-
dit per illud ps̄. In ecclesijs bñdicite dño. Et do Ps. 67
min⁹ dom⁹ mea dom⁹ orõnis vocabit. vbi Glo
sa. Chris. Ingressus Iesus vrbẽ primo templũ
adijt: dans formã religionis: vt quocunq imus
primo ad domũ orõnis si ibi est/accedamus: ⁊ ꝑ
orõnes deo cõmendari: sic ad agenda negocia se-
cedamus. Neq enim constitute essent ecclesie/ni
si orationes essent preeligende. ¶ F Ox au-
tem magis congruat in ecclesijs orare: plures a
docto. assignant rationes. ¶ Prima forme ob-
seruatio ac christi imitatio vi. Domus mea do-

mus orationis vocabitur. Matt. xxi. vbi Glo.
Augu. in oratorio nemo aliud agat: nisi id ad qd
factū est. ¶ Secunda ꝓpter mutuā membroꝝ ad
orādū incitationē ꝛ faciliorē exauditionē. Vñ ad
Coll. iij. Commouētes vosmetipsos in psalmis
ꝛ hymnis ꝛ canticis spūalibꝫ. Et quo ad facilio-
rē exauditionē dr Matt. xviij. Ubi duo vel tres
cōgregati sunt in noīe meo: ibi ego sum in medio
eoꝝ: scʒ ad exaudiendū eos. Et ibidē ꝓmisit. Si
duo ex vobis cōsenserint sup terrā: ꝑ quacūq; re
petierint/ fiet illis a patre meo qui in celis est. In
eccl'ia aūt est cōuentio fideliū charitatis vinculo
cōnexoꝝ. Vñ ꝛ nomē ecclesia qd sonat cōuocatio
sumptū est. ¶ Tertia ꝓpter maiorē deuotionem
quā fideles cōcipiunt/ ꝓpter eccl'ie cōsecrationē/
illuminationē/ vnctionē/ inscriptionē/ sacrosctē
eucharistie ꝛ reliquiarū sanctarū presentiā: q̄ oīa
deuotionē tribuūt ꝛ augent. Nō eñ frustra hec
in ꝯsecratione exhibent̄ ꝑ man⁹ pontificū: vt de-
ducit btūs Bern̄. in sermone de dedica. eccl'ie.
¶ Quarta ꝓpter specialē angeloꝝ presentiā q̄ fi-
gurata est. Gen̄. xxviij. Dū Jacob in loco q̄ fun-
dāda esset dom⁹ dei: vidit angelos ascendētes et
Esa. 62 descēdentes. Cui ꝯsonat illud: Sup̄ muros tu-
os hierusalē cōstitui custodes: tota die ꝛ tota no-
cte nō tacebunt laudare nomē dñi. Que pulchre
ad ꝓpositū exponit btūs Bern̄. vbi sup̄. ¶ Quin
ta ꝓpter certiorē exauditiōis spōsionē. vñ. iij. Re-
gū. viij. ad orōnē salomonis. Rn̄dit dñs: Audi-
ui orationē tuā ꝛ sanctificaui domū hāc quā edi-
ficasti mihi: eruntq; oculi mei: ꝛ cor meū ibi cun-
ctis diebꝫ. Deniq; dñs p̄ces ecclesie sponse sue nō
patitur esse cassas. In ecclesie autē consecratione
deuotissime p̄ces ecclesie oblate sunt dño: pro ex-
auditiōe orationū eoꝝ qui in ea fuerint dñm de-
precaturi. In quaꝝ virtute etiā ꝑuate orōnes in
ecclesia sunt efficaces: quia nō illa tm̄ singularis
persona orans in ecclesia: sed cū ea tota supplicat
ecclesia: cuius personā gessit pōtifex eccl'ie conse-
crator. ¶ His ergo de causis ceteris paribꝫ effi-
cacior est in eccl'ia locis ceteris. Nec etiā tm̄ effica
cior: sed quibusdā orationibꝫ debita et necessaria
vt quibusdā orationibus sacramētalibꝫ: sicut est
misse officiū. Sil'r horis canonicis ex institutiōe
ecclesie publice decātandis: nullus tm̄ locus sper
nendus: vbiq; dñs orandus est: qꝛ vbiq; eius pre
sidio indigemus. In domo/ in foro/ in mensa/ in
lecto/ in latrina/ in pallacio: nec aliqs locus tur-
pis est orōni: dū orās mūdus fuerit atq; purus.
Legitur eñ de beato Grego. vt recitat Alexāder
de ales: q cū purgaret vētrem ꝛ psalmū diceret:
apparuit ei diabolus querens quid faceret. Re-
spondit: ventrē meū purgo: ꝛ deum meū laudo.
Opa eñ nature ꝑfectis turpia non vident̄. Nec
infern⁹ orōni nō ꝯgrueret: si inesset q̄ orandi affe
ctū haberet. ¶ B De qualitate vō orōnis q̄tū
ad tēporis diuturnitatē siue continuationē. Ad-
uertendū q cōtinuatio siue diuturnitas orōnis
dupliciter potest attēdi. Uno modo fm seipsam
orationē/ hoc est orōnis actū. Alio mō fm oratiō
nis causam. Causa aūt orōnis desideriū est cha-
ritatis. Ex illo eñ ꝓcedere debet oro. Attenden
do igit̄ cōtinuationē orōnis fm causam/ cōtinua
debet esse in nobis oratio: ꝛ hoc actu/ habitu vel
virtute. Debet eñ in nobis esse semꝑ charitatis
habit⁹: cui⁹ virtus manet in oībꝫ opibus/ q̄ ex
charitate ꝓcedūt: oībꝫ eñ illis iest ordinatio eoꝝ
ad gloriā dei fm illud. j. Coꝝ. x. Oīa i gl'iam dei
facite: quā ordinationē sortiunt̄ ex charitatꝭ incli
natiōe. Vñ Aug⁹ ad ꝓbā dicit: In ipā fide/ spe ꝛ
charitate ꝯtinuato desiderio sꝑ oram⁹. Attendē-
do autē orationē fm se siue actū orādi/ nō pōt esse
cōtinua: qꝛ in aliīs opibꝫ occupari necessitas hu
mane infirmitatis cōpellit. vñ ad ꝓbā dicit Au-
gu. Ideo per certa interualla horaꝝ ꝛ tēpoꝝ etiā
ꝟbis rogam⁹ deū: vt illꝭ rerū signis nosipsos ad-
moneam⁹: ꝛ quantū in h̄ desiderio ꝓfecerim⁹/ no
bis ipsis innotescam⁹: ꝛ ad hoc agendū/ nosipos
acrius incitem⁹. Si in vniuersali querit̄: quāta
esse debeat cōtinuatio/ ac diuturnitas orationis
actual' fm se: respōdet sctūs Tho. q. alle. ar. xiiij.
Q qꝛ vniuscuiusq; quātitas debet esse ꝓportio-
nata fini: sicut potionis q̄ntitas ꝓportionat̄ sani
tati. Jō vtile est q oratio tā sit diuturna: quantū
expedit ad excitandū interioris desiderij feruorē
Cū ꝟo hanc mensurā excedit: ita q sine tedio ꝓ-
longari nō possit: non est vlteri⁹ oratio ꝓtelāda.
Et ideo btūs Aug⁹. vbi supra approbat cōsuetu
dinē quorūdā fratrū in egypto: q̄ crebras dicunt̄
habere orōnes: s̄ tm̄ breuissimas ꝛ raptim q̄dā-
modo iaculatas: ne scʒ ꝑ ꝓductiores moras eua-
nescat deuotio: ꝛ pariter euanescat intētio. Et ꝑ
hoc sicut hec intētio nō est obtūdēda/ si perdurare
nō pōt: ita si ꝑdurauerit/ docet nō cito esse abrū-
pendā. Addit q sicut hoc est attēdendū in orōne
singulari ꝑ ꝯparationē ad intētionē orātis. Sic
ꝛ in oratione cōmuni ꝑ cōparationē ad deuotio-
nem populi. Et fm hec exponēdū est illud: opor-
tet semꝑ orare ꝛ non deficere. Luce. xviij. et. j. ad
Tessal. v. Sine intermissiōe orate. Semꝑ ꝛ sine
intermissione in habitu ꝛ virtute: nō aūt in actu.
Uel sꝑ orat: ꝛ sine intermissione q̄ debitis ꝛ sta-
tutis tꝑibꝫ orat: vt innuit Glo. interli. j. Tessal.
v. que dicit: Sine intermissione certarū horarū.
ꝛ Aug⁹ li. de heresibꝫ: q dñs dixit: Oportet sem
per orare ꝛ nō deficere. Et apl's: Sine intermis-
sione orate. Sanissime sic accipit̄: vt nulla die in
termittant̄ certa opa orandi. Uel intelligunt̄ de
oratione cōmunissime accepta: fm q cōprehēdit
oēm actū bonū: sic dicit Aug⁹: et habet̄ in Glo.
Luce. xviij. Et. j. Tessal. v. Just⁹ nunq̄ desinit
orare/ nisi desinat iust⁹ esse. Semꝑ orat: q̄ semꝑ
bene agit: ipsum eñ desiderium bonū oro est: ꝛ si
cōtinuū est desideriū cōtinua est oratio. Et sicut
supra dictū est de loco: ita ꝛ nunc dicta de oratio
nis tꝑe/ intelligenda sunt de orationib⁹ volunta-
riis: nō de orationib⁹ ex debito dicendis: puta ex
institutione ecclesie/ ex voto/ ex ordine suscepto/ ex

penitētia iniūcta. Tales enī nō debēt auctoritate singularis psone aliquatenꝰ mutari/prescindi vel ꝑlongari ꝓpt̄ tediū legētis: ꝟ integre fm ecclesie ordinatione aut aliā obligationē sunt persoluēde. Nō enī pōt sacerdos horas canonicas aut penitēs iniunctā satisfactionē ꝓpter suā accidiā omittere vel mutare. ¶ H De qualitate gestꝰ corpis ꝛ situs videndū: q̄ ꝯgruētia orat ad oriētem: genua flectunt: pectora tundunt: manꝰ extendunt: etiā ꝓstratiōes in terrā frequētant. Sicut de saluatore legit: ꝙ orās ad patrem/ in faciē ꝓcidit: vbi habet Matt. xxvj. Pro hoꝝ solutiōe notat Alex. parte. iiij. q. xxiiij. mē. iij. ꝙ oratio maxime sacramētalis ꝛ satisfactoria hꝫ virtutē impetrandi ꝛ etiā significādi. Ratio impetrādi residet penes orantis deuotionē ꝛ feruorē. Rō significādi penes id qḋ foris apparet. vn̄ Hugo de scto victore li. ij. de sacra. pte. ix. c. j. Sunt quedā sacra in ecclia: in q̄bus ꝛ si ꝑncipaliter salus nō ꝯsistat tn̄ ex his salꝰ auget: inquātū deuotio exercet. Et ex eis quedā constāt ex rebꝫ q̄lia sunt aque aspersiones: susceptio cinerū: bn̄dictio florū/cereoꝝ ꝛ hmōi. Aliqua ꝯstant in factis: q̄lia sunt signaculū crucis: exufflatio exorcizationis: expansio manuū: incuruatio genuū ꝛ hmōi. Aliqua in dictis ꝯstāt: sicut est trinitatis inuocatio. Signa ergo corporalia ac gestus q̄ fiunt in oratiōe ad significandū adhibent. Et q2 in orōne duo sunt/scꝫ qui orat/ ꝛ qui orat. Duo ꝑ hmōi signa exteriora designant: scꝫ aliq̄d ex pte dei: aliq̄d ex pte hoīs orantis. Sic versio orantis ad orientē significat: ꝙ sicut ex illa parte orit sol ꝛ lux q̄ est nobilissima inter oēs creaturas corporales: sic ad eū qui omēs creaturas excellit/oratio dirigēda est. vn̄ Augꝰ. li. ij. de ser. dn̄i in mōte/exponēs illud: Pater nr̄ q̄ es in celis/dicit: Cū ad orationē stamꝰ/ad oriētem ꝯuertimur/vnde celū surgit: nō tanq̄ꝫ hic habitet deꝰ: q̄si ceteras mūdi ptes deserēs/ q̄ vbiq̄ꝫ locoꝝ presens est: nō locoꝝ spaciis/ sed presentia maiestatis. Sed vt admoneat animꝰ ad naturā excellentiorē se conuertere. i. ad deum: cū ipsum corpꝰ qḋ terreū est/ad corpꝰ celeste excellentiꝰ cōuertit. Et Dam. li. iiij. c. xiij. ait. Nō simplicit. i. nō sine orōne ad orientē adoramꝰ: ꝟ q2 ex inuisibili. i. intelligibili ꝛ sensibili cōpositi sumꝰ/duplicem adorationis conditionē offerimꝰ: quēadmodū intellectu psallimꝰ ꝛ labiis corporalibꝫ. Exsequit: q2 igit deus lumē intellectuale est vel intelligibile: ꝛ sol iusticie: ꝛ oriens in scripturis noiat christus: reponendū est ei oriens in adoratione. Omne enī meliꝰ deo reponendū: ex q̄ omē bonū. Insuꝑ deꝰ paradisum nō ad occidentē/ꝟ ad orientem vbi hominē plasmauit/posuit: quē ꝓpter trāsgressionē a paradiso exulē fecit. Ex occidente igit antiquā q̄dē patriā exq̄rētes ad ip̄m respicientes. Et assumptꝰ ad orientē sursum ferebat: ꝛ ita apostoli eū adorauerunt: ꝛ ita veniet quō ipsi eū viderūt euntē in celū. Ipsum igit expectātes ad orientē adoramꝰ. Hec Dam. Quedā etiā signa sunt ex parte nostra ad significandū i orōne sicut genuū incuruatio: vbi significat vera humiliatio ac reuerētia. Extensio manuū: qua ondit passionis fides ꝛ exhibēda ei obediētia. Tunsio pectoris debita de peccatis penitētia. Hec autē oīa nō sunt tā de orōnis necessitate/q̄ꝫ de eiꝰ cōgruitate: nisi vbi circa hec ecclia aliquid ordinauit: aut generalis consuetudo induxit: maxime in publicis in q̄bus oībus vitandū est scandalū: vitanda est pharisaica hipocrisis: in ꝑuato vo orans: ꝛ in secreto q̄libet relinquit sensu suo. ¶ I Cōsequēter inquirendū est de. q. vij. que fuit de attētione: que qualisue sit necessaria ad orationis effectū: ꝛ ad soluēdū orationis debitū. Ad cuiꝰ expeditionē supponit hic: ꝛ repetita habet triplicis attentionis partitio supra lec. vj. descꝑta scꝫ actualis/ habitualis ꝛ virtualis. Rursus harum quelibet diuidit: qm̄ alia fert in solas voces ꝛ verba: alia in verborū significata: tertia nec ad hec/nec illa: hoc est voces nec significata: sed ad orōnis finem immediatū vel vltimū: scꝫ ad petita/vel ad deū: aut ad alios effectus bonos vel vitiosos: quē habere possunt/etiā idiote: nec lr̄as nec verboꝝ significata sciētes. Mens est beati Tho. ar. xiij. q. lxxxiij. scōa scōe. Et est hec. q. tm̄ de oratiōe vocali: qm̄ mētalis ab attētione separari nō pōt. Pōt ꝛ addi tertia distinctio de effectu orōnis. Est enī ꝛ ille triplex: Primus cōmunis est oībus actibꝫ charitate informatis/ qui est mereri. Secūdus effectus orōnis ꝓprius est impetrare qḋ petitur. Tertiꝰ effectꝰ orōnis est quē principaliter efficit: scꝫ quedā spiritualis refectio mētis. Et pōt addi quartꝰ/ q̄ est solutio debiti ad qḋ orās tenet. Vn̄ ꝯsiderandū/ ꝙ duplices sunt oratiōes vocales: quedā sunt oranti debite: vtpote que cadunt sub precepto: sicut hore canonice cleric̄ beneficiatis aut in sacris ꝯstitutis: ac orationes ꝓ satisfactione iniuncte: quoꝝ totalis omissio inducit mortale pctm̄. Alie sunt orationes volūtarie assumpte ad quas orās nullo precepto obligat. Et de illis manifestū est: qm̄ si penitꝰ omitti possūt sine peccato: nō est mirū ꝙ euagatio seu distractio tollēs attentionē nō inducit pctm̄: nisi forte adesset contēptus vel pusilloꝝ scandalū. Igit q̄tū ad quartum effectū de primi generis orationibꝫ tm̄ dicēda intelligant. Quo ad ꝑmos tn̄ tres effecꝰ generaliter de q̄buslibet orōnis generibus dicendū per ꝓpositiones. ¶ K Prima ꝓpositio attentio actualis orōnis: siue ad vba/siue ad sensum verboꝝ nō semꝑ requirit ad orōnis effectū quadruplicē ꝯsequendū: patet primo de quarto/qui est solutio debiti: q2 obligatus ad certas orationes/putā horas canonicas: dicēs illas soluit debitum/ licet mēte ad alia sit distractus: ita ꝙ nec actualit attendat/siue aduertat voces q̄s ꝓfert: nec sensum verboꝝ: ꝟ cogitet quedā alia sibi incidētia. Satisfacit tm̄ ꝑcepto ecclesie: nā preceptū de oratiōe ecclesie positiuū est: ꝛ nō cadit nisi suꝑ vocū ꝓlationē: preceptū nāq̄ꝫ positiuū humanū

nõ cadit nisi sup ea q̃ subiacẽt hũano iudicio/ q̃lia sunt act⁹ exteriores/ nõ interiores. Et ita exercẽs actũ exteriorẽ/ mãdatũ nõ trãsgredit᷑: ꝛ ꝑ h̃ etiã a pctõ mortali excusat᷑: silr̃ ꝛ ab horarum repetitiõe. Nec tenet talẽ reũ mortal' criminis: ꝙ nõ fuat p̃ceptũ ad intentionẽ p̃cipiẽtis. Nã eccl'ia p̃cipiẽs legi horas canonicas intẽdit/ ꝙ ille legant᷑ ad cõsecutionẽ p̃mij celestis: ꝛ ꝑ ꝯñs deuote ꝛ attente. Vñ de cele. miss. c. dolẽtes/ dr̃ de clericis ꝛ p̃latis/ districte p̃cipientes in v̾tute obediẽtie: vt diuinũ officiũ ꝛ nocturnũ pariter ꝛ diurnũ: q̃ntũ eis dederit de⁹ studiose celebrẽt parit' ꝛ deuote: q2 etiã nõ iõ peccat mortalr̃ seruãs diuina mãdata/ si in eoꝝ obseruatiõe nõ implet᷑ intẽtio dei p̃cipiẽtis: ꝛ finis q̃ est vt seruent᷑ ex charitate: ꝛ finalr̃ ꝓpter deũ. Alioq̃n honorãs parẽtes ex naturali pietate peccaret: ꝛ nõ existẽs in gr̃a nõ occidẽdo peccaret ꝛ silr̃ nõ furãdo: nõ ꝯcupiscẽdo rẽ alienã. Hec est intẽtio sc̄ti Tho. j. sc̄de. q. c. ar. x. et Gerso. in tra. de solicitudine eccle. ꝑticula. lx. ¶ Quantũ ad alios tres effect⁹ p3: q2 q̃ ad tertiũ effectũ stat ꝓferentẽ v̾ba ex a liuefactiõe ꝑ ꝯtẽplationẽ in alia sursum rapi/ trahi vel v̾sari/ q̄3 sonat orõnis sensus vel v̾ba: ꝛ sic ꝑfecti⁹ cõsequi hũc tertiũ effectũ orõnis/ q̃ est q̃dã special' refectio mẽtis. Cũ eñ finis ꝛ virt⁹ orõnis sit in eleuatione mẽtis in deũ ꝑ piam ꝛ humilẽ affectũ: in ꝯtẽplatiõe marie ꝯsequ᷑ ania hũc orõnis fructũ ꝛ effectũ. Sic q̃ ad p̃mũ effectũ q̃ est mereri: silr̃ q̃ ad secundũ/ q̃ est impetrare qḋ petit᷑: p3 ꝙ tal' ad cõtẽplationẽ tract⁹ facit actũ magis gratũ deo: q̄3 sit attẽdere ad sensum v̾boꝝ aut v̾ba ipsa: iõ nõ tollit᷑ rõ meriti aut impetratiõis. vñ Hugo i li. de orõne: Pura orõ est cũ ex abũdãtia deuotiõis mẽs ita accẽdit᷑: vt cũ se ad deũ postulatura ꝯuerterit/ p̃ amoris eius magnitudine etiã petitiõis sue obliuiscat᷑. Et seq̃tur: Hoc gen⁹ orãdi informe ẽ: ꝛ q̄3 p̃ ceteris oĩbꝫ vnicũ: tã est apud deũ p̃ ceteris oĩbꝫ p̃ciosum: p3 etiã q̃ ad intẽtionẽ ad sensum lr̃e de monialibꝫ ꝛ mulieris clericis parũ litteratis: q̃ ea q̃ ꝓferũt/ minime intelligũt: ꝛ tñ debitũ soluũt aliõq̃n nõ esset salua oĩs caro. ¶ L Dictũ est notãter in ꝓpositiõe: Nõ sp̄ requirit᷑ ꝛc̃. q̄m licet ꝑ attẽtionẽ q̃ tollit᷑ ꝑ distractionẽ seu euagationẽ inuolũtariã/ nõ aufert᷑ effect⁹ orõnis. Nõ quart⁹: sc3 solutio debiti. Nã etiã sic cũ distractiõe ꝛ sine actuali attẽtõe q̃ vagatio ꝛ attẽtio displicet orãti: nõ tenet᷑ ad repetitionẽ eoꝝ q̃ sine attẽtione ꝓtulit. Sufficit ꝙ dũ se sentit distractũ redeat: ꝛ ꝓ posse distractionẽ excludat. Nec tollat᷑ effect⁹ orõnis p̃m⁹ ꝛ sc̄ds. Dũ alias orãs fuit in gr̃a: ꝛ ipsa orõ ex gr̃a ꝓcessit. Nec terti⁹ in casu statim sup̄dicto. Si nõ volũtarie distrahit᷑: puta volẽs assumeret cogitationes impertinẽtes ꝛ seculares: nec etiã euagationẽ ac distractionẽ curat repellere/ s̄3 vult ꝓgredi in distractione: iã nullũ hoꝝ effectuũ ꝯseq̃t᷑. Nõ quartũ: q2 sic nõ soluit debitũ. Non eñ satisfacit p̃cepto: q2 v̾ba p̃cepti ꝯ mentẽ p̃cipiẽtis tenet. Aliud q̃ꝓpe est p̃cepta seruare ad lr̃a3 p̃ter mentẽ: vel non s̄m mentẽ p̃cipiẽtis: h̃ est nõ ad id: vel ꝓpt' id ꝓpter qḋ p̃cipiẽs p̃cepit. Et aliud seruare lr̃am ꝯ mentẽ p̃cipiẽtis. Sc̄dm includit ꝯtẽptũ/ nõ primũ: iõ sc̄ds peccat/ nõ p̃m⁹. Et iõ q2 sc̄ds nõ satisfacit p̃cepto: tenet᷑ ad repetitionẽ eoꝝ: q̃ sic sine attentiõe ad v̾ba/ sensum vel finẽ cũ volũtaria mẽtis alienatiõe orauit. Sententia est can. parisieñ. trac. de orõne. ꝯsi. xix. Et btĩ Tho. in q̃rto scrip. dis. xv. q. xvij. ar. iiij. in responsione ad sc̄dm argumẽtũ. Nec talis ꝯsequit᷑ effectũ tertiũ/ manifestũ est. Nullã eñ ꝯsequit᷑ mẽtis ꝯsolationẽ ex orõne ad quã nõ attẽdit. Nec ꝯsequit᷑ effectũ primũ vel sc̄dm: q2 nõ ꝓcedit illa orõ ex charitate: imo si infuisset charitas iã eã ꝑdit: eo ꝙ volẽs ꝯ mentẽ p̃cipiẽtis agit. ¶ M Sed dubitaret aliq̃s an meditatio celestiũ ꝛ spũalium sit voluntarie admittẽda dum orandũ est. Exẽpli cã: dicat aliq̃s: Dñe ne in furore tuo arguas me: neq3 in ira tua corripias me. Miserere mei ꝛc̃. Et occurrat sibi in mentẽ triplex iudiciũ dei. In inferno: in purgatorio: in mũdo: ꝛ meditet᷑ hec volũtarie ꝛ fortiter vt possit trahi in affectũ cordis: horrẽdo iudiciũ inferni: timẽdo iudiciũ purgatorij: q̃rendo iudiciũ in h̃ mũdo: s̄m miscd'ia3 dei/ di. Fac mecũ s̄m miscd'iam tuã dñe: ꝛ s̄m iudiciũ diligentiũ nomẽ tuũ. An illa aut̃ ꝯsilis meditatio possit volũtarie assumi t̄pe orõnis. Et dr̃ volũtarie: q2 si fiat inaduertẽter ꝛ absq3 ꝯsensu deliberato ꝯstat ꝙ nõ obligat ad reiterationẽ: multomin⁹ q̄3 vitiosa habituatio. ¶ Ad h̃ dicendũ s̄m Can. parisi. Ꝙ si q̃s orat sol⁹ aut cũ alio q̃ ei⁹ morã tolerare parat⁹ ẽ: ꝓdest ꝛ salubrit' cõsulit᷑ suspẽdere actualẽ orõnis attentionẽ sil' cũ orõne vocali/ donec hmõi meditatio circa aliq̃ cesset. Vt dũ inter orandũ q̃s sentit vehementẽ tractũ cogitatiõis bone ꝛ honeste: vt p̃dicationis faciẽdi aut hmõi: põt orãs v̾balẽ orõnẽ intermittere. Aliq̃ñ diuti⁹/ aliq̃ñ breui⁹: ꝛ redire postmodũ ad cõtinuationẽ absq3 vlla precedentiũ iteratiõe verborũ: q2 stãte interruptiõe act⁹ naturalis/ moralis cõtinuatio manet. Neq3 fructũ orõnis aufert nec meritũ. Silr̃ dicendũ/ si q̃s exteri⁹ ab aliq̃ alio requirit᷑ sup missione sibi facienda: siue dũ rei domestice vel officij ꝓprij s imminẽs vrget vel trahit cõmoditas: vt eidẽ ꝑtinus intendat᷑. Si v̾o q̃s orõnem agere debeat in cõi: vtpote in eccl'ia seu cõuentu vbi non suppetit talis interruptionis actualis intẽtionis libertas q2 nõ ita redire potest ad passum quẽ reliq̃t procedente choro ꝛ cõuentu in orõne. Talis interruptio fieri nõ debet: s̄3 tutius est ꝙ talis meditatio volũtarie nõ admittat᷑ t̄pe orõnis debite: sed vel deferat᷑: vel in aliud tẽpus reseruet᷑. Suspiretq3 talis orans ꝛ gemat: ꝙ eam tunc admittere non cõcedat᷑: dicatq3 sibiip̄si: Melior ẽ obedientia q̄3 victime meditationũ. Potẽs est de⁹ reddere vicẽ in idipsum: ꝛ si nõ hic/ tñ certissime in alio seculo: vbi fiet vox laudis sine ꝑturbatione q̃libet nostri cordis. De hoc btũs Bern. ser. xlix. sup Can. ita ait: Nihil opi dei preponere licet. Et sequit᷑: Nil

aliud dum psallitis: preter id quod psallitis/cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitatões vanas z ociosas/vitande sunt z ille: illa dumtarat hora/z illo loco/q̄s officiales fr̄es p̄ cōmuni necessitate quasi necessario frequēter admittere cōpelluntur. Sz ne illa qdem p̄fecto reciperet tūc consulerem: que forte pauleante in claustro sedētes/in codicibꝫ legeratis: qualia z nunc me viua voce disserente ex hoc adiutorio spūssancti recentia reportatis. Salubria sunt/sed minime illa salubriter inter psallendum reuoluitis. Spūs enim sanctus illa hora gratū nō recipit/quicqd aliud q̄ debes/neglecto eo qd debes/obtulerit. Hec Bernar. Pōt tñ i casu pio aut necessario aliqd omitti: vt videat̄ egrenti: aut queraꝛ aliqd qd tunc ad diuinū cultū vel al's in re familiari necessariū fuerit: vel responsum sup̄ quesito accipiatur. Et sic omissum resumendū non est: turbaret̄ eñi vł chorus vel ip̄e omittens in aliis continuandis. Consultiꝰ est in hoc casu cum q̄dam cordis cōtritōe p̄gredi. Nam z in foro penitētie nō oportet iniungere formalē omissoꝝ repetitōem: vt p̄mā p̄ prima/tertiā p̄ tertia zc. sed sufficit q̄ equiualēs iniungat̄. ¶ N Scda p̄pō: Attētio habitualis tm̄ ad sensum v̄ba vel finē nō sufficit ad oꝛonē ex debito p̄soluendā: nec ad ceteros oꝛonis effectus cōsequēdos. Patz: q2 stat hn̄tē habitū acqsitum ex attenta oꝛōne frequentata oꝛare peruersa attentione: z nolle actualr̄ attendere: sed voluntarie alia etiam turpia anio versare. In quo casu debitum non soluit: qnim mo ad repetitōem obligat̄: vt patz ex p̄cedenti p̄positōe z eius p̄batione. Et tamen talis habitualiter attendit/q2 habitū habet: neqꝫ cōseqtur finē tertiū. Manifestum est q2 ille p̄supponit attentōem actualē. nec p̄mū aut secundū effectꝰ: q2 sic oꝛans oꝛādo peccaret mortaliter: ergo nec meret̄ nec impetrat. ¶ Tertia p̄positio: Uirtualis attentio ad verba/sensum/aut finem oꝛonis/primum vel remotum/non interrupta p̄ actualē intentōem sibi mortalr̄ cōtrariaꝫ sufficit ad debiti solutōem z duoꝝ p̄moꝝ effectuum cōsecutōem. Est aūt virtualis attentio/virtus quedam relicta ex attentōe actuali preuia: qua cōtinuatur oꝛatio etiam vbi coꝛ euagat̄ actualiter inaduertenter circa alia multa. Patet hec p̄positio quo ad quartum effectum: q2 attentio aliqua requirit̄. Alioqn oꝛatio non esset operatio humana/sed casualis z fortuita. Et nō reqrit̄ actualis continuata ex p̄positōe p̄ma/lꝫ reqrat̄ in p̄ncipio. Sine ea nāqꝫ non esset virtualis/nec sufficit attētio habitualis ex p̄positione secunda: ergo requiritur z sufficit attentio virtualis. consequentia tenet a sufficiente diuisione. ¶ Ex illo sequitur qd supra dictū est: q̄ euagatio mentis quam quis patit̄ inuitꝰ: nec sentiēdo cōsentit: excusat a moꝛtali peccato simul z debito repetēdi oꝛōem quā soluere tenebat̄. Patz: q2 illa euagatio inuolūtaria stat cum attentōe v̄tuali que sufficit. Jccirco ait Gerson: Nō debēt facile sup̄ hm̄ōi inaduertētias z distractōnes scrupuli formari: alioquin nunq̄ poterit oꝛans coꝛ suum qetare: q2 nitit̄ ad impossibile sibi p̄ naturā vł cōplexionē/vel cōsuetudinē/vel fantasie turbatōem q̄ nunq̄ p̄t deserere: sicut nec aer vel mare dum agitat̄ assiduitate ventoꝝ. Unī repetitōem in casu fieri/nedū sup̄uacuū/sꝫ etiam inquietatiuū/p̄iculosuꝫ z nociuū: p̄cipue si in cōuentibꝫ oꝛat/vbi societatē cui essꝫ onerosus/iuuare teneret̄. Quo ad duos p̄mos effectus silr̄ pꝫ: q2 illa attētio v̄tualis sine actuali stat cū charitate: z p̄ cōñs nō tollit rōnem meriti nec impetrabilitatis. Nec manet hec intentio virtualis/si actualis vnde p̄cesserat/fuerit elicita ex charitate sublata charitate p̄ moꝛtale. ¶ Tertiꝰ v̄o effectꝰ .s. spūalis refectio mētis reqrit actualē attētiōem ad v̄ba/sensum/vel finē: vt dt btūs Tho. Si eñi oīs actualis intētio tollit̄: cedit z refectio mentis spūalis actualis. s. dulcedo ac cōsolatio seu iocunditas quā peperit intētio actualis maxime finis. Nam licꝫ qlibet attentionū/v̄boꝝ/sensus z finis sufficiat ad effectꝰ oꝛōis: vltima tñ q̄ est finis laudabilioꝛ est q̄ scda: z scda laudabilioꝛ q̄ p̄ma: et q2 aīa nō p̄t esse vehemēter intēta ad diuersa: ido p̄ma attentio p̄t nocere vt minoꝛ sit oꝛonis fructꝰ si scdam euacuat: vel scda si tertiā oīno tollit/sed nō econuerso: tñ attētio cōmunit̄ accipiēdo ad aliquā triū p̄dictaꝝ non nocet/sꝫ p̄ficit: z sufficit ad debitū p̄soluendū. ¶ Ueruntamen ceteris paribꝫ expeditiꝰ est affectōem suā exercere iuxta lr̄am q̄ p̄fert̄: p̄pter quatuoꝛ rōnes in spēali. Una est scp̄ture veneratio: in qua spūssanctus semp̄ loq̄ credendus est. Altera est p̄ticularioꝛ eruditio circa mysticos sub arido lr̄e nucleo clausos sensus. Tertia est suauioꝛ assuefactio circa quotidianos sensus. Quarta est maioꝛ stabilitio circa determinatos effectꝰ/q̄ circa vagos z iugiter nouos.

¶ O Sed h̄ surgit dubiū/quō cū deū p̄ nr̄a vel alioꝝ salute petere volumꝰ/psalmos illos et scp̄turas/q̄ nec petitōis v̄ba/nec ad petitōem nostrā p̄tinētia cōtinere vident̄/recitamꝰ: vt dū p̄ peccatoꝝ indulgētia oꝛare volumꝰ: qd nob̄ p̄dest si p̄s. Quare fre. aut: Deꝰ venerūt gen. siue: Attendite p̄p̄le meꝰ. vł aliū hm̄ōi decantamꝰ. ¶ Ad qd post venerabilē Hugonē de scto victo. in trac. de oꝛone. r̄ndeo: p̄mitto q̄ cū oꝛo sit ascēsus mentis in deū p̄ piūm z humilē affectum: nō est opus verbis qbuscunqꝫ in oꝛone vt deus instruat̄. Nouit eñi pater noster qd opus sit nobis anteq̄ petamꝰ Math. vj. Sꝫ v̄bis vtimur vel vt ammoniti cōsideramꝰ qd petimus: vel vt pietatis in nobis excitent affectū. Sunt affectus hm̄ōi innumeri: q tñ possunt reduci ad tres principales. s. affectus amoris: affectus humilitatis: affectus indignationis. Quoꝝ p̄mus narratione diuine laudis gignit̄: secundus cōmemoratione nostre miserie excitatur: tertiꝰ malicie nostroꝝ aduersarioꝝ exaggeratōe cātur. Affectui amoris dei quē laus diuina parit/annectit̄ affectus ammirationis et congratulatōis. Nam dū laudes dei manifestāt̄

mẽs ad amorẽ accendit͛: ⁊ dũ in eisdẽ aliq̃d nouũ
vel mirandũ edicit͛/mens in ammiratione ⁊ stu-
porem trahit͛. Cũq̃ aliquid acceptabile bñplaci-
tum ⁊ gratũ deo percipit͛: anim⁹ quadã ↄgratu-
lationis hilaritate ꝑfundit͛. Hos ĝ tres affectus
sermo diuine laudis generat: q꞉ ex cõmemoratio
ne bonitatis surgit affectus dilectiõis. Ex cõme-
moratione potẽtie ⁊ fortitudinis surgit affectus
ammirationis. Ex cõmemoratiõe alicui⁹ ꝓsperi
euentus ⁊ fati felicis surgit affectus cõgratulati
onis. Affectui humilitatis annectit͛ affect⁹ dolo-
ris ⁊ affectus timoris. Hi ex cõmemoratiõe infe
licitatis ⁊ miserie nascunt͛. Nã ex cõmemoratiõe
ꝓprie infirmitatis nascit͛ affectus humilitatis.
Ex cõmemoratione maloꝝ presentiũ vel preteri-
toꝝ surgit affectus doloris. Ex ꝓuisiõe futuroꝝ
affectus ebullit timoris. Affectui indignationis
adheret sit affectus zeli: ⁊ affectus maioris pre-
sumptionis de miscõia dei. Nã cuꝫ fit inuectio et
accusatio in aduersarios/ ex ipsa coꝝ malignita-
te mens indignata in coꝝ odiũ inflammat͛: cõtra
iniuriam zelus orit͛/ q̃ mens ex amore iusticie ad
desideriũ vltionis inflãmat͛: ꝓpter coꝝ maliciaꝫ
affectus bone ꝓsumptionis de dei miscõia orit͛.
Dum mẽs ex noua aliq̃ et singulari fiducia plus
solito animat͛. ¶ P Cũ ergo scripture sacre ⁊
ps̃. quibꝫ inter vota precũ vtimur: vel narrando
laudẽ dei ad ei⁹ amorẽ nos ꝓuocant: vel nostrã
miseriã cõmemorãdo ante cõspectũ ei⁹ nos humi
liãt: vel maliciã aduersarioꝝ nostroꝝ exaggerã-
do/ vtilẽ nobis sollicitudinẽ ⁊ fiduciã nobis corã
deo prestant ampliorẽ: patet q̈ nõ impertinenter
in nostris orõnibꝫ recitant͛: q꞉ licet aliq̃ eaꝝ nar-
rationes petitionẽ nõ habẽt: habẽt tñ oẽs affect⁹
virtutũ quos in nobis accẽdunt. Per q̃s orãtes
cõtius desiderata/ q̃ꝫ per petitiones impetrãt: qm̃
in affectibꝫ pietatis est oĩs virtus orandi. Unus-
quisq̃ ĝ cũ in orõne psalmos/ vel alias qualscũq̃
scripturas dicat: diligẽter cõsideret cui affectui ser-
uiat: ⁊ ad illũ affectũ cũ toto nisu cor suũ excitet:
ad quẽ id q̃d loquit͛/ magis ꝑtinere videt: q꞉ si ver
boꝝ que loquit͛/ affectũ habuerit: ꝑ affectũ ipm
magis veritatẽ cognosceret: ⁊ ꝑ intelligentiã ver
boꝝ in maiorẽ deuotionẽ affectũ accẽdet. ¶ Qui
aũt ps̃. hos vel illos excitẽt affect⁹ Hugo exẽpli
ficat/ di. Ex affectu dilectiõis cantat͛ ps̃. Diligã
te dñe virt⁹ mea. Ex affectu ammirationis dicit͛
ps̃. Dñe dñs noster. Ex affectu gratulationis
ps̃. Deus gentes. Et in oibꝫ est laudatio. Ex affe
ctu hũilitatis canit͛ ps̃. In te dñe speraui. Ex af-
fectu doloris. ps̃. Usq̃quo dñe exaltabit͛ inimi-
cus me⁹ sup me. Ex affectu timoris. ps̃. Dñe ne
in furore. Et in oibꝫ his est mixta querele depre-
catio. ¶ Ex affectu indignatiõis canit͛ ps̃. Quid
gloriaris in malicia. Ex affectu zeli. ps̃. De⁹ vlti
onũ. Ex affectu bone ꝓsumptionis. ps̃. Judica
me dñe: qm̃ ego in innocẽtia mea ingressus sum.
Nõ tñ per totã seriẽ vnius ps̃. vnus tm̃ affectus
protendit͛: sed q̃nq̃ fit transitus de alio affectu in

aliũ: fm̃ q̈ mentes orantiũ diuersis modis affici
solent. ¶ Q Ut autẽ affectus pij/ attentioq̃
deuota/ in orõnibꝫ nostris q̃bꝫ ipsa exaudit͛ ⁊ im-
petratoria reddat͛/ generent͛: vtile valde ẽ ac plu
rimũ confert ꝓparatio sui ad orationẽ per recol-
lectionẽ preuiam. Que ad quinq̃ ꝓmeditãda re-
duci põt: q̃ si mens oratura prius meditaret͛: vel
saltẽ breuiter cogitando in se cõmemoraret͛/ fru-
ctum plurimũ ↄsequeretur: attentaq̃ oraret affe
ctibus pijs plena. Hec autẽ sunt/ vt cogitet cõdi
tiones sui orantis: coꝝ q̃s orat/ ꝑ q̃bꝫ orat: quid
orando petat/ quibꝫ verbis oret. ¶ Querat ergo
cupiens deuote orare a seipso: Tu quis es: quis
inquã es merito vel demerito? quis ꝓfessione et
statu? Quis iniuncto ministerio: q̃s deniq̃ lar-
gissimo dei beneficio. In primo si recte sapiet/ se
peccatorem cognoscet: fm̃ illud. j. Joh. j. Si dixeri
mus q̈ pctm̃ nõ habemus/ ipsi nos seducim⁹: et
veritas in nobis nõ est. Estq̃ incertus an amore
vel odio dignus sit: eo q̈ oĩa in futurũ seruantur
incerta finaliter. Eccẽs. ix. In secũdo se forte co-
gnoscet monachũ/ sacerdotẽ aut clericũ: ⁊ oratio
ni specialiter dedicatũ. In tertio se intelliget sua
spõte intercessiõis officiũ assumpsisse/ aut donis
beneficijs vł obligationibus ad orandũ astrictũ
esse: seu necessitate aliq̃ aut charitate paterna im
pulsum. In quarto se intelliget creaturam ratio
nalẽ ad dei quẽ orat imaginẽ creatã: ac sanguine
christi redẽptam: ⁊ ideo magna fiducia precẽ fun
det tanq̃ ad factorẽ op⁹ suũ nõ repellentẽ. ¶ Se
cundo meditetur quis sit/ vel qui/ quẽ/ vel quos
orat: ⁊ occurret in primis deus ipse/ cuius poten
tiam nil superat: sapientiã nilla tet: indulgentissi
mam bonitatem/ nulla peccatorum magnitudo
aut multitudo superat: cuius iusticia reprobos
seua vltione damnat. Occurrent et sancti nostri
ad deũ mediatores. Uel qui magis deo digni-
tate ⁊ merito sunt vicini: aut oranti familiariori
deuotione cogniti: seu speciali subuẽtionis priui
legio dotati: aut sue custodie singulariter deputa
ti. ¶ Meditabitur tertio: ipsa que petẽda sunt/
non quidẽ vilia aut modica/ sed summa ⁊ maxi-
ma. fm̃ saluatoris preceptũ: Primũ querite re-
gnum dei ⁊ iusticiam eius. Matth. vj. Petẽda
igitur sunt liberatio a damnatione mortis perpe
tue: collatio beatitudinis eterne: infusio gratie:
remissio offense. Prima duo respiciunt regnum
dei. Secũda duo/ iusticiã eius: quibus petitis:
alia temporalia adijcientur. ¶ Meditabit͛ quar
to pro quibus orabit: Orabit aũt in primis pro
seipso: fm̃ illud: Miserere anie tue placẽs deo.
Eccĩ. xxx. Deinde ꝑ bonis in purgatorio. Item
pro bonis quoꝝ casus magis scandalizat in hoc
seculo. Demum pro malis vt eruãtur a diabolo.
¶ Meditabitur quinto: quibus verbis oratio-
nem perficiet. Sunt enĩ quedam verba a christo
ore ꝓprio expressa: sicut oratio dñica. Sunt alia
ab apostolis et prophetis spiritusancto dictante
expressa. Sunt verba ab ecclesia instituta. Sunt

etiam verba propria orantis deuotiõe formata. Hoꝝ q̃dam p̃uialegiata sunt: vt etiam ex ip̃o opere effectũ aliquẽ sortiunt. Que ſm auctoꝝ suoꝝ dignitatẽ digne ꝛ reuerẽter sunt ꝓferẽda. Hac dispositiõe p̃cedẽte haud dubiũ q̃n attẽtio diligentior sequet: ꝛ pietatis affectus multiplitior.

Lectio. LXIII. A

Superest inuestigare de octaua questiõe: vicȝ de efficacia orõis: hoc est q̃ req̃rant ad hoc ꝙ orõ sit impetratoria ei⁹ qḋ petit. Ex em̃ aliq̃ sit impetratoria oim̃ q̃ petunt: ꝓbat certissima ꝓmissio diuia/q̃ dr̃ Joã. xvj. Amẽ amẽ dico vobis: siq̃d petieritis p̃rẽm ĩ noie meo/dabit vobis. Jtẽ Mar. xj. Oia q̃cunq̃ petieritis in orõe credẽtes/accipietis. Et Joã. xv. Q̃ocũq̃ volueritis/petetis: ꝛ fiet vobis: ꝛ silia multa habent. Manifestũ est aũt ꝙ nedũ peccatores/sȝ etiã iusti multa q̃ petierũt nõ acceperunt Moyses em̃ petijt vt intraret terrã ꝓmissionis: ꝛ nõ exaudiuit eum dñs. Deut. iij. Paul⁹ ter dñz rogauit/vt stimul⁹ carnis auferret ab eo: ꝛ audiuit: Sufficit tibi grã mea. ij. ad Coꝛ. xij. Ideo videndũ q̃ orõ sit impetratoria ei⁹ qḋ petit. Ad cuius inuestigatõem aduertẽdũ/ꝙ aliud est orõnez esse meritoriã: ꝛ aliud esse efficacẽ ad impetrandũ omne quod petit: vt tradit Alex. q. xcvj. par. iiij. mem. iiij. Nã ad hoc ꝙ orõ sit meritoria: req̃rit ꝙ p̃cedat ex charitate q̃ fidem p̃supponit ꝛ spem ſm ꝙ dr̃ Hugo: ꝙ orõ est ꝯuersio ad deum fide/spe et charitate subnixa: sic orõ Pauli meritoria fuit: nec tamen quod petijt impetrauit. Ad hoc autẽ ꝙ oratio sit impetratoria cuiuslibet qḋ petit/req̃runt q̃ttuoꝛ ꝯditiões que ponũt in Glo. Luc. xj. sup illud: Quis vestrũ habet amicũ: que sunt vt petat/pie/ꝑseuerãter ad salutẽ/ꝛ ꝓ se. Requirit em̃ aliq̃d ad orationẽ ex ꝑte petẽtis: aliq̃d ex parte eius a quo petit: aliq̃d ex ꝑte obiecti qḋ petit: ꝛ aliq̃d ex ꝑte eius ꝓ quo postulat. Ex ꝑte petẽtis requirit ꝙ petat pie. Est autẽ pie petere religiose petere: Pietas aũt est dei cultus vt dictuȝ est sup̃ lectiõe. xviij. Et religio illa ꝟtus est/q̃ dirigit potẽtiã circa cultũ dei: q̃tenus recte colat de⁹. Pie ergo petit q̃ recte q̃rẽtũ est ex parte orãtis petit Et sic ſm beatũ Tho. dis. xv. q̃rti. q. vlt. Illa cõditio pie petere includit oĩa ex ꝑte petẽtis ad orationẽ efficacẽ requisita: vt sunt/ꝙ cõfidẽter petat/humiliter/recta intentiõe/ordinate/attente. Ex ꝑte ei⁹ a quo petit: requirit/ꝙ petat ꝑseueranter. est em̃ pater noster que petimus: q̃ filioꝝ curã gerit: ſm illud. j. Pe. v. Omnẽ sollicitudinẽ ꝓijciẽtes in eũ: quoniã ip̃i cura est ꝓ nobis: ideo sp̃ ꝛ ꝑseuerãter ad eũ oratiõe est recurrẽdũ. Vñ ait ꝑ ꝓphaz Nunq̃d obliuisci põt mulier infantẽ suũ vt nõ misereat filij vteri sui: etsi illa oblita fuerit ego tamẽ nõ obliuiscar tui. Ecce in manib⁹ meis descꝑsi te Esa. xlix. Possent ad idẽ reduci cõditiões requisite ex ꝑte petentis: vt humilitas/ꝯfidentia ꝛc. q̃a illa requirunt in petẽte in ordine ad eũ qui petitur. Ex ꝑte obiecti: id est rei que petit/requirit ꝙ petant que sunt ad salutẽ. Ex ꝑte eius cui siue ꝓ quo petit/requirit ꝙ oratio fiat ꝓ se. Et he q̃ttuor cõditiões tangunt in verbis christi Joh. xvj. supra allegatis: vbi dicit: Amẽ amẽ dico vobis: siquid petieritis patrẽ in noie meo/dabit vobis. Prima cõditio tangit ibi. In noie meo: q: in nomine iesu petit q̃ pie petit ꝛ religiose Hoc nomen est sup oĩe nomẽ. vt in nomine ei⁹ oĩe genu flectat ꝛ ad Phil. ij. Flexio genuũ ad adorationẽ ꝑtinet/que est actus religionis ꝛ pietatis. Secunda cõditio tangit ibi: Patrem vt patet ex statim declaratis: Tertia cõditio tangit ibi: Quid: id est aliq̃d. Sola em̃ que ad salutẽ que perennis est/ꝑtinent. Aliq̃d ꝟo dici possunt respectu ei⁹ qḋ trãsitoriũ est qḋ perit veruꝫ nihil q̃ꝫ aliq̃d dici potest Propter qḋ esse ꝓpriissime deo: q̃ solus imutabilis est/attribuit. Vñ Exo. iij. Qui est/misit me. Et ibidẽ in Pñ. Ego sum q̃ sum Quarta ꝯditio tangitur cũ dicit: Dabit vobis. Vobis inq̃t/nõ alteri. ¶ B De his cõditiõibus paulo latius ꝓsequamur: que tamen nõ ita intelligende sunt: vt dicit Tho. ꝙ nunq̃ꝫ exauditur oratio nisi assint oĩes dicte quattuor cõditiões. Nam ꝑ orationes iustoꝝ multa impetrant alijs taꝫ viuis q̃ꝫ defunctis Propter qḋ dixit Jacob⁹: Orate ꝓinuicẽ vt saluemini: quia multũ valet deprecatio iusti assidua. Jaco. vl. Similit ꝛ nõnũq̃ꝫ oratio extemplo exaudit: vt ibidẽ Apl̃s d̃ oratiõe helie exẽplificat: ꝛ ita de alijs cõditiõib⁹. Exaudit etiam frequenter petõres: q̃ tamẽ nõ petũt pie: nõ quidẽ ex iustitia coꝝ. Cũ em̃ petõres hoc nõ merent sed solũ ex pura sua bonitate ꝛ misericordia: potissime q̃n oratio peccatoris cõcordat diuino ꝓposito. Q̃nq̃ꝫ etiam audit petõres de⁹ in ira in malũ coꝝ dum petunt illicita. Sic populo israeli male petenti carnes in deserto ꝯcessit qḋ petebãt vt idẽ popul⁹ ꝑ sequẽti pena disceret/q̃ꝫ male ex inordinata cõcupiscẽtia cõtra dei voluntatẽ petissent. Vñ in Ps̃ dicit: adhuc esce erant in ore ipoꝝ: ꝛ ira dei ascẽdit sup eos. Vbi Cassio. Satiati sunt ad eoꝝ ruinam: nõ vt inde viuerẽt/sed potius perirent. Et Aug⁹ sup Job Si hoc a deo petit ꝛ obtinet vnde hõ ledit exaudit⁹/magis timendũ est: ne qḋ posset nõ dare ꝓpitius det iratus. Ita igit de⁹ aliq̃n orationes que nõ habent has quattuor cõditiões exaudit/sed nõ oĩes. Sed illis cõditionib⁹ quattuor existentib⁹ semꝑ exaudit oratio quantum ad oĩa que postulantur. ¶ C Prima itaq̃ꝫ conditio est/ꝙ oratio fiat pie: id ẽ religiose: que vt dictum est includit omnia que requirunt ex parte orantis. Hec aũt possunt reduci ad quinq̃ꝫ: scȝ vt petat ex fide confidenter. Ex cõsideratione sue imperfectiõis humiliter. Recta intentiõe ꝓpter deum finaliter. Ordinate per media congruenter. Attente ꝛ aduertenter. Oportet igit pri-

mo q oro fiat ex fide z cõfidenter/ vt credat dñm oim rectorẽ z puisorẽ posse dare que petit. Confidat etiã p spem eum velle dare ex sua bonitate z liberalitate. Vñ dicis Jacobo: Si qs indiget sapientia/ postulet eã a dño: q dat oibꝫ affluenter: z nõ improperat/ z dabit ei. Hoc quo ad pmum z sequit quo ad secũdũ: Postulet aũt in fide nihil hesitans. Qui eni hesitat/ non estimet hõ ille q accipiet aliquid a dño: Jaco. j. Huic dñs Mat. xxj. Si habueritis fidẽ z nõ hesitaueritis/ si mõti huic dixeritis/ tolle z iacta te in mare/ fiet: z oia qcunqz petieritis in orõne credẽtes accipietis. z Marci. ix. cuidam petenti a dño liberatiõez filij sui a demonio: z dicẽti: Si qd potes adiuua nos Rñdit dñs: Si potes credere/ omnia possibilia sunt credenti. Ubi glo. Hiero. Fides cũ lachrymis optata vota capit. ¶ Secundo optet q fiat humilr: ita q orans ex cõsideratõne sue imperfectionis recognoscat se indigentẽ: seqz sibi non sufficere: sed omnia a deo recipere z expectare. Hanc eni orõnem deus respicit: sm illud Ps. Respexit in orõnem humiliũ. Supbis eni resistit: humilibꝫ aũt dat grãm. j. Pe. v. Et Greg. xx. moral. Iste verã deo orõnem exhibet/ q semetipm quia puluis est/ humilr videt: q sibi nihil virtutis tribuit: qui bona que agit/ esse de conditoris misericordia recognoscit. ¶ Tertio assit recta intentio: qua ea que petit/ petat intentiõe vltimi finis qui deus est ita vt siue vitam eternã petat: siue virtutes z grãs siue etiam bona corpis/ aut rex exterioꝝ/ omnia finalr ac pncipalr postulet pter deum: vt ex hoc deus glorificet z honoret. Ideo vitã eternã petat vt (qd beatoꝝ est) cõiunctus deo in secula seculoꝝ laudet eum. Cetera vo petat in ordie ad vitã eternam: sm illud Aplĩ: Omnia in gl'iam dei facite. j. Coꝝ. x. Hanc aũt intẽtiõem charitas prestat: q omnia in deum sup omia dilectũ ordinat. Sicut spes dat cõsequẽdi fiduciã: z fides potẽtie ac liberalitatis eius qui petit credulitatẽ. ¶ D Ex quo sequitur q nõ petit pie q nõ petit ex fide/ spe z charitate: sm Hugo. qui orare dr adherere deo fide/ spe z charitate. Ex quo sequit secundo: q existens in mortali peccato/ non petit pie. Patet: quia caret charitate: z ideo nõ semper obtinet qd petit. Vñ dr in Ps. Iniquitatem si aspexi in corde meo/ nõ exaudiet dñs: Si cor nostrũ non reprehenderit nos/ fiduciã habem9 ad deum: z qcqd petierimus/ accipiemus ab eo. j. Joã. iij. Beda quoqz exponẽs illud Ps. Volũtatẽ timentiũ se faciet z depcatõnem eoꝝ exaudiet et saluos faciet eos. in qdam omelia ait: Qui pces suas deo oblaturi/ pus iussa eius implere satagunt: hoꝝ cum ipsi clamauerint/ oratões exaudiet. Hoꝝ cum ad se suspirauerint/ pia vota pficiet. Et sequitur ad ppositũ: Sed illi male petũt q vocem dñi iubẽtis audire obtẽperando cõtemnunt: z nihilominus domini sui vocẽ exaudire miserãdo deposcũt/ quos ipse repellens in euangelio dr: Quid aũt vocatis me dñe: z nõ facitis que dico. Nam z de istis dr p

Esa. j. Et cum extenderitis man9 vestras/ auertã oculos meos a vobis: z cũ multiplicaueritis orõnes/ nõ exaudiã: qz man9 vestre plene sunt sanguine. ¶ Nõ tñ ois q in mortali orat/ orãdo sic peccat Nam pctõr orans p remissione pcti/ nõ peccat: vt pz de publicano orante: Luce. xviij. q orando obtinuit sui iustificatõem: g nõ peccauit. vñ Eccl. xxj. dr: Fili peccasti: nõ adijcias iterũ/ sed de pristinis depcare vt tibi dimittant. Nec verũ est verbum ceci: Joã. ix. Scim9 qz de9 pctõres nõ audit. vnde glo. interl. ibidẽ: Adhuc inunct9/ supple dixit: qz de9 pctõres audit vt publicanũ cõfitentẽ: sicut nec ieiunans aut elemosynã dans in mortali/ peccat ¶ E Et dico/ nõ ois: qz i tribꝫ casibꝫ orãs suo mõ ieiunans vel dans elemosynã in mortali/ mortalr peccat. Prim9: si orãs orando peteret illicita. Unde de tali sicut de Juda dr: orõ eius fiat in pctm. De hoc Beda: Bñ orat q orando deum querit: hic a terrenis ad supiora pgrediens/ virtutem curie supioris ascẽdit. q vo de diuitijs aut honore/ aut certe de inimici morte sollicitus obsecrat: hic in infimis iacens/ viles ad deũ pces mittit. Hec Beda. ¶ Scdõs/ qñ orõ pcedit ex radice vitiosa: puta ex psumptiõe supbia. Sicut duz aliquis digniorẽ se ceteris reputat ad ecclesiasticas dignitates: z sic ad orãdũ p pplo: quia diues/ potens/ vel de nobili psapia. Sic figuratũ est in facto Ozie regis: q voluit adolere incensum sup altare thimiamatis. ij. Paral. xxvj. Ideoqz pcussus fuit incurabili lepra. Vel si procedit ex hipocrisi Mat. vj. Cum oratis/ nõ eritis sicut hipocrite/ q amãt pmas cathedras in synagogis. Vel si pcedit ex auaricia/ amore scz pecunie. Matth. xxiij. Ve vobis scribe z pharisei hipocrite/ q comeditis domos viduaꝝ/ longa orõne orantes zc. De his Isido. de sum. bo. li. iij. c. vij. Quorũdam orõ in pctm fit: sicut de Juda pditore scribit: Qui eni iactanter orat appetẽdo laudẽ humanã: nõ solum ei9 orõ nõ delet pctm/ sed ipsa cõuertit in peccatũ Sicut iudei/ heretici/ q lz ieiunare z orare videantur: eoꝝ tñ oratio non illis ad purgatõis meritũ/ sed mutat poti9 in pctm. ¶ Terti9 casus: cũ oratio fit in scãdalũ: vt in notorio pctõre orõnes publicas ex officio corã pplo pficiente. Exẽpli causa Fornicari9 publicus officiũ misse celebrans: aut sacrales orõnes in publico pficiens: de qbꝫ illud ps. intelligit: Pctõri aũt dixit deus: Quare tu enarras iusticias meas: z assumis testamentum meũ p os tuum. Et de orõnibꝫ in pdictis casibꝫ intelligunt multe autoritates scripture z sctõꝝ: vt illa Greg. in pasto. Cũ is q displicet ad intercedẽdum mittit: irati anim9 ad deteriora puocatur. Nõ aũt puocat de9 nisi p pctm. Prouocat aũtẽ cõtra mittẽtẽ/ q sciẽter mittit indignũ: z cõtra missum/ q scienter in mortali suscipit z exercet publice intercessionis officiũ. Et illud pverbio. xxviij. Qui declinat aurẽ suã ne audiat legẽ/ orõ ei9 erit execrabilis: legem. s. dimittendo/ si habet aliqd aduersus aliquem: sicut dicitur Marci. xj. Cum

stabitis ad orādū/dimittite si qd habetis aduer-
sus aliquē 7c. ita exponit Alexander. ℭ F
Quarto ad piū orādū reqrit̃ vt petat ordinate ꝑ
media ↄgruētia: ita q̄ nō solū petat̃/sed etiā me-
dia ↄgrua id qđ petit̃ adqrēdi/nō omittant̃: faci
atq̄ petēs qđ humano mō pt/ꝑ obtinendo eo qđ
petit: vt si qs rogat deum ꝑ necessarijs vite: non
omittat diligēter laborare. Si ꝑ scia/cū h q̄ dei
auxilium implorat/a studio non desistat. Si pe-
tit vitam eternā a deo/nō cess3 seruare legē: 7 ope
ra meritoria ꝑficere 7 peccata vitare. Alioqn si di
missis ↄgruis medijs/qs petit aliqd a deo/nō vi
det̃ deū petere/sed tentare. In hoc em̄ rephēsi sūt
filij Zebedei: q2 petierūt sublimitatē pmij/pusq̄
laborē opis meritorij. Vn̄ audiuerūt a dn̄o: Ne-
scitis quid petatis: Matth. xx. Sup quo dt Be
da: Nescierūt qd peterent: qui pmioꝝ sublimita
tē pus q̄ opeꝝ ꝑfectōnem qrebant. Sed celestis
magister qd pmum qrēdum sit insinuans/reuo-
cat ad viam laboris: qua brauiū attingi possit re
tributōis. Potestis inqt bibere calicē quē ego bi
biturus sum. Calicem dt passionis amaritudine3
Nam qsqs hanc humilr patiēterq̄ ꝑ Christo su
scipit: merito cū illo sublimiter regnabit. Quia
ergo filij Zebedei cū ipo sedere desiderabāt: āmo
net eos pmo passionis eius sequi exempla: 7 ita
demū maiestatis eius culmen appetere. Petierūt
etiā dicti filij glīam sibi dari 7 non petierūt ↄserua
ri a ruina peccati. Ordinata fuisset eoꝝ petitio si
petissent vt dn̄s daret eis auxiliu3 gratie vitandi
peccata in hoc seculo. Vn̄ Chrys. sup Matthe.
Quoniā in hoc mūdo ꝑiculosissimo viuim⁹/qua
si in pelago vbi nunq̄ deest tēpestas: aut si inter-
dū tēpestas nō est: est tn̄ semꝑ timor tempestatis.
Sic in hoc mūdo viuētib⁹ nunq̄ deest tētatio: aut
si aliqn̄ deest: semꝑ tn̄ adest tentatōis timor. Ideo
orandū nobis est: Da nobis domine auxiliū tue
gratie in tribulatōe vt vincamus malū/nō vinca
mur a malo. Nos em̄ in hoc spūali certamine vi-
uentes/non debemus pncipalr cogitare qualem
glīam ↄsequamur: sed magis quō ruinā euada-
mus. Qui vo de glīa cogitat 7 nō magis de casu
ille nec infirmitatē carnis sue cognoscit: nec mali
ciam huius seculi/nec ↄstutias intelligit diaboli.
ℭ G Quinto requirit̃ ad petendū/vt oro fi-
at attente 7 aduertēter. Vn̄ beatus Grego. super
illud Gen. xv. q̄ Abraā abigebat volucres sup sa
crificiū descēdētes dt: Illam orōnem de⁹ non au
dit/cui ille qui orat non attendit. Et beatus Cypra-
nus in li. de dominica orōne: Quomō audire te a
dn̄o postulas: cum ipe te nō audis: cum sepe etiā
orasti/nescis: Vis esse deū memorē tui: cū tu ipse
memor tui non sis. Hoc est vigilare oculis/7 cor
de dormire: cū tamē christian⁹ debeat oculis dor
mire 7 corde vigilare.. Qualis autem attētio re-
quirat̃/sup in missione ad. vij. q. in pncipio huius
materie morā/latius est tractatū. ℭ H Se-
cūda ↄditio pncipalis orōnis impetratorie est pe
tere ꝑseuerāter. Sepe em̄ dn̄s que dare vult/dif-
ferre dare/ad maiorem petētis vtilitatē: vt. s. ex di
latōne petiti/orans amplius desideret ipm: 7 ꝑ h
feruēti⁹ ad deū se ↄuertat: atq̄ sic plura ac maio-
ra bona recipere mereat̃. Vn̄ Aug⁹. in de verbis
dn̄i: Ipe em̄ dn̄s q dare vult/differt dare vt am-
pli⁹ desideres ipum dilatum: 7 vt desiderādo ca-
pax inueniaris: vt cū venerit/ampli⁹ implearis.
Et iteꝝ idē in eodē: Qui nos hortat̃ vt petam⁹/
7 cui displicet si nō petim⁹: si aliqn̄ tardi⁹ dat/cō-
mēdat dona sua: non negat ea: quoniā diu desi-
derata/dulcius obtinent̃: data vo cito vilescunt
Et ibidē: Qui de Christo quid sentiendū est/sen-
tit: ipe in eius nomine petit 7 accipit qđ petit. Et
subdit ad ꝑpositū: Accipit aūt quando deb3 acci
pe. Queda em̄ nō negant̃/sed vt ↄgruo dent̃ tem
pe differunt̃. Sed hic querit̃: Quid est ꝑseueran-
ter petere. Nam impossibile est semꝑ stare in actu
petendi. Ad hoc rn̄det Alexan. q. xcvj. parte. iiij.
mem. iij. ar. v. Q ad ꝑseuerāter orādū vt hic acci
pitur qn̄ est vna quatuor ↄditionū requisitaꝝ ad
orōnis efficaciam tria reqruntur. Primum habi
tualis ↄtinuatio desiderij petitoꝝ. j. Thes. v. Si
ne intermissione orate. Glo. Ipm desiderium bo
num oratio est: 7 ↄtinuu3 desideriū ↄtinua est ora
tio. Secūdum est iteratio seu frequentia orōnis/
ita vt nō semel tn̄ oret: quasi ꝑ eodem petito orō
nem nunq̄ resumpturus: sed ita oret quasi iterum
atq̄ iteꝝ idipm petiturus. Tertium est expulsio
siue remotio impedimenti quo impediret̃ effica-
cia impetrādi. Si em̄ interuenerit impedimentū
puta peccatū seu non obseruātia ceteraꝝ ↄditio-
nū: non semper impetrat. Si quis em̄ actum orā
di ↄtinuaret: 7 a pietate recederet/non necessario
impetraret. Oportet ergo cum habituali deside
rio petiti ac frequēti orōnis iteratione cauere im-
pedimentū: quo petens redderetur indignus re
cipere petita vt perseueranter censeat̃ orare. Q
autem talis ꝑseuerantia orationis requirat̃: bea
tus Grego⁹ in moralibus docet: vbi ait: Virtu-
tis pondus oratio non habet: quam nequaq̄ ꝑse
uerantia continui amoris tenet. Et Chrys. in de
compunctōe cor. Ab oratione non recedas/do-
nec accipies finem postulati: tunc cessa quādo ac
ceperis: immo magis nec tunc cesses/sed 7 tunc
perseuera: agens gratias pro eo quod accepisti:
vt perseueret tibi quod acceperis. Requiritur er
go nō tn̄ ꝑseuerantia orationis q̄tum ad duo pa
ma/habitum sc3 desiderij 7 frequentiā actus: sed
etiam q̄tum ad habitum charitatis/quo perdi-
to/non est dignus exaudiri: quia peccator non ē
dignus premio/sed pena. Et hoc est tertium im-
pedimenti remotio/quorum maximum est pecca
tum: quo existente non petitur pie. Sic ergo pri-
mum hoꝝ/pncipiū est secundi. Tertiū ↄplemen
tum est pmi 7 secūdi. Si em̄ interueniret impedi-
mentū vt peccatū aut aliaꝝ ↄditionum defectus
nec ↄtinuatio habitualis desiderij/nec actualis
iteratio orationis/efficax haberet̃. ℭ I Ter-
tia conditio pncipalis ad orōnis efficaciam reqr-

sita est vt petat̃ ad salutẽ: id est salus ipa q̃ est re-
gnum celorũ: et oia illa p que ad regnũ puenit̃: vt
est iusticia generalis: de qua dr̃ Matth. vj. Pri-
mum q̃rite regnum dei et iusticiam eius. Ut sunt
oia corpi necessaria: qz cũ q̃diu in hoc mũdo su
mus/ viatores sumꝰ: et qz viam cplere nõ possu-
mus nisi corpe sustẽtato: nec ad regnum puenire
possumꝰ nisi via cpleta: ideo et tpalia q̃cũqz corpi
necessaria petunt̃ ad salutẽ. Sic tñ tenet̃ regula
Augu. j. de doc. christia. vt ea q̃ in vsum veniunt
ad obtinẽdũ illud q̃ fruẽdũ est/ referant̃: et petẽda
ea intẽtõe petant̃. Sic et ptinentia ad salutẽ petit
q̃squis petit remotiõem impedimẽtorũ et in se et in
aliis. Sic ordinare peti posset tyrannorũ oppssio
tribulationũ amotio: inimicorũ correptio: ifirmi-
tatis ablatio et similia: quatenus sunt impedimẽ
ta salutis nob et pris. Sic Helias orauit vt clau
deret̃ celũ: iterũ orauit vt plueret/ et exauditus est
Jaco. v. Iterũ orauit: et ignis descendit de celo: et
deuorauit duos q̃nq̃genarios cũ suis q̃nquage-
nis. iiij. Regũ. j. Licet dici posset/ q Helias non
orando optauit/ sed nũciauit: sicut et ceteri pphe
mala tpalia impcãtes idolatris et peccatricibꝰ po
pulis. Dum ergo hõ sepe ignorãs petit saluti ctria/
ceteris cditiõibꝰ stãtibꝰ: a p̃re misericordiarũ qui nostre
saluti consulit: non exaudit̃ ad suam voluntatẽ/
sed suã vtilitatẽ. Et q̃nqz nõ accipit qd petit: sed
aliud qd vtiliꝰ est ac salubriꝰ. Hinc btũs Aug. ome.
xix. sup Joãnẽ dr̃: Dum petimꝰ simul petamꝰ/ vt
dñs facta orõne/ nõ faciat qd nõ bñ petimꝰ. Neqz
eñ parua tentatio est si ctra tuã cãm sit tua peti-
tio. Sic dñs facta orõne ad p̃rem p calicis abla
tõne/ statim subiũxit: Uerumtñ nõ sicut ego volo
sz sicut tu vis. q̃ nos docuit dum aliqd petimꝰ qd
nõ est manifeste salutis pmotiuũ: nec saluti ctra
riũ: q̃tenꝰ illud cmittamꝰ diuine dispositiõi et p-
uidẽtie: vt illud cferat vel auferat/ sicut magis sa
luti nostre nouit cferre et expedire. Ex his patz q
mirãdũ nõ est fidelibꝰ si instanter orantes p pace
eccl'e/ aut alia bona ordinatõne eccl'e/ non semper
petita accipiunt: qz deꝰ scit quid magis expediat
ad glãm electorũ et correctiõem petõrũ. Jõ rogan-
dus est cditionalr deꝰ vt auferat malũ: ccedat bo
num: in q̃ntũ est p honore suo et expedit saluti no
stre: et tunc sic cferat qñ et q̃ũo expedire nostre salu
ti nouit. Que aũt simplr sint petẽda: et q̃ sub con
dictione tacita vel expssa/ dictum est supra lec. lxj
¶ Quarta cditio est vt orans petat p se. Contin-
git eñ q orõ facta p alio/ non impetret aliq̃ peti-
tũ: etiã si fiat pie/ pseuerãter/ et de ptinẽtibꝰ ad sa-
lutẽ/ pter impedimentũ ex pte eius p q̃ petit̃. vñ
dr̃ Alex. q. alle. ar. iij. mẽ. iij. Cũ q̃s orat p se: pro-
culdubio põt se facere talẽ cũ diuino adiutorio:
vt nõ sit aliqd qd impediat sue petitõis effectum.
Cũ aũt orat p alio q̃ntũcũqz facit qd in se est/ p illo
p q̃ orat: ille tñ p q̃ orat̃: si nõ faciat se talẽ vt orõ
nõ impediat̃: immo si obicẽ ponit: orãs p ipo nõ
poterit amouere: quẽadmodũ poterit/ cũ orat p
seipo. vnde Hiere. vij. dr̃: Noli orare p pplo isto:
nec assumas p eis laudẽ et orõnẽ: nec obsistas mi
hi: qz nõ exaudiam te. Et ibidẽ ca. xv. Si steterit
Moyses et Samuel corã me/ nõ est aĩa mea ad
pplm istũ. ¶ Istis ergo q̃tuor cditiõibꝰ stãtibꝰ/ orõ est
impetratiua oim q̃ petunt̃. Cuiꝰ sm Alex. triplex
est rõ. s. summa exaudiẽtis liberalitas: summa ve-
ritas: summa amicabilitas. Quia enim summe li
beralis pmptior est ad dandum/ q̃ homo ad reci
piendũ: qñ hoiem dispositũ dignũ et habilẽ inue
nit: sicut sol diffũdit suã lucem qñ inuenit susce-
ptibile. Ita est de p̃re luminũ qñ inuenit hominẽ
dispositũ: tũc diffundit suã bonitatẽ. Differẽter
tñ/ qz diffusio p̃ris luminũ est volũtaria: diffusio
solis est naturalis. Item qz summe verax est sz il
lud Num. xxij. Nõ est deꝰ q̃si hõ vt mentiat̃: nec
vt filius hoĩs/ vt mutet̃. Dixit eñ et nõ faciet: lo-
cutꝰ est et nõ implebit̃: verati addit pmissionẽ: nõ
qz nõ possz facere sine pmissione: sz vt fidẽ certam
daret de impetrãdo. Qz deniqz summe amicabi
lis: sicut amor facit q hz in ptãte volũtatẽ amici
Ita etiã aĩa sctã habet in ptãte sua q̃dammõ volũ
tatẽ dei ex maxima vnione eiꝰ ad deũ: pter qd Jo
sue cfisus de hac ptãte quasi pcipiẽdo dixit soli:
Sol ne mouearis ctra Gabaon. Et sequit̃: Ste-
titqz sol in medio celi: et nõ festinauit occũbere spa
cio viꝰ diei/ obediẽte dño voci hoĩs Josue. x. In
de est q dñs nõ vult negare hoi qd petit rõnabilr
in orõne. Nec est aliqua rõ ex pte dei retrahens a
dãdo: nõ impotẽtia/ nõ indigẽtia/ nõ inuidia. Hec
eñ sunt cause/ cur sepenumero hoies nõ tribuũt
petita postulãtibꝰ. Nihil eñ nõ põt deꝰ: in cuius
ptãte oia sunt posita. Hester. xiij. c. Nihil odit eo
rum etiaz que fecit Sap. xj. Nec possessio sua lar
gitõe bonorũ minuit̃: eo q dãdo nihil sue eximit̃
ptãti: manet sue ptãti subiecti/ et donũ qd largit̃/ et
is cui donat̃. ¶ L   Sz forte dicis: q̃ũo deus
exaudit orõnes clamãtiũ ad se in oibꝰ q̃ pie/ pseue
rant/ ad salutẽ et p se petũt: et tñ multi tales nõ ex
audiunt̃: vt sunt q̃ tribulant̃: et clamãt vt eruant̃
nec tñ ab eis liberant̃. ¶ Rñdet btũs Aug. Tu
eñ tene vias eiꝰ: et qñ tribularis/ audit te: supple
et si nõ ad volũtatẽ dãdo petitũ/ tñ ad vtilitatẽ: et
sicut magis expedit ad finẽ orõnis/ q̃ esse dz salꝰ
tua et gloria dei. Qd cñter declarat p duo exem
pla subdẽs: qz deꝰ medicꝰ est: iõ adhuc secat scin-
dendo vulnꝰ: et nõ tollit manũ nisi secuerit: et q̃n
tũ ei videt̃ expedire infirmo. Et eñ medicus ille
crudelis est: q̃ exaudit clamãtẽ hoiem: et pcit vul
neri in periculum vite. Rursus matres qñ fricãt
in balneis pueros ad salutẽ: nõne paruuli clamãt
inter manꝰ earũ. Ille ergo crudeles sunt vt nõ exau-
diãt lachrymas infantiũ: absit. Nõne potiꝰ plene
sunt pietate/ et tñ clamãt pueri et nõ parcitur eis:
Sic et deꝰ nr̃ plenꝰ est pietate paterna: sz ideo vi-
det̃ hic nõ exaudiri: vt sanet et vt parcat in ppetu-
um. Uñ scribit̃ in ps. Clamauerũt iusti et dñs ex
audiuit eos: et ex omibꝰ tribulatõnibꝰ eorũ eripuit
eos. Eripuit eos: et si nõ corpalr/ tñ spũalr. Unde
idẽ Augꝰ. Ille q̃ tulit de flãma tres pueros: nun

quid tulit de martyrio. v q. Macha. Nōne illi in ignibus hymnisabat ille si: Illi martyrio expirabāt. Deus triū puerorum nōne ipse est et machabeorum Illos eruit: illos nō eruit: imo vtrosq3 eruit. Sz tres pueros sic eruit: vt carnales confunderent: Machabeos autē nō sic eruit: vt illi q̄ psequebātur: in penas irent grauiores/cū se putabant dei martyres oppressisse. Et sup eodē Ps. Lat. Iustos clamasse dicit ad dn̄m et sp exauditos. Quid g̃ de martyribus dicimus q̄s de suppliciis tyrānorum minime constat esse liberatos. Rndet. Liberati plane sunt qui sunt ad celorum regna pducti oibus tribulationibus pbant eruti. Clamor em̄ iustorum nō solū ad tpalē/sed maxime ad eternā vtilitatē sēmper a dn̄o exaudit. Ex quibus patz/q iusti qui tpaliter liberari petūt a tribulatioe: sicut nec Paulus a stimulo: ita nec illi a tpali malo liberari petentes/petūt ad salutē: q̄s tn̄ dn̄s exaudit ad salutē dū nō petita/sed que meliora sunt: et vtiliora prestat benignus et cōcedit. Et tm̄ de illa questione.

Ultimo quesitū est de merito orōnis/an sit meritoria. Que questio iam ex dictis satis soluta est. Unde pter effectū spūalis ↄsolationis quē habet seu efficit p̄sentialiter adhuc duos effectus habet oratio vt dictū est. Et hoc respectu futuri: scz virtutē merendi et virtutē impetrādi quod petit. Et iste virtutes qñq3 ↄiūgunt in orōne: qñq3 separātur. Nā qrtū ad virtutē merēdi innitit charitati. A q̄ dū pcedit debet sibi sicut cuilibet actui meritorio pmiū beatificū de cōdigno. Inqrtū impetratoria innitit gratiose volūtati diuine q̄ nos ad orandū incitat: qd nō faceret nisi dare vellet: vt vult Aug. Quādo ergo oratio pcedit ex charitate est meritoria/etiāsi nō impetrat petitū ppt defectū alicuius. iiij. cōditionū dictarū. Qñ vo nō pcedit ex charitate: et tn̄ fit pseueranter p se et ad salutē: licet nō pie qz nō ex charitate. Licet nō semp qñq3 tamen immo frequēter impetrat petitū: sic orōne impetrat p̄ma gratia et alia multa dei dona: q̄ deus donat orāti: als nō daturus nō tanq̃ digno/sed sua liberalissima volūtate: quorum donorum oratio meritū est de cōgruo/nō de cōdigno. Qñ vo fit oratio ſm oēs quattuor conditiones/ pie/perseuerāter p se et ad salutē: qz simul ↄcurrit gra: alioqn nō oraret pie: sic ē meritoria vite eterne: et cū h impetratoria eius qd sic petit. Un̄ oro vt sit ipetratoria nō coexigit grām: qz nōnunq̃ impetrat gratiā. ¶ N. Un̄ patet magna vtilitas orōnis: nō tm̄ meritorie/ſ etiā nō meritorie: que tamē nō est cōtra salutē. Cuius fructus et vtilitatē si dicere laborarē frustra niterer. Que em̄ mala orationibus repulsa nō sunt: Que bona anime et corporis pie orantibus negata sunt: Nam oratio culpā delet/que pestes sunt anime. vnde Hiero. sup illud Matt. xvij. Hoc genus demoniorum nō eijcitur nisi p orationē et ieiuniū/dicit: Oratio sanat pestes mētis: ieiuniū pestes carnis. Pestis mentis vitia sunt et peccata. Unde et roganti seruo dn̄s omne debitū dimisit: quia cum rogauit Matth. xviij. Similiter et Dauid postq̃ orauit audiuit; transtulit dn̄s peccatū a te. ij. Reg. xij. Fugat oratio malignos spūs: vt supra allegatū est. Hoc genus demoniorum et c̄. Tentationes quaslibet extinguit. vn̄ Matt. xxvj. Uigilate et orate ne intretis in tētationē. vn̄ et Isido. iij. li. de sumbo. c. vij. Hoc est remediū eius q vitiorum tētationibus estuat: vt quotiēs q̄libet tāgitur vitio: totiēs ad orōnē se subdat: qz freq̄ns oro impugnationē extinguit. Etiā corporis infirmitates et lāguores tollit. Jacobi. v. Oro fidei sanat ifirmū. ¶ O. Ualet etiā ad impetrādū vniuersa bona aie et corporis: vite scz prolongationem. Patet de Ezechia rege cui orāti additi sunt vite sue q̄ndecim anni. Esa. xxxviij. Ad pacis et quietis trāquillitatē. j. ad Timo. ij. Obsecro primū omniū oratiōes fieri pro omnibus vt quietā et tranquillā vitā habeamus Ad tribulatorum et tristiū ↄsolationē. Jaco. v. Tristat aliquis vestrum oret equo animo et psallat. Ad victoriā et inimicorum expugnationē. Exo. xvij. Moyse orante vincit Amalech. et Machabeorū per totū. Ad anime illuminationē. iij. Reg. iij. dixit dn̄s Salomoni: qz postulasti sapiētiam ad discernendū iudiciū: Ecce dedi tibi cor sapiens et intelligens. vn̄ Apo. Siquis indiget sapiētia postulet eā a deo: qui dat omnibus affluenter et nō improperat. Ad gratie abūdantiā. Act. iiij. Cū orassent scz apostoli motus est locus in quo erāt cōgregati; et repleti sunt omnes spūsancto. Ad celi apertionē. Jaco. v. habet/q ad orationē Helie apertū est celū et clausum: quod non solū intelligit de apertione celi qrtum ad beneficiū pluuie: sed etiam ad salutem anime. Unde statim sequitur: Orate pro inuicem vt saluemini. Superfluum existimo diutius immorari: cum ostēsum est orationē quattuor dictis cōditionibus vestitam oia que desiderant et petuntur impetrare. Quod etiā patet factū per discursum vtriusq3 testamēti Ex quo latis patet necessitas orationis ad impetrandū cuncta nobis necessaria: que ex nobis habere non valemus. ¶ P. Multa alia de oratione ad deum facienda: non vt ipsum instruamus qui omnia nouit: aut inclinemus qui semper immutabilis existit: habes supra lectione. xxxj. Hec aūt p̄missa de oratione in genere sufficiāt: ad nostri informationē quō orandū est/ne incassum oremus: et ad inclinādum animos nostros vt orare nō cessemus. Orationē em̄ laboriose mendicare nō oportet/aut a remotis adducere: apud nos est in nostra potestate constituta. Possumus dū volumus semper dominū orationibus pulsare/suo quod semp presto est auxilio concurrente. Unde in Ps̄ dicit pheta: Apō me oratio deo vite mee: Ps. 41 que exponēs he. Aug. ait: Nō em̄ vt supplicē deo empturus sum de trāsmarinis locis: Aut vt exaudiat me deus meus nauigabo: vt de longinquis afferam thura et aromata: Aut de grege adducā vitulū saginatū. Sed apud me ē oratio deo vite mee offerēda. Intus habeo victimā quā imolē sibi

Intus habeo thus qd imponā. Intus habeo sacrificiū quo flectā dnm meū: quia apud me ē oratio deo vite mee. Que cū ita se habeant: q̄ dignū est ⁊ salutare oꝛones nostras crebro nos offerre dño deo nostro: immo q̄ necessariū nobis: vt sic puro corde/sincero affectu/mente deuota: cū ceterarū conditionū obseruatione ad deū refugientes in omnib⁹ nostris necessitatib⁹ exaudiri mereamur: quo salutē nostrā ad quā conditi sumus finaliter consequamur. Et tm̄ de oratione in generali.

Lectio. LXIIII.

A

Premissis quibusdā de oꝛone in generali: accedendū est ad oꝛonem dominicā in speciali. Aliqua breuiter de eius excellentia p̄mittentes ⁊ deinde ad eius expositōem ſm sanctoꝝ sniās p̄cedētes. ¶ Est aūt hec oratio dñica alijs oꝛonib⁹ excellentioꝛ: ſm Hugo. cardinalē in postilla sup̄ Matth. ꝑpter eī⁹ dignitatē/breuitatē/fecunditatem. ¶ Est enim oratio hec dignioꝛ alijs: qꝛ ab ipso Christo deo qui oratur edita est ⁊ edocta: ⁊ ꝑ hoc exaudibilioꝛ: quia auctoꝛ eius est quē constituit pater: mediatoꝛ enim inter se ⁊ nos peccatores. Qui quia filius est patris vnigenitus in quo sibi bn̄ ꝯplacuit: ipius oꝛōnem refutare non pōt. Ipm̄ enim p̄cipit audiri a mortalib⁹/dicēs: Hic est fili⁹ me⁹ dilectus in quo mihi bene cōplacuit ipm̄ audite. Cum Christus dixit: Sic ergo orabitis: Pater noster. hesitare nemo poterit/quin oratio illa sit patri acceptioꝛ/q̄ alia q̄cunq̄: de h̄ accipe dictum beati Cypriani: Que em̄ pōt esse spūalioꝛ oratio/q̄ que a Christo nobis data est: a quo ⁊ spūssanctus nobis missus est. Que apud p̄rem precatio exauditioꝛ/q̄ que ab oꝛe filij q̄ ꝟitas est/ꝓlata credit̄. Idem: Qui fecit viuere: docuit ⁊ orare. vt dum p̄ce ⁊ oꝛōne quam filius docuit/apud patrem loquimur: facillimū vtiq̄ exaudimur. Hanc exaudibilitatē Christus significauit/cū dixit: Si qd petieritis patrē in nomine meo/dabit vobis. Per qd aūt magis noīe Christi petere poterim⁹/nisi ꝑ oꝛonem quā nobis orādā edidit: ⁊ ꝑsonalr̄ instituit. ¶ Est etiam in eo dignioꝛ/ceterisq̄ exaudibilioꝛ: quia in ip̄o sola ea q̄ digna sunt ⁊ beneplacita deo ab ipso postulant̄. Christus enim qui venit nos saluare a peccatis: ⁊ nos deo recōliare: nō nisi nobis vtilia/et saluti fera petenda p̄fixit. al's quō dixisset pater/ipsum audite. ¶ B Secundo excedit alias in breuitate. Unde Christus eā instituens p̄misit: Orantes nolite multū loqui sicut ethnici faciunt: putantes in suo multiloquio exaudiri. Hi em̄ exercende lingue mag' operā dant/inquit glo. q̄ mē ti mūdāde. vt h̄ nugatoꝝ officiū gen⁹ etiā ad eā p̄cem nectēdū transferāt: putātes q̄ sicut oratoꝛ iudicē/ita ⁊ ipi deū flectere queant. Damnat autē multiloquiū de infidelitate: s̄ nō multas lachrymas: nō multas obsecratiōes in cordis puritatē qd sancti faciūt. Qd ⁊ dñs iesus legit̄ fecisse q̄ ꝑnoctauit in oratiōe. Sed verbositat⁹ sine affectione vacuas aures dei implere malū est: q̄si in hoc audiamur. De hac breuitate Ciprian⁹ in lib: de oratiōe dñica ait: Ipā est oratio quā met deus incarnatus mortales orare docuit: qui suo magisterio oēm p̄cē nostrā in vno sermone breuiauit tanq̄ sit sermo de quo dixit Esaias. Sermonem breuiatū faciet dñs in toto oꝛbe terre. ¶ C Huius aūt breuitatis mlt̄e assignant̄ cause. Una vt christus p̄beret fidelib⁹ fiduciā impetrādi qd breuibus verbis postulādū demōstrauit. de hoc dic̄ quedā glo. sup̄ mattheū. Christus inter cetera salutaria monita: quib⁹ cōsuluit credētib⁹ formaꝫ orandi ꝓponens: oꝛeꝫ cōposuit breuib⁹ verbis vt esset fiducia cito annuendi: qui breuiter vult rogari. ¶ Secūda ratio vt eo facili⁹ posset memoꝛie cōmendari. de quo beat⁹ Ciprian⁹. Cū dominus noster iesus christus omnib⁹ veniens ⁊ colligens doctos pariter ⁊ indoctos oīm etati p̄cepta salutis ediderit: p̄ceptoꝝ suoꝝ fecit grande compendiū: vt in doctrina celesti discentiū memoria nō laboraret: sed qd esset simplici fide necessarium velociter disceret. ¶ Tertia vt prudentia etiam ingeniosoꝝ miraret̄: de ꝓfūditate misterioꝝ ⁊ multiplicitate sniaꝝ in tanta verboꝝ paucitate comp̄hensoꝝ. De quo beat⁹ Aug⁹ sup̄ p̄fata verba dic̄. Oratio illa paucis verbis res multiplices cōp̄hendit: vt sic cito simplices fidei sufficientiaꝫ sue salutis disceret. Hoc quo ad rationē secūdā tactam. Et ꝓ tertia rōne subdit: ⁊ prudentia ingeniosoꝝ: ꝓfunditate mysteriorum obstupesceret.

¶ Quarta vt eo ip̄o quo breuioꝛ ⁊ per hoc facili⁹ disceret̄ ⁊ retinet̄ sine fastidio frequētaret̄: ⁊ cū maioꝛi attentiōe ac deuotiōe sepi⁹ repeteret̄. Anim⁹ em̄ noster volatilis est: ⁊ multitudine ꝟboꝝ nōnūq̄ distrahit̄: ita vt añ oꝛonis finē sola lingua loquēte tot⁹ effluat: ⁊ ad alia impertinentia deflectat̄. Et ideo nisi ex speciali cā oꝛem ꝯueniat extēdi: breuib⁹ verbis ⁊ sentētiosis christs orandū esse docuit in institutiōe hui⁹ breuissime oꝛonis. ¶ Quinto ipsam breuit̄ ꝯtexuit ꝯ errorē ethnicoꝝ/putantiū q̄ de⁹ ꝟbis ꝑsuasibilib⁹ mulceat̄ vt si absēs sit vocet̄: aut q̄ ꝟboꝝ ambagib⁹ qd nesciat doceat̄. vñ beat⁹ aug⁹ ad ꝓbā. Absit in orōne multa locutio sed nō desit multa p̄catio/si feruēs ꝑseuerat intentio. Nā multū loq̄ in orādo est rem necessariā isuꝑfluis agere verbis. Multū aūt p̄cari /est deum quē p̄camur diuturna ⁊ pia cordis excitatiōe pulsare. Et plerūq̄ hoc negociū plus gemitib⁹ q̄ sermonib⁹ agit̄: plus fletu q̄ affatu. Nō em̄ est deus vt hō: q̄ verboꝝ possit flecti mltitudine: aut ꝑ suasibilib⁹ inclinari: vel ad exaudiendū passionari: sicut gētiles de suis dijs estimabāt. vt dicit glosa Cōtra q̄s ⁊ Cris. loquit̄. Quasi dormientē dñm accusat: qui oꝛem suā longa contētiōe ꝓsequitur: vel qui orat vt deo quasi ignoranti suam necessitatem exponat. Qualiter ethnici faciunt: et taliter

erare non solum est inutile/sed plerūq₃ blasphemia. Nō eñi vt idē dicit/docēdus est deus/ꝗ placādus: nō afficiēdus: id est affectus in eo excitandus: quasi sit affectiōe mutabilis: sed omniū bonoꝝ largitor recognoscēdus. Quādo aūt ꝛ vsq₃ quo/ q̄ue intētiōe ꝛ vtilitate multiplicari possint dictū est supra lectiōe .lxij. ℭ Sexto breue instituit orōnem: vt de ignorātia excusationē nullus adultus ptendere posset: q₃ qd tam breue est ꝛ tā faciliter lat: nō nisi culpabilit ignorat. Has causas breui epilogo recitat Alexā. pte .iiij. q. xxxvij. dicēs: Multiplicē vtilitatē breuitas dñice orōnis parit. Ob illi⁹ eñi breuitatē facili⁹ scit: meli⁹ retinet: frequenti⁹ iterat: minus fastidit orantē: cito exaudiri innuit. Plus affectū q̄₃ ore orandū esse insinuat: ignorantē inculat. ℭ D Tertio excellit hec oratio dñica ceteras in fecunditate: ꝛ sentētiaꝝ pōderositate. Vñ dicit Ciprian⁹ li. de orōne dñica. Magna sunt orōnis dñice sacramēta: quia multa ꝛ magna breuiter sunt in sermone collecta: ita vt nihil ptermissum sit/ qd nō in petibus ꝛ orationib⁹ nostre celestis doctrine compendio cōprehēdat. Hoc etiā in ipo petitionū ei⁹ nūero insinuat. Septē eñi petitiōes cōtinet vt dicet ꝛ septē numerus est vniuersitatis. Nā ꝛ vniuersa que a dño licite desiderari possunt ꝛ postulari: his petitionib⁹ continent: ꝛ extra has nihil licite postulat. Vñ btūs Aug⁹ ad probam: Si recte ꝛ ↄgruēter oramus/nihil aliud petere possum⁹ q̄₃ qd in orōne dñica positum est. Et post pauca: Si oia sanctaꝝ precationū verba discurras quantū estimo/ nō inuenies q istа oratio dñica nō cōtineat ꝛ includat. Et hoc declarando subdit. Qui eñi dicit: Clarificare in oibus gentib⁹ sicut clarificatus es in nobis: vt ꝓphete tui fideles inueniant: qd aliud dicit q̄₃ sanctificet nomē tuū. Qui dicit Ostēde nobis faciē tuā ꝛ salui erimus: qd aliud dicit/ q̄₃ adueniat regnū tuū. Qui dicit: Dirige gressus meos in semitis tuis fm eloquiū tuū: vt nō moueant vestigia mea quid aliud dicit q̄₃ fiat voluntas tua. Qui dicit: Diuitias ꝛ paupertates ne dederis mihi: quid aliud dicit/ q̄₃ panē nostrū quotidianū. Qui dicit: Memēto dñe dauid ꝛc. Et iterū: Si reddidi retribuētib⁹ mihi mala: qd aliud dicit/ q̄₃ Dimitte nob̄ debita nostra: sicut ꝛ nos ꝛc. Qui dicit. Aufer a me cōcupiscētias ventris: qd aliud dicit q̄₃ Et ne nos inducas in tētationē. Qui dicit: Erue me de inimicis meis: quid aliud dicit q̄₃ Sed libera nos a malo. Et sic si p omia sanctarū precationū verba discurras: nihil inuenies qd in ista oratione dñica nō cōtineat. ℭ E Similr quicqd affectus diuersi/ timor/ meror/ spes gaudiū/ ac boꝝ radix/ geminus amor dei ꝛ proximi suggerere poterit vt petat: totū verbis hmōi dominice orōnis cōprehendit. Nā sentiētes se tā multiplicib⁹ circūdatū periculis temptationū: demonis mūdi/ carnis/ suaꝗ₃ impfectionem ac resistēdi debilitatē: timor surgēs nō paruus impellit ad inuocādum diuinū adiutoriū et clamandū ad deū. Deus in adiutoriū meū intende: Dñe ad adiuuandū ꝛc. Itē ne proijcias me a facie tua et spiritūsanctum tuū ne auferas a me. Hoc ipm orat talis cū dicit: Et ne nos inducas in tentationē: Sed libera nos a malo. Si perpēdēs peccatoꝝ maliciā que cōmisit: grauissimaq₃ dāna que hoꝝ occasiōe incidit. (Per h eñi se dei gratiā ꝛ beatitudine pdidisse: oia bona merita mortificasse: penarū inferni reatū contraxisse cognoscit) Vñ dolor ꝛ contritio aīm vehemēter afficit tanq̄₃ de maximo malo psenti: offensa .s. dei. Unde clamare cōpellit: Propitius esto peccatis nostris ꝓpter nomē sanctū tuum. Item: Delicta iuuētutis mee: ꝛ ignorātias meas ne memineris domine: Miserere mei deus fm magnā misericordiā tuā. Et fm multitudinē ꝛc. Oēs has petitiones/ clausula ista cōprehēdit: Dimitte nob̄ debita nostra ꝛc. ℭ Considerās quoq₃ patrie celestis claritatē ad quā vocati sumus/ diuine visionis iocūditatē: fruitionis dulcedinē: stabilitatis securitatē: periculoꝝ oim euasionem: appetitus plenissimā satietatē: omniū bonoꝝ perfectionē: ꝛ oīs mali exclusionē/ tanq̄₃ exul ꝛ peregrin⁹ tota mente suspirat ad patriā quā desiderat/ orās cū ꝓphera. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū qn̄ veniet ꝛ apparebit ante faciē dñi. Quid aliđ orat q̄₃ adueniat regnū tuū. ℭ F Sic cū filius fidelis celestis patris: sentiens in sola pace ↄscientie veꝝ cōsistere gaudiū: ipam q₃ pacem aliter haberi nō posse/ nisi ex cōformitate sue voluntatis cū volūtate paterna. Ista eñi existēte/ gaudiū cōsciētie nemo tollere pōt: fm illđ christi ad discipulos Tristicia vestra vertet i gaudiū. Et sequit: Gaudiū vestrū nemo tollet a vobis: Nō aduersa non ꝓspera: nec quecūq₃ accidētia. Cū preter voluntatē dei nihil accidere pōt. Qđ vo fm diuinā volūtatē occurrit/ etiā occurrit ꝛ acceptat p volūtatē ꝓpriā: vtputa cōformē diuine volūtati. Executionē vo ꝓprie volūtatis seqt gaudiū: q₃ gaudiū est de assecutiōe eoꝝ q̄ volum⁹: fm he. Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xv. Ac p hoc nō q̄rit q̄ sua sunt: non honores: nō tpales ↄsolatiōes: nō cōmoda ꝓpria ꝗ solū placitū diuine volūtatis orat ad deū. Ad te cōfugi dñe: doce me volūtatē tuā q₃ de⁹ meus es tu. Idipm petit cū dicit Fiat volūtas tua sicut in celo ꝛ in terra. ℭ Cōsiderās deniq₃ diuinā bonitatē oia predicta suis dilectorib⁹ ordinantē/ ac amore pfecto sibi īherere cupiēs: ac p h dilecti sui dei honorē ꝛ gloriā promoueri: eiusq₃ noticiā ad oēs dilatari orat. Gloriā regni tui dicēt ꝛ potentiā tuā loquent: Ut notā faciāt filijs hominū potentiā tuā; ꝛ gl̄iam magnificētie regni tui. Nō aliud orat cū petit: Sanctificet nomē tuū. Demū cū agente charitate suīp si⁹ ꝛ p̄rimi: qua sibi p̄misq₃ vult summa ac celestia bona. Ad illud q̄₃ ascēdere nō posse humanā īfirmitatē/ nisi fuerit fota ac cōfortata pace celestis edulīj: pane vbi dei pane gr̄e: pane etiā corpalis cibi q̄ mētis corpisq₃ pellat iedia/ cognoscit; petit sibi accōmodare tres

Job.16

panes p̄dictos/sacramētalē/spiritualē ꝛ corꝑalē.
Hi panes filioꝝ nō mittēdi canibus. Hos petit
cū ait: Panē nostrū quotidianū ꝛc̄. Sic ꝫ patet
ꝙ oratio dñica continet quicq̄d affectus quilibet
orare nos suggerit ꝛ impellit. Vñ manifesta est
hui⁹ orōnis excellētia in fecūditate ꝛ pōdere sen-
tentiarū. ❡ B Sed circa hoc dubitatᷣ: vtrū
solis verbis in dñica oratione expressis vtēdum
sit in nostris orationib̄. Et videtᷣ ꝙ sic. Hoc em̄
Matth.6. p̄cepit dñs cū dixit: Sic ergo orabitis: Ubi for-
mā hanc orādi p̄stituit. Itē Cyprian⁹ in li. de do-
minica orōne dicit aliter orare q̄ȝ christ⁹ docuit:
nō solū ignorātia est/sed ꝛ culpa. His motiuis se
tuetᷣ error waldensium asserentiū/ꝙ a nob̄ nulla
alia verba dici debeāt nec oratio nisi oratio do-
minica ꝛ verba in ea cōtenta. Sed error ille faci-
le repellitᷣ auctoritate scripture. Nā christus ꝛ apo
stoli alijs verbis vsi legūtur in suis orōnib̄. Nā
Matth.26. orauit christ⁹ patrē dicēs: Mi pater/si possibile
Lu.22. est trāseat calix iste. Et orās p̄ Petro dixit: Ego
p̄ te rogaui Petre vt nō deficiat fides tua. ꝛ Joh.
xvij. Rogat p̄ discipulis dicēs: Pater sancte ser
ua eos in noīe tuo: quos dedisti mihi. Et i cruce:
Lu.23. Pater dimitte illis q̄ȝ nesciūt q̄d faciūt. Simili-
Act.1. ter apl̄i in electione Mathie orātes dixerūt: Tu
dñe qui nosti corda oīm/ostēde quē elegeris ꝛc̄.
Apl̄us q̄ȝ Paulus orat p̄ romanis/p̄ Ephesijs
flectit genua ad dñm deū patrē ꝛc̄. Et alijs mul
tis Petrus alijs v̄bis q̄ȝ his q̄ orōne dñica ꝯtinē
tur: vt p̄ȝ per decursum ep̄laꝝ suaꝝ. ❡ Per hoc
ad dubiū rn̄detᷣ p̄ duas ꝓpositiōes. Prima: Non
est necessariū ad efficaciā orōnis/vt vtamur sem
per orōne dñica aut v̄bis in ea formaliter positis
ꝛ exp̄ssis. Patet hec ꝓpositio: q̄ꝛ ꝛ christ⁹ legisla-
tor ꝛ apl̄i ab eo immediate instructi/vsi sunt alia
orādi forma: etiā post institutionē dñice orōnis:
vt p̄ȝ ex iā dictis. Possum⁹ ꝫ in orōnib̄ alijs ver
bis vti/s̄m ꝙ vrget necessitas vel expostulat vti-
litas: aut officiū q̄ exercemus exigit ꝛ req̄rit. Et
h̄ est q̄ dicit btūs Aug⁹ ad p̄bā: Liberū est alijs
atq̄ȝ alijs verbis ab his q̄ in orōne dñica ponuntᷣ
dicere. Et hoc siue verba illa cōposita sint vt psal
mi/hymni/collecte: ꝛ cetere orōnes ecc̄lie publice
p̄ferende: siue verba illa ex ꝓprio affectu sint for-
mata: vt cū quis verbis suis que ꝓprius affectus
suggerit deo loquitᷣ/cor suū corā eo quasi sensibi
liter p̄sente effundēs ꝛ necessitates ꝯquerēs: aut
peccata sua cōfitens/ꝛ veniā postulans/seu auxi
liū implorās: ꝛ ille modus orādi vt plurimū est
efficacior: ꝛ p̄tinēs ac ꝯgruus orōnibus peculia-
ribus ꝛ p̄uatis. Secūda ꝓpositio: Non licet alia
a dño petere q̄ȝ ea q̄ cōprehēsa sunt in dñica orōne
Patet: q̄ꝛ supra habitū est in ipsa orōne domini-
ca omnia designantᷣ que recte a deo petere possu
mus: ꝛ q̄ eū nobis dare decet. Non ergo alia s̄m
rem petere decet/ꝫ eadē alijs ꝛ alijs v̄bis postu
lare licet. vñ Aug⁹. post v̄ba statim allegata ad-
dit: Orādū est alijs atq̄ȝ alijs verbis ab his que
in orōne dñica posita sunt. Sed non debet esse li-
berū alia s̄m rē dicere: id est res alias petere/q̄ȝ q̄
in oratione dominica petuntur. Sed hec que ibi
petuntᷣ p̄ nob̄ ꝛ p̄ nostris et p̄ alijs atq̄ȝ inimicis
sine fluctu dubitationis orāda sunt atq̄ȝ petēda.
Et in eodē Aug⁹. Quecūq̄ȝ verba alia dicamus
que affectus orātis format vt clarcat: vel conse-
quēter attēdit vt crescat: nihil aliud s̄m rem dica-
mus q̄ȝ q̄ in orōne dominica positū est: si recte ꝛ
congruēter oramus. Per hoc ad rationes in p̄-
positiōe dubij adductas. Ad p̄mā dicatᷣ/ꝙ aduer
biū/sic/nō dicit oīmodā similitudiē verboꝝ/sed
rerum significataꝝ/ vt sit sensus: Sic orabitis
.i. verbis similē sententiā importātib̄ orabitis.
Unde glosa Bede Matth.vi. Inter cetera salu
taria monita ꝛ diuina: quib̄ ꝯsuluit credētibus
formā orandi ꝓposuit: disciplinam tradidit: vt no
ster affect⁹ qui cū deo agit disceret res quas ora-
ret/nō verba q̄ diceret. Unde nō his solū verbis
oratᷣ/ꝫ ꝛ alijs ꝯtentis sub eodē ꝛ nō alio sensu: q̄
bus etiā cor nostrū accenditᷣ. Ad auctoritatē Cy-
priani sic̄ iter dicendū/ꝙ verbū/aliter/non dicit
alietatē v̄boꝝ q̄b̄ oratᷣ/ꝫ alietatē reꝝ p̄ q̄b̄ oratᷣ.
❡ Istis sic p̄missis de orōne dñica in sp̄eali. Se-
quitᷣ oratio/cui⁹ est tenor initialis: I

Pater noster q̄ es

Premissa exhortatiōe ad oran
dū pium ꝛ misericordissimū pa
trem. cōsequenter auctor cano-
nis subdit ipsam orationē: ꝛ p̄ri
mo ponit orationē dñicam. Se
cūdo addit ei⁹ embolismū/q̄ est oratio supercre
scens: ꝛ p̄cedentē orationē dñicam q̄ȝtum ad ei⁹
finalē clausulā declarans ibi: Libera nos domi-
ne ab oībus. ❡ Circa primū dicit: Pater noster
Hanc autē beatus Gregorius sup hostiā in alta
ri decantandā instituit. Incongruū asserens: vt
sup eucharistiā dicatᷣ oratio quā scholasticus ro-
manus cōposuerat: sicut antiquitus fieri cōsue-
uerat/quādo statim post p̄dicta dicebatᷣ hec ora-
tio: Libera nos quesumus dñe ꝛc̄. ꝛ illa obmit-
tebatᷣ quā dñs ꝛ mḡr nr̄ christ⁹ dictauerat. Insti
tuit igitᷣ vt ista cōmunioni p̄mitteretᷣ/quatenus
virtute ipsi⁹ ꝛ efficacia/p̄pararemur ad dignā tanti
sacramenti manducationē. In ipsa em̄ bona que
hac cōmunione dignū efficiunt/petuntᷣ: ꝛ mala q̄
dignitatē cōmunicantis auferunt remoueri po-
stulantᷣ. ❡ Diuiditᷣ autē hec oratio dominica in
tres partes principales: scȝ in exordiū/tractatū/
ꝛ conclusionē: s̄m Pe. de aliaco. In prima parte
eius q̄ petitᷣ captatᷣ beniuolētia. In secūda peti-
tionū quas fundim⁹ subiūgitᷣ ꝯtinētia/ibi. Sā-
ctificetᷣ nomen tuū. In tertia petitionū optatᷣ cō
firmatio ꝛ edificatio cū cōcluditᷣ Amen. Quo ad
p̄mū dicitᷣ Pater noster. Solent q̄ppe hoīes ali
quid impetrare cupiētes a laudib̄ ipsius quē ro
gaturi sunt suam ordiri orationem: quatenus eū
reddāt beniuolū ꝛ attentū: de q̄ btūs Amb. li. de
sacramētis versus finē inquit: Uide vnde debes

incipere orationē tuā. Dic mihi si velis hoīem ro
gare z sic incipias. Da mihi qđ peto: nonne arro-
gans videt: oīo propter qđ sapiētes oratores hāc
obseruāt disciplinā: ꝙ incipiūt a iudicis laudib⁹
vt eum fautorē sibi p̄sentent: z beniuolū faciant
cognitorē. Hoc q̄z sacre scripture est consuetudo
Nam et amicus dei Moyses hāc disciplinā non
ignorauit. Rogatur⁹ eīn deū vt ppl'm israeliticū
nō desereret: sed ducatū p̄staret salutarē: dei lau-
des petitioni sue p̄misit dī. Dn̄ator dn̄e de⁹ mise-
ricors z clemēs patiēs z multe miserationis z ve
Exo.24. rax. Et continuo petitionē subiunxit. Si inueni
gratiā in cōspectu tuo dn̄e: obsecro vt gradiaris
nobiscū. Hāc etiā petendi industriā prudens ista
Judith obseruauit: dū p̄ ꝯtritiōe hostiū deo fla-
gitare voluit. A laudib⁹ eīn incipiēs ita ait: De⁹
Judith.9. celoꝝ creator aquaꝝ z dn̄s totius creature: exau
di me miserā deprecantē: z de tua misericordia p̄
sumentē. Similē orādi formā plurimi ꝓphetarū
z patꝝ obseruauerūt. ¶ Ita z mgr̄ noster christ⁹
p̄ infinita sua sapientia z summo magisterio nos
facere docuit. Dū orōnē instituēs ipse p̄misit ex-
ordium laudis/ dicēs: Sic aūt orabitis: Pater
noster q̄ es in cel. ¶ K Captam⁹ aūt hoc exor
dio beniuolentiā dei nō vt ipm flectam⁹: cū eius
volūtas sit imutabil': nec vt ei⁹ beniuolentiā p̄ue
niamus: qm̄ ipse prior dilexit nos. Sed vt in no-
bis ip̄sis de sua beniuolētia certā fiduciā excite-
mus: qđ fit p̄cipue ex q̄ttuor q̄ in h̄ exordio notā-
tur videlicet ex ꝯsideratiōe charitatis q̄ bonū no
strū vult: q: pater. Scđo ex ꝯsideratione largita
tis qua seipsum nobis donat: q: noster. Tertio
ex cōsideratiōe immutabilitatis qua nos immu-
tabilit' p̄destinauit: q: vere addit/ qui es. Quar
to ex consideratiōe eius potētie z maiestatis qua
petita dare pōt: cū dī/ in celis. ¶ In his eīn vbis
deus q̄ petit ex quattuor cōmendat. Primo a di
lectiōis magnitudine/ cū dī pater. Scđo a libe-
rali bonitatis sue diffusiōe: cū addit noster. Ter
tio ab imutabili ꝑpetuitate cū subiungit: qui es.
Quarto a sublimitate potētie cū ꝯcludit in cel'.
¶ Per p̄mū differt hoc exordiū ab exordijs ve.
testa. Illa q̄dē cōmuniter exordiū accipiunt a dei
dominatione z maiestate: vt p̄z in exēplis iā po
sitis. Istud autē initiū capit a dei beniuolentia z
pietate: quia dī: Pater noster. Cui⁹ rō est: q: ha-
bitudo hominū veteris testamēti ad deū erat vt
seruoꝝ ad dn̄m. Illius eīn tēporis hoīes seruie-
runt dn̄o magis timore q̄ amore: qđ ꝓprie est ser
uoꝝ. Vn̄ z lex illa lex timoris ab ap̄lo est vocata
In nouo aūt testamēto est habitudo fidelium ad
deū vt filioꝝ ad patrē. Per christi eīn incarnatio
nē: tantū deus humano generi ꝯdescēdere digna
tus est: vt eos ꝑ adoptionis grām filios suos con
Job.15. stitueret. Vn̄ z dixit ap̄lis christus: Jam nō dicā
vos seruos sed amicos z domesticos dei. Hinc z
apostolus legē nouā legem libertatis appellauit
z amoris. Et de his loquit Aug⁹ li. ij. de sermo.
dn̄i in monte: Multa inquit dicta sunt in laudē
dei que ꝑ omnes sanctas scripturas varie lateq̄z
diffusa/ poterit quisq̄z cōsiderare cū legit. Nusq̄
eīn inuenit preceptū populo israel/ vt ad deū dice
ret: Pater noster: aut oraret patrē deū. Sed spe
cie dn̄s deus insinuatus est tanq̄ seruientib⁹: id
est fm carnē adhuc viuentib⁹. Sed populo noui
testamēti q̄ vocat ad eternā hereditatē: vt sit chri
sti coheres: z in adoptionē filioꝝ israel: venit nō
suis meritis sed gratia dei: preceptū est vt eandē
ipsam grām adoptiōis ponat in p̄ncipio orōnis/
vt dicat: Pater noster qui es in celis. ¶ L In
cuius exordio cū dicitur Pater: cōmendat deus
ex dilectionis z charitatis magnitudine. Est eīn
Pater nomen amoris z pietatis: qđ natura ipsa
docet in patre naturali: z fides nostra astruit i pa
tre spūali. Quia eīn pater naturalis non de alie-
na sed de sua ꝓpria substantia filiū generat (ꝓpter
quod filius dicit aliquid esse patris) idcirco cum
quilibet se diligit ex naturali quodā instinctu: nō
potest pater naturā suam quā filio cōmunicauit
nō diligere. Qđ sciēs sapiētissim⁹ ille Salomon
cum ex nulla ꝓbatiōe exteriore discernere posset:
cui⁹ mulieris filius erat infantulus ille de quo
coram ipso litigabatur se ad philosophiā ꝯuertit
naturalē: que naturales rerum instinctus z cōdi
tiōes explicat: z naturā ipsam subtiliter interro-
gās: illā verā viui infantis matrē esse cognouit q̄
eius occisionē naturali amore tolerare non pote-
rat: vt p̄z. iij. Reg. iij. vbi Glo. dicit ꝙ Salomō
tētauit naturā parētis: q̄ nō potuit seipsam vt in
filio est nō amare dilectiōe naturali. De q̄ z ph̄s
late tractat. viij. Ethicoꝝ. ¶ De patre spūali id-
ipsum fides astruit: docēs grāz potiorē esse q̄ na
turā. Hinc cū filij spūales essem⁹ dei fm regene-
rationē ꝑ christi mortē: vocauit nos in heredita-
tē eternā: vbi nobis p̄ parauit bona: que nec ocu
lus vidit nec auris audiuit: z q̄ in cor hoīs mini- Esa.64.
me ascenderūt. Et q̄s est qui nesciat hec maxime
dilectionis z pietatis esse indicia q̄ in noīe patris
designant. Relucet igit in p̄mo dn̄ice orōnis ver
bulo qđ ē pr̄/ dilectiōis charitatisq̄z magnitudo.
¶ M Sed est hic notandū/ ꝙ nomen pr̄ deo
attribuit dupliciter accipit: vt s̄ lec. xx. expositū
est. Nocionaliter siue ꝑsonalit' scz z essentialiter.
Nocionaliter accipit qn̄ attribuit deo respectu
ꝑsone diuine: z sic est p̄ma ꝑsona in deitate: q̄ non
ab alia ꝑsona capit esse: sed a se imutabiliter sub-
sistit z eternaliter. Vn̄ dī in simbolo Athana. Pa
ter a nullo est factus/ nec creatus/ nec genit⁹. Et
ita accipit a christo cū dicit: Ego z pr̄ vnū sumus
Et ita accipit q̄tiens in scr̄ptura dicernit a ꝑsona
filij aut spūsscti. ¶ Essentialiter accipit q̄tiēs at-
tribuit deo respectu creature q̄ ab ipso depēdet in
esse cōseruari: z sic ꝯuenit oīb⁹ trib⁹ ꝑsonis simul
z singulariter singulis. Tota eīn trinitas pater
filius z spūssctus vn⁹ pater est: sicut vnus deus:
vn⁹ dn̄s: vn⁹ creator oīm. Et singula ꝑsona pa-
ter est: sicut singula deus est: creator z dn̄s: nō ta
men tres patres: sed vnus creature pater. Hinc

ad Ephe.iiij. Unus de⁹ z pr̄ oim. z Deute.xxxij.
Nōne ipse est pater tu⁹ q̄ possidet z fecit z creauit
te. et Sap̄.xiiij. Tua aūt pater ꝓuidentia cūcta
ab initio gubernat. ¶ Dicit aūt de⁹ pater: mul-
tiplici ratiōe: preter illā que respicit eternā gene-
ratiōnē: de qua Esa.liij. Generationē eius quis
enarrabit: fm quā soli⁹ filij est pater. ¶ Est em̄ pa
ter p̄destinatione Ephe.j. Gratia vobis z pax a
deo patre q̄ p̄destinauit nos i adoptionē filioꝝ.
¶ Itē pater creatiōe. Malach.ij. Nunq̄d nō pa-
ter vn⁹ oim nostrū. Nunq̄d non deus vn⁹ creauit
nos. Itē imaginis participatiōe: vbi sup̄ Deut.
xxxij. Nōne ip̄e ē pr̄ tu⁹: q̄ possedit z fecit z creauit
te. Fecit inquā ad imaginē z similitudinē suam.
Gen.j. Faciam⁹ hominē ad imaginē z silitudinē
nr̄am. Itē redēptione Esa.lxiij. Tu aūt pat̄ no-
ster z redēptor noster / a seculo nomē tuū. Itē sa-
cramētali regeneratiōe: ad Titū.iij. Per lauacꝝ
regeneratiōis z renouatiōis sp̄ūlsc̄ti. i. Pe.j. Bñ
dict⁹ deus z pr̄ dñi nr̄i Jesu christi: q̄ regenerauit
nos i spem viuā. ¶ Itē fidei instructiōe Jaco.iij.
Volūtarie.i.sine meritis nostris regenerauit nos
in ꝟbo veritatis.i.fidei. Et Joh.j. Dedit eis po-
testatē filios dei fieri his q̄ credūt in noie ei⁹. Itē
grē adoptione Roma.viij. Accepistis sp̄m filioꝝ
in q̄ clamam⁹ abba pr̄. Itaqꝫ iā nō est seru⁹ ꝟ fili
us: q̄ si fili⁹ z heres ꝑ deū.i. per opa dei. Oibus
illis modis (preter p̄mū q̄ respicit eternā genitu-
rā) accipit essentialiter: z oibꝰ illis aliisqꝫ pluribꝰ
modis: vt cura / defensiōe / hereditaria p̄paratiōe
est pater noster: vt patuit ex allegatis. Et ita essen
tialiter fm oēs dictas rōnes accipit hic cū ora-
mus: pater noster. vñ Chris.sup Mat. Vide q̄li
ter ꝯfestim suscitauit auditorē: z ois rememora-
uit bñficij in p̄hemijs. Qui em̄ patrē dixit: z pec
catoꝝ dimissionē: z pene distructionē: z iusticiā:
z sanctificationē: z redēptionē: z adoptionē: z he
reditatē: z fraternitatē q̄ est ad vnigenitū: z spiri
tus largitionē ꝑ vnā hāc cōfessus est nūcupatio-
nē. Et exponit Alexā. illud qđ dicit: fraternitatē
ad vnigenitū: de fraternitate nō naturali ꝟ ado-
ptiua vt valeat ad vnigenitū adoptiuū. Alioqn
pr̄ nō acciperet essentialiter ꝟ ꝑsonaliter. ¶ N. Li
cet aūt in orōne dñica postulet bñficiū exhibēdū
a tota trinitate ꝑ nomē pater acceptū sic essentia
liter. Nihilomin⁹ ratione auctoritatis patris et
mediationis ipsius filij: frequenter in orōnibus
specialiter fit mētio de pr̄e z filio. De patre: vt a q̄
petit. De filio: vt ꝑ quē postulat obtinere. Unde
orōnes frequēter ꝯcludunt Per dñm nostrū Je
sum christum. Et sic dicit Ambro. in li. de sacr̄is
Attolle oculū ad patrē / qui per filiū te redemit: z
dic pater noster zc̄. ¶ Ex ꝟo cū oratio hic dirigi-
tur ad totā trinitatē / nō ponit nomen essentiale
fm sermonis ꝓprietatē: vt deus vel dñs: sed no-
men pater qđ fm ꝓprietatē sue impositionis est ꝑ
sonale: licet hic accipiat essentialiter. Sācti plu-
res assignant rōnes. Una vt ꝑ hoc celestis magi-
ster daret nobis fiduciā impetrādi petita: z ꝑ hoc
ad frequēter orandū nos inuitaret. In patre nāqꝫ
attēdimus beniuolentiā z pietatē: ex qua spe-
rare poterimus / q̄ p̄ces nr̄as nō abijciat: sed ma
gis ex paterno affectu ipsas aspiciat z graciose ad
mittat. Hinc Chris. De⁹ patrē se magis q̄ dñm
dici voluit / vt nobis daret fiduciā ad petendū et
spem magnā ad impetrandū. Serui em̄ nō semꝑ
impetrāt qđ petunt: quia plerūqꝫ nō considerant
quid ad honorē dñi: sed q̄d ad ꝓpriā ptineat vtili
tatē. E cōuerso autē faciunt veri z legitimi filij: z
ob hoc impetrāt qđ impetrare contēdunt: ad idē
facit qđ dicit Aug⁹. Quedā dat inq̄t p̄sumptio
impetrādi q̄ petituri sum⁹ / cū pri⁹ q̄ peteremus
rā magnū donū accipimus vt sinamur / immo vt
iubeamur deo dicere pater. Quid em̄ nō dabit fi
lijs petētibus q̄bus hoc ipsum ante dedit vt filij
eius essent. Et btūs Bern. O q̄ paterno dul-
cessit noie: omniū petitionū meaꝝ impetrādarū
fiduciā mihi p̄stat. ¶ Secūda cā est: vt per h̄ chri
stus nos inuitaret ad exercitiū piarū z virtuosa-
rum opationū. Cogitare nāqꝫ debem⁹ q̄ cū deū
patrē nr̄m dicim⁹ / nos filios ei⁹ recognoscamus z
ꝑ hoc ip̄m imitari studeamus. Vile enī est z op
probriosum esse filiū viri excellētis in virtute z oi
p̄bitatis honestate: z a moribꝰ eius sctis z virtu-
tibꝰ degenerare. Sic indignissimū est vt homo
deū q̄ oi bonitate excedit vniuersam creaturā / pa
trē nomine: z nihil in suis vita z opibꝰ ondat di-
gnū tanto patre: quo scꝫ deo aliq̄liter assimilari
posset. Vñ christus iudeis gloriātibus se habere
deū patrē in celis (cui⁹ tñ opa nō exercebāt) expro-
brabat / dicēs: Vos ex pr̄e diabolo estis. Et hoc
dixit ꝓpter opa eoꝝ contraria opibꝰ dei. Et iterū
ipsis dicētibꝰ se esse filios abrae / ait: Si Abrae fi
lij estis / opa abrae facite. Hinc btūs Ciprianus.
Meminisse nos debem⁹ z scire: q̄ qñ deū patrē Job.8.
dicimus: vt z quasi filij dei opemur: vt scꝫ simus
pij z misericordes: sicut z pater noster qui in celis
est. Et beatus Aug⁹. Qui dicit deo pater / vide-
at ne tāto patre sic indignus: ꝑ recessum scꝫ a pa-
tre: per inobedientiā mores ꝑuersos. Dicēres ita
qꝫ pater. Paternā imaginē / vite nostre similitu-
dine imitemur. ¶ O Pro quo notandū q̄ ho
minis ad deū triplex est assimilatio. Una qua re
cedit a deo. Alia qua accedit ad deum. Tertia q̄
sistit in deo. Prima est multoꝝ qui ꝑuerse imitā
tur deū / volētes deo esse similes: ꝑ magnitudinē
potētie: ꝑ singularitatē reuerētie: permittētes z
appetētes sibi diuinos honores exhiberi: ꝑ infini
tatē opulētie z ꝑ similia. Tales sic imitādo nō ef-
ficiunt filij dei / nec deo accepti: ꝟ hac imitatione
recedūt a deo / efficiunturqꝫ socij luciferi qui dixit:
Ponā sedē meā in aquilone: z similis ero altissi-
mo. Scđa similitudo est bonoꝝ viatoꝝ: z ꝯsistit
in participatiōe similiū virtutū virtutibꝰ dei: que
sunt iusticia / misericordia / liberalitas / veritas / chari-
tas z cetere ꝟtutes hmōi: q̄ ꝑfectissime i deo sunt
verius ip̄e de⁹ sunt: z esse debēt participatiue in
oi rōnali creatura: de q̄ intelligit illō Aug. viij.

de trini. Nō locoꝝ interuallis/sed silitudine acce
dit ad deū. Et si dissilitudine opposita recedit a
deo: hac similitudine volens nos accedere ad de
um/dixit Christ⁹: Estote misericordes sicut ꝛ pa
ter vester misericors est. Lu. vj. ¶ Tertia simili-
tudo est beatoꝝ: de qua Joā. iij. Scimus ꝙ cuȝ
apparuerit/similes ei erim⁹. s. in glīa eterne visio-
nis ꝛ fruitōis: q̄ est btitudo ꝑpetua: ad quam nūc
aspiram⁹: ad eam autem ꝑ secundam similitudi-
nē ꝑuenimus: ad quā exhibendā cum dicim⁹/pa
ter/excitamur. ¶ Tertia causa cur magis voluit
nos in orone dicere pater/q̄ dn̄s/est: vt ꝑ hoc on̄
deret/ꝙ seruire sibi debem⁹/non timore pene/si
cut serui dn̄is suis ministrant: sed sicut boni filij
optimo patri ex amore ꝛ timore filiali. Debem⁹
eni̇̄ ad deū talē habere amoris affectū: ꝙ si verbe
ret/si castiget/si aduersi aliqd admittat/ab eo nō
recedam⁹: sicut serui faciunt qui a dn̄is se casti-
gantibꝰ fugiunt. ¶ Quarta causa/vt ꝑ hoc nos
ad se honorādū ꝓuocaret. Siqdem honor p̄ri de
bet. Malach. j. Si ego pater/vbi est honor me⁹
¶ Quinta/vt a solo deo qđ necessariū est postule
tur. Cū eni̇̄ ipse est pater/ad eum ꝑtinet cura ꝓui-
sionis. Sap. vj. equalr̄ est illi cura de oibꝰ. Et. j.
Pe. v. Omnē sollicitudinē in eum ꝓijciētes: qm̄
ipsi cura est de vobis. Et. iiij. Reg. j. Nunqd nō
est deus in israel/vt eatis ad ꝯsulendū beelzebub
deū Acharon. ¶ Sūt ꝛ alie cause supra tacte ad
ostendendū differētiam filioꝝ legis grē. Item vt
dum de filiali adoptōe cogitam⁹/ei tanq̄ p̄ri fili
alem affectū rependam⁹. Itē vt timeat orās offen
sam p̄ris/ne ꝯtingat audire graue illđ obprobri-
Deut. 32. um. Uidit dn̄s ꝛ ad iracūdiā ꝯcitatus est: q2 pro
uocauerūt eum filij sui ꝛ filie. ¶ P Noster
Hic scđo captamus dei beneuolētiam ꝑ ꝯmenda
tōem eius liberalitatis amplitudine/dicēdo no-
ster: quod gn̄alitatē siue vniuersalitatē quādam
importat. Magna qppe dei est dignatio/ꝙ nō so
lum se p̄rem ꝯstituit angelicaꝝ ꝟtutum/ꝑspicui
tate nature fulgentiū. Neq3 dūtaxat hoim excel-
lentissimoꝝ ꝛ in vera religiositate eminentiū/sed
omnium generalr̄ mortaliū quos imaginis sue
similitudine insigniuit. Omnes siqdem illos pa
terno deus respicit affectu: vt nō sit viuēs homo
in terra/q̄ se abscondat a calore eius. Respicit in
q̄ dū ipos etiā quos suo insigniuit imagine ꝛ per
Rom. 8. grām in filios quātū in eo est adoptat. De q̄ apl's
Accepistis spūm adoptōis filioꝝ in q̄ clamam⁹/
abba p̄r: q̄ testimoniū reddit spūi nostro/ꝙ sum⁹
filij dei. Per qđ vult nos hereditatis sue esse ꝑti-
cipes. Unde sequit: Si filij ꝛ heredes. Heredes
qdē dei: coheredes aūt Christi. Nō eī vult de⁹ mor
tē peccātoris: vt qdā crudeles parētes q̄ filios exter
minant/ꝛ ab hereditate ꝓscribūt: sed mag' vt cō
uertant ꝛ viuant: vt ꝑtem hereditatis ꝛ regni sui
cū ceteris valeant possidere. Rursus paterne oēs
respicit deus/dum ne h̄ in via deficiant/panē pre
stat salutiferꝝ oē delectamētū in se hn̄tem: ꝛ oēm
saporis suauitatē: q̄ nutriti ꝛ ꝯfortati ambulare

possint in fortitudine cibi illius vsq3 ad montem
dei/altitudinē. s. beatifice visionis. Et ne per de-
uia in via moꝝ oberremus. Deus pijssimus p̄r ꝑ
spūm suū nos erudit ad id qđ est vtile in recipien-
do sanctificatōem: vt dr apl's Heb. xij. Recte igit
oramus ad deum/pater noster. Noster inq3 qui
nos generat/pascit/nutrit/corripit ꝛ istruit: ꝛ alia
patris officia circa nos pie non desinit exercere.
¶ Q Sed his obuiare videt. Nam Chri- Mat. 26
stus orādo dixit P̄r mi/si fieri p̄t/trāseat a me ca
lix iste. Ois aūt Christi actio/n̄ra est instructio: vt dr
Grego. Igit videt ꝙ ꝛ nos orātes ad patrē/sin-
gillatim debeam⁹ dicere: pater meus: ꝛ nō pater
noster. Hinc ꝯcordat scriptura: nam Matth. vj
dr Christ⁹: Ora p̄rem tuum in abscondito: ꝛ pat
tuus q̄ est in abscondito/reddet tibi. Itē Hiere.
iij. Ammodo voca me/pater me⁹: dux ꝟginitatis
mee es tu. Item ꝓsumptōis esse videt dicere/pat
n̄r: cum pater dr eternitatē adoptōis qua nos in
filios adoptat ꝑ grām. Nemo aūt scit an odio vl'
amore dignus sit. ergo ꝓsumptio est dicere pater
noster: q̄ se fcat filium/seu esse in numero filioꝝ.
Un̄ sufficeret dicere pater: ꝛ nō esset necessariū vt
videt addere/neq3 n̄r neq3 me⁹: sicut ꝛ Luce. xj. fa
cit dicēs: Cū oratis dicite/p̄r scilicet nomē tuū
¶ Ad ista rn̄det Alex. de ales ꝑ. iiij. q. xxxvij. notā
do/ꝙ nemo simplr̄ dicere debet/pater meus/nisi
Christus fili⁹ dei: ne dictum simplr̄ sonet in paterni
tatem nature. vn̄ glo. Mat. vj. Nemo dicat me
us/qđ soli Christo ꝯpetit/q̄ est fili⁹ ꝑ naturā. Hu-
iusmodi eni̇̄ ꝓnoīa solēt discretiue poni: ꝛ discreti
onē seu singularitatē importare/qđ nulli ꝯuenit
nisi qui singulariter filius est. i. ꝑ naturā. Nihilo
minus scriptura insinuat sic posse dici/meus scȝ
pater: non tamē simplr̄/sed cum aliqua additiōe
insinuante hoc non singulariter dici: vt etiā patȝ
in ꝟbis scripture allegatis. Nam vbi dr/ora pa-
trē tuū in abscōdito: addit/ꝛ p̄r tuus in abscōdi-
to reddet tibi. Redditio soli creature ꝯuenit. soli
eni̇̄ creature merces reddit: vnde glo. Reddet
tibi mercedē fidei. Similr̄ cum dr Hiere. Uoca
me pater meus. addit/ꝛ dux ꝟginitatis mee: q̄a
ducatus soli creature ꝯuenit: deo eni̇̄ non conue
nit duci: sed ducere insinuat: qđ dictū est nō debe
re itelligi de filio simplr̄. i. filio naturali: ꝛ ita nec
de patre eius naturali. In orone ꝟo dominica ad
dit: Qui es in celis. qđ ꝯuenit patri respectu filij
naturalis: ideo si adderet/meus: importaret ꝙ
esset pater simplr̄. i. naturalis orātis. ¶ R
Esto etiā ꝙ ꝑ sequētes ꝑticulas. s. dimitte nob de
bita no. cū ceteris satis innueret/p̄rem deū nō eē
naturalr̄ p̄rem orātis: q̄ petit sibi tanq̄ deficien-
ti creature dimitti debita. Sūt eni̇̄ ꝛ alie notabi-
les cause ꝛ rōnes/cur dr n̄r/ꝛ nō meus. quaꝝ vna
est/pacis ꝯseruatio ꝛ ꝯcordie. Appropriatio enim ꝛ
singularitas ꝑsepe cause sunt litis ꝛ dissidij. Un̄ q̄
dam gloriantes de suis magistris ꝛ doctoribꝰ per
appropriatōem/ꝯtentōem inuicem ꝯcitarunt: di-
cente vno: ego qdem sum Pauli. ꝛ altero: ego suȝ

Apollo: ⁊ alis. ego ṽo Cephe. alis: ego aũt christi vt refert aplus. j. Coꝛ. j. Ut ergo lis ⁊ discordia in orõne tolleret ⁊ nemo sibi filiationẽ vsurparet singulariter: Christ⁹ voluit orãtes dicere / pater noster. De quo beatus Ambro. tractãs verbum de quo sermo: Attolle inquit oculos ad patrẽ q̃ te per lauacrũ genuit: qui te ꝑ filiũ redemit ⁊ dic pater noster. Bona ꝑsumptio ſꝫ moderata. Patrẽ dicis q̃si filius: ſꝫ noli tibi aliquid specialiter vendicare. Solius christi est pater specialis / nobis omnibus in cõmuni est pater: q2 illũ solũ genuit: ſꝫ nos ſil' creauit. Illius em̃ pater ꝑ naturã / sed noster est pater ꝑ gratiã. ¶ Scd̃a causa est: vt ad charitatẽ ꝑximi accẽderemur: nã sicut ꝑ verbũ pater / ad summi patris amorẽ excitamur: ita cũ dicimus noster / ad fraternã dilectionẽ inflammamur. Cũ em̃ orando nos vnũ patrẽ in celo habere recognoscimus / dicẽtes pater noster: per cõsequens nos in terris esse fratres ꝑfitemur: ac ꝑ hoc inuicẽ nobis impẽdere fraternũ amorẽ ac fidelitatẽ admonemur. Nã ad hoc natura inclinat ⁊ rõ dictat: vt filij vnius patris tenaci⁹ se diligant / efficacius se iuuent: ⁊ sibi mutuo viscerosius cõpatiant̃ / propter illud cõe q̃d participant a suo patre. Sicq̃ sibi obsequant̃. i. mutuo se honorẽt. ad Rom. xij. honore inuicem preuenientes. vbi glo. Aliter nõ esset fratern⁹ amor nisi mutuo se ꝑueniãt obsequijs. ¶ S Tertia causa est vt ꝑ hoc christ⁹ nos inuitaret ad humilitatẽ / ⁊ a nobis tolleret oẽm suꝑbie occasionẽ: ne scꝫ diues super pauperẽ se extollat / nobilis suꝑ ignobilẽ: superioꝛ suꝑ inferiorem: potẽs suꝑ debilẽ: clericus suꝑ secularẽ: ſꝫ oẽs se frẽs cognoscerẽt: vt vni⁹ patris filios: ſm illud Malach. ij. Nunqd non pater vnus oim vestrũ. Quare ẽ despicit vnusquisq̃ vestrũ fratrẽ suũ. Et beatus Aug. in de sermone dñi in mõte: Ammonent̃ inq̃t ꝑ orõnem dñicã diuites ⁊ genere potentes seu nobiles ſm seculũ nõ suꝑbire aduersus paupes ⁊ nobiles: quoniã oẽs simul dicũt deo pater noster / immo poti⁹: q2 dicũt oẽs pater noster / sibi mutuo tanq̃ fratres debent subuenire. Diues pauꝑi: sanus egrotãti: sapiẽs ignorãti: potẽs impotẽti: aliter infructuose clamãt pater noster. Si patri iussa nõ impleant / si obedientiã filialẽ trãscendãt: ⁊ fraternum amorẽ in se inuicẽ nõ exerceãt. Sꝫ ꝓh dolor nũc inter christianos suꝑioꝛ opprimit inferiorẽ: fortioꝛ debilioꝛẽ: diues inopem: miles ciuẽ: ciues sacerdotẽ. Efficax sane remediũ cõtra superbiã animiq̃ tumorẽ / affectuose reuoluere nos esse frẽs. Unũ habere patrẽ deũ / qui nõ est acceptoꝛ ꝑsonarũ. Hoc remedio vtit̃ Boeti⁹. iij. de cõso. me. vj. contra arrogãtes ex generis nobilitate dicẽtes: Quid gen⁹ ⁊ pauos strepitis / mortales cũctos edidit nobile germẽ: nã oẽ gen⁹ hoim in terris sili surgit ab ortu. Unus em̃ rerũ pater est / vnus qui cuncta ministrat. Si primordia vr̃a auctorẽ deũ spectes. Nullus degener extat: ni vitijs peioꝛa fouẽs: ꝓpriũ deserat ortũ. ¶ Quarta causa: vt inuicẽ nob impẽdam⁹ orõnũ suffragia. Quia em̃ orãs ad deũ ⁊ dicẽs: pater nr̃: nõ se tm̃ ſꝫ ⁊ alios dei filios ꝓnunciat: in hoc ⁊ ꝓ alijs nõ ꝓ se tm̃ orat. Implens in hoc q̃d scribit̃ Eccl. xv. Unicuiq̃ mãdauit deus de ꝓximo. vñ Cyprianus in li. de orõne dñica: Ideo nõ dicimus pater me⁹ / sed noster: nec da mihi / sed nobis: q2 vnitatis magister noluit ꝑuatim ꝑcem fieri: vt scꝫ tm̃ quis ꝓ se precet̃. Unũ aũt ꝓ oib⁹ orare voluit: q2 i vno oẽs ipse portauit. Et Chrisost. suꝑ Mat. Dulcioꝛ est orõ ante deum: quã nõ necessitas trãsmittit / quã quis ꝓ se orare cogit̃: sed quã charitas fraternitatis cõmendat. Precat̃ igit̃ frater ꝓ fratre dicẽdo pater nr̃. Dimitte nobis debita nostra ⁊c̃. Hanc etiã cũ pluribꝰ alijs causis tangit idẽ Chriso. dicens: Erudit aũt cõcꝫ ꝓ fratribꝰ facere orationẽ. Non em̃ dicit pater meus / qui in celis es: ſꝫ pater noster / ꝓ corpore cõi deprecatiões referẽs: ⁊ nusq̃ intẽdens q̃d est suꝑpꝛius: ſꝫ vbiq̃ q̃d est proximi. Adhuc aũt ⁊ inimiciciã destruit ⁊ elationẽ cõprimit: ⁊ emulationẽ expellit: et matrem honorũ vniuersoꝝ amorẽ inducit: ⁊ inequalitatẽ humanarũ causaꝝ extermiat: ⁊ multã mõstrat regi ad pauperẽ honoris eq̃litatẽ. Hec ille. ¶ T Per hec soluunt̃ rõnes iducte. Ad ꝑmã de christo orãte pater mi dr̄ / q̃ christus in illa sua orõne nobis orandi modũ ⁊ formã nõ prefixit: ſꝫ q2 ipse filius erat patris ꝑ naturã: q̃d nulli creature cõpetit. Idcirco ibi vt ꝑsona singularis ⁊ natural' filius dei patris dixit: pater mi. Uel aliter ſm Alex. dr̄ q̃ ois actio christi nostra fuit instructio / quantũ ad substãtiã actus / nõ quantũ ad modũ. Sicut ⁊ ieiuniũ dñi instructio nostra fuit ad ieiunandũ nõ tñ eo modo quo dñs ieiunauit oino abstinendo a cibo. Sic orõ christi nostra fuit instructio: qua instruimur q̃ in nostr' necessitatibꝰ orõne recurrere debem⁹ ad deũ patrẽ. Modũ ṽo orandi nõ dedit in suis orationibus / sed in ea forma quã nobis ꝯstituit cũ nos docendo dixit: sic orabitis Pater noster. ¶ Ad auctoritatẽ Mat. vj. ⁊ Hiere. iij. dicendũ est: vtrũ in ꝑncipio hui⁹ respõsiois q̃ vtrunq̃ dici põt: pater meus ⁊ pater noster: sed differẽter: vt ibi dictũ est. ¶ Uel dr̄ ſm Alexã. q̃ triplex est orõ ſm diuersos status orantium. Petens em̃ aut petit vt mẽbꝝ / aut vt cõmembꝝ / aut vt ꝑeminẽs mẽbrũ. Primo mõ petit̃ aliq̃d vt singulari persone ſm q̃ petebat Dauid: Miserere mei de⁹. et Lu. xviij. De⁹ ꝓpici⁹ esto mihi petõri. Scd̃o petit̃ aliq̃d vt ꝯiunctis vinculo ꝓfessionis fidei: ſm q̃ dr̄ Eccl. xvij. Unicuiq̃ mãdauit de⁹ de ꝓximo suo. Tertio petit̃ aliquid ex officio quo quis ad orandũ ꝓ cõmissis astringit̃. His duobꝰ modis vltimis petentibꝰ ꝯuenit dicere pater noster. Oranti scd̃o mõ tã ꝓfesso christiane religionis / qua mẽbꝝ est mystici corpis christi. Oranti tertio mõ silr' cõuenit dicere pat̃ nr̄: q2 illoꝝ ⁊ subditoꝝ seu cõmissoꝝ vnus est pater. Uñ cõtra presumptionẽ phariseoꝝ dixit dñs discipulis: Un⁹ Mat. 23. est pater vr̄ q̃ in celis est: vester scꝫ ꝑlatoꝝ ⁊ subdi

roꝝ. Nunc ergo Matth. cū dixit: Ora pr̄em tuū
in abscondito: loquit̄ tanq̄ ad mēbꝝ ⁊ singularē
ꝑsonam ꝓ se orātē. Silr̄ ⁊ in Hiere. Cum aūt do-
cuit nos orare/docuit nos vt ꝯmēbra eccl'e ⁊ tan
q̄ eos qui ex officio erāt perituri: quales fuerunt
ap̄li quib⁹ spēalr̄ in monte loquebat̄. ¶ Ad ali-
ud de ꝑsumptōe dr̄/ꝙ lꝫ hō meritis suis exigenti
bus non sit filius adoptōis: nihilominus q̄tum
est ex diuina bonitate oib⁹ se exhibet vt pr̄em: oi-
bus scꝫ offerēdo gr̄am adoptōnis: vñ. j. ad Thi-
mo. ij. Vult oēs saluos fieri ⁊ Joan. j. Illuminat
oēm hoiem venientē in hunc mūdum. Unde licꝫ
nesciat quis an odio vl' amore dignus sit: nihilo
minus ꝯfitendo deum esse pr̄em suū/non ꝑsumit
illi attribuendo bñficiū adoptōis: nō sibi ascribē
do meritum bñficij electōnis. Et cum dr̄: suffice-
ret dicere pater: ⁊ non addendo neq̄ me⁹ neq̄ nr̄
Dicendū ꝙ q2 deus est pater oim creatōe: homi-
nis adoptōe: filij naturali gñatōe vt distinguatur
paternitas s̄m gr̄am adoptōis: ab illa q̄ est crea-
tōnis ⁊ nature dr̄ noster. Per noster/enim insinu
atur q̄dam ꝯmunicatio qua se deus dat nobis: ⁊
nos sibi adoptat gr̄am infundendo. Unā nō suffi-
ciēter exp̄ssa esꝫ paternitas dei respectu hoīs ꝑ h̄
qd̄ dr̄ pr̄: sicut cum dr̄ pater noster. Ex h̄ Lucas
non addit noster/ sicut Matth. rōnem assignat
Alex. q2 in Mattheo insinuat̄ modus orandi cō
uenięns membris ⁊ excellentib⁹ membris. Loq̄t̄
em̄ ap̄lis cum dño in montē ascēdentib⁹ tanq̄ ꝑ-
fectis. Lucas loq̄t̄ ad discipulū q̄si locū tenētem
infirmoꝝ: q̄ nō audēt dicere noster: sicut Lu. xv.
filius p̄digus dixit: Pater peccaui in celū ⁊ corā
te. Licet possꝫ dici ꝙ Lucas q̄ posteri⁹ scripsit/qd̄
Mat. pleni⁹ ⁊ sufficiēter disseruit abbreuiauit.

Lectio. LXV. A

Quies Hic tertio captat̄ beneuo lentia ex ꝯmēdatōne a sub
sistētia immutabili ⁊ ꝑpetuitate/di-
cēres: Qui es. Hoc em̄ ꝯplexū q̄ es/
ꝓprie acceptū soli deo est ꝓpriū/s̄cās
ip̄i⁹ immutabilē subsistētiā/q̄ tp̄e nō mēsurat̄: sed
oē tp̄s trāsgredit̄. Nō aūt in d̄o p̄terito aut futu
ritio est/sꝫ nūc eternitatis: sp̄ stans sine fluxu in p̄
teritū/sine trāsitu in futuꝝ. Hāc immutabilitatē
subsistentie volēs de se tanq̄ de d̄o ostendere chri
stus: iudeis dicētib⁹: Quinq̄ginta annos nōduꝫ
habes ⁊ Abraā vidisti. dixit: Amē dico vobis an
teq̄ Abraā fieret ego sum. scꝫ s̄m diuinitatē: q̄ tp̄i
nō subiacet/nec tempe mensurat̄: vnde non dixit
anteq̄ fieret ego fui: sed anteq̄ fieret ego sum. q̄
uis em̄ temp⁹ fluxit/diuinitas tñ semp immuta-
bilit̄ subsistit: nō in tēpe vt in mēsura: sed in nunc
eternitatis: ⁊ ꝓpter hāc immutabilitatē eēndi di-
uinitatis q̄ cū tp̄e nō incipit/cū tp̄e nō desinit/in tē
pore nō labit̄/nulli tp̄ali mutatōi subijcit̄/qui es:
siue esse ꝓprie acceptū soli deo attribuit̄: vñ beat⁹
Aug. sup Joā. tractās illud: Nisi credideritis q2
ego sum/moriemi in petis vestris. Joā. viij. Res

inquit q̄libet qualiscūq̄ excellētia fulgēs si muta
bilis est/v͛e non est. Non est em̄ veꝝ esse/vbi ē ⁊ nō
est/scꝫ possibilr̄. Quicq̄d em̄ mutari pōt/mutatū
non est quod erat. Si nō est qd̄ erat/mors q̄dam
ibi facta est: q2 ꝑemptū est ibi aliquid quod erat ⁊
non est. Et exemplificat: Nigredo mortua est in
capite albescētis senis. Pulchritudo mortua est
in corpe fessi ⁊ curui senis. Mortue sunt vires in
corpore languentis. Mortua est statio in corpe
ambulātis. Et post pauca: deniq̄ de mortuo cū
dr̄: vbi est ille homo. Rñdet̄ fuit. Itaq̄ in oib⁹ ac
tib⁹ ⁊ motib⁹ nr̄is/⁊ in vniuersa ꝑsus agitatōe cre
ature duo tempa inuenio/p̄teritū ⁊ futuꝝ. In ve
ritate aūt q̄ manet: ⁊ p̄teritū ⁊ futuꝝ non inuenio
sed solum p̄sens: ⁊ hoc incorruptibilr̄: quod ī cre
atura nō est. Ex quib⁹ v͛bis pꝫ creaturas quasli-
bet esse mutabiles: ⁊ ꝑ ꝯñs non vere esse: ⁊ solā ve
ritatem q̄ de⁹ est/immutabilr̄ esse: ⁊ ex hoc est esse
sibi ꝓpriū. Et ꝑ hoc soluit q. quā p̄misit q̄rens ⁊ di
cēs O dñe de⁹ noster/q̄d est quod aisti: nisi credi
deritis quia ego sum. Quid em̄ nō est coꝝ que fe
cisti: nunq̄d non est celum: Nunq̄d terra nō est:
nunq̄d ea nō sunt q̄ sunt in celo/⁊ q̄ in terra sunt:
Nunq̄d homo ip̄e cui loq̄ris nō est: Si oia sunt
hec q̄ ꝑ te facta sunt: q̄d est ꝙ tibi quoddam ꝓpri-
um tenuisti ip̄m esse/qd̄ alijs non dedisti vt tu so-
lus esses: Nam q̄d audio: Ego sum qui sum:
q̄si alia nō sint. Qui hāc inq̄ q. soluit ꝑ ea q̄ p̄mis-
sa sunt: q2 v͛e esse/est sp̄ ⁊ immutabilr̄ esse: qd̄ soli
deo ꝯuenit: hinc ⁊ Moysi a deo ad liberādū po-
pulū isrl' misso ac q̄renti: Si dixerit mihi popul⁹
qd̄ est nomē eius q̄ misit te: q̄d dicā eis: Dixit do
minus illi: Ego sum q̄ sum. Et addidit: Sic di-
cēs filijs israel: qui est/misit me. Ecce nullū aliud
p̄dicatū adiecit deus de se dicēdū/q̄ esse. Esse er-
go de se dicere iussit: qd̄ soli deo v͛e ⁊ ꝓprie ꝯuenit
vnde Dam. Primum ⁊ p̄ncipalius coꝝ q̄ de d̄o
dicunt̄ noīb⁹ est/qui est: sicut ⁊ ip̄e loquēs in ora-
culo Moysi ait: totum in seip̄o comphendēs ve
lut q̄ddam pelagus substātie īfinitū ⁊ indetermi
natū. Nam rōne (qui) qd̄ est nomē infinituꝫ/s̄cat
sub͞e infinitatē: Rōne (est) qd̄ s̄cat vt actu p̄ns in
nūc immutabilitatis s̄cat essentiā vt actualitatē
semp p̄ntem: ⁊ ita vt eternā ⁊ immutabilē. Sic g̃
q̄ est ꝓprijssime acceptū s̄cat subam infinitā eter-
nam ⁊ immutabilē. Talis aūt est solus de⁹. Neq̄
ergo ꝑ ꝯplexū/q̄ es/ꝯmēdam⁹ deū pr̄em nostrum
ex incōmutabili subsistentia actuali ⁊ eterna: qd̄
nulli creature sed soli deo conuenit. Eoipso eniꝫ
ꝙ creature dependent ab alio scꝫ creatore/ab eis
realiter ⁊ essentialr̄ distincto in esse/p̄duci ⁊ cōser-
uari: mutabiles sunt in esse ⁊ nō eterne. Ad eū igi
tur q̄ immutabilis semp ꝑseuerat ꝯfidenter ora-
tione accedimus: quā ip̄e docuit/certi de exaudi
tione q2 immutabilis est: q̄ se orare docuit ⁊ man-
dauit: ⁊ hoc in complexo/q̄ est/inq̄tum deo ꝓpri
um est/intelligimus: ⁊ intelligendo ad fiduciam
sine qua oratio nō impetrat/incitamur. ¶ Secl'
B [In celis] Hic q̄rto captat̄ beneuolētia de

ab excelsiue mansionis sublimitate: qua potētiā ⁊ maiestatē eius quā dare pōt prestamur cū dicimus/in celis. Sunt aūt celi corꝑales/sunt ⁊ spūales: ⁊ de vtrisqꝫ exponiꝭ clausula/in celis. Primo modo/in celis.i. in illis corꝑibꝫ celestibꝫ q̄ supra nos sunt ⁊ supra elemētarē regionē. In celis inferiorībꝫ mobilibꝫ: ⁊ in supiori empyreo immobili. In illis mouēdo eos ꝑ se ⁊ ꝟtutes angelicas ad nostram ⁊ totius vniuersitatis viuentiū ⁊ corporalium salutē. In isto p̄ntando electoꝝ aspectibꝫ faciē sue maiestatis. Hi ⁊ illud mansio dei

Esa.66 sunt sedes ⁊ habitaculū. Sicut scriptū est: Qui habitas in celis/miserere nobis. Et iteꝝ: Celum mihi sedes est/⁊ terra scabellū pedū meoꝝ. Item

Jo.14 In domo patris mei māsiones multe sunt. Hos

Act.7. celos Stephanꝰ vidit apertos.i. Jesum stātem ad dexterā dei patris. ¶ Est tñ aduertendū q̄ deus nō dr̄ esse in celo sicut in loco quo circūscribiꝭ sic corpus: vel quo definiꝭ sicut angelus. Tales ei locabilitatis modi deo non ꝯueniūt: sed dūtaxat creature rōne corꝑeitatis ⁊ finitatis essentie. Corpus q̄dem qḋ habet partes extra seinuicē ⁊ situaliter distantes loco circūscribiꝭ: ⁊ ipi loco ꝯmensuraꝭ: vt totū sit in toto loco sibi equali/⁊ pars in parte sibi ꝯmensurabili. Angelus ꝟo q̄ spūs est nō corporeꝰ: q̄ tñ finite est essentie ac terminate/a loco definiꝭ cui ita p̄ns est/vt nō sit extra illum Deus aūt q̄ suba est incorꝑea/simplicissima/impartibilis/immensa/⁊ infinita/nullo loco ꝯcludi pt/circūscribi/aut definiri: sed illimitatissime oēꝫ locū ⁊ creaturā oēm respicit: vñ Hiere.xxiij. Celū ⁊ terrā ego impleo. Qḋ ⁊ ꝓpha regiꝰ aduertēs/ait in ps̄. Quo ibo a spū tuo/⁊ quo a facie ⁊c̄. Si ascen. in ce. tu illic es/si descēdero ad īfernū/ades Et Job.xj. Excelsior est celo/ꝓfundior inferno/lōgior terra mēsura eius/⁊ latior mari. Qḋ dictū q̄ sonat q̄si deus corporeis lineamētis extēdaꝭ: ¶ E Ideo btūs Grego. li.x. mora. ℌ.x. exponens ait: Cum deus celo excelsior/inferno ꝓfundior/terra longior/mari latior esse describiꝭ: tanto spūalior debet intelligi/quāto de eo nephas ē iuxta corporea lineamenta sentire. Sed celo est excelsior: q̄ incircūscriptōne sui spūs cuncta transcendit. Inferno ꝓfundior: q̄ trāscēdēdo oīa subuehit. Terra lōgior: q̄ creature modū ꝑennitate sue eternitatis excedit. Mari latior: q̄ reꝝ tēporaliū fluctus sic regēs possidet: vt hos sub oīmoda potentie sue p̄ntia coangustādo circūdet. Idē sup Ezech. xvij. Deus manet inter omnia: ipe est extra oīa: ipe sup oīa. Supior est ꝑ potētiā: inferior ꝑ sustentatōem: exterior ꝑ magnitudinē: interior ꝑ subtilitatē. Sursum regens/deorsum continens: exterius circūdans: intus penetrans. Et venerabilis Hugo li. de sacra. ꝑte.j.c. vlti. Deus sic vbiqꝫ ꝑcuncta diffusus est: vt non sit qualitas mūdi: sed substātia creatrix mūdi: sine labore regēs: sine onere ꝯtinens mundū: nō tñ ꝑ spacia locoꝝ quasi moles diffusa: ita vt in dimidio corpore mūdi sit dimidius ⁊ in alio dimidio dimidius

atqꝫ ita ꝑ totum totus: ⁊ in celo solo totus. Et in sola terra totus: ⁊ in celo ⁊ in terra totꝰ: ⁊ nullo ꝯtentꝰ loco/sed in seipo vbiqꝫ totꝰ. Et infra declarans qḋ dixit: ideo inq̄t/vbiqꝫ esse dr̄: q̄ nulli parti reꝝ absens est. Ideo totꝰ/q̄ non parti rerum ꝑtem suā p̄ntem ꝓbet: ⁊ alteri parti alteram ꝑtē: equales equalibꝫ/minori minorē/maiori q̄ maiorē. Sed nō solū vniuersitati creature/veꝝ etiam cuilibet ꝑti eius totus pariter adest. Qḋ etiā dixit totū esse in seipo/exponit dicēs: Quō eñ vbiqꝫ in seipo: Ubiqꝫ scꝫ/q̄ nusq̄ est absens. In seipso āt/q̄ nō ꝯtineꝭ ab eis q̄bꝫ p̄ns est/q̄si sine ipsis esse nō posset. Hec Hugo. Hec si esse credimꝰ/sꝫ quō sic est/nō intelligimꝰ. vnde Chrys. sup eplaꝫ ad Heb. ⁊ allegat mgr̄ dist. xvij. p̄mi. Sicut multa de deo intelligimus q̄ penitus loqui non valemus: ita multa loq̄mur que intelligere non sumus idonei. Uerbi gratia: Cum vbiqꝫ deꝰ est scimꝰ ⁊ dicimus: quō vbiqꝫ est/intellectu non capimꝰ. ¶ D Quāuis aūt sic deus sit vbiqꝫ ⁊ in oībus creaturis generalr ꝑ essentiā/potentiā/⁊ presentiam: vt de magr̄ dist. xxxvij. p̄mi. ¶ E Per potētiā q̄dem q̄ oīa sue potētie sunt subiecta. Per p̄ntiam tam cognitōis q̄ indistātie localis. Per essentiā intime penetratōis/qua oībꝫ rerum interioribꝫ immediatꝰ est: tñ scriptura frequēter hūc ꝯmemorat esse in celis: ꝓpter maiora mirabiliora ⁊ sublimiora dei opa in celoꝝ pulchritudine/armonia/ordine/ac opatōe relucētia. Sūt eñ celi corꝑa magne altitudinis: mire latitudinis ingentis luminositatis motu regularia/syderibꝫ ornata/corpore simplicia/ꝟtute stabilia/tempore incorruptibilia/vitali influxu mirabiliter efficacia/ad inferioris mūdi regimē ꝯcorditer ordinata. Propter que in eis diuina potentia/sapientia bonitas ⁊ clementia magis q̄ in alijs mundi corporibꝫ declaraꝭ. Manifestaꝭ nanqꝫ dei potētia in celoꝝ magnitudine ⁊ stabilitate. Dei sapientia in ipoꝝ pulchritudine/ordine ⁊ speciositate. Dei bonitas ⁊ clemētia in ipoꝝ fluxu ⁊ causalitate. De coꝝ soliditate dr̄ Job.xxxvij. Celi solidissimi quasi es fundati sunt. De coꝝ speciositate Eccl̄i.xliij. Spēs celi gloria stellaꝝ. Et Job.xxvj. Spūs eius ornauit celos. De ipoꝝ causalitate/ꝓbus.j. Metheo. Mūdus ille inferior ꝯtiguus est lationibꝫ superioribꝫ/vt omnis coꝝ ꝟtus inde gubernetur Adhuc aūt dei gloria maxime relucet in celo empyreo/q̄ locus est sanctoꝝ: in quo se clare facie ad faciē ꝯtemplandū actu beatifico ꝓbet. In quo summo dono se cōicat rōnali creature: qḋ excellit longe oīa alia sua opa. Nam ⁊ propter hoc oēs creaturas ꝓduxit: ⁊ cetera bonitatis sue munera impēdit. His ḡ de causis summā dei maiestatē frequētiꝰ in celis illis corꝑalibꝫ esse scriptura p̄dicat. ¶ E Cum ꝟo Christus in sua orōne nos potꝰ dicere voluit/pater noster qui es in celis: q̄ q̄ es vbiqꝫ. Doctores sancti aliquas rōnes assignant: quaꝝ vna est/vt per hoc nos doceret petere bona celestia ꝑmāsura/⁊ nō caduca ac terrena: nisi q̄tiꝫ

mus ad celestia ordinant. Bonus em̄ filius ꝑ pa
terna hereditate debet laborare. vñ Chrys. Chri-
stus docuit nos orare ad patrē q̄ in celis est: vt sci
ant hoies se habere pr̄em celestem: ⁊ ex hoc erube
scant terreno patri se substernere: hi scʒ qui patrē
habēt in celis. ¶ Scđa/ vt doceret desiderio ele-
uari ꝑ spem firmā ad celestia: vbi patrē nostrum
deum dicimus residere: de hoc abbas Isaac i col
latōe patꝝ ait: Dicētes pater noster/ qua vniuer
sitatis dei ac dn̄m pr̄em nostꝝ esse voce ꝓpria cō
fitentes/ de ꝯditione seruili in adoptōne filiorū
nos pr̄temur ascitos. Adijcientes deinde/ q̄ es i
celis: vt ꝯmemoratōnem vite p̄sentis qua in hac
degimus terra: velut ꝑegrinā ⁊ a nostro pr̄e lon-
gissime separantē toto horrore vitantes/ ad illā
potius regionē in qua pr̄em nostrum ꝯmorari fa
temur/ summo desiderio ꝓperemus: nihilq̄ ad-
mittam⁹ eiusmodi qđ indignos nos hac nostra ꝓ
fessione ⁊ nobilitate tante adoptōnis efficiens: et
hereditate paterna velut degeneres p̄uet: ⁊ iram
nos faciat iusticie eius ac seueritatis incurrere.
¶ Tertia rō: Vt ostendat̄ immensitas diuine po
tentie/ qua existēs in celis/ generat nos filios per
adoptōem in terris. Cuius ꝯtrariū mali senserūt
fm q Job. xxij. legit̄: Quid em̄ nouit de⁹? Qua
si ꝑ caliginē iudicat nubes latibulū suum: nec no
stra ꝯsiderat: ⁊ circa cardines celi perambulat.
¶ Quarta rō est insinuatio petendoꝝ: ꝑ hoc em̄
insinuat̄ q celestia simplr̄ petenda sunt: vñ Hu-
go: Si dixisset qui vbiq̄ es/ verum dixisset: sʒ ne
inepta ⁊ inania queritando mente vagemur/ dr̄:
qui es in celis. vt mente radicata que sunt vtilia/
queramus. ¶ Quinta rō/ vt insinuaret̄ distantia
iustoꝝ a peccatoribꝫ. In iust' em̄ sicut in celis ha
bitare dr̄: vt infra dicet̄: vn de August. Accōmo-
datissima similitudo est vt spūalr̄ tm̄ interesse vi
deatur inter iustos ⁊ pctōres/ quātum inter celū
⁊ terrā. ¶ Sexta rō est vt ostendat̄ quasi ꝑ simile
iustos multiplex bñficium assequi a dño. Sicut
em̄ a celis multiplex bñficium ꝯfertur corꝑalibꝫ
creaturis scʒ lucis/ caloris/ humoris/ ac saluati-
ue ⁊ fecundantis influentie multiplicis. Sic ab
ip̄o quē in celis existentē inuocam⁹/ multiplex ac-
Jaco. I. cipimus bñficiū. Omne datum optimū ⁊ oē do-
nū ꝑfectū desursum est a patre luminū. ⁊. j. Coꝝ.
xij. Alij ꝑ spm̄ datur sermo sapientie: alij s̄mo sci
entie ⁊c. ¶ f Scđo mō exponit̄ hec ꝑticula
in celis/ moralr̄: vt ꝑ celos nō intelligant̄ corpo-
ra spheraꝝ celestiū: sed aie sancte/ iuste/ ⁊ vtuose ⁊
angeli sancti: vnde Hugo vbi s̄. In celo maxime
habitare dr̄/ q̄uis sit vbiq̄: q2 ꝑ celos intelligunt
tm angeli ⁊ hoies iusti in quibꝫ maxime de⁹ ha-
bitat: sicut scriptū est: Aia iusti sedes est sapientie
Sap. ix. fm aliam translatōem. Et August. expo
nit: Pater noster q̄ es in celis. i. in sanctis ⁊ iust': ⁊
non em̄ spacio locoꝝ ꝯtinet̄ deus: quēadmoduʒ
Gen. 3. em̄ terra appellatus est pctōr: cū dictū est: Terra
es/ ⁊ in terrā reuerteris. Sic iustus celū ecōtrario
dici pōt. In iustis nanq̄ spēali mō habitat deus
quo non habitat in ceteris pctōribꝫ ⁊ irrōnabilibꝫ
creaturis. Castas siqdem mētes ꝑ grām inhabi-
tat: qbꝫ illabit̄ ⁊ vnit̄ illapsu sanctificatiuo: ꝓpter
qđ apl's ait. j. Coꝝ. iij. Nescitis q2 templū dī estꝭ
⁊ spūs dei habitat in vobis. Et seqtur: Templū
em̄ dñi sctūm est/ qđ estis vos. Et. ij. Coꝝ. vj. in
q̄t: Vos estis templū dei viui/ sicut dr̄ deus: quo
niā habitabo in illis. Et eadē epl'a. c. xiij. An non
cognoscitis vosmetip̄os/ q2 Chr̄s Jesus in vobis
est: nisi reprobi sitis. Tota em̄ dignantissima tri-
nitas q̄ in hac orōne pater noiat̄: pias mētes iha-
bitat: in qbus mirabilia opat̄. Nam de pr̄e dr̄ Jo
an. xiiij. Si qs diligit me/ s̄monē meū s̄uabit: et
pater meus diligit eum: ⁊ ad eum veniem⁹ ⁊ mā
sionē apud ip̄m faciemus. De filio q̄ est sapia in-
creata scribit̄ Sap. vij. In aias sctās se trāsfert ⁊
amicos dei ⁊ ꝓphas ꝯstituit. Et btūs Augu. iiij.
de trini. dr̄: q de sapia dei q̄ filius dei est dictū sit:
Emitte illam de celis sanctis tuis vt mecum sit.
Que ⁊ de seip̄a testimoniū ꝑhibet dī. Delicie mee
esse cum filijs hoium. De spūsancto dr̄ saluator:
Rogabo pr̄em meū/ ⁊ aliū paraclitū dabit vob:
vt maneat vobiscū in eternū. Joā. xiiij. ¶ g
Dicunt̄ aūt viri scti celū metaphorice/ ob q̄sdam
ꝯditōes ⁊ ꝓprietates celoꝝ materialiū q̄ in eis ꝑ
similitudinē spūalr̄ inueniunt̄: ꝑmo ꝓpter ornatus
pulchritudinē. Sunt em̄ celi corꝑa lucida/ sole
ac stellaꝝ multitudine ornata: ab oīs immūdicie
ꝯtagione remota. Ita viri scti ⁊ iusti sunt intelle-
ctu luminosi ⁊ clari: a vitioꝝ maculis ⁊ feditate
purgati: ⁊ charitate ac diuersaꝝ vtutū floribꝫ tā-
q̄ sole ardentissimo ⁊ stellis fulgidissimis ador-
nati: vñ btūs Bern. sup cantica: Aia sctā celum
est: in q̄ sol est intellectus/ luna fides/ astra virtu-
tes: ⁊ sicut stelle in nocte lucent/ in die latēt. Sic
vera virtus est q̄ in ꝓsperis non apparet/ in aduer
sitatibꝫ emicat. Et de aplis spēalr̄ dr̄/ q celi sunt.
vñ Honori⁹ sup illud ps̄. Celi enarrant gl'iam.
Celi ait sunt sancti apl'i: in qbꝫ celata sunt secre-
ta celestia dei. Ex quibꝫ rutilat sol sapientie/ luceʒ
luna scientie/ micāt stelle vtutum/ choruscant ful
gura signoꝝ/ crepāt tonitrua p̄dicationuʒ/ ⁊ ma-
nant pluuie scripturaꝝ. ¶ Scđo/ viri sancti celi
dicunt̄ ꝓpter celestis ꝯuersatōis celsitudinē. vnde
apl'us ad Phil. iij. Nostra ꝯuersatio in celis est.
Pctōꝝ autē ꝯuersatio circa terrena versat̄. De q̄
ps̄. Oculos suos statuerunt declinare in terram
¶ Tertio/ viri sancti dicūt̄ celi: q2 sicut in celo ap
parent singularia oꝑa dei quibꝫ regit inferiorem
mūdum: ita in sanctis relucēt singularia oꝑa tri
nitatis: in qbus approꝑata ꝑsonarum apparēt/
potētia/ sapia/ bonitas. Potētia pr̄is in solidita-
te siue firmitate. Sapia filij in decore ⁊ luminosi
tate. Bonitas spūssancti in influētia ⁊ causalita-
te. Ita ⁊ in sanctis hominibꝫ ⁊ virtuosis tota ip̄a
trinitas diuinaꝝ ꝑsonaꝝ singularius q̄ in cete-
ris operat̄. Pater fortitudinē qua ambulāt in le
ge dñi/ vt nō declinēt neq̄ ad dexterā neq̄ ad sini
strā: vt nō deficiant aduersis nec extollant̄ in ꝓspe

ris ꝛvñ scribit sapiens Prouerb.xij. Non ꝯtrista-
bit iustū ꝗcquid ei acciderit. Filius lumen fidei ꝛ
credendoꝝ cognitōnem quo cauere possint here-
ses ꝛ errores/ꝛ loqui sapiam inter ꝑfectos. Unde
ꝓmisit Chr̄s se sequētibꝰ in ꝟtutum opatōe lumē
vite/ne in foueam erroꝝ ꝛ tenebraꝝ caliginem ꝑ
Jo.8. cipitent/dicens: Qui sequit me/non ambulat i
tenebris: sed habebit lumē vite dr̄ dn̄s. Et alibi:
Lu.21. Dabo vobis os ꝛ sapiam: cui nō possunt resiste-
re oēs aduersarij vestri. Spūssanctus operat in ꝟ
tuosis mirabilem miscdiam ꝛ in fluxum ac boni
tatis diffusionē. Docent siquidē sancti verbo vl
ope vias dn̄i: vt impij ad ipm ꝯuertant: deriuāt
quoq; sua ꝟtuosa opa in quoscunq; alios/vt ide
fortificent ꝛ roborent. Hinc gloriatus est ꝓphe-
ta se ꝑticipem esse oim timentiū dn̄m/ꝛ custodiē-
1.Co.9 tium mādata. Hanc causalē influxū in alios te-
stat se habuisse aplꝯ cum dixit: Factus sum oibꝰ
oia/infirmis infirmus/insipiēs insipiētibꝰ ꝛc. vt
oēs facerē saluos. Uel sicut celū habet in lumine
claritatē: in motu singularitatē: in ꝟtute vigoro-
sitatem. Sic hec tria opat in sanctis deus: illu-
minat intellectū remouendo errorē: regulat affe
ctū ordinando amorē: influit ad ꝑfectū ministran
do vigorē. ¶ H Hunc aūt ꝓlogum aliq̄ di-
stinguūt in tres ptes: ꝑ quaꝝ ꝓmā orans ꝯfortat
ꝑ scdam dilatat/ꝑ tertiā eleuat. Unde venerabi-
lis Hugo/septē inquit petitiōibꝰ ꝓmisit ꝓlogum
tribꝰ ꝟbis ꝯtentum. In ꝓmo cor hominis ꝯfor-
tat: in secundo dilatat: in tertio eleuat ꝛ exaltat.
Eph.5. Quis em̄ audiens se ꝑrem deum habere/nō eri-
tur ad spem glīe: Pater inquit/vt simus imita-
tores dei sicut filij charissimi. Subdit noster/vt
ad fraterne charitatis amorē dilatemur. Dicit q
es in celis: vt mēte in summis radicata q̄ sunt vti
lia queramus. Item in celis spūalibꝰ/vt ad spūa
litatē in qua habitat/festinare discamꝰ: ꝛ celestia
ab eo petamus: vt vult glo. Mat.vj. ¶ Innoc.
aliter distinguit dicēs: Beneuolētia ꝟo captat a
tribꝰ ꝑsonis/cognitoris/petitoris ꝛ assessoris. Co
gnitor est deus: petitor est homo: ꝛ assessor est an-
gelus. Innuit ꝑsona cognitoris cū dr̄ pr̄: petito-
ris cū dr̄ noster: assessoris cū addit/q es in celis. i.
in angelis sanctis. de qbꝰ dr̄: Celi enarrant glīam
dei. ¶ I Ex ꝑdictis itaq; potest (deuote ora
re cupiens) talem formare meditatōem ad deuo
tionis exercitium. ¶ O trinitas vnus deꝰ [Pa
ter] omnium qdem creatōe/hoim redemptōe/fi-
delium adoptōne/electorum ꝑdestinatōne. Qui
spūales filios generans ꝑ viuificam charitatiui
amoris ꝓpagine;. Utinā mihi misero sic tue amo
rose charitatis gemine grām infundas vt filiꝰ tā
ti patris esse merear. ¶ Noster] qui te nobis da-
re nō cessas ꝑ largissimam tue bonitatis diffusio-
nem. Utinā ꝑ ardentissimi amoris adhesionē ve-
re tuus esse merear: ꝛ paternā nobilitatē tuam di
gnis moribꝰ imitari amoreq; fraterno oibꝰ filijs
tuis fratribꝰ meis in oibꝰ bonis cōicare valeam.
Tu ergo pater excelsus in creatōe: suauis in amo
re diues in hereditate: liberalis paterna ꝯmuni-
one: ac filioꝝ gratuita hac sacramētali regenera-
tione. Superbiam primi ꝯtemptricē/q̄ indignos
celesti patre reddit a nobis misericorditer auerte
Ad grām adoptōis ꝛ vnionem fraternitatis ser-
uandam nos ꝯuerte: vt paternitatis tue glīa ꝛ fi-
liatōis tue grā/atq; vnione fraterna semꝑ gaude
amus. ¶ Qui es in celis] materialibꝰ admirabi-
lis: tue potētie ꝛ magnitudinis ostensione. Et in
celo supremo empyreo speculum eternitatis co
rona iocunditatis: thesaurus felicitatis. In ce-
lis quoq; spūalibꝰ in sanctis tuis/ꝑ spēalem tue
gratifice illustratōis habitatiōem. Utinam mise-
rabilis aia mea tibi fit celum clarum ꝛ nitidū ac
varijs ꝟtutū syderibꝰ adornatū: vt tue sancte ha
bitatōnis dignus hospes inueniar. Fiatq; omne
desideriū cordis mei ad celestia bona obtinenda/
ꝯtemptis omnibꝰ trāseūtibꝰ oblectamētis. Sic-
q; meditādo clausa in his verbis mysteria vtcūq;
supra exposita/ad flāmigeros diuine charitatis ac
fraterne dilectōis affectꝰ magna cū fiducia assur-
gere pt ꝯtemnō ꝛ in odiū sctū vitioꝝ se tāta filialis
adoptōis grā indignū reddere conātū. Et tm̄ de
ꝓlogo dn̄ice orōis. Sequitur:

Lectio.LXVI.

Sanctificetur nomē

tuū] Post exordiū seqt tractatꝰ: in q
petitōes ad deū fundēde ꝯtinentur.
Prius tñ q̄ʒ ad huiꝰ textꝰ diuisionē;
ꝓcedat/ꝓmittēda sunt aliq̄ de ordine petitionu;
ꝛ sufficiētia. Quia q oro hec ꝑfectissima est/nō so
lū petēda ꝯphēdit/sed etiā ordinē petēdoꝝ instru
it. Unde ꝛ desiderāda manifestat. Et q ordine desi-
derāda sunt/instituit. Cū em̄ oro desidērioꝝ insto
rum est interpēs: ordini desiderioꝝ rīdere dꝫ or-
do petitionū. Est aūt ordo desiderij: intentōis op
positꝰ ordini executōis: nam in desiderio ꝓmo ca
dit finis. Deinde q sunt ordinata ad finē: ꝛ inter
illa ꝑora sunt intentōe q ꝓpinqora sunt fini. Op
positū est in executōe/ibi media ordinata ad finē;
ꝑcedūt finis assecutōnem: ꝛ ea media sunt ꝑora q
a fine sunt remotiora. Et sm̄ hec multiplex ordo
accipi pt in petēdis. De q pulchre loqt gl. Mat
the.vj. assignās rōem ordis septē petitionū dn̄i-
ce orōnis/ita dicēs: Cū vita nr̄a tpalr agit/sꝑera
turq; eterna/ꝑora sunt dignitate eterna: his tñ. s.
tpalibꝰ ꝑus accepꝰ. In his aūt septē petitōibꝰ oia
bona pn̄tis vite vel future ꝯtinent: in qbꝰ ē ordo
mirabilis. Ut em̄ in Esa. legit: Sic septē dona
scūspūs a summis incipiūt/ꝛ vsq; ad initiū sapie
.s. timorē dn̄i decurrūt: ita ordo ꝑcū a sūmis vsq;
ad finē vt a malis mūdi liberemur extēdit. Si aūt
in vtrisq; donis ꝛ petitōibꝰ a fine incipimꝰ/ad ꝑfe
ctōem fit ordo ascēsionis. Si a summis: qr h de
supernis accipimꝰ/fit ordo descēsiōis. Sꝫ qr ꝑ hec
scꝫ dona nos ab imis ad summa ꝯsurgimꝰ: septē

britu... ꝯ q̄ ꝑ eadē dona ꝗrunt/de imis gradatim ad summā ꝑueniāt. In p̄cibus ḡ est vt impetremus dona: in donis vt operemur mandata. De opatōe btitudines sequunt. Hec glo. ¶ B Duplex ḡ ordo innuit. Unus ascensionis q̄ in enūeratione btitudinū seruat. Mat. v. Alius descensionis q̄ in enumeratione donoꝝ tenetur Esa. xj. Ubi dona hoc ordine excitant: Sapiētia/intellectus/ꝯsiliū/fortitudo/sciētia/pietas/timor dn̄i. Et huic ꝯformat ordo petitionū. Ex aūt ali⁹ ordo in beatitudinibꝫ: ali⁹ in petitionibꝫ obseruat. Hec est rō fm Alexā. ꝑte. iiij. q. xxxv. Nam beatitudo est actus ꝑfectus vt hic loquimur de beatitudine. Actus aūt est in execucione: ideo beatitudinibꝫ ꝯgruit ordo execucionis/ q̄ est ascensionis a medijs ad finē. Petitio ꝟo est desiderij seu intētionis exp̄ssio/ cui ꝯuenit ordo intentionis: quia qḋ p̄mo desiderat p̄mo intendit. Et hic est ordo descensionis a fine ad media. Primo eīm desideratur finis: ac deinde media ꝓpter finem. Et qꝛ petitionibꝫ impetrant dona quibꝫ operari cōualescimus: ideo idē est ordo donoꝝ ꝛ petitionum. Ex quo satis patet/cur petitiones dn̄ice orationis nō incipiūt a remotiōe maloꝝ: vt p̄us declinent mala deinde fiāt bona: fm illud Boetij. iij. de ꝯso. Qui vult ingenuū serere agrū p̄us liberet arua fruticibꝫ. Et illud Prouer. xxiiij. Diligenter exerce agrum tuū: ꝛ post edifica domū tuam. Quia alius esse debet ordo petitionū: ali⁹ ordo operationū ꝛ actuū. De quibꝫ loquunt auct. allegate. Ordo itaqꝫ petitionū ordinē sequit desideriorū. In ordinato aūt desiderio vt dictū est primo cadit finis: deinde ordinata ad finem. Finis noster deus est/ in quē noster affectus dupliciter tendit. Uno mō ꝓpter seipsum put est summū bonū in se: qḋ facimus dū ꝑ actū charitatis deū in seipso diligim⁹: eiusqꝫ gloriā ꝛ ꝑfectionē sup oia volumus. Alio mō tendit in eū desideriū nostrū vt est summū bonū nostrū: dū videlicet ipso frui cupimus per actū spei. Primū pertinet ad affectionē iusti. Secūdū ad affectionē cōmodi. Illo eīm mō diligimus dn̄m vt cōmodū nostrū: ꝛ ita nos diligimus in deo. Utraqꝫ dilectio bona: sed ꝑfectior est p̄ma qꝛ vtraqꝫ actus est virtutis theologice: sed p̄ma virtutis excellentissime scꝫ charitatis/scḋa spei. ¶ Ad primū igit ꝑtinet petitio prima: Sanctificet nomen tuū: ꝑ quā petimus gloriam dei. Ad scḋm ꝑtinet scḋa petitio: Adueniat regnū tuū: per quā petimus ad gloriā ꝑuenire/ q̄ ꝯsistit in eius clara visione ꝛ btā fruitione. Et sic iste due petitiones ordinant ad finē scꝫ ad beatitudinē. Prima ad btitudinē obiectiuā. Scḋa ad formalē. Obiectiua est deus: formalis est fruitio dei. ¶ C Ad finē aūt huc ordinat nos aliquid dupliciter. Uno mō ꝑ se: alio mō ꝑ accidēs. Per se dirigit bonū qḋ ē vtile ad finē. Et h̄ est duplex. Nā aliqḋ ordinat nos ad finē directe ꝛ p̄ncipaliter: scꝫ meritū q̄ btitudinē mercamus deo obediendo. Et q̄tū ad h̄ petit: Fiat vo. tua sicē in celo ꝛ in ter. Alio mō instrumentalit ꝛ q̄si coadiuuādo nos ad merendū. Ad h̄ ꝑtinet qḋ dicim⁹: Panē nostrū q̄t. da no. ho. Siue itelligat de pane verbi dei: siue de pane sacrali: siue de pane corporali. Per accidēs ordinamus ad btitudinē ꝑ remotionē ꝓhibētis. Sūt aūt tria q̄ nos ꝓhibēt a btitudinis ꝯsecutiōe. Primū est petm̄ qḋ directe ꝓhibet a regno dei: ꝛ q̄tū ad h̄ dr: Et di. no. de. nostra sicē ꝛ nos di. de. nr̄is. Debita. i. pctā. Secūdo ꝓhibet ꝛ impedit nos tentatio/ q̄ retrahit ab obediencia diuine voluntatis: ꝛ inclinat seu inducit ad petm̄: ideo petitur: Et ne nos indu. in tē. Tertio nos impedit penalitas p̄sens: iō subdit: Sed libera nos a ma. Hūc ordinē tradit sctūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ix. quē imitat dn̄s Pe. de aliaco ¶ D Pōt etiā plani⁹ accipi ꝛ sufficientia ꝛ ordo petitionū sic: Quia septē iste petitiones oīne appetibile ꝛ exerce desiderabile cōprehēdūt. Oīne aūt appetibile aut est collatio boni aut remotio mali. Bonū cui⁹ collatio petit est triplex: bonū celeste: bonū sp̄uale/ ꝛ bonū tp̄ale. Primū est glia scḋm gr̄a: tertiū natura. Bonū celeste duplex est scꝫ obiectiuale ꝛ formale/ vt dictū est. Malū qḋ petit auferri silr est triplex: scꝫ p̄teritū/p̄sens, ꝛ futurū: iō petit vt p̄teritū remittat; p̄sens tollat: futuꝝ caueat. Quattuor ḡ p̄dictis bonis ꝯferēdis correspōdēt q̄ttuor p̄me petitiōes. Tribꝫ malis remouēdis corespōdēt vltime tres petitiōes. ¶ Uel sic p̄nt adhuc plani⁹ distingui ꝛ ordinari petitiones ipse. Oram⁹ eīm hac orōne deū tanq̄ filij patrē celestē: hinc dicim⁹: pr̄ nr̄ q̄ es i cel. Iō ordinate petētes tanq̄ boni filij: p̄mo petit ea q̄ respiciūt honorē p̄ris ad qḋ ꝑtinet sctificet nomē tuū. Secūdo q̄ ꝑtinēt ad seipm ꝛ prim: hec aūt sunt collatio boni ꝛ remotio mali. Sūt aūt triplicia bona vt tradit Aug. li. j. ethica. Magna/media/mīma. Magna bona sūt bona btitudinis ꝛ glie. Bona media sunt bona sp̄ualia ad btitudinis ꝯsecutionē necessaria: ꝛ gr̄a ꝛ veritates ꝛ meritorie operationes. Minia bona sūt q̄ ꝯferūt q̄dē ad btitudinē. Nō sūt tn̄ necessaria: qꝛ sine eis btitudo ꝯseq̄ pōt: vt bōa corpis: sanitas robur ꝛc̄. Et q̄dā bona aie min⁹ necessaria: vt igeniū ꝑspicacitas: scia sclaꝛ. Pria bona scꝫ btitudinē ipam petim⁹ cū dicim⁹ Adue. r. t. nā ꝑ regnū intelligit btitudo glia i regno celoꝝ sine fine possidēda. Bona media petim⁹ cū addim⁹: Fiat vo. t. ꝛc̄. Uolūtas dei ē sctificatio nr̄a. Sctificamur aūt ꝑ grām ꝟtutes ꝛ opa 1. Thes. 4. meritoria in mādatoꝝ dei obseruātia: qbꝫ reddimus digni vita eterna. Infima seu mīma bōa petimus cū ꝯlr oram⁹: Panē no. q̄t. ꝛc̄. Nā panis noīe itelligūt oia corpi necessaria: ꝑ q̄ corp⁹ spūi subꝟuire pōt: siue ꝯcernāt corpis sanitatē: siue victū ꝛ amictū. Mala etiā remouēda triplicia sūt p̄oribꝫ bonis opposita. Maximū malū est petm̄ separās nos a sūmo bono: ꝛ ꝑ h̄ ab eterna glia: q̄ separatio est extrema ꝛ vltima miseria dānatoꝝ: qḋ auferri petim⁹ cū dicim⁹: Di. no. de. Media mala sūt pctōꝝ occasiōes q̄ inducūt ad petm̄/q̄-

lia sunt tentatões diaboli/carnis z mundi. Que auferri petimus cũ subiũgimus: Et ne nos indu cas in tẽta. Minima mala sunt dãna corporis et rerũ exteriorũ vtiliũ atq3 fame: vt infirmitas cor- poralis/despectio psone/paupertas/z cetera que- cunq3 incõmoda tpalia rerũ/fame z amicorũ. Hec eñ nõnunq3 impedimẽta sunt homini in pfectu sue spũali q̃ petunt remoueri cũ in fine annectit: Sed libera nos a malo. Que specialiter refertur ad mala corpalia pñtia: licet extendi possz ad oia mala. Sic g̃ ordinatissime pmo petitur qd chari tas dei exigit: deinde qd charitas sui z primi. Et pmo collatio maioris boni/deinde minoris/ter- tio infimi: ac deinde remotio malorũ: pmo maxi morũ: scdo mediorũ: vltimo minorũ. Et hec suffi- ciẽtia z diuisio respicit planissimũ sensum littera- lem: q̃ a simplicibꝫ ac popularibꝫ cõphẽdi pt z dz

℄ E Beatus vo August. in li. de vbis dñi/ pfundius dñice oronis cõtinentiam discutiens/se ptenariũ numerũ petitionũ septẽ donis z beatitu dinibꝫ cõnectit/dicens: Si timor dei est q̃ bti sunt pauperes spũ: qm̃ ipsorũ est reg. ce. zc. petamꝰ vt in nobis sanctificet nomẽ dñi: timore casto pmanẽ- te in secu. seculo. Si pietas est qua beati sunt mi tes: qm̃ ipi possi. terrã: petamꝰ vt veniat regnuz vel in nos vt mitescamꝰ nec ei resistamꝰ. Uel de ce lo in terras in claritate aduẽtus/vbi letabimur: sicut dr: Uenite bñ. pa. mei. Si scia est qua bti sũt q̃ lugẽt: qm̃ ipsi cõsolabunt. Petamꝰ vt fiat volũ tas/vt cõsentiat caro spũi: qr nõ est luctꝰ/nisi quia ista se cõtra se cõfligunt/vt cogamur dicere: Infe- lix ego hõ: q̃s me liberabit de corpe mortis huiꝰ Si fortitudo est q̃ bti sunt q̃ esuriũt z sitiũt iustici am: qm̃ ipi saturabunt. Oremꝰ vt det panis q̃ti dianus/quo fulciri/ad illam satietatem peruenia mus. Si cõsiliũ est quo bti sunt misericordes: quo niam misericordiam cõsequent. Dimittamꝰ z nobis di mitti oremus. Si intellectꝰ est quo bti sunt mun do corde: qm̃ ipi deũ videbũt. Oremus non in- duci in tentatõem p aspa vel blanda/ne nõ sit sim plex cor/dum non simplr bonum petat in omibꝫ q̃ agit. Si sapia est qua beati sunt pacifici: qm̃ fi- lij dei vocabunt. Oremus liberari a malo. Libe ratio eñ facit liberos. i. filios: vt dicamꝰ spũ ad- optõis/abba pater. Sic his petitõnibꝫ petimus bona/p que puenire possimus ad beatitudinũ p- fecta opa: z p opera pfecta ad pmia sempiterna. ℄ Aliter distinguit idem Aug. has petitões i en chiri. Sed relinquo ppt nimiã plixitatẽ. ℄ F Sz h̃ q̃s dubitare posset/cur Lucas orõnem dñi cam cõscribẽs tm̃ q̃nq3 ponit petitiões. Aut enim ipse diminute tradidit: aut Mattheꝰ supfluus fu it ponẽs septẽ dum q̃nq3 sufficiũt. Ait eñ Luc. xj Pater sanctificet nomẽ tuũ: adueniat re. tuum: panẽ nostrũ q̃ti. da no. hodie: z dimitte no. pecca- ta nostra: siqdem z nos dimittimꝰ debẽti nobis. z ne nos indu. in tentatõnem. Dimittit igit: Fiat volũtas tua: z libera nos a malo. Ad hoc respõ- det btūs Aug. in enchi. c. cxj. Euãgelista Lucas in orõne dñica sic: petitões q̃nq3 non septẽ cõplexꝰ est. Nec ab isto vtiq3 discrepauit: sed quẽadmo- dum illa septem sint intelligenda/ipsa sua breui- tate cõmonuit. Nomẽ q̃ppe dei sanctificat in spũ: dei aũt regnũ in carnis resurrectõe vẽturũ. Ostẽ- dẽs g̃ Lucas tertiã petitõem duarũ supiorũ esse q̃ dammõ repetitõnem magis eam dimittẽdo fecit intelligi. Quia scz ad h̃ pncipalr dei volũtas tẽ dit vt eius sanctitatẽ cognoscamus: z cum ipso regnemus: Subdit Augusti. Deinde tres alias adiungit: de pane quotidiano: de remissione pec catorũ: de tentatõe. At vo qd ille vltimo posuit: sed libera nos a malo. iste nõ posuit/vt intellige- remus ad illud supius qd de tentatiõe dictuz est ptinere: vt sciat vnusq̃sq3 in eo se liberari a malo/ cum nõ infert in tentatõnem. Ideo nec Lucas di minute/nec Mattheꝰ supflue petitõnes posuit: sz qd vnꝰ intellexit/alius expssius posuisse vtile re putauit. Ecclesia aũt vtit eo qd expssius est/quod Mattheꝰ explauit. ℄ His pmissis ad diuisio- nẽ huius partis pcedamus/cum dr in orõne do- minica:

Sanctificetur nomẽ tuũ.

℄ Hec est scda ps pncipalis orõnis dñice/in qua captata in exordio dei beniuolẽtia. In ista expmi tur forma petitõis z modus. Et qr omne quod a deo petimus/aut est de acquirendis bonis/aut de remouẽdis malis. Ideo hec ps diuidit in du- as ptes pncipales. In pma petit bonorũ colla- tio. In secũda petit malorũ exclusio/ibi: Dimitte nobis. Prima pars in duas diuidit. In pma pe tit id quod ptinet ad dei honorẽ z reuerentiã. In scda quod ptinet ad nostrã salutẽ z indigentiam/ ibi: Adueniat regnũ tuũ. ℄ Quantũ ad ptem p- mã hec duplr clausula exponit/lz non multũ dif ferant. Uno mõ vt sanctificatio referat ad deum seu ad diuini nominis sanctificatõem: eo mõ quo sanctificari pt in se. Scdo modo vt referat ad no strã sctificatõem/qua nomẽ dei in nobis intelligit sctificari. Quo ad pmũ dr: sanctificet nomẽ tuũ Quia deus est summũ bonũ optimũ in entibus de cuius bonitate cetera oia suam bonitatẽ ptici- pãt. Iccirco recto ordine ipsiꝰ honor z gl̃ia cetera q̃buscunq3 est pponẽda. Cum g̃ in orone domini ca multa petituri sumꝰ q̃ ad nostrã salutem z pfe ctum ptinẽt: dignũ est vt pmo circa ipsius reuerẽ tiã insistamꝰ z cetera oia laudi di z gl̃ificatõi post- ponamꝰ: vñ Chrys. Dignũ est vt orone depcãs/ nihil petat añ gl̃am pris. Hũc ordinẽ sũmꝰ mgr Christꝰ saluator nr docuit nos obseruare/cũ in p ma petitõe dicere nos iussit añ alia illud gl̃ificati onis vbum: Sctificet nomẽ tuũ. ℄ H Ubi est aduertẽdũ/q̃ duplr aliquid cõtingit sctificari. Uno mõ p sctitatis adeptõem: qr scz ipam sctita tẽ recipit. Alio mõ p sctitatis osnsionẽ siue decla- ratõem: qr. s. ipm sctm̃ eẽ pdicat siue declarat: si ue qr sctitas eiꝰ credit/laudat z amat. Primo sã ctificant creature ratõales in via z in patria. In

via p susceptionē gratie: siue in sacramētorū susce
ptione baptismi aut pnie: qua peccatū originale
vel actuale dimittit: vel etiā sine sacramēto p cō
tritionē: aut ex speciali priuilegio: sicut quidā in
vtero legūt sanctificari: vt Hieremias/ Joānes
baptista: virgo gloriosa: vnde sanctificari in via
nihil aliud est q̄ gratificari p gratie susceptionē
vel ei⁹ augmētationē: iuxta illud Apoca. vl. Sā
ctus sanctificet adhuc. Est em̄ gratia sctitas vie.
In patria vo sanctificat rōnalis creatura p su
sceptionē glorie in clara dei visione/ fruitiōe z fir
ma tentione/ q̄ est securitas de gloria non pdēdā.
Illo mō deus sanctificari nō pōt: qz nec grām re
cipere pōt/ nec gloriam/ nec quodcūq̄ accidēs: qz
simpliciter immutabilis: vt h̄ dictū est in vbo q̄
es. Hoc ergo intellectu nō oram⁹ vt nomen eius
sanctificet. ¶ Alio mō ɔtingit aliquid sanctifica
ri p sanctitatis ostensionē seu declarationē: quia
ipsum sctm̄ esse pdicat z declarat: siue qz sctitas
ei⁹ credit/ laudat/ diligit/ reueret/ honorat. Il
lo mō deus sanctificari pōt a creatura: qz ei⁹ san
ctitas credi pōt/ laudari/ extolli/ pdicari zc. Et h̄
petimus fm vnā expositionē: Sanctificet nomē
tuū. i. nota sit tua sanctitas toti mūdo: vt totus
mūdus noscat te solū verū deū esse. Z e tot⁹ lau
det vt decet tuā sanctitatē. Jussit nāq̄ christ⁹ ora
re p emendatione totius mūdi/ qui ante aduen
tū christi nō recte de dei sanctitate estimabat: vn
de dicit Cirillus: Penes eos ad quos nondū p
uenit fides nomē dei ɔtēnabat: sed vbi iubar ve
ritatis sup eos illuxit: ipm̄ fatent sanctū: sicut ex
est stilo sanctorū. Sic ergo fm hanc expositionē
petimus deū mūdo ita innotescere: vt non existi
met aliq̄d aliud deo esse sanctius: sed deū vt san
ctissimū colat z adoret. De hoc glo. Matth. vj.
Sanctificet. i. ita vt est sanctū habeatur hoibus
z ita innotescat illis de⁹/ vt nō reputent aliq̄d eo
sanctius. Huic expositioni ɔcordare videt btūs
Hiero. sup Esa. tractans hāc particulā: Sancti
ficet nomē tuū: ita inquiēs: Jubemur a deo pete
re vt det vocē virtutis euangelizantibꝰ: vt p corū
predicationē z doctrinā apud omnes gētes san
ctitas dei innotescat; z vn⁹ verbꝰ z etern⁹ deus
eis manifestet: vt sic toto orbe ɔuerso fiat vn⁹ pa
stor z vnus ouile. Et hec expositio simil est ei quā
dat beatus Aug. sup illud Joh. xvij. Pater cla
rifica filiū tuū/ vt filius tuus clarificet te. Meri
to ait queri potest/ quō patrē clarificauerit filius
cum sempiterna claritas patris nec diminuta fu
erat in forma hūana: nec augeri potuerit in sua
pfectione diuia. Rñdet: In seipa claritas patris
nec augeri nec minui pōt: apud hoīes autē pcul
dubio minor erat/ qñ in Judea tm̄mō notus erat
Nondū a solis ortu vsq̄ ad occasum laudabant
nomē dñi. Hoc aūt qz per euangeliū christi factū
est/ vt p filiū pater innotesceret gentibꝰ/ pfecto pa
trē clarificauit z filius. ¶ I Sed hic orit/ que
nā est ista sctitas dei quā fm hāc expositionē peti
mus vt mūdo innotescat: De dei sctitate late di

ctū est lec. xix. in expositiōe hymni angelici/ sctūs
sanctus sctūs dñs deus sabaoth. Ideo hic breui
us rñdet fm Diony. in de diui. no. c. xij. Sancti
tas quidē est inq̄t vt fm nos loq̄mur oi scelere li
bera pfectaq̄ z penitus incoinquinata mūdicia.
Super quo dicit cōmentator Liconiens. Sancti
tas dei vt fm nos est dicere. i. vt possibile est dici
fm nostrā intelligentiā/ est puritas libera ab om
ni inuidia: cum infrangibili z inflexibili firmita
te rectitudine z ordine bonitatis cōsistens. Per
hoc quod dicitur puritas libera ab omi immūdi
cia excludit pctm̄: per hoc qō addit cū infrangi
li z inflexibili firmitate secludit potētia siue pos
sibilitas ad peccādū. Ex q̄ ptz q̄ sol⁹ de⁹ illo mō
est sctūs: sicut sol⁹ est bon⁹/ z sol⁹ altissim⁹. Oēs
em̄ creature rōnales z intellectuales q̄cunq̄ fue
rint suis virib⁹ derelicte/ pñt ab iteriori libera vo
lūtate ad peccandū declinare: z ab exteriori im
pulsu ad malū flecti: vñ dr Job. iiij. Ecce qui ser
uiūt ei nō sunt stabiles: z in angel suis repit pra
uitatē: quāto magis q̄ inhabitāt dom⁹ luteas: q̄
terrenū habēt fundamentū: z ɔsummunt velut a
tinea. Et h̄ est qō dicit Hiero. in trac. de filio p
digo: Sol⁹ deus est in quē nō pōt cadere pctm̄:
z hoc ex ppria natura z pfectiōe. Nā z si bti in pa
tria peccare nō pñt: h̄ tn̄ nō est ex ipsorū natura: s
gratiosa dei volūtate. vñ Aug⁹ contra maximū:
Cuicūq̄ rōnali creature pstat vt peccare nō pos
sit: nō est hoc nature ppie/ sed dei gratie. Solus
autē de⁹ est q̄ a rectitudine obliq̄ri nō pōt: qz sol⁹
ipse pfectiōes oim supgredit: sol⁹ igit sctūs. Vñ
Orige. sup Leui. sup illo vbo/ Scti estote qz ego
sctūs sum. Quid ē inq̄t qz ego sctūs sum/ nisi qz
ego segregat⁹ sum z lōge separ⁹ ab oibꝰ q̄ colunt:
siue i celo/ siue i terra immēse z iproportionabil
oia trāscendēs in oi pfectiōis z dignitat ɔditiōe
Est igit fm h̄ dei sctitas: infinita dei pfectio/ ipsi
us oipotētia/ inflexibil firmitas a rectitudine/ oi
moda puritas ab oi immūdicia: cui nec aliq̄ im
mūdicia in q̄cūq̄ placere pōt/ ipsi⁹ infinita sapiē
tia/ eq̄ssima iusticia/ immēsa liberalitas z miseri
cordia: z q̄cūq̄ alia ipsi⁹ pfectio. Alia dico fm no
mē: qz fm rē ipam oia q̄ dicta sunt: nō multe pfe
ctiōes s vna sunt pfectio ipsi⁹/ scz ifinita/ indiui
dua z simplicissima essentia: qm̄ illa in infinitū di
stat a q̄libet/ qō in terra siue i celo pfectū z dignū
repit. Scdm̄ h̄ igit petim⁹ vt nomē dei sctificet. i.
vt vere ipse cognoscat fm sūmas illas pfectiōes
in ipo solo repibiles: z q̄cq̄d pfectiōis ē z dignita
tis z excellētie ac honoris ipsi attribuat: vt i toto
orbe ipse noiet altissim⁹/ potētissim⁹/ iustissim⁹/
sapiētissimus/ ac pater misericordissim⁹. Et sic
recte cognitus/ vt solus deus veneretur/ magni
ficetur z diligatur. Et hoc est quod dicit beatus
Augustinus ad probā: Cum dicimus sanctifice
tur nomē tuum/ nos ammonemur desiderare vt
nomē eius qō semp sanctū est etiā apud homines
sanctū habeat: hoc est q̄ nō ɔtemnat (quod non
deo sed hominibꝰ prodest) Nihil nāq̄ sanctitatis

deo accrescit p nostrā sanctificationē q̄ ante secu
la sanctus fuit: ꝛ sctūs ꝑmanet immutabiliter in
eternū. ¶ K Petimus etiā secūdo vt sanctifi-
cet nomē tuū/ nō in se ꝫ in nobis: vn̄ Glo. Mat.
vj. Hic spiritū sapiētie oram⁹/ ne a sanctificatiōe
nominis in aliquo discrepemus: ꝫ patris nomē
in filijs vita ꝛ moribꝫ ostēdat. Et Glo. alia: Nō-
men patris in nobis est qui filij dicimur: qđ peti-
mus sanctificari nō vt ipe sanctior fiat: sed vt in
nobis operet augmentū sue sctificatiōis: nā san-
ctificatio filioꝝ noī eius attribuit: tunc aūt in
nobis sanctificat vt Chris. ait: qn̄ sciētes ipsum
sanctū timemus/ ꝛ sollicite vigilamus ne forte in
nobis ipsum violem⁹. Violem⁹ inquā nō in sua
natura ꝫ in nob/ ne ipm ↄtēnamus: ꝛ ei non obe
diam⁹ ꝑ oꝑa mala. Tūc igit sanctificat in nobis
cū ſm p̄dicta corde recte de ipso sentim⁹ ꝛ credi-
mus/ qꝛ scꝫ mūdi est creator ꝛ gubernator: bono
rū remunerator ꝛ maloꝝ retributor. Tūc in no-
bis sctificat/ cū volūtatē nostrā sue ↄformamus
rectissime ꝛ in obliquabili volūtati/ suis parcēdo
preceptis ꝛ mādatis/ tanq̄ summi dn̄i ꝛ sup̄mi.
Cūq̄ exterioribꝫ signis reuerētialibꝫ: vt genufle
xionibꝫ/ ꝓstrationibꝫ/ pectoris tūsionibꝫ et silibꝫ
ipm reueremur tanq̄ vniuersalē ꝛ sup̄mū dn̄m:
ꝓtestantes ritibꝫ exterioribꝫ fidē quā interius in
corde tenemus: de ipsi⁹ summa sanctitate ꝛ ꝑfe-
ctione in ecclesijs: in oratorijs in noīs sui inuoca
tione: in suoꝝ verboꝝ reuerenti ꝓnunciatione: ꝛ
similibꝫ. Sicq̄ in nobis sanctificat: qꝛ in h̄ nos
sancti efficimur et a pctis emundamur. Ita dicit
Anshelm⁹/ vt sctificet q̄tidie depcamur. Opus
em̄ nobis est ↄtinua satisfactione: vt qui quoti-
die delinquimus/ delicta nostra cōtinua satisfa-
ctione purgemus. ¶ L Sanctificat aūt dei
nomē in nob tripliciter ſm Alexā. ſm triplicē sta
tū sanctificandoꝝ: incipientiū/ ꝓficientiū ꝛ perfe
ctoꝝ. Sanctificat in incipientibꝫ per sctitatis ad
uentū. In ꝓficiētibꝫ ꝑ sanctitatis augmentū. In
ꝑfectis ꝑ sctitatis cōplementū. Quo ad p̄mū dicit
aplus. j. ad Tessa. iiij. Hec est volūtas dei scrifi-
catio vestra. Quo ad scđm Apoca. xxij. Sanctus
sanctificet adhuc. Quo ad tertiū dicit btūs Am
bro. Tunc nomē dei ꝑfecte sanctificamus/ cū bo-
nā vitā bonis oꝑibꝫ terminam⁹. ꝛ Ezech. xxxvij.
Percutiā cū eis fedus pacis/ pactū sempiternū
erit illis: ꝛ dabo sctificationē meā in medio eoꝝ
imꝑpetuū. Hec tria notat btūs Cyprian⁹/ dicēs
Cū sctificari petimus vt in nobis ꝑueniat sancti
ficatio oramus: ecce p̄mū. Cū ꝟo sctūs rogat vt
sit sanctus/ id vtiq̄ rogat vt sctūs ꝑmaneat: ecce
scđm. Cū hoc vtiq̄ petunt vt in eis ꝑseuerent bo-
nis q̄ se accepisse nouerint: ecce tertiū. Petit in
hac petitiōe obtinendū vt in tp̄e q̄ntū ad incipiē-
tes ꝛ ꝓficiētes: qꝛ in hoc tp̄e aduenit nobis sancti
ficatio ꝛ augmētatur in nobis: sed in eternitate
quantū ad cōplemētū ꝛ ↄsummationē: vn̄ glosa
Aug. In eterna vita triū p̄maꝝ petitionū impe-
tratiōes fiunt: licet hic incipiāt. Et est hti Aug.

in enchi. c. cxiiij. vbi dicit Apud euāgelistā Mat
theū septē petitiōes dn̄ica orō ↄtinere videt: q̄rū
tribꝫ eterna poscunt. In reliq̄s quattuor tp̄alia
q̄ tn̄ ꝓpter eterna ↄsequēda sunt necessaria. Nam
qđ dicimus/ sanctificet nomē tuū: adueniat reg.
tuū: fiat volū. tua sicut in ce. ꝛ in ter. qđ nō absurde
q̄dā intellexerūt: in spū ꝛ corꝑe oīno retinēda sūt
sine fine. Et hic inchoata quantūcūq̄ ꝓficim⁹ au
gent in nobis. Perfecta ꝟo qđ in alia vita sperā
dū est sp̄ possidebunt. Qđ ꝟo dicim⁹/ panē nr̄m
q̄tidianū da nob hodie: ꝛ dimit. no. debita nr̄a sicut
ꝛ nos di. de. no. Et ne nos indu. in te. sed li. nos a
malo. Quis nō videat ad p̄sentis vite indigentiā
ꝑtinere. In illa itaq̄ vita eterna vbi nos sp̄ spera
mus futuros/ ꝛ nois dei sanctificatio ꝛ regnum
eius ꝛ volūtas eius in nr̄o spiritu ꝛ corpore ꝑfecte
atq̄ imortaliter permanebūt. Panis ꝟo q̄tidia
nus ideo dict⁹ est/ qꝛ hic est necessarius: quātus
aie carniq̄ tribuēdus est/ siue spūaliter/ siue car
naliter/ siue vtroq̄ intelligat mō. Hic ē etiā quā
poscimus remissio vbi est ois cōmissio peccatoꝝ:
hic tētationes q̄ nos ad pctm̄ vel alliciūt vel im-
pellunt: hic deniq̄ malū vnde cupim⁹ liberari: il
lic aūt nihil est hoꝝ. hec Aug. ¶ Ex quo etiā pos
set accipi alia sufficiētia ꝛ diuisio petitionū. Sꝫ
q̄ superius posite sunt sufficiāt. Hoc aūt petētes
conemur etiā pro posse ad habendū sctitatē: vt sic
in nob nomē dn̄i sctificet. ¶ M Sed hic forte
queris/ q̄ est hec sanctitas q in nob esse debet vt in
nobis dei nomē sanctificet: Licet sanctitatis no-
mē ſ lec. xix. expositū est: nō tn̄ piget aliq̄ hic ad-
dere seu repetere: vn̄ ſm Orige. Sanct⁹ vno mō
tm̄ dr̄ quasi sancter. i. sine terra: ꝛ sic sctūs hō ap-
pellat si q̄s se deuouerit deo. Si q̄s nullis terre-
nis ac secularibꝫ negocijs se iplicauerit vt ei pla-
ceat cui se ꝓbauit. Si q̄s segregat⁹ est ꝛ separat⁹
suis actibꝫ a reliquis hoibꝫ carnaliter viuētibus
ac mūdanis obligatis negocijs/ nō querens ea q̄
suꝑ terrā/ ꝫ ea q̄ in celis sunt. Et ad talē loquens
Origen. Separa te inq̄t a terrenis actibꝫ: sepa-
ra te a cōcupiscētijs mūdi: ꝛ cū sepauer is te ab his
oibꝫ deuoue te deo vt nō oꝑet ꝑ te petm̄: nec iugū
tibi imponat malicia ꝛ soli⁹ tēpli vsibꝫ ꝛ dei miste
rio vaca. Et sic segregat⁹ in dei lege meditare die
ac nocte ꝛ eris sctūs. hec Orige. Ad hāc ꝫ sctitatē
habēdā conari debem⁹: qꝛ q̄nto illo mō sanctio-
res sum⁹/ tāto magis deū dignificare exposcim⁹
quāto em̄ liberiores sum⁹ a terrenis/ tāto liberi⁹
eleuare possum⁹ aīm ad diuina ꝛ celestia meditā
da: ꝛ q̄nto terrenis magis iplicamur/ tanto min⁹
deū sctificam⁹: qꝛ tāto min⁹ diuina cogitam⁹: ꝓ-
pter qđ dn̄s dicit Nemo pōt duobꝫ dn̄is seruire. Mat. 6
Alio mō sctūs dr̄ sine terra. i. incoinq̄nat⁹. i. mū-
dus: ꝛ ita mēs hūana sctā est q̄ diuis ꝛ sublimio-
ribꝫ cogitatiōe inheret: deo scꝫ ꝛ celestibꝫ. Siqdē
res q̄libet ex cōmixtiōe viliōris sordescit ꝛ impu-
ra dr̄. Sic aurū ex cōmixtiōe argēti: argētū ex cō
mixtiōe plūbi dr̄ impurū. Pariformit mēs hū-
na dū inferioribꝫ et terrenis imergit rebꝫ inq̄nat

z sctã nõ est: z talis deo inherere nõ põt. Necesse igit̃ est vt ab inferioribꝰ abstrahat̃: vt superioribꝰ z diuinis iungi possit. Nõ eñ põt mẽs sine mundicia z sanctitate deo q̃ sctũs sctõꝝ est pfecte iungi: scḋm illud Hebre. penul. Pacẽ sequimini cũ oibꝰ z sanctimoniã: sine q̃ nemo videbit deũ. Et illud Leui. xx. Sãctificamini z sctĩ estote: qꝛ ego sctũs sum dñs deus vester. Huic ethimologie noĩs cõsonat etiã illa qua dꝛ: sctũs. i. sanguine tinctꝰ: sic sanctus est qui christi sanguine mũdatus est: scḋm illud ad Eph. j. Habemꝰ redẽptionẽ p sanguinẽ eius: remissionẽq; pctõꝝ. Dicit̃ q3 sanctus a sanciendo sancis qḋ est firmare: quasi firmꝰ in fide z mãdatoꝝ dei ac cõsilioꝝ obseruãtia. ¶ N Dicentes itaq; Sctificet̃ no. tuũ: petimꝰ vt pr̃ noster q̃ est in celis nobis det vt expediti terrenis actibus mũdi ab infimis cogitatiõibꝰ sanguine christi filij sui dñi z redẽptoris nostri loti / tincti z ornati / firmi in fide z mãdatoꝝ suoꝝ obseruãtia / in tota vita nostra z singulis aie nr̃e portiõibꝰ sibi inhereamꝰ / ipm̃ bñdicamꝰ et glorificemꝰ: scḋm illḋ ps̃. Bñdic aia mea dño: z oia que intra me sunt noĩ sctõ eius: vt intus in corde in eũ credamꝰ: ac bñficia sua z pfectiones iugiter intelligamꝰ ac meditemur: atq; firma teneamꝰ memoria: affectu pfecta dilectiõe ↄstringamꝰ: ore pdicemꝰ: ope demõstremꝰ: ac si sue sctĩtati testimoniũ phibeamꝰ: cognoscatq; mundus sctm̃ esse deũ q̃ tã sctõs habet famulos. ¶ O Sed qs quereret: Cũ multa sint noĩa dei / qḋ nomẽ sctificandũ est. Ad hoc respondet̃ / q̈ cũ nomen a notamine dꝛ / quicq̃d notificat nobis deũ eiusq; pfectiões nomẽ dei est. Unde Hugo: Nomẽ dei nõ est sonꝰ trãsitorie vocis: s̃ noticia spũalis. Oportet aũt tria de deo nosse Primũ quia est Heb. xj. Accedentes oportet credere qꝛ est. Itẽ optet scire qḋ nõ est. vñ Augꝰ. Si nõ cõprehẽderis qḋ sit deus: mult̃ũ cõprehẽdis si scis qḋ nõ sit deꝰ. Hugo: Si nemo possit explicare digne de deo qḋ sit / grandis tñ est effectus scire qḋ nõ sit: de q̃. j. Joh. iiij. Uidebimꝰ eũ sicuti ẽ Prima noticia est noticia fidei: scḋa est doni intellectus. tertia est glr̃e. Prima liberat nos ab insipientia brutali. De q̃ in ps̃. Dixit insipiẽs in corde suo nõ est deus. Scḋa ab idolatria stulta. Stultꝰ
eñ est qui confidit in sculptili: qꝛ scriptũ est: pars
Sap.15. tius cinis est: z insipiens adorauit illud. Tertia
liberat nos a morte scḋa: qꝛ est vita eterna. Hec ẽ
Joh.17. vita eterna vt cognoscãt te veꝝ deũ z Jesum christũ quẽ misisti. Hec noticia est noĩs sctificatio q̃ hic petit̃: vñ dicit Alex. Quia ḡ quicquid notificat nobis deũ nomẽ eius est: oia eius noĩa sanctificamꝰ generalit̃: qñ deũ solũ vniuersalit̃ pfectũ credimꝰ: z vt talẽ sup oia diligimꝰ z colimꝰ. Uñ nomẽ deꝰ sctificamꝰ / dũ deũ summã naturã (qua melior cogitari nõ põt) corde / ore z ope pfitemur Nomẽ creator sctificamꝰ / dũ deũ oĩm reꝝ originẽ z principiũ a q̃ oia depẽdent: q̃ oibꝰ esse dedit z viuere credimꝰ: atq; vt talẽ adoramꝰ. Nomẽ redẽptoris sanctificamus / si nos eius esse nõ nostri iuris cognoscẽtes: gratias agere: ipsũ3 glorificare / eiq; seruire nõ cessamꝰ: scḋm illud aplĩ. j. Cor. vj. Nõ estis vestri. Empti eñ estis pcio magno glorificate z portate deũ in corpe vestro. Nomen Jesus sanctificamꝰ. Si in nullo alio saluari spe
ramꝰ / sciẽtes q̈ nõ est aliud nomẽ sub celo datũ Act.4.
hoibꝰ: in quo oporteat nos saluos fieri. Nomen Christus sanctificamus / a q̃ dicimur christiani: si illũ in vita nr̃a fideliter imitari / suis pceptis z doctrinis actus nr̃os regulare: z in ipso sicut nomine / ita z vite cõformitate manere satagimus: scḋm illud. j. Joh. ij. Qui dicit se ĩ christo manere debet sicut ille ambulauit z ipse ambulare: alioquin qui dicit se nosse eũ z mãdata eius nõ custodit / mẽdax est / z veritas in eo nõ est. Sic suo mõ de alijs dei noĩbꝰ intelligat̃. ¶ P Specialit̃ tñ nomẽ illud q̃ se in hac orõne noiari docuit (qḋ est nomẽ patris) sctificandũ nob̃ est scḋm Glo. sup̃ allegatas: z Glo. iterli. Nomẽ q̃ filij dei dicimur hoc est nomẽ patris / suũ nomen nobis cõicans. De hoc Alb. in de officio mis. Nomẽ qḋ hic sctificari petimus / h̃ nomẽ est qḋ in nobis generat tãtus pr̃: nã pr̃ hõ generat hoiem / z genito dat vt hõ vocet̃ z sit. Ita pater deꝰ generat deũ: z ipa generatiõe dat nato vt sit deꝰ. Generat autẽ nos p gratiã dãdo nobis suã deitatẽ. Huiꝰ generationis semẽ est verbũ in intellectu z charitas in affectu: q̃ participes fiunt z cõformes imaginis filij sui naturalis: vnde ad Ro. viij. Quos presciuit conformes fieri imaginis filij sui, hos z vocauit: z q̃s vocauit hos z iustificauit. z Joh. x. Nonne scriptum est in lege vestra: Ego dixi dij estis. Si illos dixit deos ad quos sermo dei factꝰ est: z nõ potest solui scptura: q̄si diceret: qꝛ nõ potest solui scriptura: quos verbi sui semine pater generauit z per gratiã adoptauit: vere filij dei sunt / per conformitatẽ similitudinis filij sui naturalis: vt sit ipse primogenitꝰ in multis fratribꝰ. Qḋ magnifice nobis cõmendauit dilectus christi discipulus Joãnes. Uidete inquit qualẽ charitatem nobis dedit deus: vt filij dei nominemur z simus. Pre
misit aũt: quoniã iustus est: scitote qm̃ oĩs qui 1.Joh.5
iusticiam facit ex ipso natus est. Hoc ergo nomẽ quo dij z dei patris filij nominamur: pter cuiꝰ participationem nobis data pater noster est: hoc inquã nomẽ petimꝰ sctificari in nob̃: vt sit in nob̃ firmũ: sit sanguie filij sui ab oi macula purgatũ sit sine terra: sit mundũ z nullius secularis vanitatis ↄtagione pollutũ: nec cũ indignis tanto nomine audire ↄtingat: illud Malach. j. Magnũ est nomẽ meũ in gentibus z vos polluistis illud: Et illud Esa. lij. Jugiter tota die nomen meum blasphematur. ¶ Q Siquidem polluũt nomen quicunq; inuanũ illud in os suum sumunt. Qui in locutionibus suis cum leuitate quadã et paruipensione nominis dei iurando et quãdoq; deum in testem falsitatis assumẽdo. Necnon qui ad auditũ nominis tremẽde maiestatis dei nullum honorẽ exhibent: nullã reuerentiã. Nec sub

lectionis signū aliq̄d corp̄is gestu ostēdunt. Et si
ore dicāt sanctificet no. tu ū iope contrariū facere
cōtincunt: q̄s loquutur⁹ p̄ncipi/ceremonias p̄n
cipi debitas seruādo: honorē ac reuerentiā nō ex
hibet. Quiq̄z in ei⁹ p̄sentia nomē ipsi⁹ leuē abs-
q̄z ceruicis aut corp̄is inclinatiōe p̄fert ꝛ repetit.
Studiosi hui⁹ mūdane vrbanitatis veri⁹ curi-
ositat' repiunt plurimi: q̄ pollutis mēte ꝛ labijs/
ludicre ꝛ iocaliter deū nominant: ꝛ audito ei⁹ in
diuinis officijs noīe: neq̄z assurgere: nec saltē ca-
pitis inclinatiōe venerant ꝛ scificāt: corā Baal
genu flectūt. Deo ꝟo viuo ꝛ vni honorē nullum
pendunt: erecti velut statua salis immobiles ꝛ ri
gidi deo loquūtur: ꝛ ab alijs ecclīe ministris no
mē gloriosuz audiūt. Tetigit olim Oza arcā dñi
minus reuerēter calcitrātib⁹ bobus: et p̄cussus a
2. Reg. 6. dño interijt. Tangūt illi p̄ciosum dñi nomē: au-
ribus audiēdo: lingua proferendo irreuerēter: ꝛ
dei iudiciū nō metuūt. Sed ꝛ nomē dei p̄ris non
sanctificāt: q̄ potētie eius detrahūt diuinis ordi
nationib⁹ ac regimini remurmurāt: ꝛ q̄ sūma dei
prouidētia gerunt casui ꝛ fato attribuūt. Nomē
filij polluūt qui redēptiōis mysterio ingrati ip̄m
paruipēdunt aut discredūt. Qui p̄uersis exēplis
ꝛ p̄ditis morib⁹ religionem christianā maculant
christi sanguie sanctificatā ꝛ firmatā: p̄bentes se
exteris ꝛ infidelib⁹ lapidē offensionis ꝛ petrā scā
dali/ne ad christi legē confluāt: timentib⁹ magis
ipsius p̄fessione eorūq̄z cōsortio maculari q̄z san-
ctificari. Nomē spūssancti inhonorāt q̄ cū pelagi
anis errantibus grām spūsscti necessariā nō esti-
māt: ideoq̄z de se p̄sumētes sibi q̄d dei est attribu
unt/suā nō dei glīam querūt. Quiq̄z de dei mise
ricordia desperātes aut nimiū presumentes vitā
suā nō corrigūt: aut petōꝝ veniā posse cōsequi de
sperant: aut sola spūsscti misc̄dia sine meritis sal
uari p̄sumūt: illi seuerū hunc altruūt sine clemen
tia: isti misericordē sine iusticia: illi Cain fratrici
dā emulant dicentes: Maior est iniq̄tas mea q̄z
vt veniā merear. Isti vane in facinoꝝ p̄seuerātia
p̄bēte sibi verbis blandiunt/ dicentes: Miseri
cors deus non ꝯtinebit in ira sua misc̄dias suas.
ꝛ illud: Misc̄dia ei⁹ sup̄ oīa op̄a ei⁹. ¶ R. Do
rū oim ꝛ quorūcunq̄z diuinū nomē contēnentiū
blasphemias horrētes: vt nomen dei oībus pre-
expositis modis in se sanctitatis sue manifestati
one: ꝛ in nobis imaginis sue virtuosa exornati-
one: in p̄mis vt filij charissimi patris gloriā dili-
gentes oremus: Pater nr̄ q̄ es in ce. san. no. t. vt
tali honoꝝ filioꝝ pietate ꝛ affectu flagremus: vt
iā nō p̄ nr̄is vtilitatib⁹: sed p̄ nr̄i patris glīa totū
impēdamus affectū: sitq̄z nr̄m desideriū/nostrū
gaudiū/glīa nostri patris. Sit nomen tuū semp̄
memorie nostre impssuz: sit mel in ore: cithara in
aure: iubil⁹ in corde: sit noīs tui gloria in nr̄o in-
tellectu p̄ verā cognitionē: in affectu p̄ scām dile
ctionē: in memoria p̄ firmā adhesionē: in ore per
publicā cōfessionē: ꝛ op̄e p̄ fidelē imitationē: sicq̄z
sanctificet. Per beniuolentiā in corde: p̄ reuerē-
tiā in ore: p̄seuerantiā in op̄e. Tu esto nostrū gau
diū qui es futurū premiū. Sit in te nostra gloria
p̄ cūcta pie secula. Sanctificet etiā nomē tuū: vt
sanctificatio tua nostra sit p̄fectio. Tales nos pa
ter oramus facito: vt spū sapie ꝛ timoris ꝛ amo-
ris tui carnalis cōcupiscentie flāmas extinguere
valeam⁹: quatin⁹ p̄ cōtinentie grām pacē interi⁹
exteriusq̄z tenētes/filij tui vocari ꝛ eē mereamur
Sitq̄z paternū nomē tuū in nobis tāta veneratī
one sanctificatū: vt nulla terreni pulueris cōuer-
satione polluat. Sit nomē filij eterne tue sapien
tie in nobis purgatū ꝛ clarū: vt nulla erroris ne-
bula obfuscet: Sitq̄z semp̄ sanguine Jesu tinctū
vt salutē eiusdē sanguinis p̄cio acq̄sitā desiderā-
tes iugiter cōsequamur. Sit nomen scti spūs fir
mū: vt in bonis grē p̄seuerantes ꝛ op̄ib⁹ sctis: sic
luceāt op̄a nr̄a corā hoībus: vt glorificēt te patrē
nostrū qui es in celis sup̄ oīa benedictus. Amen.

Lectio LXVII.

A

Aduenīat regnū tuū

Hec est scda particula scde p̄tis p̄nci
pal' petitionū dñice orōnis: in qua
postq̄z in petitiōe p̄ma petitū est id
q̄d p̄tinet ad dei honorē ꝛ reuerentiā. In p̄te illa
petit illud q̄d p̄tinet ad nostrā salutē ꝛ indigētiā.
Et diuidit hec in tres/fm q̄ triplicia bona peti-
m⁹ in seq̄ntib⁹ trib⁹ petitionib⁹. In p̄ma petim⁹
bonū celeste ꝛ glīe q̄ i patria b̄tificamur. In scda
bonū spūale ꝛ glīe q̄ in via ad b̄titudinē p̄meren
dā p̄uocamur ibi: Fiat vo. tua: q̄ est vt saluemur
q̄d nō fit nisi p̄ grām. In tertia bonū t̄p̄ale ac for-
tune q̄ i vita naturali sustētamur/ibi: Panē no.
q̄ti. ¶ In p̄senti p̄ticula adue. re. tu. inter bona
ad nr̄am p̄fectionē p̄tinētia p̄mo petim⁹ summū
bonū nr̄m: q̄d ē b̄titudo ꝛ regnū celoꝝ. Siquidē
ordini ꝯgruit vt filij adoptiōis post petitionē eo-
rū q̄ ad patris p̄tinēt honorē tanq̄z ad hereditatē
dei asciti regnū ei⁹ petāt tanq̄z filij. Circa hāc aūt
turpissime errauerūt manichei ꝛ luciferiani here
tici. Dixerūt manichei duo fore rerū p̄ncipia vnū
honoꝝ aliud maloꝝ: vnū lucis ꝛ aliud tenebraꝝ.
Ex q̄z hec p̄ncipia pugnā ꝛ litē ꝯtra se ꝯcitarēt: p̄
quā cōpulsus sit de⁹ lucis: vt aliquā p̄tē sue lumi
nositatis deo tenebraꝝ cōicaret: vt ab eo segrega
tus quietē sortiret. Et ita in hoīs cōpositione p̄tē
dei luc' ꝯiunctā dicūt p̄ti dei tenebraꝝ. Et fm h
dicūt a nob orādū esse: vt oēs p̄tes lucis q̄s deus
lucis i pugna p̄diderit a tenebris purgate redu
nent deo lucis vt potentius p̄fectiusq̄z regnet sup̄
oīa q̄ sunt lucis. Siquidē in hoīe sensualitatē di
cūt esse a deo tenebraꝝ: rōnē ꝟo a deo luc'. ¶ Lu
ciferiani ꝟo q̄ luciferū verū deū fuisse dicūt iniu-
ste a deo q̄ nūc mūdū regit tanq̄z p̄ potentiorē in
sibi adherētib⁹ a regno suo expulsum: qui ꝛ ab eo
vinct⁹ tenet vsq̄z ad terminū mūdi: tūc quidē sol
uet lucifer de carcere: ꝛ restituet regno suo p̄stino
delecto deo nūc regnāte. Et fm h dicūt penitē-

dū esse: Adueniat regnū tuū: tibi.s.lucifero/vt re
gno a q̄ pulsus es/restituaris. He sunt tam deli
re friuoleq̄ fictōes fabule/stulte ꝛ blasphemie: vt
deducit btūs Augu. ꝯtra Faustū. Et sunt tā fa-
tua delirame͂ta vt nō sint tam digna reprobatiōe/
q̄ irrisione: q̄ ꝓpter illis irrisionib⁹ derelictis/adve
re ꝛ catholicā hui⁹ petitōis expositionem proce-
damus. ¶ B Solet aūt varijs modis expo
ni/nō aduersis/ꝫ diuersis/ſm multiplex dei re-
gnū. Nam de septuplici regno legim⁹ in scṗtura
Primū est regnū dei v'le: de q̄ in ps̄.cij. Regnū
ipi⁹ oib⁹ dn̄abit.ꝛ.j.Thim.vj. Sol⁹ potēs rex re
gum ꝛ dn̄s dn̄antiū. Scd̄m est regnum scṗture.
De quo dr̄ Mat.xxj. Auferet a vobis regnū dei/
ꝛ dabit genti facienti fruct⁹ eius. Auferet a vob
carnalib⁹ induratis iudeis regnū dei ꝛ intelligē
tia spūalis scṗture sacre: p eo q̄ Chr̄m reproba-
stis: qui vez scripture intellectum reserauit. Vn̄
ꝛ excecati sunt in diem huc: innitentes lr̄e q̄ occi-
dit spūm.i.intellectū scṗture q̄ viuificat abijcien
tes. Tertiū est regnū eccl'e militantis: de q̄ pluri-
me habent parabole euāgelice: sicut est ista: Si-
mile est regnum celoꝝ sagene misse in mari. Itē
colligēt de regno suo oia scādala.i.de eccl'a ſm ex
positōnem Grego. Quartū regnū est regnū grē:
de quo Lu.xvij. Regnū dei intra vos est.i.grā q̄
vera regni origo est ꝛ pncipiū. Quintū est regnū
glē: de quo Lu.xiiij. Beatus q̄ mādu cabit panē
in regno tuo. vbi glo.i.in btitudine. Sextum re-
gnum est locus btitudinis: de q̄ Mat.xiij. Ful-
gebūt iusti in regno pr̄is eoꝝ.i.in celo. Septi-
mū regnū/Chr̄i psona est: de quo Lu.xj. Si in di
gito dei eijcio demōia: pfecto venit in vos regnū
dei.i.Chr̄s. Glo. Matt.xij. De oib⁹ his regnis
petitio intelligit: pcipue m̄ de regno glē quod est
beatitudo. ¶ C Primū regnū est regnum dei
v'le ꝛ eternū q̄ sue potētie oia in celo ꝛ in terra ꝛ in
oib⁹ abyssis subiecta sunt: de q̄ in ps̄.dr̄: Regnū
tuū regnū oim seculoꝝ: ꝛ dn̄atio tua in gn̄atōne
ꝛ ge.ꝛ Apoc.xix. In femore ei⁹ scriptū est/rex re-
gū ꝛ dn̄s dn̄antiū. Istius regni aduentū nō peti-
mus: ſm Aug. in sermo. dn̄i in mōte: Quasi do
minus nō regnet sp̄ ubiq̄ ꝛ sup oia: q̄m in sua di
tione cūcta sunt posita: ꝛ nō est qui sue possit resi-
stere volūtati. Hester.xiij. Nā oia q̄cunq̄ voluit
fecit in celo ꝛ in terra. ps̄.cxxxiiij. Quāuis aūt sic
sup oia regnet immutabilr̄: non m̄ oib⁹ ꝯstat nec
ꝯstabat. Multi siq̄dem insipientes ꝛ mali nō cō-
fitent nec ꝯfitebant deum dn̄m esse vniuersoꝝ:
imo nec deū esse. Dixit em̄ insipiens in corde suo
nō est deus. Petimus g̃ ſm btūm Aug. Adue.
re.tuū.i.dei regnū qd̄ semp est/fuit ꝛ erit/oib⁹ in-
notescat: ꝛ euidēter manifestet. Hoc aūt erit in fi-
nali iudicio/qn̄ Chr̄s dn̄s cū magna ptāte appa-
rebit. Tunc em̄ g euidentē experientiam apparebit
vniuersale dn̄ium sup oia. Tunc em̄ ad suum im
periū celum ꝛ terra mouebunt: mortuiq̄ resur-
gēt: ꝛ ac oēs cognoscēt vniuersale dei regnū ꝛ oipo
tentiā in potenti punitōe maloꝝ: ꝛ misericordi p-
miatione bonoꝝ ꝛ iustoꝝ. Tunc pfecte ꝛ clare oi-
bus ostēdet q̄ deus regnat/regnauit ꝛ regnabit
in eternum. Tunc apparebit quod aplūs dr̄ He-
bre.ij. Omnia subiecit pedib⁹ eius. In eo em̄ q̄ Heb.2.
omnia subiecit: nihil dimisit non subiectū. Nūc
aūt nō videmus omnia subiecta ei scꝫ qualr̄ com
pleto finali iudicio/ꝛ facta ꝯsummatōe secli erūt
ei omnia subiecta: ꝓpter quod regnū dei dicet tūc
aduenisse: quando euacuata omni ptāte pncipa- 1.Coꝛ.1
tu ꝛ v̄tute/solus deus regnabit in eternū. Tunc
Christus tradet regnū do patri: id est fideles du
cet ad visionē dei: beatamq̄ summe trinitatis fru
itionem. Tunc sancti ꝛ iusti cognoscentes dei iu-
sticiā in punitōe maloꝝ: ꝛ misericordiam in p̄mi
atōe bonoꝝ dicent: Regnauit dn̄s deus nr̄ omni
potēs: gaudeamus ꝛ exultemus ꝛ demus glori-
am ei. Apoc.xix. Hoc est regnū ſm hanc expositi Apoc.19
onem quod aduenire petit. Ex quo sensu hui⁹ pe
titōis patꝫ/qualis esse debet christian⁹/ꝛ q̄ pure
ꝯscientie: qui quotidie rogat iudicium dei superue-
nire. de hoc etiā btūs Chrys. Regnū diaboli q̄ri-
tur tolli de medio: ideoq̄ dr̄: adueniat re.tuum.
q2 oēs nō sunt iusti. Hoc aūt tunc fiet/qn̄ omnes
iniqui cum principe suo diabolo mittentur in sta
gnum flāmeū inferoꝝ. Tunc em̄ regnū vnū ab
alio separat. Concordare huic videt glo. Mat.
vj. dicēs: Regnū dei tūc aduenire nemo pt̄ igno
rare: cū filius hoīs venit singulos iudicare. Ex
quo sensu btūs Hiero. Grādis fiducie est ꝛ pure
consciē postulare regnū dei: id est iudiciū dei nō
timere: grādis vtiq̄/cū nescit homo an amore vł
odio dignus sit: ſꝫ oia in futuꝝ seruantur incer-
ta. Multū reuera ondit se dn̄o ꝯfidere/q̄ in hoc Eccl.6
mortali statu dei iudiciū supplicat aduenire. Nō
em̄ timet cū impijs ꝯdemnari: ſꝫ magꝫ expectat cū
iustis ex dei grā coronari. De h̄ abbas Isaac vbi
supra. Vel certe illud regnū quod pstituto tp̄e est
oib⁹ pfectis ac dei filijs generalr̄ repromissum an
quo eis dicet a Christo: Venite bn̄dicti patr' mei
possidete paratū vobis regnū a ꝯstitutōe mundi:
mens pura intentis id q̄dammō obtutib⁹ ac de-
sirijs desiderans ꝛ expectans/dicensq̄ ad eū: Ve-
niat regnū tuum. Nouit em̄ testimonio ꝯsciē sue
cum apparuerit/mox ei⁹ se futuꝝ esse ꝯsortē. Nec
em̄ dicere vel optare criminosoꝝ nullus audebit
q2 nec videre tribunal iudicis valet q̄sq̄ sub ad-
uētu ei⁹ nō palmā nec p̄mia suis meritis: ſꝫ penā
nouit potius repensandā. ¶ D De secūdo
regno exponit: Adueniat regnū tuum.i.ad nos
veniat regnū scṗture tue: v3.s.intelligētia diuino
rum eloqoꝝ. ne vt iudei ꝛ ceteri infideles ignorā-
tie tenebris obruamur: ꝛ velut ceci in foueam ce-
corum precipitemur: vtq̄ non audiamus illud
Christi improperium: Erratis nescientes scṗtu
ras. Hec est expositio beati Ambrosij. ¶ De ter-
tio regno ecclesie exponit: Adueniat regnū tuū
.i.regnū ecclesie veniat g sui scꝫ dilatatōem ꝛ exal
tationem: vt ꝛ personarum numero ꝛ merito au
geatur: ꝛ vt infideles ecclesie membra efficiantur

Juersi in fide ꝛ charitate ꝓficiant: vt regnũ syna
goge ꝛ antechristi necnõ ꝛ diaboli infirmet̃ ꝛ dis/
sipet̃. Uel regnũ tuũ qđ est eccl̃ia militãs adueni
at.i. veniat ad regnũ triumphãs: vt eis fiat vnũ
ouile ꝛ vnus pastoꝛ ouiũ. Uel sic: Adue. re. tuũ:
id est ꝓlibatio ꝛ ꝓgustatio dulcedinis patrie ꝛ re
gni triumphãtis veniat ad regnũ eccl̃ie: vt gusta/
to spũ desipiat oĩs caro.i. carnalis cõcupiscentie
quatinus ꝓgustet et credat ꝑ fidẽ: qđ est in regno
triũphãte ꝑ spẽm: vt sic dicere posset/ allecta ꝓ/
gustationis dulcedine nr̃a cõuersatio in celis e. ꝛc.
¶ De quarto regno scꝫ grẽ: Adueniat reg. tuũ.i.
ad nos veniat grã tua: vt illa in nobis regnet: et
destruat̃ corpus peccatĩ ꝛ malicie: vt ꝑ ipam parea
mus ꝓceptis tuis ꝛ cõsilijs: vt ita nõ solũ sis rex
nr̃ potẽtia: sed in nobis regnes ꝛ ꝓnciperis gra/
tũ faciente gratia. Quippe aliud est esse regẽ: ali
ud regnare. Deus enĩ naturalit̃ rex est oĩm: nec
tñ in oĩbus regnat: qꝛ nec oẽs ei⁹ faciunt volũta
tẽ. In iniquis nõ deus/ sed diabol⁹ regnat cuius
faciũt volũtatẽ. Quãuis etenĩ oẽs in ptãte sunt
dei; qꝛ tñ esse nolũt sub deo/ nõ habẽt in se regnũ
dei. Duo quidẽ sunt regna in mũdo cõmixta/ dei
scꝫ ꝛ diaboli: q̃ s̃m beatũ Aug. xiiij. de ci. dei/ di/
cunt̃ due ciuitates q̃s cõstituũt duo amores. Re
gnũ dei siue ciuitatẽ celestẽ cõstituit amoꝛ dei vs
qꝫ ad cõtẽptũ sui. Ciuitatẽ terrenã amoꝛ sui vsqꝫ
ad ꝯtemptũ dei: ista in seipã/ illa in dño gloriat̃.
Primũ regnũ s̃m Chriso. sup Matt. Petimus
tolli de mũdo/ regnũ scꝫ diaboli/ cũ dicim⁹: Ad/
ueniat re. tuũ.i. fac vt iniqui q̃ sunt de regno dia
boli iustificent̃ ꝛ fiãt mẽbra ꝛ ciues tui regni. Et
hoc est qđ dicit btũs Hiero. Generaliter ꝓ toti⁹
mũdi petimus regno: vt scꝫ diabol⁹ in mũdo re/
gnare desistat: ꝛ in quocũqꝫ regnet deus: ꝛ nõ re
gnet peccatũ in h̃ mortali corꝑe. De hoc ꝛ Isaac ab
bas: vt recitat Cassianus colla. xiiij. ait: Petitio
mentis purissime aduenire iam iamqꝫ regnũ sui
patris optat. Uel istud scꝫ quo christus regnat
in sctis. Qđ ita fit cũ diaboli impio ꝑ extinctio/
nẽ fetentiũ vitioꝝ de nr̃is cordib⁹ expulso: de⁹ in
nobis ꝑ virtutũ flagrantiã cepit dñari vt dñi de/
victa fornicatiõe castitas/ fugato furoꝛe trãquil/
litas: calcata sugbia humilitas in nostra mẽte re
gnent. ¶ E De q̃nto regno qđ est regnũ glorie
essentialis scꝫ ꝛ formal' btitudinis eterne. Expo/
nit̃: Adueniat reg. tuũ.i. intra nos veniat eterna
beatitudo q̃ est clara dei visio post hui⁹ vie fidẽ.
Perfecta ei⁹ fruitio post impfectã charitatẽ. Fir
ma tentio post spei nr̃e peregrinationis anchorã.
Petimus ẽ vt post transitũ huius vie intra nos
veniat btitudo hec q̃ cõsistit in actibus interiori/
bus potẽtiaꝝ aĩe nobilissimis: respectu summi ꝛ
nobilissimi obiecti: q̃s cõcomitat̃ gaudiũ ꝛ inter
minabilis exultatio. Ex qua redũdat gloria cor/
poris ꝑ resurrectionẽ aĩe corꝑi reuniti: ꝑ q̃ saciat̃
oĩs human⁹ appetitus: rõnalis in ꝑfectissima pos
sessione obiecti beatifici oĩbus modis quib⁹ pote
rit possideri: sensitiu⁹ ꝛ naturalis in dotibus cor
poris: quã sacietatẽ ꝓstare nõ possũt sine deo oẽs
creature: teste btõ Aug. li. j. ꝯfes. Dñe inq̃t fecisti
me ad te: inquietũ est coꝛ meũ donec quiescat i te.
Et ꝓpheta in ps̃. Saciaboꝛ cũ apparuerit gloria
tua. Hec beatitudo vẽ: ẽ dei regnum est qm̃ facit
oẽs beatos regnare cũ deo i eternũ: ꝑ plenissimã
volũtatis ꝯcordiã: ꝑ quã quecũqꝫ voluerũt potu
erũt in celo ꝛ in terra/ ꝛ in oĩb⁹ creaturis. Ni mirũ
qꝛ oĩpotẽs dei volũtas etiã coꝝ est volũtas. Nec
aliud velle potuerũt nisi qꝺ deũ velle cognoscũt
quẽ plus seipsis ꝛ sup oĩa diligũt: q̃ꝝ summũ est
gaudiũ summũqꝫ desideriũ diuie volũtatis in se
ipsis ꝛ in alijs oĩb⁹ efficax cõplementũ. Huic ex/
positioni cõsonat illud bti Cypriani: Regnũ pe/
tim⁹ aduenire nobis a deo repromissum ꝛ christi
sanguine acq̃situ: vt q̃ in hoc seculo ei seruiuim⁹/
postmodũ cũ ipso regnãte regnem⁹. Uel certe il/
lud regnũ petim⁹ aduenire/ qđ ꝓstituto tꝑe oĩb⁹
ꝑfectis ac dei filijs gl̃ial'r est repromissum. Ad qđ
recipiẽdũ a xp̃o inuitant̃ ipo dicẽte: Ueni. be. pa.
mei ꝑci. re. qđ vo. pa. est ab ori. mũ. Adueniat pe
tim⁹: ac si dicam⁹ põdere peccati ꝛ mole corꝑis pre/
grauati ad id ascẽdere nõ valem⁹. Ueniat igitur
ad nos vt nos hinc absumat: q̃a ꝓsenti ꝛ futura
miseria liberemur. Sꝫ quõ petim⁹ nob̃ h̃ adueni
re/ cũ poti⁹ nos vadam⁹ ad ipm. R̃nsio: Nõ pos
sum⁹ venire ad h̃ regnũ nisi ipm ꝓus ad nos ve/
niat. Btitudo enĩ q̃ ꝑ regnũ illud itelligit̃ q̃uis
finis vltimat⁹ sit hoĩs: nõ tñ est finis hoĩs natu/
ral' ꝛ quẽ scꝫ attingere possit hõ naturali sua vir/
tute ꝛ ꝑfectione: ꝫ est finis sugnaturalis quẽ nõ
nisi ex dei bñficio ꝯseq̃ poterit ꝛ grã speciali. Pe/
tim⁹ igit̃ vt nob̃ adueniat ex dei miscõia: quia ad
ipm venire nõ possum⁹ nr̃a ex natura. Im⁹ tñ ad
ipm i hac via ꝑ mãdatoꝝ dei obseruãtiã: ac ꝑ bo/
na virtuosaqꝫ opa. Sed ad ipm nõ ꝑuenim⁹ nisi
i patria: ꝛ h̃ ex dei tm̃ bonitate ꝛ miscõia. Nõ enĩ Titũ.3.
ex opib⁹ iusticie q̃ fecim⁹ nos/ ꝫ s̃m suã miscõiam
saluos nos fecit. Et ip̃s. Grãm ꝛ gl̃iam da. dñs
Aduẽiat petim⁹ regnũ tu. nõ regnũ tꝑale ꝛ terre
nũ. De q̃ in li. regũ legit̃: qꝺ tal' rex tꝑe tãto totqꝫ
annis regnauit et mortu⁹ est: ꝫ regnũ tuũ celeste
ꝛ ꝑpetuũ nullo vnqꝫ fine terminãdũ. Scđm ga/
brielis eulogiũ ad virginẽ: Et regni ei⁹ nõ erit fi. Lu.1.
Et in ps̃. cxlv. Regnabit dñs in secula deus tu⁹
syon: a gñatiõe in gñationẽ. Sic ẽ regnũ illđ pe/
tim⁹ adueniat: vt regnũ q̃ tu mõ regnas in nob̃
ꝑ fidẽ: ꝑueniat ad regnũ q̃ tu ĩ nob̃ regnabis per
speciẽ.i. regnũ fidei ad regnũ trãseat speciei: in q̃
regno requiescunt aĩe sanctoꝝ/ vbi gaudiũ sine me
roꝛe: leticia sine tristicia: requies sine laboꝛe: di/
gnitas sine tremoꝛe: vbi nihil deest qđ appetitur
nihil adest qđ fastidit̃: nulla turbat aduersitas: ꝛ
nulla molestat iniquitas dulcescit in oĩb⁹ chari/
tas. ¶ F De sexto regno btitudinis scꝫ loco sic
exponit̃: adue. re. tu. id ẽ ad nos veniat: nõ ꝑ trãs
lationẽ s̃m locũ: sed vt fiat nr̃a habitatio regnũ
tuũ loc⁹ sctõꝝ dom⁹ pr̃is: in q̃ ꝯstitute sunt multe
mãsiones lucidissime: in q̃b⁹ requiescũt sctõꝝ aĩe

in pulchritudine pacis ꝛ requie opulēta. In cuiꝰ atrijs melior ē dies vna / q̄ alibi decē milia. Hoc regnū ꝓpheta sibi aduenire petijt cū orauit. Unā petij a dn̄o hāc requiram vt inhabitē in domo dn̄i omnibꝫ diebꝰ vite mee. Hec domꝰ terra viuentiū plena bonis dn̄i: ciuitas q̄ nō eget sole: quia claritas dei illuminabit eā: ꝛ lucerna eiꝰ est agnꝰ cuius porte nō claudunt̄ nocte. Quia nox vltra nō erit: ꝛ omne maledictū nō erit ampliꝰ: ſ; sedes dei ꝛ agni in illa erūt: ꝛ serui eius ſuiēt ei: ꝛ videbunt faciē eiꝰ: ꝛ nomē eiꝰ in frontibꝫ eoꝝ: vbi illuminabunt̄ a dn̄o: ꝛ regnabūt in secula seculoꝝ. Apoc. vl. De laude huiꝰ regni ciuitatis sancte hierl'm multa scribit btūs Aug. in suis meditatiōibꝫ. c. xxiij. ꝛ. xxv. inter cetera ita dicēs: Muri tui ex lapidibus ꝓciosis: porte tue ex margaritis optimis: platee tue ex auro purissimo. In qbꝫ iocūdū alleluia sine intermissione ꝯcanit̄. Seq̄t̄: Speciosa facta es ꝛ suauis mater hierl'm. Et in. c. xxv. Nam quis ꝯmat summe pacis quāta sit leticia: vbi ex viuis margaritis surgunt edificia. Auro celsa micant tecta: radiant triclinia. Solis gēmis ꝓciosis hec structura nectit̄: auro mūdo tāq̄ vitro vrbis via sternit̄. Abest limus: deest fimus: lues nulla cernitur. Hyems horrens / estas torrēs / illuc nunq̄ seuiunt. Flos ꝑpetuus rosaꝝ ver agit ꝑpetuū. Cādent lilia: rubescit crocus: sudat balsamū: virēt prata: vernant sata: riui mellis influūt. Pigmētoꝝ spirat odor: liquor ꝛ aromatū: pendēt poma floridoꝝ / nō lapsura nemoꝝ. Nō alternat luna vices / sol vel cursus syderꝝ. Agnus est felicis vrbis lumē inocciduū. Nox ꝛ tp̄s desunt ei: diē fert ꝯtinuū. Et seq̄t̄. Inde statū semꝑ idē exeuntes capiūt. Clari / viuidi / iocūdi / nullis patēt casibꝫ. Absunt morbi semꝑ sanis: senectꝰ iuuenibꝫ. Hic ꝑenne tenēt esse / nā trāsire transijt. Inde vigēt / virent / florent / corruptela corruit / īmortalitatis vigor / mortis vis absorbuit. ¶ G De septimo regno qḋ est chr̄s exponit̄. Aduē. r. t. i. chr̄s qui ē rex regum mangnus suꝑ oēm terrā. Cuiꝰ fm̄ Hugo. triplex ē regnū scꝫ regnū potētie / regnū sapie / regnum bonitatis ꝛ leticie. Ueniat igit̄ regnū potētie ad nos debiles ꝛ īfirmos roborādos. Ueniat regnū sapie ad nos īsensatos ꝛ īsipiētes illūinādos. Ueniat regnū bonitatis ꝛ leticie ad flebiles ꝛ afflictos cōsolādos. Hanc expositionem tangit beatꝰ Ciprianꝰ dicēs. Pōt fratres dilectissimi ꝛ ipse chr̄s esse regnū dei qḋ venire q̄tidie cupimꝰ. Cuiꝰ aduētus vt cito nobis p̄sentet̄ optamꝰ. Nā cū resurrectio ipse nostra sit qui in ipso resurgimꝰ: ꝛ regnū dei pōt ipse intelligi / q2 in illo regnaturi sumus. Ut aūt hec regna adueniāt dn̄ oramus: necesse est etiā ꝓ eoꝝ assecutione totis nos quibꝫ possumus viribꝫ laborare ꝛ ad hec medijs vijs et modis debit' ad h' ordiatis toto conatu tēdere ꝑ obſuātiā mādatoꝝ ꝑ ꝯtēptū mūdanoꝝ: ꝑ feruēs desideriū etnoꝝ. Ad ꝑmū roborat vera dilectio dei: q̄ fm̄ Greg. magna opat̄ si est scꝫ in hoie. Si opari desistit nō ē. Nā charitatis ꝓbatio opis ē exhibitio. Ad sequētia duo inducit vera eorundem cognitio. Non eñ mūdum diligere pōt qui sedula cogitatione meditat̄ / q̄ breuis / vana ꝛ instabilis est huiꝰ mūdi gloria: q̄ impure eius delicie ꝛ amara sunt gaudia: q̄ infirma ꝛ ad prestandū qḋ ꝓmittūt impotētia sūt caduca terrenaꝝ diuitiaꝝ apparētia bōa: q̄ deniq̄ terribil' ꝛ tremēdꝰ ē finis eoꝝ ad quē ducit: inferni scꝫ cruciatꝰ: ꝛ interminabilis pena. Hec sine dubio si diligēter ꝛ sedulo meditata fuerint ꝛ memorie cōmēdata: regnū mūdi nō appetendū ostendūt sed contēnendum. Sic ē regione eternoꝝ desideriū in nobis accendit inexplicabilis gloria: iocūditas gaudiosa: summi boni possessio: ꝛ vniuersoꝝ desiderabiliū affluans abūdātia fideli mēte frequētius ruminata illius regni celestis qḋ ab origene mūdi ꝑparatū est oibus / illud pio corde ꝛ ope querētibꝫ qḋ et nos petimus cū orantes dicimꝰ: aduē. reg. tuū. ¶ H Circa istā clausulā occurrūt duo dubia. Primū vtrū q̄libet viator fidelis possit exaudibiliter hanc orationē fundere ad deū Aduē. re. tu. Qḋ sic: nam chr̄s veritatis mgr̄ oēs mortales fideles docuit sic orare. Nec eius doctrina est inutilis aut inefficax: ḡ quilibet pōt vtiliter hanc orationē fundere. Funderet aūt inutiliter: si nō exaudiret̄: ḡ pars dubij affirmatiua est vera. In oppositū arguit̄. Multi viatoꝝ fideliū sunt p̄sciti: ꝛ nullus p̄scitus vtiliter orat hāc orōnē: ḡ maior supponit̄ q2 multi sunt vocati pauci electi. Minor ꝓbat̄: q2 inutiliter orat qui inefficaciter orat: tales sunt p̄sciti. Inefficaciter eñ orat p̄scitus Adueniat regnū tuū: q2 nūq̄ ꝯseq̄t̄ regnū. i. beatitudinē. Sic eñ capit̄ regnū in dubio ꝑ quo orat. Pro solutiōe aduertēdū: q ̄ exaudiri orantē in hac oratione pōt intelligi dupl'r. Uno mō ꝓ seipso. Alio mō ꝓ alijs. Pro alijs quidē pōt exaudiri: pōt eñ illā petitionē deo porrigere q̄libet fidelis in ꝑsona totius ecclesie: aut in ꝑsona fideliū saluandoꝝ. et ita ꝓ illis exaudiri. Cōcessit eñ hoc dei benignitas: vt vnus alteri gratiā impetrare possit: ꝛ ita mediante grā vitā eternā. Immediate eñ nullus quantūcūq̄ deo gratꝰ impetrare pōt alteri aduētum regni glorie ꝛ beatitudinis Quia statuit deꝰ nulli dare beatitudinē ꝓpter merita alterius: sed vel ꝓpter merita chr̄i: vt nouiter baptizatis statiꝫ decedētibꝫ: vel ꝓpter merita ꝓpria vt supra de orationibꝫ sanctoꝝ lec. lvj. latius est ostensum. Pro seipso aūt orans maiorē videt̄ habere difficultatē ꝓpter p̄scitos: de quibꝫ est argumentū in oppositū. Et de hoc dicit̄ q ̄ p̄scitꝰ pōt saluari: q2 pōt nō esse p̄scitus cū sit ꝯtingenter p̄scitus. Licet nunq̄ saluabit̄. Prescietia eñ dei nō necessitat liberum p̄sciti arbitriū. Alioqn p̄scitus peccare nō posset q2 in eo q ̄ nō subest libere volūtati: hō nō pōt peccato actuali peccare. Pōt ḡ prescitꝰ pctm̄ cauere coopante grā dei / q̄ ei nō subtrahit̄ nisi volūtarie eā abijciat. immo pōt finaliter in grā ꝑmanere: ꝛ sicut pōt saluari licet non ꝑseuerabit. ¶ Si querit̄ an prescitꝰ efficaciter orat ꝓ se Adueniat regnum

tuum. Dicendū φ nō: loquēdo de regno beatitu
dinis Non enī impetrat qđ petit: ḡ oratio sua nō
est efficax. Sed ideo inefficax: qꝛ nō orat pseueran
ter: finalr ei cadit in mortale: ꝛ si nūc orat· nō orat
pie. Si dicis/pono φ oret pseueranter. Respon-
det φ casus repugnat poni/scꝫ φ sit pscitus: ꝛ φ
oret pie ꝛ pseuerāter. Nam si est pscitus: finaliter
peccabit mortalr: ꝛ in illo peccato morieť: ꝛ ideo
nō stat φ oret pie ꝛ pseueranter. Si aūt p regnuꝫ
dei intelligať regnū gratie: nō est dubium qn pos
sit efficaciter petere adue. re. tuū: ꝛ exaudiri. Nā
pscitus multo tpe quo est in via/pōt stare in gratia
Sicut de Saule ꝛ traditore Juda. Nā de Sau
le dr. j. Reg. ix. φ fuit electus ꝛ bon⁹: ꝛ nō erat vir
1. Paral. 10 de isrl melior eo: ꝛ tñ tādem reprob⁹ effect⁹. Naꝫ
de eo dr: Mortuus est Saul ꝓpter iniquitates
suas. Phitonissam ꝯsuluit: nec sperauit in dño:
ꝓpter qđ interfecit eum. Sic Judas ex discipulo
factus est traditor. Silr ꝛ pdestinatus pōt p mul-
tū vite sue tps stare in pctō: vt pꝫ de latrone con-
uerso in cruce. Et Paulo prius psecutore/postea
egregio gentiū doctore. Pōt ergo pscitus ꝯuer-
ti ꝛ agere penitentiā ꝛ ꝯsequi grām: ac p eam esse
gratus ꝛ accept⁹ deo: ꝛ efficaciter p se ꝛ alijs ora-
re: lꝫ grām finalr non custodiet. Et p hoc patꝫ ad
dubium. Rñsio affirmatiua: φ qlibet viator pōt
hanc petitōem efficaciter ꝛ virilr fundere non aūt
omnes sic faciunt. Nā psciti non pseuerant in grā
qꝛ non diuina pdestinatōe necessitante: sed sua li-
beralitate auertunť a deo finaliter: morientes in
mortali culpa. ¶ J Scōm dubiū/qn̄ adue
niet regnū beatitudinis di electis. An tm post ex
tremū iudiciū: an aiab⁹ sufficiēter purgatis: aut
purgatōne non indigentib⁹ añ diem generalis re-
surrectōis. ¶ De isto olim fuerūt qui dicerēt/aias
p morte a corpib⁹ sepatas añ gnalem resurrectio-
nem ꝛ extremi iudicij sententiam non esse beatas,
nec intuitiue ꝛ facialiter deum videre: eoqꝫ nō p-
fecte frui: quātūcūqꝫ sint ab oib⁹ pctis originali
ꝛ actuali mortali ꝛ veniali absolute. Nihil habē
tes a quo purgari debeant allegātes p se: qꝛ chrs
nullibi legiť aiab⁹ a corpib⁹ sepatis pmisisse bea-
titudinem siue regnum celoꝝ: sꝫ hominib⁹ post
Math. 19. diem finalis iudij. Vñ Petro interrogāti. Ecce
nos reliqm⁹ oia ꝛ secuti sum⁹ te: qđ ḡ erit nobis.
Rñdit Chrs: Amen dico vobis/φ vos q secuti
estis me: in regnatōe cū sederit fili⁹ hois i sede ma
iestatis sue: sedebitis ꝛ vos sup sedes duodecim
iudicātes duodecim trib⁹ israel. Et ois qui reliq
rit domū aut frēs/aut sorores ꝛc. ꝓpter nomen
meum: centuplū accipiet ꝛ vitā eternā possidebit
Et ibidē. xxv. Cū venerit fili⁹ hois in maiestate
sua ꝛ oēs angeli eius cū eo: tūc sedebit sup sedem
maiestatis sue: ꝛ ꝯgregabunť añ eum oēs gentes.
Et sequiť: Tūc dicet his q a dextris erūt: Veni-
te benedicti patris mei/possidete paratū vobis re
gnum a ꝯstitutōe mūdi. Et infra: Et ibunt hi in
suppliciū eternū: isti in vitā eternā. Jtem. j. Pe. v.
Humiliamini sub potēti manu dei: vt vos exal-
tet in tpe visitatōis. Et. j. Joā. iij. Charissimi nūc
filij dei sum⁹: ꝛ nondū apparuit qđ erim⁹/qm̄ vi
debimus eum sicuti est. Ex qb⁹ ꝛ multis similib⁹
patet/φ beatitudo est nobis pmissa post diem fi-
nalis iudicij. Ad hoc enī ordinatū est iudiciū illō
vt vnicuiqꝫ retribuať ꝺm opa sua beatitudo pro
bonis meritis: pena pro demeritis: φ si aie iam
essent beate: frustra hoc iudiciū esset futurum. Et
ꝺm hoc dicit/φ lꝫ apls plus oib⁹ laborauit: nō
tñ psumpsit suis ex meritis statim post mortem
glām sibi dari: sed magis p modum depositi in
thesauris regis glorie merita sua recondi vsqꝫ in
diem finalis retributōis di. Scio cui credidi: et
certus sum: qꝛ potēs est depositū meū seruare in
illum diem. Et ibidē c. iiij. Reposita est mihi co- 2. ad Ti. 4
rona iusticie quā reddet dñs in illa die iustus iu-
dex. Nō aūt solū mihi: sed ꝛ his q diligūt aduen
tū eius. Qđ videť de die vltimi iudicij in q tanqꝫ
iustus iudex viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ pmia ꝺm meritū
vnicuiqꝫ dispēsabit. ¶ Jtē Aug. in enchi. c. cviij.
Temp⁹ inquit qđ inter hois mortē ꝛ vltimā resur
rectōēꝫ interpositū est: aias abditis receptaculis
ꝯtinet: sicut vnaqueqꝫ digna est vel requie vl' erū
na: p eo qđ sortita est in carne dum viueret: sed ab
dita habitacula non possunt intelligi celum ꝛ in
fernus: qꝛ in illis aie etiā post resurrectiōem vlti
mā erūt in corpib⁹. Vñ p nihilo distingueret tem
pus ante resurrectōem ꝛ post. ¶ Jtē glo. sup illō
ps. Adhuc pusillum ꝛ iam nō erit pctōr: dr. Sā
cti liberanť in fine vite: ꝛ post hanc tamen vitam
ibi non erūt vbi erūt sctī qb⁹ dr: Venite benedicti
patris mei. Jsti autem sancti erūt in celo: ergo sā
cti post hanc vitā non statim ascēdūt in celū. Jteꝫ
beatus Bernar. in ser. ij. de oīb⁹ sanctis (tractans
illud Apoc. vj. Vidi subtus altare aias interfe
ctoꝝ ꝓpter ṽbū dei ꝛ testimoniū qđ habebāt ꝛ cla
mabāt voce magna dicētes: Vsqꝫ quo dñe sctūs
ꝛ verus non iudicas ꝛ nō vindicas sanguinē nrm
de his que sunt in terra. Et date sunt illis singu-
le stole albe: ꝛ dictū est illis: vt requiescerēt tem-
pus adhuc modicū donec ꝯpleanť ꝯserui eoꝝ. In
qt) altare dr corpus saluatoris. Et seqť: Interiꝫ
sub Chri humanitate sctī fidelr requiescunt in quā
nimiꝝ desiderant etiā angeli videre donec veniat
tempus: qñ iam non sub altari collocabunť: sed
exaltenť sup altare. Et sequitur: Ostendet enī fili
us semetipsum nō in forma serui/sed in forma di
Ondet etiā nob prem ꝛ spm̄ scm̄ sine qua visiōe
nihil sufficeret nobis. Vñ Joā. vj. Scim⁹ cū ap-
paruerit siles ei erimus: qꝛ videbimus eū sicuti
est. In hac aūt visione ꝯsistit btitudo: vt ibi ꝯsequē
ter declarat. Item sermo. ij. de sanctis idem tra-
ctans illud ps. Cōuertere aia mea in requiē tuā:
quia dñs benefecit tibi: dr. ad requiem exute cor-
porib⁹ aie ꝓtinus admittunť ad glām regni. nō
ita ꝯtrum ad illam dr/Sustinete modicū temp⁹.
donec impleať numer⁹ fratꝝ vestroꝝ. Et in eodē
ostendens quib⁹ gaudijs pfruanť aie añ resum-
ptōem corpoꝝ dicit: triplici gaudio exultāt. De.

recordatõe transacte btutis. De exhibitiõe pñsen-
tie gcetis. De expectatõe future ↄsummatõis. Ex
quibus oibus videt velle btũs Bern. q̄ aĩe ante re
surrectiõem non sunt beate; nec vident diuinã essẽ
tiã nude ⁊ btifice. Item ad idẽ arguũt rõne: Ma
ior est glã animaꝝ q̄ glã corpoꝝ; sed simul oibus
reddit glã corpoꝝ vt sit maior leticia singuloꝝ
ex cõi gaudio, vt habet ex glo. ad Heb. xj. super il
lud: Deo aliqd meliꝰ p nobis puidẽte ⁊c. vt in cõ
muni gaudio oim: maiꝰ fieret gaudiũ singuloꝝ:
ḡ multo fortiꝰ glã aiaꝝ debet differri vsq̄ ad finẽ
vt simul omnibus reddat. Preterea pena ⁊ pmiũ
q̄ p sniam iudicij reddunt: iudicium pcedere nõ
debent: sed ignis inferni ⁊ gaudia paradisi dabũ
tur hominibus p sniam Chri iudicãtis in vltimo iu
Mat. 25. dicio: vt pꝫ: ḡ ante diem iudicij nullus ascẽdet in
celũ: ⁊ p ↄñs nullus añ iudicium videbit beatifi-
ce deum: qꝛ beatifice visioni tanq̄ summo pmio
debet excellẽtior locus ❡ R Ad hoc dubiũ
semota ambiguitate dicendũ est: q̄ aie a corpe ab
solute statim ↄsequunt vel pmium vl' penam/ni
si impediat aliqd debitũ adhuc satisfaciendi pro
pctis venialibus aut mortalibus dimissis: qd pꝰ sol-
ui opꝫ: qꝛ cũ debito cuiuscũq̄ pene etiã tpal' vni
us hore nemo intrare pt ad regnũ: opꝫ ḡ aimas
ad beatitudinẽ admittẽdas ante beatitudinis cõ
secutõnem ab omni debito pene absolutas esse et
purgatas. Hoc ergo impedimẽto sublato/aia sta
tim vt de corpe egredit/descendit in infernũ: aut
euolat in celũ. Huic vitati attestant manifeste au
ctoritates scpture canõice: vt btũs Thom. in. iiij
scripti. dist. xlv. q. j. art. ij. ⁊ documenta sanctorũ
patꝝ. Vñ ↄtrariũ p heresi est tenendũ: vt pꝫ. iiij.
dial. ⁊ in li. de dogmatibus eccle. Hec Tho. Et ad
dit exemplũ: Sicut in corpibus est grauitas ⁊ leui
tas q̄ ferunt in locũ suum q̄ est finis motus coꝝ:
ita etiã est in aiabus meritũ vel demeritũ qbus pue-
niunt anime ad pmiũ vl' ad penã q̄ sunt fines acti
onũ ipaꝝ. vñ sicut corpꝰ p leuitatẽ vl' grauitatẽ
statim fert ad locũ suũ nisi pꝓhibeat: ita aie statim
soluto vinculo carnis/p qd in statu vie detinebãt
pmiũ ↄsequunt vl' penã nisi aliqd impediat. Cer
tũ aũt est q̄ pmiũ electoꝝ aĩaꝝ est beatitudo.
Joã. 17. ❡ Hec etiã veritas pꝫ p illud: Pater quos dedi-
sti mihi/volo vt vbi ego sum/⁊ illi sint mecum: vt
videãt claritatẽ meam quam dedisti mihi. Et lo-
quit de claritate sue deitatis: qꝛ pmisit: Pat' cla
rifica me apd temetipm claritate quã habui pus
q̄ mũdus fieret apud te. Hec aũt claritas diuie
nature pmissio dei vita est. Sunt ḡ apl'i apud deũ
⁊ videt claritatẽ eius: ⁊ eadem rõne ceteri electi a
corpe separi nullũ impedimẽtum habentes. Itẽ
Lu. xxiij. dixit Chrs ad latronẽ: Amen dico tibi/
Hodie mecũ eris in paradiso. Per paradisum in
telligit beatitudo regni celestis: q̄ nõ sine visione
est. Et q̄ de tali paradiso. i. visione intellexit Chri
stus/patet ex serie textus euangelici. Nam latro
ne dicẽte ad dñm: Dñe memẽto mei cũ veneris ĩ
regnum tuum. Rñdit dñs Amẽ dico tibi/hodie
mecũ eris in paradiso. Ex qbus dat intelligi q̄ idẽ
intellexit Chrs p padisum qd latro intellexit per
Chri regnũ: latro aũt itellexit p regnũ glãꝫ chri
q̄ nõ est sine clara visione dei. Vñ h est sensus Ho-
die mecũ eris in paradiso. i. btitudine sicut ego: scꝫ
in glã sicut ego. alioqn quõ essꝫ secũ. Nõ eñ erat
latro cũ dño in padiso sumpto p loco corpali siue
terrestri siue celesti: cũ ibi nõ erat chrs. Nõdũ eñ
ascẽdit in celũ: nec infernꝰ q̄ aia Chri die illa futu
ra erat: nec sepulcꝝ q̄ corpꝰ Chri claudendũ erat
erat padisus vocari pt aut regnũ Chri: ḡ paradi-
sus quod regnũ Chri est: est Christi gloria ⁊ eiꝰ be
atitudo. Latro autem nõ erat futurus hodie cuꝫ
Chro fm corpꝰ: qꝛ non fuit resuscitatꝰ illa die a
mortuis. ḡ fm aiam a corpe solutã. Assumptꝰ ĩt
est in padisum fm aiam tm: qꝛ fm illã ↄsecutus
est eandẽ dei btitudis glãm. Et qd latroni tũc p
missum est ⁊ datũ fm aiam: silr oibus animabus dat
post mortẽ nõ hñtibus aliqd qd purget. Itẽ apl'us
ij. ad Coꝝ. v. c. dr: Scientes qm dũ sumꝰ in h corꝑ
pore pegrinamur a dño. Per fidẽ eĩ ambulamꝰ
⁊ nõ p spẽm. Audemꝰ aũt ⁊ bonã volũtatẽ habe-
mus magis pegrinari a corpe: ⁊ pñtes esse ad do
minũ: ⁊ ideo ↄtẽdimus siue absentes siue pñtes
placere illi. Ex qbus vbis pmo habet q̄ dũ pegrina
mur a dño. s. dum sumꝰ in hoc corpe/ambulamꝰ
p fidem. Dũ ãt ambulamꝰ a corpe: ambulamꝰ p
spẽm. Veriꝰ nõ ambulamꝰ ſ pñtes sumꝰ dño per
spẽm. Ambulare aũt vel magis pñtem esse p spe
ciem: est deũ cognoscere facialr intuitiue ⁊ btifice
ipo teste. j. Coꝝ. xiij. Nũc cognoscimꝰ p speculuꝫ
⁊ in enigmate: tũc aũt facie ad faciẽ. Nũc cogno-
sco ex pte: tũc ãt cognoscã sicut cognitꝰ sum. Hec
ẽ cognitio p spẽm: qꝛ tũc sicut nũc p fidẽ. Scdo
q̄ apl's pegrinari cupiuit a corpe: ⁊ esse deo pñs
vt cũ deo existẽs nõ ambularet p fidẽ/ſ p speciẽ
Sicut cum alibi dr: Cupio dissolui ⁊ esse cũ Chro
Voluit ḡ pñs esse dño: vt p spẽm. i. facie ad faciẽ
cognosceret: quẽ pegrinꝰ a dño cognouit p fidẽ. Sꝫ
qñ h cupiuit añ iudiciũ vl' post: Rñdet ipe apl's
Volũtatẽ hẽmꝰ inqt pegrinari a corpe ⁊ pñtes eẽ
ad dñm: ḡ tũc qñ pegrinat a corpe. Post iudiciũ
autem nõ pegrinat a corpe/ↄpleta iam resurrecti
one: ḡ ante iudicium post mortẽ corpis: tũc aĩa so
lum pegrinat a corpe. Item idem apl's in raptu
nõ plus vidit aut cognouit q̄ mõ fm aiam: ſ tũc
vidit diuinã subam facie ad faciẽ nõ in enigmate
⁊ speculo/sed p ꝓpriam spẽm sicuti est: ḡ ⁊ nũc vi-
det eodẽ mõ deũ: ⁊ p ↄñs btifice. Conseqñtia no
ta. ⁊ maior videt certa: qꝛ nũc corpe qd corrum-
pit ⁊ aggrauat aiam: nõ impedit minꝰ q̄ tũc cuꝫ
se raptũ nouerat; nesciẽs an in corpe vl' extra cor
pus/vt dr. ij. Coꝝ. xij. Minor pꝫ p glo. in loco
nunc allegato: q̄ expsse dr repetitis vicibus ⁊ diuer
sis verbis supra positis. Unde exponit tertiũ ce-
lum. i. visionẽ q̄ deꝰ videt facie ad faciẽ. Itẽ glosa
Aug. tertiũ celũ intellectual' est visio: ad quã ra-
ptus est apl's vt ipm deum in se nõ in figura aliq̄
videret. Itẽ gl. Dion. In tertio celo throni cheru

bin seraphin q̄p̄ terti⁹ vicini⁹ deū ꝯtemplaꝛ: ad q̄rum similitudinē apl's vidisse deū dr̄. Itē glo. Augu. ad tertiū celū qd̄ nō ꝑ corp⁹ videꝛ nec imaginabilr̄/ ſ; ꝓprie ea visione q̄ superat omnes: ꝛ infra: hoc est tertiū celū: vbi de⁹ videꝛ facie ad faciem. Itē glo. ꝑmū celū aereū: ſcd̄m firmamētū: tertiū spūale/ vbi angeli ꝛ scte aie deo fruunꝛ in ꝯtēplatōne: q̄ glo. expsse aias sctās copulat angelis in diuī fruitōe ꝛ ꝯtemplatōe. Certū est angelos beatifice frui deo/ cumq; ꝯtēplari: ḡ ꝛ aie. Itē vt sup̄ allegatū est Apoc. vj: aiab; sub altari vindictā petētibus/ date sunt singule stole albe. Glo. interl. beatitudo aie etiā ſm Bern. hīne stole sunt/ gl'a aie ꝛ gl'a corporis. Itē b. Amb. in de bono mortis. ait Aie purgate post corpoꝝ claustꝝ visione spūali/ que est ꝑ spēm/ videt deū. Visio ꝑ spēz distinguiꝛ a visione enigmatica q̄ est fidei. Itē Aug. li. meditationū ca. xxiij. loquens ad sctōs ait: Per ipsū vos rogo/ de cui⁹ pulchritudine iam satiami/ de cui⁹ beatissima visione semꝑ gaudetis sola beatifica visio cum fruitōe satiat. Et caplo sequēti. Ibi de⁹ est oia in oib; : quē scti apl'i ꝓbe ꝛc̄. sine fine vident ꝛ semꝑ videndo in eius amore ardēt/ amāt/ ꝛ laudāt. Itē c. xxv. Et p̄sentē v̄itatis ꝯtemplanꝛ spēm. Itē Aug⁹ in de vtilitate creden. expsse dicit animas a suis corꝑib; sepatas in possessione illa plena ꝯsistere: qua de⁹ videꝛ/ nō ꝑ speculum ſ; facialr̄ tāquis in ꝑmo retractationū/ hoc videtur in dubium reuocare. Et btūs Greg. in. iiij. li. dial. ꝑ longum. ¶ M Potest etiā ad hoc adduci ꝑsuasio vna fundata in euāgelio: De⁹ ꝓnior est ad miserendū q̄ȝ ad puniēdū: vt vult Aug. ꝛ fundaꝛ in illo Exo. xx. Ego sum de⁹ visitans iniqtates patꝝ in filios vsq; ad tertiā ꝛ q̄rtam gn̄atiōes his q̄ oderūt me: ꝛ faciēs miscdiam his q̄ diligūt me in milia. Deus aūt punit quasdam animas in inferno ante finale iudiciū. Unde dr̄ Job. xxj. Ducūt in bonis dies suos ꝛ in pūcto descēdunt ad inferna. Et Lu. xvi. scribiꝛ ꝙ mortuus est diues/ ꝛ sepultus est in infernū. Qui cū esset in tormētis clamans dixit: Pater Abraā miserere mei ꝛ mitte Lazaꝝ vt intingat extremū digiti sui in aquā/ vt refrigeret linguā meā: q; crucior in hac flāma. Qd̄ si ita est/ a fortiore aie ꝑmianꝛ statim post exituȝ a corꝑe dum nihil est purgabile in celo. Et ambo illa tangit btūs Greg⁹ li. allegato. vbi in ꝑsona petri ait. Nosse velim si nūc an̄ resurrectōem corporum in celo recipi valeant aie iustoꝝ. Rn̄det dicēs: Hoc nec de oib; iuste fateri possum⁹/ neq; negare de oib;. Et infra: Si sctōꝝ aias in celo esse sacri eloquij attestatōe credidisti: opꝫ vt ꝑ oia iniquoꝝ aias esse credas in inferno. Nam sicut electos btitudo letificat/ ita credi nec̄ est ꝙ a die exitus sui ignis reprobos exurat. Pro ista v̄itate etiam fac̄ qd̄ scribit Innoc. iij. c. Cū marthe. de celebra. missa. Ubi ad q̄stionē archiepi lugdunen̄. q̄rētis/ qualr̄ fuerit mutatū/ ꝙ in secreta bti Leōis in veterib; codicib; ꝯtineꝛ sic: Annue nobis q̄sumus dn̄e/ vt aie famuli tui Leonis hec ꝓsit oblatio. cū in modernis sacramētarijs habeaꝛ Annue nobis q̄sum⁹ dn̄e/ vt intercessione aie Leonis hec nobis ꝓsit oblatio. Rn̄det Inno. ꝙ cū sacre scripture dicat auctoritas: ꝙ iniuriā facit martyri q̄ orat ꝑ martyre. idē est ꝯsimili rōne de alijs sanctis sentiendū: ꝙ orōnib; nostris non indigeant/ ꝑ eo ꝙ cum sint ꝑfecte beati: omnia ad vota eis succedunt. Ecce dr̄ Inno. Animam sancti Leonis ꝛ aliorum sanctoꝝ esse ꝑfecte beatas. Perfecta autē beatitudo visionem dei facialē includit. ¶ N

Pro intellectu aūt auctoritatū in oppositū adductaꝝ est notandū: ꝙ ſm Ockam pte scd̄a sui dialogi in qua materiā hāc late ꝑsequiꝛ ꝯtra Ioānē. xxij. quē asserit opposite opinionis fuisse ca. xix. Beatitudinis nomē multiplr̄ accipiꝛ. Uno modo ꝑ beatitudine patrie. Alio modo ꝑ beatitudine vie. Utroq; modo accipitur duplr̄. Nam pro beatitudine patrie: vno modo ꝑ opatōne intellectuali optima ſm spēm: qua scȝ obiectū btificuȝ diuina essentia/ nude ꝛ immediate ac ꝑfecte attingitur: siue illa sit visio clara diuine essentie: siue fruitio. Non eñ abinuicē separanꝛ: ꝛ sic beatus est q̄cunq; clare ꝛ intuitiue videt deū. Aliter accipiꝛ beatitudo patrie ꝑ statu huius intellectualis nature optimo ſm spēm: omne bonū tam essentiale q̄ȝ accidentale ad quā vnq̄ȝ eadē natura intellectualis ꝑueniet includēte. Ista beatitudo excludit desideriū ad vlteriorē ꝑfectōem delectatiōem ꝛ gaudium etiam de aliquo citra deum attingendum. Sic dr̄ beatitudo ſm Boeciū status oium bonoꝝ aggregatōe ꝑfectus: cui scȝ nihil deest de omnib; bonis que talis natura intellectualis vnq̄ȝ habebit. Et hanc quidam vocant beatitudinē ꝯsummatam siue integrā. Beatitudo vie etiā duplr̄ accipiꝛ. Uno modo ꝑ opatōe seu dispositōne ꝑfecta: qua q̄s disponiꝛ in via ad beatitudinis patrie ꝯsecutōem. sic dr̄ Iaco. j. Beatus vir q̄ suffert temptatōem: quia cum ꝓbatus fuerit/ accipiet coronam vite. Mat. v. Beati pauperes spū ꝛc̄. Secundo modo accipiꝛ beatitudo vie ꝑ mūdana ac temꝑali ꝓsperitate ſm quā btūm dixerūt populum cui hec sunt: vt habeꝛ in ps̄. Prima beatitudo oēm molestiā/ anxietatē/ penam/ afflictōnem/ nūc de facto excludit: ꝯpatiꝛ tn̄ desideriū maioris ꝑfectōis aut alicuius ꝯmodi acq̄rendi. Scd̄a sine oi molestia/ pena/ ꝛ afflictōe etiā desideriū maioris ꝑfectōis ꝛ ꝯmodi excludit: ꝛ oia bona essentialia ꝛ accidentalia tali nature ꝯgrua includit. Tertia beatitudo nec desideriū maioris cōmodi aut ꝑfectionis: nec afflictōem ꝛ penam: sed tn̄ future btitudis p̄sie īpedimēta/ puta pctā mortalia excludit. Quarta btitudo tm̄ apparēs est a falsa ꝛ ideo noīs btitudis indigna. De btitudine vie nihil ad ꝓpositū. Primo igiꝛ mō accipiēdo btitudinē aie sctōꝝ ante diem iudicij sunt btē: q; clare vident diuinā essentiā eaq; ꝑfecte fruunꝛ ſm predicta. Nō aūt scd̄o mō: q; nō carēt omni expectatōe ac desiderio delectatōis future quā nōdū habēt q; expectāt resuscitatōem corpoꝝ ꝛ impletōem ei:

uitatis eterne: de quibus sunt gaudiū non modicū
habiture; vñ q̄uis habeāt stolā aīe: stolā tñ cor
Li.4.dial. poris nōdū habēt. De hoc dicit btūs Grego. In
ipsa carne gaudebūt q̄ cruciat⁹ et dolores p diuo
pertulerūt: hinc z scp̄tū est. Date sunt illis singu
le stole albe. i. singulis singule visiōes diuie essen
tie fm Glo. Dictūq; est eis: vt requiescerēt tēpus
adhuc modicū: donec impleat̄ numerus conser
uoꝝ z fratrū suoꝝ. Tunc quidē z ipse corpora re
sumēt: in quo et ipse cū aliis letabunt̄. Qd fiet in
extremo iudicio cū z ipsi resumēt corpa: z i terra
sua duplicia possidebūt: q2 tūc stolas binas. i. cū
gloria aiaꝝ quā solā habēt ante iudiciū: etiā glo
riā corpoꝝ recipiēt: z i vtroq; simul gloria bunt̄.
¶ O Et p hoc ad rōnes in contrariū. Ad pri
mā inducit q̄ beatitudo z regnū celoꝝ pmisse sūt
toti supposito hois nō aie. Rñdet̄ q̄ merces q̄ in
cludit gloriā aie z corpis. Soli supposito h̄ē hoi
integro ex aia z corpe cōposito pmittit̄: q̄ nō dat̄
de cōmuni lege ante diē iudicij generalis. Mer
ces autē q̄ includit gloriā aie tantū scz visionē z
fruitionē dei pmittit̄ aie et multis aiab9 dat̄ etiā
a corpe sepatis: z ita ante diē iudicij. Multa aūt
in diuersis scripturis pmittunt̄ aliq̄ anie: aliqua
corporiali q̄ vtriq; cōiunctim simul ac etiā aie se
parate: ideo oportet cōsiderare qd cui pmittat̄:
q̄ etiā aie pmittit̄ requies manifestū est. Apoc. vj.
vt supra allegatū est. Itē frequēter in vtroq; te
sta: nēto aie salus pmittit̄: vt Ezech. xxxiij. Si se
custodierit animā suā saluabit. Et in nouo. Qui
perdiderit aiam suā ppt me z euangeliū: saluā fa
Mar.8. ciet eā. Et similia multa. Sal⁹ aūt visionē dei in
cludit: sed more scripture frequēter pars p toto:
z ecōuerso totū p parte accipit̄. Vñ cum hoi toti
aliqd pmittit̄ qd aie separate cōuenit in h̄ q̄ toti
pmittit̄: intelligit̄ aie pmissum z sic qd aie pmit
titur z etiā toti ɔuenit: vtriq; toti supposito z aie
intelligit̄ pmissum. Et ita ptz q̄ falsum est q̄ nul
libi btitudo pmittat̄ aie sepate. Nam dū pmittit̄
toti pmittit̄ z aie ɔiūcte z sepate eo q̄ pōt cōueni
re ei vtroq; mō. Et q̄uis aliq̄ auctoritates alle
gate respiciāt totū suppositū z nō aiam separatā
Non tñ ideo sequit̄ q̄ nō alibi seu p alias scriptu
ras nō pmittat̄ salus aie separate. Vñ posset ar
gumentū hoc validius cōtra eū retorqueri q̄ ar
guit sic. Nullibi legit̄ in scriptura: q̄ anie sancte
post mortē ante iudiciū nō sint beate: nec ista ne
gatiua ex aliquibus scp̄turis elici pōt: g̃ nō ē illud
negandū. Maxime cū ista negatiua nec diuinā
misericordiā z clemētiā magnificet. Nec iustitiā
eius cōmendet: nec aie scte dignitatē extollat qd
facit eius opposita affirmatiua. Ad scōm de iudi
cio dicit̄: q̄ licet anie sanctoꝝ nūc sint beate z ac
ceperūt stolā glorie sue. Non tñ ideo frustra fiet
iudiciū: q2 p illud beatitudo ɔsummata toti sup
posito donat̄. Et etiā ipsi anime que ante iudiciū
desiderabat gloriā corporis quā ante nō habuit.
Et plura alia gaudia accidētalia ɔsequet̄ p iudi
cium vniuersale: quibus ante priuata fuerat. Etiā
fm aliquos post iudiciū pficit̄ beatitudo essentia
lis aie: ita q̄ post clarius videbit diuinā essentiā
q̄ ante: sed h̄ dubiū est. Patet g̃ q̄ extremū iudi
ciū nō frustra fiet: z quo ad animā z q̄ ad corpus
Sunt tñ z alie rōnes z ɔgruētie extremi iudicij
futuri: de quo magis alibi vidēdū est. Ad tertiū
de corona aplo reposita in illū diē dicit̄/ q̄ p diem
illū pōt intelligi: vel dies extremi iudicij vel dies
sue resolutionis. De q̄ ibi loquit̄: ait em. Ego iā
delibor z tēp⁹ resolutionis mee instat. Itē coro
na iustitie q̄ z depositū est: est ipsa beatitudo: vel
anie vel totius suppositi. i. includēs vtrāq; stolā:
vel alterā scz anie tantū. Si g̃ diem dicit diē reso
lutionis corona z depositū dicere debet btitudi
nē anie tm̄. Si diē iudicij: tūc corona capi debet
p btitudine cōsummata duplici stola: z ita ptz ve
ro dicto Pauli cōcors responsio: q̄uis aūt anima
bti Pauli nūc habeat stolā suā z gloriā videatq;
deū z cognoscat sicut cognit⁹ est: tñ btūs Paul⁹
integer ex aia z corpe cōpositus nūc nō videt deū
q2 nūc nō est. Toti⁹ igit̄ corona z beatitudo reser
uat̄ in illū diē extremi iudicij. ¶ P Ad quartū
de abditis habitaculis que ponit btūs Aug⁹. in
enchi. Et mgr̄ dist. xlv. li. iiij. Rñdet btūs Tho.
q̄ inter illa habitacula de q̄bus be. Aug⁹. loquit̄
etiā sunt cōputandi infernus z paradisus: in q̄bus
aie aliq̄ ante resurrectionē ɔtinent̄: s̄ ideo distin
guit̄ tēp⁹ ante resurrectionē z post: q2 ante resur
rectionē sunt ibi sine corpe: postea aūt erūt ibi cū
corpore: z q2 in aliquibus receptacul' nūc sunt aliq̄
aie scz nondū plene purgate. In quibus post resur
rectionē nō erūt. Et neget̄ q̄ illa habitacula non
possint intelligi intern⁹ z celū: quātū ad multas
aias dānatas scz z plene purgatas. Licet in illis
sint etiā post iudiciū. Nec ideo distinctio est p ni
hilo: q2 aliter sunt in illis habitacul' ante iudiciū
aliter post. Ad quintū de glo. ps̄. d2 q̄ glo. illa
exponit seipsam. Nā cū dixerat q̄ post hanc vitā
sancti nō erūt ibi vbi sancti q̄bus dicet̄: Venite be
nedicti zc̄. erūt: statim subdit: nō habebūt gemi
nam stolā quā habebunt sctī post resurrectionē.
hec Tho. Vel dicit̄ q̄ glo. loquit̄ de sanctis ante
christi passionē adhuc in lymbo detētis. Hec em̄
sunt v̄ba glo. Post istā vitā paruā nō dū eris/ vbi
erūt sancti quibus dicet̄. Venite benedicti. Sz po
teris esse in illa requie in qua diues Lazaꝝ vidit:
in qua secur⁹ expectes diē iudicij: qñ recepto cor
pore angelis equaberis. Sed quō Lazar⁹ fuit in
requie cū nondū esset missa hostia. In spe ex toto
in re partim: q2 nec ignē materialē: nec vermē cor
rodentē sensit. Ptz g̃ q̄ loquit̄ de limbo ante ob
lationē hostie q̄ est christus. Ad sextum de beato
Bern. dicit̄ primo q̄ beatus Bern. nunq̄ nega
uit q̄ aie scte vident essentiā diuinā ante diē iudi
cij in celo: licet negauit a sctis ante diē iudicij be
atitudinem cōsummatā scd̄o mō sup̄ posito acce
ptā: nā in sermōe de sctō Malachia epo ait: Nū
qd nō viuit: scz aia malachie. Rñdet vtriq; z brē.
Et ad deū verba vertēs addit. Nec iā in fide hū

las sed in specie regnas. Malachias ille eps fu/
it Hibernie apud eum in clara valle defunct⁹ Ec
ce dr eum fm sniam btm̄/ꝛ regnare in specie: qd
nō est sine clara dei visione. Item fmone vltimo.
de omnibꝰ sctis (loquēs de sctis quos veneratur
nūc eccl'a añ diem iudicij) Non inqt adquiesco ex
pertes glie credere sctōs: maxime pp̄ter illud qd
apl's ait: Qd in pñti est momētaneū ꝛ leue tribu
latōis nostre: supra modum in sublimitate eter/
num glie pondus opabit in nobis. Et pp̄ha: Vi
sita nos in salutari tuo ad videndū in bonitate ele
ctoꝝ tuoꝝ. Item in eodē fmone aliqñtulū ante
finem loquēs de iustis a corpe assumptis: ꝛ iusti
in terra ab hac mortalibꝰ: ꝛ tractās hūc vsiculū
ps. Iusti epulent in ꝯspectu dei ꝛ delectent in le
ticia. Iustus inqt/q iam ꝯspectum meruerit: nō
qꝛ adhuc viuit ex fide. Nimiꝝ ꝙ ait dñs: Cū ipso
sum in tribulatōe: ꝛ ad eum ptinet q fide ambulat
non aūt q ad faciē eius iam puenit. Eūdem vtris
qꝫ est caput vnū: sed non vno mō mēbris oibꝰ ex/
hibet. Quibusdā ostēdit caput hirsutū: spinis in
clinatū in cruce: vt humilient pitet ꝛ ꝯpungant.
Quibusdā gl'iosum apparet/vt ab ipo glificent:
vt in ipo glient qui vident sicuti est: hoc ergo fm
desideriū/qd ex sancto ꝝ ꝯmemoratiōe fragrat in
nobis vt sic nobis etiā Chꝛs appareat vita nostra
vt nos quoqꝫ cum ipo appareamꝰ in gl'a. Interiꝫ
nempe nō sicut est/sꝫ sicut p nobis factū est caput
nostꝝ/nobis pñtat ꝛc. Ecce dr sanctos nunc nō
esse exptes gl'a: ipsosqꝫ puenisse ad faciem: ꝛ qd eis
caput quod deus est/apparet gl'iosum ꝙ ab ipso
glorificant: ꝛ vident eū sicut est. ¶ Q Vult
etiaꝫ btūs Bern̄. distinguere tres status animaꝝ
sanctaꝝ in sermone. iij. de omnibꝰ sanctis. ꝛ. iiij.
Primus est existentiū in corpe mortali. Secun/
dus sine corpe. Tertiꝰ in corpe glorificato ꝛ imor
tali. Primus est in militia. Scds in requie. Ter/
tius in beatitudine ꝯsummata. Primus est in ta
bernaculis. Scds in atrijs. Tertius in domo dei
¶ Primus in tabernaculis: qꝛ adhuc in tētatio/
ne ꝛ pugna ꝯtinua ꝯtra inimicos ꝛ vitia: pugnā
tiū aūt māsio in tabernaculis est. ¶ Secūdus in
atrijs nō in pugna sed in requie ꝛ securitate: q est
animaꝝ sepataꝝ añ diem iudicij: in quo nondūꝫ
puenerit ad vltimū gradū beatitudinis: qꝛ non
dum stolam corpis ꝯsecute sunt: sed in stola pma
que est gloria aie gloriant. ¶ Tertius in domo
est in gloria ꝯsummata corpis ꝛ anime tanta: ꝙ
maiorē vel aliā nō pcipiēt. Et hec volens expme.
re: varijs verbis vtit: addens ꝙ in tabernaculis ē
gemitus penitentie. In atrijs gustus leticie. In
domo sacietas glorie scꝫ ꝯsummate. Et ad hoc i
ducit illud supra allegatū de animabꝰ sub altari.
Que sunt aie secūdi status: beate qdem ꝛ diuinā
essentiā videntes: nō tñ q̄ntum ad omne desideri
um saciate: qꝛ expectant secundam stolā: ꝛ qdam
gaudia accidentalia vt supra dictū est. Vñ de ani
mabꝰ secūdi status dr: acceperunt iam singulas
stolas: sed non vestient duplicibꝰ donec vestiamur

et nos. Stola pma ipa est/quam diximus felici/
tatis ꝛ requies animaꝝ. Scda est immortalitas
ꝛ gl'ia corpoꝝ. Quā desiderātes dicunt/vsqꝫ quo
non vindicas ꝛc. q clamor est desiderium future
resurrectōnis ꝛ glorie corpoꝝ: vt ibi ꝯñter decla/
rat. Ex quo pꝫ fm eum/ꝙ nūc receperunt gl'iam
aie quā nō expectāt: ꝛ p ꝯns visionē diuine essen/
tie. Hec eñ est gl'a anie. Consequēter declarat ꝙ
aie sancte sunt sine macula: sed non sine ruga: qꝛ
nō toto affectu libere pgunt in deum: sed ꝯtrahit
qdammō: ꝛ rugam facit dum inclinat ad corpus
desiderio carnis resuscitande. Et post subdit: Et
non sequunt agnū qcunqꝫ ierit: id est non in vni/
uersalē in omnibꝰ delectatōem. Non g inuenitur
dixisse ꝙ añ iudiciū non videant beatifice deum:
sed illam visionē pmo post iudicium assequent.
Q' ergo dr animas nunc esse sub altari futuras:
nihil aliud est/nisi ꝙ eoꝝ beatitudo nunc abscon
dita est: nō a ciuibꝰ supnis/sed ab existentibꝰ in in
ferno/in purgatorio ꝛ in terris. Sed in extremo
iudicio erunt sup altari: qꝛ tunc manifesta erit eo
rum pfecta gl'a in corpe ꝛ aia omnibꝰ euidenter vi
dētibꝰ eos ascēdere in celū etiā demonibꝰ ꝛ dāna/
tis. Sic eñ sub/dr abscōsionē: ꝛ sup/manifestati
onem: fm illud: Non pōt abscondi ciuitas sup Matth.5
montē posita. Neqꝫ accēdūt lucernā ꝛ ponūt eaꝫ
sub modio ꝛc. Quāuis textꝰ nō hꝫ/ꝙ post iudici
um erunt iuxta vel supra altare: immo si esse sub
altari/intelligit esse sub ptectōe ꝛ dominio Chꝛi/
q intelligit p altare: ita post iudiciū vnitis corpo
ribꝰ in ꝯsummata gloria sunt sub altari sicut an/
te: qꝛ in eternum agnus reget illos. Ex hoc paꝫ Apoc.6.
qūo fm mētē btī Bernar. nunc sunt sub altari: ꝛ
post iudiciū sup altari. Qd sequit in argumento
ꝛ ostendet semetipm filius ꝛ pater ꝛ spūssanctus.
Verꝫ est: sed nō pmo animabus/q̄uis primo to/
tis suppositis. Nec aliud dr Bern̄. ¶ R Ad
illud qd sequit vbi dr: ꝙ anime exute non statim
admittunt ad gl'am regni. Dr ꝙ hoc intelligitur
de gl'a ꝯsummata: nō de gl'a regni pmo mō dicta
alioqn qūo baptismꝰ apiret regnū baptizatis ali
ter q̄ circūcisio/si nō statiꝫ post mortē cessante im
pedimēto/ꝯseqret regnū: ꝯtra determinatōnem
eccl'e in c. maiores. de baptismo ꝛ eius effectu. Et
ad illud qd sequit/ꝙ ostendens quibꝰ gaudijs ex
ultent añ iudiciū ꝛc. dr: verꝫ est ꝙ de istis ibi an/
numeratis gaudent. Non autem loquitur exclu
siue. i. nō tm̄ de istis: sed multo plus gaudent de
beatifica visione nunc pñte. Illud eñ gaudium
est essentiale: cetera ibi annumerata ptinent ad be
atitudinē accñtalē. Sed diceres: Cur aūt beatꝰ
Bern̄. nō facit illius mentōem gaudij de visione/
cum sit maius pncipale gaudiū. Rñdet ꝙ btūs
Bern̄. illa posuit in quo est distinctio illius statꝰ
secūdi a tertio. Nunc aūt nō distinguunt aie secū
di status ab aiabꝰ tertij status in gaudio beatitu/
dinis essentiali: sed tm̄ accidētali. Nō eñ in visio
ne beatifica distinguunt: qꝛ illa est vtrobiqꝫ: sꝫ in
his tm̄ que nō ꝯueniūt vtriqꝫ statui. Ad septimū

Rñdet sctūs Tho. q̄ hoīes fm corp⁹ habēt quā-dā ɔtinuitatē ad inuicē: q2 fm eū vcꝫ est qđ dicit̃ Act. xvij. q̄ de⁹ ex vno hoīe fecit oē hoim gen⁹: sed aīas singulariter finxit. Unde nō est tanta cō-gruentia vt oēs hoīes simul glorificent̃ in aīa/ sic q̄ sil' glorificent̃ in corpe. Itē glīa corpis nō ē ita essentialis sicut glīa aīe: vñ mai⁹ detrimentū esset sctis: si glīa aīe differret̃ sicut gloria corpis: nec posset hoc detrimentū glorie cōpensari ꝑ amplitudinē gaudij singulorꝫ de cōi gaudio: pꝫ ergo q̄ ɔña a sili in ppposito nō valet. Ad octauū rñdet be. Greg. li. iiij. dialo. Si inquit nūc in ce-lo sunt aīe sanctorꝫ: qđ est qđ in die iudicij ꝓ iusti-cie sue retributiōe recipiūt. Et rñdet: h̄ eis nimirꝫ accrescit in iudicio q̄ nūc aīe sola sue glorie retri-butione letant̃. Postmodū vo etiā corporꝫ beati-tudine perfruūtur vt in ipsa q̄3 carne gaudeāt in qua dolores ꝓ dño cruciatusq3 ptulerūt. Patet ḡ q̄ illud qđ in iudicio reddit̃: scꝫ glīa corpis z to-tius suppositi illud nō p̄cedit iudiciū q̄3 glīa soli-us aīe p̄cedat. Et tm̄ de illo dubio. ¶ S Re-colligētes igit̃ q̄ dicta sunt eleuato mētis deside-rio orem⁹. Pater noster q̄ es in celis. Adueniat regnū tuū vniuersale: adueniat iudiciū finale: q̄ tuum regnū/tua maiestas z potestas: in celo z in terra: in bonis z malis: ꝑ facti euidentiā oībꝫ ap-parebit: cū ɔtrusis in infernalis baratri ignē ppe-tuū inimicis: pax q̄ oēm sensum exuperat: tuos in eterna btitudine suscipiet electos. In q̄bꝫ euacua-ta oī ptāte p̄ncipatu z v̄tute: tu sol⁹ pr̄ nr̄ regna-bis tuos beatificās in eternū. In q̄bꝫ vt nūc trari possim⁹: adueniat regnū scpture. Regnet orem⁹ in nobis veritas tua: oēm de nr̄is cordibꝫ erroris nebulā lōge faciēs: ne vnq̄3 truculētis suis frau-dibꝫ regnet in nobis diabolus mēdacij pr̄ z prin-ceps tenebrarꝫ. Quatin⁹ ei⁹ regno: regnoq3 syna-goge z antichristi: cui⁹ mysteriū iniq̄tat⁊ iā opat̃ in diffidētie filijs disturbatis dilatet̃ regnū eccl'ie tue sancte nūero z merito filiorū vt in p̄senti tue dulcedinis p̄gustationis triūphātis eccl'ie regno fūgant̃ z gustato spū desipiat oīs caro. Cogitēt q̄3 oēs z singuli q̄3 magna multitudo dulcedinis tue quā abscōdisti timētibꝫ te. Qua p̄gustatione cor nr̄m dilatet̃ ad currendā viā mādatorꝫ tuorū indefesse. Qđ vt possim⁹ p̄camur: o pr̄ q̄ es in ce-lis: Adueniat regnū grē tue: regnū charitat⁊ tue que totos nos possideat: q̄ te sup oīa z in oībꝫ di-ligētes: ceteras virtutes tuas ɔseq̄mur vt nō re-gnet pctm̄ in nr̄o mortali corpe: sed destruat̃ cor-pus pcti z vitiorꝫ. Uincat superbiā hūilitas. Ex-tirpet auariciā largitas. Pellat inuidiā benigni-tas. Supet furorē trāquillitas. Eliminet forni-cationē castitas. Moderet̃ castrimargiā frugali-tas. Excitet accidiā feruēs mēt⁊ viuacitas. Triū-phet in oībꝫ excellētissima charitas: q̄tin⁹ iniq̄ q̄ sunt de regno diaboli iustificent̃: z fiāt membra eccl'ie z ciues regni tui. Adueniat tādē pr̄ nr̄ q̄ es in cel' regnū btitudinis eterne: post transitū hui⁹ vite mortalis et miserie: in q̄ oīs human⁹ satiat̃ appetit⁹. Rōnalis qđē in pfecta summi boni pos-sessiōe. Sensitiu⁹ in p̄sentia hūanitat⁊ xp̄i eiusq3 pfecta apphensiōe. Naturalis in dotibꝫ glīe vbi vere regnabūt tecū electi tui: ꝑ plenissimā volūta-tis ɔcordiā q̄ fiet vt nihil assit molestū nihil absit cupitū: q2 tu de⁹ pr̄ nr̄ eris ibi oīa in oībꝫ. Adue-niat q̄m̄s ne pctōꝝ pōdere p̄ssi cū impijs iudicio olim regni tui filijs ejiciamur foras in tenebras exteriores: vbi erit flet⁹ z stridor dentiū sempiter-nus. Qđ q2 in solo empyreo celo p̄stat̃ regulariter adueniat p̄camur ad regnū illđ habitatiōis eterne: regnū domus tue oībꝫ bonis plene. Ciuitas sctā hierl'm patria nr̄a q̄ sole nō eget: cui⁹ lucerna agn⁹: cui⁹ portarū seras ɔfortasti: vt ꝑpetua secu-ritate ciues ei⁹ firmi: nullo eiectiōis timore trepi-dent: q̄m̄ posuisti fines ei⁹ pacē impturbabilē sine fine. Que vt in futuro ɔseq̄mur orem⁹: vt adue-niat regnū tuū qđ est chr̄s: virga directiōis v̄ga regni tui adueniat qđ est nūc i p̄senti: q2 nisi nūc regnet in nobis: ad regnū eternū ꝑuenire nō pos-sumus. Extinguat in nobis regni terreni deside-riū: vt mūdus hic imundus nob cū oībꝫ suis cō-cupiscētijs vilescat: q̄tin⁹ maiores mūdo facti: so-la celestia affectem⁹. Regnet i nob chrĭst⁹ sua po-tētia ad nos infirmos ac debiles roborādos: sua sapiētia ad nos insipiētes illuminādos: sua boni-tate ad nos flebiles z afflictos ɔsolādos. ¶ T Hāc petitionē de quadruplici regno breuiter ex-ponit dñs Petr⁹ de aliaco. Adueniat .i. ad nos veniat regnū tuū scꝫ sacre scpture ꝑ verā cogniti-onē: vt destruat regnū erroris z ignorantie. Re-gnū diuine grē ꝑ spūalē inhabitationē: vt destru-at regnū pcti z malicie. Regnū vlīs eccl'ie ꝑ chri-stiane fidei declarationē z exaltationē vt destru-at regnū antichristi z false synagoge. Regnū cele-stis glīe ꝑ eternā p̄miationē: vt delli uat̃ regnū p̄-sentis z future miserie. Et tm̄ de illa petitione.

Lectio LXVIII A

Fiat voluntas tua.

Postq̄3 petitū est bonū celest⁊ glīe q̄ in patria beatificamur in p̄cedē-ti petitiōe scđa. Sequit̃ nūc petitio tertia: qua petit̃ bonū spūalis grē: quo in via ad ꝓmerēdā celestē glīaꝫ p̄paramur. Preparamur aūt ad hāc ꝓmerendā ꝑ grām: nostrā volūtatē di-uine volūtati ɔformantē in via. Hāc ḡ petimus cū subiūgim⁹. Fiat volūtas tua. Et p̄mo petitio hec simplr ꝓponit̃. Scđo ei⁹ ꝑfectio specificat̃ cū addit̃: Sicut in celo z in terra. Sed priusq3 ad expositionē hui⁹ petitiōis p̄cedat̃: explicāda ē si-gnificatio hui⁹ termi volūtas dei: q̄ diuersimo-de accipit̃ in scriptura. Uñ mgr̄ li. j. dis. xlv. c. vij Sacra scriptura inq̄t de volūtate dei varijs mo-dis loq̄ cōsueuit. Et tñ nō est dei volūtas diuersa sed locutio diuersa est de volūtate dei: q2 noīe vo-lūtatis diuersa accepit. Nā volūtas dei vere z p-prie dicit̃ q̄ in ipō est: z ipsius essentia est. Et hec

vna est nec multiplicitatē recipit. Nec mgr̄. Vñ
solet volūtas dei distingui. Primo in volūtatē
bñplaciti z in voluntatē signi. Volūtas bñplaci
ti duplex est/scz volūtas añs z ꝯñs. Volūtas si-
gni quintuplex est scz/ꝓhibitio/pceptū/ꝯsiliū/im
pletio siue opatio/ z ꝑmissio. Illa ꝗ distinctio vt
declarat Ockā in suo ꝑmo dist. xlv. q. j. nō est ali
cui⁹ qđ est realr̄ in deo: qz in deo nō est aliq̄ modo
multiplex voluntas sicut nec multiplex essentia.
Nā in deo nō distinguit̄ volūtas ab essentia. Sz
ille distinctiōes sunt vocabuloꝝ seu noim q̄ ſcāt
diuinā voluntatē q̄ de⁹ est: ita ꝙ hoc verbū: vult
vellet qñ in sacra scriptura attribuit̄ deo/diuersi
mode accipit̄: vt qñ dicit̄ deus hoc velle: qñqꝫ va
let tm̄. i. de⁹ hoc ꝓcipit vel cōsulit: vel opat̄: vel ꝑ
mittit: qñqꝫ dr̄ hoc velle qđ sua volūtate efficit: qđ
vt sit vel fiat placet. ¶ B Est ergo volūtas
beneplaciti ipsa diuina essentia sibi in aliq̄ cōpla
Roñ. 21. cēs vt sit vel vt fiat. De q̄ aplus. Vt ꝓbetis q̄ sit
volūtas dei bona z beneplacēs z ꝑfecta. vbi Glo.
Voluntas dei dicit̄ vel q̄ vult que in deo est: siue
id qđ vult. Hic accipit̄ dei volūtas qua vult que
bñplacitū dei siue dispositio appellat̄. Nec glo.
Nec volūtas dei vt ait Aug. iij. d̄ tri. c. vj. z alijs
capitulis: vt mgr̄ colligit dist. qua sup̄. Est ꝑma
z summa cā oim spēꝝ atqꝫ motionū. Nihil em̄ fit
qđ nō de interiori atqꝫ intelligibili aula summi i-
patoris egrediat̄: ſm ineffabilē iusticiā. Vbi em̄
nō opat̄ qđ vult dei oipotentis sapia: q̄ ꝑtendit a
fine vsqꝫ ad finē fortit̄: z disponit oia suauiter: et
nō solū facit ea q̄ ꝑseuerātia ꝯsuetudinis admira
tionē nō admittūt: sꝫ etiā q̄ ꝓpter raritatē z insoli
tū euentū mira videnẗ: quoꝝ nihil fit sine volun
tate dei: licet plerisqꝫ nō appareat. Itaqꝫ nō nisi vo
luntas causa ꝑma est sanitatis z egritudinis pre
mioꝝ atqꝫ penaꝝ gratiarū z retributionū. Nec
sola est vnde ortū est quicq̄d est: z ipsa orta nō est
sed eterna. Ex ꝯ̃o hec volūtas beneplaciti distin-
guit̄ in antecedentē z ꝯñtem nō sic intelligēdum
est ꝙ sicut in nob est vna volūtas seu volitio ꝓ ce-
dens actū z alia ꝯñs actū quo cōplacet in actu: ꝙ
ita sit in deo. Nō em̄ est talis multiplicitas i deo
sed quicq̄d est ibi est oibꝫ modis essentia vel rela-
tio/aut constitutū ex his. Et iō hec multiplicitas
est nois vt dictū est. Vñ eadē voluntas in deo est
añs z ꝯñs. Dicit̄ tñ nūc añs nūc cōsequēs respe-
ctu alterius z alterius. ¶ C Voluntas bñpla
citi añs est: voluntas diuina dans alicui antece
dentia: vñ pōt ꝯseq̄ aliq̄d vel opari parata coage
re si ille velit cū precepto vel cōsilio exequēdi. Et
sic dicit̄ antecedēter velle aliq̄d: qñ ad id agendū
vel cōsequendū dat alicui necessario req̄sita para
tus illi coagere zc̄. Gr̄a exēpli. Diuina volūtas
añcedēter vult Petꝝ mereri: qñ dat petro liberꝝ
arbitriū atqꝫ grāz. Addit etiā pceptū aut cōsiliū
vt mereat̄. Parat⁹ sibi coopari ad actū merito-
riū: in h̄ em̄ diuia volūtas nō q̄si ꝑ se z immedia-
te fert̄ sup opationē meritoriā ſꝫ quasi mediate z
antecedēter: qz imediate fert̄ in ea añcedētia me-
ritū donādo ea sine q̄bꝫ nō meret̄: vl̄ ordinata ad
meritū vt sūt li. arbi. grā pceptū aut ꝯsiliū. Dicit̄
tur ꝗ opatiōes meritorie a deo volite añcedenter
etiā pri⁹ ꝙ fiāt: imo etiā si nō fiāt: et eo solū ꝙ effi
cacit̄ vult ea q̄ añcedūt actū meritoriū. Per h̄ ꝙ
dr̄ volūtas diuia (qđ ꝓprie accipit̄ ꝓ actu diuine
volūtatis q̄ est realr̄ essentia diuia z de⁹) excludit̄
volūtas signi. Dr̄ dās alicui añcedētia: ꝑ h̄ exclu
dit̄ volūtas bñplaciti ꝯñs. Licet em̄ voluntas tā
añs q̄̃ ꝯñs ē volūtas bñplaciti: z ita diuia essen-
tia: ipsa tñ nō dr̄ absolute volūtas ſꝫ in ordine ad
aliqđ volitū imediate aut mediate. Respectu vo-
liti imediate est volūtas ꝯñs: respectu voliti me-
diate añs. Vñ in casu posito essentia diuia dr̄ vo
lūtas bñplaciti ꝯñs respectu li. arb. Petri ac grē
sibi infuse: z ꝓcepti aut ꝯsiliꝫ de agēdo meritorie:
ſꝫ respectu act⁹ meritorie nōdū in esse positi dr̄ vo
lūtas añs. Dr̄ cū cōsilio vel ꝓcepto/ad excluden-
dū opatiōes viciosas z pctā q̄s de⁹ nō vult añce-
dēter: licz dedit li. arbi. naturalia z potētias q̄bꝫ
ꝑficiunt̄: qz nō adiecit ꝓceptū vel cōsiliū de agen
do male aut peccādo. Sz magis de opposito .i.
nō peccādo. Iō illas opatiōes malas nō vult vo
lūtate bñplaciti añcedēter. Dr̄ vltio parata coa-
gere si velit: ꝑ h̄ excludit̄ factū Abrae: qz dñs nō
voluit cū offerre suū filiū añcedēter: licet id ꝓce-
perat ei: z dedit ei naturalia q̄bꝫ posset filiū imo-
lare: qz nō parat⁹ fuit ei coopari. Loco cui⁹ ꝑticu
le q̄dā dicūt: sine manifestatiōe oppositi ei⁹ qz ꝓ-
cepit/z redit in idē. ¶ D Volūtas bñplaciti
ꝯñs est volūtas diuia: sibi efficacit̄ in esse alicui⁹
cōplacēs ipm̄ diligēdo esse: aut ꝓducēdo seu cōser
uādo. Dr̄ ipm̄ diligēdo esse: ꝓpter volūtatē diui-
nā respectu sui ipsi⁹ z ꝑsonaꝝ in diuis. Nō em̄ vo
lūtas q̄ est essentia diuina oibꝫ modis seipsam vel
ꝑsonas ꝓducit aut ꝯseruat: licz seipsam z ꝑsonas
velit. Dicit̄ ꝓducēs aut cōseruās: ꝓpter volūta-
tē diuinā cōsequentē respectu creature: q̄m volē-
do oēm creaturā in esse ꝓducit aut ꝓductā cōser-
uat. Hac volūtate imediate fert̄ in volitū. Et sic
dr̄ de⁹ velle om̄e positiuū: Sine hac volūtate ni-
hil fieri pōt in mūdo: qz vt dictū est: ipsa est ꝑma
z summa cā oim causabilium. Hec etiā volūtas
bñplaciti ꝯñs sp̄ implet̄. De hac em̄ dicit̄ in ps̄.
Oia q̄cūqꝫ voluit dñs fecit in celo z in terra. Qđ
etiā rōne ondit̄: nā ꝙ aliq̄s effect⁹ non fit ab aliq̄
causa hoc cōtingit. Aut qz causa illa nō habet suf
ficientē potentiā ad ꝓducēdū illū effectū sicut hō
nō potest ꝓducere angelū: qz ad hoc nō habet vir
tutē actiuā. Aut qz ab alio impedit̄ in causando:
sicut ignis nō cōburit stuppā ꝓpter obstaculi ꝓhi
bentis interpositionē. Aut qz depēdet in agēdo
ab alia causa req̄sita ad agendū que secū nō cōcur
rit: sicut ignis in camino ignis nō egit in pueros
qz de⁹ subtraxit suā causalitatē q̄ req̄rit̄ in actio-
ne cuiuslibet creature. Aut qz causa ipa mutatur
in se anteq̄̃ ꝓducat effectū: sicut hō nō semꝑ facit
que facere instituit: qz anteq̄̃ faciat mutat ꝓposi-
tū faciendi. Nullo hoꝝ modoꝝ impediri pōt di-

dina voluntas: qn fiat id qd facere vult. Ipsa eni
est causa vere omnipotens: qua propter nulla po-
test ei deesse causalitas requisita ad fieri cuiuscu-
qz. Si eni aliqua talis deesset: iam nō esset omni
potens. Similiter ex eodē: a nulla causa pōt im-
pediri quin agat qd efficaciter agere vult. Nā qz
omnipotēs potest tollere omne impedimentū si
esset. Si eni non posset / deesset sibi potētia ad tol-
lendū obstaculū. Et eodē impediri nō potest per
defectū cause cogētis: quis qūis cū deo in mul
tis actionibus cōcurrant cause scde: sicut sol ad
illuminandū aerem: ignis ad pducendū calorē.
Pōt tn̄ sua oipotētia sine omni causa scda pduce
re quēlibet effectū. Alioqn sibi deficeret potētia
supplēdi causalitatē cause scde. Nec pter quartū
omittit qd vult fieri: qz est simpliciter immutabi
lis. Quapropter quicqd vult p tge: ab eterno vo
luit: ideo p tge pro q̄ fieri vult immutabiliter fit
Siti modo deduci pōt: q quicquid nō vult fieri
nō fit: adiūcto q est causa mere libera in agēdo z
causa vniuersalissima ꝯcurrēs ad pductionē om
niū pductoꝝ. Ea propter nulla creatura pōt ali-
quē effectū pducere: nisi dei volūtas assit z ꝯcur
rat libere in agendo. Hunc cōcursum cū subtra-
hit: qd facere pōt dū vult: qz libera in agendo ni-
hil fieri pōt a creatura: z p ꝯns nō fit qd deus nō
vult fieri. Non aūt sic est de voluntate dei bene-
placiti añcedente. Illa eni nō semp adimplet: nā
manifestū est q de⁹ dat cuilibet naturalia quib
pōt facere actū meritoriū. Silr z gratiā si nō po
nit obicem: paratus est etiaz cogere cuilibet ad
actū meritoriū. Dat etiā preceptū z ꝯsiliū vt exe-
quat: z tn̄ nō quilibet facit actū meritoriū. Sed
multi eliciūt actus demeritorios cōtra volunta
tem diuinā antecedentē. ¶ E Voluntas signi
est creatura aliqua: siue effectus diuine volunta
tis significās vel manifestās nobis diuinā volū-
tatē. Sepe eni signa noiant noibus signatorū:
sicut elemosyna impēsa pauperi vocat misericor
dia vel pietas. Unde dicimus ille fecit magnam
misericordiā vel pietatē huic pauperi: qz elemo-
syna exterior pauperi data: signum est misericor
die z pietatis in aio dantis: sic testamētum siue
codicillū vocam⁹ vltimā voluntatē: qz signū est
volūtatis vltime testatoris. Uñ mgr vbi supra.
Aliqñ fm quandā figurā dicēdi / volūtas dei vo-
cat: qd pprie nō est volūtas eius: vt pceptio / phi-
bitio / ꝯsiliū / pmissio z opatio. Idēqz pluralr aliqñ
voluntates dei pnunciat: vt in ps. Magna opa
dñi exqsita in oēs volūtates eius: cū nō sit nisi
vna volūtas dei que ipse est. Ita etiā idem pbe
ta: pter mltos effect⁹ misericordie z iusticie plu-
raliter dicit. Misericordias dñi in eternū canta-
bo. Et alibi. Iusticie dñi recte letificantes corda.
Cum tn̄ in deo vna sit misericordia: vna iusticia:
z vna eadēqz sit misericordia q iusticia scz diuina
vsia. i. essentia. Ideo aūt pceptio / phibitio zc. cū
sint multa: vnūquodqz tamen eoꝝ dicit volūtas
qz sunt signa diuine volūtatis. Quēadmodū si-
gna ire dicunt ira: z signa dilectionis dilectio ap
pellantur. Et fm hanc figurā dicendi nō est fal-
sum qd dicitur. Sed verū quod dicitur: sub tro-
po nubilo obumbratur: et fm hos tropos diuer
se voluntates dicūtur: quia diuersa sunt illa que
per tropum voluntates dei dicūtur. Hec magi-
ster. ¶ F Hec autē voluntas signi etiam nō
semper impletur: maxime illa que est preceptio /
prohibitio / z consiliū. Nam deus precepit omni-
bus seruare legem. Constat autem multos con-
tra legē ambulare z violare precepta: nec tamen
ex hoc arguitur impotētia in dei voluntate: quia
nō vult dominus efficaciter vt oēs suis māda
tis obtemperēt: qz si sic vellet: indubitāter oēs
mandata eius obseruarēt. Sed fm hoc velle di-
citur: quia illud fieri precepit / determinās se co-
operaturum oibus id facere volentibus: neminē
tamē cogit ad id faciendū. Et fm hoc nihil aliud
est dicere voluntatē dei signi non adimpleri: nisi
q dei precepta non adimplent. Et similiter nihil
aliud est dicere aliquid fieri cōtra voluntatē dei:
nisi quia aliquid fit cōtra phibitionē dei: sed con-
tra voluntatē signi que est operatio vel permissio
nihil fit. Nam eo ipso q operatio est ipa operatio
impletur. Similiter eo ipso q est permissio: id im
pletur: z fit qd permittit. Si eni nō fieret: nec di
ceret opatio dei nec permissio: z ita nec voluntas
dei. Et fm hoc exponitur z intelligi debent scri-
pture: sicut illud apli. Deus vult omnes homines
saluos fieri z ad agnitionem veritatis peruenire
qd intelligendū est voluntate antecedente: quod
est dictu. Deus vult oēs homines saluos fieri 1. Thim.
antecedēter: quia dedit omnib hominib liberā
voluntatē: qua se vertere possunt in bonū. Adie-
cit legem z consilia: vt fm illas regularent suas
opationes. Paratus dare oibus suaz gratiā: vt
efficaces sint in bene z meritorie operando: z po-
tētes resistere malis inclinationib ac suggestio-
nib quib oibus homines ordinant ad salutem
Vult ergo oēs hoies saluos fieri antecedenter p
quāto facit qd in se est: dirigēdo hoies ad salutē.
Sic exponit Damas. lib. ij. c. penul. Beatus ho
Aug⁹ ait: q aplus nō vult dicere q deus velit om
nes saluari: sed q nullus hoim saluatur nisi per
dei voluntatem. Et est talis modus loquēdi: si-
cut si in vna ciuitate esset tantum vnus magister
qui doceret pueros illius ciuitatis. Tūc dici pos
set: q magister talis doceret omnes pueros ciui-
tatis. Non quia omnes pueri a tali magistro do
cerētur: sed quia nullus doceretur nisi per eum.
Eandem sentētiā ponit beatus Aug. in epistola
ad vitalē di. Sicut illud qd dictum est: oēs in
christo viuificabunt: cū tamē multi eterna morte
punient. Iō dictū est: qz qcūqz vitā eternā perci-
piūt: nō percipiūt nisi in christo. Ita qd dictū est
omnes hoies saluos fieri: ideo dictū est: quia oēs
homines qui salui fiunt nisi christo volente salui
non fiunt. Sunt z alie expositiones sed iste suffi
ciunt. ¶ G Istis pmissis pcedo ad expositio-

nē hui⁹ petitiōis: Fiat volūtas tua: p̄mo de volūtate bñplaciti: deinde de volūtate signi. Quo ad p̄mū hac petitiōe: vt dicit be. Cyprian⁹/nō petim⁹ vt de⁹ faciat qd vult: sed vt nos facere possim⁹ qd de⁹ vult: supple nos velle. Nā q̄s obsistit q̄min⁹ qd velit faciat: sed q: nob diabol⁹ obsistit q̄m̄in⁹ p oia nr̄ anim⁹ atq̄ actus deo obsequat: oram⁹ & petim⁹/vt fiat in nobis volūtas dei: q̄ vt fiat i nobis/op⁹ est dei volūtate. i. ope & eius ꝓtectiōe: q: nemo suis virib⁹ fortis est: ſ dei indulgētia & misericordia tutus est. Et recte post petitionē regni dei/qd est finis nr̄/petim⁹ nr̄e volūtatis ꝯformitatē: tanq̄ mediū ad hūc finē perueniēdi: q: tm̄ hāc habētib⁹ pax regni nunciat ab angelis. In hac sacratissima natiuitate q̄ hec scribim⁹ anno. 1510. canētib⁹: Et i terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. Bona est nr̄a volūtas/dū fuerit cōformis diuie volūtati. Quia em̄ diuia volūtas ex seipsa recta est: & nulli subiecta regule: qm̄ summa ē & eterna: nec regulā habet cui se ꝯformet vt sit recta: supiorē aut parē. Ipsa & sui & oīs rectitudinis ac iusticie regula est: ıō obliq̄ & nō recta eē nō pōt. De h venerabil' Hugo de scto vic. li. j. par. ııij. c. j. ita ait: Prima rerū oīm cā volūtas est creatoris: quā nulla p̄cedens cā mouit: q: eterna ē: nec subsequēs aliq̄ ꝯfirmat: q: ex semetipsa iusta ē. Neq̄ idcirco iustū voluit: q: futurū iustū fuit qd voluit: ſ qd voluit idcirco iustū fuit: q: ipse voluit. Suū em̄ ac ꝓpriū voluntatis ei⁹ est iustū esse qd est: & ex eo qd in eo est iustū/iustū est/ꝙ ex eo ē iustū: qm̄ sm̄ eā iustū ē qd iustū est: qd vtiq̄ iustū nō eēt/si sm̄ eā nō eēt. Cū ḡ q̄rit q̄re iustū est qd iustū est/ꝯuenientissime rn̄det: qm̄ sm̄ volūtate dei est q̄ iusta est. Cū ḡ querit q̄re & ipsa dei volūtas iusta est: Hoc sani⁹ rn̄det: qm̄ p̄me cause nulla causa est: cui ex se est esse qd est. Hec em̄ sola ē vñ ortū ē quicq̄d ē: & ipa nō est orta/ſ eterna. Hec Hugo. ¶ H Vis ḡ iusticia & rectitudo rōnalis creature ꝯsistit in cōformitate ipsi⁹ ad dei volūtatē. Obliq̄tas vero & iniusticia creature rōnalis ex difformitate volūtatis ei⁹ ad volūtatē diuinā ꝯsurgit: sicut docet b. Aug. sup ps. vi. Isti sunt recti corde/qui in hac vita sequunt volūtatē dei. Volūtas dei ē aliqn̄ vt san⁹ sis: aliqn̄ vt egrotes. Si qn̄ san⁹ es/dulcis est tibi volūtas dei: & qn̄ egrotas/amara est tibi/non es rect⁹ corde: q: nō vis volūtatē tuā dirigere ad dei volūtatē ſ vis dī volūtatē curuare ad tuā. Illa recta est tua curua: tua dirigēda ē ad illā vt ad regulā. Nō illa curuāda ē ad tuā. Justicia ḡ nr̄a in h ꝯsistit vt nr̄a volūtas infirma: de se nō recta: cōformet diuine volūtati tanq̄ sue regule: cui cōuenit essentialiter esse rectā. Huic q: āgeli quidā se difformarūt/deiecti sunt a loco voluptatis/lucis/leticie/& amenitatū ad loca penarū miserie & tenebrarū. Jō ne & nob ab hac inobliq̄bili volūtate declināntib⁹ paret loc⁹ caliginis & gehēna: oramus: Fiat volūtas tua. Quia vero ceteri angelorū diuinā voluntatē/eiusq̄ bñplacitū intuētes/se illi libere cōformarūt/ne ab illa curuari possent: sed in ipso ꝑpetuo solidatent cōfirmati sunt & stabiliti in beatorū patria. Jdeo q: & nos in illam venire cupimus: post petitū regnū quod est sanctorū patria: orantes subiungimus: Fiat voluntas tua. Hunc orandi modum nedum verbo magister noster docuit: sed facto suo explouit. Unde beatus Ciprianus: Deus infirmitatē hominis quā portabat ostendēs ait: Pater si fieri potest/trāseat a me calix iste. Et exemplū discipulis suis tribuens: vt non voluntatē suam/sed dei faciant addidit dicens: Uerumtamē nō qd ego volo/sed qd tu. Et alio loco dicit: Nō descēdi de celo vt facere voluntatē meā/ſ eius q̄ me misit. Qd si fili⁹ obaudiuit vt faceret patris voluntatē: quātomagis seruus obaudire debet vt faciat voluntatem dei: sicut in ep̄la sua. Joānes q̄z ad faciendū dei volūtatē hortat & instruit/dicēs: Nolite diligere mundū &c. Et sequit: Mundus trāsit & cōcupiscentia eius. Qui aūt fecerit voluntatē dei/manet in eternū/ quō & deus manet in eternū. Qui ḡ in eternū manere volum⁹/dei q̄ eternus est volūtatē facere debemus. Hec Ciprian⁹. Si ergo filius cuius volūtas curuari nō potuit: vt puta cōfirmata & impeccabilis orauit: Pater nō mea sed tua volūtas fiat. Quid faciet miser peccator cuius voluntas instabilis & peccabilis: multisq̄ retiaculis peccatorū inuoluta quā trahit mūd⁹: suggerit diabolus/ꝯcupiscētia inclinat ad se difformandū diuine rectissime volūtati. Nihil certe vtilius vel fructuosius fieri poterit/q̄ tota mēte animo & corde ad patrē orare qui i celesti residet gloria. Fiat voluntas tua: vt qd tu nos vis facere/faciamus: qd tu ꝓhibes/caueamus: qd tu cōsulis/impleamus: qd tu vis velimus. Sicq̄ tue volūtati iustissime semꝑ & in oīb nos conformemus. ¶ J Sed ꝓ pleniori hui⁹ petitionis intellectu q̄rit: Utrū teneamur nr̄am voluntatē diuine volūtati in oīb cōformare. Et videt ꝙ non: q: non tenemur intellectū nostrū diuino intellectui cōformare: alioq̄n habēs opinionē falsam/peccaret: q: discordaret ab intellectu diuino qui in nullo errare potest: ergo a simili: nec tenemur volūtatē nostrā diuine volūtati cōformare. ¶ Ad oppositū volūtas creata tenet se conformare sue regule ſ volūtas diuia est regl'a cuiuslibet volūtatis create: ḡ q̄libet volūtas creata tenet se cōformare volūtati diuie. Ad h dubiū doctores varie rn̄dēt vt recitat Alex. de ales. p̃te. j. q. xlj. Et post eū sctūs Bona. q. vl. p̄mi sen. Pl⁹ in mō loq̄ndi q̄ in re ipa differētes. Jō p̄mitto q̄sdā distinctiones sm̄ q̄s ponent ꝯclusiue rn̄siones. ¶ Notandū igit ꝙ volūtas nostra pōt ꝯformari volūtati diuine. In volito/volendi actu/volendi modo. In volito qn̄ vult rem illam seu opus quā vel qd vult deus. In volēdi actu qn̄ vult illud qd deus vult eū velle: qn̄ scz habet actū cōformē actui diuine volūtatis: Licet nō illud velit qd de⁹ vult. Gratia exempli: Deus vult bonū filiū honorare patrē: quē tn̄ deus nō vult honorari. Uult enim

deus filiū velle necessitatē pris releuare/vtputa
infirmitatē vel paupertatē: lz deus prem velit. esse
infirmū et pauperē. Silr de9 vult quēlibz dilige
re oēm primū suū volēdo sibi vitā eternā: cum ta
mē de9 nō velit illi primo. s. pstare vitā eternā. Di
ligēs ḡ sic primū/ꝯformat se volūtati diuine nō
in volito: qz nō in vita eterna: sed in actu volēdi:
qz habet actū ꝯformem actui diuine voluntatis.
Uult eñ sicut de9 vult eum velle. In mō volēdi
qñ vult ex filiali charitate et ꝑpter eūdē finē quo de9
vult. Sic ḡ vult aliqd qd de9 vult: et qd de9 vult
eum velle: nō tñ ꝑpter eundem finem. i. non ꝑpter
deum (nam ꝑpter seipsum deus vniuersa opat: vt
dr Prouer. xvj.) ꝯformat se diuine volūtati in vo
lito et in actu volēdi: non tñ in volendi modo
¶ K Scdō notandū q ꝗlibet dictaꝝ volū-
tatū pōt esse actualis vel habitalis. Actualis vt
qñ elicit actū. s. velle id qd de9 vult: vel quod de9
vult eum velle: aut cū circūstātiis et eo mō cū qbꝰ
quo deus vult. Habitualis/qñ actu nō elicit vel
le vel nolle/habz tamē in se habitū inclinātem ad
eliciendū. Et ille habitus inclinare pōt mediate
vel immediate. Immediate sicut habitus genit9
ex pticularibꝰ actibꝰ volēdi hoc vel illud. Sicut
ex actibꝰ volēdi abstinere a supfluis frequētat9 ge
neratr habit9 temperātie ḡ immediate inclinat ad
volēdū viuere tpate tanq̄ ad actū ꝓpriū. Media
te aūt habit9 inclinat/ḡ inclinat mediante actu p
prio. Sicut habit9 pncipij mediāte actu ꝓprio in
clinat intellectū ad actū ꝯclusionis: vt est habit9
quo generalr ꝯplacet volūtati ḡcqd ꝯplacet vo-
luntati diuine. Hic eñ non inclinat imediate ad
omne volitū a deo. Presupponit eñ cognitōnem
qua sciatr hoc esse volitū a deo: et mediante illa in
clinat ad actū volēdi volitū tale a deo. Nam ille
habit9 pmo inclinat ad volēdū gnalr omne voli
tū a deo tanq̄ ad actum ꝓprium. Iste aūt actus
volēdi omē volitū a deo ꝯcurrente cognitōe q h
particulare est volitum a deo/inclinat ad volenduz
illud particulare/qz volitū a deo. ¶ L His p-
missis est ꝓpositio pma: Nō oportz volūtatē via
toris se ꝯformare diuine volūtati in omni volito
volēdo qdlibz volitū a deo actualr: immo qñq̄
tenetr se nō ꝯformare. Prima ps pz: qz non semp
tenetr scire volūtatē dei bñplaciti ꝯsequentē. Hec
est eñ volūtas dei quo ad volitū: dicēte aplō ad
Ro. xi. Quis cognouit sensum dñi. Qd autē nō
tenetr scire: nō tenetr velle/cum velle psupponat co
gnoscere: immo pōt qñq̄ meritorie oppositū vel-
le. i. hoc velle qd de9 nō vult. Sicut de Dauid le
gitr. ij. Reg. vij. q voluit edificare templū dño:
qd tñ dñs noluit p ipm/sed p filiū suū Salomo-
nē edificari: et tñ volūtas Dauid bona fuit et recta
Vñ. iij. Reg. viij. hr: Dixit dñs ad Dauid: q co-
gitasti in corde tuo edificare domū nomini meo/
bñ fecisti hoc ipm mēte ptractans. Uerūtñ tu non
edificabis mihi domū/sed filius tuus. Itē htūs
Aug. in enchi. ca. c. Aliqñ bona volūtate hō vult
aliqd qd deus nō vult: etiā ipse bona multo am-
plius multo q̄ certius volūtate: tanq̄ si bonus
filius prem velit viuere quē deus bona volūtate
vult mori. Et rursus h fieri pōt: vt h velit hō vo-
lūtate mala qd de9 vult bona: velut si malus fili9
vellet mori prem: velit hoc etiā deus. Et sequitr:
Nam deus quasdam volūtates suas bonas im
plet p maloꝝ hoim volūtates malas. Sicut per
iudeos maliuolos bona volūtate pris chrs p no
bis occisus est. Preterea si de9 pcipiat alicui vt
nō velit ab eo volitū: vt si de9 velit prem meū mo
ri: et pcipiat mihi vt velim prem meū viuere. In h
casu ḡ impossibilis nō est: teneor me ꝯformare di
uino pcepto: et nō diuino volito: vt infra patebit:
etiam si ꝯstat mihi de volito. Scda pars pz: qz
stat q deus pcipiat homini aliqd velle qd ipe nō
velit: qñ pcepit diligere primum volēdo sibi sa
lutem: quem psciuit ad damnatōem. In quo ca-
su hō tenetr velle salutē primo: in qua volūtate nō
ꝯformare se volito diuino: ḡ tenetr se nō ꝯforma
re diuino volito in casu. ¶ M Ex illa ꝓposi-
tione sequitur q diuina volūtas bñplaciti nō est
regula sua ꝯformare nostrā volūtatē regulans vt
sit bona: patz p htm Aug. vbi sup in ench. Bone
volūtati dei pietas potius ꝯsonat/cuius ali9 vo-
lentis q̄ hui9 idem volētis impietas tñ interest
qd velle hoi: qd deo congruat: et ad quem finē su-
am qsq̄ referat volūtatē: vt aut pbetr aut impro
betr. Hic apte ondit Aug. q non semp pbatr volū
tas hois ꝯformis voluntati dei in volito: neq̄ re
probatr semp voluntas difformis: qz qñq̄ aliqd
ꝯgruit velle deo: et aliud ꝯgruit velle hoi. Silr
in eodē volito a deo et hoie qñq̄ in aliū finē refertr
hmōi volitū a deo in aliū ab homine: ꝑpter quod
qñq̄ volūtas ꝯformis diuine voluntati reproba
est: et difformis iusta. Item in habētibꝰ intellectū
et volūtatē vnū nō regulat aliud nisi inq̄tū impo
nit vel ꝓponit sibi qd et qualr velle et agere debeat
Sed voluntas diuina bñplaciti ꝯñs cum nō sp
in nobis innotescat: etiam dum innotescit non sp
imponit nobis quid velle vel agere oporteat: er-
go non est regula/nostrā voluntatē regulās. Illa
ergo volūtas dei nostrā volūtatē regulat qua no
bis innotescit qd et qualr nos velle oportet. et hec
est pceptum vel ꝯsilium quo nobis innotescit qd
et qualr nos velle deus velit. Tunc eñ recta ē no
stra voluntas/qñ id et talr volumus qd et quali-
ter deus vult nos velle. Et ꝯformitatē ad hāc di
volūtatē denotat Aug9 in de libe. arb. cum dr/q
etiam lex naturalis ex hoc recta est: quia confor-
mat se diuine voluntati. Sic eñ omnis iusticia
et omnis rectitudo legum humanaruz descendit
a prima rectitudine que est voluntas dei et consi-
stit in conformitate sua ad diuinam voluntatem
dum scz est talis qualem eam vult esse diuina vo
luntas. ¶ Secunda ꝓpositio: Nō tenetur volun-
tas viatoris se conformare habitu aliter immedi-
ate voluntati diuine in volito. Patet propositio
sicut precedens: quia habit9 immediate inclinās
ad volendum aliqd: psupponit cognitionem vo-

lendi. Nõ aũt tenet᷑ homo cognoscere volita diui
na: ergo nec tenet᷑ habere habitũ inclinantẽ parti
culariter ꝛ imediate ad illa volita. Preterea põt
habere actũ ꝯtrariũ volũtatis vt deductũ est me
ritorie alicui⁹ voliti a deo: ergo etiã habitũ cõtra
riũ: ꝛ ꝑ ꝯñs nõ habere habitũ conformẽ: cũ con-
traria simul stare nõ possunt: ꝛ quicũq; põt habere
vnũ ꝯtrarioꝝ sine pctõ / nõ tenet᷑ habere reliquũ.
¶ N Tertia ꝓpositio: volũtas cuiuslibet via-
toris ad aliquale dei noticiam attingere potẽtis
rõnis vsum habẽtis: tenet᷑ se cõformare habitua
liter mediate volũtati diuine bñplaciti: ꝗtũ ad
volita ꝑ ipsam. Patet / qꝛ in oĩ hoĩe vsum rõnis
habẽte debet esse talis volũtas habitualis: q̃ sibi
in genere placet quicq̃d deo placet: licet in parti-
culari nec sciat quid deo placeat: ḡ ꝓpositio vera.
Cõseq̃ntia nota: Añcedẽs ꝓbat᷑: Nã q̃libet hoĩm
tenet᷑ habere cor nõ prauũ / sed rectũ. Cor aũt re-
ctum est cor volẽs oĩa q̃ vult deus. Vñ Aug⁹ sup
illud ps̃. Non adhesit mihi cor prauũ. Ait: Cor
prauũ est cor nõ rectũ. Rectũ aũt cor hoĩs dicit᷑:
qui oĩa que vult de⁹ ꝛ ipse. Et Glo. sup eodẽ ꝟbo
dicit: Cor prauũ cor tortũ: qd̾ h3 qui nõ vult oĩa
que vult de⁹. Hoc aũt nõ põt intelligi de volũta
te actuali aut habituali imediate inclinãte ad vo
lendũ qd̾ deus vult: vt p3 ex duabꝫ p̃cedẽtibꝫ ꝓ-
positionibꝫ: ergo itelligit᷑ de volũtate habituali
mediate inclinãte. ¶ Quarta ꝓpositio: Volũtas
viatoris tenet᷑ se cõformare volũtati diuine bene
placiti in pticulari cognite / nisi reuelatio aut p̃ce
ptũ dei ipsam ad oppositũ obligaret. Probat᷑ illa
ꝓpositio: qꝛ impossibile est volũtatẽ velle antece-
dẽs / ꝛ nõ velle cõsequẽs scitũ esse tale: cũ nõ possit
opposita simul velle. Oppositũ aũt ꝯseq̃ntis sp̄
repugnat ꝯtradictorie añcedenti. Sed volẽs ha
bitualiter oẽ volitũ a deo / vult añcedẽs ad q̃dli-
bet particulare volitũ: cũ q̄libet vniuersalis infe
rat suã pticularẽ: ḡ volẽs vniuersalẽ oĩe sc3 voli
tũ a deo: vult etiã hoc volitũ a deo scitũ esse tale.
¶ Et nota q̧ habit⁹ ꝛ habitualiter nõ accipit᷑ hic
ꝓprie ꝓ q̃litate genita ex actibus frequẽtatis: sed
largius ꝓ oĩ dispositiõe volũtatis q̃ parata ẽ vel-
le actualiter obiectũ sibi sufficiẽter p̃sentatũ. Nã
volũtas anteq̃ȝ habuisset actũ volẽdi oĩa q̃ deus
vult siue h̾ particulare volitũ a deo / tenet᷑ habi-
tualiter hoc velle: ꝛ tñ nõ tenet᷑ habere qualitatẽ
ex actibꝫ genitã / cũ nullus actus p̃cessit. ¶ Dicit᷑
notãter in ꝓpositione / nõ actualiter: qꝛ posset vo-
lũtas appꝑhẽso aliquo a deo volito nõ esse delibe-
rata aut distracta circa alia. Posset etiã suspẽde
re actũ suũ ꝛ p̃cipere intellectui / vt magis delibe
raret. Nã act⁹ p̄ueniẽtes deliberationẽ / nõ sunt
in hoĩs potestate: ideo ad illoꝝ moderationẽ su-
biecã homo nõ obligat᷑. ¶ O Cõcessum etiã
est humane infirmitati: vt dicunt doctores si eue
nit aliq̃d triste ꝛ penale motu quasi subito ꝛ na-
turali illud nolle: ꝛ quasi discõueniens refugere.
Cũ aũt ratio accedit: ꝛ q̧ hmõi euentus causa est
diuina volũtas attendit: tunc voluntate talẽ de-
liberatã cognitionẽ ꝯsequẽte / tenet᷑ se cõforma-
re volũtati dei volendo illud triste et penale. Vñ
beatus Aug⁹. Si qui recto sunt corde / quãdoq;
corde mortali priuatiui aliq̃d velint qd̾ sue cause
negocio vel p̃senti necessitati ꝯuenit: tñ ꝗcito in-
tellexerint aut cogitauerint deũ aliud velle: p̃po
nũt voluntatẽ oĩpotentis sue voluntati infirme:
ꝛ volũtatẽ dei volũtati hoĩs. Vñ homo christ⁹
ostẽdit quandã priuatã hoĩs voluntatẽ patri / di-
cens: Si fieri potest / trãseat a me calix iste. Hec
humana volũtas erat ꝓpriũ aliquid ꝛ p̃uate vo-
lẽs. Sed qꝛ rectũ corde voluit esse hoĩem: ꝛ quic-
quid in eo aliquãtulũ curuũ esset dirigere ad deũ
qui semꝑ rectus est. Subdit: Verũtamen nõ qd̾
ego volo / sed qd̾ tu vis pater. Dicit᷑ etiã nisi reue
latio aut p̃ceptũ dei ꝛc̃. quia posset de⁹ reuelare
Petro q̧ nõ vellet eũ velle mori patrẽ: quẽ tamẽ
deus ipse vellet mori. In quo casu teneret᷑ Petr⁹
velle patrẽ suũ nõ mori: licet sciret deũ ipm velle
mori. ¶ Dicit᷑ notãter / in particulari cognite: qꝛ
vt supra dictũ est põt bon⁹ fili⁹ patrẽ suũ velle vi
uere quẽ de⁹ vult mori / dũ ignorat hãc dei volũ-
tatẽ. Vñ licet pater grauissima laboret ac despe-
rata infirmitate / adhuc fili⁹ põt velle patrẽ viue-
re. Põt etiã vite remedia q̃rere medicoꝝ opere ꝛ
aliis licitis viis: tũ qꝛ nulla infirmitas est euidẽs
signũ q̧ de⁹ velit patrẽ mori: q̃ põt etiã mortuos
resuscitare: ꝛ vocat ea q̃ nõ sunt / sicut ea que sunt
Semꝑ eñi dubitare põt fili⁹ an deus velit p̃rem
suũ mori ad minus ꝓ illo vel isto instanti. Ideo do
nec mortuus nõ fuerit / remedia lõgioris vite lici-
te q̃rere põt. Et sic suo mõ in aliis põt q̃libet que-
rere defensionẽ ac refugiũ cõtra insidiãtes: oppu
gnantes / opprimẽtes: licet de⁹ velit eũ sic tẽtari ꝛ
dãnificari / q̃diu ignorat vtrũ de⁹ h̾ velit: aut q̃-
diu ꝛ vsq̃ q̃ hec velit: sp̄ tñ manere debet habitua
lis illa cõformitas volũtatis mediata: de q̃ loqui
tur ꝓpositio t̃tia: vt sp̄ sit paratus aĩo patiẽter fer
re / si nosset deũ hec simpliciť velle. ¶ P Sed
h̾ q̃ri põt: ꝑ q̃d nob̄ inotescere põt volũtas dei bñ-
placiti ꝛ ꝯseq̃ns. Rñdet᷑ q̧ duobꝫ mõis possum⁹
certe cognoscere deũ aliq̃d velle nũc esse vel fuisse
vel futurũ fore. Vn⁹ est diuia reuelatio. Sic cer-
te ꝓphete nouerũt p̃terita p̃sentia ꝛ futura. Sic
Moyses nouit mũdi creationẽ quã posteris de-
scꝑsit q̃ lõge fuit p̃terita. Sic petr⁹ nouit p̃ciũ qd̾
fraudauit ananias ꝯsentiẽte saphira. Sic helize Act. 5.
us ꝓpheta nouit Iesi tenere vestes q̃s Naaman
dederat ꝛ mũera. iiij. Reg. v. Sic nos certe cre
dimus futurũ iudiciũ: antichristi persecutionẽ ꝛ
mortuoꝝ resurrectionẽ. Alio modo cognoscitur
hec diuina volũtas ipso facto aut operatiõe. Cũ
eñi diuina volũtas omniũ rerũ existentiũ est au-
ctor: ꝛ nihil omnino fieri potest eo nolente: eo ꝑo
q̧ aliquid fit vł factũ est / certe noscimus deũ hoc
fieri / vel factũ esse voluisse. Et hec noticia tñ extẽ
dit se ad p̃terita ꝛ existentia / nõ ad futura. Vnde
certi sumus q̧ quecũq; circa nos fiunt: siue p̃spe-
ra / siue aduersa vt abũdãtia tẽporaliũ in frumẽ-

to ꝛ vino diuitiaꝝ affluētia: corpoꝝ sanitatē: bo
noꝝ sublimationes. Silr ꝛ boim clades guerre
pestes/terrarū depopulatiões/paupertates/erūne
amicoꝝ interit⁹ ꝛ silia: oia deo volente ꝛ faciēte
hec fiūt vt ē tactū est. ℭ Q Ex q̄ sequit̄ ꝙ in
omnibꝫ supra dictis ita tenemur nostrā volunta
tē diuie ꝯformare volūtati: vt oia hec dū fiūt seu
acciidūt nobis placeant: eaqꝫ sic fieri velim⁹ tanq̄
volita a deo sua rectissima ꝛ iustissima volūtate.
Hoc etiā docemur Eccl. xxxix. Bn̄dicite dn̄o in
oibꝫ opibꝫ suis. Et dicetis in confessione: oia opa
dn̄i vniuersa bona valde. Opa em̄ dn̄i exquisita
sunt in oēs volūtates ei⁹. Et iteꝝ in ps. Bn̄dicā
dn̄o in omi tpe: semꝑ laus eius in ore meo. Sup
quo Aug. Nunqd solū qn̄ tibi bn̄facit: qn̄ abun-
dant tēporalia: multū frumēti vini ꝛ olei: auri et
argēti: pecoꝝ domoꝝ: tū benedices? Non: sed in
omni tpe: ꝫ ꝛ tunc qn̄ illa s̄m tēpus ꝛ s̄m flagellū
dei turbant̄/auferunt̄/ꝛ minus nascunt̄: ꝛ iā na-
ta dilabant̄: ꝛ exinde sequitur egestas labor ꝛ do
lor/ac tribulatio: tunc q̄ cantas: benedicā dn̄o in
omni tpe: benedic et qn̄ illa dat: ꝛ qn̄ illa tollit: qꝛ
ille dat ꝛ ille tollit: sed seipm̄ benedicēti nō tollit.
De illis v̄o q̄ se nō cōformāt diuine voluntati di
cit ꝓpheta. Confitebit̄ tibi cū benefeceris ei sup q̄
glo. i. laudabit te o de⁹ cū bn̄feceris ei: ꝛ solum in
ꝓsperis: ꝛ blasphemat in aduersis. Non dicit qui
talis est: vt sctūs Job. Si bona suscepim⁹ de ma
nu dn̄i mala cur nō sustineam⁹. Et iteꝝ. Dn̄s de
dit dn̄s abstulit sicut dn̄o placuit ita factū est: sic
nomē dn̄i benedictū. ℭ R Sed dicis ergo pla
cere debet incendiū: ꝛ ita nō erit extinguendū dū
in domo vel in ecclesia orit̄: nec muniēdus est lo-
cus ꝯtra hostiū insultus: nec defendēda patria: ꝫ
nec īstituēde ꝓcessiões ac orōnes publice ad deū
fundēde sunt tpe pestilētie ꝛ guerraꝝ: qḋ est ꝯtra
vsum eccl̄ie. Si em̄ tenemur illa velle: nō sunt no
lenda: ꝛ ita nec etiā ne fint orandū est aut agēdū.
Item sic deberēt nobis placere pctā homicidia/
adulteria/furta/cōmessatiões/ebrietates/impu-
dicitie: ꝛ cetera maleficia ꝛ pctā. Om̄ illa sicut ce
tera supradicta nō nisi deo volēte fiūt: si em̄ fieri
nollet: fieri nō possent. Ad p̄mū dr̄ ꝙ sup̄ dicta
penalia ꝛ aduersa dū fiūt aut facta sunt: placere
debēt tanq̄ a deo iusta volūtate facta. Sꝫ qꝛ du-
biū nobis ē q̄diu dn̄s velit vt maneāt: possum⁹
velle vt cessent. Vult em̄ qn̄qꝫ dn̄s incēdiū oriri ꝛ
nō continuari. Vult etiā qn̄qꝫ hostes insurgere: ꝛ
conari aduersum iustos ꝛ nō nocere. Sed ab eis
quibꝫ nocere moliunt̄ repelli. Et ideo munienda
sūt loca instituēde ꝓcessiões: extinguēda incēdia/
nō vt nō sint orta. Frustra em̄ hec fierēt cū p̄teri-
tū reuocari nō possit: vt nō fuerit: nec qḋ est caue
ri vt non sit: cū omne qḋ est qn̄ est necesse sit esse in
sensu cōposito. Sꝫ agendū est ꝛ orandū vt ea tol-
lant̄: vt nō ꝑmaneant: hoc em̄ an de⁹ velit qꝛ nob
incognitū est orādus est vt velit: qꝛ forte iō oriri
voluit: vt ad orōnē nos excitaret: ꝛ nos exaudiē-
do nobis suā charitatē ostēderet: ꝛ ꝑ hoc dilectio
nē in nobis ad se habēdā excitaret. Qḋ eū fecisse
innumere scripture testant̄. Sic indurauit pha-
raonē vt potentiā suā pplo liberando ondēret: ꝛ
eos ꝑseq̄ ꝑmisit vsqꝫ ad mare rubꝛū: vt eos mira
bilit̄ liberatos ad sui cognitionē ꝛ amorē ꝛ erudi-
ret: vt habet̄ in Exo. Et ꝑ h̄ p̄ꝫ ꝙ si orit̄ incēdiū
laborandū est ad extinctionē: ne ꝑmanēdo absu-
mat: licet nō sit volendū vt nō sit ortū: qꝛ hoc ipm̄
ꝙ ortū est/certū est deū voluisse: nō autē certū ꝙ
deus ipm̄ velit ꝑmanere/augeri/vel ad nondū in
censa ꝓtēdi. Si aūt certū foret ꝑ reuelationē ali
quā deū velle totā ciuitatē incinerari: aut hostibꝫ
capi: nequaq̄ resistendū foret: nec laborandū ad
ignis extinctionē aut hostiū repulsionē aut oran
dū ꝓ pestilētie ablatiõe ꝛc̄. Sic peccauerūt iudei
nolētes ciuitatē hierl'm ꝛ seipsos tradere regi na-
buchodonosor ad denūciationē hieremie: vt ha-
bet̄ Hiere. xxxviij. ℭ S Ad scd̄m rn̄debit̄ in-
fra: cū docebit̄ de volūtate signi qḋ est permissio.
Sed diceres qd si deus reuelaret alicui p̄scito ꝙ
dānandus esset: nunqd talis p̄scit⁹ velle deberet
suā perpetuā dānationē. Hoc em̄ esset ꝯtra legē
dilectionis qua tenet̄ seipsum diligere ad salutē.
Ad hoc rn̄det Gregori⁹ de arimino. q. vlti. j. sen
tētiaꝝ. Supposito inq̄t ꝙ tal' reuelatio a deo pos
sit fieri (qḋ ē satis dubiū.) Dicēdū videret̄ ꝙ nisi
deus vellet hmōi hominē nō velle suā dānationē
ꝛ hoc sibi ꝯstaret: ipse sciēs dei voluntatē deberet
contentari: ꝛ velle ꝙ eū deus dānaret: ex quo sic
esset placitū deo: ꝛ hic act⁹ ꝓcederet ex maxia di-
lectiõe dei: nec esset culpabilis sed laudabilis. Et
vlterius videt̄ dicendū ꝙ in tali casu nō esset sibi
licitū pro finali salute sua orare: sed simpliciter de
diuino iudicio deberet ꝯtentari. Et huic fauet di
ctū bti Aug. xxj. de ciui. dei. c. xxiiij. Ubi ei⁹ sen-
tentia est ꝙ pro nullo viuēte finaliter reprobato
ecclesia oraret vt saluaret̄: si de eius reprobatiõe
esset certa. Ait em̄: si de aliquibꝫ ita ecclesia certa
esset: vt q̄ sint illi etiā nosset: q̄ licet adhuc i hac vi
ta sint cōstituti tn̄ p̄destinati sunt in eternū ignē
ire cū diabolo: tā ꝓ ipsis nō oraret q̄ nec ꝓ ipo: ꝛ
hoc late declarat ibidē. Et intelligendū est qḋ di
ctū est in casu in quo quis esset certus: deū sic ab-
solute ꝛ nō solū ꝯditionaliter velle. ℭ T Illa
aūt ꝓpositio quarta q̄busdā videt̄ dura. Un̄ ar-
guūt ꝯ eā. Volūtas nō tenet̄ oia velle q̄ de⁹ vult:
etiā q̄ nouit deū velle: ꝫ ꝓpō illa ē moderāda: ꝛ nō
sicut iacet ē vera. Añ ꝓbat̄: qꝛ si teneret̄ oia velle
q̄ nouit deū velle aut h̄ ē ex natura volitoꝝ a deo
aut ex precepto: sicut em̄ nihil est malū nisi s̄m se:
vel ex ꝓhibitiõe supioris: ꝛ ꝑ cōsequēs ex se cauen
dū: vel ex ꝓhibitiõe. sic nihil est necessario volen-
dū: nisi ex se vel ex p̄cepto supioris in ꝓposito vel
ex p̄cepto dei sed rē volitā a deo nō semꝑ tenemur
velle ex natura rei: puta dānationē patris qꝛ sic
teneremur eā velle. Etiā si deus eā ꝑ impossibile
vellet non tanq̄ rem ꝑ se bonā qḋ est absurdū: ne
qꝫ ex precepto id tenemur: qꝛ nusq̄ legimus tale
p̄ceptū. Preterea si tenemur cōformare volūtatē.

nostrā volūtati diuine sic subdit⁹ tenet volūtatē suā cōformare volūtati sui plati in his in q̄bꝫ est ei subdit⁹. Sed ille nō tenet facere vel velle id qḋ platus vult fieri ex eo solo ꝙ plat⁹ vult hoc fieri: sed ex hoc ꝙ prelatus vult subditū hoc velle vel facere. Ita videt in ꝓposito. Illud eñ tenet voluntas hoīs velle qḋ deus vult eū velle: ꝛ nō vniuersaliter quicq̄d de⁹ vult. ❡ Hui⁹ sentētie est Durā dus circa p̄mā sententiaꝝ: ꝛ videt consentire btūs Tho. j. ij. q. xix. ar. x. Et allegat ad idem Ans. li. de silitudinibꝫ/ dicēs non debere nos velle sꝫ qḋ deus vult: sed velle qḋ de⁹ vult nos velle. Itē Augustin⁹ in encbi. Deū cōgruit aliq̄d velle qḋ nō cōgruit hoīs voluntati velle. Et allegat idē magister dist. xl. p̄mi. Et sm hoc dicūt/ ꝙ si de⁹ alicui absolute reuelaret suā dānationē non tenet talis velle suā dānationē. Quia licet sibi innotesceret/ ꝙ de⁹ vellet suā dānationē: nō tñ ex h̄ inotesceret deū velle ꝙ dānand⁹ vellet suā dānationē. Et sm illos loco ꝓpōnis q̄rte supposite ponit hec ꝓpositio q̄ etiā apud priorē opinionē vera est. ❡ V Volūtas hoīs viatoris ita tenet se cōformare diuine voluntati in volito/ ꝙ nō debet remurmurare oppositū volēdo simpliciter ꝛ deliberate ei: qḋ scit deū velle: secus ex ꝯdictione. Probat ꝯclusio q: voluntas viatoris volendo scienter iniustum/ peccat: ꝛ est iniusta. Sed voluntas volēs oppositū ei qḋ iustum est sciēter vult iniustū: ergo est iniusta. Ultra: Oīs voluntas volēs oppositū ei qḋ vult deus/ vult qḋ scit vel scire debet esse iniustum: ergo est iniusta. Antecedēs patet: q: omne qḋ deus vult eo ꝙ vult iustū est: ergo eius oppositū iniustū. Itē quilibet viator tenet deū sup oīa diligere: ergo tenet velle q̄ nouit dñm deū velle: ꝛ ita nō remurmurare. Cōsequentia tenet: q: sm Tulliū Amicitia est idē velle ꝛ idē nolle in rebus honestis. Oīa aūt q̄ deus vult/ iusta sunt ꝛ honesta. Et hec ratio etiā ꝓbat priorē ꝓpositionē. Itē volēs contrariū ei qḋ deus vult scienter ꝛ deliberate/ repugnat diuine iusticie. Hec aūt non licet: ergo antecedēs ꝓ p̄ma pte ptꝫ. Volens contra diuinā voluntatē/ vult cōtra legē eternā: ꝛ ita repugnat diuine iusticie que est sm legē eternā: ꝛ ꝑ consequēs peccat. Cōsequentia illa similis cū antecedente: Patet ꝑ beatū Augu. li. xxij. cōtra Faustū qui diffiniens pctm̄/ ait: Peccatū est dictū/ factū vel cōcupitū cōtra eternā legē. Et declarādo subdit: Eterna lex ratio est vel volūtas dei. Item volens aliq̄d nō esse qḋ deus vult esse/ videt q̄tū in se est a deo tollere oīpotentiā: In eo eñ ꝙ vult oppositum/ vult diuinā voluntatē nō esse efficacē: ꝛ ita nō esse oīpotentē. ❡ Dicitur notanter simpliciter: q: ex cōdictione posset oppositū velle: vt pōt velle nō pati certos aduersitatē/ si non demeruissent talē vel talē tribulationē/ ꝙ eā nō paterent. Sic ꝛ virgo gloriosa ꝛ scti noluerūt passionē christi sub cōdictione/ si nō peccasset homo: quā tamē voluerūt ꝓpter humani generis redēptionē. Cetere ꝯdictiones patēt. ❡ X Verū volens seruare p̄mā opinionē que est sancti Bonauēt. Gregorij de arimi. Ockā ꝛ alioꝝ pluriū: facile responderet ad rōnes in ꝯtrariū factas: Ad primā diceret/ ꝙ voluntas viatoris tenet velle quicq̄d nouit deū velle ex p̄cepto dei/ quo p̄ceptū est diligere deum sup omnia. In hoc precipit etiā velle oīa que deus vult/ cum diligentium sit idē velle ꝛ nolle. ❡ Ad secundū diceret/ ꝙ nō est simile de subdito respectu sui prelati ꝛ subdito dei: q: nō tenet subditus suū prelatū plus seipso diligere/ sicut tenemur deū diligere. Etiā prelat⁹ habet supioritatē in corpus eius/ non in animā: ideo sufficit ibi exterior ꝛ corpalis obedientia. Sed deus habet plenū dominiū in aīas ꝛ corpora: atqui magis requirit interiora mentis obsequia q̄ꝫ corporis exteriora. Hec aūt maxime cōsistunt in conformitate volūtatis viatoris cū diuina in volito: vt idem velit ꝛ nolit. De secūda conformitate in volendi actū: hoc est ꝙ velit quicq̄d de⁹ vult eū velle. Dicendū est sicut de voluntate signi: quia nō aliter pōt hoc nobis innotescere quid deus velit nos velle/ nisi ꝑ signa: scꝫ p̄cepta/ ꝓhibitiōes aut ꝯsilia. Ideo sic tractabit cū voluntate signi lectiōe sequenti. De volūtate añtecedente dꝫ breuiter ꝙ viator nō tenet se cōformare illi nisi esset p̄ceptū de volēdo illud qḋ de⁹ tali voluntate dꝫ velle. Gratia exēpli: Voluntate añtecedēte vult oēs saluos fieri: vult ꝛ oēs hoīes ꝑfectos esse: q: ad vtrūqꝫ dat antecedentis arbitriū liberū ꝛ gratiā: Sed primo addit preceptū: secundo cōsiliū. Ideo primū tenemur velle/ nō secundū: sicut infra dꝫ de volūtate signi.

Lectio LXIX A

Ostenso vtcūqꝫ quēadmodū voluntatē nostrā ꝯformari oportet diuine voluntati beneplaciti consequēti: qḋ est se cōformare volūtati in volito: ꝯsequenter videndū quō nostra voluntas debet cōformari volūtati signi. Quo etiā patebit quō debemus nos cōformare voluntati diuine bñplaciti in actu. i. in eo ꝙ vult nos velle. Nā conformādo nos p̄ceptis ꝛ consilijs hoc volumus qḋ ipse vult nos velle. Quicq̄d eñ vult nos velle ꝑ eius p̄cepta ꝛ cōsilia/ nobis innotescit. Similiter qḋ vult nos nolle seu nō velle/ per eius ꝓhibitiones manifestat. Sed hic statim orit dubium: Unde nobis innotescunt dei p̄cepta ꝓhibitiones ꝛ cōsilia. Ad qḋ rñdet ꝙ multis modis hec nobis insinuant. Primo ꝑ naturalis rōnis dictamē ꝛ iudiciū. Hec eñ est lex natural ꝛ regula nr̄e volūtatis: nunq̄ꝫ discordās a regula diuie rōnis q̄tū ad p̄ma agēdoꝝ ꝛ vitādoꝝ p̄ncipia practica. Hanc eñ de⁹ ꝯtulit hoī: vt semꝑ ad optima desp̄cet. Un̄ ꝛ apls ad Ro. ij. Cū gētes q̄ legē scꝫ scriptam nō habent naturaliter ea q̄ legis sunt faciunt. Hmōi legem non habentes ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptū in cordibꝫ suis. Huius eñ legis naturalis p̄ncipia sunt imutabi

lis rectitudinis a deo: vt cõtra ipsa nulla alia lex
statuta ab hoie recte esse põt. Qd vtiq verum nõ
esset nisi esset cõformis rectitudini diuine volun-
tatis. Recta itaq ratio a deo nob indita: suo di-
ctamine z indicio nobis insinuat diuia pcepta et
cõsilia. Concordat em p oia diuine volũtati z rõ-
ni. Vult em de⁹ nos illi obtẽperare. Eterna em
lex naturalẽ ordinẽ seruare iubet pturbari vetat
vt dicit Aug. xxij. li. cõtra Faustũ. Hic ordo est vt
oẽs actiones moresq hois sint rõni subiecte. Vñ
z Aug. li. j. de li. ar. Non ordo rectus vel oino or
do appellãdus est: vbi deterioribꝫ meliora subijci
untur. Et sequit: Rõ cũ irrõnabiles aie mot⁹ re-
git id scz dñat in hoie cui dñatio lege debet: eãq
eternã legẽ cõperimus. Dictamẽ igit recte rõnis
manifestatio est legis diuie. ℭ B Secũdo no
bis notificat diuina lex pcepta cõtinẽs: phibitio
nẽ z cõsilia: p scripturã sacrã. Hec em pdicã de⁹
pcipit: phibet z cõsulit. vñ Hiero. in epla ad de-
metriadẽ virginẽ. Diuinas scripturas sepi⁹ leges
imo nunq de manibꝫ tuis sacra lectio deponat.
Scio in sacris scripturis per quas soles poteris
plane dei voluntatẽ intelligere: quedã phiberi: q
dam pcipi: quedã ↄcedi: aliq suaderi. Et be. Gre-
go. in mora. Fideliũ mentes p scripturã sacrã os
dei intuent: qr de⁹ p eas loquit: qd vult ab ore ei⁹
fieri manifestũ. z Chrys. sup Mat. In sacra scri
ptura inuenit ignorãs qd discat: z contumax qd ti
meat. ℭ Tertio innotescit dei volũtas p ↄsuetu-
dines rõnabiles: institutiões z traditiões vniuer
salis ecclie: cui scz ecclie in aplis missus ẽ spũs san-
ctus: vt ipsam doceret oẽm veritatẽ: quapropter
in his que credẽda ppponit z agẽda pcipiet nõ cre-
dit a diuina lege errare. Rursum nõ solũ ex tra-
ditionibꝫ vlis ecclie: s; ex pceptis z cõstitutionibꝫ
etiã patrũ z ecclesie platoꝝ: quoꝝ est diuinoꝝ ha-
bere scientiã z volũtatẽ ac legẽ explicare. Vnde z
dñs de lege sua hesitantes remisit ad sacerdotes/
di. Si aliqd ambiguũ fuerit in lege aut difficile:
venies ad sacerdotes leuitici generis: queres ab
eis qui indicabũt tibi iudicij veritatẽ: z facies q-
cũq dixerint: q psunt loco quẽ elegerit dñs: z do
cuit te iuxta legẽ ei⁹. Sequerisq sententiã coꝝ/ nec
declinabis ad dexterã neq ad sinistrã. Deu. xvij.
Et alibi. Labia sacerdot custodiũt scientiã: z le-
gẽ reqrent ex ore eius. Vñ z christ⁹ saluator iussit
audire illos qui cathedras tenẽt: z ceteris psunt.
Que dicũt inqt facite: qsi scz ipsi doceãt z sciãt dei
voluntatẽ. ℭ Quarto etiã qnq cognoscit dei vo
luntas z lex p effectus dei: qr p hoc q deus punit
aliqs actus hominũ: arguit q hoiem sic agere si-
bi displicet. Et p hoc q aliqs tales premiat bona
conferẽdo cognoscit q actus illi deo placuerunt.
Ita displicuit deo numeratio populi facta p Da
uid p quo grauiter punitus legit. ij. Regũ. xxiiij.
Placuit dño zelus phinees: propter qd sibi con-
tulit sacerdotiũ sempiternũ: z toti populo repro
piciatus est: vbi habet Nũeri. xxv. ℭ C Quibꝫ
pmissis sequũtur alique ppositiones ostẽdentes
qbꝫ nostra volũtas tenet esse ↄformis voluntati
diuine signi. Et hec est ppositio prima: voluntati
signi cognite: q est pceptio z prohibitio: tenet via
tor suã voluntatẽ ↄformare: vt velit iussa modis
quibꝫ pcepta sunt pficere z phibita cauere: ptz p
positio p illud. Si vis ingredi ad vitã serua mã- Mat. 16.
data. Itẽ quilibet viator tenet deũ diligere ex to-
to corde z sup oia. Sz hec est charitas dei vt mã-
data ei⁹ custodiamus. Et q habet mandata mea 1. Joh. 1.
z seruat ea hic est qui diligit me. Dicit cognite: qr Joh. 4.
si inuincibili ignorãtia laboraret excusari posset.
Dicit etiã modis qbꝫ pcepta sunt qr alit pcepta sũt
affirmatiua aliter negatiua. Nã affirmatiua pci
piunt pro loco z tpe. Negatiua phibent p semp:
hoc est ita tenet viator se cõformare voluntati si-
gni pcepti vt velit que pcepta sunt pficere omnia:
pro illo tamẽ tpe z loco z modo quo pcepta sunt:
sed ea que phibent simpliciter p omni loco et tpe
cauere. ℭ Sed di. hic aliquis. Deus precepit ali
qua que tñ nõ vult fieri neq antecedẽter neq con
sequẽter. Similiter qñq phibet aliqua que vult
fieri: ergo videt q nõ teneamur illa facere q preci
pit: nec ea vitare q phibet. Primũ ptz de Abraã
cui pcepit q filiũ suũ imolaret/ quã tñ fieri nolu-
it vt docuit effectus. Scdm patet qr christus cu
rans surdũ z mutũ: pcepit astãtibus ne cui dice
rent: z quãto plus pcipiebat tanto magis illi pdi
cabant: in quo phibuit publicationẽ miraculi: et
tamen ipsam voluit: vt factũ docuit cũ miraculũ
publicãtes nõ arguant vt pcepti transgressores.
Respondet concedendo q res a deo pcepta nõ est
semp volita volũtate bñplaciti z res phibita non
est semp ab ipso nolita voluntate bñplaciti: z res
nolita vt dictũ est lectiõe pcedẽte. Sed nihil mi-
nus tenet hõ velle qd pcipit: z nolle qd phibet: qr
qũuis nõ semp velit sua pcepta adipleri volũtate
ↄñte: tñ vult nos semp ad pcepta obligari hoc est
vult nos obligari ad volendũ ea que precepit. Et
hoc psertim dũ nã cõstat de volũtati beneplaciti
cõsequẽte opposita. ℭ D Et si iterũ replicatur
qũ illa pcepta q vult nõ obseruare eẽnt signa fal-
sa. Sicut signa intellect⁹ nõ sunt vera nisi sic sit
in re sicut ipsa significãt. Ex eo em q res est vel nõ
est orõ vera vel falsa: dicit. Sic z videt de signis
volũtatis/ q illa pcepta ficta sint que pcipiẽs nõ
vult obseruari seu impleri. Qui em indicat se vel
le qd nõ vult fictus videt. Quod deo non ↄuenit
Ad hoc respõdetur fm aliquos q pcepta dei etiã
illa que generaliter oibus data sunt vt precepta
decalogi: nõ sic sunt signa volũtatis diuie q res
pcepta sit simpliciter volita volũtate cõseqnente.
Sic em omia pcepta ab omibꝫ seruarent. Sicut
generaliter volũtas beneplaciti cõsequẽs semper
adimpleret. Sed sufficit q res precepta sit voli-
ta volũtate antecedẽte. Sic em dedit mandatũ
de dilectione sui quã vult voluntate antecedente
qr omnibꝫ dedit naturalia dona z auxilia: quibꝫ
ferri pñt in deũ dilectiõe quã pcepit. Et ita in ppo
sito dicũt de mãdato Abrae specialr facto q de⁹.

nō voluit imolationē filij eius volūtate cōsequē-
te:q̄uis ipsam voluit volūtate an̄cedēte. Et ex h̄
secludit̄ fictio a p̄cepto z p̄cipiēte:q2 vtriq3 vult qđ
p̄cipit:etsi nō semꝑ executiue: tamē antecedēter.
Sed tenēdo ſm sup̄dicta q̄ de⁹ noluit imolatio
nē Jsaac volūtate antecedēte. Dicendū q̄ adhuc
nō est p̄ceptū fictū/nec p̄ceptor fictus q2 hoc pre-
ceptū nō est signū volūtatis dei/ q̄si deus velit rē
quā p̄ceptū significat:sed est signū obligatiōis/q̄
vult obligari subditū ad faciendū illud qđ p̄cipit̄
Et ſm hoc Abraā exhibuit suā obediētiā volēdo
filiū suū imolare. ¶ E Hoc plani⁹ pōt sic exp-
mi: Jn p̄cepto dato Abrae ē attēdere v̄ba p̄cipiē
tis:z intentionē p̄cipiētis. Preceptū illud ſm mē
tem p̄cipiētis p̄tendebat obediētiā Abrae fieri no
tā ceteris in exemplū/z nō imolationē filij quā p̄
cepti v̄ba significabāt. Quēadmodū z platus re-
ligiosus quādoq3 precipit fratri suo aliqđ arduū/
qđ tñ ꝑ ipm nō vult adimpleri:vt experiat̄ obedi
entiā fratris. Vñ cū viderit fratrē velle preceptū
adimplere/reuocat p̄ceptū. Nec tamē in hoc pla-
tus precipiēs est fictus: q2 qđ intēdit ꝑ preceptū
sc3 ꝓbationē z meritū fratris vere execut⁹ est: nec
p̄ceptū fictū z inutile est:q2 ꝓpter fratris obediē-
tiā cedit fratri i meritū/licet reuocat⁹ nō exequat̄
Et si tā large acciperet̄ fingere. i. valeret tñ dare
signū q̄ aliquis aliqđ velit fieri(qđ tñ dans signū
nō vult fieri) in vtilitatē z ꝓfectū ei⁹ cui fit signū
nō repugnat diuine sapiētie ac iusticie fingere:im
mo sic fingere sepius bonū est z vtile. Et in ꝓposi
to hec fictio multū ꝓfuit Abrae q̄tū ad obedien-
tiā quā ostendit: quā ꝑ hoc p̄ceptū dñs ꝓuocauit.
Lu.vi. Sic z christus finxit se longius ire/ad excitandū
charitatē z opus misericordie discipulorū q̄bꝰ loq̄
bat̄. De secūdo qđ inductū est de surdo z muto cu
ius curationē miraculosam/ne ꝓmulgaret̄ prece
pit alter dicēdum. Nā illos quibꝰ precepit ne cui
dicerēt noluit obligari ad nō faciendū qđ ꝓhibue
rat/seu ad volendū non facere sicut voluit obliga
re Abraā ꝑ p̄ceptū sibi datū. Tunc eñ fuissent hi
q̄ tāto ampli⁹ clamāt bñ oia fecit:surdos fecit au-
dire/mutos loq̄: q̄nta christ⁹ p̄cipiebat ne dicerēt
trāsgressores. Sed vt dicit Durādus illud ꝓpo-
nebat̄ magis vt documentū/q̄3 vt p̄ceptū: vt pa-
tet ꝑ glo. Aug. Unde ꝑ hoc instruunt̄ benefaciē-
tes vt ex beneficentia nō querāt gloriā mūdi. Jn-
struūtur z beneficiati vt nō sint ingrati. Et h̄ chri
stus figurabat in se z in alijs quibꝰ loquebat̄: vt
sc3 fuga fit ꝓprie glorie in benefactoribꝰ:et fuga in
gratitudinis in beneficiatis. Et sic sermo ver⁹ est
sine fictiōe: z hoc modo figuratiuo. Et si diceret:
Cū similis sit prolatio verborū q̄bus hic precepit
ne cui dicerent: z eorū per que discipulis corā qui-
bus transfiguratus est in mōte preceperat/ne visi
onem quā viderāt cuiq̄3 dicerent/ donec filius ho
minis a mortuis resurgeret:per quid illi intelle-
xerūt verba p̄ceptiua nō esse p̄ceptum:isti similia
susciperent vt preceptum. Potest dici/q̄ dñs qui
loquebat̄/foris illuminabat mentes vtrorūq3 ad
intelligendū qua intencione ac q̄ intellectu hec z
illa ꝓtulerit. Hoc quo ad tūc presentes christo lo
quēti. Quo ad nos ꝓpter quos scriptū est intelle
ctū colligimus ex his que circūstant scripturā: si-
cut dicit Aug⁹. li. lxxxiij. q. lxix. Solent circum-
stantes scripturarū illuminare sententiā zc̄. vt sup̄
allegatū est lec. xxxix. Cū eñ illi ad verbū christi
ꝓhibentis amplius laudabāt dñm: isti preceptū
ad litterā seruabant: z vtrūq3 cōmendat̄. Colligi
mus vtrosq3 intellexisse intentionē dñi p̄cipiētis.
¶ F Secūda ꝓpositio: Uoluntati signi qđ cō
silium dicit̄ volūtas viatoris cōformare se tenet̄
nō vt ꝑficiat/sed ne contēnat. Primū patet:q2 de
his dicit dñs Qui pōt capere capiat:quasi dicat Mat.19.
Nō obligo ad ꝑficiendū/sed ꝯsulo vt q̄ pōt se ipm
vincere/faciat. Nō eñ cōsilia euangelica obligāt
Alioq̄n z ipsa p̄cepta essent/ſ3 viā ꝑfectionis tan
q̄3 magis expeditā ostendūt. Vñ ait dñs Si vis Jbidē.
perfectus esse/vade z vende oia que possides z ve
ni sequere me. Qđ verū est nisi q̄s voto se astrin-
xisset/sicut clerici in sacris z religiosi ad cōtinen-
tiā: q̄bꝰ ꝓpter votū sponte emissum ꝯsiliū factū est
p̄ceptū: ſm illud: Uouete z reddite:primū ꝯsiliū:
scđm est precepti: Secūdū patet:q2 tenemur nō
spernere sed amplecti tanq̄3 vtilia z expediētia ad
beatitudinis cōsecutionē. Qui eñ spernit cōsiliū
spernit cōsulentē. Et qui iudicat aliqđ cōsiliū inu
tile z vanū: aut reputat ꝯsulentē maliciosū: aut
insipientē/que nephas est cogitare. ¶ Tertia ꝓ-
positio: Eisdē modis quibꝰ tenemur nos cōfor-
mare volūtati ꝯseq̄nti diuini bñplaciti/tenemur
nostrā voluntatē ꝯformare diuine oꝑationi: que
dicit̄ voluntas signi. Patet: quia operatio diui-
na certū signū est volūtatis diuini beneplaciti vt
supra habitū est. Quicq̄d eñ deus operat̄/illud
est ab eo volitū/voluntate beneplacitū ꝯsequēte.
Si quidem nihil operatur nolens aut ignorās.
¶ Quarta ꝓpositio: Uoluntati signi que est ꝑmis
sio/conformari nō debem⁹ vt eadē faciamus: aut
in alijs similia ꝑmittam⁹. Patet hec ꝓpositio: q2
illa que deus ꝑmittit(vt ꝑmissio est signū distin-
ctum ab alijs diuine volūtatis signis) mala sunt
que deus nō impedit. Mala aūt nec facere debe
mus: nec ꝑmittere in alijs/saltē oñia vniuersali-
ter. Alioquin deberemus velle peccata z diuinā
offensam. Hec eñ ꝑmittit deus. vnde Hugo li.
j. de sacramētis par. iiij. Deus permittit mala: z
malus nō est: quia malū ad bonū z decorē vniuer
si nouit optime reformare. Rex aūt z platus ma
lus censend⁹ est/si sine periculo maioris mali ma
lū fieri nō ꝓhibet z impedit/ſ3 ꝑmittit. Tenemur
tñ et obligamur ꝯ dei ꝑmissionē nō murmurare:
q2 iustissime z sapientissime ꝑmittit iuxta sua occul
tissima iudicia z abyssum sue sapiētie infinite. Jn
signū cui⁹ z filijs israel cōtra dominū murmurā
tibus pena grauis nūciat̄. vñ Numeri. xiiij. Oēs
qui nūerati estis a vigesimo anno z supra z mur-
murastis cōtra me: nō intrabitis terrā super quā
leuaui manū meā: vt habitare vos facerē. Unde

1. Cor. 10. et ipsa borreat. Neque murmuraverit; sicut quidam eorum murmuraverunt: et ab exterminatore perierunt. Et tantum de primo modo conformandi se divine voluntati scilicet in volito et in volendi actu: quod est in eo quod vult nos velle. Que sua voluntas nobis innotescit per signa sue voluntatis. ¶ B De tertio scilicet de conformatione quantum est in modo volendi: ut scilicet ea que volumus ex simili charitate: et propter eundem finem velimus: ex qua et propter quem deus vult. Hoc est ex charitate et principaliter et finaliter propter deum longiorem tractatum requirit. Sed hoc sufficiat pro nunc quod quotiens aliquid meritorie volendum est: necesse est ut nostram voluntatem divine conformemus modis supradictis: et ultra hec etiam in modo volendi: ita ut hec ex charitate velimus et principaliter et finaliter propter deum. Et quia non semper tenemur mereri: non tenemur nos semper conformare divine voluntati in modo volendi: quamvis nihil utilius sit viatori: nihil iocundius comprehensori: quam sic se conformare summi voluntati. In hoc enim consistit omne meritum viatoris: et fruitio comprehensoris. Unde breviter ad illam conformitatem tenemur: quandocunque deum super omnia diligere actualiter obligamur. Et hec de ista conformitate sufficiant. Et per hoc ad rationes in principio huius questionis precedenti lectione adductas. Respondetur ad primam: que arguit quod non tenemur nos conformare divino intellectui intelligendo: sed nec voluntati volendo. Dicitur quod non peccamus assentiendo falso difformiter divino intellectui universaliter aut semper quia defectus ille quo intellectus noster assentit falso non est semper ex his que sunt in nostra potestate. Cogitur enim quandoque falsis et sophisticis rationibus quas intellectus solvere deprehendendo defectum earum non potest. Unde in his nullum peccatum committitur sed tantum intellectus ligatur. Et ita non est in potestate intellectus semper se conformare divino intellectui. Defectus autem voluntatis quo minus nostra voluntas se conformat voluntati divine est in nostra potestate: quia in nullo nostra voluntas cogitur ad volendum sive nolendum quodcunque propter sui libertatem. Et propterea deo se non conformat divine voluntati deo et ibi tenetur secundum premissa iuste ad peccatum sibi imputatur. Hinc et de intellectu quantum ad ea que fidei sunt et necessaria ad salutem: si se difformaverit divino intellectui peccatum in foribus est: quia hec credere est in nostra potestate. Non enim credit nisi volens ait beatus Aug. Ad secundum ad oppositum patuit quod et quomodo divina voluntas est regula nostre voluntatis: et per hoc quod in his in quibus est regula voluntas nostra se conformare obligatur. ¶ D Secundum omnes itaque hos modos quibus nostra voluntas divine debet conformari voluntati petimus: ut fiat voluntas dei in nobis dicentes: Fiat voluntas tua. Petimus enim hec dicentes gratiam dei: per quam sua voluntas nedum beneplaciti de quo supra: sed et signi in nobis fiat ut per gratiam tuam universa precepta tua intelligamus sine errore: memoriter teneamus sine oblivione: opere exequamur sine tepore. Sed et prohibita diligenter caveamus: ac consilia non spernentes ferventer amplectamur: universa eius opera collaudemus: et in donis suis ac prosperitatibus gratias agamus. In adversis patientiam servemus. In omnibus nosmetipsos exhibentes sicut dei ministros: per arma iusticie a dextris et sinistris. Ut quod in tuis permissionibus non presumamus nos ipsos atque nobis commissos negligentes: ac tua patientia abutentes thesaurizemus nobis iram in die ire et revelationis iusti iudicii dei. Sed nec tibi in malorum prosperitatibus quolibet remurmuremus. Sed in omnibus tue voluntatis signis secundum sanctissimam voluntatem tuam et iustissimam conversemur. Fiat voluntas tua in nobis: et in modo volendi ut quecunque volumus secundum te et propter te: et in te que domine noster deus et pater principaliter et finaliter ordinemus: secundum apostoli tui sententiam. Sive manducemus sive bibamus: sive aliquid aliud faciamus: omnia in gloriam tuam faciamus. Et sic tua in nobis voluntas fiat: ut tibi viventes et morientes: illis iungamur in celis: in quibus voluntas tua semper et feliciter adimpletur: vel secundum dominum Albertum: petimus quod in presenti dicitur. Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Dum preceptum implemus: prohibitum necavemus: consilium amplectimur: operationem tanquam exemplum sequimur: et in permissione in bonum nobis fieri permittitur. In permissione enim quamvis non velit peccatum quod permittit: tamen vult bonum quod ex ordinatione illius mali in alio provenit. Sicut non voluit crudelitatem decii et aliorum tyrannorum: tamen voluit ex hoc elucescere cunctis in exemplum patientiam Laurentii et aliorum constantiam martyrum. Hec deus nobis fieri oramus corde ore et opere conemur perficere: probantes secundum apostoli exhortationem. Que sit voluntas dei bona beneplacens et perfecta. Bona quidem in preceptis et prohibitionibus. Beneplacens in consiliis et exemplaribus operationibus. Perfecta autem in bono quod in nobis de permissis in aliis malis elicitur. Hec est voluntas dei de qua dicitur. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Sanctificamur deo sic quadruplici dei voluntati conformamur. Hoc enim benigne nobiscum facit deus pater noster que es in celis: quando nostram voluntatem sue voluntati conformat: ut edificentur muri hierusalem: quod de vivis et voluntatem dei facientibus lapidibus instaurantur. Hec Albertus Sequitur

2. Cor. 6.

1. Cor. 10.

Rom. 12.

1. Thes. 4.

Sicut in celo et in terra.

¶ Proposita petitione simpliciter. Fiat voluntas tua: eius perfectio specificatur cum additur. Sicut in celo et in terra. Res enim perfecta et magna petitur: cum ita voluntas fieri optatur in terra sicut in celo perficitur. Unde Cassianus ait col. ix. Non potest maior esse oratio quam optare ut terrena mereantur celestibus coequari. Exponitur autem hec particula pluribus modis secundum diversas celi et terre acceptiones. Accipitur enim celum vel pro celestis patrie incolis. Pro superiori portione rationis: pro sanctis hominibus et iustis: pro superioribus mundi speris. De quibus etiam supra dictum est lectione. lxv. Primo modo exponitur. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Fiat voluntas tua: ut sint homines similes angelis: et sicut voluntas dei ab illis impletur in celo/ita etiam hi qui sunt in terris: non suam sed eius universi faciant voluntatem. Huic expositioni consonat

beatus Augu. Petit̃ inq̇t vt sicut dei volũtas fit
in angelis/qui celi sunt: q̇ ipõ ꝑfruuntur: nullo
errore obnubilãte ipoꝝ sapiam: nulla miseria im
pediente coꝝ beatitudinẽ: ita etiam fiat in terra i
sctis. i. hoib⁹ iustis q̇ sunt in terra: ⁊ de terra q̃tũ
ad corpus facti. Sicut tñ non dr̃ oimod. in simi
litudinẽ sm ꝓportionabilẽ equalitatẽ sm ꝙ con-
uenit viatorib⁹ ⁊ ꝑegrinis. Hinc sctũs Tho. Pe-
tim⁹ vt sicut celi ciues ꝯformãt volũtatẽ suam vo
luntati diuine/ita vt faciãt homies in habitatõe
terrestri. Scd̃o mõ sm glo. Matth. vj. exponit̃
de spũ ⁊ carne: siue supiori ⁊ inferiori portõe. Sic
ergo petim⁹ obedientiã carnis ad spũm: vt caro
spũi non rebellet: sed ꝑfecte obediat. Unde dicit
sm spm̃ celum sum⁹: sm carnẽ terra. Oram⁹ igi
tur vt sicut in celo. i. in spũ: sic in terra. i. in carne/
fiat volũtas tua vt sic caro ⁊ spũs sint vn⁹ hõ spũ
alis: ⁊ simul ferant̃ in deũ. Quo ꝓpha se totũ di-
cit in deo iubilasse: Cor meũ inquit: caro mea ex
ultauerũt in deũ viuũ. Petim⁹ igit̃ sm hoc/quod
spũs siue rõ que est supior pars homis (⁊ ꝓpter h̃
celum dr̃) suadet ⁊ dicat sm illud quo ad optima
depicat̃: illi ⁊ caro. i. sensualitas/q̃ est pars inferi-
or homis: ⁊ ideo terra nũcupata: ⁊ que aduersus
spm̃ ꝯcupiscit/ꝯsentiat: vt sic sublata dissensione
rixa ⁊ aduersitate q̃ est inter carnẽ ⁊ spm̃/caro obe
diat spũi: ⁊ totus homo diuino bñplacito ꝯfor-
met̃. Sic exponit beat⁹ Cyprianus: Fieri petim⁹
voluntatem dei sicut in celo ⁊ in terra. qd̃ vtrũq̃
ad ꝯsummatõem nostre voluntatis ꝑtinet ⁊ salu-
tis. Nam cũ corpus e terra ⁊ spm̃ possideamus e
celo/ipi terra ⁊ celũ sumus: ⁊ in vtroq̃. i. in cor-
pore ⁊ spũ/vt dei voluntas fiat oramus. Est eniz
inter carnẽ ⁊ spũm colluctatio: ⁊ discordãtib⁹ ad-
uersus seinuicem q̃tidiana ꝯgressio: vt non q̃ vo
lum⁹ ipã faciamus dum spũs celestia ⁊ diuia q̃rit
caro terrena ⁊ secularia ꝯcupiscit: ideo petimus
impẽse inter ista duo ope ⁊ auxilio dei ꝯcordiam
fieri. Ut dum ⁊ spũ ⁊ carne volũtas gerit̃: q̃ ꝑ cũ
renata est aia seruet̃. Et sequit̃: Quotidianis im-
mo ꝯtinuis oroib⁹ h̃ ṗcamur: sicut in celo ⁊ in ter
voluntatem dei circa nos fieri: qꝛ hec est volũtas
dei/vt terrena celestib⁹ cedant: spũalia ⁊ diuina ṗ
ualeãt. Hec Cyprianus. ¶ K Tertio mõ ex-
ponit̃ de hoib⁹ iustis ⁊ pctõrib⁹: ita ꝙ ꝑ celum in
telligat̃ ecclĩa iustoꝝ seu fideliũ sm legem celi vi
uentiũ: ⁊ ꝑ terrã ꝯgregatio pctõꝝ terrena queren
tiũ: ꝓ quoꝝ ꝯuersione ⁊ iustificatõne orare debe-
mus ex charitate vt ad dei fidẽ/cultũ ⁊ agnitõez
veniãt: ⁊ celi fiant. De hoc btũs Augu. in smone
de orõne dñica dr̃: Huius petitõis est alius sen-
sus pius valde. Moniti eñ sumus orare ꝓ ini-
micis nr̃is q̇ terra sunt: q̃si dicam⁹: Credant ini-
mici nostri sicut ⁊ nos in te credim⁹. Terra sunt
iõ nob aduersant̃. Celi fiant ⁊ nobiscũ erũt. Hũc
etiã intellectũ tãgit btũs Cyprianus: vt recitat b.
Aug. in li. de dono ꝑseuerãtie di. Uidit ⁊ aliũz in
his verbis sensum/btũs martyr Cyprianus: vt scz
ꝓ infidelib⁹ q̇ sunt adhuc in terra: terrenum tñ

hoiem portãtes orare intelligant̃ fideles: q̇ cele-
sti hoie induti nõ imerito celi noie intelligunt̃. vñ
sensus est sm eũ Fiat volũtas tua in infidelib⁹ sic̃
in fidelib⁹ Et p⁹ ibdit Nõ ꝓ tñ fidelib⁹ vt augea
tur in eis vel ꝑseueret fides Uerũ etiã ꝓ infidelib⁹
vt habere incipiãt sctã ecclĩa orat: vt q̇ adhuc sũt
ꝓma natiuitate terreni incipiãt esse celestes ex aq̃
⁊ spũ nati. Huic cõcordat etiã btũs Chrys. super
Matth. di. Hinc dñs ꝓ orbe terraꝝ orationẽ cui
liber nr̃z iniũxit. Neq̃ eñ dixit: Fiat volũtas tua
in me vel in nob: sed vbicũq̃ terrarũ: vt soluat̃ er
ror: plantet̃ veritas: ⁊ expellat̃ neq̃tia vniuersa:
⁊ reuertat̃ virtus: vt in nullo iã differat celũ a ter
ra Si eñ hoc fiat nihil distabũt q̃ infer⁹ sunt ab
his q̇ supius ⁊ si natura differãt angelos alteros
terra nobis ostẽdente. Hec dicit: qꝛ hoies sic cele
stẽ in terris vitã agẽtes sic̃s erũt angelis: i. nõ na-
tura terrestri sed cõuersatiõe celesti. Quarto mõ
exponit̃: intelligẽdo ꝑ celũ/hoc materiale celũ: ⁊
ꝑ terrã hoies in terra cõstitutos: vt sit sensus. Fi-
at vo. tua sicut in celo ⁊ in terra. i. sicut illa q̃ in ce
lo materiali sunt tue parẽt volũtati. Ita ⁊ hoies
hocipm ondant. Illa eñ q̃ ibi in celestib⁹ spher̃
sunt: dei ordinatõem nequaq̃ transgrediuntur.
Sol eñ iuxta dei ꝯstitutũ ꝯtinue mouet̃ de oriẽ
te in occidẽtẽ: ⁊ ad dei nutũ ꝯtra cursum natura-
lem diuino bñplacito obedit: stãdo tpe Iosue: re
trocedẽdo tpe Ezechie. Cetere q̃z stelle/sphere ⁊
planete dei ordinatõi in suo cursu obediũt. Ita et
in nobis petim⁹/vt nihil dei ṗceptis ꝯtrarium in
ueniat̃: sed vt ꝑfecte illi obediamus: nunc currẽ
do de ꝟtute in ꝟtutem: nunc stando ꝑseueranter
ac fortiter contra oẽs hũi inimicos in bono: nũc
retrocedẽdo ꝑ ꝯuersionẽ a vita ꝑuersa ⁊ ꝑditĩs mo
rib⁹. Uel sic: Fiat vo. tua sic̃ in ce. ⁊ in terra. i. si in
celo eit fertilitas sm diuinũ bñplacitũ ⁊ institutũ
causalr̃. s. Et in terra idipm ab hoib⁹ accepet̃ vt
ꝯtra prudentiã diuinam non remurmurẽt neq̃
ꝯtra ipsius sapientissimã ordinatõem. ¶ L
Est tñ in hac clausula notãdũ/ꝙ sm Chrys. hec
ꝑticula/sicut in celo ⁊ in terra: referri debz ad oẽs
ṗdictas petitões. s. sanctificet̃ nomẽ tuũ. Aduẽ.
regnũ tuũ. Fiat volũ. tua. Et sic erit sensus: Pr̃
nr̃ q̇ es in ce. scificet̃ no. tu. sic̃ in celo ⁊ in ter. i. sic̃
scti in celo te ꝑfecte sctificãt: qꝛ vidẽtes clare ⁊ fa-
cialr̃ tuã maiestatẽ ⁊ immẽsaz ꝑfectõem te diligũt
honorãt ⁊ laudãt sine intermissione ⁊ fastidio eter
nalr̃. Ita da nobis vt adhuc in terra manẽtes sã-
ctificem⁹ nomẽ tuũ sm nr̃e fragilitatis possibili-
tatẽ/vt vite hui⁹ cursus finit ac adimittit. Rursus
Pr̃ nr̃ q̇ es in celis. Adueniat regnũ tuũ sicut in
celo ⁊ in terra. i. sicut in celo existentib⁹ regnũ gl̃ie
tue iam aduenit eterna. s. btitudo: ita ꝯcede ⁊ no-
bis in terra morãtib⁹ vt post hui⁹ vite cursuz eter
na btitudo ꝯferat̃. Demũ pr̃ nr̃ q̇ es in celis: Fi-
at volũtas tua sic̃ in ce. ⁊ in ter. i. sicut celi ciues
ꝯformes sunt tue volũtati ꝑfecte. s. sine quanta-
liber declinatõne. Ita dona nobis terrigenis vt
non nostrã h̃ tuã volũtatẽ ꝑficiam⁹. Ut velimus

vniuersa que te nos velle cognoscim⁹: impleam⁹ que p̄cepisti: fugiam⁹ que ꝓhibuisti: affectemus q̄ ꝓmisisti: amplectemur q̄ cōsuluisti: opa tua magnificem⁹: ac te in oibus benedicem⁹. Et sicut celi ciues in tue volūtatis ꝯformitate sunt stabiliti: vt ab illa declinare nequeāt. Ita ⁊ nr̄a in ea ꝯformitate q̄ est dicta fortiter ꝑseueret. ℂ M Sed circa hāc particulā dubitat. Utrū bti in celo possint se diuie volūtati difformare. Et ꝙ sic arguit ꝑ illō Job. iiij. Ecce q̄ seruiūt ei nō sunt stabiles ⁊ in angel' suis reꝑperit prauitatē. Prauitas aūt nō est sine recessu a diuina volūtate: q̄ si semel facta est i celis: nō videt in futurū impossibilis. In oppositū videt: qꝛ in illo regno btitudinis nihil pōt esse inquinatū. Declinare aūt a diuina volūtate magna est iniquitas que si ibi pōt committi ⁊ cōmittēte eos a regno illo expelli: quō diceret scriptura: Et q̄ bona egerūt ibūt ad vitā eternā. Nō eni est illa vita eterna a qua ꝓpt' pctm̄ expellit. Prio r̄ndebit de facto. Scdo de possibilitate. Quo ad primū dicendū/ꝙ beati in celo ꝑfecte cōformāt se diuie volūtati nec vnq̄ se illi difformabūt: volēdo ꝯtrariū ei⁹ qd̄ de⁹ vult. Quid eni magnū christus instituisset viatores orare vt fiat in eis volūtas dei sicut in beatis in celis: si illi sicut nos a bono ad malum possent declinare: ⁊ difformes fieri diuine volūtati: parū prestātior esset ipsorū cōditio si illā quā adepti sunt beatitudinē: ꝑ prauā volūtatē possent amittere: cū nil infelici⁹: nihil sit miseri⁹ q̄ meminisse se fuisse felicē. Minor est cruciatus bonū imꝑfecte cognitū nō adipisci q̄ a possesso cū gaudio ⁊ exultatiōe exultare. Sic igitur adepti sunt beatitudinē: ⁊ in eternū illa nō priuabunt. Priuarent autē si se diuine voluntati difformarēt. Si nāq̄ hui⁹ tpis hoies indigni fiunt dei gratia: cū dei volūtati aduersant: nō obstāte ipsoꝝ fragilitate: ⁊ multipliciter ad peccādū impellunt: nūc a carne ꝓpria: nūc a demonibus: nūc a falsis fratribus: quātomagis iā glorificatos necesse foret a btitudine excidere: si nullo impetu ꝑurgēte diuine volūtati conarent repugnare. Hoc q̄ ꝓcul est a ciuibus ⁊ incolis regni celoꝝ q̄ ad beatitudinē nō momētaneā ⁊ trāsitoriā: s̄ stabilē ⁊ ꝑpe-
Mat.2 tuā sunt inuitati. Dicēte christo: Uenite bn̄dicti pr̄is mei ꝑcipite regnū vob a cōstitutiōe mūdi p̄paratū. Et seqt. Ibūt isti in supplicīū etnū. Justi aūt in vitā eternā. Eterna aūt hec vita ⁊ btitudo nō esset si per pctm̄ ⁊ difformitatē ad dei volūtatē interrūperet. Un̄ sicut dānati nō cōformabūt se diuine volūtati: qꝛ ipsa volūtas mala ⁊ supba ascēdit semꝑ vt dicit ꝓpheta ita ecōuerso bti non difformāt sea diuino bn̄placito: sed neq̄ vnq̄ se illi difformabūt: ꝓpt' qd̄ idē de ipsis ait. In secula seculoꝝ laudabūt te. hinc Aug. li. iij. de tri. c. vij. Null⁹ volet male viuere in illa felicitate: aut volet aliqd qd̄ deerit: aut deerit qd̄ voluerit q̄cquid amabit aderit/nec desiderabit qd̄ nō aderit. Omne qd̄ ibi erit: bonū erit ⁊ summ⁹ de⁹ summū bonū erit atq̄ ad fruendū amantibus presto erit. Et sequit ad ꝓpositum. Et qd̄ est oino beatissimū ita semꝑ fore certū erit. Ecce dicit btūs Aug. ꝙ certū erit beatis ꝙ ab illa beatitudine nunq̄ segregabunt/s̄ felices eternaliter ꝑmanebūt: eapropter suas volūtates diuine volūtati nō difformabūt: qꝛ hoc sine pctō fieri nō posset. Pctm̄ aūt in eis locū nō habet. Un̄ idē dicit in ench. Sicut nūc aia nostra nō hꝫ nolle infelicitatē sic ⁊ nolle iniquitatē semꝑ habitura est i vita scꝫ beata: propter qd̄ ⁊ describens beatitudinē vbi supra dicit. Beat⁹ est qui habet quicquid vult: ⁊ nihil mali vult. Difformari aūt se diuine volūtati malū est etiā in viatoribus: quare in beatis minime reperit: qꝛ per h̄ beatitudine priuarent. Si eni pctm̄ ante adeptā beatitudinē hoies repellit a btitudine: qꝛ malis dicet saluator: Ibūt hi in suppliciū eternū: quāto magis si btūs peccaret a beatitudine pelleret. Et ita beatus fieret miser: ⁊ sic beatitudo nō esset perpetua qd̄ est cōtra statim allegata. Et eiusdē Aug⁹. xiij. de trini. c. viij. Nullo mō igit esse poterit vita veracit' btā nisi fuerit sempiterna. ℂ N Quo ad scdm̄ scꝫ possibilitatē. Utrum scꝫ beati possint se diuine voluntati difformare. Accipiēdo illam ꝓpositionē in sensu diuiso: sicut de rigore verboꝝ accipit: potest tripliciter intelligi. Primo vtrum beati ex naturali cōditione sue nature possint peccare: aut potentiā habeāt ad difformandū se diuine volūtati. Scdo verū ꝑ aliqd sibi inexistēs tollat ab eis posse peccare: qualiter i igne caliditas tollit potentiā frigefaciēdi. Tertio an aliqua causa extrinseca impediat btōs: ne se difformare possint diuine volūtati. ℂ Quantū ad p̄mū intellectū dicendū: ꝙ cōsiderādo naturas beatoꝝ fm̄ se ⁊ naturales ꝓprietates nō vident ipsis deesse potētia ad peccandū. Nulla eni creatura ex natura ꝓpria est simpliciter impeccabilis: s̄ q̄libet deficere pōt a rectitudine diuine volūtatis. vn̄ Ans. in li. cur deus hō. R̄ndens discipulo querēti ab eo: cur nō potuit deus facere creaturā rōnalē impeccabilē. R̄ndet: qꝛ nō potuit ipam facere deū. Itē btūs Aug. cōtra maxim: Cuicūq̄ rationali creature p̄stat vt peccare nō possit non est hoc nature ꝓprie sed diuine grē. Ex quibus cōcludit beatos ex ꝓpria natura nō esse ipeccabiles. Et ꝑ illo arguit a posteriori. Nā angeli bti ante adeptionē beatitudinis fuerūt in via: siue in statu vie in quo poterant bene ⁊ male agere: quod ostēdit effectus: quoniā aliqui peccauerūt ⁊ dānati sunt: aliq̄ stando meruerūt beatitudinem ⁊ cōfirmati sunt. Cū ergo in vtrisq̄ naturalia manserunt integra: neq̄ substātialiter fuerūt mutata: igit quātū est ex pte nature remāsit in eis potētia ad omē id ad qd̄ prius potētes extiterūt. Et fm̄ h̄ accipi debet dictū bti Hiero. in trac. de filio ꝓdigo. Sol⁹ deus est in quē pctm̄ cadere nō pōt scꝫ ꝓprie sue nature ꝑfectione. ℂ O Quantū ad scdm̄ intellectū videtur posse concedi: beatos peccare non posse. Habent eni intra actum beatificū ⁊ gratiā: que miseriā culpe secum non cōpatiunt. Habent aūt non

ſicut nos in hac mortali vita habemus gratiā ia qua frequēter p pctm̄ excidim⁹: ⁊ iterū p penitentiā recuperam⁹: ſed habēt inamiſſibiliter: nec eſt in eoꝝ ptāte ſe ab illis nudare. Beatitudo eīm ſicut ⁊ gratia a ſolo deo eſt: ita vt btūs btitudinē non eliciat: ſed dūtaxat eā a deo recipiat. Quapropt̃ non eſt in ſua ptāte vt eā a ſe remoueat: ꝗuis eīm poſſibile eſt beatū ceſſare ab omī actu quē cauſat ex ſua libertate. Non tñ eſt poſſibile vt deſtruat qd̄ in ſe hȝ p actionē ſupioris agētis maxime dei: qui pſtātior eſt in cōſeruādo ſuū effectum: ꝙ̄ ſit creatura ipm̄ abijciēdo. Ueꝝ qꝛ beatitudo ⁊ grā accidēs eſt p accidēs: id ꝯtingēter in exiſtēs beato. Nec btūs has naturaliter ſibi determinat ſicut ignis calorē a q̄ naturaliter ſepari nō pōt: ſꝫ tota inſepabilitas eſt ex beneplacito diuine volūtat̃ſ. Idcirco meli⁹ reducit̃ impeccabilitas btōꝝ in deū tanꝙ̄ in cauſaȝ extrinſecā. Fm tertiū intellectū pmiſſum ꝙ̄ in cām formalē fm intellectū ſecundū. Uñ fm h dicēdū: ꝙ bti ſe nō pñt diuie volūtati diſſormare: qꝛ ita ſunt in bono ꝯfirmati ꝙ ad malū declinare nō pñt. Cōſiſtit āt hec cōfirmatio in vno poſitiuo ⁊ in vno q̄ſi puatiuo ſeu negatiuo. Poſitiuū eſt ꝙ de⁹ ꝯſeruat ſine interruptione actū beatificū in btō: q̄ eſt maxim bonū cui⁹ natura intellectual̃ capax eſt: ⁊ iō eā creatura remouere nō pōt. Deo eīm q̄s reſiſtit. Negatiuū eſt qꝛ ſtatuit deus nō velle coagere btō ad actū btitudini formaliter vel virtual̃r repugnantē: ꝙ̄ propter btūs ex virtute ſua actiua nullū talē poteſt elicere: quo demereret̃ beatitudinē pdere qꝛ cauſalitas dei requirit̃ ad pductionē cuiuſlibet effect⁹ poſitiui: qua ſuſpenſa nulla creatura pōt quicꝙ̄ efficere. ¶ P Ex his duobꝫ ſimul: beati ſunt in beatitudine ppetuo cōfirmati: ſcꝫ ex eo ꝙ de⁹ ppetuo ꝯſeruat in eis actū ſcꝫ clare viſiōis ⁊ pfecte fruitionis: in q̄bus eſt eſſentialis btitudo. Ex ſecūdo ſunt indefectibiles: qꝛ pter ſubtractionē diuie cauſalitatis habere nō pñt volubiles cogitatiōes circa btitudinē: nec elicere poſſunt actus btitudini q̄litercūꝙ̄ cōtrarios: ſed nec omittere actū ad quē tenent̃ actū ſcꝫ diuine ac fruitiue dilectionis: q̄ intenſiſſime ⁊ ſuper oīa diligūt deū: qꝛ ille ꝯſeruat̃ a deo cui repugnat oīs inordinatus actus et omiſſio inordinata. Et fm hoc intelligi pōt dictū bti Aug. ſupra allegatū ſcꝫ nō poſſe peccare nō cōpetit illis ex natura ſed grā. i. gratioſa dei volūtate. Et ex reuelatiōe hoꝝ duoꝝ bti ſunt ſecuri de ſua btitudie: qꝛ de⁹ reuelauit eis ꝙ vult ſp btitudinē in ipſis ꝯſeruare: ⁊ ipſis nō coagere ad actū malū ſibi diſplicentē: ⁊ ſic ptꝫ intellectus alteri⁹ qd̄ addit Aug⁹. ſcꝫ ꝙ beatiſſimū eſt ita ſp fore certū erit: ſcꝫ p reuelationē dei. ¶ Ad argumentū ⁊ oppoſitū. Rñdet̃ ꝙ in angelis repta eſt prauitas ante beatificationē eorū dū adhuc erāt viatores. Sed poſt adeptā beatitudinē null⁹ cecidit de ſtatu beatitudinis: qꝛ in ipſa ꝯfirmati: beatitudinē in ipſis deo ppetuo cōſeruāte. Et tantū de illo dubio. ¶ Q Sūmando igit̃ que dicta ſunt: deuot⁹ orator hāc petitionē pferēs ita meditatiōis ſue attentionē verbis accōmodet vt dicēs. Fiat vo. tua cū affectu mentis credat deū vt abbas Yſaac ait: oīa q̄ vidētur vel aduerſa vel pſpera p nr̄is vtilitatibꝫ diſpēſare. Magiſqꝫ eū p ſuoꝝ ſalute ⁊ cōmodis puidū atqꝫ ſolicitū ꝙ̄ noſ ipſos eſſe p nobis. Hoc credēs affectuoſe petat. Fiat vo. tua ſicut in celo ⁊ in terra. Da pr̄ nr̄ q̄ eſ in ce. ſpm̄ boni cōſilij: q̄ miſericordes effecti: tuaꝫ voluntatē in terris ipleam⁹ p modolo viciſſē implet̃ in celo p mō patrie auaricia religata. Dona pr̄ nr̄ glīaꝫ tuā: p quā iſta volūtas terrā deſpiciēs eſſe incipiat deiformis. Hec eīm eſt volūtas tua: tua voluntas tua ſal⁹ nr̄a eſt: q̄ vis oēs hoīes ſaluos fieri: ⁊ ad veritat̃ agnitionē venire. j. Thi. ij. Uolūtas tua ſctificatio nr̄a eſt: vt mūdati ⁊ ſctificati i terra illuc introire poſſim⁹: q̄ nihil coinquinatū poterit introire. Uolūtas tua eſt: vt nō moriat̃ pctōr: ſꝫ cōuertat̃ ⁊ viuat. Uolūtas tua eſt: o pr̄ nr̄ quā chr̄s vnigenit⁹ tu⁹ de celo i terrā miſſus ⁊ fecit ⁊ docuit. Hec eſt hūilitas in cōuerſiōe ſtabilitas in fide: verecūdia in verbis: in factis iuſticia: in opibꝫ miſericordia: in moribꝫ diſciplina. Iniuriā facere nō noſſe: factā tolerare: poſſe cū fratribꝫ pacē tenere: deū toto corde diligere. Amare in illo qd̄ pater eſt: timere qd̄ dñs eſt. Chriſto nihil oīno pponere: qꝛ nec nobis ille quicꝙ̄ ppoſuit: charitati ei⁹ inſepabiliter adherere: cruci eius fortiter ac fidenter aſſiſtere. Qñ de eius noīe ⁊ honore certamē eſt: exhibere in ſermone ꝯſtantiā: qua cōfitemur: in q̄ſtiōe fiduciā q̄ ꝯgredimur: in morte patientiā q̄ coronamur. Hoc eſt coheredē chriſti velle eſſe: h eſt pceptū dei facere: h ē volūtatē patris adimplere. Fiat igit̃ o pater volūtas tua: tū in pctōꝝ cōuerſione: p opus penitētie. In ꝯuerſorū ſctificatiōe: p mun⁹ grē. In ſanctificatoꝝ ſaluatiōe: p donū pſeuerātie. In ſaluatoꝝ perpetua clarificatiōe: p donū glīe. Fiat inquā ſicut in celo ⁊ in terra: ſicut in angel̃ ſic in hoībꝫ: ſicut in iuſtis ſic in pctōribꝫ et aduerſis. Sicut in portione ſuperiore mētis: ſic i ſenſualitate carnis. Sicut in chr̄o capite q̄ venit de celis: ſic in eccl̄ia ei⁹ corpe q̄ peregrinat̃ in terris. Fiat: vt pfecta ꝯformitate tue ſctiſſime volūtati ꝯſentiam⁹: quatin⁹ oīa tibi placita approbem⁹: ſalutis antecedētia apphendamus: pceptis phibitionibꝫ cōſilijs obtēpem⁹: in oībꝫ donis ⁊ opibꝫ te benedicam⁹. In pmiſſionibꝫ tuā miſericordē patientiā agnoſcamus. Nec aliud velle ⁊ nolle cōcupiſcam⁹ niſi qd̄ te patrem noſtrū qui in celis es nos velle nouim⁹ ⁊ nolle. Sicꝙ̄ nos perſeuerātes in tua ſola bona ſemp ⁊ optima volūtate: ⁊ nūc in terris tēporaliter: ⁊ dehinc in celis viuere eternaliter valeamus.

Ezech. 33.

Lectio LXX

A

PAnē noſtrū quotidianū da nob hodie. ¶ Premiſſis petitionibꝫ p bonis maximis ꝯ.

gloria regni ac ꝓ medijs scȝ grã quã ad regnũ per
uenit̃/deũ pr̃em oramus. Sequit̃ petitio quar-
ta qua ꝓ bonis infimis/bonis scȝ corꝑis t̃p̃alibꝫ
ac fortune pr̃em obsecram⁹. Et lȝ ad lr̃am peti-
tio illa de bonis ad corꝑis sustentatõem ꝑtinenti
bus: ꝛ ꝑ panẽ q̃tidianũ intellectis exponat̃: ni-
bilomin⁹ ꝑ sctõs ꝛ doctores ei⁹ expositio ad ea q̃-
bus nutrit̃ aĩa/extẽdit̃ ſm mlťiplicẽ panis mysti
cã ſcatõem. Est eñ panis naturalis sustentatõis
penitẽtie ꝛ laboris/intelligẽtie illuminãtis/grẽ vi
uificãtis/eucharistie ꝯfortãtis/deuotiõis sursum
agentis/glorie ꝯsummãtis. Pri⁹ tñ q̃ȝ de mysti-
cis tractet̃/ꝓseq̃mur ad lr̃am de pane corpus su
stentãte. Ubi in p̃mis aduertẽdũ/ꝙ lȝ ſm apl̃i do
ctrinã ꝓhibeamur carnis curã agere in desiderijs
Roma.3. Possum⁹ tñ curã ei⁹ gerere in his q̃ saluti ei⁹ sunt
necessaria: ꝛ q̃ ad naturalẽ ei⁹ subsistẽtiam req̃rũ
tur. Pro his eñ obtinẽdis docuit nos Chr̃s ora
re ꝛ dicere: Panẽ nr̃m q̃ti. da no. ho. Uoluit aũt
Chr̃s nos q̃ filij sum⁹ dei: quoꝝ p̃r celestis ꝓuidẽ
tiã gerit spẽalẽ: ab eodẽ pr̃e q̃tidianũ panẽ ꝛ victũ
req̃rere: vt ipsum pr̃em nostꝝ recognosceremus.
Profiteremurq̃ȝ nos ipsius ꝓuidentia indigere.
Quod maxime humili p̃ce ostendimus. Nam q̃
ab alio petit/in se indigentiã ꝛ in alio beneuolen
tiã attestat̃: petẽdo itaq̃ȝ nr̃aȝ indigẽtiã ꝯfitemur
Sum⁹ eñ ꝯpositi ex duabꝫ substãtijs corꝑe scȝ ꝛ
aĩa: q̃ꝝ q̃libet iura nature sue ꝯditõem indiget re
fectõe/defensione/ꝯseruatõe: varijs q̃ȝ adiutorijs
ꝛ sustẽtamẽtis. Pro q̃bꝫ habem⁹ deũ iugiter im-
plorare. Petim⁹ aũt ea q̃ ad salutẽ aĩe ꝑtinẽt: dũȝ
oramus vt in nobis dei nomen sanctificet̃: vt no
bis regnũ glorie adueniat: vt ꝑ grãm nostrã vo-
luntatẽ diuine voluntati ꝯformemus: ꝯsequen-
ter nũc req̃rimus iuuamẽta/q̃bꝫ corp⁹ reficiam⁹/
dicẽtes: Panẽ nostꝝ q̃ti. da nob hodie. Nomine
aũt panis omnia intelligenda sunt/q̃bꝫ humani
corꝑis fragilitas ad sui sanitatẽ ꝛ ꝯseruatõem in-
diget: vt sunt ꝯueniens cibꝰ ꝛ potus/vestitus/ha
bitatio ꝛc̃. vñ Gen. xxviij. dixit Jacob patriarcha
Si dñs dederit mihi panem ad vescendũ ꝛ vesti-
menta quo operiar: erit mihi dñs in deũ. Ubi ꝑ
panẽ (sicut in plerisq̃ȝ alijs scripture locis) intel-
ligitur victus necessari⁹ ad aĩalis vite sustentatio
nẽ. Et hoc est quod dr̃ btũs August. ad Probam
Dicẽtes Panẽ no. q̃ti. da no. hodie. sufficientiam
vite illã noĩe panis/significam⁹. ℂ B Fecit
aũt dñs mẽtõem de solo pane/ꝛ nõ docuit nos
expsse petere carnes/pisces/vinũ ꝛc̃. cum tñ ho-
mines his indigeant ꝓ ꝯpetẽti ac salubri sua su-
stentatõe vt ex modo loq̃ndi nobis insinuaret/vt
q̃ȝtum ꝯmode possumus/paucis ꝯtenti simus:
ꝛ ꝯmunibꝫ ad victũ necessarijs. vñ dr̃ Chrysosto.
Christus solũ panẽ petendũ docuit: vt habentes
alimẽta ꝛ quibꝫ tegamur his ꝯtenti simus: innu
ens ꝙ solum petere habeamus necessaria: nõ de-
licata nec sup̃flua. Ideo postulãda sunt nobis ne-
cessaria vite ꝛ nõ ciboꝝ diuersitates ꝛ vina odori
fera ꝛ cetera q̃ delectãt guttur: onerãt vẽtrẽ: ꝛ mẽ

tem ꝑturbant: sed panis qui põt subam corporis
sustentare. Unde ꝛ sapientissimus Salomon nõ
ꝓ sup̃fluis: sed ꝓ necessarijs orauit ad dñȝ dicẽs:
Mendicitatẽ ꝛ diuitias ne dederis mihi: sȝ tm̃
tribue victui meo necessaria: ne forte saciatus: il-
liciar ad negandũ ꝛ dicã: quis est dñs: aut egestã
te ꝯpulsus furer ꝛ ꝑiurem nomẽ dei mei. Pro-
uerb. xxx. Que aũt sunt necessaria vite exp̃mitur.
Eccl̃i. xxix. Initium vite hominis aqua ꝛ panis ꝛ
vestimentũ: ꝛ dom⁹ ꝓtegens turpitudinẽ. Idem
xxxix. ℂ C Sumpsit aũt ex hac particula q̃-
rundã error occasionẽ dicẽtiũ: ꝙ fideles solũ lici
te possunt petere a dño ea q̃ ad victũ tenuissimũȝ
spectãt/panem scȝ ꝛ aquam: ꝙq̃ȝ peccent omnes
q̃ se laucius ꝛ largius reficiũt q̃ȝ victu tenuissimo
quo natura ne deficiat valeat sustentari. Sed hu
ius erroris falsitas patet ꝑ aplum. j. ad Coꝝ. iiij
vbi ꝯtra quosdam erroneos doctores loquẽs di
cit. Tales ꝓhibent nubere: quasi scȝ malũ sit ꝛ p̃
cipiũt abstinere a cibis quos deus creauit ad ꝑci
piendum cum grãꝝ actione fidelibꝫ: ꝛ his q̃ co-
gnouerunt ṽitatem: q2 omnis creatura dei bona
est ꝛ nihil reijciendũ qđ cum grãꝝ actõe ꝑcipitur
tanq̃ȝ ꝓhibitũ a ceremonijs ve. le. qm̃ cerimonie
ille cessauerũt qđ tñ sic docẽtes astruxerunt. Aut
tanq̃ȝ a deo tenebraꝝ creatũ: aut legali obseruan
tia ꝯmune ꝛ immũdũ. Preterea chr̃s aplos q̃s
docuit hanc orõem: dum eos mitteret ad p̃dicã-
dum hominibꝫ fidem: non p̃cepit comedere solũ
panem ꝛ bibere aquam. Sed in quãcũq̃ȝ domũȝ Luce.10.
intraueritis ait: in eadẽ manere edentes ꝛ biben-
tes q̃ apud eos sunt. Non est tñ verisimile quin se
pius recepti sunt ab his qui etiam lautos cibos
p̃parauerũt. Preterea Christus in ꝯuiuio nupti Joan.2.
ali quo aquã ꝯuertit in vinũ: nec ipse tũc aquaȝ bi
bisse legit̃: ꝛ alijs vinũ ministrasse. Ite cũ ipse domi Joã.6.
nus magnã multitudine refecit in deserto nõ so-
lũ panẽ ſȝ ꝛ pisces multiplicauit. Et dñs ipe q̃ȝq̃ȝ
homo fuerit sobri⁹ ac tempatissim⁹/in nullo ṽtu-
tis medium excedens: tñ sic cum hoĩbꝫ ꝛ vsitatis Matth.15
cibis vescebat̃: vt q̃dam pharisõꝝ polluto ore
(p̃m) vorato rẽ carniũ/ꝛ potatorẽ vini appellaue-
rut. Preterea chr̃s in euãgelio ꝯtra phariseos/q̃
cibos discernebãt: ꝛ circa ipsas ceremonias obser
uabant diuersas dr̃: Audite ꝛ intelligite: oẽ qđ
intrat in os/in ventrẽ vadit: ꝛ in secessum emit-
titur: non coinq̃nat aĩam: q̃ ṽo de ore ꝓcedunt ꝛ
de corde exeunt: ea sunt q̃ inq̃nant hoĩem. Ad idẽ
facit qđ dixit dñs ad Noe p⁹ diluuiũ: oẽs pisces
maris manui vestre traditi sunt: ꝛ omne qđ mo-
uet ꝛ viuit erit vobis in cibũ: quasi olera virentia
tradidi vobis oĩa excepto ꝙ carnẽ cũ sanguine nõ
comederis. Ex quibꝫ satis videt̃: ꝙ licitũ est ho-
minibꝫ alijs cibis q̃ȝ aqua ꝛ pane siue tenuissimo
victu vti: ex ꝯcessione beneuolẽtie dei exẽplo chr̃i
ꝛ aploꝝ. Quapropter ꝓ his possum⁹ licite orare.
ℂ D Sed q̃d de salsamẽtis ac ciboꝝ varie-
tatibꝫ/exquisitissima cocoꝝ arte/aromaticis spẽ
ciebus conditis ꝛ mlťiplicatis: q̃bꝫ plurimi vtũt̃.

Nunq̃ orantes: panē nostrū q̄tidia. da. no. pñt
hanc petitionē referre ad hoꝝ ferculoꝝ multipli/
ciū donationē. ℭ Rñdet q̄ cibi ꝑparati delicate:
ſm medicine aut cocoꝝ arte de ſe mali non ſunt:
ſed res ſunt indifferētes ad bonū ⁊ ad malū. Di/
cunt aūt boni ⁊ mali occaſionaliter ex ipoꝝ bono
⁊ malo vſu q̄ ex ordinato aut ꝑuerſo hoīs appeti/
tu cibū ſumētis ꝓcedit. Vñ btūs Grego. iij. mo/
ral. nō cibus: ſed appetitus eſt in vitio. vñ lautio
res cibos q̄nq̃ ſine culpa ſumimus ⁊ abiectiores
nō ſine reatu cōſcientie degustamus: ⁊ exēplificat
Eſau primatū ꝑ lenticulā ꝑdidit: ⁊ Helyas in he
remo virtutē corꝑis carne edendo ſeruauit. Vñ
⁊ antiquus hoſtis primū ſibi hominē: nō carne ſꝫ
pomo ſubdidit: ⁊ ſcōm nō carne ſed pane tētauit.
ℭ Ex quo apparet/ q̄ nec cibꝰ cōmunis ⁊ groſſus
de ſe bonus eſt: qn aliq̄s ipſo poſſit abuti. Vñ pꝫ
q̄ cibi ⁊ potus delicati ⁊ cetere res tēporales ta/
les ſunt qualis eſt animꝰ vtentis. Vt ſi vtens ci/
bo ⁊ potu delicato bono fine tēperata ſobrietate:
⁊ recta intētione vt ſanior/ viuatior/ ac robuſtior
ad officiū ſuū exercendū reddat: aut cū gratiarū
actione: qꝛ cibi tales dati ⁊ conceſſi ſunt humano
vſui boni cenſent. Si vo q̄s groſſioribꝰ vtit ex cu/
piditate inanis glīe vt appareat ſanctior aut tēpe
rantior: aut vt vētris ingluuiē expleat: cibꝰ groſ/ §. de doctri/ na christiana
ſus malꝰ iudicat. Et hoc eſt q̄ dicit btūs Aug. Fieri
poteſt: vt ſine alicuiꝰ vitio turpitudinis ⁊ vorаci/
tatis ꝑciosiſſimo cibo vtatur ſapiēs. Inſipiēs au/
tem fedíſſima gule flāma in viliſſimū cibum inar
deſcat. ℭ E Verū ꝑ particulariori reſpōſione
ſunt tria attendēda. Primū cōditio vtētis. Vtrū
ſcꝫ ſit perſona in dignitate conſtituta vel plebea.
Ignobilis vel generoſa: ſecularis aut religioſa:
docta vel ruſtica: tenera aut robuſta: ſana aut in/
firma. Hos enī non ſimilibꝰ cibis decet refici: ſed
aliis ⁊ aliis iuxta ſtatuū ꝯditionū ⁊ officioꝝ atq̄
exercitioꝝ diuerſitatē. Groſſioribꝰ ſiquidē indi/
gent corꝑalibꝰ inſudātes laboribꝰ: melioribꝰ vacā
tes ſtudio aut exercitio rōnis. Sic nobiles ꝑſidē
tes/ diuites/ infirmi/ ſubtilioribus cibis indigēt.
Meliores ſiquidē cibi ⁊ potꝰ ſanguinē vt cōiter
generāt meliorē. Ex ipſo nāq̄ ſubtiliores ſpūs vi
tales ſenſitiui generant: qui multū faciūt ad acu
men ingenij ⁊ intelligibilis iudicij ad viuacitatē
ſenſuū: q̄ ꝑſidētibꝰ ac docētibꝰ multū forte vtilia
iudicant. Quia denīq̄ tales pluribꝰ ſolicitudini
bus fatigant ſpūalibꝰ marceſcunt laboribꝰ: pote
rūt ꝓ ceteris indulgētijs cibis: ⁊ talibꝰ q̄ ad cor/
poris ſanitatē conferūt licētius vti. Etiā alio re/
ſpectu nobiles potentes ⁊ prelati magnificētiam
facere poſſunt ſuꝑ alios: vt in ipſis dignitas coro
net: potentia nō ledat: ⁊ reuerētia debita tribuat
que crebro his ſubtrahunt idum qui ad exteriorē
apparatū attinēt ab eiſdē omittunt: q̄ plus in ex/
perientia q̄ꝫ in codicibꝰ addiſcunt. Hinc ⁊ beatus
Augꝰ diſponit in regula: vt aliter tractet delica/
tus ex mūdo ꝯtiuens: aliter groſſus ⁊ plebeꝰ ante
introitū in ꝑauꝑtate degēs. Et huiꝰ dici rōnabi/
litas trahi videt ex factis in ꝑmitiua eccleſia: vbi
q̄uis fidelibꝰ oīa erāt cōmunia: tñ diſtribuebant
ſingulis ꝓut vnicuiq̄ opꝰ erat iuxta videlicet fi/
deliū ſtatū ⁊ conditionē. Similiter de infirmis q̄
delicatiꝰ nutriri debēt: vt manifeſte patrū regule
docent. De teneris ⁊ delicate nutritis ſcribit bea/
tus Aug. de ꝟbis dñi. Vtant diuites ꝯſuetudi/
ne infirmitatis ſue: ⁊ doleāt ſe aliter nō poſſe. Nō
extollit pauꝑ de mendicitate: tu quare extolleris
de infirmitate. Vtere cibis electis et ꝑcioſis ſicut
cōſueuiſti: qꝛ aliter nō potes: qꝛ ſi ꝯſuetudinē mu
tas egrotas. Cōcedit tibi vti neceſſarijs: da pauꝑ
peribꝰ ſuꝑflua: vtere ꝑcioſis: da pauperibꝰ vilia.
Sic igit diuerſa vtentiū cōditio magnā facit dif
ferentiā in cibis ⁊ potibꝰ cōmunibus ⁊ delicatis.
ℭ F Secundū ꝯſiderādū eſt cōſuetudo regio
nū ⁊ mos cōuiuentiū. Habet quidē regio vna ci/
bos delicatiores q̄ꝫ alia etiā quantū ad ſubſtātiā
edibiliū: habet ⁊ mos hominū certarū terrarū: ci
bos delicatiꝰ ⁊ exquiſitius q̄ꝫ aliorū ꝑparare: cui
cōſuetudini licite pōt quis ſe cōformare: edēdo et
potādo: abſq̄ hoc q̄ mediū excat virtutis. Vñ di
cit btūs Augꝰ. Quid loco tēpori ⁊ ꝑſonis cōue/ In doc. chri.
niat diligēter attendendū: ne temere flagicia vbi
nō ſunt dephendamus: qui parcius cibis vtit q̄ꝫ
mos habeat quibꝰ ꝯuiuit: aut intēperans eſt aut
ſuꝑſticioſus. Et q̄ minus videt de bene olētibus
ſiue odoriferis boniſq̄ odoribꝰ: q̄ licite q̄s vti his
poſſit q̄ꝫ cibis delicatis: aſſerit idē de ſe loquens. odoribus vti possimus
De illecebꝛis inquit odoris non nimis ſatago: dū
deſunt nō requiro: dū aſſunt nō renuo: paratus
ſum carere eis. Et q̄d mirū ſi iuxta cōſuetudines
regionū ⁊ hominū mores liceat quē lautius ⁊ de/
licatius refici q̄ꝫ ſuus mos habeat: cū cōſuetudo
patrie ⁊ hoīm ritus alieni licentiā tribuat come/
dēdi vbi alias ſibi fuerat ieiunandū: ⁊ a cibis ſim
pliciter abſtinēdū. Sic rñdet be. Amb. btō Aug.
querenti. an ſibi ⁊ matri cum mediolani exiſteret.
ieiunādū: foret ſabbato iuxta morē ſue ciuitatis
An eccleſie mediolaneñ. more prandendū. Quid
aliud ait. Amb. huic dicere poſſum: q̄m qđ ipſe fa
cio. Et ſubdit: Qñ hic ſum tūc non ieiuno ſabba/
to: qñ rome ſum ieiuno. Et amplius eos inſtruens
ſubdit. Ad quācunq̄ eccleſiā veneritis eius morē
ſeruate ſi pati ſcandalū nō vultis aut facere. Hec
Augꝰ. in epla de ieiunio ſabbati. ℭ G Terciū
eſt intentio vtentium: quo ſcꝫ fine cibos exquiſite
ſibi preparēt. Vtrū ꝓpter iactantiā aut inanē glo
riā vt liberales ꝑdicent: aut inordinatos i ſe mo/
tus excitent: vt potētes ſint in malo: ⁊ ita nemine
licet vti delicatis cibis. Sed neq̄ ſic licet vti cō/
munibꝰ ad finē inordinatū. Nā omnis actus etiā
de genere bonus ordinatus in finē culpabilem et
malū: culpabilis eſt malus: qꝛ a fine iuſtū eſt ſin/
gula denoiari. Et in moralibꝰ circūſtantia finis
eſt potiſſima: penes quā attēditur actus bonitas
maliciave. Aut hmōi delicata ciboꝝ preparatio
fit intentione delectationis guſtū conſequētis in
ciboꝝ ⁊ potuum ſumptione. Et tunc aut fit inter

limites legis christiane: puta qz sic delectari querens nullū pceptū violat vere vel interpretatiue paratus omittere si deus vel ecclesia sic delectari phiberet: z tūc aut nullū aut leue peccatū est aut veniale: qd aqua bndicta abluit. Aut fit hmōi delicata pparatio citra legem: puta qz ex tanta libidine querit delectari in cibo z potu, vt postponat deum: nō curādo vtrū ex hoc impediat in opatōibus spūalibz: z an p hoc pceptum dei vel ecclesie transgrediat. Neqz paratus est cessare si phiberetur: tūc non est sine malicia z mortali pctō si oia hec assunt. Huius simile ponit in delectatōe act⁹ ꝯiugalis: que si queritur intra leges matrimonij: nullum aut veniale est pctm̄. Si autē citra sic extra limites ꝯiugij / paratus hoc idem facere si ꝯiunt non eēt: pctm̄ est mortale. Qui ergo sic querunt cibos delicatos: sunt hi quorū deus venter est: q in pparādis cibis (vt Hug. ait in ō claustro aie) studiū adhibēt infinita decoctionū fricturarū z ꝯdimētorū gnā excogitātes: modo mollia / modo dura / modo calida / mō frigida / mō cocta / mō assa / mō pipere / mō alea / mō sale ꝯdita / fz cōsuetudinē pgnantiū mulierū desiderātes. Horuz etiā palatū p ferculorū multiplicatiōem z variā pparatōem seducit: qm̄ varietas fastidiū tollit: z cuz iam stomach⁹ crebris ructibz repletū se indicat: nōdū tm̄ curiositas saciat. ¶ Est z alia intentio q̄ qs cibum z potū delicatū querit: dum qs non in eis finē statuit: qrens dumtaxat delectari: sz assumit ipsos tanq̄ amminicula qbz ducit in finē altiorē z meliorē vt in se vires excitet / q̄ten⁹ in se corporis valitudo ꝯseruet: z sensuū pporcionata viuacitas ad exerciciū spūaliū operū aie / vt aptior inueniat in his q̄ ad salutē ꝯferūt / siue illud sit studium lrarū / siue modulatio psalmorū / siue meditatio diuinorū / aut instructio fideliū / siue qdcūqz aliud hñs ordinē ad salutē. Ad hūc qppe finē non mō lzvti cibis subtilioribz s sepe meritoriū est dū tamen modus seruet in quāto pariter z in quali fm exigētiā psone: tempis z laborū ei incumbentium ex officio aut ppria deuotōe. ¶ H Et oia sic corpis nutrimēta necessaria z accōmoda panis noie sunt intelligēda in petitōe dñice orōnis. Et lz panis z cibus tenuis sustentatōi vite sufficiant qm̄ modicis ꝯtenta est natura vt in esse saluetur: quia tamē refectio lautior quaten⁹ valet fm pdicta ad sensuum integritatē: z eam corpis valitudinē quo subseruire pōt spūi licite a nobis peti potest pter quod vbi nos dicimus: Panē no. qtidi. vt Lucas scribit. Mat. dixit Panē nostrū supersubstantialem. Est em̄ panis substantialis: est panis supsubstātialis: z est panis supfluus. Panis substātialis est vict⁹ tenuis / sufficiēs ad corpalis vite sustētatōem vt nō deficiat tm̄. Qui iō sub alis dr: qz ad sube ꝯseruatōem necessari⁹ est z reqrit. Panis supsubalis est / q̄ corpalis vita ꝯseruat cū bona corpis mēbrorū z virium valitudine q̄ sufficit ad opatōem psone incūbentiū ordinatā executionem. Panis supfluus est q pter predicta volupta-

Panis substantialis.
Panis superstantialis.
Panis superfluus

tes multiplicat: z sensuales delectatōes parit: q non ad finem hois q̄ est aie salus / pmouet: magis aūt impedit. Pro quibz duobz panibz / hoc ē subali z supsubstātiali petim⁹. Pro tertio nullaten⁹ licite orare possumus. Ita tm̄ panem nobis dare petamus a dño: vt in eis finē nō ponam⁹: s ea petere debemus tanq̄ q̄dam adminicula / qbz ad finem q̄ est beatitudo aie / adiuuemur. Cū eniz vita nostra tempalis / ad acqrendū eternā / ordinata est: intantū hui⁹ vite nobis qrēda sunt necessaria / inq̄tū ad hūc finē ꝯferunt z ꝯducūt. Hinc b. Augu. ad Probā. Sufficiētiā vite nō indecēter vult qcunqz eam vult z nō ampli⁹: q̄ nō appetit pter semetipām: sed pter salutē corpis: z pter ꝯgruentē habitū psone hois: vt non sit incōueniens cū qbz viuendū est. Illa g cum habent / teneant: cū nō habent, orādū est vt habeant. De h etiā Alex. p. iiij. q. xxxvij. ait: Panis corpalis non est petēd⁹ / vt illud qd pncipalr intēdit obtineri oratione ista: sed vt adminiculū illi qd pncipalr postulat. Petit em̄ panis materialis ad sustentandum corpus ne succumbat in exercitio opationū iusticie / sed coopet spūi: vt assequat quod intendit. Vn̄ petit vt adiectū: nō vt pncipalr intentuz Hinc glo. Lu. xj. Quia z si panis materialis hic petat: nō petit vt pmo z pncipalr intentū z petēdum: sed vt adiectū z posteri⁹ intētum. ¶ I

Nostrum Nostrū dicimus / z nō meum: vt nemo sibi temporalia p sua dumtaxat vtilitate approprient: sed ea q̄ a deo pcepim⁹ / aliis put indigētia z necessitas expostulat / impētiamur: vnde dr Chryso. Omnia que nobis orantibz dñs dat: siue militantibz: nō nobis soluz dat / sed z aliis p nos: vt de eo qd pcipim⁹ a deo: ptem impotētibz faciam⁹. Itē sicut natura cibuz p stomachū assumptū ꝯmunicat omnibz mēbris sic z nos q multa mēbra sumus vnius corpis mystici: debemus petere hunc panē: nō solum p nobis petētibz / sed p cibz nobiscū pticipantibz. Secundo dicim⁹ nostrū: vt nemo aliena bona sibi vt sua vsurpet. De q Chrys. Qui de iusticia panem adqsitū māducat / suū panē māducat: q aūt cuz pctō alienū: fm hoc igit petim⁹ panē nostrū. i. panem siue victū cū iusticia adqrere: z nō cum pctō z iniusticia panē cuiuscūqz vsurpare. Tertio dr nostrum / non tuū: q̄uis panis ille⁹ sit qui datur est eum: qz z si dei est dñio z pprietate: tn̄ noster est ex eius munere. Item noster / refectōe z causalitate. Nostrā em̄ indigētiam ꝯmemoram⁹ vt humiliemur. Nos quoqz sum⁹ pter quos panis ille / nedum corpalis s z sacralis z spūalis ac doctrinalis parat⁹ est ac ministrat sub ratōe panis. hoc est inq̄tū est reparatiu⁹ indigētie. Licet ergo dei sit pprietate: noster est vtilitate ac fuis causalitate. Sic ergo oramus deū / vt nobis de sua benignitate panē tribuat: qui noster sit ex eius panis scilz acceptōe / vtilitate z refectōe: id est ad nostrā vtilitatem z refectionem: vt vult Alex. de ales. Dicitur z nostrum quarto / vt nemo p se solo sed etiā

pro alijs orat. Vñ btūs Cyprianus li. de orõne do
minica. nõ longe post pncipiū. Ante omnia inqt
pacis doctor vnitatis mgr: singillatim noluit et
puatim p̄cem fieri: vt quis cū p̄cat / p se tm̄ p̄cet.
Non dicimus / pater meus qui in celis es. Nec
panem meum da mihi hodie. nec dimitti sibi tm̄
vnusquisqꝫ delicta postulat. Aut vt in tẽtatõem nõ
inducat: atqꝫ a malo liberet p se solo rogat: pu-
blica est nobis ⁊ cõis oro. Et qñ oram⁹ nõ p vno
sꝫ p pplo toto oramus: qꝛ totus populus vnum
sumus. Deus pacis ⁊ concordie mgr / q̄ docuit vni
tatẽ: sic orare vnū p alio voluit: quõ in vno oēs
ip̄e portauit. Hec ille. Sequitur. ¶ R
Quotidianum Loco huius nomi-
nis quotidianū / qd̄
Lucas ponit c. xj. Matthe⁹ posuit supsubstātia-
lem. Sed cū eccl'a in orõne dñica in oibꝫ alijs seq-
tur vba Mat. euāgeliste: cur in h̄ vbo mutauit
nomẽ supsubalẽ in quotidianū. Rñdet hic Ale-
xan. pmo ꝓpter hoc: qꝛ qd̄ sit supsubstātiale pau
ci intelligūt: qd̄ quotidianum / a multis capitur.
Cum aūt Matthe⁹ orõnem dñicam scp̄sit vt pfe
ctis cõueniebat: Lucas vt pfectis ⁊ impfectis: ido
vt oēs cape possent orõem dñicā q̄ ab oibꝫ dici de
bet: eccl'a decreuit loco supsubale poni debere q̄
tidianum. Secundo quia gñalius exp̄munt pe-
tenda p nomen quotidianum / q̄ꝫ p nomen super
substantiale. Nam accipiẽdo ꝓpriissime supsuba-
le / importat panẽ sacramẽtalẽ. s. Christū. Naꝫ il
le vere ⁊ ꝓprie sup oēs subas est: q̄ qm̄ panis no-
ster esse dignat⁹ est: ꝓprie dr̄ panis supsubstātialis.
Quotidianum vo ꝯtinet ⁊ panẽ quotidie sumẽ-
dum siue sit corpalis siue spūalis siue doctrina-
lis siue sacramẽtalis. Verūtñ p eodẽ accipit sup
substātialem ⁊ quotidianū: ⁊ idẽ sunt. Vñ Dam.
Panẽ nostꝝ supsubstantialẽ da nobis hodie: hoc
est panẽ nostꝝ quotidianū. Simil'r Matth. vj.
glo. supsubstantialẽ vel quotidianū. Exponitur
aūt supsubstantiale dupl'r. Vno modo vt sūt due
dictões. Primo mõ ꝓprie de Christo exponit vt
dictū est: supsubalem. i. Christum q̄ sup oēs sub
stātias est. Scd̄o mõ tam de Christo q̄ꝫ de pane
materiali: vt sit sensus: Panẽ nostꝝ supsubalem
da no. ho. i. petim⁹ vt sup panẽ nr̄e sustẽtatõi ne-
cessariū: des nob ⁊ panẽ sacr'alem: ⁊ victū necessa
rium additū ad sube sustẽtatõem: hoc est: Da no
bis vtriꝗꝫ panẽ / mẽtis ⁊ corpis. Quõ aūt panis
supsubalis differat a pane substātiali / ⁊ pane sup-
fluo: statim s̄ dictū est. Oramus aūt p pane quo
tidiano sm eccl'ie ordinatõem. i. p pane quotidie
nobis necessario. Hūc aūt panẽ quotidianū do-
cet nos petere Christ⁹ sm Chryß. vt luxuriosos
cibos ꝯpesceret. Vt disceremus mãducare q̄ꝫtuꝫ
naturalis rõ exigit: nõ q̄ntū carnalis lascivia im
pellit. Si em̄ tu p lascivia in vno ꝯuiuio tm̄ expẽ
dis quantū sufficere põt. Verbi grã. 100. hoībꝫ
moderate viuẽtibꝫ: aut tibi ipsi. 100. diebꝫ discipli
nate viuẽti: iam quotidianū cibū non mãducas /
sed multoꝝ dieꝝ: Neqꝫ tñ sic mãdauit de⁹ orare /
panem quotidianū nobis donari: quasi illicitū
iudicauerit hoiem christianū plus habere q̄ꝫ pa-
nem quotidianū. Oram⁹ ⁊ sic ĩo nobis dari pa. q̄
tidi. ex Chri instituto: vt sic doceremur sollicitu-
dinẽ de tpalibꝫ abijcere: qm̄ hec dū mẽtẽ imbue-
rit de spūalibꝫ ⁊ diuinis vix cogitare pmittit. Hãc
vt a cordibꝫ suoꝝ dñs discipl'oꝝ auelleret: nolite Matth. 6.
dixit esse solliciti in crastinū Et h̄ nos orare docu
it ⁊ petere panẽ quoti. Sꝫ ꝯtra hoc arguit b. Au
gust. in de ser. dñi in mõte di. Cur oram⁹ p his a-
d pīscẽdis q̄ huic vite sunt necessaria veluti est vi
ct⁹ ⁊ vestimẽtū. Cū ip̄e dñs dt: Nolite solliciti eẽ
qd̄ mãducetis vel qd̄ induamini. An potest q̄sqꝫ
de ea re nõ sollicitus esse p qua adipiscẽda cū tan
ta attẽtõe animi oro dirigẽda sit: vt ad hoc totū
illud referat qd̄ de claudendis cubiculis dictū
est: p hoc innuit August. q si panis petit in orõne
dñica cū sollicitudine petit: qꝛ tanta diligẽtia (de
qua dr̄: Cum oraueris / intra in cubiculū tuū ⁊c.) Matth. 6.
nõ põt esse sine sollicitudine. Item sup illud Pri
mum q̄rite regnū dei ⁊c. Et hec oia adijcient vo-
bis: hec omnia vtenda in via. Non inqt Augu.
querite pmum regnū dei: deinde illa querite. sed
hec omnia inquit apponentur vobis: scꝫ etiã non
q̄rentibꝫ. Quomodo aūt recte dicat non querere
aliquis / qd̄ vt accipiat intẽsissime deum dep̄cat
nescio vtꝝ inueniri queat: per hoc videtur velle
Aug. q panis corporalis vel aliud temporale nõ
sit petendum in orõne dñica. ¶ L Ad illa
dicendum: q in verbis allegatis sollicitudinem
phibentibꝫ nõ phibet omnis sollicitudo: sed sol
licitudo immoderata. Nam q moderata sollici-
tudo ꝯcedat: innuit in hoc q nõ docuit nos dñs
orare / panẽ nr̄m hodiernū da nob hodie: q̄si sua
esset intẽtio / vt peterem⁹ panẽ vni⁹ diei solū in oñi
sollicitudine pulsiua p futuro: sꝫ vt peterem⁹ pa
nẽ multoꝝ dieꝝ sibi inuicẽ succedẽtiū: q̄ successio
dr̄ quotidianū. Non sꝫ phibet moderata ⁊ opor
tuna curatio ⁊ cogitatio de crastino: sicut aliqui
errantes docuerūt: sed immoderata. Est autem
sollicitudo immoderata triplex: quia vel est su-
perflua / anxia / finalis q̄rendi causa. Superflua
est que impedit animū a spūalibus querẽdis. Vn
de ⁊ Beda super verbo allegato: Sollicitudinẽ
illam amputandam docuit / ob quam spūalia ne
gliguntur ⁊ postponūtur. Item superflua est sol-
licitudo que est in multa futura tempora: q̄si sem
p victuri essemus: ⁊ locū manentẽ hic haberem⁹
⁊ nõ magis futurã inquirere deberem⁹. De quo
btūs Cyprianus. Qui Christi cepit esse discipul⁹
sm vocem magistri sui renuncians omnibꝫ: diui
num cibum debꝫ petere: nec in lõgū desideria pe
titionis sue extendere. Et sequitur: quia contrari
um sibi sit ⁊ repugnans vt queram⁹ in seculo diu
viuere qui petimus regnum dei velociter adue-
nire. Vñ ⁊ diuitẽ stultum seculares copias cogi-
tantẽ ⁊ se exuberantiū fructuum largitate iactan
tem: redarguit dñs dicens: Stulte / hac nocte ex
postulat anima tua: q̄ ergo parasti / cui⁹ erūt. Le

tabatur stultus i fructib⁹ nocte moriturus z cui
vita iā deerat: vict⁹ abundantiā cogitabat. Soli
citudo anxia est q̄ diffidētiā habet de largitate di
uine puisionis. Hec est in auaris diuitib⁹ q̄ sempˀ
timēt deficere: idō non cessant cū cordis anxietate
z parta tueri: z sugfluas puisiones facere: ac diui
tias diuitijs cumulare in p̄iudiciū paupez: z cre
bro in gˀte salutis detrimētū: q̄si deo nō esset cu-
ra de suis. Cōtra q̄z diffidentiā dicit be. Cypri.
Neqz deesse q̄tidian⁹ cib⁹ pōt iusto: cū scriptū sit
Nō occidit dñs fame aīaz iusti. Et iterū. Junioz
fui z senui: z nō vidi iustū derelictū: nec semē ei⁹
querēs panē. Itē cū dñs pmittat z dicat: Nolite
cogitare dicētes: Quid edem⁹ aut qd bibem⁹ aut
quo vestiemur. Hec em̄ natiōes q̄runt. Scit aūt
pater vr̄ q2 his oib⁹ idiget̄. Querite p̄mū regnū
z iusticiā dei z hec oia apponent̄ vob. Querentib⁹
regnū z iusticiā dei oia pmittit apponi. Nā cū sint
dei oia: habēti dm̄m nihil deerit: si deo ipse nō de-
sit. Sic Danieli in leonū lacu: iussu regis incluso
prandiū diuinit⁹ pcurat̄: z inter feras esurietes z
parcētes hō dei pascit̄. Sic Helyas in fuga z soli
tudie coruis ministrātib⁹ z volucrib⁹ sibi cibū ap
portātib⁹ in psecutiōe nutrit̄. Et exclamās addit
O hūane malicie detestāda crudelitas. Fere par-
cūt: aues pascūt. hoies insidiantur z seuiūt. Hec
Cyprianus. Sil'r de scō Paulo p̄mo heremita
he. Hieronym⁹ in ei⁹ vita testat̄. Et huiuscemo-
di plurima in pbatissimis legunt̄ histozijs. Soli
citudo p̄ncipal'r q̄ est rei alicui⁹ vt cause final'r: hec
est q̄ habet̄ de aliq̄ tanq̄ p̄ncipaliter intēto: pter
qd alia intendunt̄: z ipm tanq̄ finis intendit̄. In
quo adepto is q̄ intēdit quietat̄: nec id in aliō ma
gis concupiscendū ordinat̄: quā habēt de cibo z
tpalib⁹ hoies voluptuosi: z pecudū vitā eligētes
vt dicit phs. j. Ethi. c. iij. Sic̄s sardanapolo as-
syrioz regi q̄ vitā egit in voluptatib⁹ z sensualib⁹
delectationib⁹ p̄sentib⁹: nō querēs aliū finē simili
ter bestijs. ¶ M Hanc igit̄ triplicē malā soli
citudinē z curā de crastino dñs a suis fidelib⁹ hic
excludere voluit cū nos q̄tidianū panē petere do
cuit. Nō sollicitudinē ordinate puidētie. Si q̄dē
licitū est fidelib⁹ curā p futuris cū puidētia gere
re vt tpe abundātie rez puisionē in ipsis faciant
p alio tpe: ne ob defectū eozundē: defectū vite ne-
cessarioz patiātur. Sic Joseph prouisoz egypti
laudabiliter fecisse legit̄. Gen. xlj. Dū in ānis fer
tilib⁹ fruct⁹ ad corpalia vite sustētationē necessa-
rios industriose pseruauit: q̄ ppl'm egypti a sup̄uē
tura z dira famis necessitate q̄ p̄mebat ceteros p̄-
seruauit. Neqz hec supflua solicitudo dicēda est.
Sed industria z prudētia puisiua. Hoc em̄ est de
ratiōe animalis rationalis: q̄ naturaliter arte et
prouidentia viuere debet. vnde Seneca in libel-
lo de quattuoz virtutib⁹. Si prudens esse cupis
inquit in futuz prospectū intende: z que possunt
contingere aīo tuo p̄pone. Et btūs Aug⁹ in sermo
ne dñi in monte. Cum viderim⁹ aliquē seruū dei
puidere ne hui⁹ vite necessaria sibi desint: aut his

quib⁹ cura sibi cōmissa est. Uehemēter cauendū
est / vt nō iudicem⁹ eū de crastino sollicitū esse. Nā
z ipse dñs pter exemplū ne quis postea scandalū
pateret̄: cū aliquē seruū dei aduerteret ista neces-
saria pcurare / loculos habere dignatus est. Et in
Actib⁹ aploz scptū est ea q̄ ad victū sunt necessa-
ria pcurata esse in futuz pter imminentē famē.
Hinc prudētissim⁹ Salomō hui⁹ puisiue prudē
tie detestans in hoibus defectū: remittit pigros
cōtra hūani status cōditionē improuidos ad aia
lia irrationalia: vt discant ab eis prudentiā z ra-
tionalē industriam de crastino puide cogitare.
Ait em̄ Prouerb. vj. Uade ad formicā o piger z
psidera vias eius z disce sapiētiā: q̄ cū nō habeat
ducē nec p̄ceptozē nec p̄ncipē: parat in estate cibū
sibi z pgregat i messe qd cōmedat i hyeme. Et p h
ptz q̄ sollicitudo sit christiano phibita: q̄ concessa.
¶ Sed hic instat Chryſ. Uident̄ hec v̄ba sonare
p̄ma facie: vt q̄ dicūt Panē nr̄m q̄tidianū da no
bis hodie: q̄si nihil habeāt i crastinū / aut post cra
stinū. Ex si habēt pparatū i crastinū: aut in quinqz
aut decē dies: quō p̄nt dicere Panē nr̄m q̄tidia-
nū da nobis hodie. Illud nāqz petit̄ qd nō habet̄
Nō iā possidet̄ vt qd adhuc reqrit̄. Ex si ita ē oīo
aut paucis aut nullis cōuenire pōt. Quis em̄ ita
fidelis vt cū possit ampli⁹ habere: m̄ ampli⁹ sibi
nō seruat q̄z panē q̄tidianū. Quotidianos vict⁹
forsitā petere solis cōueniebat aplis: q̄ docēdi grā
p singulas ciuitates oi tpe vagabant̄: z ipa vaga
tio ampli⁹ q̄tidiano victu possidere non poterat.
Rñdet: Ita debemus aptare christi doctrinā: vt
oēs in ea pficiāt: ne forte cōis medicina iusticie q̄
ad salutē oīm est pparata: dū aut paucis aut nul
lis pdesse inuenit̄ sugflua. Intelligēdō igit̄ est
q2 nō solū oram⁹ deū panē q̄tidianū dare vt mā-
ducem⁹: sed vt quē māducam⁹ / de manu dñi ac-
cipiamus. Habere q̄dē ad māducandū cōe est iu
stis z iniustis z freq̄nt̄ hn̄t ampli⁹ ptōres qd mā
ducēt q̄z iusti. De manu autē dei accipe tm̄ est iu-
stoz. Preparare igit̄ z puidere nō vetāt hec v̄ba:
tm̄ cū ptō pparare vetāt. Nā q̄ cū iusticia pparat
illi de⁹ dat panē quē māducat: qui cū ptō prepa
rat / illi nō deus dat / sed diabol⁹. Nam q̄uis oia
a deo creantur: nō tamē oīa a deo ministrant̄.
Habentes igit̄ panem paratū apud se: qui ipsis
sufficit in plurimos dies: adhuc petere habēt pa
nem quotidianū: vt sic panē quē dedit dominus
possessiue etiā det vsiue: vt scz ipsi ex benignitate
eius bene vtantur pane concesso: deo ad laudem
z sibi ad corporis animeqz salutem. Difficillimū
enim est homini exteriora iuste possidere: recte di
spensare: z eis bene vti ad dei laudem: z ad pro-
priam / ac aliorum vtilitatem z salutem. Ad hoc
em̄ indiget homo maiori dei auxilio / q̄z vt talia
adquirat. Ideo necesse est vt etiam abundas in
temporalibus a domino petat panem quotidia-
num quem habet in possessione sibi dari vsu con-
uenienter: vt cum Apostolo sibi donetur / scire a-
bundare z satiari z esurire z penuriam pati. Nec

parui pēdendū est scire abūdare. Nā vt dicit glo-
sa ad Phil. iiij. Qui acceptis rebꝰ non extollit: nec
eas ad vsum vane glie nō intorquet: qui solꝰ non
possidet qḋ accepit: sed cū indigentibꝰ misericor-
diter diuidit/scit abundare: Qui acceptis alimē-
tis nō ad vegetationē ventris vtit: sed ad prepa-
rationē virtutis: nec plus carni tribuit q̄ necessi-
tas petit scit satiari. Qui alimentorū inopiā sine
murmuratiōe tolerat: nec pro necessitate victus
agit aliq̄d vnde aīa peccati laqueū incurrat/scit
esurire. Hec Glo. Unde ne diabolus p cibū z po
tū nos in gula temptet immoderato eorū sumptu.
Petimus a deo/vt det nobis moderatum/z salu
brem vsum eorꝫ: et que nunc habemus z que habi
turi sumus. Ideo cōmendabilis est deuotorꝫ fide
lium cōsuetudo: priusq̄ comedāt deum orare: vt
panē z reliquū cibū eis sanctificet. Sanctificatur
em̄ cibus p verbū dei z orationē .j. Tim. iiij. vbi
glo. Scrūs fit cibus z salubris nō noxius anime
vel corpori. Verbum significat/oratio impetrat.
Diabolus ṽo per cibum temptat. Sequit: ¶ N
Da: scꝫ tu pater celestis q̄ das escā oī carni:
Qui aperis manū tuā: z imples oē anial
benedictiōe. Da liberaliter: qꝛ tu es deꝰ vniuerso
rū: qm̄ tui sunt celi: z tua est terra z oīs plenitu-
1. Cor. 4. do eiꝰ. Da/nō vēde: qꝛ nihil habemꝰ quo a te ema
mus qḋ a te nō accepimꝰ. Quid habes dicit apo
stolꝰ qḋ nō accepisti: Da nō mutua: qꝛ nō inueni-
mus pter tua dona qḋ restituamus. Da igit sim
pliciter gratiose/sine spe lucri/pcij/aut muneris:
qꝛ bonorꝫ nrorꝫ nō indiges. Ex h̄ aūt eliciī/q nō
solū bonorꝫ spūaliū est largitor: sed z bonorꝫ tem
poraliū distributor. Nec em̄ ab illo petere christꝰ
nō docuit: per qḋ confutat error quorundā gen-
tiliū putantiū puisionem bonorꝫ tēporaliū ad di
uersos deos ptinere: q̄s intuitu tēporalis psperi
tatis z affluētie colendos astruebāt. Sequitur:
Nobis: qui sumꝰ tui filij: ea propter te pa-
trē vt tribuas interpellamꝰ: z no-
bis a te donari petimus: qꝛ ex nobis ipm habere
nō possumus. Dicit etiā/nobis pluraliter/z non
mihi: eadē rōne qua dictū est: nō pater meus/sed
pater noster: z qua petimꝰ panē nō meū/s̄ nostrꝫ:
vt statim supra dictū est. Ut nō p nobis tm̄/s̄ eti
am p primis panē quotidianū a cōi patre omniū
postulemꝰ. Un̄ pꝫ etiā diuites hoc respectu quā-
tūcunqꝫ abundent panibꝰ: recte petere panē dari
nobis: qm̄ etsi ipsi nō indigeant: sunt tamen pau
peres plurimi qui egent panibus: pro quibꝰ om-
nibus petendū est/vt panē recipiant quotidianū.
Hodie: cū premissuꝫ sit quotidianū. Cur
additᷣ/hodie. Nā in verbo q̄tidia-
nū/includit verbū hodie. Dū em̄ petit dari panē
quotidianū/ petit dari hodiernum: z ita hodie et
cras z cōsequēter. Rūdet Alexā. de ales: p. iiij. q:
xxvij. Non supflue apponit hodie: qꝛ licet panis
q̄tidianꝰ cōprehēdat hodiernū: nō tm̄ petēdo panē
quotidianū nob dari: petimꝰ hodie nobis dari.
Hodie em̄ tēpus determinat: seu qñ ipsiꝰ dandi:

qḋ nō exprimit (q̄tidianū) sed magis q̄litatē: siue
substantiā rei dāde. Un̄ sensus est: Da nobis pa-
nem q̄tidianū .i. da nobis panē q̄ est quotidianꝰ:
id est q̄ quotidie debemꝰ refici: panē scꝫ necessarie
z fragil refectionis: nō lasciuie z supfluitatis. Ho
die ṽo tēpus exprimit quo id dari petimꝰ: quo sm
Chrys. innuit: vt nō sollicitudine grauemur. vñ
ait: Pro pane iussit solū orationē facere z p pane
quotidiano: vt nō solliciti simꝰ p crastino: z neqꝫ
hoc suffecit verbo: sed z aliud post hoc apposuit di
cens: Da nobis hodie/vt nō cōteramus nosipsos
sollicitudine superuenientis diei. Cuiꝰ em̄ diei spa-
ciū te visurū nescis quā ob causam in illius solli
tudine torqueris. ¶ Uel etiā hodie: id ē omni ho
ra z toto tēpore vite: vt dicit Augꝰ ad Probam:
Quo etiā loquit aplš in epl̄a ad Heb. dicēs: Ho
die si vocē eius audieritis: id est toto tpe vite: qḋ
nō est nisi vnū hodie scꝫ vnꝰ dies: scꝫ iuuētutis et
senectutis: iuxta illud Gen̄. Factum est vespere z
mane dies vnus: Mane scꝫ iuuētutis: z vespere
senectutis. Sūt z alie cause cur apponit hodie al
legorice z morales: de quibꝰ postea dicet. Un̄ ex
oībus p̄missis elicit talis sensus huiꝰ petitionis
q̄tū ad panē materialē. Panē nostrꝫ q̄tidianū da
nobis hodie. i. tu pater celestis da nobis panem:
id est bona tpalia p huiꝰ mortalis vite cursu neces
saria: z ea mēsura/eoqꝫ vtēdi mō q̄bꝰ nobis vtilia
sūt: z ad vitā imortalē q̄ tēdimꝰ p futura. Hec de
p̄ma panis acceptiōe. ¶ O Sꝫ circa expositio
nē q̄ noīe panis itelligit totū qḋ ptinet ad hūanū
victū. ¶ Dubitat: vtrū de recta rōne possit a deo
petere diuitias tpales. Qḋ non videt: qꝛ qḋ chri-
stus docuit ptēnere/nō recte a deo pōt peti. Chri
stus aūt docuit diuitias ptēnere exēplo z verbo.
Fuit em̄ in psona pauperrimꝰ: ita vt elemosynā re
ciperet: dicēte Matt. Mulieres multe seq̄bant
illū: z de facultatibꝰ suis ei ministrabāt. Fuit tāte Math. 27.
paupertatis q pprio careret hospitio: ipso attestāte
Luc. ix. Uulpes foueas habēt z volucres celi ni-
dos: filiꝰ aūt hoīs hꝫ vbi caput suū reclinet. Su-
per q̄ Hiero. in persona christi: Quid me pter di
uitias z lucra seculi seq̄ cupis: cū nec hospitiū ha-
beā z tecto vtor nō meo. Idipsum ṽbo docuit: cū
suis discipulis charissimis possessionē auri z argen
ti interdixit: Nolite inq̄t possidere aurū nec argē-
tū/neqꝫ pecunie in zonis vr̄is. Et iterū: Nisi quis Mat. 10.
renūciauerit oībꝰ q̄ possidet/nō pōt meꝰ esse disci-
pulus. Itē Faciliꝰ est camelū p foramē acus trās- Luc. 6.
ire q̄ diuitē in regnū celorū Matt. xix. z similia in
multis aliis passibꝰ a christo dicta legunt. ¶ Op
positū videt: qꝛ qḋ licet possidere sine dei offensio
ne/licet etiā a deo petere. Diuitias aūt tpales pos
sidere licitū est: vt pꝫ in exēplis pluribꝰ. Nā Job
plurimis diuitijs pollebat ouiū/camelorum/bo
um/asinorꝫ et familie multe nimis: ita vt magnꝰ
esset inter oēs orientales. Cui tamē de iustitia
non homo: non angelus: sed dn̄s ipse testimoniū
perhibuit: Sic Abraā Isaac Jacob. Dauid z plu
rimi amici dei diuitias possiderūt. ¶ P Pro

rissione aduertẽdũ q̄ opes ꝛ diuitie dupl'r ꝯside-
rari pñt. Uno mõ quo ad se. Alio mõ quo ad ap-
petitũ hoĩs. Primo mõ res sunt queda a deo ꝯdi
te bone ꝛ nõ male. Bone bonitate naturali: de q̄
res tm̃ participat quantũ participat de entitate.
Nã ens ꝛ bonũ cõuertunt. vñ Basili⁹ sup illud:
Uende oĩa q̄ habes ꝛ da pauꝑibꝫ. Nõ docet inq̃t
domin⁹ facultates vendere eo q̄ naturaliter sint
Luc.xvij. praue: alias creature dei non essent: nec eas docet
abijcere tanq̃ malas. Sed dispẽsare monuit.
Cõparãdo aũt diuitias ad appetitũ hoĩs quãdã
hñt indr̃am ad bonũ ꝛ ad malũ: hẽst q̄ pñt bñ ap
peti ꝛ male. vñ Bern̄. li. de ꝯsi. Aurũ ꝛ argentũ ꝛ
cetera hmõi q̄tũ ad ai bonũ spectãt nec bona sũt
nec mala. Usus tm̃ eoꝝ bon⁹ abusus mal⁹. ¶ Ad
idẽ Chrys. Rerũ ait q̄dã bone: q̄dã male: q̄dã me-
die. Bone sunt castitas: hũilitas ꝛ cetere virtutes
q̄s cũ hõ elegit bon⁹ est. Male sũt his bonis op-
posita: vt luxuria supbia q̄s cũ hõ elegit mal⁹ fit.
Medie sunt diuitie q̄ qñq̃ ad bonũ / qñq̃ ad ma-
lũ ordinant̃ sm̃ affectũ vtẽtiũ Idẽ Origenes sup
epistolã ad Rom̃. li. iiij. tractans illud apl'i. Non
solũ aũt hoc s̄ ꝛ in tribulationibꝫ gl'iamur. Oia
dicit q̄ sunt vel agũtur: aut bona sunt aut mala:
aut indifferẽtia. Bona illa tertũ ẽ ꝓprie dici: q̄ ad
virtutes animi ꝑtinẽt: ꝛ mala sola ea q̄ ad malici
am ꝑtinent: ꝛ ꝯ legẽ dei agunt̃. Cetera vo indiffe
rẽtia esse. i. neq̃ bona neq̃ mala noianda: vt sunt
diuitie: spẽs corꝑis / ꝛ fortitudo vel ꝑceritas atq̃
ea que corꝑis vsibꝫ seruiunt. Amb. Discant diui-
sup Lucã tes nõ in facultatibꝫ crimẽ haberi: s̄ in his q̄bꝫ vti
nesciũt. Nã diuitie vt sunt ĩpedimẽta ĩprobis ita
bonis sunt adiumẽta virtutis. Itẽ btũs Grego.
Uidem⁹ quosdã diuites q̄ ꝛ opes ꝛ gloriã sine cul
pa habere potuissent: si habere ai hũilitatẽ voluis
sent. Ecce diuitie ꝛ honores pñt sine culpa teneri:
si sit hũilitas animi. Et sbdit: Sꝫ nũc extollunt̃
rebꝫ: inflant̃ honoribꝫ: dedignãtur ceteros q̄ sue
vite fiduciã in ipsa abundãtia rerũ ponũt: qđ sine
culpa nõ est. Itẽ Ambro. sup Lucã. In pecuniaꝝ
copijs pleraq̃ sunt inuamina pctõꝝ: pleraq̃ incẽ
tiua virtutũ. Et infra. Non census s̄ affect⁹ in cri
mine est. Hiero. Diues cũ deposuerit sarcinã pctõ-
rũ: ꝛ toti⁹ corporis grauitatẽ intrare põt ꝑ angu
stam portã ꝛ artã viã que ducit ad vitã. Nõ dicit
Hiero. cũ deposuerit diuitias: sed cũ deposuerit
sarcinã pctõꝝ. Et he. Basili⁹. Condẽnat̃ diues
nõ q2 diuitias possidet s̄ q2 eis abusus est. Prete
rea he. Aug⁹ sup illud ps̄. Diuitie si affluãt noli
te coꝛ apponere. Nõ dicit inq̃t diuitias nolite ha-
bere / sed nolite coꝛ apponere. Nõ dãnat diuitias
vnde meremur celum: sed coꝛ appositũ: qđ scꝫ nõ
expẽdit sed recõdit. Cui cõcordat Chrys. Nõ ꝓhi
bet dñs ditari sed opibꝫ famulari. Uult eñi vt in
necessarijs eis vtamur: nõ vt custodiam⁹. Nã fa-
muli est custodire eas ꝛ dñi dispensare. ¶ Q
Ex quibꝫ oĩbꝫ satis deducit̃: q̄ diuitie nõ sunt de
se praue: qm̃ possunt in bonũ vsum ordinari. Nec
sunt de se bone qm̃ appetit⁹ circa ea põt deprauari. Cõtingit eñi ipsis bene vti. Cõtingit ꝛ eis ma
le vti ꝛ vitiose. Cõtingit quẽ esse diuitẽ ꝛ deo gra
tum. Contingit ꝛ aliũ ab eodẽ ꝓpter eaꝝ abusum
esse reprobatũ. Quõ aũt qñ ꝛ q̄liter hoc cõtingat
generali regula definiri nõ põt q̄tũ ad circũstan
tias particulares. Põt tñ aliq̄ten⁹ colligi ex cõdi
tionibꝫ eoꝝ diuitũ q̄ in scripturis sunt reprobati: ꝛ
eoꝝ rursus qui in scripturis sunt cõmẽdati: legi-
m⁹ Luc. xvj. de diuite Epulone ĩ inferno sepulto
quõ suis diuitijs abusus sit: q2 ad põpã ꝛ supbiã
q2 induebat̃ purpura ꝛ bisso ad lasciuiã ꝛ gulam:
q2 epulabat̃ q̄tidie splendide. Ad philargiriam ꝛ
auariciã: q2 tenaciter eas possedit: nec pauꝑi laza
ro micas cadẽtes desideranti impti⁹ fuit: legim⁹
etiã Luc. xij. q̄ hoĩs cuiusdã diuitis ager vberes
fructus attulit: ꝛ cogitabat intra se dicẽs. Quid
faciã: qm̃ nõ habeo quo congregẽ fructus eius: ꝛ
dixit. Destruã horrea mea ꝛ maiora faciã: ꝛ illuc
cõgregabo oĩa que nata sunt mihi ꝛ bona mea: ꝛ
dicã anime mee. Anima mea habes multa bona
reposita in annos plurimos: requiesce / comede /
bibe / epulare. Dixit aũt illi deus. Stulte hac no-
cte repetent animã tuam a te scꝫ demones: que aũt
parasti: cuius erũt. Repetent ꝓpter abusum diui-
tiarũ. Abusus quippe fuerat in adq̄sitione cũ ni-
mia sollicitudine: q2 cogitabat intra se scꝫ solli
cite. In retẽtiõe cũ nimio eoꝝ amore: q2 dixit cõ-
gregabo: cũ deberet dispergere. In custodia: cũ
stulta fiducia: q2 dixit aĩe sue: nũc q̄esce: q2 hec ti-
bi sufficiãt: q2 nec alijs indiges. In mala intẽtio-
nis ordinatiõe: quia ordinabat eas ad crapulã ꝛ
carnis delicias: q2 dixit / comede / bibe / epulare.
¶ Abusi sũt insup diuitijs q̄bꝫ dñs ve imꝓcat̃ di.
Ue vob diuitibꝫ q̄ habetis nũc ꝯsolationẽ vr̃am. Luc. 6.
Ue vobis qui saturati estis: q2 esurietꝫ ꝛ flebitis.
Beatitudinẽ suam et mercedem suam in diuitijs
ponentes. Deniq̃ ꝛ illi de quibꝫ in sua canonica.
Jaco. v. Agite nunc diuites: plorate vlulãtes in
miserijs vestris: ꝛ post. Epulati estis sup terram
ꝛ enutristis in luxuria corda vestra. Itẽ illi de qui
bus Amos ꝓpheta. c. vj. Ue vobis qui opulenti
estis in syon: ꝛ confiditis in monte Samarie: qui
dormitis in lectis eburneis: ꝛ lasciuitis in stratis
vestris: spem scilicet suam in eis ponẽtes. Et om
nes per eas carnis sue concupiscentias ꝯsummã-
tes. ¶ Sit e diuerso legimus nõ nullos diuitias
laudabiliter possedisse eas virtuose in vsum pro-
prium ꝛ aliorum necessitatem expendisse. Sicut
Abraã Isaac ꝛ Jacob: quorum se specialiter do-
minus deũ dignatus est nominare: vt dicit Apo
stolus ad Heb. xj. Non confunditur deus eorum
deus nominari. Sic eñi frequẽter se nominauit
deus Abraam / deus Isaac / deus Jacob. Sic Jo
seph cũ quo dñs fuit in captiuitate / in seruitute /
ꝛ regno diues erat: ꝛ dominabat̃ in vniuersa ter-
ra egypti. Genesis. xlv. Sic. Job Judith Dauid
Ezechias Josias ꝛ ceteri pl'res diuites a deo ele
cti ꝛ diuitijs suis dominãtes ad virtutum exerci
tium eis vsi sunt. ¶ R In nouo quoq̃ testa-

mento de pluribꝰ legit. De Zacheo q̄ christū bo-
spicio suo recepit: a quo z singulariter meruit cō-
mendari. Itē de Cornelio de quo legit Act. x. q̄
erat vir religiosus z timēs deū cū omni domo sua
faciens elemosynas multas: ꝓpter qḋ meruit an-
gelica visitatiōe honorari. Itē Joseph ab arima-
thia qui fuit diues/nobilis z iustus. De quo dicit
Raba. q̄ magne dignitatis fuit apud seculū: sed
maioris meriti apud deū. Quia nō erat diues di
uitiarū amore/sed tm̄ possessione: ideo non exclu
sus a discipulatu christi: quia nō pecunie amator
sed ipsiꝰ liberalis z religiosus distributor. Simi
liter z de q̄pluribꝰ aliis extra canonē in Chroni-
cis z ꝓbatis historiis legit: q̄ magnis diuitiis or-
nati/vitam laudabilr̄ finierūt. ¶ Ex q̄bus plane
deducit/ q̄ diuitie quandā habent indifferentiā
ad bonū z ad malū vsum: quoꝝ vsus malus non
est ex vitio diuitiarū/sed male vtentiū. Vñ in p̄-
missis reprobis diuitibꝰ notat in p̄mis nimia sol
licitudo z auaricia in adquirēdo: quā amputari
debere docuit saluator/dicēs: Nolite solliciti esse
in crastinū: considerate lilia agri zc̄. Matth. vj.
Qui sic diuites fieri satagūt/incidunt: vt Apls
ait laqueū z tētationē diaboli/ z desideria multa
z inutilia z nociua: q̄ mergūt hoies in interitū z p-
ditionē. Radix omniū maloꝝ est cupiditas: quā
quidā appetētes errauerūt a fide: z inseruerūt se
multis doloribꝰ: tu vo hō dei hec fuge. j. Timo.
vj. Incidūt in laqueos diaboli: qꝛ tāta cupidita-
te ferunt i habēdas diuitias vt iusticie metas nō
attendant. Nullū eñ est iusticie in illo corde vesti
giū: in quo auaricia sibi fecit habitaculū: vt inq̄t
Leo papa. Hinc tam crudelis in cordibꝰ auari cu
piditas/ per phas z nephas: p furta z rapinas: p
dolos z fraudes: pauperū oppressiones z vsuras
vndecūq̄ꝫ diuitias accumulans: in quo nec patrē
filiꝰ: nec fratrē vterinus: nec conciuē vicinꝰ circū
uenire dubitat. Sed nec dñm nec seip̄m attēdit:
quominꝰ sacrilega auiditate vsq̄ꝫ ad beneficioꝝ:
dignitatū: pluraritarū pluralitatē dānabilē se ex-
tendat: in diuini cultus diminutionē: cōmissoꝝ
negligentiā: sumpsius ac plurimoꝝ irreparabile
periculū animaꝝ. Ab hac cupiditate liber fuit di
ues ille Abraā: in cuiꝰ sinu sublatꝰ est paup: vt te
stat Augꝰ sup illud Ps. Quid gloriaris in mali
cia. Lege inq̄t scripturas z inuenies diuitē Abraā
vt noscas qꝛ diuitie nō puniunt. Abraam diues
erat: z in eiꝰ sinū Lazarꝰ paup sublatꝰ est. In sinū
diuitis paup recipit: aut potiꝰ ambo deo diuites
ambo cupiditate paupes. ¶ Notat scdo in perdi
tis diuitiis nimia tenacitas in retinēdo. Contra
quā christꝰ docuit dare elemosynā: pascere esuriē
tē: potare sitientē. Vñ cōtra hos tenaces clama-
bit in iudicio: Esuriui z nō dedistis mihi mādu-
care: sitiui z nō dedistis mihi potū. ¶ Tertio no-
tat in his nimiꝰ amor i possidēdo: quē dānat chri
stus/dicens: Nisi q̄s renūciauerit oibꝰ q̄ possidet
nō pōt meꝰ esse discipulus. Et ꝓpheta: Diuitie si
affluāt/nolite cor apponere. Et Eccl. x. Nihil ini
quiꝰ q̄ꝫ amare pecunias. ¶ Quarto notat nimia
spes in cōfidēdo: quā dānat ꝓpha/ dicēs: Ecce ho
mo q̄ nō posuit deū adiutorē suū: sed sperauit in
multitudine diuitiarū suaꝝ. ¶ Quinto notatur
fastus z pompa in supbiendo: quā dānat Aplus
dicēs: Precipe diuitibꝰ huiꝰ mūdi nō sublime sa-
pere: nec sperare in incerto diuitiarum. Tim. vj.
¶ Sexto nimia gulositas in expōdēdo: quā dā-
nat christus Luc. xxj. Attendite vobis a crapula
z ebrietate z curis huiꝰ mundi: ne forte grauētur
corda vestra: z superueniat in vos dies repentina.
¶ Hec oīa mala in diuitibꝰ q̄s dānat scriptura
sunt reperta ꝓpter qḋ dixit christꝰ: Difficile est di
uitē intrare regnū celoꝝ. Mat. xix. ¶ S In
aliis vo diuitibꝰ q̄s scriptura non dānat/ illoꝝ ma
loꝝ cōtraria extiterūt. s. adq̄sitio iusta sine cupidi
tate z auaricia: statꝰ decēs sine pompa: possessio
sine dilectiōe feruida: affectio sine fiducia: deten-
tio in vtendo tparata: in subueniēdo pietas larga:
Dū ista mala desunt/ z cōtraria bona assunt: nul-
la est iniq̄tas in diuitiis: neq̄ꝫ in eaꝝ adquisitione
vsu aut possessione. Vñ de p̄mo dicit btūs Augꝰ
sup Ps. lj. Dñs in diuite nō pecuniā/sed auariciā
am condēnat. Et sup eplam. j. ad Timo. profecto
dominꝰ in diuitiis cupiditatē rep̄hendit/nō facul
tatē. De secūdo dicit idē in quodā sermōe: Tolle
supbiam/ z diuitie nō nocebūt. De tertio dicit idē
vt allegatū est: Dñs nō dānat diuitias vñ mere-
mur: sed cor appositū p amorē. De q̄rto dicit Be-
da sup Lucā: Nō rep̄hēdit diues q̄ terrā coluerit
vel fructus in horrea ꝯgregauerit: s̄ q̄ fiduciā vi-
te i illis posuerit. De q̄nto btūs Hiero. in quadā
epla: Nō obsunt diuiti opes/ si eis bene vtat: nec
pauperē egestas cōmēdabiliorē facit. De sexto di
cit btūs Grego. Et quos census z honoꝝ tpaliū
abundantia p tumorē nō eleuāt/sed misericordie
opera exaltant. ¶ Ex his colligi potest responsio
ad dubiū: quō licitū est diuitias appetere: z quō
nō. Distingui etiā hic posset de cōditione psonaꝝ
vtrū sint persone ecclesiastice/siue seculares: vtrū
sint nobiles aut plebei. Rursus de varietate sta-
tuum: vtꝝ p̄sidentes z prelati: an simplices z gu-
bernati: vtrū viri soluti/an in matrimonio consti
tuti. Hec aliqualē differētiam vident facere. Vñ
breuiter quecūq̄ꝫ cuilibet sm statū suū licet appe-
tere. Hec etiā possunt licite a dño postulari. Et p
hoc ad rationes in p̄ncipio dubii motas. ¶ L
Ad p̄mā respondet q̄ diuitias fore ꝯtemnendas
dupliciter pōt intelligi. Uno modo q̄ꝫtum ad in-
teriorē affectionē. Alio mō q̄ꝫtum ad exteriorem
possessionē. Primo modo docuit christus eas ab
oibus esse contēnendas: vt scꝫ nemo sic ad eas af-
ficiatur/ vt obliuiscat dei: vt in ipsis spem ponat
beatitudinis finem statuat. Et sm hoc dixit: Ni-
si quis renunciauerit omnibus que possidet zc̄.
Unde dicit Beda: Differētia est inter renūciare
omnibus: z omnia relinquere. Omniū fideliū est
renunciare oibus que possident: hoc est sic tenere
ea que mūdi sunt: vt tñ per ea nō teneātur in mū-

do rem temporalem tenere in vsu: eterna in deside rio. Sic tēpalia gerere/ vt tñ tota mēte ad celestia tēdāt. Sic ait aplūs. j. Cor. vij. Qui vtunt̄ h mūdo/ sint quasi nō vtant̄. Que expōnēs btūs Grego. omel. xxxvj. ait: Mūdo vtit̄/ sed quasi nō vtat̄ q̄ ꝛ necessaria cūcta exterius ad vite sue ministerium redigit: ꝛ tñ hec eadē nō sinit sue mēti dñari: vt subiecta foris fuiant: ꝛ nunq̄ intentiōem animi ad alte tēdētis frāgāt. Quicūq̄ igit̄ tales sūt eis pfecto terrena oia nō ad desideriū/ sed ad vsuz assunt: q2 rebꝰ q̄dem necessarijs vtunt̄: sꝫ nihil cū pctō hic cupiūt: de ipis q̄z rebus habitis q̄tidie mercedes q̄rūt: ꝛ plꝰ gaudēt de bono opꝫ/ q̄ de larga possessione. ❡ Scdo mō eas ꝯtēnere non oēs docuit/ q̄uis ipe in psōna oēs vt argumētū est reliq̄t. Et cū dr̄: Ois Chri actio nr̄a est instructio: ꝯcedit̄ q̄dē ꝙ est instructio/ sꝫ nō ad similē actiōez est nr̄i obligatio. Nō eñ ex h obligamur ad ncēariam sue actōis imitatōem: qd̄ pꝫ ex vbis eiusdez saluatoris cū dixit ad ꝯsecutōem btitudis sufficere obseruātiā mādatoꝝ. Si vis inq̄t ad vitā ingredi serua mādata. Cōstat aūt ꝙ multe opatōnes sue in mādatis nō ꝯtinētur. Nam obseruat vginitatē: occurrit suis crucifixoribꝰ ꝛc. q̄ tñ nobis nō sunt p̄cepta. Qd̄ addit̄ de doctrina Chri: Nolite possidere auꝝ/ nec argentū/ nec pecuniā/ nec facit ꝯtra dicta: q2 Chrūs p hec vba nō iterdixit possessionē pecūie oibꝰ fidelibꝰ: sꝫ dūtaxat suis aplis ꝛ discipulis: nō q2 mala essꝫ auri ꝛ argēti possessio nō q2 ad mortalis vite sustentatōem nō ꝑtinēt: sed ex causis alijs q̄ alibi tractari hñt. Qd̄ vltimo opponit̄: faciliꝰ est camelū p foramē acus trāsire/ q̄ diuitē intrare in regnum celoꝝ. Respōdet̄ ꝙ intellectū huius dicti dñs ipe reserauit Marci. x. Naz cū dixissꝫ q̄ difficile q̄ hñt pecunias itrabūt in regnū celoꝝ: ꝛ discipuli obstupuissent: quasi declarando rursus ait: filioli q̄ difficile est ꝯfidētes in pecunijs intrare in regnū celoꝝ. Ecce qd̄ nō loq̄t̄ de oi diuite: sꝫ de illo q̄ ꝯfidit in pecunia. ❡ Aliter dici solet vt tāgit glo. q̄dam extra ordinaria minus tñ autētica vt recitat Hugo postillator: sic ꝙ hierosolymis erat q̄dā porta q̄ vocabat̄ foramē acus: p quā cameli ire nō poterāt: nisi onere depositoꝝ genibꝰ flexis: sm̄ h Chrūs fare voluit/ ꝙ sic nec diuites trāsire pñt p viam ducētem ad btitudinē: nisi depositis pctōꝝ oneribꝰ/ q̄ diuitias vt plurimū comitant̄. Et tantuz de illo dubio. Sequit̄ expositio huiꝰ petitōis de pane sacramentali.

Lectio. LXXI. A

Secundo exponitur hec petitio de pāne sacramētali/ sacroscā. s. eucharistia: ꝓpt̄ h eñ sacerdos hāc orōem dicēs/ alta voce pnūciat sm̄ Alb. vt ꝓmoneat ꝓplm̄ ad pñtis eucharistie desideriū. Sic ꝛ btūs Augꝰ ad Probā expōit de sacro fideliū/ qd̄ in hoc tp̄e nobis est necessariū ad eternā felicitatē ꝯsequendā. Vñ q2 p pctm̄ sumus vulnerati: necesse est vt nr̄is vulneribꝰ medicinā adhibeamꝰ. Medicina summa/ venerabile est sacrm̄ corpis ꝛ sanguis dñi: dr̄ q̄ h. Bern. Qui vulnus habet/ medicinā q̄rit. Vulnꝰ habemꝰ dū sub pctō sumꝰ. Medicina est sacrm̄: q̄tidie accipe/ q̄tidie curaberis. Hec medicina Chrūs est sub sacro ꝯtentꝰ: q̄ nō tm̄ medicina est curās morbū: sꝫ ꝛ cibꝰ aīe ꝛ nutrimētū: a morte scdā pseruās: et ad vitā eternā pducēs. Ego sum inq̄t panis viuꝰ quē q̄ māducauerit/ nō morit̄ in eternū. Est autem Chrūs panis nō sm̄ vitatem rei/ sed sm̄ similitudinē tropi: nō vnā tm̄/ sed multas: ꝓpter qd̄ varijs metaphore modis p panē in scpturis describit̄. Hic eñ panis est verꝰ q̄ de celo descēdit: q̄a vere reficiēdo cor hoīs/ spūale ꝯfortat. Chrūs eniz sub sacro aīam digne sumētis reficit ꝛ ꝯfortat: nō sm̄ suam subam ꝓpriā, sꝫ gr̄am q̄ ꝯfertur digne hūc panē mādicāti. Scdm̄ subam q̄dem ꝓpriaz sumit̄ ꝛ mādicat̄: sed gr̄a est quā digne sumēti cōfert: qua aīa vegetat̄: ꝛ ad pficiēda opa virtuti ac virtutū ꝯfortat̄. Hīc in Ps. canit̄: Et panis cor hominis ꝯfirmat. Hic ē panis vtilis ꝛ delectās oīz desiderio seruiēs. Sap. xvj. Panē de celo pstitisti eis sine labore/ hñtem in se omne desideriū ꝛ oēm saporē suauitatis. Dulcedinē eñ tuā quā in filios habebas/ ostēdebat: ꝛ volūtati vniuscuiusq̄ eorum deseruiēs/ ad qd̄ volebat/ ꝯuertebat̄. Delectabilis q̄dē/ q2 ꝯditꝰ pinguedie deitatis. Gen. xlix. Aser pinguis panis eiꝰ/ ꝛ p̄bebit delicias regibꝰ. Hoc est/ fortissim. i p̄bēs vtutē ꝛ viaticū: vt viam meriti qua itur ad deū/ pficiat̄. iij Reg. xix. comedit Helias ꝛ bibit/ ꝛ ambulauit in fortitudine cibi illiꝰ. xl. diebꝰ ꝛ. xl. noctibꝰ vsq̄ ad mōtē dī oreb. Panis hic subcinericiꝰ describit̄: nam panis hic manu sapie dei factus: sub cinere humilitat̄ humane carnes sunt in vtero vginis decocte que est mulier illa bñdicta/ ad quā Abraā Gene. xviij. ac celera inq̄t: tria sata simile farine ꝯmisce: hoc ē puritatem corpis ꝛ anime ꝛ deitatis ꝛ fac subcinericios panes azimos sine omni corruptōe. Ad cuius sumptōem aplūs nos hortat̄: Pascha nostꝝ immolatꝰ est Chrūs: epulemur nō in fermēto malicie ꝛ neq̄tie/ sed in azimis sinceritatis ꝛ veritatis j. Cor. vi. Hoc est omni benedictione copiosis. Esa. xxx. Panis frugū terre tue erit vberrimus ꝛ pinguis: h est scrūs: quē nō lꝫ nisi scis in loco scō comedere. j. Re. xxj. Nō habeo panes laicos sꝫ tm̄ panē scm̄. Si mūdi sunt pueri maxime a mulieribꝰ mādicēt. ❡ B Hic panis nr̄ est/ q̄ nobis datꝰ est/ ꝛ paratꝰ spūalibꝰ. s. filijs/ nō canibꝰ. Matth. xv Nō eñ est bonū ait Chrūs/ sumere panē filioꝝ et dare canibꝰ. Hinc Cyprianꝰ: Panis vite Chrūs est ꝛ panis h oim nō est. Et q̄mō dicimꝰ pr̄ nr̄: q2 itelligētiū ꝛ credētiū pr̄ est: sic ꝛ panē nr̄m vocamꝰ: q2 Chrūs nr̄ q̄ corpꝰ eiꝰ ꝯtingimꝰ panis est. vl̄ dr̄ nr̄m vt dr̄ glo. Matth. vj. q2 Chrūs nr̄ est factus: ꝛ deus pater cum Christo omnia nobis donauit. Jō oramus vt qd̄ nostrum est per donum quotidie

detur ꝑ effectum. Hic panis quotidianus est vt
Lucas dt: ⁊ supsubstātialis ſm Matth. Quoti
dianus: qꝛ ipo quotidie indigem⁹ ad spūalis vi-
te ꝯseruatōnem. Sicut eñ corp⁹ indiget ꝯtinuo
alimento ne resoluat/ ⁊ pereat ſm esse suū natu-
rale: ita aīa eget cibo spūali ne deficiat in esse grē.
Hic aūt cibo panis est eucharistie: q̄ non vadit in
corpus/ sed aīe substantiā fulcit: de q̄ brūs Amb.
de ꝯse. dist. ij. Nō iste panis est q̄ vadit in corpus
sed panis vite eterne q̄ aīam fulcit. Iste panis q̄ti
dianus est: accipe quotidie vt quotidie tibi ꝓsit.
Sic viue vt q̄tidie merearis accipe ¶ Dicit: et
panis substātialis: id est egregi⁹ ꝑcipuus aut pe-
culiaris. Vñ dī beat⁹ Hiero. sup Matth. ꝙ in
euāgelio greco/ vñ illud trāslatum est: nō habet i
hoc loco panis q̄tidianus/ sed panis epyusiō: qđ
latine sonat supsubstantialis. Subdit: vbicunq̄
Septuaginta interp̄tes hoc nomē epyusion/ po
suerit: transferēdo vet⁹ testamētū in grecū: in he
breo habet sogullo: qđ sonat ꝑcipuū/ egregiū vl'
peculiare: qđ maxime corpi Christi siue Christo
sub sacramēto attribuit: qꝛ panis est singularissi-
mus/ panis celestis/ panis vite q̄ de celo descēdit
panis angeloꝝ hñs in se oē delectamētū ⁊ oīs sa
poris suauitatē: ꝓhens virtutem fortissimā: vt via
meriti qua itur ad deū/ ꝑficiat. Vel dī panis sub
stantialis: qꝛ est supra nostrā subam. Panis eniꝫ
materialis ⁊ cibus quecūq̄ sumim⁹/ ꝯuertit ⁊ trā
sit in nostrā subam. Hic vero panis non sic/ sed co-
medentē mutat in se vt frequenter sup̄ ex Augu-
stino allegatū eē/ cibo sum grādiū ⁊ c. ¶ Vel tertio
dī cibo supsubstantialis: qꝛ panis substātialis di
ci pōt q̄ sustentat naturā hoīs infimā: scꝫ corpus
Iste aūt ex quo sustentat naturā supmā. s. animaꝫ
merito supsubstantialis dici pōt. Hinc Prouer.
xij. Iustus comedit ⁊ replet aīam suā. ¶ Vel q̄r-
to dī supsubstātialis: qꝛ sicut accidētia cederēt in
nihilū/ nisi supportarent a substātia (Et ideo dici
tur suba: qꝛ substat accidētibꝫ) sic nisi a Chrō sup
portarent sube ⁊ accidētia cederēt in nihilum. Iō
dī supsubstantialis: qꝛ non substat accidentibꝫ et
formis tm̄ sicut substātia: sed accñtibus ⁊ substā-
tiis/ ⁊ vniuersalr omnibꝫ creaturis. ad Hebre. j.
Portās oīa verbo virtutis sue. ¶ Vel q̄nto dī pa
nis supsubstātialis: qꝛ est sup oēm substantiā ali-
am a se. Nā corp⁹ eius est sup oēm subam corpo-
ralem ⁊ aīma ei⁹ sup oēm subam spūalem: deitas
simplr sup oīa. Ideo digne dī supsubstantialis: si
cut supbonus/ supmisericors ⁊ c. ſm Diony. ⁊ Da
ma. ¶ E Sed replicaret hic aliq̄s: quō pa-
nis ille supsubstātialis Christus/ q̄ ⁊ sacramēta-
lis dī quotidian⁹/ cū a paucis de eccl'a q̄tidie re-
cipiat: qꝛ a solis sacerdotibꝫ. Rñdet hic Alexā. p.
iiij. q. xxxvij. ꝙ q̄libet exñs extra mortale/ illo pa
ne reficit. Cibo eñ intrās p os alicui⁹ corpis: nō
tm̄ reficit ipm os/ sed oīa ꝯmēbra sua. Eccl'ia au-
tē tota vnū corp⁹ est. j. Coꝝ. xij. Oēs nos in vnuꝫ
corp⁹ baptisati sum⁹. Hui⁹ corpis caput Christ⁹
est Col'. j. Huius capitis os platus est seu sacer-
dos. Hiere. x. Si sepaueris ꝑciosum a vili/ quasi
os meū eris. Separe ꝑciosum: id est aīam a vili:
id est peccato/ quo nihil vilius: ꝓpriū sacerdotū ē
Quibꝫ dictum est: Quoꝝ remiseritis peta/ remit
tent eis ⁊ c. Ioan. xx. Iste igit panis/ qꝛ quotidie
ab aliquo sacerdote manducat: q̄tidie totū corp⁹
qđ est eccl'a/ illo pane reficit. Itē qđ est vni⁹ mem
bri ꝓp̄ mēbroꝝ vnionē/ etiā alteri⁹ esse dī: vt lin-
gua dī se habere anulū quē habꝫ man⁹: ⁊ calcia-
mentū qꝛ illud pes habet. Ita ꝓpter vnionē mē-
broꝝ eccl'e/ quod est vni⁹ membri/ dī esse omnium
ꝯmembroꝝ. Sacerdos aūt ꝯmunicās quotidie
mēbꝝ eccl'ie est: ideo panem illū q̄tidie maducant
oīa membra eccl'e. Vñ q̄libet eccl'e membꝝ dice
re pōt illud Ps. Particeps ego sum oīm timen
tium te ⁊ c. ¶ Dicit: Da nobis hodie: da gratis
liberalr sine argento: ⁊ absq̄ vlla ꝯmutatōne: q̄a
nullo ꝑcio estimari potest. Da nobis hodie: ne a-
liquo delicto cogente/ a corpe Chrī sepemur. Vñ
brūs Cyprianus ⁊ post eum Aug⁹ de bono ꝑseue-
rantie. Hūc panē scꝫ sacramētalē dari nobis q̄ti
die postulam⁹: ne qui in Christo sum⁹: ⁊ euchari
stiā q̄tidie ad cibū salutis accipimus: intercidēte
aliq̄ grauiore delicto dū abstinet ⁊ nō ꝯmunican
tes a celesti pane ꝓhibemur: a Chrī corpe sepa-
remur. Ipo ꝑdicante ⁊ monente Ego sum panis
viuus qui de celo descēdi: Si quis ederit de meo
pane/ viuet in eternū. Panem autem quem ego
dedero/ caro mea est pro seculi vita. Quando er-
go dt in eternum viuere: si quis ederit de eius pa-
ne: vt manifestū est eos viuere qui corpus eius at
tingunt: ⁊ eucharistiam iure ꝯmunicatōnis acci
piunt. Ita ꝯtra timendum est ⁊ orandum/ ne dū
quis abstētus separatur a corpe Christi procul re
maneat a salute. Ipo ⁊ dicente/ nisi ederitis car-
nem filij hominis/ ⁊ biberitis sanguineꝫ eius/ nō
habebitis vitam in vobis. Et ideo panem nostꝝ:
id est Christum dari nobis quotidie petimus: vt
qui in Christo manemus ⁊ viuimus: a sanctifica
tione ⁊ corpore eius nō recedamus. Hec Cypria
nus. ¶ D Petimus ⁊ hunc panem nobis da
ri hodie: vt per hoc intelligatur ꝙ panis iste/ die
gratie/ non nocte peccati sit accipiendus: ne indi-
gne accipientes corporis ⁊ sanguinis rei efficia-
mur. j. ad Coꝝ. xj. Item da hodie: id est pro cur-
su huius vite: quia nisi quis eum percipit pro ista
vita/ eius particeps fieri nō potest pro futura vi
ta: vt dicit Isaac in collationibus patrum. De-
bet ergo quilibet christianus quasi pauper ⁊ mē-
dicus coram diuite ⁊ benigno patre procumbere
⁊ inopiam suam ostendens/ humiliter flagitare
hunc panem sibi dari: quo in vita spirituali robo
retur/ consoletur et sustentetur/ vt potens fiat et
efficax ad exercitium spiritualium et virtuosaruꝫ
operationum: vtq̄ sibi viaticum/ in cuius forti/
tudine ambulare possit vsq̄ ad montem Oreb/
eterne glorificatōnis: et ibi frui pane illo cum an
gelis sine fastidio: quia hic in nubilo sub velami
ne pregustauit. Et ita dicit glo. Hodie: id est sem

per præsenti vita existente. vñ Aug⁹. Hodie id est
q̃diu dicit̃ hodie.i.in hac tẽporali vita. vñ Joh.
vj. Dñe da nobis semp̃ panẽ istũ. ¶ E Sed qs
diceret: Cũ panis sacramẽtalis non ministratur
post prandiũ: ergo oratio illa q̃tũ ad hãc particu
lam/post prandiũ/dici nõ debet: cũ ea petant̃ que
illa die dari nõ decet. Hoc aũt incõueniẽs est: cũ
btũs Aug⁹ in ser. dñi in monte dicat: Quis est q̃
audeat dicere semel tm̃ nos orare debere orõnem
dñicam. Aut certe etiã si iterũ vel tertio vsq̃ ad eã
tm̃ horã qua corpus dñi cõicamus: post ṽo non sit
orandũ p̃ reliquas ptes diei. Nõ eñ petere pote-
rimus: da nobis hodie/qd̃ iã accepimus. Aut po
terit quisq̃ cogere vt etiã vltima diei pte sacramẽ
tũ illud celebrem⁹. Rñdet Alex. vbi supra. Dicũt
aliqui q̃ cũ multiplex sit panis quotidianus ec-
clesia orans añ prandiũ: Panẽ nostrũ q̃tidianũ
da nobis hodie: põt petere indifferẽter vnũ illoꝝ
sibi dari. Post prãdiũ ṽo põt petere panẽ corp̃alẽ
vel doctrinã spũalem nõ aũt sacramẽtalẽ. ¶ Vel
aliter dici põt/q̃ eccl'ia p̃ totũ orbẽ dilatat̃: ideo
frequẽter dr̃ orbis terre. Qñ autẽ in vno emispe-
rio est hora post prandiũ vel nox: in alio ẽ hora añ
prandiũ vel dies. Jõ sp̃ q̃libet hora cõsecrari põt
corp⁹ christi/z ab aliquib⁹ cõicari: rõne cui⁹ ab oĩ
bus mẽbris eccl'e p̃ticipatiue sumi. Vel q̃r p̃ totã
ecclesiã multi sunt infirmi: qui q̃libet diei hora cõ
municari possunt: z sic tota eccl'ia p̃ illos: non ta
men licet cõficere nisi añ prandiũ. ¶ Vel aliter z
meli⁹: panis sacramẽtalis q̃ christ⁹ est/petit̃ dari
non tm̃ sacramẽtaliter/sed z spũaliter. Hic enim
panis assidue p̃ fidẽ z charitatẽ interi⁹ reficere de
bet. Nã sine eo viuere nemo põt. Nemo vtiq̃ sine
eo ꝯseruante simpliciter viuere aut esse põt. Etiã
nemo sine eo reficiẽte p̃ fidẽ z charitatẽ spũaliter
viuere põt p̃ gr̃am. Eius etiã refectio assidue cre-
scere põt: q̃r z fides z charitas in via augmẽtabi-
les sunt in q̃libet fideli: s̃m illud Eccl'i. xxiiij. Qui
edũt me/adhuc esurient: q̃m hic panis etsi satiat:
tñ sine fastidio: iõ esuriẽ nõ extinguit. Põt igit̃ fi-
delis sp̃ orare z petere sibi dari panẽ hũc sacramẽ
talẽ/q̃tũ ad effect⁹ sui cõsecrationẽ z augmentũ
gr̃e: licet nõ dez sp̃ q̃tũ ad sacramẽtalẽ sumptio-
nẽ. Nã q̃ datũ ꝯseruat vel augmẽtat dare censet̃.
¶ F Colligit̃ g̃ hic sensus q̃tũ ad panẽ sacra-
mẽtalẽ: Panẽ nostrũ q̃tidianũ da nobis hodie:
id est tu p̃r celestis da panẽ illũ celestẽ z sacramen
talẽ: q̃ sub speciebus panis nobis tuo dono ꝓponit̃
digne vel sacramẽtaliter vl' spũaliter participare
in cõtinuo desiderij fidei z charitatꝪ cremẽto: z p̃
oblationẽ sacerdotũ: illũ ꝓ se z tota eccl'ia tibi of-
ferẽtium: vt in nobis reformet̃ deuotio/feruorq̃
charitatis magis magisq̃ augeat̃: z nõ p̃ terreno
rũ occupatione z venialiũ pctõꝝ frequentiã tepe
scat/vel penit⁹ extinguat̃. Et sicut petendo panẽ
corp̃alẽ petim⁹ oĩa corp̃ali vite necessaria s̃m pre-
missa: ita petẽdo panẽ sacramentalẽ: petim⁹ oĩa
alia scĩa spũali vite aĩe necessaria: s̃m be. Tho. q̃r
oĩa alia etiã ad panẽ illũ p̃ncipalẽ ordinant̃: vt

etiã vult Nicol'. de lyra. ¶ G Tertio exponit̃
petitio de pane intelligẽtie illuminãtis: q̃ ẽ verbũ
dei auditũ lectũ/meditatũ: seu ꝯtẽplatũ: nos illu
minãs ad intelligentiã scripturaꝝ: fidei bonoꝝ ꝓ-
missoꝝ: q̃ sunt eterne felicitatis gaudia z maloꝝ
cõminatoꝝ in dãnatione p̃petua. Jllo nãq̃ pane
etiã mens spũaliter reficit̃: ac spũali vita educat̃.
vñ scribit̃: Nõ in solo pane viuit hõ/sed in oĩ ver
bo qd̃ p̃cedit de ore dei.i. scriptura sacra q̃ s̃m be.
Grego. est tanq̃ os dei: q̃r p̃ ea loq̃t̃ dñs nob oĩa
q̃ vult a nob fieri. Per ṽbũ qd̃ p̃cedit de ore dei:
intelligit̃ oĩs vitarꝪ istructio: oĩs ꝯsolatio: oĩs ex
hortatio: oĩs deuotio q̃ ex auditiõe: lectiõe medi-
tatiõe ac contẽplatiõe diuinoꝝ eloquioꝝ p̃cedit.
Sine q̃ nõ põt hõ viuere vita spũali. vñ dicit Ra
banus: Si qs nõ vesat̃ verbo dei/ille nõ viuit: q̃r
sicut corp⁹ hũanũ non viuit sine cibo terreno: ita
q̃ nec aĩa viuere poterit sine dei ṽbo. Quapropt̃
dicit be. Aug⁹. j.q.j. Interrogo. Quid vob plus
esse videt̃: verbũ dei aut corp⁹ christi. Si vultis
veꝝ rñdere: h̃ dicere debetꝪ q̃ nõ min⁹ sit ṽbũ dei
q̃ corp⁹ chr̃i. Jta nãq̃ mentẽ reficit sicut corp⁹ chr̃i.
Verbũ etenĩ dei sacra scriptura q̃ ab ore dei p̃ce-
dit ipsi⁹ indicat voluntatẽ: sine cui⁹ agnitiõe ne-
mo recte viuere põt. Jn hac discimus quãtũ deo
appropinq̃m⁹ z quantũ a deo elõgamur. Jp̃a vt
dicit Grego. ij. moral'. c. j. mẽtis oculis q̃si specu-
lũ quoddã opponit̃: vt interna nr̃a facies videat̃.
Jbi feda: ibi pulchra nr̃a ꝯspicim⁹ ibi sentim⁹ q̃-
tũ p̃ficim⁹: q̃tũve a p̃fectis lõge distam⁹. Quõ
g̃ aĩa hoĩs viuere posset vita iusticie z gr̃e nisi co-
gnosceret dei voluntatem: z ea que s̃m hãc iusta
sunt vel iniusta que agẽda z que fugiẽda: q̃ amã-
da z q̃ contẽnenda: q̃ timẽda z que audẽda: z que
credẽda z q̃ sperãda: z cetera nr̃e saluti necessaria
q̃ oĩa sola docet sacra scriptura. Oim eñ sacroꝝ
libroꝝ series ait Aug. li. de salutarib⁹ sacramẽtis
ad nr̃am salutẽ scripta est: z aurib⁹ nr̃is matie in-
tonat ea q̃ nr̃e p̃ficiũt saluti. Iteꝝ atq̃ iteꝝ repli-
cat qd̃ sit hoĩ cauendũ: qd̃ sequendũ. Per illos sa
cre scripture libros nobis ipsemet deus q̃ est veri
tas q̃ infallibilis loquit̃: z pie nob voluntatis sue
demõstrat affectũ. Hinc. ij. ad Thi. iij. Oĩs scri-
ptura diuinit⁹ inspirata vtilis ad instruendũ scz
nescientes ad arguendũ negligentes: ad corripi-
endũ id est dure increpandum in malo persisten-
tes: z ad erudiendũ scz iusticiam diligẽtes: vt sit
hõ dei p̃fectus ad omne bonũ instructus. ¶ H
Hunc igit̃ panẽ studiosius req̃rere debem⁹: quia
plus est verbi dei pabulo victurã in p̃petuũ men-
tẽ reficere: q̃ vẽtrẽ moriture carnis terreno cibo
saciare: vt dicit Grego. in quadam omelia. Hic
panis z cibus est z potus. Cibus in locis obscu-
rioribus/quia in his quasi exponendo frangitur
z mãducando glutitur. Potus est in locis aper-
tioribus: quia ita absorbet̃ sicut inuenitur vt ait
Grego. j. moraliũ. c. xlviij. Hunc panem diligen
ter tenere debem⁹ toto aĩo z corde integro versa
re: vt ei⁹ succus p̃ oẽs anime venas se diffunda.

a quo dñ studiose sumit cibus terrenus vilescit:
z velut insipiens estimat. De quo btūs Amb. i q̄-
dam smo. Quisq̃s v̄bo dei pascit/terrenū pabu
lum nō reqrit. Nec eñi pōt pabulū seculi cape q̄
pane reficit saluatoris. Negligit famē corpis q̄
pabulo lectōis intēdit: nec vētris curā habere po
tent qui alimētū verbi celestis reqrit. Et fm hoc
sensus hui⁹ petitōnis erit: Panē nostꝝ quotidia
nū da nobis hodie: id est da nobis in hac tenebra
rum caligine: z loco miserie degentib⁹ refici pane
doctrine/pane scripture sacre: quo refecisti illuz:
de q̄ sc̄ptura ait: Cibauit illū pane vite z intelle-
ctus. Hūc da nobis/vt illo ab amore mūdi rapi
amur: z noxijs z venenosis inimici suggestionib⁹
p̄seruemur. Ad omne op⁹ bonū roboremur: z tā
dē illo degustato/ad panē glīe ꝑcipiendū auidius
excitemur. ¶ I Sed plurimi nedū panem
hūc petere negligūt: ꝟ oblatū renuūt: z q̄si infru-
ctuosum ꝑuipēdunt: q̄ lectōes fugiūt: p̄dicatōes
negligūt: aut siq̄ñ accedūt/magis ad detrahen-
dū/q̄ʒ ad seip̄os emēdandū aios ꝯuertūt. Et cuʒ
ꝑ hec viā v̄itatis z iusticie noscere possent/negli-
gēdo indicāt: q2 scire nolūt. Hi sunt qui dño di-
cūt: Recede a nobis: sciam viaꝝ tuaꝝ nolumus.
Quis est omnipotēs vt seruiam⁹ ei: aut quid ꝓ-
derit nobis si orauerim⁹ illū: Iaco. xxj. Sunt et
alij q̄ torpēt ocio aut terreno amore capti euane-
scūt inaniter in reb⁹ mūdanis ac curiosis: nihil vł
modicū saluti ꝯferentib⁹. Non sine culpa discere
negligūt q̄ nesciūt z scire possent que statui suo cō
gruunt: z necessaria sunt saluti. Quos dure rep̄
hēdit Chrys. sup Matth. dicēs: Nō pōt esse ꝯde
mnatōis excusatio ignorātia veritatis: quib⁹ fuit
inueniendi facultas/si fuisset querendi voluntas
Et subdit: Si velles ingredi veritatē: nūc pete-
res orōnib⁹: nūc q̄reres in scripturis: nunc pulsa
res bonis opib⁹: interrogares sacerdotes: nunc
hos/nūc illos. Sʒ illa nō fiūt: q2 v̄bo dei nō cre-
dit: nec ꝓmissio btitudinis desiderat: nec conde
mnatōis iudicium formidat. Sunt z p̄sumptuo
si q̄ sine sc̄pture studio sibi sufficere putāt: q̄cquid
ꝓpria phantasia excogitāt/deo placere putāt: q̄-
bus id ꝯtigit qd ad Demetriadē btūs Hiero. scri
bit: q2 in eo displicēt deo/in q̄ ei placere putāt. Vñ
ait btūs Hiero. Prima fidelis cura p̄mū studiuʒ
sit scire voluntatē dñi sui: z qd ei placeat: quid ve
displiceat diligēter inq̄rere: vt fm Aplm: rōnabi
le deo reddat obsequiū: totūq̃ʒ vite sue cursum ex
eius possit ordinare snia. Impossibile est enim ei
quēq̃ʒ placere/cui qd placeat/ignorat: fieriq̃ʒ po
test vt etiā obsequēdi voto offendat: cui q̄ño obse
q̄ debeat p̄us nō didicit. Et sicut maius est volū
tatē dñi facere q̄ʒ nosse: ita p̄us est esse nosse q̄ʒ fa-
cere. Illud eñi merito p̄cepit hoc ordine. Vñ ꝓ-
pheta: Et tu isrł noli ignorare. Et b. Apls Qui
aūt ignorat/ignorabit. Itē alibi: Propterea no-
lite fieri imprudētes/sed intelligētes q̄ sit volun-
tas dei. Initiū obediētie est qd p̄cipiat velle cog-
noscere: z ꝑs est obsequij didicisse qd facias. Hec

aūt in scripturis sacris discunt: ꝑ q̄s solas plenā
dei intelligere possum⁹ volūtatē. Quisq̃s ḡ cibū
hūc mētis reijcit: licet ingenio fulgeat: licʒ statu
emineat: lʒ diuitijs temꝑalib⁹ affluat: nil miꝝ si
fame pereat/si pabuli salutaris inedia moriatur
Nil tam mortis est indiciū: nil tam de vita facit
desꝑare/q̄ʒ alimēta nō sumere/aut sumpta nō te-
nere. Et tātū de expositōe hui⁹ petitōis. s. de pa-
ne intelligētie illuminātis qd est v̄bū dei lectū/au
ditū/inspiratū vel meditatū. Ad quē reducit pa-
nis deuotōis sp̄ūm sursum agētis. Hūc eñi p̄stat
panis v̄bi dei deuote suscept⁹/ac diligēter masti-
cat⁹. ¶ K De pane penitētie z laboris: de q̄
ꝓpha in Ps̄. lxxix. Cibabis nos pane lachryma-
rū: z potū dabis nobis in lachrymis in mēsura.
Et in Ps̄. ci. Sicut cinerē panē māducabā: z po-
culū meū cū fletu miscebā. Hūc panē petere sa-
luberrimū est petōri. Sʒ q2 coincidit cū sequenti
petitōe. Nō eñi petit pnia nisi ꝓpter petōꝝ deleti
onē ꝑfectā: iō ad eā reseruat/in qua petōꝝ dimis-
sio postulat. Panis v̄o diuine grē/petit⁹ est in pe
titōe tertia. Per hūc eñi dei volūtas ꝑficit a no-
bis. Et in petitōe scda/vbi petit aduentus regni
grē z glīe. Et ideo de his q̄tuor panib⁹. s. penitēn
tie z laboris: de pane grē z viuificātis: de pane de
uotōis mētē sursum agētis: ac de pane glīe ꝯsum
mantis/ꝑticulari⁹ disserere sup̄sedeo. ¶ L
Recolligēdo igit q̄ dicta sunt/p̄t deuotior affect⁹
orationis sic petitōem hāc ad deū p̄rem fundere.
O p̄r nr̄ q̄ es in celis: z creata oia ꝯseruas z gu-
bernas: q̄ apis manū tuā z iples oē aial bñdictōe
z das escā oi carni. Tu p̄r largissime/panē corpa
lē nostꝝ ꝓpter nos a te creatū/panē q̄tidianū vite
p̄ntis sustētatōem/ac nutrimēta nō sup̄flua cor-
poris ꝯditōi/sed z statui necessaria de nobis tuis
mācipijs p̄cioso filij tui sanguine emptꝭ. Da no-
bis ad t̄patam refectōem ꝯgruā corꝑalis vite su-
stentatōem: q̄ caro nō lasciuiat: sed moderate su-
stentata sp̄ūi subseruiat. Da nob pater hodie/to-
ta die huius mortalis vite: ne t̄paliū curiosa sol-
licitudine mēs nr̄a a te distracta/seculi curis ab-
sorpta/q̄ tua sunt negligat: iniuste ꝑitura querat.
Da aūt p̄r benignissime/vt ea tuo dono iuste adq̄
ramus: a te ꝯcessa agnoscam⁹: iuste accepta bene
dispēsem⁹: ꝯcessis t̄pate vtamur: nō ad vētris in
gluuiē/nō ad voluptatis fomitē/nō ad mūdi pō-
pā/sed ad ꝯgruā corꝑis vegetatōeʒ v̄tutis ꝓfectū
z pauperꝝ tuoꝝ ꝯsolatōem. Da z p̄r liberalissime
panē nostꝝ sup̄substātialē viuifici tui sacrosancti
corꝑis z sanguis mysteriū sacramentalr̄ z sp̄ūali-
ter digne ꝑcipare. Nostꝝ vtiq̃ʒ: q2 nobis paratʒ:
nobis incarnatū: nobis natū: nob datū: nobis i
cruce igne diuini amoris coctū: nobis sub sacra-
mentalib⁹ sp̄eb⁹ occultatū. Da aūt p̄r nobis hūc
panē hodie in die grē: nō in nocte tenebrose z ob-
scure peccatricis ꝯscie. Da q̄tidie ad q̄tidianum
sp̄ūalis vite nutrimētū: v̄tutis z grē fomentum:
vniuiui amoris incremētū: torporis/acedie z vni-
uersoꝝ morboꝝ medicamētū; toti⁹ ꝑfectiōis ꝯple

mentū: trāsitus nostri cōfortās viaticū/⁊ celestiū deliciaꝝ initialē gustū. Da insup pater celest' panem illuminātis intelligētie: doctrinalis ꝟbi tui cibum in quo viuit spūalis hō. Da aūt nobis per seruos tuos q̄s ꝯstituisti sup familiā tuam/dare illis in tpe tritici mēsurā fidel'r ⁊ prudenter. Fideliter q̄dem ad te deum: vt scʒ cum tāta fide/tāto timore/tanta instantia/tanta diligentia/q̄ntū sibi cōmissum est/ꝟbum tuū dispēsent. Prudenter ꝟo q̄ntū ad nos famelicos/vt sm capacitatē vniuscuiusq̄ singulos erudiant: ⁊ spūal'r enutriant. Tu pater inspira eis/prelatis scʒ ⁊ eccl'e tue doctoribꝫ/vt ꝟitatē tuam nobis studeāt fidel'r ⁊ prudenter dispensare: vt te deum deoꝝ valeamus cognoscere: ꝑfectōnes tuas meditari: bñficijs a te nobis impensis grārum vices reddere: immobiliter in te credere: credita intelligere: ꝑmissa sperare: te summū bonū sup oia diligere: peritura tēꝑalia cōtemnere: eterna cupe: ⁊ torrētem voluptatis dom⁹ tue toto desiderio anhelare. Ex sūt li panem istū ꝟbi tui frangere negligāt aut cōtēnant/tu ipe pater q̄ tuoꝝ filioꝝ curā habes: da nobis ⁊ nos pasce ꝑ occultam spūssancti inspiratōnem/vt intus ꝑ te capiam⁹ panē q̄ exteri⁹ fraudamur ꝑ ipoꝝ taciturnitatē/ne moriāt' puuli/⁊ fame pereant: ecce tui filij eo q̄ non sit q̄ frangat eis panem fidei: ⁊ spūal'r eos reficiat ꝟbo dei. Da nobis tandem pater clementissime panem deuotōnis feruoris ⁊ grē: quo aīa pinguescit ⁊ vegetat': infirma curant': solidant' cōfracta: fortificant' debilia famelica denuū saciant' in consecutōe panis glīe/in vita sempiterna. Itaq̄ pater qui per filiū tuū septem panibꝫ q̄tuor milia hoim saciasti: cūctis fidelibꝫ ꝑ q̄drifidi orbis climata dispsis. Da panē septuplicē vniuerse bonitatis/panēʒ.s. nature ad sustentatōem indigētie vite corꝑalis. Da panem penitētie/ad reuelatōem languoris. Da panem grē ad viuificatōem hois interioris. Da panēʒ intelligētie/cōtra famēʒ ignorātie ⁊ erroris. Da panem eucharistie/ad impinguatōēʒ amoris/⁊ memoriam saluberrime passionis. Da panem deuotōis feruide/ad depulsionēʒ teporis. Quo sextuplici pane fori/spm̄ fortitudīs cōsequamur: cuius ꝟtute tristiciā simul ⁊ leticiā mundi/vere delectatōis desiderio pellētes: sic in pñti iusticiam regni esuriamus: vt cū apparuerit glā tua/septimo pane glīe in plenitudine diuini saporis saciari mereamur. Amen.

Lectio. LXXII. A

Et dimitte nobis debita nostra.

¶ Ista est ps scđa scđe partis ꝑncipalis dñice orōis/in qua post petitōem collatōis bonoꝝ/petit' ablatio maloꝝ. Sunt aūt triplicia mala a q̄bꝫ liberari petimus. s. p̄terita/p̄sentia ⁊ futura. Uel meli⁹ maxima/media/⁊ minima: quorum quelibet esse possunt presentia/preterita ⁊ futura. Maxima/mala sunt mala culpe: q̄z separāt nos a summo bono: sm illud Esa. lix. Pctā vestra diuiserūt inter vos ⁊ deū vestꝝ: ⁊ pctā vestra abscōderūt faciē ei⁹ a vobis. Mala media sunt pctōꝝ occasiones q̄ inducūt ac ꝑcipitāt in mala culpe: quales sunt temptatōnes demonis/mundi/vel carnis. Tertia sunt mala pene corꝑis vel anime afflictiua: vt dolor ⁊ tristicia ⁊ cetera afflictiua: de q̄bus supra lecti. lxvj. dictū est. ¶ Et sm hoc ps illa diuidit' in tres ptes: q̄ sunt tres petitōes vltime/pro ablatione aut exclusione triplicium maloꝝ dictorum. Prima/petim⁹ pctī deletōem. Scđa/oram⁹ occasionis ad culpā inducētis temptatiōis videlʒ exclusionē: ibi/Et ne nos inducas. Tertia/postulamus nostrā a malis pene liberatōem/ibi: Sed libera nos a malo. ¶ Circa ꝑmum ꝑmo ponit' petitōis forma cum dr̄: Dimitte nobis debita nr̄a. Scđo subdit' modificatōis clausula/cum adiungitur: Sicut ⁊ nos dimittim⁹ debit. nr̄s. ¶ Cur autem post petitōem conferendoꝝ petit' remotio maloꝝ: cū tamē necesse sit ꝑus euellere ꝑus mala vt locū habeāt ꝯtraria bona: satis dictū est lecti. lxvj. vbi rō ordinis declarata est petitionū dominice orōnis: ideo hic trāseo. ¶ Ad textū accedens: Et dimitte no. de. no. In ꝑmis occurrit q̄stio: Cur ista petitio ꝯiungit' ꝑori ꝑ ꝯiunctōnem copulatiuā et: ac similit' sequens petitio huic ⁊ vltima sequēti: ⁊ ꝑme tres petitōes non sic sibi coniungant'. Ad hoc respondet Alex. q. xxxvij. ꝑ. iiij. duas rōnes assignās: Prima: q̄z ꝑme tres petitiones ita ꝯnexe sunt/q̄ntum ad ea q̄ ꝑncipal'r in eis petuntur: hoc est q̄ntum ad ea creata bona q̄ obtinenda sunt in patria: q̄ vnū sine alio obtineri non pt̄. Nō enim pt̄ ꝑfecte nomē pr̄is sanctificari in filijs/nisi adueniat regnū: quo in possessionem mittant' filij paterne hereditatis: sed nec hereditas eterna possideri/nisi fuerit ꝑfecta vnio volūtatū patris ⁊ filioꝝ: cū hereditas illa nō sint bona aliq̄ eterna. Sʒ pr̄ ipe ac diuina essentia/q̄ nō possidetur nisi obiectiue ꝑ amorē fruitiuū/q̄ est ꝑ ꝑfecta vnio volūtatū. Nō aūt sic est in petitionibꝫ vltimis: vbi vnū petitū sine alio obtineri posset: iō necessaria fuit hec copulatio magis q̄ʒ in ꝑmis. ¶ Scđa rō: q̄z ꝑme tres petitōes ꝑtinēt ad statū btitudis/vbi deus erit omnia in oibꝫ. Un̄ ideʒ in creatū petit' obiectiue in illis: q̄z g̃ copulatio ꝯiūctōis signum est diuersitatis copulatoꝝ: magis congruebat exp̄ssa copulatio vltimaꝝ petitionuʒ q̄ʒ trium ꝑmarum. ¶ B Petimus aūt hac petitōe nobis dimitti debita nostra. Debita hec/non cēsus sunt aut pecunie: vt dr̄ btūs Aug⁹. sed pctā nr̄a que in deum ꝯmisimus: vn̄ Lu. xj. exp̄ssius dr̄: Dimitte nobis pctā nostra. Siq̄dē ⁊ ipsi dimittim⁹ oī debēti nobis. Et btūs Augu. in de ser. dñi in mōte. Debita/pctā dici manifestū est: iuxta illud q̄d ait dñs Mat. v. Amē dico tibi: nō exies inde/donec reddas nouissimū q̄drātē. Glo. .i. mima pctā: q̄z nihil remanet īpunitū. Itē Lu. xiij. Putatis q̄z ipsi debitores fuerūt/ꝑter omnes

habitãtes in hierl'm: ibi debitores dicunt peccatores: vñ glo. Isti hierosolymite nõ soli peccatores fuerũt: sed in terrorẽ reliquorum puniti sunt. Loqt dñs de his .xviij. hoībus: q̃s turris cadẽs in siloe/ oppresserat. Hec aũt q̃tidie nobis dimitti instruimur: vt nos nõ q̃si mũdos corã diuina maiestate extimemus: et de mundicia gl'iantes plus peccemus. vñ btũs Cyprian⁹: q̃̃m necesse/ q̃̃ prouide et salubriter admonemur/ q̃ peccatores sum⁹: q̃ pro peccatis rogare cõpellimur. Vñ dũ idulgẽtia de deo petit/ cõsciẽ sue anim⁹ recordet: ne quis sibi quasi innocẽs placeat: et se extollẽdo plus pereat/ istruitur et docet peccare q̃tidie/ dum q̃tidie pro pctis iubet orare. Vita em̃ hec mortalis et infirma/ vix aut nunq̃ ducit sine pctis saltẽ venialibꝫ. vñ beatus Joã. Si dixerim⁹ (inq̃t) q: pctm̃ nõ habem⁹/ nosipos decipim⁹: et vitas in nobis nõ est. Si aũt cõfessi fuerim⁹ pctã nr̃a: fidelis et iustus est dñs q̃ nob pctã dimittit. In ep'la sua ait Cypa. vtrũq̃ cõpletus est: q̃ et rogare pro pctis debeam⁹: et q̃ impetrem⁹ indulgẽtiam cũ rogam⁹. Ideo et fideles dixit dñm ad dimittẽdũ pctã/ fidẽ pollicitatõnis sue reseruãtẽ: q: q̃ orare nos pro debitis et pctis docuit/ paternã miscõiam pmisit et veniã securam. Hec ille. Nec pro venialiũ pctõrum remissiõe ab oratione cessandũ est ei/ q̃ sibi de mortali cõscius non est: q: lꝫ hic dicant minima/ non tñ sunt negligẽda. Ipa nanq̃ cumulata ad mortalia hoiem disponunt et inclinãt. vñ btũs Augu. in li. de decem cord. Noli (ait) cõtemnere venialia: q: minima sunt sꝫ time: q: plura sunt. Plerunq̃ em̃ bestie minute multe necãt. Nunq̃d minutissima sunt grana harene: sed si harena amplius in nauẽ mittat/ mergit illã vt pereat: q̃̃ minute gutte pluuie nõne flumina implẽt: et dom⁹ deijciunt. Timẽda est g̃ ruina: nõ mõ magnitudinis/ sꝫ et multitudinis. vñ sapiens: Qui minima negligit/ paulatim decidit. Ecc'i. xix. ¶ L Petim⁹ igit pmo: Dimitte nobis debita nr̃a. i. pctã ista venialia et q̃tidiana ad q̃ delẽda singulariter oro illa efficaciã hꝫ. Per hãc em̃ cũ pia cordis intẽtõe sepius repetitã/ q̃tidianorum pctõrum veniã cõseq̃mur: et a reatu pene misericorditer liberamur: de q̃ btũs Aug. in Enchir. c. vij. De q̃tidianis (inq̃t) leuibusq̃ pctis: sine q̃bꝫ hec vita nõ ducit/ q̃tidiana oro satisfacit. Eorum em̃ est dicere: Pr̃ noster q̃ es in celis. q̃ iam regenerati sunt ex aqua et spũscto. ¶ Delet oĩno hec oro minima et q̃tidiana pctã: delet et illa a q̃bꝫ vita fideliũ/ scelerate etiã gesta. Sꝫ penitẽdo in meli⁹ mutata discedit: si queadmodũ veraciter dr̃: dimitte nobis debita nr̃a (q̃̃ non desunt q̃ dimittant) ita veraciter dicat: sicut et nos di. debi. no. Et quid mirum hec fieri p orõnẽ dñicã a saluatore Christo dictatã et institutã: cum et aliarum orõnũ intuitu multi q̃s pmittit legunt cõsecuti. Unde seruo petẽti dominũ vt debitũ sibi remitteret/ misert⁹ ait dñs: Omne debitũ sibi cõdonauit. Mat. xviij. Et publican⁹ ille pcutiẽs pect⁹ suũ orãs/ pctõrum suorum remissionẽ obtinuit: et iustificat⁹ abscessit. Lu. xviij.

¶ Rursus oram⁹: Dimitte no. de. no. i. oĩa pctã nr̃a gñalr: q: oĩa et singula impedimẽtum pstant ad introitũ regni dei: q̃d sup̃ nobis petiuim⁹ aduenire: vnde ap'ls. j. Cor. vj. Nolite errare: neq̃ fornicarij neq̃ idolis seruiẽtes/ neq̃ adulteri/ neq̃ molles/ neq̃ masculorum cõcubitores/ neq̃ fures/ neq̃ auari/ neq̃ ebriosi neq̃ maledici/ neq̃ rapaces regnum dei possidebũt. Petimus igit omia pctã nob dimitti: ne a regno btitudis excludamur: dicẽtes ex saluatoris doctrina: Dimitte nobis deb. no. ¶ Petim⁹ aũt te pr̃ celestis/ q̃ habes ptãtẽ pctã dimittẽdi: q: nisi tu dimiseris: nemo ea delere poterit. Si iniq̃tates obseruaueris dñe dñe q̃s sustinebit. Ad illũ ei ptinet pcti dimissio/ q̃ pctõ offendit: q̃lis est de⁹/ q̃ pctis nr̃is iuste irascit: et ipã aut imputat aut dimittit. Qd et iudei agnoscẽtes/ cũ Christus paralitico dixisset: Dimittunt tibi pctã tua. Dixerũt: Quis est hic q̃ pctã dimittit: sciẽtes op⁹ esse solius dei. Dimitte igit: h̃ est parce vel indulge. s. ad nostrã petitiõem et gemitũ: q̃ petim⁹/ dolem⁹ et gemim⁹ q̃ pctis te offendim⁹. Si em̃ te petentibꝫ veniã pctõrum suorum cõcedere p pphãm pmisisti di. Ezech. xxxiij. Impietas impij nõ nocebit ei in q̃cunq̃ die cõuersus fuerit. Et btũs Bernar. tractans illud: Hodie mecum eris in padiso/ di. Nõ artat: nõ claudit fine nullas hꝫ metas diuina clemẽtia. Sit q̃ inuocet erit q̃ exaudiet: sit q̃ peniteat/ nõ deerit q̃ indulgeat. Petim⁹ igit cũ pctõrum penitẽtia: Dimitte no. de. no. ¶ D Et q̃̃q̃ potẽs est de⁹/ nob nõ rogantibꝫ debita nr̃a remittere: sicut q̃tidie dimittit paruulis in baptismi susceptiõe. Sicut quoq̃ dimisit paralitico ad fidem portãtium/ pctã sua dicẽs: Cõfide fili/ dimittunt tibi pctã tua. Marci. ij. Vult tñ de⁹ vt pctã dimittat/ a nob peti et rogari iuxta pabolã de debẽti decẽ milia talenta: q̃ vt a debitis liberaret: pcidit rogãs dñm dicens Patiẽtiã habe in me: et oĩa reddã tibi. Cui dominus: Omẽ debitũ remisi tibi/ quoniã rogasti me. Mat. xviij. vbi Chryso. Ex dñs pcũ instãtia visceralr cõmot⁹ absoluit eũ: et mutuũ ei dimisit: volebat em̃ dñs et a pncipio dare/ sꝫ nolebat suũ esse donũ solũ: sꝫ et serui supplicãtis: vt nõ incoronat⁹ abscederet. Vñ videre est cãm dimissionis: cũ rogante eo/ visceribꝫ mot⁹/ ei debitũ dimisit. ¶ Ex q̃ apparet q̃ de⁹ cõiter vult rogari a nobis/ vt peccata dimittat: pp̃ter h̃ vt eo agẽtes q̃dammõ ad nr̃orum pctõrum remissionẽ meritũ nr̃m augeat: vñ et ait btũs Aug. Qui creauit te sine te/ nõ iustificabit te sine te: h̃ est/ nisi tu cooperẽris: et h̃ de cõmuni cursu. Ea propter Christus vt pr̃ celestis nobis dimitteret nr̃a pctã/ iussit nos orare et petere cum fiducia: Dimitte no. de. nr̃a. ¶ Sꝫ q̃ris: q̃re pctã nr̃a dicunt debita nr̃a: cũ nullo iure nob debeantur: sꝫ nec alicui creature rõnali: imo opposite virtutes et iusticie sunt nob debite: et pctã nob penit⁹ indebita. Recte siq̃dẽ rep̃hendit oĩs q̃ pctm̃ habet aut tenet. Et ob h̃ etiã videt q̃ pctã nõ sint nostra: q̃̃ ipa tenere iuste phibemur. Nõ g̃ pctã te

nemur deo/sed timorē: sed amorē: sed seruitutē:
sed obedientiā: sed imitationē. Hec q̄dē tenemur
deo fm illud Deu.x. Et nunc isrł q̄d dn̄s de⁹ tu⁹
petit a te/nisi vt timeas dn̄m deū tuū: ⁊ ambules
in vijs eius: ac diliges eū: ac seruias dn̄o deo tuo
in toto corde tuo: et in tota aīa tua: custodiasq̄
mandata dn̄i. In q̄ auctoritate moysi quinq̄ iam
tacta exprimunł: vnde q2 de⁹ dn̄s est vniuersorū
celi ⁊ terre: ineffabilis et tremende maiestatis: de
betur sibi timor reuerentialis: q2 liberalissim⁹ est
et optim⁹ imense bonitatis: debeł sibi amor ami-
citie filialis: q2 est creator singulorꝝ infinite poten
tie: debeł sibi seruitus latrie/q̄ est cultus diuina-
lis: q2 suprem⁹ est rector vniuersalis inestimabi-
lis sapiētie: debeł ei obedientia generalis: q2 iust⁹
est ⁊ inobliquabilis equitatis ⁊ regule: debeł sibi
imitatio certitudinalis. Si hec quinq̄ deo reddi
mus/soluim⁹ que debem⁹: si nō soluim⁹/pctōres
efficiemur: ⁊ eorū cōstituimur debitores. Peccat
pfecto q̄ nō reddit qđ debet: nec tn̄ peccando a de-
bito soluił/alioquin de pctō cōmodū reportaret.
Cum ḡ peccam⁹/deo debitū subtrahimus: ꝓpter
qđ a deo ad penam obligamur. ¶ E Per hoc ḡ
dicił/q̄ pctā dupliciter debita noiał: non quidē
formaliter/ꝫ effectiue. Uno mō: q2 peccando de-
bitum soluere recusamus debitū q̄ deo tenemur/
scȝ obedientiā et amorē. Peccam⁹ eñ cōmittēdo
et omittendo: cōmittendo scȝ malū: ⁊ omittendo
bonum. Puta si fornicamur: si occidim⁹: si fura-
mur: comittim⁹ mala/⁊ agim⁹ cōtra diuina pre-
cepta: ⁊ ꝑ hoc subtrahim⁹ sibi debitā obedientiā/
seruitutē ⁊ timorē. Si deū sup oīa nō diligim⁹: si
parētes nō honoram⁹: si bona debita omittim⁹:
iterū deo debitū subtrahim⁹: dilectionē/seruitu-
tem ⁊c̄. Scđo pctā dicunł debita nr̄a: q2 nos de-
bitores pene faciunt. Quicūq̄ eñ cōtra deū pec-
cat/reus efficił pene gehēnalis: quā soluere teneł
nisi a deo remittał. Tenetur soluere non agendo
aut alteri infligendo/sed patiendo penam damni
et sensus. Peccans namq̄ cōtra deū auertit se a
deo incōmutabili bono: ⁊ cōuertit se ad creaturā
cōmutabilē: efficiturq̄ dei cōtemptor/vere vel in
terpretatiue. Quia eñ auertit se a deo/iustū est ⁊
rōnabile vt deus in retributione auertat se ab eo:
suamq̄ essentiā ei non ostendat nude ac beatifice:
in cui⁹ visionis carētia pena damni cōsistit. Rur
sus q2 cōuertit se ad creaturā efficił debitor pene
sensus: vt ita in se sentiat acerbitatē pene q̄ prius
quesiuit delectari in creatura inordinate. Sic ḡ
dicunł pctā debita nr̄a: non quedā debita nob in-
esse: quō iusticia (q̄ priuant) nobis inesse/est debi-
ta: sed debita ab effectu: q2 cōstituunt nos debito
res pene/ad quā sustinēdam ꝓpter pctā iuste obli
gamur. ¶ F Dicuntur etiā nr̄a: non sicut ꝛpalia
a nob iuste possessa/sed nr̄a sunt: q2 nullā aliā cau
sam habēt q̄ volūtatē nr̄am. Deus eñ q̄ ad omne
positiuū causandum cōcurrit: vt causa prima non
est pcti autor fm rationē pcti: sed est pcti punitor
vt vult Augu. Nā ⁊ si actū pcti/q̄ natura q̄dem est/
et ens positiuū cōproducat: nō tn̄ ipse in h̄ peccat:
q2 nō facit qđ teneł nō facere. Nr̄a autē voluntas
peccat: dū vel facit qđ nō debet: aut omittit qđ de
bet. Uñ ꝑ Oseam dn̄s dicit: Perditio tua isrł ex Ose.13.
te: tm̄mō in me auxiliū tuū. Nec res alia a deo in
causa est hoi vt peccet: q2 fm Augu. xij. de ci. dei.
ca. vj. Cum voluntas relicto supiore ad inferiora
se cōuertit/efficił mala: nō q2 malū est q̄ se conuer
tit: ꝫ q2 peruersa est ipsa cōuersio. Idcirco nō res
inferior voluntatē malā facit: ꝫ ipsa (eo q̄ rem in
feriorē praue ⁊ inordinate appetit) se pctō macu-
lat. Et h̄ exēplariter ostēdit: Si duo aliq̄ eq̄liter
affecti aīo ⁊ corꝑe/videant vni⁹ corꝑis pulchritu
dinē: q̄ visa vn⁹ illorꝝ ad illicite fruendū moueał:
et alter in volūtate pudica stabilis ꝑseueret: quid
putam⁹ esse cause/vt in illo fiat: in isto nō fiat vo-
luntas mala preter ipsam: nō nisi corꝑis pulchri-
tudo que eq̄liter obijcił ambob⁹. Ceteraq̄ sunt
paria: vt positum est q̄ntū ad naturalia. Et vt ois
inequalitas tollał: sit equa maligni suggestio in
vtroq̄. eq̄literq̄ ab eo tētati/nulla alia rō assigna
ri pōt: cur vn⁹ male cōcupiscendo peccet: nō alius
nisi arbitrij libertas potēs oibꝫ eq̄liter se habenti
bus diuersimode se sistere vel mouere: ꝓpria ḡ vo
luntas est qua peccam⁹: q̄ deficiēdo a iusticia pec
cat: idō vere nr̄a sunt pctā/q2 ꝓpria ⁊ libera volun
tate admissa. vñ Augu. super illud ps̄. Nō decli.
cor me. in ver. ma. ad excusa. in excusa. in pctis: lo
quens ꝯ excusantes pctā sua: ⁊ causas pctōrū nō
sibi/ꝫ alijs imputando dicētes: O si de⁹ hoc non
vellet/h̄ nō facerē: hoc voluit fatū: h̄ voluit fortu
na. Et ita frēs mei videte q̄liš defensio nō solū in
doctorꝝ/ꝫ etiā doctorū. Sedēt ⁊ cōputāt sydera/
īterualla/cursus/stat⁹/mot⁹ intēdūt. Et p⁹ modi
cū eris adult: q2 sic hēs venerē/eris homicida: q2
sic hēs martē: mars ḡ homicida/nō tu: ven⁹ adul
tera/nō tu: vide ne ꝓ marte ⁊ venere tu dāneris: et
ꝯtr loquēs de manicheis dicētibꝫ/q̄ iō hoies pec
cabant: q2 vna aīa eorꝝ erat de gēre tenebrarꝝ: cō-
tra qđ Augu. si posset genus tenebrarū quā fingis
tibi diceret: Quid me accusas: potui aliq̄d face-
re deo tuo an non potui/si potui: fortior ego sum/
si nō potui: quō q̄ppiā verterē ⁊ abstraherē a deo
lucis ad tenebras pctōrū. Et sb̄dit: Si vis defen
dere te de pctō tuo/laudare nō potes deū. Tran-
si igił ad vituperationē tuā et laudabis: redi igił
ad v̄ba ps̄. Ego dixi dn̄e miserere mei: sana ani.
meā: q2 pec. tibi. Ego dixi: ego peccaui: non natu-
ra: nō fortuna: nō fatū: nō cōstellatio: nō genus te-
nebrarū me peccare coegit: ꝫ meū arbitrium me
pctōrē cōstituit. Jam ḡ cōfesso pctō/tuo vide quō
laudeł de⁹: q2 ⁊ iustus est cū te punit ꝑseuerātē:
et misericors est cū te liberat cōfitētē. Quia igi
tur voluntate nr̄a libere peccam⁹: ꝑ quā ⁊ dn̄i su-
mus nr̄arū opationū: iccirco vere pctā nr̄a nobis
et nullis alijs imputanł. Jdō veritatis magr̄ chri-
stus volēs h̄ suis fidelibꝫ insinuare dixit eis: Sic
orabitis. Pr̄ nr̄ ⁊c̄. et di. no. de. nr̄a. ¶ G Ter-
tio pōt hec petitio exponi de pctis nostris q̄ntū ad
reatū pene/sic: Dimitte tu pr̄ celestis no. de. no. i.
penas illas/quarū peccādo efficimur debitores.

Pro quo notandū/ q cū hō peccat mortalr/ sta-
tim fit reus dānatōis: z a deo ad eternā dāna-
tōem obligat: qđ figuratū est in pabola in seruo isto
nequā/ q ɔseruo suo no luit misereri: ob qđ iratus
dn̄s/ tradidit eum tortorib9/ quousqz redderet vni-
uersum debitū. i. puniēdū eternalr. Mat. xviij. z
ca. xxij. Jussit rex eum q veste nō habuit nuptialē
(grām videlz q pctis opponit) ligari manibz z pe
dibz/ z mitti in tenebras exteriores: vt ibidez eter-
nalr puniret: qđ etiā clari9 figurauit chrs suis cū di-
xit: Jbunt isti. s. pctōres in ignem eternū: qđ ptra
ctat August. xxj. de ciui. dei di. Nimie psumptio
nis est dicere cuiqz corz eternū supplicium nō futurū
quos deus dixit ituros in supplicium eternum.
Has penas petim9 dimitti/ dum orātes dicim9
Dimitte no. de. no. quasi diceremus: Tu pr̄ nr̄ q so
lus habes claues vite z mortis: deducis ad infe-
ros z reducis. Nulla etem̄ creaturaz eternis pe
nis pōt quem aut ēnce cruciare: sz tu solus iustissi
me in te infinitū bonū z eternū peccātes/ illi pene
adiudicas. Ad te igit solū recurrim9/ humilr pe-
tēdo: ɔfisi de tua miscdia/ dicentes: Dimitte no-
bis de. no. i. relaxa eternas penas q̄s meruimus
q̄s sic supmus iudex solus habes infligere: ita et
sol9 habes relaxare. Sicqđ inferior supioris sen-
tentiā relaxare nō pōt. Uel/ dimitte de. no. i. com
muta penas illas eternas in tpales/ tua pietate
hic in ista vita mortali soluendas: qz nihil terri-
bilius nr̄is auribz incutit/ q̄z q delinquētes eter-
nis penis crucient/ sine spe venie in loco caliginis
in mansione tenebrarz: vbi nec torquētes fatigan
tur: nec q torquent/ aliqñ moriunt. Cōmuta igit
miscditer penas istas eternas in tpales/ qz tua iu-
sticia pctm̄ nō dimittit impunitū. Hic igit vre: h
seca: orauit Aug. vt in eternū parcas. ita z nobis
indulge: vt p pctis hic satisfaciam9 p penitentie
dolore/ p humilitatis gemitum: p cōtriti cordis
sacrificiū. qđ facere quēlibet hortat Augu. de vti
litate agēde pnie di. qz inultū nō debet esse pctm̄:
puniat a te/ ne tu puniaris p illo: pctm̄ tuū iudi
cē te habeat/ nō patronū. Et ibidē: Jn tribunal
mētis tue ascende ɔtra te: z reum te ɔstitue añ te.
Noli te ponere post te/ ne de9 te ponat añ se. Cui
I. Col. II. ɔsonat z aplica exhortatio: q si nosmetipos iudi
carem9/ nō iudicaremur a dn̄o: dum autem iudi
camur a dn̄o corripimur/ vt nō cū h mūdo dāne
mur. ℭ H Sz h occurrūt tria dubia. Pri-
mum: Cū dimittere malū impunitū/ est ɔtra di-
uinā iusticiā z ɔtra iusticiā dei/ q est ei9 pfectio: sic
bonitas/ sicut miscdia zc. nō lz dimissionē pcti pe
tere: hoc eni petere est: velle a deo remouere iusti-
ciā: z deū esse impfectū: z p ɔñs deū nō esse deū: q
mō igit lz petere pctōz remissionē q̄tū ad penā z
cis debitā: q aūt dimittere malū impunitū sit cō
tra iusticiā/ patz: qz sic ɔtra iusticiā est meritū non
pmiare/ ita est ɔtra iusticiā malū nō punire: ppter
qđ dr Job. ix. Uerebar oia opa mea/ sciens q non
pceres delinqnti. Ubi glo. Et si penitētes ad pe
nitentiam vocat: tamē pctm̄ nunq̄ sine vltione

pteriit: vel homo punit: vel deus punit. qđ to
est ɔtra iusticiā/ est ɔtra deū/ q est summa iusticia:
quā si de9 negaret nō puniēdo/ seipm negaret: qđ
est impossibile: vt hr̄. ij. Timo. ij. Fidelis pmanet
seipm negare nō pt. Ad h rñdet Alex. q dimitte-
re pctm̄ sine pena q̄cunqz ɔtritōnis vel afflictōnis
esset ɔtra iusticiā: q̄ statuit nullū pctm̄ remittere
sine q̄cūqz pena/ saltē attritōez exigit pctōris. Nō
autē petit in hac petitōne talis remissio pcti sine
omni pena: sz petit vt dimittat q̄tū ad penā sm
ptem: vt si sit infinita pena debita culpe/ q mutet
in tpalem: si aūt finita/ q mutet in miorē: z h pe-
tere/ nō est petere ɔtra dei iusticiā. Et sic etiā intel
ligendū est illud: Nō parceres delinquēti. s. de oi
moda indulgētia. Uñ sensus est: Sciens q non
parceres delinquēti: h est/ nō oino pceres. i. nō si-
ne q̄cunqz pena displicētie vel ɔtritōis. vnde Au-
gu. Nemo nisi peniteat vite veteris/ poterit no-
ui vitā inchoare. ℭ J Sz ɔtra: sicut iusticia
dei pctō determinat penā: ita huic pctō hāc/ z il-
li illā/ puta mortali eternā/ veniali pctō tpalē: g
erit ɔtra iusticiā dei/ petere relaxatiōem pene cu-
iuscūqz pctō debite. Ad illud rñdet/ q aliqđ esse
vel fieri dr iustū dupl'r: Uno mō/ qz ei9 ɔtrariū est
iniustū: sic diligere primū est iustū: qz ɔtrariuz. s.
odire primū est iniustū: z nō occidere innocētē/ iu
stū: qz occidere talē est iniustū. Et loq̄ndo sm po-
tentiā absolutā dei/ nulla actio diuina est iusta: qz
nihil agit de9 ad extra/ q̄n ei9 oppositū possit age-
re nō iniuste. Nihil eni extra deū necessario iustū:
ita q oppositū ei9 sit necessario iniustū: cum oīs
res z actio p tanto est iusta/ qz a deo volita: z non
volita/ qz iusta. Uoluntas eni dei est prima regula
omnis iusticie: vt vult Aug. iij. de tri. ℭ Alio mō
dr res vl' actio iusta/ qz eā sic fieri/ est a deo ordina
tū aut pceptū. Et illo mō verz est/ q iustū est pec-
catū nō remitti sine pena determinata soluenda:
aut p pctōrē ipm vel aliū p ipo. Et ɔñr dr q verz
est q de9 determinat singulo pctō penā singularē:
nō aūt oi mortali penā eternā/ sz ei solū in q pecca
tor impenitēs pseuerat. Omni aūt pctō mortali
determinat penā eternā vel tpalē cū pnia. i. ɔtri-
tiōe cordis soluēdam/ a pctōre p se vel ab alio p
pctōre. Et qz ɔdignā tpalē pctōr facere nō pt p se
misit filiū suū vnigenitū: vt pctā nr̄a ipe portaret
sup lignū crucis: cui9 liuore z vulneribz nos sana
remur. vñ dr pr̄: Propter scelus ppli mei pcussi
eum. Nam posuit pr̄ in eo iniquitates oim nr̄m
ipe vulnerat9 est ppter iniq̄tates nr̄as: attritus ē
ppter scelera nr̄a. Disciplina pacis nr̄e sup eū. vñ
Uere languo. no. ipe tulit: z do. no. ipe portauit
vij ad Ro. viij. De9 filiū suū mittēs in similitudi-
nē carnis pcti: qz in carne passibili de pctō dāna-
uit pctm̄. i. de hostia p pctō nr̄o/ quā Christus ob
tulit: dānauit. i. deleuit vl' destruxit (sm glo.) pec
catū nr̄m. Hāc hostiā Christi. s. mortē tāqz satisfa
tiōem recipiēs p pctō nr̄o. Uñ z. ij. Cor. v. Eū q
nō nouerat pctm. s. christū pctm̄ fecit. i. hostiā vl'
satisfactiōem p pctō nr̄o. s. vt nos efficeremur in-

sticia dei in ipso. Et hec est copiosa redēptio apud
dn̄m: qꝛ sufficiēs ꝛ valde sufficiens fuit pena chri
sti innocētis / vt ꝓpter eā pr̄ dimitteret et sine alia
pena pctā oim xp̄o cōiunctoꝝ: q̄ etiā sola opatur
remissionē pctōꝝ in baptismate paruuloꝝ. Nam
passionē xp̄i pr̄ acceptauit vt cōdignā satisfactionē
ꝓ oim delictis. Hec aūt pena cōdigna est ꝛ suffici
ens ꝓ pctis abolēdis: quā vt talē pr̄ acceptat. Vn̄
oramus nobis pctā dimitti: nō cōtra dei iusticiā:
nō sine cōdigna satisfactiōe / sed vt satisfactio filij
nobis applicet̄: nosq̄ꝫ xp̄o incorporemur: q̄tenus sa
tisfactio capitis deleat oia pctā in nob̄ suis mem
bris. ℂ K Scōm dubiū: qꝛ dicit btūs Aug. cū
dicimus. Di. no. de. no. manifestam⁹ nos hr̄e qd̄
nob̄ dimittat̄: ꝙ videt̄ ꝙ is q̄ ꝑ tp̄e q̄ sibi nō est cō
scius de pctō / nō debeat dicere orōnē dn̄icā: vl̄ sal
tē hāc eius ꝑticulā. Di. no. de. no. Rn̄det̄ / ꝙ vita
ista mortal' de cōi lege vix duci pōt a mortalib⁹ si
ne pctis admin⁹ venialib⁹: vn̄ dixit discipulus ille
quē diligebat iesus: cui ꝛ ob puritatē mētis ꝛ cor
dis mūdiciā / matrē cōmendauit. Frēs si dixeri
mus: qꝛ pctm̄ nō habem⁹ / nosip̄os seducim⁹: ꝛ ve
ritas in nob̄ nō est. Vn̄ ꝛ si oēs scti q̄ āt sūt vl̄ fue
runt a p̄mo iusto vsq̄ꝫ ad vltimū / simul eēnt: nihil
aliud dicerēt (dicit Aug.) q̄ꝫ Di. no. de. no. excepta
btā virgine: de q̄ dū de pctis loq̄mur / nullā ꝓrsus
Pro. 20 hr̄e volum⁹ mētionē. Hinc ꝛ ait sapiēs: Quis po
test dicere: mundū est cor meū: pur⁹ sum a pctō: ꝛ
Eccs. vij. Nō est iustus q̄ faciat bonū ꝛ nō peccet
Et ꝓpt̄ hoc btūs Aug. tractās vba p̄ntis petitio
In q̄dā nis ait: Quis hic viuit i carne / ꝛ nō habet debita
sermōe. pctōꝝ: q̄s est hō sic viuēs / vt ei ista orō nō sit ne
cessaria: Inflare se pōt hō: manifestare se nō pōt.
Et subdit: Cōsiderate frēs / hic xp̄s docuit orare
discipulos suos illos magnos p̄mos aplo̅s suos
arietes nr̄os. Si igit̄ ꝓ pctis suis dimittēdis arie
tes orant / agni q̄d faciēt: de q̄b⁹ scriptū est. Affer
te dn̄o filios arietū. Cū igit̄ christus orōnē dn̄icā
aplis ꝛ discipulis ꝑfectissimis dicēdā indidit: ꝛ ꝑ
eos nob̄ xp̄ifidelib⁹ oib⁹ videt̄ concludi posse / ne
minē de cōi lege sine q̄buscūq̄ꝫ pctis vitā istā mor
talem trāsigere. Qd̄ ꝛ amplius declarat idē Aug.
sup illō ps̄. Nō iustificabit̄ in cōspectu tuo ois vi
uens: Hic inquiēs viuēs: in carne viuēs: moriturus
viuēs: de adā nat⁹ ex hoib⁹: ois ita viuens iu
stificari forte pōt corā se / nō tn̄ corā te: q̄uo corā se
sibi placēs: tibi displicēs: ꝛ post modicū. Quātū
cūq̄ꝫ eīn rectus mihi videar / ꝓducis tu de thesau
ro tuo regulā coaptās me ad eā: ꝛ prau⁹ inuenior
q̄ rect⁹ esse putabā: q̄d eīn apl'i: q̄d arietes ipsi: de
quoꝝ ꝓle d̄r. Afferte filios arietū: Certe ipsi didi
cerunt orare qd̄ oram⁹: ipis data ē regula postu
landi ꝓ pctis a xp̄o iurisperito celesti / sic orabitis
inquiēti. Di. no. de. no. Et esto ꝙ nob̄ de pctis cō
scij nō sim⁹: ꝓpt̄ h̄ tn̄ sine pctis nō existimus. vn̄ di
1. Co. 4 cit apl's. Nihil mihi cōscius sum: ꝫ in h̄ iustificat⁹
nō sum: vn̄ stat hominē pctm̄ suū ignorare: ꝛ deū
ip̄m vt pctōrē reprobare. Hinc et orauit ꝓpheta:
Ab occultis meis mūda me dn̄e. quasi di. a pctis
meis q̄ nō videorq̄ tibi tn̄ sunt manifesta / munda
me. Vn̄ qꝛ hō certitudinal'r ꝛ euidēter scire nō po
test (vt sapiēs ait) an odio vl̄ amore dign⁹ sit: sem
per debet esse pauid⁹: ꝛ summi iudicis formidare
sniam: ꝓfitendo sua etiā q̄ ignorat pctā: ꝛ petere ꝫ
Di. no. de no. ℂ L Et dato ꝙ ꝑ reuelationē ali
cui constet / ꝙ imunis sit a q̄cunq̄ꝫ pctō: adhuc tn̄
orare habet. Di. no. de no. ꝛ h̄ in ꝑsona ecclesie: cu
ius q̄libet fidelis christian⁹ mēbrū est. Etīn et si
ecclia sit semper deo grata ꝛ accepta: multi tn̄ in
ecclia sunt pctōres / indigentes pctōꝝ suoꝝ venia
ꝓ his ꝫ q̄libet vt a pctis soluant̄: orare habet. Di.
no. de. no. Sic eīn videm⁹ in naturali corꝑe vnū
mēbrū alteri q̄ꝫtū pōt salutē ꝓcurare: sicut nō sibi
tn̄ oculus / ꝫ toti corpori videt: ꝛ stomachus pro
singuloꝝ salute mēbroꝝ cibū digerit. Sic salua
tor noster xp̄s q̄ pctm̄ nō fecit: nec inuētus est do
lus in ore eius: in ꝑsona mēbroꝝ suoꝝ: pctā corā
pr̄e misc̄diaꝝ ꝑ ꝓphetā cōfitetur di. Delicta mea a
te nō sunt abscōdita. ꝛ in alio ps̄. Deus deus me⁹
respice in me: q̄re me dereliquisti: verba delictoꝝ
meoꝝ. vbi glo. Aug. Nr̄a delicta sua facit: vt suā
iusticiā faceret nr̄am. Ita ꝛ nos ꝓ inuicē orare de
bemus / vt nobis pctā remittant̄: vn̄ hortat̄ Jaco.
Orate ꝓ inuicē vt saluemini. Eapropter ꝛ xp̄s
nos orare docuit. Di. no. de. no. nō mihi: quia ad
oēs cōiter spectat p̄ns orō. Nō ꝫ mentit̄ etiā inno
cens dicendo. Di. no. de. no. ℂ M Dubitat̄ ter
tio vtrū pctm̄ originale dici debeat debitū nr̄m si
ue pctm̄ nostrū. Pro solutione notandū: ꝙ aliq̄d
esse pctm̄ nr̄m dupl'r pōt intelligi. Vno mō: qꝛ in
nobis est / ac nos pctōres ꝯstituit. Scd̄o mō: qꝛ ex
nobis est: p̄mo mō pctm̄ originale nr̄m est: qꝛ i no
bis a p̄ma nr̄a origine repit̄: vn̄ dic̄ apl's / ꝙ oēs He.2.
nascimur filij ire. Et ꝓpha. Ecce eīn in iniq̄tatib⁹
cōceptus sum: ꝛ in pctis cōcepit me mr̄ mea. Adā
q̄dē p̄mus hō / ex liberalitate dei accepit q̄ddā do
num sup̄naturale: qd̄ cōiter noiat̄ originalis iu
sticia. Accepit āt donū hoc nō solū ꝓ sua ꝑsona / ſꝫ
ꝓ tota sua posteritate: hoc ē ꝓ oib⁹ ab eo descēsuris
sm̄ legē naturalis ꝓpagationis: ita ꝙ si innocen
tia in q̄ creat⁹ fuerat / ꝑstitisset: cōtulisset regulari
ter de⁹ h̄ donū oib⁹ ab ipso descēdētib⁹: sicut de⁹
regulariter infūdit aīam rōnalē corꝑi ꝑfecte orga
nizato. Et ꝑ h̄ dedit de⁹ (volūtate q̄dāmō anteceden
te) hanc originalē iusticiā oib⁹ hoib⁹ / dando eam
ade: qꝛ q̄ꝫtū in se fuit ita dedit: vt ꝯn̄r daret cuili
bet sue proli / impedimēto cessante. Et ita fuit hec
iusticia oib⁹ Ade filijs debita: siquidē oēs eam ha
bere debuerant. Quapropter cū per pctm̄ suū Adā
ipsam ꝑdidit: nō solū ꝓ se ꝑdidit / ſꝫ ꝓ tota sua po
steritate eā amisit: ꝓ q̄ ꝛ eā liberal'r accepit: ꝑdidi
mus ꝫ eā ꝛ nos in Adā / sicut ꝛ ipsam in eo accepi
mus. Nō q̄dē ꝑ ꝓpriū nr̄m actū ꝛ pctm̄ / ſꝫ ꝑ pctm̄
Ade: vn̄ dicimur oēs i Adā peccasse: qꝛ suū pctm̄
oib⁹ imputat̄: ꝛ in oēs ab ipo genitos trāsfundit
ꝓ q̄ꝫto oēs ab eo geniti debitores sunt illius iusti
cie q̄ carēt. Hinc ad Ro. v. Per vnū hoiem pctm̄
in mundū intrauit: in q̄ oēs peccauerūt. Et ꝓpter

hoc dicit btūs Aug. in de fi. ad pe. ca. xxiii. Firmissime tene z nullatenus dubites: oēm hoiem q̄ ꝑ cōcubitū maris z femine cōcipitur cū pctō originali nasci: impietati subditū: mortiq; subiectum. Scōm hoc igit̃ dr pctm̄ hoc nr̄m: q2 in nobis ab origine repertū / ꝑ q̄tō generamur sine originali iusticia nob debita: cui9 sic debite carentia est pec catū: sicut carentia iusticie actualis debite inesse est pctm̄ actuale. Cur enī occidēs primū peccat / nisi q2 caret iusticia actuali que inesse deberet occidenti: que iusticia est cōformitas actus occisionis ad oēs circūstantias / quas rō recta fide illuminata dictat debere inesse primū occidenti: que si inessent / primū occidendo nō peccaret. Quapp̄ter adulti nōdū baptisati: dū baptismi sacramentum volunt suscipere / debent hoc pctm̄ sicut suū agnoscere: vt valeant ab illo sicut ab alijs liberari: z de hoc dicit btūs Aug. de oratione dñica loquens / de cathecuminis volētib9 ad baptismū cōuolare. Debēt (inquit) z tales cognoscere z confiteri non solū pctā actualia que voluntarie cōmiserunt: sed etiā peccatū originale qd a parentib9 cōtraxerūt. Licet eīn illud ꝓpria voluntate nō sit cōtractū / tn̄ voluntate Adam: in qua oēs peccauerunt: sic viciata est natura: vt oēs q̄ ab eo ꝑ rationem seminalē processerūt de cōmuni lege / accipiunt z vitiū z peccatū. ¶ II Scdo mō peccatū originale nō est peccatū nr̄m: q̄si sez a nobis sit cōmissus. Tunc enī nō diceret̃ originale / sed actuale: queadmodū alia pctā / quoꝝ voluntas nr̄a est causa: hoc autē falsum est: q2 inest voluntati ante omnē suū actū. In instanti eīn aiationis / aia tali pctō maculat̃: pro quo tn̄ instanti nullū actū habet aut elicere potest / sicut neq; ratio. Vñ z btūs Aug. vbi supra ca. 24. Firmissime tene z nullatenus dubites: paruulos q̄ sine baptismatis sacramento de hoc seculo transeūt: ignis eterni supplicio puniēdos: q2 z si pctm̄ ꝓprie actiōis nō habuerunt: tn̄ pcti originalis damnationē carnali cōceptione et necessitate cōtraxerūt. Ecce (dicit btūs Aug.) hoc pctm̄ nō esse nr̄m per actionē ꝓprie voluntatis: ꝙ vero dicit paruulos ignis eterni supplicio puniēdos: nō est intelligendū ꝙ sint arsuri in igne cū pena eoꝝ sit leuissima penarū damnatorum: vt idem dicit in ench. xcij. Et ardor ignis sit pena sensus grauissima. Sed puniunt̃ supplicio eterno ignis. i. supplicio qd est in illo igne: q̄si dicat supplicio aliq̄ qd patiunt̃ existēres in igne / illi puniuntur. Hoc autē est pena damni / carentia. s. diuine visionis: sine tamē sensibili dolore vermis: et pena incarcerationis ac vilitate loci. Detinent̃ enī in limbo / q̄ locus proximus est damnatoꝝ in inferno pro culpa actuali: de quo latius disputari solet in. ij. sen. dis. xxxiij.

Lectio. LXXIII. A

Sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Post ea in prima hui9 petitionis parte petionis forma: sequitur modificationis clausula. Noluit eīn celestis magister nos pctoꝝ remissionē simplr̄ petere sicut cetera: que in sua orone quā nobis tradidit / petim9: qm̄ prouidētia diuine bonitatis fuit cum doceret hanc orandi formā: vt oro sufficiētissima in se / z efficacissima apud deū esset fructuosissima nobis. Et ideo non solū docuit qd orandū sit: sed etiā qd coagendū a petente: ne inefficax fiat apud deū oratio: z cōsequēter nobis infructuosa: quid autē coagendū ē insinuat̃ cōditione apposita. s. Sicut z nos di. debi. no. Dimissio aūt hmōi red dit hanc petitionē. Dimitte no. de. no. deo exaudibilem. vñ Eccl. 28. Relinque primo tuo nocenti z tunc deprecanti tibi soluent̃ pctā: de hoc abbas Isaac coll. ix. ait. O ineffabilis dei clementia: qua nō solū nobis oronis tradidit formā z acceptabilem sibi in nobis morū nroꝝ instituit disciplinam ac per necessitatē tradite formule / q̄ se pcipit a nobis semp orari / ire pariter z tristicie euellit radices: sed etiā occasionē rogantibus tribuit: eisq; referat viam: que clemens z pium probent erga se dei iudiciū promulgari z prodire. Et quodāmō potestatem tribuit / q̄ iudicis nostri possum9 sententiā temperare ad veniā delictoꝝ nroꝝ / exēplo cū nr̄e remissionis coartantes: dū dicim9: Dimitte nobis sicut z nos di. Hec Cassio. Docēdo itaq; nos orare. Dimitte no. de. no. sicut z nos di. de. no. regulam nobis imposuit: ꝙ si volum9 nobis dimitti pctā nr̄a: nos etiā dimittamus primis nostris pctā eoꝝ in nos cōmissa. Vñ si nō dimiserim9 eis q̄ nos offenderūt / ea quib9 offensi sum9: nec pater celestis dimittit nobis debita nr̄a. Qd clare docuit Christus: cū statim post orationē dñicā subiunxit. Si dimiseritis hoib9 pctā eoꝝ: dimittet z vobis pater vester celestis delicta vr̄a. Si aūt nō dimiseritis hoib9: nec pater vr̄ dimittet vobis pctā vestra. Qui igitur vult miscdiam z remissionem pctōꝝ suoꝝ impetrare a deo: necesse habet vt erga hoiēs miscdiam, primo: de hoc btūs Cyprian. ait. Qui orare nos ꝑ debit / z petis docuit / adiunxit plane z addidit legē: certa nos cōditione z sponsione cōstringens: vt sic nobis dimitti debita: fm̄ ꝙ et ipsi debitorib9 nr̄is dimittimus / sciēs impetrari nō posse qd ꝑ pctis petimus: nisi z ipsi circa debitores nr̄os paria fecerim9. Idcirco z alio loco dicit: In q̄ mensura mensi fueritis / in ea remetietur vobis. Et seru9 q̄ post remissum sibi a dño omne debitū cōseruo suo noluit ipse dimittere in carcere ligat̃: q2 indulgere cōseruo suo noluit: qd sibi a dño indultū fuerat / amisit: q̄ adhuc fortius christ9 in preceptis suis maiore censure sue vigore predixit. Cū steteritis (inquit) ad orōnē / remittite si q̄d habetis aduersus aliquē: vt et pr̄ vester q̄ in celis est / remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in die iudicij superest / cū fm̄ tuā sentētiā iudiceris: z q̄d feceris / ipse patiaris. Pacificos eīn z concordes atq; vnanimes esse in domo sua de9 precepit: z quales nos fecit natiuitate scdā / tales

vult renatos ꝑseuerare: vt q̃ filij dei esse cepim⁹/
in pace maneam⁹: ⁊ q̃b⁹ spũs vn⁹ est/ vnus sit ⁊
anim⁹ ⁊ sensus. Hec ille. ¶ B Ecce regulã no
bis datã: de q̃ btũs Aug⁹. Ex oib⁹ his sententijs
q̃b⁹ nos dñs orare p̃cepit: eam potissimũ cõmen-
dandã esse indicauit: q̃ ꝑtinet ad remissionẽ pec-
catoꝝ: in q̃ nos misericordes esse voluit. Et hoc
est vnũ ꝯsiliũ miserias euadendi. Nã vt idẽ dicit
in enchi. ca. lxxiij. Qui roganti pcti sui veniã ⁊ pe
tẽti ex corde nõ dimittit: nullo mõ estimet a dño
sua pctã dimitti: q̃m mẽtiri ṽitas nõ põt: iõ sub-
dit dñs. Si aũt nõ dimiseritis hoib⁹/ nec pr̃ vr̃
dimittet vobis pctã vr̃a. Ad tã magnũ tonitruũ
qui nõ expergiscit: nõ dormit/ ſz mortu⁹ est: ⁊ tñ
mortuos suscitare potens est ille. Hec Augu. et
btũs Greg. Bonũ qđ a deo cõpũcti petim⁹: hoc
ipsum primo ꝓximis faciamus. Quapropter nõ
docuit nos christ⁹ pri⁹ petere pctõꝝ remissionẽ: ⁊
posteri⁹ pctã dimittere alijs/ sed simul petere: Di
mitte no. de. no. sicut ⁊ nos di. de. no. De q̃ btũs
Chriso. Nõ dixit christ⁹ vt p̃us dimittat nob de-
bita nostra: ⁊ postea nos dimittamus debitorib⁹
nris. Scit nãq; de⁹ hoies esse mẽdaces: q̃m si re
ceperint remissionẽ sui pcti/ ipsi suis debitoribus
nõ remitterent: Sz docuit vt p̃us remittam⁹ de
bitorib⁹ nris: ⁊ ita dimitti nobis debita oremus.
Attendãt igit pctõres ⁊ ꝯsiderẽt orõnẽ quã deo ꝓ
abluendis pctis offerũt. Auscultent ⁊ q̃d postu-
lando ꝓponũt: ne ꝓpria eoꝝ sententia iudicentur.
Recordent de dauid quem dñs sua ꝓpria feriuit
sentẽtia/ q̃ ab ipso fuerat promulgata: postulãt a
deo vt ipsis dimittat sua pctã sicut ⁊ ipsi dimittũt
aliena: ꝯtra se diuinã sententiã prouocãt: si ex cor
de suis debitorib⁹ nõ dimittunt: ⁊ oratio q̃ ipsis
debuit esse salubris/ fit noxia si maligno ꝓposito
retinẽt aliena. Cui concordat Aug⁹. Si debito
ribus nostris qui in nos peccãt nõ dimittimus/
ipsi nra orõne inculpamur: ⁊ deũ aduersum nos
in iracundiã excitam⁹: ⁊ ipsi supra nos iducim⁹
maledictionẽ/ poti⁹ q̃z bñdictionẽ: ⁊ pctã nostra q̃
minuere debuim⁹/ orãdo augem⁹. Ad idẽ Chri-
sosto. Qui inimicitiã in corde ⁊ in ore seruat ad-
uersus ledentẽ: nõ deũ orat/ sed irritat: apud deũ
gratiã nõ obtinet/ ſz eternã dãnationẽ sibi postu-
lat. Itẽ alibi: Cũ q̃s spe orat q̃ inimicitias seruat
aduersus alterũ a quo forsitan lesus est: sicut eñi
ipse orans mentit: Dicit eñi: remitto/ ⁊ nõ remit-
tit: sic a deo petit indulgẽtiã/ ⁊ nõ indulget. In-
de est qđ ait Berñ. Uenia dei pctõri nõ dat: cui⁹
cor rancore inuidie aut liuore afficit. Si igit vis
vt tibi pctã a deo dimittant: oĩs rancor ⁊ discor-
dia a corde tuo alleuet. Et iterum Aug⁹. Hõ ho
mini seruat iram: ⁊ a deo querit medelã: In ho-
minẽ similem nõ habet misẽdiam: ⁊ de pctis suis
deprecat altissimũ: ipse cũ caro sit/ seruat iram: ⁊
ꝓpiciationẽ petit a deo: q̃s exorabit ꝓ pctis illi⁹.
Memento nouissimoꝝ ⁊ desine inimicari. Sed
q̃ benigni esse iubemur in offensas nostras/ non
eq̃ aio toleremus diuinas: de q̃ ⁊ Cassian⁹ coll. se-
pe allegata inquit: Securus hui⁹ orõnis fiducia
de suis admissis veniã postulãt q̃squis remissus
erga suos dumtaxat: nõ erga dñi sui debitores
exstiterit. Solem⁹ nõnulli (qđ est deteri⁹) erga il
la quidẽ q̃ admittunt ad iniuriã dei: q̃uis ma-
gnoꝝ sint criminum/ placidos nos ⁊ clementissi
mos exhibere: erga nostraꝝ ṽo vel paruissimarũ
offensionũ debita: exactores immites atq; inexo
rabiles inueniri. Quisq̃s ergo ĩ se delinquẽti fra
tri nõ ex corde dimiserit: non indulgentiã/ sed cõ
dẽnationẽ deprecatione hac sibimet impetrabit:
suaq; ꝓfessiõe semetipsum posset duri⁹ iudicari/
dicẽs: Remitti mihi sicut ⁊ ego remisi: Qđ cũ il
li ſm suã petitionẽ fuerit repẽsatũ/ q̃d aliud sub-
sequit/ q̃ vt exẽplo suo implacabili ira ⁊ irremis
sibili sententia puniat: Ideoq; si clemẽter volu-
mus iudicari: nos q̃z erga illos qui in nos deli-
querunt/ oportet esse clemẽtes. Tm̃ eñi remittet
nobis/ q̃tũ nos remiserim⁹ eis q̃ nob quacunq;
malignitate nocuerunt. Ecce q̃ntis testimonijs
ostẽsum est/ indulgentiã nostroꝝ peccaminũ ha-
bere nos nõ posse a deo nisi ex corde dimittam⁹ q̃
cõtra nos cõmissa sunt a primo. ¶ L Sed di-
cũ pctm̃ remittere op⁹ sit soli⁹ dei/ quõ hic exigi-
mur pctã in nos delinquẽtib⁹ indulgere: Nã de-
bita q̃ nostris debitorib⁹ dimittere debem⁹/ nõ
sunt pecunie seu q̃ pecunia cõmensurant: sed in-
iurie ⁊ pctã ſm Augu. Rñdet q̃ dimitti pctã/ in
telligit tripl̃r. Uno mõ principalr̃ ⁊ ꝓpria aucto
ritate. Alio mõ ministerialr̃ ⁊ ex cõmissione. Ter
tio mõ ex debito ⁊ ex fraternali charitate. ¶ Pri
mo mõ: sol⁹ deus remittit pctã: q2 ip si⁹ solius est
pctm̃ ad penã eternã non imputare. Uñ in ps.
Btũs vir cui dñs nõ imputabit pctm̃. Et cũ de⁹
pctm̃ ad penã nõ imputat: semꝑ in pctõre dimit-
tit: q2 nõ est ĩ illo pctm̃/ quẽ deus nõ ordinat ad
penã. ¶ Scđo/ q̃libet sacerdos rite ordinat⁹ ſm
claues eccl̃ie remittit pctm̃ suis subditis penitẽ-
tib⁹: ꝓ q̃nto facit aliquẽ actũ/ ꝓferẽdo verba scz:
Absoluo te a pctis tuis: quib⁹ regulariter assistit
de⁹ vt autor ꝑncipalis/ pctã confitentiũ relaxan-
do. ¶ Tertio mõ: q̃libet fidelis remittit pctã in
peccantib⁹: q̃n in corde suo nõ tenet odiũ vel ran
corẽ ꝯtra primũ ipsum offendentẽ: volẽs nihilo
minus ipsum fieri btm̃: ⁊ eterna pena nõ dãnari.
Siquidẽ pctm̃ q̃tũ in se est/ dimittit: q2 nõ op-
tat nec vult q̃ ꝓpter offensionẽ q̃ se offendit/ a re-
gno btitudinis ⁊ sctõꝝ cõsortio excludat. Quã-
uis q̃nq; velit/ vt ſm regulas iusticie tpali pena
puniret in sui emendationẽ ⁊ salutẽ: ⁊ ita nõ solũ
dimittim⁹ pctã nris debitorib⁹/ sz etiã alienis q̃-
buscũq; viatorib⁹: dũ oẽs tales ex charitate dili-
gimus/ salutẽ ipsoꝝ vt possum⁹ procurando. Et
cui pctm̃ sic dimittit/ ex h ipo a pctõ nõ absoluit:
Quãuis eñi hõ ex fraterna charitate (q̃tum ĩ se
est) pctm̃ peccãti remittit: tñ de⁹ pctõrem reũ te-
net: nisi aliud cõcurrat vñ a pctõ absoluit. Et h
mõ exponit hanc petitionẽ cãcellarius parisieñ.
Joh. de gersona/ volens ostẽdere particulariter:

in q̄ cõſiſtat hec remiſſio debiti/dicēs: Ego in pri-
mis ſic dimitto oīb9 debitorib9 meis vel alienis/
dū ſunt viatores: q̄ nullo mō vellem eos damna
ri/imo ſalutē coꝝ deſidero te donāte ꝛ inſpirāte
hoc qđ petimus/rectū q3 eſt. Sic dimitte mihi et
tu pr̄ nr̄: ꝛ h̄ ſatis erit mihi: etiā ſi nihil aliud pſti-
terie: qm̄ cū iſta dimiſſiōe tua ꝛ deſiderio ſalutis
meenō damnarer/ſed ſaluarer. In hoc autē ſtat
deſideriorū meoꝝ totus cardo. ¶ Rurſus ſic di
mitto oibus debitorib9 meis vel alienis: q̄ vellē
eos eſſe bonos viros ꝛ modeſtos/temperatos: ꝛ
ab oi macula correctos ſeu cōuerſos p tuā ineffa
bilē pietatē. Sic q3 perinde nec ſibi nocerent/nec
alijs/ſed prodeſſent: ꝛ nullā deinceps penā mere
rentur: vt ſc3 ſaluaret̄ perſona/ꝛ deſineret culpa.
Sic dimitte mihi par̄ nr̄: vt in māſuetudine me
corrigas: ꝛ in vnguētorū ſuauitate vulnera mea
linias ꝛ infundas grām ſuauitat̄. ¶ Ampli9 ꝟo
ego ſic dimitto debitorib9 meis: q̄ vbi nō corrige
rentur/a vitijs ſuis prauis per māſuetudinē re-
miſſionis: corrigātur in chamo ꝛ freno ac flagel-
lis/ne deteriora ſp cōmittētes et alijs nocentes
ꝛ euntes poſt prauitatē cordis ſui in adinuētio-
nibus ſuis damnabilibus moriātur: ſic dimitte
mihi par̄ nr̄ debita mea: ſic vre: ſic ſeca in p̄ſenti/
ne damner in futuro. Ita tamē vt miſcđia ꝛ miſe
rationib9 flagelles me/ſicut ꝛ p̄dixi me deſidera-
re meis debitorib9 q̄buſcū q3. ¶ Itē ego ſic dimit
to debitorib9 meis/q̄ licet ſenſualitas offenſa ex
dictis vel factis eorū remurmuret: ꝛ in vindictā
exardeſcat: nihilomin9 deſidero ſm iudicium ſu-
perioris rōnis eterne legi innitentis: q̄ pacatior
eſſet hmōi ſenſualitas: ꝛ q̄ in tranq̄llitate ꝛ pace
inimicos ſuos ſicut amicos ſuſtineret. Patiēter
q̄dē ꝛ benigne ſicut charitas ſine q̄ nemo tibi pla
cet/patiēs eſt ꝛ benigna nec q3 irritat̄. Sic dimitte
mihi pr̄ nr̄/vt nihil aduerſum me velis agere niſi
miſericordit̄ ꝛ benigne: qm̄ ſi talit̄ volueris/fiet
vtiq3: cum ſubſit/cū volueris poſſe. Deniq3 ſic di
mitto debitorib9 meis: q̄ te inſpirante ꝛ donāte
ego in coꝝ punitionē laborare vel cōſentire/nol-
lem aio deliberato ꝟbis factis: ꝛ contra regulas
iuſticie tue: ſciēs te dixiſſe: Mihi vindictā. Hāc
autē aliq̄n facis ſine medio: aliq̄n p iudices a te
conſtitutos in terra: q̄b9 dū defert̄ aut relinquit̄
executio iuſticie cōtra malos/illa prorſus tibi re
linquit̄ ꝛ defert̄. In his limitib9 ſtando ꝛ deſide-
rādo vindictā/ſupioritas tue iuriſdictionis ne-
quaq̄ violatur. Veruntñ tale deſideriū vindicte
eis q̄b9 iudicandi ptās a dño tradita nō eſt/tutū
nō eſt: ne ſi tale iudiciū de9 vellet exercere ꝯ nos/
protin9 in infernū nos deturbaret. Vñ q2 nob di
mitti cupim9 debita nr̄a in miſcđia ꝛ miſeratio-
nib9/ita dicamus ꝛ dimittere noſtris debitorib9.
¶ D Recolligendo autē p̄dictos modos: ita di
mittamus nr̄is debitorib9 debita: vt in nos cō-
miſſoꝝ/nullā vindictā eternā vel tp̄alē deſidere
mus: ſ3 mag̃ coꝝ piā emendationē: q̄ cōuerſi nec
ſibi nec alijs nocētes dānationē euadāt: quā piā
emendationē ſi ꝯtinerēt/ſaltē paternis erudiant̄
flagellis in tp̄e: vt eis parcat̄ in eternitate. Et ſi
nr̄a ſenſualitas q̄n q3 ꝯ nr̄os iniuriatores i vindi
ctā accēdat̄: tñ ſm rōnē legis et̄ne (ſenſualitatis
morū deteſtātes) patient̄ ꝛ benigne (qđ charitat̄
eſt) ſufferam9 ſic q3 a nob nr̄a debita dimitti a dño
exorem9. Pro planiori tñ intellectu quēadmodū
debita primoꝝ dimitti oporteat: in hac dimiſſio
ne tria cōſiderari pñt. Primū eſt offenſa dei ſiue
culpa quā prim9 nr̄ nobis iniuriādo icurrit: ſcđm
offenſa nr̄a odiū/rācor vel ira quā nos cōcipim9
aduerſus iniuriantē: tertiū eſt iniuria nob facta
ſeu damnū vel leſio nob a primo iniuſte illatū vl̄
illata: in corpe reb9 aut fama. Primū/ſc3 offenſa
dei: Nā nemo pōt primū iniuſte ledere ſine dei
offenſa. Nā q̄ncū q3 quis primū ledit iniuſte: ſiue
auferēdo bona nature ſiue fame: ſiue fortūe: h̄ fa-
ciendo agit ꝯ dei volūtatē: q2 p̄ceptū dei trāſgre-
dit̄ q̄ primū ſicꝫ ſeipm diligere tenet̄: ꝛ ita deū of
fendit ꝛ culpā incurrit. Et dr̄ ꝯ dei voluntat̄: q2
niſi ꝯtra dei volūtatē prim dānificaret/nō pecca
ret: nec iniuſte lederet. Vñ iudex nō ledit iniuſte
malefactorē: ſi ꝯtra eū ſm legē ferat iuſtā mortis
ſententiā. Nec iudei iniuſte leſerūt egyptios eos
ſpoliādo auro/argēto/veſtib9 ꝛ clenodijs ad iuſ-
ſionē dñi: ꝛ iō nō peccauerūt. Qui ꝟo ꝯtra volū-
tatē primū ledit/offenſam dei incurrit. Pro hac
offenſa primi in deū orare poſſum9: et iubemur
eā aūt dimittere nō poſſum9: q2 ſoli9 dei eſt petā
dimittere penitēti. Et q̄rū ad hāc offenſam velle
ac deſiderare tenemur: vt de9 eā dimittere digne
tur: vt eā nō reſeruet iniuriāti ad ſui ppetuā dam
nationē. Hinc p̄cipit dñs: Diligite inimicos ve- Matth.5.
ſtros: bñfacite his q̄ oderūt vos: ꝛ orate p perſe-
quētib9 ꝛ calumniātib9 vos: vt ſitis filij pris vr̄i
qui i celis eſt: qui ſolē ſuū oriri facit ſup bonos et
malos: ꝛ pluit ſup iuſtos ꝛ iniuſtos. vbi glo. Con
tra ecc̄iam pugnat̄ trib9 modis: Odio/verbis/
cruciatu corpis. Eccl̄ia ecōtra diligit: benefacit:
orat. Hoc eſt nouū mādatū: hoc de filijs ire facit
filios dei: q2 adoptio filioꝝ ſola charitate acq̄ri-
tur. Et ſic faciētes ſepe dimiſſionē peccati debi-
toribus noſtris impetramus: ꝛ ita modo quodā
etiā nos dimittimus dū ad nr̄am orōnem deus
ſuam offenſam remittit. Hec eñ remiſſio fit per
peccatoris iuſtificationē/que eſt per gratiā. Gra
tia aūt donū ſupernaturale eſt/a ſolo deo creabi
lis. Hinc dixit Aug9. q̄ facilius eſt mundū crea
re/q̄3 impiū iuſtificare. Creare autē mūdū nemo
potuit/niſi infinita dei potentia: quare nec iuſti-
ficare ꝛ dimittere peccata. Vñ ꝛ baptiſta loquēs
de chriſto dei verbo et patris filio: Ecce (inquit)
agnus dei: ecce q̄ tollit pctā mūdi. Et magr̄. iiij.
ſen. diſ. xviij. Soluo igit̄ de9 hoīem int9 mūdat
a macula peccati: ꝛ a debito eterne pene ſoluit.
¶ E Scđm. ſ. offenſam nr̄am que eſt odiū/ran
cor vel ira: quā concipimus aduerſus nos leden
tes verbis/factis aut ſignis dimittere poſſum9/
ꝛ dimittere obligamur. Vñ dic̄ btūs Hiero. tra

Mat.18. ctans illud: Si peccauerit in te frater tuus. Si
peccauerit in nos frater nr: et in qlibet causa nos
leserit: dimittēdi habem⁹ ptātem/immo necessi
tatē: qꝛ dñs pcipit: vt debitoribꝰ nřis debita di-
mittam⁹. Et subdit p ꝯfirmatōe pōris dicti: Si
āt in deū qs peccauerit: nō est nři arbitrij. s. dimit
tere hoc pctm. Dimittere aūt sic offensam nřam/
nō est aliud q̄ȝ dimittere odiū/inimiciciā/iraȝ/seu
rancorē/quē ꝯcepim⁹ aduersus primū nos ledē-
tem. Uel saltē nō admittere odiū vel rancorē cō-
tra ꝓximū iniuste mala nobis inferēteȝ. Unde qꝛ
quilibet ꝓximū tenet diligere sicut seipm: et ꝓxi
mus est qlibet viator siue amicus siue inimicus:
seqtur q tenet nulli inimicari/nec odire quēcūqȝ
vtꝫ mat.5. qd et de inimico dñs expsse pcipit: Ego aūt dico
vobis/diligite inimicos vestros. Tenet igit qli-
bet ignoscere in se peccāti nō solū vbo/sȝ corde et
aio. Unde Aug⁹ in de ver. dñi: Ne dicas in lingua
ignosco et corde differas. Nouit eñ cui dicas: vo
cē tuā hō audit: ꝯsciam tuā deus inspicit. Om̄
igit rancoreȝ tenet a corde repellere: siue nocens
aut ledens petat siue non. Hoc aūt ignoscere ni-
hil aliud videt nisi vt dictū est/vt nō velit ei malū
siue damnatōeȝ eternā/siue dānū tēpale in bonis
gře nature rep̄ secūdap̄ aut fame. Nec velle ab eo
vindictā exigere iniustā ꝓpria auctoritate. Et sic
dimittere cuilibet iniuriāti tenet qlibet de necessi
tate salutis. Et ad sic dimittēdū Aug⁹ hortat di
cēs: Fratres mei exercete vos inquantū potestis
ad exercendū mansuetudinē: etiā ergo inimicos
Frenate irā q̄ vos stimulat ad vindictā. Si vin-
dicare te vis de inimico tuo/ad ipam iram te con
uerte: qꝛ ipa est inimica tua q̄ occidit aīam tuam
Oratur⁹ es deū: ventura est hora vt dicas pr nr et
ventu⁹ es ad illū vsum: Dimitte nob̄ ꝛc. Quid
seqt: Sicut et nos dimittim⁹ ꝛc. Ibi illa inimica stat
ꝯtra te. Sepit viā orōni tue: murū erigit: nō est q̄
trāseat: Sī dixisti totū pr nr: occurrit dimitte no
bis ꝛc. Et qd postea: Sicut et nos dimittim⁹ ꝛc.
Si ipa aduersaria ꝯdicit/qlis inimica frēs q̄ ꝯtra
dicit: Sicut et nos ꝛc. Nō seuias ꝯtra inimicū tu
um: in istā seuias: Melior est q̄ vincit irā/q̄ȝ q̄ ca
pit ciuitatē. Nō potes illū interimere: potes illā
reprimere. Si fortis es: irā vince et pce ciuitati.

ℭ F Sūt aūt multa q̄ nos ad tā necessariā nře
salutis dimissionē inducere dñt. ℭ Primū: Cōside
ratio pctōrū nřorū qbꝰ nos ipi deuȝ offendimus.
Qui cū parat⁹ ē nob̄ dimittere debita nřa: debem⁹
s.mora. et nos esse pati dimittere debitoribꝰ nřis. Qui ei
se cognoscit debitorē: debēti sibi facili⁹ veniā ꝯce
dit. De h̄ he. Greg. Patiēter iniuriā illatā tolerat
q̄ pie meminit q̄ꝫ adhuc in se habeat in q̄ debe-
at ipe tolerari. Erubescit eñ pctō nō parcere: q vel
deo vel ꝓximo sepe recolit se pcēda peccasse. ℭ Se-
cūdo nos mouere dꝫ: qꝛ q facilr ꝯ ꝓmpte ꝓcit in
se peccātibꝰ: difficulr ab alijs ledi siue offendi pt.
Unde he. Ambro. sup Lucā. Discas frequenter
ignoscere nec indignatōeȝ tenere. Nihil eñ est q̄
possit offendi: cui ignoscēdi ē ꝯsuetudo. Cui⁹ du

plex rō assignari possȝ. Una naturalis: qꝛ dulcis
et māsuetus ab oibꝰ naturalr diligit: durus et se-
uus ab oibꝰ odit. Nūc g rari⁹ offendit q̄ diligit.
Māsuetus aūt est qsqs in ꝯsuetudinē ducit faci
le ignoscere. Alia est supnaturalis. De⁹ eñ q̄ di-
xit: Qua mēsura mēsi fueritis/remetietur vobis
aīos ceterorū erga māsuetū mollit et ꝓhibet ne offē
dant. ℭ Tertio nos monere dꝫ ad ignoscendum
ꝓximis: pctm̄ qd incurrim⁹/si ipis sua debita nō
dimittimus. Peccam⁹ eñ ꝯtra dei pceptū: q̄ iuſ
sit inimicos diligere. Qd si nō facim⁹/nosipsos
occidim⁹. Unde dixit Joā. in sua canonica: Qui nō I. Joā.3
diligit frēm suum/homicida est. Homicida vti-
qȝ suppius: qꝛ q̄ nō diligit frēȝ suū/manet in mor
te. De q̄ he. Aug. in de vita et regula clericorū. Li-
tes aut nullas habeatis aut q̄ȝ celerrime finiatis
Neqȝ ita crescat in odiū/vt trabē faciat de festu-
ca: et aiam faciat homicidā. Sic eñ legitis: q̄ frēȝ
suū odit/homicida est. ℭ Quarto nos monere
debet ad pcendū nos ledētibꝰ: qꝛ si ipis eorū debi-
ta nō dimittim⁹: neqȝ nob̄ pctā nostra dimittunt
Unde dixit Christus: Si aūt nō dimiseritis ꝛc. vt s̄.
Que vba tractās b. Hiero. O formidolosa snīa
Si pua fratribꝰ nō dimittim⁹/magna nob̄ a deo
nō dimittūt. Hinc hortat Pe. de rauēna in qdā
smone dicēs: Hō si sine pctō esse nō potes: et vis
sp dimitti tibi totū/dimitte sp: quātū vis dimit-
ti/tātū dimitte. Quotiens vis dimitti tibi/toti-
ens tu dimitte: immo qꝛ vis totū dimitti tibi/to
tū remitte. Hec intellige: qꝛ remittendo alijs/tibi
veniā tu dedisti: et nō semel aut bis aut tertio vici
bus est peccātibus ignoscendū: sed q̄tiens eos in
nos ꝯtingit delinquere. Unde Hieronym⁹ super
Matth. Non vsqȝ septies/sed vsqȝ septuagies
septies: id est q̄dringenta nonaginta vicibꝰ: vt scȝ
totiens peccāti fratri dimitteret in die: quotiens
ipe peccare nō posset. Et beatus August. in de v-
bis dñi: Audiuisti formā septuagies septies Chri
stus peccata tibi donauit. Si vsqȝ huc ignouit/et
vltra negat: pone et tu limitē: et vltra noli ignosce
re. Quod egregie obseruauit Theodosius impe
rator: de cuius obitu scribēs beatus Ambrosius
ait Beneficiū se putabat accepisse anguste memo
rie Theodosius cū rogaret ignoscere: et tunc ꝓ-
pior erat venie cū fuisset ꝯmotio maior iracūdie et
et optabat in eo qd timebat in alijs vt irasceret h̄
erat remediū reorū: q̄ cum haberet potestatē sup
oēs quasi parens postulari malebat/q̄ȝ quasi iu
dex punire. Equitatis iudex non pene arbiter: q̄
nunq̄ȝ veniam petenti denegauit. ℭ Quinto mo
nere nos debet ad ignoscendū alijs: qꝛ si offendē
tibus non dimittimus: tunc debita prius dimis
sa dominus repetit quousqȝ reddamus vsqȝ ad
nouissimum quadrantem. Hoc significatum est
in parabola de seruo debenti decem milia talēta
cui domin⁹ cū nō exhiberet misericordiā suo con-
seruo dixit: Serue nequā/oīe debitū dimisi tibi
quia rogasti me. Nonne ergo oportuit et te mise-
reri ꝯserui tui/sic et ego tui miser⁹ sū. et irat⁹ dñs eū

tradidit eum tortoribꝫ/quousqꝫ redderet vniuersuz
Mat.18 debitū. Et subdit: Sic ꝛ pr̄ me⁹ celestis faciet vo
bis/si nō remiseritis vnusquisqꝫ fratri suo de cor
dibꝫ vestris. De hoc be. Aug. in de ver. dn̄i. ita ait
Dicit de⁹: Dimitte ꝛ dimittet tibi. Si ḡ pꝛor di-
misi/dimitte vel postea. Nā si nō dimiseris/reuo
cabo te: ꝛ quicquid dimiserā/replicabo tibi. Idē
ꝯtra Donatistas: Redire dimissa pctā/vbi frater
na charitas nō est. aptissime dn̄s in euāgelio do-
cet in illo seruo a quo dn̄s dimissum debitū repe-
tijt: eo ꝙ ille ꝯseruo suo nollet misereri: vn̄ tradi-
dit eū dn̄s tortoribꝫ ꝛc̄. Cui ꝯcordat Gregori. di
4.mor. cēs: Si hoc qḋ in nos delinquit/ex corde non di
mittamus: ꝛ id rursum exigit qḋ nobis iam ꝑ pe
nitentiā dimissum fuisse gaudebam⁹. Qūo autē
h̄ verꝫ sit/remitto ad doctorꝫ scripta sup dist. xv̄ij
sniaꝫ. ℂ Sexto mouere nos debet factuz nostri
saluatoris: qui tam liberalr̄ vt Bern̄. ait: oēm di
Sup Can̄. misit iniuriā: vt eam nec dānaret vlciscendo: nec
ꝯfunderet impropando: nec minus diligeret ipu
tādo. Hinc dt̄ Chryſ. Nihil ita te deo silēm facit
sicut iniuriam tibi facienti dimittere. Magna em̄
ꝟtus ē/si nō ledis a quo lesus es. Magna ē gl̄ia
si cui nocere potuisti/parcas. Nobile genus vin-
dicte ignoscere victo: ait Isid. in soliloquijs. Cō
Sup Cant. tra nō dimittētes ꝑfecte ait Bern̄. Sūt aliqui sic
donātes iniuriā vt nō vlciscāt: ꝛ tamē sepi⁹ impro
perāt. Sunt alij qui lꝫ sileāt: manet tn̄ alta mēte
repositū: ꝛ rancorē tenent in animo: quorum neu
trius plena est indulgētia. Longe ab his est beni
gnissima diuinitatis natura. Libēter ait ignoscit
plenarie: ita ꝙ nō ꝓpter fiduciā peccatorꝫ/sed pe
nitētiū: vbi abūdauit delictū/solet ꝛ gr̄a abunda
re. ℂ B Tertiū ꝯsiderādū in pctō primi cō
tra nos iniuste ꝯmisso/est iniuria nobis illata/si-
ue damnū in corꝑe/rebꝫ/vel fama a primo. De
cui⁹ remissione necāria ad salutē aduertēde sunt
ꝓpōnes que sequunt. ℂ Prima ꝓpositio: Nō te-
net passus iniuriā eā ita remittere/ꝗ min⁹ iniuri
anti ne iniurias ꝯtinuet/ꝟbis ꝛ factis possit obsi
stere. Probat: qꝛ p̄t ꝗlibet primū impedire/ne
iniuriā inferat/cū moderamine inculpate tutele
Uim em̄ vi repellere/omnes leges ꝛ oia iura per
mittūt: de homicidio. Significasti. ij. Id tn̄ debꝫ
fieri cum moderamine inculpate tutele: vt ibi dt̄
Nō ad sumēdā vindictā/sꝫ ad iniuriā ꝓpulsandā
Seruatur enim moderamē/si illud tm̄ fiat quo
omisso/violentia repelli non posset. Unde etiā li
citū est occidere insidiantē/ꝛ eum ꝗ vult occidere
si aliter nō p̄t ꝗs manus ei⁹ euadere: vt in ca. Si
furiosus. in clem̄. de homicidio. Et si vis seu iniu
ria sit in ꝑsona: tūc p̄t repelli anteꝗꝫ sit illata. Si āt
ꝗs post vim illatā ꝑsone sue repcutiat/non videt
repulsio iniurie/sed vindicta que omnibꝫ ꝓhibet:
vt in dicto c. Significasti. in textu ꝛ in glo. ꝛ ideo
tene(nisi viderit iniuriantē paratum denuo ꝑcu-
tere)vim non repcutiēdo repellere. Si vis infer-
tur rebꝫ: tunc ꝛ illatam ꝛ inferēdam licet repelle-
re: sed post illatā incōtinēti ꝗꝫ citius fieri potest: ꝑ

us scꝫ ꝗꝫ diuertat ad alios actus: vel ꝗꝫ citius sci
uerit ꝛ poterit collectis amicis. ℂ Dictū est in ꝓ-
positōe: quo minus possit. ꝛ nō dr̄/quo minus nō
debet obsistere: qꝛ nullus tenet repellere vim si-
bi aut rebꝫ suis illatam: immo ꝑfectius esset iniu
riam patienter sustinere/seruādo ꝯsilium euange
licū: Si ꝗs te ꝑcusserit in vnā maxillā/ꝑbe ei alte
ram. ꝛ si voluerit tollere tunicā tuam/dimitte ei
ꝛ palliū. Qḋ verꝫ est/nisi hec tolerantia esset rei-
publice vel iniuriatori nociua. Nam si passiꝫ ab oi
bus tolerarent iniuria quelibet/magnā hoc ꝯfusi
onē ꝛ ꝑturbatōem gigneret in ꝯmunitatibꝫ ꝛ po
licijs. Si cuilibet liberꝫ esset alteri inferre iniuri-
as/solueret ex hoc omnis amor ꝛ ꝯcordia homi-
num. Lederet iusticia: ꝛ occasio ac incentiuū da-
ret amplius delinquendi ei ꝗ iniuriat. Un̄ qn̄qꝫ
ꝑfectius est iniuriā repellere in actu exteriori/ꝗꝫ
sustinere. Un̄ bea. Aug⁹ ad Marcellū: Cui licen
tia iniquitatis rapit vtilr̄ vincit: quia nihil infeli
cius felicitate peccantiū/qua penalis nutrit im-
pietas: ꝛ mala volūtas velut hostis interior robo
rat. Exemplū huius habemus in Christo nostro
saluatore: ꝗ dum ꝑcuteret in faciē/non ꝑbuit ꝑcu
tienti alterā ꝑtem: sꝫ magꝫ ꝓhibuit ne faceret: ne
iniuriā augeret/dicēs: Si male locutus sum/ꝑ-
hibe testimoniū de malo: si aūt bn̄/cur me cedis:
quis vertit in dubiū Christū/in quo oīs plenitu
do deitatis/gratie ꝛ ꝟitatis fuerat (cuius spirit⁹
datus erat nō ad mēsurā) in oībꝫ suis dictis ꝛ fa-
ctis/ꝑfectissimū ꝟtutis tenuisse mediū: Unde in
casu isto ꝑfectius fuit iniuriā repellere/ꝗꝫ simplr̄
sustinere. Item beatus Paulus iudeis se ꝑsequē
tibus non occurrit: nec ad mortē quā inferre in
uidie stimulis agitati conabant: vltro se obtulit
sed restitit/iudicis implorās officium: ꝛ cesarem
appellās. Sed ꝛ ꝑcussus in faciem/iniuriam re-
pulit/dicens ꝑncipi sacerdotum: Percutiet te
deus paries dealbate: ꝛ tu sedēs iudicas me ſm
legem: ꝛ contra legem iubes me ꝑcuti: Actuum
xxiij. Sic sancti quādoqꝫ iniurias repulerunt/in
iuriantes acriter verbis impugnādo: qn̄qꝫ etiā in
iurias patienter sustulerūt: ꝛ ꝓ iniuriantibꝫ orauē
rūt: quod quādo ꝛ quomō vtrūqꝫ agendum est:
sequentes ꝓpositōnes edocebūt. ℂ D Scḋa
ꝓpositio: Patiētē iniuriā defendere in casu vrgē-
tis ꝛ euidētis necessitatis tenet ꝗlibet fidelis dū
nō apparet in ꝓmpto alius: quē ꝓbabilr̄ credat ta
lem posse ꝛ velle defendere/nisi maius immineat
periculū/ꝛ hoc possibilibꝫ ꝛ ꝯgruentibꝫ sibi mo-
dis. Ista ꝓpositio ꝑmo ꝓbat auctoritate scꝑtura-
rum ꝛ exemplis sanctorꝫ: ꝛ postea declarat. Pro
bat: Nam ꝗlibet tenet deū diligere ꝛ primū atqꝫ
seipm̄. Ex quolibet aūt amore tenetur defendere
frēm contra iniuriantē. Ex amore dei Nam ꝗ de
um diligit/bona deo velle tenet. Defensio in necē
tate bonū ꝛ magnū bonū est: ꝛ eo maius ꝗ neces
sitas maior est. Defensio aūt ꝛ si nō est necessaria i
se/est necessaria ei in suis mēbris: quorꝫ Christ⁹ de
us caput est: sꝫ qḋ mēbris exhibet/capiti exhibet

⁊ ecōuerso: ꝓpter eoꝝ adinuicē cōnexionē. Hinc
ait: Quādiu non fecistis vni de minoribꝫ his/ nec
mihi fecistis. Et iterū. Quādiu fecistis vni de his
fratribꝫ meis minimis/ mihi fecistis. Propꝛ quo
rū omissionē in iudicio q̄ etiā hec dicturꝰ est Chri-
stus negligētes dānabunꝫ. Hinc ⁊ he. Augꝰ suꝑ
illud: Eripite egenū ⁊ pauperē. Ostendit ꝓphe-
ta inq̄t nec illos immunes a scelere esse q̄ ꝑmiserūt
ꝓncipibꝫ Christū interficere/ cū ꝑ m'ltitudine time
renꝫ: ⁊ possent illos a facto ⁊ se a cōsensu liberare.
Ex charitate primi. Nā q̄ ꝓximū diligit/ eiꝰ mise
rie cōpatiꝫ: ⁊ sbleuat cū pōt: sicut vnū mēbrū cor-
poris naturalis: si q̄d patiꝫ oīa mēbra sibi cōpati
unꝫ: vt dicit Apl's. j. Cor. xij. ita q̄ ꝑ charitatē cō-
iunguntꝫ/ sunt mēbra vniꝰ corꝑis mystici qd̄ est ec
clesia: cuiꝰ caput christꝰ: ꝗ huiꝰ corꝑis mēbrū sa-
nū cōpati teneꝫ alteri mēbro patiēti. Non aūt cō
patiꝫ miserie: q̄ cū a miseria defendere pōt/ nō de-
fēdit. ¶ Itē q̄libet ex charitate quā habere teneꝫ
ad ꝓximū teneꝫ sibi ꝯsiliū ⁊ auxiliū (dū fuerit ne-
cessitas) īpendere: ꝗ teneꝫ in necessitate ab iniuri
ante defendere. Nā ad fraternā charitatē spectat
ꝓximis cūctis necessitatibꝫ sbuenire iuxta illud:
Qui habet substantiā huius mūdi: ⁊ viderit fra-
trē suū necessitatē patientē: ⁊ clauserit viscera sua
ab eo: quō charitas dei manet in illo: q̄si. di. Nul
lo mō. Et subdit: Nō diligamꝰ ꝟbo neq̄ lingua:
sed oꝑe ⁊ veritate. Eadē autē rōne q̄ teneor fratri
ꝓcurare bonum: teneor remouere malū. Deniq̄
multo magis tenemur sbleuare ꝓximū defenden
do in necessitate/ q̄ asinū inimici iacentē sub one-
re: sed ꝓmū tenemur: ꝗ ⁊ secūdū. Sꝫ neq̄ diligi:
ꝓximū sicut seipm̄ q̄ defensione ȝ eius subtrahit
quā sibi in sili necessitate cōstituto impēdi deside
rat. Plures alias rōnes adducit venerabil' Guil'
Ockā in suo dya. ꝑ. j. li. vj. ꝑ m'lta capitula. Pro
baꝫ idē auctoritate. Hinc eñ ep̄is ⁊ p̄sbyter' ꝑci-
pit Inn. ij. xcvij. di. ꝑcipimꝰ. Precipimꝰ (inq̄t)
vt ep̄i ad solū deū ⁊ salutē ppl'i habētes respectū:
omi tepiditate semota ad pacē firmiter tenendā:
mutuū cōsiliū sibi ⁊ auxiliū impēdāt. Nec hoc ali
cuiꝰ amore vel odio ꝑtermittāt: ꝙ si q̄s i hoc oꝑe
dei tepidꝰ fuerit inuētꝰ/ dānū ꝓprie dignitatis in-
currat. Cui cōcordat Alex. papa. ⁊ habeꝫ. iij. q. j.
ca. nulli dicens. Qui aūt ex vestro fuerit collegio
⁊ ab auxilio vestro se subtraxerit: maior scismati-
cus q̄ȝ sacerdos esse ꝓbabiꝫ. Ecce inq̄t ꝓpha: Ec
ce q̄ȝ bonū ⁊ q̄ȝ iocundū habitare frēs in vnū. Illi
vero nō habitant in vnū q̄ fratrū solatio se subtra
hunt. ¶ Itē ad idē loquiꝫ he. Amb. Fortitudo q̄
bello tueꝫ a barbaris patriā: vel domi defendit
infirmos/ vel a latronibꝫ socios plena iusticia est.
Ad iusticiā aūt oēs teneñꝫ. Et in eodē li. ait. Nō
inferēda/ sed depellēda iniuria lex ꝟtutis ē. Qui
eñ nō repellit a socio iniuriā si pōt: tā est in vitio
q̄ȝ ille q̄ facit. Hinc ⁊ salomō ait: Eripe eū q̄ duciꝫ
ad mortē. ¶ Itē eadē rōne teneꝫ q̄s ꝓximū defen
dere: q̄ teneꝫ fame morientē reficere. Ad pascēdū
aūt teneꝫ vt dicit Ambr. Pasce fame morientē si

nō pauisti/ occidisti: ergo etiā ad defendēdū. Hoc
quoq̄ exigit dilectio quā tenemur iniuriantibus
tanq̄ȝ ꝓximis: vt vult btūs Hier. super Sopho.
Si q̄s (inquit) fortitudinem latronis vel pirate
eneruat et infirmos reddit/ prodest illis sua infir
mitas. Debilitata eñ mēbra quibꝫ praue non bñ
vtebanꝫ a malo oꝑe cessabant. ¶ Itē ex cha
ritate sui idē ostendiꝫ. Nā quilibꝫ ex amore ꝓprie
salutis cauere teneꝫ: vñ per maloꝝ consensum in
foueā dānationis cadat. Qui ꝟo ꝓximū ab iniu-
ria cū pōt/ nō defendit: in iniuriā ipsam occulte
ac virtualiter cōsentit/ dicēte Anastasio: vt habe
tur. xxiij. q. iij. Qui pōt. Qui potest obuiare ⁊ per
turbare peruersos ⁊ nō facit: nihil est aliud q̄ȝ fa
uere impietati eoꝝ. Nec caret scrupulo societatis
occulte: q̄ manifesto facinori non desinit obuiare
Item Symachus papa: Morte languentibꝫ ꝓ-
batur infligere: q̄ hanc cū possit/ non excludit. Et
Inno. lxxxiij. dis. Error. ait. Error cui non resisti
tur/ approbaꝫ: ⁊ ꝟitas cū minime defensaꝫ/ oppri
mitur. Negligere q̄ppe cū possis ꝑturbare peruer
sos/ nihil aliud est q̄ȝ fauere. Deniq̄ huic veritati
attestanꝫ scrōꝝ exēpla: Nā scrōs ꝑiarcha abraā
nedum armis fratris filiū Loth captū defendit a
captiuitate eruēdo/ s' etiā iniuriātes: suꝑ q̄s nul-
lam iurisdictionē habuit irruēs ⁊ omnē predā ex-
cussit eā spoliatis reddendo: Sic moyses hebreū
ab iniuriāte egyptio eripuit: de q̄ btūs Amb. ait:
Cū vidisset hebreū ab egyptio recipientē iniuriā
defendit eū: ita vt egyptiū prosterneret: ⁊ tñ tunc
suꝑ egyptios ⁊ hebreos nullā ꝑtātē iudiciariā ha
buit: hoc etiā vt hꝫ ibidē. vij. filias sacerdotis ma
dian a pastoribꝫ defensauit: cū tñ nec suꝑ puellas
nec suꝑ pastores iurisdictionē habuit. Ita Raab
exploratores: petrus/ christū: discipuli/ Paulū:
quē in sporta submiserunt: ⁊ ceteri plurimi proxi
mos laudabil'r defendere sūt conati. Ex q̄bꝫ oībꝫ
patet ꝟitas illius ꝓpositionis: Diciꝫ aūt notāter
in ꝓpositiōe: in casu vrgētis necessitatis: q: extra
casum necessitatis nō est ꝑceptū/ sꝫ consiliū: sicut
⁊ cetera miscdie oꝑa extra casū necessitatis nō ca-
dūt sb ꝑcepto. Addiꝫ: dū non apparet in ꝓmptu
aliꝰ. ⁊c. q: si affuerit q̄ vult ⁊ pōt defendere/ reliq̄
excusanꝫ. Sꝫ si adesset q̄ posset ⁊ nollet: aut q̄ vel
let ⁊ nō posset/ tunc aliꝰ q̄ posset minime ab obliga
tione defendendi liberaꝫ. Diciꝫ: nisi maiꝰ imine-
at periculū: q: maiori ꝑiculo magis est occurrēdū
⁊ hoc est verū: q̄ñ minꝰ periculū est certū. Ut si ex
defensione vniꝰ multi perirēt: q̄bꝫ alias nō pate-
ret effugiū. De ꝓmo habeꝫ. ij. reg. xx. ꝙ Sybam
filiū Bochri: qui ad ciuitatē Abela cōfugit: ac ꝓpꝫ
eum ciuitas obsessa/ capiendaq̄ erat: ciues tradi
derunt hostibus: vt per hoc ciuitas ab obsidione
liberareꝫ: qd̄ tamen fieri nō debuisset/ nisi ipse tra
di demeruisset. Siquidē innocentem tradere in
nullo casu licet. Sed aliud est tradere ad interi-
tum: aliud defensionem subtrahere. De secundo
scribit beatus Agu'. ad Bonifacium comitē in-
nuens/ ꝙ vnus etiā inuitus liberandus est a cer-

to mortis periculo: licet multi eius liberatiōi resi
stentes: ꝓpter hoc se interimerēt: ⁊ habet. xxiij. q.
iiij. Ipsa pietas. ¶ Dicit finaliter: possibilibus et
cōgruētibus sibi modis. Nam multis modis pōt
qs aliū defendere: q̄ sicut nō sunt oēs oībus
possibiles: ita nec oēs oībus cōgruūt. Potest
eñ defensio fieri qñq̄ armis violentie resistendo.
Alio mō vbis exhortatorijs / ꝑceptorijs / ꝓhibito-
rijs ipugnare volētes a violētia reprimendo. Alio
mō occultādo vel nō prodēdo aut in domū vel lo-
cum tutū recipiēdo: alijsq̄ modis q̄plurimis: q̄s
longū esset enarrare cōtingit aliquem defendere.
Quilibet itaq̄ ſm modū sibi cōgruentē ⁊ possibi-
lem tenet ꝓximum defendre. ¶ R. Tertia ꝓpo-
sitio. Iniuriā passus ab alio / dāni satisfactionem
exigere poterit (salua charitate) iudicis officio.
Probatur: quia ad hoc statute sunt leges tam di-
uine q̄ humane ac deputati iudices quoꝝ officio
cōpelli possunt hi .q̄. damnū intulerūt in corpe re-
bus aut fama. Petere aūt iusticiā nō est iniustum
ergo añcedēs ē manifestū ex legalibꝰ libris moy-
si ⁊ iudicū: ⁊ cōstitutiōibꝰ eccl'ie ac imꝑatoꝝ. Nec
hoc tm̄ / sed etiā agi pōt ad reoꝝ punitionē: hoc est
nō solū pōt qs agere ad restitutionē ablati / ⁊ refu
sionē dāni accepti: verū ⁊ iuste agere pōt ad puni
tionē / damnū inferētis: salua tñ charitate ⁊ debi-
ta intētiōe: vt scꝫ hoc nō faciat in malū ꝓximi aīo
vindicādi: ⁊ appetitū vindicte satiādo. Sic enim
agere ad penā ꝑtinet: ad rancorē liuorē ⁊ odiuꝫ: q̄
a quolibet homine semota esse debēt: sed pōt age-
re ad penā: vt ex punitiōe aliqđ bonū ꝓueniat: pu
ta honor dei: ꝓfectus fidei: emendatio fratris: sa-
lus ꝓximi iniuriantis: ⁊ alioꝝ cohibitio a peccatꝭ
pacis quoq̄ cōmunitatis: aut publice iustitie cō
seruatio: aut aliud bonū quodcūq̄. Ita pōt quis
hodie ad malefici interēptionē / ac latronū extin-
ctionē (nisi id sit alicui specialiter interdictuꝫ: qđ
dicit ꝓpter clericos q̄ non debēt in mortē cuiuscūq̄
nocētis machinari: ꝓpterq̄ fratres de ordine mi-
noꝝ: qui nō debēt cū iudicij strepitu cū suis ꝓcu-
ratoribꝰ datas elemosynas diminuētibus cōcer
tare: ne aliq̄d tanq̄ sue communitati ꝓpriū appro-
prient: recedere quoq̄ videant ab ea quā profes-
si sunt altissima paupertate) nec solū licitū est et iu
stum agere ad penā iniuriantiū ac damnificātiū
imo hoc nō facere nōnunq̄ malū est et vitiosum:
vbi scꝫ ꝑ hoꝝ omissionē dareť audacia malis per
uersis hoībus opprimendi simplices: quoꝝ tamē
malicie occurri posset sine ꝑiculo ꝑ penas ⁊ disci-
plinas iuxta leges iustas. Illos eñ sufferre non
est laudabile / nec ex discreta patientia ꝓueniret /
sꝫ ex fatuitate ⁊ insipiētia. Ad hē facit qđ sup al
legatū est. Cui licētia iniq̄tatis rapiť: vtiliť vinci
tur: q̄ nihil est infelicius felicitate peccātiū / qua
penalis nutriť impietas / ⁊ mala voluntas interi-
or roborať. Ita cōpescēdi sunt heretici / ceteriq̄ i-
fideles: fidē nostrā q̄libet blasphemātes / iferē-
tes damna: ⁊ iniurias Christo suisq̄ mēbris. De
q̄bus beatus Aug. in ep̄la ad Vincē. dicit. Istos

atroces quondā inimicos nostros / pacē ⁊ quieteꝫ
nostrā varijs violentiarū ⁊ insidiaꝝ generibꝰ gra
uiter infestantes: si sic cōtemneremus ⁊ tolerare
mus: vt nihil omnino qđ ad eos terrendos ⁊ cor-
rigēdos valere possꝫ / excogitareť ⁊ agereť a nob /
vere malū ꝓ malo redderemus. Si eñ quisq̄ inī
micū suū ꝑiculosis febribꝰ freneticū factū currere
videret in precipitiū: nōne tūc potius malū ꝓ ma
lo redderet / si eū sic perire ꝑmitteret: q̄ si eū corri-
piendū ligandūq̄ curaret: ⁊ tñ tunc ei aduersissi-
mus ⁊ molestissimꝰ videreť / qñ vtilissimus ⁊ mise
ricordissimus existisset. Sꝫ plane salute reparata
tanto liberius ei gratias ageret: quāto sibi eū mi-
nus pepercisse sensisset. Et subdit. O si tibi posseꝫ
ostēdere certū genꝰ hoīm quondā hereticoꝝ: q̄s
multos iā catholicos manifestos habemꝰ / dānā-
tes suā p̄stinā vitā ⁊ miserabilē errorē: quo se arbi
trabanť ꝓ eccl'ia dei facere: quicq̄d inquieta teme
ritate faciebāt: qui tñ ad hāc sanitatē nō ꝑducerē-
tur / nisi legū istaꝝ q̄ tibi displicent vinculis tanq̄
frenetici ligarenť: ⁊ post modicū iq̄ multi ex ipsis
nunc nobiscū gaudētes: pristinū pōdus ꝑniciosi
ogis accusant: ⁊ fatenť nos sibi molestos esse de-
buisse: ne tanq̄ mortifero somno: ita morbo veter-
nose cōsuetudinis interirent. Et post multa: Non
oīs q̄ parcit amicꝰ est: nec oīs q̄ verberat inimicꝰ
est. Meliora sunt vulnera amici / q̄ fraudulenta
oscula inimici. Meliꝰ ē cū seueritate diligere q̄
cū lenitate decipe. Vtiliꝰ decipiēti panis tolliť / q̄
de cibo securꝰ iustitiā negligebat / q̄ esurienti i fra
giť: vt iniusticie seductus adquiescebat. ¶ L. Ex
q̄bus satis deduci videť / q̄ ad vtilitatē iniurian-
tium ⁊ fideliū pacē: expedit qñq̄ ad coꝝ punitio-
nē agere: ita tñ q̄ intētio ⁊ inferētis penā / ⁊ ipsam
apud iudices req̄rentiū sꝑ ferať in aliqđ bonū: ad
qđ intēdat ꝑ talē punitionē vel accusationē perue
nire. Ex p̄cepto nanq̄ diuino tenemur oēs dilige
re. Si ḡ aliq̄ nobis iniurianť / tenemur nihilomi
nus eos diligere corde: ⁊ ex fraterna charitate ab
eis penas exigere: si tñ speratur / q̄ eis vel alijs sit
hmōi punitio salutaris. Si autem cognoscimus
hmōi punitionē eis non ꝓficere: nec aliud bonū ꝑ
hoc ꝓcurari: sed verisimiliter maius malū inde ꝓ
uenire: tūc tenemur ex eadē charitate totū dimit-
tere: q̄ vt dicit Aug. Ille vincit in bono malū qui
ſm q̄ videt saluti aīe iniuriantis ꝓdesse: paratus
est corrigere: paratus est ⁊ idulgere. Et super illo
Matth. xviij. Sic ⁊ pater meꝰ celestis faciet vo
bis: si nō remiseritis vnusquisq̄ fratri suo de cor-
dibꝰ vestris. Dicit Aug. Si ꝑ charitatē imponitꝭ
disciplinā lenitas de corde nō recedat. Dat exem-
plum de cirurgico. Quid enim inquit tam pium
q̄ q̄ medicus ferens ferramentū seuit in vulnus
vt homo sanetur. Et si vulnus palpať: id est solū
blande tractetur / perdiť homo. Sit ergo semper
offense remissio in corde: etiamsi aliquando (non
ad vindictā aut malū alterius sed ad correctionē
ꝓximi) sit asperitas in voce vel opere. Unde hec
regula in huiusmodi seruanda est: vt repetens

Sua aut recupare volens damna: vel punire iniu
riantem: faciat hoc ordine iuris ⁊ bona intentiõe
ita ꝙ nequaq̃ malũ ꝓximi aut vindictã intendat.
Ista eñ intentio ſe mala eſt. Et qui iſta intentio-
ne penam infert: aut ꝑ iudicẽ ꝯpetentem inferre
ꝓcurat/ſemꝑ peccat. Hec eñ intentio repugnat
charitati: ⁊ ꝓhibita eſt diuina lege: leuiti. xix. Nõ
queras vltionẽ: ⁊ nõ eris memor iniurie ciuium
tuoꝝ. ¶ M Quarta ꝓpoſitio: Licet ꝓ illa
tis iniuria a damnis poterit ſatiſfactiõem ꝗs pe-
tere: tenet̃ tñ animũ ad illa ⁊ maiora ꝓpter deũ ⁊
ꝓximi salutẽ ſuſtinẽdũ inter⁹ paratũ habere. Pro-
batur illud: Si ꝗs te ꝑcuſſerit ad dexterã maxil
lam/ꝓbe ei alterã. Et/ Qui vult tecũ in iudicio
ꝯtendere/⁊ tunicã tuã tollere/dimitte ei ⁊ palliũ
Et/ Quicũq; te angariauerit mille paſſus/vade
cũ illo alia duo. hec ꝑcepta cũ ad aliqua obligẽt/
⁊ nõ ad factũ exteri⁹/vt lr̃a ſonat: ſʒ intelligenda
ſunt ſm animi ꝑparatõem: quia alius intellect⁹ da
ri nõ pt. Non eñ ad lr̃am obligant/vt quidam he
retici non recte intelligentes dixerũt/homines ad
opus exterius ſm planam ꝟboꝝ ſignificatõnem
obligari. Vñ ⁊ dixerũt/ꝙ Chriſti doctrina atq; ꝑ
dicatio rei publice moribꝰ/nulla ex ꝑte ꝯueniat.
Quis eñ inquit tolli ſibi ab hoſte etiã aliqd pa-
tit̃. Vel ꝓuincie ꝓdonibꝰ non mala velit iure bel
li repẽdere. Cõtra ꝗs he. Aug⁹ in epl̃a ad Mar-
cellũ/⁊ in q̃dam ſmone de puero cẽturionis oſtẽ
dit/hec Chriſti ꝑcepta nõ eſſe intelligenda ſm fa-
ctum ⁊ opus exterius: vt quoties ꝗs fuerit per-
cuſſus in vnã maxillã ſtatim alteram offerat ꝑcu
tiendã (que nec auctor legis Chriſt⁹ fecit: nec apo
ſtolus eius Paul⁹ vt ſup̃ dictũ eſt) Sed intelligẽ
da ſunt ſm animi ꝑparatõem: ita ſcʒ vt q̃libet fi-
delis ſic in aio ſit diſpoſitus/ꝙ vbi ex iterata ſua ꝑ
cuſſiõe fides Chriſti augeret̃: honor dei ⁊ ſal⁹ ꝓ
ximi ꝓcuraret̃: vellet ipe ampliores iniurias to-
lerare. Aut ſi ex reſiſtẽtia irrogare iniurie timeret̃
ſal⁹ ꝓximi impediri: aut maius malũ vel ſcanda
lum puſilloꝝ ſuccreſcere/ac oriri putaret̃. Tunc
amplius malo reſiſtere nõ vellet: ſed ad lucrãdũ
ꝓximũ/aut ad vitandũ ſcandalũ/patiẽter quãtaſ
cunq; iniurias ſuſtinere. Vñ dt Auguſt. xxiij. q. j.
Parat⁹. Paratus debet eſſe homo piꝰ ⁊ iuſt⁹:
⁊ patiẽter eoꝝ maliciã ſuſtinere/ꝗs fieri bonos q̃-
rit: vt numer⁹ poti⁹ creſcat bonoꝝ. Nõ vt pari ma
licia ſeſe ꝗs numero addat maloꝝ. ¶ N De-
niq; illa ꝑcepta magis ſunt ad ꝑparatõem cordis q̃
intus eſt/q̃ʒ ad op⁹ qđ in apto fit/vt teneat̃ in ſecre
to cũ patiẽtia: cũ beniuolẽtia. In manifeſto autẽ
id fiat/qđ eis videt̃ ꝓdeſſe/qbꝰ bñ velle debemus
Et adducit exemplũ Chriſti etiã ſup̃ allegatũ di
cẽs: Hinc liqdo oñdit̃/ꝙ ipe dñs Jeſus exẽpluʒ
ſingulare patiẽtie cũ ꝑcuteret̃ in faciẽ/rñdit: Si
male locut⁹ ſum/exprobra me de malo: ſi aũt bñ/
qd me cedis? Nequaq̃ʒ igit̃ ꝑceptũ ſuũ (ſi ꝟba in
tueamur) impleuit. Neq; eñ ꝓbuit ꝑcutienti alte
rã ꝑtẽ: ſed poti⁹ ꝓhibuit ne faceret: ⁊ iniuriã auge
ret: ⁊ tñ ꝑatus aduenerat: nõ ſolũ ꝑcuti in faciẽ ⁊

verſuetiã ꝓ his a qbꝰ hoc patiebat̃ crucifix⁹ occidi.
Pro qbus ait in cruce pendens: Pater ignoſce
illis/qꝛ neſciunt quid faciũt. Addit ⁊ exẽplũ apl̃i
ſup̃ poſitũ. ¶ Et ſeqt̃: Sunt ergo iſta ꝑcepta patiẽ-
tie ſemꝑ in cordis ꝑpatõne retinenda: ipa quoq;
beniuolentia ne reddat̃ malũ ꝓ malo ſemꝑ in vo-
luntate complenda. Agenda autem ſunt multa
cum inuitis qdam benigna aſꝑitate plectẽdis: q̃-
rum poti⁹ vtilitati ꝯſulendũ eſt/q̃ʒ voluntati. Hec
etiam ꝑparatõem cordis ad iniurias quaſcũq; in
caſu noſtro a ꝓximo ſuſtinẽdas/implicat ꝑceptũ
de diligẽdo ꝓximũ: quẽ ⁊ ſi non tenemur diligere
ſup̃ nos: hoc eſt pluſq̃ʒ nosipos: tñ tenemur eũ dili-
gere ſicut nosipos: ⁊ pluſq̃ʒ corp⁹ noſtꝝ/aut q̃ʒ q̃
cũq; bona nr̃a exteriora: ſm btm Aug. j. de doctri
na chri. ponẽtẽ ordinẽ int̃ ea q̃ a nob ſunt diligen
da. Non aũt diligit ꝓximũ pluſq̃ʒ corp⁹ ſuuʒ aut
bona ſua/q ob ſalutẽ aie ei⁹ nõ eſt parat⁹ quaſcun
q; iniurias ſiue in corpore/ſiue in bonis ſuſtinere.
Qui ꝟo ſic in aio diſpoſit⁹ eſt/vt magis velit caue
re damnũ ꝓpriũ corꝑis ⁊ reꝝ ſuaꝝ/q̃ʒ damnũ ſalu
tis ꝓximi: plus diligit corp⁹ ſuum ⁊ res ſuas/q̃ʒ
ꝓximum. Plus eñ eum amat/cuius maluʒ ma
gis cauere ſtudet/⁊ bonũ plus ꝓcurare. ¶ O
Cum igit̃ ſm ꝑdicta/plus q̃libet diligere tenet̃ ꝓ
ximũ/q̃ʒ corp⁹ ſuũ/⁊ q̃ʒ bona exteriora: ſeqt̃ ꝙ q̃li-
bet ſm aie ꝑparatõem/teneat̃ magis velle q̃cũq;
mala ꝑferre in ꝓprio corꝑe/q̃ʒ ſalutẽ velle in ꝓxi
mo negligere. Tenet̃ quoq; magis velle ſuſtinere
quãcũq; iacturã in rebꝰ ſuis/q̃ʒ ſalutẽ ꝓximi fru-
ſtrari. Et vbi neccitas ⁊ vtilitas id expoſceret/nõ
ſatis foret illã habere ꝓmptitudinem in aimo ad
illa mala ꝑferẽda: ſed neceſſe eſſʒ ad ſalutẽ/hanc
animi ꝓmptitudinem in opere exteriore exhibe-
re: etiam vſq; ad amiſſionem vite corꝑalis. Si- Joã. 10.
cut docet Chriſtus de bono paſtore: q tpe ꝑſecu-
tõnis cũ viderit malũ ouibꝰ ſuis imminere/ponit
aiam ſuã ꝓ ouibꝰ ſaluãdis: ⁊ ita de quolibet alio
homine ꝑticulari in cauſa neceſſitatis ad ſaluãdũ
ꝓximũ. Vñ ſi vrgeat ſarracen⁹ Petꝝ vt abneget
Chriſtũ: ⁊ ꝑſens ſit alius chriſtianus potẽs illuʒ
in fide roborare ꝑ ꝟbum aut doctrinã/aut ꝑ ani-
mi fortitudinẽ/ad tolerantiã penaꝝ ꝓ Chriſto in-
flictaꝝ: tenet̃ ille ex charitate quã habere debʒ ad
ꝓximũ: plus eligere ſuſtinere mortẽ/q̃ʒ ceſſare a
doctrina: vt aliũ in fide ſaluet. Nec ſꝫ ſic morit̃/
morit̃ dumtaxat ꝓ ſalute ꝓximi/ſed etiã ꝓ Chri-
ſto. Elegit ſiqdem plus mori tpalr̃/q̃ʒ fidẽ Chri-
ſti in ſe aut in alio ꝑiclitari: ⁊ ſm hoc dixit aplꝰ: Cor
de creditur ad iuſticiã: ore autem ꝯfeſſio fit ad ſa
lutem. Confeſſio ſcʒ fidei ad ſalutem neceſſaria.
¶ Hoc Chriſtus exemplauit in ꝑſona ꝓpria: qui
plus elegit mori/q̃ʒ deſerere iuſticiaʒ. Ex qua re-
prehendit ſcribas ⁊ phariſeos: ⁊ populi ſalutem
procurauit. Hoc fecerunt apoſtoli ⁊ martyres:
qui patienter ⁊ ſponte ignes ⁊ ferra: ⁊ quaſcunq;
alias penas immaniſſimas ſubierunt ad robur
⁊ dilatatõnem fidei profectꝰ pro ſalute ꝓximorũ
vt ſcilicet lucrificaret Chriſto animas plurimas

per ꝯstantem suam ꝑdicationem ꝛ passiones. Citra autem ꝛ extra casum necessitatis: q̄uis op⁹ sit magne perfectionis patientie ꝛ supererogatōnis perferre iniurias sine murmure: ꝛ retributōe pene ꝛ vindicte: ſm illud Cassio. Patientia est que omnia vincit aduersa: non colluctando/sed suffe rendo: non murmurādo/sed gratias agendo: nō tamen hoc est simpliciter necessarium ad salutē. Unde ꝛ in veteri lege statutū fuit/vt dens ꝓ dente/oculus ꝓ oculo ꝛc. ꝑderetur: vt deductū est ꝓ positōe ꝑcedenti. ¶ P Sed hic q̄rere possz quis: Utrū quilibet teneat dimittere debita suis debitorib⁹/in sua malicia ꝑmanentib⁹: nec se recognoscētibus in nos peccasse: nec etiā veniā a nobis poscētib⁹. Respondet ſm ꝑdicta/q̄ quilibet tenet non admittere odiū vel rancorē ꝯtra qualitercūq̄ se ledētē/siue offendēs petat/siue nō. Hoc exigit fraterna charitas/qua quilibet tenet quēlibet ꝓximū diligere/siue amicum/siue inimicū. Que dilectio secum nō ꝯpatit odiū ꝑsone: vt scz velit illi malum culpe/aut damnatōnis eterne/vel etiā malū tēporale corporis rerum aut fame ſm moderatōem ꝑdictam. Unde Augu. in ench. c. lxxiij. Jam vero q̄ cum in quē peccauit hoīem rogat: si peccato suo mouet vt roget: nō est adhuc deputandus inimic⁹: vt eum diligere sit difficile/sicut erat qñ inimicitias exercebat. Et subdit ad ꝓpositum: Quisq̄s aūt nec roganti ꝛ peccata sua penitenti ex corde dimittit: nullo modo existimet a domino sua peccata dimitti. Quoniā mētiri veritas nō pt̄. Et seq̄t: Hanc in ea scilꝫ orōne dominica positā sententiam vehemēter cōmendauit/dicēs: Si eñ dimiseritis peccata eorum/dimittet ꝛ vobis pater vester celestis delicta vestra Si aūt non dimiseritis/nec pater vester dimittet peccata vestra. Non ergo refert an iniurians ꝛ offendēs petat/an nō petat sibi ignosci: an q̄rat recōciliari an nō: quia nō ex eo q̄ petūt: nos eis ignoscere obligamur: sed quia Christus ꝑcepit dimittere debitorib⁹ nostris/ꝛ diligere inimicos nostros. Unñ nō dixit Christus: Dimittite debitoribus vr̄is/q̄ vos depcant vt ignoscatis: Diligite inimicos vr̄os/q̄ q̄rūt recōciliari vobis: sed sine adiectione dixit: Si nō dimiseritis debitorib⁹ vr̄is/neq̄ pater vester celestis dimittet vobis peccata vestra. ¶ Q Patet ergo q̄ omnib⁹ offendentib⁹ dimittere oportꝫ offensam: ꝛ petētib⁹ sibi dimitti ꝛ nō petētib⁹. Immo q̄ntū in eis est nolētib⁹ sibi a nobis dimitti: nec cessātib⁹ augere debita ꝛ hostiles in nos ꝑsecutōes: In his eñ naturā nobis similē/ad dei imaginē factā/beatitudinis capacē diligere oportet: ꝛ nullo rancore ꝯtra eum moueri. Petm̄ vero ꝛ iniusticiam quo iniuriā nobis inferunt ꝛ nocumentū odire. Sicut enim q̄libet tenetur seipm̄ diligere/ꝛ suum petm̄ odire: ita tenet ꝓximū diligere/ꝛ ꝓximi peccatū odire. Exemplo ꝓpheteq̄ ait: Iniq̄s odio habui. Et iterū: Perfecto odio oderā illos. Sup q̄ bea. Aug. Hoc est ꝑfecto odio odisse/vt vitia: nō hoies odias/nec vitia ꝓpter hoies diligas. Et licꝫ debita nostra inq̄ntū sunt ꝯtra nos/dimittere possumus ꝛ debem⁹ vt dictū est: sed inq̄ntū ꝯtra deū/nr̄e auctaris nō est ea dimittere: exigit tñ charitas fraterna/q̄ in nobis est exhibere/vt etiā a deo debitū fratris dimittat. Et quoniā a deo nō dimittit: nisi frat correptus resipiscat. Ideoq̄ vt ꝑfecta sit dimissio q̄ fratri debita remittim⁹/ad eius tenemur correctionem possetenus laborare. Quō quo faciēdū est/duas ꝓpōnes de fratris correctōe/in lectōe q̄ sequit/subiungemus.

Lectio. LXXIIII. A

Circa fratris correctōem est ꝓpositio ꝑma/ꝛ in ordine ꝑorum q̄nta. Ita fiat debiti in nos cōmissi dimissio: vt fratris deū offendētis nō amittit fraterna correctio. Ad hui⁹ ꝓpositionis declaratōem/ac materie fraterne correctionis (q̄ tāto vtilior est/q̄nto plures respicit) aptionē. Aduertēdū est in ꝑmis q̄ duplex est correctio delinq̄ntis. s. fraterna ꝛ potestatiua iudicial. Fraterna est q̄ ex charitate ꝓcedit: nō nocēdi vl ꝯfundēdi cupiditate/sꝫ fratrē emēdādi volūtate. Correctio ptātiua est q̄ fit zelo iusticie: nō tam ad fratris correctōem/q̄ ad iusticie ꝯseruatōnem/ꝛ ad alioꝝ terrorē. De ꝑma est pñs ꝓpō. De scdo loq̄t seq̄ns. Est ḡ correctio fraterna/dum ex charitate frat fratri denūciat turpitudinē pcti ꝯmissi ꝛ pulchritudinē boni amissi vt se emēdet. Intelligit āt hoc noie fratris/oīs petōr siue supior/siue inferior/siue par. Oēs eñ frēs sum⁹ vno patre celesti creati. Una generali redemptōne in filios adoptati. Et ad eandē hereditatē eterna misericordia benignissimi pr̄is vocati. De hac correctōe ꝑcepit dominꝰ: Si peccauerit in te frater tuus/vade ꝛ corripe eū inter te ꝛ ipm̄ solū. Si te audierit/lucrat⁹ eris frēm tuū: si āt nō te audierit/adhibe tecū adhuc vnū vel duos: vt in ore duoꝝ vl triū testium stet oē vbū. Et si nō audierit eos/dic eccle. Si aūt ecclam nō audierit/sit tibi sicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹. In q̄b⁹ vbis ꝑceptū ꝑponit/corripiēd⁹ notat: corripiēs ꝛ mod⁹ corripiēdi simul ꝛ effect⁹ ꝯñs correptōem. De q̄b⁹ singulis aliq̄d breuit dicēdū. Et ꝑmo vtrū vba illa ꝯtineāt ꝑceptū/an cōsiliū. Secūdo/si ꝑceptū/cui sit ꝑceptū. Tertio respectu cui⁹ sit ꝑceptū/q̄s scz frater ille corripiendus. Quarto q̄s corripiēdi mod⁹. Quinto/q̄s effect⁹. ¶ B De ꝑmo: vtrū fraterna correctio cadat sub ꝑcepto. Licꝫ glo. in ca. si peccauerit. ij. q. v. plēs recitet opiones q̄s late ꝓsequit abbas in c. nouit. de iudicijs: Tñ illis dimissis aduertēdū q̄ correptio frīs nō cadit nisi sup petm̄. Unñ dr̄ Christus: Si peccauerit ꝛc. Petm̄ āt duplex est. s. mortale ꝛ veniale. Fit āt correptio frīs ad lucrādū frēm amissum. Unñ dr̄: Si te audierit/lucrat⁹ es frēm tuū. Sed nō amittit frater/nisi per petm̄ mortale. Ueniale eñ etsi retardat/nō tñ se

Mat. 18.

parat a vita beata:a qua tm̄ qui final'r sepaꝛ̃:eter
ne pditōi exponiꝛ̃. Ideoq̄ rn̄deꝛ̃ ꝙ fratrem peccā
tem mortal'r/corripe est pceptū. Sed peccantem
venial'r/est ꝯsilium. Primū pz p̄mo ex naturalis
Mat.4 legis instinctu generali: q̄ dr: Hoc facias aliȷ̄ qđ
tibi vis fieri. Ubi August. Qđ tibi vis fieri.i.qđ
tibi debes velle fieri. Debes autē velle ꝙ alius te
corrigat dum peccas mortal'r ne pdaris:ḡ ꝛ tu
debes hoc aliȷ̄s facere. ❡ Itē idem teneris lege
charitatis fraterne:q2 q̄ fratrē ꝟe diligit/dz sibi
in piculo succurrere modo sibi possibili: ẜm illđ:
1. Joā.3 Qui habet substam huius mundi/ꝛ videt fratrez
suum necesse habere/ꝛ clauserit viscera sua ab eo:
quomodo manet charitas dei in eo? Et sequitur
Filioli/nō diligam⁹ ꝟbo neq̄ lingua(supple tm̄)
sz ope ꝛ ꝟitate. Sz q̄s patiꝛ̃ mai⁹ piculum/q̄ ha
bens mortale pctm̄: cui est magis necessariū suc-
currere/q̄z ꝯstituto in precinctu inferni? Talis est
omnis pctōr mortali pctō:ḡ teneꝛ̃ oīs habēs fra
ternā charitatē ei succurrere in ꝟitate: qđ optime
fit p fraternā correptōem charitatiuā. ❡ Patet
idem testimonio ve.te. Deu.xxij. Nō videbis bo-
uē aut ouē fratris tui errantē ꝛ preterhis: sed re-
duces fratri tuo/etiā si nō fuerit ꝓpinquus frater
tu⁹:nec nosti eum ꝛc̄. Magis aūt q̄s teneꝛ̃ fratri
suo errāti q̄z boui:ḡ teneꝛ̃ eum reducere: qđ fit p
correptōem fraternā. ❡ Preterea id p qđ frater
recupaꝛ̃ amissus/cadit sub precepto/ẜm illud:
Ecc.17 Unicuiq̄ mandauit dn̄s de proximo: sed corri-
pe eꝫ hmōi:q2 si audierit te/lucrat⁹ es eum:ꝛ re-
cupasti frēm pditū. ❡ Idem ꝓbaꝛ̃ p btm̄ Aug. in
de ꝟbis dn̄i: Audiuim⁹ dn̄m ammonentē ꝛ ma-
gna cura p̄cipientem: Si peccauerit in te frater
tu⁹ ꝛc̄. Ammonitio intelligiꝛ̃ de veniali:ꝛ prece-
ptū de mortali. Ita Anaclet⁹ papa.xxiiij.q.iij.tā
sacerdotes.ait: Taz sacerdotes q̄z reliqui fideles
omnes summā habere debēt curā de his q̄ pere-
unt:q̄tin⁹ eoꝝ redargutōe corrigāꝛ̃ a pctis: aut
si incorrigibiles apparẽt/ab ecclia separenꝛ̃. Nec
est ꝯtra qđ Hieronym⁹ ait: Sacerdotes studeant
adimplere illud euāgeliȷ̄: Si peccauerit in te fra
ter tu⁹.vt hꝛ̃ dist.xlv. Sz illud. Nō enim intēdit
Hiero. dicere ꝙ soli sacerdotes seu p̄lati teneāꝛ̃
ad illđ:sz q2 mag' illi q̄z ceteri: vt vult btūs Tho
mas. ❡ Item Aug. in de ꝟbis dn̄i: Si neglexeris
corrigere/peior effect⁹ es eo q̄ peccauit:sz h nō es
set/nisi hui⁹ negligētie p̄cepto damnareꝛ̃ ꝛ morta
le pctm̄ esꝫ. Neq̄ em̄ peior fieret non corrigēdo
eo q̄ peccauit mortal'r. Talis em̄ tm̄ corrigend⁹
esꝫ:nisi ꝛ ip̄e correptōem negligendo mortal'r pec
caret. ❡ Hanc rōem ponderat Panormi. in c. no
uit. de iudiciȷ̄s. ❡ Ad idem facit glo. Mat. xviij.
Ita peccat q̄ vidēs frēm peccare/tacet: sicut q̄ pe
nitenti non indulget. Nam q̄ dixit: Si peniteat/
indulge: p̄misit/si peccauerit/increpa. Sz indul
gere penitenti cadit sub p̄cepto: vt sup̄ patuit:er-
go etiam correptio fratris. Et btūs Grego. Si-
cut nō est ab orōne cessandū p his q̄s corrigi vo-
lumus:etiā ꝛ si nullo hoīe orāte p Petro/dn̄s re

spexit eū:ꝛ fecit suū flere pctm̄. Ita nō est negligē
da correctio q̄uis de⁹ q̄s voluerit/nō correctos
facit esse correctos. Tūc aūt ex correctōne pficit
homo/cuz misereꝛ̃ deus atq̄ adiuuat: q̄ facit q̄s
voluerit/etiā sine correctōe pficere. Ex q̄bꝫ satis
pz correctionem fraternā cadere sub p̄cepto. Hoc
etiā expsse tenet sctūs Tho. ij.ij.q.xxxiij. arti. ij.et
Hugo postillator Richardus in.iiij. dist.xix.ꝛ cō
muniter docto. ❡ C Sz q2 est p̄ceptū affir
matiuū/nō obligās p sp sed p loco ꝛ tpe:ꝯsidera
re oportet qn̄ obligat. Nā ꝙ oēs obligat iam de
claratū est ꝛ ampli⁹ declarabiꝛ̃. Dicēdū ḡ ꝙ trib⁹
ꝯcurrentib⁹ ex parte corripientis:ꝛ trib⁹ ex parte
corripiendi simul obligat:ideo q̄ tunc non corri-
pit trāsgressor est huius mādati:ꝛ p ꝯseq̄ns mor
taliter peccat. ❡ Ex parte corripiētis: Primo re
quiriꝛ̃ certa pcti ꝯgnitio. Nō sufficit suspitio aut
q̄cūq̄ relatio:sz cognitio certa ꝙ peccauit. Unđ
Eccl.xj. Prius q̄ interroges ne vituperes quēq̄
ꝛ cū interrogaueris/corripe iuste. ❡ Scđo requi 2.Tim.2
riꝛ̃ in corripiente mansuetudo: q2 corripiēs cum
austeritate magis ad peius ꝓuocat q̄z corrigat.
vn̄ Apost. Seruū dei oportet mansuetum esse:
cū modestia corripientem eos/q̄ resistunt ꝟitati.
Tertio req̄riꝛ̃ ꝙ corripiēs non sit simili vel maio
ri pctō notorie obnoxi⁹. Dicit em̄ aplūs: In quo Rom.2
alium iudicas/teip̄m ꝯdēnas. Sibi em̄ dici po
test illud ꝓuerbium: Medice cura teip̄m. Unde
ꝛ Isido. de summo bono: Non debet alioꝝ vitia
corrigere: q̄ vitiȷ̄s est subiectus. Propterea dr p
pheta: Iustus corripiet me. q̄si diceret/non pctōr
Quia nō est dign⁹ corrigere aliena/q̄ ꝓpriȷ̄s deti-
netur. ❡ D Reddiꝛ̃ āt correctio pctōris mi-
nus fructuosa ac indebita ꝓpter tria: vt dr sctūs
Tho. Primo/q2 pctōr ex pctō p̄cedenti indignus
reddiꝛ̃ vt aliū corrigat/maxime de minori vl' eq̄-
li pctō. Un̄ sup illud: Quid vides festucā ꝛc̄. dic Mat.7
btūs Hiero. De his loquiꝛ̃: Qui cū mortali cri-
mine tenenꝛ̃ obnoxiȷ̄/minora pctā fratrib⁹ nō ꝯce
dūt. ❡ Secūdo reddiꝛ̃ indebita ꝓpter scandaluz
qđ sequiꝛ̃ ex tali correctōe/si pctm̄ corripiētis sit
manifestū. Quia videꝛ̃ ꝙ ille q̄ corripit non mo-
ueaꝛ̃ ex charitate:sed ꝙ corripiat ad ostentatōem
Unde sup illud Mat: quomodo dicis fratri tuo
ꝛc̄. Btūs Chrys. dr: Quo ꝓposito/puta ex chari
tate vt salues proximū tuū? Non:q2 teip̄m an̄ sal-
uares. Uis ḡ nō alios saluare/sz p bonā doctrinā
malos actus celare:ꝛ scie laudem ab hominib⁹ q̄
rere. ❡ Tertio ꝓpter supbiam corrigentis inq̄ntū
scz aliquis ꝓpria peccata paruipendens/seip̄m p̄
fert proximo suo in corde suo: peccata proximi auste
ra seueritate diȷ̄udicans/ac si ip̄e esset iustus. vn-
de Aug. in de ser. dn̄i in monte. Accusare vitia of
ficium est bonoꝝ:qđ cum mali agunt/alienas p-
tes faciunt. Nō tn̄ absoluiꝛ̃ pctōr simpl'r ab hoc p̄
cepto: quia vt dr sanctus Tho. Correptio delin-
quentis pertinet ad aliquem/inq̄ntuz viget in co
rectū iudiciū rationis: id autē manere pōt in pec
catore: quia peccatum non tollit bonum nature

licet vulneret: ideo pctōr non absoluit simplr ab hoc pcepto. Alioquin de suo peccato reportaret commodū. Sicut nec absoluit a primi dilectōe in qua fundat pceptum correptōnis fraterne: tamen corripiens peccat ex causis tactis: pro quāto scandalisat ac se extollit: ac sua peccata palliat. ¶ Nec tn̄ est pplexus: qz patet sibi via euadēdi peccatū z obediendi pcepto: vt scz pus seipm emendet de suo peccato penitēdo: z sic humiliter corripiat simul ingemiscendo. Sic em̄ iam non est peccator: nec ingemiscēs se extollit. Unde beatus August. vbi supra: Cogitem⁹ cum aliquē rephendere necessitas nos cogit: vtrū tale sit vitium quod nunq̄ habuimus: z tūc cogitem⁹ nos homines esse z nos habere potuisse. Uel qd habuim⁹/z nūc nō habem⁹: z tūc tangat memoriā cōmunis fragilitas: vt illā correptōem non odiū sed misc̄dia pcedat. Si autem inuenimus nos in eodē vitio esse/nō obiurgem⁹/sed simul cōgemiscamus: z ad penitētiā inuicē inuitem⁹. Sic g̃ cū pctōr cum humilitate corripit delīquētē nō peccat: nec p hoc nouā damnatōem acqrit. ¶ E Ex pte peccātis pmo reqrit/ q sit spes pbabilis de emendatōe fratris: z nō timor pbabilis de peiorarōe. Ex fine enim regulari debent ea que sūt ad finem. Finis autem correptōnis/est emendatio fratris. Qui finis si non sperat: frustra ad eū consequendū media assumunt. Unde Prouer. ix. Noli arguere derisorē/ne oderit te. Ubi glosa: Nō est timendū ne tibi derisor cū arguit/cōtumeliam inferat: sed hoc poti⁹ puidendū/ne tract⁹ ad odium/inde peior fiat. Unde cessandum est a correctōne fraterna: duz timeret ne ex hac delinqns fiat deterior. Et Hieronym⁹ ad Salustiū: Frustra niti/z nihil aliud q̄ odium qrere/extreme de
Proue. 6. mētie est. vñ: Qui arguit impiū: ipe sibi maculā generat. ¶ Scdo requirit q pctm̄ suum sit mortale/nō tm̄ veniale: qd patet: quia correptio pcipit/vt frater lucret zc̄. Uñ de veniali nō ligat pcepti. ¶ Uer duplicia sunt venialia: Quedā enim disponūt de pinq̄ ad mortale: z qdam a remotē A remotis/vt vbum ociosū/leuitas risus/aspectus vel audit⁹ curiosus nouitatū/z silia de propinquo. ¶ Uel rōne multitudinis: vt dum assidue sine numero hec cōmittunt. Uel ratōne magnitudinis: vt sunt aliqua mendacia multū scandalizantia z alique detractiones. ¶ Uel ratiōe cōnexionis cum mortali sicut sunt colloquia impudica/visus fixus in mulierē/tactus impudici vt oscula z hmōi. Sicut g̃ alids videns aliū incedētem p viam/credēs q in ea statim incideret periculum mortis (peccaret nisi retraheret eum. Ita pt alids peccare mortalr/nisi corrigat fratrem de hmōi venialib: que sunt dispositio pinqua ad mortale. Tenemur itaq̄ qñq̄ interdum ad correptōem de venialib. Nō qz venialia/sed inq̄tū ad mortalia inducūt. In aliis vo venialib corripere delinquentem: q̄uis sit charitatis (quādo indesperat vtilitas) nō tn̄ omittere illud ex negligētia est mortale. Hec Humbert⁹ in expositōe regule beati August. ¶ Tertio/ q nō sit spes de maiori opportunitate vel tpis ad corripiendū/vel etiā psone alteri⁹ magis ad corripiendū idonee. Nā tempus opportunius expectari pt. vñ Aug. in de cōflic. vtu. z vitior: Aptū temp⁹ expectās peccantem arguam: z eius delicta cōtra faciem eius statuam. Itē in de ciui. dei li. j. ca. ix. idem dr: Si ppterea quisq̄ obiurgandis z corripiēdis male agentib parcit: qz opportunū tempus inquirit: vl eisdem ipis metuit ne deteriores ex hoc efficiant vel ad bonā vitā z piam erudiendos impediant z alios infirmos z pmant atq̄ auertant a fide: non videt esse cupiditatis occasio/sed cōsiliū charitatis. Sic si qs cernit alios ad corripiendū fratrē magis idoneos/vtputa se meliores: aut corripiendo magis familiares seu plaros ipsius quibus constat peccatum fratris. Propter qd pbabiliter credere pōt/ q alids illorum in quibus est eqlis vel maior aptitudo ad corripiēdū fratrē corripiat: z maxime hoc de plato psumendū est. Nō enim debet credere q platus in tali casu sit immemor salutis sue. Qd vtiq̄ esset si negligeret subditum corripe/cuius peccatū non ignoraret/nisi platus ita foret dissolutus/ q inordinata sua vita ceteris esset lapis offensionis z petra scandali. Dum g̃ pbabilr credit alium magis idoneum fore/qui velit fratrem corripere: ipe pcepto illo affirmatiuo non ligatur. Si certum habet q omnes corripere negligerent/tūc tenet corripe: aliis tamen cōditōib concurrentib: qd si omiserit/ precepti trāsgressor est: z peccat mortalr. ¶ F Ex quib elicit: q omissio fraterne charitatis tripliciter cōtingere potest. Qñq̄ cum merito omittētis Qñq̄ cū pctō veniali: Qñq̄ cum pctō mortali vt ponit btūs Tho. art. ij. q. xxxiij. prescda sūme secūde. Et Rich. in. iiij. dist. xix. ¶ Meritorie qū aliquis ex charitate omittit: qz expectat horam z locum magis cōgruentes: aut parcit peccanti: ne peior fiat. Uel similē causam habet ordinatā ad fratris vel ceteror vtilitatē. Cū pctō veniali: qū timor vl cupiditas tardiorē faciūt hoiem ad corrigendū delicta fratris. Nō tn̄ ita/ q si ei cōstaret q fratrē possz a pctō retrahere/ q pter timorē vl cupiditatē dimitteret: qb in animo suo pponit charitatem fraternā: z hoc modo quandoq̄ viri sancti negligunt corripere delinquētes. Uñ bea. Aug⁹. in de ciuit. dei li. j. ca. ix. ait: q non soluz inferiores/verūetiā hi qui supiorē vite gradū tenēt ab alior rephensione se abstinent/pter quandaz cupiditatis maculam: non pter officia charitatē ¶ Cū peccato mortali cōtingit omittere fraternam correptōem/qñ (vt ibi dr Aug⁹) formidatur iudicium vulgi: z carnis excruciatio vel pemptio Dū tn̄ hec ita dominant in aīo: q fraterne charitati postponūt. Qd tūc videt cōtingere: qñ alids psumit de aliq̄ delinqnte pbabilr/ q posset eū a pctō retrahere: z tamē pter timorē cruciatus/ aut cōditōnis vite: aut pter cupiditatē perdendi

tpalia omittit correptōem fratris: vt si qs ꝓbabi
liter crederet/se posse adulterā fraterna correcti-
one retrahere ab adulterio/ ꝛ timet adulterū ne ab
eo occidat̄: q꞉ potēs est aut tyrann⁹: ꝛ metu mor
tis omittit/peccat mortalr̄: ꝛ sic in similibꝫ: cui⁹
rō manifesta est: q꞉ ꝓponit vitā corꝑalē saluti anie
fratris/ cū tn̄ teneat̄ plus diligere animā fratris/
q̄ꝫ ꝓpriū corp⁹. Ex illis p꞉ꝫ/ ꝙ fraterna correctio
cadit sub p̄cepto. quoꝫ eius transgressio culpa est
mortalis: attētis tn̄ moderatōibꝫ supradictis.
¶ B Nunc de scdo. s. cui p̄ceptū est/ qd̄ patet
ex p̄missis p꞉ꝫ: ꝫ tn̄ ꝓ maiori eius elucidatōe dr̄: ꝙ
oibꝫ p̄ceptū est: q꞉bꝫ mandatū est habere dilectōeꝫ
dei ꝛ ꝓximi: q꞉ ondsum est h̄ p̄ceptū fraterne corre
ctōis fundari in charitate dei ꝛ ꝓximi. Cum oēs
tenent̄ diligere deū ꝛ ꝓximū/ oēs tenent̄ fraterne
corrigere frēm. Oēs ḡ in cōi rōnis vsum haben-
tes tenent̄ ad fraternā correctōem. Deniqꝫ q̄cūqꝫ
habet frēm/ ad eius tenet̄ correptōnem ex p̄cepto
dn̄i: Si peccauit in te frater tuus. Sꝫ oēs fide-
les sunt frēs (vt supra declaratū est) ḡ oibꝫ fideli-
bus dictū est: Si peccauerit in te frater tu⁹. Oēs
itaqꝫ tenent̄ frēm quē errare vidēt/ corripiēdo re-
ducere: qd̄ ex sīli ondit̄. Nā in corꝑe humano re-
cto ordine nature: nō solū caput influit in mēbra
ꝛ mēbra obediūt capiti: immo ꝛ ꝓ seinuicē mēbra
sollicita sunt/ singula singulis subueniēdo: ꝛ ad
uersantia repellēdo: ita in corꝑe eccl'e mystico/ cu
ius caput Chr̄s est: ꝛ singuli fideles membra: vt
I. Cor. 12 vult Apl's. Debēt ḡ singula mēbra cū mēbris su-
is errātibꝫ: ꝛ in ꝑiclo petōꝝ ꝯstitutis/ fraterna ad
monitōe succurrere: sic ꝯmonuit dn̄s ꝟbo pari-
ꝛ exemplo: dum lotis discipulorū pedibꝫ dixit:
Et vos debet' alter alteri⁹ lauare pedes. Quid
est lauare pedes/ q̄ꝫ cooperari mundatōni affecti
onum a sorde pcti: Nam pedes animi affectiōes
eius sunt: q꞉bꝫ fert̄ q̄cūqꝫ fert̄. Hec cooꝑatio nul-
lo actu tā efficaciter fieri p̄t/ q̄ꝫ fraterna correctōe
Jtē simile habem⁹ in exercitu: in q̄ nō solum dux
tenet̄ exercitui ad gubernatōem: ꝛ ille ad obedien
tiā: sed etiā q̄libet de exercitu tenet̄ ad defensio-
nem/ ꝓmotōem ꝛ adiutoriū/ ad cōmunem victo-
riam obtinendā. Cum ḡ nō minor/ immo maior
sit vnio ꝛ charitas mēbroꝝ eccl'e ad seinuicē: tene
tur q̄libet aliū corriꝑe: ꝛ illud qd̄ est malū/ ꝛ cōis
finis q̄ est btitudo impeditiuū/ posset eni⁹ amoue-
re. ¶ D De tertio. s. respectu cui⁹ fieri debet
hec correctio: cui⁹. s. hois: ꝛ respectu cui⁹ pcti: h̄ ē
q̄s a nob debet fraterne corrigi: ꝛ ꝓ q̄li petō. De
p̄mo dr̄: ꝙ omnis frater qui in nos peccauit. Si
(inqt dn̄s) peccauerit in te frater tu⁹: ḡ ois petōr
ꝓxim⁹ siue supior siue inferior/ siue par nob̄ fuerit
De pari ꝛ inferiori dubiū nō habet: sꝫ ꝙ etiā inferi
ores tenent̄ supiores fraterne corrigere: dū eos
cognouerint errare/ p꞉ꝫ ex radice supra tacta: q꞉ te
nent̄ eos diligere/ cū sint ꝓximi coꝝ: q꞉ bn̄ficioꝝ
coꝝ capaces: iuxta p̄abolā Luce. x. incidētis in la-
trones. Proxim⁹ iudicat̄/ q̄ misc̄diam impendit.
Est autem ꝓximus ꝓximo ꝓximus. Sūt ꝛ frēs
ḿm illud saluatoris: Oēs vos frēs estis. Est ta- Mat. 23
mē h̄ aduertēdū/ ꝙ quadruplr̄ ꝯtingit aliquem
corripere. s. amicabilr̄ ammonēdo: scdo reueren
ter obsecrādo: tertio asꝑe increpādo: q̄rto penaꝫ 2. Thess. 4
infligēdo. Prim⁹ mod⁹ est pariū: de q̄ aplus: No
lite q̄si inimicū estimare: sed corripite quasi frēm. I. Thess. 5
Et iteꝝ: Cōsolamini inuicē ꝛ edificate alterutrū.
Scd̄s est iunioꝝ ad seniores. j. Timo. iiij. Seni
orem ne increpaueris: sed obsecra vt p̄rem. Glo.
seniorē etate vel moribꝫ. Terti⁹ est senioꝝ ad iuue
nes: ita tamē ꝙ increpatōni aspere mansuetudo
superueniat: sic ꝙ p̄mo ferro vuln⁹ aperiat̄: ꝛ post
ea emplastꝝ mitigatiuū apponat̄. Quartus ē su-
perioꝝ respectu subditoꝝ: in quos habēt coerci
tiuam potestatē. De quo dr̄ dn̄s: Dic eccl'e. Si ec
clesiam nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ꝛ publi
canus: in quo fundat̄ excōmunicādi auctoritas.
Hac ḡ correctōe iudiciali inferiores supiores cor
rigere nō debēt/ nisi manifeste errarēt in fide: tūc
eni si non adessent superiores vindicantes vel nol
lent: tunc ꝑ inferiores possunt puniri: quia here-
sis reddit hereticū omni catholico inferiorē. Nō
tn̄ in foro interiori/ sed etiaꝫ in foro exteriore: vt
dr̄ Ricħ. dist. xix. q̄rti. Vn̄ btūs Grego. Januario
ep̄o Paulus dr̄: Seniorem ne increpaueris. Sꝫ
hec eius regula tunc est obseruanda: cum culpa se
nioris suo exemplo non trahit ad interitū corda
iunioꝝ. Vbi aūt senior iuuenibꝫ exemplū ad inte
ritū p̄bet; ibi districta increpatōne feriendus est.
Nam scriptū est: Laqus iuuenū oēs vos. Et rur
sus: Maledictus puer centū annoꝝ. ꝛ hꝫ. ij. q.
vij. Paulus dr̄ ꝛ btūs Tho. ij. ij. q. xxxiij. art. iiij.
Vbi imminet ꝑiculum fidei/ etiaꝫ publice essent
p̄lati a subditis arguendi. Vnde ꝛ Paulus qui
erat sub Petro ꝓpter imminens ꝑiculum scanda
li circa fidem: Petꝝ publice arguit. Et sic glo.
Augu. dr̄: Jp̄e Petr⁹ exemplū maioribꝫ p̄buit: vt Ad Gal. 2
sicubi forte rectā tramitē reliq̄ssent: non dedigna
rent̄ etiam a posterioribꝫ argui. Quāuis aliq̄ di-
cant/ ꝙ lꝫ Paul⁹ fuerit inferior Petro officio ꝛ di
gnitate: fuit tn̄ ei par fidei defensione. Vn̄ Hiero
ny. sup ep̄l'am ad Gal. Paul⁹ Petꝝ rep̄hēdit qd̄
nō auderet: nisi se imparē sciret. Sed h̄ nō de offi
cio eccl'astice dignitatis: sed de puritate vite ꝛ san
ctitate ꝯuersatōis intelligit̄. Solus eni Petrus
inter apostolos p̄matum gerebat: ita habetur. ij.
q. vij. Paul⁹ Petꝝ. ¶ J Potestatiua ḡ corre
ctōe inferior supiorē corriꝑe nō debet: sed corre-
ctione fraterna q̄ est actus zeli elicitus ex dilectio
ne: inferiores debent ꝛ tenent̄ supiores corrigere
loco ꝛ temꝑe ꝓ peccatis morum: nō arroganter ꝛ
imperiose: sꝫ reuerēter cū humilitate. Est eni p̄re
latus supior officio: pater beneficio: frater fide ꝛ
religione/ ac nature ꝯformitate. Potest quoqꝫ eē
peccator ex oꝑe vel omissione. ¶ Quia aūt p̄la
tus est superior: debet ei subditus reuerentiaꝫ et
honorē. Quia pater/ debet ei amorem. Quia fra
ter/ debet ei adiutoriū. Nam frater qui adiuuat̄
a fratre/ quasi ciuitas pacis. Quia peccator sub-

licet vulneret: ideo petõr non absoluit̃ simplr̃ ab hoc p̃cepto. Alioquin de suo peccato reportaret commodũ. Sicut nec absoluit̃ a p̃cepto dilectõe in qua fundat̃ p̃ceptum correptõnis fraterne: tamen corripiens peccat ex causis tactis: pro quãto scandalisat ac se extollit: ac sua peccata palliat. ¶ Nec m̃ est ꝑplexus: q2 patet sibi via euadẽdi peccatũ ⁊ obediendi p̃cepto: vt scʒ p̃us seipm̃ emendet de suo peccato penitẽdo: ⁊ sic humiliter corripiat simul ingemiscendo. Sic eñ iam non est peccator: nec ingemiscẽs se extollit. Unde beatus August. vbi supra: Cogitem⁹ cum aliquẽ rep̃hendere necessitas nos cogit: vtꝝ tale sit vitium quod nunq̃ habuimus: ⁊ tũc cogitem⁹ nos homines esse ⁊ nos habere potuisse. Uel qd̃ habuim⁹ / ⁊ nũc nõ habem⁹: ⁊ tũc tangat memoriã cõmunis fragilitas: vt illã correptõem non odiũ sed misc̃dia p̃cedat. Si autem inuenimus nos in eodẽ vitio esse / nõ obiurgem⁹ / sed simul cõgemiscamus: ⁊ ad penitẽtiã inuicẽ inuitem⁹. Sic ḡ cũ petõr cum humilitate corripit deliquẽtẽ nõ peccat: nec ꝑ hoc nouã damnatõem acq̃rit. ¶ E

Ex pte peccãtis p̃mo req̃rit̃ ꝙ sit spes ꝓbabilis de emendatõe fratris: ⁊ nõ timor ꝓbabilis de peioratõe. Ex fine enim regulari debent ea que sũt ad finem. Finis autem correptõnis / est emendatio fratris. Qui finis si non sperat̃: frustra ad euʒ consequendũ media assumunt̃. Unde Prouer. ix. Noli arguere derisorẽ / ne oderit te. Ubi glosa: Nõ est timendũ ne tibi derisor cũ arguit̃ / cõtumeliam inferat: sed hoc poti⁹ ꝓuidendũ / ne tract⁹ ad odium / inde peior fiat. Unde cessandum est a correctõne fraterna: duʒ timeret̃ ne ex hac delinq̃ns fiat deterior. Et Hieronym⁹ ad Salustiũ: Frustra niti / ⁊ nihil aliud q̃ odium q̃rere / extreme dementie est. vñ: Qui arguit impiũ: ip̃e sibi maculã generat. ¶ Scd̃o requirit̃ ꝙ petm̃ suum sit mortale / nõ tm̃ veniale: qd̃ patet: quia correptio p̃cipit̃ / vt frater lucret̃ ⁊c. Uñ de veniali nõ ligat p̃cepto. ¶ Uerũ duplicia sunt venialia: Quedã enim disponũt de ꝓpinq̃ ad mortale: ⁊ q̃dam a remot̃. A remotis / vt v̾bum ociosuʒ / leuitas risus / aspectus vel audit⁹ curiosus nouitatũ / ⁊ filia de propinquo. ¶ Uel rõne multitudinis: vt dum assidue sine numero hec cõmittunt̃. Uel ratõne magnitudinis: vt sunt aliqua mendacia multũ scandelizantia ⁊ alique detractiones. ¶ Uel ratiõe cõnexionis cum mortali sicut sunt colloquia impudica / visus fixus in mulierẽ / tactus impudici vt oscula ⁊ hmõi. Sicut ḡ aliq̃s videns aliũ incedẽtem ꝑ viam / credẽs ꝙ in ea statim incideret periculum mortis (peccaret nisi retraheret eum. Ita p̃t aliq̃s peccare mortalr̃ / nisi corrigat fratrem de hmõi venialib;: que sunt dispositio ꝓpinqua ad mortale. Tenemur itaq̃ q̃n̄q̃ interdum ad correptõem de venialib;. Nõ q2 venialia / sed inq̃tũ ad mortalia inducũt. In aliis v̾o venialib; corripere delinquentem: ꝯuis sit charitatis (quãdo indesperat̃ vtilitas) nõ tñ omittere illud ex negligẽ

Prouer. 6.

tia est mortale. Hec Humbert⁹ in expositõe regule beati August. ¶ Tertio / ꝙ nõ sit spes de maiori opportunitate vel t̃pis ad corripiendũ / vel etiaʒ ꝑsone alteri⁹ magis ad corripiendũ idonee. Naʒ tempus opportunius expectari p̃t. vñ Aug. in de cõflic. v̾tu. ⁊ vitioꝝ: Aptũ temp⁹ expectãs peccantem arguam: ⁊ eius delicta cõtra faciem eius statuam. Itẽ in de ciui. dei li. j. ca. ix. idem d̾t: Si ꝓpterea quisq̃ obiurgandis ⁊ corripiẽdis male agentib; parcit: q2 opportunũ tempus inquirit: vl̾ eisdem ip̃is metuit ne deteriores ex hoc efficiant̃ vel ad bonã vitã ⁊ piam erudiendos impediant ⁊ alios infirmos ⁊ p̃mant atq̃ auertant a fide: non videt̃ esse cupiditatis occasio / sed cõsiliũ charitatis. Sic si q̃s cernit alios ad corripiendũ fratrẽ magis idoneos / vt puta se meliores: aut corripiendo magis familiares seu p̃latos ip̃ius quibus constat peccatum fratris. Propter qd̃ ꝓbabiliter credere põt / ꝙ aliq̃s illorum in quibus est eq̃lis vel maior aptitudo ad corripiẽdũ fratrẽ corripiat: ⁊ maxime hoc de p̃lato p̃sumendũ est. Nõ enim debet credere ꝙ p̃latus in tali casu sit immemor salutis sue. Qd̃ vtiq̃ esset si negligeret subditum corripe / cuius peccatũ non ignoraret / nisi p̃latus ita foret dissolutus / ꝙ inordinata sua vita ceteris esset lapis offensionis ⁊ petra scandali. Dum ḡ ꝓbabilr̃ credit alium magis idoneum fore / qui velit fratrem corripere: ip̃e p̃cepto illo affirmatiuo non ligatur. Si certum habet ꝙ omnes corripere negligerent / tũc tenet̃ corripe: aliĩs tamen ꝯditõib; concurrentib;: qd̃ si omiserit / p̃cepti trãsgressor est: ⁊ peccat mortalr̃. ¶ F Ex quib; elicit̃: ꝙ omissio fraterne charitatis tripliciter ꝯtingere potest. Q̃nq̃ cum merito omittẽtis Q̃nq̃ cũ petõ veniali: Q̃nq̃ cum petõ mortali vt ponit btũs Tho. art. ij. q. xxxiij. ꝑte scd̃a sũme secũde. Et Rich. in. iiij. dist. xix. ¶ Meritorie qñ aliquis ex charitate omittit: q2 expectat horam ⁊ locum magis ꝯgruentes: aut parcit peccanti: ne peior fiat. Uel similẽ causam habet ordinatã ad fratris vel ceteroꝝ vtilitatẽ. Cũ petõ veniali: qñ timor vl̾ cupiditas tardiorẽ faciũt hoiem ad corrigendũ delicta fratris. Nõ tñ ita / ꝙ si ei cõstaret ꝙ fratrẽ possʒ a petõ retrahere / ꝙ ꝓpter timorẽ vl̾ cupiditatẽ dimitteret: q̃b; in animo suo p̃ponit charitatem fraternã: ⁊ hoc modo quandoq̃ viri sancti negligunt corripere delinquẽtes. Uñ bea. Aug⁹. in de ciuit. dei li. j. ca. ix. ait: ꝙ non soluʒ inferiores / verũetiã hi qui sup̃iorẽ vite gradũ tenẽt ab alioꝝ rep̃hensione se abstinent / ꝓpter quandaʒ cupiditatis maculam: non ꝓpter officia charitatis. ¶ Cũ peccato mortali cõtingit omittere fraternam correptõem / qñ (vt ibi d̾t Aug⁹) formidatur iudicium vulgi: ⁊ carnis excruciatio vel peremptio Dũ tñ hec ita dominant̃ in aĩo: ꝙ fraterne charitati postponũt̃. Qd̃ tũc videt̃ cõtingere: qñ aliq̃s p̃sumit de aliq̃ delinq̃nte ꝓbabilr̃ / ꝙ posset eũ a petõ retrahere: ⁊ tamẽ ꝓpter timorẽ cruciatus / aut ꝯditõnis vite: aut ꝓpter cupiditatẽ perdendi

malis omittit correptõem fratris: vt si qs pbabi
liter crederet/se posse adulterã fraterna correcti-
one retrahere ab adulterio/ z timet adulterũ ne ab
eo occidat: qz potẽs est aut tyrann⁹: z metu mor
tis omittit/peccat mortalr: z sic in similibꝫ: cui⁹
rõ manifesta est: qz pponit vitã corpalẽ saluti anie
fratris/cũ tñ teneat plus diligere animã fratris/
q̃ ppriũ corp⁹. Ex illis pꝫ/ q fraterna correctio
cadit sub pcepto. q̃ꝫ eius transgressio culpa est
mortalis: attẽtis tñ moderatõnibꝫ supradictis.
¶ B Nunc de scdo. s. cui pceptũ est/ qd ptim
ex pmissis pꝫ: ꝟ tñ p maiori eius elucidatiõe dr: q
oibꝫ pceptũ est: qbꝫ mandatũ est habere dilectõez
dei z primi: qz ostensum est h pceptũ fraterne corre
ctõis fundari in charitate dei z primi. Cum oẽs
tenent diligere deũ z primũ/ oẽs tenent fraterne
corrigere frẽm. Oẽs ꝟ in cõi rõnis vsum haben-
tes tenent ad fraternã correctõem. Deniqꝫ qcũqꝫ
habet frẽm/ ad eius tenet correptõnem ex pcepto
dñi: Si peccauit in te frater tuus. Sꝫ oẽs fide-
les sunt frẽs (vt supra declaratũ est) ꝟ oibꝫ fideli-
bus dictũ est: Si peccauerit in te frater tu⁹. Oẽs
itaqꝫ tenent frẽm quẽ errare vidẽt/ corripiẽdo re-
ducere: qd ex siti ondit. Nã in corpe humano re-
cto ordine nature: nõ solũ caput influit in mẽbra
z mẽbra obediũt capiti: immo z p seinuicẽ mẽbra
sollicita sunt/ singula singulis subueniẽdo: z ad
uersantia repellẽdo: ita in corpe eccle mystico/ cu
ius caput Chrs est: z singuli fideles membra: vt
1.Cor.12 vult Apls. Debẽt ꝟ singula mẽbra cũ mẽbris su-
is errãtibꝫ: z in piclo petõꝝ ↄstitutis/ fraterna am
monitõe succurrere: sic ↄmonuit dñs ꝟbo parit
z exemplo: dum lotis discipulorũ pedibꝫ dixit:
Et vos debetis alter alteri⁹ lauare pedes. Quid
est lauare pedes/ q̃ cooperari mundatõni affecti
onum a sorde peti? Nam pedes animi affectiões
eius sunt: qbꝫ fert qcũqꝫ fert. Hec cooperatio nul-
lo actu tã efficaciter fieri pt/ q̃ fraterna correctõe
Itẽ simile habem⁹ in exercitu: in q nõ solum dux
tenet exercitui ad gubernatõem: z ille ad obedien
tiã: sed etiã qlibet de exercitu tenet ad defensio-
nem/ pmotõem z adiutoriũ/ ad cõmunem victo-
riam obtinendã. Cum ꝟ nõ minor/ immo maior
sit vnio z charitas mẽbrorũ eccle ad seinuicẽ: tene
tur qlibet aliũ corripe: z illud qd est malũ/ z cõis
finis q est btitudo impeditiuũ/ posseten⁹ amoue-
re. ¶ D De tertio. s. respectu cui⁹ fieri debet
hec correctio: cui⁹. s. hoĩs: z respectu cui⁹ peti: h ẽ
qs a nob debet fraterne corrigi: z p qli petõ. De
pmo dr: q omnis frater qui in nos peccauit. Si
(inqt dñs) peccauerit in te frater tu⁹: ꝟ oĩs petõr
prim⁹ siue supior siue inferior/ siue par nob fuerit
De pari z inferiori dubiũ nõ habet: sꝫ q etiã inferi
ores tenent supiores fraterne corrigere: dũ eos
cognouerint errare/ pꝫ ex radice supra tacta: qz te
nent eos diligere/ cũ sint primi eorũ: qz bñficiorũ
eorũ capaces: iuxta pabolã Luce. x. incidẽtis in la-
trones. Proxim⁹ iudicat/ q miscdiam impendit.
Est autem primus primo primus. Sũt z frẽs
sm illud saluatoris: Oẽs vos frẽs estis. Est ta- Mat.23
mẽ h aduertẽdũ/ q quadrupliciter ↄtingit aliquem
corripere. s. amicabilr ammonẽdo: scdo reueren
ter obsecrãdo: tertio aspe increpãdo: qrto penas 2.Thess.4:
infligẽdo. Prim⁹ mod⁹ est pariũ: de q aplus: No
lite qsi inimicũ estimare: sed corripite quasi frẽm. 1.Thess.5
Et iterũ: Cõsolamini inuicẽ z edificate alterutrũ.
Scdus est iuniorũ ad seniores. j. Timo. iiij. Seni
orem ne increpaueris: sed obsecra vt prẽm. Glo.
seniorẽ etate vel moribꝫ. Terti⁹ est seniorũ ad iuue
nes: ita tamẽ q increpatõni aspere mansuetudo
supueniat: sic q pmo ferro vuln⁹ aperiat: z post
ea emplastrũ mitigatiuũ apponat. Quartus ẽ su-
periorũ respectu subditorũ: in quos habẽt coerci
uam potestatẽ. De quo dr dñs: Dic eccle. Si ec
clesiam nõ audierit: sit tibi sicut ethnicus z publi
canus: in quo fundat excõmunicãdi auctoritas.
Hac ꝟ correctõe iudiciali inferiores supiores cor
rigere nõ debẽt/ nisi manifeste errarẽt in fide: tũc
eñi si non adessent superiores vindicantes vel nol
lent: tunc p inferiores possunt puniri: quia here-
sis reddit hereticũ omni catholico inferiorẽ. Nõ
tñ in foro interiori/ sed etiaꝫ in foro exteriore: vt
dr Rich. dist. xix. qrti. Vñ btũs Grego. Januario
epo Paulus dr: Seniorem ne increpaueris. Sꝫ
hec eius regula tunc est obseruanda: cum culpa se
nioris suo exemplo non trahit ad interitũ corda
iuniorũ. Vbi aũt senior iuuenibꝫ exemplũ ad inte
ritũ pbet: ibi districta increpatõne feriendus est.
Nam scriptũ est: Laqus iuuenũ oẽs vos. Et rur
sus: Maledictus puer centũ annorũ. z hz. ij. q.
vij. Paulus dr z btũs Tho. ij. ij. q. xxxiij. art. iiij.
Vbi imminet piculum fidei/ etiaꝫ publice essent
plati e subditis arguendi. Vnde z Paulus qui
erat sub Petro pter imminens piculum scanda
li circa fidem: Petrũ publice arguit. Et sic glo.
Augu. dr: Ipe Petr⁹ exemplũ maioribꝫ pbuit: vt Ad Gal.2
sicubi forte rectã tramitẽ reliqssent: non dedigna
rent etiam a posterioribꝫ argui. Quãuis aliq di-
cant/ q lꝫ Paul⁹ fuerit inferior Petro officio z di
gnitate: fuit tñ ei par fidei defensione. Vñ Hiero
ny. sup eplam ad Gal. Paul⁹ Petrũ repħẽdit qd
nõ audiret: nisi se imparẽ sciret. Sed h nõ de offi
cio eccliastice dignitatis: sed de puritate vite z san
ctitate ↄuersatõis intelligit. Solus eñi Petrus
inter apostolos pmatum gerebat: ita habetur. ij.
q. vij. Paul⁹ Petrũ. ¶ J Potestatiua ꝟ corre
ctõe inferior supiorẽ corripe nõ debet: sed corre-
ctione fraterna q est actus zeli elicitus ex dilectio
ne: inferiores debent z tenent supiores corrigere
loco z tempe p peccatis morum: nõ arroganter z
imperiose: sꝫ reuerẽter cũ humilitate. Est eñi pre
latus supior officio: pater beneficio: frater fide z
religione/ ac nature ↄformitate. Potest quoqꝫ eẽ
peccator ex ope vel omissione. ¶ Quia aũt prela
tus est superior: debet ei subditus reuerentiaꝫ et
honorẽ. Quia pater/ debet ei amorem. Quia fra
ter/ debet ei adiutoriũ. Nam frater qui adiuuat
a fratre/ quasi ciuitas pacis. Quia peccator sub-

ditus debet ei correptionē. Debēt autem subditi suis superioribꝰ fraternā correptionē tanto magis q̄to magis indigent: velut existentes in periculosiore statu. Etiā quanto peccā eoꝝ sunt magis nociua subditis: et eoꝝ correctio vtilior et magis exēplaris. De p̄mo dicit btūs Aug' in regula. Non solū vestri: sed etiā ipsiꝰ .i. prelati misceremini: qui inter vos quāto in loco superiore: tanto in periculo maiore versatꝰ. De secūdo et tertio habetꝰ .ij. q. vij. Sicut inquit laudabile discretūq3 est reuerentiā et honorē prioribꝰ exhibere: ita rectitudinis et dei timoris est: si qua in eis indigēt correctiōe nulla dissimulatione postponere. Ne totū (qđ absit) corpus morbꝰ inuadat: si languor non fuerit curatꝰ in capite. Et btūs Grego. Scire prelati debent quia si peruersa vnq̄3 perpetrāt / tot mortibus digni sunt quot ad subditos suos pditionis exempla trāsmittunt. Unde necesse est vt tanto se cautius a culpa custodiant: quāto per praua q̄ faciūt nō soli moriunꝰ. Magis ergo et plus ceteris correptione indigent: pro quāto illa pluribus pdest et perseuerātia in peccatis: nō eis solum nocet sed subiectis. Nec obstat quod dicitꝰ Exodi. xix. Bestia que tetigerit montē / lapidabitur. Et illud .ij. Regꝰ. vj. q̄ Oza percussus est a dn̄o: quia tetigit archā dn̄i. Ubi p montē et archā intelligunꝰ prelati. Quia qui bestialiter .i. irreuerenter ac p̄sumptuose superiores corrigunt penā merētur. Propter hoc Dio. etiā redarguit Demophilū monachum: quia sacerdotē irreuerēter correxerat cum percutiens / et de ecclesia eijciens. ¶ Ex his patet q̄ preceptū de fratris correctiōe obligat quēlibet respectu cuiuslibet fratris. ¶ K Nō tamē p pter hoc tenemur querere quos corrigamus: nec relinquenda sunt monasteria a monachis: vt cogantꝰ currere per seculū: et querere quos corrigāt ne p̄cepti huiꝰ trāsgressores fiant. vnde Tho. q. alle. ar. ij. in solu. vj. argu. dat regulā talē. Illud qđ debetꝰ alicui determinate et certe persone: siue sit bonū corpale siue spūale: oportet q̄ ei impēdamus / nō expectātes quid nobis occurrat: s3 debitam sollicitudinē habētes vt eū inquiramꝰ. Un̄ sicut ille qui debet pecuniā creditori: debet eū requirere cū tēpus fuerit / vt ei debitū reddat: ita q̄libet spūaliter curā alicuius habēs: debet eū querere ad hoc vt eū corrigat de peccato. Sed illa beneficia que nō debenꝰ certe psone: sed cōiter omnibus proximis: siue sint corpalia siue spūalia: nō oportet querere quibꝰ impendamꝰ: sed sufficit q̄ impendamꝰ eis quādo nobis occurrūt. Hoc enī quasi p quadā sorte habendū est: vt Aug' dicit li. j. de doctrina christiana. Et ppter hoc in de verbis dn̄i idem ait: qđ admonet nos dn̄s noster / nō negligere inuicē peccata nostra: nō querēdo quid reprehendas: sed vidēdo qđ corrigas: alioqn efficeremur exploratores vite alioꝝ. Cōtra id qđ dr̄ Prouer. xxiiij. Ne q̄ras impietatē in domo iusti: et nō vastes requiē eiꝰ. Un̄ p3 q̄ nec religiosus tenetur exire claustrū vt corrigat delinquētes. Hec

Tho. ¶ L Sed de quo pctō q̄s corripi debet seruata forma euāgelica qđ fuit s̄m subdiuisiōis membrū. An / sc3 p̄ceptū illud de fraterna correptione intelligi debeat de omi pctō: tam occulto q̄3 manifesto est aduertendū ¶ Qđ pctm̄ tripliciꝰ dr̄ occultū. Primo illud qđ solus deus nouit: vl' homo tm̄ p confessionē. Et de pctō sic occulto nō datꝰ hoc p̄ceptū. Quia nullū pctm̄ tm̄ in ꝯfessione notū detegendū est corā testibus vel ecclesie: vt in forma huiꝰ p̄cepti cōtinetꝰ. Et si in deū peccauit / solo deo sciente: nō est nostri arbitrij. Un̄ dr̄ / si in te peccauerit: hoc est te sciēte. Scđo mō dr̄ occultum qđ quis solꝰ nouit .i. nō cū alio nec alijs: nouit tn̄ extra cōfessionē. Et de pctō isto mō occulto datꝰ hoc p̄ceptū p loco et tpe / vt dictū est: et mō qui statim sequitꝰ. Tertio mō dr̄ occultū: qđ quis solꝰ nouit cū paucis alijs / nō cū multis. Et de hoc similiter preceptū illud datꝰ. ¶ Et p oppositū pctm̄ dr̄ publicū. Uel quia notū est homini extra cōfessionē. Uel quia notū est aliquibꝰ / sed paucis. Uel quia notū est plurimis et pene omnibꝰ. ¶ Datum est ergo p̄ceptū tā de pctō occulto scđo aut tertio modis: q̄3 de publico p̄mo et scđo mō. Nā de publico tertio mō (quo iā pctōri factꝰ est frons meretricis: vt erubescere nolit / sed pctm̄ suū quasi zodoma p̄dicat / nō est spes correctiōis) datū nō est. Maxime: q2 talis prelatū nouit scire suū3 pctm̄. Nec timet eius correctionē iudicialē. De illis ait apl'us: Peccantē corā omnibꝰ argue: vt ceteri timorē habeant. Un̄ Aug' in omel. de pnia. Que peccanꝰ corā omnibꝰ: corā omnibꝰ arguēda sunt. Que peccanꝰ secretius: corrigēda sunt secretius. Distingue tpa / et concordabis scripturas. Hec est snīa sancti Tho. Richardi / et ceteroꝝ. Ueꝝ: si eēt pbabilis spes emēdationis (nā nemo oino desperandus est in hac vita) tunc ligat hoc preceptum etiā in publicis: p̄sertim q̄ ad primā eius partem Licet forte nō quo ad alias ptes: sc3 testiū inductionē / et eccl'ie denunciationem: cū pctm̄ sic publicū notū sit eccl'ie: et ita frustra denunciaretꝰ. Uerū si pctm̄ publicū nō esset notū eccl'ie .i. prelato denunciandū erit: p̄missa secreta ammonitiōe / et testiū inductiōe: et si nō ad pbandū crimē qđ publicū est: tn̄ ad pbandū secretā cōmonitionē preuiā q̄ aūt de his pctis intelligitꝰ preceptū: satis p3 ex forma p̄cepti. Nā dr̄ corripe eū inter te et ipm solū ergo de occultis scđo mō locū habet. Quod etiā additꝰ de inductiōe testiū / locū h3 in occultis tertio mō / vt infra patebit: et occulta scđo aut tertio mō sunt publica p̄mo et scđo mō. Patet etiā rōne quia in omnibꝰ his locū habet ratio et finis precepti: que est emendatio fratris. ¶ M Nūc de quarto principali: sc3 de mō correctionis et eiꝰ ordine dicendū: vbi maior est difficultas: et expositoꝝ diuersitas: maxime quo ad testiū inductionē et ecclesie denunciationē. Nā videtꝰ nōnullis / q̄ in peccatis occultis secūdo modo: sc3 qui solꝰ nouit: testes inducendi non sunt: q2 sic peccatum occultū proderetur: et fama proximi que est magnū

Margin notes: In Pastorali (beside "in capite. Et btūs Grego."); L. Thū. K (beside "morē habeant. Un̄ Aug' in omel. de pnia.")

bonũ/lederet. Ledere autẽ primũ/est contra fra
ternam charitatẽ: et cõtra nature legẽ. Nemo enim
vult famã suã ledi: ergo nec alteri⁹ debet. Adducũt
ad hoc illud Augu. in omel. de penitẽtia: et habe-
tur. ij. q. j. Si peccauerit. Quare inter te et ipsum
solum: quia in te peccauit. Quid est/ in te peccauit?
Tu scis quia peccauit: quia etiam secretũ fuit quando in te
peccauit. Secretũ quere cũ corrigis qđ peccauit
in te: Nã si solus nosti quia peccauit in te: et cum vis
corã oĩbus arguere: non eris correctos erroris/ sed
proditor. Et sequit᷑: Nõ prodim⁹/ sed in secreto ar-
guimus: vt vbi cõtingit malũ: ibi moriat᷑. Unde di
cunt/ quod ordo ille correctionis intelligendus est de
occulto tertio mõ: scilicet quod etiã alijs licet paucis no
tũ est quantum ad testiũ inductionẽ: licet prima pars
precepti etiã respiciat occultũ scđo mõ. Unde dicunt
Si fratrẽ peccantẽ solus non cũ alio (extra tamẽ
cõfessionẽ) sol⁹ sine alio vidi vel certitudinaliter
noui peccasse: debeo ipsum primo secundum formam euã-
gelicam corripere inter me et ipm solũ/ nõ cũ aliq
alio. Si tunc me audierit/ lucratus sum fratrem
meũ. Si vero me nõ audierit/ possum et debeo me-
cum adhibere vnũ testẽ et nõ duos: Ex vnũ testẽ
possum assumere/ patet: quia disiunctiuã dñs in euan-
gelio ponit dicẽs: Adhibe tecum vnũ vel duos te
stes. Ergo cum de disiunctiua possim vnã partem
sine alia adimplere sine trãsgressiõe/ sequit᷑ quod pos
sum tamen vnum mecũ adhibere sine pluralitate te-
stium et sine trãsgressione: quod etiã in illo casu nõ so
lum possim/ sed debeam tamen vnũ adhibere/ patet:
quia si duos testes vocarẽ quando solus peccatum fratris sci
rem sibi videri posset/ quod sub testimonio pluriũ eũ
capere vellem in verbis: et de occulto petõ facere
peccatum publicũ/ si faceret corã testibus. Similiter hoc esset
in meũ periculum: quia si tale peccatũ sibi obijce
rẽ/ posset negare: et me corã iudice per illos duos
testes per me adductos cõuinceret quod peccatum ei impo-
suissem qđ probare non potui: et ipsum a me fore
diffamatũ: nec mihi euãgeliũ succurreret/ cũ dis-
iunctiue loquit᷑. Neque credendũ est/ quod dñs Jesus
auctor pietatis voluerit/ quod duos testes sup petõ
sic occulto adducerẽ cum hoc esse posset in fratris
scãdalũ et meũ periculũ: et maxime cũ vnus solus
testis cũ persona principali corripiente/ sufficiat ad
intentionẽ christi prosequendã: Nã si duos vocarẽ/
peccatum nõ maneret sic occultum. Si autẽ nec sic te
audierit/ dic ecclie. i. prelato ecclesie tamen occulte/
qui prodesse põt in occulto: et obesse nõ debet. Nã si
dicerẽ multitudini ecclie/ nihil valeret: quia probare
nõ possem: imo nisi nocerẽ deficiens in probatione.
Sufficit ergo tunc soli prelato occulte dicere et nõ alijs/
ita quod sufficit quod primo post correptionẽ eius que erat
inter me et ipsum solũ: dicat᷑ statim si cõtradixerit
soli prelato ecclie occulte. Qui ideo dicitur ecclesia: quia
preest ecclesie/ et illi tunc occulte sufficit dicere. Unde
Aug⁹ in regula: Sup petõ primo debet in secre-
to corripi: deinde si cõtradixerit/ prelato ostendi.
¶ N Alij dixerũt vt recitat btũs Tho. q. alle
gata ar. viij. in responsione ad primũ articulũ quod

ordo fraterne correctionis sic esset seruandus: quod
primo frater sit in secreto corripiendus: et si audi-
erit/ bene quidẽ: si autem nõ audierit: et peccatum sit om-
nino occultũ/ dicebãt nõ esse vltra procedendũ.
Si autẽ incipit iã ad noticiã pluriũ deuenire: de
quibusdã indicijs debet vlteri⁹ procedere: secundum quod
dñs mandat. In petõ vero occulto tertio mõ quod
quis nouit cum paucis alijs: nõ tamen multis seruan
da est forma euãgelica: vt primo inter te et ipsum
solũ: et si audierit te/ lucratus es fratrẽ tuũ. Si te
nõ audierit/ adhibe tecũ vnũ vel duos testes in-
differenter de his qui tecũ sciũt: non alios qui nõ no-
uerunt: et hoc studio corrigendi vel conuincendi qđ
peccauit: et se ad tuã correptionẽ non emendauit.
Si autem nec te nec illos audierit/ dic ecclie. i. prelato
inquãtũ presidet ecclie/ vt corrigat ad tuã denunci
ationẽ: et illorum qui viderũt testimoniũ sicut noue-
rit expedire. Iste opiniones quantum ad aliquam veritatẽ
cõtinent: nõ tamen quantum ad oia: Nã in eo quod pro conser
uatione fame delinquẽtis astruũt omitti debere
testium inductionẽ et denunciationẽ: vt vult scđa
opinio: et ita quod fama preferri debet fratris emen-
dationi: reprobat᷑ a btõ Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. viij
et Rich. in. iiij. xix. dis. ac ceteris doctoribus cõmu
niter. Unde quia preceptũ hoc cõcernit/ ne dũ fratris
delinquẽtis emẽdationẽ: sed et corripientiũ consciẽ-
tiã ad veritatis indagationẽ premitto quedã quasi
porismata. i. dignitates seu principia ex quibus ve
ritas eliquescet. ¶ O Primũ/ omnis lex inter
pretanda est et accipiẽda secundum intentionẽ legislato-
ris: que ex fine colligit᷑ institutionis legis. Lex enim
nihil aliud est/ quam manifestatio quedã intentionis
legislatoris. Intentio vero est volitio finis per me-
dia cõgrua in ipsum ordinata. Hinc est/ quod ea que
sunt ad finẽ/ regulari debent: secundum quod exigit ratio fi
nis: vt patet. j. Ethi. in prologo de arte architecto-
nica/ que ordinat inferiores: eo quod inferiores in ea
tanquam in finẽ ordinant᷑. Taliter ergo ordinanda sunt
media qualiter magis cõducunt ad finis cõsecutio
nem: cõcordat Tho. vbi sup. ar. ij. et. vj. Scđm/
finis precepti de fraterna correctione est bonũ fra-
tris delinquẽtis: eius scilicet emẽdatio. Sic enim gene
raliter oia precepta ad proximũ nos ordinantia/
intẽdunt bonũ proximi tanquam finẽ imediatũ. Sunt
enim explicatiua actuũ fraterne charitatis. Sicut
precepta ad deũ ordinantia intendunt diuinũ ho
norem/ gloriã/ ac magnificentiã/ tanquam finẽ imme
diatum. Ad quẽ oia precepta et actus nostri ordi
nari debent tanquam ad finẽ vltimũ: secundum illud Apli:
Nemo sibi viuit/ et nemo sibi morit᷑. Si viuim⁹/ Rome. 14.
dño viuim⁹: si morimur/ dño sum⁹. Et illud: Si- 1. Cor. 10.
ue manducatis siue bibitis: siue aliud quid facitis/
oia in gloriã dei facite. Fraterna autẽ correptio/
actus ẽ charitatis: sicut potestatiua correctio est
actus iusticie secundum Tho. et sequaces. Tertiũ/ cha-
ritas fraterna atque vult bonũ fratri/ preponit ma-
ius bonũ minori bono/ et remotionẽ peioris ma
li remotioni minoris mali: Nã remotio mali/ bo
nũ quoddã est/ patet: Nã si preponeret min⁹ bonũ

maiori:iā nō bonū/ ꝟ malū vellet fratri: q2 min⁹
bonū cōparatū maiori/habet ratione mali. Hinc
sequit̄ ꝙ ꝓpt̄ mai⁹ bonū acquirendū/negligendū
est min⁹ bonū: ꝛ ꝓpter remotionē maioris mali/
negligendū est min⁹ malū: dum ꝛ vbi simul stare
nō possunt. Dū autē simul stare possunt/ neutrū
est negligendū: sed vtrūq; volendū habitūq; dili
gentius custodiendū. ¶ Quartum/charitas fra
terna semꝑ bonū cōmune/ prefert bono priuato:
ꝛ remotionē mali reipublice/remotioni mali pri
uate ꝑsone: q2 ſm ꝑhm in politicis: Bonū quāto
cōmunius/tāto diuinius. Sicq; ars docet ꝛ na
tura salutē toti⁹ ꝑferri saluti ꝑtis: ꝛ perit⁹ medi
cus putridū resecat mēbrū vt corpus conseruet̄.
¶ Quintū/ charitas ita vult fratri bona maiora
vt tñ nō destruat minora:nisi sint incōpossibilia:
ptz ex declaratione tertie ꝓpositionis. Et q2 mai⁹
bonū est: bonū mai⁹ cū miore/ ꝙ̄ solū mai⁹: idcō
ꝑfert mai⁹ minori vtrūq; vult frī. ¶ Sextū/bonū
spūale aie mai⁹ est bono tꝑali corꝑis: sicut aia me
lior est corꝑe. Et eadē rōne malū spūale peius est
malo corꝑali. Maximū aūt bonū est anie chari
1.Cor.13. tas ꝛ gr̄a: Et inter mala pessimū est pctm̄. Nā rō
et.12.in fi. mali est ꝑuatio boni. Nūc aūt pctm̄/ maximū bo
nū priuat: scz gratiā ꝛ charitatē: ꝛ ꝑ ꝯsequēs glo
riā: Nā glīa gr̄a est cōsummata. Hec autē gratia
ꝛ gloria nullū aliud malū priuat. Hinc colligit̄
ordo bonoꝝ fratris ꝛ ꝓximi: primū locū tenēt bo
na aie: inter que magnū bonū est emendatio fra
tris. Per hanc enī recuperat̄ gratia que est maxi
mum aie bonū. Deinde ſm locū tenent bona cor
poris: vt vita presens corꝑis integritas ꝛ valitu
do. Tertium locū fama boni nois/que ꝑferenda
Prouer. 22. est tꝑalib⁹ diuitijs: ſm illud: Meli⁹ est nomē bo
Eccī.41. num ꝙ̄ diuitie multe. Et illud: Curā habe de bo
no noie: hoc enī magis permanet tibi ꝙ̄ mille the
Eccl̄s.7. sauri magni ꝛ preciosi. Itē: Melius est nomē bo
num ꝙ̄ vnguēta preciosa: vbiq; fama prefert̄ di
uitijs nō corꝑi. Uerū Rich. et Nico. de lyra vidē
tur famā preferre corꝑi. vñ dicit Richar. Precio
sius qd est inter tꝑalia. Sed pōt dici ꝙ per tꝑalia
intelligit bona exteriora. s. bona fortūe/ nō bona
corꝑis: que sunt bona naturalia. Lyra dicit: Fa
ma cōputat̄ inter maiora bona hois citra virtutes
Uerū nō dicit: ꝑfert̄ oib⁹ citra virtutes/ꝟ cōputat̄
inter. ¶ Quartū locū tenent diuitie tēporales/ac
bona fortune. In q̄libet autē genere bonoꝝ pos
sunt plures gradus signari. ¶ Q. Ex illis ꝑn
cipijs ꝯcluditur euidēter tres conclusiones siue
correlaria. ¶ Primū/in fraterna correctione/bo
num cōitatis preponendū est bono priuato corri
gendi fratris maxie eiusdē generis. ¶ Scd̄m/in
fraterna correctione bonū fratris spūale: vt puta
bonū ꝯsciētie/ꝑponendū est bono labilis ꝛ trāse
untis fame. Parent ambo ex principijs. iiij. iij. et
vj. q2 maius bonū minori preponēdū est: ꝛ bonū
cōmune mai⁹ est bono priuato: ꝛ bonū cōsciente
mai⁹ est bono fame. ¶ Tertiū correlariū ita fieri
debet fratrꝫ correptio: vt si fieri pōt/caueat̄ fame
lesio. Si vo fieri nō pōt ad finē/ qui est emēdatio
fratris sine lesione fame: negligēda est fama vt re
cuperet̄ emēdationis gr̄a. Sequit̄ hoc correlariū
ex ꝑncipio. iiij. et. vj. q2 mai⁹ est bonū ꝯsciente bo
no fame. Illud correlariū ꝙ̄tum ad ambas ptes
est btūs Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. vij. qui postꝙ̄ ostē
dit primo hui⁹ correlarij partē: ꝛ post fame com
mendationē addit. Sed q2 ꝯsciētia ꝑferenda est
fame: voluit dn̄s vt saltē cū dispēdio fame/fratrꝫ
cōsciētia ꝑ publicā denūciationem a pctō liberet̄.
Rich. de media villa in. iiij. dis. xix. q. iij. ar. j. ait
Si possum sine detrimēto spūalis boni illi⁹/quē
corrigo ꝛ cōicatis custodire famā fratris/ teneor
ex ꝑcepto dei famā ipsi⁹ nō ledere. Et ꝑmisit ma
gis cauendū est detrimento boni corꝑalis ꝛ spiri
tualis reipublice ꝙ̄ fame ipsi⁹ pctōris. Itē Nico.
de lyra suꝑ Mat. c. xviij. exponēs illud: Si pec
cauit in te ꝛc̄. assignādo rōnē cur ꝑmo debes cor
rigere fratrē inter te ꝛ ipsum solū dicit: cui⁹ ratio
Sicut enī medicus corꝑalis (si debito mō proce
dat) nitit̄ inducere sanitatē cum minori dispēdio
corporis: vt sine mēbri abscisione: ꝛ si non possit/
abscindit membrū minus nobile: ꝛ cōseruet ma
ius nobile vel totū corpus. Sic ille qui fratrē oc
culte peccantē charitatiue corripit/debet tentare
si possit fratrē emendare absq; detrimento sue fa
me. Et sequit̄: ergo debitus processus est in cor
rectione charitatiua/vt homo corrigat fratrē suū
inter se ꝛ ipsum solū: vt sic possit euz saluare cum
oimoda integritate sue fame. Et h̄ est qd̄ sequit̄:
Si te audierit/lucrat⁹ es fratrē tuū: eū scz cū in
tegritate fame reducendo. Si aūt te nō audierit/
adhibe tecū vnū vel duos ꝛc̄. Quia enī fama est
min⁹ bona ꝙ̄ sit bona vita/si nō possit seruari bo
na vita fratris sine detrimēto famet tunc ꝓceden
dum est ad salutē bone vite/cū aliquali lesione sue
fame: ꝛ ideo adducēdus est vnus ali⁹ vel duo ad
sciendū scz fratris delictū: et vt corā eis arguat̄.
Et si se nō correxerit/ tūc simpliciter ꝯtēnenda est
ei⁹ fama vt cōseruet̄ bona vita vel saltē ordo iusti
cie ad terrorē alioꝝ. Hec Lyra. Cōcordat ꝛ postil
lator Hugo cardinalis suꝑ eūdem locū: vbi post
varias declaratiōes ordinis fraterne charitatis
dicit. Hunc ordinē debet seruare qcunq; vult cor Mat.18.
ripere. Hoc mō: Si tu scis pctm̄ illi⁹/ debes ipm̄
ꝑmo corripere inter te ꝛ ipm̄ solū amicabilr̄. Si
te audierit/lucrat⁹ es illū. Si autē te nō audierit
siste ibi donec habeas aliā viā ꝓcedēdi. Pōt etiā
haberi alia via duplr̄: q2 illud pctm̄ aut est itera
bile aut non. Si est iterabile/debes aliqb⁹ bonis
dicere: q cū deꝑhenderint tecū/corripiant eū. Si
vo nō est iterabile/ nihilominus debes dicere ali
cui vel aliquib⁹ q possunt ꝓdesse ꝛ nō obesse: ꝛ co
rā illis corripe eū. Si te audierit/bn̄ est: si te non
audierit/ nūcia prelato eius: vt ammoneāt eū: ꝛ
sic liberabis aiam tuā. Nec es ꝓditor criminis/
si hoc mō reueles ꝛc̄. hec Hugo. Concordāt sum
miste. Joā. in sum. cōfes. Pisan⁹: dn̄s Antonin⁹
parte. ij. ti. ix. c. vj. §. vij. Ecce ꝙ̄ testimonijs pro

batur: q emēdatio fratris que est bonū cōsciētie/ debet preponi bono fame: si vtrāq nō possunt simul stare. ℂ R. Ex qbꝰ elicit verus huius pre cepti intellectus/ pcipiētis fraternā correptionē: cuius finis est correptio fratris: q ita accipiēdus est: vt magis seruit ad emendationē fratris/ sine maiori periculo aut fratris aut ceteroꝝ. Vñ colligunt aliqui casus in quibꝰ ordo ille ad lraꝫ pōt nō seruari: aut etiā debet non obseruari/ ꝗ magis intētio: in qbꝰ. s. obseruatio huiꝰ ordinis/ vel emēdatio fratri/ vel reipublice/ aut aliqs primis non cōueniret: aut etiā obesset. ℂ Primus casus est: Si pctā sunt publica/ non oportet tūc obseruare hunc ordinē: sed statim pōt denūciari. Nō de tali pctō dat pceptū: Peccato eni publico frater nō peccat in te/ ſꝫ in te ⁊ alios qs scādalizat. Vñ/ in te/ dupliciter expoint fm Hugo. fm q potest esse ablatiui casus vel accusatiui. In te. id est te sciēte: Vel in te. i. cōtra te iniurijs ⁊ cōtumelijs afficien do: vel cōtra te malo suo exemplo: te q̄tū in se est corrumpēdo ac scādalizando: ⁊ hūc casum plures ponunt: de q etiā sup. ℂ Scd̄s casus est: qñ pctm̄ nō est criminale/ sed veniale: nā p huiꝰ publicationē fama nō ledit. Vñ religiosi in capitulo se pclamant pretermissa ammonitione: qr illa pro quibꝰ inuicē se pclamāt/ sunt venialia: in qbꝰ non habet locū pceptū fraterne correctionis. Si tñ esset aliqḋ criminale in q frater diffamaret: cōtra preceptū ageret/ q p hic modū non pcedente secreta correptione fratrē in famaret. Vñ qñ prelatus in visitatione vel alrs precipit: q sibi dicat quicqḋ sciuerit corrigendū/ intelligendū est saluo ordine fraterne correctiōis: siue preceptū fiat ad oēs siue ad aliquē specialr: q si platus pciperet expsse cōtra hunc ordinē a dño cōstitutū: ⁊ ipe peccaret pcipiēdo ⁊ frater obediēdo: nā ambo cōtra pceptū dñi agerēt. Vñ plato in hoc casu dicēdū esset/ oportet deo plus obedire ꝗ hoibꝰ. Occultorū eni prelatus nō est iudex/ sed deus. Vnde nō habet platus potestatē aliqḋ precipiēdi in occultis/ nisi inqrū p aliq indicia manifestantur: vt p infamiā vel p aliqs suspiciones: in quibꝰ casibus pōt platus pcipere: ⁊ eodē mō sicut iudex secularis vel ecclasticus exigere iuramētū de veritate dicēda: vt vult btūs Tho. ar. vij. Vñ ⁊ vrbanus papa: De manifestis loquit: occultoꝝ eni cognitor ⁊ iudex est deus. xxxij. dis. Erubescunt. ℂ S. Tertius casus/ qñ pctm̄ occultū vergit in nocumentū spūale vel corpale reipublice/ aut primoꝝ. Vñ si qs tractaret occulte/ quō ciuitas hostibꝰ traderet: aut occulte homies auerteret a moribꝰ vel a fide: aut esset in fectiuus primoꝝ: ⁊ periculū esset in mora: tūc statim esset denūciandū prelato sine preuia correctione secreta: vt gregi suo caueat. Quia bonū multoꝝ bono vniꝰ preponi debet: ⁊ magis cauendū est detrimento reipublice tā spirituali ꝗ corpali/ ꝗ fame ipsiꝰ pctōris. Cōcordat Tho. et Rich. Dictū est ⁊ periculū esset in mora: qr si qs firmiter estimaret/ q hmōi malū p secretā correptionē cauere posset: ⁊ mora nō esset periculosa: neqꝫ correctio secreta nociua tunc premittēda esset secreta correctio. Si aūt pctm̄ fratris vergat in damnū corpale alteriꝰ seu tpale/ debet fieri cōparatio damni tpalis alteriꝰ ad damnū fame illiꝰ: ⁊ ei qḋ preponderat/ magis obuiandū erit. ℂ Quartꝰ/ si ex signis pbabilibꝰ credit secretā correctionē nō pficere apud fratrē sed p eā fratrē magis exasperari: aut premonitū subterfugia querere/ vt corrigi nō posset: nō oporter precedere secretā correctionē: sed illa dimissa denūciandus esset suo plato: vt dicit Rich. Concordat Hugo postillator. Correptor (inqt) debz attēdere qlis est q corripi debet: ⁊ vtrū vtilis sit ei sua correptio. Signa autē quibꝰ pbabilr credi pōt/ vtrū correptio sit vtilis an nō: ponit antbonin⁹ pꝰ Rich. Puto an pbabilr expectari possit fratris emēdatio an nō. Hoc qdē perpēdi pōt/ ex cōditiōe peccātis ⁊ ex reiteratione actꝰ. Vtrū aliqs ex electione vel passione. i. ex malicia vel infirmitate: aut etiā ignorātia peccauerit: qr si aliquis frequēter ⁊ sine freno in aliqḋ pctm̄ lapsus est/ signū est q ex malicia peccat ⁊ nō facile emendabit. Si aūt semel oblata occasiōe i pctm̄ ruit: et postea tristiciā ⁊ verecundiā de pctō ostendit: signū est q peccauit ex passione: ⁊ q de facili emēdatur. Et tūc debet pcedere secreta monitio vel correptio: ⁊ differri denūciatio: quousqꝫ videatur admonitionis effectꝰ: maxime si spōdet emēdari oīe admonitus. Vñ in predicto casu agendū est correptori sicut cyrurgico minꝰ perito/ si fideli: q inspecto vulnere de cura eiꝰ p se et alios sibi siles desperat: et in mora periculū imminet: dimissis suis medicamentis debet statim sapiori artis sue magro denūciare/ q vulnꝰ curet vel mēbrū amputet. Sic frater qñ nō sperat fratrē p se vel p testes corrigere/ sed magis timet illū ex sua correptione peiorari: vel si in mora timet periculū/ nisi statim fiat denūciatio: vt in casu priori pōt et debet dimissa secreta monitione ⁊ testibꝰ statim ecclesie plato denūciare: que amonēdo vel puniendo: fm q visum fuerit expedire/ debet remediū adhibere. Nec sic facit ɔtra ordinē euāgelice legꝭ: seruat eni intētionē legislatoris: ⁊ finē attingit legis ab ipso intentū. Dicit eni btūs Augu. ad macedonium: Siue plectēdo siue ignoscēdo h bñ agit: vt vita hoim corrigat. ℂ T. Quintꝰ casus: qñ ex manifesta denūciatione vel correctione/ publica vtilitas verisimiliter resultaret. Sic petrus pec catū occultū ananie ⁊ Saphire diuigꝰ/ sue manifestauit/ ipsos publice sine alia ammonitione redarguendo de fraude pcij agri venditi: qr sciebat ex dicta correptione vtilitate publicā resultare. vñ ⁊ ibidem dr: q dicti anania ⁊ saphira a petro redarguti/ statim mortui sunt: et q magnꝰ timor factꝰ est in oñi ecclia ⁊ in oibꝰ q audierūt. Scd̄m btūm Aug. autē in li. cōtra mendaciū. Et gestis scōꝝ possum⁹ agnoscere/ qliter precepta diuine scptu re sunt intelligēda. ℂ Sextꝰ casus: qñ plato non Act. 5

vt iudici/ſ; vt ſingulari pſone:tā pōt ꝛ debet velle
magis pdeſſe ꝙ̄ alij/fratris pctm̄ oſtēdit. Tunc
em̄ oſtēſio delicti pcedere debet adductionē teſti-
um. Sic dicit btūs Aug. in regula: Poſtꝙ̄ lo-
cutus eſt de teſtibꝰ adducēdis ſecrete admonito ꝛ
nō emēdato ſubiūgit: Sꝫ anq̄ȝ aliis demonſtret
p q̄s cōuincēdus eſt: ſi negauerit ſcꝫ teſtibꝰ prius
prepoſito debet oſtēdi: ſi ammonitus neglexerit/
corrigi. Que exponēs Hugo dicit: Patri mona
ſterij debet indicari: vt ꝛ ipſe fratrē ſecrete corri-
gat: q̄tenꝰ culpa q̄ adhuc latēs eſt: ſi forte ſecreti
us corrigi poterit/ nō oībꝫ innoteſcat. Et ne frat
ſic pctm̄ fratris ſecretū timeat indicare pti q̄ſi p-
ditor ſecreti criminis/dicit btūs Augu. Nec vos
eſtimare eſſe maliuolos dū hec indic[illegible]tis: magis
q̄ppe innocētes non eſtis/ ſi fratres vr̄os q̄s indi
cando corrigere poteſtis: tacēdo p[illegible] pmittit.
Sic em̄ frater tuꝰ vulnus habet v[illegible]:q̄ vult
occultari cū timet ſecari: nōnne a[illegible]eliter ſi-
leret: ꝛ miſericorditer indicaret. Qu[illegible]o ḡ potiꝰ
debes manifeſtare / ne deteriꝰ putreſcat in corde.
Que exponēs venerabil Hugo: Si crudelis eſt
q̄ vulnꝰ in corpe fris celat ꝛ; mltomagis crudelis
eſt q̄ pcti vulnꝰ in aīa fris nō indicat: ꝛ reus mor
tis illiꝰ exiſtit quē tacendo perire pmittit. Sicut
em̄ ille ex ope/ ita iſte damnat ex taciturnitate ꝙ
ſi ille crudelis eſt qui culpā nō detegit: ecōtra ille
miſericors eſt q̄ eā nō abſcōdit: nec maiorē pōt
erga miſerū agere miſericordiā/ ꝙ̄ peccāti pſtare
vitā. Vñ: Qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore vie Jaco. in cano.
ſue ſaluabit aīaꝫ ſuā a morte: ꝛ operit multitudi-
nē pctōꝝ. ¶ Vi Btūs tn̄ Tho. ꝛ̄ſ. q̄olibet. viij.
vbi q̄rit: Utrū ſciēs pctm̄ primi/ ꝛ refferēs illud
ſtatim plato ſuo: an̄ factā admonitionē ſecretā/
peccet mortalr: eo ꝙ ꝯtra ordinē a xp̄o de frater-
na correctione datū agit. Ita rn̄dit ꝙ in his di-
ſtinguendū eſt de ꝯtradictione ſubditi ꝛ prelati:
Nā ſi ſcio/ꝙ frater p me corrigeret: tūc nō debeo
denūciare plato. Si aūt h̄ melius fiat p platū: et
platus nihilominꝰ ſit pius ꝛ diſcretus ꝛ ſpūalis
nō habēs odiū vel rancorem ad illū ſubditū: tūc
pōt denūciare ſibi: nec h̄ faciēs dicit eccl̄ie q̄ȝ non
dicit ei vt plato eccl̄ie: ſed vt p̄uate pſone pficiēti
ad correctionē primi ꝛ eiꝰ emendationē. Sed p-
pter cōdictiones diuerſas platoꝝ ꝛ ſubditoꝝ/nō
pōt in hoc dari iudiciū generale: vel q̄ȝ platꝰ mo-
uetur ad odiū aduerſus ſubditū: vel q̄ȝ ſubditꝰ
nō bn̄ reciperet v̄ba plati. ¶ Et ideo in oībꝰ his
h̄ eſt tenendū p regula: ꝙ in his ſeruāda eſt chari
tas: ꝛ qō melius ꝛ magis expedire videt. Et ſi h̄
intēdat ſcꝫ emēdationē fratris vel cautelā in fu-
turū: ꝛ ſeruat q̄tū pōt bonū charitat: nō peccat
denūciādo. Si aūt denūciat vel plato vel amico
ſuo/vel cuicūq̄ȝ ex malicia vt ꝯfundat ꝛ dep̄mat
primꝰ/ peccat mortalr. Si aūt ex incautela ali-
cui dicit/ita tn̄ inde nō aliud vel diffamia vel vi-
tuperiū eueniat delinquenti/ nō eſt mortale: licet
incaute agat. Hec Tho. Et nota ꝙ frater delin-
quēs: nō tm̄ denūciādus eſt plato vt p̄uate pſo-
ne vt emēdet: ſed etiā emēdatus vt pſeruet a reci
diua: ideo ſup̄ dicit Tho. Si intēdat emēdatio-
nē fratris/vel cautelā in futuꝝ. Vñ in. iiij. diſ. xix.
dicit Rich. Propter fratris correctionē factā p
admonitionē ſecretā/nō teneor deſiſtere a ſecreta
denūciatione plato fienda: q̄ȝ valet ad p̄cauendū
fratri a recidiua: nec eſt infame fratris p̄iudiciū/
ſi talis eſt platus q̄lis eſſe debet. Si tamē per ſi-
gna valde pbabilia ꝛ p̄ſumptiones valde violē-
tas crederet: ꝙ ex illa denūciatione fratrē corre-
ctum infamare vellet: tūc crimen occultū fratris
iam veraciter correcti/ſibi denūciari nō deberet.
Hec Rich. ꝛ ponderent ſingula v̄ba. ¶ Septi-
mus caſus/dum ammonitio fit in generali: ita ꝙ
crimē q̄dē ſpecificat nō pſona. Sic dn̄s diſcipu-
lis de iuda in vltima cena dixit: Vnꝰ vr̄m me tra Mat. 26.
diturꝰ eſt. Nec tn̄ legit p̄us iudā in ſecreto corri-
puiſſe: non tn̄ pſona iude manifeſtauit. Hoc mō
freq̄nter vſus eſt btūs Bern. ad frēs ſuos q̄s de
certo crimine pſona nō ſpecificata admonuit ac
corripuit: vt pꝫ in ſermonibꝫ de dedicatiōe eccle
ſie/ꝛ alibi. ¶ X Hugo cardinal in poſtilla ſup
Matth. xviij. addit adhuc duos caſus: in q̄bꝰ
nō tm̄ ordo/ ſ; ip̄a correctio fraťna omitti pōt p̄-
ter illos ſepte ſup̄ poſitos. Primꝰ ꝛ in ordine po
rū octauꝰ cū multitudo vel prās eſt in culpa: vbi
correctio plus noceret ꝙ̄ pdeſſet eccl̄ie. Quatu-
or em̄ debēt attēdi in fraterna correptione. ſ. diſ-
cretio/lenitas/charitas/vtilitas. Diſcretio vt ſci-
at qn̄/quē/ꝛ quō corripe debet. Lenitas/vt non p
aſperā obiurgationē corripiat: et magis ad odiū
fratrē ꝙ̄ emēdationē cōcitet. Vñ ad galť. vj. Fra-
tres/ꝛ ſi poccupatꝰ fuerit hō in aliq̄ delicto: vos
q̄ ſpirituales eſtis/ hmōi inſtruite in ſpū lenitatis.
Charitas vt ex cōpaſſione corripiat/ intendens
emēdationē fratris: nō ex odio ꝯfundēdo vel irri
dendo: ſicut Cham patrē ſuū noe irriſit: Utili-
tas vnde peccat corripiens (ait Hugo) ſi inutili- Gen. 9.
ter corripiat. Qō fit qn̄ ſciēter corripit incorrigi-
bilē vel multitudinē vel prātē: vbi magꝭ nocet ꝙ̄
pſit correctio: q̄ȝ correptor debet attendere q̄lis
ſit q̄ corripi debet: ꝛ vtrū vtilis ſit eius correptio/
ſalua pace. vñ Augꝰ. Mali eſt diſſimulāda cor-
reptio p pace eccl̄ie. ¶ Secōs ſiue nonꝰ: cū aliq̄s
meliori ope vel ad minus eque bono vacat. Qō
intelligendū puto p tpe illo q̄ intēdit opi melio-
ri: ſ; expedito ope tenet: q̄m nō abſoluit p opus
meliꝰ cui intēdit/ſimplr a fraterne correptiōis de
bito: licet ad tēpus aptiꝰ differat: tēpus aptiꝰ tā
ex pte correptoris ꝙ̄ ex pte corripiēdi: ꝙ ſi tēpus
aptū hr̄e nō poſſet/abſolueret ſimplr a p̄cepti ob
ligatione. ¶ Scōm p̄dictos itaq̄ȝ caſus moderā
dū eſt ꝛ intelligēdū p̄ceptū xp̄i de fraterna corre-
ctione cū ait: Si peccauerit in te frať tuꝰ ꝛc̄. Nā
eiꝰ intellectꝰ ita accipiēdus eſt: q̄ magis ſeruit fi-
ni ꝛ p̄cipiētis intētioni: q̄ eſt vt frater emendet: et
eius aīa dn̄o acquirat: abſq̄ȝ tn̄ maiori periculo
ſalutis ceteroꝝ. Nam p̄cipiens vult nō tm̄ vnū/
ſed oēs hoīes ſaluos fieri: ꝛ ad agnitionē verita-

tis ꝯuenire.j.ad Timo.ij. Et vbi ille finis/fratꝛ
fez emēdatio sine ceterorū maiori periculo sequi
nō pōt: ꝓceptū nō obligat: qꝛ nunq̄ ꝓceptū obli-
gat cōtra ꝓcipiētis intentionē. Qn̄ aūt h̄ fieri nō
pōt/casus premissi ostendūt. Extra ḡ hos casus
intelligendū est h̄ ꝓceptū. ¶ y Recolligen-
do igiť q̄ de ordine seruādo in fraterna correptio-
ne scripta sunt: ꝛ opiniones illas ad q̄ddā medi
um reducēdo/ ꝯclusiue dicēdū de pctō occulto:
qꝛ de manifestis satis dictū est. In pctō occulto/
siue notū sit vni soli siue pluribꝰ paucis: qđ ꝓba-
ri pōt extra ꝓdictos casus: plane seruādus est or-
do euāgelicus sicut iacet: ita ꝙ ꝓmo frater corri
piendus est inter te ꝛ ipm̄ solū. Si non audierit/
adhibendus est vnus: vel adhibēdi duo. Quos
si nō audierit/ denunciandū est eccl̄ie: ita tamē ꝙ
lesio fame caueať q̄ntū fieri pōt: qm̄ vtilis est fa-
ma. Primo quidē ipsi peccāti: nō solū in tpalibꝰ
in quibꝰ q̄ntū ad multa hō patiť in tpalibꝰ detri-
mentū amissa fama: s3 etiā q̄ntū ad sp̄ualia: qꝛ ex
timore infamie multi a pctō retrahunť. Vn̄ quā-
do se infamatos cōspiciūt/irrefrenate peccant: et
ideo Hiero. dicit: Corripiēdus est solus frater:
ne si semel pudorē aut verecundiā amiserit/ ꝑma-
neat in pctō. Scđo: qꝛ vno infamato/ aliq̄ q̄dā-
modo infamanť: ſm illud Aug. ad plebē hypo
nensem: Cū de aliquibꝰ q̄ sctm̄ nomē ꝓfitenť ali-
quid criminis vel falsi nomīs insonuerit/vel veri
patuerit: instāt/ satagūt/ambiūt: vt de oībꝰ h̄ cre-
dať. Tertio: qꝛ ex pctō vnius publicationis/aliq̄
ꝓuocanť ad peccandū. Quibuscunq̄ itaq̄ mo-
dis fame parci pōt ſm supradicta vt minꝰ ledať:
siue ꝓmo vnū testē solū: et deinde si nō audit vnū/
addantur plures: siue testes adhibiti sint ex illis
quibꝰ crimē est notū: q̄ vtiq̄ si haberi possint/cete
ris ꝓferēdi sunt: siue aliq̄ q̄ ipm̄ nesciuerūt: ita tñ ꝙ
fame cōseruatio emēdationi fratris nō ꝓponať.
Sed etiā dū crimē fratris soli correptori cogni-
tū est: si ad eius secretā ammonitionē nō emēdať:
adducat vnū vel duos/corā quibꝰ eū corripiat: si
forte verecūdatus corā illis audiat: Si nō/tunc
denūciet eccl̄ie: habēs testes ꝓmisse ammonitio-
nis/nō obstante ꝙ sic fama eius lediť: vt supra di
ctum est. Et dico notanter/dū ꝓbari pōt: potest
em̄ ꝓbari: q̄nq̄ etiā dū vnus solus nouit: Ne q̄-
dem ꝑ testes/s3 ꝑ euidentia signa: vtpote per rem
iniuste ablatā apud furem inuentā: aūt per scri-
ptum in q̄ auctor sceleris se fecisse notificare nite
tur alicui cōplici: qđ scriptū ad manꝰ denūciato-
ris ꝑuenit: aut alias circūstantias hm̄oi euiden-
ter factū ꝓbantes. Si vō delictū ꝓbare non pōt:
siue solus sciat/ siue cū aliis: Debet q̄dē secreto
ammonere fratrē in se peccantē: si forte audiat et
ita eū lucreť. Si aūt volentē se ꝑcipitare/debes si
potes ꝓhibere: licet solus sis: vt vult Augu. ad
Bonifaciū: ꝛ habeť. xxiij. q. iiij. Ipsa pietas. ꝛ. c.
displicet. Multo fortiꝰ debes obuiare pctō/ li-
cet solus scias. Et si te nō audierit/dic ꝓlato: non
denūciādo/sed secrete intimādo tanq̄ ei q̄ magis

secreto ꝓdesse pōt: pro eo orādo: aut secrete am-
monendo: et ad penitentiā q̄ntū in se est/ inducen
do. Nec tunc inducēdi sunt testes: neq̄ vnꝰ neq̄
duo: qꝛ frustra inducerenť. ¶ z Sunt tñ
tres cause cur inducunť testes ſm btm̄ Tho. et
Rich. Vna ad efficacius ostēdēdū ꝙ illud sit pec-
catū et eū reuocandū. Scđo ad conuincendū de
actu si actus reitercť. Tertio ad ꝓbandum ip̄ 13
secretā ammonitionē que precedere debet publi
cam denunciationē regulariter ꝛ sic ad ostēden-
dum ꝙ frater fecit qđ in se est. Nūc ḡ in casu quo
crimē ꝓbari nō pōt: ꝛ secreto correptus neget cri
men: nō est verisimile ꝙ corā testibꝰ cōfiteať qđ co
ram solo negauit: aut ad secretā ammonitionnē
emendare noluit. Nec ꝓpter secundū: q: si testes
inducunť ad testificandū actū iteratū/ quē testifi-
cari possunt/ iā non sumus in casu nr̄o: qꝛ casus
noster est ꝙ crimē ꝓbari nō possit. Nec ꝓpter ter-
tiū: qꝛ in casu isto denūciatio publica fieri nō po
test: qꝛ nō pōt ꝓbari crimē: ꝛ ita nō cōuinci: ꝛ per
hoc nō pōt ab eccl̄ia haberi vt ethnicus ꝛ publi-
canus. Deniq̄ inductio testiū est periculosa cor-
ripiēti: qꝛ posset correptus agere ꝯtra corripien-
tē sup diffamia: qꝛ eū diffamauit corā testibus: et
hoc ꝓbabit ꝑ inductos testes: etiā si vnus solus
induciť/vt voluit ꝓma opinio: saltē cū illo posset
ꝓbare ꝓsumptionē: vt deferreť iuramentū corre-
ptori: ꝛ ita oīmodis esset in periculo: non em̄ sibi
denūcianti crediť etiā si episcopus esset. Vn̄ in cō
cilio Tarenti sic definitum est. Si episcopus ali-
cui sceleris se cōscium nouerit: q̄diu ꝓbare non
pōt/nihil proferat: sed cū ipso ad cōpunctionem
eius secretis correctionibꝰ elaboret: et habeť. vj.
q. ij. Si tñ. et in: c. placuit. Et bea. Aug. in ho-
meť. de penitētia. ij. q. vij. plerūq̄. Plerūq̄ inqt
boni viri ꝓpterea sufferūt aliorꝫ pctā ꝛ tacēt: qꝛ se-
pe deserunť publicis documētis quibꝰ ea q̄ ipsi
sciūt/iudicibꝰ probare nō possunt. Et ita in casu
isto ꝓceptū impleť sine inductione testiū: qꝛ sine
illis intentio ꝓcipiētis obseruať: melius dū in se
creto corripiť: ꝛ si nō audierit/secrete ꝓlato nun-
ciet. Sic em̄ magis eius emēdatio ꝓcurať. Hec
est sententia Parior. in ca. nouit de iudiciis. hanc
materiā latius cōtrectantis. In hoc dumtaxat a
ꝓcedentibꝰ discrepat: qꝛ dicit ꝙ dum crimen ꝓ-
bari pōt/ nō est omittēda denunciatio ꝓpter hoc
ne frater deterior fiat: qꝛ ꝑ hoc nō cessat effectus
denūciationis: qꝛ saltē ꝓpter verecundiā suā aliq̄
arcerenť a similibꝰ: ꝛ ne aliq̄ efficianť audaciores
ad pctm̄ cōmittendū: qꝛ facilitas venie ausum
ꝓbet delinquendi. Et ꝑ hoc ad rōnes opi. primo
recitate: que opinio in duobꝰ deficit. Primū: qꝛ
rōnem nō inducēdi duos testes assignat: ne lede-
retur fama/ que nō sufficit: cum ſm predicta fa-
ma cōtemnenda est: vbi emendatio sequi pōt: nec
sic cōtemnēs famā fratris malū facit fratri/ s3 bo-
nū: qꝛ vt minus bonū ꝓcuret/negligit minus in-
cōpossibile. Sed causa nō inducēdi testes est/qꝛ
frustra diffamareť: ꝛ corripiens in periculo con-

stitueretur. Et propter idem nõ est inducendus vnus solus: quod est fm in qua opinio illa deficit in alijs cõfirmat ppositũ. ¶ Scõa opinio etiam in duobus deficit. Primũ: quia dicit simpliciter/ q dum pctm̃ est occultum: ita q vnus solus nouit: tũc testes nõ sunt inducendi: qđ nõ est vniuersaliter verũ. Sed tunc tm̃ cũ probari non põt: secundũ etiã si probari nõ potest/ nõ est ibi sistendũ: sed secrete est prelato intimandum. ¶ Ex predictis elicio duo correlaria: Primũ q confitens nõ peccat deregendo cõfessori personam cũ qua peccauit: dum cõfessor prodesse potest z non obesse: z hoc si illa intentione facit vt emẽdetur. ¶ Scõm q nõ peccat: qui peccatũ occultũ fratris ad hunc finẽ alicui honesto viro reuelat: qui prodesse potest nõ obesse: vt per eum frater errãs congruentius reducat. Ambo correlaria patẽt: qz eadẽ est ratio de eis sicut de prelato cui in secreto est intimandũ. De quinto principali satis patet ex dictis: q effect⁹ in fraterna correctione intentus est emendatio fratris: amotio scandali z timor ceteris incussus: dum ad denũciationem publicã ventum fuerit: ne ipsi sint faciles ad peccandum. De hoc non plura.

Lectio. LXXV. A

Dictum est de fraterna correctione/ quã non excludit necessitas dimittendi debita nostris debitoribus: dicendum breuiter de correctione iudiciali seu potestatiua: quo debito exercenda sit a mundi potestatib⁹: de quo est ista ppositio sexta. Vtraqz potestas secularis z ecclesiastica/ tenetur suis debitoribus debita dimittere: nec tamẽ minus obligatur publice delinquẽtes in legem dei/ congrua cohertione animaduertere. Hec ppositio quo ad primã partẽ patet: Nã dimittere debitoribus debita/ omnib⁹ preceptũ est: qui se dei filios heredes patris/ et coheredes christi esse gaudẽt. Qui dicere possunt deo: Pater noster qui es in celis: tales sunt etiam fideliũ potestates: igitur. Illatio est bona z sylogistica: z vtraqz premissarum ex supra declaratis est manifesta. Nec minus dubia est secunda eius pars/ qntum ad potestates ecclesiasticas: quib⁹ fulminandi ecclesie censuras cõcessa est auctoritas. De potestatibus aũt secularibus nõnulli forte in dubium verterẽt dicentes: ad seculares potestates nõ pertinere/ nisi regimẽ reipublice qntum ad tẽporalem pacẽ procurandã z conseruandã. Criminũ vo correctionẽ ad solos prelatos ecclesiasticos pertinere: qui pluribus motiuis se muniri vident. Primo: quia vt dicitur in c. nouit ille de iudicijs. ad officiũ pape spectat de quocunqz mortali pctõ quẽlibet corrigere christianum: z si correctionẽ cõtempserit/ per districtionẽ ecclesiasticam cohercere: z per consequens pctõz correctio non ptinet ad secularẽ potestatẽ. Alioquin si eiusdẽ correctio ad diuersas spectaret potestates posset potestas potestatẽ impedire: et ita iudicia cõfundi: z catholica pax conturbari: dũ quelibet potestas eundẽ pro eodẽ crimine niteret punire. Preterea nicolaus papa. xcvj. dis. c. Deniqz. ita ait: Hi quib⁹ tm̃ humanis rebus/ nõ diuinis rebus p̃esse permissum est: quõ de his per que diuina ministrant iudicare p̃sumunt/ penit⁹ ignoramus. Correctio autẽ pctõz ex his est per que diuina ministrant: qre ad secularẽ potestatẽ non pertinet. Itẽ crimen ecclesiasticũ ad secularẽ iudicẽ minime spectat: vt satis probat dis. 10. Imperiũ. vbi dicit Nicolaus papa: Imperium vestrum suis publicis/ quotidianisqz administrationib⁹ debet esse contentũ. Et btũs Cyprian⁹ iuliano episcopo scribit: Quoniã idẽ mediator dei et hoim/ homo christus Jesus: sic actib⁹ pprijs z dignitatib⁹ distinctis: officia potestatis vtriusqz discreuit ppria: volens medicinali humilitate hominũ corda sursum efferri: nõ humana superbia rursus in inferiora dimergi: vt etiã christiani imperatores pro eterna vita pontificib⁹ indigerẽt: z pontifices pro cursu tẽporaliũ tm̃modo rerum/ tẽporalib⁹ legib⁹ vterent: qtenus spũalis actio a carnalib⁹ distaret incursib⁹: et deo militans minime secularibus negocijs se implicaret: ac vicissim nec ille rebus diuinis presidere videret/ qui esset secularib⁹ negocijs implicatus. Nunc autẽ crimina inqntum crimina: z cõtra deũ sunt/ crimina sunt ecclesiastica: z p cõsequens de illis secularis potestas se intromittere non habet. Preterea ad distinctas ptãtes iudiciales spectãt distincte cause/ vt patet ex auc. Cipriani iam allegata. Sz ad iudiciariã ptãtem ecclesiasticã spectat iudicare de pctis/ z corrigere pctm̃/ vt dictũ est. igit nõ pertinet ad potestatẽ secularẽ: cũ ille potestates sunt distincte. Item nemo bñ iudicat de his q̃ discernere nõ põt: sine quoz discretio ad eũ non ptinet. Discernere aũt inter leprã z nõ leprã/ solis ecclesiasticis cõmissum est: vt habet Leui. xiij. et se. ca. Ergo discretio lepre a non lepra. i. pcti a nõ peccato: ad solos ecclesiasticos pertinet: z p ɔsequens z correctio. Demũ in causa que spectat ad iudices seculares/ secularib⁹ legib⁹ vtendũ est. Sz qz vnaqueqz causa terminãda est p leges fori illius ad quẽ spectat. Sed diuina offensa nõ legib⁹ humanis sed diuinis p̃ceptis estimanda est: et ideo nõ iudicanda p leges seculares. His z alijs multis ostẽdere volũt: q secularis ptãs solũ ordinata est ad cõseruationẽ reipublice: z ad conseruandam pacẽ tpalẽ: z g̃ q̃ hãc turbant/ corrigere possunt. Ea vo que diuinã respiciũt offensam: eorũ ptãtẽ minime cõcernũt: z si hec corrigere nitunt/ falcẽ mittũt in messem alienã. Qđ etiã sic oñdere volunt: qz iudices seculares nõ aliã ptãtẽ habẽt iudiciariã qz iudices pagani. Nam imperatores christiani successerũt impatorib⁹ paganis: z reges christiani regib⁹ paganis. Successores autẽ eodem iure z ptãte gaudẽt/ qua predecessores: ergo

seculares potestates nō habēt aliam potestatē ꝙ̄
pagani habuerūt. Sed trāsgressio diuinarū legū
nullatenus ꝑtinet ad iudices gētiles: verum deū
ignorātes: ꝗ nec spectat ad christianos eoꝝ succes
sores. ¶ B Sed illis nō obstātibꝰ ꝓbaꝛ ꝓposi
tio ꝙ̄tū ad illā ꝑtē / secularē ptātē ꝯcernētē multi
plici rōne ꝛ auctoritate. Rōne sumpta ex ꝑte ori-
ginis ptātis: ex ꝑte finis regimīs: ex ꝑte ꝑsone ꝑn
cipātis. ¶ Ex ꝑte originis veterū exēplis: Nā ois
ptās ab alio supiore accepta exerceri debet ad vti
litatē ꝛ honorē eius ꝗ tribuit potestatē: ꝛ hoc ma
xime eiꝰ in ꝗ ꝑmo residet illa potestas. Sed ois
potestas in terris est accepta a deo: ꝗ exerceri de-
bet ad vtilitatē ꝛ honorē dei. Consequētia illa est
syllogistica: Maior videꝛ nota. Nā supior dans
potestatē inferiori / nō dat eā ꝯtra se: Alioqn regi-
men in se diuisum quō staret: vt arguit christꝰ cō
tra iudeos se blasphemātes. Matth. xij. Q ꝫo
ois terrena potestas sit a deo: qḋ est minor rōnis
multiplici patꝫ auctoritate scrꝑture legis vtriusqꝫ
testamēti. Nā Deuꝛ. xvij. ait Moyses legislator:
Regē cōstitues quē dñs deus tuꝰ elegerit de nu-
mero fratrū tuoꝝ nō poteris alterius gētis regē
facere ꝗ non fuit frater tuus. Item Prouer. viij.
Per me reges regnant: ꝛ legū ꝯditores iusta de-
cernūt. Nec mirū quia cor regis in manu dei est:
Prouer. xxj. Et Sap. vj. Audite reges ꝛ intelli-
gite: discite iudices finiū terre: ꝑbete aures vos ꝗ
cōtinetis multitudinē: ꝛ placetis vobis in tribu-
bus nationū: quoniā data est a dño potestas vo-
bis ꝛ virtꝰ ab altissimo: ꝗ interrogabit opera ve-
stra: ꝛ cogitatiōes scrutabiꝛ: quoniā cū essetis mi
nistri regni illius / nō recte iudicastis: nec custodi-
stis legē iusticie: neqꝫ ſm voluntatē dei ambula-
stis. Ecce nō solū a deo ea potestas regni: sed etiā
domini est regnū: ꝛ omnes reges ꝛ iudici ministri
sunt regni dei: quare regere teneꝛ ad honorē do
mini dei sui: ꝛ ꝑ consequēs cauere ꝛ punire offen-
sas dei. Item probaꝛ auctoritate noui testamēti.
Vñ Joh. xix. Nō haberes potestatē aduersus me
vllam / nisi tibi datū esset desuꝑ. Glo. id est a deo.
Qḋ clare Apl's ad Ro. xiij. testatur. Omnis aia
potestatibꝰ sublimioribus subdita sit. Nō est eī̄
potestas nisi a deo. Et sequiꝛ: Principes nō sunt
timori boni operis / sed mali. Uis autē nō timere
potestatē / bonū fac: ꝛ habebis laudē ex illa. Dei
eī̄ minister est tibi in bonū. Si aūt male feceris
time. Nō eī̄ sine causa gladiū portat. Dei eī̄ mi
nister est vindex in irā ei qui male agit. Ubi Glo.
Principes ꝓpꝛ corrigēdā vitā: ꝛ ꝓhibendā aduer
sa creanꝛ. Danti sunt rectores ne mala fiāt: mini
stri dei sunt: vt boni laudenꝛ: mali puniaꝛ. Ex ꝗ
bus verbis patet: ꝙ nedum potestas est a deo: ꝟ
etiā ꝙ ad vindictā irā dei in malos potestatis mi
nisteriū acceperūt. Unde manifestū est / ꝙ ea tenē
tur vindicare: id est punire: vnde ira dei ꝓuocaꝛ.
Hec aūt sola sunt peccata. Ad hoc ergo principes
qui gladium nō frustra portant / instituti sunt: vt
peccatores qui iram dei meruerunt / coherceant.

De hoc autē magis infra. Ad idē est illud Isido.
li. iij. de sum. bono. c. xxiij. Et habetur. xxiij. q. v.
Principes. Pricipes (inquit) seculi nōnunꝙ̄ in-
tra ecclesiam potestatis adepte culmina tenēt: vt
per eandē potestatē disciplinā ecclesiasticā muni-
ant. Ceterū intra ecclesiam potestates necessarie
nō essent: nisi vt qḋ nō preualēt sacerdotes effice-
re ꝑ doctrine sermonē / potestas hoc imperet per
discipline terrorē. Sepe per regnū terrenū / cele-
ste regnū proficit: vt ꝗ intra ecclesiā positi contra
fidem ꝛ disciplinā agunt / rigore principū ꝯteran-
tur: ipsamqꝫ disciplinā quā vtilitas eccl'ie exerce-
re non preualet ceruicibꝰ supboꝝ potestas princi-
palis imponat: ꝛ vt venerationē mereaꝛ virtutē
potestatis impertiat. Et sequiꝛ ad ꝓpositum: Co
gnoscant principes seculi deo se debere esse reddi-
turos rationē ꝓpter eccl'iam / quā christo tuēdam
suscipiunt. Nā siue augeaꝛ pax ꝛ disciplina eccl'ie
per fideles principes siue soluaꝛ / ille ab eis ratio-
nem exigit: ꝗ eorū potestati suā ecclesiā tradidit.
Ecce aperte habes ecclesiā potestati principū tra-
ditam a christo. Ex ꝗbꝰ hec ratio formari pōt. Ab
illo est potestas secularis ꝑncipibꝰ tradita cui ra
tio vsus ptātis est reddenda: ꝟ hmōi est deus: ꝗ a
deo est potestas secularis principibꝰ tradita. Cō-
sequētia nota cū maiore: qꝛ ei soli reddēda est ra-
tio de re aliqua: a quo res ipa est cōmissa. Minor
probaꝛ ꝑ illud Innocē. xxiij. q. iiij. Quesitū. Me
minerant a deo potestates esse concessas: et ꝓpter
vindictā noxioꝝ gladiū fuisse ꝑmissum: ꝛ dei mi-
nisterio esse datū in hmōi vindices. Quō igiꝛ re-
prehenderēt factū qḋ auctore dño videꝛ esse con-
cessum: Qḋ ꝫo a deo cōcessum est / ita concessum
est: vt suo tp̄e qui acceperat / rationē deo reddat:
ſm parabolā talentoꝝ seruis a dño commissoꝝ.
Matt. xxv. Item Augꝰ suꝑ Joā. miranꝛ blasphe
mi: qꝛ cōmouenꝛ potestates christiane cōtra dissi
patores eccl'ie detestandos. Si nō cōmouerenꝛ /
quō redderēt rationē deo de imperio suo: Inten-
dat charitas vr̄a qḋ dicā: qꝛ hoc ꝑtinet ad reges
christianos vt tp̄ibꝰ suis pacatā velint matrē suā
ecclesiam habere: vnde spiritualiter nati sunt. Ex
predictis satis probatū relinquiꝛ: ꝙ potestas se-
cularis (qꝛ a deo est) exerceri debet ad honorē dei
ad correctionē multoꝝ deū offendentiū. ¶ C
Scḋo probaꝛ idem ex parte finis regiminis. Est
autē finis regiminis duplex: Unus principalis /
qui est finis simpliciter vltimꝰ: qui est beatitudo
eterna. De quo beatus Isido. li. iij. sentētiaꝝ sua-
rum. ca. xxiiij. dicit: Boni iudices iusticiā ad solā
obtinendā vitā eternā suscipiūt. Hic eī̄ finis esse
debet omniū humanoꝝ actuū / bonoꝝ ꝛ meritori
orum. Unde ꝛ predictis subiūcit Isido. Nec eam
iusticiam muneribꝰ acceptis destruūt: vt dum de
iusto iudicio tp̄alia lucra nō appetūt premio eter
no ditentur. Alius est finis mediatus ad vltimū
finem relatus / qui est pax terrena. Ad vtrūqꝫ fi-
nem obtinendum necessaria est correctio peccato
rum populi. Siquidem peccata ab vtroqꝫ fine

impediunt: z tam pacē eternā q̄ tp̄alem tollunt: q eternā/manifestū est: qz beatitudo eterna non cōfertur nisi iustis ab omni pctō immunibꝫ. Nihil enī inquinatū intrabit in illud. Q etiā pctā non correcta tollunt pacem tp̄alē patet: qz ꝓpter peccata hominū inducit dn̄s gladium z pestes varias. vn̄ Leuit. xx. Hō de filijs israel z de aduenis qui habitāt in israel. Siqs dederit in semine suo idolo moloch/morte moriaẗ: pp̄ls terre lapidabit eū Et sequiẗ: Qd si neglexerit pp̄ls terre: z q̄si paruipendēs imperiū meū dimiserit hoiēz q dederit de semine suo moloch: nec voluerit eū occidere: ponā faciē meā sup hoiem illū: z cogitationē ei⁹/sue cidāqz ipm z oēs q cōsenserunt ei vt fornicareẗ cū idolo moloch de medio populi sui. Deniqz qd aliud loquunẗ malediciones trāsgressoꝝ preceptorū dn̄i. Deut. xxvij. et. xxviij. capitulis: z cōminationē ꝓphetaꝝ: nisi q vniuerse plage dei in populū deseuiunt: eo q peccata impunita relinquunẗ. Itē beat⁹ Aug⁹. xxiij. q. iiij. Si ea inquit de quibus deus vehementer offendiẗ insequi vel vlcisci differim⁹: ad irascendū vtiqz diuinitatis patiētiā ꝓuocam⁹: nōne Achor fili⁹ Zare ꝓterijt mādatū domini: z sup oēm populū dei ira eius incubuit: z ille erat vn⁹ hō: o vtinā solus perisset in scelere suo. Itē btūs Grego. ad brunihildē reginā francoꝝ. Siquos igiẗ violentos: siquos adulteros: siquos fures vel alijs prauis actibus studere cognosciẗ: deū deoꝝ correctiōe placare festinate vt ꝑ vos flagellū ꝑfidaꝝ gentiū: qd quantū videm⁹ ad multaꝝ nationū vindictā excitatū est nō inducat. Ne si qd nō credim⁹ diuine vltionis iracūdia sceleratorū fuerit actione cōmota: belli pestis interimiat quos delinquentes ad rectitudinis viā dei ꝓcepta nō reuocāt. Itē be. Cyp. et hẗ. xxiij. q. v. si audieris. Si audieris ait in vna ex ciuitatibus q̄s dn̄s deus dabit tibi inhabitare illic dicētes: Eamus z seruiam⁹ dijs alienis: q̄s deos nō nouisti: interficiēs necabis oēs q sunt in ciuitate cede gladij: z incendes ciuitatē ignit z erit sine habitaculo z in eternū nō reedificabiẗ. Etiā nunc vt auertaẗ de⁹ ab indignatōe ire sue: z dabit misc̄diā tibi: z miserebitur tui: z multiplicabit te si audieris vocē dn̄i dei tui: z obseruaueris precepta eius Cui⁹ ꝓcepti z vigoris memor Matathias interfecit eū: q ad arā sacrificaturus accesserat: Q si an̄ aduētū chr̄i circa dn̄m colendū: z idola spernēda hec ꝓcepta seruata sunt: quāto magis post aduentū christi seruāda sunt: qn̄ ille veniēs non tm̄ ꝟbis nos hortat⁹ est/ſʒ etiā factis. ¶ D Ex qbꝫ ptʒ q inanis est defensio armoꝝ reipu. non correctis vitijs in plebe: qbꝫ correctis haud dubiū de⁹ est q pugnat ꝓ nobis. Nā sicut negligētia z correctionis dissiūatione ira ꝓuocaẗ diuia: ita coꝝ correctione debita/dei innotescit ira. Sic mitissim⁹ Moyses vindicato idolatrie peccato in populo occisis. 23000. irā dn̄i a cetera amouit multitudine. Exo. xxxij. Sic phinees filius Eleazari ꝑ vindictā stupri dn̄m placauit populo: et sacerdotiū ꝓmeruit: vt habeẗ Numeri. xxv. vbi habeẗ: Dixit dn̄s ad moysen Phinees fili⁹ Eleazari filij Aarō sacerdotis: auertit irā meā a filijs israel: quia zelo meo cōmotus est contra eos: vt nō ipse delerē filios israel in zelo meo. Et ibi ꝓmissum est: Iratus dn̄s ait ad Moysen: Tolle cunctos principes populi: z suspēde eos ꝯtra solē in patibulis: vt auertaẗ furor me⁹ ab israel. Sic Matathias volēs cōgregare populū prius vindicauit vindictā dn̄i in iudeū idolo sacrificantē: z nunciū regis ad id cōpellentē: vtrosqz trucidādo sup altare. j. Mach. ij. Et fili⁹ eius Iudas acturus ꝓlia populi/prius egit ꝓliū dn̄i. Nā ꝑsecutus est iniquos ꝑscrutans eos q ꝯturbabāt ppl̄m eius: z perambulabāt ciuitates Iuda: z ꝑdidit ipsos ex eis: z auertit irā ab israel. Et sic post pctōꝝ vindictam induit se arma bellica ad pugnādū ꝯtra gētes z gl'iosissimis potit⁹ est triūphis dn̄o sibi assistēte: vt habeẗ. j. Machab. iij. z ꝑ totū librū. Multa ad idē colligi possent ex libris iudicū z regū. Et o vtinā hec attēderent ꝓncipes nr̄i ad bella ꝓcessuri: imo bella ꝓuēturi/ꝓus mucrones sue correctionis exacuerēt in trāsgressiōes publicas diuinoꝝ mādatoꝝ ꝑ penalia statuta: ipsasqz exeq̄rent. Sic paucis: imo pene null' expensis: imo cū lucro ppl̄m sibi subiectū ac pctis ꝓseruarēt: ac sibi placato dn̄o bella que non sine magis sumptibꝫ ac ppl'i iactura agi p̄nt/cauerēt. Nō sunt hi (negligētes principes in corrigendo pctā) veri pacis defensores: ſʒ magis pacis turbatores: correctiōis negligētia irā z flagellū cōtra se z ppl̄m ꝓuocātes. Nec minus detestandū est/q ad bella ꝓcessuri: nō ꝓus se ꝑ confessionē ac penitētie sacramentū deo recōciliant: sed turpissimos bellatores actu deū sine intermissiōe ludis/fornicationibꝫ/furtis/adulterijs z ceteris criminibꝫ offendētes: nō attēdentes aut forte nō credētes/q nō in hominū fortitudine aut multitudine sed dūtaxat de celo victoria est. Et quō illā de celo sperare possunt: q deū celi tā grauiter offendūt Ut ergo potestates seculares pacē eternā z tp̄alē adipisci valeāt/contra pctā subiecti populi dimicent. Nā circa punitionē peccatoꝝ eoꝝ potestas ꝓncipaliter exerceri debet. vn̄ Deuẗ. xiij. diciẗ nō solū sacerdotibꝫ/sed generaliter oibus in potestate cōstitutis. Fictor somnioꝝ volēs ad idolatriā pertrahere: aut a deo vero auertere/statim interficiaẗ. Simile habeẗ Deuẗ. xvij. c. Itē ille qui est minister regni dei: precipue habet iudicare/ac punire peccata que subditi sui cōmittūt in deum: reges autē sunt ministri regni dei: quibꝫ diciẗ Sapien. vj. Cū essetis ministri regni illius/non recte iudicastis zc̄. Maior patet: quia minister regni precipue habet punire ea que subditi sui committunt cōtra regem z regnū: talia aūt sunt peccata: Item ad reges pertinet dissipare omne malū: sm̄ illud Prouerb. xx. Rex qui sedet in solio iudicij/dissipat oē malū intuitu suo. Sed nihil est magis malū q̄ peccatū. Pertinet ergo ad regis officium dissipare cōdigna vltione peccatum. Item

nõ minorẽ iurisdictionẽ habent reges in nouo testamento q̃ habuerũt reges in veteri testamẽto. Ad reges autẽ veteris testamẽti ptinebat punire idolatras ꝛ blasphemos. Nã de rege Asa legitur iij. Reg. xv. q fecit rectũ añ ↄspectũ dñi sicut Dauid pr̃ ei⁹: ꝛ abstulit effeminatos de terra: purgauitq̃ vniuersas sordes idoloꝝ q̃ fecerant patres ei⁹ ꝛ Maacha matrẽ suã amouit/ ne esset pnceps in sacris priapi: ꝛ subuertit specũ ei⁹: ꝛ ↄfregit simulacrũ turpissimũ: ꝛ cõfregit in torrẽte cedron. Sic Jehu oẽs ꝓpheras Baal occidit. iiij. Reg. x. Ergo nõ min⁹ ptinet ad reges noui testamẽti vindicare offensas dei: Vñ ꝛ pceptũ est regi. Deut. xvij. vt postq̃ sederit in solio regni sui/ describat sibi: Deuteronomiũ legis in volumine: legatq̃ illud oĩbus dieb⁹ vite sue ꝛc̃. vt sic discat timere dominũ deũ suũ ꝛ cerimonias eius q̃ in lege precepta sunt ꝛc̃. Et q̃re hoc nisi vt sciat q̃d remuneret ꝛ q̃s legis trãsgressiones puniat. ¶ E Ad idẽ sunt auctoritates scrõꝝ. Nam btũs Cyprian⁹ in de. xij. abusio. ait: Rex deb; furta cohibere: adulteria punire. Impios de terra pdere: piuros non sinere viuere. Filios suos non sinere impie agere. Itẽ Pelagi⁹ papa: Hoc diuine et humane leges statuerunt: vt ab ecclesie vnitate diuersi ꝛ ei⁹ pacẽ iniquissime prurbãtes a secularib⁹ etiã potestatibus cõprimant: nec quicq̃ mai⁹ est: vnde deo sacrificiũ possitis offerre q̃ q si id ordinetis: vt hi q̃ in suã ꝛ alioꝝ pernitiẽ debachant: cõpetenti debeant rigore cõpesci. ꝛ habet. xxiij. q. v. Quali nos. Itẽ btũs Chrysto. Sicut sacerdos debitor est: vt veritatẽ quã audiuit a deo licite pdicet. Sic laicus debitor est: vt veritatẽ quã audiuit a sacerdotib⁹ in scripturis esse ꝓbatã defendat. Q̃ si nõ fecerit/ pdidit veritatẽ: ꝛ habet. xj. q. iij. Nolite. Itẽ Aug⁹ sup Ps. lxxxj. ostẽdit ꝓpheta: nec illos immunes esse a scelere q̃ permiserũt christũ: principib⁹ occidere: cũ pre multitudine timerent: ꝛ pñt illos a facto ꝛ a se consensu liberare. Qui desinit obuiare puersis cũ põt ↄsentit. Tenebant g̃ ꝓhibere põtifices ꝛ pncipes ne occiderẽt christũ: g̃ ad laicũ spectat ꝓhibere crimina cũ põt. Neq̃ min⁹ tenet laicus iudex iniuriã dei repellere q̃ iniuriã socij. Sʒ vt dicit Amb. li. j. de offi. Fortitudo que bello tuet patriã a barbaris: vl' domi defendit infirmos: vel a latronibus socios plena iusticia est. Itẽ Aug⁹ ad Crestoniũ grãmaticũ obijciẽtẽ ei: Quicũq̃ christian⁹ inimicũ psequit/ christi est inimicus. Rñdit Aug⁹: Verũ dicis/ si nõ psequit h̃ in illo qd christo ẽ inimicũ. Neq̃ eñi dñs in seruo pater in filio: marit⁹ in ↄiuge/ cũ sunt vtriq̃ christiani: nõ debẽt psequi vitia christiane cõtraria veritati. An vo si nõ psequant nõ rei negligẽtie merito tenebant. Vñ debet hõ (vt idẽ dicit ad Macedoniũ) diligere ꝓximũ suũ sicut seipm: vt quẽ potuerit hoiem bñficentie ↄsolatiõe: vl' informatiõe doctrine/ vel discipline cohertione adducat ad colendũ dñm. Nã mali sunt ꝓhibendi a malo: ꝛ cogendi ad bonũ: vt idẽ Aug⁹ ait ad Donatũ presbyterũ. ¶ Idẽ in libro psalmoꝝ: Duo ista noĩa cũ dicim⁹: homo peccõr/ non vtiq̃ frustra dicunt: q2 peccõr est/ corripe: q2 hõ/ miserere: nec oĩno liberabis hoiem/ nisi psecut⁹ fueris peccõrẽ. Huic officio nois inuigilet disciplina: sicut cuiq̃ regẽti apta ꝛ accõmodata est: nõ solũ episcopo regẽti plebem suã: s3 etiã pauperi regẽti domũ suã: diuiti regẽti familiã suã: marito regẽti ↄiugẽ suã: patri regẽti prolẽ suam: iudici regẽti ꝓuinciã suã: regi regenti gentẽ suam. Et paulopost: Ita nulli hoi claudenda est misericordia/ nulli peccõri relaxanda est impunitas. Et post: Nõ g̃ suscipiamus peccõres ꝓpter qd sunt peccõres: sed tñ eosipsos q2 hoies sunt/ humana ↄsideratione tractemus. Persequamur in eis ꝓpriam iniquitatẽ: misereamur cõmunẽ naturã. ¶ Et ex illo arguit: Nõ minorẽ iurisdictionẽ habet potestas secularis in sibi subditos: q̃ paterfamilias in suã familiã: q̃ pr̃ in filiũ: q̃ maritus in coniugẽ: sed oẽs illi possunt ꝛ tenent regere suos: ꝛ cogere ad obseruantiam mandatoꝝ dei: ꝛ bone state vite: ergo ꝛc̃. Item magis spectat ad principem constitutũ a deo a quo est oĩs legitima potestas vlcisci iniuriam dei q̃ suoꝝ ciuiũ. Sed oĩm peccã iniuriã inferunt dño: ergo magis spectat ad deum vlcio peccĩ/ q̃ vlcio iniurie subditoꝝ: ꝛ tñ ad secundã tenetur: ergo multo magis ad primam. ¶ F Idẽ probat tertio ex parte psone principantis: In qua duo cõsiderant: scʒ q2 hõ est: ꝛ q2 in potestate est: vt dicit Aug⁹ ad Bonifaciũ: Aliter dño seruit: q2 hõ est: aliter/ q2 rex est. Quia hõ est/ seruit viuendo fideliter: q2 rex est/ seruit leges iusta precipiẽtes ꝛ cõtraria ꝓhibentes: ↄuenienti rigore sanciẽdo. Inq̃tum igit hõ fraterna correptione habet primũ admonere vt precedẽti lectione monstratũ est: atq̃ cauere ne malis societur. Sed fm ꝓphete admonitionem a malis recedere inde exire: ꝛ imundũ nõ tangere: cõtactu cordis/ nõ corporis. vñ Aug⁹ sup Joannẽ tractãs verba predicta. Quid est (inquit) tangere imundũ/ nisi consentire peccatis: Quid est aũt exire inde/ nisi facere qd pertinet ad correctionẽ maloꝝ: q̃tum pro vniuscuiusq̃ gradu atq̃ persona salua fieri potest. Et paulopost: Ergo fratres mei quosq̃ habetis inter vos/ que adhuc amore seculi pregrauantur: auaros/ periuros/ adulteros/ inspectatores nugarum/ consultores mathematicoꝝ: augurum/ aruspicum/ ebriosos/ luxuriosos. Quicquid inter vos maloꝝ esse nostis q̃tũ potest/ improbate: vt corde recedatis et redarguitis exeatis inde: ꝛ nolite consentire vt immundũ non tangatis. Et libro. ij. contra Perminianũ: Quisquis quod potest arguendo corrigit: vel quod corrigere nõ potest/ saluo pacis vinculo excludit: vel qd saluo pacis vinculo excludere non potest/ equitate improbat: firmitate supportat. Hic est pacificus: ꝛ ab illo maledicto immunis: de q̃ scriptura dicit: Ve his qui dicunt nequã bonũ: ꝛ quod bonum est/ nequã. Ita plane sociatur quis malis/ si mali aliquid cõmittit/ aut cõmittẽtibus fauet.

Si alic neutrū facit/nulla mō socialr. Porro si ad
dat tertiū/vt non sit vindicando piger:sʒ corripi
at iust⁹in misericordia ꝛ arguat: ꝛ h cum dilectio
ne corrigēdi/nō cū odio ꝑsequēdi faciat: plenissi-
mū officiū castissime innocētie impleuit. Hec cō-
gruūt ꝑsone in potestate ꝯstitute vt hoim: qꝛ cō-
ueniūt omni homini. Sʒ aliqd plus requiritur
ad eius ꝑsonā vt regi.i.vt regēti. Sic em̄ ei ꝯue-
nit vt leges iustas ꝛ edicta penalia ꝯtra peccata
statuat: vt trāsgressores corrigēdo puniat. De p̄-
mo dr Aug. ad Bonifaciū: vt sup̄ allegatū est: qꝛ
rex est/leges iusta p̄cipiētes/ꝛ ꝯtraria ꝓhibentes
ꝯueniēti rigore sanciat. ¶ Ad idem loquit̄ bea
tus August. Quoniā impatores v̄itatē tenuere:
ꝛ p:o ista contra errorem iubent: quisqꝫ ꝯtemp̄se
rit/ip̄e sibi iudicium adquirit. Idē Aug. ad Vin
centiū. xxiij.q.iiij. Nō inuenit̄. Quis em̄ vr̄m nō
laudat leges impatoꝝ datas aduersus sacrificia
paganoꝝ: Et ad Bonifaciū loquens de impera-
torib⁹ ait dist.ix.c.j. qn̄ ꝓ veritate ꝯtra falsitatem
ꝯstituerūt bonas leges: terrent̄ seuientes ꝛ corri
gūt̄ male intelligētes. Quicūqꝫ v̄o legib⁹ ipatoꝝ
q ꝓ dei veritate ferunt̄/obtemperare non vult: gra
de adq̄rit supliciū. Idem ad Bonifaciū. xxiij.q.
iiij. Si ecclesia loquēs ad hereticos ait: Ex aute
scʒ heretici dicūt/q ꝯtra suas impietates leges iu
stas institui nolūt: non petisse a regib⁹ terre apo-
stolos talia/nō ꝯsiderant aliud fuisse tūc temp̄is:
ꝛ oīa suis ꝯuenire tp̄ib⁹. Quis em̄ tūc in xp̄m cre
diderat impator: quis em̄ ꝓ pietate contra impi
etatē leges ferendo seuiret. Tunc em̄ adhuc illō
ꝓpheticū implebat̄: Quare fremuerūt gentes et
populi meditati sunt inania. Astiterūt reges ter
re ꝛ p̄ncipes ꝯuenerūt in vnū aduersus dn̄m ꝛ ad
uersus Chr̄m eius. Nondū em̄ agebat̄ qđ pau-
lo post in eodē Ps̄. dr: Et nunc reges intelligite:
erudimini q iudicatis terram. Seruite domino
in timore: ꝛ exultate ei cū tremore. Qūo ḡ reges
dn̄o seruiūt in timore: nisi qꝛ ea q ꝯtra dn̄ʒ iussa fu
erint religiosa seueritate ꝓhibēdo atqꝫ plectēdo.
Et sequitur qđ s̄ allegatū est: aliter em̄ seruit q̄a
homo est: aliter etiā qꝛ rex est: quia hō est/seruit vi
uēdo fidelr̄: quia rex est/seruit leges iusta p̄cipiē-
tes ꝛ ꝯtraria ꝓhibentes/ꝯueniēti rigore sancien
do. ¶ B Quod etiā exēplis ostendit̄. Nam re
ges infideles/leges ꝓ fide laudabilr̄ ediderūt. nā
Nabuchodonosor legē edidit ꝓ fidei v̄itate. xxiij
q.iiij. Qn̄ vult. Quia vt legit̄ Daniel. iij. ait: A
me positū est decretū hoc: vt oīs pp̄l's/trib⁹ ꝛ lin
gua q̄cunqꝫ locut⁹ fuerit blasphemiā ꝯtra deuʒ
Sydrach/Misaach/ꝛ Abdenago/dispereat: et
dom⁹ ei⁹ vastet̄. Neqꝫ ei est ali⁹ de⁹ q possit ista sal
uare. Rex etiā Artaxersis Hester vlti. legē edidit
dicēs: Hoc edictū qđ nūc mittim⁹ in cūctis vrbi-
bus ꝓponat̄: vt liceat cūctis iudeis vti legib⁹ su-
is. Reges etiā fideles leges ꝓ v̄itate fidei ꝯdide
rūt. Qđ etiā testat̄ Aug. in ep̄l'a ad Vincētiū: vbi
corrigit seip̄m: eo q̄ p̄us in opione erat/q̄ null⁹
ad v̄itatē Chr̄i cogēd⁹ eet. Sʒ illā mutat allegās

ad hoc di. Ciuitas mea q cū tota esset in p̄te do-
nati ad vnitatē catholicā legū imperialiū timore
ꝯuersa: quā nūc videm⁹ ita aiositatis vr̄e ꝑniciem
detestari: vt in eo nunq̄ꝫ fuisse credat̄. Hoc etiā rō
ꝓbat. Nam ille pōt leges ꝓ fide statuere: q nō so-
lū ꝓ ꝯtēplatōē hoim/sʒ etiā ꝓ ꝯtemplatōē dei pōt
ius ꝯdere: hoc aūt ꝯperit laicali ptāti: ḡ. minor
patet dist. j. Ius ciuile. Vbi dr: Ius ciuile est qđ
q̄sqꝫ pp̄l's vel q̄cunqꝫ ciuitas sibi ꝓpriū hūana di-
uinaqꝫ cā ꝯstituit. i. est ꝯtemplatone dei ꝛ hoium
fm glo. ibidē. Itē oīs ꝑsona vl' cōitas iurisdictiōeꝫ
hn̄s coactiuā/pōt legem statuere de his ad q al's
tenent̄: ꝛ ad ea obs̄uāda pōt subditos pena rōna
bili obligare. Sed oīs fidelis tenet̄ legē diuinaꝫ
ꝛ eius p̄cepta s̄uare: ḡ pōt ad ea s̄uāda/hn̄s iuris-
dictōēm/subditos sub certis penis rōnabilib⁹ ob-
ligare. Sic hn̄s iurisdictiōēm potest ꝑ leges suas
subditos suos ad ea obligare, que pacē ꝛ tranq̄l
litatem eoꝝ ꝯseruāt: ꝛ ea ꝓhibere q paceꝫ turbāt
Sola aūt diuine legis transgressio tranq̄llitateꝫ
ꝛ pacē turbat: vt ex p̄dictis pʒ: ḡ pōt has ꝓhibere
sub moderatis penis. Et ex illis arguit̄: Quibꝫ
ꝯdere legem/habet eam defendere/ꝛ trāsgresso-
res punire: ꝛ secularis ptās pōt legē ꝯdere de ob-
s̄uādis diuinis p̄ceptis. ḡ trāsgressores sibi sub
ditos punire. ¶ D Sʒ hic dicūt heretici et
ceteri hoies morib⁹ ꝑditi/q̄ nemo cogend⁹ est ad
fidē: neqꝫ ad bonū. Nam nemo ad id cogēdus est
ad qđ inutilr̄ cogit̄. Ad bonū aūt quis inutilr̄ co
git̄: cum deus aspernet̄ coacta seruitia. Vn̄ Apo
stolus cū corinthios ad elemosynas hortaret̄/ait
Vnusq̄sqꝫ det ꝓut destinauit in corde suo: ꝛ non
ex tristicia aut necessitate. Hilarē datoreꝫ diligit
dn̄s. Vn̄ dat̄ intelligi q̄ q inuitus dat/ꝛ reʒ ꝑdit
ꝛ meritū. Itē ad Philemonē ait: ne velut ex ne-
cessitate bonū tuū esset/sed volūtariū. Item infra
xiiij. timor nō est in charitate: sed ꝑfecta charitas
foris mittit timorē. Qui āt cogit̄/timor illo du
cit̄: q nō/est in charitate. Sine charitate aūt ni-
hil dn̄o placet ꝛ acceptat̄ ad p̄miū sempiternum
His r̄ndet bea. Aug⁹: ostendens q̄ mali ꝯpellendi
sunt ad bonuʒ. Vn̄ Donato p̄sbytero ait. xxiij.q.
iiij. Displicet. Displicet (inq̄t) tibi q̄ traheris ad
salutē dei: cū tn̄ multos nostros ad ꝑniciem tra-
xeris. Quid em̄ volumus/nisi te ꝯp̄hendi ꝛ p̄sen-
tari ne pereas: Sʒ neqꝫ hoc tibi fieri debuisse pu
tas: q neminē existimas cogendū ad bonum. At-
tēde qđ dixerit ap̄l's: q episcopatū desiderat/bonū
opus desiderat: ꝛ tamē multi vt episcopatū susci
piant/tenent̄ inuiti/ꝑducunt̄/includunt̄/inuiti
patiunt̄ mala que nolunt/donec eis assit volūtas
sustinēdi operis boni. Quāto magis vos ab er-
rore ꝑnicioso in quo nobis inimici estis/trahendi
estis/ꝛ ꝑducendi ad v̄itatem: vel cognoscendā vl'
eligēdā: nō solū vt honorē salubriter habeatis/sʒ
etiam ne nequissime pereatis. ¶ I Dicis do
minū dedisse liberū arbitriū/ideo nō debere homi
nē cogi ad bonū. Quare ergo illi de quib⁹ sup̄. di
ximus/cogunt̄ ad bonū. Intende ergo ꝛ ꝯsidera

q̄ nō ideo volūtas bona misericorditer impendit
vt mala volūtas hoīs diligat. Nā quis nesciat:
nec dānari hoīem nisi merito male volūtatis nec
liberari nisi bonā habuerit volūtatē: non tñ ideo
q2 diligunt: male sue volūtati impune ꝛ crudeli
ter ꝑmittēdi sunt. Sed vbi ptās dat a malo ꝓhi
bendi/ ꝛ ad bonū sunt cogendi. Nā si volūtas ma
la semꝑ sue ꝑmittēda est libertati: q̄re israelite re-
cusantes ꝛ murmurātes/ tā duris flagellis a ma
lo ꝓhibebant: ꝛ ad terrā ꝓmissionis cōpellebant.
Si volūtas mala sue ꝑmittēda est libertati: q̄re
Paulus nō est ꝑmissus vti sua pessima volūtate/
q̄ ꝑsequebat ecclesiam: sed ꝓstratus est vt cecaret:
cecatus est vt mutaret: mutatus est vt mitteret:
missus est vt q̄lia fecerat in errore: talia ꝓ verita-
te pateret. Si volūtas mala semꝑ sue ꝑmittēda
est libertati: q̄re monet pater in scripturis sāctis
filiū durū nō solū verbis corripe: sed etiā latera ei⁹
tundere: vt ad bonā disciplinā coactus ac domi-
tus dirigat. Vñ idem salomō dicit: Tu percutis
virga eum/ aiam aūt eius liberas a morte. Si autem
mala volūtas semꝑ sue ꝑmittēda est libertati: q̄-
re corripiunt negligētes pastores: ꝛ dr̄ eis erran-
tem non reuocastis: perditū nō inq̄sistis. Et vos
oues christi estis: caracterem dominicū portatis
in sacramēto qđ accepistis: sed erratis et peritis.
Nō ideo vob displiceam⁹: q2 reuocam⁹ errātes:
q2 q̄rim⁹ ꝑditos. Melius eñ facim⁹ voluntatē
dñi monētis: vt vos ad ouile ei⁹ redire cogam⁹/
q̄ ꝯsentiam⁹ volūtati errātiū: vt perire vos per-
mittam⁹ quātū possum⁹ mō. Sequit q̄ te in pu-
teū q̄ morereris misisti vtiq3 libera volūtate feci-
sti fm quā crudeles essent serui dei: si huic male
volūtati tue te ꝑmitterēt: ꝛ nō te de illa morte li-
berarēt: q̄s eos nō merito culparet: quis impios
nō recte iudicaret: ꝛ tñ tu te volēs in aquā misisti
vt morereris: illi te nolentē leuauerunt de aq̄ ne
morereris. Tu fecisti fm volūtatē tuā: sed in ꝑni-
ciē tuā: illi ꝯtra voluntatē tuā: s3 ꝯtra mortē tuā.
Si ḡ salus illa corꝑalis sic custodiēda est/ vt eti-
am in nolētib9 ab eis q̄ eos diligūt seruet quanto
magis illa spūalis in cui⁹ desitione mors eterna
metuit. Et sequit: Repetis sicut audio q̄ in euā
gelio scriptū est recessisse a dño septuaginta disci
pulos: ꝛ arbitrio sue male ꝛ impie discessionis fu
isse ꝑmissos: ceterisq3 duodecim q̄ ꝑmāserāt fuis-
se respōsum: nūq̄d ꝛ vos vultis abire. Et nō attē
dis: q2 tunc ecclia nouello germine pullulabat:
nondūq3 cōpleta fuit illa ꝓphetia: Et adorabūt
eū oēs reges terre: oēs gētes seruiēt ei. Qđ vtiq3
quāto magis implet: tāto maiore vtit ecclia po
testate: vt nō solū inuitet/ s3 etiā cogat ad bonū.
Hoc dñs significare volebat: q̄ q̄uis hēet ma-
gnā potestatē: ꝑus tñ elegit cōmēdare humilita-
tē. Hoc etiā in illa cōuiuiī silitudine satis euiden-
ter ostendit: vbi misit ad inuitatos ꝛ venire nolu
erunt. Et ait seruo: Exi cito in vias et plateas et
vicos ciuitatis ꝛ pauperes ac debiles/ ꝛ cecos/ et
claudos: introduc huc. Et ait seruus: Factū est
vt imperasti/ ꝛ adhuc loc⁹ est. Et ait dñs seruo:
Exi in vias ꝛ sepes: ꝛ cōpelle intrare vt impleat
domus mea. Vide nūc quēadmodū de eis q̄ pri
mo venerāt/ dictū est: introduc eos: tūc dictū est/
cōpelle. Ita significata sunt ecclie ꝑmordia ad-
huc crescētis: vt essent vires etiā compellendi. Et
iterū idē Aug. xxiij. q. iiij. Quis nos. Quis nos
(inquit) pōt amplius amare q̄3 christus q̄ animā
suā posuit pro ouib9 suis. Et cū Petrū et alios
apl'os verbo solo reuocasset: Paulū ecclesie sue
postea magnū edificatorē: sed horrēdū antea va
statorē: non solū voce cōpescuit/ verūeti ā potesta
te ꝓstrauit: atq3 infidelitatis tenebris seuientē: ad
desiderandū lumē cordis vt surgeret ꝑus cecita
te corporis percussit. Si pena illa nō esset/ nō ab
ea postmodum sanaretur. Et quādo aptis ocu-
lis nihil videbat/ si eos saluos haberet: nō ad im
positionē manus ananie/ vt eorū aperiret intui-
tus tanq̄3 squamas quibus clausus fuerat/ inde
cecidisse scriptura narraret. Vbi est/ vbi est qđ il-
li clamare consueuerunt: liberum est credere vel
nō credere. Cui vim christus intulit/ quē coegit.
Ecce habent Paulū apostolū: Agnoscant ꝑus
in eo cogentē christum: et postea docentē: prius
ferientē ꝛ postea consolantē. Mirum est eñ/ quō
ille qui pena corporis ad euangelium coact⁹ in-
trauit: plus illis omnibus/ qui solo verbo voca
ti sunt in euangelio laborauit. Et quē maior cō-
pulit ad charitatē/ eius perfecta charitas foris
mittit timorē. Cur ergo nō cogeret ecclesia perdi
tos filios vt redirent. Ex his ꝛ aliis multis que
breuitas omittere suadet/ satis patet etiā malos
ad bonū cogēdos esse. ¶ R Et ꝑ hoc ad re-
plicas ꝯtra hoc inductas simul respōdet: q̄ si bo
num ad qđ mali cogunt/ semꝑ inuiti tolerarēt: ꝛ
nunq̄3 voluntariī seruirēt: inutiliter cogerent ad
illud: ꝛ hoc q̄tum ad seipsos. Licet nō inutiliter.
q̄tū ad alios hmōi pena territos: ꝛ a malo cohi-
bitos. Sed quia humane nature est: et ea que in
desuetudinē veniunt abhorrere: ꝛ consueta velle
magna custodia diligere: flagellis tribulationū
mali sunt cohibendi a malo ꝛ prouocandi ad bo
num/ vt dum timore pene malū in desuetudinem
ducitur/ abhorreatur: bonū vo ex consuetudine
dulcescat. Unde Aug⁹. in ps̄. c. xxvij. Cum ꝑ ti-
morem gehenne cōtinet se homo a peccato/ fit cō
suetudo iusticie: ꝛ incipit (qđ durū erat) amari et
incipit timor excludi a charitate: et succedit ti-
mor castus quo timemus ne tardet: ne discedat:
ne eo careamus. Ille vtilis/ sed nō permanet in
eternū: vt iste. Et per hoc patet solutio ꝑme ꝛ vl-
time replice. Ad apostolū corintheis ꝛ philemo
ni scribentē: vt bonū eorum nō necessariū sit/ sed
voluntariū. Dicendū q̄ apl's loquit de operib⁹
misericordie/ que extra causam necessitatis sunt oꝑa
supererogationis: ꝛ ad illa nemo debet cogi: cū
nō sint de necessitate salutis neq3 p̄cepti: ꝛ q̄tū ad
illa hō stat suo li. ar. Secus de his q̄ p̄cepta sūt
quorū transgressio inducit mortem sempiternā.

¶ L Quarto pbaṫ ꝓpositio pncipalis: exēplis
veterū potestatū secularium tam fideliū q̃ gētiliū.
Et quidē de gētilibꝫ Nabuchodonosor et Asuero
iā supra dictū est/ q̄ laudabiliter leges ꝯdiderunt
cōtra blasphemos ꝛ p cultu dei veri. Quibꝫ addi
pōt: Cyrus rex persaꝝ: vt habeṫ. j. Esdre: et Da-
rius successor Cyri: q̄ plures leges statuerūt pro
edificatiōe tēpli hierusalē ꝛ cultu dei/ impēsas eti
am dederūt: ac impedientes corripiebant: vt liber
Esdre ꝛ Neemie clare docēt. Deniq̄ ob quā cau-
sam pncipes rhomani ac ceteri tyrāni tā crudeli
ter seuiebant in aplos ac martyres: q̄ fuerūt viri
pacifici: nihil cōtra rēpublicā molientes: nec tem-
poralia cuiuscūq̄ diripientes: q: oia ꝯtempserūt:
nec pacē cōem turbātes: nemini nocentes: oibꝫ be-
nefacientes: ꝛ ifirmos curātes. Nihil eñ bono sta
tui reipublice ꝯtrariū eis tanq̄ malefic? obiectū
est: dūtaxat q: idolis sacrificare ꝯtēpserūt: ipaq̄
ꝯtēnenda ꝑplm docuerūt: ideo cōtra eos tyranni
tanq̄ deoꝝ suoꝝ falsoꝝ zelatores: in eorūdē vin-
dictā exarserūt: q̄d putatis egissent/ si veꝝ deū co
gnouissent p ei? cultu cōseruādo. Docuit exēplo
Constātin? de tyrānide ꝛ idolatria ad fidē ꝛ veri
dei cognitionē conuersus. Deniq̄ ad fideles veri
usq̄ test. pncipes rediens: q̄ntum p augēdo dei veri
cultu: q̄tū cōtra trāsgressores ꝛ idolatras egere.
David Josaphat Ezechias Helias ꝓpha Josias
ceteriq̄ plurimi q̄ legitima ptāte freti ꝛ leges san
ctas p obseruatiōe diuinoꝝ mādatoꝝ statuerunt
ꝛ transgressores ad coꝝ emēdationē ꝛ ceteroꝝ ter
rorē: penis hmōi statut? affixerūt: vt satis decla
rāt libri Regū/ Paral. imo tota veter? testamēti
historia. Jn nouo aūt testamēto q̄ lex est amoris
nō timoris: in q̄ nō sicut in priori testamēto: ex ma-
iore parte seruientes timore pmebanṫ: s̄ magis di-
lectiōe nutriebanṫ: licet rari?/ non tñ oino desue
rūt tales vindicte. xxiij. q. iiij. Ad vindictā. Nā et
in pncipio nascentis ecclesie: verbis btī Petri apo
stoli ananias ꝛ vxor ei?: sicut Act?. v. legiṫ: exani
mes ceciderūt: nec resuscitati/ s̄ sepulti sunt: vt di
cit Aug? in li. j. de ser. dñi in mōte: ꝛ ꝯtra Faustū
1. Timo. 1. xxiij. q. iiij. Nō crudeles: Sic plane ꝛ aplſ nō cru
deliter/ s̄ amicabilit?: tradidit hoiem sathane i in-
teritū carnis. j. Coꝝ. v. vt spūs eius saluus fit in
die dñi nrī Jesu christi. Tradidit ꝛ alios vt disce-
rent nō blasphemare: correcti scꝫ demonis vexati
one. ¶ Quid dicā de religiosis ac sanctis christi-
ani regni imꝑatoribꝫ regibusq̄: scīs Karolo ma
gno: sancto Ludouico Justiniano ceterisq̄ legū
cōditoribꝫ quāta statuerūt p fide catholica: quā-
ta cōtra hereticos/ blasphemos ac ceteros māda
toꝝ dei transgressores: q̄s suas leges nō inaniter
statuerūt: sed fideliter executi sunt. Quoꝝ edicta
imperialiū legū codicibꝫ inscpta sunt: ꝛ vsq̄ in ho
diernū diē: ꝛ in vniuersitatibus publice leguntṫ: ꝛ
in secularibꝫ iudicijs practicanṫ. Et ex his oībꝫ
satis existimo pbatā ꝓpositionis sexte partē secū-
dā: qua dicṫ/ q̄ secularis potestas teneṫ publice
delinquentes in legē dei ꝯgrua cohertiōe aduer-
tere. ¶ M Sed in his correctionibꝫ ministrā-
dis duo diligēter attēdenda sunt. Primū/ ne mo
dū peccati correctionis mod? excedat. Secūdū
vt nō vindicte appetitu/ s̄ charitatis instinctu fiat
De pmo loquiṫ beatus Aug? contra Petilianū
xxiij. q. iiij. Qui peccat. Qui peccat (inq̄t) nō pec-
cat legis auctoritate/ s̄ contra legis auctoritatē.
Quia vo interrogas q̄ sit rō psequēdi vicissim te
interrogo/ cuius sit vox in Ps̄ dicentis: Detrahē
tē secreto pximo suo hunc psequebar. Quere itaq̄
causam ꝛ modū psecutiōis: ꝛ noli tāta imperitia
maloꝝ generaliter psecutiōes repꝛhēdere. Nō eñ
psequimur vos: nisi quēadmodū veritas psequiṫ fal-
sitatē: Sed Petilian? dixit: Si apostoli psecuti
sunt aliquē aut aliquē tradidit christ?: Aug? rñ-
det Possum q̄dē dicere ipm sathanā oībꝫ malis
hoibꝫ esse peiorē: cui tñ tradidit Apls hoiem ad
interitū carnis: vt spirit? salu? sit in die dñi nostri
Jesu christi. Item ꝛ alios de quibꝫ dicit quos tra
didi sathane/ vt discant nō blasphemare. Et dñs
flagellatos expulit de tēplo: vbi etiā cōnexū est te-
stimoniū scripture dicentis: Zelus domus tue co-
medit me. Ecce inuenimus aplm traditorē: chri-
stū psecutorē: quare p violentissimas turbas etiā
vltro improbi estis ecclesijs catholicis. Ubi pote
ritis aduertere q̄ innumerabilibꝫ exēplis res ipa
indicat. Sed dicitis vos loca vr̄a defendere: ꝛ re
sistitis fustibꝫ et cedibꝫ q̄buscūq̄ poteritis q̄re nō
audistis vocē dñi dei dicentis: Ego aūt dico vobis
nō resistere malo: aut si fieri pōt/ q̄ aliq̄d recte per
vim corporalē resistatur violentis: nec ideo prece
ptum violeṫ/ q̄d audiuimus a dño. Ego aūt dico
vob nō resistere malo. Cur nō etiā hoc fieri pōt vt
p ordinatas ꝛ legitimas potestates de sedibꝫ que
illicite vsurpanṫ: vel ad iniuriā dei retinenṫ: vt pl
us expellat impiū: ꝛ iust? iniustū. Neq̄ eñ eodē
mō passi sūt pseudo ꝓphete ab Helia q̄ ipe Helias
a rege nequissimo: scꝫ Achab. Aut q: flagellatus est
dñs a psecutoribꝫ: passiōibꝫ ei? cōparādi sunt: q̄s
ipse de tēplo flagellat? eiecit. Restat igiṫ vt nihil
aliud requirēdū esse fateamini: nisi an iuste an im
pie feceritis. Non miremini si nō desunt ministri
deo: per q̄s flagellamini: q: psecutionē patimini
nō a nobis: sed sicut scriptū est ab ipsis factis vr̄is
Et infra: De psecutione vestra q̄rela sedabiṫ si co
gitetis prius ꝛ intelligatis nō omnē psecutionem
eē culpabilē: alioq̄n nō laudabilr̄ diceret. Detra
hentē secreto pximo suo hūc psequebar. Nā quoti
die videmus: ꝛ filiū de patre tanq̄ de psecutore
suo cōqueri: ꝛ coniugē de marito: ꝛ seruū de dño
ꝛ colonū de possessore: ꝛ reū de iudice: ꝛ militē vel
prouincialē de duce: vel rege. Cū illi plerūq̄ ordi
natissima potestate hoies sibi subditos p terrores
leuiū penarū: a grauioribꝫ malis phibeāt aut cō-
pescāt. Plerūq̄ aūt a bona vita ꝛ bonis fact? mi-
nādo ꝛ seuiendo deterreāt. Sꝫ cū a malo illicite p
hibeāt/ correctores ꝛ consultores sunt. Cū autē a
bono ꝛ licito/ psecutores ꝛ oppressores sunt. Sed
culpanṫ etiā q̄ phibēt a malo/ si modū pcti mod?

correctiõis excedat. Ecce q̃ excessus correctionis
in vitio est corrigentis. Moderata igit̃ z tempe-
rata debet esse correctio. ¶ N De secũdo: scz q̃
nõ vindicte appetitu/ sed charitatis affectu corre-
ctio fiat: loquit̃ beatus Aug⁹ ad Uincentiũ do-
natistam/ dicens: Nimiũ sunt inquieti: q̃s p or-
dinatas a dño potestates seculares cohiberi atq̃
corrigi: mihi nõ videt̃ inutile. Nã de multoꝝ iam
correctione gaudemus. Et sequit̃: Si enĩ quisq̃
inimicũ periculosis febrib⁹ frenecticũ factũ curre-
re videret in p̃cipitiũ: nõ tũc potius malum pro
malo redderet si sic eum ire permitteret: q̃ᵐ si corri-
gendũ curandũq̃ ligaret: z tamẽ tũc ei molestissi-
mus z aduersissimus videret̃/ quãdo vtilissimus
z misericordissimus extitisset. Sz plane salute re
parata tanto ei vberi⁹ gratias ageret: quãto mi-
nus sibi pepcisse sensisset. Et post pauca: At qui-
busdã ista nõ prosunt. Nunquid ideo negligenda
est medicina: quia nõnulloꝝ insanabilis est pesti-
lentia? Et sequit̃: Non omis q̃ parcit amicus est:
nec omis qui verberat inimicus. Meliora sunt
vulnera amici/ q̃ᵐ blãda oscula inimici. Melius
est cũ securitate diligere/ q̃ᵐ cũ lenitate decipere.
Utili⁹ esurienti panis tollit̃ si de cibo securi⁹ iusti-
ciã negligit/ q̃ᵐ esurienti panis frangit̃: vt iniusti
cie seductus adquiescat. Et infra: Putas nemi-
nẽ debere cogi ad iusticiam: cũ legas patrẽfamili
as dixisse seruis: quoscũq̃ inueneritis cogite in-
trare. Cũ legas z ipm̃ p̃mo Saulũ: postea Pau
lũ: ad v̾itatẽ cognoscendã z tenendã: magna vio
lentia christi cogẽtis esse cõpulsum. Et infra: No
ueritis aliquãdo furem auertẽdis pecorib⁹ pabu
lum spargere/ z aliquãdo pastorẽ flagello errãtia
pecora reuocare. Et post pauca: Aliquãdo z qui
persecutionẽ patit̃/ iniustus est: z qui eã facit/ iu-
stus est. Sed plane sepe z mali persecuti sunt bo-
nos: z boni malos. Illi nocendo p iniusticiã: Isti
cõsulendo per disciplinã. Illi inaniter: isti tẽperã
ter. Illi seuientes cupiditate: isti charitate. Nã q̃
trucidat nõ cõsiderat quemadmodũ laniet. Qui
aũt curat/ ꝯsiderat queadmodũ secet. Ille ꝑsequi
tur sanitatẽ: iste putredinẽ. Occiderũt impij pro-
phetas: occiderũt impios z ꝓphe. Flagellauerũt
iudei christi: iudeos flagellauit z christus. Tradi
ti sunt apli ab hoib⁹ ꝑ̃ane p̃tãti: tradiderũt apli
hoies sathane. In his oib⁹ q̃d attẽdit̃/ nisi q̃s coꝝ
p veritate: q̃s p iniquitate: q̃s nocẽdi causa: quis
emẽdandi spũ seuiat: Nõ ẽ vindicte appetitu/ sed
affectu diligẽtis sibi subditos corrigere debẽt se-
culares potestates. ¶ O Et per hoc rñdendũ
est ad rõnes in p̃ncipio hui⁹ lectionis motas. Ad
p̃mã que arguit q̃ ad papã spectat de q̃cũq̃ mor
tali crimie corrigere christianũ zc̃. Dicit̃ vno mõ
q̃ ad ecclesiã spectat duplex punitio seu correctio
Una in foro penitẽtiali. Alia i foro ꝯtẽtioso. Pri
ma spectat ad iudicẽ ecclesiasticũ respectu cuiusli-
bet christiani p quocũq̃ peccato. Secũda corre-
ctio nõ semp spectat ad iudicẽ ecclesiasticũ: p̃ser-
tim in criminib⁹ secularib⁹/ sed in certis casib⁹: vt
qñ criminosi etiã tpali iurisdictiõi ecclesiasticoꝝ
sunt subiecti. Similiter dũ nõ est iudex secularis
aut dũ negligens fuerit faciẽdo iudiciũ z iusticiã
vel crimina puniẽdo. Aut qñ iudex secularis nõ
põt delinquẽti penã inferre: vt qñ crimen est ma-
nifestũ: z tñ criminosus latet: z forte in alijs casi-
bus quos ponunt canoniste. Propter quã dupli
cẽ correctionẽ caute attẽdendũ est: de qua loquũ-
tur auctoritates sanctoꝝ z canonis: que vidẽtur
supficie ten⁹ cõtrarie. Et ꝯñr negeť ꝯña: q̃ pecca
toꝝ correctio nõ ꝑtineat ad iudicẽ secularẽ. Alio-
quin supprimeret̃ ois potestas puniendi quecũ-
q̃ crimina secularia potestatũ seculariũ: qd̾ ma-
nifeste sacris canonib⁹ aduersat̃: vt in eodẽ allega
to ca. Nouit. prĩ vbi dr̃ Nõ putet aliq̃s q̃ illustris
regis francie iurisdictionẽ ꝑturbare aut minuere
intendam⁹: cũ ipse iurisdictionẽ nostrã nec velit/
nec debeat impedire. Et sequit̃: Nõ enĩ intẽdim⁹
iudicare de feudo cui⁹ ad ipm̃ spectat iudicium.
Ad probationes ꝯñe. Alioq̃n si eiusdẽ pcti corre-
ctio zc̃. Dicit̃ q̃ eiusdem pcti correctio in diuerso
foro põt ad diuersos spectare z a diuersis corrigi
absq̃ ꝑturbatione catholice pacis: dũ pene illate
se non impediũt: nec foꝝ fori. Sicut est videre
in multis criminib⁹ que a iudice ecclesiastico pu-
niunt̃ pena excõicationis: z a seculari pena mor-
tis: vt crimẽ heresis p̃sbytericidij/ sacrilegij zc̃.
Sic etiã in diuersis casib⁹ eiusdẽ criminis corre-
ctio ad diuersos spectare põt absq̃ pacis ꝑturba-
tione: z hoc eiusdẽ in nũero vel in specie. Sic dũ
pena vnius fori ꝯtemnit̃: supplet̃ p penã alterius
fori que ab omnib⁹ timet̃. Et p hoc nõ ꝯtingit ali
quẽ publice pena sufficiẽti cõteri: cõtra illud: non
punit dñs bis in idip̃m. Quia pena totalis z ꝓpor
tionalis pctõ: q̃ñq̃ integrat̃ ex plurib⁹ penis par
tialibus eiusdẽ fori vel pluriũ. Sed qñ in vno fo
ro delictũ sufficiẽter punitũ esset: cessare debet pe
na alteri⁹ fori. ¶ P Ad secundã q̃ arguit: q̃
ptãs secularis non hz se intromittere de spũalib⁹
que ad eã nõ ꝑtinent: ad qd̾ etiã multe auctorita-
tes canonũ adduci pñt. ¶ Ideo p solutiõe illi⁹ et
sequentiũ est aduertendũ: q̃ rẽ aliquã ad aliquẽ
ꝑtinere duplr̃ põt cõtingere. Primo mõ res aliq̃
ad aliquẽ pertinet tanq̃ in potestate eius aliquo
mõ existens: vt scz de ea si sibi placuerit (nõ tñ cõ-
tra dñm z rõnem rectã: vel leges iustas seu cõsue
tudines laudabiles) valeat ordinare. Et illo mõ
spũalia z diuina: res etiã ecclesiastice ac dignita-
tes ecclie nõ pertinent ad potestatẽ secularem nisi
in aliquo casu speciali. Alio mõ res alique perti-
nent ad aliquem tanq̃ defendende ab eo. Et isto
modo res ecclesiarũ pertinẽt ad laicos. Sic etiã
fides spectat ad laicos: quia eã viriliter z poten-
ter defendere tenent̃. Et honorem dei tanq̃ veri
christiani tueri: z offensas eius cohibere. Et per
hoc possunt laici statuere arcti⁹ suos subditos ob
ligando: ne personas ecclesiasticas: aut res earũ
offendãt vel molestent iniuste: z contrarium faci-
entes penis debitis cohercere. Et multomagis

ne deū offendant: fidē ꝑsequant̄ ꝛ impugnent: sa
cramētis insultent: sacrilegia cōmittat: ꝛ similia:
sub certis penis rōnabilibꝰ prohibere. Licet hm̄ōi
coꝝ statuta nō se extēdant/ nisi ad suos subditos
laicos/ nō ad clericos. Neq̧ hm̄ōi penis sic ꝑ eos
statutis: pn̄t ꝑsonas a sua iurisdictiōe exemptas
castigare: possunt tn̄ licite sibi subiectos/ statutis
penis cohibere. Et fm̄ hoc om̄es auctoritates ex-
ponēde sunt: que vident̄ a laicis tollere auctorita
tē se quouis mō intromittēdo de spūalibꝰ ꝛ eccle-
siasticis: scʒ ꝑmo mō de eis ordinādo ꝛc̄. nō secun
do mō. Quis eīn papa nō cōmendaret legē impe
ratoris: statuētis summū pontificē nōn deberi in
suo regimine ꝑturbari: nullū laicū res ecclesiasti
cas cōtingere: aut ecclīas spoliare ꝛc̄. Et ꝑ h̄ cor-
rectio petoꝝ: sine tn̄ impedimēto ecclīastice iuris-
dictiōis: q̄ꝝ tn̄ ad petōres laicos in foro cōtentioso
pōt ptātī laicali ꝯuenire. ❡ Q Ad tertiā q̄ ar-
guit de criminibꝰ ecclīasticis: q̄ nō ꝑtinet ad iudi
cem secularē. Dicēdū q̄ crimē diuersimode dicit̄
ecclīasticū ꝛ seculare. Qn̄q̧ rōne ꝑsone cōmitten-
tis: q: ecclīastica vel secularis. Uel rōne cognitio
nis: q: eiꝰ cognitio tm̄ spectat ad clericos i sacris
litteris eruditos: vt crimina in sacramēta matri-
monij ac cetera cōmissa. Uel rōne obiecti: q: ime-
diate in deū/ sacramēta/ vel res ecclīe admissum/
vt heresis/ blasphemia/ sacrilegiū. Uel rōne puni
tionis seu pene infligēde. Secūdū q̄ꝝ diuersitatē
modoꝝ idē pctm̄ pōt nūc dici ecclesiasticū: nūc se
cłare. Et ꝑ h̄ vario mō rn̄dendū erit. Tn̄ quātū
nūc sufficit: dr̄ q̄ crimē ecclesiasticū p̄mis duobꝰ
modis regularit̄ ꝛ ꝑncipalr̄ nō spectat ad potesta
tes seculares. Licet in casu etiā vtroq̧ mō ad lai-
cos possit spectare crimē ecclesiasticū: vt dū clerici
in coꝝ punitiōe essent negligētes: aut etiā malici
ose errarēt i iacturā fidei: vt si manifestā heresim
fouerēt. Crimē vo ecclesiasticū tertio ꝛ q̄rto mo-
dis etiā ad ptātē secularē ꝑtinet. Possunt eīn lai-
ci punire in suis subditis crimina in deū cōmissa
ꝛ in res ecclesiasticas. In oī eīn secta reges etiā di
stincti a sacerdotibꝰ punierūt illa crimina q̄ puta
uerunt in deū vel deos suos: ꝛ ꝯtra religionē suā
cōmissa: vt supra habitū est. Sic christiani princi
pes licite puniūt ꝛ occidiūt occisores sacerdotūꝫ
fures reꝝ ecclesiasticaꝝ: incēdiarios ecclīaꝝ: effu
sores sacramēti eucharistie: ꝛ vasoꝝ eiꝰ raptores
etiā nō reqsiti ad h̄ ꝑ ecclīe ꝑlatos. Iō multo ma
gis ꝛ puniūt crimina in deum cōmissa/ q̄ꝫ in sacer
dotes ꝛ res ecclīasticas: teste btō Aug. xxiij. q. v.
Si ꝓterea. Si ꝓterea (inqt) ꝑsecutor nō fuit na
buchodonosor rex q: scelꝰ in scm̄ cōmissum vin-
dicauit iustissime: quō vindicandū est a regibꝰ/ q̄
christi sacramēta exufflant? Si ꝓhete mēbra q:
in periculū missa sūt sic vindicari meruerunt: nō
ergo vniuersaliter cause ecclesiastice: vt puta cau
sa fidei ꝛ dei ad seculares ptās res nō pertinēt. Si-
cut ꝛ defensio fidei nō ad solos clericos ꝑtinet ꝫ
ad om̄es fideles. Nō eīn clericoꝝ est tm̄ deus: im
mo etiā deus est ꝛ laicoꝝ: ꝛ sicut fides equa est lai-

coꝝ ꝛ clericoꝝ. Alioqn laici nec fidē defendere te
nerent̄: nec fidē ꝑsequentes opprimere. ❡ Item si
iudex secularis sibi subditos pro crimine heresis
(qd̄ ecclesiasticū est: q: immediate in deum ꝛ fidē
catholicā) punire non posset: nec in causa illa eos
iudicare: quō pater filiū ꝑ crimine heresis cober-
cere posset. Neq̧ etiā iudex laicus clericū ab eccle
sia ꝑ heresi cōdemnatū ꝛ suo foro traditū iudica-
re posset. ❡ Neq̧ vt quidā dicere volunt: Iudex
secularis in tali casu est merus executor sentētie
iudicis ecclesiastici. Quia sic nō posset ei infligere
nisi penā ab ecclesiastico iudice taxatā. Qđ falsū
est: q: punit eum fm̄ leges suas infligēdo penam
mortis ꝑ seculares leges taxatā. Sicut ergo fa-
cit in clerico sue curie tradito: nō minꝰ facere pōt
de laico heretico sibi a iudice ecclesiastico non tra
dito. Quia laicus nō minus est semꝑ de forō suo
q̄ꝫ clericus priuilegijs clericalibꝰ exutus: ꝛ ꝑ hoc
suo foro relictus. Et cōtra hanc solutionē nō mi-
litat canon Nicolai pape allegatꝰ: neq̧ hti Ciꝑa
ni: q: imperator corrigēdo crimina queq̧ in suis
subditis limites sue administratiōis nō exit: nec
rebus diuinis aut ecclesiasticis ordinādis vel di-
sponēdis: sed defendēdis ꝛ iniurias vindicandis
se implicat. Sicut nec pater filium: aut maritus
coniugē ꝑ talibꝰ emendādo in leges ecclesiasticas
impingūt. ❡ R Ad quartā per idē dr̄: q̄ ad
distinctas potestates spectāt cause distincte: non
q̄ꝫtū ad oia/ ꝫ q̄ꝫtū ad aliqua. Nā eadē causa spe-
ctat ad diuersas potestates: vt sup̄ patuit de cau
sa heresis: q̄ ꝑtinet ad iudiciū ecclesiasticū q̄ꝫtum
ad cognitionē qua aliqs iudicat̄ hereticꝰ fm̄ com
munē ꝯsuetudinē: ꝛ tn̄ q̄ꝫtum ad punitionē exter
minantē nō spectat ad ptātē ecclesiasticā: ꝫ dūta-
xat secularē. ❡ Preterea distincte ptātes pn̄t dē
eadē causa iudicare. Sicut ptās ecclesiastica iu-
dicat causas seculares ꝓpter negligētiam iudicū
seculariū. Sic etiā ptās secularis facere posset in
causa ecclīastica dū negligētia clericorū in graue
ꝑiudiciū fidei vergeret. ❡ Ad qntā: verū est qn̄ ꝑ
se quis iudicat: ꝛ ꝑ alios veritatē discernere suffi
ciētes. Alioqn necesse foret papā esse peritissimū
theologū ꝛ canonistā: immo ꝛ legistā: cū ad ipsuꝫ
oēs cause in casu sunt referēde. Silr̄ ꝛ epi: cuius
oppositū frequenter videmꝰ. ❡ Itē pn̄t laici etiā
esse vtriusq̧ iuris periti sicut clerici. Possunt de
niq̧ vti iurisperitoꝝ cōsilio. Sicut in secularibꝰ
iudicijs frequēter cōtingit: dū monetarij ac cete-
ri artifices contēdunt de aliquo suas artes cōtin
gente: quaꝝ periciā iudex ipse nō habet: ꝛ perito-
rū in illis artibꝰ cōsilio ꝛ dictamini acqescere co-
git. ❡ Qđ addit̄/ q̄ cōmissum est sacerdotibꝰ dis-
cernere inter leprā ꝛ nō lepram: verū est generalī
ter/ ꝛ maxime in dubijs: qn̄ scʒ dubitari potest de
aliquo an sit pctm̄ vel ne. Dum vo manifestū est
actū aliquē esse pctm̄: nō solū sacerdotibꝰ/ sed om̄i
qn̄q̧ populo cōmissa est punitio/ etiā respectū eiꝰ
qui dormit in sinu suo. Ut habetur Deutro. xiij.
Unde ꝛ si cognitio inter leprā et nō lepram gene-

raliter cōmissa sit solis sacerdotib⁹: nō tñ punitio pctōꝝ iā cognitoꝝ solis clericis cōmissa est. Patet de heretico ꝓ clericos cōuicto. ¶ Per hoc etiam ad sextū dr ꝙ cōtingit diuersos iudices in eadē vel simili causa vti diuersis legib⁹: ꝛ vnū iudicē obligari ad iudicandū ſm aliq̄s leges: ſm q̄s nō tenet̄ alius iudex iudicare: vt patet de vno iudice in gallia: ꝛ de alio in germania. Sic ꝛ iudices ecclīastici iudicāt legib⁹ suis ꝛ nō imperialib⁹ ꝛ seculares iudicāt ſm leges imperiales at nō ecclesiasticas: ꝛ hoc qñ leges sibi non sunt ꝯtrarie: nec vna est alterius impeditiua/ sed simul se cōpatiunt̄. Et sicut crimina possunt puniri ſm leges canonicas simul ꝛ ciuiles: sicut hereticus ꝓcellit̄ ex cōicatione per canones: ꝛ simul vltimo supplicio ꝑ leges/ q̄ pene simul stant: sic incēdiarius ecclesiarū. Sic p̄sbytericida: ꝛ de multis aliis ita pōt iudicari ſm diuersas leges. ¶ S Ad vltimū iā respōsum est. Nā dato ꝙ imꝑatores christiani nō haberēt aliā potestatē q̄ꝫ imꝑatores gētiles quib⁹ successerūt: qḋ tamē verū nō est: qm̄ ad aliq̄d tenet̄ vt imꝑator christianus ad qḋ nō tenebat̄ vt imꝑator successor gētilis. Tenet̄ em̄ nunc regere imperiū ſm legē christi: ad qḋ nō tenebat̄ cesar Julius añ christi aduētū. Sed posito ꝙ isti nō haberēt aliā potestatē q̄ꝫ illi patuit/ ꝙ illi magno zelo vindicauerūt deoꝝ suoꝝ iniurias: licet in hoc peccauerūt ꝙ falsos deos ꝓ vero deo coluerūt. Spectabat aūt ad eos: non inquātū imꝑatores pagani: sed inq̄ꝫtū imꝑatores homini colere deū: ꝛ derelinquere idola: q2 homines. Ois em̄ hō ait Grego. in moral. li. ij. eo ip̄o ꝙ hō suum intelligere debet auctorē: cui tanto magis seruiat: quāto se de seip̄o nihil esse cognoscit. Ad hoc data est lex: addita sunt p̄cepta: nō solū fideliū siue sub lege viuentiū: sed etiā eorū q̄ sub lege nō fuerūt: id est gentiliū legē scriptā hō habētiū. Quia ꝟo imꝑatores ꝛ reges spectabat ad eos catholicos defendere: ꝛ idolatras ac blasphemos punire. Licet errauerint ꝛ de facto ꝯtrariū fecerint. Et ideo ad imꝑatores/ reges ꝛ p̄ncipes qui eis successerūt in p̄ncipatu: spectat in sibi subditis dei veri iniurias vindicare: ꝛ ita peccata punire. ¶ T Sed adhuc pro pleniori intellectu solutionis p̄me rōnis replicat̄. Nam in tota scriptura nō inuenit̄ aliquē ordinariū de p̄tāte cohercendi delinquētes/ nisi Matthei. xviij. Si peccauerit in te frater tuus/ corripe eū ꝛc̄. Ubi addit̄/ Q si nō audierit/ dic ecclīe. Si aūt ecclesiam nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus. Ergo apud ecclīam est p̄tās cohercēdi vel eius p̄latū: ꝛ ita nō apud laicos. Et huic inniti videt̄ ꝯstitutio innocen. de iudiciis. nouit. Ubi allegat istū textū euāgeliꝫ: Si peccauerit in te frater tu⁹ ꝛc̄. Et subdit: Nō em̄ intēdimus iudicare de feudo/ sed decernere de pctō: cui⁹ ad nos ꝑtinet sine dubitatione cēsura: quā in quēlibet exercere possumus ꝛ debemus. Et sequit̄: Nullus q̄ sit sane mētis ignorat: q̄n ad officiū nr̄m spectet de quocūq̄ꝫ mortali pctō quēlibet corrigere christianū: et si correctionē ꝯtēpserit/ ꝑ districtionē ecclesiasticā cohercere. Cū ḡ ois punitio fiat ꝓ mortali crimine: vt plurimū ergo punitio criminū ad solos ꝑtinet ecclesiasticos/ nō ad iudices seclares. Itē Ap̄ls. ij. Cor. vj. rep̄hēdit corinthios: pro eo ꝙ litigabāt apud iudices seculares: ꝛ deserebant iudiciū ecclesie q̄ debuit iudicare inter frēm et fratrē: etiā de secularibus/ dicēs: Nescitis qm̄ angelos iudicabimus: Quanto magis secularia ꝛc̄. Ergo de secularib⁹ spectat ad ecclīam iudicare ꝛ ꝑ ꝯsequens ꝑ iudicē ecclesiasticū sunt criminosi etiā pro criminibus secularib⁹ puniēdi. ¶ U Ad istas replicas dicitur: Ad primā vno mō: ꝙ ꝑ illa ꝟba saluatoris nō tribuit̄ aliq̄ potestas iudicib⁹ ecclesiasticis plus q̄ꝫ secularib⁹. Nā ibi nō accipit̄ ecclesia pro ecclesiasticis viris q̄ clerici appellant̄ tm̄: sed pro cōgregatione fideliuꝫ vniuersali vel ꝑticulari: q̄ clericos ꝛ laicos cōprehēdit. ¶ Dicitur em̄ ꝙ in tota scriptura diuina vtriusq̄ꝫ testimoniij nō accipit̄ nomē ecclesia specialiter ꝓ clericis: licet sic sepe in canonib⁹ accipiat̄. Uoluit ergo saluator/ ꝙ pctm̄ delinquētis post secretā correptionē ꝛ testiū adhibitionē vltimo diceret̄ alicui ꝯgregationi fideliū clericorum vel laicoꝝ: vel simul vtrorūq̄ꝫ: vt sic obiurgatio plurimoꝝ eū corrigat: vt q̄ nō potuit pudore saluari/ saluaret̄ opprobriis: ꝛ vt rubore sequestrationis emēdet̄: sit tibi sicut ethnic⁹ ꝛ publican⁹: vt dicit glo. interl. simil̄ ꝛ marginal. ¶ X Q si dicis ecclesie/ a plerisq̄ꝫ exponit̄: id ē p̄lato ecclīe. Dico ꝙ expositio ista nō est cōtraria dictis: q2 p̄lat⁹ ecclīe q̄libet est q̄ p̄ficit̄ ad regendū fideles: idē siquidē est p̄latus ꝛ p̄sidens. Uñ mos nōnullarū regionū habet officiales ꝛ p̄tātes laicales ꝯnominare p̄positos vel p̄sidētes: ꝛ ideo hec replica magis est ad oppositū. ¶ Y Ad innocentiū dicit̄ vt sup̄ in solutione p̄me rōnis dictū est: ꝙ ad ecclīam spectat duplex punitio seu correctio. Una est in foro penitētiali. Alia in foro ꝯtētioso. Prima pertinet ad iudicē ecclīasticū respectu cuiuscūq̄ꝫ christiani pro q̄cūq̄ꝫ pctō: ꝛ de illa loquit̄ illa decretalis: Nouit ꝛ multe alie in eandē sententiā sonantes. Scḋa punitio seu correctio nō spectat vniuersaliter/ ꝛ q̄ꝫtū ad oēm penā infligēdā/ ad iudicē ecclesiasticū. Sic em̄ tolleret̄ ois potestas corrigēdi crimina seculari p̄tāte: qḋ est manifeste cōtra scripturā sacrā Ap̄li Ro. xiij. et alias sup̄ allegatas: etiā ꝯtra canonicas sanctiōes. Nā. xxiij. q. v. icestuosi dr Incestuosi parricide mlt̄i apḋ nos repiunt̄: ꝫ aliq̄ ex ill̄ nolūt sacerdotū admonitionib⁹ aurē accōmodare: volētes in p̄stinis ꝑdurare criminib⁹: q̄s oportet ꝑ secularis potētie disciplinā a tā praua ꝯsuetudine coherceri: q̄ ꝑ salutifera sacerdotū monita noluerūt reuerti. Et btūs Aug⁹ sup ep̄lam Ro. c. q. sunt quedā. Sūt inq̄t enorma flagicia q̄ poti⁹ ꝑ mūdi iudices q̄ꝫ ꝑ antistites ꝛ rectores ecclesiarū vindicant̄. Sicut ē cū q̄s interficit pōtificē apostolicū/ episcopū/ presby

ter⁊ siue diaconum. Hmōi reos/reges ⁊ pncipes mundi damnāt: q̄ sine causa gladiū portāt: quia talia scelera diiudicant. Sunt eñ maxime ꝯstitu ti ꝓpter homicidas/raptores: vt etiā illos diñet ⁊ alios suo timore ꝯpescant ¶ Ex quo videt̃ scḋ/ ꝙ illa crimina non sunt ꝑ iudicem ecclesiasticū puniēda. Neqꝫ eñ licet fidelibꝰ ꝓiudicare impatoriꝫ ⁊ laice potestati: fidelibꝰ plus q̄ꝫ infidelibꝰ: nec debent magis isti q̄ꝫ illis ꝓdicare/vsurpādo potestatē puniēdi reos/q̄ sunt puniēdi ꝑ eos/q̄ꝫ in negando eis censum. Cum dixerit dñs Matt. xxij. Reddite que sunt cesaris cesari. Nec voluit ꝙ aliqs fidelis vsurparet sibi aliquā dignitatē tpalem in ꝓiudiciū impatoris infidelis. In cuius signuꝫ noluit fieri rex: Joā. vj. Ideo multo minꝰ ꝓiudicādū est ptāti seculari fideliū. Sic nec Innocentius voluit iurisdictōem secularis potestatis minuere vel turbare: vt in pnci. co. c. dr: Licet sibi conueniat de quolibet mortali iudicare in foro penitētiali: nō in foro ꝯtētioso de seculari: nisi in casu q̄ scꝫ peccans esset de iurisdictōne tpali eccl'e: aut quo ptās secularis esset negligēs in corrigendo: aut dum pctm̄ q̄dem notū est: ꝑsona vero ignota. Quō quādoqꝫ excōmunicat̃ quisqs ꝯmisit ꝯ furtum: lꝫ fur ignoret̃. Et alijs casibꝰ ad hoc reducibilibꝰ: vt supra dictum est. ¶ [illegible] Ad auctoritatē beati Pauli. j. ad Cor. vj. dr: ꝙ Aplus ꝓhibet fideles causas ꝯtra alios fideles agere coram infidelibꝰ iudicibꝰ: nō corā secularibꝰ fidelibꝰ. Neqꝫ tñ intendit ꝓhibere corinthios in oī casu apud infideles iudicari: neqꝫ ꝙ soli fideles debēt secularia iudicare. Sic eñ tam vbis q̄ꝫ factis cēt sibimetipsi ꝯtrarius. Sed illos solūmodo repꝛehendit: qui indiscrete maliciose ⁊ cū scādalo apud infideles ⁊ iniquos iudicari volebant. Nec facit ad ꝓpositū: q̄ꝛ nō repꝛhēdit iudiciū seculariū/ſ infideliū. Vñ dr: Secularia iudicia si habetis ꝯtēptibiles q̄ sunt in eccl'a illos ꝯstituite ad iudicādū. Cōtēptibiles illos nō estimo clericos fuisse: q̄ altiorē laicis gradū in eccl'a sortiunt̃. Hanc materiā late ⁊ ꝓfunde ꝓsequit̃ venerabilis Guil. Ockā in suo dyal. li. vj. ꝑtis pme. ⁊ ꝑte. iij. trac. ij. li. ij. Et tātū de illa materia.

Lectio. LXXVI. A

Ostenso q̄uo iniuriantibꝰ nobis dimittenda sunt debita: vt nostra quoqꝫ nob a deo dimittat̃: restat aliqua dubia breuit̃ dissoluenda. ¶ Primū: vtꝝ offensus teneat̃ offēdenti exteriores dilectōis effectus ⁊ signa exhibere: Et videt̃ ꝙ sic: nam offensus tenet̃ offendentē diligere: vt supra dictū est. Sꝫ dilectio vera nō ē sine opere: ſm illud beati Greg. in omē. iij. Amor dei ociosus esse nō pt: magna eñ opat̃ si est: aut si opari desinit/amor nō est. Unde ꝓbatio dilectōis exhibitio est opis. ¶ Itē nullꝰ dꝫ hēe simulatā dilectōem: ſm illō Aug. Simulata eqtas/duplex est iniqtas. Sed dilectio sine ope vera nō est/sed simulata. Vñ. j. Joā. iij. Nō diligamꝰ ligua ⁊ verbo/ſ ope ⁊ vitate. Hinc Mat. v. dr: Diligite inimicos vestros: ⁊ bñfacite his qui oderūt vos: et orate ꝓ ꝑsequētibꝰ ⁊ calūniantibꝰ vos: vt sitis filij patris vestri: qui solem suum oriri facit supra bonos ⁊ malos: ⁊ pluit supra iustos ⁊ iniustos. Ubi Christus affectōi addidit opus: ⁊ cum hoc exemplum celestis patris qd̄ imitari oportet. Et Exo. xxiij. Si occurreris boui inimici tui erranti reduc eum. Si videris asinum odientis te/iacētem sub onere: non ptransibis sed subleuabis cum eo. Ecce non tm̄ ꝓcepit dominus dilectōnem/sed etiam opus exterius. Item abnegare hmōi signa familiaritatis ⁊ sua beneficia/q̄dam vindicta est. Homo aūt tenet̃ nō vindicare vt dictum est. Et Ro. xij. ca. Non vosmetipsos defendentes charissimi/ sed date locum ire. Et Leui. xix. Non q̄ras vltionem: nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. Sed in oppositū est qd̄ dr Aug. ⁊ allegat magr̄ in. iij. disti. xxx. Magnū est erga eum qui tibi nihil mali fecit esse beniuolū ⁊ beneficū. Illud multo grādius ⁊ magnificētissime bonitatis est: vt tuum inimicū diligas: ⁊ ei qui tibi malū vult/⁊ si potest facit: tu semꝑ bonū velis/faciasqꝫ cū possis. Et sequitur: Tamen quia hoc tam magnum bonū tāte multitudinis nō est/quantā credimus exaudiri cū dicitur in oratōne: Dimitte nobis debita nostra sicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoribꝰ nostris. Proculdubio vba huiꝰ sponsionis implent̃: si homo q̄ nondum ita ꝓfecit vt etiā diligat inimicū: tamen quādo rogat̃ ab homine q̄ peccauit in eum/vt ei dimittat: dimittat ei ex corde: q̄ etiā sibi rogāti vult dimitti: cū orat ⁊ dr: Dimitte nobis debita nr̄a sicut ⁊ nos dimittimus debitoribꝰ nr̄is. Ubi videtur velle Augꝰ: ꝙ non tenet̃ quis dimittere inimico nō petēti. Si aūt remissionē inimicus petierit: iam nō est inimicus sed amicus: vt ibidē subdit Augꝰ. Item glo. Matt. v. dr: Benefacere inimicis ⁊ orare ꝓ eis/est cumulus ꝑfectionis. Ad illa aūt que ꝑfectōnis sunt/non omnes tenentur. ¶ B ad dubium dicendū post Scotū in. iij. dist. xxx. Quia dilectōis inimici ꝓceptū ē affirmatiuū. Et ideo magis obligat ne ꝯtrariū eius insit/q̄ꝫ ꝙ actus positiuꝰ circa inimicū eliciat̃. Naꝫ quo ad primū habet vim precepti negatiui: ideo obligat ꝓ semꝑ: Sed quo ad scḋm obligat ꝓ tpe ⁊ loco ⁊c. Vñ quo ad pmū obligat semꝑ ⁊ ꝓ semꝑ/ne inimicꝰ odiat̃: ⁊ ne q̄s nolit inimico suo eternā salutē ⁊ bona spūalia ad hanc ordināria. Non eñ stat cū dilectōe charitatiua nolle deus diligi ab alio/cuius amicitia nescit̃ ei displicere: ⁊ hoc condiligi/siue in rōne boni honesti scꝫ ꝓpter deuꝫ: siue in rōne boni ꝯmodi diligētis: qd̄ nolle cēt nolle inimico salutē. Et pari rōne non stat cum dilectione dei nolle inimico illa bona per que inducit̃ ac ꝓmouet̃ ad diligendū deū: ⁊ per hoc ad consequendū salutē. Cetera bona indifferentia possunt

qñq; nolle inimico: ꝑ quãto ea sunt ipeditiua ad bona spũalia: aut boni cõis ꝓponẽdi bono spũali: quõ etiã q̃libet sibiipsi põt illa nolle: et de hoc latius supra lectione. lxxiij. Sed quãtũ ad actũ positiuũ dr: ꝙ extra casum necessitatis nõ tenet̃ elicere actũ dilectionis etiã interioris circa inimicũ: q2 nec tenet̃ cogitare de inimico. In casu vero necessitatis: puta quo sine eo habere nõ posset necessaria sibi ad attingendũ ad dilectionẽ dei puta si est ignarus: ⁊ sine eius doctrina nõ posset ꝯuerti ad deũ ⁊ veritatis cognitionẽ: aut si est malus/ ⁊ sine ei⁹ correctione nõ posset ꝯuerti ad bonũ et similib;: tũc eñ tenet̃ aliq̃s nõ solũ velle bonũ finale inimico sicut cuilibet ꝓximo: sꝫ etiã bona necessaria ei ad ꝯsequendũ salutẽ: ⁊ nõ solũ velle volũtate interiore sed etiã ꝓsequẽdi volũtate efficaci ⁊ exteriori opatione: si adest facultas. Et idẽ de bonis exterioribus sine quib; nõ põt ꝯsequi vitam eternã. Vñ in extrema necessitate cõstituto tenet̃ ministrare alimẽta: ⁊ a ꝑiculo mortis eruere si põt dũ illa fuerint necessaria ad salutẽ. Vñ Prouer. xxv. Si esurit inimicus tuus ciba illũ: si sitit potũ da illi: intelligẽdũ est in necessitate. Extra aũt casum necessitatis non tenet̃ ad bñficia inimico exhibenda: sicut nec amico. ¶ C Ex illis sequunt̃ aliqua correlaria: quib; particulari⁹ patet solutio dubij moti. Primũ a cõibus orõnib; q̃ fiunt ꝑ ecclia inimicus excludi nõ debet. Patet nam q̃ sic excluderet: nollet ei bona salutaria: qđ est ꝯtra negatiuũ in h̃ ꝓcepto inclusum. In illa eñ orõne tenet̃ eã velle valere cuilibet: ⁊ bono ⁊ malo ad bonũ spũale: sicut esset malus stomachus: q̃ nollet sustentationẽ valere sustentationi manus. Ita nõ est bonũ mẽbrũ in ecclia qđ nollet bonũ actũ suũ ꝓ se et ꝓ tota ecclia dei: ⁊ ita oĩbus mẽbris ecclie valere ꝑ quãto deus illud acceptat ꝑ quãto põt sibi ⁊ alijs valere. Scđm correlariũ. Effectus ⁊ signa exteriora dilectiõis q̃ in cõi oĩbus exhibent̃: inimico negari non debent. Hoc probat btũs Tho. scđa scđe. q. xxv. art. ix. Quia effect⁹ ⁊ signa charitatis q̃ ex interiori dilectione ꝓcedũt: ꝓporcionari debẽt interiori dilectioni. Dilectio autẽ interior ad inimicũ in cõmuni: est de necessitate ꝓcepti absolute. In speciali aũt nõ absolute sed ꝯm ꝓparatiouẽ animi: et hoc ꝯm moderationẽ supra dictã. Sũt aũt quedã signa ⁊ bñficia dilectionis: q̃ exhibent̃ ꝓximis in cõmuni: vt cũ aliqđ bñficiũ impendit aliq̃s toti cõmunitati: ⁊ talia bñficia vel signa dilectionis inimicis exhibere est de necessitate salutis ⁊ ꝓcepti. Hoc eñ non exhibere inimicis ꝑtineret ad liuorẽ vindicte. Hec Tho. Ex illo videt̃ sequi ꝙ cõmunis salutatio q̃ oĩbus fidelib; occurrentib; opratur: inimicis occurrẽtibus non est subtrahẽda: nisi inimicus ex his deteriorari timeret̃. Et hoc fore estimo de necessitate salutis: si verisimiliter ꝓsumeret q̃s ꝑ hoc inimicũ suũ dño lucrari: aut scandalũ pusillorũ ex subtractione signorũ charitatis remouere. Qđ ex supra dictis de fraterna correptione ostendi potest. Tertium correlarium. Spiritualia familiaritatis signa ⁊ beneficij effectus: non tenet̃ quis impendere inimico: nisi ꝯm ꝓparationẽ animi: vt exhibeant̃ in casu necessitatis. Nam illa extra casum necessitatis exhiberi: pertinet ad ꝑfectionẽ charitatis tanq̃ op⁹ supererogationis. Patet quia illi effectus ꝓcedũt ex mera liberalitate ⁊ nõ ex ꝓcepti necessitate: etiã quo ad amicos: ergo multo min⁹ ad inimicos. Illa sunt de intentione Alexan. de ales. ꝑte. iij. q. lxvij. et Bonauen. in. iij. dist. xxx. Per hoc ad rationes ante oppositũ dicit̃ ꝙ omnes loquunt̃ in casu necessitatis. Nam dilectio operatur vbi est: nec est ociosa neq; ficta qua preparat̃ anim⁹ ad opus exterius non semper exhibendum/ sed dum oportet: hoc est in articulo necessitatis. Vel loquuntur q̃tum ad cõmunia beneficia charitatis/ ad quod facit exemplum patris celestis: qui facit solem suum oriri super bonos ⁊ malos ⁊c. Multa tamen spiritualia ⁊ gratuita bona infundit bonis que nõ infundit malis. Sic subtractio ꝯmuniũ beneficiorũ ꝑtinere posset ad vindictam non autem beneficiorũ particulariũ: que nonnũq̃ amicis subtrahunt̃. Ad rationes post oppositum. Ad illud beati Aug. dr/ ꝙ loquit̃ de dilectione affectiua ⁊ effectiua: nedum in tempore necessitatis/ sed etiam quotiens oportunitas occurrit Vnde ait: Ei qui tibi malum vult/ ⁊ si potest facit: tu sꝫ bonũ velis/ faciasq; cum possis. Et h̃ nõ est omniũ in charitate existẽtiũ: sꝫ tm̃ ꝑfectorũ. Similr ad glo. dr/ ꝙ bñfacere inimicis extra casuꝫ necessitatis ⁊ in beneficijs particularib; ꝑtinet ad cumulum ꝑfectõnis: non autem in casu necessitatis sed in beneficijs ꝯmunib;. Vel dicitur ꝙ est perfectio necessitatis siue necessaria ad salutem que cõsistit in obseruantia preceptorũ. (Et est ꝑfectio supererogatõis: que consistit in obseruatõne consiliorum cum preceptis.) Ad cumulũ ꝓme ꝑfectõnis ꝑtinet beneficentie effectus in necessarijs ad salutem ⁊ etiã in ꝯmunib;. In ꝑticularib; aũt bñfacere ꝑtinet ad cumulũ ꝑfectõis secũdo modo dicte

¶ C Secundũ dubiũ est: Vtrũ offendẽs alterũ tenet̃ petere veniã ab offenso vt sibi ignoscat: ⁊ in sui amicitiã resumat. Et videt̃ ꝙ sic: Per illđ saluatoris: Si offers munus tuũ ad altare: ⁊ recordatus fueris: quia frater tuus habet aliquid aduersum te: scꝫ quia eum lesisti: relinque ibi munus tuum ante altare ⁊ vade recõciliari prius fratri tuo: ⁊ tunc veniens offer munus tuũ. Ex quibus clare sed videt̃ ꝙ necessario ꝓcedat fratris recõciliatio: vt opus bonũ deo oblatũ/ placeat deo Quilibꝫ aũt tenet̃ offerre deo mun⁹ bone volũtatis: ꝯm illud Prouer. xxiij. Fili ꝓbe mihi cor tuũ Cor ponit̃ ꝓ volũtate: ergo tenet̃ recõciliari fratri quẽ lesit iniuste. In oppositũ illud esset ꝑiculosum: ⁊ vergere posset in ꝑiculum vite eius qui veniam peteret atq; fame. Vt si q̃s furto aliq̃d subtraxisset: si veniã ꝓ furto ꝯmisso peteret: posset offensus eũ accusare: ⁊ ad interitũ eius agere: ⁊ euꝫ

publice diffamare. Quilibet aũt tenet vitã suam sustentare z famã suã dum per hoc alius in fama nõ iniuste ledit celare ac ꝯseruare. ℭ F Ad hoc dubiũ videt sub distinctiõe respondendũ: qꝛ aut offensa est offenso nota simul cum offendẽte: aut offendẽs est incognitus. Si scdm: sic nõ tenet offendẽs vocalit z apte veniã petere ac recõciliari offenso sicut nõ est apte offensus. apte dico q̃tum ad ꝑsonã offendente q̃ sibi incognita est. Licet offensio sit nota. Sufficit eñ tunc offendẽti ad salutẽ: ꝙ doleat corde: ꝙ primũ iniuste z cõtra deum offendit. Illud quoqꝫ tẽpore oportuno velit cõfiteri: z omne damnũ illatũ ꝓximo qualecũqꝫ fuerit in aia corꝑe fama aut rebus fortune q̃tocius facultas aderit refundere modis possibilibꝫ z cõgruis. Frustra eñ offendẽs se publicaret offenso in periculũ vtriusqꝫ offensi: qꝛ ꝑ hoc ad indignationẽ z irã aut inuidiã accẽdi posset. Et sui offendẽtis/ fame scilꝫ z vite: vt argutũ est post oppositũ Et huic ꝯcordat glo. suꝑ textu allegato Si ergo offers. ſm lr̃am inquit hoc absurduꝫ est. Est ergo in interiore templo altare. i. fides: cui quodlibet mun⁹ id est psalmus/hymn⁹/oĩo z hmõi nisi sit innixũ/nõ est deo placitũ. Et ibi. i. cũ in corde qđ est templũ interi⁹ tale munus oblaturus es: si in mentem venerit ꝙ frater tuus habet aliqd aduersum te quẽ tu lesisti. Si eñ ipe te lesit: nõ ipse/ sed tu habes aduersus eum: nec tunc oꝑtet te veniam petere/sed dare: sicut vis tibi dimitti. Sequitur: vade nõ pedibꝫ sed animo humiliato te ꝓsternas in ꝯspectu illi⁹ cui oblaturus es. Et premisit/nõ eñ munus repellit scꝫ deus/sed charitatẽ ꝓximi q̃rit: sine qua nemo ad charitatẽ di ꝑuenit Prius charitate ꝓximo exoluat: q̃ munus suum deo placere oporteat. Ecce quõ tota recõciliatio ista fieri potest intus in corde offendentis coram deo. Si ṽo offendens notus est offenso/aut ẽ presens offenso aut non. Si non est p̃sens: nec eius p̃sentia ꝯmode hr̃i pt: sufficit recõciliatio interior/ q̃ dicta est. Si ṽo p̃ns fuerit: debꝫ etiã vocalr veniã ab eo petẽdo sibi recõciliari. Et h̃ vult etiam glo. allegata q̃ p̃missis addidit: vl' petẽdo veniã si p̃ns est. Idẽ vult Hugo cardinalis z Nico. de ly. suꝑ eodẽ textu dicẽs: Hoc scꝫ vade p̃us recõciliari zc. pt intelligi dupl'r. Uno mõ pedibꝫ corꝑis: z hoc debet fieri/si ꝯmode possit haberi fratris offensi p̃sentia. Si aũt non possit: sufficit ire ad euꝫ pedibꝫ mẽtis: qđ fit qñ hꝫ ꝓpositũ satisfaciendi loco z tempꝛe ꝯpetenti. Et hoc mõ vtit eccl'ia romana: q̃ reũ ꝯfitentẽ absoluit: z sibi satisfactõem leso fiendam imponit. Hec Lyra. Et ꝑ h̃ patꝫ solutio rõnum añ z post oppositũ inductaꝝ. ℭ G Tertiũ dubiũ. Utrũ q̃ odium seu rancorẽ in mente seruat ꝯtra ꝓximũ/dicẽdo orõnem dñicã/dicere debeat hanc q̃ntam ꝑticulã: dimitte nobis debita nostra sicut z nos di. debi. nr̃is. ℭ Rñdet ꝙ talis frustra petit quo ad se/peccati sui remissionẽ: q̃ nõ dimittit aliĩ: vt patꝫ ex ṽbis Christi supra allegat': immo nociua sibi videt hec petitio si ꝑ se illam porrigat patri celesti: ꝓ quanto mẽdacio inniti videt: dicens se dimittere suis debitoribꝫ: cum tamẽ ꝯtra eos odium seruet z rancorẽ. Pro quo satisfaciũt auctoritates suꝑ posite lec. lxxiii. Nec tñ ꝓpter hoc ab hac orõne debet abstinere ſꝫ sctũm Bonauen. quia ex hoc amplius peccatum suũ aggrauaret arcendo se ab illis saluberrimis petitoibus quas ipsemet dñs docuit z nos orare monuit. Unde orare eam debet in ꝑsona ecclesie. Et sic eam orãdo in ꝑsona ecclesie non mẽtit: qꝛ illa vt pia mater suis ꝑsecutoribꝫ z debitoribꝫ libẽter ignoscit: immo vt de⁹ ignoscat/fideliter orat dicens: Oremus ꝓ ꝑsequentibꝫ z calumniantibꝫ nos. Sed nec orando dñicã oratõnem hanc particulã: Sicut z nos dimittim⁹ debitoribꝫ nostris omittere debet. Grauius eñ peccaret si oratõem a Christo institutã z nob tráditã restringẽret/sincoparet aut q̃uo libet mutaret. Unde ꝯtra tales hr̃is Joã. chryſ. suꝑ Matth. ait: Multi nolẽtes dare veniam in se peccantibꝫ/refugiunt illaꝫ oratõem dicere. Et subdit: Stulti sunt: qꝛ qui nõ sic orat vt Christ⁹ docuit non est Christi discipulus. Nec etiam pater celestis libenter audit oratiõem quã filius non dictauit. Cognoscit eñ pater filij sui sensum z verba/nec suscipit que humana vsurpatio cogitauit: sed que Christi sapientia exposuit. Et abbas Isaac coll. ix. de eodẽ loquẽs ait. Jõ qꝫ si clemẽter volumus iudicari: nos quoqꝫ erga illos qui in nos deliquerũt/oportet esse clemẽtes Tantũ eñ remittet nobis q̃ntuꝫ nos remiserim⁹ eis qui nobis quacũqꝫ malignitate nocuerũt: qđ formidantes nõnulli. Cum in ecclesia hec oratio ab vniuersa plebe ꝯcinnit: hunc locũ tacite p̃termittũt: ne scꝫ semetip̃os obligare potius q̃ excusare/sua ꝓfessione iudicent. Non intelligentes ꝙ frustra cauillatõẽs has iudici oim̃ p̃tẽdere moliãtur: q̃ quẽadmodũ iudicatur⁹ sit /supplicibꝫ suis voluit demõstrare. Dum eñ erga nos nõ vult immitis atqꝫ inexorabilis inueniri: formã sui iudicij designauit: vt quẽadmoduꝫ nos ab illo iudicari cupim⁹: ita nr̃os frẽs si q̃d in nos deliquerint iudicemus: qꝛ iudiciũ sine misedia fiet ei qui non fecit misericordiã. Hec ibi. Necessariũ itaqꝫ est vnicuiqꝫ vt nõ retineat fraternũ odiũ: q̃tin⁹ hec dñica oĩo ad se sortiat effectũ: alioq̃n deo mentit di. Sicut z nos dimittim⁹ debito. nr̃is. ꝙ si induratus odiũ ſuare statuit z in eo ꝑtinaciter ꝑsistere z oratõem dñicã nõ mutet: nec in ꝑsona sua ſ; eccl'e eam dicat. Sic eñ lꝫ sibi inutilr oret/petẽdo peccati sui remissionem: quo ipe carere nõ vult: ſꝫ in eo ꝑmanere: tñ vitat pctm̃ mẽdacij dicẽdo: Sicut z nos dimittim⁹ debit. no. Qꝛ lꝫ ipe nõ dimittat eccl'a tñ in cui⁹ ꝑsona loquit debitoribꝫ suis/libẽter ignoscit: vt dictũ est. ℭ H Ex his oĩbus dicẽs hãc orõnem/ ex aĩo ita mẽtis affectum formet: Pater nr̃ clemẽtissime: q̃ es in celis dominatissima maiestate z in terris oĩbꝫ in tua ditione positis/ q̃ clauem habes Dauid: claudis z nemo aperit: aꝑis z nemo claudit. Sol⁹ q̃ppe pctã

dimittis: dimitte nob miseris debita nostra: oia
z singula: quibus venialiter criminaliterq3 q̃tidie
sup arenā maris ꝓpria z temeraria volūtate ma-
iestatē tuā offendimus. Dimitte inquā: z quantū
ad reatū culpe q̃ irā tuā ꝓuocauim⁹: z quo ad re-
atū pene quē te ꝓuocādo incidimus: nec soluere
possumus neq3 satisfacere. Auferat ḡ atq3 deleat
reatū oēm magna ac sufficiētissima vnigeniti tui
satis factio: sacrificiū scz vespertinū in cruce ꝓ oīm
pctis oblatū. Sic quoq3 insfexibilē iusticie tue ri-
gorem nimia tua charitas (qua sic mūdum dile-
xisti: vt filiū tuū vnigenitū dares in quo quoq3 vt
nobis parceres nō pepcisti: sed ꝓ nobis in mortē
tradidisti) tēperet: vt oīm debito cōpensato: nos
ꝑditos nr̄is pnie oꝑib9 ex q̃ rūdere non potētes
plene tibi recōaliet z gratiā restituat augmētatā
Et q2 tu pater: princeps pacis: domesticos tuos
pacificos ꝯcordes z vnanimes in domo tua que
est eccl̄ia: esse precipis: vt qui filij dei esse ceperint
in dei pace ꝑmaneāt: z quib9 spūs vnus est: vnus
sit z animus z sensus. Vñ z orādi hanc regulam
nob tradidisti: qua custodita oīo nostra repudiū
non pateret. Quatin9 sicut nobis debita nr̄a a te
dimitti volum9: ita z nos nr̄is debitorib9 dimit-
tamus. Oramus te p̄r n̄r largissime: da verā cor-
dibus nr̄is cū oīb9 pacē z dilectionē: vt ꝑ te z pro
pter te ne dū omnib9 iniurias nobis irrogātibus
iniurias ipsas dimittamus: vindictā nullā appe
tendo. Sed eos nō minus diligamus cūcta ad sa
lutē eis ꝓ futura ꝓ nostra facultate impēdēdo: be
neficiis trahēdo pcib9 iuuādo: Instruēdo exēplis
monitionib9 corripiēdo fraternis: debita cober-
tione resistēdo ausib9 eoꝝ malignis: q̃tin9 idipm
nobis a te misericorditer impēdat: quo dimissis
ante actis male pctis a futuris preseruari merea
mur criminib9/ z delictis. Dimitte q̃sum9 o pater
misericordie q̃ cōmisim9: quatinus spūsscī eru
ditiōe ꝑdocti: rubiginē inuidie charitatis igne cō
sumētes pctā nr̄a humiliter agnoscēdo/ z aliena
fideliter ignoscēdo sic vtraq3 lugeam9 tēporaliter
vt eterna ꝯsolatiōe pariter gaudeam9 Amen.

Lectio LXXVII A

Et ne nos inducas

in tentationē. ¶ Postq3 oratū est ꝓ
ablatione maximi mali: qd est culpe
reat9. In hac petitiōe sexta petit ab-
latio mediocris mali in maximū inducētis qd est
tētatio ad peccandū: q̃ est occasio recidiui lapsus.
Et quidē congrue z necessario p̄missę petitioni: q̃
nobis pctā dimitti postulauim9 hec sequēs de p̄-
seruatiōe in tētatione ad pctm̄ inducēte subnectit
qm̄ a deo vita nr̄a fragilitati mutabilitatiq3 sub
iecta est: vt nunq3 in eodē statu ꝑmaneat: fluctuet
q3 diuersaꝝ tentationū impulsib9 huc illucq3 agi
tata. Sunt eīm in hoc mari magno z spacioso re-
ptilia quoꝝ nō est numerus: z aialia pusilla cū
magnis .i. varia z multiplicia tētationū genera:
quib9 q̃si quibusdā funiculis z retib9 infirma aīa
quotidie queritur irretiri. Hinc recte petita debito
rū remissione optimo ordine ad te potētissimū p̄a
trē recurrim9: instāter petētes ꝑ humilē orationē
Ne nos inducas in tentationē: ne scz purgata do
mo nr̄a a pctōꝝ sordib9 rursus tētatiōe victi in ea
dē aut maiora recidiuātes: nouissima nr̄a fiāt pri
orib9 peiora. Vndiq3 eīm nob parant insidie: vn-
diq3 tela iaciunt. Insurgit cōtra nos caro: trahit
mūdus: insidiat diabol9: suggerit caro volupta-
tē: mūdus vanitatē: diabolus iniquitatē. Caro
mollia: mūdus inania: diabol9 mortifera. Caro
infestat ꝑ lasciua desideria: mūd9 ꝑ ꝓspa z aduer
sa: diabol9 ꝑ turpitudines z vitia. Quorsuz nos
vertim9 tētationū laqueos ad capiēdas aias in-
uenim9. Insidiant nobis hi nr̄i inimici z vndiq3
nos deijcere festinant. In esu z potu: in oꝑe z ver-
bo: in vigilia z somno: in cogitatu z delectatione
in diuitijs z paupꝑtate. In sciētia z humilitate in
ꝯtinentia z parcitate. In patiētia z rigore: z in oī
nobis materiā occurrēte. De q̃ btūs Bern̄. in de
miseria hoīs ita inq̄t. Inimici aiam meā circūde
derūt: corpus mūdus z diabolus. Corpus fuge-
re nō possum nec fugare: circūferre id necesse est:
qm̄ alligatū est mihi. Perimere nō licet: sustēta-
re cogor cū illud impinguo hostē aduersū me nu-
trio. Si eīm satis comedo et illud robustū fuerit
sanitas ei9 mihi aduersat. Mūdus vo circūcin-
xit me vndiq3: ac ꝑ q̄nq3 sensus corpis mei q̃si per
portas sagittis suis vulnerat me: et mors intrat
ꝑ fenestras meas. Respicit ocul9 z mētis sensum
auertit. Audit auris z intentionē cordis inflectit.
Odorat9 cogitationē bonā impedit. Os loquit
z fallit. Ardor libidinis parua occasiōe excitat: z
nisi subito respuat statim totū corpus occupat et
estuat: vrit z incendit. Primo carnē tactā titillat
Deinde mentē meā maculat turpi delectatiōe: ad
extremū ꝑ ꝯsensum prauitatis sibi mentē subiu-
gat. Porro diabol9 (quē videre nō valeo: et ideo
min9 cauere possum) ipse tetēdit arcū suū z in eo
parauit sagittas suas: vt sagittet me in auro z ar
gēto z in oībus his quib9 abutimur: cū illis ma-
le delectamur. His illaq̄amur. Nec solū laqueū
posuit/ sed z viscū. Viscus est amor possessionis:
affect9 cognitiōis: cupiditas honorꝫ: z voluptas
carnis: q̄bus aia inuiscat z irritet: ne pēnis contē
plationis ꝑ plateas supne syon discurrere possit.
Sagitte diaboli sunt: ira/ inuidia/ luxuria: z cete
ra vitia: quib9 aia vulnerat. Et quis est qui iacu-
la eius ignea possit extinguere? Prochdolor his
telis vulnerat sepe fidelis aia. Heu mihi misero
vndiq3 mihi bella: vndiq3 volāt tela: vndiq3 tēta-
mēta vndiq3 ꝑicula. Caro suggerit mollia: mūd9
vana: diabol9 amara. Quotiēs carnalis tētatio
mentē meā importune pulsat de cibo potu z som
no: ceterisq3 similib9 ad curā carnis ꝑtinentib9 ca
ro mihi loquit. Cū vo de ambitione seculi: de ia-
ctantia: de arrogātia cogitatio mala versat in cor
de de mūdo est. Qñ autē ad iram z animi amari-

tudinē ꝓuocoꝛ suggestio diabolica ē cui nō aliter quā ipsi diabolo resistendū est. Caro mea de luto est: ideo lutosas ꝛ volupruosas cogitatiōes ex illo habeo: vanas ꝛ curiosas de mundo amaras et maliciosas a diabolo. Isti tres inimici me impugnāt ꝛ ꝑsequunt: nūc occulte: nūc apte: semꝑ aūt maliciose. Considerātes igit ꝙ nō est pax in vita ista ꝗ plena est tētationibꝫ: ꝛ adeo plena vt nō immerito tentatio debeat appellari: videntesq3 defectū nostrū ꝛ viriū nraꝝ prauitatē: confugere nos docuit xp̄s ad patrē celestē: ꝛ petere: ne nos inducas in tētationē. ¶ B Et qm̄ sicut in ceteris ꝗ oramus nō sufficiat ad impetrādū qḋ petim⁹ solū verba fundere. Sed etiā ad obtinendū petita ꝑ viribus laborare. Ita ꝛ i hac sexta petitiōe cū dicim⁹ Et ne nos inducas in tētationē: etiā deo a quo petimus ꝑseruari collaborandū est sagaciter ꝛ industriose: ne decepti tētationibꝫ ꝑuertamur. Vñ necessariū est nobis tentationū modos ac tentantiū fraudes non ignorare. Pro quoꝝ aliq̄li aptione quattuoꝛ vidēda sunt. Primo qḋ noie tētationis accipit: ac de ei⁹ descriptiōe. Scḋo de tentationū generalibꝫ modis ꝛ eius diuisione. Tertio de spēcialibꝫ diaboli astutijs ꝛ tētationū fraude. Quarto de remedioꝝ inquisitiōe. Per que redeūtes ad textū: hui⁹ petitionis intellect⁹ clari⁹ aperiet. Additis quibusdā dubijs ꝓ fundamētalioꝛe dicēdoꝝ cognitione. ¶ Quantū ad primū aduertendū ꝙ tētare vt dicūt doc. circa dist. xxj. li. ij. Sententiarū nihil aliud est ꝗ̄ ꝓbare aliq̄d seu experimentū sumere vt aliq̄d de aliquo sciat. Vñ tētare fm Tho. pte. j. q. cxiiij. ar. ij. attribuit deo/ homini ꝛ diabolo ꝓprie. Attribuit etiā (ꝫ min⁹ ꝓprie) carni ꝛ mūdo. vñ Glo. Cassi. sup illud ps̄. xxv. Proba me dñe ꝛ tenta me. dicit/ Tentat deus vt erudiat: homo vt sciat: diabol⁹ vt seducat. Et de tentatione carnis ꝛ mūdi dr̄ Jaco. j. Unusquisq3 tentat a sua ꝯcupiscētia: abstractus ꝛ illectus. Con cupiscētia vtiq3 carnis vel oculoꝝ ꝗ simul ad car
I.Joã.2. nē ꝛ mūdū ꝑtinent. dicēte Joāne: Omne qḋ est in mūdo est ꝯcupiscētia carnis: vel ꝯcupiscētia oculoꝝ: vel supbia vite. Et sequit. Mundus transit ꝛ ꝯcupiscentia eius. Vñ sub hac generalitate pōt sic describi. Tentare est experimētalē noticiā alicui⁹ in se vel in alio causare: ꝑncipalr̄ vel occasionaliter. ¶ Dicit experimētalē noticiā: qꝛ fm Alex. de ales. par. ij. q. cxvij. Et scḋm Tho. parte. j. q. cxiiij. Tētare est experiri. Vñ noticia que ꝑ rōnē adquirit nō adquirit tentatione. ¶ Dicit alicui⁹ scꝫ nō taliter noti. Vñ sciēs aliq̄d per rationē vel fidē: nihilomin⁹ tentādo pōt illud scire ꝑ experientiā. ¶ Dicit in se: propter hoiem ꝛ demonē tentātem/ qui tentādo experimētalē noticiā ei⁹ de quo tentāt in se adquirūt. ¶ Dicitur vel in alio ꝓpter deū tentātē: qꝛ deus tentādo nō causat noticiā in se. Si quidē nihil de nouo cognoscit deus: qꝛ noticia dei incausabilis est ꝛ eterna: est em̄ immutabilis diuina essentia. Causat autē noticiā experimētalem in illo quē tentat vel in alijs quos scire facit de tētato qḋ nesciebāt. ¶ C Et fm hō intelligēda ē ois scriptura ꝗ de⁹ dr̄ tētare vt aliq̄d sciat nō ꝙ de nouo aliquid sciat qḋ nō nouit: vel nūc aduertat qḋ pri⁹ nō aduertit: cū oia immutabiliter eternalr̄ sciat antequā fiant ꝫ ꝙ aliq̄d tentatū: vel alios de tentato experimētaliter scire faciat. Sicut est illud Gen. xxij. Tentauit dñs Abraā. Et sequit. Nunc cognoui ꝙ timeas dñm. i. cognoscere te feci. Dicit principaliter ꝓpter deum hominē vel diabolū: ꝗ ex intētiōe cognoscēdi aliq̄d de aliquo in se vel in alio tentat. ¶ Dicit vel occasionaliter: ꝓpter carnē ꝗ tentare dicit: inq̄ntū cognosci pōt ꝑ carnē pulsantē: vel mundū aduersis repellentē: aut ꝓspis allicientē: qualis sit hō/ an virtute ꝯstans: an mobilis. Et talibꝫ carne scꝫ ꝛ mūdo frequēter vtit diabolus: tanq̄ instrumētis ad tētandū. Ex hoc patet ꝙ imediatus finis tentationis est sciētia experimētalis. Verū ꝙ ille finis vt plurimū ordinat in aliū finē bonū vel malū. Vñ vt dicit sctūs Bonauē. Qñq3 tentās intēdit ꝓbare vel approbare: aut ꝓbatū ostēdere. Hoc modo tentat de⁹: vt tentatū scire faciat ꝛ experimētalit cognoscere seipm. Sic dr̄ Deut. xiij. Tentat vos dñs deus vester: vt palā fiat vtrū diligatis eū an nō ex toto corde vr̄o. Et Sap. iij. Deus tentauit eos: ꝛ inuenit eos dignos se. Tanq̄ aurum in fornace ꝓbauit illos. Inuenit eos. i. inueniri ꝛ cognosci fecit illos a seipsis ꝛ alijs dignos se. Sic nōnunq̄ tentat mgr̄ discipulū in cōspectu alioꝝ de eo qḋ nouit discipulū scire: vt sic eius sciētia alijs fiat nota. Tentat etiā qñq3 hō se/ vel aliū: vt sciat quid in eo sit. j. Regū. xvij. de David dicit. Cepit tentare si armat⁹ posset incedere. Et. iij. Regū. x. Venit regina saba tētare Salomonē in enigmatibꝫ. Sic nōnulli tentāt dñm qui quasi incerti experiri volūt dei virtutē. Sic filij israel deū frequēter tētauerūt in deserto: vt dr̄ Numeri. xiiij. Tentauerūt me iam ꝑ decē vices. Contra quos dicit. Nō tentabis dñm deū tuum. Deut. vj. Tentans etiā qñq3 intēdit vt tentatū reprobū faciat ꝛ seducat. Sic tentat diabolus vt ad peccatū inducat. Sic dixit Pe. Actuū. v. Cur tentauit coꝛ tuū sathanas mentiri spūiscō ꝛ fraudari de ꝑcio agri. Etiā quādoq3 licet pulsans nō intendat: tamē ad eius pulsationē sequitur approbatio vel reprobatio hoīs. Sic caro tentat qꝛ ad eius titillationem ꝓbatur homo si resistit: aut reprobat si consentit. Sic dicit de carne Jaco. j. Unusquisq3 tentatur a sua concupiscentia abstractus ꝛ illectus. Et de mūdo habet ad Heb. xj. Lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt. Hec em̄ sancti a tyrannis hui⁹ seculi passi sunt. Et Sap. xiiij. Creature dei facte sunt in odiū ꝛ in tentationē anime hominū ꝛ in muscipulā pedibus insipientiū. ¶ D Quāuis aūt tentari sic indifferēter accipit in bono ꝛ malo: accipit tamen sepe tm̄ in malo. Sic accipit a beato Jaco. in sua. ca. j. Nemo cum tentatur dicat: qm̄ a deo tentatur. Et sequitur. Deus enim intentatoꝛ est maloꝛum: ipse aūt neminem tentat. Et il-

lo modo capiẽdo in malo tentationẽ definit Cas. Tentatio est assimilatio boni ad fallendũ. Et de tali tentatiõe hic loquimur. Nõ eñi petimus non induci in tentationẽ: nisi qñ tẽtamur ad malũ. Et sic accipiẽdo tentare est officiũ ꝓpriũ diaboli. Sicut dicit Glo. interli. j. Thes. iij. sup illud: ne forte tentet vos is q̃ tentat .i. sol⁹ diabolus cui⁹ officiũ est tentare. Nã ꝛ si hõ aliqñ sic tentat: hoc agit inq̃tũ est minister diaboli. Qd̃ vtinã diligẽter attẽderent q̃ verbis/ factis/ vestitu/ nutibꝫ ꝛ signis alios solicitãt ad turpia mala ꝛ pctã cui⁹ in hoc sunt ministri: cui⁹ vicariũ cognoscerentqꝫ se in hoc agere ꝛ gerere ꝓpriũ diaboli officiũ. Forsitan si nõ timore tñ pudore vilissime seruitutis retraherent ab opere ꝛ moribꝫ tam ꝑuersis. Sic etiã ad malũ tentat hõ ab obiecto delectabili vel tristabili: ꝓsente se vel in phãtasia: qd̃ trahit ꝛ mouet sensualitatẽ sibi naturaliter afficerã: et ꝑ sensualitatẽ allicit ipsam volũtatem ad cõsensum inordinatũ fruẽdi eo cõtra dictamẽ recte rõnis. Et ita tentãt hominẽ diuitie/ honores/ cetera obiecta delectabilia etiã qñqꝫ terribilia ad incurrendũ inordinatũ timorẽ. Licet hoc obiecta non intendãt. Sunt tñ diaboli instrumenta q̃ ꝑ hec intẽdit hoiem decipere ꝛ inducere ad peccandũ. ❡ E Quantũ ad secundũ: licet plurime ponant tẽtationũ spẽs ꝛ distinctiones a sctis q̃s collegit Alexã. de ales loco allegato ꝛ diffuse ꝓsequit: ꝛ fm diuersa causaꝝ genera: Sufficiat tñ hic tãgere eas q̃ sumunt a causa efficiẽte ꝛ formali: nã de fine iã dictũ est ꝙ q̃dã tẽtatio fiat nude ad experiẽdũ scientiã tẽtati: q̃ fit ꝑ q̃stiões ꝛ argumẽta ꝛ sophistrias. Alia ad ꝓbãdũ vitã ꝛ mores. Tertia ad seducẽdũ. De q̃ solũ in ꝓposito. ❡ Quantũ ğ ad causã efficientẽ ponit mgr in. ij. dist. xxj. duplicẽ tentationẽ exteriorẽ et interiorẽ. Exterior est qñ nobis exteri⁹ malũ sensibiliter suggerit ꝟbo vel signo vt ad pctĩ ꝯsensum tẽtatus inclinet. Que nihil aliud est q̃ ostẽsio alicui⁹ obiecti sensibilis a ꝟtute exteriore: et vt apphẽdẽs ad peccãdũ alliciat. Tẽtatio interior est motio hois ad pctĩ ꝯsensum: orta ab aliq̃ ꝟtute interiore siue sensibili exteriore: vt cũ ipsa orit ex imaginatiõe mẽoria aut virtute motiua. Et illa qñqꝫ fit ab hoste/ qñqꝫ a carne. Qñqꝫ eñi imaginatiua nr̃a mouet ab hoste mouẽte spẽs vel habit⁹ in memoria sensitiua vel itellectiua reseruatas ꝑ illas cognitiuã ad cogitatões ipuras blasphemas aut sordidas: vt affectiuã moueat ad ꝯsensum. A carne spũi ꝓpter fomit⁹ infectionẽ rebellãte: vũ q̃sdã bestiales mot⁹ ac illicitos in sensualitate excitat: ꝛ facile ad ꝯsensũ volũtatẽ inclinat. Et hec qñqꝫ fit a carne sola: qñqꝫ sil' ab hoste carnem mouẽte. Sicut dicit aplᷤs. Dat⁹ est mihi stimul⁹ carnis angel⁹ sathane vt me colophiset. ij. Cor. xij. Et fm h̃ non q̃libet hoim tẽtationes ꝛ pctã sunt a demone tanq̃ a causa directa ꝛ imediata: nec oia pctã cõmittunt diabolo imediate instigãte. Quippe multa fiunt a libero arbitrio ꝛ a carnis corruptione. Unde dicitur in Ecclesiasticis dogmat: lv. Non

oẽs cogitatiões nostre male a diabolo excitant/ sed aliquotiẽs ex arbitrij nostri motu emergunt. et Orige. Etiã si diabol⁹ nõ esset: hoies haberent appetitũ ciboꝝ et venereoꝝ. Circa que multa inordinatio cõting: t nisi per rationẽ talis appetit⁹ refrenet. Refrenare aũt ꝛ ordinare hmõi appetitum subiacet libero arbitrio. Quare ex sola arbitrij negligẽtia in refrenãdo sine speciali ꝛ imediata instigatione diaboli cõtingere põt pctm̃. Verũ tñ oẽ pctm̃ hois mediate vel immediate orit ex tentatione demonis. Ipse eñi instigauit ꝓmũ hominẽ ad peccandũ ex cui⁹ pctõ in toto genere humano secuta est q̃dã pronitas ad peccandũ. Etiã omne pctm̃ oritur ex tentatiõe aliqua. Nemo eñi ad malũ aspiciẽs opat. fm Diony. Omnis autẽ tentatio est a demone vel carne: ꝛ tentatio a carne etiã est a demone tanq̃ a mouẽte primo vel mediato. Quia tentatio carnis est ex eius corruptiõe: que orta est ex prima demonis tentatione. Et fm hoc itelligẽda est auctoritas bti Hiero. sup illud ps̃. Declina a malo ꝛ fac bonũ. Mala oia ex instinctu diaboli ꝓcedũt sicut bona ab istinctu dei. Ibi tñ (sicut) nõ dicit oimodã similitudinẽ: q: bona oia ꝓcedũt a deo imediate. Est eñi deus causa immediata oim positiuoꝝ effectuũ. Mala ꝟo ꝓcedunt ex instinctu diaboli nõ oia imediate ſ; quedã tm̃ mediate. Silr ꝛ Diony. c. iiij. de diuis no. Multitudo demonũ est causa omniũ maloꝝ sibi ꝛ alijs. Et illud Dam̃. Malicia ꝛ oẽs immũdicia a diabolo excogitate sunt. Et ad illã distinctionẽ etiã reducit illa: ꝙ oẽs tentatio est ab hoste vel a carne. Quia per tentationẽ ab hoste intelligitur oĩs tẽtatio exterior: illa eñi fit ab hoste q̃ exterioribꝫ vtitur sicut suis instrumẽtis. Non est tñ ita ꝓcisa sicut hor: q: mẽbra magis coincidũt: cũ etiã tentatio a carne nõnunq̃ ꝓcedit ab hoste carnẽ ac sensualitatẽ mouẽte vt dictũ est. ❡ F De diuisione tẽtationis q̃ sumit a causa formali: id ẽ a modo tentandi ꝯsequẽter aduertendũ: ꝙ oẽs tentatio tendẽs inducere ad peccatũ põt (a q̃cũqꝫ fiat) ad duos reduci modos: q: aut fit ꝑ blanda ꝛ cõcupiscabilia: aut ꝑ tristia ꝛ timẽda. Unde btũs Aug⁹. sup illud ps̃. lxxix. Incensa igni ꝛ suffossa ab increpatione vultus tui peribũt/ Dicit: Oĩa pctã due res faciũt in homie/ scꝫ cupiditas: id est amor inordinatus creatarũ rerũ ꝛ timor. Subdit. Et videre vtrũ põt esse pctã nisi aut cupiendo scꝫ delectabilia: aut timendo tristia scꝫ ꝛ aspa. Et ponit exemplũ. Uult aliqs vt dicas falsum testimoniũ: ꝛ forte ꝓ illo ꝓmittit mũera. Attẽdis deũ ꝛ dicis in anio tuo. Quid ꝓdest hoi si vniuersum mundũ lucret: anime sue detrimẽtum patiatur? Certe non abducor lucro vt perdam animã meã. Ideo ille tentans ꝯuertit se ad metum qui lucro proficere non potuit: ꝛ incipit minari damnũ expulsionem: cedes fortassis ꝛ mortem: vt si cupiditas nõ valuit: fortassis timor ille valebit vt pecces. Et infra. Que sunt pctã succensa igni: ꝛ que suffossa: Rñdet: que fecerat amor malus tanq̃

igne accenderat ⁊ que fecerat timor malus tanq̄
effoderat. Et de hoc Glosa sup eodē ps̄. ait: Incē
sa id est peccata: sed incensa sunt q̄ facit cupiditas
amens. Suffossa q̄ timor male iacēs. Et hec sunt
omnia peccata: q2 om̄ia sunt ꝓpter cupiditatē vel
timorē. Que nō capit cupiditas vincit timor. sic
econtra: amor dei ⁊ timor eius ducit ad omne bo
nū. Ut bene tibi sit times. Ne male tibi sit hage
in deo nō in seculo. Uterq3 amor incendit: vterq3
timor humiliat. De bono dicit. Fodiā circa illā ⁊
mittā stercora. Fossa significat piā humilitatē pe-
nitētis. Stercora viles sordes penitētie De igne
aūt boni amoris dicit. Ignē veni mittere in ter-
rā: ⁊ quid volo nisi vt ardeat. Hec glo. Licet autē
his duobꝫ modis tentatio agit nullus tn̄ timore
vincitur nisi amore capiat. Qui eīn timet dāna
iniuriam vel molestas: ideo timet: quia seip sum
amat: ⁊ quia se amat: ideo molestas sustinere de-
tractat. Idcirco omnis tentatio: siue fiat per blā-
da/siue per aduersa ⁊ aspera: finaliter vincit per
blanda et amabilia: nō que tentās offert: sed que
tentatus diligit ⁊ perdere timet. Si quidē paup
tatem nō timet neq3 exiliū aut mortē: nisi qui di-
uitias diligit patriā ⁊ vitā. Unde Aug⁹. Nemo
frangit aduersarū rerum molestia: qui prospera-
rū delectatione nō capit. ¶ G Si forte q̄ris
si duo eque intense ⁊ extense tentarent ad lapsum
ad pctm̄ idem: vnus per tristia ⁊ aspera: alter per
delectabilia ⁊ blanda. Cui illaꝝ tentationū esset
difficilius resistere. ¶ Respōdetur ꝙ quantū ad
multa pctā difficilius esset resistere tentationi per
blanda. Hac ꝯsideratione quia vexatio dat intel
lectū: ⁊ cōpellit vexatum auxiliū dei querere. Uo
luptas ⁊ blandicies excecat mentis oculū ⁊ obli-
uisci facit dei ⁊ beneficioꝝ suoꝝ. Iuxta illud Deu
tero. xxxij. Incrassat⁹ est dilectus ⁊ recalcitrauit.
Impinguat⁹ et dilatatus dereliquit deū factorē
suū: ⁊ oblitus est dn̄i creatoris sui. Et Tullius li
bro. j. de officijs dicit. In ꝓsperis precipue cauen
da sunt supbia/fastidium/arrogātia: et ne ꝓprio
vtamur consilio: ⁊ ne adulatoribꝫ de nobis creda
mus. Ista eīn vitia per ꝓspera hominē surripiūt
priusq3 homo aduertat. Ideo magis commēdat
Boe. li. ij. de conso. ps̄a. viij. fortunā aduersam q̄
prosperā: eo ꝙ illa sagax est ⁊ prouida: ista ceca et
sui semp ignara. ¶ H Fit autē vt supra tenta-
tio triplicit̄ s̄m Grego. in omel. sup illud Matt.
iiij. Ductus est Iesus in desertū: scʒ suggestione ⁊
delectatione/⁊ consensu. Suggestio fit ab extrin
sico scʒ diabolo vel hoie peruerso: aut delectabili
vel tristabili obiecto foris oblato: vel etiam inte-
rius imaginato: et totū illud genus tentationis
est extra tentatum: quādo nondum sentit concu-
piscentie motum ad cōcupiscendū huiusmodi de
foris oblatum ac suggestū. Quo genere tentatio
nis etiam diabolus christum tentauit/quia exte-
rius suasit illicita: sed intus in christi anima nul-
la oīno orta est male suasi concupiscentia. ¶ Se-
cundū genus tentationis est: quando per sugge-
stionem dicto modo factam sensualitas mouet:
⁊ iam in re illa de qua tentatur bestialiter delecta
tur: tunc delectatio iam intrat exteriorem homi-
nem. Quicquid eīn habemus in animo cōmune
cum bestijs: dicit ad exteriorem hominē pertine-
re s̄m beatū Augu. xij. de trinitate. c. j. Et hec ten
tatio adhuc non coinquinat hominē culpabiliter
nisi ꝓrumpat in interiorem hominem per consen
sum. Et tunc est tertium genus tētationis: quod
ꝓcedit vsq3 ad rationē ⁊ voluntatem que sunt ho-
minis interioris. Per primū ⁊ secundū tentatur
quidē homo. Sed per tertiū inducitur in tentati
onem. Nam tertia pertingit vsq3 ad rationis con
sensum quo consummatur in voluntate peccatū
⁊ quanto consensus huiusmodi est plenior ⁊ ma-
ior: tanto peccatum grauius. Et hec tria genera
figurata sunt in primi hominis tētatione: vbi ser
pens foris mulieri suggessit. Mulier cōdelectā-
do comedit: vir cōsentiendo peccatū consumma-
uit. Ut tangit magister dist. xxiiij. li. ij. post bea-
tum Augu. Licet non penitus conformet ad pre
dicta. Nam s̄m eum pro serpēte est sensualis mo-
tus anie. Pro muliere inferior portio rationis.
Pro viro superior. Inter hunc virum ⁊ hanc mu
lierem est velut quoddā spirituale cōiugiū natu-
ralisq3 contractus: quo superior rationis portio:
quasi vir preesse debet ⁊ dominari. Inferior vero
quasi mulier debet subesse ⁊ obedire. Et sicut in
cunctis animantibꝫ non est repertum homini ad
iutorium sibi simile: sed de illo est sumptū quod
ei formaretur in coniugium: ita in partibꝫ anime
quas habemus cum pecoribus cōmunes: nullū
mēti nostre simile est adiutorium. Sed ex illa ra-
tionali mēte qua subheremus intelligibili ⁊ incō
mutabili veritati: tanq̄ ductum ⁊ inferioribꝫ tra
ctandis gubernandisq3 deputatum est. Si ergo
per sensualitatē intelligimus potentiā sensitiuā:
cum suis obiectis mouentibus: pertinet ad tenta
tionem exteriorem illecebram suggerentem: quā
serpens significat. Inferior autem portio mulie-
ris nomine designata est que est pars rationis tē-
poralibus intendens ⁊ ea sensualitate ⁊ eius ob-
iectis immediate mobilis. Supior ꝟo qua cun-
cta s̄m regulas eternas iudicare habet tanq̄ vir
in homine dominari debet ac mulierē (inferiorē
anime portionem) regere. Sensualitatem quoq3
(quatinus suo subest imperio) ab illecebris cohi-
bere. Cum ergo sensualitas illecebram exteriorū
obiectorum aut male suggestionis apprehensio-
ne concepit: serpens mulieri id est inferiori ratio-
nis portioni suggerit. Que si mora fuerit sensui
condelectādo: iam etiam mulier cibum vetitum
gustauit. Quod si superior ratio in idē consentit.
Uir simul cum muliere cibum sumpsit: ⁊ peccatū
cōsumauit. De hoc ita magister ait: etiam in vno
quoq3 nostꝝ nihil aliud agitur cū ad pctm̄ quisq3
dilabitur: quā tunc actum est in illis tribus: ser-
pēte/muliere/⁊ viro. Nā primo fit suggestio ⁊ siue
per cogitationē: siue ꝑ sensus corporis: vel vidē-

do/vel tangendo/vel audiēdo/ vel gustando/vel
olfaciendo. Que suggestio cū facta fuerit/si cupi
ditas nostra nō moueat ad peccandū excludit ser
pētis astutia. Si autē mora fuerit: q̄si iā mulieri
persuasum erit. Si aliqñ rō viriliter etiā cōmotā
cupiditatē refrenat ꝛ compescit: qđ cū fit/nō labi-
mur in peccatū: sed cū aliquāta luctatiōe corona-
mur. Si aūt ratio cōsentiat: ꝛ ꝙ libido cōmoue-
rit faciēdū esse decernat: ab oīm beata vita tanq̄
de paradiso expellit homo. Iā eīm pctm imputat
etiā si nō subsequat factum qñ rea tenet in consen
sione ꝯsciētia. ¶ I Sed circa p̄dicta queri po
test: cuꝫ tentatio fit aliqñ a carne: qñqꝫ ab hoste q̄
difficili⁹ vincit: Respōdet magister dist. xxi. scđi
ꝙ quia tentatio a carne interi⁹ impugnās de no-
stro cōtra nos roborat: ideo difficili⁹ vincit. Qđ
intelligēdum est ꝑm scm̄ Bonauē. respectu eius-
dē peccati. s. carnalis. Unde si ad peccatū carnale
qs a ꝓpria carne (hoc est sensualitate) tentat mot⁹
bestiales vel ꝯcupiscētias sensuales excitante: vt
famem/sitim vel somnū ꝛc. ad cōsentiendū pecca
to. Alius ab hoste pctm̄ suggerēte sine sensu car-
nis: difficili⁹ ea vincit que est a carne ꝓpter cōiun
ctionē carnis ad spiritū: ex qua magis incuruat
Eph. 5. aīa carni naturalr inclinata: ꝑm illud Apli: Ne-
mo vnq̄ꝫ carnē suā odio habuit: ꝫ fouet ꝛ nutrit.
Itē ꝓpter carnis cōtinuā molestiā: cui cōtinue ad
heret: ꝛ q̄ tentare nō cessat. Si aūt fiat cōparatio
respectu diuersoꝝ peccatoꝝ: vt puta carnis tenta
tio intelligat respectu peccatoꝝ carnaliū: ꝛ tenta
tio hostis respectu spūaliū. Sic se habēt sicut ex-
cedentia ꝛ excessa. Quidā eīm hoīes magis proni
sunt ad peccata carnalia: puta ad peccata intēpe
rantie q̄ꝫ ad superbiā. Et his difficilius est resiste
re tētationi carnis q̄ꝫ hostis. Quidā ecōuerso ꝓ-
niores sunt ad peccata spūalia: puta superbiā: in-
uidiā q̄ꝫ carnalia: vt qui magis desiderant hono-
res q̄ꝫ voluptates. His difficili⁹ est vincere spiri-
tualia peccata q̄ꝫ carnalia. Si qs vo indifferens
fuerit ad vtrūqꝫ: ꝛ eque ꝓmptus q̄ꝫtū est de se ad
hec vel illa: illi certo respectu difficilius est vince-
re carnalia: et alio respectu difficilius est vincere
spiritualia. Carnalia quidē ꝓpter magis intrinse
cā ꝛ ꝯtinuā adherentiā: Spūalia ꝓpter maiorem
boni ꝑmissi apparentiā ꝛ latentiorē instigātis fal
laciā. Qui mlta vitia virtutis specie palliat. Trās
2. Cor. 11. figurat eīm se in angelū luc̄. Et licet hostis sit for
Job. 41. tior: ꝑm illud: Nō est ptās sup terrā que ei valeat
cōparari. Sic etiā callidior ꝛ occultior: ꝑm illud
Eph. 6. Apli: Nō est nobis colluctatio aduersus carnem
ꝛ sanguinē: sed aduersus principes ꝛ potestates:
aduersus mūdi rectores tenebraꝝ haꝝ ꝯtra spi-
ritualia nequitie in celestib⁹. Tamē nō ꝑmittit tē
tare ꝑm totā suā potentiā ꝛ astutiā/sed reprimit a
potestate diuina: q̄ nō permittit hoīem tentari vl
tra q̄ꝫ pōt: vt dicit. i. Cor. x. ¶ K Quātū ad
ter nū vt cognitis aliq̄ten⁹ tētatoris fraudib⁹ eas
cauti⁹ vincere valeam⁹: enumerāde sunt ꝛ aperi-
ende quedā speciales tētationū fraudes q̄b⁹ cete-
re innumere illi⁹ mille artificis insidie possint ca-
ueri. Annumerat aūt Guil. parisieñ. in tractatu
suo de virtutib⁹ septē tētationū fraudes q̄b⁹ q̄rit
hostis humane salutis aīas illaq̄are. Per q̄s nō
nunq̄ꝫ sapiētissimi ac fortissimi ꝓsternunt. Pria
est lōga et ꝑseuerās fatigatio ꝛ vexatio de aliquo
vitio: aut aliquib⁹ pctis. Per quā duo intēdit tē
tator. Primū est despatio de dei auxilio: vt tēta-
tus desperās se credat ad deū nō ꝑtinere. Scđm
est vt tentat⁹ credat se a deo penit⁹ derelictū: nec
de se curā aliq̄ esse deo. Cū eīm hō diu tentat ꝛ assi
due instāterqꝫ petit a tētatione liberari: nec tñ qđ
petit obtinet facile ad impulsuꝫ diaboli desperat
de dei adiutorio: putās se a deo nō curari ꝛ tradi-
tum obliuioni. Scđa astutia est extraneitas ten
tationis: ꝛ admirabilr rei enormitas de qua qs tē
tat: vt cū alios in talib⁹ insuetis tētationib⁹ tēta-
ri aut tētatos fuisse nō audiuit: se ad deū nō ꝑti-
nere: aut etiā veros christianos nō esse formidēt.
Et addit: ꝙ nōnulli ip̄m sup hac tentatiōe ꝯsule-
rint q̄ illā marie abhorrebant ex h̄ solo: ꝙ suspica
bant se solos istā tentationē pati: qui se ferme de
relictos ꝛ q̄si inauditis tētationis turpitudinib⁹
expositos vehemēter expauescebāt. Subdit: Ta
les ꝑfecto nō viderūt oppugnari castra fortissima
cōtra que nō solū cōsuete ac note machine paran
tur: sed oīa iaculoꝝ genera: quecūqꝫ immūda/q̄
cūqꝫ feda/quecūqꝫ venenata ꝛ noxia i ipsa iaculā
tur. Ita ꝛ in spūali pugna demonū: contra castrū
aīe nostre. Totis eīm ip̄e studijs ꝛ virib⁹ insidiat
nobis. Tota auiditate sanguinē nr̄m sitit. Qua-
propter nihil apud eū interest an stercus an lapi-
dem mēti nr̄e inijciat aut iaculo ꝯsueto aut incon
sueto oppugnet dūmodo ꝓsternat/dūmodo inter-
ficiat. Tertia astutia est: q̄ molit vt qs statū suū
in q̄ bene stat ꝛ secure viuit mutet: adinstar quō
fit strepitus ac tumultus in aqua: vt exeāt pisces
de suis receptaculis in quib⁹ tuto fuerāt cōstituti
quatin⁹ fugiētes incidāt in laqueos ꝛ retia pisca
toꝝ. Sic diabol⁹ bñ se habēntib⁹ in aliq̄ statu: vbi
sibi ad eos nō patet: aut saltē nō facile patet acces
sus: molit ꝓprijs suggestionib⁹ vel alienis: aliqñ
etiā terrorib⁹ vt se ad aliū statū vel locū trāsferāt.
Sciens eos in alijs locis aut statu min⁹ tutos ꝛ
ad cedendū tentationibus magis aptos. ¶ L
Quarta est qua hoīem ad maiora bona ꝛ sup vi-
res penitus exercitia inuitat ꝛ excitat: sicut qñqꝫ
cōtingit in ieiunijs et abstinētijs: vigilijs discipli
nis ac alijs religiosis exercitijs singularib⁹ inso
litis ꝛ incōsuetis. Inducit nōnunq̄ꝫ ad memoriā
maioꝝ exēpla sctoꝝ: factaqꝫ ꝛ opa: q̄ tñ illis ad
huc imꝑfectis ꝛ in virtutib⁹ defectuosis sūt peni
tus improportionata: ꝛ h̄ facit singulari sue mali
gnitatis studio: vt homines huiusmodi naturali
bus suis viribus ꝑ hoꝝ improportionatoꝝ indi-
scretionē exercitiorum destituentur: sic ꝙ destru-
cti sibi fiant inutiles et alijs onerosi: aut certi vt
totum bonum qđ ceperāt abijciant: ac reuerten-
tes ad vomitum fiant deteriores q̄ꝫ fuerāt. Si-

mile ponit de symeaꝝ captura: q̄s ꝑ calceos magnos ꝛ sotulares/ duꝫ venatores ipos imitari volentes/ sibi alligant: nec tñ eos portare/ aut in eis ambulare valent: a venatoribꝰ capiunt. Calciamenta in scriptura sanctoꝝ exempla signant: que sequi ꝛ portare non preualent homines imbecilles ꝛ in virtutibꝰ imꝑfecti. ¶ Quinta fraus ꝛ astutia/ q̄ sub pretextu boni suadet piculū. Et hmôi calliditatis sunt multe spẽs: vt dum sub pretextu pietatis ꝛ dādi elemosynas/ suadet adquiri diuitias. No
I. Ti. 6. uit eñ ipe malignus illud Apl̃i: Qui volūt di-
Eccli. 11 uites fieri incidūt in laqueos diaboli. Et illō: Fili mi si diues fueris/ non eris immunis a delicto. Similr̃ dū impugnat ꝑ aliqō vitiū/ suadet bonū oppositū: qō nouit esse maioris occasionē ruine: vt cum impugnat aliquē ꝑ luxuriā/ suadet ieiunium ꝛ abstinētiā: sciēs eū in iracūdiā/ acediā vel amētiā facile posse labi: qō ꝑ experientiā freqnt̃ accepit. ¶ Sexta astutia est: q̄ hoibꝰ vitia suadet sub pretextu virtutum: sicut sub pretextu ꝓuidētie suadet auariciā: sub pretextu misericordie remissionē indebitā: sub pretextu iustıcie crudelitatē: sub pretextu zeli rectitudinis immanissimū furorē. Talibꝰ igit̃ diabolꝰ velut fraudulētissimꝰ mercator vēdit fragmenta fictilia ꝓ lapidibꝰ ꝓciosis: vitꝝ viride ꝓ smaragdo: cuprum ꝓ auro: stannum ꝓ argento. ¶ M Et nō solū in istis vitijs/ ꝫ in oibꝰ alijs est q̄dam vmbratica species ꝛ fallax imago virtutis: qbꝰ se querūt/ ne agnoscant̃ colorare: qn potius se diuos mores imitari: vt late deducit Augu. lib. ij. ꝯfes. vbi ad deū loquēs ait: Nā ꝛ supbia celsitudinē imitat̃/ cū tu sis vnꝰ sup oia excelsus. Et ambitio qd/ nisi honores q̄rit ꝛ glām: cum tu sis ꝑ cunctis honorādus vnꝰ ꝛ gl̃iosus in eternū. Et seuitia potestatū timeri vult. Quis aūt timēdus nisi vnꝰ deus: cuius ptāti eripi aut subtrahi qd pōt: qñ vel vbi aut quo vel a quo ꝑt. Et blandicie lasciuientiū amari volūt: ꝫ neqꝫ blandiꝰ est aliqd tua charitate: nec amat̃ qcq̄ȝ salubriꝰ q̄ȝ illa ꝑ cūctis formosa ꝛ luminosa v̄itas tua. Et curiositas affectare videt̃ studiū sciē: cū tu oia summe noueris. Ignorātia q̄ꝫ ipa atqꝫ stulticia simplicitatis ꝛ innocētie noie tegit̃: qꝛ te simpliciꝰ q̄c. ꝫ nō reperit̃. Quid aūt te innocētiꝰ/ q̄m quidē oꝑa tua malis inimica sunt. Et ignauia q̄si quierē appetit: q̄ vo quies certa ꝓter dñm. Luxuria satietatē atqꝫ abūdantiā se cupit vocari: tu aūt es plenitudo ꝛ indeficiens copia incorruptibilis suauitatꝭ. Effusio liberalitatis obtēdit vmbrā: ꝫ bonoꝝ oim largitor effluētissimꝰ tu es. Auaricia multa possidere vult: ꝛ tu possides oia. Inuidia de excellentia litigat: qd te excellentiꝰ. Ira vindictā q̄rit: q̄s te iustiꝰ qs vindicat. Timor insolita ꝛ repentina exhorrescit rebꝰ que amant̃ aduersaria: dū ꝓcauet securitati: tibi eñ qd insolitū: qd repentinū: aut quis a te separat quos diligis: aut vbi/ nisi apud te summa securitas. Tristicia rebus amissis cōtabescit/ qbus se oblectat cupiditas: quia ita sibi nollet/ sicut tibi offerri nihil potest. Ita fornicatur anima abs te: ꝛ querit extra te ea que pura et liquida nō inuenit/ nisi cū redit ad te: sed etiam te imitando/ indicat creatorē te esse omnis nature: ꝛ ideo non est quo a te oino recedat. Hec Augusti. Propterea veritas virtutum ꝛ puritas diligenter inuestiganda est: vt fallacia diabolica possit in talibꝰ melius ab hominibꝰ depꝑhendi. Propter qō
dr̃ veritas: Suadeo tibi a me emere auꝝ ꝓbatuꝫ Apoca. 3.
ignitū, vt locuples fias. Et vulgariter dr̃: Non omne qō fulget est auꝝ. Et Aristoteles in Elēcis Auricalcea ꝛ felle tincta vident̃ aurea: cum lōge aliud sint. In huiusmodi igit̃ fidelibꝰ recurrendū est ad vnctōem sancti spūs: que de omnibꝰ docet. j. Joan. ij. Hinc frequenter orat eccl̃ia: Ueritas tua quesumus dñe semꝑ maneat in cordibꝰ nr̃is: ꝛ omnis inimici falsitas destruat̃. ¶ N Se-prima diaboli astutia ꝛ omniū ꝑiculosissima ē ipsa pax: id est cessatio a perceptibilibꝰ tentationibꝰ quam pacem multi imperitoꝝ affectant ꝛ vehementer ꝯcupiscūt. Sed hec adeo ꝑniciosa est, vt de ea sanctoꝝ ecclesia dicat: In pace amaritudo mea amarissima. Et enumerat doctor ille quatuor mala que ad talem pacē ꝯsequunt̃. Primū est fatua securitas qua negligit̃ dei timor/ q̄ ē electorum vigilantissimꝰ simul ꝛ fidelissimꝰ custos. De quo Eccl. xxvij. dr̃: Nisi instāter te tenueris in timore dei/ cito subuertet̃ domus tua: id est conscientia. Et Prouer. xiiij. dr̃: Timor dñi fons vite/ vt declinet a ruina mortis. Illa ergo pax arefacit fontem vite: que arefactio quāta sit impugnatio: quis non videat. Hec eñ securitas facit nos seorsum a cura ꝛ sollicitudine custodienda ꝛ per hoc exponit nos hostibꝰ totos incautos. Ideo nō cessat versutus ille tentare: vt cum qs estimat se secuꝝ/ negligat se tueri: quatenus quos sic ꝑ quietem securos reddiderat, repente rediens facilꝰ inopinatus irrūpat. ¶ Secundū malū est desidia/ pigricia siue ignauia: Quia hūana tarditas ad proba oꝑa tentatōnum stimulis excitat̃: iuxta illud Ps. Multiplicate sunt infirmitates eoruꝫ postea accelerauerūt. Desidia eñ q̄si diaboli dormitoriū: humanaꝝ mentiū vires turpissima rubigine ꝯsumit: que ꝯtinuo deberēt exercitio splendescere: quēadmodū ferri exercitiū ipm splēdescere facit/ ad similitudinē argentei nitoris. Nā cum exercet̃/ candet: ꝛ cum quiescit/ rubigo turpis adgignit̃. ¶ Tertiū malū est ignorātia sui ꝛ ꝓprioꝝ defectuū: ad quam sequit̃ elatio: quia eo ipo q̄ non tentamur/ credimus nos fortissimos: ꝛ tam sanctos vel sic angeloꝝ custodia vallatos: vt nos diabolus non audeat impugnare. Qua credulitate nihil stultius est: qꝛ dum nō putamꝰ, in foribꝰ adest: querēs euertere totam conscientie domuꝫ. ¶ Quartū malū est fraternꝰ ꝯtemptus: quia facile qui hmôi pacē in se sentiūt/ ac diutiꝰ in se senserūt/ despicere eos solēt q̄ grauiter tētant̃: dicētes hmôi horrēdas tentatōes cadere nō debere i christianū hoiem: ꝛ q̄ vilissimꝰ est qui talia cogitat: aut cui tales cogitationes immittunt̃. Immo te

les aliquādo ita puros se existimant: ꝙ nec aliīs miserandū q̄ grauib' agitant̄ tētationū insidiīs esse impꝯssime putant. Indignant̄ q̄z bis q̄bus cōpari deberent: qḋ false iusticie certum signū est ſm beatū Grego. in omel. ¶ Iste sunt septē astutie siue fallacie generales q̄bus diabolus vt frequēter vtit̄ in tentādo hoīes: vt ipos i sue dānationis laqueū ꝑtrabat. ¶ O Plures deniq̄z tentationū modos enūerat clarissim' doc. Joā. Gerson: olim Parisieñ. cancellari' in scripto sup magnificat tract. viij. tractās hunc versiculū: Deposuit potētes de sede. Addidit ꝛ alios. lxi. fraudiū

modos
aliū que
cto. Et q
bis anno
abolus:
deponer
lentis ce
na salub
lose imp
meris.
rē sub v
qui se n
humilis
ris. Det
lata pac
Detesta
cat: ꝛ a
vocaba
nequā i
ꝑpetrar
velle vel
nes: qñ
cas sanc
est supfl
ꝓma ma
nis. Cu
mines i
gerit qu
nales cr
dānand
care nō p
qḋ inde
uersis/ si
lo decore

feret̄? Cur acceptio gloria ꝑ reperit̄ apud ipsum? Cur nō citi' venit ad hoīes redimēdos. Cur tot absq̄z baptismo innocētes: tot in insulis sine lege viuētes: tot qui saluarent̄ si bonis doctrinis ꝛ societatib' instruerent̄ perire ꝑmittit ꝛ ꝑmisit. Scit nequā iste ꝙ perscrutator maiestatis opprimet̄ a gloria. Scit hoīem ꝓhibitū: ne in plurib' dei opi bus fuerit curiosus. Culpat hipocrisim: ſ vt homines absq̄z honestatis velo ꝑpetrēt mala. Laudat simplicē cū sancta verecundia: quatenus hipocrises fictiōis introducat. Culpat inuidiā ꝛ benignitatē laudat: ſ vt malignitas improba nocē tiū foueatur. Culpat ecōtrario iniquitates aliorū vt personale odiū cōtra fraternā charitatē suscitetur. Culpat iratos: i. e. vt zelū sctm̄ abiīciat. Laudat zelum sanctū: quo ꝓceps ira furiat. Laudat quietē sanctā: sed vt in sterquiliniū corporis inertie deiīciat. Ostēdit odibilem auariciā: ꝛ ꝙ nihil nequius q̄z amare pecuniā sed vt ꝓdigalitatē consumptione oīm cū rapinis introducat. Pulchrā ꝛ amabilē dicit frugalitatē: vt tenacitati locū paret. Ostēdit quātas gignit infirmitates gula: sed vt periculosiorē saturitatē capit' et corpis absq̄z remedio operet̄. Laudat oīa sana esse sanis: ꝛ nihil esse reiiciendū qḋ cū gratiarū actione accipit̄: vt a cēperātia fallax abducat. Ostendit q̄z feda sit luxuria q̄z vilis nec honore digna: vt ꝯiugiorū iura ꝯtaminet. Laudat ꝓlificationē: imo iubet ꝑ illud Crescite ꝛ multiplicamini: quatin' cōcubinatū licere demōstret. Ostēdit nō esse iurandū. Sit inquit sermo vester: est est: non nō: vt detestet̄ omne iuramentū. Dicit ex aduerso: qui bene iurat bene credit: vt periuria aut blasphemias diuini nois multiplicet. Circuit iste sathan ꝛ terrā ꝑambulat vt circūstantias oīm consideret. Quis/ quid/ vbi quib' auxiliis: cur/ quō/ quādo. Tēdit laqueos in qs impellat multos valde: vt si fuerit aliquis ab vno liberat' cadat in alterū. Itaq̄z considerat dū circuit ꝛ obseruat volentes placere deo. ¶ P

Uidet aptū aliquē ad religionis ingressum: impellit ad oppositū sic illudēs. Cur ciuilē vis deserere ꝯuersationē: qm̄ homo natura ciuile aial est. Hoīes hoīm gratia facti sunt: vt se mutuo iuuēt sibi mutuo seruāt. ve soli. Cur nō poteris sub habitu seculari salutē tuā opari? Sub vno abbate christo gaudeas lege libertatis quā tibi dedit de' ꝛ emit christ'. Quid pulchri' quid eligibilius libertate. Cur tot ꝛ tales vis subire obseruatiōes: ꝛ vota sup te inducere: qui nō sufficis ad precepta seruāda. Quid sunt oblationes tot nisi laquei ad totidē trāsgressiones. Uideas ne illaqueat' verbis oris tui cadas. Displicet eñ deo stulta ꝛ infidelis ꝓmissio. Ecce quot ꝛ quales in religione defecerūt: quot ceciderūt: q̄t apostate retro abierūt Cur nō vis talentū tibi creditum in his ꝛ in aliis gratiis multiplicare. Ut q̄d ꝑditio hec esset in religionis ingressu siue in solitudine? Celat ꝑditus ille laqueos in seculo. Fit iste qui saluand' fuerat in religione: ꝑditus in seculari ꝯuersatione. Fit secularis: cōiungit̄ vxori. Heu quos illic laqueos tribulationū nō inuenit? nascūtur filii. Alia cura si ꝓcax vxor: genere magnifica: si sterilis: si feda: si lubrica: q̄le suppliciū. Fit de milicia aut curialium nūero: quot illic curis inuoluit̄. Primit' erit dulcis inexꝑto cultura dulcis amici: exꝑtus metuet: inuidiā nō tolerabit. Fit oportet assentator ad omnia: fit miser/ dormiēs/ vigilās/ comedēs ꝛc. ad alterius arbitrium. Fit causidicus aut practicus in phisica. Fraudes mille sparguntur in practicatione. Dum querit diues fieri incidit in desideria multa ꝛ laqueos quibus mergitur in interitum. Fit beatificatus in ecclesia ꝛ celebs: cauen.

sic deū offendant: fidē ꝑsequent᷑ ⁊ impugnent: sacramētis insultent: sacrilegia cōmittāt: ⁊ similia: sub certis penis rōnabilib᷒ prohibere. Licet hmōi eoꝝ statuta nō se extēdant / nisi ad suos subditos laicos / nō ad clericos. Neq̄ hmōi penis sic ꝑ eos statutis: pñt ꝑsonas a sua iurisdictiōe exemptas castigare: possunt tñ licite sibi subiectos / statutis penis cohibere. Et ſm hoc oēs auctoritates exponēde sunt: que vident᷑ a laicis tollere auctoritatē se quouis mō intromittēdo de spūalib᷒ ⁊ ecclesiasticis: scꝫ ꝓmo mō de eis ordinādo ⁊c̄. nō secundo mō. Quis em̄ papa nō cōmendaret legē imperatoris: statuētis summū pontificē nōn deberi in suo regimine ꝑturbari: nullū laicū res ecclesiasticas cōtingere: aut ecclīas spoliare ⁊c̄. Et ꝑ h̄ correctio pctōꝝ: sine tñ impedimēto ecclīastice iurisdictiōis: q̄tū ad pctōres laicos in foro cōtentioso pōt ptāti laicali ꝯuenire. ¶ Q Ad tertiā q̄ arguit de criminib᷒ ecclīasticis: ꝙ nō ꝑtinet ad iudicem secularē. Dicēdū ꝙ crimē diuersimode dicit᷑ ecclīasticū ⁊ seculare. Qñq̄ rōne ꝑsone cōmittentis: q: ecclīastica vel secularis. Uel rōne cognitionis: q: ei᷒ cognitio tm̄ spectat ad clericos i sacris litteris eruditos: vt crimina in sacramēta matrimonij ac cetera cōmissa. Uel rōne obiecti: q: immediate in deū / sacramēta / vel res ecclīe admissum / vt heresis / blasphemia / sacrilegiū. Uel rōne punitionis seu pene infligēde. Secūdū q̄ꝝ diuersitatē modoꝝ idē pctm̄ pōt nūc dici ecclesiasticū: nūc seculare. Et ꝑ h̄ vario mō rñdendū erit. Tñ quātū nūc sufficit: dr ꝙ crimē ecclesiasticū primis duob᷒ modis regularit᷑ ⁊ ꝓncipalr̄ nō spectat ad potestates seculares. Licet in casu etiā vtroq̄ mō ad laicos possit spectare crimē ecclesiasticū: vt dū clerici in eoꝝ punitiōe essent negligētes: aut etiā maliciose errarēt i iacturā fidei: vt si manifestā heresim fouerēt. Crimē ṽo ecclesiasticū tertio ⁊ q̄rto modis etiā ad ptātē secularē ꝑtinet. Possunt em̄ laici punire in suis subditis crimina in deū cōmissa ⁊ in res ecclesiasticas. In oī em̄ secta reges etiā distincti a sacerdotib᷒ punierūt illa crimina q̄ putauerunt in deū vel deos suos: ⁊ ꝯtra religionē suā cōmissa: vt supra habitū est. Sic christiani principes licite puniūt ⁊ occidiūt occisores sacerdotū: fures reꝝ ecclesiasticaꝝ: incēdiarios ecclīaꝝ: effusores sacramēti eucharistie: ⁊ vasoꝝ ei᷒ raptores etiā nō reqsiti ad h̄ ꝑ ecclīe platos. Jō multo magis ⁊ puniūt crimina in deum cōmissa / q̄ꝫ in sacerdotes ⁊ res ecclīasticas: teste btō Aug. xxiij. q. v. Si ꝓpterea. Si ꝓpterea (inqt) ꝑsecutor nō fuit nabuchodonosor rex q: scel᷒ in sctm̄ cōmissum vindicauit iustissime: quō vindicandū est a regib᷒ / ꝙ christi sacramēta exufflant᷑? Si ꝓphete mēbra q: in periculū missa sūt sic vindicari meruerunt: nō ergo vniuersaliter cause ecclesiastice: vt puta causa fidei ⁊ dei ad seculares ptātes nō ꝑtinēt. Sicut ⁊ defensio fidei nō ad solos clericos ꝑtinet ꝫ ad oēs fideles. Nō em̄ clericoꝝ est tm̄ deus: immo etiā deus est ⁊ laicoꝝ: sicut fides equa est laicoꝝ ⁊ clericoꝝ. Alioqn laici nec fidē defendere tenerent᷑: nec fidē ꝑsequentes opprimere. ¶ Item si iudex secularis sibi subditos pro crimine heresis (qđ ecclesiasticū est: q: immediate in deum ⁊ fidē catholicā) punire non posset: nec in causa illa eos iudicare: quō pater filiū ꝑ crimine heresis cohercere posset. Neq̄ etiā iudex laicus clericū ab ecclesia ꝑ heresi cōdemnatū ⁊ suo foro traditū iudicare posset. ¶ Neq̄ vt quidā dicere volunt: Judex secularis in tali casu est merus executor sentētie iudicis ecclesiastici. Quia sic nō posset ei infligere nisi penā ab ecclesiastico iudice taxatā. Qđ fallū est: q: punit eum ſm leges suas infligēdo penam mortis ꝑ seculares leges taxatā. Sicut ergo facit in clerico sue curie tradito: nō min᷒ facere pōt de laico heretico sibi a iudice ecclesiastico non tradito. Quia laicus nō minus est semꝑ de forō suo q̄ꝫ clericus priuilegijs clericalib᷒ exutus: ⁊ ꝑ hoc suo foro relictus. Et cōtra hanc solutionē nō militat canon Nicolai pape allegat᷒: neq̄ hti Stephani: q: imperator corrigēdo crimina queq̄ in suis subditis limites sue administratiōis nō exit: nec rebus diuinis aut ecclesiasticis ordinādis vel disponēdis: sed defendēdis ⁊ iniurias vindicandis se implicat. Sicut nec pater filium: aut maritus coniugē ꝑ talib᷒ emendādo in leges ecclesiasticas impingūt. ¶ R Ad quartā per idē dr ꝙ ad distinctas potestates spectāt cause distincte: non q̄tū ad oīa / ꝫ q̄tū ad aliqua. Nā eadē causa spectat ad diuersas potestates: vt sup̄ patuit de causa heresis: q̄ ꝑtinet ad iudiciū ecclesiasticū: q̄tum ad cognitionē qua aliqs iudicat᷑ heretic᷒ ſm communē ꝯsuetudinē: ⁊ tñ q̄tum ad punitionē exterminantē nō spectat ad ptātē ecclesiasticā: ꝫ dūtaxat secularē. ¶ Preterea distincte ptātes pñt de eadē causa iudicare. Sicut ptās ecclesiastice iudicat᷑ causas seculares ꝓpter negligētiam iudicū seculariū. Sic etiā ptās secularis facere posset in causa ecclīastica dū negligētia clericorū in graue ꝓiudiciū fidei vergeret. ¶ Ad q̄ntā: verū est qñ ꝑ se quis iudicat: ⁊ ꝑ alios veritatē discernere sufficiētes. Alioqn necesse foret papā esse peritissimū theologū ⁊ canonistā: immo ⁊ legistā: cū ad ipsū oēs cause in casu sunt referēde. Silr̄ ⁊ epi: cuius oppositū frequenter videm᷒. ¶ Itē pñt laici etiā esse vtriusq̄ iuris periti sicut clerici. Possunt denīq̄ vti iurisperitoꝝ cōsilio. Sicut in secularib᷒ iudicijs frequēter cōtingit: dū monetarij ac ceteri artifices contēdunt de aliquo suas artes cōtingente: quaꝝ periciā iudex ipse nō habet: ⁊ peritorū in illis artib᷒ cōsilio ⁊ dictamini acqēscere cogit. ¶ Qđ addit᷑ / ꝙ cōmissum est sacerdotib᷒ discernere inter leprā ⁊ nō leprā: verū est generaliter / ⁊ maxime in dubijs: qñ scꝫ dubitari potest de aliquo an sit pctm̄ vel ne. Dum ṽo manifestū est aetū aliquē esse pctm̄: nō solū sacerdotib᷒ / sed omī qñq̄ populo cōmissa est punitio / etiā respectu ei᷒ qui dormit in sinu suo. Ut habetur Deutro. xiij. Unde ⁊ si cognitio inter leprā et nō lepram gene-

raliter cõmissa sit solis sacerdotibꝫ: nõ tñ punitio
pctõꝝ iã cognitoꝝ solis clericis cõmissa est. Pa-
tet de heretico p clericos cõuicto. ¶ Per hoc eti
am ad tertiũ dr ꝙ cõtingit diuersos iudices in ea-
dẽ vel simili causa vti diuersis legibꝫ: ꝛ vnũ iudi-
cẽ obligari ad iudicandũ ſm aliqs leges: ſm qs
nõ tenet alius iudex iudicare: vt patet de vno iu-
dice in gallia: ꝛ de alio in germania. Sic ꝛ iudi-
ces ecclastici iudicãt legibꝫ suis ꝛ nõ imperialibꝫ
ꝛ seculares iudicãt ſm leges imperiales ac nõ ec-
clesiasticas: ꝛ hoc qñ leges sibi non sunt ꝯtrarie:
nec vna est alterius impeditiua/ sed simul se cõpa
tiunt. Et sicut crimina possunt puniri ſm leges
canonicas simul ꝛ ciuiles: sicut hereticus pcellit
ex cõicatione per canones: ꝛ simul vltimo suppli
cio p leges/ q̃ pene simul stant: sic icẽdiarius ec-
cleſiarũ. Sic pſbytericida: ꝛ de multis aliјs ita
põt iudicari ſm diuersas leges. ¶ S Ad vl-
timũ iã respõsum est. Nã esto ꝙ imparores chri-
stiani nõ haberẽt aliã potestatẽ q̃ȝ imparores gẽti
les quibꝫ successerũt: qȯ tamẽ verũ nõ est: qm̃ ad
aliqd tenet vt imparor christianus ad qȯ nõ tene
bat vt imparor successor gẽtilis. Tenet eñ nunc
regere imperiũ ſm legẽ christi: ad qȯ nõ tenebat
cesar Julius añ christi aduẽtũ. Sed posito ꝙ isti
nõ haberẽt aliã potestatẽ q̃ȝ illi patuit/ ꝙ illi ma-
gno zelo vindicauerũt deoꝝ suoꝝ iniurias: licet
in hoc peccauerũt ꝙ falsos deos p vero deo co-
luerũt. Spectabat aũt ad eos: non inquãtũ im-
paratores pagani: sed inq̃tũ imparatores huma-
ni colere deũ: ꝛ derelinquere idola: qꝛ homines.
Dis eñ hõ ait Grego. in moral. §. ij. eo ipo ꝙ hõ
suum intelligere debet auctorẽ: cui tanto magis
seruiat: quãto se de seipo nihil esse cognoscit. Ad
hoc data est lex: addita sunt pcepta: nõ solũ fide-
liũ siue sub lege viuentiũ: sed etiã eorũ q̃ sub lege
nõ fuerũt: id est gentiliũ legẽ scriptã hõ habẽtiũ.
Quia vo imparatores ꝛ reges spectabat ad eos ca
tholicos defendere: ꝛ idolatras ac blasphemos
punire. Licet errauerint ꝛ de facto ꝯtrariũ fece-
rint. Et ideo ad imparatores/ reges ꝛ pncipes qui
eis successerũt in pncipatu: spectat in sibi subdi
tis dei veri iniurias vindicare: ꝛ ita peccata puni
re. ¶ T Sed adhuc pro pleniori intellectu
solutionis pme rõnis replicat. Nam in tota scri
ptura nõ inuenit aliquẽ ordinarũ de ptãte cohær
cendi delinquẽtes/ nisi Matthei. xviij. Si pec-
cauerit in te frater tuus/ corripe eũ ꝛc. Ubi ad-
dit/ Et si nõ audierit/ dic eccłie. Si aũt ecclesiam
nõ audierit: sit tibi sicut ethnicus ꝛ publicanus.
Ergo apud eccłiam est ptãs cohercẽdi vel eius
platũ: ꝛ ita nõ apud laicos. Et huic inniti videt
ꝯstitutio innocen. de iudicijs. nouit. Ubi allegat
istũ textũ euãgelij: Si peccauerit in te frater tu9
ꝛc. Et subdit: Nõ eñ intẽdimus iudicare de feu-
do/ sed decernere de pctõ: cui9 ad nos ptinet sine
dubitatione cẽsura: quã in quẽlibet exercere pos-
sumus ꝛ debemus. Et sequit: Nullus q̃ sit sane
mẽtis ignorat: qn ad officiũ nrm̃ spectet de quo-

cũqꝫ mortali pctõ quẽlibet corrigere christianũ:
et si correctionẽ ꝯtẽpserit/ p districtionẽ ecclesia-
sticã cohercere. Cũ g̃ ois punitio fiat p mortali
crimine: vt plurimũ ergo punitio criminũ ad so-
los ptinet ecclesiasticos/ nõ ad iudices seclares.
Itẽ Apls. ij. Cor. vj. rephẽdit corinthios: pro
eo ꝙ litigabãt apud iudices seculares: ꝛ desere-
bant iudiciũ ecclesie q̃ debuit iudicare inter frẽm
et fratrẽ: etiã de secularibus/ dicẽs: Nescitis qm̃
angelos iudicabimus: Quanto magis secula-
ria ꝛc. Ergo de secularibꝫ spectat ad eccłiam iu-
dicare ꝛ p ꝯsequens p iudice ecclesiasticũ sunt cri-
minosi etiã pro criminibus secularibꝫ puniẽdi.
¶ V Ad istas replicas dicitur: Ad primã vno
mõ: ꝙ p illa vba saluatoris nõ tribuit aliq̃ pote-
stas iudicibꝫ ecclesiasticis plus q̃ȝ secularibꝫ. Nã
ibi nõ accipit ecclesia pro ecclesiasticis viris q̃ cle
rici appellant tm̃: sed pro cõgregatione fideliuꝫ
vniuersali vel pticulari: q̃ clericos ꝛ laicos cõpre
hẽdit. ¶ Dicitur eñ ꝙ in tota scriptura diuina
vtriusqꝫ testimonij nõ accipit nomẽ ecclesia spe-
cialiter p clericis: licet sic sepe in canonibꝫ acci-
piat. Uoluit ergo saluator/ ꝙ pctm̃ delinquẽtis
post secretã correptionẽ ꝛ testiũ adhibitionẽ vlti-
mo diceret alicui ꝯgregationi fideliũ clericorum
vel laicoꝝ: vel simul vtroruqꝫ: vt sic obiurgatio
plurimoꝝ eũ corrigat: vt q̃ nõ potuit pudore sal
uari/ saluaret opprobrijs: ꝛ vt rubore sequestrati-
onis emẽdet: sit tibi sicut ethnic9 ꝛ publican9: vt
dicit glo. intert. siml' ꝛ marginal. ¶ Et si dicis ec
clesie/ a plerisqꝫ exponit: id ẽ plato eccłie. Dico ꝙ
expositio ista nõ est cõtraria dictis: qꝛ plat9 eccłie
q̃libet est q̃ pficit ad regendũ fideles: idẽ siquidẽ
est platus ꝛ pſidens. Uñ mos nõnullarũ regionũ
habet officiales ꝛ ptãtes laicales: nominare ppo
sitos vel pſidẽtes: ꝛ ideo hec replica magis est ad
oppositũ. ¶ X Ad innocentiũ dicit vt sup in
solutione pme rõnis dictũ est: ꝙ ad eccłiam spe-
ctat duplex punitio seu correctio. Una est in fo-
ro penitẽtiali. Alia in foro ꝯtẽtioso. Prima per-
tinet ad iudicẽ ecclasticũ respectu cuiuscũqꝫ chri
stiani pro q̃cũqꝫ pctõ: ꝛ de illa loquit illa decreta
lis: Nouit ꝛ multe alie in eandẽ sententiã sonan
tes. Scda punitio seu correctio nõ spectat vni-
uersaliter/ ꝛ q̃tũ ad oẽm penã infligẽdã/ ad iudi-
cẽ ecclesiasticũ. Sic eñ tolleret ois potestas cor-
rigẽdi crimina seculari ptãte: qȯ est manifeste cõ-
tra scripturã sacrã Apli Ro. xiij. et alias sup alle-
gatas: etiã ꝯtra canonicas sanctiões. Nã. xxiij. q.
v. icestuosi dr Incestuosi parricide mlti apõ nos
repiunt: q̃ aliq̃ ex ill' noluẽt sacerdotũ admonitio-
nibꝫ aurẽ accõmodare: volẽtes in pstinis pdura-
re criminibꝫ: qs oportet p secularis potẽtie disci-
plinã a tã praua ꝯsuetudine coherceri: q̃ p saluti
fera sacerdotũ monita noluerũt reuerti. Et btus
Aug9 sup eplam Ro. c. q. sunt quedã. Sũt inqt
enorma flagicia q̃ poti9 p mũdi iudices q̃ȝ p anti
stites ꝛ rectores ecclesiarũ vindicant. Sicut ẽ cũ
qs interficit põtificẽ apostolicũ/ episcopũ/ presby

tes siue diaconum. Homi reos/reges et principes mundi damnant: quod sine causa gladium portant: quia talia scelera diiudicant. Sunt enim maxime contra iustitiam propter homicidas/raptores: vt etiam illos dannet et alios suo timore compescant. ¶ Ex quo videtur sed / quod illa crimina non sunt per iudicem ecclesiasticum puniēda. Neque enim licet fidelibus pueri iudicare imperatori: et laice potestati: fidelibus plus quam infidelibus: nec debent magis illis quam illis predicare/vsurpādo potestatē puniendi reos/qui sunt puniendi per eos/quam in negando eis censum. Cum dixerit dominus Matth. xxij. Reddite que sunt cesaris cesari. Nec voluit quod aliquis fidelis vsurparet sibi aliquā dignitatē temporalem in preiudicium imperatoris infidelis. In cuius signum noluit fieri rex: Ioā. vj. Ideo multo minus preiudicādū est prīcipi seculari fideli. Sic nec Innocentius voluit iurisdictiōem secularis potestatis minuere vel turbare: vt in prīcipio. eo. c. dicit: Licet sibi conueniat de quolibet mortali iudicare in foro penitentiali: nō in foro contētioso de seculari: nisi in casu quod scilicet peccans esset de iurisdictione temporali ecclesie: aut quo potestas secularis esset negligēs in corrigendo: aut dum peccatum quidem notum est: persona vero ignota. Quō quandoque excōmunicat quisque cōmisit furtum: licet fur ignoret. Et alijs casibus ad hoc reducibilibus: vt supra dictum est. ¶ Y Ad auctoritatē beati Pauli. j. ad Cor. vj. dicit quod Apostolus prohibet fideles causas contra alios fideles agere coram infidelibus iudicibus: nō corā secularibus fidelibus. Nec quam tamen intendit prohibere corinthios in omni casu apud infideles iudicari: neque quod soli fideles debēt secularia iudicare. Sic enim tam verbis quam factis eēt sibi metipsi contrarius. Sed illos solūmodo reprehendit: qui indiscrete maliciose et cū scādalo apud infideles et iniquos iudicari volebant. Nec facit ad propositū: quia nō reprehēdit iudiciū seculariū/sed infideliū. Vnde dicit: Secularia iudicia si habetis contēptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicādū. Cōtēptibiles illos nō estimo clericos fuisse: quia altiorē laicis gradū in ecclesia sortiunt. Hanc materiā late et profunde prosequitur venerabilis Guil. Ockā in suo dyal. li. vj. primis prime. et secunde. iij. trac. ij. li. ij. Et tāctum de illa materia.

Lectio. LXXVI. A

O Stenso quō iniuriantibus nobis dimittenda sunt debita: vt nostra quoque nobis a deo dimittātur: restat aliqua dubia breuiter dissoluenda. ¶ Primū: vtrum offensus teneatur offendenti exteriores dilectōis effectus et signa exhiberere. Et videtur quod sic: nam offensus tenetur offendentē diligere: vt supra dictū est. Sed dilectio vera nō est sine opere: secundum illud beati Greg. in ome. iij. Amor dei ociosus esse nō potest: magna enim operatur si est: aut si operari desinit/amor nō est. Unde probatio dilectōis exhibitio est operis. ¶ Item nullus debet esse simulatā di

lectōem: secundum illud Aug. Simulata equitas/duplex est iniquitas. Sed dilectio sine opere vera nō est/sed simulata. Unde. j. Ioā. iij. Nō diligamus lingua et verbo/sed opere et veritate. Hinc Matth. v. dicit: Diligite inimicos vestros: et benfacite his qui oderūt vos: et orate pro persequētibus et calūniantibus vos: vt sitis filij patris vestri: qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Ubi Christus affectui addidit opus: et cum hoc exemplum celestis patris quod imitari oportet. Et Exo. xxiij. Si occurreris bovi inimici tui erranti reduc eum. Si videris asinum odientis te/iacētem sub onere: non pertransibis sed subleuabis cum eo. Ecce non tantum precepit dominus dilectōnem/sed etiam opus exterius. Item abnegare huiusmodi signa familiaritatis et sua beneficia/quedam vindicta est. Romanos. xij. ca. Non vosmetipsos defendentes charissimi/sed date locum ire. Et Leui. xix. Non queras vltionem: nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Sed in oppositū est quod dicit Aug. et allegatur magister in. iij. disti. xxx. Magnū est erga eum qui tibi nihil mali fecit esse beniuolū et beneficū. Illud multo grādius et magnificētissime bonitatis est: vt tuum inimicū diligas: et ei qui tibi malū vult/et si potest facit: tu semper bonū velis/faciasque cū possis. Et sequitur: Tamen quia hoc tam magnum bonū tāte multitudinis nō est/quantā credimus exaudiri cū dicitur in oratōne: Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Proculdubio verba huius sponsionis implentur: si homo quidem non dum ita perfecit vt etiā diligat inimicū: tamen quādo rogatur ab homine quod peccauit in eum/vt ei dimittat: dimittat ei ex corde: quod etiā sibi rogāti vult dimitti: cū orat et dicit: Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Ubi videtur velle Aug. quod non tenetur quis dimittere inimico nō petēti. Si aūt remissionē inimicus perierit: iam nō est inimicus sed amicus: vt ibidē subdit Aug. Item glo. Matth. v. dicit: Benefacere inimicis et orare pro eis/est cumulus perfectionis. Ad illa aūt que perfectōnis sunt/non omnes tenentur. ¶ B ad dubium dicendū post Scotū in. iij. dist. xxx. Quia dilectōis inimici preceptū est affirmatiuū. Et ideo magis obligat ne contrariū eius insit/quam quod actus positiuus circa inimicū eliciatur. Nam quo ad primū habet vim precepti negatiui: ideo obligat pro semper. Sed quo ad scōm obligat pro tempore et loco etc. Unde quo ad primū obligat semper et pro semper/ne inimicus odiatur: et ne quis nolit inimico suo eternā salutē et bona spūalia ad hanc ordinātia. Non enim stat cū dilectōe charitatiua nolle deus diligi ab alio/cuius amicitia nescitur ei displicere: et hoc condiligi/siue in rōne boni honesti scilicet propter deus: et sine in rōne boni commodi diligētis: quod nolle eēt nolle inimico salutē. Et pari rōne non stat cum dilectione de nolle inimico illa bona per que inducitur ac promouetur ad diligendū deū: et per hoc ad consequendū salutē. Cetera bona indifferentia possunt

q̄ñq̄ nolle inimicō: p̄ quāto ea sunt ipeditiua ad
bona sp̄ūalia: aut boni cōis ꝓponēdi bono sp̄ūa-
li: quō etiā q̄liber sibiipsi pōt illa nolle: et de hoc
latius supra lectione. lxxiij. Sed quātū ad actū
positiuū dr: q̄ extra casum necessitatis nō tenet̄
elicere actū dilectionis etiā interioris circa inimi-
cū: q2 nec tenet̄ cogitare de inimico. In casu vero
necessitatis: puta quo sine eo habere nō posset ne
cessaria sibi ad attingendū ad dilectionē dei puta
si est ignarus: ꝛ sine eius doctrina nō posset ꝯuer-
ti ad deū ꝛ veritatis cognitionē: aut si est malus/
ꝛ sine eiꝰ correctione nō posset ꝯuerti ad bonū et
similibꝫ: tūc eñ tenet̄ aliq̄s nō solū velle bonū fi-
nale inimico sicut cuilibet primo: sꝫ etiā bona ne-
cessaria ei ad ꝯsequendū salutē: ꝛ nō solū velle vo
lūtate interiore sed etiā ꝓsequēdi volūtate efficaci
ꝛ exteriori opatione: si adest facultas. Et ideꝫ de
bonis exterioribꝫ sine quibꝫ nō pōt ꝯsequi vitam
eternā. Uñ in extrema necessitate cōstituto tenet̄
ministrare alimēta: ꝛ a piculo mortꝭ eruere si pōt
dū illa fuerint necessaria ad salutē. Uñ Prouer.
xxv. Si esurit inimicus tuus ciba illū: si sitit po
tū da illi: intelligēdū est in necessitate. Extra aūt
casum necessitatis non tenet̄ ad bñficia inimico
exhibenda: sicut nec amico. ¶ L Ex illis se-
quunt̄ aliqua correlaria: quibꝫ particulariꝰ pa-
tet solutio dubij moti. Primū a cōibus orōnibꝫ
q̄ fiunt p ecclīa inimicus excludi nō debet. Pa-
tet nam q̄ sic excluderet: nollet ei bona salutaria:
qđ est ꝯtra negatiuū in h̄ p̄cepto inclusum. In il-
la eñ orōne tenet̄ eā velle valere cuilibet: ꝛ bono
ꝛ malo ad bonū sp̄ūale: sicut esset malus stoma-
chus: q̄ nollet sustentationē valere sustentationi
manus. Ita nō est bonū mēbrū in ecclīa qđ nol-
let bonū actū suū p se et p tota ecclīa dei: ꝛ ita oī-
bus mēbris ecclīe valere p quāto deus illud ac-
ceptat p quāto pōt sibi ꝛ alijs valere. Scđm cor-
relariū. Effectus ꝛ signa exteriora dilectiōis q̄ in
cōi oibus exhibent̄: inimico negari non debent.
Hoc probat btūs Tho. scđa scđe. q. xxv. art. ix.
Quia effectꝰ ꝛ signa charitatis q̄ ex interiori dile
ctione pcedūt: ꝓporcionari debēt interiori dilecti
oni. Dilectio autē interior ad inimicū in cōmuni:
est de necessitate p̄cepti absolute. In speciali aūt
nō absolute sed sm̄ ꝓparationē animi: et hoc sm̄
moderationē supra dictā. Sūt aūt quedā signa
ꝛ bñficia dilectionis: q̄ exhibent̄ primis in com-
muni: vt cū aliqđ bñficiū impendit aliq̄s toti cō
munitati: ꝛ talia bñficia vel signa dilectionis ini-
micis exhibere est de necessitate salutis ꝛ p̄cepti.
Hoc eñ non exhibere inimicis ptineret ad liuorē
vindicte. Hec Tho. Ex illo videt̄ sequi q̄ cōmu-
nis salutatio q̄ oibus fidelibꝫ occurrentibꝫ opta
tur: inimicis occurrētibus non est subtrahēda:
nisi inimicus ex his deteriorari timeret̄. Et hoc
fore estimo de necessitate salutis: si verisimiliter
ꝓsumeret q̄s p hoc inimicū suū dño lucrari: aut
scandalū pusillorꝫ ex subtractione signorꝫ chari-
tatis remouere. Q̄ð ex supra dictis de fraterna
correptione ostendi potest. Tertium correlari-
um. Spiritualis familiaritatis signa ꝛ beneficij
effectus: non tenet̄ quis impendere inimico: ni-
si sm̄ ꝓparationē animi: vt exhibeant̄ in casu ne-
cessitatis. Nam illa extra casum necessitatis exhi
beri: pertinet ad pfectionē charitatis tanq̄ opꝰ
supererogationis. Patet quia illi effectus pcedūt
ex mera liberalitate ꝛ nō ex p̄cepti necessitate: etiā
quo ad amicos: ergo multo minꝰ ad inimicos.
Illa sunt de intentione Alexan. de ales. pte. iij.
q. lxvij. et Bonauen. in. iij. dist. xxx. Per hoc ad
rationes ante oppositū dicit̄ q̄ omnes loquunt̄
in casu necessitatis. Nam dilectio operatur vbi
est: nec est ociosa neq̄ ficta qua preparat̄ animꝰ
ad opus exterius non semper exhibendum/ sed
dum oportet: hoc est in articulo necessitatis. Uel
loquuntur q̄stum ad cōmunia beneficia charita-
tis/ ad quod facit exemplum patris celestis: qui
facit solem suum oriri super bonos ꝛ malos ꝛc.
Multa tamen spiritualia ꝛ gratuita dona infun
dit bonis que nō infundit malis. Sic subtractio
ꝯmuniū beneficiorꝫ ptinere posset ad vindictam
non autem beneficiorꝫ particulariū: que nonnū-
q̄ amicis subtrahunt̄. Ad rationes post opposi-
tum. Ad illud beati Aug. dr/ q̄ loquit̄ de dilecti-
one affectiua ꝛ effectiua: nedum in tempore neces
sitatis/ sed etiam quotiens oportunitas occurrit
Unde ait: Ei qui tibi malum vult/ ꝛ si potest fa-
cit: tu sꝫ bonū velis/ faciasq̄ cum possis. Et h̄ nō
est omniū in charitate existētiū: sꝫ tm̄ pfectorꝫ. Si
milr ad glo. dr/ q̄ bñfacere inimicis extra casuꝫ ne
cessitatis ꝛ in beneficijs particularibꝫ ptinet ad cu
mulum pfectōnis: non autem in casu necessitatis
sed in beneficijs ꝯmunibꝫ. Uel dicitur q̄ est perfe
ctio necessitatis siue necessaria ad salutem que cō-
sistit in obseruantia preceptorꝫ. (Et est pfectio su-
pererogatōis: que consistit in obseruatōne consilio-
rum cum preceptis.) Ad cumulū ꝑme pfectōnis
ptinet beneficentie effectus in necessarijs ad salu
tem ꝛ etiā in ꝯmunibꝫ. In pticularibꝫ aūt bñface
re ptinet ad cumulū pfectōis secūdo modo dicte
¶ L Secundū dubiū est: Utrū offendēs al-
terꝫ tenet̄ petere veniā ab offenso vt sibi ignoscat:
ꝛ in sui amicitiā resumat. Et videt̄ q̄ sic: Per illđ
saluatoris: Si offers munus tuū ad altare: ꝛ re-
cordatus fueris: quia frater tuus habet aliquid
aduersum te: scꝫ quia eum lesisti: relinque ibi mu-
nus tuum ante altare ꝛ vade recōciliari prius fra
tri tuo: ꝛ tunc veniens offer munus tuū. Ex qui-
bus clare sequi videt̄ q̄ necessario p̄cedat fratris re
cōciliatio: vt opus bonū deo oblatū/ placeat deo
Quilibꝫ āt tenet̄ offerre deo munꝰ bone volūta-
tis: sm̄ illud Prouer. xxiij. Fili p̄be mihi cor tuū
Cor ponit̄ p volūtate: ergo tenet̄ recōciliari fra-
tri quē lesit iniuste. In oppositū illud esset piculo
sum: ꝛ vergere posset in piculum vite eius qui ve-
niam peteret atq̄ fame. Ut si q̄s furto aliq̄d sub
traxisset: si veniā p furto ꝯmisso peteret: posset of
fensus eū accusare: ꝛ ad interitū eius agere: ꝛ eꝫ

publice diffamare. Quilibet aūt tenet vitā suam
sustentare z famā suā dum per hoc alius in fama
nō iniuste ledit celare ac ꝯseruare. ¶ F Ad hoc
dubiū videt sub distinctiōe respondendū: q2 aut
offensa est offenso nota simul cum offendēte: aut
offendēs est incognitus. Si scdm: sic nō tenet of
fendēs vocalit z apte veniā petere ac recōciliari
offenso sicut nō est apte offensus. apte dico q̄tum
ad psonā offendentē q̄ sibi incognita est. Licet of-
fensio sit nota. Sufficit em̄ tunc offendēti ad salu
tē: q̄ doleat corde: q̄ primū iniuste z cōtra deum
offendit. Illud quoq3 tēpore oportuno velit cōfi-
teri: z omne damnū illatū primo qualecūq3 fue-
rit in aia corpe fama aut rebus fortune q̄tocius
facultas aderit refundere modis possibilib9 z cō
gruis. Frustra em̄ offendēs se publicaret offenso
in periculū vtriusq3 offensi: q2 p hoc ad indigna-
tionē z irā aut inuidiā accēdi posset. Et sui offen-
dētis/ fame scilz z vite: vt argutū est post oppo-
situz Et huic ꝯcordat glo. sup textu allegato Si
ergo offers. fm lr̄am inquit hoc absurduz est. Est
ergo in interiore templo altare. i. fides: cui quod
libet mun9 id est psalmus/hymn9/oro z hmōi ni-
si sit innitū/nō est deo placitū. Et ibi. i. cū in corde
qd est templū interi9 tale munus oblaturus es: si
in mentem venerit q̄ frater tuus habet aliqd ad
uersum te quē tu lesisti. Si em̄ ipe te lesit: nō ipse/
sed tu habes aduersus eum: nec tunc optet te ve-
niam petere/sed dare: sicut vis tibi dimitti. Seq
tur: vade nō pedib9 sed animo humiliato te psterr
nas in ꝯspectu illi9 cui oblaturus es. Et premi-
sit/nō em̄ munus repellit scz deus/sed charitatē
primi q̄rit: sine qua nemo ad charitatē di puenit
Prius charitatē primo exoluat: q̄ munus suum
deo placere oporteat. Ecce quō tota recōciliatio
ista fieri potest intus in corde offendentis coram
deo. Si vo offendens notus est offenso/aut ē pre
sens offenso aut non. Si non est p̄sens: nec eius p̄-
sentia ꝯmode hr̄i pt: sufficit recōciliatio interior/
q̄ dicta est. Si vo p̄ns fuerit: debz etiā vocalr ve
niā ab eo petēdo sibi recōciliari. Et h̄ vult etiam
glo. allegata q̄ p̄missis addidit: vl petēdo veniā si
p̄ns est. Idē vult Hugo cardinalis z Nico. de ly.
sup eodē textu dicēs: Hoc scz vade p̄us recōcilia
ri zc. pt intelligi dupl'r. Uno mō pedib9 corpis: z
hoc debet fieri/si ꝯmode possit haberi fratris of-
fensi p̄sentia. Si aūt non possit: sufficit ire ad eū
pedib9 mētis: qd fit qn̄ hz ppositū satisfaciendi lo
co z tempe ꝯpetenti. Et hoc mō vtit ecclia roma
na: q̄ reū ꝯfitentē absoluit: z sibi satisfactōem leso
fiendam imponit. Hec Lyra. Et p h̄ patz solutio
rōnum an̄ z post oppositū inductaꝝ. ¶ G
Tertiū dubiū. Utz q̄ odium seu rancorē in men
te seruat ꝯtra primū/dicēdo orōnem dn̄icā/dice-
re debeat hanc q̄ntam pticulā: dimitte nobis de-
bita nostra sicut z nos di. debi. nr̄is. ¶ Rn̄det q̄
talis frustra petit quo ad se/peccati sui remissio-
nē: q̄ nō dimittit aliū: vt ptz ex vbis Christi supra
allegat': immo nociua sibi videt hec petitio si p

se illam porrigat patri celesti: p quanto mēdacio
inniti videt: dicens se dimittere suis debitorib9:
cum tamē ꝯtra eos odium seruet z rancorē. Pro
quo satisfaciūt auctoritates sup̄ posite lec. lxxiij.
Nec tn̄ ppter hoc ab hac orōne debet abstinere fz
scdm Bonauen. quia ex hoc amplius peccatum
suū aggrauaret arcendo se ab illis saluberrimis
petitōibus quas ipemet dn̄s docuit z nos orare
monuit. Unde orare eam debet in psona ecclesie.
Et sic eam orādo in psona ecclesie non mētit: q2
illa vt pia mater suis psecutorib9 z debitorib9 libē
ter ignoscit: immo vt de9 ignoscat/fideliter orat
dicens: Oremus p psequentib9 z calumniantib9
nos. Sed nec orando dn̄icā oratōnem hanc par
ticulā: Sicut z nos dimittim9 debitorib9 nostris
omittere debet. Grauius em̄ peccaret si oratōem
a Christo institutā z nob tráditā restringeret/sin-
coparet aut quō libet mutaret. Unde ꝯtra tales
btūs Joā. chryś. sup Matth. ait: Multi nolētes
dare veniam in se peccantib9/refugiunt illaz ora-
tōem dicere. Et subdit: Stulti sunt: q2 qui nō sic
orat vt Christ9 docuit non est Christi discipulus.
Nec etiam pater celestis libenter audit oratiōem
quā filius non dictauit. Cognoscit em̄ pater filij
sui sensum z verba/nec suscipit que humana vsur
patio cogitauit: sed que Christi sapientia exposu
it. Et abbas Isaac coll. ix. de eodē loquēs ait. Jō
q3 si clemēter volumus iudicari: nos quoq3 erga
illos qui in nos deliquerūt/oportet esse clemētes
Tantū em̄ remittet nobis q̄ntuz nos remiserim9
eis qui nobis quacūq3 malignitate nocuerūt: qd
formidantes nōnulli. Cum in ecclesia hec oratio
ab vniuersa plebe ꝯcinit: hunc locū tacite p̄ter-
mittūt: ne scz semetip̄os obligare potius q̄ excu
sare/sua pfessione iudicent. Non intelligentes q̄
frustra cauillatōes has iudici oim̄ p̄tēdere moliā
tur: q̄ quēadmodū iudicatur9 sit/supplicib9 suis
voluit demōstrare. Dum em̄ erga nos nō vult im
mitis atq3 inexorabilis inueniri: formā sui iudicij
designauit: vt quēadmoduz nos ab illo iudicari
cupim9: ita nr̄os frēs si qd in nos deliquerint iu
dicemus: q2 iudiciū sine miscdia fiet ei qui non fe-
cit misericordiā. Hec ibi. Necessariū itaq3 est vni-
cuiq3 vt nō retineat fraternū odiū: q̄tin9 hec dn̄i-
ca oro ad se sortiat effectū: alioqn deo mentit di.
Sicut z nos dimittim9 debito. nr̄is. q̄ si induratus
odiū fuare statuit z in eo ptinaciter psistere z
oratōem dn̄icā nō mutet: nec in psona sua s ecclē
eam dicat. Sic em̄ lz sibi inutilr oret/petēdo pec
cati sui remissionem: quo ipe carere nō vult: s in
eo pmanere: tn̄ vitat petm̄ mēdacij dicēdo: Sic
z nos dimittim9 debit. no. Q2 lz ipe nō dimittat
eccl'a tn̄ in cui9 psona loquit debitorib9 suis/libē-
ter ignoscit: vt dictū est. ¶ H Ex his oi-
bus dicēs hāc orōnem/ ex aio ita mētis affectum
formet: Pater nr̄ clemētissime: q̄ es in celis do-
minatissima maiestate z in terris oib9 in tua ditio
ne positis/ q̄ clauem habes Dauid: claudis z ne
mo aperit: aperis z nemo claudit. Sol9 q̄ppe perā

dimittis: dimitte nob miseris debita nostra: oia z singula: quibus venialiter criminaliterq̃ q̃tidie sup arenã maris ꝓpria z temeraria volũtate maiestatẽ tuã offendimus. Dimitte inquã: z quantũ ad reatũ culpe q̃ irã tuã ꝓuocauim⁹: z quo ad reatũ pene quẽ te ꝓuocãdo incidimus: nec soluere possumus neq̃ satisfacere. Auferat q̃ atq̃ deleat reatũ oẽm magna ac sufficiẽtissima vnigeniti tui satis factio: sacrificiũ scz vespertinũ in cruce ꝓ oim̃ pctis oblatũ. Sic quoq̃ inflexibilẽ iusticie tue rigorem nimia tua charitas (quã sic mũdum dilexisti: vt filiũ tuũ vnigenitũ dares in quo quoq̃ vt nobis parceres nõ pepcisti: sed ꝓ nobis in mortẽ tradidisti) tẽperet: vt oñi debito cõpensato: nos ꝑditos nr̃is pnis opib⁹ eꝝ q̃ rnidere non potẽtes: plene tibi recõaliet z gratiã restituat augmẽtatã. Et qz tu pater z princeps pacis: domesticos tuos pacificos ꝯcordes z vnanimes in domo tua que est ecclia: esse precipis: vt qui filij dei esse ceperint in dei pace ꝑmaneãt: z quib⁹ spũs vnus est: vnus sit z animus z sensus. Vñ z orãdi hanc regulam nob tradidisti: qua custodita oro nostra repudiũ non pateret. Quatin⁹ sicut nobis debita nr̃a a te dimitti volum⁹: ita z nos nr̃is debitorib⁹ dimittamus. Oramus te pr̃ nr̃ largissime: da verã cordibus nr̃is cũ oib⁹ pacẽ z dilectionẽ: vt ꝑ te z propter te ne dũ omnib⁹ iniurias nobis irrogãtibus iniurias ipsas dimittamus: vindictã nullã appetendo. Sed eos nõ minus diligamus cũcta ad salutẽ eis ꝓ futura ꝑ nostra facultate impẽdiẽdo: beneficiũs trahẽdo pcib⁹ iuuãdo: Instruẽdo exẽplis monitionib⁹ corripiẽdo fraternis: debita cohertione resistẽdo ausib⁹ eoꝝ malignis: q̃tin⁹ idipm̃ nobis a te misericorditer impẽdat: quo dimissis ante actis male pctis a futuris preseruari mereamur criminib⁹/ z delictis. Dimitte q̃sum⁹ o pater misericordiaꝝ q̃ cõmisim⁹: quatinus spũssci erudiõe ꝑdocti: rubiginẽ inuidie charitatis igne cõsumẽtes pctã nr̃a humiliter agnoscẽdo/ z aliena fideliter ignoscẽdo sic vtraq̃ lugeam⁹ tẽporaliter vt eterna ꝯsolatiõe pariter gaudeam⁹ Amen.

Lectio LXXVII A

Et ne nos inducas

in tentationẽ. ¶ Postq̃ oratũ est ꝓ ablatione maximi mali: qd̃ est culpe reat⁹. In hac petitiõe sexta petit ablatio mediocris mali in maximũ inducẽtis qd̃ est tẽtatio ad peccandũ: q̃ est occasio recidiui lapsus. Et quidẽ congrue z necessario ꝑmisse petitioni: q̃ nobis pctã dimitti postulauim⁹ hec sequẽs de ꝑseruatiõe in tẽtatione ad pctm̃ inducẽte subnectit̃ qm̃ a deo vita nr̃a fragilitati mutabilitatiq̃ subiecta est: vt nunq̃ in eodẽ statu ꝑmaneat: fluctuet q̃ diuersaꝝ tentationũ impulsib⁹ huc illucq̃ agitata. Sunt eñ in hoc mari magno z spacioso reptilia quoꝝ nõ est numerus: z aĩalia pusilla cũ magnis .i. varia z multiplicia tẽtationũ genera: quib⁹ q̃si quibusdã funiculis z retib⁹ infirma aĩa quotidie querit̃ irretiri. Hinc recte petita debitorũ remissione optimo ordine ad te potẽtissimũ patrẽ recurrim⁹: instãter petẽtes ꝑ humilẽ orationẽ Ne nos inducas in tentationẽ: ne scz purgata domo nr̃a a pctõꝝ sordib⁹ rursus tẽtatiõe victi in eadẽ aut maiora recidiuãtes: nouissima nr̃a fiãt prioribus peiora. Vndiq̃ eñ nob parant̃ insidie: vndiq̃ tela iaciunt̃. Insurgit cõtra nos caro: trahit mũdus: insidiat̃ diabol⁹: suggerit caro voluptatẽ: mũdus vanitatẽ: diabolus iniquitatẽ. Caro mollia: mũdus inania: diabol⁹ mortifera. Caro infestat ꝑ lasciua desideria: mũd⁹ ꝑ ꝓspa z aduersa: diabol⁹ ꝑ turpitudines z vitia. Quorsũz nos vertim⁹ tẽtationũ laqueos ad capiẽdas aĩas inuenim⁹. Insidiant̃ nobis hi nr̃i inimici: z vndiq̃ nos deijcere festinant. In esu z potu: in oꝑe z verbo: in vigilia z somno: in cogitatu z delectatione in diuitijs z paupertate. In sciẽtia z humilitate in ꝯtinentia z parcitate. In patiẽtia z rigore: z in oĩ nobis materiã occurrẽte. De q̃ btũs Bern̄. in de miseria hoĩs ita inq̃t. Inimici aĩam meã circũdederũt: corpus mũdus z diabolus. Corpus fugere nõ possum nec fugare: circũferre id necesse est: qm̃ alligatũ est mihi. Perimere nõ licet: sustẽtare cogor cũ illud impinguo hostẽ aduersũ me nutrio. Si eñ satis comedo et illud robustũ fuerit sanitas ei⁹ mihi aduersat̃. Mũdus vo circũcinxit me vndiq̃: ac ꝑ q̃nq̃ sensus corꝑis mei q̃si per portas sagittis suis vulnerat me: et mors intrat ꝑ fenestras meas. Respicit ocul⁹ z mẽtis sensum auertit. Audit auris z intentionẽ cordis inflectit. Odorat⁹ cogitationẽ bonã impedit. Os loquit̃ z fallit. Ardor libidinis parua occasiõe excitat̃ z nisi subito respuat̃ statim totũ corpus occupat et estuat: vrit z incendit. Primo carnẽ tactã titillat Deinde mentẽ meã maculat turpi delectatiõe: ad extremũ ꝑ ꝯsensum prauitatis sibi mentẽ subiugat. Porro diabol⁹ (quẽ videre nõ valeo: et ideo min⁹ cauere possum) ipse tetẽdit arcũ suũ z in eo parauit sagittas suas: vt sagittet me in auro z argẽto z in oib⁹ his quib⁹ abutimur: cũ illis male delectamur. His illaq̃amur. Nec solũ laqueũ posuit/ sed z viscũ. Viscus est amor possessionis: affect⁹ cognitiõis: cupiditas honoꝝ: z voluptas carnis q̃bus aĩa inuiscat̃ z irritet̃: ne p̃enis contẽplationis ꝑ plateas superne syon discurrere possit. Sagitte diaboli sunt: ira/ inuidia/ luxuria: z cetera vitia: quib⁹ aĩa vulnerat̃. Et quis est qui iacula eius ignea possit extinguere? Prochdolor his telis vulnerat̃ sepe fidelis aĩa. Heu mihi misero vndiq̃ mihi bella: vndiq̃ volãt tela: vndiq̃ tẽtamẽta vndiq̃ ꝑicula. Caro suggerit mollia: mũd⁹ vana: diabol⁹ amara. Quotiẽs carnalis tẽtatio mentẽ meã importune pulsat de cibo potu z somno: ceterisq̃ similib⁹ ad curã carnis ꝑtinentib⁹ caro mihi loquit̃. Cũ vo de ambitione seculi: de iactantia: de arrogãtia cogitatio mala versat̃ in corde de mũdo est. Qñ aũt ad iram z animi amari-

tudinē ꝓuocoꝛ suggestio diabolica ē cui nō aliter quā ipsi diabolo resistendū est. Caro mea de luto est: ideo lutosas ꝛ voluptuosas cogitatiões ex illo habeo: vanas ꝛ curiosas de mundo amaras et maliciosas a diabolo. Isti tres inimici me impugnāt ꝛ ꝓsequunt̄: nūc occulte: nūc apte: semꝑ aūt maliciose. Considerātes igit̄ ꝙ nō est par in vita ista q̄ plena est tētationibꝫ: ꝛ adeo plena vt nō immerito tentatio debeat appellari: videntesq̧ defectū nostrū ꝛ viriū nr̄aꝝ prauitatē: confugere nos docuit xp̄s ad patrē celestē: ꝛ petere: ne nos inducas in tētationē. ¶ B Et qm̄ sicut in ceteris q̄ oramus nō sufficiat ad impetrādū qḋ petim⁹ solū verba fundere. Sed etiā ad obtinendū petita ꝓ viribus laborare. Ita ꝛ i hac sexta petitiōe cū dicim⁹ Et ne nos inducas in tētationē: etiā deo a quo petimus ꝓseruari collaborandū est sagaciter ꝛ industriose: ne decepti tētationibꝫ ꝑuertamur. Vñ necessariū est nobis tentationū modos ac tentantiū fraudes non ignorare. Pro quoꝝ aliq̄li apertione quattuoꝛ vidēda sunt. Primo q̄d noīe tētationis accipit̄: ac de ei⁹ descriptiōe. Sc̄do de tentationū generalibꝫ modis ꝛ eius diuisione. Tertio de specialibꝫ diaboli astutijs ꝛ tētationū fraude. Quarto de remedioꝝ inquisitiōe. Per que redeūtes ad textū: hui⁹ petitionis intellect⁹ clari⁹ aperiet̄. Additis quibusdā dubijs ꝓ fundamētalioꝛe dicēdorū cognitione. ¶ Quantū ad primū aduertendū ꝙ tētare vt dicūt doc. circa dist. xxj. li. ij. Sententiarū nihil aliud est q̄ꝫ ꝓbare aliq̄d seu experimentū sumere vt aliq̄d de aliquo sciat̄. Vñ tētare ꝛm Tho. p̄te. j. q. cxiiij. ar. ij. attribuit̄ deo / homini ꝛ diabolo ꝓprie. Attribuit̄ etiā (ꝫ min⁹ ꝓprie) carni ꝛ mūdo. vñ Glo. Cassi. suꝑ illud ps̄. xxv. Proba me dn̄e ꝛ tenta me. dicit / Tentat deus vt erudiat: homo vt sciat: diabol⁹ vt seducat. Et de tentatione carnis ꝛ mūdi dr̄ Jaco. j. Unusquisq̧ tentat̄ a sua ↄcupiscētia: abstractus ꝛ illectus. Concupiscētia vtriq̧ carnis vel oculoꝝ q̄ simul ad carnē ꝛ mūdū ꝑtinent. dicēte Joāne:

I. Joā. 2. Omne qḋ est in mūdo est ↄcupiscētia carnis: vel ↄcupiscētia oculoꝝ: vel suꝑbia vite. Et sequit̄. Mundus transit ꝛ ↄcupiscentia eius. Vñ sub hac generalitate pōt sic describi. Tentare est experimētalē noticiā alicui⁹ in se vel in alio causare: ꝑncipal'r vel occasionaliter. ¶ Dicit̄ experimētalē noticiā: q2 ꝛm Alex. de ales. par. ij. q. cxvij. Et sc̄tus Tho. parte. j. q. cxiiij. Tētare est experiri. Vñ noticia que ꝑ rōnē adquirit̄ nō adquirit̄ tentatione. ¶ Dicit̄ alicui⁹ scꝫ nō taliter noti. Vñ sciēs aliq̄d per rationē vel fidē: nihilomin⁹ tentādo pōt illud scire ꝑ experientiā. ¶ Dicit̄ in se: propter hoīem ꝛ demonē tentātem / qui tentādo experimētalē noticiā ei⁹ de quo tentāt in se adquirūt. ¶ Dicitur vel in alio ꝓpter deū tentātē: q2 deus tentādo nō causat noticiā in se. Si quidē nihil de nouo cognoscit deus: q2 noticia dei incausabilis est ꝛ eterna: est eñ immutabilis diuina essentia. Causat autē noticiā experimētalem in illo quē tentat vel in alijs quos scire facit de tētato qḋ nesciebāt. ¶ C Et ꝛm h' intelligēda ē oīs scr̄ptura q̄ de⁹ dr̄ tētare vt aliq̄d sciat nō ꝙ de nouo aliquid sciat qḋ nō nouit: vel nūc aduertat qḋ p2⁹ nō aduertit: cū oīa immutabiliter eternal'r sciat anteq̧ fiant ꝫ ꝙ aliq̄d tentatū: vel alios de tentato experimētaliter scire faciat. Sicut est illud Gen̄. xxij. Tentauit dn̄s Abraā. Et sequit̄. Nunc cognoui ꝙ timeas dn̄m. i. cognoscere te feci. Dicit̄ principaliter ꝓpter deum hominē vel diabolū: q̄ ex intētiōe cognoscēdi aliq̄d de aliquo in se vel in alio tentat. ¶ Dicit̄ vel occasionaliter: ꝓpter carnē q̄ tentare dicit̄: in q̄ꝫtū cognosci pōt ꝑ carnē pulsantē: vel mundū aduersis repellentē: aut ꝓsꝑis allicientē: qualis sit hō / an virtute ↄstans: an mobilis. Et talibꝫ carne scꝫ ꝛ mūdo frequēter vtit̄ diabolus: tanq̧ instrumētis ad tētandū. Ex hoc patet ꝙ immediatus finis tentationis est sc̄ītia experimētalis. Verū ꝙ ille finis vt plurimū ordinat̄ in aliū finē bonū vel malū. Vñ vt dicit sc̄tus Bonauē. Qñq̧ tentās intēdit ꝓbare vel approbare: aut ꝓbatū ostēdere. Hoc modo tentat de⁹: vt tentatū scire faciat ꝛ experimētalit̄ cognoscere seipm̄. Sic dr̄ Deut̄. xiij. Tentat vos dn̄s deus vester: vt palā fiat vtrū diligatis eū an nō ex toto corde v̄ro. Et Sap. iij. Deus tentauit eos: ꝛ inuenit eos dignos se. Tanq̧ aurum in fornace ꝓbauit illos. Inuenit eos. i. inueniri ꝛ cognosci fecit illos a seipsis ꝛ alijs dignos se. Sic nōnunq̧ tentat mg̃r discipulū in cōspectu alioꝝ de eo qḋ nouit discipulū scire: vt sic eius sciētia alijs fiat nota. Tentat etiā qñq̧ hō se / vel aliū: vt sciat quid in eo sit. j. Regū. xvij. de Dauid dicit̄. Cepit tentare si armat⁹ posset incedere. Et. iij. Regū. x. Venit regina saba tētare Salomonē in enigmatibꝫ. Sic nōnulli tentāt dn̄m qui quasi incerti experiri volūt dei virtutē. Sic filij israel deū frequēter tētauerūt in deserto: vt dr̄ Numeri. xiiij. Tentauerūt me iam ꝑ decē vices. Contra quos dicit̄. Nō tentabis dn̄m deū tuum. Deut̄. vj. Tentans etiā qñq̧ intēdit vt tentatū reprobū faciat ꝛ seducat. Sic tentat diabolus vt ad peccatū inducat. Sic dixit Pe. Actuū. v. Cur tentauit coꝛ tuū sathanas mentiri sp̄ūiscto ꝛ fraudari de p̄cio agri. Etiā quādoq̧ licet pulsans nō intendat: tamē ad eius pulsationē sequitur approbatio vel reprobatio hoīs. Sic caro tentat q2 ad eius titillationem ꝓbatur homo si resistit: aut reprobat̄ si consentit. Sic dicit̄ de carne Jaco. j. Unusquisq̧ tentatur a sua concupiscentia abstractus ꝛ illectus. Et de mūdo habet̄ ad Heb. xj. Lapidati sunt: secti sunt: tentati sunt. Hec eñ sancti a tyrannis hui⁹ seculi passi sunt. Et Sap. xiiij. Creature dei facte sunt in odiū ꝛ in tentationē anime hominū ꝛ in muscipulā pedibus insipientiū. ¶ D Quāuis aūt tentari sic indifferēter accipit̄ in bono ꝛ malo: accipit̄ tamen sepe tm̄ in malo. Sic accipit̄ a beato Jaco. in sua. ca. j. Nemo cum tentatur dicat: qm̄ a deo tentatur. Et sequitur. Deus enim intentatoꝛ est malorum: ipse aūt neminem tentat. Et il-

lo modo capiēdo in malo tentationē definit Cass. Tentatio est assimilatio boni ad fallendū. Et de tali tentatiōe hic loquimur. Nō eīm petimus non induci in tentationē: nisi ꝗñ⁹ tētamur ad malū. Et sic accipiēdo tentare est officiū ꝓpriū diaboli. Sicut dicit Glo. interli. j. Thes. iij. sup illud: ne forte tentet vos is ꝗ tentat. i. sol⁹ diabolus cui⁹ officiū est tentare. Nā ꝛ si hō aliqñ sic tentat: hoc agit inq̃ꝫtū est minister diaboli. Qđ vtinā diligē ter attēderent ꝗ verbis/factis/vestitu/nutibꝫ ꝛ signis alios solicitāt ad turpia mala ꝛ pctā cui⁹ in hoc sunt ministri: cui⁹ vicariȷ̄ cognoscerentqꝫ se in hoc agere ꝛ gerere ꝓpriū diaboli officiū. Forsitan si nō timore tñ pudore vilissime seruitutis retraherent̄ ab opere ꝛ moribꝫ iam ꝑuersis. Sic etiā ad malū tentat̄ hō ab obiecto delectabili vel tristabili: ꝑsente se vel in phātasia: qđ trahit ꝛ mouet sensualitatē sibi naturaliter afficerā: et ꝑ sensualitatē allicit ipsam volūtatem ad cōsensum inordinatū fruēdi eo cōtra dictamē recte rōnis. Et ita tentāt hominē diuitie/honores/cetera obiecta delectabilia etiā qñqꝫ terribilia ad incutiendū inordinatū timorē. Licet hoc obiecta non intendāt. Sunt tñ diaboli instrumenta ꝗ ꝑ hec intēdit hoīem decipere ꝛ inducere ad peccandū. ¶ E Quantū ad secundū: licet plurime ponant̄ tētationū spēs ꝛ distinctiones a sctis q̄s collegit Alexā. de ales loco allegato ꝛ diffuse ꝓsequit̄: ꝛ fm diuersa causaꝝ genera: Sufficiat tñ hic tāgere eas q̄ sumunt̄ a causa efficiēte ꝛ formali: nā de fine iā dictū est ꝙ q̄dā tētatio fiat nude ad experiēdū scientiā tētati: q̄ fit ꝑ q̄stiōes ꝛ argumēta ꝛ sophistrias. Alia ad ꝓbādū vitā ꝛ mores. Tertia ad seducēdū. De q̄ solū in ꝓposito. ¶ Quantū ꝰ ad causā efficientē ponit mgr̄ in. ij. dist. xxj. duplicē tentationē exteriorē et interiorē. Exterior est q̄ñ nobis exteri⁹ malū sensibiliter suggerit̄ ꝟbo vel signo vt ad pcti ꝯsensum tētatus inclinet̄. Que nihil aliud est q̄ꝫ ostēsio alicui⁹ obiecti sensibilis a ꝟtute exteriore: vt apprehēdēs ad peccādū alliciat̄. Tētatio interior est motio hoīs ad pcti ꝯsensum: orta ab aliq̄ ꝟtute interiore siue sensibili exteriore: vt cū ipsa orit̄ ex imaginatiōe mēoria aut virtute motiua. Et illa qñqꝫ fit ab hoste/qñqꝫ a carne. Qñqꝫ eīm imaginatiua nr̄a mouet̄ ab hoste mouēte spēs vel habit⁹ in memoria sensitiua vel itellectiua reseruatas ꝑ illas cognitiuā ad cogitatōes ipuras blasphemas aut sordidas: vt affectiuā moueat ad ꝯsensum. A carne spūi ꝓpter fomit⁹ infectionē rebellāte: cū q̄sdā bestiales mot⁹ ac illicitos in sensualitate excitat: ꝛ facile ad ꝯsensuꝫ volūtatē inclinat. Et hec qñqꝫ fit a carne sola: qñqꝫ fit ab hoste carnem mouēte. Sicut dicit apls. Dat⁹ est mihi stimul⁹ carnis angel⁹ sathane vt me colophiset. ij. Cor. xij. Et fm hꝫ non q̄libet hoīm tētationes ꝛ pctā sunt a demone tanqꝫ a causa directa ꝛ imediata: nec oia pctā cōmittunt̄ diabolo imediate instigāte. Quippe multa fiunt a libero arbitrio ꝛ a carnis corruptione. Unde dicitur in Ecclesiasticis dogmat: ho. Non

oēs cogitatiōes nostre male a diabolo excitant̄/ sed aliquotiēs ex arbitriȷ̄ nostri motu emergunt. et Orige. Etiā si diabol⁹ nō esset: hoīes haberent appetitū ciboꝝ et venereoꝝ. Circa que multa inordinatio cōtingit: nisi per rationē talis appetit⁹ refrenet̄. Refrenare aūt ꝛ ordinare hmōi appetitum subiacet libero arbitrio. Quare ex sola arbitriȷ̄ negligētia in refrenādo sine speciali ꝛ imediata instigatione diaboli cōtingere pōt pctm̄. Uerū tñ omē pctm̄ hoīs mediate vel immediate orit̄ ex tentatione demonis. Ipse eīm instigauit ꝓmū hominē ad peccandū ex cui⁹ pctō in toto genere humano secuta est q̄dā pronitas ad peccandū. Etiā omne pctm̄ oritur ex tentatiōe aliqua. Nemo eīm ad malū aspiciēs opat̄. fm Diony. Omnis autē tentatio est a demone vel carne: ꝛ tentatio a carne etiā est a demone tanq̄ꝫ a mouēte primo vel mediato. Quia tentatio carnis est ex eius corruptiōe: que orta est ex prima demonis tentatione. Et fm hoc itelligēda est auctoritas bti Hiero. sup illud ps. Declina a malo ꝛ fac bonū. Mala oia ex instinctu diaboli ꝓcedūt sicut bona ab istinctu dei. Ibi tñ (sicut) nō dicit oīmodā similitudinē: qꝛ bona oia ꝓcedūt a deo imediate. Est eīm deus causa immediata oīm positiuoꝝ effectuū. Mala ꝟo ꝓcedunt ex instinctu diaboli nō oia imediate ꝟꝫ que dā tm̄ mediate. Silr̄ ꝛ Diony. c. iiij. de diuis no. Multitudo demonū est causa omniū maloꝝ sibi ꝛ aliȷ̄s. Et illud Dam. Malicia ꝛ oīs immūdicia a diabolo excogitate sunt. Et ad illā distinctionē etiā reducit̄ illa: ꝙ oīs tentatio est ab hoste vel a carne. Quia per tentationē ab hoste intelligitur oīs tētatio exterior: illa eīm fit ab hoste ꝗ exterioribꝫ vtitur sicut suis instrumētis. Non est tñ tra pcisa sicut ꝑoꝝ: qꝛ mēbra magis coincidūt: cū etiā tentatio a carne nōnunq̄ꝫ ꝓcedit ab hoste carnē ac sensualitatē mouēte vt dictū est. ¶ F De diuisione tētationis q̄ sumit̄ a causa formali: id ē a modo tentandi ꝯsequēter aduertendū: ꝙ eīm oīs tentatio tendēs inducere ad peccatū pōt (a q̄cūqꝫ fiat) ad duos reduci modos: qꝛ aut fit ꝑ blanda ꝛ cōcupiscabilia: aut ꝑ tristia ꝛ timēda. Unde btūs Aug⁹. sup illud ps. lxxix. Incensa igni ꝛ suffossa ab increpatione vultus tui peribūt/ Dicit: Oīa pctā due res faciūt in homie/ scꝫ cupiditas: id est amor inordinatus creatarū rerū ꝛ timor. Subdit. Et videre vtrū pñt esse pctā nisi aut cupiendo scꝫ delectabilia: aut timendo tristia scꝫ ꝛ aspa. Et ponit exemplū. Uult aliqs vt dicas falsum testimoniū: ꝛ forte ꝑ illo ꝓmittit mūera. Attēdis deū ꝛ dicis in aīo tuo. Quid ꝓdest hoī si vniuersum mundū lucret̄: anime sue detrimētum patiatur? Certe non abducor lucro vt perdam animā meā. Ideo ille tentans ꝯuertit se ad metum qui lucro proficere non potuit: ꝛ incipit minari damnū expulsionem: cedes fortassis ꝛ mortem: vt si cupiditas nō valuit: fortassis timor ille valebit vt pecces. Et infra. Que sunt pctā succensa igni: ꝛ que suffossa? Rūdet: que fecerat amor malus tanq̄ꝫ

igne accenderat ⁊ que fecerat timor malus tanq̄ effoderat. Et de hoc Glosa sup eodē ps̄. ait: Incē sa id est peccata: sed incensa sunt q̄ facit cupiditas amens. Suffossa q̄ timor male iacēs. Et hec sunt omnia peccata: q2 oīa sunt ꝓpter cupiditatē vel timorē. Que nō capit cupiditas vincit timor. sic econtra: amor dei ⁊ timor eius ducit ad omne bonū. Ut bene tibi sit times. Ne male tibi sit Hage in deo nō in seculo. Uterq3 amor incendit: vterq3 timor humiliat. De bono dicit̄. Fodiā circa illā ⁊ mittā stercora. Fossa significat piā humilitatē timētis. Stercora viles sordes penitētis De igne aūt boni amoris dicit̄. Ignē veni mittere in terrā: ⁊ quid volo nisi vt ardeat. Hec glo. Licet autē his duobꝫ modis tentatio agit̄ nullus tn̄ timore vincitur nisi amore capiat̄. Qui em̄ timet dāna iniuriam vel molestias: ideo timet: quia seipsum amat: ⁊ quia se amat: ideo molestias sustinere detractat. Idcirco omnis tentatio: siue fiat per blāda/ siue per aduersa ⁊ aspera: finaliter vincit per blanda et amabilia: nō que tentās offert: sed que tentatus diligit ⁊ perdere timet. Si quidē pauꝑtatem nō timet neq3 exiliū aut mortē: nisi qui diuitias diligit patriā ⁊ vitā. Unde Aug⁹. Nemo frangit̄ aduersarū rerum molestia: qui prosperarū delectatione nō capit̄. ¶ G Si forte q̄ris si duo eque intense ⁊ extense tentarent̄ ad lapsum ad pctm̄ idem: vnus per tristia ⁊ aspera: alter per delectabilia ⁊ blanda. Cui illoꝝ tentationū esset difficilius resistere. ¶ Respōdetur ꝙ quantū ad multa petā difficilius esset resistere tentationi per blanda. Hac ꝯsideratione quia vexatio dat intellectū: ⁊ cōpellit vexatum auxiliū dei querere. Uoluptas ⁊ blandicies excecat mentis oculū ⁊ obliuisci facit dei ⁊ beneficioꝝ suoꝝ. Iuxta illud Deutero. xxxij. Incrassat⁹ est dilectus ⁊ recalcitrauit. Impinguat⁹ et dilatatus dereliquit deū factorē suū: ⁊ oblitus est dn̄i creatoris sui. Et Tullius libro. j. de officijs dicit. In ꝓsperis precipue cauenda sunt supbia/ fastidium/ arrogātia: et ne ꝓprio vtamur consilio: ⁊ ne adulatoribꝫ de nobis credamus. Ista em̄ vitia per ꝓspera hominē surripiūt priusq3 homo aduertat. Ideo magis commēdat Boe. li. ij. de conso. phīa. viij. fortunā aduersam q̄ prosperā: eo ꝙ illa sagax est ⁊ prouida: ista ceca et sui semp ignara. ¶ H Fit autē vt supra tentatio tripliciter s̄m Grego. in omel. sup illud Matt. iiij. Ductus est Jesus in desertū: scȝ suggestione⁊ delectatione/ ⁊ consensu. Suggestio fit ab extrinsico scȝ diabolo vel hoie peruerso: aut delectabili vel tristabili obiecto foris oblato: vel etiam interius imaginato: et totū illud genus tentationis est extra tentatum: quādo nondum sentit concupiscentie motum ad cōcupiscendū huiusmodi de foris oblatum ac suggestū. Quo genere tentationis etiam diabolus christum tentauit/ quia exterius suasit illicita: sed intus in christi anima nulla oino orta est male suasi concupiscentia. ¶ Secundū genus tentationis est: quando per suggestionem dicto modo factam sensualitas mouet̄: ⁊ iam in re illa de qua tentatur bestialiter delectatur: tunc delectatio iam intrat exteriorem hominem. Quicquid em̄ habemus in animo cōmune cum bestijs: dicit̄ ad exteriorem hominē pertinere s̄m beatū Augu. xij. de trinitate. c. j. Et hec tentatio adhuc non coinquinat hominē culpabiliter nisi ꝓrumpat in interiorem hominem per consensum. Et tunc est tertium genus tētationis: quod ꝓcedit vsq3 ad rationē ⁊ voluntatem que sunt hominis interioris. Per primū ⁊ secundū tentatur quidē homo. Sed per tertiū inducitur in tentationem. Nam tertia pertingit vsq3 ad rationis consensum quo consummatur in voluntate peccatū ⁊ quanto consensus huiusmodi est plenior ⁊ maior: tanto peccatum grauius. Et hec tria genera figurata sunt in primi hominis tētatione: vbi serpens foris mulieri suggessit. Mulier cōdelectādo comedit: vir cōsentiendo peccatū consummauit. Ut tangit magister dist. xxiiij. li. ij. post beatum Augu. Licet non penitus conformet̄ ad predicta. Nam s̄m eum pro serpēte est sensualis motus anie. Pro muliere inferior portio rationis. Pro viro superior. Inter hunc virum ⁊ hanc mulierem est velut quoddā spirituale cōiugiū naturalisq3 contractus: quo superior rationis portio: quasi vir preesse debet ⁊ dominari. Inferior vero quasi mulier debet subesse ⁊ obedire. Et sicut in cunctis animantibꝫ non est repertum homini adiutorium sibi simile: sed de illo est sumptū quod ei formaretur in coniugium: ita in partibꝫ anime quas habemus cum pecoribus cōmunes: nullū mēti nostre simile est adiutorium. Sed ex illa rationali mēte qua subheremus intelligibili ⁊ incōmutabili veritati: tanq̄ ductum ⁊ inferioribꝫ tractandis gubernandisq3 deputatum est. Si ergo per sensualitatē intelligimus potentiā sensitiuā: cum suis obiectis mouentibus: pertinet ad tentationem exteriorem illecebram suggerentem: quā serpens significat. Inferior autem portio mulieris nomine designata est que est pars rationis tēporalibus intendens ⁊ ea sensualitate ⁊ eius obiectis immediate mobilis. Supior ṽo qua cuncta s̄m regulas eternas iudicare habet tanq̄ vir in homine dominari debet ac mulierē (inferiorē anime portionem) regere. Sensualitatem quoq3 (quatinus suo subest imperio) ab illecebris cohibere. Cum ergo sensualitas illecebram exteriorū obiectorum aut male suggestionis apprehensione concepit: serpens mulieri id est inferiori rationis portioni suggerit. Que si mora fuerit sensui condelectādo: iam etiam mulier cibum vetitum gustauit. Quod si superior ratio in idē consentit. Uir simul cum muliere cibum sumpsit: ⁊ peccatū cōsumauit. De hoc ita magister ait: etiam in vno quoq3 nostꝝ nihil aliud agitur cū ad pctm̄ quisq3 dilabitur: quā tunc actum est in illis tribus: serpēte/ muliere/ ⁊ viro. Nā primo fit suggestio i. siue per cogitationē: siue p sensus corporis: vel vidē-

do/vel tangendo/vel audiēdo/ vel gustando/vel
olfaciendo. Que suggestio cū facta fuerit/si cupiditas nostra nō moueat ad peccandū excludit serpētis astutia. Si autē mora fuerit: q̄si iā mulieri persuasum erit. Si aliqñ rō viriliter etiā cōmotā cupiditatē refrenat z compescit: qđ cū fit/nō labimur in peccatū: sed cū aliquāta luctatiōe coronamur. Si aūt ratio cōsentiat: z q̄ libido cōmouerit faciēdū esse decernat: ab oīm beata vita tanq̄ de paradiso expellit homo. Jā eñ pctm̄ imputat etiā si nō subsequat factum qñ rea tenet in consensione ɔsciētia. ¶ J Sed circa pdicta queri potest: cuz tentatio fit aliqñ a carne: qñq̄ ab hoste q̄ difficili⁹ vincit: Respōdet magister dist. xxj. scđi q̄ quia tentatio a carne interi⁹ impugnās de nostro cōtra nos roborat: ideo difficili⁹ vincit. Qđ intelligēdum est fm scm̄ Bonauē. respectu eiusdē peccati. s. carnalis. Unde si ad peccatū carnale qs a ꝓpria carne (hoc est sensualitate) tentat mot⁹ bestiales vel ɔcupiscētias sensuales excitante: vt famem/sitim vel somnū zc. ad cōsentiendū peccato. Alius ab hoste pctm̄ suggerēte sine sensu carnis: difficili⁹ ea vincit que est a carne ꝓpter cōiunctionē carnis ad spiritū: ex qua magis incuruat
Eph. 5. aīa carni naturalr inclinata: fm illud Apli: Nemo vnq̄ carnē suā odio habuit: s̄ fouet z nutrit. Itē ꝓpter carnis cōtinuā molestiā: cui cōtinue adheret: z q̄ tentare nō cessat. Si aūt fiat cōparatio respectu diuersoꝝ peccatoꝝ: vtputa carnis tentatio intelligat respectu peccatoꝝ carnaliū: z tentatio hostis respectu spūaliū. Sic se habēt sicut excedentia z excessa. Quidā eñ hoīes magis proni sunt ad peccata carnalia: puta ad peccata intēperantie q̄ ad superbiā. Et his difficilius est resistere tētationi carnis q̄ hostis. Quidā ecōuerso ꝓniores sunt ad peccata spūalia: puta superbiā: inuidiā q̄ carnalia: vt qui magis desiderant honores q̄ voluptates. His difficili⁹ est vincere spiritualia peccata q̄ carnalia. Si qs vo indifferens fuerit ad vtrūq̄: z eque ꝓmptus q̄tū est de se ad hec vel illa: illi certo respectu difficilius est vincere carnalia: et alio respectu difficilius est vincere spiritualia. Carnalia quidē ꝓpter magis intrinsecā z ɔtinuā adherentiā: Spūalia ꝓpter maiorem boni ꝓmissi apparentiā z latentiorē instigātis fallaciā. Qui multa vitia v̄tutis specie palliat. Trās-
2. Cor. 11. figurat eñ se in angelū luc[is]. Et licet hostis sit for-
Job. 41. tior: fm illud: Nō est ptās sup terrā que ei valeat
cōparari. Sic etiā callidior z occultior: fm illud
Eph. 6. Apli: Nō est nobis colluctatio aduersus carnem z sanguinē: sed aduersus principes z potestates: aduersus mūdi rectores tenebraꝝ harꝝ ɔtra spiritualia nequitie in celestib⁹. Tamē nō ꝑmittit tētare fm totā suā potentiā z astutiā/sed reprimit a potestate diuina: q̄ nō permittit hoīem tentari vltra q̄ pōt: vt dicit. j. Coꝝ. x. ¶ K Quātū ad tertiū vt cognitis aliq̄ten⁹ tētatoris fraudib⁹ eas cauti⁹ vincere valeam⁹: enumerāde sunt z aperiende quedā speciales tētationū fraudes q̄b⁹ certe innumere illi⁹ mille artificis insidie possint caueri. Annumerat aūt Guil. parisieñ. in tractatu suo de virtutib⁹ septē tētationū fraudes q̄b⁹ q̄rit hostis humane salutis aīas illaq̄are. Per q̄s nō nunq̄ sapiētissimi ac fortissimi ꝓsternunt. Prīa est lōga et ꝑseuerās fatigatio z vexatio de aliquo vitio: aut aliquib⁹ pctis. Per quā duo intēdit tētator. Primū est desꝑatio de dei auxilio: vt tētatus desperās se credat ad deū nō ꝑtinere. Scđm est vt tentat⁹ credat se a deo penit⁹ derelictū: nec de se cura aliq̄ esse deo. Cū eñ hō diu tentat z assidue instāterq̄ petit a tētatione liberari: nec tñ qđ petit obtinet facile ad impulsū diaboli desperat de dei adiutorio: putās se a deo nō curari z traditum obliuioni. Scđa astutia est extraneitas tentationis: z admirabil' rei enormitas de qua qs tētat: vt cū alios in talib⁹ insuetis tētationib⁹ tētari aut tētatos fuisse nō audiuit: se ad deū nō ꝑtinere: aut etiā veros christianos nō esse formidēt. Et addit: q̄ nōnulli ipm̄ sup hac tentatiōe ɔsulerint q̄ illā maxie abhorrebant ex h̄ solo: q̄ suspicabant se solos istā tentationē pati: qui se ferme derelictos z q̄si inauditis tētationis turpitudinib⁹ expositos vehemēter expauescebāt. Subdit: Tales ꝑfecto nō viderūt oppugnari castra fortissima cōtra que nō solū cōsuete ac noue machine parantur: sed oīa iaculorū genera: quecūq̄ immūda/q̄cūq̄ feda/quecūq̄ venenata z noxia i ipsa iaculatur. Ita z in spūali pugna demonū: contra castrū aīe nostre. Totis eñ ipe studijs z virib⁹ insidiat nobis. Tota auiditate sanguinē nrm̄ sitit. Quapropter nihil apud eū interest an stercus an lapidem mētē nr̄e iniiciat aut iaculo ɔsueto aut inconsueto oppugnet dūmodo ꝓsternat/dūmodo interficiat. Tertia astutia est: q̄ molit vt qs statū suū in q̄ bene stat z secure viuit mutet: adinstar quō fit strepitus ac tumultus in aqua: vt exeāt pisces de suis receptaculis in quib⁹ tuto fuerāt cōstituti quatin⁹ fugiētes incidāt in laqueos z retia piscatoꝝ. Sic diabol⁹ bñ se habēnb⁹ in aliq̄ statu: vbi sibi ad eos nō patet: aut saltē nō facile patet accessus: molit ꝓprijs suggestionib⁹ vel alienis: aliqñ etiā terrorib⁹ vt se ad aliū statū vel locū trāsferāt. Sciens eos in alijs locis aut statu min⁹ tutos z ad cedendū tentationibus magis aptos. ¶ L Quarta est qua hoīem ad maiora bona z sup̄ vires penitus exercitia inuitat z excitat: sicut qñq̄ cōtingit in ieiunijs et abstinētijs: vigilijs disciplinis ac alijs religiosis exercitijs singularib⁹ insolitis z incōsuetis. Inducit nōnunq̄ ad memoriā maioꝝ exēpla sctōꝝ: factaq̄ z opa: q̄ tñ illis adhuc impfectis z in virtutib⁹ defectuosis sūt penitus improportionata: z h̄ facit singulari sue malignitatis studio: vt homines huiusmodi naturalibus suis viribus ꝑ hoꝝ improportionatoꝝ indiscretionē exercitiorum destituantur: sic q̄ destructi sibi fiant inutiles et alijs onerosi: aut certi vt totum bonum qđ ceperāt abijciant: ac reuertentes ad vomitum fiant deteriores q̄ fuerūt. Si-

mile ponit de symearum captura: quos per calceos magnos et sotulares / dum venatores ipsos imitari volentes / sibi alligant: nec tamen eos portare / aut in eis ambulare valent: a venatoribus capiuntur. Calciamenta in scriptura sanctorum exempla signant: que sequi et portare non prevalent homines imbecilles et in virtutibus imperfecti. ¶ Quinta fraus et astutia / quod sub pretextu boni suadet periculum. Et huiusmodi calliditatis sunt multe species: vt dum sub pretextu pietatis et dandi elemosynas / suadet adquiri diuitias. Nouit enim ipse malignus illud Apostoli: Qui volunt
I. Ti. 6. diuites fieri: incidunt in laqueos diaboli. Et illud: Fi
Eccli. 11 li mi si diues fueris / non eris immunis a delicto. Similiter dum impugnat per aliquod vitium / suadet bonum oppositum: quod nouit esse maioris occasionem ruine: vt cum impugnat aliquem per luxuriam / suadet ieiunium et abstinentiam: sciens eum in iracundiam / acediam vel amentiam facile posse labi: quod per experientiam frequenter accepit. ¶ Sexta astutia est: quod hominibus vitia suadet sub pretextu virtutum: sicut sub pretextu prudentie suadet auariciam: sub pretextu misericordie remissionem indebitam: sub pretextu iusticie crudelitatem: sub pretextu zeli rectitudinis immanissimum furorem. Talibus igitur diabolus velut fraudulentissimus mercator vendit fragmenta fictilia pro lapidibus preciosis: vitrum viride pro smaragdo: cuprum pro auro: stannum pro argento. ¶ M Et non solum in istis vitijs / sed in omnibus alijs est quedam vmbratica species et fallax imago virtutis: quibus se querunt / ne agnoscantur colorare: quin potius se diuos mores imitari: vt late deducit Augustinus lib. ij. confess. vbi ad deum loquens ait: Nam et superbia celsitudinem imitatur / cum tu sis vnus super omnia excelsus. Et ambitio quid / nisi honores querit et gloriam: cum tu sis pre cunctis honorandus vnus et gloriosus in eternum. Et seuitia potestatum timeri vult. Quis autem timendus nisi vnus deus: cuius potestati eripi aut subtrahi quid potest: quando vel vbi aut quo vel a quo potest. Et blanditie lasciuientium amari volunt: sed neque blandius est aliquid tua charitate: nec amatur quicquam salubrius quam illa pre cunctis formosa et luminosa veritas tua. Et curiositas affectare videtur studium scientie: cum tu omnia summe noueris. Ignorantia quoque ipsa atque stulticia simplicitatis et innocentie nomine tegitur: quia te simplicius quicquam non reperitur. Quid autem te innocentius / quoniam quidem opera tua malis inimica sunt. Et ignauia quasi quietem appetit: que vero quies certa preter dominum. Luxuria satietatem atque abundantiam se cupit vocari: tu autem es plenitudo et indeficiens copia incorruptibilis suauitatis. Effusio liberalitatis obtendit vmbram: sed bonorum omnium largitor effluentissimus tu es. Auaricia multa possidere vult: et tu possides omnia. Inuidia de excellentia litigat: quid te excellentius? Ira vindictam querit: te iustius quis vindicat? Timor insolita et repentina exhorrescit rebus que amantur aduersaria: dum precauet securitati: tibi enim quid insolitum: quid repentinum: aut quis a te separat quos diligis: aut vbi / nisi apud te summa securitas? Tristicia rebus amissis contabescit / quibus se oblectat cupiditas: quia ita sibi nollet / sicut tibi offerri nihil potest. Ita fornicatur anima abs te: et querit extra te ea que pura et liquida non inuenit / nisi cum redit ad te: sed etiam te imitando / indicat creatorem te esse omnis nature: et ideo non esse quo a te omnino recedatur. Hec Augustinus. Propterea veritas virtutum et puritas diligenter inuestiganda est: vt fallacia diabolica possit in talibus melius ab hominibus deprehendi. Propter quod
dicit veritas: Suadeo tibi a me emere aurum probatum Apoca. 3.
ignitum, vt locuples fias. Et vulgariter dicitur: Non omne quod fulget est aurum. Et Aristoteles in Elencis: Auricalcea et felle tincta videntur aurea: cum longe aliud sint. In huiusmodi igitur fidelibus recurrendum est ad vnctionem sancti spiritus: que de omnibus docet. j. Joan. ij. Hinc frequenter orat ecclesia: Veritas tua quesumus domine semper maneat in cordibus nostris: et omnis inimici falsitas destruatur. ¶ N Secunda diaboli astutia et omnium periculosissima est ipsa pax: id est cessatio a perceptibilibus tentationibus: quam pacem multi imperitorum affectant et vehementer concupiscunt. Sed hec adeo perniciosa est, vt de ea sanctorum ecclesia dicat: In pace amaritudo mea amarissima. Et enumerat doctor ille quatuor mala que ad talem pacem consequuntur. Primum est fatua securitas qua negligitur dei timor / qui est electorum vigilantissimus simul et fidelissimus custos. De quo Eccl. xxvij. dicitur: Nisi instanter te tenueris in timore dei / cito subuertetur domus tua: id est conscientia. Et Prouer. xiiij. dicitur: Timor domini fons vite / vt declinet a ruina mortis. Illa ergo pax arefacit fontem vite: que arefactio quanta sit impugnatio: quis non videat. Hec enim securitas facit nos seorsum a cura et sollicitudine custodienda et per hoc exponit nos hostibus totos incautos. Ideo non cessat versutus ille tentare: vt cum quis estimat se securum / negligat se tueri: quatenus quos sic per quietem securos reddiderat, repente rediens facilius inopinatus irrumpat. ¶ Secundum malum est desidia / pigricia siue ignauia: Quia humana tarditas ad proba opera tentationum stimulis excitatur iuxta illud Ps. Multiplicate sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Desidia enim quasi diaboli dormitorium: humanarum mentium vires turpissima rubigine consumit: que continuo deberent exercitio splendescere: quemadmodum ferri exercitium ipsum splendescere facit / ad similitudinem argentei nitoris. Nam cum exercetur / candet: et cum desidet / rubigo turpis adgignitur. ¶ Tertium malum est ignorantia sui et propriorum defectuum: ad quam sequitur elatio: quia eo ipso quod non tentamur / credimus nos fortissimos: et tam sanctos vel sic angelorum custodia vallatos: vt nos diabolus non audeat impugnare. Qua credulitate nihil stultius est: quia dum non putamus, in foribus adest: querens euertere totam conscientie domum. ¶ Quartum malum est fraternus contemptus: quia facile qui huiusmodi pacem in se sentiunt / ac diutius in se senserunt / despicere eos solent qui grauiter tentantur: dicentes huiusmodi horrendas tentationes cadere non debere in christianum hominem: et quod vilissimus est qui talia cogitat: aut cui tales cogitationes immittuntur. Immo te

les aliquādo ita puros se existimant: q nec aliīs
miserandū q̄ grauibꝰ agitant̄ tētationū insidīs
esse impīīssime putant. Indignant̄ q̄z his q̄bus
cōpari deberent: qđ false iusticie certum signū est
ſm beatū Grego. in omel. ¶ Iste sunt septē astu-
tie siue fallacie generales q̄bus diabolus vt fre-
quēter vtit̄ in tentādo hoīes: vt ipos i sue dānati-
onis laqueū ptrahat. ¶ O Plures denicꝫ ten-
tationū modos enūerat clarissimꝰ doc. Joā. Ger-
son: olim Parisieñ. cancellariꝰ in scripto sup ma
gnificat tract. viij. tractās hunc versiculū: Depo
suit potētes de sede. Addidit z alios. lxj. fraudiū
modos in quodā tractatu in gallico cōposito: z p
aliū quendā tornaceñ. canonicū in latinū tradu-
cto. Ex quibꝰ aliquos ad nostri cautelā nō piguit
hic annotare. Unde ait: Depositus iste de sede di
abolus: deorsum fluēs sathanas satagit homies
deponere violenter/fraudulēter z maligne. Vio-
lentia cernitur in obsessis: fraus vo dū specie bo-
na salubris z virtuosi cōsilij: q̄si moralis phs do-
lose impellit. Paucos accipe inde modos ex innu-
meris. Detestat̄ qñcꝫ superbiā: sed vt in deterio-
rē sub volucro ficte humilitatis p̄cipitet. Naz est
qui se nequiter humiliat. Et rursus ait: Noli esse
humilis in sapiētia tua: quatenꝰ insipiēter exalte-
ris. Detestat̄ p̄sumptionē z timorē laudat vt ab-
lata pace cordis recedat iste cuiꝰ locꝰ est in pace.
Detestat̄ inobedientiā: vt peccati seruitutē indu-
cat: z asininā patiētiam q̄ fert nō ferenda: quales
vocabat aplūs esse corinthios. Fefellit innumeros
nequā iste: qui sub velamēto obedientie nephāda
ppetrarūt: q̄si peccare nō possent: qz nō habebant
velle vel nolle iuxta verbū suū. Detestat̄ supstitio
nes: qñcꝫ manifestas/sed non occultas z obūbra
tas sanctis obseruationibꝰ. Uñ ad supstitiosas: h
est supfluas questiōes impellit z curiosas. Unde
p̄ma maligne vocis sue vox: vox fuit interrogati
nis. Cur isto frequētissime vtitur: quatenus ho-
mines in curiositatis noxie laqueos cadāt. Sug
gerit questiones has z similes. Cur fecit deus rō
nales creaturas quas p̄sciebat fore peccaturas z
dānandas? Cur eas deus tales nō cōdidit q̄ pec-
care nō possent. Cur delectat̄ in pditione viuētiū
qđ inde sibi lucrū crescat? Nunq̄d meliꝰ esset vni-
uersis/si peccatis oībus ablatis remanerēt in so-
lo decore virtutū: Cur indurat aliq̄s z aliorū mi
seret̄? Cur acceptio psonaꝝ reperit̄ apud ipsum?
Cur nō citiꝰ venit ad hoīes redimēdos. Cur tot
absꝫ baptismo innocētes: tot in insulis sine lege
viuētes: tot qui saluarent̄ si bonis doctrinis z so
cietatibꝰ instruerēt̄ perire pmittit z pmisit. Scit
nequā iste q perscrutator maiestatis opprimet̄ a
gloria. Scit hoīem phibitū: ne in pluribꝰ dei opi
bus fuerit curiosus. Culpat hipocrisim: h vt ho
mines absꝫ honestatis velo ppetrēt mala. Lau-
dat simplicē cū sancta verecundia; quatenus hi-
pocrises fictiōis introducat. Culpat inuidiā z be-
nignitatē laudat: h vt malignitas improba noct̄
nū foueatur. Culpat ecōtrario iniquitates alioꝝ

vt personale odiū cōtra fraternā charitatē suscite
tur. Culpat iratos: ie.l vt zelū sciū abijciat. Lau
dat zelum sanctū: quo p̄cepa ira furiat. Laudat
quietē sanctā: sed vt in sterquiliniū torpētis iner-
tie deijciat. Ostēdit odibilem auariciā: z q nihil
nequius q̄ȝ amare pecuniā sed vt pdigalitatē con
sumptione oīm cū rapinis introducat. Pulchrā
z amabilē dicit frugalitatē: vt tenacitati locū pa
ret. Ostēdit quātas gignit infirmitates gula: sed
vt periculosiorē fatuitatē capitꝭ et corpis absꝫ re
medio operet̄. Laudat oīa sana esse sanis: z nihil
esse reijciendū qđ cū gratiarūactione accipit̄: vt a
tēperātia fallat abducat. Ostendit q̄ȝ feda sit lu-
xuria q̄ȝ vilis nec honore digna: vt ꝯiugioꝝ iura
ꝯtaminet. Laudat plificationē: imo iubet p illud
Crescite z multiplicamini: quatenꝰ cōcubinatū li
cere demōstret. Ostēdit nō esse iurandū. Sit in-
quit sermo vester: est est: non nō: vt detestet̄ omne
iuramentū. Dicit ex aduerso: qui bene iurat bene
credit: vt periuria aut blasphemias diuini nois
multiplicet. Circuit iste sathan z terrā pambulat
vt circūstantias oīm consideret. Quis/quid/vbi
quibꝰ auxilijs: cur/quō/quādo. Tēdit laqueos in
q̄s impellat multos valde: vt si fuerit aliquis ab
vno liberatꝰ cadat in alterū. Itacꝫ considerat dū
circuit z obseruat volentes placere deo. ¶ P
Videt aptū aliquē ad religionis ingressum: im-
pellit ad oppositū sic illudēs. Cur ciuilē vis dese
rere ꝯuersationē: qm̄ homo natura ciuile aial est.
Hoies hoim gratia facti sunt: vt se mutuo iuuēt:
sibi mutuo seruiāt. ve soli. Cur nō poteris sub ha
bitu seculari salutez tuā opari? Sub vno abbate
christo gaudeas lege libertatis quā tibi dedit deꝰ
z emit christꝰ. Quid pulchriꝰ: quid eligibilius li-
bertate. Cur tot z tales vis subire obseruatiōes:
z vota sup te inducere: qui nō sufficis ad precepta
seruāda. Quid sunt oblationes tot nisi laquei ad
totidē trāsgressiones. Videas ne illaqueatꝰ ver-
bis oris tui cadas. Displicet eñ deo stulta z infi-
delis pmissio. Ecce quot z quales in religione de
fecerūt: quot ceciderūt: q̄ apostate retro abierūt
Cur nō vis talentū tibi creditum in his z in alijs
gratijs multiplicare. Ut q̄d pditio hec esset in re-
ligionis ingressu siue in solitudine? Celat pditus
ille laqueos in seculo. Fit iste qui saluandꝰ fuerat
in religione: pditus in seculari ꝯuersatione. Fit se
cularis: cōiungit̄ vxori. Heu quos illic laqueos
tribulationū nō inuenit: nascūtur filij. Alia cura
si pcat vxor: genere magnifica: si sterilis: si feda:
si lubrica: q̄le suppliciū. Fit de milicia aut curiali-
um nūero: quot illic curis inuoluit̄. Primitꝰ erit
dulcis interpto cultura dulcis amici: exptus me-
tuet: inuidiā nō tolerabit. Fit optet assentator ad
omnia: fit miser/dormiēs/vigilās/comedēs zc̄.
ad alterius arbitrium. Fit causidicus aut practi-
cus in phisica. Fraudes mille sparguntur in pra-
cticatione. Dum querit diues fieri incidit in de-
sideria multa z laqueos quibus mergitur in inte-
ritum. Fit beatificatus in ecclesia z celebs: cauen:

dum sibi erit a retibus simonie: a negligētia seruitij: a luxuria: ⁊ cōuersatione incerti: a lasciuia: a dilapidatiōe bonoꝝ ecclesie. Circūit ⁊ cōsiderat sathan ille alterū: quē ex instabilitate ꝓpria cogſcit ad religiōis aut solitudinis vitā inepth. Uide ait q̄nta sit religiōis q̄nta solitudinis ꝑfectio vacare soli deo salutē suā opari: Quid prodest hoi si vniuersum mundū lucret: aie vo sue detrimentū patiat. Uide q̄z totus mūdus in maligno posit⁹ est: q̄z breuis vita: q̄z mors incerta: q̄ tormēta inferni que gaudia paradisi. Uide ne ꝑcrastines: ne ꝯsilia multoꝝ maxime domesticorū ⁊ seculariū queras: ⁊ res certa est: de solis incertis cōsiliū habendū est. Dicere q̄ religionis stat⁹ nō sit ꝑfectionis stat⁹/heresis est. Magna vo stulticia ē nolle esse perfectū: Quid hesitas: qd expectas: vocat te deus ꝑ inspirationē: pijce te in eū/⁊ ipse te enutriet. Dū cōpungeris corde/fac votū deo celi: firmet te iuramentū: Felix necessitas q̄ ad meliora cōpellit Sciueris opus cū voto accepti⁹ esse deo. Da totā arborē volūtatis tue cū fructibus suis deo tuo. Quid in te stas ⁊ nō stas: pijce te in eū/⁊ ipe te suscipiet: neq̄z deseret iā susceptū. Silet iste nequam q̄ ad religionis introitū oportet attēdere nedum religionis bonitatē in se: sed ⁊ alias circūstātias: maxime aūt duas: quaꝝ vna se tenet ex parte religiosoꝝ (si ꝑfecte regulā seruent.) Altera ex ꝑte sui ipsi⁹/si iuxta parabolā christi dū incboat/poterit ꝯsummare. Silet q̄ media moderanda sunt ſm virtutē tā agētis q̄z patiētis. Nec poterat Dauid cū armis Saul egredi ꝯ̄ Goliam. Nō pūt symee cū botris lationibus q̄s in fraudē eis derelictis accipiūt incedere. Silet preterea onera religionis cū moribus inhabitantiū: dat bene sentire de oibus: neminē iudicare. Addicit p̄terea/q̄ ꝓficit alijs sua eruditio: suū consilium: quia litteras nouit: quia prudēs est in agēdis. Denīq̄z dabit exēplū religiōis in seculo: vt ita faciāt quēadmodū ipse facit: ⁊ seculū derelinquāt. Quid tādē: Uoto se ꝯstringit: deserit habita bn̄ficia: dat sua paupibus: via vnica religionis sibi relicta est. Captus est ait insultās demon: euge euge iā nō est silendū: iā in odiū religionis exaggerēda sunt oīa: aperiendi sunt oculi discrimina reuelāda: murmur inducendū. Dicat ipse sentiēs se delusum. Quid mihi feci miser: In q̄d me malū impuli: nō potero ferre iugū hoc intolerabile: quesiui requiē vt ī pace fruerer deo: ⁊ ecce turbatio: fugi hoīes: hoīes inuenio. Cedebā temtationes de seculo: deteriores demonis perfero. Quid feci: quo me vertā: quid agā: Amicos carnales offendi: spernens eos cum suis cōsilijs: nullos mihi ad eos regressus: si voti dispensationē quesiero/nō dabit: aut ī dato nunq̄z ꝯstās animus quietabit. Sed neq̄z quō viuerē in seculo relictū est. Si ad aliā migrauero religionē/scandalosus ero mee: ⁊ forsitā intolerabil' aliene. Quid feci: deuotionē in seculo suauiorē ⁊ crebrius inueniebā: secularibus inuoluor curis. Cogit obedientia ꝓ necessitatibus fratrū currere: discurrere ꝑ seculū/quo quietē mihi sperabā obtinere. Sic q̄tidianis fatigor odijs ⁊ rixis. Delectabat me studium: docebā ⁊ docebar: nūc q̄ doceat aut q̄ doceat nullus est: fratres foris esse respōdent occupationes religionis sue. Nō est inquiūt religio scbola docēdi: sed disciplina viuendi. Si vixero ſm mores fratrū: collapsos oīno a regulis pati ū perditus sum. Si singularis mihi viuere volo: nec datur nec sufficit. ¶ Q Circūit adhuc ille depositus de sede: querit quē deuoret. Inuenit hoiem deditū studijs ⁊ scientijs litterarū: si potest/auertit: affert occupationes a seculo: aut frustra dicit verba fieri surdis. Si nequerit abducere: q̄ten⁹ ociū desideret studiosus ⁊ sibi vacet: ⁊ sapiētiam scribat in ocio. Subdolus impellit vt alios dum docere vult scribēdo se seducat. Laudat iā laborē sed seducit intentionē. Scribe suadet q̄ legat posteritas: q̄ tibi sint nomē in eternū: qm̄ Meli⁹ est nomē bonū q̄z vngenta p̄ciosa. Orabunt alij ꝓ te Nō tibi solus laborabis: talentū tuū distribueris: scribe subtilia ⁊ extranea: turpe est inuentis vti. Sic impellit vt deserat terminos q̄s posuerūt patres sui: vt vane gloriosus dicat: Sup me docentes omnes intellexi: ac deserens vias rectas dicat aque furtiue dulciores: ⁊ panis absconditus suauior. Eia scribe ait aut de tuis virtutibus: aut celeritatē ostende dictādi. Aut certe in alienis laudibus quere laudē tuā. Scribe: tot⁹ insiste laboribus: nō des requiē calamo: postpone horas canonicas: aut absq̄z attētione festin⁹ ꝓferas. Indulge securus lautioribus cibis: vtere somno ad satietatē: desere ciuilē alioꝝ cōuersationem: compensabit hec omnia labor tuus. Sic impellit iste nequā: scit q̄ inutiliter imo nocte fiunt non iussa: p̄ceptis omissis. Scit q̄ fauem⁹ vltra modū scriptis nostris: diligim⁹ vt filios: placent etiā si deformia sunt ⁊ inculta/⁊ sentētijs vacua. Testis ē symea fabulosa: gallina dū nimio clamore ꝑdit ouū/ꝑdit illud. Coru⁹ crocitās vt a vulpe laudet: fraudat cibo suo: nō aliter sepe ꝑdunt fructus suos scribētes docti: vel quesitas ꝓus vel adquirendas in t̄pe. Ratio: qui dicūt ⁊ nō faciūt: q: de donis dei dū glīas querūt: deo rapiūt q̄d suū est: q: scit insup sinistra taliū q̄d facit dextra. Sz ad quid sathan ista: q̄d tibi sup alioꝝ salute: Profecto nihil/sed satagit: vt iste sub hac intētione scribēs audiat ī iudicio: recepisti mercedē tuā: accipe q̄d tuū est ⁊ vade. Ex ore tuo ⁊ scriptis tuis te iudico serue nequā. Fere litteras mortis tue sal infatuatū. Sed o fraudē sathane detestandā: quādoq̄z tamē ita fallentem. Possunt nihilomin⁹ fieri noua scripta meritorie si modus affuerit finis ⁊ ordo recti. ¶ R Circumit denīq̄z insidiator ille: ⁊ inuenit hoiem audiendis ꝯfessionibus deditū. O q̄t imissiones facit ibi ꝑ āgelos suos malos. Uenit ad ꝯfessionē plebe⁹ idiota. Ueniūt pueri ⁊ puelle: iuuenes ⁊ maritati. Suadet inuestigare diligēter de oibus circūstātijs: vt agn̄scat vultū sui pectoris: q: nec alit' solui potest peccator nisi dixerit oīa: ſ; hoc suadet vt

finem vt deficiat scrutans scrutinio cū scandalo
cōfitentiū: cū lapsu ꝓprio: cū suspitiōibꝫ infinitis
cū interminalibꝫ scrupulis: siue remittat nō abso-
lutū: siue detineat morosissime/ vix tandē absol-
uendū. Uertit postea in qualitatē oppositā: quia
timet expertus tales facere interrogatiōes. ¶ Di-
cit sibi ipsi/ Saluet se si voluerit nō intrabo domū
conscientie aliene: nihil interrogabo: scit peccata
sua/ dicat si vult. Sic dimittit inscios: sic verecū
dos latere in peccatis suis: nō vtens claue sciētie
que data est ad aperiēdū cū discretiōe secretas cō
scientie plagas. Ueniūt alij magni prudētes ꝺ se
culo: veniūt predones/ vsurarij/ simoniaci/ ranco
rosi/ violatores ecclesiastice libertatis: cōcubina-
rij notorij: nolunt a peccatis resilire: nolunt resti
tutiōnes facere: excōicati sunt: irregulares sunt.
Alij si culpanꝭ excusant aut defendūt peccatū su
um. Dicūt se iusta bella gerere: Fraudē vsurarū
Uetulaꝝ ꝯfessiones nituntꝭ fictis vēditiōibꝫ palliare ꝛc̄. Ueniunt alij
vel alie curiose agētes: ad fabulatiōes vertūt cō-
fessiōes: miscentꝭ colloquia de ꝓphanis: vtinā nō
de nepharijs: vtinā quo spū cepisse videntꝭ: nō cō
sument in carne. Probibeat deteriora deus. Cir
cuit rursus ꝛ inuenit declamantē ad populū se p̄
dicantē. Cognosce hic quot sunt demōis impul-
sus in sermone/ dum de omni statu ꝑsonaꝝ q̄ sūt
vitijs ꝯtrarijs infecte/ clamandū erit. Si culpat
auariciā/ ꝓdigus applaudit ꝛ ridet auarum: si ꝓ-
digalitatē vituperat/ auarus libens ad se contra
hit/ dicēs: Tene qđ habes: si loquiꝭ aduersus in
ertiā: gaudet qui stulto labore ꝯsumiꝭ: ꝛ esse sub
sentibꝫ curaꝝ mordentiū delicias ꝯputat: zelus
laudatus accendit iracūdos: pietas laudata pu
sillanimes nutrit ꝛ desides. Ecce fructum quē
Inutiles p̄dicatores. p̄dicatio tua parit in auditoribꝫ. Sed nūc ad ip-
sos p̄dicatores reuertor: Sunt qui nolunt p̄me-
ditari: nolunt sanctoꝝ allegatiōibꝫ vel auctorita-
tibꝫ (aut certe nesciunt) vti. Garriūt ꝛ effundunt
quicquid in buccā venerit: ceci cecos alloquētes
Sunt ex opposito qui tot accumulāt allegatio-
nes sup allegatiōes: rigmos ad rigmos: ꝯcordan
tias cum ꝯcordantijs effluunt vsquequaqꝫ: nō de-
um/ sed se/ sed scientiam suam ostentare volentes
Blandiunꝭ sibi: quia nō ꝓpter se ꝛ famā sciētie/ ꝗ̄
ad edificatiōem querūt alioꝝ. Sunt q̄ solum in-
obedientiā ꝛ rebellionem subditoꝝ nutriendo/ vi
tia culpant superioꝝ: etiam dum absunt: Nihil
plausibilius audit inuida plebs/ q̄ꝫ superioꝝ vi-
tia ꝓdere/ augere/ culpare. Et hec sepiꝰ ꝛ accurati
us studēt aliq̄ detestari: q̄ si vel in modico vitio cul
parentꝭ: ptinus implicabiliter obsisterent vera dicē
tibus: ꝛ capitali clam ꝛ palam ꝑsecutiōe vexarēt
Circuit adhuc demum sathan ille: ꝛ inuenit ho-
minem in solitudine/ vel deserti sicut pellicanus
vel domicilij sicut nocticorax: vel tecti sicut passer
Protinus mittit fraudulētus auceps iste laquē
os exq̄sitos: ꝛ tota malignitate conaꝭ eum inuol
uere infernalibꝫ suis pestibus. Aggrediꝭ eum in-
ertia/ vt carēs exteriori exercitio/ ocio torpeat. Fi-
atqꝫ tediosa oratio. Impellit ad impatiētiā: q̄a
quies displiceat: ociū ipm horreat: seipum ferre
nō possit. Immittit blasphemas cogitatiōes: desi
deria pigꝝ occidētia vt speret vana: metuet falsa
mereat moleste: gaudeat molestiꝰ. Querat con-
solatiunculas ꝓprias vel carnales vel spūales: di
missis diuinoꝝ impletiōibꝫ mandatoꝝ in alijs q̄
spūalia fingit delecteꝭ: in omnibꝫ quoqꝫ non deū
sed seipum querere sub deuotionis pallio discat.
Un̄ ꝛ tandem tētator fraudulētius derideat sab
bata eiꝰ vidēs ignominiā eius. His alijsqꝫ modis
aduersarius noster (vt beatus Petrus ait) tanq̄ꝫ
1. Petri. 5. leo rugiēs: immo tanq̄ꝫ vulpes latēter insidiās tā
q̄ꝫ serpēs occultis susurrijs sibilās circuit: nō ce-
scit q̄rēs quē deuoret Et quis nō obstupescit: tot
laqueos ꝯsiderans: tot ꝯclusus angustijs: q̄s po
terit de viribꝫ ꝓprijs p̄sumere/ vt oēs hos caueat:
nullo hoꝝ ꝯp̄hendaꝭ. Proinde necesse est nobis
omnibus recurrere ad orōem: ꝛ deuotius ad de
um clamare. Pater noster. ne nos inducas in tē-
tatiōem. ¶ S Nec sola orōne ꝯtenti: tempꝰ
est vt nunc q̄rtum ad quartum p̄missꝫ diuisionis
membꝝ: etiam alia quedam remedia q̄ramꝰ: vt
dei adiutorio freti/ fortes ꝯualescamus tentatio-
nibꝫ occurrere: eis resistere ꝛ valide pugnare. Pos
sunt eñ varia remedia colligi ex sanctoꝝ doctri-
nis ꝛ exēplis q̄bꝫ impugnati/ victoria potiamur
gl'osa. Un̄ sm̄ p̄nominatū doctorē Guil. ꝑhisieñ.
vbi supra. defensiones ex singulis ꝟtutibꝫ elicere
possumus/ ꝯtra quarūlibet tentationū incursus
Nam q2 ꝯnexe sunt ꝟtutes: sicut ꝓmouens vnā
ꝟtutem/ ꝓmouet omnes: ita impugnās vnā ꝟtu
tem/ impugnat oēs. Hinc ꝛ ꝯtra tentatiōem q̄ꝫli
bet a q̄libꝫ ꝟtute auxiliū repugnādi sumere possu
mus. Uerbi gr̄a: Impugnaꝭ aliq̄s a spū fornica
tiōis: ꝛ tentaꝭ ad ꝯcupiscēdū vxorem proximi cō-
sulat tentatus ꝟtutes. Dicit fides: Intoxicata ꝛ
mortifera est voluptas: auerte oculos tuos ne in-
tuearis eam. Timor dei obijciet sibi finale iudici
um ꝛ infernale suppliciū. spes dꝫ: quid mihi offers
in terris misera caro vel demon/ qui expecto tan
ta gaudia in celo. Charitas dꝫ: cbaꝝ habeo do-
minū deū meū ꝛ ꝓximū meū: nō ꝓpter te voluptas
miserrima offendā eum. Castitas dꝫ: in vacuum
laboras: puritatē mihi desponsaui. An nescis q2
cum Chr̄o rege regū matrimoniū ꝯtraxi. Fortitu
do dꝫ: non timeo ferra ꝛ ignes propter deum su-
stinere: ꝛ vis me in plumaribus superare. Ma-
gnanimitas dꝫ: que nam es tam pusilla ꝛ feda vo
luptas/ vt me ad te studeas prouocare. Iusticia
dicit: iniquum est a iustissima dei voluntate ad te
peruersissimam voluptatē declinare. Sanctitas
dicit: Hec mulier templum dei est in baptismo
consecratum: quod violare non licet. Sapientia
dicit: gaudio ego sapore mundissimo: exi a me fe
tulentissima luxuria: Et ita fieri potest in alijs tē
tatiōnibus quorumcunqꝫ vitiorum: consideran-
do cuiuslibet virtutis proprias operatiōnes/ effe-
ctus/ causas ꝛ modos: ac fines eaꝝ: per que tepē

ritur in qualibet ꝟtute q̄dam repugnātia ad q̄libet vitiū: que opponi debet tētatori/siue mundo/siue carni/siue diabolo. Et ꝑter hoc quelibet virtus tripl'r ꝯtra vitium pugnare habet. Primo ꝓprio gladio/ꝯtemplando scʒ suiipsi⁹ nobilitatem/ꝓciositatē ⁊ vtilitatē: quā tentans ad vitiū velare nititur ⁊ abscondere. Secūdo gladio alieno/sumendo ipm a vitio: obijciendo videlicet vitio/suam turpitudinē horrendā: ꝯsiderando omnia nocumenta que hoc vitiū inducere ꝯsueuit: siue i rebus exteriorib⁹/in corpib⁹/siue in aīab⁹. Ut exempli gratia: Luxuria que mentē effeminat/corpus eneruat/maculat animā/fedat ꝑsonam/euacuat bursas: ⁊ ita simil'r de alijs vitijs. Tertio pugnat fugiendo iacula vitioꝝ: vt ꝯtra luxuriā se abstrahendo/ab aspectu lasciuoꝝ spectaculoꝝ/a ꝯsortio feminaꝝ/⁊ petulantiū iuuenū/a lasciuijs carminib⁹/a vino ⁊ ocio ⁊ alijs similib⁹: q̄b⁹ ꝓmo illicite sagittatōes immittunt̄: quas sequit̄ praua delectatio. Hinc oritur ꝯsensus/⁊ tandē opis consummatio. Simili modo quelibʒ alia virtus pugnat ꝯtra vitia/fugienda occasiones: q̄ natē sunt inducere vitiū siue ad ipsum inclinare. ¶ T

Ponunt̄ ⁊ ꝑter hec decēseptē inuamāta ac defensiue ꝯsideratōes ꝯtra tentationū fallacias: ad q̄s recurrere habet homo ab impulsu tentationum agitat⁹ ¶ Primū/ꝯsideratio summi ⁊ benignissimi dei: a quo postq̄ nō fuit hō/factus est aliquid nec creatura quelibet irrationalis/sed rōnalis: di capax ⁊ btitudinis. Pro cuius redemptōe/post lapsum quo sua sponte deum offendit/filiū i carne misit: ac in morte turpissimā pariter ⁊ amarissimā tradidit: vt morte dignissimos a morte perpetua liberaret: quare merito amari debet: ⁊ ad defensionē sui honoris ⁊ reuerētie: ⁊ ne aliq̄d iniurie aut displicens irroget̄ aut ꝯmittat̄: seu ne aliq̄d castꝝ eius (q̄d est homo) expugnet̄ a quocūq̄ aduersario: q̄libet hō redempt⁹ ꝓmptissime laborare ⁊ zelare dʒ: seq̄ totum exponere. ¶ Secundū est ꝯsideratio/q̄ in ꝯspectu tantoꝝ clarissimorum pugnam⁹: q̄ victoriā nostrā optant ⁊ expectant: sicut ipsemet deus gloriosus/⁊ angelice virtutes opem ferentes vt vincamus. Uñ ⁊ Boeti⁹

vl. de ꝯsola. Magna nobis indicta est necessitas ꝓbitatis: cū ante oculos agim⁹ iudicis cūcta cernētis. ¶ Tertiū est inuitatio regis ad pugnā: qui vt Aug. sup ꝑs. ait: Inuitat vt pugnes: adiuuat vt vincas. ¶ Quartū/est ꝯsideratio magnitudinis premij repromissi victorib⁹ in spūalib⁹ bellis: quia ipse deus deficientem subleuat: ⁊ vincentem coronat. Hec Aug. vbi supra. ¶ Quintū: deuota imploratio diuini auxilij: q̄ presto est deus ꝓ quo certatur cum req̄rit̄ impertiri. ¶ Sextū/est declinatio incentiuoꝝ tentatōis: fuga scʒ occasionū vt sup habitū est de luxuria. ¶ Septimū/ꝯsideratio nobilitatis siue dignitatis humane ꝯditiōis: ꝓpter quā verecūdū videri dʒ homini descēdere ad opa vitioꝝ: ⁊ non potius ascendere ad ꝯtemplatiōē supernoꝝ gaudioꝝ. ¶ Octauū/est ꝯsideratio q̄lis erit q̄ horrēda caro ꝓpria ⁊ aliena mortua: ad quā tm̄ q̄s viuam afficit̄: vt ei nutriat in delicijs ⁊ opib⁹ bestialib⁹. ¶ Nonū/est diuinoꝝ eloquiorum recordatio: in q̄b⁹ inueniunt̄ verba medicinalia ꝯtra omnem morbū ⁊ vexatōem spūalem atq̄ exempla in his q̄ similia passi sunt: ⁊ q̄ adiuti diuino auxilio/tentatiōes quaslibet superarūt. ¶ Decimū/ꝯsideratio vilitatis ⁊ indignitatis coꝝ qui vincere nos satagūt. Obprobriosum em̄ videt̄ ⁊ ꝯfusibile vilissimis reb⁹ vinci. ¶ Undecimum est consideratio q̄ consecrati sumus in baptismo: et q̄ caracterē Christi/⁊ imaginē viuā sancte trinitatis gerimus. Unde verendum est homini illaʒ ꝑ aliquā deordinatōem ⁊ turpitudinē maculare: q̄ hoc quilibet facere aut ꝑmittere refugit in ecclīa materiali: propter eius ꝯsecrationem ⁊ sanctarū imaginum ꝑsentiam Christi ⁊ sanctoꝝ. ¶ Duodecimū/ꝯsideratio q̄ homo singulos act⁹ suos facit interiores ⁊ exteriores motus ⁊ gestus in clarissimo ꝯspectu dei ⁊ sanctoꝝ angeloꝝ. Propter quod plus habet vereri consentire tentationi vitiose ac turpiter agere/q̄ coram homine aliquo sapiente/virtuoso/aut in magnis dignitatib⁹ cōstituto. ¶ Tredecimū/est ꝯsideratio infernalium cruciatuū: q̄ infallibil'r ꝯsequent̄: nec aliquando finientur ¶ Decimūquartū/iugis memoria mortis ⁊ hore eius incertitudinis. Nam/Facile ꝯtemnit omnia qui se semꝑ cogitat moriturꝝ: ait Hieronym⁹ ad Paulinū. ¶ Quintūdecimū/adhibitio alicuius corꝑalis afflictōis vel laboris: vt discipline cilicij ieiunij/aut similis exercitij carnis lasciuiā castigātis. ¶ Sedecimum/est ꝯsideratio glīose memorie/fame ⁊ honoris: quos victores in spūali prelio ꝯsequunt̄: nedum in alio seculo/sed etiam post mortem in isto mundo: vbi maximis celebritatib⁹ colunt̄: non solum ipsi/sed coꝝ ossa/capilli/vestes/⁊ cetera eorum instrumenta/q̄bus maceratōibus ⁊ cilicijs premebant̄: nunc auro ⁊ preciosis lapidibus adornant̄. ¶ Decimūseptimū/est ꝯsideratio q̄uo gloria carnalium ⁊ mūdanoꝝ quantūcunq̄ delitiosi fuerint/potentes/diuites/pulchri/honorati: perijt cum sonitu: relicto eterne damnatōis timore/multiplici detractōne ab his quos in sua suꝑbia oppresserunt: aut quibus alias quomodolibʒ nocuerunt. Hec breuiter commemorata sunt: que possunt per scripturas latius deduci. ¶ U Potest ⁊ addi hoc cōtra omnes tentatōes efficax remediū ex ipa tentatione tanq̄ ex scorpione medela: vt inde oriatur antidotum/vnde infunditur venenuʒ. Quia em̄ omnis tentatio per bonum aliquod apparens (licet falsum) obtinendum seducere nititur. Nemo enim ad malum aspiciens operatur: vt ait Dionysi⁹: Nemo etiam nisi per boni speciem (in quo delectatur/quodve appetit) allicitur. Siquidem nunq̄ vitium persuaderi posset homini/nisi sub specie aliqua bona: in qua deum peruerse imitatur: vt supra deducit beatus Augustinus. Omne vitium peruerse deum imitari. Cum ergo ten

tator per boni appetibilis spēm vitiū suggerit (et q̄dem nemo vult decipi) Est hoc remediū puile nō auertere appetitum a bono qd naturalr̄ ꝯcupiscit. Sed sapienter inquirere vbi hoc bonū inueniri possit ꝛ possideri: ꝛ vt sic vere acquirat̄ laborare. Gratia exēpli: tentat̄ aliq̄s ad ꝯcupiscendā gl̄iam ꝛ laudē: ꝛ q̄dem gl̄ia/laus/honor/vel excellētia appetibilis est: bonū qddam est: qꝛ naturaliter hoīes cupiūt: vt dt̄ Bern. ser. de ascensiōe dn̄i. Non oportet despicere nec appetitum eius extinguere: hoc dulce quod offert̄: sed vide vbi queras. In mundo in tuis opibꝫ/in rebꝫ vanis. Hic venenū: hic fallerie: ꝛ q̄dē nemo vult falli: nemo appetit decipi. Queras igit̄ vbi sit gl̄ia: vbi laus vera nunq̄ peritura. Doceat te fides vera quam scriptura manifestat: ꝛ non inuenies nisi in deo sūmo gl̄ioso ꝛ laudabili in secula. Ibi si querit̄/inuenitur: ꝛm illud apl̄i: Qui gloriat̄ in dn̄o glorietur. Item Erit vnicuiq̄ laus a deo. Sic si tentaris ad appetēdū blanda q̄ delectāt: pulchra/abūdātia/nō culpādus est appetitus hec ꝯcupiscens Sed cauendū est ne ibi querant̄ vbi vere inueniri nō possunt. Querantur ḡ/sed in deo: nihil deo pulchrius/amabilius/sufficientius: ꝛ ita de aliīs ꝛm deductiōem Augustini supra. Hoc scutū solidissimū ꝯtra omnes tentatiōes: qd sola fides prestat. Ad qd btūs Petrꝰ hortat̄/dū post auisatiōez cauēdi crudelē tētatorē addit: Cui resistite fortes in fide. j. Petri. v. Et ad Ephe. vj. In oībꝫ sumētes scutū fidei/quo possitis omnia tela neq̄ssimi ignea extinguere. Fide nanq̄ cognoscit̄ in trāsitoriis verꝫ bonū nō esse: oīs aūt boni plenitudinem in solo dō ꝯsistere: ac ꝑ hoc extinguit̄ in nobis appetitus falsi ꝛ apparētis boni ꝛ accendit̄ appetitꝰ veri ꝛ eterni boni. Que eñ sunt ignea tela neq̄ssimi nisi obiectio falsoꝝ bonoꝝ quibꝫ appetitū de vitio in vitiū accendere nitit̄. ℂ X Hoc remedio vsus est venerabilis Boetiꝰ ꝑ totū li. de ꝯsolatione. vbi ostēdit naturalē hoīs appetitū desiderare sufficiētiā/reuerentiā/potētiam/celebritatē/leticiā/tanq̄ vere beatitudinis ꝯditiōes ꝛ ꝓprietates: eosq̄ errare qui hac de causa terrenas diuitias/dignitates/regna/gl̄am/voluptatesq̄ desiderāt. Ondit quoq̄ ab illis ista vacua fore Et qd appetit̄ bonū in tēpalibꝫ diuitiīs/honore/potestate/fama/voluptate/nō esse: sed in solo deo vera nostra bona plenissime ꝛ eternalr̄ consistere. Ac per hoc docet extinguere appetitū in igneis diaboli telis attactum: eūq̄ accēdere ad deū summū ꝑfectissimū totiꝰ boni fontē. Hoc remedio qui vtit̄: nedū diaboli tentatiōes vincit vitia declinādo: sed etiā ṽtutes adquirit ꝛ maxime charitatē dei: in quo bona cūcta fore cognoscit: ꝛ ꝑ hoc spem in eū dirigit: seq̄ totum in eum fiducialiter ꝓĳcere non cessabit. Et tantum de quarto remediorum scilꝫ inquisitione.

Redeundum nobis est ad textꝰ declaratiōem quo celestis mgr̄ nr̄ docuit petere ꝑ deuotā affectiōem: Ne nos inducas in tētatiōez vbi vt ex ꝑmissis aliquātū liq̄re pt̄: hac petitiōe nō petimꝰ vt nō tētemur: nec h̄ affectādū est viatori: qꝛ vita ista vt Augꝰ ait: sine tētatiōe duci nō pt̄: neq̄ nobis vtile foret nō tētari. (Si eñ oramꝰ vt nō tētemur: vn̄ erit nob ṽtus ꝯstātie.) Si tētatiōes ꝛ tribulatiōes nō essent: fortitudo/constantia/patientia/ac ṽtutes cetere q̄ sunt circa difficilia qūo ĩ nobis gn̄arent̄/ꝯseruarent̄ ꝛ augerent̄. Virtutes eñ morales moderatrices sunt passionū tristicie ꝛ delectatiōis ꝛm rectā rōem. Sublatis itaq̄ passionibꝫ ꝑ tentatiōem excitatis: sublata esset materia exercitĳ ṽtutum. Hinc dt̄ Augꝰ. Dum huiꝰ 14. de ci. d. vite infirmitatē gerimꝰ/si tentatiōnes ꝛ passiones oīno nullas habemꝰ: non recte viuimꝰ. Hic apostolꝰ: Gloriamur in tribulatiōibꝫ scientes qꝛ tribu- Roma. 5. latio patienciam operat̄. Et Tobie. xĳ. Raphael ad Tobiā: Et qꝛ acceptꝰ eras deo: necesse fuit vt tentatio ꝓbaret te. Et Jacobꝫ: Omne gaudiū Jaco. 1. existimate frēs cum in varias tentatiōes incideretis: scientes q̄ probatio fidei vestre patientiam operatur. Non ergo ignoramus vt nō tentemur quoniā ꝛ si tentare cum intentiōe fallendi malum est in tentatore: tamen in tentatis malum non est si consensus non accedit: Immo sepius fructuosum est: Dicente Augu. sup ps̄. lx. Per tentatiōnē ꝓfectus noster vtiq̄ fit. Nō eñ sibi quisq̄ innotescit nisi tētatꝰ. Nec pōt quisq̄ coronari nisi vicerit: nec vincere nisi certauerit: nec pt̄ certare nisi inimicos ꝛ tentatores habuerit. Fructuosum est dico/si victoria subsequit̄. Et q̄q̄ multe sunt vtilitates ꝛ fructꝰ tentationū: inter ceteras tn̄ beatꝰ Grego. singulares quasdā tangit. xxiĳ. mora. di. c. xxvĳ. Aliqñ aūt post ꝓfectū virtū nō solum tentāt vitia/sed etiā flagella castigāt. Cum tētamur vitĳs: pia dispensatiōe nobiscū agit̄: ne his ṽtutibus q̄bꝫ ꝓficimꝰ/extollamur. Cū flagellis atterimur: admonemur ne mūdo blādiēte seducamur Vitia dū nos tētāt/ꝓficiētes ṽtutes hūiliāt. Flagella dū nos tētāt: surgētes in corde huiꝰ mundi voluptates eradicāt. Per tētātia vitia discimus q̄d de nob sentiamꝰ. Per feriētia flagella cognoscimus qd de h̄ mūdo fugiamꝰ. Per ista ꝯp̄mimur ne q̄d extrinsecꝰ appetamꝰ ꝑ illa restrigimur ne intrinsecꝰ extollamur. In hac igit̄ vita dū sumꝰ ꝛ aliqñ vitĳs tētari ꝛ flagellis atteri nece͂ est. Siue ei in laboribꝫ flagelloꝝ: siue in certamine vitioꝝ nō solū nob nr̄a infirmitas innotescit: ꝟ etiā in q̄nta virtute ꝓficeremꝰ cognoscamꝰ. Nemo eñ vires suas in pace cognoscit. Si eñ bella desunt: ṽtutum signa non ꝓdeunt. Improuidus miles est: q̄ se fortem in pace gloriatur. Nemo q̄ppe inq̄trum proficit: sibi imminere aduersa cognoscit. Cum enim assunt prospera/cerni virtutum documenta non possunt. ℂ B In qua auctoritate beatus

Grego. tangit q̄ p̄ tentatōem humiliamur ⁊ du-
camur in cognitōem p̄prie infirmitatis. vñ cauti
reddimur/purgamur/erudimur/p̄bamur ⁊ exer
citamur. Vñ ⁊ glo. sup̄ illud Gen. xxij. Nunc co-
gnoui q̄ȝ times dñm. Sicut vasa nō cognoscūt
esse integra ad plenū nisi fuerint p̄cussa vt sonus
audiat: nec cognoscunt̄ p̄fecte cocta nisi imbribꝰ
exposita. Si p̄cussa nō clarū reddūt sonūt sed ob-
tusum: fracta alicui p̄pendunt̄. Licȝ fractura ta
ctu aut visu nō discernat̄. sic ⁊ hoīes nō p̄fecte co-
gnoscunt̄/donec pulsati terroribꝰ/tribulatōnibꝰ
aut delectatōibꝰ expositi nō supent̄. Hos fructus
a nobis excluderemꝰ/si oino nō tentari peteremꝰ
Quapropter etiā electi tentari desiderant: vt ait
beatꝰ Greg. Electus q̄sq̄ȝ inq̄t cum pctī somno
S. mor. c. x. p̄mit ad iusticie vigilias exurgere conat̄. Sed se-
pe cū resurrexerit ipa se extolli virtutum magnitu
dine sensit. vñ ⁊ tentari se p̄sentis vite aduersitati
bus post virtutes desiderat: ne peius ex virtutū ꝯfi-
dentia cadat. Si eñ seruari meliꝰ p̄ tentatiōeȝ nō
cognosceret: nequaq̄ȝ Psalmista di. Proba me
dñe ⁊ tenta me. Ideirco Chr̄s nō docuit nos pe-
tere vt nō tētemur: sed vt in tentatōem non indu-
camur. Ecce tētatꝰ est Job: nō m̄ inductꝰ est in tē-
tatōem. Non eñ ad illam ad quā trahebat̄ tēta-
toris voluptatē ore impio blasphemus intrauit
Tentatꝰ est Joseph turpi illecebra: sed nō illatꝰ in
tentatōem. Tentata est Susanna: ȝ nō inducta:
q̄ȝ nō p̄buit ꝯsensum tentatori. Ita ⁊ nos petimꝰ
non induci in tentatōem. i. non ꝯsentire tentatio-
ni. Unde dt Bern̄. aliud est tentari: aliud in ten-
tatōem duci. Tentat̄ quilibȝ qñ in anima aut cor
pore in delectatōe alicuius virtū titillat̄. Inducit̄
in tentatōem si sue ceperit delectatōi ꝯsentire. Et
beatus Cyprianus: non petimus ne ducamur in
tentatōem: sed ne inducamur. Aliud quidem est
in tentatōem duci: aliud induci. In tētatiōem du
citur q̄ tentatione pulsat̄. In tentatōnem induci
tur: q̄ tentatōni succumbit ⁊ ab ea supat̄. Induci
etiā est intus duci ⁊ succūbere: ⁊ tentatōi p̄bere cō
sensum. Vel aliter petimus non induci in tentati
onem: hoc est nō p̄mittas pater celestis inimicos
nostros fortes nimis/sup̄ nos inducere. Etem̄ si
duci nos p̄mittas in tentatōes vt exercitemur: pe
timus in tentatōibus exitum: ne nimium inuol
uamur: ⁊ ipsis p̄beamꝰ assensum. Qua in pte ostē
ditur/dt Cyprianus. Nihil ꝯtra nos aduersari
um posse nisi illud ante p̄miserit deꝰ: q̄ȝ petimus
ne patiat̄ nos in tentatōem induci. Qđ si non p̄-
miserit: nulla tentatio poterit aduersuȝ nos ꝯci-
tari. ℭ L Vel tertio petimꝰ ne nos inducas
in tentatōem. hoc est: nō subtrahas a nobis auxi-
liū tuū/donū. s. gr̄e tue: quo roboramur ad for-
titer tētatōibꝰ resistendū. Nō eñ tm̄ gr̄a nos opa
q̄ȝ nostra deo reddūt acceptos: sed cū hoc fortifi-
cat ad ꝯcupiscētias malas ⁊ tentatōes reprimen
das. Vñ Aug. in de baptismo paruu. Vt ꝯcupi-
scētijs ⁊ desiderijs carnis nō ꝯsentiamꝰ: depreca
mur adiutoriū. i. gratiā tuaȝ: quā si iusto iudicio
tuo a nobis subtrahis nos quasi priuatiue in tēn
tationē ducis. Quia nihil in nobis manet q̄ vali
de possimus cōtra tentatiōes dimicare. Inducis
quidē sicut ducit nauē in naufragiū ⁊ p̄iculū: qui
tollit remū ⁊ gubernaculū: quibꝰ fluctus aque cō
pescunt̄. Silr̄ ⁊ equū ducit in p̄cipiciū: qui frenū
tollit quo regit̄: ne inordinatos motus exequat̄
s̄m Ans. in de cōceptu virginali. Dicit̄ aūt deus
p̄ subtractionē sui auxilij nos inducere in tenta-
tionē: ad similitudinē quo dicit scriptura: eū cor
da multoꝝ indurare. Non quidē positiue efficiē
do indurationē cordis cuiuscūq̄ȝ: sed deserendo ⁊
q̄ȝ suā gratiā nō infundit: q̄ cor habet a pctō emū
dare ⁊ ipm̄ emollire. Sic in p̄posito cū gratiā sub
trahit: q̄ a cōsensu tentatiōis custodit ⁊ p̄seruatt
in tētationē inducit. Vel quarto petimꝰ ne nos
inducas in tētationē p̄mittēdo q̄ beneficio ꝝ alij
impēso ꝝ occasione nos peiores efficiamur. Sic
eñ sepe quis ex bono p̄rimi in tentationē velut ex
illo cadat in odium ⁊ in inuidiam eius. Vñ dicit
Augꝰ sup̄ illud ps̄. Cōuertit cor coꝝ vt odiret po
pulū eius. Mali ⁊ impij erāt in eo aūt q̄ popu-
lū suū multiplicauit hoc bñficio suo p̄ accidēs ad
inuidendū cōuertit q̄ȝ inuidia est odiū felicitatis
aliene. Sic igit̄ cōuertit cor coꝝ nō illud malū in
eis faciēdo: ȝ p̄plo suo bñfaciēdo ob qđ ipi sponte
cor suū prauū ꝯuertesit ad odiū p̄pli sui Nō sic pe
timꝰ nos iducas i tētationē. ȝ p̄seruari ne tuū qle
cūq̄ȝ beneficiū qđ cui tibi placet cōmunicas nos
occasionaliter tentet vt ex hoc cōtra remurmure-
mus ⁊ odiū ⁊ inuidiā cōtra quācūq̄ȝ tuā creatu-
rā cōcipiamꝰ. Specialiꝰ tm̄ fundimꝰ p̄ces ad deū
patrē dicētes. Ne nos indu. in tēta. scȝ carnis: vt
nos absorbeat p̄ voluptatē. In tentationē mūdi
ne nos p̄uertat p̄ cupiditatē. In tētationē diabo-
li: ne nos perdat p̄ iniquitatē. Caro nāq̄ȝ nimiuȝ
nos infestat ⁊ nunq̄ȝ quietū patit̄ esse affectum.
Nocte feruet die anhelat. Vñ Grego. Nos gesta
mus laqueū nostrū: nobiscū ferimus inimicū car
nem scȝ nostrā de pctō natam: in pctō nutritā: ni-
mis ipa origene corruptā: sed multo ampliꝰ pra
ua cōsuetudine viciatā. Hinc tā acriter aduersus
spiritū cōcupiscit ⁊ assidue murmurat. Impatiēs
discipline illicita suggerit: nec rōni obtēperat nec
vllo timore inhibet̄. Vt ȝ huius inimici repella-
mus suggestionē oramus: ne nos inducas in ten
tationē. Rursus mūdus acriter nos inuadit ten
tando nūc allicit per p̄spera: nūc minat̄ p̄ aduer
sa Vñ Augꝰ Mundus duplicē aciem p̄ducit cō
tra christi milites. Blandit̄ eñ vt decipiat terret
vt frangat Ne igit̄ huius hostis incurramꝰ dece
ptionē. oramꝰ ad patrē nostrū celestē: Ne nos in
ducas in tētationē. Demū tertiꝰ hostis diabolus
mēdacij pater: mille suis fraudibꝰ s̄m naturā cu-
iuslibet aggredi nō cessat: ⁊ vbi magis pronū no-
uit ad lapsuȝ: ibi vt p̄missuȝ est astutias suas mul
tiplicat: nec fatigat̄: nec cessat: si forte inficiat sibi
q̄nq̄ȝ cedentē Cōtra cuius astutias ⁊ calliditatē/
oramus ad patrē. Ne nos inducas in tētationē.

¶ D Circa p̄missa sunt quedā dubia. Primū
q2 dictū est tētationes i nobis plurima bona opa
ri. Dubitat̄: vtrū tentatio sit a nobis appetenda.
Et videt̄ q̄ sic p illud Grego. supra allegatū: ela
tus tentari se post virtutes desiderat: ne petius ex
virtutib9 cadat. Itē appetendū est illud q̄ a peri-
culo p̄seruamur. Hoc aūt est tētatio Nā s̄m sup̄-
dicta in septia astutia plculosissimū est nō tētari.
Itē appetēdū ē illud q̄ p nob plurim9 fruct9 accre
scit/ tale est tētatio: vt habitū est: igit̄ tētatio a no
bis appetēda est. Itē illud est appetendū quo bti
Jaco. 1. ficamur: tale est tentatio. Teste Jaco. Beat9 qui
Matt. 4. suffert tētationē. Itē oia chr̄i actio nr̄a est instru
ctio. Grego. in plogo sui dial. Christ9 voluit tēta
ri: q2 ductus est a sp̄ū scto in desertū vt tentaret̄ a
diabolo. Sed qd voluit appetijt: si quidē idē est
volūtati appetere z velle: g̃ z nobis appetenda est
Tentatio est tentatio. In oppositū est illud Hugonis. Tenta
tio est actus vel motus inclinatiu9 hoīs in aliqd
malū vel illicitum. Sed nō est nobis appetēdus
motus ad malū et illicita: cū z ipse talis mal9 est:
q2 a fine quodlibet h3 denoīari. Nā cui9 finis bo-
nus/ ipsum q̄3 bonū: z cuius finis malus/ ipsum
quoq3 malū. Preterea pctm̄ nō est a nobis appe-
tendū etiā p̄pter q̄dcūq3 bonū qd cōsequeret̄: s̄m
illud ap̄li dānantis eos q̄ dicūt: faciam9 mala vt
Rom. 3 eueniāt bona. Sed tētatio nō est sine pctō: q2 siue
exterior sit siue interior habet semp pctm̄ annexū
Exterior em̄ que fit a demōe vel hoīe malo: fit cū
intentione fallendi. Velle autē fallere peccare est
Interior aūt fit a carne: z hec sim̄r fieri nō pōt sine
peccato: q2 nō sine motu illicito: oīs autē motus
illicitus est pctm̄: vt dicit mḡr in. ij. dist. ij. Dubi-
um illud cū suis rōnib9 aliud dubiū affert: videl3
Vtrū oīs tētatio sit pctm̄. Sed videbim9: de pri-
mo: deinde de scdo. Et loq̄mur hic de tētatiōe ter
tio mō accepta: q̄ sc3 fit ad malū inducendū: quō
etiā in toto illo tractatu accipit̄. Notandū igit̄ est
q̄ res p tanto est appetibilis p quāto participat
rōnē boni: q2 bonū cōiter ponit̄ obiectū appetit9.
Est autē quantū hic sufficit aliquid appetibile du
pliciter: s̄m ph̄m sc3 p̄pter se etiā si nullū aliud bo
1. Ethi. c. 7. num inde sequeret̄: tale bonū est felicitas Silr̄ z
virtutes q̄ sunt honesta z delectabilia. Aliud est bo
nū appetibile nō p̄pter se/ sed p̄pter aliud sibi adiū
ctū p se appetibile: seu p̄pter bonū ad qd ordinat̄.
Sicut medicina amara bona ē: q2 inductiua est
sanitatis. Et ad p̄positū: tentatio nō est bonū pri-
mo modo: q2 qd est inductiuū ad malū nō est per
se bonū. Item aliqua est tētatio q̄ nō pōt fieri sine
pctō: vt illa q̄ fit intētione fallēdi z in pctm̄ indu-
cēdi: q̄lis est q̄ fit ab hoīe malo: aut sp̄ū maligno:
qui p tentationē satagit tentatū ad pctm̄ ptrahe-
re. Non em̄ q̄s delinquit dūtaxat in se malū ope-
rādo: sed etiā delinquit malū alterius p̄curādo.
Qd aūt fieri nō pōt sine pctō nequaq̄ habet rōnē
per se appetibilis: patet ergo q̄ tentatio nō est ap
petibilis per se seu p̄pter se. ¶ E Vtrū autem
sit appetibilis p̄pter aliud/ puta p̄pter victoriam
que ɔsequi pōt tentationē: aut p̄pter veritatē que
ex tentatione augeri potest z roborari: magis du
bium est. Et videtur p̄babilius q̄ tētatio non est
appetenda p̄pter alterū bonū. Qd sic ostendit̄: q2
qd nō est p se causa alterius sed oīno habet se ad il
lud p accidēs nō est appetēdū p̄pter aliud. (Nun
q̄ enim medicina amara appeteretur nisi posset
causare sanitatē.) Tētatio aūt nō est medicina vi
ctorie: neq3 ad victoriā p̄motiua quantū est ex se/
s3 magis inductiua casus. Et si victoria q̄nq3 ten
tationē sequit̄: nō tñ p̄cedit ex tentatione tanq̄ a
cā efficiēte: victoriā/ s3 p̄uenit a tentato tētationē
viriliter ɔculcante. Per qd cōtingit virtutē q̄nq3
augmētari aut etiā nasci: p actū sc3 resistendi ten
tationi nō per ipsam tentationē. Et licet tentatio
quādoq3 est occasio victorie: p quāto inuitat ad
pugnā: z nemo vincit qui nō pugnat: non tñ ideo
appetēda: alioquin etiā peccatū esset appetēdum
qd est erroneū: Nam z peccatū quādoq3 est occa-
sio maioris gratie: vt si quis peccatū suū recogi-
tans surgit ardēter in magnā eius displicentiam
petens a deo sibi remitti: ad qd sequit̄ quandoq3
maior gratia q̄ si pctm̄ nō p̄cessisset. Dicente scri-
ptura: Ubi supabundauit delictū supabūdauit z Rom. 5.
gratia. Sic z nōnunq̄ pctm̄ sequit̄ maior humi-
liatio: sic dicit ap̄ls. Scimus qm̄ diligentib9 deū
oīa cooperant̄ in bonū: ita oīa etiā pctā cōmissa z
remissa. Et quoz meritoria cōuersi assurgunt ad Luce. 7
p̄pensiores gratiarūactiones immo ad intensiorē
dilectionē iuxta parabolā saluatoris de duobus
debitorib9. Nō tñ p̄pter h pctm̄ est ppetrandū seu
appetendū: q2 aliq̄n sequit̄ maior gratia. Incer-
ta est p̄terea victoria: q2 incertū est an tentat9 ten
tationē superet: an a tentatione supet̄: ideo videt̄ Eccli. 3.
magis declināda q̄ appetenda. Nā qui amat pe
riculū/ pibit in illo. Est autē plculosa tentatio: q2
cōmuniter p̄niores sumus ad malū q̄ ad bonū.
Et nemo virtutes suas perfecte nouit. Sed neq3
quantū velit deus p̄mittere augeri tētationē: vt
tentatū deijciat de merito precedentiū delictoz.
Hinc est cōmunis doctrina: non solū vitia esse de
clinanda: sed etiā occasiones peccatoz q̄ pctā in-
ducere possunt: q̄uis p accidēs z occasionaliter.
Quia igit̄ tentatio occasio est in plurib9 ruine et
casus in malū: q̄nq3 ex intentione tentantis: z se-
pius ex infirmitate tentati: nō videt̄ q̄ ipsa sit ap
petēda. Verū vbi certa esset victoria de tētatione
tentatio appeti posset cum victoria: quia tentari
s̄m predicta nō est de se malū: licet sit ad malum
p̄uocatiuū: ideo nō oīno refugit rationē appetibi
lis: quia inclinationi eius quis laudabiliter resi-
stere potest z eam superare. Et hoc est verū: dum
tentatio ipsa nō est peccatū: dum sc3 non fit inten-
tione fallēdi. Qm̄ in nullo casu peccatum appeti
potest licite: sicut non propriū sic nec alienū. Ne-
mo em̄ debet bonum suum cum alterius peccato
immo cū dei offensa procurare. ¶ F Per hoc
ad rationes in principio dubij inductas. Ad pri-
mū de beato Gregorio dicitur q̄ electi iam mul-

tis victorijs vitioꝝ potiti: ne extollantur deside- rant aduersitatibꝰ a sugbia preseruari. Non ergo desiderāt tentari aduersitatibꝰ simplr̄ sed aduersitatibꝰ tētari cū victoria ꝛ magis victoriā. Et hoc innuit cū addit: Ne peiꝰ ex virtutū ꝯfidētia cadat. Vñ aliud est appetere tentationē ꝓpter victoriā: aliud appetere tentationē cū victoria. Scōm licꝫ nō p̄mū/ vt sup̄ pꝫ ex declaratis. Ad scōm dꝫ ꝙ aliquis dupliciter p̄seruamur a periculo. Aut per se: quō virtutes p̄seruāt a periculo lapsus i vitiū: ꝛ per se inclināt ad actum virtuosum petō cōtrariū: vt fortitudo ac sanitas membroꝝ a periculo casus corporū: ꝛ illa sūt appetēda. Alio mō aliqd̄ preseruat a periculo per accidēs: pro quāto ad cauendū seu vincendū illud requirit̄ maior vigilantia ꝛ solicitudo. Sic via lubrica qn̄qꝫ ꝑ accidens p̄seruat a lapsu: ꝓ quāto excitat in viatore maiorē ꝓuidentiā locādi pedes: et maiorē solicitudinē ꝛ curā caute ābulādi. Sic nōnunqꝫ petm̄ veniale aut etiā mortale minus: p̄seruat ꝑ accidens a maiore. Et talia nō sunt appetēda nec agēda fm regulā apostoli. Non sunt faciēda mala vt eueniāt bona. Tentatio autē per se non preseruat a periculo peccati: ꝟ magis inducat ad petm̄: ꝛ ideo appetenda nō est: ꝙ vo addit̄ de septima astutia dicit̄: qꝛ doc. ille non solū in illis astutijs eas annumerat que per se inducunt ad casum: sed etiā que per accidens inducūt: qꝛ vtroqꝫ mō per se ꝛ ꝑ accidens diabolus querit hois interitum. Per idem ad tertiū: ꝙ illud ex quo ꝑ se plurimꝰ sequit̄ fructus/ nō autē si ꝑ accidens sequit̄ ꝛ nō per se appetendū est. Ad quartū ꝙ nemo b:atus est qꝛ tentatur: sed quia fortiter sustinet tentationē atqꝫ vincit nō consentiendo. Unde vult beatus Jacobus ꝙ beatus est in spe: nō qui tentat̄; sed q̄ suffert tentationē. Hoc est qui nō cedit tentationi ei consentiendo: sed viriliter sustinet eius impetū: fortiter repugnādo ne cadat. Quia cum ꝓbatus fuerit ꝑ tentationē: de fortitudine ꝛ constantia animi: accipiet coronā vite: nō quia tentatus/ sed quia restitit ꝛ vicit. Non ergo intelligēda est ista sufferētia sic: ꝙ nemo debet contra tentationē insurgere: vt expugnet: qm̄ sancti exhortant̄: vt ꝙ̄cito exurgit

In q̄dā ep̄l'a tentatio repugnatio assit. Unde btūs Hierony. Dum paruus (ait) est hostis interfice: vt elidat̄ in

In moral. semine. Et btūs Grego. Si tētationi in corde nascenti festine nō resistitur: eadē qua nutrit̄ mora roborat̄. Sunt etiā sufferende sic: vt nemo ꝓpter eas surgat in murmur contra deū: ꝛ cadat in impatientiam. Sed repugnandū est cū mentis hilaritate. Unde ꝛ Jacobꝰ. Om̄e gaudiū existimate fratres cum in varias tentationes incideritis: scientes ꝙ probatio fidei vestre patientiā operat̄. Quasi di. existimate oē gaudiū .i. gaudiū celeste qd̄ excellit oē gaudiū: cōsequi cū incideritis in varias tentationes: ꝛ hoc si fortiter resistendo vincitis. Sciētes ꝙ probatio fidei vestre (que per hoc declarat̄ ꝙ non superamini sed magis omnes tribulatiōes per patientiā vincitis: qui habet opus perfectū) eterna est gloria remunerāda. Ad quintum de tentatione christi. Uerū est ꝙ voluit tentari: quia de victoria certissimus: ꝛ ꝓpter vtilicatem nostram: vt suo exēplo instrueremur: quēadmodū tentatoris astutias vinceremꝰ. Et quantū ad hoc: hec christi tentatio fuit nostra instructio. Si quidē: Omnis christi actio nostra est instructio: non vt eadem agamus: sed vt ex sua actione spiritualē doctrinā accipiamus. Sicut mortuorū suscitatio nō instruxit quō ꝛ nos mortuos corporaliter suscitemus: sed quō a morte anime resurgamus. ¶ Dubij annexi solutio: ad finem dubioꝝ reseruat̄. ¶ B Secūdo dupliciter: cur tam callide diabolus hoibus insidiat̄: vndiqꝫ insidias suas tendēs ꝛ laqueos: quatinus ad peccati consensum pertrahat perituros. Respondetur ꝙ inter alias q̄ttuor cause poterunt assignari. Prima sumit̄ ex magna eius inuidia. Scda ex ingēti eiꝰ sugbia. Tertia ex inueterato dei odio. Quarta ex eius ambitione nimia ꝛ inani gloria. Ex inuidia quo ad p̄mū. Nā licet ipse creatꝰ fuit bonus sicut ꝛ alie rōnales creature: vt dei essentiā beatifice contēplaret̄: ipsaqꝫ cum summo gaudio ꝛ delectatione frueretur: factus tamen est malus sua ꝓpria volūtate. Si quidē cecidit ab illa sūma ꝑfectione ꝛ beatitudine nō quā accepit: ꝟ quā accepturus erat: si in sua innocētia ꝑstitisset. Propter quē voluntariū suū lapsum a deo in sua malicia ꝑpetuo desertꝰ est: ꝛ a loco beatitudinis ad infernales penas detrusus. Deus autē sua sapiētia ꝛ misericordia immēsa hoiem condidit: vt per ipsum ruinam in celis factam repararet. Uidens igit̄ diabolus vt ait magister dist. xxj. li. ij. sentē. Hominē ꝑ obedientie humilitatē posse ascendere vnde ipse ꝑ sugbiā corruebat: inuidit ei: ꝛ vt ip̄m ab adeptione talis boni impediret tentationū iacula preparauit. vt habet̄ Gen. iij. de primi hominis tentatione. Ex eadem inuidia qua primū hominē prosternere studuit ꝛ vicit: adhuc nos quottidie infestare nō cessat. Torquet̄ enim ex nostro bono ꝛ nostra felicitate. Hoc em̄ malū habet inuidia vt ex alterius ꝓsperitate doleat: ex alteriꝰ malo gaudeat. Uñ dicit Alanus in de planc. nature. Inuidis aliena prosperitas aduersa est. Aliena aduersitas prospera est. In aliena gratulatione tristātur. In aliena tristicia gratulant̄: ꝛ quia

diabolꝰ summe inuidus est: cuiꝰ inuidētia mors Sap. 2.

intrauit in orbem terraꝝ. Hinc bonū nostrū vbicūqꝫ poterit satagit impedire ac diuersis varijsqꝫ tentationibꝰ malū nostꝝ procurare. Scda ratio sumitur ex eius sugbia. Unde sugbia neminē sibi patit̄ anteferri: sed oibꝰ nitit̄ dominari. In signū

huiꝰ dixit Lucifer/ ascendā sug astra celi: eleuabo In pastoral.

soliū meū/ ꝛ similis erō altissimo. Quid ē querit Grego. Similis ero altissimo/ quā sug alios optare p̄ncipatū: Impedit igit̄ diabolꝰ bonū hominū quantū potest: ne ꝓpter bonū qd̄ opari conant̄ sibi p̄ferant̄. Procurat malū ꝑ tentationē: vt ipse nobis dn̄etur. Omnes si quidē mali ei subsunt:

Job.41. Quia rex est super omnes filios supbie. Quales
sunt omnes mali: dicēte Aug. Nullum pctm̄ po
tuit/aut pt/aut poterit esse sine supbia. Quia dt
Eccl.10. scriptura: Radix oim maloꝝ est supbia. Tertia rō
sumit ex dei odio. Qui em̄ aliquod bonum odit:
oēs affectat idipm odire: z neminē illud diligere.
8.Ethic. Sicut e regione q̄ recte diligit/ipm ab omnibꝰ di
ligi cupit. Unde dt phs/ꝙ cōicantes in bono ho
nesto se diligunt: quia in quibꝰ ꝯmunicamus/in
his nos diligim᷒. Et ecōtrario/odiētes aliqd bo
nū honestū/diligūt alios idem odiētes: qꝛ in odio
ꝑticipāt. Quia igit diabol᷒ summe deū odit: q2
ipm a loco voluptatis expulit/z in locū tenebra
rum z caliginis relegauit: iccirco q̄ntū pōt/odiū
dei in oibꝰ ꝓcurare conat. Hoc aūt aliūde facere
nō pt nisi ꝑ tentatōem z suggestionē in pctm̄: qꝛ
cū hoīes ꝯsentiūt/iam deū odiūt: ꝑcepta violādo
z suā volūtatē voluntati di ꝑponēdo: plus quo-
q3 dei aduersario q3 deo ꝯsentiendo. Quarta ra-
tio sumit ex inani gloria z ambitione. Uane glori
osus enim alios sibi cupit adherere: ab aliis vult
videri/reuereri z honorari. Un̄ aplus volēs phi-
lippen. inducere ad humilitatē: suadet cauere ina
nem glam. Supiores inquit sibiinuicē arbitran-
tes. s. ꝑ estimatōem: nō q̄ sua sunt singuli conside
rātes: sed z ea q̄ sunt alioꝝ. Quoꝝ certe opposi-
ta inducit inanis gla: q̄ q̄rit videri/eminere/z mlt
toꝝ habere comitatum. Diabolus aūt cum maxi
me sit honoris cupidus: q̄rens z diuinos sibi ex
hibere honores. Unde nec erubuit Christū dn̄m
Matth.4 ad se adorādū īducere di. Hec oia dabo tibi si ca-
dēs adoraueris me. Hinc z frequēter rn̄spōsa da
bat in idolis/vt ipe p deo coleret. Ex eadē igit ra
dice nos tentationū laqueis querit inuoluere: vt
nos inducat ad sibi seruiēdū tanq3 maiori z digni
ori: quod est opus inanis glorie fm btm̄ Hiero.
in quadam epl'a: Inanis gloria inquit est inordi-
natus animi motus/quo aliquis ꝓpriā desiderat
excellentiā: vt alios honore ꝓcellat. Cetere ratio
nes que assignari possent: ad aliquam illaꝝ redu
ci possunt. ¶ D Tertiū dubiū est: Utꝝ dia-
bolus ab aliquo in tentatōe victus: tentandi po
testatem ꝑdat. ¶ Ad hoc rn̄det/ꝙ de mente Ori
ge. est vt allegat mgr̄ li. ij. dist. vj. ꝙ diaboli qui a
sanctis iuste z pudice viuentibꝰ supant: potesta-
tē tentādi alios vltra nō hn̄t. Unde ait: Puto sa-
ne ꝙ sancti repugnātes aduersus illos in cētores
z vicētes: minuāt exercitū demonū: velut q3 plu
rimos coꝝ interimāt: ne vltra p hos sit illi spūi q
ab aliquo scō caste z pudice viuēdo/victus est:
aliū hoiem iteꝝ impugnare. In cuius signū qui-
dam dicūt: ꝙ lucifer q dn̄m in deserto tētauerat:
qꝛ victoriosissime a christo supatus est: religatus
est in inferno: vt nemipē tentet vsq3 ad tēpus anti
christi. Un̄ legit in Apoc. c. xx. Cum ꝯsummati
fuerint mille anni/soluet sathanas de carcere suo
z exiet z seducet gētes: qd fiet inouissimo tpe an-
tichristi. Un̄ erit tanta ꝑsecutio/vt etiā si fieri pos-
set/in errorē ducāt electi. Probāt idē z alio signo
qꝛ Asmodeus victus a Tobia: relegat᷒ est in de- Tobie.8.
sertū/ne aliū tentaret. Item qꝛ in vitaspatꝝ legit
ꝙ demones fortius expugnabāt p̄mos patres/
q3 sequentes: vix em̄ poterant p̄mi etiam multi si-
mul habitare ꝓpter demones eos infestātes: im-
mo z verberātes. Quia p̄mi eis viriliter restiterant z
valide eos expugnabāt: iccirco posteriores maio-
ri pace fruebant. Hoc tamē dictum Orige. vt in
verbis sonat plerīq3 veritatē habere non estimāt
Qd ꝓbant a signo de demone tentante Christum
q q3uis supat᷒ fuit ab eodem in p̄ma tentatōne q
suggessit vt de lapidibꝰ panes faceret: nihilomi-
nus ꝓcessit ipm iteꝝ z tertio in aliis tentando vi
tiis/supbia. s. z auaricia. Suggerens quo ad pri
mū: si filius dei es: mitte te deorsum. Quo ad se
cundū ostendēs ei oia regna ait: Hec oia dabo ti
bi zc. Quapropter dicūt alii magis specificātes
dictū Orige. ꝙ diabol᷒ ꝑfecte ab aliquo vict᷒ de
hoc vitio ad quod impellit z victus est: non tētat
ampli᷒ eundem: z hoc ꝓpter meritū victorie z tri
phi. Justum eqdē videt/ꝙ ꝓuocās quēq3 ad bel
lum iniuste z supatus/ampli᷒ nō ꝑmittat ex eadē
causa eundem iteꝝ ad bellū ꝓuocare. Tum quia
occubuit: tum qꝛ iniuste ꝓuocauit. Cuius dicti
rō etiam ex alio sumi pōt. s. ex rōne diaboli victi.
Quia em̄ summe supbꝰ est: ideoq3 vbi semel a q̄-
quā ꝓsternit: ab eo in simili causa timet iteꝝ supe
rari. Un̄ nō sinit ipsi᷒ supbia ꝯtra illū iterato bel-
lum ꝯcitare. Et hec rō trahit a btō Ambro. sup
illud: Consummata omi tētatōe diabol᷒ recessit Luce.4
ab eo. Ubi Ambro. Instare diabol᷒ formidat: qꝛ
frequētius refugit triūphari. Et addunt ad hec
alii: Si quis diabolū vincens de certo vitio/inui
ctus vsq3 in finem ꝑseueret: ꝙ neq3 quēcūq3 alium
tentet de eodē vitio. Si aūt vincens in pctm̄ ceci
derit/de quo p̄us diabolū supauit: audaciam ca
pit iterato eū aut aliū de eodē vitio impugnādi:
si a deo facere ꝑmittat. Et esto ꝙ diabol᷒ vict᷒ ab
aliquo in vno vitio/ab ipo in eodē ampli᷒ victor
nō tentet: ꝯcedit tn̄ ipm posse ab eodem tētari in
alio vitio: sicut supra tactū est de diabolo Christū
successiue in tribꝰ vitiis impugnāte: qꝛ ibi inducte
ꝯgruētie cessant. Et ꝑ illo facit qd scribit beatus
Gregor. i. mora. Antiquus hostis ex p̄mo certa-
mine dum se succūbere ꝯsiderauit: ad alia tenta-
tionum bella restaurat. Uerūtamen ꝙ succrescen
tibꝰ victoriis ꝯtinuo: z ꝯtinuo sibi potestas tētā-
di minuit: z tētādo deficit z infirmat. De quo etiā
Chrys. In p̄mis grauis est z insufferibilis diabo
li impetus: ꝙ si qs forti animo ipm sustinuerit: i
secūdo inueniet cum infirmiorē. Quāto em̄ plus
ꝑcussus fuerit: tāto magis refrigescit z deficit: ꝙ
si qs eius tentatōi aliqualr resistit: nec ipam ꝑfe-
cte repellit z ꝯculcat: nō cessat diabol᷒ a tentatio-
ne/sed ꝓcedit. Exemplū hui᷒ legit de scō Bn̄di
cto: quē cū diabol᷒ tētauit i specie auis nigre: cru-
ce se signabat. Sed qꝛ vires ad vincēdum nō exer
cuit: diabol᷒ in tentatiōe ꝓcessit. Qd intelligens
vir scūs: in vepres se nudū ꝓiecit: et vulneribus

carnis: carnē ꝛ hostem vicit: ꝛ tentationē penitus
extinxit. Similia de pluribus sanctis leguntur.
¶ I Conceditur insup hoiem vincentē diabolū
inferiorē: de aliquo vitio tentantē: posse tentari a
diabolo superiore de eodē. Sic em̄ videm⁹ in cō-
gressibus ꝛ mūdanis victorijs: q vincens militē
nō ex hoc eximit a potestate regis: ita ꝛ videtur in
bello ꝛ victoria spūalib. Cū pzlatio inferioritas
ꝛ supioritas ꝯcedat esse in demonib nō videt qn
devicto inferiore: potestatē habeat superior ten-
tandi alicui⁹ inferioris victorē. Idarco ꝛ de⁹ fide
lis pdicat: qui nō pmittit nos tētari sup illud qd
1. Cor. 10. possumus: ꝫ facit cū tentatione pventū vt possi-
mus sustinere. Sic cū videt nos fortes ad vincē-
dū tētatores: pmittit aggredi fortiores: vt meri-
tū crescat ꝛ gloria augeat. Ideoq ꝛ nūc dr reli-
giosos et alios viros virtute stabilitos fortiores
impugnatiões demonū sustinere: ꝙ ceteros ho-
mines seculares in petis tpa deducētes. Maior
em̄ requirit potestas ad pstern endū stantē: ꝙ cō-
tinuo decidentē. Fortē ꝙ debilē. vn̄ btūs Greg.
Hostis noster inqt quāto magis sibi rebellare cō
14. Moral. spicit: tanto amplius expugnare cōtendit. Et sub
dit: eos em̄ pulsare negligit: quos quieto iure se
possidere sentit. Et p hoc ad dubiū respōderi pōt
q si verū sit diabolū in vna tentatione perfecte su
peratū amplius eundē hominē de eodē vitio infe
stare nō posse: pōt tamē ab alijs vitijs spargere la
queos: que qz multi sunt (contingit em̄ pene infi-
nitis modis deficere: vt vult phus. ij. Ethico.) et
sic multis modis pōt hoiem in tētationib impu-
gnare. Preterea/ qz valde magnus est diabolorū
tentationū numerus: qz draco cadens tertiā stel-
Apoca. 12. larum partē secū traxit. Idcirco ꝛ si vnus victus
tentare desistit: succedunt alij septem nequiores.
Verū illud dictū Orige. valde dubium esse dicit
sctūs Bonauē. Unde. ij. li. sententiarū dist. vj. in
dubijs litteralib ait: loquēs de dubio moto. Dif
ficile est veritatē determinare: q em̄ fiat diminu-
tio in illo exercitu demonū nō videt improbabile
cū ita videamus cōtingere virtute belli: vt qui su
perat amoueat a bello. Quantū tamē ꝛ qn̄ diffi
cile est determinare. Unde quicqd dicat Orige.
Melius est dubitare ꝙ sup hoc quicq definire.
Hec ille. ¶ K Dubitat quarto. Utrū hō via
tor ex libertate sue volūtatis sine speciali dei gra
tia: omnes vincere possit diabolicas tētationes.
Dubiū hoc tangit facultatē li. ar. ac necessitatem
gratie diuine: que materia lata est: ꝛ per doc. tra-
ctat abundāter. ij. sentētiarū dist. xxviij. Sed bre
uiter hic exponēdo p respōsiōe ad dubiū/ pmittē-
dum: q fm sanctū Bonauē. in secūdo suo scripto
dist. xxviij. Aliud est resistere tētationi diaboli: ali
ud vincere tentationē eius. Nam resistere tenta-
tioni est nō ꝯsentire tētationi. Uincere aūt tenta-
tionē est assequi oppositū illi qd intēdit diabolus
sua tentatiōe. Intēdit aūt diabolus hominē red
dere inimicū deo: ꝛ dignū eterno supplicio. Uin-
citur ergo quādo homo oppositū assequit: quādo

scz homo tentationi resistēdo fit amicus deo: eter
no dign⁹ pmio: ꝛ hoc sine gratia fieri non potest.
Sola gratia est q hominē dignū facit ꝛ acceptum
deo ad vitā: ꝛ opera eius vt meritoria pmij eterni
brifici. Et iō manifestū est/ q nemo pōt vincere tē
tationē diaboli sine grā gratū faciēte. Oppositū
em̄ sentire esset errori pelagij ꝯsentire. Verū qz fre
quēter vincere largi⁹ capit: vt extēdit se ad resiste
re: vt etiā vincere dr q tentationi nō succūbit: nec
vincit vt cedēs ei mortaliter peccet: licet sic resistē
do nō mereat. Rn̄dendū est fm hanc acceptionē
ad dubiū: ꝛ ideo p eodē habet resistere ꝛ vincere.
Sic ergo accipiēdo vincere p resistere: vincere tē
tationē nihil aliud est ꝙ tentationi nō cōsentire.
Hoc est nolle vel nō velle id ad qd tentatio impel
lit. Est hec ꝯpositio ad dubiū responsiua. Singu
las tētationes pōt hō ex suis naturalibus p volū
tatis libertatē vincere: licet nō sine magna diffi-
cultate. Primum patet/ qz homo ex sua libertate
potest cuilibet tentationi nō consentire: ergo pōt
eam vincere: tenet ꝯsequētia ex quid nois huius
qd est vincere. Añs patet de qlibet genere tētatio
nū. Et primo de tētatione diaboli. Nam diabo-
lus nulla tentatione pōt voluntatē hois ad cōsen
tiendū necessarie: nec consensum in volūtate effice
re: ergo semp est in volūtatis libera potestate ten
tationi nō consentire. Añs parz: quia cōsentire est
quoddā velle. Uelle aūt est act⁹ volūtatis in ple-
na eius facultate cōsistēs: ad quē nulla creata po
tentia necessitari potest. Nihil em̄ tam est in pote
state volūtatis ꝙ volūtas ipsa. ait Aug⁹. Quod
intelligendum est de actu scdo volūtatis velle scz
ꝛ nolle. Cui cōcordat phs. iij. Ethi. c. xiij. di. Dñi
sum⁹ nostrarū operationū a principio vsq in finē.
Qd verū est ꝙtum ad actū interiorē volūtatis eli
citū qui est velle ꝛ nolle. Propter qd/ volūtas di- 9. Metha.
citur potentia rōnalis: qz ceteris eodem modo se
habentib pōt in opposita ꝯtradictorie: scz velle ꝛ
nō velle: nolle ꝛ nō nolle. Hinc Chrys. sup Mat-
theū loquēs de diabolo tentante christū/ ait. Nō
impulit: nō tetigit sed tantū: mitte te deorsum vt
intelligamus q qui obedit diabolo ipse se depo-
nit. Diabolus em̄ suggerere pōt: cogere non potest.
Concordat btūs Bern. dicens: Pōt inimicus ex In qdā ser.
citare tētationis motū: ꝫ in te est si volueris dare
vel negare consensum. ¶ Probat idē de tentatio
ne carnis: qz quantūcūq caro inclinet voluntatē
ad illecebras: nō tn̄ cogit neq necessitat. Qm̄ ꝛ si
volūtas ꝑpter ꝯiunctionē eius cū carne: natura-
liter ad ea q carnis sunt inclinat: ac carnē suā di-
ligit: fm illud aplī. Nemo carnē suam vnq odio Eph. 5.
habuit: sed nutrit ꝛ fouet: retinet tn̄ dominiū ꝛ li
bertatē quantū ad cōsentire ꝛ nō consentire. Ha
bet nihilomin⁹ ꝛ potestatē tētatiões carnis extin
guendi vel saltem infirmandi: per discretas ab-
stinentias/ disciplinas/ labores: ceterasq asperi-
tates. Item per bona opa cōtinuata in se genera-
re virtutes morales: huiusmodi inclinationibus
cōtrarias: quibus volūtas fortificat: animus et

ad cōtraria vitijs inclinat: ⁊ ita inclinatio carna-
lis debilitat. Sic em̄ reperiunt quidā colerici mā
sueti sanguinei ꝯtinētes. Propter qđ phs in fine
primi Eth. dicit appetitum sensitiuū participare
rōnē: q2 imperio rōnis ⁊ volūtatis aliquantū subia
cet ⁊ suasionibꝫ refrenat. Hinc ⁊ i politicis ponit
rationē corpori ꝑncipari principatu dispotico id
est tanꝙ dns seruo ⁊ appetitui sensitiuo tanꝙ ꝑn
cipatu ciuili seu politico. Probat etiā de tentati-
one mūdi: ꝙ nec illa voluntatē necessitat ad con-
sensum. Mundꝰ em̄ vel obiecta delectabilia aut
tristabilia mūdi nō vident tentare hoiem nisi ob-
iectiue pro quāto ingerūt speciē suā sensibꝫ. Unde
alliciat appetitus ad ea affectāda cōcupiscēda vel
fugienda. Appetitus aūt sensitiuus (qui mediāte
cognitiōe intellectiua voluntatē mouere pōt ad
eadē obiecta acceptāda vel fugiēda) si cōtra ratio-
nē appetit ⁊ volūtas cōsentit tentationi: cū assen
sum prestat vincitur. Sed quo ad hoc nō necessi-
tat cū vt dictū est in sua sit potestate actū consen-
tiendi elicere vel nō elicere: ⁊ ꝑ hoc ꝯsentire vel nō
cōsentire. Alioqn si ad cōsensum necessitaret cō-
sentiendo nō peccaret: cū nemo peccet in eo qđ vi
tare nō potest: vt vult Augꝰ ⁊ Hieronymꝰ. Pre
terea: si tentationi resistere nō posset: maxie ꝓpter
peccatū precedēs: aut dispositionē derelicta post
pctm̄. Hoc aūt nō videt: q2 sicut ex actu bono ꝑce
dente vel dispositione derelicta post actū bonum
nō immobilitat volūtas ad bonū: ita nec ex pctō
imobilitat ad malū. Habitꝰ em̄ derelictꝰ: ⁊ si in-
clinat/ nō tn̄ necessitat. Preterea/ intellectꝰ circa
quodlibet agibile pōt recte iudicare: aut non. Si
non/ habet errorē inimici inuincibilē: ⁊ ille excu
sat a pctō. Si pōt: ⁊ omni iudicio rōnis voluntas
ex sua libertate pōt se cōformare: cōformādo aūt
se recte rationi nō peccat. Potest ergo nō peccare
tentata: ⁊ ita tentationē vincere. Dicit notanter
in ꝓpositione: singulas tētationes: quia forte fm
cōmunē opinionē doct. loquēdo de tentatione ad
peccatū inducēte: nō potest omnes simul vincere
sicut nec oia venialia cauere licet quodlibet seor-
sum cauere possit. Quia dum circa vnū cauēdū
vigilat: in aliud corruit. ¶ 2 Secūda ps ꝓ-
positionis: scz ꝙ homo nō pōt tentationes singu-
las vincere sine magna difficultate. Probatur.
Qm̄ licet volūtas humana ita sit libera ꝙ cogi
nō potest: pōt tn̄ modis varijs ad varia volenda
⁊ nolēda inclinari: trahi ac ꝑsuaderi: quibꝫ nō ni-
si cū difficultate nō minima valet resister. Nam
⁊ si naturalit ad bonū inclinet: si quidē fm phm.
1. Ethi. Ratio deprecat ad optima: ratio autem includit
vtrāqꝫ potentiā intellectū ⁊ voluntatē: frequēter
tn̄ seducit: nunc errore intellectꝰ operāte maloꝝ
satore diabolo: nūc illecebra sensus: cui q2 natu-
raliter ꝯiuncta est: naturaliter est inclinata ad cō
delectandū ⁊ contristandū ei: difficile aūt est dele
10. Ethicoꝝ. ctationi repugnare. Nunc blandimētis ⁊ terrori
bus seculi circūstantis ad mala pertrahit. Quis
autē fraudes laqueosqꝫ spiritualiū nequitiarum
deprehendere et eius occultissimas tentationes:
Quis se in pugna sensualitatis continua sustine-
re: ⁊ a carnis inclinationibꝫ semꝑ auertere. Quis
tot multiplices mundi laqueos euadere potest. Huc
accedit ꝙ peccato originali vulnerata est volūta-
tis potētia: ita ꝙ licet simpliciter sit libera: tamē
ad malū prona est ab adolescētia. Propter quod Gen. 8.
fm Bern. in ser. vij. de aduentu. Proni sumus ⁊
faciles ad seducendū: debiles ad operandū: fragi
les ad resistendū. Si discernere volumꝰ inter bo
num ⁊ malū decipimur. Si tentamus facere bo-
nū deficimus. Si conamur resistere malo deijci
mur ⁊ superamur. Propter quod et si vt dictū est
voluntas simpliciter sit libera: raro tamen bonū
vellet: raro se ad deum conuerteret: raro se a dele
ctationibꝫ carnis ⁊ mentis inordinatis auerteret
Sed multo magis ad se recuruata suū cōmodū
quereret: seqꝫ finē suū in omnibꝫ constitueret: tot
difficultatibꝫ ⁊ laqueis cōuoluta nisi dei fideli ac
speciali fuerit auxilio sustentata: qm̄ fm aplm. 1.
Cor. x. Fidelis est deus qui non ꝑmittit hominē
tentari suꝑ illud qđ potest: sed facit cum tentatio
ne ꝓuentū vt possit sustinere. Orādus igitur est
deus vt omnibꝫ operibꝫ nostrꝭ assistat: rationēqꝫ
illuminet ne erret: volūtatē refrenet ne dissentiat
executiuā potentiā cōfortet vt imperata oꝑe per-
ficiat: fraudes inimicorū submoueat ne irretiāt:
feritatē cohibeat ne preualeat: omnia remoueat
mala: cūctaqꝫ tribuat bona. Nemo quippe sua in
dustria tot corporis pericula euaderet: quāto mi
nus anime. Ideo ad impetrandū diuinam ab in
sidijs defensionē: orādum est: ne nos inducas in
tentationē. Deniqꝫ ⁊ si multa potest libe. arbi. si-
ne gratia: raro tn̄ agit fm vltimū posse sue poten
tie: ꝓpter difficultates ⁊ impedimenta ꝑtacta. Et
si sic ageret/ nihil tn̄ potest operari meritorie sine
gratia: ⁊ ita nō potest vincere salubriter tentatio
nes sine gratia. Ideo orat ecclesia: orant ꝓphete:
orāt apostoli: orauit ⁊ christus patrē in celis: pa-
ter sancte serua eos in noie tuo ⁊c̄. Docuitqꝫ nos
salubriter orare patris clemētiam et bonitatē: ne
nos inducas in tentationē. Neqꝫ sic orando fingi
mus aut ficte oramus: sicut hi faciūt de quibus
Augꝰ in epl'a cōtra Uitalē hereticū. Prorsus in-
quit non oramus deū/ sed orare fingimus: si nos
ipsos nō illū credimus facere qđ oramus. Pror-
sus deo gratias agimꝰ/ ꝟ agere nos fingimus: si
vn̄ illi gr̄as agimꝰ ipm̄ facere nō putamꝰ. Quod
intelligendū est ꝙtū ad meritū vite eterne: q2 ip̄e
solus dat merendi facultatē scz gratiā. Etiā q2 et
si cooꝑamur/ ipse tamē substantiā actus ꝑncipa-
liter operatur: sicut prima ⁊ vniuersalis omnium
causa. Deniqꝫ non suauiter nec faciliter tentatiōi
resistimus: nisi deo specialiter per suam gratiam
assistente. Unde viriliter fundimus ad deū ora-
tionem: ne nos inducas in tentationē. ¶ M
Ultimo respōdendum est ad dubium primo du-
bio annexum. Utrum om̄is tentatio sit peccatū.
Qđ nō intelligendū est de peccato tentantis pu-

ta demonis vel hominis: de quo dictum est: q̄ q̄ tentat cum intentiōne fallendi (quō hic accipit̄ tē tare) vtiqȝ peccat: cum velle decipere ꝛ ad pcm̄ inducere / sit peccare. Sed intelligēdū est de pec cato tentari. Et quidem certum est q̄ tētatio de monis aut mundi potest fieri sine peccato: immo cū merito tentari. Nam ꝛ Christus tentatus est a diabolo: ꝛ sancti martyres a mūdo qui in tentati one coronas ꝑpetuas meruerunt. Loquendū ꝑ̄ solum est de tentatiōne carnis: an illa potest fieri sine pctō tentari. Et videt̄ q̄ nō: quia tētatio car nis fit per ꝑmos motus sensualitatis: sed oēs hi sūt peccata: ergo. ꝯn̄a nota cū maiore. Minor ꝓbat̄ fm̄ Augu. xix. de ciuitate dei. Non nullum vitiū est cum caro ꝯcupiscat aduersus spūm. Pri mis aūt motibus caro aduersus spūm concupi scit. Item magister distin. xxiiij. lib. ij. Sensualis motus cum illecebram ꝯcipit: quasi serpens sug gerit mulieri: id est inferiori rōnis parti. Sequit̄: Si aūt motu sensuali tm̄ peccati illecebra teneatur: veniale ꝛ leuissimum est peccatum. Motus aūt sensualitatis sunt motus ꝑmi: igitur motus ꝑmi sunt peccata. Item aliquod pcm̄ est necessa rium qd̄ caueri non pōt: fm̄ illud Aug. Sunt in- *In li. retrac.* dē q̄dam necessitate facta improbando: vt q̄ vult recte facere ꝛ nō pt̄. Unde est illud apl̄i Rom. vij. Non qd̄ volo bonū hoc facio: sed qd̄ odi malum.

Prouerb. 24. Item glo. sup illud: Septies in die cadit iustus ait. Singulis dicto ꝑ necessitatē vel fragilitatem carnis vel volentes vel inuiti peccauimus. Illud aūt peccatū qd̄ inuiti ꝛ nolētes incidimꝰ: non est nisi ꝑmus motus. Hic enī non est in potestate vo lūtatis. Primus igit̄ motus est pcm̄. In oppo situm: Primi motus non sunt in potestate volū tatis: ꝑ̄ non sunt pctā: tenet ꝯn̄a: Quia fm̄ bea tū Aug. in de correp. ꝛ gratia. Nullus peccat in eo qd̄ vitare nō pt̄. Et aīs habet̄ in glo. sup illō pō. Irascimini ꝛ nolite peccare. Dicit enim Cas. Motus animi in potestate nr̄a nō est. Et iterum Si motus surgit animi q̄ nō est in ptāte nostra: non ei ꝯsentiat ratio. Item motus sensualitatis pt̄ esse absqȝ hoc q̄ ratio inferior moueat̄ ad con sensum: ꝛ tunc nō est peccatū. Nam vt dt̄ magi ster dist. xxiiij. li. ij. ꝛ allegatū est supra lectiōe. lxx vij. Si cupiditas nostra nō mouet̄ ad peccandū: excludit̄ serpētis astutia. Et seq̄t̄: cum cupidita tem refrenat ꝛ ꝯpescit rō / nō labimur in pcm̄: er go motꝰ sensualitatis (q̄ ꝑ serpentē intelligit̄) nō imputat̄ ad pcm̄: dum cupiditas: id est inferior ratio (que ꝑ mulierē figurat̄) non ꝯsentit. Et per ꝯsequēs ꝑmi motus / qui sunt motus sensualita tis / nō sunt peccatū: nisi accedat rōnis consensus

¶ N Pro huius dubij solutiōe ꝑmo viden dū est / q̄d sit ꝑmus motus. Deinde in q̄ actu con sistat pcm̄: ꝛ sic respondebit̄ ad dubiū. ¶ De ꝑ mo Alex. de ales pte. ij. q. cxxv. membro ꝑmo sic

Primꝰ mo- tus quid. diffinit ꝑmū motū: est motus sensualitatis fz im pulsum fomitis / tendēs impetuose ad fruitionem creature delectabilis. Dicitur primo motus sen sualitatis: ꝛ ꝑ hoc excludit̄ oīs motus partis rā tionalis: quoꝝ licet pleriqȝ sint surreptitij: deli berationem ꝑuenientes: ac ꝑmi in illa potētia rati onali: nō tn̄ dicunt̄ ꝑmi motus: q: primi motus sunt qui oriunt̄ ex lege carnis: que immediate cō iuncta est sensualitati. Dicit̄ fm̄ impulsum fomi tis: ad excludendū motū illum sensualitatis / q̄ pōt ꝑ rōnem ordinari ad sustentationem nature: vt fames, sitis: talis enī motus potest esse non ordi natus. Motus aūt ꝑmus quia est fm̄ impulsū fomitis improbi / est impetus libidinis: ꝛ hoc no tatur cū addit̄: tendens impetuose ad fruitionem creature: in quo etiam tangit̄ causa finalis. Et ac cipit̄ ibi fruitio large ꝑ delectatiōe. Ex hac defini tione patet: q̄ in rōne ꝑmi motus includitur vi tium siue quedam deordinatio: q: dt̄ fm̄ impul sum fomitis tendens impetuose. Fomes autem est qualitas morbida inclināś ad malū. Scdō se q̄tur q̄ motus cognitiuus potētie sensitiue nō dt̄ ꝑmus motus. Patet: q: motus ꝑmus / est motꝰ delectatiōis in creaturis: qui ptinet ad appetitū non ad cognitionem vt talis est. Tertio sequitur / q̄ ꝑ ꝑmum motū nō intelligit̄ ꝑmus actus poten tie sensitiue simplr̄: sed ꝑmus actus appetitꝰ quē ꝑcedit actus cognitiuꝰ. Et q: non est certum oēs doctores ita accipe ꝑmos motus. Ideo in rñ sione largiꝰ loquēdū erit de motib; potētie sensi tiue: siue dicantur ꝑmi siue non ꝑmi: nec est cura de noīe / cum ꝯstat de re. Distinguunt etiam q̄dā vt idem doct. mēbro scdō dicte questionis innuit de ꝑmis motib;. Quī q̄dam dicunt̄ ꝑmo ꝑmi / q̄ scȝ statim seu repente surgūt. Quidā dicunt̄ scdō ꝑmi / q̄ tales sequūt̄. Exemplificat q̄dam aliꝰ do ctor de motu ꝑmo: vt titillatio carnis excitās ad libidinem. Item appetitꝰ sensitiui delectatio cir ca illud qd̄ sensus insuggerit. Aut desideriū im prouisum sensus ꝯsequendi in opē. Sed de mo tu secūdo ꝑmo vt motꝰ delectatiōis volūtarie vt natura: non libere ꝯdelectātis appetitui sensitiuo Item ꝯsensus subitus volūtatis in delectationem Item desideriū subitū volūtatis ꝯsequendi opꝰ. Sed fm̄ illos accipit̄ motus ꝑmus large: pro q̄ libet motu in homine ꝑueniente rōnis iudicium.

¶ O Circa scdm̄ aduertendū: q̄ sicut actus virtuosus ad laudē imputabilis / ita ꝛ vitium seu culpa imputabilis ad vituperiū ꝑmo est in volū tate. In inuolūtarijs enī nec laudamur neqȝ vi tupamur. Uñ tn̄ aliq̄d dt̄ volūtarium dupl̄r fm̄ Alexandꝝ vbi supra. Et fm̄ Bonauen. magister ij. dist. xlj. q. iiij. scȝ simpl̄r ꝛ fm̄ q̄d seu interpretati ue. Voluntariū simpl̄r est / quod est a voluntate. Scdm̄ quid seu interꝑtatiue / est illud quod orit̄ voluntate ꝯcomitante / non ꝓhibente: vel ꝑcauē te dum ꝑcauere potuit. Sicut submersio nauis ex negligentia naute dt̄ quodammodo ꝛ interꝑta tiue voluntaria. Similiter quedā peccata omissi onis pure: pro eo q̄ talia voluntati imputātur. Et hoc modo multa venialia sunt voluntaria. Omne enim peccatum actuale est voluntarium

Mortale est voluntariū simpliciter: Veniale aūt vel est voluntariū simpliciter sicut illud qđ fit ex deliberatione vt mēdaciū iocosum. Aut ſm quid ꝛ interp̄tatiue: sicut qđ fit ex surreptiōe. Hec Bonauē. Ex illo sequit̄ p̄mo/ ꝙ null⁹ act⁹ cuiuſcūq₃ alteri⁹ potētie a volūtate est essentialiter virtuosus vel culpabilis: sed dūtaxat accipit̄ ꝑ denominationē extrinsecā: ꝓ quāto scȝ habet ordinem ad voluntatē. Probat̄/ q₂ vbi nō est volūtatis vsus ibi neq₃ est meritū neq₃ actuale pctm̄: vt in pueris fatuis/ furiosis. Scđo sequit̄/ ꝙ volūtate nō peccante nulla potentia peccat: neq₃ actus alicꝰ peccatū dici pōt. Patet/ q₂ sublato eo a quo aliquid denoiat̄/ tollitur ꝛ denominatio. Sed a volūtate peccāte cetera ab eo depēdētia dicunt̄ peccare vel peccata: ergo. ❡ Notandū etiā ꝙ differētia est inter vitiū ꝛ peccatū. Nā vitium generalius est peccato. Dicit̄ nāq₃ vitiū omnis inordinatio potentie respectu actus sibi debiti ſm naturalem institutionem. Sic vitium ponit̄ in natura vt in effectibus mōstruosis. Similiter in brutis/ in furiosis/ in infirmitatib⁹ corporis. Sic generaliter omnis defectus debiti ordinis vitiū dicit̄. Peccatū aūt est vitium imputabile ad vituperiū. Duo em̄ hec dicit peccatū scȝ vitiū seu inordinationē quādam ꝛ imputabilitatē. Primū est quasi materiale ſm ꝙ inuenit̄ in actu cuiuslibet potētie. Scđm quasi formale/ ſm hoc est primo in volūtate: ꝛ propter voluntatē denoiat actus aliarū potentiarū: pro quāto subsunt regimini voluntatis. ❡ Propositiones.

Istis premissis respondet̄ ad dubiū per quinq₃ ꝓpositiones. Prima omīs primus motus vitium est: sicut ꝛ quilibet act⁹ surrepticius. Probat̄/ q₂ omīs motus a lege fomitis ortus: ꝛ omīs actus surrepticius est cōtra ordinē primeue institutiōis humane nature: igitur est vitiosus. Consequētia nota ex quid noīs vitij statim supra positi. Añs patet: q₂ ſm ordinē p̄me institutionis: rō hoīs q̄ est suprema hoīs potentia: oēs inferiores potentias regēdo p̄uenire ꝛ dirigere habet: ꝛ ei⁹ imperio ac regimini cetera oīa debēt subijci: nec alicꝰ motus cognitiue potētie p̄uenire. Sed cōtra hūc ordinē est prim⁹ motus ꝛ oīs actus surrepticius: ꝛ ꝓ quāto p̄uenit rōnis iudiciū: ergo ꝛc̄. Scđa ꝓpositio/ neq₃ primus motus/ neq₃ alius actus in sensualitate est pctm̄ essentialiter ꝛ intrinsece. Patet q₂ illo modo pctm̄ est in sola voluntate/ cuius est libe. ar. vt deductū est in correlario primo: secūdi notabilis premissi. Tertia ꝓpositio/ alicꝰ motus primus neq₃ mortaliter neq₃ venialiter est culpādus. Probat̄ auctori. ꝛ rōne. Aucto. bti Aug. x. de ciui. dei. c. xxv. loquētis de corruptis violēter cōtra eos vel eas: que ꝓpij peccati deuitādi causa: ne sub alterius libidine etiā sue concitate forte ꝯsentiant: vim sibi q̄ moriant̄ inferre putant ait. Absit a mente christiana que deo suo fidit in eoq₃ spe posita ei⁹ adiutorio nitit̄. Absit inquā vt mens talis cuiuslibet carnis voluptatibus ad ꝯsensum turpitudinis cedat. Et sequit̄ ad ꝓpositū/ ꝙ si illa ꝯcupiscibilis inobedientia que adhuc in mēbris moribūdis habitat: preter nostre voluntatis legē mouet̄: quāto magis absq₃ culpa est i corpore nō cōsentientis si absq₃ culpa est in corꝑe dormiētis. Hec Aug. Ecce q̄uis violēter corrupta delectationes sentiat/ nequaq̄₃ tn̄ peccat: si nō mente consentiat. Nullus ergo carnis motus pctm̄ inducit si oīno volūtas nō consentit. ❘ Ex illo infert scrūs Bonauē. dis. xlj. ij. q. iiij. Si venialia rōnē culpe habent: hoc est/ q₂ a volūtate in particulari ꝛ diuisim vitari ꝛ p̄caueri possunt. Itē beata Lucia ad paschasium tyrannū inquit. Nō inquinat̄ corp⁹ nisi de consensu mentis. Nā si me inuitā violare feceris: castitas mihi duplicabit̄ ad coronam. Faciūt ad idē allegata supra ad oppositū dubij. Itē btūs Anſ. in de cōcep. ꝟginali. Nec em̄ ipse appetitus (q̄s apl's carnē vocat q̄ cōcupiscit aduersus spm̄ ꝛ legē pcti que repugnat legi mētis) iusti vel iniusti sunt ꝑ se cōsiderandi. Non em̄ iustū vel iniustū faciūt sentientē: sed iniustū tantū voluntate cū nō debet/ cōsentientē. Dicit em̄ apl's nihil dānationis esse his q̄ sunt in christo Jesu/ qui nō ſm carnē ambulāt: id est nō carnis voluntati consentiunt. Nam si sentientē sine consensu iniustū facerent sequeret̄ damnatio. Quare nō eos sentire sed eis consentire peccatū est. Hec Anſ. ❡ Q

Ratione ꝓbatur: Nullus motus qui per lib. ar. caueri nō potest est pctm̄/ sed aliqui primi motus sunt hmōi igitur. Cōsequētia nota. Maior ꝓbata est in notabili ꝛ etiā ex eo patet. Alioquin p̄mi motus in bestijs ac hominib⁹ rōnis vsu carentib⁹ essent peccata: puta in infantib⁹/ furiosis/ dormiētibus: cōsequēs falsum. Et ꝓbatur ꝯña/ q₂ nulla alia causa assignari pōtest cur non in illis sunt peccata: nisi quia nō ꝓcedunt a li. ar. vere ꝛ interp̄tatiue. Minor ꝓbatur: q₂ multi sunt p̄mi motus: q̄ per voluntatē caueri aut ꝓhiberi nō possunt vt in ꝯiuge debitū reddente: in infirmis seminifluis oimodis passionē suā horrentib⁹ ꝛ nolentib⁹. Itē in p̄dicatorib⁹ ꝛ cōfessorib⁹ materias lubricas audire aut imaginari cōpulsis. Vn̄ nōnunq̄₃ obsceni surgunt motus: ꝛ ita in multis alijs. Itē quis statim cū motus p̄mus sentit̄ potest ex charitate resistere: ꝛ ad eius repressionē pos̄setenus conari: ꝛ ita mereri ꝛ ꝑ consequēs potest primo motu nō peccare. Tenet ꝯña/ quia circa idem obiectū non cōtingit simul mereri ꝛ peccare. Et añs est manifestū: ꝛ patet in beato Paulo/ q̄ ter dñm rogauit vt auferret̄ stimul⁹ carnis: nec tn̄ obtinuit/ ſ₃ audiuit: sufficit tibi gr̄a mea. Nec tn̄ hunc patiendo peccauit qui resistit quantū in eo fuit: ꝛ augmētū gratie meruit. Item nullus actus precedēs actū volūtatis nō negligētis cohibere est pctm̄: vt dicit Ockam. q. iiij. li. iij. sentētiarū: talis em̄ nullo modo est volūtarius. Sed primi motus frequēter precedūt actū voluntatis ꝛc̄. ergo tales sic precedentes nō sunt pctā. Itē quodlibet pctm̄ veniale seorsum vitari pōt: licet nō oīa simul ſm doct. cōmuniter. Sed aliqui motus primi vitari non

possunt: ergo aliqui nō sunt peccata venialia. Cō
sequētia est in quarto scd̄e baroco: ⁊ añs ostēsum
est ⁊c̄. Ex hac conclusione sequit̄/ ꝙ non solū pri-
mus motus in sensu: sed naturalis condelectatio
vel contristatio in appetitu intellectiuo (si ponit̄)
nō est peccatū. Patet/ q2 sicut nec motus sensus:
ita nec cōdelectatio vel ꝯtristatio naturalis est in
potestate volūtatis. ℭ R Quarta conclusio:
Primoꝝ motuū illi tantū imputātur ad veniale
pctm̄/ qui sunt voluntarij ꝑ li. arbitriū verum vel
interptatiuū consensum. Patet/ q2 simpliciter in
uoluntariū non est pctm̄ ſm beatū Aug. ⁊ sanctū
Bonauen. dist. xlj. q. v. li. ij. Si tollat̄ liberū ar-
bitriū nullo modo erit peccatū. Tollit̄ aūt respe
ctu illius motus qui nec simpl'r nec interptatiue
est volūtarius igit̄. Quinta ꝓpositio ⁊ respōsiua
ad dubiū: Carnalis temptatio fieri pōt sine actuali
pctō. Patet/ q2 illa fit ꝑ primos motus. Qui autē
fieri possunt non ꝯcurrēte li. ar. vere vel interpta
tiue: vt deductū est ⁊ per consequēs sine peccato.
ℭ S Ad rōnes: ad partem negatiuam dubij
inductas. Ad primā dicit̄/ negando minorē. Et
ad bτm̄ Augu. dicit̄/ ꝙ ꝯcupiscētia carnis aduer-
sus spūm nō est sine vitio/ ꝟ pōt esse sine pctō: nec
aliud vult btūs Aug⁹. Ad secundā dicit: ad ma-
gistrū ꝙ in sensualitate quādoq3 motus est pctm̄
quādo sc3 est volūtarius interptatiue: vt dum ca
ueri potuit. Quādoq3 nō est pctm̄ qn̄ caueri non
potuit: vt patet per magistꝝ eadē di. in aucto. ad
oppositū dubij allegata. Quādo ergo illebra pec
cati in sensualitate concipit̄: leuissimū est pctm̄ si
nō vltra ꝓgredit̄. Sed nō oportet ꝙ om̄is mot⁹
sit illecebra peccati. Alioquin magister sibiipsi cō
tradiceret. Ad tertiā respondet sctūs Bonauen.
ꝙ sctūs Aug⁹. loquit̄ de necessitate venialiū: nō
ꝗtum ad hoc veniale vel illud determiate: sed ge
neraliter ꝗtum ad venialia: q2 om̄ia simul caue-
ri nō possunt: licet q̄dlibet seorsum/ saltē pro toto
tēpore. Vel potest dici sicut impossibile quādoq3
dicit̄ qđ est valde difficile: ita eius oppositū neces-
sariū aliquando dicit̄: sc3 qđ vix est fugibile ⁊ illo
mō large loquit̄ de necessitate Aug⁹. Silr ꝙ apo
stolus dicit: qđ nolo malū hoc ago. Dicit sanctus
Bonauen. ꝙ nolo ibi nō priuat oimodā volunta
tem/ sed voluntatē principaliter mouentē. Quia
in illis motib9 volūtas non ꝓuenit excitando sed
motioni accedit nō reprimēdo: vel aliquādo con-
sentiendo. Ad quartū de Glosa sup illud: septies
in die cadit ⁊c̄. Respondet Bonauē. vbi supra ꝙ
in glosa illa dicitur aliquis inuitus peccare: non
per priuationē voluntatis omnimodā: sed ꝑ pri-
uationē volūtatis plene siue cōplacentie. Et hoc
quidem verū est: quia frequenter sic inuiti pecca-
mus: ⁊ displicet ꝙ sic inordinate mouemur. Si
tn̄ bene ꝑcauissemus/ in huiꝰ motū vel actū nō in-
cidissemus. De necessitate dicitur vt supra in solu
tione proxima. Et tantū de hoc dubio ⁊ expositi
one huius sexte petitionis. ℭ T Circa quam
ita poterit orantis deuotio colligi. Pater noster
qui es in celis: ne nos inducas in temptationē. Ni-
hil ꝯtra nos preualeāt aduerse potestates: quarū
⁊ si voluntas mala: potestas tamen nisi quantū
tu dederis ad nostri exercitiū penitus est adēpta.
Et quoniā non expedit omnino non temptari: ora
mus vt temptatio ipsa quam nos ferre disponis/
sit peccatoꝝ nostrorum purgatio. Sit nostre in-
firmitatis certa cognitio: ac per hoc vera nostri
humiliatio. Sit per tui assistentem gratiam me-
ritorum ⁊ victorie cumulatio. Tu enim es fide-
lis ille dominus et pater: qui non permittis nos
temptari supra q̄3 possumus. Da ergo cū temptatio-
ne prouentum/ vt possimus sustinere. Non est in
nobis pater clementissime: vnde tantis oppugna
toribus resistamus. Unde laqueos tam multi-
plices et latentes deprehendamus ⁊ euadamus.
Si quidem (propheta tuo teste) inuadit timor no
cturnus afflictionis carnis aduersus spiritum
repugnātis: aduersitatis quoq3 temporalis nos
vndiq3 affligētis. Nox siquidem afflictio est: nec
modo afflictio/ sed multo magis afflictionis ti-
mor: a concepto boni proposito deijcere collabo-
rat. Appetit nos sagitta inanis glorie: volans in
die prosperitatis/ aut profectus spiritualis ma-
gis insidians spiritualibus: victo timore noctur-
no. Leuiter quidem volat/ sed non leuiter vulne-
rat. Deniq3 insidiatur nobis negociū perambu-
lans in tenebris: cupiditas ipsa ambitionis ⁊ di-
uitiaꝝ tenebrarum harum radix iniquitatis: cor
dium excecatrix: et remediūs morbos creans: ge
nerans et medicina languorē. Heu quātos hoc
negotiū perambulās in tenebris trudi fecit in te
nebras exteriores: veste spolians nuptiali: ⁊ vir-
tutū exercitia fructu euacuat pietatis. Nec abest
demoniū meridianū: iniquitatem pallians virtu
tum imagine: angelus sathane: se in lucis angelū
transfigurans. Tu ergo clementissime pater: qui
nos orare monuisti pariter ⁊ docuisti: Ne nos in-
ducas in tētationē. Ad te sunt oculi nostri: fer au
xilium: vt latentes insidias cognoscere: vt hostiū
feritatem vincere valeamus. Circūdet nos scu-
tum veritatis tue: quo ignea tētationū tela tuto
possimus excipere: easq3 refellere ⁊ extinguere.
Doceat nos veritas tua: cōtra nocturnū afflictio
nis timorem. Ingerat oculis cordis nostri nunc
peccata que fecimus. His temptationum flagellis
purganda. Nunc que meruimus eterna suppli-
cia in quorum comparatione vt eas euadamus et
vniuersa que patimur delicias cōputemus. Nūc
quoq3 celestia premia ad que tendimus suggerat
Quoniā non sunt condigne passiones huius tē-
poris ad futuram gloriam que reuelabitur in no
bis. Nunc etiam ea que pro nobis pertulit tuus
vnigenitus dominus noster Christus: vt crebro
cogitantes quanta sustinuit illa maiestas pro in-
utilib9 seruis: erubescamus nō sustinere vel par-
ua pro nobis ipsis. ℭ V Doceat eadem tua
veritas contra vane glorie sagittam in die volan
tem: animā3 nostram semetipsam cognoscere: de

se veritatem tenere:ꝛ non facile laudantiū oꝛa aduertat:nec altū sapiat. Dum se intus ad lucē veritatis sollicita ꝯsideratōe discutiet. Si eñ homo veritate ipa illustrāte ꝓpꝛiam ꝯsideret conditionez dicturus est sibi: Quid supbis terra ꝛ cinis. Si pꝛopꝛiam attendat coꝛruptōem: fateatur necesse est/quoniā non est in eo bonum: ꝙ si forte alíqd habere videtur: defendet illud Apostoli rememoratū. Quid habes qȝ nō accepisti? Et iteꝝ: Qui stat/videat ne cadat. Sed ꝛ si fideł̃r computabit facile aduertet ꝙ nec cum decem milibꝫ possit occurrere ei qui cum viginti milibꝫ venit ad se: qui omnes iusticias suas tanq̃ pannū inueniet menstruate. ❡ Hec ipa veritas tua domine: a negocio ꝑambulāte in tenebꝛis: tenebꝛosa honoꝛis diuiciarumq̃ cupiditate/suo circundet nos scuto: nobisq̃ dicat. Quid ꝓdest homini si vniuersuz mūdum lucretur: anime vero sue detrimentū faciat Et item. Potentes potenter toꝛmenta patiētur Reducat in mentē: q̃ sit in ambitu friuola consolatio/graue iudiciū/vsus breuis/finis ignotus. Quāq̃ sit necesse eū pereūte/ei adherētem perire. Postremo demoniū meridianū: falsa veris fucās ipa tua veritas ꝓdat: que sola palliatam detegit falsitatem. Ipsa nos pater doceat pꝛobare spūs si ex deo sint: reuelet paruulis que sapientibus mūdi absconduntur: quo omnia pꝛobem⁹: solūq̃ qȝ vere bonū est teneamus. Elíminet carnis pꝛudentiā que moꝛs est: infundat pꝛudentiā spiritus q̃ vita est ꝛ pax. Refoꝛmet nos veritas tua ī nouitate sensus nostri/vt pꝛobemus que sit volūtas tua de⁹ bona beneplacēs ꝛ pfecta: ꝛ non sinat nos plus sape q̃ opoꝛtet: sed sape ad sobꝛietatez Quaten⁹ sic vndiq̃ scuto veritatis tā multipliciꝫ circūdati: oēs astutias callidissimi inimici ꝛ agnoscere ꝛ ꝑ te vincere valeam⁹. Oꝛam⁹ benignissime pr̄/scuto veritatis adde ꝛ scutū patiētie: quatin⁹ spū pietatis ꝯuenti/māsueti ad oēs in patia aīas nostras possideam⁹ in pn̄ti: vt terrā viuētiū possidere mereamur in futuro: ab oibꝫ tentatiōibꝫ perpetuo liberari.

Lectio. LXXIX. A

Sed libera nos a malo. ❡ Ista est tertia ꝛ vltima ps partis scđe ꝓncipalis/ꝯtinēs septimā et vltimā petitōem dñice oꝛōnis q̃ petimus liberatōem a malis minimis. s. malis pene/sm diuisionē sup̄ lectōne. lxxij. factā. Quāuis nōnulli hanc clausulam ꝓ eo ꝙ eam Lucas non ponit: dicūt esse vnā petitiōem cum ꝑore: ne nos inducas in tentatōem. Ut esset sensus: ne nos inducas in tentatōem: malo ad qȝ tentatio inducere nititur ꝯsentiēdo: sed magis ab ipo malo liberādo. De quo supꝛa lectōe. lxvj. habitū est. Et qꝛ malū pene min⁹ est malum/q̃ malum culpe: vt dt Albertus. Et inter hec tria mala/culpam/culpe occasionem ꝛ penā/minimū malū est malū pene. Quippe qȝ est oꝛdinariuū culpe. Ideo petitio illa a nōnullis exponit̃ de malo pene ad bonū nō ꝓmouēte indifferēter tam pn̄ti q̃ futuro. Unde Chꝛist⁹ celestis noster magister: sciēs nos a ꝓmeua nostra oꝛigine cum pctis ꝯcipi: in peccatis generari: nostrāq̃ naturā in sui exoꝛdio in suis naturalibꝫ esse vulneratā: ꝛ donis gratuitis qbꝫ oꝛnata fuerat spoliatam: ꝛ vitiosis inclinatōibꝫ fomitis ad mala ꝓnam. Ac ꝑ hoc nos ad eterne damnatōis penas addictos: ꝓpter peccati oꝛiginalis ꝛ addictoꝝ ꝑsonaliū turpitudinē. Nos etiā inhabiles ad virtutū exercitia eterne vite meritoꝛia ꝓpt̃ gratuitoꝝ spoliatōem. Pꝛonos ꝗ̃ ad vitia: ꝓpt̃ nature vulneratōem: ꝛ fomitis inclinatōnem: qȝ q̃ ex nostra potestate resurgere non possum⁹: ex nostra arte ꝛ industria dona ꝑdita recupare non valeamus: ex nostro studio ꝛ opera/vulnera nostra ꝛ inclinatōnes malas nec curare/nec tollere sufficimus. Ne damnaremur ex peccatoꝝ onere Ne succūberemus ex donoꝝ gratuitoꝝ spoliatione. Ne suffocaremur ex inflicto vulnere/ꝛ deprimeremur ex mala inclinatōe: docuit nos ꝯfugere ad ꝯmedicinā spūalem/patrem misericoꝛdiaꝝ deum omnipotetē: ꝛ postulare deuoti⁹ ab illo medico/vt liberet nos a malo. Hoc oꝛare docuit: qꝛ nō ille (vt ceteri medici) placat̃ pecunia: sȝ oꝛōne deuota: sm Chꝛys. sup illud Matt. Ostende te sacerdoti: ꝛ offer munus tuū. Oꝛam⁹ igit̃ chꝛisti instituti documēto. Sȝ libera nos a malo: tā pn̄ti q̃ futuro. Tanta siqdez ꝛ tot sunt mala miserie in vtroq̃ seculo/vt non immerito incessanter clamare cogamur: libera nos a malo. Vñ Amb. in q̄dam sermone: Tantis malis inquit hec vita repleta est: vt ꝯparatōe eius moꝛs remedium esse putet̃ nō pena. Nam ideo breuem illā fecit deus vt molestiā eius que pꝛosperitate vinci vel tolli nō poterat tempoꝛis exiguitate finiret̃. Dubia quidem est ait Augustin⁹/tractans illud: Que eniz est vita nostra? vapoꝛ ad modicum parens. Ceca est: erumnosa est: quā humoꝛes tumidant: doloꝛes extenuant: ardoꝛes exiccant: aera moꝛbidāt: esce inflant: ieiunia macerant: ioci soluunt: tristicie ꝯsumunt: sollicitudo coartat: securitas hebetat: diuitie iactant: paupertas deĳcit: iuuent⁹ extollit: senectus incuruat: infirmitas frangit: meroꝛ depꝛimit: ꝛ post hec omnia moꝛs interimit: et vniuersis gaudĳs finem imponit. Ita ꝛ cum esse desierit/nec fuisse putet̃. Hinc btūs Job de presentis status miserĳs sic ait: Homo natus de muliere breui viuens tempoꝛe/repletur multis miserĳs. Qui quasi flos egreditur ꝛ conteritur: ꝛ fugit velut vmbꝛa: ꝛ nunq̃ in eodem statu ꝑmanet Job.14 Super quo beatus Grego. xj. moꝛal. §. 97. Si subtiliter consideretur omne quod hic agitur/pena miserie est. Ipsi enim coꝛruptioni carnis seruire ad necessaria et concessa miseria est: vt contra frigus vestimenta/contra famem alimenta/contra estuz frigoꝛa reqrant̃. Ex multa cautela custo

ditur salus corporis: q̄ custodita faciliter amittitur
amissa cū graui labore reparatur: ⁊ tñ reparata sem
per in dubio est. Quid hoc aliud nisi mortalis vi
te miseria est? Hoc idem deducit quo ad extrinse
ca amicos ⁊ inimicos / dicēs: Et amam⁹ amicos
suspecti / ne offendi valeāt. Formidam⁹ inimicos
atq̄ securi de eis nō sumus / vtiq̄ quos formida
mus. Et plerūq̄ inimicis ꝯfidenter quasi amicis
loquimur: ⁊ nunq̄ pura verba proximoꝝ: ⁊ multuꝫ
nos fortasse diligentium / quasi ꝟba suscipim⁹ ini
micoꝝ. Et qui falli nunq̄ vel fallere volumus /
cautela nostra grauius erramus. Et itaq̄ hoc ita /
nisi humane vite miseria est? Et amissa celesti pa
tria / repulsus hō delectatur exilio / grauatur curis: et
tñ cogitare dissimulat q̄ graue sit: qr multa cogi
tant. Et priuat⁹ est interno lumine: ⁊ tñ in hac vita
diu vult perpeti cecitatē suā. Quid hoc aliō / nisi q̄
de pena nostra nata miseria est? Et q̄uis hic diu
stare desideret: ipso tñ cursu mortalis vite impel
litur / vt egrediatur. Vñ: Quasi flos egreditur ⁊ con
teritur ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nunq̄ in eodē statu p
manet. ¶ De hac etiā vite p̄sentis miseria loquitur
btūs Aug⁹ ser. xvij. de ꝟbis euāgelij. Quā breuis
⁊ laboriosa est vita p̄sens: in qua falsa voluptas:
nulla gaudij securitas: timor torquens: cupidi
tas auida: tristicia arida: vbi diu viuere non est /
nisi diu torqueri: ⁊ tñ hanc vitā nemo vult finire
⁊c̄. multa ibidē. Innumera sunt sanctoꝝ scripta
huius vite miserias deflentia: que quotidiana ex
perientia declarat: ⁊ afflictiōne ꝯtinua sentire fa
cit certius q̄ codices p̄dicēt. Quis deniq̄ si spe
cialius ꝯsideret penales miserias in nobis quas
p̄moꝝ parentū culpa traducit / in posteros annu
merabit? Quaꝝ alique sp̄uales sunt: alique cor
porales. Sp̄uales sunt que se tenent ex pte potē
tiaꝝ anime: que sunt memoria / intellectus / volū
tas. Quaꝝ quelibet suis grauatur miserijs. Me
moria q̄dem ineptitudine ⁊ labilitate. Intellect⁹
hebitudine ⁊ cecitate. Voluntas pronitate ad vi
tia / ad seipsam recuruatiōne. Ex quib⁹ oriuntur in
anima q̄tū ad memoriā fede imagines ⁊ vtiliū
obliuiones. Quātū ad intellectū / ignorātia ⁊ er
rores. Quātū ad affectū / timores / tristicie ⁊ solli
citudines ⁊ silia. Similit̄ respectu virtutis sensiti
ue interioris m̄tiplicantur miserie penales. Quā
tū ad apprehēsiones: vt vanitas / vaga fatuitas.
Quātū ad appetitū viciose inclinatiōes causate a
fomite: ⁊ cetere male impssiones / ab inferiorib⁹
aut supiorib⁹ exorte: q̄b⁹ inflāmatur appetit⁹ sensiti
uus ꝯtra iudiciū rōnis ⁊ imperiū voluntatis. Ex
q̄b⁹ in homine grauis illa pugna oritur: ⁊ implaca
bilis ꝯtrauersia / qua hō sibimetipsi non est ꝯsentane
us sed aduersus: qd̄ magna est miseria. Sꝫ ⁊ cor
porales insup multiplicantur miserie tam anima
les q̄ naturales. Aiales / vt discrasie / quersiones
⁊ defectus sensitiuaꝝ viriū / interioꝝ ⁊ exterioruꝫ.
Interioꝝ / vt spēs manie / melācolie / furie / phrene
sis. Exterioꝝ / vt organoruꝫ indispositio: quales
sunt oculoꝝ lippitudo / fuscedo / cecitas / auriū sur
ditas / odoratus ⁊ gustus tarditas: tact⁹ grossa
terrestreitas. Naturales / vt innumere egritudi
nes / male ꝯplexiones: naturaliū viriū deordina
tiōnes / mōstrositates ⁊ inexplicabiles c. tere cala
mitates / inquietudines ⁊ labores: que non nisi q̄
dam vicissitudine releuari possunt. Quid enim
hic (ait Bern. ser. xij. de diuersis) nisi labor ⁊ dolor
⁊ afflictio sp̄us? Sic enim se hñt vniuersa sub so
le / vt nihil sit in eis vere iocūdum: sed ab vno sem
per velit hō trāsire ad aliud: solaq̄ vicissitudine re
leuatur vtrūq̄ / ac si psiliat ab aqua in ignem: ⁊ in
de rursus in aquā: vt pore q̄neutrꝫ ferre possit. Co
medere appetis: qr fames te cruciat: vtrūq̄ labor
est. Sed qr fames grauior magis: comedere ne
scis esse laborē. Deniq̄ postq̄ fames depulsa fue
rit: vide si non grauius ducis comedere / q̄ esuri
re. Sic oīs laboris remediū / alterius laboris ini
tium est. Hec ille. ¶ Hinc Apls. ij. Coꝝ. vij. Nul
lam requiem habuit caro nostra: sed oēm tribulati
onē passi sumus foris pugne / intus timores. Et Roma.7
iterum: Video aliam legē in mēbris meis repu
gnantē legi mētis mee ⁊ captiuātē me in lege pec
cati que est in mēbris meis. Infelix ego hō qs me
liberabit de corpe mortis huius? Et ne velut de
sperat⁹ exclamasse videatur: addit vn liberatio spe
randa sit / cū ait: Gratia dei per Iesum christum
dñm nostꝝ: quā ⁊ nos accipere possumus in do
no / orandū est: Sed libera nos malo. ¶ D
Nec tamen sic petēda est liberatio ab his malis:
vt oīno nō pmaneāt in hoc seculo: a q̄b⁹ nemo li
ber repitur. Quoniā etiā deo dilecti ⁊ sancti ab his
miserijs nō p̄seruantur: sed nōnunq̄ magis ⁊ magis
eis atteruntur. Feliciter tñ vt ex his ꝯmoniti / se in
firmos ⁊ fragiles existiment: vt coram deo se hu
milient: quatenus sic oīs eoꝝ deuotio ⁊ refugi
um ad deum ꝯuertatur. Habeant preclare virtu
tis patientie / constantie ⁊ fortitudinis perfectio
nale exercitiū. Nā Virtus in infirmitate perfici
tur. ij. Coꝝ. xij. Vtq̄ considerent nihil aliud esse
hoc seculū / q̄ horroris ⁊ meroris locū ⁊ miserabi
le exiliū ad pertranseundū hoībus constitutū. At
q̄ vt feruentius querant / appetantq̄ celestē pa Apo.21.
triam: in qua abstergit deus ab oculis imorantī
um omnē lachrymā: vt in eis amplius neq̄ sit lu
ctus / nec labor / nec mors / nec vllus dolor. De q̄
btūs Grego. xxiij. mora. Solent nonnulli viato
res cū amena fortassis prata ꝯspiciunt in itinere
pgendi moras innectere ⁊ arrepti itineris rectitu
dinē declinare: eorūq̄ gressus tardat pulchritu
do itineris / dū delectat. Electis q̄ suis ad se dñs
pgentib⁹ huius mūdi iter aspeꝝ facit: ne dū q̄sq̄
p̄sentis vite requie quasi vie amenitate pascitur /
magis cum diu pergere / q̄ citius venire delectet
ne dum oblectatur in via: obliuiscatur eius qd̄ desi
derat in patria. ¶ Scđꝫ hoc igitur nō oramus pre
senti oraculo liberari sic nos a malo: vt dñs oēs
istas tribulatiōes ⁊ penales miserias a nobis pe
nitus auferat: qr nec id ꝯditio nature nostre pati
tur: nec status huius seculi exigit: nec id nob esse

pficuū z salutare. Sed oramus harū penalitatū
moderationē siue mitigatōnem:ne ipsis pssi z ni-
miū fatigati/in maius malū scz culpe declinem⁹
Hoc nāqz solū malū habēt penales miserie hui⁹
seculi/q in malū deteri⁹qñqz pcipitāt suos pos-
sessores:a q̄ si ob nostrā orōnem a pře celesti pser-
uemur:satꝫ a malo qđ pene iste inferūt liberamur
etiā si incessanter nos crucient z infestent. ¶ E

Petimus etiā in hac petitōne liberari a malo
pene futuri seculi:que duplex est: Purgatorij et
eterne dānatiōis inferni:q̄ malo♃ oim finis est et
ꝯsūmatio/in se vtualr includēs oia mala:sicut be
atitudo in se includit oia bona. Petim⁹ igit̄ scđo
liberari a malo pene purgatorij futuro:qz ignis
ille purgatori⁹/z si nō sit etern⁹:miro tñ mō gra-
uis est/superās oēs hui⁹ vite penas vt vult Au
gu. in ser. de igne purgatorij. Libera igit̄ nos pe-
tim⁹ tu pater eterne ab hoc malo tā penali. Q̄
si totalr nos ab igne ipo non eripias:qz in nobis
pctā nr̄a nō satis punim⁹:z fructū ꝯuersionis et
penitētie in hoc seculo distulim⁹/ꝯpropter tua
iusticia exigēte oēm penā euadere nō valem⁹ saltē
libera nos a grez z miseratōe tua multa/penā istā
mitiges:z nō ꝯm pctā nr̄a facias nobis: neqz ꝯm
iniqtates nostras retribuas nob. Uel libera nos
ab hoc malo/p inspiratōez fructuose penitētie:q̄
ten⁹ in hac vita penā p pctis subeam⁹:z satisfacti
onē in aliud seculū nō deferam⁹:qđ si fecerim⁹:p
miscđiaz dñi ab illo futuro malo liberamur:di-
cēte Aug. sup ps. lxxiij. Quia pctōr conuersus
est ad puniēdū pctm̄ suū:ꝯuertar z ego ad liberā
dū illū. Uel libera nos ab hoc malo purgatorij/
p imissionē tribulatōis z flagelli in vita psenti:ne
pene subijciamur ignis futuri. Sic orauit Augu
stinus: Dñe hic seca/hic vre/vt ineternū parcas.
Ista enī patienter tolerata qualiacunqz fuerint/
siue infirmitates/siue aduersitates/siue flagella
alia/a malo isto futuro purgatorij liberant z ab-
soluūt. Siquidē misericors est dñs/nō puniens
idē pctm̄ bis in idipsum. ideo qđ punit in presenti
nō punit in futuro. Petimus tertio liberari a ma
lo pene dānationis eterne non vt ab illa inflicta
eruamur:quia ab illa nullus est exitus neqz redi
tus:vt dicit Gregorius. Quisquis ad toleranda
mala inferni descenderit:nequaq̄ vlterius ad lu
cem redibit:quia nequaq̄ vlterius misericordia
parcentis liberat:quos in locis penalibus iusti-
cia iudicantis dānat. Petimus igitur ab illo ma
lo liberari:hoc est ab illo malo preseruari/ne illo
inuoluamur. Et quia ab hoc malo non liberabi
mur nisi per dimissionē peccato♃ criminaliuz in
presenti:et quoniā horū dimissionem orauimus
in petitione sexta: Dimitte nobis debita nostra.
Ideo de huius expositionis vlteriori prosecutio
ne supersedeo. Nam sicut in petitione sexta peti-
mus dimitti nobis omnia mala culpe. Ita per
hanc oramus nos liberari ab omni malo pene p̄
sentis z future ꝯm moderationes in premissis ex-
positionibus recitatas. ¶ F. Potest igi-
tur mens deuota circa hanc petitionem sic me-
ditando orare: Tu pater celest̄ benignissime/sci
ens nos malis z periculis/tribulationibus z fla
gellis psentib⁹ subsistere non posse:sed nec futura
ex nobis cauere/oramus Libera nos a malo a fo
ris affligente/intus nos ad malū culpe ꝯpellēte/
z ad bonū nō pmouēte. Libera nos a malis oib⁹
que ꝯtra nos in hoc mūdo molit̄ inimicus. Sic
enī erit nobis fida z summa tutela/si tu nos libe
raueris:si nobis deprcantib⁹ z implorantib⁹ opez
tuā pstiteris. Quis enī ei de seculo metus est/cui
in seculo de⁹ tutor est. Libera nos pater nihilomi
nus ab omi malo intus ex nobis orto/ab ignorā-
tia sciendo♃/ab infirmitate agendo♃:a pusillani
mitate obseruantie tuo♃ mandato♃: a tarditate
bono♃/a pronitate malo♃/a rebellione viriū infe
riorū/a vana sollicitudie tēporaliū/a radicibus
pessimis vitio♃. Da domine pater omīpotens et
misericors spiritū timoris tui/vt eius magisterio
ꝯfirmati mortiferū supbie tumorē:salutifera hu
militatis cura pmētes/pauperes spū efficiamur
quatenus in humilitate cordis/z oimodo terre-
norū ꝯtemptu pseuerātes/regnū celo♃ nost♃ eē
sine fine gaudeam⁹. Aufer a nobis dñe acediā spi
ritu fortitudis:qz Beati q̄ esuriūt z sitiūt iusticiā:
qm̄ ipi saturabunt̄. Remoue iniqtatē carnis/lu-
xuriosamqz petulātiā spū sapiētie:qz Beati paci
fici qm̄ filij dei vocabunt̄. Repelle fedantē ven-
tris ingluuiē spū intellectus:qz Beati mūdo cor-
de/qm̄ ipi deū videbūt. Elimia auariciā spū ꝯsilij
qz Beati misericordes/qm̄ ipsi misericordiā cōse
quent̄. Extirpa inuidiā spū sciē:quia Beati qui lu
gent/qm̄ ipsi ꝯsolabunt̄. Exclude irā spū pietatꝫ
qz Bti mites qm̄ ipsi terrā possidebūt. Ab his et
malis liberati/celū libera mēte audebim⁹ posce-
re. Et a malis futuris pessimis:z eternis sperabi
mus magna fiducia preseruari. ¶ G

Amen. Hec est pars tertia z vltima pncipa
lis dominice orationis/ciusqz ꝯclu
sio q̄ optat̄ orōis efficacia z exauditio. In isto vni
co vbulo amē hebraico. Est enī amē ꝯm btm̄ Au
g⁹. dictio nec greca nec latina/ꝫ hebraica/q̄ sicut
quedā alie dictiones hebraice in libris interpreta
te non sunt: quales sunt/alleluia/osanna/racha.
Non quidē vt ait ipse secundo de doctrina christi
ana. quia illud fieri non potuit:sed propter sancti
orem auctoritatē:vt seruaretur antiquitas. Et
hoc quo ad illas duas dictiones amen/alleluia
Quo ad alias autem racha z osanna dicit trans
latio fieri non potuit. Sunt enim (ait) quedā ver
ba certaruz linguarum/que in vsum alterius lin-
gue per interpretationem transire non possunt.
Et hoc maxime interiectionibus accidit:que po-
tius motum animi significant/q̄ sententie conce
pte vllam particulam:z talia perhibent̄ esse hec
duo. Dicunt enim racha indignantis esse vocem.
osanna letantis. Hec Aug⁹. Sumit̄ autē hec di-
ctio amē tripliciter. ¶ Primo nominalit̄:z sic tm̄ va-
let sicut verax vel veritas. Hoc mō accipit̄ in Apo-

calypsi ca.iij. vbi dr: hec dr amen: testis fidelis et
verus. Amen.i. veritas. ¶ Scdo accipitur ver-
baliter vt est verbum hebraicum: valens tantuz
si.fiat: z ita capit cōiter in fine orōnum: vbi expri-
mit desideriū orātis: qz optatiuū est respectu bo
noz p̄cedentiū: vt optatio impletōis respectu oi
um petitoz. ¶ Tertio accipitur aduerbialr: z ita
frequēter accipit in euāgelio cū dr: Amen dico vo
bis/ valet tantū.i. vere vel fideliter. Et est aduer-
bium affirmandi.i.ita est vel verum est: fm Am-
bro. de 9se. dist.ij. reuera in fine. Et dr mgr in Ra
tionali: q vltimo modo accipit in 9posito: vt scz
exp̄mat plus 9clusionem affirmantis/ q̄ affectū
optātis. Et p illo videt sonare glo. Mat.vj. di-
cēs: Amē fcat in his oibz petitōnibz indubitāter
tribui qd petit: si vltime 9ditōnis pactū seruaue
rimus. Et Raba. p hoc qd dixit dns/ amen/ fcat
indubitanter 9ferri a dño (his scz q itēc postulāt)
qui 9ditōis addite/ pactum seruare nō negligūt
qua qdem est dimittere debitoribz nris. Et sic sen
sus est/ cum dr: Amen.i.ita est vel verz est/ q dns
nobis 9cedit qd p orōnem rogauim⁹. Et ex h red
dit Guilb. in Rōnali rōnem/ q̄re sacerdos dr hic
Amen: z nō pp̄lus vel astās cler⁹/ sicut in aliis ora
tionibz: qz ipe mediator est inter dnm z pp̄lum: z
pp̄li vota deo offert. Jccirco magis 9gruit vt ipe
Ero.19 affirmet petita esse 9cessa q̄ pp̄ls. Hoc qdē est me
diatoris p̄nūciare/ si admissa sit petitio quā porri
git. Jn aliis aūt petitōnibz vbi amen/ exp̄mit af-
fectū optātis/ 9gruit amen a populo dici: qz ab
illo optat vt p̄stet qd mediāte sacerdote petitur.
Sensus igit in illis est: fiat nob sicut p nob orasti
¶ H Et eodē sumit rōem cur sub silētio dic
amē ipe sacerdos in p̄nti orōne. Pmo in signū/ q
dñs latere vult orātes/ q ab ipo exaudiri sunt: ne
postmodū in orōne tepescāt. Scdo/ qz si alte pfer
ret amē/ q affirmat orōem esse exauditā: iudicari
possz p̄sumptio z ostētatio sacerdotis. Jstis tn̄ nō
obstātibz p̄t hec dictio amē/ etiā in 9posito accipi
vbalr vt tantū valet.i. fiat: vt ita sacerdos vlti-
ma petitōe porrecta/ p pp̄lm tanq̄ infirmum/ q
malum pene timet: ipe submisse dicat amen/ co-
ram deo qui solus conscius est secretoz: ostēdēs
illi 9passionis affectum: z optans eis dictam li
Rom.9 beratōem: ac si dicat cum Apostolo: Volūtas cor
dis mei z obsecratio ad deum est pro illis in salu-
tem. Testimonium enī pro illis phibeo q emula
tōem dei habent. Jccirco dico/ Fiat: id est opto q
9sequantur quod desiderant. Et hec est sententia
domini Alberti. ¶ J Circa hanc 9clusionis
dictōem ita mens 9templet Amen: oro vt dicas
tu pater celest. Parum est enī q sacerdos dicit
amen: id est fiat optando/ nisi tu dicas amen/ fiat
imperando. Magnū qppe est z efficacissimū ver
bum est fiat/ a te platum. Hoc verbo tu pater sū-
me in p̄ncipio in verbo tuo ex te genito oīa cre
asti. Dixisti nanqz fiat: z facta sunt. Hoc etiā ver-
bo nos perditos reparasti: dicente illa intemera
ta reparatrice nostra ad angelum: Fiat mihi fm
verbū tuū. quo verbo prolato/ vbum tuuz factū
est caro. Hoc deniqz verbo opus nostre redempti
onis 9summasti: dum in orto p̄rem deuotissime
exorans/ te paterne voluntati pro nobis obtulisti
dicens: Si non potest transire calix iste nisi bibā
illum/ fiat voluntas tua. Eia igitur Christe ver
bum patris: amen patris: fiat patris: comple tu
orōnem nostram. Dic fiat. Perfice verba tua per
te instructa z dictata: z ori nostro 9mendata. Dic
amen z fiat: sicut dixisti mulieri chananee: Fiat ti
bi sicut vis. Et vt hoc exaudire digni efficiamur: z
p̄para nos quēadmodū mulierculā hanc p̄para-
sti. Da fidez firmā qua mereamur exaudiri. Per
seuerantiā fortem: qua non 9tingat ab oratione
fatigari. Charitatē pfectam/ qua non pōt a te cha
ritate summa repulsam pati. Humilitatē veram
qua mereat releuari. Hec enī sunt que in chana-
nea attendim⁹: quibz dono tuo tibi placuit: z ple
nū sue petitōis effectum obtinuit. ¶ Huius mu-
lieris exemplū omnes 9siderēt pie orātes. Hoc
corrigant inertes male orantes: qui dicunt ora-
mus z nō impetramus. Discant huius exemplo
recte orare: vt cum ea mereant petita impetrare
Et quid fecit oratura hec mulier? Magnā certe
fidem tenuit: pseueranter orauit: repulsa impor
tunius obsecrabat. Siqdem clamauit: Misere
re mei fili dauid: filia mea male vexat a demonio
z nō respōdit ei dominus vbum. Sed quid: a do
mino nō recessit: persistit in clamore: procidit ad
pedes eius dicens: Adiuua me dño. Repulsa est
dicente dño: Non est bonū sumere panem filioz
z mittere canibz. Non erubuit cani comparata: z
nec velut iniuriam in animū reuocauit. Sed vo
cem exprobrantis exaggerans dominum conat
vincere/ dicēs Vtiqz domine. Nam z catelli edūt
de micis q cadūt de mensa dominorum suorum
Ea propter audire meruit: O mulier: magna est
fides tua: fiat tibi sicut vis. Sic discamus instā
ter orare: importune obsecrare: perseuerāter pul-
sare. Siquidem z aperietur nobis ¶ K Sz
forsitan dicit ait Chrys. in omel. Deprecat⁹ sum
sancti z iterz ter/ quater/ septies/ decies/ vigesies/
z non exaudiuit me dominus. Respondet Chry
sostomus: O stulta inuentio: z quid nunc qz non
es exauditus iam recedis a domino: z differs pe
tere. An non vides perseuerantiā mulieris: que
non ante cessauit/ q̄ quod quesiuit inuenit. Sūt
multi qui labiis mugiunt z corde non 9cipiunt.
Si tu ipe dicta tua z p̄ces ignoras: quomodo te
exaudiet deus. Sed dicis: Jnclinaui genua mea
z oraui. Genua tua inclinasti in terram: z mens
tua foris per diuersa discurrit. Corpus quidem
tuum in ecclesia est: sed cogitatio tua foris vaga-
tur. Lingua tua orat: z mens pecunias numerat
Oremus igitur fiducialiter ad patrem celestem
sicut hec mulier orauit ad Christū saluatorē: que
non petiuit Jacobū: non rogauit Joannem: non
accessit Petz: sed magna fiducia cucurrit ad do
minum. Oremus fideliter ad patrē misericordie

rum largitorē beatitudinis: sicut hec mulier ora-
uit christū datorē gratiarū: z fontē totius consola-
tionis. Nō enī iuit ad hoīes seductores nō secuta
est vates fallaces: non quesiuit inanes ligaturas:
non quesiuit falsa p̄sidia. Sed venit ad dn̄m Je-
sum christū omniū saluatorē. ¶ Oremus z perse
ueranter ad summū regē oīm: sicut hec mulier ora
uit ad indyn regis David filiū / que non repcussa
ad primū sonitū nō sum missus nisi ad oues q̄ pe
rierant dom⁹ israel: nec territa ad scd̄m verbulū
nō est bonū sumere panē filiorū z dare canibꝰ: sed
pseuerantia armata: iterū atqꝫ iterū irrupit i ver
ba: miserere mei fili David adiuua me dn̄e q̄usqꝫ
ꝯsolata p̄ſſimi medici verbis / fiat tibi sicut vis.
Tāta z nos orōnis instātia animemur: vt nō de
sistamus petere / donec eximus ex defectibili mū-
do: vt mereamur liberari a malo: z audire orati-
onis hui⁹ finem. Amen. i. fiat vobis qd̄ petistis.
¶ L Ut aūt hoc ip̄m mereamur: p̄ter ea q̄ su-
pra dicta sunt: duo a nobis orantibꝰ obseruētur:
que btūs Cyprian⁹ ponit ꝓpe finē libelli de dn̄i-
ca orōne. Primū vt orem⁹ vigilāter: nō tm̄ voce
sed magis mēte. Secundū vt oratio nostra nō sit
nuda / sed vestita bono ope. De p̄mo dicit bt̄s. Cy-
prian⁹: Quādo stamus ad orationē fratres dile-
ctissimi / vigilare z incūbere ad orationē toto cor-
de debemus. Cogitatio oīs secularis z carna-
lis abscedat: nec quicq̄ tūc anim⁹ q̄ꝫ id solū cogi
tet qd̄ precaꝫ. Ideo z sacerdos ante orationē pre-
fatione p̄missa / parat fratrū mētes / dicēdo: Sur
sum corda: vt dū rn̄det plebs / Habem⁹ ad dn̄m:
admoneat nihil aliud se q̄ꝫ dn̄m cogitare debere.
Claudaꝫ cōtra aduersariū pectus: z soli deo pa-
teat: nec ad se hostē dei tpe orōnis adire patiatur.
Obrepit enī frequēter z penetrat: z subtiliter fal
lens / preces nostras a deo auocat: vt aliud habea
mus in corde: aliud in voce: qn̄ intentione sincera
dominū debeat nō vocis sonus sed animus z sen
sus orare. Que aūt segnicia est: alienari z capi in
eptis cogitationibꝰ z ꝓphanis / cū dn̄m dep̄caris:
quasi sit aliud qd̄ magis debeas cogitare q̄ꝫ ꝙ cū
deo loquaris. Et sequiꝫ qd̄ etiā sup̄ lectione. lxiij.
allegatū est. Quō te a deū audiri postulas cū te-
ipse nō audias: Uis esse deo memorē tui cum ro-
gas / cū tuipse memor tui nō sis: hoc ē ab hoste in
totū nō cauere: hoc est qn̄ oras dn̄m / maiestatem
dei negligentia orōnis offendere: hoc est vigilare
oculis z corde dormire: cū debeat christian⁹: z cū
dormit oculis: corde vigilare: sicut scriptum est:
Ego dormio z cor meū vigilat. Quapropter sol
licite z caute apl's āmonet dicēs: Instare orōni /
vigilātes in ea: Docens scꝫ eos impetrare qd̄ po-
stulant a deo posse: q̄s deus videt in oratiōe vigi
lare. ¶ De secūdo idem ait: Orātes aūt nō infru
ctuosis: nec nudis p̄cibꝰ ad deū veniam⁹. Ineffa-
cax petitio est cū precaꝫ deū sterilis oratio. Nam
cū oīs arbor nō faciēs fructū / excidaꝫ z i ignē mit
taꝫ: vtiqꝫ z sermo nō habēs fructū / deū ꝓmereri
nō pōt: q̄ nulla opatiōe fecūdus est. Et iō scriptu
ra diuia dicit. Bona est orō cū ieiunio z elemosy
na. Nā q̄ in die iudicij p̄miū p̄ opibꝰ z elemosynis
redditur⁹ est: hodie q̄ꝫ ad orōne cū opatiōe venic̄
ti benign⁹ auditor est. sic Corneli⁹ cēturio cū ora
uit meruit audiri: cui angel⁹ testimoniū reddidit
dicēs. Corneli: orōnes tue z elemosine ascēderūt
ad memoriā corā deo. Cito orōnes ad deū ascē
dūt: q̄s ad deū merita nr̄i opis imponunt. Sic z
Raphael angel⁹ Tobie oranti testis fuit cū orōne
cōmemorās op⁹ sepulture. Sic Esai. postq̄ꝫ p̄mi
sit: Dissolue fasciculos impietatis z frange esuriē
ti panē tuū zc̄. Subdit: Tūc exclamabis z deus
exaudiat te: dū adhuc loqreꝫ dicet assum. Adesse
se repromittit: audire z ptegere se eos dicit: q̄ in-
iusticie nodos de corde soluētes z elemosinas cir
ca domesticos dei fm̄ ei⁹ p̄cepta faciētes: dū au-
diunt qd̄ deus p̄cepit fieri: ipsi q̄ꝫ a deo merētur
audiri. ¶ M Circa petitionē vltimā moueꝫ
hoc dubiū. Utrū p̄scit⁹ exaudibiliter petere pos-
sit a dn̄o. Sꝫ libera nos ab eterne dānatiōis ma-
lo. Pro huius dubij solutione notandū ꝙ dupl'r
q̄s dici pōt prescitus. Sil'r z p̄destinat⁹. i. vel fm̄
p̄sentē iusticiā: vel fm̄ eternā dei p̄uidentiā seu p̄-
notionē. Prescit⁹ fm̄ p̄sentē iusticiā dr̄ ille: q̄ est in
tali statu in q̄ si decederet eterne pene deputareꝫ.
Talis est quilibet viator existēs in pctō mortali.
Nā q̄libet talis si in pctō mortali decederet: eter-
ne dānatiōis sentētia plectereꝫ. Qualis enī q̄sqꝫ
in termino vie inueniꝫ: taliter iudicaꝫ: ad regnū /
si amicus fuerit per gratiā: vl' ad inferni carcerē:
si inimicus extiterit p̄ mortalē culpā. Et hoc mō
multi ad eternā beatitudinē predestinati fm̄ p̄sen
tem iusticiā sunt p̄sciti. Cadūt enī nōnunq̄ꝫ electi
a grā habituali p̄ mortale pctm̄. De q̄bꝰ dicit sal-
uator. Alias oues habeo q̄ nō sunt de hoc ouili: z Joh. 10.
illas oportet me iducere. Alias oues habuit fm̄
eternā p̄destinationē: q̄ nō erant de hoc ouili. i. de
ecclesia fm̄ p̄sentē iusticiā: quas adduxit ad ouile
ecclesie p̄ fidē z grām: que infideles isto tpe erāt z
int' gētes nūerate. Tal' fuit olim David adulter:
tal' Paul⁹ chr̄i psecutor z multi siles. Qui q̄ꝫuis
ad eternā btitudinē fuere p̄ordinati: tn̄ pro certo
tpe in pctā mortalia sunt p̄lapsi. Prescit⁹ fm̄ eter
nā dei scientiā est ille / q̄ fm̄ p̄ordinationē z deter-
minationē diuie volūtatis ꝓpt' pctā sua sil'r p̄uisa
eterne subiacebit dānatiōi. Tal' ē q̄libet z sol⁹ ille
q̄ in pctō final'r moriꝫ. Quilibet enī tal' z solū tal'
eternal'r cōdemnaꝫ. Isto mō multi p̄sciti p̄ certo
tpe sunt p̄destinati fm̄ p̄sentē iusticiā. De talibus
intelligi pōt illud. Nūc antichr̄i multi facti sūt. Ex
nobis p̄dierūt sed nō erāt ex nobis. Nā si fuissent 1. Joh. 2.
ex nobis p̄mansissent vtiqꝫ nobiscū. Glo. ex nobis
p̄dierūt. i. ex nr̄a societate recesserūt. Nostra socie
tate vtiqꝫ fideli z gratiosa / sed nō erant ex nobis
fm̄ p̄destinationis gratiā. Talis fuit Judas sca-
rioth qui sorte electionis tēpore in apostolū fuit
in gratia: z ita predestinatus fm̄ presentē iusticiā
finaliter tn̄ ꝯdēnandus fm̄ eternā dei p̄scientiā.
¶ N. Per hec rn̄deꝫ ad dubiū ꝙ p̄scit⁹ fm̄ pre-

sentẽ iusticiã tñ exaudibil'r petere põt a dño. Sȝ
libera nos a malo: qꝛ nunq̃ dãnabit: neq̃ ad tale
malũ a deo est ꝓ pulsus: q̃uis pro certo tpe sit in tali
statu: in q̃ si decederet/ dãnaret: nõ tñ in tali statu
morietur/ sed de pctis suis añ exitũ penitebit. Et qꝛ
se emẽdando vitã mutabit dolẽs de pctõ: ideo de
us ꝓseruabit illũ ab eterne dãnatiõis malo. Sic
eñ dicit Amb. Si tu noueris mutare vitã/ deus
nouit mutare sententiã. Et Hiere. xviij. Si gens
illa egerit penitentiã de pctõ suo: agã ⁊ ego peni-
tẽtiã sup malo qd̃ cogitaui vt facerẽ ei. Nõ quidẽ
vt deus in se mutet dũ mutat sententiam: aut dũ
sponder de malo agere penitentiã: sed quia malũ
non infligit qd̃ cõminatus est ꝑpter emendationẽ
hominũ sententiã dicit mutare: ⁊ agere penitẽtiã
de malo qd̃ locut⁹ est. i. qd̃ cõminat⁹ est. De pre-
scito vo fm eternã dei ꝓsciẽtiã dicendũ est q̃ licȝ
talis possit exaudibil'r orare: Libera nos a malo
interim: q̃ est in statu illo vie: qꝛ põt de pctis suis
oĩbus penitere: qꝛ nemo in statu isto est immobi-
liter obstinat⁹ in malo: nunq̃ tñ finalit' merebit
exaudiri. Nõ ꝑpter ꝓsciẽtiã dei q̃ neminẽ necessi-
tat ad malũ/ sed ꝑpter suã ꝑuersam voluntatẽ: in
q̃ libere vsq̃ in vite sue finẽ ꝑmanebit. Qd̃ de⁹ ab
eterno ꝓuidẽs: mõ nobis ineffabili infallibiliter
illũ malo eterne dãnationis cruciandũ ꝓcogno-
scit: ⁊ tandem in vite eius termino iusticia exigẽte
dãnationis in eã sententiã ꝓmulgauit. ¶ Hec de
dñice orõnis expositione: etsi dispẽdioso collecta
sint stilo: ꝓ materie tñ amplissima dignitate bre-
ui inculto: rudiq̃ digesta eloquio suffidãt. Que
licet nõ valui: volui tñ ⁊ optaui ꝓdesse auditorio.
Qd̃ si pluritatis arguor/ accipe breuissimã cuius-
dã expositionẽ: materiã plurimã succincta verbo
rũ paucitate cõplectantẽ. ¶ O Pater noster:
excelse in creatione: suauis in amore: diues in he-
reditate. Qui es in celis: speculũ eternitatis: co-
rona iocũditatis: thesaur⁹ felicitatis. Sanctifi-
cet nomẽ tuũ: vt sit nobis mel in ore: cythara in
aure: iubilus in corde. Adueniat regnũ tuũ: iocũ
dũ sine ꝑturbatiõe: tranquillũ sine ꝑmixtione: se-
curũ sine ꝑditione. Fiat volũtas tua sicut in celo
⁊ in terra: vt q̃ odis/ odiamus: ⁊ q̃ diligis/ diliga
mus: ⁊ q̃ cõsulis ac ꝓcipis/ impleam⁹. Panẽ no-
strum q̃tidianũ da nobis hodie: panẽ materialẽ/
penitẽtialẽ/ doctrinalẽ/ sacramẽtalẽ/ spũalẽ/ cele
stẽ ⁊ eternalẽ. Et dimitte nobis debita nostra: q̃
cõmisim⁹ ꝯtra te deũ: cõtra nosipsos: ⁊ cõtra pxi
mũ. Sicut ⁊ nos dimittim⁹ debitoꝛibꝫ nostris:
iniuriã verboꝝ scȝ verberũ ⁊ rerũ. Et ne nos in-
ducas in tentationẽ: carnis/ mũdi ⁊ diaboli. Sȝ
libera nos a malo: ꝓsenti/ ꝓterito ⁊ futuro. Amẽ:
fiat/ ⁊ indeficienter perseueret.

Lectio LXXX A

Libera nos quesu-
mus domine ab omnibꝫ malis pre
teritis: presentibus ⁊ futuris: et in-
tercedente beata ⁊ gloriosa semꝑ virgine dei geni
trice Maria: ⁊ btis apostolis tuis Petro ⁊ pau
lo atq̃ Andrea cum omnibꝫ sanctis: da ꝓpitius
pacem in diebus nostris vt ope misericordie tue
adiuti: ⁊ a peccato semper simus liberi: ⁊ ab omni
perturbatione securi. ¶ Finita oratione domini
ca: in cuius finali particula populus tanq̃ infir-
mus petijt a malo liberari. Cui sacerdos compa
tiens dixit: Amen/ desiderãs dicti populi libera-
tionẽ fm vnam: aut petitionis susceptionẽ affir-
mãs fm aliã eius expositionẽ/ addit oratio alia:
q̃ Embolism⁹ siue superexcrescẽs dr fm Alex. ⁊ ma
gistrũ in Rationali. Tum quia in ea nihil petit
qd̃ in superioribꝫ petitionibꝫ petitum non est: nec
tamen hoc ipso superfluit: quia priores petitio-
nes magis declarat/ specificat et explanat: ⁊ pre-
sertim tres vltimas: quibus mali remotio flagi-
tatur. Tum quia petitionũ repetitione petentiũ
desideriũ magis excitat: ⁊ per hoc ad obtinendũ
effectũ amplius disponit. Potest etiã dici excre-
scentia: quia longo tẽpore in ꝓmitiua ecclesia nõ
dicebat. ¶ Et potest diuidi orõ hec in tres ꝑtes:
q̃m conclusio ei⁹/ scȝ Per eundẽ dñm nostrũ ⁊c̃.
q̃ posset poni ꝑs quarta ꝓncipiũ est alteri⁹ partis
ꝓncipalis fm ꝓbabitã diuisionẽ. In ꝓma petit li-
beratio a malo: pacis ⁊ trãquillitatis ipeditiuo.
In secũda recurritur ad intercessores sanctos: vt
sint nobis impetrationis ꝓsidio ibi: Et intercedẽ
te. In tertia fit petionis maior specificatio/ ibi: vt
ope misericordie. Et qꝛ ꝑtes simul ꝯdepẽdent: iõ
sit expediant. ¶ B Quo ad ꝓmũ dicit sacer-
dos [Libera nos quesum⁹] tu pater oipotẽs: qꝛ
in te potẽtia est qua potes nos ab omĩ aduersita
te tueri: ⁊ malũ cui subiacemus remouere: Libe-
ra nos [Ab omnibꝫ malis:] ad bonũ meritũ no-
strã infirmitatẽ non ꝓmouẽtibꝫ: [Preteritis]. s.
culpis quibꝫ te offendim⁹: vt hec ꝑ cordis cõpun-
ctionẽ/ oris cõfessionẽ/ ⁊ operis satisfactionẽ dele
ant. [Presentibus:] angustijs ⁊ tribulationibꝫ
a mũdo insurgẽtibꝫ: vt instantiã eoꝝ tua ꝓtectio
one vincere nos possim⁹. [Et futur[ ] insidijs ⁊ la
queis ad culpã ꝓcipitare conãtibꝫ: imo q̃buslibet
mal' culpe ⁊ pene: vt ea tua munitione cauere va
leam⁹. Sic eñ olim ꝓpha orauit in ps. Libera de
us israel ex oĩbꝫ angustijs suis. Et. ij. Macha. j.
oratũ est. Cõcedat nobis salutẽ ⁊ redimat nos a
malis. Sȝ cũ nemo liberet ꝓprie ab aliq̃ nisi ipso
afficiat/ teneat aut inuoluat: quõ petim⁹ liberari
a malo ꝓterito cũ ipm nõ sit/ ꝗ trãsierit: Aut quõ
a malo futuro cum nec ipm angit nec sit. Respõ-
detur q̃ q̃uis malũ preteritum: puta peccatum
transijt desijtq̃ fm actũ: manet tamen q̃tum ad
reatũ. Dũ eñ quis peccat contra deũ: eo ipso quo
peccat/ ad penã obligatur: que obligatio manet
donec deus eam remittat. Petimus igit' liberari
a peccato ꝓterito: petendo vt obligatio illa ꝓsens
quã per actũ pcti preteritũ incurrim⁹ extinguat.
Petimus autẽ liberari a malo futuro. Liberari
id est preseruari/ ne ipsum incidamus. Malũ eñ

malum futuꝝ incurrimus/nisi qḋ de⁹ in nobis
efficit: ⁊ hoc q̄tū ad malū pene positiuū: vel i qḋ
nos de⁹ cadere ꝑmittit/q̄tū ad malū culpe. Si-
cut dr Amos. iij. Si est maluꝫ in ciuitate qḋ ego
nō feci. Feci efficiendo vel ꝑmittēdo. Cum ergo
ab vtroq₃ malo a deo p̄seruamur/a malo pene ne
illud sup nos inducat: ⁊ a malo culpe/ne in illud
cadere nos ꝑmittat: fatis ꝑ ipm a futuro malo li
beramur. Ita eñ ait Aug⁹. ij. li. ꝯfeſ. gr̄e tue de-
puto/ꝙ q̄dam peccata non ꝑpetraui. Gratie tue
depuro ⁊ misericordie tue/ꝙ pctā mea tanq̄ gla
ciem soluisti. Gratie tue depuro ꝙ quecūq₃ nō fe
ci mala. Hec Aug⁹. ¶ C Rursus petimus
hac orōne pacis p̄sidiū. Et qm̄ hoc nostris meri-
tis impetrare nō possum⁹: nec p̄sumimus: qꝛ No
Esa. 64. stre iusticie ante deū tanq̄ pann⁹ mēstruate. Idcir
co ad hoc impetrandū/recurrim⁹ in secunda hu-
ius orōnis pte ad sanctoꝝ suoꝝ suffragia: quos
in curia regni sui/nostros ꝯstituit mediatores si-
bi acceptissimos: quoꝝ p̄ces sua dilectio non re-
pellit. Cōfugim⁹ aūt p̄mo ad btissimā ꝟginē celo
rum reginā: cui rex regum/pr̄ celestis dimidiū re
gni sui dedit. Qḋ significatū est in Hester regina
que cū ad placandū Asueꝝ regē accessisset: dixit
ei rex: etiā si dimidiū regni mei petieris/dabiṫ ti
bi. Sic pater celestis cū habeat iusticiam ⁊ miseri
cordiā tanq̄ potiora regni sui bona: iusticia sibi re
tenta/misericordiam matri ꝟgini concessit. Petimus
igitur pacem intercedente beata ⁊ gl'iosa virgine
Maria [Intercedēte] iuxta suū officiū vehemē
tia desiderij feruore deuotōis/⁊ puritate oratio-
nis: ostēdens vt Bern. ait: Patri filiū quē genu
it: filio vbera que suxit/ꝓ nobis interpellās. [Be
ata] quia Christū sctūm sctōꝝ in vtero suo baiu-
Nomine lauit. Hinc btūs venter ait mulier euāgelica do-
Marcilla mino/q̄ te portauit/⁊ vbera que suxisti. Uel bea-
ta in gn̄atōibꝫ celi ⁊ terre. Celi/quibus genuit su
um restauratorē. Terre/quibꝫ genuit redemptο-
rem. Ecce (inq̄t hec ꝟgo) btām me dicēt oēs gn̄a
ser. ij. de pē. tōes. Qḋ ꝟbum tractās btūs Bern. ait: Opera
batur salutē nostrā Christ⁹ in medio terre: in vte-
ro videlicꝫ virginis: que mirabile ꝓprietate terre
medium appellaṫ. Ad illam eñ sicut ad mediuꝫ
sicut ad archā dei: sicut ad reꝝ causaꝫ: sicut ad ne
gociū seclóꝝ respiciūt. ⁊ q̄ in celo habitāt: ⁊ q̄ in in
ferno: ⁊ q̄ nos p̄cesserūt: ⁊ nos q̄ sum⁹: ⁊ q̄ sequen
tur: ⁊ nati natoꝝ: ⁊ q̄ nascenṫ ab illis. Illi q̄ sunt
in celo/vt resartianṫ: ⁊ q̄ in inferno/vt eripiantur:
⁊ q̄ p̄cesserūt/vt ꝓphete fideles inueniantṫ: qui se-
quunṫ/vt glorificenṫ. Et seq̄ṫ ad ꝓpositū: Ergo
btām te dicēt om̄es generatōes genitrix dei: dn̄a
mūdi: regina celi. Oēs inquam gn̄atōes. Sunt
eñ generatōnes celi ⁊ terre. Pater spirituum ait
Apl'us. Ex quo omnis paternitas in celo ⁊ in ter
ra nōiaṫ. Ex hoc ergo btām te dicēt omnes gene
ratōes: que omnibꝫ generatōibꝫ vitam ⁊ gl'am ge
nuisti. In te eñ angeli leticiā/iusti grām/pecca-
tores veniā inueniūt in eternū. Merito in te re-
spiciūt oculi vniuerse creature: qꝛ in te ⁊ ꝑ te ⁊ de
te: benigna manus om̄ipotētis quicq̄d creauerat
recreauit. Hec Bern. [Et gl'iosa] que regis glo-
rie est soliū: quē carne induit: in qua q̄si in solio re
sedit. Uel gloriosa: qꝛ in altissimis habitat: vbi ip
si ⁊ regine thron⁹ posit⁹ est: in quo gl'ose resider ad
dexteram summi regis. Uel gl'iosa: quia in cor-
pore ⁊ anima gl'iose est assumpta: ⁊ sup omnes vir-
tutes humanas ⁊ angelicas inestimabilr subli-
mata. [Semꝑ] an̄ partū/in partu/⁊ post partū.
[Uirgine] corꝑe ⁊ mēte. Uirgine ꝓfessione/ꝟgie
obseruatōe. [dei genitrice] .i. matre filij dei: ⁊ iō
ꝯmunē filiū cū deo p̄re habente. Luc. j. Qḋ ex te
nasceṫ/vocabiṫ fili⁹ dei. [Maria] .i. illūināte ce-
lū ⁊ terrā. Ipa q̄dē fec̄ vt in cel' orireṫ lumē indefi-
ciēs: ⁊ in terr͛ lumē in tenebris lucēs: ꝓpṫ qḋ spe
ciosior est sole: ⁊ sup oēm dispositiōem stellaꝝ luci
ꝯpara inueniṫ prior. ¶ D Seq̄tur [⁊ btis apo
stolis tuis] ꝗ te p̄rēm an̄ mūdi ꝯstitutiōem electi
⁊ ꝑ Christū in tꝑe vocatis: vt mūdo fidē tuā sctāꝫ
p̄dicarēt. [Petro ⁊ Paulo atq₃ Andrea] Et ita
h ad pacē impetrādā quatuor ꝑsone introducun
tur q̄ passioni dn̄i (cui⁹ memoria in missa agiṫ) ma
gis fuerūt ꝯfigurate: in cui⁹ ꝟtute pax nobis est
donata. Primo ꝟgo Maria cui⁹ aīam ꝑtrāsiuit
doloris gladi⁹: cū steterat iuxta filij sui crucē. Se
cūdo Petr⁹ q̄ crucifix⁹ est corꝑe trāsuerso: ⁊ ere-
ctis sursum pedibꝫ. Paulus tertio: q̄ ⁊ stigmata Gal. vi.
christi in corꝑe suo tulit. Quarto Andreas: qui
crucifixi amore cruce qua passus est tanq̄ amatā
suā vidēs a longe salutauit. Tres hi apostoli dū
taxat nominanṫ tanq̄ testes pacis: pacē mundo
p̄dicantes: qꝛ in ore duoꝝ vel triū stat omne testi
monium. Nominanṫ aūt isti tres singulariter p̄-
ter rōnes datas ꝓpter quasdā singulares eorum
eminētias. Petr⁹ ꝓpṫ dignitatē p̄latōis: qꝛ sum-
mus ⁊ caput aplóꝝ fuit a domino constitutus.
Paulus propter p̄uilegiū p̄dicationis: quia do
ctor fuit gentium a domino electus plus alijs
laborans: sicut de ipō testaṫ Andreas ꝓpter fer- I. Cor. xv
uens crucifixionis desiderium. Uel s̄m Albertū
quia Petꝝ ad Christū adduxit: vt habeṫ Ioā. j.
Hinc ⁊ principis apostoloꝝ apostolus fuit. Iteꝫ
quia benignissimus fuit ⁊ mitissimus. Ob qḋ de
eo canitur: qḋ de Hieremia scribiṫ. xij. Macha.
xv. Hic est fratꝝ amator ⁊ populi dei israel. Hic
est qui multum orat ꝓ populo ⁊ ꝓ ciuitate san-
cta dei. Uel nominanṫ hi tres: quia in ipsis om-
nes alij sancti rep̄sentanṫ. Omnes enim sancti vel
sunt aut fuerunt in statu ꝯiugali: ⁊ hi ꝑ btūm Pe
trū ꝟcanṫ: q̄ vxorē habuit: filiā sctām Petronellā
⁊ socrū a dn̄o a febribꝫ curatā. Aut fuerūt in sta-
tu vidualis ꝯtinentie: qui ꝑ btūm Andreā deno-
tanṫ. Hic eñ s̄m btūm Chryſ. vxore mortua/in
statu viduali cred̄ṫ ꝑmansisse: aut fuerunt in sta
tu virginali: ⁊ hi ꝑ Paulum figurantur: qui vir-
go fuerat ⁊ permansit. Et s̄m hoc subditur. [Et
cum omnibus sanctis] in tribus apostolis gene
raliter nominatis. Et quo ad tertiam orationis
huius partem additur petitōis specificatio cum-

dicit: [Da propitius pacē:] ne populus in tanti
sacramenti cōmunione ꝑ insurgentia mala ꝑtur-
bet. Da pacē pectoris vt ꝯsciētie remorsuȝ tollēs
ꝛ in vera charitate ꝛ amicitia nos tibi iungēs: ti-
bi ꝑfecte recōcilier. Da pacem tꝑis/ [in diebꝰ no-
stris:] vt ea ꝓ illiꝰ tꝑis miseria ꝑfruamur: Et ab
oī ꝑturbatione exteriori te pacē donante viuamꝰ.
Nō eñ nisi te donante eā habere possumus: quia
nō est alius qui pugnet ꝓ nobis nisi tu deꝰ noster
celestis pater. Omis siquidē potestas tue poten
tie cōꝑata infirmitas est: nō potētia: [vt ope mise
ricordie tue adiuti:] misericordiā tuā pater cle-
mētissime imploramus: nō iusticiā que nostris de
meritis magis tribulationē ꝛ aduersitatē rectitu
dinis zelo induceret q̄ȝ pacē: Hoc eñ exigūt nr̄a
pctā. Potius nāq̄ȝ puniri meruimus q̄ȝ trāquil-
litate foueri. Plꝰ a tua iusticia declināttes merui
mus: vt sup nos regnēt pacis emuli ac tyrāni: q̄ȝ
pacis ꝯclarores ꝛ beniuoli. Da igit̄ nobis adhuc
infirmis q̄bus nocet perturbatio ꝓpitius pacem
[Et a peccato:] volūtatis ꝛ actionis. [Semꝑ si
mus liberi:] ꝑ pacē pectoris i deleto reatꝰ nostri
chirographo. [Et ab omni perturbatiōe securi]
per pacē tꝑis tumultu ꝛ inquietudine seculi miti
gato: q̄ ꝑuenire mereamur ad pacē eternitatis:
oīs mali suspitione penitꝰ sublata. ¶ E Hec
aūt oratio dicit̄ sub silentio: quo ſm Inno. ꝛ Ale
xandrū significat̄ quies dñice sepulture: qua i tri
duo mortis christus ſm corpꝰ in sepulchro quie-
uit: quieuerūt ꝛ mulieres vngēta ꝑparantes die
sabbati: vt habet̄ Luc. xxiij. Siluerūt ſm māda-
tum: ſm aīam vo descēdit ad inferos: vt fortior
Matt. 12. supueniēs fortē spoliaret armatū. Tunc eñ mo-
mordit īfernū. Osee. xiij. Ero mors tua o mors:
morsus tuꝰ ero inferne: cū totū īfernū destruxit.
(Nō eñ dānatos inimicos q̄ viuētes dixerāt No
lumus hunc regnare sup nos eduxit) sed momor
dit partē abrūpēs: suos amicos liberās a malis
ꝑteritis ꝑsentibꝰ ꝛ futuris: dans eis ꝑpetuā pacē
ꝛ eternā beatitudinē: in qua ab omī pctō ꝛ inqui-
namento sunt liberi: ꝛ ab omī violentia ꝛ ꝑturba
Luc. 13. tiōe securi. Qd̄ ꝛ dñs pharisseis ꝑdixit: Hodie et
cras sanitates ꝑficio ꝛ tertia die cōsumor. Quasi
di. ſm Inno. Prima die mortis mee intrans in-
fernū auferā demoni tyrannidē suam: in crastino
educā captiuitatē sanitati ꝛ libertati donatā: dū
portā paradisi eis aperiā: liberās eos a malis ꝑ-
teritis/ꝑsentibꝰ ꝛ futuris. Dans eis pacē: in qua
semꝑ sunt a peccato liberi: ꝛ ab omī ꝑturbatione
securi. Tertia die resurgā ꝯsummatus. Hoc ꝗ ec
clesia cōmemorās in isto silentio petit sibi a ꝑtur-
batiōe liberari: ꝛ ꝑpetua pace frui. Et ꝓpt̄ hoc in
quibusdā ecclesijs in die parasceues ꝓfert̄ illa ora
tio alta voce: quia eodē die/ qua fuit mortuꝰ dñs
ad inferna descēdit ꝓ patribꝰ liberādis. ¶ Aduer
tendū etiā ꝙ sacerdos dicēs hāc orationē: Libe-
ra nos q̄s̄ ꝛc. accipit patenā quā facta oblatiōe
absconderat. Ad cuiꝰ significationis manifestati
onē attēdendū ſm Alex. de ales. q. xxxvij. ꝑte. iiij.

ꝙ patena dicit̄ a patendo/ ꝛ signat cor latū ꝛ altū
charitate/ ſm illud: Viā mādatoꝝ tuoꝝ cucurri Ps. 118.
cū dilatasti scȝ charitate cor meū. Et iterū: Latū
mandatū tuū nimis. Sup hanc patenā. i. chari-
tatis latitudinem sacrificiū iusticie debet offerri:
vt holocaustum vere pingue fiat. Hāc cordis la-
titudinē habebat dñs offerrēdo seipm̄ ꝓ nobis. j.
Joh. iij. In hoc cognouimus charitatē dei: qm̄
ille ꝓ nobis animā suā posuit. Habebat ꝛ ipsam
Petrus cū ait: Et si oportuerit me mori tecum/ Matt. 26.
nō te negabo. Silr̄ ꝛ oēs discipuli dixerūt: ꝓpter
qd̄ dñs intulit/ dicēs: Spūs quidē ꝓmptꝰ est/ ca
ro aūt infirma. Sed latitudo cordis ab eis fugit
cū discipuli oēs ab eo fugierūt ꝛ latuerūt. Et ideo
post oblationē hostie mediante patena/ ꝑ quā ho
stia altari ꝑsentata est: sacerdos abscōdit sub cor-
porali patenā: vel subdiaconus ab altari remorā
retro ꝯtinet inuolutā: per qd̄ discipuloꝝ fuga vel
latibulū signat̄/ qd̄ dñs ipse predixerat. Oēs vos
scādalū patiemini in me ista nocte. Scꝓtū est eñ
Percutiā pastorē ꝛ dispergētur oues gregis. Et
ideo sacerdos dñice resurrectionis eulogiū annū
ciaturꝰ resumit patenā a diacono vl̄ subdiacono
ꝑsentatā: quo significat̄ ꝙ post resurrectionē apo
stoli ad dñm redierūt. Osculat̄ eā sacerdos in si-
gnū charitatis quā habere debet ad omnes: ꝛ si-
gnū crucis facit in facie cū ipsa ſm dñm Albertū
in signū ꝙ virtus cōmunionis i oēs deriuat̄ per
virtutē charitatꝭ. ¶ F Aliter mysticat Inno
cen. ꝛ mgr̄ in Rationali/ ſm q̄s subdiaconꝰ/ dia-
conus ꝛ sacerdos: tam nūero q̄ȝ obsequio reꝑsen-
tant tres illas mulieres marias: de quibꝰ Mar.
vlt. dicit ꝛ ceteri euāgeliste/ ꝙ venerūt cū aroma-
tibꝰ videre sepulchrū: ꝛ corpus dñi mortuū vngē
tis optimis cōdiendo honorare. Hec eñ patenā
mysticā ꝑsentarūt dño in obsequiū sepulture/ dū
vt dictū est emerūt aromata vt venientes vngerēt
Jesum. Subdiaconꝰ igit̄ (cū sacerdos ꝓcedit ad
hāc orationē) patenā inuolutā tradit diacono: q̄
eā recipiens detegit: ꝛ reuelatā sacerdoti porrigit
cuiꝰ humeros aut manū dextrā osculat̄: per qd̄ si
gnificat̄/ ꝙ mulieres ille lato corde deū in sepul-
chro quesierūt: obsequia funeri exhibere cupien-
tes. Nā valde mane vna sabbatoꝝ veniūt ad mo
numentū orto iā sole: vt dicit Marcus. Osculā
tes humerū vel manū dexterā sacerdotis: christū
significantis: quia desiderabant participes fieri
laboꝝ eius: ꝛ socie retributionis eterne: ſm illud
Apostoli: Si cōmortui sumus ꝛ cōuiuemꝰ: Si
sustinemus ꝛ cōregnabimus. Et ad Timoth. ij.
Osculū eñ signū est vnitiuū mutuo se osculātiū.
Sacerdos patenā accipiens traditam a subdia
cono ꝛ diacono: significat ꝙ christus fidem ꝛ cha-
ritatis latitudinem sanctarum mulierū accepta-
uit. Q vero sacerdos patenam de manu diaconi
recipit: eamq̄ȝ osculatur/ ꝛ cum ea signo crucis se
signat: innuit ꝙ si per passionem filij/ que per cru
cem significatur reconciliamur deo patri (que re
cōciliatio per osculū intelligitur) erimus ꝛ here-

des regni: cuius nullus termin⁹ est nec finis qđ
per patene rotūditatē denotat. ¶ Uel vt Inno.
dicit: p hoc sacerdos ostendit φ christus crucifi-
xus z resurgēs statim desideriū mulierum imple
uit. Nā occurrens illis a monumento regredien
Mat. xviii. tib⁹ dixit eis: Auete: z procidentes tenuerūt pe-
des eius z adorauerūt eū. Quidā etiam cum pa
tena summitatē calicis z pedē eius tangūt signi-
ficantes φ iste femine sancte integro ac feruenti
cordis affectu quasi totū dñi sepulchrū qđ p cali-
cē repñsentat amplexate sunt. Propriū qppe amā
tiū est/ φ nō faciant tactu dilecti in oib⁹ corporis
partib⁹/ nisi z res dilecti contrectent. Qđ ostendit
maria magdalena/ que iuxta monumentū stans
alijs recedētibus nō recedebat donec dñm vide-
re mereret. ¶ Denique subdiacon⁹ mapulā q̄ pate
nā operuerat non sup altaris palla sed aliūde de-
ponit: significans φ petrus monumentū intrās
vidit sudariū nō cū linteaminib⁹ positū: sed sepa-
ratū in vnum locum inuolutū. Deinde deponit
corporale de calice/ ad signandū φ mulierib⁹ ie-
sum querentibus sepulchrū patefactū est. Uide-
runt nanque lapidē magnū valde reuolutū ab ho-
stio monumenti/ ministerio angeli a celo descendē
tis. Os quidē calicis/ hostium significat monu-
menti. Sequitur: B

Per eundem dominū no

strum iesum christū filium tuum: qui tecū viuit z
regnat in vnitate spiritussancti deus. Per omia
secula seculorum. Amen. ¶ Hec est pars secunda
partis tertie principalis totius canonis: in qua
post pparationē populi ad sacram cōmunionē p
orationē dñicā: eiusque embolismū. Incipit sacra-
tissima cōmunio ac dispensatio/ qua ecclesia con-
sequit tanti mysterij vtilitatē z fructū. Et subdi-
uidit pars illa in tres partes. In prima aptat sa
cramentū cōmunioni per eius diuisionē. In secū
da cōicaturi vniunt p pacis impetrationem/ ibi
Pax dñi sit. Tertio pcedit ad ipsam sumptionē
ibi: Dñe iesu christe fili dei viui. ¶ Circa pmū/ qr
eucharistie sumptio non tm̄ sacerdoti celebranti/
sed toti proficit z fructificat ecclesie. Cuius tres
sunt partes scz status: vt statim dicetur. Ideo vt
singulis partibus pdesse ostendatur/ ipm sacra-
mentū in tres partes diuidit: sub horū platione
verbor: Per eundē dñm nostrū. Que vba lz sint
cōclusio pcedentis orōnis: quia tn̄ hic fit sacri di-
uisio q̄ ptinet ad sacri cōione et dispensationem.
Ideo magis in eis sequētis initiū sumit partis.
Uñ ait: Per eundem dominū nostrū iesum chri
stum: cuius sacrosanctū corpus z sanguinem cō-
trectamus venerabiliter in sacro statim sumptu-
ri: p quē vt p mediatorē z pontificē bona oia adi-
Mat. xvi. piscimur/ ab omib⁹ malis liberamur: tanque per
Mat. 1. dñm nostrum. cui data est ptās in celo z in terra
Ps. 44. iesum. i. saluatorē nostrum. Uenit eñ vt saluū fa
ceret pplm suū a pctis eor. Christū pre oib⁹ suis
cōsortibus spūssancti oleo vnctū: filiū tuum natu

ralem z vnigenitū cui paterna vox phibuit testi-
monū: Hic est filius meus dilect⁹ in q̄ mihi bene Mat. 3.
cōplacui. Qui tecum viuit: in eternitate indefecti et. 17.
biliter: et regnat imperiose z potenter in vnitate
id est idēptitate essentiali spūssancti tertie in diui
nis persone: q̄ amor est z nexus patris et filij: in
q̄ amorose nectunt vt in cōmuni pducto/ sibi cō-
substātiali deo. Et nō cōcludit sacerdos hāc orati
onē per vbū amē: sed exaltās vocē dicit: Per oia
secula seculorum. i. omniū tēpor successiones ve
ras vel imaginarias. i. eternaliter. Requirēs po
puli 9sensum in petitis: vt dicit Alber. vt ipe po-
pulus vel aliquis ei⁹ noie dicat: Amen. i. fiat no-
bis qđ petisti. Sub his verbis (vt dictum est) fit
hostie fractio: ideo primo de causa z mō fractio-
nis z ei⁹ significatione aliqd dicemus: deinde de
ipa fractione cui⁹ fit z in q̄ fiat. ¶ H Causam
fractiōis duplicē assignat dñs Alber. in de officio
misse par. ij. Una est significationis: altera neces
sitatis. Causa significationis vt partes ecclesie p
quib⁹ offert figurent. Unde vsus ecclesie habet/
φ in tria frangat: qr pars corporis christi mysti-
ci in celis triūphat: z p illa sacrm offert ad laudē
et gratiarū actionē: qr illi iā beati sunt. Alia pars
corporis mystici in labore adhuc viuit: in fide cō-
uersans z merito in terris: z pro illa sacramentū
offert in pign⁹ redēptionis. Tertia pars in pur-
gatorio afflicta purgatur: et pro illa sacramentū
offert in suppletionē p afflictis. Isti sunt tres pa
nes quos nobis accōmodat amicus noster chri-
stus: vt ponamus ante illū qui de via venit ami-
cū primū scz nostrū: qñ venit/ vel ad laudandū
vel ad p sua redēptione sacrificiū: aut pro capti-
uis z afflictis supplicandū. De via eñ venit/ qñ
de negocio occupationis terrenor ad cultū dei
se cōuertit. Necessitatis aūt causa frangit: qr in-
tegrū sine periculo ob gutturis artitudinē a multis
nō sumeret. Hec Alber. in genere. De quibus in
fra dicet latius in specie. ¶ De modo autē fran-
gendi hoc pmitto: quoniā in mō frangēdi z cete-
ris que sequunt non idē modus per oia in diuer-
sis ecclesijs seruat: sed nōnulla ex inoleta cōsue-
tudine variant. Ideo in pcessu vsque in finē huius
operis modū hunc prosequar: que in metropoli
nr̄a in insigni mogūtinēsi ecclesia seruat: z in ei⁹
missalib⁹ cōtinetur. In huius eñ puincia alma
nostra Tuwingensis vniuersitas in qua hec vt
cūque collecta sunt constituta dinoscitur. Metro
politane eñ ecclesie eiusque ceremonijs cetere ec-
clesie singule totius puincie fm canonicas patrū
sanctiones cōformare se habēt. Unde in concilio
Gerūdensi ita statutū est vt habet de cōse. dist. ij.
Institutio. Institutio missarū sicut in metropoli
tana ecclesia agit: ita in dei noie in oib⁹ puincijs
tā ipsius misse ordo psallendi vel ministrādi con-
suetudo seruet. Sacerdos pcedens ad fractionē
hostie ipsam leuat de altari/ sup patenā collocat: z
inde eam tollens super calicē per mediū frāgit/ di
cens: Per eundē dñm nostrum iesum christum: z
Q

partē q̄ in dextera mās̄it sup patenā ponit. Par-
tē vo q̄ in sinistra permās̄it manu / tertiū ꝑ mediū
frāgit dicens: Qui tecū viuit z regnat in vnitate
spūssancti deus. Qua diuisa partem quā sinistra
manu tenet sup patenā ponit priori parti coniun-
gēs. Alterā vo particulā in dextera manu rema-
nentē tenet super calicē duobꝰ digitis: pollice scʒ
et indice: z erectus parū exaltās vocē dicit: Per
oia secula seculoꝝ. Eleuās modicū calicē cū par-
ticula quā tenet manu dextra. Et accepto respōso
a circūstantibꝰ dicit: Pax dñi zc. ¶ Horū quātū
ad aliqua magister in rōnali ponit rōnem. Pri-
mo hostia leuaṫ de altari / ad significandū q̄ chri-
stus fuit de terra ad crucē exaltatus / z mortē ibi
dem ꝑpessus. Dehinc hostie frāgende patena sup
poniṫ / ad significandum q̄ christus ex latitudine
charitatis q̄ per amplitudinē patene significaṫ:
spōte quaslibet passiones sustinuit per nullā aliā
potentiā necessitatus: quas passiones fractio ho-
stie repn̄sentat. Inde hostia in manus accepta frā-
gitur: qꝫ christus cōficiēs hoc sacrm̄ panē in ma-
nus accepit z fregit: rursus frāgiṫ in memoriam
passionis dñice. Hinc ꝓsper de cōse. dist. ij. Dum
frangiṫ. Cū frāgiṫ hostia dū sanguis de calice in
ora fideliū funditur: qd aliud q̄ꝫ dñice corporis in
cruce immolatio: eiusqꝫ sanguinis de latere effu-
sio designaṫ. ¶ Et nota q̄ aliud significat fractio
et aliud partes in q̄s fit fracte hostie diuisio. Nā
fractio passionē dñi / partes eos pro quibꝰ passus
et quibꝰ sacrificiū illud ꝓficit repn̄sentat. Frangiṫ
aūt supra calicem ꝓpter reuerentiā sacramēti / ne
aliq̄ eiꝰ particula aliorsum ꝓsiliat. Sed si qua ce-
ciderit / in calice recipiaṫ: z sic honorifice a celebrā
te sumaṫ. Frāgiṫ p̄terea supra calicē ad significā-
dū q̄ in fractione / hoc est in vulneratione corporis
christi sanguis q̄ in calice ꝯtineṫ cōtinue fluxit de
corpe. Hec de fractione. ¶ I Sed de partibus
fractionis cōsiderandū q̄ frangiṫ in duas medi-
etates ad sc̄andū duplicē p̄destinatoꝝ statū: q̄ꝝ
vnus est in eterna glīa. Alius adhuc in tꝑali mi-
seria / scʒ pn̄tis seculi atqꝫ ipsiꝰ purgatorij: ideoqꝫ
ista medietas hostie q̄ nondum beatos significat.
Subdiuidiṫ in duas particulas / quarū vna rep̄-
sentat eos q̄ purganṫ in purgatorio. Alia repn̄sen
tat illos q̄ in hoc seculo adhuc viuūt: harū medi-
etatū illa q̄ in manu dextra tenebaṫ: z supra pate
nā indiuisa collocabaṫ sc̄at p̄destinatos / q̄ iā ade
pti sunt beatitudinē z tenēt rectitudinē: ac bona
potiora ꝑ dexterā sc̄ata: quibus nulla admisceri
pōt curuitas / aduersitas vel afflictio siue pena.
Et qꝫ illoꝝ status stabilis z vniformis est: et vna
btitudine sine intermissione fruunṫ. Idcirco hec
medietas manet indiuisa. Alia autem medietas
manꝰ sinistre diuidiṫ in duas ꝑtes sm̄ duplicem
eoꝝ statū q̄s repn̄sentāt: qꝫ illoꝝ vt dictū est aliqui
iam mundū exierūt / z in purgatorio puniunṫ: ali
qui adhuc in corpe degūt / z mūdi penalitatibꝰ af-
fligunṫ. Harū partiū ea q̄ medietati hostie in pa
tena ex p̄ma diuisione collocate cōiungiṫ / signifi
cat illos q̄ sunt in purgatorio: q̄s respicit sinistra
manꝰ dei: hoc est dei iusticia: sm̄ quā ꝓ pctīs in h̄
mundo nō satisfactis puniunṫ / et satis patiunṫ:
vbi merēdi remissionē pene amplius nō est locꝰ.
Cōiungiṫ aūt p̄ori pticule q̄ btōs significat: quia
existētes in purgatorio certitudinē habēt de sua
btitudine cōsequēda infallibilē. Ideo ei particule
iungiṫ / q̄ btitudine adepta de eius certitudine in
amissibili secure gloriantṫ: cui z ipsi pari securita-
te cōiungenṫ. Quia vo p̄destinati in mūdo existē-
tes egēt meritis passionis christi: q̄ illis adhuc vi
uentibꝰ eorūqꝫ actibꝰ pn̄t suffragari ad meritum.
Idcirco pticula manꝰ dextre q̄ viuētes in hoc se-
culo sc̄at calici immittiṫ / z sanguini christi imisceṫ:
ad sc̄andū q̄ hūc fructū effusiōis sanguinis chri-
sti ꝯsequi pn̄t. Teneṫ tn̄ duobꝰ digitis añ cōmixti
onē pollice scʒ z indice. Pollice vigor virtutis signa
tur. Indice discretio mētis intelligiṫ. Daṫ igiṫ ꝑ
hoc intelligi q̄ cū fidei vigore z mētis discretione
nos in mūdo viuentes intueri debemus / q̄ san-
guis christi pro statu isto fructus multos si volu
mus ferre pōt. Hāc aūt particulā sacerdos tenēs
se erigit: z eleuata voce. Per oia secula seculorum
dicit. Primo se erigit: qꝫ parat se cū dño ꝑpetuā
petere pacē. Et qꝫ om̄e datū optimū z omne do-
nū ꝑfectū desursuʒ est descendēs. Sursum se eri-
git / sperās desuꝑ exaudiri. Eleuat z calicē de al-
tari / ad ostēdendū q̄ christus q̄ ꝑ passionē (q̄ ꝑ ca-
licē designaṫ) descēdit ad inferos: per omipotētiā
sūe p̄rie / immo ꝓpria ptāte de tumulo a mortuis
resurrexit. Pacē daturus discipulis eleuat vo-
cē: vt ppl's pacē desiderās intelligat q̄ sacerdos ꝓ
pace petiturus est: dicit amē. i. nobis sic doneṫ.
¶ Alij aliter applicāt sc̄ationē partiū hostie / dicē-
tes q̄ hostia diuidiṫ in tres ꝑtes / sm̄ q̄ sunt tres
partes corꝑis christi mystici: hoc est eccl'ie sm̄ suā
generalitatē accepte. Est enim vna pars ecclesie q̄
dr̄ militās: z hec est numerꝰ fidelium hic in mūdo
peregrinantiū: q̄ videlicet exercet militiā aduer-
sus carnē mundū z diabolū: alia est pars ecclesie
q̄ sm̄ aliquos diciṫ dormiēs: scʒ numerus eorū q̄
in purgatorio puniunṫ. Et dr̄ dormiēs: qꝫ nōdū
eternā btitudinē ad quā p̄destinati sunt consecu-
ti. Nec tamē illi ibidē mereri possunt z nec per de
meritum ab illa in eternum separabuntur. Ter-
tia pars eccl'ie dr̄ triūphans: z est numerus bea-
toꝝ iā in celo gloriose triūphantiū. Et dr̄ trium-
phās: qꝫ aduersus inimicos christi militiā stren-
nue exercuerunt: z finaliter victoriose triumpha-
rūt. ¶ In signū triplicis huius partis vniuersa-
lis eccl'ie: hostiā in tres ꝑtes diuidiṫ. Prima pars
sm̄ illos q̄ sanguini immittiṫ / significat ecclesiā
triūphantē / q̄ iā inebriata est vino leticie: intuiti-
one scʒ diuine essentie ac amore perfecto / siue fru
itione eiusdē. Quibꝰ diciṫ Cantico. v. Inebriami
ni charissimi. Alie autē due partes eccl'ie signifi-
canṫ reliquis duabus partibꝰ hostie extra calicē:
quarū maior supposita minori in patena signifi-
cat ecclīam militantē: z minor immixta suppos-

te significat ecclesiam in purgatorio expectantē:
illa eñ innitiť suffragijs militantis ecclesie. Et pro
istis duab⁹ geminamus p̄ces agno/q̄ est caput ec
clesie vt misereať nobis. Sed pro tertia parte/ad
cuius locū ⁊ requiē aspiramus petimus: vt idem
agnus triplicis nature donet nobis pacē. Hinc ⁊
christus tria illa loca ecclesie ſm suam humanita
tē/ſm quā est caput ecclesie pagrauit. Primo lo-
cū nostre terre habitabilis. xxxiij. annis in iudea
⁊ hierl'm cōuersando. Scd'o limbum in q̄ patres
tenebanť/ipsos ſm aias inde extrahēdo. Tertio
⁊ finaliter: Ascendēs in celū captiuitatē quā post
triumphum coronauit/ad regnum patris indefe
ctibile collocando. ¶ Et hinc cōcordat canon de
cōse. dis. ij. Triforme: ⁊ ē Sergij pape ita sonans
Triforme est corpus dñi. Pars oblate in calicē
missa/corpus christi quod iam resurrexit mōstrat
Pars comesta ambulās adhuc sup terrā. Pars
in altari vsq; ad finē misse remanēs corpus in se-
pulchro: q2 vsq; ad finē seculi corpa sctōꝝ i sepul
chris erunt. Corp⁹ dñi vbiq; in hoc accipiť p cor-
pore mystico. i. fidelib⁹ christo incorpatis. Verū
hoc vltimū scz reseruatio pticule in finē misse ho-
die nō seruať: vt dicit Glo. Nā diminuta fideliū
deuotione/⁊ crescēte circa altare in deuotione fre
quētantiū. Etiā pp̄ter periculū qd' cōtingere pos-
set in reseruatiōe sumunť simul a sacerdote: et ps
q̄ significat triūphantes: ⁊ ps q̄ ſcat in sepulchris
quiescētes/ac in purgatorio spe felici liberationē
expectātes. Hec eadē est sententia magistri in. iiij.
dis. xij. ponēs ca. sergij sup allegatū. ¶ K Se
cundū dñm Alber. Pars hostie q̄ a sacerdote sta
tim post diuisionē sumiť/ſcat partē ecclesie in ce-
lis triūphantē. Pars q̄ in calicē mittiť ſcat par-
tē eccl'ie in terris militātem: in angustijs ⁊ penis
laborantē. Pars reseruata/eos q̄ sunt in purga-
torio. Vñ ait Alber. Fractio hec a Sergio papa
instituta/a q̄ ⁊ ter cātandū esse: Agnus dei/ inter
cōmunicandū est statutū. Sequiť: In tres autē
partes frangi institutū est: q2 corpus christi mysti
cū triforme est. Quedā eñ ps regnat cum capite
suo ⁊ triūphat in celo: ⁊ q̄daz adhuc in laboribus
militat in terris: q̄dā est in purgatorij penis. In
stituit ergo Sergius papa/vt pars vna statim ac
ciperet a sacerdote: quē ipse frequēter noiat perfe
ctiorē sanctitatis: q̄ loco christi stat in altari: q̄ si-
gnat partē in celis iā triūphantē: q̄ iam plane in
christū trāsiuit. Statuit etiā vt secūda mitteretur
in calicē: q2 calix signat huius vite passiones/q̄ si-
gnat partē in laborib⁹ ⁊ penis huius vite adhuc
laborantē: ⁊ idē in calicē missam. Statuit etiā q̄
tertia pars hostie maneret in finē altari post oia
mysteria sumenda: q̄ signat eos qui in sepulchris
sunt ⁊ in purgatorio. In fine cum christo viuen-
dos fore per spiritualem incorporationē. ¶ Non
dissimilē sententiā ponit Inno. tertius: vt refert
Alerā. licet vba discrepent. Corpus inquit chri-
sti est vniuersalis ecclesia: caput scz cum mēbris.
Vnus eñ panis ⁊ vnū corpus multi sumus: oēs
qui de vno pane et de vno calice participam⁹. Et 1. Cor. 10.
inueniunť in isto corpore quasi tres partes ex qui
bus totū corpus cōsistit. Vna pars est ipsum ca-
put christ⁹/q̄ caput est ⁊ ps corporis. Et scd'a ps
aie sctōꝝ q̄ cū christo regnāt. Hi scz christus ⁊ san
ctoꝝ aie extra passionē sunt/ q̄si simul sicut scptū
est Mat. xxiiij. Vbicūq; fuerit corpus/ ibi cōgre
gabuntur ⁊ aquile. Predicte partes due seorsum
extra calicē reseruanť: q̄si extra passionē q̄ p cali-
cem designať. Christus eñ resurgēs ex mortuis
iā non moriť. Roma. vj. Et qui cū ipso sunt neq;
esuriēt/neq; sitient amplius. Neq; cadit sup ipos
sol: neq; vllus estus/ q̄ priora trāsierūt. Apoc. ij.
Tertia pars in calice ponitur/signās eos qui ad-
huc in passione consistunt. Donec ab hac vita mi-
grātes ad suū caput trāseant vbi nō moriēť am
plius nec vllatenus patienť. Hic nō fit mētio de
parte in purgatorio existēti: sed cōprehēdi pōt in
tertia parte: q2 ⁊ ipsi adhuc in penis sunt: sicut hi
q̄ peregrinanť in h mūdo. ¶ Modus Inno. pa-
pe cōior est: de q̄ ponūtur hec metra: Frāgitur in
ptes tres hostia: pma beatos: Plene scd'a notat vi-
uos: seruata sepultos. Vel ſm alios: pars intin-
cta vino p viuis sctificať: altera p sctis: pars ter
tia p redimēdis. Btūs Aug⁹ Innocētio concor-
dat. Vñ ait: In trib⁹ partib⁹ trinitas vna ptineť
Vna ps de siccis sumiť ad laudē ⁊ gloriā dei pro
aiabus sctōꝝ cū christo regnātiū: altera p illis q̄
in purgatorio sunt: tertia p viuentib⁹ q̄ voluūtur
in sanguine. i. pctō. Et licet diuerse recitate sunt
opiniōes ⁊ snie de ſcatione partiū fracte hostie
nō tñ sunt aduerse. Nihil eñ phibet idem plura
mystice designare. ¶ L Viso de fractōis ac par
tiū ſcatiōe. Vidēdū est de fractiōis veritate. vbi
duo occurrūt indagāda: pmū an ibi sit vera fra-
ctio: ⁊ cui⁹ sit/hoc est: q̄d ibi frangať. Scd'm/an
sub q̄libet fractiōis pticula tot⁹ christ⁹ cōtineať.
¶ Circa pmū ponit magister in. iiij. q̄ttuor opi-
niones. Vna est q̄ ibi nō est vera fractio/sed tñ
apparēs: sicut multa apparent in hoc sacro q̄ tñ
ita nō sunt: sicut apparet q̄ accidētia sint in sub-
iecto: ⁊ ita nō est. Et si obijciť illud Ambro. Ni-
hil falsi putandū est in sacro veritatis: sicut fit in
magoꝝ p̄stigijs: vbi delusione quadā falluntur
oculi: vt videat esse qd' nō est. Ad qd' dicūt/q̄ nō
fallit nos visus nec falliť: qd' cōtingeret si crede-
reť ita frāgi sicut videť: nec illusio est: q2 ad vtili
tatē fidei nō ad deceptionē ita fit. Sicut ⁊ chri-
stus ostendens se duob⁹ discipulis in via specie pe-
grini. Nec in eo tñ talis forma erat. Sed oculi eo
rū tenebanť ne agnoscerent eū. Sed hec oino nō
acceptať: q2 cōtrariať vbis christi: Accepit panē
grās agēs fregit. Hec aūt falsa eē nō possunt/nisi
diceret q̄ pus fregit ⁊ postea bñdixit. Item si nō
esset vera fractio nō esset vera masticatio: nec ve-
ra cōmestio q̄ videnť absurda. ¶ Itē fundamen-
tū in q̄ fundať falsum est. Nihil eñ apparet i hoc
scr'o qd' nō vere ⁊ realiter est ibi. Vñ dr in legēda
corpis christi. Accñtia sine subiecto in eodē sacro

eristēt: vt fides locū habeat/ dū visibile invisibi-
liter sumit aliena specie occultatū. Sequit ad p
positū: Et sensus a deceptione imunes reddant
que de accidentib' iudicāt sibi notis. Si autē sen
sus iudicarēt de aliquo accidēte puta fractione q
ibi nō esset deciperent. ¶ Nec verū est φ mlt'a ap
parent in sacro q ibi nō sunt. Nā quicqd apparet
ib est: licet multa ibi sint q nō apparēt/ scʒ que so-
la fide credunt. Et qd addit ibi/ apparēt acciden
tia esse in subiecto falsum est: ibi apparent accidē-
tia sensibilia: sed an sint in subiecto/ an extra sub-
iectū: hoc excedit apphensionē sensus: hoc autem
solū apparet qd intuitiue cognoscit. Et nihil tale
a nobis sic cognoscit (salte eristentiū extra nos)
nisi qd sensus intuet. Accidētia aūt esse in subie-
cto rōne inuestigam'. Uñ z apud doctos dubiū
est an accidētia materialia: qualitas scʒ sensibilis
sint in quātitate tanqʒ in subiecto immediato: an
in materia immediate. Sunt em̄ de hoc vsqʒ ho-
die aduerse opiniones. Et ideo simplicit' vera est:
vt sonat auctoritas bti Ambro. Nec valet qd ad
ducitur de christo. Nō em̄ decepti sunt ex visione
qz qd viderūt in veritate fuit: vez nō quicquid ibi
fuit visibile in christo viderūt. Tenebantur enim
oculi eoz zc. Non em̄ viderūt totā christi faciem
quantū ad oia accidētia q in eo fuere. Et iō erra-
bant in iudicio rōnis/ iudicantes non esse christū
q fuit christus. ¶ Scda opinio fuit φ ibi est vera
fractio: sed illa nō est in aliq subiecto sicut nec cete
ra accidentia. Ipsa em̄ stant sine subiecto: z sicut
ibi est caliditas z tn̄ nihil calidum: ita est ibi vera
fractio/ sed nō est in re aliqua: pter qd nihil fran-
gitur: z sic licet hō frangat/ tn̄ nihil frangit. Sed
hec opinio silr stare non pōt: qz sequit/ aliqd fran
git: ergo aliqd frangit. Semp em̄ actiuuʒ infert
passiuū. ¶ Preterea fractio nō dicit aliquid rea-
liter distinctū a frangēte z frangibili: ꝟ dicit frā-
gibile: z partes eius prius cōtinuas postea dista
re: q̄ intelligi nō pōt sine frangibili. ¶ M Ter
tia opinio fuit/ φ ibi est vera fractio corpis chri-
sti: licet corpus maneat integrū z incorruptibile.
Sicut christus dedit discipulis in cena corp' su-
um passibile: z tn̄ nō est dentib' discipuloz passū
agēre hoc virtute supnatur ali: q̄ multo magis ꝟ
fieri pōt eadē virtute in corpore impassibili. Assu-
mūt p se auctoritatē bti Augu. ex sermōe de ver-
bis dñi: z habet de cōse. dis. ij. Qui māducat. vbi
inquit: Norūt fideles quemadmodū manducāt
carnē christi: vnusquisqʒ accipit partē suam. Per
partes māducat z manet integer totus: p partes
māducat in sacro/ z manet integer totus in celo
z manet integer totus in corde tuo. Itē idē colli-
gere nitunt ex pfessione Berengarij/ vbi cofessus
est corpus christi vez: nō solū sacrm/ ꝟ in verita-
te manib' sacerdotū tractari frāgi: z fideliū den-
tibus atteri. Sed hec opinio silr erronea est: qm̄
cū corp' christi sit aiatū z organicū si frangeret et
divideret/ corrūperet/ qd est impossibile cum sit
gloriosum z impassibile. Preterea beatus Aug'
in ser. de verbis euāgelij: Nec qñ manducamus/
ptes de illo facim'. ¶ Preterea: Frequēter ē di
ctū est tale corp' christi esse sub sacro/ q̄le est in sua
eristētia naturali. Cū igit in naturali sua eristen-
tia post suā resurrectionē est imortale z incorru-
ptibile ac impassibile: z p hoc extra sacrm t. uidi-
di nō pōt: qz illud repugnat impassibilitati: ideo
nec sic diuidi pōt in sacro. ¶ Preterea: Id nō di-
uidit ad diuisionē sacri/ qd sacro nō coextenditur
Sed corpus christi nō coextendit sacro: quia nō
est pars vna corpis christi sub pte sacri: z alia sub
alia: vt dictū est ē lec. xliij. Et dicet stati: Quia q̄
nō est cōmensuratio ptiū corpis christi ad partes
sacri siue hostie: ideo nō sequit corp' christi fran-
gi ad fractionē hostie. Sicut nec diuidit aia ho-
minis diuiso corpe: qz ipsa corpori nō coextendit
sed tota est i tota: z tota in qualibet corpis parte.
¶ Ideo est quarta opinio vera/ quā magister ap-
probat z docet cōiter/ φ fractio illa z partitio nō
est in suba corpis christi/ qz incorruptibile est. Sʒ
in ipsa forma panis sacramēti. i. in specieb' sacra-
lib': que post psecrationē sunt sine subiecto/ q̄uis
ante fuerint in pane. Et hoc sensu dicit apostol':
Panis quē frangim'/ qz forma panis ibi frangit
z in partes diuidit. Christ' integer manet z tot'
in singulis. Uñ z Aug' vbi supra de verbis euā-
gelij: Qñ christ' māducat/ vita manducat. Sed
quis audeat māducare dñm suum: z tamē veri-
tas inuitās nos ad māducandū ait: Qui mādu-
cat me viuit pter me. Nec occidit christ' vt man
ducetur: nō deficit/ viuit māducatus: quia surre
xit occisus. Nec qñ manducam' ptes de illo faci-
mus: z qdē in sacro sic fit. ¶ N Ad p ꝟ ad rōes
opinionis tertie ad siltudinē corpis passibil' a di
scipulis i cena māducati dz/ φ in illa māducatiōe
corp' christi nō fuit diuisum nec fractū: sic nec mō
in sumptiōe sacri: z sic nihil facit p eis ꝟ p vitate/
z iō impertinēter adducūt p se. Si em̄ hoc intēdūt
φ discipuli corp' christi tūc passibile dētib' diui-
debāt: z tn̄ viuū permanebat/ falsum implicat: qz
nequaqʒ corp' christi dentib' diuiserūt aut frege-
rūt: immo implicat corp' aliqd frāgi in eodē loco
z integrū pmanere. ¶ Ad auctoritatē Augu. di-
cendū/ φ non vult φ vnusquisqʒ accipit ptez suā
corpis christi/ sed partē suā sacri. Uñ statim pre-
misit istis verbis: Nec qñ manducamus ptes de
illo facimus: z quidē in sacramēto sic fit vt ē alle
gatū est/ z cōtinuo subdit: Norunt fide zc. loqui-
tur igit de partibus sacramēti non corporis chri-
sti. Unde z subdit: Per partes manducat in sa-
cramento: z manet integer in celo. ¶ Ad cōfessio-
nem berengarij dz φ Berengarius diacon' san-
cti Mauricij andegauēsis incidit in heresim di-
centiū/ φ post consecrationē panis z vini in alta-
ri non est ibi verum corpus z sanguis christi: sed
tm̄ est ibi sacramentū: id est signū corporis chri-
sti significatiuū. De qua heresi supra tractatū est
lectione. xxxix. Et quoniā in sua confessione que
habetur de consecra. dist. ij. Ego. Illam heresim

expresse damnat/asserēs corpus Christi nō solū tractari a sacerdote in sacramēto vel in signo tm̄. Sed vere ⁊ realiter suā ꝯfessionē ecclesia recipit ⁊ Nicolaus papa sub quo facta est/eā ad vrbes italie/germanie ⁊ gallie/ad quas ꝑuerse dogmatis sue fama ꝑuenerat misit: licet in explicādo et detestādo errorē suū in verbis excesserit/plus ad alterꝫ extremū declinās in verbis q̄ꝫ oportuit. vñ de veritatē illā ꝯfitens/ꝙ in sacramento altaris nō solū signat: sed vere ⁊ realr ꝯtinet corpus christi verꝫ ⁊ naturale ⁊ manibꝫ sacerdotis tractatur addit: frangit/⁊ dentibꝫ fideliū atterit. Per q̄ verba satis q̄dem damnat heresim suam: lꝫ in vltimis verbis additis: scꝫ frangit/atterit/excesserit veritatē explicādo. Sicut ⁊ illud improprie dictū est/ꝙ dixit panē ⁊ vinū post ꝯsecratōnem/verꝫ corpus ⁊ sanguinē dñi nostri Jesu christi eē. Que orō de rigore verborꝫ vera nō est: qꝛ nunq̄ꝫ panis est corpus christi: sed ex pane fit corp9 christi: vt lec. xlix. lati9 est ostensum. Sic em̄ frequenter volentes errorē aliquē damnare/excessiue loquuti sunt/vt penitus recederēt ab errore quasi declinare viderēt in alterꝫ extremū errorē. s. sibi oppositū. Unde s'm glosam ca. allegato/Berengarius dicēs corpus Christi frangi ⁊ dentibꝫ atteri. intellexit per hoc corpus Christi sub fractis ⁊ tritissimis sacramēti particulis veraciter cōtineri: ⁊ sub illis realiter ⁊ verissime mādūcari. vñ addit glosa: Nisi sane intelligas verba Berēgarij/in maiorē incidēs heresiꝫ q̄ꝫ ipse habuit Ideo omnia que scꝫ fractōem ⁊ attritōnem sonant/ad spēs ipsas referas. Nam de christi corpe ptes nō facimus iuxta ca. Qui māducat. ca. inuitat. di. allegāta. Hec glosa. ¶ Si querit/vtrꝫ concedendū sit ꝙ ibi est vera manducatio corpis Christi: ⁊ si sic/erit vera eius masticatio: ⁊ sic diuisio ⁊ fractio. Respondetur/est vera māducatio corporis Christi: qꝛ eius sumptio in os ⁊ traiectio ad stomachū. Sed nō digerit nec conuertit in substātiaꝫ sumētis: nec hoc est de rōne māducatōis. Nec tamē est ibi masticatio corporis christi nec diuisio vt satis lectōne. xlv. ostensum est. Sed est ibi masticatio/fractio ⁊ diuisio specierꝫ siue sacri/nō cōtenti. Nec illud de rōne est comestionis: qꝛ multa que comedunt integra gluciunt. Nonnulla etiam manducant q̄ non digerunt: sicut ea que stomachus reijcit p vomitū: sicut ea que christ9 post resurrectōem comedit ⁊c. ¶ O Ad secūdā q̄stionē. s. an sub qualibet fractiōis particula totus Christus contineat/certa est responsio/de particulis post consecratōnem diuisis. Unde de talibꝫ s'm catholicam v'itatē respondet/ꝙ post cōsecratōem panis/sub qualibet particula sacramenti diuisi est totus christus: sicut in toto fuit p9 q̄ꝫ fuerat diuisum. Patet auctoritate btī Hieronȳ. in sermone dñice. v post epiphaniam. ⁊ habetur de consecra. dist. ij. Singuli. vbi ait: Singuli aūt totū accipiunt christū dñm/in singulis portiōibꝫ tot9 est: nec p singulos minuit sed integrum se singulis pbet. Itē Hilarius papa: ⁊ habet vbi s. Ubi ps. d't Ubi ps est corpis Christi ibi totum. Eadē rō est in corpe dñi q̄ in manna/quod in eius figura pcessit. de quo dr: Qui plus colligerat/non habuit amplius: neqꝫ q̄ min9 parauerat habuit minus. Nō em̄ quantitas visibilis in hoc est estimāda mysterio: sed virtus spiritualis. De quo latius supra habitū lect. xliij. per totum. ¶ Sed vtrꝫ sub qualibet parte sacramēti indiuisi sit totus christus/recitant doct. sctūs Thom. ⁊ sctūs Bonauen. opiniones in scriptis dist. x. quarti. ⁊ clarius Alex. par. iiij. q. xl. arti. v. Una est ꝙ Christus totus est sub tota hostia: nō tñ sub qualibet hostie parte totus. Sꝫ hostia diuisa christus totus remanet sub qualibet parte Ponūt exemplū de speculo: qꝛ Aug9. dt ꝙ sicut fracto speculo multiplicantur imagines: sic post fractōem sacramēti quot sunt partes/totiēs est ibi Christus. Constat aūt ꝙ ante fractōem speculi nō erat ibi nisi vna imago. Ex aūt sub qualibꝫ parte hostie diuise est tot9 Christ9 ⁊ nō indiuise. Dicūt non venire ex v'itate hostie conuertende: sed ex partiū corporis christi inseparabili vniōe. Sicut em̄ vbi corpus christi/ibi anima propter coniunctōem. Sic cū vna pars hostie contineat vnā ptē corpis inseꝑabilr: cum illa pars nō possit diuidi ab alijs: quia corpus Christi incorruptibile est/trahit secū totū corp9. Ratio qua mouent est: qꝛ nihil est ponendū in hoc sacramento nisi qd necesse est: ⁊ ratio cogit ꝙ post fractōnem sit totū in qualibet ptiū diuisarꝫ hostie: qꝛ nō potest esse pars corporis christi diuisa ab altera: sed rō ante fractōem non probat nisi ꝙ totū corp9 sit in tota hostia. Soluūt etiā multas rōnes ⁊ auctoritates Hiero. ⁊ Hila. exponūt de portōibꝫ diuisis quas dicūt partes actu: ⁊ non cōiunctis que sunt ptes potentia. De quo satis diffuse tractat Alexan. loco allegato. ¶ P Sed ista opio stare nō pōt: qꝛ signo ptem hostie indiuise: gratia exempli decimā: in illa est aliquid corporis christi vel nihil. Si nihil/tūc nō est corp9 christi totū in tota hostia: qd est cōtra eos ⁊ cōtra veritatē. Itē qua rōne nihil corporis christi essꝫ in illa parte/eadē etiā nihil esset in alia parte: ⁊ ita nihil corporis christi esset in aliqua parte hostie et p cōsequens nec in tota. Nihil em̄ pōt esse in toto qn sit in pte vel partibꝫ. Si primum/vel ergo totū corpus chri est in illa decima vel ps eius/puta decima pars corporis christi in decima pte hostie. Si pmum/habet ppositū cōtra opinionem Si scdm/tūc erit ibi cōmensuratiue seu circūscriptiue: qꝛ pars vna corporis christi in vna pte hostie/⁊ alia in alia qd est impossibile: qꝛ corp9 christi maius est hostia. Maius aūt nō potest circūscribi a minori. ¶ Itē/q̄ro fracta hostia in ptes aut ps corpis christi q̄ prius replebat decimā ptē hostie adhuc replet/aut nō. Si pmū/tūc pōt sibi iungi reliqua pars corporis christi nisi essent sibi cōfuse q̄ prius fuerūt extra se distincte. Si secūdū

tūc migrat ps corpis christi de loco ad locū: et p diuisionē incipit esse vbi prius nō fuit/ et desinit eē vbi prius fuit: q̄ oia falsa sunt et absurda. Non enim potest corpus christi totū vel pars de nouo esse alicubi sacramentalr/ nisi p conuersionē alicuius in ipm: que non fit nisi virtute verboꝝ sacramentalium. Nec facit ad ppositū exemplū speculi integri et fracti: qz nō est aliqua imago realiter in speculo: sed videt imago verius res extra speculum p lineā reflexā a supficie speculi. Et multiplicant superficies p fractionē speculi multiplicant lineę reflexę. Et per hoc repsentant rem ipam vnā in diuersis sitibus. Et per hoc sensus decipit. Corpus aūt christi vere et realr est in hostia: incipiēs ibi esse ad platōez forme cōsecratōis: que qz nō pfertur denuo fracto sacramēto/ nō incipit esse de nouo vbi prius nō fuit. ❡ Q Ideo illa opinione dimissa/ est alia opinio vera cōmuniter oim doctoꝝ/ fm quā supra lec. xliij. dictū est/ q corpus christi est totū in tota hostia: et totū in qualibz pte hostie in qua fuit prius substātia panis: siue hostia sit integra siue diuisa. Nec p diuisionē aliqd mutat circa inexistētiā corpis christi. Non eīm p fractōem incipit esse de nouo vbi prius nō fuit: nec desinit esse vbi fuit: q̄diu spēs manent in ea dispositōe in qua sub eis conseruata fuisset substantia panis/ si facta non fuisset conuersio. Unde sicut miraculose p diuinā potentiā totū corpus christi sub tam parua hostia concludit: ita per eādem potentiā et miraculose etiā in singulis ptibus totū continet. Et hoc est de intentōe domini Innocē. tertij/ sic dicentis: Reor salua fide maiestatis/ q vbi est panis consecratus/ totum in singulis ptibus continet. Quod inde conijcio: q̄m in quotcūq partes spēs diuidamus/ in singulis est totus Christus. Totus in magno/ totus in paruo/ totus in integro/ totus in fracto/ non minor in pte q̄ in toto. Nec mireris/ opus dei est hoc. Si in diuersis locis potest esse vnus/ quare non etiam in singulis partibus pōt esse totus? Et addit: Innocentius p confirmatōe rōnum statim positaꝝ. Porro cū de illā virtutem vbis contulit/ vt ad platōnem illoꝝ corpus dn̄i incipiat esse sub specie sacramēti. Nec illa verba pferant in fractōne diligenter attendant et ipsi respondeant. Un̄ corpus qd an̄ fractōem nō erat in singulis partibus totum sed sub totali specie totaliter existebat: post fractionem in singulas partes q̄dammodo secedit: et incipit esse sigillatim in singulis: qd integralr erat in integro. ❡ Sed forte ibi diceret vt tāgit Alex. q post diuisionem non est totū corpus christi in singulis portiōibus p nouā cōuersionē: sed virtute cōuersionis prime facte hostia non diuisa. Unde dicūt q hostia est vna actu/ plures potētia: et virtus consecratōis hz efficaciā in q̄tū est vna actu et plures potētia. Scdm q̄ q est vna actu ex consecratōe accipit vtutē actualem: qua actualr conuertit hostia totalis in corpus totale chri. Scdz aūt q est plures potētia accipit virtutem potētionalē/ qua ptibus hostie existētibus pluribus actu: etiam actu est christus totus sub singulis. Un̄ nō est ponēda causa ex pte fractiōis: q̄ corpus totale ē sub partibus/ nisi sicut causa sine q̄ nō: qz scz ptes que erāt potētia/ sunt actu p ipam fractōem. Sed ex vtute diuina verbi habet panis/ q quocūq mō et q̄ncunq aliqd illius habet esse distinctū actu/ sub ipo est totus christus. Sic ergo cū forma panis est vna actu sub illa forma totali est corpus christi actu: ita q nō actu sub partibus. Cū aūt forma illa effecta est plura actu/ tam est actu christus in singulis ptibus. Quia eīm durāte specie panis nūq̄ euacuat a cōtento: facta fractōne aliqd cōtinet sub portōe fractōnis/ aliquid scilz corpis christi. Et cū corpus christi sit impartibile/ relinquitur q corpus totale continet. Un̄ rōne consecratōis et insepabilitatis contēti et continentis: et indiuisibilitatis corpis christi/ necesse est q totū corpus cōtineat sub qualibz pticula fractōis. ❡ R Sz cōtra hāc solutōem stat rō supra posita: qz queritur q̄ ps corpis christi sit sub hac pte hostie nōdū fracte: an decima ps corpis sub decima parte hostie/ et quarta sub quarta/ cētesima sub cētesima: et sequit q ibi est corpus cōmensuratiue. ❡ Preterea signo duas hostias quaꝝ vna sit decupla ad aliā: tūc decima ps minoris erit centesima maioris. Quero tūc/ cur decima ps corpis christi ē in decima parte hostie maioris: cū tota illa ps decima corporis possit esse in centesima pte hostie: qz est in decima minoris que est centesima maioris. An forte decima pars corporis est minor in maiori hostia et eadē decima minor in minori: aut aliqd decime partis hostie maioris est vacuum a corpore: quoꝝ nullum dici pt sine absurditate. Itez cum panis sit totum omogeneū/ nō est maior ratio/ quare vna pars panis cōuertat in illā ptem corpis/ q̄ in aliam ptē: immo quare magis in ptem q̄ in totū corpus: cū vba consecratōis simplr nominent corpus: et non ptem corpis. ❡ Preterea illa distinctio de parte actuali et potentiali caret fundamento: vt infra probabit. Ideo dr cum secunda opiniōe/ q christus est totus in tota hostia/ totus in qualibet parte hostie: etiā integre et nō diuise/ vi vnice cōuersionis a deo: plata vborum forma suo signo p ipm instituto efficaciter assistenti: manetq corpus totū singulis partibus forme seu specieꝝ/ siue coniunctis/ siue separatis. Nec tamen fracta hostia in ptes/ corpus diuiditur in partes: qz nec manibus tangi pōt: nec digitis frangi: nec oculis corporalibus videri: nec dentibus atteri: nec aliquo sensu percipi: qz non habet modum existendi corpis sub hostia: q̄uis sit vere corpus sub hostia: sz modū q̄dammodo spūs q̄ntū ad coexistere indiuisibilr alicui quoto et fm locum extenso: fm se scz et q̄dlibet sui. De quo latius supra disputatū eē. Et rō q̄re sic dicere congruit dicta est nūc: et in reprobatōe opiniōis opposite. ❡ S Sed circa hoc est dubium/ an cōcedi dz q corpus christi sit mixotiēs in sacro. Et videt q

ste:quia si in qualibet parte ꝛc cū multe sunt partes:erit multotiens in hostia. In oppositū est:qꝛ cum sint partes infinite Si quidem infinite sunt partes eiusdem ꝓportionis distícte cōtinui quaꝝ nulla est pars alterius igitur corpus chꝛi esset infinities sub qualibet hostia qḋ videt̄ icōueniens Item vnius hostie est tm̄ vna ꝯsecratio:igit̄ videt̄ ꝙ tātū semel sit sub qualibet hostia vna. Itē si totum corpus est sub qualibet parte hostie erit etiā sub pte pūctuali. Sed infinita sūt pūcta etiā cuiuslibet parue extense:cū finita puncta non faciūt extēsionē:igit̄ infinities erit sub hostia. Secūdo dubitat̄. Utrū partes hostie fracte sūt eedē vel diuerse. Non primū:qꝛ cuiuslibet totius partes etiā cōiuncte sunt distincte igit̄ multo magis diuise. Nec scd̄m:qꝛ diuersi accipiētes hmōi particulas idē recipiūt:nec vnus plus nec min⁹ aut aliud ꝗ̄ alter/igit̄ sunt indistincte. Ad primū respōdet btūs Tho.in.iiij.dist.x.q.iij.arti.iij.Q corpus chꝛi q̄uis ante diuisionē hostie sit totum sub q̄libet parte hostie Nō est tn̄ pluries actu sub partib⁹ illis:sed tm̄ potētia. Ad cuius intellectuꝫ p̄mitit ꝙ vnitas rei cōsequit̄ suū esse. Partes autem alicuius omogenei cōtinui ante diuisionē nō habēt esse actu sed potētia tantū ꝛ ideo nulla illarū habet vnitatē ꝓpriā in actu. Unde actu nō est accipe earū numerū sed potētia tantū sed post diuisionē multiplicant̄ s̄m actū. ¶ X Sed responsio hec videt̄ obscura:qꝛ ꝛ si vnitas rei cōseq̄t̄ suū esse verius est suūꝫ esse:tn̄ partes omogenij ita habēt esse actu cōiūcte in toto sicut ab inuiceꝫ separe. Si eñ cōiuncte nō essent actu cū ex eis totū cōponit̄. (Sequit̄ ꝙ totū cōponit̄ ex nō ente: quia quicq̄d est/actu est:ꝛ qḋ actu nō est/simpliciter nō est. Quelibet ergo pars toti⁹ est actu ꝛ habet esse ꝓpriū distinctū ab esse cuiuslibꝫ alteri⁹ partis. Prima eñ medietas actu distincta est a secūda medietate:ꝛ ꝑ ꝯn̄s habet ꝓpriā vnitatē. Item due medietates sunt due res:ergo q̄libet earū est vna. Nam ois dualitas cōponit̄ ex duab⁹ vnitatib⁹. Preterea in partib⁹ est numer⁹:ergo etiaꝫ vnitas. Nam in toto sunt tres tertie:q̄ vna vna: ꝛ vna tertia. Si vero ꝑ ens actu intelligeret̄ ens totale separatū a q̄libet alio. Responsio ad dubiuꝫ tantū valet ꝙ corp⁹ ante diuisionē nō est sub pluribus partib⁹ hostie actu diuisis. Qḋ nihil aliḋ est dictu ꝗ̄ ꝙ ante diuisionē nō sunt ptes diuerse qḋ nō satisfacit dubio Cū eñ esse p̄dicat̄ de q̄libꝫ qḋ nō est nihil:ꝛ partes hostie indiuise nō sunt nihil: ꝛ ꝑ cōsequēs habēt verū esse stat adhuc dubiū an simplr loquēdo corpus chꝛi sit multotiēs in hostia siue in sacramēto. Ideo verior videt̄ responsio Alexā. vbi supra. ꝙ corpus chꝛi est semel in hostia:s̄m ꝙ est totū in toto ꝛ ē ibi pluries s̄m ꝙ ibi cōtinet̄ a singulis partib⁹ Si queritur sub quot partib⁹ ꝛ sub quib⁹ cōtinet̄ corpus chꝛi totū. Respondet ip̄e sub quot ꝛ quib⁹ esset substantia panis si essent distincte ꝛ diuise Unde sub minimis est nō s̄m quantitatē sed s̄m speciē. Qḋ sic intelligo:nō sub minimis s̄m quantitatē:puta nō sunt dabiles minime s̄m quantitatē:qꝛ quecūqꝫ dant̄ sunt vltra diuisibiles in minores sed in minimis s̄m spēm. Imaginant̄ eñ q̄dam ꝙ quelibet forma specifica determiata est ad minimū qḋ sic/vl̄ saltē ad maximū qḋ nō/ꝓpter nimiā ꝑuitatē. Unde si subiectū vltra divideret̄:desineret ipꝫ informa re forma. Signando igit̄ illā partem in qua pōt stare forma panis:ꝛ in nulla minore illa erit minima s̄m spēm:qꝛ in nulla minore saluari potest species panis. Et ad rōem/ꝙ tūc infinities esset sub hostia:quia īfinite sunt ptes sincategorematice/cōcedit̄:quia non tot q̄n plures:nō auteꝫ cathegorematice:qꝛ nulle ptes continui sunt infinite. Quia nulle sunt omnes partes ꝓportionabiles. Qḋ addit̄ vni⁹ hostie ꝛc. neget̄ cōseq̄ntia:qꝛ per vnam consecratōem/q̄cquid est substātia panis in hostia que cōsecrat̄ siue totalis/siue partialis/cōuertitur in totū corpus chꝛisti:ideo totiēs est ibi totū corpus:quot sunt substantie totales ꝛ partiales cōuerse. ¶ U Ad tertiū qḋ q̄rit/ an corpus Christi sit sub parte punctuali:Dicit̄ breuiter/ꝙ ps punctualis id est indiuisibilis nulla est. Et si per possibile vel impossibile poneret̄ esse:ꝛ partes cōtinui indiuisibiles.si tunc teneretur opinio/ꝙ substantia panis nō esset in pūcto indiuisibili:eo forma substantialis panis requirit certam extensionē in materia tunc post consecrationem corpus chꝛisti non est in parte sacramenti punctuali. Si vero ponens puncta consequenter poneret illa in materia ꝛ forma substātiali ꝛ in cōposito. Ex his haberet̄ consequenter dicere/ꝙ in q̄libet puncto sacramēti esset totum corpus chꝛi s̄m regulā Alexandri supra positā:vbicunqꝫ fuit substantia panis ante consecratōem/ibi est totuꝫ corpus chꝛisti post consecratōem. Nec est incōueniēs si ponant̄ infinite partes substantie punctualis panis ante consecratōem/ꝙ infinities corp⁹ chꝛisti est sub spēbus panis post consecratōnem. ¶ X De secundo dubio dꝛ post Alexā.q.xliij. par.iiij.membro.iij.ꝙ sicut habet̄ a beato Augustino:Quicquid est indignū corpore chꝛisti/conueniēs tamen hostie cōsecrare/cōuenit ipsi speciei Unde partialis diuisio ipsius hostie/speciei eñ cōuenit:nō corpi Christi. Unde hec non est vera hec pars est ista. Diuisio eñ in ptes cōuenit speciebus/non corpori chꝛisti. Uerū tamen est ꝙ iste accipit idem qḋ ille. Accipere eñ bene cōuenire p̄t corpori chꝛisti. Est tn̄ verum ꝑticulariter non vniuersalr:qꝛ nō quicquid accipit ille/accipit iste Nam species quas ille accipit/non accipit iste Et ita ambe iste vere sunt:isti accipiūt idem/ꝛ isti accipiūt non idem. Prima vera ē de corpore chꝛisti secunda ē vera de speciebus seu sacramento.

¶ Y Sed circa hoc queritur an illa concedenda sit/ꝙ eadem hostia ē in hoc altari ꝛ in illo. Ad qḋ breuiter respondemus/ꝙ hostia tripliciter accipitur:quandoqꝫ pro pane cōuertendo in corp⁹ chꝛi:vt in p̄ncipio ante canonis initium/cū dicit̄

Suscipe sancta trinitas hanc oblatõem seu ho-
stiam: vbi demonstratur panis ꝛ vinũ in altari
posita: q̃ ꝛ si non offerunt in se: offerunt tñ ſm il
lud in qḋ conuertunt. Scḋo accipit ꝑ spẽb panis
ꝛ vini: sic accipit cũ dr/hostia frangit vel diuidit
ꝛ ita idẽ est sacramẽtũ ꝛ hostia: ꝛ sic accipit in ho
rib dictis. Sic etiã accipit cum dr: Hostia conse
cratur: vt dr Alexan. quia cõsecratio proprie lo-
quẽdo respicit spẽm continentẽ: nõ corpꝰ cõtẽtũ
Nil em̃ cõsecratõis corpi christi additũ est vel san
ctificatõnis. Tertio modo accipit pro contento
sub spẽb scꝫ corpe Christi. Sic dr aplſs ad Ephe
si. v. Qui dedit semetipm ꝑ nobis oblatõnem ꝛ
hostiã deo in odorẽ suauitatis: ꝛ Amb. in christo
semel oblata est hostia ad salutẽ potẽs. Quid er
go nos. Nonne ꝑ singulos dies offerimꝰ. Sed
ad recordatõem mortis eius ꝛ vna est hostia ꝛ nõ
multe. Et ſm hoc rñdetur/ꝙ p̃mis duob mo-
dis alia est hostia in vno altari/ ꝛ alia in alio: q̃a
alius panis ante consecratõnem in hoc ꝛ in illo.
Simılr alie spẽs post consecratõem. Tertio mo
do est eadẽ hostia: qꝛ idẽ chrĩs vbiqꝫ offert q̃cun-
qꝫ loco mysteriũ illud rite celebrat.

Lectio LXXXI. A

PAx dñi sit sempꝛ vo-
biscũ. Aptato eucharistie sacramẽ-
to ad sui ꝑticipatõeꝫ ꝑ hostie diuisio
nẽ. In hac pte cõicaturi vniũtur/ ac
vnione ad fructuosam tãti sacri ꝑcurbatõem ap-
tant ꝑ pacis impetratõeꝫ. Et diuidit in tres ꝑti
culas. In p̃ma sacerdos cõicaturis paceꝫ optat
ac ꝑticulã quã manu tenet sacro sanguis in cali-
cẽ locat. In scḋa/ vt optatio sue effectũ sortiat/
supplr orat. In tertia orõem ipam magis specifi-
cat ꝛ explanat. scḋa ibi: Agnꝰ dei. tertia ibi: Dñe
iesu christe q̃ dixisti aplis. Circa has ꝑtes aduer-
tẽdũ/ ꝙ pax necessaria est fideliũ cordib vt fructu
Ps. 75. ose eucharistiã ꝑcipiãt: teste ꝓpha: In pace factꝰ
2. Co. 13 est locꝰ eiꝰ. Ipse qꝫ deꝰ pacis ꝛ dilectiõis ab aplo
Ephes. 2 denoiat. Qm ipe est pax nr̃a q̃ fecit vtraqꝫ vnum
Ipe deniqꝫ mundũ ingrediẽs ꝑ angelum pacem
Luce. 2. nũciauit. In terra pax homib bone voluntatis
Cõuersatus in terris ꝛ populo p̃dicans pacẽ ha
bere docuit. Pacẽ inqt habete inter vos. Mar.
ix. ꝛ ad Ephe. ij. Ueniens euãgelizauit pacẽ vob
qui lõge fuistꝭ: ꝛ his qui ꝓpe. Mittẽs quoqꝫ apo-
stolos ad p̃dicãdũ pacẽ offerre homib deman
dauit. In quãcũqꝫ domũ intraueritꝭ dicite: pax
huic domui. Mat. x. Recedẽs pacem eis reliqt.
Joã. xiiij. Pacem meã inqt do vobis. Pacẽ re-
linquo vobis. Moriens pacem ꝑditã reforma-
uit: soluens inimicicias in carne sua. Ephe. ij. Et
ad Colos. j. In ipo pacificauit oia: siue q̃ in terra
siue que in celis ꝑ sanguinem crucis eius. Resur
gens pacẽ discipulis dedit cum in eoꝝ stans me-
dio/ eis ait: Pax vobis. Spũmsanctũ post ascẽ-
sionem mittẽs pacẽ in eis cõfirmauit. Hinc hor
tat aplſs: Solliciti seruare vnitatẽ spũs in vincu Eph. 4.
lo pacis. Nec mirꝫ: qm̃ tãtũ est pacis bonũ/ vt in
reb terrenis atqꝫ mortalib nihil gratius soleat
audiri: nihil desiderabiliꝰ cõcupisci: nihil postre
mo possit meliꝰ inueniri: ꝛ sic nemo est q̃ gaude-
re nolit: ita nemo est q̃ pacẽ hr̃e nolit. Nã ꝛ pacis
intẽtõe gerunt bella: ꝛ pacẽ cõstat belli optabileꝫ
esse finẽ: ait Aug. xix. de ciui. dei c. xj. ꝛ. xij. Uñ ꝛ
finis nr̃ pax est in vita eterna: aut vita eterna in
pace. Congrue igit in pace locꝰ p̃parat ei qui est
alpha ꝛ o: p̃ncipium ꝛ finis omniũ chrĩs dominꝰ
in hoc sacramento vere realiterqꝫ contentꝰ. Quã
vt habere possimus nosqꝫ illi coaptare: operepre
cium est noscere pacis descriptõem eiusqꝫ diuisi-
onem. ¶ B Describit aũt a btõ Aug. xix. de
ciui. dei c. xiij. Pax est tranqllitas ordinis. i. de-
ta ꝛ suauis cõcordia/ debitũ ordinẽ seruãs. Ubi
em̃ nõ est ordo/ ibi cõfusio: vbi cõfusio/ ibi pacꝭ ꝑ-
turbatio. Est aũt ordo pariũ dispariũqꝫ reꝝ sua
cuiqꝫ loca distribuẽs dispositio. Et qm̃ inter ma
los ordo q̃dẽ est lꝫ ꝑuersus: est q̃dam pax maloꝝ
que opponit paci bonorum. Pax autẽ hominis
vera: est ordinata hominis ad deũ in fide sb eter
na lege obediẽtia. Et hec est pax hominis ad deũ
Ex qua oritur pax hominis ad seipm ꝛ ꝓximum
Est eñ pax hominis ad seipm ordinata cogniti-
onis actõnisqꝫ consensio: vt qḋ recte ratio dictat
efficaciter volũtas imperet. Unde seqtur actio
ordinata. Pax ad ꝓximum est cum omni homie
ordinata cõcordia: vt scꝫ nulli noceat ꝛ cũ possit
ꝓsit. Necqꝫ esse põt ordinata rõnis ꝛ actõnis con-
cordia: vbi nõ stat ordinata sub eterna lege obe-
dientia. Quisqꝫ ab hac lege declinat/ errat. Ita
nec ordinate ꝓximo concordat: qui cõtra legem
ꝓximo fauet. Et ideo vt dr Augu. vbi supra ca.
xiiij. Ad hoc tendere debet rõnalis anime inten-
tio: vt vtile aliq̃d cognoscat: ꝛ ſm eam cognitio-
nem/ vitam/ moresqꝫ componat. Et hoc intenti
one dꝫ nolle dolere molestari: nec desiderio ꝑtur
bari: nec morte dissolui. Sed ne ipe studio cogni
tõis ꝓpter humane mentis infirmitatẽ in pesteꝫ
alicuius erroris icurrat: opus habet magisterio
diuino cui certus obtemꝑet adiutorioqꝫ vt liber
incũbat. Et qꝛ q̃diu sumus in hoc mortali cor-
pore ꝑegrinamur a dño: ꝑ fidem ambulamꝰ non
per spẽm: omnẽ pacẽ vel corporis vel anime ad se
vel ad ꝓximum referre habemus ad illã pacẽ q̃ ẽ
hominis mortalis cũ immortali do: vt scꝫ sit no
bis ordiata in fide sub eterna lege obediẽtia. Et
quia duo p̃cipue p̃cepta: hoc est dilectõnem dei
ꝛ dilectionem ꝓximi docet magister deus: in q̃
bus tria inuenit homo que diligat: deum/ seipm
ꝛ ꝓximum: atqꝫ ille in se diligẽdo nõ errat: qui di
ligat deũ: ꝯñs est vt etiã in ꝓximo diligẽdo deũ cõ
sulat: quẽ iubet sicut seipꝫ diligere. Sic q̃ diligit
veram pacẽ seruat. Et qꝛ dilectio dei/ rõ est dile-
ctionis sui ꝛ ꝓximi. Sequit ꝙ oĩs pax homi-
nis bona (que ex dilectõne pendet) in dilectõe dei

fundat. Hinc ꝓpheta. Pax multa diligētibꝰ legē
tuā ꝛ nō est illꝭ scādalū. ¶ E Nō b ignorauit an
tiquꝰ ille pacꝭ turbator diabolꝰ. Jō conatꝰ ē hāc
triplicē pacē auferre qd vt ꝑualeret. ꝑmo q̄ sunt
auferre pacē hoīs ad deū: dū trāsgressionē ꝑmis
parētibꝰ ꝯsuasit/q̄ ablata perit ea q̄ ē ad seipm ꝛ q̄
ē ad ꝓximū. Dū eñ parēs ꝑmꝰ male suadēti ꝯsen
sit serpēti dei ꝑceptū trāsgrediēs: iā bellū intra se
sensit ꝛ pudore ꝓprio confusus ad folia (vocatꝰ a
Gen. 3. 24. dño) cōfugit. Rupta est etiā pax fratrū: q̄ꝝ fratri
inuidēs ipm occidit. Induxit deniq̄ detestabilꝰ
pacē triplicē periculosam ꝛ malā vere paci opposi
tā: scꝫ pacē cū diabolo: pacē cū carne ꝛ corpore ꝓ
prio: pacē cum mūdo ꝛ pctōꝝ cōsortio. De prima
Luc. 11. dicit. Cū fortis armatus custodit atriū suū in pa
Rom. 8. ce sunt oia que possidet. De scda aplus. Qui ꝭm
carnē sunt: q̄ carnis sunt sapiūt. Sape ꝭm carnē
Ps. 72. est carni cōsentire: ꝛ ita pacē cū carne habere. De
tertia ait Dauid. Zelatus sum sup iniquos pacē
pctōꝝ videns. Hanc triplicē pacē nō venit salua
Matt. 10. tor dare ꝫ tollere vt ipse testat dī. Nō veni mitte
re pacē in terrā sed gladiū: id est separationē. Et
q̄tum ad pacē huius mūdi que est ꝯcordia pecca
toꝝ in malo: veni separare hoiem aduersus patrē
suū ꝛ filiā aduersus matrē. Qui eñ amat patrē
aut matrē aut filiū aut filiā plusq̄ me: non est me
dignus. Et quārū ad pacē cū carne subdit. Et q̄
non accipit crucē suā ꝛ sequit me: nō est me dignꝰ
Crux ista afflictio est carnis: vt dicit apl's. Qui
Gal. 5. aūt sunt christi: carnē suā crucifixerūt cū vitiis et
cōcupiscētiis eius. Sed q̄tū ad pacē cū diabolo
Joh. 12. ait. Nunc iudiciū est mūdi: Nūc princeps huius
mūdi eiiciet foras. Hanc pacē que damnat venit
christus tollere: ꝛ hāc pacē q̄ saluat restituere. Pa
cem cū deo reparauit: pctā nobis relaxādo: q̄ diui
Esa. 59. serūt inter nos ꝛ deum. Pacē cū seipso reparauit
gratiam largiendo: per quā roboratur volūtas
ad vincēdum carnem legi mentis repugnantem.
Rom. 7. Unde apostolus cum difficultatem vincendi car
nem sentiēs exclamasset. Infelix ego homo quis
me liberabit de corpore mortis huius. Statim
se consolans. Respondit: Gratia dei que est per
Jesum christū. Pacem cum proximo docuit per
suam mitissimā cōuersationem ad rectas iusticie
Joh. 8. actiones illuminādo. Unde ait: Ego sum lux mū
di/qui sequit me nō ambulat in tenebris. Ex his
igit patet pacis descriptio ꝛ quedā pacis diuisio
scꝫ ad deū: seipsum ꝛ proximū. ¶ D Diuidi
tur ꝛ aliter pax in pacem spiritualē ac internam
pectoris: ac pacem externā ꝛ terrenam temporis:
ꝛ pacem supernam ꝛ celestē eternitatis. Que di
uisio non multum differt a priori. Nam pax tem
poris requirit pacem cum proximo. Pax interna
spiritualis aut pectoris: exigit pacem cum seipso
Pax celestis ac eternitatis cōplectit pacē ꝑfectā
Phil. 4 cū deo. Hec eñ est de qua aplus dicit. Pax dei q̄
exuperat omnem sensum. Et has pacis differen
tias tangit ꝓpheta in ps. lxxxiiii. Loquet pacem
in plebē suā: q̄tum ad pacē tēporis quā dat deus
plebi: dum sua est ꝑ volūtaris subiectionē. Et su
per sanctos suos: quo ad pacē eternitatis qua fru
unt sancti in patria. Et in eos q̄ ꝯuertunt ad cor
quo ad spūalē. Quelibet haꝝ bona est ꝛ appetibi
lis: si tñ ad illā eternā q̄ non erit impiis referat.
Uñ de tpali pace q̄ minima est/loquit btūs Au
gustinꝰ. xix. de ciui. dei. c. xvii. Utit celestis ciui
tas in hac sua ꝑegrinatiōe pace terrena: ꝛ de rebꝰ
ad mortalē hoim naturā ꝑtinētibꝰ humanaꝝ vo
luptatū cōpositionē: quantū salua pietate ac reli
gione cōcedit/tuet atq̄ appetit. Eāq̄ terrenā pa
cē refert ad celestē pacē: que vere ita pax est: vt rō
nalis dūtaxat creature sola pax habēda ꝛ dicēda
sit: ordinatissima scꝫ ꝛ cōcordissima societas fruē
di deo ꝛ inuicē in deo. Quo cū ventum fuerit/nō
erit vita mortalis/sed plane certeq̄ vita: nec cor
pus aiale qḋ dū corrūpit/aggrauat aiam: ꝫ spiri
tuale sine vlla indigētia ex oi parte subditū volū
tati. Hanc pacē dū peregrinat in fide habet: atq̄
ex hac fide iuste viuit/cū ad illam pacē adipiscen
dā refert quicqd bonaꝝ actionū gerit erga deum
ꝛ ꝓximū. hec Augꝰ. ¶ Hāc ꝫ pacē triplicē optat
sacerdos/tertiā hostie ꝑticulā sanguini immergē
dā (electos in tribulationibꝰ huiꝰ mūdi militātes
significantē) in manu tenēs ꝛ dicens: Pax dñi sit
semꝑ vobiscū. Pax cōsciētie ꝛ pectoris q̄ est a dei
volūtate/nō diuidi ꝛ ab his q̄ dei sunt vitiose non
impediri. Pax tpalis trāqllitatis: q̄ est ab aduer
sis nō opprimi: ꝓsperis tēperate frui ꝛ delectari.
Pax eternitatis q̄ est ab oi penalitate liberari et
summo bono ꝑpetuo satiari/sit sꝑ vobiscū: vt per
primā ad tante cōionis ꝑticipationē digni iudi
cemini: per scdam ab ipsa ꝑticipatiōe nō impedia
mini: ac ꝑ ipsam sacramēti participationē pacē ter
tiā ꝛ summā cōsequamini. ¶ E Uel ꝭm alios
expositores: q̄ dicūt ꝑticula sanguini imergendā
significare iā beatos: q̄ cellā spōsi vinariā ingressi
inebriant vino leticie in diuine essentie visione/ac
delitiosissima fruitiōe. Dicit sacerdos fidelibꝰ ad
huc in corꝑe pugnantibꝰ. Pax dñi sit sꝑ vobiscū.
Pax pectoris q̄ est cōcordare cū moribꝰ ꝓboꝝ: ꝛ li
tigare cū vitiis: vt sic sit cognitōis recte actiōisq̄
iuste cōsensio. Cognitio nāq̄ recta ꝛ vera/mores
ꝓbos approbat/ꝛ vitia dānat: quibꝰ ꝯsentit volū
tas iusta eligēdo/ꝛ improba expugnādo. Que q̄
ꝑ pugna: hī q̄ ꝑ hostie ꝑtem quā manu teneo desi
gnant: hī scꝫ q̄ culmē glie tenēt liberati/triūphi
palmā tenent. Ibi eñ vt Augꝰ ait. c. xxvii. li. xix.
de ciui. dei. In illa scꝫ pace finali sanata immor
talitate ꝛ incorruptiōe natura/vitia non habebit
nec alicui quippiā repugnabit. Nō opꝰ erit vt ra
tia vitiis (q̄ nulla erūt) imperet. Sed imperabit
deus hoi: animꝰ corpori: Tantaq̄ est obedientie
suauitas ꝛ felicitas: quāta viuēdi regnādiq̄ feli
citas: Pax tēporis que est obedienter viuere sub
superioribꝰ: nō tyrannice dominari inferioribus
q̄ beati feliciter transierūt. Pax eternitatis vbi
quietissima felicitas eterna erit in singulis: eter
numq̄ esse certum erit. Et ideo pax beatitudinis

huiꝰ vel beatitudo pacis huiꝰ que summū bonū erit: semꝑ sit vobiscū. Hic quidē in spe/ q̄ ad hanc pacē tertiā: ⁊ ibi in ꝑceptiōe. Sed q̄ ad ꝑmā ⁊ secundā hic in iusta ⁊ ꝑseuerāti victoria: q̄ ꝑuenire possitis ad beatam resurrectionē quā nobis dn̄s resurgēdo reparauit. Et ꝓpt̄ hoc sacerdos hec dicēs/ vocē exaltat: vt nō solū ꝑ verba/ ſ; etiā vocis sonoritate resurrectionis leticiā designet: atq; ad repꝛesentandū/ ꝙ vna sabbatoꝝ q̄ christꝰ resurrexit stans in medio discipuloꝝ/ voce clara dixit: Pax vobis. Et ꝓpter hoc hec dicēs: tres cruces cū particula/ quaʒ manu tenet sacerdos/ suꝑ os calicis signat. Et hec est nona et vltima crucis signatio/ q̄ ꝑtinet ad dn̄ice resurrectiōis cōmemorationē: sicut suꝑiores ad christi passionē. Fiunt autē tres cruces ad significandū ꝙ virtꝰ trinitatis animā crucifixi q̄ ꝑ vinū i calice designat᷑/ reduxit ad carneʒ/ ne relinquerer᷑ in inferno: neq; caro eiꝰ dare᷑ videre corruptionē. ❡ Vel s̄m Albertū fiūt tres cruces/ ad significandū triplicē pacē q̄ dicta est/ quā dn̄s ter post resurrectionē suis discipulis nūciauit: vt habe᷑ Joh. xx. et. xxj. ❡ Vel ad significandū ꝙ pax illa eternitatꝫ que ꝑncipaliter optatur/ dona᷑ a tota trinitate i virtute passionis crucifixi. Ad quā disponūt pax pectoris ⁊ pax tꝑis. ❡ Vel vt etiā vult Inno. tres dies quib; quieuit dn̄s in sepulchro designan᷑: qḋ ꝑ os calicis repꝛesenta᷑. ❡ Vel etiā s̄m eundē/ tres mulieres cōmeman᷑/ q̄rentes die tertia crucifixū ad ostiū monumenti: qḋ per os calicis/ vt dictū est/ designa᷑. De quo diaconus remouēs corporale/ significat ꝙ angelus descendēs de celo/ lapidē remouit ab ostio monumēti. ❡ f Vel posset breuius dici s̄m sanctū Tho. par. iij. q. lxxxiij. ar. iij. ꝙ cōsecratio huiꝰ sacramēti: ⁊ acceptio huiꝰ sacrificij/ ⁊ fructus eius ꝓcedit ex virtute crucis christi. Et ideo vbicūq; fit mētio de aliquo hoꝝ: sacerdos crucis signatiōe vtitur. Rn̄det autē chorus aut minister in ꝑsona circūstantiū. Et cū spiritu tuo. Qḋ verbū originaliter sumptū est ex secūda ep̄la ad Timoth. c. vlti. vbi dicit Ap̄lus: Dn̄s noster Jesus christus sit cū spū tuo. Ita ⁊ hic respōdet chorus Et cū spū tuo: sit scʒ pax quā nobis nūciasti. Hoc eī̄ piarū ac religiosarū mentiū est/ vt pacifice salutātes/ pie resalutēt. Bona optātib;/ bona similiter reoptent. Sit igi᷑ pax dn̄i cū spū tuo o sacerdos: vt sis idoneꝰ hoc sacrosanctū sacrificiū ꝓ salute totiꝰ mūdi imolare: ⁊ nos deo patri recōciliare: pacēq; constituere inter deū ⁊ hoīes petēres. Sit pax dn̄i: non cū carne/ sed cū spū. Pax inquā tꝑis/ ne coꝛ tuū aduersitatib; distractū nō possit deuote salubriterq; sacrificiū pacꝫ ꝯsumere. Sit cū spū tuo/ pax ꝯsciētie ⁊ pectoris: q2 si spūs tuus a dei voluntate discordat/ quō placabilr̄ ꝓ nobis pacē quā optas impetrabis: Sit pax cū spū tuo/ vt te ꝓ nobis imolante nihil sentias in spū de corpore fragili/ ꝯtrū ad carnales cōcupiscētias: nihil de sollicitudine seculi ꝯtrum ad supuacuas curas mēte ꝯtractes: ſ; attentꝰ totꝰ assistas diuino huic mysterio: vt sereno ⁊ pacifico spū filiū offeras in conspectu patris/ vt illi sit acceptū sacrificiū tuū/ ac preces tuas exorabiles efficiat ⁊ acceptas. Sic sit cū spū tuo pax: cū offeres hanc hostiā salutarē: quēadmodū fuit cū spū patriarche Abrae: q̄ immolaturus reliq̄t seruos cū asino: solꝰ cū filio ad imolationis locū perrexit. Serui exteriores sunt sollicitudines ⁊ cure seculi/ ⁊ necessitates huiꝰ vite. Asinus aial pigrū/ indisciplinabile ⁊ onerīferū: pondus est corꝑis qḋ aggrauat aiam. Puer Isaac spūs purus est. Patriarcha tꝑū prenotat sacerdotis. Ita et sacerdos ad immolationē filij patris vnigeniti ꝓcedēs: seggregatus esse debet spū: vt postpositis seculi tumultib; mortificet curā carnaliū delectationū. Sic ꝗ optat circūstās ꝑpl̄us pacē spiritui sacerdotis: quatenꝰ pacis vinculo cōnexi ⁊ concordi volūtate vniti: deū pacis qui ꝑ hostiā sanctā in medio est: spūaliter/ non tn̄ sacramētaliter sumētes/ simul ꝑduci mereantur ad pacis eterne ꝑpetuā felicitatē. Ministro igi᷑ aut choro respondēte: Et cū spiritu tuo: sacerdos particulā quā vsq; huc manu dextera tenet/ mittit in calicē/ simul dicēs hanc orationē.

Hec sacrosancta cōmixtio

⁊ cōsecratio corporis ⁊ sanguinis dn̄i nostri Jesu christi: fiat nobis sumētib; salus mētis ⁊ corꝑis: ⁊ ad vitā eternā capescendā ꝑparatio salutaris.

❡ i B Sacrosancta cōmixtio. i. pre alijs sancta cōmixtio: ꝓpter ineffabilē sanctitatē coꝝ q̄ cōmiscen᷑: que sunt corpus christi supexcellenti diuinitati mō admirabili vnitum: ꝓpter qḋ a ꝓpheta antonomatice dictū est sanctū: Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē: sanctū. s. corpꝰ: ⁊ sanguis ille purissimꝰ ab oī inq̄namēto ⁊ immūdicia alienus. In cuius effusione redemptus est mundus. ❡ Sʒ statim incidit dubiū: quō dicun᷑ cōmisceri corpus ⁊ sanguis in calice/ cū tamē iam in calice nō fuit solus sanguis christi: ſ; simul etiā corpꝰ eius: ⁊ sim̄r sub specieb; panis nō est tn̄ caro christi ſ; etiā sanguis. Rn̄de᷑ ꝙ per hanc cōmixtionē nō incipit corpꝰ christi esse in calice: nec sanguis sub panis specie: q2 vt s̄ dictū est lec. xl. ꝓlata forma ꝯsecrationis suꝑ panē: ⁊ de hinc suꝑ vinū: vtrobiq; incipit esse veꝝ corpꝰ christi: ⁊ aia deitate ꝯiūcta sit ⁊ sanguis ac cetera corꝑi christi in naturali sua cōsistētia inexistētia. Nō ꝗ in hac cōmixtione corpus christi ⁊ sanguis cōmiscen᷑ q̄si priꝰ separata nūc vnian᷑. Neq; est hic cōmixtio corꝑis ⁊ sanguinis q̄si corpꝰ christi ꝑ hanc cōmixtionē in sua suꝑficie sanguine tinga᷑: sicut aliud corpꝰ sanguini animalis immissum: aut lana vel spongia sanguine tincta ⁊ colorata per sanguinis cōtactū: quia s̄m supra latius dicta sanguis christi in calice nō est modo fluido tangēs latera calicꝫ: sicut liquor aliq̄s in vase tāgit imediate suꝑficiē ꝯcauam siue interiorē vasis. Nō eī̄ ibi est extra venas corꝑis christi/ sed inter venas ⁊ corpꝰ: sicut est in corpore chr̄i extra sacr̄m i celo. Vn̄ sanguis ille vt i sacꝛo

nullū corpus pōt humectare vel tingere: ꝛ sꝫ neqꝫ ab aliq̄ corpore tangi: sicut nec sanguis alicuius hoīs in venis existēs ꝛ nō separatus. Etiā qꝛ sanguis christi nō est in sacrō mō quātitatiuo ꝛ cōmēsurabili: q̄d requirit ad tactū corpoꝝ: ꝓpter qḋ etiā si sanguis christi esset sub specieb' vini extra venas / nihilominus tangi nō posset: sicut nec corpus christi sub specieb' panis aut vini tangi pōt: eo ꝙ nō habēt ibi localē sitū ad contactū corporū requisitū. Est igitur hic cōmixtio corporis ꝛ sanguinis nō s̄m suas veras ac reales essentias: sed s̄m formas siue species sacramētales / sub quib' corpus ꝛ sanguis christi veraciter cōtinet. Hoc est dictū ꝙ in imissione particule in calicē non fit cōmixtio corporis ꝛ sanguinis christi que sunt ꝛ manent sub specieb' sacramētalib' oīmodis sicut añ immissionē. ¶ Fit aūt cōmixtio hoc est contactus ꝛ cōiunctio accidentiū / q̄ fuerunt in pane ꝛ vino añ ꝯsecrationē: ꝛ accidētia sacramēti panis scꝫ color / calor / pondus / quantitas / si ponat accidens distinctū a substātia: humectant ab humore qui fuit in vino: ꝛ ab aliis tāguntur: eisdē modis quib' fieret si adhuc inhererēt substantiis panis ꝛ vini: si cōsecratio facta nō fuisset. Fiunt em̄ eedē mutationes motus ꝛ cōtactus accidentium facta cōuersione subarū: q̄ fieret si nulla facta fuisset cōuersio: ꝛ hoc vt fides suū habeat meritū: dum humana ratio nullū de cōuersione facta recipit experimentū. Quia ergo specierū sacramentaliū adinuicē fit cōmixtio: sub quib' verū corp' christi ꝛ sanguis continet: dicit hic fieri cōmixtio rerū cōtentarū. Multa em̄ q̄ ad solas spēs pertinent / vsus loquēdi attribuit cōtentis sub speciebus. Sicut corpus christi siue christus dr̄ videri / cū tn̄ solū sacrm̄ videt sub quo latet christus. De q̄ sup̄ lec. xlv. ¶ Et pari rōne hec cōmixtio dr̄ sacrosancta / ꝓpter excellentissimā sanctitatē contentoꝝ. Etiā sic dr̄ ꝓpter spēs ip̄as sacramētales / q̄ sacrosancte dicunt / nō ꝑ sctitatis grām sibi formaliter inherentē (sic em̄ sanctitas soli rōnali nature cōuenit) sed ꝓpter specialissimā diuinoꝝ applicationū significationē ꝛ continentiā rerū sanctissimarū lōge verius excellentiusqꝫ q̄ꝫ pars illa tabernaculi ꝛ templi arcam federis cōtinēs in lege / sancta sctōꝝ dicebat: tanto vtiqꝫ verius quanto veritas vincit figuram ꝛ excedit. ¶ H Sequit: Et cōsecratio / ita habet ordo romanus / nō ꝙ hac immissione sacrm̄ cōficiat aut cōsecret: sed cōsecratio ꝓus virtute formarū sacramētaliū facta: nūc suū effectū sortiat in aīa sumētis. Ideo sequit: Fiat nobis sumentibus. Nobis scꝫ sacerdoti sumēti ꝛ in sacrificiū offerēti: ꝛ oībus spūaliter voto ꝛ desiderio in fide sumētibus per sacerdotē / q̄ est velut os corporis christi mystici ꝑ qḋ trahit nutrimentū oīb' mēbris totius corꝑis nutriēdis / roborādis ꝛ spūaliter augmētādis. Sicut os materialis corꝑis comedit: nō solū ꝓ se / sed ꝓ salute oīm mēbroꝝ sumit cibū: q̄ ꝑ totū corpus diffundit ꝛ mēbris singulis incorporat vt saluetur in sua subsistētia naturali. Sic sacerdos sumit sacrm̄ cuius ꝟtus trāsit in oīa ecclie membra hui' abi spūaliter susceptiua. Et singulariter in eos q̄ misse intersunt officio: q̄ cibū hūc esuriunt: ꝛ voto ac desiderio sumunt. Hos nāqꝫ spūaliter nutrit ꝛ cōfortat / grām in eis augmētādo ꝛ virtutes: quo fortiores reddant ad vitaliū operationū exercitiū ꝛ cumulationē pluriū meritoꝝ. Et ideo petit sacerdos vt fiat sumentibus salus mētis et corporis. Salus mentis per morbi fugationem: qḋ fit per venialiū extinctionē peccōꝝ / que hoīem retardāt / ipsumqꝫ tepescere faciūt in exercitiis et orōnib' spūalib': ꝑfectu q̄qꝫ virtutū. Sit ꝛ salus mētis per cōseruationē vite spūalis: q̄ fit per grē augmentū: q̄ aīa sustentat in vita spūali ne cōtinuus decidat ꝑ praua desideria ꝛ oꝑationes noxias: tādēqꝫ vitā spūalē penitus amittat. Sit ꝛ salus corꝑis vt fomes peccōꝝ ꝛ inclinatiōes ꝑuerse carnis ac sensualitat mitigent: ne potēter insurgāt cōtra iudiciū recte rōnis: sed mag corp' fiat aptū ac idoneū instrumentū aīe ad exequendum ꝟtuosas oꝑationes: q̄s lex p̄cipit: ꝛ ratio que ad optima dep̄cat cōsulit faciēda: vt sic q̄libet sumētiū dicere possit cū ꝓpheta: Cor meū et caro mea exultauerunt in deū viuū. Et iterū: Sitiuit in te aīa mea q̄ꝫ multipliciter tibi caro. ¶ Sequit: Et ad eternā vitā capescendā preparatio salutaris. Sit ibi cōmixtio sacrosctā salutaris p̄paratio / ad sumendū sacrm̄ q̄ capere possimus vitā sempiternā. i. eternā btitudinē. Ipsa em̄ sumptio efficax est p̄paratio ad capescendā vitā eternā ꝑ collatione grē in p̄nti: q̄ est dispositio necessitans ad introductione in gliaꝫ s̄m legē dei statutā. Quia est pign' glie: ꝛ arra percipiēde hereditatis future. Vñ canit eccla: O sacrū cōuiuiū ꝛc. et future glie nob pignus dat. De quo latius infra dū de fructib' hui' cōionis tractabit. ¶ I Et notandū ꝙ p̄ter causas ō tactas cur fiat sacri fractio ꝛ vni' particule i calicē missio: hui' cōmixtiōis etiā alie rōnes assignant. Vna est etiā innocētii dicē. Cōmixtio corꝑis ꝛ sanguinis s̄cat vnionē corꝑis ꝛ aīe xp̄i q̄ in resurrectiōe eiusdē denuo vnite sunt: ꝛ iō signū crucis ter ꝑducit cū hostia sup̄ calicē: qꝛ ꝟtus trinitatis aīam crucifixi reduxit ad carnē. ¶ Alia: fit hec cōmixtio ad denotādū h' sacri vnitatē. Vnitatē dico nō indiuisibilitat: qꝛ diuersa sunt signa ab inuicē disticta scꝫ spēs panis ꝛ vini. Diuersa sūt etiā ꝓmo signata / scꝫ corp' ꝛ sanguis xp̄i s̄m vnitatē integritat in s̄cādo: qꝛ vnū illorū nō ꝑfecte s̄cat signatū sine alio. Siquidē signatū est plena refectio aīe q̄ fit ꝑ h̄ sacrm̄. Sꝫ qꝛ neqꝫ panis plene reficit corp' sine potu: nec potus ꝑfecte sine pane vel cibo: ꝛ sꝫ ambo sil' vnū constituūt ꝑfectū nutrimētū: sic ꝛ spēs panis ꝛ vini integrāt vnū signū ꝑfecte rep̄ntans refectionē aīe: ꝛ ꝑ cōsequēs vnū sacrm̄: de q̄ s̄ lec. liii. Ad hoc aūt signādum: hec signa ad inuicem sua mixtione vniunt. Sed parū facit hec ratio: ꝛ videt magis ad oppositū: quia in plena refectione corꝑali non simul et

cōmixtim sumitur cibus z potus: sed qōlibet seor/sum: z ideo plenitudo refectionis magis ex eo si/gnificatur/ꝙ consecratur eucharistia z sumitur sub du/plici specie cibi z potus: cibi de patena vel manib9 quo sumuntur partes sicce: z potus q̄ sumitur de ca/lice sub speciebus vini. Sufficiant ergo rationes alie hic et supra allegate.

Agnus dei qui tollis pec/cata mundi miserere nobis.

Agnus dei qui tollis peccata mundi miserere nobis. Agnus dei q̄ tol/lis peccata mundi dona nobis pacē. ¶ R Hec est particula secunda: in qua suppliciter oratur: vt pax per sacerdotē optata effectum in cōicantu/ris sortiatur. Quia enī pacem hanc sine peccato rum remissione nemo consequitur: dei misericordia qua pctā remittuntur suppliciter postulatur: tanq̄ neces/sario preueniens pace perfectam q̄ vltimo exprimitur. Qd etiā ex eo patet/q2 christus saluator nr̄ post/q̄ post suā resurrectionē aplis pacē restauratam nunciās/ dixerat: Pax vobis. insufflauit z dans eis potestatē remittēdi pctā/dicēs: Accipite spiri/tumsanctū quorū remiseritis pctā remittuntur eis. Significans sine pctōꝝ remissione nō consta/re pacē pectoris: q̄ amissa nec erit pax tpis: nec ex/pectatur pax eternitatis. ¶ Petunt ḡ in hac orati/one tria ab agno dei christo: duo paci preuia: que sunt misericordia dei i pcti remissione. Itē misericordia dei in grē largitione: z tertio pax ipsa q̄ est bonū finale oim desiderioꝝ ipletiua. Ex illo pꝫ diuisio hui9 oratiūcule. ¶ Clamat ḡ sacerdos cū pplo ad me/diatorē christū statim in eucharistia sumendum. Agnus dei zc̄. In q̄ oratione christus vnic9 pris filius tripliciter cōmēdatur. Primo de puritate in nocētie naturalis: q2 agnus dei. vn̄ Ambro. Si agn9/ḡ innocēs. Scdo de benignitate venie sa/lutaris ibi: Qui tollis pctā mundi. Benigne scꝫ paterne z salubriter. Tertio de affectuositate mi/sericordie liberalis/ibi: Miserere nob. ¶ Quan/tū ad pmū christ9 dr̄ agnus/nō fm rei ꝓprietatem q2 agnus ver9 aial est fragile/ stolidum lacte ma/tris indigens: q̄ christo deo oipotēti: in quo habi/tat plenitudo diuinitatis/z thesauri sapie z sciē/tie dei sunt abscōditi minime noscuntur cōpetere. Di/citur igitur agn9 fm metaphorā z simbolice ac trās/sumptiue: sicut dr̄ petra/leo/lapis angularis/sol/ pastor/ostiū: q̄ oia dr̄ nō fm ꝓprietatē/ sed scati/ue ꝑ similitudinē: hoc est ꝑ ista velut ꝑ signa q̄dā si/gnificatur. Sic declarat b. Aug9 sup Job. dicēs: Petra nō est/q2 durus z sine sensu nō est: nec bo/stiū est: q2 non eū faber fecit: nec lapis angularis: q2 non est a structore cōpositus: nec pastor est: q2 custos ouiū q̄drupediū nō est. Oia igitur ista ꝑ simi/tudinē christo attribuuntur. Dr̄ igitur agn9 ꝑ similitu/dinē/ad qd signandū additur hic/ dei: q̄ tollis zc̄. q̄ nō ꝯueniūt agno ꝟo reali. Dr̄ aūt agn9 (vt dicit Alex.) ab agnon qd grece sonat piū: eo ꝙ agnus aial piū sit z mansuetū. Uel dr̄ latine ab agnoscē/do/eo ꝙ agnus in multo grege matrem suam so/lo balatu agnoscat. Scdm hoc christus similitu/dinarie agnus dicitur/ ꝓpter pietatem ad igno/scendum/z mansuetudinem ad patiendū. Piissi/mus siquidē est ad ignoscendū: qm̄ pro suis cru/cifixoribus patrē exorauit dicens: Ignosce illis pater/q2 nesciūt quid faciūt. Mansuetissim9 fu/it ad passionē/dum iuxta vaticiniū Esa. liij. Qua/si ouis ductus est ad occisionē: nō aperiēs os su/um. Rursus agn9 est ꝓpter ipsius simplicitatem/ innocentiā z sincerā cognitionem. Simplex fuit christus: q2 pctm̄ non fecit: nec inuētus est dolus in ore eius. 1. Pet. 2. Cognouit matrē suā in vita sibi tanq̄ agnellus matri obediēdo. Erat enī subdit9 illis: Luc. 2. ioseph scꝫ z matri. Cognouit eā in morte sua: eā discipulo quē diligebat cōmendādo: vn̄ pendens in cruce inq̄t ad discipulū: Ecce mater tua. Co/gnouit eā resurgēs: primo omniū se sibi manife/stando: vt dicit Ambro. Cognouit eā post spiri/tussancti missionē: eā ad eternā pacē deducēdo: z ad suā dexterā collocādo/ dicens: Ueni de liba/no: veni coronaberis. Canti. iiij. ¶ L Oram9 igitur: O agnus dei/q̄ preuisus es occidi ab origi/ne mūdi in eternitate. Ductus ad mortem quasi agnus mansuetus ductus ad victimā. Macta/tus in crucis ara/ obmutescēs quasi ouis coram tondente. Qui tollis peccata mūdi: auctoritati/ue ꝑ tuā potentiā/ cui nihil potest obsistere. Dis/positiue ꝑ tuā ineffabilē sapiētiā/ q̄ ab eterno dis/posuisti mundū redimere. Executiue per tuā in/finitā misericordiam/ q̄ nasci dignatus es de virgine z mortē spōte suscipere. Miserere nobis/ tuis fi/delib9 per tuā potētiā auferēdo peccati maculā. Miserere nobis errātibus ꝑ tuā sapiētiā redu/cendo ad rectitudinis normā. Miserere nob in/digentib9/tuā gratiā largiēdo per tuā misericordiam. ¶ Iteramus aūt hanc orōnem/vt ex perseueran/tia orādi celerius exaudiamur repetētes iterum. O agnus dei/qui secutus matrē in diuersorio: se/cutus eā fugientē in egyptū: eius balatū audiēs te querentē in templo. Qui tollis peccata mun/di/ contracta per originem ex primoꝝ parentum trāsgressione: per institutionē baptismi sacramē/toꝝ ianue: pctā cōtra te cōmissa/ a praua nr̄a vo/luntate: mortalis scꝫ per institutionē sacramenti pnie/pctā nos impediētia/ in feruida dilectione/ ex nr̄a fragilitate: q̄ sunt venialia / ꝑ institutionē sacrosctē eucharistie. Misere no. ad te cōfugien/tib9/ ꝯcedēdo pctōꝝ veniā: ꝓseruādo a lapsu i pec/catoꝝ foueā: dādo in bono ꝑseuerātiā. ¶ Repli/camus z ter orātes. Agnus dei iesu bone/ q̄ nos redemisti sanguine tuo immaculato: q̄ victorio/se resurrexisti de clauso monumēto: q̄ vt lucerna lucens: gl'iosus resides in pr̄is regno. Qui tollis pctā mūdi penas nr̄is pctis debitas patientissi/me exoluēdo: patriarchas z ꝓphetas de māsione penarū victoriosissime educendo. Regnū celoꝝ nr̄is pctis obseratū aperiēdo. Dona nobis pacē vt sine noxia ꝑturbatione pertrāseamus cōcessa nobis tpa: vt puri z sereni in nostra cōsciētia/ tan/

Apoc. 13. Hiere. 11. Esa. 53.

deniq securi tecū viuamus in celesti patria. ¶ Uel breuiter correspondenter ad pdictā textus continuationē: [Agnus dei] innocēs/ [qui tollis peccata mūdi] ipso sanguinis tui effusione delendo [miserere nobis:] peccati reatū simul z penā relaxando. [Agnus dei/] patrē per obedientiā agnoscēs [qui tollis peccata mūdi] ipsum patri recōciliando: [miserere nobis/] gratiā sine qua regni exteriores pscribunt largiēdo: [Agnus dei/] agnoscēs pditū hoiem: fm illō Joh. x. Agnosco meas z cognoscūt me mee: [qui tollis peccata mundi] a dānatione perpetua redimendo: [dona nobis pacem] ab omnibꝰ desideratā eternis bonis opulentam. ¶ Instituit autē Sergius papa hāc orationē sicut z priorem: vt dū sacerdos procedit ad imolandū z sumendū verū z naturale corpꝰ christi/ vt pfiteamur nos huiꝰ immaculati agni carnem sumere in altaris sacramēto: qui se spōte pro nobis obtulit in crucis patibulo. Hinc z obsecramus vt nostri miserearis in hoc sacramētali immolatione. qui prius misertus es nobis in personali tua in ara crucis oblatione. Et fm antiquā ecclesie obseruationē ac primeuā institutionē ter dicebatur Miserere nobis: quod z hodie dicitur in ecclesia sancti Joānis in laudano/ al's lateranēsi: vt refert Albertus z in capella pape: vt dicit Durādus in rōnali. ¶ Et z ter dicit fm Alber. vt auferat a nobis triplex malū: scz perpetratum qd dolebamus cōmissum: tentatum/ qd timebamus cōmittendū: z subordinatū ad meritū impediendū. Uel fm alios dr ter pter triplicis peccati remotionē quā petimus: Originalis/ mortalis/ venialis. Uel pter peccatum cogitationis in mente: locutionis in ore: actionis in ope. Uel ad designandū q propter tria venit ille agnus dei in mūdū: scz vt nos liberaret ab onere culpe: vt nos quietaret a miseria pene: vt nob remoueret rumpheam a ianua vite. ¶ Postmodū tamen irruentibus varijs persecucionibus/ z erroribus pestiferis in ecclesia inualescētibꝰ ceperūt multe ecclesie particulares sine statuto eclesie generalis aut summi pōtificis petere in vltimo Agnus dei dona nobis pacē: vt sedatis nimijs tribulationibꝰ/ pacifica z fideli gubernatione fruerentur. Et ita adhuc dicit bis/ miserere nobis: propter duplex malū: culpe scz z pene: quo non nisi per misericordiā agni dei liberamur. vñ Ps. Misericordia tua pueniet me a petō pseruando ne incidamus. Et misericordia tua subsequet me/ a pena post cōmissum liberando: ¶ N In missa p defunctis nō dr miserere nobis: nec dona nobis pacē: cuius rationē quidā assignāt: qz defuncti exierūt statū meriti/ ea propter neq possunt mereri neq demereri: neq per pꝛiū meritū tunc elicitū a penis liberari. Neq optat eis pax: qz de pace eterna adipiscenda sunt securi: neq ab exterioribꝰ mūdi persecutionibꝰ possunt turbari. Uerū cū in missa sacrificiū offert pro viuis z defunctis: z misericordia dei necessaria est defunctis in purgatorio: z si nō ad remissionē culpe/ tamē ad remissionē pene: licet illā p ppriū meritū assequi nō possunt: ideo non videt quin etiā ad eos apte referri possit miserere nobis/ z dona nobis pacē. Ideo Alexāder aliā assignat rōnem: illā scz/ qz in missa pro defunctis specialiter celebrat: vt defunctis requies impetret: ideo dicit/ dona eis requiem; quia eis fructus misse specialiter applicat pro requie a penis impetranda. ¶ Addit autem cōmuniter in ecclesijs ad tertiū agnus sempiternā: z non in primis duobus: ad designandū q eis requiem impetramus triplicis afflictiōis: scz a pena ardoris: a corporalibus tenebris: ab afflictione expectationis ac dilationis perpetue beatitudinis: afflictio aūt pene ardoris similiter z tenebraꝝ est temporalis: beatitudo cuiꝰ expectatio sperata est animi afflictiua est eterna: z ideo in tertio Agnus addit eternam. ¶ Uel etiā ideo ter dicit requiem: qz optat animabꝰ triplex requies: Una ab afflictiōe pene: alia beatificationis anime: tertia glorificationis vtriusq. Et qz tertia sequit primā z secundā: tertiam ꝟo nulla alia sequit: ideo in tertio additur eternā. Prime due requies si cū precisione intelligunt vt excludant tertiā sunt tpales: tertia sola eterna. ¶ Alie ecclesie attendētes/ q de nulla trium requierū contingit regredi ad inquietudinē: z p hoc eterne: licet nō cū precisione ad quodlibet agnus addūt eternam: quasi dicerent: Dona eis requiē eternam ab afflictione: vt cesset eternaliter ois afflictio ardoris tenebrarū z dilationis. Iterū dona eis requiem eternā/ ab omni miseria anie per collationē beatitudinis. Iterū da eis requiē sempiternā p collationē glorie ppetue: tollentis miseriā vtriusq carnis z aie. Et hūc modū tenet ecclesia Moguntineñ. ¶ Si queritur/ quare magis dicit agnus dei/ q̄ Jesu christe: vel aliquo alio mō. Rñdet Alexā. q hoc fit ꝯuenienter: tum pter veritatis repsentationē q̄ in lege figurabat in immolatione agni typici. Tum pter veritatis pnunciationē que facta est phetice Esa. xvj. Emitte agnū dominatorē de petra deserti ad mōtem filie syon. Exo.12 Tum pter veri agni ostensionem digito pcursoris dicentis: Ecce agnus dei: ecce q̄ tollit peccata mūdi. Quia cū in hoc sacro repsentat immolatio veri agni q̄ fuit per agnū in lege figurata: sub noie agni a prophetis pnunciata sub agni vocabulo a Joāne demōstrata/ cōuenienter ad hoꝝ rememorationē z fidei testificationē dirigitur oratio ad christū sub noie agni. Sub q̄ eū totupliciter nouimus figuraliter/ phetice/ z manifeste expressum ac demonstratum.

Domine Jesu christe qui dixisti apostolis tuis: Pacem meā do vobis: pacem meā relinq vobis: ne respicias peccata mea/ sed fidem ecclesie tue. Eāq fm volūtatem tuam pacificare z coadunare digneris. Qui viuis z regnas cū patre in vnitate spiritussancti deus: Per omnia secula seculoꝝ: Amen.

R

¶ O Particula tertia in qua postq̄ sacerdos cū populo: vt pacis optatio effectum sortiaꝛ orauit suppliciter: nūc oratione ipsam p pace factam magis specificat z explanat ꝑticulariter. Specificat enī effectus z finē ꝓpter quem pro pace orauit suppliciter. In qua oratione beniuolentiā primo captat eius qui oraꝛ: ex eo φ ipse est qui pacē suis tribuit. Secūdo ibi: Ne respicias. Impedimentū exauditionis remouet. Tertio ibi: Eāqꝫ ſm: petitionē suā fundit. ¶ Quo ad primū dicitꝛ: [Dne Jesu christe] saluator benignissime. [Qui dixisti] ex hoc mūdo per passionem migraturus [apostolis tuis/] a te vocatis ad fidei cognitionē a te missis ad fidei ꝑdicationē ꝓ te passis ad fidei corroborationē: [pacem meā do vobis/] pacem meā verā z salutificam/ne essent de illis qui loquūtur pacē cum proximo suo: mala aūt in cordibus eoꝝ. [Pacem relinquo vobis:] vt in pace firmiter permanerēt/ne mūdi pressi miserijs territi declinarent aut illecti blandicijs vt incrassati recalcitrarēt. Uel ſm Augu. sup Job. Qui dixisti apostolis tuis: Pacē meā relinquo vobis/ad patrē iturus: pacē meā do vobis/in fine venturus. Pacem meā relinq̄ vobis in hoc seculo: pacē meā do vob in futuro seculo: pacē meā relinq̄ vob in q̄ manentes hostē potestis deuincere. Pacē meam do vobis/vt perpetuo possitis sine hoste regnare: pacem meā relinquo vobis: vt inuicē diligatis: pacem meam do vobis/ vt nunq̄ dissentire possitis ¶ Deinde impedimenta remouet sez peccata propria/dicens: [Ne respicias peccata mea] sez personalia quib⁹ offendi tuā altissimā maiestatē/ q̄ indign⁹ sum ad pacē ecclesie impetrandā ad corpus tuum sacratissimū deo patri offerendū: z ad peccatores eidem reconciliandū. [Sed fidem ecclesie tue] benignus respice: in qua eā tibi in sponsam (ꝓpheta Ozea teste) desponsasti. Ozee. ij. In qua eā lauacro aque in verbo vite: vt Aplus ait ad Ephe. v. Sanctificasti/ in qua eū ne defecerit (vt Lucas ait. c. xxij.) confirmasti/ecclesie tue sponse tibi grate: sponse sine macula z crimine: sponse ſm sui partē vnam te amplexantē in patria beatifice. ¶ Sequitur petitio: [Eamqꝫ] ſm sui alterā partē adhuc in valle lachrymaꝝ peregrinantem varias persecutiones ab infidelib⁹ z hereticis sustinentē: in tuo tamen semꝑ auxilio respirantem. [Pacificare] ab infidelib⁹ ꝑfidis: [z coadunare] in fidei z charitat⁹ vinculis: [digneris] tu domine Jesu christe ſm tuā volūtatem ꝑissimā: ex qua in ipsa dignat⁹ es carnē fragilē assumere ſm tuam volūtatem amorosissimā: ex qua dignatus es pro ipsa mortē tolerare ſm voluntatē tuā magnificentissimā: qua dignatus es teipsum in cibū sub hac sacramētali specie cōdonare: per cuiqꝫ tātā per viaticū vt te in celum ascendentē sequi valeat roborare. Addunt aliqui: Custodire a maculis z vitijs. Regere/in ꝓsperis z aduersis: sed ordo romanus nō habet. Quatinus in bonis pacificata: z in malis custodita: in charitate coaduna ta: in tue fortisqꝫ a te recta/tanti cōmunione eulogij habeatur digna. [Qui viuis] potēter: [et regnas] sapienter/ [cum patre] tibi cōsubstantiali z coeterno/ [in vnitate spūssancti] qui nexus est amorosus [deus:] in essentia vnus/in ꝑsonis trinus. [Per omnia secula seculorum] eternaliter. [Amen] id est fiat. ¶ Et notandum φ hec oratio non dicitur/cum legitur officium pro defunctis. Quia illi leges mundi trāsierūt z requiescunt cū signo fidei: z dormiūt in somno pacis. Unde nec possunt ab infidelibus infestari: nec peccatis amplius irritari: nec extolli in prosperis: nec frangi in aduersis: quemadmodū nos qui adhuc mūdi legibus gubernamur. Ideoqꝫ nō illi egent custodia z regimine: sed nec exteriori pace ab aduersariorū impugnatione/ quē in oratiōe ꝑsenti attentius postulam⁹. ¶ P Et nota φ sub hac oratione sacerdos osculaꝛ altare vel calicem/vel corpus dn̄i: vt dicit Albertus. Uel ſm ritum quorūdam ecclesiaꝝ: primo osculatur altare: secundo librum: et tertio diaconū siue ministrum: aut loco tertij osculi imaginē vel tabulā sibi per ministrū porrectam. Ad cuius mysterij intellectū ꝑmitto φ in scriptura inuenitur sextuplex osculū: scilicet

Osculum
- Unionis
- Amoris
- Reuerentie z honoris
- Reconciliationis z pacis
- Impie proditionis
- Lasciuie z procacitatis.

¶ De primo dicitꝛ Cant. j. Osculetur me osculo oris sui: vbi ad litteram loquitur de vnione verbi cum natura humana. De secundo dicitur Genesis. xxvij. Accede z da mihi osculum fili mi: Ait Isaac ad filium suum Jacob. De tertio scꝫ osculo reuerentie dicitur Luc. vij. Osculum mihi nō dedisti. Hec autem ex quo intrauit non cessauit osculari pedes meos. De quarto osculo pacis. j. ad Thessaloñ. vltimo. Salutate fratres omnes in osculo sancto. De quinto proditionis Matthei. xxvj. Quemcunqꝫ osculatus fuero ipse est tenete eum: dixit Judas dans signum turbis sue proditionis. De sexto lasciuie z procacitatis dicitur Prouerbio. vij. de muliere vaga z iuuene vecordi: Apprehensum deo osculatur iuuenē/ z procaci vultu blanditur. Hic autem tantū de osculo vnionis/reconciliationis z pacis dicenda intelligantur. Hec namqꝫ vnio pacis z charitatis esse debet membrorū ecclesie ad caput z adinuicem. Ideoqꝫ in principio nascentis ecclesie fideles se salutantes/ sibi oscula impressere: quod vsqꝫ hodie in quibusdam regionibus approbat consuetudo. Hinc Paulus ait: Salutate vos in osculo sancto vbi supra: z in vtraqꝫ epistola ad Corinth. vltimo. ¶ Q Est autem ſm predicta pax triplex hominis: scilicet ad deum/ ad seipsum/ z ad proximum. Pacem ad deum perdidimus/ dum per peccatum longe a deo z a regno celesti fuimus separati: vt Esaias loquitur: ac gehennali discor-

die z turbulentissime confusioni obnoxiū teneba mur. Quā pacē dñs sua morte z sanguinis effusione restaurauit. ad Col. j. Cōplacuit ꝑ eū recōciliari oia in ipo pacificās ꝑ sanguinē crucis eius siue que in terris/siue q̄ in celis sunt. Qua christi mors z passio in isto sacrificio repsentat: z quātū ad fructum eius z effectū renouat. Pacem ad se ipsum vnusq̄sq3 amittit/dū repulsa gratia z spū pacis ꝑ pctm̄ cōsciētie sue simul ꝑturbat. Quā gratiā z ꝑ gratiā pacē internā eucharistia que in missa cōficit digne sumpta restituit: qz ibi gratiarum auctor fons z originis plenitudo manducatur: inde z nomē obtinuit/eucharistia: id ē bona gratia. Pacem ad proximum nō habet quisquis proximi bonis per inuidiā torquet: aut iniuria letatur/nec illatā sibi iniuriā remittit: nec eius quā ipse irrogauit veniā petit. Hec pax fidelibus restituit/dū fideles vnius panis z calicis participatione sibi in dño vniunt. Vel si magis placet/pax illa huius sacramēti cōmunioni ꝑrequiritur: ſm illud Mat. v. Si offers munus tuū ad altare: z ibi recordatus fueris qz frater tuus habet aliq̄d aduersum te/relinque ibi munus tuū ante altare z vade prius reconciliare fratri tuo: z tunc veniens offeres munus tuū. Verū z si pax hec vel illa porrigitur/tamē ꝑ sacramēti cōmunionē firmius stabilit. Unde de cōse. dist. ij. Hoc sacramētum dicit: Hoc sacramentū pietatis est signum vnitatis/vinculū charitatis. Qui vult viuere accedat z credat/z incorporet huc cibū z potum. ¶ R Hāc itaq3 pacē cū sacerdos populo optauerat/dicēs: Pax dñi sit semꝑ vobiscū. Interposito agnꝰ dei/quo similiter hac pace pari a dño deprecatur orans: miserere nobis pctā remittendo: vt reparetur pax interna. Iterū miserere nobis amissam charitatē restituendo vt renouet pax eterna. Cōcludit: Dona nobis pacē: summā z principalē/q̄ est eterna. Et hec quasi expressius orando subdit orationē: Dñe Jesu christe qui dixisti zc̄. In q̄ cōmemorans pacis auctorem christū discipulis pacē dedisse. Hancq3 ecclesie sue velut speciale signū sue familie z caracterē reliquisse/ suppliciter pro hac triplici pace deprecatur exp̄ssius/verbo scz et signo. Verbo z pace pectoris/ cū dicit: Ne respicias pctā mea. Pro pace beatitudinis que est pax ꝑfecta cū deo/ cū subdit: Eāq3 ſm voluntatē tuā pacificare. Pacis eīm nomē seorsum positum pro principaliore pace (q̄ est cū deo in beatitudine) cōgrue accipit. Pro pace tēporis dū addit: Regere z coadunare digneris. Hec eīm pax tēporis quatenus bona est ex diuino regimie z vnione corporū in christo rectore resultat. Signo/dū osculum pacis signum ter imprimit. Primo altari quod christū significat: deinde libro q̄d ꝯscientiā ꝑnotat: ſm illud Daniel. ij. Libri aperti sunt. Libri cōscientiaꝝ: ſm Glosam ibidem. vij. Diacono vt similiter offerat populo/ quo signo se z populum hanc pacem petere z desiderare manifestat. Hoc ipsum populum per osculū approbat z ꝑtestatur.

Osculando eīm exteriori signo manifestat se hanc triplicē pacem/z desiderare: z iam in ꝑposito habere: z vt roboret hoc pacis sacramento toto corde concupiscere. Nam vnico osculo quo proximū vel tabulā crucifixi imaginem cōtinentē de altari sumptam osculatur (osculatur imaginem dei) vel viuā vel in imagine pictam/ pacem cū deo reformari: z velut renouata antiqua pactione in eā se cōsentire ostendit. Cōsciētie quoq3 sue pacem per ꝑpositi sctī renouationē seruare se significat. Neq3 eīm labia osculari pñt imaginē nisi sese primo osculet. Cū primo q3 quē osculat vel q̄ candē imaginē osculat/concordiā ꝑ rancoris depositionē/passe iniurie remissionē/illate offense reconciliationē/ꝑfessiōe publica manifestat. ¶ Et qm̄ sacramentū illud nō sanctificādo vnit christo nobis z ecclesie: propter quod cōtinuo dr. Ideo pro quadā ꝑparatione cordis ad dignā eius tam sacramentalē q̄3 spiritualē participationē/osculum cōmunioni premittit: quo prius nos deo nobis z proximo pacificari affectamus: ſm ꝑdictū christi preceptum: Si offers munus tuū ad altare zc̄.

¶ S Nec dubium quin ad huius pacis consecutionē quā hic cōmunio ꝑfecte tribuit deuota osculatio multū cōferat/ z gratiā obtineat: sicut vniuersa alia que ſm ecclesie ritū/ ecclesie filij deuotione debita exequunt. Et licet olim z hodie in plerisq3 locis/ fideles sibi mutuo pacis osculum sibi a sacerdote per ministrū porrectū imprimant. Ne tamē sub specie boni aliquid carnalitatis diabolico afflatu subintret honestiore cautela tabula christi imaginē aut sanctoꝝ reliquias cōtinēs offertur singulis osculanda. Unde manifestum est q̄ quicūq3 hoc sanctum osculum spernit/ se demōstrat esse separatū alienūq3 tam ab ecclesia q̄3 a christo. ¶ Hoc tm̄ diligentius cauendū nedum pacis signum ore ꝑferimus a pace mentis longe sit animus: z dum foris pacē simulamus/intus proditionis osculo dominū cum iuda tradamus. De quo beatus Chrisostomus super Mattheū: Osculum pacis porrigere tēpore quo sacramenta celebrantur in vsu ecclesie est. Sed vereor ne plures ex vobis labijs tantū pacem faciant: cum tamen christus non ore sed corde velit proximum salutari. De hoc pacis osculo mentio fit per Innocentiū papam de consecra. dist. ij. Pacem. vbi Glosa reddit causam/cur in defunctorum officio pacis osculum nō datur: que supra tacta est. Similiter quare monachis nō datur: quia illi mūdo mortui sunt/ deo viuunt: vt dicitur. xvj. q. j. Placuit cōmuni. ¶ De hoc pacis osculo magister in Rationali ait: Osculatur se populus recepto osculo a ministro sacerdotis: vt se cōiunctos esse profiteantur in vnitate fidei per christū in ara crucis immolatum: cuius immolationis memoria per sumptionem sacramenti ad quā sacerdos accedit celebratur. Aut vt gratuletur se gratiam per corporis christi immolationē cuius memoria peragitur maxime per manducationem hostie re-

cepisse. ¶ Est et alia ratio huius osculationis. Pro quo aduertendum quod in primitiua ecclesia: cum adhuc magna erat fidelium deuotio / propter vicinitatem passionis christi / statuit Anacletus papa vt singuli peracta consecratione corpus christi manducarent: vt de consecra. distin. j. Episcopus. et dist. ij. Peracta. Postquam vero tepescente deuotione / inductum fuit vt saltem singulis diebus dominicis communicarent. Ad quod Augustinus hortatur: vt in ca. Quotidie. de consecra. dist. ij. Processu vero temporis magis frigescente charitate sancitum est: vt saltem ter in anno: in Pascha: in Penthecoste: et Natali domini communicarent: per papam Fabianum: vt in ca. Et si non frequentius. Extincto autem pene in fidelibus charitatis feruore: in his nouissimis temporibus preceptum est in concilio lateranensi / quod ad minus semel in anno quilibet fidelis discretionis annos habens / scilicet in pascha communicet: vt in ca. Omnis: de penitentijs et remis. Porrexit igitur in primitiua ecclesia sacerdos osculum pacis ministro ceteris impartiendum: vt per hoc significaret quod tunc communicaturi omnem rancorem et cordis amaritudinem contra quoscumque deberent extinguere: et se mutuo vinculo pacis vnire / qui mutuo proponebant christum pacis donatorem manducare. Hodie vero id in capella pape et quibusdam ecclesijs osculum continuari cernitur: vt qui tunc sacramentum non participant sacramentaliter: saltem in vna fide sacramenti se communicare ostendant spiritualiter. Tepiditati ergo nostre hoc inuentum est remedium: vt ait Innocentius: vt omni die osculum daretur pacis pro mysterio vnitatis. Quod cum sacerdos ministro porrigit populis offerendum / dicit: T

Pax tecum: quam osculo pacis signo representato fit quia me osculum quasi pacis signum accipis. Ad quam vocem respondet minister: Et cum spiritu tuo: sit pax christi vera. ¶ Sequentem orationem quidam non legunt: Quidam vero eam legunt: ideo eam exponere placuit. Dicit itaque rursus sacerdos:

Habete vinculum pacis

et charitatis. Quia pax oritur ex vinculo charitatis: et accipitur ab illo: ad Ephe. iiij. Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

Vt apti sitis per pacem et charitatem.

Sacrosanctis mysterijs

christi. Quia nemo his dignus esse potest nisi per charitatem. Unde Cant. v. Comedite amici et bibite et inebriamini charissimi. ¶ Rursus dicit secundum morem aliquorum:

Pax christi

Qui hic sumitur et est auctor pacis: ad Ephe. ij. Ipse est pax nostra qui facit vtraque vnum / medium inimicitie parietem soluens in carne sua: vt duos condat in semetipso: populos iudeorum scilicet et gentilium ambos reconcilians / et faciens pacem.

Et ecclesie Sicut eius cui data est pax per christum / qui veniens euangelizauit pacem his qui longe / et his qui prope. Longe fuerunt gentiles idolatre. Prope iudei vnius dei cultores.

Abundet in cordibus vestris. Quia pax illa non temporis est tantum: sed cordis. In quo abundant / dum vsque ad inimicos se extendit de facili quidem vsque ad amicum geritur. Sed vt ad inimicum profluat necesse est vt in corde abundet. Ps. Fiat pax in virtute tua: et abundantia in turribus tuis. Uel abundet vt vsque in finem in cordibus vestris perseueret: vt tunc veniat super vos pax super pacem: pax scilicet eternitatis super pacem cordis. Uel abundet in cordibus vestris: vt vite influxum a spiritusancto recipere sint idonea. Sicut enim spiritus humanus non viuificat membra nisi fuerint vnita: ita nec spiritussanctus viuificat ecclesie membra nisi in pace fuerint copulata: secundum beatum Augustinum in de ciui. dei: quem copule nexum necesse est: vt spiritussanctus qui nexus est patris et filij retribuat. Ideo sequitur:

Per spiritumsanctum qui datus est nobis. Unde apostolus ad Roma. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris / per spiritumsanctum qui datus est nobis. Unde per columbam significatur / cuius est osculum columbinum: que cum signo pacis ramo virentis oliue reuersa est ad arcam: hoc est ad ecclesiam.

Lectio LXXXII A

Domine Jesu christe fili dei viui: qui ex voluntate patris cooperante spiritusancto per mortem tuam mundum viuificasti. Libera me per hoc sacrosanctum corpus et sanguinem tuum ab omnibus iniquitatibus meis et vniuersis malis: et fac me tuis semper obedire mandatis: et a te nunquam separari permittas. Qui cum deo patre in vnitate eiusdem spiritussancti viuis et regnas deus: Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Hec est pars tertia principalis participationis communionis: in qua post aptationem sacramenti ad suam participationem per sui diuisionem: postque communicantium vnionem per pacis triplicis impetrationem procedit sacerdos ad principalissime in sacro misse officio intentum tremendi videlicet sacrificij sumptionem. Et quia ipsa sumptio vita bonis est: mors malis: vt tactum est supra lec. vij. et viij. sacerdos in periculo grandi indigne sumptionis se constitutum aduertens: non immerito contremiscit: ne quod optimum est / et ad pariendum vite fructum institutum / ex propria sui indispositione fiat sibi cibus ad mortem. Contremuit sanctissimus precursor domini

prius sanctus/q̃ natus tangere sctm̃ dei verticẽ
Cur nõ contremisceret miser pctõr sumptur⁹ eũ-
dem suũ ꝛ vniuersitatis iudicẽ/memoria tenens
aplice cõminatõnis tonitruũ: Quicũq; mãduca
uerit panem ꝛ biberit calicẽ dñi indigne/re⁹ erit
corpis ꝛ sanguinis dñi. Qui em̃ mãducat ꝛ bibit
indigne/iudicium sibi manducat ꝛ bibit: nõ di-
iudicãs corpus dñi. Et iuxta eiusdẽ apli cõsiliũ:
Probans semetipm̃/ꝛ nõ inueniens ex se vñ tã-
to mysterio dign⁹ habeat̃ ad ip̃m deũ pietatis ꝛ
miscdie/fontẽ se cõuertit: ꝛ p̃ter p̃missas orõẽs
generales/p̃cibus magis ꝓprie ad rem pertinen
tibus/sui dignificatõem a domino nititur impe
trare: quatenus sibi ꝛ ceteris p quibꝫ sacrificat/
proficiat sacrosancta cõmunio ad vitã/que ad sa-
lutem oim̃ noscit̃ instituta. Premittit igit̃ aliq̃s
orõnes cõmunioni: aliq̃s cõmunioni interserit:
aliquas cõmunioni subiũgit. Et s̃m hoc ps illa
subdiuidit̃ in tres ptes. Scđa ibi: Corp⁹ dñi nri
Jesu christi. Tertia ibi: Sanguis dñi nri. Pria
pars diuidit̃ in q̃ttuor particulas s̃m q̃tuor ora
tiones cõmunioni p̃missas. In p̃ma p sui iustifi-
catõne/vt digne possit sumere: deuotius sumen
dum implorat. In secunda/vt fructuosa fiat cõ-
munio exorat/ibi: Perceptio corpis ꝛ sanguinis
In tertia/suam indignitatẽ recognoscẽs fil' ꝛ di-
uinã oipotentiam profunde se humiliat/ibi: Do
mine nõ sum dign⁹. In q̃rta sũpta fiducia ex spe
diuini adiutorij ad sumẽdũ augustissimũ myste
riũ (vt Dionysi⁹ loquit̃) se erigit: ip̃umq; sumen-
do participat. ¶ Primo oõ diuidit̃ in ptes qua
tuor. Primo satagit sacerdos captare beneuolẽ
tiam christi per mortis ꝛ passionis sue rememo-
ratõem. In scđa petit a pctis ꝛ vniuersis malis li
beratõem/ibi: Libera me. In tertia petit sue vo-
lũtatis plenã diuinis mandatis subiectõem/ibi
Et fac me. In quarta petit sui cũ christo ꝑpetuã
cõiunctõem/ibi: Et a te nunq̃. Quibꝫ adidit so l
tam orõnis cõclusionẽ ibi: Qui cũ eodẽ. ¶ B
Circa p̃mũ oculos cũ intẽtõe ad sacr̃m dirigẽs
ad Christum in spẽbus visibilibꝫ vere ꝛ real̃r p̃sen
tem dicit: Domine] dñator totius vniuersitatis
[Jesu] saluator humani generis [Christe] vn-
ctus p̃ plenitudine spũs p̃ consortibꝫ tuis [fi-
li dei viui] pr̃is naturalis ꝛ consubstantialis/di
uinam tibi naturã eterna generatõne cõicantis.
[Qui ex voluntate patris] liberali ꝛ misericor-
dissima: te ad nostrã redemptõem veniẽte tempo
ris plenitudine mittẽtis [Cooperante spũscõ]
cuius sicut cũ pr̃e tecũq; vna est essentia: ita ꝛ vo
lũtas atq; opatio indiuisa. Quapropter ꝛ tui sa-
cratissimi corpis fabricatio in vtero virginali spe
cialiter sibi appropriat̃: Dicente angelico para-
nimpho ad ṽginem Luce. j. Spũsscũs superueni
et in te: ꝛ ṽtus altissimi obumbrabit tibi. Et ite-
rum ad sctm̃ Joseph sponsum ei⁹: Qđ in ea natũ
est/de spũscõ est [Per mortẽ] quã patiẽdo fact⁹
es obediẽs pr̃i vsq; ad mortẽ: mortẽ aũt crucis p
brosam ꝛ amarã: Phil. ij. [Tuam] in tua pote-
state positã. Solus quippe ptãtem habes ponẽdi
aiam tuã ꝛ resumẽdi eã/te dicẽte: Nemo tollit a
me aniam meã: s; ego pono eã a meipo/ꝛ iterũ su
mo eã. Tu em̃ solus vite ꝛ mortis habes dñiũ. Joã. 10.
Nam oia dedit in manu tua pater. Deditq; ptã Joã. 3.
tẽ ois carnis tibi/vt des eis vitã eternã. Nam et Joã. 17
nos serui tui/tuo dono aias nr̃as possum⁹ p fra I. Joã. 3.
tribꝫ ponere. Nequaq̃ tñ nr̃e est facultatis eã ite-
rum sumere. [Mũdũ viuificasti] spũal̃r. Nã tu
panis verus es (Joã. vj.) q̃ descẽdisti vt dares vi
tam mundo. Totus em mũd⁹ extra dei amicitiã
positus ꝓpter peccatũ p̃mi nostri parẽtis vitam
perdidit. Janua vite celorum regno obserato/ac
decreti morti cirographo obsignato: ita vt filio
Ade nullus pateret ingressus. Sed p mortẽ suã
cirographũ illud decreti quod erat aduersũ nos Col. 2.
deleuit. Illudq; de medio tulit affigẽs illud cru
ci/cõuiuificauit nos sibi: donans nobis oia deli-
cta. Mortẽ namq; suã tota trinitas in satisfacti
onem p oibus nr̃is delictis acceptauit: quã sic ex
volũtate pr̃is cooperãte spũscõ sustinuit. Susti
nuit inquã voluntate patris ꝛ spũsscti atq; sua:
q2 tota trinitas eum in mortẽ tradidit: eamq; p
viuificatõe toti⁹ mundi acceptauit. Pater em̃ eũ
in carnẽ misit: fili⁹ se obtulit: spũsscũs qui amor
est: oblatõem cõcremãdo acceptissimam reddidit
Hinc apl's: Christus p spm̃ scm̃ seipsum obtulit Heb. 9
deo patri hostiam immaculatã. Dicit̃ aũt pr̃ ip̃z
misisse ꝓpter auctoritatẽ p̃ncipij a quo cetere per
sone originant̃. Fili⁹ dr̃ se obtulisse s̃m assumptã
humanitatẽ: que sibi soli in vnitate psone est co/
pulata. Spũssanctus dr̃ mortẽ illam acceptasse
ꝓpter benignitatẽ que sibi sicut cetera ad volũta-
tem ptinentia approp̃ant̃: q̃uis ꝛ hoc cõmune
sit trinitati: sicut ꝛ ip̃a voluntas/que est principi
um oim operationũ cõtingenter a deo ꝓcedenti
um. ¶ C Sequit̃ [Libera me] Captata be
niuolẽtia/sequit̃ petitio: qua p̃mo petit liberati
onem a malo/dicens [Libera me] hoc sacrificiũ
offerentẽ/ꝛ oẽs alios fideles p q̃bꝫ offert̃/vt oĩs
liberi efficiamur. Si em̃ tu fili nos liberaueris: Joã. 8.
vere liberi erimus. [Per hoc sacrosanctũ corp⁹
ꝛ sanguinẽ tuũ] Sacroscm̃/p̃ oibus scm̃: q2 p
summũ artificẽ spm̃ scm̃ sacratissime in ṽgine
fabricatũ/ac sacratissime ṽbo dei copulatũ: ꝛ tã-
dem sacratissime in hoc sacro nobis donatum: et
nunc a me indigno (tua sola pietate ꝛ miscdia ad
sacerdotij gradũ assumpto) sumẽdum. [Ab oi-
bus iniq̃tatibꝫ meis] hoc est pctis: que aiam ad
summe trinitatis imaginẽ factã maculant: ꝛ de-
turpant. [Et vniuersis malis] corporis ꝛ anime
p̃sentibus ꝛ futuris. Deinde petens cõferri bona
subdit [Et fac me] meosq; p q̃bꝫ offero [tuis sp
obedire mandatis. In quo consistit tota vie pfe
ctio/ꝛ patrie beatitudo. Hinc ait: Si vis ad vitã
ingredi/serua mandata. In voluntatũ quoq; vni
one beato ꝝ cum deo tota consistit fruitio: q̃ est
essentialis beatitudo. Dicit aũt semper obedire:
hoc est/nullo tp̃e transgredi. Sunt em̃ mãdata

que semp obligant: ꝛ p semp vt negatiua. Sunt
mandata que semp quidem/nō aūt p semp obligāt
ad faciendū qđ p̄cipit. Pro semp aūt obligāt ad
nō transgrediendū: q̄lia sunt p̄cepta affirmatiua
Itē ꝙ semp obedire. i. vniuersal'r omnib9 manda-
tis: nec in vno offendens oīm reus efficiat: vt do-
Jaco. 2. cet Jacobus. Demum orando petit in bono ꝑse-
Mat. 24 uerantiā: q2 q ꝑseuerauerit in finem/hic salu9 erit
Unde addit [Et a te nunꝙ̄ separari ꝑmittas] ne
ꝙ in hoc seculo ꝑ peccatū/quod separat a te deo:
neꝙ in futuro ꝑ horrendā reprobo2 sententiam
Mat. 25. Ite maledicti in ignem eternū. Cōcludens adiū-
git [Qui] ꝑ diuinā essentiā tuā [cū eodē deo pa-
tre] a q oīs paternitas in celo ꝛ in terra nominat
[In vnitate] substantiali [eiusdem spūsancti]
charitatis nexus [viuis] vitā hñs in teipo [ꝛ re-
gnas] in terris ꝛ in celo [deus] verus naturalis
vnus ꝛ indiuisus [Per omnia secula seculo secu
lo2] sine fine [amen] vere ꝛ indefectibil'r. ¶ D

Circa p̄mā ꝑtem huius orōnis incidit dubium
Utrū Christus ex voluntate pr̄is mundū viuifi-
cans ꝑ mortē suam sua p̄tāte aīam suā posuit: an
sua ꝑmissione mortē vulne2 violētia a iudeis in
flicto2 illatam sustinuit. ¶ Ad hoc ꝓbabiliter di-
ci pōt/ꝙ Christus in cruce sua p̄tāte animā posu
it: p̄ueniendo mortē quā durissimi vulne2 cruci
ctus intulissent: vt sic euidentissime constaret/nō
nisi ꝓpria volūtate nos sua morte redemisse. Po
test autem illud signis ostendi ꝛ scriptis. Signis:
Nam ob hoc Pilat9 dum peteret dare corpus se
peliendū/mirabat si iam mortuus esset: q̄si illate
pene licet letales fuerant. nō tñ vitā in tā breui tē
Joā. 19. pe extorsisset. Sicut nec in latronib9 cū dño cru-
cifixis: quo2 crura/q2 dño mortuo vixerāt/fra-
cta sunt: vt eo2 mors accelerare. Aliud signū:
q2 cū clamore valido expirauit: qđ nō est homis
morte naturali vi illata morientis: s3 ei9 tm̄ q p̄p̄a
Mat. 15 p̄tāte ꝛ volūtate aīam suā ponit. Hinc centurio
videns q2 sic clamās expirasset/ait: Uere hic ho-
mo fili9 dei erat: vbi glo. Ostendit q̄re cēturio mi
ratur: q2 vidit eū sic expirasse. i. spm̄ emisisse: nul-
lus em̄ h3 p̄tātē emittēdi spūm/nisi conditor ani-
ma2. Et alia glo. Hieronymi: Infirmata etenī3
carne mox ꝟtus diuina inualuit/que dr: Aperite
mihi portas iusticie. Nos autem cum nulla aut
īma voce morimur/q de terra sumus. Ille em̄ cū
exaltata voce expirauit: qui de celo descendit. Ex
q̄b9 satis patet/ꝙ nō violentia coact9/sed potesta
Joā. 10 te functus mortē aduocauit. Patet idem aucto-
ritate scripture supra allegata: Nemo tollit aīam
meā a me: sed ego ponam eam in meipo. Ad idē3
Esa. 53. multe scripture ꝯcordāt: vt illud: Oblatus est/q2
voluit: sed quecunꝙ voluit/fecit. Itē: Tradidit se
metipm̄ p nobis. Et silia multa. Oblatio aūt et
traditio facta est in effectu dum aīam suā obtulit
pr̄i sacrificiū vespertinū. Hinc ꝓpheta: Volunta
rie sacrificabo tibi. Preterea volens suspēdit re-
dundantiā btitudinis portionis supioris/ne re-
dundaret in corpus: quā nisi suspēdisset/corp9 q2
gloriosū3 fuisset: nec mori nec ledi potuiss3. Chri
stus em̄ ab instanti sue ꝯceptōis s'm aīe portionē
supiorem/ꝑfecte beatus fuit clare videndo diui-
nam essentiā/eaꝙ ꝑfecte fruendo. Uñ nisi ꝑ mi-
raculum suspensa fuisset beatitudo in ꝑte supiori
mentis/redundasset in vires inferiores vsꝙ in
corpus/ipm̄ dotib9 glie ꝑficiendo/claritate scil3/
impassibilitate/agilitate/ꝛ subtilitate. Et ita pe-
nitus pati non potuisset: siue dotes illas de9 im-
mediate in corꝑe beati efficeret/siue ex ipa btitu-
dine naturalr redūdarent: q2 talē s'm legē statutā
nō pt aīa in corꝑe esse btā: ꝛ corp9 nō esse gloriosū
Miraculum ergo suspensionis glorie corporis
in potestate fuit christi: qđ exhibendo corpus suū
reddidit passibile ꝛ mortale. Ipse ḡ mortē aduo
cauit/q miraculose gl'iam/mortē penitus exclu
dentem suspendit. S3 tūc est dubiū: Quō iudei
eum occiderūt. Rñdet ꝙ iudei p̄mo volūtate eū
crucifixerunt: etiam ꝟbis ꝛ factis nihil omittētes
ꝑ se ꝛ milites q̄rum in eis fuit/vt Christus more
retur. Scdo/vulnera ꝛ penas intulerunt ꝛ san-
guinem fuderūt: q̄b9 stante miraculo suspensio-
nis glie/tandē mortuus in cruce fuiss3. Preuētio
aūt q dñs p̄uenit mortem: vt volūtarie seipm̄ p
nobis offerret: non excusat iudeos ab homicidio
quod fecerunt maliciose: vnde dñs si non p̄uenis
set/moreretur. Sequitur:

Perceptio corpis tui do-

mine iesu Christe/quod indignus sumere propo
no: non mihi proueniat in iudicium ꝛ condem-
nationem: sed pro tua pietate prosit mihi ad tu-
tamentum mentis ꝛ corporis: ꝛ ad medelam per
cipiendam. Qui viuis ꝛ regnas deus per omnia
secula seculorum Amen. ¶ E Postꝙ̄ in prio
ri oratione sacerdos orauit pro sua iustificatōne/
vt digne possit tanto mysterio participare. In il
la oratione petit pro salute consequenda ex sacra-
menti perceptione: vnde dr [Perceptio corporis
tui domine iesu christe/quod indignus] propter
plurima ꝯmissa petā/ꝓpter que deuotōnis ac fer
uoris neglecta exercitia [sumere propono] aliter
[presumo] Non vtiꝙ confidens in mea iusticia
sed de tua benignitate ac misericordia mita/qua
linum fumigans non extinguis: nec quassatum
calamum confringis. [Non mihi proueniat in
iudicium ꝛ condemnatiōem] quas apostolus cō
minatur omnibus indigne accedentibus: corp9
domini non diiudicantib9: discretionis iudicio
hunc cibum ab aliis materialib9 ꝛ corporalib9 ci
bis non discernētib9/per diligentē ꝛ p̄uiā sui ip̄si
us probationem: ne mortui cibum sumant vite.
De qua dispositione tam de necessario ꝙ̄ de con-
gruo prerequisita: superius dictum est lectioni-
bus. vi. vii. viii. ꝛ. ix. ideo hic rescindit. [Sed ꝑ
tua pietate ineffabili] qua me sola tua bonitate/
nullis meis meritis ad hunc gradū vocasti: ꝛ ha
ctenus sustinuisti: ꝛ misericorditer ad penitenti-
am expectasti. [Prosit mihi ad tutamētū mētis

et corpis] Hec sumptio tui corpis ꝛ sanguinis/
vt scꝫ pseruet in futuꝝ/ne mente petõ ꝯschiam
Aut ꝑ viam corpis ꝛ sensuū mortē anime intro-
mittam: qua a te separat⁹ vtriusq; mortē anime ꝛ
corpis tue offensionis demerito/mortē petõꝝ in
cidam pessimā ꝛ eternā. Sit mihi ad tutamentū
mentis/ne tuā pn̄tiam graciosam quā sumere fe
stino/vnq̄ꝫ petõꝝ sordib⁹ repellam: ꝛ corpis mem
bra tibi ꝯsecrata arma peti efficiā. Sed niēte dul
cedinem tuā degustāo: in te sp̄ delecter: ꝛ corpe ti
bi famulāo/nulla lassitudine fatiger [ꝛ ad mede-
lam corporis ꝛ anime ꝑcipiendā] qḋ p̄stare velis
o Jesu christe. Qui viuis ꝛ regnas ꝛc. Seq̄t ora
tio tertia sumptōi p̄mittenda:

Domine nō sum dignus

vt intres sub tectum meum: sed tm̄ dic verbo/et
sanabitur anima mea.

¶ F In p̄cedenti oratōe petiuit sacerdos vt
manducatio dignissimi sacramenti sibi non pue-
niat ad iudiciū ꝛ ꝯdemnatōem/sꝫ magis ad mē
tis corpisq; salutē. Hic sciens summā sumēdi di
gnitatē ei⁹. s. q̄ in altis habitat: ꝛ tñ nō alta/sꝫ hu
milia respicit: ad quem nō nisi humilitate pueni-
Esa. 66 tur/ipo dicēte ꝑ ꝓpham: Sup quē requiescit spūs
meus/nisi sup humilē ꝛ quietum/ꝛ trementē ser
mōes meos. Nimiꝝ supbis resistit: humilib⁹ au
tem gratiam. Sequens quoq; ꝯsilium p̄ncipis
1. Pet. 5 apostoloꝝ: Humiliamini (inquit) sub potēti ma
nu dei/ꝛ vos exaltet in tempe visitatōis. Ut ad
tam dignā sumptionē exaltari mereat/seip̄m hu
miliat: ꝛ omnipotēti manui vt saluet se subijciēs
orat: Dn̄e nō sum dign⁹ ꝛc. Uerbū hoc sumptū ē
ex euāgelistis Mattheo ꝛ Luca/referētib⁹ factū
centurionis hois gētilis: q̄ cū magn⁹ eēt seculari
potētia/veputa romanoꝝ officialis ad custodiāꝫ
galilee in caphernaū delegat⁹: q̄ volēs puero suo
corporis sanitatē impetrare a dn̄o cui⁹ miracula
audierat: ac ꝑ hoc potentē crediderat/se humilia
uit: ꝛ indignū dn̄i corpali p̄sentia iudicauit. Un-
de nuncijs suis ꝓ eo dn̄m interpellantib⁹/vt ser-
uum suum sanare dignaret/cū dn̄s r̄ndissꝫ Ego
veniā ꝛ curabo eū. Statim ipo iter arripienti/et
domui sue appropinquāti ꝑ amicos suos reman-
dauit: vt Luc. ca. vij. scribit: Dn̄e noli vexari: nō
eñ sum dign⁹ vt sub tectū meū intres. ꝓpter qḋ
ꝛ meip̄m nō sum dignū arbitrat⁹ vt venirē ad te
sed dic ꝟbū/ꝛ sanabit puer me⁹. Nā ꝛ ego sū hō
sub p̄tāte ꝛc. Hinc sumptū est ꝟbū illud: vt sacer
dos christū inuitatur⁹ ꝛ sumptur⁹ ad sanandum
animā suā: suā idignitatē recognoscēs/dicat ma
gna fide/pariter ꝛ humilitate: Dn̄e nō suꝫ dign⁹
vt intres sub tectū meū. Non sum dign⁹ vt sumā
te in interiora mea/multis petõꝝ sordib⁹ abomi
nabiliū. Dicat voce: ꝛ humilis de se sentiat corde
Est eñ q̄ nequiter se humiliat/plen⁹ dolo. Tales
non exaltat dominus: quia humilē spiritu saluū
Eccl. 9 faciet: ꝛ oculos superboꝝ humiliabit. Ideo vt di
gne sumere dominū mereatur in hoc sacramento
li cōuiuio/recūbat mente in nouissimo loco/se oī
bus inferiorē recognoscens: ꝛ tanto cōuiuio indi
gnū/vt tandē audire mereatur: Amice/ascende
superius: ꝛ tunc obtineat gloriā corā simul discū
bentibus. ¶ G Nec difficile erit in veritate
se indignū recognoscere tanti ministerij partici-
patōnis: si maiores se/diligenter consideret scip-
sos valde humiliantes. Consideret inquā Joan-
nē baptistā: cuius supra habita est memoria q̄ ab
angelo p̄nunciatus/in vtero sanctificatus est: a
puericia extra tumultū hominū in eremo cōuer-
satus: a Christo sup cunctos mulieꝝ natos com
mendatus: nihilominus timuit baptizare domi
nū/dicens: Ego a te debeo baptizari. Un̄ de ipo
dit ecclesia: Baptista contremuit: ꝛ non audet tā
gere sanctū dei verticē: sed clamat cum tremore
dicens: Sanctifica me saluator. Attendat Ma-
riā magdalenā/que tanto feruore Christū dilige
bat: vt non erubesceret inter epulas cōuiuantiū
lachrymosaꝫ se ingerere: pedes dn̄i lachrymis ir
rigare/ac capillis tergere: ꝓpter quod a dn̄o au-
dire meruit: Dimissa sunt tibi peccata multa: q̄a
dilexisti multū. Nec tamen post christi resurrecti
onem pedes ipsius tāgere permissa est. Quid igi
tur magnū/si sacerdos qui testimoniū de diligen
do deū non habuit: qui non sibi remissa peccata
a deo audiuit: q̄ ad fundendū lachrymas est ari-
dus/in diligēdo tepidus: in obsequio tardus: nō
modo tacturus pedes dn̄i/sꝫ totū ei⁹ corp⁹ come
sturus/dicat cum vilitatis sue recognitiōe: Dn̄e
nō sum dign⁹ vt intres sub tectū meum: Ecce pe
trus cui dominus tot⁹ gregis sue curā ꝯmittere
dignat⁹ est/ad pisciū capturā stupuit: ꝛ indignuꝫ
se dn̄i p̄ntia exclamauit/dicēs: Exi a me domine
q2 petõr sum ego. Btūs quoq; Marcus euange
lista q̄ pre ceteris chri resurrectiōem ꝛ regnū spū
sctō inspirante descripsit: se tñ indignū tanto my
sterio sentiēs/pollicē abscidit: vt repⁱob⁹ sacerdo
tio haberet: nmenꝰ tractare corp⁹ dn̄i in altaris
sacro. Merito igit sacerdos Joanne baptista im
purior: magdalena amādo tepidior: Petro aplo
dignitate inferior: euangelista Marco indoctior
dnicū corp⁹ sumptur⁹/dicat corde ꝛ ore [Dn̄e nō
sum dignus vt intres sub tectum meum] Non (i
quā) sum dignus ex mea iusticia: ex mea p̄parati
one: ex mea oratōe: sciens a te dictū: Cum feceri-
tis om̄ia que precepta sunt vobis/dicite: quia in
utiles serui sumus. Quod facere debuim⁹/feci- Luc. 17
mus. Et q̄ nec feci q̄ facere debui/sꝫ in mult̄ tua
sctissima p̄cepta transgrediēs violaui: q̄ño dign⁹
esse potero/vt tu dn̄e creator tot⁹ mūdialis ma-
chine/intres sub tectū meū/domū ꝯscientie mee/
petis obscurātib⁹ tenebrosum: ꝟtutū carētia rui-
nosum: vbi tue mansionis non est loc⁹. Non eñ
delectaris habitare in tabernaculis petõꝝ: sed in
tuis dilectorib⁹/p̄tis bn̄placita semp operantib⁹
ꝟbisq; tuis obediētib⁹: talib⁹ eñ tui p̄n̄sq; aduē-
tum polliceri dignatus es: ꝛ apud eos facere mā
sionē. Itē Quis te pulsantē audiūt/tibi cordis sui Apo. 3.

portas aperiūt: ad hos intrare/ac cum eis cena-
re pmisisti. Sz qz heu talis nō sū: vere indign⁹
sum vt intres sub tectū meū. Sz qz pctōres non
spernis: cū his eñ cū in terra ambulares vt sana
res/manducasti. Nec ad te cōfugiētes repellis:
Mat.19. sz z puulos sinere ad te accedere precepisti. Me
pctōrē/me puulū: qz indignū ne a facie tua pjci
as [sed tñ dic vbo] q̄ vbum es pris coeternum.
Dic vbo vtutis tue/q̄ dixisti paralitico: Surge
z ambula: z ptinuo surrexit san⁹ z ābulauit. Ita
dic vbo [z sanabit aīma mea] a morbis spūalib⁹
uiciorꝫ. Tuū nāqz dicere/facere est: dicēte scriptu
ra: Dixit/z facta sunt oia. Sana me dñe (orauit
ppheta) z sanabor. Sic dic vbo/z sanabit anima
mea p te cibum salutiferꝫ: qz cibus es spūs/non
carnis: cib⁹ mētis/nō ventris. ¶ D Sz forte
dicis: Nunqd sup se exaggerat iudiciū: q̄ pfitēs
se indignū/nihilomin⁹ accedit ad corpus dñi su-
mēdū: cū apl̄s terribilr̄ clamet: Qui maducat
panē hūc/z calicē bibit indigne: iudiciū sibi man
ducat. Aut ergo falso pfitet se indignū: z ita pfes
sione falsitatis vere indign⁹ reddit. Aut vere dr̄: et
credit se indignū: z sic idigne māducat: pplexus
q̄ est māducādo/euadere nō potēs iudicium dñi.
Sz absit vt cib⁹ q̄ dat vitā eternā mundo/in om
nem euentū mortē afferat accessuro. Ad hui⁹ igit
replice solutōem/rememorāda sunt sup lecti. vij.
z. viij. exarata. Refert eñ nec idē est esse indignū
hac refectōe: z indigne eā sumere. Simil̄r refert
esse indignū in oculis suis/z esse indignū in ocul̄
dei nos diligētis. De pmo simpl̄r indign⁹ est/qui
gr̄a dei caret. Nā q̄ gr̄a caret/inimic⁹ dei est: mor
tuus est: sz inimic⁹ nō est dign⁹ pane filiorꝫ: ipso
Mat.15. dicēte: Nō est bonū dare panē filiorꝫ z mittere ca
nib⁹. Neqz mortu⁹ deo dign⁹ est pane vite: neqz ci
bus est mortuorꝫ/sz viuentiū. Pōt aūt non hñs
gr̄am z p h indign⁹/sumere nō indigne: si post dis
cussionē ac sui ipi⁹ pbatōem/q̄z pcedere hāc sum-
ptōez debere apl̄s docet. Manere aliqō peccatū
mortale nōdū dimissum/nec tñ a sumēte cognitū
Cū g̃ nemo delictorꝫ suorꝫ pfectā habet cognitio
nem nec memoriā/dicēte ppha: Delicta qs itelli
git: Ab occultꝫ meis mūda me: z ab alienis par-
ce seruo tuo. Hinc q̄libet se indignū estimare ha-
bet/tanq̄z nesciēs se dignū: z tñ de miscōia dei p/
sumēs pōt nō indigne accedere: ita q̄ accedendo
nouū mortale nō pmittat. Et p hoc vtil̄r z non si
cte orare: Dñe nō sum dign⁹ zc̄. De scdo: Nemo
filiorꝫ captiuitatis Ade ex suis dign⁹ est pane an
gelorꝫ. de q̄ Bern. ser. v. de dedicatōne eccl̄ie late
disserit/di. Nōnunq̄z de aīa mea cogitās/videor
mihi in ea (fateor) velut duo contraria inuenire.
Si ipsam aīam prout in se est/z ex se est/intueor:
nihil de ea verius sentire possum/q̄z ad nihilū eē
redactā: cū sit onerata pctis/obfusa tenebris/ir-
retita illecebris/pruriēs concupiscētijs/obnoxia
passionib⁹/impleta illusionib⁹ pna semp ad ma-
lum: in vitiū omne pcliuis. Postremo toti⁹ pfu
sionis z ignominie impleta. Nimirꝫ si ipse quoqz

iusticie nostre oēs ad lumē vitatis inspecte/velut
pann⁹ mēstruate inueniunt. Iniusticie deinceps
q̄les reputabunt: Si lumē qō in nob est tenebre
sunt: ipe tenebre q̄nte erūt: Facile est cuiqz nim si
sua pleni⁹ vniuersa z sine dissimulatōe vestiget z
iudicet sine acceptōe psone/attestari p oia apl̄ice
vitati z libere pclamare: q̄ se putat aliqd esse cu
nihil sit ipe/se seducit. Quid ē hō qz magnificas Job.7.
eum/aut fidelis z deuota pfessio: aut q̄d apponis
erga eū cor tuū. Quid: Sine dubio vanitati si-
milis fact⁹ est hō. Ad nihilū redact⁹ est hō. nihil ē
hō. Quō tñ penit⁹ nihil est/quē magnificat de⁹:
Quō nihil/erga quē appositū est cor diuinū: Et
infra: Tanq̄z nihil reputat hō in iudicio vitatis
tue: sz nō sic in affectu pietatꝫ tue. Nimirꝫ vocas Roma.4
ea q̄ non sunt/sicut ea q̄ sunt. Et nō sunt g̃: qz vo-
cas ea que nō sunt: z sunt/qz vocas. Licet eñ nō
sint q̄ztū apud se/apud te sunt vtiqz: iuxta apl̄m:
Nō ex opib⁹/sz ex vocāte. Sic nimirꝫ sic psolaris Roma.9.
in tua pietate/quē in vitate tua humiliasti: vt ma
gnifice dilatet in tuis/qui merito angustiat i su
is. Siqdem vniuerse vie dñi miscōia z veritas: Ps.24.
requirentib⁹ testamētū tuū z testimonia tua. Testa
mētū vtiqz pietatis z testimonia vitatis. Et seq̄t
ad ppositum: Lege hō in corde tuo: lege intra te-
ipm de teipo testimonia vitatis: etiā hac cōi luce
iudicabis te indignū. Lege in corde dei testamē-
tum qō firmatū est in sanguine mediatoris: z in
uenies q̄ztū lōge aliud spe possidere/q̄z re tenere vi-
deris. Hec Bern. Sic g̃ sacerdos psiderās se sm
se/in corde suo verissime indignū se pclamabit.
Sed attēdens q̄d in corde dei/q̄ se magnificauit
redemit/dilexit/se dignū sperare poterit: non di
gnitate sua/sz illi⁹ dignatōe. Verūqz sit ppheuer
bum: Perditio tua ex te israel/tñmō in me auxi- Osee.13.
liū tuū. Deniqz btūs Job ca. xxv. ait: Nunq̄d pt
iustificari hō pparat⁹ deo: aut apparere mūd⁹ na-
tus de muliere. Ecce etiā luna nō splendet: z stel
le nō sunt mūde in pspectu ei⁹. Que exponēs he-
atus Gre. xvij. mor. §. xxv. Nōnulli p donū spūs
adiuti pera infirmitatē sue carnis erigunt: vtuti
bus emicāt: signorūqz miraculis coruscāt: null⁹
tñ est q̄ sine culpa vitā trāseat/q̄usqz carnē corru
ptōnis portat. Et sequit: Nec sctā eccl̄a p lunam
signata/vtute ppria tot miracul̄ emicat: nisi hāc
supueniētis gr̄e dona pfundāt. Nec singulorꝫ he
ne viuētiū stellarꝫ noie designatorꝫ mētes a pctō
rum maculis mūde sunt/si remota pietate iudi-
cent: qz apud districti iudicis oclos/sua vnūquē
q̄z corruptibilitas inq̄nat/nisi hāc q̄tidie gr̄a par
cens tergat. Electorꝫ q̄ppe anim⁹ pdire ad liber
tatē iusticie nitit: sed adhuc pede infirmitat⁹ te
net. Et culpas q̄dē subigere pfecte desiderat: sed
q̄usqz corruptiōe carnis astringit: cuiusqz vinculis
etiam cū nō vult/ligat. Hinc itaqz colligat q̄nto
pctōrꝫ pondere pressi sunt/q̄ pera hec decertare ne
gligūt/si plene culpā nec illi superāt q̄ pera hanc
virilr̄ pugnant. Unde postq̄z dictū est Ecce luna
nō splēdet: z stelle nō sunt mūde in pspectu eius.

Protin⁹ addit: Quanto magis hõ putredo/ ⁊ fi
lius hoĩs vermis. Hec Grego. ¶ I Conside
rans itaq; sacerdos se esse creaturã/ ⁊ vas luteum
figuli: cũq; q̇ in sacro oculis subiecto (quẽ ⁊ nunc
sumptur⁹ est) continet/ esse creatorẽ ⁊ figulũ: sese
esse finitũ ⁊ pene nihilũ. Illũ vero simplr̃ infinitũ: ⁊
oĩbꝫ incõparabilr̃ puriorẽ. Etiã si seraphica puri
tate arderet/ verissime diceret: Dñe non sum dign⁹
vt intres ⁊c̃. Rogatq; attẽtius qḋ sequit: Sꝫ tm̃
dic vbo ⁊ sanabit spũs me⁹. Tm̃ dic vbo: h̃ est/ te
ipso: q̇ vbũ es prĩ eterno coeternũ p qḋ facta sunt
oĩa. Uel dic vbo virtutꝭ tue/ queadmodũ dixisti
Job. I. paralitico: Surge ⁊ ãbula: ⁊ continuo surrexit ⁊
ambulauit. Sic dic vbo ⁊ sanabit spũs meus a
morbis spũalibꝫ pctõꝝ. Tuum nãq; dicere/ facere
est. Dixit/ ⁊ facta sunt/ ait ꝓpheta regius vt supra.
Uerũ ad mũdiciã cordis/ qua mẽs digna fiat ha
bitatio hui⁹ sacrificij salutaris: nõ sufficit hec ora
re/ ſꝫ ⁊ necesse est se purgare: ⁊ possetẽn⁹ ad tanti
regis susceptionẽ mẽtis domiciliũ adornare: ſm
illud Ecclesie: Adorna thalamũ tuũ sion/ specula
trix aĩa: ⁊ suscipe regẽ christũ. Qḋ quõ fieri habe
at ꝓpe principiũ hui⁹ opis lectionibꝫ. vij. viij. ix. ⁊
alibi diffusi⁹ declarat: preter q̃s adhuc addi pos/
sunt manducationes figurales/ ad bonã disposi/
tionẽ cõmunicaturũ informãtes: que lati⁹ supra
lec. lv. tacta sunt/ ibi requirant. Possum⁹ ponere
exẽplariter vnã ⁊ ad hui⁹ silitudinẽ cetera mysti/
cent. Inter ceteras figuras satis expressa fuerat
esus agni paschalis: de quo describit Exo. xij. cũ
suo ritu. Uñ ait dñs Moysi ⁊ Aaron vt ꝓciperẽt
ꝓplo de esu paschal' agni. Uñ ⁊ ait Moyses: Su
mẽt de sanguine agni ⁊ ponẽt sub vtrũq; poste: ⁊
in superliminaribꝫ domoꝝ/ in quibꝫ edent illũ. Et
edẽt carnes nocte illa assas igne: ⁊ azimos panes
cũ lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo cru
dũ quid: nec coctũ aqua/ ſꝫ assum tm̃ igni. Caput
cũ pedibꝫ ei⁹ ⁊ intestinis vorabitis: nec remanebit
q̇cq; ex eo vsq; mane. Si qḋ residuũ fuerit/ igne
cõburetis. Ubi ⁊ addit: Sic aũt comedetis illũ.
Renes vr̃os accingetis. Calciamẽta habebitꝭ in
pedibꝫ: tenẽtes baculos in manibꝫ. ⁊ comedetꝭ fe
stinanter. Et infra: Ois alienigena non comedet
ex eo. Ois aũt seru⁹ empticius circũcidet ⁊ sic co
medet. Aduena ⁊ mercenari⁹ nõ comedent ex eo.
In vna domo comedetis: nec efferetis de carnibꝫ
ei⁹ foras. Nec os illius cõfringetis. ¶ K Hec
exponẽdo ꝓsequit btũs Grego. in omel' sabbati
in hebdo. paschali di. Hec oĩa magnã nobis edifi
cationẽ pariunt/ si fuerint mystica interp̃tatione
discussa. Agn⁹ ille paschalis christ⁹ est: ſm illud
1. Cor. 5. aplĩ: Pascha nr̃m xp̃s est: itaq; epulemur nõ in
fermẽto veteri/ neq; in fermento malicie ⁊ neq̃tie
ſꝫ in azimis sinceritatꝭ ⁊ veritatis. Ab hui⁹ agni esu
arcet alienigena. i. a fide extrane⁹: vel in fide heꝛ
tans. Admittit seruus empt⁹ precioso hui⁹ agni
sanguine. Dũ tm̃ fuerit circũcisus: hoc est/ a carne
pcti emundatus p verã cõtritionẽ ⁊ ꝯfessionẽ pec
catoꝝ. Precludit rursus aduena ⁊ mercenarius

Aduena. i. nouiter ad fidem conuersus: nondum
potẽs capere altissima hui⁹ sacrĩi ⁊ nec potẽs dis/
cernere corpus dñi. Uel aduena nouiter peccare
desinẽs: q̇ nec digni sunt cibũ istũ suauissimũ de/
gustare: qḋ maxie attẽdere habẽt sacerdotes illi/
quoꝝ vita scãdalosa est ꝓplo. Uespere ebrij vicio
carnis aut alteri⁹ pcti macula irretiti: mane sup/
ficiali ꝯfessione premissa currunt ad altare: agnũ
dei imaculatũ deuoraturi: deũ inhonorãtes: po/
pulum celebrando scandalizantes: ⁊ seipsos mise
re in laqueos perditionis precipitãtes: nõ atten/
dentes/ q̧ ſm doctrinã diuini Dionysij de ecclesi
astica hierar. c. 3. eos q̇ in penitẽtia sunt. i. nondũ
congruã cõmissis peccatis satisfactionẽ impleue
runt: ab hoc ministerio arcẽdi sunt: q̇ licet a cõtra
ria vita discesserint/ nõdũ tm̃ imaginũ ipsius ha/
bitu alti⁹ impsso caruere: ⁊ nec dũ amore diuino
atq; purissimo purgati sunt. Non illi de sanguine
agni postes liniunt. Nã tunc in vtroq; poste agni
sanguis ponit: qñ sacrm̃ passionis illi⁹ cũ ore ad
redemptionẽ sumit. Ad imitationẽ quoq; inten
ta mente cogitat. Nã q̇ sic redẽptionis sacrm̃ ac/
cipit vt imitari passionẽ illi⁹ nedum velit/ in vno
poste sanguinẽ ponit. Qui tm̃ etiã in superliminari
bus dom⁹ ponẽdus est: que intẽtio cogitationis
ad imitationẽ passionis dñice est dirigenda. Si/
quidẽ dom⁹ habitationis nr̃e mens est: in q̇ p co/
gitatiões habitam⁹. Intentio vero superliminare est
que cũ in dñica passione figit/ superliminare agni
sanguine tingitur. Carnes autẽ agni crude come
dẽdi nõ sunt p malã fidẽ de sacro/ nec coctã aqua
p inanẽ phiam secularis ⁊ curiose sapiẽtie: Sed
asse tm̃ igne: i. affectu feruido/ spũssctĩ igne accen
so. Caput cũ pedibꝫ vorabitis/ ꝓfitendo diuinita
tẽ in christo altissimã: q̇ locũ capitis tenet: ſm illḋ
aplĩ: Caput christi deus: ⁊ ipsius terrenã hũani/ 1. Cor. 11.
tatem. Hi pedes calciati/ quoꝝ corrigiam Joan Job. 1.
nes soluere se clamauit indignũ. Os nõ confrin/
getis ex eo violẽtia ꝑscrutationis/ ⁊ superuacue in/
quisitionis. Totũ qḋ comedi nõ põt p intelligen/
tiam/ igne spũssctĩ cõburetis p venerationẽ amo
rosam: sed sola redẽptoris nostri ꝑcepta sacra/ ad
verã solennitatẽ mẽtis nõ sufficiunt/ nisi eis ⁊ bo
na opa adiungant. Quid em̃ ꝓdest corpus ⁊ san
guinẽ illius ore percipere (ait Grego.) et eis ꝑuer
sis moribꝫ contraire. Unde subditur: Et azimos
panes cũ lactucis agrestibꝫ. Panes azimos sine
fermẽto comedit: q̇ recta opa sine corruptione va
ne glĩe exercet: q̇ mandata misericordie sine admixtio/
ne pcti adhibet/ ne ꝑuerse diripiat: qḋ quasi recte
dispẽsat. Lactuce vero aggrestes valde amare sunt
cũ qbꝫ sumẽdus ille est agn⁹. Amara. s. cõpũctio/
ne/ q̃ nos ꝓ pctis nr̃is affligim⁹: q̃ten⁹ ipsa ama/
ritudo penitẽtie abstergat a mẽtis stomacho per/
uerse humorẽ vite. Sed ⁊ intestina mãducari de
bent: hoc est/ verboꝝ illi⁹ mystica ⁊ occulta man/
data: q̇ tunc voramus cũ verba vite cũ auiditate
sumim⁹. In q̇ deuorationis vbo/ quid aliud (ait
Grego.) q̃ pigricie nr̃e torpor reꝑhendit: q̇ eius

verba ac mysteria ꝑ nosipsos nō requirimꝰ:et ab
aliis audimꝰ inuiti. Non remanebit ex ipso aliqd
vsq3 mane:qꝛ eius dicta sunt magna solicitudine
discutiēda:quatenꝰ prius q3 dies resurrectionis
appareat/in hac p̄sentis vite nocte oino illiꝰ man
data intelligēda ⁊ opando penetrent̄. ¶ L. Sz
qꝛ valde est difficile/vt omne possit sacrū eloquiū
intelligi:⁊ om̄e eiꝰ mysteriū penetrari/recte sub-
iungit̄. Si qd aūt remanserit/igne cōburetis:qđ
tunc facimꝰ cū ea que de incarnationis eiꝰ myste
rio intelligere nō possumus/p̄tāti sp̄ūsancti humili
ter reseruamus: vt nō supbe qs audeat vel contē
nere vel denūciare/qđ non intelligit:sed hoc igni
tradit/cū spiritualsctō reseruat. Sequit̄: Sic aūt
comederis: renes vestros accingetis ꝑ castitatē.
Nā q pascha comedit/corruptioni carnis ꝑ vitia
nulla subiaceat: voluptatē edomet:carnē a luxu-
ria restringat. Calciamenta habebitis in pedibꝰ:
exēpla p̄cedentiū ac defunctoꝝ patrū/opa nostra
quibꝰ ad vitā currimꝰ/instauramus: ⁊ mortuoꝝ
vitā ꝯspiciētes/nr̄a vestigia a peccati vulnere custo-
diamus. Tenētes baculos in manibꝰ/sancte scꝫ
spei:ꝯfidentes in ꝓtectione altissimi. Et comede
tis festinantes.i.cū auiditate ad patriā anhelan-
tes. Nemo i huiꝰ vite itinere torpeat/ne in patria
locū ꝑdat. Nemo ad appetēda studia moras in-
nectat. ꝟ cepta ꝑficiat: ne minime liceat implere/
qđ inchoat:qꝛ pascha.i.transitus dñi est. Est em̄
sacramentū illud viaticū:in cuiꝰ fortitudine am-
bulat̄ in terrā ꝓmissionis. Sic ergo māducatu-
rus sit dispositus:vt trāsire sit paratus / exire nō
formidet ab huiꝰ exilii carcere:in q detinet̄ vt ca-
ptiuꝰ ꝟ amore celestis patrie sic anhelet ad glo-
riā celestis hierl'm nobis certissime repromissam
sic suo modo alie huiꝰ sacramēti figure mysticari
possunt ad accendendū affectum ad huius sacra
mēti reuerentiā ⁊ honorem. Uerū hic aliqua tan
guntur/que requirunt̄ de necessitate ad dignam
sumptionē: quedā de congruo/ quoꝝ discretionē
supra lec. vii. viii. et. ix. inuenies distinctā.

Panem celestem accipiā:

et nomen domini inuocabo.

¶ M. Post sui humiliationē ac indignita-
tis recognitionē/ sacerdos nō velut desperās: ꝟ
spe diuini adiutoriū/ꝑ subiunctā petitionē inuoca
ti qui hoc salutis sacr̄m i remediū ⁊ nutrimentū
pctōribꝰ cōuertere se cupiētibꝰ disposuit:se erigēs
ad sumendū hostiā salutarē/ dicit hanc orationē
quartā: Panē celestē accipiā. Panē celestē nō fa-
ctum de terre frumēto/ ꝟ de sanguine ꝟgineo:nō
pistū in fornace ꝑ ardorē ignis: ꝟ coctū ꝑ feruorē
dilectionis in ara crucis. Panē celestē reficientē
angelos in beatitudine. Panē de celo descendentē
vt nutriat mentes pauperū suoꝝ/ in hac miseria
ad celos aspirantiū. Accipiā/sperans in bonitate
Job.14. dñi:⁊ cōfidens in ipsius significatione/q solus po
Mat.3. test facere mundū de imundo ꝯceptū semine: ⁊ de
lapidibꝰ filios suscitare Abrae: q paruos in ocu-

lis suis magnificat:eos vtiq3 paruulos/ q non in
sua virtute cōfidunt: sed se totos in sui adiutoriū
ꝓiiciunt. Nā ⁊ btūs Augꝰ de Centurione (cuiꝰ
supra habita est mētio) loquit̄: Dū(inqt) se Cen-
turio tm̄ vilificaret/vt diceret se indignū christū
sub tectū suū suscipe ꝯfidentiā suā in chr̄m iaciēs
vt salutē suo seruo prestare absens potuisset:chri-
stus eū dignificauit: ⁊ sub tectū sui cordis intro-
iuit: ipsum in fide illuminās ⁊ inflammans. Cur
ita ⁊ latius crederet christū sanasse infirmos:mū
dasse leprosos qs nō vidit: q3 iudei q diuersa mi-
racula ab ipso facta experimētalit̄ didicerūt. Ac-
cipiam ⁊ ego sacerdos a dño adhuc in mūdo pere
grinus/panē celestē: vt in ipsius fortitudine am-
bulem vsq3 ad dei montē. Accipiā ego egrotus ⁊
infirmus panē celestem/cor hois roborantē: vt a
morbis cunctis merear preseruari. Accipiā panē
celestē ego famescēs ⁊ esuriēs: quē qui gustauerit
nō esuriet in eternū. Accipiā ego inquietꝰ ⁊ anxiꝰ
panē celestē: q cor stabilitat/ ⁊ turbidos fluctꝰ se-
dat. Accipiā claudus ⁊ debilis panē celestē: inui-
tatus a rege magno ad cenam/ad quā debiles et
claudi sunt introducti. Et nomen dñi inuocabo:
cū christo cenā in pane isto celesti faciēs: vt miseri
cordiā mihi exhibeat nūc habitās in celis: queād
modū exhibuit secum cenātibꝰ habitās in terris.
Hoc ipsum em̄ vt faciat/querit: Ego (inqt) sto ad Apoc.3.
hostiū foris pulsans: si qs aperuerit mihi ianuā/
intrabo ad illū ⁊ cenabo cū eo: ⁊ ipse mecū. Cena
bat christꝰ ad Petrū ⁊ Joannē ⁊ Jacobū: vbi so-
crus Petri tenebat̄ magnis febribꝰ. Imꝑauit fe- Marci.8.
bri christꝰ: ⁊ surrexit ꝯtinuo socrꝰ ⁊ ministrabat eis.
Inuocabo ⁊ ego nomē dñi sup me: vt christꝰ cū q
ceno/immo quē māduco/pellat a me febres spiri
tuales: cōpescat a me ardorē innaturalem carna
lium delectationū: fuget calorē amoris mūdani/
vt cor meū reformet̄ ad calorē naturalē amoris
dei. Cōuiua fuit christꝰ in h sacro cōtentus apud
Mattheū: murmurabat iusticia falsa pharisecoꝝ
vidēs misericordie fontē cū pctōribꝰ māducantē.
Sed cōfusa est vera dñi iusticia/ dicētis: Nō veni Mat.9.
vocare iustos/ꝟ pctōres. Inuocabo ⁊ ego nomen
dñi: vt me pctōrē inter suos electos vocet: ⁊ patri
recōciliet. Māducauit itē cū Symone pharisco
christꝰ: hic sub specie panis velatꝰ: ⁊ ecce mlier q
erat in ciuitate peccatrix:attulit alabastrū vngē-
ti: ⁊ cepit lachrymis rigare pedes eius ⁊ capillis
suis tergere ⁊ perungere. Judicatꝰ est a pharisco
dñs: quasi ignorās q ⁊ qualis esset mulier q tan-
gebat eū: qm peccatrix erat. Sed ꝯtēptu phari-
seo/mulieri dñs dixit: Mulier fides tua te saluā Luce.7.
fecit. Nihil ego cōtra dñm in sacro ad me pctōres
venientē infidelr murmurabo: ꝟ nomē ipsiꝰ intra
me inuocabo: vt in fide q panē celestē accipio: sal-
uū me faciat nūc ⁊ in futuro. Intrauit christꝰ sub
his speciebꝰ corꝑalr ꝯtentus in domū Zachei/ cū Luce.19.
videre cupientis. Et ob hoc arborē sicomoꝝ ascē
dentis: murmurātibꝰ nōnullis q ad hoiem pctō
rē diuertisset. Sed ait dñs Zacheo: Quia hodie

Luce.19 huic domui salus facta est. Et ego de aduētu dñi
gaudēs/nomēq; eius inuocabo: vt fiat salus aie
Ibidem mee ꝑ ipsum: q̄ venit querere ꝛ saluū facere qḋ pe
rierat. Cenauit tandē exiens ex h mundo cū disci
pulis suis/qb ꝛ dixit: Dispono vobis/sicut ꝛ dis
posuit mihi pr̄ meus regnū: cōmittēs vt sacramē
tū hui⁹ cōsecrationē ꝛ comunionē in sui memoriā
Mat.26. frequētarent di. Hoc q̄tienscunq; feceritis in mei
memoriā facietis. Nō me cū iuda traditore a disci
puloꝝ cōsortio exeunte a dño separabo: ꝫ nomen
dñi inuocabo: vt hec sacratissimi corpis sui man
ducatio sit mihi ad regnū suū preparatio saluta
ris. ¶ N His itaq; a sacerdote prolatis siccas
particulas duas i patena collocatis/immediate
vel mediante patena in manus ad prolationē sta
tim premisse orōnis/panē celestem accipiam rece
ptis. Inclinato paulisper corpore sacerdos subsi
stit: ꝛ omnes suas cogitationes quantū possibile
est, vniēdo/deuote se recolligit. Et sicut corpales
oculos ad species ꝛ formas sacramēti exteriores
dirigit. Sic oculos fidei interiores ad dñm nr̄m
Iesum christū sub visibilibꝫ speciebꝫ cōtentū: eiusq;
sacratissima passionis ꝛ redēptionis nr̄e myste
ria: cui⁹ in hac sumptione memoria principalissi
me recolit (vt dictū est lec. xxxvj.) cōuertat: proue
deuotio ꝓpria/ ꝛ sanctispūs vnctio docuerit medi
tando. Cui⁹ exemplū aliqḋ ponere nō estimo om
nino inutile. Poterit ergo sacerdos intra se nulla
voce emissa cogitādo dicere: Eya misericordissi
me dñe Iesu christe/eterni pr̄is vnigenite fili/vn⁹
cū eodē patre ꝛ spūsctō verus cōsubstātialis ꝛ na
turalis deus: q̄ pro pctōꝝ salute ex infinita chari
tate tua carnē sumere: inter hoīes apparere: ꝛ tri
gintatribꝫ annis grauiter laborare/ꝛ multiplici
ter fatigari dignatus es: ꝛ tandē amarissima pas
sione/preciosissimi sanguinis effusione/ac morte
turpissima/nos a morte perpetua pctis ꝛ penis li
berare. In cui⁹ saluberrime passionis memoriā
ac presentē his speciebꝫ exhibere: teq; cibū aie nr̄e
ac pign⁹ salutis eterne tradere voluisti. Respice in
hac hora i me pctōrē indignū: purga ꝛ sanctifica
me/vt te deū meū creatorē ꝛ redemptorē merear
digne sumere. Breuius quidē vel longius proue
gratia ministrabit. Et more q̄rundā pectus tun
Luce.18. dēs/addat: Deus ꝓpicius esto mihi pctōri. Quo
verbo publican⁹ oculos ad celū leuare nō audēs
remissionē suoꝝ meruit pctōꝝ. Dicēs aūt [deus]
intentionē dirigat ad cōtentum in sacro christū: ꝛ
latria eū adorās cū magna reuerētia/deuotione/
timore ꝛ charitate: mentisq; affectione ac deside
rio/sacrosanctū dñi corp⁹ sub duabꝫ illis particu
lis cōtentū: pro sua ac totius ecclīe salute sumat.
Sumat autē non masticando dentibꝫ: ꝓpter cui
tandū periculū/ꝛ sacramēti irreuerentiā: ne forte
aliqḋ sacramēti herens dētibus/post incaute ex
puatur: vel aliīs cōmunibꝫ cibis misceat: sed hu
mectatis i ore speciebꝫ/reuerēter gluciēdo traiici
at. Ipso ṽo in ore pro sua humectatione manēte
sic poterit meditari. Veni in aiam serui tui deus
meus ꝛ dñs meus: meq; tibi incorporare digne
ris: vt mihi mori tibi soli merear viuere. Hec aūt
nō dico quasi necessario sic fieri debeat ex ecclesie
ordinatione vel statuto: neq; ꝑ hec cōtēplationis
ac deuotionis exercitia in ꝓmptu habētes infor
mare psumēs. Sed ꝑ quodā exemplo grosso pro
rudibus ꝛ nōdum in spiritualibus deuotionibꝫ
assuetos interserere curaui.

Lectio LXXXIIII A

S Umpto venerabili
sacramento sub speciebꝫ panis de ma
nibus vel patena sacerdos dicit:
Corpus domini nostri Ie
su christi custodiat aīm meā in vitā eternā.] Pre
missis orationibꝫ cōmunionē precedentibꝫ/sequū
tur due intercōmunicandū dici solite: quarū pri
ma respicit perceptionē sacramēti panis: alia per
ceptionē sacramenti sanguinis: ꝛ sm̄ hoc diuidit
illa pars: Quia enī primo sumit christus sub spe
ciebus panis. Ideo premittit primo oratio speci
aliter pro salute obtinenda ex ꝑceptione dñici cor
poris. Scḋo idem sumitur sub speciebꝫ vini: ideo
premittit secūda orō pro obtinēda salute ex perce
ptione sanguinis/ibi: Quid retribuam. Quo ad
primū orat sacerdos: Corpus dñi nr̄i ꝛc̄. Corp⁹
dñi pro expiatione pctōꝝ totius mūdi in ara cru
cis immolatū. Corp⁹ dñi ex dignatissima boni
tate dei ꝑ viuificatiōe mūdi sub sacro altaris chri
sti fidelibꝫ ministratū. [Corpus dñi nostri Iesu
christi] a me pro eterna beatitudine capescēda fi
deliter ꝛ sacramētalit' māducatū. [Custodiat] in
vnitate fidei catholice: ne mysteria altissima hu
ius veri corporis christi cogitās ꝛ nō capiēs/ab vni
tate corporis christi mystici per infidelitatē recedā.
Quēadmodū q̄dā ex christi discipul' dū sacratissi
ma quedā ꝛ ardua de corpe christi ab ipso dei pa
tris sapiētia increata audierūt/ ab ei⁹ magisterij
doctrina retro abierunt/dicentes: Durus est hic
sermo. Quō potest nobis hic dare carnem suā ad Ioh.6.
manducandū. Per qḋ certe ab vnitate ecclesie se
presciderūt: q2 in heresim ex ṽbis saluatoris scan
dalizati prolapsi sunt: vt dicit btūs Augu. in ex
positione pō. Custodiat (inquā) rursus corp⁹ dñi
manducatū [animā meam] a ꝓlapsu in peccatū: ꝛ
ne in detestāda ingratitudine abeam de mēsa do
mini/inferēdo contumeliā christo cū Iuda prodi
tore neq̄ssimo. Custodiat demū corpus dñi no
stri Iesu christi a me sumptū: in vita ꝛ robore spi
rituali aiam meā/vt cibatus ꝛ roboratus hoc ci
bo nobilissimo/ꝯtinuo robustior ꝛ potētior fiam
ad exercendū opa vite: vt quoq; in me extinguat
fames ꝛ sitis carnaliū desideriorū: ꝛ excitetur con
cupiscentia gaudioꝝ eternoꝝ: per pregustationē
dulcedinis/que concedit corp⁹ illud digne sume
tibus. Subdit ab aliquibꝫ: Et perducat animam
meā. Perducat potēter preseruādo ab incursione

malignoꝝ spirituum: qui exeūtes de hoc mundo
ꝯsueuerunt acrius infestare. Animā meam in hora
exitus ex hoc seculo. Animā meā/ cuius est cibus
spiritualis eā nutriens/ roborans ⁊ confortans:
non ſm suā essentiā siue substantiā/ sed ſm dona
spiritualia ⁊ gratiā: que donant anie in digna cor-
poris christi manducatione: [in vitā eternam:]
hoc est/ in eternā beatitudinē: quemadmodū He
liam panis ministratus ab angelo cōfortauit: in
cuius fortitudine ambulauit vsq ad montē dei.
Quemadmodū ⁊ panis qui de celo descēdit/ per
duxit populū israel per desertū vsq ad terrā pro
missiōis. Ita oro o dn̄e vt hec esca celestis sit meū
verū viaticū ducens me per desertū huius seculi/
ad supernā patriā fidelibus repromissam.

Quid retribuam domino

pro oībus que retribuit mihi. Calicem salutaris
accipiam: ⁊ nomē domini inuocabo. Laudās in-
uocabo dominū: ⁊ ab inimicis meis saluus ero.
Ista est oratio scd̄a que premittit calicis sumptio
ni. Sicut em̄ sacerdos volens suscipe corpus do
mini sub panis specie/ p̄misit orationē pro sua hu
miliatōe: recognoscēdo suā indignitatē ad dignis
simi corpis pceptionē/ dicēs: Dn̄e nō sum dign9
⁊c̄. Ita procedens ad sumptionē sacratissimi san
guinis christi sub speciebꝫ vini/ p sui humiliatio-
ne indignitatē suam iterū recognoscit: fatendo se
nihil habere ex ꝓpriis/ qd̄ dn̄o possit p tanto bn̄fi
cio p̄stito retribuere/ dicens: Quid retribuā dn̄o
Et diuidit in tres particulas: In prima recogno
scit sacerdos suā insufficientiā retribuendi p acce
ptorū beneficioꝝ collatione. In scd̄a ostendit gra
titudinē in accipiēdo dn̄i bn̄ficiū cū sui nois lau-
de ⁊ inuocatione/ ibi: Calicē salutaris. In tertia
ostēdit suā ꝯfidenciā quā habet ex virtute dati be
neficij in nociuoꝝ preseruatione/ ibi: Et ab inimi
cis meis. Quo ad p̄mū dicit: [Quid retribuam
dn̄o:] q̄si di. Quid ego cinis ⁊ puluis/ plasma ⁊ fi
gmentū ꝯditoris/ hō vilis ⁊ fragilis/ vacuus vir
tutibꝫ/ plenus vitijs. Quid retribuā mercedis et
p̄mij de meis viribꝫ: de meis bonis: de meis pos-
sessionibꝫ/ dn̄o vniuersoꝝ: cui9 est terra ⁊ plenitu
do eius: orbis terrarū ⁊ vniuersi q̄ habitāt in eo.
Qui bonoꝝ meoꝝ nō indiget: q̄ diues est in om-
nes: q̄ nec ditior ex p me sibi oblatis ꝯstituit: nec
si oīa sibi subtraxero/ paupior efficit. Immo to
cui sicut nihil subtrahi pōt (ip̄o dicēte: Quis oīa
dedit pr̄ in manu ei9. Job. xvij.) ita nec addi q̄cq̄
pōt: qꝛ in eius ditione cuncta sunt posita. Hester
xiij. [Pro oībꝫ] beneficijs scꝫ/ quoꝝ numerus et
immēsitas modū superat ⁊ sensum. Quis em̄ co
gitare poterit trinitat̄ opa sup nos ab initio mū
di vsq ad finē/ vt videat q̄ solicita fuerit illa ma-
iestas: cui administratio pariter ⁊ gubernatio se
culoꝝ incumbit: ne nos perderet in eternū. Et po
tenter quidē oīa fecerat: ⁊ sapienter oīa guberna-
bat: ⁊ vtrarūq rerū tam potētie q̄ sapientie: signa
manifestissima tenebant in creatione ⁊ guberna-
tione machine mundialis. Sed nec latere potuit
bonitas/ cū oīs hec gubernatio ad hoīs vtilitatē
tendebat. Respice inq̄t venerabilis Hugo in de
arra. anie. Respice vniuersum mundū/ ⁊ ꝯsidera
si aliq̄d sit in eo qd̄ tibi nō seruiat. Oīs natura ad
hūc finē cursum suū dirigit/ vt obsequijs tuis fa-
mulet: ⁊ vtilitati deseruiat: tuisq oblectationibꝫ
pariter ⁊ necessitatibꝫ ſm affluentiā indeficiētem
occurrat. Hoc celū/ hoc terra/ hoc aer/ hoc mare/
cū his q̄ in eis sunt vniuersis/ explere nō cessant.
Hoc circuitꝰ tēpoꝝ annuis innouationibꝫ ⁊ redi-
uiuis partubus antiqua innouās: dilapsa refor-
mans: cōsumpta restaurans: pastu perpetuo sub
ministrat. Magna sunt hec q̄ dn̄s tribuit susten
tando corpori/ ſ; multo maiora impēdit saluāde
aie que perierat. Qd̄ dedit mihi pater maius oī-
bus est/ inquit: ⁊ hoc ipsum p me ac ceteris oībus
dedit: quid hoc? Seipsum dedit. Neq em̄ a se est
filius/ sed a patre qui essentiā infinitā oībus ma-
iorē dedit. Et quō se dedit. Audi Bern̄. in ser. ij.
de penteco. Verbū dei (inquit) in sublimi consti-
tutū: vt ad nos descenderet ꝓpria benignitas in-
uitauit: misericordia traxit: veritas qua se p̄mise
rat vēturū cōpulit: puritas vteri virginalis susci
pit: salua virginis integritate potētia eduxit: obe
diencia in oībus deduxit: patiētia armauit: cha-
ritas verbis ⁊ miraculis manifestauit: ac vitā suā
p singulos etatū gradus/ infantie/ puericie/ ado-
lescentie/ iuuētutis nobis dedit. Adijciēs mortē/
resurrectionē/ ascensionē/ ac spūssancti missionē:
vt sua cōcepcio mūdet nr̄am: sua vita instruat no
strā: mors sua destruat nr̄am: resurrectio sua pre
cedat nr̄am: ascensio sua p̄paret nr̄am: missus spi
ritus suus adiuuet infirmitatē nr̄am. Vt q̄ꝫ hec
oīa in perpetua maneāt memoria: ⁊ i effectu atq
fructu noua: etiā seip̄m in cibū nob tradidit in vi
uifico sacro/ q̄ oim premissoꝝ bonoꝝ recenti effi-
cacia aīam nutrit: reficit ⁊ impinguat. Illa sunt
bona ineffabilia/ q̄ vt breui ꝟbo cuncta concludā
inquit Bern̄. Nihil meli9 inuenire poterat/ vnde
nos redimeret sapiētia dei/ in oī sapiētia sua. Nā
oīa tribuit trinitas bn̄dicta. Pater vt seruū redi-
mat/ filio nō parcit. Fili9 seip̄m libētissime tradi-
dit: ⁊ ipse spūs postulat p nob gemitibꝫ inenarra
bilibꝫ. ¶ C Hiis oībꝫ cōdigne rn̄dere sacerdos
nō valēs/ recte ait: Quid retribuā dn̄o p oībꝫ scꝫ
bonis [que retribuit:] nedū oībꝫ generalr̄ in his
que p̄dicta sunt/ ſ; ⁊ specialr̄ [mihi] Mihi inquā
in mei sue creature benigna cōseruatione: in lōga
nimi mee cōuersionis expectatione: in boni ꝓposi
ti inspiratiōe: in sacramētoꝝ suoꝝ oblatiōe: in eu
charistie suauissima refectiōe. Retribuit inq̄t: Re
tributio act9 est eius q̄ ab alio bn̄ficiū aliqd̄ acci-
pit: qd̄ retribuēdo p aliud recōpensat. Sꝫ q̄d ego
tribui dn̄o/ vt bona illa magnifica retribueret et
mihi. Si boni q̄d cogito sibi rependere ab ipso im
mittit cogitatio: qꝛ nō sum9 sufficiētes aliq̄d cogi
tare ex nob/ q̄si ex nob: ſ; sufficiētia nr̄a ex deo est.
Si boni q̄d opat9 sum vt sibi retribuerē/ id recept

Jaco.1 eo donatore. Omne nāq3 donū optimū desursum
est descēdēs a patre luminū. Si sibi seruiēdo mā
data sua executus sum: nullū pfectū sibi attuli/ ip
Luce.17 so teste: Cū feceritis q̄cunq3 p̄cepta sunt vob/ di
cite: Inutiles serui sum⁹. Et breuiter q̄cūq3 bo
i.Cor.4 na obtuli/ ab eo recepi: nō ip̄e donaui. Quid ha
bes qd nō accepisti/ ait apl's. Quid igit̄ dedi dn̄o
p his q̄ retribuit mihi? Nil pfecto ex me: nihil me
um repperi: nihil p̄priū possedi. Unū est qd p̄ter
te habeo o dn̄e. s. pctm̄. Hui⁹ tu nō es auctor/ sed
ego pctōr. Tu mihi id nō tribuisti/ s3 ego sine te id
pfeci. Sine te factū est nihil/ ait Joānes. Nihil. i.
pctm̄: s'm glo. btī Aug'. Retribuisti mihi hec et
alia innumerabilia bona p meis malis: p meis
pctis. Nihil eram/ qd est malū entis puatio. Et
me bonū aliqd/ ens aliqd fec̄ tua potētissima cre
atio. Peccaui in Adā tui mandati p̄uaricatore:
z me redemisti in chr̄o pditoꝝ saluatore. Pecca
ui in meip̄o ex puersa mea voluntate: nec statim
me pdidisti ex tua benignitate. Peccaui/ z malū
coram te feci: z tu ignouisti/ ac penitētiā inspira
sti. Defeci/ esuriui/ z sitiui ex viriū meaꝝ tenuita
te: tu me pauisti z potasti p̄prio corpe z sacratissi
mo tuo sanguine. Ecce soli in me defect⁹ inueniū
tur: z nō nisi bona excellētissima retribuunt̄: bo
na q̄ p malis q̄ meruimus/ tribuunt̄: q̄s p malis
punire poterat/ bonis suis obruebat: nō tn̄ bona
ista nr̄a mala meruerūt. S3 quō retribuūt̄: aut
cui merito/ si nō meo? Meis enī meritis nō bo
na debent̄/ s3 pena. Certe merito dn̄i mei q̄ p̄or di
lexit nos: z q̄ dilexit/ male meritis nr̄is suo meri
to bona cūcta ꝯpensauit. Sic retribuit. i. iteruz
tribuit gr̄am p gr̄a. Gr̄am iustificatōnis gratis
diuo tribuit/ q̄ mereri poteram⁹: z p gr̄a q̄ iustifi
cati sumus z opa meritoria egim⁹/ gr̄am vberiorē
q̄ crescerem⁹ roborarremur/ magnificaremur/ re
tribuit. Quid igit̄? Nunq̄d hos defect⁹ meos ite
rabo/ tāta recipiēs bona? Absit: Impie z iniq̄ vo
luntatis est/ mala p bonis retribuere. Quid igit̄
retribuam/ qui nil p̄priū nisi defect⁹ habeo. Certe
ne laqueis ingratitudinis irretiar/ beneficiū a te
gratis p̄stitum gratus recipiā: z ad dandū bene
ficia ampliora te puocabo. Nā Cassiodoro teste:
Spem de futuris bn̄ficijs recipit: q̄ trāsacta be
neficia recognoscit. Inuitat̄ ad magna/ q̄ gratā
ter accipit modica. Accipiā igit̄ bn̄ficiū dn̄i ma
gnū cū magna gratitudine: quod accipiendū in
stituit ex magna charitate. Hinc sequit̄ scd̄a ps p̄
sentis oratōnis. ❡ D [Calicē salutaris acci
piā. Accipiam] sitibundus z ex defectu humoris
gratie: z roris bn̄dictionis diuine. [Calicē] vt in
de refocillatōem capiam: ne ambulans iuxta fō
tē huius liquoris saluberrimi/ per eā ex negligen
tia z desidia accedendi. Accipiam ego aridus ad
fructificandū calicē salutaris/ ex quo scaturit aq̄
quā qui bibit/ non sitiet in eternū. Accipiam ego
immundus/ z peccatoꝝ sordibus maculatus/ ca
licē salutaris/ vt in ipsius puritate feces peccato
rum abstergantur: vnusq3 esse mereat eoꝝ/ qui la
uerunt stolas in sanguine agni. Accipiā ego am
bulaturus per viam grandem/ que restat ad cele
stem patriam/ calicē salutaris: ne in via deficiam
cū filijs israel proficiscentibus ad terraz promissi
onis: quibus nisi aqua meritis Moysi fuiss3 mi
nistrata de petra deserti/ quā percussit: siti mise
rabiliter perijssent. Accipiam ego cecitate pecca
toꝝ percussus/ calicē salutaris: vt oculi rationis
mee illustrentur: quēadmodū Longino lat⁹ do
mini perforanti/ sanguis de pectore domini de
currens/ visum vt historie referunt/ restituit ocu
loꝝ: z mentē eius fide vt Christū dei filiū crederet
illustrauit. Accipiā calicē salutaris: id est christi
sanguinē/ quē discipulis suis in cena vltima mi
nistrauit dicens: Bibite ex hoc oēs: Hic est calix
sanguinis mei/ sanguinis quē in cruce pendens
largiter effudit: dum vnus militū latus eius lan
cea perforauit: ex quo continuo sanguis z aqua
exiuit. Sanguis quē in sua gloriosa resurrectio
ne pro integritate nature sue mirifice reassumpsit
Sanguis quē in memoriā sue passionis sumen
dū nobis cōmendauit/ dicens: Hec quotienscun
q3 feceritis/ in mei memoriā facietis. [Saluta
ris] id est Christi nostri saluatoris: qui quia ē no
stre salutis reparator z auctor: vere salutare no
strū appellatur. Unde Simeon: Uiderunt oculi
mei salutare tuū: id est Christū saluatorē. Et Lu
ce. iij. dr: Uidebit omnis caro salutare dei. Salu
taris nanq3 dr/ quasi salutē optans vel desiderās
quod de nemine dici potest sicut de Christo: qui
tm̄ nostrā salutē desiderauit: vt pro ea passionem
subiēt/ sanguinē propriū fudit. ❡ Uel potest ali
ter exponi: Accipiā calicē salutaris: id est sangui
nem salutaris intransitiue: id est sanguinē Chri
sti qui est salutaris: quia salutem nostram effecit
dum in cruce fusus nos deo patri reconciliauit.
❡ E Sequit̄ pars tertia [Et nomen domi
ni inuocabo] vt sanguis ille salutaris in se/ fiat mi
hi salutaris/ me liberando a peccatis: qui p mul
tis effusus est in remissionē peccatoꝝ. Nomē dn̄i
inuocabo/ calicē salutaris accipiēs/ vt veniat su
p me sanguis ille sacratissim⁹ cū bn̄dictōe: quē su
p se spargi insani iudei postulabāt: Sanguis ei⁹
in nos z sup filios nostros. ❡ Sequit̄:
[Laudās inuocabo dn̄m] Laudās christū de tā
ta bn̄ficētia exhibita: q̄ nedū hūc sanguinē fudit/
sed z ip̄m in potū salutarē nobis dedit. Et q̄s ni
si ingratissim⁹ z irreligiosus p tāto bn̄ficio nō lau
daret chr̄m dn̄m. Seueꝝ dn̄m suū seru⁹ iudicat
q̄ bn̄ficia ei⁹ suscipiēs/ dn̄m nō extollit: aut se bn̄fi
cijs indignū iudicat/ bn̄ficētiā dn̄i laudibꝫ nō ag
noscēs. Laudās igit̄ inuocabo dn̄m/ sumendo h̄
magnificū bn̄ficiū. [Et ab inimicis meis saluus
ero] et v̄tute dati bn̄ficij. Habz enī v̄tutē magni
ficā sanguis ille salutaris. Extinguit q̄dē ardorē
carnalis ꝯcupiscētie: remittit fomitē pcti cui⁹ est
motus inordinatos excitare: z p hoc valet cōtra
inimicū intraneū q̄ est p̄pria caro. Rursus inebri
at mētē sanguis ille potat⁹ celica dulcedie recolli

git vires anie: ⁊ in christi vulnera potantē trans/mittit vt illa ↄtēplet: ex quibꝰ tanq̄ fontibꝰ vber/rimus sanguis ille ꝓfluxit: ⁊ ꝑ hoc valet cōtra ini/micū extraneū: mundū videlicet q̄ mētem disper/git ꝑ vana desideria: ꝑ caducos honores ⁊ poten/tatus / quibꝰ inherens a christo sanguinē fundēte elongat. ❡ Demū accendit cor ⁊ inflāmat affectū vt beneficio ꝑ amorē ⁊ dilectionē iungat: q̄ nō no/stris meritis / sed sua gratuita volūtate sanguinē illū potabilē sub speciebꝰ vini ministrauit: ⁊ ꝑ h̄ valet cōtra inimicū pessimū diabolū scʒ: q̄ mentē ab amore christi reuocat / eāq̄ facit supbire: vt si/cut ipse supbiendo a btitudine corruit: sic ⁊ illa ab eadē ꝑ supbiā separet. Sic igit laudans inuoca/bo dn̄m in sumptiōe p̄clari huiꝰ calicis ⁊ viuifici christi sanguinis: vt saluꝰ fiam ab oībus inimicis meis ꝑ dn̄i singularē ꝓtectionē: cuius nomē ma/gnificū cū laudibꝰ inuoco: ⁊ ꝑ virtutē sanguinis dn̄i quē bibam: per quē facti sumꝰ ꝓpinqui dn̄o: q̄ ab eodē longe distabamꝰ / dicēte Ap̄lo: Nūc autē in christo Jesu qui fuistis aliqn̄ longe / facti estis prope in sanguine christi. Dū autē sacerdos orati/onē hanc profert / dicēs: Calicē dn̄i accipiā: Cali/cem ip̄m detectū: facta ꝑus deuota inclinatione et tota cū deuotiōe reuerēter in manus sumit: sum/ma ⁊ oī q̄ valet mētis puritate: ⁊ semotis ꝑegrinis cogitatibꝰ: soli dn̄i sanguinis effusioni in cruce ꝓ se ⁊ toto genere hūano facte intentꝰ: ip̄m chri san/guinē p̄ciosum sub vini specie latentē: fideliter et caute vna cū particula sanguini cōmixta sumat. Hec aūt simulla animo meditādo: Refice dn̄e Je/su aīam meā ꝑfecta refectiōe p̄ciosissimi cibi ⁊ po/tus: vt per eā ad ꝑfectissimā illam regni tui refe/ctionē ꝑuenire merear: vbi te nō iā sb̄ mysterioꝝ h̄ simbolis / sed clare facie ad faciem / ⁊ videre ⁊ frui merear in eternum. Sumpto autem calice caute vt nihil in eo ꝑmaneat: dicit orōnē q̄ sequit: ſ

Ephe. ij.

Sanguis dn̄i nostri Jesu

christi custodiat animā meā in vitā eternā Amē.

❡ Post orationes quas cōmunioni interserit se/quūtur alie orationes quas sumpte cōmunioni sub vtraq̄ specie superaddit. Et diuidit in duo. Nā primo facit orōem: sumptionē sacramēti sub speciebꝰ vini specialiter respiciētem. Scd̄o addit orōnes sacramentū sub vtrisq̄ speciebꝰ sumptum cōcernentē / ibi: Corpus tuū dn̄e qd̄ sumpsimus. ❡ Circa primū. Sicut post sumptionē corporis facta est oratio ꝓ salute impetranda ex eiusdē cor/poris manducatiōe: ita post potationē sanguinis dn̄i subiungit oratio ꝓ salute percipienda: et eius/dē sanguinis sumptione. Unde dicit: [Sanguis domini:] qui est fons ⁊ lauacrū nostre emūdatio/nis sanctificationis: vt dicit Paulus: Sanguis domini qui est p̄ciū nostre redēptionis ac repa/rationis: vt ait Petrus: Sanguis dn̄i nunc a me potatus: vt calix benedictionis: [Custodiat:] in vite innocētia: ⁊ cordis puritate: ne post ipsiꝰ sum/ptionem recedā a disciplina christi: ⁊ sanguine

istum purissimū per mortalia peccata inhonorādo sicut fecit Judas ꝓditor post huius cibi refectio/nem: ⁊ sanguinis potationem: a consortio christi discipulorūq̄ eius se separās: quē sumpsit in my/sterio: tradidit ꝓ vili precio: ipso infeliciter cōfitē/te: Peccaui tradēs sanguinē iustū. Custodiat ab Matt. 27.
illa percussione ⁊ plaga domini ne p̄mogenita mea bona scʒ opera preterita per superuenientes ma/lum extinguant. Sicut olim sanguis figuralis agni paschalis immolati postibꝰ ⁊ superliminaribꝰ domo illitus: filios israel custodiuit ab angelo: egyptioꝝ p̄mogenita percutiente. Dignū vindi/libus iudiciū domino faciente. Exo. xij. Custodi/at in fortitudine ⁊ robore spirituali: vt intrepidꝰ aggrediar virtute huiꝰ sanguinis / ad pugnandū contra vitia ⁊ bestias infernales / quemadmodū olim elephantes: per ostensionē sanguinis excita/bant ad cōgrediendū formaliter in acie bella con/tra aduersarios: vt legit. j. Machab. vj. Sequi/tur [animā meā:] de hoc lacu miserie ⁊ tribulati/onis / [in vitam eternam:] sicut patres sancti de limbo virtute huiꝰ sanguinis educti sunt in gau/dium sempiternū. Zach. teste ca. ix. Tu vo in san/guine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua / cōsolationis videlicet saluta/ris. Perducat inquā ⁊ custodiat me bibentē in vitā eternā: iuxta p̄missum saluatoris: Qui bibit Joh. 6.
meū sanguinē / habet vitā eternam. In hanc enī christus per hunc suū ꝓpriū sanguinē semel intro/ Heb. 6.
iuit eterna redēptione inuenta: Et nobis fiduciā ad introeundū per sanguinē eundē contulit: teste apostolo: Habētes itaq̄ fiduciā fratres in intro/ Heb. 10.
itum sanctoꝝ per sanguinē christi: [Amen. B

Corpus tuum domine q̊d

sumpsi: ⁊ sanguis quem potaui adhereat visceri/bus meis ⁊ presta: vt in me non remaneat scelerꝫ macula: quē sancta ⁊ pura refecerūt sacramenta. Qui viuis ⁊ regnas deus per omnia secula secu/lorum: Amen.

❡ Post orationē / cōmunionē sacramenti sub spe/ciebus vini specialiter respicientē: orationes sub/dit: cōmunionē eiusdē sacramenti sub vtraq̄ spe/cie concernentē. Et subdiuidit pars illa in duas fm̄ duas oratiōes. In quaꝝ prima petit ꝑ sacra/menti corporis ⁊ sanguinis sumptionē ab omni pcti macula purgari: qua impediret ab ingressu regni. In secūda petit per eadē sibi remedium cō/ferri: quo adiuuet ad consecutionē gaudij sempi/terni. Petit ergo in prima remoueri mala. In se/cunda concedi bona / ibi: Quod ore. ❡ Circa pri/mū dicit: [Corpus tuum domine:] verū ⁊ natu/rale / [quod sumpsi:] sub speciebus panis: [et ca/lix:] id est sanguis tuus verus ⁊ proprius: [quē potaui] sub speciebꝰ vini de tua benignitate ⁊ cle/mētia: [adhereat visceribꝰ meis:] nō corporalibꝰ que vic sunt superfluitatū post digestionē relicta/rum: ſ visceribꝰ spiritualibꝰ que sunt voluntas ⁊

intellectus: que vie sunt vite aie: tūiꝰ spūalis cibꝰ est opatio bona ꝛ meritoria: affectio sancta: ꝛ cogitatio mūda. His eñ aia spūaliter nutrit ꝛ vegetat. Sūt ꝛ vie p q̄s intrat in aiā cibꝰ ille sacramētalis corpꝰ scꝫ christi ꝛ sanguis: q̄ cibꝰ sunt aie nō corpis: vt dicit Amb. Nā p intellectū intrant ſm fidē ꝛ cognitionē: p voluntatē ſm dilectionē ꝛ deuotionē. His visceribꝰ potētiis scꝫ ꝛ viribus aie petit sacerdos: vt corpꝰ ꝛ sanguis dñi adhereant: nō ſm substantiā vt cibꝰ corpal' adheret stomacho: s꜀ adhereat p virtutē ꝛ efficaciā: causando ꝛ relinq̄ndo in eis post sumptionē spiritualē quādā leticiā ꝛ iocunditatē vt sic fiat p̄gustatio illius diuine dulcedinis: q̄ in patria deū diligētibꝰ ē pparata: q̄ ↄfortatꝰ in via ardētius ad patriā aspirēt: nec quasi desertꝰ deficiā aut oberrē. Adhereat et meis visceribꝰ aie corpus tuū o dñe qđ sumpsi: vt nō pertrāseat mentē celeriter: quēadmodū quidā cibi corpales liquidi trāseūtes p stomachū: nihil nutrimēti ꝛ liquoris post se relinquētes. Sed adhereat morā faciēs in aia: vt cibꝰ solidus ꝛ nutritiuus in stomacho: ↄfortās ꝛ corroborās aiā in virtutibꝰ ꝛ donis spūalibꝰ. Adhereat eisdē visceribꝰ sanguis tuus p̄cciosissimꝰ quē potaui: non vt torrens veloci impetu pcurrens: ea que tāgit vix superficietenus humectans: sed adhereat vt oleum effusum qđ vndiq̃ penetrat: vestigium sue post se pinguedinis diuine derelinquēs. Sic adhereat vt liquescere faciat aiam in eius amore: ꝛ spūsancti pinguedinē / diuināq̃ bonitatē diutius post sumptionē pcipe ꝛ sentire. Sequit: [Et p̄sta:] q2 nisi tu p̄stiteris: ex nob id pficere non possumꝰ: [vt in me:] id ē in visceribꝰ aie mee: [nō remaneat:] in viribus scꝫ potētiis: post sumptionē ꝛ potationē istiꝰ medicinal' cibi ꝛ potꝰ vlla [Scelerꝝ macula] deturbās ꝛ deordinās aiam factā ad sup bñdicte trinitatis imaginē: p dona ꝛ bñficia spūalia mirifice exornatā q̄bꝰ pctm̄ dū inest / aiam p̄uat. Et p hoc dr ipam maculare: q2 ornatū aie tollit: sicut auferrēs colorē pulchꝝ ꝛ viuidū a facie hoīs ipaꝫ deturpare dr: licet nihil deformans in faciē introducat. Presta igit (orat sacerdos) vt nō remaneat vlla scelerū macula in aia: q̄tum ad oēs ptes imaginis: neq̃ error in intellectu ꝛ rōne: q̄ obscurat: p̄ma ps imaginis / ne in puro ꝛ sincero lūine cōspicere possit alta ꝛ secreta huiꝰ sacramēti mysteria. Neq̃ remaneat aliqua culpa ꝛ dei offensa in voluntate: que est alia pars imaginis: q̄ similiter per pctm̄ deordinat p quāto p peccatū tollit donū charitatis ꝛ gratie: q̄ vestis est nuptialis: p cuius carentiā impedit ne charitatiue ꝛ amorose vt debitū est / ferat in deū omniū creatorē ꝛ huius sacramēti auctorē. Neq̃ remaneat aliqua peccati macula in memoria q̄ est tertia pars imaginis: puta obliuio beneficiorꝝ dei: per quā aia retardat ne ex eorꝝ recordatione assurgat in laudē dei ꝛ gratiarū actiones. ℭ H Vel aliter orat sacerdos vt nō remaneat aliqua macula: id est peccati reatus in aia / eiusq̃ potentiis: vt videlicet quietet ab oī obligatione ad penā / que obligatio dici pōt macula: q2 ipsa existente in aia / nequaq̄ admittit ad gaudia beatorum: etiā si charitate ꝛ gr̄a adornet. Necesse quidē est oēm pcti penam q̄ aia debitrix tenet / ante btitudinis ingressum solutam fore: sicut dixit christus: Nisi efficiamini sicut paruuli (qui nullius pene sunt debitores: nec aliq̄bꝰ pctis obnoxii) nō intrabitis in regnū celorum. Matt.18 Vel (vt dñs Albertꝰ exponit) nō remaneat vlla peccati macula / talis ꝛ tanta: sicut dominus p Ezech. c. xxiii. dicit de exasperatrice domo israel q̄ amatores / scꝫ demones p̄scindunt nasum et aures / ꝛ effodiunt oculos: q2 priuant animā visu luminis spiritualis / ꝛ discretione diuine bonitatis: ꝛ auditu verborum spūsancti in allocutione cordis. Has autē maculas delet / ꝛ pulchritudinem reparat huiꝰ sacramēti cibus ꝛ potus spiritualis. Unde btūs Ambro. in psona sancte Agnetis: Iā corpus (inquit) eius corpori meo sociatū est: ꝛ sanguis eiꝰ ornauit genas meas. Sic ergo nulla remaneat pcti macula. [Quē sancta ꝛ pura refecerunt sacramēta.] Pura / per priuationē ois cōtagionis ꝛ macule pctōꝝ. Siquidē corpꝰ ꝛ sanguis christi / q̄ sunt res huius sacramēti / formata sunt de purissimis sanguinibꝰ marie: immediata summi artificis spūsancti operatione: qui nihil nisi purū efficere pōt. Sancta oim virtutū ꝛ gr̄arū plenitudine nedū in se / sed etiā causaliter quo ad nos: quia nos sctificat / ꝛ gr̄a ac sctitate replet: nā de plenitudine eius oēs accepimus. Dicitur autē sacramēta pluraliter: licet sit vnū sacramentū vnitate integritatis ꝛ ordinis: vt dictū est supra lec. liii. ꝓpter diuersitatē signoꝝ / contentoꝝ ꝛ significatoꝝ. Job.1. Signoꝝ: q2 signa sacralia / species scꝫ panis ꝛ vini: sub quibꝰ verū chri corpꝰ ꝛ sanguis verus ↄtinet / sunt realiter diuersa. Siq̄dē alie sunt species vini / ꝛ alie panis. Contētoꝝ: q2 corpꝰ christi aliud est ꝛ indifferēs realit' a sanguine eiꝰ: immo nec alterū alteriꝰ ps est. Corpꝰ eñ aiatum est ꝛ viuit: sanguis neq̃ viuit formalr p animā sibi inherentē: neq̃ est aiatus. Ideo nec corpus pars sanguinis: nec sanguis est pars corpis: licet tñ vtrūq̃ sub vtriusq̃ speciebꝰ realiter ꝛ si diuersimode cōtineat: vt dictū est sup̄ lec. xlii. ꝛ. liii. Significatoꝝ / q̄ sunt corpꝰ christi mysticū: vt in ca. cum marthe. de cele. mis. Ex corpꝰ mysticū ex multis membris diuersoꝝ statuū integrat: sicut corpꝰ christi verū ex multis mēbris diuersoꝝ officioꝝ cōpaginat. Sequit: ℭ I Refecerūt nō quidē viscera aie ſm suas substantias: nō eñ corpus sanguisq̃ christi sumpta in sacro: vltra trāsierūt ſm suas substātias q̄ species sacrales in q̄bꝰ cōtinent. Hec autē ptes aie intellectualis / que in ꝓposito viscera aie noiant / nō attingūt s꜀ in corpꝰ intrant species / qđ nutriūt ꝛ reficiūt: virtute anime vegetatiue / nō intellectiue: vt sic. Refecerunt igit hec anime viscera q̄tū ad effectū ab eis causatum ꝛ derelictum ex digna eorum sumptione. Sic eñ refecerūt rationem et intellectum ipsam

in sinceritate cognitionis illuminãdo. Uolũtatẽ
ꝑ amorẽ ⁊ dilectionem inflãmando: memoriã ad
passionis rememorationẽ excitãdo: ⁊ suauitatem
quandã ⁊ leticiã spũalem in toto hoie efficiendo.
Cõcludit oratio: Qui viuis ⁊ regnas: qḋ frequẽ-
ter expositũ est. ❡ R Finita hac orõne/sacer
dos ad cornu altaris accedit/ vt calicẽ abluat: ac
ablutionẽ calicis ⁊ digitoꝝ sumat. Calicẽ em̃ et
digitos lauat/ne humor aliq̃s in calice remanens
duc panis ꝑticula aliq̃ digitis adherẽs/ siqua fo-
ret: a digitis ꝑ ablutionẽ in calicẽ descẽderet. Et
sic simul cũ ablutiõe reuerẽter sumeret. Sumit
autẽ ablutionẽ post sacramenti sumptionẽ: q2 vi-
nũ rõne sue humiditatis est ablutiuũ: ideo sumi-
tur ne alique reliquie in ore vel via ad stomachuꝫ
remaneant: qḋ pertinet ad reuerentiã sacramẽti.
Un̄ de celebratiõe misse ca. ex ꝑte dicit Inno. ter
tius/ꝙ semꝑ sacerdos vino os perfundere debet
postq̃ totũ ꝑceperit eucharistie sacramentũ: nisi
cũ eodẽ die aliã missam debuerit celebrare. Ne si
forte vinũ ꝑfusionis acciꝑet celebrationẽ aliã im-
pediret. Hec ibi. Et simili rõne ꝑfundit digitos
vino/ qḋ postea sumit: quibꝫ christi sacramentum
tetigit: vt scꝫ si aliq̃ casu adhereat minutissima sa
cramẽti particula: ab oblatiõe hmõi i calicẽ descẽ
dat ⁊ sumat. Sumpta ablutione adhuc digitos
lauant quidã in altari: quidã post officiũ cõpletũ
q̃ est tertia lotio digitoꝝ. Prima facta est in prin-
cipio misse. Secũda in medio ante canonẽ. Ter-
tia que fit post sacramẽti sumptionẽ/ aut misse fi-
nem. Que tres lotiones scḋm magistrũ in Rõnali
fiunt ad designandũ lotionẽ seu mũdationẽ cogi
tationis/locutiõis ⁊ actiõis. Uel ad designandã
purgationẽ pcti original' ⁊ actualis: criminalis
⁊ venialis: siue pcti qḋ agit ꝑ ignorantiã/negligẽtiã
⁊ industriã: siue ꝑ ignorantiã/infirmitatẽ ⁊ mali-
tiã. Ad quoꝝ peccatoꝝ expiationẽ offert sacrifici
um salutare. ❡ Fiũt hec etiã in cornu altaris de-
xtro scḋm eundẽ: q2 hoc cornu ppl'm iudaicũ signifi
cat: de quo christ⁹ assumpsit naturã hũanã: quã
ab oibus defectibꝫ ⁊ penalitatibꝫ fecit immunẽ in
sua gl'osa resurrectiõe. Sic sacerdos christũ repre-
sentans purgat manus quibꝫ corp⁹ dñi sub sacra
mẽto tentũ tractauit in dextro altaris cornu: vt
sic corpis christi gloriã ex iudeorũ ꝓgenie sumpti
ꝑ dextrũ altaris designatoꝝ repñtaret. Fit etiã
hec ablutio scḋm Inno. q2 indignũ esset ꝙ man⁹ q̃
corpus incorruptibile tractauerunt: corruptibile
corp⁹ tãgãt: nisi studiose lauent. Ablutionis aũt
aqua debet in locũ mundũ ⁊ honestũ diffundi: vt
altitudo sacramẽti reuerentius honoret. L

Quod ore sumpsimus do

mine pura mẽte capiamus ⁊ de munere tẽporali
fiat nobis remediũ sempiternũ: Amen.

❡ Postq̃ sacerdos in ꝑcedenti orõne respiciente
cõionem sub vtraq3 specie petiuit remoueri ma-
la. In hac orõne ad idẽ postulat cõferri bona. Pe
tit em̃ vt mãducatio illa atq3 potatio sacramẽta

lis corpis ⁊ sanguinis dñi spũalẽ inferat refectio
nẽ: ⁊ salutẽ tandẽ sempiternã. Unde ait [Qḋ ore
sumpsimus:] scꝫ corpis ⁊ sanguinis dñi sacramẽ
tũ nõ vt corporalẽ cibũ dentibꝫ tritũ/ac masticatũ.
Nec vt corporalẽ potũ ꝑ guttur in ventrẽ descen
dentẽ digestũ: ⁊ in corp⁹ aliti conuersum: queãd
modũ quidã discipuloꝝ retro abeuntiũ christum
intellexerũt/ dũ carnẽ suã manducandã: ⁊ sangui
nẽ suũ potandũ/sub eterne dãnationis pena do-
cens astruebat/ dicens: Nisi qs mãducauerit car
nẽ meã ⁊ biberit sanguinẽ meũ/nõ hꝫ vitã eternã.
Nõ in illo intellectu carnali petit sacerdos corp⁹
dñi sumptũ: ⁊ sanguinẽ potatũ nobis suffragari
Sed petit vt corp⁹ ⁊ sanguis dñi sub corporalibꝫ
speciebꝫ panis ⁊ vini esibilibꝫ ⁊ potabilibus sacra
mẽtaliter sumpta: nobis spũaliter suffragent. Et
dicit sacerdos/sumpsim⁹ pluraliter: ꝑ hoc signãs
nõ ꝓ se tm̃ sacrificiũ hoc obtulisse ⁊ sumpsisse: sed
ꝓ toto corpe christi mystico: cui⁹ ipse ps est: ⁊ ve-
lut os hui⁹ corpis. Sacramẽtũ igit inq̃ qḋ sum
psimus in ꝑsona ecclesie: ⁊ fideliũ toti⁹/scꝫ cleri ⁊
populi ore corꝑali mãducatione sacramẽtali: fac
o [Dñe:] vt ipsum [Capiam⁹ mẽte pura:] ab oi
sorde ⁊ inquinamẽto pctõꝝ: sequestrata a torpore
⁊ desidia tepidoꝝ. Plena fide/amore ac deuotio
ne feruidoꝝ/spiritualiter capiam⁹ ad robur aie ⁊
sustentamentũ spũaliũ actionũ. Sequit: [Et de
mũere:] qḋ ex tuo dono ⁊ benignissima largitate
accepim⁹ [tꝑali:] q̃tũ ad spẽs visibiles: ⁊ tꝑalit
mutabiles. [Fiat nobis] fidelibꝫ/tꝑalibꝫ myste-
riis subiectis. [Remediũ:] ꝯ morbos spũales: ⁊
nos ad virtuosaꝝ oꝑationũ exercitiũ roborãs et
ꝯfortãs. [Sempiternũ:] ne ꝓ nr̃o euo morbis ⁊
pctis spũalibꝫ ꝓsternamur: sꝫ ad bñ oꝑandũ vali
di ⁊ robusti: in finẽ vite nr̃e vsq3 ꝑsistam⁹: vtiq3 h
viatico munere ⁊ remedio tꝑali: in extremo exit⁹
nr̃i ꝑcepto: ad verã btificãq3 sempiternitatẽ ꝑdu-
camur: q2 nutrit ⁊ vegetat ad gratiã aie vitã qua
reddit digna ad vitã verã ⁊ sempiternã. vñ: Qui
mãducat hũc panẽ viuet i eternũ [Amẽ]. ❡ M Joh. 6.
Quidã q2 legẽdo has orõnes calicem inuoluũt:
post ei⁹ ablutionẽ corꝑal' pallã sacculo imponũt:
qḋ tm̃ ad ministros diaconũ ⁊ subdiaconũ ꝑtinet
si assunt. Et q2 hui⁹ inuolutio mai⁹ tps reqrit q̃
orõnũ ꝓmissarũ ꝓlatio/ne ab orõnibꝫ vacãtes lo
cũ distractiõi aliorsum ꝓstent: cõmemorãt incar-
nationis mysteriũ di. Uerbũ caro factũ est ⁊c̃. Et
rursus tãgentes digitis ablutis oculos: miracu-
lũ christi cõmemorãt q̃ cecũ quendã illuminauit
dicẽs: Lutũ fecit dñs ex sputo ⁊c̃. Desiderãtes ⁊
ipsi mẽte illuminari sumptiõe hui⁹ sacramẽti: si-
cut cecus ille illuminat⁹ est/ restituto visu corꝑali
Alij legũt canticũ Symeonis: Nũc dimittis: qḋ
symeon senior cecinit/ dũ christũ a virgine matre
ꝑsentatũ in vlnas suscepit: desiderãtes hoc sibi in
vite hui⁹ termino cõtingere: qḋ senior iste spũsctõ
plen⁹ in dicto cantico supplicit postulabat. Ad-
dẽtes in fine ad virginis honorẽ hũc diuinũ cibũ
nob generantẽ Antphi. Bñdicta filia tu a dño: q2

p te fructũ vite cõicauimus: put quęq3 sua deuo/tio trahit. Que l3 ecclesie ordinatõne non sint instituta: q2 cũ in nullo sunt eius ordinatõi contraria. Nec deuotõis impeditiua: sed magis pmotiua ac pseruatiua a distractõe noxia. Ideo nõ sũt simplr reprobande.

Lectio LXXXIIII A

Circa hanc materiam sacratissime cõionis sacramẽtl eucharistie occurrũt aliqua dubia nõ inutilr vt reor pe fine hui⁹ operis ptractãda. Primũ/sumpto sacro qd fit d spe ciebꝰ ptinẽtibꝰ/z corpe z sanguine chsti ptento. Scdm/de ritu cõicandi sub vtraq3 specie. Tertium de effectu z fructu psequẽte cõionem tam sacramẽtalem q spũalem. Quartũ/de pena indigne sumẽtium. Quintũ/de freqntatõe hui⁹ sacratissimi mysterij. Sextũ/de negligẽtijs q ptingũt in hui⁹ officij celebratõe. ¶ Circa pmũ est dubiũ duplex. Primũ/qdiu manet chs corpalr pñs sub spebꝰ. Scdo cũ desinit esse sub spebꝰ/vbi maneat seu quo pueniat: qũo d spebꝰ qd fiat: qũo ntriãt/dictũ est s lectiõe .xlv. De pma pte dubij dimissa opionc illa tanq pbãrasticat z nulli solidi rantis fundamẽto innixa: quã recitat Richar. de media villa in .iiij. dist. .xi. q. .ij. Vbi dr/q aliq negant spẽs in stomachũ descendere. Sed bi dicũt cõtra sensibilẽ experiẽtiã. Alij dicũt/q emittunt p sudorẽ: non p secessum. Questio tangit de con se. disti. .ij. .tanta. in glo. Sed vaticinia sunt: cum eni cibꝰ nõ emittit p secessum nisi pus fit a forma ppria transmutatus: nõ indignũ videt q aliquid impur si in illis spebꝰ fuit/p secessum emittatur. Nec illud quouis modo cõcerneret corp⁹ chsti. ¶ Illis ergo tanq improbabilibꝰ dimissis: de dicto dubio Alexã. de ales p. .iiij. q. .liij. recitat qnq opiones. Pima eo qui dixerũt q corpus chsti nunq intrat in ventrẽ: sed cũ est in ore/tunc est sub specie: sed qn glutit/tũc non intrat in ventrez Ad hoc allegat Aug⁹. dicẽs: Quãdiu habes in ore/tamdiu est in te: z nõ ducit in secessum: l3 rapit in excessuz: sed spẽm panis dicũt trãsire in vẽtrẽ. Sed hanc opionẽ improbat dicẽs: Hoc patet nihil esse: cũ nihil nisi sol⁹ de⁹ possit intrare substantiã anime. Vnde corp⁹ chsti animã intrare non põt. Ideo ad Augustinũ dici põt: q intrante specie in ventrẽ/z corpus chsti intrat in vẽtrẽ sicut in os vel pixidẽ. Intrare aũt in ventrẽ dupliciter dr: q2 vel qntũ ad substantiã: vel qntũ ad efficaciã. Primo mõ descẽdit aliqd corp⁹ in ventrem etiã nõ sit cibꝰ. Scdo mõ dũ aliqd efficit in ventrẽ: vt vngentũ aliqd forĩs vẽtri applicarẽ. Silr aliqd intrare in aiam cõtingit dupr. Vel qntum ad substantiã: vel qntũ ad cibãdi efficaciã. Primo modo intrat aiam solũ qd illabit anime. f. sol⁹ deus. Secundo modo etiaz corpus chsti dicit intrare animã: q2 ipsam reficit sacramẽtalr z spũalr sumptũ p grãm: z illo modo corp⁹ chri nõ intrat in vẽtrẽ/l3 in mẽtẽ: sicut dicũt scti. Et ad auc. Augu. dr/q Augusl. dr/qdiu est in ore/a pte accipientis. i. qdiu est cõpatr in hoie ipm sumẽte in sacramẽto substantialr/tamdiu est in mẽte nõ per subam/sed efficaciã. Vñ non vadit in secessum qd certũ est: q2 pus spẽs deficiunt a ppria natura q celebret emissio supfluitatũ ciboꝝ sumptoꝝ: sed rapit in excessum effectiue/faciens animã sic rapi supra se in deũ p cognitõnem z amorẽ. ¶ B

Alias recitat quatuor opiniones: z post ipm sctũs Bonauẽ. q oẽs Alex. aliqntulũ siue qtũz ad aliq saluat. Prima est/q post cõsecratõez vbicunq manet spẽs salua eaꝝ natura. i. in tali dispositõe in qua possent afficere panẽ: si non essz cõuersus/ibi manet z corpus chsti/siue species intrẽt in ventrẽ animalis bruti siue hois: siue custodiant in loco mũdo: siue pijciant in locũ immundũ. Virtus eni cõsecratõis respicit spẽs illas: nõ non desinit eas qdiu sunt: qd est dictum: Corp⁹ chsti diuina vtute z maxima eius dignatõne ex cõsecratõe hostie cepit esse sub spebꝰ panis: nec illas desinit qdiu manet in sua dispositõe naturali/in qua affecerũt panẽ: eũq afficerẽt si cõuersio facta nõ essz. Sic eni corp⁹ chri sub illis spebꝰ esse cepit p cõsecratõis vtutẽ: hẽ est/p vtutẽ dei ad plaõem vboꝝ cõsecratõis: quẽadmodũ substantia panis sub illis pfuit: excepto q corp⁹ chri illis nõ afficit: nec est ibi fm dimẽsiones ppias circumscripti ue: sed totũ in toto z c. q2 est ibi p cõuersionẽ panis in ipm: vt supra habitũ est. Et ideo qdiu maneret panis si cõuersus non esset: tamdiu manet vex corpus chri in quẽ cõuersus est panis Interim g q non alterant spẽs/intũ q panẽ sub se nõ cõseruarẽt: manet corp⁹ chri vbicũq fuerit. Dũ vo intm alterant q desinerct panis subasi vsq tunc fuisset/desinit: z sub eis esse corp⁹ chri. Vñ cõcedũt illi/si mus vel porc⁹ trajicit species in ventrẽ: etiã corp⁹ chsti sub spebꝰ descendit: et manet donec manet forma panis: nec tñ ex hoc corpus chri polluit aut digerit/seu in ptes discerpit sicut nec in sumptõe eius ab hoie: q2 corp⁹ chri sti nec attingi pt: q2 est sub spebꝰ nõ dimẽsiue/nec ledi aut inqnari: q2 est glosum. Vtꝝ aũt mus debet dici in casu q mãducet corp⁹ chri: Alia qstio est: z videt Alex. dicere q nõ mãducat corp⁹ chri sacralr: qd vex est nec ppie carnalr: q2 nõ attingit corp⁹/sed tm spẽs Manducat tñ co mõ carnalr/quia mãducat id sub q vaciter continet: de q sup cũ agerek de fractõe lec. .lxxx. ¶ C Secunda opinio dr/q corpus chsti sumptũ ab homine: nõ solũ ibi manet qusq in stomachũ spẽs trãsiũnt: qdiu spẽs manẽt in forma/qli posset conseruasse substantiam panis: sed vltra manet/donec refectionis operatio compleatur. Allegãt ad hoc dictum Bede. z habetur de conse. distin. .ij. Si quis. Vbi dicit: Si quis per ebrietatem z voracitatem eucharistiaz euomerit/quatuor die

dus penitcat: ꝙ corpus christi pōt euomi. Et ꝙ euomit̄ in ventre/ad tēpus fuit: ⁊ nō statim sumptū desinit esse. ¶ Tertia opinio tenet/ ꝙ corpus dn̄i trahit̄/ ⁊ in ventrē vadit: sed manet cū quousqꝫ est in sumpto esse: id est ꝙdiu est in motu descēsionis ad stomachū: ⁊ receptū in stomachū/ statim desinit esse sub illis speciebꝫ priusqꝫ transmutent̄/mouet̄: qꝛ si maneret in ventre vsqꝫ ad cōpletam refectionē/aut specierū plenam alterationē: deberet adorari in ventre sumētis: qđ non dicit̄. ¶ Quarta opinio est: que ponit/ ꝙ solū tamdiu manet corpus christi sub illis speciebꝫ/ ꝙdiu aliquo sensu ꝑcipiat̄: visu scꝫ vel gustu vel etiā tactu. Cū aūt ipsa hostia sumit̄: ⁊ ꝑ guttur in ventrē traijcit̄ corpus christi ibi definit esse: nec sub ipsa amplius cōtinet̄. Huiꝰ sententie dicūt fuisse Hugo li. j. de sacra. par. viij. ca. xiij. q de hac materia ita scribit Sed fortassis dicit tibi cogitatio tua: qđ fiat de corꝑe chri: postqꝫ sumptū fuerit ⁊ comestū. Et sequit̄: Audi ergo corporalē p̄sentiā christi queris. In celo q̄re: ibi christꝰ est in dextera patris sedēs tecū ad tēpus esse voluit: qū aut ꝙdiu necessariū fuit. Exhibuit tibi ad tēpus corporalē p̄sentiā suam: vt ꝑ illam te ad spiritualē excitaret. Ideo corporaliter ad te venit: ⁊ exhibuit tibi ad tēpus corporalē p̄sentiā suā: vt ꝑ illam spūalis inueniret̄ q nō auferet̄. Ita ꝑ carnē assumptā olim in mundū venit: ⁊ s̄m p̄sentiā corporalē ad tempus cū hoibꝫ cōuersatus est: vt eos ad spūalem p̄sentiā querendā ⁊ inueniendā excitaret. Postea cōpleta dispēsatione s̄m corporalē p̄sentiā recessit: ⁊ s̄m spūalē p̄sentiā remāsit. Unde ait: Ecce ego vobiscū sum oibꝫ diebꝫ vsqꝫ ad cōsummationē seculi. Sic ꝙ in sacramēto suo corꝑaliter venit ad te: ⁊ est corꝑaliter tecū: vt tu ꝑ corporalē p̄sentiā ad spūalem querēdā exciteris: ⁊ inueniendā adiuueris. Quādo in manibus sacramētum teneo/ corꝑaliter tecū est: qñ ore suscipis/corporaliter tecū est: qñ māducas ⁊ qñ gustas/corꝑaliter tecū est. Deniqꝫ in visu: in tactu: in sapore/corꝑalit̄ tecū est. Quādiu sensus corꝑaliter afficit̄/ p̄sentia eius corꝑalis nō aufertur. Postq̄ aūt sensus corꝑalis in ꝑceptiōe eius deficit: deinceps corꝑalis p̄sentia eiꝰ q̄rēda nō est sed spūalis retinēda. Dispēsatio cōpleta est: perfectum sacramentū intus manet/ christꝰ de ore ad cor trāsit. Melius est tibi vt eat in mentē tuā/ ꝙ in ventrē tuū. Cibus iste aie nō corꝑis est: noli in ipso querere cōsuetudinē cibi corꝑalis. Uenit ad te vt comedat̄ nō vt consummat̄. Uenit ad te vt gustet̄/nō vt incorporet̄. Ore comedit̄: stomacho nō digerit̄. ¶ D Augustinꝰ vocē de celo audiuit: qꝛ hoc illi a terrenis dici aut respōderi nō potuit. Cibꝰ sum grandiū: cresce ⁊ māducabis me: nō vt me mutes in te/ sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. Itaqꝫ prudenter discerne qđ in sacramento dei sensibꝫ exhibitū sit: ⁊ qđ spiritui accōmodatū. Etiā vt solet/si post cōpletā ꝑceptionē aliqđ iterato senseris: in hoc q̄z species ad ꝓprietatē sensui famulātur: vt pristas similitudinis vbiqꝫ conseruet̄. Nam si in aliquo quantū scꝫ sensui exhibendū est similitudo deficeret: illic procul dubio sacramentū nō esset: ꝑ res ipsa ꝓderet̄ euidenti miraculo qđ nō ꝯuenit ꝙdiu fides locū habet. Post hoc ergo si corꝑalē p̄sentiā christi queris: in celo quere. Ibi quere/vbi ⁊ p̄us fuit ꝙ ꝑ sacramentū suū corꝑaliter tecū esse inciperet: ⁊ vnde nō discessit qñ ad te venit. hec Hugo. Omnes ille quattuor opiniones (ait Alex.) in hoc consentiunt: ꝙ tamdiu est corpus christi in illis speciebꝫ ꝙdiu est rō sacramēti. In ratione autē sacramēti alterant̄. Primi dicūt ꝙ species panis ꝯsecratis tamdiu est sacramentū/ꝙdiu est species panis/cū virtus ꝯsecrationis ip̄am respiciat s̄m ꝙ est ipsiꝰ panis: ⁊ vbi manet ꝙdiu species ille sunt ordinabiles ad refectionē. Unde dixerūt ꝙ in ventrē vadit: ⁊ nunqꝫ definit ibi esse illa proprietate salua. ¶ Scđa opinio dicit/ ꝙ rō sacramēti tam diu saluat̄ ꝙdiu species habilis est ad māducationē humanā. Ideo eñ instituta ē species vt sit sacramētū: ⁊ ad hoc ordinat̄. Habet aūt hoc quādo est extra ⁊ i stomacho. ¶ Tertia opinio dicit/ ꝙ tādiu saluat̄ ratio sacramēti/ quousqꝫ recipiat̄ in vsum māducationis: ⁊ qñ māducatio completa est: tūc sacr̄m nō est/sed fuit. Māducatio autē completa est quādo descendit in stomachū. ¶ Quarta opinio dicit ꝙ quia sacr̄m est signū: ⁊ signum est qđ se offert sensibꝫ: ꝙ tādiu spēs est sacr̄m/ ꝙdiu nata ē sentiri ab aliq̄ sensu: ⁊ iō cū deficit ꝑceptio sensuum deficit rō sacramēti: ⁊ p̄sentia corꝑalis christi ¶ Et ꝑ h̄ dicit Alex. ꝙ p̄ma opinio sit simpliciter vera: qꝛ manētibꝰ speciebꝫ quocūqꝫ deferunt̄: siue ad os muris siue suis: vel ad aliū locū immūdū/ manet rō sacramēti: ⁊ sic nō definit christꝰ sub eis. ¶ Secūda opinio dicit Alex. quoad h̄ vera ē: qꝛ dū species sunt in suo vero esse: et ordinabiles ad refectionē nō definit esse sacr̄m. Sed ꝙ ibi sit corpus christi quousqꝫ sit cōpleta refectiōis oꝑatio: vel nō existētibꝫ speciebꝫ in vero esse suo ꝑmanet oꝑatio refectiōis: nō videt̄ verū nec verisile. ¶ Tertia opinio vera est s̄m ꝙ tūc dicit̄ esse sumptio cōpleta: qñ speciebꝰ ꝯsumptis christꝰ trāsit in aiam: s̄m aūt ꝙ sumptio dicit̄ cōpleta facta degustatiōe siue deglutione/nō est vera. ¶ Quarta opinio vera est/si intelligat̄ perceptio sensuū ꝙtum ad aptitudinē: id est manētibus speciebꝰ in ea dispositione in qua possent deꝑhendi ab aliquo sensuum esse species panis. Et ad hūc sensum vident̄ tēdere verba Hugonis/si bene intelligant̄: alioquin si actualem sensus perceptionē intelligeret/species reseruate in pixide nō essent sacramentū/ dum nullus sensus hominis adest. Et sic intelligendo illa quarta opinio non differret a prima. ¶ F Huic opinioni prime que est Alexandri ꝯcordat sanctꝰ Thomas ⁊ Richar. Duran. ⁊ communiter moderniores doctores. Unde dicit sanctus Thomas in quarto scripto. q. ij. dist. ix. vbi q̄rit: vtrū peccator manducet corpus christi sacramentaliter/ ⁊ consequenter: Utrum creature irrationa-

lis sumat aliqualiter corp⁹ christi: putamus vel
porcus. Respōdet in pmo ar. Quidā dixerūt cor
pus christi fm rei veritatē a pctōrib⁹ nō sumi: qꝛ
q̄cito labijs peccatoris tangiť / desinit sub specie
bus esse corpus christi intantū dignitati sacramē
ti deferentes: qđ derogabāt veritati. Si eñ vere
corpus christi sub specieb⁹ erat per cōversionē pa
nis ꝛ vini in substantiā corporis christi / speciebus
manētib⁹: nō pōt esse φ desinat ibi esse corp⁹ chri-
sti / nisi p aliquā contrariā mutationē ei⁹ qđ pri⁹
cōvertebať in corpus christi. Et qꝛ ibi nō manēt
nisi species q̄ ad vtrāqꝫ naturā cōiter se habēt: si-
cut subiectū in naturalib⁹ mutationib⁹ duab⁹ for
mis q̄s successiue suscipit. Ideo q̄diu species nō
mutanť / nullo mō desinit ibi eē corp⁹ christi. Si-
cut nec i mutationib⁹ formalib⁹ / forma introdu-
cta desinit esse in subiecto: donec subiectū ad for-
mā aliā transmuteť. Species aūt non sic trāsmu
tanť / nisi ab eo qđ trāsmutaret substantiā panis
ꝛ vini / si ibi esset: qđ solus tactus labioꝝ: vel divi
sio que est p dentes: vel traiectio in ventrē nō face
ret: sed sola digestio que est a calore naturali con
vertēte cibū. Vñ patet φ veritati sacramēti dero
gat q̄ dicit / φ ad solū tactū labioꝝ desinit esse cor
pus christi a peccatore sumptū. Et ideo hac opi-
nione de medio tanq̄ heretica sublata: eius ɔtra
riū ab oībus teneť. Ex eodē fundamento dicit in
tiꝗ.ar.ea.q. Dicendū φ verū corp⁹ christi manet ad
huc sub specieb⁹ a bruti ore acceptis: ꝛ in ventrē
traiectis. Richar. sup ea. dist. q. j. Corpus christi
verū sub specie realiter ɔtentū sumiť: sed hic sum
ptū corpaliter nō masticať: tamē nisi species tam
diu in ore masticenť / φ p digestionē ibi factā cor-
rūpať in eis forma ɔpria: sed descēdat in ɔpria for
ma in stomachū: corp⁹ christi in stomachū descē/
dit p descensum speciei sub qua ɔtineť q̄diu in ea
speciei forma ɔpria salvať. Sꝫ p virtutē māducā-
tis nō vniť māducāti: sed p ipsum māducans vni
tur spūaliter christo capiti / si digne māducat. hec
Richar. ☙ B Satis ɔcordat Bonauē. exce-
pto φ videtur sibi derogare sacramēti dignitati:
etiā pias aures abhorrere audire: φ corp⁹ christi
sit in ventre muris: aut in cloaca: ideo opinionē
tenentē φ corp⁹ christi nō descēdit in ventrē mu-
ris / sed sumpti a mure desinit esse: ꝛ substātia pa
nis redit / tanq̄ honestiorē pfert ꝛ rationabiliorē
Rationē addens: quia christus non est sub sacra
mēto nisi tatenus quo est ordinabile ad vsum hu
manū: sez ad manducationē. Sed cū fuerit in ore
vel ventre muris / nō est ordinabile ad vsum man
ducationis humane: ꝛ sic desinit ibi esse sacramē
tū ꝛ corpus christi. Sed rationē hanc soluit bea-
tus Tho. per hoc. Primo / qꝛ psupponit falsum:
Cū eñ nō statim species cōuertunť in aliud traie
cte in ventrē: possunt adhuc de ventre extrahi ani
malis: ꝛ i vsum venire hoīs. Secūdo / quia q̄uis
aliquid ordineť ad vsum aliquē: non tamē opor-
tet φ esse deficiat qñ quis eo vti non potest. Inter
omnes has opiniones opinio Alexandri: Tho-
me: Richardi videť verior ꝛ cōmunior. Et fm il-
lam / rñdeť ad rōnes aliaꝝ opinionū. Ad rōnem
scđe opi. qua adduciť Beda de sacro / φ p vomitū
est emissum / dꝛ φ argumentū illud est p missione
qꝛ arguit φ sacrm etiā non solū intrat ventrē / sed
etiā manet i vētre ad tēpus. Si vo creditť φ etiā
manet post specierū alteratione ꝛc. nihil arguit
argumentū. Vñ si eijciť p vomitū / ꝛ discerni pos
sunt species panis ab alijs cibis simul emissis: et
sumi potest sine nausea ꝛ periculo vomit⁹ iterati:
tunc debēt sumi sicut verū sacrm ne amplior fiat
irreuerentia sacro p incinerationē scꝫ / si autē sunt
nauseales / honorifice recōdi debent cū alijs reli-
quijs. ☙ Ad illud tertie opi. de adoratione in ven
tre dꝛ / φ añ sumptionē a sumēte est adorandum:
post sumptionē grāꝝ actionib⁹ est vacandū p be
neficio accepto. Vbicunqꝫ autē crediť esse: siue in
vētre suis: siue in ore viri vel mulieris: ibi est ve-
nerandū ꝛ adorandū int⁹ in aīa: licet nō exterius
in ope / marie dū nō constat q̄diu sit in vētre. Et
si replicareť: Oē qđ intrat in os / in ventrē vadit: Matt.15
ꝛ in secessum mittiť: ß corp⁹ christi nō mittiť in se
cessum: ḡ nec intrat in ventrē. Diciť φ p idem p-
bareť / φ non intraret in os: ꝛ sic a nullo sumereť
nec comedereť: cōtra illud: Accipite ꝛ comedite. Job.6
Itē Nisi māducaveritis carnē filij hoīs ꝛc. Ideo
dꝛ φ dñs (Matth. xv) loquiť de cibo corpali qui
accipiť ad refectionē corpis: ille intrat in os ꝛ vē-
trem: ꝛ fm ptē mittiť in secessum: corp⁹ autē chri
sti licet sumať in ventrē / non tñ manet vsqꝫ ad cō
pletā digestionē: per quā cibi sumpti (q̄tū ad ea q̄
impura fuerūt) in secessum mittanť: qꝛ prius spe-
cies a sua naturali forma ꝛ ɔprietatib⁹ sub quib⁹
stare potuisset substantia panis / alteranť. Et fm
hoc verū est verbū Ambro. li. de sacra. nō iste / vbi
ait: Nō est iste panis q̄ vadit in corp⁹: ß panis vi-
te eterne / q̄ anime substātiam fulcit. Nō eñ vadit
in corp⁹ p ɔversionē ei⁹ in substantiā aliti corpo-
ris. Sic quidē vadūt species fm modū tactū su-
pra lectione. lxv. sed fulcit substantiā anime nō in
trando p corpalē vnionē / sed p effectū: vt supra di
ctum est. Hec de prima parte dubij. ☙ H Ad
secūdā eius partē qua q̄situ est: dū christi corpus
species relinquit: ipsis videlicet alteratis vbi ma
neat / aut quo moveatur. Dicitur primo / φ desi-
nentibus speciebus / non desinit esse corpus chri-
sti. Siquidē gloriosum est ꝛ incorruptibile: fm il
lud apostoli frequenter allegatū: Christus resur
gens ex mortuis / iam nō moritur ꝛc. Nec fm di-
cta in responsione ad primā dubij partem manet
in stomacho corruptis specieb⁹: quia iuxta statu-
tam legem / corpus domini nullibi esse crediť / nisi
in celo manifeste fm dimensiones proprias / ꝛ for
mam propriā ꝛ gloriosam. Et in sacramento ve-
latum speciebus sacramentalibus fm dimensio-
nes panis ꝛ vini: hoc est / in loco quo fuit substan-
tia panis et vini / non tamen dimensiue: sicut ibi
fuit panis ꝛ vinū. Et dicitur fm legem statutam:
qꝛ preter legem communem posset se personaliter

ostendere alicui:vt dñs occurrit Petro dicēti/Do
mine q̄ vadis. Sic ꝛ alijs nōnullis sctis affuisse
extremis legit̄:vt scribit b. Hieroñ. ad Paulā de
trāsitu ꝟginis glose. Nec etiā dimittēdo species/
mouet̄ ad aliū locū:quia in nullo alio loco est ni
si in celo. Nō aūt euolat de loco spēꝝ alteratarū
ad celū:qꝛ in celo māsit qñ sub sacto esse incepit.
Incipiens eñ esse in sacramēto /non deseruit ce
lū: vt dictū est lectōe. xlvj. ꝓpe finē. Etiā fm̄ ꝟbuz
Hugonis statim supra allegatū Ita corrupto sa
cramēto nō redit ad celū. Nō eñ redit ad celū in
q̄ p̄us erat:a q̄ nō recessit. Ubi ergo manet: Ma
net in celo/vbi p̄fuit anteꝗ̄ ad sacramentū venit
a quo nō recessit dū ad sacramētū venit. Ubi q̄so
manet anima rōnalis/cū amputat̄ manus hoīs
Nō corrūpit̄:qꝛ ꝑpetua est. Non manet in manu
abscisa:qꝛ aīa fm̄ ꝓpriā naturā nō pōt informare
materias seu corpa discōtinuatas vel discōtinue
ta. Nec pari rōne transit ad aliud corpus. Nec re
dit ad corpus cuiꝰ manꝰ fuit ꝑs:qꝛ ab illo corpo
re non recessit. Ubi igit̄ manet: Manet in corpe
in quo fuit ante abscisionem manus. Sic corpus
christi corrupto sacramento manet in celo in quo
fuit anteꝗ̄ corrumperet̄ sacramentū ꝑ specieꝝ al
teratōem. Et lꝫ ꝯtradictoria verificent̄ successiue
de corpore christi:quia de p̄sente spēb9/fit non p̄
sens spēb9:non tamē hoc fit ꝑ mutatōem aliquaꝫ
acquisitiuā vel deꝑditiuā forme alicuius corpo
ri christi inherentis:sed ꝑ mutationem corrupti
uam spēꝝ. Sicut si manente Joanne in loco suo
immobili/musca moriat̄ capiti suo insidens: Jo
annes p̄mo fuit ꝯtiguꝰ musce:scd̄o nō fuit ꝯtiguꝰ
musce sine mutatōe ipsius. Nisi diceret̄ ꝙ p̄ntia
localis esset accidēs respectiuū in eo p̄sens est ali
cui:que p̄sentia corrūperet̄ ꝑ corruptōem specie
rum. Sed illam opionē hactenꝰ secuti nō sumus
Verꝫ corpꝰ christi ꝑ corruptiōem spēꝝ mutat̄ lo
caliter:quia deserit locū quē habuit scilꝫ locū ꝯti
nentē spēs q̄ manet in spēb9 corruptis: sine tamē
adquisitōe noui loci. Sicut in cōsecratōe muta
tum est localr̄ acq̄rendo nouū locū sine deꝑditi
one loci p̄oris. Et ista mutatio localis non est p̄
cise ex corruptōne specieꝝ:sed quia non manet in
loco specieꝝ/qui locꝰ manet spēb9 corruptis :et
ista mutatio est ꝑ ꝓpriā mutatōem localē corpis
christi:quo mutari potuisset etiā manētib9 sacra
mentalib9 spēb9. Sicut haberi potest ex lectione
xlv. p̄us allegata:ꝙ si hec ab oīb9 capi nō possūt
quasi agni reliquie ignis potestati ꝛ omnipoten
tie spūsancti tradant̄:ꝛ q̄ intellectu cape nō pos
sumus/simplici fide credamus:altiora nostꝝ in
tellectū excedētia ne queramꝰ:ne velut scrutato
res maiestat̄ opprimamur a gloria. Tantū de
p̄mo dubio. ¶ I Quātū ad secūdū dubiuꝫ/
vtꝝ populus fidelis ꝑticipaturus eucharistiam
teneat̄ eam sumere sub vtraqꝫ specie. Et videt̄ ꝙ
sic: Nam dñs sacrm̄ hoc instituens p̄cepit post
1. Cor. 11. traditōem calicis: Hoc facite q̄tienscūqꝫ bibetis
in meā ꝯmemoratōem. Itē Joā. vj. Nisi māduca
ueritis carnē filij hoīs ꝛ biberitis eius sanguinē:
nō habetis vitā in vobis. Item hic fuit mos ꝛ ri
tus in ecclesia p̄mitiua: vt patet ex epl'a Pauli.
Ubi dicit: Probet aūt seip̄m hō:ꝛ sic de pane il
lo edat ꝛ de calice bibat. In oppositū ē cōmunis
ritꝰ ecclesie romane. Olim questio illa poterit eē
dubia. Sed nūc post determinatōem cōcilij Cō
stanciēñ. veritatē catholicā determinātis dicere
ꝯmunionē sub vtraqꝫ specie esse de necessitate sa
lutis om̄i fideli:est heresis ibidē publice ꝯdēna
ta:ꝛ ideo supfluū est:immo nūc velle ad ꝓbatōēs
opposite ꝟitans multū niti cū omni humana pro
batōe maior est eccl'e auctoritas:in cuiꝰ fidei ob
sequiū /intellectū nostꝝ captiuare tenemur. Ue
rū ad intellectū huius veritatis sicut ꝛ ceteroꝝ fi
de creditoꝝ nō inutile est neqꝫ p̄sumptuosum ali
qua disserere: vel veriꝰ ꝑ alios luculēter elabora
ta cōportare. Pro quoꝝ deductōe suppono qđ i
p̄ncipio huiꝰ collecture deductū est/videlicet ꝙ
circa sacramentoꝝ ministratōem q̄dam sunt de
necītate sacramentoꝝ/ꝛ de iure diuino:sic ꝙ nul
la auctoritate vel cōsuetudie oppositū induci pos
sit. Quedā ꝟo de necessitate p̄cepti iuris humani
ꝛ positiui: vt in ꝓposito forma cōsecratōis certa a
christo est p̄scripta: ꝛ materia certa ab eo determi
nata/panis scilꝫ ꝛ vinū. Similr̄ ꝛ minister:puta
sacerdos ordinatꝰ. In q̄b9 eccl'a nihil habet im
mutare:nec aliud cōsuetudo p̄t inducere. Mul
ta ꝟo ꝑ sacramēti reuerētia cōmisit dñs suis di
scipulis/ꝛ eoꝝ successorib9 determināda:que pro
diuersitate tempoꝝ ꝛ causaꝝ circumstantiarūqꝫ
mutatōem accipiūt. Sicut ꝙ ad t̄pe ecclesia pri
mo cōfecit in azimo pane: post causa emergēte cē
lebrauit in fermētato: ꝛ demum iteꝝ in azimo vt
supra lecti. xxxiij. ostensum est. Sic ꝙ celebretur
in ecclesia ꝛ altari ac vasis vestibusqꝫ consecratis
ieiuno stomacho/ꝛ cum ceteris cerimonijs ꝛ orā
tionib9 ex ecclesie institutōe ordinatum est. Que
ex rōnabilib9 causis ecclesia mutare posset in to
to vel in parte: ꝛ mutata sub p̄cepto tradere:sic
ꝙ tunc homo peccaret faciendo illud in quo nūc
meret̄. Uidendū ergo est/vtrum communio sub
vtraqꝫ specie emanauerit a precepto diuino indi
spensabili/an non. Si p̄mum/certū est ꝙ ꝑ nul
lam ecclesie constitutōem aut contrariā cōsuetu
dinem(que magis corruptela foret)tolli posset.
Si secundū/tunc in dubiū nō venit:quin ex rati
onabilibus causis mutari possꝫ ¶ R Est er
go circa hoc/hec ꝓpositio: Cōmunicatio euchari
stie sub vtraqꝫ specie/a christo non est p̄cepta ge
neralr̄ omnib9 fidelib9 indispensabiliter. Patet
hec propositio:quia hoc preceptum vel colligere
tur ex institutōne huius sacramenti:quia sub du
plici specie ipsum instituit. Aut ex eius dispensa
tōne/qua suis discipulis dispensauit. Aut ex ma
nifesto precepto quod vel ante institutōnem/aut
in ip̄a cena/aut post cenam dedit. Sed nullū ho
rum dici potest. ergo propositio vera. Consequē
tia nota:ꝛ añs est sufficiens diuisio. Nam alius

modus ab illis nō est dabilis. Minor pbat: Nō tertiū: q2 nullū tale pceptū legit dn̄s dedisse neq3 per se neq3 p apl'os. Nec primū aut secundū: q2 licet sub vtraq3 specie instituit z dispēsauit discipulis (q̄s iā in sacerdotes ordinauerat dn̄s) eucharistie sacr̄m: ex illo tñ cōuinci nō pōt / q sic ab oib9 sumi debere oib9 demādauerat: multa q̄ppe in institutiōe ei9: z in dispēsatione q̄ discipulis suis sumendū tradidit / obseruauit: q̄ p h nec eis vniuersaliter / nec alijs generaliter obseruari mandauit / vt ex deducēdis apparebit: sicut z q̄dā discipulis z eoꝝ successorib9 specialr z nō oibus fidelib9 tradidit. Nā solos discipulos tunc p̄sentes sacerdotes ordinauit / dicēs: Hoc facite zc̄. De q̄ sup lec. liij. Ipsi deniq3 discipuli / sacerdotes / z eoꝝ successores / p̄sbyteri: nō ex facto christi / s mādato eccl'e ad sumēdū sub vtraq3 specie sunt obligati. Soli em̄ sacerdotes hodie i eccl'ia (saltē latina) corp9 z sanguinē participāt sub distinctis spēb9. Non em̄ inducti ad remorandū chr̄i passionē / cui9 ipsi sunt ministri specialr in eccl'ia deputati: sed ob pceptū eccl'e ipsos ad h faciendū obligans. Iuxta ca. cōperim9. de cōse. dist. ij. vbi dr: Cōperim9 q quidā sumpta corpis sacra portiōe a calice sacri cruoris abstineāt: qui pculdubio (q2 nescio q̄ ducent supstitione) aut integra sacramenta percipiant / aut ab integris arceant: q2 diuisio vni9 / eiusdēq3 mysterij / sine sacrilegio grandi nō pōt puenire. Hic aūt canon f̄m Glo. z doctores cōiter / tm̄ sacerdotes respicit. Qd̄ z p3 ex rubrica q̄ premittit / q̄ est hec: Corp9 christi sine ei9 sanguine nō debet sacerdos accipere. Vñ z sacerdotes vt eo expressius z distincti9 memoriā agant passionis dn̄ice: p cui9 distinctiōe memoria sub duab9 spēb9 eucharistia instituta est: etiā cū ad offerendū z manducandū accedunt / varijs vtunt ceremonijs: in replicādo cruces añ z post cōsecrationē / q̄ christū crucifixū rep̄sentant. Vtunt q3 sacratis vestib9: ad significandū q̄dā gesta z passa p christū: vt p3 ex eorundē expositionib9 supra factis: q̄ nō fiunt p laicos sacramentū sumētes de sacerdotū manib9. ¶ L Sic nec dn̄s alijs q̄3 suis discipulis / q̄s sacerdotes ordinauit: legit sacr̄m sub duplici specie porrexisse. Qd̄ autē deinceps z q̄ ordine a fidelib9 sumendū foret / eisq3 ministrandū: vtrū sub vna vel sub duplici specie aplis reliqt ordinādū: sicut beatus Aug9 in. c. liquido. de 9se. dist. ij. in fin̄ dicit de ieiunio. Neq3 q2 dn̄s post cibos discipulis dedit: idcirco prāsi aut cenati fideles / aut illō sacr̄m percipiendū debēt cōuenire. Et post modicū: Nā si ille h monuisset / vt post cibos acciperet: credo q illū morē nemo imutasset. Ideoq3 non pcepit q̄ deinceps ordine sumeret: vt aplis p q̄s dispositurus erat ecclīas / seruaret hunc locū. Ita z in proposito dr: q christus distribuit discipulis suis sub vtraq3 specie corp9 z sanguinē: nō tñ ordinauit et precepit / q ipsi ceteris quibuscūq3 sic ministrarēt Vnde nec de aliq̄ ipsoꝝ legit / q hmōi cōmunionē sub duplici specie practicauerit quo ad laicos / vl q ipsis pceptū de sic cōicando sit traditū. Vnde Act. ij. legit de 9uersis ad fidē p aplos: Erāt aūt perseuerātes in doctrina aploꝝ z cōmunicatione fractionis panis. In fractiōe dr panis f̄m Glo. vt exponit mgr histo. in scholastica historia. i. eucharistie: vbi nulla fit mētio de sumptiōe calicis. Verumtñ apl'us Paul9 narrat corintheis q̄liter sub duplici specie christ9 h sacr̄m instituit / di. Ego em̄ accepi a dn̄o qd̄ z tradidi vob: qm̄ dn̄s Iesus in qua nocte tradebat / accepit panē z grās agēs zc̄. Et post: Silr z calicem postq3 cenauit. Deinde q2 vsus fuerat corintheis sub duplici specie cōmunicare: quē ritū ipse nō interdixit s permisit: cū in nullo erat cōtrarius euangelio / ipsos exhortando vt cōicent in memoriā dn̄ice passionis / sub iunxit. Quotiēscunq3 mādúcabitis panē hunc z calicē bibetis / mortē dn̄i annūciabitis donec veniat / sc3 ad iudiciū: quasi di. Cū volueritis corp9 dn̄i manducare z calicē dn̄i bibere: tunc facite in memoriā dn̄ice passionis: q2 sic christ9 in cena ministrās discipul' / ipsos hortabat vt i memoriā sui hoc ipm̄ qd̄ ipse fecerat / pagerēt. Nec ex toto illo pcessu Pauli elici pōt: q de sumptione corpis z sanguinis sub duplici specie dn̄s dederit pceptū oibus sic māducādi z bibendi. Nec etiā trahi pōt q ipsemet Paul9 h pceperit: s (vt dictū est) narrans factū christi in cena / hortat vt dū ipsi māducāt z bibūt de morte z passione christi recordent: q si apl's ipse cōmunicationē corpis z sanguinis sub vtraq3 specie necessariā esse fidelib9 ad salutē / ex pcepto reputasset. Nō videt q̄n expssius h scripsisset tā corintheis q̄3 alijs fidelib9 / q̄b9 suas trāsmisit eplās: z maxime romanis qui caput mundi erant. Ipse tñ z si ritū hunc obseruauit: nō q2 de pcepto debuit: s q2 ex facto christi hūc obseruare potuit. Vnde z greci hunc ritū cōicando ab apl'o susceperūt / quē seruare dicunt his dieb9. ¶ M Et ita etiā dato q ceteri apl'i z fideles in pmitiua ecclesia cōicauerint sub vtraq3 specie: qd̄ tñ nō legit / sed neq3 cōstat hūc ritū fuisse toti9 ecclesie vniuersaliter: l3 legat in mltis pticularib9 eccl'ijs obseruat9: tñ tūc sic cōicabant pp' chr̄i factū / nō pp' chr̄i pceptū / q̄si ad h de necessitate salutis fuerint obligati. Nō em̄ (vt dictū est) factū chr̄i obligationē semp inducit ad silr faciendū. Sicut in multis est videre: Ipse multa operatus est miracula: in q̄ iam imitari nec obligamur nec possum9. Silr opa supererogationis z pfectionis in gradu summo z pūctuali vtutis exercuit. In altissima paupertate / in vginali z clarissima castitate: in q̄draginta dierū oimoda abstinētia z ieiunio vitā duxit. In pascha: Pascha cum discipulis māducauit: z post cenā discipulos cōicauit. Ad q̄rū aliorumq3 plurimoꝝ imitationē minime obligamur Vñ z ait discipulis: Qui pōt capere / capiat. Vñ ecclesia ex rationalib9 causis aliqua hoꝝ statuere potest. Silr ab hmōi obseruātijs cessare z potuit z debuit / ex nouis causis z casib9. Sic in primitiua ecclesia oēs fideles vixerunt cōiter: vt ha-

betur Act.iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnū ⁊ aīa vna. Nec quisq̄ eoꝝ q̄ possidebat/aliq̄d suū esse dicebat: sed erant illis oīa cōmunia. Nec possessiones habebant/ſ͡ habitas vendebāt offerentes ⁊ ponentes precia eoꝝ ante pedes aplo͡ꝝ. Nec tn̄ ex h̄ facto p̄mitiue ecclesie/ oēs fideles ad silia obligant. Itē in p̄mitiua eccl'ia sacerdo
1.Timo.2. tes ⁊ leuite vxoribꝫ vtebant. Vn̄ ⁊ Paulus in regula episcopali: Oportet episcopū irreprehēsibilem esse: vnius vxoris virū: filios habentes subditos. Et infra: Diacones sint vni⁹ vxoris viri: qui filijs suis bene p̄sint. In q̄ tn̄ nō solū nr̄i tp̄is episcopi sacerdotes/ ⁊ diaconi nō imitant/ sed nec licite possunt. ¶ N Et ita dato in nr̄o p̄posito q̄ ritus ille cōionis sub vtraq̄ specie fuerit in p̄mitiua eccl'ia vniuersaliter obseruat⁹: qđ tn̄ p̄bari nō pōt. Eccl'ia tn̄ ad h̄ obseruandū nullaten⁹ fuisset astricta/ſ͡ laudabilr̄ cessare potuit p̄pter diuersa pericula/que multiplicato fideliū numero contigerunt. Et ita cessasse credit ⁊ vsus cōmunicādi sub vna specie panis ad laicos ⁊ sacerdotes nō celebrātes introduct⁹. Et taliter hodie a cūctis fidelibꝫ obseruat p̄ totā eccl'iam occidentalē: exceptis paucis schismaticis/ qui se ab hmōi generali obseruātia subtrahūt in periculū ⁊ damnationē suaꝝ aīaꝝ: maxie si dum frequētant hmōi cōmunionē sub vtraq̄ specie tanq̄ necessariā ad salutē/ contra generales ecclesie determinationes factas in nouissimis cōcilijs vniuersalibꝫ: Constantien. et Basilien. Neq̄ vsus ille sub vna specie cōmunicandi nouus est/ſ͡ antiquus: ⁊ tanti tp̄is q̄ ipsi⁹ initiū neq̄ est in memorijs hoim: neq̄ in scriptis doctoꝝ: nec in annalibꝫ scribentiū reperitur Et propter merito vt decens/ vtilis /congruus ⁊ rationabilis obseruabit: q̄ȝ impiū est cogitare/ q̄ christ⁹ qui eccl'iam sibi in spōsam suo p̄prio sanguine copulauit/ permiserit tā periculose errasse per tanta spacia tēpoꝝ ⁊ annoꝝ. ¶ O Assignant autē doc. Alex. de ales. pte. iiij. q. liij. sctūs Tho. Bonauen. et post eos Cancel. parisien. Gerson in tractatu suo/ quē de hac materia in cōcilio Cōstantien. scripsit: Causas q̄plurimas cur sctā ecclesia catholica hunc ritū introduxit: ⁊ laudabiliter cōtinuat ⁊ cōtinuabit. Vna vt euitet periculū distillationis ⁊ effusionis sanguinis christi: q̄ nō nisi cū maxima cautela ⁊ prouidentia est tractandus p̄pter fluxibilitatē specieꝝ vini/ sub q̄bꝫ p̄tinetur: que de facili possunt effundi: presertim in tanta pressura ⁊ multitudine cōmunicantiū: cum ad cōmunicandū p̄sepe cōueniūt hoies tremuli/ barbati/infirmi/ paruuli: qui satis p̄uide sanguinē sumere nō possunt: quin de facili pctā ⁊ pericula grauia sequerent. Quantū autē pctm̄ ⁊ q̄ graue sit stillatio vel effusio sanguinis christi sat' declarat penitētia sacerdoti iniūgēda: per cui⁹ negligētiam gutta sanguinis cadit in terrā vel in pallam altaris. Iuxta decre. Piij pape: qđ ponit de cōse. dist. ij. Si p̄ negligentiā. Vbi p̄cipit q̄ cū de sanguine aliq̄d stillauerit p̄ negligētiā sacerdotis super terrā/ lingua lambet: tabula radet ⁊ rasura igne consumet ⁊c̄. vt infra dicet: ⁊ sacerdos q̄draginta dies peniteat: tot diebꝫ ieiunando: ⁊ a celebratione abstinendo: vt dicit glo. Si ḡ tali negligentia acadēre/ terra debet lambi/ radi: ⁊ post rasuram in ignē p̄ijci ⁊ cōburi ⁊c̄. Nūquid pepla mulierū/ ⁊ barbe viroꝝ christi sanguine madida/ ignibꝫ veniūt tradēde. Penitentiā deniq̄ talē laici nō sine grauamine/ murmure/ ⁊ cōtradictione susciperēt ⁊ ferrēt. Rōnabiliter igit ⁊ caute ordinauit eccl'ia cōmunionē sub specieb⁹ panis tm̄ percipi debere q̄ ad laicos: ⁊ vt irreuerētia ⁊ periculum euitet: ⁊ pp̄l's tā graui penitētie nō exponeretur: maxime cū oēm fructū interiorē cōsequant ex sumptione corp̄is ⁊ sanguinis sub vna specie/ sicut sub duab⁹. Ex ista etiā p̄stitutiōe Pij pape vehementer coniecturari pōt/ q̄ cōsuetudo cōmunicādi sub vna specie est vetustissima: ⁊ ab antiquo in eccl'ia obseruata. Naȝ Pius decim⁹ fuit papa post beatū Petrū: vt refert btūs Aug⁹ in ep'la ad generosum: Et sedit i cathedra Petri circa annū centesimū quinq̄gesimūtertiū/ q̄ si suo tp̄e fuisset cōsuetudo cōmunicandi pp̄l'm laicalē sub vtraq̄ specie: vt verisimiliter p̄uidisset de effusione sanguinis q̄ p̄tingere posset in cōmunione laicoꝝ: sicut fecit de eccl'ie mistris: cū min⁹ p̄uidi sint laici in sumptione/ q̄ȝ ecclesie ministri. Itē periculū fuisset in cōseruatiōe specieꝝ vini p̄ infirmis: p̄ q̄b⁹ semp̄ parata haberi debet eucaristia: vt ħ de p̄se. dist. ij. Sed p̄sbyter. De cui⁹ cauta custodia habet in. c. Qui bene. ea. dist. Periculū quidē in cōseruādo ne verterent in acetū/ ⁊ ita desinerēt esse sacramentū. Ne cōgelarent in hyeme. Ne bibiones ⁊ musce generarent in estate: aut alias species corrumperent/ q̄tumcunq̄ vas obstruerет: ⁊ ita aut redderent ad sumēdū abominabiles: aut si species vini corrumperent/ daret infirmo occasio idolatrandi ⁊ sumēdi p̄ sacro qđ nō esset sacramentū. Periculum deferendi q̄nq̄ etiā in equis ad loca remotiora vbi cadere posset sacerdos siue equos siue pedes. Itē querit in q̄ vase fieret tanti vini p̄secratio: qđ sufficeret p̄ decē aut viginti milibus p̄sonaꝝ. Quō de his vasis cōsecrandis/ lauandis /tāgendis nihil statuisset eccl'ia: que tam solicite de altari/ pallis/ vestib⁹ sacerdotalib⁹/ calice ⁊c̄. ordinauit: ⁊ predictis periculis nō subuenisset. Esset nihilomin⁹ sumptuosum in his regionibus/ in quib⁹ vix inuenit vinū p̄ celebratiōe: de longinquo precio caro deportatū. Quō ḡ non de his oib⁹ disposuisset eccl'ia. Dato ḡ q̄ in p̄ncipio nascētis ecclesie cōis fuisset ritus cōmunicari sub vtraq̄ specie: p̄pter euasionē tantoꝝ periculoꝝ rationabiliter ab alia cōmunione laicoꝝ sub vtraq̄ specie cessasset. ¶ Q Alia causa cessationis ab hmōi ritu: vt tollerent errores q̄ ex communione sub vtraq̄ specie orti fuerūt ⁊ oriri poterunt. Credere eñ poterat cōmunis pp̄l's ex tali cōmuniōe christū nō esse totū verū ⁊ p̄fectū hoiē sub vna specie: nec tm̄ esse sub vna specie/ q̄ntū sb

duabus: sicut multi hereticorum de facto astrixe
rũt. Nestorius eñ sub specie panis tñ corp⁹ chri
sti esse dogmatizabat sine sanguine: ⁊ sub speciebꝫ
vini sanguinẽ tñ sine corpore/ ꝓ eo ꝙ in parasce
ue corpus fuit separatum a sanguine. Que ratio
nil arguit: cũ talis sit christus in sacramẽto/ qua
lis est in sua naturali cõsistẽtia. Et idẽ: Si aplꝰs
aliquis in parasceue cõsecrasset/ sꝫ speciebꝫ panis
fuisset corpus sine aia ⁊ sanguine: presertim post
expirationẽ in cruce. Nũc autẽ qꝛ christus resur
gens nõ moritur: si cõsecratur/ vtrobiqꝫ est viuus: er
go sanguis vtrobiqꝫ ⁊ corpus. Itẽ ad tollendũ er
rorẽ/ ꝙ cõmunio sub vtraqꝫ specie sit laicis de sa
lutis necessitate: quẽ quidã deducere nisi sunt ex
verbis christi: Nisi mãducaueritis carnẽ filij ho
minis: ⁊ biberitis ei⁹ sanguinẽ/ nõ habebitis vi
tam in vobis: vt in principio argutũ est. Ex qui
bus elicere volunt ꝙ sit necessariũ cuilibet homi
ni ad vitam etiã sacramentaliter cõmunicare sub
vtraqꝫ specie. Sic refertur de Pelagio/ q̃ occasione
hoꝝ verboꝝ paruulis statim post baptismũ cor
pus ⁊ sanguinẽ sub vtraqꝫ specie ministrauit: ꝙ ⁊
si speciem panis deglutire nõ poterãt/ dixit ipsam
cũ speciebꝫ vini esse permiscendã: vt ita funderetur
in ora pueroꝝ. Et si fortassis quispiã decessisset/ di
cebat id esse cõburendũ: innitẽs illi in exodo: Si
quid residuũ fuerit/ cõburetis. Multi preterea vl
tra pelagianos errantes occasione prefati textus
(Joh. vj.) nõ solũ viuis sub vtraqꝫ specie corp⁹ ⁊
sanguinẽ dñi ministrabant/ sed etiã defunctis: vt
refert Beda in quadã homel. super Mattheum.
¶ R Ad hoꝝ ergo errorũ extirpationẽ ⁊ silia/
laudabiliter ecclesia cessauit a p̃fato modo cõmu
nicãdi sub vtraqꝫ specie/ etiã si ad tpa cõtinuasset
eundẽ. Sicut in simili q̃nqꝫ cessauit ad tẽpus con
secrare in azimo: ꝓpter errorẽ eoꝝ qui dixerunt le
galia cũ euãgelio esse obseruãda: ⁊ necessariũ esse
in hoc christianos iudaisare/ quales fuerũt ebio
nite. Et vt hunc errorẽ tolleret precepit tpe Leo
nis pape cõsecrare in fermẽtato: ad ostendendam
libertatẽ euangelij: nõ obstante ꝙ christus confe
cit in azimo: vt habitum est supra lec. xxxiiij. Nec
obstat ꝙ in epl'a quadã btũs Cypria. ait: Ad hoc
conficitur eucharistia vt possit accipiẽtibꝫ esse tute
la: q̃s igitur tutos esse volum⁹/ contra aduersarios
munimẽto dñice securitatis armamus. Sꝫ quõ
armam⁹: quõ prouocamus in cõfessione fidei san
guinẽ suum fundere: si eis militantibꝫ christi san
guinẽ denegamus? Aut quõ ad martyrij poculũ
idoneos facimus: si nõ eos prius ad bibendũ in
ecclesia dñi poculũ admittam⁹. Et loquitur ille san
ctus contra quosdã: qui simplr denegabãt sacra
mentũ eucharistie/ in q̃ certe erãt reprehensibiles
cũ hoc sacrm̃ armet cõtra tentationes ⁊ quelibet
alia pericula. Uel loquitur iuxta morẽ sue ecclesie:
cui ipse presedit: in qua forte tpe suo particulari
ter viguit cõmunio sꝫ vtraqꝫ specie/ quã sub noie
calic' ⁊ sanguinis exp̃ssit: qꝛ sub illa specie fit ma
nifestior rep̃sentatio effusionis sanguinis christi:

ex cui⁹ memoria animatur hõ ad martyriũ. Neqꝫ
tñ illã cõionẽ sub vtraqꝫ specie simpliciter necessa
riam docuit/ quasi esset de p̃cepto christi. ¶ S
Licet q̃ in ꝑmitiua ecclia illa cõmunio generaliter
in vsu fuisset: vbi nõ erat tanta multitudo fideliũ
sicut modo: ⁊ sic poterat sumi sanguis sub specie
vini: qð periculũ multiplicatis fidelibꝫ ecclie cre
bro est experta. Et qꝛ in ꝑmitiua ecclia ꝓpter pas
sionis dñice vicinitatẽ/ maior viguit charitas ⁊
deuotio. Eapropter tũc cum magna reuerentia/
deuotione ⁊ cautela accesserunt: ⁊ biberũt de san
guine christi ex calice: pro cui⁹ noie etiã ꝓpriũ san
guinẽ fundere sitiebant: scḋm illud aplꝫ: Uobis da Phil. i
tum est ꝓ christo nõ solũ vt in eũ credatis/ sꝫ etiã ꝓ
illo patiamini. Cũ vero in processu tpis charitas re
friguit ⁊ tepuit in fidelibꝫ/ potuit ecclia rationabi
liter subtrahere laicis calicẽ sanguinis christi/ ma
xime cũ nullũ profectũ ꝑ hoc auferat ecclesia a fi
delibus: qm̃ virtus ⁊ efficatia hui⁹ sacramẽti non
depẽdet a speciebꝫ illis visibilibꝫ: nec vna nec am
babus/ sed a rebus cõtentis sub speciebꝫ. Que ita
sunt sub q̃libet specie seorsum/ sicut sub ambabꝫ:
nec plus sub ambabꝫ/ q̃ꝫ sub vna. Efficacia etiã ⁊
ꝑfectus ꝑueniẽs ex sumptione sacramẽti sub vna
specie tantus est: sicut ex sumptione sub vtraqꝫ.
Sacerdos vero q̃ offert in ꝑsona totius ecclie ꝓ se
⁊ clericis ⁊ laicis: ⁊ manducat atqꝫ bibit/ vt sic re
p̃sentatio perfecte refectionis expresse significetur
future: pro cuius adeptione sacrificatur in via. Et
si quãdoqꝫ deficeret ꝑsonalis deuotio in sacerdo
te celebrãte: nunq̃ꝫ tñ deficit deuotio sponse eccle
sie: in cui⁹ ꝑsona agit officiũ. Caueri etiã possunt
a sacerdote celebrãte faciliter ceteri defect⁹ supra
notati. Sacerdos igitur in cõficiendo ⁊ offerendo
ac mãducando hoc sacrm̃ ꝓ oibꝫ fidelibꝫ in ꝑsona
ecclesie tenet ritũ quẽ christ⁹ in cena i ꝑsona ꝓpria
exẽplauit. Cui ex officio ⁊ ordine suscepto in eccle
sia cõperit hoc sacrificiũ cõficere: ipsum cõfectũ ꝓ
salute oim in recõciliationẽ ⁊ remissionem pctõꝝ
patri offerre: qð neqꝫ laico neqꝫ sacerdoti dũ extra
missam de manu alteri⁹ cõmunicat/ ꝯcessum est.
¶ T Ex illo aũt errore ꝙ cõmunio sub vtraqꝫ
specie esset de necessitate salutis/ sequuntur alij non
min⁹ periculosi errores: vt recitat Gerson: scꝫ pri
mo/ ꝙ tanta esset dignitas laicoꝝ: circa sumptio
nẽ corporis christi/ sicut sacerdotũ. Scḋo cũ hoc
semꝑ fuit de necessitate salutis: vt dicit heresis il
la/ ꝙ perierũt oẽs ⁊ pereunt aliter sentientes: fa
cientes aut docẽtes. Oẽs quoqꝫ generaliter tam
clerici q̃ꝫ doctores ⁊ p̃lati: qui nõ possetẽt⁹ oppo
suerunt se tali consuetudini/ verbis/ scriptis/ aut
sententijs: ⁊ ꝙ sacram scripturã omnes illi ꝑuerte
runt. Itẽ ꝙ ecclia romana non rite sentit de sacra
mentis: nec in hoc esset imitãda. Itẽ ꝙ cõsilia ge
neralia ⁊ specialiter Constantieñ. et Basilieñ. er
rauerũt in fide ⁊ bonis moribꝫ. Et plures alij er
rores ac seditiones grauissimi. Nec valet si oppo
netur ꝙ saltẽ discretis ⁊ bñ vtentibꝫ ratione debe
ret sub vtraqꝫ specie dispensari: quia nimis esset

hoc in ecclesia seditiosum. Nullus quippe vellet in ecclesia indiscretus/nullus incautus reputari. Esset q3 hoc aliquos de pctõ vel indiscretõe infamare: qd fieri nõ debere/christus suo docuit exẽplo: dũ suo pditori iude corpus suũ z sanguinez nõ negauit: nec eũ repulit/quẽ nouit indigne accipere: licet sua indignitas occulta fuit. Nec per hoc omẽs supradicti errores/seu eo4 occasiones cauerent. ¶ V Et p hoc ad rõnes in pncipio dubij motas. Ad pmã que allegat illud apostoli Hoc facite qñcũq3 zc. iam solutũ est/q apl'us ibi recitat factũ chri/non imponit pceptu3: sicut nec christus imposuit de cõione sub vtraq3 specie sed ad passionis memoriã cõmunicantes z conficientes hortabatur. Ad scdam (Joã. vj. Nisi mãducaueritis zc.) dr: q in toto illo capl'o dñs loqtur de manducatõne z bibitõne spũali/quas non distinguunt: quia qui manducat spũaliter/bibit spũal'r: z econuerso, z non carnali neq3 sacramentali: sicut carnal'r verba christi intelligentes/abierunt retrorsum. Unde christ' sua vba manẽtib' discipulis exponens/dixit: Spũs est qui viuificat: caro non prodest quicq3/sc3 sine spũ. Uerba que ego locutus sum vobis/spũs z vita sunt. Sic z sacramentalis cõmunio non est simpl'r necessaria/sed spũalis. De qua sup lec. xxxvj. z infra lec. lxxxvij. dicet. Ad tertia3 sil'r responsum est. Et si di. Alex. loco allegato dt/q l3 sumptio que est in accipiendo sub vna specie sufficiat: illa tamen que est sub duabus spẽbus maioris est meriti. Tum ratione augmentatõis deuotõis: tum ratõne fidei dilatatõis actualis: tum ratione sumptõnis cõpletionis. Potest dici/q loquit' compando sumptõem celebrantis q officiũ misse perficit: eucharistiam conficit/offert z sumit p se z vniuersali ecclesia: in q officio sub vtraq3 specie cõficit/offert/z sumit: ad sumptõem qua vna psona singulari sumit' sub vna specie de manu sacerdotis. Illa qppe est maioris meriti. Maius em̃ est meritũ celebrare/q3 solũ sumere. Ibi cõcurrit maior deuotio ppter orõnes qs facit: z actus plures a dño z ecclesia ordinatos. Ibi etiã fides actual'r dilatat' pvestes sacras/ceremonias/cruces/lumiaria zc. que oĩa recte fidei attestant': z ad multa actualiter consideranda z credenda excitãt: qd sumptio simplex non facit. Ibi etiã est cõpleta sumptio: nõ ratõne rei cõtente vt ipe ibidẽ declarat: sed ratione repñsentatõnis tam passionis dñice/que facta est p sanguinis effusionẽ/q3 pfecte refectõnis: que nedũ in cibo cõsistit tm̃ aut potu/sed simul in vtroq3. Unñ z ipe recitat factũ bñ mẽorandũ di. Quibusdã religiosis petentib' z instantib'/vt sb vtraq3 specie sumerent sacrm/sacerdote quodam pio cantante: Cum faceret hostie fractõem concauũ patene totũ visum est repleri sanguine. Ad qd obstupuerunt ipe z circũstantes. Sed cũ cõtingeret partes hostie totũ visum est reintrare: z sic petitioni z tentatõni illorum fuit penitus satisfactum. Hec Alexan. Ex quo patet q mentis sue nõ fuit loqui de cõione sub vtraq3 specie extra sumptionẽ celebrãtis missam. Et tãtũ de illo dubio.

Lectio LXXXV. A

Nunc de tertio dubio. s. de effectu z fructu hui' sacri/qs cõsequunt' ipi sumentes. Et qm duplices sunt hũc cibũ sumẽtes: qdam digne/alij indigne. Aliũ illi/aliũ isti cõsequũtur effectũ. Nam illi grãm z gl'iam/isti mortẽ cõsequunt' z penã. Hinc canit' in psa: Mors est malis/vita bonis: vide paris sumptõis q3 sit dispar exitus. De q btũs Berñ. in ser. de sacro ait: In cena dñi de vno pane cõsecrato Petr' z iudas accepit. Bon' in vitã: pessim' in penã. Bon' in bñficium/pessim' in testimoniũ. Bon' in salutẽ/pessimus in mortẽ. Qd totũ vsq3 huc cõplet' in sacto altaris. Bonis qdẽ in bonũ sumẽtib': canib' io nõ sic. Canes sunt q irreuerẽter accedũt: z io iudicati recedũt. Qd in arca dei figuratũ est/q allophilos occidit/z isrl' saluauit. Et in manna qd bonis oĩs delectamẽti z suauitatis saporẽ/malis vero nauseã pstitit. Simil'r z in babylonico igne q nouit pueros in fornace conseruare/z ministros regis caminũ incẽdentes incẽdere z cremare. Unñ Chrysost. ome. x. Sicut corpalis cib' dũ inuenit ventrẽ aduersis humorib' occupatũ/ampli' ledit: magis nocet: z nullũ pstat auxiliũ. Ita et iste spũalis cibus si aliquem reperit malignitate pollutum: magis eum pdet non sua natura/s3 accipientis vitio. Hec ille. Primo tamen de effectib' quos operat' in digne sumẽtib' dicẽdũ. Deinde dubio sequẽti de his que sequunt' in sumẽtibus irreuerẽter z indigne. De fructib' tñ eius qs consequunt' ex ei' oblatõe z sumptõe/q digne accedunt seu offerũt: eorumq3 magnitudine nemi nem (puro) mortaliũ differere plene posse. Nã cũ nec foliũ cadit de arbore sine pr̃e/sine causa/sine fructu: qz sine diuine bonitatis/que causa est omnium/influxu. Indubitabile apd fideles manet q opus dei pariter z munificẽtissimũ z magnificentissimũ/q sc3 diuina sapia/nec munus maius/nec magnificẽti' dare potest. Inestimabiles fructus salutis parta in anima sumẽtis bñ disposita z ordinata. Nã in hoc sacratissimo cibo digne sumpto/corpus christi ve4 mystico corpi suo in sacramento signato/singulari vnione connectit'. Unde oĩs beate vite influxus in membra deriuatur. Coniungit' christus ecclesie/sponse sue sponsus: a quo suscipit pfectionis ornatũ sm mensuram vniuscuiusq3 membri/quousq3 pueniat ad mensurã plenitudinis christi. Laborauerũt plurimi doctores z sancti/ex his que spũssancti calamus scripture sancte impirit: fructus salutis colligere scriptisq3 tradere ad eccl'e edificatiõem. Ex eo4 itaq3 qbusdam cõmendatis cape aliqua decerens/non fugientes spicas/qs Ruth illa moabitis ad l'ram fecisse legit': que videns z festinans

interpretat. Absit vt hanc ingenij celeritaté mihi
arrogem: sed que illi clarissime de semine scriptu
rarū messuerunt: z horreo ecclesie intulerunt/ali
qua pie furari abbreuiando trãsscribere sufficiat.
℄ B Sunt itaq̃ q̃ fructus hui⁹ sacramẽti ad
numerū duodenariū/ s̄m numerū fructuū ligni
vite(de quo Apocal.vlti.)reducere Sic Richar.
in suo.iiij. dist.ix.q.ij.metro ludēs/insinuat: In
flãmat/memorat/sustentat/roborat/auget. No-
stra spem: purgat/reficit/vitã dat z vnit. Confir-
matq̃ fidē: munit/fomitēq̃ remittit. ℄ Inflam-
mat charitatē: memorat dñicam passionē: sustē-
tat ad operationē boni: roborat ad perseuerantiã p-
positi sancti: auget spem: purgat veniale peccm̄: et
q̃nq̃ mortale: reficit manducãtē spūaliter eterna
consolatione: vitã dat gratie: vnit christo solide:
confirmat fidē sine errore: munit ↄtra casum pro
ueniētē ex ppria infirmitate: fomitēq̃ remittit
ardorē scz carnalis cõcupiscentie: cõtra demonis
impulsum. Sunt q̃ sub eisdē figura z nūero: sed
non eodē mō fructus/eucharistie colligunt. Per
oppositū em̄ ad damna que fructus ligni mortis
arboris scz interdicte ex vetere Ade culpa intulit
fructus ligni vite(qd̄ christus est)ordinant. Pri-
mi nãq̃ parentes p esum pomi vetiti multas mi
serias toti humano generi attulerunt. Unde cō-
gruū fuit immo necessariū p esum alteri⁹ cibi sa-
lutaris z fructiferi/ab illaris miserijs idē gen⁹ ho
minū subleuari. Ne perpetuo miserijs istis suba-
ctum languesceret: z tandē pressum morbis tota
liter deperiret. Miserie iste tres sunt i genere scz
vincula culpe/defectus gratie/plaga mortis z ge
henne. Partite singule in quattuor faciunt duo-
denariū numerū miseriarū a ligno mortis decer
ptarū. Unde in miseria culpe sunt: Demonis ten
tatio: fomitis rebellio: cordis macula: creatoris
offensa. In miseria defect⁹ grē/quadruplex inue-
nitur languor: scz in cognitione nostri: in dilecti-
one primi: in sapore spirituali: in cõsummatione
boni. In tertia miseria/scz mortis plaga sunt: de
bitum mortis eterne: defluens bone vite: exilium
mūdane miserie: incineratio corporalis materie.
Contra has miserias/fructus salubres/z totidē
remedia affert eucharistia digne sumpta. Nã cō-
tra tres generales miserias/affert remissionē cul
pe augmentū grē: z collationē vite. Sic cōtra sin
gulas duodecim miserias/singulos fruct⁹ z vtili
tates. Nã cōtra primã miseriã: temptationē scz de-
monis/demonē fugat. Cōtra secundã/fomitē mi
tigat. Maculam cordis mundat/cōtra tertiam.
Contra quartã/iram dei placat. Contra medias
quattuor miserias/illuminat intellectū: inflam-
mat affectū: mentē delectat: z ad operãdū robo-
rat. Cōtra miserias quattuor vltimas/ab eterna
morte liberat: vitã restaurat: ad patriã reuocat:
corpus ad vitã resuscitat. Dimitto scripture con-
cordantias ad singula. ℄ C Sunt z alij qui
fructus hui⁹ sacri digne suscepti/reducūt ad nūe-
rum senariū: s̄m ei⁹ sextuplicē denoiationē: que

sibi attribuunt: eo q̧ in sextuplici genere bonorū
inuenit: propter innumerabiles grãs/quaꝝ est con
tentiuū. Dicit em̄ q̃nq̃ gratia/q̃nq̃ donum siue
munus/q̃nq̃ cibus/q̃nq̃ cōmunio/q̃nq̃ sacrificiū
q̃nq̃ sacr̄m. Et s̄m q̃dlibet nomen/innūerabiles
cōtinet z affert dona/fructus z grãs De q̃bus dñs
Albertus librū edidit perutilem/diffuse psequens
singula. Suntq̃ fructus eucharistie reducūt ad
quattuor generales: s̄m q̧ est edulium vegetãs ad
vitã eternã. Uiaticū cōfortans nos ad pficiendū
hui⁹ exilij viã. Pignus eterne salutis: z cōmuni-
catio oīs scitatis. Et s̄m hec affect⁹ ei⁹ assignari
possunt/vegetare/ↄfortare/certificare/z pficere.
Quos silr̄ tangit Albertus in pncipio libelli pre-
notati. Sunt qui innumerabiles fructus eucha
ristie reducūt ad numerū ternariū: scz ad bonum
oblationis sacrificij/bonū cōmunicationis cōui-
uij: bonū refectionis viatici. Primū quo ad deū.
Secundū q̃ ad primū. Tertiū cuiuslibet q̃ ad se-
ipsum. Hãc sequitur Cancel. parisieñ. in suo sup
Magnificat. trac. ix. Exponēs versum: Esurien
tes imple. bonis. Uarij sunt variorū modi sum-
mam fructuum assignantiū: s̄m numerū septena
rium donoꝝ/virtutū/btitudinū/ac petitionū do
minice orōnis: que oīa prosequi longū esset pari-
ter z laboriosum. ℄ D Ideo breuitati studēs
Primo/fructus ipsos bimēbrans: deinde mem-
brū quodlibet sub diuidendo in ramusculos fru-
ctus afferentes dulcissimos procedam. Pro q̃ re
memorandū: q̧ sacrosancta eucharistia principa-
liter instituta est in sacrificiū z in sacr̄m seu cibū.
Ideo omnē fructū sacrificij/omnēq̃ fructū spiri
tualis cibi influit atq̃ gignit. Pro intellectu pri-
mi: quō. s. eucharistia nobis est instituta in sacri-
ficiū: aduertendū est/q̧ s̄m btm̄ Augu. x. de ciui.
dei. c. iiij. Sacrificiū cultus quidã est soli deo de
bitus/s̄m q̧ scribit: Sacrificãs dijs eradicabit
nisi dño soli. Siue(vt alij dicūt)est oblatio facta
deo in recognitionem supremi dominij z reditin
idem: si tñ oblatio generalr̄ accipit p omi actu in
teriori vel exteriori facto ad honorē dei: tanq̃ su-
premi oim dñi. Est autē duplex sacrificiū: scz in-
terius inuisibile/z exterius visibile. Inuisibile sa
crificiū/cor nr̄m. i. volūtas nr̄a est/cū dona dei z
seipsam deo vouet z reddit. Uñ ait: Huic scz deo
seruitutē(que latria grece dr̄)siue in quibusdã sa-
cramētis: siue in nobis ipsis debem⁹. Per latriã
sacrificiū intelligit. Uñ et subdit: Hui⁹ em̄ tem-
plum simul omnes z singuli tēpla sum⁹: q2 z oim
cōcordia/z singulos inhabitare dignat: nō in om
nibus q̃ in singulis maior: q̄m nec mole distēdit
nec participatione minuit. Cū ad illū sursum est
ei⁹ est altare cor nr̄m: ei⁹ vnigenito eū sacerdotē
placam⁹. Et cruentas victimas cedim⁹: qñ vsq̃
ad sanguinē pro ei⁹ veritate certam⁹. Eū suauissi
mo adolemus incenso: cū in ei⁹ cōspectu pio/san
ctoq̃ amore flagram⁹. Et dona ei⁹ in nob2 nosq̃
ipsos vouem⁹ z reddim⁹. Et bñficioꝝ eius solen
nitatibus festis et dicbus statutis dicamus: sacra-

musq3 memoriā/ne volumine tēpoꝝ ingrata fur/
repat obliuio. Et sacrificam⁹ hostiā humilitatis
z laudis: in ara cordis/igne feruide charitatis. Ad
hūc videndū sicut videri poterit/ eiq3 coherendū:
ab omni pctōꝝ et malaꝝ cupiditatū labe mūda-
mur: z ei⁹ noīe cōsecramur. Ipse eñi fons nostre
beatitudinis: ipse oīs appetitionis est finis. Hūc
eligētes vel potius religētes/ad eū dilectiōe ten-
dimus/vt ꝑueniendo quiescamus: ideo beati/q2
illo fine ꝑfecti. Bonum eñi nřm nullū est aliud/ꝙ̄
illi coherere. Et h̄ quidē scz coherere illi volūtate
z amore/est sacrificiū interi⁹ z inuisibile. Sacrifi
cium autē visibile: vt idē ca.v.eo.li. dicit: Est in-
uisibilis sacrificij sacr̄m.i.sacrū signū. Vñ omne
op⁹ qđ agit̄ vt sctā societate inhęream⁹ deo/rela-
tum scz ad illū finē boni/q̄ veraciter bti esse possi
mus/sacrificium est: dicit idem ca.vj.li.x. ℭ E
Indiget aūt hō sacrificio ꝓpter tria: vt dicit btūs
Heb.5. Tho.pte.iij.q.xxij.ar.ij. scz ꝓ remissione pcti/per
qđ a deo auersus fuerat. Vñ ait aptūs: Ois pon
tifex ex hoīb9 assumpt⁹/ꝓ hoīb9 constituit̄: vt offe
rat sacrificia z dona ꝓ pctis. Scđo vt hō in statu
grē cōseruet̄: z semꝑ deo adhereat in q̄ ei⁹ pax z sa
lus cōsistit. ad Roma.xij. Exhibeatis corꝑa vřa
hostiam sanctā/viuentē. deo placentē. Tertio/vt
spūs hoīs deo totaliter vniat̄: q̄ntum vie stat⁹ ad
mittit. j. Pe.ij. Offerētes spiritales hostias acce
ptabiles deo. Et f̄m hoc triplices fuerūt in testa.
veteri sacrificiū z oblationes: videlicet sacrificiū
pro pctōꝝ expiatione: cui⁹ ritus describit̄ Leui.
iiij. Scđa fuit hostia pacifica/ q̄ offerebat̄ tanq̄
petitio ꝓ bñficio īpetrando: vel tanq̄ g̃ratiactio
pro bñficio accepto: cui⁹ ritus describit̄ Leui.iij.
Tertiū fuit holocaustū qđ ex deuotione ꝓ ꝑfecta
vnione hoīs cū deo offerebat̄: qđ etiā totū incen-
debatur: vt habet̄ Leui.j. ad significādum totū
Holocaustum vnde hoīem trāsformari z vniri debere deo. Vñ holo-
caustū dicit̄ ab holon qđ est totū/et cauma qđ est
incendiū/quasi totū incēsum: ꝗuis s̄.lec.lv. plu-
res hostiarū differētie sunt assignate. Oīa aūt
illa sacrificia ꝗuis multa fuerūt/ tñ figure vnius
veri z ꝑfecti sacrificij noue legis: scz christi in ara
crucis imolati. Vñ orat eccłia: De⁹ q̄ legaliū dif
ferētias hostiarū vnius sacrificij ꝑfectione sancti-
fisti zc̄. Illud ꝟo qđ est ꝑfectū/ꝑ vnū vel pauca im-
perfecta nō pōt sufficiēter representari. Et ideo si
cut ꝑfectio diuina vnica existēs/in ꝑfectionib9 cre
aturaꝝ varie z multipliciter repñtat̄: sic decēs
fuit/vt sacrificiū nřm ꝑfectissimū ꝑ multa z varia
sacrificia añ z in lege veteri representaret̄. De im-
perfectione sacrificiorū ve.le. supra dictū est lecti.
xxj. satis dictū reor satis hñ ad ꝓpositū. In hac ꝙ̄
vnica oblatiōe z ꝑfectissimo sacrificio chri in cru-
ce/habem⁹ ꝑfecte quecūq3 lex vel natura/vel mo-
saica: vel figurabat/vel contulit imperfecte. Per
hanc eñi nřa pctā deleta sunt. Roma.iiij. Tradi-
tus est ꝓpt̄ delicta nřa. Per ipsam recepim⁹ gra-
tiā nos saluantē. ad Heb.v. Consummat⁹ scz in
passione/factus est oīb9 obtēperantib9 sibi causa
salutis eterne. Per ipsam adipiscimur ꝑfectionē
glīe. ad Heb.x. Habem⁹ fiduciā ꝑ sanguinē chri
in introitum sctōꝝ/vbi celestis est glīa. Et.j. Pe.
iij. Deglutiēs mortē/vt vite eterne heredes effice
remur. De hoc etiā loquit̄ Gerson cācella. super
Matt. Sacrificiū sicut z verbū abbreuiatū fecit
dñs suꝑ terrā: Hostiā vnā/ vnicā/mundā/ plenā
bonis: plenā effectib9 oīb9 illis/ ꝓ q̄b9 hostia lega
lis solebat offerri. Si deletionē pctōꝝ petis: Ec-
ce agnus dei: ecce q̄ tollit pctā mūdi. Si gratiaꝝ
actionē/ gratias agit chr̄s pr̄i. Si maloꝝ euita-
tionē/sanat ipse nos z liberat: q2 vere languores
nřos ipse tulit. Si bonoꝝ consecutionē celerē/in-
terrogatus latro docebit: qui tpe hui⁹ sacrificij ve
spertini audire meruit cum iuramēto: Amē dico
tibi: hodie mecū eris i paradiso. Et sequit̄: In sa-
crificio corporis z sanguinis sui noua fecit oīa:
Paschalem agnū: manna deserti: panē celi: thau
ros/vitulos immolatiōis: hircū emissariū: passe-
rem/turtures z columbas: vinū z libamina: sal
in oī sacrificio: caudā cū capite: neq3 mel neq3 fer-
mentū. Deniq3 q̄tidianū bis sacrificiū: cū matu-
tino vespertinū: quicq̄d in his figuraliter signifi-
cat̄ z mystice/ ꝑ hoc vnicū sacrificiū impletū est: z
nob ꝑ ipm ꝯfert̄ in veritate. ℭ F Quāuis aūt
semel oblat⁹ est christ⁹ in ꝓpria carnis effigie/offer
tur nihilominus q̄tidie in altari: velat⁹ in panis
viniq3 specie. Nō q̄dē q̄ntum ad ea q̄ penā impor-
tant: Nō eñi chr̄s q̄tidie vulnerat̄/ patit̄ z morit̄:
sed ex alijs duab9 causis eucharistie consecratio z
sumptio/sacrificiū dr̄ z oblatio. Tū q2 illi⁹ sacrifi
cij veri z imolationis sancte facte in cruce/ repre-
sentatiua ē z memoriale. Tū q2 similiū effectuū
operatiua z principium causale. Solent aūt (ait
btūs Aug⁹ ad Simpliciū) imagines illarū reꝝ
noīb9 appellari/quaꝝ sunt imagines: sicut cū in-
tuentes tabulā aut parietē pictū/dicim⁹: Ille Ci
cero est: ille Salusti⁹. Celebratio autē hui⁹ sacri
ficij imago quedā est passionis christi repñtati-
ua/ q̄ est vera ei⁹ immolatio: ideo z ipsa imolatio
noiat̄. De h̄ q̄z btūs Berñ. in ser. de sacto altaris
ita ait: Christ⁹ ꝓ salute mūdi semel fact⁹ ē hostia
salutaris: rei recōciliatio general̄: oīb9 sacris tā
p̄cedētib9 q̄3 sequētib9 virtutē dedit z efficaciā: vt
tanta z tali hostia sanctificarent̄ oēs liberādi per
ipsam. Vñ legit̄: Quia agn⁹ occisus est ab initio
seculi. His videlicet q̄ fuerūt ab initio seculi: ita
vt ꝑ h̄ q3 dr̄ ab initio/determinet nō tp̄s occisiōis
s̄ salutis. Prius eñi mors ei⁹ ꝓfuit q̄3 fuit: prius
ꝓmissio/ac demū exhibitio. Nec eius ꝓfectus in
passionis exhibitiōe terminat̄: s̄ multo magis in
posteros deriuat̄ memorata/q̄3 ꝓfuit futura. Vñ
subdit Berñ. Benignissime Iesu nobilissime spō
se tue dotaliciū indulsisti: vt vel sic teneret colum
ba tua memoriale dilecti sui. De h̄ habes sup̄ lec.
liiij. Quib9 z addo sequētia: Nā de hui⁹ memoria
lis excellētia subdit vbi sup̄ Berñ. tractans illud
apli: Hoc facite in meā cōme. di. O summe pia z
suauis memoria/annunciare mortem dñi donec

veniat. Mors christi opus sine exemplo: humilitas sine modo: donum sine precio: grã sine merito. Hãc xp̃s nos subire voluit q̃ peccã nr̃a sup lignũ sustinuit/ in cruce sua. s. penã peccãtoꝝ cuius liuore sanati sumus. Quid facis o hõ ingrate? Adora deuotius: recole frequẽtius in sacro altaris/ salutem mundi p te passam: vitã p te mortuã: fortitudinem infirmatã. Sequitur: Ceterum vt amplius mouearis: immo vt magis incalescas in amorẽ tui redemptoris/ voluit christus vt iugiter coleret ꝑ mysterium/ qđ semel offerebat in preciũ: ⁊ illa perennis victima viueret in memoria: ⁊ presens esset ꝑ in gratia. Hec Bern. ¶ B Ecce q̃le nobis ꝓuidit dñs sacrificiũ: oĩa sacrificia alia excellẽs: habẽs in se q̃ in nullo alio sacrificio simul inueniuntur. Est enĩ (vt dicit Alber. li. ij. de sacro alta.) antiquitate veneratũ: auctoritate diuina sancitũ: iuramẽto confirmatũ: ⁊ sua ꝑfectiõne ꝑpetuatũ: in se sanctissimũ ⁊ oĩm scificatiuũ. Veneratũ antiqtate. q2 ab eo q̃ verus sacerdos erat dei summi sine p̃re/ sine matre/ sine genealogia: assimulatus filio dei: vt dicit ad Heb. vij. an̄ oẽm sacrificioꝝ institutiõem p̃signat. Auctoritate dei sancitum: quia ab ip̃o deo patre collatũ est hm̃oi sacrificij sacerdotiũ: vt habet ad Heb. v. Christus nõ semetip̃um clarificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eũ: Tu es sacerdos in eternũ ꝫm ordinẽ melchisedech. Iuramẽto aũt ꝯfirmatũ: sicut dicit in ps̃. Iurauit dñs ⁊ nõ pe. eũ: tu es sacer. in eter. Sua autẽ ꝑfectiõe est ꝑpetuũ: q2 ꝓpter ꝑfectiõem huius sacrificij oĩa ve. legis cũ lege ⁊ sacerdotio sunt abolita vt istud in ꝑpetuũ statuatur obseruandũ. Unde ad Heb. vij. Hic aũt eo q̃ maneat in eternum/ sempiternũ habet sacerdotiũ: vñ ⁊ saluare in ꝑpetuũ põt: accedẽs ꝑ seip̃m ad deũ/ semꝑ viuens ad interpellandũ p nobis. Et de abolitiõe ve. le. vt illud vnici sacrificij statuatur sacerdotiũ dicit Hebr. vij. Si ergo ꝯsummatio ꝑ sacerdotiũ leuiticum erat (ꝓplus enĩ sub ip̃o legẽ accepit) qđ adhuc necessariũ fuit ꝫm ordinẽ melchisedech aliũ surgere sacerdotẽ: ⁊ nõ ꝫm ordinẽ Aaron dici. Trãslato ei sacerdotio/ necesse est vt legis trãslatio fiat. Et sequitur: Reprobatio q̃dem fit p̃cedentis mãdati: ꝓpter infirmitatẽ eius ⁊ inutilitatem. Nihil enĩ ad ꝑfectũ adduxit lex. Habet ⁊ p̃ oĩbus sacrificijs sanctitatẽ ⁊ sanctificatiõis operatiõem: q2 est in oĩbus significatũ: q2 oĩbus alijs refutatis volũtati diuine acceptissimũ: q2 valore excellẽtissimũ: ⁊ q2 p oĩbus hominibus redimẽdis ip̃m solũ est oblatũ: tot in se ꝯtinẽs grãs/ q̃t in oĩbus alijs poterant significari. ¶ B De huius sacrificij acceptabilitate loquitur b. Aug. iiij. de trini. c. xiiij. q̃ q̃tuor ꝯsiderantur in oĩ sacrificio. s. cui offeratur: a q̃ offeratur: qđ offeratur: p q̃bus offeratur. Oĩbus his respectibus sacrificiũ illud acceptabilissimũ esse conuincitur. Offertur enĩ patri summo ⁊ offertur a nr̃o põtifice eiusdẽ p̃ris vnigenito. Offertur christus in hũana natura corporis ⁊ sanguinis: offertur p oĩbus mundis ⁊ mundanis. Quis tam misericors ⁊ pius sicut pr̃ celestis mise

recordiaꝝ pr̃ summus? Offert aũt filius. Quis tam iustus ⁊ sctũs sacerdos ⁊ pontifex sicut vnicus dei filius? Qui nõ opus habet ꝑ sacrificia purgare sua peccã/ nec originalia/ nec ex hũana addita vita. Talis enĩ decebat vt nobis esset põtifex sanctus/ immaculatus/ impollutus/ segregatus a peccatoribus: ⁊ excelsior celis factus: q̃ nõ habet necessitatem quotidie quẽadmodũ sacerdotes p̃us pro suis delictis hostias offerre: deinde p ꝓpli: ad Hebre. vij. Talẽ habemus pontificẽ q̃ ꝯsedit in dextera sedis magnitudinis in celis/ sanctoꝝ minister ⁊ tabernaculi veri quod fixit deus ⁊ non homo. Minister inq̃ sanctoꝝ/ quibus ministrat grãm in terris/ ⁊ glãm in celis. Huius magni pontificis ⁊ sacerdotis nostri pontifices ⁊ sacerdotes vicarij sunt: in quoꝝ verbis ꝓnũciatis/ verbũ increatũ operatur oblatiõem: ꝫm illud Esa. lxi. Uos autem sacerdotes vocabimini/ ministri dei nr̃i. Hoc enĩ sacrificio sacerdos ex hominibus assumptus/ ministeriũ exhibet. Inuisibilis aũt ⁊ p̃ncipalis adest sacerdos christus: q̃ panẽ ⁊ vinũ in sui corporis ⁊ sanguis subam ꝯuertit. Hic ergo sacerdos patri cui offertur/ nõ p̃t non esse acceptus. Et ideo effectũ huius sacrificij malicia sacerdotis ministerialis impedire ⁊ tollere non p̃t. ¶ Sacrificiũ denique ad mundandũ ⁊ placãdũ sufficientissimũ. Quid enĩ tam mundũ p mũdãdis vitijs mortaliũ q̃ sine vlla cõtagione carnalis cõcupiscẽtie nata in vtero et ex vtero virginali? Quid tam grate offerri ⁊ suscipi posset/ q̃ caro sacrificij nostri corpus effectũ sacerdotis nr̃i? Idẽ ip̃e vnus verusque mediator ꝑ sacrificiũ pacis recõcilians nos deo: q̃ vnum cum illo maneret cui offerebat. Unũ in se faceret p q̃bus offerebat: vnus ip̃e esset q̃ offerebat ⁊ qđ offerebat. Hec Aug. vbi sup̃. iiij. de trini. Ex q̃bus ⁊ hoc elucescit/ q̃ ex parte eoꝝ p q̃bus offertur filius acceptum est: q̃ ⁊ si immũdi sũt: tñ ꝑ hoc sacrificiũ mundantur ⁊ recõciliantur ⁊ ac acceptissimo offerenti vniuntur. Hoc est qđ idẽ Aug. dicit. x. de ciui. dei. ca. vj. Hoc est sacrificiũ christianoꝝ/ multi vnum corpus in christo: quod etiã sacro altaris fidelibus noto frequẽtat ecclia: vbi ei demonstratur q̃ in ea oblatiõne quã offert ip̃a offeratur. ¶ I Ecce quantũ est sacrificiũ nostꝝ/ nedũ memoriale magni illius vnici ⁊ ꝑfectissimi sacrificij semel in cruce oblati: sed idip̃m ⁊ semꝑ idip̃m. Memoriale dignissimũ/ ⁊ nobis ꝑegrinãtibus nimis necessariũ: cũ enĩ nulli speranda est salus nisi qui dei charitate accensus christo cõformatur: vt deducit aplus. j. Coꝝ. xiij. Illa aũt nullo in nobis fomẽto ita cõseruari ⁊ augmentari poterit quãtũ memoria dñice passiõis q̃ merito sibi oẽm nostꝝ amorẽ vẽdicat. Ad hanc enĩ nos scriptura Eccl. xxix hortatur: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit enĩ p te animã suã. Pro te. i. p hereditate regni celestis a te velut impignorata dñs fideiussit: ⁊ se totũ absoluendũ in cruce/ debitũ tuũ dedit. Huius grãm nõ obliuiscaris/ q̃n p ea vicẽ reddẽdo diligas nedũ lingua/ sed opere ⁊ veritate. Hoc ip̃m quasi dep-

cando petit Cant.v. Aperi mihi inqt soror mea/ amica mea: qz caput meū plenū est rore: z cincinni mei guttis noctiū. Apri mihi mein mentē suscipiendo/in memoriā/in dilectōem: qz caput meū scz diuinitas: iuxta illud: Caput christi deus/plenū est rore miscdie/ad remittendū pctīn. Et cincinni mei .i. humanitas diuinitatē velās: guttis .i. effusione sudoris/lachrymaz z sanguinis: ac amaritudine passionis/ad redimendā hereditatē tuā: p satisfactōe tuoz peccatoz impignoratam. Oportuit itaqz omni tpe apud hoies esse memoriale repñtatiuū passionis dñice: cui tot figure in testa. veteri pcessere. Ideo dñs vt apud fideles iugis ac immortalis vigeret passionis sue sacratissime memoria: h ineffabile sacrm in perhennē memoriā instituit: vt nō deficeret exhibire redēptōis signū salubre z efficax: q salute tot laboribus acqsita influeret redēptis: cui tot figure mystice date sunt redimēdis. De h memoriali Urbanus papa sic exclamat: O digna z nunqz termināda memoria/q morte nostra recolimus mortuam: no struqz interitū vite obitu intersisse: lignūqz viuifficū cruci affixū/fructū nobis salutis z gre attulisse. Hec est commemoratio glosa/q fideliū aimas replet gaudio salutari: z cū infusione leticie deuotōis lachrymas subministrat. Hec ille. Ex qbus aliquātulū apparet fruct⁹ hui⁹ sacrificij vt est memoriale crucifixiōis christi: q e accedere ad amorē/gratitudinē/deuotiōem/cpassionē. ¶ R Est etiā sacrificiū illud similiū effectuū opatiuū qs opatū est idipm sacrificiū in cruce/qualiqz oga ta sunt figuralia ve. te. sacrificia in eius pnsa vtute. Ipa aūt vt tactū est/oblata sunt ad petī expiatōem: ad pacis stabilitatē: ad cordis cū deo vnionē: ad grarū actōem. Primū ad hostiam p pctīs Scōm ad hostiā pacificoz. Tertiū ad holocaustū. Quartū si placet respiciat iuge sacrificium. Hos qdem effect⁹ plenī opat nrm sacrificiū: nedum in sumētibus ipm/sed in his oibus p qbus offert Sumentibus qdem dupl'r pficit vt dr beat⁹ Thomas par. iij. q. lxxix. ar. vij. p modū sacri z p modum sacrificij: qz z sic p oibus/speālr tñ p sumētibus offert. vñ dr in canone: Ut quotquot ex hac altaris pticipatōe sacrosctm filij tui corpus z sanguinem sumpserimus/omni bñdictōne zč. Sz alijs q nō sumūt pdest p modū sacrificij ingtum p salute eoz offert. Unde z orat sacerdos: Memēto dñe famuloz famularūqz tuaz p qbus tibi offerimus hoc sacrificiū laudis: p se suisqz oibus/p redēptōne animaz suaz/p spe salutis z incolumitatis sue zč. Et vtrūqz hūc modū pficiēdi dñs exprimit Mat. xxvj. Qui p nobis .i. sumentibus/z p multis alijs effundet in remissionez pctōz. Hec Thomas. ¶ L In pmis sacrm eucharistie velut sacrificiū summo patri oblatū nedū venialē/sed z mortale: nō dico sumentiū/sed omniū eorum p qbus offert: z quantū ad reatū culpe z pene plus vel minus fm dispositōem eoz p qbus offert/tollit: vnde vt dr btūs Thom. in. iiij. scripto dist. xij. q. v. ar. ij. Eucharistia ingtum est sacrificium/habz effectū etiā in alijs p qbus offert: in qbus nō pcigit vitā spūalē in actu: sed in potētia. Et ideo si eos dispositos inuenerit/eis grām obtinet: vtute illius veri sacrificij a quo eis gratia in nos fluxit: z p pñs pctā mortalia in eis delet. Nō sicut causa pxima/sed ingtum grām ptritionis eis imperrat. Nec ptra illud est qd Aug⁹ ad renatos dr: Quis offerat corpus christi nisi p his qui sunt membra christi. Intelligit eīn p membris christi offerri/qñ offert p aliqbus vt sint mēbra christi. Sic etiā ingtum est sacrificiū/accipit rōnem satisfactōis: z fm hoc in parte vel in toto penam tollit: sicut z alie satisfactōes fm mensuram pene debite p pctis z deuotōis qua sacrm offertur: z vtutes sacrificij his p qbus offert ab offerente applicat: z ita nō sp vtute hui⁹ sacrificij tota pena tollit: et ideo officiū illud offert p viuis z defunctis. De quo late h dictū est lec. xxvj. z. xxvij. Ubi z tractatū est quantū z quibus valet missę celebratio qtum ad remotiōem mali z collationem boni: tam ex ope opato/qz ex ope opante: z similiter lec. lvj. z pene p totā canonis expositōnem. ¶ Deniqz quoviqz sacrificio efficacius impetrari posset pax z omne bonū: ipaqz pseruari/qz cum is offert q est pax nostra: q fecit vtraqz vnū. Et q sacrificio pfecta vnio aie nostre cū deo nobis cōcedi possz/qz cū ille in holocaustū offert q se totū obtulit p nobis pri/se totū dedit hūano generi: mediator dei z hoim/christus verus deus/vere homo. Si demū agende sunt gratie deo patri p quem acceptabilius qz p filiū in quo sibi bñ complacuit/fontē totius boni z oim graz: Et qd conoz innumera nūero comphēdere: Quicqd christus saluator noster meruit se offerēs in cruce p oibus generalr/tam in remotōe mali/qz in collatione boni viatoribus/purgādis/beatz/hoc sacrificio applicat pticulariter singulis. Unū orat ecclā hoc sacrificiū celebrans/vt omnes ipm pticipantes omni bñdictōe celesti z gratia repleant. Nō aūt orat ecclesia p aliquo qd huius sacrificij vtute cōferri non pōt. Habet quippe spūm sponsi sui/per quē qd petat nouit. Hinc tam varia ordinauit officia p necessitatibus diuersis: p spūalibus ac tpalibus bonis impetrandis/ac malis remouēdis p desūctis z viuis/et viuoz statibus varijs: p beatis et sanctis/etiam nunc brauium obtinentibus. ¶ Narrat btūs Grego. c. vlti. lib. iiij. dialo. quō vtute hostie salutaris in misse sacrificio oblate/q tiens hoc agebat/captus qdā et ligat⁹/corporalibus vinculis soluebat. Et alio qdā Varaca noīe cui in marie fluctibus laborāti ac deficiēti/cibus corporalis p vtutē angelicā allat⁹ est/dū p eo missa celebrabat. Per q sic corporaliter exhibita misericorde dñe qd in aia opet vt sacrificium voluit declarare. ¶ M Sed dicis/qz sacrificiū illud viuis pficiat/credo: qzqz suffraget defunctis adhuc purgatorio igne detentis/h late ostensuz est Quō aūt pficiat btīs/nondū capio. ¶ Respōsio

ꝙ sacrificiũ illud proficiat beatis ex eo manifestũ est ꝙ offert̃ pro eis. Nã vna particula in quã frangit̃ rep̃sentat btõs: vt dictũ est lec. lxxx. Non aũt offert̃ ꝓ aliquibꝫ quibꝫ nõ creditur ꝓficere. Quõ aũt ꝓficiat btis: de hoc dictũ est sup̃ lec. lvj. ꝙ hostia salutaris nõ offert̃ ꝓ beatis ꝑ modũ suffragij: nihilominus pro scis offertur vt gratiarũ actio. Quippe ꝯgaudendo eis eorũq; felicitati gratias deo referimus/solennẽ hostiã offerẽtes: qui tãta eos gloria sublimauit. Hinc canit ecclesia: Gaudeamus oẽs in dño diẽ festũ celebrãtes in honore ⁊c̃. Per qđ nõ mediocriter gloria eoꝝ accidentalis auget̃. ¶ Duplex quidẽ gaudiũ sancti possident in beatitudine: essentiale scꝫ ⁊ accidentale. Essentiale qđ habẽt de deo ⁊ ꝑfectionibꝫ diuinis qđ excedit oẽ aliud gaudiũ: sicut ⁊ amor dei excedit amorẽ suip̃sius ⁊ oim creaturarũ in scis. Illud inquantũ fm̃ ꝓbabiliorẽ doctoꝝ opinionẽ nõ auget̃ in beatis: sicut nec diuina ꝑfectio de q̃ gaudent eadẽ immutabiliter ꝑseuerat: ⁊ in se ⁊ in beatoꝝ cognitione. Gaudiũ ṽo accidẽtale qđ habẽt de quocũq; bono sui ⁊ cuiuscũq; creature/vsq; ad diem iudicij augeri potest: fm̃ ꝙ bonũ creature potest augeri. Sic eñ crescet eoꝝ gaudiũ de gloria corporis: quã consequentur in resurrectione. Sic ergo de oibus benefactis gloria eius acere-
Luce.15. scit. Nã ⁊ gaudiũ est angelis dei sup̃ vno peccatore penitentiã agente. Sic etiã gaudẽt de his q̃ in honorẽ dei fiunt: ⁊ maxime de his in quibꝫ de eorum gloria deo gratias agimus. Gaudẽt etiã de honore sibi impenso ⁊ eis debito: qm̃ digni sunt. Hinc sanctus Gamaliel ad Lucianũ presbyteꝝ: Isti maximo honore digni sunt venerari i terris: quos in celo rex regum immensa cumulauit gloria. Unde nihil dubij esse puto beatũ Gamaliel ẽ/ sctõs Stephanũ/Nicodemũ ⁊ Abibon de reuelatiõe reliquiaꝝ corpoꝝ ac honore in terris eis impenso/nouo accidentali exultasse tripudio. De q̃rũ translatione a loco humili ad honorabiliorem se fuisse solicitũ idẽ Gamaliel ꝯtestat̃. Et sic intelligi põt illud qđ de sctõ Leone papa fm̃ antiqua exẽplaria orat ecclia: Annue nobis dñe: vt aĩe famuli tui Leonis hec ꝓsit oblatio ⁊c̃. Sed constat sanctũ Leonẽ in gloria esse. Prosit fm̃ Inno. vt a fidelibꝫ magis ac magis glorificet̃ in terris. Prosit ergo ad glorie accidẽtalis augmentũ nõ essentialis. Simile aliquid legit̃ de pluribꝫ sanctis ꝙ cõplacuerũt sibi in honoribus sibi debitis ab hominibꝫ impensis: sic de sanctis Joanne ⁊ Paulo recitat btũs Grego. ¶ N Sed di. Si gloria ⁊ gaudiũ accidẽtale sctõꝝ auget̃ ex cultu ⁊ honore quo festiuant̃ ab hoibus terrenis: cõsequẽs videt̃ ꝙ etiã tristent̃ ex blasphemijs maloꝝ eos inhonorantibꝫ in terris: ꝯñs falsum: cũ beatitudo nullã secũ cõpatiat̃ tristiciã: ꝯñs tñ ex eo sequi videt̃: qꝛ sicut sibi cõplacẽt in bonis nostris/ita eis displicent mala: ⁊ sicut bonũ desideratũ dũ accidit infert gaudiũ: ita malũ oditũ tristiciã: fm̃ beatũ Augu. xiiij. de ciui. dei. Tristicia est dissensio aie ab his rebꝫ q̃ nobis nolentibꝫ accidũt. ¶ Dicitur breuiter ꝙ qꝛ tristicia ⁊ dolor repugnãt beatitudini: quã deus cõseruat in btis/nulle cause naturales generare p̃nt tristiciã in beati aio nec dolorẽ. Non eñ deus vt causa p̃ma ꝯcurrit cũ naturalibus causis generare potentibꝫ in aio beati tristiciã vel dolorẽ. Sed qꝛ gaudiũ accidẽtale nõ repugnat beatitudini ⁊ gaudio essentiali: deꝰ respectu illius nõ suspendit causaꝝ naturaliũ actionẽ. Multiplices fructus eucharistie vt est sacrificiũ colligi p̃nt particularius ex supradictis ꝑ totã canonis expositionẽ. ¶ O Sed nũc aliqđ sup̃ addendũ est de fructibus eius/vt est cibus anime ⁊ sacr̃m. Et quidẽ de effectibꝫ eius/vt sacr̃m est et anime cibus sctõꝝ plurimi plurima tradiderũt: sed ex plurimis aliqua ad compendiũ reducẽdo attẽdo ꝙ effectus huiꝰ sacr̄i considerari possunt

ex eo
- qui sumit̃: qui est principiũ vite.
- quod est passionis christi memoriale.
- qꝛ cibus ⁊ potus sp̃ualis anime.
- qꝛ sacr̃m sub panis ⁊ vini specie.
- qꝛ antidorum medicinale.
- qꝛ datũ peregrinãtibꝫ in statu vie.

¶ Quecũq; his attribuuntur opat̃ eucharistia i sumẽte: qꝛ eñ sumit̃ christꝰ q̃ est ois vie auctor ⁊ p̃ncipiũ: iõ sumẽtis aiam viuificat: ⁊ ꝯtrã sp̃uali vite cõtraria relaxat: qꝛ eucharistia est passiõis memoriale: ideo mentẽ inflãmat/⁊ patientiã firmat. Quia cibus est ⁊ potus sp̃ualis aie: ideo sumentẽ nutriẽdo alterat. Et ꝑditũ restaurat. Quia sacr̃m sub panis ⁊ vini specie: q̃ ex multis que ad vnum aliqđ redigunt̃. Ideo ꝑ vniõnẽ christo intimat. Per cõionem proximo copulat. Quia antidotũ medicinale: ideo ab infirmitate sanat: ⁊ in sanitate cõseruat. Quia viaticũ in statu vie: ideo in itinere roborat: ⁊ ad btitudinis terminũ sublevat ⁊ reportat. ¶ Ecce iterũ duodecim fructus ligni vite/quos parit celeste hoc eduliũ vt cibꝫ est ⁊ sacramentũ. Hi sunt

duodecim fructꝰ ligni vite
- Uiuificare
- Relaxare
- Inflammare
- Patientiam dare
- Nutrire
- Restaurare
- Unire
- Copulare
- Sanare
- Conseruare
- Roborare
- Perducere.

¶ De quibꝫ singulis aliquid est dicendũ. De p̃mo dicit beatus Tho. par. iij. q. lxxix. ar. j. ꝙ effectus huius sacr̄i p̃mo et p̃ncipalr̃ cõsiderat̃ ex eo: qꝛ in hoc sacr̄o cõtinet̃ christꝰ: q̃ sicut in mũdũ visibiliter veniens cõtulit mundo vitam gratie: fm̃ illud: Gratia ⁊ veritas ꝑ Jesum christũ facta est. Joh.1.
Ita in hominẽ sacramentaliter veniens vitã anime operat̃: fm̃ illud Qui mãducat me viuet pro- Joh.6.

pter me. vnde Cyrillus dicit: Uiuificatiuum dei
verbum veniēs in carne/fecit ipsam viuificatiuā.
Decebat em̄ cū nostris q̄dāmodo vniri corporib⁹
p scrām ei⁹ carnē ꝛ p̄ciosum ei⁹ sanguinē: q̄ acci-
pimus in bñdictionē viuificatiuā in pane ꝛ vino
Hinc iterū dñs ait: Si q̄s māducauerit ex h̄ pa-
ne/viuet in eternū. Et in ps̄. Edent pauperes et
saturabunt: ꝛ viuent corda eorū in seculū seculi.
In ipso em̄ sunt vite nr̄e p̄ncipia. Hinc dr̄ Johā.
vj. Ego sum panis vite. Glo. qui pasco donec iun
gā pastos vite. Uñ sequit̄: Patres vr̄i manduca
uerūt māna in deserto ꝛ mortui sunt. Hic est pa-
nis de celo descendēs: vt si q̄s ex ipso māducaue-
Joh.6. rit nō moriat̄. Et sequit̄: Si quis manducauerit
ex hoc pane viuet in eternū. Et panis quē ego da
bo caro mea est p mūdi vita. Et multa ibidem in
hāc sententiā. Siquidē dñs in cib⁹ nobis conde-
scendens: ꝛ nutrimentū cibi spūalis: cōnaturalr̄
cibo naturali p̄ficiens vt magis hūc cibū deside-
remus/posuit se in ipso in q̄ est vita: sicut in pa-
tre a quo fluit oīs vita vt nos intus viuificet se-
ipso/qui est vite nostre in grā ꝛ gloria principiū.
Hinc vbi s̄ Joh. vj. Sicut me misit viuēs pater
ꝛ ego viuo ꝓpter patrē: ꝛ q̄ manducat me viuet ꝓ
pter me. Sic ergo nobis hoc nutrimentū vite in-
fluit vitā grē ꝛ brīs vitā glorie. Qd̄ significatum
est Gen̄. ij. Lignū vite plantauit de⁹ in medio pa
radisi. Quia dñs Jesus christ⁹ in hoc sacro viui-
fico cib⁹ se exhibet i medio ecclīe q̄ nutriti ab ipso
eandē qua ipse viuit vitā ab eo p̄cipiunt. Sic ḡ ci
bus ille nutrit ex p̄ncipijs vite: hoc est ex christo q̄
in eo cōtinet̄ in vitā diuinā. Uñ btūs Aug⁹ super
Joannē: Cū cibo ꝛ potu id appetant hoīes vt nō
esuriant/neq̄ sitiant: hoc veraciter non p̄stat nisi
iste cibus ꝛ potus qui eos a quib⁹ sumit̄ immor-
tales ꝛ incorruptibiles facit/in societate sanctoꝝ
vbi pax erit ꝛ vnitas plena atq̄ p̄fecta. ¶ P De
secūdo effectu qui est relaxare peccata: hic sequit̄
ex primo: nā q̄ viuificat etiā contraria vite remo
uet. Eiusdē nāq̄ virtutis est inducere effectū suū
ꝛ expellere cōtrariū: vt patet de calefaciēte qd̄ ne-
dū inducit calorē: sed etiā remouet cōtrariā frigi
ditatē. Est aūt pctm̄ oē ꝯtrariū spūali vite quā
operat̄ hoc sacrm̄ i suscipiēte. Cōtrariū dico sim-
pliciter vel dispositiue. Mortale quidē simplicit̄
q̄ vitā gratie tollit. Ueniale ꝟo dispositiue: quia
ad mortē disponit spiritualē: sicut infirmitas ad
corpalē. Sacramentū illud vtrūq̄ tollit. Tollit
em̄ quantū est de se oē mortale: p̄teritū/inexistēs
ꝛ futuꝝ. Pro cuius intellectu aduertendū q̄ sm̄
beatū Tho. par. iij. q. lxxix. ar. iij. q̄ virt⁹ hui⁹ sa
cramēti pōt cōsiderari dupliciter. Uno mō sm̄ se
ꝛ sic habet virtutē ad remittēdum queq̄ peccata
ex passiōe christi que est fons ꝛ causa remissionis
pctōꝝ. Alio mō pōt cōparari ad eū qui recipit hoc
sacrm̄: put in eo inueniant̄ impedimēta p̄cipiēdi
hui⁹ sacri effectū. Quicūq̄ aūt habet conscientiā
pcti mortalis/habet in se impedimentū p̄cipiēdi
effectū huius sacri. Tum q̄ nō viuit spūaliter: et

ita nō debet spūale nutrimentū tamen suscipere: et
qd̄ nō est nisi viuētis. Tū q̄ nō pōt vniri chrō dū
est in affectu peccandi mortaliter qui est fons vi-
te/ꝛ remissor pctōꝝ. Et ideo vt dicit̄ in lib. de ec-
clesiasticis dogmatib⁹: Si mēs in affectu peccā-
di est grauat̄ magis eucharistie p̄ceptione q̄ pu-
rificet. Unde hoc sacrm̄ in eo q̄ ipm̄ recipit in con
scientia peccati mortalis: ꝛ p consequens indigne
nō operat̄ remissionē peccati ꝓpter voluntariū re
cipientis impedimentū. Potest tamē sacrm̄ hoc
nihilominus operari remissionem peccati morta
lis: p̄teriti quidē quantū ad quasdā eius reliqui-
as culpe ꝛ pene. Culpe sunt dispositio mala reli-
cta: ex pctō p̄nitas scʒ ad recidiuā: aut habit⁹ vi-
tiosus quos remittit eucharistia digne sumpta:
vt infra dicetur. Reliquias etiā pene nō em̄ semꝑ
totalis: sed maioris vel minoris sm̄ diuersam dis
positionē sumētis: scʒ sm̄ modū feruoris ꝛ deuo
tionis. Sacramentū em̄ illud vt sacramētum et
cibus est principaliter institutū vt spūale nutri-
mentū p vnionē ad christū ꝛ ad mēbra eius: ꝛ non
p̄ncipaliter ad satisfaciendū. Quia aūt vnio fit p
charitatē ex cuius feruore quis cōsequit̄ remissi-
onē: nō solū culpe/sed etiā pene: hinc est q̄ hō per
quandā concomitantiā ad p̄ncipalē effectū conse
quit̄ remissionē pene. Uñ vt dicit Alex. par. iiij.
q. xlj. remittit̄ pena frequēter in susceptione hui⁹
sacramēti: sed hoc magis ex dispositione suscipiē
tis: q̄ vt habet̄ Exo. xij. Agnus paschalis come-
di debet cum lactucis agrestib⁹. i. in amaritudine
doloris p pctis ꝓprijs ꝛ cōpassionis mortis chri-
sti: ex q̄b⁹ meret̄ remissionē pene. Auget autē hāc
contritionē charitatis feruor/quē augmentat su
sceptio sacri. Quid autē remittat sacrm̄ illud in-
quantū est sacrificiū dictū est s̄. ¶ Operatur etiā
sacrm̄ illud remissionē pcti mortalis inexistentis
in suscipiēte: nō autē in consciētia. Remittit em̄
mortale cui⁹ nō habemus cōscientiā neq̄ affectū:
sm̄ illud ps̄. Ab occultis meis mūda me. Simi
liter pctm̄ displicens p attritionē/nondū p contri
tionē p̄fectā in suscipiēte deuote remittit̄ p quāto
attritio perficit̄. vnde btūs Tho. Forte em̄ primo
nō fuit sufficiēter cōtritus/sed deuote ꝛ reueren-
ter accedēs consequit̄ p h̄ sacrm̄ gratiā charitatis
q̄ ꝯtritionē p̄ficiet ꝛ remissionē pcti. ¶ Q Ope
rat̄ ꝛ remissionē pcti mortalis futuri p quāto ro
bur tribuit ad scelera deuitāda ꝛ mortalia cauen
da: vt vult Inno. Uñ p̄mittit̄ orō: Panē nostrū
suꝑ substantialē da nobis hodie: ꝛ statim adiun-
gim⁹: Dimitte nobis debita nr̄a: ꝛ ne nos indu-
cas in tentationē: sed libera ꝛc̄. Quia per panem
istū liberamur a malis preteritis/p̄sentib⁹ ꝛ futu
ris. Augmēto em̄ gratie qd̄ prestat hoc sacrm̄ ro-
borat̄ homo cōtra pronitatē ad malū: ꝛ redditur
cautus circa negligentiā siue ignorantiā: quibus
existentibus labitur in peccatū mortale. Unde di
citur peccatū deleri: quia delētur ꝓmouentia ad
mortale. Etiā q̄ in cōsummatione in bono omīa
mala p̄fecte delent̄: quia ꝛ reliquie malor et rea-

rus. Cū ḡ ꝯsummatio hec habeť ꝓ rute hui⁹ sacra
mēti: nō incōgrue dr̄ oē pctm̄ hoc sacramēto de
leri. Eo em̄ est pfecta delectio: quo est in bono con
summano. De hoc effectu huius sacramēti dicit
brūs Bern̄. in quodā ser. Sacr̄m illud duo ope
rať i nob: vt videlicet ꝛ sensum minuat: ꝛ i grauī
oribꝰ pctis tollat oīno ꝯsensum. Si qs vestrū nō
tam sepe mō: nec tā acerbos sentit mot⁹ iracūdie
luxurie/inuidie/aut ceterorꝫ hmōi: gr̄as agat cor
pori ꝛ sanguini dn̄i: qm̄ virt⁹ operať in eo sacri.
Et ſm illud intelligi debēt dicta sctōꝝ: vt cū orat
eccl̄ia. Sit hoc sacr̄m ablutio scelerū. Similiter
Julius papa in. c. Cū om̄e. de conse. dist. ij. dicit:
Cū oē crimē atqꝫ pctm̄ oblatꝫ deo sacrificijs de
leať: qd de cetero ꝓ delictoꝝ expiatiōe deo dabiť
qñ in ipsa sacrificij oblatiōe errať. Ecce plane di
cit ꝙ oē crimē ꝛ oē pctm̄ hoc sacrificio deleť. Itē
Hila. xiij. de tri. Hec accepta atqꝫ ex hausta faci
unt: vt ꝛ nos in christo: ꝛ christ⁹ in nobis sit. Itē
Dam̄. Corp⁹ christi oīs lesionis ē vnctio: oīs sor
dis est purgatio/ ꝛ silīa: ꝙ scꝫ mortalia deleňt mo
dis dictis: nō ꝙ primo insint in ꝯsciētia: ꝛ ꝓ sum
ptionē hui⁹ sacramēti deleanť: ꝟ vel qꝛ ꝑus imp
fecte cōtrita aut ignorata aut ꝓ hui⁹ virtutē sacri
con rata: ꝛ sic vt dictū est remissa: qꝛ nō admissa. Ue
rū due prime auctoritates loquūtur de euchari
stia vt est sacrificiū: nō vt sacramentū: vt satis pa
tet intuēti. ¶ R Et si qs di. Sacr̄m illud est si
gnū passionis christi sicut ꝛ baptism⁹: ꝛ ita expsse
signat sicut baptism⁹. Si ḡ baptism⁹ virtute pas
sionis christi delet oīa mortalia: imo simplr̄ oīa
pctā originale. s. ꝛ actuale. Multo magis ꝟ vide
tur facere hoc sacr̄m: maxime qꝛ in hoc sacro rea
liter ꝯtineť ipse christ⁹ passus: auctor grē ꝛ indul
tor pctōꝝ qd de baptismo nō ꝯcediť. ¶ Respōdet
Alex. ꝙ licet vtrūqꝫ sacramentū significet passio
nē christi/tn̄ differēter: qꝛ baptism⁹ ꝑmo passionē
ꝟ sacr̄m passū signat. Panis em̄ ꝛ vinū sc̄āt ꝑmo
christū q fuit ex purissimis guttꝫ sanguis btē ꝟgi
nis ſm carnē genit⁹. Uñ oblatio ista in altari re
presentat christū oblatū in ara crucis. Sꝫ sacr̄m
baptismi significat primo ablutionē: qua fuit hō
purgat⁹ virtute passionis christi. Illa em̄ ablutio
aque repsentat ablutionē q fiebat in effusione san
Apoc. I. guinis. De q̄ Joānes: Lauit nos a pctis nr̄is in
sanguine suo. Itē imersio in baptismate significat
immersionē christi in mortē: ſm illud. Quicūqꝫ
Rom. 6 baptizati sum⁹: In morte christi baptizati sum⁹.
Glo. in similitudine mortis ipsius: vt sicut chri
stus semel mortuus est carne ꝛ semꝑ viuit. Ita et
nos mortui malo: ſꝑ viuim⁹ per baptismū bono.
Sacramētū ꝟo eucharistie significat christū pas
sum. Nā sacr̄m eucharistie ꝯsistit in facto eē. Sa
cramentū baptismi in fieri tantū: scꝫ in ablutione
Sic christ⁹ est ꝑmanēs. Passio ꝟo trāsiuit sicut
res successiua. Uñ expressius baptismus signat
passionē christi que immediatius fuit causa salu
tis ꝛ remissionis peccatorum. Eucharistia ꝟo ex
pressius signauit christū: qui fuit causa salutis ꝛ
remissionis peccatoꝝ per passionē. Et ex illa re
presentatione magis ꝯgruebat ꝙ baptismo daret
tur efficacia plena purgandi qꝫ sacramenti eucha
ristie. Uel aliter dicť ꝙ baptismus est spiritua
lis regeneratio: que est mutatio de nō esse spiritu
ali ad esse spirituale: ꝛ datur per modum abluti
onis que signat ablutionem anime. Et quantū
ad vtrūqꝫ cōuenienter accedit ad baptisma: qui ha
bet cōscientiā mortalis peccati vt regenereť ꝛ la
ueť. Sed eucharistie sacramentū datur ꝑ modū
spiritualis nutritionis/ qd non competit mortuo
in peccatis: ꝛ ita nō est similis ratio. Ultima tn̄ ꝛ
principalis ratio diuersitatis est institutio diuia
que ad diuersas significationes ꝛ efficacias insti
tuit hec duo sacr̄a. ¶ S Et si dr̄: Per sacr̄m
eucharistie conferť gr̄a gratū faciens: ꝛ quelibet
talis sufficiēs est causa remissionis cuiuscūqꝫ pctī
mortalis quelibet em̄ gratia gratūfaciens insti
tuit: ꝛ repugnat omi mortali: ſm illud Rom̄. iij.
Justificati gratis ꝑ gratiā ipsi⁹: ergo eucharistia
in sumēte delet oīa pctā mortalia. Rn̄deť ꝙ licet
oīs gratia hmōi sit sufficiēs causa remittēdi pec
catū mortale: nō tamē semꝑ remittit/ qꝛ nō semꝑ
actu remittit: qꝛ nō semꝑ mortale in subiecto in
uenit qd remittat. Dať em̄ aliqñ habēti ꝑus gra
tiā: vt magis habeat: vt dr̄ Mat. xxv. Habēti da
bitur ꝛ abūdauit: iustificare em̄ impium est ꝑme
gratie: nō gratie superaddite. Nunc aūt ꝑ euchari
stiam nō dať ꝑma gr̄a regulariter nisi in casu su
pradicto: sed gr̄a superaddita iā viuēti ꝑ gratiā: qꝛ
est cibꝰ viuētiū nō mortuoꝝ. Nec hoc est in ꝑiudi
ciū nobilitatis hui⁹ sacri: ꝟ magis attestať eius
excellētie: qꝛ cibꝰ est tā excellēs ꝛ nobilis ꝙ nō de
bet dari canibꝰ: sed tantū filijs. Nā qui canis est ad Corinth.
indigne sumit ꝛ in iudiciū: ꝛ reus corporis ꝛ san epl̄a. I. c. II.
guinis dn̄i. Et ideo illi nō addiť gratia ex sum
ptione sed pena. Hec de remissione mortaliū vir
tute huius sacramēti. ¶ T De venialibꝰ autē
pctis ꝙ illa remittit satis ostendit mgr̄ dist. xij. c.
vltimo. Allegās ad hoc Amb. Si quotiēs effun
diť sanguis christi: in remissionē pctōꝝ effundeť:
debeo semꝑ accipere/qui semꝑ pecco: debeo semꝑ
habere medicinā. Et idē dicit li. de sacramentis:
ꝙ iste cibus quotidian⁹ sumiť in remediū quoti
diane infirmitatis. Quotidie infirmitates sunt
pctā venialia. Itē Aug⁹ iteratur q̄tidie hec obla
tio: licet christ⁹ semel sit passus/ qꝛ q̄tidie peccam⁹
pctis sine qbꝰ mortalis infirmitas viuere nō pōt:
ꝛ qꝛ q̄tidie christ⁹ labiť q̄tidie mystice immolať ꝓ
nobis. Dedit em̄ nob hoc sacr̄m salutis: vt qꝛ nos
q̄tidie peccam⁹: ꝛ ille iā mori nō pōt: ꝑ hoc sacra
mentū remissionē ꝯseqmur. Ad idē dicit Innocē.
Uenialia delet/ ꝛ cauet mortalia. Rōnē assignat
btūs Tho. in. iiij. scrip. dist. xij. q. v. arti. j. Quia
virtute hui⁹ sacri fit qdā transformatio hoīs ad
christū ꝑ amoris vnionē: ꝛ hic est ꝓpri⁹ ei⁹ effect⁹: ꝛ
ꝛ qꝛ ex feruore charitatꝫ pctā venialia dimittunť
ꝓpē hoc ꝙ dicto feruori ꝯtrarianť: licet nō chari
tati: ideo ex consequenti virtute hui⁹ sacri venia

lia dimittunt. Et pōt esse tantus feruor deuotio-
nis: q͞ oia venialia dimittunt preterita scʒ ꝛ p̄sen
tia. Preterita quidē semꝑ dimittit: ꝛ pōt tantus
esse feruor q͞ actu nō peccat venialiter: q̄uis hoc
diu durare nō possit: ꝑpter difficultatē vitādi pec
cata venialia. Nec est incōueniēs q͞ hō ꝓ certa ho
ra sit absq̃ omni pctō etiā veniali. Nā q͞ Joānes
I. Joā. 3. ait: Si dixerimus q͞ pctm̄ nō habem⁹ nos ipsos
seducim⁹: qꝛ nō vult dicere q͞ nulla hora hō pos-
sit esse sine veniali: sed q͞ sancti ꝛ iusti non ducūt
vitā istā sine veniali: quin sepe ꝛ frequēter peccēt
venialiter: Nō tn̄ semꝑ delet venialia que actu cō
mittunt: sed ſm mēsurā deuotiōis: qꝛ deletio ve-
nialiū nō est prim⁹ effect⁹ eius/ ſꝫ quasi ꝯns aliū:
scʒ feruorē charitatis. Pōt em̄ q̄s hn̄s i se aliquā
delectationē in aliqua deordinatione veniale: pu
ta in delectatiōe carnali vxoris sue: vel cibo aliq̄
delicato aut verbo iocoso citra trāsgressionē p̄ce
pti: nō indigne sumere eucharistiā: ꝛ tn̄ tali sum-
ptiōe illud pctm̄ veniale q̄ actu delectat aut dele-
ctari ꝑponit nō delet: cū illud velle sic delectari sit
realiter ip̄m pctm̄ veniale. Pōt aūt virtute sacra
mēti crescere deuotio intātū q͞ mutat illud velle
ꝛ magis eligit: gaudere in deo ꝛ sacramēto sum-
pto q̄ꝫ in verbo iocoso vxore vel cibo delicato. Et
tunc ꝑpter feruorē deuotionis quē sumptū indu-
xit sacramentū: dimittit hmōi veniale. Patʒ ſꝫ q͞
ꝑ hoc sacr̄m nō semꝑ omnia venialia dimittunt.
Jmmo nō nunq̄ꝫ venialia impediūt aliquem effe
ctū huius sacramēti scʒ refectionē sp̄ualem actua
lis dulcedinis. Hec em̄ impedit si aliquis accedit
ad hoc sacramentū ꝑ pctā venialia mēte distract⁹
nō tn̄ impediūt augmentū gratie humilitat⁹ siue
charitatis. hec Tho. par. iij. q. lxxix. ar. viij. Pec-
cata tn̄ venialia p̄terita nō impediūt sed delent ꝑ
hui⁹ sacramēti susceptionē. Cū em̄ hec deleant ꝑ
opus charitatis ordinatū ad corꝝ deletionē: vel a
deo acceptatū ad hmōi deletionē operatore nihil
de venialib⁹ pctis cogitāte: multo magis hec de-
let susceptio eucharistie. Vn̄ scrib̄s Bonauē. i suo
iiij. dist. xxj. q. ij. Credendū est inquit q͞ aliq̄ nihil
de peccatis suis cogitante: sed tn̄ passionē christi
recolēte: i sacramēto eucharistie pctā venialia vel
oia vel aliq̄ remittant ꝑ gratiā sic adiutā scʒ sum
ptione sacramēti. Et oia illa siue sacramēta vt eu
charistia ꝛ vnctio/ ꝛ baptism⁹/ siue sacramētalia:
vt aspersio aque: ep̄alis benedictio cōtritio: mise-
ricordie exhibitio orōnis dn̄ice deuota oratio: fa-
ciūt ad deletionē: nō per ꝑpriā naturā/ sed per ea q̄
gratiā gratū faciente ad hunc actū adiuuāt ꝛ vi-
gorant. ¶ V Si q̄ris quō adiuuāt: Rn̄det:
Dicendū q͞ in talib⁹ plurimū est humiliatio ꝛ de-
uotio: q̄ est actus gratia informat⁹ repugnās ipsi
veniali pctō: qđ feruorē charitatis ꝛ deuotionis
quantū est de se diminuit. Vel ea rōne q̄ est in eis
penalitas: que repugnat inordinate delectatiōi.
Vel ꝓpter illa pena iūcta est ordini gratie. Tenēdū
igit est q͞ ꝛ si venialia deleant ꝑ pniam: pōt tn̄ ꝑ
graꝫ talit adiutā deleri. Nec obest illud mgr̄i di.

xvj. liij. c. vlti. dicentis: q͞ ad remissionē venialiū
sufficit oratio dn̄ica cum ieiunio ꝛ elemosynis: sic
tn̄ vt p̄cedat cōtritio: qꝛ mgr̄ nō determinat p̄cise
modū delēdi veniale: ſꝫ modū ꝑfecte satisfaciēdi.
Nemo aūt ꝑfecte satisfacit nisi i corde doleat: quā
tūcūq̄ꝫ se exteri⁹ puniat: ꝛ hoc dico vel in genera-
li vel in speciali. Venialia aūt nō solū ꝑ vim peni-
tentie/ ſꝫ etiā aliis modis deleri possunt vt tactū
est. hec Bonauē. ¶ Quid autē in veniali trāseun
te actu deleat: an reat⁹ culpe: an reat⁹ pene: alte
rius inq̄sitionis op⁹ est. Pōt tn̄ dici q͞ oino reat⁹
culpe delet: ꝛ reat⁹ pene i toto vel in parte. ¶ T
Tertius effectus est inflāmare seu accēdere men
tē in eo qđ est dn̄ice passionis mēoriale. Suꝑ oia
q̄ppe ad dei amorē accēdit dn̄ice passionis tanq̄ꝫ
summi nob exhibiti memoria bn̄ficij. Nā vt hāc
in nobis accēderet dilectionē: dn̄s ꝛ carnē sumere
ꝛ mortē subire dignat⁹ est. De quo btūs Aug⁹ in
de cathecizandis rudibus ait: Que maior causa
est aduētus dn̄i nisi vt ondn̄deret de⁹ dilectionē suā
in nobis: cōmēdās eā vehemēter: Quia cū adhuc
inimici essem⁹ christ⁹ ꝓ nob mortu⁹ est. Et sequit
Marie ꝑpter h̄ christ⁹ aduenit/ vt cognoscat hō
quantū eū diligat de⁹. Et ideo cognosceret/ vt in
eius dilectionē q̄ prior dilect⁹ est inardesceret. Et
btūs Grego. ij. moral. §. cviij. Mediator inquit
dei ꝛ hoīm posset nobis etiā non moriēdo succur
rere subuenire tn̄ moriendo hoib⁹ voluit: qꝛ nos
videlicet min⁹ amasset: nisi ꝛ vulnera nr̄a suscipet
Nec vim nobis sue dilectionis ondn̄deret: nisi h̄ qđ
a nobis tolleret ad tēpus ipse sustineret. Et beat⁹
Bern̄. Sufficeret inq̄t ad redēptionē orbis vna
p̄ciosissimi sanguis chr̄i gutta: ſꝫ data ē copia: vt
virtus diligētis in bn̄ficij redūdātia claresceret.
¶ Fuit aūt hec diuine charitatis ostēsio nobis val
de necessaria vt ꝑ hoc ad dilectionē dei accendere
mur. Cū em̄ dn̄s decreuit nullū bificare nisi di-
lectiōe adhereret chr̄o redēptori: teste ap̄lo quē di
ligebat Jesus. Qui nō diligit manet i morte. Et I. Joh. 3
Paulo: Si linguis hoīm loquar ꝛc̄. charitatē I. Cor. 13
nō habuero: nihil mihi ꝓdest. Per nullū aūt aliū
modū ita volūtas nr̄a ad dei amorē allici potuit
ꝛ accēdi: sicut ꝑ ondn̄sionē tāte sue dilectionis p̄uiet
nullis nr̄is p̄cedētib⁹ meritis debite. De q̄ beat⁹
Aug. xiij. de tri. c. x. late ꝛ pulchre loq̄tur. Quid
em̄ ait tā necessariū fuit ad erigendā speꝫ nr̄aꝫ mē
tesq̄ꝫ mortaliū: ꝯditiōe mortalitatis abiectas: ab
immortalitatis desꝑatiōe liberādas: q̄ꝫ vt demō
straret nobis quāti nos p̄deret de⁹: q̄ꝫtūcūq̄ꝫ di
ligeret: Quid ꝟo hui⁹ rei tāto indicio isto manife
stius atq̄ꝫ p̄clarius: q̄ꝫ vt dei fili⁹ immutabiliter
bonus in se manens: quod erat ꝛ a nobis pro no
bis accipiēs quod non erat: preter sue nature de-
trimentum nostrum dignatus est inire consorti-
um: Prius sine vllo malo merito mala nostra
perferret: Ac suam credentibus quantum dili-
geret nos deus. Et quod desperabamus iam spe
rantibus. Dona in nos sua sine vllis bonis meri
tis nostris: immo precedentibus ꝛ malis nostris

meritis in debita largitate conferret. Et idem de
cathe.ru. postq̃ dixerat hanc maiorē causam esse
aduētus dñi: vt ostenderet de⁹ dilectōnem suam
nobis. Causam hui⁹ ostensionis subinfert. Hoc
aūt inquit ideo: quia finis p̄cepti ꝛ plenitudo le-
gis charitas est/ vt ꝛ nos inuicē diligam⁹: ꝛ ip̄m
deū qui p̄or dilexit nos: ꝛ filio suo vnigenito non
pepcit: sed pro nobis tradidit illum: si amare pi-
gebat: saltē redamare nō pigeat. Nulla est eñ ad
amorē maior inuitatio/ q̃ꝫ p̄uenire amando. Et
minus durus est animus/ q̄ dilectōem ꝛ si non li
beat impendere: nolit ꝛ rependere. Et si etiā supio
res velint se ab inferioribꝫ diligi: quanto amore
inardescet inferior: cū a supiore se diligi senserit.
Ibi eñ gratior amor est/ vbi nō estuat indigētie
siccitate: sed vbertate beneficētie p̄fluit. Quid āt
supius deo iudicāte: Et q̄d desperati⁹ hoīe pec-
cāte: Huius ḡ passionis/ huius inestimabilis di
lectōis memoriale ppetuū ac nobilissimū dedit
nobis dñs corp⁹ suum ꝛ sanguinē in sacramentū
cibi ꝛ potus/ in quo non minus nobis sacrificiū
ostendit q̃ꝫ in ip̄a sua passione memorāda. Quis
nō stupet/ q̄s nō mirēt/ tam incomp̄hēsibilē di-
lectōem: Cui nō satis fuit seip̄m nobis impēde-
re in redemptōis p̄ciū: nisi etiā se daret in cibum
in memoriale ppetuū. Memoriale inq̃ꝫ nō min⁹
re ip̄a memorāda. Sꝫ ad ip̄m/ vt non deficeret i
nobis vicariū amoris incendiū: vt vel sic a sum-
mo celo egressio ei⁹ ad nos in hoc sacramēto: ꝛ oc
cursus eius vsq̃ꝫ ad summū eius: nos secū tradu-
cēdo ad celestia nō inuenirent inter huius sacra-
mēti dignos p̄ceptores/ q̄ se absconderent a calo
re eius. ¶ V Hunc fructū sequit̄ quart⁹ de-
ta. s. patiētia. In eo siq̄dem q̄ sacramentū illō me
moriale est patientie dñi: summam nobis in sua
passione patiētiā exēplāris/ nos ad tāte exēplum
patie instruit ꝛ cōfortat. Patiētie vtiq̃ꝫ nob val-
Heb.10 de necessarie: Teste ap̄lo: Patiētia vobis necessa
ria est vt volūtatē dei facientes/ reportetis p̄mis
sionē .i. vitam p̄missam s̄m glo. Nimirū q: in pa-
tientia vestra possidebitis aīas vestras: ait salua
tor. Hinc Petr⁹ ad clarissimū patiētie exemplū
nos dirigēs ait: Hec est grā apud deū scꝫ vt pati
amini. Glo. In hoc eñ vocati estis. Quia christ⁹
passus est p̄ nobis/ vob relinquēs exēplū/ vt seq̄-
mini vestigia eius/ qui peccatū nō fecit: nec inuē
tus est dolus in ore ei⁹. Qui cū malediceret/ non
maledicebat: cū pateret/ nō cōminabat. Trade-
bat aūt iudicāti se iniuste: q̄ pctā nr̄a ip̄e tulit in
corpe suo sup lignū: vt pctis mortui: iustitie vi-
uamus: cuius liuore sanati estis. Eratis eñ sicut
oues errātes: sed ꝯuersi estis nūc ad pastorē ꝛ ep̄i
scopū animaꝝ vestraꝝ. Pastorē illū qui posuit
aīam suā p̄ ouibꝫ suis. Magnū patiētie exēplū:
qd rememoratū sufficit oēs impatiētie mot⁹
sedare. Quis eñ tam iustus/ quis tam delicat⁹:
vt p̄ impatiam refugiat aut remurmuret p̄ pctis
p̄prijs pati: cū dñm suū/ caput suū tanta passū re-
cogitat pro pctis/ ip̄i suo dño alienis. Pudeat īn

quit Bern. sub spinato capite mēbꝝ fieri delica-
tū. Hinc ꝛ ap̄ls Paul⁹: Patiētiā in nobis plan
tare satagēs/ ad idē chr̄i exemplū in nostro sacra
mēto cōteri ꝛ scāti mittit. Ad Heb. xij. ita docēs:
Deponentes omne pondus ꝛ circumstans nos
peccatū/ p̄ patiētiā curram⁹ ad p̄positū nob cer-
tamen: aspicientes in auctorē fidei et cōsumma-
torē Jesuꝫ. Qui p̄posito sibi gaudio sustinuit cru
cē: cōfusione contēpta: atq̃ꝫ in dextera dei sedet.
Que ponēs hr̄us Aug⁹ in glo. ibidē: Omnia in-
quit terrena bona cōtēpsit chr̄s: vt in illis non q̄-
reret felicitas. Oia terrena mala sustinuit/ vt in
his nō timeret infelicitas. Natus eñ de matre/
q̄ q̄uis a viro intacta cōceperit: semp intacta p̄-
mānserit: fabro tñ desposata fuit: in q̄ et oīs carna
lis nobilitatis rumorē extinxit. Nat⁹ est etiā in
ciuitate bethleēꝫ: que inter oēs iudee ciuitates
erat exigua. Noluit igit̄ quēq̃ꝫ de terrene ciuita-
tis sublimitate gloriari. Paup etiā fact⁹ est cui⁹
sunt oīa: ne de terrenis diuitijs quisq̃ꝫ extolleret.
Noluit rex ab hominibꝫ fieri: quia humilitatis vi
am ostenderat miseris. Esuriuit q̄ omnes pascit
Sitiuit qui est fons sitientiū: fatigatus et itine-
re q̄ viā fecit nob in celū. Obmutuit et obsurdu-
it/ p̄ quē mut⁹ locut⁹ est et surd⁹ audiuit. Vinct⁹
est/ q̄ infirmitatū vincula soluit. Mortuus est/
qui mortuum suscitauit. Amore itaq̃ꝫ eius simi-
lia patiamur: tunc eñ lex implebit/ cū nō cupidi
tate reꝝ tempaliū/ sed charitate illius qui prece-
pit/ fiunt quecūq̃ꝫ p̄cepit. Hec Aug⁹. Et q̄dē fla
gella euadere nō possumus/ si filij esse volumus.
Quē eñ diligit deus/ castigat: flagellat aūt oēꝫ
filiū quē recipit. Que tractans Aug⁹: oēm filiuꝫ Heb.12
etiā ait vnicum sine pctō. Et subdit: Except⁹ es a
passione flagelloꝝ: except⁹ es a numero filiorum
Unic⁹ ille de patris substātia natus: equalis pa-
tri in forma dei: v̄bum quo facta sunt omnia: nō
habebat vbi flagellaret. Ad ho caūt carne indu
tus est/ vt sine flagello nō esset. Qui flagellat vni-
cū sine pctō/ relinq̄t adoptatū q̄ est cū pctō. Uni
cus sine pctō: nō tñ sine flagello/ exemplū nobis
p̄posuit in passionibꝫ suis. Non ḡ turbari debe-
mus cum aliq̄s scūs grauia et indigna p̄petit̄/ si
obliti non sumus q̄ ptulerit iust⁹ iustoꝝ/ sctūsq̃ꝫ
sctōꝝ. Ecce nihil ita in nob patiam gignit/ sic me
moria patiētissime passiōis dñice nob in exēpluꝫ
p̄mōstrare. Manifestū est eucharistia eiusdē pas
sionis memoriale efficacissimū/ patiam v̄tute pro
pria et memorialis signi efficacia opari: in his q̄
digne suscipiūt et deuote.

Lectio LXXXVI A

D[p]rimus aliquid de
fructibꝫ eucharistie cōsiderare in or
die ad chr̄m in ea v̄e cōtentū: eiusq̃ꝫ
passionē cui⁹ ē mēoriale a chr̄o insti-
tutū. Dicam⁹ breuit̄ d̄ reliq̄s ḡ noiat̄ ei⁹ fructibꝫ
sꝫ alias eucharistie cōsideratōes. ḡ. Quit⁹ fruct⁹

est ꝙ nutriẽdo alterat/cibatū videlȝ ꝯuertendo in cibum. Et hic sequit̃ eucharistie sumptōem: in q̄tum est cibus ⁊ potus anime spūalis. Hinc ꝙ cibus est/nutrit suscipientē. Spiritualr̃ quidem spūm/sicut corporaliter cibus carnis corp⁹. Lōge tamē aliter ⁊ excellēcius cibat ⁊ nutrit cibus ille animā. Cibat em̄ ꝟtute celesti excellēter vincens cibatum: ⁊ ip̄m ꝯuertens in se cibū. Neq̄ ē cib⁹ ille terrenus sed celestis: celesti ꝟtute nutriens: nobilior omni ꝟtute humana. Unde dicit̃: Non Moyses dedit vobis panem de celo: sed p̄r meus dat vobis panē de celo veꝝ. Et iteꝝ. Hic est panis qui de celo descendit. Hac celesti immo supceslesti ⁊ diuia ꝟtute vincit cibatū se scȝ digne suscipientem/⁊ ꝯuertit in seipum. Cuius rōnem Albertus li. ij. de offi. misse reddit di. Hui⁹ rō est Quia cib⁹ carnis a corpe nr̃o accipit cibandi potestatē. s. ab aīa cibaciua seu nutritiua/q̄ ip̄um alterat ⁊ ꝯuertit in corpis cibati similitudinē. Et q: corpus cibatū corruptibile est ⁊ dissolubile: iō cibus in ip̄o corpe corrūpit̃ ⁊ dissoluit̃ ⁊ vtrunq̄ cibus ⁊ corpus ad putredinē redigunt̃. Hoc aūt corpus diuinū/si in nos mutaret nihil nobis ꝓficeret: sȝ nobiscū periret. Qm̄ aūt ꝟtus ei⁹ nostrā vincit infirmitatē ⁊ nos in se ꝯmutat: oportȝ ꝙ nostra infirmitas in suā trāseat diuinā ꝟtutē ⁊ sic firmamur ⁊ perire non possumus ab ip̄o firmati in eternum. Hinc btūs Aug⁹. refert ad se dictū libro. vij. cōfes. suaꝝ. Cibus sum grandiū cresce ⁊ māducabis me: nō tu me in te mutabis sicut cibū carnis tue: sed tu mutaberis in me. Cui nō dissonat illud saluatoris: Omnia traham ad meip̄m. Sicut em̄ in vnaȝ ꝑsonam assumpsit naturā humanā/nō consumēs eam in seip̄o: sȝ vnitatem ꝑsone traxit/vt in ip̄o esse diuinū ꝑciperet: sic ꝯuertit nos ad se/nō ꝯsumēdo/sed vt esse suum diuinū in sui sumptōe ꝑcipceremus. Sic orat spōsa. Trahe me post te: vt in esse tuo ⁊ ꝟtute feliciter sim: que mihi displiceo in meip̄a. Huius cibi virtutem sensit apl's cū dixit: Uiuo aūt iam non ego: sed viuit in me Christus. Hec ḡ est ꝯuersio alterās manducantē q̄ ꝯuertit̃ in christū quē māducat: q: ꝟtutem accipit a Christo māducato: ꝑ quā iam non viuit s̄m carnē: sed viuit s̄m christū Hac em̄ sumptiōe incorpat̃ sumens christo. De qua incorpatōe loquit̃ aplus: Uos estis corpus christi ⁊ membꝝ de membro: id est mēbra estis spiritualia christi de membro capite qḋ est christus: q̄ vobis influit hanc virtutē q̄ vos in ip̄m ꝯuertit vt mēbra eius efficiamini. Null⁹ inuenit̃ illapsus intimior in corpalib⁹ q̄ȝ vt cib⁹ ꝯuertat̃ in cibatū. Manet em̄ iam nō in se/sȝ in cibato. Uiuit vita eius/nō sua. Sic in sumptōne hui⁹ cibi fit ꝯuersio/⁊ illapsus intim⁹ qua cib⁹ christ⁹ illabitur anime sumētis: ip̄amq̄ ꝯuertit in se: vt aīa nō sibi viuat sed christo. Hoc est ꝙ christ⁹ ip̄e ait Qui māducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinē/in me manet ⁊ ego in eo. Hanc ꝯuersionē anime in christū figurat ip̄a ꝯuersio panis in christi carnem: sed ordine ꝯuerso. Sicut ⁊ nutritio corpalis spūalem repn̄tat ꝯuerso ordine: cū ibi cibus in cibatū/hic cibatus ꝯuertit̃ in cibum. Nā i ꝯsecratōe eucharistie fit transformatio seu conuersio panis in essentia sua remanēcib⁹ accidentib⁹. In sumptōe dū mens in deum transformat̃/remanet q̄dem essentia mētis/q̄ est aīa: sed accn̄tia noua succedūt: nō fantastica/inania/mūdana/sȝ deiformia. Et ideo sicut de hoīb⁹ voluptuosis et brutalib⁹ concludit ph̄ia apud Boetiū: ꝙ deformant̃ in bestias. Ita de sapientib⁹ elicit/ꝙ transformant̃ in deū. Uere sapientes sunt hunc cibuȝ māducātes: saporē ei⁹ ꝑcipiūt. Sicut ḡ p̄mi belue sunt aut pecora in effigie humana. Ita de secūdis dici p̄t/ꝙ sunt dij sub hūana spē trāsformati. ❧ B Sextus fruct⁹ est ꝑditi restauratio q̄ ⁊ ip̄i seq̄t̃ sumptōem eucharistie vt est cib⁹ a nobis māducat⁹. Uita spūalis anīe suo modo sicut corpalis ꝯseruat̃ in calido ⁊ humido debite ꝯmēsuratis. Uita dico scḋa q̄ consistit in actōne ꝯueniēsq̄ a vita p̄ma. Sicut em̄ non ꝑditur vita essentialis anime q: icorruptibilis/ita nec restaurat̃. Uicem calidi tenet charitas/intelligēdo sub noīe charitatis eius feruorē in agēdo. Uicē humidi quasi passiuā/accipim⁹ affectōem bonā voluntatis. Uita em̄ anime christiane vita amoris est Amor tu⁹ vita tua: loquit̃ ad aīam suā. Hugo: Amorē intelligo nō cuiuscūq̄ sȝ dei. Nam amor aduersus qui libido dr̄ siue cupiditas: nō vita/sȝ mors dicendus est. Diliges dn̄m deū tuuȝ ex toto corde iubet de⁹. Subiungit huius amoris effectū ⁊ vires. Crescēte vero libidine siue cupiditate minuit̃ ⁊ obtundit̃ actus ⁊ feruor charitatis etiā si habit⁹ ꝑmaneat. Itē minuit̃ feruor ille charitatis ⁊ tepescit ꝑ longā inediam: sicut corpis vires euanescūt ꝑ longā abstinētiā/dum cibo nō reficit̃. Illo aūt salutari eucharistie cibo fit ꝑditi hui⁹ restauratio. Nā de eo dr̄ in cātico ꝟginis/ Esurientes impleuit bonis. ꝑ que reuertunt̃ p̄stine vires: ⁊ hō reuertit̃ ad statū debitū ⁊ vigorem Nam digne sumpt⁹ illuminat intellectū/affectū inflāmat/mentē delectat/⁊ totū hoīem ad bene ꝑandū ꝓmouet ⁊ reformat. Hinc regi⁹ ꝓpheta: Accedite ad eum ⁊ illuminami. Auget em̄ fidem corpalis p̄n̄tia christi in digne sumēte dum hoc fideli' credit: ad qḋ ratio naturalis non ꝑtingit. Hinc dr̄ Esa. vij. Butyꝝ ⁊ mel manducabit omnis q̄ relict⁹ fuerit in medio terre/vt sciat reprobare malū ⁊ eligere bonū. Mel diuinitatē/butyrū humanitatē chr̄i significat: q̄ qui māducat scientiā acq̄rit reprobādi malū ⁊ eligēdi bonū. Hoc q̄ ad p̄mū. De scḋo dr̄ Dam̄. Caro chr̄i ē tāq̄ carbo ignit⁹ cui⁹ est inflāmare ⁊ calefacere. Quis nā ad amorē non excitat̃/dū tanq̄ eduliū suū chr̄m q̄ ex ineffabili charitate se ꝓ nobis in ara crucis obtulit: ⁊ in cibū se nobis tribuit/cū deuotōe sumit. Sic ḡ ad p̄n̄tiā carbonis igniti expellit̃ frig⁹: corpus calet: sic ad p̄n̄tiā christi fugat̃ frigiditas ⁊ tepor anime: ⁊ igne diuini amoris ip̄a inflammat̃.

De tertio dr in Ps. statim allegato: Gustate ꝛ vi
dete: qm̄ suauis est dn̄s. Et ecclesia canit de h sa-
cramēto: O q̄ suauis est dn̄e spirit⁹ tuus: qui vt
dulcedinē tuā in filios demōstrares: pane suauis
simo de celo prestito esuriētes reples bonis: fasti
diosis diuites dimittis inanes. Ea propter figu-
ratus est in manna: vt supra habitū est. Uñ et de
eo veri⁹ dr: id qđ de manna ad litterā scriptū est:
Sap,16. Angeloꝝ esca nutriuisti ppl'm tuū: ꝛ paratū pa-
nem de celo prestitisti illis sine labore: omne dele-
ctamentū in se habentē: ꝛ oīs saporis suauitatē.
Substantiā em̄ tuā quā in filios habes/ostende
bas: ꝛ deseruiēs vniuscuiusq͡ʒ volūtati ad qđ q͡sq͡ʒ
volebat/cōuertebat. Glo. Manna significat pa-
nem q̄ de celo descēdit: ꝛ dat vitā mūdo/qui ait:
Panis quē ego dedero caro mea est ꝓ mundi vi
ta. Cruciant reprobi spirituali fame: et satiantur
electi celesti pane. Illi diuersis laboribꝫ p̄parant
ad penā: isti diuina ope q̄tidie nutriunt ad vitā.
Sua ergo delectatione cibus ille celestis restau-
rat virtutē oꝑandi. Nā delectatio in opere ꝯseruat
oꝑantē qđ fuit quartū. ¶ E Sequētes duos
fruct⁹ vnionis: scʒ ꝛ cōmuniōis parit hoc celeste
edulium cōsideratū/vt sacr'm: nā vt dicit Augu. su
per Joannē: Dn̄s noster Jesus christ⁹ corp⁹ ꝛ san
guinē suū in eis rebus cōmendauit: que ad vnū
aliq̄d rediguntur. Ex multis nāq͡ʒ granis vnus pa
nis conficitur: ꝛ ex multis racemis vinū ꝯfluit. Ad
h igitur sub specie panis ꝛ vini dn̄s sacr'm instituit/
vt vnionē hoim cū deo significaret ꝑ panē ꝛ vinū
qui ex multis in vnū collecti sunt. Unde ꝛ sacr'm
vnitatis dr: nō tm̄ q2 vnionē hāc significat: ß etiā
q2 eam efficit. Tribuit em̄ suscipiētibꝫ charitatē:
aut prehabitā augmētat: q̄ vinculū est hui⁹ vnio
Col.3. nis ꝛ ꝑfectionis. Unde ꝛ charitas dr quasi chara
vnitas. Est g̃ sacr'm illud/sacr'm charitatis: q2 ma
xima charitate est exhibitū/in qua charitate dixit
Prouer. viij. Delicie mee esse cū filijs hoim. Ac ꝑ
hoc est sacr'm vnitatis siue vnionis. Uoluit enim
christus (vt dicit Aug⁹.) vt hō participās hui ce
ne in deū ascēderet: ꝛ incorporatus sibi efficeretur:
participesq͡ʒ sue diuinitatis ꝛ hūanitatis: sicut ver
bū patris in carne descēderat: ꝛ factū est oim par
ticeps/q̄ vere sunt nostre hūanitatis. Et hoc ipm
fuit maxie charitatis. Hic aūt ascensus in verbū
pr̄is ꝑ incorporationē/directe fit ꝑ sacri isti⁹ par-
1. Cor. 10. ticipationē. Uñ ꝛ apl's: Unus panis ꝛ vnū corp⁹
multi sum⁹: oēs qui de vno pane ꝛ de vno calice
Joh, 1. participam⁹. Et glo. sup illud Et v̄bū caro factū
est ꝛ habitabit in nobis/dicit vt secure credātur
hoīes nasci ex deo. Hoc em̄ premisit: q̄ nō ex san-
guinibus/nec ex volūtate carnis/nec ex volunta
te viri: sed ex deo nati sunt. Subdit deū nasci ex
hoie. Ex hac susceptione infirmitatis qua verbū
nostrā infirmitatē assumpsit/ sanat nostra infir-
mitas vt possum⁹ dij vel filij dei fieri. Et hoc est:
Et verbū caro factū est ꝛ habitauit in nobis: ac si
dicat: Qđ supius fuerat/ inferius descēderat: q̄d
mirū si qđ inferi⁹ erat/in id qđ supius est/ascēdit.
Ex hac g̃ charitate vniēte deū cū hoie: ꝛ cum deo
hoiēs dicit sacramentū charitatis ꝛ vnitatis. Et
ideo nō nisi i charitate ecclesiastice vnitatis cena
hec sumēda ē. Qđ egregie signatū est Exo. xxvj.
et Leuit. xxv. vbi dr. Ut panes ꝓpositionis qui in
mensa singulis sabbatis ponebant/calidi coram
dn̄o ꝓponebant. Hoc signāte spūsancto q̄ panis
sacramēti noui qui in mēsa altaris cunctis fideli
bus ꝓponit: sumēdus in calore charitatis debeat
sumi. In mensa altaris ecclesie: de q̄ solo licet cō-
munionē accipere: q2 extra ecclesiā panis cōmu-
nionis ad salutē nō inuenit. Sic dr in ps. lxxxiij.
Passer inuenit sibi domū/ꝛ turtur nidum vbi re
ponat pullos suos: Altaria tua dn̄e virtutū rex
meus ꝛ deus me⁹. Beati q̄ habitāt in domo tua
dn̄e. Que exponit Alber. nō penitus difformiter
ad glosam. Passer mobilis: secularibꝫ negocijs Ps. 83.
cōtinue motū fidelē significat laicū. Turtur aūt
castus/gemens ꝓ cantu clericū significat: castita-
tis ꝛ mundicie officijs mancipatū/ꝓ suis ꝛ alioꝝ
peccatis gementē. Hi pullos quos nutriūt carna
les filios vel spūales nō nisi ad altare ecclesie por
tant. Pane sacramēti nutriendos: scientes q̄ be
ati sunt q̄ habitant in domo dn̄i q̄ est ecclesia. Alij
aūt miseri ꝛ abiecti cōuenticula faciūt hereticoꝝ.
Solū em̄ vt dictū est in charitate ecclesiastice vni
tatis accipi debet hoc sacramentū: nō apud schi-
maticos vel hereticos. Hinc in Ps. de ascenden
tibus ad paschalis agni celebrationē dicit: Hie-
rusalem que edificat vt ciuitas: cuius participa-
tio eius in idipsum. Illic em̄ ascenderūt tribꝫ tri-
bus domini: ad cōfitendū nomini domini. Eccle
sia em̄ per hierusalem visionē pacis designatur: q̄
vt ciuitas: id est ciuiū vnitas edificat. Hui⁹ eccle
sie participatio est in idipsum vnitas ecclesie sa-
cramentū: quia ecclesia vnica corpus christi tam
mysticū q̄ʒ verū ex multis membris cōpositū sub
speciebꝫ panis ꝛ vini cōtentū ꝛ signatū repr̄sentat:
quoniā ꝛ ipsa fideliū ecclesia ex multis membris
vna constat: diuersis quidē officijs: sed in vnitate
fidei ꝛ charitatis sacramētoꝝ ac spūs adunatis:
vt tāgit Apl's. j. Cor. xij. et Eph. iiij. Ubi annūe
rationi diuersoꝝ statuū ecclesie. s. apl'oꝝ/euāge-
listarum/pastoꝝ/doctoꝝ p̄misit. Unū corpus ꝛ
vnus spiritus: sicut vocati estis in vna spe voca-
tionis vestre. Un⁹ dn̄s: vna fides: vnū baptisma
vnus deus ꝛ pater oim: qui sup oēs ꝛ per omnia
ꝛ in oibus nobis. Hanc vnionē corporis ac mē-
broꝝ cū capite christo: sacramētū hoc ꝛ significat
ꝛ efficit. Hinc em̄ in p̄mitiua eccl'ia dū fideles oēs
diebꝫ singulis eucharistiā ꝑticiparūt. Erat multitu
dinis credentiū cor vnū ꝛ aia vna Act. iiij. ¶ D
Aliter celestis edulij fruct⁹: vt sacr'm ꝯsiderati in
ordine octau⁹ est cōio. Nā oim ore fideliū sacr'm
h cōio vocitat. A grecis etiā doctoribꝫ scrā synaxe
os q̄ scrām cōionē significat/appellat. Hoc em̄ fa-
cit in nobis cōionē oīs boni ꝛ grē. Nā ꝑ ipm cōi-
camus fonti oīs grē: angeloꝝ glorie scrōꝝ/meri-
tis/passionibꝫ mystici corꝑis. Siq̄dē oīa facit cō-

munia/diuia pariter ⁊ hūana. Cōmunicamꝰ in
hoc sacramēto fonti oīs gratie: qꝛ cōicamꝰ christo
sic vt ipse sit in nobis: ⁊ nos in ipso: vt oīa sua in-
fluat nobis. Hic fons est cuiꝰ aque foris deriuan
tur/ac in plateis diuiduntur. In hoc fonte multe
Prouer.5. sunt vene iugibꝰ grāꝝ aquis manātes: ꝗs patet
in hoc sacramento foras in cōione ecclesie trium
phantis ꝙ militātis ꝑcipit deriuari: vt relegata
inuidia ꝓuate possessionis gratiaꝝ ꝗ sunt in filio
Joh.1. per quē veritas ⁊ gratia facta est: oīnes in cōione
ꝑticipes bonoꝝ eiꝰ fiant: ⁊ in plateis late ꝑticipa-
tiōis bonū filij oēs participēt. Hic fons de ꝗ my
Hester.11. stice scribit in libro Hester. Fons paruꝰ creuit in
fluuiū maximū/⁊ in aquas plurimas redūdauit.
Paruus eñ fons dicit christꝰ in hoc sacramento/
nō ariditate ⁊ fluxus grāꝝ paruitate/sed humili-
tate. Que quāto ꝓfundior: tanto plures cōtinet
aquas gratiarū. Hic fons licet multis effusionibꝰ
redundet in donis virtutibꝰ ⁊ sactis: tñ se in vnū
colligēs in sacramēto cōionis/creuit i fluuiū ma
ximū. Et isto vno fluēs totū qd in alijs fluit diui-
sim. Hic redundat in aquas plurimas omī gene-
ris gratiarū. Hic eñ est fons vite fluens ea ꝗ vitā
perficiūt. nā Qui bibit ex hac aqua fiet in eo fons
saliēs in vitā eternā. Joh.iiij. ¶ E In isto fon-
te qui in fluuiū maximū crescit/cōmoditates flu-
uioꝝ sunt. Nam Sordida lauat: arida rigat: que
apud nos sunt nauibꝰ deportat: vt vbi rara sunt/
magno cōmutent ꝑcio. Et ea que alibi abundāt:
⁊ apud nos deficiunt/reuehit: vt defectus nostri
ex illis suppleant. Oīa hec facit christꝰ in h sacra
mēto. Nā grā sanguinis sui lauat sordes pctōꝝ:
Apoc.1 vt supra dictum est: Dilexit eñ nos ⁊ lauit nos a
peccatis nostris in sanguine suo. Qui certissime
opat in hoc sacramēto rigat arida nr̄a: exiuit eñ
de latere christi in h sacro sumpti aqua expiās et
rigans oīa nostra: vt plante diuine in nobis con-
ualescant. De hoc fonte accipi pōt illud: Fons de
Johel.3. domo dñi egredietur: ⁊ irrigabit torrentē spinarū.
Qd exponēs Alber. loco frequēter allegato. Do
mus dñi hoc est deitatis habitaculū est corpꝰ dñi
a ꝗ fons fluxꝰ violētissimi egredit: ⁊ irrigat totū
torrentē vanitatis mūdi: hoc est locū ꝑ quē vani-
tas mūdi cōsueuit ante decurrere ad spinas pec-
catoꝝ nutriēdas: de quo clamat Aug. O torrēs
vanitatis: ꝗusqꝫ nō siccaberis: ꝗusqꝫ mūdaberis.
Hoc autē fluxu dñice grē exiccatis spinis morti-
gat cor sumētis ad fecūditatē frugū iusticie ⁊ aro
matū oīm virtutū. Euehit etiā hic torrēs gratia
rū apud nos abundantiā: vt vbi deficiūt magno
ꝑcio cōmutent: que sunt paupēs spūs gemitꝰ pro
peccatis/fletꝰ/ieiunia/afflictiōes ⁊ castigatiōes
corpis: ꝗ apud nos abūdant: ⁊ in celis deficiunt.
sed ibi cōmutant: qꝛ ibi nobis magna boꝛū ꝑcia
tribuunt. Nauis aūt hec portās: dñicū corpꝰ est:
Joh.4 cui ꝑ hoc sacramētū incorpamur. Hodie ascēdēs
in celū nobis locū ꝑparat: vt iterū veniēs accipi-
at nos ad seipm in celū: vbi mercedes suas nobis
dabit: ꝓ regalibꝰ eternas ꝓ miseria beatitudinē: ꝓ
paupertate diuitias: ꝓ laboribꝰ castigatiōibꝰ ⁊ afflī
ctiōibꝰ gaudiū ⁊ requiē sine fine. Hinc Eccēs.xj.
Mitte panē tuū sup transeūtes aq̄s: ⁊ post mul-
ta tpa inuenies eū: qꝛ fluxu lōgo aque iste redeūtes
⁊ incōpabiles diuitias reportāt. Hoc eñ agit flu
xus gratie: que fluit a christo ꝗ dat gratiā vt me-
reri possumus. Et iterū reuehit meritū in deū: vt
supabūdanti ꝑmio meritū nostrū cōmutet. Hoc
quidē facit/dū ꝑ huiꝰ sacramēti sumptionē meri
tum nostrū suo merito cōiungit: ⁊ ita ad patrē ve
hit. Nullū eñ foret nostrū meritū/si non ꝑ christi
meritū fieret ꝑmio dignū. Et ꝑ hoc que in nobis
deficiūt: ⁊ in celis abūdāt/gaudiū scꝫ cordis: spi-
ritus ꝯsolationē ac dulcedinē gustus diuinoꝝ re
portat. Vñ in laudibꝰ ecclesie Prouer.xxxi. dicit
Facta est q̄si nauis institoris: de longe portās pa
nē suū. Ecclesia eñ facta est nauis institoris/qua
gubernatiōe sancti spūs mens nostra in celū naui
gat: ⁊ deinde panis nos in dulcedine delectantis
refectionē reportat. ¶ Has ergo q̄ttuor vtilissimas
cōmuniōes operatur in nobis fons misericordie
christꝰ: cū ei in sacramēto cōicamur. Sordes no-
stre lauant ⁊ defluūt. Arida nr̄a rigant: ⁊ fecūda
fiunt. Labores nostri ad ipm referunt: ꝗ sua me-
rita ꝑmio dignos efficiūt. Delitie celestes nobis
aduehunt: que oīa nostra in dulcedinem vertūt.
Hinc dicit saluator: Qui credit in me/flumia de Joh.7.
ventre eius fluēt aque viue. Hoc aūt dixit de spi
ritu quē accepturi erāt in ipsum credētes: quia si spi
ritus sanctꝰ in hoc sacramēto ꝗ filiꝰ sumit/nō reci
pit vbi q̄lo accipit. Nec eñ a filio spūs separari
pōt. Et si spūs accipit: oīm bonorū cōio sequitur.
Vñ summarie in sumptiōe digna huiꝰ sacramēti
particeps fit aīa sumētis oīm bonoꝝ meritoꝝ chri
sti: ꝗ nobis meruit sua passiōe in cruce: cuiꝰ ꝓpter
hoc nobis datū est i eiusdē passionis efficacissimū
memoriale. Hec ergo est ꝑma cōmunio ꝗ fonti gra-
tiarū in sacramēto fecūdissimo cōicamus. ¶ F
Prestat ⁊ nobis hoc sacramētum cōionē glīe an-
geloꝝ: ꝓ quāto ꝑ huiꝰ sacramēti pceptionē ruina
angeloꝝ restaurat. Ministeriū qꝫ angeloꝝ debi
tū effectū sortit. Vñ glīa auget in angelis: ⁊ itēꝝ
in nos redundat. Ruina eñ angeloꝝ nō reparat
nisi ex his ꝗ incorporātur christo: sicut ipse dixit
Nemo ascēdit in celū/nisi ꝗ descēdit de celo: filiꝰ Joh.3.
hoīs ꝗ est in celo. Nemo ergo ascēdit in celū/nisi mē
brū filij hoīs ipsi incorporatū. Siquidē nō ascen-
dit filius hoīs diuisus a mēbris: sed totus ascendit
cū oībus suis mēbris sibi incorporatis: vt dicit glo
sa ibidē. Incorpamur aūt christo ꝑ dignā huiꝰ sa
cramēti sumptionē: vt frequēter dictū est: ⁊ ita ꝑ
huiꝰ sacramēti pceptionē ruina angelica repara
tur. Et ꝑ idē sui ministeriū effectꝰ sequit. Sūt eñ
vt ait Apl̄us: Oēs administratorij spūs in mini- Heb.1.
steriū missi ꝓpter eos ꝗ hereditatē accipiūt salutis.
Cū ergo ꝑ hoc sacramētū christo incorpati celos ascē
dimꝰ: vbi est filiꝰ hoīs sedēs ad dexterā pr̄is ad fi
nem suū puenit angeloꝝ ministeriū. Nō aūt mo-
dicū glīe habēt de impletione sui effectꝰ custodie.

cum de eis scriptũ est: Gaudiũ est angelis dei su-
per vno pctõre penitentiã agente. Et ecõtra Esa.
xxxiij. Angeli pacis amare flebunt. i. ad modum
flentiũ se habẽt: qꝛ desiderãt / vt christo sibi ad cu-
stodiã cõmissi incorporent: ꝛ sic redeant / ac sic ve-
niant ad cõmunionẽ glie angelorum. Hinc ꝛ hinc
ministerio gaudẽtes assistunt: vt dicit btũs Gre
go. c. vlti. li. iiij. dial. Quis (ait) fidelium habere
dubiũ possit in ipsa imolationis hora ad sacerdo
tis vocẽ celos aperiri: In illo Jesu christi misterio
angelorum choros adesse: summis ima sociari: ter-
rena celestibus iungi: vnũ qd ex visibilibus ꝛ inuisibi
libus fieri. ¶ B Cõmunionẽ quoqꝫ oim sanctorum
hoc sacro ꝯsequimur: vt qđ deficit in singulis / ex
cõmuni abundãtia sctõrum oim suppleatur. Per hoc
enim participam⁹ virtutes patriarcharum: illuminatio
nes prophetarũ: iusticias legislatorum: pconia christi
preconum: dignitatẽ aplorum: victorias martyrũ:
sanctitatẽ confessorum: religionẽ monachorum: puri-
tatem anachoritarũ: doctrinas doctorum: mundi-
ciã virginũ: luctũ viduarũ: elemosynas curã do
mesticã gerentiũ: splendorẽ innocẽtiũ: ꝛ oia meri
ta sctõrum. Hec enim oia a christo in corp⁹ eius mysticũ
fluxerũt: ꝛ in efficacia corporis eius ꝛ sanguinis cõ
sistũt: ꝛ de quolibet in quẽlibet per charitatẽ spiritus
Colos. 1. christi referunt ꝛ redundant. Vñ aplus: Gratias
agentes deo ꝛ patri: qui dignos fecit in partẽ sortis
sctõrum in lumine: qui eripuit nos de potestate tene
brarum: ꝛ transtulit nos in regnum filij dilectionis
sue. Per cõmunionẽ enim christi sortẽ oĩs gratie com-
municam⁹ cũ oibus sctis in lumĩe. i. in noticia dei:
sm Glo. vel in lumĩe. i. in operibus luminosis. De
Mat. 5. quibus dr: Sic luceat lux vra corã hoibus ꝛc. Et lucer
Luce. 21. ne ardẽtes in manibus vris. Trãslati in regnũ di-
lectionis filij / qđ est regnũ oim sctõrum: per hoc qꝫ cor
pori ꝛ sanguini eius cõmunicam⁹: qꝛ vnitas mẽ-
brorum suorum ad cor ꝛ caput: ꝛ vna participatio spi-
ritus christi in oibus mẽbris eis naturalibus signat
ꝛ causat toti⁹ corporis mystici cõmunionẽ ꝛ sctispi
ritus cõmunicationẽ. Et sic sors gratie ꝛ glie vniuscuiusqꝫ
cuiusqꝫ sancti cõmunicatur alijs / vt spũaliter im
pleatur in nobis: qđ de ecclia primitiua dictũ est.
Act. 4. Gratia magna erat in oibus eis: neqꝫ enim quisquam egẽs
fuit inter eos. Quotquot enim erãt possessiones agro
rum aut domorum vendebãt: ꝛ ponebant precia
eorum ante pedes aplorum. Diuidebatur autẽ vnicuiqꝫ
prout cuiqꝫ op⁹ erat. Sic enim ad vniuscuiusqꝫ ne-
cessitatẽ ꝛ idoneitatem diuiditur sl. spũs scꝫ corporis
christi bona sctõrum: vt oẽs abundẽt / ꝛ nullus egẽs
1. Cor. 12. inueniatur. vñ: Hec oia (inquit aplus) operatur vn⁹ atqꝫ
idem spũs / diuidẽs singulis prout vult. Que tñ
diuisio singulis facta per spm: nõ enim singulis profi-
cit sed singulorum dona ad cõmunẽ vtilitatẽ corporis
(qđ est ecclia ad quã donata sunt) proficit. Unde
ibidẽ dicit aplus: Unicuiqꝫ datur manifestatio spi-
rit⁹ / ad vtilitatẽ scꝫ ecclie: Nã ꝛ sequitur: Sicut enim
corpus vnũ est: ꝛ membra habet multa: oia autẽ
mẽbra corporis cũ sint multa / vnũ tñ corp⁹ sunt:
sicut ꝛ christ⁹. Etenim in vno spiritu oẽs nos i vnũ
corp⁹ baptizati sum⁹: ꝛ oẽs in vno spiritu potati
sum⁹. Et subdit: Sed deus tẽperauit corp⁹ ei cui
deerat abundantiorẽ tribuendo honorẽ: vt nõ sit
schisma in corpore / sed in idipsum pro se inuicẽ solicita
sint mẽbra. Ubi glo. bti Ambro. ondit per similitu
dinẽ humani corporis vnitatẽ corporis christi. i. ecclie
habere varietatẽ officiorum: ꝛ diuersitatẽ hanc non
tollere vnitatẽ: sicut humani corporis vnitas nõ in
singularitate consistit / sed in multis mẽbris: vt sibi
prestent qđ debẽt. De hac vnitate ac bonorum com-
muniõe gaudebat propheta cũ dicebat: Particeps Ps. 118.
ego sum oim timentiũ te: ꝛ custodientiũ mãdata
tua. vbi Cassio. Ita prophe portio est dñs vt parti-
ceps sit nõ vni⁹ / sed oim ecclesiarum: tãta virtus vnita
tis: vt cũ particeps sit christi humiliter / dr particeps
famulorum / qđ est ꝛ christi esse participẽ. In hoc ergo sacro
qđ christi participes efficimur / quẽ sumim⁹ oim fa
mulorum christi / oim scꝫ sctõrum participationẽ sorti-
mur. Ex christo enim capite fluit gratia in mẽbra: ꝛ ex
vno membro redundat in aliud propter vnã sui cor
poris cõmunionẽ. Sicut enim in vno corpore natu-
rali vnũ mẽbrũ spm ꝛ sanguinẽ influit in aliud:
ita multo magis in spũalibus mẽbris corporis my
stici / vnũ membrũ spũs cõmunionẽ trãsmittit in
aliud. Hec est cõmunio sctõrum / de qua dr in symbo-
lo: Credo in spm sctm: sctõrum cõmunionẽ. Quia
sicut sm naturã vni⁹ corporis vn⁹ est spũs: ita vni⁹
corporis christi vn⁹ est spũs sctus: qui in totũ corp⁹ vehit
vitã ꝛ virtutẽ: ꝛ oia que sunt membris propria / facit
esse cõmunia. Vñ ꝛ dictũ est de primitiuis ecclesie
mẽbris: Multitudinis credentiũ erat cor vnum
ꝛ aia vna. Nec quisquam eorum que possidebat / aliquid
suũ esse dicebat: sed erant oia illis cõmunia. ¶ D
Sic ꝛ participatio dñici corporis cõmunicationẽ
tribuit in passionibus mystici corporis christi. Vñ et
aplus: Si quid patitur vnũ membrũ / cõpatiuntur oia. 1. Cor. 12.
Ideo passio vnius mẽbri per cõmunionẽ redũdat
in alia per misericordiã ꝛ miseratiões: quibus fluunt
in mẽbra deficiẽtia / cõpassiões cordis / cõsolatio
nes oris / subuẽtiones facultatũ in elemosynis: ꝛ
ꝛ supportatiões infirmitatũ in adiutorijs diuer-
sis. Cõpatiendo enim assimilamur capiti huius cor-
poris / qđ ex cõpassione quã habuit ad nos / mul-
tis se dedit passionibus: vt nobis per effectũ subueniret.
Cui si cõpatimur / ꝛ ꝯregnabim⁹. vñ: Sicut chri Roma. 8.
stus pro nobis aiam suã posuit: ita ꝛ nos pro fratribus
ponere debem⁹ aiam. Quãdiu enim christ⁹ patitur 1. Joh. 3.
in mẽbris / nos oportet cõpati: si tñ corporis volu-
mus esse membra (ad Ro. xij.) necessitatibus sctõrum
cõmunicãtes. Hoc est enim cõmunicare necessitati-
bus mẽbrorum christi / suscipere eorum necessitatẽ cor-
de per cõpassionẽ: gaudendo cũ gaudentibus: flendo
cũ flentibus / idipsum scientes. Multa ad idẽ docet
hortaturqꝫ scriptura. Hanc autẽ cõmiserationẽ
vnde verius accipere possum⁹: nisi in hoc sacro / vbi
illũ sumim⁹ in memoria ineffabilis misericordie: qui no
stre perditioni cõpatiẽs / se totũ impẽdit nobis in
acerrimis doloribus: quibus nostrã miseriã subleua-
uit. Sic ergo in hoc sacro cũ oibus bonis cõmunicatio-

Col.1. nem sortimur: in q̄ oēs thesauri sapiētie τ scientie
dei sunt absconditi. In q̄ τ pncipiū oīs meriti oīm
sctoꝝ. Hec cōmunitas thesaurus ille est/ q̄ iuxta
Mat.13. euāgeliū absconditus est in agro dñici corꝑis: quē
qui inuenit/ abscōdit: τ p̄ gaudio illi⁹ vadit τ ven
dit oīa que hȝ/ τ emit agrū istū. Hic est thesaur⁹
sapiētie: de quo Philo Sap. vij. Uenerūt mihi pa
riter oīa bona cū illa: τ inumerabilis honestas ꝑ
man⁹ illius. Infinitus eñ est thesaurus hoib⁹: q̄
q̄ vsi sunt/ participes facti sunt amicicie dei. ❡ Fa
cit etiā (ait Albert⁹) hec sacri participatio verissi-
mam humanoꝝ τ diuinoꝝ cōmunionē. Per hāc
eñ deus cū oībus bonis suis est in hoie/ τ hō in
deo. Deus eñ qui est oīa in oīb⁹/ in hac cōmuniōe
suā altitudinē ad nos inclinat: τ nr̄am humilita-
Act.2. tem in se exaltat. Hinc de oīb⁹ credentib⁹ dr̄: Erāt
ꝑseuerantes in doctrina aploꝝ: τ cōmunicatione
fractionis panis τ orōne: qr̄ cōmunicatio fractio
nis panis oīm bonoꝝ diuinoꝝ τ humanoꝝ con-
ferebat cōmunicationē. Propter que τ siľa recte
τ vere ab oībus sacri hui⁹ participatio cōmunio
noiaṫ. ❡ I Sunt p̄terea duo hui⁹ sacri fruct⁹
inquātū est antidotū τ medicina aie: q̄ sunt sana-
re ab infirmitate: τ cōseruare in sanitate. Operaṫ
quippe hoc sacr̄m in hoie ipsum cōmunicando sa
mente/ sanitatē ab infirmitate ꝑseruādo: causam
infirmitatis expellēdo: τ sanitatē perditam repa-
rādo. Hec est medicina de qua Ecci. xxxviij. De⁹
de terra creauit medicinā: τ vir prudēs nō abhor
rebit illam. De terra eñ illa bñdicta dñici corꝑis
creauit nobis dñs medicinā grē p̄seruantē nos
ab oī pcti infirmitate. Uir ḡ prudēs q̄ de futuris
habet ꝓuidentiā: q̄ scȝ sine hac medicina nō pre-
seruaṫ hō ab hac infirmitate/ nō abhorret eā: qr̄ li
cet sit apud imperitos horribile sumere humanā
carnē τ humanū sanguinē: tñ in h̄ sacro medicina
est supra modū amplectenda. Sūt etiā infirmita-
tes semptē capitales ex malo fomitis semine/ nisi
Job.5. ꝓueniaṫ pullulātes. De quib⁹ accipiṫ illud: In
sex tribulationib⁹ liberabit te: τ in septia nō tan-
get te malū. Sunt eñ sex que causaṫ ab infirmi
tate corꝑis τ mētis. A corꝑe quidē gula/ luxuria/
auaricia. Ab aia tria/ s̄m q̄ est in corꝑe corrupto/
scȝ ira ex sanguinis accēsione: accidia ex corporis
ponderositate: inuidia ex cordis prauitate: qr̄ scȝ
timet ne alteri⁹ ꝓsperitate ipse impediaṫ. Septi-
mū vo scȝ suꝑbia causaṫ ex sola spirit⁹ altitudine
in qua nos nō tanget malū: qr̄ ab his nos corpus
christi indigne sumptū ꝑseruat. Si eñ sumētes
corpus dñi ipsum (s̄m apli consiliū) dijudicātes:
discretionis iudicio discernim⁹: qd est quē in sa-
cramēto sumim⁹: qr̄ christ⁹ patris fili⁹ ꝓ nr̄a salu
te hō fact⁹: mortēq̄ ei⁹ annunciam⁹: cōsiderādo
quid ꝓ nobis egerit: q̄dve passus sit quēadmodū
nobis in exemplū imitationis mortuus sit/ nedū
in cruce ponēs aiam suā: sed etiā toto vite morta-
lis tpe: mūdo/ pctō/ τ vniuersis vitijs. Siq̄ de-
uote mādu cauerimus/ masticātes christi humilita
tem qua seipm̄ humiliauit formā serui accipiēs: fa
ctus obediēs patri vsq̄ ad mortē/ mortē autē cru
cis: humilē q̄ȝ eius ingressum in mundū/ atq̄ ꝓ-
gressum/ non tanget nos malum superbie. ❡ Si
meditati fuerimus christi charitate/ qua se totuȝ
nobis in hoc corporis τ sanguinis sui sacro in pi-
gnus eterne salutis ꝓmisse donat/ nō tanget nos
malū inuidie. ❡ Si ruminauerim⁹ quēadmodū
impiger fuerit ad labores oia faciēdo τ sustinēdo
que ad nostrā salutē proficere. Pertransijt bene-
faciēdo τ sanādo omnes oppressos a diabolo: vt
ait Petrus. Non tāget nos malū accidie. ❡ Si Act.10.
eius māsuetudinē τ patientiā cogitauerim⁹: q̄b⁹
exprobrationes/ irrisiones/ blasphemias/ crucē τ
flagella sustinuit: velut agn⁹ ductus ad victimā
nō aperiēs os suū. et Petro teste: Cū maledicere
tur/ non maledicebat: cū pateret/ nō cōminabaṫ.
Non tāget nos malū ire. ❡ Si aduerterimus q̄
liberaliter se τ sua nobis impēdit: carnē in cibū:
sanguinē in potū: animā in preciū: daturus diui-
nitatē suam in premium: sicut canit ecclesia: Se
nascēs dedit sociū: cōuescens in edeliū: se moriēs
in p̄cium: se regnans dat in p̄miūm. Non tanget
nos malū auaricie. ❡ Si in mentē reducim⁹ vite
ei⁹ sobrietatē/ ieiunia/ parsimoniā: nō tāget nos
malū gule. ❡ Si puritatē (qua de virgine nasci
voluit) gaudiq̄ mūdi ac carnis voluptati passio
nis amaritudinē opposuit/ liberamur a malo lu-
xurie. Hec signata sunt Thobie. vj. vbi Raphael
q̄ medicina dei interp̄taṫ/ ait Thobie iuniori: Cor
dis ei⁹ particulā si suꝑ carbones ponas/ fum⁹ ei⁹
extricat oē genus demonioꝝ. Omne demonioꝝ
gen⁹ in his septē vitijs quib⁹ p̄sunt/ accipiṫ. Hec
est illa optima particula inter oia sacra/ que nobis
saluator exhibuit: ideo posita suꝑ carbones igni-
ti cordis/ statim fumat in affectu ad deū/ τ omneȝ
vim inimici expellit a nobis. Fel aūt valet ad vn-
gendos oculos/ in quib⁹ est albugo τ sanabūtur.
Fel eñ sua amaritudine passionem christi signifi
cat. de q̄ in Trenis dr̄ ca. iij. Recordare pauptatis
mee/ trāsgressionis/ absinthei τ fellis. Hec fel les
amaritudo patiētis christi extergit albuginē spis
sam/ quā nobis an̄ oculos vanitas mūdi posuit:
vt nō videam⁹ lumē celi: qr̄ christi amaritudo re-
ducit oculos nr̄os a vanitate mūdi/ q̄ oculos no-
stros obtexit: ad veritatē ꝯtēplandā. Sic ḡ cib⁹
iste in nobis operaṫ sanitatē/ causas infirmitatis
eradicando: τ ꝑ hoc ab infirmitate preseruando.
Cōtractā etiā infirmitatē ꝑ pctm̄ qd incidim⁹/ sa
nat: eisdē modis q̄b⁹ pctm̄ tollit: de q̄ supra dictū
est. Nec mirū eñ in hoc sacro sumiṫ medicus ipse τ
qui venit querere τ saluū facere qd perierat. Qui
oēs laborātes vocat/ dicēs: Uenite ad me om- Luce.19.
nes q̄ laboratis τ onerati estis: τ ego reficiā vos.
Miro eñ modo studuit (ait Albert⁹) quō nobis
gratiā nos sanantē prepararet: τ inuenit sacr̄m q̄
ipse medicus/ ipse τ medicina semꝑ haberet. Mi
sit itaq̄ verbū suū in h̄ sacro: τ sanauit eos τ eri-
puit eos de interitionib⁹ eoꝝ: vt diciṫ in psalmo.
❡ K Conseruat etiā sanitatē recuperatā ac re

stitutā:eisdē modis quibꝰ ꝯseruat. Hinc in psal.
dicit: Dominꝰ regit me ⁊ nihil mihi deerit In lo
co pascue ibi me collocauit. Locus pascue/locus
refectionis est: quo ab inedia in bono corꝑis ro-
bore cōseruat̄ pascendi: cōfortanturq; vires ꝑ ci
bū cōuenientē. De q̄ cōfortatione in sequenti fru
ctu sup̱ est dicendū: de hoc exponit Albertꝰ illud
ps̄ Collocauit illic: hoc est in terra fructifera esu
rientes ⁊ sitientes: ⁊ cōstituerūt ciuitatē habita-
tionis: ⁊ seminauerūt agros ⁊ plantauerūt vine/
as: ⁊ fecerūt fructū natiuitatis. Ps̄. cvj. Esuriē
tes sunt cibū corꝑis christi desiderātes: ⁊ sitiētes
sunt q̄ desiderāt sanguinē christi: hi cōstituerūt
se in hoc loco/vbi est habitatio ciuitatis dei: h est
in ecclesia ⁊ ibi semine iusticie seminauerūt agros
ab augendo dictos. In quibus crescat frumentū
panis corꝑis christi: ⁊ plantauerūt vineas: in q̄-
bus crescit potus sanguinis christi ⁊ in his fece-
runt fructū dulcissimū gratie sacꝛi quo cibamur
qui dī fructus natiuitatis: q2 ex eisdē ⁊ corpora-
liter ⁊ spūaliter nascimur ⁊ nutrimur. Grā enim
christi nascimur: ⁊ gratia christi i sacramento nu
trimur: ac eadē gratia nutriti cōseruamur: ne ite
rū defluamꝰ in corruptionē perit: qua aia nostra i
malis cōtabescat ⁊ abominet̄ oēm escā salutarē
aproꝑinquās vsq; ad portas mortis. ❡ L Su
persunt vltimi duo fructus quos in nobis parit
salutaris eucharistie cibus: q2 nostrū viaticū est:
hinc eīm roborat viatorē in itinere: ⁊ ad terminū
beatitudinis subleuat ⁊ ꝑducit. ❡ Roborat q̄dē
fm illud: Et panis cōfirmat cor hominis. Hoc pa
ne angeloꝝ in figura cōfortatus helias/dum in-
fortitudine cibi illius totū desertū transijt: ⁊ am
bulauit vsq; ad montē dei oreb: qd̄ mensa inter-
pretat̄/in quo deo coniunctus est. Mēsa hec so-
cietas est eterne glorie. Panis igit̄ corꝑis christi
cōfortat nos in vita hōs q̄dragínta dieb ⁊ q̄dra
ginta noctib/obseruantia sc3 ꝑceptoꝝ decalogi
fm ꝑfectionē euangelicā: vsq; ad montē dei oreb
vsq; ad mensam dei: ⁊ cōuiuas patrie ad quā cū
sedebimus satiabimur: fm illud: Satiabor cū
apparuerit gloria tua. Et fm beatū Ambro. Do
minici corꝑis figura ꝑcessit/qñ deꝰ in deserto pa-
tribus manna pluit: q2 sicut ille panis ꝑplm per
desertū ad terrā ꝑmissiōis duxit: Ita hec celestis
esca fideles huiꝰ seculi desertū transeūtes in celū
sursum trahit. Propter qd̄ recte viaticū appella
tur: q2 in vita nos reficit/⁊ ad patriā vsq; perdu-
cit. Corroborat etiā ꝯtra aduersarioꝝ impugna
tionē: vn̄ Ps̄. xxij. Parasti in cōspectu meo men
sam aduersus oēs q̄ tribulāt me. qd̄ de mēsa do-
minici corꝑis ⁊ sanguinis exponit glosa. Corꝑo
eīm q̄ gratiā augmētat ⁊ oēs virtutes perficit ar
ma tribuit oēs aduersarios debellādi. Quē enī
timebit q̄ dño vniuersoꝝ/in cuiꝰ ditione cuncta
posita sunt: qui fortē armatū fortior vicit/ꝑ hūc
cibū incorꝑatꝰ est. Hic est panis subcinericiꝰ Je
roboal: q̄ descēdens in castra madian/taberna-
cula eiꝰ terre funditꝰ coeq̄uit. Judic. vij. Panis

subcinericius Jeroboal humanitas christi est/in
cinere nostre mortalitatis coctus/q̄ iudiciū hab3
sic quippe interp̄tat̄ Jeroboal. Est eīm ꝯstitutus
a p̄re iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ. Hic descēdēs in ca
stra Madian iniq̄tatis ⁊ ꝯtradictiōis: oia subuer Act.10
tit ⁊ terre coequauit/dū deuote sumptꝰ sedē iniq̄
tatis subuertit in aia ꝑus diabolo subiugata: et
eū expellēs thronū suū ibidē collocans: ipam ab
oi aduersarioꝝ detentione liberat ⁊ conseruat.
❡ M Hunc fructꝰ finalis sequit̄ q̄ est ꝑdu-
ctio ad terminū btitudinis q̄ est vita eterna. Cō
fert eīm cib ille immortalitatē: fm illd̄: Qui mā- Joā.6.
ducat meā carnē ⁊ bibit meū sanguinē/habet vi
tā eternā. Et ego resuscitabo eū in nouissimo die
Et in hoc dissimitudinē habet iste cib ad cibū cor-
ꝑalem. Cib eīm corꝑalis nō nutrit nisi mortalit̄
⁊ corruptibilr. j. Coꝝ. vj. Esca ventri ⁊ vēter esce
deus aūt hunc ⁊ has destruet. Iste autem cib ra
dix est immortalitatis: q2 in eo qui eū sumit/ꝑnci
piū est vite ꝑpetue. Vñ Joā. vj. Nō sicut mandu
cauerūt p̄res vestri māna in deserto ⁊ mortui sūt
Qui māducat hūc panē viuet in eternū. De q̄ in
figura dixit Moyses Deute. xxix. ad filios israel
Adduxit vos q̄draginta annis ꝑ desertū nō sunt
attrita vestimēta vestra: nec calciamēta pedū ve
stroꝝ/vetustate ꝯsumpta sunt. Panē non come-
distis: vinū ⁊ siceram nō bibistis vt sciretis q2 ipe ē
dñs deꝰ vester: ⁊ venistis ad hūc locū. Ac si dicat
fm Alber. ꝑ desertum huius mortalis vite qua-
draginta ānis/q̄ est numerus pnie: adducit vos
dñs ad immortalitatē ꝑpetue vite/ita q̄ virtutū
vestimēta nō sunt vetustate pcti cōtrita: ⁊ calcia-
menta q̄ sunt duoꝝ pedū anime munimēta: q2 ve
ritas munit intellectū: ⁊ charitas munit affectū:
nō sunt aliqua vetustate vanitatis vel frigidita-
tis cordis ꝯsumpta. Et hoc ideo/q2 panem mun
dane refectiōis non comedistis: nec vinū ⁊ siceram
inebriantia in q̄bus est luxuria bibistis: ⁊ tamen
dñs sue immortalitatis alimonia adduxit vos ꝑ
sui cibū māna sup̱celeste ad hūc locū solidū pro-
missionis: qui moueri non pōt eterne sc3 immor-
talitatis. Sic ḡ cib ille cibat celesti v̄tute princi-
pijs vite ⁊ immortalitatis radice. Hinc recte dī
cibus iste/arra sponse/pignus future glorie. De-
derat olim dñs aie rōnali pignora sue dilectōnis
pulchras arras sue desponsatōnis: celū ⁊ terram.
ad eiꝰ obsequiū sil̄ ⁊ solatiū: vt late ꝑsequit̄ vene-
rabilis Hugo de sctō victo. in libello de arra aie.
Cōtempserūt has arras plurimi: atq; eis oīa
viluerūt. Dedit ad extremū seipum pariter in ar
rā ⁊ ꝑciū/dū in hoc sacro cōuiuio iuxta canticū
eccl'e/future glīe nobis pignus dat̄: de quo btūs
Bern. in sermo. de sacro ait: alloquēs ecclīam et
quālibet aiam fidelē. Gratulare inq̄t spōsa/gau-
de incomꝑabilr/ꝑsidentē habes ⁊ rectorem spon
sum in p̄ntis exilij militia: pignus habes: arram
tenes/quibus feliciter sponso vniaris in patria.
Gloriosa ⁊ amabilis sponsa/in terra sponsū ha
bes in sacro: in celis habitura es sine velamento

Hic et ibi veritas/sed hic palliata/ibi manifesta. Hic vtiqꝫ spōsum habet ecclesia suo ordine: hic q̄si dulce pludiū et iocūda dispensatio: ibi nuptiale conuiuium et beata fiet coniunctio/cum fide ad spēm de mēse ad mēsem: de sabbato ad sabbatū: de calore panū ad eternalis caloris conuiuium transibimus. Et infra: Cibus ille nō est ventris/sed mētis: nō est datus ad ruinas huius vite q̄ vapor ē ad modicū parēs: sed ad eternā vitā aīe conferendā. Iste est panis angeloꝝ q̄ nescit putrescere: nō vadit in secessum: sed tendit in excelsum: illuc reducit hoiem vnde traxit imaginē. ¶ Ecce patēt vel breuiter duodecim fruct⁹ ligni vite. Siquidem cōsiderando eucharistiam in ordine ad christū in ea contentū/sic viuificat aiam et relaxat pctā. In eo vero ꝙ est memoriale passionis christi/inflāmat mētē et patientiā p̄stat. In quātum est cibꝰ/nutrit et restaurat: qꝛ sacr̄m vnit et copulat: quia antidotuꝫ medicinale sanat ab infirmitate et in sanitate cōseruat. Quia viaticū/roborat viatorē: et pducit ad terminū btitudinis. ¶ Quos sub aliīs vbis ita btūs Bern. assignat dicens: Eucharistia medicina est egrotis/pegrinantibꝰ dieta/debiles cōfortat/valentes delectat/languorē sanat/suauitatem seruat. Fit homo māsuetior ad correptōēꝫ patientior ad laborē: ardentior ad amorē: sagacior ad cautelā: ad obediendū pmptior: ad gratiarūactiones deuotior. Et lꝫ plura de huius sacramenti fructibꝰ dicta sint/nequaq̄ꝫ tamē velut tāto sacr̄o digna vel sufficiētia estimāda sunt. Excedit eñ eius dignitas simul et vtilitas oēm humanam estimatōem. Hinc Bern. fm sup̄ allegata: Potes ne estimare quale vel quātū est hoc scr̄m sanctoꝝ/et sacramentū sacramētoꝝ/amor amoꝝ dulcedo oīm dulcedinū. Hec sunt vere festa paschalia: hec sunt gaudia et fercula vitalia iustoꝝ: hec sunt spūales delicie sanctoꝝ: hic bibunt in loco vberi torrentes lactis/pluuia mellis/liquor balsami celestis. Hic efficit vna caro sponsa cum sponso/sancta aia cū christo. Experiētia hoꝝ et similiū spūs et vita est nec anialis homo hoꝝ sensu fruit vel accessu. Amici sponsi/viri timorati et religiosi gustauerūt et plenissime que dicimus sunt expti. Hec Bern. ¶ N Sed circa hec q̄ri p̄t quō hos fructus efficit corpus christi in h̄ sacramento sumptū. ¶ Pro responsione rememorandū est qd̄ supra lec. iiij. habet/ꝙ tripl'r aliquid dr̄ fieri vel effici ab alio scꝫ opatōe et v̄tute naturali. Quomodo calor fit ab igne. Scd̄o modo non ex eius v̄tute/sed ex eius merito: quomō dicim⁹ ꝙ p̄mium in beatis est ex opibꝰ meritoriīs p̄cedentibus. Tertio mō est ex aliqua v̄tute occulta assistente. Sic sacramenta opari dicunt. ¶ Ad ppositum: Corpus christi in sacramento cibus est nō corpis sed mētis. Non vtiqꝫ fm sui substantiā nutriēs ac cibans animā: quēadmodū cibꝰ corporalis fm substantiā cibat et nutrit corpus: quia anima fm sui substantiā/additōem non recipit. hinc fm sui substantiā corpus christi nec cibat nec restaurat nec roborat animā: nec vnit aie tanq̄ꝫ forma. Ideoqꝫ nec p suā essentiā inflammat aiam sicut calor ignē: nec fm suā substātiam illuminat sicut lumē aerē: nec sic viuificat sicut anima corpus. Cū etiā fm se sit res creata p suā naturā ppriā nō liberat a morte: nec ad pp̄liaꝫ reuocat aut pctm̄ expellit nec resuscitat. Nec breuit' aliq̄s p̄dictoꝝ effectuū causal'r effectiue pcedit ex naturali v̄tute illius corporis. Restat g̃ vt fiat vel ipi⁹ merito vel v̄tute occulta. Merito autem eius nō fit vt p̄ncipal'r merentis: quia mereri est nature intellectualis et rōnalis: corp⁹ aūt christi acceptum p altera pte compositi subalis qd̄ ex vi consecratōis ē in sacr̄o altaris/nō est natura intellectualis aut rōnalis: sed est ps talis nature ex ipo et aia rōnali composite. Uñ mereri est ipius aie/nō corpis: licꝫ aia p corpus/hoc est p opatōes et passiones corpales volūtarie exhibitas vel passas mereat. Etiā fructus hi non pueniunt p̄ncipal'r et adequate ex merito sumentiū: qꝛ sic nō puenirent ex applicatōne sacramēti seu vsu eius: et plus sacr̄m sanctificaretur a sumētibꝰ/q̄ꝫ sumētes a sacr̄o: qm̄ sumētiuꝫ merito ipi p hoc sacramētū sc̄tificarent. Relinq̄tur g̃ ꝙ diuina v̄tute et volūtate q̄ ex suo beneplacito hos fruct⁹ efficit in digne hoc corpus sumente. Unde sicut in baptismate supfusioni aque seu immersioni aut ablutioni exteriori q̄ fit p aquaꝫ cum certe verboꝝ forme platōe et baptisantis intentōe adest v̄tus oipotentis dei/ad efficiendum interiorē vel spūalem ablutōem a pctis. Sic refectioni corpali et exteriori q̄ fit p sumptōem huius venerabilis sacramēti: adest v̄tute diuina ad pficiendam internā et spūalē refectōem/quam exterior fcat: et ceteros fructus nūeratos: et hoci subiecto disposito: hoc est in viuēte vita gratie: quia cibari et refici nō est mortuoꝝ. Statuit itaqꝫ de⁹ ꝙ ad dignā hui⁹ sacr̄i sumptōem hos fruct⁹ efficere vult in anima hmōi viuētis. ¶ O Sꝫ dī. quō tūc dr̄ saluator: Caro mea vere est cibꝰ/et sanguis meus vere est potus. Si nō ipa nec ipe hos refectōis effectus opatur. Responder ꝙ vere/ibi assertiue poni vt sit sensus: Caro mea vere. i. indubitanter est cibus reficiēs seu refectiu⁹. Et sanguis me⁹ vere. i. indubitanter est potus: potāns vl' inebriās spūal'r: lꝫ non sua natura sed virtute diuina. Sicut aqua baptismalis vere est aq̄ regenerās et vnda purificans: non sua natura/sed virtute diuina: cui accedens elementū et vbū efficit sacramentū. i. sacratōis seu sc̄tificatōis instrumentum. Et quid miꝝ si de⁹ oipotēs et misericors ad sumptiōem hui⁹ sacr̄i corpis cui insepabil'r vnita est excellentissima deitas/fruct⁹ et dona multiplicet in sumētibꝰ/cū et rebꝰ longe inferioribꝰ in gradu entitatis assistat ad effectuum mirabiliū productōem. Si eñ vestis beati Joānis euāgeliste h̄ obtinuit: vt p tactū manuū Aristoboli tūc iacēdi tres mortuos suscitaret: qd̄ de hoc corpe qd̄ vestimētū est deitatis/pia fides suggerit sentiendū: Si Petri apli bacul⁹ ex suo contactu beatum

maternū a morte suscitauit: diuina assistēter vir-
tute: qd mirū si attactu hui⁹ corpis diuinissimi/
virtus assistēs diuina hos fructus z his maiora
faciat. Sic argui potest ð sudarijs z semicincijs
Act.9. Pauli: de quibꝫ in actibꝫ aploꝝ ð:/ꝙ delata z po
sita sup infirmos curabātur: et sup demoniacos/
spūs immūdi ejciebant. Si igit christus tātas
virtutes contulit sctoꝝ suoꝝ ossibꝫ aridis/ capillis
eoꝝ aut pulueribꝫ/sepulchris z vestibꝫ: vt eoꝝ at
tactu fugarent demones ab obsessis corpibꝫ: sa-
narent corpora a diuersis morbis et languoribꝫ.
Quō nō incomparabiliter multo maiores carni
sue ꝓprie sibi suppositaliter vnite: z iam vita glo-
rie fulgenti: q̄ z pro nostra oim̄qꝫ salute passa est/
virtutes tribueret. ℂ Amplius si fimbria vesti-
mēti sui hoc ꝑstitit vt eius tactu emoroissa sana-
Mat.9 retur a saguinis ꝓfluuio. Haud dubiū carni sue
quā induit: qua inuētus ē vt hō/ maiora tribuit.
ℂ Itē si lignū vite in medio paradisi hac virtute
preditū esse voluit: vt vitā corporalē vtentibꝫ fru-
ctu eius ꝑpetraret quō nō potius carni z sangui-
ni suo h̄ tribuit: vt ꝑpetuare posset in digne vten-
tibꝫ vitā aiaꝝ. ℂ Demū si hanc virtutē dedit ver
bis q̄rundā exorcistaꝝ vt eis arceant z ligent de-
mones: quō verbū ꝑ qd facta sunt oia: z carnē suā
quā ꝑ aiaꝝ salute assumpsit nō oibꝫ ꝑfatis virtu-
tibus/glorie z magnificētie sue cōgruentibꝫ z ani
maꝝ salute expedientibꝫ insigniuit. Reuera/volu
it/decuit z fecit sue carni has maioresqꝫ virtutes
tribuere: quā de purissimis virginis sanguinib⁹
formauit: quā suo naturali filio in vnitatē suppo
siti copulauit: in qua morte triūphauit: qua dia-
boli potestatē superauit z abstulit: quā sup om̄es
angelicas virtutes ad dexterā suam collocauit.
Cui vnite anime christi sanctissime candē iudicā
di potestatē viuos z mortuos tribuit z donauit.
ℂ Ex quibꝫ z hoc sequit ꝙ licet sacramētum hoc
spūaliter tm̄ sumptū effectus ꝑdictos operetur:
multo tñ plenius z ꝑfectius hoc facit in sumenti-
bus etiā sacraliter: hoc est simul sacraliter z spūa
liter: vt ex solutiōe alterius dubij deducet/ tm̄ de
fructibꝫ hui⁹ viuifici sacri. ℂ P. Sed adhuc qs
diceret: Si hos fructus operat h̄ sacrm in digne
sumēti. Quicūqꝫ hos fruct⁹ nō experiunt nec sen
tiunt (cum pauci hos fructus sentiāt/etiā eorum
qui sine mortalis pcti cōscientia/post debitam sui
ipsoꝝ probationē accedunt) sequeret ꝙ tales in-
digne sumerēt: qd durū nimis foret: z a cōmuni-
one plurimos reuocaret. ℂ Ad hoc rn̄det/ ꝙ plu
rimi ex dictis fructibꝫ licet indigne sumēte oriun
tur: minime tñ experimentaliter cognoscunt. Hi
sunt oēs fructus grām z charitatē eiusqꝫ augmē-
tū inseparabiliter comitātes: sicut mentē viuifi-
care: peccata relaxare: nutrire augmētādo: vnire
christo: copulare ꝑ cōionem primo zē. Sicut em̄
charitas z cetere virtutes infuse a nob experimen
taliter cognosci non possunt: nec intuitiue videri:
vt tradūt doc. dist. xvij. primi: qz oēm actū quē ꝑ
ducere possumus quantū ad genus actus medi-

ante habitu infuso/ꝑducere possumus ex habitu
acquisito: siue ex voluntatis libertate. Licet non
quo ad circūstantiā meriti: q̄ nisi ꝑ reuelationem
in hac nostra peregrinatiōe euidēter sciri nō pōt.
Nesciat em̄ hō an odio vel amore dign⁹ sit: qd ne-
dū de supposito hois verū est: sed etiā de actu ei⁹
virtuoso: Simillimi em̄ sunt effectus ꝓcedentes
ex habitibꝫ infusis z acquisitis: intantū ꝙ habit⁹
infusos esse ponendos nulla ratio euidens cōuin
cit: ꝟ sola fidei z ecclesie auctoritas verissima eos
nobis credendos prodit. Deniqꝫ inflāmatio affe
ctus ꝑ deuotionē z spūalis dulcedinis sentimen
tū: delectatio quoqꝫ in spūalibꝫ: atqꝫ operandi ꝓm
ptitudo sensibilis: z si frequēter sequunt charita-
tem/tamē non inseparabiliter ei iungunt. Nōnū
q̄ etiā in charitate maiori minor sentit deuotio:
z in minori maior. Nihil deniqꝫ ꝓhibet: qñqꝫ etiā
vbi nulla est charitas z gratia deuotionē z dulce
dinem sentiri etiā vsqꝫ ad lachrymarū effusionē:
sicut est videre: in nōnullis peccatoribus ex verbo
dei vsqꝫ ad lachrymas cōpunctis: qui tamē non-
dum exposuerūt peccata in quibꝫ volūtate tenen-
tur cauere: z ab eis recedere: q̄ deuotio seu dulce
dinis sentimetū esse potest a deo paruulos sic ad
se attrahere volēte: qñqꝫ ab habitu acquisito: qñ
qꝫ a complexione: qñqꝫ a spiritu maligno: vt sic a
debitis operibꝫ retrahat: vt hmōi delectationem
spūalem finaliter q̄rere doceat: vt dum eā subtra
hit in desperationē mittat: ꝓpterqꝫ alias causas
plurimas: Quapropter admonet scriptura pro- I. Joh. 4.
bare spūs si ex deo sunt. ℂ Q. Primi fructus q̄
inseparabiliter cōsequunt charitatē z ei⁹ augmē
tū/illi infallibiliter ꝯcomitant dignā hui⁹ sacra-
menti cōmunionē: sed hi vt dictum est sentiri nō
possunt. Hi em̄ consequunt ex opere operato/nō
ex oꝑe operantis: dum tñ nō assit obex vel impedi
mentū. Hoc em̄ ꝓpriū est sacramentis no. le. gra-
tiā infundere/aut infusam augmentare obice re-
moto: alioqn quō essent signa gratie efficacia at-
qꝫ certa. Cetera ꝟo que noie deuotionis generali
ter sumpto intelligo: qñqꝫ dant digne sumentibꝫ:
qñqꝫ digne sumentibꝫ subtrahunt: immo nōnun
qꝫ indignis prestātur. Unde Joh. cancella. in de
mystica theologia practica consideratione. vj. ait
loquēs de contēplationis ac deuotionis gratia.
Sunt filij infideles z alieni: sunt serui nequā qs
aliqñ cibari sustinet pater celestis ex adipe frumē
ti: z de petra melle saturari: quemadmodū apud
aliq̄s ex principibus videre est: qui condēnandis
paulopost ad mortē/mittūt aliquotiēs in carcerē
de ꝑciosis mēse sue reliquijs. Nāqꝫ has grās rept
re est apud maledictionis reprobationisqꝫ filios.
Uel in augmentū sue dānationis ꝑ abusu ingra-
tissimo dono dei: vel ad alioꝝ eruditionē: vel pro
q̄licūqꝫ laboꝝ suoꝝ velut florū vel inutiliū ꝑmio
trāsitorio. Pro tali nūmismate tales merces/di
cit ꝓuerbiū vulgare. Fornicari tm̄mō q̄sierūt in
donis dei ꝑ improbā delectationē vel ꝑsumptio-
nē. Quid igit: Desideriū eorū affert eis deus sed

fractus: audiat illud euangelij: Accipe qd tuu est et
vade. Difficillimu igit est cognoscere. Unde z ad
qd hmoi deuotio ac dulcedinis sentimentu pcedi
tur. Dat denique qnqz digne suscipietibus atqz supe
rogat a liberalissima dei clemetia. Qnqz in bonu
sumentiu ab eade clemeti volutate subtrahit: sed
no ad insipientia cor. ℂ R. Hui9 aute dispen-
sationis miscdie dei: qua etia electis hmoi gratia
subtrahit dictus cancel. vbi supra aliqs colligit
causas. Prima pter humiliatione. vn ait: Fit hoc
qnqz z sepius / ad humiliatione vt retudat supbia:
vel q pfuit vel vt ne subrepat puideat. Propte-
rea testat btus Bern. vere nihil esse efficacius ad
gratia hac vel inueniedā / vel retinendā / vel recu-
perandā / qz si semp inueniaris no altu sape / sed sa
pere ad sobrietate. Deniqz btus est vir q semp est
pauidus z sup custodiā suā stat. ℂ Scdo / fit hoc
aliqn ad desideriu vehemetius igniendu: queadmodu
ignis flatu copressus erupit ardetior: z vt
discamus grandia granditer qrere. ℂ Fit hoc ter-
tio vt ab hoie sua fragilitas z abissus miseriar p
fundius ac clarius sentiat quatinus vilescat ipse
sibi: recogitans qualis ex se sit: z qlis ex dei mu-
nere esse possit. ℂ Quarto / fit hoc aliqn ad indu-
endu viscera miscdie z pietatis sup alior desola-
tione: quibus hec cosolatio vel no concedit vel con
cessa subtrahit. ℂ Fit hoc quinto ad satisfaciedu
interim p se vel alijs p dolore sensibile / ex tali ca-
rentia derelictu: queadmodu humanitas christi
derelicta est: z torrenti penalitatu tota immersa /
quatin9 ita satisfaceret p pctis no suis sed alienis
ℂ Fit sexto ne quis idoneus in doctrina alios iu-
uare: aut in re aliqua velit assidue sic ociari sibi:
sic inter amplex9 rachelis herere / qz negociu cha-
ritatis spernat: z lye fecundationi nequaqz inui-
gilet. ℂ Fit septimo vt ho p multa tetatus discat
ex his q patit obedientia: ceterasqz virtutes qua-
tinus eas postmodu edoceat efficaci9. ℂ Fit octa
uo ne deserat ho p 9teplationis sue supererogatio-
ne / obligatione debite actiois. ℂ Fit nono ad pu
nitione venialiu peccator tanqz si pf indulgetis-
simus vel auertat interim facie a filio lasciuiore
vel tristiore ostedat: quatin9 exinde studiosior sit
in oi modestie custodia. Et ne minima negligetia
paulatim decidat. ℂ Fit h decimo vt cognoscat
illud apli: No est voletis neqz currétis: scz per in
dustria ppria: sed dei miseretis. ℂ Fit hoc vndeci-
mo ad purgatione maris spualis magni z spaci-
osi qd ex nimia quiete solet sordes cotrahere: si-
cut z materiale quas excogitatio comotioqz de-
pellit. ℂ Fit h duodecimo vt innotescat si gratia
aia timet deu: si parata est scz obsequi pprijs expe
sis dolor z tribulationu: queadmodu si stipen-
dia cosolationu z suauitatu ab imperatore suo re
ciperet: cotra illos q orone sua vel effundere no
lut vel inefficace credut / nisi cosolationu sentime
ta meruerint: qsi no fingeret vnqz deus labore in
pcepto. ℂ Fit tertiodecimo quatin9 ablactet ho /
ne se putrescat aut fornicet in donis dei: z ppro-
pter se diliges / his adherens / his sese oblectans:
aut ne pmiu hoc tpale recipiat / illo futuro carita
tis. ℂ Fit h quartodecimo vt dissimilet ventu-
rus hospes ad aiaz: ne grauet expesis sicut Da
uid ad filiu. Sed quibus expesis: Lachrymis pijs
gemitibus / ieiunijs / vigilijs / z ceteris corpora gra-
uatibus. Quia aia iunior no posset sustinere ebrie-
tate spus: si iugiter introduceret ea in cella vina-
ria sua. Propterea claue gerit / nuc claudes / nuc
aperies. ℂ Fit h quintodecimo vt puocet te deus
sicut aquila pullos suos ad volandu: z mater fili
um ad ambulandu. Deserit eni mater filiu suum
aliqn hac industria vt desert9 clamet: vtiqz regre
diens cautior sit adherere sibi. Cautior etia ne ca
dat pspicere z quesita matre letior suscipiat inue
tam / blandicias z oscula suaui9 addat. ℂ Fit de-
mu sextodecimo ad exercendu patientia: que pfe
ctu opus hz: na que est acerbior tribulatio: q ma-
teria patientie copiosior apud aiam q a pgustati-
one deliciaru paradisi relabit z corruit ad dolo
res inferni ad similitudine vmbre mortis / ad eru
nas hui9 seculi. ℂ S Sumit hinc coiectura
quate futura esset amaritudinis separatio perpe
tua. Hec cacel. qui licet i genere loquit de dulce-
dine 9templationis: hz tn in pposito locu. Quia
sicut aliqn 9teplatiuo 9cedit hui9 9solationis ex
perietia: qnqz subtrahit. Sic digne sumeti eucha
ristia qnqz gustus diuine dulcedinis credit: qnqz
negat ex causis prenarratis z dispositione sume
tis. Igit pro ea obtineda impigriter laborādum
est orone z cordis purificatione: ita vt accedes pa
rat9 sit ea humilit vti cu grarūactioe si det: parat9
nihilomin9 ea carere bono aio si non det: recogi-
tas assidue: qz no in sentimeto hui9 dulcedinis / s
in charitate e regnu dei. Pz g rnsio ad dubiu q
neqz indigne neqz inutilit sumunt alr dispositi
qui hmoi consolationis dulcedine no sentiut: nec
pter hoc ab eius coione se studeat cohibere.

Lectio LXXXVII A

Dicto de hui9 sacri fructu dicendu est q ad dubiu qrtu de indigne sumetiu
pena z picul. Uer itellecta pcti gra
uitate grauitas pene conijci pōt: qm scptu est: Pro Deu. 25.
mensura pcti erit plagar mod9. et Apocal. xviij.
Quantu se glificauit i delicijs / tantu date illi tor
mentu z luctu. et Hiere. l. Iuxta oia q fecit facite
illi. Job q3. xx. Iuxta multitudine inuetionu sua
ru / sic z sustinebit. Igit videdu e de grauitate pcti
indigne sumptiois. Uer q digna sumptio queve
indigna / late e. ostensum est lec. vj. z. vij. Un loqr
nuc de his q celebrado aut sumedo h sacrm nouo
mortali pctō se onerat: de qbus aplūs ait: Qui mā. 1. Cor. 11.
z bi. indigne / iudiciu sibi mā. z bi. no dijudicans
corpus dni. Iudiciu mducat dānationis. i. fm
glo. sua māducatioe se dignos dānatioe efficiūt.
No qz malu est qd accipiūt. Accipiūt etiā indigne
accedētes ver chri corp9 z sanguine dn sacra detes

tibꝰ p̃mũt/licet sine fructu. Sicut Greg. iiij. dial.
ait: Est q̃dẽ inq̃t in pctõribꝰ ꝛ indigne sumentibꝰ
vera chr̃i caro ꝛ verꝰ sanguis ſm essentiã nõ salu
bri efficientia. Ad idẽ Augꝰ li. v. de vnico baptis.
Quis aliq̃s nõ ad salutẽ: non tñ minꝰ est corpꝰ ꝛ
sanguis q̃d accipit. Bonũ est ẽ q̃d accipiũt: ſ; bo
num factũ est eis malũ dũ mali accipiũt bonũ. vt
ait Augꝰ. in de vbis euãgelij: Sicut ecõuerso fa-
ctũ est bonũ aplo cũ bñ accipit malũ sc; dũ stimu
lus sathane pariter portat. sic ad Ro. viij. inq̃t:
Scimꝰ qm̃ diligẽtibꝰ deũ oĩa cooperant in bonũ
his q̃ ſm ꝓpositũ vocati sunt sc̃i. Ubi Glo. ꝑsunt
eñi mala q̃ fideles ꝑferũt vl' ad emẽdãda vl' demẽ
da pctã vel ad exercendã ꝓbãdãq; iusticiã vel ad
demonstrandã huiꝰ vite miseriã: q̃uis eñi mors
carnis de pctõ p̃mi hoĩs originaliter venit: tñ bo
nus eiꝰ vsus gl'iosissimos martyres fecit. ꝛ Nico.
de ly. sup eundẽ locũ. Istis sc; sc̃is ſm ꝓpositum
.i. ſm p̃destinationẽ etiam pctã in bonũ ꝓueniũt
q: fortiores ꝛ cautiores resurgũt. Et etiã in gl'ia
ad bonũ eoꝝ facit pctõꝝ memoria/ sicut cicatri-
ces ad gloriã militis qui finaliter in bello trium-
phauit. Sicut ẽ mala bonis cooperant in bonũ
ita sc̃ã obsunt malis: nõ q: res illa mala sit/ ſ; q:
malus male accipit q̃d bonũ est. Quod i arca dñi
q̃ Alophilos occidit ꝛ israel saluauit. Et in man
na q̃d bonis oĩs delectamẽti ꝛ suauitatis saporẽ
malis aũt nauseam prestitit. Figuratũ est. Hinc
Chris. omelia. x. Sacrificiũ hoc inquit cibꝰ spiri
tualis est: sicut corporalis cibꝰ dũ ventrẽ inuene/
rit aduersis hũoribꝰ occupatũ: ampliꝰ ledit: ma-
gis nocet ꝛ nullũ prestat auxilium: Ita ꝛ iste spiri
tualis cibꝰ si aliquẽ reperit malignitate pollutũ:
magis eũ perdet nõ sui natura/ ſ; accipiẽtis vitio
Sumũt ẽ indigne accedẽtes iudiciũ dãnationis
magne: dãnationis ꝓfunde: ſm pcti huiꝰ graui-
tatẽ. ¶ B Possumꝰ aũt grauitatẽ huiꝰ pcti
indigni accessus intelligere ex culpaꝝ põdere q̃bꝰ
cõparat. Comparat aũt indigne sumptionis cul
pa pctõ ꝓditionis Jude: iudeoꝝ ingratitudini et
blasphemie: ꝛ effusioni p̃ciosi sanguinis de chri-
sti corpe. Quo ad primũ q̃ indigne sumit/ christũ
cũ Juda prodit. De q̃ bea. Hiero. in ep̃la quadã
ait/ loquens specialiter ad sacerdotes: Quid tibi
cum feminis qui in altari cũ deo fabularis: dic sa
cerdos: dic clerice: dic quisq̃s fueris qui sacramẽ
ta sumis: q̃liter cũ eisdẽ labijs filiũ dei osculariſ:
quibꝰ osculatꝰ es labia meretricis. O iuda filiũ
hoĩs osculo tradis. Et simile est de his q̃ in alijs
pctis sup̃bie/ inuidie/ auaricie/ infidelitatis: ꝛ ce-
teris fornicatione nõ minoribꝰ accedũt. Itẽ bea-
tus Augꝰ. Non minus peccãt qui tradũt christũ
pctõribꝰ mẽbris: qm̃ qui christũ tradiderũt cruci
figentibꝰ iudeis. Traijciunt eñi hi christũ in pcti
locũ: q̃ est in ptãte demonũ sicut Judas tradidit
ip̃m manibꝰ iniquis iudeoꝝ. Et be. Remigiꝰ sup
illud Mat. xxvj. Ue illi ꝑ quẽ filius hoĩs tradet.
Ue inquit tradentibus christũ ad crucifigendũ.
Sed ꝛ ve cum maligna cõsciẽtia sub sacramẽto

sumentibꝰ illũ: Hi etsi non tradũt iudeis ad cru sup Mar. ca. 14.
cifigendũ: tradũt tamẽ ipsum mẽbris inimici ad
sumendũ. Glosa quoq; Bede. In sempiternũ ve
hoĩ illi qui ad mensam dñi indigne accedit. Ille
eñi in exemplũ Jude filiũ hoĩs tradit non iudeis
quidẽ pctõribꝰ: tñ peccatoribꝰ mẽbris sc; suis: q̃
dñici corporis sacrm̃ accipere temerarie p̃sumũt
Illi dñm vendũt q̃ eius timore ꝛ amore neglecto
terrena/ caduca/ immo ꝛ criminosa ꝓ eo diligere/
ꝛ curare nõ metuunt. hec Beda. Tales aũt sunt
quicũq; indigne celebrãt vel accedũt. Simile in
glosa Luce. xxij. Exẽplo Jude filiũ hoĩs tradit/
qui illud inuiolabile dñici corporis sacrm̃ violare
p̃sumit. Ad idẽ btũs Bern. Qui ſm carnẽ viuũt In ser. de sacris
ait ꝛ post carnalia euagant: carbens vitioꝝ cõpe
diti: cũ ꝓditore venenũ accipiũt ꝛ spũalis suspen
dij laqueũ incurrunt grauissimẽ dãnandi. Tum
multiplici reatu. Tũ ꝓ sacramenti contẽptu. An
nõ discerneret inter glebas qui discernit inter stel
las. Examinabit certe argentũ/ q̃ ipsum q̃; aurũ
ꝓbauit ꝛ reprobauit. Hec ille. ¶ C Et recte cõ
parat proditori Jude q̃ indigne sacrm̃ sumit qm̃
sicut signũ manifestũ pacis ꝛ amicicie est osculũ:
ita spũalis vnionis ꝛ diuine dilectiõis panis iste
est sacrm̃. Multi vnũ corpus sumus oẽs q̃ de 1. Cor. 10
vno pane ꝛ de vno calice participamus. Sicut ẽ
Judas signũ extrinsecũ/ pacis osculum ferebat:
q̃d in pectore non habebat: ꝛ ipso signo inimicũ ꝛ
traditorẽ tegebat. Ita q̃ indigne accedunt foris
sacrm̃ charitatis maxime signũ sumũt: ꝛ intus ꝑ
peccãdi volũtatẽ inimici ꝛ ꝯtemptores sunt. Cur
eñi q̃ pctã deserere nolũt sacra in sui ꝑniciẽ sumũt
nisi vel vt ꝑ hypocrisim se foris sc̃ós simulẽt: nec
tñ intus esse volunt. Uolũt reputari sacerdotes
deuoti: volũt iudicari christiani veri/ ꝓbi/ honesti
bonis siles: esse tñ nolũt. Hinc tãtus strepitus ꝛ
oblatratio dũ indignis ꝓhibet accessus. Excõiũt
ꝓmittunt minant: ꝛ si nõ aliter in alienis parro
chijs furtiue accipiũt: mentiunt se esse absolutos
a sentẽtijs/ a censuris/ a pctis. Ut q̃d tanta instã
tia mortẽ sibi ꝓcurãt: nisi q: videri volũt/ q̃d esse
nolũt. Si eñi vellẽt esse amici christi eijcerent con De abijcien- dis cõcubinis
cubinas: redderẽt mala quesita: deponerẽt odia:
ꝓpellerẽt vitia: vitã emẽdarent: ꝛ recõciliati deo
eccl'ie ꝛ primo/ cõionem hũiliter a suis sacerdoti
bus peterẽt ꝛ salubrius obtinerẽt. Aut forte tpa-
le lucrũ querũt: q̃stũ existimãt pietatẽ: ꝛ isti ma
nifestꝰ cũ Juda dñm nedũ osculant: ſ; etiã ꝓ pe-
cunia scelestissime vendũt: longe peiores simonia
cis: nã isti vendũt aut mercant spũalia: illi p̃tem
ꝛ dñm spiritũ in questũ auaricie ponunt. Hinc
ꝑ Hieremiã dñs causat: Quid ẽ q̃ dilectꝰ meus Hiere. 11.
facit scelera multa i domo mea: Nũquid carnes
sc̃tẽ auferẽt a te malicias tuas in q̃bꝰ gloriata es
Hi penas Jude excipiũt/ cui assimulant i crimi
ne. Judas q̃ sc̃titatẽ simulabat ꝛ auariciã occul-
tabat/ p̃ciũ sanguis retulit: ꝛ suspẽdio seip̃m inter-
emit: sicq; seip̃m fama rebꝰ ꝛ vita pariẽ priuauit
ita idigne sumẽtes mysteriũ vnitatꝭ ꝛ nõ tenẽtes

vinculū pacis:nō accipiunt mysteriū ꝓ se/sed con
tra se:ait Aug⁹ in de sacris fideliū. Qḋ etiā expe-
rientia declarat:nā sepe in diffamiā/sepe in pau-
pertatē/sepe in vite abbreuiationē/iusto dei iudi
cio incidūt. Inde eñ lites/inde infirmitates/pe-
stilentie ꝛ mortes:vt satis ōndit apls.j.Coꝝ.xj.
ꝛ h̄ est qḋ dꝛ Ecc̄l.j. Ne sis incredulus timori dn̄i
ꝛ ne accesseris ad illū duplici corde:ne fueris hy-
pocrita in ꝯspectu hoīm:ꝛ nō scādalizeris labys
tuis. Attende in illis ne forte cadas/et adducas
aīe tue confusionē:ꝛ reuelet deus absconsa tua:ꝛ
in medio synagoge elidet te. Qm̄ accessisti mali-
gne ad dn̄m:ꝛ cor tuum plenū est dolo ꝛ fallacia.
¶ D Secūdo indigna sumptio huius sacra-
mēti cōparat̄ ingratitudini ꝛ blasphemie iudeo-
rū. Judei nāq̧ magna ꝛ multiplicia dona a dn̄o
acceperūt:sed ingrati nimis ante aduentū christi
sepius per idolatriā verū deū deseruerūt. Adue
niēte ꝟo christo quē summis patres expectauerūt
desiderȳs:maioris reddiderūt vicē ingratitudi-
nis:dū multiplicia eis exhibita beneficia in infir
morū curationibus ac veritatis doctrinationib⁹
diuinitatis opa nō sibi ſ̄ demonib⁹ attribuerūt:
supaddentes blasphemias in verbis ꝛ factis irri
dendo/cōspuendo/collaphizando/flagellādo/ad
vltimū morte turpissima cōdemnādo. Nō aliter
despicit q̄ in sacro christū indigne accipit. Ingra-
tissimus eñ est q̄ maxima dona nō ponderat sed
vilipendit. Nullū vnq̧ tantū consecuti sunt iudei
beneficiū/quantū in sacro quotidiano nostri cibi
prestitit nobis dn̄s:vt patet trāscurrendo per sin
gula. Nā vt alia taceā panē angeloꝝ dedit illis:
māna scꝫ in deserto:quib⁹ pauit illos quadragin
ta annis. Sed dignior est panis quē nob in sacro
dn̄s preparauit:Hic est vere panis angeloꝝ. Nō
ab angelis factus/sed angeloꝝ factor/beatitudo
gaudiū ꝛ totū coꝝ bonū. Vn̄ de hoc pane verius
dꝛ:Panē angeloꝝ mādūcauit hō. Qḋ exponens
btūs Bern̄.in fine sermonis de sacro/inquit: O
stupenda dei miseratio:verbū carnē:deus cinerē:
figulus lutū:vita morticiniū induit:vt iumenta
māducarent panē angeloꝝ. Hoīes iumēta erāt:
sicut ait ꝓpheta. Hō cū in honore esset nō intelle-
xit:cōparatus est iumētis insipientibus:ꝛ silis fa
ctus est illis. Ea propter cibus supcelestis muta-
uit se in pabulum pecoris. Panis eñ angeloꝝ fa
ctū est fenū. Vnicus patris/filius hominis. Ver
bū quippe caro factū est. Et iuxta ꝓphetā: Oīs
caro fenū. Comedūt ergo angeli verbum de deo
natū:comedūt hoīes verbū caro factū. Nullum
hmōi beneficiū excogitari potuit:nec mai⁹ aliqḋ
dari. Vere itaq̧ ingratissimus est qui hoc benefi-
ciū vilipendit:ꝛ indigna sumptione blasphemat:
nō verbo/sed detestabilius opere ꝛ facto. Hinc ꝑ
ꝓphetā Malachiā dn̄s improperat sacerdotib⁹ ꝛ
in eis oīb⁹ indigne sumētib⁹:ait eñ Malach.c.j.
Si pater vester ego sum vbi honor me⁹. Si dn̄s
ego sum/vbi timor meus? Ad vos o sacerdotes di
cit dn̄s exercituum:qui despicitis nomen meū:et
dicitis in q̄ despeximus nomē tuū? Offertis sup
altare meū panē pollutū:ꝛ dicitis in q̄ polluim⁹
te. Glo. Corripit sermo diuin⁹ epōs ꝛ ministros
ecclie negligētes:ꝛ oēs q̄ in christo baptizati/chri
sti noīe censent̄:cū nomē eius despiciāt:quibus
aperit causam offense:qꝛ panē pollutum offerūt.
Polluit eñ panē.i.corp⁹ christi q̄ indign⁹ accedit
ad altare ꝛ mensam dn̄i:si nō scelerata voce/scele
rato tñ ope despicit. Et sequit̄: Dum sacra viola-
tur/ipse cuius est sacrm̄ violat̄. ¶ E Videam⁹
nūc si nō aliqd ampli⁹ faciunt illi q̄ȝ iudei. Judei
faciē in quā angeli ꝓspicere desiderāt/sputis im-
mūdis fedauerūt. Sed hi ingratissimi nedū faci
em sed totū corpus dn̄icum oris polluti immūdi
cȳs inuoluūt:ꝛ in latrinā fedissimā facinorose cō-
scientie trayciūt. Quid minus ingratissimis iu-
deis rogo faciūt:nisi q̄ hi scīēter/illi autē egerūt
ignorāter:hi spūaliter polluūt:illi corꝑalit̄ feda
uerūt. Constat dn̄m spūalem magis abominari
immūdiciā q̄ȝ corꝑalē:ꝛ ideo nō immerito in iudi
ciū cadūt iudeoꝝ:f̄m aplm̄: Judiciū sibi mandu
cant ꝛ bibūt. Quale iudiciū? Desertionis certe ꝛ
excecationis. Deserunt̄ eñ amplius a gratia:ꝛ tā
magis obducant̄. Per lumē cognitionis:ꝛ ideo
ꝓfundius excecant̄. Qḋ recte in māna significa-
tū est:nā a calore solis liquefiebat:ꝛ a calore ignis
obdurauit. Exo.xvj. Ita cib⁹ salutaris q̄ ꝑ calo-
rē amoris diuini solis cōtinue liquefieri debuit ꝑ
effectū.i.resoluere animū in deū/per calorē ignis
ꝯcupiscentie indurat̄.i.cor indurat ꝑ desertionē.
Ad qḋ sequit̄ excecatio:f̄m illud ps̄. Supcecidit
ignis ꝛ nō viderūt solē. Ignis haud dubiū quin
ꝯcupiscētie:ꝛ nō viderūt solē iusticie. ¶ F Cō
parat̄ tertio pctm̄ indigne sumptionis pctō cruci
figētium. Crucifixores quippe innocentē dn̄m:q̄
spōte se obtulit ꝓ salute oīm ipsi maliciose occide-
rūt ad ꝓpriū interitū. Et sanguinē quē dn̄s fusu-
rus erat ex charitate nimia/in ꝓciū redēptionis:
ipsi effuderūt ꝑ inuidiā in penā sue dānatiōis:ita
ꝛ indigne cōicantes passionis christi ꝛ mortis sue
memoriale:qḋ ipse vt medicinā salutarem/pctōꝝ
expiationē/nimio amore reliquerat:ac frequēta-
re preceperat:quantū ad seipsos frustrant̄/ꝛ eua
cuāt:non diligētes nec passionis mysteria:virtu
tes ꝛ exēpla rememorādo imitātes:sed cōtemnen
tes in perniciē suā sumūt. Hinc plane apls inq̄t:
Quicūq̧ māducauerit panē ꝛ biberit calicē dn̄i
indigne/reus erit corꝑis ꝛ sanguinis dn̄i. Glo. in
ter. Mortis christi penas dabit:vl̄ de bonis ma
le sumptis maculas trahit. Clamant hi sanguis
eius sup nos. Vere sup se.i.ꝯtra se sanguinē chri
sti aduocant:q̄ eiusdē sanguinis ꝓciosa mysteria
polluto cordi infundūt. De iudeis crucifixorib⁹
dꝛ.j.Coꝝ.ij. Si regē glie cognouissent/cū vtiq̧
nō crucifixissent. Hi autē quāq̧ christū in fide re-
cte intelligāt:ipsum tñ indigna sumptiōe crucifi-
gere nō erubescūt. Vn̄ nec illud benignitatis ver
bū audire merent̄: Pater ignosce illis/qꝛ nesciūt
quid faciūt. De his ꝑ ꝓphetam dn̄s conqueritur

sup dolorē meū addiderūt:qꝛ de die in diem irre
uerētiā irreuerētie supaddunt. Vn̄ ꝛ recte de eis
dici pt ꝟbū illud lamentantis patriarche Jacob
ex psona patris: Fera pessima deuorauit filiū me
um. Gen. xxxvij. Nō māducāt sed deuorāt/ dū si-
ne discretōe/sine reuerētia/sine amore ꝛ sine sapo
re velut canes rabidi degluriunt. ❡ Sed que pe
na crucifixores dn̄i secuta est. Sicq̄dē Herodes ꝛ
Pilat⁹ mala morte interierūt:ille nāqꝫ pcussus
a dn̄o/ꝯsumptus a vermibus expirauit. Iste ꝟo
referentibꝫ historijs seipm̄ interemit. quāti deni-
qꝫ iudeoꝝ impij dati sunt p sepultura: ꝛ diuites
p morte sua sm̄ Esaie vaticiniū. Joseph⁹ late de-
scribit de iudaico bello. Sic ꝛ indigne sumentiū
penas aplus exp̄mit: Ideo inquit inter vos dor-
miunt multi/morte scꝫ subitanea pcussi: vt dr Ly
ra. Ita em̄ frequēter puniri fuerāt in p̄mitiua ec-
clesia: q̄ si hodie nō videmus tam frequenter ac-
cidere: nihil inde gaudendū/sed multo magꝭ ti-
mendum/ne temporales penas dn̄s retrahat: vt
eternis acrius puniat. Vn̄. ij. Mach. 6. dr Mul
to tempe non sinere pctōribꝫ ex snia agere: sed sta
tim vltiones adhibere magni beneficij indicium
est: vt non eos cū dies iudicij aduenerit/ in pleni
tudine pctōꝝ puniat. ❡ B Et q̄tū ad oīa
hec/pphetā nō optādo sed pphetādo ait: Fiat mē-
sa eoꝝ in laqueū ꝛc̄. Eoꝝ/quoꝝ eoꝝ: Eoꝝ cer-
te q̄ dederūt in escā dn̄i fel: in eucharistia sm̄ glo.
ꝛ in siti sua dn̄ꝫ potauerūt aceto. Sitiuit in cru
ce: sitit adhuc nostrā iusticiā/ cōuersionē/amorē
salutē. Vn̄ ꝛ cōuiuiū ꝛ refectōnem nobis p̄para-
uit/cibū dans suauissimū pprij corpis: potū oīs
languoris sanatiuū sui p̄ciosi sanguinis. Sꝫ in-
digne sumentes miscēt cibo vel fraterne amaritu
dinis ac vitioꝝ: ꝛ acetum frigidi teporis obstupe
scere faciens dentes meditationum sanctarum.
❡ Contra h̄s/penas ꝛ maledictōnes duodecim
indigne sumētiū p̄nunciando enumerat p suū p-
phetā/q̄ sequunt̄ eos/nisi p dignā penitentiā resi
piscant: conformiter ad numeꝝ duodecīꝫ fructu-
um q̄ consequunt̄ dignā sacri sumptōnem. Qui
sunt pctōrum illaqueatio/ dānatōnis p̄paratio/
scandali suscitatio/mentis excecatio/temptatōnis
immersio/ire dei puocatio/ vite p̄sentis abbreui
atio/gratuitoꝝ spoliatio/pctōꝝ cumulatio/ i pec
catis obstinatio/pperua desertio/finalis ab ele-
ctis separatio. Hec oīa suo ordine pphetā p̄sequi
tur postq̄ꝫ in psona dn̄i cōtra aduersarios lamen
tatus est: Dederūt in escā meam fel/ꝛ in siti mea
potauerūt me aceto: retributōem quā ex hoc me
ruerūt subiūgit: Fiat mēsa eoꝝ corā ipsis in laq̄-
um scꝫ peccati quo ad p̄mū. Et in retributōnes
scꝫ dānatōis /quo ad secūdū. Et in scandalum q̄
impingentes irruant in peccatū/quo ad tertium
Obscurent̄ oculi eoꝝ ne videant scꝫ veꝝ solē illu
minantē ad viam vite: quo ad quartū. Et dorsū
eoꝝ semp incurua/pondere videlicet temptationū
quo ad quintū. Et effunde sup eos irā tuā: ꝛ fu-
ror ire tue cōp̄hēdat eos/ad accipiēdū h̄ eis vin

dictam: quo ad sextū. Fiat habitatio eoꝝ deserta
p vite p̄ntis ablatōem: mortēqꝫ subitā: quo ad se
ptimū. Et in tabernaculis eoꝝ nō sit qui inhabi
tet: id est tēplo ꝛ regio palacio inhabitet deuoro
mētis affectu p gratuitoꝝ spoliatōem: quo ad oc
tauū. Et seq̄tur: Appone iniq̄tatē sup iniq̄tatem
eoꝝ: vt pctm̄ indigne sumptōis suo pondere tra-
hat ad aliud/ad aggregandū cumulū peccatoꝝ
q̄ ad nonū. Et nō intrent in iusticiā tuā relinquē
do suā/sic q̄ maneāt obstinati in sua iusticia ap-
parēre/q̄ est maxima iniusticia: ex cōsone iustos
se ondūt/q̄tuis p eā (qꝛ indigne accedūt) magꝭ in
pctis obfirment̄: ꝛ portas ꝟo iusticie sibi claudūt
quo ad decimum. Deleant̄ de libro viuentiū per
eoꝝ p̄pperuā desertōem in pctis: q̄ ad vndecimus.
Et cū iustis nō scribant̄/p eoꝝ pperuā separatōe‍ꝫ
a iustis ad vitā eternā p̄destinans: in finali oviū
ꝛ hedoꝝ fedoꝝ sepatōne: q̄ ad duodecimū. ❡ Ex
his aliquatin⁹ pt cōgnci pctm̄ indigne sumptōnis
p pctōꝝ grauitatē ad q̄ compat̄. ❡ D Sed si
q̄ris/an pctā ad q̄ compat̄ sint simplr̄ grauiora/
vel eque grauia: gr̄a exēpli: Vtꝝ pctm̄ traditōis
Jude simplr̄ sit grauius indigna sumptōne vel
ecōuerso. ❡ Pro cuius solutōe aduertendū post
sctm̄ Tho. p̄e. iij. q. viij. ar. v. Pctm̄ vnū pt dici
graue seu grauius: vel ex obiecto /vel ex circum
stātia. Prima grauitas dr̄ g̃uitas pcti ex gn̄e siue
p se. Scd̄a dr̄ g̃uitas pcti p accn̄s siue ex circum
stantia. Loquendo de grauitate pcti ex genere/h̄
est ordo grauitatis pctōꝝ: qꝛ omne pctm̄ aut cō-
mittitur in deū /aut creaturā/siue primū. Nunc
g̃ ex p̄te obiecti oīa pctā in deū cōmissa/grauiora
sunt pctis cōmissis in creaturā. Pctā cōmissa in
deū sunt duplicia: qꝛ aut cōmittunt̄ in naturam
diuinā/ vt infidelitas/blasphemia/odiū dei in se/
idolatria/ꝛ silia: ꝛ illa sunt simplr̄ maxima pecca
ta ex p̄te obiecti. Aut cōmittunt̄ in humanitatē
christi. Et h̄ duplr̄: aut in humanitatē christi ma
nifestā: vt crucifixio christi: ei⁹ flagellatio ꝛc̄. Aut
tectā specie sacrali: vt indigna sumptio vl̄ celebra
tio cōtra ordinē institutā. Pctā g̃ cōmissa in hu-
manitatē christi manifestā vt visibilis ambulauit
in terris: sunt grauiora q̄ꝫ ea q̄ committunt̄ in sa
cramēto latētē. ❡ Patet g̃ q̄ simplr̄ ꝛ q̄tū ad ge-
nus pcti/grauius est h̄ pctm̄ indigne sumptiōis
oī pctō cōmisso in primū: vt grauī⁹ homicidio/
spoliatōe/adulterio/sacrilegio /incestu/traditiōe
psone/ciuitatis ꝛc̄. Sꝫ pctā cōmissa in deitatem
silr̄ et in hūanitatē chr̄i/apte et manifeste sūt gra
uiora. ❡ Ex circūstātia ꝟo pctm̄ ē grauī⁹ altero ex
p̄te ipsius peccātis: vt qꝛ ex ignorātia/vel infirmi
tate/aut certa malicia. Ex cōtēptu vel ex surrepti
one: et ex magna vel modica libidine: et ita de alijs
circūstātijs. Et sm̄ h̄ pōt pctm̄ in primū vt latro
ciniū esse grauī⁹ q̄ꝫ indigna sumptio: vt si non fit
ex temeritate/sꝫ timore cōfusionis aut pene. Sic
etiā stat q̄ indigna sūptio sit magis pctm̄ q̄ꝫ infi-
delitas aut blasphemia: vt qn̄ ex maiori cōtēptu/
ꝛ infidelitas nō sit grauior: sed cōtingit ex aliq̄ de-

ceptõe. Et ita patet responsio ad quesitũ. z tantũ
de illo dubio quarto. ¶ I De dubio quinto
tangẽs freq̃ntatõnem hui⁹ sacri/videlz vtrũ expe
dit freq̃nter cõicare. Et vt spẽaliꝰ querat̃ potest
esse dubiũ/vtrũ existens in statu in quo pt lauda-
bilr celebrare vel cõicare: in quo etiam potest lau
dabilr abstinere/melius sit abstinere q̃ accedere
vel celebrare. ¶ Et arguit̃ ꝑmo ꝙ neutrũ sit alio
melius: Nam dr Aug⁹ li. de eccle. dogmatibus:
z habet̃ de conse. dist. ij. Quotidie. Quotidie eu
charistie ɔmunionẽ accipe nec laudo nec vitupe
ro. Sequit̃ si dixerit quispiã non quotidie acci-
piendũ eucharistiã: alius affirmat quotidie: fa-
ciat vnusquisq̃ qđ ꝫm fidẽ suã pie credit faciendũ
neq̃ enĩ litigauerũt inter se: aut quisq̃ eorũ se al-
teri ꝓposuit zacheus/z ille centurio: cũ alter eorũ
gaudens in domũ suã suscepit dñm. Alter dixit
O dñe nõ sum dign⁹ vt intres sub tectum meum
Ambo saluatorẽ honorificãtes/q̃uis nõ vno mõ
Ambo pctis miseri/ambo misericordiam ɔsecuti
Ad hoc valz ꝙ mãna ꝫm ꝓpriã volũtatẽ in ore cu
iuscunq̃ sapiebat. Ex hac auctoritate colligit̃ ꝙ
neutrũ alteri ꝓfert̃ in casu posito/accedere scilz et
abstinere. ¶ Preterea multi sctõrũ spũm dei ha-
bentiũ/refugerũt sacerdotiũ/ne cogerent̃ celebra
re: vt btũs Marcus euãgelista/q̃ sibi pollicẽ am
putasse dr: vt sacerdotio reprobꝰ inueniretur: vt
dr Hierony. in ꝓlogo sup Marcũ: simil'r beat⁹
Franciscus: btũs Bñdictus: z plerıq̃ alij ad sa-
cerdotiũ ꝓmoueri recusabant. Quidam etiã vo-
cati humil'r paruerũt officiũ sacerdotale ample-
ctentes: z hostiã sacratissimã q̃tidie offerẽtes: nã
z btũs Cassi. Narnensis epũs: q̃ quotidianũz deo
sacrificiũ offerre ɔsueuerat: seq̃ in lachrymis in-
ter ipa sacrificiorũ arcana mactabat/mãdatum
dñi suscepit dicẽtis: O pare qđ operis/nõ cesset
pes tuus: nõ cesset manus tua: natali apostolorũ
venies ad me: z retribuo tibi mercedem tuam.
Qui post septem annos ipo aplorũ natalitio cuz
missarũ solẽnia pegissz: e corpe exiuit: vt testat̃ he.
Grego. li. ij. dial'. ca. vlt. Sctĩ aũt in vtroq̃ credũ
tur placuisse deo/z nõ errasse: neq̃ in ꝟtutibꝰ dis
pares fuisse: vt dr Chrysost. In setis ait fuere pa-
res ꝟtutes/dissil'es pugne/glõse victorie: ideo vi
det̃ vtrũq̃ eque fore ɔmẽdabile. ¶ R Dein-
de arguit̃ ꝙ melius sit ꝓpter accedẽtis hũilitatez
z sacri reuerẽtiã z dignitatẽ abstinere/q̃ accede-
re. Veritas ridere debz figure: g̃ sicut agnus pa
schalis nõ debuit nisi semel in anno immolari/er
go nõ debet verus agnus christ⁹ in sacro nisi se-
mel in anno immolari z sumi. ¶ Item sicut ba-
ptism⁹ q̃ ꝓfcat mortẽ dñi (vt sũ dictũ est) nõ nisi se-
mel accipit̃ in vita/ita z eucharistia q̃ sil'r mors
dñi ꝫm aplz annũciat̃: nõ nisi semel accipiẽda est
in vita eadẽ rõne. ¶ Preterea in mãducatiõe spũ
ali nullũ est piculũ: in sacr'ali aũt piculuz est/nisi
hõ sit hñ parat⁹. Sed via securior est eligẽda: er-
go raro est cõicandũ sacralr/z frequenter spũalı
ter: z ꝑ cõsequẽs frequenter abstinere est meli⁹ q̃

freq̃ẽter accedere. ¶ Preterea: Qui accedit cõ-
siderat effectũ z fructũ sacri: z ita ɔmodũ ꝓpriũ
Qui ꝟo nõ accedit/attẽdit glĩam dei/z dignitatẽ
maiestatis eius. Sed magis bonũ est ɔsiderare
z q̃rere glĩam dei/q̃ ɔmodum ꝓpriũ: g̃ zc. ɔña
nota cũ maiore. Et minor ꝓbat̃: q: accedere mo-
do dicto ꝓcedit ex amore ɔcupiscentie: abstinere
rõne ꝓfata ꝓcedit ex amore amicicie: nũc aũt ꝑfe-
ctior z excellẽtior est amor dei amicicie/q̃ amor
dei ɔcupiscentie: g̃ z actus ꝓcedens ex illo amo-
re amicicie/est ꝑfectior actu ꝓcedẽte ex amore cõ-
cupiscẽtie. Siqdẽ nobiliorũ ꝟtutũ nobiliores sũt
actus. Amor autem amicicie ad charitatẽ perti
net: amor ɔcupiscẽtie ad spem. ¶ Qđ aũt meli⁹
sit accedere/arguit̃: Primo/q: q̃tidie est acceden
dũ/z ita nullo die abstinẽdũ: aña est hti Ambro.
li. j. de sacra. Panis iste q̃tidianus est: accipe q̃ti
die ꝙ q̃tidie tibi ꝓsit. Sic viue vt quotidie merea
ris accipere. de ɔse. dist. ij. Non iste. Preterea sꝑ
est accedendũ/igit̃ non abstinendum: ɔña nota.
Aña est hti Amb. z habet̃ de ɔse. dist. ij. Si quo
tienscunq̃. Si q̃tienscũq̃ effundit̃ sanguis chri
sti/in remissionẽ pctõrũ effunditur: debeo merito
sꝑ accipere q̃ semꝑ pecco/sꝑ habere debeo medici
nam. Itẽ Calixt⁹ papa de ɔse. disti. ij. Peracta.
dr: Peracta ɔsecratõne oẽs cõicent q̃ noluerint
eccl'asticis carere liminibꝰ. Sic enĩ apli statuerũt
z sancta romana tenet eccl'a. Item Hilarius ca-
dem dis. Si non. ait: Si nõ sunt tãta pctã vt ex
cõicet̃ qs. i. vt dign⁹ sit excõicatõe (nam oẽ morta
le est dignum excõicatõne) non debet se a medici
na corpis z sanguinis dñi sepäre. His auctorita
tibus vel ꝓcipit̃ vel ɔsulit̃ fidelibus q̃tidie cõica-
re: sed ꝓceptũ sil'r z ɔsiliũ est de meliori: g̃ meli⁹
est accedere q̃ abstinere. ¶ Preterea quanto ho-
mo frequentius accedit/tanto magis dignificat̃
z deo approximat. Sed melius est dignificari et
deo approximare: g̃. Aña patet: q: ꝑ vnũ dignuz
accessum accedens dignificat̃ z deo vnit̃/ac gra-
tia auget̃: g̃ quãto frequẽti⁹ id agit/tanto magis
diginificat̃ z deo appropinquat. Quia cum fre-
quentatõe mysterij crescit nostre salutis effectus
vt dr in collecta. ¶ Preterea ex accessu multiplex
ꝓuenit ɔmodũ z accedẽti z alijs eccl'ie membris.
Ex abstinentia autez a bono ope nullum ꝓuenit
cõmodum: lz si ꝓceptum non fuerit/nullum seq̃-
tur pctm. Sed melius est id quo ɔmodum ꝓcu-
ratur sibi z eccl'ie/q̃ quo illa negligunt̃. Ad hoc
facit parabola de seruo inutili/q̃ talentũ sibi tra Lu. 19
ditũ abscondit in sudario. Auctoritas autem ce
lebrãdi ꝓ viuis z mortuis talentũ est magnum/
sacerdoti ɔmissum ad ꝓfectũ totius eccl'ie: sõ ab-
scõdẽdo illud z nõ offerẽdo ad vtilitatẽ viuorũ z
mortuorũ/videt̃ incurrere sugillatõnem serui ne
gligẽtis talẽtũ sibi ɔmissum abscõdẽtis. Ad hoc
facit illud Bede in q̃dã trac. ꝙ sacerdos nõ legiti
me impeditus/celebrare omittens: quãtũ in eo ẽ
ꝓuat sctãm trinitatẽ laude z glĩa: angelos leticia
peccatores venia: iustos subsidio z gratia in pur

gatorio crūtes refrigerio: ecclīaʒ spēali chīsti bñ
ficio ꝛ scipm medicina ꝛ remedio. ¶ L Pro so-
lutione huiꝰ dubij aduertendū ꝙ vt ptʒ ex forma
dubij: dubiū nō loquif de indignis ꝛ indispositꝭ
q̄ indigna sumptiōe incurrūt maledictiōes supio
re lectione recitatas. His eñ ꝛ si nō sit bonū acce
dere: malū tñ est simplr abstinere. Cōtra illos lo
quif btūs Bern. in ser. de festo pasche cuiꝰ princi-
piū est. Vicit leo. Dephensi estis inter angustias
puaricatores: nō qꝛ puaricatores estis: ꝫ qꝛ psi-
stitis in puaricatiōe: addētes puaricationē: aut
penitꝰ impenitētes aut tepide penitētes. Nec peri
culosa fugiētes: vl' post miserā expientiā incētiua
peti. Irretiuit vos inimicꝰ: pplexis vt ait Job. xl.
scptura neruis testiculoꝝ. Si hec pscia chīsti sa-
cramēta refugitis: nihil vobis cōe cū christo: nō
habebitis vitā in vob. Ipm audite dicentē. Nisi
māducaueritꝭ carnē filij hois ꝛ biberitꝭ eiꝰ sangui
nē: non habebitis vitā in vobis. Si indigne susci
pitis / iudiciū vobis māducatis: scitm corpus dñi
nō dijudicātes. Redite ḡ puaricatores ad cor: et
in toto corde q̄rite dñm et odite malū: penitētes
non verbo tantū ꝛ lingua / sed spū ꝛ veritate. Hec
Bern. Neqꝫ attēdūt isti q̄tū sibijpsis nocēt absti
nēdo a cōione ꝛ celebratiōe si fuerint sacerdotes
dicētes sibijpsis: meliꝰ est corpꝰ chīsti nō sumere:
missaʒ nō celebrare q̄ʒ indigne accedere: qd̄ vtiqꝫ
verū est. Meliꝰ. i. minꝰ malū. Nā dicit scptura:
Nō ē bonū sumere panē filioꝝ ꝛ dare canibꝰ. Sʒ
hec sciētes nō erubescūt miseri eē canes ipudētissi
mi: q̄ vocati sunt in prē filioꝝ dei. Nec timent esse
vasa mortis facta in interitū: ꝛ receptacula imun
dicie: q̄ esse deberēt locꝰ ꝛ hospiciū: atqꝫ vasa mū-
da vite grē imo fontis ꝛ vite glorie. O quāta eos
manēt tormenta q̄ dño hospiciū negāt: si maiora
sodomitis pparata sunt: his q̄ chīi seruos nō re-
cipiūt. Si q̄ minimū chīi discipulū hospicio non
colligūt audituri sunt: discedite maledicti in ignē
eternum: qꝛ hospes fui ꝛ nō collegistis me. Quid
audituri sunt q̄ chīm in ppria veniētē: cū sint sui:
fide ꝛ officio: nō recipiūt. Sodomite q̄ angelos
veniētes nō collegerūt: igne ꝛ sulphure puniti sūt
Quid dubiū q̄ dñm angeloꝝ pulsantē ad fores
cordis vt cenet cū eis suscipere cōtemnūt: vt suis
libidinibꝰ vacēt. qn mittēdi sint i stagnū ardentē
sulphureū: nunq̄ʒ inde liberādi. Debis ḡ dubiū
nēm nō q̄ris. Sʒ de illis q̄ sibi bñ sunt pscij: q̄ꝝ q̄-
dā accedūt: quidā ex reuerētia sacri abstinēt. Nō
tñ de illis q̄ aliq̄ debito rōne officij religionis aut
bñficij tenenf cōicare vel celebrare. Hi eñ nō sūt
in statu in q̄ psit laudabilr abstinere. Si q̄dē ois
debēs nō soluēs debitū cū pōt: nō soluēdo peccat
¶ M Vñ pñter aduertēdū ꝙ colligēdo q̄ do-
ctores scribūt de varia sumptiōe huiꝰ sacri: pōt di
stingui q̄druplex māducatio huiꝰ sacramenti / scʒ

Manducatio
- Pure corporalis.
- Sacramentalis tñ.
- Spiritualis tñ.
- Sacramētalis ꝛ spūalis simul.

¶ Māducatio corpalis tñ est cōmestio specierū
sacralīū: vt cibi corpalis nullo habito respectu ad
rōnē sacri. Quō māducat sacrm aial brutū: mus
vel porcus: nō potēs cognoscere rōnē sacramēti.
Hoc etiā modo sumit fidelis vel infidelis: dū spe
cies illas accipit vt aliū corporis cibū nihil cogi-
tans de sacramēto. Est tñ ꝛ alius modus corpalē
intelligēdi māducationē siue carnalem quō iudei
intellexerūt ṽba christi de quo supra dictū est: le Job. 6.
ctione. xxxvj. ¶ Manducatio sacramētalis tñ
est actualis susceptio sacri cū intentiōe sumēdi vt
sacrm: sine fide formata charitate. Dicif eñ cū in
tētione sumēdi vt sacrm. i. vt alicuiꝰ rei significa-
tiuū vel cōtentiuū. Requirif eñ intentio sumēdi
sacrm fm fidē sacri: q̄ fides sit in ipso sumēte vel in
alio: In ipso vt in fideli credēti in sacramēto cōti
neri christū. Vel in alio: vt in heretico seu infideli
volēn tñ sumere eodē modo q̄ fideles sumūt: ad
eundē scʒ effectū. Vt exempli causa: si talis sume-
ret hostiā consecratā cogitās ꝛ intendēs: volo su-
mere ad eundē effectū ad quē christiani: fiat qd̄ fi
eri pōt: licet nō crederet aliq̄d sacrū contineri sub
hostia. Ille quidē sic sumēs sumeret sacramenta-
liter: qꝛ nō vt aliū cibum corporalē: nec spūaliter
ḡ sacralitē: alioqn oporteret ponere quintū mē-
brū. Hec ē intētio Alex. p. iiij. q. xliij. mēbro. iiij.
Q eñ intētio sumēdi vt sacrm reqraf ad sumpti
onē sacralif declarat p sile: de adulto: si ab alio la
uaref in aqua pferente formā baptizandi: ipse tñ
nō intēderet baptizari / sed simpliciter lauari: ve-
lut in alia aqua: nō lauaref sacraliter nec baptiza
ref. Si ṽo intēderet baptizari siue lauari vt chīi
stiani intēdūt / dicēs sibi: Volo hoc fieri circa me
eodē mō q̄ christiani credūt: licet nō crederet loti
onē illā esse alicuius efficacie: vere baptizaretur.
Ex illo patet ꝙ aliud est māducare sacrm: ꝛ man
ducare sacraliter qꝛ mus ꝛ infidelis manducat sa
cramentū sumēs spēs panis sicut aliū cibū: ꝛ tñ
nō sacralif. ¶ Māducatio spūalis tñ: est fide for
mata i christū actu vel habitu credēdo ei vt capi-
ti mēbrū incorporari: sine actuali specieꝝ sacraliū
sumptione. Dicif fide formata / pter angelos: q̄
nō māducāt spiritualiter hoc sacrm: licet christo
fruanf in gloria: quia nō habent fidē / sed visionē
clarā. idē est de btis. Dicif credendo actu: pter
adultos in christū credētes. Dicif habitu: pter
paruulos baptizatos: qui hñt fidem infusam sif
ꝛ charitatē. De hoc latius vide sup lectiōe. xxxvj.
Dicif sine actuali ꝛc. ad excludendū māducatio-
nem sacramētalē. ¶ Manducatio sacramētalis
ꝛ spūalis simul est actualis sumptio sacramēti cū
fide formata charitate: sumentē sumpto i corpo-
rāte. Et ptʒ declaratio ex pcedētibꝰ. ¶ N Con
sequēter suppono cū mgr̄o li. iiij. sniaꝝ. dis. j. ꝛ do
ctoribꝰ ibidē scribētibꝰ / ꝙ sacramēta no. le. virtu-
te operis opati conferūt gratiā: ita ꝙ nō requirif
bonꝰ motus interior q̄ mereaf grām: ꝫ sufficit ꝙ
suscipiēs nō ponat obicē. Sicut in sacris ꝛ i sacri
ficijs ve. te. nō conferebaf grā ex hoc solo: ꝙ susci-

pto sacro vtebat nō ponēs obicē: sꝫ tm̄ cōserceba-
tur ex virtute boni mot⁹ interioris tanq̄ meriti.
Ut dicit Sco. in scrip iiij. di. j. q. v. qḋ dictū sic in
telligo/ q̄ suscipiēs sacrm̄ nō solū consequit̄ gr̄am
tantā quantā meret̄ bonus motus interioꝛ quo
suscipiēs ꝯuertit̄ in deū: siue de condigno siue de
ꝯgruo. Sed vltra hoc ꝯsequit̄ gratiā vel gr̄e aug
mentū ex sacri efficacia: quā operat̄ in nō ponēte
obicē nō rōne actualis deuotiōis vel dispositiōis
qḋ est ꝓpriū sacris no. le. alioqn frustra susciperet̄
sacrm̄ vbi de suscipiēdo nō obligat preceptū. Nil
eñ adderet ꝑsonal' dispositionis merito qḋ habe
ret̄ etiā sine sacro. Et hoc est qḋ dicit be. Aug: ꝛ al
legat mgr̄ vbi s. volēs agire differētiā inter sacra
sup ps. 73. ve. te. ꝛ sacra no. le. Illa inqt ꝓmittebant tm̄ ꝛ si-
gnificabāt. Hec aūt dāt salutē. Si aūt sacra no.
le. nō darēt gratiā nisi quātū exigit acapiētis dis
positio nō aliter darēt salutē q̄ sacra ve. te. In q̄ꝝ
vsu etiā iudei ipsis ex deuotiōe ꝛ p̄cepti diui obe-
diētia vtētes: gr̄am acceperūt: quantū eoꝝ p̄pa-
ratio exigebat: sed q2 nō acceperūt ex efficacia sa-
cramētoꝝ dicunt̄ nō dare/ sed fˀcare ꝛ ꝓmittere sa
lutē. Nec certe no. le. sacra darēt salutē. Nūc aūt
dāt salutē: q2 post meritū dispositiōis vtentiū ex
efficacia quā sortiunt̄ ex institutiōe christi ꝛ meri
to passiōis ei⁹ ꝯferūt gr̄am q̄ saluamur. Hinc ait
Gers. in trac. de pollutiōibꝫ nocturnis. Celebra
tio hꝫ efficaciā magnā virtute opis operati: ꝓpter
quā nō tantundē valet volūtas sola celebrādi si-
cut par volūtas actu celebrāis. Addit itaqꝫ op⁹: sꝫ
exteri⁹ aliqd bonitatis ad bonitatē volūtatis: ꝓ
pter meritū passionis christi: iō dici solet op⁹ p̄ui-
legiatū. ¶ Q His p̄missis rñdeo ad dubiū p
tres ꝓpositiōes. Prima/ vtrū scꝫ accedere ad eu-
charistie sacramētalē cōionē ꝛ ab eadē abstinere
in casu dubij pōt esse meritoriū ꝛ laudabile. Pro
bat̄ ꝓ p̄ma parte: q2 q̄ digne accedit vt ponit cas⁹
dubij accedēdo meret̄ fructus eius p̄cipere: vt de
ductū est sup lec. lxxxv. Itē per dignā sumptionē
Job. 6. meret̄ sumēs vitā eternā ſm illud: Qui māducat
me/ viuet ꝓp̄ me. ¶ Scḋa ps ꝓbat̄: q2 pōt aliqs
ad sumptionē sufficiēter disposit⁹ (puta nō exis
in mortali) attendere sacri dignitatē ꝛ tremendā
excellētiā: suāqꝫ fragilitatē ꝛ ex hūilitate ꝓp̄ sacri
reuerētiā abstinere: se reputādo indignū. Et ille
actus q̄ elicit velle abstinere est act⁹ ꝓcedēs a vir
tute fidei ꝛ humilitatis: ordinabilis in deū: quia
dei magnificatiu⁹ ꝛ per ꝯñs pōt esse meritorius.
Ad h̄ est auctoritas Augu. sup̄ allegata vbi dicit
de Zacheo ꝛ Centuriōe/ ambo saluatorē honori
ficātes: honorificare aūt saluatorē est meritoriū.
¶ Scḋa ꝓpositio in casu dubij quo scꝫ pōt qs lau
dabiliter abstinere ꝛ laudabilit̄ accedere: fructu-
osius est: meli⁹ ꝛ laudabili⁹ accedere sumēdo eu-
charistiā sacramētaliter ꝛ spūaliter: q̄ abstinēdo
a sumptione sacramētali sumere tm̄ spiritualiter
Probat̄ multipliciter primo: q2 maiorē fructum
consequit̄ primus q̄ secūdus: ergo ꝯña nota. An
tecedēs ꝓbat̄. Quia omnē fructū quē consequit̄
secūdus/ consequit̄ ꝛ primus: qm̄ ambo mandu
cāt spūaliter: ꝛ pono q̄ sint eque dispositi: ꝛ vltra
hoc consequit̄ fructū quē dat sumptio sacramēti
ex ope operato: quē nō consequit̄ nō sumēs sacra
mentaliter: vt patet ex notabili vltimo. Preterea
q2 accedere ꝓcedit a nobilioꝛe vtute q̄ abstinere
ergo est actus nobilioꝛ: tenet ꝯsequētia: q2 quāto
virtus ꝑfectioꝛ tanto actus ei⁹ nobilioꝛ. Añs ꝓꝫ
Quia actus accedendi ꝓcessit a charitate: ꝛ dile-
ctione huius sacramēti/ ꝛ in eo contenti: sꝫ actus
abstinendi elicitus: hoc est velle abstinere: proce-
dit a timoꝛe: sꝫ perfectioꝛ est virtus charitatis et
dilectionis q̄ timoris. Preterea actus acceden-
di procedit ex pluribus virtutibus: vel saltē com
patitur secum plures virtutes: q̄ actus abstinen
di ergo est melioꝛ. Añs ꝓbatur: Quia accedens
non minus se humiliat q̄ abstinēs ꝛ vltra hoc ha
bet virtutem diuine confidentie. Nam quis con-
siderans excellentissimā magnitudinē huius sa-
cramenti: ex quo mouetur motu reuerentie consi
derans etiā suam imperfectionē ex quo mouetur
motu ꝓfunde humilitatis. Considerans deniqꝫ
periculum in indigno accessu: ꝛ per hoc mouetur
motu timoris: ac sic abstinet iudicans se minus
dignū tali cibo supceleste. Alius ṽo eadem consi
derās eisdem virtutū motibus mouetur ꝛ vltra
hoc considerans ineffabilem dei bonitatē/ miseri
cordiā dilectionē: quia nobis in hoc sacramento
seipsum in cibum dedit: volens vt eo vteremur: ꝛ
per hoc mouet̄ motu cōfidentie in diuinā miseri-
cordiā: nihil in se aut suis meritis sꝫ in sola dei mi
sericordia ꝯfidēs: ꝛ desiderat deo vniri quod di-
lectiōis est: habet virtutes oēs quas habet absti-
nens: ꝛ vltra confidentiā que valde deo placet: ad
quā frequēter adhortatus est dicēs: ꝯfide fili ꝛc̄.
Item nō vti sacramento cū potest ꝛ ꝓficit vtenti
est quidā gradus ingratitudinis: ex opposito vti
beneficio qḋ est quedā recognitio beneficiati gra-
dus est gratitudinis: ergo p̄ter virtutes p̄dictas
sumptio sacramenti procedit etiā ex gratitudine:
faciunt ad idē rōnes supra pro illa parte adducte
¶ P Tertia ꝓpositio est: Et si nō peccent: tm̄
prudenter tñ agunt ꝛ stulte: q̄ dispositi abstinent
a sacramētali comunione. Primū q̄ nō peccent:
patet ex ꝓpositiōe p̄ma: q̄ imprudēter agūt ꝛ stul
te abstinēdo: probatur post Gers. sup magnificat
trac. ix. Nā imprudēter agit q̄ ad ceteros stulte q̄
ad se. Nā p hoc sacrificiū dat̄ gloria deo in altissi-
mis. Et in terra pax hominibꝫ bone voluntatis:
Ipsum letificat angelos: liberat i purgatorio de-
tentos: vt eorum pena breuioꝛ sit ꝛ leuioꝛ. Uiato
ribus impetrat nunc ꝯuersionem ad gratiā: nūc
conseruationē in gratia: nūc contra mūdi pericu
la firmamentū: nunc angeloꝝ custodiā ꝛ refrena-
tionē tentationū: tanta autē bona negligere im-
prudētie: ne dicam impietatis. Stulte agūt quo
ad se: tum quia se magnis ꝛ multis bonis priuāt
que cōsequerentur ex opere operato. Tum quia
stultus est timoꝛ ille vel reuerētia minus prudēs

qui ad dn̄m se vocantē ꝛ inuitantē nō accedit/ sed
procrastinat: ꝛ coruina voce dicit/ cras cras. Vn̄
sepe venit illud Nasonis: Qui nō est hodie/ cras
minus aptus erit. Deniqꝫ talibꝰ q̄ nolūt accedere
nisi sint actualiter deuoti ꝛ feruidi: contingit sil'r
agere q̄si frigidis nolentibꝰ igni appropinq̄re/ nisi
prius calidi sint: ꝛ infirmis nolētibꝰ ꝯsulere medi
cū nisi prius sani sint qḋ q̄ꝫ stultū sit nemo est qui
ignorat. ¶ Et si q̄s dicat vacationē a celebratiōe
ideo fieri: vt ipsa postea reuerētius ꝛ deuotiꝰ quā
to rarius fiat. Rn̄det cancellariꝰ Gerson loco tra
ctatus de celebrationibꝰ allegato. Fatemur inq̄t
posse sic euenire. Sed ex aduerso cōtingere pōt ꝙ
talis subtractio remouebit habitū ad bonum: cu
ius effectus ſm pħm est delectare. Signū inquit
acq̄siti habitꝰ est in ope delectari. ij. Ethi. Sub-
dit: Distraheris hodie parū deuotus es: parū re
collectus plurimū temptarꝰ a carne/ mūdo/ demo-
ne. Credo equidē/ ſꝫ agnoueris ꝙ nō dormiunt q̄
te ꝑsequunt̄ cras/ idem erūt aduersantes tibi ho-
stes: tueqꝫ deuotioni insidiātes/ q̄les sunt hodie.
Quo circa nō irrōnabil'r cōsulit sapiēs quodcūqꝫ
pōt manꝰ tua instanter opare. Nescis eñ q̄n̄ tale
tp̄s ad laudabil'r celebrandū tibi cōcedet̄ q̄le mō
habes. Et si vtrūqꝫ habeas: vtrūqꝫ meliꝰ ē. Esto
ꝙ fueris in hac vel illa die defectuosus: cur nouū
defectū in nō celebrādo sup̄inducis: sed frigidus
sum dicis aut tepidus. Sepe sustinuit initiū ce-
lebrationis hoīem parū deuotū ꝛ frigidū: quē in
fine dimittit calidū ꝛ feruidū. Corpꝰ christi ignis
est spūalis: accede fiducial'r ad hūc ignē calesces
facilius. ¶ Audiamꝰ Ambro. orantē: Graue est
In quadā homelia ꝙ ad mēsam tuā mūdo corde ꝛ innocētibꝰ mani-
bus nō venimus/ sed grauius est si q̄ꝛ pctā metui
mus/ sacrificiū nō reddimꝰ. Et subdit: Licet igit̄
ꝓ obediētia assistere ꝛ ꝓ indulgētia petere: ꝓ offi-
cio ministrare: ꝓ remedio imolare: ꝛ ꝓ pp'lo obse
crare. ¶ Preterea aut sic timens celebrare absti-
net: q̄ꝛ cōfidēs de industria sua sperat se alio in tē
pore magis aptū futurꝫ: aut q̄ꝛ maiorē dei grām
se p̄parantē expectat. Si p̄mū/ stulta ē p̄sumptio
Neqꝫ eñ toto tp̄e vite sue quātūlibet in longū ꝓ-
tracte: q̄s sua industria dignū se reddere pōt tāta
cōione auctoris omniū/ boni infiniti. ¶ Q. Vn̄
ꝛ hoc oī accedere volēti ignorādū nō est/ ꝙ p̄cipue
ex diuio munere ꝛ nō ex nostra industria seu p̄pa
ratiōe reddimur digni ꝑticipatione sacri. Hoc co
gitatū ꝛ masticatū humiliabit nos vehemēter: ꝛ
ꝑfecto humilitas sola est q̄ disponit ꝓ digna tāti
hospitis in aie cenaculo susceptione. Si scḋm fa-
tua est hec expectatio a dn̄o: q̄ semꝑ sublato impe
dimēto p̄sto est: nec nouit tarda molimīa spūssan
cti grā: vt ait Ambro. Nec abbreuiate sunt manꝰ
dn̄i: vt saluare non possit: neqꝫ aggrauata auris
eius vt non exaudiat. Esa. lix. Stat pulsans ad
ostiū: petit introitū vt cenet tecū: tantū aperi ia-
nuā cordis: remoue mortalis pctī gr̄e repagula:
fac qḋ in te est ſm modū supra lec. vij. et. viij. expo
situm: ꝛ secure suscipe christū: et in ꝓmissionū eiꝰ
veritate nō in tua vanitate fidēs volūtarie sibi sa
crifica. Immūdus es o aia/ accede inq̄t cācellariꝰ
mundanda: ad fontē puritatis incōtaminabilem
esuris: accede pascēda ad panē viuificū ꝛ indefe-
ctibilē. Esurientē bonis implentē. Egrotas: erit
hoc efficacissimū tue inualitudinis medicamen-
tum. Fluxū pateris nec sanari poteris a medicis
tuis. i. exercitijs: tange plena fide cum emoroissa
fimbriā vestimēti Jesu: sacrosanctā. i. hostiā vt re
stringaris. Si ꝑcussam te sentis a serpētibꝰ ꝑuer
saꝝ tentationū qḋ restat: nisi vt serpentē chr̄m ene
um sine veneno eleuatū inspicias ¶ Si dicis cū
ꝓpheta: Qm̄ vnica ꝛ pauper sum ego: particeps
esto huiꝰ sacrosctī mysterij: habebis christū comi
tem fidū: ꝛ hospitē ditissimū: cecā te fortasse: de-
bilē claudā cōquereris. Memineris q̄m̄ tales ad
cenā magni regis inuitātur: ꝛ intrare cōpellunt̄.
Lubrica sum inquis ꝛ instabilis: ſꝫ hic panis cō-
firmat cor. Tristis es ꝛ anxia: ſꝫ hoc vinū hoiem
interiorē letificat. Inquietant te ꝛ turbant pluri
ma: adhere ei qui turbidos fluctus sedat/ qui est
pax nr̄a. Insuꝑ qui ait: In mūdo p̄ssuram: in me
pacē habebitis. Peregrinaris a dn̄o/ sed in forti
tudine cibi illius ambulabis vsqꝫ ad mōtem dei.
Nō ergo formidandū/ ſꝫ in dn̄o sperandū: ꝛ ipse
enutriet ꝛ nō confundet. Nō in multitudine virtu
tis sue: ꝛ sua p̄paratiōe seu ꝓpria deuotiōe/ sed in
se deficiendū/ in solo dn̄o ꝯfidendū. Euenit non-
nunq̄ꝫ vt turbatiōes pugne deordinatiōes ꝛ fedi
tates inferius sensualiter agitate: succrescere faci
ant supius meritū nostrū. Sicut ecōtra magna
vtrobiqꝫ serenitas/ supbie ventum oia funditus
euertentē repente q̄nqꝫ inducat. ¶ R. Sed di
ceres. Si tantꝰ est fructꝰ frequētis sumptionis/
tūc nō solū quotidie: sed etiā eodē die frequētius
esset sumendū: sicut eodē die frequenter orandū:
ꝛ meritorie est opandū. Cōsequēs est cōtra illud
decretū Alex. pape de ꝯse. dist. j. sufficit. Rn̄det̄
ſm Alex. de ales pte. iiij. q. liij. mēbro. iij. ꝙ pluri-
es vno die sumere eucharistiā extra casus in iure
exp̄ssos: in quibꝰ scꝫ licet pluries vna die celebra-
re: nō est cōcessum ꝓpter plures rōnes q̄ sunt: de-
fectus debite reuerētie: p̄sumptio dignitatis pro
prie: ꝛ insufficiētia gratitudinis reddende. ¶ Ad
dignā sumptionē dn̄ici corꝑis/ req̄rit̄ meditatio
excellētie tāti sacramēti vt sic mens excitet̄ ad su-
mendū cū reuerētia ꝛ deuotione. Req̄rit̄ etiā cōsi
deratio ꝓprie indignitatis: vt excitet̄ animus ad
sumendū cum timore. Requirit̄ q̄ꝫ rememoratio
aut estimatio bn̄ficētie dei: q̄ magna ꝛ multiplex
apparet in bn̄ficio huiꝰ sacri: vt excitet̄ hō ad su-
mendū cū grār̄ actione. Hec aūt difficul'r digne
exhibent̄ pluries vna die: vn̄ tandē in ꝯsuetudinē
veniret sine hac p̄paratiōe sumere: ꝛ ꝑ hoc minꝰ
reuererēter. Preterea sacr̄m illud sumit̄ in memo-
riā mortis christi ſm ap̄lm. Vno ergo die nō nisi I. Cor. II.
semel sumendū est sine necessitate: sicut christus
tantū semel mortuus est. His de caussis d̄r in de-
creto supra allegato. Sufficit sacerdoti vnā mis-

sam in die vna celebrare: qr christus semel passus est: z totū mūdū redemit. Nō modica res est vnā missam facere: z valde felix est qui vnā digne celebrare pōt. ¶ Quidā tn̄ pro defunctis vnā faciūt: alterā de die si necesse fuerit. Qui vo ꝑ pecunijs vel adulatiōibꝫ seculariū vna die ꝑsumūt plures facere missas: nō existimo euadere damnationē. Hec ibi. ¶ Sūt aūt casus in qbꝫ licet plures missas vna die celebrare / q̄ttuor q̄s ponūt summiste. Primꝰ in die natiuitatis dn̄i: vt habet̄ de ce. mis. ꝯsuluisti: licet tres missas cātare. Scd̄s q̄ statim sup̄ positus est. Tertiꝰ ꝓpt̄ necessitatē pegrinoꝝ̄ infirmoꝝ: aut forte nuptiaꝝ. Quarto dū ꝓpt̄ raritatē sacerdotū vel paupertatē ecclesiaꝝ vni sacerdoti plures ecclesie cōmendant̄. In illis vltimis tribus casibꝫ vltra duas celebrare non licet: vt in Glo. c. sufficit allegati. Quonēs āt sacerdos voluerit scd̄am missam celebrare: in p̄ma ablutionē sumere nō debet: vt ieiunꝰ veniat ad scd̄am: vt habet̄ de cele. mis. ex pte. ¶ S Per hoc ad rōnes in p̄ncipio motas: ad p̄mā de Centuriōe z Zacheo d̄r / ꝙ he. Augꝰ vult ꝙ dū aliqs ē sine pcti mortalis cōscia: nō obligatus celebrare ex officio: nec aliter impeditꝰ: habet vtrūqꝫ in sua ptāte licēter facere z laudabilit̄ accedere videlꝫ aut abstinere: vt dixit ꝓpositio p̄ma. Nec vnū alteri vniuersalit̄ z in oi casu p̄ferendū. Vn̄ q̄tidie celebrare respectu cuiuscūqꝫ nō est gn̄aliter laudandū vel rep̄hēdendū: qr dat̄ casus in q̄ illud: z alius casus in q̄ aliud est p̄ferendū. Stat em̄ aliquē nō esse q̄tidie dispositū etiā sine sui culpa: stat aliū nihil habere impedimēti. Scd̄o laudabile est q̄tidie accedere / nō sic p̄mo. Vn̄ ꝙ simplr̄ sit laudabiliꝰ accedere / concludit cum addit: Sic viue vt semꝑ merearis accedere. Et in de verbis dn̄i: Iste panis q̄tidianus est: accipe q̄tidie vt q̄tidie tibi psit. ¶ Ad secundā de sanctis patribꝫ abstinentibꝫ: rn̄det cancellarius dicēs: Facta q̄rundā veneranda magis sunt pia interp̄tatiōe / q̄ꝫ in exemplū agēdi trahēda. Deniqꝫ diuersa sunt dona z vocationes in diuersis put spūssanctus voluerit. Varia em̄ operatus est dn̄s in sanctis suis: in quibꝫ semꝑ et vbiqꝫ est mirabilis / ad cōmendationē diuersarū virtutum. Vn̄ in p̄mis de qbꝫ arguit̄ cōmēdat̄ humilitas: in altero deuotiōis ac charitatis feruor: nec oibus oia data sunt. Et qd̄ addit̄: ꝙ sancti nō fuerint dispares virtutibꝫ / nō est simplr̄ verū: qm̄ alt̄ altero sanctior: sicut in mansionibꝫ alter est altero sublimior. Chryſ. vo loquit̄ de paritate virtutū q̄ꝫtum ad genꝰ virtutis ad salutē necessarie. Sic em̄ pares fuerūt ꝓpter eaꝝ ꝯnexionē: nō aūt quātū ad virtutis intensionē. ¶ Ad illas q̄ arguūt ꝙ melius sit abstinere zc̄. Ad p̄mā de agno paschali d̄r ſm Alex. ꝙ sacramentū hoc fuit pluribꝫ figuris p̄figuratū diuersis respectibꝫ: quaꝝ figurarū alique fuerūt frequēter iterate: alie semel tm̄ vel rarius exhibite. Agnus paschalis figura est huius sacramēti inquantū est memoriale passionis: z ita p̄ncipaliter passionis christi: z ex ꝯsequēti eucharistie. Christꝰ aūt semel tm̄ imolatꝰ est in cruce: ergo agnus tm̄ semel in anno edebat̄. Manna vo fuit figura huius sacramēti in rōne cibi: ideo diebꝫ singulis manducabāt. ¶ Ad aliud de baptismo d̄r / ꝙ baptismꝰ est figura mortis christi inquantū in baptismo morimur pctō / presertim originali. Hoc aūt non cōtingit nisi semel: qr pctm̄ originale dimissum nō redit. Eucharistia est memoria passionis vt nostri refectiua i donis virtutibꝫ z gratijs / q̄ refectio iteratur. Itē baptismus characterē imprimit: iō iterari nō debet: secus de sacramēto eucharistie. ¶ Ad tertiū d̄r / ꝙ ois p̄paratio interior reqsita ad digne spūaliter cōmunicandū: sufficit ad digne sacramētaliter sumendū z ideo est eq̄ securitas. Nā qlibet nō dignꝰ spūali māducatione / est in periculo mortis eterne: qr in mortali / qd̄ maximū est periculū. In quo quisqꝫ nō fuerit / sine periculo māducat sacraliter. Dispositio autē exterior vt ieiuniū nature z similis satis certa sūt: z ita sine periculo caueri pn̄t. ¶ Z Ad aliud iā patuit ex ꝓbatione scd̄e ꝓpositiōis: ꝙ accedēs nō tm̄ cōmodū suū querit: sꝫ magis gloriā z reuerentiā dei. Nā accedēdo rep̄sentat summā dei charitatē qua ꝓ nobis passus est in cruce ſm illud: Hoc facite in meā cōmemorationē. Rep̄sentat infinitā eiꝰ potentiā qua christꝰ deꝰ z hōtā mirabiliter nobiscū esse voluit in tātilla sacramēti specie. Rep̄sentat infinitā dei bonitatē / qua se sic in refectionē aie dare voluit nobis indignis cibū vite. Rep̄sentat ineffabilē eiꝰ sapientiā: vt eo ordine nos repararet q̄ cecideramus a statu innocētie. vn̄ Inno. Panē angeloꝝ māducauit hō: q̄tenus vn̄ moro oriebat̄ / inde vita resurgeret. Dictū est q̄ppe de illo: Quacūqꝫ die comederis / morte morieris. Dicit̄ aūt de isto: Si qs māducauerit ex hoc pane / viuet in eternū. vn̄ ſm Inno. magis redūdat in gloriam dei accessus q̄ꝫ abstinētia ab eodē. Vn̄ patet ꝙ qui digne accedit / nō tm̄ ex amore cōcupiscētie: sed magis ex amore amicitie accedit. Ad illa q̄ arguūt ꝓ parte oꝑposita: si intelligunt̄ de acceptationibꝫ / digne sunt ꝓ scd̄a ꝓpositione: si aūt loquunt̄ gn̄aliter: dicendū ꝙ auctoritas inducta intelligatur ceteris paribꝫ / cessante impedimēto z de cōsilio / nō de necessitate p̄cepti. ¶ Ad illa de cōmodis z vtilitatibꝰ q̄ sequunt̄ accessum: d̄r ꝙ z si cōmendabile est ꝙ hmōi cōmoda z fructus acqrant̄ accedēti z alijs non tn̄ est in p̄cepto: z ideo sine pctō possunt omitti. Nō em̄ tenemur oia impēdere deo nobis z proximo q̄ possumus: sed illa dūtaxat ad que p̄cepta nos obligāt. Parabola etiā de talēto loquit̄ de his q̄ in officiū acceperūt bona dn̄i vt ea dispensarent. Si qui ex officio celebrare tenet̄ z nō celebrat / incurrit sugillationē serui nequā. ¶ Ad auctoritatē Bede d̄r ꝙ merito mouere debet exhortādo sacerdotes ad frequēter celebrādū: qd̄ q̄ nō faciūt priuāt zc̄. nō aliqd auferēdo / sꝫ nō impēdēdo qd̄ impēdere possent. Et h̄ extra casum necessitatis aut p̄cepti non inducit pctm̄: licet exhibitio magnū habeat me-

riũ. ¶ V Sed circa hoc q̃rit/vtrum sacerdos
possit a celebratõe hui⁹ mysterij ꝑpetuo cessare ex
reuerẽtia sine pctõ mortali. Ad h̄ videt̃ dicere A-
lex. p̃te. iiij. q. l. mem. ij. ꝙ sic. Vñ ait: Estimo tñ
si q̃s sacerdos nõ hñs curã aiarum/nec officiũ/nec
bñficiũ ꝓpter qḋ haberet necesse celebrare: ꝛ ob re
uerẽtiã sacramẽti ꝛ timorẽ sue indignitatis cessa
ret semꝑ/nisi iniũgeret̃ sibi ↄ̃trariũ a sup̲iore/ꝙ
nõ peccaret mortalr̃. Et satis ↄcordat sentẽs Bo
naue. in. iiij. dis. xij. q. iiij. dicẽs: ꝙ sacerdos si nõ
viuit de altari/sed in sua libertate manet/nõ te-
net̃ magis q̃ ali⁹ hõ: nisi de bono ꝛ eq̃. Et notent̃
singule clausule q̃s ponit Alex. ¶ Sñs vo Tho.
illud dictum reputat irrõnabile: vñ ait p̃te. iij. q.
lxxxij. ar. x. Et in. iiij. dist. xiij. q. ij. ar. j. Vnusq̄s-
q̄ tenet̃ vti gr̃a sibi data cũ fuerit oportunũ: s̄m
illud. ij. Cor. vj. Hortamur ne in vacuũ gr̃am
dei recipiatis. oportunitas aũt offerẽdi non so-
lum attendit̃ ad fideles christi q̄b; oportet sacra-
mẽta ministrare: sȝ p̄ncipalr̃ ꝑ comparatõem ad deũ
cui in ↄ̃secratõe hui⁹ sacri sacrificiũ offert̃. Vñ sa
cerdoti etiã si nõ habet curã aiarum/nõ lȝ oino a ce-
lebratiõe cessare. Facit ad idẽ illud Grego. Dum
crescũt dona/etiã rões crescũt donorum. Et. j. Pe-
tri. iiij. Vnusq̄sq̄ sicut accepit gr̃am in alterutrũ
illã administrãtes. Reus g̃ erit negligẽtie/si cui
data est p̃tãs nobilissima: illa nõ vtat̃ ad hono-
rem dei ꝛ salutẽ suã ꝛ aliorum viuorum ꝛ mortuorum
Sed saltẽ videt̃ ꝙ celebrare teneat̃ in p̄cipuis fe
stis: ꝛ maxie in illis diebꝰ q̄b; fideles cõicare ↄ̃sue
uerũt. Grauı⁹ ãt peccãt q̄ nõ ex reuerẽtia sacri sȝ
sua lasciuia aut secularium negociorum cura omittũt
q̄b; dici p̃t illud. ij. Mach. iiij. ꝙ iam nõ circa al-
taris officiũ dediti erãt: sȝ ↄ̃tẽpto tẽplo ꝛ sacrifi-
cijs neglect⁹ festinarũt p̲ricipes fieri palestre: ꝛ pa
ternos honores nihil hñtes/greeas glorias opti
mas arbitrabant̃. ¶ Et lȝ opinio beati Thome
videt̃ probabilis: rõ tñ sua ex vbis ap̄li sumpta
nõ videt̃ sufficere. Tũ q̄ ap̄ls in vbis suis nõ vi-
det̃ imponere p̄ceptũ. Dic eñ/frẽs exhortamur
Exhortatio aũt nõ insinuat p̄ceptũ. Tũ q̄ sic p̲-
baret̃ ꝙ teneret̃ q̄libet sacerdos q̃tidie cessante le
gitimo impedimẽto celebrare: vt nullo die gr̃am
dei in vacuũ ꝑferet̃ accepisse. ¶ X De cõione
laicorum/immo gñalr̃ fideliũ rõnis vsum hñtiũ d̄r
s̄m Alex. ꝙ non tenent̃ nisi ex mãdato ecclesie se-
mel in anno. s̄m. c. oĩs de pe. ꝛ re. Et in articulo
mortis. de q̄ Inno. Necessario q̄ppe sumend⁹ est
agnus vt a vastatore p̲tegamur: nec exire possu-
mus de egypto/nisi celebrando phase paschalem
Joã.6 agnum edamus. Verba vo christi/q̄ in p̄ceptum
sonare vident̃/nisi mãducaueritis ꝛc̄. intelligunt̃
de mãducatõe spũali: vt s̄ dictũ est. Vñ nõ hñt ef
ficaciã p̄cepti q̄ ad sac̄talẽ sumptõem: sicut hñt il
la: Nisi q̃s renatus fuerit ex aq̄ ꝛ spũ/nõ intrabit
in regnũ celorum. Nam christ⁹ post sua vba decla-
rando d̄r: Caro ad nihil ꝓdest: scilȝ sine spũ. Ver
Joã.13 ba que ego locutus sum/spũs ꝛ vita sunt. Et tan
tũ de illo dubio.

Lectio LXXXVIII A

Nunc de sexto dubio

scȝ de negligẽtijs circa consecratõnem
ꝛ misse officiũ ↄtingentib; q̄ q̄m inuen
te sunt. Errare eñ ꝛ deuiare infinitis
modis cõtingit s̄m illud Diony. de diuis noib;
c. iiij. Bonũ est ex causa integra: malũ aũt oifari
am Et. ij. Eth. c. vij. Dingere ↄtingit vno mõ de
uiare infinitis: iõ de oib; defectib; regula dari nõ
p̃t. Põt tñ directiões circa aliq̄s cõtingẽtes defe
ctus dari: ex q̄b; in aliis a simili directoriũ p̃t su-
mi. Ubi aũt nec ille sufficiũt/recurrẽdũ est ad sup̲-
iorum cõsultatões. Et q̄m in diuersis sup̲iorib; le
ctõib; de varijs p̲ticularib; defectib; tractatũ est:
idcirco ad illa remittam: ne idem sepius scriptum
fastidio sit lectori. ¶ Põt autem defect⁹ ↄtingere
circa substãtialia sacri: puta circa materiam aut
formã circa ministrũ/aut eius intentiõem. Põt
etiã scdo contingere circa cerimonialia/q̄ nõ sunt
de necessitate sacramẽti: vt sunt loc⁹/tp̄s/vestes
vasa/luminaria/orões tam añ missam/q̄ in missa
Tertio circa sacramẽti reuerẽtiã: vt si fundatur
calix vel gutta sanguis dñi stillauerit ꝛc̄. Quar-
to circa ministrũ celebrantẽ aut sumentẽ: vt si me
morat̃ se non ieiunum/excõicatũ/nõ rite ordina-
tum/nõ baptizatũ: aut si ante finem misse defici-
at ꝛc̄. Singula breuiter ꝑstringam s̄m doctorũ
sniãs. ¶ B Quo ad p̄mũ: si fuerit defect⁹ in
materia necessario requisita/q̄ est panis ꝛ vinum
aqua mixtũ. De pane non de facili dep̄hendi põt
an sit triticе⁹/an de spelta vel alio grano: nec ibi
necesse est non ꝓcedere: maxime q̄ nõ est certũ de
pane triticeo/an sit necessarius ↄ̃secratõni: ita ꝙ
in solo triticeo fiat ↄ̃secratio: de quo sup̄ lec. xxxv.
latius disputatũ est. ¶ De vino vo cõtingere p̃t:
ꝙ ex ministri negligẽtia loco vini alius liquor: vt
aqua pura/aut oleũ calici infusum sit: qḋ ne fiat
sacerdos p̄mo ministrum gustare faciat dum calicẽ
p̄parat: qui vasa vinaria ꝛ aq̄ria offert. Ip̄e q̄q̄
odorãdo experiat̃ vini odorẽ in calice/si sanũ ha
bet olfactũ: qḋ maxime faciẽdũ consulo dũ calix
p̄paratus ꝛ infusus offert̃ ꝑ diaconũ/ꝑspiciat eti
am in calicẽ dũ p̄mo positurus est eum in medio
altaris: an sit infusus an vacuus/ne ꝓcedat cali-
ce vacuo: ꝛ dũ cõsecrare voluerit/aut sumere va-
cuũ inueniat calicẽ. Si tñ ꝑ quãcũq̄ negligẽtiam
vel ministri vel sacerdotis vinũ in calice nõ fue-
rit/sed alius liquor: si id dep̄henderit ante conse-
cratõem calicis/effuso tali liquore/de nouo im-
ponat vinũ ꝛ aquã ꝛ ꝓcedat ad calicis cõsecratio
nem/nihil repetens de p̄us lectis. Si vo post sũ
ptõem seu in sumẽdo ꝓceperit vinũ nõ fuisse: faci-
at vt sup̄ dictũ est lec. x. Idẽ si calicẽ vacuũ inue-
nerit Primũ est de mẽte sancti Thome p̃te. iij. q.
lxxxiij. ¶ Circa secundũ/scȝ dũ post sumptõnem
corp̲is christi sub speciẽb; panis aut vini ꝓceperit
aliũ tradit modũ: sȝ qui supradictus est sufficiat.

Si vo dep̄henderit aquā nō fuisse admixtā ante consecrationē calicis: statim dū apphenderit apponat ⁊ pcedat. Si vo post ꝯsecrationē sanguis dep̄henderit: nullo mō debet aquā vino iā ꝯsecrato miscere: qꝛ seq̄ret corruptio sacri in altꝗ parte: vt sup̄ habitū est lec. xxxv. ſ pcedat sine admixtione aq. Nō em̄ admixtio aque est de necessitate ꝯsecrationis ſ ꝯsecrātis: vt ibi p3. Cōcordat Tho. vbi s̄. in sol. q̄rte rōnis. Videant plura de vini q̄litate ꝯsecrādi lec. xxxv Laudabil' denicꝫ ē ꝯsuetudo q̄rundā ecclesiaꝝ: q̄ ad misse officiū ordināt vinū rubeū: vt sic de vini veritate ⁊ gust⁹ certificet ⁊ visus. ℭ C Si defect⁹ ꝯtingeret circa ministrū .s. sacerdotē q̄ necessari⁹ est ꝯsecrationi: aut qꝛ nō est sacerdos: puta qꝛ vel nō baptizatus aut nō rite ordinat⁹: vel qꝛ deficit añ officiū pfectionē. Si pmū hoc q̄dē difficile cōstare poterit/ nisi p reuelationē aut certā relationē: si tñ sibi constiterit legitime/ dū in officio misse fuerit. Cū totū officium irritū sit ⁊ inane/ nullūcꝫ ibi conficiat sacrm: cessare debet in q̄cūcꝫ parte fuerit: necꝫ si añ sumptionē cōstiterit sumere debet vt sacrm: alioquin idolatriā cōmitteret. B q̄ pus q̄ cōstiterit: ⁊ ipm ⁊ pplm ab idolatria inuincibilis ignorātia excusat: vt habet de psby. nō bap. aplicam. Et cōdulo habitualis q̄ inesse debet: de q̄ s̄. lec. l. ℭ Si autē sacerdos morte vl' graui infirmitate defecerit añ cōsecrationē panis: nō oportet vt p aliū suppleat nisi in ecclesijs ꝯuentualib': vel qn̄ sufficiūt facultates ecclesie ad plures sacerdotes nutriēdos: vt in. c. illud diuini. vij. q. j. Si vo deficeret incepta cōsecratione: puta cōsecrato corpe ante cōsecrationē sanguis: vel etiā cōsecrato vtrocꝫ/ debet misse celebritas p aliū expleri. hec Tho. Et h̄ vez si haberi pōt sacerdos ieiunus. Nā prāsus explere nō pōt: vt dicit glo. vij. q. j. nihil. vbi casus ille ponit in textu. Sed vbi incipiet supplēs: dr in sum. confes. q ibi sequēs incipiat vbi prior dimisit: q si nescit/ debet a capite incipe. Et sic etiā p3 q licet nō sit necessariū deficiēte sacerdote ante ꝯsecrationē missam suppleri: pōt tñ suppleri. Et ad h̄ est. c. allega. vij. q. j. fm illud Alber. lib. ij. de missa ppe finē. Si sacerdos ante canonē in missa deficiat: tunc p certo alius sacerdos debet reincipe: ⁊ totū rite pagere: qꝛ ea q̄ ante canonē in missa fiunt: nō sunt de sacri cōfectione: ſ potius de ppli instructione. ℭ Si aūt in canone deficiat factis aliq̄b' signis sup hostias oblatas añ tñ trāssubstātiationē: videt mihi ait Alber. q alius sacerdos nō ab initio debeat missam incipere: ſ potius vbi ille dimisit/ debet qđ omissum est supplere. Et hoc pter duas causas. Prima ex pte sacri: qꝛ q̄uis ex illis signis substātia panis ⁊ vini nō trāssubstantiet: tñ ipsa materia ex vbis ⁊ signis recipit sanctitatē ex qua efficit magis idonea q in corp⁹ christi trāssubstātiet. Et h̄ nō est repetendū sup illā hostiā/ ne iniuria fiat virtuti verboꝝ: que tanq̄ nihil haberent. Qñ itez verba eadem sup eandē hostiam iterarent tanq̄ pora vba a pore sacerdote dicta/ nullā virtutē habuissent. ℭ Secūda causa est ex parte ppli: qꝛ ppls ex hoc minus verba ⁊ signa canonis appciaret/ si videret ea tā facile repeti: qua si pri⁹ dicta viderent annullata. Licet etiā signa illa nō transsubstātiarent: tñ passio christi nunq̄ irrito debet reputari. ℭ Si autē sacerdos in ipsa ꝓlatione verboꝝ q̄ sunt forma sacramēti deficiat verbis iā in parte ꝓnunciatis: saluo inquit iudicio sententie maioꝝ: q illa hostia p reliquijs in altari conseruaret ⁊ missa alia celebraret. Sed hic Inno. in. c. psbyter de sacra. nō ita dicit q in hoc casu alius sacerdos debet incipe ibi qui pdie. Dicit em̄/ q si quis inter conficiendū eucharistie sacramentū dū est in verbis illis: hoc est corp⁹ meum deficiat: alius incipiat a capite: sc3 ibi qui pridie: ⁊ idem dicimus. ℭ Si dubitaret vtz prim⁹ sacerdos cōpleuerit verba cōsecrationis: vt etiā tūc incipiet ibi qui pridie: qꝛ non intelligit iteratum qđ ambigit esse factum: vt dicit de presbytero non bap. apostolicā. Sequit in Alberto. Si aūt deficit qñ iam corpus consecratū est ⁊ non calix: vel etiā si vsq3 in finem misse de pparando calicem cū vino oblitus fuerit: vel aliqua de causa neglexit. Iam ab antiquo consiliū est doctorū: q hostia corpis/ si sumpta nō est in corporali mūdo reponat ⁊ calix rite ppare: ⁊ ab illo loco. Similimodo postq̄ ⁊c̄. canon sup calicem peragat: qꝛ tunc non iterat/ eo q nihil anterioꝝ dictum est super calicem: ⁊ tunc in fine misse corpus ⁊ sanguis accipiant. ℭ Si autē sacerdos ꝓnunciando verba forme calicis deficiat ante pfectionē. Tunc dicendū videt sicut de hostia q in vase mūdo cum reliquijs seruet: ⁊ cum alio vino calix rite ppararetur. Et ab illo loco: Similimodo postq̄: ab alio sacerdote sacramentū sanguinis cū missa perficiatur. hec Albertus. ℭ Videt tamē saluo meliori iudicio q cautius ageret/ in casu quo panis ⁊ vinum cum reliquijs ponendum esset: fm dicta domini Alberti. Si tunc a sacerdote supplente/ post sumptionē corporis ⁊ sanguinis quos ipse consecrauit ante ablutionē sumeret: vt sic non cum reliquijs putresceret. ℭ D Circa intentionē necessario requisitā possunt similiter defectus aliq̄ contingere. Nā qualē sacerdos habere debet intentionē: dictū est supra lec. vj. ℭ Queritur ergo quid si particula aliqua inuenta fuerit in altari/ quā sacerdos tempore consecrationis non aduertit: similiter de guttulis foris calicis/ pedi vel lateribus adherentib'. ℭ Respondet fm Albertū q ea que in altari remāserant/ aut foris calici adherent/ que sacerdos nō intendit consecrare/ consecrata nō sunt: qꝛ intentio sacerdotis lata supra materiā consecrandā necessaria est: vt patuit lec. vj. Unde debet sacerdos intentionē suā dirigere ad hostias que sunt in ꝓspectu sup pallā corporalis: ⁊ ad vinum qđ est in calice ⁊ non extra/ nec ad alia. Et sic certus erit q si casus pmissus occurrit q reliqua cōsecrata nō sunt. Vñ nōnunq̄ hostie in pixide ⁊ vinū in vasculis manēt in altari ⁊

totã missam: nõ tamẽ ꝑ hoc ꝯsecrant/lꝫ cautius sit eas ab altaris mẽsa remouere. ¶ E Sꝫ qd si qs apponeret plures ꝑticulas ꝓ ꝑplo cõicando ꝯsecrandas. Et in ipa ꝯsecratõe ꝓlatis verbis formalibꝫ/tũc non recordeť ꝑticulaꝝ appositaꝝ ꝛ intentionem dirigat actualiter tm̃ ad eam particulã quã manu tenet: nunquid reliq̃ sũt ꝯsecrate? Rñdeo salua saniore sententia sub distinctione: qꝛ aut habet intentõem ꝟtualem ad ꝯsecrandum oẽs: hoc est/aut dum posuit ꝑticulas intendebat actualiter eas consecrare: ꝛ ex illa intentõe ꝓcessit in officio: ꝛ in ꝯsecrando ꝑticulam quam manu tenebat/nõ habuit intentõem actualem illam solã quã manu tenebat/cũ exclusione omnium aliaꝝ ꝯsecrãdi. Dico ꝙ oẽs sunt ꝯsecrate: sufficit eñ ꝟtualis intentio/dum nõ interuenerit cõtraria actualis. Sicut eñ volẽs ꝯsecrare vnam solam ꝑticulã: ꝛ in ꝟbis ꝯsecratõnis distrahitur vt tunc non actualiter intendat/nihilominus ꝓpter ꝟtualem intentõem vere consecrat. Si autẽ in consecratõe vnius particule/oẽs alias actualiter ꝑ intentõem excluderet/intendẽs illã solam consecrare: haud dubium quin alie nõ sunt cõsecrate. ¶ F Sed diceres: qd si certũ numeruꝫ ꝯsecrare intẽdit: puta decẽ: ꝛ facta ꝯsecratõe inuenit vndecim ꝑticulas: q̃ haꝝ nõ est ꝯsecrata. Potest dici licꝫ in numero errauerit putãs decem q̃ sunt vndecim: nõ tñ errat in intentõe q̃ est ad consecrandum oẽs illas numeratas/siue in loco ꝯsecrãdaꝝ ꝑticulaꝝ positas: ideo oẽs censeo ꝯsecratas. Nullꝰ eñ ita intẽdit ꝯsecrare numeratas ꝙ si plures essent vel pauciores/vellet eas nõ consecrare: ꝙ si aliqs explicite ꝛ distincte intẽderet ꝑcise decẽ ꝯsecrare cum exclusione paucoꝝ vel pluriũ: puto ꝙ tũc nullã consecraret. Rõ: qꝛ ad ꝯsecrandum requiriť intentio sup determinatã materiã quã distincte cognoscit: ꝛ põt discernere ab alijs: sed cum sint ibi vndecim ꝑticule simľ posite/nec decẽ discernit ab vndecim: sed hꝫ confusam intentõem decẽ cõsecrãdi ex illis vndecim: ꝛ non discernit q̃s decẽ/ nõ habet intentõem sufficientẽ ad cõsecrandũ requisitam. Sicut si ꝓpositis mille ꝑticulis/ex illis intenderet cõsecrare decẽ tm̃ cõfuse nec discerneret q̃s decẽ: nullam cõsecraret. ¶ Idcirco cõsiderenť due cautele: Prima/si plures ꝑticule sunt cõsecrãde ponať maior ꝑticula cũ minoribꝫ: vt dum cõsecrare voluerit/simul offerantur oculis/hec ꝛ ille: sic nõ obliuisceť minoꝝ. qđ etiã ꝓpter signa cõuenit ita fieri: vt sic oẽs simul signẽtur. Scđa cautela/ꝙ ꝓ̄sbyter intẽtionẽ suã nunq̃ꝫ dirigat ad numeꝝ determinatũ ꝑticulaꝝ/intendendo tot vel tot cõsecrare: sed ad multitudinẽ ꝑticulaꝝ positaꝝ cuiuslibet sint numeri: ꝛ forte bonũ esset numeꝝ ignorare: ꝛ sic liberabiť celebrans a dubijs ꝛ scrupulis. ¶ G Nũc de defectibꝫ ꝯtingẽtibꝫ circa ceremonialia: hoc est circa exteriora ab eccľa ordinata/loca/tp̃a/vestes/vasa/orõnes/gestus/ministros ꝛc̃. q̃ non sunt de necessitate ꝯsecratõis: qꝛ eis nõ seruatꝭ nihilominus vere cõsecrat sacerdos si habuerit materiam debitã ꝛ intentõem cõficiendi: lꝫ grauiter peccet ꝑ̄termittens aliqđ hoꝝ: ꝛ qñqꝫ incidat excõicationem: qñqꝫ irregularitatẽ ꝓpter cõstitutõem ecclesie: de q̇bus ordinate supra dictũ est lec. vij. ꝛ sequẽtibꝫ: ideo sup̱fluum foret hic repetere. Uñ in oibꝫ talibꝫ si aliq̇d neglectũ fuerit/ꝓcedendũ est: qꝛ ꝑ hmõi negligẽtiã sacrificij ꝑfectio nõ impeditur: penitẽtiã tñ agere debet/ex cuius negligẽtia defectus nosciť cõtigisse. Nõ tñ ois omissio dummodo temeraria nõ fuerit: ꝛ sine cõtemptu/inducit culpã. Sicut etiã si ante fractõem sacri aut in fractõe/sacrm̃ aut pars eius dilabereť in caliceꝫ: ꝓpter frigus manuũ sacerdotis vel aliã causam/quo minus postea posset seruare ritũ ecclesie: nõ est ꝓpter hoc necessariũ aliq̇d iterare. Hec eñ respiciunt corpus christi mysticũ: ideo in sacrificio veri corꝑis christi nihil variat. ¶ H Cõseq̃nter de negligentijs redũdantibꝫ ad irreuerẽtiam sacri: vt si aranea vel musca ceciderit in calicem: aut venenũ dep̄hẽdať immissum: aut si sanguis effusus fuerit in terrã: vel sup̱ altare in toto vľ in ꝑte: aut hostia in terrã ceciderit: aut eam ꝑdiderit: aut mus comederit: aut in reseruatorio q̃ custodiť ꝓpter infirmos computruit ¶ De ꝓ̄mo dicit scđus Tho. vbi s̄ in solutõne tertij argumẽti. Si musca vel aranea in calicẽ añ consecratõem ceciderit: aut etiam venenũ dep̄hẽsum fuerit imissuꝫ debet effundi: ꝛ abluto calice denuo aliud vinuꝫ poni cõsecrãdũ. Si ꝟo aliqđ hoꝝ post consecratõem acciderit/debet animal caute capi: ꝛ diligẽter lauari ꝛ ꝯburi: ꝛ ablutio cum cineribꝫ in sacrarium mitti. Qđ si venenũ ibi dep̄henderit immissum/nullo mõ debet sumere nec aliq̃ dare: ne calix vite vertať in mortẽ. sed debet diligẽter in aliquo vasculo ad hoc apto cũ reliquijs conseruari. Et ne sacrm̃ maneat imꝑfectũ/debet aliud vinũ apponere in calicẽ: ꝛ denuo resumere a cõsecratione sanguis ꝛ sacrificiũ ꝑficere. Hec Tho. Nihil eñ abominabile sumi debꝫ occasione huius sacri: vt notat glo. Berñ. in c. si ꝑ negligẽtiã. de ꝯse. dist. ij. ¶ I Si ꝟo sanguis fusus fuerit aut de calice stillauerit/sic disponit decretũ Pij pape in cano. statim allegato vbi dr: Si ꝑ negligẽtiam aliquid stillauerit de sanguine in tabula q̇ terre adheret. Glo. de sanguine: id est de sacro. Sãguis eñ est in corꝑe christi ꝛ in venis eius: a q̃ separari nõ põt/nec fluendo stillare: vt s̄ dictũ est lec. liij. Sꝫ si stille sacri fluerent/in qualibꝫ stilla seu gutta est totꝰ christus: ꝛ totus sanguis in corꝑe cum aia vnita deitati sequiť. Lingua lambeť ꝛ radeť tabula. Si ꝟo nõ fuerit tabula vt nõ cõculceť locus/tñ radeť ꝛ igne cõsumať: ꝛ cinis intra altare cõdať: ꝛ sacerdos q̃tuor diebꝫ peniteat. glo. Hec penitẽtia erit vt tot diebꝫ ieiunet ꝛ tot diebꝫ abstineat a sacro ꝛ cõione. Sequiť: Si sup̱ altare stillauerit calix/sorbeat minister stillã: ꝛ tribꝫ diebꝫ peniteat. Si sup̱ lintheum altaris ꝛ ad aliud lintheum ꝑuenerit/quatuor diebꝫ peniteat. Si vsqꝫ

ad tertiũ nouẽ dies peniteat si vsq ad quartum viginti diebꝰ peniteat. Et linteamina que tetigit stilla tribus vicibus minister abluat calice suppo sito: et aqua ablutõis sumat: et iuxta altare recon datur. Hec Pius papa ¶ Addit Thomas: Qui dam aũt vlteriꝰ ptem illã linteaminũ incidũt et ɔbucunt: et cineres in altari vel in sacrario repo nunt. Si aũt hostia in terrã ceciderit/ puto et ter rã radendã fore: et vt s̃/ casu ea incineret et in sacra riũ ponat. Secus si sup pallã altaris aut pannũ mundũ ceciderit/ si tñ inuenta fuerit. Si vo inuẽ ta nõ fuerit/ aut mus comederit ðr c. Qui non be ne. de ɔse. dist. ij. Qui nõ bene custodierit sacrifi ciũ/ et mus vel aliud aliqd aial comederit/ qttuor diebꝰ peniteat. Qui aũt pdiderit illud in ecclesia aut pars eius ceciderit et nõ inuẽta fuerit/ trigin ta dies peniteat. Addit Tho. Eadem pnia videt dignus sacerdos p cuius negligentiã hostie con secrate putrescũt. ¶ R De vomitu vo eucha ristie habet eadẽ dist. Si qs ex pniali Bede. Si qs p ebrietatẽ vel voracitatẽ eucharistiam euo muerit quattuor diebꝰ peniteat/ si laicus est. Cle rici vo vel monachi/ psbyteri vel diaconi septẽ di ebus peniteant: epi nouẽ. Si vo causa infirmita tis euomuerit/ septẽ diebꝰ peniteat: et debz vomi tus cremari/ et cineres iuxta altare recõdi: vt su p̃ ðr Pisanꝰ in sum. Uerũ de his penitẽtijs ðr san ctus Tho. pensatis tñ conditõibꝰ negocij et psone potest minui vel addi ad pniam p̃dictã. Sed dũ infirmitas est in causa ðr glo. in c. Si qs. alle. q hoc ad cautelam positũ est: vł qz nõ debuit sume re q cũ esset infirmus/ et ita fuit in culpa: vel quia non debuit statim sumere cibũ vulgarẽ: alꝰs infir mitas excusat. Et addit btũs Tho. Hoc tñ ob fuãdũ est/ q vbicũq spẽs integre inueniunt/ sũt reuerẽter obseruãde/ vł etiã sumẽde: qz manẽtibꝰ speciebꝰ manet idẽ corpꝰ christi: vt sup̃ lec. lxxxiiij.

¶ L Demũ si negligẽtia acciderit ex pte mi nistri de his ptim sup̃ dictũ est: vt in his q sũt de necessitate sacri/ vel respiciũt reuerẽtiã sacri. Qui bus duo casus addẽdi sunt. Unus si sacerdos ce lebrans recordat se aliqd comedisse et nõ esse ieiu nũ aut excõicatũ vel irregularẽ/ aut mortale com misisse: qd nondũ cõfessus est: ðr btũs Tho. Si hec post consecratõem recordat/ debet pcedere ac pficere sacrificiũ et sumere sacrm. Debet tñ penite re cũ pposito ɔfitẽdi et satisfaciẽdi: et sic nõ indigne sed fructuose sumit sacramentũ. Eadẽ rõ est si me minerit se excõicatõi cuiuscũq subiacere. Debet assumere ppositũ humilr absolutõem petendi: et sic p inuisibilẽ pontificem christum absolutõem consequit. Si vo ante consecratõem alicuiꝰ p̃di ctoꝝ sit memor/ tutius reputaret maxime in ca su mãducatõis et excõicatõis/ q missam inceptã desereret/ nisi graue scandalum timeretur. Hec Thom. ¶ Alter casus: Quid si sacerdos nõ reco lit se oia dixisse q in missa/ vł ex ordĩe institutiõis christi vel ecclie dicenda sunt. Rñdet sctũs Tho. vbi s̃/ q nõ debet ex hoc sacerdos mente pturba ri. Nõ eñ q multa ðr/ recolit oim q dixerat/ nisi forte in dicẽdo apprhẽderit sub rõne iã dicti. i. ap phenderit se dicere: sic eñ aliqd efficit memora bile. Uñ si qs attente cogitat illud quod dicit/ nõ tamen cogitat se dicere illud. Non multũ recolit postea se dixisse. Si tñ sacerdoti pbabilr constat se aliqua obmisisse: siqdem nõ sunt de necessitate sacramẽti: nõ estimo inquit q pter hoc debeat resumere immutãdo ordinẽ sacrificij: sz vlteriꝰ p cedere. Si vo certificet se obmisisse aliqd eorum que sunt de necessitate sacri. s. formas ɔsecratõis idẽ faciẽdũ est/ qd dictũ est de defectu materie: vt s. r. sumat a forma cõsecratõis et cetera p ordinẽ reiterent/ ne mutet ordo sacrificij. Hec Thom. Uel p seruari ordo q sup̃ lec. x. tactꝰ est sm opio nẽ Scoti. Hoc aũt fieri pt cũ minori scãdalo. Et tantũ de illis defectibꝰ et negligẽtijs/ ex qbꝰ pru dens lector informari põt qd agendũ in alijs hic nõ positis/ nõ penitꝰ dissimilibꝰ. et hec de dubijs textualibꝰ supra motis.

Lectio LXXXIX A

POst sacramenti sum ptionẽ et ablutõem p̃dictas/ seqt can tus q cũ qdã iubilo et leticia canit/ q cõio ðr: olim (vt dñs Alber. ðr) anti phona dicebat. i. circularis sonus: qz sicut intro itus ita et cõio s̃ pñ. iterabat in signũ leticie et gau dij spũalis suscepti dei intra viscera: et ideo cũ leti cia cantabãt illũ cãtũ vnꝰ ad aliũ/ qsi nũcians q liter deꝰ susceptꝰ sit ab eo. Iuxta illud ppheticuz In voce exultatõis et ɔfessionis sonꝰ epulãtis. qd etiã signatũ est Luce. xv. vbi cũ pr occideret vitu lũ saginatũ/ fecit choꝝ et simphoniã in signũ leti cie: qz dulcedine diuine pinguedis infusa tunc cõi cantiũ intima. Hinc itez in ps̃ ðr: Sicut adipe et pinguedine repleat aia mea. In refectõe. s. sacra li: et labijs exultatõnis laudabit os meũ: in cãtu. s. leticie post cõionem. Cui consonat et illud: In omni ore qsi mel indulcabit memoria eius: et vt musica in cõuiuio vini. Ipe directꝰ est diuinitꝰ in pnia agẽtis: et tulit abominatiões impietatis: q et si ad lrãm dictũ est de Iosia rege iuda: veriꝰ tñ est de Iesu christo rege regũ/ q p nobis agere pe nitẽtiã missus est a summo pr̃e: q et tulit abomia tões impietatis totiꝰ hũani gñis: et cuiꝰ memoria in h̃ sacrificio digne sumẽtibꝰ/ melle dulcior est atq favo. Nõ aũt cantꝰ iste nõ iterat excepto officio p defunctis: in q mos ille adhuc obſuat: ne ex pli xitate ppo tediũ gñet. Et ideo nũc cõio/ et nõ anti phona noiat. Di cũ antiphona quasi cõtra psal mũ sonãs: vel quia pars vna ab vno choro: ps al tera ab alio choro canit. Ab anti qd est contra et phonos sonꝰ/ qsi vox reciproca p choros alterna tim sonãs: sm Papiã. Significat etiã cantꝰ ille sm Inno. et Alexã. gaudiũ aplõꝝ qd habuerunt de christi resurrectõe: iuxta illud Ioan. xx. Gaui Eccũ. 49

ft sunt discipulo viso dño. Que aūt reciprocatio cātabat/insinuat ꝙ resurrectiōis gaudiū discipuli sibi mutuo nūciabant. Vñ duo discipuli venientes de Emaus/cū inuenissent vndecim congregates/ꝛ eos q̄ cū ipsis erant dicētes: Surrexit dominus vere: ꝛ apparuit Simoni petro: ꝛ ipsi narrauerūt q̄ gesta erāt in via: ꝛ quō cognouerūt eū in fractiōe panis. ¶ Sed Albert⁹ hanc rōnem mysticā reprobat dicēs: Hoc ego nō puto esse verū: q̄a nec nomē hoc ondit q̄ cantus ille cōmunio vocat̄ qꝛ in gaudio ꝛ sensu infuse dulcedinis in cōicādo cantat̄. Et qꝛ nulla in plerisq̄ missis in cantu isto de resurrectiōe mentio habet̄. Verūtamē ꝙ antiq̄ quidam monachi hoc tradiderūt: hui⁹ aliā nō puto esse causam/nisi qꝛ meli⁹ aliq̄d tradere nescierūt. Hec Alb. ¶ B Sꝫ ammirari vix sufficio/cur tantꝰ vir l̄rāꝝ hmōi mysticatiōes ꝑtotā canonis expositiōem velut spernēdo derideat/ cū tñ a viris ꝑitissimis ꝛ oium sciaꝝ gñe doctissimis (Innocētiū loquor ꝑus lotariū: ꝛ Alexā. de ales) expositiōes hmōi fidelr tractent̄: ex quorum fontib⁹ ꝛ ip̄e Albtus ꝛ posteri pene quicquid scripserūt/hauserāt: ꝙ si illi a monachis antiq̄s recepērūt: tanto magis amplectendā puto. Hi eniꝫ antiqui monachi anachorite ꝛ cenobite egyptij ꝛ si vita vt colūbe simplices fuerunt: tñ spūsctī illuminatiōe prudētissimi extiterūt: cōtra q̄s nec vniuerse antiqui serpēns doli ꝛ astucie cōualescere potuerūt. Quoꝝ vitā ꝛ doctrinā mirat̄ magnus ille Hiero. mirat̄ atq̄ Cassian⁹ scholastic⁹/q̄ ip̄oꝝ dogmata ꝛ collatiōes stilo egregio ꝛ sensu ꝓfundissimo descripsit: ad quoꝝ capiendū intelligentiā vix humanū sufficit ingeniū. ¶ Nec arguit ꝙ in ip̄o cōionis cantu nō semꝑ fit mētio de resurrectione dñica: qꝛ sicut christus dñs ꝟbis docuit ꝛ factis: ꝛ nōnunq̄ aliud verbis aliud factis. Ita i misse officio aliud verbis aliud gestib⁹ corporis ꝛ factis designat̄. Unde vt visum est/q̄a officiuꝫ misse in memoriā christi celebrat̄: ꝑsertim passionis/resurrectiōis ꝛ ascensionis. Nam in canone orat sacerdos: Hanc igit̄ oblatiōem quā tibi offerim⁹ in memoriā passiōis/resurrectiōis ꝛ ascēsionis dñi nr̄i Jesu chr̄i ꝛc̄. Ip̄a dñi passio/resurrectio/ascēsio ꝛc̄. ad hūani gn̄is salutē acta nō modo verbis/sed gestu ꝛ signis rep̄ntat̄. Quod irridere est catholicā simplicitatē/immo ꝓfūdissimā mysterioꝝ abditā intelligētiā despicere. Variat̄ aūt hic cōionis cant⁹ fm diuersitatē tempoꝝ ꝛ festoꝝ/corrn̄dēter ad tot⁹ misse officiū ordinatū.

Lu. vlt.

Dominus vobiscū. Et cū

spū tuo. Oremus.] ¶ C Post hanc seq̄t̄ secūda pars hui⁹ tertie ꝛ vltime ꝑtis misse: in qua fit humilis supplicatio in ꝑlatione orōnum siue collectaꝝ/que post cōiones dicunt̄: ꝛ patet rō nominis vel cōplende/eo ꝙ ꝑ eas cōplet̄ ꝛ finit̄ misse officiū. Cantata nāq̄ cōione ex q̄ sacerdos spiritale gaudiū populi spūalr secū sacrosanctam eucharistiā cōicantis cōcipit/ip̄e let⁹ ꝛ hilaris ad populū se cōuertit/ip̄m salutās ꝛ dicēs [Dñs vobiscum] supplendū est fm Albertū: ꝛ maneat in eternū visceribꝰ scꝫ vestris infusus. Sicut dr̄ Joannis. xvij. Tu in me p̄r ꝛ ego in eis/vt sint in vnum cōsummati. Sic ꝛ christ⁹ fidelibꝰ spm̄sctm̄ a p̄re dandū ꝓmisit in eternū: vñ ait: Et aliū paracletū dabit vobis/vt maneat vobiscū in eternū. Et rn̄det ppl's vel vicē ppli tenēs [Et cū spū tuo] optās vt ꝛ in spū sacerdotis maneat chr̄s: quē ꝑ oībus accepit: sciēs ꝙ paꝝ valet sacrm̄ corꝑalr accipere/nisi remaneat in penetralib⁹ cordis et intima spūs deuotiōne. Spūalis eñi cibus in spū et non in corꝑe est conseruādus. Spūs nanq̄ ē deus: ꝛ eos q̄ adorāt eū/in spū et ꝟitate opꝫ adorare. Joan. iiij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextꝝ cornu altaris: et eleuatis manib⁹ ad orōnem populū ꝓuocās et dicēs Oremus. vltimā misse orōnem exequit̄: multiplicās eam fm nūeꝝ collectarum in ꝑncipio misse/et secretaꝝ añ canonis ꝑfatiōem ꝑmissaꝝ: fm Inno. Fiūt aūt he orōes post cōionē in fine misse: ad fcandū fm eundeꝫ/ꝙ ita nobis necessaria est subseq̄ūs orō sicut ꝑcedens qꝛ sine intermissione orandū est. Oportet semꝑ orare ꝛ non deficere: Luce. xviij. Petit aūt in his orōnibus eleuatis manib⁹ cōionis ꝑfectiōnem: vt eam ab alto dñs misericditer largiat̄. Que duplex est. Una gr̄e in via: alia glīe in patria. Opat̄ eniꝫ refectiōnis gr̄am in via in p̄nti ad consequendam glīam in beatitudine celesti: vt sicut nunc sub specie panis et vini abscondite accipit̄: ita in p̄ria in beatitudine et clara diuinitatis visione ꝑficiat̄: vt sic veꝝ fiat qd̄ dr̄ ps̄. Grām et glīaꝫ dabit dñs Hocāt facile attēdit̄ in oib⁹ postcōionib⁹: q̄ ꝑ totū annū legunt̄ si diligēter inspiciunt̄. Qd̄ etiam freq̄nter exp̄mit̄ in ip̄a ꝟboꝝ fcatōne: sicut hic: Perficiant in nobis dñe tua sacra qd̄ ꝯtinent: vt qd̄ nūc ꝑ speꝫ gerim⁹/reꝝ ꝟitate capiam⁹. ¶ D

Dictur⁹ aūt hāc orōnem redit ad dextꝝ cornu altaris: ad fcandū (fm Inno. et magistꝝ in rōnali) ꝙ in fine mundi/christi ꝑdicatio reditura est ad iudeos: q̄ ꝑ dextꝝ cornu fcant̄. Tunc enim iuxta ca. x. Esa. ꝓphetiam/ad dñm cōuertent̄: et reliq̄e israel salue fient: vt allegat ap'ls ad Ro. ix. Finita aūt orōne redit ad mediū altaris/vt ip̄am concludat ꝑ illud additū Per dñm nr̄m Jesum christū ꝛc̄. iam freq̄nter expositū. Quia sicut dextrū altaris rep̄sentat populū iudaicū: et sinistꝝ/populū gentilē. Ita medium altaris rep̄sentat christū/et christi fidē in qua vterq̄ popul⁹ cōnectit̄ et vnitur. ¶ Item Chr̄s ip̄e est q̄ vtrūq̄ populū inducit et illuminat ad petendū: ideo recte in altaris medio orō ip̄a ꝑ christū mediatorē concludit̄ et finitur. Post cuius finem iteꝝ sacerdos se conuertit ad populū/ip̄m salutando/ dicēs: Dñs vobiscū. fm Alber⁹ optās vt recedentes a tēplo nō recedant a dño: sed vt satagant quaten⁹ dñs semꝑ cum eis in omnib⁹ agēdis maneat: et nunq̄ ab eis recedat: quod et facit si nos cū eo mētis deuotione maneamus. Respondet auteꝫ pro populo

chorus vel minister/ Et cū spū tuo. optāsvt ꝛ ipe sacerdos post missam non carnalibꝰ sed spūalibꝰ operibꝰ intendat. Et vt dn̄s q̄ spūalia opera per apl'm suum suggerit dicenteꝫ: Spū ambulate: et desideria carnis ꝛc̄. Et sic mutua salutatōe communionē indicātes/ missa claudit̄ ꝛ finit̄. ℭ E

Scd̄m mg̃rm in rōnali hec vltime salutatiões repn̄tant φ christus post resurrectōem his discipulos suos legit̄ salutasse/ dicēs eis: Pax vobis. Unde pma salutatio an̄ postcōmunionē fcat illā bn̄dictōem quam Christus ascensurus in celū/ legit̄ dedisse discipulis suis: nam vt Lu. vlti. commemorat: Eduxit eos foras in Bethaneā: ꝛ eleuatis manibꝰ benedixit eis. Ultima salutatio vitam eternā fcat/ quā christus ascēdēs ingressus est: qꝛ cū ab eis recessit/ vt consequēter scribit Lucas/ ferebat̄ in celum. ℭ Et nota φ septies sacerdos salutat populū quatinus exclusis septem vitijs capitalibꝰ suscipiat gr̃am septiformē sc̄ti spūs ꝛ quinqꝫ vicibꝰ se vertit ad populū ante pmaꝫ collectam: ante euangeliū saltem lateral'r: ante offertoriū: ante postcōmunionē/ ꝛ post eādem: qđ fm Alexā. repn̄sentat quinqꝫ apparitōnes quibꝰ in die resurrectōis se manifestauit mulieribꝰ ꝛ discipulis: pmo Marie magdalene: secundo ceteris mulieribꝰ dum de sepulchro redirēt in hierl'ꝫ: tertio Petro: quarto duobꝰ eūtibꝰ in Emaus: q̄nto vndecim discipulis simul congregatis.

Ite missa est.

ℭ F Tertia particula partis tertie/ tertie ꝑtis pncipalis misse/ q̄ est vltima/ in qua cōcludit̄ missa. Concludit̄ aūt missa tripl'r: quādoqꝫ ꝑ ite missa est: qn̄qꝫ ꝑ bn̄dicamus dn̄o: qn̄qꝫ ꝑ requiescant in pace. Primo modo concludit̄ in festis ꝛ solennitatibꝰ: in quibꝰ in matutinis dr̄: Te deuꝫ laudamꝰ. ꝛ in missa Gl'ia in excelsis. ꝛ cetera leticie cantica. In his cōcludit̄ ꝑ ite missa est: quasi dicat diaconus ad ppl'm versus: vel sacerdos dū sine diacono celebrat. Ite/ hoc est redite ad ꝓpria quia missa. i. oblata est hostia deo salutaris pro vestra ꝛ totius humani generis salute consequēda: lꝫ aūt sup̄ lec. xv. distincta est q̄druplex misse acceptio: tn̄ in ꝓposito due sufficiūt. Una q̄ missa accipit̄ ꝓ ip̄a hostia sacra: de quo venerabil' Hugo. li. ij. de sacramētis par. viij. c. xiiij. ait: Ip̄a hostia sacra missa vocari pōt: qꝛ trāsmissa est/ pmuꝫ scilꝫ a patre nobis/ vt nobiscū essꝫ: postea a nobis patri: vt apud p̄rem ꝓ nobis intercederet: pmū a patre nobis ꝑ incarnatōem: postea patri a nob ꝑ passionē. Modo in sacro ꝑpassionis eiusdē cōmemoratōem: pmum a patre nobis ꝑ sanctificatōem/ q̄ nobiscū esse incipit: postea patri a nobis ꝑ oblatōem qua ꝓ nobis intercedit. Alio mō accipit̄ missa ꝓ officio misse vel toto vel parte: ꝛ etiam sic dr̄ missa q̄si trāsmissa vel trāsmissio fm eūdē Hugonē. Quia ppl's fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis q̄ fungit̄ vice mediatoris inter deum ꝛ homines, p̄ces/ supplicatōes/ vota ꝛ oblatōes trāsmittit altissimo. ℭ Scd̄m pmam igit̄ acceptōem clamat diaconus/ Ite: missa est hostia christꝰ mediator. Ite post ip̄m: hoc est/ sequimi ip̄um: fm illud apl'i ad Eph. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ꝛ ambulate in dilectōne sicut ꝛ christus dilexit nos: ꝛ tradidit semetip̄um pro nobis oblatōem ꝛ hostiam deo in odorē suauitatis: nō eīn est in hoc mundo standū/ sed ad patriā ꝑ bona oꝑa festinandū. Currite ait idem aplus vt cōp̄hendatis. j. Cor. ix. Ite ergo de virtute in virtutem/ vt tandē videat̄ deus deoꝝ in sion: in specula altissima ꝑennis glorie. Missa eī est hostia ꝑ quaꝫ fracta sunt tartara: celi ianua referata: ꝛ via ad celuꝫ est patefacta. Missa ad deterā pr̄is speciebꝰ sacramētalibꝰ iā ꝯsumptis: vt ibi nos patri in se offerat: ibi nos incorꝑatos sibi societ: et locū nobis paret. Joā. xvj. Uado parare vobis locū. ℭ Scd̄m alterā misse acceptōem: Ite ad ꝓpria ꝓ vestra ꝛ fratꝝ corꝑali necessitate ꝓcurēda. Redite: qꝛ misse officiū ꝛ p̄ces ꝓ vobis fundende sunt finite. Ite/ qꝛ missa est vestra orō ac deuotio eternis illata sedibꝰ: angeloꝝ ministerio sanctorum qui ob christi reuerentiā misse sacrificio astiterunt: ob quā vestrā deuotōem ꝛ orōem celestis pater gressus vestros salubriter dirigit in viam moꝝ tutissimā ꝛ ꝟtutū. ℭ G Duo aūt sunt q̄ fm btm̄ Aug. nos duobꝰ motibꝰ ire ꝯpellūt. xix de ciui. dei ca. xix. Uidelꝫ charitas veritatis: ꝛ necessitas charitatis. Charitas veritatis obiecta solicitudine rei familiaris facit nos recedere a propꝛijs: ꝛ ad templū dei festinare: fm illud Esai. ij. Ibunt populi multi ꝛ dicēt: Uenite ascendamꝰ ad mōtē dn̄i ad domū dei Jacob: ꝛ docebit nos de vijs suis: ꝛ ambulemꝰ in lumine dei nr̄i. Necessitas charitatis nos redire ad propria ꝛ ad curam rei familiaris ꝯpellit. In hac eīn necessitas ordo charitatis nos pmox post primum fm gradum sue ꝯiunctionis/ ꝑ effectum oꝑis: ꝛ exhibitionem necessarioꝝ diligere oportet. Et ideo vt illa paremus que tali exhibeamus necessitati/ solicitari oportet ꝛ laborare. Istud ire ad deum/ et redire figuratum est ꝛ signatum Gen̄. xxij. vbi seruis suis dixit Abraā patriarcha: expectate me h̄ cum asino/ ego ꝛ puer illuc vsqꝫ ꝓperantes/ cum adorauerimꝰ reuertemur ad vos. Serui domus ꝛ cure familiaris huiusqꝫ necessitat; mistri sunt sollicitudines/ cogitatōes ꝛ labores quel's acq̄rantur misere huius vite amminicula. Asinus ac asininū sensum signat huius animalis corporis. Hec aūt familia relinquenda est qn̄ itur ad templum/ ad missam/ ad deum. Post adoratōem autē ꝛ sacrificiū qđ cū puero: i. puro spū faciendum est/ ꝑmittit̄ ad familiā reuersio: qꝛ ad propria redire oportet propter vite huius multiplicem necessitatē. Hinc ergo diaconus dr̄: Ite missa est. q̄si di. nunc licentiam habetis abeundi/ missa finita: cui interesse tenebamini a pncipio vsqꝫ ad finē iuxta canonicas sanctiones: quibus p̄cipitur ne quis ante sacerdotalem bn̄dictōem que cōtinuo

sequit egredi psumat: put s. lec. xxix. habitu est.
¶ H Dr aut Ite missa est i dictis festis z officiis
solénibus/qz his dictis pple in magno nūero cōflu
it: qz interesse officio pncipali tenet q diu a ppriis
abesse nō pnt: vt s. tactū est. Nec pp̄ter secularia
negocia quibus alligati sunt cōtēplationi insistere
multo tpe valēt: ideo tūc redire eis ad ppria con-
cedit: immo redire iubent ppt charitatē necessita
te. Etiā his dictis licētia redeūdi ad ppria cōcedit
vt dona dei ad corpis refectionē cū grarū actione
pcipiāt: ac de eisdē indigētibus impartiant. vñ Nee-
mie. viij. Ite comedite pinguia z bibite mulsum:
id ē vinū melle dulcoratū. Vñ z grece ydromelle
vocat sm Glo. Et mittite ptes his q nō pparaue
rūt sibi: qz sctūs dies dñi est. vbi Glo. Cū in festi
diebus post orōnē/lectionē z psalmoz studia cōple
ta carnē reficimus: pauperū z peregrinoz memi
nisse debemus. Preterea dicit Alex. habita refecti
one spūali q insinuat cum dr/missa est: vt diuina
bonitas euidētius appareat/indicat pplo vt ad p
pria redeat ad refectionē corpalē vt sic sm hoiem
vtrūqz reficiat: z deo ampliores grāz referat acti
ones. Hoc aūt magis cōuenit dictis festis in qui-
bus diligētius diuinis est laudibus insistendū. In
aliis quibus dici tantus leticie nō dicunt: vt in die-
bus ieiunioz z ferialibus nō festiuis claudit missa
per bñdicamus dño: p q verba inuitat pple ad gra
tias agendū p pfecto misse mysterio. Ac si dicat
illud Deutero. xxxij. Date magnificētiā. i. magni
ficas grās deo: qz dei pfecta sunt opera: qz conse-
cratiōe z cōione corpis z sanguis dñi/officiū to-
tū misse est cōpletū. ¶ I Et qz i his dictis pple
vt frequēter misse nō interest/ sicut nec tenet: s re
ligiosi cōueniūt quibus nō statim cōgruit ad secu-
laria negocia se cōuertere/sed in dei laudibus semp
permanere: sm Inno. Idcirco neqz eis licētia re-
deūdi p ite missa est intimat. Sed p benedicamus
dño/qd est cōis horaz conclusio etiā missa termi
nat. Cū aūt ite missa est dicit celebrās aut diaco-
nus/vertit se ad pplm cui loquit. Dum vo bñdi-
camus dño dicit: nō se ad pplm sz ad orientē ver
tit: quia tunc non loquit distincte ad pplm: sed se
cū pplo hortat ad gratias referendū vero orienti/
a quo omnes illuminant. ¶ Rñdet aūtē chorus
p populo ad vtrāqz conclusionē. Deo gratias scz
referamus oēs de misse pfectione: z sacrosancti
corporis z sanguinis dñici cōione. Ne dicat nob
vel alicui nostrū: Non est inuētus q rediret z da-
Lu.17 ret gloriā deo. Vel facit illud ad instar apostoloz
qui post ascensionē dñi ad ppria reuertentes/ deo
Act.1. gratiarūactiones psoluerūt. Unde dr: Hi omes
erāt pseuerātes vnanimiter in orōne. De gratia-
rūactione dictū est lec. xvij. et. xviij. ¶ In missis
p defunctis p cōclusione dr: Requiescāt in pace:
vt finis huius misse rñdeat pncipio/in q eis eterna
requies postulat. Et qz totū illud officiū singula
riter ordinat p requie defunctis impetrāda: ideo
eis pax z reqes petit in misse pncipio/in medio z
in fine. Et hic rñdet p pplo chorus vel minister amē:
id est fiat: p hoc profitens se fidem rectā tenere: de
huius misse z orōne in ipsa fusarū efficacia. Et in
hoc terminat missa. ¶ K Missa vo finita po
pulus benedicit sicut in fine officioz fieri debere ex
concilio agatensi pcipit: vt de conse. dist. v. cōue-
nit. Item ex cōcilio aurelianēsi: vt habet de cōse.
dist. j. cum ad celebrandas. dicit: Cū ad celebrā-
das missas in dei nomine conuenit: populus nō
ante discedat quā misse solēnitas cōpleat. Et vbi
epūs non fuerit: benedictionē a sacerdote accipiat
Uerum vbi adest epūs/sacerdos nō sine mandato
aut pmissione epi bñdicit: vt in. c. deniqz. xxj. dis.
vbi dr: Nullus sacerdos maiore suo nō innuente
cuiuslibet rei bñdictionē dare nitat: vel saltē ma-
iore suo. i. epō non permittēte. Nā eo ipso q per-
mittit eis missam celebrare: per cōsequēs oia per
mittit sine quibus missa esse non pōt/scz esse pfecta.
Bñdictio aūt ad misse pfectionē pertinet: vt in. c.
missas. de cōse. dis. j. Dicit glo. in. c. ecce ego. xcv.
dist. Solennem tñ benedictionē etiā absente epō
dare nō pōt. Illa eñ soli epō reseruat. xxvj. q. vj.
ministrare. Sed q est solēnis bñdictio. Glo. ibi-
dem dicit benedictionē solennē que fit p talia ver
ba: Sit nomē dñi benedictū. Sed glo. in. c. cum
ad celebrandū dist. j. dicit: Dicit solēnis benedi-
ctio q ante misse cōsummationē a solis pontifici-
bus celebrat/inhibet scz sacerdotibus. Hanc esse
puto/quā episcopus pmissa exhortatiōe diaconi:
Humiliate vos ad bñdictionē post sacri fractio-
nem ex pōtificiali legit cui subiūgit: Et pax eius sit
semp vobiscū. Sequit agnus dei. Vñ non videt
q illa verba: Sit nomē dñi bñdictū/reddāt bñ-
dictionē solennē: cū cōis vsus hz q etiā sacerdo-
tes hec bñdicendo pferāt. ¶ L Sacerdos igit
missa cōsummata benedicit populū: vt q missarū
solēniis interfuit/licenciatusqz est redire ad ppria
sine spūali munere non abscedat: ac recedens ab
infestationibus malis pseruet: dicēs sm morē qua
rundā ecclesiaz: Celesti bñdictione bñdicat z cu-
stodiat vos diuina maiestas z vna deitas: pater
z filius z spūssanctus. Habet aūt hec benedictio
originē ex veteri testamento. Legit eñ q Jacob
moriturus primū filios suos bñdixit: singulos scz
bñdictionibus ppriis. Silr de Moyse z Aaron le Gen. 49.
git: q expletis hostiis z holocaustis intrauerunt Leuit. 9.
tabernaculū testimonij: deinceps z benedixerunt 3. Reg. 8.
pplm. Sic z Salomon expletis sacrificiis bñdixit
populo. Maius aūt exemplū habemus in christo
saluatore nostro qui simul rex fuit z sacerdos: hic
ascensurus in celum primū discipulis benedixit.
Lu. vl. Eleuatis manibus benedixit eis: z factū
est dū benediceret illis recessit ab eis z ferebat in
celum. Vñ z mos inoleuit apud viros religiosos
q cum ab inuicē separant/benedictionē sibi mu-
tuo impertiant: vel saltez minor a maiore: frater
a patre benedictionem postulat. Sic z sacerdos
tanqz maior populo redeunti ad ppria benedicit.
Nam z aplus ait: Sine vlla aūt contradictione/qd Ad Heb. 7.
minus est a maiore benedicat. ¶ M Hec etiā

bñdictio fm Inno. missionē spūssancti significat
quē misit dñs aplis in die penthecostes. Fit eñi hec
bñdictio p ḃbū oris z signū crucis: qꝛ illa missio
p sonū aeris z linguā ignis innotuit: fm ꝙ legit
Act. ij. Fact⁹ est repēte de celo sonus zc̄. Et appa
ruerūt aplis dispertite lingue tanꝗ̄ ignis. ¶ Et lꝫ
spūssanctus spēal'r sit missus: quia tamē indiui-
sa sūt opa trinitatis/missionē illā tota trinitas fu
it opata. Ideoqꝫ bñdictōnem illā sacerdos facit
in noie trinitatis pris z filij z spūssancti. Hec In-
no. ¶ Formā aūt bñdictōis vt Alex. ait/legis ex-
pssit auctoritas/dicēte p Moysen dño: Inuoca-
bitis nomē meū sup israel. Et ego dñs bñdicam
Numeri. vj. vbi innuit ꝙ homo nō bñdixit/nisi
ministerial'r. Dñs aūt auctoritatiue. Ideoqꝫ sa-
cerdos in ꝓposito optatiue loquit/optans vt do
min⁹ bñdicat z custodiat/cum inuocatōne omni
um trium psonaꝝ: sicut z ꝓpha in Psal. Optās
bñdictōem a domino/psonaꝝ trinitatem signifi
cat: ter deum nominando/dicens: Bñdicat nos
deus/deus noster: z bñdicat nos deus. ¶ Fit qꝫ
cum signo crucis: qꝛ totum bonum spūale quod
rōnali creature concedit/ex merito christi cruci-
fixi donat. vñ de conse. dist. v. Nunqd dr. Nūqd
nō oia charismata sacerdotalis mysterij crucis
figura pficiant: Nunqd baptismatis vnda nisi
cruce sanctificat/petā relaxat: Et vt cetera ptere
amus sine crucis signaculo/qs sacerdotij gradū
ascēdit. Et Raban⁹ de institutiōe clericoꝝ: Si-
gnat baptizandus signaculo sancte crucis: vt ab
eo tēpe apostata diabolus in vase suo pstino/sue
interemptōnis cognoscēs signaculū: iā deinceps
illic sciat se esse alienū. Magna igit ḃtus crucis
est/qua tātus terret inimicus. Hinc canit eccl'ia:
Ecce signū crucis fugite ptes aduerse: vicit leo d
tribu iuda radix Iesse. ¶ N Vnit aūt sacer-
dos his ḃbis bñdicendo: Benedicat z custodiat
zc̄. Benedicat purgādo a pctis z vitijs. Hoc eñi
Jobe. 2. donum est bñdictōnis dei fm illud: Quis scit si
cōuertat z ignoscat/videlꝫ deus: z relinquat p⁹
se bñdictōnem. Rursus benedicat vos replendo
vos ḃtutibꝫ z spūalibꝫ donis/quod etiam ad do
mini benedictōem ptinet: fm illud Ps. Benedi-
ctōem dabit legislator: ibūt de virtute in virtutē
Addit: Custodiat corda scꝫ z intelligētias vr̄as
vt in christi amore pmaneatis. Talē custodiā pe
Ad Phil. 4 tiuit apl's Philippensibꝫ ad eosdē/dicēs: Et pax
dei que exupat omnē sensum/custodiat corda ve
stra z intelligētias in christo Iesu. Custodiat z p
ministeriū angeloꝝ. iuxta Psalmiste ḃbum: An
gelis suis mādauit de te/vt custodiāt te in omni
bus vijs tuis. Subdit: Vos qui scꝫ diuino misse
officio interfuistis/ex charitate ad diuinū officii
um inuitati: z nunc ad curam rei familiaris acce
dētes necessitate vite impulsi: ne inimicoꝝ iacula
mūdi carnis z diaboli in pctā vos deijciant et p-
sternant. Custodiat vos diuina maiestas/quā
tremunt impia tartara/colitqꝫ abyssus vltima: q
est pat ingenit⁹: cui⁹ est bñdicere ex sui omnipotē

tia filius vnigenitus/cuius est bñdicere ex sui in
effabili sapia. Spūssctūs cui⁹ est bñdicere ex sua
bonitate infinita z clemētia. ¶ O Huic in-
diuidue trinitati humil'r se inclinās data bñdicti
one: hāc finalē offert orōnē: a ꝗ̄ ipam postulabat
bñdictōnem/dicēs [Placeat tibi sancta trinitas
hoc obsequiū seruitutis mee z psta: vt sacrificiū
quod oculis tue maiestatis ego indignus obtuli
sit tibi acceptabile: mihiqꝫ z omnibꝫ pro quibꝫ il
lud obtuli: sit te miserante ꝓpiciabile. Per chri
stum dominum nostrum.] ¶ In qua orōne sacer
dos velut in quodam ꝯpendio/petitōnes porcō
recolligit: humil'r petēs p se alijsqꝫ oibꝫ p quibꝫ
sacrificiū illud obtulit/exaudiri. Et tāgunt q̄tu
or hāc oblatōem ꝯcernētia. s. dignitas ei⁹ cui sa-
crificiū illud dedicat: z hoc in pncipio orōis. Or
do sine ptās sacerdotis a q̄ illud sacrificiū ꝯsecra
tur: ibi Hoc obsequiū seruitutis mee. Tertio hu
militas offerētis quo vt placitū sit depcat/ibi:
Ego indign⁹ obtuli. Quarto ordinata charitas
ei⁹: de qua vt sibi z oibꝫ psit applicat. Quo ad pri
mū dr [Placeat tibi scta trinitas] O sctā scꝫ ex
te p essentiā/non p pticipationem z adiacentiam
quomodo rationales z intellectuales quedā cre-
ature in se fragiles: z ex se deficientes: ex te z per
te sunt sanctificate. Trinitas psonarum scilꝫ in
vna indiuidua z singularissima essentia psonarū
diuinaꝝ: que sunt pater z filius z spūssanct⁹. Tri
nitas vna/z vnitas trina. Vna in simplicissima
impartibili essentia. Trina in ꝓprietatum relati-
uaꝝ hipostales ꝯstituentiū: reali/nō tamen essen
tiali differētia. placeat: hoc est/gratū tibi sit z ac-
ceptū p multiplici obtinendo bñficio: qꝛ nisi tu id
acceptaueris ex tua benignitate z eius dignitate
ad huiōi effectus fructuosꝫ causandos: ex mea iu
sticia z bonitate acceptū esse nō poterit. Placeat
tibi [hoc obsequiū seruitutis mee] o pater omni
potens/quod tibi iure equissimo nunc impendo:
qꝛ tu dñs es vniuersoꝝ/a quo ꝓfluit nedum ois
seruit⁹/sꝫ z ois potētia z ad seruiendū valitudo.
Placeat tibi o fili patris sapia/hoc seruitutꝭ mee
obsequiū: qd iuxta tuā institutōem tibi vt psolue
rem/demādasti: dū dixisti ad discipulos/z in il-
lis eoꝝ successoribꝫ: Hoc quotiēscūqꝫ feceritis/in
meā memoriā facietis. Placeat tibi o scte spūs h
obsequiū seruitutis mee/qd nūc exhibeo/tua fa
uente clemētissima bonitate: z ad te refero vt ad
auctorem pncipalem. Obsequiū inquā mee ser-
uitutis/mei grad⁹ sacerdotalis: rōne cuius debi
tor effectus sum: vt sacrificiū hoc misterial'r ꝯfice
rem z ꝯsecrarē sub te solo z vero pncipali auctore
re [Et psta] tu btā p essentiā z sctā trinitas pie z
misericordit [vt sacrificiū] illud veri corpis z sa
cratissimi sanguinis dñi nři Iesu chri [quod] tu
pater ab eterno immolādū pordinasti: z tu fili in
tpe vt offerret instituisti. Et tu sancte spūs pleni
tudine oīs sanctitatis expleuisti. Et qd [ego in
dignus] ex meis meritis z iusticiis/dignificatus
vtinam ex tua clementia [obtuli] cum timore et

reuerentia: cum deuotione vtinam ⁊ diligentia: [oculis tue maiestatis.] Oculis quibus oīa nuda sunt ⁊ apta. Oculis eius maiestatis que in altis habitat/ ⁊ humilia nihilominus respicit: ⁊ alta superbie nostre figmēta a longe cognoscit: maiestatis magne potestatis/ cuius plena est oīs terra. Immo q̄ mensa est pugillo aquas ⁊ celos palmo ponderauit/ que appendit tribus digitis molē terre: ⁊ librauit in pondere mōtes ⁊ colles in statera. Esa. xl. [Sit tibi acceptabile] non tm̄ ſm se qualiter tibi displicere non pōt/ cum corpus sit ⁊ sanguis nostri saluatoris. Sed etiā vt a me tibi offerꝫ ad donoꝝ tuoꝝ impetrationē. [Mihi qꝫ] sacerdoti offerēti: [⁊ oībus] christifidelibꝫ viuis ⁊ defunctis: [pro quibꝫ illud obtuli:] primo ꝑ me: deinde ꝑ aliis/ vt charitatis ordo q̄ a se incipit seruetꝫ. [Sit] hoc oblatū sacrificiū [te] tota superbenedicta trinitate [miserante] .i. misericorditer concedēte: [propitiabile] ꝑ diluēdis peccatis/ ꝑ redimēdis penis: ⁊ cōferendis spūalibꝫ donis. [Per christū dominū nostrum Amē.] fiat.

¶ P Hec orat sacerdos finito sacrificio. Et ego Gabriel ex spira/ omniū sacerdotū vltimus finita hac laboriosa expositionis collectura: tibi o trinitas substātialis semꝑ bn̄dicta/ humili corde ꝓstratus/ solotenus corꝑe gratias ago: cuius ductu ꝑ maris ꝓfundissimi ꝓcellosas difficultates/ portum attigi laboris terminū atqꝫ finem. Supplici corde orans: vt me quē in huius sacrificij ministroꝝ nūero esse voluisti/ velis esse ⁊ merito. Talem quoqꝫ sanctissime huius oblationis ministrū me facito/ qualē describunt sanctoꝝ tuorū dogmata in hoc collectorio cōportata. Errantibus simul veniā prebens sincerissime veritatis tue intelligentia: mentē meam omniūqꝫ legentiū illumines pariter ⁊ accēdas. Eos autem qui hec legere dignabūtur/ exoratos esse volo vt q̄ ad catholicam doctrinā accomoda in hoc notauerint opere/ non mihi sed deo: his quoqꝫ quorū scripta congessi ascribāt. Ex meis em̄ que nulla sunt vel minima/ nihil aut parū posui: sed que ab alijs digesta repperi/ vt potui scripsi. Magnā hui⁹ totius voluminis partē ex lectura viri ingenij quondā acerrimi/ famosissimi magistri Egghelingi de Brunswig/ sacre theologie licentiati vita pariter ⁊ doctrina prefulgidi/ ad clerū Moguntinū ꝓnunciata/ declarata ⁊ exposita pene exemplariter transscripsi. Sicubi ṽo erratum est: neqꝫ illi nec ceteris: sed mee imputetur ignorātie/ qui nedum inuenire: sed nec munera ordinare cōportare me idoneū recognosco: quorū pium atqꝫ Orthodoxum desidero correctorē. Si qui ṽo huic collectorio titulū preponere maluerint: obtestor ⁊ in christi visceribꝫ cohortor vt hunc/ nō aliū anteponāt.

¶ Expositio sacri canonis misse: ex lectura quondam clarissimi viri magistri Egglingi de Brunswig/ sacre theologie licentiati collecta/ paucis omissis/ nōnullis additis vel mutatis. ¶ Hūc ṽo dignissimū virū atqꝫ doctissimū/ nunc de medio sublatum: meqꝫ peccatorē legentiū orationibꝫ recōmendo: qui ⁊ si non aliis/ mihi tamen vtcunqꝫ in hoc labore meo ꝓficere volui: licet minus valui. Absit autē vt mihi honorē quantulumcūqꝫ arrogem. Neqꝫ immemor sum illius Hieronymiani sup Malachiā: Si quis doctus ⁊ eruditus lege domini/ potest alios erudire: nō debet sue assignare prudentie/ ingenioqꝫ quod possidet. Sed gratias agat primū domino qui cuncta largitꝫ: deinde sacerdotibus ⁊ ministris a quibus doctus est. Si em̄ non egerit gratias/ sed scientiā vendicauerit sibi/ in penuria maledicetur: ꝙ si intelligēs largitorem deum/ ⁊ agens his gratias per quos a deo eruditus est/ humiliauerit se ⁊ in horreū dei intulerit cibos: hoc est scripturarū alimēta in ecclesijs populis ministrauerit: aperientꝫ super eum cataracte celi/ effundetꝫ pluuia spiritualis: ⁊ mādabit nubibus suis vt pluant sup eum: ⁊ abundātia rerum omniū perfruetꝫ. hec Hiero. Quā collectori simul ⁊ lectori per sui gustus dulcissimā prelibationē in presenti: ⁊ fruitionem plenissimā in futuro/ prestare dignetꝫ omnipotens ⁊ misericordissimus pater/ cum vnigenito filio suo ⁊ spiritu sancto/ deus vnus eternus ⁊ viuus. Per omnia secula seculoꝝ Amen.

¶ Expositio canonis misse Gabrielis Biel/ theologi sua tēpestate eruditissimi: diligenti castigatione in officina magistri Jacobi Pforzensis/ recognita est ⁊ denuo excusa Basilee. Anno dn̄i millesimo quingentesimo decimoquinto/ sub Kalendas Nouembres.

Jndicionarium in hoc opere contentoꝛum

Magiſtri Gaſparis hal⸗lachij ad lectoꝛem.

Cum iuxta Plinij vetu⸗ſtiſſimū (vt vulgo fertur) adagiū maxime quid grauitatis in ſe habere dicitur: ſi ve⸗tuſta nouitati: nouū auctoꝛitati: abolituꝫ nitoꝛi: obſcura luci ꝛc. quis ſtudet in patulū vſqꝫ proferre: illa cōpluſculaqꝫ noſter vir omniū peritoꝛū Gabꝛiel biel facile doctiſſimus cōſiderans: non ſolū vetera pro dens: noua illuminans: grauia leuitati ꝛ ſanioꝛi intellectione cōmendans: verum⸗etiā ꝛ obſcurioꝛibus illis ꝛ philoſophica ꝛ theologica doctrina excerptis indicem ſeu inuentariū (vt ita dicā) curioſe appo⸗nens. Quo minoꝛi laboꝛe oīni cura ſemota quicquid in hoc ſuo opere cōtinetur lectoꝛ quis modica ſaltē diligētia adhibita inuenire poteſt.

ABolitio vide in lex.

turā rationalē adorabilē lec.l.per totū.
Sanctoꝝ reliq̄e quō sunt adorande dulia adoratione exteriori ⁊ interiori lec.l.B. Ibidē q̄d est sanctoꝝ reliquias dulia adorare:exteriori vel interiori multū pulchre. Et quō est ibi idem actus exterior: cū latria sed nō interior. De armis triū pbalibꝫ vestibꝫ sepulchris ⁊c. De ꝑputio christi: de eius sanguine in terris forte derelicto. De lancea clauis ⁊c.B. De cruce christi.L. De humanitate christi recitanꝭ opiniones quō sit adoranda D E. Veritas ostēditur ꝑmisso ꝙ refert loqui de homine christo ⁊ humana natura christi. Silr̄ de adoratione bois christi ⁊ humanitatis christi.F. Ponunꝭ quattuor ꝑpōnes respōsales ad dubiū scꝫ ꝙ christus adorādus est latria ꝓprie dicta humanitatis christi i se ꝯsiderata dulia maiore. Cōsiderata vt diuinitati vnita latria cōiter dicta.G H. Ubi in fine ponitꝭ ꝑdictaꝝ opinionū ꝯcordia.
Agnus:christus dicꝭ agnus multiplici ratiōe: lec.lxxxj.K
Alleluia: Quare interpres in transferendo non mutauit nomē alleluia lec.lxxix.G
Altare debet esse lapideū/ cōsecratū/integrum/ nō enormiter fractū ⁊c.lec.xiij.K L. De hoc plura vide ibi. Itē quō altare violaꝭ. Qñ est denuo consecrandū. De altari ligneo in ecclesia lateranensi. Unde dicꝭ altare. Qui exhibuit primū altaris ritū. Itē altare debet esse tectum duobꝫ pallis ⁊ corporali cōsecratis. Nō de serico/ ꝟ lino formatis:⁊ quid hoc significat.
Itē debet esse lumine fulgidū ⁊ splendidū. Vide amplius in eucharistia
Amen accipiꝭ multis modis lec.lxxix.B
Qualis dictio. Quare interpretes nō mutauerunt in aliā linguam.
¶ Anniuersarius. Suffragia ꝓ defunctis.
Anniuersariꝰ quō pōt licite institui vt euitetꝭ simonia:vide in simonia: vide etiā in applicatio.
Ecclesia quare orat ꝓ defunctis lec.lvj.B
Ibi quare dicunꝭ dormiētes ipsi defuncti ⁊c.C.
Quare ecclesia orat in genere pro defunctis licū tamē multi nō indigeant suffragijs.F
Utrū viuoꝝ suffragia defunctis ꝓsint lec.lvj. G. Recitaꝭ error quorundā ibidē. Improbatur erro multipliciter. H. Respondeꝭ ad auctoritates tenentiū partē negatiuā.I K
Ibi quō opera viuorū possunt dici esse ipsorum defunctoꝝ. Soluunꝭ rōnes hereticoꝝ.L. Ostēdiꝭ etiā quō aie in purgatorio quantū ad aliquid sunt in termino:⁊ quantū ad aliqd non.
Quibus defunctis prosunt viuorum ⁊ ecclesie suffragia.M
Suffragia ecclesie non ꝓsunt beatis: sed consistutis in purgatorio.M
An prosint damnatis.N
Ibi an oibus damnatis vel aliquibꝫ tm̄.
Et ad quid prosunt dānatis recitanꝭ opiniones primo prepositini.P
Cātoris parisiensis ⁊ Stephani cantuariēn.Q
Uilhelmi altisiodori.R
Sancti Thome ⁊ alioꝝ cōmuniter.S
Ibidē an in aliq̄ sensu concedi possint suffragia viuoꝝ prodesse damnatis:scꝫ de venialibꝫ hic nō dimissis:aut de mortalium hic q̄ ad culpā dimissorum pena. Item de machabeis: de Traiano: de sancto Machario seu capite p eū inuēto. An aliq̄ fuerint dānati ⁊ suffragio viuoꝝ liberati.U
Quomodo damnatorum pene augeri possunt non minui.X
Daꝭ modus saluandi ꝙ suffragia viuoꝝ ꝓsint dānatis:⁊ improbaꝭ.Y
Quibꝫ suffragijs anime defunctoꝝ iuuari possint. Ponunꝭ quattuor modi generales:⁊ ostendiꝭ ꝙ suffragia viuoꝝ dupliciter possunt ꝓdesse defunctis lec.lvij.A
Que opera magis ꝓficiunt defunctis.
Suffragia habent effectū vel ex genere operis vel ex dispositione operantis.B. Ibi suffragiorum quedā valent ex opere operante tm̄:ex opere operato tm̄:ex vtroqꝫ simul. Ibi de horis canonicis. Oratione dñica. Elemosynaꝝ largitione.
An aliquid valeant ex ope operato.B
Ad dubium respondetur multis propositionibus.C D E F G
Ad defunctoꝝ liberationem excellit eucharistie oblatio:inter omnia alia genera suffragiorum: lec.lvij.C D
Ex hac ostendiꝭ quia in ea omnes rōnes suffragandi cōcurrunt:scꝫ charitatis cōmunio: intentionis directio:meritum ⁊ pia supplicatio.C D. Exemplis etiā ostendiꝭ.E
Utrū ad liberationē aie per suffragia ecclesie:⁊ ꝑsertim ꝑ oblationē eucharistie: idem ⁊ tantūdē valeat missa a quocūqꝫ sacerdote bono vel malo celebrata lec.lvij.E. Ibidē:si idem sit legere de dñā ꝑ defunctis/vel de sancto:aut requiē ad liberationē anime a pena.F
Ad oblationē eucharistie ꝓ defunctis reducuntur cerei/thura/oleū/⁊ cetera ad diuinū cultū pertinentia. Et quid innuūt talia facta dum fiunt a viuis ꝑ mortuis lec.lxvij.F
Orationes/ieiunia ⁊ elemosyne quō ꝓsunt defunctis lec.lvij.G
Utrū indulgētie p modū suffragij valeant defunctis lec.lvij.H I K. Et quō dicunꝭ valere p modū suffragij. Ad quē sensum.L. Ubi etiā respondeꝭ ad dubiū ⁊ soluuntur rōnes ꝓ opposita opinione adducte.N.⁊ nondū solute.M N
Quō respōdendū est ad illā auctoritatē: Quodcūqꝫ ligaueris sup terrā ⁊c. Et quō potestas pape se extendit ad purgatoriū.N. Quō descendiꝭ papa a negligentia: si eius potestas respicit purgatoriū:ꝙ ipsum ꝓsus nō euacuat ⁊ animas ꝑ indulgentias modo suffragij nō liberat.O
Cur indulgētie nūc tempoꝝ crebrescūt/⁊ olim latuerunt.ibidem. Cur fiunt suffragia ⁊ exequie in ecclesia magnis sumptibꝫ ⁊ laboribꝫ:cū omnia per indulgentias facile tolli possint. Cur deniqꝫ

cratio. I. An solū vinū sine aque admixtōne sit materia cōsecratōis sanguinis. An necessario de necessitate sacti vł ministri reqrit aque admixtio K L M N. Utrū aqua vino admixta cōuertat i sanguinē christi. O P. An oporteat aquam pri⁹ naturalr conuerti in vinum ꝑusq̄ꝫ conuertat in sanguinem

Quātū aque imponēdū est calici. Q. Ratiōes mystice appositiōis aque cum vino. Q. Sed qd fiet de aqua si in instanti consecratiōis nondum cōuersa est in vinum. Item dum aqua post consecratōem vel ab accidentib⁹ vel a deo cōuertit i spēs vini. An sub illis spēb⁹ etiam incipiat eē sanguis christi sicuti sub cōsecratio. An sicut aqua nō bn̄dicta/admixta bn̄dicte censet bn̄dicta. Ita hic dum vinū nō cōsecratū admiscet consecrato/ sit ex hoc consecratū. R. Itē an sumēs calicē in qua adhuc est substātia aque: ꝑ hoc soluat ieiunium. Qualis debet esse aqua apponēda: an sufficit admisceri in dolio. S

Eucharistie cōsecratio q̄re fit sub distinctis spēb⁹ ꝛ q̄re in parasceue nō fit cōsecratio lec. liiij. X

Quare dn̄s instituit hoc sacrm̄ sub materia panis ꝛ vini /plures ponunt cōgruitates lec. xxxv. T V. Ibidē quare occulte tradidit corpus suū sub specie panis ꝛ vini. V. Itē lec. liiij. D. e. f g h t

Qua forma verboꝝ christus consecrauit: an aliquo signo sensibili: an sola ꝟtute diuina le. xxxvj L D. ꝛ recitatis opionib⁹ rn̄det. D E

Manducatio corꝑis dn̄i spūalis multiplr intelligit: ꝛ quō extēdit ad p̄res ꝟeteris testa. ꝛ ad pueros. ꝛ ꝙ multiplici rōne dr̄ spūalis lec. xxxvj H I K L M

Manducare christū spūalr ve etiā cōuenit paruulis quid est lec. xxxvj. M N

Utrū iudas fuit vnus ex sumētib⁹ sacrm̄ corꝑis christi: recitant opiones ꝓ ꝛ cōtra: ꝛ respondetur ad q̄stionē lec. xxxvij. A B C D E

An eucharistia danda sit vel subtrahēda occulto peccatori lec. xxxvij. D E

An dn̄s iude eucharistiā dedit in bonum vel in malū lec. xxxvij. E.

Utrū christus dedit discipulis corpus mortale vel immortale lec. xxxvij. F G H

Utrū christus sumpsit corpus suū ꝛ sanguinē in cena: ac deinde aplis tradidit lec. xxxvij. I

An christus seipm̄ sumpsit in cena sacramētalr vel spūalr lec. xxxv. L.

Consecratōis forma

Consecratiōis sacramēti eucharistie forma q̄ ē ꝛ quō refert loqui de forma eucharistie: ꝛ de forma cōsecratōis sacramēti: ꝛ ꝙ hoc singulare ē in hoc sacramēto: ꝛ quare lect. xxxviij. B C. Ibidē que est forma eucharistie: ꝛ an habeat aliquā formā B C. Que ꝛ quot verba sūt de necessitate forme consecratōis panis: ꝛ que de necessitate ministri F H. Non vacat a mysterio ꝙ quinq̄ꝫ sunt ꝟba cōsecratōis. F. Differētia forme eucharistie a formis alioꝝ sacroꝝ. G. Que sit forma cōsecrationis ostendit rōne ꝛ auctoritate G H. An illa forma/ Hoc est corpus meū: ad cōsecrandū sufficiat/ p̄termissis ꝟbis p̄cedentib⁹ ꝛ sequētibus in canone: recitant opi. doctoꝝ: ꝛ rn̄det ad dubiū I K. An aliqua forme mutatio ꝛ q̄ impedit consecratōis effectū L. De mutatōne s̄m substantiam M. De mutatōe s̄m quantitatē N O. De mutatione s̄m qualitatē: s̄m vbi. Q. Summariū R

De forma consecrationis sanguis

Utrū ad ꝑfectōem forme consecratiōis sanguis ꝑtineant oia ꝟba ab eo loco. Simili modo vsq̄ꝫ ad illum. Unde ꝛ memores lect. liiij. A B C. De forme ꝟitate D. ꝛ quale tempus importāt (est et effundetur) ibidem

Utrū ille due forme consecratōis sese expectent mutuo q̄ntū ad eoꝝ efficaciā lec. liiij. E

In quo p̄cise cōsistit effect⁹ forme consecratiōis sanguinis lec. liiij. F

An in sanguinē in terra derelictū (ex suppositione) cōuertat hodie vinū calicis. Itē de carne preputij. ꝛ qd si in triduo quis celebrasset: an vinū cōuersum fuisset tūc in illū sanguinē sparsum in terram lec. liiij. F H

De contentis sub spēb⁹ vini

De contentis sub spēb⁹ vini cōsecrati: de contētoꝝ ordine sub spēbus panis ꝛ vini. Quid est ibi ꝑ se: quid ꝑ concomitantiā/ ꝓpinquā aut remotā. An idem sit sub spēb⁹ vini/ non plus vel minus q̄ est ꝛ q̄ꝫ sit sub spēbus panis. ꝛ q̄s est ille ordo. an ꝑtis nature vel ꝓsuppositiōis lec. liiij. G

An vinū vel alius liquor infusum calici consecrato consecret/ ꝛ in sanguinē christū conuertat: ꝛ, cū ad consecratū nō consecratū qd infundit. Et an tangat sanguinē christi: an christi sanguis fluat in calice extra venas corporis lectione. liiij. G H. ibi quō accidentia derelicta dicuntur afficere causaliter

Quō sanguis datur nobis ꝑ potū/ si nō est fluidus extra venas lec. liiij. I

Deitas fuit vnita suppositalr carni ꝛ anime/ nō sanguine: ꝛ tn̄ est sub spēb⁹ vini ꝑ concomitantiam. ꝛ quō lec. liiij. K L

Quō eucharistie sacrm̄ dr̄ vnū. Qua vnitate lecti. liiij. M. ꝛ quō btūs Greg. ea nominat sacramēta pluralr: ibidē

Eucharistia quō ꝛ quare dr̄ mysteriū fidei: ꝛ q̄re nō mysteriū charitatis lec. liiij. P

Forme cōsecratōis panis efficacia

De consecratōnis forme efficacia: ꝛ qd sub specie panis facta cōsecratōe cōtinet lec. xxxix. ꝑ to.

Sub sacro eucharistie ē veꝝ christi corp⁹ Hec ꝓpositio explanat s̄m decē p̄dicamēta

Quātū ad p̄dicamētū substātie

Utrū sub sacro sit veꝝ ꝛ substātiale corp⁹ christi lec. xxxix. ꝑ totum

Qua subali mutatōe incipit corp⁹ christi eē sub sacramēto: an ꝑ conuersionem alicuius in ipm̄: an sine conuersione incipiat esse corp⁹ christi cū pane manentibus substantia ꝛ accidentibus vel

accidentibus tm̄ lec. xl. per totū et recitatis opinionibus A. respondet ad questionē B etc. X. substātia panis nō manet sed realiter in substantiā corporis christi ↄuertit/trāssubstātiat seu cōmutat.

Cōuersio quid est: Que et quot ↄnotat fm Scotū lec. xl. C D. Quid in quid cōuerti pōt: An qdlibet creatū in quodlibet. An in deū aliquid pōt cōuerti. Unum in aliud conuerti quid est. An sit vnū fieri aliud D. Auctoritates que videntur sonare in oppositum soluūtur. E. Conuersio est multiplex. G.

Qua specie cōuersionis panis ↄuertitur in corpus christi lec. xl. F G H.

Transsubstātiatio qd est diffinitiue fm Scotū G. Rn̄sio ad qōnē q cōuersio panis dicit trāssubstātiatio. H. An virtus creata habet trāssubstātiare in sua ptāte vel sol⁹ deus. H. fm Scotū: An sit de rōne trāssubstātiationis esse p̄sens accidentibus. Et an substātia panis possit trāssubstantiari in corp⁹ christi vt in celo fm Sco. H. J

Successio quid dicit fm Scotū lectione. xl. E. fm Ockam. K

Trāssubstantiatio fm Ockam qd est lec. xl. K. Ad transsubstantiationē quid requirit. ibidē. An substantia panis possit trāssubstātiari in corpus christi vt in celo fm Ockam

Cōuersio panis q̄ dr trāssubstātiatio: quō dicit transsubstātiatio: cū tm̄ vt videtur eius terminus formal' non est suba sed vbi: p̄ntia scz corpis christi lec. xl. mouet dubiū. L. et rn̄det N O P.

In trāssubstātiatione panis in corpus christi cōcurrūt due mutationes et vna successio: lec. xl. N. Ibidē an vna possit ab alia separari vel non.

Transsubatio fm Sco. duo ↄnotat: fm Ockā vo tria. Et q̄ sunt illa lec. xl. O. Ibidē q̄ttuplicit dōt fieri trāssubstātiatio fm hūc vel illū doc.

Trāssubationis termin⁹ formal' qs est. An vbi acq̄situ vel suba cōseruata aut succedēs lec. xl. P

Ubi est terminus formalis mutationis localis sed nō trāssubstantiationis. ibidem

Conseruari ad desitionē alteri⁹ qd est lec. xl. P.

An id in qd fit cōuersio oporteat esse in loco conuersi adequate et p̄cise. An definitiue vel circūscriptiue lec. xl. Q

Trāssubstātiationis possibilitas ostēdit multipliciter: vbi etiā diuina potētia circa rerū mutationē multipliciter explicat lec. xl. R S

An panis cōuertat in solū corp⁹ christi. An etiā in corpus et sanguinē aut deitatē. Et an de facto panis cōuertat in aiam et sanguinē lec. xl. T. Respondet p multas ↄpositiones. U X

Trāssubatio et conuersio sumit dupl'r lec. xl. T.

Terminus formalis cōuersionis dupliciter accipitur lec. xl. T

Tot possunt in eucharistie cōsecratione poni cōuersiones quot incipiunt ibi esse de nouo sub speciebus panis lec. xl. U

Quō aliqd dr esse sub speciebus panis vi conuersionis aut p ↄcomitantiā. Ad quē intellectū. Et quid est ibi vi ↄuersionis tm̄. Quid p ↄcomitantiā. Et an p quolibet tpe eadē sint presentia facta consecratione panis lec. xl. X. Y

Qualis mutatio est panis desitio. An annihilatio vel corruptio lec. xlj. A. respondet. E F. De annihilatione latius vide annihilatio.

Cur ad tam difficilē intellectū limitauit ecclesia articulū de eucharistie sacro lec. xlj. G. Ibi primū recitant opiniones: et presertim rōnes sctī Tho. et improbant. Respondet vo ad dubiū. J. Ibidem verū ecclesia determinādo illū articulum fecit de nō vero veꝝ: Aut an solū qd verū fuit declarauit verū. K L. Ibi an ecclesia p suā determinationē faciat nouū articulū fidei. L M

Quid intelligit p corpus in qd conuertit panis late tractat lec. xlij. p totū

Scdm diuersitatē opinionū de pluralitate formarū: respondet ad quesitū fm opi. de paucitate formaꝝ gaudentē. H J

An cōuersio panis in corp⁹ christi fiat in instanti: aut successiue lec. xlij. L. Quō et qn̄ opat virt⁹ diuina ad successiuā verboꝝ plationē. L M

An totus christ⁹ fiat p̄sens in altari facta ↄsecratiōe lec. xlij. N. Rn̄det q̄ ad oēm totalitatē q̄ pōt esse in christo et fm vtrāqz naturā multū pulchre P Q R S T. Et ibidē qd est ibi p cōcomitātiā quid vi ↄuersionis P. Itē dupl'r aliqd dr esse sub eucharistia p ↄcomitantiā. R. Quid vo ē sub sacramēto respiciēs hūanitatē christi late habet S T U. De ptibus essentialibus et accn̄talibus corpis et aie: Itē de sanguine etc. Sūmarie rn̄det de contentis sub sacro T U. multū pulchre et succincte. Itē an sub q̄libet particula fractionis tot⁹ christ⁹ ↄtineat lec. lxxx. O etc. Siue hostia diuidat siue nō: sed maneat integra post cōsecrationē.

De respicientibus corp⁹ christi: quantū ad predicamentū quātitatis.

Utrū corpus christi sit sub sacro altaris: quantum et extētū late disponat p totā lec. xliij. et recitatis opi. cōcludit cū Ockā: q nō est ibi circūscriptiue/ sed diffinitiue hui⁹ possibilitas late ostendit lec. xliij. Et q multa in hoc sacro sunt sup̄ naturā et intelligentiā nostrā D. Recitatis diuersis opinionibus. E F G H. Et ipsis iprobatis a Scoto. J K. Ponunt rōnes Ockā ↄtra Sco. L M Opinio ockā recitat N. fm eā respondet O P. Quō saluari pōt partiū organicarū distinctio et ordo in corpe christi: cum nō est in sacro quantū et circūscriptiue sed solū definitiue P. Quō saluat figura partiū cū nō est ibi quantū Q. In quo dissonāt et quō possunt cōcordari ille opiniōes Scoti et ockam. Q R. et alioꝝ.

De respicientibus corpus christi quantū ad p̄dicamētū relationis.

Accidentia siue species sacramēti eucharistie in quo subiectant. An manēt eedē ante et post consecrationē lec. xliij. A B. Cū aūt nō sunt in substātia panis aut vini: aut aeris circumstantis. Nec corporis christi. An sint in aliq̄ subiecto acciden-

tali: puta in quantitate. Recitat opinio L. Improbat p Scotū D. Rūdet fm Ockam E. Soluunt rōes alteri⁹ opionis F G

An de facto in sacro altaris oīa accidētia stant nude sine subiecto: recitant opiones z fm eas diuersimode rūdet lec. xliiij. K L. Ibi an accñs vnū possit esse subiectū alterius accidētis

¶ De pdicamēto qualitatis

Utrū oēs qualitates substātie panis z vini inherentes añ ɔsecratōem maneant facta consecratione lec. xliiij. M

Utrū oēs q̄litates corpis christi immo oīa accidētia absoluta corpori christi in celo inherētia / q̄rum rōnibꝰ formalibꝰ mod⁹ existēdi sub sacro definitiu⁹ nō repugnat / inhereāt corpi chri vt in sacramēto lec. xliiij. N O. De h̄ ē lec. xlij. p totum

Utrū in h̄ sacro ɔtraria sint sit in eodē loco vel subiecto puta humiditas z siccitas panis z vini lec. xliiij. O

De pdicamēto actōis z passiōis / put respiciūt vel chrm in sacro / vel q̄litates corpis christi / aut sacramētaliū spēꝝ.

De actōibꝰ z passionibꝰ accidētiū tam sacramēti q̄ꝫ corpis christi p totā lec. xlv.

Utrū accidēs possit esse pncipiū gn̄ande substātie. Et vtrū ille qualitates sacramētales nūc hūt eandē actōem extra subiectū quā habere poterāt in subiecto. Et simr de transmutatōe passiua circa spēs sacrales / an nūc fieri possit ab agēte naturali in eas: sicut dum erāt in subiecto recitatis opinionibꝰ B. Rūdet fm Ockam B C. Et fm Alexandꝛ D. Itē an spēs pñt videri / tāgi / odorari / calefacere / humefactare zc̄. Muscā incidētē in calicē occidere / inebriare zc̄. D E

De transmutatōe passiua circa spēs / nota aliq̄s regulas bonas lec. xlv. F G

Que trāsmutatio passiua spēꝝ facit corp⁹ desinere esse: z q̄ nō lec. xlv. F

Que trāsmutatio passiua circa species fit a solo deo miraculose: q̄ a creatura. Et an oēs passiue trāsmutatōes nūc aūt fiant circa spēs facta consecratōe: q̄ pus fieri potuissent. Et a quo agēte. An nouo miraculo lec. xlviij. G H

Productio subē noue ad spēꝝ destrōem A. quo fit / puta dum spēs desinerēt informare panem si esset ibi panis suba. Et an fit fm materiam z formā: vel fm alteꝝ tm̄ lec. xlv. I K. Ibi an por materia vel forma reproducat q̄ fuit ipsi⁹ panis ante cōuersionē. Aliter z aliter rūdet fm Scotuꝫ z Ockam de trāsmutatōe passiua spērum quo ad substantiam.

An nutriat sumēs eucharistie spēs. Et a quo vnde pducit suba in alendo cōuertenda p nutritionem. An sacrm nutriat lec. xlv. L. Et quomō sacerdos sumēdo spēs sacrales nō soluit ieiuniū / lꝫ nutriat M. Ibi ad quē intellectū dicunt spēs sacramētales nutrire.

De trāsmutatōe passiua accn̄tiū sensibiliū eucharistie q̄ fuerūt in pane aut eis successerūt.

Per quē fit mutatio spērū ad locū. Rūdet fm duas opiniones de motu lec. xlv. N. Ad quātitatem O. Ad qualitatē acq̄sitiuā z dep̄ditiuā ibidem oz fm varietatē opinionū.

De actōne z passione corpis chri z accñtiū ei⁹ q̄ sibi pmo cōpetūt vt in sacro / dato q̄ nullibi esset nisi in sacramento

An oculus chri ipm videat in sacro Et an aliq̄ opatōe careat spūali put est in sacro. Aliter z aliter rūdet fm Sco. P. z Ockā Q. lec. xlv.

Ois opatio spūalis puta intellectus z volūtatis / pt pmo in esse chro vt in eucharistia lectione xlv. P.

Quādiu manet christus sub spēbꝰ sacralibus: z cū desinit esse quo puenit lec. lxxxiiij. A B zc̄. Recitant diuerse doc. opiones

Oēm actōem tam corpalem q̄ꝫ spūalem quā potest habere corpus christi si esset in loco circūscriptiue / pōt etiā habere cū nō est in loco circūscriptiue / sed definitiue: paribus equalr dispositis fm Ockam: secus fm Sco. lec. xlv. Q R

Utrū z in quo sensu cōcedi potest q̄ corp⁹ christi vt in sacro videat corpali oculo lecti. xlv. T V. Ibi ostendit q̄ aliq̄d quadruplr contingit videri visione sensitiua T V. De visione intellectuali corpis christi sub eucharistia. An possit videri ab intellectu seperato z non separato. A bono et malo angelo. A beato z non beato. An diabolus phibeat videre psentiam corpis christi sub eucharistia: z quō X Y. An angeli z beati in celo videāt existentiā corporis christi sub eucharistia in vbo Z. An intellectus cōiunctus viatoris possit videre corpus christi sub eucharistia: aliter z alit dicendū fm Sco. z Ockam Z ibidem

An alique trāsmutatōnes corpales passiue possint naturalr fieri circa corpus in eucharistia: vt q̄ pcutiatur / ledatur zc̄. Et quid si adhuc ibi esset mortale: vt in cena dn̄i: an aliq̄d agens naturale possit in ipm agere. Aliter rūdet Scotus: aliter Ockam lec. xlv. Z

¶ De respicientibꝰ corpus christi in sacramento: z in genere: q̄ꝫ ad pdicamentum vbi.

Utrū corpus christi simul possit esse in diuersis locis circūscriptiue. Et idem querit de quolibet alio corpe lec. xlvj. p totum. Recitat opinio cum suis motiuis q̄ non B. Rn̄sio vera q̄ sic cum suis rōnibus z probatōnibus: quia non includit contradictōem: ideo non est a diuina potētia negandum C D E

Quid concedendū z quid negandū est de corpe christi in diuersis locis existente. Et de q̄libꝫ alio corpe fm Sco. ibidē F. fm Ockā G. Respōdet ad rōnes oppositas H. Ad incōuenientia inducta I K L. vbi late habet de terminis puatiuis z eorū multiplici acceptōe: z q̄n conceduntur deꝛ eodem: q̄n pdicata puatiua inferunt contradictōes vel nō inferūt L M zc̄.

Utrum desinentibus speciebus dicatur corpus

christi localiter moueri: lec. lxxxiiij. H.

Utrū corpus christi localiter mutet dū vi cōsecrationis incipit esse sub speciebus panis recitatur opinio ꝛ improbat. Q. Et ondit veritas R S. lec. xlvj. Et si est ibi mutatio/quale sortit nomen S. An debeat dici mutatio localis. Quid est mutatio localis ibidē S. Adidē lec. lxxxiiij. H

Utrū corpꝰ christi in hora cōsecrationis descēdat ꝑ mediū localr ad spēs sacri altaris lec. xlvij. L. Cū aūt corpꝰ christi an̄ ꝯsecrationē est in celo quō pōt venire ad locū spēꝝ et nō moueri per mediū B E. late ondit ꝛ declarat. Existētia corporis christi sub sacro non necessario ꝓsupponit ſm Sco. eiꝰ existentiā sub mō naturali: immo posset post incarnationē desinere esse mō naturali: ꝛ tn̄ manere i eucharistia E. Potuisset q̄z eucharistiā instituisse ante sui incarnationē cū eadē efficacia signi ꝛ signati: sed tunc in consecratione corpus christi incepisset esse a nouo. D E F

Utrū corpꝰ christi in hora cōsecrationis descendat localiter de celꝰ ꝑ media ad spēs sacrales iuxta verbū Grego. in li. dial. Et quō tpe cōsecrationis dicunt celi aperiri tripliciter lec. xlvij. G

Utrū corpꝰ christi motis speciebꝰ localiter moueat ꝛ ꝑ quē. An ꝑ sacerdotē/vel virtute diuina aliter videtur ſm Sco. lec. xlvij. H J. Aliter ſm Ockā. K. Aīa christi pōt corpꝰ suū mouere i celo organice: sed in sacro nō organice. K. L. Sūmarie hec epilogant ſm vtrosq̄z doctores. L

Consecrationis forme efficacia

Utrū verba cōsecrationis formā integrātia habeāt aliquā virtutē effectiuā naturalē vel supnaturalē respectu ꝓsentie corporis christi lec. xlvij. recitant opiniōes doctoꝝ ꝛ motiua eorundē. In quo deniq̄z ꝯcordāt. M N O. q̄ꝛ dicta breuiter improbant. P Q. Et rndetur ad questionē R. Si ꝟo oia illa fiunt virtute diuina assistente quō verba dicunt cōsecratiua: ꝛ quō corpꝰ christi fit ꝓsens speciebꝰ panis ex vi verborū. Ad quē deniq̄z sensum dr sacerdos ꝯsecrare R S. Qꝫ consecratio fiat diuina virtute nō insistente/sed assistente: deducit exēplis miraculoꝝ christi T. Uerba cōsecrationis dicunt cause sine qua nō trāssubstantiationis. Et q̄re sic dicūtur cause sine qua nō U. Quō pactū fecit deꝰ cū eccl'ia in no. testa. In veteri cū patribꝰ. X. Quō sacra causant qđ significāt ꝑ virtutē assistentē nō insistentē diuinā. X Y

De forme consecrationis veritate ꝛ cōuenientia.

Et quid demōstrat ꝑ (hoc) Quale tēpus importat (est) A B. lec. xlviij. Opinio Inno. ꝙ termini forme cōsecrationis accipiant materialr B. improbat opinio C. Et soluunt nihilominꝰ rōnes D E. Inducit alia opinio F. ꝙ verba sumant significatiue. Quid aūt tūc demōstrēt (hoc) ꝛ (est) recitant opiniones multe Rich. de scto vic. ꝛ Richar. de media villa/ꝛ alioꝝ. G H. Opinio Alexā. de ales/ꝛ altisiodorēsis J. Opinio scti Tho. Egidij/Bonauē. K. Cōparant opiniones adinuicē L M. Ostēdit maior difficultas de copula est N. Circa qđ recitant opiniones Sco. ꝛ Ockā O. Positio ꝛ mēs collectoris Gabrielis. P Q.

Quid demōstrat (hoc) Est/q̄le tēpus significat ꝛ quantū spacium tpis ſm mentē Gabrielis lec. xlviij. R S. Finalis rnsio breuis ꝛ clara qđ significat hec ꝓpositio: Hoc est corpus meū.

Hoc est corpus meū: an sit cōsecratiua inquantū vera vel falsa: significatiua vel nō significatiua. Aut vt a deo instituta. Et qua intentione ꝓferri debeat a sacerdote celebrante lec. xlviij. S

Consecrationis forme congruentia.

Pulchre ostendit ꝯsecrationis forme ꝯgruētia. Qꝫ oia illa q̄ttuor ꝟba apte ꝛ congrue sunt posita: nec supflua/nec diminutiua: qđ late ostendit q̄ ad singula ꝟba in eo posita lec. xlviij. T U X Y

Conuersionis panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinem dn̄i apta expressio seu locutio

Conuersio panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinem dn̄i a diuersis sanctis diuersimode exprimit lec. xlix. A. Ueritas tenenda circa cōuersionē ꝓmittitur ꝛ summatim epilogat. B. Dehinc ostendit q̄ ꝓpositiones in hac materia circa panis ꝯuersionē sint ꝓprie: aut impriopre admittēde vel respuende: aut exponēde. B C D E

Diuinissimi sacramēti eucharistie adoratio

Quo cultu: qua ve adoratione diuinissimū sacramentū est venerandū ꝛ adorandū: vide latius

Adoratio: adorare: de h̄ habes lec. xlix. F. vsq̄z i finē lec. De adoratiōe in genere ꝛ eius speciebus. Responsionē ad dubiū de adoratiōe eucharistie: lec. l. L. Ibi multū bene quō latria interiore christus adorandus est in eucharistie onsione fide scꝫ spe ꝛ charitate. Quō adorandꝰ est latria exteriore M. vbi late habet de gestu corporis in eleuatiōe eucharistie de capitis nudatione genuū flectione/pectoris tonsione/manuū eleuatione ꝛc̄. Reph̄ēsio hec/negligēter tpe eleuatiōis omittentiū. N. Ibidē de meditatione quā formabit sacerdos eleuando ꝛ ostendendo populo eucharistiā.

Diuinissimi sacramenti visio.

Quare ecclesia instituit eucharistiam in alta eleuari debere/vt ab oibus videat. An petōr peccet videndo eucharistiā: sicut peccat eā manducādo: ꝙ si non. Que est ratio diuersitatis ꝙ peccat manducās in pctō/ꝛ nō sic vidēs in pctō lec. l. O

Quid de tangente eucharistiā in pctō siue sit laicus siue ordinatus. P. de Oza tangente arcam calcitrantibus bobus idem. De bethsamitis videntibꝰ arcā reductā: ꝛ ꝑcussis plaga magna. Q.

Quid de videntibꝰ hostiam non consecratā eleuari quasi consecratā. An sufficiat illis habitualis adoratio ad euitandū idolatriam. Et qualis intentio debet esse in adorante/dum hostia eleuatur lec. l. R.

Quid de adorāte diaboli trāsfigurantē se in angelum lucis nescienter ibidem. R S

Quid agendum si in loco hostie appareat species aliena: puta carnis/cruoris/pueri ꝛc̄. lec. lj. A

Ibi de multiplicibꝰ apparitionibꝰ q̄ multis facte

ficio offert sacrificiũ summũ oia ve. testa. sacrificia eminenter ɔtinens lec. xv. G

Missa vnde dr: z quõ missa multiplr solet diuidi lec. xv. G H

Missam ꝓcedũt/ ɔfessio publica z gñalis I. Altaris osculatio K. Et thurificatio L. Ibi de eorum fcationib lec. xv.

Expositio huius auctoritatis: Stetit angelus dñi iuxta aram tẽpli habens thuribulũ aureũ in manu sua lec. xv. L

Prime partis misse que respicit populi illuminatõem sunt decem pticule. scz Introit⁹/ Kyrieeleyson/ gtia in excelsis/ collecta, epl'a/ grad. alleluia/ euangeliũ/ simbolũ/ offerenda: quaꝝ significatio mystica breuit' explanat' lec. xvj. A. Inueniuntur em decẽ q̃ necessaria sunt ad suscipiendum christũ in sacr̃o: q̃ etiã fuere necessaria ad suscipiẽdũ christum in carnem.

Pars secunda misse/ respiciens consecrandoꝝ oblatõem a diuersis diuersimode incipit' z partitur lec. xvj. B

Iterata ppl'i salutatio p Dñs vobiscum. Et de vbo oremus/ qđ offertorio ꝓmittit': z dehinc sequitur oõ/ q̃d hoc fcat lec. xvj. B

Offertoriũ vñ dr lec. xvj. B. Quare cantat': et vnde sumpt⁹ est ritus canendi.

In tertia pte misse sacerdos se ꝓparat ꝓmo incenso ibi de eius significatõe z ꝓ patõe B. Scđo iterata manuũ lotione. Ibidẽ quare illa fit: q̃d fcat vbi fieri debz: cũ repħẽsione illoꝝ q̃ eã recipiũt p⁹ scũs. Et quõ differt a ꝓma lotiõe B. Tertio oõne z oõnis suffragio lec. xvij. C

Sacerdos quõ petit in missa sacrificiũ acceptatõem/ bñdictõem z ɔsecratõnem: cũ rñ de rõne sacrificij sit sp esse acceptũ dño lec. xvij. D

De oõne sacerdotis ad pplm cũ petẽdo oõnuz suffragia inquit: Orate p me frẽs zc. z rñsiõe diuersa circũstantis ppl'i lec. xvij. E

In misse officio diuersi ritus obseruant' z tolerant'. Et quare hoc pmittit' lec. xvij. E

Secreta q̃ in missa legit'/ q̃re sic dr: z q̃re secrete legit' Itẽ q ꝓme secrete nõ ꝓmittit' oremⁿ. Quid p secretã fcat' zc. lec. xvij. F

Prefatio z ei⁹ salutatio ad pplm: ppl'i q̃z rñsio. Eiusdẽ excitatio ad dirigendũ corda in deũ: z q̃druplex cordis eleuatio lec. xvij. G H I

Populi excitatio ad dicendũ gr̃as deo: cũ expositõe Grãs aga. dño deo nr̃o zc. Et qualr ac p q̃ gr̃e sunt agende lec. xvij. I K

Expositio text⁹ de pfatõe Uere dignũ z iustum ẽ equũ z salutare: cũ magna sacr̃i eucharistie (veluti oim sacrificiorũ eminẽtissimo) exaltatõe z laudatõe lec. xviij. A B C

Expositio/ Nos tibi sp z vbiq̃z gr̃as agere. cum seq̃ntib: cũ pulchra explicatõe: queadmodũ sp z vbiq̃z deo sunt gratie agẽde lec. xviij. D

Expositio Per quẽ maiestatẽ tuã laudãt angeli zc. vsq̃z in finẽ lec. xviij. E. vsq̃z in finẽ le. vbi lete explicat': queadmodũ diuina maiestas magis in hoc altaris sacrificio/ q̃z in vlla re mũdi manifestatur G.

Expositio Laudãt angeli adorant dñationes: tremunt ptãtes. Et quid p illa noia significet'. q̃ mõ deniq̃z cõe est angeloꝝ laudare deũ: sumẽdo nomẽ angel⁹/ p oi spũ celesti in gñe lec. xviij. D I K. Ibi de officio singuloꝝ angeloꝝ. s. dñationũ z potestatũ fm Dionysiũ.

Expositio Celi celorũq̃z virtutes ac beã seraphin vsq̃z ad sanctus lec. xviij. L M

Expositio hymni angelici Sctũs/ S. S. eius diuisio lec. xix. A. Et quõ triplex acceptio: siue significatio noĩs scũs/ verissime ɔuenit essentie diuine. Quare dr ter scũs/ z semel dñs de⁹ B C D De noĩe sabbaoth: z quõ dñs de⁹ dr de⁹ sabaoth D. Pleni sunt celi z terra exponit' E. Osanna in excelsis F. Alia eiusdẽ hymni expositio. G H I

Quare canoni ꝓmittit' imago passionis christi. Quare incipit a lr̃a T. Quare an canonem sacerdos osculat' libꝝ. Et de aliis ritib q̃ ꝓmittũtur diuersimode a diuersis le. xix. K L. Ibidẽ de duplici pictura q̃ ab aliq̃b canoni ꝓmittit' L.

Canonis diuisio: z expositio illi⁹ text⁹/ Te igit' clemẽtissi. pr̃ zc. vsq̃z ibi: Uti accepta zc. p to. le.

Canon q̃re incipit a lr̃a T ibi T lr̃a q̃d fcat et repñtat: vñ sumpta est lec. xx. B

Expositio canonis ab illo loco Uti accepta. vsq̃z ibi: In ꝓmis. p totã lec. xxj. Ibidẽ de bñdictõe z acceptatõe muneꝝ. Item de effectu sacrificioꝝ legis ve. Cur offerẽda dicũt' dona/ munera/ sacrificia. Quid importãt illa noĩa. Quid demõstrat ꝓnomẽ hoc. B C D E. z fm hoc lr̃a multiplr exponit' F G. Item quare dr in plurali: Hec dona hec munera. H. Quid fcant tres cruces q̃s facit sacerdos/ dicẽdo: hec dona zc. K L M

Expõ canonis ab illo loco/ In ꝓmis q̃ zc. vsq̃z quã pacificare lec. xxij. p totũ. ibi de ordine offerẽdi. Itẽ p q̃b offert'/ gñalr/ spẽalr/ fraternalr/ singulariter A B

Expõ canonis ab illo loco: Quã pacificare: vsq̃z ibi: Et oib orthodoxis lec. xxiij. p totũ. Ibi de oõne q̃ fit in canone p papa: p rege: p antistite.

Expõ canonis ab illo loco: Et oib orthodoxis vsq̃z Memẽto lec. xxiiij. p totũ

Expõ canonis/ Memẽto dñe famuloꝝ famularũq̃z tuaꝝ lec. xxv. p totũ. Quare dr/ famuloꝝ famularũq̃z: z nõ viroꝝ z mulieꝝ D. z qualr' in hoc loco orare dz p q̃busdã singulariter/ quorũ noĩa mente recitare potest. C D

Missa duplr valet ex ope opato z ex ope operãte lec. xxvj. G

Offerẽs sacrificiũ misse duplex est: scz mediat⁹ z immediatus lec. xxvj. H

Rõne meritũ eccl'e missa põt vno tpe plus valere q̃z alio ibidẽ H I

Utrꝝ missa celebrata p pluribz/ min⁹ valeat cuilibet pluriũ/ q̃z si p paucis aut p vno solo celebretur lec. xxvij. H vsq̃z in finẽ lec. Recitatis opinionib rñdet' ad questionem.

modo videtur accidens lec.xlv.V

De visione corporis christi sub eucharistia. An possit videri oculo corporali vel intellectuali ab angelis bonis z malis zc̃. Vide in eucharistia ô acti one z passione corporis christi zc̃.

Visio sepe extēdit ad fidē propter eius certitudinē z infallibilitatē vt credita dicamur videre lectiōe xlv. Z

Quō se habere dz hō circa visiones insolitas sibi factas: an sint desiderande lec.l. S

Virtus/an latria sit virtus moralis vel theologica lec.l. J K multe/late z pulchre. Differētia inter virtutē moralē z theologicā .lec.l. J K

Voluntariū dr aliqd dupl'r lec.lxviij. O

Voluntas

Volūtas dei multiplex est: nō multiplicādo res sed termini fcatōem lec.lxviij. A

Volūtas dei beneplaciti quid est. z q alia est voluntas antecedens/alia consequens lectione.lxviij. B

Voluntas dei bnplaciti antecedēs qd est descriptiue. Quō deniqz deus dr aliq̃ velle antecedenter. Item quō essentia diuina dr alia z alia rōne: volūtas bnplaciti añcedens vel consequēs respectu diuersorū lec.lxviij. C

Volūtas bnplaciti cōsequēs qd est. Et quō semper impletur in impedibilr. Nō sic volūtas añcedens lec.lxviij. D

Volūtas signi qd est. Et qz pluralr dr volūtas signi propter pluralitatē signorū: ibidē D

Jbidem q talis voluntas non semp implet. Nec dñs vult eam semp impleri. F. Jbidem qd est dictu: volūtas signi nō implet. Aut aliqd fit cōtra voluntatē dei. Quō deniqz intelligit q deus vult omnes hoīes saluos fieri.

Omnis iusticia z rectitudo creature rōnalis cōsistit in cōformitate nostre volūtatis cum voluntate dei lec.lxviij. H

Utrū homo tenet suā volūtatē diuine volūtati in omnibus cōformare. Conformatio nostre voluntatis cū volūtate diuina pōt esse triplex. Itē pōt esse volūtas actualis vel habitualis lec.lxviij J K Respondet ad dubiū L. p aliquot ppositiōes ibi de incēdijs z similibus casualibus an debeant nobis placere zc̃. R S T

Per quid innotescit nobis volūtas dei bnplaciti z cōsequens lec.lxviij. P

Utrū sciens deum velle se damnari/an teneat velle suam damnatōem: z in hoc se conformare diuine volūtati lec.lxviij. S

De cōformitate volūtatis nostre diuine volūtati q̃ dr signi. z quomodo conformare nos tenemur volūtati dei beneplaciti actu volendi lec.lxix. A. Jbidem vnde innotescūt nobis diuine phibitiones/pcepta consilia A B. Ponuntur ppositiones quomodo z qñ tenet se homo conformare voluntati signi. Jbidē de surdo z muto: de immolatōne Abrae zc̃. C D E F

De cōformitate volūtatis nostre ad diuinam in modo volēdi lec.lxix. G

Utrū bti in celo possint se diuine difformare volūtati lec.lxix. M N O P

X

Xpi passio: vide in passio christi.

Xpus multipl'r describit z noiat propter diuersos eius effectus salutares lec.xx. R L

Xps qd dr: z quō est nomē suppositi gemine substantie. Xps p quo supponit: An vbū sp fuit christus An in triduo mortis vbū fuit christus. Xps iacuit in sepulchro quō cōcedit z similia lect.xlij. N O. Itē christus descēdit ad inferna: ab his pepēdit in peplo O. Xps in terris manēs fuit viator z cōphensor lec.xj. E

Imago

Imagines sanctorū z christi quō sunt adorande vide in adoratio. Jbi quare z quomodo ecclesia tolerat z colit imagines sanctorū le.xlix. Q R S zc̃. vsqz in finem. Jbi quomō imagines consecrate nō sunt pficiende: Et quō z quare ibi vel ibi coram imaginibus sanctorū fiunt miracula. z ratione cuius fiunt miracula/coram sancto tali vel tali zc̃. X Y

Imaginibus christi z sanctorū quare z ad qd vtit ecclesia: z quare imago crucifixi pmittit canoni: lec.xix. R

Osculū imaginis christi quā affert vtilitatem lectione.xx. L

Hanc dictōem imago /qdam scribere solent p grecū y; ob hoc posita est suo loco.

Explicit Inditionarium huius operis.

